ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kuriame Lietuvos ateitį
2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa

LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO KOMENTARAS

Atsakingieji redaktoriai:

Deividas Soloveičik, Karolis Šimaitis

Vilnius, 2020 m.

Metodinė priemonė, parengta įgyvendinant Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004.

AUTORIAI

1. **Žydrūnė Biliūnaitė**, *Advokatų kontoros Norkus ir partneriai COBALT asocijuota teisininkė, advokato padėjėja, viešųjų pirkimų teisės ekspertė.*

2. **Kristina Ivanovė**, *Advokatų kontoros Norkus ir partneriai COBALT asocijuota teisininkė, advokato padėjėja, viešųjų pirkimų teisės ekspertė.*

3. **Dovilė Jankauskytė**, *Advokatų kontoros Norkus ir partneriai COBALT asocijuota teisininkė, advokato padėjėja, viešųjų pirkimų teisės ekspertė.*

4. **Karolina Keršytė**, *Advokatų kontoros Norkus ir partneriai COBALT vyresnioji teisininkė, advokato padėjėja, viešųjų pirkimų teisės ekspertė.*

5. **Matas Malijonis**, *Advokatų kontoros Norkus ir partneriai COBALT asocijuotas teisininkas, advokato padėjėjas, viešųjų pirkimų teisės ekspertas.*

6. **Dr. Deividas Soloveičik**, **LL.M** (atsakingasis redaktorius), *Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Privatinės teisės katedros docentas; Advokatų kontoros Norkus ir partneriai COBALT advokatas, partneris, Viešųjų pirkimų praktikos grupės vadovas, viešųjų pirkimų teisės ekspertas.*

7. **Karolis Šimanskis** (atsakingasis redaktorius), *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus vyriausiasis patarėjas, viešųjų pirkimų teisės ekspertas; Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Privatinės teisės instituto doktorantas.*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

SĄVOKOS

ABTĮ	Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas
ANK	Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas
Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas	Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo
Ataskaitų rengimo ir teikimo aprašas	Viešųjų pirkimų ir pirkimų ataskaitų rengimo ir teikimo tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 6 d. įsakymu Nr. 1S-80
Atstovybės	Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybės prie tarptautinių organizacijų, konsulinių įstaigų ir specialiųjų misijų
Bendrasis karinės įrangos sąrašas	Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2009 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. V-1216 patvirtintas Bendrasis karinės įrangos sąrašas
Bendrasis Teismas / ESBT	Europos Sąjungos Bendrasis Teismas
BK	Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas
BVPŽ	Bendrasis viešųjų pirkimų žodynas
CK	Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas
CPK	Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas
CPVA	VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra
CVP IS	Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema
Diplomatinių atstovybių tvarkos aprašas	Lietuvos Respublikos diplomatinių atstovybių užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybių prie tarptautinių organizacijų, konsulinių įstaigų ir specialiųjų misijų, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams, supaprastintų viešųjų pirkimų tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2017 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. V-809/V-188

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Direktyva 89/665/EEB	1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyva Nr. 89/665/EEB *dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo*
Direktyva 2004/17/EB	2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB *koordinuojanti subjektų vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, pirkimų procedūras*
Direktyva 2004/18/EB	2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2004/18/EB *dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo*
Direktyva 2006/123/EB	2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje
Direktyva 2007/66/EB	2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2007/66/EB *iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo*
Direktyva 2009/33/EB	2009 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2009/33/EB *dėl skatinimo naudoti netaršias ir efektyviai energiją vartojančias kelių transporto priemones*
Direktyva 2009/52/EB	2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2009/52/EB, kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams būtiniausi standartai
Direktyva 2009/81/EB	2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2009/81/EB *dėl darbų, prekių ir paslaugų pirkimo tam tikrų sutarčių, kurias sudaro perkančiosios organizacijos ar subjektai gynybos ir saugumo srityse, sudarymo tvarkos derinimo ir iš dalies keičianti direktyvas 2004/17/EB ir 2004/18/EB*
Direktyva 2012/27/ES	2012 m. spalio 25 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2012/27/ES *dėl energijos vartojimo efektyvumo", kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei, kuria panaikinamos Direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB*
Direktyva 2013/12/ES	2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva Nr. 2013/12/ES, kuria dėl Kroatijos Respublikos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

	stojimo adaptuojama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2012/27/ES *dėl energijos vartojimo efektyvumo*
Direktyva 2013/55/ES	2013 m. lapkričio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/55/ES, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo ir Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012 dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacijos sistemą (IMI reglamentas)
Direktyva 2014/23/ES	2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/23/ES *dėl koncesijos sutarčių suteikimo*
Direktyva 2014/24/ES	2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir tarybos direktyva Nr. 2014/24/ES *dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB*
Direktyva 2014/25/ES	2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/25/ES *dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/17/EB*
Direktyva 2014/35/EB	2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/35/ES dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su tam tikrose įtampos ribose skirtų naudoti elektros įrenginių tiekimu rinkai, suderinimo
Direktyva 2014/55/ES	2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2014/55/ES *dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose*
Direktyva 2016/943/ES	Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. direktyva Nr. 2016/943 *dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo ir atskleidimo*
Direktyva 2017/2054	2017 m. lapkričio 8 d. Komisijos direktyva Nr. 2017/2054, *kuria iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/43/EB nuostatos dėl su gynyba susijusių produktų sąrašo.*
DK	Lietuvos Respublikos darbo kodeksas
EB	Europos Bendrija

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
EBS	Europos Bendrijos steigimo sutartis
EBVPD	Europos bendrasis viešųjų pirkimų dokumentas
EK / Komisija	Europos Komisija
Elektroninių ryšių įstatymas	Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas
Energijos ir kuro taisyklės	Įmonių, veikiančių energetikos srityje, energijos ar kuro, kurių reikia elektros ir šilumos energijai gaminti, pirkimų taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. kovo 3 d. nutarimu Nr. 277
ENPV gairės	Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės, parengtos Viešųjų pirkimų tarnybos, įgyvendinant Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą *„Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“*, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-[illegible]-0004V3(2018-02-13)
Etiško elgesio gairės	Etiško elgesio gaires *„Etiško elgesio atmintinė perkančiosios organizacijos darbuotojams, vykdantiems viešuosius pirkimus“*, parengtos Viešųjų pirkimų tarnybos
ESTT	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas
ES	Europos Sąjunga
Finansinių priemonių rinkų įstatymas	Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymas
GPĮ	Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymas
IDĮ	Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas
Informacijos viešinimo CVP IS tvarkos aprašas	Informacijos viešinimo centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 1S-91
Ypatingos svarbos tarptautinių renginių sąrašas	Ypatingos svarbos tarptautinių renginių sąrašas, patvirtintas Vyriausybės 2017 m. rugpjūčio 16 d. nutarimu Nr. 676
Kainodaros taisyklių nustatymo metodika	Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-95 patvirtinta Kainodaros taisyklių nustatymo metodika

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Koncesijų įstatymas	Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymas
Konkurencijos įstatymas	Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas
KT	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas
LApT	Lietuvos apeliacinis teismas
LAT	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas
LR	Lietuvos Respublika
LVPA	VšĮ Lietuvos verslo paramos agentūra
Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas	Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas, patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-97
MTEP	Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra
MTTP	Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra
MVĮ	Mažos ir vidutinės įmonės
Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba	Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
NSUSOAĮ	Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymas
Pirkimo vertės metodika	Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodika, patvirtinta VPT 2017 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1S-94
Pirkimų priežiūros taisyklės	Pirkimų priežiūros taisyklės, patvirtintos VPT direktoriaus 2019 m. vasario 1 d. įsakymu Nr. 1S-25
PĮ	Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ir pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymas
PPO	Pasaulio prekybos organizacija
Projekto konkurso taisyklės	Projekto konkurso organizavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2017 m. rugpjūčio 22 d. įsakymu Nr. D1-671
PVM	Pridėtinės vertės mokestis
Reglamentas 2195/2002	2002 m. lapkričio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 2195/2002 *dėl bendro viešųjų pirkimų žodyno*
Reglamentas 1370/2007/EB	2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1370/2007 *dėl keleivinio geležinkelių ir kelių transporto viešųjų paslaugų*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Reglamentas 305/2011	2011 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 305/2011, kuriuo nustatomos suderintos statybos produktų rinkodaros sąlygos ir panaikinama Tarybos direktyva 89/106/EEB
Reglamentas 1025/2012	2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1025/2012 dėl Europos standartizacijos, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos direktyvos 89/686/EEB ir 93/15/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/9/EB, 94/25/EB, 95/16/EB, 97/23/EB, 98/34/EB, 2004/22/EB, 2007/23/EB, 2009/23/EB ir 2009/105/EB ir panaikinamas Tarybos sprendimas 87/95/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1673/2006/EB
Reglamentas 651/2014	2014 m. birželio 17 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 651/2014, kuriuo tam tikrų kategorijų pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant Sutarties 107 ir 108 straipsnius
Rinkos konsultacijų gairės	Rinkos konsultacijų gairės „*Rinkos konsultacijos: iššūkiai ir galimybės*“ parengtos Viešųjų pirkimų tarnybos 2018 m. vasario 13 d.
Roma I	Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. birželio 17 d. reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I)
RRT	Ryšių reguliavimo tarnyba
SESV	Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo.
Socialinių įmonių įstatymas	Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymas
Sutarčių keitimo gairės	Viešųjų pirkimų tarnybos rekomendacinio pobūdžio metodinė priemonė, parengta įgyvendinant Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „*Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis*“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004.
Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas	Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas
Tarptautinių renginių tvarkos aprašas	Ypatingos svarbos tarptautinių renginių organizavimui reikalingų prekių, paslaugų ar darbų supaprastintų viešųjų pirkimų tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2017 m. rugsėjo 21 d. įsakymu Nr. 4-550

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika	Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika, patvirtinta Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 1S-105
Užimtumo įstatymas	Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymas
Užimtumo tarnyba	Užimtumo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas	Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas
Vietos savivaldos įstatymas	Lietuvos Respublikos viešos savivaldos įstatymas
Viešųjų ir privačių interesų įstatymas	Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas
Visuomenės informavimo priemonių įstatymas	Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo priemonių įstatymas
Vyriausybė	Lietuvos Respublikos Vyriausybė
VPĮ aiškinamasis raštas	Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas
VPĮ	Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas
VPT	Viešųjų pirkimų tarnyba
VTEK	Vyriausioji tarnybinės etikos komisija
VTEK įstatymas	Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas
VTĮ	Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas
VTPĮ	Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

I SKYRIUS. ĮSTATYMO TAIKYMO SRITIS, PAGRINDINĖS SĄVOKOS. KLASIFIKACIJA

1 straipsnis. Įstatymo taikymo sritis

1. **Šio įstatymo tikslas – užtikrinti efektyvių ir skaidrių viešųjų pirkimų ir projekto konkursų atlikimą.**
2. **Šis įstatymas reglamentuoja viešųjų pirkimų valdymo ir atlikimo tvarką, įskaitant viešojo pirkimo-pardavimo sutarčių vykdymą ir ginčų sprendimo tvarką, nustato viešųjų pirkimų subjektų teises, pareigas ir atsakomybę.**
3. **Šio įstatymo nuostatomis įgyvendinami šio įstatymo 7 priede nurodyti Europos Sąjungos teisės aktai.**
4. **Atliekant šio įstatymo reglamentuojamus viešuosius pirkimus, laikomasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 346 straipsnio nuostatų.**

1. VPĮ 1 straipsnio 1 dalyje[1] yra išskirti ir įtvirtinti du VPĮ tikslo[2] elementai: *pirma*, įstatymu siekiama užtikrinti efektyvius viešuosius pirkimus ir projekto konkursus ir, *antra*, juo siekiama skaidrių viešųjų pirkimų bei projekto konkursų[3]. Daugiau VPĮ tikslų šiame straipsnyje neišskirta. Aptariama teisės norma atitinkamai koreliuoja su kitomis VPĮ normomis, kuriose įtvirtinti pagrindiniai viešųjų pirkimų principai, t. y. VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu skaidrumo principu bei 2 dalyje įtvirtintais tikslais, todėl VPĮ 1 straipsnio 1 dalis atitinkamai turi būti aiškinama sistemiškai su VPĮ 17 straipsnio 1 ir 2 dalies nuostatomis.

VPĮ 1 straipsnio 1 dalyje, kurioje apibrėžtas įstatymo tikslas, įstatymo leidėjas išskyrė dvi procedūras – viešojo pirkimo bei projekto konkurso. VPĮ 2 straipsnio 37 dalyje yra nustatyta, kad viešasis pirkimas – vienos ar daugiau perkančiųjų organizacijų atliekamas prekių, paslaugų ar darbų įsigijimas su pasirinktu (pasirinktais) tiekėju (tiekėjais) sudarant viešojo pirkimo-pardavimo sutartį (sutartis), neatsižvelgiant į tai, ar prekės, paslaugos ar darbai yra skirti viešajam tikslui (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 37 dalies komentarą*). Tuo tarpu VPĮ 2 straipsnio 28 dalyje apibrėžta projekto konkurso sąvoka, kurioje nustatyta, kad projekto konkursas – procedūra, kai perkančiajai organizacijai suteikiama galimybė įsigyti pateiktą ir vertinimo komisijos išrinktą planą ar projektą (paprastai teritorijų planavimo, architektūros, inžinerijos, duomenų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

apdorojimo, finansų inžinerijos). Projekto konkurso dalyviams gali būti skiriami prizai ar piniginės išmokos (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 28 dalies komentarą*).

Taigi, projekto konkursas yra viešojo pirkimo procedūrinė atmaina. Abi šios procedūros, nors ir nėra tapačios bei turi savo skirtumų, yra reguliuojamos to paties VPĮ ir yra viešųjų pirkimų teisės sistemos dalis, todėl toliau komentuojant šio straipsnio 1 dalį, bus vartojama bendra sąvoka „viešasis pirkimas“, plačiąja prasme apimanti visas viešųjų pirkimų teisės sistemos dalis, taip pat – ir projekto konkurso procedūrų sąvoką.

Siekiant atskleisti VPĮ tikslą, apibrėžtą VPĮ 1 straipsnio 1 dalyje, būtina nustatyti abiejų elementų, t. y. efektyvumo bei skaidrumo viešuosiuose pirkimuose sampratą bei turinį.

Efektyvumas

Viešuosiuose pirkimuose efektyvumas, kaip vienas iš VPĮ tikslų, turėtų būti suprantamas keliais aspektais, *pirma*, kainos ir kokybės santykio užtikrinimu, *antra*, proceso trukmės ir ekonomiškumo užtikrinimo, *trečia*, turinio prieš formą principo taikymo.

(i) Kainos ir kokybės santykis

Kainos ir kokybės santykio aspektas koreliuoja su racionalumo principu, kuris yra nustatytas VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*). Šiuo aspektu papildomai pažymėtina, kad pagrindinis viešųjų pirkimų sistemos tikslas – geriausia „vertė už pinigus“ (angl. *value for money*, lot. *quid pro quo*). Kitaip tariant, visos perkančiosioms organizacijoms reikalingos prekės, paslaugos ir darbai turėtų būti įsigyjami geriausiomis įmanomomis sąlygomis, tačiau tai savaime nereiškia įsigijimo tik už mažiausią kainą. Kategorija „vertė už pinigus“ yra daugialypė ir apima tris pagrindinius elementus: *pirma*, perkančiosios organizacijos, vykdydamos viešuosius pirkimus, turi įsigyti tai, ko būtent joms reikia; kiekvienu konkrečiu pirkimu turi būti įgyvendinti perkančiosios organizacijos konkretūs poreikiai, dėl to perkančiajai organizacijai suteikta diskrecija nuspręsti dėl pirkimo objekto bei jo savybių konkrečiu momentu, parengti techninę specifikaciją bei įsigyti pirkimo objektą, kuris atitiktų techninės specifikacijos reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio komentarą*); *antra*, viešojo pirkimo sutartis turi būti sudaryta geriausiomis įmanomomis sąlygomis; tai, be kita ko, reiškia, kad kiekvieno viešojo pirkimo metu perkančioji organizacija turi

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasirinkti tinkamą pirkimo metodą bei būdus, pasiūlymų vertinimo kriterijus (pavyzdžiui, vertinti ne tik kainą, bet ir palaikymo, eksploatavimo išlaidas ir kt.), kas sudarytų sąlygas pasiekti optimalų kainos ir kokybės santykį konkrečiu atveju; *trečia*, tam, kad galėtų pasiekti geriausią vertę už pinigus, perkančioji organizacija turi užtikrinti, jog viešąjį pirkimą laimėjęs tiekėjas bus pajėgus įvykdyti viešojo pirkimo sutartį joje nustatytomis sąlygomis, kitaip tariant, tiekėjui neužtenka tik pasiūlyti, tačiau būtina ir įgyvendinti (suteikti) tai, kas pasiūlyta[4]. Taigi, vertės sukūrimas ir užtikrinimas apima ne tik ikisutartinę stadiją, sutarties sudarymo momentą, bet ir viešojo pirkimo sutarties vykdymo kokybę bei šios priežiūrą.

(ii) Proceso ekonomiškumas (atsiperkamumas) ir trukmė

VPĮ reguliavimu siekiama finansiniais ir proceso trukmės aspektais ekonomiškų viešojo pirkimo procedūrų, t. y. viešojo pirkimo procedūros turi būti vykdomos laiku, jas tinkamai iš anksto planuojant, ir ekonomiškai efektyviu būdu, t. y. parenkant ir optimaliai paskirstant administracinius, finansinius, organizacinius resursus. Jeigu vykdomi viešieji pirkimai atitinka pastarąsias savybes, jie yra efektyvūs.

Viešųjų pirkimų procedūrų finansinės ir kitos išlaidos turi būti suderintos su tikslu pasiekti geriausią vertę už pinigus[5]. VPĮ nustatytas tikslas užtikrinti ekonomišką viešojo pirkimo procesą ir tinkamu laiku sietinas su sąlygiškai trumpų viešojo pirkimo procedūrų vykdymo, ginčų sprendimo terminų įtvirtinimu VPĮ (*detaliau žiūrėti VPĮ 60–65, 102 straipsnių komentarus)*, taip pat su įvairių pirkimo būdų įtvirtinimu viešųjų pirkimų sistemoje. Įstatymo leidėjas, siekdamas užtikrinti efektyvumą viešuosiuose pirkimuose, įstatyme atitinkamai įtvirtino skirtingus galimus pirkimo būdus bei priemones (*detaliau žiūrėti VPĮ 59–85 straipsnių komentarus*), skirtas pasiekti geriausią rezultatą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, kuriai reikia įsigyti vos vieną kompiuterio lazerinį spausdintuvą, kainuojantį kelis šimtus eurų, tikėtina, gautų geriausią kainą, apklausdamas kelis šimtus tiekėjų ir paprašęs jų pateikti savo kainos pasiūlymus. Vis dėlto, jeigu tokios apimties apklausos procedūros atlikimas bei pasiūlymo laimėtojo nustatymas tam skiriamų finansinių bei žmogiškųjų išteklių prasme viršytų iš pigiausios prekės įsigijimo gaunamą naudą (galimus sutaupymus),

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančioji organizacija turėtų pasirinkti kitą galimą būdą ar apklausiant mažesnį skaičių tiekėjų (t. y. VPĮ 31 straipsnio 3 dalies 4 punkte įtvirtinta galimybė perkančiosioms organizacijoms atlikti neskelbiamus mažos vertės pirkimus, kai numatoma pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 10 000 Eur (dešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio). Tokiu atveju pirkimas vykdomas pagal Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašą, kuriame, pavyzdžiui, nustatyta galimybė perkančiosioms organizacijoms atlikti neskelbiamos apklausos procedūrą, apklausiant pasirinktą skaičių tiekėjų pasirinktu būdu).

Pavyzdys

Perkančiajai organizacijai dėl nenumatytų bei nuo jos nepriklausančių priežasčių reikia skubiai įsigyti pirkimo objektą, pavyzdžiui, siekiant atlikti kelio, kuris netikėtai dėl tam tikrų priežasčių tapo nepravažiuojamas, remonto darbus. Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, įprasta viešojo pirkimo procedūra (VPĮ 59 straipsnyje įtvirtinta atviro konkurso (supaprastinto ar tarptautinio pirkimo būdu) procedūra) dėl kelio remonto darbų įsigijimo, siekiant gauti geriausią vertę už pinigus bei sudaryti sutartį palankiausiomis sąlygomis, nebūtų efektyviausia, kadangi tokiu atveju pirkimo procedūra neabejotinai užtruktų, kas sąlygotų viešajam interesui sukeltus nepatogumus (spūstys dėl nepravažiuojamo kelio ir pan.), kurie galėtų nusverti bet kokią tokiu pirkimu gaunamą finansinę ar kitą naudą. Dėl to tokiu atveju tinkamesnis variantas būtų atlikti, pavyzdžiui, neskelbiamų derybų procedūrą, įtvirtintą VPĮ 71 straipsnyje (apie šią procedūrą detaliau žiūrėti nurodyto straipsnio komentare).

(iii) Turinys prieš formą

Efektyvumas viešuosiuose pirkimuose taip pat neatsiejamas nuo turinio prieš formą principo taikymo, vykdant viešųjų pirkimų procedūras. Įstatymo leidėjo VPĮ 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas efektyvių viešųjų pirkimų tikslas reiškia, kad viešojo pirkimo procedūros turi būti orientuotos ne tik ir ne tiek į procesą, bet į rezultatą (t. y. VPĮ sureguliuotų viešųjų pirkimų procedūrų tikslas – ne procesas dėl proceso, ne tik taisyklės, bet procesas dėl rezultato (viešo pirkimo sutarties sudarymo ir jos visiško bei tinkamo įvykdymo) bei įrankiai (priemonės), skirti tam rezultatui pasiekti). Pastaruoju metu praktikoje akcentuojamas viešųjų pirkimų, kaip priemonės tikslui

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiekti (prekių, paslaugų ar darbų įsigijimui), ne tik taisyklių principas (angl. *tools not rules*). Šiuo tikslu VPĮ įtvirtintos procedūros, užtikrinančios šių rezultatų pasiekimą.

LAT praktikoje turinys prieš formą dažniausiai vadinamas *turininguoju vertinimu*. Atskleidamas turiningojo vertinimo esmę, kasacinis teismas yra nurodęs, kad VPĮ ir kituose teisės aktuose įtvirtinti reikalavimai perkančiajai organizacijai ir tiekėjams yra nustatyti, siekiant viešųjų pirkimų tikslų, todėl viešųjų pirkimų teisinių santykių formalizavimas svarbus tiek, kiek tai padeda siekti šių tikslų ir nepažeidžia viešųjų pirkimų principų. Tiekėjų veiksmų ir perkančiosios organizacijos sprendimų turiningasis vertinimas, atsižvelgiant į viešųjų pirkimų principus ir tikslus, turi viršenybę prieš formalumus[6].

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad turiningasis vertinimas lydi viešojo pirkimo procesą nuo jo pradžios iki pabaigos (sutarties įvykdymo). Kitaip tariant, reikalavimas užtikrinti efektyvumą bei turiningai vertinti viešojo pirkimo procesą, jo pavienes dalis ar konkrečius aspektus taikomas visose pirkimo stadijose, įgyvendinant skirtingus viešųjų pirkimų teisės institutus, pavyzdžiui, vertinant tiekėjų atitiktį nustatytiems reikalavimams, atliekant pasiūlymų plačiąja ir siaurąja prasme vertinimą ir pan. Turiningasis vertinimas ir efektyvumo principo įgyvendinimas ypač aktualus tais atvejais, kai sprendžiamas galimos pasiūlymo neatitikties pirkimo dokumentų reikalavimams klausimas, pavyzdžiui, dėl korektūros, smulkių ir kitų pataisomų klaidų ar trūkumų (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies ir 55 straipsnio 9 dalies komentarus*).

VPĮ 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas turinio prieš formą principas, kaip vienas iš efektyvumo elementų, atsispindi, *pirma,* VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje, pagal kurią leidžiama tiekėjui, kuris pateikė netikslius, neišsamius ar klaidingus duomenis apie jo atitiktį pirkimo dokumentų reikalavimams, patikslinti, papildyti, paaiškinti savo pasiūlymo duomenis dėl tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimo (VPĮ 46 straipsnis), atitikties kvalifikacijos reikalavimams (VPĮ 47 straipsnis), kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams (VPĮ 48 straipsnis) bei kitus duomenis, nesusijusius su pirkimo objektu, jo techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina[7] (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*); *antra*, VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje, kurioje įtvirtinta tiekėjo teisė aiškinti, tikslinti, pildyti kitus tiekėjo pasiūlymo duomenis, nekeičiant pasiūlymo esmės[8] (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*). Nurodytos teisės normos aiškinamos ir taikomos sistemiškai su VPĮ 1 straipsnio 1 dalimi.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Galiausiai, aptariant efektyvumo tikslą viešuosiuose pirkimuose, papildomai pažymėtina, kad efektyvumas turi būti suprantamas ne tik kaip vidaus, bet ir kaip išorės kategorija, t. y. perkančioji organizacija kiekvienu atveju turi atsižvelgti ne tik į tai, kaip paskirstyti savo resursus, bet ir į visuomenės poreikius, laikantis VPĮ nustatytų taisyklių.

Skaidrumas

Antrasis VPĮ tikslas – skaidrumas viešuosiuose pirkimuose – neatsiejamas nuo VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto viešųjų pirkimų skaidrumo principo. Taigi, VPĮ 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas tikslas sistemiškai aiškinamas su VPĮ 17 straipsnio 1 dalimi (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*).

Įstatyme yra įtvirtintos priemonės, kuriomis užtikrinami skaidrūs viešieji pirkimai, pavyzdžiui, viešumo užtikrinimas (pavyzdžiui, skelbimų apie viešuosius pirkimus pateikimo tvarka, terminai ir sąlygos (VPĮ 31, 34 straipsniai), reikalavimai pirkimo dokumentams (VPĮ 35 straipsnis), atsakymų tiekėjams pateikimo (VPĮ 36 straipsnis) ir susipažinimo su pasiūlymais (VPĮ 44 straipsnis) tvarka, kurios privalo laikytis perkančiosios organizacijos), peržiūros procedūros (pavyzdžiui, VPĮ 101 straipsnyje įtvirtinta tiekėjų teisė ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus; VPĮ 35 straipsnyje įtvirtinti reikalavimai pirkimo dokumentams ir pan.) (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*).

2. VPĮ 1 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta VPĮ taikymo apimtis (sritis). Ši norma yra aprašomoji, t. y. joje nėra nustatytų konkrečių viešųjų pirkimų sistemos taisyklių, viešųjų pirkimų subjektų teisių ir pareigų, tačiau yra apibrėžtos įstatymo taikymo ribos.

VPĮ 1 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos šios pagrindinės VPĮ taikymo sritys:

(i) viešųjų pirkimų valdymo ir atlikimo tvarka, įskaitant viešojo pirkimo–pardavimo sutarčių vykdymą;

(ii) viešųjų pirkimų ginčų sprendimo tvarka;

(iii) viešųjų pirkimų subjektų teisės, pareigos ir atsakomybė.

Viešųjų pirkimų teisiniai santykiai nacionaliniu lygmeniu reguliuojami specialiaisiais teisės aktais – VPĮ, į kurį taip pat perkeltas ES viešųjų pirkimų teisinis reguliavimas (direktyvos), ir kitais viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktais (pavyzdžiui, VPT priimtais teisės aktais ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kt.). Pagal kasacinio teismo praktiką VPĮ pripažįstamas specialiuoju įstatymu (lot. *lex specialis*) tiek CK, CPK, tiek kitų teisės aktų[9] atžvilgiu. VPĮ, kaip specialiojo įstatymo aiškinimą ir taikymą, lemia šio įstatymo tikslai (nustatyti VPĮ 1 straipsnio 1 dalyje) ir juo reguliuojamų santykių pobūdis[10].

Atsižvelgiant į tai, kad viešųjų pirkimų teisiniai santykiai reguliuojami specialiojo įstatymo, kitų teisės aktų nuostatos turi būti taikomos subsidiariai VPĮ atžvilgiu. Kitų teisės aktų nuostatų subsidiarus taikymas VPĮ naudai pasireiškia tuo, kad pirmiausia reikia taikyti galiojančias VPĮ nuostatas, o visos kitos teisės normos taikytinos tais atvejais, kai VPĮ tam tikras klausimas nereguliuojamas arba VPĮ normose įtvirtintos blanketinės (nukreipiančios) nuostatos. Aptartas specialiojo įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatų subsidiarus taikymo pobūdis neeliminuoja privalomų reikalavimų, įtvirtintų ne VPĮ, taikymo. VPĮ nuostatų negalima aiškinti ir taikyti taip, kad būtų nukrypta nuo kitų teisės aktų normų, o šių taikymas negali būti laikomas prieštaraujančiu VPĮ nuostatų taikymui, nebent VPĮ būtų aiškiai įtvirtintas priešingas reguliavimas[11].

VPĮ kaip specialiojo įstatymo statusas, be kita ko, lemia tai, kad nepriklausomai nuo to, kaip kituose teisės aktuose yra įtvirtinta ūkio subjektų parinkimo tvarka, bet kokiu atveju tokios tvarkos reguliavimo pirmenybė pripažintina būtent VPĮ. LAT yra konstatavęs, kad, atsižvelgiant į VPĮ ir kitų teisės aktų subsidiarius taikymo taisyklę, perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų teisiniai santykiai, ypač laimėtojo išrinkimo ir sutarties sudarymo tvarka, visose ūkio srityse reguliuojami šio specialaus įstatymo, išskyrus jame aiškiai nustatytas išimtis[12].

Šiame kontekste kasacinio teismo taip pat pasisakyta, kad tais atvejais, kai tam tikra teisinių santykių sritis nepatenka į VPĮ reguliavimo sritį, įstatyme įtvirtinus jo taikymo išimtį (ankstesnės VPĮ redakcijos 10 straipsnis, naujos VPĮ redakcijos 6–10 straipsniai), VPĮ normos tiesiogiai netaikytinos, tačiau teismų praktika viešųjų pirkimų bylose gali būti aktuali ir taikytina analogiškai, jeigu šie santykiai reguliuojami tais pačiais principais, kurie nustatyti ir VPĮ (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*)[13].

Pavyzdys

VPĮ 6 straipsnio 1 punkte nustatyta, kad žemės, esamų pastatų ar kitų nekilnojamųjų daiktų įsigijimui arba nuomai bet kokiomis finansinėmis priemonėmis ar teisių į šiuos daiktus įsigijimui

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nėra taikomi VPĮ reikalavimai. Tai reiškia, kad tokie pirkimai vykdomi Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka (jos patvirtintais tvarkos aprašais ir pan., pavyzdžiui, „Žemės, esamų pastatų ar kitų nekilnojamų daiktų įsigijimo arba nuomos ar teisių į šiuos daiktus įsigijimo tvarkos aprašu“, patvirtintu LR Vyriausybės 2017 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. 1036), taip pat CK nustatytais reikalavimais (CK XLIX skyrius). Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad tiek, pavyzdžiui, nurodyto tvarkos aprašo 3 straipsnyje, tiek, atitinkamai, CK 1.3, 1.5 straipsniuose yra įtvirtinti analogiški principai kaip ir VPĮ 17 straipsnyje, teismų praktika bei išaiškinimai viešųjų pirkimų bylose, kuriose yra atskleistas šių principų turinys ir prasmė, tokioms pirkimams bei jų procedūroms (pavyzdžiui, sąlygų parengimui, pasiūlymų vertinimui ir kt.) yra taikomi pagal analogiją, nepaisant to, kad VPĮ taisyklės tiesiogiai netaikomos.

Šiuo aspektu papildomai pažymėtina, kad viešųjų pirkimų principų bei teismų praktikos, kuriose atskleistas šių principų turinys ir prasmė, taikymas pagal analogiją nereiškia konkrečios VPĮ taisyklėse nustatytos tvarkos taikymo kitiems santykiams, kurie nereguliuojami VPĮ. Kitaip tariant, bet kuriuo atveju negali būti paneigta įstatymo leidėjo valia tam tikrus pirkimus išskirti iš bendrojo viešųjų pirkimų reguliavimo (*detaliau žiūrėti, pavyzdžiui, VPĮ 6 straipsnio komentarą*).

Pažymėtina ir tai, kad ankstesnės redakcijos VPĮ 1 straipsnis buvo papildytas naujos redakcijos VPĮ 1 straipsnio 2 dalies norma tuo, kad aiškiai nustatytas įstatymo taikymas ir viešųjų pirkimų sutarties vykdymui. Viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo aiškus išplėtimas į viešųjų pirkimų sutarčių vykdymo sritį yra viena iš 2014 m. ES viešųjų pirkimų teisės reformos naujienų. Vis dėlto, remiantis anksčiau nurodytais kasacinio teismo išaiškinimais, VPĮ viešųjų pirkimų sutarčių vykdymui taikomas tiek, kiek tai tiesiogiai nurodyta šiame įstatyme, atitinkamai, pavyzdžiui, VPĮ 17, 89, 90 straipsniuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 17, 89, 90 straipsnių komentarus*). Atsižvelgiant į tai, VPĮ 1 straipsnio 2 dalies norma šiuo aspektu neaiškintina plačiai, kadangi sutarties vykdymui yra taikomos CK (ar kitų teisės aktų) atitinkamos taisyklės. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad sudarius viešojo pirkimo sutartį, tokios sutarties aiškinimui, taikymui, ypač kiek tai susiję su viešojo pirkimo sutarties keitimu, yra taikomos VPĮ normos, ir tais atvejais, kai VPĮ nėra sureguliuota, yra taikomi kiti teisės aktai[14]. Pavyzdžiui, viešojo pirkimo būdu sudaryta sutartis gali būti nutraukiama VPĮ 90 straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais bei kitais

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

viešojo pirkimo sutartyje nustatytais ir (arba) CK nustatytais atvejais ir tvarka (*detaliau žiūrėti VPĮ 90 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Pagal VPĮ 1 straipsnio 2 dalį VPĮ yra taikomas ne visiems ūkio subjektams, o būtent viešųjų pirkimų subjektams – perkančiosioms organizacijoms, kurios atitinka VPĮ 2 straipsnio 25 dalyje nustatytus reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 25 dalies komentarą*)[15].

3. VPĮ 1 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad VPĮ normomis yra įgyvendinami VPĮ 7 priede nurodyti ES teisės aktai. VPĮ 7 priede nurodyti ES teisės aktai – direktyvos, reglamentai, t. y.: (i) Direktyva 89/665/EEB su pakeitimais, padarytais Direktyva 2007/66/EB ir paskutiniais pakeitimais, padarytais Direktyva 2014/23/ES; (ii) Reglamentas 2195/2002; (iii) Direktyva 2009/33/EB; (iv) Direktyva 2009/52/EB; (v) Direktyva 2012/27/ES su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Direktyva 2013/12/ES; (vi) Direktyva 2014/24/ES; (vii) Direktyva 2014/55/ES. Taigi, VPĮ 7 priede nurodytas tik vienas reglamentas, kuris yra tiesioginio taikymo ES teisės aktas, ir kuriuo nustatomas tik BVPŽ, t. y. bendra klasifikavimo sistema, taikoma viešiesiems pirkimams. Kiti VPĮ 7 priede nurodyti ES teisės aktai yra ES direktyvos.

Priešingai nei reglamentai, ES direktyvos nėra tiesiogiai taikomos. Atsižvelgiant į tai, VPĮ 1 straipsnio 3 dalies nuostata reiškia, kad aiškinant ir taikant VPĮ teisės normas, gali būti įgyvendintas vadinamasis netiesioginis direktyvų veikimas[16].

ESTT, siekdamas užtikrinti ES teisės, įskaitant direktyvų, veiksmingumą, suformulavo netiesioginio direktyvų veikimo doktriną, pagal kurią nacionalinės teisės normos, kuriomis į valstybės narės vidaus teisės sistemą yra perkeliamos ES direktyvos, turi būti aiškinamos ir taikomos taip, kad tokiu aiškinimu ir taikymu būtų maksimaliai pasiekti konkrečios ES direktyvos tikslai[17]. Dėl to VPĮ normos, kuriose perkeltas atitinkamas ES teisės turinys, turi būti aiškinamos ir taikomos laikantis nurodytos taisyklės, todėl, įgyvendinat VPĮ reikalavimus, atsižvelgtina į VPĮ 7 priede nurodytus ES teisės aktus, jų tikslus, paskirtį ir ESTT išaiškinimus dėl konkrečios ES viešųjų pirkimų direktyvos teisės normos, kuri yra perkelta į VPĮ. Vis dėlto kiekviena valstybė narė turi teisę savarankiškai pasirinkti ir nusistatyti ES direktyvų įgyvendinimo priemones (taip pat sugriežtinti ar sušvelninti ES direktyvose nustatytą reguliavimą).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4. VPĮ 1 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad atliekant VPĮ reglamentuojamus viešuosius pirkimus, yra taikomos SESV 346 straipsnio nuostatos. VPĮ 1 straipsnio 4 dalyje pateikta nuoroda į SESV 346 straipsnį pažymi gynybos ir saugumo srities ypatingą svarbą bei poreikį nustatyti būtinas konkrečias priemones, siekiant užtikrinti nacionalinio saugumo interesus.

SESV 346 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad: a) jokia valstybė ES narė neprivalo teikti informacijos, kurios atskleidimą ji laiko prieštaraujančiu gyvybiniams savo saugumo interesams; b) kiekviena valstybė ES narė gali imtis priemonių, kurias mano esant būtinas apsaugoti gyvybiniams savo saugumo interesams, susijusiems su ginklų, amunicijos ir karinės paskirties medžiagų gamyba ar prekyba; šios priemonės neturi kenkti gaminių, kurie nėra specialiai skirti karo tikslams, konkurencijos vidaus rinkoje sąlygoms. To paties SESV 346 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad ES Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu, gali vieningai pakeisti 1958 m. balandžio 15 d. jos pačios sudarytą gaminių, kuriems taikomos šio straipsnio 1 dalies b punkto nuostatos, sąrašą[18]. Aiškinamajame komunikate dėl SESV 346 straipsnio (buvusio Europos Bendrijos sutarties 296 straipsnio) taikymo viešiesiems pirkimams gynybos srityje nustatyta, kad vidaus rinkos taisyklių netaikymas viešojo pirkimo sutartims gynybos srityje – tai priemonė, susijusi su prekyba ginklais, amunicija ir karinės paskirties medžiagomis. Todėl jos teisinis pagrindas yra SESV 346 straipsnio (buvusio Europos Bendrijos sutarties 296 straipsnio) 1 dalies b punktas. Valstybės narės gali pasinaudoti šia išimtimi sudarydamos viešojo pirkimo sutartis gynybos srityje, jeigu jos laikosi SESV (buvusios Europos Bendrijos sutarties) nustatytų sąlygų, kaip jas išaiškino ESTT. Be to, SESV 346 straipsnio 1 dalies b punkto taikymo sritį riboja „gyvybinių saugumo interesų“ sąvoka ir šio straipsnio 2 dalyje minimas karinės įrangos sąrašas (apie šiuos aspektus plačiau aptariama toliau).

Viešųjų pirkimų gynybos ir saugumo srityje vykdymas yra esminė valstybės nacionalinio saugumo užtikrinimo priemonė, o valstybės teisė įsigyti gynybai reikalingas priemones yra esminė valstybės suvereniteto dalis. Taigi, VPĮ 1 straipsnio 4 dalies nuostata dėl SESV 346 straipsnio išimties taikymo yra įtvirtinta, siekiant nepagrįstai neapriboti ES valstybių narių diskrecijos nacionalinio saugumo srityje. Įtvirtinta nuostata taip pat reiškia, kad ES viešųjų pirkimų taisyklės yra taikytinos gynybos sektoriuje, o valstybės narės turi galimybę nuo jų nukrypti tik išimtiniais ES steigimo sutartyje numatytais atvejais ir sąlygomis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

SESV 346 straipsnyje įtvirtintos išimties taikymas

Pažymėtina, kad imtis vienašalių nacionalinių priemonių pagal SESV 346 straipsnį, kurio taikymo išimtis nustatyta VPĮ 1 straipsnio 4 dalyje, galima tik įgyvendinus dvi kumuliatyvias sąlygas[19]: *pirma*, priemonės, kurių imamasi, turi būti susijusios su ginklų, amunicijos ir karinės paskirties medžiagų gamyba ir prekyba; *antra*, priemonės yra būtinos apsaugoti gyvybinius atitinkamos valstybės narės saugumo interesus[20].

(i) Priemonės turi būti susijusios su ginklų, amunicijos ir karinės paskirties medžiagų gamyba ir prekyba:

Pirmoji sąlyga reiškia, kad perkamos priemonės turi būti būtinai susijusios su ginklų, amunicijos ir karinės paskirties medžiagų gamyba ir prekyba[21]. Lietuvoje priemonės, susijusios su ginklų, amunicijos ir karinės paskirties medžiagų gamyba ir prekyba, perkamos pagal Bendrąjį karinės įrangos sąrašą, kuriuo įgyvendinama Direktyva 2017/2054.

ESBT išaiškinta, kad ginklų, amunicijos ir karinės paskirties prekių prekyba ir gamyba yra reguliuojama pagal atskirą teisinį režimą, nustatytą SESV 346 straipsnio 1 dalies b) punkte, kuriuo nedraudžiama valstybėms narėms imtis atitinkamų priemonių, kurios joms atrodo būtinos apsaugoti gyvybinius saugumo interesus. Taip pat išaiškinta, kad šis straipsnis nedraudžia valstybei narei, atsižvelgiant į atitinkamą veiklą, imtis tokių priemonių, kurios, jos manymu, yra būtinos esminių jos saugumo interesų apsaugai ir suteikia valstybėms narėms ypač didelę diskreciją, vertinant tokios apsaugos gavimo poreikius[22]. Pagal ESTT dėl SESV 346 straipsnio taikymą – norint pasiremti nustatyta išimtimi, nepakanka vien abstrakčiai nurodyti gyvybinių saugumo interesų egzistavimą, be to, išimties taikymas galimas tik tuomet, kai perkamų prekių, įrangos naudojimas išimtinai kariniams tikslams yra akivaizdus. Tuo tarpu, kai naudojimas karo tikslams nėra akivaizdus, būtina laikytis viešojo pirkimo sutarčių sudarymo taisyklių[23]. Tai reiškia, kad įsigyjant prekes, kurios skirtos specialiai kariniams tikslams, tačiau iš esmės panašiai panaudojamos civilinėje srityje (pavyzdžiui, sraigtasparniai, platformos), galima pasinaudoti SESV 346 straipsnio išimtimi, jeigu bus pagrįstas atitinkamų prekių naudojimas būtent kariniams tikslams, bei jei šios prekės dėl būtent joms būdingų charakteristikų, įskaitant esminius pakeitimus, gali būti laikomos specialiai sukurtos tokiems tikslams[24].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(ii) Priemonės turi būti būtinos apsaugoti atitinkamos valstybės narės saugumo interesus:

Antroji būtina sąlyga, siejama su galimybe imtis vienašalių nacionalinių priemonių pagal SESV 346 straipsnį, reiškia, kad pirmiausia viešasis pirkimas gynybos srityje turi būti susijęs būtent su gyvybiniais saugumo interesais, t. y. su valstybės saugumo interesais. Kitaip tariant, SESV 346 straipsnio taikymas galimas tik pagrindus gyvybinių saugumo interesų buvimą.

ESTT praktikoje nustatyta, kad gyvybinių saugumo interesų sampratą apibrėžia kiekviena ES valstybė narė[25]. LR Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 patvirtintos Nacionalinio saugumo strategijos 11 straipsnyje nustatyta, kad gyvybiniai LR nacionalinio saugumo interesai – interesai, kuriems apsaugoti naudojamos visos teisėtos priemonės ir kuriuos pažeidus kiltų grėsmė Lietuvos valstybės ir visuomenės egzistavimui. Gyvybiniai LR nacionalinio saugumo interesai yra: *pirma*, suverenitetas, teritorijos vientisumas, demokratinė konstitucinė santvarka; *antra*, pilietinė visuomenė, pagarba žmogaus ir piliečio teisėms bei laisvėms ir jų apsauga; *trečia*, taika ir gerovė valstybėje.

Vis dėlto atkreiptinas dėmesys, kad pagal ESTT praktiką nustatyta išimtis dėl SESV 346 straipsnio taikymo turi būti aiškinama siaurai. Kitaip tariant, SESV 346 straipsnis turėtų būti taikomas tik tais atvejais, kai nėra abejonių, kad atliekamas pirkimas atitinka abi šio straipsnio pirmoje dalyje nustatytas būtinąsias sąlygas. Priešingu atveju turėtų būti taikomas viešųjų pirkimų reguliavimas. ESTT šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad SESV 346 straipsnis negali būti aiškinamas kaip suteikiantis teisę valstybėms narėms nukrypti nuo SESV nuostatų vien remiantis nurodytais gyvybiniais saugumo interesais[26], pavyzdžiui, ginklų, amunicijos, išimtinai karinės įrangos importo ir įsigijimo atleidimas nuo muitų ar pridėtinės vertės mokesčių nebūtų laikytinas valstybės narės gyvybinio saugumo interesais. Tuo tarpu vandens buteliukų tiekimas kariams krizės atveju, kuri susijusi su nacionaliniu saugumu, ar medikamentų tiekimas konflikto metu turėtų būti laikomi gyvybiniais saugumo interesais.

Galiausiai, nors VPĮ 1 straipsnio 4 dalies tekste aiškiai pažodžiui nėra įvardinta, vis dėlto įtvirtintos normos esmė, kad esant SESV 346 straipsnyje nurodytoms sąlygoms bei valstybei nusprendus vykdyti pirkimą, taikant SESV 346 straipsnį, viešųjų pirkimų reguliavimas, atliekant tokį pirkimą, yra eliminuojamas. Pagal bendrą taisyklę, išimties taikymo teisėtumą ir pagrįstumą įrodyti privalo išimtimi besivadovaujantis teisės subjektas, šiuo atveju – perkančioji organizacija.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] VPĮ 1 straipsnio nuostatose yra iš dalies perkeltos Direktyvos Nr. 2014/24/ES 1 straipsnio, kuriame apibrėžtas Direktyvos Nr. 2014/24/ES dalykas ir taikymo sritis, taip pat šios direktyvos preambulės nuostatos.

[2] Nors VPĮ 1 straipsnyje tiesiogiai minima tiek įstatymo tikslo sąvoka, tiek nurodomi ir konkretūs tikslai, tačiau, kaip bus nurodoma toliau tekste, VPĮ 1 straipsnis nėra vienintelis, kuriame įtvirtinami viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo tikslai. Tokie tikslai taip pat reglamentuojami ir VPĮ 17 straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*).

[3] Pažymėtina, kad VPĮ nustatytų tikslų įgyvendinimo pagrindinį vaidmenį atlieka perkančioji organizacija, o įstatymas yra tik įrankis (priemonė) tinkamai sureguliuoti viešųjų pirkimų teisinius santykius, procesus, todėl įstatymų leidėjas daugiau sukuria prielaidas, o ne pats užtikrina skaidrių ir efektyvių pirkimų atlikimą.

[4] Soloveičik Deividas. *Viešųjų pirkimų teisės tikslai ir jų įgyvendinimas*. ISSN 1392-1274. TEISĖ 2014 91, p. 55 – 91.

[5] Arrowsmith Sue, Linarelli John, Wallace Don, JR. Regulating Public Procurement. National and International Perspectives. The Hague. London. Boston, 2000.

[6] LAT 2011 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-498/2011; 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-280/2012; 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-496/2014; 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-325-469/2018.

[7] ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Manova*, C-336/12; LAT 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013.

[8] LAT 2018 m. birželio 18 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-234-469/2018; 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-969/2019, 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-217-969/2019

[9] Pažymėtina, kad VPĮ kaip specialiojo įstatymo statusas pripažintas, pavyzdžiui, LR Komercinio arbitražo, Transporto veiklos pagrindų, Atliekų tvarkymo įstatymų atžvilgiu.

[10] Teismai, nagrinėdami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, pagal pareigas (lot. *ex officio*) sprendžia dėl VPĮ taikymo. VPĮ siekiama tinkamos kokybės prekių ir paslaugų, reikalingų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

valstybės ir savivaldybių darniai ir tinkamai veiklai, racionaliam valstybės biudžeto lėšų naudojimui užtikrinti, konkurencijai ir rinkos plėtrai skatinti, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo principus įgyvendinančioms priemonėms garantuoti, atsižvelgiant į kovos su korupcija teisės aktų tikslus ir uždavinius. Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl VPĮ viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos aiškintinos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas. LAT 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008.

[11] LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014.

[12] LAT 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-534/2014.

[13] LAT 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-713/2013; 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-534/2014;2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-374-248/2018.

[14] LAT 2011 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2011; 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-713/2013.

[15] LAT 2019 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-230-378/2019.

[16]ESTT 1986 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *Marshall*, C-152/84; 1987 m. spalio 8 d. sprendimas byloje *Kolpinghuis Nijmegen*, C-80/86; 1990 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Marleasing*, C-106/89; 1997 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Wallonie*, C-129/96, 2003 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje *ATAL*, C-14/02; LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011.

[17] ESTT 1984 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Sabine von Colson ir Elisabeth Kamann*, C-14/83.

[18] Šiuo aspektu pažymėtina, kad ES Tarybos sąrašas nėra detalus ir nėra imperatyvus. Taryba, sudarydama tokį nekonkretų priemonių sąrašą, siekė dirbtinai neapriboti ES valstybių narių galimybių nesilaikyti ES sutartyse įtvirtintų nuostatų, atsižvelgiant į gynybos ir saugumo pirkimų specifiką ir į tai, kad ES nuo įsisteigimo pradžios neturėjo įgaliojimų veikti gynybos ir saugumo srityje.

[19] Generalinės advokatės Juliane Kokott 2012 m. sausio 19 d. išvada byloje *Insinööritoimisto InsTiimi*, C-615/10.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[20] Kuzminskas Vilius. SESV Sutarties 346 straipsnyje įtvirtintos išimties taikymas gynybos ir saugumo srities viešiesiems pirkimams. ISSN 1392-1274. TEISĖ 2018 106, p. 148.

[21] Šios sąlygos egzistavimas visų pirma sietinas su produktais, nurodytais 1958 m. balandžio 15 d. Tarybos sprendimu 255/58 patvirtintu ginklų, amunicijos ir karinių medžiagų sąrašu.

[22] ESBT 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *Fiocchi Munizioni SpA*, T-26/01; ESTT 2013 m. vasario 28 d. sprendimas byloje *Ellinika Nafpigeia AE*, C-246/12 P.

[23] ESTT 2008 m. spalio 2 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, C-157/06.

[24] ESTT 2012 m. birželio 7 d. sprendimas *Insinööritoimisto InsTiimi*, C-615/10.

[25] Nors šiuo aspektu valstybėms narėms yra suteikta diskrecija pačioms nuspręsti, kas laikytina jos gyvybiniais saugumo interesais, ESTT praktikoje sutinkama pavyzdžių, kuomet ESTT paneigė valstybės narės nurodytus gyvybinius saugumo interesus, pavyzdžiui, ESTT 2009 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Suomiją*, C-284/05.

[26] Ten pat.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Atitikties vertinimo įstaiga – vadovaujantis 2008 m. liepos 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 765/2008, nustatančiu su gaminių prekyba susijusius akreditavimo ir rinkos priežiūros reikalavimus ir panaikinančiu Reglamentą (EEB) Nr. 339/93 (OL L 218, 2008, p. 30), akredituota įstaiga, vykdanti atitikties vertinimo veiklą, įskaitant kalibravimą, testavimą, sertifikavimą ir patikrą.**
2. **Centralizuotų viešųjų pirkimų veikla – nuolat vykdoma viena iš šių veiklų:**

1) prekių ir (arba) paslaugų, skirtų perkančiosioms organizacijoms, įsigijimas;

2) perkančiosioms organizacijoms skirtų prekių, paslaugų ar darbų pirkimo procedūrų atlikimas arba preliminariųjų viešojo pirkimo-pardavimo sutarčių sudarymas.

3. **Centrinė perkančioji organizacija – perkančioji organizacija, kuri vykdo centralizuotų viešųjų pirkimų veiklą ir gali vykdyti pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą.**

4. Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema – valstybės informacinė sistema, kurioje teikiami ir tvarkomi viešųjų pirkimų skelbimai ir ataskaitos;

5) atliekamos viešųjų pirkimų procedūros;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2) skelbiamos planuojamų atlikti viešųjų pirkimų suvestinės, viešųjų pirkimų dokumentai, viešojo pirkimo-pardavimo sutartys, preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartys ir kita informacija apie viešuosius pirkimus;

3) archyvuojami ir saugomi viešųjų pirkimų dokumentai;

4) atliekami kiti įstatymuose nustatyti veiksmai.

5. **Centrinių valstybinio administravimo subjektų sistemai nepriklausanti perkančioji organizacija (toliau – ne centrinės valdžios perkančioji organizacija) – perkančioji organizacija, neįrašyta į Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos patvirtintą centrinių valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašą.**
6. **Centrinių valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausanti perkančioji organizacija (toliau – centrinės valdžios institucija) – perkančioji organizacija, įrašyta į Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos patvirtintą centrinių valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašą.**
7. **Darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutartis (toliau – darbų pirkimo sutartis) – viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kurios dalykas yra:**

1) darbai, susiję su šio įstatymo 4 priede išvardytomis veiklos rūšimis, arba šie darbai ir jų projektavimo paslaugos;

2) statinio (kuris yra statybos ir (arba) inžinerinės veiklos, kaip visumos, rezultatas ir kuris gali savarankiškai atlikti ūkinę ar techninę funkciją) statybos darbai arba šie darbai ir statinio projektavimo paslaugos;

3) statinio statymas bet kokiomis priemonėmis pagal perkančiosios organizacijos, darančios lemiamą poveikį darbo pobūdžiui arba projektui, nustatytus reikalavimus.

8. **Elektroninės priemonės – elektroninė įranga, naudojama duomenims, perduodamiems ir gaunamiems laidinėmis, radijo, optinėmis ar kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis, apdoroti (įskaitant skaitmeninį glaudinimą) ir saugoti.**
9. **Europos standartas – Europos standartizacijos organizacijos priimtas visuomenei skirtas standartas.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

10. **Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentas – Europos techninio vertinimo įstaigos išduodamas dokumentas, kuriuo patvirtinama, kad statybos produktas buvo įvertintas pagal esminius techninius reikalavimus.**
11. **Gyvavimo ciklas – visi vienas po kito einantys ir (arba) tarpusavyje susiję produkto tiekimo, darbų atlikimo ar paslaugų teikimo etapai nuo žaliavų įsigijimo ar išteklių gavimo iki produkto išėmimo iš apyvartos, utilizavimo, sunaikinimo ar paslaugų teikimo pabaigos, įskaitant atliktinus mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, gamybą, prekybą ir jos sąlygų įvertinimą, transportavimą, naudojimą ir priežiūrą.**
12. **Informacinė sistema „E. sąskaita“ – valstybės informacinė sistema, skirta informacinių technologijų priemonėmis parengti, pateikti ir išsaugoti su viešųjų pirkimų sutarčių, sudarytų vadovaujantis šiuo įstatymu, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymu, pirkimo sutarčių, sudarytų vadovaujantis Lietuvos Respublikos** *pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymu*, **ir vandens, energijos ar energijai gaminti skirto kuro pirkimo sutarčių, sudarytų pagal** *Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo* **išimtį, bei vidaus sandorių vykdymu susijusias sąskaitas už įsigyjamas prekes, paslaugas ir darbus, taip pat gauti informaciją apie pateiktų sąskaitų apmokėjimą.**
13. **Informacinių ir ryšių technologijų bendroji techninė specifikacija – dokumentas, kuriame pateikiami informacinių ir ryšių technologijų techniniai duomenys ir kuris sudaromas vadovaujantis 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1025/2012 dėl Europos standartizacijos, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos direktyvos 89/686/EEB ir 93/15/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/9/EB, 94/25/EB, 95/16/EB, 97/23/EB, 98/34/EB, 2004/22/EB, 2007/23/EB, 2009/23/EB ir 2009/105/EB ir panaikinamas Tarybos sprendimas 87/95/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1673/2006/EB (OL L 316, 2012, p. 12), *13* ir *14* straipsniais.**
14. **Inovacija – naujo arba iš esmės pagerinto produkto, paslaugos ar proceso, įskaitant gamybos, statybos, konstravimo ar kitus procesus, sukūrimas, naujo rinkodaros**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

metodo arba naujo organizacinio metodo diegimas verslo praktikoje, organizacijoje arba plėtojant išorės ryšius, be kita ko, siekiant padėti spręsti visuomeninius uždavinius, taip pat sudaryti sąlygas įgyvendinti strategiją „Europa 2020“, patvirtintą Europos Komisijos 2010 m. kovo 3 d. komunikatu Nr. KOM (2010) „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“.

15. **Konfidencialumo pasižadėjimas – viešojo pirkimo komisijos nario, eksperto ar kito asmens rašytinis pasižadėjimas neteikti tretiesiems asmenims informacijos, kurios atskleidimas prieštarautų šio įstatymo reikalavimams, visuomenės interesams ar pažeistų teisėtus viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių tiekėjų ir (arba) perkančiosios organizacijos interesus.**
16. **Nacionalinis standartas – nacionalinės standartizacijos institucijos priimtas visuomenei skirtas standartas.**
17. **Nepriekaištingos reputacijos asmuo – asmuo:**

1) kuris atitinka Lietuvos Respublikos *valstybės tarnybos įstatyme* **(toliau –** *Valstybės tarnybos įstatymas***) nustatytus nepriekaištingos reputacijos kriterijus, keliamus asmeniui, einančiam valstybės tarnautojo pareigas;**

2) kuriam nėra paskirta administracinė nuobauda (išskyrus įspėjimą) už šio įstatymo, Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo, Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo, taip pat šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimą arba sprendimas dėl tokios administracinės nuobaudos paskyrimo įsiteisėjo ar asmuo įvykdė administracinį nurodymą anksčiau kaip prieš vienus metus;

3) kuris nėra pripažintas pažeidęs Lietuvos Respublikos *viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymą* **arba dėl kurio sprendimas pripažinti pažeidusiu šį įstatymą priimtas anksčiau kaip prieš vienus metus.**

18. **Nepriimtinas viešojo pirkimo pasiūlymas – pasiūlymas, atitinkantis vieną ar kelis šių požymių:**

1) jis neatitinka perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų, įskaitant reikalavimus dėl tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2) jame pasiūlyta kaina viršija viešajam pirkimui skirtas lėšas, perkančiosios organizacijos nustatytas prieš pradedant pirkimo procedūrą, išskyrus šio įstatymo 45 straipsnio 1 dalies 5 punkte numatytus atvejus;

3) jis gautas pavėluotai;

4)dėl jo perkančioji organizacija turi įrodymų apie neleistino susitarimo ar korupcijos atvejus;

5) jame pasiūlyta tiekėjo nepagrįsta ar netinkamai pagrįsta neįprastai maža kaina.

19. **Nešališkumo deklaracija – viešojo pirkimo komisijos nario ar eksperto arba kito asmens pareiškimas raštu, kad jis nešališkas tiekėjams.**
20. **Netinkama viešojo pirkimo paraiška – viešojo pirkimo paraiška, kurią pateikęs viešojo pirkimo kandidatas atitinka perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose nustatytą tiekėjo pašalinimo pagrindą arba neatitinka minėtuose dokumentuose nustatytų kvalifikacijos reikalavimų, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų.**
21. **Netinkamas viešojo pirkimo pasiūlymas – viešojo pirkimo pasiūlymas, kuris neatitinka viešojo pirkimo objekto ir be esminių pakeitimų negalėtų patenkinti pirkimo dokumentuose nustatytų viešojo pirkimo objektui keliamų perkančiosios organizacijos poreikių ir reikalavimų.**
22. **Pagalbinė viešųjų pirkimų veikla – pagalbos atliekant viešuosius pirkimus teikimas, įskaitant šią ir kitą veiklą:**

1) techninės infrastruktūros, kuria naudodamasi perkančioji organizacija gali atlikti prekių, paslaugų ar darbų viešųjų pirkimų procedūras arba sudaryti preliminariąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, suteikimas;

2) konsultavimas dėl viešųjų pirkimų procedūrų atlikimo ar dokumentų rengimo;

3) parengimas atlikti viešuosius pirkimus ir viešųjų pirkimų procedūrų organizavimas.

23. **Pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugų teikėjas – tiekėjas, rinkoje siūlantis pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugas.**
24. **Paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartis (toliau – paslaugų pirkimo sutartis) – viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kurios dalykas yra paslaugų, išskyrus nurodytas šio straipsnio 26 dalyje, teikimas.**
25. **Perkančioji organizacija:**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1) valstybės ar savivaldybės institucija;

2) viešasis ar privatusis juridinis asmuo, jeigu visa ar tam tikra jo veiklos dalis yra skirta specialiai nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešiesiems interesams (kai subjektas vykdo veiklą įprastinėmis rinkos sąlygomis, siekia pelno ir pats prisiima savo veiklos nuostolius, laikoma, kad viešieji interesai, kuriems tenkinti jis įsteigtas arba kuriuos tenkinti jam nustatytas tikslas, yra pramoninio arba komercinio pobūdžio) tenkinti ir jis atitinka bent vieną iš šių sąlygų:

a) jo veikla yra daugiau kaip 50 procentų finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžetų arba kitų valstybės ar savivaldybių fondų lėšų, arba kitų šioje dalyje nustatytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų lėšų;

b) yra kontroliuojamas (valdomas) valstybės ar savivaldybių institucijų arba kitų šioje dalyje nustatytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų;

c) turi administraciją, valdymo ar priežiūros organą, kurio daugiau kaip pusė narių yra skiriami valstybės ar savivaldybių institucijų arba kitų šioje dalyje nurodytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų;

3) šios dalies 1 ir (arba) 2 punktuose nurodytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų asociacija.

26. **Prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutartis (toliau – prekių pirkimo sutartis) – viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kurios dalykas yra prekės (prekių pirkimas, nuoma, finansinė nuoma (lizingas), pirkimas išsimokėtinai, numatant jas įsigyti ar to nenumatant), taip pat įsigyjamų prekių pristatymo, montavimo, diegimo ir kitos jų parengimo naudoti paslaugos, jeigu šios paslaugos tik papildo prekių tiekimą.**
27. **Preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis (toliau – preliminarioji sutartis) – vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų ir vieno ar kelių tiekėjų sudaryta sutartis, kurios tikslas – nustatyti sąlygas, įskaitant kainą ir, kur to reikia, numatomą kiekį, taikomas viešojo pirkimo-pardavimo sutartims, kurios bus sudarytos per tam tikrą nurodytą laikotarpį.**
28. **Projekto konkursas – procedūra, kai perkančiajai organizacijai suteikiama galimybė įsigyti pateiktą ir vertinimo komisijos išrinktą planą ar projektą (paprastai teritorijų planavimo, architektūros, inžinerijos, duomenų apdorojimo, finansų inžinerijos). Projekto konkurso dalyviams gali būti skiriami prizai ar piniginės išmokos.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

29. **Raštu – informacijos pateikimas žodžiais arba skaitmenimis, kuriuos galima perskaityti, atgaminti ir perduoti, įskaitant elektroninėmis priemonėmis perduotą ir saugomą informaciją.**
30. **Standartas – standartizacijos institucijos priimta neprivaloma techninė specifikacija, skirta daugkartiniam ar nuolatiniam taikymui. Standartai pagal jų priimančius subjektus gali būti tarptautiniai, Europos, nacionaliniai.**
31. **Suinteresuotas viešojo pirkimo dalyvis (toliau – suinteresuotas dalyvis) – viešojo pirkimo dalyvis, išskyrus dalyvį, kuris galutinai pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros, t. y. jam pranešta apie viešojo pirkimo pasiūlymo atmetimą, ir kurio pašalinimas dėl pasibaigusio apskundimo termino negali būti ginčijamas arba dėl kurio pašalinimo pagrįstumo yra įsiteisėjęs teismo sprendimas.**
32. **Suinteresuotas viešojo pirkimo kandidatas (toliau – suinteresuotas kandidatas) – viešojo pirkimo kandidatas, kuriam perkančioji organizacija nepranešė apie jo viešojo pirkimo paraiškos atmetimą iki pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo suinteresuotiems dalyviams.**
33. **Tarptautinis standartas – tarptautinės standartizacijos organizacijos priimtas visuomenei skirtas standartas.**
34. **Techninė specifikacija:**

1) perkant darbus – viešojo pirkimo dokumentuose pateikiama medžiagų, produktų, jų tiekimo procesui keliamų techninių reikalavimų visuma, apimanti duomenis, pagal kuriuos galima nustatyti, ar medžiagos, produktai arba jų tiekimo procesas atitinka perkančiosios organizacijos reikmes. Šie duomenys apima poveikio aplinkai ir klimatui rodiklius, tinkamumo visiems naudotojams reikalavimus (taip pat galimybę naudotis neįgaliesiems) ir jų atitikties įvertinimą, eksploatacines ypatybes, saugos reikalavimus arba duomenis, apimančius kokybės užtikrinimo tvarką, terminiją, simbolius, bandymus ir bandymų metodus, pakavimą, žymėjimą ir ženklinimą, vartojimo (naudojimo) instrukcijas, gamybos procesus ir metodus bet kuriuo darbų gyvavimo ciklo etapu. Duomenys taip pat apima nurodymus dėl projektavimo ir išlaidų apskaičiavimo, patikrinimo, kontrolės ir darbų bei statybos metodų ar technologijos priėmimo sąlygas, taip pat visas kitas technines sąlygas, kurias perkančioji organizacija gali

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nustatyti pagal bendruosius ar specialiuosius reglamentus, susijusius su baigtais darbais ir medžiagomis ar jų sudedamosiomis dalimis;

2) perkant prekes ar paslaugas – viešojo pirkimo dokumentuose nustatyti produktui ar paslaugai apibūdinti reikalingi duomenys: kokybės lygis, poveikio aplinkai ir klimatui rodikliai, tinkamumo visiems naudotojams reikalavimai (taip pat galimybės naudotis neįgaliesiems) ir jų atitikties įvertinimas, eksploatacinės ypatybės, produkto vartojimas (naudojimas), saugumo reikalavimai arba duomenys, apimantys produkto reikalavimus: pavadinimas, kuriuo produktas parduodamas, terminija, simboliai, bandymai ir bandymų metodai, pakavimas, žymėjimas ir ženklinimas, vartojimo (naudojimo) instrukcijos, gamybos procesai ir metodai bet kuriuo prekės ar paslaugos gyvavimo ciklo etapu, taip pat atitikties įvertinimo tvarka.

35. **Techninis pamatinis dokumentas – Europos standartizacijos organizacijos pagal kintantiems rinkos poreikiams pritaikytas procedūras priimtas ir paskelbtas, techninei specifikacijai apibrėžti naudojamas dokumentas, išskyrus Europos standartus.**
36. **Tiekėjas – ūkio subjektas – fizinis asmuo, privatusis ar viešasis juridinis asmuo, kita organizacija ir jų padalinys arba tokių asmenų grupė, įskaitant laikinas ūkio subjektų asociacijas, kurie rinkoje siūlo atlikti darbus, tiekti prekes ar teikti paslaugas.**
37. **Viešasis pirkimas (toliau – pirkimas) – vienos ar daugiau perkančiųjų organizacijų atliekamas prekių, paslaugų ar darbų įsigijimas su pasirinktu (pasirinktais) tiekėju (tiekėjais) sudarant viešojo pirkimo-pardavimo sutartį (sutartis), neatsižvelgiant į tai, ar prekės, paslaugos ar darbai yra skirti viešajam tikslui.**
38. **Viešojo pirkimo dalyvis (toliau – dalyvis) – pirkimui pasiūlymą pateikęs tiekėjas.**
39. **Viešojo pirkimo dokumentai (toliau – pirkimo dokumentai) – perkančiosios organizacijos pateikiami arba nurodomi dokumentai, kuriuose aprašomi ar nustatomi pirkimo ar jo procedūros elementai: skelbimas apie pirkimą, išankstinis informacinis skelbimas, naudojamas kaip kvietimo dalyvauti pirkime priemonė, techninė specifikacija, aprašomasis dokumentas, viešojo pirkimo-pardavimo sutarties projektas, viešojo pirkimo kandidatų ir dalyvių dokumentų teikimo tvarka, informacija apie pirkime taikomus reikalavimus ir (arba) kiti dokumentai, jų paaiškinimai (patikslinimai).**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

40. **Viešojo pirkimo iniciatorius (toliau – pirkimo iniciatorius) – perkančiosios organizacijos darbuotojas, kuris nurodo poreikį viešojo pirkimo būdu įsigyti reikalingų prekių, paslaugų arba darbų ir (ar) parengia jų techninę specifikaciją ir (ar) jos projektą.**
41. **Viešojo pirkimo kandidatas (toliau – kandidatas) – tiekėjas, raštu išreiškęs siekį būti pakviestas arba jau pakviestas dalyvauti dialoge, kai pirkimas atliekamas konkurencinio dialogo būdu, ar pateikti pasiūlymo, kai pirkimas atliekamas riboto konkurso, skelbiamų derybų, neskelbiamų derybų arba inovacijų partnerystės būdu.**
42. **Viešojo pirkimo paraiška (toliau – paraiška) – tiekėjo raštu pateikiamų dokumentų ir duomenų visuma, kuria reiškiamas pageidavimas dalyvauti šiais būdais atliekamame pirkime: riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo arba inovacijų partnerystės.**
43. **Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties arba preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo atidėjimo terminas (toliau – atidėjimo terminas) – pagal šio įstatymo reikalavimus nustatytas laikotarpis, kuris prasideda nuo pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo iš perkančiosios organizacijos suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos ir kuriam pasibaigus sudaroma viešojo pirkimo-pardavimo sutartis arba preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis.**
44. **Viešojo pirkimo-pardavimo sutartis (toliau – pirkimo sutartis) – šio įstatymo nustatyta tvarka dėl ekonominės naudos vieno ar daugiau ūkio subjektų ir vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų raštu, išskyrus šiame įstatyme nustatytus atvejus, kai pirkimo sutartis gali būti sudaroma žodžiu, sudaroma sutartis, kurios dalykas yra prekės, paslaugos ar darbai. Ekonomine nauda laikomas piniginis atlygis arba kitoks atlygis tiekėjui, pavyzdžiui, teisė nemokėti mokesčių, pasinaudoti pirkimo sutarties vykdymo rezultatu, galimybė gauti pajamas iš trečiųjų asmenų ir panašiai.**
45. **Viešojo pirkimo pasiūlymas (toliau – pasiūlymas) – tiekėjo raštu pateikiamų dokumentų ir duomenų visuma ar žodžiu pateiktas siūlymas tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus pagal perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nustatytas sąlygas.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

46. **Viešojo pirkimo subtiekimo sutartis (toliau – subtiekimo sutartis) – laimėjusio dalyvio ir vieno arba kelių ūkio subjektų (toliau – subtiekėjai) arba subtiekėjo ir vieno arba kelių ūkio subjektų (toliau kartu – subtiekėjai) raštu ar žodžiu sudaroma sutartis dėl ekonominės naudos tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, nurodytus perkančiosios organizacijos su laimėjusiu dalyviu sudarytoje pirkimo sutartyje.**
47. **Ženklinimo dokumentas – sertifikatas, liudijimas ar kitas dokumentas, kuriais patvirtinama, kad darbai, prekės, paslaugos, procesai ar procedūros atitinka ženklinimo reikalavimus.**
48. **Ženklinimo reikalavimai – reikalavimai, kuriuos turi atitikti prekės, paslaugos, darbai, procesai ar procedūros, kad būtų išduotas ženklinimo dokumentas.**
49. **Kitos šiame įstatyme vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos** *baudžiamajame kodekse*, **Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatyme, Lietuvos Respublikos** *visuomenės informavimo įstatyme*, **Lietuvos Respublikos** *finansinių priemonių rinkų įstatyme*, **Lietuvos Respublikos** *elektroninių ryšių įstatyme*, **Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme, Lietuvos Respublikos** *viešojo administravimo įstatyme*, **Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatyme.**

1. Komentuojamo VPĮ 2 straipsnio 1 dalyje[1] yra atkartota Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. liepos 9 d. reglamento (EB) Nr. 765/2018, nustatančio su gaminių prekyba susijusius akreditavimo ir rinkos priežiūros reikalavimus ir panaikinančio Reglamentą (EEB) Nr. 339/93 2 straipsnio 13 punkte nurodyta atitikties vertinimo įstaigos sąvoka, nurodant, kad tai yra akredituota įstaiga, vykdanti atitikties vertinimo veiklą, įskaitant kalibravimą, testavimą, sertifikavimą ir patikrą.

Nacionaliniu lygiu atitikties vertinimo objektai, atitikties vertinimo reglamentavimo pagrindai, atitikties vertinimo subjektai ir jų funkcijos yra reglamentuojami Lietuvos Respublikos atitikties įvertinimo įstatyme. BĮ Nacionalinio akreditacijos biuro duomenimis[2], Lietuvoje yra 220 akredituotų atitikties vertinimo įstaigų, atitinkančių teisės aktų ir (arba) standartų reikalavimus

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

bei galinčių patvirtinti produkto, proceso, paslaugos ar vadybos sistemos atitiktį teisės aktų ir (arba) standartų reikalavimams (*detaliau žiūrėti VPĮ 39 straipsnio komentarą).*

Atsižvelgiant į tai, akredituota vertinimo įstaiga yra laikoma bet kurioje valstybėje narėje 2008 m. liepos 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 765/2008 nustatyta tvarka akredituota įstaiga, kuriai suteikta teisė patvirtinti prekės, proceso, paslaugos ar vadybos sistemos atitiktį teisės aktų ir (arba) standartų reikalavimams.

2. VPĮ 2 straipsnio 2 dalyje[3] įtvirtinta centralizuotų viešųjų pirkimų veiklos sąvoka. Centralizuotų viešųjų pirkimų veiklos konkretūs kriterijai, reikalavimai ir skirstymas detalizuoti VPĮ 82 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 82 straipsnio komentarą*).

Centralizuotų viešųjų pirkimų veikla svarbi tuo, kad, atsižvelgiant į perkamus didelius kiekius, dažnį ir kitas aplinkybes, centralizuotas pirkimo būdas gali padėti didinti konkurenciją ir viešųjų pirkimų profesionalumą[4].

Subjektai, kurie vykdo centralizuotą viešųjų pirkimų veiklą, – centrinės perkančiosios organizacijos, nors tai tiesiogiai nėra įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 2 dalyje (*detaliau dėl centrinės organizacijos sampratos žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Centralizuotų viešųjų pirkimų veiklai priskiriami šie du modeliai:

1) didmenininko veiklos atlikimas[5]. Šio modelio ypatybė – pati centrinė perkančioji organizacija savo vardu įsigyja prekes ar paslaugas, perima, sandėliuoja prekes, kurias vėliau perparduoda perkančiosioms organizacijoms. Šis modelis nėra taikomas darbams. Pavyzdžiui, Lietuvoje veikianti VšĮ CPO netaiko šio modelio.

2) tarpininko veiklos atlikimas, t. y. perkančiosioms organizacijoms skirtų prekių, paslaugų ar darbų pirkimo procedūrų atlikimas arba preliminariųjų viešojo pirkimo–pardavimo sutarčių sudarymas[6]. Priešingai negu didmenininko modelyje, tarpininko veiklos modelyje objektu gali būti ir darbai. Tarpininko modelis dar turi du skirtingus veiklos variantus, kurie detalizuoti VPĮ 82 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 82 straipsnio komentarą*):

- viešųjų pirkimų procedūrų atlikimas perkančiųjų organizacijų vardu ir naudai. Centrinė perkančioji organizacija veikia kaip įgaliotoji perkančioji organizacija (*detaliau dėl įgaliojimo vykdyti viešojo pirkimo procedūras žiūrėti VPĮ 83 straipsnio komentarą*), o viešojo pirkimo sutartis sudaro pačios perkančiosios organizacijos;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- dinaminės pirkimo sistemos ar preliminarios viešojo pirkimo sutarties sudarymas centrinės perkančiosios organizacijos vardu. Tokiu atveju perkančiosios organizacijos gali pagal sudarytą dinaminę pirkimo sistemą ar preliminarią viešojo pirkimo sutartį sudaryti pagrindines viešojo pirkimo sutartis su tiekėjais.

Komentuojama sąvoka yra svarbi, kadangi perkančiosios organizacijos neturi pareigos organizuoti viešojo pirkimo centrinės perkančiosios organizacijos, kuri teikia viešųjų pirkimų vykdymo paslaugas, veiklai įsigyti (*detaliau žiūrėti VPĮ 82 straipsnio 5 dalies komentarą*)[7].

3. VPĮ 2 straipsnio 3 dalyje[8] įtvirtinta centrinės perkančiosios organizacijos sąvoka.

Centrine perkančiąja organizacija gali būti tik perkančioji organizacija (*detaliau dėl perkančiosios organizacijos sampratos žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 25 dalies komentarą*), o kiti subjektai negali būti centrinėmis perkančiosiomis organizacijomis. Toks kriterijus yra įtvirtintas dėl to, kad kitos perkančiosios organizacijos, įsigyjančios iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją, yra laikomos tinkamai įvykdžiusiomis viešųjų pirkimų procedūras (*detaliau žiūrėti VPĮ 82 straipsnio 3 dalies komentarą*) ir joms šių procedūrų kartoti nereikia.

Centrine perkančiąja organizacija gali būti:

- jau veikianti perkančioji organizacija, pavyzdžiui, dviejų savivaldybių administracijos susitaria, kad viena iš savivaldybių administracijų abiejų naudai bendrai įsigis prekių, kurios bus naudojamos abiejų savivaldybių administracijų. Tačiau toks susitarimas negali būti vienkartinis – tai turi būti nuolatinis susitarimas dėl tokios veiklos. Jeigu tai būtų tik vienkartinis susitarimas, tuomet taikytinas VPĮ 83 straipsnio ar VPĮ 84 straipsnio reguliavimas dėl įgaliojimo ar dėl bendrai atliekamo pirkimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 83-84 straipsnio komentarą*);
- naujai įsteigta perkančioji organizacija, kurios funkcijos yra skirtos tik centralizuotų viešųjų pirkimų veiklai (ar papildomai kartu ir pagalbinei viešųjų pirkimų veiklai (*detaliau dėl pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 22 dalies komentarą*), pavyzdžiui, VšĮ CPO. Naujos centrinės perkančiosios organizacijos steigimą gali vykdyti Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota (įgaliotos) institucija (institucijos) arba savivaldybės taryba (*detaliau žiūrėti VPĮ 82 straipsnio 6 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Centrinės perkančiosios organizacijos gali veikti regiono ar visos valstybės mastu, nėra ribojamas centrinių perkančiųjų organizacijų skaičius.

Centrinė perkančioji organizacija gali vykdyti šias veiklas:

- centralizuotų viešųjų pirkimų veiklą (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 2 dalies komentarą*);
- papildomai kartu su centralizuotų pirkimų veikla pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą, pavyzdžiui, suteikti technines, informacines priemones, teisines žinias ir profesinę kompetenciją perkančiosioms organizacijoms vykdyti pirkimus.

Centrinių perkančiųjų organizacijų veiklos detalesni reikalavimai įtvirtinti VPĮ 82 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 82 straipsnio komentarą*).

Perkančiosios organizacijos turi teisę naudotis centrinės perkančiosios organizacijos, esančios kitoje ES valstybėje narėje, paslaugomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 85 straipsnio 3 dalies komentarą*).

4. VPĮ 2 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta CVP IS sąvoka ir funkcijos, kuriomis viešųjų pirkimų procedūrų šalys gali pasinaudoti savo veikloje.

CVP IS yra elektroninė informacinė sistema, kurioje registruojasi perkančiosios organizacijos ir tiekėjai bei kuri skirta viešųjų pirkimų procedūroms vykdyti. CVP IS galima rasti adresu https://pirkimai.eviesiejipirkimai.lt/ arba http://vpt.lrv.lt puslapio apačioje paspaudus esančią nuorodą CVP IS.

CVP IS registracija tiek perkančiosioms organizacijoms, tiek tiekėjams yra nemokama. CVP IS registracija nėra būtina tam, kad tiekėjai galėtų susipažinti su skelbimais bei ataskaitomis, pirkimo dokumentais, pirkimo dokumentų pakeitimais ir patikslinimais (jeigu pastarieji yra tinkamai paskelbti perkančiųjų organizacijų), viešųjų pirkimų planais.

CVP IS yra valstybės informacinė sistema, kurią administruoja VPT[9]. Lietuvoje veikia daugiau informacinių sistemų, kuriose gali būti paskelbti pirkimai, pavyzdžiui, Mercell[10], tačiau šios sistemos yra komercinės ir neprivalomos perkančiosioms organizacijoms. Kitaip sakant, perkančiosios organizacijos, vadovaujantis VPĮ 34 straipsniu (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio komentarą*), privalo skelbti viešuosius pirkimus CVP IS (išskyrus neskelbiamus pirkimus), bet neprivalo to daryti kitose sistemose, tačiau tokią teisę turi. Tarptautinės vertės pirkimai yra skelbiami CVP IS ir Europos Sąjungos leidinių biure[11].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 2 straipsnio 4 dalyje pateiktas nebaigtinis sąrašas funkcijų, kurias galima atlikti CVP IS:

- teikti ir tvarkyti viešųjų pirkimų skelbimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio komentarą*) ir ataskaitas (*detaliau žiūrėti VPĮ 96 straipsnio komentarą*). Perkančiosios organizacijos CVP IS turi skelbti visus skelbimus, įskaitant išankstinius informacinius skelbimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 30 straipsnio komentarą*), skelbimus apie pirkimo procedūras (*detaliau žiūrėti VPĮ 31 straipsnio komentarą*), *ex ante* skelbimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 32 straipsnio komentarą*), skelbimus apie klaidų ištaisymą (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio 6 dalies komentarą*), skelbimus apie pirkimo sutarties sudarymą (*detaliau žiūrėti VPĮ 33 straipsnio komentarą*) ir kitus. Perkančioji organizacija taip pat skelbia rinkos konsultacijas ar techninės specifikacijos projektus CVP IS priemonėmis (*detaliau žiūrėti VPĮ 27 straipsnio komentarą*). Perkančiosios organizacijos CVP IS turi skelbti visas ataskaitas (*detaliau žiūrėti VPĮ 96 straipsnio komentarą*). Skelbimų ir ataskaitų formas, kurios taikomos Lietuvoje vykdomiems pirkimams tvirtina VPT (tarptautinės vertės pirkimams formas nustato Komisija).
- atlikti viešųjų pirkimų procedūras, pavyzdžiui, suformuoti pasiūlymų vokus, teikti pirkimo sąlygų paaiškinimus, teikti paklausimus ir gauti atsakymus dėl tiekėjų pasiūlymų atitikties pirkimo sąlygų reikalavimams, neįprastai mažos kainos pagrindimą ir kita. Skelbti viešųjų pirkimų dokumentus, įskaitant, bet neapsiribojant, kvalifikacijos reikalavimus, pasiūlymų vertinimo kriterijus, techninę specifikaciją, viešojo pirkimo sutarties projektą, pirkimo sąlygų paaiškinimus ir patikslinimus (*detaliau dėl viešųjų pirkimų dokumentų sampratos ir apimties žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 39 dalies komentarą*). Skelbti viešojo pirkimo–pardavimo sutartis, preliminariąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis bei jų pakeitimus (*detaliau dėl viešojo pirkimo sutarties viešinimo žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 9 dalies komentarą*). Visos viešojo pirkimo procedūros nuo viešojo pirkimo paskelbimo iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo vykdomos tik CVP IS priemonėmis (išimtys, kai nevykdoma CVP IS priemonėmis, nustatytos VPĮ 22 straipsnyje *(detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą)*.
- skelbti planuojamų atlikti viešųjų pirkimų suvestinę. Ši suvestinė turi būti paskelbta kiekvienais metais ne vėliau kaip iki kovo 15 dienos, o patikslinus planuojamų atlikti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

einamaisiais kalendoriniais metais pirkimų planus, – ne vėliau kaip per 5 darbo dienas (*detaliau žiūrėti VPĮ 26 straipsnio komentarą*).

- archyvuoti ir saugoti viešųjų pirkimų dokumentus.
- atlikti kitus įstatymuose nustatytus veiksmus, pavyzdžiui, CVP IS skelbiami perkančiųjų subjektų, veikiančių pagal PĮ, mažos vertės pirkimų aprašai[12]; socialinių įmonių gaminamų prekių, teikiamų paslaugų ir atliekamų darbų sąrašai[13], informacija apie tarptautinio pirkimo vertės ribas, įskaitant informaciją apie patikslintas vertės ribas[14].

5. VPĮ 2 straipsnio 5 dalyje[15] įtvirtinta necentrinės valdžios perkančiosios organizacijos sąvoka. Detaliai neapibrėžiamos šios perkančiosios organizacijos, o nukreipiama žiūrėti tiksliau į Centrinių valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos ūkio ministro[16] 2003 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. 4-72 (aktualią redakciją) (toliau – **Centrinės valdžios perkančiųjų organizacijų sąrašas**).

Šis sąrašas yra baigtinis, todėl visos perkančiosios organizacijos, neįrašytos į Centrinės valdžios perkančiųjų organizacijų sąrašą, yra ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos. Pavyzdžiui, savivaldybių administracijos, savivaldybių įmonės nėra centrinės valdžios perkančiosios organizacijos.

Centrinės valdžios perkančiųjų organizacijų sąraše nėra apibrėžiami kriterijai, kuriais vadovaujantis perkančioji organizacija įrašoma į šį sąrašą. Jeigu yra įsteigiamas naujas ūkio subjektas, kuris atitinka perkančiosios organizacijos sampratą (*detaliau dėl perkančiosios organizacijos sampratos žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 25 dalies komentarą*), Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija sprendžia, ar tokia perkančioji organizacija priskirtina centrinės valdžios perkančiosioms organizacijoms ir ar turi būti keičiamas Centrinės valdžios perkančiųjų organizacijų sąrašas, jį papildant, ar ne.

Perkančiosios organizacijos priskyrimas necentrinės valdžios perkančiosioms organizacijoms lemia:

pirkimo vertės ribų specifinį taikymą (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 straipsnio komentarą*), t. y. prekių ir paslaugų tarptautinės vertės pirkimų ribos yra aukštesnės[17];

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- išankstinį skelbimą kviesti tiekėjus dalyvauti viešajame pirkime, kurį ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos gali naudoti visais atvejais (*detaliau žiūrėti VPĮ 30 straipsnio 3 dalies komentarą*);
- tai, kad gali būti taikomos supaprastintos riboto konkurso ar skelbiamų derybų procedūros, t. y. galima nevykdyti kai kurių procedūros etapų (*detaliau žiūrėti VPĮ 61 straipsnio 4 dalies bei 64 straipsnio 4 dalies komentarą*);
- tai, kad gali būti nustatyti trumpesni pasiūlymų pateikimo terminai ribotame konkurse ir dinaminėje pirkimo sistemoje (*detaliau žiūrėti VPĮ 62 straipsnio 6 dalies bei 79 straipsnio 5 dalies 3 punkto komentarą*).

6. VPĮ 2 straipsnio 6 dalyje[18] įtvirtinta centrinės valdžios perkančiosios organizacijos sąvoka detaliai nenurodo šių perkančiųjų organizacijų, o nukreipia žiūrėti į Centrinės valdžios perkančiųjų organizacijų sąrašą (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 5 dalies komentarą*).
Į Centrinės valdžios perkančiųjų organizacijų sąrašą patenka tokios perkančiosios organizacijos, kaip, pavyzdžiui, ministerijos, Lietuvos kariuomenė, Lietuvos bankas ir kitos.
Perkančiosios organizacijos priskyrimas centrinės valdžios perkančiosioms organizacijoms lemia priešingus padarinius negu priskyrimas necentrinės valdžios institucijoms (detaliau žiūrėti *VPĮ 2 straipsnio 5 dalies komentarą*).

7. VPĮ 2 straipsnio 7 dalyje[19] yra pateikta darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka, nurodant, kad darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra sutartis, kurios dalykas (objektas) yra atitinkami darbai (pvz., rangos, statybos rangos, melioracijos, žemės ūkio ir kt.).
Iš pirmiau nurodytos darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvokos matyti, kad darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi laikoma tik:
1) viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, t. y. sutartis, atitinkanti VPĮ 2 straipsnio 44 dalyje nustatytus kriterijus (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 44 dalies komentarą)*;
2) viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kurios dalykas (objektas) yra darbai.
Įstatymų leidėjas nustatė, kad darbais VPĮ 2 straipsnio 7 dalies taikymo ir aiškinimo prasme yra laikomi:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1) VPĮ 1 priede nurodyti statybos darbai ir tokių statybos darbų projektavimas, pavyzdžiui, statybvietės paruošimo, pastatų nugriovimo, išardymo, grunto išvežimo, stogų dangos ir jų apdailos konstrukcijų įrengimas, kelių tiesimas, aerodromų ir sporto įrenginių statyba, vandens statinių statyba, elektros laidų įrengimas, santechnikos darbai, tinkavimas, grindų ir sienų dengimas, dažymas ir stiklinimas, ir kiti);

2) statinio (kuris yra statybos ir (arba) inžinerinės veiklos, kaip visumos, rezultatas ir kuris gali savarankiškai atlikti ūkinę ar techninę funkciją) statybos darbai arba šie darbai ir statinio projektavimo paslaugos;

3) statinio statymas bet kokiomis priemonėmis pagal perkančiosios organizacijos, darančios lemiamą poveikį darbo pobūdžiui arba projektui, nustatytus reikalavimus.

ESTT praktikoje darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka išplėtota konstatuojant, kad tokia sutartis vertinama atsižvelgiant į darbo rezultato ekonominę ir techninę funkciją[20]. Tuo atveju, jei atitinkamas darbų rezultatas užtikrina ar gali užtikrinti atskirą ekonominę ar techninę funkciją, sutartis yra laikoma darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi. Priešingu atveju, sutartis yra laikoma paslaugų ar prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi.

Pavyzdžiui, jeigu perkančioji organizacija įsigyja elektros linijos iki atitinkamos gyvenvietės įrengimo darbus, darbų rezultatui užtikrinant ekonominę ir techninę funkciją–elektros tiekimą, tokia sutartis bus laikoma viešąja darbų pirkimo-pardavimo sutartimi. Tačiau, jeigu perkančioji organizacija įsigytų tik elektros tiekimo inžineriniam statiniui reikalingas medžiagas bei jų pristatymo iki statybvietės paslaugas, tokia sutartis būti laikoma prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi, kadangi atitinkamos medžiagos savaime neužtikrina ekonominės ir techninės darbų funkcijos įgyvendinimo. Šiame kontekste analogiškai pasisakė ir kasacinis teismas, spręsdamas dėl nutarties pirmojoje nacionalinio stadiono byloje teisės aiškinimo[21]. Tuo atveju, jei sudaroma viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi įsigyjami tiek darbai, tiek paslaugos arba prekės, sutarties rūšis (sutarčiai taikytinos normos) nustatoma, atsižvelgiant į mišrios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties taisykles (*detaliau žiūrėti VPĮ 11 straipsnio komentarą).*

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad jei sutartimi būtų susitariama dėl savanoriško darbų atlikimo, niekeno atlyginant tik faktiškai patiriamas išlaidas, tokia sutartis nebūtų laikoma darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi[22], kadangi nebūtų tenkinamas vienas iš viešojo pirkimo-pardavimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sutarties būtinųjų elementų – abipusis atlygintinumas (moralinė satisfakcija nėra laikoma atlygintinumu viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvokos prasme)[23],[24].

Atlygintinumas suprantamas plačiai, vertinant ne tik iš perkančiosios organizacijos perspektyvos, tačiau ir iš tiekėjo perspektyvos. Tuo atveju, jei vykdant sutartį tiekėjas gaus papildomos naudos, pavyzdžiui, iš statinio griovimo metu parduoti išgautus metalus, tokiu atveju egzistuos atlygintinumo elementas. Egzistuoja atvejai, kuomet tiekėjo gaunama ekonominė nauda pasireiškia ne perkančiosios organizacijos teikiamu atlyginimu, o tiekėjo iš darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties gaunama kito pobūdžio ekonomine nauda (pavyzdžiui, darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi pasiekiant atitinkamas rinkas ir gaunant ekonominę naudą iš toje rinkoje tiekiamų prekių, paslaugų ar darbų).

Tuo atveju, jei atitinkama sutartimi perkančioji organizacija įsigyja ir atitinkamus darbus, ir įsipareigoja ateityje išnuomoti sukurtą darbų rezultatą, tokia sutartis vis vien yra laikoma darbų viešąja pirkimo-pardavimo sutartimi, kadangi būtent darbų įsigijimas yra vyraujantis sutarties elementas. Ir priešingai – tuo atveju, jei, pavyzdžiui, koncesijos sutarties dalykas yra vyraujantis, o įsigyjami darbai yra skirti tik koncesijos sutarties dalykui įgyvendinti, tokia sutartis nėra laikoma viešąja darbų pirkimo-pardavimo sutartimi[25].

8. VPĮ 2 straipsnio 8 dalyje[26] įtvirtinta elektroninių priemonių sąvoka. VPĮ 2 straipsnio 8 dalies nuostata sistemiškai aiškintina su VPĮ 2 straipsnio 29 dalimi, kurioje įtvirtinta sąvoka *raštu*, kadangi komentuojamoje VPĮ 2 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta elektroninės įrangos apibrėžtis, kuri naudojama ir skirta informacijos pateikimui raštu (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 29 dalies komentarą*). Be to, elektroninių priemonių sąvoka apima elektroninę įrangą, kuria informacija ne tik pateikiama, bet ir apdorojama bei saugoma. VPĮ 2 straipsnio 8 dalyje nėra pateikto baigtinio elektroninės įrangos, kuri naudojama informacijos perdavimui, gavimui, apdorojimui ir saugojimui elektroninėmis priemonėmis, sąrašo. Tai reiškia, kad elektroninėmis priemonėmis pateikiama, perduodama, apdorojama ar saugojama informacija apima bet kokią elektroninę įrangą, kurios funkcijos ir techninės savybės tai leidžia padaryti – tai gali būti tiek elektroninis paštas, tiek bet kokia elektroninė sistema (pavyzdžiui, CVP IS), mobilieji įrenginiai, duomenų bazės (debesies saugyklos) ir pan.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

9. VPĮ 2 straipsnio 9 dalyje[27] yra pateikta Europos standarto sąvoka, nurodant, kad Europos standartas – tai Europos standartizacijos organizacijos priimtas visuomenei skirtas standartas. Europos standarto sąvoka aiškintina ir taikytina, atsižvelgiant į standarto sąvoką, apibrėžtą VPĮ 2 straipsnio 30 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 30 dalies komentarą*), kadangi vienintelis kriterijus, kuris Europos standartą išskiria iš standartų, yra jį priimantis subjektas.
Pagal Reglamento 1025/2012 2 straipsnio 8 punktą Europos standartus priima viena iš trijų Europos standartizacijos organizacijų (ESO): Europos standartizacijos komitetas (CEN), Europos elektrotechnikos standartizacijos komitetas (CENELEC), Europos telekomunikacijų standartų institutas (ETSI).

10. VPĮ 2 straipsnio 10 dalyje[28] yra pateikta Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumento sąvoka, nurodant, kad tai – Europos techninio vertinimo įstaigos išduodamas dokumentas, kuriuo patvirtinama, jog statybos produktas buvo įvertintas pagal esminius techninius reikalavimus.
Reglamento 305/2011 2 straipsnio 13 punkte nurodyta, kad Europos techninis įvertinimas – dokumentuotas statybos produkto eksploatacinių savybių vertinimas, atsižvelgiant į jo esmines charakteristikas, pagal atitinkamą Europos vertinimo dokumentą. Pagal Reglamento 305/2011 26 straipsnio nuostatas Europos techninį įvertinimą gamintojo prašymu ir remiantis Europos vertinimo dokumentu išduoda valstybių narių paskirtos techninio vertinimo įstaigos.
Techniniai įvertinimai gali būti dvejopi: Europos techninis įvertinimas (galiojantis visose ES narėse) ir nacionalinis techninis įvertinimas (galiojantis konkrečioje valstybėje narėje).
Pagal Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. rugpjūčio 28 d. įsakymą Nr. D1-631 VĮ Statybos produkcijos sertifikavimo centras yra paskirtas atitinkamoms produktų sritims rengti ir išduoti nacionalinius techninius įvertinimus ir Europos techninius įvertinimus. Kitaip tariant, VĮ Statybos produkcijos sertifikavimo centras yra vienintelė techninio vertinimo įstaiga Lietuvoje, galinti rengti Europos ir nacionalinius techninius įvertinimus statybos produktų srityje.

11. VPĮ 2 straipsnio 11 dalyje[29] yra pateikta gyvavimo ciklo sąvoka, nurodant, kad gyvavimo ciklas – tai visi vienas po kito einantys ir (arba) tarpusavyje susiję produkto tiekimo, darbų atlikimo ar paslaugų teikimo etapai nuo žaliavų įsigijimo ar išteklių gavimo iki produkto išėmimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

iš apyvartos, utilizavimo, sunaikinimo ar paslaugų teikimo pabaigos, įskaitant atliktinus mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, gamybą, prekybą ir jos sąlygų įvertinimą, transportavimą, naudojimą ir priežiūrą.

Pažymėtina, kad gyvavimo ciklas gali būti skirstomas į 4 etapus: 1) pagaminimas, sukūrimas ar atlikimas ir įsigijimas; 2) naudojimas; 3) eksploatavimas; 4) perdirbimas arba utilizavimas. Visi pirmiau nurodyti etapai kartu sudaro prekės, paslaugos ar darbo rezultato gyvavimo ciklą. Gyvavimo ciklas, be VPĮ 2 straipsnio 11 dalyje nurodytų etapų, gali būti skirstomas ir kitais pagrindais – mokslinių tyrimų, kūrimo, gamybos, transporto, naudojimo, priežiūros ir šalinimo etapus[30] (*detaliau žiūrėti VPĮ 56 straipsnio komentarą).*

12. VPĮ 2 straipsnio 12 dalyje yra pateikta informacinės sistemos „E. sąskaita“ samprata, nurodant, kad tai – valstybės informacinė sistema, skirta viešųjų pirkimų sąskaitoms teikti ir gauti elektroniniu būdu. Elektroninę paslaugą „E. sąskaita“ teikia Registrų centras, o konsultacinė medžiaga ir instrukcijos pateikiamos tinklalapyje[31].

2019 metų balandžio mėnesį Projekto „eInvoicing Cross-Border LT“ metu, atsižvelgiant į 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/55/ES[32] dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose, informacinė sistema „E. Sąskaita“ buvo modernizuota taip, kad ji sudarytų galimybes perkančiosioms organizacijoms ir perkantiesiems subjektams priimti ir apdoroti Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą atitinkančias elektronines sąskaitas faktūras. „E. sąskaita“ prisideda prie viešųjų pirkimų skaidrumo principo užtikrinimo, nes VPT turi techninę galimybę gauti ir viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo informaciją, kuri reikalinga užtikrinti tokių sutarčių vykdymo kontrolę[33]. Taip pat visa informacija apie viešojo pirkimo-pardavimo sutarčių vykdymą gali būti prieinama ir kitoms kontroliuojančioms institucijoms[34], [35].

13. VPĮ 2 straipsnio 13 dalyje[36] yra pateikta informacinių ir ryšių technologijų bendrosios techninės specifikacijos samprata, nurodant, kad tai – dokumentas, kuriame pateikiami informacinių ir ryšių technologijų techniniai duomenys ir kuris sudaromas vadovaujantis Reglamento 1025/2012 13 ir 14 straipsniais.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Reglamento 1025/2012 13 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad Komisija, valstybės narės siūlymu arba savo iniciatyva gali nuspręsti identifikuoti informacinių ir ryšių technologijų srities techninės specifikacijas, kurios nėra nacionaliniai, Europos ar tarptautiniai standartai, tačiau atitinka Reglamento 1025/2012 II priede išdėstytus reikalavimus, ir kurios gali būti nurodomos visų pirma siekiant sudaryti sąlygas sąveikai viešųjų pirkimų srityje.

Reglamento 1025/2012 14 straipsnyje nurodyta, kad informacinių ir ryšių technologijų srities techninės specifikacijos yra bendrosios techninės specifikacijos ES viešųjų pirkimų direktyvų (o atitinkamai – ir VPĮ) prasme.

14. VPĮ 2 straipsnio 14 dalyje[37] įtvirtinta inovacijos sąvoka. VPĮ pateikiama inovacijos sąvoka skiriasi nuo įprastinės jos sampratos, kadangi ji yra išplėsta papildomais turinio elementais, tokiais kaip „naujo rinkodaros metodo arba naujo organizacinio metodo diegimas verslo praktikoje, organizacijoje arba plėtojant išorės ryšius“. Inovacijų informacijos rinkimo, pranešimo ir naudojimo gairėse (Oslo vadove)[38] nurodoma, kad bendriausia prasme inovacija yra *naujas arba patobulintas produktas ar procesas (arba jų derinys), kuris ženkliai skiriasi nuo ankstesnių vieneto produktų ar procesų ir kuris yra prieinamas potencialiems naudotojams (produkto atveju) arba kuris vieneto yra naudojamas (proceso atveju)*. Taigi, matyti, kad įprastai inovacijos sąvoka iš esmės apima du elementus: prekę (produktą) arba procesą (arba prekę ir procesą), be papildomų nuorodų į paslaugą, rinkodaros metodo diegimą ir pan. Oslo vadove yra pateikiama *inovacinės veiklos* sąvoka, kuri reiškia visą įmonės vykdomą kūrybinę, finansinę ir komercinę veiklą, kuria siekiama inovacijų[39].

Taigi, matyti, kad VPĮ pateikiama išplėstinė inovacijos samprata, kadangi ji apima tiek prekės ir proceso inovaciją, t. y. naujovę, tiek ir inovacinę veiklą – gamybos, statybos, konstravimo ar kitus procesus, sukūrimą, naujo rinkodaros metodo arba naujo organizacinio metodo diegimą verslo praktikoje, organizacijoje arba plėtojant išorės ryšius, be kita ko, siekiant padėti spręsti visuomeninius uždavinius (verslo ar verslo proceso inovacija).

Be to, matyti, kad įstatymų leidėjas siekia susieti nacionalines ir globalias inovacijas arba, tiksliau, skatinti jų atsiradimą globaliu mastu, nurodydamas, kad inovacijos taikymas yra ir strategijos „Europa 2020“ tikslo įgyvendinimas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Strategija „Europa 2020“ yra šio dešimtmečio ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė. Daugiausia dėmesio joje skiriama pažangiam, tvariam ir integraciniam augimui, kad būtų pašalinti struktūriniai Europos ekonomikos trūkumai, padidintas jos konkurencingumas ir produktyvumas ir palaikoma tvari socialinė rinkos ekonomika[40]. Vienas iš „Europa 2020“ tikslų – moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra (MTTP): – 3 % ES BVP turėtų būti investuojami į MTTP. Atitinkamai ten, kur gali būti panaudojama inovacija, tam pasiekti bei įgyvendinti gali būti naudojami ir VPĮ įtvirtinti mechanizmai, skirti inovacijai:

- inovacijų partnerystės pirkimo būdo pasirinkimas, kadangi inovacijų partnerystės pirkimo būdą galima taikyti tik siekiant sukurti inovatyvų produktą, paslaugą ar darbus (*detaliau žiūrėti VPĮ 73 straipsnio komentarą*);
- pasiūlymų ekonominio naudingumo kokybės kriterijai, kai pasirenkamas kokybės kriterijus „inovatyvios charakteristikos“ (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą*);
- atitinkamos viešo pirkimo sutarties nuostatos, skatinančios ir (arba) įpareigojančios tiekėjus kurti naujumą, diegti bei taikyti inovatyvių procesų ir pan.

15. VPĮ 2 straipsnio 15 dalyje[41] yra pateikta konfidencialumo pasižadėjimo sąvoka – tai viešojo pirkimo komisijos nario, eksperto ar kito asmens rašytinis pasižadėjimas neteikti tretiesiems asmenims informacijos, kurios atskleidimas prieštarautų šio įstatymo reikalavimams, visuomenės interesams ar pažeistų teisėtus viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių tiekėjų ir (arba) perkančiosios organizacijos interesus.

Kaip matyti iš pirmiau nurodytos konfidencialumo pasižadėjimo sąvokos, įstatymų leidėjas įtvirtino nebaigtinį subjektų, privalančių pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą, asmenų sąrašą. Dėl to konfidencialumo pasižadėjimas – tai su atitinkamo viešojo pirkimo organizavimo, pasiūlymų vertinimu ar bet kokiu kitu būdu su atitinkamame viešajame pirkime esančios konfidencialios informacijos sužinojimu susijusio asmens pasižadėjimas neatskleisti sužinotos ar jam prieinamos konfidencialios informacijos tretiesiems asmenims (*dėl subjektų detaliau žiūrėti VPĮ 21 straipsnio 1 dalies komentarą*).

Tretieji asmenys, komentuojamos normos prasme, iš esmės reiškia bet kurį asmenį, kuris pagal VPĮ ar kitus teisės aktus (VPĮ 58 straipsnio 5 dalis) neturi teisės disponuoti informacija apie

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atitinkamo pirkimo procedūras, komisijos posėdžiuose pagarsintą ar nustatytą informaciją ir pan. Atsižvelgiant į tai, trečiaisiais asmenimis laikytini ir pirkime dalyvaujantys tiekėjai kiek jie yra informuojami pagal viešuosius pirkimus reglamentuojančią tvarką.

VPĮ 20 straipsnyje detalizuojama, kokia informacija gali būti laikoma konfidencialia, kokios informacijos atskleidimas pažeistų įstatymus, visuomenės interesus ar tiekėjų ir (ar) perkančiosios organizacijos interesus (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*).

VPĮ 21 straipsnio 2 dalyje reglamentuojama konfidencialumo pasižadėjimo teikimo tvarka. Konkreti konfidencialumo pasižadėjimo forma nėra patvirtinta, o VPT yra parengusi tik pavyzdinę konfidencialumo pasižadėjimo formą[42]. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija gali būti pasirengusi ir kitokios formos konfidencialumo pasižadėjimą.

Konfidencialumo pasižadėjimas gali būti pasirašomas vieną kartą per metus (jeigu kitaip nenustatyta perkančiosios organizacijos vidaus dokumentuose), jeigu pirkimą atlieka nuolatinė pirkimo komisija ar pirkimo organizatorius, turintis nustatytą nuolatinę pirkimų vykdymo funkciją, arba prieš kiekvieną pirkimą, jeigu kiekvienam pirkimui sudaroma skirtinga pirkimo komisija ar skiriamas kitas pirkimo organizatorius, ekspertas ar kitas asmuo (*detaliau žiūrėti VPĮ 21 straipsnio komentarą)*.

Konfidencialumo pasižadėjimas yra vienašalis sandoris, o konfidencialumo pasižadėjimą sudarantis (pasirašantis) asmuo įsipareigoja neatskleisti konfidencialios informacijos tretiesiems asmenims. Pasirašius konfidencialumo pasižadėjimą, tokiam asmeniui suteikiama teisė susipažinti su konfidencialia informacija. Konfidencialumo pasižadėjimą pažeidusiam asmeniui patikėtos informacijos atskleidimas užtrauktų ne tik administracinę atsakomybę[43], tačiau tokiam asmeniui gali kilti ir civilinė deliktinė ar sutartinė atsakomybė[44], perkančiajai organizacijai ar tiekėjui reikalaujant atlyginti dėl konfidencialios informacijos atskleidimo tretiesiems asmenims kilusią žalą.

16. VPĮ 2 straipsnio 16 dalyje[45] yra pateikta nacionalinio standarto sąvoka, nurodant, kad nacionalinis standartas yra nacionalinės standartizacijos institucijos priimtas visuomenei skirtas standartas.

Nacionalinio standarto sąvoka aiškintina ir taikytina, atsižvelgiant į standarto sąvoką, apibrėžtą VPĮ 2 straipsnio 30 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 30 dalies komentarą*),

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kadangi vieninteliai kriterijai, kurie nacionalinį standartą išskiria iš standartų, yra jį priimantis subjektas ir galiojimo teritorija – konkrečios valstybės teritorija.

Reglamento 1025/2012 2 straipsnio 10 punkte nurodyta, kad nacionalinė standartizacijos institucija – institucija, apie kurią valstybė narė pranešė EK. Nacionalinės standartizacijos įstaigos perkelia visus Europos standartų reikalavimus, nustatydamos identiškus nacionalinius standartus, ir panaikina visus prieštaraujančius nacionalinius standartus[46].

Vienintelė Lietuvoje nacionaliniu lygmeniu pripažinta standartizacijos institucija, turinti teisę būti tarptautinės ar Europos standartizacijos organizacijos nare, yra Lietuvos standartizacijos departamentas.

Pagal Lietuvos Respublikos standartizacijos įstatymo 3 straipsnį nacionalinės standartizacijos tikslai yra:

1) apsaugoti žmonių bei gyvūnų sveikatą, gyvybę, aplinką, materialines gėrybes, vartotojų interesus ir užtikrinti jų saugą;

2) sudaryti sąlygas laisvam prekių ir paslaugų judėjimui;

3) gerinti gaminių ir paslaugų kokybę, siekiant jų konkurencingumo vidaus ir užsienio rinkose;

4) atstovauti nacionalinės ekonomikos interesams tarptautinėje ir Europos standartizacijoje;

5) sudaryti sąlygas efektyviam valstybės išteklių naudojimui ir taupymui.

Lietuvos Respublikos standartizacijos įstatymo 4 straipsnyje nurodyta, kad pagrindiniai nacionalinės standartizacijos principai yra:

1) savanoriškas ir lygiomis teisėmis visų suinteresuotų subjektų – gamintojų ir paslaugų teikėjų, valstybės ir savivaldybių, vartotojų bei mokslo ir studijų institucijų, asociacijų, profesinių ir kitų nevyriausybinių organizacijų dalyvavimas standartizacijoje;

2) standartų rengimas ir priėmimas sutarimu;

3) savanoriškas standartų taikymas;

4) standartizacijos skaidrumas ir viešumas;

5) pirmenybės teikimas tarptautinei ir Europos standartizacijai;

6) šalies ekonomikos ir visuomenės poreikių tenkinimas;

7) naujausių mokslo laimėjimų ir technologijų taikymas;

8) nuoseklus nacionalinių standartų fondo sudarymas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 2 straipsnio 17 dalyje yra apibrėžta, koks asmuo gali būti laikomas nepriekaištingos reputacijos. Pagal VPĮ 2 straipsnio 17 dalį, nepriekaištingos reputacijos asmeniu gali būti tik toks asmuo, kuris atitinka visas kartu toliau nurodomas sąlygas.

i. Asmuo atitinka VTĮ nustatytus nepriekaištingos reputacijos kriterijus, keliamus asmeniui, einančiam valstybės tarnautojo pareigas (VPĮ 2 straipsnio 17 dalies 1 punktas)

VTĮ 4 straipsnio 2 dalyje yra nurodomi kriterijai, kada valstybės tarnautojas arba asmuo, pretenduojantis tapti valstybės tarnautoju, *nelaikomas* nepriekaištingos reputacijos. VTĮ 4 straipsnio 2 dalyje nurodyti kriterijai yra susiję su: (i) tyčinio nusikaltimo padarymu; (ii) nusikaltimu valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams ar korupcinio pobūdžio nusikaltimo padarymu; (iii) nusikaltimu, kuriuo padaryta turtinė žala valstybei; (iv) baudžiamuoju nusižengimu valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams ar korupcinio pobūdžio baudžiamuoju nusižengimu; (v) atleidimu iš valstybės tarnautojo pareigų už VTĮ 33 straipsnio 5 dalies 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10 punktuose nurodytus šiurkščius pažeidimus arba VTĮ 34 straipsnio 2 dalyje nustatytu atveju pripažinimu, kad padarė šiurkštų tarnybinį nusižengimą; (vi) atleidimu iš darbo, pareigų ar praradimu teisės verstis atitinkama veikla už kituose įstatymuose keliamo nepriekaištingos reputacijos reikalavimo neatitiktį arba elgesio (etikos) normų pažeidimą ir nuo atleidimo iš darbo, pareigų ar teisės verstis atitinkama veikla praradimo dienos nepraėjo 3 metai; (vii) atleidimu arba pašalinimu iš skiriamų arba renkamų pareigų dėl priesaikos ar pasižadėjimo sulaužymo, pareigūno vardo pažeminimo ir nuo atleidimo arba pašalinimo iš pareigų dienos nepraėjo 3 (trys) metai; (viii) buvimu įstatymų nustatyta tvarka uždraustos organizacijos nariu, jeigu nuo narystės pabaigos nepraėjo 3 (trys) metai.

Asmuo, atitinkantis bent vieną iš VTĮ 4 straipsnyje nurodytų kriterijų, nelaikomas asmeniu, turinčiu nepriekaištingą reputaciją, kas reiškia, kad tokio asmens reputacija yra netinkama ir tai sukelia VTĮ nustatytas teisines pasekmes (pavyzdžiui, toks asmuo negali būti viešo pirkimo komisijos nariu).

ii. Asmuo, kuriam nėra paskirta administracinė nuobauda (išskyrus įspėjimą) už šio įstatymo, PĮ, GPĮ, taip pat šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimą arba sprendimas dėl tokios administracinės nuobaudos paskyrimo įsiteisėjo ar asmuo įvykdė administracinį nurodymą anksčiau kaip prieš vienus metus (VPĮ 2 straipsnio 17 dalies 2 punktas)

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tam, kad pagal VPĮ 2 straipsnio 17 dalies 2 punktą asmuo būtų pripažintas nepriekaištingos reputacijos, turi būti nustatytos šios aplinkybės: 1) asmuo neturi būti pažeidęs VPĮ, PĮ, GPĮ ir šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų, 2) už VPĮ, PĮ, GPĮ ir šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimą nebūtų paskirta administracinė nuobauda (išskyrus įspėjimą), 3) jei buvo paskirta administracinė nuobauda, sprendimas dėl tokios administracinės nuobaudos paskyrimo įsiteisėjo ar asmuo įvykdė administracinį nurodymą anksčiau kaip prieš vienus metus.
Administracinė atsakomybė už VPĮ, PĮ, GPĮ ir šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimą yra taikoma už administracinius nusižengimus, kurie reglamentuojami ANK 184 straipsnio nuostatose. Administracinė atsakomybė gali būti taikoma: (i) perkančiųjų organizacijų, perkančiųjų subjektų, koncesijas suteikiančiųjų institucijų vadovams ar jų įgaliotiems asmenims; (ii) viešojo pirkimo ar pirkimo, atliekamo vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiojo subjekto, ar koncesijos suteikimo komisijos nariams, balsavusiems už neteisėto sprendimo priėmimą; (iii) ekspertams, perkančiųjų organizacijų, perkančiųjų subjektų, koncesijas suteikiančiųjų institucijų valstybės tarnautojams ar darbuotojams.
Dėl to, jei asmeniui yra paskirta administracinė nuobauda ar sprendimas dėl tokios nuobaudos skyrimo įsiteisėjo ar asmuo įvykdė administracinį nurodymą anksčiau kaip prieš vienus metus, jis nėra laikomas nepriekaištingos reputacijos.

iii. Asmuo, kuris nėra pripažintas pažeidęs Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymą arba dėl kurio sprendimas pripažinti pažeidusiu šį įstatymą priimtas anksčiau kaip prieš vienus metus (VPĮ 2 straipsnio 17 dalies 3 punktas)

Viešųjų ir privačių interesų įstatymo nuostatų laikymąsi prižiūri VTEK (VTĮ 23 straipsnis). VTEK tiria pranešimus ir skundus dėl asmenų veiklos atitikties Viešųjų ir privačių interesų įstatymo reikalavimams (VTEK įstatymo 20 straipsnis). Jei pripažįstama, kad gauta pagrįsta informacija apie pažeidimą, VTEK motyvuotu sprendimu gali pradėti tyrimą savo iniciatyva. Remiantis VTEK įstatymo 29 straipsnio 1 dalimi, VTEK, atlikusi tyrimą, gali priimti motyvuotą sprendimą, kuriuo pripažįsta, kad asmuo pažeidė Viešųjų ir privačių interesų įstatymo nuostatas. Taigi, tuo atveju, jei VTEK priima sprendimą, kad asmuo yra pažeidęs Viešųjų ir privačių interesų įstatymo nuostatas arba toks sprendimas priimtas anksčiau nei prieš vienus metus laikoma, kad asmuo nėra nepriekaištingos reputacijos.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

18. VPĮ 2 straipsnio 18 dalyje yra įtvirtinta nepriimtino viešojo pirkimo pasiūlymo sąvoka, nors Direktyvoje 2014/24/ES, be nepriimtino pasiūlymo, reguliuojami ir netaisyklingi pasiūlymai[47]. Pasiūlymas laikomas nepriimtinu, kai jis atitinka bent vieną iš komentuojamo straipsnio dalyje nustatytų alternatyvių požymių.

Pirma, pasiūlymas laikomas nepriimtinu, kai jis neatitinka perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų, įskaitant tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų reikalavimus. Kitaip tariant, nepriimtinas yra toks pasiūlymas, kuris neatitinka perkančiosios organizacijos nustatytų tiekėjų kokybinės atrankos kriterijų: tiek neigiamo pobūdžio reikalavimų (VPĮ 46 straipsnis, tiek pozityviųjų reikalavimų (VPĮ 47–48 straipsniai); taip pat kuris neatitinka kitų reikalavimų tiekėjams (įforminimo, pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, įgaliojimų nepateikimo ir t. t. (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Komentuojamo straipsnio 18 dalies 1 punkte nustatyta, kad pasiūlymas laikomas nepriimtinu, jei jis neatitinka perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų. Pažymima, kad vadovaujantis VPĮ 2 straipsnio 3 dalimi, pirkimo dokumentai turi būti suprantami kaip visi perkančiosios organizacijos pateikiami arba nurodomų dokumentų, kuriuose aprašomi ar nustatomi pirkimo ar jo procedūros elementai (įskaitant jų patikslinimus ir paaiškinimus), tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad ne visuomet pirkimo dokumentų neatitinkantis pasiūlymas gali būti laikomas nepriimtinu. VPĮ 2 straipsnio 21 dalyje nustatyta, kad pasiūlymas, kuris neatitinka viešojo pirkimo *objekto* ir be esminių pakeitimų negalėtų patenkinti pirkimo dokumentuose nustatytų viešojo pirkimo objektui keliamų perkančiosios organizacijos poreikių ir reikalavimų, laikomas *netinkamu* pasiūlymu. Taigi, laikytina, kad VPĮ 2 straipsnio 21 dalis yra specialioji teisės norma komentuojamos nuostatos atžvilgiu.

~~Dėl to, jeigu pasiūlymas neatitinka pirkimo dokumentų reikalavimų, kuriuose apibūdintas pirkimo objektas (pvz., techninėje specifikacijoje nustatytų reikalavimų pirkimo objektui), toks pasiūlymas turi būti laikomas netinkamu; (detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 21 dalies komentarą), o jei pasiūlymas neatitinka tiekėjų reikalavimų – nepriimtinu. Toks pirkimo sąlygų ir jų neatitikties įvardinimų skirstymas, be kita ko, išplaukia iš LAT praktikos[48].~~

VPT intarpas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pagal iš Europos Komisijos specialistų gautą nuomonę, Viešųjų pirkimų tarnyba pasiūlymus, kurie neatitinka techninės specifikacijos reikalavimų, gali būti laikomi nepriimtinais arba netinkamais priklausomai nuo neatitikimo pobūdžio: :

1. a) „netinkamas“ reiškia tokią pasiūlymo neatitiktį pirkimo dokumentams, kai pasiūlymas tiek „neatitinka viešojo pirkimo objekto“ (Direktyvoje „kai jis [pasiūlymas] yra nereikšmingas sutarčiai“), kad juo iš esmės pasiūlomas kitokio pirkimo objektas nei ketinta įsigyti vykdomu pirkimu. Pavyzdžiui, tiekėjas pasiūlė mobiliuosius telefonus, nors perkami nešiojamieji kompiuteriai. Tokia situacija iš esmės prilyginama situacijai, kai apskritai nebuvo gauta pasiūlymų.

1. b) Tuo tarpu paprasta siūlomo pirkimo objekto neatitiktis vienam ir keliems techninės specifikacijos reikalavimams, vertintina kaip "viešojo pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų" neatitikimas, o ne kaip "pirkimo objekto neatitikimas". Pavyzdžiui, jeigu kompiuterių techninėje specifikacijoje buvo nustatytas reikalavimas, kad kompiuteris turi būti komplektuojamas su dviem SSD diskais, o pasiūlyme kompiuteris buvo nurodytas kaip komplektuojamas tik su vienu disku, toks pasiūlymas būtų laikomas nepriimtinu.

Tinkamas pasiūlymų atmetimo kaip „nepriimtinų“ ar „netinkamų“ atskyrimas iš esmės yra aktualus tik priimant sprendimą vėliau pirkimą vykdyti „skelbiamų derybų“ (be skelbimo) arba "neskelbiamų derybų" būdu. Jeigu pasiūlymų nebuvo gauta apskritai, arba jeigu visi pasiūlymai buvo netinkami, perkančiajai organizacijai leidžiama vykdyti pirkimą neskelbiamų derybų būdu, į tokį pirkimą kviečiant bet kurį jos pasirinktą tiekėją, tuo tarpu jeigu pasiūlymų buvo gauta ir visi jie buvo nepriimtini, perkančiajai organizacijai leidžiama vykdyti pirkimą skelbiamų derybų būdu, neskelbiant papildomo skelbimo apie pirkimą, tačiau šiuo atveju į derybas kviečiami visi tiekėjai, kurie buvo pateikę nepriimtinus pasiūlymus bei kurie atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus dėl pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų ir formalius pirkimo procedūros reikalavimus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atkreiptinas dėmesys, kad neskelbiamos derybos ir skelbiamos derybos (be skelbimo) yra labai panašios procedūros, į kurias tiekėjai kviečiami ne pirkimo skelbimu, o kreipiantis į tiekėjus tiesiogiai. Šiuo atveju bene ryškiausias skirtumas tarp šių procedūrų yra tas, kad į neskelbiamas derybas kviečiami perkančiosios organizacijos pasirinkti tiekėjai, tuo tarpu į skelbiamas derybas (be skelbimo) tiekėjus perkančioji organizacija kviečia ne savo nuožiūra – ji negali pakviesti tiekėjų, kurie nedalyvavo ankstesnėje, atviro ar riboto konkurso procedūroje. Kitaip tariant, neskelbiamų derybų būdas, kaip išimtinis pirkimo būdas leidžia perkančiajai organizacijai pasirinkti tiekėjus, į kuriuos kreipiamasi, tik išimtiniu atveju – arba kai nebuvo gauta pasiūlymų apskritai (reiškia, pirkimo skelbimu nesusidomėjo tiekėjai, galintys pasiūlyti pirkimo objektą), arba kai visi gauti pasiūlymai yra netinkami (tai taip pat reiškia, kad pirkimo skelbimu nesusidomėjo tiekėjai, galintys pasiūlyti pirkimo objektą, nes nors visi pasiūlymus pateikę tiekėjai apskritai pasiūlė visiškai kitokį pirkimo objektą).

VPT intarpo pabaiga

Vadovaujantis VPĮ 46 straipsniu, perkančioji organizacija privalo pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu paaiškėja, kad
jis atitinka bent vieną iš privalomų (t. y. VPĮ 46 straipsnio 1–5 dalyse įtvirtintų) arba neprivalomų (VPĮ 46 straipsnio 6 dalis) tiekėjų pašalinimo pagrindų. Dėl to, jeigu pasiūlymą pateikęs tiekėjas yra padaręs veiką, patenkančią į vieną iš konkrečiame pirkime taikomų pašalinimo pagrindų, perkančioji organizacija privalo jį pašalinti iš pirkimo procedūros (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*), o toks pasiūlymas – laikomas nepriimtinu.
VPĮ 47 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo išsiaiškinti, ar tiekėjas yra kompetentingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti pirkimo sąlygas, todėl ji turi teisę pirkimo dokumentuose nustatyti būtinus kandidatų ar dalyvių kvalifikacijos reikalavimus ir šių reikalavimų atitiktį patvirtinančius dokumentus ar informaciją. Analogiškai, VPĮ 48 straipsnio 1 dalyje nustatyta perkančiųjų organizacijų teisė reikalauti, kad tiekėjas pateiktų nepriklausomos įstaigos išduotą sertifikatą, patvirtinantį, kad jis laikosi tam tikrų kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų. Dėl to, jeigu perkančioji organizacija pasirinko ir pirkimo dokumentuose nustatė kvalifikacijos reikalavimus ar pareigą laikytis tam tikrų kokybės

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų, o pasiūlymą pateikęs tiekėjas šių reikalavimų neatitinka, pagal įstatymą toks tiekėjas privalo būti pašalintas iš pirkimo procedūros, o toks pasiūlymas – laikomas nepriimtinu.

Antra, pasiūlymas laikomas nepriimtinu, kai jame pasiūlyta kaina viršija viešajam pirkimui skirtas lėšas, perkančiosios organizacijos nustatytas prieš pradedant pirkimo procedūrą, išskyrus šio įstatymo 45 straipsnio 1 dalies 5 punkte numatytus atvejus.

Jeigu prieš vykdant pirkimo procedūras perkančioji organizacija ikiprocedūriniuose vidaus dokumentuose nustatė maksimalią pirkimui skirtą lėšų sumą (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punkto komentarą*), o pirkimo metu gaunamas tiekėjo pasiūlymas, kurio kaina pirmiau nurodytą lėšų sumą viršija, pagal įstatymą toks pasiūlymas turi būti laikomas nepriimtinu ir atmestas.

Komentuojamo straipsnio 18 dalies 2 punkte pateikta nuoroda į VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punktą ir nustatyta aukščiau apibūdintos taisyklės išimtis, kuomet pirkimui skiriamų lėšų sumą viršijantis pasiūlymas neprivalo būti atmestas (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punkto komentarą*). Tokiu atveju jis bus laikomas priimtinu.

Trečia, pasiūlymas laikomas nepriimtinu, kai jis gaunamas pavėluotai. Toks komentuojamos straipsnio dalies teisinis reguliavimas atitinka VPĮ 44 straipsnio 2 dalies nuostatas, kuriose nurodoma, kad būtent nustatytų vokų atplėšimo laiku turi įvykti pradinis susipažinimas su visomis paraiškomis ar pasiūlymais, kurie gauti *nepasibaigus* jų pateikimo terminui. Dėl to, jei pasiūlymas gaunamas po jų pateikimo termino, su juo negali būti net susipažįstama (t. y. jis „neatidaromas“); jis negali būti vertinamas ir turi būti laikomas nepriimtinu.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 22 straipsnio 1 dalyje nustatyta bendra taisyklė, kad perkančiosios organizacijos ir tiekėjo bendravimas ir keitimasis informacija pagal VPĮ (įskaitant skelbimų apie pirkimą, kvietimų pateikti pasiūlymą ir kitų pirkimo dokumentų, tiekėjų paraiškų, pasiūlymų, sprendinių, projekto konkursų planų ir projektų pateikimą) vyksta naudojantis CVP IS priemonėmis, o šio reikalavimo gali būti nesilaikoma tik išimtiniais VPĮ nurodytais atvejais. Atsižvelgiant į tai, kad, naudojantis CVP IS priemonėmis, pateikti pasiūlymą pavėluotai yra techniškai neįmanoma, komentuojamo pasiūlymo kvalifikavimo nepriimtinu pagrindas praktikoje turėtų būti taikomas išimtiniais atvejais, pirkimo procedūras vykdant ne CVP IS priemonėmis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Ketvirta, pasiūlymas laikomas nepriimtinu, kai dėl jo perkančioji organizacija turi įrodymų apie neleistino susitarimo ar korupcijos atvejus.

Direktyvos 2014/24/ES 26 straipsnio 4 dalies b) punkte pateikti pasiūlymo kvalifikavimo *netaisyklingu* pavyzdiniai atvejai, tarp kurių pasiūlymai, *kurių atveju gauta duomenų apie slaptą susitarimą ar korupciją*. Atsižvelgiant į šią Direktyvos 2014/24/ES nuostatą, darytina išvada, kad VPĮ įtvirtinta nepriimtino pasiūlymo sąvoka yra platesnė nei Direktyvoje 2014/24/ES įtvirtinta nepriimtino pasiūlymo samprata, ir apima ne tik Direktyvoje 2014/24/ES įtvirtintą nepriimtino pasiūlymo, tačiau ir netaisyklingo pasiūlymo sampratą. Pažymėtina, kad komentuojamoje sąvokoje įtvirtinti pasiūlymo kvalifikavimu nepriimtinu pagrindai – neleistino susitarimo ar korupcijos atvejai – yra susiję su sąžiningos konkurencijos užtikrinimu viešuosiuose pirkimuose. Nurodyti pasiūlymo kvalifikavimo nepriimtinu pagrindai susiję su tiekėjo pašalinimo pagrindų, įtvirtintų VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 2 punkte bei 4 dalies 1–3, 5 punktuose, taikymu (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*).

Komentuojamoje normoje nustatyta, kad pasiūlymas laikomas nepriimtinu, kai dėl tam tikrų aplinkybių (neleistino susitarimo ar korupcijos atvejų) perkančioji organizacija turi įrodymų. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ nėra įtvirtinta, kokie turi būti įrodymai, o komentuojamoje normoje nenurodoma, nei kiek, nei kokio patikimumo (turinio) įrodymų būtina turėti, norint aptariamu pagrindu pasiūlymą kvalifikuoti kaip nepriimtiną.

Penkta, pasiūlymas laikomas nepriimtinu, kai jame tiekėjo pasiūlyta neįprastai maža kaina netinkamai (nepakankamai) pagrindžiama ar apskritai nepagrindžiama.. Komentuojamo straipsnio punkte įtvirtintas pasiūlymo kvalifikavimo nepriimtinu pagrindas susijęs su VPĮ 57 straipsnyje įtvirtintu neįprastai mažos kainos instituto taikymu (*detaliau žiūrėti VPĮ 57 straipsnio komentarą*). Nustačius neįprastai mažą pasiūlymo kainą ir tiekėjui jos nepagrindus ar ją netinkamai pagrindus, tokio tiekėjo pasiūlymas pagal įstatymą privalo būti laikomas nepriimtinu.

19. VPĮ 2 straipsnio 19 dalyje įtvirtinta nešališkumo deklaracijos sąvoka. Nešališkumo deklaracija – tai dokumentas, kurį prieš pradedant pirkimą turi pasirašyti viešojo pirkimo komisijos narys, ekspertas ar kitas asmuo (pavyzdžiui, pagalbinės pirkimų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

veiklos paslaugų teikėjo darbuotojai, stebėtojai). Nešališkumo deklaracijos forma yra patvirtinta VPT[49], ji privalo būti taikoma, atliekant viešuosius pirkimus.

Nešališkumo deklaracija gali būti pasirašoma vieną kartą per metus (jei kitaip nenustatyta perkančiosios organizacijos vidaus dokumentuose), jeigu pirkimą atlieka nuolatinė pirkimo komisija ar pirkimo organizatorius, turintis nustatytą nuolatinę pirkimų vykdymo funkciją, arba prieš kiekvieną pirkimą, jeigu kiekvienam pirkimui sudaroma vis kita pirkimo komisija ar skiriamas vis kitas pirkimo organizatorius[50]. Tuo atveju, jeigu tas pats asmuo dirba keliose pirkimo komisijose arba yra ir pirkimo organizatorius, ir pirkimo komisijos narys, jam galima pasirašyti nešališkumo deklaraciją kartą per kalendorinius metus, nurodant visas atliekamas pareigas. Galima situacija, kai perkančioji organizacija pakartotiniam pasiūlymų vertinimui pasitelkia ekspertą, nors to iš anksto nenustatė pirkimo sąlygose[51] – tokiu atveju ekspertas nešališkumo deklaraciją turės pasirašyti prieš atliekant pakartotinį pasiūlymo vertinimą.

20. VPĮ 2 straipsnio 20 dalyje yra įtvirtinta netinkamos viešojo pirkimo paraiškos sąvoka[52]. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad viešojo pirkimo paraiškos sąvoka įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 42 dalyje. Tai yra tiekėjo raštu pateikiamų dokumentų ir duomenų visuma, kuria reiškiamas pageidavimas dalyvauti šiais būdais atliekamame pirkime: riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo arba inovacijų partnerystės. Dėl to komentuojamo straipsnio 20 dalyje įtvirtinta netinkamos viešojo pirkimo paraiškos samprata yra aktuali ir taikytina tik vykdant pirkimus riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo arba inovacijų partnerystės būdais.

Paraiškos kvalifikavimui netinkama pagrindai atitinka nepriimtino pasiūlymo kvalifikavimo pagrindą, įtvirtintą VPĮ 2 straipsnio 18 dalies 1 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 18 dalies 1 punkto komentarą*).

21. VPĮ 2 straipsnio 21 dalyje yra įtvirtinta netinkamo viešojo pirkimo pasiūlymo sąvoka[53]. Atsižvelgiant į tai, kad netinkamu laikomas viešojo pirkimo pasiūlymas, kuris neatitinka viešojo pirkimo objekto reikalavimų ir be esminių pakeitimų negalėtų patenkinti pirkimo dokumentuose nustatytų viešojo pirkimo objektui nustatytų perkančiosios

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijos poreikių ir reikalavimų, aktualu nustatyti, kas yra laikytina viešojo pirkimo objektu ir kokie pakeitimai turi būti laikomi esminiais.

Viešojo pirkimo objekto samprata įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 37 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 37 dalies komentarą*). Reikalavimai viešojo pirkimo objekto apibūdinimui (t. y. techninei specifikacijai) nurodyti VPĮ 37 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio komentarą*). Atitinkamai netinkamu pasiūlymu bus laikomas toks pasiūlymas, kuris, *pirma*, neatitiks pirkimo dokumentuose nustatytų pirkimo objekto reikalavimų ir, *antra*, tokie trūkumai vadovaujantis VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*) nustatyta tvarka, negali būti pašalinami be *esminių pasiūlymo pakeitimų*.

Atskirai pažymėtina, kad pagal LAT suformuotą praktiką situacija, kai dalyviui gali būti leidžiama paaiškinti atitinkamus neaiškius pasiūlymo elementus, yra daugiau išimtinio pobūdžio, pasiūlymo trūkumai turi būti redakcinio pobūdžio, objektyviai nustatytini ir paprastai ištaisytini. Nustatytas trūkumas pirmiau nurodytų kriterijų neatitinka, kai jam ištaisyti nepakanka paprasto ūkio subjekto paaiškinimo, o reikia atskiro, gan detalaus ir tikslaus pasiūlymo patikslinimo, papildymo naujais duomenimis. Be to, pripažintina, kad nei pats trūkumas, nei jo taisymas nepasižymi objektyvumu, jei jo ištaisymo rezultatas priklauso nuo tai atliekančio subjekto[54].

22. VPĮ 2 straipsnio 22 dalyje[55] yra įtvirtinta pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos sąvoka. Bendrąja prasme pagalbinė viešųjų pirkimų veikla – tiesioginė tiekėjų pagalba, rengiantis pirkimui (pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos įsigytos pirkimo dokumentų parengimo paslaugos ar konsultacinės paslaugos dėl jų rengimo ir pan.). Pagalbinė viešųjų pirkimų veikla (pagalba) yra vykdoma (teikiama) perkančiosioms organizacijoms VPĮ 2 straipsnio 25 dalies prasme (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 25 dalies komentarą*).

VPĮ 2 straipsnio 22 dalyje įtvirtintas sąrašas veiklų, kurios laikytinos pagalbine viešųjų pirkimų veikla, tačiau šis sąrašas nėra baigtinis. Taigi, šioje normoje nurodytos, tačiau tiesiogiai susijusios su pagalba perkančiosioms organizacijoms, atliekant viešuosius pirkimus, veiklos laikytinos pagalbine viešųjų pirkimų veikla.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pagalbinė viešųjų pirkimų veikla įstatyme įvardijama, kaip pagalba perkančiosioms organizacijoms vykdyti viešuosius pirkimus, įskaitant, bet neapsiribojant šia veikla:

1) techninės infrastruktūros suteikimas viešųjų pirkimų vykdymui – platformos suteikimas, kurioje perkančioji organizacija turi galimybę atlikti visus su viešųjų pirkimų vykdymu susijusius veiksmus, t. y. atlikti procedūras nuo viešųjų pirkimų paskelbimo iki preliminariųjų viešojo pirkimo sutarčių sudarymo. Pavyzdžiui, tokią pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą vykdo CPO (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 3 dalies komentarą*), suteikianti galimybę perkančiosioms organizacijoms naudotis atskira CPO elektronine platforma;

2) konsultacijos dėl viešųjų pirkimų procedūrų atlikimo, dokumentų rengimo – tiesioginė pagalba perkančiajai organizacijai, rengiantis organizuoti konkretų viešąjį pirkimą, rengiant pirkimo dokumentus (prisidėjimas prie pirkimo dokumentų rengimo), išskyrus šių dokumentų visapusišką parengimą (pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos, kuri ruošiasi vykdyti rangos darbų pirkimą, konsultacijos su techninio projekto rengėju, tam, kad tinkamai parengtų šio pirkimo sąlygas ir pan.);

3) parengimas atlikti viešuosius pirkimus ir viešųjų pirkimų procedūrų organizavimas – veikla, iš esmės reiškianti viešojo pirkimo dokumentų parengimą bei visų su konkretaus pirkimo įvykdymu susijusių procedūrų organizavimą, taip pat atsakymų į tiekėjų klausimus parengimą ir kitų veiksmų, organizuojant pirkimo procedūras, atlikimą.

Pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos vykdytojais gali būti subjektai, apibrėžti VPĮ 2 straipsnio 3 dalyje ir 23 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 3 ir 23 dalių komentarus).*

23. VPĮ 2 straipsnio 23 dalyje[56] yra pateikta pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugų teikėjo sąvoka. Pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos, kuri apibrėžta VPĮ 2 straipsnio 22 dalyje, paslaugų teikėjas turi būti: *pirma*, tiekėjas VPĮ prasme, t. y. kaip jis apibrėžtas VPĮ 2 straipsnio 36 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 36 dalies komentarą*); *antra*, rinkoje siūlantis šias paslaugas (kitaip tariant, toks tiekėjas, kuris geba (turi patirtį bei atitinkamą kvalifikaciją) ir siūlo atitinkamas paslaugas). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad perkančioji organizacija taip pat gali būti tiekėjas, rinkoje siūlantis tokias paslaugas. Įstatyme nėra įtvirtintų reikalavimų, kuriuos turi atitikti tiekėjas, siūlantis pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugas. Dėl konkrečių

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

reikalavimų kiekvienu konkrečiu atveju sprendžia pati perkančioji organizacija, atsižvelgiant į reikalingos pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos pobūdį, į ketinamą vykdyti pirkimą, jo sudėtingumą, sritį, pirkimo objektą ir kitus svarbius aspektus. Papildomai pažymėtina, kad nors VPĮ 2 straipsnio 23 dalyje aiškiai neįtvirtinta, pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos vykdytoja taip pat gali būti CPO, apibrėžta VPĮ 2 straipsnio 3 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Su pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos vykdytojais perkančioji organizacija sudaro atitinkamų paslaugų teikimo sutartį (atlygintinę arba ne). Be to, kai pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos vykdytojai – tiekėjai (ar perkančiosios organizacijos, kurios, vykdydamos pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą, tampa tiekėjais šias paslaugas įsigijusių perkančiųjų organizacijų atžvilgiu) gauna ekonominę naudą, su jais perkančioji organizacija turi sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį. Taigi, perkančioji organizacija, norėdama įsigyti atlygintines pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugas, privalo vykdyti viešojo pirkimo procedūras, išskyrus atvejus, kai tokios paslaugos yra įsigyjamos iš CPO katalogo (*detaliau žiūrėti VPĮ 27 straipsnio komentarą*).

24. VPĮ 2 straipsnio 24 dalyje[57] yra pateikta paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka, nurodant, kad paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra sutartis, kurios dalykas yra paslaugų, išskyrus nurodytų VPĮ 2 straipsnio 26 dalyje, teikimas.

ES lygmeniu paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartimis siekiama įgyvendinti laisvo paslaugų judėjimo principą, užtikrinant kuo didesnę konkurenciją, be jokių apribojimų[58].

Iš pirmiau nurodytos paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvokos matyti, kad paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi laikoma tik:

1) viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, t. y. sutartis, atitinkanti VPĮ 2 straipsnio 44 dalyje nustatytus kriterijus *(detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 44 dalies komentarą)*;

2) viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kurios dalykas yra paslaugų teikimas.

Paslauga yra laikoma bet kokia savarankiška, paprastai už užmokestį atliekama ūkinė komercinė veikla[59], pavyzdžiui, sveikatos priežiūros ir farmacijos, finansinės, teisinės, elektroninių ryšių, transporto, laikinojo įdarbinimo, notarų ir antstolių, teisinės, kinematografinės ir kitos paslaugos[60]. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tais atvejais, kai paslaugas perkančioji organizacija

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

įsigyja netaikydama VPĮ nustatytų reikalavimų VPĮ 6 straipsnio pagrindu, tokios sutartys nėra laikomos viešojo pirkimo-pardavimo sutartimis (*detaliau žiūrėti VPĮ 6 straipsnio komentarą).* Paslaugomis nėra laikoma prekių nuoma, finansinė nuoma (lizingas), pirkimas išsimokėtinai. Taip pat visos su prekės įsigijimu susijusios pristatymo, montavimo, diegimo ir kitos jų parengimo naudoti paslaugos[61],[62] (VPĮ 2 straipsnio 26 dalis, *detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 26 dalies komentarą)*.

Tuo atveju, jeigu sudaroma viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi įsigyjamos tiek prekės, tiek ir paslaugos arba darbai, sutarties rūšis (sutarčiai taikytinos teisės normos) nustatoma, atsižvelgiant į atitinkamos mišrios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties objekto dalies vertę (*detaliau žiūrėti VPĮ 11 straipsnio komentarą).*

Paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi taip pat laikoma ir tokia sutartis, kuria perkančioji organizacija ne tik įsigyja atitinkamas paslaugas, tačiau ir įgyja sutarties įvykdymui būtinas prisiimti priešpriešines prievoles, kurios sudaro ar gali sudaryti visiškai atskiros sutarties dalyką, pavyzdžiui, perkančioji organizacija paslaugų teikėjui išnuomoja paslaugų teikimui būtiną įrangą[63].

> 25. VPĮ 2 straipsnio 25 dalyje[64] yra apibrėžti subjektai, kurie yra laikomi perkančiosiomis organizacijomis, taip pat sąlygos, kurių atitiktis lemia perkančiosios organizacijos statuso įgijimą. Subjektai, turintys perkančiosios organizacijos statusą, privalo laikytis nacionalinių ir ES viešųjų pirkimų teisės normų, ir atitinkamai – pirkimai, vykdomi ne perkančiųjų organizacijų, nėra laikomi viešaisiais pirkimais VPĮ prasme. Tinkamas perkančiosios organizacijos statuso nustatymas reikšmingas pačioms perkančiosioms organizacijoms, siekiančioms teisėtai sudaryti sandorius dėl prekių, paslaugų ar darbų įsigijimo. Be to, tai svarbu ir tiekėjams, kurie gali apskųsti perkančiosios organizacijos (nors laikia ji savęs nelaikė) veiksmus, pavyzdžiui, viešojo pirkimo konkurso nepaskelbimą, ir taip siekti su kitais tiekėjais varžytis dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo[65].

Pagal VPĮ 2 straipsnio 25 dalį yra išskiriamos dvi subjektų, laikytinų perkančiosiomis organizacijomis, kategorijos, tai – valstybės ar savivaldybės institucijos (VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 1 punktas) ir viešieji ar privatūs juridiniai asmenys, atitinkantys VPĮ 2 straipsnio 25 dalyje

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nurodytus kriterijus (VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punktas). Taip pat perkančiosiomis organizacijos laikomos ir valstybės ar savivaldybių institucijų ir (arba) viešųjų ir privačiųjų juridinių asmenų, kurie laikytini perkančiosiomis organizacijomis, asociacijos (VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 3 punktas).

1) Valstybės ar savivaldybės institucijos

Pirmoji subjektų, kvalifikuotinų perkančiosiomis organizacijomis, kategorija – VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 1 punkte nurodytos valstybės ar savivaldybės institucijos.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje išaiškinta, kad valstybė savo funkcijas vykdo per atitinkamų institucijų sistemą, apimančią, visų pirma, valstybės institucijas; savo funkcijas valstybė taip pat gali tam tikra apimtimi vykdyti per kitas (ne valstybės) institucijas, kurioms pagal įstatymus yra pavesta (patikėta) vykdyti tam tikras valstybės funkcijas arba kurios tam tikromis įstatymuose apibrėžtomis formomis ir būdais dalyvauja vykdant valstybės funkcijas[66].

Pagal Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 4 straipsnį į valstybės ar savivaldybės valdymo institucijų sąvoką patenka visos viešojo administravimo institucijos: centriniai ir teritoriniai valstybinio administravimo subjektai (institucijos) ir savivaldybių administravimo subjektai (institucijos).

Kitaip tariant, perkančiosiomis organizacijomis visų pirma yra laikomos visos valstybės ar savivaldybių institucijos, įstaigos ir (ar) organizacijos, kurios įgyvendina tam tikrą viešąją funkciją, kurių veikla yra skirta viešajam interesui tenkinti ir viešojo administravimo veiklai įgyvendinti. Tačiau ypatingai svarbu pažymėti, kad perkančiosios organizacijos statusui pripažinti nebūtinai reikia, kad subjektas formaliai įeitų į valstybės ar savivaldybės administracijos sudėtį. Siekiant užtikrinti įsisteigimo laisvę ir laisvo paslaugų judėjimo principą, perkančiosios organizacijos sąvoka turi būti aiškinama pagal funkcinį metodą[67]. Tai reiškia, kad subjektas savo veikla turėtų įgyvendinti viešojo administravimo funkciją ir (arba) šiam subjektui būtų patikėta bent iš dalies vykdyti veiklą, susijusią su šios funkcijos įgyvendinimu, ir (arba) viešųjų interesų tenkinimu[68]. Kitaip tariant, lemiamą reikšmę turi juridinio asmens veiklos turinys, funkcija, o ne jo steigimo forma. Dėl to iš esmės nėra skirtumo, kokiu teisiniu pagrindu yra sukurtas perkančiosios organizacijos statusą turintis subjektas. Teismų praktikoje išaiškinta, kad subjektas, kurio įsteigimą ir funkcijas įtvirtina įstatymas ir kuris didžiąja dalimi priklauso nuo viešosios valdžios bei

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

teikia viešąsias paslaugas, priskirtinas valstybės aparatui, net jeigu formaliai jis ir neįeina į valstybės aparato sudėtį ir net nepaisant aplinkybės, kad šis subjektas neturi teisinio subjektiškumo[69].

Taigi, svarbiausia, kad subjektas savo veikla įgyvendintų viešojo administravimo funkciją[70] ir (arba) šiam subjektui būtų patikėta bent iš dalies vykdyti veiklą, susijusią su šios funkcijos įgyvendinimu ir (arba) viešųjų interesų tenkinimu. Dėl to, pavyzdžiui, įvairios viešosios įstaigos, įsteigtos prie valstybinių įstaigų (ar veikiančios kaip savarankiški subjektai, pavyzdžiui, kaip CPVA), ar valstybės arba savivaldybės įmonės laikytinos perkančiosiomis organizacijomis VPĮ prasme[71].

2) Viešieji ar privatieji juridiniai asmenys

Antroji subjektų, kvalifikuotinų perkančiosiomis organizacijomis, kategorija – viešieji ar privatieji juridiniai asmenys, išskyrus valstybės ar savivaldybės institucijas, kurie atitinka VPĮ 25 straipsnio 2 punkte nurodytus požymius (sąlygas).

VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punkte vartojama sąvoka *viešasis ar privatusis juridinis asmuo* atitinka Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 1 punkte vartojamą sąvoką *viešosios teisės reglamentuojami subjektai*, todėl šios sąvokos yra vartotinos kaip sinonimai, atitinkamai aktuali bei taikytina ir abi šias sąvokas aiškinanti teismų praktika. Nuosekliai formuojamoje teismų praktikoje išaiškinta, kad sąvoka *įstaigos, kurių veiklą reglamentuoja viešoji teisė* yra aiškinama pagal funkcinį metodą[72]. Taikant funkcinį metodą, subjektas priskirtinas įstaigai, kurio veiklą reglamentuoja viešoji teisė, tada, kai: (i) jis turi teisinį subjektiškumą, t. y. juridinio asmens statusą (ii) yra sukurtas turint tikslą tenkinti ne komercinio ir ne pramoninio pobūdžio interesus, (iii) yra glaudžiai susijęs su valstybe ar jos institucija[73].

Taigi, tiek VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punktas, tiek aktuali teismų praktika lemia, kad tam, jog ūkio subjektas, kuris nėra valstybės ar savivaldybės institucija, būtų pripažintas perkančiąja organizacija, turi egzistuoti trys kumuliatyvios (privalomos visos kartu) sąlygos: *pirma*, subjektas turi turėti juridinio asmens statusą; *antra*, ūkio subjektas turi būti įsteigtas specialiai viešiesiems interesams tenkinti ir ūkio subjekto vykdoma veikla, skirta viešiesiems interesams tenkinti, turi būti nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio; *trečia*, ūkio subjektas finansine ir (arba) valdymo, ir (arba) kontrolės prasme (alternatyvūs kriterijai) turi būti priklausomas nuo valstybės

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(savivaldybės) institucijų ar kitų perkančiųjų organizacijų. ESTT ne kartą yra pažymėjęs, kad jei netenkinama bent viena iš nurodytų sąlygų, subjektas negali būti pripažintas *įstaiga, kuriai veiklą reglamentuoja viešoji teisė*, taigi ir perkančiąja organizacija[74].

Pirmoji privaloma ūkio subjekto pripažinimo perkančiąja organizacija sąlyga yra susijusi su teisiniu subjektiškumu, t. y. juridinio asmens statusu. Kaip matyti iš VPĮ 25 straipsnio 2 punkte vartojamos sąvokos *viešieji ar privatieji juridiniai asmenys*, perkančiąja organizacija gali būti pripažintas tik juridinis asmuo. CK 2.34 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad visi juridiniai asmenys yra skirstomi į viešuosius ir privačiuosius juridinius asmenis. Atsižvelgiant į tai, kad nurodytas skirstymas apima visus juridinius asmenis, vertinant juridinio asmens kvalifikavimo perkančiąja organizacija galimybę, neturi praktinės reikšmės tai, ar juridinis asmuo yra viešasis ar privatusis.

Antroji privaloma viešojo ar privataus juridinio asmens pripažinimo perkančiąja organizacija sąlyga yra susijusi su juridinio asmens vykdomos veiklos tikslu – juridinio asmens veikla ar jos dalis turi būti skirta specialiai viešiesiems interesams tenkinti.

Sąvokos *specialiai* vartojimas rodo ES teisės aktų leidėjo ketinimą privalomas viešųjų pirkimų teisės normas taikyti tik subjektams, įsteigtiems siekiant specialaus tikslo – tenkinti viešojo intereso poreikius[75]. ESTT yra nurodęs, kad perkančioji organizacija yra įsteigta specialiems viešiesiems interesams tenkinti, jeigu tokio juridinio asmens veikla skirta visuomenės (viešųjų) interesų tenkinimui[76]. Be to, viešųjų interesų tenkinimas nustatomas tais atvejais, kai subjekto veikla skirta poreikiams, glaudžiai susijusiems su valstybės instituciniu veikimu[77], socialinės gerovės, kurios garantija yra valstybės atsakomybė, prielaidų sudarymu ir plėtojimu[78] arba kitais analogiškais tikslais, tenkinti.

Viešasis interesas apima pagrindinius principus, kuriais grindžiama valstybės teisinė sistema, valstybės ir visuomenės funkcionavimas. Viešojo intereso sąvoka yra vertinamojo pobūdžio, jos turinys gali būti atskleidžiamas tik analizuojant konkrečios bylos aplinkybes. Bendrąja prasme viešieji interesai reiškia naudą visuomenei ar jos daliai, žmonių gerovę[79]. Tai gali būti, pavyzdžiui, specialaus registro, atliekų tvarkymo ir utilizavimo, aplinkos apsaugos užtikrinimo, socialinių, sveikatos priežiūros paslaugų teikimo veikla ir pan.

Taigi, kai kalbama apie veiklą, specialiai skirtą viešajam interesui tenkinti, svarbiausias vertinimo kriterijus yra turinys, o ne forma. Nesvarbu, kad konkrečią veiklą vykdo teisine prasme privatus juridinis asmuo – UAB, AB ir pan., taip pat tai, kad jo veikla pagal įstatus ir kitus steigimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dokumentus yra grindžiama pelno siekimu bei organizuojama pagal vadybos standartus ir praktiką, būdingą pažangiai privačiai tame sektoriuje veikiančiai bendrovei. Esminis reikalavimas tokiais atvejais yra teisingai įvertinti (taikant ne tik teisines, bet taip pat vadybos ir ekonomikos žinias), ar savo kasdiene veikla toks subjektas įgyvendina (užtikrina) viešąjį interesą. Atsakymas yra paprastas, kai tam tikra veikla pasižymi išimtine teise ar yra licencijuojama. Pavyzdžiui, šilumos energijos tiekimas nekelia klausimų dėl savo viešojo pobūdžio ir svarbos, ypač kai kainodara taip pat yra reguliuojama valstybės. Arba bendrovės priskyrimas prie strateginių valstybės bendrovių pagal vietos norminius aktus.

Teismų pasisakyta, kad sprendžiant, ar tam tikra veikla atitinka viešuosius interesus, nesvarbu, jog visuotinės svarbos poreikius tenkina ar gali tenkinti kiti ūkio subjektai; svarbu, kad kalbama apie poreikius, kuriuos valstybė ar vietos valdžios institucija nusprendžia dėl visuotinės svarbos priežasčių iš esmės patenkinti pačios arba kurių atžvilgiu jos ketina išsaugoti lemiamą įtaką[80].

Praktikoje pradeda ryškėti tendencija sąvoką *specialiai viešajam interesui tenkinti* aiškinti plačiai bei atsižvelgiant į funkcinį metodą. Pavyzdžiui, ESTT *LitSpecMet* sprendime[81] yra pažymėjęs, kad, atsižvelgiant į tai, jog ūkio subjektas tiekia prekes ir teikia paslaugas, skirtas patronuojančios bendrovės veiklai, tenkinančiai viešąjį interesą, užtikrinti, galėtų būti vertinama, kad toks ūkio subjektas buvo įsteigtas siekiant specialaus tikslo – viešųjų interesų tenkinimo, nors ir netiesiogiai (per patronuojančią bendrovę). ESTT generalinis advokatas aptariamoje *LitSpecMet* byloje nurodė, kad apskritai nėra lengva nustatyti, kada tam tikros ekonominės veiklos paskirtis yra tenkinti viešojo intereso poreikius (pati ši frazė jau yra miglota ir daugiareikšmė), o dar sunkiau yra apibrėžti, kokiu mastu iš principo privačios ir komercinio pobūdžio veiklos ir visuotinės svarbos veiklos sąsajų lemia tai, kad pirmoji įgyja antrosios pobūdį. Šio supanašėjimo padariniai nėra nereikšmingi: privatus ekonominės veiklos vykdytojas, kaip būtinas perkančiosios organizacijos partneris, taptų visuotinės svarbos veiklos vykdytoju, galbūt to net nesuvokdamas[82]. Bet kokiu atveju akivaizdu, kad siekiant pripažinti, jog vienas subjektas vykdo viešąjį interesą užtikrinančią veiklą dalyvaudamas kito subjekto tokio pobūdžio veikloje, turi būti nustatytas glaudus šių subjektų tarpusavio ryšys, pavyzdžiui, pateisinantis vidaus sandorių sudarymo galimybę.

Tačiau vien aplinkybė, kad juridinio asmens veikla yra specialiai skirta (tiesiogiai ar netiesiogiai) viešiesiems interesams tenkinti, savaime nelemia tokio juridinio asmens kvalifikavimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiąja organizacija. VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punkte vartojamas patikslinimas (sąvoka) *nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio* reiškia, kad įstatymų leidėjas turėjo tikslą išskirti tokius interesus, kurie yra ne komercinio ar pramoninio pobūdžio, t. y. nurodytas pobūdis yra tikslinantis viešųjų interesų kriterijus. Vadinasi, esama ir tokių viešųjų interesų ar juridinių asmenų ir jų veiklos, kuri yra komercinio ar pramoninio pobūdžio ir todėl dėl jų toks subjektas neįgyja perkančiosios organizacijos statuso[83]. Dėl to, vertinant, ar subjektas gali būti pripažintas perkančiąja organizacija, pirma, reikia vertinti, ar subjekto veikla apskritai tenkina viešąjį interesą, ir antra – ar ši veikla yra nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio[84].

Sąvoka *viešieji interesai, neturintys komercinio ar pramoninio pobūdžio* priklauso ES teisei ir turi būti aiškinama savarankiškai ir vienodai visose valstybėse narėse[85]. Viešaisiais interesais, neturinčiais komercinio ar pramoninio pobūdžio, pripažįstami tokie poreikiai, kurie, *pirma*, tenkinami kitu nei vertybių ir paslaugų pasiūlymo (oferta) rinkai būdu, ir, *antra*, kurių atžvilgiu visuomeninio intereso sumetimais valstybė pati ar per kitą kontroliuojamą subjektą, nesvarbu, ar jo veikla reguliuojama privatinės ar viešosios teisės, nusprendžia patenkinti šiuos poreikius[86]. Tačiau nei VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punkte, nei kitose VPĮ nuostatose nėra konkrečiai nurodyta, kokie viešieji interesai yra laikytini nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio. Priešingai – VPĮ 2 straipsnio 25 dalyje yra aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai nurodyta, kad kai subjektas vykdo veiklą įprastinėmis rinkos sąlygomis, siekia pelno ir pats prisiima savo veiklos nuostolius, laikoma, kad viešieji interesai, kuriems tenkinti jis įsteigtas arba kuriuos tenkinti jam nustatytas tikslas, yra pramoninio arba komercinio pobūdžio. Teismų praktikoje taip pat išaiškinta, kad nekomercinis viešasis interesas negali būti konstatuojamas, jei įmonė konkrečią veiklą vykdo rinkos konkurencinėmis sąlygomis, siekia gauti su šia veikla susijusį pelną ir prisiima visišką su tuo susijusią atsakomybę[87]. Nekomercinio pobūdžio viešieji interesai apima veiklą, kuri neatitinka veikimo rinkos sąlygomis ir dėl kurios reikšmės valstybė siekia išlaikyti esminę kontrolę jos atžvilgiu[88].

Taigi, vertinant, ar viešieji interesai, kuriems tenkinti skirta privataus ar viešojo juridinio asmens vykdoma veikla, yra nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio, būtina įvertinti, įskaitant, bet neapsiribojant, ar ūkio subjektas veiklą vykdo įprastinėmis rinkos sąlygomis, ar siekia pelno, ar pats prisiima savo veiklos nuostolius[89]. Kitaip tariant, viešųjų interesų, neturinčių komercinio ar pramoninio pobūdžio, buvimas ar nebuvimas turi būti nustatomas vertinant teisinių ir faktinių

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

veiksnių visumą, nė vienam iš kriterijų nenustatant didesnės svarbos už kitus. Tokiais veiksniais gali būti aplinkybės, nulėmusios subjekto sukūrimą (įsteigimą), sąlygos, kuriomis jis vykdo savo veiklą, įskaitant išplėtotos konkurencijos lygį rinkoje, t. y. ar subjektas veikia konkurencingoje aplinkoje su privačiomis įmonėmis[90], ar valstybė paprastai pati pasirenka tenkinti tokius poreikius, kuriuos tenkina subjektas, ar jokiais kitais būdais šių poreikių rinka negali patenkinti, pelno kaip (ne)pagrindinio tikslo siekimas, aplinkybės, kurios parodo, ar subjektas savo veikloje vadovaujasi produktyvumo ir kainų efektyvumo kriterijais, ar subjektas prisiima ekonominę riziką dėl savo veiklos, ar galimi nuostoliai padengiami valstybės, ir kt.[91] ESTT yra išaiškinęs, kad nors subjektas siekia savo sąnaudas dengti iš gaunamų lėšų, tačiau jeigu egzistuoja mechanizmas, kurio pagalba gali būti dengiami nuostoliai iš viešųjų lėšų, laikoma, kad yra neprisiimama su veikla susijusi rizika[92]. ESTT taip pat yra pasisakęs, kad finansinė rizika taip pat laikoma neprisiimta, kai valstybė turi teisę įsikišti, kad būtų išvengta bankroto ar priverstinio likvidavimo[93].

Šiame kontekste pabrėžtina, kad ESTT *LitSpecNet* byloje[94], pasisakydamas dėl *veiklos, skirtos specialiai nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešiesiems interesams tenkinti,* pažymėjo šią sąvoką apibūdinantį kriterijų – *veikimas, vadovaujantis ne ekonominiais, o kitais interesais*, t. y. nurodė, kad subjektas veikia vadovaudamasis ne ekonominiais, o kitais interesais. Nors ESTT nei nurodytoje, nei kitose bylose nepaaiškino tokio kriterijaus reikšmės, manytina, kad tai reiškia būtent veikimą nesant savarankiškumo, veikimą pagal valstybės ar savivaldybės institucijų ar kitų perkančiųjų organizacijų nurodymus, sprendimų priėmimą ne vadovaujantis rinkos kriterijais, remiantis išimtinai verslo logika.

Pavyzdžiui, LAT praktikoje pripažinta, kad LITEXPO vykdoma veikla, kurios tikslai, nustatyti teisės aktuose, be kita ko, yra ir Lietuvos valstybės reprezentavimas Lietuvoje ir užsienyje, organizuojant parodas, muges, konferencijas, taip pat valstybinės reikšmės renginius, skatinant Lietuvos žinomumą ir turizmą, kvalifikuotina kaip veikla (jos dalis), kuri yra skirta specialiai viešiesiems interesams. Tuo tarpu aplinkybė, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų pagrindu valstybė turi teisę nuspręsti dėl LITEXPO organizuojamų konferencijų bei reprezentacinių renginių, t. y. LITEXPO neturi teisės atsisakyti suteikti paslaugas, lemia, kad dalis LITEXPO veiklos nėra komercinio pobūdžio, ši veikla nėra vykdoma laisva jos valia, o yra viešosios valdžios sprendimų rezultatas, todėl – nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio[95].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 25 straipsnio 2 punkte vartojamas teiginys *jeigu visa ar tam tikra veiklos dalis yra skirta specialiai nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešiesiems interesams tenkinti* reiškia, kad ūkio subjektą kvalifikuojant perkančiąja organizacija nėra būtina, kad išimtinai visa ūkio subjekto veikla būtų skirta nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešiesiems interesams tenkinti[96]. Dėl perkančiosios organizacijos, sukurtos tenkinti viešuosius interesus, neturinčius komercinio ar pramoninio pobūdžio, teismų išplėtota vadinamoji *infekcijos teorija*, pagal kurią tokie subjektai, vykdantys nors ir mažą savo veiklos dalį, turinčią viešojo intereso požymių (t. y. atitinkamai didžioji jų vykdomos ekonominės veiklos dalis yra grynai komercinė), priskirtini perkančiosioms organizacijoms[97]. Ši teorija grindžiama tuo, kad subjektui, sukurtam specialiai viešajam interesui tenkinti, nedraudžiama užsiimti kita veikla, dėl kurios pobūdžio ir masto jis nepraranda savo perkančiosios organizacijos statuso. Aplinkybė, kad viešojo intereso tenkinimas sudaro tik palyginti labai mažą subjekto veiklos dalį, teisiškai nėra reikšminga, jei šis subjektas tenkina visuomeninius poreikius, kuriuos jis specialiai yra įpareigotas tenkinti. Nesvarbu ir tai, kad tokios perkančiosios organizacijos tvarko atskirą apskaitą ir siekia atskirti veiklą, kurią vykdo tam, kad patenkintų visuotinės svarbos poreikius, ir konkurencijos sąlygomis vykdomą veiklą[98]. Pabrėžtina, kad infekcijos teorija netaikoma vertikaliai. Perkančiosios organizacijos statuso nustatymo ir priskyrimo aspektu nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešieji interesai „užkrečia“ šio subjekto vykdomą kitokio pobūdžio veiklas (horizontalus infekcijos teorijos taikymas). Tačiau tam, kad subjektui būtų pripažįstamas perkančiosios organizacijos statusas, nepakanka, kad jis būtų įsteigtas perkančiosios organizacijos, jei šis subjektas atlieka veiklą, neskirtą viešajam interesui, kuri yra nekomercinio ar pramoninio pobūdžio, tenkinti. Taigi „užsikrėsti“ gali vieno subjekto skirtingos veiklos, o ne vienas subjektas nuo kito. Kita vertus, kaip nurodyta pirmiau, tam tikrais atvejais „užkrėtimas“ gali būti pripažintas tuomet, kai dviejų subjektų veiklos yra glaudžiai susijusios (viena kita aptarnaujančios). Vis tik ir tokiu atveju „užkrėtimas“ vyksta dėl veiklų tampraus ryšio, o ne tik dėl to, kad subjektas įsteigtas perkančiosios organizacijos.

Sprendžiant perkančiosios organizacijos statuso nustatymo klausimą, reikšmingas ir viešųjų interesų (kurie yra nepramoninio ir nekomercinio pobūdžio) tenkinimo pradžios aspektas. Subjektas, kuris nebuvo iš pat pradžių įsteigtas viešiesiems interesams tenkinti, bet vėliau prisiėmė pareigų, susijusių su viešųjų interesų tenkinimu, atitinka sąlygą (viešieji interesai, kurie

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

yra nepramoninio ir nekomercinio pobūdžio), apibūdinančią subjektą, kurio veiklą reglamentuoja viešoji teisė. Viešųjų pirkimų teisės normos nebūtų efektyvios, jei išimtinai, atsižvelgiant į jų viešųjų interesų tenkinimo pradžią, subjektas galėtų būti neįtraukiamas į subjektų, kuriems taikomi vadovaujantis viešąja teise, sąrašą. Egzistuojanti pareiga, susijusi su viešųjų interesų tenkinimu, turi būti objektyviai nustatyta, todėl nereikšminga, kad subjekto įstatuose nebuvo padaryta pakeitimų dėl praktinių veiklos pasikeitimų. Nors įstatai ir nebuvo formaliai pakeisti, kad rodytų praktinius veiklos pasikeitimus, viešųjų interesų tenkinimą galima objektyviai nustatyti[99]. Tačiau tuo atveju, jeigu subjektas buvo perkančioji organizacija dėl savo vykdomos veiklos pobūdžio ir finansinio, valdymo arba kontrolės priklausomumo nuo valstybės, tačiau faktiškai nustojo vykdyti veiklą, skirtą specialiai nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio interesų tenkinimui, toks faktinis veiklos pobūdžio pasikeitimas, neatlikus atitinkamų teisinių veiksmų, pavyzdžiui, nepakeitus įstatų, savaime nelemtų perkančiosios organizacijos statuso pasikeitimo (praradimo). Nurodytą vertinimą pagrindžia tai, kad teisiškai neįforminus veiklos pobūdžio pasikeitimo išlieka galimybė, kad ūkio subjektas ateityje bus įpareigotas vykdyti atitinkamą veiklą, skirtą nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešųjų interesų tenkinimui bei negalės atsisakyti tokią veiklą vykdyti[100].

Be jau aptartų būtinų viešojo ar privataus juridinio asmens pripažinimo perkančiąja organizacija sąlygų, pagal VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punktą turi būti nustatoma ir trečioji privaloma sąlyga – ūkio subjekto finansinė ir (arba) valdymo, ir (arba) kontrolės priklausomybė nuo valstybės (savivaldybės) institucijų ar kitų perkančiųjų organizacijų. Pabrėžtina, kad nurodyti priklausomybės kriterijai yra alternatyvūs, kas reiškia, jog pakanka nustatyti bent vieno iš jų egzistavimą.

Vertinant ūkio subjekto finansinę ir (arba) valdymo ir (arba) kontrolės priklausomybę nuo valstybės (savivaldybės) institucijų ar kitų perkančiųjų organizacijų, taikytinas ESTT praktikoje suformuotas priklausomumo testas: aktuali ir reali įtaka juridinio asmens valdymui, įgyvendinamos juridinio asmens strategijos ir jo veiklos priežiūros lygis; juridinio asmens valdymas ir finansavimas – kiekybinis kriterijus, o jo valdymo priežiūra – kokybinis kriterijus; bent dalinis juridinio asmens finansavimas gali būti laikomas teigiamu priklausomumo testo rezultatu[101]. Nurodytas priklausomumo testas įtvirtintas VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto a, b, c papunkčiuose.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pagal VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto a papunktį finansinė ūkio subjekto priklausomybė nuo valstybės (savivaldybės) institucijų ar kitų perkančiųjų organizacijų yra nustatoma tada, kai jo veikla yra daugiau kaip 50 procentų finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžetų arba kitų valstybės ar savivaldybių fondų lėšų, arba kitų VPĮ 2 straipsnio 25 dalyje nustatytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų lėšų.

Taikant nurodytą VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto a papunktį, svarbu nustatyti finansavimo šaltinį. Pabrėžtina, kad net ir tuo atveju, kai subjektas nėra tiesioginis valstybinio finansavimo adresatas, bet netiesiogiai naudojasi šiuo finansavimu, laikoma, kad toks subjektas finansuojamas valstybės. Dėl to, pavyzdžiui, studentų stipendijos, subsidijos, skirtos tyrimo darbams remti, yra valstybinis universiteto finansavimas. Vertinant finansavimo prigimtį, svarbu atsižvelgti į subjekto finansuojamos veiklos pobūdį (ar ji komercinis ar ne) ir jo dalį visoje veikloje. Dėl to valstybinio finansavimo pobūdis priklausys nuo to, ar valstybės finansuojamas subjektas už šį finansavimą suteikia atitinkamą vertybių ekvivalentą. Atsižvelgiant į tai, atlygis už mokslinius tyrimus kaip už konkrečią paslaugą nelaikomas valstybiniu finansavimu[102]. Taigi subjekto finansavimo pobūdžiui nustatyti svarbi jo finansavimo prigimtis – sutartinė ar įstatyminė (norminė).

Sąvoka *veikla yra daugiau kaip 50 procentų finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžetų arba kitų valstybės ar savivaldybių fondų lėšų*, remiantis ESTT praktika, neturi būti aiškinama kaip reiškianti tiesioginį ryšį tarp finansavimo ir valstybės. Dėl to, jei finansavimą sudaro rinkliavos iš vartotojų, kurių rinkimas teisiškai deleguotas subjektui ir ši rinkliava surenkama naudojantis viešosios valdžios suteiktomis valdingomis galiomis, šis subjektas pripažintinas kaip daugiausia iš valstybės lėšų finansuojamu subjektu[103]. Atkreiptinas dėmesys, kad VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto a papunkčio taikymo prasme ES lėšos, Šveicarijos, Norvegijos ir kitų fondų lėšos taip pat įskaitomos į aptariamą finansavimą.

Nei VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto a papunktyje, nei kitose VPĮ nuostatose nėra apibrėžta finansavimo laikotarpio pradžia. Jei subjektas finansuojamas iš valstybės lėšų ir kitų finansinių šaltinių arba turi nuosavų lėšų iš vykdomos veiklos (pvz., komercinės), būtina išsiaiškinti, ar valstybė tokį subjektą finansuoja daugiau kaip 50 proc. nuo jo visų turimų lėšų sumos, ar ne.

Taikant VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto a papunktį, gali iškilti problema, jei valstybė subjektą

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

finansuoja nereguliariai, skirtingomis apimtimis arba šio subjekto biudžetinių metų viduryje, kai prieš tai buvo nustatyta, kad subjektas neturi perkančiosios organizacijos statuso.

Pagal ESTT praktiką, sprendžiant finansavimo atskaitos taško klausimą, reikia atsižvelgti į teisinio tikrumo principą. Be to, taikant perkančiosios organizacijos statuso nustatymo procedūrą, būtina remtis ir tam tikru šios procedūros numatomumo (nuspėjamumo) kriterijumi, nes tokio subjekto finansavimas įvairiais metais gali būti skirtingas. Labiausiai tinkamas periodas finansavimui apskaičiuoti yra tie biudžetiniai metai, kuriais pradedami pirkimai. Remiantis viešųjų pirkimų teisiniu reguliavimu, vykdydama pareigą paskelbti visus būsimus tam tikrą sumą siekiančius pirkimus, perkančioji organizacija savo statusą išlaiko visus dvylika mėnesių nuo biudžetinių metų pradžios. Dėl to, atsižvelgiant į teisinio tikrumo ir numatomumo principus, perkančiosios organizacijos statusas turi būti nustatomas kasmet ir iš anksto, remiantis biudžetinių metų pradžios rodikliais, prieinamais prieš prasidedant biudžetiniams subjekto metams, net jei jie yra tik preliminarūs, apytiksliai (metų pradžioje planuojamas finansavimas)[104].

Taigi, vienais biudžetiniais metais organizacija gali būti VPĮ reglamentuojamas subjektas, t. y. perkančioji organizacija, kitais – ne. Atsižvelgiant į ESTT praktiką[105], perkančioji organizacija turi taikyti viešųjų pirkimų procedūras visiems pirkimams, pradėtiems tais biudžetiniais metais, kuriais ji yra perkančioji organizacija. Dėl to, kai pirkimas pradedamas pagal VPĮ, jis turi būti baigiamas tęsiant VPĮ nustatytas procedūras, nepriklausomai nuo to, kad organizacijos statusas pasikeičia[106]. Analogiškai, jeigu subjektas, kuris nebuvo laikomas perkančiąja organizacija dėl to, kad nebuvo finansine, valdymo ar kontrolės prasme priklausomas nuo valstybės, vykdė atitinkamus pirkimus, kurių metu gavo valstybės finansavimą, lemiantį perkančiosios organizacijos statuso įgijimą, pradėti pirkimai turėtų būti baigti pagal tas taisykles, pagal kurias buvo pradėti. Tačiau nauji pirkimai atitinkamais biudžetiniais metais privalėtų būti vykdomi jau pagal VPĮ reikalavimus, kiek įmanoma objektyviai jų laikantis (pvz., gali būti neįmanoma laikytis reikalavimo dėl pirkimo planų skelbimo).

Pagal VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto b papunktį ūkio subjekto valdymas (kontrolė), kaip priklausomybės nuo valstybės (savivaldybės) institucijų ar kitų perkančiųjų organizacijų kriterijus, yra nustatomas tada, kai ūkio subjektas yra valdomas valstybės ar savivaldybių institucijų arba kitų VPĮ 2 straipsnio 25 dalyje nustatytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pagal ESTT praktiką subjekto valdymas yra veiksnys, kuriuo apibrėžiamas jo savarankiškumas ir galimybė savarankiškai veikti rinkoje be valstybės institucijų įtakos jo priimamiems sprendimams. Netgi jei iš teisės aktų nuostatų aiškiai neiškyla valstybės teisės kontroliuoti viešųjų pirkimų vykdymą, valstybė gali šią kontrolę vykdyti mažių mažiausiai netiesiogiai. Dėl to toks subjektas priskirtinas prie valstybės kontroliuojamų[107].

Pripažįstama, kad subjekto kontrolė egzistuoja, kai teisės norma nustatomi viešojo administravimo institucijos priimami sprendimai dėl gaminamų prekių kainos, kiekio, veiklos pobūdžio, krypties bei tempo, teisės centrinės administracijos atstovui inicijuoti šį subjektą, galimybės viešojo administravimo institucijai vykdyti patikras vietoje, atlikti auditus bei teikti iš to išplaukiančius pasiūlymus[108]. Be to, valdymui (kontrolei), kitaip tariant, subjekto nesavarankiškumui, prilyginamas ir tam tikras finansinės priklausomybės aspektas, t. y. atvejis, kai šis subjektas neprisiima finansinės rizikos ir valstybė finansinėmis priemonėmis gali apsaugoti jį nuo likvidavimo[109].

Pagal VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto c papunktį ūkio subjektas yra kontroliuojamas valstybės (savivaldybės) institucijų ar kitų perkančiųjų organizacijų tada, kai turi administraciją, valdymo ar priežiūros organą, kurio daugiau kaip pusė narių yra skiriami valstybės ar savivaldybių institucijų arba kitų VPĮ 2 straipsnio 25 dalyje nurodytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų. Administracijos, valdymo ar priežiūros nariai suprantami kaip bet kurio juridinio asmens struktūrinio vieneto, turinčio administracines, valdymo ar priežiūros funkcijas, nariai.

ESTT praktikoje išaiškinta, kad nurodyta sąlyga (kaip ir dvi kitos) iliustruoja glaudų valdžios ir perkančiosios organizacijos priklausomumo (subordinacijos) ryšį. Šios trečiosios alternatyviosios sąlygos taikymui neturi tiesinės reikšmės tai, ar subjekto valdymo organų narius valdžios institucijos (ministras) atleidžia ir į jų vietą laikinai skiria kitus tik išimtiniais atvejais, kai aptinkami reikšmingi veiklos (veikimo ar neveikimo) pažeidimai, taip pat ir tai, ar šis skyrimas yra tęstinio pobūdžio. Tokia kontrolė nereiškia tik įprastos administracinio pobūdžio teisės pažeidimų kontrolės[110].

3) valstybės ar savivaldybės ir (arba) viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų, laikytinų perkančiosiomis organizacijomis, asociacijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 3 punkte nurodyta, kad perkančiąja organizacija laikytini ne tik jau aptarti dviejų kategorijų subjektai – valstybės ar savivaldybės institucijos ir viešieji ar privatieji juridiniai asmenys, atitinkantys nustatytus reikalavimus – bet taip pat ir nurodytų subjektų asociacijos, atsižvelgiant į įvairius jų derinius.

Pagal Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymo 2 straipsnio 1 dalį asociacija yra savo pavadinimą turintis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – koordinuoti asociacijos narių veiklą, atstovauti asociacijos narių interesams ir juos ginti ar tenkinti kitus viešuosius interesus.

Atsižvelgiant į asociacijos sampratą, reikalavimas asociacijoms, kurių nariai yra perkančiosios organizacijos, vadovautis VPĮ reikalavimais yra pagrįstas tuo, kad jos iš esmės yra finansuojamos iš valstybės biudžeto lėšų, jų pagrindinė veikla ir tikslas yra asociacijos narių (perkančiųjų organizacijų) koordinavimas.

Tačiau tuo atveju, kai asociacijos nariai yra ne tik perkančiosios organizacijos, bet taip pat ir privatūs ūkio subjektai, klausimas dėl asociacijos kvalifikavimo perkančiąja organizacija turi būti sprendžiamas pagal VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto kriterijus. Tik nustačius, kad asociacija tenkina VPĮ 2 straipsnio 25 dalies 2 punkte nurodytas sąlygas, ji pripažintina perkančiąja organizacija ir savo veikloje turi vadovautis VPĮ bei kitais viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktais.

26. Komentuojamo VPĮ 2 straipsnio 26 dalyje[111] yra pateikta prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka, nurodant, kad prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra sutartis, kurios dalykas yra prekės (prekių pirkimas, nuoma, finansinė nuoma (lizingas), pirkimas išsimokėtinai, numatant jas įsigyti ar to nenumatant), taip pat įsigyjamų prekių pristatymo, montavimo, diegimo ir kitos jų parengimo naudoti paslaugos, jeigu šios paslaugos tik papildo prekių tiekimą.

Iš pirmiau nurodytos prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvokos matyti, kad prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi kvalifikuojama tik: 1) viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, t. y. sutartis, atitinkanti VPĮ 2 straipsnio 44 dalyje nustatytus kriterijus (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 44 dalies komentarą)*; 2) viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kurios dalykas yra prekės. Prekės sąvoka yra ES teisės kategorija, todėl aiškinant ir taikant VPĮ nuostatas reikia vadovautis ES teisėje (Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 8 punktas) įtvirtinta ir ESTT praktikoje

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

išplėtota *prekės* apibrėžtimi. Preke yra laikomas turintis piniginę vertę produktas, kuris gali būti komercinių santykių objektu[112], pavyzdžiui, daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija (CK 1.97 straipsnio 1 dalis). ESTT praktikoje pažymima, kad ir atliekos, nepriklausomai nuo to, ar jos gali būti perdirbamos, ar ne, taip pat yra laikomos piniginę vertę turinčiu produktu, kuris gali būti komercinių santykių objektu – preke[113].

Prekių pirkimu-pardavimu yra laikomas ne tik prekių pirkimas, tačiau ir jų nuoma, finansinė nuoma (lizingas), pirkimas išsimokėtinai. Taip pat visos su prekės įsigijimu susijusios pristatymo, montavimo, diegimo ir kitos jų parengimo naudoti paslaugos[114],[115].

Pažymėtina, kad preke laikoma ir dar nepagaminta prekė. ESTT praktikoje pažymima, kad *prekės* sąvoka apima ir gaminimo procedūrą, nesvarbu, ar atitinkama prekė tiekiama jau paruošta, ar pagaminta pagal naudos gavėjo reikalavimus, todėl tiekėjas gali siūlyti dar nepagamintas prekes, o prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti sudaroma dėl dar nepagamintų prekių įsigijimo[116]. Pirmiau nurodytos ESTT suformuotos praktikos laikosi ir LAT[117],[118], tačiau LAT praktikoje pažymima ir tai, kad pirmiau nurodyti išaiškinimai nereiškia, kad perkančioji organizacija neturi teisės pirkimo dokumentuose nustatyti, jog tiekėjai gali siūlyti tik pagamintas prekes[119].

Tuo atveju, jeigu sudaroma viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi įsigyjamos tiek prekės, tiek ir paslaugos arba darbai, sutarties rūšis (sutarčiai taikytinos teisės normos) nustatoma, atsižvelgiant į atitinkamos mišrios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties objekto dalies vertę. Pavyzdžiui, jeigu kartu įsigyjamos ir prekės, ir paslaugos, tačiau prekių vertė yra didesnė, tokia sutartis laikoma prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi, ir priešingai (*detaliau žiūrėti VPĮ 11 straipsnio komentarą).*

27. VPĮ 2 straipsnio 27 dalyje[120] yra pateikta preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka, nurodant, kad preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų ir vieno ar kelių tiekėjų sudaryta sutartis, kurios tikslas – nustatyti sąlygas, įskaitant kainą ir, kur to reikia, numatomą kiekį, taikomas viešojo pirkimo-pardavimo sutartims, kurios bus sudarytos per tam tikrą nurodytą laikotarpį.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartis nėra konkreti procedūra ar galutinė viešojo pirkimo sutartis, tai veikiau yra priemonė, kurią rekomenduojama taikyti nustatytiems ir pasikartojantiems perkančiosios organizacijos poreikiams patenkinti, kai ji iš anksto nežino, kada tiksliai atsiras pirkimo poreikis, koks bus pirkimų dažnis ir pan.[121].

Tiekėjams naudinga tai, kad preliminariąja viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi jiems suteikiamos išimtinės teisės dėl pirkimo objekto, dėl kurio yra sudaryta preliminarioji sutartis ir tiekėjai neturi dalyvauti naujame viešajame pirkime, o tik atnaujintame tiekėjų varžymesi (kai tokia procedūra nustatyta pirkimo dokumentuose). Pirmiau nurodyta sutartimi nustatoma, kaip viešojo pirkimo-pardavimo sutartis bus skiriama preliminariosios sutarties šalims, taip pat nustatomos kitos sąlygos, įskaitant viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo laikotarpį. Preliminariosios pirkimo sutarties naudojimo loginis pagrindas yra tai, kad preliminariąja sutartimi padedama sutaupyti ir viešojo pirkimo išlaidas, nes atsiranda masto ekonomija, ir laiką, skiriamą viešojo pirkimo procedūroms.

Preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka turi būti suprantama ir aiškinama sistemiškai su CK įtvirtinta preliminariosios sutarties sąvoka, samprata bei jos turiniu. CK 6.165 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad preliminariąja sutartimi laikomas šalių susitarimas, pagal kurį jame aptartomis sąlygomis šalys įsipareigoja ateityje sudaryti kitą – pagrindinę – sutartį. Kasacinis teismas, pasisakydamas dėl preliminariosios sutarties sąvokos, yra išaiškinęs, kad pagal CK 6.165 straipsnyje įtvirtintą preliminariosios sutarties sampratą galima išskirti tokius šios sutarties bruožus: *pirma*, aiškus šalių susitarimas ateityje sudaryti kitą – pagrindinę – sutartį; *antra*, šalių susitarimas dėl būsimos pagrindinės sutarties dalyko ir esminių pagrindinės sutarties sąlygų aptarimas; *trečia*, terminas, per kurį turi būti sudaryta pagrindinė sutartis; ketvirta, šio susitarimo įforminimas rašytine forma[122].

Ne kiekvienas įsipareigojimas ateityje sudaryti sutartį gali būti kvalifikuojamas kaip preliminarioji sutartis. LAT praktikoje preliminarioji sutartis apibrėžiama kaip organizacinė sutartis, kuria šalys įsipareigoja joje aptartomis sąlygomis ateityje sudaryti pagrindinę sutartį[123]. Atribodamas pagrindinę ir preliminariąją sutartis kasacinis teismas yra pabrėžęs, kad preliminarioji sutartis yra organizacinė, jos objektas yra būsima pagrindinė sutartis. Tuo tarpu pagrindinės sutarties bruožai yra tokie: šalys patenkina savo poreikius; egzistuoja objektas – turtinė ar kitokio pobūdžio vertybė, dėl kurios sudaroma sutartis; šalys arba viena iš jų visada turi subjektinę teisę į objektą

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

arba ši teisė sukuriama fikcijos (ateities vizijos) būdu. Pagal preliminariąją sutartį atsiranda prievolė sudaryti sutartį, o pagal pagrindinę sutartį – teisės ar pareigos dėl sutarties objekto[124]. Iš pirmiau nurodytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvokos galima daryti išvadą, kad preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis iš esmės atitinka visus viešojo pirkimo-pardavimo sutarties požymius (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 44 dalies komentarą)*, išskyrus tai, kad šia sutartimi tiekėjas ir perkančioji organizacija sutaria dėl konkrečių viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų, tačiau perkančioji organizacija dar neužsako atitinkamų prekių, paslaugų ar darbų. Kitaip tariant, preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra tiekėjo (ar kelių tiekėjų) ir perkančiosios organizacijos (ar kelių perkančiųjų organizacijų) susitarimas dėl viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo ateityje, konkrečiomis, iš anksto sutartomis sąlygomis.

Komisija yra išleidusi aiškinamąjį raštą dėl preliminariųjų sutarčių[125]. Komisija preliminariąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, atsižvelgiant į jų išskirtinumą, skiria į dvi rūšis:

1) preliminariąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kuriomis susitariama dėl visų pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų (angl. *Framework agreement*)[126]. Šia preliminaria viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi iš esmės nustatomos visos pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygos;

2) preliminariąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kuriomis susitariama dėl esminių pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų (angl. *Framework agreement stricto sensu*). Šia preliminaria viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi nustatoma tik dalis pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų, tiekėjams ir perkančiosioms organizacijoms paliekant galimybę derėtis dėl likusių pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų.

Preliminarios sutartys gali būti su atnaujintu varžymusi ir be jo. Pirmuoju atveju perkančioji organizacija turi teisę iš jau atrinktų tiekėjų papildomos „minikonkurso“ procedūros būdu atrinkti tiekėją, su kuriuo bus sudaroma pagrindinė (galutinė) viešojo pirkimo-pardavimo sutartis. Perkančioji organizacija turi teisę nustatyti jai priimtinas atnaujinto varžymosi sąlygas, jeigu jos nepažeidžia viešųjų pirkimų principų (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą).* Antruoju atveju, perkančioji organizacija sudaro pagrindinę (galutinę) viešojo pirkimo-pardavimo sutartį su tuo tiekėju, kuris buvo pirmas pasiūlymų eilėje.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, priešingai nei pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties turiniui, VPĮ preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties turiniui nėra nustatyta atitinkamų reikalavimų, todėl būtent perkančiosios organizacijos turi teisę nuspręsti, kokio išsamumo (rūšies) preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartys bus sudaromos su tiekėjais. Pažymėtina, kad preliminariojoje viešojo pirkimo-pardavimo sutartyje sutartos sąlygos gali būti keičiamos tik laikantis VPĮ 89 straipsnyje nustatytų reikalavimų (*detaliau žiūrėti VPĮ 89 straipsnio komentarą*). Komisija preliminariąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis į atskiras rūšis skiria ir pagal sutarties šalių skaičių (angl. *single or multiple framework agreements*):

1) tiekėjo ir kelių perkančiųjų organizacijų sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartys;

2) kelių tiekėjų ir vienos perkančiosios organizacijos sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartys;

3) kelių tiekėjų ir kelių perkančiųjų organizacijų sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartys.

Preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti sudaryta tarp kelių tiekėjų ir kelių perkančiųjų organizacijų, nepriklausomai nuo sutarties šalių skaičiaus, preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties nuostatos vienodai įpareigoja tiek ją sudariusius tiekėjus, tiek ir perkančiąsias organizacijas.

Pirmiau nurodytas Komisijos preliminariųjų viešojo pirkimo-pardavimo sutarčių skirstymas yra aktualus nagrinėjant klausimą dėl tiekėjo ir (ar) perkančiosios organizacijos galimybės prisijungti prie jau sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties. Nors nei Direktyvos 2014/24/ES, nei VPĮ nuostatose nėra nustatyta galimybės tiekėjui ar perkančiajai organizacijai prisijungti prie sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, ESTT praktikoje išplėtotas vienpusis sutarties uždarumo principas, reiškiantis, kad tiekėjas negali prisijungti prie jau sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, kadangi tą riboja viešųjų pirkimų principai. Tačiau perkančiosios organizacijos pirmiau nurodyti principai neriboja, todėl perkančioji organizacija, nebuvusi nuo pradžių tokios sutarties šalimi, gali prisijungti prie jau sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties tomis pačiomis sąlygomis ir įsipareigoti ateityje sudaryti pagrindinę viešojo pirkimo-pardavimo sutartį apibrėžtais terminais, įsigyjant nurodytą kiekį prekių, paslaugų ar darbų nurodyta kaina[127]. Svarbu pažymėti tai, kad

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirmiau nurodytoje ESTT nagrinėtoje byloje būtent pirkimo dokumentuose buvo nustatyta galimybė perkančiosioms organizacijoms prisijungti prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties. Komentaro autorių nuomone, pirmiau nurodytas vienpusis sutarties uždarumo principas taikomas tik tuo atveju, jei galimybė prisijungti prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties buvo nustatyta pirkimo dokumentuose.

Pavyzdys

Tiekėjas ir perkančioji organizacija Nr. 1 sudarė preliminariąją viešojo pirkimo- pardavimo sutartį. Pirkimo dokumentuose buvo nurodyta, kad prie sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties gali prisijungti kitos perkančiosios organizacijos.

Perkančioji organizacija Nr. 2 išreiškė norą prisijungti prie jau sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, tačiau prašė prisijungti prie jos kitomis sąlygomis. Šiuo atveju tiekėjas gali prieštarauti dėl Perkančiosios organizacijos Nr. 2 prisijungimo prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, kadangi prisijungiant prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties negalima keisti pirkimo dokumentuose ar jau sudarytoje preliminariojoje viešojo pirkimo-pardavimo sutartyje nustatytų sąlygų dėl pirkimo objekto, jo kiekio, pristatymo termino ir vietos, taikytinos teisės, ginčo sprendimo būdų ir tvarkos, sutarties nutraukimo pagrindų ir kitų sąlygų[128].

Preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties turiniui, jos sudarymui, keitimui ir nutraukimui taikomi VPĮ 86, 89, 90 straipsniuose nustatyti reikalavimai (*detaliau žiūrėti VPĮ 86, 89, 90 straipsnių komentarus*).

28. VPĮ 2 straipsnio 28 dalyje[129] įtvirtinta projekto konkurso sąvoka.

Projekto konkurso procedūros detaliai įtvirtintos Projekto konkurso organizavimo taisyklėse, patvirtintose LR aplinkos ministro 2017 m. rugpjūčio 22 d. įsakymu Nr. D1-671 (toliau – Projekto konkurso organizavimo taisyklės).

Projekto konkurso organizavimo taisyklių 7 punkte įtvirtinta projekto samprata, t. y. tiekėjo parengtas planas ar projektas (paprastai teritorijų planavimo, architektūros, pavyzdžiui, projektiniai pasiūlymai naujo pastato statybai, kurie paskui naudojami rengiant techninį projektą,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

inžinerijos, duomenų apdorojimo, finansų inžinerijos), išreiškiantis pirkimo objekto pagrindinių sprendinių idėją ir parengtas pagal perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto nustatytas projekto konkurso sąlygas.

Projekto konkursas – specifinė viešojo pirkimo procedūra, kurios metu:

1. nėra įsigyjamas konkretus pirkimo objektas (paslaugos), o tik įsigyjamas planas ar projektas, kurio pagrindu toliau vykdomas viešasis pirkimas dėl konkretaus pirkimo objekto įsigijimo (arba perkančioji organizacija gali toliau nevykdyti pirkimo) (*detaliau žiūrėti VPĮ 76-77 straipsnio komentarą*)[130];
2. projekto konkurso pasiūlymų vertinimas atliekamas anonimiškai, t. y. planai ir projektai pateikiami be jokių tiekėją identifikuojančių duomenų, pateikiant tik projekto pasiūlymo devizą[131];
3. planų ir projektų įvertinimui gali būti vykdomas viešas jų aptarimas, kuriame juos analizuoja komisijos pakviesti ekspertai[132];
4. perkančiosios organizacijos atlygis tiekėjams už projektą – prizai ar piniginės išmokos.

Projekto konkursas skirstomas pagal procedūrų būdą:

1. atviras projekto konkursas;
2. ribotas projekto konkursas

Projekto konkursas taip pat skirstomas pagal tolesnių procedūrų taisykles[133]:

1. kaip dalis kitos viešojo pirkimo procedūros, kuria siekiama sudaryti paslaugų pirkimo sutartį;
2. kaip atskira procedūra, po kurios perkančioji organizacija gali paslaugų pirkimą vykdyti neskelbiamų derybų būdu, į derybas pakviesdama projekto konkurso laimėtoją arba vieną iš jų.

28. VPĮ 2 straipsnio 29 dalyje[134] yra apibrėžta sąvoka *raštu*. Ši sąvoka apima bet kokios informacijos (įskaitant išreikštą tekstu – žodžiais ar skaitmenimis, ar garso įrašu) pateikimą bet kuriomis priemonėmis, jei tokią informaciją galima perskaityti, atgaminti ar perduoti. Atitinkamai VPĮ 2 straipsnio 29 dalies norma sistemiškai aiškinama su VPĮ 2 straipsnio 8 dalimi, kadangi informacijos pateikimas raštu apima ir informacijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pateikimą elektroninėmis priemonėmis (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 8 dalies komentarą*).

Tai reiškia, kad į sąvoką *raštu* nepatenka tik informacijos pateikimas žodžiu. Pažymėtina, kad iš esmės visa perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų komunikacija (bendravimas ir keitimasis informacija) yra vykdoma raštu (įskaitant elektroninėmis priemonėmis) ir tik išimtiniais atvejais yra leidžiamos situacijos, kai perkančiosios organizacijos ir tiekėjai tarpusavyje bendrauja žodžiu (pavyzdžiui, VPĮ 25 straipsnio 3–4 dalyse bei 86 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtinti atvejai, kai perkančiosios organizacijos ir tiekėjai turi teisę sudaryti pirkimo sutartis žodžiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 25 straipsnio 3–4 dalių bei 86 straipsnio 7 dalies komentarus*). Atitinkamai, net ir tais atvejais, kai yra leidžiama komunikacija žodžiu, tokia komunikacija paprastai turi būti įtvirtinama tam tikru rašytiniu dokumentu (pavyzdžiui, protokolu ir pan.) (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*).

30. VPĮ 2 straipsnio 30 dalyje[135] yra pateikta standarto sąvoka, nurodant, kad standartas – tai standartizacijos institucijos priimta neprivaloma techninė specifikacija, skirta daugkartiniam ar nuolatiniam taikymui.

Reglamento 1025/2012 preambulės 1-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad pagrindinis standartizacijos tikslas – apibrėžti savanoriškai taikomas technines ar kokybės specifikacijas, kurias dabartiniai ar būsimi produktai, gamybos procesai ar paslaugos galėtų atitikti. Standartizacijai gali būti priskiriami įvairūs klausimai, pavyzdžiui, įvairių tam tikro produkto lygių ir dydžių arba techninių specifikacijų standartizavimas produktų ar paslaugų rinkose, kuriose suderinamumas ir sąveika su kitais produktais ar sistemomis yra esminiai.

Standartai ir kiti standartizacijos leidiniai yra produktų, paslaugų ir procesų – nuo gamybinių saugos šalmų ar elektroninių prietaisų kroviklių iki viešojo transporto paslaugų kokybės lygių – techninių specifikacijų gairės, kurių laikomasi savanoriškai. Standartus rengia privačios standartizavimo organizacijos, paprastai suinteresuotųjų šalių, manančių, kad reikia taikyti naują standartą, iniciatyva. Nors standartų paprastai laikomasi savanoriškai, jų taikymas įrodo, kad produktai ir paslaugos atitinka tam tikrą kokybės, saugos ir patikimumo lygį. Tačiau pabrėžtina, kad kai kuriais atvejais standartai teisės aktuose nurodomi kaip pageidautinas būdas arba net

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

privalomas reikalavimas laikytis konkrečių teisės aktų (t. y. saugos teisės aktų arba sąveikos reikalavimų) [136].

Pagrindinė standartų taikymo nauda pasireiškia, tuo, kad[137]:

1. Produktų kokybės ir saugos standartai padeda įgyti klientų pasitikėjimą. Laikantis standartų sukurti ir išbandyti įrankiai ir įranga užtikrina geresnę apsaugą tam tikro profilio darbuotojams, pavyzdžiui, ugniagesiams ar ligoninės personalui;
2. Kai paslaugos atitinka paslaugų standartus, klientams užtikrinama aukšta kokybė ir saugumas;
3. Standartai padeda saugoti aplinką ir vartotojų sveikatą. Pavyzdžiui, standartais nustatomi matavimo metodai oro taršai stebėti ir kontroliuoti. Maisto higienos standartais nustatoma su maistu susiliečiančių medžiagų klasifikacijos ir bandymų metodika;
4. Daugiau galimybių patekti į rinkas – standartai gali atverti naujas rinkas, nes produktai ar paslaugos tampa suderinami ir palyginami;
5. Standartai gali padėti pagerinti produktų ar paslaugų tarpusavio sąveiką. Pavyzdžiui, standartuose patariama, kokių matmenų bėgius naudoti, kad būtų užtikrinta traukinių sauga.

Standartai pagal juos priimančius subjektus gali būti tarptautiniai, Europos, nacionaliniai (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 9, 16, 33 dalių komentarus*). Nurodytų standartų taikymo pirmumo tvarka yra apibrėžta VPĮ 37 straipsnio 4 dalies 2 punkte.

31. VPĮ 2 straipsnio 31 dalyje yra įtvirtinta suinteresuoto viešojo pirkimo dalyvio sąvoka[138]. Ši sąvoka praktikoje yra reikšminga, kadangi dalyvio kvalifikavimas suinteresuotu suteikia konkrečių teisių viešojo pirkimo procese (pavyzdžiui, teisė, įtvirtinta VPĮ 104 straipsnio 4 dalyje, perkančiosioms organizacijoms būti informuotoms apie priimtus teismo sprendimus dėl vykdomo viešojo pirkimo,) arba turi įtakos viešojo pirkimo procedūros vykdymui (pvz., priklausomai nuo to, ar suinteresuotų dalyvių yra daugiau nei vienas, yra taikomas sutarties sudarymo atidėjimo terminas; žr. VPĮ 86 straipsnio 8 dalies 1 punktą).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 2 straipsnio komentuojamoje dalyje yra įtvirtinta bendra taisyklė, kad suinteresuotu laikomas toks dalyvis, kuris nėra galutinai pašalintas iš pirkimo procedūros, t. y. dalyvis nepraranda suinteresuotumo ir tuo atveju, kai jis yra pašalintas iš pirkimo procedūros, tačiau dar gali ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimą jį pašalinti iš vykdomo pirkimo.

VPĮ 102 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad tiekėjai turi teisę pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai, pateikti prašymą ar pareikšti ieškinį teismui (išskyrus ieškinį dėl pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia ar ieškinį dėl pirkimo sutarties nutraukimo pripažinimo nepagrįstu) per 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – per 5 darbo dienas) nuo perkančiosios organizacijos pranešimo raštu apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo tiekėjams dienos (jeigu šis pranešimas nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis – per 15 dienų nuo pranešimo išsiuntimo tiekėjams dienos).

Dėl to, jeigu dalyvis pasinaudoja savo teisių gynimo priemonėmis ir perkančiosios organizacijos sprendimą atmesti jo pretenziją skundžia teismui, jis praranda suinteresuoto dalyvio statusą, jei įsiteisėjusiu teismo sprendimu atmetamas jo ieškinys perkančiajai organizacijai. Atsižvelgiant į tai, kad Direktyvoje 89/665/EEB ir komentuojamo VPĮ straipsnio dalies reguliavimas dalyvio suinteresuotumą sieja su jo galutiniu pašalinimu iš pirkimo procedūros, dalyvis bus laikomas galutinai atmestu ir tokiu atveju, jei ginčo procesas teisme, patvirtinantis jo teisėtą atmetimą, bus priimtas ne tik įsiteisėjusiu teismo sprendimu dėl ginčo esmės, tačiau kita forma, pvz., teismo patvirtinta taikos sutartimi, tiekėjui atsiimant ieškinį ar kitu atveju, jei tiekėjas nebeturės teisės inicijuoti pakartotinio ginčo dėl to paties sprendimo, kuriuo jis buvo atmestas.

Be to, ESTT savo praktikoje yra nurodęs, kad perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūra turi būti prieinama bent jau kiekvienam asmeniui, kuris *yra ar buvo* suinteresuotas, jog su juo būtų sudaryta viešojo pirkimo sutartis, ir kuris dėl tariamo pažeidimo *gali arba galėjo patirti žalą* nuo to momento, kai perkančioji organizacija išreiškė savo valią, galinčią lemti teisinius padarinius. Tam, kad būtų galima pasinaudoti perkančiosios organizacijos sprendimų, priimtų iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo, peržiūrėjimo procedūromis, pakanka parodyti *teisinį suinteresuotumą* dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo ir tiekėjui net nebūtina turėti formaliojo dalyvio ar kandidato statuso[139]. Taigi, pagal ESTT ir LAT formuojamą praktiką, teisinis suinteresuotumas viešuoju pirkimu apima situacijas (yra galimas) tiekėjui net nedalyvaujant pirkime. Kita vertus, tokiam ūkio subjektui teisinis suinteresuotumas gali būti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nepripažintas, kai šis savo galbūt pažeistus interesus gina ne iš karto išviešinus jo teises pažeidžiančias pirkimo nuostatas, bet vėlesnėje pirkimo stadijoje, pavyzdžiui, kai priimamas sprendimas su konkurso laimėtoju sudaryti viešojo pirkimo sutartį[140].

LAT šios srities praktikoje konstatuota, kad teismai, nepriklausomai nuo subjekto teisinės ir faktinės padėties viešojo pirkimo procedūrose, privalo visada įvertinti, ar toks subjektas yra suinteresuotas skundžiamos viešojo pirkimo sutarties sudarymu, įskaitant ir tuos atvejus, kai, pripažinus skundžiamą sutartį negaliojančia, jis pagrįstai galėtų tikėtis, jog iš naujo vykdomos viešojo pirkimo procedūros leis jam konkuruoti su kitais tiekėjais dėl naujos viešojo pirkimo sutarties sudarymo. Atsižvelgiant į tai, teisinis suinteresuotumas ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus pripažįstamas ir tokiam tiekėjui, kurio pasiūlymas neatmestas, bet ir neišrinktas laimėjusiu pirkimą[141], taip pat tokiam, kurio pasiūlyta kaina po šalių grąžinimo į prieš pažeidimą buvusią padėtį kaip pernelyg didelė perkančiajai organizacijai gali būti nepriimtina[142], bei netgi tokiam, kuris teisėtai pašalintas iš pirkimo procedūrų[143].

Apibendrinant pateiktus išaiškinimus dėl suinteresuoto viešojo pirkimo dalyvio sampratos, darytina išvada, kad suinteresuotu dalyvis laikomas tol, kol jis nėra pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros, o jei dalyvis iš pirkimo procedūros yra pašalinamas – tol, kol jis nesėkmingai pasinaudojo savo teisių gynybos priemonėmis, nes teisėtai jam nepripažino teisinės galimybės grįžti į vykdomą viešojo pirkimo procedūrą. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad suinteresuoto dalyvio statuso netekimas nereiškia viso teisinio suinteresuotumo viešojo pirkimo rezultatu praradimo, t. y. net jei tiekėjas yra teisėtai pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros, vadovaujantis VPĮ 58 straipsnio 1 dalimi jis vis tiek privalo būti informuotas apie viešojo pirkimo procedūros rezultatus ir turi teisę juos ginčyti, teikdamas pretenziją perkančiajai organizacijai dėl priimto sprendimo pripažinti kitą tiekėją laimėtoju, nepagrįstumo.

32 VPĮ 2 straipsnio 32 dalyje yra įtvirtinta suinteresuoto viešojo pirkimo kandidato sąvoka. Pagal komentuojamoje straipsnio dalyje pateiktą sampratą kandidatas laikomas suinteresuotu tol, kol jam nėra pranešta apie jo paraiškos atmetimą iki pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo suinteresuotiems dalyviams[144].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Jei suinteresuotam kandidatui yra pranešama apie jo paraiškos atmetimą, tokį sprendimą jis gali apskųsti VPĮ 102 straipsnyje nustatyta tvarka ir terminais. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad skirtingai nei VPĮ 2 straipsnio 31 dalies atveju, komentuojamo straipsnio dalyje nėra pažodžiui įtvirtinta, kad kandidatas išlaiko savo suinteresuotumą, kol neįsiteisėjo teismo sprendimas kilusio ginčo atveju.

Kaip nurodyta pirmiau, suinteresuoto kandidato statuso netekimas nereiškia teisinio suinteresuotumo viešojo pirkimo rezultatu praradimo, t. y. net jei kandidatas yra teisėtai pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros, vadovaujantis VPĮ 58 straipsnio 1 dalimi jis vis tiek privalo būti informuotas apie viešojo pirkimo procedūros rezultatus ir turi teisę juos ginčyti, teikdamas pretenziją perkančiajai organizacijai dėl priimto sprendimo pripažinti kitą tiekėją laimėtoju, nepagrįstumo (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 31 dalies, 58 straipsnio 1 dalies komentarus*).

33. VPĮ 2 straipsnio 33 dalyje[145] yra pateikta tarptautinio standarto sąvoka, nurodant, kad tai – tarptautinės standartizacijos organizacijos priimtas visuomenei skirtas standartas. Tarptautinio standarto sąvoka aiškintina ir taikytina atsižvelgiant į standarto sąvoką, apibrėžtą VPĮ 2 straipsnio 30 dalyje, kadangi esminis kriterijus, kuris tarptautinį standartą išskiria iš standartų, yra jį priimantis subjektas.

Tarptautiniai standartai yra rengiami atsižvelgiant į įvairių valstybių bendrąsias reikmes, todėl sudaro prielaidas šalinti techninės prekybos kliūtis. Daugelis tarptautinių standartų yra perimti regioniniu ir nacionaliniu lygmeniu.

Pagal Reglamento 1025/2012 2 straipsnio 9 punktą tarptautinė standartizacijos institucija – Tarptautinė standartizacijos organizacija (ISO), Tarptautinė elektrotechnikos komisija (IEC) ir Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga (ITU).

34. VPĮ 2 straipsnio 34 dalyje[146] yra pateikta techninės specifikacijos sąvoka, atskirai išskiriant darbų techninę specifikaciją bei prekių ir paslaugų techninę specifikaciją. VPĮ 2 straipsnio 34 dalį sistemiškai aiškinant ir taikant su VPĮ 2 straipsnio 39 dalimi, matyti, kad techninė specifikacija yra sudėtinė viešojo pirkimo dokumentų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dalis, o pagal VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 10 punktą techninė specifikacija privalo būti nurodoma (pateikiama) kiekvieno viešojo pirkimo dokumentuose.

Pagal savo esmę techninė specifikacija yra dokumentas, kuriame nurodomi techniniai reikalavimai, kuriuos turi atitikti perkančiosios organizacijos siekiamos įsigyti prekės, paslaugos ar darbai, tam, kad būtų užtikrintas perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančio objekto įsigijimas.

VPĮ 2 straipsnio 34 dalies 1 punkte nurodyta, kad, perkant darbus, techninė specifikacija suprantama kaip medžiagų, produktų, jų tiekimo procesui keliamų techninių reikalavimų visuma, apimanti duomenis, pagal kuriuos galima nustatyti, ar medžiagos, produktai arba jų tiekimo procesas atitinka perkančiosios organizacijos reikmes. Šie duomenys apima poveikio aplinkai ir klimatui rodiklius, tinkamumo visiems naudotojams reikalavimus (taip pat galimybę naudotis neįgaliesiems) ir jų atitikties įvertinimą, eksploatacines ypatybes, saugos reikalavimus arba duomenis, apimančius kokybės užtikrinimo tvarką, terminiją, simbolius, bandymus ir bandymų metodus, pakavimą, žymėjimą ir ženklinimą, vartojimo (naudojimo) instrukcijas, gamybos procesus ir metodus bet kuriuo darbų gyvavimo ciklo etapu. Duomenys taip pat apima nurodymus dėl projektavimo ir savikainos apskaičiavimo, patikrinimo, kontrolės ir darbų bei statybos metodų ar technologijos priėmimo sąlygas, taip pat visas kitas technines sąlygas, kurias perkančioji organizacija gali nustatyti pagal bendruosius ar specialiuosius reglamentus, susijusius su baigtais darbais ir medžiagomis ar jų sudedamosiomis dalimis.

VPĮ 2 straipsnio 34 dalies 2 punkte nurodyta, kad, perkant prekes ar paslaugas, techninė specifikacija suprantama kaip viešojo pirkimo dokumentuose nustatyti produktui ar paslaugai apibūdinti reikalingi duomenys: kokybės lygis, poveikio aplinkai ir klimatui rodikliai, tinkamumo visiems naudotojams reikalavimai (taip pat galimybės naudotis neįgaliesiems) ir jų atitikties įvertinimas, eksploatacinės ypatybės, produkto vartojimas (naudojimas), saugumo reikalavimai arba duomenys, apimantys produkto reikalavimus: pavadinimas, kuriuo produktas parduodamas, terminija, simboliai, bandymai ir bandymų metodai, pakavimas, žymėjimas ir ženklinimas, vartojimo (naudojimo) instrukcijos, gamybos procesai ir metodai bet kuriuo prekės ar paslaugos gyvavimo ciklo etapu, taip pat atitikties įvertinimo tvarka.

Pažymėtina, kad nurodyta darbų, prekių ir paslaugų techninės specifikacijos samprata yra reikšminga ne tik dėl tam tikrų pirkimo objekto reikalavimų tinkamumo, bet ir sprendžiant, ar

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atitinkama pirkimo sąlyga apskritai gali būti keliama pirkimo objektui, nes, pavyzdžiui, yra labiau susijusi su kitokio pobūdžio reikalavimais[147]. Pavyzdžiui, ESTT konstatuota, kad prekės ženklui tikro kokybės ženklo, susijusio su sąžininga prekyba (atitinkama prekės kaina palyginti su egzistuojančia rinkoje, bei adekvatus atlyginimas smulkiajam besivystančių ekonomikų prekybininkui), reikalavimai neatitinka techninės specifikacijos sąvokos apibrėžties, nes pastaroji susijusi tik su produktų, jų gamybos, pakuotės ar jų naudojimo charakteristikomis, o ne su sąlygomis, kuriomis tiekėjas juos įsigijo iš gamintojo (prekybos sąlygomis). Tokio pobūdžio reikalavimai gali būti susiję su sutarčių įvykdymo ar sutarties sudarymo (pasiūlymų vertinimo) sąlygomis, bet ne su techninės specifikacijos reikalavimais[148].

Konkretūs techninei specifikacijai keliami reikalavimai ir jos parengimo būdai yra nurodyti VPĮ 37 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio komentarą*).

35. VPĮ 2 straipsnio 35 dalyje[149] yra pateikta techninio pamatinio dokumento sąvoka, nurodant, kad tai – Europos standartizacijos organizacijos pagal kintantiems rinkos poreikiams pritaikytas procedūras priimtas ir paskelbtas, techninei specifikacijai apibrėžti naudojamas, dokumentas, išskyrus Europos standartus.

Techninis pamatinis dokumentas pagal savo esmę (tikslus, taikymo galimybes) yra tapatus Europos standartui (*detaliau žiūrėti VPĮ 9, 30 dalių komentarus*). Tačiau Europos standartas (o taip pat ir standartas apskritai) yra skirtas daugkartiniam ir nuolatiniam naudojimui, tuo tarpu techninis pamatinis dokumentas – pritaikytas kintamiems rinkos poreikiams.

36. VPĮ 2 straipsnio 36 dalyje[150] įtvirtinta tiekėjo samprata, kuri, kaip matyti iš komentuojamos normos, yra plataus turinio, iš esmės apima visus subjektus, kurie išnagrinėję skelbime apie pirkimą ir pirkimo dokumentuose nurodytas sąlygas, vertina, kad rinkoje gali pasiūlyti vykdyti darbus, tiekti prekes ar teikti paslaugas, – pavieniui ar bendradarbiaudami su kitais subjektais (su partneriais ar subrangovais), nepaisant to, ar jie yra privatūs ar viešieji asmenys įmonių teisės prasme, ar rinkoje jie veikia sistemingai, ar epizodiškai, ir ar jiems skiriamos subsidijos iš viešųjų lėšų bei teikiama kokia nors finansinė parama iš šalies ir pan.[151] Pažymėtina,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kad VPĮ vartojama viena tiekėjo sąvoka, nors, atsižvelgiant į pirkimo objektą (prekės, paslaugos, darbai), tiekėju vadinamas prekių tiekėjas, paslaugų teikėjas, rangovas[152].

Galimybė rinkoje siūlyti kitiems subjektams įsigyti atitinkamą pirkimo objektą aiškintina plačiai. *Pirma*, tiekėjas nebūtinai turi būti pats tiesioginis prekės gamintojas, paslaugų ar darbų teikėjas, o gali būti prekės pardavėjas (platintojas), darbų tiekimo ir paslaugų teikimo procesų organizatorius. *Antra*, aptariama galimybė siūlyti neturi būti suprantama išimtinai tik kaip egzistuojanti faktinė situacija, o gali būti reali (pavyzdžiui, į rinką teikiamas naujas produktas[153], subjekto veikla nėra tiesiogiai susijusi su komerciniais sandoriais[154] ar dėl specifinės prekės anksčiau nebuvo sudaroma sandorių[155]) ar potenciali tokio tiekėjo galimybė atlikti darbus, tiekti prekes ar teikti paslaugas[156].

Tokia plati tiekėjo sąvokos turinio samprata išplaukia iš ESTT praktikos[157], joje, kaip nurodyta pirmiau, pažymėta, kad iš esmės nėra jokių formalių ar kertinių apribojimų dėl subjektų, kurie gali dalyvauti viešųjų pirkimų procedūroje[158]. Svarbiausia, kad toks asmuo, nepriklausomai, ar jis fizinis ar juridinis (ar tarpinės jų formos, pavyzdžiui, advokatų kontora), turėtų teisinį teisnumą[159] ir veiksnumą[160].

Kita vertus, tiekėjo sąvoka nepriklauso išimtinai ES teisiniam reguliavimui, todėl atitinkama valstybė narė teisės aktais gali varžyti tam tikrų subjektų dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose teisę. ESTT yra pažymėjęs, kad valstybės narės turi teisę leisti arba ne tam tikroms ūkio subjektų kategorijoms teikti tam tikras paslaugas[161]. Šitaip jos gali reglamentuoti subjektų, kaip antai universitetų ir mokslo tyrimų institutų, kurie nesiekia pelno ir kurių pagrindinis tikslas yra mokymas ir mokslo tyrimai, veiklą. Jos taip pat gali leisti arba ne šiems subjektams veikti rinkoje, atsižvelgiant į tai, ar aptariama veikla yra suderinama su jų steigimo dokumentuose arba įstatuose nurodytais tikslais, ar ne[162]. Atsižvelgiant į tai, nepriklausomai nuo teisinės ir faktinės galimybės perkančiosioms organizacijoms siūlyti tam tikrą pirkimo objektą, kai kuriems subjektams dėl specialaus reguliavimo gali būti draudžiama tai padaryti. Dėl to tiekėjų ratas įvairiose valstybėse narėse gali objektyviai skirtis. Tuo atveju, jei ES valstybės narė pagal vietos valstybės teisinį reguliavimą yra ribojama dalyvauti viešajame pirkime, tačiau kitoje valstybėje tas nėra draudžiama, tai tiekėjas toje valstybėje turi teisę dalyvauti konkrečiame viešajame pirkime. Tačiau praktiniu požiūriu gali susidaryti situacija, kai objektyviai toks tiekėjas negalės įvykdyti sutarties ar jam bus sudėtinga ją įvykdyti, todėl perkančioji organizacija konkrečiu atveju turėtų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiaiškinti atitinkamo specifinio užsienio tiekėjo galimybę vykdyti prisiimamus sutartinius įsipareigojimus.

Tiekėjo sąvoka apima komentuojamoje normoje nurodytas dvi asmenų (teisės subjektų), galinčių tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, grupes – fizinius ir juridinius asmenis. Šios grupės papildomai skirstytinos į atskirus pogrupius:

I. Fiziniai asmenys.

a) Pavieniai fiziniai asmenys. Tai tokie fiziniai asmenys, kurie turi teisnumą (CK 2.1 straipsnis) ir veiksnumą (CK 2.5 straipsnis). Pavyzdžiui, fiziniai asmenys, vykdantys individualią veiklą.

b) Fizinių asmenų grupė. Tai tokia grupė, kurią sudaro du ar daugiau fizinių asmenų, turinčių teisnumą (CK 2.1 straipsnis) ir veiksnumą (CK 2.5 straipsnis).

II. Juridiniai asmenys.

a) Privatūs juridiniai asmenys. Tai tokie juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti privačius interesus (CK 2.34 straipsnio 3 dalis). Sąvoka „privatūs interesai“ reiškia bet kokią asmeninę turtinę (pelno dalies, turto prieaugio gavimą) ar neturtinę naudą (žinomumo didinimas ir plėtimas, įsitvirtinimas rinkoje), kurią gauna ar siekia gauti juridinio asmens dalyviai, steigėjai, juridinio asmens organų nariai.

b) Viešieji juridiniai asmenys / kita organizacija ar jų padalinys. Tiekėju taip pat gali būti laikomas viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – tenkinti viešuosius interesus (valstybės ir savivaldybės įmonės, valstybės ir savivaldybės įstaigos, viešosios įstaigos, religinės bendruomenės ir t. t.) (CK 2.34 straipsnio 2 dalis). Šiuo aspektu ESST pažymėjo, kad siekiant kuo didesnės konkurencijos viešuosiuose pirkimuose, ES nuostatos taikytinos, kai perkančioji organizacija ketina sudaryti atlygintinę sutartį su subjektu, kuris pats yra perkančioji organizacija[163]. Kitaip tariant, tiekėju(-ais) komentuojamos VPĮ nuostatos prasme gali būti ir perkančioji organizacija ar perkantysis subjektas.

Aplinkybė, kad viešieji subjektai turi galimybę gauti finansavimą ir gali pateikti pasiūlymus mažesnėmis kainomis nei privačios įmonės, nereiškia, jog viešieji subjektai negali būti tiekėjais, paslaugų teikėjais ar rangovais[164]. Be to, tas faktas, kad perkančioji organizacija turi teisę leisti viešajame pirkime dalyvauti asmenims, kurie gauna bet kokios rūšies paramą ir gali pasiūlyti mažesnes kainas, bei vertina juos kaip lygiateisius kitų asmenų, kurie tokios paramos negauna, atžvilgiu, nediskriminuoja tiekėjų ir nesukuria ribojimų teikti paslaugas[165]. Tačiau perkančioji

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacija, vertindama tiekėjo neįprastai mažą pasiūlymo kainą, gali atsižvelgti į tai, kad tiekėjas gauna subsidijas. Taigi, sąvoka „tiekėjas“ turi būti aiškinama kaip leidžianti viešajame pirkime dalyvauti asmeniui, kurio pagrindinis tikslas nėra pelno siekimas, kuris neturi įmonės organizacinės struktūros ir rinkoje veikia nereguliariai, kaip antai, pavyzdžiui, universitetai ir mokslo tyrimų įstaigos bei universitetų ir viešosios administracijos įstaigų grupės ir pan.[166]. Be to, tiekėju gali būti ir kita organizacija ar jos padalinys. Organizacija yra laikomas bet kuris kitas susivienijimas, skirtas jį sudariusių narių poreikiams tenkinti ir tikslams įgyvendinti (pavyzdžiui, visuomeninė organizacija).

c) Juridinių asmenų (privačių ir viešųjų) grupė[167], įskaitant laikinas ūkio subjektų grupes[168]. Ūkio subjektų grupės dalyvavimas viešajame pirkime turi būti sistemiškai aiškinamas su VPĮ 18 straipsniu, kuriame įtvirtinama tiekėjų grupės, nepaisant tokios ūkio subjektų grupės teisinės formos, teisė pateikti paraišką ar pasiūlymą. Ūkio subjektų grupė (konsorciumas), kurią sudaro du ar daugiau asmenų (partnerių), kooperuodami savo turtą, darbą ar žinias, siekia veikti bendrai tam tikram, neprieštaraujančiam įstatymui tikslui arba tam tikrai veiklai.

III. Fizinių ir juridinių asmenų grupė. Tai tokia grupė, kurią sudaro fizinis (-iai) asmuo (-ys), turintys teisnumą (CK 2.1 straipsnis) ir veiksnumą (CK 2.5 straipsnis), bei juridinis (-iai) asmuo (-ys) (gali būti tiek privatus, tiek viešasis).

Jei pavienis ūkio subjektas konkretaus pirkimo atveju nėra pajėgus pats tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, jis gali: (i) remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais, neatsižvelgiant į ryšio su tais ūkio subjektais teisinį pobūdį (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio komentarą*); (ii) pasitelkti subrangovus, subtiekėjus ar subteikėjus, tačiau pasiūlyme turi nurodyti, kokiai pirkimo sutarties daliai ir kokius subrangovus, subtiekėjus ar subteikėjus ketina pasitelkti (*detaliau žiūrėti VPĮ 88 straipsnio komentarą)* [169]*;* (iii) paraišką ar pasiūlymą teikti jungtinės veiklos sutarties pagrindu kaip ūkio subjektų grupė (*detaliau žiūrėti VPĮ 18 straipsnio komentarą).* Visais pirmiau nurodytais atvejais vertinama, kad egzistuoja asmenų grupė, t. y. iš kelių ūkio subjektų sudarytas tiekėjas. Nors LAT praktikoje[170] nurodyta, kad subtiekėjas nėra laikomas tiekėju VPĮ 2 straipsnio 36 dalies prasme, tačiau atsižvelgiant į tai, kad subtiekėjams tam tikri reikalavimai taikomi kaip ir tiekėjams, subtiekėjai turėtų būti vertinami kaip tiekėjų grupės dalis, juolab kad subtiekėjas, priešingai nei kitas trečiasis asmuo (pavyzdžiui, įrangos nuomotojas ar prekių tiekėjas statybų rangoje), perkančiosios organizacijos naudai betarpiškai (fiziškai, organizaciniu aspektu) prisideda

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

prie viešojo pirkimo sutarties vykdymo[171]. Subtiekėjams kaip ir tiekėjams taikomi šie reikalavimai: keliami pašalinimo pagrindų nebuvimo (VPĮ 46 straipsnis) ir kvalifikacijos reikalavimai (VPĮ 47 straipsnis) bei tikrinama atitiktis jiems. Paminėtina ir tai, kad pagrindinis subtiekimo (subrangos) skirtumas nuo jungtinės veiklos tas, kad subtiekėjo (subrangovo), priešingai nei partnerio, tiesiogiai su perkančiąja organizacija nesieja prievoliniai teisiniai santykiai: pasiūlymą teikia, viešojo pirkimo sutartį sudaro, už jos vykdymą atsako tik pasiūlymą pateikęs tiekėjas – dalyvis. Taigi subtiekėjas (subrangovas) tik vykdo dalyviui, viešojo pirkimo sutarties kontrahentui, tenkančių prievolių dalį, bet už visas savo prievoles dalyvis atsako perkančiajai organizacijai. Vis dėlto, nepaisant jungtinės veiklos partnerio ir subtiekėjo skirtumų, juos sieja tai, kad jie – ūkio subjektai, tiesiogiai ar netiesiogiai vykdantys dalį tiekėjo prievolės dėl paslaugų teikimo ar darbų atlikimo perkančiosios organizacijos naudai[172].

Ūkio subjektų grupės, kurią sudaro tiesiogiai už sutartį atsakingas asmuo ir jo subrangovas, nariai sudarys vieną tiekėją VPĮ prasme, tačiau tik pagrindinis ūkio subjektas, teikiantis pasiūlymą, įgaus dalyvio statusą. Būtent dėl to tiek viešojo pirkimo procedūrų metu, tiek viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu tiesioginiai prievoliniai teisiniai santykiai su perkančiąja organizacija saistys tik dalyvį[173], bet ne jo pasitelktą subrangovą. Išimtimi laikytinos tik VPĮ 88 straipsnio 2 dalies nuostatos, kuriose įtvirtinta galimybė, esant tam tikroms sąlygoms, tiesiogiai atsiskaityti su subrangovais.

Pažymėtina, kad tuo atveju, jei pasiūlymą perkančiajai organizacijai teikia ūkio subjektų (tiek fizinių, tiek juridinių asmenų) grupė, tai tiekėju yra laikoma visa asmenų grupė bendrai, o ne kiekvienas šios ūkio subjektų grupės narys atskirai. Tačiau tais atvejais, kai asmenų grupė veikia jungtinės veiklos pagrindu, kiekvienas ūkio subjektų grupės narys turi VPĮ normų tiekėjui suteiktas teises, pavyzdžiui teisę ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus[174] ar reikalauti atlyginti žalą[175].

Galiausiai paminėtina ir tai, kad galima situacija, kai pirkime dalyvaus tiekėjas iš trečiųjų šalių. EK Konkurso dalyvių iš trečiųjų šalių dalyvavimo ES viešųjų pirkimų rinkoje gairėmis[176] siekiama užtikrinti sąžiningą konkurenciją, aukštą kokybę ir vienodas sąlygas viešųjų pirkimų rinkose. Šiose gairėse nurodoma, kad iš esmės tiek ES bendrovėms, tiek ne ES bendrovėms taikomos tos pačios ES taisyklės. Tačiau teisė patekti į ES viešųjų pirkimų rinką užtikrinama tik tų trečiųjų šalių bendrovėms, su kuriomis ES yra sudariusi privalomus tarptautinius arba dvišalius laisvosios

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

prekybos susitarimus, taikomus viešiesiems pirkimams. Taip pat pažymima, kad valstybės narės gali riboti teisę patekti į gynybos ir saugumo sričių rinkas.

37. Komentuojamo VPĮ 2 straipsnio 37 dalyje yra pateikiama bendra viešojo pirkimo sąvoka, kuri yra autentiška ją vertinant nacionalinio teisinio reglamentavimo aspektu, kadangi ši sąvoka nėra įtvirtinta Direktyvoje 2014/24/ES. Praktiniu komentuojamos sąvokos svarba pasižymi tuo, kad tuomet, kai vykdomas pirkimo procesas neatitinka nurodytų viešojo pirkimo požymių ir teisinių kriterijų, jis nėra taikomas viešuoju pirkimu komentuojamos VPĮ teisės normos prasme, kas atitinkamai reiškia, jog neprivalo būti taikomos VPĮ taisyklės prekių, paslaugų ar darbų pirkimo sutarčiai sudaryti. Be to, tokiu atveju apskritai nelaikoma, kad yra sudaroma viešojo pirkimo-pardavimo sutartis VPĮ 2 straipsnio 46 dalies požiūriu. Dėl to *viešojo pirkimo* sąvoka yra aktuali ir sistemiškai aiškinama su viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 44 dalies komentarą*).

Viešojo pirkimo sąvoka pasižymi keliais ją apibūdinančiais elementais (sudedamosiomis dalimis). *Pirma*, įstatyme nustatyta, kad viešasis pirkimas yra *atliekamas įsigijimas*. Tai reiškia, kad viešasis pirkimas pirmiausia yra procesas (procedūra), kuria yra siekiama nupirkti tam tikrą objektą. Viešuoju pirkimu yra siekiama užtikrinti perkančiosios organizacijos tiesioginius ar netiesioginius (kito subjekto naudai) poreikius, nes tam, kad ji įgyvendintų jai priskirtas funkcijas, ji turi įsigyti.

Antra, viešasis pirkimas bus tik tuomet, kai jis bus vykdomas specialaus teisės subjekto – perkančiosios organizacijos. Tai reiškia, kad jeigu įsigijimas (pirkimas) yra vykdomas privataus ar tokio asmens, kuris nėra perkančioji organizacija (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 25 dalies komentarą*), tuomet tai nebus viešasis pirkimas komentuojamos VPĮ teisės normos prasme, kas atitinkamai reiškia, jog nebus taikomas ir VPĮ. Įstatymų leidėjas neriboja perkančiųjų organizacijų skaičiaus vykdant viešąjį pirkimą. VPĮ 2 straipsnio 37 dalyje nustatyta, kad viešasis pirkimas gali būti vykdomas vienos ar daugiau perkančiųjų organizacijų, kas reiškia, kad vienu metu (t. y. tuo pačiu pirkimu) gali pirkti ne viena, o dvi ar daugiau perkančiųjų organizacijų.

Trečia, viešasis pirkimas pagal VPĮ 2 straipsnio 37 dalį bus tuomet, kai atliekamas įsigijimas (pirkimas) bus vykdomas su tikslu nupirkti prekes, paslaugas arba darbus (pirkimo objektą pagal

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

BVPŽ kodą). Kitaip tariant, tai, ką perkančioji organizacija įsigyja, t. y. kokiu tikslu ji sumoka pinigines lėšas, turi reikšmės nustatant, ar toks procesas yra viešasis pirkimas.

Ketvirta, viešasis pirkimas nėra betikslė procedūra ar procesas, nes viešuoju pirkimu siekiama sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 44 dalies komentarą*). Perkančiosios organizacijos privalo imtis visų nuo jų valios ir pastangų priklausančių priemonių tam, kad vykdoma viešojo pirkimo procedūra baigtųsi viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymu, t. y. šios sutarties sudarymas yra ne tik viešojo pirkimo, kaip proceso, požymis, bet ir vienas iš tikslų.

Penkta, įstatyme nustatyta, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartis sudaroma su pasirinktu (pasirinktais) tiekėju (tiekėjais). Taigi, tai, su kuo perkančioji organizacija sudaro viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, turi įtakos nustatant, ar atliekama procedūra yra viešasis pirkimas komentuojamos VPĮ teisės normos prasme. Iš įstatymo teksto matyti, kad minėta sutartis komentuojamos procedūros būdu visais atvejais sudaroma tik su tiekėju (tiekėjais) (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 36 dalies komentarą*). VPĮ 2 straipsnio 37 dalyje vartojami žodžiai *su pasirinktu (pasirinktais)* tiekėju (tiekėjais) turėtų būti suprantami, kaip įgalinantys perkančiąją organizacijai laisvai pasirinkti tiekėją (tiekėjus), su kuriuo(-iais) bus sudaroma viešojo pirkimo-pardavimo sutartis. *Pasirinktas (pasirinkti)* tiekėjas (tiekėjai) reiškia tiekėją arba tiekėjus, kurie yra parenkami ir nustatomi VPĮ nustatytomis sąlygomis ir tvarka.

Galiausiai, *šešta*, VPĮ 2 straipsnio 37 dalyje nustatyta, kad teisiškai yra nereikšminga, ar sudarant viešojo pirkimo-pardavimo sutartį viešojo pirkimo procedūros būdu prekės, paslaugos ar darbai yra skirti viešajam tikslui ar ne. Tai reiškia, kad įstatymų leidėjas siekia, kad visos sutartys, kurias sudaro perkančiosios organizacijos dėl prekių, paslaugų arba darbų įsigijimo, jeigu jos atitinka viešojo pirkimo-pardavimo sutarties požymius, turi būti sudaromos viešojo pirkimo būdu, taikant VPĮ, nepaisant perkančiosios organizacijos organizacinių, ekonominių, vadybinių ir kitų motyvų tokiai sutarčiai sudaryti ir viešosioms piniginėms lėšoms panaudoti[177].

Nors VPĮ 2 straipsnio 37 dalyje tiesiogiai nenurodyta, tačiau praktikoje viešasis pirkimas apibūdinamas dar keliais papildomais požymiais. Viešasis pirkimas yra procesas, kuris pasižymi *pokyčiu*, t. y. progresuojantis, dinamiškas procesas. Tai reiškia, kad viešasis pirkimas turi vystytis viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo link, o perkančiosios organizacijos privalo įgyvendinti joms VPĮ suteiktas teises ir įgaliojimus taip, kad tokia sutartis būtų sudaryta.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kasacinio teismo šiuo aspektu išaiškinta, kad įstatymų leidėjas iš esmės įtvirtino nepertraukiamų ir operatyviai vykdomų viešojo pirkimo procedūrų modelį, kurio išimtys yra atskirai reglamentuotos ir pagrįstos svarbiomis aplinkybėmis. Dėl pirmiau nurodytų įstatymų leidėjo tikslų perkančiosios organizacijos negali savarankiškai priimti sprendimo stabdyti pirkimo procedūras[178].

Be to, viešasis pirkimas yra ir *individualus* procesas. Tai nereiškia, kad kiekvienam viešajam pirkimui atlikti negali būti pasinaudota gerąja praktika, tipinėmis dokumentų formomis, pavyzdžiais ir pan. Priešingai, tokia praktika yra kasdienė ir įprasta. Tačiau visais atvejais svarbu, kad perkančioji organizacija tiksliai nustatytų ir išgrynintų, koks konkrečiai *jai* yra geriausias viešasis pirkimas, kuriuo ji efektyviai, optimaliai įgyvendintų viešųjų pirkimų tikslus ir pasiektų norimą rezultatą (koks turi būti pirkimo objektas, kokia procedūra galima geriausiai jį nupirkti, kaip turi būti paskirstomi administraciniai, žmogiškieji, finansiniai resursai ir pan.).

38. VPĮ 2 straipsnio 38 dalyje įtvirtinta viešojo pirkimo dalyvio[179] sąvoka, t. y. dalyvis yra prekių tiekėjas, paslaugų teikėjas ar rangovas, kuris konkrečiame pirkime pateikė pasiūlymą. Taigi, dalyviu pagal VPĮ pripažįstamas asmuo, kuris ne tik įvertino pirkimo dokumentus, juose keliamus reikalavimus ir nutarė, kad jis (vienas ar kartu su kitu subjektu) yra pajėgus dalyvauti viešajame pirkime ir tinkamai bei visiškai įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, bet ir realizavo savo teisę varžytis dėl viešojo pirkimo konkurso laimėjimo.

Dalyvio teisinio statuso nustatymas yra svarbus, kadangi tiekėjui tapus dalyviu, šiam atsiranda VPĮ nustatytos teisės (pavyzdžiui, dalyvio teisė susipažinti su pirkimo laimėtojo pasiūlymo nekonfidencialia informacija (VPĮ 58 straipsnio 2 dalies 2 punkto a papunktis, 20 straipsnis) ir atitinkamos pareigos (pavyzdžiui, pareiga teikti teisingą ir tikslią, t. y. nemelagingą informaciją apie savo atitiktį pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams tiekėjams (VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punktas) ir pan.). Tačiau tiekėjo ir dalyvio atskyrimas tam tikrais atvejais nėra svarbus, pavyzdžiui, ginčijant konkretaus pirkimo sąlygų neteisėtumą (VPĮ 102 straipsnio 1 dalies 2 punktas).

Kita vertus, VPĮ šios sąvokos ne visuomet tiksliai atskiriamos, tiekėjai ir dalyviai vartojami sinonimiškai (VPĮ 20 straipsnis). Tokiu atveju turi būti vadovaujamasi ne pažodiniu tekstu, o jo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

turiniu, pavyzdžiui, tiekėjo pasiūlymas VPĮ 20 straipsnio prasme iš esmės reiškia dalyvio pasiūlymą. Atitinkamai plečiamai neturėtų būti aiškinamos VPĮ normos, kuriose įtvirtinti reikalavimai (su laimėtojo pasiūlymu gali susipažinti tik dalyviai (VPĮ 58 straipsnio 2 dalies 2 punkto a papunktis).

39. Komentuojamo VPĮ 2 straipsnio 39 dalyje[180] yra pateikta pirkimo dokumentų sąvoka, nurodant, kad pirkimo dokumentai – perkančiosios organizacijos pateikiami arba nurodomi dokumentai, kuriuose aprašomi ar nustatomi pirkimo ar jo procedūros elementai: skelbimas apie pirkimą, išankstinis informacinis skelbimas, naudojamas kaip kvietimo dalyvauti pirkime priemonė, techninė specifikacija, aprašomasis dokumentas, viešojo pirkimo–pardavimo sutarties projektas, viešojo pirkimo kandidatų ir dalyvių dokumentų teikimo tvarka, informacija apie pirkime taikomus reikalavimus ir (arba) kiti dokumentai, jų paaiškinimai (patikslinimai).

Viešojo pirkimo dokumentai yra fundamentalusis viešojo pirkimo procedūrų teisinio reglamentavimo šaltinis ir nuo šių dokumentų turinio priklauso, kaip, kokia tvarka ir kokiomis sąlygomis bus vykdomas konkretus viešasis pirkimas.

Pirkimo dokumentų sąvoka yra aiškinama ir taikoma plačiai, t. y. pirkimo dokumentai apima ne tik pagrindines viešojo pirkimo sąlygas, bet taip pat skelbimą apie pirkimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 31 straipsnio komentarą*), išankstinį skelbimą apie pirkimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 30 straipsnio komentarą*), techninę specifikaciją (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio komentarą*), viešojo pirkimo-pardavimo sutarties projektą (*detaliau žiūrėti VPĮ 87 straipsnio komentarą*), pirkimo sąlygų bei kitų pirkimo dokumentų paaiškinimus, patikslinimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio 5 dalies ir 35 straipsnio komentarus*).

Kita vertus, į pirkimo dokumentų sudėtį neįeina pirkimų planai. LAT yra išaiškinęs, kad viešųjų pirkimų planas neįtvirtinas išankstiniu skelbimu apie pirkimą[181].

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirkimo dokumentų sąvoka, jos turinys, taikymas ir aiškinimas atskirų VPĮ straipsnių kontekste ir pagal santykį su kitais teisės aktais detaliai išdėstyti VPĮ 35 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

40. VPĮ 2 straipsnio 40 dalyje įtvirtinta viešojo pirkimo iniciatoriaus sąvoka. Pirmiausia, prieš pradėdama viešojo pirkimo procedūrą, perkančioji organizacija turėtų nustatyti konkretų poreikį pirkimo objektui. Šią funkciją atlieka pirkimo iniciatorius, kuris iš esmės dalyvauja ikiprocedūrinėje stadijoje formuojant perkančiosios organizacijos poreikį, t. y. įvertina rinką, rengia būsimo įsigijimo pagrindimą, rengia pirkimų sąrašą, kiekvieno pirkimo procedūroms atlikti pildo paraišką, gali rengti techninę specifikaciją ar jos projektą ir pan. Konkrečios pirkimo iniciatoriaus funkcijos, jo skyrimo tvarka, jo teisės ir pareigos bei atsakomybė turi būti nustatyti perkančiosios organizacijos vidaus pirkimų organizavimo tvarkoje. Paprastai pirkimo iniciatorius yra skiriamas perkančiosios organizacijos vadovo.

Pirkimo iniciatoriaus sąvoka VPĮ (nors jame beveik nereglamentuojami ikiprocedūriniai viešųjų pirkimų aspektai) atskirai išskirta tik dėl to, kad jis, kaip ir kiti viešojo pirkimo proceso dalyviai, gali turėti tiesioginį ir (ar) netiesioginį interesą konkurso rezultatu ar jo eiga, t. y. patekti į interesų konfliktą (*detaliau žiūrėti VPĮ 21 straipsnio komentarą*). Atsižvelgiant į tai, nors pirkimo iniciatorius nedalyvauja pirkimo procedūrose, jis privalo pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 15 dalies komentarą*) ir nešališkumo deklaraciją (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 19 dalies komentarą*) bei deklaruoti savo privačius interesus.

41. VPĮ 2 straipsnio 41 dalyje įtvirtinta viešojo pirkimo kandidato sąvoka. Tiekėjas laikomas viešojo pirkimo kandidatu[182] nuo to momento, kai:

i. tiekėjas perkančiajai organizacijai raštu pareiškia apie siekį būti pakviestas dalyvauti konkurenciniame dialoge ar pateikti pasiūlymą ribotame konkurse, skelbiamose ar neskelbiamose derybose bei inovacijų partnerystėje. Tokį siekį tiekėjas gali išreikšti perkančiajai organizacijai pateikdamas paraišką (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 42 dalies komentarą*), kuria išreiškiamas pageidavimas dalyvauti pirkime (ribotame konkurse, skelbiamose derybose, konkurenciniame dialoge arba inovacijų partnerystėje) bei vėliau pateikti pasiūlymus.

ii. tiekėjas jau yra pakviestas dalyvauti konkurenciniame dialoge arba pakviestas pateikti pasiūlymą ribotame konkurse, skelbiamose ar neskelbiamose derybose bei inovacijų partnerystėje. Sąvoka „*pakviestas dalyvauti ar pateikti pasiūlymą*“ turi būti aiškinama taip, kad perkančioji organizacija išsiunčia pakvietimus konkretiems tiekėjams dalyvauti pirkime ir pateikti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiūlymus. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija, vykdydama pirkimą neskelbiamų derybų būdu, konkrečiam tiekėjui ar konkretiems tiekėjams išsiunčia pakvietimą dalyvauti pirkime bei pateikti pasiūlymus arba perkančioji organizacija, vykdydama pirkimą riboto konkurso būdu, atrinktus kandidatus kviečia pateikti pasiūlymus (VPĮ 61 straipsnio 3 dalies 4 punktas).

Viešojo pirkimo kandidatas iš esmės yra viešojo pirkimo dalyvis (*pagal analogiją detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 38 dalies komentarą*) teisės varžytis dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo realizavimo aspektu. Tačiau specialioji viešojo pirkimo dalyvio – kandidato kategorija išskiriama pagal įstatyme nurodytus viešo pirkimo būdus, t. y. viešojo pirkimo kandidatas dalyvauja pirkimuose, kurie organizuojami konkurencinio dialogo, riboto konkurso, skelbiamų ar neskelbiamų derybų, taip pat inovacijų partnerystės būdu. Nors tiek kandidatas, tiek ir dalyvis pradeda realizuoti savo dalyvavimą pirkime, tačiau kandidato statusas nepriklauso nuo pasiūlymo pateikimo. Kaip matyti iš įstatymo teksto, nurodytas pirkimo būdų sąrašas yra baigtinis, todėl, pavyzdžiui, viešojo pirkimo kandidato kategorija nebus aktuali supaprastinto ar atviro konkurso atvejais.

42. VPĮ 2 straipsnio 42 dalyje yra įtvirtinta viešojo pirkimo paraiškos sąvoka[183].

Paraiška yra tiekėjo pateikiamų dokumentų ir duomenų visuma, kuria jis išreiškia pageidavimą dalyvauti pirkime, vykdomame vienu iš nurodytų būdų – riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo arba inovacijų partnerystės. Šių pirkimų būdų ypatybė yra tokia, kad jie vykdomi dviem etapais – pirmajame etape perkančiosios organizacijos skelbia apie pirkimą ir kviečia tiekėjus pateikti paraiškas, o antrajame – atrinktus tiekėjus kviečia pateikti pasiūlymus.

Vykdant nurodyto pirkimo pirmąjį etapą, perkančiosios organizacijos:

(i) skelbia apie pirkimą, kviesdamos tiekėjus pateikti *paraiškas* (VPĮ 61 straipsnio 3 dalies 1 punktas, 64 straipsnio 3 dalies 1 punktas; 68 straipsnio 2 dalies 1 punktas; 73 straipsnio 5 dalies 1 punktas);

(ii) patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų kandidatų pašalinimo pagrindų, ar kandidatai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus (VPĮ 61 straipsnio 3 dalies 2 punktas, 64 straipsnio 3 dalies 2 punktas; 68 straipsnio 2 dalies 2 punktas; 73 straipsnio 5 dalies 2 punktas);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(iii) atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nurodyta pirkimo dokumentuose (VPĮ 61 straipsnio 3 dalies 3 punktas, 64 straipsnio 3 dalies 3 punktas; 68 straipsnio 2 dalies 3 punktas; 73 straipsnio 5 dalies 3 punktas).

Taigi, vykdant būtent pirmąjį tokio pirkimo (atliekamo riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo arba inovacijų partnerystės būdu) etapą, kiekvieno tiekėjo pateiktų dokumentų visuma yra laikoma jo viešojo pirkimo paraiška.

Perkančiajai organizacijai įvertinus tiekėjų paraiškas ir pabaigus pirmąjį tokio pirkimo etapą, ji gali pereiti į antrąjį etapą ir atrinktus kandidatus vienu metu raštu kviesti pateikti *pasiūlymus* (VPĮ 61 straipsnio 3 dalies 4 punktas, 64 straipsnio 3 dalies 4 punktas; 68 straipsnio 2 dalies 4 punktas; 73 straipsnio 5 dalies 4 punktas).

43. VPĮ 2 straipsnio 43 dalyje[184] įtvirtinta atidėjimo termino sąvoka.

Atidėjimo termino teisiniai pagrindai buvo suformuoti ESTT, kuris sprendė, kad su tiekėjų veiksmingos teisinės gynybos principu, išplaukiančiu iš Direktyvos 89/665 1 straipsnio, nedera situacija, kai po perkančiosios organizacijos sprendimo paskelbti pirkimo laimėtoją iš karto priimamas sprendimas sudaryti viešojo pirkimo sutartį, t. y. šie sprendimai priimami vienu ar panašiu metu, arba net kai šie sprendimai yra sudėtinės vieno sprendimo dalys. Tokiais atvejais tiekėjui, siekiančiam kvestionuoti pirkimo rezultatus, nepaliekama nei teisinės, nei faktinės galimybės jų pakeisti.

Direktyvos 2007/66 preambulės 6-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad *atidėjimo laikotarpis turėtų suteikti suinteresuotiems dalyviams pakankamai laiko išnagrinėti sprendimą dėl sutarties suteikimo ir įvertinti, ar tikslinga inicijuoti peržiūros procedūrą*; *kai suinteresuotiems dalyviams pranešama apie sprendimą dėl sutarties suteikimo, jiems turi būti suteikta reikiama informacija, kuri būtina siekiant veiksmingos peržiūros*; *tai taip pat atitinkamai taikoma kandidatams, jei perkančioji organizacija ar perkantysis subjektas laiku nepateikė informacijos apie jų paraiškos atmetimą.*

Taigi, šios nuostatos iš esmės atspindi atidėjimo terminio esmę ir VPĮ 2 straipsnio 43 dalies reglamentavimo tikslą. Nurodytu tikslu turi būti vadovaujamasi kiekvienu atveju, kai atidėjimo terminas taikomas viešųjų pirkimų procedūrose. Atidėjimo terminas – viena iš tiekėjų teisių

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

gynimo priemonių, todėl ši priemonė visuomet turi būti įgyvendinama kartu su tiekėjų teisių veiksmingos (efektyvios) gynybos teisiniu principu[185].

Pagal VPĮ 86 straipsnio 8 dalį pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis turi būti sudaryta nedelsiant, bet ne anksčiau, negu pasibaigė atidėjimo terminas (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*). Tai reiškia, kad atidėjimo termino sąvokos tinkama apibrėžtis ir vertinimas yra itin svarbus tiek perkančiosioms organizacijoms, tiek pirkimo dalyviams, kadangi juo, be kita ko, apibrėžti:

1) prielaidos pabaigti viešojo pirkimo procedūras VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto pagrindu, pasirašius pirkimo sutartį ar preliminarią sutartį (*detaliau žiūrėti VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*);

2) teisė pateikti pretenzijas ir perkančiųjų organizacijų pareiga priimti ir nagrinėti pretenzijas pagal VPĮ 103 straipsnio 1 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 103 straipsnio 1 dalies komentarą*);

3) padariniai, kai perkančiosios organizacijos pažeidžia reikalavimą dėl atidėjimo termino, t. y. sudarytos sutartys laikomos negaliojančiomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*).

VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje yra detalizuoti atidėjimo terminai tarptautinės vertės pirkimams, supaprastintiems pirkimams bei atvejai, kai atidėjimo terminas netaikomas (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*).

VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtinti atidėjimo terminai pagal VPĮ 2 straipsnio 43 dalį pradedami skaičiuoti nuo pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo iš perkančiosios organizacijos suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos. Kita vertus, pažymėtina, kad tiekėjo teisė pateikti pretenziją pagal VPĮ 102 straipsnį, skaičiuojama ne formaliai nuo atidėjimo termino pradžios, o nuo tada, kai tiekėjas faktiškai sužinojo ar turėjo sužinoti apie jo pažeistas teises ir teisėtus interesus[186]. Todėl nors paprastai pretenzijos terminas skaičiuojamas nuo atidėjimo termino pradžios, tačiau esant išimtinėms aplinkybėms, kai tiekėjui reikia papildomos informacijos tam, kad įvertintų savo teisių ir teisėtų interesų galimą pažeidimą, pretenzijos terminas skaičiuojamas ne nuo atidėjimo termino pradžios, o nuo tinkamo informavimo pradžios (*detaliau žiūrėti VPĮ 102 straipsnio komentarą*). Konkretaus termino, kada perkančiosios organizacijos turi priimti sprendimą dėl laimėjusio pasiūlymo nėra, tačiau pagal VPĮ 58 straipsnio 1 dalį, kai jau perkančiosios organizacijos priima

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tokį sprendimą, išsiųsti šį pranešimą perkančiosios organizacijos privalo per penkias darbo dienas nuo sprendimo priėmimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 58 straipsnio 1 dalies komentarą*). Perkančiosios organizacijos gali išsiųsti pranešimą ir tą pačią sprendimo priėmimo dieną, tačiau tai negali būti atlikta vėliau nei per penkias darbo dienas.

Terminas *nuo išsiuntimo* reiškia, kad atidėjimo termino skaičiavimo pradžia nepriklauso nuo to, kada faktiškai suinteresuotas dalyvis ar kandidatas susipažino su perkančiosios organizacijos pranešimu, o svarbu, kada buvo išsiųstas pranešimas, tačiau, kaip minėta pirmiau, tai nedaro įtakos pretenzijų pateikimo terminui.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija išsiuntė pranešimą apie tarptautinės viešosios pirkimą laimėjusį pasiūlymą 2019 m. gegužės 6 d. 17 val. 03 min. Tiekėjas A perskaitė pranešimą 2019 m. gegužės 6 d. 18 val. 01 min., Tiekėjas B perskaitė pranešimą 2019 m. gegužės 7 d. 9 val. 17 min. Atidėjimo terminas vis tiek pradedamas skaičiuoti nuo 2019 m. gegužės 6 d., o ne nuo 2019 m. gegužės 7 d. Vadovaujantis CK 1.118 straipsniu, terminas prasideda rytojaus dieną nuo nulis valandų nulis minučių po tos kalendorinės datos arba to įvykio, kuriais apibrėžta termino pradžia, jeigu įstatymų nenumatyta ko kita. Atsižvelgiant į tai, pirma skaičiuojama diena yra būtent 2019 m. gegužės 7 d. ir atidėjimo terminas baigias 2019 m. gegužės 16 d.

Taigi, atidėjimo termino skaičiavimo tvarka:

- *pirma*, perkančioji organizacija priima sprendimą dėl laimėjusio pasiūlymo;
- *antra*, per penkias darbo dienas praneša apie šį sprendimą suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams;
- *trečia*, skaičiuoja VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje nurodytą atidėjimo terminą pagal pirkimo dokumentuose nustatytą tvarką nuo pranešimo apie šį sprendimą suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams išsiuntimo dienos;
- *ketvirta*, pasibaigus atidėjimo terminui sudaro pirkimo sutartį ar preliminarią sutartį.

44. VPĮ 2 straipsnio 44 dalyje[187] yra pateikta viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka, nurodant, kad tokia sutartis yra VPĮ nustatyta tvarka (i) dėl ekonominės naudos (ii)

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vieno ar daugiau ūkio subjektų ir vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų (iii) raštu, išskyrus VPĮ nustatytus atvejus, kai pirkimo sutartis gali būti sudaroma žodžiu, sudaroma sutartis, (iv) kurios dalykas yra prekės, paslaugos ar darbai.

VPĮ 2 straipsnio 44 dalyje reglamentuojamos esminės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygos:

1) Sutartis sudaryta dėl ekonominės naudos. Ekonomine nauda (abipusiu atlygintinumu) yra laikomas piniginis atlygis arba kitoks atlygis tiekėjui, pavyzdžiui, teisė nemokėti mokesčių, pasinaudoti pirkimo sutarties vykdymo rezultatu, galimybė gauti paslaugas iš trečiųjų asmenų ir panašiai;

2) Sutartis sudaryta tarp vieno ar daugiau ūkio subjektų (jungtinės veiklos partnerių) ir vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų;

3) Sutartis sudaryta raštu arba tiesiogiai įstatyme nustatytais išimtiniais atvejais – žodžiu (VPĮ 86 straipsnio 7–9 dalyse nustatytais atvejais, *detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio komentarą*);

4) Sutarties dalykas yra prekės, paslaugos ar darbai.

Abipusio atlygintinumo kriterijus

Pirmiausia svarbu paminėti, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi laikoma tokia sutartis, iš kurios tiek tiekėjas, tiek ir perkančioji organizacija gauna ekonominės naudos, t. y. tenkinamas abipusio atlygintinumo kriterijus, kai abi sutarties šalys iš sutarties gauna priešpriešinį patenkinimą.

Atitinkama sutartis negali nepatekti į viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoką vien todėl, kad nustatytą atlygį sudaro tik tiekiant prekes, teikiant paslaugą ar atliekant darbus patirtų išlaidų atlyginimas, arba todėl, kad ši sutartis sudaryta su pelno nesiekiančiu subjektu[188]. Kaip išsamiai nurodyta toliau, viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi yra laikoma sutartis, iš kurios gaunamas atlyginimas ne tik pinigų forma[189].

Taip pat sutartis, pagal kurią numatyta mainais atlikti tam tikrus veiksmus, patenka į viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoką, net jeigu joje numatytas atlygis skirtas tik daliai dėl sutartos paslaugos teikimo patirtų išlaidų atlyginti[190],[191].

Antra, vertinant perkančiosios organizacijos gaunamą ekonominę naudą, ESTT praktikoje pažymima, kad atitinkamo sandorio kvalifikavimas viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi priklauso

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nuo pirkimo objekto, o ne nuo jo paskirties. Nedaromas skirtumas tarp viešojo pirkimo sutarčių, kurias perkančioji organizacija sudarė įgyvendindama užduotį tenkinti viešojo intereso poreikius, ir sutarčių, kurios visiškai nesusijusios su tokia užduotimi[192]. Viešosios pirkimo-pardavimo sutarties kvalifikavimui nėra reikšminga aplinkybė, ar visą galutinę naudą iš jos gauna ar gaus perkančioji organizacija. Tai, kad perkančioji organizacija negauna (ar ne visada gauna) tiesioginės naudos iš viešojo pirkimo sutarties, kaip jos rezultato (ypač kai atlieka viešąsias, įstatymų deleguotas funkcijas), nereiškia, kad tokios sutarties sudarymas neturi ekonominės vertės, nes būtent viešojo pirkimo sutarties sudarymas jai leidžia pirmiau nurodytas funkcijas įgyvendinti.

Ekonominė vertė taip pat gali būti išreikšta ekonomine nauda, kurią galės gauti perkančioji organizacija naudodama darbo rezultatą arba jį perleisdama ateityje, taip pat tuo, kad ji finansavo atliktą darbą arba prisiėmė riziką, jei darbas ekonomiškai nepasiteisino[193], [194].

Trečia, vertinant tiekėjo iš viešojo pirkimo-pardavimo sutarties gaunamą ekonominę naudą, pažymėtina, kad ši nauda pirmiausia yra finansinė, t. y. piniginė[195]. Tačiau jau anksčiau minėta, jog ekonominė nauda pasižymi (gali pasižymėti) ne tik tiesiogine finansine nauda – pinigais. Kitaip tariant, ekonominė nauda suprantama plačiai ir ja yra laikoma piniginis arba kitoks atlygis tiekėjui, pavyzdžiui, teisė nemokėti mokesčių, pasinaudoti pirkimo sutarties vykdymo rezultatu, galimybė gauti pajamas iš trečiųjų asmenų ir panašiai. Taigi ekonominė nauda tiekėjui – pirmiausia finansinė, nepriklausomai nuo lėšų gavimo šaltinio ar būdo[196]. Net ir tais atvejais, kai tiekėjas, teikdamas prekes, paslaugas ar atlikdamas darbus, iš to gauna papildomą pirkimo sutartyje tiesiogiai nenustatytą atlyginimą iš trečiųjų asmenų arba realiai egzistuoja priešpriešinis interesų patenkinimas, su perkančiąja organizacija sudaryta sutartis nepraranda viešojo pirkimo-pardavimo sutarties požymių[197].

Abipusio atlygintinumo principas reiškia, kad tiekėjas viešojo pirkimo sutartimi gali siekti ne tik piniginės ir ne tik tiesioginės finansinės naudos, bet gali turėti ir tikslą didinti konkurencingumą ir savo žinomumą, iš viešojo pirkimo sutarties vykdymo gauti netiesioginių pajamų[198],[199]. Vis dėlto netiesioginis (nepiniginis) atlygis ar jo dalis kaip ekonominė viešojo pirkimo-pardavimo sutarties nauda gali būti prisiimama paties tiekėjo valia, o ne pirkimo dokumentuose nustatytu perkančiosios organizacijos sprendimu[200].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atsižvelgiant į tai, abipusio atlygintinumo kriterijus iš esmės apima tiek tiesiogiai perkančiajai organizacijai, tiek ir ne perkančiajai organizacijai tiekiamas prekes, paslaugas ar darbus, o tiekėjo gaunama nauda gali pasireikšti tiek atlygimu pinigais, tiek ir netiesiogine nauda, neturinčia konkrečios tiesioginės piniginės išraiškos (didinamas konkurencingumas, žinomumas, pasiekiama masto ekonomija ir kita).

Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties atribojimas nuo koncesijos sutarties

Sutarties atlygintinumas gali lemti sandorio pripažinimą viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi arba koncesija, t. y. atlygintinumas yra ne tik viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vertinimo, bet ir atskyrimo nuo koncesijos kriterijus.

Tuo atveju, kai, pavyzdžiui, paslaugos teikėjui atlyginimą moka ne atitinkama valstybės valdžios institucija, bet jį (atlygį) sudaro už naudojimąsi infrastruktūra trečiųjų asmenų mokami mokesčiai, toks atlyginimo būdas dažniausiai reiškia, kad paslaugos teikėjas prisiima riziką, susijusią su paslaugos eksploatavimu, ir leidžia manyti, kad tai yra viešųjų paslaugų koncesija[201].

Pažymėtina, kad atlygis, renkamas iš trečiųjų asmenų gaunamais mokesčiais (mokėjimais), yra viena iš paslaugų teikėjui pripažįstamos teisės eksploatuoti paslaugas įgyvendinimo formų. Atlygis iš trečiųjų asmenų suprantamas plačiąja prasme, t. y. jis gaunamas nebūtinai iš paslaugų naudotojų, bet ir iš viešosios teisės reguliuojamos įstaigos, atsakingos už lėšų perskirstymą (surinkimą ir išdalijimą) tam tikroje srityje (pavyzdžiui, sveikatos apsaugos)[202].

Sutarties vertinimui kaip koncesijos sutarčiai, būtina nustatyti, ar ūkio subjektas prisiima su paslaugų teikimu susijusią riziką. Dėl to, jeigu paslaugų teikėjui, prekių tiekėjui ar darbų rangovui neperkeliama jokia su prekių, paslaugų ar darbų teikimu (atlikimu) susijusi rizika, tokia sutartis yra viešojo pirkimo-pardavimo sutartis ir priešingai – tuo atveju, jei paslaugų teikėjui perkeliama su prekių, paslaugų, darbų teikimu (atlikimu) susijusi rizika, tokia sutartis yra laikoma koncesijos sutartimi[203]. Koncesijos atveju ūkio subjektui perkeliama visa arba reikšminga su preke, paslauga ar darbu susijusi rizikos dalis. Rizikos perkėlimas gali sumenkti dėl valstybės reguliavimo. Dažnai tam tikros veiklos sritys, be kita ko, susijusios su visuomenei naudinga veikla (pavyzdžiui, vandens tiekimas ir nuotekų šalinimas) reglamentuojamos taip, kad ten kylanti rizika yra ribojama. Tačiau ir tokiose srityse tiekėjui iš principo gali būti perkeliama perkančiajai organizacijai tekusi ribota rizika, dėl ko sandoris kvalifikuotinas ne viešojo paslaugų pirkimo-pardavimo, o koncesijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sutartimi. Kai atlyginimą paslaugų teikėjui moka išimtinai tretieji asmenys, tam, kad būtų galima nustatyti, jog egzistuoja viešoji paslaugų koncesija, pakanka, kad perkančioji organizacija perkeltų labai ribotą teikimo riziką. Prekės, paslaugos ar darbo ekonominio eksploatavimo riziką reikia suprasti kaip eksploatavimo riziką dėl rinkos netikėtumų. Ji gali reikštis kaip konkurencijos su kitais ūkio subjektais rizika, paslaugų pasiūlos ir paklausos neatitikties rizika, už teikiamą paslaugą turinčiųjų sumokėti skolininkų nemokumo rizika, eksploatavimo išlaidų visiško nepadengimo iš pajamų rizika arba atsakomybės už žalą dėl nesuteiktos paslaugos rizika. Priešingai, tokia rizika, susijusi su blogu ūkio subjekto valdymu arba vertinimo klaidomis, nėra lemiama siekiant kvalifikuoti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį arba viešąją paslaugų koncesiją, nes iš tiesų ji būdinga kiekvienai sutarčiai, neatsižvelgiant į tai, ar ji atitinka viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, ar koncesijos sutarties bruožus. Kai neužtikrinama, kad bus padengtos visos vykdant veiklą patirtos išlaidos, atsiranda nors ir labai ribota eksploatavimo rizika, ši sutartis turi būti kvalifikuojama kaip koncesija[204].

Sutarties šalys

Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vertinimui taip pat būtina nustatyti, kad viena sutarties šalis yra tiekėjas ar tokių tiekėjų grupė, veikianti jungtinės veiklos pagrindu, o kita sutarties šalis – perkančioji organizacija ar kelios perkančiosios organizacijos.

Vadovaujantis VPĮ 84–85 straipsnio nuostatomis, kelios perkančiosios organizacijos gali susitarti ir kartu atlikti bendrus pirkimus, todėl viešojo pirkimo-pardavimo sutarties šalimis gali būti keli tiekėjai ir kelios perkančiosios organizacijos (*detaliau žiūrėti VPĮ 84–85 straipsnių komentarus)*.

Tuo atveju, jei sutartis sudaroma tarp tiekėjo ir ūkio subjekto, kuris neturi perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto statuso, tokia sutartis nelaikoma viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi.

Sutarties forma

Viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti sudaroma tik raštu arba išimtiniais atvejais žodžiu, todėl konkliudentiniais veiksmais sudaryta sutartis negali būti laikoma viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 86 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bendru atveju viešojo pirkimo-pardavimo sutartis sudaroma raštu, tuo tarpu žodžiu viešojo pirkimo-pardavimo sutartis sudaroma tik VPĮ 86 straipsnio 7 dalyje nurodytais atvejais:

1) kai supaprastinto pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio);

2) VPĮ 25 straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytuose aprašuose (Diplomatinių atstovybių tvarkos aprašas; Tarptautinių renginių tvarkos aprašas; Ypatingos svarbos tarptautinių renginių sąrašas) nustatytais atvejais gali būti leidžiama žodžiu sudaryti supaprastinto pirkimo sutartis, kurių vertė ne didesnė kaip 10 000 Eur (dešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio) (*detaliau žiūrėti VPĮ 25 ir 86 straipsnių komentarus*).

Pažymėtina, kad raštu sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti keičiama tik raštu, tuo tarpu žodžiu sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti keičiama tiek raštu, tiek žodžiu, tiek konkliudentiniais veiksmais.

Sutarties dalykas

Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties dalyku gali būti visi civilinėje apyvartoje esantys civilinių teisių objektai: daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės (CK 1.97 straipsnio 1 dalis). Kitaip tariant, viešojo pirkimo-pardavimo sutarties dalyku gali būti bet kokios civilinėje apyvartoje esančios prekės, paslaugos ar darbai.

Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties turiniui, jos sudarymui, keitimui ir nutraukimui taikomi VPĮ 86–90 straipsniuose nustatyti reikalavimai (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 – 90 straipsnių komentarus*).

Išimtys

Visų pirma, pažymėtina, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartimis nelaikomos sutartys, sudarytos vadovaujantis VPĮ 6–10 straipsniuose nustatytomis išimtimis[205], t. y. viešojo pirkimo-pardavimo sutartimis nelaikomos sutartys, kurių sudarymui netaikomos VPĮ nuostatos, pavyzdžiui, vidaus sandoriai, sutartys, sudarytos pagal tarptautines taisykles, sutartys dėl arbitražo ir taikinimo paslaugų, teisinių paslaugų atstovaujant teisme ir kita (*detaliau*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

žiūrėti VPĮ 6–10 straipsnių komentarus). Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad vadovaujantis VPĮ 10 straipsnyje nustatyta išimtimi sudarant vidaus sandorius, jiems taikomi tam tikri viešojo pirkimo-pardavimo sutarties elementai, pavyzdžiui, reikalavimas vykdant tokį sandorį sąskaitas faktūras teikti naudojantis informacinės sistemos „E. sąskaita“ priemonėmis (VPĮ 10 straipsnio 3 dalies 2 punktas); per 15 dienų nuo vidaus sandorio sudarymo ar nuo kiekvieno jo pakeitimo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal juos pradžios, VPT nustatyta tvarka CVP IS paskelbti sudarytą sutartį ir visus jos pakeitimus (VPĮ 10 straipsnio 3 dalies 3 punktas) (*detaliau žiūrėti VPĮ 10 straipsnio komentarą)*.

Antra, viešųjų pirkimų reguliavimu skatinama ir užtikrinama ūkio subjektų konkurencija iš esmės suponuoja vieno laimėtojo išrinkimo, o ne kelių kontrahentų koegzistavimo mechanizmą. Todėl dėl vieno ar tokio paties pirkimo objekto negali būti sudaromos kelios viešojo pirkimo sutartys (išskyrus preliminariąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis)[206].

Vis dėlto pažymėtina, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi nėra laikoma sutartis, sudaryta pagal sutarčių sistemą, pagal kurią perkančioji organizacija siekia rinkoje įsigyti prekių, nevykdydama suinteresuotųjų ūkio subjektų atrankos, per visą šios sistemos galiojimo laikotarpį sudarydama sutartis su visais ūkio subjektais, kurie įsipareigoja tiekti atitinkamas prekes iš anksto nustatytomis sąlygomis, ir leisdama jiems prisijungti prie šios sistemos jos galiojimo laikotarpiu[207],[208],[209]. Kitaip tariant, tuo atveju, jei perkančioji organizacija paskelbia, jog sudarys sutartis su visais tiekėjais, kurie galės pasiūlyti atitinkamas prekes, paslaugas ar darbus, tokia su tiekėju sudaryta sutartis nebus laikoma viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi.

45. VPĮ 2 straipsnio 45 dalyje yra įtvirtinta viešojo pirkimo pasiūlymo sąvoka. Viešojo pirkimo pasiūlymo sąvoka apima tiekėjo tiek raštu, tiek žodžiu išreikštą siūlymą tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, kuriuos konkrečiu pirkimu perka perkančioji organizacija pagal pirkimo dokumentuose nustatytas pirkimo sąlygas. Sąvoka „raštu“ turi būti suprantama, kaip ji apibrėžta VPĮ 2 straipsnio 29 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 29 dalies komentarą*). Visi viešojo pirkimo pasiūlymai turi būti išreikšti ir pateikti perkančiajai organizacijai raštu, išskyrus atvejus, kai perkančioji organizacija vykdo mažos vertės pirkimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 straipsnio 3 dalies komentarą*)

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pagal Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo reikalavimus neskelbiamos apklausos žodžiu būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.1.2. punktas).

Viešojo pirkimo pasiūlymo sąvoka aiškintina plačiau, apima ne tik tiekėjo išreikštą siūlymą, kuris nurodomas, pavyzdžiui, pasiūlymo formoje, o visus tiekėjo pirkime pateiktus duomenis ir dokumentus (įskaitant, bet neapsiribojant tiekėjo dokumentus ar duomenis, pagrindžiančius jo pirkimo sąlygose nustatytų reikalavimų atitiktį, tiekėjo paaiškinimus, patikslinimus ir kitus duomenis bei dokumentus). Nuosekliai plėtojamoje teismų praktikoje detaliai pažymėta, kad tiekėjų pasiūlymai turi būti vertinami kaip visuma dokumentų, o ne atskiri dokumentai[210]. Dėl to teismų šiuo aspektu taip pat, be kita ko, išaiškinta, kad, vertindama tiekėjo pasiūlymą, perkančioji organizacija turi atsižvelgti į visus tiekėjo pateiktus duomenis ir dokumentus (pavyzdžiui, tiekėjui aiškinant pasiūlymą VPĮ 55 straipsnio 9 dalies pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*), perkančioji organizacija turi vertinti ir kitus pateiktus dokumentus, kitokios formos dokumentus, negu prašoma (paaiškinant žodžiu ar raštu, pateikiant kitus, negu prašoma, dokumentus ir pan.)[211]).

Teismų praktikoje, atsižvelgiant į teisiniame reguliavime skirtinguose kontekstuose vartojamą pasiūlymo sąvoką, išskirtos dvi kategorijos: pasiūlymai plačiąja prasme ir pasiūlymai siaurąja prasme. Pasiūlymas plačiąja prasme iš esmės reiškia komentuojamoje normoje įtvirtintą bendrąją pasiūlymo sampratą, t. y. tiekėjo perkančiajai organizacija teikiamų dokumentų ir duomenų visumą. Pasiūlymo plačiąja prasme sąvokos aktualumas dvejopas: *pirma*, ji vartojama apibrėžti perkančiosios organizacijos sprendimą atmesti tiekėjo pasiūlymą; *antra*, ja leidžiama lengviau suprasti pasiūlymo prasmę siaurąja prasme.

Pasiūlymas siaurąja prasme reiškia tą pasiūlymo dalį, t. y. tuos tiekėjo duomenis ir dokumentus, kuriais jis grindžia perkančiosios organizacijos pirkimo sąlygose nustatytų pirkimo objekto, techninių charakteristikų, kainos apskaičiavimo ir panašių reikalavimų atitiktį (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*)[212]. Pasiūlymas siaurąja prasme iš esmės (nors yra platesnės apimties, nes apima ir įrodymus, kad pasiūlymas tinkamas, t. y. atitinka išankstines sąlygas) reiškia ofertą CK 6.167 straipsnio prasme, t. y. pasiūlymą sudaryti sutartį, jeigu šis pasiūlymas pakankamai apibūdintas ir išreiškia siūlytojo ketinimą būti sutarties saistomam ir įsipareigojančiam pasiūlymo priėmimo atveju.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

46. VPĮ 2 straipsnio 46 dalyje[213] yra pateikta viešojo pirkimo subtiekimo sutarties sąvoka, nurodant, kad viešojo pirkimo subtiekimo sutartis yra laimėjusio dalyvio ir vieno arba kelių subtiekėjų arba subtiekėjo ir vieno arba kelių subtiekėjų raštu ar žodžiu sudaroma sutartis dėl ekonominės naudos tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, nurodytus perkančiosios organizacijos su laimėjusiu dalyviu sudarytoje pirkimo sutartyje.

Nors VPĮ nėra pateikta subrangovo (subtiekėjo) sąvoka, kasacinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad subranga yra laikomas tiesioginis prisidėjimas prie viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo perkančiosios organizacijos naudai, o ne viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymui reikalingų priemonių nuoma ar prekių tiekimas[214].

Iš pirmiau nurodytos viešojo pirkimo subtiekimo sutarties sąvokos matyti, kad viešojo pirkimo subtiekimo sutartimi kvalifikuojama tik:

- sutartis, sudaryta tarp pirkimo laimėtojo ir pirkimo laimėtojo pasitelkiamų subtiekėjų ar subtiekėjo su kitais subtiekėjais;
- sutartis, sudaryta dėl ekonominės naudos tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, nurodytus perkančiosios organizacijos su laimėjusiu dalyviu sudarytoje viešojo pirkimo-pardavimo sutartyje.

Kitaip tariant, viešojo pirkimo subtiekimo sutartimi yra laikoma pirkimo laimėtojo su subtiekėjais arba subtiekėjų tarpusavyje sudaryta sutartis, kuria subtiekėjas ar jų grupė įsipareigoja tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, susijusius su atitinkama viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi. Tokia sutartis apima tiek subrangos sutartis vykdant pagrindinę darbų ar paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, tiek ir prekių subtiekimo sutartis dėl prekių pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo. LAT yra išaiškinęs, kad subtiekėjais laikomi tiek tiekėjui prekes, paslaugas ar darbus tiekiantys ar atliekantys subtiekėjai, tiek ir šių subtiekėjų pasitelkti tretieji asmenys, kurie tiesiogiai prisideda prie viešojo pirkimo sutarties vykdymo; taigi VPĮ prasme nėra antrinio ar trečinio lygio subtiekimo kai kurių subjektams nustatytų pareigų atžvilgiu (pavyzdžiui, reikia viešinti visus subtiekėjus)[215].

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tuo atveju, jei vykdydamas statybos darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutartį tiekėjas pasitelkia kitus ūkio subjektus, kurie vieni atlieka tinkavimo darbus, o kiti – tiekia statybines medžiagas, subrangovais bus laikomi tik tie ūkio subjektai, kurie tiesiogiai prisideda prie darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo. Šiuo atveju subrangovu bus laikomas tik tinkavimo darbus atliekantis ūkio subjektas. Tuo tarpu statybines medžiagas tiekiantis ūkio subjektas nebus laikomas subrangovu, kadangi tiesiogiai darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties toks ūkio subjektas nevykdo[216].

Viešojo pirkimo subtiekimo sutarties vertinimui neturi reikšmės tokios viešojo pirkimo subtiekimo sutarties sudarymo momentas, t. y. ar ji buvo sudaryta iki tiekėjo pripažinimo pirkimo laimėtoju, ar po to. Taip pat viešojo pirkimo subtiekimo sutartimi laikoma ir sutartis, kuri sudaryta ne dėl konkrečios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo, tačiau siekiant ilgalaikio pirkimo laimėtojo ir subtiekėjo bendradarbiavimo, vykdant pirkimo laimėtojo su perkančiosiomis organizacijomis sudarytas viešojo pirkimo-pardavimo sutartis.
Viešojo pirkimo subtiekimo sutarties turinio reikalavimai bei atitinkamos subtiekėjo teisės dėl tiesioginio atsiskaitymo galimybės įtvirtintos ir VPĮ 88 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 88 straipsnio komentarą)*.

47. VPĮ 2 straipsnio 47 dalyje[217] yra pateikta ženklinimo dokumento sąvoka. Kaip matyti iš įstatymo teksto, nuoroda teikiama būtent į rašytinį patvirtinimą, t. y. į atitinkamos formos dokumentą (ne žodinį patvirtinimą). Įstatymų leidėjas įtvirtino nebaigtinį ženklinimo dokumentų sąrašą – tai gali būti ne tik sertifikatas ar liudijimas, bet ir bet koks kitas dokumentas (deklaracija, aprašymas ir pan.)

Taigi, viešojo pirkimo dokumentuose gali būti įtvirtintas reikalavimas, kad tiekėjas, siekdamas pagrįsti siūlomo objekto atitiktį perkančiosios organizacijos iškeltiems reikalavimams, pateiktų konkretaus perkančiosios organizacijos nurodyto ženklo ženklinimo dokumentą arba jam lygiavertį dokumentą *(detaliau žiūrėti VPĮ 38 straipsnio komentarą*).
Iš VPĮ 2 straipsnio 47 dalies reguliavimo matyti, kad ženklinimo dokumento formai iš esmės nėra keliami jokie reikalavimai, kadangi, priklausomai nuo skirtingų ženklų, atitiktis jų reikalavimams gali būti grindžiama skirtingo pobūdžio (formos prasme) dokumentais. Pažymėtina, kad

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ženklinimas gali būti tiek išorinis, atliekamas trečiųjų asmenų, tiek paties gamintojo atliekamas ženklinimas. Pavyzdžiui, gaminius žymėti CE ženklu gali tik gamintojas (arba jo įgaliotas atstovas), kuris ženklindamas arba pasirūpindamas, kad būtų žymima ženklu CE, nurodo, jog jis prisiima atsakomybę dėl gaminio atitikties visiems taikytiniems reikalavimams[218].

Nurodytoje VPĮ teisės normoje įtvirtinta, kad ženklinimo dokumentu gali būti patvirtinta ne tik darbų, prekių ar paslaugų atitiktis nustatytiems ženklinimo reikalavimams, bet taip pat ir procesų ar procedūrų atitiktis, kas reiškia, pavyzdžiui, gamybos, kokybės vadybos ir panašius procesus ar procedūras.

48. VPĮ 2 straipsnio 48 dalyje[219] yra pateikta ženklinimo reikalavimų sąvoka, nurodant, kad ženklinimo reikalavimai – tai reikalavimai, kuriuos turi atitikti konkretus objektas, kad būtų išduotas ženklinimo dokumentas.

Ženklinimo reikalavimų sąvoka (samprata) yra glaudžiai susijusi su VPĮ 2 straipsnio 47 dalyje įtvirtinta ženklinimo dokumento sąvoka (samprata) – atitiktis ženklinimo reikalavimams yra sąlyga, kuri turi būti įgyvendinta tam, kad būtų pasiektas rezultatas – gautas ženklinimo dokumentas.

Ženklinimo sistema yra grindžiama idėja, kad kiekvienas konkretus ženklas savyje talpina konkrečius reikalavimus, kurie turi būti įgyvendinti tam, kad konkretus objektas galėtų būti paženklintas tuo konkrečiu ženklu. Pavyzdžiui, daugeliu produktų prekiauti Europos ekonominėje erdvėje galima tik tuomet, jei jie pažymėti ženklu CE. Ženklas CE – tai įrodymas, kad produktas buvo įvertintas ir atitinka ES saugos, sveikatos ir aplinkos apsaugos reikalavimus. Vis dėlto perkančioji organizacija, siekdama, kad objektas atitiktų tam tikro ženklo reikalavimus, viešojo pirkimo sąlygose negali pateikti tik blanketinės (nukreipiančios) nuorodos į to ženklo reguliavimą, nurodydama, jog siūlomas objektas turi atitikti konkretaus ženklo reikalavimus, bet techninėje specifikacijoje turi aprašyti esmines pirkimo objekto savybes, jam keliamus reikalavimus, nors jie ir sudaro atitinkamo ženklo turinį. Tuo tarpu pats ženklas gali būti reikalaujamas pateikti (naudojamas) kaip įrodymas, kad tenkinamos techninės specifikacijos sąlygos, nustatytos pirkimo dokumentuose[220] (*detaliau žiūrėti VPĮ 38 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

49. VPĮ 2 straipsnio 49 dalyje yra pateikiamos nuorodos į teisės aktus, kuriuose yra apibrėžiamos kitos VPĮ vartojamos sąvokos, kurios nėra atskirai išskirtos ir apibrėžtos VPĮ 2 straipsnio 1–48 dalyse (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 1–48 dalių komentarus*). Tuo atveju, jei VPĮ vartojamos sąvokos nėra aiškiai ir konkrečiai apibrėžtos bei išskirtos nurodytose VPĮ 2 straipsnio 1–48 dalyse, jų atitikmens reikia ieškoti kituose teisės aktuose, įskaitant: BK, PĮ, Visuomenės informavimo įstatyme, Finansinių priemonių rinkų įstatyme, Elektroninių ryšių įstatyme, Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme, VAĮ, NSUSOAĮ.

VPĮ dėl reguliuojamų santykių svarbos ir iš jo išplaukiančių reguliavimo tikslų pripažįstamas specialiuoju įstatymu (lot. *lex specialis*) kitų teisės aktų[221] atžvilgiu[222]. Dėl to kitų teisės aktų nuostatos turi būti taikomos subsidiariai VPĮ atžvilgiu. Kitų teisės aktų nuostatų subsidiarus taikymas VPĮ naudai pasireiškia tuo, kad pirmiausia reikia taikyti galiojančias VPĮ nuostatas, o visos kitos teisės normos taikytinos tais atvejais, kai VPĮ tam tikras klausimas nereguliuojamas arba VPĮ normose įtvirtintos blanketinės (nukreipiančios) nuostatos. Aptartas specialiojo įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatų subsidiarus taikymo pobūdis neeliminuoja privalomų reikalavimų, įtvirtintų ne VPĮ, taikymo[223].

Būtent VPĮ 2 straipsnio 49 dalies normoje yra nurodyta VPĮ ir kitų teisės aktų subsidiaraus taikymo taisyklė. Tai reiškia, kad kituose teisės aktuose reglamentuojami terminai ir kategorijos viešųjų pirkimų teisinėje sistemoje nėra iš naujo kuriamos, o yra vartojamos tokios, kokios įtvirtintos kituose šaltiniuose.

Pavyzdys

VPĮ 17 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija, veikianti gynybos srityje arba srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, atlikdama su nacionaliniu saugumu susijusių prekių, paslaugų ar darbų pirkimus, įvertina visus galinčius kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams rizikos veiksnius ir sprendžia, ar šiuose pirkimuose gali dalyvauti tiekėjai ir jo subtiekėjai, kurie nėra registruoti (jeigu tiekėjas ar subtiekėjas yra fizinis asmuo – nuolat gyvenantys) ES valstybėje narėje, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje, pasirašiusioje VPĮ 17 straipsnio 4 dalyje nurodytus tarptautinius susitarimus (detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 5 dalies komentarą).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atitinkamai, siekiant suprasti nurodytos normos reikšmę ir prasmę, reikia atskleisti, ką reiškia sąvokos „nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbūs ūkio sektoriai“ ir „nacionalinio saugumo interesai“, tačiau VPĮ 2 straipsnio 1–48 dalyse jos nėra atskirai apibrėžtos. Nurodytų sąvokų reikšmės yra apibrėžtos NSUSOAĮ.

NSUSOAĮ 2 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbus ūkio sektorius“ – LR valstybei ir visuomenei ypač svarbios veiklos, kurių nutraukus, sutrikdžius, apribojus ar nustojus vystyti gali būti pažeisti nacionalinio saugumo interesai, sritis; o pagal NSUSOAĮ 2 straipsnio 7 dalį „nacionalinio saugumo interesai“ – saugomi gyvybiniai ir pirmaeiliai valstybės saugumo interesai, kaip jie suprantami Nacionalinio saugumo strategijoje, transeuropinės infrastruktūros plėtra bei LR įstatymuose įtvirtinti esminiai visuomenės interesai, įskaitant svarbiausių bendrus interesus atitinkančių paslaugų teikimą ir kita.

Taigi, šiuo atveju aiškinant ir taikant VPĮ 17 straipsnio 5 dalies normą, turi būti vadovaujamasi NSUSOAĮ 2 straipsnio 4 ir 7 dalyse nurodytų sąvokų reikšmėmis.

[1] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 1 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 44 straipsnį.

[2] http://db.nab.lt/ais/accreditation

[3] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 3 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 14 punkto bei 37 straipsnio normas.

[4] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 69-oji konstatuojamoji dalis, Risvig Hamer, Carina, *Regular Purchases and Aggregated Procurement: the changes in the new Public procurement Directive regarding framework agreements, dynamic purchasing systems and central purchasing bodies*, Public Procurement Law Review No 4, 2014, 201-210 psl.

[5] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 69-oji konstatuojamoji dalis; Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 180 psl.

[6] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 69-oji konstatuojamoji dalis; Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 180 psl.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[7] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 70-oji konstatuojamoji dalis

[8] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 3 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 16 punkto bei 37 straipsnio normas.

[9] Visa administracinė informacija bei atsakymai į klausimus dėl CVP IS funkcionavimo pateikiami: http://vpt.lrv.lt/ skiltyje „CVP IS“

[10] https://www.mercell.com/lt-lt/62554931/viesieji-pirkimai.aspx

[11] https://ted.europa.eu/TED/main/HomePage.do

[12] http://mw.eviesiejipirkimai.lt/vpm/SVPTS/svpts_paieska.asp

[13] http://www.cvpp.lt/?option=com_social&Itemid=108

[14] https://pirkimai.eviesiejipirkimai.lt/ppo_startpage/Tarptautinio%20pirkimo%20vert%C4%97.pdf.

[15] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 3 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 2 punkto normas.

[16] Komentaro rengimo metu yra pakeistas ministerijos pavadinimas į LR ekonomikos ir inovacijų ministeriją

[17] Nuo 2018 m. sausio 1 d. prekių ir paslaugų tarptautinio pirkimo vertės ribos buvo 221 000 Eur, o centrinės valdžios perkančiosioms organizacijoms – 144 000 Eur.

[18] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 3 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 3 punkto normas.

[19] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 7 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 6 punktą.

[20] ESTT 2000 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją*, C-16/98.

[21] Sutartis sudaryta dėl darbų atlikimo, todėl sutarties vykdymo rezultatas yra sutartyje nurodytų darbų atlikimas ir jų priėmimas, neapimant darbams naudotinų, bet dar nepanaudotų medžiagų, įrenginių ar kitų su darbais tiesiogiai ar netiesiogiai susijusių priemonių. Teisėjų kolegija pažymi, kad dėl atliktų darbų nematerializuotos medžiagos nepatenka į atliktų darbų apimtį, kuriems 2009 m. lapkričio 13 d. nutartimi pripažintas restitucijos netaikymas. LAT 2010 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-505/2009.

[22] ESTT 2016 m. sausio 28 d. sprendimas byloje, *CASTA ir kt.*, C-50/14.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[23] ESTT 1994 m. balanžio 19 d. sprendimas byloje *Gestion Hotelera Internacinal prieš Comunidad Autonoma de Canarias ir kt.*, C-331/92.

[24] LAT 2019 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-320-378/2019.

[25] ESTT 2014 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Impresa Pizzarotti*, C-213/13.

[26] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 45 dalies normos nustatytos iš dalies įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 19 punkto nuostatas.

[27] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 9 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES VII priedo 2 punkto b papunktį.

[28] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 10 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES VII priedo 3 punktą.

[29] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 11 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 20 punktą.

[30] Direktyvos 2014/24/ES konstatuojamosios dalies 36 punktas.

[31] www.esaskaita.eu

[32] 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/55/ES.

[33] Komentaro rengimo metu VPT neturėjo faktinės galimybės gauti viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo informacijos.

[34] Komentaro rengimo metu kitos kontroliuojančios institucijos neturėjo faktinės galimybės gauti viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo informacijos.

[35] Pirkimų priežiūrą atlieka VPT ir kitos valstybės institucijos pagal savo kompetenciją, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys pagal savo kompetenciją (VPĮ 92 straipsnio 3 dalis).

[36] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 13 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES VII priedo 4 punktą.

[37] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 3 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 22 punkto normas.

[38] https://www.oecd.org/sti/inno/oslo-manual-2018-info.pdf

[39] *Ten pat.*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[40]https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_lt

[41] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 15 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 21 straipsnį.

[42] http://vpt.lrv.lt/lt/metodine-pagalba/gaires-ir-rekomendacijos

[43] Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 184 straipsnio 1 dalis.

[44] CK 6.263 straipsnis.

[45] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 16 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES VII priedo 2 punkto c papunktį.

[46] https://europa.eu/youreurope/business/product/standardisation-in-europe/index_lt.htm

[47] Komentuojamoje dalyje įtvirtinta sąvoka nėra tiesiogiai įtvirtinta Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnyje „Terminų apibrėžtys“, tačiau nepriimtino ir netaisyklingo pasiūlymų pavyzdiniai atvejai yra nustatyti 26 straipsnio 4 dalies b) punkte, 35 straipsnio 5 dalyje: „*Netaisyklingais pasiūlymais laikomi visų pirma pasiūlymai, kurie neatitinka pirkimo dokumentų, buvo gauti per vėlai, pasiūlymai, kurių atveju gauta duomenų apie slaptą susitarimą ar korupciją, arba pasiūlymai, kuriuos perkančioji organizacija laiko neįprastai mažos kainos pasiūlymais. Nepriimtinais pasiūlymais visų pirma laikomi pasiūlymai, kurių teikėjai neturi reikiamos kvalifikacijos, taip pat pasiūlymai, kurių kaina viršija perkančiosios organizacijos biudžetą, nustatytą ir užfiksuotą dokumentuose prieš pradedant pirkimo procedūrą*“.

[48] LAT 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-333/2014.

[49] VPT direktoriaus 2017 m. birželio 23 d. įsakymas Nr. 1S-93.

[50] Etiško elgesio gairės.

[51] LAT 2011 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-407/2011.

[52] Komentuojamoje dalyje įtvirtinta sąvoka nėra tiesiogiai įtvirtinta Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnyje „Terminų apibrėžtys“, tačiau netinkamo prašymo dalyvauti samprata yra nustatyta 32 straipsnio 2 dalies a punkte, 35 straipsnio 5 dalyje: „*Prašymas dalyvauti laikomas netinkamu, kai ūkio subjektas ekonominės veiklos vykdytojas turi būti pašalintas arba gali būti pašalintas pagal 57 straipsnį [Pašalinimo pagrindai] arba kai jis neatitinka atrankos kriterijų, kuriuos perkančioji organizacija yra nustačiusi pagal 58 straipsnį [Atrankos kriterijai]*“.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[53] Komentuojamoje normoje įtvirtinta sąvoka nėra tiesiogiai įtvirtinta Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnyje „Terminų apibrėžtys“, tačiau netinkamo pasiūlymo sąvoka nurodyta 32 straipsnio 2 dalies a punkte, 35 straipsnio 5 dalyje: *„Pasiūlymas laikomas netinkamu, kai jis yra neatitinkmingas sutarčiai, nes, nepadarius esminių pakeitimų, jis akivaizdžiai negali patenkinti pirkimo dokumentuose nurodytų perkančiosios organizacijos poreikių ir reikalavimų.“*

[54] LAT 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-654-378/2015.

[55] Komentuojamo VPĮ 2 straipsnio 22 dalies nuostatose yra iš dalies perkeltos Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 15 punkto nuostatos.

[56] Komentuojamo VPĮ 2 straipsnio 23 dalies nuostatose yra iš dalies perkeltos Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 17 punkto nuostatos.

[57] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 24 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 9 punktą.

[58] ESTT 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje *Azienda sanitaria locale n. 5 „Spezzino“ ir kt.*, C-113/13.

[59] Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymo 2 straipsnio 10 dalis.

[60] Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymo 1 straipsnio 3 dalis.

[61] ESTT 2009 m. birželio 11 d. sprendimas byloje *Hans & Christophorus Oymanns*, C-300/07.

[62] LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011.

[63] LAT 2018 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-383-469/2018.

[64] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 25 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 1 ir 4 punktų nuostatas.

[65] LAT 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-3. Teismų praktika 2009.

[66] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas.

[67] ESTT 1998 m. lapkričio 10 d. sprendimas byloje *Gemeente Arnhem ir Gemeente Rheden / BFI Holding*, C-360/96; 2001 m. vasario 1 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją*, C-237/99.

[68] ESTT 1988 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje *Gebroeders Beentjes BV prieš Nyderlandus,* C-31/87; 1998 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Belgiją*, C-323/96*;* 1998 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Teoranta*, C-353/96.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[69] ESTT 1988 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje *Gebroeders Beentjes BV prieš Nyderlandus,* 31/87.

[70] Pagal Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalį viešasis administravimas – įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuojama valstybės ir vietos savivaldos institucijų, kitų įstatymais įgaliotų subjektų vykdomoji veikla, skirta įstatymams, kitiems teisės aktams, vietos savivaldos institucijų sprendimams įgyvendinti, numatytoms viešosioms paslaugoms administruoti.

[71] LAT 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-3. Teismų praktika. 2009.

[72] ESTT 2001 m. vasario 1 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją,* Nr. C-237/99.

[73] ESTT 2005 m. sausio 13 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Ispaniją*, Nr. C-84/03.

[74] ESTT 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Korhonen ir kt.*, C-18/01; 2008 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Ing. Aigner*, C-393/06.

[75] ESTT 2017 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *LitSpecMet,* C-567/15.

[76] ESTT 1991 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *Merci convenzionali porto di Genova SpA v Siderurgica Gabrielli*, C-179/90.

[77] ESTT 1998 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Mannesmann Anlagenbau Austria AG ir kt. prieš Strohal Rotationsdruck*, C-44/96.

[78] Tokio tipo poreikių spektras ESTT jurisprudencijoje yra labai platus. Pavyzdžiui, jis apima nuo šildymo tiekimo aplinką tausojančiu būdu (2008 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Ing. Aigner*, C-393/06) iki privačių įmonių įsisteigimo tam tikroje teritorijoje skatinimo (2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Korhonen ir kt.*, C-18/01).

[79] LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011.

[80] LAT 2015 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-324-378/2015; 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-182-969/2017.

[81] ESTT 2017 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *LitSpecMet“,* C-567/15.

[82] Generalinio advokato Manuel Campos Sanchez-Bordona 2017 m. balandžio 27 d. išvada byloje *LitSpecMet*, C-567/15.

[83] ESTT 2001 m. gegužės 10 d. sprendimas bylose *Agorà ir Excelsior*, C-223/99 ir C-260/99.

[84] ESTT 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Korhonen ir kt.*, C-18/01.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[85] ESTT 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Adolf Truley*, C-373/00.

[86] ESTT 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Korhonen ir kt.*, C-18/01.

[87] *Ten pat.*

[88] ESTT 1998 m. lapkričio 10 d. sprendimas byloje *Gemeente Arnhem v BFI Holding*, C-360/96.

[89] ESTT 2017 m. spalio 5 d. sprendimas byloje LitSpecMet, C-567/15.

[90] ESTT 1998 m. lapkričio 10 d. sprendimas byloje *Gemeente Arnhem v BFI Holding BV, ECR*, C-360/96.

[91] ESTT 2003 m. spalio 16 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Ispaniją*, C-283/00.

[92] ESTT 2001 m. gegužės 10 d. sprendimas sujungtose bylose *Agorà ir Excelsior,* C-223/99 ir C-260/99.

[93] ESTT 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Korhonen ir kt.*, C-18/01.

[94] ESTT 2017 m. spalio 5 d. sprendimas byloje LitSpecMet, C-567/15.

[95] LAT 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-175-415/2016.

[96] LAT 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-175-415/2016.

[97] ESTT 1998 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Mannesmann Anlagenbau Austria ir kt. / Strohal Rotationsdruck*, C-44/96.

[98] ESTT 2008 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Ing. Aigner*, C-393/06.

[99] ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas *Universale-Bau ir kt.*, C-470/99.

[100] LAT 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-175-415/2016.

[101] ESTT 2000 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *University of Cambridge,* C-380/98.

[102] *Ten pat.*

[103] ESTT 2007 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Bayerischer Rundfunk ir kt.*, C-337/06.

[104] ESTT 2000 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *University of Cambridge,* C-380/98.

[105] *Ten pat.*

[106] LAT 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-3. Teismų praktika. 2009.

[107] ESTT 1998 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Connemara Machine Turf*, C-306/97, 1998 m. gruodžio 17 d. sprendimas *Komisija prieš Airiją*, C-353/96.

[108] ESTT 2001 m. vasario 1 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją*, C-237/99.

[109] ESTT 2003 m. spalio 16 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Ispaniją*, C-283/00.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[110] ESTT 2001 m. vasario 1 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją*, C-237/99.

[111] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 26 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 8 punktą.

[112] ESTT 1968 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Italijos Respubliką*, C-7/68.

[113] ESTT 1992 m. liepos 9 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę*, C-2/90.

[114] ESTT 2009 m. birželio 11 d. sprendimas byloje *Hans & Christophorus Oymanns*, C-300/07.

[115] LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011.

[116] ESTT 2009 m. birželio 11 d. sprendimas byloje *Hans & Christophorus Oymanns*, C-300/07.

[117] LAT 2010 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2010.

[118] LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011.

[119] LAT 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-77-969/2018.

[120] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 27 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 33 straipsnį.

[121] 2018 m. vasario mėn. Europos Komisijos Viešojo pirkimo gairės specialistams.

[122] LAT 2018 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-440-219/2018.

[123] LAT 2008 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-474/2008.

[124] LAT 2018 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-440-219/2018.

[125] Europos Komisija, GROW GD. Aiškinamasis raštas. Preliminariosios sutartys.

[126] ESTT 1995 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Europos Komisija v. Hellenic Republic*, C-79/94.

[127] ESTT 2018 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust v. Azienda Socio-Sanitaria Territoriale della Vallcamonica – Sebino (ASST)*, C-216/17.

[128] ESTT 2018 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust v. Azienda Socio-Sanitaria Territoriale della Vallcamonica – Sebino (ASST)*, C-216/17.

[129] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 3 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 21 punkto normas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[130] Projekto konkurso organizavimo taisyklių 15 punktas.

[131] Projekto konkurso organizavimo taisyklių 4, 69 punktai.

[132] Projekto konkurso organizavimo taisyklių 71 punktas.

[133] Projekto konkurso organizavimo taisyklių 15 punktas.

[134] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 45 dalies normos nustatytos iš dalies įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 18 punkto nuostatas.

[135] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 30 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES VII priedo 2 punktą.

[136] https://europa.eu/youreurope/business/product/standardisation/in-europe/index_lt.htm

[137] *Ten pat*.

[138] Direktyvos 89/665/EEB 2a straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad *dalyviai laikomi suinteresuotais, jeigu jie nėra galutinai pašalinti. Pašalinimas yra galutinis, jeigu apie jį buvo pranešta suinteresuotiems dalyviams ir arba nepriklausoma peržiūros institucija jį pripažino teisėtu, arba jam jau negali būti taikoma peržiūros procedūra.*

[139] ESTT 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle ir RPL Lochau*, C-26/03.

[140] ESTT 2004 m. vasario 12 d. sprendimas byloje *Grossmann Air Service*, C-230/02.

[141] LAT 2013 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-656/2013.

[142] LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2011.

[143] LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2009.

[144] Direktyvos 89/665/EEB 2a straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad *kandidatai laikomi suinteresuotais, jei perkančioji organizacija nepranešė jiems apie jų paraiškos atmetimą prieš atitinkamiems dalyviams pranešdama apie sprendimą dėl sutarties suteikimo*.

[145] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 33 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES VII priedo 2 punkto a papunktį.

[146] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 34 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES VII priedo 1 punktą.

[147] LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009; 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2010.

[148] ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[149] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 35 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES VII priedo 5 punktą.

[150] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 36 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 10 punkto nuostatas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nurodytame ES teisiniame reguliavime įtvirtinta ne tiekėjo, o ekonominės veiklos vykdytojo sąvoka. Tiekėjo ir ekonominės veikos vykdytojo sąvokos lygiavertės, naudojimas sinonimiškai.

[151] ESTT 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *CoNISMa*, C-305/08.

[152]Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, p. 177.

[153] LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011.

[154] Pavyzdžiui, situacija, kai universitetai komercializuoja dalį savo veiklos (prisideda prie mokslo parkų, technologijų perdavimo centrų lėšų).

[155] LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje N. 3K-3-94/2013.

[156] Pavyzdžiui, inovatyvūs ar ikiprekybiniai pirkimai (*detaliau žiūrėti VPĮ 15 straipsnio 2 dalies komentarą*).

[157] ESTT 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *CoNISMa*, C-305/08; 2020 m. sausio 30 d. sprendimas byloje *TIM SpA*, C-395/18.

[158] Martin Trybus, Roberto Caranta, Gunilla Edelstam, *EU Public Contract Law. Public Procurement and Beyond*, 2014, p. 109.

[159] CK 2.1 straipsnis. Sąvoka „teisnumas“ reiškia galėjimą turėti civilines teises ir pareigas.

[160] CK 2.5 straipsnis. Sąvoka „veiksnumas“ reiškia galėjimą savo veiksmais įgyti civilines teises ir susikurti civilines pareigas.

[161] ESTT 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *CoNISMa*, C-305/08; 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje *Azienda Sanitaria Locale di Lecce, Università del Salento,* C-159/11; 2014 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Azienda Ospedaliero-Universitaria di Careggi-Firenze*, C-568/13.

[162] Pažymėtina, kad šiuo metu Lietuvoje nėra įtvirtinto atskiro reguliavimo, dėl kurio tam tikriems subjektams būtų ribojama dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose teisė.

[163] ESTT 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *CoNISMa*, C-305/08; ESTT 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle*, C-26/03.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[164] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, p. 177.

[165] ESTT 2000 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje *ARGE Gewässerschutz*, C-94/99.

[166] ESTT 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *CoNISMa*, C-305/08.

[167] Pažymėtina, kad gali būti įvairios sudėties juridinių asmenų grupė. Pavyzdžiui, keli privatūs juridiniai asmenys, privatus ir viešasis juridinis asmuo, jei tai neprieštarauja įmonių įstatams.

[168] VPĮ 2 straipsnio 36 punkte nurodytos laikinos ūkio subjektų asociacijos kaip savarankiškas juridinių asmens statusas LR įmonių teisėje neegzistuoja. Asociacija laikoma kaip viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – koordinuoti asociacijos narių veiklą, atstovauti asociacijos narių interesams ir juos ginti ar tenkinti kitus viešuosius interesus (LR asociacijų įstatymas). Dėl to manytina, kad ši sąvoka į VPĮ automatiškai perkelta iš Direktyvos 2014/24/ES, atsižvelgiant į tai, jog kai kurios valstybėse narėse tokie dariniai pripažįstami, pavyzdžiui, Italijoje – laikinosios įmonių grupės.

[169] ESTT 2001 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Ordine degli Architetti delle Province di Milano e Lodi,* C-399/98*;* ESTT 2007 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Jean Auroux*, C-220/05.

[170] LAT 2012 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-359/2012.

[171] LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017.

[172] LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017.

[173] Jei dalyvį sudaro jungtinės veiklos pagrindu veikiantys ūkio subjektai, jie perkančiajai organizacijai atsako solidariai (CK 6.6 straipsnio 3 dalis).

[174] LAT 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-404/2011.

[175] ESTT 2010 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje *Club Hotel Loutraki AE*, C-145/08 ir C-149/08.

[176] Europos Komisijos 2019 m. liepos 24 d. Konkurso dalyvių iš trečiųjų šalių dalyvavimo ES viešųjų pirkimų rinkoje gairės grindžiamos 2017 m. spalio 3 d. komunikatu „Veiksmingi viešieji pirkimai Europoje ir Europai“, kuriuo įtvirtinama įvairiapusė valstybių narių partnerystė siekiant didinti viešųjų pirkimų veiksmingumą.

[177] Šis teiginys nereiškia, kad nurodytos priežastys ir motyvai negali būti reikšmingi kitame kontekste, pavyzdžiui, aiškinant viešojo pirkimo sutartį, vertinant perkančiosios organizacijos ar jos atstovų veiksmus iki ar pirkimo procedūros metu ir pan.

[178] LAT 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-219-690/2017.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[179] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 38 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 11 punkto nuostatas.

[180] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 39 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 5 punktą.

[181] LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-160-469/2018.

[182] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 41 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 12 punkto nuostatas.

[183] Komentuojamoje dalyje įtvirtinta sąvoka nėra tiesiogiai įtvirtinta Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnyje „Terminų apibrėžtys“, tačiau Direktyvos 2014/24/ES 28–31 straipsnių 1 dalyse nurodyta sąvoka „prašymas dalyvauti procedūroje“ turi būti vertinama kaip viešojo pirkimo paraiškos atitikmuo.

[184] Direktyvos 89/665 1 straipsnis, Direktyvos 2007/66 preambulės 5-oji ir 6-oji konstatuojamoji dalis, 2a straipsnis.

[185] ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau* C-470/99; 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex SpA prieš Unità Socio Sanitaria Locale n. 42 di Pavia, dalyvaujant Sca Mölnlycke SpA, Artsana SpA ir Fater SpA* C-327/00; 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl GmbH prieš Freie Hansestadt Bremen.* C-241/06;
LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011; 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2011; 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013; 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-122-690/2015; 2016 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-237-415/2016; 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-77-969/2018; 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje e3K-3-371-378/2018.

[186]ESTT 2010 m. sausio 28 d. sprendimas byloje *Uniplex* C-406/08; LAT 2009 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-35/2009; LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2011; LAT 2011 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-307/2011; LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2011; LAT 2016 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-237-415/2016.

[187] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 39 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 13 punktą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[188] ESTT 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimas *byloje Azienda sanitaria locale n. 5 „Spezzino“*, C-113/13.

[189] ESTT 2011 m. lapkričio 10 d. sprendimas byloje *Norma A v. Latgales plānošanas reģions*, C-348/10.

[190] ESTT 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje *Ordine degli Ingegneri della Provincia di Lecceir*, C-159/11.

[191] ESTT 2013 m. birželio 13 d. sprendimas byloje *Piepenbrock*, C-386/11.

[192] ESTT 2010 m. liepos 15 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Vokietiją*, C-271/08.

[193] ESTT 2010 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Helmut Müller*, C-451/08.

[194] LAT 2014 m. spalio 27 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-456/2014.

[195] LAT 2009 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-252/2009.

[196] LAT 2014 m. spalio 27 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-456/2014.

[197] ESTT 2007 m. liepos 18 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, C-382/05.

[198] LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2010.

[199] ESTT 2018 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *Onsiglio di Stato,* C-606/17.

[200] LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2013.

[201] ESTT 2005 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Parking Brixen*, C-458/03.

[202] LAT 2014 m. spalio 27 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-456/2014.

[203] ESTT 2009 m. rugsėjo 10 d. sprendimas byloje *Eurawasser*, C-206/08.

[204] ESTT 2011 m. kovo 10 d. sprendimas byloje *Privater Rettungsdienst und Krankentransport Stadler*, C-274/09.

[205] ESTT 1999 m. lapkričio 19 d. sprendimas byloje *Teckal*, C-107/98.

[206] LAT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-8-248/2018.

[207] ESTT 2016 m. birželio 2 d. sprendimas byloje *Dr. Falk Pharma GmbH v. DAK-Gesundheit,* C-410/14.

[208] ESTT 2018 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *M. Tirkkonen v. Maaseutuvirasto,* C-9/17.

[209] LAT 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-300-469/2017. + 383/2018

[210] LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010; 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011; 2011 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-311/2011; 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2012; 2014 m. birželio 20

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-333/2014; 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-496/2014.

[211] LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2012; 2013 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2013.

[212] LAT 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-333/2014.

[213] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 46 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 71 straipsnį.

[214] LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017.

[215] LAT 2018 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-219-469/2018.

[216] Pagal analogiją LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017.

[217] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 47 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 23 punkto normas.

[218] LAT 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-77-969/2018.

[219] Komentuojamos VPĮ 2 straipsnio 24 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 23 punkto normas.

[220] ESTT 2010 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

[221] Pažymėtina, kad VPĮ kaip specialiojo įstatymo statusas pripažintas, pavyzdžiui, LR Komercinio arbitražo, Transporto veiklos pagrindų, Atliekų tvarkymo ir kitų įstatymų atžvilgiu.

[222] Teismai, nagrinėdami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, pagal pareigas (lot. *ex officio*) sprendžia dėl VPĮ taikymo. VPĮ siekiama tinkamos kokybės prekių ir paslaugų, reikalingų valstybės ir savivaldybių darniai ir tinkamai veiklai, racionaliam valstybės biudžeto lėšų naudojimui užtikrinti, konkurencijai ir rinkos plėtrai skatinti, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo principus įgyvendinančioms priemonėms garantuoti, atsižvelgiant į kovos su korupcija teisės aktų tikslus ir uždavinius. Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl VPĮ viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos aiškintinos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas. LAT 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008.

[223] LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014.

3 straipsnis. Klasifikacija

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. **Viešuosiuose pirkimuose taikoma klasifikacijos sistema pagal Bendrąjį viešųjų pirkimų žodyną (toliau – BVPŽ), nustatytą Reglamentu (EB) Nr. 2195/2002.**
2. **Jeigu apibrėžtys BVPŽ ir Europos Bendrijos statistiniame ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriuje (toliau – NACE), nustatytame 1990 m. spalio 9 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 3037/90 dėl statistinio Europos Bendrijos ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus (OL L 293, 1990, p. 1), skiriasi, taikoma BVPŽ nomenklatūra.**

Komentuojamame VPĮ 3 straipsnyje[1] įtvirtintos taisyklės, kuriomis remiantis turi būti nustatyta viešųjų pirkimų objekto sritis, klasifikacija.

Nurodyta klasifikacija taikoma:

1. perkančiosioms organizacijoms rengiant viešųjų pirkimų planus;
2. sprendžiant dėl išimties netaikyti VPĮ (*detaliau žiūrėti VPĮ 6 straipsnio ir 15 straipsnio komentarą*);
3. skaičiuojant numatomas viešųjų pirkimų vertes (*detaliau žiūrėti VPĮ 5 straipsnio komentarą*);
4. nustatant viešojo pirkimo rūšį pagal numatomos pirkimo vertės ribas (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 straipsnio komentarą*);
5. sprendžiant dėl rezervuotos teisės dalyvauti viešuosiuose pirkimuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 24 straipsnio komentarą*).

Klasifikacija taip pat aktuali teismo procese nagrinėjant tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus dėl perkančiųjų organizacijų sprendimų teisėtumo, pavyzdžiui, BVPŽ kodo klasifikacija buvo pasitelkta nustatant šiukšlių dėžių ir šiukšlių konteinerių, kaip pirkimo objektų skirtumus ir panašumus skiriantis kriterijus[2].

1. VPĮ 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad BVPŽ įtvirtintas Europos Parlamento ir Tarybos 2002 m. lapkričio 5 d. reglamente (EB) Nr. 2195/2002 dėl bendro viešųjų pirkimų žodyno (BVPŽ)[3].

BVPŽ pirkimo objektas yra apibrėžiamas 9 (devynių) skaičių seka:

- Dviem pirmais skaitmenimis žymimi skyriai (XX000000-Y);
- Trimis pirmais skaitmenimis žymimos grupės (XXX00000-Y);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- Keturiais pirmais skaitmenimis žymimos klasės (XXXX0000-Y);
- Penkiais pirmais skaitmenimis žymimos kategorijos (XXXXX000-Y);

Kiekvienu iš paskutinių trijų skaitmenų žymima vis smulkesnė kategorijos dalis. Devintu skaitmeniu patvirtinami prieš tai pateikti skaitmenys (kontrolinė pirmųjų 8 skaitmenų suma).

2. VPĮ 3 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kas turi pirmenybę tarp BVPŽ ir Europos Bendrijos statistinio ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus (toliau – **NACE**).

Tarybos 1990 m. spalio 9 d. reglamento (EEB) Nr. 3037/90 dėl statistinio Europos bendrijos ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus 1 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad reglamentas taikomas tik statistiniams tikslams naudojamiems klasifikatoriams (1 straipsnio 2 dalis). Kadangi BVPŽ yra skirtas konkrečiai viešųjų pirkimų organizavimui, o NACE yra skirtas statistinių duomenų palyginamumui, prioritetas turi būti taikomas BVPŽ.

[1]Komentuojamos VPĮ 3 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 23 straipsnio normas.

[2] LAT 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-325-469/2018;

[3] Nuo 2008 m. rugsėjo 27 d. yra taikytinas 2007 m. lapkričio 28 d. Komisijos Reglamentu (EB) Nr. 213/2008 patvirtintas BVPŽ.

4 straipsnis. Pirkimo vertės ribos

1. **Tarptautiniu pirkimu laikomas pirkimas, kurio numatoma vertė be pridėtinės vertės mokesčio yra lygi arba viršija šias ribas:**

1) Direktyvos 2014/24/ES 4 straipsnio a, b ir c punktuose nustatytas ribas, kurias Europos Komisija kas dvejus metus peržiūri, tikslina ir skelbia Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje. Informacija apie šias ribas skelbiama ir Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Tais atvejais, kai krašto apsaugos sistemos perkančiųjų organizacijų prekių pirkimai yra susiję su šio įstatymo 6 priede nurodytais produktais, taikoma Direktyvos 2014/24/ES 4 straipsnio b punkte

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nurodyta riba, kitais prekių pirkimų atvejais – Direktyvos 2014/24/ES 4 straipsnio c punkte nurodyta riba. Šio įstatymo 6 priede nurodytas preliminarus produktų sąrašas sudarytas remiantis Pasaulio prekybos organizacijos sutarties dėl viešųjų pirkimų 1 priedo 3 punkto tekstu;

2) 750 000 Eur (septynių šimtų penkiasdešimties tūkstančių eurų), kai perkamos šio įstatymo 2 priede nurodytos socialinės ir kitos specialiosios paslaugos.

2. **Supaprastintu pirkimu laikomas pirkimas, kurio numatoma vertė yra mažesnė už šio straipsnio 1 dalyje nurodytas vertės ribas, ir šio įstatymo 5 straipsnio 8 dalyje nurodytas pirkimas.**
3. **Mažos vertės viešuoju pirkimu (toliau – mažos vertės pirkimas) laikomas supaprastintas pirkimas, kai prekių ar paslaugų pirkimo numatoma vertė yra mažesnė kaip 58 000 Eur (penkiasdešimt aštuoni tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio), o darbų pirkimo numatoma vertė mažesnė kaip 145 000 Eur (šimtas keturiasdešimt penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio), ir šio įstatymo 5 straipsnio 9 dalyje nurodytas pirkimas.**

Komentuojamame VPĮ 4 straipsnyje[1] nustatytos viešųjų pirkimų vertės ribos, pagal kurias pasirenkama tinkama viešųjų pirkimų rūšis ir (ar) porūšis, t. y. tarptautinės vertės pirkimas, supaprastintas pirkimas ar mažos vertės pirkimas.

VPĮ 4 straipsnio tikslas – aiškiai įtvirtinti pirkimų vertės „slenksčius“, kurie lemia viešojo pirkimo skirstymą (klasifikaciją) į:

- vadinamuosius „ikidirektyvinės“ vertės arba nacionalinius, supaprastintus pirkimus;
- „direktyvinės“ vertės arba tarptautinius pirkimus.
- Be to, papildomai reglamentuojama atskiras supaprastintų pirkimų porūšis – mažos vertės pirkimai.

Toks skirstymas yra aktualus dėl vykdomo viešojo pirkimo teisinio reguliavimo, kadangi skirtingos rūšies viešiesiems pirkimams iš dalies[2] taikomos atskiros teisės normos (nacionaliniai ar ES teisės aktai), nustatomi atitinkamai griežtesni ar lankstesni reikalavimai procedūrų vykdymui, pirkimo dokumentams.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kita vertus, įstatymų leidėjui nedraudžiama nustatyti (ar perkančiajai organizacijai nustatyti pirkimo sąlygose) ir tokį viešųjų pirkimų reguliavimą, pagal kurį tam tikros tarptautiniams pirkimams taikytinos nuostatos būtų privalomos ir supaprastintiems pirkimams[3]. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos visada gali vykdyti pirkimo procedūrą pagal griežtesnes VPĮ normas nei konkrečiu atveju šiame įstatyme tai nustatyta.

1. VPĮ 4 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta nuoroda į Direktyvos 2014/24/ES 4 straipsnį, kuriame pateiktos tarptautinio pirkimo vertės ribos (šiuo metu taikytinos atnaujintos tarptautinės vertės pirkimų ribos[4]). Kitaip sakant, tarptautinės vertės viešųjų pirkimų ribos yra vienodos visos ES mastu ir Lietuvos Respublikoje negali būti nustatomos kitokios ribos negu yra nustatyta ES teisės aktuose.

Tarptautinės vertės pirkimų ribos Komisijos taip pat keičiamos tik visos ES mastu kas dvejus metus ir skelbiamos Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje. Lietuvos Respublikoje šias atnaujinamas ribas galima rasti CVP IS.

Nurodytos pirkimo verčių ribos įtvirtintos be PVM.

VPĮ 4 straipsnio 1 dalyje išskirtos tarptautinio pirkimo vertės ribos[5]:

Tarptautinio pirkimo vertės riba	**Pagrindas taikyti tarptautinio pirkimo vertės ribą**
140 000 EUR	viešojo prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių (*detaliau dėl viešojo prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sampratos žiūrėti atitinkamai VPĮ 2 straipsnio 26 dalies bei 24 dalies komentarus*), kurias skiria centrinės valdžios institucijos (*detaliau dėl centrinės valdžios institucijos sampratos žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 6 dalies komentarą*).
215 000 EUR	viešojo prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių, kurias skiria ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos (*detaliau ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos sampratos žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 5 dalies komentarą).*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

750 000 EUR	perkamos VPĮ 2 priede nurodytos socialinės ir kitos specialiosios paslaugos[6].
5 382 000 EUR	viešojo darbų pirkimo sutarčių atveju (*detaliau dėl viešojo darbų pirkimo sutarčių sampratos žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 7 dalies komentarą*).

Projekto konkursams taip pat taikomos nurodytos ribos:

Tarptautinio pirkimo vertės riba	**Pagrindas taikyti tarptautinio pirkimo vertės ribą**
140 000 EUR	kai projekto konkursą vykdo centrinės valdžios institucijos (*detaliau dėl centrinės valdžios institucijos sampratos žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 6 dalies komentarą*).
215 000 EUR	kai projekto konkursą vykdo ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos (*detaliau ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos sampratos žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 5 dalies komentarą).*

Gynybos ir saugumo srityje veikiančioms perkančiosioms organizacijoms pirkimo riba nustatoma priklausomai nuo pirkimo objekto:

Tarptautinio pirkimo vertės riba	**Pagrindas taikyti tarptautinio pirkimo vertės ribą**
140 000 EUR	kai viešuosius pirkimus vykdo gynybos srityje veikiančios centrinės valdžios institucijos, kai tos sutartys yra susijusios su produktais, kuriems taikomas VPĮ 6 priedas[7].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

215 000 EUR	kai viešuosius pirkimus vykdo gynybos srityje veikiančios centrinės valdžios institucijos, kai tos sutartys yra susijusios su produktais, kuriems netaikomas VPĮ 6 priedas[8].

Atskiros pirkimo ribų nustatymo taisyklės nėra suformuotos, kai yra sudaromos mišrios sutartys (*detaliau dėl mišrių pirkimų žiūrėti VPĮ 11 straipsnio komentarą*), o taikomos bendros VPĮ 4 straipsnio taisyklės mišrios sutarties dalims, kurios reguliuojamos VPĮ. Tokiu atveju reikia vadovautis VPĮ 11 straipsnio nuostatomis, pavyzdžiui:

1) tais atvejais, kai perkami darbai ir paslaugos ir (ar) prekės kartu, taikomos VPĮ nuostatos, taikytinos pagrindinei objekto daliai. Paprastai statybos rangos darbų su darbo projekto parengimo pagrindinė dalis būna būtent statybos rangos darbai, todėl būtų taikoma tarptautinės pirkimo vertės riba darbams;

2) tais atvejais, kai perkamos paslaugos ir kartu VPĮ 3 priede nurodytos paslaugos, tuomet atsižvelgiama, kurių paslaugų vertė yra didesnė ir atitinkamai taikomos ribos arba įprastinėms paslaugoms, arba socialinėms ir kitoms specialiosioms paslaugoms.

ES nuostatos bei reikalavimai gali būti aktualūs ne tik tarptautinės vertės viešiesiems pirkimams, bet ir supaprastintiems pirkimams[9]. Pagal nuosekliai plėtojamą ESTT praktiką[10], nors Direktyvos 2014/24/ES normos nėra tiesiogiai taikytos tarptautinės numatomo pirkimo vertės ribų nesiekiantiems viešiesiems pirkimams, tačiau jeigu jie turi tarptautinį interesą (angl. *cross-border interest*)[11], atsižvelgtina į šiuos kriterijus: bendruosius ES principus, būtent draudimus, išplaukiančius iš SESV įtvirtintų laisvo asmenų steigimosi, paslaugų teikimo ir laisvo prekių judėjimo principų bei bendrųjų diskriminacijos draudimu pilietybės (kilmės) pagrindu. Tarptautinio intereso nustatymas nėra automatiškas ar hipotetiškas, turi būti nustatytos objektyvios tam konkrečiam viešajam pirkimui būdingos aplinkybės, pavyzdžiui, reikšmingai didelė numatoma pirkimo vertė, vieta, kurioje bus vykdoma sutartis, techninės pirkimo objekto charakteristikos, ir pan.[12]. Pabrėžtina, kad tarptautinį interesą privalo nustatyti perkančiosios organizacijos (ginčo atveju – nacionaliniai teismai)[13]. Taigi, tarptautinio intereso kategorija perkančiosioms organizacijoms yra svarbi tam, kad viešojo pirkimo procedūra būtų organizuojama ir vykdoma teisėtai, laikantis pirmiau nurodytų pamatinių ES teisės normų. VPT rekomenduoja, nustačius tarptautinį interesą, perkančiajai organizacijai taikyti ne supaprastinto, o tarptautinio pirkimo paskelbimo taisykles (*detaliau dėl skelbimo žiūrėti VPĮ 34 straipsnio*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

komentarą). Tokios rekomendacijos taikymas, be kita ko, garantuos, kad bus laikomasi ES bendrųjų principų ir kitų pamatinių pirmiau nurodytų nuostatų ir tiekėjams nereikės atskirai spręsti, kaip, kokia apimtimi ir pan. informuoti galimai suinteresuotus kitų valstybių narių ūkio subjektus. Kita vertus, tokio neprivalomo sprendinio pasirinkimas nereikš, kad supaprastintas pirkimas, paskelbtas kaip tarptautinis, tokiu taps ir jam bus taikytinas visas tarptautinių pirkimų reguliavimas[14].

2. VPĮ 4 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta supaprastinto pirkimo vertės riba.

Supaprastintais pirkimais yra laikomi visi viešieji pirkimai:

- kurių numatoma vertė yra mažesnė už VPĮ 4 straipsnio 1 dalyje nurodytas tarptautinio pirkimo vertės ribas.
- kurie, nors ir viršija VPĮ 4 straipsnio 1 dalyje nurodytos vertės ribas, tačiau atitinka VPĮ 5 straipsnio 8 dalyje nurodytas sąlygas dėl tapačių pirkimo objektų įsigijimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 5 straipsnio 8 dalies komentarą*).

Supaprastintų pirkimų procedūroms taikoma operatyvesnė bei lankstesnė VPĮ nustatyta tvarka nei tarptautinės vertės pirkimams, pavyzdžiui, VPĮ 58 straipsnio 1 dalyje nustatyti trumpesni pasiūlymų pateikimo terminai (*detaliau žiūrėti VPĮ 58 straipsnio 1 dalies komentarą*).[15]. Teisės taikymo požiūriu supaprastintas pirkimas reiškia, kad jis patenka iš esmės tik į nacionalinio teisinio reguliavimo sritį.

Kita vertus, kai kurios VPĮ nuostatos yra universalios ir taikomos bet kokios rūšies pirkimams, pavyzdžiui, viešojo pirkimo principai (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*), perkančiosios organizacijos statusas (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 25 dalies komentarą*), ginčų nagrinėjimo tvarka (*detaliau žiūrėti VPĮ VII skyriaus komentarą*) ir t.t.

3. VPĮ 4 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta mažos vertės – supaprastintų pirkimų porūšio – pirkimo numatomos vertės riba[16].

Mažos vertės pirkimu laikomi supaprastinti pirkimai, kai:

- prekių ar paslaugų pirkimo numatoma vertė yra mažesnė kaip 58 000 Eur;
- darbų pirkimo numatoma vertė mažesnė kaip 145 000 Eur;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- VPĮ 5 straipsnio 9 dalyje nurodytais mažos vertės pirkimais yra laikomi supaprastinti pirkimai, kurie, nors ir viršija VPĮ 4 straipsnio 3 dalies nurodytas vertės ribas, tačiau atitinka VPĮ 5 straipsnio 9 dalyje nurodytas sąlygas (*detaliau žiūrėti VPĮ 5 straipsnio 9 dalies komentarą*).

VPĮ mažos vertės pirkimai reglamentuojami minimaliai, mažos vertės pirkimų tvarka nustatyta Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintame mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo[17] (*detaliau dėl išimčių mažos vertės pirkimams žiūrėti VPĮ 25 straipsnio 2 dalies komentarą*). Nurodytas aprašas yra poįstatyminis ir privalomas teisės norminis aktas.

[1]Komentuojamos VPĮ 4 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 4 straipsnio normas, Komisijos 2019 m. spalio 30 d. Deleguotojo Reglamento (ES) 2019/1828, kuriuo iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES nuostatos dėl vertės ribų, taikomų sudarant pirkimo sutartis, normas.

[2] Tai reiškia, kad dalis teisės normų taikomų tarptautiniams pirkimams yra visiškai analogiškos ir supaprastintiems pirkimams, pavyzdžiui, neįprastai mažos kainos institutas, ribojimas keisti pirkimo sąlygas ar sutartį jos vykdymo metu.

[3] ESTT 2011 m. kovo 17 d. sprendimas byloje *Strong Segurança SA prieš Município de Sintra, Securitas-Serviços e Tecnologia de Segurança*, C-95/10.

[4] Nurodytos vertės ribos nustatytos Komisijos 2019 m. spalio 30 d. Deleguotojo Reglamento (ES) 2019/1828, kuriuo iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES nuostatos dėl vertės ribų, taikomų sudarant pirkimo sutartis, normas.

[5] Nurodytos vertės ribos nustatytos Komisijos 2019 m. spalio 30 d. Deleguotojo Reglamento (ES) 2019/1828, kuriuo iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES nuostatos dėl vertės ribų, taikomų sudarant pirkimo sutartis, normas

[6] VPĮ 2 priedas „socialinės ir kitos specialiosios paslaugos“ yra tiesiogiai perkeltas iš Direktyvos 2014/24/ES XIV priedo „74 straipsnyje nurodytos paslaugos“.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[7] VPĮ 6 priedas „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų produktų, susijusių su krašto apsaugos sistemos perkančiųjų organizacijų prekių pirkimais, sąrašas“, kuriame, pavyzdžiui, nustatyta druska, siera, žemės ir kietosios uolienos, tinkavimo medžiagos, kalkės ir cementas, ryšių įranga ir kt. yra tiesiogiai perkeltas iš Direktyvos 2014/24/ES III priedas *„4 straipsnio b punkte nurodytų produktų, susijusių su sutartimis, kurias perkančiosios organizacijos skiria gynybos srityje, sąrašas“* bei sudarytas remiantis Pasaulio prekybos organizacijos sutarties dėl viešųjų pirkimų 1 priedo 3 punkto tekstu.

[8] *Ibid*.

[9] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 207 psl.

[10] ESTT 2001 m. gruodžio 3 d. nutartis byloje *Vestergaard*, C-59/00; 1981 m. vasario 17 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją,* 133/80; 1987 m. liepos 9 d. sprendimas sujungtose bylose *CEI / Association intercommunale pour les autoroutes des Ardennes*, 27/86, 28/86 ir 29/86; 2000 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje *Telaustria ir Telefonadress,* C-324/98; 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Airiją,* C-507/03; 2005 m. liepos 21 d. sprendimas byloje *Consorzio Aziende Metano (Coname) prieš Comune di Cingia de' Botti*, C-231/03; 2007 m. birželio 14 d. sprendimas byloje *Medipac-Kazantzidis AE prieš Venizeleio-Pananeio (PE.S.Y. KRITIS)*, C-6/05.

[11] Supaprastintas pirkimas, turintis tarptautinį interesą, vykdomas pagal supaprastinto pirkimo taisykles, neprivalo būti skelbiamas oficialiame leidinyje ir netaikomos kitos tarptautiniams pirkimams skirtos normos.

[12] Dr. Albert Sánchez-Graells, 'Certain cross-border interest' for a public contract cannot be purely hypothetical (C-486/17), May 2, 2018; ESTT 2017 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje *Olympus Italia Srl prieš Istituto di Ricovero e Cura a Carattere Scientifico – Centro di Riferimento Oncologico della Basilicata (CROB) di Rionero in Vulture*, C-486/17; ESTT 2008 m. gegužės 15 d. sprendimas sujungtose bylose *SECAP SpA (C-147/06) ir Santorso Soc. coop. arl (C-148/06) prieš Comune di Torino*, C-147/06 ir C-148/06; ESTT 2015 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Union des syndicats de l'immobilier (UNIS) prieš Ministre du Travail, de l'Emploi et de la Formation professionnelle et du Dialogue social ir Syndicat national des résidences de tourisme (SNRT) ir kt. ir Beaudout Père et Fils SARL prieš Ministre du Travail, de l'Emploi et de la Formation*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

professionnelle et du Dialogue social ir kt. C-25/14 ir C-26/14; ESTT 2015 m. balandžio 16 d. sprendimas byloje *SC Enterprise Focused Solutions SRL prieš Spitalul Județean de Urgență Alba Iulia*, C-278/14,; ESTT 2013 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje *Belgacom NV prieš Interkommunale voor Teledistributie van het Gewest Antwerpen (INTEGAN) ir kt*. C-221/12.

[13] ESTT 2015 m. gruodžio 17 d. sprendimas sujungtose bylose *Union des syndicats de l'immobilier (UNIS) prieš Ministre du Travail, de l'Emploi et de la Formation professionnelle et du Dialogue social ir Syndicat national des résidences de tourisme (SNRT) ir kt. ir Beaudout Père et Fils SARL prieš Ministre du Travail, de l'Emploi et de la Formation professionnelle et du Dialogue social ir kt*. C-25/14 ir C-26/14; ESTT 2015 m. balandžio 16 d. sprendimas, *SC Enterprise Focused Solutions SRL prieš Spitalul Județean de Urgență Alba Iulia*, C-278/14.

[14] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, C-298/15.

[15] LAT pažymėjo, jog pirkimo objekto svarba, viešojo intereso buvimas nelemia to, jog supaprastintiems pirkimams turi būti taikomos griežtesnės taisyklės, kurios paprastai taikomos tik tarptautiniams pirkimams (*LAT 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-440/2010*).

[16] Mažos vertės pirkimo ribos nustatytos nacionalinėje teisėje ir nėra atskirai reguliuojamos Direktyvos 2014/24/ES.

[17] Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymas Nr. 1S-97 „Dėl Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo".

5 straipsnis. Numatomos pirkimo vertės skaičiavimas

1. **Numatoma pirkimo vertė skaičiuojama imant visas mokėtinas sumas be pridėtinės vertės mokesčio, į ją įtraukiant visas pirkimo sutarčių pasirinkimo ir atnaujinimo galimybes, kurios turi būti aiškiai numatytos pirkimo dokumentuose. Kai perkančioji organizacija numato prizus ir (arba) kitas išmokas kandidatams ar dalyviams, apskaičiuodama numatomą pirkimo vertę, ji turi į tai atsižvelgti. Numatoma pirkimo vertė skaičiuojama tokia, kokia ji yra pirkimo procedūrų pradžioje.**
2. **Kai perkančioji organizacija yra sudaryta iš atskirų padalinių, skaičiuojant numatomą pirkimo vertę atsižvelgiama į bendrą numatomą pirkimo vertę visiems padaliniams. Tačiau jei atskiras perkančiosios organizacijos padalinys savarankiškai atsako už savo pirkimą arba tam tikras to pirkimo kategorijas, numatomo pirkimo vertė gali būti**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

skaičiuojama atskirai tam padaliniui. Atskiru padaliniu, savarankiškai atsakančiu už savo pirkimą arba tam tikras to pirkimo kategorijas, laikomas toks perkančiosios organizacijos padalinys, kuris tenkina visas šias sąlygas:

1) turi įgaliojimus savarankiškai atlikti pirkimus ir priimti sprendimus dėl pirkimų;

2) pirkimams turi atskirą biudžeto eilutę;

3) turi įgaliojimus savarankiškai priimti sprendimus dėl pirkimo sutarčių sudarymo ir mokėjimų pagal tas sutartis iš savo biudžeto eilutės atlikimo.

3. Perkančioji organizacija neturi teisės skaidyti pirkimo, jeigu dėl jo galėtų būti išvengta šiame įstatyme pirkimui nustatytos tvarkos taikymo, išskyrus atvejus, kai tai yra pateisinama dėl šio straipsnio 2 dalyje nustatytų priežasčių.
4. Pasirenkant numatomo pirkimo vertės skaičiavimo būdą negali būti siekiama išvengti šiame įstatyme pirkimui nustatytos tvarkos taikymo.
5. Numatoma pirkimo vertė apskaičiuojama pagal Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą pirkimo vertės apskaičiavimo metodiką.
6. Jeigu prekių ar paslaugų pirkimo sutartys yra reguliaraus pobūdžio arba jas numatyta per tam tikrą laikotarpį atnaujinti, numatoma pirkimo vertė skaičiuojama vienu iš šių būdų:

1) sumuojama bendra faktinė to paties tipo pirkimo sutarčių, sudarytų per pastaruosius 12 mėnesių arba finansinius metus, vertė, pakoreguota (jeigu įmanoma) atsižvelgiant į perkamo kiekio arba vertės pokyčius per 12 mėnesių nuo pradinės pirkimo sutarties sudarymo;

2) sumuojama bendra vertė numatomų to paties tipo pirkimo sutarčių, kurios bus sudaromos per 12 mėnesių nuo pirmojo prekių pristatymo ar paslaugų suteikimo arba per visus finansinius metus, jeigu jie ilgesni kaip 12 mėnesių.

7. Jeigu darbai ar to paties tipo prekės ir paslaugos gali būti perkami sudarant atskiras pirkimo sutartis ar preliminariąsias sutartis atskiroms pirkimo dalims, tai apskaičiuojant numatomą pirkimo vertę atsižvelgiama į visas tokias pirkimo dalis. Kai atliekant pirkimą ketinama sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį kiekvienai pirkimo daliai, vadovaujamasi tomis šio įstatymo nuostatomis, kurios taikytinos atsižvelgiant į bendrą visų pirkimo dalių vertę.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

8. **Neatsižvelgdama į tai, kad numatoma pirkimo vertė yra lygi tarptautinio pirkimo vertės ribai arba ją viršija, perkančioji organizacija turi teisę šio įstatymo nustatyta tvarka atlikti supaprastintus pirkimus toms atskiroms pirkimo dalims, kurių kiekvienos vertė yra mažesnė kaip 80 000 Eur (aštuoniasdešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio) perkant to paties tipo prekes ar paslaugas, 1 000 000 Eur (vienas milijonas eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio) perkant darbus, jeigu bendra tokių pirkimo dalių vertė yra ne didesnė kaip 20 procentų bendros visų pirkimo dalių vertės.**
9. **Neatsižvelgdama į tai, kad numatoma pirkimo vertė yra lygi mažos vertės pirkimo ribai arba ją viršija, perkančioji organizacija turi teisę šio įstatymo nustatyta tvarka atlikti mažos vertės pirkimą toms atskiroms pirkimo dalims, kurių bendra vertė yra mažesnė kaip 58 000 Eur (penkiasdešimt aštuoni tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio) to paties tipo prekių ar paslaugų sutarčių vertės, o perkant darbus – mažesnė kaip 145 000 Eur (šimtas keturiasdešimt penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio).**
10. **Jeigu numatoma pirkimo vertė yra lygi tarptautinio pirkimo vertės ribai arba ją viršija ir perkančioji organizacija pasinaudoja šio straipsnio 8 ir 9 dalyse nustatytomis teisėmis, turi būti užtikrinama, kad bendra pagal šio straipsnio 8 ir 9 dalis atliekamo pirkimo dalių vertė būtų ne didesnė kaip 20 procentų bendros visų pirkimo dalių vertės.**
11. **Apskaičiuojant numatomą darbų pirkimo vertę, įskaitomos ir numatomo darbų atlikimo bei projektavimo (tuo atveju, kai kartu perkamos ir tų darbų projektavimo paslaugos) ir darbams atlikti reikalingų kitų paslaugų ar prekių, kurias rangovui pateikia perkančioji organizacija, numatomos vertės.**
12. **Prekių nuomos, lizingo (finansinės nuomos), pirkimo išsimokėtinai numatoma pirkimo vertė skaičiuojama:**

1) jeigu numatoma sudaryti terminuotą pirkimo sutartį, kurios trukmė yra 12 ar mažiau mėnesių, – bendra numatomos pirkimo sutarties vertė, arba jeigu pirkimo sutarties trukmė yra daugiau kaip 12 mėnesių, – bendra numatomos pirkimo sutarties vertė, įskaitant numatomą likutinę vertę;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2) jeigu numatoma sudaryti neterminuotą pirkimo sutartį arba jeigu abejojama dėl pirkimo sutarties trukmės, pirkimo sutarties mėnesio vertė padauginama iš 48.

13. **Skaičiuojant numatomą paslaugų pirkimo vertę atsižvelgiama:**

1) draudimo paslaugų pirkimo atveju – į draudimo įmokų ar kitokio atlyginimo draudikui vertę;

2) bankų ar kitų finansinių paslaugų pirkimo atveju – į bankui mokamas įmokas, komisinį atlyginimą, palūkanas ir kitokį atlyginimą už paslaugas;

3) projektavimo paslaugų pirkimo atveju – į mokesčius, komisinį atlyginimą ir kitokį atlyginimą už paslaugas;

4) paslaugų pirkimo taikant projekto konkursą, kai su laimėtoju bus sudaroma paslaugos pirkimo sutartis, atveju – į numatomą perkamų paslaugų vertę, įskaitant visus galimus prizus ir (arba) kitas pinigines išmokas dalyviams;

5) paslaugų pirkimo taikant projekto konkursą, kai projekto konkurso laimėtojai ar dalyviai apdovanojami prizais ar kitomis piniginėmis išmokomis, atveju – į bendrą visų prizų ar kitokių piniginių išmokų vertę, įskaitant numatomą vertę paslaugų pirkimo sutarties, kuri vėliau gali būti sudaroma neskelbiamų derybų būdu pagal šio įstatymo 69 straipsnio 4 dalį, jeigu perkančioji organizacija skelbime apie projekto konkursą nurodo, kad tokia pirkimo sutartis bus sudaroma.

14. **Jeigu numatytoje sudaryti paslaugų pirkimo sutartyje nebus nurodoma fiksuota kaina, skaičiuojant pirkimo vertę atsižvelgiama:**

1) terminuotų sutarčių, kurių trukmė yra 48 ar mažiau mėnesių, atveju – į bendrą numatomos sudaryti pirkimo sutarties vertę;

2) neterminuotų sutarčių atveju arba tada, kai numatomos sudaryti pirkimo sutarties trukmė yra daugiau kaip 48 mėnesiai, – į numatomos sudaryti pirkimo sutarties mėnesio vertę, padaugintą iš 48.

15. **Preliminariosios sutarties ar dinaminės pirkimo sistemos taikymo atvejais numatoma pirkimo vertė nustatoma atsižvelgiant į didžiausią numatomą visų per visą preliminariosios sutarties arba dinaminės pirkimo sistemos trukmę numatytų sudaryti pirkimo sutarčių vertę be pridėtinės vertės mokesčio.**

16. **Inovacijų partnerystės sutarties atveju apskaičiuojant numatomą pirkimo vertę atsižvelgiama į mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, kurią numatoma vykdyti**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

per visus inovacijų partnerystės sutarties etapus, taip pat į didžiausias numatomas prekių, paslaugų ar darbų, kuriuos numatoma sukurti ir nusipirkti pagal inovacijų partnerystės sutartį, vertes be pridėtinės vertės mokesčio.

Komentuojamame VPĮ 5 straipsnyje[1] nustatytos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės. Šių taisyklių tikslai:

- įtvirtinti priemones ir metodus nustatyti pirkimo rūšį (tarptautinis ar supaprastintas pirkimas) (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 straipsnio komentarą*);
- įtvirtinti priemones ir metodus apskaičiuoti numatomą pirkimo vertę, kuri yra lyginamasis dydis vertinant neįprastai mažas pasiūlymų kainas (*detaliau žiūrėti VPĮ 57 straipsnio komentarą*) bei per didelę, perkančiosioms organizacijoms nepriimtiną kainą (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punkto komentarą*).

Už viešųjų pirkimų rūšies parinkimo teisėtumą ir teisingumą atsakinga pirkimą vykdanti perkančioji organizacija. Tai reiškia, kad, pasirinkdama pirkimo rūšį, perkančioji organizacija privalo įsitikinti, jog numatoma pirkimo vertė neviršys VPĮ leidžiamos maksimalios supaprastintų pirkimų ribos, t. y. supaprastintiems darbų pirkimams numatoma pirkimo vertė neviršys tarptautinio pirkimo numatomos pirkimo vertės ribos.[2].

Kai yra nustatomas pažeidimas, susijęs su pareigų apskaičiuoti numatomą pirkimo vertę nevykdymu:

- vien tokio pobūdžio pažeidimas, susijęs su pareigų apskaičiuoti pirkimo vertę nevykdymu, nėra pakankamas pagrindas viešojo pirkimo sutartį pripažinti negaliojančia;
- turi būti nustatyta faktinė viešo pirkimo sutarties (vienos ar kelių sutarčių) kaina ir pagal ją sprendžiama dėl perkančiosios organizacijos pasirinkto pirkimo būdo (ir rūšies, pvz., ar tai nėra tarptautinis pirkimas) atitikties VPĮ įtvirtintam teisiniam reguliavimui[3].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė pirkimą apklausos būdu dėl automobilių parkavimo paslaugų teikimo bei sudarė sutartį su apklausos laimėtoju. Už paslaugas turėjo atsiskaityti patys stovėjimo aikštelės naudotojai bei perkančioji organizacija, kiekvieną mėnesį po 1 000 Eur. Po 3 metų buvo nustatyta, kad naudotojai ir perkančioji organizacija kartu už stovėjimą sumokėjo 300 000 Eur

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sumą. Kitas tiekėjas, įvertinęs situaciją, kreipėsi į teismą dėl sutarties pripažinimo neteisėta, kadangi sutarties vertė viršijo ne tik mažos vertės pirkimo , bet taip pat supaprastinto pirkimo ribas ir todėl turėjo būti skelbiamas tarptautinis pirkimas. LAT analogiškoje situacijoje pažymėjo, kad numatoma pirkimo vertė turi būti skaičiuojama įtraukiant ir naudotojų mokamas sumas bei kad tokie VPĮ 5 straipsnio nuostatų pažeidimai vertinami kaip šiurkštūs, laikoma, kad šių nuostatų nesilaikymu neužtikrinama tiekėjų konkurencija[4].

Numatoma pirkimo vertė apskaičiuotina pagal tai, ką gaus tiekėjas, įvykdęs viešo pirkimo sutartį, tiek tiesiogiai iš perkančiosios organizacijos, tiek netiesiogiai, t. y. iš pačios veiklos vykdymo[5], pavyzdžiui, mokėjimus atlieka tiesioginiai paslaugos naudotojai, o perkančioji organizacija padengia tik tą dalį tiekėjo kaštų, kurių nepadengia naudotojų mokėjimai.

Būtina nesutapatinti *numatomos pirkimo vertės*, kuri, kaip minėta, skirta nustatyti pirkimo rūšį ir *maksimalios pirkimui skiriamos lėšų sumos*. Numatoma pirkimo vertė visais atvejais turi būti nustatyta, tačiau maksimali pirkimui skiriama lėšų suma iš anksto gali būti nenustatoma. Gali būti tokių atvejų, kai numatoma pirkimo vertė sutampa su maksimalia pirkimui skiriama lėšų suma, tačiau taip pat perkančioji organizacija gali maksimalią pirkimui skiriamą lėšų sumą nustatyti didesnę[6]. Jeigu maksimali pirkimui skiriama lėšų suma yra didesnė už numatomą pirkimo vertę, tai neturėtų būti tiek didesnė, kad pasikeistų pirkimo rūšis, pavyzdžiui, numatoma pirkimo vertė paslaugoms yra 135 000 Eur (supaprastintas pirkimas), tai galima maksimali pirkimui skiriama lėšų suma negali būti 150 000 Eur, kadangi tokiu atveju pirkimo rūšis pasikeistų iš supaprastinto į tarptautinį pirkimą (*daugiau apie maksimalią pirkimui skiriamą sumą žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punkto komentare*).

Numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės taip pat nustatytos Pirkimo vertės metodikoje. Pirkimo vertės metodikos nuostatos yra įsakmaus pobūdžio ir jomis privalo vadovautis perkančiosios organizacijos.

Perkančioji organizacija numatomą pirkimo vertę gali apskaičiuoti šiais metodais:

- VPĮ 5 straipsnyje nurodytais metodais ir sąlygomis;
- Pirkimo vertės metodikoje nurodytais metodais ir sąlygomis;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- pasitelkiant rinkos tyrimą ir (ar) rinkos konsultacijas (*detaliau žiūrėti VPĮ 27 straipsnio komentarą*);
- atsižvelgiant į perkančiosios organizacijos praeityje sudarytų sutarčių patirtį[7].

1. VPĮ 5 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintos pagrindinės numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės bei sumos, kurios turi būti įtrauktos į numatomą pirkimo vertę.

Numatoma pirkimo vertė yra skaičiuojama iki viešųjų pirkimų procedūrų pradžios, t. y. iki viešojo pirkimo skelbimo publikavimo arba kvietimo pateikti pasiūlymus, kai skelbimas nėra publikuojamas[8].

Numatoma pirkimo vertė turi reikšmės viešojo pirkimo procedūrų metu:

- nustačius, kad visų tiekėjų pasiūlymų kainos viršija nustatytą numatomą pirkimo vertę, jeigu tiekėjų pasiūlymų kainos yra tiek didesnės, jog perkančioji organizacija turi pakeisti pirkimo rūšį (vietoj mažos vertės pirkimo turi vykdyti supaprastintą pirkimą ar vietoj supaprastinto pirkimo turi vykdyti tarptautinės vertės pirkimą), tuomet perkančioji organizacija neturi teisės vykdyti derybų su tiekėjais tam, kad būtų sumažintos pasiūlymų kainos. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi atmesti visų tiekėjų pasiūlymus ir pirkimo procedūras baigiasi (*detaliau žiūrėti VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą*), tuomet vykdomas naujas pirkimas pagal tinkamai pasirinktą rūšį[9].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija (centrinė valdžios institucija) vykdo supaprastintą pirkimą dėl aikštyno žolės priežiūros ir tvarkymo paslaugų bei numatė, kad numatoma pirkimo vertė yra 135 000 Eur (ši suma nebuvo išviešinta). 3 tiekėjai pateikė pasiūlymus pirkime, atitinkamai 145 000 Eur, 150 000 Eur, 175 000 Eur. Visos šios sumos viršijo perkančiosios organizacijos nustatytą numatomą pirkimo vertę ir tarptautinės vertės pirkimų ribą. Perkančioji organizacija tokiu atveju turi nutraukti pirkimą VPĮ 29 straipsnio 3 dalies pagrindu ir vykdyti tarptautinės vertės pirkimą.

- kai tiekėjai pateikia pasiūlymus, kurių kainos yra mažesnės ir būtų galima vykdyti paprasčiau reguliuojamą viešąjį pirkimą[10] (vietoje tarptautinio pirkimo galima vykdyti supaprastintą pirkimą), perkančioji organizacija neturi teisės nutraukti vykdomo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo tik dėl netinkamo pirkimo rūšies pasirinkimo, o jį turi tęsti, kadangi griežtesnių nuostatų (skirtų tarptautinės vertės pirkimams) taikymas viešiesiems pirkimams, kuriems gali būti taikomas paprastesnis reguliavimas (supaprastintiems pirkimams), nepažeidžia VPĮ.

Numatoma pirkimo vertė yra tai, ką perkančioji organizacija teoriškai turi sumokėti pagal sudarytą viešojo pirkimo sutartį (faktinė suma vykdant viešojo pirkimo sutartį nuo perkančiosios organizacijos numatytos pirkimo vertės gali skirtis dėl tiekėjo siūlomos konkurencingesnės kainos, ne viso kiekio įsigijimo ar dėl viešojo pirkimo sutarties pakeitimo). Dydis turi būti tinkamai pagrįstas visomis būsimomis aplinkybėmis:

1) imant visas mokėtinas sumas be PVM. Tai reiškia, kad į numatomą pirkimo vertę turi būti įskaičiuotos visos išlaidos, pavyzdžiui, susijusios su pristatymu, prijungimo, išbandymu ir kt., taip pat turi būti įskaičiuoti visi pagal teisės aktus mokėtini mokesčiai, išskyrus PVM.

Kaip nustatyta Direktyvos 2014/24/ES preambulės 19-ojoje konstatuojamojoje dalyje, apskaičiuojant numatomą pirkimo vertę, būtina atsižvelgti į visas tiekėjo pajamas, tiek gautas iš perkančiosios organizacijos, tiek iš trečiųjų šalių[11], bei prekių (paslaugų, darbų) perdavimą, nuolaidų gavimą ar kitą naudą, kurią gauna tiekėjas už sutarties vykdymą[12].

PVM nėra įskaičiuojamas atsižvelgiant į tai, kad viešuosiuose pirkimuose gali dalyvauti skirtingo statuso tiekėjai, kuriems gali būti netaikomas PVM mokestis, be to, skirtingoms prekėms, paslaugoms ar darbams yra numatomas skirtingo dydžio PVM mokestis, todėl galutinės pasiūlymų kainos gali skirtis dėl šio mokesčio taikymo ir jo dydžio.

2) įtraukiant visas pirkimo sutarčių pasirinkimo ir atnaujinimo galimybes[13], kurios turi būti aiškiai numatytos pirkimo dokumentuose.

VPĮ 89 straipsnyje yra įtvirtinta galimybė iš anksto numatyti viešojo pirkimo sutarties pratęsimą bei pratęsimo sąlygas (*detaliau žiūrėti VPĮ 89 straipsnio komentarą*), todėl perkančioji organizacija, nustatydama numatomą pirkimo vertę, turi atsižvelgti į tai, ar bus įtvirtinta tokia galimybė bei įtraukti sumas, mokėtinas per pratęstą terminą į numatomą pirkimo vertę.

Perkančioji organizacija, nustatydama pirkimo objekto apimtį, pirkimo sąlygose turi teisę nurodyti ne tik tikslų kiekį, tačiau taip pat ir orientacinį kiekį[14] bei teisę įsigyti didesnį ar mažesnį kiekį, priklausomai nuo perkančiosios organizacijos poreikio. Dėl šios aplinkybės perkančioji

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacija, nustatydama numatomą pirkimo vertę, privalo įskaičiuoti visas sumas, t. y. didžiausią galimą įsigyti kiekį.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija nustato, kad ketina įsigyti preliminarų kiekį prekių ir vertina, kad gali būti įsigyjama 15 procentų daugiau arba mažiau prekių negu numatytas preliminarus kiekis. Tokiu atveju numatoma pirkimo vertė turi būti skaičiuojama prie preliminaraus kiekio pridėjus papildomą 15 procentų.

Be to, VPĮ 71 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtinta galimybė papildomai pirkti iš to paties tiekėjo, t. y. nustatyta atnaujinimo galimybė[15] (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 5 dalies komentarą*), todėl ir šių papildomai vykdomų pirkimų vertė turi būti įskaičiuota į numatomą pirkimo vertę.

3) Atsižvelgti į numatomus prizus ir (arba) kitas išmokas kandidatams ar dalyviams[16].

Vykdant projekto konkursą (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 28 dalies bei 74 straipsnio komentarus*) bei konkurencinį dialogą (*detaliau žiūrėti VPĮ 68 straipsnio 4 dalies komentarą*) perkančioji organizacija gali numatyti prizų ar kitų išmokų dalyviams ar kandidatams mokėjimą, todėl šios sumos turi būti įskaičiuotos į numatomą pirkimo vertę.

2. VPĮ 5 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintos taisyklės, taikomos skaičiuojant atskirų perkančiosios organizacijos padalinių numatomas pirkimų vertes.

Bendroji taisyklė – turi būti sumuojamos visų perkančiosios organizacijos padalinių vykdomų viešųjų pirkimų vertės.

Įtvirtinama išimtis, kad, esant VPĮ 5 straipsnio 2 dalyje nurodytoms sąlygoms, gali būti nustatoma atskira perkančiosios organizacijos padalinio atliekamo viešojo pirkimo numatoma pirkimo vertė. Perkančiosios organizacijos padalinys suprantamas kaip pirkimo vykdytojo struktūrinis ar administracinis padalinys (filialas, atstovybė, departamentas, skyrius, biuras, tarnyba, poskyris ir pan.), neturintis atskiro juridinio asmens statuso[17].

Siekiant nesumuoti numatomų pirkimo verčių visiems perkančiosios organizacijos padaliniams, padalinys turi atitikti visas šias sąlygas:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- turi įgaliojimus savarankiškai atlikti pirkimus ir priimti sprendimus dėl pirkimų. Šiuo atveju aplinkybės, kad perkančioji organizacija ir jos padalinys kitais atvejais vykdo bendrus pirkimus ar perkančioji organizacija įsigyja prekių, paslaugų ar darbų padaliniui, gali turėti įtakos sprendžiant dėl šios sąlygos atitikties[18], pavyzdžiui, jeigu perkančioji organizacija paprastai visus metus vykdo viešuosius pirkimus visiems padaliniams, o tik vieną atskirą viešąjį pirkimą nori atlikti pats padalinys, tuomet padalinys nebūtų laikomas atitinkančiu nurodytą sąlygą;
- pirkimams turi atskirą biudžeto eilutę;
- turi įgaliojimus savarankiškai priimti sprendimus dėl pirkimo sutarčių sudarymo ir mokėjimų pagal tas sutartis iš savo biudžeto eilutės atlikimo.

Nustatant, ar atskiras padalinys atitinka pirmiau nurodytas sąlygas, kartu turi būti vadovaujamasi šio padalinio veiklą reglamentuojančiais teisės aktais (įstatymais, nuostatais, veiklos (darbo) reglamentais, pareigybių aprašymais, vidaus tvarkos taisyklėmis ir t. t.) ir kitais dokumentais (įgaliojimais ir t. t.).

Lietuvoje atskirų padalinių, kurie atitiktų VPĮ 5 straipsnio 2 dalies sąlygas, vienas pavyzdžių – savivaldybių seniūnijos.

3. VPĮ 5 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtintas draudimas skaidyti pirkimą, siekiant išvengti VPĮ nustatytos tvarkos taikymo, t. y.:

- skaidyti tarptautinės vertės pirkimus į kelis supaprastintus pirkimus, siekiant išvengti tarptautiniams pirkimams taikomos tvarkos,
- skaidyti supaprastintus pirkimus į mažos vertės pirkimus, siekiant išvengti supaprastintiems pirkimams taikomos tvarkos.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti 5 automobilius, kurių kiekvienam planavo skirti iki 40 000 Eur. Bendra numatoma visų automobilių vertė viršija mažos vertės pirkimo vertės ribas, todėl turi būti vykdomas supaprastintas pirkimas. Tačiau perkančioji organizacija kiekvienam automobiliui nusprendė vykdyti atskirą pirkimą, kurių kiekvienas būtų 40 000 Eur ir būtų vykdomas kaip mažos vertės pirkimas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančioji organizacija negali išskaidyti pirkimo taip, kad būtų vykdomi mažos vertės pirkimai, o turi arba vykdyti bendrą supaprastintą pirkimą, arba atlikti atskirus pirkimus, tačiau jie turi būti vykdomi kaip supaprastinti pirkimai (išskyrus VPĮ 5 straipsnio 9 dalyje numatytą galimybę dalį pirkimų vykdyti kaip mažos vertės pirkimus).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija (sveikatos apsaugos ministerija) trims skirtingoms ligoninėms organizuoja po mobilų rentgenografijos aparatą, kurio kiekvieno vertė po 200 000 Eur. Bendra numatoma visų aparatų vertė viršija tarptautinio pirkimo vertės ribas, todėl turi būti vykdomas tarptautinis pirkimas. Tačiau perkančioji organizacija kiekvienai ligoninei nusprendė vykdyti atskirą pirkimą, kurių kiekvienas būtų 200 000 Eur ir būtų vykdomas kaip supaprastintas pirkimas. Perkančioji organizacija negali išskaidyti pirkimo taip, kad būtų vykdomi supaprastinti pirkimai, o turi arba vykdyti bendrą tarptautinį pirkimą, arba atlikti atskirus pirkimus, tačiau jie turi būti vykdomi kaip tarptautiniai pirkimai (išskyrus VPĮ 5 straipsnio 8 dalyje numatytą galimybę dalį pirkimų vykdyti kaip supaprastintus pirkimus).

Šis draudimas yra viena iš fundamentaliųjų viešųjų pirkimų teisės ir šios srities praktikos taisyklių, kurios nesilaikymas arba pažeidimas yra laikomas šiurkščiu teisės pažeidimu. Nurodyto draudimo nepaisymas lemia absoliutų perkančiosios organizacijos sprendimų, taip pat įgyvendintų pirkimo procedūrų bei sudarytų viešo pirkimo sutarčių neteisėtumą ir negaliojimą. Šiuo teisiniu draudimu yra siekiama užkirsti kelią galimai manipuliacijai taisyklėmis[19].

Išimtis iš draudimo skaidyti – skaidymas leidžiamas, kai atskirus pirkimus vykdo perkančiosios organizacijos padaliniai, atitinkantys nurodytus kriterijus (*detaliau žiūrėti VPĮ 5 straipsnio 2 dalies komentarą*).

VPĮ 5 straipsnio 3 dalis nereiškia draudimo pirkimo objekto skaidyti į dalis (*detaliau žiūrėti VPĮ 28 straipsnio komentarą*), kai numatoma pirkimo vertė nustatoma sumuojant pirkimo objekto dalių vertes.

4. VPĮ 5 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtintas draudimas pasirinkti numatomos vertės skaičiavimo būdą, kuris leistų išvengti VPĮ nustatytos tvarkos taikymo.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

5. VPĮ 5 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtinta, kad numatoma pirkimo vertė apskaičiuojama pagal Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą pirkimo vertės apskaičiavimo metodiką.

Kaip minėta, šiuo metu galioja Pirkimo vertės metodika, kuri privalomai taikoma vykdant viešojo pirkimo procedūras.

6. VPĮ 5 straipsnio 6 dalyje yra reglamentuojamas numatomų pirkimo verčių skaičiavimo būdas, kai prekių ar paslaugų pirkimo sutartys yra reguliaraus pobūdžio arba jas numatyta per tam tikrą laikotarpį atnaujinti.

Reguliaraus pobūdžio sutartis – nuolatiniams perkančiosios organizacijos ir (ar) trečiųjų asmenų poreikiams tenkinti ar įprastinei veiklai vykdyti perkančiosios organizacijos sudaroma pirkimo sutartis. Pavyzdžiui, kanceliarinių prekių, valymo paslaugų ir kitos panašios pirkimo sutartys yra reguliaraus pobūdžio, kadangi tokios prekės ir paslaugos būtinos įprastai veiklai vykdyti. Tuo tarpu medikamentų pirkimo sutartis dažniausiai bus reguliaraus pobūdžio tik ligoninei ar kitai panašią veiklą vykdančiai perkančiajai organizacijai[20], tačiau ne bendrai.

Sutartis, kurią numatyta per tam tikrą laikotarpį atnaujinti – trumpalaikė sutartis dėl to paties tipo prekių ar paslaugų, kuri gali būti pakartotinai (iš naujo) sudaroma esant kelių mėnesių tarpui tarp atskirų sutarčių ar netgi nesant laiko tarpui, t. y. iš karto viena po kitos[21].

To paties tipo prekės, paslaugos ir darbai[22] nustatomi pagal BVPŽ kodo pirmus tris skaitmenis (*detaliau apie BVPŽ žiūrėti VPĮ 3 straipsnio komentarą*).

Pavyzdys

BVPŽ kodas 77100000-1 – Žemės ūkio paslaugos; BVPŽ kodas 77200000-2 – Miškininkystės paslaugos nelaikytinos to paties tipo paslaugomis, kadangi paskutinis skaitmuo yra skirtingas. Tuo tarpu BVPŽ kodas 77210000-5 – Medienos ruošos paslaugos ir BVPŽ kodas 77220000-8 – Medienos impregnavimo paslaugos gali būti laikomos to paties tipo paslaugomis, kadangi skiriasi tik keturtas BVPŽ kodo skaitmuo.

Numatomų pirkimo verčių skaičiavimo, kai prekių ar paslaugų pirkimo sutartys yra reguliaraus pobūdžio arba jas numatyta per tam tikrą laikotarpį atnaujinti, du metodai:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

<table>
<tr><td>Retroaktyviai</td><td rowspan="4">Sumuojama bendra numatomų to patiės tipo pirkimo sutarčių, kurios bus sudaromos per 12 mėnesių nuo pirmojo prekių pristatymo ar paslaugų suteikimo arba per visus finansinius metus, jeigu jie ilgesni kaip 12 mėnesių, vertė.</td></tr>
<tr><td>Sumuojama bendra faktinė to paties tipo pirkimo sutarčių, sudarytų per pastaruosius 12 mėnesių arba finansinius metus, vertė, pakoreguota (jeigu įmanoma) atsižvelgiant į perkamo kiekio arba vertės pokyčius per 12 mėnesių nuo pradinės pirkimo sutarties sudarymo.</td></tr>
<tr><td>Taip skaičiuojant numatomą pirkimo vertę, turi būti atsižvelgiama į:
1. pirkimo kiekio pokyčius (perkančioji organizacija turi nustatyti koks konkretus kiekis yra reikalingas einamaisiais metais);</td></tr>
<tr><td>2. pirkimo objekto kainos pokyčius (perkančioji organizacija turi nustatyti, ar perkamo objekto kaina rinkoje nepasikeitė, pavyzdžiui, dėl darbuotojų darbo užmokesčio pokyčių ar kitų rinkos elementų).</td></tr>
</table>

Retroaktyvaus metodo pavyzdys

Perkančioji organizacija prieš 11 mėnesių sudarė vienerių metų trukmės kanceliarinių prekių pirkimo sutartį už 12 000 Eur be PVM. Šiuo konkrečiu metu perkančioji organizacija taip pat ketina įsigyti kanceliarinių prekių, tačiau jų reikia bent 12 procentų daugiau negu buvo įsigyta ankstesnė sutartimi. Atsižvelgiant į tai, kad numatomas reikiamų prekių padidėjimas, tai numatoma pirkimo vertė 12 000 Eur be PVM + 12 000 x 12 proc., t. y. 13 440 Eur be PVM.

Perspektyvaus metodo pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Jeigu perkančioji organizacija suplanavo, kad pirmasis per finansinius metus biuro baldų pirkimas bus pradėtas kovo 1 d., o pagal šio pirkimo pagrindu sudarytą pirkimo sutartį pirmasis prekių pristatymas numatomas gegužės 1 d., skaičiuodamas biuro baldų prekių pirkimo vertę, jis turi sudėti visų nuo gegužės 1 d. iki kitų metų gegužės 1 d. numatomų sudaryti baldų pirkimo sutarčių vertes, įskaitant ir numatomos pirkimo sutarties, kurios pagrindu pirmą kartą pristatomi baldai, vertę. Antrojo pirkimo procedūras per tuos pačius finansinius metus perkančioji organizacija numato pradėti rugpjūčio 1 d., o pirmasis pagal šio pirkimo pagrindu sudarytą pirkimo sutartį prekių pristatymo terminas numatomas spalio 1 d. Tokiu atveju antrojo pirkimo procedūrų pradžioje, skaičiuodama biuro baldų prekių pirkimo vertę, perkančioji organizacija turi sudėti visų nuo spalio 1 d. iki kitų metų spalio 1 d. numatomų sudaryti baldų pirkimo sutarčių vertes, įskaitant ir numatomos pirkimo sutarties, kurios pagrindu pirmą kartą pristatomi baldai, vertę[23].

Išimtys iš nurodytos taisyklės dėl to paties tipo prekių, paslaugų ar darbų:

1) paslaugų teikimo sritys nėra identiškos ar panašios;

2) tokių paslaugų įprastai neteikia vienas tiekėjas (atsižvelgiama į tiekėjo specializaciją ir suinteresuotumą atitinkamoje veikloje)[24].

Pavyzdys

Nors BVPŽ kodas 92350000-9 – Azartinių lošimų ir lažybų organizavimo paslaugos bei BVPŽ kodas 92360000-2 – Pirotechninės paslaugos pirmi trys BVPŽ skaitmenys sutampa, atsižvelgiant į tai, kad šių paslaugų teikimo sritis yra skirtinga, joms teikti reikalingos skirtingos licencijos, šios paslaugos nelaikytinos to paties tipo paslaugomis. Taip pat šių paslaugų neteikia vienas ūkio subjektas, todėl nurodytos paslaugos nelaikytinos to paties tipo paslaugomis ir dėl šios priežasties.

7. VPĮ 5 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtintos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės tais atvejais, kai darbai ar to paties tipo prekės ir paslaugos gali būti perkami sudarant atskiras pirkimo sutartis ar preliminariąsias sutartis atskiroms pirkimo dalims[25].

Jeigu pirkimo objektas yra skaidomas į pirkimo dalis (arba atskirus pirkimus) (*detaliau žiūrėti VPĮ 28 straipsnio komentarą*), tai numatoma pirkimo vertė skaičiuojama ne atskirai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kiekvienai daliai, bet kartu visų dalių (ar visų atskirų pirkimų).[26] Ši taisyklė nepriklauso nuo to, ar sudaroma viešojo pirkimo sutartis (pagrindinė sutartis) ar preliminarioji sutartis, taip pat nereikšminga, į kelias pirkimo dalis yra suskaidytas pirkimas.

Šis reguliavimas neturi būti suprantamas kaip ribojimas skaidyti pirkimą į dalis ar sudaryti atskiras viešojo pirkimo sutartis, o tik reguliuoja numatomos vertės ribas, kiek tai susiję su pirkimo rūšies pasirinkimu, t. y. tai bus tarptautinės vertės pirkimas (-ai) ar supaprastintas (-i) pirkimas (-ai).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija organizuoja pastato modernizavimo viešąjį pirkimą, kuris yra išskaidytas į 4 atskiras pirkimo dalis: darbo projekto parengimas; rekonstravimo darbai, įrenginio įsigijimas ir sumontavimas, baldų įsigijimas ir sumontavimas. Perkančioji organizacija, skaičiuodama numatomą pirkimo vertę, turi susumuoti visų šių atskirų pirkimo dalių vertes.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija organizuoja degalų įsigijimo iš degalinių visoje Lietuvos teritorijoje pirkimą, kuris yra suskaidytas į 60 pirkimo dalių pagal savivaldybių teritorijas. Perkančioji organizacija, skaičiuodama numatomą pirkimo vertę, turi susumuoti visose teritorijose numatomų įsigyti degalų vertes.

8. VPĮ 5 straipsnio 8 dalyje nustatyta numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės išimtis, kai perkančioji organizacija gali vykdyti supaprastintus pirkimus, nors pagal bendrąsias normas jai reikėtų vykdyti tarptautinį pirkimą.

Išimties taikymas galimas, esant šioms sąlygoms[27]:

1) numatoma pirkimo vertė yra lygi tarptautinio pirkimo vertės ribai arba ją viršija;

2) perkančioji organizacija siekia atskirti dalį tarptautinio pirkimo bei vieną ar kelis pirkimus vykdyti supaprastinto pirkimo būdu;

3) supaprastinto pirkimo, kurį perkančioji organizacija ketina vykdyti, numatoma pirkimo vertė prekėms ir paslaugoms yra mažesnė kaip 80 000 Eur be PVM, o perkant darbus – 1 000 000 Eur be PVM[28];

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4) bendra tokių supaprastintų pirkimų vertė yra ne didesnė kaip 20 procentų tarptautinio pirkimo vertės.

Kitaip sakant, perkančioji organizacija turi teisę vykdyti dalį darbų, paslaugų ar prekių pirkimų pagal supaprastintų pirkimų taisykles, nors jie turėtų būti vykdomi kaip tarptautiniai pirkimai.

Pavyzdys

Bendra atliekų tvarkymo paslaugų numatoma vertė yra 1 500 000 Eur be PVM, todėl perkančioji organizacija turi teisę atskirai pagal supaprastintų pirkimų taisykles vykdyti 3 pirkimus, kurių kiekvieno vertė 75 000 Eur be PVM, kadangi kiekvieno iš jų vertė neviršija 80 000 Eur be PVM, ir kartu (3 × 75 000 Eur be PVM) suma neviršija 20 procentų nuo bendros numatomos vertės (1 500 000 Eur be PVM), t. y. šiuo atveju sudaro 5 procentus[29].

Dalies pirkimo objekto išskyrimas ir supaprastinto pirkimo vykdymas nėra ribojamas laiko, t. y. gali būti vykdomas prieš ir po bendro tarptautinės vertės pirkimo procedūrų.

VPT yra parengusi ir išviešinusi mokomąją skaičiuoklę[30], kuri taikoma VPĮ 5 straipsnio 8-10 dalių atveju.

9. VPĮ 5 straipsnio 9 dalyje yra reglamentuojama numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės išimtis, kai perkančioji organizacija gali vykdyti supaprastintus pirkimus.

Išimties taikymas galimas, esant šioms sąlygoms:

1) numatoma pirkimo vertė yra lygi mažos vertės pirkimo vertės ribai arba ją viršija, t. y. gali būti mažos vertės pirkimo, supaprastinto pirkimo ar tarptautinio pirkimo vertės ribos;

2) perkančioji organizacija siekia atskirti dalį pirkimo bei vieną ar kelis pirkimus vykdyti mažos vertės pirkimo būdu;

3) bendra tokių mažos vertės pirkimų numatoma vertė yra mažesnė kaip 58 000 Eur be PVM to paties tipo prekių ar paslaugų sutarčių vertės (*detaliau dėl to paties tipo prekių ar paslaugų sampratos žiūrėti VPĮ 5 straipsnio 6 dalies komentarą*), o perkant darbus – mažesnė kaip 145 000 Eur be PVM.

4) yra taikoma 20 procentų bendros visų pirkimų dalių ir numatomos pirkimo vertės riba (*detaliau žiūrėti VPĮ 5 straipsnio 8 dalies bei 10 komentarą*). Tai reiškia, kad mažos vertės

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimas, kurį perkančioji organizacija siekia atlikti atskirai pagal mažos vertės pirkimų taisykles, negali būti brangesnis negu vienas penktadalis supaprastinto ar tarptautinio pirkimo vertės.

Pavyzdys

Ligoninė planuoja įsigyti reagentų, tačiau dėl reagentų galiojimo laiko ir tyrimų netolygaus pasiskirstymo per metus ligoninė nori išskaidyti reagentų įsigijimą į keturis atskirus pirkimus ir per einamuosius finansinius metus sudaryti keturias atskiras sutartis, kurių vienos numatoma vertė yra 150 000 Eur be PVM, dviejų – po 10 000 Eur be PVM, o ketvirtosios – 3 000 Eur be PVM. Vadovaujantis VPĮ 5 straipsnio reguliavimu (detaliau žiūrėti VPĮ 5 straipsnio 6 dalies komentarą), sutarčių vertės turi būti sumuojamos ir bendra pirkimo vertė yra 173 000 Eur be PVM (150 000 + 10 000 + 10 000 + 3 000), kuri viršija tarptautinio pirkimo vertės ribą. Šiuo atveju perkančioji organizacija mažos vertės pirkimų galėtų atlikti ne daugiau kaip už 58 000 Eur be PVM, bet taip pat neviršyti 20 proc. ribos (34 600 Eur be PVM), kitaip sakant abu pirkimus, kurie yra po 10 000 Eur bei 3 000 Eur vertės pirkimą (10 000 + 10 000 + 3 000 = 23 000 Eur), o pirkimas, kuriam planuota 150 000 Eur be PVM, turi būti vykdomas kaip tarptautinės vertės pirkimas.

10. VPĮ 5 straipsnio 10 dalyje yra nustatytos VPĮ 5 straipsnio 8 ir 9 dalių normų taikymo kartu taisyklės, t. y. perkančiosios organizacijos veiksmai, kai siekiama vykdyti tiek mažos vertės, tiek supaprastintus pirkimus, nors pagal bendrąsias normas jai reikėtų vykdyti tarptautinį pirkimą.

VPĮ 5 straipsnio 8 ir 9 dalyse nurodytos išimtys, kuomet perkančioji organizacija turi teisę atlikti supaprastintus pirkimus ar mažos vertės pirkimo atskiroms pirkimo dalims ir atskiriems pirkimams:

- kai pirkimo vertė lygi tarptautinio pirkimo vertės ribai arba ją viršija (VPĮ 5 straipsnio 8 dalis);
- kai pirkimo vertė lygi mažos vertės pirkimo vertės ribai arba ją viršija, įskaitant supaprastintus ir tarptautinius pirkimus (VPĮ 5 straipsnio 9 dalis).

VPĮ 5 straipsnio 10 dalyje įtvirtintas reguliavimas, kai perkančioji organizacija nori vykdyti ir supaprastintą pirkimą, ir mažos vertės pirkimą, o šių abiejų rūšių numatoma pirkimo vertė negali viršyti 20 procentų bendros visų pirkimo dalių vertės.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdys

Perkančioji organizacija planuoja įsigyti to paties tipo prekių, tačiau nori išskaidyti šį prekių pirkimą į keturis atskirus pirkimus ir per einamuosius finansinius metus sudaryti keturias atskiras to paties tipo reguliaraus pobūdžio prekių pirkimo sutartis, kurių pirmosios numatomoji vertė yra 30 000 Eur be PVM, antrosios ir trečiosios – po 70 000 Eur be PVM, ketvirtosios – 650 000 Eur be PVM. Vadovaujantis VPĮ 5 straipsnio reguliavimu (detaliau žiūrėti VPĮ 5 straipsnio 6 dalies komentarą), šių pirkimo sutarčių vertės turi būti sumuojamos ir bendra pirkimo vertė yra 820 000 Eur be PVM (30 000 + 70 000 + 70 000 + 650 000), ji viršija tarptautinio pirkimo vertės ribą. Šiuo atveju perkančioji organizacija supaprastintų ir mažos vertės pirkimų galėtų atlikti ne daugiau kaip už 164 000 Eur be PVM (skaičiuojama 20 procentų nuo 820 000 Eur be PVM, ir įvertinamos sąlygos, kad mažos vertės pirkimų bendra vertė negali viršyti 58 000 Eur be PVM, o kiekvieno supaprastinto pirkimo dalies vertė negali viršyti 80 000 Eur be PVM). Pirmasis pirkimas, kuriam planuota 30 000 Eur be PVM, galėtų būti laikomas mažos vertės supaprastintu pirkimu, antrasis – supaprastintu ne mažos vertės, o trečiasis ir ketvirtasis – tarptautiniu (jeigu perkančioji organizacija ir trečiąjį pirkimą vykdytų kaip supaprastintą, būtų viršijama 20 procentų riba, nebent perkančioji organizacija skaidytų ir šiuos pirkimus). Pastebime, kad nagrinėjamu atveju perkančioji organizacija antrąjį ir trečiąjį pirkimą galėtų vykdyti kaip supaprastintus pirkimus, tačiau tokiu atveju pirmąjį pirkimą, kuriam suplanuota 30 000 Eur be PVM, turėtų vykdyti kaip tarptautinės vertės pirkimą[31]

11. VPĮ 5 straipsnio 11 dalyje numatyta, kad apskaičiuojant numatomą *darbų* pirkimo vertę, įskaitomos paslaugų ar prekių, kurias rangovui pateikia perkančioji organizacija, numatomos vertės. Kitaip sakant, aptariamu atveju ne tiekėjas teikia prekes ar paslaugas perkančiajai organizacijai, o atvirkščiai – perkančioji organizacija teikia prekes ar paslaugas tiekėjui, tam, kad pastarasis įvykdytų darbus.

Šio metodo taikymo sąlygos:

1) perkančioji organizacija iš tiekėjų perka darbus (darbai gali būti perkami su projektavimo paslaugomis, išskyrus kai taikomos VPĮ 28 straipsnio 3 dalies normos (*detaliau žiūrėti VPĮ 28 straipsnio 3 dalies komentarą*);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2) darbams atlikti yra reikalingos susijusios paslaugos ar prekės;

3) darbams atlikti reikalingas susijusias paslaugas ar prekes siūlo ne tiekėjas pasiūlyme, o perkančioji organizacija, pavyzdžiui, perkančioji organizacija pateikia kranus statybos darbams atlikti. Nėra svarbu tai, ar perkančioji organizacija įsigijo prekes ar paslaugas viešųjų pirkimų procedūrų pagrindu ar kitais pagrindais.

Numatomos pirkimo vertės skaičiavimas atliekamas, sudedant:

1) tiekėjo pasiūlymo kainą;

2) perkančiosios organizacijos teikiamų paslaugų ar prekių vertę. Į numatomą pirkimo vertę turi būti įskaičiuotos įrangos nuomos kainos, o ne įrangos įsigijimo kainos. Tačiau, jeigu prekių naudojimo terminas yra trumpesnis nei darbų sutarties terminas, tuomet turi būti įskaičiuota prekių įsigijimo kaina (pavyzdžiui, medžiagų, skirtų statybos darbams, tokių kaip statybiniai blokeliai, silikoniniai klijai ar pan., perdavimas rangovui)[32].

12. VPĮ 5 straipsnio 12 dalyje yra reglamentuojamos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės tais atvejais, kai vykdomas prekių nuomos, finansinės nuomos (lizingo), pirkimo išsimokėtinai pirkimas.

Prekių nuomos, finansinės nuomos (lizingo), pirkimo išsimokėtinai pirkimams taikomos skirtingos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės, kadangi šių pirkimo sutarčių vertės paprastai būna aukštesnės dėl finansavimo kaštų.

Prekių nuomos sutartys reguliuojamos CK 6 knygos XXVIII skyriuje.

Finansinė nuoma (lizingas) reguliuojama CK 6 knygos XXX skyriuje.

Pirkimo išsimokėtinai sutartys reguliuojamos CK 6 knygos XXIII skyriaus 10 skirsnyje.

Prekių nuomos, lizingo (finansinės nuomos), pirkimo išsimokėtinai numatoma pirkimo vertė skaičiuojama:

1) jeigu numatoma sudaryti terminuotą pirkimo sutartį, kurios trukmė yra 12 ar mažiau mėnesių – atsižvelgiant į bendrą numatomos pirkimo sutarties vertę (likutinė vertė į numatomos pirkimo sutarties vertę turi būti įtraukiama tik tuo atveju, jeigu prekes planuojama išpirkti);

2) jeigu pirkimo sutarties trukmė yra daugiau kaip 12 mėnesių – atsižvelgiant į bendrą numatomos pirkimo sutarties vertę, įskaitant numatomą likutinę vertę. Likutinė vertė – suma, gauta iš pirkimo objekto savikainos atėmus amortizacijos (nusidėvėjimo) sumą per visą pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

objekto naudojimo laiką, pridėjus visus šio pirkimo objekto vertės padidėjimus ir atėmus visus jos sumažėjimus[33]. Likutinė vertė į numatomos pirkimo sutarties vertę turi būti įtraukiama nepriklausomai nuo to, ar prekes planuojama išpirkti;

3) jeigu numatoma sudaryti neterminuotą pirkimo sutartį arba jeigu abejojama dėl pirkimo sutarties trukmės – atsižvelgiant į pirkimo sutarties mėnesio vertę, padaugintą iš 48.

Pavyzdys

Savivaldybės administracija siekia įsigyti žemagrindžius autobusus ir troleibusus finansinio lizingo būdu bei jų priežiūros paslaugas, kai žemagrindžių autobusų ir troleibusų perdavimo savivaldybės administracijai terminas – 24 mėn. Numatomas lizingo laikotarpis – 5 metai, pradinė įmoka – 15 procentų visų žemagrindžių autobusų ir troleibusų kainos, palūkanų norma – fiksuota visą lizingo sutarties galiojimo laikotarpį, lizingo mėnesio įmokos apskaičiavimo metodas – linijinis, lizingo sutarties sudarymo mokestis netaikomas. Savivaldybė šiuo atveju turi įskaičiuoti visus mokėjimus, t. y. 15 procentų pradinį įnašą, 85 procentų kasmėnesinius mokėjimus, palūkanas, kurios pagal linijinį būdą skaičiuojamos nuo likusios mokėjimo sumos (palūkanų procentas nesikeičia), likutinę žemagrindžių autobusų ir troleibusų vertę po 5 metų termino, kadangi pirkimo sutarties trukmė yra ilgesnė nei 12 mėn.

13. VPĮ 5 straipsnio 13 dalyje yra sureguliuotos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės tais atvejais, kai vykdomas specifinių paslaugų: draudimo paslaugų; bankų ar kitų finansinių paslaugų, projektavimo paslaugų, paslaugų pirkimo po projekto konkurso, pirkimas.

VPĮ 5 straipsnio 13 dalyje nurodytos atskiros paslaugos tarpusavyje nesusijusios, tačiau joms visoms taikomos kitos nei įprastinės numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės, t. y.:

1) draudimo paslaugos bei bankų ar kitos finansinės paslaugos yra susijusios su tuo, kad sukuria finansinę naudą perkančiajai organizacijai, kuri viršija atliekamus mokėjimus. Šiuo atveju, skaičiuojant numatomą pirkimo vertę, atsižvelgiama į tiekėjui mokamas sumas, tačiau ne į paslaugų vertę:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- pirkdama draudimo paslaugas, perkančioji organizacija atsižvelgia į draudimo įmokų ar kitokio atlyginimo draudikui (administraciniai kaštai ir kt.) vertę. Į numatomą pirkimo vertę neįskaičiuojama draudimo suma, franšizė, draudiko rizikos[34];
- pirkdama bankų ar kitas finansines paslaugas, perkančioji organizacija atsižvelgia į bankui mokamas įmokas, komisinį atlyginimą, palūkanas ir kitokį atlyginimą už paslaugas (pavyzdžiui, finansinius patarimus)[35].

2) projektavimo paslaugų pirkimų specifika – intelektinės nuosavybės teisių perdavimas. Skaičiuojant numatomą pirkimo vertę šioms paslaugoms, turi būti atsižvelgta į mokesčius, komisinį atlyginimą ir kitokį atlyginimą už paslaugas, mokamą projektuotojui.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo ypatingos kategorijos statinio tik techninio projekto parengimo paslaugų pirkimą. Darbo projektą ketinama įsigyti kartu su rangos darbais. Atsižvelgiant į tai, kad techninis projektas yra autorių teisių objektas, perkančioji organizacija sutarties projekte įtraukė sąlygas, kad techninio projekto rengėjas turi perduoti perkančiajai organizacijai techninio projekto turtines teises, įskaitant teisę pagal šį techninį projektą rengti darbo projektą atskiram subjektui. Turtinių teisių perleidimo kaina tiekėjai turi nurodyti atskirai pasiūlymo A formoje. Taigi, perkančioji organizacija, nustatydama turtinių teisių perleidimo sąlygas bei numatydama apmokėjimą už tokį perleidimą, turi į numatomą pirkimo vertę įskaičiuoti galimą turtinių teisių perleidimo kainą.

3) Komentuojamo VPĮ 5 straipsnio 13 dalies 4-5 punktuose nurodoma pirkimų vertės skaičiavimo specifika, susijusi su projekto konkurso procedūromis (*detaliau apie projekto konkurso procedūrą žiūrėti VPĮ 76-77 straipsnių komentarą*), kai:

- po projekto konkurso iš karto sudaroma paslaugų sutartis ir skiriami prizai;
- po projekto konkurso yra vykdomos neskelbiamos derybos ir skiriami prizai.

Abiem nurodytais atvejais, kaip ir įtvirtinta VPĮ 5 straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 5 straipsnio 1 dalies komentarą*), į numatomą projekto konkurso vertę turi būti įskaičiuotos prizų ar premijų vertės.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Taip pat skaičiuojant projekto konkurso procedūroms numatomą vertę, turi būti įvertinama, kokia bus sutarties, kuri bus sudaroma kaip projekto konkurso rezultatas, vertė.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo projekto konkursą dėl naujo pastato projektinių sprendinių parengimo, kuriame numatyta, jog pirmų trijų vietų tiekėjams bus skiriami prizai:

I vieta – 15 000 Eur;

II vieta – 10 000 Eur;

III vieta – 7 000 Eur.

Po projekto konkurso procedūrų perkančioji organizacija vykdys neskelbiamas derybas su visais trimis tiekėjais, kuriems skirtos 1-3 vietos, dėl techninio projekto parengimo ir projekto vykdymo priežiūros. Perkančioji organizacija sistemoje Sistela apskaičiavo, kad techninio projekto parengimo ir projekto vykdymo priežiūros paslaugų vertė turėtų neviršyti 122 000 Eur. Perkančioji organizacija nustatydama projekto konkurso numatomą vertę turi susumuoti 15 000 +10 000 + 7 000 + 122 000 Eur vertes, t. y. numatoma pirkimo vertė būtų 154 000 Eur (atitinkamai turėtų būti vykdomas tarptautinės vertės pirkimas, jeigu projekto konkursą vykdo centrinės valdžios perkančioji organizacija).

14. Komentuojamo VPĮ 5 straipsnio 14 dalyje yra įtvirtintos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės tais atvejais, kai nebus taikoma fiksuotos kainos kainodara. Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos, patvirtintos VPT direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-95 (toliau – Kainodaros metodika), reguliuojami galimi kainodaros variantai, įskaitant fiksuoto įkainio, kintamojo įkainio, išlaidų atlyginimo kainodarą, kai perkančioji organizacija nežino tikslaus įsigyjamų objektų kiekio[36].

Taigi, perkančioji organizacija, inicijuodama viešąjį pirkimą, gali objektyviai nežinoti galutinio rezultato bei konkrečios sumos, kurią galutinai sumokės viešojo pirkimo sutarties tiekėjui[37]. Bet kuriuo atveju perkančioji organizacija, siekdama numatomos vertės apskaičiavimo tikslų, privalo iki pirkimo procedūrų pradžios nustatyti numatomą pirkimo vertę (*numatomos pirkimo vertės tikslas detaliau nurodytas VPĮ 5 straipsnio komentaro pradžioje*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 5 straipsnio 14 dalies taisyklės taikomos tik paslaugų, kai nėra galimybės nustatyti bendros paslaugų vertės per visą sutarties vykdymo laikotarpį, pirkimams. Šios taisyklės turi būti aiškinamos siaurai, turi būti įvertinta, ar tikrai perkančioji organizacija negali nustatyti paslaugų kiekio, siekiamo tikslus rezultato ar kito objektyvaus mato, pagal kurį galima tiksliai apskaičiuoti numatomą pirkimo vertę.

Pavyzdys

Jeigu perkančioji organizacija, sudarydama 3 metų paslaugų sutartį, jau iš anksto žino konkrečią tiekėjams mokėtiną sumą, tokiu atveju numatoma pirkimo vertė turėtų būti nurodyta suma ir neturi būti taikoma mėnesinės sumos sandauga su 48 mėnesiais.

Pavyzdys

Jeigu perkančioji organizacija konkurso sąlygose nurodo, kad sutartis sudaroma 1 metų terminui su galimybe ją pratęsti 2 kartus po 1 metus, perkančioji organizacija privalo į numatomą pirkimo vertę įskaičiuoti visus pirkimo sutarties pratęsimus.

VPĮ 5 straipsnio 14 dalyje įtvirtintos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės, taikomos terminuotoms ir neterminuotoms sutartims:

1) terminuotų sutarčių, kurių trukmė yra 48 ar mažiau mėnesių, atveju perkančioji organizacija atsižvelgia į bendrą numatomos sudaryti pirkimo sutarties vertę;

2) neterminuotų sutarčių atveju arba tada, kai numatomos sudaryti pirkimo sutarties trukmė yra daugiau kaip 48 mėnesiai, perkančioji organizacija atsižvelgia į numatomos sudaryti pirkimo sutarties mėnesio vertę, padaugintą iš 48.

VPĮ 5 straipsnio 14 dalyje nėra reguliuojama, kokiu būdu turi būti nustatyta mėnesio vertė, todėl tai pasirenka perkančioji organizacija pagal paslaugų specifiką.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti informacinės sistemos palaikymo paslaugas 48 mėnesių laikotarpiui, kurių poreikis ir kiekis kiekvieną mėnesį skiriasi, priklausomai nuo gedimų poreikio, atnaujinimų skaičiaus. Tokiu atveju perkančioji organizacija skaičiuodama numatomą pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vertę, turi skaičiuoti mėnesinio atlygio dydį 48 mėn. nepaisant to, jog ne visus 48 mėnesius bus teikiamos paslaugos.

15. VPĮ 5 straipsnio 15 dalyje yra įtvirtintos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės preliminariosios sutarties (*detaliau apie preliminarias sutartis žiūrėti VPĮ 78 straipsnio komentarą*) ar dinaminės pirkimo sistemos (*detaliau apie dinaminę pirkimo sistemą žiūrėti VPĮ 79 straipsnio komentarą*) taikymo atvejais.

Preliminarios sutarties ir dinaminės pirkimo sistemos specifika yra ta, kad tai daugiau yra pirkimo priemonė, o ne standartinė viešojo pirkimo sutartis[38]. Tiek preliminarios sutarties, tiek dinaminės pirkimo sistemos pagrindu perkančiosios organizacijos iš jau atrinktų tiekėjų pasirenka konkretų tiekėją, kuris teiks konkrečias paslaugas, prekes ar darbus.

Kitaip sakant, preliminarios sutarties ar dinaminės pirkimo sistemos yra pirmasis, tarpinis etapas, jos yra skirtos atrinkti tik kompetentingus tiekėjus, kurie geba įvykdyti nurodyto pobūdžio sutartis ir yra pasirengę ateityje jas sudaryti ir įvykdyti. Būtent antrajame etape yra detalizuojamas ir konkretizuojamas perkančiosios organizacijos poreikis, paslaugų, prekių ar darbų kiekis ir kiti reikalavimai, ir tik tada galima nustatyti tikslią numatomą pirkimo vertę. Perkančioji organizacija, sudarydama preliminarią sutartį ar dinaminę pirkimo sistemą, objektyviai gali nežinoti konkretaus kiekio objektų, kurie bus įsigyjami.

Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija, nustatydama numatomą pirkimo vertę, turi įvertinti didžiausią numatomą visų per visą preliminariosios sutarties arba dinaminės pirkimo sistemos trukmę numatytų sudaryti pirkimo sutarčių vertę. Kitaip sakant, turi būti sudedamos visų sutarčių vertės[39]. Tai atitinka ir VPĮ 5 straipsnio 1 dalies reguliavimą, pagal kurį turi būti įskaičiuoti visi sutarties atnaujinimai ir pratęsimai (*detaliau žiūrėti VPĮ 5 straipsnio 1 dalies komentarą*).

Pavyzdys

Universitetas ES finansavimo periode nuo 2021 m. iki 2024 m. planuoja gauti iki 2 000 000 Eur finansavimą savo turimų pastatų renovacijai, kurios tikslas – užtikrinti atsinaujinančios energijos panaudojimą. ES finansavimas bus gaunamas dalimis, kurių dydžio universitetas dar nežino. Universitetas ir pats ketina finansuoti dalį renovacijos darbų. Universitetas įvertino, jog turi 220 pastatų visoje Lietuvoje, kuriems reikalinga renovacija. Renovacijai bendrai reikalinga suma –

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3 000 000 Eur. Įvertinęs visas aplinkybes, universitetas ketina skelbti viešąjį pirkimą, kurio pagrindu bus sudaryta renovacijos darbų preliminari sutartis, o pagrindines sutartis universitetas sudarys, jei ir (arba) kai bus gaunama ES finansavimo dalis ir paskirtas universiteto finansavimas. Atsižvelgiant į pirmiau nurodytas aplinkybes, universitetas turi įvertinti visiems pastatams renovuoti reikalingą sumą (3 000 000 Eur) nepaisant to, kad dalies renovacijos galiausiai nevykdys dėl, pavyzdžiui, negautos ES finansavimo dalies, pastatų pardavimo ar kitų priežasčių, kurios nėra žinomos pirkimo vykdymo metu.

16. VPĮ 5 straipsnio 16 dalimi yra reguliuojamos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės inovacijų partnerystės (*detaliau apie inovacijų partnerystę žiūrėti VPĮ 73-75 straipsnių komentarą*) sutarties atveju.

Inovacijų partnerystės pirkimo būdas išsiskiria tuo, kad perkančioji organizacija siekia įsigyti inovatyvią prekę, paslaugą ar darbus, t. y. tokį objektą, kuris rinkoje dar nėra siūlomas ir turės būti sukurtas sutarties vykdymo metu. Inovacijų partnerystės procedūros nepasibaigia pasirašius inovacijų partnerystės sutartį, kadangi sutarties vykdymo metu (etapais) gali būti mažinamas tiekėjų skaičius ir mokėjimai atliekami už kiekvieną etapą, nepaisant to, kad ne visi tiekėjai pateikia galutinį rezultatą – inovatyvią prekę, paslaugą ar darbus.

Taigi, inovacijų partnerystės atveju numatomą pirkimo vertę sudaro ne tik galutinio rezultato įsigijimo kaštai, bet ir mokslinių tyrimų ir inovacijų kaštai. Įstatymų leidėjas nurodo, kad apskaičiuojant inovacijų partnerystės pagrindu sudaromos viešo pirkimo sutarties vertę, reikia įskaičiuoti ir visą finansavimą, kuris perkančiosios organizacijos bus skiriamas moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai. Pavyzdžiui, apskaičiuojant komentuojamą vertę, turi būti įskaičiuojama sukurtos prekės, paslaugų ar darbų gerinimo ir tobulinimo kaina, bet kokios kitos išlaidos, kurios bus reikalingos ir patiriamos visais inovacijos kūrimo, diegimo, eksperimentinės eksploatacijos etapais ir pan. Be to, komentuojamoje VPĮ teisės normoje numatyta, kad, apskaičiuojant nurodytą pirkimo vertę, turi būti imama didžiausia numatoma prekių, paslaugų ar darbų, kurie bus įsigyjami pagal aptariamu atveju sudarytą viešo pirkimo sutartį jos pabaigoje, vertė be PVM. Kitaip tariant, komentuojamoje normoje įtvirtinama tokia taisyklė: siekiant apskaičiuoti pirkimo vertę inovacijų partnerystės sutarties atveju, reikia vertinti ir įskaičiuoti į

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sutarties vertę ne tik siekiamos įgyti (sukurti) prekės, paslaugos, darbų kainą, bet ir visus papildomus su tuo (sukūrimu) susijusius mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros kašt[illegible].

[1] Komentuojamos VPĮ 5 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 5 straipsnio normas.

[2] LAT 2016 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-90-469/2016; ESTT 2000 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *The Queen prieš H.M. Treasury, ex parte The University of Cambridge*, C-380/98.

[3] LAT 2016 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-90-469/2016.

[4] LAT 2016 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-90-469/2016.

[5] LAT 2016 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-90-469/2016.

[6] Maksimali planuojamos sudaryti viešojo pirkimo sutarties vertė kaip perkančiosios organizacijos poreikius ir galimybes atspindinti kategorija nustatoma pradinėje viešųjų pirkimų proceso stadijoje, o pirkimo vertė kaip pirkimo būdo ir teisinio reguliavimo laikymosi užtikrinimo priemonė (VPĮ 5 straipsnis) – jau vėlesnėje stadijoje, prieš viešojo pirkimo procedūrų paskelbimą. Taigi šios kategorijos atskiros, jų reguliavimo ir taikymo tikslai skirtingi (LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-160-469/2018. Teismų praktika. 2018, 49, p. 143-145; LAT 2018 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-40-969/2018).

[7] LAT 2016 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-90-469/2016.

[8] Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodikos, patvirtintos VPT 2017 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1S-94, 6 punktas; Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 219 psl.

[9] Tais atvejais, kai yra įtvirtinta maksimali skirtina lėšų suma, perkančioji organizacija turi atmesti visų tiekėjų pasiūlymus, atitinkamai viešasis pirkimas laikomas pasibaigusiu.

[10] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 219 psl.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[11] ESTT 2007 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Jean Auroux ir kiti prieš Commune de Roanne*, C-220/05.

[12] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 213 psl.

[13] Pirkimo vertės metodikos 4.1 punktas.

[14] Pavyzdžiui LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-258-378/2017, orientacinis kiekis buvo didesnis nei 30 procentų ir LAT buvo laikoma, kad nėra iš viso nustatytas kiekis.

[15] Pirkimo vertės metodikos 2.1 punktas.

[16] Pirkimo vertės metodikos 4.2 punktas.

[17] Pirkimo vertės metodikos 2.4 punktas.

[18] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 217 psl.

[19] ESTT 2002 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje *Felix Swoboda GmbH prieš Österreichische Nationalbank*, C-411/00.

[20] Pirkimo vertės metodikos 2.6 punktas.

[21] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 230 psl.

[22] Pirkimo vertės metodikos 2.7 punktas.

[23] Pirkimo vertės metodikos 14.2 punktas.

[24] Pirkimo vertės metodikos 2.7 punktas.

[25] Pirkimo vertės metodikos 33 punktas.

[26] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 222 psl.

[27] Pirkimo vertės metodikos 35 p.

[28] Šios nurodytos sumos, taip pat kaip ir VPĮ 4 straipsnyje nustatytos tarptautinio pirkimo ribos, kas dvejus metus gali būti koreguojamos Europos Komisijos.

[29] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 228 psl.

[30] http://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/mokomoji-skaiciuokle.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[31] Pirkimo vertės metodikos 37 punktas.

[32] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 222 psl.

[33] http://zodynas.vz.lt/Likutine-verte

[34] Pirkimo vertės metodikos 19.1 p.

[35] Pirkimo vertės metodikos 19.2 punktas.

[36] Kainodaros metodikos 15, 24., 28 punktai.

[37] Perkančioji organizacija, nepaisant to, kad nežino tikslių galutinių rezultatų kiekių, turėtų nustatyti maksimalią galimą sumokėti sumą, pagal kurią bus atliekamas neįprastai mažos kainos vertinimas, per didelės, nepriimtinos perkančiajai organizacijai kainos vertinimas ir atliekami kiti pirkimo procedūros veiksmai.

[38] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 221 psl.

[39] Tai atliekama nepaisant to, ar bus sudaromas maksimalus sutarčių skaičius, ar faktiškai perkančioji organizacija sudarys ne visas sutartis numatomai pirkimo vertei skaičiuoti.

6 straipsnis. Specialūs atvejai, kai šio įstatymo reikalavimai netaikomi paslaugų pirkimams

Šio įstatymo reikalavimai netaikomi:

1) žemės, esamų pastatų ar kitų nekilnojamųjų daiktų įsigijimui arba nuomai bet kokiomis finansinėmis priemonėmis ar teisių į šiuos daiktus įsigijimui. Tokių pirkimų tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė;

2) radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programų, jų sukūrimo, gaminimo pirkimams, kai tokius pirkimus atlieka radijo programų transliuotojas ar visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugos teikėjas, bei radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programų transliavimo eteryje laiko, kai sutartis sudaroma su radijo programų transliuotoju ar visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugos teikėju, pirkimams. Šių pirkimų tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė;

3) arbitražo ir taikinimo paslaugų pirkimams;

4) šių teisinių paslaugų pirkimams:

a) atstovavimo arbitražo ar taikinimo procese, vykstančiame valstybėje narėje, trečiojoje šalyje arba tarptautinėje arbitražo ar taikinimo institucijoje, arba atstovavimo teisminiame procese,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vykstančiame valstybės narės ar trečiosios šalies teismuose, tribunoluose ar viešosiose institucijose arba tarptautiniuose teismuose, tribunoluose ar institucijose. Šio įstatymo reikalavimai netaikomi šiame papunktyje nurodytų paslaugų pirkimams tik tuo atveju, jeigu tokias paslaugas teikia advokatas ar kitas teisininkas, kaip apibrėžta 1977 m. kovo 22 d. Tarybos direktyvos 77/249/EEB, skirtos padėti teisininkams veiksmingai naudotis laisve teikti paslaugas (OL *2004 m. specialusis leidimas*, 6 skyrius, 1 tomas, p. 52), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/25/ES (OL L 158, 2013, p. 368), (toliau – Direktyva 77/249/EEB) 1 straipsnyje;

b) teisinių konsultacijų, reikalingų rengiantis šio punkto a papunktyje nurodytiems veiksmams, arba jeigu yra konkrečių požymių ar didelė tikimybė, kad klausimas bus nagrinėjamas arbitražo, taikinimo ar teisminėje institucijoje. Šio įstatymo reikalavimai netaikomi šiame papunktyje nurodytų paslaugų pirkimams tik tuo atveju, jeigu tokias paslaugas teikia advokatas ar kitas teisininkas, kaip apibrėžta Direktyvos 77/249/EEB 1 straipsnyje;

c) notaro teikiamų dokumentų tvirtinimo ir liudijimo paslaugų;

d) patikėtinių, globėjų (rūpintojų) teikiamų teisinių paslaugų ar kitų teisinių paslaugų, kurių teikėjus skiria teismas arba tribunolas arba jie skiriami įstatymuose nustatytais pagrindais vykdyti specialių teismo prižiūrimų užduočių;

e) kitų teisinių paslaugų, susijusių su viešosios valdžios funkcijų atlikimu, kurių teikėjai yra skiriami ar atrenkami tokiu būdu, kuris dėl nuo perkančiosios organizacijos nepriklausančių priežasčių viešųjų pirkimų taisyklėmis negali būti reglamentuojamas;

5) finansinių paslaugų, susijusių su vertybinių popierių arba kitų finansinių priemonių emisija, pardavimu, pirkimu ar perleidimu, pirkimams;

6) centrinio banko paslaugų ir veiksmų, atliekamų su Europos finansinio stabilumo fondu ir Europos stabilumo mechanizmu, pirkimams;

7) paskolams, susijusioms ar nesusijusioms su vertybinių popierių arba kitų finansinių priemonių emisija, pardavimu, pirkimu ar perleidimu;

8) darbo sutartims;

9) ne pelno siekiančių organizacijų ar asociacijų teikiamų civilinės gynybos, civilinės saugos ir ekstremaliųjų situacijų prevencijos paslaugų, kurių BVPŽ kodai yra 75250000-3, 75251000-0,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

75251100-1, 75251110-4, 75251120-7, 75252000-7, 75222000-8, 98113100-9 ir 85143000-3 (išskyrus greitosios pagalbos paslaugas, skirtas pacientams vežti), pirkimams;

10) viešojo keleivinio transporto geležinkeliais arba metro paslaugų pirkimams;

11) paslaugų, kurių BVPŽ kodai yra 79341400-0 (reklamos kampanijų paslaugos), 92111230-3 (propagandinių filmų gamyba) ir 92111240-6 (propagandinių vaizdajuosčių gamyba), skirtų politinei kampanijai, pirkimams, kai pirkimą atlieka politinė partija;

12) paslaugų, kai jas perkančioji organizacija perka iš kitos perkančiosios organizacijos arba iš perkančiųjų organizacijų asociacijos, turinčių tokioms paslaugoms teikti išimtinę teisę, suteiktą įstatymu ar paskelbtu jo įgyvendinamuoju teisės aktu, kurio nuostatos atitinka Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo nuostatas, pirkimams.

Komentuojamame VPĮ 6 straipsnyje[1] yra įtvirtintas baigtinis sąrašas atvejų, kai perkančiosios organizacijos vykdomiems pirkimams nėra taikomos VPĮ normos, t. y. netaikoma VPĮ nustatyta viešųjų pirkimų tvarka. Tokiais atvejais gali būti taikomos kitais teisės aktais nustatytos taisyklės arba pirkimas vykdomas taip pat, kaip privataus subjekto.

VPĮ 6 straipsnyje įtvirtintas išimtinių atvejų sąrašas, į kurį patenkantiems pirkimams netaikytinos VPĮ nuostatos, todėl jis, kaip ir kitokio pobūdžio išimtys, aiškintinas siaurai[2]. Pirkimai pagal VPĮ 6 straipsnyje įtvirtintas išimtis paprastai reguliuojami kitų teisės aktų, kurie taip pat nustato jų vykdymo sąlygas ir tvarką bei paprastai įtvirtina lygiateisiškumo, nediskriminavimo, proporcingumo principų užtikrinimą.

Jeigu įgyvendinant nurodytas išimtis prekės, paslaugos arba darbai yra perkami bet kokia kita teisiniu būdu (pavyzdžiui, viešuoju konkursu pagal CK), tačiau pirkimų dokumentacijoje (pavyzdžiui konkurso sąlygose) nurodyta, kad pirkimas (pavyzdžiui, konkursas), be kita ko, bus atliekamas vadovaujantis pirkimo principais, analogiškais ar tapačiais viešųjų pirkimų principams (*detaliau apie viešųjų pirkimų principus žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*), perkančiosios organizacijos, net ir vykdydamos pirkimus ne pagal VPĮ, turi pagal analogiją vadovautis teismų praktika dėl viešųjų pirkimų principų aiškinimo ir taikymo ir taikyti tokios praktikos suformuluotas taisykles. Šis reikalavimas neturi lemti konkrečios VPĮ nuostatose nustatytos tvarkos taikymo, t. y. jis nereiškia, kad perkančioji organizacija privalo pradėti pirkimą pagal VPĮ. Dėl to, taikant kitų teisės aktų nuostatas (pavyzdžiui, koncesijos konkurso), atsižvelgtina į VPĮ reguliavimą ir jį

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

aiškinančią teismų praktiką tiek, kiek atitinkamos šių teisės aktų nuostatos sutampa, o konkrečios VPĮ nuostatos ir jų aiškinimas teismų sprendimuose gali būti naudojamas ne tiesiogiai, bet pagal analogiją[3].

Pavyzdys

Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija organizavo uždarą konkursą dėl pastato, esančio Londone, skirto įrengti Lietuvos Respublikos ambasadai Jungtinėje Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystėje įsigijimo. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija nustatė reikalavimus pastato plotui, saugumo reikalavimus, o taip pat, kad pastatas būtų tinkamas be papildomų rekonstravimo, remonto darbų. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija pirkimui netaikė VPĮ, tačiau viešai paskelbė apie pirkimą, nurodė, kad tiekėjai privalo nuosavybės teise valdyti parduodamą pastatą, taip pat buvo nurodyta pasiūlymų vertinimo tvarka, bei pažymėta, jog pasiūlymai vertinami laikantis lygiateisiškumo, nediskriminavimo bei konkurencijos užtikrinimo principų. Dėl to, aiškinant ir taikant pirkimo sąlygas, pavyzdžiui, sprendžiant dėl jų teisėtumo, turi būti atsižvelgiama į VPĮ nustatytus principus bei teismų praktiką dėl viešųjų pirkimų principų.

1. VPĮ 6 straipsnio 1 punkte yra įtvirtinta išimtis, kai perkančioji organizacija sudaro nekilnojamojo turto įsigijimo, nuomos ar kitų teisių į nekilnojamąjį turtą įsigijimo sutartis.

Šių sutarčių sudarymo tvarka ir procedūros reguliuojamos Žemės, esamų pastatų ar kitų nekilnojamųjų daiktų įsigijimo arba nuomos ar teisių į šiuos daiktus įsigijimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos vyriausybės 2017 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. 1036 (toliau – **Nekilnojamųjų daiktų įsigijimo aprašas**). Šiame apraše detalizuojamos konkurso dėl nekilnojamojo turto įsigijimo ar nuomos ar kitų teisių į nekilnojamąjį turtą įsigijimo procedūros, sutarties sudarymo tvarka, sutarties terminai ir kt.

Komentuojama išimtimi nurodoma, kad pirkimas gali būti susijęs tiek su nekilnojamojo turto įsigijimu (pavyzdžiui, CK XXIII skyriaus 8 skirsnis „Nekilnojamojo daikto pirkimo – pardavimo sutartys“), tiek su nuoma (pavyzdžiui, CK XXIX skyrius „Žemės nuoma“) ar teisių į nekilnojamąjį turtą įsigijimu. Šios sąvokos turi būti aiškinamos ES mastu, todėl nėra ribojamos sandorių rūšys[4].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančiosios organizacijos taip pat nėra apribotos, kokiu finansiniu būdu gali įsigyti (nuomoti) nurodytus objektus, kitaip tariant, nekilnojamojo turto ar teisių į jį įgijimo finansavimo šaltinis nedaro įtakos komentuojamos išimties taikymui.

Išimtis taikoma nekilnojamiesiems daiktams. CK nekilnojamojo daikto samprata: žemė, esami pastatai, kiti kilnojamieji daiktai, kuriuos nekilnojamais pripažįsta įstatymas (CK 4.2 straipsnis). ~~Nekilnojamųjų daiktų samprata kitose valstybėse narėse turi būti aiškinama pagal tos valstybės narės teisės aktus.~~ (išbraukta Viešųjų pirkimų tarnybos 2021-09-07)

Papildyta 2021-09-07 Viešųjų pirkimų tarnybos: Buvo sprendžiamas klausimas dėl to, ar galima VPĮ 6 straipsnio 1 punkto išimtį pritaikyti įsigyjant laivus arba orlaivius, kadangi LR CK 1.98 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog *„Nekilnojamiesiems daiktams taip pat prilyginami įstatymuose numatyti laivai ir orlaiviai, kuriems nustatyta privaloma teisinė registracija. Įstatymai gali pripažinti nekilnojamaisiais daiktais ir kitą turtą“*

Tarnybos nuomone, laivams ir orlaiviams ši išimtis netaikoma, t.y. laivai ir orlaiviai turi būti įsigyjami vadovaujantis viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktais.

Europos Komisijos specialistai taip pat pažymėjo, jog: *„Direktyvos 2014/24/ES 10 straipsnyje (VPĮ 6 straipsnyje) numatytos direktyvos (įstatymo) taikymo srities išimtys, jis turi būti aiškinamas griežtai. Kadangi direktyvoje (įstatyme) nepateikiamas „nekilnojamojo turto“ apibrėžimas ir nėra nuorodų į kitas ES teisės nuostatas ar valstybių narių teisę šiuo atžvilgiu, reikia naudoti funkcinį aiškinimą. Direktyvos 10 straipsnyje (VPĮ 6 straipsnyje) numatytos direktyvos taisyklių taikymo išimtys tam tikrose situacijose, kai tokios taisyklės [viešųjų pirkimų] buvo laikomos nepriimtinomis arba nepritaikomomis. Taip yra žemės, esamų pastatų ar kito nekilnojamojo turto įsigijimo ir nuomos atveju, nes tokių sutarčių apimtis yra glaudžiai susijusi su konkrečia geografine vietove tokio žemės sklypo ar pastato, kurio negalima pajudinti ar perkelti. Dėl šios savybės neįmanoma laikytis direktyvos (įstatymo) taisyklių. Akivaizdu, kad visiškai kitaip yra laivų ar orlaivių atveju, todėl jiems negali būti taikomas Direktyvos 10 straipsnio 1 dalies a punktas (VPĮ 6 straipsnio 1 punktas). Be to, Direktyvos 2014/24/ ES veiksmingumas nebūtų išlaikomas, jei valstybėms narėms būtų leista išplėsti jos išimčių taikymo sritį, išplečiant apibrėžimą ar interpretuojant minėtas sąvokas, net jei jos būtų įtvirtintos nacionaliniuose teisės aktuose.“*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančioji organizacija, siekdama pasinaudoti nustatyta išimtimi ir netaikyti VPĮ normų, privalo tinkamai įvertinti ketinamos sudaryti sutarties objektą bei reikalavimus. Perkančiosios organizacijos, kurios siekia pasinaudoti išimtimi, turi atskirti nuomos sutartis nuo statybos rangos sutarčių, kurioms viešųjų pirkimų tvarka yra taikoma.

ESTT sprendė ginčą[5], kuriame perkančioji organizacija paskelbė viešą skelbimą, siekdama pastatyti naują bendrą būstinę teismų administracijai. Perkančioji organizacija numatė kainodarą: 43 500 000 EUR skirta iš karto sumokėti už pastatą, bei 3 000 000 EUR metinis nuomos mokestis už pastatų, kuriuose buvo įsikūrę atitinkami teismai, išperkamąją nuomą. Prie skelbimo perkančioji organizacija pridėjo gaires dėl struktūrinių, funkcinių ir organizacinių reikalavimų. Pagal viešą skelbimą buvo atrinktas tiekėjas, tačiau dėl perkančiosios organizacijos finansavimo netekimo santykiai buvo nutraukti. Kilus ginčui tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjo, teismas kreipėsi į ESTT su klausimu, ar būsimo nekilnojamojo daikto nuomos sutartis, sudaryta įsipareigojimo nuomoti šį daiktą forma, prilygsta, nepaisant nuomos sutarčiai būdingų požymių, darbų pirkimo sutarčiai

ESTT byloje nurodė, kad:

- tuo momentu, kai perkančioji organizacija gavo laimėtojo pasiūlymą sudaryti nagrinėjamą sutartį, su ja susiję darbai dar nebuvo pradėti. Tokiomis aplinkybėmis reikia laikyti, kad pagrindinis minėtos sutarties dalykas yra šių darbų įvykdymas, o tai iš tiesų suponuoja, kad šis statinys vėliau neišvengiamai bus išnuomotas.
- tam, jog būtų galima pripažinti „viešojo darbų pirkimo“ buvimą, dar reikia, kad numatytas darbas būtų atliktas laikantis perkančiosios organizacijos nurodytų reikalavimų. Taip yra tuo atveju, kai perkančioji organizacija ėmėsi priemonių darbų pobūdžiui nustatyti arba bent turėjo lemiamą įtaką juos projektuojant. Kadangi perkančiosios organizacijos gairėse buvo techniniai ir kiti reikalavimai, laikoma, kad atitiko nurodytą sąlygą dėl perkančiosios organizacijos nurodomų reikalavimų.

Taigi, perkančiajai organizacijai ketinant išsinuomoti pastatą, būtina tinkamai apibrėžti pagrindinį sutarties dalyką, tinkamai įvertinti, ar yra nustatyti reikalavimai statybos rangos darbams, ar perkančioji organizacija turi galimybę daryti įtaką techniniam projektui, darbų vykdymui ir pan. Pastaruoju atveju, yra didelė tikimybė, kad perkančioji organizacija siekia įgyti darbus, ne teises į nekilnojamąjį daiktą, t. y. ne nuomą[6].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Šiuo atveju taip pat būtina atskirti subjektą, kuris įsigyja nekilnojamąjį turtą, t. y. perkančioji organizacija iš tiekėjų ar atvirkščiai. Šis atskyrimas itin svarbus, kadangi:

- Nekilnojamųjų daiktų įsigijimo aprašas taikomas tik tais atvejais, kai perkančioji organizacija įsigyja žemę, pastatus, nekilnojamąjį turtą ar teises į jį iš tiekėjų[7].
- tuo atveju, kai perkančioji organizacija perduoda tiekėjams žemę, pastatus ar kitus nekilnojamuosius daiktus, yra taikomos Valstybės ilgalaikio materialiojo turto viešojo nuomos konkurso ir nuomos ne konkurso būdu organizavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gruodžio 14 d. nutarimu Nr. 1524 „Dėl valstybės ilgalaikio materialiojo turto nuomos“, CK, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo nuostatos.

2. VPĮ 6 straipsnio 2 punkte yra įtvirtinta išimtis perkančiosios organizacijos vykdomiems radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programų, jų sukūrimo, gaminimo pirkimams, kai tokius pirkimus atlieka radijo programų transliuotojas ar visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugos teikėjas, bei radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programų transliavimo eteryje laiko, kai sutartis sudaroma su radijo programų transliuotoju ar visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugos teikėju, pirkimams.

Išimties taikymo tikslai[8]:

1) ši išimtis taikoma, atsižvelgiant į kultūrinės ar socialinės svarbos aspektus, dėl kurių viešųjų pirkimų taisykles taikyti būtų netikslinga;

2) ši išimtis taip pat taikoma transliuojamosios žiniasklaidos paslaugų ir užsakomųjų paslaugų (nelinijinių paslaugų) atveju;

3) vis dėlto ši išimtis neturėtų būti taikoma techninės įrangos, būtinos tokių programų gamybai, bendrai gamybai ir transliavimui, tiekimo atveju[9].

Šio pirkimo objekto įsigijimo tvarka reguliuojama Radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programų, jų sukūrimo, gaminimo ir transliavimo eteryje laiko pirkimų tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 9 d. nutarimu Nr. 1264, (toliau – Žiniasklaidos programų pirkimo aprašas) nuostatomis[10].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Geltonai tekste pažymėti VPT intarpai:

Ši išimtis radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programų, jų sukūrimo, gaminimo pirkimų atveju taikoma tik specifinėms perkančiosioms organizacijoms:

1) radijo programų transliuotojams (pavyzdžiui, LRT radijas);

2) visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugos teikėjams (pavyzdžiui, LRT televizija).

Šių paslaugų atveju išimtis taikoma ne visiems specifinių perkančiųjų organizacijų pirkimams, o tik tiems pirkimams, kurių objektas:

1) radijo programos, jų sukūrimas ir (ar) gaminimas;

2) audiovizualinės žiniasklaidos programos, jų sukūrimas ir (ar) gaminimas;

Tuo tarpu žemiau nurodytas paslaugas pasinaudodamos VPĮ 6 straipsnio 2 punkto išimtimi gali įsigyti ir kitos perkančiosios organizacijos, su sąlyga, kad sutartis sudaroma su radijo programų transliuotoju ar visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugos teikėju:

1) radijo programų transliavimo eteryje laikas;

2) audiovizualinės žiniasklaidos programų transliavimo eteryje laikas.

Nei VPĮ, nei Žiniasklaidos programų pirkimo apraše neapibrėžta, ką konkrečiai reiškia sąvokos *„radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programa“*, *„radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programų sukūrimas“*, *„radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programų gaminimas“.* Šios sąvokos įtvirtintos Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatyme, todėl perkančiosios organizacijos, siekdamos išsiaiškinti sąvokas turi vertinti būtent šio įstatymo normas. Pavyzdžiui, Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 47 dalyje programa apibrėžiama kaip *savarankišką savo turiniu ir struktūra garsų arba vaizdų, perteikiančių judesį, lydimą arba nelydimą garso, visuma, paprastai sudaranti atskirą nustatyto programų tvarkaraščio arba katalogo vienetą ir atitinkanti radijo ir (ar) televizijos programų formą ir turinį (vaidybinis filmas, sporto ar kitoks renginys, situacijų komedija, dokumentinis filmas, programa vaikams, originalus dramos kūrinys, anonsas, komercinis audiovizualinis pranešimas, pokalbių programa, žinių programa ir kt.)*.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. VPĮ 6 straipsnio 3 punkte yra įtvirtinta išimtis perkančiosios organizacijos vykdomiems arbitražo ir taikinimo paslaugų pirkimams.

Komentuojama išimtis apima arbitražo ir taikinimo paslaugų pirkimų išimtį. Nurodytos paslaugos yra susijusios su alternatyviu teismo procesui ginčų sprendimu. Galimos alternatyvių ginčų sprendimų rūšys: taikinamasis tarpininkavimas (mediacija) (CPK 231 straipsnis, Lietuvos Respublikos civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymas), komercinis arbitražas (Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas), kiti taikinimo būdai: derybos, tarpininkavimas (Komercinio arbitražo įstatymas) ir pan.

Ši išimtis nustatyta dėl to, kad arbitražo ir taikinimo paslaugas, taip pat kitų panašių alternatyvaus ginčų sprendimo formų paslaugas paprastai teikia įstaigos ar asmenys, patvirtinti ar atrinkti tokiu būdu, kuris negali būti reglamentuojamas viešųjų pirkimų taisyklėmis[11]. Šių paslaugų specifika pasireiškia tuo, kad jos yra teikiamos tam tikros profesijos atstovo (pavyzdžiui, arbitras gali būti advokatas, auditorius, gydytojas ir pan.) arba asmens, kuriam būdinga konkreti profesinė kvalifikacija (pavyzdžiui, inžinierius), todėl tokių asmenų pasirinkimas siejamas ne tik su profesija bendrai, bet su konkrečiu asmeniu (arba institucija, pavyzdžiui, konkretus institucinis arbitražo teismas) , kurį norima pasirinkti konkrečiam ginčui dėl jo kompetencijos ir, svarbiausia, pasitikėjimo juo, ko nebūtų įmanoma padaryti taikant viešųjų pirkimų procedūras. Kitaip tariant, tokiais atvejais įgyvendinamas *intuitu personae* (liet. dėl asmens) principas, kuris komentuojamais atvejais nedera su viešųjų pirkimų procedūrų esme – atrinkti tiekėją konkurencingai. Todėl nurodytų paslaugų įgijimui VPĮ tvarka netaikoma.

3.1 Taikinamasis tarpininkavimas (Mediacija)

Civilinių ginčų taikinamasis tarpininkavimas (mediacija) – civilinių ginčų sprendimo procedūra, kurios metu vienas ar keli civilinių ginčų taikinimo tarpininkai (mediatoriai) padeda civilinio ginčo šalims taikiai spręsti ginčą (Civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymo 2 straipsnio 3 dalis).

Ginčo šalys gali pasinaudoti mediacija tiek tuo atveju, kai ginčas dar nėra nagrinėjamas teisme (neteisminė mediacija), tiek ir tuo atveju, kai bylą jau nagrinėja teismas (teisminė mediacija) (Civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymo 1 straipsnio 2 dalis).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Civilinių ginčų taikinimo tarpininkas (mediatorius) – trečiasis nešališkas fizinis asmuo, kuris dalyvauja sprendžiant kitų asmenų civilinį ginčą, siekdamas padėti jį išspręsti taikiai (Civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymo 2 straipsnio 5 dalis).

3.2 Arbitražas

Arbitražas – ginčo sprendimo būdas, kai fiziniai ar juridiniai asmenys, remdamiesi savo susitarimu, tarpusavio ginčui spręsti kreipiasi ar įsipareigoja kreiptis ne į valstybės teismą, o į jų susitarimu pasirinktą arba įstatymo nustatyta tvarka paskirtą trečiąjį asmenį ar asmenis (Komercinio arbitražo įstatymo 2 straipsnis).

Arbitras – fizinis asmuo, ginčo šalių, jų susitarimu arba įstatymo nustatyta tvarka išrinktas ar paskirtas ginčui spręsti (Komercinio arbitražo įstatymo 2 straipsnis). Vadovaujantis Komercinio arbitražo įstatymo 13 straipsniu šalys nustato arbitrų skaičių, paskiria arbitrą (arbitrus), esant jo / jų sutikimui (Komercinio arbitražo įstatymo 14 straipsnis).

3.3 Taikinimas

Taikinimas (ikiarbitražinis tarpininkavimas) – ginčų nagrinėjimo procedūra, kai šalys pageidauja sureguliuoti ginčą be teismo ar arbitražo (Komercinio arbitražo įstatymo 41 straipsnis).

Tarpininkas – asmuo, kuriam šalių susitarimu pavedama išspręsti komercinį ginčą nesikreipiant į arbitražą ar teismą (Komercinio arbitražo įstatymo 2 straipsnis). Tarpininkai gali būti pasirinkti iš specialistų, įrašytų į Vilniaus komercinio arbitro teismo rekomenduojamų arbitrų sąrašą[12], arba kiti šalių susitarimu paskirti asmenys (Vilniaus komercinio arbitražo teismo valdybos 2003 m. gruodžio 8 d. nutarimu patvirtinto Vilniaus komercinio arbitražo teismo tarpininkavimo ir taikinimo procedūros reglamento 5 straipsnis).

4. VPĮ 6 straipsnio 4 punkte numatyta, kad viešųjų pirkimų reikalavimai netaikomi, įgyjant teisines paslaugas. Svarbu tai, kad VPĮ *netaikomas* ne visų teisinių paslaugų įgijimui, o tik *šioms paslaugoms*: teisinis atstovavimas klientui tarptautinio arbitražo ar taikinimo instancijoje, valstybės narės ar trečiosios šalies teismuose ar viešosiose institucijose arba tarptautiniuose teismuose ar institucijose, taip pat teisinės konsultacijos, teikiamos rengiantis nurodytiems procesams arba esant jų tikimybei; notaro teikiamų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dokumentų tvirtinimo ir liudijimo paslaugos; patikėtinių, globėjų (rūpintojų) teikiamų teisinių paslaugos ar kitos teisinės paslaugos, kurių teikėjus skiria teismas arba tribunolas arba jie skiriami įstatymuose nustatytais pagrindais vykdyti specialius teismo prižiūrimų užduočių; kitos teisinės paslaugos, susijusios su viešosios valdžios funkcijų atlikimu pirkimams.

Ši išimtis iš esmės nustatyta dėl tų pačių priežasčių, dėl kurių numatyta VPĮ 6 straipsnio 3 punkte įtvirtinta išimtis dėl arbitražo ir taikinimo paslaugų (*detaliau žiūrėti VPĮ 6 straipsnio 3 punkto komentarą*). Papildomai svarbu paminėti, kad nurodytos teisinės paslaugos yra fiduciarinio pobūdžio, t. y. tarp užsakovo ir teisinių paslaugų teikėjo paprastai susiklosto pasitikėjimu pagrįsti santykiai, griežto konfidencialumo reikalavimai[13] (viešojo pirkimo procedūrų atveju perkančioji organizacija turėtų atskleisti kiau vien ginčo faktą). Šios savybės lemia, kad viešųjų pirkimų procedūra yra netinkama paslaugos teikėjo atrankai, nes jų prigimtis susijusi su asmeniniu (subjektyviu) ryšiu tarp perkančiosios organizacijos ir paslaugos teikėjo. Komentuojama išimtis yra bene vienintelis teisinio reguliavimo atvejis, kada toks ryšys įstatymų leidėjo yra leidžiamas.

Teisinės paslaugos, kurios nepatenka į nurodytą išimtį taip pat gali būti įsigyjamos pagal socialinių ir kitų specialių paslaugų reguliavimą[14], pavyzdžiui, BVPŽ kodai nuo 79100000-5 [teisinės paslaugos] iki 79140000-7 [Teisinės konsultavimo ir informacijos paslaugos] ir 75231100-5 [Administracinės paslaugos, susijusios su teismais].

VPĮ 6 straipsnio 4 punkte yra įtvirtintos penkios atskiros teisinio pobūdžio paslaugos, kurioms taikoma komentuojama įstatyminė išimtis:

1) VPĮ 6 straipsnio 4 punkto a papunktyje įtvirtinta išimtis atstovavimo arbitražo, taikinimo, teisminiame procese, kai yra šios sąlygos kartu:

- teikiamos teisinio atstovavimo paslaugos. Teisinio atstovavimo paslauga komentuojamos normos tikslais reiškia gynybą ir atstovavimą bylų (civilinių, administracinių, mokestinių ir kt.) procese, kai tai daroma už atlyginimą. Taigi, bendros teisinio atstovavimo paslaugos kitose srityse, jeigu tai nesusiję su atstovavimu bylų procese, pavyzdžiui, deryboms dėl komercinės sutarties sąlygų su kontrahentu, negali būti perkamos, taikant komentuojamą VPĮ išimtį.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- Nurodytas atstovavimo paslaugas teikia:

- advokatas (Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas);

- kitas teisininkas, kaip apibrėžta Tarybos 1977 m. kovo 22 d. direktyvos 77/249/EEB, siekiant padėti teisininkams veiksmingai naudotis laisve teikti paslaugas[15], 1 straipsnyje. Pavyzdžiui, Belgija: Avocat — Advocaat; Danija: Advokat; Vokietija: Rechtsanwalt; Prancūzija: Avocat; Airija: Barrister Solicitor; Italija: Avvocato; Liuksemburgas: Avocat-avoué; Nyderlandai: Advocaat; Jungtinė Karalystė: Advocate Barrister Solicitor.

Taigi, konsultantai, privatūs juridiniai asmenys, kurie teikia teisines paslaugas, negali būti atrinkti pagal nurodytą išimtį.

- procesai, kurių metu teikiamos atstovavimo paslaugos:

- atstovavimas neteisminėse institucijose: atstovavimo arbitražo ar taikinimo procese (*detaliau apie nurodytas institucijas žiūrėti VPĮ 6 straipsnio 3 dalies komentarą*), vykstančiame valstybėje narėje, trečiojoje šalyje arba tarptautinėje arbitražo ar taikinimo institucijoje;

- atstovavimo teisminiame procese, vykstančiame valstybės narės ar trečiosios šalies teismuose, tribunoluose ar viešosiose institucijose arba tarptautiniuose teismuose, tribunoluose ar institucijose.

Valstybė narė komentuojamos išimties tikslais suprantama kaip ES valstybė narė. Trečiąja šalimi laikoma valstybė, kuri nepriklauso ES, pavyzdžiui, Šveicarija, JAV, Ukraina ir kt.

Teismo ar tribunolo sąvoka turi būti aiškinama plečiamai. Teismo ar tribunolo nustatymo kriterijai: institucija įsteigta teisės aktais, jos veikla nuolatinė, proceso metu sprendžiamas ginčas, ji taiko teisės norminius aktus ir yra nepriklausoma[16]. Dėl to, pavyzdžiui, Mokestinių ginčų prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės arba Vyriausioji administracinių ginčų komisija būtų laikomos teisinės peržiūros institucijomis komentuojamos VPĮ išimties prasme[17].

Tarptautinis teismas ar institucija – tarptautinių sutarčių, organizacijų įsteigta institucija, skirta spręsti ginčus, pavyzdžiui, ESTT, Europos žmogaus teisių teismas, Tarptautinis Jūrų Teisės Tribunolas ir kt.

[3] *VPĮ 6 straipsnio 4 punkto b papunktyje įtvirtinta išimtis, kai teikiamos teisinės konsultacijos:*

- teisinės konsultacijos yra reikalingos rengiantis atstovavimui arbitražo, taikinimo, teisminiame procese, pavyzdžiui, teisinės konsultacijos dėl arbitražinės išlygos taikymo,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dėl teismingumo klausimo, dėl žyminio mokesčio dydžio nustatymo, dėl civilinio, baudžiamojo, administracinio ar kitokio ginčo esmės ir pan. Svarbu paminėti, kad, kaip nurodyta įstatyme, aptariama išimtis taikoma ne bendrai dėl konsultacijų įgijimo, o įgyjamas konsultacijas tiesiogiai siejant su jų objektu – *konsultacijos dėl pasirengimo teisiniam ginčui teismo procese*. Dėl to, pavyzdžiui, komentuojama išimtis nebus taikoma siekiant įsigyti teisines paslaugas, susijusias su atstovavimu derybose dėl nekilnojamojo turto įgijimo;

- yra konkrečių požymių ar didelė tikimybė, kad klausimas bus nagrinėjamas arbitražo, taikinimo ar teisminėje institucijoje. Vertinant, ar šios teisinės konsultacijos atitinka išimties sąlygas, būtina nustatyti konkrečius požymius dėl ikiteisminės stadijos ar didelę tikimybę, kad klausimas bus sprendžiamas teisminiu būdu. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija yra gavusi trečiojo asmens pretenziją dėl jo teisių ir teisėtų interesų pažeidimo, ypač, jei joje nurodyta, kad netenkinus pretenzijos bus kreipiamasi į teismą ir pan. Tokios aplinkybės komentuojamos išimties tikslais būtų pakankamos pagrįsti, kad ginčas yra realus.

Pavyzdys

VPĮ nustatyta, kad tiekėjas turi pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai ir tik po to teikti ieškinį teismui (žiūrėti VPĮ 101 straipsnio 3 dalies komentarą), pretenzijos pateikimas yra ikiteisminė ginčo stadija. Taigi, teisinės paslaugos, susijusios su atsakymu į tiekėjo pretenziją, priskirtinos nurodytai išimčiai.

- Nurodytas atstovavimo paslaugas teikia:

- advokatas (Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas);

- kitas teisininkas, kaip apibrėžta Tarybos 1977 m. kovo 22 d. direktyvos 77/249/EEB, skirtos padėti teisininkams veiksmingai naudotis laisve teikti paslaugas[18], 1 straipsnyje. Pavyzdžiui, Belgija: Avocat — Advocaat; Danija: Advokat; Vokietija: Rechtsanwalt; Prancūzija: Avocat; Airija: Barrister Solicitor; Italija: Avvocato; Liuksemburgas: Avocat-avoué; Nyderlandai: Avocaat; Jungtinė Karalystė: Advocate Barrister Solicitor.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Taigi, konsultantai, privatūs juridiniai asmenys, kurie teikia teisines paslaugas, negali būti atrinkti pagal nurodytą išimtį.

3) VPĮ 6 straipsnio 4 punkto c papunktyje įtvirtinta išimtis dėl notaro teikiamų dokumentų tvirtinimo ir liudijimo paslaugų.

Lietuvos Respublikos notariato įstatyme nustatyta, kad notarus skiria ir atleidžia Lietuvos Respublikos teisingumo ministras (Notariato įstatymo 2 straipsnis), asmenys turi laimėti konkursą, tam, kad galėtų eiti notarų pareigas (Notariato įstatymo 3 straipsnio 7 dalis), notarų skaičius, buveinė ir veiklos teritorija yra griežtai reguliuojamos (Notariato įstatymo 6 straipsnis), notarų darbo įkainiai taip pat yra griežtai reguliuojami (Notariato įstatymo 19 straipsnis). Visos šios aplinkybės lemia, kad viešojo pirkimo procedūros yra objektyviai netinkamos paslaugų įsigijimui, kadangi perkančioji organizacija gali pasirinkti tik konkretų notarą pagal jo veiklos teritoriją, be to, notarai negali varžytis dėl kainos (įkainių), nes jie taip pat reguliuojami.

4) VPĮ 6 straipsnio 4 punkto d papunktyje įtvirtinta, kad viešųjų pirkimų procedūrų nereikia dėl patikėtinių, globėjų (rūpintojų) teikiamų teisinių paslaugų ar kitų teisinių paslaugų, kurių teikėjus skiria teismas arba tribunolas arba jie skiriami įstatymuose nustatytais pagrindais vykdyti specialių teismo prižiūrimų užduočių, įsigijimo.

Globėjai ir rūpintojai, vadovaujantis CPK V dalies XXX skyriaus nustatyta tvarka skiriami asmenys (juridiniai ar fiziniai asmenys), jiems keliami reikalavimai, įskaitant sveikatos būklę, prioritetas teikiamas giminystės ryšiais susijusiems asmenims, asmuo turi turėti moralines ir kitas savybes, todėl jų vieša atranka negali būti atliekama.

Globėjai ir rūpintojai, vadovaujantis CK III knygos VII dalimi, yra savo globotinių ir rūpintinių atstovai pagal įstatymą ir gina neveiksnių tam tikroje srityje ar ribotai veiksnių tam tikroje srityje asmenų teises ir interesus be specialaus pavedimo. Globėjas turi teisę sudaryti atstovaujamo neveiksnaus tam tikroje srityje asmens vardu ir interesais visus būtinus sandorius toje srityje (CK 3.240 straipsnis). Rūpintojas duoda sutikimą ribotai veiksniam tam tikroje srityje asmeniui sudaryti sandorį, kurio šis negali sudaryti savarankiškai, taip pat padeda ribotai veiksniam tam tikroje srityje asmeniui įgyvendinti kitas jo teises ar įvykdyti pareigas bei saugo jo teises ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

teisėtus interesus nuo trečiųjų asmenų piktnaudžiavimo toje srityje. Taigi, globėjų ir rūpintojų paslaugos apima teisinę pagalbą, atstovaujant globotinio interesus.

Globėjai ir rūpintojai paprastai veikia neatlygintinai arba atlyginami tik jų veiklos kaštai iš globotinio turto pagal teismo sprendimą (CK 3.243 straipsnis). Kitaip sakant, atlygintinumas nustatomas ne varžantis rinkoje, o teisminio proceso būdu.

Daugumai sandorių dėl globotinio turto reikalingas teismo leidimas (CK 3.244 straipsnis).

Kitos išimties paslaugos yra teikiamos subjektų, kurie turi būti paskirti teismo ir turi suteikti paslaugas pagal teismo pavedimą, pavyzdžiui, teismo ekspertas ar vertėjas teisminiame procese.

5) VPĮ 6 straipsnio 4 punkto e papunktyje nustatyta išimtis dėl kitų teisinių paslaugų, susijusių su viešosios valdžios funkcijų atlikimu, kurių teikėjai yra skiriami ar atrenkami tokiu būdu, kuris dėl nuo perkančiosios organizacijos nepriklausančių priežasčių pirkimų taisyklėmis negali būti reglamentuojamas.

Ši išimtis nustatyta, atsižvelgiant į SESV 51 straipsnio reguliavimą, kuriame įtvirtinta: *veiklai, kuri bet kurioje valstybėje yra susijusi, nors ir laikinai, su viešosios valdžios funkcijų vykdymu, šio skyriaus nuostatos netaikomos. Europos Parlamentas ir Taryba, spręsdami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, gali nuspręsti, kad tam tikroms veiklos rūšims šio skyriaus nuostatos netaikomos*.

5. VPĮ 6 straipsnio 5 punkte yra įtvirtinta išimtis dėl finansinių paslaugų, susijusių su vertybinių popierių arba kitų finansinių priemonių emisija, pardavimu, pirkimu ar perleidimu, pirkimams.

Išimtis nustatyta atsižvelgiant į tai, kad nacionalinė finansų politika yra griežtai reguliuojama ir leidžiama ribotam skaičiui kvalifikuotų ir registruotų subjektų. Taip pat ši išimtis nustatyta kaip būdas perkančiosioms organizacijoms įgyti finansinių resursų, pavyzdžiui, išleisti vertybinių popierių emisiją[19].

Išimtis taikoma, esant šioms sąlygoms:

1) finansinių paslaugų objektas: vertybiniai popieriai, pavyzdžiui, akcijos, obligacijos[20]; kitos finansinės priemonės, pavyzdžiui, pinigų rinkos priemonės ar kitos priemonės detaliai nurodytos Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatyme[21].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2) teikiamos konkrečios finansinės paslaugos: emisija – vertybinių popierių išleidimas; pardavimas; pirkimas; perleidimas; kt. Tačiau VPĮ 6 straipsnio 5 punkte įtvirtintos finansinės paslaugos aiškinamos siaurai, t. y. tik kaip pati finansinė operacija (emisija – vertybinių popierių išleidimas; pardavimas; pirkimas; perleidimas), o ne kaip apimančios ir išankstinius, parengiamuosius veiksmus, todėl VPĮ 6 straipsnio 5 punkte įtvirtintos finansinės paslaugos negali apimti perkančiosioms organizacijoms teikiamų konsultavimo paslaugų, patarimų, investavimo rekomendacijų[22].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija turi lėšų, kurias buvo nuspręsta investuoti į konkretaus rinkoje veikiančio juridinio asmens akcijas. Perkančioji organizacija taip pat tiksliai žino, kiek akcijų ar už kokią sumą nori įsigyti. Perkančioji organizacija turi vertybinių popierių sąskaitą konkrečiame banke, todėl būtent per šį banką siekia įsigyti šias akcijas. Šios finansinės paslaugos naudotis banko investicine platforma įsigyti akcijas patenka į VPĮ 6 straipsnio 5 punkto išimtį gali būti įsigyjamos ne VPĮ nustatyta tvarka.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija turi lėšų, kurias buvo nuspręsta investuoti. Perkančiajai organizacijai yra reikalinga konsultacija, t. y. siekiama gauti finansinį, investicinį įvertinimą iš kompetentingo subjekto, kuris galėtų perkančiajai organizacijai nustatyti konkrečias investavimo sritis, kryptis, rizikas, dydžius, pavyzdžiui, į kokias finansines priemones verta investuoti, t. y. pasirinkti akcijas ar kitas finansines priemones, kokiomis dalimis vykdyti investavimą ir panašiai. Šios finansinės paslaugos, t. y. konsultavimas, nepatenka į VPĮ 6 straipsnio 5 punkto išimtį ir konsultantas turi būti atrenkamas VPĮ nustatyta tvarka.

6. VPĮ 6 straipsnio 6 punkte yra įtvirtinta išimtis perkančiosios organizacijos centrinio banko paslaugų ir veiksmų, atliekamų su Europos finansinio stabilumo fondu ir Europos stabilumo mechanizmu, pirkimams.

Išimtis apima dvi skirtingas paslaugas:

- centrinio banko paslaugas;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- veiksmus, atliekamus su Europos finansinio stabilumo fondu ir Europos stabilumo mechanizmu.

Centrinio banko paslaugos nėra perkamos taikant VPĮ, kadangi šios paslaugos yra tiesiogiai susijusios su pinigų politika[23] ir joms netaikoma konkurencinė procedūra[24], t. y., pavyzdžiui, Lietuvoje tik Lietuvos bankas gali teikti konkrečias paslaugas, pavyzdžiui, spręsti ginčus su finansų paslaugų teikėju.

Jeigu perkančioji organizacija siekia įsigyti paslaugas, kurios centrinio banko teikiamos kaip komercinės paslaugos, pavyzdžiui, garantijos, faktoringas, valstybės pagalbos valdymas, privatizavimo paslaugos, tuomet VPĮ taikomas, išskyrus, jeigu veikla patenka į VPĮ 6 straipsnio 7 dalyje numatytas išimtis.

Komentuojama išimtis taip pat apima veiksmus, atliekamus su Europos finansinio stabilumo fondu[25] ir Europos stabilumo mechanizmu[26]. Europos finansinio stabilumo fondas ir Europos stabilumo mechanizmas skirti finansinei pagalbai valstybėms narėms, susiduriančioms su finansiniais sunkumais. Šių finansavimo priemonių skyrimo sąlyga – valstybės narės turi imtis priemonių, kad finansiniai sunkumai būtų išspręsti. Dėl šios priežasties visi veiksmai, kurių įsipareigoja imtis valstybės narės, kurioms skirtas nurodytas finansavimas, turi būti atliekami pagal suderintą programą ir veiksmams atlikti nėra vykdomi viešieji pirkimai. Šios priemonės dar nebuvo pritaikytos Lietuvoje, tačiau jomis naudojosi tokios valstybės kaip Ispanija, Airija, Graikija.

7. VPĮ 6 straipsnio 7 punkte yra įtvirtinta išimtis, taikoma perkančiosios organizacijos paskolų[27], susijusių ar nesusijusių su vertybinių popierių arba kitų finansinių priemonių emisija, pardavimui, pirkimui ar perleidimui, kurios įtvirtinimas grindžiamas tomis pačiomis aplinkybėmis, kaip ir finansinių paslaugų išimtis[28] (*detaliau žiūrėti VPĮ 6 straipsnio 5 dalies komentarą*). Paskolos komentuojamos normos kontekste turi būti suprantamos kaip nesusijusios su vertybinių popierių ar kitų finansinių priemonių emisija arba kitomis su tuo susijusiomis operacijomis, kadangi nurodytų paslaugų įsigijimo išimtis reguliuojama kita – VPĮ 6 straipsnio 5 dalimi.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

8. VPĮ 6 straipsnio 8 punkte yra įtvirtinta išimtis darbo sutartims, kadangi darbo santykiai negali būti sutapatinami su ekonominės veiklos vykdymu (darbų atlikimu, paslaugų teikimu ar prekių tiekimu).

Darbo santykiai komentuojamos normos tikslais reiškia teisinius santykius, kaip jie suprantami pagal SESV 45 straipsnį, jį detalizuojančius ES, taip pat Lietuvos nacionalinius teisės aktus ir suformuotą teismų praktiką[29]. Lietuvos Respublikos darbo kodekso 32 straipsnyje nurodyta, kad darbo sutartis – darbuotojo ir darbdavio susitarimas, pagal kurį darbuotojas įsipareigoja būdamas pavaldus darbdaviui ir jo naudai atlikti darbo funkciją, o darbdavys įsipareigoja už tai mokėti darbo užmokestį. Tai patvirtinama ir ESTT praktikoje[30]. Darbo sutartimis laikomos tiek pagal individualius kriterijus atrinktų asmenų darbo santykiai, tiek pagal konkursą atrinktų asmenų darbo santykiai, tiek valstybės tarnybos santykiai, taip pat tiek neterminuotos, tiek terminuotos darbo sutartys[31]. Pavaldumas darbdaviui reiškia darbo funkcijos atlikimą, kai darbdavys turi teisę kontroliuoti ar vadovauti tiek visam darbo procesui, tiek ir jo daliai, o darbuotojas paklūsta darbdavio nurodymams ar darbovietėje galiojančiai tvarkai. Atliekant darbo funkciją, kylanti komercinė, finansinė ar gamybinė grėsmė tenka darbdaviui.

Tuo tarpu darbų (rangos), paslaugų ir prekių sutartys, įskaitant viešųjų pirkimų sutartis, paremtos veiklos savarankiškumu, rizikos prisiėmimu, pavaldumo santykių nebuvimu.

Komentuojama išimtis nėra taikoma:

- darbuotojų grupės kaupiamojo senatvės pensijų draudimo sutartims, kai jos pagerina teisės aktuose nustatytą minimalų senatvės pensijos dydį. Kitaip sakant, jeigu darbuotojai (darbo taryba ar profesinė sąjunga) susitaria su darbdaviu (perkančiąja organizacija) dėl trečios pakopos pensijų kaupimo ir darbdavys turi pervesti dalį darbuotojų atlyginimo į pensijų kaupimo fondą, tai to fondo parinkimas turi būti atliekamas pagal VPĮ[32].
- darbuotojų paieškos ir atrankos paslaugoms;
- laikinojo darbuotojų įdarbinimo paslaugoms.

Bet kuriuo atveju perkančiosios organizacijos turi įvertinti, ar paslaugoms nėra taikomas VPĮ reguliavimas socialinėms ar kitoms specifinėms paslaugoms[33], pavyzdžiui, BVPŽ kodai 75200000-8; 75231200-6; 75231240-8; 79611000-0; 79622000-0 [Namų ūkio pagalbinių

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

darbininkų parūpinimo paslaugos]; 79624000-4 [Slaugos personalo parūpinimo paslaugos] ir 79625000-1 [Medicinos personalo parūpinimo paslaugos].

9. VPĮ 6 straipsnio 9 punkte yra įtvirtinta išimtis ne pelno siekiančių organizacijų ar asociacijų teikiamų civilinės gynybos, civilinės saugos ir ekstremaliųjų situacijų prevencijos paslaugų, kurių BVPŽ kodai yra 75250000-3, 75251000-0, 75251100-1, 75251110-4, 75251120-7, 75252000-7, 75222000-8, 98113100-9 ir 85143000-3 (išskyrus greitosios pagalbos paslaugas, skirtas pacientams vežti), pirkimams, kadangi nurodytų organizacijų veiklos būdas lemia, kad šios organizacijos negalėtų veikti, jeigu būtų priverstos konkuruoti viešuosiuose pirkimuose[34].

Ši išimtis taikytina tik tais atvejais, kai yra abi sąlygos kartu, t. y.:

- paslaugas teikia konkretus ūkio subjektas – ne pelno siekianti organizacija ar asociacija.
- teikiamos konkrečios paslaugos, kurių BVPŽ kodai yra tiksliai nurodyti išimtyje[35].

Ne pelno siekiančių organizacijų apibrėžimas nėra pateikiamas VPĮ 6 straipsnio 9 punkte, todėl turi būti atsižvelgiama į SESV 54 straipsnio reguliavimą bei aktualią ESTT praktiką[36]. ESTT yra sprendęs[37] klausimą dėl perkančiosios organizacijos susitarimo su savanorių asociacijoms atstovaujančiais subjektais dėl skubaus ir ypač skubaus medicinos transporto. Savanorių asociacijos už šių paslaugų teikimą atlyginamos tik faktiškai tuo tikslu patirtos išlaidos bei dalis pastovių ir nuolatinių išlaidų. Subjektai, neturintys savanorių, laikė tai nediskriminavimo principo pažeidimu. ESTT nurodė, kad savanorių asociacijos, kai nėra siekiama pelno ir atlyginamos tik faktiškai patirtos išlaidos, yra ne pelno siekiantys subjektai. Lietuvos Respublikoje pagal:
- CK 2.34 straipsnio 2 dalį viešieji juridiniai asmenys yra valstybės ar savivaldybės, jų institucijų arba **kitų asmenų, nesiekiančių naudos sau, įsteigti juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti viešuosius interesus** (valstybės ir savivaldybės įmonės, valstybės ir savivaldybės įstaigos, viešosios įstaigos, religinės bendruomenės ir t. t.). Sąvoka, nesiekia naudos sau“ reiškia, kad viešojo juridinio asmens steigėjas negauna jokios materialiosios naudos, kuri gali pasireikšti nebūtinai pinigine forma, tai gali būti ir tam tikrų paslaugų teikimas. Naudos, išskyrus atlyginimą už atliekamas funkcijas, negali gauti ir viešojo juridinio asmens valdymo organai. Materialiąja nauda negalima laikyti tikslo, kuriam įsteigtas viešasis juridinis asmuo, pasiekimo (pavyzdžiui, teniso populiarinimo, veiklos rėmimo, paslaugų dalyviams teikimo). Viešasis juridinis gali turėti ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

siekti pelno, tačiau viešojo juridinio asmens dalyvis negali gauti pelno dalies. Sąvoka „viešieji interesai“ reiškia naudą visuomenei ar jos daliai, taip pat žmonių gerovę[38].

- Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo 2 straipsnio 5 dalį pelno nesiekiančios organizacijos – vienetai, kurie atitinka šiuos du kriterijus:
    - jų veiklos tikslas neturi būti pelno siekimas, t. y. jų veiklos tikslas yra jų įstatuose nustatytų tikslų įgyvendinimas, ir
    - jų pelnas pagal jų veiklą reglamentuojančius teisės aktus negali būti skirstomas steigėjams ir (arba) veiklos dalyviams.

Pagal Lietuvos įstatymus, pagrindinės ne pelno siekiančios organizacijos forma yra viešoji įstaiga[39], asociacija, visuomeninė organizacija[40], labdaros ir paramos fondas[41].

Paslaugos, kurios teikiamos nurodytų organizacijų, taip pat yra apribotos konkrečiu sąrašu:

- BVPŽ kodas 75250000-3 - Ugniagesių ir gelbėjimo paslaugos;
- BVPŽ kodas 75251000-0 - Ugniagesių paslaugos;
- BVPŽ kodas 75251100-1 - Gaisrų gesinimo paslaugos;
- BVPŽ kodas 75251110-4 - Gaisrų prevencijos paslaugos;
- BVPŽ kodas 75251120-7 - Miškų gaisrų gesinimo paslaugos;
- BVPŽ kodas 75252000-7 - Gelbėjimo paslaugos;
- BVPŽ kodas 75222000-8 - Civilinės gynybos paslaugos;
- BVPŽ kodas 98113100-9 - Buitinių atliekų surinkimo paslaugos;
- BVPŽ kodas 85143000-3 - Greitosios pagalbos paslaugos. Šio kodo išimtis netaikoma greitosios pagalbos paslaugoms, skirtoms pacientams vežti, ir šios paslaugos turi būti įsigyjamos pagal VPĮ[42]. Kita vertus, paslaugų, kurių BVPŽ kodas yra 85143000-3 ir kurios apima tik pacientų vežimui skirtas greitosios pagalbos paslaugas, teikimui turėtų būti taikomas specialus režimas, nustatytas socialinėms ir kitoms specialioms paslaugoms[43].

10. VPĮ 6 straipsnio 10 punkte yra įtvirtinta išimtis viešojo keleivinio transporto geležinkeliais arba metro paslaugų pirkimams, kadangi jiems taikomas Reglamentas Nr. 1370/2007/EB. Kitaip sakant, išimtis taikoma tais atvejais, kai atrenkamas geležinkelių arba metro paslaugų operatorius.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Reglamento Nr. 1370/2007/EB 5 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad keleivinio transporto geležinkeliais arba metro paslaugų pirkimams taikomas nurodytas reglamentas, išskyrus keleivinio transporto autobusais ar tramvajais paslaugas, kurioms taikomas VPĮ. ESTT taip pat nurodyta, kad Reglamente Nr. 1370/2007/EB įtvirtintos specialiosios teisės normos, kurios arba taikomos vietoj bendrųjų Direktyvos 2014/24/ES nuostatų, arba jas papildo, atsižvelgiant į tai, ar šioje direktyvoje yra teisės normų minėto reglamento reglamentuojamos situacijos, ar ne[44]. Kita vertus, valstybėms narėms nėra draudžiama nustatyti, kad netgi nurodyta išimtis nėra taikoma, o perkančiosios organizacijos privalo vadovautis VPĮ[45].

Lietuvos Respublikoje keleivių vežimo reguliaraus susisiekimo kelių transporto maršrutais paslaugų konkursus taip pat reguliuoja Vežėjų (operatorių) parinkimo visuomenės aptarnavimo įsipareigojimams vykdyti konkurso organizavimo ir visuomenės aptarnavimo sutarčių sudarymo ir nutraukimo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 4 d. nutarimu Nr. 1132 bei Leidimų vežti keleivius reguliaraus susisiekimo kelių transporto maršrutais išdavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2006 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. 3-62. Kylant ginčams dėl to, ar, kilus teisės normų kolizijai (prieštaravimui) vežimo autobusais paslaugoms turi būti taikomas VPĮ ar pirmiau nurodytas žemesnių teisės aktų reguliavimas, LAT yra detaliai pažymėjęs, kad taikytinas būtent VPĮ (tiek dėl VPĮ kaip specialiojo teisės akto, tiek dėl to, jog teisės aktų hierarchija lemia, kad turi būti vadovaujamasi aukštesnės teisinės galios teisės aktu, t. y. įstatymu, o ne įstatymų lydimaisiais teisės aktais)[46].

11. VPĮ 6 straipsnio 11 punkte yra įtvirtinta išimtis paslaugų, skirtų politinei kampanijai, pirkimams, kai pirkimą atlieka politinė partija, kadangi tam tikros rinkiminių kampanijų metu teikiamos paslaugos (pavyzdžiui, propagandinių filmų ir vaizdajuosčių gamyba) yra taip neatsiejamai susijusios su paslaugų teikėjo politinėmis pažiūromis, kad paslaugų teikėjai paprastai yra atrenkami tokiu būdu, kuris negali būti reglamentuojamas viešųjų pirkimų taisyklėmis.

Komentuojama išimtis taikoma politinėms partijoms[47], kai jos yra laikytinos perkančiosiomis organizacijomis (*detaliau dėl perkančiosios organizacijos statuso žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 25 dalies komentarą*). Politinėms partijoms, kurios neatitinka perkančiosios organizacijos statuso, netaikomas VPĮ, todėl jos nevykdo viešųjų pirkimų procedūrų ne tik kampanijų metu, bet ir kitais

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

laikotarpiais. Lietuvoje yra registruotos 74 politinės partijos[48], o biudžeto asignavimus yra gavę tik 7 partijos[49], todėl dalis politinių partijų neturi perkančiosios organizacijos statuso.

VPĮ 6 straipsnio 11 punkte įtvirtintas baigtinis sąrašas paslaugų, kurių įsigijimui, politinės partijos neturi vykdyti viešojo pirkimo procedūrų,:

- BVPŽ kodas 79341400-0 - reklamos kampanijų paslaugos;
- BVPŽ kodas 92111230-3 - propagandinių filmų gamyba;
- BVPŽ kodas 92111240-6 - propagandinių vaizdajuosčių gamyba.

VPĮ 6 straipsnio 11 punkte apibrėžtas ir tikslas, kuriam gali būti įsigyjamos paslaugos – paslaugos turi būti skirtos politinei kampanijai. Politinė kampanija – Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatyme nustatytu laikotarpiu politinės kampanijos dalyvių, rinkėjų ir kitų fizinių bei juridinių asmenų atliekama veikla, susijusi su Seimo, Respublikos Prezidento rinkimais, rinkimais į Europos Parlamentą, savivaldybių tarybų rinkimais ar referendumu[50]. Taigi, politinė kampanija suprantama ir kaip tikslas (dalyvauti ir laimėti rinkimus), ir kaip laikotarpis (laikotarpis iki rinkimų), kurio metu perkamos paslaugos netaikant VPĮ.

12. VPĮ 6 straipsnio 12 punkte yra įtvirtinta išimtis paslaugų, kai jas perkančioji organizacija perka iš kitos perkančiosios organizacijos arba iš perkančiųjų organizacijų asociacijos, turinčių tokioms paslaugoms teikti išimtinę teisę, suteiktą įstatymu ar paskelbtu jo įgyvendinamuoju teisės aktu, kurio nuostatos atitinka SESV nuostatas, pirkimams.

Komentuojama išimtis gali būti taikoma, esant šioms sąlygoms:

1) išimtimi yra įsigyjamos tik paslaugos (*detaliau dėl paslaugų sampratos žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 24 dalies komentarą*). Kadangi išimtis nenustatyta prekių ir darbų įsigijimui, šiems objektams išimtis negali būti taikoma;

2) paslaugų pirkimus atlieka perkančioji organizacija iš kitos perkančiosios organizacijos ar perkančiųjų organizacijų asociacijos (*detaliau dėl perkančiosios organizacijos ir perkančiųjų organizacijų asociacijos statuso žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 25 dalies komentarą*). Komentuojama išimtis netaikoma, kai išimtines teises turi privatūs subjektai. Toks reguliavimas pasirinktas dėl to, kad išimtinių paslaugų teikimui reikalingų prekių, paslaugų ar darbų įsigijimui perkančiosios organizacijos toliau vykdys viešuosius pirkimus;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3) perkančioji organizacija – paslaugos teikėja – turi išimtinę teisę teikti tokias paslaugas. Išimtinė teisė – perkančiajai organizacijai suteikta teisė teikti paslaugas, kurios negali būti teikiamos kitų ūkio subjektų. Išimtinė teisė yra įtvirtinta viešai paskelbtu įstatymu ar įstatymų įgyvendinamuoju teisės aktu. Kitaip sakant, išimtinė teisė negali būti suteikiama kitais būdais, pavyzdžiui, sutartimi. Teisinėje literatūroje pateikiama nuomonė, kad individualūs administraciniai aktai, gairės ir kiti aktai, jeigu jie yra imperatyvaus pobūdžio, gali būti laikomi suteikiančiais išimtinės teises[51]. Išimtinė teisė gali būti suteikiama ir *ad hoc* (*liet*. vienam kartui) principu, ji neturi būti įgyvendinama tik prieš perkančiąją organizaciją, kuri perka nurodytas paslaugas, o naudojama bendrai prieš trečiuosius asmenis[52]. Taigi, turi būti patikrintas sprendimo sudaryti ginčo sutartį teisinis pagrindas – t. y. ar egzistuoja teisės aktas, suteikiantis išimtinę teisę perkančiajai organizacijai atlikti konkrečių paslaugų pirkimus iš kitos perkančiosios organizacijos arba iš perkančiųjų organizacijų asociacijos, turinčių tokioms paslaugoms teikti išimtinę teisę[53].

Kita vertus, pavyzdžiui, LVAT nagrinėjo ginčą dėl VĮ Infostruktūra išimtinės teisės teikti valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugas, kurių išimtinė teikimo teisė buvo nustatyta Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. gegužės 14 d. įsakymu Nr. 1V-167 „Dėl saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuostatų ir saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugų teikimo taisyklių patvirtinimo“ ir šis teisės aktas buvo pripažintas neteisėtu (priimtas viršijant savo kompetenciją bei prieštaraujantis konstituciniam teisinės valstybės principui)[54]. Perkančiosioms organizacijoms kiekvieną kartą tikrinti teisės aktų teisėtumą būtų pernelyg didelė našta, todėl neturi būti atliekamas administracinis ar net konstitucinis kiekvieno teisės akto patikrinimas.

4) teisės akto, kuriuo suteikta išimtinė teisė, nuostatos neprieštarauja SESV, ypač kiek tai susiję su sąžiningos konkurencijos užtikrinimo principu, proporcingumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principais, laisvo prekių, paslaugų ir asmenų judėjimo principais bei užtikrinimu, kad paslaugos bus teikiamos visa apimtimi, bus užtikrinta paslaugų kokybė. Nacionalinės teisės požiūriu tai reiškia, kad teisės norminis aktas, kuriuo suteikiama išimtinė teisė, turi (plačiąja prasme) neprieštarauti Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir kitiems teisės aktams.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdžiui, LAT nagrinėjo ginčą dėl VĮ Infostruktūra išimtinės teisės teikti valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugas, kurių išimtinė teikimo teisė buvo nustatyta Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. gegužės 14 d. įsakymu Nr. 1V-167 „Dėl saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuostatų ir saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugų teikimo taisyklių patvirtinimo“. Kitas rinkos dalyvis ginčijo, kad saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugos yra analogiškos jo teikiamoms paslaugoms. „Šifruoto duomenų perdavimo kanalo“ paslauga, nurodyta sutartyje, technologiškai ir funkciškai yra kito rinkos dalyvio teiktos duomenų perdavimo paslaugos atitikmuo. LAT konstatavo, kad Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. gegužės 14 d. įsakymas Nr. 1V-167 „Dėl saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuostatų ir saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugų teikimo taisyklių patvirtinimo“ ta apimtimi, kiek suteikė VĮ Infostruktūra išimtinę teisę teikti komercines saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugas, prieštarauja SESV 102, 106(1) straipsnių ir (arba) 49 straipsnio ir (arba) 107, 108 straipsnių reikalavimams, pažeidžia LR Konstitucijos 46 straipsnyje įtvirtintą įpareigojimą saugoti sąžiningą konkurenciją ir draudimą monopolizuoti rinkas[55].

[1]Komentuojamos VPĮ 6 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 10 straipsnio normas

[2] Dėl nukrypimų siauro aiškinimo taip pat žiūrėti ESTT 1987 m. kovo 10 d. sprendimą byloje *Komisija prieš Italiją*, 199/85; ESTT 1993 m. lapkričio 17 d. sprendimą byloje *Komisija prieš Ispaniją*, C-71/92; ESTT 1994 m. gegužės 3 d. sprendimą byloje *Komisija prieš Ispaniją*, C-328/92; ESTT 2003 m. rugsėjo 14 d. sprendimą byloje *Komisija prieš Italiją*, C-385/02.

[3] LAT 2010 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-350/2010; 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-713/2013.

[4] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 247 psl.

[5] ESTT 2014 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Impresa Pizzarotti*, C-213/13

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[6] ESTT 2014 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Impresa Pizzarotti*, C-213/13; ESTT 2010 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Helmut Müller*, C-451/08;

[7] Išskyrus atliekant žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūras pagal Lietuvos Respublikos žemės įstatymą ir Lietuvos Respublikos žemės paėmimo visuomenės poreikiams įgyvendinant ypatingos valstybinės svarbos projektus įstatymą, taip pat valstybei pirmumo teise įsigyjant privačios žemės sklypą pagal Lietuvos Respublikos žemės įstatymą, Lietuvos Respublikos žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo įstatymą ir Lietuvos Respublikos miškų įstatymą bei Lietuvos Respublikai perkant žemės sklypą iš užsienio valstybės Lietuvos Respublikos žemės sklypų perleidimo ir nuomos užsienio valstybių diplomatinėms atstovybėms ir konsulinėms įstaigoms tvarkos bei sąlygų įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nustatytu atveju.

[8] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 23-oji konstatuojamoji dalis.; Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 248 psl.

[9] Tai patvirtinta ESTT 2007 m. gruodžio 13 d. sprendime byloje *Bayerischer Rundfunk ir kt.*, C-337/06.

[10] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. gegužės 30 d. nutarimo Nr. 515 redakcija.

[11] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 25 konstatuojamoji dalis, ESTT 2019 m. birželio 6 d. sprendimas byloje *P. M. ir kt. prieš Ministerraad*, C-264/18.

[12] http://www.arbitrazas.lt/arbitrai141.htm

[13] ESTT 2019 m. birželio 6 d. sprendimas byloje *P. M. ir kt. prieš Ministerraad* C-264/18.

[14] VPĮ 2 priedas.

[15] Su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/25/ES (OL L 158, 2013, p. 368).

[16]ESTT 1997 m. rugsėjo 17 d. sprendimas *byloje Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH prieš Bundesbaugesellschaft Berlin mbH*. C-54/96; 1999 m. kovo 4 d. sprendimas byloje *Hospital Ingenieure Krankenhaustechnik Planungs-Gesellschaft mbH (HI) prieš Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft*. C-258/97; 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Unitron Scandinavia A/S ir 3-S A/S, Danske Svineproducenters Serviceselskab prieš Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri*. C-275/98.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[17] ESTT 2010 m. spalio 21 d. sprendimas byloje *Nidera Handelscompagnie BV prieš Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*. C-385/09.

[18] Su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/25/ES (OL L 158, 2013, p. 368).

[19] Professor Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1*. London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 420 psl.

[20] Kaip reguliuojama Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatyme bei ES teisės aktuose, kurie įgyvendinti šiuo įstatymu.

[21] Kaip reguliuojama Finansinių priemonių rinkų įstatyme bei ES teisės aktuose, kurie įgyvendinti šiuo įstatymu.

[22] Kaip reguliuojama Finansinių priemonių rinkų įstatymo 3 straipsnio 25 dalyje bei ES teisės aktuose, kurie įgyvendinti šiuo įstatymu.

[23] Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 8 straipsnis.

[24] Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1*. London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 421 psl.

[25] Fondas įsteigtas su tikslu finansuoti valstybes nares, patekusias į rimtas finansines problemas, pavyzdžiui, Graikija, Ispanija, Airija https://www.esm.europa.eu/.

[26] https://finmin.lrv.lt/lt/es-ir-tarptautinis-bendradarbiavimas/europos-stabilumo-mechanizmas.

[27] Paskolos santykiai reguliuojami CK VI knygos XLIII skyriuje.

[28] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 252 psl.

[29] ESTT 1986 m. liepos 3 d. sprendimas byloje *Deborah Lawrie-Blum prieš Land Baden-Württemberg*, 66/85.

[30] ESTT 2018 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Anodiki Services EPE* C-260/17.

[31] ESTT 2018 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Anodiki Services EPE* C-260/17.

[32] ESTT 2010 m. liepos 15 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Vokietijos Federacinę Respubliką*, C-271/08.

[33] VPĮ 2 priedas.

[34] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 28 konstatuojamoji dalis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[35] Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1*. London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 424 psl.

[36] ESTT 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje *Azienda sanitaria locale Nr. 5 „Spezzino“ ir kt.*, C-113/13.

[37] ESTT 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje *Azienda sanitaria locale Nr. 5 „Spezzino“ ir kt.*, C-113/13.

[38] Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Justitia, 2002 m., 96-99 psl.

[39] Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo 2 straipsnis.

[40] Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymo 2 straipsnis.

[41] Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos fondų įstatymo 2 straipsnis.

[42] ESTT 2011 m. kovo 10 d. sprendimas byloje *Privater Rettungsdienst und Krankentransport Stadler*, C-274/09; 2010 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Vokietiją*, C-160/08; 2007 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Airiją*, C-532/03;2001 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Ambulanz Glöckner*, C-475/99.

[43] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 28 konstatuojamoji dalis.

[44] ESTT 2018 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje Stefan Rudigier, dalyvaujant Salzburger Verkehrsverbund GmbH, C-518/17.

[45] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 27 konstatuojamoji dalis.

[46] LAT 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-534/2014.

[47] Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymo 2 straipsnio 5 dalyje yra pateikta politinės partijos sąvoka.

[48]https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/(ARCHYVINIS)%20Lietuvos%20Respublikos%20politini%C5%B3%20partij%C5%B3%20s%C4%85ra%C5%A1as%202019-03-01%20su%20archyvu(1).pdf Informacija atnaujinta 2019-03-01

[49] https://www.vrk.lt/2018-far

[50] Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo 2 straipsnio 7 dalyje pateikta tokia apibrėžtis: politinė kampanija – šiame įstatyme nustatytu laikotarpiu politinės kampanijos dalyvių, rinkėjų ir kitų fizinių bei juridinių asmenų atliekama

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

veikla, susijusi su Seimo, Respublikos Prezidento rinkimais, rinkimais į Europos Parlamentą, savivaldybių tarybų rinkimais ar referendumu.

[51] Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1*. London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 532 psl.

[52] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 258 psl.

[53] LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-149-969/2017.

[54] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. rugsėjo 14 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-12-502/2017

[55] LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-149-969/2017.

7 straipsnis. Pagal tarptautines taisykles atliekami pirkimai ir projekto konkursai

1. **Šio įstatymo reikalavimai netaikomi pirkimams ir projekto konkursams, kuriuos perkančioji organizacija įpareigota atlikti pagal kitas procedūrines taisykles, nustatytas:**

1) tarptautinius įsipareigojimus nustatančiu dokumentu, tokiu kaip tarptautinis susitarimas, kuris sudarytas laikantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo ir apie kurį pranešta Europos Komisijai, tarp Lietuvos Respublikos ir vienos ar daugiau trečiųjų šalių ar jų teritorinių padalinių dėl prekių, paslaugų, darbų, skirtų bendram susitarimą pasirašiusių šalių projektui įgyvendinti ar juo pasinaudoti;

2) tarptautinės organizacijos.

2. **Šio įstatymo reikalavimai netaikomi pirkimams ir projekto konkursams, kuriuos perkančioji organizacija atlieka pagal kitas procedūrines taisykles, kurias nustatė tarptautinė organizacija ar tarptautinė finansų institucija, visiškai finansuojanti tokį pirkimą ar projekto konkursą. Jeigu pirkimą ar projekto konkursą didžiąja dalimi finansuoja tarptautinė organizacija ar tarptautinė finansų institucija, tai šalys turi susitarti dėl taikytinų pirkimo taisyklių.**
3. **Šis straipsnis netaikomas gynybos ir saugumo aspektus apimantiems pirkimams ir projekto konkursams, kurie atliekami pagal tarptautines taisykles vadovaujantis šio įstatymo 14 straipsniu.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 7 straipsnio[1] išimtys nustatytos, atsižvelgiant į tai, kad nurodytais atvejais pirkimams taikomos kitos – specialios procedūros. Būtų neracionalu reikalauti taikyti ES reguliavimą tuos atvejais ir tuose projektuose, kai pirkimai vykdomi nors ir ES valstybės narės perkančiųjų organizacijų (bent iš dalies), tačiau pirkimo procese gali dalyvauti ir kiti subjektai.

1. VPĮ 7 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta išimtis perkančiosios organizacijos vykdomiems pirkimams, kurie turi būti vykdomi pagal kitas pirkimų taisykles.

1.1 VPĮ 7 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta išimtis dėl tarptautinių susitarimų.

Tam, kad būtų taikoma komentuojama išimtis, turi būti nustatytos šios sąlygos kartu:

- sudaromas tarptautinius įsipareigojimus nustatantis dokumentas, pavyzdžiui, tarptautinis susitarimas tarp Lietuvos Respublikos ir vienos ar daugiau trečiųjų šalių ar jų teritorinių padalinių arba tarp Lietuvos Respublikos perkančiosios organizacijos bei perkančiosios organizacijos, esančios vienoje ar daugiau trečiųjų šalių ar jų teritorinių padalinių, t. y. valstybėje, kuri nėra ES narė.

VPĮ 7 straipsnio 1 dalies 1 punkte nėra įtvirtinta tarptautinio susitarimo samprata. Tarptautinis susitarimas – tarp valstybių sudarytas susitarimas, kuriam taikomos tarptautinės teisės normos, įtvirtintos viename ar keliuose susijusiuose dokumentuose, nesvarbu, koks būtų to susitarimo pavadinimas[2]. Tarptautinis susitarimas gali būti bet kokios formos dokumentas, atitinkantis nurodytus reikalavimus.

VPĮ 7 straipsnio 1 dalies 1 punkte nėra įtvirtinta teritorinio padalinio samprata, tačiau tai turėtų būti aiškinama plačiai, pavyzdžiui, federacinės valstybės valstija, autonominis regionas (Honkongas Kinijos atžvilgiu) ar pan.[3]. Taip pat trečiųjų šalių ar jų teritorinių padalinių perkančiųjų organizacijų samprata turi būti aiškinama ne pagal ES reguliavimą, bet pagal tarptautinės teisės ar tos trečiosios šalies teisės normas.

Taigi, komentuojama išimtis yra skirta įgyvendinti tik konkrečius projektus, kai dalyvauja bent vienas subjektas iš valstybės, kuri nėra ES valstybė narė, o kiti viešieji pirkimai, kurie vykdomi bendrai ES valstybių narių, yra reguliuojami VPĮ 83 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 83 straipsnio komentarą*).

Kita vertus, jeigu tarptautinį susitarimą sudaro dvi ar daugiau ES valstybių narių ir bent viena trečioji šalis, tuomet komentuojamo VPĮ 7 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta išimtis gali būti taikoma[4] (papildomai esant visoms kitoms nurodytoms sąlygoms).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- tarptautiniu susitarimu yra nustatomos viešųjų pirkimų taisyklės. Dokumente turi būti detaliai aprašomos viešųjų pirkimų vykdymo nuostatos ir tvarka, susitarimas turi saistyti susitarimo šalis, t. y., pavyzdžiui, negali būti neįpareigojantis ketinimų protokolas[5].
- tarptautinis susitarimas turi būti sudarytas, laikantis SESV ir nacionalinės teisės. Tarptautinis susitarimas neturi pažeisti pagrindinių bendros rinkos laisvių: laisvo prekių, paslaugų ir asmenų judėjimo, taip pat turi užtikrinti sąžiningą konkurenciją, nediskriminavimo ir abipusio pripažinimo principus. Taigi, pirkimas, nors ir vykdomas pagal tarptautiniame susitarime nurodytas taisykles, tačiau ES valstybių narių tiekėjams turi būti sudarytos sąlygos dalyvauti tokiuose pirkimuose (skaidrumo lygis, nustatytas pagal viešųjų pirkimų reguliavimą nėra privalomas, t. y. nebūtina skelbti apie pirkimą CVP IS ar Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje)[6].
- apie tarptautinį susitarimą yra pranešta Komisijai. VPĮ 7 straipsnio 1 dalies 1 punkte nėra nurodyta forma ar tvarka, kuria vadovaujantis valstybės narės turi pranešti Komisijai apie sudarytą tarptautinį susitarimą, tačiau, atsižvelgiant į sąlygas taikyti išimtį, darytina išvada, kad teikiant pranešimą Komisijai, būtina pateikti duomenis, patvirtinančius tarptautinio dokumento atitikimą išimtyje nurodytoms sąlygoms.
- pagal tarptautinio susitarimo tvarką perkami darbai, prekės ar paslaugos turi būti skirti bendram šalių projektui įgyvendinti ar juo pasinaudoti.

Pavyzdys

Šia nurodyta išimtimi gali pasinaudoti Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos perkančiosios organizacijos, jeigu būtų vykdomas bendras elektros tinklų, dujų tinklų, vandentiekio tinklų, kelių tiesimo projektas, kuris bendrai apima Lietuvos – Baltarusijos sienų teritoriją.

Pavyzdys

Šia nurodyta išimtimi gali pasinaudoti Lietuvos Respublika ir Japonija, kartu siekdamos įgyvendinti projektą, susijusį su atliekų tvarkymo sistemos modernizavimu, kai reikia atlikti bendras mokslines tiriamąsias veiklas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1.2 VPĮ 7 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta išimtis dėl tarptautinių organizacijų taisyklių viešiesiems pirkimams taikymo.

VPĮ 7 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtinta išimtis perkančiosios organizacijos vykdomiems pirkimams pagal taisykles, nustatytas tarptautinės organizacijos.

Paprastai tarptautinėmis organizacijomis vadinami nuolatiniai tarpvyriausybinio ir nevyriausybinio pobūdžio junginiai, įsteigti tarptautiniu susitarimu tam, kad padėtų spręsti tarptautines problemas, nurodytas jų steigiamuosiuose dokumentuose, taip pat visapusiškai plėtotų tarptautinį bendradarbiavimą. Tarptautinei organizacijai būdingiausieji bruožai: 1) steigiamasis dokumentas, kuriame nurodomi pagrindiniai organizacijos tikslai, veiklos kryptys ir būdai, organizacijos vidaus struktūra; 2) nuolatinis veiklos pobūdis ir esamos nuolatinės organizacijos institucijos; 3) lygiateisių subjektų savanoriška narystė; 4) pagrindinis veiklos metodas – daugiašalės derybos ir problemų aptarimas, sprendimų priėmimas balsuojant ar sutarimu; 5) sprendimai paprastai yra rekomendacinio. Tarptautinė (tarpvyriausybinė) organizacija – tai valstybių susivienijimas, įsteigtas tarptautine sutartimi tam tikriems tikslams siekti, turintis nuolatinių institucijų sistemą, tarptautinės teisės subjekto statusą, sukurtas ir veikiantis pagal tarptautinę teisę.

Tarptautinės organizacijos turi savas patvirtintas taisykles, pavyzdžiui, NATO pirkimams taikomas reglamentas Nr. 4200 „NSPO pirkimų reglamentas“[7]. Kadangi tarptautinių organizacijų viešųjų pirkimų taisyklėse yra įtvirtinti analogiški viešųjų pirkimų principai, tai šių taisyklių taikymas paprastai nepažeidžia pagrindinių SESV nuostatų.

2. VPĮ 7 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta išimtis dėl tarptautinių organizacijų ar tarptautinių finansų institucijų nustatytų procedūrinių taisyklių pirkimams taikymo, kai pirkimas finansuojamas tarptautinių organizacijų ar tarptautinių finansų institucijų.

VPĮ 7 straipsnio 2 dalies įtvirtinta išimtis taikoma, esant šioms sąlygoms:

- pirkimas visiškai finansuojamas tarptautinės organizacijos ar tarptautinės finansų institucijos.

Visiškas finansavimas reiškia, kad tarptautinė organizacija ar tarptautinė finansų institucija skiria 100 procentų lėšų konkrečiam pirkimui.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Taigi, jeigu pirkimas nėra visiškai finansuojamas tarptautinės organizacijos ar tarptautinės finansų institucijos, tuomet pirkimų teisinis reguliavimas turi būti derinamas, t. y. šalys turi susitarti dėl taikytinų pirkimo taisyklių. Susitarimas gali nustatyti tiek tarptautinės organizacijos ar tarptautinės finansų institucijos taisykles, tiek VPĮ.

- finansavimas skiriamas tarptautinės organizacijos ar tarptautinės finansų institucijos.

Tarptautinės organizacijos (*detaliau dėl tarptautinės organizacijos sampratos žiūrėti VPĮ 7 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*), finansuojančios pirkimus, pavyzdys būtų Jungtinių Tautų Organizacija ir jos padaliniai, kurie finansuoja pirkimus.

Tarptautinės finansų institucijos – tai valstybių arba bankų susivienijimai (sąjungos), susikūrę tarptautinių daugiašalių sutarčių pagrindu, pavyzdžiui, Tarptautinis valiutos fondas (TVF); Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas (ERPB); Tarptautinis plėtros bankas (TAPB); Tarptautinis investicijų bankas (TIB); Europos investicijų bankas (EIB); Tarptautinio ekonominio bendradarbiavimo bankas (TEBB); Šiaurės investicijų bankas (ŠIB) ir kt.

- tarptautinė organizacija ar tarptautinė finansų institucija nustato procedūrines pirkimo vykdymo taisykles, pavyzdžiui, Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko pirkimų politika, patvirtinta 2014 m. sausio 29 d.[8].

3. VPĮ 7 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta, kad VPĮ 7 straipsnis netaikomas gynybos ir saugumo aspektus apimantiems pirkimams ir projekto konkursams, kurie atliekami pagal tarptautines taisykles, vadovaujantis VPĮ 14 straipsniu. Kitaip sakant, komentuojamo VPĮ 7 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta nuostata, nukreipianti į VPĮ 14 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 14 straipsnio komentarą*).

---

[1] Komentuojamos VPĮ 7 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 9 straipsnio normas.

[2] 1969 m. gegužės 22 d. Vienos sutarčių teisės konvencija; Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 1 straipsnis.

[3] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 243 psl., Lietuvos Respublikoje nėra reglamentuotų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

teritorinių padalinių, kurie turėtų savo atskirą subjektiškumą, galėtų savarankiškai sudaryti nurodytus susitarimus.

[4] Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1*. London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 492 psl.

[5] Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1*. London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 492 psl.

[6] Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1*. London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 493 psl.

[7] https://www.nspa.nato.int/resources/site1/General/business/procurement/General%20info/NR-4200_e.pdf.

[8] http://www.ebrd.com/downloads/procurement/procurement-policy.pdf.

8 straipsnis. Vandentvarkos, energetikos, transporto ir pašto paslaugų srities perkančiųjų organizacijų pirkimai

1. **Šio įstatymo reikalavimai netaikomi vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų organizacijų pirkimams ir projekto konkursams:**

1) kurie reikalingi Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo 5–11 straipsniuose nurodytai veiklai ar kelioms veikloms vykdyti;

2) kuriems Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymas netaikomas vadovaujantis jo 14, 18 ir 27 straipsnių nuostatomis.

2. Šio įstatymo reikalavimai taip pat netaikomi perkančiosios organizacijos, teikiančios Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo 10 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytas pašto paslaugas, pirkimams ir projekto konkursams, reikalingiems šiai veiklai vykdyti:

1) pridėtinės vertės paslaugoms, susijusioms su elektroninėmis priemonėmis ir teikiamoms tik elektroninėmis priemonėmis, įskaitant saugų koduotų dokumentų perdavimą elektroninėmis priemonėmis, adresų valdymo paslaugas ir registruoto elektroninio pašto perdavimą, teikti;

2) finansinėms paslaugoms, kurių BVPŽ kodai yra nuo 66100000-1 iki 66720000-3 ir kurios nurodytos Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiųjų subjektų, įstatymo 16 straipsnio 5 punkte, įskaitant pinigų siuntimą pašto pinigų persiuntimo sistemomis, teikti;

3) ~~pašto mokos ženklų ir filatelinių gaminių leidybos paslaugoms teikti;~~ filatelijos paslaugoms teikti;

4) logistikos paslaugoms (paslaugoms, derinančioms fizinį pristatymą ir (arba) sandėliavimą su kitomis ne pašto funkcijomis) teikti.

Vandentvarkos, energetikos, transporto ir pašto paslaugų srities perkančiųjų organizacijų pirkimų teisiniai santykiai reguliuojami atskirame įstatyme (PĮ), todėl VPĮ šiems santykiams taikomas tik subsidiariai (papildomai), pavyzdžiui, nustatant pašalinimo pagrindus ar kvalifikacijos reikalavimus. VPĮ 8 straipsnyje įtvirtintų išimčių tikslas yra nustatyti atvejus, kuriems taikomas lankstesnis PĮ įtvirtintas reguliavimas ir nurodytos perkančiosios organizacijos neprivalo vadovautis VPĮ.

Kita vertus, VPĮ 8 straipsnyje taip pat nustatomos taisyklės, kada perkančioji organizacija, veikianti bet kurioje iš PĮ 5-11 straipsniuose reglamentuojamų sričių, turi vykdyti viešuosius pirkimus, vadovaudamasi VPĮ.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 8 straipsnyje įtvirtintos išimtys netaikomos, kai viešo pirkimo sutartys, sudaromos perkančiųjų organizacijų, vykdančių veiklą jūrų, pakrančių ar upių transporto paslaugų srityse, kadangi šie pirkimai patenka į VPĮ taikymo sritį[1].

1. VPĮ 8 straipsnio[2] 1 dalyje yra įtvirtintos dvi išimtys, kai netaikomas VPĮ:

1.1 VPĮ 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta išimtis veiklai, nurodytai PĮ 5–11 straipsniuose.

VPĮ 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta išimtis taikoma, kai yra šios sąlygos kartu:

- viešąjį pirkimą vykdo perkančioji organizacija, veikianti bet kurioje iš PĮ 5-11 straipsnių reglamentuojamų sričių.

Vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų organizacijų samprata yra apibrėžta PĮ 4 straipsnio 1 dalyje. Vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiosiomis organizacijomis laikomos tos organizacijos, kurios atitinka VPĮ 2 straipsnio 25 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 25 dalies komentarą*) nustatytus požymius bei veikia vienoje ar keliose iš PĮ 5-11 straipsniuose nurodytų sričių.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- viešasis pirkimas (projekto konkursas) yra vykdomas dėl specifinių prekių, paslaugų ar darbų, skirtų veiklai, reguliuojamai PĮ 5-11 straipsniuose (*detaliau žiūrėti atitinkamai PĮ 5-11 straipsnių komentarą*).

Kitaip sakant, vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančioji organizacija vykdo dviejų rūšių pirkimus:

1) skirtus komunalinio sektoriaus veiklai vykdyti, kaip tai nurodyta PĮ 5-11 straipsniuose (*detaliau žiūrėti atitinkamai PĮ 5-11 straipsnių komentarą*);

2) neskirtus komunalinio sektoriaus veiklai vykdyti. Pavyzdžiui, išimtys nurodytos PĮ 5 straipsnio 2 dalyje, 6 straipsnio 2 dalyje, 7 straipsnio 3 dalyje (*detaliau žiūrėti atitinkamai PĮ 5 straipsnio 2 dalies, 6 straipsnio 2 dalies, 7 straipsnio 3 dalies komentarą*). Taigi, viešiesiems pirkimams, neskirtiems komunalinio sektoriaus veiklai vykdyti, nėra taikoma išimtis.

Pavyzdys

Vandentvarkos srityje veikianti perkančioji organizacija siekia įsigyti vandens tiekimui reikalingas medžiagas, kurios bus naudojamos rekonstruojant vandentvarkos įmonės pastatą, kuriame dirba tik vandentvarkos įmonės administracija. Dėl nurodytų medžiagų vandentvarkos įmonė medžiagų pirkimą turi vykdyti, vadovaujantis VPĮ.

Pavyzdys

Jūrų uosto direkcija paskelbė konkursą dėl krantinių rekonstravimo. LAT[3], sprendžiant dėl veiklos priskirtinumo prie komunalinio sektoriaus veiklos, vertino BVPŽ kodą - 45241100 (Krantinių statybos darbai). Dėl pirkimo objekto ir pačios perkančiosios organizacijos veiklos pobūdžio LAT nurodė, kad krantinių rekonstravimo darbai laikytini įeinančiais į komunalinio sektoriaus viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą.

1.2 VPĮ 8 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtinta išimtis, kai netaikomas nei VPĮ, nei PĮ.

VPĮ 8 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtinta išimtis taikoma, kai yra šios sąlygos kartu:

- viešąjį pirkimą vykdo perkančioji organizacija, veikianti bet kurioje iš PĮ 5-11 straipsnių reglamentuojamų sričių.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- viešajam pirkimui PĮ netaikomas, vadovaujantis PĮ 14, 18 ir 27 straipsnių nuostatomis (*detaliau žiūrėti PĮ 14, 18 ir 27 straipsnių komentarus*).

2. VPĮ 8 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta papildoma išimtis pašto paslaugas teikiančioms perkančiosioms organizacijoms dėl jų teikiamų specifinių paslaugų bei jomis teikti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų išimtinumo, kiek tai susiję su autorių teisėmis, o taip pat su tuo, jog paslaugos yra komercinio pobūdžio, teikiamos konkurencinėje rinkoje, todėl perkančiosios organizacijos veiklos ribojimas viešųjų pirkimų procedūromis neužtikrintų vienodų sąlygų su kitais rinkos dalyviais.

VPĮ 8 straipsnio 2 dalies išimtis taikoma, esant abiem sąlygoms:

- viešuosius pirkimus vykdo perkančioji organizacija, teikianti PĮ 10 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytas pašto paslaugas (*detaliau žiūrėti PĮ 10 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*);
- pirkimai turi būti bent vienai iš šių veiklų:
- pridėtinės vertės paslaugos, susijusios su elektroninėmis priemonėmis ir teikiamos tik elektroninėmis priemonėmis, įskaitant saugų koduotų dokumentų perdavimą elektroninėmis priemonėmis, adresų valdymo paslaugas ir registruoto elektroninio pašto perdavimą, teikti.

Lietuvos paštas teikia šias elektroninės paslaugas:

1. e. pristatymas[4] – elektroninių pranešimų ir dokumentų pristatymo fiziniams ir juridiniams asmenims informacinė sistema;
2. e. mokėjimai[5] – galimybė vykdyti visus mokėjimus elektroniniu būdu, turint sąskaitą Lietuvos pašte. Alternatyva elektroninei bankininkystei.
3. e. savitarna[6] – tai paprasta, verslui pritaikyta elektroninė Lietuvos pašto sistema, skirta siunčiamų siuntų užsakymams formuoti, redaguoti ir pateikti;
4. e. sąskaita[7] – galimybė prekių, paslaugų, darbų tiekėjams, vykdantiems viešųjų pirkimų sutartis, teikti ir gauti elektronines PVM sąskaitas faktūras, sąskaitas faktūras, kreditinius ir debetinius dokumentus bei avansines sąskaitas internetu.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- finansinės paslaugos, kurių BVPŽ kodai yra nuo 66100000-1 iki 66720000-3 ir kurios nurodytos PJ 16 straipsnio 5 punkte, įskaitant pinigų siuntimą pašto pinigų persiuntimo sistemomis, teikti.

Finansinių paslaugų, kurioms netaikomas VPJ, BVPŽ kodai:

1. 66100000-1 – bankų ir investavimo paslaugos;
2. 66500000-5 – draudimo ir pensijų paslaugos[8];
3. 66600000-6 – iždo paslaugos;
4. 66700000-7 – perdraudimo paslaugos;
5. 66710000-0 – gyvybės perdraudimo paslaugos;
6. 66720000-3 – perdraudimo nuo nelaimingų atsitikimų ir sveikatos perdraudimo paslaugos.

Finansinės paslaugos, nurodytos PJ 16 straipsnio 5 punkte (*detaliau žiūrėti PJ 16 straipsnio 5 punkto komentarą*), – susijusios su vertybinių popierių ar kitų finansinių priemonių emisija, pardavimu, pirkimu ar perleidimu, pirkimams.

Pinigų siuntimas pašto pinigų persiuntimo sistemomis – Lietuvos pašto ir kitų institucijų (pavyzdžiui, Western Union) teikiama paslauga, kai asmenys siunčia pinigus kitam asmeniui nenaudojant sąskaitų institucijose[9].

- ~~**pašto mokos ženklų ir filatelinių gaminių leidybos paslaugoms teikti;**~~ **filatelijos paslaugoms teikti;**

Filateliniai gaminiai[10] – pašto ženklai, suvenyriniai lapai, teminiai pašto ženklų rinkiniai, knygos ir pan.

Pagal Lietuvos Respublikos pašto įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 5 punktą universalios pašto paslaugų teikėjas privalo išleisti ir išimti iš apyvartos pašto mokos ženklus.

Remiantis Europos Komisijos praktika filatelijos paslaugos yra apibrėžiamos kaip prekyba pašto ženklais ir su pašto ženklais susijusiais produktais, daugiausia skirtais pašto ženklų kolekcionieriams ir – tam tikra apimtimi –dovanų ir suvenyrų pirkėjams.

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2014:101:FULL

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009D0046

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- logistikos paslaugoms (paslaugoms, derinančioms fizinį pristatymą ir (arba) sandėliavimą su kitomis ne pašto funkcijomis) teikti.

Lietuvos pašto logistika apima visus procesus nuo pašto siuntų išsiuntimo iki paskirties vietos: pašto siuntų vežimas oro transportu ir automobiliais, pėsčiomis. Lietuvos paštas bendradarbiauja su logistikos įmonėmis siekdamas, kad pašto siuntos pasiektų skirtingas valstybes[1].

[1] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 21-oji konstatuojamoji dalis.

[2]Komentuojamos VPĮ 8 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 7 straipsnio normas.

[3] LAT 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-279-690/2017

[4] https://epristatymas.post.lt/.

[5] https://www.post.lt/lt/mokejimo-saskaita.

[6] https://www.post.lt/lt/e-savitarna-versijai.

[7] https://www.post.lt/saskaitu-israsymas.

[8] https://www.post.lt/lt/draudimas

[9] https://www.post.lt/lt/pinigu-perlaidos

[10] https://www.post.lt/lt/filatelija-lietuvoje

[11] https://www.post.lt/lt/veikla-ir-istorija

9 straipsnis. Pirkimai elektroninių ryšių srityje

Šio įstatymo reikalavimai netaikomi pirkimams ir projekto konkursams, kurių svarbiausias tikslas yra sudaryti galimybę perkančiosioms organizacijoms teikti ir eksploatuoti viešuosius ryšių tinklus arba teikti visuomenei vieną ar kelias elektroninių ryšių paslaugas.

Komentuojamame VPĮ 9 straipsnyje[1] yra įtvirtinta išimtis perkančiosios organizacijos vykdomiems viešiesiems pirkimams (projekto konkursams), kurių svarbiausias tikslas yra sudaryti galimybę joms teikti ir eksploatuoti viešuosius ryšių tinklus arba teikti visuomenei vieną ar kelias elektroninių ryšių paslaugas. Lietuvoje elektroninių ryšių veiklą reguliuoja ir šių paslaugų teikėjų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

priežiūrą vykdo Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba. VPĮ reguliavimas netaikomas, kadangi išimtyje nurodytos paslaugos neteikiamos konkurencinėje rinkoje, pavyzdžiui:

- ryšių kabelių kanalų sistema, taip pat televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklai, Lietuvos Respublikoje priklauso Telia Lietuva, AB (buvusi Teo, AB) 100 procentų, patekimas į rinką yra itin apribotas (reikia kasti žemę tam, jog būtų klojami kabeliai)[2]. Todėl perkančiosios organizacijos, siekdamos nurodyto tikslo, paslaugas gali įsigyti tik iš Telia Lietuva, AB;
- taip pat šiuo metu universaliąsias elektroninių ryšių paslaugas teikia AB Telia Lietuva , kurios maksimalias kainas reguliuoja Ryšių reguliavimo tarnyba[3].
- Transliacijų perdavimo priemonių teikimo paslaugas teikiamos tik AB Lietuvos radijo ir televizijos centras[4].

Taigi, nurodytos paslaugos teikiamos ir tinklai suteikiami konkretaus subjekto, turinčio tinklus ar teikiančio nurodytas paslaugas, todėl objektyviai nėra pareikio inicijuoti viešąjį pirkimą tais atvejais, kai dėl susiklosčiusios situacijos paslaugas gali teikti ar tinklus suteikti tik konkretus subjektas.

Dėl to perkančiosios organizacijos, siekdamos nurodyto tikslo, paslaugas gali įsigyti tik iš AB Telia, AB Lietuvos radijo ir televizijos centras ar kito ūkio subjekto, kuris vienintelis teikia nurodytas paslaugas ar turi nurodytus tinklus.

VPĮ 9 straipsnio išimtyje nustatytos dvi alternatyvos, kada ji taikoma:

1. kuomet siekiama sudaryti galimybę perkančiosioms organizacijoms teikti ir eksploatuoti viešuosius ryšių tinklus[5];
2. kuomet siekiama sudaryti galimybę perkančiosioms organizacijoms teikti visuomenei vieną ar kelias elektroninių ryšių paslaugas[6].

Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 2 straipsnyje nurodytos sąvokos:

„elektroninių ryšių paslauga“ – paprastai už atlygį teikiama paslauga, kurią visiškai ar daugiausia sudaro signalų perdavimas elektroninių ryšių tinklais, įskaitant telekomunikacijų paslaugas ir perdavimo (siuntimo) paslaugas transliavimui (retransliavimui) naudojamais tinklais. Elektroninių ryšių paslaugos neapima elektroninių ryšių tinklais ar naudojant elektroninių ryšių paslaugas perduodamos informacijos turinio teikimo ar redakcinės turinio kontrolės paslaugų, tarp jų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

informacinės visuomenės paslaugų, kurių visiškai ar daugiausia nesudaro signalų perdavimas elektroninių ryšių tinklais (Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 2 straipsnio 17 dalis) ; „viešasis ryšių tinklas“ – elektroninių ryšių tinklas, kuris visiškai ar daugiausia naudojamas viešosioms elektroninių ryšių paslaugoms teikti, įskaitant elektroninių ryšių tinklą, kuriuo galima perduoti informaciją iš vieno tinklo galinio taško į kitą (Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 2 straipsnio 74 dalis).

Taigi, esant nurodytiems tikslams, perkančiosios organizacijos gali įsigyti paslaugas, tinklus iš konkretaus ūkio subjekto be VPĮ procedūrų.

[1] Komentuojamos VPĮ 9 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 8 straipsnio normas.

[2] Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 23 d. įsakymas Nr. 1V-626 „Dėl ūkio subjekto Telia Lietuva, AB, turinčio didelę įtaką televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, teikiamų Telia Lietuva, AB, rinkoje, kurios geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija“

[3] https://www.rrt.lt/telefono-ryšys-internetas-tv/informacija-paslaugu-teikejams/ipareigojimu-prieziura/

[4] https://www.rrt.lt/telefono-ryšys-internetas-tv/informacija-paslaugu-teikejams/ipareigojimu-prieziura/

[5] Šių paslaugų teikimas reguliuojamas Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymu, Viešųjų ryšių tinklų vientisumo užtikrinimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2018 m. balandžio 25 d. įsakymu Nr. 1V-394 ir kt. teisės aktais.

[6] Šių paslaugų teikimas reguliuojamas Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymu, Universaliųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2011 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1V-889 ir kt. teisės aktais.

10 straipsnis. Vidaus sandoriai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. **Šio įstatymo reikalavimai netaikomi vidaus sandoriams, kuriuos perkančioji organizacija sudaro su kita perkančiąja organizacija, kai yra visos šios sąlygos kartu:**

1) perkančioji organizacija kitą perkančiąją organizaciją kontroliuoja kaip savo padalinį arba struktūrinį padalinį, darydama lemiamą įtaką jos strateginiams tikslams ir reikšmingiems sprendimams, įskaitant sprendimus dėl: ilgalaikio turto investavimo, perleidimo, nuomos, įkeitimo, hipotekos; kitų ūkio subjektų akcijų įsigijimo arba perleidimo; esminio valdyti ūkio subjekto (subjektų) skyrius perdavimo. Tokią kontrolę gali atlikti ir kitas juridinis asmuo, kurį patį tokiu pačiu būdu kontroliuoja perkančioji organizacija;

2) per paskutinius 3 finansinius metus daugiau kaip 80 procentų kontroliuojamos perkančiosios organizacijos gautų vidutinių pajamų iš pirkimo–pardavimo sutarčių sudaro pajamos, gautos iš sutarčių, sudarytų su kontroliuojančia perkančiąja organizacija ar su juridiniais asmenimis, kuriuos kontroliuoja ta perkančioji organizacija, ir skirtų jos (jų) poreikiams tenkinti ar funkcijoms atlikti. Jeigu kontroliuojama perkančioji organizacija vykdė veiklą trumpiau kaip 3 finansinius metus, tai atitinkami rezultatai turi būti numatyti pagal jos veiklos planus;

3) kontroliuojamoje perkančiojoje organizacijoje nėra tiesioginio privataus kapitalo dalyvavimo.

2. **Vidaus sandoris gali būti sudaromas tik išimtiniu atveju, kai tenkinamos šio straipsnio 1 dalyje išdėstytos sąlygos ir kai:**

1) perkant viešojo pirkimo būdu būtų neįmanoma užtikrinti paslaugos teikimo nepertraukiamumo, geros kokybės ir prieinamumo arba

2) įsigyjamos viešosios paslaugos, administruojamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnio 2 dalimi.

3. **Siekdama sukurti sąlygas vidaus sandorių sudarymo priežiūrai, perkančioji organizacija:**

1) tvirtindama šio įstatymo 26 straipsnio 1 dalyje nurodytus einamaisiais kalendoriniais metais planuojamų atlikti pirkimų planus, juose pateikia informaciją apie planuojamus atlikti šiame straipsnyje nurodytus pirkimus;

2) reikalauja iš tiekėjo, kad vykdant vidaus sandorius sąskaitos už įsigyjamas prekes, paslaugas ir darbus (toliau – sąskaitos faktūros) būtų teikiamos šio įstatymo 22 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3) per 15 dienų nuo vidaus sandorio sudarymo ar nuo kiekvieno jo pakeitimo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal juos pradžios, Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka paskelbia sudarytą sutartį ir visus jos pakeitimus;

4) per 30 dienų nuo ataskaitinių kalendorinių metų pabaigos Viešųjų pirkimų tarnybai jos nustatyta tvarka pateikia visų per kalendorinius metus atliktų šiame straipsnyje nurodytų pirkimų ataskaitą.

4. **Šiame straipsnyje nustatyti reikalavimai taikomi visu vidaus sandorio galiojimo laikotarpiu.**
5. **Valstybės įmonės, akcinės bendrovės ir uždarosios akcinės bendrovės, kuriose valstybei nuosavybės teise priklausančios akcijos suteikia daugiau kaip 1/2 balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, vidaus sandorių sudaryti negali.**

Komentuojamame VPĮ 10 straipsnyje[1] yra įtvirtinta išimtis, kai perkančioji organizacija gali nevykdyti viešojo pirkimo procedūrų pagal VPĮ tais atvejais, kai yra sudaromi vidaus sandoriai. Viešosios valdžios institucija turi galimybę jai tenkančias su viešuoju interesu susijusias užduotis įgyvendinti savo pačios administracinėmis, techninėmis ir kitomis priemonėmis ir neprivalo kreiptis į išorės subjektus, nepriklausančius jos tarnyboms. ESTT išimties, susijusios su vidaus sandoriais, pripažinimą pateisina tuo, kad tokiu atveju tarp perkančiosios organizacijos ir subjekto, su kuriuo sudaromas sandoris, egzistuoja ypatingas vidaus ryšys, net jeigu minėtas subjektas yra teisiškai nuo jos atskiras. Tokiais atvejais galima laikyti, kad perkančioji organizacija iš tikrųjų naudojasi savo pačios priemonėmis ir kad subjektas, su kuriuo sudaromas sandoris, yra tarsi viena iš jos vidaus tarnybų[2]. Kitaip tariant, VPĮ teisiniai reikalavimai neturi būti taikomi įsigyjant prekes, paslaugas ar darbus iš paties savęs, t. y. nurodyta tvarka netaikoma sudarant sutartį pačiam su savimi.

Vidaus sandorių įvertinimo pagrindinis principas yra tas, kad į viešųjų pirkimų teisės taikymo sritį nepatenka ir viešųjų subjektų tarpusavio bendradarbiavimą nustatančios atlygintinės sutartys, jeigu tokios sutartys sudarytos tik tarp viešųjų subjektų, nedalyvaujant privačioms šalims, jeigu jokiam privačiam paslaugų teikėjui nesudaroma palankesnė padėtis, palyginti su jo konkurentais, ir jeigu šiose sutartyse nustatytas bendradarbiavimas vykdomas vadovaujantis tik tais sumetimais ir reikalavimais, kurie susiję su viešojo intereso tikslų siekimu[3].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 10 straipsnyje yra nustatomi reikalavimai tik vertikaliai perkančiųjų organizacijų kooperacijai, t. y. santykiams, kai kontroliuojanti perkančioji organizacija sudaro sutartis su kontroliuojama perkančiąja organizacija. VPĮ 10 straipsnyje neperkeltos Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio 4 dalies teisės normos dėl horizontalaus, t. y. dviejų savarankiškų (nepavaldžių viena kitai) perkančiųjų organizacijų arba vadinamojo *viešo – viešo* (angl. *public to public*) bendradarbiavimo bei kelių perkančiųjų organizacijų kontrolės vienos perkančiosios organizacijos atžvilgiu[4]. Pagal VPĮ 10 straipsnį netgi esant visoms vidaus sandorio sąlygoms, Lietuvos įstatymų leidėjas apribotojo vidaus sandorių sudarymą tam tikras sąlygas atitinkančioms perkančiosioms organizacijoms (*detaliau žiūrėti VPĮ 10 straipsnio 5 dalies komentarą*).

1. VPĮ 10 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos sąlygos, kada gali būti sudaromas vidaus sandoris. Šių sąlygų visuma sudaro vidaus sandorio esmę, kurios turinys į teisinį reguliavimą perkeltas iš ESTT praktikos šioje srityje, todėl VPĮ 10 straipsnio nuostatos aiškintinos ir taikytinos, į ją atsižvelgiant.

Pagal VPĮ 10 straipsnio 1 dalį vidaus sandoriui pirmiausia keliama pagrindinė jo sudarymo prielaida – jo šalių specifinio subjektiškumo reikalavimas, t. y. tiek pirkėjas, tiek pardavėjas turi būti perkančiosios organizacijos (*detaliau dėl perkančiosios organizacijos statuso žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 25 dalies komentarą*)[5]. Tokiu reguliavimu yra siekiama užtikrinti, kad nebūtų išvengta VPĮ nuostatų taikymo tais atvejais, kai vidaus sandorio šaliai – pardavėjui, siekiant tinkamai įvykdyti šį sandorį, iš rinkos reikia įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, pvz., vidaus sandorio dėl darbų įvykdymui pardavėjui reikia įsigyti medžiagų ar įrenginių[6].

Be sandorio šalių VPĮ 10 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti vadinamieji *Teckal*[7] kriterijai:

- kontrolės kriterijus, t. y. pirmasis *Teckal* kriterijus, kad perkančioji organizacija kitą perkančiąją organizaciją kontroliuoja kaip savo pačios tarnybą ar struktūrinį padalinį;
- veiklos kriterijus, t. y. antrasis *Teckal* kriterijus, kad ne mažiau kaip 80 procentų perkančiosios organizacijos kuri yra pardavėja, veiklos yra skirta kontroliuojančios perkančiosios organizacijos (pirkėjo) naudai;
- kontroliuojamoje perkančiojoje organizacijoje nėra tiesioginio privataus kapitalo dalyvavimo.

1.1. VPĮ 10 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintas kontrolės kriterijus

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kontrolės kriterijus suprantamas kaip reikalavimas, kad perkančioji organizacija kitą perkančiąją organizaciją kontroliuotų kaip savo pačios tarnybą ar struktūrinį padalinį, darydama lemiamą įtaką jos strateginiams tikslams ir reikšmingiems sprendimams, įskaitant sprendimus dėl ilgalaikio turto investavimo, perleidimo, nuomos, įkeitimo, hipotekos; kitų ūkio subjektų akcijų įsigijimo arba perleidimo; teisės valdyti ūkio subjekto (subjektų) skyrius perdavimo kuran. Tokia kontrolė gali būti vykdoma netiesiogiai, t. y. kontrolę gali vykdyti ir kitas juridinis asmuo, kurį patį tokiu pačiu būdu kontroliuoja perkančioji organizacija.

Taigi, kontrolė gali būti vykdoma dviem būdais:

- tiesiogiai, kai pati kontroliuojanti perkančioji organizacija daro lemiamą įtaką kontroliuojamai perkančiajai organizacijai;
- netiesiogiai, kai kontroliuojanti perkančioji organizacija daro lemiamą įtaką kontroliuojamai perkančiajai organizacijai per kitą juridinį asmenį[8]. Kitaip sakant, susidaro kontrolės grandinė, kai kontroliuojanti perkančioji organizacija daro lemiamą įtaką juridiniam asmeniui, o tas juridinis asmuo atitinkamai daro lemiamą įtaką kontroliuojamai perkančiajai organizacijai.

Perkančiosios organizacijos kontrolei keliamas pagrindinis reikalavimas yra lemiamos įtakos kontroliuojamos perkančiosios organizacijos strateginiams tikslams ir reikšmingiems sprendimams darymas.

Atliekant šį vertinimą, reikia atsižvelgti į teisės aktų nuostatų ir atitinkamų faktinių aplinkybių visumą. Iš šio vertinimo turi išplaukti, kad perkančioji organizacija yra nuolat kontroliuojama kitos perkančiosios organizacijos, siekiant daryti įtaką šios organizacijos priimamiems sprendimams. Komentuojamais atvejais turi būti kontroliuojančios perkančiosios organizacijos galimybė daryti lemiamą įtaką kontroliuojamos perkančiosios organizacijos strateginiams tikslams bei svarbiems sprendimams[9].

ESTT *Parking Brixen* byloje[10] buvo analizuojamos faktinės aplinkybės, turinčios įtakos, kai sprendžiama dėl kontrolės kriterijaus egzistavimo. ESTT vertino, ar kontrolė buvo patikima. Argumentai, kurie pagrindė kontrolę: kontroliuojanti perkančioji organizacija perdavė turtą, vykdė valdymo patikrinimus, užtikrino nuostolių kompensavimą, skyrė daugumą valdybos narių. Argumentai, kurie pagrindė pakankamos kontrolės nebuvimą: vien teisė paskirti daugumą kontroliuojamos perkančiosios organizacijos valdybos narių nelaikoma pakankamu kontrolės ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

lemiamos įtakos įrodymu. Dėl to, ESTT vertinimu papildomai turi būti vertinama aplinkybių visuma: kontroliuojamo subjekto steigimo tikslas, veiklos pobūdis ir klientai, galimi investuotojai į įmonės veiklą, valdybos įgaliojimai ir jų priklausomumas nuo kontroliuojančios perkančiosios organizacijos.

ESTT *Coditel Brabant* byloje[11] nurodė, kad, siekiant nustatyti kontrolės kriterijų, reikėjo išnagrinėti tris aplinkybes:

- pirma, tai, kad privatus subjektas turėjo kontroliuojamos perkančiosios organizacijos kapitalą. ESTT nurodė, kad tai, jog tik valdžios subjektui (perkančiajai organizacijai) priklausė visas kontroliuojamos perkančiosios organizacijos kapitalas iš principo gali reikšti, kad kontroliuojanti perkančioji organizacija šią bendrovę kontroliuoja analogiškai kaip savo tarnybas;
- antra, sprendimų priėmimo organų sudėtį. ESTT nurodė, kad tai, jog kontroliuojamos perkančiosios organizacijos sprendimų priėmimo organus sudaro jo narių, kontroliuojančių perkančiųjų organizacijų, atstovai, reiškia, kad šie subjektai kontroliuoja kontroliuojamos perkančiosios organizacijos sprendimų priėmimo organus ir taip gali daryti lemiamą įtaką jos strateginiams tikslams ir svarbiems sprendimams;
- trečia, kontroliuojamos perkančiosios organizacijos valdytojų tarybai suteiktų įgaliojimų apimtį (buvo matyti, kad kontroliuojamos perkančiosios organizacijos valdytojų taryba turėjo didžiausius įgaliojimus, būtent ji nustatė tarifus, todėl laikytina, jog buvo kontrolė kontroliuojamos perkančiosios organizacijos atžvilgiu).

ESTT *Carbotermo* byloje[12] nurodė, kad aplinkybė, kad perkančiajai organizacijai, vienai ar kartu su kitomis viešosios valdžios institucijomis, priklausė visas bendrovės, su kuria sudaryta sutartis, kapitalas, parodė tikimybę, tačiau neužtikrino, kad ši perkančioji organizacija kontroliavo šią bendrovę analogiškai kaip savo tarnybas. ESTT konstatavo, kad vien kapitalo turėjimas įmonėje nėra pakankamas kontrolės kriterijaus įrodymas, o turi būti vertinamos teisės, kurias suteikia kapitalas įmonėje, balso teisę, teisę daryti kitą esminę įtaką.

ESTT *Asemio* byloje[13] faktinės aplinkybės, turinčios įtakos, kai sprendžiama dėl kontrolės kriterijaus egzistavimo. Kontroliuojama perkančioji organizacija buvo valstybės įmonė, kurios kapitale galėjo dalyvauti ir autonominės sritys (Lietuvoje savivaldybių atitikmuo). Kontroliuojama perkančioji organizacija privalėjo vykdyti jos vykdomos veiklos srityje duotus valstybės centrinės

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

administracijos, autonominių sričių bei pastarosioms priklausančių viešųjų organizacijų užsakymus ir neturėjo galimybės laisvai nustatyti savo veiklos įkainių. ESTT konstatavo, kad nurodymų vykdymas ir fiksuotų veiklos įkainių įtvirtinimas yra pakankami kontrolės kriterijaus įrodymai.

ESTT *Korhonen* byloje[14] taip pat buvo analizuojamos faktinės aplinkybės, turinčios įtakos, kai sprendžiama dėl kontrolės kriterijaus egzistavimo ESTT nurodė, kad kontrolės kriterijus nepriklauso nuo to, ar visa įmonės veikla skirta išimtinai tik kontroliuojančios perkančiosios organizacijos poreikiams, ar gali būti ir kiti tikslai, svarbus yra pagrindinis įmonės veiklos tikslas, siekiant nustatyti vidaus sandoriui teisiškai reikšmingą sąsają.

1.2. VPĮ 10 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintas veiklos kriterijus

Veiklos (antrasis *Teckal*) kriterijus suprantamas kaip reikalavimas, kad per paskutinius trejus finansinius metus kontroliuojamos perkančiosios organizacijos daugiau kaip 80 procentų gautų vidutinių pajamų iš pirkimo-pardavimo sutarčių sudarytų pajamos, gautos iš sutarčių, sudarytų su kontroliuojančia perkančiąja organizacija ar su juridiniais asmenimis, kuriuos kontroliuoja ta perkančioji organizacija, ir skirtų jos (jų) poreikiams tenkinti ar funkcijoms atlikti. Jeigu kontroliuojama perkančioji organizacija vykdė veiklą trumpiau kaip trejus finansinius metus, tai atitinkami rezultatai turi būti nustatyti pagal jos veiklos planus.

Tam, kad būtų konstatuotas veiklos kriterijus turi būti nustatytos šios sąlygos kartu:

- kiekybinė sąlyga, t. y. kontroliuojamos perkančiosios organizacijos vidutinės pajamos iš sutarčių, sudarytų su kontroliuojančia perkančiąja organizacija ar su juridiniais asmenimis, kuriuos kontroliuoja ta perkančioji organizacija, ir skirtų jos (jų) poreikiams tenkinti ar funkcijoms atlikti, turi būti *ne mažesnės kaip 80 procentų visų vidutinių metinių pajamų*.

Kiekybinis skaičiavimas atliekamas:

- apskaičiuojamos visos kontroliuojamos perkančiosios organizacijos paskutinių trejų finansinių metų (jeigu veikla vykdoma trumpiau, skaičiuojami visas veiklos terminas) pajamos;
- apskaičiuojamos kontroliuojamos perkančiosios organizacijos paskutinių trejų finansinių metų (jeigu veikla vykdoma trumpiau, skaičiuojami visas veiklos terminas) pajamos gautos iš sutarčių,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sudarytų su kontroliuojančia perkančiąja organizacija ar su juridiniais asmenimis, kuriuos kontroliuoja ta perkančioji organizacija, ir skirtų jos (jų) poreikiams tenkinti ar funkcijoms vykdyti

- apskaičiuojamas tiek visų pajamų, tiek konkrečių vertinamų pajamų vidurkis per trejus metus;
- palyginamas visų pajamų vidurkis su konkrečių vertinamų pajamų vidurkiu ir nustatomas santykis. Taigi nėra reikšminga, jei per pastarųjų trejų metų laikotarpį tam tikrų metų laikotarpiu kontroliuojamos perkančiosios organizacijos pajamų struktūra keitėsi, svarbu, kad vidutinė pajamų dalis kontroliuojančios perkančiosios organizacijos ar jos kontroliuojamų subjektų naudai per trejus metus viršijo 80 procentų dalį.

- kokybinis kriterijus. Tokia kontroliuojama perkančioji organizacija didžiąją veiklos dalį turi vykdyti kartu su perkančiąja organizacija, kuri ją valdo, t. y. įmonė turi veikti savo viešojo dalininko naudai, o (sutartiniai) santykiai su trečiaisiais asmenimis nėra reikšmingi. Kontroliuojama perkančioji organizacija turi būti anksčiau sudariusi sutartis su kontroliuojančia perkančiąja organizacija ar šios perkančiosios organizacijos kontroliuojamais kitais juridiniais asmenimis. Sudarytų sutarčių objektas turi tenkinti kontroliuojančios perkančiosios organizacijos ar jos kontroliuojamų juridinių asmenų poreikius arba sudarytų sutarčių objektas skirtas šių subjektų funkcijoms vykdyti.

Pavyzdys

Ekonomikos ir inovacijų ministerijos tikslai: formuoti konkurencingumo didinimo valstybės politiką – palankios aplinkos verslui kūrimo, smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros, geresnio reglamentavimo priemonių taikymo reguliuojant ūkio subjektų veiklą (administracinės ir kitos reguliavimo naštos mažinimo, teisės aktų supaprastinimo, teisinio reguliavimo kokybės gerinimo), verslo priežiūros, įmonių teisės, investicijų, eksporto skatinimo, technologijų, inovacijų, metrologijos, standartizacijos, akreditacijos, kosmoso, pramonės ir paslaugų plėtros. VšĮ „Versli Lietuva“ – Ekonomikos ir inovacijų ministerijos įsteigta agentūra, skatinanti verslumą, tvarią ir modernią verslo plėtrą, startuolių ekosistemą bei eksportą Lietuvoje[15]. Taigi, VšĮ „Versli Lietuva“ vykdoma veikla yra tiesiogiai skirta Ekonomikos ir inovacijų ministerijos poreikiams, tikslams tenkinti, nors nėra konkrečiai sudaromos sutartys tarp Ekonomikos ir inovacijų ministerijos bei VšĮ „Versli Lietuva“.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kokybinis kriterijus nepriklauso[16]:

- nuo to, kas yra naudos gavėjas, t. y. kontroliuojanti perkančioji organizacija, jos kontroliuojamas juridinis asmuo, ar galutiniai vartotojai (naudotojai);
- nuo to, kas apmoka už teikiamą pirkimo objektą, t. y. kontroliuojanti perkančioji organizacija, jos kontroliuojamas juridinis asmuo, ar galutiniai vartotojai (naudotojai);
- nuo kontroliuojamos perkančiosios organizacijos veiklos teritorijos.

ESTT *Undis Servizi* byloje[17] konstatavo, kad tais atvejais, kai įmonė vykdo veiklą ir sudaro sutartis su savivaldybėmis, kurios nėra įmonės steigėjos ar neturi jokios kontrolės įmonės atžvilgiu, gautos pajamos iš tokių sutarčių nepriskirtinos prie kokybinio kriterijaus, t. y. neįskaičiuojamos į nurodytą 80 procentų.

Kita vertus, jeigu sutartys sudaromos su vadinamąja „seserine“ įmone, t. y. kontroliuojančios perkančiosios organizacijos kontroliuojamais kitais juridiniais asmenimis, tuomet pajamos iš tokių sutarčių įskaičiuojamos į nurodytą 80 procentų.

VPĮ 10 straipsnio 1 dalies 2 punkte nėra ribojama pirkimo objekto apimtis, t. y. nėra ribojama, kokia veikla ir jos pajamos gali būti įskaičiuojamos į 80 procentų vidutinių metinių pajamų, todėl laikytina, kad tai gali būti visų sektorių veikla[18]. Taip pat pažymėtina, kad įskaičiuojama ir veikla bei sutartys vykdytos kontroliuojančioms perkančiosioms organizacijoms iki tol, kol jos įgijo kontroliuojančios perkančiosios organizacijos statusą[19].

1.3. VPĮ 10 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintas tiesioginio privataus kapitalo dalyvavimo draudimo kriterijus

Šis kriterijus nėra tiesiogiai nurodytas ESTT *Teckal* byloje. Šio kriterijaus įtvirtinimas pagrįstas tuo, kad privataus subjekto dalyvavimas net ir 1 procentu kontroliuojamos perkančiosios organizacijos valdyme (kapitale) sukuria nepagrįstą konkurencinį pranašumą prieš kitus rinkos dalyvius, kadangi be konkurencinės procedūros suteikiama sutartis šiam subjektui[20].

Taip pat yra numatoma išimtis iš VPĮ 10 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtinto kriterijaus, t. y. atsižvelgiant į specifines privalomos narystės pagrindu veikiančių viešųjų subjektų, pavyzdžiui, organizacijų, atsakingų už tam tikrų viešųjų paslaugų valdymą ar vykdymą, ypatybes, tai neturėtų būti taikoma tais atvejais, kai konkrečių privačių ekonominės veiklos vykdytojų dalyvavimas kontroliuojamojo juridinio asmens kapitale yra privalomas pagal Sutartis atitinkančią

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nacionalinės teisės akto nuostatą, su sąlyga, kad toks dalyvavimas nesuteikia kontrolės, teisės blokuoti ir nesuteikia lemiamos įtakos kontroliuojamojo juridinio asmens sprendimams[21]. Tiesioginis kapitalo dalyvavimas turi būti suprantamas kaip tik tiesioginis dalyvavimas privačiomis lėšomis kontroliuojamajame juridiniame asmenyje. Dėl to, kai kontroliuojančiosios perkančiosios organizacijos kapitale yra privataus dalyvavimo, tai nekliudo skirti viešąsias sutartis kontroliuojamajam juridiniam asmeniui netaikant viešųjų pirkimų procedūrų, nes toks dalyvavimas neturi neigiamo poveikio privačių ekonominės veiklos vykdytojų konkurencijai[22]. Kitaip sakant, kriterijus taikomas tik kontroliuojamai perkančiajai organizacijai, bet ne kontroliuojančiai perkančiajai organizacijai.

Tiesioginis kapitalo dalyvavimas taip pat turi būti suprantamas taip, kad netiesioginis privataus kapitalo dalyvavimas yra leidžiamas. Netiesioginis privataus kapitalo dalyvavimas suprantamas kaip, pavyzdžiui, balsų turėjimas bendrovėje, kuri turi balsų kitoje bendrovėje (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 5 straipsnis).

2. VPĮ 10 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad vidaus sandoriai yra išimtis iš bendros taisyklės vykdyti viešojo pirkimo procedūras, todėl komentuojama teisės norma turi būti aiškinama siaurai[23].

VPĮ 10 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos 2 išimtys ir jų sąlygos:

1) perkant viešojo pirkimo būdu būtų neįmanoma užtikrinti paslaugos teikimo nepertraukiamumo, geros kokybės ir prieinamumo arba

2) įsigyjamos viešosios paslaugos, administruojamos vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymo 9 straipsnio 2 dalimi.

ESTT *Irgita* byloje[24] pažymėjo, kad vidaus sandorių sudarymas nėra privalomas netgi tuomet, kai situacija atitinka visas pirmiau minėtas vidaus sandorio sudarymo sąlygas (*detaliau žiūrėti VPĮ 10 straipsnio 1 dalies komentarą*), perkančiosios organizacijos neprivalo tokio sandorio sudaryti ir įstatymų leidėjas turi teisę sugriežtinti vidaus sandorių sudarymo kriterijus. Tai turi būti atliekama normas įtvirtinant aiškiai ir tiksliai teisės aktuose, kaip tai įtvirtinta VPĮ 10 straipsnio 2 dalyje.

VPĮ 10 straipsnio 2 dalies 1 punkto išimtis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Taigi, perkančioji organizacija, siekdama sudaryti vidaus sandorį, papildomai turi įvertinti šias aplinkybes visos ES bendrosios rinkos požiūriu (t. y. vertinti ne tik iš Lietuvoje, bet ir kitose ES valstybėse narėse veikiančių tiekėjų perspektyvos):

- jeigu būtų vykdomas viešasis pirkimas, nebūtų užtikrinamas paslaugų nepertraukiamumas. Kitaip sakant, pirkimo objekto specifika yra susijusi su nepertraukiamu jo gavimu, galutiniai naudos gavėjai (vartotojai ir naudotojai) negali tam tikru periodu iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo negauti pirkimo objekto. Šia sąlyga perkančioji organizacija negali pagrįsti pavėluoto viešojo pirkimo organizavimo, dėl kurio laiku nesudaroma viešojo pirkimo sutartis;
- jeigu būtų vykdomas viešasis pirkimas, nebūtų užtikrinama paslaugų kokybė. Kitaip sakant, paslaugų kokybė rinkoje yra tokia žema, kad tik perkančioji organizacija gali užtikrinti kokybiškos paslaugos suteikimą;
- jeigu būtų vykdomas viešasis pirkimas, nebūtų užtikrinamas paslaugų prieinamumas. Kitaip sakant, jeigu būtų sudaroma viešojo pirkimo sutartis yra tikimybė, kad vartotojai (naudotojai) būtų diskriminuojami, sudaromos kitos kliūtys gauti paslaugas, pavyzdžiui, paslaugos teikimo pagrindinė vieta pakeičiama ir tampa sudėtingas atvykimas gauti paslaugas (panaikinami skyriai arčiau vartotojų (naudotojų).

VPĮ 10 straipsnio 2 dalies 2 punkto išimtis

Vietos savivaldos įstatymo 9 straipsnyje nustatyta, kad savivaldybė gali steigti naujus viešųjų paslaugų teikėjus ir (ar) VPĮ arba PĮ, arba Koncesijų įstatymo nustatyta tvarka pavesti viešosios paslaugos teikimą jau įsteigtam viešųjų paslaugų teikėjui, kai:

1) teikiamos vandens tiekimo, nuotekų valymo, šilumos tiekimo, atliekų tvarkymo, keleivių vežimo, teritorijų ir gatvių priežiūros ir tvarkymo, maitinimo švietimo, socialinės globos arba sveikatos priežiūros įstaigose paslaugos arba

2) teikiant viešąsias paslaugas turi būti valdomas ir naudojamas savivaldybių ar savivaldybių juridinių asmenų nekilnojamasis turtas ir kitas ūkio subjektas tokios paslaugos negalėtų teikti kitose patalpose, arba

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3) pagal Vietos savivaldos įstatymo 9^1 straipsnį steigiant naują juridinį asmenį ar pavedant vykdyti šios viešosios paslaugos teikimą, kuris yra ūkinė veikla, jau veikiančiai savivaldybės valdomai įmonei buvo gautas Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos sutikimas.

3. VPĮ 10 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos vidaus sandorių viešinimo taisyklės.

VPĮ 10 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti įpareigojimai perkančiosioms organizacijoms, sudarančioms vidaus sandorius, sukurti sąlygas vidaus sandorių sudarymo priežiūrai, t. y.:

- perkančioji organizacija, tvirtindama VPĮ 26 straipsnio 1 dalyje nurodytus einamaisiais kalendoriniais metais planuojamų atlikti pirkimų planus, juose turi pateikti informaciją apie planuojamus atlikti VPĮ 10 straipsnyje nurodytus pirkimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 26 straipsnio 1 dalies komentarą*). Kitaip sakant, perkančiosios organizacijos turi iš anksto išviešinti planuojamus vidaus sandorius. Tokiu būdu rinkos dalyviai gali patikrinti vidaus sandorio sudarymo sąlygas bei jų atitikti VPĮ 10 straipsnio 2 dalies sąlygai.
- reikalauja iš tiekėjo, kad vykdant vidaus sandorius sąskaitos už įsigyjamas prekes, paslaugas ir darbus būtų teikiamos VPĮ 22 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio 3 dalies komentarą*), t. y. naudoti sistemą „e.sąskaita“ arba teikti sąskaitas faktūras, kurios atitinka nustatytus reikalavimus – Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą, kurio nuoroda paskelbta EK 2017 m. spalio 16 d. įgyvendinimo sprendime (ES) 2017/1870 dėl nuorodos į Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą ir sintaksių sąrašo paskelbimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/55/ES. Tokiu būdu gali būti prižiūrima, ar vidaus sandorio šalys nekeičia vidaus sandorio kainos, nemoka papildomų sumų be teisinio pagrindo.
- per 15 dienų nuo vidaus sandorio sudarymo ar nuo kiekvieno jo pakeitimo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal juos pradžios, CVP IS VPT nustatyta tvarka paskelbia sudarytą sutartį ir visus jos pakeitimus. VPT direktorius 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 1S-91 patvirtino Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašą, kurio 30 punkte nurodyta, kad pirkimo vykdytojas sudarytus vidaus sandorius viešina CVP IS ne vėliau kaip per 15 kalendorinių dienų nuo vidaus sandorio sudarymo, bet ne vėliau nei iki pirmojo mokėjimo pagal jį pradžios. Jei pirkimo vykdytojas keičia sudarytą vidaus sandorį, šie pakeitimai turi būti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

paskelbti CVP IS ne vėliau kaip per 15 kalendorinių dienų nuo atitinkamų pakeitimų atlikimo.

- per 30 dienų nuo ataskaitinių kalendorinių metų pabaigos VPT jos nustatyta tvarka pateikia visų per kalendorinius metus atliktų VPĮ 10 straipsnyje nurodytų pirkimų ataskaitą. Ataskaitų rengimo ir teikimo aprašė nurodyta, kad perkančiosios organizacijos turi teikti metinę ataskaitą apie vidaus sandorius pagal Am-3 formą.

4. VPĮ 10 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad VPĮ 10 straipsnio kriterijai, reikalavimai taikomi visu vidaus sandorio galiojimo laikotarpiu.

VPĮ 10 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta taisyklė reiškia, kad vidaus sandorio galiojimo laikotarpiu negali pasikeisti VPĮ 10 straipsnio 1 dalies kriterijai, pavyzdžiui, negali kontroliuojama perkančioji organizacija gauti tik 79 procentus vidutinių metinių pajamų iš veiklos kontroliuojamai perkančiajai organizacijai, negali kontroliuojamoje perkančiojoje organizacijoje atsirasti tiesioginio privataus kapitalo.

VPĮ 10 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta taisyklė taip pat reiškia, kad VPĮ 10 straipsnio 3 dalies reikalavimai dėl viešinimo ir vidaus sandorio vykdymo sąlygų taikomi visą vidaus sandorio laikotarpį, pavyzdžiui, negali šalys nuspresti teikti popierines sąskaitas vietoj sąskaitų teikiamų per sistemą „e.sąskaita“.

5. VPĮ 10 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta išimtis, kai netgi esant visoms VPĮ 10 straipsnio 1 ir 2 dalies sąlygoms perkančiosios organizacijos negali sudaryti vidaus sandorių. Šis reguliavimas yra išimtinai nacionalinis.

VPĮ 10 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas draudimas konkrečioms perkančiosioms organizacijoms sudaryti vidaus sandorius, t. y. valstybės įmonės, pavyzdžiui VĮ Registrų centras, akcinės bendrovės ir uždarosios akcinės bendrovės, kuriose valstybei nuosavybės teise priklausančios akcijos suteikia daugiau kaip 1/2 balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, pavyzdžiui, AB „Lietuvos geležinkeliai“.

Šiuo draudimu siekiama užtikrinti, kad nebūtų piktnaudžiaujama vidaus sandorių sudarymo galimybe, kadangi vidaus sandorių taikymas praktikoje sulaukia ir nemažai kritikos. Dėl vidaus sandorių gali sumažėti viešųjų pirkimų skaidrumas, konkurencija, efektyvumas (galimi pirkimai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

didesnėmis nei rinkos kainomis) ir tai lemtų neigiamas pasekmes vartotojų gerovei. Gali susidaryti prielaidos monopolijoms ir konkurencijos teisės pažeidimams, gali būti dirbtinai palaikomas neefektyviai veikiančių perkančiųjų organizacijų įsteigtų ir kontroliuojamų įmonių egzistavimas[25].

VPJ 10 straipsnio 5 dalies atveju taip pat taikoma ESTT *Irgita* byloje[26] įtvirtinta teisės aiškinimo taisyklė, kad perkančiosios organizacijos neprivalo sudaryti vidaus sandorio, esant visoms jo sąlygoms, ir įstatymų leidėjas turi teisę sugriežtinti vidaus sandorių sudarymo kriterijus.

[1] Komentuojamos VPJ 10 straipsnio normos nustatytos jų dalies įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnio normas.

[2] ESTT 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle ir RPL Recyclingpark Lochau GmbH prieš Arbeitsgemeinschaft Thermische Restabfall- und Energieverwertungsanlage TREA Leuna*, C-26/03; 2014 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje *Technische Universität Hamburg-Harburg ir Hochschul-Informations-System GmbH prieš Datenlotsen Informationssysteme GmbH*, C-15/13.

[3] ESTT 2009 m. birželio 9 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Vokietiją*, C-480/06; 2013 m. birželio 13 d. sprendimas byloje *Piepenbrock Dienstleistungen GmbH & Co. KG prieš Kreis Düren*, C-386/11.

[4] VPJ aiškinamajame rašte nurodyta, kad Įstatymo projekte atsisakyta įtvirtinti šią išimtį siekiant išvengti galimo piktnaudžiavimo ir neigiamų pasekmių konkurencijai. Manytina, kad griežtesnė Lietuvos pozicija, priėmus sprendimą neperkelti į nacionalinę teisę išimties dėl bendradarbiavimo sutarčių, nesutrukdys tinkamai įgyvendinti Direktyvos 2014/24/ES, o tik dar labiau padės pasiekti vienų iš pagrindinių jos tikslų užtikrinti skaidrumą ir konkurenciją viešuosiuose pirkimuose.

[5] Reikalavimas dėl vidaus sandorio šalims būti perkančiosiomis organizacijomis yra nacionalinis reguliavimas, kuris yra griežtesnis nei ES teisės normose ar ESTT praktikoje įtvirtintos taisyklės.

[6] ESTT 2017 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *LitSpecMet*, C-567/15.

[7] ESTT 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Teckal*, C-107/98.

[8] ESTT 2006 m. gegužės 11 d. sprendimas byloje *Carbotermo Consorzio Alisei,* C-340/04.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[9] ESTT 2005 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Parking Brixen,* C-458/03.

[10] ESTT 2005 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Parking Brixen,* C-458/03. Faktinės bylos aplinkybės: pagal kontroliuojamos perkančiosios organizacijos įstatų 1 straipsnį ji buvo komunalinė organizacija, kurios speciali paskirtis buvo teikti vienodas ir integruotas vietines viešąsias paslaugas. Kontroliuojanti perkančioji organizacija nustatė bendras gaires, negrąžintinai perdavė kapitalą, garantavo galimų kontroliuojamos perkančiosios organizacijos nuostolių kompensavimą, patikrino valdymo rezultatus ir atliko strateginį patikrinimą, ar kontroliuojama perkančioji organizacija turėjo būtiną savarankiškumą. Tačiau kontroliuojama perkančioji organizacija tapo rinkos subjektu, o dėl to kontroliuojančios perkančiosios organizacijos kontrolė tapo nepatikima. Tai patvirtino ir: a) kontroliuojamos perkančiosios organizacijos perorganizavimas į akcinę bendrovę ir šios įmonės rūšies pobūdis; b) bendrovės veiklos tikslo išplėtimas, nes ji pradėjo dirbti kitose naujose svarbiose srityse, ypač asmenų ir prekių pervežimo bei informatikos ir telekomunikacijų srityse. Reikia pažymėti, kad bendrovė ir toliau vykdė įvairią veiklą, kurią anksčiau vykdė kontroliuojama perkančioji organizacija, visų pirma tokią, kaip antai vandens tiekimas ir nuotekų valymas, šilumos ir energijos tiekimas, atliekų šalinimas ir kelių statyba; c) privalomas bendrovės atvėrimas kitoms investicijoms trumpam laikotarpiui; d) bendrovės veiklos srities teritorijos išplėtimas: visos Italijos mastu ir į užsienį; e) valdybai paskirti svarbūs įgaliojimai praktiškai be jokios kontroliuojančios perkančiosios organizacijos valdymo organų kontrolės. Kontroliuojamos perkančiosios organizacijos įstatai, ypač jų 18 straipsnis, jai suteikė didelius įgaliojimus valdyti šią bendrovę, nes siekdama bendrovės tikslo ji turėjo teisę priimti bet kokį būtiną aktą. Be to, 18 straipsnyje nustatyta teisė pateikti iki 5 milijonų eurų vertės užstatą arba be išankstinio akcininkų susirinkimo sudaryti kitus sandorius rodo tai, kad ši bendrovė buvo labai savarankiška savo akcininkų atžvilgiu.

[11] ESTT 2008 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Coditel Brabant,* C-324/07.

[12] ESTT 2006 m. gegužės 11 d. sprendimas byloje *Carbotermo ir Consorzio Alise ,* C-340/04.

[13] ESTT 2007 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje *Asociación Nacional de Empresas Forestales,* C-295/05.

[14] ESTT 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Korhonen,* C-18/01. Faktinės aplinkybės: pagrindinė įmonės veikla buvo nekilnojamojo turto pirkimas, pardavimas ir išperkamoji nuoma, turto priežiūros paslaugų ir kitų susijusių nekilnojamojo turto valdymui reikalingų paslaugų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizavimas ir tiekimas. Įmonės pagrindinėje byloje vykdoma veikla, tiksliau, buvo projektavimo ir statybos paslaugų, susijusių su kelių biurų pastatų ir daugiaaukščių automobilių stovėjimo aikštelės statyba, įsigijimas. Ši veikla vykdoma pagal miesto savivaldybės sprendimą įkurti jos teritorijoje technologinės plėtros centrą. Įmonė pareiškė ketinanti nusipirkti žemės iš miesto, kai sklypas bus išdalinamas, ir suteikti naujai pastatytus pastatus technologijų įmonėms prieinamoje vietoje, jos veikla iš tikrųjų gali patenkinti bendrojo intereso poreikius. Įsigydama projektavimo ir statybos paslaugas, susijusias su biurų pastatų statyba, įmonė veikia ne tik individualių, tiesiogiai su šiuo projektu susijusių įmonių, bet ir miesto interesų labui.

[15] https://www.verslilietuva.lt/apie-mus/kas-mes-esame/.

[16] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 32-oji konstatuojamoji dalis, ESTT 2016 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Undis Servizi,* C-553/15.

[17] ESTT 2016 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Undis Servizi*, C-553/15.

[18] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 266 psl.

[19] ESTT 2016 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Undis Servizi,* C-553/15.

[20] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 32-oji konstatuojamoji dalis, ESTT 2014 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Centro Hospitalar de Setúbal EPE*, C-574/12.

[21] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 32-oji konstatuojamoji dalis.

[22] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 32-oji konstatuojamoji dalis.

[23] ESTT 2016 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Undis Servizi*, C-553/15; ESTT 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle ir RPL Lochau,* C-26/03.

[24] ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Irgita*, C-285/18; 2020 m. vasario 6 d. nutartis byloje *Rieco,* C-89/19–C-91/19.

[25] VPJ aiškinamasis raštas.

[26] ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Irgita*, C-285/18.

11 straipsnis. Mišrūs pirkimai

1. Jeigu sudaroma mišri pirkimo sutartis, kurios pirkimo objekto atskiroms dalims taikomos skirtingos šio įstatymo nuostatos, vadovaujamasi šiomis taisyklėmis:

1) kai pirkimo objektas yra darbai kartu su paslaugomis ir (arba) prekėmis, taikomos šio įstatymo nuostatos, taikytinos pagrindinei mišrios pirkimo sutarties objekto daliai;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2) kai pirkimo objektas apima šio įstatymo 2 priede nurodytas paslaugas ir kitas paslaugas arba paslaugas ir prekes, taikomos šio įstatymo nuostatos, taikytinos mišrios pirkimo sutarties objekto daliai, kurios numatoma pirkimo vertė yra didžiausia, palyginti su kitomis to pirkimo dalimis.

2. **Jeigu dėl objektyvių priežasčių, susijusių su pirkimo objekto techninėmis ir (arba) ekonominėmis ypatybėmis, negali būti sudaromos atskiros pirkimo sutartys dėl pirkimo objekto, kurio daliai taikomos šio įstatymo nuostatos, o kitai daliai – kitų teisės aktų nuostatos, tokiam pirkimui taikytinos teisės aktų nuostatos nustatomos atsižvelgiant į tai, kuri pirkimo sutarties objekto dalis yra pagrindinė.**
3. **Jeigu objektyviai gali būti sudaromos atskiros pirkimo sutartys dėl pirkimo objekto, kurio daliai taikomos šio įstatymo nuostatos, o kitai daliai – kitų teisės aktų nuostatos, perkančioji organizacija gali sudaryti vieną pirkimo sutartį dėl viso pirkimo objekto arba sudaryti sutartis dėl kiekvienos pirkimo objekto dalies atskirai. Tuo atveju, kai perkančioji organizacija nusprendžia sudaryti:**

1) pirkimo sutartis dėl atskirų pirkimo objekto dalių, sprendimas dėl šio įstatymo nuostatų taikymo priimamas dėl kiekvienos dalies atskirai, įvertinus atitinkamos pirkimo objekto dalies ypatybes;

2) mišrią pirkimo sutartį, tokiam pirkimui, neatsižvelgiant į pirkimo vertę, taikomos šio įstatymo nuostatos, išskyrus šio įstatymo 13 straipsnyje nustatytus atvejus;

3) mišrią pirkimo sutartį dėl pirkimo objekto, turinčio prekių, paslaugų, darbų pirkimo ir koncesijų elementų, tokiam pirkimui taikomos šio įstatymo nuostatos, jeigu pirkimo objekto dalies, kuriai taikytinos šio įstatymo nuostatos, numatoma pirkimo vertė viršija šio įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje nurodytas mažos vertės pirkimo vertės ribas. Tačiau tais atvejais, kai pirkimo objekto dalies, kuriai taikytinos šio įstatymo nuostatos, numatoma pirkimo vertė yra mažesnė už šio įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje nurodytas tarptautinio pirkimo vertės ribas, o koncesijos objekto dalies, kuriai taikytinos Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymo nuostatos, numatoma koncesijos vertė yra ne mažesnė už tarptautinės koncesijos vertės ribą, taip pat tais atvejais, kai pirkimo objekto dalies, kuriai taikytinos šio įstatymo nuostatos, numatoma pirkimo vertė yra lygi arba mažesnė už šio įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje nurodytas mažos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vertės pirkimo vertės ribas, tokiai sutarčiai sudaryti taikomos Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymo nuostatos.

4. Jeigu sudaroma mišri pirkimo sutartis dėl pirkimo objekto, kurio daliai taikomos šio įstatymo nuostatos, o kitai daliai – Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo nuostatos, neatsižvelgiant į šio straipsnio 3 dalies nuostatas, taikomos Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo 20 ir 21 straipsnių nuostatos.

Komentuojamame VPĮ 11 straipsnyje[1] yra įtvirtintos viešųjų pirkimų taisyklės, kurios taikomos, kai sudaromos mišrios sutartys.

Mišrios sutartys – sutartys, turinčios kelių rūšių sutarčių elementų (CK 6.156 straipsnio 3 dalis). Kitaip sakant, mišri sutartis nėra atskira viešųjų pirkimų sutarčių rūšis (kategorija), o tik atskirų pirkimo objekto sudedamųjų dalių, kaip visumos, įsigijimo sandoris. Tokių sutarčių sudarymas įprastinis civilinėje (sutarčių) teisėje.

Viešųjų pirkimų praktikoje, kai sutartis turi kelių rūšių sutarčių elementų (pavyzdžiui, prekių ir paslaugų, prekių ir darbų, paslaugų ir darbų), turi būti nustatoma, pagal kurio pirkimo objekto įsigijimui taikomas taisykles bus organizuojamas viešasis pirkimas (pavyzdžiui, prekėms ar darbams taikomas taisykles). Mišrių sutarčių instituto reglamentavimo poreikis yra objektyvus, kadangi viešojo pirkimo procedūrai negali būti taikomos kelios taisyklės vienu metu. Aptariamas teisinis klausimas taip pat aktualus, kai sudaromos viešojo ir privataus sektorių partnerystės sutartys ar institucinės partnerystės sutartys, kai dalis sutarties objekto būna juridinio asmens steigimas, akcijų perleidimas ir kt.[2].

VPĮ 11 straipsnio taisyklės turi esminės reikšmės dėl:

- santykio (taikytinumo) tarp VPĮ ir PĮ ar Koncesijų įstatymo[3];
- pirkimų vertės ribų; viešųjų pirkimų procedūrų pasirinkimo tais atvejais, kai pirkimo objektas yra sudėtinis ir jį sudaro iš esmės skirtingi objektai, pavyzdžiui, darbai ir paslaugos (pavyzdžiui, rangos darbai su darbo projekto parengimu ir kadastrinių bylų parengimu), įprastos paslaugos ir VPĮ 2 priede nurodytos paslaugos, prekės ir paslaugos (pavyzdžiui, automobilio įsigijimas ir jo techninės priežiūros paslaugos) ir kt.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPĮ 11 straipsnio 1 dalis taikytina tiems atvejams, kai visos pirkimo objekto dalys patenka į VPĮ reguliavimą. Nepriklausomai nuo to, ar darbai, paslaugos ar prekės bus pripažinti pagrindine mišrios sutarties dalimi, vis tiek pirkimas bus vykdomas pagal VPĮ.

VPĮ 11 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos dvi taisyklės, kuriomis vadovaujantis nustatomas pagrindinis mišraus pirkimo objektas.

VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta *pagrindinio mišrios pirkimo sutarties objekto testas*. Šis testas taikomas, kai perkami darbai kartu su paslaugomis ir (arba) prekėmis. VPĮ neaprašyta, kas yra „pagrindinė mišrios sutarties objekto dalis“, t. y. to nereglamentuoja nei VPĮ 11 straipsnis, nei Direktyvos 2014/24/ES 3 straipsnis, todėl komentuojamos taisyklės taikymas glaudžiai susijęs su ESTT praktikoje pateiktais išaiškinimais[4]. Teismų praktikoje išskirta, kad perkančioji organizacija, prieš vykdydama pirkimą pagal konkrečias procedūras, turi nustatyti, kuris objektas yra pagrindinis, o kuris – šalutinis, skirtas „aptarnauti“ pagrindinį objektą[5].

Pagrindinio sutarties objekto testas atliekamas be kita ko, atsižvelgiant į šiuos elementus, kurių sąrašas nėra baigtinis:

- koks yra pagrindinis viešo pirkimo sutarties sudarymo tikslas, pavyzdžiui, perkančioji organizacija siekia įsigyti prekes ar nusipirkti darbus, paslaugas;
- kaip detaliai apibrėžiami konkretūs darbai, paslaugos;
- ar nustatytas atsiskaitymas už darbus, paslaugas;
- ar pagrindinis tiekėjas pats atliks darbus ir (arba) teiks paslaugas, ar priešingai, samdys subrangovus, subtiekėjus, subteikėjus;
- koks numatomos vertės santykis[6];
- ar galima įvykdyti sutartį be šalutinio objekto[7].

Nei vienas iš nurodytų kriterijų neturi pirmenybės, tačiau praktikoje nustatant pagrindinį mišrios sutarties objektą dažniausiai vertinamas viešo pirkimo sutarties tikslas, tada papildomai vertinami kiti nurodyti kriterijai.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti mišrų pirkimo objektą, kurį sudaro darbai (pagrindinis pirkimo objektas) ir paslaugos, skirtos tinkamai pabaigti darbus. Darbų vertė yra 4 000 000 EUR

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(neviršija tarptautinės vertės ribų darbų pirkimams), paslaugų vertė – 250 000 EUR (viršija tarptautinės vertės ribas paslaugų pirkimams). Nepaisant to, kad paslaugų pirkimas atskirai turėtų būti vykdomas pagal tarptautinės vertės pirkimams skirtą reguliavimą, tačiau, kadangi tokiai mišriai sutarčiai taikytinas darbų pirkimų reguliavimas, o darbų vertė neviršija tarptautinės vertės ribų, bendras mišrus pirkimas vykdytinas pagal supaprastintų pirkimų taisykles.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti prekybos ir pramogų centro statybos darbus. Pirkimą sudarys:

- *pastato ir automobilių stovėjimo aikštelės, įvažiavimo kelių statyba.*
- *kiti darbai ir paslaugos, t. y. pirkimo laimėtojas taip pat turės nupirkti žemės sklypus, atlikti studijas, parengti projektavimo dokumentus, parengti ir pildyti tam tikrus buhalterijos ir valdymo dokumentus, atlikti lėšų paiešką, įgyvendinti efektyvias priemones siekiant užtikrinti darbo rezultatų pardavimą; užtikrinti bendrą projekto valdymą ir koordinavimą bei bendruomenės informavimą.*

ESTT tokioje situacijoje nustatė, kad šios paslaugos, t. y. žemės sklypų nupirkimas perkančiosios organizacijos naudai, studijų atlikimas, lėšų paieška, projekto valdymas ir koordinavimas bei bendruomenės informavimas, buvo dalis statybos darbų, todėl būtent darbų dalis buvo pripažinta pagrindine[8], o kitos dalys pripažintos tiesiogiai susijusiomis, „tarnaujančiomis“ pagrindinei daliai.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia vykdyti pirkimą dėl mišraus pobūdžio sutarties sudarymo, kuris apima: susitarimą, pagal kurį perkančioji organizacija perleis 49 % patronuojamos bendrovės akcijų įmonei, kurią įsteigs laimėjęs konkurso dalyvis, susitarimą, pagal kurį įsteigta bendrovė įsipareigos įgyvendinti vystymo planą, kuris apims kazino patalpų pagerinimą ir jo veiklos licencijos teikiamų galimybių panaudojimą, pastatų kompleksui priklausančių dviejų viešbučių įrengimą ir atnaujinimą ir apie 280 hektarų ploto aplinkinių žemės sklypų sutvarkymą. Šių darbų vykdymas sudarys dalį kainos, kuri bus sumokėta už 49 % perkančiosios organizacijos dukterinės bendrovės akcijų įsigijimą, perkančiosios organizacijos ir įsteigtos įmonės susitarimą, kuriuo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pastaroji įgys teisę paskirti perkančiosios organizacijos dukterinės bendrovės direktorių valdybos daugumą ir taip administruoti bendrovę, laikydamasi sutartyje įtvirtintų sąlygų, susitarimą, pagal kurį įsteigta įmonė užtikrins kazino valdymą už atlyginimą, kurį mokės perkančioji organizacija. ESTT šią situaciją vertino taip, kad sutartis yra mišri ir apima, pirma, dalį, pagal kurią perkančioji organizacija parduoda akcijas geriausią pasiūlymą pateikusiam dalyviui, – o toks susitarimas nepatenka į ES viešųjų pirkimų taisyklių taikymo sritį – ir, antra, sutartį dėl paslaugų su geriausią pasiūlymą pateikusiu dalyviu, kuris įsipareigoja valdyti kazino įmonę. ESTT konstatavo, kad pagrindinis mišrios sutarties dalykas buvo 49 % dukterinės bendrovės akcijų pardavimas geriausią pasiūlymą pateikusiam dalyviui, o šio sandorio darbų bei paslaugų dalys – nesvarbu, ar paslaugų dalis būtų viešasis paslaugų pirkimas, ar viešoji paslaugų koncesija, – buvo antraeilės, palyginti su pagrindiniu sutarties dalyku[9]. Taigi, tokiu atveju mišrios sutarties sudarymui nebuvo taikytinos viešuosius pirkimus reguliuojančios teisės normos.

VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtinta *didesnės numatomos pirkimo vertės taisyklė*. VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 2 punkto taisyklė taikoma, kai pirkimo objektas apima bent du iš toliau nurodomų objektų:

- VPĮ 2 priede nurodytas paslaugas;
- paslaugas;
- prekes.

Numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės įtvirtintos VPĮ 5 straipsnyje *(detaliau žiūrėti VPĮ 5 straipsnio komentarą*).

VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 2 punkto taisyklės esmė yra ta, kad taikomas matematinis numatomų pirkimo verčių palyginimas. Apskaičiuojama kiekvienos mišrios sutarties objekto dalies numatoma pirkimo vertė (atskirai paslaugų, VPĮ 2 priede nurodytas paslaugų arba prekių) ir šios apskaičiuotos numatomos pirkimo vertės palyginamos tarpusavyje, vertinant, kuri iš jų yra didesnė.

Jeigu mišrią sutartį sudaro trys sudedamosios dalys: prekės, paslaugos ir VPĮ 2 priede nurodytos paslaugos, o prekių ir paslaugų kartu numatoma pirkimo vertė yra didesnė negu tik VPĮ 2 priede nurodytų paslaugų numatoma pirkimo vertė (*prekių numatoma pirkimo vertė + paslaugų*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

numatoma pirkimo vertė > VPĮ 2 priede nurodytų paslaugų numatoma pirkimo vertė), taikomos bendros VPĮ nuostatos, netaikomos išimtys VPĮ 2 priede nurodytų paslaugų procedūroms[10]. Išimtis iš VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 2 punkto taisyklės – tais atvejais, kai perkamos prekės su jų sumontavimo (įrengimo) paslaugomis, perkančioji organizacija turėtų pirkimą vertinti kaip prekių įsigijimą, t. y. taikyti pagrindinės mišrios sutarties objekto dalies vertinimo kriterijų, ar ne numatomos pirkimo vertės. LAT praktikoje buvo pasisakyta, kad prekės pirkimo sutarties sąvoka negali būti suprantama siaurai, nes jų pagaminimas, pristatymo, montavimo, diegimo ir kitos jų parengimo naudoti paslaugos taip pat įeina į prekių pirkimo sutarties sampratą (*detaliau taip pat žiūrėti prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sampratą VPĮ 2 straipsnio 26 dalies komentare*), todėl tokiais atvejais viešojo pirkimo sutartis net gi nebūtų laikoma mišria sutartimi, o būtent būtų prekių viešojo pirkimo–pardavimo sutartis[11].

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tam tikrais atvejais prekių pirkimas su jų sumontavimu, ypač kai jos tampa integraliomis kito objekto dalimis, pagal įstatymą bus laikoma ne paslaugų suteikimu, o darbų atlikimu. VPĮ 2 straipsnio 7 dalies 1 punkte nurodyta, kad darbų pirkimo sutartis – viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kurios dalykas yra darbai, susiję su VPĮ 1 priede išvardytomis veiklos rūšimis, arba šie darbai ir jų projektavimo paslaugos, o VPĮ 1 priede, pavyzdžiui, nurodyta, kad darbais laikytini ne savos gamybos medinių langų įrengimas.

VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta taisyklė labiausiai aktuali viešajam pirkimui tik tais atvejais, kai sprendžiama, ar VPĮ 2 priede nurodytos paslaugos laikytinos pagrindinėmis, kadangi tokiu atveju yra taikomos VPĮ nuostatos, lanksčiau reguliuojančios viešųjų pirkimų procedūras, pavyzdžiui, tarptautinės vertės riba yra 750 000 Eur, o ne 144 000 Eur (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 straipsnio komentarą*), nėra pareigos skaidyti net ir tarptautinės vertės pirkimų (*detaliau žiūrėti VPĮ 28 straipsnio 1 dalies komentarą*), galimybė visais atvejais pasirinkti skelbiamų derybų būdą (*detaliau žiūrėti VPĮ 63 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Tais atvejais, kai vertinama paslaugų ir prekių numatoma pirkimo vertė, tuomet tinkamas pirkimo objekto nustatymas (kvalifikavimas) neturi reikšmės numatomai pirkimo vertei, nustatytai, atsižvelgiant į tai, kad tiek paslaugoms, tiek prekėms yra numatyta vienodo dydžio riba, nuo kurios turi būti vykdomas tarptautinės vertės pirkimas (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. VPĮ 11 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta pagrindinės mišrios pirkimo sutarties objekto dalies taisyklė tais atvejais, kai:

- perkančioji organizacija siekia sudaryti mišrią sutartį;
- ne visos pirkimo objekto dalys patenka į VPĮ reguliavimą, t. y. viena ar daugiau dalys atskirai galėtų būti perkamos pagal VPĮ, o kita ar daugiau dalių atskirai galėtų būti perkamos pagal kitus teisės aktus.

Kitų teisės aktų baigtinis sąrašas nėra pateikiamas, tačiau tai galėtų būti:

- PĮ;

- Koncesijų įstatymas;

- GPĮ;

- Reglamentas Nr. 1370/2007/EB dėl keleivinio geležinkelių ir kelių transporto viešųjų paslaugų ir panaikinantis Tarybos reglamentus (EEB) Nr. 1191/69 ir (EEB) Nr. 1107/70;

- Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas.

- pirkimo objekto dalys negali būti atskirtos į skirtingas sutartis dėl objektyvių priežasčių, susijusių su pirkimo objekto techninėmis ir (arba) ekonominėmis ypatybėmis.

Perkančiosios organizacijos turi nustatyti, ar dėl pirkimo objekto galima sudaryti atskiras sutartis, ar ne. Kiekvienu atskiru atveju turi būti nustatytos konkrečios, įrodymais pagrįstos priežastys nesudaryti atskirų sutarčių. Pačios perkančiosios organizacijos įsitikinimai ar numanomi ketinimai nėra pakankami įrodymai dėl pirkimo skaidymo (arba) neskaidymo į atskiras sutartis[12].

Todėl VPĮ 11 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos taisyklės aiškinamos siaurai, visos nustatytos sąlygos turi būti aiškiai pagrįstos objektyviais įrodymais, o ne tik perkančiosios organizacijos subjektyvia nuomone.

Poreikis sudaryti vieną sutartį gali iškilti tiek dėl techninio, tiek dėl ekonominio pobūdžio priežasčių[13].

Techninio pobūdžio priežastis – pavyzdžiui, pagrįstas poreikis sudaryti vieną sutartį vieno pastato statybos atveju, jeigu viena to pastato dalis būtų numatyta tiesioginiam atitinkamos perkančiosios organizacijos naudojimui, o kita dalis būtų numatyta valdyti koncesijos pagrindu, pavyzdžiui, siekiant įrengti visuomenei skirtą požeminę automobilių stovėjimo aikštelę kuri yra neatskiriama pastato dalis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Ekonominio pobūdžio priežastis – pavyzdžiui, vienos sutarties sudarymas pagrįstas dvigubos viešųjų pirkimų procedūros išvengimu, pavyzdžiui, institucinės partnerystės atveju nereikėtų pirma vykdyti privataus partnerio, kuris bus naujai kuriamo juridinio asmens partneris, atrankos ir tik tuomet vykdyti paslaugų koncesijos skyrimo procedūros, kurioje įsteigtas juridinis asmuo turėtų varžytis su kitais ūkio subjektais (taip paneigiant juridinio asmens steigimo tikslą)[14].

Pavyzdys

Rangovas 2016 m. pateikė pasiūlymą Autobusų parkui, kuris yra perkančioji organizacija, dėl autobusų stoties modernizavimo projekto įgyvendinimo. Jame nurodė, kad ketina įsigyti žemės sklypą, kuris ribojasi su Autobusų parko naudojamu valstybinės žemės sklypu. Prašyme taip pat pažymėjo, kad Autobusų parko valdomos autobusų stoties būklė neatitiko šiuolaikinių reikalavimų, todėl reikalinga jos rekonstrukcija, o ją atliekant būtų tikslinga kartu įrengti prekybos paskirties patalpas, todėl Rangovas pasiūlė savo lėšomis atlikti stoties rekonstrukciją (suformuoti nekilnojamąjį statinį – modernią autobusų stotį su infrastruktūra ir prekybos paskirties statinį – prekybos centrą), taip pat suteikti finansinę paramą kitiems mieste esantiems rekreacijos ir poilsio objektams atnaujinti, prideda siūlomos sudaryti mainų sutarties projektą. Autobusų parkas nurodė, kad neturi finansinių galimybių savo lėšomis atlikti autobusų stoties rekonstrukciją. Mainų sutartimi šalys susitaria: Autobusų parkas perleidžia dalį autobusų stoties pastato ir įgyja žemės sklypą, nustatomos sąlygos, pagal kurias Rangovas įsipareigoja atlikti autobusų stoties pastato rekonstrukciją ir suformuoti atskirus nekilnojamojo turto objektus (autobusų stotį ir prekybos centrą).

Sutarties šalys kvalifikuoja šią sutartį mainų sutartimi. LAT tuo tarpu nustatė, kad sutartis yra mišri, turinti tiek mainų sutarties elementų, tiek kitų sutarčių (projektavimo ir rekonstravimo darbų, kurie reguliuojami VPĮ) elementų. Koncesijos sutarties elementai nebuvo LAT nustatyti, kadangi Rangovo būsimos veiklos sritis nepatenka į Koncesijų įstatymo nustatytą koncesijų taikymo sritį, neatitinka koncesijų atlygintinumo ypatumų, Autobusų parkas nėra ūkio subjektas, galintis būti suteikiančioja institucija[15].

Dėl to prieš sudarant tokią sutartį būtina spręsti dėl sutarties dalių atskirtumo (galimybės atskirai vykdyti projektavimo ir darbų pirkimą pagal VPĮ) bei dėl pagrindinio sutarties objekto, jeigu būtų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nuspręsta sudaryti vieną mišrią sutartį, t. y. ar mainų sutarties dalis yra pagrindinė, ar vis dėlto projektavimas ir rangos darbai yra pagrindinė sutarties objekto dalis.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti žaidimų patalpų įrengimo darbus ir veiklos vykdymą (koncesiją), kai kartu yra renovuojamas viešbučio pastatas. ESTT tokiu atveju buvo nustatyta, kad pagrindinis tikslas – veiklos vykdymas, o renovavimo ir įrengimo darbai buvo tik kaip priemonė pasiekti tikslą, todėl darbai nepripažinti pagrindiniu pirkimo objektu. Šiuo atveju nebuvo atsižvelgta į darbų ir paslaugų vertes, sprendžiant dėl pagrindinio objekto[16].

3. VPĮ 11 straipsnio 3 dalyje yra nustatytos taisyklės, kai pirkimo objekto dalims taikomi skirtingi teisiniai reguliavimai ir kelios pirkimo dalys gali būti atskirtos ir sudarytos atskiros pirkimo sutartys.

VPĮ 11 straipsnio 3 dalyje yra išskirta perkančiosios organizacijos diskrecija pasirinkti:

3.1. VPĮ 11 straipsnio 3 dalies 1 punkte įtvirtinta perkančiosios organizacijos diskrecija vykdyti atskirus pirkimus dėl kiekvienos pirkimo dalies[17].

Kai perkančioji pasirenka vykdyti atskirus pirkimus dėl kiekvienos pirkimo dalies, perkančioji organizacija dėl kiekvienai pirkimo objekto daliai taikytinų teisės normų sprendžia atskirai, t. y. nustato taikyti VPĮ ar kitą teisės aktą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia išsinuomoti patalpas iš tiekėjų bei įsigyti paslaugas. Perkančioji organizacija nusprendė atskirti šias pirkimo objekto dalis. Patalpų nuomos sutartis sudaroma, netaikant VPĮ pagal šio įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą išimtį (detaliau žiūrėti VPĮ 6 straipsnio 1 dalies komentarą), o paslaugos pagal VPĮ nuostatas.

Kai yra priimamas sprendimas dėl tų pirkimo objekto dalių, kurioms taikomas VPĮ, turi būti taip pat atsižvelgiama į VPĮ 11 straipsnio 1 dalies taisykles (*detaliau žiūrėti VPĮ 11 straipsnio 1 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3.2. VPĮ 11 straipsnio 3 dalies 2 punkte įtvirtinta perkančiosios organizacijos diskrecija vykdyti bendrą mišrų pirkimą dėl visų pirkimo objekto dalių.

Kadangi VPĮ 11 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad bent viena pirkimo objekto dalis yra reguliuojama VPĮ, todėl ir visam mišriam pirkimui bus taikomas VPĮ. Tokia taisyklė įtvirtinta, siekiant užtikrinti, kad perkančiosios organizacijos negalėtų išvengti viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo[18], ir taikoma tiek supaprastintiems pirkimams (įskaitant mažos vertės pirkimus), tiek tarptautinės vertės pirkimams. Ši taisyklė taikoma tik tais atvejais, kai mišraus pirkimo objekto dalių įsigijimas reguliuojamas skirtingais teisės aktais:

- VPĮ arba PĮ, arba Koncesijų įstatymo;
- kitais teisės aktais, pavyzdžiui, Reglamento Nr. 1370/2007/EB.

VPĮ 11 straipsnio 3 dalies 2 punkte nereguliuojamas VPĮ, PĮ ir (arba) Koncesijų įstatymo santykis, kuris nustatomas atskirose komentuojamo straipsnio dalyse. Kitaip sakant, kai kyla poreikis pasirinkti tarp VPĮ ir PĮ arba tarp VPĮ ir Koncesijų įstatymo, taikomi VPĮ 11 straipsnio 3 dalies 3 punktas; VPĮ 11 straipsnio 4 dalis.

Išimtis iš VPĮ 11 straipsnio 3 dalies 2 punkte nurodytos taisyklės taikyti VPĮ taip pat yra įtvirtinta VPĮ 13 straipsnyje, kuriame reglamentuojami mišrūs pirkimai, apimantys gynybos ar saugumo aspektus (*detaliau žiūrėti VPĮ 13 straipsnio komentarą*).

3.3. VPĮ 11 straipsnio 3 dalies 3 punkte įtvirtinta perkančiosios organizacijos diskrecija vykdyti bendrą mišrų pirkimą, kai pirkimo objekto dalys yra reguliuojamos tiek VPĮ, tiek Koncesijų įstatymo.

Esant VPĮ ir Koncesijų įstatymo santykiui, pagrindinis objektas nustatomas pagal didesnės pirkimo objekto dalių numatomos pirkimo vertės taisyklę, kuri įtvirtinta VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 2 punkte:

Taikomas VPĮ	**Taikomas** Koncesijų įstatymas
Taikomos VPĮ nuostatos, jeigu pirkimo objekto dalies, kuriai taikomas VPĮ, vertė viršija mažos	Taikomos Koncesijų įstatymo nuostatos, kai yra šios alternatyvios sąlygos:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vertės ribas (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 straipsnio 3 dalies komentarą*).	• pirkimo objekto dalies, kuriai taikytinos VPĮ nuostatos, numatoma pirkimo vertė yra mažesnė už tarptautinio pirkimo vertės ribas (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 straipsnio 1 dalies komentarą*), o koncesijos objekto dalies, kuriai taikytinos Koncesijų įstatymo nuostatos, numatoma koncesijos vertė yra ne mažesnė už tarptautinės koncesijos vertės ribą[19];
	• pirkimo objekto dalies, kuriai taikytinos VPĮ nuostatos, numatoma pirkimo vertė yra mažesnė už tarptautinio pirkimo vertės ribas (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 straipsnio 1 dalies komentarą*), o koncesijos objekto dalies, kuriai taikytinos Koncesijų įstatymo nuostatos, numatoma koncesijos vertė yra ne mažesnė už tarptautinės koncesijos vertės ribą[20];
	• taikomos Koncesijų įstatymo nuostatos, kai pirkimo objekto dalies, kuriai taikomas VPĮ, vertė neviršija mažos vertės ribos (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 straipsnio 3 dalies komentarą*).

4. VPĮ 11 straipsnio 4 dalyje yra nustatytos taisyklės dėl pirkimo vykdymo, esant santykiui tarp VPĮ ir PĮ, t. y. nurodoma nukreipiančioji nuoroda į PĮ 20 ir 21 straipsnius (*detaliau žiūrėti PĮ 20 ir 21 straipsnių komentarą*).

PĮ 20 straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti PĮ 20 straipsnio 2 dalies komentarą*) įtvirtintas analogiškas reguliavimas VPĮ 11 straipsnio 2 dalies reguliavimui (*detaliau žiūrėti VPĮ 11 straipsnio 2 dalies komentarą*), t. y. jeigu dėl objektyvių priežasčių, susijusių su pirkimo objekto techninėmis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ir (arba) ekonominėmis ypatybėmis, negali būti sudaromos atskiros pirkimo sutartys dėl pirkimo objekto, kurio daliai taikomos PĮ nuostatos, o kitai daliai – kitų teisės aktų, pavyzdžiui, VPĮ, taikoma pagrindinės pirkimo objekto dalies taisyklė, įtvirtinta VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 1 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą*). Kitaip sakant, turi būti nustatoma pagrindinė pirkimo objekto dalis ir, atsižvelgiant į tai, taikomas teisinis reguliavimas.

PĮ 20 straipsnio 3 dalyje (*detaliau žiūrėti PĮ 20 straipsnio 3 dalies komentarą*), 21 straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti PĮ 21 straipsnio 1 dalies komentarą*) įtvirtintas analogiškas reguliavimas VPĮ 11 straipsnio 3 daliai (*detaliau žiūrėti VPĮ 11 straipsnio 3 dalies komentarą*) dėl pirkimo procedūrų pasirinkimo, kai dėl pirkimo objekto gali būti sudaromos atskiros sutartys, tačiau perkančioji organizacija nusprendžia sudaryti vieną sutartį.

PĮ 21 straipsnio 3 dalyje (*detaliau žiūrėti PĮ 21 straipsnio 3 dalies komentarą*) įtvirtinta, kad sudarant vieną mišrią sutartį, kai dėl pirkimo objekto gali būti sudaromos atskiros sutartys, tačiau perkančioji organizacija nusprendžia sudaryti vieną sutartį, taikoma pagrindinės pirkimo objekto dalies taisyklė, įtvirtinta VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 1 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą*). Kitaip sakant, turi būti nustatoma pagrindinė pirkimo objekto dalis ir, atsižvelgiant į tai, taikomas atitinkamas teisinis režimas. PĮ 21 straipsnio 4 dalies 1 punkte (*detaliau žiūrėti PĮ 21 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą*) įtvirtinta, kad tais atvejais, kai neįmanoma taikyti PĮ 21 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos pagrindinės pirkimo objekto dalies taisyklės, tuomet taikomos VPĮ procedūros.

Taigi, yra dvi alternatyvos:

1) taikomos VPĮ procedūros arba PĮ procedūros pagal pagrindinės pirkimo objekto dalies taisyklę (*detaliau žiūrėti PĮ 20 straipsnio 2 dalies, PĮ 21 straipsnio 3 dalies, VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą*), arba

2) taikomos VPĮ procedūros (*detaliau žiūrėti PĮ 21 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą*).

[1] Komentuojamos VPĮ 11 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 3 straipsnio normas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[2] Andrecka, Marta, *Institutionalised Public-Private Partnership as a Mixed Contract under the regime of the new Directive 2014/24/EU*, EPPPL Nr. 3, 2014, 175-187 psl., ESTT 2010 m. gegužės 6 d. sprendimas sujungtose bylose *Club Hotel Loutraki AE ir kiti prieš Ethnico Symvoulio Radiotileorasis ir Ypourgos Epikrateias ir Aktor Anonymi Techniki Etaireia (Aktor ATE) prieš Ethnico Symvoulio Radiotileorasis*, C-145/08 ir C-149/08; 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas byloje *Mehiläinen Oy ir Terveystalo Healthcare Oy prieš Oulun kaupunki*, C-215/09.

[3] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 192 psl.

[4] Įskaitant ESTT 1989 m. gruodžio 5 d. sprendimą byloje *Komisija prieš Italiją*, C-3/88; 1994 m. balandžio 19 d. sprendimą byloje *Gestión Hotelera Internacional*, C-331/92; 2007 m. sausio 18 d. sprendimą byloje *Auroux ir kt*., C-220/05; 2008 m. vasario 21 d. sprendimą byloje *Komisija prieš Italiją*, C-412/04; 2009 m. spalio 29 d. sprendimą byloje *Komisija prieš Vokietiją*, C-536/07; 2014 m. liepos 10 d. sprendimą byloje *Impresa Pizzarotti & C. Spa prieš Comune di Bari ir kt.*, C-213/13.

[5] ESTT 2008 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, C-412/04; Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1*. London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 445 psl.

[6] ESTT 2008 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, C-412/04; Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1*. London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 445 psl.;

[7] Andrecka, Marta, *Institutionalised Public-Private Partnership as a Mixed Contract under the regime of the new Directive 2014/24/EU*, EPPPL Nr 3, 2014, 175-187 psl.

[8] ESTT 2007 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Jean Auroux ir kiti prieš Commune de Roanne.* C-220/05.

[9] ESTT 2010 m. gegužės 6 d. sprendimas sujungtose bylose *Club Hotel Loutraki AE ir kiti prieš Ethnico Symvoulio Radiotileorasis ir Ypourgos Epikrateias ir Aktor Anonymi Techniki Etaireia (Aktor ATE) prieš Ethnico Symvoulio Radiotileorasis*, C-145/08 ir C-149/08.

[10] Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1*. London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 444 psl.

[11] LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[12] ESTT 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas byloje *Mehiläinen ir Terveystalo Healthcare*, C-215/09.

[13] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 11-oji konstatuojamoji dalis.

[14] Andrecka, Marta, *Institutionalised Public-Private Partnership as a Mixed Contract under the regime of the new Directive 2014/24/EU*, EPPPL Nr 3, 2014, 175-187 psl.; ESTT 2009 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Acoset,* C-196/08; 2010 m. gegužės 6 d. sprendimas jungtinėse bylose *Club Hotel Loutraki ir kt.,* C-145/08 ir C-149/08.

[15] LAT 2019 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-230-378/2019.

[16] ESTT 1994 m. balanžio 19 d. sprendimas byloje *Gestión Hotelera Internacional prieš Comunidad Autónoma de Canarias,* C-331/92.

[17] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 12 konstatuojamoji dalis.

[18] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 205 psl.

[19] Koncesijų įstatymo 3 straipsnio 29 dalis, Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. vasario 26 d. direktyva 2014/23/ES dėl koncesijos sutarčių suteikimo 8 straipsnio 1 dalis; Komisijos 2017 m. gruodžio 18 d. deleguotasis reglamentas (ES) 2017/2366 kuriuo iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/23/ES nuostatos dėl vertės ribų, taikomų sudarant pirkimo sutartis - 5 548 000 EUR.

[20] Koncesijų įstatymo 3 straipsnio 29 dalis, Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. vasario 26 d. direktyva 2014/23/ES dėl koncesijos sutarčių suteikimo 8 straipsnio 1 dalis; Komisijos 2017 m. gruodžio 18 d. deleguotasis reglamentas (ES) 2017/2366, kuriuo iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/23/ES nuostatos dėl vertės ribų, taikomų sudarant pirkimo sutartis - 5 548 000 EUR

12 straipsnis. Pirkimų, apimančių gynybos ir saugumo aspektus, ypatumai

1. **Šio įstatymo reikalavimai taikomi pirkimams ir projekto konkursams, apimantiems gynybos ir saugumo aspektus, išskyrus pirkimus ir projekto konkursus, kuriems:**

1) taikomas Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymas;

2) Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymas netaikomas vadovaujantis Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo 3 straipsnio nuostatomis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. **Šio įstatymo reikalavimai netaikomi gynybos ir saugumo aspektus apimantiems pirkimams ir projekto konkursams, išskyrus pirkimus ir projekto konkursus, kuriems netaikomos išimtys pagal šio straipsnio 1 dalį, kai atliekant pirkimo procedūras ir projekto konkursus:**

1) esminių valstybės saugumo interesų neįmanoma apsaugoti kitomis priemonėmis (pavyzdžiui, siekiama apsaugoti informacijos konfidencialų pobūdį) negu šio įstatymo reikalavimų netaikymas;

2) perkančioji organizacija turėtų atskleisti informaciją, kurios atskleidimas pažeistų esminius valstybės saugumo interesus.

3. **Šio įstatymo reikalavimai netaikomi, kai pirkimas, pirkimo sutarties vykdymas ar projekto konkursas yra pripažįstamas slaptu arba jiems valstybės saugumo aspektus reglamentuojančiuose įstatymuose ir jų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose taikomi specialūs saugumo reikalavimai ir jeigu atitinkamų esminių valstybės saugumo interesų negalima apsaugoti kitomis priemonėmis negu šio įstatymo reikalavimų netaikymas.**

4. **Sprendimą dėl šio straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytų pirkimų atlikimo priima Lietuvos Respublikos Vyriausybė.**

Komentuojamo VPJ 12 straipsnyje[1] yra nustatyta išimtis netaikyti VPJ reikalavimų ~~perkančiojo subjekto~~ perkančiosios organizacijos pirkimams ir projekto konkursams [2], apimantiems gynybos ir saugumo aspektus tais atvejais, kai egzistuoja straipsnyje nurodytos išimtys. Kaip ir kiekviena teisės norma, kurioje nustatyta išimtis iš viešųjų pirkimų procedūrų taikymo, taip ir VPJ 12 straipsnio nuostatos turi būti aiškinamos siaurinamai, o aplinkybės, dėl kurių ~~perkantysis subjektas~~ perkančioji organizacija taiko komentuojamą išimtį, turi įrodyti pats ~~perkantysis subjektas~~ perkančioji organizacija.

Kiekviena valstybės narė išlieka išimtinai atsakinga visų pirma už savo nacionalinį saugumą tiek gynybos, tiek saugumo srityje[3]. Gynybos ir saugumo įranga yra nepaprastai svarbi valstybių narių saugumui bei suverenumui ir ES autonomiškumui. Gynybos ir saugumo srities prekių bei paslaugų įsigijimai dažnai yra viena jautriausių valstybės įgyvendinamų funkcijų sričių. Dėl šių priežasčių vykdomiems pirkimams keliami ypatingi reikalavimai, ypač tiekimo patikimumo ir informacijos saugumo aspektais. Šie reikalavimai yra svarbūs perkant ginkluotosioms pajėgoms

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

skirtus ginklus, šaudmenis ir karinės paskirties medžiagas (bei tiesiogiai su jais susijusias paslaugas ir darbus).

1. VPĮ 12 straipsnio 1 dalyje nustatyti du atvejai, kuomet perkančiųjų subjektų pirkimams ir projekto konkursams, apimantiems gynybos ir saugumo aspektus yra netaikomi VPĮ nustatyti reikalavimai (vadinasi, nesant nurodytų sąlygų VPĮ taikomas):

1) pirkimas (ir projekto konkursas) turi būti atliekamas vadovaujantis GPĮ arba

2) pirkimui yra taikomos GPĮ 3 straipsnyje nustatytos išimtys.

GPĮ 2 straipsnyje nustatyta, kad perkančiųjų subjektų pirkimas apibrėžiamas kaip apimantis gynybos ir saugumo aspektus, jei pirkimo objektas yra:

1) karinė įranga, įrašyta į Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos[4] tvirtinamą Bendrąjį karinės įrangos sąrašą arba priskirtina bent vienam iš produktų tipų, išvardytų Europos ekonominės bendrijos Tarybos 1958 m. balandžio 15 d. sprendimu 255/58 patvirtintame Ginklų, amunicijos ir karinių medžiagų sąraše;

2) jautri įranga;

3) nurodytos karinės įrangos arba jautrios įrangos detalės, sudedamosios dalys ir (arba) jų mazgai;

4) darbai, prekės ir paslaugos, tiesiogiai susiję su nurodyta įranga ir perkami bet kuriuo šios įrangos gyvavimo ciklo etapu;

5) išskirtinai kariniams tikslams perkami darbai ir paslaugos;

6) jautrūs darbai ir jautrios paslaugos.

Dėl to perkančiųjų subjektų atliekami pirkimai, kurie apima GPĮ 2 straipsnyje apibrėžtus pirkimo objektus arba šių objektų įsigijimui turi būti taikomos kitos procedūros kaip yra nustatyta GPĮ 3 straipsnyje, neturi būti vykdomi vadovaujantis VPĮ reikalavimais.

2. VPĮ 12 straipsnio 2 ir 3 dalyse yra nustatyti atvejai, kuomet ~~perkančiojo subjekto~~ perkančiosios organizacijos pirkimams, apimantiems gynybos ir saugumo aspektus bei nepatenkantiems į GPĮ reguliavimo sritį, papildomai nustatyta VPĮ netaikymo išimtis:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1) esminių valstybės saugomų interesų neįmanoma apsaugoti kitomis priemonėmis (pavyzdžiui, siekiama apsaugoti konfidencialią informaciją), arba

2) pirkimo metu ~~perkantysis subjektas~~ perkančioji organizacija turėtų atskleisti informaciją, kurios atskleidimas pažeistų esminius valstybės saugumo interesus, arba

3) pirkimas, pirkimo sutarties vykdymas yra pripažįstamas slaptu arba jiems valstybės saugumo aspektus reglamentuojančiuose įstatymuose ir jų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose taikomi specialūs saugumo reikalavimai ir jei atitinkamų esminių valstybės saugumo interesų negalima apsaugoti kitomis priemonėmis VPĮ negu reikalavimų netaikymas, įuomet pirkimas gali būti atliekamas pagal specialias procedūras, kurias yra įgaliota priimti Vyriausybė (VPĮ 12 straipsnio 4 dalis).

Ši VPĮ 22 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatyta išimtis turėtų būti suprantama, atsižvelgiant į pristatytą ES valstybių narių išimtinę atsakomybę dėl nacionalinio saugumo ir gynybos klausimų. Šiame kontekste pažymėtina, kad Direktyvos 2009/81/EB preambulės 16-oje konstatuojamojoje dalyje akcentuojama, jog jokia ES teisės nuostata neturėtų drausti nustatyti ar taikyti priemones, kurios būtų laikomos būtinomis pagal SESV nuostatas teisėtais pripažintų interesų apsaugai. Tai pirmiausia reiškia, kad viešo pirkimo sutarčių sudarymui galima daryti išimtis, jeigu tai daroma visuomenės saugumo tikslais arba jeigu tai būtina siekiant apsaugoti esminius valstybės saugumo interesus. Tai gali būti sutartys gynybos ar saugumo srityse, kurios reikalauja tokio ypatingo tiekimo reikalavimų saugumo arba kurios yra tokios slaptos ir (arba) svarbios nacionaliniam suverenumui, kad netgi specialių GPĮ nuostatų nepakanka, jog būtų užtikrinti valstybių narių esminiai saugumo interesai, už kurių apibrėžtį atsakingos tik pačios valstybės (pavyzdžiui, Pirkimų, susijusių su žvalgybinio pobūdžio veikla, tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. kovo 18 d. nutarimu Nr. 282, nustatyta specialioji žvalgybos institucijų, kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų ar Lietuvos kriminalinės policijos biuro atliekamų prekių, paslaugų ir darbų pirkimų, susijusių su žvalgybinio pobūdžio veikla (žvalgyba, kontržvalgyba, kriminaline žvalgyba), organizavimo ir vykdymo tvarką.).

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos įstatymuose nėra pateikta esminių valstybės saugomų interesų sąvokos. Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo 2 straipsnio 7 dalyje nacionalinio saugumo interesai yra apibrėžiami kaip saugomi gyvybiniai ir pirmaeiliai valstybės saugumo interesai, kaip jie suprantami Nacionalinio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

saugumo strategijoje, transeuropinės infrastruktūros plėtra bei Lietuvos Respublikos įstatymuose įtvirtinti esminiai visuomenės interesai, įskaitant svarbiausių bendrus interesus atitinkančių paslaugų teikimą ir kita.

Siekiant įvertinti, ar konkretūs interesai galėtų būti priskiriami prie esminių valstybės saugomų interesų, tikslinga atsižvelgti į VTPJ 7 straipsnio 1 dalyje pateiktą sąrašą duomenų ir informacijos, kuri yra priskiriama valstybės paslaptims: detalūs duomenys apie valstybės gynybos rezervą ir suvestiniai detalūs duomenys apie mobilizacinį materialinių išteklių rezervą; detalūs duomenys apie valstybės gynybai naudojamą oro erdvės stebėjimo ir kontrolės sistemą; detalūs duomenys apie naujas technologijas, mokslinius tyrimus, bandymus ir jų rezultatus, turinčius ypatingą reikšmę valstybės interesams ir kt. Ar konkrečiu atveju pats pirkimas arba perkamos prekės, paslaugos ir darbai turėtų būti įslaptinami, sprendžia pasirinkčių subjektas [5] (VTPJ 6 straipsnio 2 dalis), kurio užduotims ir funkcijoms vykdyti ir yra reikalinga įsigyti prekių, paslaugų arba darbų. Tačiau esminiai saugumo interesai ir galimybė taikyti komentuojamo VPJ 12 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatytą išimtį, turėtų būti taikoma siaurai. Vien tik sprendimas įslaptinti perkamų prekių, paslaugų arba darbų technines savybes arba patį pirkimą, nėra pakankamas pagrindas taikyti VPJ 12 straipsnio 2 dalyje nustatytą išimtį. Tik tais atvejais, kuomet įslaptintos informacijos arba esminių valstybės saugumo interesų negalima apsaugoti taikant GPJ nustatytas taisykles, Vyriausybės sprendimu, galėtų būti taikomos specialios pirkimo procedūros.

Komentuojamo VPJ 12 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta Vyriausybės kompetencija priimti sprendimus dėl pirkimų, nustatytų VPJ 12 straipsnio 2 ir 3 dalyse. Pažymėtina, kad komentuojama normoje nenurodyta, kokiais kriterijais remiantis ir kokias taisykles Vyriausybė privalo nustatyti, priimdama sprendimą taikyti šioje komentuojamo straipsnio dalyje įtvirtintą išimtį.

ESTT yra konstatavęs, kad visoms priemonėms, kurias valstybės narės priima laikydamosi teisėtų nacionalinio intereso reikalavimų, Bendrijos teisė nėra netaikoma vien todėl, kad jos yra susijusios su visuomenės apsauga ar nacionaline gynyba[6]. Dėl to Vyriausybei nėra suteikiama absoliuti diskrecija netaikyti VPJ arba GPJ nustatytų reikalavimų. Pažymėtina, kad tokių išimčių taikymas privalo būti proporcingas tikslams, kurių siekiama (*apie proporcingumo principo turinį žiūrėti detaliau VPJ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*), ir tokiu būdu neturėtų būti kliudoma laisvam prekių judėjimui ir laisvei teikti paslaugas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Vyriausybės sprendimas turėtų būti pagrįstas įrodymais, kad vykdyti tokį išimtinį pirkimą yra neišvengiamai būtina ir gynybos ir saugumo interesų negalima užtikrinti atliekant pirkimą vadovaujantis VPĮ arba GPĮ nustatytomis taisyklėmis. ESTT yra pažymėjęs, kad sprendimas taikyti ES teisės išimtį turi būti pagrįstas įrodymais, kad toks sprendimas neviršija tokių išimtinių atvejų ribų[7]. Nors VPĮ 12 straipsnio 4 dalyje nėra nustatyta, kokiais kriterijais remdamasi Vyriausybė turi teisę priimti sprendimą dėl VPĮ 12 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytų pirkimų, tačiau kaip ir GPĮ 3 straipsnio 1 dalies 4 punkte aptariamu atveju, Vyriausybė sprendimą turėtų priimti tik gavusi ir įvertinusi ~~perkančiojo subjekto~~ perkančiosios organizacijos pagrindimą dėl būtinumo taikyti išimtines priemones, siekiant įsigyti su esminiais valstybės saugumo interesais susijusias prekes, paslaugas arba darbus.

[1]Komentuojamos VPĮ 12 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 15 straipsnio nuostatas.

[2] Pažymėtina, kad GPĮ nėra įtvirtintos galimybės vykdyti projekto konkursus, todėl nepaisant to, jog VPĮ 12 straipsnyje yra įtvirtintas nukrypimas projekto konkursus vykdyti pagal GPĮ, tačiau tokia galimybė neįmanoma. Dėl šios priežasties projekto konkursai turi būti vykdomi pagal VPĮ taisykles ir tvarką.

[3] SESV 346 straipsnis ir Direktyvos 2009/81/EB preambulės 1-oji konstatuojamoji dalis. Apie SESV 346 straipsnio numatytas išimtis ir jų taikymo sąlygas detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio 4 dalies komentarą.

[4] Krašto apsaugos ministro 2009 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. V-1216 „Dėl bendrojo karinės įrangos sąrašo patvirtinimo“.

[5] Paslapčių subjektu laikoma valstybės ir savivaldybės institucija, kurios veikla susijusi su informacijos įslaptinimu, išslaptinimu, įslaptintos informacijos naudojimu ir (ar) apsauga, tokiai institucijai pavaldi ar jos reguliavimo sričiai priskirta įstaiga, įmonė, kurioms suteiktas paslapčių subjekto statusas, pritarus Lietuvos Respublikos paslapčių apsaugos koordinavimo komisijai (VTPĮ 2 straipsnio 17 dalis).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[6]ESTT 2003 m. kovo 11 d. sprendimas byloje *Alexander Dory prieš Vokietiją*, C-186/01.

[7] ESTT 1999 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Ispaniją*, C-414/97.

13 straipsnis. Mišrūs pirkimai, apimantys gynybos ar saugumo aspektus

1. **Šio straipsnio nuostatos taikomos tais atvejais, kai sudaroma mišri pirkimo sutartis dėl pirkimo objekto, kurio daliai taikomos šio įstatymo nuostatos, o kitai daliai – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 346 straipsnio arba Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo nuostatos.**
2. **Jeigu objektyviai gali būti sudaromos atskiros pirkimo sutartys dėl skirtingų pirkimo objekto dalių, perkančioji organizacija gali sudaryti vieną mišrią pirkimo sutartį dėl viso pirkimo objekto arba sudaryti pirkimo sutartis dėl kiekvienos pirkimo objekto dalies atskirai. Tuo atveju, kai perkančioji organizacija nusprendžia sudaryti:**

1) atskiras pirkimo sutartis dėl skirtingų pirkimo objekto dalių, sprendimas, kokio teisės akto nuostatas taikyti, priimamas dėl kiekvienos pirkimo sutarties atskirai, įvertinus atitinkamo pirkimo objekto ypatybes;

2) mišrią pirkimo sutartį dėl viso pirkimo objekto, kurio daliai taikomos Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 346 straipsnio nuostatos, tokiam pirkimui šio įstatymo nuostatos netaikomos, jeigu mišrios pirkimo sutarties sudarymas pagrįstas objektyviomis priežastimis;

3) mišrią pirkimo sutartį dėl viso pirkimo objekto, kurio daliai taikomos Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo nuostatos, tokiam pirkimui taikomos šiame punkte nurodyto įstatymo nuostatos, jeigu mišrios pirkimo sutarties sudarymas pagrįstas objektyviomis priežastimis. Ši nuostata taikoma atsižvelgiant į Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatyme nustatytas pirkimo vertės ribas ir atvejus, kai Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo reikalavimai netaikomi;

4) mišrią pirkimo sutartį, kuriai gali būti taikomos šios dalies 2 ir 3 punktų nuostatos, taikomos šios dalies 2 punkto nuostatos.

3. **Pasirinkimo sudaryti mišrią pirkimo sutartį negali nulemti siekis išvengti šio įstatymo ir Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo nuostatų taikymo.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4. **Jeigu dėl objektyvių priežasčių, susijusių su pirkimo objekto techninėmis ir (arba) ekonominėmis ypatybėmis, negali būti sudaromos atskiros pirkimo sutartys dėl pirkimo objekto, kurio daliai taikomos:**

1) Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 346 straipsnio nuostatos, tokiam pirkimui šio įstatymo nuostatos netaikomos;

2) Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo nuostatos, tokiam pirkimui taikomos šiame punkte nurodyto įstatymo nuostatos.

VPJ 13 straipsnis[1] reglamentuoja tuos atvejus, kai sudaroma mišri pirkimo sutartis, kuriai vienu metu taikytinos skirtingos teisės normos ir procedūros: vienai daliai VPJ, o kitai SESV 346 straipsnis (*detaliau apie VPJ ir SESV taikymą žiūrėti VPJ 1 straipsnio komentarą*) arba GPJ. Pagrindinės mišrių sutarčių sudarymo, taip pat jų tinkamo teisinio kvalifikavimo taisyklės yra nustatytos VPJ 11 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPJ 11 straipsnio komentarą*), tačiau jos nėra taikomos sudarant mišrias sutartis, apimančias gynybos ir saugumo aspektus. Taigi, VPJ 13 straipsnis yra specialusis VPJ 11 straipsnio atžvilgiu. Nors komentuojamoje normoje nėra tiesiogiai nurodoma, kad mišraus pirkimo, apimančio gynybos ir saugumo aspektus, atveju SESV 346 straipsnyje nustatyti pirkimai arba pirkimai, atliekami vadovaujantis GPJ nuostatomis, turi pirmenybę[2], tačiau pastarojo teisinio reguliavimo pirmumas yra tiek įtvirtintas pačiame SESV 346 straipsnyje, tiek išplaukia iš VPJ 13 straipsnio 4 dalyje įtvirtinto reglamentavimo (*detaliau žiūrėti VPJ 13 straipsnio 4 dalies komentarą*).

1. VPJ 13 straipsnio 1 dalis yra bendroji norma, kurioje apibrėžta VPJ 13 straipsnio taikymo sritis, joje nurodyta, kad tais atvejais, kai perkančioji organizacija, planuodama pirkimą, nustato, kad dalis pirkimo objekto turi būti perkama vadovaujantis VPJ nustatytomis taisyklėmis, o kita dalis vadovaujantis GPJ arba SESV 346 straipsnio nuostatomis, sprendžiant dėl mišrios sutarties sudarymo procedūrų, turi būti taikomos VPJ 13 straipsnio 2–4 dalyse įtvirtintos taisyklės.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. VPĮ 13 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad mišraus pirkimo, apimančio gynybos ir saugumo aspektus, atveju, perkančioji organizacija gali pasirinkti: (i) sudaryti vieną mišrią sutartį; (ii) sudaryti atskiras sutartis dėl kiekvienos pirkimo dalies atskirai.

Nors VPĮ 13 straipsnio 2 dalies formuluotė *„perkančioji organizacija gali“* suponuoja teisę perkančiajai organizacijai pasirinkti, ar sudaryti kelias atskiras sutartis, ar sudaryti vieną mišrią sutartį, tačiau tokia perkančiosios organizacijos pasirinkimo teisė nėra absoliuti ir ją tik VPĮ 13 straipsnio 2 dalyje, tačiau ir VPĮ 13 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktuose yra nustatytas įpareigojimas perkančiajai organizacijai objektyviai pagrįsti mišrios sutarties dėl viso pirkimo objekto sudarymą[3].

Perkančiosios organizacijos sprendimas sudaryti mišrią sutartį dėl viso pirkimo objekto turi būti pagrįstas objektyviais įrodymais, kad yra tikslinga sudaryti mišrią sutartį dėl viso pirkimo objekto.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija ketina įsigyti patalpų paprastojo remonto darbus. Vienoje iš remontuojamų patalpų yra sumontuota įslaptinta įranga. Patalpų remonto darbai turėtų būti įsigyjami vadovaujantis VPĮ, o patalpų, kuriose yra sumontuota įslaptinta įranga, paprastojo remonto darbai turėtų būti įsigyjami vadovaujantis GPĮ. Tačiau numatomos remontuoti patalpos yra taip išdėstytos pastate, kad atskirai jas remontuoti yra neefektyvu, nes remonto metu reikalinga keisti bendrą, technologiškai neatskiriamą šildymo ir vėdinimo sistemą. Tokiu atveju, perkančioji organizacija, pasirengimo pirkimui metu, pagrindusi technologines priežastis, vadovaujantis GPĮ galėtų sudaryti vieną mišrią rangos sutartį dėl visų remonto darbų įsigijimo.

VPĮ nepateikta aplinkybių, kurios VPĮ 13 straipsnio 2 dalies prasme būtų pripažįstamos kaip objektyvios ir pateisinančios vienos mišrios sutarties sudarymą dėl skirtingų to paties pirkimo objekto dalių, sąrašo ar tokių aplinkybių nustatymo kriterijų. Sistemiškai taikant įstatymo nuostatas, siekiant nustatyti, ar pirkimo objektas gali būti objektyviai skaidomas į atskiras pirkimo dalis, be kita ko, vadovautinasi pirkimo objekto skaidymo kriterijais, įtvirtintais VPĮ 28 straipsnyje (*detaliau apie pirkimo objekto skaidymą į dalis žiūrėti VPĮ 28 straipsnio komentarą*), ir juos aiškinančia teismų praktika

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pareiga objektyviai pagrįsti pirkimo objekto neskaidymą ir vienos mišrios sutarties sudarymą siejama su tikslu visais atvejais užtikrinti kaip įmanoma aukštesnį konkurencingumą. Pažymėtina, kad perkančiosios organizacijos pareiga visais atvejais užtikrinti, kad planuojant pirkimus ir jiems rengiantis nebūtų siekiama išvengti VPĮ nustatytos tvarkos taikymo ar būtų dirbtinai sumažinama konkurencija yra nustatyta ne tik VPĮ 13 straipsnio 3 dalyje, tačiau ir VPĮ 17 straipsnio 3 dalyje. Dėl to pareiga objektyviai pagrįsti mišrios sutarties sudarymą dėl viso pirkimo objekto yra skirta išvengti rizikos, kad perkančiosios organizacijos taikytų mažiau konkurencijai palankias teisės normas, kaip antai GPĮ arba apskritai siektų išvengti bendrai ES nustatytų viešųjų pirkimų taisyklių taikymo, pasinaudodamos SESV 346 straipsniu[4]. Be to, tiekėjų, galinčių sudaryti sutartis, kurioms taikomas GPĮ reguliavimas, yra potencialiai mažiau lyginant su bendrojo VPĮ reguliavimo sritimi, todėl mišrios sutarties sudarymas objektyviai mažina ūkio subjektų konkurenciją, dėl ko aptariama galimybe perkančiosios organizacijos turėtų naudotis tik išimtiniais atvejais.

VPĮ 13 straipsnio 2 dalies 1 punkte yra nustatyta taisyklė, kad tuo atveju, jei perkančioji organizacija nusprendžia sudaryti atskiras sutartis dėl skirtingų objekto dalių, tuomet sprendimas, kokio teisės akto nuostatas taikyti, priimamas dėl kiekvienos pirkimo sutarties atskirai.

Sprendimas sudaryti atskiras pirkimo sutartis dėl skirtingų objekto dalių (objektų) turėtų būti priimamas prieš pirkimo procedūrų pradžią (*detaliau apie pirkimo procedūrų pradžią žiūrėti VPĮ 29 straipsnio komentarą*). Perkančioji organizacija (pirkimo komisija ar pirkimo organizatorius), rengdamasi pirkimo vykdymui, pirmiausia turėtų įvertinti, ar sudėtinio pirkimo objekto dalys objektyviai gali būti skaidomos, jas įsigyjant pagal atskiras sutartis. Nustačius, kad pirkimo objektą galima skaidyti ir atskirų sutarčių sudarymas dėl pirkimo objekto ypatybių neturės įtakos sutarčių vykdymo aspektams, perkančioji organizacija turėtų vykdyti atskiras pirkimo procedūras arba skaidyti tą patį pirkimą į atskiras dalis ir sudaryti pirkimo sutartis dėl kiekvienos pirkimo objekto dalies atskirai.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama kompiuterinės technikos su programine įranga pirkimą, nustatė, kad pirkimo dalys objektyviai gali būti atskirtos: kompiuterinė technika gali būti perkama

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vadovaujantis VPĮ nuostatomis, o programinė įranga – vadovaujantis GPĮ nuostatomis, tuomet šios atskiros dalys turėtų būti perkamos atskirai, vadovaujantis atitinkamo įstatymo reikalavimais.

Perkančioji organizacija pasirengimo pirkimui metu nustačiusi, kad pirkimo objektą iš esmės galima skaidyti, tačiau yra objektyvių priežasčių, kodėl yra būtina sudaryti vieną mišrią sutartį dėl visų atskirų pirkimo objekto dalių, turėtų taikyti VPĮ 13 straipsnio 2 dalies 2–4 punktuose nustatytas mišrių sutarčių sudarymo taisykles:

- Sudarant mišrią sutartį dėl viso pirkimo objekto, netaikyti VPĮ reikalavimų, jei pirkimo objekto daliai taikomos SESV 346 straipsnio nuostatos. Kitaip tariant, jei perkančioji organizacija nustato, kad bent viena pirkimo dalis gali būti perkama pagal SESV 346 straipsnį ir nusprendžia pirkimo į dalis neskaidyti, komentuojamos teisės normos pagrindu ji turi teisę apskritai netaikyti VPĮ ir visą pirkimo objektą (visas jo dalis) įsigyti išimtinai pagal SESV 346 straipsnį.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo karinės technikos, įskaitant jos atsarginių dalių, reikalingų technikos eksploatavimo pradžiai, įsigijimą. Vyriausybė, vadovaudamasi VPĮ 12 straipsnio 2 ir 4 dalimis, priėmė sprendimą, vykdant karinės technikos įsigijimą, netaikyti VPĮ ir GPĮ reikalavimų. Tarp atsarginių dalių yra ir tokių, galėtų būti įsigyjamas ne tik iš karinės technikos pardavėjo, tačiau ir iš kitų tiekėjų vadovaujantis GPĮ. Perkančioji organizacija nusprendė, kad nėra tikslinga atsarginių dalių įsigijimo skaidyti į atskirus modulius, nes pirminis atsarginių dalių komplektas yra reikalingas įsigyjamos technikos naudojimo pradžiai, jos išbandymui, todėl nusprendė sudaryti vieną mišrią pirkimo sutartį dėl visų atskirų pirkimo objekto dalių, netaikydama VPĮ ir (arba) GPĮ reikalavimų.

Sudarant mišrią pirkimo sutartį dėl viso pirkimo objekto, kurio daliai taikomos GPĮ nuostatos, taikyti GPĮ. Šiuo atveju perkančiajai organizacijai suteikiama teisė nesivadovauti VPĮ, jeigu bent viena pirkimo objekto dalis gali būti perkama vadovaujantis GPĮ ir perkančioji organizacija nutaria neskaidyti pirkimo į dalis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdys

Perkančioji organizacija įsigyja dvi transporto priemones: transporto priemonę, kurioje turi būti sumontuota įslaptinta ryšių įranga, ir transporto priemonę be papildomos ryšio įrangos. Abi transporto priemonės turi būti identiškos, kad jų negalėtų atskirti ir identifikuoti, kuri yra su įslaptinta ryšių įranga, o kuri – įprasta. Todėl yra būtina kartu pirkti transporto priemonę su įslaptinta ryšių įranga bei be įslaptintos ryšių įrangos. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija nusprendė sudaryti mišrią pirkimo sutartį dėl visų pirkimo objekto dalių. Tokios mišrios sutarties sudarymui taikytinos GPĮ nuostatos.

VPĮ 13 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyta mišrios sutarties sudarymo taisyklė turi būti taikoma atsižvelgiant į GPĮ numatytos pirkimo vertės skaičiavimo ribas. Tokio mišraus pirkimo atveju, apskaičiuojant pirkimo vertę, atskiros pirkimo objekto dalys, kurios perkamos pagal vieną mišrią sutartį, yra sumuojamos[5].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo statybos darbų pirkimo procedūras. Atliekant dalį darbų, perkančioji organizacija turėtų atskleisti įslaptintą informaciją, todėl dalis pirkimo objekto, kurio vertė 1 000 000 (vienas milijonas) Eur turėtų būti perkama vadovaujantis GPĮ, o darbai, kurie nėra susiję su įslaptintos informacijos atskleidimu, turėtų būti įsigyjami vadovaujantis VPĮ. Numatoma pastarųjų darbų vertė yra 5 000 000 (penki milijonai) Eur. Perkančioji organizacija nusprendė sudaryti vieną mišrių pirkimo sutartį dėl viso objekto ir pirkimą vykdyti vadovaujantis GPĮ. Toks pirkimas turėtų būti laikomas tarptautiniu[6], nes yra būtina sudėti atskirų dalių vertes.

VPĮ 13 straipsnio 2 dalies 3 punkte taip pat yra nustatyta mišrios sutarties sudarymo taisyklė, kai pirkimas yra vykdomas netaikant GPĮ, vadovaujantis GPĮ 3 straipsnyje numatytomis išimtimis. Perkančioji organizacija, pasirengimo pirkimui metu, nustačiusi, kad dėl objektyviai pagrįstų priežasčių turi būti sudaroma mišri sutartis dėl pirkimo objekto, kurio viena dalis (dalys) turi būti perkama vadovaujantis VPĮ, o kita dalis (dalys) vadovaujantis GPĮ, mišrią sutartį dėl viso pirkimo objekto atskirų dalių sudaryti turėtų vadovaudamasis GPĮ. Tačiau, jei tokiam pirkimui GPĮ būtų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

netaikomas GPĮ 3 straipsnyje nustatytais pagrindais, mišri sutartis dėl viso pirkimo objekto atskirų dalių turėtų būti sudaroma taikant specialiąsias pirkimo taisykles, nustatytas GPĮ 3 straipsnyje.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija ketina tarptautinių operacijų vietovėje įsigyti karinių vienetų naudojamos karinės technikos remonto ir priežiūros paslaugas. Viena transporto priemonė, kurią yra reikalinga remontuoti ir prižiūrėti, yra civilinės paskirties. Atsižvelgiant į saugumo situaciją tarptautinių operacijų vietovėje ir patikimų tiekėjų skaičių, objektyviai yra būtina sudaryti vieną mišrią sutartį dėl karių naudojamos karinės ir civilinės technikos remonto bei priežiūros. Kadangi pirkimams, atliekamiems trečiosiose valstybėse, įskaitant nekarinių prekių, darbų ir paslaugų pirkimus logistikos tikslais ir susijusiems su Lietuvos kariuomenės karinių vienetų dislokavimu ne valstybėse narėse, kai prekės, paslaugos ar darbai perkami iš karinių operacijų zonoje įsisteigusių tiekėjų, GPĮ netaikomas, o pirkimas atliekamas pagal perkančiosios organizacijos patvirtintas taisykles (GPĮ 3 straipsnio 7 punktas), todėl perkančioji organizacija sudarydama mišrią sutartį dėl civilinės transporto priemonės ir karinės technikos remonto, netaiko VPĮ nuostatų, o pirkimą vykdo vadovaudamasi savo patvirtintomis taisyklėmis.

- Sudarant mišrią pirkimo sutartį, kuriai gali būti kartu taikomas SESV 346 straipsnis ir GPĮ, netaikyti VPĮ ir GPĮ nuostatų. Šia VPĮ 13 straipsnio 2 dalies 3 punkto nuostata įgyvendinama valstybės nacionalinių saugumo ir gynybos interesų prioriteto prieš bendrąsias viešųjų pirkimų taisykles principas (*detaliau apie VPĮ ir SESV santykį žiūrėti VPĮ 1 ir 12 straipsnių komentaruose*). Dėl to tais atvejais, kai perkančioji organizacija pasirengimo pirkimo vykdymui metu nustato, kad to paties pirkimo objektui taikomos ir SESV, ir GPĮ nuostatos bei objektyviai netikslinga sudaryti atskiras sutartis dėl to paties pirkimo objekto atskirų dalių, tuomet sudarant vieną mišrią sutartį, jos sudarymui taikytinos SESV 346 straipsnio nuostatos.

3. VPĮ 13 straipsnio 3 dalyje yra nustatyta taisyklė, draudžianti perkančiosioms organizacijoms naudotis VPĮ 13 straipsnyje įtvirtintomis išimtimis, siekiant

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

išvengti VPĮ ir GPĮ taikymo. Ši norma yra bendrojo draudimo perkančiosioms organizacijoms planuojant ir vykdant pirkimus siekti išvengti viešųjų pirkimų taisyklių, įskaitant viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, taikymo, taisyklių (VPĮ 17 straipsnio 3 dalis, GPĮ 3 straipsnio 2 dalis). VPĮ 13 straipsnio 3 dalyje nustatytas draudimas taikytinas tik pirkimams, atliekamiems SESV 346 straipsnio pagrindu (*detaliau apie žiūrėti VPĮ 12 straipsnio komentarą*).

4. VPĮ 13 straipsnio 4 dalyje yra nustatoma, kokiomis procedūromis remiantis, turėtų būti sudaromos mišrios sutartys, kurių objekto negalima atskirti dėl technologinių ir (arba) ekonominių priežasčių (*detaliau apie ekonominius ir (arba) technologinius priežasčių nustatymą mišrių sutarčių atveju žiūrėti VPĮ 13 straipsnio 2 dalies komentarą*). Mišrių sutarčių, apimančių gynybos ir saugumo aspektus, atveju nėra taikomos VPĮ 11 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytos bendrosios mišriųjų sutarčių sudarymo taisyklės, kuriose įtvirtinta, kad pirkimui taikytinos teisės aktų nuostatos nustatomos, atsižvelgiant į tai, kuri pirkimo sutarties objekto dalis yra pagrindinė arba didžiausios vertės. VPĮ 13 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta, kad visais atvejais, gynybos ir saugumo sritį reguliuojančios teisės normos turi pirmumą prieš įprastines viešojo pirkimo procedūras, t. y. jos yra specialiosios. Dėl to, tais atvejais, kai konkuruoja VPĮ ir GPĮ, tuomet yra taikomos GPĮ normos, jei konkuruoja GPĮ ir SESV 346 straipsnio nuostatos, taikomas SESV 346 straipsnis.

Perkančioji organizacija vertindama, ar, vadovaujantis VPĮ 13 straipsnio 4 dalimi, turėtų būti sudaroma viena mišri pirkimo sutartis, turėtų atsižvelgti tik į ekonomines ir (arba) technologines priežastis. Įstatyme nenustatyta, kad galėtų būti vertinamos kitokio pobūdžio priežastys, kaip, pavyzdžiui, įsigijimo greitis, tiekimo patikimumas, tiekėjo patikimumas ir pan. Jei perkančioji organizacija nenustato ekonominių ir (arba) technologinių priežasčių, kurios lemtų vienos mišrios sutarties sudarymo būtinybę, tačiau yra kitos priežastys, tuomet sprendžiant, ar turi būti sudaroma viena mišri sutartis ar kelios atskiros sutartys dėl atskirų pirkimo objekto dalių, turėtų būti vadovaujamasi VPĮ 13 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytomis mišrių sutarčių sudarymo taisyklėmis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1]Komentuojamos VPĮ 13 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 16 straipsnio nuostatas.

[2]Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 286 psl.

[3] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 11-ojoje ir 13-ojoje konstatuojamosiose dalyse yra paaiškinta, kad pareiga objektyviai pagrįsti mišrios sutarties dėl viso pirkimo objekto sudarymą, kildinama ir iš ESTT praktikos.

[4]Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 203 psl.

[5] Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodikos, patvirtintos VPT direktoriaus 2017 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1S-94, 3 punktas.

[6] Tarptautinio pirkimo vertės ribas, kurios galioja nuo 2018 m. sausio 1 d. galima rasti čia.

14 straipsnis. Pagal tarptautines taisykles atliekami pirkimai, apimantys gynybos ir saugumo aspektus

1. Šio įstatymo reikalavimai netaikomi gynybos ir saugumo aspektus apimantiems pirkimams ir projekto konkursams, kuriuos perkančioji organizacija įpareigota atlikti pagal kitas procedūrines taisykles, nustatytas:

1) tarptautiniu susitarimu ar sutartimi (ar jų dalimis) tarp Lietuvos Respublikos ir vienos ar daugiau trečiųjų valstybių dėl prekių, paslaugų, darbų, skirtų bendram susitarimą ar sutartį pasirašiusių šalių projektui įgyvendinti ar naudoti, jeigu jie yra sudaryti laikantis Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo nustatytų principų ir apie tokius pirkimus perkančioji organizacija pranešа Europos Komisijai;

2) tarptautiniu susitarimu ar sutartimi dėl karinių vienetų dislokavimo užsienio valstybėse, ir kurie yra susiję su valstybės narės ar trečiosios šalies įmonėmis;

3) tarptautinių organizacijų.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. Šio įstatymo reikalavimai netaikomi gynybos ir saugumo aspektus apimantiems pirkimams ir projekto konkursams, kuriuos perkančioji organizacija vykdo pagal tarptautinės organizacijos ar tarptautinės finansų institucijos nustatytas procedūrines taisykles ir kuriuos visiškai finansuoja tarptautinė organizacija ar tarptautinė finansų institucija. Tuo atveju, kai tarptautinė organizacija ar tarptautinė finansų institucija finansuoja didžiąją dalį pirkimų ir projekto konkursų, perkančioji organizacija ir šios institucijos sutaria dėl taikytinų procedūrinių taisyklių.

Komentuojamo VPĮ 14 straipsnyje[1] yra nustatyta išimtis netaikyti VPĮ reikalavimų pirkimams ir projekto konkursams, apimantiems gynybos ir saugumo aspektus (*apie gynybos ir saugumo aspektus detaliau žiūrėti VPĮ 1 ir 12 straipsnių komentarą*), tais atvejais, kai pirkimai atliekami vadovaujantis tarptautiniu susitarimu ar sutartimi, arba pagal tarptautinės organizacijos ar finansų institucijos nustatytas procedūrines taisykles. VPĮ 7 straipsnyje yra nustatytos bendrosios taisyklės, kaip turėtų būti atliekami viešieji pirkimai pagal tarptautines sutartis ar susitarimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 7 straipsnio komentarą*), tačiau jos nėra taikomos vykdant pirkimus, apimančius gynybos ir saugumo aspektus. Taigi, VPĮ 14 straipsnis yra specialusis VPĮ 7 straipsnio atžvilgiu.

VPĮ 14 straipsnyje sąvokos *tarptautinės sutartis* ir *susitarimas* vartojamos kaip atskiros, tačiau tiek tarptautinės sutarties, tiek tarptautinio susitarimo atveju, kai jie yra įsigalioję ir taikytini, yra vienodai taikomos VPĮ 14 straipsnio normos.

1. VPĮ 14 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinti skirtingi atvejai, kuomet perkančioji organizacija įpareigota pirkimus vykdyti ne pagal VPĮ nustatytas taisykles, tačiau vadovaujantis kitomis, specialiomis procedūromis, kurios nustatomos tarptautiniu susitarimu. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tarptautiniu susitarimu nustatytos taisyklės turi būti ne rekomendacinio pobūdžio, tačiau privalomos perkančiajai organizacijai (*perkančioji organizacija įpareigota)*, t. y. tarptautinės sutarties normos yra privalomai vykdytinos. Dėl to perkančioji organizacija, prieš nuspręsdama, ar gali pasinaudoti VPĮ 14 straipsnio 1 dalyje nustatytomis išimtimis ir taikyti kitas nei VPĮ nustatytas pirkimo taisykles, privalo įvertinti, ar tarptautinėje sutartyje arba susitarime iš viso yra nustatytos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo taisyklės, o jeigu yra nustatytos pirkimo taisyklės, ar yra privalomai taikomos perkančiosioms organizacijoms. Jei sutartyje nėra nustatytos taisyklės ar nustatytos taisyklės yra rekomendacinės, labai bendro pobūdžio gairės ar siektinas rezultatas, tuomet perkančioji organizacija negali remtis komentuojama išimtimi ir visas pirkimo procedūras privalo atlikti vadovaujantis VPĮ arba kitais teisės aktais.

VPĮ 14 straipsnio 1 dalies 1 punkte yra nustatyta, kad perkančioji organizacija prekes paslaugas ar darbus perka ne pagal VPĮ nustatytas taisykles, tačiau vadovaudamasi tarptautinės sutarties taisyklėmis, kai:

(i) tarptautinė sutartis yra sudaryta su trečiąja valstybe (pavyzdžiui Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, Kanada ir pan.);
(ii) šios tarptautinės sutarties dalykas yra bendro projekto įgyvendinimas arba naudojimas;
(iii) sutartis sudaryta laikantis SESV. Tarptautinis susitarimas neturi pažeisti pagrindinių bendrosios rinkos laisvių: laisvo prekių, paslaugų ir asmenų judėjimo, taip pat turi užtikrinti sąžiningą konkurenciją, nediskriminavimo ir abipusio pripažinimo principus;
(iv) Apie tarptautinį susitarimą yra pranešta Komisijai. Šiuo atveju komentuojamo VPĮ 14 straipsnio 1 dalies 1 punkte nėra nurodyta forma ar tvarka, kuria vadovaujantis šalys turi pranešti Komisijai apie sudarytą tarptautinį susitarimą. Nepaisant to, teikiant pranešimą Komisijai, reikalinga pateikti visus duomenis, jog tarptautinis susitarimas tenkina nurodytas bendrai (kartu) taikomas sąlygas.

Pavyzdys

Lietuvos Respublika sudaro tarptautinę sutartį su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, dėl bendro mokymų centro, skirto parengti trečiosios šalies personalą, steigimo. Sutarties šalys susitarė dėl kiekvienos iš šalies indėlio į centro kūrimą. Sutartyje buvo nustatyta, kad centro kūrimui reikalingų darbų įsigijimas turi būti vykdomas pagal abiejų šalių įgaliotų institucijų bendrai nustatytas procedūras, laikantis skaidrumo, lygiateisiškumo principų. Lietuvos Respublika informavo Europos Komisiją, kad sudarė tarptautinę sutartį. Atsižvelgiant į tai, vadovaujantis VPĮ 14 straipsnio 1 dalies 1 punktu, šiam projektui įgyvendinti reikalingi darbų pirkimai atliekami netaikant VPĮ nustatytų taisyklių.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 14 straipsnio 1 dalies 2 punkte yra nustatyta, kad perkančioji organizacija prekes paslaugas ir darbus perka ne pagal VPĮ nustatytas taisykles, kai yra sudaroma tarptautinė sutartis (susitarimas), dėl karinių vienetų dislokavimo užsienio valstybėse.

Ši speciali išimtis yra susijusi su karinių vienetų dislokavimo užsienio valstybėse. Pažymėtina, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsnio 4 punktu, tarptautinė sutartis dėl ginkluotųjų pajėgų buvimo ir jų statuso užsienio valstybių teritorijose privalo būti ratifikuota Seimo. Tačiau pirkimo taisyklės nebūtinai bus nustatytos pačioje sutartyje, o gali būti įtvirtintos tarptautinę sutartį įgyvendinančiuose dokumentuose. Šiuo atveju, VPĮ 14 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytą išimti netaikyti VPĮ normų, galima tik tuomet, jeigu tarptautinės sutarties dėl karinių vienetų dislokavimo užsienio valstybėse nuostatos įpareigotų pirkimus, susijusius su šalies įsipareigojimų vykdymu, vykdyti pagal specialias procedūras.

Pažymėtina, kad VPĮ 14 straipsnio 1 dalies 2 punkte nėra nurodyta, kokioje valstybėje turi būti dislokuoti kariniai vienetai – šalyje narėje ar trečiojoje valstybėje. Istoriškai Lietuvos karinių vienetų dislokavimas užsienio valstybės buvo grindžiamas naryste Jungtinių Tautų Organizacijoje (pavyzdžiui, Jungtinių Tautų vadovaujama operacija Malio Respublikoje MINUSMA), Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijoje (pavyzdžiui, NATO vadovaujam tarptautinė operacija Afganistano Islamo Respublikoje „Tvirta paramа“) arba daugiašalių koalicijų pagrindu (pavyzdžiui, Jungtinių Amerikos Valstijų vadovaujama koalicijos karinė operacija „Įgimtas ryžtas“). Visais šiais atvejais kariniai vienetai dislokuojami trečiosiose šalyse narėse. Tačiau karinių vienetų dislokavimas galimas ir ES šalyje narėje (pavyzdžiui, Europos Sąjungos karinė operacija Viduržemio jūros regiono pietų centrinėje dalyje „EUNAVFOR MED operacija Sophia“). Dėl to, vadovaujantis šia VPĮ 14 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta išimtimi, suteikiama teisė vykdyti visus reikalingų prekių, paslaugų ir darbų pirkimus, kurie yra susiję su karinių vienetų dislokavimu.

VPĮ 14 straipsnio 1 dalies 2 punkto antroje dalyje nurodytas papildomas pirkimo požymis – *kurie susiję su valstybės narės ar trečiosios šalies įmonėmis*, turėtų būti suprantamas kaip paaiškinamoji norma, kad pirkimai, kurie susiję su karinių vienetų dislokavimu užsienio valstybėje, gali būti vykdomi ne tik iš bendrovių, kurios yra trečiosiose šalyse, tačiau perkant prekes, paslaugas ar darbus ir iš ES šalyse narėse esančių tiekėjų.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 14 straipsnio 1 dalies 3 punkte yra nustatyta, kad specialiąsias, perkančiajai organizacijai privalomas pirkimo taisykles gali nustatyti tarptautinės organizacijos, kurioje dalyvauja ir Lietuvos Respublika. Ši norma yra skirta siekiant sureguliuoti situacijas, susijusias su naryste skirtingose organizacijose, kurios turi nustatytas specialiąsias pirkimo procedūras (pavyzdžiui, Jungtinių Tautų Organizacija, Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacija).

VPĮ 14 straipsnio 2 dalyje nustatytos pirkimų atlikimo taisyklės, kurios taikytinos situacijoms, kuomet pirkimas visas arba iš dalies finansuojamas tarptautinės organizacijos arba tarptautinės finansų institucijos lėšomis.

Tuo atveju, kai perkančioji organizacija vykdo pirkimo procedūras, tačiau už įsigyjamas prekes, paslaugas arba darbus sumoka (juos finansuoja) tarptautinė organizacija arba tarptautinė finansų institucija, tuomet VPĮ nustatytos taisyklės tokiam pirkimui nėra taikomos. Perkančioji organizacija vykdo pirkimo procedūras, sudaro pirkimo sutartį ir ją vykdo laikydamasi tarptautinės organizacijos ar tarptautinės finansų institucijos nustatytų taisyklių. Tarptautinių organizacijų patvirtintos taisyklės, pavyzdžiui NATO pirkimams taikomas reglamentas Nr. 4200 „NSPO pirkimų reglamentas“[2].

Tačiau, jeigu tarptautinė organizacija arba tarptautinė finansų institucija finansuoja didžiąją dalį įsigijimo vertės, o kitą dalį turėtų padengti perkančioji organizacija, tuomet yra reikalaujama, kad būtų susitarta dėl specialiųjų pirkimų taisyklių, taikytinų tokiam atvejui (pirkimo sutarčiai). Pažymėtina, kad VPĮ 14 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad susitarimą, kuriuo nustatomos specialiosios pirkimų taisyklės, turėtų sudaryti perkančioji organizacija.

Nors VPĮ 14 straipsnio 2 dalyje nėra nustatyta, kokia dalis laikoma *didesniąja,* tačiau lingvistiškai aiškinant šią įstatymo nuostatą, ji turėtų būti suprantama, kaip daugiau nei pusė viso pirkimo vertės. Be to, vertinant tai, kad vadovaujantis VPĮ 17 straipsnio 3 dalimi, planuojant ir vykdant pirkimus yra draudžiama siekti išvengti VPĮ nuostatų taikymo *(detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 3 dalies komentarą)*, kiekvienu konkrečiu atveju perkančioji organizacija, sudarydama susitarimą su tarptautine organizacija arba tarptautine finansų institucija, turėtų įvertinti, ar pirkimo objekto negalima skaidyti į dalis *(detaliau žiūrėti VPĮ 28 straipsnio komentarą)*, ir turėtų siekti netaikyti VPĮ tik toje dalyje, kuri yra finansuojama tarptautinės organizacijos arba tarptautinės finansų institucijos *(detaliau apie mišrių sutarčių, apimančių gynybos ir saugumo aspektus, sudarymą žiūrėti VPĮ 12 straipsnio komentarą).*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Komentuojamos VPĮ 14 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 17 straipsnio nuostatas.

[2] https://www.nspa.nato.int/resources/site1/General/business/procurement/General%20info/NR-4200_e.pdf.

15 straipsnis. Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugos

1. **Šio įstatymo reikalavimai mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų, kurių BVPŽ kodai yra nuo 73000000-2 iki 73120000-9, 73300000-5, 73420000-2 ir 73430000-5, pirkimams taikomi tik tuo atveju, kai yra tenkinamos visos šios sąlygos:**

1) gauta nauda yra naudojama tik perkančiosios organizacijos veiklos poreikiams tenkinti;

2) už visą teikiamą paslaugą sumoka pati perkančioji organizacija.

2. **Šio straipsnio 1 dalyje nurodytų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimų, kurie netenkina šio straipsnio 1 dalyje nurodytų sąlygų, tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė.**

VPĮ 15 straipsnyje[1] nurodyta, kokiais atvejais perkančioji organizacija, įsigydama mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugas, turi taikyti VPĮ reikalavimus.

Moksliniai tyrimai ir inovacijos yra vienas svarbiausių ekonominės pažangos variklių, todėl siekiama, kad perkančiosios organizacijos stengtųsi strategiškai panaudoti viešuosius pirkimus inovacijoms skatinti. Vienas iš inovacijų skatinimo būdų yra ikiprekybiniai pirkimai ir inovatyvieji pirkimai, kurie gali būti atliekami Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimų vykdymo tvarkos apraše[2] nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti komentuojamo straipsnio antros dalies komentarą*) bei konkurencinio dialogo arba inovacijų partnerystės būdu (*detaliau žiūrėti VPĮ ketvirtojo bei šeštojo skirsnių straipsnių komentarą*).

1. VPĮ 15 straipsnio 1 dalyje yra nurodyta išimtis, kai perkančioji organizacija, siekdama įsigyti komentuojamame straipsnyje apibrėžtas mokslinių tyrimų ir eksperimentinės

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

plėtros paslaugas, taiko VPĮ normas[3], t. y. taikoma šiame įstatyme nustatyta viešųjų pirkimų tvarka. Kaip galima pastebėti iš komentuojamo teksto, įstatymų leidėjas nustatė atvirkštinę išimtį, t. y. reguliuojama ne situacija, kai VPĮ reikalavimai netaikomi, kaip tai nurodyta VPĮ 6 straipsnyje, bet atvirkščiai – nustatyta, kada VPĮ normos yra taikomos.

Pagal komentuojamą straipsnį VPĮ įtvirtinta tvarka privaloma vadovautis, įsigyjant (esant visoms toliau nurodytoms sąlygoms), *pirma*, perkamos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugos, *antra*, šių paslaugų (pirkimo objekto) BVPŽ kodai yra nuo 73000000-2 iki 73120000-9, 73300000-5, 73420000-2 ir 73430000-5 bei, *trečia*, egzistuoja VPĮ 15 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta sąlyga, kad gauta nauda yra naudojama tik perkančiosios organizacijos veiklos poreikiams tenkinti, *ketvirta*, egzistuoja VPĮ 15 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtinta sąlyga, kad už visą teikiamą paslaugą sumoka pati perkančioji organizacija. Komentuojama teisės norma turi būti sistemiškai aiškinama su to paties VPĮ straipsnio antra dalimi, kurioje, kaip nurodoma toliau, nustatyta bendroji VPĮ netaikymo išimtis.

Aptariama pirkimų organizavimo tvarka nustatyta, siekiant skatinti mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros programų bendrą finansavimą iš privačių įmonių. Kitaip tariant, siekiama paskatinti įmones bendradarbiauti su perkančiosiomis organizacijomis, dalyvaujant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros veikloje[4]. Todėl VPĮ reikalavimai iš esmės taikomi tik tada, kai nėra tokio bendro finansavimo bei kai su mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugomis susijusios veiklos rezultatais naudojasi pati perkančioji organizacija. Tokiu atveju laikoma, kad ji įsigijo paslaugas ir tokia situacija atitinka viešojo pirkimo sąvoką (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 27 dalies komentarą*).

Pirma, tam, kad pagal VPĮ 15 straipsnį būtų taikomi VPĮ nustatyti reikalavimai, turi būti perkamos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugos, kurios bendrai apibrėžiamos kaip sistemingas kūrybinė gamtos, žmonijos, kultūros ir visuomenės pažinimo veikla ir jos rezultatų panaudojimas[5].

VPĮ 15 straipsnio 1 dalyje yra nurodyta, kad VPĮ reikalavimai yra taikomi tik šioms mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugoms:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(i) Mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos paslaugos bei su jomis susijusios konsultacinės paslaugos (BVPŽ kodas 73000000-2);

(ii) Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės taikomosios veiklos paslaugos (BVPŽ kodas 73100000-3);

(iii) Mokslinių tyrimų paslaugos (BVPŽ kodas 73110000-6);

(iv) Eksperimentinės taikomosios veiklos paslaugos (BVPŽ kodas 73120000-9);

(v) Mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos projektavimas bei atlikimas (BVPŽ kodas 73300000-5);

(vi) Išankstinės galimybių studijos ir technologijų demonstravimas (BVPŽ kodas 73420000-2);

(vii) Išbandymas ir įvertinimas (BVPŽ kodas 73430000-5).

Taigi, VPĮ reikalavimai taikomi tik pirmiau nurodytoms paslaugoms bei kai tenkinamos VPĮ 15 straipsnio 1 dalyje nurodytos sąlygos.

Antra, komentuojamo VPĮ 15 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose yra įtvirtintos dvi sąlygos, kurioms esant, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros pirkimams yra taikomi VPĮ reikalavimai:

(i) Pirmoji sąlyga yra susijusi su tuo, kad iš mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros nauda būtų naudinga tik konkrečiai perkančiajai organizacijai, bet ne viešajam interesui plačiąja prasme užtikrinti. Siekiant atskirti, ar nauda bus skirta konkrečiai perkančiajai organizacijai ar visai visuomenei plačiąja prasme, reikia įvertinti, koks yra įsigyjamų mokslinių tyrimų tikslas, kur gauta nauda bus panaudojama ir pan.

Kai perkančioji organizacija įsigyja mokslinius tyrimus, kuriais siekiama sukurti produktus ar technologijas visai rinkai, VPĮ nebūtų taikomas, kadangi nėra tenkinama pirmoji VPĮ 15 straipsnio 1 dalyje nurodyta sąlyga.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti mėginių laboratorinių tyrimų paslaugas (BVPŽ kodas 73110000-6). Toks pirkimas atliekamas ekologinės gamybos kontrolės tikslais, t. y. susijęs tik su konkrečia perkančiąja organizacija ir jos gaunama nauda iš atliekamų tyrimų.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(ii) Antrąja sąlyga nustatoma, kad būtent perkančioji organizacija turi sumokėti už teikiamą paslaugą. Tuo atveju, jei siekiama įsigyti paslauga yra finansuojama ne tik perkančiosios organizacijos, bet, pavyzdžiui, privačių įmonių, tai tokiu atveju pirkimo vykdymui nebus taikoma viešųjų pirkimų procedūra. Tačiau tuo atveju, jei sutarties šalys yra kelios perkančiosios organizacijos, kurios gauna naudą bei jos kartu apmoka už suteiktas paslaugas, tai tokiu atveju vis tiek būtų taikomi VPĮ reikalavimai, kadangi tai neturėtų būti vertinama kaip gautas finansavimas iš išorės[6].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti medicinos prietaisų ir įrangos rekvalifikavimo (kokybės patikrinimo) paslaugas (BVPŽ kodas 73430000 - Išbandymas ir įvertinimas). Perkančioji organizacija siekia išsiaiškinti, ar turima įranga (šaldikliai) užtikrina reikiamą temperatūrą. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos tikslas – patikrinti, kaip veikia turima įranga, kas reiškia, jog tai susiję su nauda konkrečiai perkančiajai organizacijai ir perkančioji organizacija nusimato už šią paslaugą sumokėti pati.

Tuo atveju, jei tenkinamos visos pirmiau nurodytos sąlygos, t. y. nėra bendro pramonės ir perkančiosios organizacijos finansavimo bei, kai su mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugomis susijusios veiklos rezultatais naudojasi pati perkančioji organizacija, tuomet taikoma viešųjų pirkimų procedūra. Tačiau tokių pirkimų vykdymui yra nustatyti tam tikri supaprastinti reikalavimai. Pavyzdžiui, VPĮ 71 straipsnio 3 d. 1 p. nustatyta, kad neskelbiamų derybų būdu prekės gali būti perkamos, jeigu perkamos prekės gaminamos tik mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtros tikslais ir jeigu tokiu pirkimu nesiekiama įsigyjamų prekių masinė gamyba sustiprinti komercinio pajėgumo arba padengti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidų.

Spręndžiant dėl VPĮ 15 straipsnio taikymo, svarbu pažymėti, kad tai susiję būtent su viešųjų paslaugų sutarčių išimtimis, kas reiškia, jog tokiu atveju turi būti sudaryta paslaugų viešojo pirkimo – pardavimo sutartis, kaip tai nustatyta VPĮ 2 straipsnio 24 dalyje (*plačiau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 24 dalies komentarą)*.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Be to, Direktyvos 2014/24/ES preambulės 35 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad paslaugų teikėjas, kuris vykdė tą veiklą, galėtų viešai paskelbti tos veiklos ataskaitą, tuo tarpu perkančioji organizacija išlaiko išimtinę teisę naudotis mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros rezultatais vykdydama savo veiklą.

2. VPĮ 15 straipsnio 2 dalyje yra nurodyta bendroji išimtis, pagal kurią VPĮ nėra taikomas. Kitaip tariant, perkant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugas, kurių BVPŽ kodai yra nuo 73000000-2 iki 73120000-9, 73300000-5, 73420000-2 ir 73430000-5, tačiau, kurios įgyjamos nesant VPĮ 15 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytų sąlygų, VPĮ reikalavimai netaikomi ir įstatymu nesivadovaujama.

Pažymėtina, kad tuo atveju, kai nėra tenkinamos VPĮ 15 straipsnio 1 dalyje nurodytos sąlygos, turi būti vadovaujamasi Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimų vykdymo tvarkos aprašu[7]. Šis aprašas nustato MTEP paslaugų pirkimų, kuriems netaikomi reikalavimai pagal VPĮ 15 straipsnio 1 dalį, organizavimo ir vykdymo principus, vykdymo tvarką, pagrindines MTEP paslaugų pirkime dalyvaujančių subjektų teises ir pareigas, ekspertų skyrimo tvarką, kitus esminius su MTEP paslaugų pirkimu susijusius klausimus, taip pat ir ikiprekybinių pirkimų vykdymo tvarką.

Svarbu pažymėti ir tai, kad siekiant vykdyti ikiprekybinius pirkimus, gali būti įsigyjamos tik mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugos, kaip tai nurodyta VPĮ 15 straipsnyje[8]. Tai gali apimti sprendimų ieškojimą ir kūrimą, prototipų gamybą, taip pat riboto pirmųjų bandomųjų produktų ir paslaugų skaičiaus kūrimą. Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugos neapima veiklų, susijusių su komercine plėtra (pavyzdžiui, masinė gamyba, tiekimas komerciniam gyvybingumui užtikrinti, integracija, pritaikymas, papildomas pritaikymas ir esamų produktų ar procesų patobulinimas).

[1] Komentuojamos VPĮ 15 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 14 straipsnio normas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[2] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. sausio 15 d. nutarimu Nr. 22 patvirtintas Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimų vykdymo tvarkos aprašas.

[3] Lieve Bos, Stephan Corvers, „Pre-commercial Public Procurement, A missing link in the European Innovation Cycle, Public Needs as a driver for innovation“, 2006.

[4] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 35 konstatuojamoji dalis.

[5] Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 4 straipsnio 15 dalis.

[6] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, p. 272.

[7] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. sausio 15 d. nutarimu Nr. 22 patvirtintas Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimų vykdymo tvarkos aprašas.

[8] Europos Komisijos 2007 m. gruodžio 14 d. komunikatas {SEC(2007) 1668} *„Ikiprekybiniai viešieji pirkimai. Naujovių skatinimas siekiant užtikrinti ilgalaikes kokybiškas viešąsias paslaugas Europoje“*.

16 straipsnis. Pirkimo sutartis, kurią dotuoja perkančioji organizacija

1. **Šio įstatymo reikalavimai taikomi:**

1) darbų pirkimo sutartims, kurias tiesiogiai daugiau kaip 50 procentų dotuoja perkančiosios organizacijos, kai tos sutartys apima vieną iš toliau nurodytų veiklos rūšių:

a) civilinės inžinerijos darbus, išvardytus šio įstatymo 1 priede;

b) ligoninių, mokyklų, universitetų, sporto, poilsio ir laisvalaikio paskirties infrastruktūros administraciniaistikslais naudojamų pastatų statybos darbus;

2) paslaugų pirkimo sutartims, kurias tiesiogiai daugiau kaip 50 procentų dotuoja perkančiosios organizacijos ir kurios yra susijusios su šios dalies 1 punkte nurodytomis darbų pirkimo sutartimis.

2. **Perkančiosios organizacijos turi užtikrinti, kad visi šio straipsnio 1 dalyje nurodyti pirkimai būtų atliekami vadovaujantis šiuo įstatymu, neatsižvelgiant į tai, kad dotuojamą pirkimą atlieka ne pati perkančioji organizacija arba ji tą pirkimą atlieka kito subjekto vardu ar kito subjekto naudai.**

Komentuojamame VPĮ 16 straipsnyje[1] yra įtvirtintos taisyklės pirkimams, kurie yra vykdomi ne pačių perkančiųjų organizacijų, tačiau yra jų dotuojami (skiriamas perkančiosios organizacijos finansavimas ar dotacijos gavėjas kitais būdais iš perkančiosios organizacijos gauna naudą dėl

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

konkretaus projekto (vieno ar kelių susijusių pirkimų) vykdymo. Šiuo reguliavimu nustatoma išimtis iš taisyklės, kad tik perkančiosios organizacijos privalo vykdyti pirkimus pagal VPĮ ir nustato platesnį ratą subjektų, kurie privalo vadovautis VPĮ.

1. VPĮ 16 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad VPĮ taikomas tik darbams ir paslaugoms, kuriuos perka ne perkančioji organizacija, o dotacijos gavėjas. Taigi VPĮ netaikomas dotacijos gavėjo prekių pirkimams ir dotacijos gavėjas prekes gali įsigyti kaip privatus asmuo.

1.1. *VPĮ 16 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintos sąlygos, kai darbų pirkimams, dotuojamiems perkančiosios organizacijos, taikomas VPĮ.*

Pirmoji sąlyga, įtvirtinta VPĮ 16 straipsnio 1 dalies 1 punkte, – darbus tiesiogiai bent 50 procentų dotuoja perkančioji organizacija.

ESTT perkančiosios organizacijos daromus mokėjimus tretiesiems asmenims bei kitas taikomas lengvatas (pavyzdžiui, mokesčių lengvatas) laiko subsidijomis, kurios lemia viešųjų pirkimų normų taikytinumą. ESTT nurodė, kad tiesioginė subsidija negali būti aiškinama siaurai, kadangi tokiu būdu perkančiosios organizacijos galėtų siekti išvengti viešųjų pirkimų reguliavimo[2]. Dėl to, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos taikoma konkreti lengvata, kaip antai atleidimas nuo nuomos mokesčio ir pan., gali būti laikoma dotacija komentuojamos normos prasme. Taigi, perkančioji organizacija dotaciją turi laikyti tiek tiesioginį lėšų pervedimą dotacijos gavėjui, tiek kitą naudą, kurią gauna ūkio subjektas ir kuri turi piniginę vertę (išraišką) – mokesčių lengvatą (individualią); atleidimą nuo nuomos mokesčio; beprocentinę paskolą, turtinę teisę ir pan.

Taip pat, atsižvelgiant į ESTT formuojamą teismų praktiką[3], dotacija konkrečiam subjektui negali būti nuolatinė. Jeigu ūkio subjektas nuolat gautų finansavimą iš perkančiosios organizacijos, tai jau būtų viena iš sąlygų ūkio subjektą pripažinti perkančiąja organizacija (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 25 dalies komentarą*).

Antroji sąlyga, įtvirtinta VPĮ 16 straipsnio 1 dalies 1 punkte, – VPĮ 16 straipsnio 1 dalies 1 punkto a ir b papunkčiuose nurodyti konkretūs darbai, kuriuos dotuoja perkančioji organizacija ir kurių įsigijimas turi būti vykdomas pagal VPĮ:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- civilinės inžinerijos darbai, kurie turi patekti į VPĮ 1 priedo sąrašą, pavyzdžiui, NACE klasifikatoriaus 45.21 klasės darbai, t. y. tiltai, įskaitant tuos, kurie skirti estakadiniam magistralėms, viadukams, tuneliams ir požeminėms perėjoms, ilgi nuotolių vamzdynai ir elektros linijos, miesto vamzdynai, miesto komunikacijos ir elektros linijos, papildomi miesto darbai, surenkamų statinių statymas ir įrengimas statybvietėje[4].
- pastatai: ligoninių, mokyklų, universitetų, sporto, poilsio ir laisvalaikio paskirties infrastruktūra, administraciniais tikslais naudojami pastatai. Pavyzdžiui, ESTT nurodė, kad atostogų komplekso renovacija, kurios metu buvo renovuotos sporto, poilsio ir laisvalaikio paskirties patalpos, patenka į komentuojamo straipsnio reguliavimo sritį ir turi būti įgyjama pagal viešojo pirkimo procedūras[5]. Kadangi nėra nustatytos ligoninių, mokyklų, universitetų, sporto, poilsio ir laisvalaikio paskirties pastatų apimtis, šios sąvokos turi būti aiškinamos plečiamai, pavyzdžiui, senelių namai, neįgaliųjų institutai turi būti priskirti prie ligoninių paskirties, kadangi pagrindinis tikslas – sveikatos priežiūra[6].

1.2. *VPĮ 16 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintos sąlygos, kai paslaugų pirkimams, dotuojamiems perkančiosios organizacijos, taikomas VPĮ.*

Pirmoji sąlyga, įtvirtinta VPĮ 16 straipsnio 1 dalies 2 punkte, – paslaugas tiesiogiai bent 50 procentų dotuoja perkančioji organizacija. Paslaugų dotacijos samprata ir turinys yra analogiškas darbų dotacijos sampratai ir turiniui *(detaliau žiūrėti VPĮ 16 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą*).

Antroji sąlyga, įtvirtinta VPĮ 16 straipsnio 1 dalies 2 punkte, – paslaugos turi būti tiesiogiai susijusios su darbais, nurodytais VPĮ 16 straipsnio 1 dalies 1 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 16 straipsnio 1 dalies 1 punkto a ir b papunkčių komentarą*). Pavyzdžiui, statybos darbų techninės priežiūros paslaugos, kai statomi sporto ir poilsio paskirties pastatai, patenka į VPĮ 16 straipsnio 1 dalies 2 punkto reguliavimo apimtį.

2. VPĮ 16 straipsnio 2 dalyje nustatyta perkančiosios organizacijos pareiga užtikrinti, kad visi VPĮ 16 straipsnio 1 dalyje nurodyti pirkimai būtų vykdomi vadovaujantis VPĮ.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Taigi, perkančioji organizacija, kuri dotuoja darbus ir paslaugas bent 50 procentų, turi nustatyti dotacijos gavėjui, nepriklausomai nuo to, koks yra dotacijos gavėjo statusas, konkrečias taisykles, reikalavimus, kurių pastarasis privalo laikytis. Tokie reikalavimai turi būti nuosekliai ir išsamiai reglamentuojami dotacijos suteikimo sutartyje.

VPĮ nesilaikymas (pirkimų pagal VPĮ nevykdymas, kai juos privaloma vykdyti) lemia bendruosius VPĮ nesilaikymo padarinius: visi priimti sprendimai yra neteisėti, sudarytos sutartys pripažintinos niekinėmis *(detaliau žiūrėti VPĮ VII skyriaus komentarą*), todėl rinkos dalyviai gali ginčyti sudarytas sutartis, o pirkėjui (atitinkamai ir perkančiajai organizacijai, kuri nevykdė tinkami dotuojamų darbų ir paslaugų įsigijimo priežiūros) būtų taikomos įstatyme nustatytos sankcijos.

[1]Komentuojamos VPĮ 16 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 13 straipsnio normas.

[2] ESTT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Prancūzija prieš Komisiją*, C-115/12 P.

[3] ESTT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Prancūzija prieš Komisiją*, C-115/12 P.

[4] BVPŽ kodai 45210000; (išskyrus 45213316), 45220000, 45231000, 45232000

[5] ESTT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Prancūzija prieš Komisiją*, C-115/12 P.

[6] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 279 psl.

17 straipsnis. Pagrindiniai pirkimų principai

1. **Perkančioji organizacija užtikrina, kad vykdant pirkimą būtų laikomasi lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo, skaidrumo principų.**
2. **Perkančioji organizacija turi siekti, kad:**

1) prekėms, paslaugoms ar darbams įsigyti skirtos lėšos būtų naudojamos racionaliai;

2) vykdant pirkimo sutartis būtų laikomasi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų Europos Sąjungos ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir šio įstatymo 5 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3) įsigyjant prekes, paslaugas ar darbus būtų skatinama inovatyvių produktų pasiūla ir užtikrinama, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytais atvejais būtų pasiekti inovatyvių viešųjų pirkimų rodikliai;

4) įsigyjant prekes, paslaugas ar darbus būtų daroma kuo mažesnė įtaka klimato kaitai, aplinkos taršai, atliekų susidarymui, gamtos išteklių naudojimui, ekosistemų ir jų paslaugų būklei ir (ar) kitam neigiamam poveikiui aplinkai ir užtikrinama, kad įstatymuose įtvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytais atvejais ir tvarka būtų taikomi atsinaujinančių išteklių ir (ar) energijos naudojimo, energijos vartojimo efektyvumo ir aplinkos apsaugos reikalavimai ir (ar) kriterijai;

5 punktas įsigalioja 2023-01-01

5) įsigyjant prekes, paslaugas ar darbus būtų prisidedama prie socialinių klausimų, pavyzdžiui, remiamų asmenų įdarbinimo, sąžiningo darbo užmokesčio mokėjimo, lyčių lygių galimybių ir nediskriminavimo kitais pagrindais principų įgyvendinimo, psichologinio smurto darbo aplinkoje prevencijos ir pagalbos asmenims, patyrusiems tokį smurtą, priemonių įgyvendinimo klausimų, sprendimo ir užtikrinama, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytais atvejais būtų taikomi socialiniai reikalavimai ir (arba) kriterijai.

3. **Planuojant pirkimus ir jiems rengiantis negali būti siekiama išvengti šiame įstatyme nustatytos tvarkos taikymo ar dirbtinai sumažinti konkurenciją. Laikoma, kad konkurencija yra dirbtinai sumažinta, kai pirkimu nepagrįstai sudaromos palankesnės ar nepalankesnės sąlygos tam tikriems tiekėjams.**
4. **Atsižvelgiant į Pasaulio prekybos organizacijos sutartį dėl viešųjų pirkimų ir kitus tarptautinius susitarimus, kurie yra privalomi valstybėms narėms, perkančioji organizacija pirkimų metu turi taikyti vienodas sąlygas trečiųjų šalių, pasirašiusių atitinkamus tarptautinius susitarimus, ir valstybių narių tiekėjams, darbams, prekėms ir paslaugoms.**
5. **Perkančioji organizacija, veikianti gynybos srityje arba srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, atlikdama su nacionaliniu saugumu susijusių prekių, paslaugų ar darbų pirkimus, įvertina visus galinčius kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams rizikos veiksnius ir sprendžia, ar šiuose pirkimuose gali dalyvauti tiekėjai ir jo subtiekėjai, kurie nėra registruoti (jeigu**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tiekėjas ar subtiekėjas yra fizinis asmuo – nuolat gyvenantys) Europos Sąjungos valstybėje narėje, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje, pasirašiusioje šio straipsnio 4 dalyje nurodytus tarptautinius susitarimus.

1. Komentuojamo VPĮ 17[1] straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinti viešųjų pirkimų principai, sudarantys galimybes efektyviai ir tinkamai (teisėtai) įgyvendinti viešųjų pirkimų procesą. Tai – lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo bei skaidrumo principai. Nurodyti viešųjų pirkimų principai yra itin svarbūs viešųjų pirkimų procedūrų reglamentavimui ir vykdymui, kadangi: (1) yra Direktyvos 2014/24/ES bei ją įgyvendinančio VPĮ normų pagrindas, (2) įgyvendina teisinio reguliavimo spragų, vakuumo užpildymo funkciją[2] bei yra orientyras, kuriuo remiantis perkančiosios organizacijos priima sprendimus VPĮ tiesiogiai nereguliuojamose situacijose, (3) yra reikšmingi ir taikytini tiems viešiesiems pirkimams, kurių vertė nesiekia Direktyvos 2014/24/ES taikymo vertės ribų[3].

Viešųjų pirkimų principai yra ne tik perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų teisių bei pareigų viešojo pirkimo srityje tiesioginis šaltinis, bet ir tiesiogiai taikytinos teisės normos. Vien viešųjų pirkimų principų pažeidimo konstatavimas, nesiremiant jokia papildoma norma, yra pakankamas pagrindas reikalauti teismo pripažinti neteisėtais perkančiosios organizacijos veiksmus. Taigi viešųjų pirkimų principai yra tos imperatyviosios normos, pagal kurias vertinama daugelis viešųjų pirkimų proceso elementų, taip pat kuriomis galima tiesiogiai remtis ginant asmenų, dalyvaujančių viešųjų pirkimų procedūrose, teises[4].

Iš LAT formuojamos praktikos matyti, kad viešųjų pirkimų principams, be kita ko, pripažįstamas savarankiškas teisės normos statusas, pasireiškiantis dviem aspektais: viena vertus, šios normos gali būti atskiras perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumo vertinimo ir nustatymo pagrindas, kita vertus, pagal viešųjų pirkimų principus sprendžiama dėl kitų VPĮ nuostatų neteisėtumo pobūdžio (esmingumo), nes ne kiekvienas nukrypimas nuo VPĮ tvarkos lems imperatyviųjų normų pažeidimą.

Kasacinio teismo taip pat konstatuota, kad nors viešųjų pirkimų principais privalu vadovautis taikant ir aiškinant visų VPĮ nuostatų turinį, taip pat ne tik pirkimo metu, bet ir sudarius bei vykdant viešojo pirkimo sutartį, vis dėlto atkreiptinas dėmesys į tai, jog atitinkamos VPĮ normos – konkreti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

viešųjų pirkimų principų išraiška, todėl būtent jos pirmiausia turėtų būti taikytinos sprendžiant tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčą. Tinkamas konkrečių VPĮ nuostatų taikymas kartu ir aiškia ir tinkamą viešųjų pirkimų principų laikymąsi[5]. Be to, kai kurios VPĮ normos aiškios, tiksliai, iš esmės nepaliekančios taikymo laisvės, t. y. išimties; bendrųjų įstatymo normų – viešųjų pirkimų principų (ar bendrųjų teisės principų) – taikymas, taip pat siekis užtikrinti viešąjį interesą nepateisina praktikos, kuria būtų akivaizdžiai nukrypta nuo teisinio reguliavimo, iškreipta įstatymo leidėjo valia sureguliuoti atitinkamus teisinius santykius[6].

Kasacinio teismo taip pat pasisakyta, kad tais atvejais, kai tam tikra teisinių santykių sritis nepatenka į VPĮ reguliavimo sritį, įstatyme tiesiogiai (pažodžiui) įtvirtinus jo taikymo išimtį, VPĮ normos tiesiogiai netaikytinos, o jurisprudencija dėl šio įstatymo gali būti aktuali ir taikytina *mutatis mutandis* (su būtinais (atitinkamais) pakeitimais); kita vertus, jei atskirą teisinių santykių sritį, kuri nepatenka į VPĮ, reguliuojančiame teisės akte (pvz., tvarkoje, apraše) įtvirtinta, kad perkančioji organizacija konkurso procedūrų metu ir sudarydama sutartį laikosi skaidrumo, nediskriminavimo, lygiateisiškumo ir racionalaus lėšų panaudojimo principų, jų turinys dėl šių santykių reikšmės visuomenei iš esmės (bet ne paneigiant ir jų skirtumų) neturėtų skirtis nuo viešųjų pirkimų principų; atsižvelgiant į tai, tokiame dokumente įtvirtintų principų taikymas užtikrinamas taikant viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos analogiją, tačiau taip, kad nebūtų paneigta įstatymų leidėjo valia tam tikrus santykius reguliuoti atskirai[7].
ESTT yra pažymėjęs, kad pareiga vadovautis viešųjų pirkimų principais yra viešųjų pirkimų direktyvų šerdis[8]. Atsižvelgiant į fundamentalią viešųjų pirkimų principų reikšmę viešųjų pirkimų teisiniam reguliavimui, įtvirtinto teisinio reguliavimo aiškinimui ir taikymui, komentuojamo VPĮ normos aiškinamos plečiamai. Teisės doktrinoje laikomasi nuomonės, kad viešųjų pirkimų principai veikia kaip stabdžių ir atsvarų mechanizmas, bendrąja prasme netgi turintis viršenybę prieš pavienes VPĮ nuostatas ar konkretaus viešojo pirkimo dokumentus[9]. Vis dėlto, kaip jau nurodyta, LAT praktikoje pripažįstama, kad pirmiausia turėtų būti taikomos būtent konkrečios VPĮ normos, o viešųjų pirkimų principų taikymas nepateisina praktikos, kuria būtų akivaizdžiai nukrypta nuo teisinio reguliavimo, iškreipta įstatymo leidėjo valia sureguliuoti atitinkamus teisinius santykius[10]. Lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo bei skaidrumo principai nėra vieninteliai principai, taikytini viešuosiuose pirkimuose. Direktyvos 2014/24/ES preambulės 1-

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ojoje konstatuojamojoje dalyje įtvirtinta, kad valstybės narės institucijų arba jų vardu vykdomas viešųjų sutarčių skyrimas turi atitikti SESV principus, visų pirma, laisvo prekių judėjimo, įsisteigimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas srityse. Taigi, viešiesiems pirkimams taikytini tiek bendrieji Europos Sąjungos teisės principai, tiek būtent iš šių principų kylantys komentuojamo VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti specialieji lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principai.

Iš VPĮ 17 straipsnio 1 dalies formuluotės matyti, kad viešųjų pirkimų principų laikymosi garantas ir jų galimo pažeidimo subjektas – perkančioji organizacija (o ne tiekėjas)[11]. Viešųjų pirkimų principų taikymas srities (*rationae materia*) prasme reiškia, kad viešųjų pirkimų principais privalu vadovautis taikant ir aiškinant visų VPĮ nuostatų turinį, įskaitant, tiek dėl tarptautinių ir supaprastintų, tiek dėl klasikinio ir komunalinio sektorių viešųjų pirkimų visų procedūrų nuostatų. Viešųjų pirkimų principų taikymas srities aspektu aktualus ir dėl šių pamatinių nuostatų galimo taikymo pirkimams, reguliuojamiems ne VPĮ (*detaliau žiūrėti VPĮ 6 straipsnio komentarą*), ar kitiems panašiems teisiniams santykiams, pavyzdžiui, koncesijoms. Kasacinio teismo konstatuota, kad viešųjų pirkimų principai aktualūs ir koncesijos teisiniams santykiams, tačiau šių pamatinių nuostatų taikymas pagal analogiją, bendrieji viešumo, objektyvumo bei nešališkumo reikalavimai neturi lemti konkrečios VPĮ nuostatose nustatytos tvarkos taikymo paslaugų koncesijoms, nes tiek ES, tiek nacionalinis įstatymų leidėjas siekė įtvirtinti skirtingas šių dviejų rūšių konkursų vykdymo tvarkas[12].

Viešųjų pirkimų principų taikymas laiko (*rationae temporis*) prasme apima visas viešojo pirkimo procedūras nuo viešojo pirkimo pradžios iki pabaigos, t. y. nuo pirkimo paskelbimo iki laimėtojo nustatymo ir viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo arba viešojo pirkimo pasibaigimo kitu VPĮ nustatytu pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 29 straipsnio komentarą*). Tačiau, sudarius viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, viešųjų pirkimų principų svarba nesumenksta ir neišnyksta. VPĮ 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad VPĮ reglamentuojamas, įskaitant, bet neapsiribojant, viešojo pirkimo-pardavimo sutarčių vykdymas. Dėl to sisteminis VPĮ 1 straipsnio 2 dalies bei 17 straipsnio 1 dalies nuostatų aiškinimas ir taikymas leidžia daryti išvadą, kad viešųjų pirkimų principai taikytini ir viešojo pirkimo – pardavimo sutarčių vykdymo stadijoje. Tokios pozicijos laikomasi ir teismų praktikoje, nurodant, kad netinkamai vykdoma viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali reikšti viešųjų pirkimų principų pažeidimą[13]. Pavyzdžiui, viešųjų pirkimų principai neabejotinai būtų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pažeisti tuo atveju, jeigu viešojo pirkimo-pardavimo sutarties šalys, vykdydamos viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, nesilaikydamos VPĮ 89 straipsnio reikalavimų, pakeistų sutarties nuostatų. Viešųjų pirkimų principų pažeidimai yra objektyvaus ir absoliutaus pobūdžio. Viešųjų pirkimų principų pažeidimo objektyvumas[14] reiškiasi tuo, kad jo pripažinimui konstatuoti nesvarbios jokios kitos šalutinės aplinkybės, tokios, kaip perkančiosios organizacijos atstovų nepatyrimas, jų kaltės laipsnis, žalos dydis ir pan. Viešųjų pirkimų principų pažeidimų absoliutumas[15] reiškia, kad kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas lemia perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumą, t. y. kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas laikytinas esminiu pažeidimu ir toks pažeidimo nustatymas suponuoja teismų pareigą pripažinti tokius perkančiosios organizacijos veiksmus neteisėtais. Dėl to negalimi atvejai, kad nustatytas viešųjų pirkimų principo pažeidimas būtų kvalifikuotas kaip neesminis, kartu pripažįstant, kad perkančiosios organizacijos veiksmai yra teisėti.

Viešųjų pirkimų principų pažeidimas yra prilyginamas imperatyviųjų nuostatų pažeidimui dėl to, kad šie, kaip ir kitos VPĮ imperatyviosios nuostatos, yra susiję su viešojo intereso apsauga. LAT ne kartą yra konstatavęs, kad viešųjų pirkimų principų pažeidimas neabejotinai reiškia imperatyviųjų teisės normų pažeidimą. Kaip nurodyta pirmiau, vien viešųjų pirkimų principų pažeidimo konstatavimas, nesiremiant jokia papildoma norma, yra pakankamas pagrindas reikalauti teismo pripažinti neteisėtais perkančiosios organizacijos veiksmus[16]. Taip pat pažymėtina, kad viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą aiškinančioje teismų praktikoje[17] yra išskiriamos dvi perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumo vertinimo situacijos: a) ar nepažeisti viešųjų pirkimų principai ir racionalaus lėšų panaudojimo tikslas; b) ar nepažeistas tik viešųjų pirkimų tikslas racionaliai panaudoti pirkimui skirtas lėšas. Tai reiškia, kad viešųjų pirkimų tikslo ir principų santykis bei ryšys savaime neeliminuoja situacijų, kai perkančioji organizacija viešojo pirkimo procedūras atlieka vadovaudamasi VPĮ reikalavimais, įskaitant, užtikrindama viešųjų pirkimų principų laikymąsi, tačiau, pavyzdžiui, viešojo pirkimo sutartį sudaro neracionaliai panaudodama pirkimui skirtas lėšas, t. y. iš dalies nepasiekia viešųjų pirkimų tikslo (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies komentarą*). Dėl to viešųjų pirkimų tikslo, kaip ir viešųjų pirkimų principų, pažeidimas reiškia teisinio imperatyvo pažeidimą, sąlygojantį atitinkamas neigiamas pasekmes perkančiosios organizacijos priimtiems sprendimams.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pažymėtina, kad prie pirmiau nurodytų perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumo vertinimo pagrindų pagal naująjį reguliavimą nuo 2017 m. liepos 1 d. priskirtinas ir tiekėjų konkurencijos užtikrinimo imperatyvas (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 3 dalies komentarą*) bei kiti socioekonominio pobūdžio įsipareigojimai, kurių konkretus turinys įtvirtinamas kituose teisės aktuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą*). Vis dėlto pastarieji nėra būdingi išimtinai viešiesiems pirkimams, todėl iš esmės nesiskiria nuo kitų specialiųjų reikalavimų, įtvirtintų kituose teisės aktuose (*dėl subsidiaraus VPĮ taikymo taisyklės detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio komentarą*).

Pagal LAT praktiką, kaip nurodyta pirmiau, sprendžiant dėl viešųjų pirkimų principų pažeidimo, kaip tokio, (ne)egzistavimo, nepakanka nustatyti aplinkybės, kad perkančioji organizacija nesilaikė viešojo pirkimo vedimo tvarkos, įtvirtintos VPĮ nuostatose ar viešojo pirkimo dokumentuose. Grynai formalus nukrypimas nuo VPĮ ar pirkimo dokumentuose nustatytos konkrečios procedūros ar jų vykdymo eigos, kuris iš esmės neturėjo įtakos dalyvių ir kitų tiekėjų teisių apimčiai, negali lemti viešųjų pirkimų principų pažeidimo, nebent būtų įrodyta priešingai[18]. Kiekvienu (ypač smulkmeniškai reglamentuotos viešojo pirkimo vykdymo eigos) atveju reikia tirti perkančiosios organizacijos veiksmų pobūdį bei padarinius. Atsižvelgtina į perkančiosios organizacijos veiksmų ar sprendimų realiai sukeliamus padarinius tiekėjams. Dėl to būtina įvertinti tai, kiek perkančiosios organizacijos veiksmai faktiškai (realiai) paveikė tiekėjus, ir tai, ar konkrečiam (ar konkretiems) tiekėjui buvo suteikta daugiau teisių negu kitiems (nepagrįsto konkurencinio pranašumo kriterijus)[19]. Dėl to ne kiekvienas formalus nukrypimas nuo VPĮ ir (ar) viešojo pirkimo dokumentų reikalavimų turėtų būti vertinamas kaip lemiantis viešųjų pirkimų principų pažeidimą ir iš to kylančias pasekmes.

Šiame kontekste kasacinio teismo taip pat konstatuota, kad sandorių negaliojimo instituto paskirtis – siekti, kad civiliniuose santykiuose būtų užtikrintas teisėtumas, kartu nepažeisti šių santykių stabilumo ir teisinio tikrumo įgytų civilinių teisių atžvilgiu; CK 1.80 straipsnio 1 daliai taikyti būtina konstatuoti dviejų sąlygų visetą: kad teisės norma yra imperatyvi ir kad šios normos pažeidimo pasekmė yra sandorio negaliojimas; sprendžiant dėl abiejų šių sąlygų esminę reikšmę turi ne įstatymo normos išraiška, o interesas, kurio apsaugą ji užtikrina; imperatyvioji teisės norma CK 1.80 straipsnio prasme yra tokia, kuria siekiama apsaugoti visos visuomenės interesus,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

viešąją tvarką, todėl aiškinantis normos imperatyvumą turi būti nustatyta, ar egzistuoja viešasis interesas, kuriam užtikrinti ji skirta[20].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, nukrypdama nuo VPĮ 36 straipsnio 5 dalies reikalavimų, papildamą su pirkimo dokumentais susijusią informaciją (pirkimo sąlygų paaiškinimus) pateikė likus mažiau nei 6 dienoms (pavyzdžiui, likus 5 dienoms) iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos. Tačiau, likus, pavyzdžiui, 3 dienoms iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, perkančioji organizacija tiekėjų prašymu ar savo iniciatyva nusprendė pratęsti pasiūlymų pateikimo terminą. Taigi, nors perkančioji organizacija, pateikdama pirkimo dokumentų paaiškinimus, formaliai pažeidė VPĮ 36 straipsnio 5 dalies reikalavimus, toks formalus pažeidimas, ypatingai atsižvelgiant į tai, kad pasiūlymų pateikimo terminas galiausiai buvo pratęstas, realiai negalėjo sukelti jokių padarinių tiekėjams, siekiantiems pateikti pasiūlymus pirkime. Todėl toks formalus VPĮ 36 straipsnio 5 dalies pažeidimas nelemia viešųjų pirkimų principų pažeidimo.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, nukrypdama nuo VPĮ 96 straipsnio 2 dalies 2 punkto reikalavimų, visų per kalendorinius metus sudarytų pirkimo sutarčių ataskaitą Viešųjų pirkimų tarnybai pateikė praėjus 40 dienų (o ne 30 dienų) nuo ataskaitinių kalendorinių metų pabaigos. Nors perkančioji organizacija formaliai pažeidė VPĮ 96 straipsnio 2 dalies 2 punkto reikalavimus, toks pažeidimas nesukėlė jokių realių padarinių. Dėl to, atsižvelgiant į išimtinai formalų nurodyto pažeidimo pobūdį, jis negali būti vertinamas kaip lemiantis viešųjų pirkimų principų pažeidimą.

Nors viešųjų pirkimų principų prigimtis sutampa su bendraisiais teisės principais, tačiau kiekvienam iš viešųjų pirkimų principų yra būdingas savitas turinys, specifinė reikšmė ir jo adaptacija viešojo pirkimo procesui[21]. Dėl šių priežasčių viešųjų pirkimų principų turinys ir galimo perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumo vertinimas nėra ir negali būti tiek universalūs, kad, *pirma*, be individualaus visų atitinkamo atvejo aplinkybių vertinimo būtų galima neabejotinai nustatyti šių pamatinių normų pažeidimą, *antra*, ne visuomet (nors paprastai) analogiški skirtingų perkančiųjų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijų veiksmai neišvengiamai lems tapatų vertinimo rezultatą, nes, kaip nurodyta pirmiau, panašūs veiksmai gali sukelti skirtingus padarinius.

Lygiateisiškumas ir nediskriminavimas

Viešųjų pirkimų lygiateisiškumo principas yra vienas iš pagrindinių principų, kuriuo remiantis yra grindžiamas ne tik viešojo pirkimo procesas, bet ir viešojo pirkimo koncepcija apskritai. ESTT, aiškindamas Direktyvos 2014/24/ES ir prieš jos priėmimą galiojusių viešųjų pirkimų direktyvų[22] nuostatas, paprastai[23] pateikia iš esmės tapačią lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų sampratą, juolab kad jie laikytini dviejomis vieno medalio pusėmis[24]. Dėl to toliau šie principai aptariami kartu.

ESTT lygiateisiškumo principą interpretuoja remdamasis klasikine šio principo koncepcija, pagal kurią laikoma, kad tapačios arba panašios aplinkybės negali būti vertinamos skirtingai ir skirtingos aplinkybės negali būti vertinamos tapačiai[25]. Viešųjų pirkimų lygiateisiškumo principas suponuoja draudimą bet kokią skirtingą tiekėjų, jų pasiūlymų, kurie yra lygiaverčiai, vertinimą. Tačiau tam tikrais atvejais tapačių arba panašių aplinkybių skirtingas vertinimas ir atvirkščiai (skirtingų aplinkybių tapatus vertinimas) nereiškia lygiateisiškumo principo pažeidimo ir diskriminacijos, jeigu tai objektyviai pateisinama ir toks skirtingas vertinimas proporcingas siekiamam tikslui[26].

Pavyzdys

Viešojo pirkimo sąlygose nustatomi konkretūs minimalūs kvalifikacijos reikalavimai savo esme yra ribojantys kai kurių tiekėjų galimybę dalyvauti atitinkamame viešajame pirkime, todėl, atrodytų, – diskriminaciniai. Tačiau viešojo pirkimo sąlyga, kurioje nustatytas atrankos kriterijus, kurį gali atitikti tik mažas skaičius tiekėjų, savaime nėra pakankamas pagrindas pripažinti tiekėjų lygiateisiškumo principo pažeidimą[27]. Kvalifikacijos reikalavimų nustatymas viešojo pirkimo sąlygose yra būtinas (ir objektyviai pateisinamas) tam, kad perkančioji organizacija galėtų realiai įsitikinti, jog viešojo pirkimo-pardavimo sutartį vykdys kompetentingas, patikimas ir pajėgus tiekėjas.

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančioji organizacija, veikianti gynybos srityje ir atliekanti su nacionaliniu saugumu susijusių prekių pirkimą, įvertinusi visus galinčius kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams rizikos veiksnius, pirkimo sąlygose nurodo, kad pirkime negali dalyvauti tiekėjai ir jo subtiekėjai, kurie nėra registruoti (jeigu tiekėjas ar subtiekėjas yra fizinis asmuo – nuolat gyvenantys) ES valstybėje narėje, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje, pasirašiusioje šio straipsnio 4 dalyje nurodytus tarptautinius susitarimus (detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 5 dalies komentarą).

Lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principas taip pat reiškia būtinumą kiekvieno galimo viešojo pirkimo dalyvio (tiekėjo) interesais užtikrinti pakankamą viešumą, leidžiantį atverti rinką ir sudarantį galimybes suinteresuoto tiekėjo patekimui į ją bei įgalinantį kontroliuoti viešųjų pirkimų tvarkos nešališkumą[28]. Atsižvelgiant į nurodytą lygiateisiškumo principo, kaip pakankamo viešųjų pirkimų viešumo garanto, funkciją, VPĮ reglamentuojami atskiri institutai (nuo pat viešojo pirkimo pradžios iki pabaigos ir viešojo pirkimo-pardavimo sutarties įvykdymo / pasibaigimo), yra įtvirtintos viešumo užtikrinimo priemonės, pavyzdžiui, skelbimas apie viešąjį pirkimą (VPĮ 31 straipsnis), viešojo pirkimo dokumentų teikimas (VPĮ 36 straipsnis), viešojo pirkimo dalyvių informavimas apie viešajame pirkime priimtus sprendimus (VPĮ 58 straipsnis), viešojo pirkimo procedūrų ataskaitų teikimas (VPĮ 96 straipsnis).

Lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principas viešuosiuose pirkimuose draudžia tiek tiesioginę, tiek netiesioginę diskriminaciją. Diskriminacija draudžiama tiek teisės aspektu (tiesiogiai teisės aktuose ar pirkimo dokumentuose nustatant sąlygas, palankias tik tam tikram subjektui ar subjektų grupei), tiek dėl fakto (kai galiojantis teisinis reguliavimas nėra teisiškai skirtas konkretiems subjektams, tačiau faktiškai išskiriama tam tikra subjektų grupė ar asmenys, kuriems toks reguliavimas yra palankesnis). Pavyzdžiui, remiantis tiesioginės diskriminacijos draudimu, perkančiajai organizacijai draudžiama techninėse specifikacijose nurodyti konkrečius nacionalinius standartus ir reikalavimus[29]. Tuo tarpu nuoroda į nacionalinius standartus, nereikalaujant privalomos atitikties jiems, gali būti pripažinta netiesiogine diskriminacija[30].

Lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principo (o taip pat ir kitų viešųjų pirkimų principų) pažeidimai galimi visose viešojo pirkimo vykdymo stadijose nuo pat viešojo pirkimo dokumentų rengimo ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

teikimo, viešojo pirkimo procedūrų vykdymo iki sudarytos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties įvykdymo (pasibaigimo):

1. perkančiosios organizacijos, formuluodamos viešųjų pirkimų dokumentų sąlygas, privalo vadovautis lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principu ir vengti tokių nuostatų, dėl kurių tam tikri potencialūs tiekėjai (viešojo pirkimo dalyviai), iš esmės pajėgūs ir kompetentingi įvykdyti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, būtų nepagrįstai eliminuojami iš viešojo pirkimo proceso. Lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principas, rengiant viešojo pirkimo dokumentus, būtų laikomas pažeistu, įskaitant, bet neapsiribojant, tokiais atvejais:

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, viešojo pirkimo būdu siekdama įsigyti neypatingo statinio statybos darbus, viešojo pirkimo sąlygose įtvirtino reikalavimą, kad tiekėjas pirkimo sutarties vykdymui turėtų ir paskirtų specialistą – ypatingo statinio statybos darbų vadovą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija viešojo pirkimo objektą suskaidė į 3 (tris) dalis, tačiau viešojo pirkimo sąlygose nurodė, kad tiekėjas (tiekėjų grupė) pasiūlymą gali pateikti tik dėl visų viešojo pirkimo objekto dalių.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose nustatė, kad tiekėjai turi pasiūlyti konkretaus modelio prekę, tačiau nenurodė, jog priimtini ir šiam modeliui lygiaverčiai objektai.

2. perkančiosios organizacijos lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principo reikalavimų privalo laikytis ne tik atlikdamos konkrečias VPĮ ir pirkimo dokumentuose nustatytas procedūras (priimdamos konkrečius sprendimus), bet taip pat ir vykdydamos bet kokius veiksmus (formuodamos tam tikrą praktiką). Kitaip tariant, lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principo pažeidimas gali būti konstatuotas net ir nenustačius

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

konkrečios VPĮ ir pirkimo dokumentuose įtvirtintos pareigos pažeidimo ir konkretaus perkančiosios organizacijos elgesio (veiksmo) neįforminus sprendimu, pavyzdžiui.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija nustatė, kad tiekėjas A ir tiekėjas B pateikė neįprastai mažas pasiūlymų kainas, todėl kreipėsi į tiekėjus dėl neįprastai mažų pasiūlymų kainų pagrindimo. Tiekėjui A ir tiekėjui B pateikus kainų pagrindimus, perkančioji organizacija įvertino, kad nei vienas iš tiekėjų tinkamai nepagrindė pasiūlymų kainų, kadangi pateikė išimtinai deklaratyvius teiginius, patvirtinimus, kad pasiūlytos kainos yra pakankamos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties įvykdymui. Perkančioji organizacija tiekėjo A pasiūlymą atmetė, o į tiekėją B kreipėsi dėl pakartotinio neįprastai mažos pasiūlymo kainos pagrindimo.

Pavyzdys

Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad perkančioji organizacija pažeidė lygiateisiškumo ir skaidrumo principus, kreipdamasi į tiekėją tiek dėl kvalifikacijos, tiek dėl neįprastai mažos kainos pagrindimo, tiek dėl laidavimo rašto, tiek dėl sutarties vykdymo duomenų tikslinimo ar aiškinimo, o atsakymui pateikti nustatė tik keturias dienas, iš kurių dvi – ne darbo dienos[31].

3. perkančiosios organizacijos lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principo reikalavimų privalo laikytis ne tik sudarydamos viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, bet taip pat ir jas vykdydamos. Lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principas viešojo pirkimo – pardavimo sutarties vykdymo stadijoje pažeidžiamas, pavyzdžiui, tokiais atvejais:

Pavyzdys

Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo laikotarpiu perkančioji organizacija ir tiekėjas, pažeisdami VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto reikalavimus dėl pakeitimo vertės, neteisėtai susitarė dėl sutarties objekto apimties pakeitimo (atkreiptinas dėmesys į tai, kad ne visi sutarties objekto apimties pakeitimai yra draudžiami, tačiau jie turi būti atliekami griežtai laikantis VPĮ 89 straipsnio reikalavimų).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ESTT yra nurodęs, kad lygiateisiškumas yra pažeidžiamas, įskaitant, bet neapsiribojant, ir tais atvejais, kai suteikiama išimtinė teisė teikti paslaugas, parduoti prekes arba atlikti darbus, netaikant imperatyvių viešųjų pirkimų teisės normų ir privalomų taisyklių[32], su viešojo pirkimo laimėtoju ir (arba) kitais asmenimis yra deramasi dėl viešojo pirkimo sutarties projekto sąlygų po viešo pirkimo procedūrų baigimo, ypač kai viešojo pirkimo sutarties projektas buvo sudedamoji viešojo pirkimo dokumentų dalis[33]. Viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu perkančioji organizacija vėlesniais savo veiksmais negali keisti bendrosios kvietimo dalyvauti pirkimuose schemos ir vienašališkai keisti esminių pirkimo sąlygų, ypač, jei tai sąlygos, kurios buvo nustatytos pirkimo dokumentuose ir dėl kurių būtų patvirtintas kitas tiekėjas, nes tai prieštarautų nediskriminavimo principui[34]. Perkančiosios organizacijos, laikydamosi, įskaitant, bet neapsiribojant, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų reikalavimų, privalo vienodai aiškinti ir taikyti viešųjų pirkimų dokumentų sąlygas visų tiekėjų ir dalyvių atžvilgiu.

Lygiateisiškumo principo specifiką rodo ir tapačių standartų doktrina, kurią pagrindė ESTT ir kuri įtvirtinta VPĮ 37 straipsnio 5 dalyje ir 48 straipsnio 1 dalyje. Teismų praktikoje konstatuota, kad viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo normos, kuriomis būtų sudaryta galimybė perkančiosioms organizacijoms nurodyti pirkimo dokumentuose konkretų standartą, prekių ženklą arba suformuluoti tokius reikalavimus, kuriais remiantis būtų neleistinai eliminuojamos tapačios prekės, paslaugos, darbai arba tiekėjai (viešojo pirkimo dalyviai) iš viešojo pirkimo proceso, turi būti laikomos nesuderinamos su lygiateisiškumo principu[35]. Tapačių standartų doktrina taikoma ne tik pasiūlymams vertinti, bet ir nustatant bei vertinant tiekėjo (viešojo pirkimo dalyvio) kvalifikacijos reikalavimus. VPĮ 47 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija gali reikalauti, jog kandidatas ar dalyvis pateiktų nepriklausomos įstaigos išduotą sertifikatą, patvirtinantį, kad jis laikosi tam tikrų kokybės vadybos sistemos standartų. Tačiau perkančioji organizacija turi pripažinti lygiaverčius sertifikatus, išduotus kitose valstybėse narėse įsisteigusių įstaigų. Ji taip pat privalo priimti kitus kandidatų ar dalyvių lygiaverčių kokybės vadybos užtikrinimo priemonių įrodymus (*detaliau žiūrėti VPĮ 39 straipsnio komentarą*).

Taigi, lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principas privalo būti užtikrintas visose viešojo pirkimo procedūrų stadijose, pradedant viešojo pirkimo sąlygų rengimu ir baigiant tiekėjų pasiūlymų vertinimu bei viešojo pirkimo laimėtojo nustatymu, o, taip pat ir viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo etape.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Proporcingumas

Proporcingumo principo reikšmė pastaruoju metu tapo ypač akcentuojama, kadangi šis principas yra viešo pirkimo procedūrų ir dažniausiai perkančiųjų organizacijų veiksmų teisėtumo matas[36]. Proporcingumo principo turinys bendriausia prasme siejamas su kelių pakopų testu: (i) taikoma priemonė turi būti tinkama tikslui pasiekti; (ii) taikoma priemonė turi būti būtina tikslui pasiekti, kas reiškia, kad negalima jokia kita priemonė, kuri mažiau ribotų tam tikrą laisvę[37]. Proporcingumo principas, kaip ir kiti viešųjų pirkimų principai, turi būti taikomas visose viešojo pirkimo stadijose, nuo pat viešojo pirkimo paskelbimo (viešojo pirkimo sąlygų rengimo) iki pat viešojo pirkimo laimėtojo nustatymo bei viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo etape. Proporcingumo principo reikšmė labiausiai atsiskleidžia, kai reikia vertinti tam tikrų subjektų laisves, pasirinkimą ribojančių priemonių tinkamumą (teisėtumą). Toliau išskiriamos dažniausiai su proporcingumo principo taikymu susijusios situacijos.

Pirma, proporcingumo principas taikomas rengiant viešojo pirkimo dokumentus ir nustatant viešojo pirkimo sąlygas, įskaitant, tiekėjų kvalifikacijos bei techninės specifikacijos reikalavimus, pasiūlymų vertinimo kriterijus, viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygas.

Pavyzdžiui, VPĮ 47 straipsnyje nustatyta perkančiosios organizacijos teisė individualizuoti reikalaujamą tiekėjo, kuris galėtų dalyvauti viešajame pirkime, kvalifikaciją. Kokie konkrečiai reikalavimai tiekėjų kvalifikacijai turėtų būti taikomi, VPĮ nereglamentuojama, todėl tik pati perkančioji organizacija, atsižvelgdama į viešojo pirkimo objektą ir taikydama proporcingumo bei kitus viešųjų pirkimų principus, privalo nuspręsti, kokie ekonominės, finansinės būklės, techninio ir profesinio pajėgumo reikalavimai turi būti nustatomi pirkimo dokumentuose. Parinkdama konkrečius tiekėjo kvalifikacijos reikalavimus, perkančioji organizacija privalo taikyti minėtą dviejų pakopų vertinimą, kuris sudaro proporcingumo principo turinį. Pavyzdžiui, LAT yra konstatavęs, kad, atsižvelgiant į pirkimo objektą (dviejų objektų, statomų tuo pačiu metu, statybos darbai), reikalavimas turėti tris, o ne du specialistus, turinčius teisę eiti ypatingo statinio statybos vadovo pareigas visose perkančiosios organizacijos nurodytose statinių grupėse (susisiekimo komunikacijos: keliai, valstybinės reikšmės keliai; kiti transporto statiniai) yra neproporcingas[38] *(detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Teismų praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad, sprendžiant, ar nustatant techninės specifikacijos sąlygas nebuvo pažeistos tiekėjo teisės, turi būti įvertinta, įskaitant, bet neapsiribojant, ar itin išsamūs techninės specifikacijos reikalavimai (nebūtinai pritaikyti vienam tiekėjui, tačiau dėl savo detalumo reikšmingai apribojantys tiekėjų galimybes dalyvauti viešajame pirkime) buvo būtini norint pasiekti pirkimu siekiamus tikslus[39] (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio komentarą*).

Proporcingumo principas yra svarbus ir formuluojant viešojo pirkimo sutarties projekto sąlygas, ypatingai – nustatant tiekėjo pareigas, jam taikomus apribojimus, civilinės atsakomybės sąlygas, sutarties įvykdymo terminus, priemones ir pan.

Antra, proporcingumo principas taip pat ypatingai svarbus ir taikomas, vertinant pasiūlymus. Pavyzdžiui, teismų praktikoje konstatuota, kad pagal viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą viešajame pirkime iš principo nedraudžiama dalyvauti ūkio subjektams, kurie susieti tam tikrais ekonominiais, pavaldumo ar kitais ryšiais, kadangi absoliutaus susijusių ūkio subjektų dalyvavimo pirkimuose draudimas neatitinka proporcingumo principo[40].

Trečia, proporcingumo principas taikytinas ir viešojo pirkimo–pardavimo sutarties vykdymo stadijoje, ypatingai, viešojo pirkimo-pardavimo sutarties pažeidimo ir atsakomybės už tai vertinimo situacijoje.

Pavyzdys

Vykdant viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, dalį darbų atliko ne pats viešąjį pirkimą laimėjęs tiekėjas, tačiau jo pasitelktas subtiekėjas, kuris nebuvo išviešintas nei viešojo pirkimo procedūrų metu, nei po viešojo pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo. Vis dėlto, jeigu nurodyta aplinkybė buvo nustatyta tuo met, kai darbai jau buvo atlikti laiku bei laikantis visų teisės aktuose ir viešojo pirkimo dokumentuose nurodytų kokybinių reikalavimų, o sutarties nuostatose nebuvo tiesiogiai nurodyta, kad tai būtų laikoma esminiu sutarties pažeidimu, sprendžiant dėl tiekėjui tenkančios atsakomybės už viešojo pirkimo-pardavimo sutarties pažeidimą, turi būti vadovaujamasi proporcingumo principu. Tuo atveju, jeigu tiekėjo pasitelkti subtiekėjai (nors ir neišviešinti, kas laikytina pažeidimu) sutartį įvykdė tinkamai ir laiku, perkančioji organizacija realiai nepatyrė jokių nuostolių, todėl tiekėjui negalėtų kilti jų atlyginimo pareiga.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pabrėžtina, kad su proporcingumo principu taip pat nedera pernelyg formalūs veiksmai, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos sprendimas atmesti tiekėjo pasiūlymą dėl tiekėjo netinkamai nurodytos sąžiningumo deklaracijos datos (rašymo klaidos)[41].

Taigi, proporcingumo principas yra neatsiejama veiksmingo viešojo pirkimo dalis. Proporcingumo principas yra tiesiogiai susijęs su lygiateisiškumo (nediskriminavimo) bei skaidrumo principais, nes įprastai perkančiosios organizacijos nustatomi apribojimai pažeidžia iškart visus šiuos principus ir taip riboja sąžiningą tiekėjų konkurenciją. Taip pat proporcingumo principas (kartu su skaidrumo principu) yra tas kriterijus, kuriuo remiantis apibrėžiamos perkančiųjų organizacijų diskrecijos ribos ir vertinamas diskrecijos įgyvendinimo tinkamumas[42] (*detaliau žiūrėti komentarą apie skaidrumo principą*).

Skaidrumas

Direktyvos 2014/24/ES 18 straipsnis, o kartu ir jį įgyvendinanti komentuojama VPĮ 17 straipsnio 1 dalis, įtvirtina aiškią perkančiųjų organizacijų pareigą veikti skaidriai. Analizuojant skaidrumo principą, galima išskirti savarankiškus (nors ir susijusius) skaidrumo principo aspektus[43], aptariamus toliau.

Visų pirma, skaidrumo principas (kaip ir lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principas) yra siejamas su perkančiosios organizacijos pareiga tiekėjo naudai užtikrinti tinkamą informacijos pateikimą[44]. Kitaip tariant, skaidrumo principas pirmiausia reiškia fundamentalų sąžiningumą ir atvirumą, vykdant viešojo pirkimo procedūras, tiekėjų teisę žinoti apie perkančiosios organizacijos poreikius ir planuojamus arba atliekamus pirkimus bei perkančiųjų organizacijų pareigą tiksliai laikytis ES ir nacionalinės viešųjų pirkimų teisės imperatyviųjų taisyklių, kuriose nustatyta paskelbimo apie viešuosius prikimus tvarka. Būtent siekiant įgyvendinti skaidrumo principą, VPĮ reglamentuojama, pavyzdžiui, skelbimų apie viešuosius pirkimus pateikimo tvarka, terminai ir sąlygos (VPĮ 31, 34 straipsniai), reikalavimai pirkimo dokumentams (VPĮ 35 straipsnis), atsakymų tiekėjams pateikimo (VPĮ 36 straipsnis) ir susipažinimo su pasiūlymais (VPĮ 44 straipsnis) tvarka, kurios preciziškai privalo laikytis perkančiosios organizacijos.

Skaidrumo principo įgyvendinimas suponuoja valstybių narių, o kartu ir perkančiųjų organizacijų, pareigą įtvirtinti tokį viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą, kuriam esant, tiekėjams būtų garantuotas viešojo pirkimo proceso ir su juo susijusių procedūrų viešumas. Todėl VPĮ detaliai ir nuosekliai yra

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

reguliuojamas viešojo pirkimo procesas nuo pat jo pradžios iki pabaigos bei aktualūs viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo aspektai. Pavyzdžiui, VPĮ 55 straipsnyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga viešojo pirkimo dokumentuose nustatyti aiškius ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus, VPĮ 45 straipsnyje reglamentuojama bendroji pasiūlymų vertinimo tvarka (principai), VPĮ 101, 102 straipsniuose įtvirtinta tiekėjų teisė ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus (sprendimus) ir jos įgyvendinimo tvarka, VPĮ 89 straipsnyje reglamentuojama sudarytos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties keitimo tvarka. Tačiau, net ir tais atvejais, kai VPĮ nereglamentuojama konkrečių perkančiųjų organizacijų pareigų, susijusių su jų atliekamų veiksmų (priimamų sprendimų) atskleidimu, paaiškinimu tiekėjams, viešųjų pirkimų skaidrumo principas yra tas kriterijus, kuriuo remiantis, perkančiosios organizacijos turėtų tiekėjams atskleisti, paaiškinti atitinkamą informaciją, o nesiremtis tokios imperatyviosios pareigos VPĮ nebuvimu, jeigu tai nepažeidžia VPĮ (pavyzdžiui, VPĮ 20 straipsnio) ir (ar kitų teisės aktų) reikalavimų, tiekėjų teisių ir teisėtų interesų.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija pranešime apie pasiūlymų eilės sudarymą ir pirkimo laimėtoją nurodo, kad viešojo pirkimo – pardavimo sutartis bus sudaryta ne anksčiau, nei pasibaigus sutarties sudarymo atidėjimo terminui (VPĮ 87 straipsnio 8 dalis), tačiau konkreti sutarties sudarymo data nenurodoma. Pirkimo laimėtojas, pasibaigus sutarties sudarymo atidėjimo terminui, nesulaukdamas iš perkančiosios organizacijos pranešimo apie konkrečią sutarties sudarymo datą, kreipiasi į perkančiąją organizaciją, prašydamas nurodyti, kodėl perkančioji organizacija ilgą laiką nesudaro viešojo pirkimo-pardavimo sutarties. Nors VPĮ tiesiogiai nenustatyta tokios perkančiosios organizacijos pareigos, vis dėlto, remiantis skaidrumo principo reikalavimais, perkančioji organizacija turėtų viešojo pirkimo laimėtojui pateikti prašomą informaciją (paaiškinti) sutarties nesudarymo priežastis ir nurodyti planuojamą sutarties sudarymo datą.

ESTT, siekdamas užtikrinti didžiausią konkurenciją bendrojoje rinkoje bei sudaryti visiems tiekėjams vienodas galimybes dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, skaidrumo principą ir iš jo kildinamą perkančiosios organizacijos pareigą tinkamai informuoti tiekėjus apie viešąjį pirkimą, aiškina itin plečiamai. ESTT praktikoje pripažinta, kad net ir tais atvejais, kai perkančiųjų organizacijų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

planuojamų sudaryti pirkimo sutarčių vertė yra mažesnė už Direktyvoje 2014/24/ES nustatytąją, o tai reiškia, jog Direktyvos 2014/24/ES reglamentuojamos privalomos taisyklės tokiais atvejais netaikomos, perkančiosios organizacijos privalo vadovautis fundamentaliaisiais principais, įskaitant skaidrumo principą, ir tinkamai informuoti rinkoje veikiančius tiekėjus apie planuojamą sudaryti viešojo pirkimo sutartį, kuri kelia aiškų tarptautinį ūkio subjektų suinteresuotumą[45].

Antra, skaidrumo principas, be kita ko, reiškia garantiją, kad perkančiųjų organizacijų sprendimai bus priimti (atitinkami veiksmai atlikti) išimtinai pagal nustatytas taisykles. Perkančiųjų organizacijų sprendimai turi būti grindžiami atitinkama teisės norma (VPĮ, pirkimo sąlygomis ir pan.). Perkančiosios organizacijos privalo tiksliai ir nuosekliai laikytis imperatyviųjų VPĮ ir pirkimo dokumentų reikalavimų, atlikti visus VPĮ nustatytus veiksmus (paskelbti apie pirkimą, nustatyta tvarka teikti pirkimo dokumentų paaiškinimus ir patikslinimus, paskelbti apie preliminarią pasiūlymų eilę, viešojo pirkimo nugalėtoją ir t. t.).

Kitaip tariant, skaidrumo principas, kartu su proporcingumo principu, yra tas kriterijus (priemonė), kuria nubrėžiamos perkančiųjų organizacijų įgyvendinamos diskrecijos ribos. Perkančiųjų organizacijų diskrecija ribojama nustatant pagrindinių sprendimų priėmimo kriterijus, ypač tiekėjų atrankos kriterijus, ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus, techninės specifikacijos reikalavimus. Nurodytų taisyklių tikslas – užtikrinti objektyvumą, tokiu būdu ribojant perkančiųjų organizacijų diskrecijų pagal pirkimo sąlygų reikalavimus priimant konkrečius sprendimus.

Nuosekliai formuojamoje teismų praktikoje pripažįstama, kad perkančiosios organizacijos privalo tiksliai laikytis paskelbtų pirkimo dokumentų[46]. Tikslus paskelbtų viešojo pirkimo dokumentų (sąlygų) laikymasis reiškia, jog perkančiosioms organizacijoms neleidžiama, įskaitant, bet neapsiribojant, itin laisvai interpretuoti savo suformuluotas aiškias viešojo pirkimo sąlygas, nes taip iš esmės gali būti pakeistas sąlygų turinys[47]. ESTT dėl perkančiųjų organizacijų diskrecijos ribojimo yra pasisakęs, kad perkančiosios organizacijos negali priimti iš esmės pirkimo sąlygų reikalavimų neatitinkančio pasiūlymo[48] ir negali leisti vienam konkrečiam tiekėjui pašalinti (ištaisyti) pasiūlymo neatitikimus[49]. Tokios ESTT išvados grindžiamos pirmiausia būtent skaidrumo bei lygiateisiškumo principų reikalavimais.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Bet kokie perkančiųjų organizacijų veiksmai (priimami sprendimai), net ir konkrečiai nereglamentuojami VPĮ, yra galimi tik tiek, kiek nepažeidžia viešųjų pirkimų skaidrumo bei proporcingumo principų reikalavimų.

Trečia, kaip skaidrumo principo išraiška pripažįstama ir tiekėjų galimybė patikrinti perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus, juos ginčyti ir būti tikriems, kad viešųjų pirkimų ginčus nagrinėjančių institucijų priimti sprendimai bus tinkamai įgyvendinti[50]. Siekiant užtikrinti skaidrumo principo, pasireiškiančio kaip tiekėjų teisės patikrinti, ginčyti perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus, veiksmingą įgyvendinimą, perkančiosios organizacijos privalo tinkamai motyvuoti priimamus sprendimus ir atliekamus veiksmus, aiškiai ir konkrečiai išdėstyti bei pagrįsti tokių sprendimų ir (arba) veiksmų priežastis, teisinį ir faktinį pagrindą[51]. Dėl to perkančiosios organizacijos, pavyzdžiui, atmesdamos tiekėjo pasiūlymą, negali apsiriboti bendra fraze, kuria teigiama, kad pasiūlymas atmetamas, nes neatitiko tam tikrų pirkimo dokumentų nuostatų, kurios dažniausiai būna pakankamai abstrakčios. Perkančiųjų organizacijų sprendimai, priimti remiantis neišsamiais, nemotyvuotais ir nepagrįstais argumentais privalo būti panaikinti, įskaitant, dėl viešųjų pirkimų skaidrumo principo pažeidimo.

Vis dėlto skaidrumo užtikrinimas viešuosiuose pirkimuose neturi būti suabsoliutinamas, kadangi pernelyg didelis skaidrumo siekis gali sukelti ir neigiamas pasekmes[52]. Skaidrumo principo įgyvendinimas turi ribas, kadangi viešuosiuose pirkimuose, be kita ko, privalo būti užtikrinama ir tiekėjų, pateikusių pasiūlymus viešajame pirkime, komerciškai jautriausios informacijos apsauga. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos, siekdamos užtikrinti maksimalų skaidrumą viešuosiuose pirkimuose, kiekvienu atveju turi įvertinti ir užtikrinti, jog šio principo įgyvendinimas nepažeistų tiekėjų teisės į konfidencialios informacijos apsaugą įgyvendinimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*) bei bendrai neiškreiptų konkurencijos.

Abipusis pripažinimas

Abipusio pripažinimo principas viešuosiuose pirkimuose visų pirma taikomas vertinant prekių ir paslaugų, t. y. siūlomo pirkimo objekto, tapatumą ir ekvivalentiškumą. Jis pirmiausia buvo suformuotas ESTT praktikoje, susijusioje su laisvu prekių judėjimu, kaip fundamentalia ES teisėje įtvirtinta laisve. Abipusio pripažinimo principas kildinamas iš *Cassis de Dijon* bylos[53], dar žinomas kaip *Cassis* principas, kuris vėliau buvo perkeltas į viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą ir adaptuotas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

viešųjų pirkimų praktikai. Remiantis abipusio pripažinimo principu, pripažįstama, kad, jeigu paslauga teikiama arba preke prekiaujama vienoje valstybėje narėje, ji turi būti pripažįstama atitinkanti tuos reikalavimus, kurie yra keliami tokiai prekei arba paslaugai vietos rinkoje (Lietuvoje), ypač kai tam tikri reikalavimai yra nustatyti bei suvienodinti visoje ES. Šio principo išimtys turi būti aiškinamos siaurai. Todėl atitinkama prekė arba paslauga negali būti laikoma netinkama tik todėl, kad ji gaminama arba teikiama ne Lietuvoje[54]. Taigi, abipusio pripažinimo principas dažniausiai taikomas, vertinant techninių standartų, taisyklių, specifikacijų ir pan. atitiktį perkančiosios organizacijos nustatytiesiems reikalavimams.

Tačiau abipusio pripažinimo principas svarbus ir tiekėjų atitikties kvalifikacijos reikalavimams vertinimo etape. Nustatant tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus abipusio pripažinimo principas pasireiškia perkančiųjų organizacijų pareiga pripažinti kitos valstybės narės institucijų išduotus kvalifikaciją liudijančius sertifikatus ar vadinamąsias tiekėjo sąžiningumo deklaracijas bei draudimu nustatyti išimtinai su nacionaline priklausomybe susijusius kvalifikacijos reikalavimus[55]. Taigi, abipusio pripažinimo principo taikymas sudaro prielaidas tiekėjams (viešojo pirkimo dalyviams) paprasčiau pagrįsti savo kvalifikacijos atitiktį perkančiosios organizacijos nustatytiems reikalavimams. Todėl šis principas turi būti taikomas vertinant asmenų įgytą profesinę kvalifikaciją patvirtinančius dokumentus, pažymėjimus ir pan., jeigu tokia kvalifikacija įgyta kitose valstybėse narėse.

ESTT yra konstatavęs, kad ES teisei prieštarauja perkančiosios organizacijos reikalavimas užsienio tiekėjui pateikti įsisteigimo leidimą tos valstybės narės teritorijoje, kurioje skelbiamas pirkimas, nepaisant aplinkybės, kad savo kilmės šalyje jis yra teisėtai įregistruotas[56].

Kita vertus, abipusio pripažinimo principo taikymas nepaneigia tiek valstybės narės siekio užtikrinti tinkamą su viešuoju interesu susijusių paslaugų teikimą, tiek perkančiosios organizacijos poreikio dėl sklandaus sutarties įvykdymo. Atsižvelgiant į tai, dėl tam tikrų paslaugų iš užsienio ūkio subjektų gali būti reikalaujama papildomai užsitikrinti teisę verstis atitinkama veikla suteikiančiais dokumentais pagal paslaugų teikimo vietos valstybės teisės aktus[57].

2. Nors komentuojamas VPĮ 17 straipsnis yra pavadintas „*Pagrindiniai pirkimų principai*“, šio straipsnio 2 dalyje vartojamos sąvoka „turi siekti“ suponuoja, kad VPĮ 17 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinti viešųjų pirkimų tikslai. Dėl to komentuojamas VPĮ 17 straipsnis turi

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

būti suprantamas plačiau – ne tik kaip reglamentuojantis viešųjų pirkimų principus, bet taip pat kaip įtvirtinantis pagrindinius viešųjų pirkimų tikslus. Atsižvelgiant į tai, VPĮ 17 straipsnio 2 dalis turi būti sistemiškai aiškinama ir taikoma su VPĮ 1 straipsnio 1 dalimi, kurioje taip pat reglamentuojami viešųjų pirkimų tikslai.

Komentuojamo VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte yra įtvirtintas racionalaus viešiesiems pirkimams skirtų lėšų naudojimo siekis arba principinis viešųjų pirkimų tikslas – įsigyti perkančiajai organizacijai reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas. Čia pabrėžtina, kad, nepaisant nurodyto viešųjų pirkimų tikslo, LAT praktikoje išaiškinta, jog tiekėjo teisinis suinteresuotumas viešojo pirkimo sutarties sudarymu reiškia siekį jo suinteresuotumą gauti finansinį atlygį už suteiktas paslaugas, pristatytas prekes ar atliktus darbus, tačiau nereiškia tik jo ar kito subjekto naudos ar kitokio pobūdžio suinteresuotumo pirkimo rezultatu, kaip tokiu[58].

Viešieji pirkimai visada yra susiję su mokesčių mokėtojų pinigų (plačiąja prasme) naudojimu, todėl nuolat reikalauja garantijos, kad šie finansiniai resursai būtų panaudojami išimtinai ekonomiškai, efektyviai ir naudingai, t. y. racionaliai. Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad su racionalaus lėšų naudojimo tikslu nedera, pavyzdžiui, tokios situacijos:

1) dėl griežtų viešojo pirkimo sąlygų yra susiaurinama tiekėjų konkurencija[59];

2) nesilaikant masto ekonomijos idėjos, sudėtinis pirkimo objektas nėra skaidomas į dalis[60];

3) dėl neaiškios darbų apimties (pavyzdžiui, nežinia, kiek pasitaikys negarantinių perkamos įrangos gedimų), tiekėjai galėtų skirtingai apskaičiuoti tokių gedimų šalinimo kaštus, o gal jų net neįskaičiuoti į kainą, perkančioji organizacija negalėtų to patikrinti, todėl ji neišvengiamai susidurtų su nepalyginamų pasiūlymų vertinimu, kurio nebūtų galima pripažinti skaidriu bei objektyviu. Tokia ginčo sandorio kainos apskaičiavimo tvarka perkančioji organizacija pažeidžia racionalaus lėšų panaudojimo sutarčiai sudaryti imperatyvą[61];

4) savivaldybės biudžeto lėšoms keliamas kuo racionaliausio lėšų panaudojimo poreikis, o įpareigojimas perkančiąją organizaciją tęsti pirkimo procedūras, kai šioms procedūroms skirtos lėšos buvo perskirstytos, reikštų neracionalų lėšų panaudojimą[62].

Racionalaus lėšų naudojimo siekis taip pat reiškia siekį užtikrinti optimalų kainos ir kokybės santykį, perkant mokesčių mokėtojų pinigais, t. y. perkančiosios organizacijos, vykdydamos viešuosius

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimus, privalo siekti gauti „*vertę už pinigus*“ (lot. *quid pro quo*). Teisės doktrinoje išskirtini 3 (trys) svarbiausi „*vertės už pinigus*“ aspektai.

Pirmiausia, „*vertė už pinigus*“ reiškia, kad kiekvienas įgyvendinamas viešasis pirkimas turi sudaryti sąlygas perkančiajai organizacijai įsigyti tai, ko būtent jai reikia konkrečiu momentu. Kitaip tariant, perkamos prekės, paslaugos arba darbai turi atitikti perkančiosios organizacijos poreikius. Šiuo aspektu perkančiosioms organizacijoms yra suteikiama diskrecijos teisė nustatyti, ką konkrečiai joms reikia įsigyti, kokias savybes turi atitikti pirkimo objektas (prekės, paslaugos arba darbai) ir kokios savybės yra geriausios ne apskritai, o būtent konkretų pirkimą organizuojančiai perkančiajai organizacijai. Dėl to perkančiosioms organizacijoms suteikiama prerogatyva parengti pirkimams būtinas technines specifikacijas (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio komentarą*). Tačiau nurodyta perkančiųjų organizacijų diskrecija nėra neribota[63].

Antra, „*vertė už pinigus*“ reiškia, kad perkančioji organizacija turi siekti įgyti pirkimo objektą ir sudaryti viešo pirkimo sutartį geriausiomis ir palankiausiomis pirkimo vykdymo metu egzistuojančiomis rinkoje sąlygomis. Perkančiosios organizacijos turi siekti pasirinkti deramą pirkimo būdą ir metodus, tam, kad būtų įgyvendintas pirkimo efektyvumas, siekiant įgyti tinkamą objektą. Maksimaliai palankios sąlygos reiškia, kad perkančioji organizacija turi siekti jai palankių viešo pirkimo sutarties esminių sąlygų, kurios sudarytų sąlygas suvaldyti sutarties vykdymo metu galinčią kilti riziką (kokybės vadybos, finansavimo, atsiskaitymo, garantijų suteikimo ir t. t.). Atkreipiamas dėmesys į tai, kad „*vertė už pinigus*“ nereiškia tikslo įsigyti pigiausią prekę, paslaugą ar darbą. Sutarties vertė ir perkančiosios organizacijos skiriamų pirkimui lėšų biudžetas yra savarankiškas pirkimo planavimo aspektas. „*Vertė už pinigus*“ aptariamame kontekste reiškia, kad perkančiosios organizacijos turi siekti, kad išleidžiamų pinigų suma atitiktų perkamo objekto kainos ir kokybės santykį, t. y. perkančioji organizacija turi siekti nepermokėti, bet tai nereiškia siekio nupirkti neteisėtai nuvertinta kaina, lyginant su rinkoje egzistuojančiomis kainomis, nebent pats tiekėjas pasiūlo žemesnę nei įprasta kainą ir ją tinkamai pagrindžia (*detaliau žiūrėti VPĮ 57 straipsnio komentarą*).

Trečiau, „*vertė už pinigus*“ taip pat reiškia garantiją, kad perkančiosios organizacijos parinktas viešo pirkimo laimėtojas ne tik sugebės pateikti geriausią pasiūlymą, bet ir faktiškai jį visiškai bei tinkamai įvykdyti taip, kaip nurodyta šalių sudarytoje viešo pirkimo sutartyje. Netinkamas viešo pirkimo sutarties vykdymas visada yra tiesiogiai susijęs su perkančiosios organizacijos patiriamais

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nuostoliais, pirmiausia finansiniais, taip pat ir administraciniais (skiriamas pirkimus organizuojančių asmenų laikas, administraciniai ir kiti resursai)[64].

Pabrėžtina, kad racionalaus lėšų naudojimo tikslas („*vertės už pinigus*“ siekis) turi būti aiškinamas ir taikomas kartu su viešųjų pirkimų principais, kas reiškia, jog racionalus lėšų naudojimas, kaip toks, negali būti suabsoliutinamas. Perkančiųjų organizacijų veiksmai pripažįstami neteisėtais dėl skaidrumo principo pažeidimo tuo atveju, kai perkančiosios organizacijos pasirinktas ir vertina pirkimo sąlygų neatitinkantį tiekėjo pasiūlymą, ir vėliau ji pripažįsta laimėjusiu, nepaisant aplinkybės, kad šio tiekėjo pasiūlyta kaina yra mažiausia[65].

Pabrėžtina, kad racionalų lėšų panaudojimą užtikrina ne tik laimėtojo pasirinkimas, bet ir kruopštus bei dėmesingas viešojo pirkimo sutarties vykdymas ir jo priežiūra[66]. Pavyzdžiui, teismas, vertindamas kelionių organizavimo paslaugų viešojo pirkimo sąlygų teisėtumą, yra pažymėjęs, kad perkančioji organizacija turėtų prižiūrėti, ar tiekėjas jai konkrečiu atveju siūlo rinkos kainą atitinkančias paslaugas, ar nėra permokama, ar pritaikomos viešai siūlomos vežėjų nuolaidos ir pan.; ši priežiūra neturi būti atsitiktinė, taikoma pasirinktinai, o viešojo pirkimo sąlygomis turėtų būti sukurtas veiksmingas laimėtojo ir pirkėjo bendradarbiavimo mechanizmas, užtikrinantis paprastą ir operatyvią pasiūlytų kelionių kainos patikrą[67].

Komentuojamo VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nustatyta, kad be racionalaus lėšų panaudojimo siekio, perkančioji organizacija privalo siekti, jog, vykdant pirkimo sutartis, būtų laikomasi ir aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų Europos Sąjungos ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir VPĮ 5 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose. VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto nuostata yra prielaida socialiai atsakingų viešųjų pirkimų vykdymui.

Pabrėžtina, kad vienas iš pagrindinių tikslų, nustatytų Direktyvoje 2014/24/ES, yra kova su socialiniu dempingu ir ekonominės veiklos vykdytojais, kurie nesilaiko socialinės, darbo ar aplinkos teisės srityse nustatytų reikalavimų. Kitaip tariant, po Direktyvos 2014/24/ES įsigaliojimo, viešaisiais pirkimais ES siekiama ne tik nusipirkti tai, ko reikia, bet ir rinkoje elgtis socialiai atsakingai. Direktyvos 2014/24/ES preambulės 37-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad, siekiant aplinkos, socialinės ir darbo teisės reikalavimus tinkamai įtraukti į viešųjų pirkimų procedūras, labai svarbu, kad valstybės narės ir perkančiosios organizacijos imtųsi tinkamų priemonių užtikrinti, kad būtų laikomasi aplinkos, socialinės ir darbo teisės srityse nustatytų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pareigų, kurios taikomos darbų vykdymo ar paslaugų teikimo vietoje ir yra nustatytos įstatymais, teisės aktais, įsakymais ir sprendimais nacionaliniu ir ES lygiu, taip pat kolektyvinėmis sutartimis, su sąlyga, kad tokios taisyklės ir jų taikymo būdas atitinka ES teisę. Lygiai taip pat, vykdant sutartis turi būti laikomasi Direktyvos 2014/24/ES X priede išvardytuose tarptautiniuose susitarimuose, kuriuos yra ratifikavusios visos valstybės narės, nustatytų pareigų. Vis dėlto tai jokiu būdu neturėtų kliudyti taikyti darbuotojams palankesnių įdarbinimo sąlygų. Pabrėžtina, kad nurodytų tikslų įgyvendinimas priklauso nuo kiekvienos valstybės narės.

Taigi, ES ir nacionalinių įstatymų leidėjų valia perkančiosios organizacijos yra įpareigotos užtikrinti socialinę atsakomybę ir socialinių aspektų (angl. *social considerations*) įgyvendinimą viešųjų pirkimų procese[68]. Dėl to komentuojamame VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte yra įtvirtintas (apibrėžtas) principinis reikalavimas (objektas), kurį privalo siekti įgyvendinti perkančiosios organizacijos. Tačiau VPĮ nereglamentuojama, kokių konkrečiai aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės reikalavimų privalo būti laikomasi, nurodant, kad turi būti taikomi tiek ir tokie reikalavimai, kurie nustatyti ES ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir VPĮ 5 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose. Dėl to vertintina, kad tai nėra savarankiška perkančiųjų organizacijų pareiga, o tiesiog atskirai išskirtas priminimas, kad be VPĮ reikalavimų perkančiosios organizacijos privalo laikytis ir kitų reikalavimų.

Socialinė atsakomybė apima šias sritis (sąrašas nebaigtinis): darbo teisės reikalavimus (minimalaus darbo užmokesčio užtikrinimas, saugi darbinė aplinka, sveikatos apsauga), žmogaus teisių apsaugą (vaikų ir priverstinio darbo draudimas, asociacijų laisvė), aplinkosaugą (ribotų išteklių atsakingas naudojimas, aplinkos monitoringas, ekologijos skatinimas[69]), verslo etiką (sąžininga konkurencija, antikorupcija, interesų konfliktų draudžiamumas) ir pan.

Direktyvos 2014/24/ES preambulės 40–ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad aplinkos, socialinės ir darbo teisės nuostatų laikymosi kontrolė turėtų būti vykdoma atitinkamais pirkimo procedūrų etapais, taikant bendruosius principus, kuriais reglamentuojamas dalyvių pasirinkimas ir sutarčių skyrimas, taikant pašalinimo kriterijus ir įgyvendinant nuostatas, susijusias su pasiūlyta neįprastai maža kaina. Būtinas patikrinimas tuo tikslu turėtų būti atliekamas pagal atitinkamas šios direktyvos nuostatas, visų pirma – nuostatas dėl įrodinėjimo priemonių ir savideklaracijų. Taigi tiekėjų socialinė atsakomybė viešuosiuose pirkimuose gali pasireikšti per tiekėjų pašalinimo pagrindus (VPĮ 46 straipsnis), neįprastai mažos pasiūlymo kainos vertinimą (VPĮ 57 straipsnis),

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiūlymų vertinimą ir palyginimą (VPĮ 55 straipsnis), taip pat per atitinkamai suformuluotas viešo pirkimo sutarties sąlygas, kuriomis įtvirtinamos kontrahento (tiekėjo) pareigos veikti taip, kad būtų užtikrinta socialinė atsakomybė. Tačiau pabrėžtina, kad viešojo pirkimo sąlygos, kuriose nėra nurodoma, kad perkančioji organizacija tikrins, pavyzdžiu, ar tiekėjas savo darbuotojams moka minimalų darbo užmokestį ir (ar) laikosi darbo drausmės, moterų nediskriminavimo, savaime nėra neteisėtos.

Atitinkamai VPĮ nuostatos suponuoja, kad aplinkos apsaugos, socialiniu, darbo teisės nuostatų laikymasis tikrinamas (i) apibrėžiant bendruosius tiekėjų atrankos ar pasiūlymų vertinimo principus, įskaitant reikalavimus dėl tiekėjų pašalinimo, neįprastai mažos pasiūlytos kainos pagrindimo, techninių specifikacijų, ir (arba) (ii) nustatant sutarties vykdymo sąlygas.

Pirma, perkančiajai organizacijai pasirinkus socialinius, aplinkos apsaugos, darbo teisės kriterijus vertinti pasiūlymų vertinimo stadijoje, svarbu pažymėti, kad tokie kriterijai visada turi būti susiję su pirkimo objektu, todėl jie negali būti orientuoti tik į bendrąją tiekėjo įmonės socialinės atsakomybės ar poveikio aplinkai atsakomybės politiką. Pavyzdžiui, vertinant pasiūlymus pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų galima skirti didesnį balą tiekėjui, kuris įsipareigos padėti nepalankioje padėtyje esantiems asmenims (bedarbiams, neįgaliesiems ar pan.), vykdydamas konkrečią sutartį. Tačiau didesnio balo negalima skirti vien už tai, kad tiekėjo įmonė laikosi socialinės atsakomybės politikos, nes aprūpina savo darbuotojus jų vaikams skirtu darželiu ar suteikia jiems laisvą darbo grafiką, nes tokie kriterijai nėra susiję su konkrečios sutarties vykdymo sąlygomis.

Kitas socialinio kriterijaus taikymo pavyzdys, pasirinkus kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų, būtų vertinti, kiek tiekėjo ir subtiekėjo, jeigu jis pasitelkiamas, sutartį vykdysiantiems ir perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nurodytas užduotis atliksiantiems darbuotojams siūlomo darbo užmokesčio mėnesio mediana viršija LR nustatytą minimalų darbo užmokestį. Kuo daugiau tiekėjo pasiūlyto atlyginimo darbuotojams mėnesio mediana viršija LR nustatytą minimalų darbo užmokestį, tuo didesnis balas skiriamas. Taikant tokį socialinį kriterijų siekiama, kad tiekėjai mokėtų adekvatų rinkos sąlygoms atlygį savo darbuotojams, vykdantiems sudarytą viešojo pirkimo sutartį. Pabrėžtina, kad, jei tiekėjas pripažintas laimėtoju dėl to, kad jo pasiūlymas geriau už kitų pirkimo dalyvių atitiko ekonominio naudingumo reikalavimus, toks jo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pranašumas turi tiesiogiai atsispindėti viešojo pirkimo sutartyje ar kituose sutartiniuose tiekėjo ir perkančiosios organizacijos dokumentuose[70].

ESTT praktikoje, kalbant apie socialinės naudos santykį su viešojo pirkimo objektu, yra konstatuota, kad nereikalaujama, jog sutarties sudarymo kriterijus būtų susijęs su vidine produkto charakteristika, t. y. elementu, kuris materialine prasme įsikūnija šiame produkte[71]. Pavyzdžiui, nedraudžiama, kad, vykdant pirkimą elektros energijai tiekti, perkančioji organizacija nustatytų sutarties sudarymo kriterijų, kuriuo reikalaujama, kad elektros energija būtų pagaminta iš atsinaujinančių energijos šaltinių[72].

Antra, perkančiosios organizacijos tiekėjų aplinkos apsaugos, socialinių, darbo teisės nuostatų laikymąsi gali nustatyti ne tik kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo subkriterijų, bet taip pat kaip viešojo pirkimo sutarties vykdymo sąlygą – tiekėjų pareigą sutarties vykdymo laikotarpiu laikytis nurodytų reikalavimų. Tiek vienu, tiek kitu atveju viešojo pirkimo laimėtojas turi pareigą laikytis socialinių, aplinkos apsaugos, darbo teisės reikalavimų (nurodytų tiekėjo pasiūlyme, kuris laikytinas sudėtine viešojo pirkimo sutarties dalimi, arba įtvirtintų viešojo pirkimo sutartyje). Tačiau esminis skirtumas tarp perkančiosios organizacijos pasirinkimo socialinius, aplinkos apsaugos, darbo teisės kriterijus vertinti kaip tiekėjų pasiūlymo vertinimo kriterijus ar kaip sutarties vykdymo sąlygas yra tas, jog jeigu perkančioji organizacija socialinį kriterijų vertina (nustato) kaip pasiūlymų vertinimo kriterijų, tai reiškia, kad ji objektyviai negali būti tikra, ar ir kaip, vykdant sutartį, atitinkamas socialinis kriterijus (vykdomos atitinkamos su tuo susijusios pareigos) konkrečiai materializuosis. Tokiu atveju pirkimo laimėtoją gali nulemti aukštesnis kitų kriterijų (kainos, kokybės, sutartį vykdysiančių darbuotojų kvalifikacijos) įvertinimas, o laimėtojo pasiūlymui priskirtas socialinio kriterijaus balas gali būti labai žemas arba net nulinis. Jeigu perkančioji organizacija socialinį kriterijų vertina (nustato) kaip sutarties įvykdymo sąlygą, ji yra visiškai garantuota, kad konkretus pirkimo laimėtojas, vykdydamas pirkimo sutartį, turės laikytis to kriterijaus.

VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintas perkančiųjų organizacijų siekis, kad, vykdant pirkimo sutartis, būtų laikomasi ir aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, lemia ir atitinkamus perkančiųjų organizacijų veiksmus, sprendžiant dėl tiekėjų pasiūlymų priimtinumo. Tiekėjo pasiūlymą privaloma atmesti, jeigu jis pasiūlė neįprastai mažą kainą dėl to, kad pažeidė teisės aktuose nustatytus aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojamus (VPĮ 57

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsnio 3 dalies 2 punktas). Pavyzdžiui, jeigu tiekėjo pasiūlyme nurodyta kaina yra pernelyg maža dėl to, kad jis savo darbuotojams numatė mokėti žemesnį atlygį nei jo kilmės šalyje patvirtintas oficialus minimalus atlygis, tai jo pasiūlymas privalės būti atmetamas. Tokia griežta sankcija taikoma dėl dvejopo pažeidimo pobūdžio – pažeidžiamos ne tik privalomos teisės normos, bet kartu taikomas ir socialinis dempingas, darbuotojams mokant per mažą atlyginimą.

VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punkte nustatyta perkančiosios organizacijos galimybė, bet ne prievolė pašalinti tiekėją iš viešojo pirkimo procedūrų, jeigu tiekėjas yra pažeidęs bent vieną iš VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų ir už tai tiekėjui paskirta administracinė nuobauda ar ekonominė sankcija, nustatytos Lietuvos Respublikos įstatymuose ar kitų valstybių teisės aktuose, kai nuo sprendimo, kuriuo buvo paskirta ši sankcija, įsiteisėjimo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai, tačiau tokio tiekėjo pasiūlyme nėra siūloma neįprastai maža kaina.

VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintas socialinės atsakomybės elementas viešuosiuose pirkimuose lemia tai, kad bendrųjų viešųjų pirkimų tikslų ir principų (VPĮ 1 straipsnis, 17 straipsnis) turinys tampa žymiai platesnis: viešųjų pirkimų taise siekiama tikslų, kurių nepavyksta tiesioginiu teisiniu reguliavimu pasiekti per aplinkosaugos, darbo ir (arba) socialinės apsaugos teisę. Socialinės atskaitomybės elementas viešuosiuose pirkimuose pasižymi *eksteritorialumu*, kas reiškia, kad tiekėjo vykdoma veikla (jos bruožai) jo kilmės šalyje gali turėti įtakos kitose jurisdikcijose, rinkose (pavyzdžiui, prekių gamybos vietoje) ar kitoje (ne kilmės) valstybėje vykdomo viešojo pirkimo rezultatams.

Pavyzdys

Užsienio tiekėjas viešajame pirkime nurodė neįprastai mažą pasiūlymo kainą. Perkančioji organizacija, paprašiusi tiekėjo pagrįsti pasiūlyme nurodytą neįprastai mažą kainą, nustatė, kad tokią kainą tiekėjas galėjo pasiūlyti dėl to, kad jo veiklos, vykdomos kilmės valstybėje, neįprastai mažus kaštus lemia, pavyzdžiui, žmogaus teises pažeidžiantis elgesys, įskaitant, bet neapsiribojant, vaikų darbo jėgos naudojimą. Nurodytu atveju perkančioji organizacija privalo tokį tiekėjo pasiūlymą atmesti (VPĮ 57 straipsnio 3 d. 2 p.).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. Komentuojamo VPĮ 17 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga užtikrinti, kad, vykdant viešųjų pirkimų procedūras, būtų laikomasi VPĮ reikalavimų ir nebūtų ribojama tiekėjų konkurencija. VPĮ 17 straipsnio 3 dalies nuostata (formuluotė) yra nauja, lyginant su VPĮ redakcijos, galiojusios iki 2017 m. liepos 1 d., nuostatomis. Tačiau konkurencijos užtikrinimo viešuosiuose pirkimuose siekis (pareiga) tiek ESTT[73], tiek nacionalinių teismų[74] praktikoje buvo (yra) plėtojamas jau ilgą laiką. Teisės doktrinoje nurodytas konkurencijos užtikrinimo siekis (pareiga) netgi laikomas savarankišku ir naujai įtvirtintu viešųjų pirkimų principu – konkurencijos principu[75].

Konkurencijos užtikrinimas yra viena iš viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo priežasčių. ESTT, kalbėdamas apie viešojo pirkimo procedūrų koordinavimą ES lygmeniu, išskiria ne tik laisvo prekių, paslaugų judėjimo bei įsisteigimo laisvės apsaugą, bet ir tiekėjų ekonominių interesų apsaugą bei šių tiekėjų tarpusavio konkurencijos skatinimą[76]. Viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo tikslai negali būti pasiekti, jei, taikant VPĮ reikalavimus, nebus atsižvelgiama į siekį saugoti ir užtikrinti veiksmingą bei sąžiningą konkurenciją rinkoje. Todėl VPĮ 17 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta prezumpcija, kad konkurencija yra dirbtinai sumažinta, kai pirkimu nepagrįstai sudaromos palankesnės ar nepalankesnės sąlygos tam tikriems tiekėjams. Kaip matyti, konkurencijos mažinimas viešajame pirkime yra reikšmingai susijęs su tiekėjų diskriminacijos nustatymu – nei vienas viešojo pirkimo dalyvis neturi būti mažiau palankioje padėtyje nei kiti. Taigi, VPĮ 17 straipsnio 3 dalis iš dalies sutampa su viešųjų pirkimų lygiateisiškumo, nediskriminavimo principais (VPĮ 17 straipsnio 1 dalis). VPĮ 17 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas draudžiamas siekis planuojant pirkimus ir jiems rengiantis išvengti VPĮ nustatytos tvarkos taikymo iš esmės yra susijęs su planuojamo vykdyti viešojo pirkimo verte[77] (*detaliau apie pirkimo vertės nustatytą žiūrėti VPĮ 4, 5 straipsnių komentarus*). Pirkimo vertė turi būti skaičiuojama pirkimo pradžios momentu, o už pirkimo vertės apskaičiavimą atsakinga pirkimą atliekanti perkančioji organizacija, nustatydama prekių, paslaugų ar darbų pirkimo vertę, turi laikytis šių reikalavimų: (i) perkančioji organizacija neturi teisės skaidyti pirkimo vertės į dalis, jeigu taip gali būti išvengta VPĮ nustatytos pirkimų tvarkos, išskyrus atvejus, jeigu visoms išskaidytoms pirkimo dalims bus taikomas pirkimo būdas (būdai), pasirinktas pagal VPĮ reikalavimus visai pirkimo vertei; (ii) perkančioji organizacija pirkimo vertės nustatymo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

būdo negali pasirinkti taip, kad būtų galima išvengti VPĮ nuostatų dėl pirkimo būdų pasirinkimo ir pirkimo procedūrų vykdymo taikymo.

Ypač pabrėžtina, kad konkurencija, jos užtikrinimas viešųjų pirkimų teisėje ir konkurencijos teisėje ne visuomet suprantama vienodai. Pirma, konkurencijos užtikrinimas viešuosiuose pirkimuose iš esmės yra siejamas su bendrąja pareiga nepagrįstai neriboti tiekėjų galimybės dalyvauti pirkime. Kitaip tariant, konkurencijos užtikrinimas viešuosiuose pirkimuose yra susijęs su skaitlingumu – kuo daugiau tiekėjų turi galimybę dalyvauti viešajame pirkime, tuo didesnė konkurencija užtikrinama. Antra, konkurencijos užtikrinimas konkurencijos teisės prasme, visų pirma yra susijęs su lygiomis ūkio subjektų veiklos galimybėmis. VPĮ 17 straipsnio 3 dalyje reglamentuojamas būtent pirmasis nurodytas aspektas – konkurencijos užtikrinimas būtent viešųjų pirkimų teisės prasme, o ne apskritai.

Tačiau tam tikrai atvejais konkurencijos užtikrinimo viešajame pirkime vertinimas (vertinimo tvarka) yra susisiįęs ir su konkurencijos vertinimu konkurencijos tesės prasme. Pavyzdžiui, LAT yra konstatavęs, kad, tais atvejais, kai perkančioji organizacija iš viešai prieinamos informacijos pati turi duomenų apie tai, kad jos organizuojamo viesojo pirkimo procedūrose dalyvauja tiekėjai, kurie pagal Konkurencijos įstatymo nuostatas laikytini susijusiais tarpusavyje, ar šiuos duomenis ji gauna iš kitų asmenų, tai perkančioji organizacija privalo kreiptis į tokius dalyvius, jų prašydama paaiškinti abipusio ryšio pobūdį (turinį), įskaitant informaciją apie tai, kaip šie subjektai užtikrina savo veiklos nepriklausomumą ir informacijos konfidencialumą (praktikos ar susitarimų dėl konfidencialios informacijos apsaugos), taip pat paprašyti nurodyti, kaip konkrečiu atveju buvo išlaikytas susijusių asmenų nepriklausomumas teikiant pasiūlymus[78]. Kasacinio teismo taip pat išaiškinta, kad apie nesavarankišką tiekėjų dalyvavimą galima spręsti ne tik iš tiesioginių, bet ir netiesioginių įrodymų, juolab kad išoriniai veiksmų derinimo požymiai gali būti nustatyti tiek tarp susijusių, tiek nesusijusių ūkio subjektų, t. y. tai nėra tik susijusiems asmenims būdingas elgesys. Ir priešingai, aiškiai neišreikštas ar tiesiogiai veiksmais slepiamas veiksmų derinimas daugiau būdingas susijusiems asmenims[79].

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 17 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta bendroji konkurencijos užtikrinimo pareiga (bendrasis principas) yra tiesiogiai įgyvendintas ir atskirose konkrečiose VPĮ normose. Pavyzdžiui, VPĮ 37 straipsnio 3 dalyje yra nurodyta, kad techninė specifikacija turi užtikrinti konkurenciją ir nediskriminuoti tiekėjų. Ši nuostata susijusi su ESTT

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

praktikoje plėtojama lygiaverčių standartų doktrina, pagal kurią konkretaus prekę apibūdinančio kriterijaus (pvz., modelis, prekės ženklas, patentas) naudojimas yra išimtinis ir turi būti pateisinamas sutarties dalyko specifika[80] (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio 3 dalies komentarą*). Analogiškai VPĮ 47 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad perkančiosios organizacijos nustatyti kvalifikacijos reikalavimai negali dirbtinai riboti konkurencijos (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 1 dalies komentarą*).

4. Komentuojamo VPĮ 17 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga, atsižvelgiant į Pasaulio prekybos organizacijos sutartį dėl viešųjų pirkimų ir kitus tarptautinius susitarimus, kurie yra privalomi valstybėms narėms, pirkimų metu taikyti vienodas sąlygas trečiųjų šalių, pasirašiusių atitinkamus tarptautinius susitarimus, ir valstybių narių tiekėjams, darbams, prekėms ir paslaugoms.

PPO yra pagrindinė tarptautinė organizacija, sprendžianti klausimus, susijusius su tarptautinės prekybos normomis. PPO inicijuoti ir parengti susitarimai yra tarptautinės komercijos pagrindas. PPO yra daugiašalis instrumentas, t. y. daugiašalė prekybos sistema, nes dauguma valstybių yra PPO narės. Čia *daugiašalis*, priešingai nei *regioninis*, bendradarbiavimas reiškia beveik pasaulinį bendradarbiavimą. Vienas iš pagrindinių daugiašalės prekybos sistemos tikslų yra užtikrinti kuo laisvesnę prekybą. Pasaulio prekybos organizacijos sutartis dėl viešųjų pirkimų yra daugiašalė sutartis, užtikrinanti viešųjų pirkimų rinkos atvirumą, skaidrumą ir nediskriminavimą tarp jos dalyvių – tiek ES valstybių narių, tiek trečiųjų šalių – tiekėjų.

2003 m. lygiagrečiai su viešųjų pirkimų teisės aktų derinimu, kartu su kitomis į ES stojančiomis šalimis vyko pasirengimas dėl prisijungimo prie Pasaulio prekybos organizacijos sutarties dėl viešųjų pirkimų. 2004 m. Lietuva, kaip ES narė, tapo ir šios Pasaulio prekybos organizacijos sutarties dėl viešųjų pirkimų nare.

Pabrėžtina, kad Pasaulio prekybos organizacijos sutartis dėl viešųjų pirkimų reglamentuoja visų perkančiųjų organizacijų, bet ne visus pirkimus. Kitaip tariant, ji taikoma visoms perkančiosioms organizacijoms, tačiau ne visiems pirkimo objektams. Visi ES direktyvomis reglamentuojami darbų, prekių pirkimai yra reglamentuojami ir Pasaulio prekybos organizacijos sutartimi dėl viešųjų pirkimų, išskyrus laikinajame svarbiausiame produktų klasifikatoriuje (CPC) aprašytas šių grupių, klasių ir poklasių paslaugas: 712235 (pašto važtos vežimo paslaugos), 7321 (pašto važtos vežimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

oru paslaugos), 7524 (programų perdavimo paslaugos), 75241 (televizijos laidų perdavimo paslaugos), 75242 (radijo laidų perdavimo paslaugos), 7525 (sujungimo paslaugos), 7526 (visuminės nuotolinių ryšių (telekomunikacijų) paslaugos), 86602 (oficialaus ginčų sprendimo ir sutaikinimo paslaugos), balso telefonijos, radijo telefonijos, telekso, radijo ieškos, palydovinio ryšio paslaugas, finansines paslaugas susijusias su vertybinių popierių išleidimu, pardavimu, įsigijimu ar perdavimu, bei centrinio banko paslaugas.

Taigi, Pasaulio prekybos organizacijos sutartis dėl viešųjų pirkimų įtvirtina bendrąjį ES ir trečiųjų šalių tiekėjų, darbų, prekių ir paslaugų nediskriminavimo principą, kurio įgyvendinimą privalo užtikrinti perkančiosios organizacijos.

5. Komentuojamo VPĮ 17 straipsnio 5 dalis buvo priimta, siekiant VPĮ reguliavimą suderinti su NSUSOAĮ reguliavimu.

VPĮ 17 straipsnio 5 dalyje nuo 2019 m. birželio 11 d. buvo įtvirtinta perkančiųjų organizacijų, veikiančių gynybos srityje arba srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, ir atliekančių su nacionaliniu saugumu susijusių prekių, paslaugų ar darbų pirkimus, pareiga įvertinti visus galinčius kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams rizikos veiksnius ir nuspręsti, ar šiuose pirkimuose gali dalyvauti tiekėjai ir jo subtiekėjai, kurie nėra registruoti (jeigu tiekėjas ar subtiekėjas yra fizinis asmuo – nuolat gyvenantys) ES valstybėje narėje, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje, pasirašiusioje šio straipsnio 4 dalyje nurodytus tarptautinius susitarimus. Taigi, komentuojama VPĮ 17 straipsnio 5 dalis yra taikoma tuo atveju, kai yra tenkinamos dvi kumuliatyvios (abi kartu) sąlygos: *pirma*, perkančioji organizacija veikia gynybos srityje arba srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, ir, *antra*, perkančioji organizacija atlieka su nacionaliniu saugumu susijusių prekių, paslaugų ar darbų pirkimus.

VPĮ 17 straipsnio 5 dalyje nėra apibrėžiama, kokios konkrečiai sritys yra laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi. Tačiau NSUSOAĮ 2 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbus ūkio sektorius – Lietuvos Respublikos valstybei ir visuomenei ypač svarbios veiklos, kurią nutraukus, sutrikdžius, apribojus ar nustojus vystyti gali būti pažeisti nacionalinio saugumo interesai, sritis. NSUSOAĮ 6 straipsnio 1

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dalyje nurodyta, kad nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbūs yra šie ūkio sektoriai: energetikos, transporto, informacinių technologijų ir telekomunikacijų, kitų aukštųjų technologijų, finansų ir kredito, karinės įrangos.

Su VPĮ 17 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos perkančiųjų organizacijų, kurioms konkretaus pirkimo atveju taikoma VPĮ 17 straipsnio 5 dalis, pareigos įvertinti visus rizikos veiksnius, galinčius kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams, įgyvendinimu neatsiejamai yra susijusi VPĮ 27 straipsnio 2 dalis, kurioje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė techninėse specifikacijose reikalauti, kad tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai nekeltų grėsmės nacionaliniam saugumui. Analogiškai su VPĮ 17 straipsnio 5 dalimi sistemiškai taikytina ir VPĮ 47 straipsnio 6 dalis, kurioje nustatyta, kad perkančioji organizacija, veikianti gynybos srityje ar valdanti ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą, ar veikianti srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, atlikdama pirkimą, susijusį su nacionaliniu saugumu, gali laikyti, kad tiekėjas turi interesų konfliktą, galintį neigiamai paveikti pirkimo sutarties vykdymą, jeigu turi informacijos, kad tiekėjas ir jo pasitelkiami subtiekėjai turi interesų, galinčių kelti grėsmę nacionaliniam saugumui (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 6 dalies komentarą*).

Vis dėlto, nei komentuojamoje VPĮ 17 straipsnio 5 dalyje, nei kitose VPĮ nuostatose nėra nurodyta, paaiškinta, kaip perkančiosios organizacijos turėtų vertinti tiekėjų pasiūlymų atitiktį nurodytiems reikalavimams, t. y. nėra nurodyta, kada, pavyzdžiui, reikėtų vertinti, kad siūloma prekė ar paslauga kelia pavojų nacionaliniam saugumui ar tiekėjo interesai prieštarauja nacionaliniam saugumui. Tačiau VPĮ 92 straipsnio 12 dalyje nurodyta, kad informaciją, reikalingą įvertinti, ar perkančiosios organizacijos, veikiančios gynybos srityje, ketinama sudaryti pirkimo sutartis keltų grėsmę nacionalinio saugumo interesams, pagal perkančiosios organizacijos kreipimąsi teikia kompetentingos institucijos, vadovaudamosi NSUSOAĮ nurodytais sandorių atitikties nacionalinio saugumo interesams kriterijais. Vertinimas, ar perkančiosios organizacijos, valdančios ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą ar veikiančios srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, ketinama sudaryti pirkimo sutartis keltų grėsmę nacionalinio saugumo interesams, atliekamas NSUSOAĮ nustatyta tvarka.

Taigi, perkančiųjų organizacijų vertinimas dėl konkrečių rizikos veiksnių, galinčių kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams, turėtų būti atliekamas tik iš kompetentingų institucijų gavus nurodytam vertinimui aktualią informaciją.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Komentuojamos VPĮ 17 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 18 straipsnio normas.

[2] ESTT 2016 m. birželio 2 d. sprendimas byloje *Pizzo*, C-27/15; LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[3] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, p. 292-293.

[4] LAT 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008.

[5] LAT 2016 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-121-690/2016.

[6] LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015.

[7] LAT 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-713/2013; 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-534/2014.

[8] ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Storebaelt*, C-243/89.

[9] Graells, Albert Sanchez, De Konick, Constant, *Shaping EU Public Procurement Law. A Critical Analysis of the CJEU Case Law 2015-2017*. 2018, p. 301. The Netherlands: Kluwer Law International.

[10] LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015.

[11] LAT 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. AC-38-1. Teismų praktika. 2013.

[12] LAT 2010 m. liepos 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-350/2010; LAT 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. AC-38-1. Teismų praktika. 2013.

[13] LAT 2011 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-320/2011.

[14] LAT 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. AC-38-1. Teismų praktika. 2013; 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[15] *Ten pat.*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[16] LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2009; 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. AC-38-1.

[17] LAT 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. AC-38-1. Teismų praktika. 2013; 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249/2011.

[18] LAT 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2010.

[19] LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010; 2012 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-132/2012.

[20] LAT 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-534/2014.

[21] Soloveičikas, D. Viešųjų pirkimų principai: jų taikymas remiantis Europos Teisingumo Teismo ir Lietuvos teismų praktika. JUSTITIA 2008 m. Nr. 3 (69).

[22] Direktyva 2004/18/EB, Direktyva 2004/17/EB.

[23] ESTT, vertindamas draudimą diskriminuoti dėl pilietybės, konstatavo, kad šis principas yra tik ypatinga (specifinė) bendrojo lygiateisiškumo principo, vieno iš pagrindinio Bendrijos teisės principo, išraiška (ESTT 1980 m. spalio 8 d. sprendimas byloje *Überschär*, C-810/79).

[24] Diskriminuojantis elgesys kartu lemia ir nelygiateisišką tiekėjų padėtį, bet ne visada nelygiateisiškas elgesys su tiekėjais reikš diskriminaciją. Paprastai diskriminacija pripažįstama, kai nelygiateisiška subjektų (viešųjų pirkimų kontekste – tiekėjų) padėtį lemia tam tikras diskriminuojantis kriterijus, kuris supozuoja, kad tam tikro subjektus diskriminuojančio kriterijaus pagrindu vieni subjektai bus išskirti iš kitų atitinkamų subjektų sąrašo (LAT 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. AC-38-1. Teismų praktika. 2013).

[25] ESTT 2004 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *Ispanija prieš Komisiją*, C-304/01; 2004 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *Arnold André*, C-434/02.

[26] ESTT 2002 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje *Graikija prieš Komisiją*, C-154/00.

[27] ESTT 2002 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje *Concordia Bus Finland*, C-513/99.

[28] ESTT 2000 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje *Telaustria*, C-324/98; 2005 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Parking Brixen*, C-458/03.

[29] ESTT 1988 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Airiją*, C-45/87.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[30] ESTT 2000 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją*, C-225/98; LAT 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249/2011; LAT 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-32-378/2019.

[31] LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010.

[32] ESTT 1992 m. birželio 3 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, C-360/89; LAT 2012 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-359/2012.

[33] ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Daniją*, C-243/89; LAT 2015 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-226-248/2015.

[34] ESTT 2004 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *Komisija prieš CAS Succhi di Frutta*, C-496/99.

[35] ESTT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-359/93; LAT 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-32-378/2019.

[36] ESTT 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Michaniki*, C-213/07; 2009 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Acoset*, C-196/08; 2009 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje *Assitur*, C-538/07; 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta, C-298/15; Bogojevič, Sanja, Groussot Xavier, Hettne, Jorgenn, Discretion in EU Public Procurement Law, 2019, P. 268-275.*

[37] Schwarze, Jürgen. European Administrative Law. London: Sweet & Maxwell, 1992. P. 682.

[38] LAT 2016 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-415/2016.

[39] LAT 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-32-378/2019.

[40] ESTT 2009 m. gegužės 19 d. sprendimą *Assitur,* C-538/07.

[41] LAT 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008.

[42] *Bogojevič, Sanja, Groussot Xavier, Hettne, Jorgenn, Discretion in EU Public Procurement Law, 2019, P. 268-275.*

[43] Barnard, Catherine, Gehring, Markus, Cambridge Yearbook of European Legal Studies, 2011-2012, Volume 14. 2012, p. 15-20. Oxford and Portland, Oregon.

Graells, Albert Sanchez, De Konick, Constant, *Shaping EU Public Procurement Law. A Critical Analysis of the CJEU Case Law 2015-2017.* 2018, p. 301. The Netherlands: Kluwer Law International.

[44] ESTT 2000 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje *Telaustria*, C-324/98; 2005 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Parking Brixen*, C-458/03.

[45] ESTT 2001 m. gruodžio 3 d. nutartis byloje *Vestergaard*, C-59/00.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[46] ESTT 2004 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *Komisija prieš CAS Succhi di Frutta,* Nr. C-496/99; LAT 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. AC-38-1. Teismų praktika. 2013.

[47] LAT 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2011.

[48] ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Storebaelt*, C-243/89.

[49] ESTT 1996 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje *Walloon Buses*, C-87/94.

[50] ESTT 1999 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Alcatel Austria*, C-81/98.

[51] LAT 2015 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-674-969/2015.

[52] Carmen Estevan de Quesada, Competition and Transparency in Public Procurement Markets. Public Procurement Law Review, Nr. 5, 2014. P. 229-244.

[53] ESTT 1979 m. vasario 20 d. sprendimas byloje *Rewe-Zentral AG prieš Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, C- 120/78.

[54] ESTT 1982 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *Transporoute prieš Ministère des travaux publics,* C-76/81.

[55] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

[56] ESTT 1982 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *Transporoute prieš Ministère des travaux publics*, C-76/81.

[57] Direktyva 2006/123/EB; LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2011.

[58] LAT 2014 m. balandžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-255/2014.

[59] LAT 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249/2011.

[60] LAT 2015 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-84-248/2015.

[61] LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2013.

[62] LApT 2015 m. liepos 1 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2A-739-236/2015.

[63] LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013.

[64] LAT 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-2-248/2017.

[65] LAT 2007 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-295/2007; 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-185/2008.

[66] LAT 2017 m. vasario 2 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-1-969/2017.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[67] *Ten pat.*

[68] Albert Sanchez-Graells, Albert, Public Procurement and 'Core' Human Rights: A Sketch of the EU Legal Framework, O Martin-Ortega & C M O'Brien (eds), Public Procurement and Human Rights: Risks, Dilemmas and Opportunities for the State as a Buyer (Edward Elgar, forthcoming), 2018.

[69] Pavyzdžiui, Europos Komisija yra parengusi Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „ES žaliųjų viešųjų pirkimų kriterijai, taikomi biurų pastatų projektavimui, statybai ir valdymui", kuriuo siekiama perkančiosioms organizacijoms palengvinti mažesnį poveikį aplinkai darančių pirkimo objektų (šiuo konkrečiu atveju – biurų pastatų projektavimo, statybos darbų, valdymo paslaugų) įsigijimą.

[70] ESTT 2010 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje *Wall AG prieš Frankfurto miestą*, C-91/08; LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-178-378/2018.

[71] ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

[72] ESTT 2003 m. gruodžio 4 d. sprendime byloje *EVN ir Wienstrom*, C-448/01.

[73] ESTT 1993 m. birželio 22 sprendimas byloje *Storebaelt*, C-243/89; 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Michaniki*, C-213/07.

[74] LAT 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249/2011; 2014 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-334/2014.

[75] Graells, Albert Sanchez, Public Procurement and the EU Competition rules, second edition, 2015. Oxford and Portland, Oregon, Graells, Albert Sanchez, The difficult balance between transparency and competition in public procurement: Some recent trends in the case law of the European Courts and a look at the new Directives, 2013. University of Leicester School of Law Research Paper No. 13-11.

[76] ESTT 2000 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją*, C-16/98.

[77] LAT 2016 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-90-469/2016.

[78] LAT 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-317-469/2018.

[79] *Ten pat.*

[80] ESTT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-359/93.

18 straipsnis. Tiekėjai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. **Jeigu tiekėjai pagal valstybės narės, kurioje jie registruoti, teisės aktus turi teisę teikti tam tikrą paslaugą, tiekti prekę ar atlikti darbus, tiekėjo pasiūlymas negali būti atmestas remiantis vien tik tuo, kad pagal Lietuvos Respublikos įstatymus yra reikalaujama, jog šie tiekėjai turi būti fiziniai arba juridiniai asmenys. Tačiau prekių, paslaugų ar darbų pirkimo atveju iš juridinių asmenų gali būti reikalaujama paraiškoje arba pasiūlyme nurodyti už atitinkamos pirkimo sutarties įvykdymą atsakingų darbuotojų pavardes ir jų profesinę kvalifikaciją.**
2. **Paraišką arba pasiūlymą gali pateikti tiekėjų grupės, įskaitant laikinas tiekėjų grupes. Jeigu tokia grupė nori pateikti paraišką arba pasiūlymą, perkančioji organizacija iš šios grupės neturi reikalauti, kad ji įgytų tam tikrą teisinę formą, tačiau, perkančiajai organizacijai priėmus sprendimą su tokia grupe sudaryti pirkimo sutartį, iš jos gali būti reikalaujama įgyti tam tikrą teisinę formą, jeigu tai yra būtina siekiant tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį.**
3. **Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi paaiškinti, kaip tiekėjų grupės turi atitikti kvalifikacijos reikalavimus, keliamus pagal šio įstatymo 47 straipsnį, ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus, reikalaujamus pagal šio įstatymo 48 straipsnį. Jeigu tiekėjų grupei keliami reikalavimai, taip pat pirkimo sutarties vykdymo sąlygos, įskaitant reikalavimus, kad tiekėjų grupė paskirtų bendrą atstovą arba vadovaujantį narį, nurodytų grupės sudėtį, skiriasi nuo atskiriems dalyviams keliamų reikalavimų ir sąlygų, šie reikalavimai ir sąlygos turi būti pagrįsti objektyviomis priežastimis ir proporcingi.**

VPĮ 18 straipsnyje[1] įtvirtintos taisyklės, susijusios su ūkio subjektų teisės suteikti paslaugas, tiekti prekes ar atlikti darbus įgyvendinimu, nepriklausomai nuo jų teisinio statuso. VPĮ 18 straipsnis turėtų būti sistemiškai aiškinamas su VPĮ 2 straipsnio 36 dalimi, kurioje apibrėžta tiekėjo sąvoka, nurodant, kad tai ūkio subjektas – fizinis asmuo, privatusis ar viešasis juridinis asmuo, kita organizacija ir jų padalinys arba tokių asmenų grupė, įskaitant laikinas ūkio subjektų asociacijas, kurie rinkoje siūlo atlikti darbus, tiekti prekes ar teikti paslaugas (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 36 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 18 straipsnyje įtvirtintos taisyklės tiesiogiai koreliuoja su pagrindinėmis ES laisvėmis ir teisėmis. Tiksliau tariant, šios nuostatos skirtos užtikrinti SESV nuostatų dėl įsisteigimo teisės, laisvo prekių ir paslaugų judėjimo (SESV 28, 49, 56 straipsniai) įgyvendinimą, taip skatinant tarptautinę prekybą bendrojoje rinkoje. Viešųjų pirkimų teisės paskirtį šiuo aspektu pažymi ir ESTT, kuris nurodė, kad ES viešųjų pirkimų teise siekiama įgyvendinti įsisteigimo laisvę ir laisvę teikti paslaugas bei plėtoti veiksmingą bendrijos masto konkurenciją skatinant, kad kuo daugiau valstybių narių rangovų pareikštų susidomėjimą[2]. Taigi, rinkos atvirumas viešuosiuose pirkimuose yra ES, kartu ir nacionalinės viešųjų pirkimų teisės, tikslas[3].

Komentuojamas straipsnis koreliuoja ne tik su ES viešųjų pirkimų teise, bet ir su PPO viešųjų pirkimų sutartimi, kuri yra privaloma valstybėms narėms ir pagal kurią perkančioji organizacija pirkimų metu turi taikyti vienodas sąlygas trečiųjų šalių, pasirašiusių atitinkamus tarptautinius susitarimus, ir valstybių narių tiekėjams, darbams, prekėms ir paslaugoms (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 4 dalies komentarą*).

1. VPĮ 18 straipsnio 1 dalyje yra nurodyta, kad tiekėjo pasiūlymas negali būti atmestas vien tik dėl Lietuvos Respublikos teisėje reikalaujamos teisinės formos neturėjimo. Ši nuostata iš esmės yra taikoma tada, kai egzistuoja užsienio elementas, t. y. kitos valstybės tiekėjas siekia dalyvauti Lietuvoje organizuojamame pirkime. Dėl to ji neaktuali grynai vidaus situacijoms, kai Lietuvoje įstiegtiems ūkio subjektams keliami reikalavimai, susiję su jų teisiniu statusu ar veikla.

Jei pagal Lietuvos Respublikos įstatymus reikalaujama, kad pirkimo sutartį vykdytų tik tiekėjai, kurie būtų tik fiziniai arba tik juridiniai asmenys, tai kitos valstybės narės fizinių ar juridinių asmenų pasiūlymai negalės būti atmesti remiantis, kad jie neturi atitinkamo teisinio statuso. Taigi, aptariama norma – iš esmės skirtingų valstybių narių teisinių reguliavimų galimų prieštaravimų suderinimo priemonė.

ESTT pažymėjo, kad EB teisei prieštarauja perkančiosios organizacijos reikalavimas užsienio tiekėjui pateikti įsisteigimo leidimą tos valstybės narės teritorijoje, kurioje skelbiamas pirkimas, nepaisant aplinkybės, kad savo kilmės šalyje jis įregistruotas teisėtai[4]. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija negali užsienio tiekėjui: (i) riboti dalyvavimą Lietuvoje vykdomuose viešuosiuose pirkimuose atitinkamos teisinės formos turėjimo aspektu; (ii) iš jo reikalauti įsisteigti Lietuvoje,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kai jis turi teisę vykdyti veiklą kitoje valstybės narėje, išskyrus išimtinius atvejus, jeigu tai suderinama su viešųjų pirkimų principais, pirmiausia – proporcingumo principu (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*).

Pavyzdys

LR statybos įstatymo 2 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta, kad ekspertizės rangovu Lietuvos Respublikoje įsteigtas ar užsienio valstybės juridinis asmuo, kita užsienio organizacija ar jų padalinys, turintys šio įstatymo nustatytą teisę atlikti statinio projekto ar statinio ekspertizę. Taigi, jeigu pagal kitos valstybės narės įstatymus ekspertizės rangovu leidžiama būti ir fiziniam asmeniui ir pasiūlymą pateiktų kitos valstybės narės fizinis asmuo, tai perkančioji organizacija negalėtų atmesti tokio tiekėjo pasiūlymo vien dėl to, kad LR įstatymuose nustatytas kitoks ekspertizės rangovo statusas. Darytina išvada, kad pirmiau nurodyta statybos norma yra ne teisės suteikiančioji, o aprašomoji norma.

VPĮ 18 straipsnio 1 dalyje taip pat nurodoma, kad perkančioji organizacija gali reikalauti pateikti informaciją apie atsakingų už sutarties vykdymą darbuotojų pavardes bei jų profesinę kvalifikaciją. Pažymėtina, kad tokios informacijos perkančioji organizacija gali reikalauti tik tais atvejais, kai tiekėjas yra juridinis asmuo. Tokios situacijos iš esmės gali susiklostyti tada, kai pasiūlymą pateikia užsienio juridinis asmuo, o Lietuvoje atitinkamą paslaugą teiktų fizinis asmuo. Informacijos gavimo iš tiekėjo teisė perkančiajai organizacijai įtvirtinta su tikslu, kad pastaroji galėtų įsitikinti tiekėjo patikimumu ir jo galimybe tinkamai bei visiškai įvykdyti viešojo pirkimo sutartį. Kitaip tariant, įstatymų leidėjas nustatė, kad, viena vertus, perkančioji organizacija negali reikalauti iš kitų valstybių narių tiekėjų konkrečios teisinės formos, tačiau, kita vertus, įtvirtina priemones įsitikinti tiekėjo patikimumu. Galimybė reikalauti VPĮ 18 straipsnio 1 dalyje nurodytos informacijos iš tiekėjo reiškia perkančiosios organizacijos teisę gauti tokią informaciją tiek apie įmonėje dirbančius darbuotojus, tiek apie fizinius asmenis, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi[5].

2. VPĮ 18 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta tiekėjų grupių, įskaitant ir laikinų tiekėjų grupių, teisė pateikti paraišką ar pasiūlymą viešajame pirkime, taip pat nurodyti reikalavimai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dėl tam tikros teisinės formos įgijimo, kurie būtini siekiant tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį.

Kiekviename viešajame pirkime turi būti siekiama sudaryti sąlygas tiekėjams savarankiškai pasirinkti ir nuspręsti, kokia teisine, ekonomine ar vadybos forma jie ketina dalyvauti konkrečiame pirkime. Dėl to tiekėjai pirkime gali dalyvauti savarankiškai arba pateikti pasiūlymą kaip tiekėjų grupė (*apie tiekėjų grupes detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 36 dalies komentarą*). Bendroji taisyklė dėl tiekėjų grupės dalyvavimo pirkimo procedūrose yra susijusi su tuo, kad perkančiosioms organizacijoms nesuteikta teisė riboti ūkio subjektų galimybės kooperuotis, siekiant laimėti viešojo pirkimo konkursą. Dėl to perkančiosioms organizacijoms draudžiama riboti tiek jungtinę veiklą, tiek subrangą[6], t. y. negalima riboti jungtinės veiklos ar subrangos nei apimties atžvilgiu, nei subjektų skaičiumi (pavyzdžiui, kiek daugiausia partnerių gali kartu pateikti pasiūlymą). Taigi, tiekėjų grupės, kaip tai apibrėžta VPĮ 2 straipsnio 36 dalyje, gali perkančiajai organizacijai pateikti pasiūlymą. Šiuo aspektu pažymėtina, kad tuo atveju, jei pasiūlymą pateikia tiekėjų grupė, tai perkančioji organizacija perkant darbus, paslaugas arba, kai reikia montuoti prekes, pirkimo dokumentuose gali reikalauti, kad esmines užduotis atliktų tiekėjų grupės dalyvis (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio 7 dalies komentarą*).

VPĮ 18 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad, viena vertus, perkančioji organizacija negali reikalauti, kad pasiūlymą pateiktų konkrečios teisinės formos tiekėjas, kita vertus, išimtinais atvejais, perkančiajai organizacijai priėmus sprendimą su tiekėjų grupe sudaryti pirkimo sutartį, gali reikalauti įgyti tam tikrą teisinę formą. Tačiau VPĮ 18 straipsnyje neapibrėžta, kokiais atvejais perkančioji organizacija gali nuspręsti dėl teisinės formos įgijimo, o tik nurodyta, kad galima tais atvejais, kai tai *būtina siekiant tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį*. Tai reiškia, kad šį sąlyga yra vertinamoji ir kiekvienu konkrečiu atveju turi būti įvertinamas atitinkamas poreikis.

Be to, VPĮ 18 straipsnyje nėra nurodyta, kokios teisinės formos įgijimo perkančioji organizacija galėtų reikalauti, tačiau iš įstatymo nuostatų, galima suprasti, kad gali būti įvairių teisinių formų[7]. Reikalavimas turėti specialią teisinę formą gali būti tada, kai, pavyzdžiui, keliamas bendrosios ir individualiosios atsakomybės reikalavimas, skyrus tokioms grupėms sutartį iš jų gali būti pareikalauta turėti specialią formą[8]. VPĮ 18 straipsnio 2 dalyje nurodytas reikalavimas dėl teisinės formos įgijimo iš esmės yra siejamas su tais atvejais, kai pirkimo dokumentuose keliamas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

reikalavimas, kad tiekėjas ir jo pasitelkiami subtiekėjai ar kiti tretieji asmenys sudarytų jungtinę veiklos sutartį tam, kad perkančiajai organizacijai atsakytų solidariai.

Svarbu ir tai, kad perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi iš karto išviešinti reikalavimą dėl tiekėjų grupės teisinės formos įgijimo. Kitaip tariant, perkančioji organizacija galėtų reikalauti, kad pirkimo laimėtojas, kuris pasiūlymą pateikė kaip tiekėjų grupė, įgytų tam tikrą teisinę formą tik tuo atveju, jei tai buvo nurodyta perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose.

3. VPĮ 18 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga pirkimo dokumentuose paaiškinti, kaip tiekėjų grupės turi atitikti tam tikrus keliamus reikalavimus.

VPĮ 18 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga nustatyti ūkio subjektų pajėgumo įrodinėjimo ir sumavimo taisykles, ši pareiga iš esmės reiškia tai, kad perkančioji organizacija privalo pirkimo dokumentuose nurodyti, kokius reikalavimus turi atitikti tiekėjų grupė bendrai bei kokius reikalavimus turi atitikti kiekvienas narys atskirai (VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 2 punktas). Dėl to ši VPĮ 18 straipsnio 3 dalis turi būti sistemiškai aiškinama su VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 2 punktu (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą*). Be to, papildomi reikalavimai, kurie taikomi subtiekėjams, yra nurodyti VPĮ 88 straipsnyje, o pasitelkiamų ūkio subjektų pajėgumais papildomi reikalavimai įtvirtinti VPĮ 49 straipsnyje. Perkančiosios organizacijos, įgyvendindamos VPĮ 18 straipsnio 3 dalies nuostatas dėl reikalavimų tiekėjų grupei nustatymo, turi laikytis proporcingumo ir kitų viešųjų pirkimų principų reikalavimų (VPĮ 17 straipsnio 1 dalis). Pavyzdžiui, LAT sprendė klausimą, kai jungtinės veiklos šalys sutartyje nesusitarė dėl atsakomybės perkančiosios organizacijos atžvilgiu ir pažymėjo, kad solidarioji jungtinės veiklos pagrindu veikiančių subjektų atsakomybė kreditoriaus atžvilgiu yra preziumuojama (CK 6.6 straipsnio 3 dalis), t. y. imperatyvi nuostata, o jungtinės veiklos sutartis, kurioje nenustatyta partnerių atsakomybė kreditorių atžvilgiu, vis tiek yra galiojanti[9].

Be to, perkančioji organizacija tiekėjų grupei (ir tais atvejais, kai pasiūlymą pateikia konsorciumas, ir kai tiekėjas remiasi kitų ūkio subjektų pajėgumais ar pasitelkia subrangovus) gali nustatyti reikalavimus, kurie skiriasi nuo atskiriems dalyviams keliamų reikalavimų ar sąlygų. Tačiau tokiu atveju minėti reikalavimai ir sąlygos turi būti pagrįsti objektyviomis priežastimis ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

būti proporcingi. Direktyvos 2014/24/ES preambulės 15-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad ekonominės veiklos vykdytojų grupėms skirtų sutarčių vykdymui gali tekti nustatyti tokias sąlygas, kokios atskiriems dalyviams nekeliamos, pavyzdžiui, apimti reikalavimą paskirti bendrą atstovą arba pagrindinį partnerį pirkimo procedūros tikslais, arba reikalavimą pateikti informaciją apie grupės sudėtį. Tokie reikalavimai tiekėjams dažniausiai nustatomi siekiant, kad bendradarbiavimas būtų lankstesnis ir, pavyzdžiui, perkančioji organizacija viešųjų pirkimų procedūrų metu dėl papildomos informacijos kreiptųsi tik į paskirtą atsakingą konsorciumo narį, o ne į kiekvieną atskirai.

[1] Komentuojamos VPĮ 18 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 19 straipsnio normas.

[2] ESTT 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas *Michaniki,* C-213/07.

[3]ARROWSMITH, Sue; KUNZLIK, Peter. Social and Environmental; MCCRUDDEN, Ch. Using public procurement to achieve social outcomes, (2004), National Resources Forum 28, p. 257–267; Soloveičikas, D. Viešųjų pirkimų principai: jų taikymas remiantis Europos Teisingumo Teismo ir Lietuvos teismų praktika. JUSTITIA 2008 m. Nr. 3.

[4] ESTT 1982 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *Transporoute prieš Ministère des travaux publics*, C-76/81.

[5] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, p. 338.

[6] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta,* C-298/15; LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2012; 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013.

[7] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

[8] Direktyvos 2014/24/ES 15-oji konstatuojamoji dalis.

[9] LAT 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

19 straipsnis. Viešojo pirkimo komisija, ekspertai, stebėtojai

1. **Perkančioji organizacija pirkimo (pirkimų) procedūroms atlikti privalo (mažos vertės pirkimų procedūroms, pagal preliminariąją sutartį atliekamoms atnaujinto dydžių varžymosi procedūroms, dinaminės pirkimo sistemos pagrindu atliekamo kiekvieno konkretaus pirkimo procedūroms – gali) sudaryti viešojo pirkimo komisiją (toliau – Komisija), nustatyti jai užduotis ir suteikti visus įgaliojimus toms užduotims atlikti. Jeigu perkančioji organizacija atlikti pirkimų procedūras įgalioja kitą perkančiąją organizaciją, šiuos veiksmus atlieka įgaliotoji organizacija. Komisija dirba pagal ją sudariusios perkančiosios organizacijos patvirtintą darbo reglamentą, yra jai atskaitinga ir vykdo tik rašytines jos užduotis ir įpareigojimus.**
2. **Komisija sudaroma ją sudarančios perkančiosios organizacijos vadovo įsakymu (potvarkiu) iš ne mažiau kaip 3 fizinių asmenų – Komisijos pirmininko ir bent 2 Komisijos narių (toliau kartu – Komisijos nariai, Komisijos nariai). Šie Komisijos nariai gali būti ir ne Komisiją sudarančios perkančiosios organizacijos darbuotojai. Komisiją sudaranti perkančioji organizacija turi teisę pasikviesti ekspertų – dalyko žinovų konsultuoti klausimu, kuriam reikia specialių žinių ar vertinimo.**
3. **Komisijos pirmininku skiriamas Komisiją sudariusios perkančiosios organizacijos vadovas arba jo įgaliotas šios perkančiosios organizacijos ar bendru pavaldumu susijusios kitos perkančiosios organizacijos darbuotojas. Skiriant Komisijos narius, turi būti atsižvelgiama į jų ekonomines, technines, teisines žinias ir šio įstatymo bei kitų pirkimus reglamentuojančių teisės aktų išmanymą. Komisijos nariais gali būti tik nepriekaištingos reputacijos asmenys. Komisijos posėdžiai ir priimami sprendimai yra teisėti, kai posėdyje dalyvauja daugiau kaip pusė visų Komisijos narių, o jeigu Komisija sudaryta iš 3 asmenų – kai posėdyje dalyvauja visi Komisijos nariai.**
4. **Komisiją sudariusi perkančioji organizacija gali kviesti Komisijos posėdžiuose stebėtojo teisėmis dalyvauti valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų atstovus, pateikusius atstovaujamo subjekto įgaliojimą (toliau – stebėtojai).**
5. **Komisija veikia nuo sprendimo ją sudaryti ir užduočių jai nustatymo iki sprendimo ją panaikinti priėmimo arba nuo ją sudariusios perkančiosios organizacijos rašytinių užduočių jai paskyrimo iki visų nustatytų užduočių įvykdymo arba sprendimo**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nutraukti pirkimo procedūras priėmimo. Komisija priima sprendimus posėdyje paprasta balsų dauguma atviru vardiniu balsavimu. Balsuoti galima tik už arba prieš siūlomą sprendimą. Jeigu balsai pasiskirsto po lygiai, lemia Komisijos pirmininko balsas. Komisijos sprendimai įforminami protokolu. Protokole nurodomi Komisijos sprendimo motyvai, pateikiami paaiškinimai, Komisijos narių atskirosios nuomonės. Protokolą pasirašo visi Komisijos posėdyje dalyvavę nariai.

6. **Komisijos posėdžiai gali vykti Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis.**

1. VPĮ 19 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos pirkimų procedūroms privalo sudaryti viešojo pirkimo komisiją. Įstatyme įtvirtintos išimtys, kuomet viešojo pirkimo komisijos galima nesudaryti, t. y. mažos vertės pirkimų procedūroms, atnaujinto tiekėjų varžymosi procedūroms pagal preliminariąją sutartį bei dinaminės pirkimo sistemos pagrindu atliekamoms procedūroms – šiais atvejais komisijos sudarymas yra perkančiosios organizacijos teisė, o ne pareiga. Komisija gali būti sudaroma tiek nuolatinės sudėties (nebent kiltų poreikis ją keisti) visiems perkančiosios organizacijos vykdomiems pirkimams, tiek kiekvienam pirkimui atskirai.

Jeigu pirkimo procedūras atlieka pati perkančioji organizacija – komisiją sudaro, nustato atitinkamas užduotis ir visus įgaliojimus suteikia pati perkančioji organizacija. Tuo tarpu, jeigu pirkimo procedūras pagal įgaliojimą atlieka kita perkančioji organizacija pagal VPĮ 83 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 83 straipsnio komentarą*), tuomet pirmiau nurodytus veiksmus atlieka būtent įgaliotoji (įgaliotinė) perkančioji organizacija. Atitinkamai ji yra ir atsakinga už šios komisijos veiklą, funkcijas ir tokios veiklos atitiktį VPĮ nustatytiems reikalavimams.

Komisija atlieka atitinkamos perkančiosios organizacijos nustatytas viešųjų pirkimų procedūrų vykdymo užduotis. VPĮ 19 straipsnio 1 dalyje taip pat nustatyta, kad komisija yra atskaitinga ją sudariusiai perkančiajai organizacijai, tačiau tai nereiškia, jog komisija yra varžoma perkančiosios organizacijos bei, vykdydama savo funkcijas, negali savarankiškai priimti sprendimų. Komisija yra nepriklausoma ir, vykdydama perkančiosios organizacijos paskirtas užduotis, visus sprendimus priima savarankiškai: pavyzdžiui, komisija vertina pasiūlymus ir sprendimą dėl pirkimo laimėtojo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

priima be papildomo perkančiosios organizacijos pritarimo, vadovaudamasi pirkimo sąlygomis ir VPJ reikalavimais.

VPJ 19 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad komisijos užduotys ir įpareigojimai, kurias jomis nustato perkančiosios organizacijos, turi būti tik rašytinės formos. Vis dėlto įstatyme daugiau nėra aiškių, privalomųjų įpareigojimų nustatymo formos reikalavimų. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos užduočių įforminimo ir komisijos supažindinimo su paskirtomis užduotimis nuostatas gali nustatyti vidaus tvarkos dokumentuose. Pavyzdžiui, komisijai skiriamos užduotys gali būti patvirtinamos perkančiosios organizacijos direktoriaus įsakymu, potvarkiu ir pan. ir įteikiamos komisijos nariams susipažinti pasirašytinai, arba užduotys gali būti pateikiamos elektroniniu laišku, išsiunčiant iš atsakingo asmens, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos direktoriaus elektroninio pašto, ar paskelbiamos perkančiosios organizacijos naudojamoje vidaus informacinėje sistemoje, kuria taip pat naudojasi ir komisijos nariai, ir pan.

Komisijos darbo tvarka (komisijos pareigas, teises, atsakomybes ir kt. sąlygas) reglamentuojama komisijos darbo reglamentu, kurį rengia ir tvirtina ją sudariusi perkančioji organizacija. Jeigu perkančioji organizacija yra sudariusi ne vieną komisiją, ji gali nustatyti vieną komisijos darbo reglamentą visoms komisijoms, arba, jeigu yra poreikis, atskirus darbo reglamentus prieš kiekvieną naujai sudaromą komisiją (t. y. kiekviena perkančiosios organizacijos sudaryta komisija gali turėti po atskirą darbo reglamentą, jeigu perkančioji organizacija mano, kad tai yra reikalinga). Atskirų komisijų sudarymo poreikis priklauso tiek nuo perkančiosios organizacijos dydžio bei jos vykdomų pirkimų apimties, tiek nuo vykdomų pirkimų pobūdžio. Atskira komisija konkrečiam pirkimui gali būti reikalinga tuomet, kai perkančioji organizacija vykdo nestandartinį, sudėtingą pirkimą, kuriam yra reikalingos specialios žinios (pavyzdžiui, perkančioji organizacija siekia įsigyti statinio atnaujinimo (modernizavimo) darbus ir šiuo atveju reikalingos tam tikros techninės statybų srities žinios, arba siekia įsigyti informacinės sistemos sukūrimo ir įdiegimo darbus ir yra reikalingos informacinių technologijų srities žinios). Tuo tarpu atskiros komisijos pirkimams pagal atitinkamus sektorius, o ne konkrečiam vienam pirkimui, gali būti reikalingos, kai perkančioji organizacija vykdo daug viešųjų pirkimų skirtingose srityse ir viena komisija tiesiog fiziškai nebūtų pajėgi įvykdyti visas jai skiriamas užduotis. Bet kokiu atveju komisijų sudėties ir jų sudarymo tikslingumas bei poreikis – atitinkamos perkančiosios organizacijos vidaus reikalas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Įstatyme nėra nustatytų reikalavimų, kaip turi būti sudaromas komisijos darbo reglamentas ir kas jame turi būti nustatyta. Perkančiosios organizacijos komisijos darbo reglamentą rengia pagal vidaus tvarką, nustatytą pirkimų organizavimą reglamentuojančiuose dokumentuose. Rekomenduotina komisijos darbo reglamente ne tik formaliai perrašyti imperatyviąsias VPĮ normas, bet aptarti situacijas, kurios, nors ir aiškiai nereglamentuojamos įstatymo, bet yra reikšmingos praktikai, su kuriomis dažniausiai susiduria perkančioji organizacija konkrečiai savo veikloje, vykdydama viešuosius pirkimus. Komisijos darbo reglamento nuostatose rekomenduotina aptarti šiuos aspektus:

(i) kokiais teisės aktais komisija turi vadovautis savo veikloje (pavyzdžiui, ES teisės aktais, LR Konstitucija, VPĮ, kitais viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktais, reglamentu, kitais perkančiosios organizacijos vidaus dokumentais (nurodant kokiais konkrečiai) ir pan.);

(ii) kas ir kaip sudaro komisiją, keičia jos sudėtį (pavyzdžiui, direktorius savo įsakymu, potvarkiu ar pan.);

(iii) kas komisijai teikia nurodymus ir, kam komisija yra atskaitinga (ar tik direktoriui, ar taip pat ir direktoriaus pavaduotojams ar kitiems asmenims);

(iv) kaip komisijai yra skiriamos užduotys (pavyzdžiui, tik raštu įteikiant pasirašytinai, ar elektroniniu paštu), kokiais atvejais komisija turi teisę atsisakyti vykdyti paskirtas užduotis (pavyzdžiui, kai užduotys prieštarauja VPĮ ir kitiems teisės aktams);

(v) kokios komisijos funkcijos (pavyzdžiui, rengti skelbimus, informacinius pranešimus, skelbti pirkimo dokumentus, teikti tiekėjams pirkimo dokumentų paaiškinimus bei patikslinimus, rengti susitikimus su tiekėjais, atlikti vokų su pasiūlymais atplėšimo procedūras, tikrinti kandidatų ir dalyvių kvalifikacijos reikalavimų atitikimą, jų atitiktį patvirtinančius dokumentus, nagrinėti, vertinti, palyginti pateiktus pasiūlymus, priimti sprendimus ir pranešti dalyviams apie laimėtojo nustatymą, išnagrinėti gautas pretenzijas ir paruošti atsakymus ir pan.);

(vi) kas yra atsakingas už konkrečių raštų ar dokumentų rengimą bei tvirtinimą (pavyzdžiui, ar ta pati komisija nagrinėja tiekėjų pretenzijas, ar yra skiriama atskira pretenzijų nagrinėjimo komisija, kas pasirašo parengtus atsakymus į pretenzijas ir pan.);

(vii) kokia yra komisijos narių, pirmininko bei kitų atsakingų perkančiosios organizacijos atstovų pavadavimo tvarka (pavyzdžiui, kas pasirašo komisijos rengiamus raštus, atsakymus į pretenzijas ir pan., kai to negali padaryti paskirtas atsakingas asmuo ir pan.);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(viii) kokios yra komisijos teisės (pavyzdžiui, gauti iš kitų perkančiosios organizacijos padalinių reikiamą informaciją apie reikalingų nupirkti prekių, paslaugų, darbų techninius, estetinius, funkcinius, kokybės reikalavimus, prekių kiekį, paslaugų ar darbų apimtis, terminus, eksploatavimo išlaidas ir kitus pirkimo objektui keliamus reikalavimus, gauti informaciją apie pirkimui skirtų lėšų sumą, kitą reikalingą informaciją; perkančiosios organizacijos sprendimu kviesti ekspertus (rekomenduotina nurodyti, kokia tvarka ekspertai yra paskiriami ir skiriami, koks asmuo (asmenys) turi teisę komisiją įpareigoti kviesti ekspertus ir pan.);

(ix) kokios yra komisijos pareigos (pavyzdžiui, prašyti kandidatų ar dalyvių patikslinti, papildyti arba paaiškinti pateiktus netikslius, neišsamius ar klaidingus dokumentus ar duomenis apie atitiktį pirkimo dokumentų reikalavimams; prašyti dalyvių ištaisyti pasiūlyme pastebėtas aritmetines klaidas, nekeičiant susipažinimo su pasiūlymais metu užfiksuotos kainos ar sąnaudų; pratęsti pasiūlymų pateikimo terminus, kad visi pirkime norintys dalyvauti tiekėjai turėtų galimybę susipažinti su visa pasiūlymui parengti reikalinga informacija; pareikalauti pakeisti pasitelktą ūkio subjektą, kurio pajėgumais ketina remtis tiekėjas, reikalavimus atitinkančiu ūkio subjektu ir pan.);

(x) kokia yra komisijos darbo organizavimo tvarka (iš kelių asmenų yra sudaroma komisija, kokie reikalavimai yra keliami komisijos nariams (išsilavinimo, patirties, specialių žinių ir pan.), su kokiais dokumentais komisijos nariai turi susipažinti ir (ar) pasirašyti, prieš pradedant komisijos darbą (pavyzdžiui, pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimus, nešališkumo deklaracijas, susipažinti su Etiško elgesio gairėmis[1], kitais perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų tvarką reglamentuojančiais vidiniais dokumentais ir pan.);

(xi) kokia yra komisijos posėdžių vykdymo tvarka (be privalomų reikalavimų, kurie nustatyti komentuojamame VPĮ 19 straipsnyje, rekomenduotina reglamente nustatyti, kas protokoluoja komisijos posėdžius, ar visi komisijos nariai (jeigu jų daugiau nei 3) privalo dalyvauti posėdžiuose (jeigu nedalyvauja, ar privalo apie nedalyvavimą iš anksto pranešti ir, kam turėtų pranešti), kas gali pavaduoti komisijos pirmininką, jam nedalyvaujant posėdyje, kokia yra pavadavimo tvarka ir pan.).

2. VPĮ 19 straipsnio 2 dalyje reglamentuojami reikalavimai komisijos sudėčiai. Komisijos sudėtį įsakymu arba potvarkiu tvirtina ją sudarančios perkančiosios organizacijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vadovas. Šiame įsakyme ar potvarkyje turėtų būti nurodyta, kokie asmenys yra skiriami komisijos nariais (nurodant jų vardus, pavardes, pareigas), kas iš jų yra skiriamas komisijos pirmininku, taip pat, ar yra sudaroma nuolatinės sudėties komisija visiems perkančiosios organizacijos vykdomiems pirkimams, ar komisija sudaroma konkrečiam pirkimui, ar konkrečios srities pirkimams. Įsakyme ar potvarkyje dėl komisijos skyrimo taip pat turėtų būti įtvirtinta šio dokumento įsigaliojimo data, paskelbimo tvarka bei už jo paskelbimą atsakingi asmenys (asmuo).

Įstatyme nėra nustatytų reikalavimų dėl komisijos narių keitimo. Jeigu perkančiajai organizacijai atsiranda poreikis pakeisti komisijos sudėtį (pavyzdžiui, vienam iš komisijos narių susirgus, išvykus į komandiruotę, išvykus atostogų, pakeitus darbovietę ar dėl kitų priežasčių), ji gali tai padaryti pagal komisijos darbo reglamentą ar kitus vidaus viešųjų pirkimų organizavimo tvarką reglamentuojančius dokumentus. Tokiu atveju, keičiant komisijos narių sudėtį, naują sudėtį reikia patvirtinti perkančiosios organizacijos vadovo potvarkiu ar įsakymu. Komisijos sudėtis gali būti keičiama bet kuriuo metu (net ir prasidėjus konkretaus viešojo pirkimo procedūroms). Atsižvelgiant į tai, keičiant komisijos sudėtį, pavyzdžiui, prasidėjus konkretaus pirkimo procedūroms, nauji komisijos nariai turėtų susipažinti su vykdomo pirkimo eiga, priimtais sprendimais ir pan. Be to, pakeitus komisijos sudėtį, negali būti keičiamas jau priimtų buvusios komisijos sudėties sprendimų galiojimas. Atitinkamai, naujos sudėties komisijai turėtų galioti apribojimas keisti savo priimtus sprendimus, išskyrus išimtines situacijas, pavyzdžiui, kai buvusios komisijos narių sprendimai buvo neteisėti. Vis dėlto bendra taisyklė, kad buvusios komisijos narių sprendimų revizavimas yra išimtinis[2].

VPĮ 19 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad komisiją turi sudaryti ne mažiau kaip trys fiziniai asmenys, iš kurių vienas skiriamas komisijos pirmininku. Įstatyme nėra nustatyto ribojimo dėl maksimalaus komisijos narių skaičiaus, taigi, perkančiosios organizacijos vidaus tvarkos taisyklėse pačios nustato maksimalų skiriamų komisijos narių skaičių. Jeigu perkančioji organizacija komisiją sudaro atskirai kiekvienam pirkimui, tokiu atveju kiekvienos komisijos narių skaičius gali skirtis, tačiau bet kuriuo atveju negali būti mažesnis nei trys. Nors įstatyme nustatytas įpareigojimas tik dėl minimalaus trijų komisijos narių skaičiaus, visais atvejais rekomenduotina, kad komisija būtų sudaryta iš didesnio skaičiaus asmenų, pavyzdžiui, ne mažiau kaip penkių asmenų. Tokia rekomendacija sietina su VPĮ 19 straipsnio 3 dalyje nustatytu komisijos kvorumu, t. y. tam, kad

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vienam ar keliems iš komisijos narių susirgus, išvykus ir pan., komisija vis tiek galėtų priimti sprendimus (komisijos kvorumui reikalingas bent pusės komisijos narių dalyvavimas, o, kai komisijos narių iš viso yra trys – visų narių dalyvavimas) (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Įstatyme nėra įtvirtinto įpareigojimo, kad komisijos nariais (išskyrus pirmininką) būtų skiriami tik ją sudariusios perkančiosios organizacijos darbuotojai. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos gali pasirinkti ir komisijos nariais skirti ne savo darbuotojus, tačiau trečiuosius asmenis, turinčius tam tikros srities žinių (pavyzdžiui, viešųjų pirkimų srities specialistus, arba konkrečios srities, susijusios su pirkimo objektu – statybų sektoriaus, informacinių technologijų, aplinkosaugos ar kitus specialistus). Tai aktualu ypač tais atvejais, kai komisija yra sudaroma ne viena visiems vykdomiems pirkimams, o konkrečiam pirkimui arba atitinkamo sektoriaus pirkimams. Perkančioji organizacija taip pat turi teisę, esant ekspertinių žinių poreikiui konkrečiu klausimu, pasitelkti ekspertus, kurie nebūtų skiriami komisijos nariais, tačiau vykdytų savo ekspertų pareigas – pavyzdžiui, teiktų konsultacijas, vertinant pasiūlymų techninę dalį ir pan. Rekomenduotina, kad konkrečių sričių specialistus perkančiosios organizacijos į viešojo pirkimo procedūras įtrauktų labiau kaip ekspertus, o ne komisijos narius.

Taigi, egzistuoja dvi situacijos: *pirma*, kai ekspertines žinias turintis asmuo paskiriamas į komisijos sudėtį; šiuo atveju ekspertas, kuris turi tam tikras specialias žinias, jas gali pritaikyti, tačiau būdamas komisijos nariu jis teikia ne formalizuotas ekspertines išvadas, o dalyvauja komisijos darbe lygiais pagrindais su kitais jos nariais, priimant komisijos sprendimus turi tiek pat teisių (įskaitant vieną balsą), kiek ir bet kuris kitas komisijos narys; *antra*, kai ekspertines žinias turintis asmuo nėra skiriamas būti komisijos nariu, tačiau yra paskiriamas konkrečiai užduočiai atlikti (pavyzdžiui, patikrinti ekonominio naudingumo kriterijų atitiktį (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*); tokiu atveju paskirtas ekspertas neturi sprendimo teisės, tačiau turi teisę teikti savo ekspertines išvadas jam nurodytais klausimais; taigi, tokiu atveju ekspertas priima savo sprendimą dėl ekspertinio vertinimo, tačiau galutinį žodį taria komisija, kurios eksperto pozicija nesaistė.

Kasacinio teismo dėl eksperto, kuris nėra komisijos narys, yra išaiškinta, kad tiekėjų teises gali pažeisti ne eksperto išvada, kaip tokia, o perkančiosios organizacijos sprendimas atmesti pasiūlymą. Ekspertas nėra viešojo pirkimo komisijos narys, nepriima galutinių sprendimų dėl

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tiekėjo pasiūlymo, o jo pasiūlymai, nuomonės, vertinimai, kad ir kokio turinio ar formuluočių bebūtų, neįpareigoja viešojo pirkimo komisijos priimti konkretaus sprendimo. Eksperto išvada – tai tik asmens, turinčio specialių žinių konkrečioje srityje, nuomonė ir tam tikros išvados, gautos susipažinus su konkurso dalyvio techniniu pasiūlymu bei jam pateikta pirkimų komisijos medžiaga. Šios išvados yra neįpareigojančios pirkimo komisijos priimti tam tikrus sprendimus, o yra jo atlikto tyrimo, pritaikius specialias žinias, rezultatas[3].

Tuo atveju, kai komisijos nariais ar ekspertais yra skiriami ne ją sudarančios perkančiosios organizacijos darbuotojai, bei, kai atitinkamas pareigas įvykdyti skiriami išoriniai komisijos nariai ar ekspertai jas vykdo atlygintinai – dėl tokių asmenų paskyrimo perkančioji organizacija turėtų atlikti atskirą viešojo pirkimo procedūrą ir su jais sudaryti viešojo pirkimo paslaugų teikimo sutartį.

3. VPĮ 19 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad komisijos pirmininku gali būti skiriamas tik (i) komisiją sudariusios perkančiosios organizacijos vadovas arba jo įgaliotas darbuotojas, arba (ii) komisiją sudariusios perkančiosios organizacijos vadovo įgaliotas bendru pavaldumu susijusios[4] perkančiosios organizacijos darbuotojas.

Įstatyme nėra įtvirtintų aiškių skiriamų komisijos narių ir komisijos pirmininko išsilavinimo ar patirties reikalavimų. Vis dėlto VPĮ 19 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad bet kuriuo atveju turi būti atsižvelgiama į skiriamų komisijos narių, įskaitant komisijos pirmininką, žinias bei kompetencijas, t. y. komisijos nariai turi turėti reikiamų ekonominių, techninių, teisinių žinių, turi išmanyti VPĮ ir kitų viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus. Perkančiosios organizacijos savo vidaus viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarką reglamentuojančiuose dokumentuose arba komisijos darbo reglamente gali nustatyti aiškesnius ir konkretesnius reikalavimus, kuriuos turi atitikti skiriami komisijos nariai bei komisijos pirmininkas, atsižvelgiant į minėtas VPĮ 19 straipsnio 3 dalyje nustatytas sritis (pavyzdžiui, reikalavimus turėti teisinį, ekonominį ar kt. srities išsilavinimą, ne mažiau kaip dvejų metų darbo patirtį atitinkamoje srityje ir pan.).

Visais atvejais rekomenduotina, kad komisijos nariai būtų skirtingų sričių atstovai, kurių kiekvienas turėtų specialių žinių, skirtingos patirties savo profesinėje veikloje. Pavyzdžiui, kad bent vienas komisijos narys (dar geriau – bent keli) turėtų geras teisės žinias, taip pat gerai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

išmanytų viešųjų pirkimų reguliavimą bei praktiką; bent vienas komisijos narys gerai išmanytų finansų sritį ir pardavimus, kiti komisijos nariai galėtų turėti specialių konkrečios srities žinių (pavyzdžiui, projektų valdymo, teritorijų planavimo ir kt.); jeigu komisija yra sudaroma konkrečiam pirkimui, bent vienas ar keli komisijos nariai turėtų būti konkrečios su pirkimo objektu susijusios srities atstovai (medicinos pramonės, statybų sektoriaus, kultūros sektoriaus ir pan.). Perkančiosios organizacijos vidaus viešųjų pirkimų vykdymo tvarką reglamentuojančiuose dokumentuose taip pat gali nustatyti reikalavimus, kad kiekvienas komisijos narys, prieš pradėdamas darbą komisijoje, susipažintų su viešųjų pirkimų reguliavimo specifika, viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktais, pavyzdžiui, sudalyvaujant vidaus ar išorės viešųjų pirkimų mokymuose, ar papildomai išlaikant perkančiosios organizacijos parengtą testą. Manytina, kad tokia tvarka galėtų padėti užtikrinti efektyvų bei sklandų komisijos darbą, sumažintų klaidų riziką vykdant viešuosius pirkimus, atitinkamai – galimai sumažintų kylančių ginčų tarp tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų skaičių.

VPĮ 19 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad visi komisijos nariai turi būti nepriekaištingos reputacijos, tačiau ši norma nėra papildomai detalizuota. VPĮ 19 straipsnio 3 dalyje nėra įtvirtintos nepriekaištingos reputacijos sąvokos, taip pat neįtvirtinti reikalavimai, kaip komisijos nariai turėtų pagrįsti savo nepriekaištingą reputaciją. Dėl to šiuo atveju reikėtų vadovautis VPĮ 2 straipsnio 17 dalies norma, kurioje apibrėžta nepriekaištingos reputacijos asmens sąvoka. VPĮ 2 straipsnio 17 dalyje nustatyta, kad nepriekaištingos reputacijos asmuo: (i) kuris atitinka VTĮ nustatytus nepriekaištingos reputacijos kriterijus, keliamus asmeniui, einančiam valstybės tarnautojo pareigas; (ii) kuriam nėra paskirta administracinė nuobauda (išskyrus įspėjimą) už VPĮ, PĮ, SPĮ, taip pat šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimą arba sprendimas dėl tokios administracinės nuobaudos paskyrimo įsiteisėjo ar asmuo įvykdė administracinį nurodymą anksčiau kaip prieš vienus metus; (iii) kuris nėra pripažintas pažeidęs VDI arba dėl kurio sprendimas pripažinti pažeidusiu šį įstatymą priimtas anksčiau kaip prieš vienus metus (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 17 dalies komentarą*).

Nors VPĮ 19 straipsnio 3 dalyje neįtvirtinta, tačiau, atsižvelgiant į VPĮ 21 straipsnio 2 dalies reikalavimus, komisijos kviestiniai nariai ir ekspertai, jeigu perkančiosios organizacijos konkrečiu atveju tokius pasitelkia, prieš pradėdami darbą privalo būti pasirašę konfidencialumo pasižadėjimus, kurie apibrėžti VPĮ 2 straipsnio 15 dalyje, bei nešališkumo deklaracijas, kurios

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

apibrėžtos VPĮ 2 straipsnio 19 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 15 ir 19 dalies bei 21 straipsnio 2 dalies komentarus*). Nurodytos pareigos sietinos su tiekėjų konfidencialios informacijos užtikrinimu (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*) bei su vienodo požiūrio į pirkimo dalyvius principu, kurio tikslas skatinti sveiką ir veiksmingą konkurenciją tarp tiekėjų (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Visi tiekėjai turi turėti vienodas galimybes suformuluoti savo pasiūlymus, o tai reiškia, kad visų tiekėjų pasiūlymams turi būti taikomos vienodos sąlygos. Iš to kylančia skaidrumo pareiga iš esmės siekiama užtikrinti perkančiosios organizacijos, įskaitant ir jos pakviestus kviestinius narius ar ekspertus, savivalės tam tikrų konkurso dalyvių arba tam tikrų pasiūlymų atžvilgiu nebuvimą. Tuo atveju, kai perkančioji organizacija konkrečiame pirkime į pagalbą kviečiasi, pavyzdžiui, ekspertus, ji turi užtikrinti ir šių ekspertų nešališkumą. ESTT šiuo aspektu yra pasisakęs, kad nedraudžiama konstatuoti, jog konkurso dalyvių pasiūlymai įvertinti neteisėtai, remiantis vien tuo, kad tarp konkurso laimėtojo ir pasiūlymus vertinusių perkančiosios organizacijos paskirtų ekspertų buvo reikšmingų sąsajų. Perkančioji organizacija bet kuriuo atveju privalo patikrinti, ar egzistuoja interesų konfliktai, ir imtis tinkamų priemonių, skirtų jiems išvengti, nustatyti ir pašalinti[5].

Įstatyme taip pat nėra nustatytos pareigos perkančiosioms organizacijoms viešai skelbti komisijos sudėtį. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad komisijos narių privačių interesų deklaracijos ir jų duomenys turi būti viešai matomi (komisijos narių privačių interesų deklaracijos yra skelbiamos viešai ir jas galima rasti Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos interneto puslapyje[6], nėra priežasčių, dėl ko komisijos narių sudėtis turėtų būti slepiama.

VPĮ 19 straipsnio 3 dalyje yra apibrėžtas komisijos narių kvorumas, t. y. komisijos posėdžiuose dalyvaujančių komisijos narių minimalus skaičius, kuris laikomas būtina sąlyga, kad posėdžiai ir juose priimti sprendimai būtų pripažinti galiojančiais. VPĮ 19 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad komisijos kvorumą sudaro ne mažiau kaip pusė visų komisijos narių, o jeigu komisija sudaryta iš trijų asmenų, tokiu atveju kvorumą sudaro visi komisijos nariai. Perkančiosios organizacijos vadovas turi užtikrinti, kad dėl nepakankamo komisijos kvorumo nebūtų sutrikdyta jos veikla ir nesustotų viešojo pirkimo procedūros.

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Jeigu perkančioji organizacija, vykdydama viešąjį pirkimą, gavo tiekėjo pretenziją, tačiau pirkimo procedūrų stabdymui bei pretenzijos nagrinėjimui pagal VPĮ 103 straipsnio 2 dalies nuostatas dėl tam tikrų priežasčių nėra Komisijos kvorumo (pavyzdžiui, dalis Komisijos narių atostogauja ar pan.), Komisija negali šių procedūrų atlikti. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi imtis veiksmų, kad būtų Komisijos kvorumas, pavyzdžiui, vadovo įsakymu paskirti pavaduojančius darbuotojus, pakeisti Komisijos sudėtį ar pan.

4. VPĮ 19 straipsnio 4 dalyje nustatyta perkančiosios organizacijos teisė į jos sudarytos komisijos posėdžius kviesti dalyvauti valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų ir visuomenės atstovus (stebėtojus). Minėtų institucijų ir įstaigų atstovai komisijos posėdžiuose turi teisę dalyvauti tik stebėtojų teisėmis. Tai reiškia, kad jie neturi nei balso teisės, nei jokių kitokių įgaliojimų priimti atitinkamus sprendimus, susijusius su komisijos darbu.

Stebėtojai gali būti parenkami, atsižvelgiant į konkretų pirkimą, t. y. pirkimo objektą, jo strateginę svarbą – ar pirkimas vietinės reikšmės (pavyzdžiui, rajono savivaldybės vykdomas darželio–lopšelio, kultūros namų ar pan. objekto atnaujinimo (modernizavimo) darbų pirkimas), ar reikšmingas valstybės mastu (pavyzdžiui, LR krašto apsaugos ministerijos vykdomas karinių dalinių vystymo pirkimas) ir pan. Atitinkamai, jei vykdomas pirkimas yra vietinės reikšmės, į komisijos posėdį stebėtojo teisėmis galėtų būti kviečiami vietos institucijų atstovai, pavyzdžiui, seniūnijų atstovai. Tuo tarpu strateginės reikšmės pirkimus gali būti kviečiami stebėti valstybės institucijų atstovai, pavyzdžiui, LR Specialiųjų tyrimų tarnybos, LR Valstybės saugumo departamento, įvairių ministerijų atstovai ir pan. Ši norma buvo įtvirtinta ne tik siekiant sudaryti galimybes perkančiajai organizacijai skaidriai atlikti pirkimus, bet ir tai parodyti visuomenei ar kitoms institucijoms.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo nacionalinio stadiono statybos darbų pirkimą. Siekiant užtikrinti vykdomo pirkimo skaidrumą, visuomenės bei institucijų, kurių veikla glaudžiai susijusi su pirkimo objektu, pasitikėjimą, į komisijos posėdžius pirkime stebėtojo teisėmis galėtų būti pakviestas LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos atstovas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kai perkančioji organizacija priima sprendimą į jos sudarytos komisijos posėdžius kviesti dalyvauti stebėtojus, tokiu atveju pirkimo dokumentuose taip pat turi būti nurodyta, kad į viešojo pirkimo komisijos posėdžius bus kviečiami dalyvauti stebėtojai bei aptartos jų dalyvavimo sąlygos. Stebėtojai, atvykdami į komisijos posėdį, privalo turėti jų atstovaujamos institucijos ar įstaigos išduotą įgaliojimą. Be to, stebėtojai, kaip ir komisijos nariai bei ekspertai, taip pat turi būti pasirašę konfidencialumo pasižadėjimus ir nešališkumo deklaracijas pagal VPĮ 21 straipsnio 2 dalį.

5. VPĮ 19 straipsnio 5 dalyje nustatyta komisijos veiklos pradžia ir pabaiga. Komisija pradeda veikti nuo sprendimo ją sudaryti ir užduočių jai nustatymo iki (i) sprendimo ją panaikinti priėmimo, (ii) visiško užduočių įvykdymo, arba (iii) pirkimo procedūrų nutraukimo.

VPĮ 19 straipsnio 5 dalyje taip pat nustatyta komisijos posėdžių vykdymo ir sprendimų juose priėmimo tvarka. Komisija visus sprendimus priima posėdžiuose, kurie turi būti protokoluojami. Balsavimai komisijos posėdžiuose vykdomi atviru vardiniu balsavimu, nurodant, *už* arba *prieš* atitinkamą sprendimą, t. y. kiekvieno komisijos nario balsas (*už* arba *prieš* konkrečiu klausimu) yra užfiksuojamas protokole, nurodant balsavusio komisijos nario vardą ir pavardę.

Sprendimai komisijos posėdžiuose yra priimami paprasta balsų dauguma ir yra teisėti, jeigu susidarė posėdyje dalyvaujančių komisijos narių kvorumas, nustatytas VPĮ 19 straipsnio 3 dalyje (pavyzdžiui, jeigu komisiją sudaro trys komisijos nariai, kurie visi dalyvavo komisijos posėdyje, tuomet sprendimas yra priimamas, kai už jį balsuoja bent du komisijos nariai (t. y. penkiasdešimt procentų plius vienas balsas). Tuo atveju, jeigu visų komisijos posėdyje dalyvavusių narių balsai pasiskirstė po lygiai, lemiamą reikšmę turi komisijos pirmininko balsas (pavyzdžiui, jeigu iš keturių komisijos narių du balsavo *už* ir du *prieš*, tokiu atveju bus priimtas tas sprendimas, už kurį balsavo komisijos pirmininkas).

VPĮ 19 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta, kad komisijos nariai turi teisę balsuoti tik *už* arba *prieš*, tai reiškia, kad balsavimo metu komisijos nariai negali susilaikyti nuo sprendimo priėmimo, o turi aiškiai išreikšti savo poziciją svarstomu klausimu, taip pat pateikti savo sprendimo motyvus. Nors įstatyme aiškiai neįtvirtinta, tačiau perkančiosios organizacijos komisijos darbo reglamente gali

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nustatyti, kad tuo atveju, kai komisijos narys negali priimti atitinkamo sprendimo, nes, pavyzdžiui, jam nepakako laiko išanalizuoti konkretų klausimą, trūksta tam tikros informacijos ar pan., tuomet komisijos narys galėtų motyvuotai prašyti nukelti komisijos balsavimo datą ir kreiptis dėl papildomos informacijos, paaiškinimų į kitus komisijos narius, ekspertus ir pan. Komisijos posėdžio protokole yra nurodomi ne tik komisijos narių balsai ir rezultatai, bet taip pat ir komisijos narių pasisakymai, atskirosios nuomonės (kai jos pareiškiamos), paaiškinimai, komisijos sprendimų motyvai (pagrindai ir argumentai). Atsižvelgiant į įtvirtintą pareigą motyvuoti komisijos sprendimus, komisijos nariai, kurie balsuoja prieš sprendimą nei dauguma, turėtų visuomet išreikšti savo atskirąją nuomonę.

Viešojo pirkimo komisijos sprendimų motyvai ir pagrindai reikšmingi tiekėjams, nes šie jiems leidžia suprasti perkančiosios organizacijos veiksmų galimą (ne)teisėtumo bei jų interesų užtikrinimo ar pažeidimo pobūdį ir apimtį, todėl suponuoja tiekėjų galimybę tinkamai ir veiksmingai ginti savo pažeistas teises. Šiuo aspektu kasacinis teismas yra išaiškinęs[7], kad perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumas ir jų atitiktis reikalavimui motyvuoti komisijos sprendimus turi būti vertinami atsižvelgiant į tai, kokių padaryta pažeidimų – ar dėl sprendimų motyvų nebuvimo iš viso, ar dėl jų glaustumo, neinformatyvumo, abstraktumo, pavėluoto jų išsamaus pateikimo arba kitokių jų trūkumų, taip pat, ar šie trūkumai buvo esminiai, ar jie buvo ištaisyti. Šios aplinkybės nustatomos įvertinant komisijos protokolo turinį ir kitus pirkimo procedūrų dokumentus (pretenzijas, atsakymus į pretenzijas, kitą susirašinėjimo medžiagą). Pagal šiuos duomenis turi būti įvertinama, ar nukrypimas nuo reikalavimo motyvuoti komisijos sprendimą yra esminis, t. y. pažeidžiantis viešųjų pirkimų pamatines nuostatas dėl pirkimo procedūrų skaidrumo, viešojo pirkimo dalyvių lygiateisiškumo ir kt. (VPĮ 17 straipsnis). Vertinant tiekėjų informatyvumo pakankamumą, atsižvelgtina į tai, ar atskiri dokumentai, kuriuose įtvirtinti perkančiosios organizacijos sprendimai (protokolai, pranešimas apie rezultatus), nors ir būdami lakoniški, glausti ir stokojantys išsamumo, užtikrina minimalios informacijos tiekėjui, reikalingos ginant savo galbūt pažeistas teises, pateikimą ar ne. Jeigu pirminiai dokumentai ne visiškai atitiko reikalavimus motyvuoti sprendimus, tačiau perkančioji organizacija visos procedūros metu teikė informaciją ir tai tiekėjams leido suprasti perkančiosios organizacijos veiksmų galimo neteisėtumo bei tiekėjų interesų pažeidimo apimtį ir taip buvo užtikrinta jų galimybė tinkamai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ginti savo pažeistas teises, tai teismas gali daryti išvadą, kad pažeidimai dėl informacijos trūkumo ir motyvavimo nėra esminiai.

Pavyzdys

Komisija atmetė tiekėjo pasiūlymą. Komisija protokole nurodė, kad tiekėjo pasiūlymas neatitinka pirkimo sąlygų reikalavimų, tačiau kokių – nedetalizavo. Tiekėjas, susipažinęs su komisijos pranešimu dėl pasiūlymo atmetimo, pateikė pretenziją perkančiajai organizacijai, po to ieškinį teismui. Komisija tik atsiliepime į ieškinį nurodė pasiūlymo atmetimo motyvus. Toks komisijos pranešimo apie pasiūlymo neatitiktis turinio trūkumas nebūtų laikytinas vien tik formaliu priimamų sprendimų įtvirtinimo trūkumu (kadangi taip neabejotinai buvo suvaržytos tiekėjo galimybės dėl veiksmingos pažeistų teisių gynybos). Atitinkamai, tai sudarytų pagrindą perkančiosios organizacijos veiksmus peržiūros procedūroje pripažinti nenuosekliais, dviprasmiškais ir pažeidžiančiais veiksmingos gynybos principą.

Komisijos posėdžio protokolą privalo pasirašyti visi posėdyje dalyvavę nariai. Jeigu komisijos posėdyje dalyvavęs komisijos narys protokole nepasirašo, turėtų būti laikoma, kad šis komisijos narys posėdyje nedalyvavo, o jo balsas negalėtų būti įskaitomas. Atitinkamai tokiu atveju turėtų būti patikrinama, ar komisijos narių balsai sudarė kvorumą, nustatytą VPĮ 19 straipsnio 3 dalyje. Jeigu komisijos posėdyje dalyvauja ne visi komisijos nariai, posėdžio protokole turėtų būti nurodomi visi komisijos nariai, įvardijant, kas komisijos posėdyje dalyvavo ir kaip balsavo, bei kas komisijos posėdyje nedalyvavo.

VPT taip pat yra parengusi komisijos posėdžių protokolų pavyzdines formas, kurios yra skirtos komisijos susipažinimo su pasiūlymais bei paraiškomis procedūroms fiksuoti. Šios protokolų formos yra paskelbtos VPT interneto puslapyje[8] ir yra privalomos (*detaliau žiūrėti VPĮ 44 straipsnio 9 dalies komentarą*).

6. VPĮ 19 straipsnio 6 dalyje[9] nustatyta teisė komisijos posėdžius vykdyti CVP IS priemonėmis. Tai reiškia, kad komisijos posėdžiai gali būti organizuojami arba tiesiogiai posėdžių dalyvių susitikimų metu arba nuotoliniu būdu CVP IS. Nesvarbu, kokiu būdu

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vykdomi komisijos posėdžiai, jiems taikomi tie patys reikalavimai, nustatyti VPĮ 19 straipsnio 1-5 dalyse.

[1] Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose ir pirkimuose gairės ir Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose atmintinė, kuri skelbiama VPT interneto svetainėje, adresu www.vpt.lt, skiltyje Metodinė pagalba / Gairės ir rekomendacijos.

[2] LAT 2011 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-407/2011.

[3] LAT 2011 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-407/2011.

[4] Bendro pavaldumo įmonė – viena iš dviejų ar daugiau įmonių, kurioms lemiamą poveikį daro tie patys juridiniai ar fiziniai asmenys (14-ojo Verslo apskaitos standarto „Verslo jungimai“, patvirtinto Audito ir apskaitos tarnybos direktoriaus 2013 m. kovo 8 d. įsakymu Nr. VAS-3, 5.1 punktas).

[5] ESTT 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, C-538/13.

[6] Vieša nešališkumo deklaracijų paieška: https://www.vtek.lt/deklaraciju-paieska.

[7] LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011.

[8] VPT parengtos pavyzdinės Komisijos posėdžių protokolų formos: http://vpt.lrv.lt/lt/teisine-informacija/viesieji-pirkimai-1/komisijos-susipazinimo-su-paraiskomis-ar-pasiulymais-proceduros-protokolo-formos.

[9] 2017 m. gegužės 2 d. VPĮ Nr. XIII-327, kuris įsigaliojo 2017 m. liepos 1 d., nustatyta, kad VPĮ 19 straipsnio 6 dalis įsigalioja 2023 m. sausio 1 d.

20 straipsnis. Konfidencialumas

1. **Perkančioji organizacija, Komisija, jos nariai ar ekspertai ir kiti asmenys negali tretiesiems asmenims atskleisti iš tiekėjų gautos informacijos, kurią jie nurodė kaip konfidencialią.**
2. **Visas tiekėjo pasiūlymas ir paraiška negali būti laikomi konfidencialia informacija, tačiau tiekėjas gali nurodyti, kad tam tikra jo pasiūlyme pateikta informacija yra**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

konfidenciali. Konfidencialia informacija gali būti, pavyzdžiui, komercinė (gamybinė) paslaptis ir konfidencialieji pasiūlymų aspektai. Konfidencialia negalima laikyti informacijos:

1) jeigu tai pažeistų įstatymus, nustatančius informacijos atskleidimo ar teisės gauti informaciją reikalavimus, ir šių įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus;

2) jeigu tai pažeistų šio įstatymo 33, 58 straipsniuose ir 86 straipsnio 9 dalyje nustatytus reikalavimus dėl paskelbimo apie sudarytą pirkimo sutartį, kandidatų ir dalyvių informavimo, laimėjusio dalyvio pasiūlymo, sudarytos pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties ir šių sutarčių pakeitimų paskelbimo, įskaitant informaciją apie pasiūlyme nurodytą prekių, paslaugų ar darbų kainą, išskyrus jos sudedamąsias dalis;

3) pateiktos tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitikti kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančiuose dokumentuose, išskyrus informaciją, kurią atskleidus būtų pažeisti tiekėjo įsipareigojimai pagal su trečiaisiais asmenimis sudarytas sutartis, – tuo atveju, kai ši informacija reikalinga tiekėjui jo teisėtiems interesams ginti;

4) informacija apie pasitelktus ūkio subjektus, kurių pajėgumais remiasi tiekėjas, ir subtiekėjus – tuo atveju, kai ši informacija reikalinga tiekėjui jo teisėtiems interesams ginti.

3. **Jeigu perkančiajai organizacijai kyla abejonių dėl tiekėjo pasiūlyme nurodytos informacijos konfidencialumo, ji privalo prašyti tiekėjo įrodyti, kodėl nurodyta informacija yra konfidenciali. Jeigu tiekėjas per perkančiosios organizacijos nurodytą terminą, kuris negali būti trumpesnis kaip 5 darbo dienos, nepateikia tokių įrodymų arba pateikia netinkamus įrodymus, laikoma, kad tokia informacija yra nekonfidenciali.**
4. **Ne vėliau kaip praėjus 6 mėnesiams nuo pirkimo sutarties sudarymo suinteresuoti dalyviai gali prašyti perkančiosios organizacijos supažindinti juos su laimėjusio tiekėjo pasiūlymu ar paraiška (kandidatai – su kitų tiekėjų, kurie buvo pakviesti pateikti pasiūlymų ar dalyvauti dialoge, paraiškomis), tačiau negali būti atskleidžiama informacija, kurią kandidatai ar dalyviai nurodė kaip konfidencialią nepažeisdami šio straipsnio 2 dalies nuostatų.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

5. **Perkančioji organizacija gali nustatyti reikalavimus tiekėjams, siekdama apsaugoti informacijos, kurią perkančiosios organizacijos teikia vykdydamos pirkimo procesą, konfidencialų pobūdį.**

VPĮ 20 straipsnis nacionaliniu lygmeniu įgyvendina Direktyvos 2014/24/ES 21 straipsnio nuostatas. Tačiau nacionalinis įstatymų leidėjas VPĮ 20 straipsnyje įtvirtino griežtesnį informacijos viešuosiuose pirkimuose pripažinimo konfidencialia ir jos apsaugos teisinį reguliavimą, lyginant su tuo, kuris įtvirtintas ES lygmeniu. Tokia valstybių narių teisė tiesiogiai įtvirtinta Direktyvos 2014/24/ES 21 straipsnyje, kuriame nustatyta jų diskrecija papildomai sureguliuoti konfidencialios informacijos apsaugą viešuosiuose pirkimuose. Dėl to konfidencialumo užtikrinimui viešuosiuose pirkimuose esminę reikšmę pirmiausia turi būtent nacionalinis teisinis reglamentavimas, juolab kad ES reguliavimas šioje srityje ligi šiol iš esmės yra neišplėtotas[1]. Atsižvelgiant į tai, konfidencialios informacijos apsaugos samprata ir praktika įvairiose valstybėse objektyviai skiriasi[2].

Be to, pažymėtina, kad komentuojamas straipsnis yra viena tų VPĮ nuostatų, kurios tinkamai gali būti suprastos ir pritaikytos tik išsamiai susipažinus su nacionaline teismų praktika šioje srityje, nes būtent joje atskleistas atitinkamų savokų turinys, nurodytos konkrečios perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų teisės bei pareigos. Komentuojamas VPĮ straipsnis – iš esmės senąjį lakoniškesnį reguliavimą aiškinančios teismų praktikos perkėlimas į teisės normas, todėl naujojo reguliavimo kokybinė reikšmė pasireiškia lengvesnėmis jo taikymo galimybėmis, bet ne turinio naujumu[3].

1. Komentuojamo VPĮ 20 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta bendroji perkančiosios organizacijos, viešojo pirkimo komisijos, jos narių, ekspertų ir kitų asmenų, dalyvaujančių viešojo pirkimo procedūroje, pareiga užtikrinti iš tiekėjų gautos informacijos, kurią tiekėjai nurodė kaip konfidencialią, apsaugą. Ši bendroji pirkėjų ir jų atstovų pareiga kyla iš bendrojo komercinių ir pramoninių paslapčių apsaugos teisės principo[4] bei yra detalizuojama kitose VPĮ 20 straipsnio nuostatose.

VPĮ 20 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos pareigos vykdymas pirmiausia priklauso nuo tiekėjų pasiūlyme taip pažymėtų duomenų nurodymo[5]. Nors teismų praktikoje nenurodoma imperatyvi

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiųjų organizacijų pareiga užtikrinti informacijos, kurios slaptumo poreikio nenurodė pats tiekėjas (informacijos savininkas), apsaugą, vis dėlto tuo atveju, jei tiekėjo pasiūlyme neįvardyta, kad yra teikiama konfidenciali informacija, perkančioji organizacija gali suabejoti, ar, įvykdžiusi kito tiekėjo prašymą susipažinti su pasiūlymu, nepažeis konfidencialios informacijos apsaugos, todėl gali kreiptis į tiekėją jo klausdama, ar iš tiesų visa pasiūlymo informacija yra viešа[6].

Nors komentuojamo VPĮ 20 straipsnio 3 dalyje aprašyta situacija dėl perkančiosios organizacijos kaip konfidencialios nurodytos informacijos turinio (statuso) kvestionavimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio 3 dalies komentarą*), manytina, kad panašus pobūdžio pareigos perkančiosioms organizacijoms kiltų, kai objektyviai, vidutiniam atitinkamos informacijos vertintojui būtų akivaizdu, jog jam patikėta informacija galimai yra komerciškai jautri, nors taip pasiūlyme ir neįvardyta. Bet kokiu atveju, siekiant išvengti galimų informacijos teikėjo pretenzijų perkančiajai organizacijai, siūlytina visuomet kreiptis į patikėtos informacijos šaltinį, jo prašant paaiškinti, ar ir kiek jo pasiūlyme nurodytai informacijai taikytina įstatyme įtvirtinta apsauga.

Taigi, pirmiausia tiekėjas, siekiantis, kad būtų tinkamai užtikrinta jo teisė į informacijos apsaugą, turi tinkamai įgyvendinti teisę į šios informacijos konfidencialumą. Pabrėžtina, kad VPĮ 20 straipsnio 1 dalį sistemiškai aiškinant ir taikant su VPĮ 20 straipsnio 3 dalimi, tiekėjo teisės į konfidencialios informacijos apsaugą įgyvendinimas nėra išimtinai diskrecinis, neapsiriboja vien tik formaliu informacijos konfidencialumo nurodymu – tiekėjas turi pagrįsti (įrodyti) atitinkamos informacijos apsaugos poreikį (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio 3 dalies komentarą*). Remiantis tuo, perkančiosios organizacijos jau pačiose pirkimo sąlygose neretai nurodo, kad tiekėjai pasiūlyme turi ne tik pažymėti, kuri su pasiūlymu teikiama informacija laikytina konfidencialia, bet taip pat pateikti ir informacijos konfidencialumą pagrindžiančius įrodymus.

ESTT formuojamoje praktikoje yra išaiškinta, jog tiekėjų pasiūlymų konfidenciali informacija neteikiama tretiesiems asmenims, nes viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūros grindžiamos pasitikėjimo tarp perkančiųjų organizacijų ir joje dalyvaujančių ūkio subjektų santykiais. Pastarieji privalo turėti galimybę perkančiosioms organizacijoms pateikti bet kokią sutarčiai sudaryti naudingą informaciją, nebijodami, kad šios organizacijos ją pateiks tretiesiems asmenims, nes tokios informacijos atskleidimas gali būti žalingas šiems ūkio subjektams[7].

Dėl to konfidencialios informacijos apsaugos viešuosiuose pirkimuose užtikrinimas yra viena iš pagrindinių perkančiųjų organizacijų pareigų. Tiekėjui pasiūlyme nurodžius, kad kartu su

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiūlymu teikiama informacija yra konfidenciali ir perkančiajai organizacijai įsitikinus tokios informacijos konfidencialumu (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio 3 dalies komentarą*), perkančioji organizacija, viešojo pirkimo komisija, jos nariai ar ekspertai ir kiti asmenys, pavyzdžiui, valstybės ar savivaldybių institucijų ar įstaigų atstovai (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio 4 dalies komentarą*), bei pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugų teikėjai (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 23 dalies komentarą*) privalo užtikrinti tokios informacijos apsaugą ir negali jos atskleisti tretiesiems asmenims. Dėl to viešojo pirkimo komisijos nariai, ekspertai ar kiti viešojo pirkimo procedūrose dalyvaujantys asmenys, prieš pradėdami vykdyti savo funkcijas (eiti pareigas), privalo pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą neteikti tretiesiems asmenims informacijos, kurios atskleidimas prieštarautų šio įstatymo reikalavimams, visuomenės interesams ar pažeistų teisėtus viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių tiekėjų ir (arba) perkančiosios organizacijos interesus (*apie konfidencialumo pasižadėjimą detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 15 dalies komentarą*).

Pažymėtina, kad sąvoka „*iš tiekėjų gauta informacija*“ aiškintina plačiai, ji apima ne tik pasiūlyme esančią informaciją, bet ir susirašinėjimą su tiekėjais, įskaitant neįprastai mažos kainos pagrindimą[8] ar net kito tiekėjo pateiktą pretenziją bei atsakymą į ją[9].

Bendroji perkančiųjų organizacijų ir kitų subjektų, turinčių teisę susipažinti su visa su pirkimais susijusia informacija, pareiga saugoti konfidencialią informaciją, be kita ko, įtvirtinta ir VPĮ 58 straipsnio nuostatose (*detaliau žiūrėti VPĮ 58 straipsnio komentarą*). Tai, kad procedūros metu su viešuoju pirkimu susijusi informacija neatskleistina tretiesiems asmenims, nereiškia, jog su pirkimais susijusi informacija VPĮ 58 straipsnio 5 dalies prasme laikytina konfidencialia informacija ir atitinkamai nevieša bylos medžiaga.[10] Viešojo pirkimo komisijos protokolai, susirašinėjimas su konkursų dalyviais, jiems paskelbti sprendimai ir pan. savo pobūdžiu yra vieši duomenys, šie dokumentai, atsižvelgiant į įstatymų leidėjo valią skaidrinti viešųjų pirkimų konkursus, pagal teisinį reguliavimą negali būti pripažinti komercine paslaptimi[11].

Vis dėlto pirmiau nurodytų dokumentų atskleidimas nėra automatinis, nes, pirma, priklauso nuo tiekėjo, prašančio šios informacijos, kreipimosi (prašymo), be to, antra, net ir perkančiosios organizacijos parengtuose dokumentuose gali būti užfiksuota tiekėjų komercinė paslaptis, todėl ji, vadovaudamasi komercinės paslapties nustatymo kriterijais (*dėl nurodytų kriterijų*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio 2 dalies komentarą) kiekvienu atveju turėtų įvertinti, atitinkamo dokumento turinį ir priimti sprendimą dėl konkretaus dokumento (ne)atskleidimo tiekėjams. Nors VPĮ 20 straipsnio 1 dalyje tiesiogiai tai nereglamentuojama, tačiau pareiga užtikrinti tiekėjų konfidencialios informacijos apsaugą tenka ne tik VPĮ 20 straipsnio 1 dalyje nurodytiems subjektams, bet ir ginčus nagrinėjančioms institucijoms – teismams (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio 4 dalies komentarą*). ESTT yra išaiškinęs, kad nors už viešojo pirkimo procedūrų peržiūrą atsakinga institucija nepatenka tarp subjektų, kuriems negalima suteikti konfidencialios ir komercinę paslaptį turinčios informacijos, tačiau ji pati privalo užtikrinti minėtų duomenų slaptumą[12]. Dėl ypač rimtos žalos, kuri galėtų atsirasti neteisėtai atskleidus konkurentui tam tikrą informaciją, peržiūros institucija, prieš pateikdama šią informaciją bylos šaliai, turi atitinkamam ūkio subjektui suteikti galimybę reikalauti šios informacijos konfidencialumo ar komercinių paslapčių slaptumo[13]. Dėl to, atsižvelgiant į tai, kad galbūt komercinę paslaptį sudaranti informacija pasižymi slaptumo požymiu teismas, nagrinėdamas tokio pobūdžio bylas, taip pat turėtų imtis procesinių priemonių informacijos slaptumui išsaugoti, jog šalys nepatirtų neigiamų pasekmių dėl to, kad teismine tvarka siekia ginti savo teises ir teisėtus interesus[14]. Pažymėtina, kad CPK 10^1 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, jog teismas nutartimi gali nustatyti konkrečius asmenis, turinčius teisę susipažinti su bylos medžiaga, kurioje pateikta komercinę paslaptį sudaranti informacija ar galimai komercinę paslaptį sudaranti informacija, daryti ir gauti bylos išrašus, nuorašus ir kopijas (skaitmenines kopijas), dalyvauti uždaruose teismo posėdžiuose, kuriuose gali būti atskleista komercinę paslaptį sudaranti informacija ar galimai komercinę paslaptį sudaranti informacija, ir susipažinti su tų teismo posėdžių protokolais, gauti teismo sprendimo ar nutarties, kurioje atskleista komercinę paslaptį sudaranti informacija ar galimai komercinę paslaptį sudaranti informacija, patvirtintą kopiją (skaitmeninę kopiją). Vis dėlto, teismai, vadovaudamiesi CPK 10^1 straipsnio reguliavimu (proceso teisės normomis), neturėtų nurodytos procesinės normos taikyti paneigdami iš VPĮ 20 straipsnio (materialinės teisės normos) kylančią tiekėjų komercinės paslapties apsaugą[15].

2. Komentuojamo VPĮ 20 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose samprata, pateikiant pavyzdinį konfidencialios informacijos sąrašą pozityviuoju bei negatyviuoju aspektais, t. y., viena vertus, nurodant, kokia

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

informacija gali būti laikoma konfidencialia, kita vertus, priešingai, – apibūdinant, kokia informacija viešuosiuose pirkimuose negali būti laikoma konfidencialia[16]. Taigi, nors pagal VPĮ 20 straipsnio 1 dalį tam, kad būtų sprendžiamas klausimas, ar tiekėjo informacija gali būti vertinama ir saugoma kaip konfidenciali, tiekėjas pats savo pasiūlyme turi nurodyti apie informacijos konfidencialumą, tačiau jis neturi neribotos diskrecijos bet kokią jo pasiūlymą sudarančią informaciją nurodyti kaip konfidencialią. Tiekėjo, sprendžiančio dėl tam tikros informacijos slaptumo ir apsaugos viešajame pirkime būtinybės, diskrecijos ribos yra apibrėžtos VPĮ 20 straipsnio 2 dalyje ir ją aiškinančioje jurisprudencijoje (teismų praktikoje).

Nors pagal VPĮ 20 straipsnio 2 dalį konfidencialia pasiūlymo informacija pirmiausia laikytina komercinė (gamybinė)[17] paslaptis, taip pat kiti konfidencialieji aspektai, vis dėlto iš kasacinio teismo praktikos[18] matyti, kad ūkio subjektams pripažįstami teisėti lūkesčiai iš esmės tik į komercinės paslapties (gamybos ir prekybos) apsaugą, o kitokios informacijos neatskleidimas dėl konfidencialumo turėtų būti kildinamas iš teisinio reguliavimo (pavyzdžiui, asmens duomenų apsauga), bet ne dėl tiekėjo nurodymo pasiūlyme konkrečiu atveju ar jo susitarimo su trečiuoju asmeniu ypatingai saugoti pasirinktą informaciją[19].

Jurisprudencijoje konfidencialios informacijos samprata įtvirtinta siaurinamai, siekiant užtikrinti ieškovų teisę į teisminę gynybą, taip pat dėl viešųjų pirkimų santykių daugiašalio pobūdžio, kai ūkio subjekto siekis laimėti varžymąsi (sudaryti sutartį) lemia jo pareigą išviešinti informaciją, skirtą patikrinti atitiktį iškeltiems reikalavimams[20]. Pažymėtina, kad teisėtas komercinės paslapties atskleidimas, t. y. aplinkybė, jog apie tam tikrus duomenis teisėtai žino ne tik informacijos šaltinis (turėtojas), bet ir kiti subjektai (perkančioji organizacija), savaime nereiškia, kad tokia informacija praranda komercinės paslapties statusą ir dėl to gali būti neribotai suteikta jos prašančiam asmeniui. Atsižvelgiant į tai, tiekėjų informacijos slaptumo apsauga būtent ir sietina tik su komercine paslaptimi, o ne su kita konfidencialia informacija, kurios apimtis (turinys) iš esmės pasižymi subjektyvumu, t. y. priklauso nuo informacijos turėtojo valios, o ne objektyvių kriterijų.

Atsižvelgiant į tai, viešuosiuose pirkimuose (kaip ir kituose santykiuose) pirmiausia saugotina komercinė (verslo ir gamybos) paslaptis. Komentuojamo straipsnio 2 dalyje įtvirtinti atitinkamos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

informacijos išviešinimo pavyzdžiai – iš esmės konkretūs bei papildantys atvejai, kai prašoma informacija nelaikytina komercine paslaptimi.

Analizuojant, kokia informacija viešuosiuose pirkimuose gali būti pripažįstama (laikoma) komercine paslaptimi, matyti, kad VPĮ nepateikta nei komercinės paslapties sąvokos, nei jos sampratos.

Komercinės paslapties sąvoka yra (buvo) įtvirtinta nuo 2001 metų liepos 1 dienos įsigaliojusiame CK 1.116 straipsnyje. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad komercinių paslapčių teisinis reguliavimas neseniai tapo reglamentuotas ES lygmeniu – Direktyva 2016/943/ES pirmą kartą ES lygiu nustatytas komercinių paslapčių reguliavimas. Įgyvendinant Direktyvą 2016/943/ES, nuo 2018 m. birželio 1 d. buvo pakeistas CK 1.116 straipsnis, taip pat buvo priimtas specialus Lietuvos Respublikos komercinių paslapčių teisinės apsaugos įstatymas. Vis dėlto, nepaisant specialaus įstatymo priėmimo, komercinės paslapties sąvokos apibrėžtis (reguliavimas) liko įtvirtinta CK 1.116 straipsnio 1 dalyje, o jos pakeitimas laikytinas tik redakcinio pobūdžio formuluotės pakeitimu[21].

Taigi, nustatant komercinės paslapties sąvokos turinį VPĮ 20 straipsnio kontekste, sistemiškai turi būti taikomas CK 1.116 straipsnis, taip pat šios nuostatos taikymo praktika, formuojama kasacinio teismo[22].

Teismų praktikoje nurodoma, kad informacijai, kuri gali būti pripažinta komercine paslaptimi, keliami reikalavimai, nustatyti CK 1.116 straipsnio 1 dalyje, iš esmės yra trys: slaptumas, vertingumas ir protingos pastangos, nukreiptos šiai informacijai išsaugoti[23]:

1) Informacijos slaptumas. Komercinių paslapčių apsaugos tikslas – ne informacijos nuslėpimas, o ribota (kontroliuojama) jos sklaida[24]. Tai, kad informacija nėra visuotinai žinoma, nereiškia, jog informacija turi būti absoliučiai slapta[25]. Vis dėlto informacijos slaptumo netekimas lemia jos teisinės apsaugos pabaigą.

CK 1.116 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyta, jog informacija yra slapta, kai ji kaip visuma arba tiksli jos sudėtis ir sudedamųjų dalių konfigūracija apskritai nežinoma arba jos negalima lengvai gauti tokie aplinkoje, kurioje paprastai dirbama su tokia informacija.

Teisės doktrinoje sutariama, kad, vertinant informacijos slaptumą, svarbiausias kriterijus yra tai, ar informacija tapo žinoma komercinės paslapties turėtojo konkurentams (konkurentai ir yra laikytini ta aplinka, kurioje paprastai dirbama su tokia informacija)[26]. Vien informacijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atskleidimas perkančiajai organizacijai niekaip negali būti laikomas komercinės paslapties slaptumo atsisakymu, nes informacija ir toliau lieka nežinoma tiek tiekėjo konkurentams, tiek visuomenei[27].

Perkančiosios organizacijos, siekdamos įvertinti tiekėjo informacijos atitiktį aptariamam slaptumo požymiui, privalo įsitikinti, kad informacija yra nežinoma arba jos negali lengvai gauti tiekėjo konkurentai. Nesvarbu, kad ne visi subjektai turi vienodos apimties informaciją, kaip svarbiau kiek ji apskritai yra ir gali būti viešai prieinama[28]. Tam tikrais atvejais tai padaryti pakankamai paprasta, pavyzdžiui, kai tiekėjo informacija pateikiama visiems vartotojams prieinamose prekių instrukcijose[29] ar kituose viešuose šaltiniuose (pavyzdžiui, mokslinių straipsniuose[30]), pats tiekėjas skelbia informaciją savo interneto puslapyje[31], informaciją sudaro duomenys apie anksčiau su perkančiosiomis organizacijomis (ar kitais subjektais) sudarytas sutartis[32], kurios savo ruožtu yra viešos[33].

Informacijos slaptumas – bene svarbiausias komercinės paslapties požymis viešųjų pirkimų teisiniuose santykiuose, nes jis, lyginant su kitais, labiausiai objektyvus ir lengviausiai identifikuojamas perkančiųjų organizacijų[34]. Dažnai atvejų, kai perkančiajai organizacijai tiekėjo nurodytos informacijos žinomumas tiekėjo konkurentams yra visiškai nežinomas ir perkančioji organizacija neturi teisinių priemonių to patikrinti. Teisminio ginčo metu ši problema išsprendžiama abiem ginčo šalims rungiantis ir pateikiant savo poziciją patvirtinančius įrodymus. Tačiau perkančioji organizacija tokiomis pačiomis galimybėmis kaip teismas pasinaudoti negali[35]. Dėl to, esant nurodytai situacijai, perkančioji organizacija, vadovaudamasi VPĮ 20 straipsnio 3 dalimi, turėtų keiptis į tiekėją dėl konkrečios informacijos, kurią tiekėjas įvardino kaip komercinę paslaptį, konfidencialumo, įskaitant, bet neapsiribojant, informacijos slaptumo, pagrindimo *(detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio 3 dalies komentarą*).

2) Informacijos vertingumas. Šis kriterijus kasacinio teismo praktikoje paprastai aiškinamas kartu su slaptumu, nes informacija turi komercinę vertę dėl to, kad jos nežino tretieji asmenys, o ją turinčiam asmeniui ši informacija sukuria konkurencinį pranašumą prieš kitus rinkos dalyvius. Taigi tam, kad informacija sudarytų komercinę paslaptį, nepakanka, kad ji būtų tik slapta, – tokios informacijos turėtojas turi turėti verslo privalumų, gamybinio pranašumo, finansinės naudos ir kita[36].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Prie tokios naudos nepriskirtinas išimtinai tiekėjo galimybių laimėti viešąjį pirkimą turėjimas, todėl kitų tiekėjų aiškinimasis, kodėl jų konkurentas pripažintas laimėtoju, savaime konkurencinio pranašumo nepažeidžia[37]. Nors VPĮ 20 straipsnio 2 dalies 3 punkte įtvirtinti konkretūs duomenys (dokumentai), kurie nelaikytini konfidencialia informacija, tačiau iš teismų praktikos matyti, kad konfidencialiais nepripažįstami ir kitokio pobūdžio dokumentai, jei jų apsaugos tikslas susijęs tik su paties pasiūlymo atitikties patikra[38].

Teisė į komercinę paslaptį sudarančią informaciją pati savaime yra vertinga, todėl, priklausomai nuo ūkio sektoriaus, kuriame įmonė veikia, tokios teisės gali sudaryti didelę įmonės turto dalį, taip pat jos pačios savaime gali būti civilinės apyvartos (pramoninės nuosavybės) objektas. Dėl to komercinės paslaptys yra vertingos, kai jos būna naudojamos tiek pagal tiesioginę paskirtį, tiek ir kitais būdais – jos gali būti atlygintinai perduodamos, taip pat gali tapti jų savininko indėliu į bendrą su kitu subjektu projektą ar kt. Neteisėtas komercinės paslapties panaudojimas vykdant veiklą toje pačioje rinkoje, kurioje veikia jos savininkas, savo ruožtu reiškia, kad, paklausai nesant neribotai, komercinės paslapties savininkas netenka galimybės turėti verslo santykių, o kitas asmuo, neteisėtai pasinaudojęs komercine paslaptimi, įgyja prieš jį konkurencinį pranašumą, turėdamas galimybę naudotis kito subjekto komercine paslaptimi, tačiau nepatyręs jokių sąnaudų jai sukurti ar plėtoti[39].

CK 1.116 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodoma, jog komercinė vertė gali būti tikra arba potenciali. Tai reiškia, kad komercinė vertė suprantama plačiai – galbūt šiandien informacijos konkrečios vertės negalima nustatyti, tačiau pakanka, kad tokia vertė galėtų atsirasti ateityje[40]. Plačią komercinės vertės požymio interpretaciją yra patvirtinęs LAT, išaiškindamas, jog komercinė paslaptis turi suteikti jos turėtojui konkurencinį pranašumą, t. y. tam tikrų verslo privalumų, gamybinio pranašumo, finansinės naudos ir pan.[41]

Komercinės paslapties vertingumui labai svarbus laiko pranašumas – komercinė paslaptis, pagrįsta manyti, turi didžiausią konkurencinę vertę iškart po jos sukūrimo, nes leidžia jos savininkui panaudojant paslaptį gaminti naujas prekes ar siūlyti naujas paslaugas, taip iš komercinės paslapties gaunant maksimalią naudą. Dėl to naujesnės, laiko prasme aktualesnės informacijos neteisėtas gavimas, atskleidimas ar panaudojimas, pagrįsta manyti, jos savininkui sukelia daug skausmingesnių pasekmių nei senesnės[42]. Kita vertus, naujumas nėra privaloma

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(formaliai būtina) informacijos pripažinimo komercine paslaptimi sąlyga, svarbiau, kad ji būtų slapta, nors ir labai ilgą laiką[43].

Ar konkretūs duomenys turi komercinę vertę, iš esmės yra įrodinėjimo objektas[44]. Derėtų perkančiajai organizacijai negalint įsitikinti, kad tiekėjo informacija, nurodyta kaip komercinė paslaptis ir dėl to – konfidenciali informacija, perkančioji organizacija, vadovaudamasi VPĮ 20 straipsnio 3 dalimi, turėtų kreiptis į tiekėją dėl nurodytos informacijos komercinės vertės pagrindimo *(detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio 3 dalies komentarą*).

3) Informacijos turėtojo protingos pastangos išsaugoti informacijos slaptumą. Teismų praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad, vertinant, ar asmuo ėmėsi priemonių saugoti informaciją, vertinama, ar jis priėmė sprendimą paskelbti konkrečius duomenis kaip saugotinus ir ėmėsi protingų saugos priemonių. Pastangos turėtų būti *protingos*, bet ne *ypatingos*, nes tai nepagrįstai susiaurintų komercinės paslapties ribas[45]. Reikšminga yra tai, ar informacijos savininkas, pavyzdžiui, naudojo fizines, technines, teisines, organizacines ar kitokias priemones, priėmė sprendimą paskelbti konkrečius duomenis kaip saugotinus ir kt.[46] Šis požymis labiausiai atspindi informacijos turėtojo valią ir vienašalius veiksmus, kurie skirti tam tikrai informacijai kaip komercinei paslapčiai identifikuoti ir jos teisinei apsaugai užtikrinti[47]. Viešųjų pirkimų kontekste, VPĮ 20 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta tiekėjų pareiga nurodyti kartu su pasiūlymu teikiamos informacijos konfidencialumą iš dalies reiškia ir tiekėjo pastangas išsaugoti tokios informacijos slaptumą. Vis dėlto turi būti nustatyti ir kiti prieš pasiūlymo pateikimą aktyvūs ūkio subjekto veiksmai, kuriais jis siekė apsaugoti komerciškai jautrią informaciją, nebent tokios informacijos sukūrimas laiko atžvilgiu sutampa su pasiūlymo pateikimo momentu.

Taigi CK 1.116 straipsnyje nurodyti ir teismų praktikoje išplėtoti komercinės paslapties požymiai yra suformuluoti taip, kad į komercinės paslapties sąvoką patektų platus spektras bendrovės interesų. Artarti formalieji teisės kriterijai beveik neriboja informacijos, kuri galėtų būti laikoma komercinėmis paslaptimi ir todėl – konfidencialia bendrovės informacija, pobūdžio ar turinio[48]. Tačiau tiekėjas, siekdamas, kad jo pasiūlyme nurodyta informacija būtų pripažįstama komercine paslaptimi, kurios konfidencialumą privalėtų užtikrinti perkančioji organizacija ir kiti viešojo pirkimo procese dalyvaujantys subjektai, privalo ne tik deklaratyviai nurodyti atitinkamos informacijos konfidencialumą, bet realiai pagrįsti tokios informacijos slaptumą, vertingumą ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

protingas pastangas, nukreiptas šiai informacijai išsaugoti[49] (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Konfidencialiųjų pasiūlymų aspektų, kurie VPĮ 20 straipsnio 2 dalyje pažodžiui nurodyti kaip galima konfidenciali informacija, sąvoka ar sąrašas VPĮ taip pat nėra pateiktas. Konfidencialieji pasiūlymų aspektai nereglamentuojami (neapibrėžti) ir kituose teisės aktuose, juose tik įtvirtinta bendroji pareiga saugoti konfidencialią informaciją, kurią gali sudaryti bankų paslaptis, valstybės, tarnybos, profesinė ir kita įstatymuose saugoma informacija[50]. Viešųjų pirkimų tarnybos vertinimu, konfidencialieji pasiūlymų aspektai turėtų būti suprantami siaurai, t. y., kaip tokia informacija, kuri tiesiogiai nesusijusi su tiekėjo komercine (gamybine) paslaptimi, tačiau konkretaus pirkimo atveju suteikianti tiekėjui konkurencinį pranašumą[51].

Vertinant VPĮ 20 straipsnio 2 dalies lingvistinę formuluotę, be komercinių paslapčių ir konfidencialiųjų pasiūlymų aspektų, konfidencialia gali būti pripažįstama ir kita tiekėjo nurodyta informacija, kadangi VPĮ 20 straipsnio 2 dalyje pateiktas konfidencialios informacijos sąrašas nėra baigtinis – vartojamas terminas „pavyzdžiui“. Vis dėlto, kaip nurodyta pirmiau, pagal teismų praktiką tiekėjo teisė apsaugoti pasiūlyme atskirai nurodytą neviešintiną informaciją apima tik tokius duomenis, kurie vertinami kaip komercinė paslaptis CK 1.116 straipsnio 1 dalies prasme. Akivaizdu, kad informacija, kuri neatitinka komercinės paslapties požymių, tokiu pačiu tikslu – pirmiausia konkurencinio pranašumo – negali būti ginama kaip kita konfidenciali informacija. Sprendžiant dėl informacijos pripažinimo (ne)konfidencialia ir iš to kylančių teisinių pasekmių, be nurodytų aspektų, kaip nurodyta pirmiau, būtina atsižvelgti ir į VPĮ 20 straipsnio 2 dalyje tiesiogiai (pažodžiui) nurodytą informaciją, kuri viešuosiuose pirkimuose negali būti laikoma konfidencialia:

1) Visų pirma, VPĮ 20 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta principinė taisyklė, kad visas tiekėjo pasiūlymas negali būti laikomas konfidencialiu. Konfidencialios informacijos apsaugos tikslas – teisėta viešumo ribojimo priemonė, ji turi būti aiškinama siaurai, taikoma nepiktnaudžiaujant įstatymų suteiktomis teisėmis, informacijos konfidencialumas siejamas su galimos žalos grėsme, taigi duomenų slaptumas aiškinamas siaurai, neproporcingai neapribojant ieškovo teisės į gynybą ir tik tikslu nepakenkti tos informacijos šaltiniui ar kitiems asmenims[52]. Tokiu būdu užtikrinama, jog tiekėjų pasiūlymus sudarančios informacijos apsauga nebūtų piktnaudžiaujama taip, kad viešieji pirkimai taptų konfidencialiais perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų susitarimais[53]. Vienas iš

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

svarbiausių viešųjų pirkimų principų – skaidrumo principas – įpareigoja perkančiąsias organizacijas, vykdančias viešųjų pirkimų procedūras, užtikrinti pakankamą procedūrų viešumą, kaip favoritizmo rizikos ir savavališkumo išvengimo bei neiškraipytos tiekėjų tarpusavio konkurencijos užtikrinimo garantą. Skaidrumo principas, be kita ko, reiškia tiekėjų galimybę patikrinti perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus, juos ginčyti ir būti tikriems, kad viešųjų pirkimų ginčus nagrinėjančių institucijų priimti sprendimai bus tinkamai įgyvendinti[54]. Kaip vienas iš perkančiosios organizacijos priimtų sprendimų pagrįstumo įvertinimo būdų yra Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtinta tiekėjų teisė susipažinti su viešojo pirkimo laimėtojo pasiūlymu ir patikrinti, ar konkretus laimėtojas pasirinktas pagrįstai[55].

2) Antra, VPĮ 20 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodyta, kad konfidencialia negalima laikyti informacijos, jeigu tai pažeistų įstatymus, nustatančius informacijos atskleidimo ar teisės gauti informaciją reikalavimus, ir šių įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus.

3) Trečia, VPĮ 20 straipsnio 2 dalies 2 punkte nustatyta, kad konfidencialia negalima laikyti informacijos, jeigu tai pažeistų šio įstatymo 33, 58 straipsniuose ir 86 straipsnio 9 dalyje nustatytus reikalavimus dėl paskelbimo apie sudarytą pirkimo sutartį, kandidatų ir dalyvių informavimo, laimėjusio dalyvio pasiūlymo, sudarytos pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties ir šių sutarčių pakeitimų paskelbimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 33, 58 straipsnių, 86 straipsnio 9 dalies komentarus*), įskaitant informaciją apie pasiūlyme nurodytą prekių, paslaugų ar darbų kainą, išskyrus jos sudedamąsias dalis.

Pareiga viešai atskleisti galutinę kainą neprilyginama pareigai atskleisti ir konkrečios galutinės kainos sudedamąsias dalis, kurios sudaro galimybes tiekėjams konkuruoti rinkoje[56]. Kainos sudedamųjų dalių santykis priklauso nuo pirkimo objekto. Viešųjų pirkimų tarnyba yra pateikusi išaiškinimą, kad pirkimo objektui susidedant iš kelių prekių ar paslaugų, sudėtinėmis dalimis nelaikytini įkainiai, išskyrus išimtinius ir pagrįstus atvejus[57].

Ši pozicija išplaukia iš teismų praktikos, kurioje pažymėta, kad sąvoka *kainos sudedamosios dalys* aiškintina ir taikytina siaurai, siekiant apsaugoti kitiems ūkio subjektams neprieinamą kainodarą, o ne tiesiog paprastą kainos išskaidymą; perkančiajai organizacijai įsigyjant keletą skirtingų paslaugų (paslaugų paketą), jų įkainiai nelaikytini paslaugų kainos sudedamosiomis dalimis; tai – atskiri objektai, kurių kaina savaime nėra laikoma konfidencialia informacija ir tokia ji netampa tik dėl to, kad skirtingos prekės, paslaugos ar darbai perkančiosios organizacijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasirinkimu įsigyjami organizuojant vieną viešąjį pirkimą; aplinkybė, kad atskiri objektai perkami bendrai, nenulemia jų integralumo ir vertinimo kaip vienos visumos sudėtinių (funkciškai neatskiriamų) dalių[58].

Sudėtinėmis dalimis laikytinos tokios kainos (įkainių) dalys, kaip, pavyzdžiui, siūlomo pirkimo objekto savikaina, tiesioginės ir netiesioginės išlaidos, pristatymo kaštai, pelnas ir kita. Perkančiosios organizacijos, siekdamos užtikrinti viešojo pirkimo sąlygų aiškumą ir tikslumą[59], konkretaus pirkimo dokumentuose turi teisę nurodyti, kas bus laikoma kainos sudedamosiomis dalimis, o kas ne. Tokiu būdu ne tik užtikrinamas viešojo pirkimo sąlygų aiškumas bei tikslumas, bet taip pat išvengiama atvejų, kai, nukrypstant nuo VPĮ reikalavimų, siekiama išlaikyti paslaptyje įsigyjamų prekių, paslaugų ar darbų kainas.

4) Ketvirta, VPĮ 20 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyta, kad konfidencialia negalima laikyti informacijos, pateiktos tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančiuose dokumentuose (*dėl nurodytų dokumentų detaliau žiūrėti VPĮ 46, 47, 48, 51 straipsnių komentarus*), išskyrus informaciją, kurią atskleidus būtų pažeisti tiekėjo įsipareigojimai pagal su trečiaisiais asmenimis sudarytas sutartis,– tuo atveju, kai ši informacija reikalinga tiekėjui jo teisėtiems interesams ginti.

2017 m. liepos 1 d. įsigaliojusios VPĮ redakcijos 20 straipsnio 2 dalies 3 punkte, įstatymiškai įtvirtinant teismų iki tol formuotą teismų praktiką, buvo nurodyta, kad konfidencialia negalima laikyti informacijos, pateiktos tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančiuose dokumentuose, išskyrus informaciją, kurią atskleidus būtų pažeisti Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo reikalavimai ar tiekėjo įsipareigojimai pagal su trečiaisiais asmenimis sudarytas sutartis. Taigi, įstatyminiu lygmeniu buvo susiaurinta informacijos, galimos laikyti konfidencialia būtent viešuosiuose pirkimuose, apimtis.

Nuo 2019 m. birželio 11 d. VPĮ 20 straipsnio 2 dalies 3 punkto redakcija buvo patikslinta – įstatymų leidėjas nustatė, kad pirmiau nurodyta informacija nelaikytina konfidencialia, išskyrus informaciją, kurią atskleidus būtų pažeisti tiekėjo įsipareigojimai pagal su trečiaisiais asmenimis sudarytas sutartis, tačiau vis dėlto *nurodyta informacija atskleistina tretiesiems asmenims tik*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tokiu atveju, jeigu ji yra reikalinga tiekėjo, prašančio aptariamos informacijos, teisėtų interesų gynybai.

Taigi, VPĮ 20 straipsnio 2 dalies 3 punkte yra įtvirtinta bendroji taisyklė, kad įprastai tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančiuose dokumentuose pateikta informacija negali būti vertinama ir saugoma kaip konfidenciali. Vienintelė VPĮ 20 straipsnio 2 dalies 3 punkte tiesiogiai nustatyta tokios bendrosios taisyklės išimtis – jeigu aptariamos informacijos atskleidimas pažeistų tiekėjo įsipareigojimus pagal su trečiaisiais asmenimis sudarytas sutartis. Pastebėtina, jog toks reguliavimas suponuoja prielaidą dėl galimo tiekėjų piktnaudžiavimo, kai tiekėjai sutartyse su trečiaisiais asmenimis įsitvirtina tam tikros informacijos apsaugą ir vėliau tokiomis sutartimi piktnaudžiauja viešųjų pirkimų procedūrų metu. Todėl, siekiant išvengti tokio piktnaudžiavimo, VPĮ 20 straipsnio 2 dalies 3 punktas turi būti aiškinamas ir taikomas sistemiškai su VPĮ 20 straipsnio 3 dalimi, kurioje įtvirtinta tiekėjų pareiga įrodyti informacijos konfidencialumą. Pažymėtina, kad, nepaisant to, kad nuo 2019 m. birželio 11 d. įsigaliojusioje VPĮ 20 straipsnio 2 dalies 3 punkto redakcijoje nebeliko tiesiogiai įtvirtintos išimties dėl informacijos atskleidimo draudimo tuo atveju, jeigu tai pažeidžia Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo reikalavimus, tai jokiu būdu nereiškia, jog perkančiosios organizacijos nebereikalo laikytis nurodytų reikalavimų. Priešingai – nurodyta perkančiųjų organizacijų pareiga kyla tiesiogiai iš Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo.

Esminė VPĮ 20 straipsnio 2 dalies 3 punkto reguliavimo, įsigaliojusio nuo 2019 m. birželio 11 d., naujovė (pokytis) – vertinant, kokia tiekėjo pasiūlymo informacija gali būti pateikta susipažinimui tretiesiems asmenims, vertinamas ne tik konkrečios pasiūlymo informacijos pobūdis, bet taip pat ir informacijos prašančio subjekto tikslas (informacijos poreikio tikslas). Nurodytu reguliavimu VPĮ buvo įtvirtinta teismų praktikoje išplėtota taisyklė, kad teisė susipažinti su kito tiekėjo pasiūlymu iš esmės siejama su tiekėjo (ieškovo) teisių gynyba, jam nesuteikiama teisė inicijuoti perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūros tik siekiant patenkinti savo smalsumą, juolab gresiant ūkio subjektų tarpusavio konkurencijos iškraipymui dėl jautrios informacijos išslaptinimo, ar užtikrinti bendrąjį šių santykių viešumą (skaidrumą)[60]. Tokiu būdu siekiama suderinti vienos šalies teisę į komerciškai jautrios informacijos apsaugą su kitos šalies

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

teise į teisingą bylos nagrinėjimą, įskaitant, bet neapsiribojant, su ginču susijusių duomenų susižinojimą.

Taigi naujoji VPĮ 20 straipsnio 2 dalies 3 punkto redakcija įpareigoja perkančiąsias organizacijas įvertinti ne tik susipažinimui prašomos pateikti informacijos pobūdį (kvalifikavimo konfidencialia (nekonfidencialia) galimybę), bet taip pat ir prašomos informacijos įtaką jos prašančiojo asmens realiai teisių gynybai. Tai suponuoja išvadą, kad tuo atveju, jeigu informaciją prašantis asmuo iš tiesų nesiekia savo galimai pažeistų teisių gynybos (tiesiog renka informaciją) arba savo galimai pažeistas teises realiai gali apginti ir neturėdamas kito tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančiuose dokumentuose pateiktos informacijos, tokia informacija neturėtų būti atskleidžiama.

Pavyzdys

Tiekėjas, susipažinęs su perkančiosios organizacijos sprendimu dėl ekonominio naudingumo balų skyrimo, pasiūlymų eilės sudarymo ir laimėjusio pasiūlymo nustatymo, perkančiajai organizacijai pateikia prašymą susipažinti su antroje pasiūlymų eilės vietoje nurodyto tiekėjo pasiūlymu. Nors pagal bendrąją taisyklę (VPĮ 20 straipsnio 2 dalies 3 punktas), tiekėjo kvalifikaciją pagrindžiančiuose dokumentuose pateikta informacija nėra konfidenciali, perkančioji organizacija, vadovaudamasi VPĮ 20 straipsnio 2 dalies 3 punkto reguliavimu, vis dėlto neturėtų tiekėjui atskleisti šios informacijos, kadangi, bet kokiu atveju, antroje pasiūlymų eilės vietoje esančio tiekėjo pasiūlymo vertinimo tinkamumas (netinkamumas) negalėtų pakeisti viešojo pirkimo rezultatų (informacijos prašantis tiekėjas nekvestionuoja viešojo pirkimo laimėtojo pasiūlymo vertinimo).

5) Penkta, VPĮ 20 straipsnio 2 dalies 4 punkte nustatyta, kad konfidencialia negalima laikyti informacijos apie pasitelktus ūkio subjektus, kurių pajėgumais remiasi tiekėjas, ir subtiekėjus – tuo atveju, kai ši informacija reikalinga tiekėjui jo teisėtiems interesams ginti. Nurodyta nuostata reiškia, kad pagal bendrąją taisyklę ne tik tiekėjo, bet taip ir kitų asmenų, kuriais tiekėjas remiasi, siekdamas atitikti viešojo pirkimo sąlygas ir laimėti viešąjį pirkimą, kvalifikacijos duomenys, pašalinimo pagrindų nebuvimą pagrindžiantys duomenys bei atitiktį kokybės vadybos sistemos ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams pagrindžiantys duomenys negali būti laikomi konfidencialiais. Tačiau, analogiškai kaip ir VPĮ 20 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodytu atveju, turi būti įvertinta prašomos informacijos įtaka ir reikšmė jos prašančiojo asmens realiai teisių gynybai. Tik nustačius, kad prašoma pateikti aptariama informacija yra reikalinga būtent tiekėjo teisėtų interesų gynybai, tokia informacija gali ir turi būti atskleista jos prašančiajam trečiajam asmeniui (tiekėjui).

Kita vertus, manytina, kad tiekėjo teisinio suinteresuotumo kriterijus kaip privaloma sąlyga realizuojant savo teisę į kito tiekėjo pasiūlymo susižinojimą, nėra apribotas tik konkrečia informacijos rūšimi, o taikytinas visais atvejais (*dėl šio aspekto detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio 4 dalies komentarą*).

VPĮ 20 straipsnio 2 dalyje pateiktas informacijos, kuri negali būti laikoma konfidencialia (su tam tikromis išimtimis), sąrašas nėra baigtinis. Bet kokia kita informacija, nors tiesiogiai ir nenurodyta VPĮ, taip pat nebus laikoma konfidencialia, jeigu tiekėjas nepateiks įrodymų, patvirtinančių duomenų slaptumo, užtikrinimo poreikį. Atsižvelgiant į teismų praktiką, kurioje siaurinamai apibrėžta saugotina informacija, iš esmės turėtų būti laikomasi bendrosios nuneigiamos prezumpcijos principo, kad tiekėjo pasiūlymo informacija yra vieša, nebent jis konkrečiai įrodytų (pagrįstų) jos komercinės paslapties pobūdį.

Dėl VPĮ 20 straipsnio 2 dalies aiškinimo, atsižvelgiant į konfidencialios informacijos sąsajumą su komercine paslaptimi, taip pat atkreiptinas dėmesys į CK 1.116 straipsnio 2 dalį, kurioje įtvirtinta, kad komercine paslaptimi nelaikoma:

1) informacija, kuri yra konfidenciali, bet neatitinka komercinės paslapties požymių;

2) informacija, kai jos turėtojo nurodoma kaip konfidenciali, tačiau yra akivaizdi (plačiai žinoma), viešai paskelbta arba lengvai gaunama toje aplinkoje, kurioje paprastai dirbama su tokia informacija;

3) informacija, kuri įprastomis darbo aplinkybėmis tampa darbuotojų sąžiningai įgyta patirtimi, įgūdžiais, gebėjimais ar žiniomis;

4) informacija apie viešuosius interesus atitinkančias paslaugas teikiančių subjektų paslaugų ir prekių kainas bei veiklos sąnaudas;

5) kita įstatymų nustatyta informacija.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal teisinį reguliavimą perkančiosioms organizacijoms nedraudžiama preventyviai ir proaktyviai užkirsti kelią tiekėjų tarpusavio ginčams dėl informacijos kvalifikavimo kaip komercinės paslapties, viešojo pirkimo sąlygose iš anksto nustatant, kas, perkančiosios organizacijos vertinimu, nelaikytina konfidencialia informacija (pavyzdžiui, prekių modelis ir gamintojas)[61].

Jeigu atitinkamame dokumente yra tik dalis konfidencialių duomenų (pavyzdžiui, asmens duomenų), konfidencialiu neturėtų būti pripažįstamas visas dokumentas, priešingai – informacijos prašančiam tiekėjui turėtų būti leista susipažinti su tą dokumento dalimi, kurioje nėra konfidencialios informacijos[62].

Teisės doktrinoje nurodoma, kad perkančiajai organizacijai yra paprasčiau (patogiau) formaliai laikytis konfidencialumo pareigos. Vienas iš tokios pozicijos argumentų susijęs su galima perkančiosios organizacijos civiline atsakomybe dėl konfidencialios informacijos atskleidimo[63]. Kita vertus, perkančiosios organizacijos civilinės atsakomybės grėsmė neturėtų būti suabsoliutinta, juolab kad jos baimė lemia pavėlintą ginčų dėl tiekėjų pasiūlymų išviešinimo sprendimą tik teismo procese, o ne ikiteisminėje ginčo stadijoje, nors informacijos slaptumo ir viešojo pirkimo procedūrų viešumo kolizija turėtų būti išspręsta būtent pačios perkančiosios organizacijos (*žiūrėti VPĮ 20 straipsnio 3 dalies komentarą*). Informacijos prašytojo, o ne perkančiosios organizacijos veiksmai dėl komercinės paslapties išviešinimo (kai buvo imtasi visų protingų pastangų šią informaciją nustatyti) galėtų būti vertinami kaip nesąžiningos konkurencijos išraiška (Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 3 punktas). Be to, kaip nurodyta pirmiau, komercinių paslapčių reguliavimas viešuosiuose pirkimuose yra daugiau savito nacionalinio reguliavimo objektas, ir kiekviena valstybė konkrečiu atveju sprendžia dėl to, kiek komercinei paslapčiai suteikti apsaugos[64], įskaitant jos nesaugojimo atvejus[65].

3. Komentuojamo VPĮ 20 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga, kilus abejonių dėl tiekėjo pasiūlyme nurodytos informacijos konfidencialumo, kreiptis į tiekėją su prašymu ne trumpiau kaip per 5 (penkias) darbo dienas pagrįsti, kodėl tiekėjo nurodyta informacija yra konfidenciali. VPĮ 20 straipsnio 3 dalies nuostata iš esmės reiškia, kad, nors informacijos kvalifikavimas konfidencialia pirmiausia priklauso nuo tiekėjo nurodymo apie tai pasiūlyme (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio 2*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dalies komentarą), tačiau toks tiekėjo nurodymas savaime nėra privalomas perkančiajai organizacijai[66]. Perkančiųjų organizacijų vaidmuo neturi apsiriboti tik formaliu nustatymu, kokias konkrečias pasiūlymo dalis tiekėjas įvardijo kaip konfidencialias, bet jos taip pat turi būti aktyvios, spręsdamos dėl pasiūlymo turinio atitikties konfidencialios informacijos kriterijams vertinimo ir atitinkamų sprendimų dėl to priėmimo. Atsižvelgiant į tai, tiekėjų nurodymas, kad tam tikra pasiūlymo dalis konfidenciali, savaime perkančiųjų organizacijų neįpareigoja[67].

LAT praktikoje ne kartą konstatuota, kad peržiūros procedūrų veiksmingumo principas neapribotas tik teismine ginčo stadija, pareiga užtikrinti peržiūros procedūros veiksmingumą perkančiajai organizacijai kyla dėl jos įgaliojimų nagrinėti tiekėjų pretenzijas, perkančioji organizacija pagal jos kompetenciją ir turimas priemones turi imtis reikalingų veiksmų, užtikrinančių tiekėjų pažeistų teisių gynybos veiksmingumą[68]. Nors perkančioji organizacija nėra peržiūros institucija, bet dėl ikiteisminės ginčų sprendimo sistemos turi plačius įgaliojimus bendradarbiauti su tiekėjais (prašančiuoju ir prašomuoju), o kartais ir pareigą, išplaukiančią iš tiekėjų veiksmingos teisių apsaugos tikslo, pagal savo kompetenciją ir turimas priemones imtis reikalingų veiksmų, užtikrinančių tiekėjams realias galimybes apginti galbūt pažeistus interesus[69]. Perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūra ir jos taikymas negali lemti situacijos, kad pasinaudojimas šia procedūra tiekėjams pasidarytų praktiškai neįmanomas ar labai sudėtingas[70].

Tiekėjas, siekiantis, kad jo pateikta informacija būtų saugoma ir neatskleista tretiesiems asmenims, privalo perkančiajai organizacijai ne tik deklaratyviai nurodyti, bet taip pat pateikti informacijos konfidencialumą pagrindžiančius įrodymus. Tokių įrodymų (ne)tinkamumą vertina ir galutinį sprendimą dėl informacijos konfidencialumo priima būtent perkančioji organizacija (vis dėlto jos sprendimas peržiūrėtinas teisme). Dėl to tiekėjai turėtų dėti maksimalias pastangas tam, kad informacijos konfidencialumas būtų tinkamai pagrįstas, kadangi tai yra būtina sąlyga, siekiant užtikrinti atitinkamos informacijos slaptumą. LAT praktikoje yra laikomasi aiškios pozicijos, kad prašantis išlaptinti informaciją tiekėjas turi pateikti patikimus argumentus, jog duomenų atskleidimas pažeis jo teisėtus interesus[71]. Viešųjų pirkimų tarnyba taip pat yra išaiškinusi[72], kad informacija gali būti laikoma konfidencialia tik tuomet, kai tiekėjas ne formaliai, bet realiai (laikantis tai sričiai taikomos praktikos) pagrindžia būtinybę išsaugoti tokios informacijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

slaptumą. Toks aktyvus tiekėjo – pirminio informacijos šaltinio vaidmuo pagrįsta iš teismų praktikos išplaukiančiais aiškinimais apie išimtinį, siaurai taikytiną viešumo ribojimą, draudžiamą piktnaudžiauti tiekėjo teisėmis taip pažeidžiant informacijos prašančio subjekto teisėtų interesų gynybą.

Tiekėjo pasiūlyme nurodytos informacijos konfidencialumas kiekvienu atveju yra vertinamas individualiai, atsižvelgiant į visas su konkrečia situacija susijusias aplinkybes, viešojo pirkimo rūšį (prekių, paslaugų ar darbų viešasis pirkimas), tiekėjo pateiktos informacijos, kurią nurodė kaip konfidencialią, rūšį (pasiūlymas plačiąja ar siaurąja prasme, tiekėjo pateikta informacija susijusi su pasiūlymo objektu ar tiekėjo kvalifikacija ir kt.), viešojo pirkimo-pardavimo sutarties kainodarą. Nepakankamu informacijos konfidencialumo pagrindimu galėtų būti laikomi, pavyzdžiui, tokie atvejai:

Pavyzdys

Tiekėjas, siekdamas pagrįsti pasiūlymo informacijos konfidencialumą, pateikia deklaratyvų tiekėjo ūkinėje veikloje taikytiną, paties tiekėjo parengtą konfidencialios informacijos sąrašą, tačiau nenurodo jokių realių ir pagrįstų argumentų, kodėl konkretūs pasiūlymo dokumentai turėtų būti laikytini konfidencialiais ir kaip pasiūlymo duomenų atskleidimas galėtų pažeisti jo interesus. Atsižvelgiant į tai, kad tiekėjas realiai nepagrindžia ir neįrodo pateiktos informacijos apsaugos poreikio, nurodyta informacija neturėtų būti pripažįstama konfidencialia ir saugotina. Kitaip tariant, nurodyta informacija turėtų būti pateikta susipažinti jos prašantiems asmenims.

Pavyzdys

Tiekėjas pasiūlymo informacijos, susijusios su siūlomo objekto charakteristikomis, konfidencialumą grindžia išimtinai tuo, kad perkamos specifinės prekės, nors informacijos pripažinimą (ne)konfidencialia lemia šios informacijos pobūdis ir turinys, o ne viešojo pirkimo objektas. Dėl to tiekėjui nepagrindus ir neįrodžius, kad pateikta informacija sudaro tiekėjo komercinę paslaptį, nurodyta informacija turėtų būti pateikta susipažinimui jos prašantiems asmenims.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4. Komentuojamo VPĮ 20 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta suinteresuotų dalyvių teisė jau po viešojo pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo, bet nė vėliau kaip per 6 (šešis) mėnesius, prašyti perkančiosios organizacijos supažindinti su laimėjusio tiekėjo pasiūlymu ar paraiška (kandidatų teisė – su kitų tiekėjų, kurie buvo pakviesti pateikti pasiūlymų ar dalyvauti dialoge, paraiškomis). Nurodytos teisės įgyvendinimas yra galimas tik egzistuojant 2 (dviem) kumuliatyvioms (kartu taikytinomis) sąlygoms:

1) Suinteresuotumas. Tik toks viešojo pirkimo dalyvis, kuris nebuvo galutinai pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros, ar viešojo pirkimo kandidatas, kuriam nebuvo pranešta apie jo viešojo pirkimo paraiškos atmetimą iki pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo suinteresuotiems dalyviams, gali pasinaudoti VPĮ 20 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta teise susipažinti su laimėjusio tiekėjo pasiūlymu ar paraiška (*detaliau apie suinteresuoto viešojo pirkimo dalyvio / suinteresuoto viešojo pirkimo kandidato sampratą žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 31, 32 dalių komentarus*).

Kita vertus, nors aptariamoje normoje formaliai įtvirtinta suinteresuoto dalyvio sąvoka, tačiau iš LAT praktikos matyti, kad teisinis suinteresuotumas ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus – platesnė kategorija, ši teisė suteikiama ir pašalintiems tiekėjams[73]. LAT praktikoje išaiškinta, kad teisė susipažinti su kito tiekėjo pasiūlymu iš esmės siejama su tiekėjo (ieškovo) teisių gynimu, jam nesuteikiama teisė inicijuoti perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūros tik siekiant patenkinti savo smalsumą[74]. Suinteresuotumą pagrindžiantis galimas teisių pažeidimas nebūtinai turi būti tiesiogiai susijęs su paties ieškovo pasiūlymo vertinimu.

Jei perkančioji organizacija neteisėtai nesupažindina tiekėjo su kito dalyvio pasiūlymu, jis savo galimai pažeistas teises gali ginti įvairiomis teisių gynybos priemonėmis, priklausomai nuo to, kokią teisę jis siekia apginti – teisę į informaciją ar teisę į tinkamą savo pasiūlymo įvertinimą. Pirmu atveju tiekėjas (ieškovas) teismui pareiškia savarankišką materialųjį reikalavimą įpareigoti perkančiąją organizaciją supažindinti su kito tiekėjo pasiūlymu[75]; antru atveju tiekėjas reiškia savarankišką reikalavimą panaikinti perkančiosios organizacijos sprendimą atmesti jo pasiūlymą bei teikia procesinį prašymą išreikalauti įrodymą (CPK 10^1, 199 straipsniai)[76]. Kitaip tariant, pretenzijos perkančiajai organizacijai ir atitinkamai ieškinio teismui dalykas gali būti savarankiškas reikalavimas įpareigoti perkančiąją organizaciją pateikti prašomą informaciją susipažinimui. Šiuo atveju terminai, susiję su perkančiosios organizacijos veiksmų skundimu

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ikiteismine ir teismine tvarka, yra skaičiuojami nuo to momento, kai tiekėjui tokia informacija buvo atskleista ir kai jis faktiškai sužinojo arba turėjo ir galėjo sužinoti apie jo teisių pažeidimą.

2) Terminas, praėjęs nuo viešojo pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo. Suinteresuotas viešojo pirkimo dalyvis VPĮ 20 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta teise po viešojo pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo susipažinti su laimėjusio tiekėjo pasiūlymu ar paraiška gali pasinaudoti ne vėliau kaip per 6 (šešis) mėnesius nuo viešojo pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo. Nurodyta VPĮ 20 straipsnio 4 dalies nuostata yra betarpiškai susijusi su VPĮ 102 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta tiekėjo teise pareikšti ieškinį dėl pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia per 6 (šešis) mėnesius nuo pirkimo sutarties sudarymo dienos (*detaliau dėl nurodytos teisės įgyvendinimo žiūrėti VPĮ 102 straipsnio 3 dalies komentarą*). Taigi, praėjus 6 (šešiems) mėnesiams po viešojo pirkimo sutarties sudarymo, tiekėjas praranda teisę kvestionuoti tokios sutarties teisėtumą, todėl, tuo pačiu, tiekėjas praranda ir VPĮ 20 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą teisę susipažinti su viešojo pirkimo – pardavimo sutartį sudariusio tiekėjo pateiktu pasiūlymu ar paraiška, kadangi toks susipažinimas nėra savitikslis.

Perkančiajai organizacijai įvertinus ir nustačius, kad tiekėjas po viešojo pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo pateikęs prašymą susipažinti su pirkimo laimėtojo pasiūlymu (paraiška), tenkina abi VPĮ 20 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas sąlygas dėl suinteresuotumo ir termino, tokiam tiekėjui teiktinos informacijos apimtis nustatoma remiantis VPĮ 20 straipsnio 2 bei 3 dalyse įtvirtintomis taisyklėmis.

Manytina, kad VPĮ 20 straipsnio 4 dalimi įstatymų leidėjas netinkamai suderino iki 2017 m. liepos 1 d. galiojusią tiekėjų – informacijos turėtojo ir prašytojo – bei perkančiosios organizacijos santykių pusiausvyrą, nes pernelyg daug teisių suteikė ieškovui kitų subjektų atžvilgiu. Aptariamoje nuostatoje galimai netinkamai perkeltos Direktyvos 2007/66 2 f straipsnio 1 dalies b punkto nuostatos, kuriose duodama nuoroda į Direktyvos 2007/66 2 d straipsnį (negaliojančio sandorio prezumpcijos).

Nors ieškinio senaties terminas, įtvirtintas VPĮ 102 straipsnio 3 dalyje, taikomas tik dėl tam tikrų pažeidimų, nurodytų VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 1-3 punktuose[77], tačiau pagal naująjį VPĮ 20 straipsnio 4 dalies reguliavimą tiekėjai (ieškovai) iš esmės neribotai (tik pagrindę bendrąjį suinteresuotumą viešojo pirkimo rezultatais) gali kreiptis dėl laimėtojo pasiūlymo išviešinimo, jei nepraėjo normoje nustatytas 6 mėnesių terminas nuo sutarties sudarymo. Kaip ne kartą

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nurodyta pirmiau, savarankiška tiekėjų teisė reikalauti jiems suteikti informaciją sietina būtent su jų galimai pažeistų teisių gynyba, o ne paprastu smalsumu. Vis dėlto pagal naująjį reguliavimą su interesų gynybos pagrindo takoskyra beveik išnyksta, nes labai tikėtina, kad ginčas dėl informacijos atskleidimo teisme būtų išspręstas jau po viešojo pirkimo sutarties įvykdymo ar baigiantis jos terminui. Be to, tokiu reguliavimu sudaromos prielaidos tiekėjams neoperatyviai ginti galbūt pažeistas teises.

Teismai, spręsdami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, kuriuose keliamas prašomos išviešinti informacijos apsaugos dėl konfidencialaus pobūdžio klausimas, iš esmės turi suderinti tiek ieškovo (informacijos prašytojo) teisę į teisminę gynybą (veiksmingumo principas; *detaliau žiūrėti VPĮ 101 straipsnio komentarą*), tiek trečiojo asmens (informacijos šaltinio) teisę į konfidencialios informacijos apsaugą[78].

Bylą nagrinėjančio teismo pareiga įvertinti šalių reikalavimų ir atsikirtimų pagrįstumą ir tuo tikslu tinkamai ištirti įrodymus bei nustatyti reikšmingas ginčo sprendimui aplinkybes nesumenksta ir tais atvejais, kai dalis bylos įrodymų yra neviešinti, nors pagrįstai pripažintų konfidencialiais dokumentų turinio teismas negali išviešinti procesiniame sprendime, jis turi ištirti tokius įrodymus ir įvertinti jų įrodomąją reikšmę, siekdamas CPK 176 straipsnyje įtvirtinto įrodinėjimo tikslo – formuodamas vidinį įsitikinimą dėl ginčo sprendimui svarbių aplinkybių buvimo[79]

Siekiant užtikrinti pamatinių teisių – teisės į informacijos slaptumą ir teisės į teisingą teismą – balansą, siūlytina laikytis tokio pavyzdinio modelio: a) pirmiausia teismas pats ištiria įrodymus; b) į bylos medžiagą įtraukia tik svarbius įrodymus; c) visus šiuos įrodymus, „užmaskavęs“ tam tikrus kai kurių dokumentų elementus tam tikrų šalių atžvilgiu, pateikia visoms šalims; d) atsižvelgia tik į tuos į bylos medžiagą įtrauktus dokumentus, su kuriais šalys galėjo susipažinti[80]. Kad ir kaip konkrečiai būtų sprendžiamas ginčas dėl perkančiosios organizacijos atsisakymo išviešinti tiekėjo pasiūlymo duomenis, bet kokiu atveju tai, kad teismas motyvuotai tam tikrą informaciją pripažįsta komercine paslaptimi, tik dėl to neturėtų baigtis ieškovo galimai pažeistų teisių gynyba[81].

Tais atvejais, kai byloje kyla kolizija tarp procesinio sprendimo aiškumo ir motyvavimo išsamumo bei siekio apsaugoti proceso šalies komercinę paslaptį, teismas privalo kiek įmanoma labiau užtikrinti šių abiejų tikslų įgyvendinimą. Atsižvelgiant į tai, kita proceso šalis (kaip ir bet kuris kitas subjektas) galėtų būti supažindinama su riboto turinio, nuasmenintu procesiniu sprendimu, o

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

išsamiai motyvuotą, įskaitant ir konfidencialios informacijos panaudojimą, sprendimą galėtų matyti tik aukštesnės instancijos teismas, jei jame toliau būtų nagrinėjamas tas pats ginčas, arba kitas teismas, bylą nagrinėjantis iš naujo[82].

Teismas, pripažinęs, kad perkančioji organizacija nepagrįstai neleido susipažinti su kito tiekėjo pasiūlymo duomenimis, pagal konkrečias atitinkamos bylos aplinkybes sprendžia, ar dėl koncentruotumo ir ekonomiškumo peržiūros procedūrą tęsti teismo proceso, ar tikslinga grąžinti į prieš pažeidimą buvusią padėtį, kur jos iš naujo apsibrėžtų savo ginčo ribas pagal naujai paaiškėjusią informaciją[83] (*detaliau žiūrėti VPĮ 101 straipsnio 3 dalies komentarą*).

5. Komentuojamo VPĮ 20 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė nustatyti atitinkamus reikalavimus tiekėjams, tokiu būdu siekiant apsaugoti perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo proceso metu teikiamos informacijos konfidencialų pobūdį. VPĮ 20 straipsnio 5 dalis, priešingai nei VPĮ 20 straipsnio 1 – 4 dalys, yra skirtos apsaugoti būtent perkančiosios organizacijos, o ne tiekėjų, viešojo pirkimo proceso metu teikiamos informacijos konfidencialų pobūdį.

VPĮ 20 straipsnio 5 dalyje nenurodyta, kokia konkrečiai informacija (kokiais požymiais pasižyminti) galėtų būti vertinama kaip konfidencialaus pobūdžio informacija, kurios apsaugai viešojo pirkimo dokumentuose gali būti įtvirtinami tam tikri reikalavimai. Tačiau vertintina, kad VPĮ 20 straipsnio 5 dalies pagrindu informacijos pateikimo tiekėjams ribojimas, skirtas konfidencialaus pobūdžio informacijos apsaugai, taikytinas išimtinai tais atvejais, kuomet neribotas informacijos atskleidimas galėtų turėti įtakos reikšmingiems valstybės interesams ir (ar) sąlygoti jų pažeidimą. Kaip nurodyta pirmiau, pagal LAT praktiką perkančiosios organizacijos pirkimo metu priimti vidaus dokumentai ar susirašinėjimai su dalyviais nelaikytini konfidencialia informacija. Saugotina informacija VPĮ 20 straipsnio 5 dalies taikymo prasme galėtų būti laikoma riboto naudojimo informacija, nurodyta, pavyzdžiui, VTPĮ. Kita vertus, perkančiosios organizacijos privalo suderinti tarnybos, valstybės ar profesinės paslapties apsaugą su pirkimo sąlygų aiškumo ir nediskriminuojamumo reikalavimais bei poreikiu lygiateisiškai įvertinti tiekėjų pasiūlymus. Priešingas vertinimas būtų nesuderinamas su viešųjų pirkimų skaidrumo principu, įpareigojančiu perkančiąsias organizacijas užtikrinti pakankamą pirkimo dokumentų (procedūrų) viešumą ir prieinamumą tiekėjams (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 20 straipsnio 5 dalyje nenurodoma, kokių konkrečiai priemonių gali imtis perkančioji organizacija, siekdama apsaugoti atitinkamos informacijos konfidencialų pobūdį. Tokiomis priemonėmis galėtų būti, pavyzdžiui:

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, veikianti teisėtvarkos srityje, CVP IS paskelbia skelbimą apie riboto konkurso būdu vykdomą viešąjį pirkimą ir pateikia dalį viešojo pirkimo dokumentų, pateiktuose dokumentuose nurodydama, kad, pavyzdžiui, techninėje specifikacijoje yra pateikta informacija su slaptumo žyma „Riboto naudojimo“ (informacija pripažįstama „Riboto naudojimo“ teisės aktų nustatyta tvarka), todėl CVP IS techninė specifikacija neskelbiama. Tačiau pirkimo sąlygose perkančioji organizacija nurodo, kad pateikti pasiūlymą pakviestam tiekėjui su technine specifikacija, kurioje yra pateikta įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“, bus leista susipažinti perkančiosios organizacijos patalpose, laikantis VTPĮ ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių įslaptintos informacijos apsaugą, reikalavimų.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija CVP IS paskelbia skelbimą apie riboto konkurso būdu vykdomą viešąjį pirkimą ir pateikia dalį viešojo pirkimo dokumentų, pateiktuose dokumentuose nurodydama, kad, pavyzdžiui, su techninė specifikacija bus leista susipažinti tik tiems tiekėjams, kurių kvalifikacija bus pripažinta atitinkančia nustatytus reikalavimus.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje paskelbia skelbimą apie viešąjį pirkimą ir pateikia dalį viešojo pirkimo dokumentų, pateiktuose dokumentuose nurodydama, kad su kita pirkimo dokumentų dalimi tiekėjams bus leidžiama susipažinti tik pasirašius konfidencialumo įsipareigojimą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Atkreiptinas dėmesys į tai, kad konfidencialios informacijos apsaugos institutas, nors ir išplaukiantis iš tiekėjų pažeistų teisių gynybos, nėra įtvirtintas ES peržiūros direktyvose.

[2] Birštonas, R., Šimanskis, K., Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112.

[3] Birštonas, R., Šimanskis, K., Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112.

[4] ESTT 1986 m. birželio 24 d. sprendimas byloje *AKZO Chemie prieš Komisiją*, C-53/85.

[5] Jankauskytė, D. Konfidencialumo užtikrinimo ir skaidrumo principo santykis viešuosiuose pirkimuose. *Teisės apžvalga*, Nr.1 (17), 2018.

[6] LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340/2013, Soloveičik. D, Rethinking the confidentiality in public procurement: does public mean naked public? *UrT*, 2018, Nr. 1.

[7] ESTT 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Varec*, C-450/06.

[8] LAT 2018 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-6-916/2018.

[9] LAT 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-177-916/2016.

[10] LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-476-378/2017.

[11] LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017.

[12] ESTT 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Varec,* C-450/06.

[13] ESTT 1986 m. birželio 24 d. sprendimas byloje *AKZO Chemie prieš Komisiją*, C-53/85.

[14] LAT 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016.

[15] Žr. taip pat Direktyvos 2016/943/ES preambulės 18-ąją konstatuojamąją dalį.

[16] Jankauskytė, D. Konfidencialumo užtikrinimo ir skaidrumo principo santykis viešuosiuose pirkimuose. *Teisės apžvalga*, Nr.1 (17), 2018.

[17] Atkreiptinas dėmesys į tai, kad teisiniame reguliavime komercinės paslaptys skirstomos į dvi atskiras – verslo ir techninių paslapčių – sritis, pastarosios turi vienodą teisinę reikšmę ir turėtų būti tapačiai saugotinos.

[18] LAT 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-16-378/2018.

[19] Birštonas, R., Šimanskis, K., Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112 [60 išnaša].

[20] LAT 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-16-378/2018.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[21] Birštonas, R. Komercinių paslapčių direktyvos įgyvendinimas Lietuvos teisėje. Teisė, 2019, Nr. 110.

[22] Birštonas, R., Šimanskis, K., Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112.

[23] LAT 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016.

[24] Žiūrėti, pavyzdžiui, Direktyvos 2016/943/ES 3 konstatuojamąją dalį.

[25] LAT 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326/2012.

[26] Silva, N., What exactly is a trade secret under the proposed directive? *Journal of Intellectual Property Law and Practice,* 2014 p. 14–15.

[27] Birštonas, R., Šimanskis, K. Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112.

[28] LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018.

[29] LAT 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-360-248/2018.

[30] LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018.

[31] Viešųjų pirkimų tarnyba. Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose. https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/konfidencialumas-viesuosiuose-pirkimuose

[32] LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017.

[33] Viešųjų pirkimų tarnyba. Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose. https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/konfidencialumas-viesuosiuose-pirkimuose

[34] Birštonas, R., Šimanskis, K., Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112.

[35] Birštonas, R., Šimanskis, K. Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112.

[36] LAT 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016.

[37] LAT 2018 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-212-378/2018.

[38] LAT 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-234-469/2018.

[39] LAT 2018 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-238-378/2018.

[40] Birštonas, R., Šimanskis, K. Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[41] LAT 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326/2012, 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016.

[42] LAT 2018 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-238-378/2018.

[43] LAT 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016.

[44] LAT 2006 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-499/2006; 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-350/2012.

[45] LAT 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3- 495/2013; 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326/2012.

[46] LAT 2006 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-499/2006; 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326/2012.

[47] Birštonas, R., Šimanskis, K. Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112.

[48] LAT 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-447/2014.

[49] LAT 2018 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-6-916/2018.

[50] Birštonas, R., Šimanskis, K. Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112.

[51] https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/LT_versija/E_vedlys/4_convenience/VPT_konfidencialumoisaiskinimas.pdf

[52] LAT 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013.

[53] LApT 2012 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1514/2012.

[54] Soloveičikas, D. Viešųjų pirkimų principai: jų taikymas remiantis Europos Teisingumo Teismo ir Lietuvos teismų praktika. JUSTITIA 2008 m. Nr. 3 (69).

[55] Jankauskytė, D. Konfidencialumo užtikrinimo ir skaidrumo principo santykis viešuosiuose pirkimuose. *Teisės apžvalga*, Nr.1 (17), 2018.

[56] LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-122-690/2015.

[57] Viešųjų pirkimų tarnyba. Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose. https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/konfidencialumas-viesuosiuose-pirkimuose

[58] LAT 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-371-378/2018.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[59] VPĮ 35 straipsnio 4 dalyje nurodyta, jog pirkimo dokumentai turi būti tikslūs, aiškūs, be dviprasmybių, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija – nupirkti tai, ko reikia.

[60] LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018, 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-360-248/2018; 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-371-378/2018.

[61] Birštonas, R., Šimanskis, K. Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112, LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018.

[62] Jankauskytė, D. Konfidencialumo užtikrinimo ir skaidrumo principo santykis viešuosiuose pirkimuose. Teisės apžvalga, Nr.1 (17), 2018.

[63] Birštonas, R., Šimanskis, K. Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112.

[64] Birštonas, R., Šimanskis, K. Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112.

[65] Direktyvos 2016/943/ES 2 straipsnio 2 dalies b ir c punktuose įtvirtinta, kad ši direktyva netaikoma ES ar nacionalinių taisyklių, pagal kurias reikalaujama, kad komercinės paslapties turėtojai dėl viešojo intereso atskleistų informaciją, įskaitant komercines paslaptis, valdžios, administracinėms ar teisminėms institucijoms, kad tos institucijos galėtų vykdyti savo pareigas, taikymui bei pagal kurias reikalaujama arba leidžiama, kad ES institucijos ir įstaigos ar nacionalinės valdžios institucijos atskleistų įmonių pateiktą informaciją, kurią tos institucijos, įstaigos ar valdžios institucijos turi vykdydamos pareigas ir laikydamosi išimtinių teisių, nustatytų Sąjungos ar nacionalinėje teisėje, taikymui.

[66] LAT 2017 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-301-469/2017

[67] Birštonas, R., Šimanskis, K. Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112.

[68] LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011.

[69] LAT 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013.

[70] ESTT 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, C-327/00.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[71] LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017; 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-16-378/2018.

[72] Viešųjų pirkimų tarnyba. Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose. https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/konfidencialumas-viesuosiuose-pirkimuose

[73] LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2009.

[74]LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018; 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-360-248/2018; 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-371-378/2018.

[75] LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018.

[76] LAT 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-234-469/2018.

[77] D. Soloveičik, K. Šimanskis. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos Teismų praktiką. Teisė 84; LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013.

[78] ESTT 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Varec,* C-450/06; Birštonas, R., Šimanskis, K. Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112.

[79] LAT 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-339-469/2018.

[80] Generalinės advokatės Eleanor Sharpston 2007 m. spalio 25 d. išvada byloje *Varec*, C-450/06.

[81] Birštonas, R., Šimanskis, K. Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose, Teisė, 2019, Nr. 112.

[82] LAT 2018-01-04 nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-16-378/2018.

[83] LAT 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013.

23 straipsnis. Rezervuota teisė dalyvauti pirkimuose

1. **Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nustatyti sąlygas, sudarančias galimybę pirkimuose dalyvauti tik tokį statusą turintiems tiekėjams:**

~~**1) socialinei įmonei;**~~ Neteko galios nuo 2023-01-01

~~**2) neįgaliųjų socialinei įmonei;**~~ Neteko galios nuo 2023-01-01

3) tiekėjui, kuriame nuteistųjų, atliekančių arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes, dirba daugiau kaip 50 procentų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4) tiekėjui, kurio dalyviai yra sveikatos priežiūros įstaigos, kuriose darbo terapijos pagrindais dirba ne mažiau kaip 50 procentų pacientų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus;

5) tiekėjui, kurio darbuotojai dalyvauja aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, nustatytose Lietuvos Respublikos užimtumo įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, jeigu ne mažiau kaip 50 procentų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus yra darbo rinkoje papildomai remiami asmenys.

2. **Perkančioji organizacija, atlikdama supaprastintus pirkimus, ne mažiau kaip 2 procentus visų per kalendorinius metus atliktų supaprastintų pirkimų vertės pirkimų privalo rezervuoti šio straipsnio 1 dalyje nurodytiems tiekėjams, išskyrus atvejus, kai šie tiekėjai perkančiajai organizacijai reikiamų prekių negamina, paslaugų neteikia ar darbų neatlieka.**
3. **Šio straipsnio 1 dalyje nurodyti tiekėjai savo gaminamų prekių, teikiamų paslaugų ar atliekamų darbų sąrašus nuolat skelbia Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje.**
4. **Pirkimo dokumentuose, įskaitant skelbimą apie pirkimą ar išankstinį informacinį skelbimą, turi būti nuoroda į rezervuotus pirkimus ir reikalavimas pagrįsti, kad tiekėjas atitinka šiame straipsnyje nustatytus reikalavimus (pateikiamas kompetentingos institucijos išduotas dokumentas ar tiekėjo patvirtinta deklaracija). Šio straipsnio 1 dalies 3, 4 ir 5 punktuose nurodytų tiekėjų atitinkamai tikslinei grupei priklausančių darbuotojų dalis nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiuojama Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka. Pirkimo dokumentuose ir pirkimo sutartyje taip pat nustatoma sąlyga tiekėjui visą dalyvavimo pirkime ir pirkimo sutarties įvykdymo laikotarpį atitikti šiame straipsnyje nustatytus reikalavimus.**
5. **Tiekėjas, dalyvaujantis rezervuotuose pirkimuose, pirkimo sutarčiai įvykdyti kaip subtiekėjus gali pasitelkti tik šio straipsnio 1 dalyje nurodytą statusą turinčius tiekėjus.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 23[1] straipsnyje yra įtvirtintos taisyklės, pagal kurias perkančiosios organizacijos turi teisę rezervuoti teisę dalyvauti konkrečiame pirkime tik specialų statusą turintiems tiekėjams ~~, t. y. socialiniu verslu užsiimančioms įmonėms~~ . Tai reiškia, kad VPĮ 23 straipsnyje yra įtvirtinta pozityvioji diskriminacija, pagal kurią yra leidžiama apriboti tiekėjų, galinčių dalyvauti viešajame pirkime ir jame teikti savo pasiūlymus, ratą. Toks ribojimas yra pateisinamas viešuoju interesu – socialiai pažeidžiamų žmonių grupių darbo ir užimtumo puoselėjimu ir pan. VPĮ aiškinamajame rašte nurodyta, kad VPĮ 23 straipsnio norma buvo įtvirtinta, siekiant padėti nepalankioje padėtyje esantiems asmenims integruotis į visuomenę, užtikrinti jiems lygias galimybes, vykdant socialiai atsakingus pirkimus[2]. Komentuojamu straipsniu, sistemiškai šio straipsnio normas aiškinant su VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punktu, pagal kurį perkančiosios organizacijos turi siekti, kad, vykdant pirkimo sutartis, būtų laikomasi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų ES ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir šio įstatymo 5 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose, įstatymo leidėjas taip pat siekė prisidėti prie socialiai atsakingos viešųjų pirkimų politikos įgyvendinimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą*).

~~VPĮ aiškinamajame rašte nustatyta, kad socialinis verslas – socialinės įmonės, neįgaliųjų socialinės įmonės, remiamų asmenų užimtumo rėmimo priemonės. Įstatyme nėra įtvirtintos aiškios socialinio verslo sampratos, tačiau LR ekonomikos ir inovacijų ministerijos parengtame LR socialinio verslo plėtros įstatyme projekte nurodoma[3], kad socialinis verslas – tai ekonominė veikla, kuria siekiama visuomenei ar jos grupei naudingų tikslų ir socialinio poveikio ir iš kurios uždirbamas pelnas arba jo dalis skiriama šiam poveikiui pasiekti. Tuo tarpu socialinio verslo subjektas turi atitikti šiuos kriterijus: pirma, tai yra labai maža, maža arba vidutinė įmonė; antra, siekia socialinio poveikio; trečia, metinės pajamos iš ekonominės veiklos sudaro daugiau nei 50 procentų visų socialinio verslo subjekto pajamų; ketvirta, daugiau nei 80 procentų iš ekonominės veiklos gauto pelno skiriama socialiniam poveikiui; penkta, ekonominės veiklos ir socialinio poveikio siekimo procesus organizuoja konsultuodamasis (suteikdami galimybę pateikti nuomonę ir pasiūlymus) su asmenimis, kuriems daromas socialinis poveikis socialinio verslo subjekto vykdoma veikla[4].~~

VPĮ aiškinamajame rašte taip pat nustatyta, kad „nepalankioje padėtyje esančių asmenų“ sąvoka turėtų būti aiškinama pagal ES Reglamento 651/2014 nuostatas. Tai reiškia, kad nepalankioje

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

padėtyje esančiais asmenimis laikytini ~~neįgalieji~~ asmenys su negalia, bedarbiai, socialinėje atskirtyje esantys, grįžę ar esantys laisvės atėmimo vietose, priklausantys nuo psichiką veikiančių medžiagų asmenys. Tokių asmenų integravimas į darbo rinką yra vienas pagrindinių ~~socialinio verslo~~ valstybės tikslų~~. Socialinio verslo įmonės gali būti nepajėgios laimėti viešųjų pirkimų įprastomis rinkos sąlygomis~~, dėl to VPJ 23 straipsnyje įtvirtinta teisė perkančiosioms organizacijoms rezervuoti tam tikrus pirkimus ar jų dalį ~~socialiniu verslu užsiimančioms įmonėms~~ VPJ 23 straipsnio 1 dalyje nurodytiems tiekėjams.

1. VPJ 23 straipsnio 1 dalyje yra apibrėžtas baigtinis sąrašas tiekėjų, kuriems gali būti rezervuota teisė dalyvauti pirkimuose:

~~***i) socialinei įmonei***~~

~~Socialinės įmonės statusas yra apibrėžtas~~ Socialinių įmonių įstatymo ~~3 straipsnio 1 dalyje. Socialinė įmonė – šio įstatymo nustatyta tvarka toki statusą įgijęs juridinis asmuo, kai tenkinamos visos šios sąlygos kartu:~~

- ~~*pirma, darbuotojai, priklausantys šio įstatymo 4 straipsnyje[5] nurodytoms socialinėse įmonėse įdarbinamų asmenų tikslinėms grupėms, sudaro ne mažiau kaip 40 procentų metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus ir tikslinėms asmenų grupėms priklausančių darbuotojų skaičius yra ne mažesnis kaip keturi (įdarbinamų asmenų tikslinėms grupėms priklausančių darbuotojų dalis nuo vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiuojama Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka);~~*~~
- ~~*antra, LR įsteigto juridinio asmens steigimo dokumentuose yra nurodyta šio juridinio asmens veikla, susijusi su tikslinėms asmenų grupėms priklausančių asmenų įdarbinimu, jų darbinių ir socialinių įgūdžių lavinimu ir socialine integracija, o kitoje Europos ekonominės erdvės valstybėje įsteigta įmonė ar jos filialas yra pateikę atitinkamus dokumentus, įrodančius, kad Europos ekonominės erdvės valstybėje, kurioje jie yra įsteigti, teisės aktais jiems suteikta tokia teisė*~~
- ~~*trečia, nevykdo veiklos, įtrauktos į socialinių įmonių neremtinų veiklos rūšių sąrašą, kurį tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija[6], arba iš tokios veiklos gautos pajamos*~~

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

~~*sudaro ne daugiau kaip 20 procentų visų šio juridinio asmens pajamų, taip pat nevykdo laikinojo įdarbinimo veiklos[7].*~~

~~***(ii) neįgaliųjų socialinei įmonei***~~

~~*Neįgaliųjų socialinės įmonės statusas yra apibrėžtas* Socialinių įmonių įstatymo *3 straipsnio 2 dalyje. Neįgaliųjų socialinė įmonė – šį statusą įgijęs juridinis asmuo, kuris atitinka visas šias sąlygas kartu:*~~

- ~~*pirma, juridinis asmuo atitinka pirmiau nurodytus Socialinių įmonių įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose nurodytas sąlygas;*~~
- ~~*antra, juridinio asmens darbuotojai, priklausantys neįgaliųjų tikslinei grupei, sudaro ne mažiau kaip 50 procentų jos metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus. Neįgalieji, kuriems nustatytas sunkus ar vidutinis neįgalumo lygis arba neviršijantis 40 procentų darbingumo lygis, arba dideliu ar vidutiniu specialiųjų poreikių lygis, sudaro ne mažiau kaip 40 procentų metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus ir Socialinių įmonių įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytai tikslinei asmenų grupei[8] priklausančių darbuotojų skaičius yra ne mažesnis kaip keturi. Į metinį vidutinį darbuotojų skaičių įtraukiami neįgalūs darbuotojai, dirbantys ne mažiau kaip 80 darbo valandų per mėnesį.*~~

(iii) tiekėjui, kuriame nuteistųjų, atliekančių areštо, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes, dirba daugiau kaip 50 procentų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus

Į šią grupę patenka tik tie tiekėjai, kurių daugiau kaip 50 procentų darbuotojų atlieka realias terminuotas (BK 42 straipsnio 1 dalies 4, 5 punktai) ir neterminuotas (BK 42 straipsnio 1 dalies 6 punktas) laisvės atėmimo bausmes. Tai reiškia, kad darbuotojai, kuriems yra paskirta laisvės apribojimo bausmė (BK 42 straipsnio 1 dalies 3 punktas ~~1~~ 2 dalies 3 punktas) arba, kurie nuteisti laisvės atėmimo bausme, bausmės vykdymą atidedant (BK 75 straipsnis) nepatenka į šios normos apimtį.

~~*Įstatyme nėra įtvirtinto laikotarpio, nuo kurio iki kurio turi būti apskaičiuojamas nurodytų darbuotojų vidutinis metinis skaičius. Tai reiškia, kad nurodytų darbuotojų vidutinis metinis*~~

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

~~*skaičius apskaičiuojamas įmonės ataskaitinių finansinių metų tam tikro mėnesio paskutinę dieną*~~[~~*9*~~].

VPĮ 23 str. straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytų tiekėjų atitinkamai tikslinei grupei priklausančių darbuotojų dalis nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiuojama vadovaujantis Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakyme Nr. 4-374 "Dėl tikslinėms grupėms priklausančių darbuotojų dalies nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo" nustatyta tvarka. Tikslinės grupės darbuotojų dalis nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus nustatoma skaičiavimo dieną sąrašuose esančių tikslinei grupei priklausančių darbuotojų skaičių dalijant iš paskutinių vienerių metų įmonės metinio vidutinio sąrašuose esančių visų darbuotojų skaičiaus ir gautą skaičių padauginant iš šimto procentų.[10]

(iv) tiekėjui, kurio dalyviai yra sveikatos priežiūros įstaigos, kuriose darbo terapijos pagrindais dirba ne mažiau kaip 50 procentų pacientų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus;

Darbo terapija – darbinių procesų panaudojimas gydymo tikslais, reabilitacijos proceso sudedamoji dalis. Asmenims, turintiems tam tikrų sutrikimų ar sergant tam tikromis ligomis, pavyzdžiui, turintiems priklausomybę nuo psichiką veikiančių medžiagų, ji naudojama organizmo tonusui pakelti, apykaitos procesų normalizavimui. Pagrindinis darbo terapijos tikslas – pakeisti reabilitacijos programoje dalyvaujančio asmens požiūrį į darbą, padėti jam suformuoti ar atstatyti darbinius įgūdžius bei pripratinti prie kasdienio darbo[~~10~~11].

VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje nėra įtvirtinto šios grupės tiekėjų dalyvių – sveikatos priežiūros įstaigų sąrašo. Tai reiškia, kad į šią grupę patenka tiekėjai, kurių dalyviai yra bet kokios sveikatos priežiūros įstaigos, kurios (i) atitinka Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus[~~11~~12] bei, kuriose (ii) darbo terapijos pagrindais dirba ne mažiau kaip 50 procentų pacientų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus (pavyzdžiui, reabilitacijos įstaigos, priklausomybės ligų centrai ir pan., kuriose darbo terapijos pagrindais (reabilitacinio gydymo tikslais) dirba priklausomybę nuo psichotropinių medžiagų, nuo lošimų ir pan. turintys pacientai).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

~~*Įstatyme nėra įtvirtinto termino, per kurį turi būti apskaičiuojamas nurodytų darbuotojų vidutinis metinis skaičius. Tai reiškia, kad nurodytų darbuotojų vidutinis metinis skaičius apskaičiuojamas įmonės ataskaitinių finansinių metų tam tikro mėnesio paskutinę dieną*~~[~~12~~13]

VPĮ 23 str. straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytų tiekėjų atitinkamai tikslinei grupei priklausančių darbuotojų dalis nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiuojama Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 4-374 "Dėl tikslinėms grupėms priklausančių darbuotojų dalies nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo" nustatyta tvarka. Tikslinės grupės darbuotojų dalis nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus nustatoma skaičiavimo dieną sąrašuose esančių tikslinei grupei priklausančių darbuotojų skaičių dalijant iš paskutinių vienerių metų įmonės metinio vidutinio sąrašuose esančių visų darbuotojų skaičiaus ir gautą skaičių padauginant iš šimto procentų.[14]

(v) tiekėjui, kurio darbuotojai dalyvauja aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, nustatytose Lietuvos Respublikos užimtumo įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, jeigu ne mažiau kaip 50 procentų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus yra darbo rinkoje papildomai remiami asmenys.

Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo 2 straipsnio 4 ~~3~~ dalyje nustatyta, kad užimtumo rėmimo politika – darbo rinkos paslaugų, užimtumo rėmimo priemonių, kitų ekonominių ir socialinių priemonių, taikomų siekiant didinti darbo ieškančių asmenų užimtumą, mažinti nedarbą, švelninti neigiamas jo pasekmes, visuma. Viena iš užimtumo rėmimo priemonių gali būti aktyvios darbo rinkos politikos priemonės (Užimtumo įstatymo 35 straipsnio 1 dalis) ~~*Užimtumo rėmimo priemonės gali būti (i) aktyvios darbo rinkos politikos priemonės; (ii) užimtumo didinimo programos (Užimtumo įstatymo 12 straipsnio 2 dalis).*~~

~~*VPĮ 23 straipsnio 1 dalies 5 punkte nėra nustatyto reikalavimo, kad nurodytas skaičius tiekėjo darbuotojų dalyvautų tik Užimtumo įstatymo 12 straipsnio 2 dalyje apibrėžtose darbo rinkos politikos priemonėse. Šios grupės tiekėjo darbuotojai gali dalyvauti ir užsienio valstybės teisės aktuose nustatytose darbo rinkos politikos priemonėse, tačiau svarbu, kad šios priemonės būtų panašaus pobūdžio, siekiant tų pačių tikslų – didinti darbo ieškančių asmenų užimtumą, mažinti nedarbą, švelninti neigiamas jo pasekmes.*~~

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Į VPĮ 23 str. 1 d. 5 p. numatytą grupę patenka tiekėjai, kurių nustatytas skaičius darbuotojų dalyvauja Užimtumo įstatymo 35 straipsnio 1 dalyje apibrėžtose aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse arba panašaus pobūdžio užsienio valstybės teisės aktuose nustatytose aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, jei šie darbuotojai atitinka Užimtumo įstatymo 25 straipsnyje nustatytus darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų kriterijus.

Darbo rinkoje papildomai remiami asmenys yra apibrėžti Užimtumo įstatymo 25 straipsnyje, t. y.: (i) bedarbiai, kurie yra darbingo amžiaus neįgalieji, kuriems nustatytas iki 25 procentų darbingumo lygis arba sunkus neįgalumo lygis; (ii) bedarbiai, kurie yra darbingo amžiaus neįgalieji, kuriems nustatytas 30–40 procentų darbingumo lygis arba vidutinis neįgalumo lygis; (iii) bedarbiai, kurie yra darbingo amžiaus neįgalieji, kuriems nustatytas 45–55 procentų darbingumo lygis arba lengvas neįgalumo lygis; (iv) nekvalifikuoti bedarbiai, kurie nėra įgiję jokios profesinės kvalifikacijos arba jų užsienyje įgyta profesinė kvalifikacija nėra pripažinta įstatymų nustatyta tvarka, taip pat bedarbiai, kurie neturi jokios neformaliu būdu įgytos kompetencijos, pripažintos įstatymų nustatyta tvarka; (v) ilgalaikiai bedarbiai iki 25 metų, kurių nedarbo trukmė ilgesnė kaip 6 mėnesiai, ir ilgalaikiai bedarbiai nuo 25 metų, kurių nedarbo trukmė ilgesnė kaip 12 mėnesių, skaičiuojant nuo įsiregistravimo Užimtumo tarnyboje dienos; (vi) vyresni kaip 45 ~~50~~ metų bedarbiai; (vii) asmenys, turintys teisę į papildomas užimtumo garantijas pagal Lietuvos Respublikos valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų papildomų užimtumo ir socialinių garantijų įstatymą; (viii) bedarbiai iki 29 metų; (ix) pirmą kartą pagal įgytą kvalifikaciją ar kompetenciją darbo veiklą pradedantys bedarbiai; (x) asmenys, kuriems suteiktas pabėgėlio statusas ar papildomojo asmens statusas, arba asmenys, kuriems suteikta papildoma ar laikinoji apsauga, ir asmenys, turintys teisę gauti laikinąją apsaugą, iki sprendimo dėl laikinosios apsaugos suteikimo (nesuteikimo) priėmimo, tačiau ne ilgiau kaip laikinosios apsaugos laikotarpiu; (xi) nėščios moterys, vaiko motina (įmotė) arba tėvas (įtėvis), vaiko globėjas, rūpintojas ir asmenys, faktiškai auginantys vaiką (įvaikį) iki 8 metų arba neįgalų vaiką (įvaikį) iki 18 metų, ir asmenys, prižiūrintys neįgalius šeimos narius, kuriems Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sprendimu nustatyta nuolatinė globa ar priežiūra; (xii) grįžę iš laisvės atėmimo vietų įstaigos, kai laisvės atėmimo laikotarpis buvo ne trumpesnis kaip 6 mėnesiai, jeigu jie kreipiasi į Užimtumo tarnybą ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo grįžimo iš laisvės atėmimo vietų įstaigos; (xiii) priklausomi nuo narkotinių,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, baigę psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programas, jeigu jie kreipiasi į Užimtumo tarnybą ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programos baigimo; (xiv) užimti asmenys, kuriems Lietuvos Respublikos darbo kodekso 47 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytu atveju paskelbta prastova; (xvi) darbingo amžiaus neįgalieji, kuriems nustatytas iki 25 procentų darbingumo lygis arba sunkus neįgalumo lygis ir kurie 2022 m. gruodžio 31 d. buvo socialinės įmonės darbuotojai, ir kurių darbo sutartis su darbdaviu, turėjusiu socialinės įmonės statusą, nenutraukta; (xvii) darbingo amžiaus neįgalieji, kuriems nustatytas 30–40 procentų darbingumo lygis arba vidutinis neįgalumo lygis ir kurie 2022 m. gruodžio 31 d. buvo socialinės įmonės darbuotojai, ir kurių darbo sutartis su darbdaviu, turėjusiu socialinės įmonės statusą, nenutraukta; (xviii) darbingo amžiaus neįgalieji, kuriems nustatytas 45–55 procentų darbingumo lygis arba lengvas neįgalumo lygis ir kurie 2022 m. gruodžio 31 d. buvo socialinės įmonės darbuotojai, ir kurių darbo sutartis su darbdaviu, turėjusiu socialinės įmonės statusą, nenutraukta.

~~*Taigi, į šią grupę patenka tiekėjai, kurių nustatytas skaičius darbuotojų dalyvauja Užimtumo įstatymo 12 straipsnio 2 dalyje apibrėžtose darbo rinkos politikos priemonėse arba panašaus pobūdžio užsienio valstybės teisės aktuose nustatytose darbo rinkos politikos priemonėse, jei šie darbuotojai atitinka Užimtumo įstatymo 25 straipsnyje nustatytus darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų kriterijus.*~~

~~*Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 23 straipsnio 1 dalies 5 punkte taip pat nėra įtvirtinto laikotarpio, nuo kurio iki kurio turi būti apskaičiuojamas nurodytų darbuotojų vidutinis metinis skaičius. Tai reiškia, kad nurodytų darbuotojų vidutinis metinis skaičius apskaičiuojamas įmonės ataskaitinių finansinių metų tam tikro mėnesio paskutinę dieną[15].*~~

VPĮ 23 str. straipsnio 1 dalies 5 punkte nurodytų tiekėjų atitinkamai tikslinei grupei priklausančių darbuotojų dalis nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiuojama Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 4-374 "Dėl tikslinėms grupėms priklausančių darbuotojų dalies nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo" nustatyta tvarka. Tikslinės grupės darbuotojų dalis nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus nustatoma skaičiavimo dieną sąrašuose esančių tikslinei grupei priklausančių darbuotojų skaičių dalijant iš

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

paskutinių vienerių metų įmonės metinio vidutinio sąrašuose esančių visų darbuotojų skaičiaus ir gautą skaičių padauginant iš šimto procentų. [16]

2. Atsižvelgiant į minėtą VPĮ 23 straipsnio normos tikslą – skatinti ir padėti nepalankioje padėtyje esantiems asmenims integruotis į visuomenę, užtikrinti jiems lygias galimybes, VPĮ 23 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas reikalavimas ne mažiau kaip 2 procentus visų per kalendorinius metus atliekamų supaprastintų pirkimų vertės rezervuoti VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje nurodytiems tiekėjams.
   Komentuojamos VPĮ normos tikslais sąvoka *rezervuoti* turi būti suprantama ne tik kaip perkančiųjų organizacijų pareiga suplanuoti (pavyzdžiui, įtraukti į pirkimų planus (*detaliau žiūrėti VPĮ 26 straipsnio komentarą*) atitinkamą skaičių pirkimų, kuriuose būtų sudaryta galimybė dalyvauti tik VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje nurodytą statusą turintiems tiekėjams), bet taip pat ir kaip pareiga faktiškai šiuos pirkimus įvykdyti. VPĮ 23 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nurodytų pirkimų rezervavimo pareiga bus laikoma tinkamai įvykdyta tik tuomet, kai perkančioji organizacija bus faktiškai įvykdžiusi nurodytus pirkimus (išskyrus, kai yra pagrindas taikyti komentuojamo straipsnio 2 dalyje įtvirtintą išimtį).

VPĮ 23 straipsnio 2 dalyje nustatyta išimtis, pagal kurią rezervuotų pirkimų galima neatlikti, arba atlikti jų mažiau, negu 2 procentus visų per kalendorinius metus atliktų supaprastintų pirkimų, jeigu VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje nurodyti tiekėjai apskritai negamina prekių, neteikia paslaugų ar neatlieka darbų, kurių teikia perkančiajai organizacijai. Šios išimties tikslas sietinas su perkančiųjų organizacijų pareiga siekti, kad prekėms, paslaugoms ar darbams įsigyti skirtos lėšos būtų naudojamos racionaliai (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*). Be to, jei nurodyti tiekėjai reikiamų prekių, paslaugų, darbų negali pasiūlyti, perkančioji organizacija jų objektyviai nepeikia.

Perkančiosios organizacijos turi galimybę informaciją apie VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje nurodytų subjektų gaminamas prekes, teikiamas paslaugas ir atliekamus darbus perkančiosios organizacijos ~~gali~~ gauti iš CVP IS skelbiamų tokių įmonių sąrašų (*detaliau žiūrėti VPĮ 23 straipsnio 3 dalies komentarą*). Vis dėlto šios informacijos patikrinimas neturėtų būti laikomas pakankamu pagrindu perkančiajai organizacijai priimti sprendimą dėl nurodytų subjektų pasiūlos atitikimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiosios organizacijos poreikiams. Vien iš paskelbtų sąrašų perkančioji organizacija neturėtų spręsti, kad, pavyzdžiui, VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje nurodyti tiekėjai negali pasiūlyti perkančiajai organizacijai jos poreikius atitinkančio pirkimo objekto ir dėl to ji neprivalo atlikti rezervuotų pirkimų. Pakankamu pagrindu neįvykdyti nustatyto skaičiaus rezervuotų pirkimų turėtų būti laikomi atlikti rinkos tyrimai, rinkos konsultacijos ar tokių pirkimų paskelbimas. Pavyzdžiui, jeigu perkančioji organizacija paskelbė rezervuotą pirkimą, tačiau jame nebuvo gauta jokių galinčių dalyvauti subjektų pasiūlymų – tai būtų pakankamas pagrindas, pagal kurį perkančioji organizacija neprivalėtų įvykdyti nustatyto skaičiaus rezervuotų pirkimų [~~14~~17].

Papildomai pažymėtina, kad VPĮ 23 straipsnio 2 dalyje nustatyta pareiga VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje nurodytiems tiekėjams rezervuoti tik perkančiosios organizacijos atliekamus supaprastintus pirkimus. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos neprivalo rezervuoti atliekamų tarptautinės vertės ~~ar mažos vertės pirkimų~~ (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 straipsnio komentarą*) pirkimų. Atsižvelgiant į tai, kad mažos vertės pirkimai taip pat yra supaprastinti pirkimai, ši pareiga galioja ir vykdant mažos vertės pirkimus.

Kita vertus, aptariamos pareigos pažeidimas neužkelia neigiamų padarinių pagal įprastines procedūras atliktiems viešiesiems pirkimams (pavyzdžiui, nelemia viešųjų pirkimų sutarčių negaliojimo). Tokiu atveju, pavyzdžiui, gali būti keliamas perkančiosios organizacijos vadovo administracinės atsakomybės klausimas dėl netinkamo pareigų vykdymo ar jų nevykdymo (ANK 184 straipsnis).

3. VPĮ 23 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kaip perkančiosios organizacijos gali pasitikrinti, ar tiekėjai, nurodyti šio straipsnio 1 dalyje, gamina joms reikiamas prekes, teikia paslaugas, ar atlieka darbus. Šių tiekėjų gaminamų prekių, teikiamų paslaugų ir atliekamų darbų sąrašai yra skelbiami CVP IS[~~15~~18]. ~~*Minėti sąrašai yra nuolat atnaujinami.*~~ Kiekvienas tiekėjas, nurodytas VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje, turi teisę paskelbti savo tiekiamų prekių, teikiamų paslaugų ir atliekamų darbų sąrašus pagal viešai prieinamą VPT parengtą instrukciją.[~~16~~19] Už pateiktą informaciją dėl tiekėjų įtraukimo į VPĮ 23 straipsnio 3 dalyje nurodytus sąrašus, informacijos savalaikį atnaujinimą ar tiekėjų pašalinimą iš šių sąrašų visais atvejais yra atsakingi patys tiekėjai.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4. VPĮ 23 straipsnio 4 dalyje įtvirtinti (i) rezervuotų pirkimų išviešinimo reikalavimai, (ii) tiekėjų specialaus statuso, kuris būtinas, dalyvaujant rezervuotame pirkime, pagrindimo reikalavimai bei (iii) reikalavimai, kaip apskaičiuoti tiekėjų metinį vidutinį sąrašuose esančių atitinkamos grupės darbuotojų skaičių.

Pirma, perkančiosios organizacijos, vykdydamos rezervuotus pirkimus, privalo tiek pirkimo dokumentuose, tiek skelbime apie pirkimą ar išankstiniame informaciniame skelbime, ar kvietime dalyvauti pirkime aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai nurodyti, kad vykdomas pirkimas yra rezervuotas ir jame dalyvauti turi teisę tik tiekėjai, atitinkantys VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas sąlygas. Šis reikalavimas sietinas su VPĮ 35 straipsnio 4 dalimi, kurioje nustatyta, kad pirkimo dokumentai turi būti tikslūs, aiškūs, be dviprasmybių, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija – nupirkti tai, ko reikia (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio 4 dalies komentarą*).

Antra, tiekėjai, dalyvaujantys rezervuotame pirkime, turi pagrįsti, kad jie atitinka VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus, t. y. turi atitinkamą specialų statusą. Įstatyme nėra aiškaus reikalavimo šio pagrindimo formai ir turiniui. Tai gali būti, pavyzdžiui, įmonės įstatai, ar įmonės vadovo ar jo įgalioto asmens pasirašyta deklaracija ir pan. Šiuo aspektu aktuali VPĮ 45 straipsnio 3 dalis, kurioje yra nustatyta perkančiųjų organizacijų pareiga įsitikinti, kad tiekėjai atitinka pirkimo sąlygų reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*). Taigi, tuo atveju, jei tiekėjui savo statusą grindžiant tik deklaracija, perkančioji organizacija turėtų abejonių dėl joje pateiktų duomenų teisingumo, ji bet kuriuo atveju turėtų tinkamai įsitikinti tiekėjo atitikimu nustatytiems reikalavimams, pvz., iš tiekėjo pareikalauti darbuotojų priklausymo tikslinėms grupėms faktą patvirtinančių dokumentų.

Trečia, VPĮ 23 straipsnio 1 dalies 3, 4, 5 punktuose nurodytų tiekėjų metinis vidutinis sąrašuose esančių atitinkamos grupės darbuotojų skaičius yra apskaičiuojamas Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 4-374 "Dėl tikslinėms grupėms priklausančių darbuotojų dalies nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo" nustatyta tvarka. ~~pagal Vidutinio metinio darbuotojų skaičiaus pagal sąrašą apskaičiavimo taisykles, patvirtintas Lietuvos Respublikos finansų ministro 2018 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1K-320 [7]~~. VPĮ 23 straipsnio 4 dalyje taip pat

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nėra nustatyto aiškaus reikalavimo, kaip tiekėjas turi pagrįsti atitinkamą vidutinį darbuotojų skaičių. Tai reiškia, kad šio reikalavimo pagrindimui pakanka įmonės finansinių ataskaitų arba kitų dokumentų, kuriuose fiksuojamas šis skaičius, taip pat įmonės vadovo, ar jo įgalioto asmens, pavyzdžiui, finansininko deklaracijos ir pan.

Tiekėjas nustatytus atitinkamo statuso reikalavimus turi atitikti ne tik pasiūlymo pateikimo dieną, bet taip pat ir visą sutarties vykdymo laikotarpį. Tokia sąlyga turi būti įtvirtinta tik pirkimo dokumentuose, tiek viešojo pirkimo sutartyje. Įstatyme nėra įtvirtinto šio reikalavimo kontrolės mechanizmo, todėl perkančiosioms organizacijoms rekomenduotina tokį mechanizmą nustatyti pirkimo dokumentuose bei viešojo pirkimo sutartyje. Pavyzdžiui, įtvirtinant sąlygą, pagal kurią perkančioji organizacija galėtų bet kuriuo metu patikrinti, o tiekėjas pagrįsti, kad tiekėjas nustatytus reikalavimus atitinka. Viešojo pirkimo sutartyje taip pat galima nustatyti, kad nustatytų reikalavimų neatitiktis yra esminis sutarties pažeidimas.

5. VPĮ 23 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas reikalavimas, kad specialaus VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto statuso neturintis tiekėjas, pasinaudodamas kitu ūkio subjektu (kuris šį statusą turi), negalėtų dalyvauti rezervuotame pirkime. Tai reiškia, kad visi ūkio subjektai, nepriklausomai nuo jų bendradarbiavimo formos (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio komentarą*), kurie siekia dalyvauti rezervuotame pirkime, turi atitikti VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus (bent vieną iš jų). Šios normos tikslas yra užtikrinti, kad, vykdant rezervuotus pirkimus, visoje produkcijos gamybos, darbų atlikimo ar paslaugų teikimo grandinėje į darbo rinką būtų integruoti tik remtini nepalankioje padėtyje esantys asmenys. Atsižvelgiant į tai, teisės norma užkardomos prielaidos piktnaudžiauti išimtimi, kai pirkimą laimi išskirtinį statusą turintis subjektas, o jo vykdymas pavedamas tokio statuso neturinčiam tiekėjui.

Pavyzdys

Jeigu tiekėjas, dalyvaujantis rezervuotame pirkime dėl baldų pagaminimo kartu su baldų pristatymu, pirkimo laimėjimo atveju pirkimo sutarties dalies įvykdymui – baldų pristatymo paslaugai norėtų pasitelkti kitą subtiekėją, šis taip pat turėtų atitikti VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nustatyto specialaus statuso reikalavimus. ~~pavyzdžiui, subtiekėjas turėtų būti socialinė įmonė ar neįgaliųjų socialinė įmonė ir pan.~~

[1] Komentuojamo VPJ 23 straipsnio normos nustatytos iš dalies įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 20 straipsnio nuostatas.

[2] 2011 m. Europos Komisija (EK) paskelbė socialiai atsakingų viešųjų pirkimų vadovą „Socialinių pirkimų vadovas. Socialiniai aspektai viešuosiuose pirkimuose“. ES modernizavo viešųjų pirkimų taisykles, išplėtusi galimybes naudotis socialinėmis nuostatomis 2014 m. priimta Direktyvos 2014/24/ES. Viešieji ir privatieji suinteresuotieji subjektai visoje ES taip pat vis dažniau viešaisiais pirkimais siekia gerinti socialinę ir profesinę įtrauktį, be to, ne tik pirkti etiškus produktus ir paslaugas, bet ir sukurti geresnes sąlygas neįgaliesiems ir palankių sąlygų neturintiems asmenims.

[3] LR socialinio verslo plėtros įstatymo projektas~~, parengtas LR ekonomikos ir inovacijų ministerijos, 2 straipsnio 2 dalis.~~

[4] ~~-~~LR socialinio verslo plėtros įstatymo projektas~~, parengtas LR ekonomikos ir inovacijų ministerijos, 2 straipsnio 1 dalis, 4 straipsnis.~~

[5] ~~-~~Socialinių įmonių įstatymo ~~4 straipsnio 1 dalyje nustatytos socialinėse įmonėse įdarbinamų asmenų tikslinės grupės: (i) neįgalieji, turintys sunkų, vidutinį ar lengvą neįgalumo lygį, ar neįgalieji, kuriems nustatytas neviršijantis 55 procentų darbingumo lygis arba didelių, vidutinių ar nedidelių specialiųjų poreikių lygis; (ii) ilgalaikiai bedarbiai, kurių nedarbo trukmė nuo įsiregistravimo Užimtumo tarnyboje dienos yra ilgesnė kaip dveji metai; (iii) vyresni kaip 50 metų asmenys, Užimtumo tarnyboje įsiregistravę kaip bedarbiai; (iv) vaiko motina (įmotė) arba tėvas (įtėvis), vaiko globėjas arba rūpintojas, vieni auginantys vaiką (įvaikį) iki aštuonerių metų arba neįgalų vaiką (įvaikį) iki 18 metų (iki 2005 m. liepos 1 d. pripažintą vaiku invalidu), ar kitas asmuo, prižiūrintis sergantį ar neįgalųjį šeimos narį, kuriam Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos sprendimu nustatytas specialusis nuolatinės slaugos ar nuolatinės priežiūros (pagalbos)~~

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

~~poreikis, jeigu nedarbo trukmė nuo įsiregistravimo Užimtumo tarnyboje dienos yra ilgesnė kaip šeši mėnesiai; (v) asmenys, grįžę iš laisvės atėmimo vietų, kai laisvės atėmimo laikotarpis buvo ilgesnis kaip šeši mėnesiai, ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo jų paleidimo iš pataisos įstaigų dienos įsiregistravę Užimtumo tarnyboje, ir jeigu šios registracijos trukmė yra ne trumpesnė kaip šeši mėnesiai; (vi) asmenys, priklausomi nuo narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, baigę psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programas, jeigu nedarbo trukmė nuo įsiregistravimo Užimtumo tarnyboje dienos yra ilgesnė kaip šeši mėnesiai.~~

[6] Socialinių įmonių neremtinų veiklos rūšių sąrašas~~, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. gruodžio 16 d. nutarimu Nr. 1311.~~

[7] ~~Laikinojo įdarbinimo veikla reglamentuojama~~ DK ~~72 straipsnyje bei Kriterijų, kuriuos turi atitikti laikinojo įdarbinimo įmonė, sąrašas ir laikinojo įdarbinimo įmonių atitikties šiems kriterijams nustatymo tvarkos apraše, patvirtintame Vyriausybės 2018 m. vasario 12 d. nutarimu Nr. 151~~

[8] ~~–~~Socialinių įmonių įstatymo ~~4 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta tikslinė asmenų grupė – neįgalieji, turintys sunkų, vidutinį ar lengvą neįgalumo lygį, ar neįgalieji, kuriems nustatytas neviršijantis 55 procentų darbingumo lygis darbą didelių, vidutinių ar nedidelių specialiųjų poreikių lygis.~~

[9] ~~-~~Vidutinio metinio darbuotojų skaičiaus pagal sąrašą apskaičiavimo taisyklės~~, patvirtintos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2018 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1K-320 (3 straipsnis).~~

[10] Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymas Nr. 4-374 "Dėl tikslinėms grupėms priklausančių darbuotojų dalies nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo".

[11~~10~~] Leišienė Aurelija. *Asmenų, sergančių priklausomybės nuo psichoaktyvių medžiagų ligomis, individualios terapijos metodika*. 2009, p. 21.

[12~~11~~] Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad sveikatos priežiūros įstaiga yra juridinis asmuo, organizacija ar jų filialas šio įstatymo, Lietuvos Respublikos papildomosios ir alternatyviosios sveikatos priežiūros įstatymo ir LR Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo ~~ir~~ LR Odontologų rūmų įstatymo~~-~~ nustatyta tvarka turintis teisę teikti sveikatos priežiūros paslaugas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[13~~12~~] Vidutinio metinio darbuotojų skaičiaus pagal sąrašą apskaičiavimo taisyklės~~, patvirtintos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2018 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1K-320 (3 straipsnis).~~

[14] Lietuvos Respublikos Ekonomikos ir inovacijų ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymas Nr. 4-374 Dėl tikslinėms grupėms priklausančių darbuotojų dalies nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo.

[15] Vidutinio metinio darbuotojų skaičiaus pagal sąrašą apskaičiavimo taisyklės~~, patvirtintos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2018 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1K-320 (3 straipsnis).~~

[16] Lietuvos Respublikos Ekonomikos ir inovacijų ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymas Nr. 4-374 Dėl tikslinėms grupėms priklausančių darbuotojų dalies nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo.

[17~~14~~] Viešųjų pirkimų iš socialinių įmonių vadovas. *Socialiai orientuoti darnieji viešieji pirkimai*. VšĮ „Neįgaliųjų socialinių įmonių sąjunga“, bendradarbiaujant su Viešųjų pirkimų tarnyba. [Pastaba: leidinyje pateikta informacija neatnaujinta atsižvelgiant į pasikeitusį reguliavimą].

[18~~15~~] ~~Socialinių įmonių gaminamų prekių, teikiamų paslaugų ir atliekamų darbų sąrašai~~ VPĮ 23 str. / PĮ 35 str. 1 dalyje nustatytų įmonių gaminamų prekių, teikiamų paslaugų ir atliekamų darbų sąrašai http://www.cvpp.lt/?option=com_social&Itemid=108

[19~~16~~] VPT parengta instrukcija „Socialinių įmonių tiekiamų prekių, teikiamų paslaugų bei atliekamų darbų sąrašų paskelbimas Centriniame viešųjų pirkimų portale CVPP)“: http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/Socialiniu_imoniu_teikiamu_prekiu_paslaugu_ir_atliekamu_darbu_paskelbimas_CVPP.pdf.

24 straipsnis. Rezervuota teisė dalyvauti tam tikrų paslaugų pirkimuose

1. **Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nustatyti, kad sveikatos, socialinių, kultūros paslaugų, kurių BVPŽ kodai yra 75121000-0, 75122000-7, 75123000-4, 79622000-0, 79624000-4, 79625000-1, 80110000-8, 80300000-7, 80420000-4, 80430000-7, 80511000-9, 80520000-5, 80590000-6, nuo 85000000-9 iki 85323000-9, 92500000-6, 92600000-7, 98133000-4, 98133110-8, pirkimuose gali**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dalyvauti tik tiekėjai, kurie atitinka šio straipsnio 2 dalyje nurodytus reikalavimus. Tokiu atveju pirkimo sutarties trukmė negali būti ilgesnė kaip 3 metai.

2. **Įmonė, kuri gali dalyvauti šio straipsnio 1 dalyje nurodytų paslaugų rezervuotame pirkime, turi atitikti visus šiuos reikalavimus:**

1) jos tikslas turi būti viešosios paslaugos, susijusios su šio straipsnio 1 dalyje išvardytomis paslaugomis, teikimas;

2) jos pelnas gali būti panaudojamas tik įmonės veiklos tikslams. Pelnas gali būti paskirstomas ar perskirstomas tik atsižvelgiant į dalyvavimo įmonės valdyme veiksnius;

3) jos valdymo ar dalininkų struktūra pagrįsta darbuotojams suteikiamų nuosavybės ar dalyvavimo įmonės valdyme teisių principais arba reikalauja aktyvaus darbuotojų, paslaugų gavėjų ar suinteresuotų subjektų dalyvavimo įmonės valdyme;

4) per paskutinius 3 metus perkančioji organizacija su šia įmone nebuvo sudariusi pirkimo sutarties pagal šiame straipsnyje nustatytus reikalavimus.

3. **Pirkimo dokumentuose, įskaitant skelbimą apie pirkimą, turi būti nurodyta, kad pirkimas vykdomas pagal šį straipsnį, ir reikalaujama pagrįsti, kad tiekėjas atitinka šiame straipsnyje nustatytus reikalavimus (pateikiama tiekėjo patvirtinta deklaracija).**

4. **Tiekėjas, dalyvaujantis pagal šį straipsnį atliekamuose pirkimuose, pirkimo sutarčiai įvykdyti kaip subtiekėjus gali pasitelkti tik šio straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus atitinkančius tiekėjus.**

Komentuojamame VPĮ 24 straipsnyje[1] yra įtvirtintos taisyklės, kai perkančiosios organizacijos gali apriboti tiekėjų, kurie gali pateikti pasiūlymus (paraiškas), ratą pagal jų vykdomą socialinio verslo veiklą. Kitaip tariant, komentuojama norma yra leidžiama pozityvioji diskriminacija, t. y.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

situacija, kai įstatymas pateisina nelygiateisiškumą ir diferenciaciją, nes iš visų rinkoje veikiančių subjektų tik tam tikrai konkrečiai apibrėžtai kategorijai tiekėjų yra leidžiama dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Tačiau tokia situacija yra teisėtai leidžiama tik todėl, kad būtų pasiekti ir užtikrinti kiti teisiniai gėriai, sudarantys viešąjį interesą: skatinti sveikatos, socialinių ir kultūros sektorių puoselėjimą.

Socialinio verslo ir juridinių asmenų, kurie laikomi socialinio verslo subjektais, sąvokos nėra įtvirtinta Lietuvos Respublikos įstatymuose, tačiau teisėkūros dokumentuose[3] nurodoma, kad socialinis verslas – ekonominė veikla, kuria siekiama visuomenei arba jos grupei naudingų tikslų ir socialinio poveikio ir iš kurios uždirbamas pelnas arba jo dalis skiriama šiam poveikiui pasiekti. Siūloma socialinio verslo subjekto samprata ir kriterijai: yra labai maža, maža arba vidutinė įmonė; siekia socialinio poveikio; metinės pajamos iš ekonominės veiklos sudaro daugiau nei 50 procentų visų socialinio verslo subjekto pajamų; daugiau nei 80 procentų iš ekonominės veiklos gauto pelno skiriama socialiniam poveikiui; ekonominę veiklos ir socialinio poveikio siekimo procesus organizuoja konsultuodamasis (suteikdami galimybę pateikti nuomonę ir pasiūlymus) su asmenimis, kuriems daromas socialinis poveikis, socialinio verslo subjekto vykdoma veikla.

VPĮ 24 straipsnyje reguliuojamų rezervuotų pirkimų negalima sutapatinti su VPĮ 23 straipsnyje įtvirtinta taisykle, kadangi:

-VPĮ 24 straipsnis taikomas tik pirkimams, kurie konkrečiai įtvirtinti VPĮ 24 straipsnyje, tuo tarpu VPĮ 23 straipsnis gali būti taikomas visiems pirkimo objektams, jeigu yra bent viena įmonė, atitinkanti VPĮ 23 straipsnio reikalavimus, kuri teikia perkančiosios organizacijos įsigyjamą pirkimo objektą (prekes, paslaugas ar darbus);

- VPĮ 24 straipsnis taikomas visiems rinkoje veikiantiems subjektams, įskaitant akcines bendroves, uždarąsias akcines bendroves, kurie savo veikloje taiko VPĮ 24 straipsnio principus dėl socialinio verslo, pavyzdžiui, dėl pelno reinvestavimo, darbuotojų aktyvaus dalyvavimo priimant sprendimus įmonėje. VPĮ 23 straipsniu, priešingai, ūkio subjektai įpareigojami atitikti konkrečius reikalavimus dėl įdarbinamų asmenų, tačiau kitų konkrečių reikalavimų dėl veiklos vykdymo principų nenustato (*detaliau žiūrėti VPĮ 23 straipsnio 1 dalies komentarą*).

1. VPĮ 24 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos trys sąlygos, kurioms esant, galima vykdyti rezervuotus pirkimus:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- rezervuotus pirkimus galima atlikti tik dėl konkrečių paslaugų įsigijimo. VPĮ 24 straipsnio 1 dalyje pateikiamas baigtinis sąrašas socialinių, sveikatos ir kultūros paslaugų, kurios gali būti perkamos pagal rezervuotus pirkimus. VPĮ 24 straipsnio 1 dalyje pateikiami šių paslaugų BVPŽ kodai:
- 75121000-0 (Administracinės švietimo paslaugos),
- 75122000-7 (Administracinės sveikatos priežiūros paslaugos),
- 75123000-4 (Administracinės būsto paslaugos),
- 79622000-0 (Namų ūkio pagalbinių darbininkų parūpinimo paslaugos),
- 79624000-4 (Slaugos personalo parūpinimo paslaugos), pavyzdžiui, savivaldybės administracija perka jos teritorijoje esančių neįgaliųjų asmenų ar senolių slaugos ir priežiūros paslaugas;
- 79625000-1 (Medicinos personalo parūpinimo paslaugos), pavyzdžiui, savivaldybės administracija perka jos teritorijoje esančių asmenų, kuriems reikalinga vaistų dozavimo, padavimo ir (ar) suleidimo paslauga, medicinos darbuotojų, turinčių teisę atlikti šiuos veiksmus paslaugos;
- 80110000-8 (Ikimokyklinio ugdymo paslaugos),
- 80300000-7 (Aukštojo mokslo paslaugos),
- 80420000-4 (E.mokymosi paslaugos),
- 80430000-7 (Universitetinio suaugusiųjų švietimo paslaugos),
- 80511000-9 (Darbuotojų mokymo paslaugos), pavyzdžiui, Lietuvos darbo birža perka savo darbuotojų mokymų, kaip elgtis su pabėgėlio statusą turinčiais asmenimis, kurie kreipiasi dėl įdarbinimo ar persikvalifikavimo, paslaugas;
- 80520000-5 (Mokomosios priemonės),
- 80590000-6 (Mokymo paslaugos), pavyzdžiui, Lietuvos darbo birža perka esamų bedarbių perkvalifikavimo mokymų paslaugas;
- nuo 85000000-9 (Sveikatos priežiūros ir socialinio darbo paslaugos) iki 85323000-9 (Bendruomenės sveikatos priežiūros paslaugos), pavyzdžiui, savivaldybės administracija perka atvykimo į namus paslaugas senoliams, kai reikia senoliams suteikti skirtingą paketą paslaugų, pavyzdžiui, maisto nupirkimo, maisto pagaminimo, drabužių išskalbimo, nuvežimo į gydymo įstaigą paslaugas;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- 92500000-6 (Bibliotekų, archyvų, muziejų ir kitos kultūrinės paslaugos),
- 92600000-7 (Sportinės paslaugos),
- 98133000-4 (Narystės organizacijų teikiamos paslaugos),
- 98133110-8 (Jaunimo asociacijų teikiamos paslaugos).
- rezervuotuose pirkimuose gali dalyvauti tik konkrečius reikalavimus atitinkantys tiekėjai. Reikalavimai įtvirtinti VPĮ 24 straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 24 straipsnio 2 dalies komentarą*);
- pirkimo sutarties pagal rezervuotą pirkimą trukmė negali būti ilgesnė kaip 3 metai. Nurodytas ribojimas įtvirtintas, kadangi nurodytus pasiūlymus galinčių pateikti tiekėjų ratas yra susiaurintas (sumažinta sąžininga konkurencija, apribotas tiekėjų lygiateisiškumas ir nediskriminavimas, yra įtvirtinta, kad tokių sutarčių trukmė negali viršyti 3 metų). Toks reguliavimas iš esmės atitinka ir bendrąjį viešojo pirkimo sutarčių terminą, kuris įtvirtintas VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 5 dalies komentarą*).

Perkančiosios organizacijos turi diskreciją nuspręsti nurodytas paslaugas pirkti bendrai pagal VPĮ ar susiaurinti tiekėjų ratą ir pirkti pagal komentuojamą VPĮ normą.

2. VPĮ 24 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti kriterijai, kuriuos turi atitikti tiekėjai, galintys dalyvauti rezervuotuose pirkimuose. Tiekėjas turi atitikti visus kriterijus kartu:

- tiekėjo tikslas turi būti viešosios paslaugos, susijusios su VPĮ 24 straipsnio 1 dalyje išvardytomis paslaugomis (*detaliau dėl konkrečių viešųjų paslaugų žiūrėti VPĮ 24 straipsnio 1 dalies komentarą*), teikimas. Pati tiekėjo veikla gali būti įvairi, bet turi nukreipta į to konkretaus tikslo siekimą. Pavyzdžiui, jeigu Raudonasis kryžius surenka panaudojamus daiktus, juos parduoda ir paskui už gautus pinigus perka maistą senoliams, tai atitinka nurodyto tikslo siekimą.
- tiekėjo pelnas gali būti panaudojamas tik įmonės veiklos tikslams. Tai nereiškia, kad įmonė neturi siekti pelno, priešingai, pelninga veikla nėra draudžiama. Pelnas gali būti paskirstomas ar perskirstomas tik atsižvelgiant į dalyvavimo įmonės valdyme veiksnius. Kitaip sakant, pelnas nėra mokamas kaip dividendai investuotojams ar dalininkams, o yra reinvestuojamas atgal į tiekėjo įmonę, į priemones, įrangą, kuri skirta veiklos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tolesniam vykdymui, arba paskirstomas pagal nuopelnus, o ne pagal akcijų, pajų, dalių kiekį. Šio reikalavimo negalima sutapatinti su ne pelno siekiančių juridinių asmenų veikla, t. y. rezervuoti pirkimai neskirti išskirtinai tik ne pelno siekiantiems tiekėjams, o skirti pelno siekiantiems, tačiau socialinį verslą vykdantiems ūkio subjektams.

- tiekėjo valdymo ar dalininkų struktūra pagrįsta darbuotojams suteikiamų nuosavybės ar dalyvavimo įmonės valdyme teisių principais arba reikalauja dalyvavimo darbuotojų, paslaugų gavėjų ar suinteresuotų subjektų dalyvavimo įmonės valdyme.

Šio kriterijaus tikslas yra, kad darbuotojai ne formaliai, o faktiškai dalyvautų įmonės valdyme, taip suteikiant daugiau galimybių darbuotojams daryti įtaką ir (ar) gauti dalį įmonės naudos, kadangi būtent jie yra ta dalis įmonės, kuri kuria naudą. Šiame kriterijuje išskiriamos dvi alternatyvos:

- darbuotojams suteikiamos nuosavybės ar dalyvavimo įmonės valdyme teisės. Vienas iš būdų suteikti nuosavybės teises įmonės valdyme yra darbuotojų opcionai. Darbuotojų opcionai suprantami kaip darbuotojų skatinimo arba motyvacijos priemonė, galima pagal susitarimą tarp darbdavio ir darbuotojo. Tokie opcionai suteikia darbuotojui kažkuriuo metu įsigyti (arba gauti nemokamai) įmonės, kurioje jis dirba, akcijų. Geriausia ši priemonė tuomet, kai įmonė yra listinguota biržoje, arba bent jau įmonėje yra keletas stambių akcininkų ar dalininkų, kurie nėra darbuotojai. Jei iš esmės įmonę ir toliau kontroliuotų tik vienas asmuo, tokių opcionų reikšmė bus menkesnė[3].

Pavyzdys

Tiekėjas A ketina per trejus metus sukurti inovatyvų produktą, kuris, tikėtina, generuos pajamas ir pelną bendrovei. Šiuo metu bendrovė neturi pakankamai lėšų samdyti darbuotojų ir (ar) specialistų, kurie turi patirties kuriant inovacijas, dėl prašomo atlyginimo dydžio, kuris yra didesnis nei Tiekėjas A gali mokėti. Dėl šios priežasties Tiekėjas A savo darbuotojams pasiūlė įsigyti, iš darbuotojams numatytų akcijų, opcioną, t. y. teisę (bet ne pareigą) po 3 metų įsigyti Tiekėjo A akcijų už 20 Eur už kiekvieną akciją. Tiekėjas A vertina, kad po 3 metų Tiekėjo A akcijų vertė bus didesnė nei 20 Eur už akciją. Tokiu būdu darbuotojas turės teisę įsigyti Tiekėjo A akcijų už prieš 3 metus sutartą kainą bei parduoti jas brangiau arba įgyti teisę į dividendus, Tiekėjo A valdymo dalį.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- darbuotojams suteikiamos teisės aktyviai dalyvauti įmonės valdyme.

Kriterijaus tikslas yra, kad darbuotojai ne formaliai, o faktiškai dalyvautų įmonės valdyme. Rezervuotų pirkimų tikslas yra apriboti tiekėjų, dalyvaujančių pirkime, ratą. Siekiant nurodytų tikslų įgyvendinimo, vien darbuotojų informavimas ir konsultavimasis su jais[4] yra nepakankama priemonė, kad tiekėjas atitiktų nurodytą kriterijų.

Galimi darbuotojų dalyvavimo bendrovės veiklos modeliai yra, pavyzdžiui, DK 161 straipsnyje, 210-212 straipsniuose bei Lietuvos Respublikos įstatyme dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos bendrovėse; Lietuvos Respublikos įstatyme dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos kooperatinėse bendrovėse, Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatyme įtvirtinta galimybė turėti balsą, sprendžiant dėl valdymo organų narių skyrimo ir pan.

- per paskutinius 3 metus perkančioji organizacija, kuri vykdo rezervuotą konkretų pirkimą, su šia įmone nebuvo sudariusi pirkimo sutarties pagal VPĮ 24 straipsnyje nustatytus reikalavimus. Kitaip sakant, perkančioji organizacija du kartus iš eilės negali sudaryti viešojo pirkimo sutarties su tuo pačiu tiekėju, kai abu pirkimai vykdomi pagal VPĮ 24 straipsnį. Jeigu pirmasis pirkimas vykdomas pagal VPĮ 24 straipsnį, o antrasis pagal bendras VPĮ normas, tuomet tas pats tiekėjas gali dalyvauti abiejuose pirkimuose ir juose būti pripažintas laimėtoju. Šis reikalavimas įtvirtintas su tikslu, kad toliau socialinio verslo subjektas galėtų bendrai su visais rinkos dalyviais konkuruoti ir dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Šis reikalavimas yra taikomas tik atitinkamos perkančiosios organizacijos atžvilgiu, todėl jeigu socialinio verslo subjektas turi sudaręs viešojo pirkimo sutartį pagal rezervuotą pirkimą su viena perkančiąja organizacija, tai nedraudžia jam sudaryti analogiškos ar kitokios viešojo pirkimo sutarties pagal rezervuotą pirkimą su kita perkančiąja organizacija.

3. VPĮ 24 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti socialinio verslo išviešinimo ir pagrindimo reikalavimai:

- paskelbimo reikalavimas yra keliamas perkančiajai organizacijai, t. y. pirkimo dokumentuose, skelbime turi būti aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai nurodyta, kad vykdomas rezervuotas pirkimas ir jame gali dalyvauti tik tiekėjai, atitinkantys VPĮ 24

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsnio 2 dalies sąlygas. Šis reikalavimas visiškai atitinka VPĮ 35 straipsnio 4 dalies nuostatas, kad pirkimo dokumentai turi būti tikslūs, aiškūs, be dviprasmybių, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija – nupirkti tai, ko reikia (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio 4 dalies komentarą*).

- tiekėjui keliamas reikalavimas tinkamai įrodyti, kad jis atitinka VPĮ 24 straipsnio 2 dalies sąlygas. Pagrindinis įrodantis dokumentas, kurio reikalauja perkančiosios organizacijos – tiekėjo deklaracija. Kita vertus, jeigu perkančioji organizacija abejoja, ar tiekėjo deklaracijoje pateikti duomenys yra teisingi, ji privalo tinkamai įsitikinti tiekėjo savybėmis. Taigi, perkančioji organizacija neapribojama, o priešingai, įpareigojama įsitikinti, kad tiekėjai atitinka kriterijus, kurie leidžia jiems dalyvauti rezervuotuose pirkimuose (*detaliau dėl tiekėjo statuso tikslinimo galimybių atitinkamai žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*). Priešingai nei VPĮ 23 straipsnio atveju, perkančiosios organizacijos negali tiesiog patikrinti VPT patvirtinto sąrašo[5], o turi kreiptis į tiekėjus dėl papildomų įrodymų pateikimo, pavyzdžiui, pateikti pelno (nuostolių) ataskaitas dėl pelno reinvestavimo, darbuotojų atstovo valdymo organuose duomenis, darbuotojų opcionų duomenis ir pan.

4. VPĮ 24 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas reikalavimas, kad socialinio verslo subjekto statuso neturintis ir socialinio verslo tikslų nesiekiantis tiekėjas, pasinaudodamas kitu ūkio subjektu (kuris yra socialinio verslo subjektas), negalėtų dalyvauti rezervuotame pirkime. Kitaip sakant, visi ūkio subjektai, kurie dalyvauja rezervuotame pirkime, nepriklausomai nuo jų bendradarbiavimo formos (*detaliau apie kitų ūkio subjektų pasitelkimą žiūrėti VPĮ 49 straipsnio komentarą*), turi atitikti VPĮ 24 straipsnio 2 dalies sąlygas, o perkančioji organizacija turi patikrinti visų šių ūkio subjektų atitiktį. Tokiu būdu siekiama, kad nebūtų išvengiama komentuojamo VPĮ straipsnio reikalavimų ir juo siekiamų teisinio reglamentavimo tikslų. Dėl to jame nustatyti reikalavimai taip pat taikomi ir ūkio subjektams, kurie realiai prisidės ir faktiškai vykdys bent dalį sudarytos viešo pirkimo sutarties (bus subrangovai, subtiekėjai ar subteikėjai), nepriklausomai nuo to, ar remiamasi jų pajėgumais, ar jie pasitelkiami tik sutarties vykdymui.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1]Komentuojamos VPĮ 24 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 77 straipsnio normas.

[2] https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/1ec626406a6e11e99684a7f33a9827a3?jfwid=saqd0oojm.

[3] https://www.finansistas.net/darbuotoju-akcijos-ir-opcionai.html

[4] SESV 153 straipsnio e papunktyje apibrėžta, kad informavimas ir konsultavimas yra remiami ES lygmeniu.

[5] http://www.cvpp.lt/?option=com_social&Itemid=108

25 straipsnis. Tarptautinio pirkimo, supaprastinto pirkimo ir mažos vertės pirkimo atlikimas

1. **Tarptautinį ar supaprastintą pirkimą perkančioji organizacija atlieka šiame įstatyme nustatyta tvarka, išskyrus šio straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse nurodytus atvejus.**

   nuo 2022-01-01: 1. Tarptautinį ar supaprastintą pirkimą perkančioji organizacija atlieka šiame įstatyme nustatyta tvarka, išskyrus šio straipsnio 2, 3, 4 **ir 5** dalyse nurodytus atvejus.

2. **Atliekant mažos vertės pirkimus, taikomos šio įstatymo I skyriaus, 31, 34 straipsnių, 58 straipsnio 1 dalies, 82 straipsnio, 86 straipsnio 5, 6, 7 ir 9 dalių, 91 straipsnio, VI ir VII skyrių nuostatos ir Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintame mažos vertės pirkimų tvarkos apraše nustatytos taisyklės. Jeigu neskelbiamas mažos vertės pirkimas atliekamas šio įstatymo 31 straipsnio 3 dalies 1, 2 ir 4 punktuose, 71 straipsnio 1 dalies 2 punkte, 3 dalies 2, 3 ir 4 punktuose ar 5 ir 6 dalyse nustatytomis sąlygomis, šio įstatymo 22 straipsnyje nustatytų reikalavimų, išskyrus šio įstatymo 22 straipsnio 3 dalyje nustatytą reikalavimą, gali būti nesilaikoma. Taip pat gali būti nesilaikoma šio įstatymo 82 straipsnyje nustatytų reikalavimų, jeigu neskelbiamas mažos vertės pirkimas atliekamas vadovaujantis šio įstatymo 31 straipsnio 3 dalies 4 punkto nuostatomis.**

3. **Atliekant Lietuvos Respublikos diplomatinių atstovybių užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybių prie tarptautinių organizacijų, konsulinių įstaigų ir specialiųjų misijų, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių,**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams, supaprastintus pirkimus, taikomos šio įstatymo 1–17, 26 straipsnio, 86 straipsnio 7 dalies ir VI skyriaus nuostatos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintame tokių pirkimų tvarkos apraše nustatytos taisyklės.

4. **Atliekant ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų supaprastintus pirkimus, taikomos šio įstatymo 1–17 straipsnių, 26 straipsnio, 86 straipsnio 7 dalies ir VI skyriaus nuostatos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintame tokių pirkimų tvarkos apraše nustatytos taisyklės. Šioje dalyje nurodytų tarptautinių renginių sąrašą tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė.**
5. **nuo 2022-01-01: 5. Perkančiosioms organizacijoms, kurių per einamuosius finansinius metus prekėms, paslaugoms ir darbams įsigyti sudaromų sutarčių bendra vertė neviršija 30 000 Eur (trisdešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio), atliekant šiuos pirkimus, šio įstatymo reikalavimai, išskyrus šio įstatymo 17 ir 96 straipsnius, netaikomi.**

VPĮ 25 straipsniu reguliuojami tarptautiniai, supaprastinti pirkimai bei atskira supaprastintų pirkimų kategorija – mažos vertės pirkimai (toliau tekste nurodytos viešųjų pirkimų rūšys minimos atskirai) bei jų atlikimo tvarka. Be to, papildomai reglamentuotos atskiros supaprastintų pirkimų tvarkos: (i) kai šiuos pirkimus atlieka Atstovybės, taip pat kitos perkančiosios organizacijos, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams; (ii) kai atliekamas ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų pirkimas. Pažymėtina, kad pirkimai priskiriami tarptautiniams, supaprastintiems arba mažos vertės pirkimams pagal pirkimų vertės ribas (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 ir 5 straipsnių komentarą*). Toks skirstymas yra aktualus dėl vykdomo viešojo pirkimo teisinio reguliavimo, kadangi skirtingos rūšies viešiesiems pirkimams taikomos atskiros teisės normos, nustatomi atitinkamai griežtesni ar lankstesni reikalavimai procedūrų vykdymui, pirkimo dokumentams.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPJ 25 straipsnio 1 dalyje nurodyta taisyklė, kad tarptautinį ar supaprastintą pirkimą perkančioji organizacija vykdo VPJ nustatyta tvarka, išskyrus komentuojamo straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse nurodytus atvejus. Tai reiškia, kad tarptautiniams ar supaprastintiems pirkimams iš esmės yra taikomi visi VPJ reikalavimai, išskyrus reikalavimus, taikomus: (i) mažos vertės pirkimams; (ii) atliekant Atstovybių, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams, supaprastintus pirkimus; (iii) atliekant ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų supaprastintus pirkimus.

2. VPJ 25 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad atliekant mažos vertės pirkimus turi būti vadovaujamasi: *pirma*, VPJ I skyriaus 31 ir 34 straipsnių, 58 straipsnio 1 dalies, 82 straipsnio, 86 straipsnio 5, 6, 7 ir 9 dalių, 91 straipsnio, VI ir VII skyrių nuostatomis, *antra*, Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašu, kuriame nustatyta prekių, paslaugų ir darbų mažos vertės pirkimų būdai ir jų procedūrų atlikimo tvarka.

Kaip matyti, mažos vertės pirkimams yra taikoma lankstesnė tvarka, kadangi mažos vertės pirkimai dėl savo specifikos bei mažos vertės iš esmės nedaro įtakos ūkio subjektų varžymuisi bendrojoje ES rinkoje, išskyrus, jei egzistuoja tarptautinis interesas (angl. *cross-border interest*)[1] (*detaliau žiūrėti VPJ 4 straipsnio komentarą*). Dėl to perkančiosios organizacijos, vykdydamos mažos vertės pirkimus, juos turi organizuoti vadovaujantis pagal Mažos vertės pirkimų tvarkos apraše nurodytą tvarką ir taisykles.

Nors VPJ mažos vertės pirkimai reglamentuojami minimaliai, tačiau toks supaprastintų pirkimų pobūdis nereiškia, kad šioms procedūroms neaktualios tam tikros bendrosios ir imperatyviosios VPJ nuostatos, t. y. viešųjų pirkimų principai (*detaliau žiūrėti VPJ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*) ir pirkimo tikslas racionaliai naudoti pirkimui skirtas lėšas (*detaliau žiūrėti VPJ 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*)[2]. Tačiau ne visada viešųjų pirkimų principų ar kitų pamatinių VPJ nuostatų taikymas supaprastintiems pirkimams lems analogišką tarptautiniams pirkimams taikomą tvarką, ypač tais atvejais, kai VPJ šie pirkimai reguliuojami

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

netapačiai[3]. LAT pažymėjo, jog pirkimo objekto svarba, viešojo intereso buvimas nelemia to, jog mažos vertės pirkimams turi būti taikomos griežtesnės taisyklės, kurios paprastai taikomos tik tarptautiniams pirkimams[4].

Be to, kilus ginčui, yra labai svarbu tinkamai kvalifikuoti pirkimo rūšį, nes būtent nuo to priklauso teisingas konkretaus ginčo sprendimas. LAT pažymėjo, kad pirkimo sąlygų teisėtumas pirmiausia vertintinas pagal Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašą, todėl ne visiškai pagrįstai tiesiogiai buvo taikomos VPĮ 57, 58 straipsnių nuostatos, kuriose reguliuojamos tarptautinių pirkimų derybų procedūros[5]. Pažymėtina, kad tarptautinius pirkimus reguliuojančios VPĮ nuostatos, jei jos neįtvirtintos VPĮ 25 straipsnio 2 dalyje, ginčuose, kilusiuose iš supaprastintų pirkimų teisinių santykių, kaip papildomas teisės šaltinis teismui gali būti aktualios tuomet, jei jų turinys iš esmės atitinka supaprastintų pirkimų taisyklių ir supaprastinto pirkimo sąlygų turinį[6].

Nors VPĮ 25 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kokias konkrečiai VPĮ nuostatas privalomai turi taikyti perkančioji organizacija, vykdydama mažos vertės pirkimus, tačiau perkančioji organizacija nėra ribojama taikyti ir kitas VPĮ nuostatas. Pavyzdžiui, tiekėjų pašalinimo pagrindai (VPĮ 46 straipsnis), neįprastai mažos pasiūlytos kainos vertinimas (VPĮ 57 straipsnis) mažos vertės pirkimų atveju nėra imperatyvūs, o tai reiškia, kad jų taikymas priklauso nuo perkančiosios organizacijos diskrecijos, kuri turi būti įgyvendinama pirkimo sąlygose nurodant, ar tam tikri tiekėjų pašalinimo pagrindai konkrečiu atveju bus taikomi, ar bus vertinama tiekėjo pasiūlyta neįprastai maža kaina. Tokių sąlygų įtvirtinimas pirkimo sąlygose lemia, ar perkančioji organizacija turės teisę ir pareigą juos vertinti[7]. Dėl to tam, kad perkančioji organizacija galėtų atmesti tiekėjo pasiūlymą, tokie atvejai turi būti nustatyti konkretaus pirkimo sąlygose[8].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo mažos vertės pirkimą „Transporto priemonių kontrolės ir stebėjimo sistemos įrengimo, montavimu ir kontrolės sistemos palaikymo paslaugos“. Perkančioji organizacija pirkimo sąlygose nurodė, kad ji patikrina, ar pirkime nebuvo pasiūlytos neįprastai mažos kainos, o tuo atveju, jei nustato, kad pateiktame pasiūlyme nurodoma neįprastai maža kaina, perkančioji organizacija privalo tiekėjo CVP IS susirašinėjimo priemonėmis paprašyti per nurodytą terminą pagrįsti neįprastai mažą pasiūlymo kainą, įskaitant ir detalų kainų sudėtinių dalių pagrindimą. Nors nei VPĮ 25 straipsnio 2 dalyje, nei Mažos vertės pirkimų tvarkos apraše nėra nurodyta

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiosios organizacijos pareiga patikrinti neįprastai mažą kainą, tačiau pirkimo sąlygose aiškiai ir tiksliai nurodžius, kokiais atvejais bus tikrinama neįprastai maža pasiūlymo kaina ar įkainiai, tokiu atveju perkančioji organizacija privalo juo vadovautis ir prašyti tiekėjo pagrįsti neįprastai mažą pasiūlymo kainą ar įkainius.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo mažos vertės viešąjį pirkimą dėl skurstantiems asmenims skirtų higienos prekių įsigijimo. Pirkimo sąlygose nustatyta, kad pirkimo sutarties sudarymo atidėjimo terminas nebus taikomas ir pirkimo sutartis su laimėtoju bus sudaroma nedelsiant. Todėl perkančioji organizacija kitą dieną po pasiūlymo eilės ir pirkimo laimėtojo paskelbimo su pirkimo laimėtoju sudarė pirkimo sutartį. Tuo tarpu tiekėjas, pasiūlymo eilėje esantis antroje vietoje, perkančiajai organizacijai pretenziją pateikė tik po kelių dienų nuo pranešimo apie pasiūlymo eilę paskelbimo, t. y. jau po pirkimo sutarties sudarymo. Nors tiekėjas turi teisę pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai, tačiau jei pretenzija gauta po pirkimo sutarties sudarymo, tai perkančioji organizacija turi teisę atsisakyti nagrinėti tokią pretenziją, kadangi pretenzija pateikta jau po pirkimo sutarties sudarymo, o pirkimo sąlygose buvo aiškiai nurodyta, kad atidėjimo terminas nebus taikomas.

Be to, VPĮ 25 straipsnio 2 dalyje nurodyti neskelbiamos mažos vertės pirkimų vykdymo ypatumai:

i. Neskelbiamiems mažos vertės pirkimams, kurie atliekami VPĮ 31 straipsnio 3 dalies 1, 2 ir 4 punktuose, 71 straipsnio 1 dalies 2 punkte, 3 dalies 2, 3 ir 4 punktuose ar 5 ir 6 dalyse nustatytomis sąlygomis (*detaliau žiūrėti minėtų VPĮ straipsnių komentarus*), gali būti netaikomi reikalavimai, susiję su bendravimu ir keitimusi informacija (VPĮ 22 straipsnis, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje nustatytą reikalavimą).

ii. Neskelbiamiems mažos vertės pirkimams, kurie atliekami remiantis VPĮ 31 straipsnio 3 dalies 4 punkto pagrindu, gali būti netaikomi VPĮ 82 straipsnyje nustatyti reikalavimai (*detaliau žiūrėti VPĮ 82 straipsnio komentarą*).

3. VPĮ 25 straipsnio 3 dalyje nustatyta atskira supaprastintų pirkimų tvarka, kai pirkimai atliekami Atstovybių, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams. Tokia atskira šių pirkimų tvarka nustatyta, atsižvelgiant į užsienyje esančių ir veikiančių Lietuvos perkančiųjų organizacijų (Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės, konsulinės įstaigos ir kt.) specifiką[9].

Atliekant Atstovybių, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams yra taikomi: *pirma*, VPĮ 1–17, 26 straipsnio, 86 straipsnio 7 dalies ir IV skyriaus nuostatos, *antra*, Diplomatinių atstovybių tvarkos aprašas, kuriame reglamentuojami:

i. Atstovybių atliekami supaprastinti prekių, paslaugų ir darbų viešieji pirkimai;

ii. perkančiųjų organizacijų, kurios nepriskirtinos Atstovybėms, supaprastinti prekių, paslaugų ir darbų viešieji pirkimai, kuriuos atlikus, užsienyje įsigyjamos prekės, paslaugos ar darbai, skirti užsienyje esantiems šių perkančiųjų organizacijų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirti užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams.

4. VPĮ 25 straipsnio 4 dalyje nustatyta atskira supaprastintų pirkimų tvarka pirkimams, kurie atliekami ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų įsigijimui.

Atliekant ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų supaprastintus pirkimus, taikomi: *pirma*, VPĮ 1–17 straipsnių, 26 straipsnio, 86 straipsnio 7 dalies ir VI skyriaus nuostatos; *antra*, Tarptautinių renginių tvarkos apraše įtvirtintos taisyklės. Tarptautinių renginių tvarkos apraše nustatyta Ypatingos svarbos tarptautinių renginių sąraše nurodytų tarptautinių renginių organizavimui reikalingų prekių, paslaugų ar darbų supaprastintų viešųjų pirkimų tvarka.

Ypatingos svarbos tarptautinių renginių sąraše nurodyti šie renginiai, kurie turi būti atliekami VPĮ 25 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka:

i. Vizitai ir kiti renginiai: (i) aukščiausio lygio užsienio delegacijų valstybiniai ir oficialūs vizitai Lietuvos Respublikoje bei aukščiausio lygio Lietuvos Respublikos delegacijų valstybiniai ir oficialūs

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vizitai užsienyje; (ii) Lietuvos Respublikos pirmininkavimo tarptautinėse organizacijose renginiai Lietuvos Respublikoje ir užsienyje.

ii. Parodos ir kultūros renginiai: (i) pasaulinės, tarptautinės ir augalininkystės „Expo“ parodos; (ii) tarptautinė maisto pramonės, žemės ūkio ir sodininkystės paroda „Žalioji savaitė“; (iii) Lietuvos kultūros pristatymas užsienyje vykstančiose parodose, knygų mugėse ir kituose renginiuose, kuriais didinamas Lietuvos kultūros matomumas.

4. VPĮ 25 straipsnio 5 dalyje nuo 2022-01-01 įsigaliojančioje nuostatoje nustatyta teisė perkančiosioms organizacijoms, kurių per einamuosius finansinius metus prekėms, paslaugoms ir darbams įsigyti sudaromų sutarčių (tiek žodinių, tiek rašytinių) **bendra vertė** neviršija 30 000 Eur, sutartis dėl prekių, paslaugų ir darbų įsigijimo sudaryti netaikant VPĮ reikalavimų, išskyrus VPĮ 17 straipsnio (kuriame nustatomi viešųjų pirkimų principai ir tikslas), ir VPĮ 96 straipsnio (kuriame nustatoma pareiga teikti ataskaitas) reikalavimus.

   Daugiau informacijos skelbiama VPT parengtuose DUK.

[1] ESTT 2001 m. gruodžio 3 d. nutartis byloje *Vestergaard*, C-59/00.

[2] LAT 2014 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-544/2014.

[3] LAT 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-544/2014.

[4] LAT 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-440/2010.

[5] LAT 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-544/2014.

[6] LAT 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-544/2014.

[7] LAT 2018 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1193-236/2018.

[8] LAT 2011 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2011; LAT 2011 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-567/2011.

[9] VPĮ aiškinamasis raštas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

II SKYRIUS. PIRKIMO PLANAVIMAS IR ATLIKIMAS, PIRKIMO DOKUMENTAI

26 straipsnis. Pirkimų planai

1. **Perkančioji organizacija, išskyrus Lietuvos Respublikos diplomatines atstovybes užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybes prie tarptautinių organizacijų, konsulines įstaigas ir specialiąsias misijas, taip pat kitas perkančiąsias organizacijas, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė, turi parengti ir patvirtinti planuojamų atlikti einamaisiais kalendoriniais metais pirkimų planus ir pagal Viešųjų pirkimų tarnybos nustatytus reikalavimus ir tvarką Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje paskelbti planuojamų atlikti pirkimų suvestinę. Ši suvestinė turi būti paskelbta kiekvienais metais ne vėliau kaip iki kovo 15 dienos, o patikslinus planuojamų atlikti einamaisiais kalendoriniais metais pirkimų planus, – ne vėliau kaip per 5 darbo dienas.**
2. **Šio straipsnio 1 dalyje nurodyta tvarka paskelbta planuojamų atlikti pirkimų suvestinė papildomai gali būti paskelbta perkančiosios organizacijos interneto svetainėje, specialiai tam skirtoje skiltyje (toliau – pirkėjo profilis). Paskelbtos planuojamų atlikti pirkimų suvestinės turinys visur turi būti tapatus.**

VPĮ 26 straipsniu nuo 2017 m. liepos 1 d. yra pakeistos ir patikslintos ankstesnės VPĮ redakcijos, galiojusios iki 2017 m. liepos 1 d., 7 straipsnio normos.

1. VPĮ 26 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga parengti ir patvirtinti planuojamų atlikti einamaisiais kalendoriniais metais pirkimų planus ir pagal VPT nustatytus reikalavimus ir tvarką CVP IS paskelbti planuojamų atlikti pirkimų suvestinę[1]. Šiuo aspektu pažymėtina, kad perkančiosios organizacijos, kurios tam tikrais atvejais įgalioja kitas perkančiąsias organizacijas atlikti pirkimo procedūras, tokius pirkimus turi įtraukti į savo pirkimų planą ir suvestinę. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 26 straipsnio 1 dalies normoje yra įtvirtinta išimtis, kurioje nustatyta, jog pirkimų planų tvirtinti ir skelbti neprivalo LR diplomatinės atstovybės užsienio valstybėse, atstovybės prie tarptautinių organizacijų, konsulinės įstaigos ir specialiosios misijos[2] bei kitos perkančiosios organizacijos, kurios, *pirma*, prekes, paslaugas ar

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

darbus įgyja užsienyje, *antra*, šios prekės, paslaugos ar darbai, skirti užsienyje esantiems jų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė. Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad nei VPĮ 26 straipsnio 1 dalyje, nei kituose VPĮ straipsniuose nėra nustatyta perkančiųjų organizacijų pareiga tvirtinti mažos vertės pirkimų planus bei skelbti jų suvestines.

VPĮ 26 straipsnio 1 dalyje nurodyta perkančiųjų organizacijų pareiga yra neatsiejama nuo viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo principų bei racionalaus lėšų panaudojimo tikslo įgyvendinimo viešuosiuose pirkimuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies ir 2 dalies 1 punkto komentarus*). Viešųjų pirkimų planų paskelbimo CVP IS pagrindinis tikslas yra preliminariai informuoti rinkos dalyvius apie perkančiųjų organizacijų poreikius, kad šie galėtų iš anksto numatyti ir įvertinti savo galimybes varžytis dėl viešųjų pirkimų sutarčių, taip pat, esant reikalui, prisitaikyti prie perkančiųjų organizacijų planuojamų pirkimų[3]. Dėl to pirkimo planai turi būti kiek įmanoma tikslūs ir konkretūs. Siekiama, kad planas atitiktų faktą. Jeigu iš esmės yra priešingai (pavyzdžiui, perkančioji organizacija nuolat arba dažnai nesilaiko plano, jis yra keičiamas ir pan.), tokia situacija nedera su VPĮ 17 straipsnyje įtvirtintais principais (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Perkančiosios organizacijos negali piktnaudžiauti VPĮ 26 straipsnio 1 dalyje nustatyta teise tikslinti planuojamų atlikti pirkimų planus ir privalo iš anksto atsakingai įvertinti savo poreikius bei juos galinčias įtakoti aplinkybes (pavyzdžiui, nors viešųjų pirkimų reguliavime perkančiosioms organizacijoms nėra nustatytos pareigos pirkimų planų suvestinėje skelbti planuojamo pirkimo vertės, vis dėlto, jeigu perkančioji organizacija pirkimų plane ir, pavyzdžiui, ikiprocedūriniuose dokumentuose ją numatytų, ši gali būti kvalifikuojama kaip pirkimui suplanuota maksimali vertė[4]). Be to, perkančiosios organizacijos pirkimų planus gali tikslinti tik iki pirkimo procedūros pradžios. Papildomai pažymėtina, kad šiame kontekste vartojama pirkimų planų sąvoka turi būti suprantama bendrai, kaip apimanti ir pirkimų planų suvestinės sąvoką. Kitaip tariant, kalbant apie pirkimų planų pagrindinį tikslą bei perkančiųjų organizacijų pareigą šiuos planus atsakingai rengti, jų laikytis ir nepiktnaudžiauti teise juos keisti – omenyje turimi nustatyta tvarka patvirtinti ir paskelbti pirkimų planai, o ne pirkimų planai, kaip perkančiųjų organizacijų vidaus dokumentai.

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Jei perkančioji organizacija, pasitvirtinusi pirkimų planą, metų eigoje nustato, kad jai nebėra poreikio įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, nurodytų pirkimų plane ir suvestinėje, arba dėl pasikeitusios ekonominės padėties, turimo finansavimo, keičiasi suplanuotų pirkimų vertės, ji gali patikslinti planą ir suvestinę, išbraukiant nereikalingą pirkimą ar pakeičiant vertės, tuo atveju, jei atitinkamo pirkimo dar nėra pradėjusi vykdyti. Priešingu atveju, suteikiant teisę perkančiajai organizacijai pakeisti planą ir suvestinę jau prasidėjus atitinkamo pirkimo procedūroms, gali susiklostyti situacija, kai, pavyzdžiui, perkančioji organizacija atmeta tiekėjų pasiūlymus pirkime motyvuodama tuo, kad kainos viršija suplanuotą pirkimo vertę, kuri buvo pakeista (sumažinta) tik tuomet, kai buvo gauti tiekėjų pasiūlymai, kurių vertės atitiko pradinę apskaičiuotą perkančiosios organizacijos vertę. Tokia situacija neabejotinai būtų nesuderinama su VPĮ 17 straipsnyje įtvirtintais principais.

Papildomai pažymėtina, kad viešųjų pirkimų planai ir jų suvestinės nėra sudėtinė pirkimo dokumentų dalis (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*). Pirkimų planai ir jų suvestinės yra priskiriami ikiprocedūriniams viešųjų pirkimų dokumentams. Tai taip pat reiškia, kad pirkimo plano sudarymas ir jo suvestinės paskelbimas nėra siejamas su viešojo pirkimo procedūros pradžia (*detaliau žiūrėti VPĮ 29 straipsnio komentarą*)[5].

VPĮ 26 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos planuojamų atlikti pirkimų suvestinę privalo skelbti kiekvienais metais ne vėliau kaip iki kovo 15 dienos. Įstatyme taip pat įtvirtinta, kad, patikslinus planuojamų atlikti einamaisiais kalendoriniais metais pirkimų planus, juos privaloma paskelbti per 5 kalendorines dienas nuo patikslinto plano patvirtinimo. Planuojamų kiekvienais metais vykdyti viešųjų pirkimų suvestinės ir jos pakeitimų paskelbimo tvarka bei reikalavimai nustatyti Informacijos viešinimo CVP IS tvarkos apraše (suvestinės informacijos parengimo bei paskelbimo tvarka apibrėžta šio aprašo 12 – 19 straipsniuose). Minėto tvarkos aprašo priede „Suvestinėje nurodoma informacija“ taip pat apibrėžti duomenys, kurie turi būti nurodomi suvestinėje, bei jos pildymo aprašymas. Be to, VPT yra parengusi planuojamų pirkimų suvestinės pildymo ir viešinimo instrukciją. Minėtoje instrukcijoje viešiesiems pateikiamos taisyklės, kaip (i) peržiūrėti planuojamų pirkimų suvestinę; (ii) pildyti planuojamus pirkimus; (iii) juos viešinti; (iv) susieti planuojamus pirkimus su konkrečiu pirkimu; (v) importuoti planuojamų pirkimų suvestines į sistemą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. VPĮ 26 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė planuojamų atlikti pirkimų suvestinę, paskelbtą pagal VPĮ 26 straipsnio 1 dalyje nurodytą tvarką, taip pat skelbti ir perkančiosios organizacijos interneto svetainėje, specialiai tam skirtoje skiltyje (pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos interneto svetainėje galėtų būti sukurta atskira su viešųjų pirkimų informacija susijusi skiltis „Viešieji pirkimai“, kurioje būtų išskirta atskira skiltis „Viešųjų pirkimų planai“). Vis dėlto VPĮ 26 straipsnio 2 dalyje nustatyta galimybė planuojamų atlikti pirkimų suvestines skelbti perkančiosios organizacijos interneto svetainėje nereiškia, kad tokiu atveju planuojamų pirkimų suvestinės neturi būti skelbiamos CVP IS VPĮ 26 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos gali pasirinkti ir planuojamų pirkimų suvestines skelbti tik CVP IS pagal VPĮ 26 straipsnio 1 dalį, arba ir CVP IS, ir interneto svetainėje pagal VPĮ 26 straipsnio 1 bei 2 dalis. VPĮ 26 straipsnio 2 dalyje taip pat nustatyta, kad bet kuriuo atveju skelbiamų planuojamų atlikti pirkimų suvestinių turinys visur turi būti vienodas.

[1] VPT konsultacijose yra išaiškinta, kad pirkimų planai ir pirkimų suvestinės nėra tapačios sąvokos. Pirkimų planas yra perkančiosios organizacijos vidaus dokumentas, kuriame ji nurodo einamaisiais biudžetiniais metais planuojamų vykdyti prekių, paslaugų ir darbų pirkimų sąrašą. Šiame dokumente iš esmės turi būti ta pati informacija, kaip ir suvestinėje, tačiau, kadangi jis yra pildomas ir koreguojamas pagal perkančiosios organizacijos vidaus taisykles, jame gali būti papildomų duomenų pagal perkančiosios organizacijos poreikius, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos pastabos, sudarytos sutarties vertė, numatoma pirkimo vertė, kuri padeda nustatyti pirkimo būdą, planuojama konkretaus atskiro pirkimo vertė ir kt. Tuo tarpu pirkimų suvestinė yra perkančiosios organizacijos parengta informacija apie visus biudžetiniais metais planuojamus vykdyti pirkimus, išskyrus mažos vertės pirkimus, kuri rengiama pirkimų plano pagrindu ir skelbiama CVP IS. Suvestinėje privalomai turi būti nurodomas pirkimo objekto pavadinimas, rūšis (prekės, paslaugos ar darbai), kodas pagal BVPŽ, numatomas kiekis ar apimtis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[2] LR diplomatinių atstovybių užsienio valstybėse, atstovybių prie tarptautinių organizacijų, konsulinių įstaigų ir specialiųjų misijų sąrašas pateikiamas LR užsienio reikalų ministerijos interneto svetainėje: https://www.urm.lt/default/lt/embasycontacts.

[3] LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-160-469/2018.

[4] Ten pat.

[5] Ten pat.

27 straipsnis. Pasirengimas pirkimui

1. **Perkančioji organizacija, siekdama pasirengti pirkimui ir pranešti tiekėjams apie savo pirkimo planus ir reikalavimus, gali:**

1) prašyti suteikti ir gauti nepriklausomų ekspertų, institucijų arba rinkos dalyvių konsultacijas, taip pat konsultuotis su visuomene. Šiomis konsultacijomis remiamasi pirkimo metu, jeigu dėl tokių konsultacijų nėra iškreipiama konkurencija ir pažeidžiami nediskriminavimo ir skaidrumo principai. Perkančiajai organizacijai nusprendus paskelbti kvietimą suteikti šiame punkte nurodytas konsultacijas, šis kvietimas turi būti skelbiamas Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka;

(nuo 2022-01-01: prašyti suteikti ir gauti nepriklausomų ekspertų, institucijų arba rinkos dalyvių konsultacijas, taip pat konsultuotis su visuomene. Šiomis konsultacijomis remiamasi pirkimo metu, jeigu dėl tokių konsultacijų nėra iškreipiama konkurencija ir pažeidžiami nediskriminavimo ir skaidrumo principai. Perkančiosios organizacijos kvietimas suteikti konsultaciją ir kita susijusi informacija apie konsultacijas turi būti skelbiama Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka. Rinkos dalyvių konsultacijos yra privalomos pirkimo, apie kurį turi būti skelbiama, išskyrus mažos vertės pirkimą, atveju, jeigu per paskutinius 12 mėnesių atliekant paskutinį tokių pačių ar panašių prekių, paslaugų ar darbų pirkimą, apie kurį buvo privaloma skelbti, išskyrus mažos vertės pirkimą, nebuvo gauta nė viena arba gauta tik viena tinkama paraiška ar pasiūlymas;

2) iš anksto Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje paskelbti pirkimų techninių specifikacijų projektus. Techninių specifikacijų projektai skelbiami, dėl šių projektų gautos pastabos ir pasiūlymai vertinami Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka.

2. **Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje paskelbus šio straipsnio 1 dalyje nurodytą kvietimą suteikti konsultacijas arba techninių specifikacijų projektą, šie**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dokumentai papildomai gali būti skelbiami pirkėjo profilyje, kitur internete ir (arba) leidiniuose. To paties dokumento turinys visur turi būti tapatus.

3. **Tais atvejais, kai kandidatas ar dalyvis pats arba su juo bendradarbiaujantis ūkio subjektas padėjo pasirengti pirkimui, perkančioji organizacija privalo imtis tinkamų priemonių, kad dėl tokių kandidatų ir dalyvių dalyvavimo nebūtų pažeista konkurencija. Tinkamomis priemonėmis laikomas informacijos, kuri suteikė pasirengti pirkimui padėję ūkio subjektai, pateikimas kitiems kandidatams ir dalyviams ir jos paskelbimas Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, taip pat pakankamo pasiūlymų pateikimo termino nustatymas.**
4. **Jeigu, perkančiosios organizacijos nuomone, šio straipsnio 3 dalyje nurodytų priemonių nepakanka norint užtikrinti tiekėjų lygiateisiškumo principo laikymąsi, tikrindama, ar nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų, ji privalo prašyti kandidato ar dalyvio, padėjusio pasirengti pirkimui, raštu pagrįsti, kad jų išankstinės konsultacijos negalėjo pažeisti konkurencijos. Tokio kandidato ar dalyvio paraiška ar pasiūlymas šiuo pagrindu atmetamas tik tuo atveju, jeigu jis nepateikia perkančiajai organizacijai tinkamo pagrindimo.**

VPĮ 27 straipsniu[1] buvo pakeistas ir patikslintas ankstesnės VPĮ redakcijos, galiojusios iki 2017 m. liepos 1 d., 7 straipsnio 1 dalies nuostatos.

1. VPĮ 27 straipsnio 1 dalyje yra apibrėžtos priemonės, kurias perkančiosios organizacijos turi teisę pasirinkti vykdyti, siekdamos pasirengti pirkimui ir pranešti tiekėjams apie savo pirkimų planus, t. y. teisė (nuo 2022-01-01 tam tikrais atvejais – pareiga) vykdyti rinkos konsultacijas ir skelbti techninių specifikacijų projektus. Šioje normos dalyje yra įtvirtinta ne perkančiųjų organizacijų pareiga (nuo 2022-01-01 tam tikrais atvejais – pareiga), o teisė (nuo 2022-01-01 tam tikrais atvejais – pareiga) pasirinkti ir vykdyti abi arba vieną iš nurodytų pasirengimo pirkimui priemonių, t. y. perkančioji organizacija gali (nuo 2022-01-01 tam tikrais atvejais – turi) prašyti ar gauti nepriklausomų ekspertų, institucijų arba rinkos dalyvių konsultacijas ir (arba) iš anksto CVP IS paskelbti pirkimų techninių specifikacijų projektus. Be to, VPĮ 27 straipsnio 1 dalyje

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

įtvirtintos procedūros nesiejamos su pirkimo procedūrų pradžia (yra vykdomos tik pasirengimo pirkimui stadijoje[2]).

Įstatyme iš viso yra įtvirtintos trys galimos perkančiųjų organizacijų ir trečiųjų asmenų ikiprocedūrinio bendradarbiavimo rūšys: (i) rinkos konsultacijos (įtvirtintos VPĮ 27 straipsnio 1 dalyje); (ii) techninių specifikacijų projektų skelbimas (įtvirtintas VPĮ 27 straipsnio 1 dalyje); (iii) pagalbinė viešųjų pirkimų veikla (įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 22 dalyje ir 27 straipsnio 3 dalyje).

VPĮ 27 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė (nuo 2022-01-01 tam tikrais atvejais – pareiga) vykdyti rinkos konsultacijas bei skelbti techninių specifikacijų projektus negali būti tapatinama su pagalbine viešųjų pirkimų veikla, įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 22 dalyje, kadangi tai yra atskiros ir savarankiškos procedūros. Pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos vykdytoju turi būti CPO (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 3 dalies komentarą*) arba tiekėjas VPĮ prasme (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 36 dalies komentarą*), su kuriuo perkančioji organizacija yra sudariusi atitinkamų paslaugų teikimo sutartį. Skirtingai nuo prašymo suteikti ir gauti rinkos konsultacijas, ar gauti pasiūlymus dėl techninių specifikacijų projektų, pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos vykdytojai – tiekėjai gauna ekonominę naudą iš su jais perkančioji organizacija turi sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį. Taigi, perkančioji organizacija, norėdama įsigyti pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugas, privalo vykdyti viešojo pirkimo procedūras, išskyrus atvejus, kai tokios paslaugos yra įsigyjamos iš CPO (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 22 dalies komentarą*).

Rinkos dalyvių konsultacijos nuo 2022-01-01 yra privalomos pirkimo, apie kurį turi būti skelbiama, išskyrus mažos vertės pirkimą, atveju, jeigu per paskutinius 12 mėnesių atliekant paskutinį tokių pačių ar panašių prekių, paslaugų ar darbų pirkimą, apie kurį buvo privaloma skelbti, išskyrus mažos vertės pirkimą, nebuvo gauta nė viena arba gauta tik viena tinkama paraiška ar pasiūlymas. Įstatyme nėra nurodyta ką reiškia sąvoka „tinkama paraiška ar pasiūlymas“, tačiau yra apibrėžtos netinkamos paraiškos ir netinkamo pasiūlymo sąvokos, todėl, VPT nuomone, tinkama paraiška ar pasiūlymas turėtų būti aiškinami kaip paraiškos ir pasiūlymai kurie nėra netinkami, kitaip sakant, pareiga nurodytu atveju atlikti rinkos dalyvių konsultaciją būtų taikomos jeigu anksčiau vykdytame pirkime nebuvo gauta jokių paraiškų ar pasiūlymų, arba visos gautos paraiškos ar pasiūlymai buvo netinkami. Tuo tarpu jeigu pirkime buvo gauta (daugiau nei 1) paraiškų ar pasiūlymų, tačiau jie buvo nepriimtini (pvz. pasiūlytos per didelės kainos), ši pareiga negalioja).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Rinkos konsultacijos

Rinkos konsultacija VPĮ 27 straipsnio 1 dalies 1 punkto prasme – tai perkančiosios organizacijos bendradarbiavimas su kompetentingais subjektais, visuomene iki pirkimo pradžios. Kompetentingi subjektai, įvardinti VPĮ 27 straipsnio 1 dalies 1 punkte, tai – nepriklausomi ekspertai (finansų, ekonomikos, statybų srities ekspertai, karo pramonės žinovai ir pan.), institucijos (visuomenės įstaigos, organizacijos), rinkos dalyviai (atitinkamos srities verslo atstovai, pavyzdžiui, statybų, informacinių technologijų, teisinių paslaugų sektorių bendrovės ir organizacijos, medicinos pramonės atstovai ir kt.).

VPĮ 27 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė, rengiantis pirkimui, gauti nepriklausomų ekspertų, institucijų arba rinkos dalyvių patarimus iš esmės sietina su tuo, kad perkančiosios organizacijos dažnu atveju nėra atitinkamos srities, su kuria yra susijęs pirkimas, profesionalai ir neturi reikiamų ekspertinių ar techninių žinių, nepažįsta atitinkamos rinkos, neturi pakankamai informacijos apie joje egzistuojančias svarbiausias naujoves, nėra susidūrusios su konkrečioje rinkoje būdingomis problemomis ir pan. Taigi, rinkos konsultacijas vykdyti yra tikslinga tuomet, kai, pavyzdžiui, yra įsigyjamas sudėtingas pirkimo objektas, perkančioji organizacija nežino atitinkamos rinkos bei to, ką ji gali pasiūlyti, taip pat tuomet, kai perkančioji organizacija nėra įsitikinusi tuo, kas konkrečiu atveju geriausiai patenkintų jos poreikius, bei kai jai reikia pagalbos identifikuojant geriausią sprendimą, nustatant pirkimo objektui keliamus reikalavimus ir pan.

Tokias rinkos konsultacijas, atsižvelgiant į VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatytą reikalavimą lėšas naudoti racionaliai, rekomenduotina atlikti bent kartą per metus, kadangi rinkos konsultacijos nurodytais atvejais yra efektyviausia priemonė, planuojant pirkimui reikalingas lėšas ir nustatant pagrindinius pirkimo objektui keliamus reikalavimus.

Tuo tarpu rinkos konsultacijos nėra tiek reikalingos (tikslingos), tačiau vis tiek galimos, kai yra įsigyjamas iš esmės nesudėtingas pirkimo objektas bei jo įsigijimui nėra būtinos atitinkamos specifinės žinios (pavyzdžiui, rengiamasi vykdyti tipinį tam tikrų prekių (kanceliarinių, higienos reikmenų ar kt.) ar paslaugų (aplinkos tvarkymo, vidaus patalpų valymo ar kt.) pirkimą), tokius pirkimus perkančioji organizacija atlieka periodiškai, juos vykdant perkančioji organizacija paprastai nesusiduria su didelėmis problemomis bei rizikomis arba jos yra tipinės bei lengvai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

suvaldomos ir išsprendžiamos. Vis tik net ir tokiais atvejais konsultacijas rekomenduojama periodiškai atlikti (pavyzdžiui, kartą per metus ar bent kartą per du metus), kadangi rinka veikiausiai bus pasipildžiusi naujais tiekėjais, kurie gali siūlyti įvairesnes prekes, taip pat gali būti pasikeitusios dalies prekių kainos ir pan.

Rinkos konsultacijų galimybė įtvirtinta, atsižvelgiant į perkančiųjų organizacijų poreikį reaguoti į rinkos pokyčius, būtinybę užtikrinti dialogą tarp pirkimų vykdytojų ir rinkos, inovatyvių sprendimų poreikį, siekį iš anksto informuoti rinką apie būsimus pirkimus bei apie egzistuojančią paklausą. Rinkos konsultacija yra vienas iš būdų įgyvendinti viešųjų pirkimų efektyvumo tikslą (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio komentarą*), nes dialoge su rinkos dalyviais perkančioji organizacija gali sužinoti, ką siūlo rinka, kas geriausiai atitinka jos poreikius, kokiomis sąlygomis, atsižvelgiant į perkančiosios organizacijos poreikius, įsigyti prekes, paslaugas ar darbus. Šiuo aspektu taip pat pažymėtina, kad galimybės vykdyti rinkos konsultacijas įtvirtinimas VPĮ 27 straipsnio 1 dalies 1 punkte sietinas ne tik su perkančiųjų organizacijų poreikiu kuo tinkamiau pasirengti viešiesiems pirkimams bei iš anksto informuoti rinką, tačiau taip pat yra neatsiejamas ir nuo strateginio įstatymų leidėjo tikslo – pasiekti, jog daugiau viešųjų pirkimų būtų vykdomi ne pagal mažiausios kainos kriterijų (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*).

Be to, rinkos konsultacijų vykdymas sietinas ne tik su nauda perkančiosioms organizacijoms, bet taip pat ir nauda tiekėjams. Tiekėjų teisė dalyvauti rinkos konsultacijose sietina su galimybe apie save pranešti bei parodyti, kad turi ką pasiūlyti, su galimybe keisti pirkimų praktiką ir (ar) paklausą, užduoti klausimus ir aptarti kitus su pirkimu susijusius aspektus ankstyvoje stadijoje, gauti kokybiškesnę informaciją apie perkančiųjų organizacijų poreikius ir keliamus reikalavimus, iš anksto pradėti rengtis numatomam pirkimui.

Rinkos konsultacijų turinys įstatyme nėra apibrėžtas, dėl to VPĮ 27 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta teisė konsultuotis – klausimų srities atžvilgiu turėtų būti aiškinama plačiai. Rengdamosi pirkimui, perkančiosios organizacijos turi teisę konsultuotis dėl įvairių su viešaisiais pirkimais susijusių aspektų – pirkimo objekto, kvalifikacijos bei pasiūlymų vertinimo kriterijų, sutarties sąlygų bei tokių sąlygų paplitimo rinkoje ir pan. Rinkos konsultacijomis turėtų būti naudojamasi tada, kada perkančioji organizacija turi tikslą (i) išsiaiškinti įvairius su pirkimo objektu susijusius klausimus (pavyzdžiui, apskritai rinkoje egzistuojančią pasiūlą), (ii) identifikuoti pirkimo sutarties sudarymui ir vykdymui reikšmingus aspektus (pavyzdžiui, kokios sąlygos, atsižvelgiant į pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

objekto specifiką, turi būti įtrauktos į pirkimo sutartį, kokios rizikos kyla, vykdant pirkimo sutartį); (iii) nustatyti tinkamą pirkimo strategiją (pavyzdžiui, kokį pirkimo vykdymo būdą pasirinkti) ir pan. VPĮ 27 straipsnio 1 dalies 1 punkte nėra nustatytų ne tik rinkos konsultacijų turinio, bet ir procedūros reikalavimų, t. y. kaip perkančiosios organizacijos turi jas vykdyti. Visi dėlto VPT yra parengusi Rinkos konsultacijų gaires – metodinę medžiagą, kurioje išsamiai patariama, kaip tokias rinkos konsultacijas vykdyti.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad rinkos konsultacijos neturėtų būti tapatinamos su rinkos tyrimu, t. y. pirminiu pasirengimu, kurį perkančiosios organizacijos turėtų atlikti, prieš pradėdamos vykdyti bet kokias rinkos konsultacijas ar bet kokį pirkimą apskritai. Rinkos tyrimas gali būti atliekamas, ieškant informacijos internete, spaudoje, analizuojant kitų perkančiųjų organizacijų patirtį atitinkamoje srityje, teikiant paklausimus kompetentingiems subjektams ir pan. Taigi, perkančiosios organizacijos, rengdamosi pirkimui, visų pirma turėtų surinkti informaciją ir įsivertinti, kas yra žinoma apie pirkimo objektą, atitinkamą rinką, jos pasiūlą bei poreikius (pavyzdžiui, odontologui reikalingą įrangą, konkrečios įrangos būtinąsias savybes (paciento kėdės būtinos funkcijos ir kt.), pirkimo objekto įsigijimo specifiką (pavyzdžiui, praktikoje taikomos efektyviausios strategijos) ir kitus svarbius aspektus. Būtent taip perkančiosios organizacijos nustato, koks yra poreikis gauti nepriklausomų subjektų pagalbą konkrečiu atveju.

Nors šios procedūros tam tikrais aspektais yra panašios, tačiau rinkos tyrimas iš esmės yra paprastesnė procedūra. Be to, atlikus rinkos tyrimą, gali paaiškėti, kad rinkos konsultacija apskritai nebereikalinga, kadangi visi klausimai buvo išsiaiškinti pirminio tyrimo metu. Papildomai pažymėtina, kad nors įstatyme aiškiai neįtvirtinta, kad, rengiantis pirkimui, prieš tai būtina atlikti rinkos tyrimą, toks poreikis kildinamas iš VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtintos pareigos lėšas naudoti racionaliai (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*).

Tuo tarpu rinkos konsultacijos yra neprivalomos ir gali būti atliekamos įvairiai. Jos gali būti itin plačios ir komplikuotos arba visiškai paprastos. Praktikoje sutinkami rinkos konsultacijų pasirengimo pirkimui stadijoje metodai: (i) apklausų, klausimynų rinkai skelbimas; (ii) išankstinis rinkos informavimas; (iii) tam tikrų industrijų dienų, parodų organizavimas, kuriose verslo atstovai turėtų galimybę pademonstruoti savo naujausius produktus, paslaugas ir kt.; (iv) susitikimai su verslo atstovais, atviros diskusijos su rinkos dalyviais; (v) bendradarbiavimas su kitomis perkančiosiomis organizacijomis, (vi) bendradarbiavimo platformų kūrimas ir kt.[3].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Taigi, rinkos konsultacijų metodai įstatyme nėra apibrėžti, jame nėra pateikto jų sąrašo, dėl to perkančiosios organizacijos gali būti kūrybingos ir pasirinkti, jų manymu, konkrečiu atveju labiausiai tinkantį metodą. Vis dėlto, perkančiosios organizacijos kiekvienu atveju turi įvertinti joms žinomas aplinkybes ir konsultacijų metodą bei formatą pasirinkti, atsižvelgiant į būsimo pirkimo specifiką. Pavyzdžiui, spręsdamos, ar konsultacijas vykdyti individualiai ir atskirai su kiekvienu kompetentingu subjektu, ar vykdyti bendrai, turi įvertinti, ar jose teikiamos konsultacijas teikiantiems subjektams reikės pasidalinti komercinę (gamybinę) paslaptį sudarančia informacija (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*), ar gali kilti rizika, kad konsultacijų metu bus sudaromos prielaidos sudaryti konkurenciją ribojančius susitarimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą*) ir pan.

Pavyzdys

LR Krašto apsaugos ministerija surengė antras viešąsias konsultacijas, per kurias pristatyti ir aptarti pirkimo sąlygų projektai, susiję su planuojamais statyti karinius miestelius Šiauliuose, Šilalės ir Vilniaus rajonuose. Į renginį atvykusiems versliškiams LR Krašto apsaugos ministerijos ekspertai pristatė investuotojų atrankos procedūrą, jos etapus, paaiškino, kokie numatyti minimalūs kvalifikacijos reikalavimai. Potencialūs investuotojai taip pat buvo supažindinti su išankstinės atrankos kriterijais, pasiūlymų vertinimo kriterijais, pristatė pagrindinius techninius projektų įgyvendinimo niuansus. Konsultacijų dalyviai galėjo diskutuoti, užduoti jiems rūpimus klausimus bei gauti atsakymus.

Pavyzdys

*Londono Transportas (angl. Transport for London) – vietos valdžios institucija, atsakinga už transporto sistemą Londone, organizavo rinkos konsultacijų renginį „Tiekėjų rytas", kuriame dalyvavo virš 70 gamintojų, tiekėjų ir Europos apšvietimo industrijos asociacijos (*angl. *Europe's Lighting Industry Association) atstovų. Šiose rinkos konsultacijose buvo gauta informacija apie beveik 200 skirtingų inovatyvių apšvietimo technologijų, kuri (informacija) buvo panaudota rengiant technines specifikacijas ir kitas pirkimo sąlygas. Dėl gautos informacijos 25 procentais buvo sumažintos gyvavimo ciklo sąnaudos (daugiausiai – elektros energijos sunaudojimas)*[4].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Rinkos konsultacijas reikėtų atskirti ne tik nuo informacijos rinkimo, atliekant rinkos tyrimą (pirminio pasirengimo), bet taip pat ir nuo: (i) kvietimo derėtis, (ii) konsultantų ar kitų ekspertų teikiamos pagalbos, rengiant pirkimo dokumentus (pavyzdžiui, įsigytos konsultacinės paslaugos dėl pirkimo dokumentų rengimo), (iii) bet kokios ekspertų pagalbos pirkimo procedūros metu (pavyzdžiui, išorės ekspertų dalyvavimas, vertinant pasiūlymus), (iv) konkurencinio dialogo metu vykdomų derybų ir kitų konkurencingų procedūrų, kurių metu deramasi (pavyzdžiui, skelbiamos derybos (*detaliau žiūrėti VPĮ 63 straipsnio komentarą*), neskelbiamų derybų (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio komentarą*).

Neatmestina galimybė, kad, pradėjus vykdyti pirkimo procedūras, dėl kurių buvo atliekama rinkos konsultacija, pirkimo dalyvis, konsultavęs perkančiąją organizaciją, tam tikrais atvejais gali turėti pranašumą prieš kitus pirkimo dalyvius, kurie rinkos konsultacijose nedalyvavo. Būtent dėl to VPĮ 27 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta nuostata, kad konsultacijų metu gauta informacija pirkimo metu gali būti panaudota tik tokiu atveju, jei bus užtikrinta, kad tokiu būdu nebus iškreipiama konkurencija ir pažeidžiami nediskriminavimo bei skaidrumo principai (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio bei 21 straipsnio komentarus*).

Įstatyme nėra pateiktos konkurencijos iškraipymo sąvokos, ją galima atskleisti tik pagal ESTT praktikoje suformuluotas teisės aiškinimo taisykles dėl konkurencijos užtikrinimo viešuosiuose pirkimuose[5] (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Bendriausia prasme iškreipta konkurencija galėtų būti laikomos situacijos, kai dėl dalyvavimo rinkos konsultacijose jų dalyviai įgijo nepagrįstą pranašumą prieš tuos, kas šiose konsultacijose nedalyvavo ir dėl to buvo iškraipytos normalios konkurencijos sąlygos.

Šiuo aspektu Rinkos konsultacijų gairėse nustatyta, kad nediskriminavimo ir skaidrumo principų užtikrinimas rinkos konsultacijų metu efektyviausiai pasiekiamas, laikantis etiško elgesio standartų, kurie nustatyti Etiško elgesio gairėse[6]. Etiško elgesio standartai apima: (i) nustatytų procedūrų laikymąsi; (ii) nešališkumą visų rinkos konsultacijos dalyvių atžvilgiu; (iii) skaidrumą; (iv) konfidencialumą; (v) atidų, apdairų pareigų laikymąsi; (vi) vengimą bet kokių veiksmų ar neveikimo, galinčių sudaryti įspūdį, jog elgiamasi netinkamai. Taigi, skaidrumo bei nediskriminavimo principų ir efektyvios, neiškreiptos konkurencijos užtikrinimas, vykdant rinkos konsultacijas, iš esmės priklauso nuo to, ar perkančiosios organizacijos laikysis nurodytų elgesio standartų. Atitinkamai, VPĮ 27 straipsnio 1 dalies 1 punkto prasme perkančiosios organizacijos ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

verslo atstovų komunikacija iš anksto nėra laikoma neskaidrumo požymiu, lemiančiu perkančiosios organizacijos kai kuriems ūkio subjektams suteikiamą pirmenybę. Jeigu bus laikomasi nurodytų elgesio standartų, tiekėjas gali būti laikomas perkančiosios organizacijos partneriu ir tai gali būti suderinama su viešojo pirkimo procedūrų skaidrumu ir korupcijos prevencija.

Taigi, tam, kad rinkos konsultacijų metu gauta informacija (konsultacijomis) būtų galima pasiremti pirkime, perkančiosios organizacijos visais atvejais turi užtikrinti, kad nei vienam kompetentingam subjektui nebus teikiama pirmenybė kitų atžvilgiu (pavyzdžiui, nebus suteikiamos išskirtinės sąlygos, suteikiama daugiau informacijos ir kt.), nebus bendraujama tokiu būdu, kuris suteiktų konkrečiam kompetentingam subjektui ar jų grupei pranašumą (pavyzdžiui, perkančioji organizacija su konkrečiais subjektais nevykdys daugiau susitikimų, nei su kitais, ir pan.), nebus atliekami bet kokie veiksmai, galintys sudaryti įspūdį, jog elgiamasi netinkamai (siekiant tai užtikrinti, rekomenduotina perkančiosioms organizacijoms rinkos konsultacijas vykdyti kuo įmanoma atviriau, pagal nusistatytą tvarką, fiksuojant visą gautą informaciją bei priimtus sprendimus, protokoluojant visus susitikimus ir pan.).

Bet kuriuo atveju perkančiosios organizacijos nėra įpareigotos rinkos konsultacijų metu gauta informacija (konsultacijomis) pasinaudoti bei jomis pasiremti pirkime. Tuo atveju, jei tiekėjai nesutinka su perkančiosios organizacijos nustatytomis pirkimo sąlygomis ar kitais perkančiosios organizacijos sprendimais po įvykdytų rinkos konsultacijų, jau po konkretaus pirkimo paskelbimo jie gali pasinaudoti teise skųsti pirkimo sąlygas ar kitus perkančiosios organizacijos sprendimus bendra tvarka pagal VPĮ 101 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 101 straipsnio komentarą*).

VPĮ 27 straipsnio 1 dalies 1 punkte nėra nustatytos perkančiųjų organizacijų pareigos visais atvejais skelbti apie vykdomas rinkos konsultacijas. Perkančiosios organizacijos turi teisę vykdyti rinkos konsultacijas tiesiogiai kreipiantis į kompetentingus subjektus, tačiau vis dėlto toks bendravimo būdas neturi lemti ūkio subjektų konkurencijos iškraipymo, todėl, manytina, kad tiesiogiai kreiptis galima ne į potencialius tiekėjus. Perkančiajai organizacijai nusprendus vykdyti rinkos konsultaciją apie ją paskelbiant, kvietimas turi būti paskelbiamas CVP IS priemonėmis VPT nustatyta tvarka. Tokia tvarka yra nustatyta Informacijos viešinimo CVP IS tvarkos apraše[7] (šio tvarkos aprašo V skyriuje). Minėtame tvarkos apraše yra pateiktas nebaigtinis kvietime pateikiamos informacijos sąrašas, taigi, perkančioji organizacija gali kvietime nurodyti ir kitą,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tvarkos apraše nenurodytą informaciją, jeigu ji mano, kad ši informacija yra reikalinga, siekiant efektyviai įvykdyti rinkos konsultaciją. Vis dėlto, perkančiosios organizacijos visuomet, kai skelbia tokį kvietimą, jame privalo nurodyti: (i) informaciją apie konsultacijų tikslą, (ii) aiškiai apibūdintą konsultacijos objektą, pasiūlymus ar kitą indėlį, kurio tikisi iš kompetentingų subjektų, (iii) konsultacijos būdą, (iv) konsultacijos trukmę.

Techninių specifikacijų projektų skelbimas

VPĮ 27 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta perkančiųjų organizacijų teisė iš anksto, t. y. iki pirkimo procedūrų pradžios CVP IS skelbti techninių specifikacijų projektus. Iš esmės techninių specifikacijų projektų skelbimo tikslas sietinas su panašiais tikslais, kaip ir rinkos konsultacijų, t. y. tinkamas pasirengimas pirkimui ir tiekėjų informavimas apie savo pirkimų planus ir (ar) reikalavimus pirkimams. Nors techninių specifikacijų projektų skelbimo procedūros nėra privalomos bei nėra sietinos su pirkimo procedūrų pradžia, jos neabejotinai taip pat yra vienas iš įrankių, padedančių užtikrinti skaidrias ir atviras viešojo pirkimo procedūras.

Techninių specifikacijų projektai skelbiami, vadovaujantis Informacijos viešinimo CVP IS tvarkos apraše nustatyta tvarka (nurodyto tvarkos aprašo 22–26 punktai). Šiame tvarkos apraše nustatytų reikalavimų perkančiosios organizacijos privalo laikytis, jeigu nusprendžia įgyvendinti VPĮ 27 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintą teisę. Minėtame tvarkos apraše nustatyta, kad tiekėjai pastabas ir (ar) pasiūlymus dėl paskelbtų techninių specifikacijų projektų turi teisę teikti tik CVP IS susipažinėjimo priemonėmis ir tik iki perkančiosios organizacijos nustatyto termino, kuris negali būti vėlesnis, nei pirkimo procedūrų pradžios data. Vis dėlto, jeigu dėl pagrįstų priežasčių, pavyzdžiui, dėl tam tikrų techninių kliūčių, neveikiant CVP IS, tiekėjai neturėtų galimybės pateikti savo pastabų ir (ar) pasiūlymų dėl techninių specifikacijų CVP IS priemonėmis, tinkamomis turėtų būti laikomos ir bet kokios kitos priemonės (pavyzdžiui, elektroninių pašto, tiesiogiai įteiktos popierine forma ir kt.)[8]. Perkančiosios organizacijos privalo įvertinti ir išnagrinėti visas gautas pastabas ir (ar) pasiūlymus dėl techninių specifikacijų projektų bei priimtą sprendimą dėl pateiktų pastabų bei pasiūlymų paskelbti CVP IS. Papildomai pažymėtina, kad perkančiosios organizacijos neprivalo atsižvelgti į visas gautas pastabas ir (ar) pasiūlymus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Vertinant gautas pastabas bei pasiūlymus, perkančiosios organizacijos turėtų įvertinti jų svarbą, atitiktį viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams, atsižvelgti į konkrečias aplinkybes, situaciją rinkoje, pastabų bei pasiūlymų reikšmę ir kt. aspektus. Nusprendus, kad tam tikros pastabos ir (ar) pasiūlymai yra iš tiesų geri, inovatyvūs, atitinkantys rinkos situaciją ir kt., perkančiosios organizacijos juos gali priimti ir atitinkamai techninių specifikacijų projektus pakoreguoti. Informacijos viešinimo CVP IS tvarkos aprašo 26 punkte taip pat nustatyta, kad perkančiosios organizacijos paskelbtų techninių specifikacijų projektus turi teisę taisyti tik iki pirkimo procedūrų pradžios, išskyrus smulkias technines, gramatines klaidas, neturinčias įtakos pirkimo objektui ar tiekėjo suinteresuotumui.

Perkančiajai organizacijai nepriėmus gautų pastabų ir (ar) pasiūlymų dėl paskelbtų techninių specifikacijų projektų bei, pavyzdžiui, paskelbus pirkimą pagal pirminę (nepakeistą) techninės specifikacijos projekto versiją, tiekėjai, nesutinkantys su tam tikrais techninės specifikacijos sprendimais, turi teisę skųsti pirkimo sąlygas bendra tvarka pagal VPĮ 101 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 101 straipsnio komentarą*).

2. VPĮ 27 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė VPĮ 27 straipsnio 2 dalyje nurodytus kvietimus suteikti rinkos konsultacijas bei techninių specifikacijų projektus, be kita ko, skelbti perkančiosios organizacijos interneto svetainėje (perkančiosios organizacijos profilyje) bei bet kokiuose kituose interneto portaluose ir (ar) išleistuose informaciniuose leidiniuose (spaudiniuose). Papildomi tokios informacijos viešinimo būdai gali būti įvairūs, įstatyme nepateiktas jų sąrašas. Perkančiosios organizacijos papildomai nurodytą informaciją gali viešinti, pavyzdžiui, aktualioms industrijoms skirtuose leidiniuose (statybų, architektūros žurnaluose ir laikraščiuose ir pan.), kompetentingiems subjektams skirtuose renginiuose (išplatinant informacines skrajutes ir pan.), specialiai atitinkamam projektui sukurtame tinklalapyje ir kt.

Antarnos normos tikslas – platesnė informacijos sklaida, siekis sudaryti kuo didesnes galimybes plačiau susipažinti su perkančiosios organizacijos planuojamomis vykdyti rinkos konsultacijomis ir (ar) skelbiamais techninių specifikacijų projektais. Bendravimas su trečiaisiais asmenimis prieš pirkimo procedūrų vykdymą yra papildoma, bet ne pagrindinė priemonė, ja negalima pakeisti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

skelbimų CVP IS. VPĮ 27 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teisė VPĮ 27 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintų rinkos konsultacijų atžvilgiu taikoma tik tuo atveju, kai perkančioji organizacija yra nusprendusi apie vykdomą rinkos konsultaciją skelbti viešai, o ne tiesiogiai kreiptis į kompetentingus subjektus. Be to, VPĮ 27 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teisė tiek kvietimus suteikti rinkos konsultacijas, tiek techninių specifikacijų projektus skelbti kitomis nurodytomis priemonėmis nereiškia, kad tokiu atveju perkančiosios organizacijos šios informacijos neprivalo skelbti CVP IS. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos gali pasirinkti ir šią informaciją skelbti tik CVP IS pagal VPĮ 27 straipsnio 1 dalies 1 bei 2 punktus arba ir CVP IS, ir perkančiosios organizacijos profilyje, kitur internete ir (arba) leidiniuose pagal VPĮ 27 straipsnio 1 dalies 1 bei 2 punktus ir 2 dalį. VPĮ 27 straipsnio 2 dalyje taip pat nustatyta, kad bet kuriuo atveju visomis priemonėmis skelbiamos nurodytos informacijos turinys visur turi būti vienodas.

3. VPĮ 27 straipsnio 3 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos pareiga imtis priemonių, kuriomis būtų užkirstas kelias ūkio subjektų konkurencijos pažeidimui, kai perkančiajai organizacijai bet kokiu būdu buvo suteikta pagalba, rengiantis pirkimui. Nors įstatyme pažodžiui įtvirtinta, kad tokių priemonių turi būti imtasi tuomet, kai padėjęs pasirengti pirkimui ūkio subjektas yra to paties pirkimo kandidatas, dalyvis ar su juo bendradarbiaujantis ūkio subjektas, vis dėlto, manytina, jog konkurencijos užtikrinimo priemonių turėtų būti imamasi nepriklausomai nuo to, ar konkretus padėjęs pasirengti pirkimui subjektas pirkime dalyvauja, ar ne. Tokia pozicija pagrįsta dviem aktualiais aspektais: *pirma*, perkančiosios organizacijos iš anksto nežino, kas dalyvaus konkrečiame pirkime; *antra*, vien aplinkybė, kad pirkimui pasirengti padėjęs subjektas nedalyvaus pirkime, nebūtinai reiškia, kad konkurencijos pažeidimo nebus. Šiame kontekste svarbu, kad ūkio subjektas, bet kokiomis priemonėmis padėjęs perkančiajai organizacijai pasirengti pirkimui, nebūtinai yra tokioje pat padėtyje, kaip ir subjektas, kuris perkančiajai organizacijai nepadėjo, jos nekonsultavo ir pan. Perkančiajai organizacijai padėjęs pasirengti pirkimui ūkio subjektas gali būti geresnėje padėtyje dėl to, kad, pavyzdžiui, tai atlikdamas, jis sužinojo daugiau informacijos apie atitinkamą viešąjį pirkimą, galėjo geriau jam pasirengti ir pan. Be to, ESTT šiuo aspektu taip pat yra pasisakyta, kad ūkio subjektas, padėdamas pasirengti atitinkamam pirkimui, gali daryti įtaką jo sąlygoms sau naudinga linkme. Tuo tarpu teikiant pasiūlymus visi konkurso dalyviai turi turėti lygias galimybes[9]. Vis dėlto draudimas ūkio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

subjektams, padėjusiems pasirengti viešojo pirkimo procedūroms, dalyvauti atitinkamame pirkime nebūtų objektyviai pagrįstas. Toks draudimas pagal nuoseklią ESTT praktiką būtų neproporcingas ir pernelyg ribojantis padėjusio pasirengti pirkimui ūkio subjekto teises.[10] Taigi, būtent dėl to VPĮ 27 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta teisė ūkio subjektams dalyvauti viešajame pirkime, kuriame jie bet kokiomis priemonėmis padėjo pasirengti, su sąlyga, kad perkančioji organizacija imsis priemonių užtikrinti konkurenciją.

Situacijos dėl tiekėjų, padėjusių perkančiosioms organizacijoms bet kokiomis priemonėmis pasirengti pirkimui, teisės dalyvauti tame pačiame pirkime, yra susijusios su interesų konflikto situacijomis, kurios yra reglamentuojamos VPĮ 21 straipsnyje, tačiau su jomis negali būti tapatinamos (*detaliau žiūrėti VPĮ 21 straipsnio komentarą*). VPĮ 21 straipsnyje yra apibrėžtos situacijos, kuomet ekonominiais ar asmeniniais ryšiais su perkančiąją organizacija susijusio tiekėjo dalyvavimas atitinkamame viešajame pirkime gali iškreipti konkurenciją, o VPĮ 27 straipsnyje apibrėžti nenuolatinio ryšio (atsitiktiniai) interesų konfliktai.

Taigi, esminiai skirtumai tarp VPĮ 21 straipsnyje apibrėžtų interesų konflikto situacijų bei VPĮ 27 straipsnio 3 dalyje minimo galimo konkurencijos pažeidimo yra tai, kad situacijos, kuomet tiekėjui, kuris padėjo pasirengti viešajam pirkimui, tam tikrais atvejais negali būti leidžiama jame dalyvauti, sietinos su konkrečių tiekėjo veiksmų atlikimu bei dėl to jo įgytu pranašumu; tuo tarpu interesų konflikto VPĮ 21 straipsnio prasme situacijos sietinos su bet kokių užduočių atlikimu arba apskritai gali nebūti jokių užduočių atlikimo, kadangi šiuo aspektu yra svarbus tiekėjo ir perkančiosios organizacijos turimas ryšys (santykiai), be to, interesų konflikto VPĮ 21 straipsnio prasme pažeidimas kyla ne dėl konkrečiu atveju įgyto konkurencinio pranašumo (pavyzdžiui, dalyvaujant rinkos konsultacijose ir pan.), o dažniausiai kaip *favoritizmo* ir piktnaudžiavimo valdžia išraiška.

Pagalba perkančiajai organizacijai pasirengti pirkimui VPĮ 27 straipsnio 3 dalies kontekste suprantama ir aiškinama plačiai, t. y. nepriklausomai nuo to, ar buvo vykdomos VPĮ 27 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos pasirengimo pirkimui procedūros (rinkos konsultacijos ir (ar) techninių specifikacijų projektų skelbimas) ar pagalbinė viešųjų pirkimų veikla (tiesioginė tiekėjų pagalba perkančiosioms organizacijoms, rengiantis pirkimui (pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos įsigytos pirkimo dokumentų parengimo paslaugos ar konsultacinės paslaugos dėl jų rengimo ir pan.). Kitaip tariant, be kita ko, atsižvelgiant į Direktyvos 2014/24/ES 40, 41 straipsnių nuostatas,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nepriklausomai nuo to, kokiu būdu ūkio subjektas dalyvavo perkančiajai organizacijai rengiantis viešojo pirkimo procedūrai ir, koks buvo jo vaidmuo, pagal VPĮ 27 straipsnio 3 dalį perkančioji organizacija privalo užtikrinti, kad dėl visų tokių ūkio subjektų dalyvavimo rengiantis pirkimui nebūtų pažeista konkurencija ir tam ji turi imtis aktyvaus vaidmens.

VPĮ 27 straipsnio 3 dalyje yra pateiktas tokių priemonių sąrašas. Perkančiosios organizacijos, siekdamos užtikrinti konkurenciją nurodytais atvejais, turi visą informaciją, susijusią su pirkimu, kurią yra gavęs pirkimui padėjęs pasirengti tiekėjas, skelbti viešai CVP IS kartu su pirkimu; ši priemonė skirta tam, kad kiti kandidatai ir dalyviai, kurie nedalyvavo perkančiajai organizacijai rengiantis pirkimui, turėtų lygiai tą pačią informaciją, kaip ir tie, kurie prisidėjo prie pasirengimo (pavyzdžiui, informaciją apie atliktos rinkos apklausos rezultatus, vykdytas diskusijas, teiktus pasiūlymus bei priimtus sprendimus (susitikimų protokolą ar kita forma), informaciją apie pirkimo objektą ir pan.).

Perkančiosios organizacijos, įgyvendindamos VPĮ 27 straipsnio 3 dalį, taip pat turi pirkimo sąlygose nustatyti pakankamą terminą pasiūlymams pateikti; ši priemonė reikalinga tam, kad tiekėjai, kurie nedalyvavo perkančiajai organizacijai padedant pasirengti pirkimui ir vėliau susipažino su tam tikromis sąlygomis bei informacija, turėtų daugiau laiko šiam pirkimui pasirengti bei pasiūlymams pateikti (pavyzdžiui, tiekėjas, padėjęs pasirengti pirkimui, žinojo, jog pirkimo sąlygose bus nustatytas reikalavimas kartu su pasiūlymu pateikti ir projektinius pasiūlymus, taigi, galėjo anksčiau pradėti šiuos projektinius pasiūlymus rengti); šios priemonės įgyvendinimas reiškia, kad, pvz., pavyzdžiui, VPĮ 60 straipsnio 1 dalies 2 punkte yra nustatytas minimalus 12 dienų pasiūlymų pateikimui terminas, kurį perkančioji organizacija turi nustatyti tiekėjams atviro supaprastinto pirkimo atveju, vis dėlto, perkančioji organizacija turėtų nustatyti atitinkamai protingą terminą, pavyzdžiui, 30 kalendorinių dienų, tam, jog pirkimui spėtų pasirengti tiekėjai, nedalyvavę padedant perkančiajai organizacijai rengtis atitinkamam pirkimui. Pabrėžtina, kad minėta priemonė dėl pakankamo termino pasiūlymui pateikti nustatymo pirkimo sąlygose yra vertinamojo pobūdžio. Įstatyme nėra apibrėžta pakankamo termino sąvoka, todėl šiuo aspektu, perkančiosios organizacijos, įgyvendindamos minėtą priemonę, kiekvienu atveju turi atsižvelgti į konkrečias aplinkybes, t. y. pagalbos pasirengti pirkimui būdą, pasirengimo pirkimui metu priimtus sprendimus, rezultatus ir kt. Vienaip turėtų būti vertinamos situacijos, kai, pavyzdžiui, buvo vykdoma pagalbinė viešųjų pirkimų veikla ir konkretus kompetentingas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

subjektas padėjo rengti ar rengė pirkimo sąlygas (vadinasi, jis neabejotinai ilgesnį laiką žinojo tam tikrą informaciją ir turėjo galimybę ruoštis atitinkamam pirkimui pagal rengiamas sąlygas iš anksto) (pavyzdžiui, buvo vykdytas statybos darbų pirkimas, kurio sąlygose nustatytas reikalavimas tiekėjams pateikti projektinius pasiūlymus; atitinkamai, tiekėjas, rengęs šias sąlygas, šią informaciją žinojo anksčiau, dėl to galėjo iš anksto pradėti rengti šiuos projektinius pasiūlymus), tuo tarpu kitaip turėtų būti vertinamos situacijos, kai, pavyzdžiui, buvo vykdomos atviros rinkos konsultacijos, kurių metu dalyvavo visi suinteresuoti asmenys, tačiau, kurios metu pateikti pasiūlymai nebuvo priimti ir perkančioji organizacija liko prie savo pirminių sprendimų (pavyzdžiui, tiekėjai siūlė nustatyti reikalavimą pateikti projektinius pasiūlymus, tačiau perkančioji organizacija šių reikalavimų nenustatė).

Taigi, VPĮ 27 straipsnio 3 dalyje nurodytos priemonės dėl pakankamo termino pasiūlymų pateikimui nustatymo pirkimo sąlygose nebūtinai reiškia, kad visais atvejais perkančioji organizacija turi nustatyti didesnį terminą, nei minimalus reikalaujamas pagal atitinkamas VPĮ normas. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad VPĮ 27 straipsnio 3 dalyje pateiktas priemonių sąrašas nėra baigtinis, dėl to perkančiosioms organizacijoms, įgyvendinus joje nustatytas priemones, nedraudžiama imtis ir kitų priemonių, kurios, jų nuomone, galėtų padėti užtikrinti konkurenciją nurodytais atvejais.

4. VPĮ 27 straipsnio 4 dalies norma, skirtingai nuo VPĮ 27 straipsnio 1–3 dalių, yra įgyvendinama ne iki pirkimo procedūrų pradžios, o jau prasidėjus konkretaus pirkimo procedūroms, t. y. tikrinant, ar nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų pagal VPĮ 46 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*). VPĮ 27 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta procedūra prašyti kandidato ar dalyvio, padėjusio pasirengti pirkimui, raštu pagrįsti, kad vykdytos išankstinės konsultacijos nepažeidė konkurencijos. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nors pagal Direktyvos 2014/24/ES 41 straipsnio pažodinį tekstą tokia procedūra yra taikoma tiek rinkos konsultacijų, tiek pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos atveju, komentaro autorių nuomone, toks aiškinimas būtų per platus, sukuriantis neproporcingą administracinę naštą tiek perkančiosioms organizacijoms, tiek tiekėjams. Komentaro autorių nuomone, nepaisant Direktyvos 2014/24/ES 41 straipsnio ir VPĮ 27 straipsnio 4 dalies lingvistinės normos konstrukcijos (pažymėtina, kad VPĮ 27 straipsnio 4 dalies normos tekste taip pat aiškiai neišskirta ir konkrečiai neįvardinta tik pagalbinė viešųjų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimų veikla), bet atsižvelgiant į jos tikslus, įgyvendinimo administracinę naštą bei galimus neigiamus padarinius, taip pat į pirmiau nurodytą ESTT praktiką[11], kuri šioje normoje įgyvendinta – komentuojama nuostata visų pirma turėtų apimti ir būti taikoma pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos atvejais. Kitaip tariant, visuomet, kai tam tikrame pirkime dalyvaujа tiekėjas, vykdęs pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą, perkančioji organizacija privalo prašyti jo raštu pagrįsti, kad tokia jo veikla nepažeidė konkurencijos. Tuo tarpu rinkos konsultacijos, taip, kaip jos apibrėžtos VPĮ 27 straipsnio 1 dalyje, neturėtų būti netiesiogiai varžomos vėlesnėmis papildomomis procedūrinėmis priemonėmis (dalyvio paaiškinimu, ar pats tiekėjo dalyvavimas rinkos konsultacijoje neiškreipė dalyvių konkurencijos vykdomame pirkime) ir VPĮ 27 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos priemonės pagal bendrą taisyklę rinkos konsultacijose dalyvavusiems tiekėjams neturėtų būti taikomos, išskyrus išimtines situacijas ir tik tuomet, kai perkančiosios organizacijos nustatytų, kad VPĮ 27 straipsnio 3 dalyje įtvirtintų priemonių nepakanka (pavyzdžiui, kai rinkos konsultacijoje dalyvavo tik vienas tiekėjas (atsižvelgiant į tai, kad įstatyme nėra nustatyto reikalavimo, kiek dalyvių turi dalyvauti rinkos konsultacijose), o jo pasiūlytas sprendimas buvo iš esmės įgyvendintas ir perkeltas į pirkimo sąlygas). Įstatyme nėra įtvirtinta, kokiais atvejais turi būti laikoma, kad VPĮ 27 straipsnio 3 dalyje įtvirtintų priemonių nepakanka, todėl perkančiosios organizacijos kiekvienu konkrečiu atveju turi objektyviai vertinti reikšmingas aplinkybes, pavyzdžiui, gautos pagalbos pobūdį, mastą, pirkimo objekto specifiškumą, rinkos situaciją, padėjusių subjektų ratą, kiekį ir pan. Pažymėtina, kad perkančiajai organizacijai nusprendus neįgyvendinti VPĮ 27 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos procedūros, tiekėjai, nesutinkantys su tokiu perkančiosios organizacijos sprendimu, turi teisę jį apskųsti VPĮ 101 straipsnyje nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti VPĮ 101 straipsnio komentarą*).

ESTT šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad atsižvelgiant į situaciją, kurioje gali atsidurti padėjęs pasirengti atitinkamam pirkimui tiekėjas (pavyzdžiui, kuriam buvo pavesta atlikti su viešuoju darbų, prekių ar paslaugų pirkimu susijusį tyrimą, bandymus, studiją ar juos vystyti), dalyvaujant tame pačiame pirkime, negali būti teigiama, kad vienodo požiūrio principas įpareigoja jį vertinti taip pat, kaip ir bet kurį kitą pirkimo dalyvį[12]. Tai reiškia, kad nors išankstinis draudimas tokiam tiekėjui dalyvauti viešajame pirkime būtų neproporcingas ir pažeidžiantis tokio tiekėjo teises, vis dėlto turi būti procedūra, leidžianti konkrečiu atveju įvertinti tokio tiekėjo galimai įgytą konkurencinį pranašumą kitų dalyvių atžvilgiu. Atitinkamai tokiam tiekėjui turi būti suteikta

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

galimybė įrodyti, kad tokiomis aplinkybėmis – padedant perkančiajai organizacijai pasirengti atitinkamam pirkimui, jų įgyta patirtis negali iškraipyti konkurencijos.

Pažymėtina, kad VPĮ 27 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas kandidato ar dalyvio pagrindimas dėl konkurencijos užtikrinimo turi būti rašytinės formos. Tuo tarpu aiškių reikalavimų šio pagrindimo turiniui įstatyme nėra nustatyta. Taigi, tai gali būti bet kokie rašytinės formos dokumentai ir (ar) patvirtinimai, kuriais būtų galima pagrįsti, kad minėtu atveju konkurencija nebuvo pažeista. Įstatyme taip pat nėra ir paaiškinimo, kas laikytina tinkamu pagrindimu. Dėl to VPĮ 27 straipsnio 4 dalies norma taip pat yra vertinamojo pobūdžio, t. y. perkančiosios organizacijos kandidatų ar dalyvių pateiktų pagrindimų tinkamumą ir pakankamumą vertina, kiekvienu atveju atsižvelgdama į konkrečias aplinkybes bei pateikto pagrindimo turinį (pavyzdžiui, tiekėjas, rengęs pirkimo sąlygas, teikdamas pagrindimą, turėtų atskleisti, kad pirkimo sąlygų reikalavimus gali atitikti ne vienas tiekėjas, jos nėra pritaikytos išimtinai pirkimo sąlygų rengėjui, pirkimo sąlygos iš esmės nesiskiria nuo kitų panašaus pobūdžio pirkimų ir pan.). Jeigu vis dėlto, įvertinusi tiekėjo pateiktą pagrindimą, perkančioji organizacija nusprendžia, kad tokio tiekėjo dalyvavimas pažeidžia tiekėjų konkurenciją ir to neįmanoma ištaisyti kitomis, mažiau intervencinėmis priemonėmis, toks tiekėjas turėtų būti šalinamas iš pirkimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 3 punkto komentarą*).

[1] Komentuojamo VPĮ 27 straipsnio nuostatose yra iš dalies perkeltos Direktyvos 2014/24/ES 40–41 straipsnių, taip pat šios direktyvos preambulės nuostatos.

[2] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[3] Watt John. *Market Engagement. Best Practice Report*. ICLEI – Local Governments for Suistainability, European Secretariat. 2018.

[4]Londono Transporto vykdytas rinkos konsultacijų rengimas: http://www.procuraplus.org/fileadmin/user_upload/Procura__case_studies/Procurapluss_case_study_Transport_for_London.pdf.

[5] ESTT 2002 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje *Concordia Bus Finland*, C-513/99; 2004 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *Arnold André*, C-434/02; 2004 m. gruodžio 14 d. sprendimas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

byloje *Swedish Match ir kt.*, C-210/03; 2004 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *CAS Succhi di Frutta*, C-496/99; 2005 m. kovo 3 d. sprendimas sujungtose bylose *Fabricom*, C-21/03 ir C-34/03; 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, C-538/13

[6] Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose ir pirkimuose gairės ir Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose atmintinė, kuri skelbiama VPT interneto svetainėje, adresu www.vpt.lt, skiltyje Metodinė pagalba / Gairės ir rekomendacijos.

[7] Informacijos viešinimo centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 1S-91.

[8] LAT 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-468-469/2018.

[9] ESTT 1996 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Belgiją*, C-87/94.

[10] ESTT 2005 m. kovo 3 d. sprendimas sujungtose bylose *Fabricom prieš Belgiją*, C-21/03 ir C-34/03.

[11] ESTT 2005 m. kovo 3 d. sprendimas sujungtose bylose *Fabricom prieš Belgiją*, C-21/03 ir C-34/03 – šioje byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl ūkio subjekto, rengusio konkretaus pirkimo sąlygas, galimybės dalyvauti tame pačiame pirkime bei jo teisės pateikti perkančiajai organizacijai pagrindimą, kad tokiu atveju pirkime nebus iškreipiama konkurencija.

[12] Ten pat.

28 straipsnis. Pirkimo objekto skaidymas į dalis

1. **Tarptautinis pirkimas privalo būti, o supaprastintas ar šio įstatymo 2 priede nurodytų socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimas gali būti atliekamas skaidant pirkimo objektą į dalis, kurių kiekvienai numatoma sudaryti atskirą pirkimo sutartį, ir apibrėžiant šių dalių apimtį ir dalyką. Pirkimo objektas skaidomas į dalis kiekybiniu, kokybiniu pagrindu ar pagal skirtingus jo įgyvendinimo etapus.**
2. **Tarptautinio pirkimo atveju šio straipsnio 1 dalyje nurodyta pareiga skaidyti pirkimo objektą į dalis netaikoma, jeigu perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose pagrindžia, kad dėl to sumažėtų tiekėjų konkurencija, pirkimo sutarties vykdymas taptų per daug brangus ar sudėtingas techniniu požiūriu, skirtingų pirkimo objekto dalių įgyvendinimas būtų glaudžiai susijęs ir dėl to perkančiajai organizacijai atsirastų būtinybė koordinuoti šių dalių tiekėjus ir tai keltų riziką netinkamai įvykdyti pirkimo**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sutartį, ar nurodo kitas pagrįstas aplinkybes, dėl kurių netikslinga pirkimo objektą skaidyti į dalis.

3. **Statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų pirkimas turi būti atliekamas dalimis (atskiriant statinio statybos darbų pirkimą nuo statinio projektavimo paslaugų pirkimo), kurių kiekvienai numatoma sudaryti atskirą pirkimo sutartį, apibrėžiant šių dalių apimtį ir dalyką. Pareiga skaidyti statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų pirkimą į dalis gali būti netaikoma, jeigu perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose pagrindžia, kad dėl to sumažėtų tiekėjų konkurencija, pirkimo sutarties vykdymas taptų per brangus ar sudėtingas techniniu požiūriu, skirtingų pirkimo objekto dalių įgyvendinimas būtų susijęs ir perkančioji organizacija privalėtų koordinuoti šių dalių tiekėjus, o tai keltų riziką netinkamai įvykdyti pirkimo sutartį, ar nurodo kitas pagrįstas aplinkybes, kodėl netikslinga skaidyti statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų pirkimą į atskiras dalis.**

4. **Tais atvejais, kai pirkimo objektas skaidomas į dalis, perkančioji organizacija skelbime apie pirkimą, kvietime patvirtinti susidomėjimą ar kituose pirkimo dokumentuose, kuriais kviečiama dalyvauti pirkime, nurodo:**

1) dėl kelių pirkimo objekto dalių (vienos, dviejų ar daugiau) tas pats tiekėjas gali pateikti pasiūlymą;

2) maksimalų skaičių pirkimo objekto dalių, dėl kurių laimėtoju gali būti nustatomas tas pats tiekėjas, jeigu perkančioji organizacija nusprendžia šį skaičių riboti. Pirkimo dokumentuose turi būti nurodyti objektyvūs ir nediskriminaciniai kriterijai ar taisyklės, taikomos nustatant, kurias pirkimo objekto dalis laimėjo tiekėjas, jeigu pagal pasiūlymų vertinimo rezultatus tam pačiam tiekėjui turėtų atitekti didesnis negu nustatytas maksimalus pirkimo objekto dalių skaičius;

3) ar perkančioji organizacija pasilieka galimybę nuspręsti sudaryti vieną pirkimo sutartį dėl jos nurodytų pirkimo dalių ar jų grupių, dėl kurių pagal pirkimo dokumentus laimėtoju gali būti nustatomas tas pats tiekėjas.

Komentuojamame VPĮ 28 straipsnyje[1] yra įtvirtintos taisyklės, susijusios su sprendimu (ne) skaidyti pirkimo objektą į dalis. Nors tiek Direktyvoje 2014/24/ES, tiek VPĮ tai yra naujai įtvirtintas reguliavimas, kuriuo siekiama padidinti konkurenciją viešuosiuose pirkimuose[2] ir paskatinti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių dalyvavimą[3] bei užtikrinti viešųjų pirkimų principų laikymąsi (VPĮ 17 straipsnio 1 dalis), teismų praktikoje jau prieš tai buvo plėtojama pirkimo objekto skaidymo į dalis samprata, kuri pagrįsta iš esmės tapačiais turiningaisiais tikslais. Dėl to, aiškinant komentuojamas VPĮ 28 straipsnio teisės normas ir taikant jas praktikoje, visuomet turi būti įvertinti nurodyti tikslai bei jų realiai siekiama kiekvienu vykdomu viešuoju pirkimu. Pirkimo objekto skaidymo į dalis instituto aiškinimui ir taikymui ypatingai svarbi LAT praktika, be kurios neįmanoma teisingai suprasti, aiškinti ir taikyti naujojo VPĮ reguliavimo.

Kita vertus, kiekvienu konkrečiu atveju reikėtų įvertinti pirkimo objekto skaidymo į dalis reikalingumą ir būtinumą, ypatingai atsižvelgiant į rinkos specifiką bei į tai, ar bus užtikrinta konkurencija ir tiekėjų nediskriminavimas, ar pirkimo objekto skaidymas galėtų paskatinti naujų rinkos dalyvių prisitraukimą. Pats pirkimo objekto skaidymas į dalis savaime nėra savitikslis, jis grindžiamas perkančiosios organizacijos poreikių ir galimybių bei laisvos ūkio subjektų konkurencijos pusiausvyra. Tačiau perkančiosios organizacijos sprendimas dėl pirkimo objekto neskaidymo į dalis turi būti tinkamai pagrįstas, t. y. taikomas principas *skaidyk arba pagrįsk*[4], kuris reiškia, kad paprastai sudėtiniai ir plačios apimties pirkimai turi būti skaidomi į dalis (VPĮ 28 straipsnio 1 ir 3 dalis), t. y. tokių pirkimų skaidymas į dalis yra taisyklė, o jeigu yra priešingai, turi būti pateikiamas pagrįstas ir išsamus neskaidymo pagrindimas (VPĮ 28 straipsnio 2 dalis). Perkančioji organizacija, prieš priimdama sprendimą dėl pirkimo objekto skaidymo į dalis, turi atlikti pirkimo objekto skaidymo į dalis testą, t. y. įvertinti (i) ar pirkimo objektas iš esmės yra dalus (pavyzdžiui, analizatorių ir reagentų įsigyjamas vienu pirkimu, kadangi negalima įsigyti vieno gamintojo reagentų kito gamintojo analizatoriams dėl jų nesuderinamumo aspekto [5]), ar atvirkščiai – jis privalo būti vykdomas atskiromis procedūromis (pavyzdžiui, rangos darbai ir priežiūra) arba (ii) ar ir kaip reikėtų skaidyti pirkimą, kad būtų užtikrinta konkurencija. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad paprastai pirkimo objektą kokiu nors pagrindu galima skaidyti į smulkesnes dalis ar į atskirus pirkimus. Vis dėlto, kaip nurodyta pirmiau, pirkimo objekto smulkinimas pats savaime nėra siekiamas tikslas, t. y. sprendimas dėl pirkimo objekto skaidymo neturi būti formalus, remiantis tik VPĮ 28 straipsniu. Nei ankstesnė (iki 2017 m. liepos 1 d.) teismų praktika, nei dabartinis reguliavimas neturi būti aiškinamas taip, kad perkančiosios organizacijos privalo pirkimo objektą skaidyti tol, kol pačios smulkiausios jo dalys liks savarankiškos, nes tai lemtų absurdiškas situacijas ir neproporcingas perkančiųjų organizacijų pastangas (pavyzdžiui,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kanceliarines prekes skaidyti pagal priemones – pieštukai, sąvaržėlės ir pan.). Kita vertus, Lietuvoje tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčai iš esmės kyla ne dėl skaidymo apimties, o apskritai dėl šios pareigos vykdymo. Bet kokiu atveju, kaip nurodyta pirmiau, sudėtinio pirkimo objekto skaidymas į dalis pagrįstas viešųjų pirkimų principų ir laisvos tiekėjų konkurencijos užtikrinimu.

Pažymėtina, kad egzistuoja šios pirkimo objekto skaidymo į dalis rūšys[6], skiriamos nuo sudėtinių dalių pobūdžio: (i) pirkimo objekto dalys vienarūšės (homogeniškos) (pavyzdžiui, perkami keli automobiliai, kurių techninės specifikacijos vienodos; įsigyjami degalai); (ii) pirkimo objekto dalys nevienarūšės (heterogeniškos), skirtingos (perkami objektai, kurių techninės specifikacijos iš esmės skiriasi), nors tarp savęs gali būti ir glaudžiai susijusios (pavyzdžiui, perkamos vokiečių ir anglų kalbos mokymų paslaugos; statybos ir projektavimo darbai ir pan.). Pirkimo objekto skaidymo į dalis atveju perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi nurodyti, į kiek dalių yra skaidomas pirkimo objektas bei konkrečiai įvardinti pirkimo objekto dalis. Rekomenduotina pirkimo objektą skaidyti į dalis taip, kad pirkimo objekto dalių turi būti mažiau nei galimų pirkimo dalyvių, tokiu būdu užtikrinant sąžiningą tiekėjų konkurenciją viešame pirkime. Priešingu atveju, pirkimo objekto skaidymas į dalis gali netgi paskatinti antikonkurencinius veiksmus ir lemti tiekėjų draudžiamų susitarimų sudarymą tokiu būdu, kad tiekėjai susitars dėl rinkos pasidalinimo.

Perkančioji organizacija, skaidydama pirkimo objektą į dalis, be kita ko, gali imtis įvairių priemonių, siekdama sumažinti neteisėtų susitarimų tikimybę. EBPO ir ES iniciatyvos SIGMA vadovas *Sutarčių skaidymas į dalis* nurodė šiuos galimus kriterijus: (i) dalyvių skaičius: dažniausiai didesnis dalyvių skaičius reiškia mažesnę neteisėtų tiekėjų susitarimų galimybę, dėl to perkančiosios organizacijos turėtų pasirinkti optimalų dalių skaičių tam, kad užtikrintų didesnį pirkimo dalyvių skaičių; (ii) simetrija: simetriniams tiekėjams (t. y. ūkio subjektams su panašiais pajėgumais, mastu, rinkos dalimis) lengviau pasidalinti simetriškas panašios ekonominės vertės pirkimo dalis, o asimetrines dalis sunkiau pasidalinti. Dėl to, siekdama užkirsti kelią išankstiniam susitarimui, perkančioji organizacija turėtų padalinti dalis taip, kad susikurtų tam tikra asimetrija tarp ūkio subjektų ir tarp pirkimo dalių.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPĮ 28 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti pirkimo objekto skaidymo į dalis teisiniai pagrindai, su tuo susiję reikalavimai ir sąlygos.

VPĮ 28 straipsnio 1 dalyje nustatyta bendroji taisyklė, pagal kurią perkančiosios organizacijos *privalo* skaidyti pirkimo objektą į dalis, jeigu viešasis pirkimas yra tarptautinis (direktyvinės vertės). Šios pareigos gali būti nesilaikoma tik tuomet, jeigu pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija motyvuotai pagrindžia, kad sprendimas pirkimo objekto neskaidyti į dalis yra paremtas svarbiomis aplinkybėmis (*skaidyk arba pagrįsk*) (*detaliau žiūrėti VPĮ 28 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Tuo tarpu supaprastinto, socialinių bei kitų specialiųjų paslaugų, nurodytų VPĮ 2 priede *Socialinės ir kitos specialios paslaugos*, pirkimų atvejais perkančioji turi teisę pirkimo objektą skaidyti į dalis. Taigi, pagal įstatymą supaprastintų pirkimų skirtumas lyginant su tarptautiniais pirkimais pirkimo objekto skaidymo į dalis yra tas, kad supaprastintų pirkimų atvejais netaikoma pareiga pirkimo objekto skaidyti ir pirkimo dokumentuose pateikti tokio neskaidymo motyvų (VPĮ 28 straipsnio 2 dalis ir 35 straipsnio 2 dalies 9 punktas). Tačiau tokia teisinė padėtis nereiškia perkančiosios organizacijos absoliučios teisės neskaidyti jungtinio (sudėtinio) pirkimo objekto į atskiras dalis. Kitaip tariant, nors supaprastinto, socialinių bei kitų specialiųjų paslaugų, nurodytų VPĮ 2 priede *Socialinės ir kitos specialios paslaugos*, pirkimų atvejais perkančioji organizacija neprivalo skaidyti pirkimo objekto į dalis, ši galimybė turi būti aiškinama, atsižvelgiant į viešųjų pirkimų esmę, konkrečiu pirkimu siekiamą tikslą, VPĮ 17 straipsnio reikalavimus bei 37 straipsnio 3 dalies nuostatas.

Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad iki 2017 m. liepos 1 d. nebuvo konkretaus teisinio reguliavimo dėl aptariamos perkančiosios organizacijos pareigos. Teismų praktikoje prievolė skaidyti sudėtinius pirkimo objektus į dalis buvo aiškinama universaliai, nepriklausomai nuo pirkimo rūšies, t. y. nedarant skirtumo tarp supaprastintų ir tarptautinių pirkimų. Ši praktika, kaip nurodyta pirmiau, buvo pagrįsta viešųjų pirkimų principais ir iš VPĮ reguliavimo tikslų išplaukiančiu ūkio subjektų laisvos, nesuvaržytos konkurencijos imperatyvu. Dėl naujojo reguliavimo, kuriame, kaip jau pažymėta, daromas pirkimo skaidymo į dalis pareigos vykdymo skirtumas, atsižvelgiant į pirkimo vertę, kyla klausimų ir iššūkių dėl ankstesnės teismų praktikos pritaikomumo dabartinėms teisės normoms, juolab kad pamatinės VPĮ nuostatos – viešųjų pirkimų ir konkurencijos užtikrinimo principai – liko nepakitę.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Supaprastintų pirkimų atveju sprendimas neskaidyti pirkimo objekto į dalis neretai grindžiamas formaliai nurodant, kad VPĮ 28 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga skaidyti pirkimo objektą taikytina tik tarptautinių pirkimų atžvilgiu, o vykdant supaprastintus pirkimus nustatyta tik galimybė (teisė) tai daryti. Vis tik viešųjų pirkimų reglamentavimas negali būti traktuojamas kaip suteikiantis teisę apjungti bet kokio pobūdžio prekes, paslaugas ir darbus į vieną pirkimo objektą ir tokio pirkimo neskaidyti į dalis, nevertinant, kokią tai daro įtaką konkretaus viešo pirkimo efektyvumui[7]. Iš negausios LAT praktikos[8] dėl VPĮ 28 straipsnio nuostatų aiškinimo matyti, kad iš esmės vienintelis ir esminis skirtumas perkančiosioms organizacijoms įgyvendinant pareigą skaidyti sudėtinį pirkimo objektą į dalis ir taip užtikrinti viešųjų pirkimų, konkurencijos skatinimo principus bei racionalaus lėšų panaudojimo tikslą, yra tas, kad tik tarptautinių pirkimų atveju perkančiosios organizacijos privalo neskaidymo priežastis iš anksto deklaruoti, t. y. nurodyti pirkimo dokumentuose, tačiau patys teisėto neskaidymo pagrindai visais atvejais iš esmės sutampa ir kasacinio teismo aiškinami vienodai.

VPĮ 28 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas pirkimo objekto skaidymas gali pasireikšti keliomis formomis, *pirma*, pirkimą galima skaidyti į atskiras dalis, *antra*, galima organizuoti du paralelius viešo pirkimo procesus.

Atsižvelgiant į tai, VPĮ 28 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad pirkimo objektas gali būti skaidomas į dalis kiekybiniu, kokybiniu pagrindu ar pagal skirtingus jo įgyvendinimo etapus:

1. **Kiekybinis pagrindas**. VPĮ aiškinamajame rašte nurodyta, kad kiekybiniu pagrindu siekiama, kad pirkimo sutarties apimtis atitiktų smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių pajėgumus, todėl šių tikslų turi būti siekiama. Pavyzdžiui, jei perkami dideli kiekiai pirkimo produktų, pirkimas gali būti skaidomas į dalis pagal tapačių prekių kiekius, t. y. jei perkančioji organizacija perka 200 kg morkų, tai pirkimas gali būti išskaidytas į tokias atskiras dalis: (i) 50 kg morkų turi būti pristatyta sausio – kovo mėn.; (ii) 80 kg morkų turi būti pristatyta balandžio – liepos mėn.; (iii) 20 kg morkų turi būti pristatyta rugpjūčio – spalio mėn.; (iv) 50 kg morkų turi būti pristatyta lapkričio – gruodžio mėn.
2. **Kokybinis pagrindas**. Kokybinis išskaidymo pagrindas susijęs su kitais nei kiekio pagrindais, iš esmės dėl kurių viena sudėtinė pirkimo objekto dalis skiriasi nuo kitos. Pirkimo objekto dalių skaidymas kokybiniu pagrindu gali būti pagal techninės specifikacijos reikalavimus, pavyzdžiui, atskirti sudėtingesnę įrangą, kurią gali tiekti tik

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

keli stambesni tiekėjai, nuo įprastinės, kurią gali tiekti daugiau smulkesnių tiekėjų arba pagal darbų pobūdį.

VPJ aiškinamajame rašte nurodoma, kad kokybiniu pagrindu siekiama, kad būtų atsižvelgiama į smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių specializaciją ir jų veiklos sektorių, todėl šių tikslų turi būti siekiama.

3. **Skirtingi įgyvendinimo etapai**. Nors VPJ 28 straipsnio 1 dalyje *skirtingi įgyvendinimo etapai* išskirti kaip atskiras ir savarankiškas pirkimo objekto skaidymo pagrindas, tačiau vertintina, kad iš esmės toks pagrindas, priklausomai nuo aplinkybių, priskirtinas kiekybiniam ir kokybiniam pagrindui. Pavyzdžiui, pirkimo objektas skaidomas į dalis kokybiniu pagrindu (atskiri darbai pagal apimtį ir vertę) ir nurodomi darbų atlikimo etapai.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija ketina vykdyti tarptautinį viešąjį pirkimą dėl automobilių (lengvųjų ir krovininių) remonto darbų įsigijimo. Pirkimo objektas skaidytinas į šias atskiras dalis: (i) lengvųjų automobilių remontas; (ii) krovininių automobilių remontas. Pirkimo objekto skaidymo į dalis atveju būtų užtikrinama, kad pirkime galėtų dalyvauti ir tiekėjai, kurie užsiima tik lengvųjų ar krovininių automobilių remontu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia atnaujinti kompiuterinę įrangą viešosiose bibliotekose, kuri skirta viešai interneto prieigai. Pirkimo objektas skaidytinas į atskiras į dalis pagal skirtingas viešąsias bibliotekas.

2. VPJ 28 straipsnio 2 dalyje nurodoma išimtis iš bendrosios taisyklės, kad tarptautinio pirkimo atvejais (pagal teismų praktiką – ir dėl supaprastintų pirkimų), pareiga skaidyti pirkimo objektą į dalis gali būti netaikoma. Tokia išimtis galima tik tada, kai dėl pirkimo objekto skaidymo į dalis sumažėtų tiekėjų konkurencija, pirkimo sutarties vykdymas taptų per daug brangus ar sudėtingas techniniu požiūriu, atsirastų būtinybė koordinuoti skirtingus pirkimo objekto dalių tiekėjus ir tai trukdytų tinkamai vykdyti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo sutartį. Komentuojamoje VPĮ teisės normoje pateiktas nebaigtinis išimties pagrindų sąrašas. Atsižvelgiant į tai, kad tiek aiškiai nurodytos, tiek kitos galimos neskaidymo priežastys (motyvai) yra aptariamos perkančiųjų organizacijų pareigos nevykdymą pateisinančios aplinkybės, jų turinys turi būti aiškinamas siaurai (griežtai) bei jos taikomos kaip išimtinės nuostatos.

VPĮ 28 straipsnio 2 dalis turi būti sistemiškai aiškinama su VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 9 punkte įtvirtinta pareiga pirkimo dokumentuose nurodyti sprendimo dėl tarptautinės vertės pirkimo objekto neskaidymo į dalis argumentus. VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 9 punktu perkančiosios organizacijos įpareigojamos nurodyti pirkimo objekto neskaidymo į dalis argumentus. VPĮ 28 straipsnio 2 dalimi ši perkančiosios organizacijos pareiga papildoma, t. y. įpareigoja ne tik nurodyti argumentus, bet ir išsamiai ir konkrečiai pagrįsti.

Šiuo aspektu kasacinis teismas pažymėjo, kad būtent perkančioji organizacija privalo įrodyti pirkimo neskaidymo į dalis pagrindus[9]. Pats šių pagrindų nenurodymas arba netinkamas, neišsamus, atmestinas, deklaratyvus nurodymas pirkimo dokumentuose gali lemti tai, kad perkančioji organizacija bus laikoma neįvykdžiusi pagrindimo pareigos, dėl ko viešasis pirkimas ir jo baigtis gali būti pripažįstami neatitinkančiais VPĮ reikalavimų (pavyzdžiui, viešasis pirkimas teismo gali būti nutrauktas, o viešojo pirkimo sutartis – pripažinta niekine)[10].

VPĮ 28 straipsnio 2 dalyje ir 35 straipsnio 2 dalies 9 punkte nedetalizuojami jokie reikalavimai tokios informacijos išsamumui. Vis dėlto priežastys, kuriomis grindžiamas neskaidymas, turi būti *realios*, *aktualios*, t. y. *konkrečios* ir *pakankamos*. Jeigu perkančiosios organizacijos priežastys neatitinka šių savybių, laikoma, kad argumentavimo pareiga yra neįgyvendinta[11].

Pažymėtina, kad realios, aktualios priežastys gali būti susijusios su dviejomis kategorijomis. *Pirma*, priežastys, susijusios su *atitinkama* perkančiąja organizacija ir būtent jai aktualiais poreikiais, t. y. turi būti įrodyta, ką būtent šiai konkrečiai perkančiajai organizacijai reiškia neskaidymas (pavyzdžiui, techninės ir ekonominės priežastys). Kitaip tariant, pagrindžiant pirkimo objekto neskaidymą į dalis, neleidžiama remtis apibendrintais ir abstrakčiais argumentais ir paaiškinimais. *Antra*, kita grupė priežasčių, kuriomis grindžiamas neskaidymas, gali būti susijusi su rinka ir jos konjunktūra[12]. Pavyzdžiui, pirkimo neskaidymas į dalis bus pateisinamas, jeigu perkančioji organizacija galės tinkamai pagrįsti, kad pirkimo skaidymas gali paskatinti antikonkurencinius veiksmus ir draudžiamus rinkos dalyvių susitarimus. Taigi, siekiant pagrįsti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo objekto neskaidymą, neužtenka formaliai atkartoti įstatymo nuostatos, kad, pavyzdžiui, *pirkimo sutarties vykdymas taptų per daug brangus ar sudėtingas techniniu požiūriu*, nepateikiant jokios papildomos argumentacijos, skaičiavimų, paaiškinimų ar kitų duomenų. Šiame kontekste kasacinio teismo pabrėžiama, kad kelių pirkimo objektų sujungimo į vieną teisėtumo vertinimas pirmiausia priklauso nuo to, ar toks perkančiosios organizacijos sprendimas pagrįstas svarbiomis priežastimis (pagrindų pobūdžio vertinimas) ir ar šis sprendimas yra vienintelis galimas ir būtinas, negalimas pasiekti kitomis, mažiau varžančiomis priemonėmis (proporcingumo principas), atsižvelgiant į tai, kad tik svarbių priežasčių nustatymas nepateisina pirkimo objektų sujungimo į vieną[13]. Pirkimo objekto neskaidymas į dalis yra susijęs su mažesnių dalyvių skaičiumi pirkime, nei jis būtų šiuos pirkimo objekto išskaidžius, dėl to toks sprendimas turi būti pagrįstas svarbiomis priežastimis[14].

Taigi, perkančioji organizacija gali neskaidyti pirkimo objekto į dalis VPJ 28 straipsnio 2 dalies pagrindu, jeigu pirkimo dokumentuose pagrindžia šias aplinkybes:

1. **Tiekėjų konkurencijos sumažėjimas.** Pirkimo objekto skaidymu į dalis siekiama padidinti konkurenciją viešuosiuose pirkimuose, paskatinti smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių dalyvavimą, todėl, jei pirkimo skaidymas konkrečiu atveju lemia mažesnį dalyvių skaičių, turėtų būti naudojamasi išimtimi ir priimamas sprendimas dėl pirkimo objekto neskaidymo į dalis. Pavyzdžiui, kai perkami labai mažos apimties ar kiekių pirkimo objektai, tai gali sumažinti tiekėjų suinteresuotumą dalyvauti tokiame pirkime (pirkimo dalyse), dėl to atitinkamai – mažėja ir potencialių dalyvių skaičius, atitinkamai – ūkio subjektų konkurencija, o tai lemtų prastesnes įsigijimo sąlygas.
2. **Pirkimo sutarties vykdymas taptų per brangus ar sudėtingas techniniu požiūriu.** Tuo atveju, jei perkančiosios organizacijos sprendimas neskaidyti pirkimo objekto į dalis grindžiamas tuo, kad pirkimo sutarties vykdymas taptų per sudėtingas techniniu požiūriu, tai perkančioji organizacija tokį neskaidymo pagrindą turi pagrįsti objektyviais duomenimis, detaliais skaičiavimais, techniniais paaiškinimais. Toks neskaidymo pagrindas gali būti paremtas ir nešališko eksperto vertinimu. Kasacinis teismas vienoje byloje pripažino, kad eksperto pateiktas pagrindimas dėl techninio suderinamumo, pripažintas tinkamu ir pakankamu neskaidymui pagrįsti[15]. Taigi, perkančioji organizacija turi įrodyti techninį nesuderinamumą, jeigu neskaido pirkimo į dalis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. **Skirtingų pirkimo objekto dalių įgyvendinimas būtų glaudžiai susijęs ir dėl to perkančiajai organizacijai atsirastų būtinybė koordinuoti šių dalių tiekėjus ir tokią riziką netinkamai įvykdyti pirkimo sutartį.** Tai turi būti tokie atvejai, kai pirkimo objektą sudarančios paslaugos yra technologiškai viena su kita susijusios taip, kad, pavyzdžiui, pirkimo objektą išskaidžius į dalis, techniškai nebūtų užtikrinamas sklandus visos sistemos funkcionavimas, nepertraukiamas paslaugų teikimas.
4. **Kitos pagrįstos aplinkybės.** VPĮ 28 straipsnio 2 dalyje nėra įtvirtinto baigtinio pirkimo objekto neskaidymo į dalis pagrindų sąrašo, kas reiškia, kad perkančiosios organizacijos sprendimas neskaidyti pirkimo objekto į dalis gali būti grindžiamas ir kitomis aplinkybėmis nei nurodyta VPĮ 28 straipsnio 2 dalyje.

Taigi, jeigu perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodo svarbias priežastis, dėl kurių buvo priimtas sprendimas pirkimo objekto neskaidyti į dalis ir pateikia šių priežasčių pagrindimą, turėtų būti vertinama, kad perkančioji organizacija tinkamai įvykdė sprendimo neskaidyti pirkimo objekto argumentavimo pareigą. Tačiau, jei tiekėjas nesutinka su perkančiosios organizacijos nurodytomis priežastimis ir pagrindimu, tai ginčo atveju pareiga nuginčyti neskaidymo pagrindus tenka tiekėjui[16].

Kasacinio teismo praktikoje analizuotos tokios pirkimo objekto neskaidymo į dalis priežastys, kurios paprastai nevertintos[17] kaip pakankamos, jei perkančioji organizacija nepateikia tinkamo ir argumentuoto neskaidymo pagrindimo:

1. **Patogumas**. Perkančiosios organizacijos sprendimas neskaidyti pirkimo į dalis negali būti argumentuojamas paprastu perkančiosios organizacijos patogumu.
2. **Finansinių ir žmogiškųjų išteklių stoka**. Atsižvelgiant į lygiateisiškumo ir skaidrumo principus, negalimas atskirų pirkimo objektų sujungimas į vieną, jeigu tai grindžiama tik perkančiosios organizacijos finansinių ir žmogiškųjų išteklių administravimo tikslais[18].
3. **Sutaupymas**. Viešojo pirkimo skaidymas į dalis, kartu tiekėjams leidžiant pateikti visų jo dalių pasiūlymus (kad ir kiek jų būtų), iš esmės turėtų pasiekti tą patį masto ekonomijos (sutaupymo) efektą[19].
4. **ES struktūrinių fondų finansavimas**. Tokia rizika, net jei ir mažesnė, tam tikra dalimi egzistuoja ir pirkimo objekto neišskaidant į dalis. Jei būtų vertinama, kad ES struktūrinių fondų lėšų finansavimo praradimas yra tinkamas pagrindas pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

objekto neskaidymui, tai tokiu būdu būtų nepagrįstai išskirti projektai, finansuojami ne grynai nacionalinėmis, o ES lėšomis[20].

5. **Administracinės ir vadybinio pobūdžio priežastys**. Administracinės ir vadybinio pobūdžio priežastys nelaikytinos išimtinėmis, pateisinančiomis atskirų objektų sujungimą[21].

Be to, šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad pirkimo objekto neskaidymas negali būti pateisintas išimtinai tiekėjų teise kooperuotis (bendradarbiauti) tarpusavyje. LAT šiuo aspektu nurodė, kad ūkio subjektų varžymosi nepanaikina bendroji jų galimybė (teisė) jiems jungtis ir tapti vienu tiekėju ar pasitelkti trečiuosius asmenis (subrangovus), ši galimybė įtvirtinta įstatyme ir naudojimasis ja visų pirma priklauso nuo asmeninės kiekvieno ūkio subjekto padėties, tačiau tai savaime nereiškia, kad neišskaidytą pirkimo objektą visuomet pateisina ir pagrindžia bendroji ūkio subjektų galimybė kooperuotis, priešingu atveju pirkimo sąlygų teisėtumo vertinimas iš dalies prarastų prasmę, nes visus reikalavimus pagristų teorinė VPĮ tiekėjams suteikiama teisė bendradarbiauti[22]. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos negali teisinti pirkimo neskaidymo į dalis, nurodydamos, kad bet kas, kas bus suinteresuotas dalyvauti pirkime, gali tai padaryti per jungtinės veiklos partnerių ir subrangovų (subtiekėjų ir subteikėjų) pasitelkimą. Toks pagrindimas nelaikomas tinkamu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodė, kad vienu neišskaidytu pirkimu siekia įsigyti statybos rangos darbus ir stacionarius baldus su buitine įranga. Tokiu būdu buvo apribota galimybė pirkime dalyvauti įmonėms, vykdančioms tik statybos darbus, nes jos buvo verčiamos pasitelkti kitus subjektus, teikiančius ir montuojančius baldus ir buitinę techniką. Statybos darbais ir baldų gamyba bei jų montavimu paprastai užsiima skirtingi ūkio subjektai[23]. Stacionarių baldų su buitine technika įrengimas nekvalifikuotinas kaip statybos darbai ar apdaila. LAT nagrinėtoje konkrečioje situacijoje nebuvo įrodyta, kad pagal dvi atskiras sutartis veikiantys ūkio subjektai neišvengiamai pasiektų tarpusavyje techniškai nesuderintą rezultatą. Neginčytina, kad ginčo pirkimo objektus sieja ta pati vieta (konkrečios ugdymo įstaigos patalpos), darbų atlikimas ir baldų įrengimas (tvirtinimas) sudarys vieną bendrą remontuojamų patalpų atnaujinimo rezultatą, atitinkantį iš anksto numatytą viziją, tačiau neįrodyta, kad tų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pačių rezultatų neįmanoma pasiekti, sudėtinį pirkimo objektą išskaidžius į dalis. Be to, teismas pažymėjo, kad dėl nedidelės baldų su integruota technika vertės juos įsigyti perkančioji organizacija galėtų pagal mažos vertės pirkimo procedūras.

3. VPĮ 28 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta specialioji pirkimo objekto skaidymo į dalis taisyklė, susijusi su perkančiosios organizacijos pareiga statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų pirkimą atlikti dalimis, t. y. statinio statybos darbų pirkimas turi būti atskirtas nuo statinio projektavimo paslaugų ir sudaromos atskiros pirkimo sutartys. Nors VPĮ 28 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas reguliavimas yra visiškai naujas, tačiau tokia perkančiųjų organizacijų pareiga jau buvo nustatyta teismų praktikoje, kurioje buvo nagrinėjamas klausimas, susijęs su VPĮ 28 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta taisykle, pavyzdžiui, LApT[24] yra nurodęs, kad yra būtina atskirti statybos ir projektavimo darbus arba pateikti adekvatų pagrindimą, kokiu pagrindu šie pirkimai yra sujungiami.

Įstatymo leidėjas, įtvirtindamas VPĮ 28 straipsnio 3 dalyje pareigą statinio projektavimo paslaugas ir statinio statybos paslaugas įsigyti atskirai, siekia sukurti prielaidas sąžiningai konkurencijai, skatinančiai kokybės gerėjimą ir inovacijų diegimą, kad būtų gaunama daugiau pasiūlymų, geriau išnagrinėjama konkreti situacija ir įvertinama supanti aplinka, būtų garantuojama sprendimo pasirinkimo laisvė[25].

VPĮ 28 straipsnio 3 dalyje nenurodyta, kokių pirkimų atvejais perkančioji organizacija turi pareigą statinio statybos darbus ir statinio projektavimo paslaugas vykdyti atskirai, kas suponuoja išvadą, kad pirkimas dėl statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų turi būti atliktas dalimis tiek tarptautinio, tiek supaprastinto pirkimo atvejais. Tačiau VPĮ 28 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta pareiga gali būti netaikoma mažos vertės pirkimų atvejais (*detaliau žiūrėti VPĮ 25 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Be to, VPĮ 28 straipsnio 3 dalyje nurodyta išimtis iš bendrosios taisyklės, kad pareiga skaidyti statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų pirkimą į dalis gali būti netaikoma, jeigu perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose pagrindžia, kad (i) dėl to sumažėtų tiekėjų konkurencija; (ii) pirkimo sutarties vykdymas taptų per brangus ar sudėtingas techniniu požiūriu; (iii) skirtingų pirkimo objekto dalių įgyvendinimas būtų susijęs ir perkančioji organizacija privalėtų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

koordinuoti šių dalių tiekėjus, o tai keltų riziką netinkamai įvykdyti pirkimo sutartį; (iv) nurodo kitas pagrįstas aplinkybes, kodėl netikslinga skaidyti statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų pirkimą į atskiras dalis.

Pagrindai, kada perkančioji organizacija gali neskaidyti statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų į atskiras dalis, yra analogiški VPĮ 28 straipsnio 2 dalyje nurodytiems pagrindams dėl tarptautinio pirkimo neskaidymo, todėl, atrodytų, jų aiškinimas ir taikymas turėtų būti analogiškas (*detaliau žiūrėti VPĮ 28 straipsnio 2 dalies komentarą*). Kita vertus, atkreiptinas dėmesys į tai, kad perkančiosios organizacijos tarptautinių pirkimų atveju jis ir taip turi pareigą skaidyti pirkimo objektą į dalis (VPĮ 28 straipsnio 1 dalis), taigi, VPĮ 28 straipsnio 3 dalyje įstatymų leidėjas išskiria dar ir konkrečią sritį (statybos darbai ir projektavimo paslaugos), kuriai esant būtina skaidyti pirkimo objektą į dalis. Tai reiškia, kad VPĮ 28 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta galimybė pirkimo objekto neskaidyti į dalis iš esmės turėtų būti dar siauresnė palyginti su VPĮ 28 straipsnio 1 dalimi. Dėl to pagrindai nevykdyti skaidymo pareigos turėtų būti aiškinami ir taikomi dar siauriau nei dėl kitų pirkimo objektų.

Projektavimo paslaugų pirkimų gairėse nurodoma, kad darbų pirkimas kartu su projektavimo paslaugomis galėtų būti vykdomas tokiais atvejais, kai kitaip racionaliai naudodamas lėšas pirkimo vykdytojas nepasiektų reikiamo rezultato, kai pirkimo vykdytojas net neturėdamas statinio projekto gali aiškiai, tikslai, nedviprasmiškai apibrėžti pirkimo objektą: kiekius, naudojamas medžiagas ir pan. Tačiau perkant projektavimo paslaugas kartu su darbais, pirkimo vykdytojas turi įvertinti tai, kad projekto vykdymo priežiūrą (kurios tikslas – kontroliuoti, kad statinys būtų statomas pagal statinio projektą ir būtų įgyvendinta statinio projekte sukurta statinio architektūra), atliks darbų rangovas arba jo subtiekėjas, todėl, pavyzdžiui, gali kilti rizika, kad nukentės statinio kokybė (gali būti naudojamos pigesnės medžiagos, parenkami sprendiniai, pasižymintys mažesniu ilgaamžiškumu, didinantys būsimas eksploatacines sąnaudas ir pan.). Aiškinant VPĮ 28 straipsnio 3 dalį, svarbu įvertinti projektavimo paslaugų apimtį, t. y. kad projektavimo paslaugos apima tiek techninio projekto (projekto pirmasis ir pagrindinis etapas, nustatantis projektuojamo statinio esminius, funkcinius (paskirties), architektūros (estetinius), technologijos, techninius, ekonominius, kokybės reikalavimus, bei kitus jo rodiklius ir charakteristikas), tiek darbo projekto (projekto antrasis etapas, techninio projekto tąsa, kuriame detalizuojami techninio projekto sprendiniai ir pagal kurį atliekami statybos darbai), tiek

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

techninio darbo projekto (dokumentas, kuriuo vadovaujantis pasiekiami techninio projekto ir darbo projekto tikslai), parengimą. Dėl to projektavimo darbų rangos sutartis gali būti sudaroma viena abiem projekto etapams (techniniam projektui ir darbo projektui) arba atskirai kiekvienam statinio projekto etapui (techniniam projektui, darbo projektui); vienam etapui – techniniam darbo projektui, supaprastintam projektui, paprastojo remonto ar griovimo aprašui (STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ 7.5 punktas). Taisyklė ta, kad gali būti pasirenkamas vienas iš pirkimo vykdymo variantų:

1. techninio ir darbo projektų parengimo (kai projektavimas vykdomas dviem etapais) bei projekto vykdymo priežiūros (kai ji privaloma ar kai ją numatoma vykdyti) paslaugų pirkimas;
2. techninio darbo projekto parengimo (kai projektavimas vykdomas vienu etapu) ir projekto vykdymo priežiūros (kai ji privaloma ar kai ją numatoma vykdyti) paslaugų pirkimas;
3. supaprastinto projekto parengimo ir projekto vykdymo priežiūros (kai ji privaloma ar kai ją numatoma vykdyti) paslaugų pirkimas.

Nors rekomenduojama darbo projektą įsigyti kartu su techniniu projektu, tačiau išskirtiniais atvejais, kai tai lemtų racionalų lėšų naudojimą, darbo projekto parengimas gali būti perkamas kartu su statybos darbais (STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ 9.2 punktas). VPT tokiu atveju siūlo pirkimo dokumentuose ir sutartyje numatyti tiesioginį pirkimo vykdytojo atsiskaitymą su subtiekėju – darbo projekto rengėju, jeigu darbo projekto parengimui numatoma pasitelkti subtiekėją, nes tokiu būdu bus išlaikomas darbo projekto rengėjo nepriklausomumas nuo rangovo[26].

Be to, VPĮ 28 straipsnio 3 dalyje nėra detalizuota, ką reiškia sąvoka, kad *pirkimo objektas turi būti skaidomas, apibrėžiant dalių apimtį ir dalyką.* Manytina, kad tokia sąvoka reiškia, jog statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų pirkimo atveju ne tik kad pirkimas turi būti skaidomas į dalis, bet ir jų įsigijimai įgyvendinami skirtingu metu dėl to, kad neturint projekto nebus galimybės tiksliai apibrėžti darbų apimties. Taigi, VPĮ 28 straipsnio 3 dalis ne tik įtvirtina taisyklę dėl pirkimo objekto skaidymo, bet iš esmės ir nurodo, kad turi būti ir skirtingi įgyvendinimo etapai.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4. VPĮ 28 straipsnio 4 dalyje yra nurodytas informacijos, kurią perkančioji organizacija pirkimo objekto skaidymo į dalis atvejais privalo nurodyti skelbime apie pirkimą, kvietime patvirtinti susidomėjimą ar kituose pirkimo dokumentuose, sąrašas.

Skelbime apie pirkimą, kvietime patvirtinti susidomėjimą ar kituose pirkimo dokumentuose turi būti nurodoma: (i) dėl kelių pirkimo objekto dalių (vienos, dviejų ar daugiau) tas pats tiekėjas gali pateikti pasiūlymą; (ii) maksimalų skaičių pirkimo objekto dalių, dėl kurių laimėtoju gali būti nustatomas tas pats tiekėjas, jeigu perkančioji organizacija nusprendžia šį skaičių riboti; (iii) ar perkančioji organizacija pasilieka galimybę nuspręsti sudaryti vieną pirkimo sutartį dėl jos nurodytų pirkimo dalių ar jų grupių, dėl kurių pagal pirkimo dokumentus laimėtoju gali būti nustatomas tas pats tiekėjas.

Pažymėtina, kad VPĮ 28 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nustatyti, kad pasiūlymo pateikimo ar pirkimo laimėtojo nustatymo tvarka skirsis nuo įprastinio viešojo pirkimo procedūrų vykdymo. Toks perkančiosios organizacijos sprendimas pateisinamas tik išimtiniais atvejais ir tik tada, kai egzistuoja objektyvios priežastys. Dėl to perkančioji organizacija turėtų įvertinti rinkos situaciją, išanalizuoti, kiek tiekėjų galėtų dalyvauti pirkime ir pan.

VPĮ aiškinamajame rašte nurodyta, kad tam tikrais atvejais, siekdamos užtikrinti didesnę konkurenciją ar patikimesnį sutarties vykdymą, perkančiosios organizacijos gali apriboti pirkimo objekto dalių skaičių, kuriam tas pats tiekėjas gali pateikti pasiūlymą arba kurį gali laimėti tas pats tiekėjas.

Perkančiosios organizacijos, priimdamos sprendimą apriboti pirkimo objekto dalių skaičių, kuriam tas pats tiekėjas gali pateikti pasiūlymą arba kurį gali laimėti tas pats tiekėjas, turi atsižvelgti į VPĮ 17 straipsnyje nurodytus viešųjų pirkimų tikslus ir į VPĮ 17 straipsnio 3 dalyje nustatytą reikalavimą užtikrinti sąžiningą tiekėjų konkurenciją. Perkančiajai organizacijai suteikiamos teisės viešojo pirkimo procese privalo būti naudojamos taip, kad tai nelemtų neribotos jos diskrecijos, perkančiosios organizacijos sprendimai pagal VPĮ nuostatas ar pirkimų taisykles turi būti motyvuoti bei objektyviai pagrįsti, priimami sprendimai bet kokiu atveju negali pažeisti viešųjų pirkimų principų, nukrypti nuo viešųjų pirkimų tikslo[27].

LAT[28] vienoje byloje, viena vertus, nurodė, kad VPĮ 28 straipsnio 4 dalies 1 ir 2 punktai yra dispozityvūs, perkančiosios organizacijos naudojamos jos nuožiūra, kita vertus, pažymėjo, kad

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

turi būti taikomi tik išimtinais atvejais, nustačius objektyvias priežastis. Taigi, VPĮ 28 straipsnio 4 dalies 1 ir 2 punktuose nurodyta perkančiosios organizacijos galimybė taikytina išimtinėms, objektyviai pagrįstoms situacijoms, kuriose kitokio pobūdžio priemonės yra neefektyvios ar negalėtų analogiškai užtikrinti siekiamų teisėtų tikslų[29]. Dėl to kiekvienu konkrečiu atveju turi būti įvertinama, ar nustatytos priemonės (ribojimas pateikti pasiūlymą abiem pirkimo dalims) nėra pernelyg varžančios tiekėjų teises ir pažeidžiančios viešųjų pirkimų lygiateisiškumo ir proporcingumo principus. Atsižvelgiant į tai, kad perkančioji organizacija, skaidydama pirkimo objektą į dalis, iš esmės ir taip užtikrina (skatina) ūkio subjektų konkurenciją, tai perkančiosios organizacijos sprendimas dėl pirkimo laimėtojų ribojimų turi būti pagrįstas papildomomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, esant oligopolinei rinkai.

Tuo atveju, jei perkančioji organizacija priima sprendimą pirkimo dokumentuose nurodyti maksimalų pirkimo objekto dalių skaičių, dėl kurių laimėtoju gali būti nustatomas tas pats tiekėjas, tai pirkimo dokumentuose turi nurodyti objektyvius ir nediskriminacinius kriterijus ar taisykles, taikomas nustatant, kurias pirkimo objekto dalis laimėjo tiekėjas, jeigu pagal pasiūlymo vertinimo rezultatus tam pačiam tiekėjui turėtų atitekti didesnis negu nustatytas maksimalus pirkimo objekto dalių skaičius. VPĮ 28 straipsnyje nėra apibrėžta objektyvių ir nediskriminacinių kriterijų sąvokos, todėl šie kriterijai aiškinami plečiamai.

Pirkimo dokumentuose taip pat turi būti nustatomos taisyklės, pagal kurias perkančioji organizacija galėtų nustatyti, kuriose pirkimo dalyse bus pasirašomos pirkimo sutartys, jei tiekėjas laimėjo didesniame skaičiuje pirkimo objekto dalių nei nustatyta pirkimo dokumentuose. Galima situacija, kai perkančioji organizacija prašo pačių tiekėjų nurodyti dalis, kurioms jie patys teiktų pirmenybę pirkimo laimėjimo atveju. Įmanomi ir kiti būdai nustatyti laimėjusius atskiras dalis tiekėjus, ir jie priklauso nuo pirkimo objekto ir rinkos analizės[30].

Be to, perkančioji organizacija pirkimo objekto skaidymo atvejais pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad tuo atveju, jei keliose pirkimo dalyse nustatomas tas pats pirkimo laimėtojas, tai bus sudaroma viena pirkimo sutartis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Komentuojamos VPĮ 28 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 46 straipsnio normas.

[2]VPĮ aiškinamasis raštas.

[3] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 78-ojoje konstatuojamoje dalyje nurodyta, kad siekiant suteikti mažosioms ir vidutinėms įmonėms daugiau galimybių dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, perkančiosios organizacijos visų pirma turėtų būti skatinamos skaidyti sutartis į pirkimo dalis.

[4] Miguel Assis Raimundo, "Aiming at the Market You Want? A Critical Analysis of the Purpose, Coherence, Scope and Judicial Review of the Duties Regarding Division into Lots under Directive 2014/24/EU", Procurement: Global Revolution VIII, 2017, p. 20.

[5] LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-258-378/2017.

[6] LAT 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2010; 2015 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-84-248/2015; 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-255/2014; 2017 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-322-916/2017.

[7] VPT 2018 m. vasario 6 d. Informacinis pranešimas dėl pirkimo objekto skaidymo į dalis.

[8] LAT 2018 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-508-248/2018.

[9] LAT 2018 m. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-319-969/2018.

[10] LApT 2017 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-897-381/2017.

[11] Miguel Assis Raimundo, "Aiming at the Market You Want? A Critical Analysis of the Purpose, Coherence, Scope and Judicial Review of the Duties Regarding Division into Lots under Directive 2014/24/EU", Procurement: Global Revolution VIII, 2017, p. 20.

[12] Ten pat.

[13] LAT 2018 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-508-248/2018.

[14] LAT 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-161-415/2015; 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-162-469/2015, 2015 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-183-248/2015.

[15] LAT 2018 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-319-969/2018.

[16] LAT 2018 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-319-969/2018.

[17] Pažymėtina, kad LAT iš esmės tik 2018 m. rugsėjo 4 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-319-969/2018 nagrinėjamu atveju pripažino, kad perkančioji organizacija teisingai neišskaidė

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo objekto į atskiras dalis ir tik dėl to, kad tiekėjas nepaneigė perkančiosios organizacijos argumentų dėl techninių aplinkybių, pagrindžiančių pirkimo objekto neskaidymą.

[18] LAT 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-161-415/2015; 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-162-469/2015, 2015 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-183-248/2015.

[19] LAT 2017 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-322-916/2017.

[20] LAT 2011 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-320/2011.

[21] LAT 2018 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-508-248/2018.

[22] LAT 2017 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-322-916/2017.

[23] LAT 2018 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-508-248/2018.

[24] LApT 2018 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-832-302/2018.

[25] VPĮ aiškinamasis raštas.

[26] Projektavimo paslaugų pirkimo gairės.

[27] LAT 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249/2011.

[28] Ten pat.

[29] LAT 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249/2011.

[30] EBPO ir ES iniciatyvos SIGMA vadovas „*Sutarčių skaidymas į dalis*“.

29 straipsnis. Pirkimo procedūrų pradžia ir pabaiga

1. **Pirkimo ar projekto konkurso procedūros prasideda, kai:**

1) Viešųjų pirkimų tarnyba išsiunčia Europos Sąjungos leidinių biurui (supaprastinto pirkimo atveju – paskelbia Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje) perkančiosios organizacijos pateiktą skelbimą apie pirkimą, skelbimą apie projekto konkursą ar išankstinį informacinį skelbimą, kuriuo kviečiama dalyvauti pirkime;

2) tiekėjams išsiunčiamas kvietimas dalyvauti neskelbiamose derybose;

3) perkančioji organizacija priima sprendimą pirkimą atlikti pagal šio įstatymo 72 straipsnio 3 dalį;

4) tiekėjams, su kuriais sudaryta preliminarioji sutartis, išsiunčiamas kvietimas pateikti pasiūlymą dalyvauti atnaujinto tiekėjų varžymosi procedūrose;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

5) tiekėjams, kuriems leista dalyvauti dinaminėje pirkimų sistemoje, išsiunčiamas kvietimas pateikti pasiūlymą.

2. **Pirkimo (ar atskiros pirkimo dalies) ar projekto konkurso procedūros baigiasi, kai:**

1) sudaroma pirkimo sutartis ir pateikiamas sutarties įvykdymo užtikrinimas, jeigu jo buvo reikalaujama, sudaroma preliminarioji sutartis, sukuriama dinaminė pirkimų sistema arba nustatomas projekto konkurso laimėtojas;

2) atmetamos visos paraiškos, pasiūlymai, projekto konkurso planai ar projektai;

3) nutraukiamos pirkimo ar projekto konkurso procedūros;

4) per nustatytą terminą nepateikiama nė vienos paraiškos, pasiūlymo, projekto konkurso plano ar projekto;

5) baigiasi pasiūlymų galiojimo laikas ir pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis nesudaroma dėl priežasčių, kurios priklauso nuo tiekėjų;

6) visi tiekėjai atšaukia pasiūlymus, projekto konkurso planus ar projektus ar atsisako sudaryti pirkimo sutartį.

3. **Bet kuriuo metu iki pirkimo sutarties (preliminariosios sutarties) sudarymo ar projekto konkurso laimėtojo nustatymo perkančioji organizacija turi teisę savo iniciatyva nutraukti pradėtas pirkimo ar projekto konkurso procedūras, jeigu atsirado aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, ir privalo tai padaryti, jeigu buvo pažeisti šio įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje nustatyti principai ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti.**

VPĮ 29 straipsnyje reglamentuojami: (i) viešojo pirkimo ar projekto konkurso procedūrų pradžios momentas; (ii) viešojo pirkimo ar projekto konkurso procedūrų pabaigos pagrindai; (iii) pirkimo ar projekto konkurso procedūrų pasibaigimas kitu pagrindu nei nurodyta VPĮ 29 straipsnio 2 dalyje – pirkimo ar projekto konkurso nutraukimas perkančiosios organizacijos sprendimu.

1. VPĮ 29 straipsnio 1 dalyje apibrėžta pirkimo (*apie viešojo pirkimo sąvoką detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 37 dalies komentarą*) ar projekto konkurso (*apie projekto konkurso sąvoką detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 28 dalies komentarą*) procedūrų pradžia. Pirkimo ar projekto konkurso procedūrų pradžios momento nustatymas yra svarbus tiek perkančiajai organizacijai, tiek tiekėjui, nes: (i) perkančioji organizacija gali

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nustatyti tolesnius terminus viešojo pirkimo ar projekto konkurso procedūros veiksmams atlikti; (ii) tiekėjas žino, kada turi teisę pateikti prašymą paaiškinti ar patikslinti pirkimo sąlygas, taip pat pateikti pretenziją dėl pirkimo sąlygų teisėtumo (VPĮ 102 straipsnio 1 dalies 2 punktas) ir pan.

Pirkimo ar projekto konkurso procedūrų pradžios momentas susietas su penkiais atvejais, nurodytais VPĮ 29 straipsnio 1 dalyje:

1. *VPT išsiunčia Europos Sąjungos leidinių biurui (supaprastinto pirkimo atveju – paskelbia CVP IS) perkančiosios organizacijos pateiktą skelbimą apie pirkimą, skelbimą apie projekto konkursą ar išankstinį informacinį skelbimą, kuriuo kviečiama dalyvauti pirkime (VPĮ 29 straipsnio 1 dalies 1 punktas).*

VPĮ 29 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytas pirkimo pradžios pagrindas yra siejamas su skelbimo apie pirkimą, skelbimo apie projekto konkursą (VPĮ 31 straipsnis) ar išankstinio informacinio skelbimo (VPĮ 30 straipsnis) išsiuntimu arba paskelbimu.

Tam, kad skelbimas būtų išsiųstas arba paskelbtas, perkančioji organizacija, visų pirma, turi VPT pateikti skelbimą apie pirkimą, skelbimą apie projekto konkursą ar išankstinį informacinį skelbimą, kuriuo kviečiama dalyvauti pirkime. Skelbimų VPT pateikimo tvarka nustatyta Skelbimų teikimo Viešųjų pirkimų tarnybai tvarkos ir reikalavimų skelbiamai supaprastintų pirkimų informacijai apraše[1].

VPĮ 29 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu pirkimo procedūrų pradžia laikoma nuo šių momentų: (i) tarptautinio pirkimo atveju – kai VPT išsiunčia skelbimą ES leidinių biurui. VPT, gavusi perkančiosios organizacijos pateiktą tarptautinio pirkimo skelbimą, per tris darbo dienas nuo jo gavimo dienos turi išsiųsti jį paskelbti Europos Sąjungos leidinių biurui ir po 48 valandų nuo patvirtinimo apie skelbimo gavimą Europos Sąjungos leidinių biure, skelbimą paskelbia CVP IS[2]; (ii) supaprastinto pirkimo atveju – kai VPT skelbimą paskelbia CVP IS. VPT, gavusi perkančiosios organizacijos pateiktą supaprastinto pirkimo skelbimą, per tris darbo dienas (mažos vertės pirkimo skelbimą – per vieną darbo dieną) nuo jo gavimo dienos paskelbia CVP IS[3]. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad skelbimo pateikimas VPT teisiniu požiūriu nereiškia, kad VPT patikrina ar revizuoja skelbimo turinio teisėtumą, teisingumą, tikslumą ir kitus su skelbiamu viešuoju pirkimu susijusius aspektus. Jei vėliau paaiškėtų, kad pirkimo dokumentai buvo neteisėti, atsakomybė tenka tik perkančiajai organizacijai[4]. Praktiniu požiūriu VPT, gavusi

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

skelbimą, gali pateikti pastabas, į kurias perkančioji organizacija turėtų atsižvelgti tam, kad skelbimas būtų paskelbtas.

2. *Tiekėjams išsiunčiamas kvietimas dalyvauti neskelbiamose derybose (VPĮ 29 straipsnio 1 dalies 2 punktas)*

Tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija nusprendžia pirkimą vykdyti neskelbiamų derybų būdu, tai pirkimo ar projekto konkurso procedūrų pradžia bus laikoma tada, kai perkančioji organizacija išsiųs tiekėjams kvietimą dalyvauti neskelbiamose derybose (*detaliau žiūrėti VPĮ 72 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*). Vykdant neskelbiamas derybas, kvietimas dėl dalyvavimo turi būti išsiunčiamas tiekėjams raštu (VPĮ 2 straipsnio 29 dalis).

3. *Perkančioji organizacija priima sprendimą pirkimą atlikti pagal VPĮ 72 straipsnio 3 dalį (VPĮ 29 straipsnio 1 dalies 3 punktas).*

VPĮ 72 straipsnio 3 dalyje nurodyta neskelbiamų derybų vykdymo išimtis iš bendrosios taisyklės, t. y. kad supaprastinto pirkimo ir VPĮ 2 priede nurodytų socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų tarptautinio pirkimo atvejais perkančioji organizacija, vykdydama neskelbiamas derybas VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose, 3 dalies 2, 3 ir 4 punktuose, 5 ir 6 dalyse nustatytomis sąlygomis, gali pirkimo sutartį sudaryti nesilaikydama neskelbiamų derybų vykdymo etapų, nustatytų VPĮ 72 straipsnio 2 dalyje. Paprastai nurodytais atvejais pirkimas vykdomas iš vieno tiekėjo.

Šiuo atveju pirkimo pradžia laikoma tada, kai perkančioji organizacija priima sprendimą dėl tokio pirkimo vykdymo. Perkančioji organizacija vidaus dokumentuose turi nustatyti, kur toks sprendimas turi būti užfiksuotas, pavyzdžiui, protokole, perkančiosios organizacijos direktoriaus įsakyme ir pan. Ši informacija privalo būti fiksuojama taip, kad, esant poreikiui, galėtų būti pagrįsta ir įrodyta.

4. *Tiekėjams, su kuriais sudaryta preliminarioji sutartis, išsiunčiamas kvietimas pateikti pasiūlymą atnaujinto tiekėjų varžymosi procedūrose (VPĮ 29 straipsnio 1 dalies 4 punktas).*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Preliminariosios sutarties atveju atnaujinto tiekėjų varžymosi procedūros reglamentuojamos VPĮ 78 straipsnio nuostatose. Perkančioji organizacija, vykdydama atnaujintą tiekėjų varžymąsi, raštu kreipiasi į tiekėjus (pateikia kvietimą) ir prašo iki nustatyto pasiūlymo pateikimo pabaigos raštu pateikti pasiūlymus dėl konkrečios pirkimo sutarties sudarymo (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*). Atnaujintas varžymasis gali būti atliekamas elektroniniu paštu, CVP IS susirašinėjimo priemonėmis.

Taigi, VPĮ 29 straipsnio 1 dalies 4 punkto pagrindu laikoma, kad pirkimo procedūros prasidėjo nuo to momento, kai perkančioji organizacija išsiunčia kvietimą pateikti pasiūlymą atnaujinto tiekėjų varžymosi procedūrose, kuriame būna nurodyta, iki kada turi būti pateiktas atnaujintas pasiūlymas dėl konkrečios pagrindinės sutarties sudarymo pagal preliminariojoje sutartyje ir kvietime nurodytas sąlygas.

5. *Tiekėjams, kuriems leista dalyvauti dinaminėje pirkimų sistemoje, išsiunčiamas kvietimas pateikti pasiūlymą (VPĮ 29 straipsnio 1 dalies 5 punktas).*

Dinaminės pirkimo sistemos samprata, jos vykdymo ypatumai ir tvarka nurodyti VPĮ 79 straipsnyje. Perkančioji organizacija, atlikdama kiekvieną konkretų pirkimą, sukurtos dinaminės pirkimo sistemos pagrindu, vienu metu raštu išsiunčia kvietimus visiems kandidatams, kuriems leista dalyvauti sistemoje, pateikti pasiūlymus (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 9 punkto komentarą*). Kvietimai tiekėjams pateikiami CVP IS susirašinėjimo priemonėmis. VPT paskelbtoje Dinaminės pirkimų sistemos vykdymo instrukcijoje[5] nurodyta, kaip vykdyti dinaminę pirkimų sistemą, įskaitant, bet neapsiribojant, kaip išsiųsti kvietimus tiekėjams.

Taigi, tas momentas, kai perkančioji organizacija CVP IS susirašinėjimo priemonėmis išsiunčia tiekėjams, kuriems leista dalyvauti dinaminėje pirkimų sistemoje, kvietimą pateikti pasiūlymą, yra laikoma pirkimo procedūrų pradžia.

2. VPĮ 29 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti pirkimo ar projekto konkurso pabaigos pagrindai, kuriems esant, laikoma, kad pirkimas ar projekto konkursas yra pasibaigęs. Šie pagrindai taikomi ir atskiroms pirkimo dalims, jei pirkimo objektas į jas buvo suskaidytas (VPĮ 28 straipsnis).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pažymėtina, kad viešojo pirkimo procedūrų pabaiga iš esmės reiškia perkančiųjų organizacijų, bet ne tiekėjų veiksmų suvaržymą, atsižvelgiant į tai, nors viešojo pirkimo procedūros gali būti pabaigtos ar nutrauktos, tiekėjai nėra varžomi ginčyti perkančiųjų organizacijų veiksmus, o teismai priimti sprendimus dėl jų; be to, tokia pirkimo procedūrų pabaigos samprata kartu lemia ir tai, kad tam tikrais atvejais tiekėjai po jų laimėtos peržiūros procedūros su perkančiąja organizacija gali grįžti (būti sugrąžinti) į prieš teismo nustatyto pažeidimo buvusią padėtį[6]. Kitaip tariant, pirkimo ar projekto konkurso pabaigos nustatymas reiškia, kad perkančioji organizacija nebegali atlikti tam tikrų veiksmų, kurie atliekami viešojo pirkimo procedūrų metu, pavyzdžiui, persvarstyti kito tiekėjo pasiūlymą ir su juo sudaryti naują sutartį, keisti pirkimo sąlygas ir pan. Taigi, tuo atveju, kai perkančiosios organizacijos sprendimas paskelbti laimėtojų eilę teismo yra pripažįstamas neteisėtu ir dėl to jos sprendimas sudaryti viešojo pirkimo sutartį taip pat tampa neteisėtu, viešojo pirkimo teisinių santykių šalys grąžinamos į pirminę prieš pažeidimą buvusią padėtį, kurioje perkančioji organizacija privalo vykdyti jos kompetencijai priklausančias funkcijas ir pareigas[7]. Nors pagal VPĮ 29 straipsnio 2 dalies punktą pripažįstama, kad sudarius pirkimo ar preliminarią sutartį baigiasi pirkimo procedūros, tačiau ši nuostata negali būti aiškinama taip, kad tuo atveju, kai teismas pripažįsta, jog perkančioji organizacija vieną iš konkurso dalyvių nepagrįstai pripažino laimėtoju ir neteisėtai su juo sudarė viešojo pirkimo sutartį, ginčo šalių negalima grąžinti į prieš pažeidimą buvusią padėtį (neva, pasibaigus konkurso procedūroms, nėra kur šalių grąžinti), kadangi tiekėjų pažeistų teisių gynyba netektų efektyvumo[8]. Jei teismas nustato, kad perkančioji organizacija netinkamai atliko jai pagal VPĮ tenkančią pareigą (pavyzdžiui nustatyti ir patikrinti neįprastai mažą pasiūlymų kainą), šios pareigos vykdytinumas pagal VPĮ nedingsta, t. y. perkančioji organizacija, pažeidusi VPĮ įtvirtintą tvarką, vis tiek turi atlikti veiksmus, kurie šią tvarką atitiktų, tai reiškia, kad pirkimo procedūros atsinaujina, nebent buvo sudaryta ir išsaugota viešojo pirkimo sutartis.

1. *Sudaroma pirkimo sutartis ir pateikiamas sutarties įvykdymo užtikrinimas, jeigu jo buvo reikalaujama, sudaroma preliminarioji sutartis, sukuriama dinaminė pirkimų sistema arba nustatomas projekto konkurso laimėtojas (VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentaras)*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatyti šie atskiri atvejai, kada pirkimo ar projekto konkurso procedūros laikomos pasibaigusiomis: (i) kai sudaroma pirkimo sutartis ir pateikiamas sutarties įvykdymo užtikrinimas, išskyrus mažos vertės pirkimų atvejus, kai pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo nereikalaujama; (ii) sudaroma preliminarioji sutartis; (iii) sukuriama dinaminė pirkimų sistema; (iv) nustatomas projekto konkurso laimėtojas.

Viešojo pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties sudarymas, dinaminės pirkimo sistemos sukūrimas ar projekto konkurso laimėtojo nustatymas yra pirkimų tikslas, leidžiantis perkančiajai organizacijai, racionaliai tam naudojant lėšas, įsigyti prekių, paslaugų ar darbų (VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 1 punktas). Dėl to viešojo pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties sudarymas, dinaminės pirkimų sistemos sukūrimas ir projekto konkurso laimėtojo nustatymas yra vienas iš pagrindų baigtis viešojo pirkimo procedūroms (VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 1 punktas), nes taip pasiekiamas įstatyme įtvirtintas tikslas. Kita vertus, viešųjų pirkimų procedūrų pabaiga šiuo pagrindu nereiškia, kad VPĮ normos ir viešųjų pirkimų principai nereikšmingi, nes įstatyme reguliuojami tam tikri su viešojo pirkimo sutarties vykdymu susiję aspektai (pavyzdžiui, sutarties keitimas, papildomų darbų įsigijimas ir pan.)[9].

Perkančioji organizacija dalyvį, kuris pripažįstamas viešojo pirkimo laimėtoju, raštu (išskyrus atvejus, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu) kviečia sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį ir nurodo laiką, iki kada tiekėjas turi sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarią sutartį (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 1 dalies komentarą*). Dėl to, kai tiekėjas sudaro preliminariąją sutartį, yra laikoma, kad pirkimo procedūros baigėsi. Dėl pirkimo sutarties sudarymo pažymėtina ir tai, kad viešojo pirkimo procedūroms pasibaigti neužtenka tik sudaryti pirkimo sutarties, bet papildomai turi būti pateikiamas ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimas (išskyrus mažos vertės pirkimų atvejus, kai nereikalaujama pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo). Pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo pateikimo tvarka ir terminai turi būti nurodyta pirkimo sutartyje (VPĮ 87 straipsnio 1 dalies 6 punktas).

Vertinant, kada yra laikoma projekto konkurso pabaiga, t. y. kada nustatomas projekto konkurso laimėtojas, reikia atsižvelgti ne tik į VPĮ 76 ir 77 straipsnių nuostatas, bet ir į Projekto konkurso organizavimo taisykles[10]. Šių taisyklių 81 punkte nurodyta, kad perkančioji organizacija ne vėliau kaip per tris darbo dienas po tiekėjų pašalinimo pagrindimų nebuvimo ir kvalifikacijos patikrinimo procedūros įforminimo raštu praneša kiekvienam kandidatui ir dalyviui apie projektų eilę,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

projekto konkurso laimėtoją (laimėtojus) ir atidėjimo terminą. Taigi, kai perkančioji organizacija informuoja apie projekto konkurso laimėtoją, projekto konkursas laikomas pasibaigusiu. Be to, VPĮ 29 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodoma, kad pirkimo pasibaigimo momentu laikoma ir tai, kad sukuriama dinaminė pirkimo sistema. Dinaminės pirkimo sistemos vykdymo tvarka, jos sukūrimas yra reglamentuota VPĮ 79 straipsnyje. Tad, kai dinaminė pirkimo sistema yra sukurta, laikoma, kad pirkimas yra pasibaigęs.

2. *Atmetamos visos paraiškos, pasiūlymai, projekto konkurso planai ar projektai (VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentaras)*

Tam, kad būtų galima vertinti, kad pirkimo ar projekto konkurso procedūros baigėsi šiuo pagrindu, svarbu, kad būtų atmestos *visų* tiekėjų, dalyvavusių pirkime, paraiškos, pasiūlymai ar projekto konkurso planai ar projektai. Tiekėjų paraiškos, pasiūlymai, projekto konkurso planai ar projektai gali būti atmesti remiantis VPĮ 45 – 46, 57 straipsniuose įtvirtintais pagrindais.

3. *Nutraukiamos pirkimo ar projekto konkurso procedūros (VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 3 punkto komentaras)*

Perkančioji organizacija turi teisę nutraukti pirkimą ar projekto konkurso procedūras, kai atsirado aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, ir privalo tai padaryti, jeigu buvo pažeisti VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje nurodyti principai ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti (*detaliau žiūrėti VPĮ 29 straipsnio 3 dalies komentarą*).

4. *Per nustatytą terminą nepateikiama nei vienos paraiškos, pasiūlymo, projekto konkurso plano ar projekto (VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 4 punktas)*

Šis pirkimo pasibaigimo pagrindas susiklosto tada, kai nei vienas tiekėjas nepateikia paraiškos, pasiūlymo, projekto konkurso plano ar projekto per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą. Šiuo aspektu pažymėtina tai, kad perkančio organizacija turi būti nustačiusi tokį terminą, kuris būtų ne trumpesnis nei VPĮ 60, 62, 69, 74 straipsniuose nurodyti terminai.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

5. *Kai baigiasi pasiūlymo galiojimo laikas ir pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis nesudaroma dėl priežasčių, kurios priklauso nuo tiekėjų (VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 5 punktas)*

Bendroji taisyklė yra tokia, kad tiekėjų pasiūlymai galioja juose nurodytą terminą, o jei pasiūlyme nenurodytas jo galiojimo terminas, taikoma prezumpcija, kad pasiūlymas galioja tiek, kiek nustatyta pirkimo dokumentuose (VPĮ 41 straipsnio 1 dalis). Remiantis VPĮ 41 straipsnio 2 dalimi, perkančioji organizacija turi teisę paprašyti pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą. Tai reiškia, kad jei perkančioji organizacija, pasinaudojusi VPĮ 41 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teise, paprašė tiekėjų pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą, ir visi tiekėjai toki perkančiosios organizacijos prašymą atmetė, laikoma, kad pasiūlymai yra nebegaliojantys ir pirkimas yra pasibaigęs. Be to, laikoma, kad pirkimas ar projekto konkursas pasibaigė ir tada, kai perkančioji organizacija, vykdydama pirkimą, nespėja viešojo pirkimo procedūrų atlikti numatytu laiku ir nesikreipia į tiekėjus pratęsti pateiktų pasiūlymų galiojimo termino.

6. *Visi tiekėjai atšaukia savo pasiūlymus, projekto konkurso planus ar projektus, ar atsisako sudaryti sutartį (VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 5 punktas)*

Šiuo pagrindu pirkimas ar projekto konkursas laikomas pasibaigusiu, jei: (i) visi tiekėjai atšaukia savo pasiūlymus, projekto konkurso planus ar projektus; (ii) visi tiekėjai atsisako sudaryti sutartį. Dėl pasiūlymų, projekto konkurso planų ar projektų atšaukimo pažymėtina, kad kol nesuėjo pasiūlymų pateikimo terminas, tiekėjai turi teisę atšaukti savo pasiūlymą (VPĮ 41 straipsnio 1 dalis) neprarasdami jų galiojimo užtikrinimo.

Laikoma, kad tiekėjai atsisakė sudaryti pirkimo sutartį šiais atvejais (VPĮ 86 straipsnio 2 dalis): (i) perkančiajai organizacijai raštu praneša, kad atsisako sudaryti pirkimo sutartį; (ii) nepateikia pirkimo dokumentuose nustatyto pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą patvirtinančio dokumento; (iii) iki perkančiosios organizacijos nurodyto laiko nepasirašo pirkimo sutarties; (iv) atsisako sudaryti pirkimo sutartį pirkimo dokumentuose nustatytomis sąlygomis; (v) tiekėjų grupė neįsteigia juridinio asmens, jei tai buvo reikalauta pirkimo dokumentuose (*dėl atsisakymo sudaryti pirkimo sutartį pagrindų detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad kartais nurodyti veiksmai, be kita ko, gali indikuoti draudžiamo susitarimo buvimą, dėl ko perkančioji organizacija gali būti įpareigota imtis VPĮ 46 straipsnio 4

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dalies 1 punkte nustatytų veiksmų (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą*).

7. *VPĮ 29 straipsnio 2 dalyje neįtvirtintas pirkimo ar projekto konkurso pabaigos pagrindas – teismo sprendimas*

Pažymėtina, kad pirkimo ar projekto konkurso procedūros gali pasibaigti ir VPĮ formaliai neįtvirtintu pagrindu, t. y. teismo sprendimu. Tais atvejais, kai teismas dėl pareikšto reikalavimo atitinkamą pirkimo sąlygą bet kokiu VPĮ normų ar kitų teisės nuostatų (pavyzdžiui, Konkurencijos įstatymo) pagrindu pripažįsta neteisėta, tik ieškinio patenkinimas – nepakankamas sprendžiant dėl perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų padarinių[11]. Tokiu atveju teismas privalo priimti sprendimą nepriklausomai nuo pareikšto reikalavimo dėl pirkimo sąlygos. Teismas, spręsdamas, kokius konkrečiai padarinius reikia taikyti atitinkamą pirkimo sąlygą pripažinus neteisėta, jis turėtų atsižvelgti į teismų praktikoje išplėtotą pirkimo sąlygų keitimo teisėtumo vertinimo modelį[12].

Galimi tokie atvejai: (i) kai teismas sprendimu pripažįsta, kad pirkimo sąlygos yra neteisėtos; (ii) kai teismas pripažįsta, kad pirkimo sąlygų pakeitimas yra neteisėtas. Tiek vienu, tiek kitu atveju situacijos turi būti vertinamos pagal taip vadinamus *Borta*[13] kriterijus (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio komentarą*). Taigi, teismas turėtų nustatyti, ar konkrečios pirkimo sąlygos ar jų pakeitimas atitinka *Borta* kriterijus, ar ne. Dėl to, teismui pripažinus, kad pirkimo sąlygos ar jų atliktas pakeitimas yra neteisėtas, perkančioji organizacija nebūtinai turės nutraukti pirkimo procedūras. Tais atvejais, kai netenkinami *Borta* kriterijai, tai pirkimas neturėtų pasibaigti, o galėtų būti vykdomas toliau.

Pavyzdys

Teismas, išnagrinėjęs bylą, pripažįsta, kad perkančiosios organizacijos paskelbtos pirkimo sąlygos, susijusios su viešojo pirkimo sutarties vykdymu, yra neteisėtos, tačiau sprendžia, jog nesivadovavimas tokiomis sąlygomis nereikš esminio sutarties sąlygų pakeitimo. Atsižvelgdama į tokį teismo sprendimą, perkančioji organizacija turėtų pratęsti pasiūlymo pateikimo terminą ir pirkimą vykdyti pagal pirmines pirkimo sąlygas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Vis dėlto paprastai tiekėjai ginčus dėl pirkimo sąlygų inicijuoja ginčydami svarbias viešojo pirkimo sąlygas, kurių pripažinimas neteisėtomis iš principo turėtų būti vertinamas kaip esminis pirkimo sąlygų pakeitimas, dėl kurio į pirkimą galėjo būti pritraukta daugiau tiekėjų, todėl teismai dažniausiai tokiuose ginčuose sprendžia nutraukti pirkimo procedūras.

Pirkimo sąlygų keitimo pripažinimo neteisėtu atveju galimi neigiami padariniai iš esmės turėtų priklausyti nuo pirkimo procedūrų eigos, t. y. kiek ji yra pažengusi, ar tiekėjai jau pateikė pasiūlymus, su jais buvo susipažinta, dėl jų priimti sprendimai. Jei tiekėjai pasiūlymų dar nėra pateikę, po teismo sprendimo, kuriuo pripažįstamas pirkimo sąlygų keitimas neteisėtu, pirkimo procedūros galėtų būti atnaujintos ir vykdomos pagal pirminę viešojo pirkimo sąlygų versiją. Kita vertus, kai perkančioji organizacija neteisėtai keičia viešojo pirkimo sąlygas, siekdama ištaisyti pirminių nuostatų neteisėtumą, vienintelis galimas peržiūros procedūros padarinys – pirkimo nutraukimas[14].

3. VPĮ 29 straipsnio 3 dalyje apibrėžtos taisyklės, kurių pagrindu, viena vertus, perkančioji organizacija turi teisę savo iniciatyva nutraukti pirkimo ar projekto konkurso procedūras, kita vertus, privalo nutraukti pirkimo ar projekto konkurso procedūras.

Tuo atveju, jei pirkimo objektas suskaidytas į atskiras dalis, tai perkančioji organizacija turi teisę ar kitais atvejais privalo nutraukti atskirų (pavienių) pirkimo dalių procedūras. Kitaip tariant, pavyzdžiui, jei pirkimo objektas suskaidytas į dvi atskiras dalis ir perkančioji organizacija priima sprendimą nutraukti pirkimo procedūras tik pirmoje pirkimo dalyje, tai antrojoje dalyje pirkimo procedūros yra vykdomos. Atsižvelgiant į tai, paprastai vienos pirkimo dalies pabaiga nelemia (neturi lemti) kitos (kitų) pirkimo dalių pabaigą.

Svarbu pažymėti, kad pagal LAT praktiką perkančiosios organizacijos VPĮ 29 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas sprendimas yra išimtinio pobūdžio, turi būti objektyvios priežastys (o ne subjektyvus jų vertinimas), lemiančios pirkimo nutraukimą. Kitaip tariant, LAT vertinimu, viešo pirkimo nutraukimas yra kraštutinė priemonė ir išimtinis atvejis, perkančiosios organizacijos turi imtis visų priemonių išsaugoti viešą pirkimą ir siekti sudaryti viešo pirkimo sutartį[15].

Atitinkamai VPĮ 29 straipsnio 3 dalies teisės normos, kuriose perkančiajai organizacijai įtvirtinta teisė nutraukti procedūrą, aiškinamos siaurai (griežtai). Tokia pozicija, be kita ko, grindžiama, tuo, kad viešo pirkimo procedūros nutraukimas yra viena iš maskuotos diskriminacijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(lygiateisiškumo ir skaidrumo principų pažeidimo) formų, kadangi perkančioji organizacija, subjektyviai nepatenkinta pirkimo laimėtoju, nutraukdama pirkimo procedūrą su siekiu ją pakartoti, taip tuo pačiu gali siekti ir eliminuoti jai neparankų pirkimo laimėtoją[16]. Taigi, viešo pirkimo nutraukimas gali būti viena iš neteisėto konkretaus dalyvio protegavimo priemonių (be dažniausiai pasitaikančių perteklinių kvalifikacijos, techninės specifikacijos ir pasiūlymų vertinimo kriterijų).

VPĮ 29 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti du pradėtų pirkimo procedūrų nutraukimo atvejai: (i) perkančiosios organizacijos teisė nutraukti pradėtas pirkimo procedūras, jeigu atsirado aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti; (ii) perkančiosios organizacijos pareigą nutraukti pradėtas pirkimo procedūras, jeigu buvo pažeisti VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje nustatyti principai ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti.

1. *Perkančiosios organizacijos teisė nutraukti pradėtas pirkimo procedūras, jeigu atsirado aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti*

Tam, jog būtų galima pirkimą nutraukti dėl paaiškėjusių aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, turi būti nustatytos šios dvi sąlygos: 1) pirkimo sutartis dar neturi būti sudaryta; 2) turi būti nustatytos aplinkybės, kurių nebuvo galima numatyti, t. y. jos yra objektyvios, ne subjektyvios. Tokios aplinkybės negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos valios, neveikimo, aplaidumo ar nerūpestingumo nei pirkimo pradžioje, nei jo proceso metu, nei pabaigoje[17].

LAT yra nurodęs, kad VPĮ 29 straipsnio 3 dalies nuostatos, susijusios su pirkimo pasibaigimu, nutraukiant pirkimo procedūras, jeigu atsirado aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, yra ir turėtų būti objektyvios, daugiau priklausyti nuo faktinių aplinkybių, o ne nuo subjektyvaus jų vertinimo, kita vertus, šios nuostatos kvalifikuotinos kaip išimtinės, aiškintinos ir taikytinos siaurai[18].

Pirmoji sąlyga yra formalioji (paremta tik faktu dėl pirkimo sutarties sudarymo), o antroji sąlyga yra vertinamoji (kiekvienu atveju reikia įvertinti konkrečias aplinkybes). VPĮ neatskleidžiami šios vertinamosios sąlygos taikymo kriterijai, dėl to nenumatytos aplinkybės vertinamos konkrečioje situacijoje. Dėl nenumatytų aplinkybių, kaip sąlygos pirkimo nutraukimo, LAT nurodė šiuos kriterijus, kurie turėtų būti vertinami: (1) atsiranda aplinkybių, kurių perkančioji organizacija

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nežinojo jų atsiradimo metu; (2) atsiradusių aplinkybių perkančioji organizacija neprivalėjo ir negalėjo žinoti jų atsiradimo metu; (3) atsiradusios aplinkybės turi esminę reikšmę tolimesnei pirkimo eigai, t. y. dėl jų tolimesnis pirkimo procedūrų vykdymas tampa negalimas[19]. Tačiau kiekvienu atveju reikia įvertinti konkrečias aplinkybes, dėl ko buvo nutrauktas pirkimas ir ar perkančioji organizacija negalėjo šių aplinkybių žinoti ir numatyti.

Perkančiosios organizacijos sprendimo teisėtumo vertinimui taip pat svarbus perkančiosios organizacijos intereso ginčo pirkimu egzistavimas, t. y. ar suinteresuotumas pirkimo objektu išliko ar ne[20]. Tai yra vertinamoji sąlyga, tačiau tuo atveju, jei perkančioji organizacija nutraukė pirkimą ir paskelbė naują pirkimą dėl to paties pirkimo objekto, vertinama, kad suinteresuotumas pirkimo objektu išliko. Kitaip tariant, jei interesas pirkimo objektu išliko, tai pirkimo procedūrų nutraukimas gali būti pripažintas fiktyviu (netikru), o tai lemtų perkančiosios organizacijos sprendimo pripažinimą neteisėtu.

Be to, pagal LAT praktiką, nutraukti pirkimą, remiantis VPĮ 29 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teise, dėl aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, galima tik tada, kai perkančioji organizacija yra išnaudojusi (kiek, tai nuo jos priklauso) visas įmanomas teisėtas priemones (pavyzdžiui, kreipėsi dėl papildomo finansavimo ar kitaip siekė jo gauti, taip pat prireikus kreipėsi bei siekė atitinkamo projekto, finansuojamo ES struktūrinės paramos, įgyvendinimo sutarties sąlygų, dėl terminų ir sumos, pakeitimo ir pan.)[21].

Paprastai aplinkybėmis, kurių nebuvo galima numatyti, pripažįstami tokie atvejai, kai procedūrų vykdymo metu perkančioji organizacija yra informuojama apie finansavimo sumažinimą, išnyksta objektyvus poreikis pirkimo objektui[22], priimami tam tikri valdžios institucijų sprendimai, susiję su vykdomu pirkimu ir pan. Tačiau kiekvienu atveju reikia įvertinti, ar perkančioji organizacija aktyviais veiksmais stengėsi ištaisyti situaciją.

Tuo tarpu prie aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti nepriskiriami, pavyzdžiui, galimi teisminiai ginčai. LAT šiuo aspektu pažymėjo, kad tai nėra vertinama kaip neįprastas ir neprognozuojamas dalykas, nes tiekėjų teisė ginčyti perkančiųjų organizacijų sprendimus nėra ekstraordinari ir dėl to ją galima numatyti[23].

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančioji organizacija paskelbė sprendimą dėl pasiūlymų eilės ir pirkimo laimėtojo bei nurodė, kad sutartis bus sudaroma ne anksčiau nei sueis atidėjimo terminas. Perkančioji organizacija dar iki sutarties sudarymo informavo pirkimo dalyvius apie priimtą sprendimą nutraukti pirkimo procedūras. Minėtas sprendimas grindžiamas tuo, kad perkančioji organizacija gavo Vyriausybės nutarimą, kuriame nurodyta, kad planuojama sudaryti sutartis Vyriausybės nutarimu buvo pripažinta neatitinkančia nacionalinio saugumo interesų. Perkančioji organizacija negalėjo iš anksto numatyti minėtų aplinkybių iki Pirkimo paskelbimo ir net pradėjus pirkimo procedūrą. Ar perkančiosios organizacijos planuojamas sandoris su pirkimo laimėtoju atitinka nacionalinio saugumo interesus ar tokių interesų neatitinka – sprendžia ne pati perkančioji organizacija, bet Vyriausybė, todėl iki minėto Vyriausybės nutarimo priėmimo ir paskelbimo, perkančioji organizacija niekaip negalėjo žinoti ar numatyti, kad viešojo pirkimo sandoris negalės būti sudarytas su paskelbtu pirkimo laimėtoju dėl šio sandorio grėsmės nacionaliniam saugumui[24].

Rekomendacija

Pirmiau nurodytu atveju (ypač, kai pirkimo objektas yra specifinis) rekomenduojama perkančiosioms organizacijoms pirkimo sąlygose nustatyti sąlygą, kad paaiškėjus tokioms aplinkybėms, perkančioji organizacija turi ne nutraukti pirkimą, o sudaryti sutartį su II-osios vietos pirkimo laimėtoju, jei jis atitinka pirkimo sąlygų reikalavimus. Esant tokiai sąlygai, nekils poreikio nutraukti viešojo pirkimo procedūrų.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė skelbimą apie pirkimą ir pirkimo procedūrų metu pasinaudojo VPĮ 29 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teise ir pirkimą nutraukė. Naujai atsiradusia aplinkybe, kurios negalėjo numatyti, perkančioji organizacija laikė tiekėjo, iki naujo pirkimo teikusiu paslaugas, pareikštą sutikimą (nors iš pradžių tiekėjas neišreiškė noro tęsti sutarties vykdymą) ir toliau tęsti paslaugų teikimą. Perkančioji organizacija, gavusi tokį tiekėjo sutikimą, pasinaudojo sutartyje nurodyta galimybe pratęsti sutartį ir, atitinkamai, pratęsė sutarties galiojimą. Kitaip tariant, perkančioji organizacija vertino, kad nebeliko poreikio toliau vykdyti pirkimo procedūras. Perkančioji organizacija negalėjo nutraukti pirkimo VPĮ 29 straipsnio 3 dalies pagrindu, kadangi perkančioji organizacija paskelbė naują viešąjį pirkimą, o toks jos veiksmas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

patvirtina valinį sprendimą nepratęsti sutarties su prieš tai teikusiu paslaugas tiekėju galiojimo. Perkančioji organizacija, priėmusi tokį sprendimą ir pradėjusi naujas viešojo pirkimo procedūras, negalėjo tokio savo apsisprendimo pakeisti. Dėl šių priežasčių paslaugų tiekėjo pasikeitusi valia dėl sutartinių santykių su perkančiąja organizacija tęsimo negali būti vertinama kaip aplinkybė, daranti negalimą tolesnį pirkimo procedūrų vykdymą (VPĮ 29 straipsnio 3 dalis)[25].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė viešąjį pirkimą kuro degalinėse įsigijimui. Perkančioji organizacija po pasiūlymo eilės sudarymo ir pirkimo laimėtojo nustatymo priėmė sprendimą dėl pirkimo nutraukimo kurį motyvavo, kad reikiamo kuro kiekis sumažėjo 2-3 kartus, poreikis pirkti kurą išnyko. Perkančiosios organizacijos nurodyta aplinkybė – sunaudojamo kuro kieko sumažėjimas 2-3 kartus, dėl ko galimai objektyviai išnyko poreikis pirkti kurą – šiuo atveju negali būti laikoma aplinkybe, kurios nebuvo galima numatyti, kuri perkančiajai organizacijai nebuvo ir negalėjo būti iš anksto žinoma, dėl kurios tolimesnis pirkimo procedūrų vykdymas tapo negalimas, o tiekėjų interesai nebuvo pažeisti VPĮ 29 straipsnio 3 dalies prasme, kadangi dar prieš skelbiant apie viešąjį pirkimą, rengiant pirkimo sąlygas, viešo pirkimo sutarties projektą ir kitus dokumentus, buvo galima objektyviai įvertinti realų perkančiosios organizacijos poreikį kurui, atsižvelgiant į jos planuojamą veiklą artimiausiais metais, ankstesniais laikotarpiais suvartoto ar įsigyto kuro kiekius, kuro įsigijimo dažnumą, reikalingumą ir kitus objektyvius duomenis, leidžiančius numatyti galimą kuro poreikį, jo svyravimų tikimybę, įvertinti pirkimo objekto reikalingumą ir tikslingumą.

2. *Perkančiosios organizacijos pareiga nutraukti pradėtas pirkimo procedūras, jeigu buvo pažeisti VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje nustatyti principai ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti*

VPĮ 29 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga nutraukti pirkimo procedūras dėl viešųjų pirkimų principų pažeidimo, turi būti sistemiškai aiškinama su VPĮ 17 straipsnio 1 dalimi. Paminėtina, kad komentuojamoje normoje įtvirtinta išimtis iš pirmiau aptartų taisyklių. Praktikoje dažnai aptinkama situacija, kai perkančioji organizacija nutraukia viešąjį pirkimą komentuojamu pagrindu dėl padarytų esminių klaidų, *rengiant* viešųjų pirkimų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dokumentus ar *vykdant* viešo pirkimo procedūrą. Teisiniu požiūriu, kaip buvo komentuojama anksčiau, tokia situacija nedera su objektyvumo reikalavimu, t. y. perkančiosios organizacijos klaidos rengiant pirkimo dokumentus yra subjektyvaus pobūdžio elementas, nes visuomet galimas teiginys, kad, jeigu perkančioji organizacija būtų buvusi rūpestingesnė, atidesnė, kruopštesnė, protingesnė (pavyzdžiui, pasinaudodama pagalbine viešųjų pirkimų veikla (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 22 dalies komentarą*), tuomet ji būtų išvengusi nurodytos situacijos, t. y. klaidų, dėl kurių reikia pirkimą nutraukti. Taigi, galima argumentacija, kad tokiu atveju susidariusi situacija priklauso išimtinai nuo perkančiosios organizacijos, kas neatitinka komentuojamos VPĮ teisės normos pirmos dalies sąlygų, susijusių su situacijos numatymu. Tačiau jos antra dalimi dėl neištaisomos padėties yra daroma išimtis ir perkančioji organizacija, priešingai, yra įpareigojama nutraukti viešo pirkimo procedūras, jeigu yra padarytų *esminių* klaidų konkretaus viešo pirkimo metu.

Aiškinant VPĮ 29 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą perkančiosios organizacijos pareigą nutraukti pirkimo procedūras, pažymėtina, kad viešųjų pirkimų principų pažeidimas yra prilyginamas imperatyviųjų (privalomųjų) nuostatų pažeidimui būtent dėl to, kad šie, kaip ir kitos VPĮ privalomosios nuostatos, susiję su viešojo intereso apsauga. Viešųjų pirkimų principų pažeidimų absoliutumas reiškia, kad kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas lemia perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumą, t. y. kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas laikytinas esminiu pažeidimu, ir toks pažeidimo nustatymas suponuoja teismų pareigą pripažinti tokius perkančiosios organizacijos veiksmus neteisėtais ir spręsti dėl padarinių[26]. Teismų praktikoje pripažinta, kad pirkimo procedūrų nutraukimo pagrindas (perkančiosios organizacijos pareiga nutraukti pradėtas pirkimo procedūras, jeigu buvo pažeisti VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje nustatyti principai ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti) yra naujas pirkimo procedūrų nutraukimo pagrindas, tačiau aiškinant ir taikant nurodytą pirkimo procedūrų nutraukimo pagrindą, reikia atsižvelgti į kasacinio teismo praktikoje, suformuotus bendro pobūdžio išaiškinimus dėl perkančiosios organizacijos teisės nutraukti pirkimo procedūras, jeigu atsiradęs aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti[27]. Kitaip tariant, aiškinant ir taikant perkančiosios organizacijos pareigą nutraukti pirkimo procedūras dėl to, kad buvo pažeisti VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti principai, reikia vadovautis LAT išaiškinimais[28], kad viešojo pirkimo procedūrų nutraukimas yra kraštutinė priemonė, išimtinis atvejis bei tuo, kad perkančiosios

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijos sprendimas dėl pirkimo nutraukimo nebūtų paremtas tik subjektyvaus vertinimo, kadangi tokiu atveju pati perkančioji organizacija pripažįsta, kad savo veiksmais ar sprendimais pažeidė VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus principus. Kitaip tariant, dėl perkančiosios organizacijos priimto sprendimo dėl pirkimo nutraukimo neturi būti jokių abejonių, t. y. turi būti akivaizdu, kad pažeisti VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti principai (pavyzdžiui, teisme išspręstas analogiškas atvejis).

Atvejai, kada perkančioji organizacija privalo nutraukti pirkimo ar projekto konkurso procedūras dėl VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų principų pažeidimo, gali būti įvairūs (pavyzdžiui, esminių pirkimo sąlygų keitimas (tačiau kiekvienu konkrečiu atveju reikia vertinti atskirai, nes galimi atvejai, kai perkančioji organizacija gali ištaisyti padėtį), po pasiūlymo eilės nustatymo paaiškėja, kad komisijos narys yra patekęs į interesų konflikto situaciją ir tai realiai padarė įtaką pasiūlymų vertinimo rezultatams ar skaidrumui arba su skirtingais dalyviais tame pačiame pirkime buvo deramasi skirtingai, jiems nebuvo sudarytos vienodos galimybės tikslinti pasiūlymą, teikti savo siūlymus dėl pirkimo sąlygų ir pan.). Dažniausiai susiduriama su situacijomis, kai keičiamos esminės pirkimo sąlygos (pakeičiami reikalavimai kvalifikacijai ar techninė specifikacija taip, jog po atliktų pakeitimų daugiau tiekėjų galėtų dalyvauti pirkime, keičiamas sutarties tipas, keičiamas pirkimo objektas). Dėl to tokiais atvejais perkančioji organizacija privalo nutraukti pirkimą ir pradėti naują pirkimą[29]. Kaip jau minėta, negalima daryti išvados, kad visais atvejais privaloma nutraukti pirkimą, jei keičiamos esminės pirkimo sąlygos jau paskelbus apie pirkimą, kadangi galimi atvejai dėl atitinkamos padėties ištaisymo (pavyzdžiui, vadovaujamasi pirminėmis sąlygomis).

Pavyzdys

Perkančiosios organizacijos paskelbto supaprastinto pirkimo objektas – koncertų salės statybos darbai ir baldų pirkimas. Perkančioji organizacija pirkimo objekto į dalis neišskaidė ir paskelbė vieną pirkimą. Pirkimo procedūrų metu perkančioji organizacija gavo tiekėjo pretenziją, kurioje tiekėjas nurodė, kad perkančioji organizacija turėjo skaidyti pirkimo objektą į dalis, kadangi pirkime užkertamas kelias dalyvauti tiekėjams, kurie užsiima tik baldų gamyba, arba tik statybos darbais. Perkančioji organizacija, įvertinusi tiekėjo pretenzijos argumentus, nusprendė, kad

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo objektą privalėjo skaidyti į dalis, dėl to toliau negali vykdyti pirkimo ir remiantis VPĮ 29 straipsnio 3 dalimi privalo pirkimą nutraukti.

Svarbu paminėti, kad komentuojamos VPĮ 29 straipsnio 3 dalies teisės norma (jos dalis), kuria perkančiosios organizacijos įpareigojamos nutraukti viešo pirkimo procedūras, ši pareiga siejama su sąlyga, kad padaryto pažeidimo negalima ištaisyti. Įstatyme nenustatyta, ką reiškia terminas *atitinkamos padėties negalima ištaisyti*, taip pat nenurodyta, kas ir kokia yra ta *padėtis*. Siekiant VPĮ tikslų ir nuoseklaus aiškinimo, kaip minėta, nurodyti terminai turi būti aiškinami siaurai (griežtai). Padėtis arba situacija, kurios negalima ištaisyti, turėtų būti siejama su dviem pagrindiniais testais, kurie taikomi viešųjų pirkimų praktikoje. *Pirma*, ar, jeigu tokia padėtis nebūtų buvusi, yra realių prielaidų teigti, kad viešajame pirkime galėjo būti didesnė ir intensyvesnė konkurencija, jame būtų dalyvavę daugiau tiekėjų. *Antra*, ar, jeigu tokia padėtis nebūtų buvusi, yra realių prielaidų teigti, kad viešajame pirkime dalyvavę tiekėjai (pirkimo dalyviai) būtų pateikę kitokius pasiūlymus, t. y. ar padarytas perkančiosios organizacijos pažeidimas galėjo arba realiai turėjo įtakos pirkimo dalyvių ekonominiam elgesiui. Paprastai, jeigu atsakymai į nurodytus klausimus yra teigiami, tai yra padėtis, kurios negalima ištaisyti kitaip, kaip tik nutraukiant pirkimą ir inicijuojant naują, pašalinus neigiamas priežastis ir jų padarinius.

Galiausiai pažymėtina, kad perkančiosios organizacijos sprendimas dėl pirkimo nutraukimo, kaip ir bet kuris kitas sprendimas, kuriuo daroma įtaka tiekėjų teisėms, gali būti apskųstas VPĮ 102 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu. Tuo atveju, kai tiekėjas siekia panaikinti perkančiosios organizacijos, įpareigotos VPT, sprendimą nutraukti pradėtą viešąjį pirkimą, priimtą dėl to, kad pirkimo sąlygos tiekėjams galėjo būti nepakankamai aiškios ir tikslios, jis turi nuginčyti ir skundžiamo sprendimo nutraukti pirkimo procedūras pagrindus, t. y. įrodyti, kad perkančiosios organizacijos nustatytų kliūčių tęsti viešojo pirkimo procedūras nėra arba jos nėra tokio pobūdžio (nėra esminės), kad reikėtų nutraukti pirkimo procedūras[30]. Kitaip tariant, ginčo atveju tiekėjui perkeliama įrodinėjimo našta dėl sprendimo nutraukti pirkimo procedūras neteisėtumo.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Viešųjų pirkimų tarnybai tvarkos ir reikalavimų skelbiamai supaprastintų pirkimų informacijai aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. 1S-92.

[2] Ten pat, 10 punktas.

[3] Ten pat, 10 punktas.

[4] LAT 2019 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013.

[5]Dinaminės pirkimų sistemos vykdymo instrukciją galima rasti adresu: http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/LT_versija/CVP_IS/Mokymu_medziaga/Perkanciosioms_organizacijoms/Dinamin%C4%97%20pirkim%C5%B3%20sistema.pdf

[6] LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010; 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-546-469/2016.

[7] LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010; 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2010.

[8] LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010.

[9] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

[10] Projekto konkurso organizavimo taisyklės, patvirtintos LR aplinkos ministro 2017 m. rugpjūčio 22 d. įsakymu Nr. D1-671: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/1bcbd610873d11e78939acf99f6e54eb/asr.

[11] LAT 2013 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-590/2013.

[12] LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-258-378/2017.

[13] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, C-298/15.

[14] LAT 2013 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-590/2013.

[15] LAT 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013; 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-437-916/2017.

[16] LAT 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-437-916/2017.

[17] LAT 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013; 2011 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-433/2011.

[18] LAT 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-437-916/2017.

[19] LAT 2011 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-433/2011.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[20] LAT 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013.

[21] Ten pat.

[22] LAT 2011 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-433/2011.

[23] LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-505/2009.

[24] LApT 2019 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-626-302/2019.

[25] LApT 2019 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-634-790/2019.

[26] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[27] LApT 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1176-381/2018; LApT 2018 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1193-236/2018.

[28] LAT 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013; 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-437-916/2017.

[29] LAT 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249/2011; LApT 2015 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-410-236/2015.

[30] LAT 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-437-916/2017.

30 straipsnis. Išankstinis informacinis skelbimas

1. **Perkančioji organizacija, norėdama iš anksto pranešti apie planuojamus pirkimus, gali paskelbti išankstinį informacinį skelbimą.**
2. **Laikotarpis, kuriam skelbiamas išankstinis informacinis skelbimas, negali būti ilgesnis kaip 12 mėnesių nuo jo išsiuntimo paskelbti dienos.**
3. **Perkančioji organizacija, atlikdama šio įstatymo 2 priede nurodytų socialinių ir kitų specialių paslaugų pirkimus ar supaprastintus pirkimus, o ne centrinės valdžios perkančioji organizacija – visais atvejais gali išankstiniu informaciniu skelbimu pakviesti tiekėjus dalyvauti ribotame konkurse ar skelbiamose derybose, jeigu toks skelbimas atitinka šiuos reikalavimus:**

1) jame nurodytos prekės, paslaugos ar darbai, dėl kurių numatyta sudaryti pirkimo sutartį;

2) jame nurodyta, kad bus vykdomas ribotas konkursas ar skelbiamos derybos papildomai neskelbiant skelbimo apie pirkimą, o suinteresuoti tiekėjai bus kviečiami išreikšti susidomėjimą pirkimu;

3) jame pateikta visa informacija pagal šio įstatymo 34 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4) jis išsiųstas paskelbti likus ne mažiau kaip 35 dienoms (supaprastintų pirkimų atveju – likus ne mažiau kaip 15 dienų) ir ne daugiau kaip 12 mėnesių iki kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo dienos.

4. **Paskelbusi išankstinį informacinį skelbimą apie atvirą konkursą, ribotą konkursą, skelbiamas derybas, perkančioji organizacija gali sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminus, kaip nustatyta šio įstatymo 60 straipsnio 2 dalyje, 62 straipsnio 4 dalyje, jeigu šis skelbimas paskelbtas ne mažiau kaip prieš 35 dienas (supaprastintų pirkimų atveju – likus ne mažiau kaip 15 dienų) ir ne daugiau kaip prieš 12 mėnesių iki skelbimo apie pirkimą išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos ir jame pateikta informacija apie pirkimą, kuri buvo žinoma paskelbimo metu, pagal šio įstatymo 34 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus. Šios dalies nuostatos taikomos tik tais atvejais, kai išankstiniu informaciniu skelbimu nebuvo kviečiama dalyvauti pirkime, kaip nustatyta šio straipsnio 3 dalyje.**

Įstatymų leidėjo tikslas yra sukurti ir įtvirtinti tokį teisinį reguliavimą, kad perkančiosios organizacijos galėtų aiškiai nustatyti, kokių būdų tiekėjai ar ekonominės veiklos vykdytojų grupės turi įvykdyti atitinkamus kvalifikacijos vertinimo ir kokybinės atrankos kriterijus bei reikalavimus, taip pat koks yra pirkimo objektas, jam keliami reikalavimai bei kitos su pirkimu susijusios sąlygos. Tik iš anksto ir aiškiai nustačius bei paskelbus apie planuojamą vykdyti pirkimą, jei tuo metu įmanoma, sudarius galimybę susipažinti su keliamais pašalinimo pagrindais, tiekėjų kvalifikacijos ir kitais reikalavimais būtų užtikrintas skaidrumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų įgyvendinimas, sukuriant vienodas ir pakankamas sąlygas tiekėjams parengti bei pateikti pasiūlymą ar paraišką.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nors išankstinis informacinis skelbimas VPĮ nėra siejamas su perkančiosios organizacijos VPĮ 26 straipsnio pagrindu skelbiamais pirkimo planais, tačiau darytina išvada, kad išankstiniu informaciniu skelbimu perkančioji organizacija, siekdama užtikrinti tiekėjų konkurenciją, detalizuoja pirkimų plane nurodytą informaciją.

VPĮ 30 straipsnyje[1] įtvirtinta išankstinio informacinio skelbimo viešinimo tvarka, privalomas tokio skelbimo turinys.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPJ 30 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos teisė iš anksto išankstiniu informaciniu skelbimu[2] pranešti apie planuojamus ateityje vykdyti pirkimus. Pažymėtina, kad išankstiniu informaciniu skelbimu pranešant apie planuojamus ateityje vykdyti pirkimus yra įgyvendinama perkančiosios organizacijos teisė, tačiau ne pareiga[3] iš anksto informuoti rinkos dalyvius apie planuojamus pirkimus, tokiu būdu papildomai užtikrinant viešųjų pirkimų skaidrumo principo laikymąsi bei siekiant užtikrinti sąžiningą tiekėjų konkurenciją.
Perkančiosios organizacijos išankstinius informacinius skelbimus skelbia užpildydamos standartinę skelbimo formą ir pateikdamos ją Viešųjų pirkimų tarnybai[4].
Supaprastintų pirkimų atveju išankstinius informacinius skelbimus pirkimo vykdytojas rengia užpildydamas Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą tipinę Sk-3 formą „Išankstinis informacinis / Reguliarus orientacinis skelbimas“[5].
Tarptautinio pirkimo atveju perkančioji organizacija paskelbti išankstinį informacinį skelbimą privalo per Europos Sąjungos leidinių biurą, pateikdama užpildytą standartinę formą[6].
Pirmiau nurodyti išankstiniai informaciniai skelbimai, nepriklausomai nuo pirkimo būdo, CVP IS priemonėmis turi būti teikiami Viešųjų pirkimų tarnybai[7], nurodžius perkančiosios organizacijos kontaktinius duomenis, komunikavimo priemones, perkančiosios organizacijos tipą ir pagrindinę veiklą, pirkimo objektą ir kitą informaciją apie pirkimo procedūras, tokiu būdu tiekėjams suteikiant pakankamai informacijos ir laiko apsispręsti dėl dalyvavimo konkrečiame pirkime. Pažymėtina, kad išankstiniai informaciniai skelbimai gali būti teikiami tiek pranešant apie vieną konkretų planuojamą pirkimą, tiek ir apie kelis ar keletą ateityje planuojamų pirkimų.
2. VPJ 30 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad išankstiniu informaciniu skelbimu negali būti informuojama apie pirkimus, kurie vyks vėliau nei per 12 mėnesių nuo išankstinio informacinio skelbimo išsiuntimo paskelbti dienos.
Įstatymo leidėjas nustatė, kad išankstiniu informaciniu skelbimu negalima kviesti tiekėjų dalyvauti pirkime, kuris vyks vėliau nei po 12 mėnesių dėl tos priežasties, kad tiek skelbimas apie pirkimą iki pasiūlymų (paraiškų) pateikimo termino likus nedaug laiko, tiek ir skelbimas apie planuojamą pirkimą iki pasiūlymų (paraiškų) pateikimo termino likus pernelyg daug laiko neužtikrina sąžiningos konkurencijos ir didelio tiekėjų aktyvumo pirkime.
Atkreiptinas dėmesys į tai, kad išankstinio informacinio skelbimo išsiuntimo paskelbti diena yra laikoma diena, kurią Viešųjų pirkimų tarnyba išsiunčia reguliarų orientacinį skelbimą paskelbimui.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 30 straipsnio 2 dalyje susiaurinamos Direktyvos 2014/24/ES 48 straipsnio 2 dalies nuostatos nustatant, kad perkančioji organizacija visus išankstinius informacinius skelbimus, nepriklausomai nuo planuojamo taikyti pirkimo būdo ar planuojamų įsigyti prekių, paslaugų ar darbų pobūdžio, gali skelbti ne anksčiau[8] kaip likus 12 mėnesių iki planuojamo pirkimo. Tuo tarpu Direktyvos 2014/24/ES 48 straipsnio 2 dalyje nustatyta galimybė socialinių ir kitų specialių paslaugų pirkimo sutarčių atveju skelbti išankstinį informacinį skelbimą, kuris nustatytų ilgesnį nei 12 mėnesių laikotarpį.

Reglamento Nr. 1370/2007/EB Dėl keleivinio geležinkelio ir kelių transporto viešųjų paslaugų 7 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad išankstinis informacinis skelbimas apie atitinkamą konkursą turi būti skelbiamas ne likus ne mažiau kaip vieneriems metams iki konkurso paskelbimo.

3. VPĮ 30 straipsnio 3 dalyje yra nustatyta, kad perkančioji organizacija gali pasinaudoti išankstiniu informaciniu skelbimu kaip kvietimu dalyvauti ribotame konkurse ar skelbiamose derybose. Pasinaudojus šia galimybe, perkančiajai organizacijai nebereikia skelbti atskiro skelbimo apie pirkimą prieš pradedant pirkimo procedūrą.

Tuo atveju, jei perkančioji organizacija siekia pasinaudoti galimybe išankstiniu informaciniu skelbimu kviesti dalyvauti konkrečiame pirkime, toks perkančiosios organizacijos skelbimas privalo atitikti VPĮ 30 straipsnio 3 dalyje nustatytus reikalavimus:

1) jame turi būti nurodytas ir aiškiai apibrėžtas pirkimo objektas;

2) jame turi būti aiškiai nurodyta, kad apie pirkimą papildomai nebus skelbiama;

3) jame turi būti pateikta visa kita informacija, nurodyta VPĮ 34 straipsnio 2 dalyje ;

4) jis išsiųstas paskelbti likus ne mažiau kaip 35 dienoms (supaprastintų pirkimų atveju – likus ne mažiau kaip 15 dienų) ir ne daugiau kaip 12 mėnesių iki kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo dienos.

Tik visus pirmiau nurodytus reikalavimus atitinkantis išankstinis informacinis skelbimas gali būti kartu laikomas ir kvietimu dalyvauti konkrečiame ribotame konkurse ar skelbiamose derybose.

Pavyzdys

Tuo atveju, jei perkančioji organizacija išankstiniu informaciniu skelbimu, kuriuo buvo skelbiama apie per artimiausius 9 mėnesius planuojamus atlikti 5 pirkimus, kartu ir pakvietė dalyvius teikti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

paraiškas dėl reiškiamo susidomėjimo ribotame konkurse, atitinkamas skelbimas apie pirkimą riboto konkurso būdu pakartotinai neturi būti teikiamas, o paraiškas dėl reiškiamo susidomėjimo suinteresuoti tiekėjai teikia atsižvelgdami į išankstiniame informaciniame skelbime nurodytą informaciją.

Tuo atveju, kai išankstiniame informaciniame skelbime pateikta informacija nesutinka informacijos, pateiktos kituose pirkimo dokumentuose, vadovaujantis VPĮ 35 straipsnio 3 dalimi teisinga laikoma informacija, nurodyta skelbime (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą).*

4. VPĮ 30 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta galimybė (teisė) perkančiajai organizacijai išankstiniu informaciniu skelbimu paskelbus apie atvirą, ribotą konkursą ar skelbiamas derybas trumpinti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminą.

Įstatymo leidėjas VPĮ 30 straipsnio 4 dalyje nustatė galimybę sutrumpinti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminą dėl tos priežasties, kadangi rinkoje veikiantys tiekėjai apie planuojamą pirkimą iš anksto jau buvo informuoti išankstiniu informaciniu skelbimu ir turėjo pakankamai laiko susipažinti su esminėmis pirkimo sąlygomis bei tinkamai pasirengti dalyvavimui pirkime.

Pirmiau nurodyta teise trumpinti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminą perkančioji organizacija gali pasinaudoti tuo atveju, kai išankstiniame informaciniame skelbime buvo nurodyta tuo metu žinoma informacija apie pirkimą (pirkimo objektą, reikalavimus tiekėjų kvalifikacijai, pašalinimo pagrindų nebuvimui ir kita), o pirmiau nurodytas skelbimas paskelbtas ne mažiau kaip prieš 35 dienas (supaprastintų pirkimų atveju – ne mažiau kaip prieš 15 dienų), tačiau ne daugiau kaip prieš 12 mėnesių.

Vadovaujantis VPĮ 60 straipsnio 2 dalimi, tarptautinio pirkimo atveju pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminas gali būti sutrumpintas iki 15 kalendorinių dienų, o supaprastinto pirkimo atveju – iki 7 kalendorinių dienų (*žiūrėti detaliau VPĮ 60 straipsnio komentarą*).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad teise sutrumpinti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminą perkančioji organizacija negali pasinaudoti tuo atveju, kai išankstiniu informaciniu skelbimu, vadovaujantis VPĮ 30 straipsnio 3 dalyje suteikta teise, kartu buvo kviečiama ir dalyvauti pirkime.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kitaip tariant, perkančioji organizacija išankstiniu informaciniu skelbimu kviesdama dalyvius dalyvauti pirkime kartu negali ir trumpinti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo termino.

[1] Komentuojamos VPĮ 30 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 48 straipsnį.

[2] Skelbimų teikimo Viešųjų pirkimų tarnybai tvarkos ir reikalavimų skelbiamai supaprastintų pirkimų informacijai aprašas ir supaprastintų pirkimų skelbiamos tipinės formos, patvirtinti Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. 1S-92 (toliau – Skelbimų teikimo aprašas)

[3] ESTT 2000 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Prancūziją*, C-225/98.

[4] Skelbimų teikimo aprašas ir Komisijos įgyvendinimo reglamento Nr. 2015/1986 7 straipsnis.

[5] Skelbimų teikimo aprašas

[6] https://simap.ted.europa.eu/documents/10184/99248/LT_F01.pdf

[7] Skelbimų teikimo aprašo 3 punktas.

[8] Reglamento Nr. 1370/2007/EB 7 straipsnio 2 dalyje nustatyta išimtis iš bendrosios taisyklės, t. y. kad reguliarus orientacinis skelbimas apie atitinkamą konkursą dėl keleivinio geležinkelio ir kelių transportu turi būti skelbiamas likus ne mažiau kaip vieneriems metams iki konkurso paskelbimo.

31 straipsnis. Skelbimas apie pirkimą ir skelbimas apie projekto konkursą

Perkančioji organizacija tiekėjus dalyvauti pirkime, atliekamame pagal šio įstatymo procedūras, kviečia skelbimu apie pirkimą ar skelbimu apie projekto konkursą, išskyrus atvejus, kai vyksta neskelbiamos derybos arba taikomos šio įstatymo 30 straipsnio 3 dalies nuostatos.

1. **Perkančioji organizacija tiekėjus dalyvauti mažos vertės pirkime kviečia skelbimu apie pirkimą, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje nustatytus atvejus.**
2. **Apie mažos vertės pirkimą gali būti neskelbiama, jeigu yra šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 2 punkte, 2, 3, 5 arba 6 dalyje nustatytų sąlygų arba bent viena iš šių sąlygų:**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1) nebuvo gauta paraiškų ar pasiūlymų dalyvauti pirkime, apie kurį buvo skelbta, arba visos pateiktos paraiškos ar pasiūlymai yra netinkami, o pirminės pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos;

2) dėl įvykių, kurių perkančioji organizacija negalėjo iš anksto numatyti, būtina ypač skubiai įsigyti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų. Aplinkybės, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos;

3) paslaugos perkamos po projekto konkurso, apie kurį buvo skelbta Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, jeigu pirkimo sutartis sudaroma pagal projekto konkurse nustatytas taisykles ir perkama iš projekto konkurso laimėtojo arba vieno iš jų. Pastaruoju atveju į derybas kviečiami visi laimėtojai;

4) kai numatoma pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 10 000 Eur (dešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio).

Įstatymų leidėjo tikslas yra sukurti ir įtvirtinti tokį teisinį reguliavimą, kad perkančiosios organizacijos galėtų aiškiai nustatyti, kokius būsimi tiekėjai ar jų grupės turi įvykdyti atitinkamus kvalifikacijos reikalavimus ir kokybinės atrankos kriterijus. Tik iš anksto ir aiškiai nustačius bei paskelbus apie planuojamą vykdyti pirkimą, bus užtikrintas skaidrumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų įgyvendinimas, sukuriant vienodas ir pakankamas sąlygas tiekėjams parengti bei pateikti pasiūlymą ar paraišką. Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad skelbimų apie pirkimus tvarka yra viena iš skaidrumo (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*) įgyvendinimo sąlygų, todėl nurodytų imperatyvų nesilaikymas reiškia ir viešųjų pirkimų principų, pirmiausia skaidrumo, pažeidimą.

Kuo daugiau pareiškėjų iš kitų valstybių narių gali susidomėti konkursu, tuo plačiau apie jį turi būti skelbiama. Atsižvelgiant į tai, įstatymų leidėjas VPĮ 34 straipsnyje nustatė, kad skelbimas apie pirkimą ar projekto konkursą turi būti siunčiamas VPT, kuri skelbimą išsiunčia Europos Sąjungos leidinių biurui ir patalpina CVP IS (supaprastinto pirkimo atveju patalpina tik CVP IS) (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio komentarą*).

VPĮ 31 straipsnyje[1] nustatyti atvejai, kai perkančioji organizacija privalo skelbti apie pirkimą arba projekto konkursą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPJ 31 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos pareiga skelbti apie pirkimą arba projekto konkursą, išskyrus atvejus, kai pirkimas vykdomas neskelbiamų derybų būdu arba vadovaujantis VPJ 30 straipsnio 3 dalies nuostatomis, kartu buvo kviečiama dalyvauti pirkime teikiant išankstinį informacinį skelbimą (*detaliau žiūrėti VPJ 30 straipsnio komentarą*).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad perkančioji organizacija VPJ 34 straipsnyje nustatyta tvarka pateikdama skelbimą apie pirkimą privalo skelbti tiek apie tarptautinius pirkimus, tiek ir apie supaprastintus pirkimus, atliekamus riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo, inovacijų partnerystės, atviro konkurso būdu.

Perkančiosios organizacijos skelbimus apie pirkimą ir projekto konkursą skelbia užpildydamos standartines skelbimo formas ir pateikdamos jas VPT[2].

Supaprastintų pirkimų atveju skelbimus apie pirkimą pirkimo vykdytojas rengia užpildydamas VPT patvirtintą tipinę Sk-1 formą „Skelbimas apie pirkimą“[3], o skelbdamas apie projekto konkursą – užpildydamas Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą tipinę Sk-2 formą „Skelbimas apie projekto konkursą, kai vykdomas supaprastintas pirkimas“[4]. VPT yra parengusi video[5] medžiagą, kurioje vaizduojama, kaip reikia sukurti mažos vertės pirkimo skelbimą.

Tarptautinio pirkimo atveju perkančioji organizacija privalo paskelbti apie pirkimą per Europos Sąjungos leidinių biurą, pateikdama užpildytą standartinę formą[6], o paskelbti apie projekto konkursą – per Europos Sąjungos leidinių biurą, pateikdama užpildytą standartinę formą[7].

Mažos vertės pirkimų atveju skelbimus apie pirkimą pirkimo vykdytojas rengia užpildydamas Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą Sk-6 tipinę formą „Skelbimas apie supaprastintą mažos vertės pirkimą“[8].VPT yra parengusi video[9] medžiagą, kurioje vaizduojama kaip reikia sukurti tarptautinio pirkimo skelbimą.

Pirmiau nurodyti skelbimai apie pirkimą ar projekto konkursą CVP IS priemonėmis turi būti teikiami VPT[10], nurodant perkančiosios organizacijos kontaktinius duomenis, komunikavimo priemones, perkančiosios organizacijos tipą ir pagrindinę veiklą, pirkimo objektą, finansavimo šaltinį, pasiūlymų pateikimo terminą ir kitą informaciją apie pirkimo procedūras, tokiu būdu tiekėjams suteikiant pakankamai informacijos ir laiko apsispręsti dėl dalyvavimo konkrečiame pirkime.

Pažymėtina, kad ne anksčiau nei atitinkamas supaprastinto pirkimo skelbimas yra paskelbiamas CVP IS, toks skelbimas gali būti paskelbiamas ir naudojantis kitomis informavimo priemonėmis:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

internetu (pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos interneto svetainėje, socialiniuose tinkluose), nacionaliniuose leidiniuose (pavyzdžiui, šalies ar regiono laikraščiuose), vietos priemonėmis (pavyzdžiui, savivaldybės leidiniuose ar skelbimų lentose), Europos Sąjungos leidiniuose.[11] Skelbimą paskelbus, nebegalima iš esmės keisti pirkimo dokumentų turinio, pavyzdžiui, techninių produkto reikalavimų, kiekio, tvarkaraščio, atrankos ir skyrimo kriterijų ir sutarties sąlygų, priešingu atveju reikia nutraukti konkursą (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio komentarą*). Labai svarbu, kad skelbimo apie pirkimą ar projekto konkursą turinys būtų tikslus.

Viešųjų pirkimų tarnyba yra parengusi dažniausiai pasitaikančių klaidų rengiant skelbimą apie pirkimą sąrašą[12].

Tuo atveju, kai skelbime apie pirkimą pateikta informacija neatitinka informacijos, pateiktos kituose pirkimo dokumentuose, vadovaujantis VPĮ 35 straipsnio 3 dalimi, teisinga laikoma informacija, nurodyta skelbime (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*).

Komentaro autorių nuomone, pirmiau nurodyta VPĮ 35 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta dokumentų (duomenų) kolizijos taisyklė vis dėlto nesukuria pareigos tiekėjui atskirai tikrinti, ar yra pirkimo skelbimo ir kitų pirkimo dokumentų tarpusavio neatitikčių[13], todėl jis turi teisę (turi teisėtą lūkestį) vadovautis pirkimo dokumentuose nurodyta informacija. Atitinkamai, jei nustatoma pirkimo skelbimo ir kitų dokumentų turinio nesutaptis, perkančioji organizacija neturi teisės atmesti tokį pasiūlymą, kuris neatitinka pirkimo skelbime nurodytų reikalavimų[14]. Kitaip tariant, perkančioji organizacija negali atmesti tiekėjo pasiūlymo dėl trūkumų, kurie buvo nulemti pačios perkančiosios organizacijos veiksmų, teikiant netikslius duomenis. Jei pirkimo skelbimo ir kitų dokumentų duomenis nesutampa tiek, kad tai gali lemti nepalyginamų pasiūlymų pateikimą ir nelygiavertį jų vertinimą, perkančioji organizacija turi spręsti dėl tolesnės procedūrų eigos, įskaitant procedūrų nutraukimą.

2. VPĮ 31 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta, kad pagal bendrą taisyklę perkančioji organizacija privalo skelbti ir apie mažos vertės pirkimą, išskyrus VPĮ 31 straipsnio 3 dalyje nustatytus atvejus, kai perkančioji organizacija neprivalo skelbti apie atitinkamus mažos vertės pirkimus, pavyzdžiui, dėl jų mažareikšmiškumo.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. VPJ 31 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta, kad apie mažos vertės pirkimą gali būti neskelbiama tuo atveju, jei egzistuoja bent viena iš šių sąlygų:

1) jeigu prekes patiekti, paslaugas teikti ar darbus atlikti gali tik konkretus tiekėjas dėl vienos iš šių priežasčių (VPJ 71 straipsnio 1 dalies 2 punktas, *detaliau žiūrėti VPJ 71 straipsnio komentarą*):

a) pirkimo tikslas yra sukurti arba įsigyti unikalų meno kūrinį ar meninį atlikimą. Meno kūrinys yra originalus meninės veiklos rezultatas, bet kokio išraiškos būdo ar formos[15]. Komentaro autorių nuomone, meninis atlikimas yra originalūs meninės veiklos veiksmai, pavyzdžiui – gatvės šokiai (meninės veiklos veiksmai). Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.5. punkto a papunktis), arba

b) konkurencijos nėra dėl techninių priežasčių (tik tuo atveju, kai nėra pagrįstos alternatyvos ar pakaitalo ir konkurencijos nebuvimas nėra sukurtas perkančiosios organizacijos, jai dirbtinai sugriežtinus pirkimo reikalavimus; VPJ 71 straipsnio 2 dalis). Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.5. punkto b papunktis); arba

c) dėl išimtinių teisių, įskaitant intelektinės nuosavybės teises, apsaugos (tik tuo atveju, kai nėra pagrįstos alternatyvos ar pakaitalo ir konkurencijos nebuvimas nėra sukurtas perkančiosios organizacijos, jai dirbtinai sugriežtinus pirkimo reikalavimus; VPJ 71 straipsnio 2 dalis). Išimtinėmis teisėmis yra laikomos autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius (autorių teisės), atlikėjų, fonogramų gamintojų, transliuojančiųjų organizacijų ir audiovizualinio kūrinio (filmo) pirmojo įrašo gamintojų teisės (gretutinės teisės) ir duomenų bazių gamintojų teisės (*sui generis* teisės)[16]. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.5. punkto c papunktis);

2) jeigu perkamos prekės gaminamos tik mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtros tikslais ir jeigu tokiu pirkimu nesiekiama įsigyjamų prekių masine gamyba siekiant pripažinti komercinio pajėgumo arba padengti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidų (VPJ 71 straipsnio 3 dalies 1 punktas; *detaliau žiūrėti VPJ 71 straipsnio komentarą*). Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.6. punktas);

3) jeigu perkančioji organizacija pagal ankstesnę pirkimo sutartį iš kokio nors tiekėjo pirko prekių ir nustatė, kad iš jo verta pirkti papildomai, siekiant iš dalies pakeisti turimas prekes ar įrenginius

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

arba padidinti turimų prekių ar įrenginių kiekį, kai, pakeitus tiekėją, perkančiajai organizacijai reikėtų įsigyti medžiagų, turinčių kitokias technines charakteristikas, ir dėl to atsirastų nesuderinamumas arba per didelių techninių eksploatavimo ir priežiūros sunkumų. Tokių sutarčių, kaip ir pasikartojančių sutarčių, trukmė paprastai negali būti ilgesnė kaip 3 metai, skaičiuojant nuo pradinės pirkimo sutarties sudarymo momento (VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 2 punktas; *detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio komentarą*). Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.7. punktas);

4) jeigu prekės kotiruojamos ir perkamos prekių biržoje (VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 3 punktas; *detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio komentarą*). Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.8. punktas);

5) kai ypač palankiomis sąlygomis perkama iš tiekėjo, kuris yra likviduojamas, restruktūrizuojamas, bankrutuojantis, bankrutavęs ar su kreditoriais sudaręs taikos sutartį, arba tiekėjui taikomos panašios procedūros pagal šalies, kurioje jis registruotas, teisės aktus (VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 4 punktas; *detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio komentarą*). Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.9. punktas);

6) kai iš to paties tiekėjo perkamos naujos paslaugos ar darbai, panašūs į tuos, kurie buvo pirkti pagal pradinę pirkimo sutartį, kai yra visos šios sąlygos kartu (VPĮ 71 straipsnio 5 dalis; *detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio komentarą*):

a) visi nauji pirkimai yra skirti tam pačiam projektui, dėl kurio buvo sudaryta pradinė pirkimo sutartis, vykdyti, o pagrindiniame projekte buvo numatyta galimų papildomų paslaugų ar darbų pirkimo mastas ir sąlygos, kurioms esant bus perkama papildomai;

b) pirminė pirkimo sutartis buvo sudaryta paskelbus apie pirkimą šiame įstatyme nustatyta tvarka, skelbime nurodžius apie galimybę pirkti papildomai ir atsižvelgus į papildomų pirkimų vertę;

c) nauji pirkimai atliekami nuo pirminės pirkimo sutarties sudarymo momento praėjus ne ilgesniam kaip 3 metų laikotarpiui.

Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.10. punktas);

7) kai perkamos (VPĮ 71 straipsnio 6 dalis; *detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio komentarą*):

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

a) prekės ir paslaugos naudojant reprezentacinėms išlaidoms skirtas lėšas. Reprezentacinėmis išlaidomis laikomos lėšos, kurios skirtos naujiems verslo ryšiams su kitais juridiniais arba fiziniais asmenimis, išskyrus juridinio asmens darbuotojus, akcininkus, savininkus bei kontroliuojamuosius ar kontroliuojančius juridinius asmenis ar kontroliuojančius nuolatinius gyventojus, užmegzti arba esamiems pagerinti[17]. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.11. punktas).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad prekių ir paslaugų įsigijimas naudojant reprezentacinėms išlaidoms skirtas lėšas yra reglamentuojamas Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų naudojimo reprezentacinėms išlaidoms taisyklėse[18];

b) muziejų eksponatai, archyvų ir bibliotekų dokumentai, prenumeruojami laikraščiai ir žurnalai. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.12. punktas), kadangi muziejų eksponatai, archyvų ir bibliotekų dokumentai, prenumeruojami laikraščiai ir žurnalai įprastai parduodami tik vieno ūkio subjekto (kolekcininko), todėl nėra jokio tikslo skelbti apie tokį pirkimą, perkančioji organizacija tiesiogiai kreipiasi į tokį tiekėją.

Komentaro autorių nuomone, tuo atveju, jei muziejų eksponatus, archyvų ir bibliotekų dokumentus, prenumeruojamus laikraščius ir žurnalus perkančioji organizacija gali įsigyti ne iš vieno tiekėjo, tokiu atveju ši nuostata nėra taikoma ir perkančioji organizacija privalo skelbti apie tokį mažos vertės pirkimą;

c) prekės iš valstybės rezervo. Valstybės rezervas yra lėšos (nacionaline ir užsienio valiuta) ir valstybės lėšomis įsigytos materialinių išteklių atsargos, skirtos mobilizaciniams, ūkio, sveikatos, krizės valdymo, civilinės saugos sistemos funkcionavimo ir nukentėjusių gyventojų poreikiams tenkinti ekstremaliųjų situacijų ar krizės metu ir jų padariniams likviduoti, paskelbus mobilizaciją, įvedus nepaprastąją ar karo padėtį ar kitais šio įstatymo nustatytais atvejais[19]. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.13. punktas);

d) licencijos naudotis bibliotekiniais dokumentais ar duomenų (informacinėmis) bazėmis. VPT yra pateikusi išaiškinimą dėl duomenų bazių prenumeratos paslaugų pirkimo[20]. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.14. punktas);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

e) teisėjų, prokurorų, profesinės karo tarnybos karių, perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojų ir (arba) pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų mokymo ir konferencijų paslaugos. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.15. punktas);

f) ekspertų komisijų, komitetų, tarybų narių, taip pat jų pasitelkiamų ekspertų, valstybės institucijų ar įstaigų kontrolės veiklai reikalingų ekspertų teikiamos nematerialaus pobūdžio (intelektinės) paslaugos. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.16. punktas);

g) mokslo ir studijų institucijų veiklos, mokslo, meninės veiklos, studijų, taip pat mokslo ir studijų institucijų paraiškų, reikalingų leidimui vykdyti studijas ir su studijomis susijusią veiklą gauti, ekspertinio vertinimo paslaugos. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.17. punktas);

h) prekės, gaminamos ir (ar) naudojamos tik mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtros tikslais, kai norimo rezultato negalima pasiekti naudojant tokios pačios paskirties gaminius. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.18. punktas);

i) valstybės iždo funkcijoms atlikti reikalingos finansinės, kredito reitingo nustatymo ir finansinės informacijos teikimo paslaugos. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.19. punktas);

j) keleivių pervežimo, nakvynės ir kitos su tarnybine komandiruote susijusios paslaugos, kai jos įsigyjamos iš tiesioginio paslaugos teikėjo. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.20. punktas);

k) dalijimosi pačių naudotojų sukurta informacija su visuomene platformos paslaugos, kai jos įsigyjamos iš tiesioginio paslaugos teikėjo pagal jo nustatytą visiems paslaugų gavėjams taikomą vienodą paslaugų kainodarą ir paslaugų organizavimo būdus ir kai paslaugos teikėjas neprisiima atsakomybės už skelbiamos informacijos turinį. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.21. punktas).

3) nebuvo gauta paraiškų ar pasiūlymų dalyvauti pirkime, apie kurį buvo skelbta, arba visos pateiktos paraiškos ar pasiūlymai yra netinkami, o pradinės pirkimo sąlygos iš esmės

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nekeičiamos. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.2. punktas);

9) dėl įvykių, kurių perkančioji organizacija negalėjo iš anksto numatyti, būtina ypač skubiai įsigyti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų. Aplinkybės, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos. Tokiomis aplinkybėmis galėtų būti laikomos neįprastos gamtinės sąlygos ar kiti nenumatyti įvykiai, dėl kurių atsirado būtinybė skubiai įsigyti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, pavyzdžiui, dėl didelės audros buvo apgadintas perkančiosios organizacijos administracinio pastato stogas, todėl laikino stogo įrengimo ar stogo remonto paslaugas perkančioji organizacija galėtų įsigyti neskelbdama skelbimo apie pirkimą. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.3. punktas);

10) paslaugos perkamos po projekto konkurso, apie kurį buvo skelbta CVP IS, jeigu pirkimo sutartis sudaroma pagal projekto konkurse nustatytas taisykles ir perkama iš projekto konkurso laimėtojo arba vieno iš jų. Pastaruoju atveju į derybas kviečiami visi laimėtojai. Įstatymų leidėjas nustatė, kad nėra prievolės perkančiajai organizacijai skelbti apie pirkimą tuo atveju, kai sutartis sudaryta po projekto konkurso, apie kurį VPĮ 31 straipsnio 1 dalies pagrindu jau buvo skelbta (*detaliau žiūrėti VPĮ 31 straipsnio 1 dalies komentarą pirmiau*). Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.4. punktas);

11) kai numatoma pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 10 000 Eur (be PVM) (*detaliau žiūrėti VPĮ 4–5 straipsnių komentarus*).

Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2 punkte nustatyta, kad mažos vertės pirkimas, jei numatoma pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 10 000 Eur be PVM, gali būti vykdomas skelbiamos arba neskelbiamos apklausos būdu. Vykdydama neskelbiamą apklausą perkančioji organizacija žodžiu (telefonu, tiesiogiai prekybos vietoje, vertindama internete tiekėjų skelbiamą informaciją apie prekių, paslaugų ar darbų kainą ir kitaip) arba raštu (CVP IS priemonėmis, elektroniniu paštu, paštu, faksu ar kitomis priemonėmis) apklausia pasirinktą skaičių tiekėjų. Visais kitais, nei pirmiau nurodytais atvejais, perkančioji organizacija privalo skelbti ir apie planuojamą atlikti mažos vertės pirkimą.

Kitaip tariant, įstatymo leidėjas, atsižvelgdamas į tai, kad mažos vertės pirkimais nedaroma reikšminga įtaka ūkio subjektų konkurencinei aplinkai, o tam tikrais atvejais prekes, paslaugas ar

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

darbus gali pasiūlyti tik vienas tiekėjas, nustatė sąlygas, kurioms esant (egzistuojant bent vienai iš jų), perkančiosios organizacijos organizuojami mažos vertės pirkimai galės būti neviešinami skelbiant apie juos CVP IS, kadangi skelbimu apie pirkimą nebūtų įmanoma padidinti tiekėjų konkurencijos arba mažos vertės pirkimu nedaroma reikšminga įtaka konkurencijai.

[1] Komentuojamos VPĮ 31 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 49 straipsnį.

[2]Skelbimų teikimo aprašas ir Komisijos įgyvendinimo reglamento Nr. 2015/1986 7 straipsnis.

[3] Skelbimų teikimo aprašas

[4] Skelbimų teikimo aprašas

[5] https://www.youtube.com/watch?v=5U0jtwO_Uvk&t=8s

[6] http://simap.ted.europa.eu/documents/10184/99248/LT_F02.pdf

[7] http://simap.ted.europa.eu/documents/10184/99248/LT_F12.pdf

[8] Skelbimų teikimo aprašas

[9] https://www.youtube.com/watch?v=RGwCfhVVHig&feature=youtu.be

[10] Skelbimų teikimo aprašo 3 punktas.

[11] Europos Komisijos aiškinamojo komunikato dėl Bendrijos teisės, taikomos sudarant sutartis, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvos, Nr. 2006/C 179/02) 2.1.2 punktas.

[12] https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/del-skelbimo-formos-skelbimas-apie-pirkima-pildymo

[13] Pagal analogiją žr. 39/2015

[14] LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011.

[15] Lietuvos Respublikos meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymo 2 straipsnio 4 dalis.

[16] Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 1 straipsnio 1 dalis.

[17] Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo 22 straipsnio 2 dalis.

[18] Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų naudojimo reprezentacinėms išlaidoms taisyklės, patvirtintos 2002 m. birželio 17 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 919.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[19] Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymo 2 straipsnio 1 dalis.

[20] https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/del-duomenu-baziu-prenumeratos-paslaugu-pirkimu

32 straipsnis. Savanoriško ex ante skaidrumo skelbimas

Perkančioji organizacija, atlikdama pirkimą, apie kurį, jos manymu, neprivalo skelbti Europos Sąjungos leidinių biuras ir (arba) neprivaloma skelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, priėmusi sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą, gali paskelbti savanoriško ex ante skaidrumo skelbimą.

VPĮ 32 straipsnyje[1] įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė paskelbti savanoriško *ex ante* (lot. *iš anksto*) skaidrumo skelbimą[2]. Teisę skelbti savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą perkančiosios organizacijos gali įgyvendinti, kai vykdo (i) tarptautinius pirkimus, apie kuriuos, jų nuomone, neprivalo skelbti ES leidinių biuras ir neprivaloma skelbti CVP IS (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 3 dalies komentarą*), arba (ii) supaprastintus bei mažos vertės pirkimus, apie kuriuos, jų nuomone, neprivaloma skelbti CVP IS (*detaliau žiūrėti VPĮ 31 straipsnio 3 dalies bei 34 straipsnio 4 dalies komentarą*).

VPĮ yra išskirti du atvejai, kuomet perkančiosios organizacijos neprivalo skelbti apie vykdomus viešuosius pirkimus, t. y. vykdydamos: (i) neskelbiamas derybas (*detaliau žiūrėti VPĮ 71–72 straipsnių komentarus*); (ii) neskelbiamą apklausą pagal Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašą[3]. Šiuo aspektu pažymėtina, kad tarptautiniai pirkimai neskelbiamų derybų būdu gali būti pradedami tik gavus VPT sutikimą dėl tokio pirkimo būdo pasirinkimo, tuo tarpu toks sutikimas nereikalingas, jeigu perkančioji organizacija numato paskelbti savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą ir informaciją apie tai nurodo pirkimo dokumentuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 72 straipsnio 1 dalies komentarą*)[4].

Ex ante skaidrumo skelbimas aktualus tik tuomet, kai vykdomas neskelbiamas pirkimas.. Taigi, perkančiosios organizacijos, vykdydamos neskelbiamas derybas, neskelbiamą apklausą, prieš sudarant sutartį, gali paskelbti *ex ante* skaidrumo skelbimą.

Ex ante skaidrumo skelbimas yra savanoriškas ir neprivalomas perkančiosioms organizacijoms. Savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimas skelbiamas ne rengiantis vykdyti pirkimą, o pirkimo procedūrų metu nustačius laimėtoją, iki pirkimo sutarties su pirkimo laimėtoju sudarymo dienos. Nors įstatyme aiškiai nėra įtvirtinto reikalavimo, prieš kiek dienų iki pirkimo sutarties sudarymo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

su pirkimo laimėtoju perkančiosios organizacijos turėtų paskelbti *ex ante* skaidrumo skelbimą, rekomenduotina tarptautinių pirkimų atveju – tokį skelbimą paskelbti bent prieš 10 kalendorinių dienų iki pirkimo sutarties sudarymo, supaprastintų pirkimų atveju – prieš 5 darbo dienas iki pirkimo sutarties sudarymo dienos. Tokia pozicija pagrįsta įstatymo leidėjo įvirtintais pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai terminais, kurie nustatyti VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 102 straipsnio 1 dalies komentarą*) bei pirkimo sutarties atidėjimo terminais, kurie nustatyti VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*), taip pat sąlygomis, kurioms esant pagal VPĮ 105 straipsnio 2 dalį pirkimo sutartis negali būti pripažinta negaliojančia (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Ex ante skaidrumo skelbimo tikslas – savanoriškai užtikrinti papildomą skaidrumą. Nepaisant to, toks skelbimas savaime skaidrumo negarantuoja. Savanoriškas *ex ante* skaidrumo skelbimas labiau yra priemonė (garantija), padedanti perkančiajai organizacijai užsitikrinti, kad atlikto neskelbiamo viešojo pirkimo pagrindu sudaryta viešojo pirkimo sutartis, paaiškėjus, kad pirkimas turėjo būti paskelbtas – nebus pripažinta negaliojančia[5]. Kitaip tariant, šio instituto esmė yra perkančiosioms organizacijoms apsisaugoti nuo sutarties negaliojimo arba nuginčijimo, jeigu pasirodo, kad yra padarytas viešųjų pirkimų imperatyviųjų teisės normų pažeidimas. Visais atvejais, turint abejonių, ar pirkimas turi būti paskelbtas – rekomenduotina paskelbti *ex ante* skaidrumo skelbimą.

VPĮ 105 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad teismas negali pripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia pagal VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 1 punktą, jeigu yra visos šios sąlygos: *pirma*, perkančioji organizacija nusprendė, kad šiuo įstatymu leidžiama nepaskelbti apie tarptautinį pirkimą ES oficialiajame leidinyje arba nepaskelbti apie supaprastintą pirkimą CVP IS; *antra*, perkančioji organizacija paskelbė savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą; *trečia*, pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastinto pirkimo atveju – ne anksčiau kaip po 5 darbo dienų) nuo savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimo paskelbimo dienos (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 1 ir 2 dalies komentarą*). ESTT šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad, kai viešojo pirkimo sutartis yra sudaryta nepaskelbus apie pirkimą, nors pagal įstatymo reikalavimus toks pirkimas turėjo būti paskelbtas, tokia sutartis negali būti pripažinta negaliojančia, jeigu buvo įvykdytos prieš tai nurodytos sąlygos[6].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Vis dėlto perkančiosios organizacijos bet kuriuo atveju pirkimo būdą privalo pasirinkti atsakingai. Nors viešojo pirkimo sutartis, sudaryta atlikus pirkimą neskelbiamu būdu, kai pagal VPĮ reikalavimus atitinkamas pirkimas privalėjo būti paskelbtas – įvykdžius VPĮ 105 straipsnio 2 dalyje nustatytas sąlygas, negali būti pripažinta negaliojančia, tačiau tokiu atveju teismas gali taikyti alternatyvias sankcijas pagal VPĮ 106 straipsnį, t. y. (i) pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties trukmės sutrumpinimą; (ii) perkančiajai organizacijai skiriamą baudą (*detaliau žiūrėti VPĮ 106 straipsnio komentarą*).

Ex ante skaidrumo skelbimas yra pildomas ir skelbiamas CVP IS priemonėmis. VPT yra parengusi instrukciją[7], kurioje nustatyta, (i) kokiu būdu turi būti užpildomas *ex ante* skelbimas, (ii) kokią informaciją yra būtina užpildyti (pavyzdžiui, skelbiant *ex ante* skelbimą, yra būtina nurodyti, koks buvo nustatytas pasiūlymų pateikimo terminas, taip pat nurodyti sprendimo sudaryti sutartį datą, kuri turi būti ankstesnė, nei savanoriško *ex ante* skelbimo data), (iii) kaip ir kokius dokumentus reikia importuoti į sistemą, (iv) kokiu būdu reikia paskelbti skelbimą ir kt.

[1] Komentuojamos VPĮ 32 straipsnio normos nustatytos iš dalies įgyvendinant Direktyvos 89/665/EEB 2d straipsnio 4 dalies nuostatas bei Direktyvos 2009/81/EB 6 straipsnio 4 dalies nuostatas.

[2] Supaprastintų pirkimų standartinė forma Sk-15 *Pranešimas dėl savanoriško ex ante skaidrumo*; Tarptautinių pirkimų standartinė forma F15 *Pranešimas dėl savanoriško ex ante skaidrumo*.

[3] Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas, patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-97.

[4] Neskelbiamos derybos, neskelbiama apklausa – yra viešieji pirkimai, vis dėlto, vykdant pirkimus tokiais būdais viešumo iš esmės nelieka, išskyrus galimą kontrolę, t. y. *ex ante* skaidrumo skelbimą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[5] Sakalauskaitė Eglė. *Neskelbiamų derybų, kaip išimtinio pirkimo būdo, pasirinkimo ir vykdymo ypatumai Viešųjų pirkimų įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 2 ir 4 punkto pagrindu*. SOCIALINIŲ MOKSLŲ STUDIJOS. ISNN 2029-2244. 2014 6(3), p. 698.

[6] ESTT 2014 m. rugsėjo 11 d. sprendimas byloje *Ministero dell'Interno*, C-19/13.

[7] *Savanoriško išankstinio ex ante skaidrumo skelbimo rengimo ir viešinimo instrukcija*, parengta VPT.

33 straipsnis. Skelbimai apie pirkimo ir projekto konkurso rezultatus

1. **Tarptautinio pirkimo atveju perkančioji organizacija šiame straipsnyje nustatyta tvarka privalo paskelbti skelbimą apie pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymą, skelbimą apie projekto konkurso rezultatus, skelbimą apie pirkimo sutarties keitimą.**
2. **Skelbimas apie pirkimo sutarties sudarymą, preliminariosios sutarties sudarymą, projekto konkurso rezultatus skelbiamas nevėliau kaip per 30 dienų po pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo arba po projekto konkurso rezultatų patvirtinimo. Skelbimai apie pirkimo sutarties sudarymą atlikus šio įstatymo 2 priede nurodytų socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimą ar pirkimo sutarties sudarymą preliminariosios sutarties pagrindu arba pirkimo sutarties sudarymą taikant dinaminę pirkimo sistemą gali būti sugrupuojami ir skelbiami kas ketvirtį ne vėliau kaip per 30 dienų ketvirčiui pasibaigus.**
3. **Jeigu išankstiniu informaciniu skelbimu tiekėjai buvo kviečiami dalyvauti pirkime, kaip nustatyta šio įstatymo 30 straipsnio 3 dalyje, ir perkančioji organizacija per jo galiojimo laikotarpį nusprendė nebesudaryti kitų pirkimo sutarčių, tai turi būti nurodyta skelbime apie pirkimo sutarties sudarymą.**
4. **Skelbimas apie pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimą skelbiamas šio įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose nurodytais atvejais ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo sutarties pakeitimo dienos.**
5. **Skelbimuose apie pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties sudarymą, projekto konkurso rezultatus neskelbiama informacija, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai.

VPĮ 33 straipsnyje[1] įtvirtinta skelbimo apie pirkimo ir projekto konkurso rezultatus viešinimo tvarka.

Viešųjų pirkimų skaidrumo principas, be kita ko, aktualus ne tik ikisutartinių viešųjų pirkimų teisinių santykių stadijoje, įgyvendinamas ne tik iš anksto paskelbiant apie pirkimą ar projekto konkursą, tačiau ir apie pirkimo ir projekto konkurso rezultatus – viešojo pirkimo sutarties sudarymą ar keitimą (pirkimo rezultatus) arba projekto konkurso laimėtojus ir prizo vertę (projekto konkurso rezultatus). Tokiu būdu yra sudaroma galimybė tiek konkretaus pirkimo dalyviams, tiek ir kitiems asmenims įvertinti, ar perkančioji organizacija sutartį sudarė bei ją pakeitė griežtai laikydamasi VPĮ 89 straipsnio bei pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų, taip pat ginama ir įgyvendinama VPĮ 102 straipsnyje įtvirtinta suinteresuotų dalyvių teisė į veiksmingą teisminę gynybą ginčijant perkančiosios organizacijos sutarytą viešojo pirkimo sutartį.

1. VPĮ 33 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos pareiga skelbti apie tarptautinio pirkimo ar projekto konkurso rezultatus – skelbimą apie pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties sudarymą ar keitimą, skelbimą apie projekto konkurso rezultatus. Pažymėtina, kad perkančioji organizacija, nepriklausomai nuo to, kokiu būdu buvo vykdomas pirkimas, privalo skelbti apie pirkimo sutarties sudarymą arba nesudarymą. Kitaip tariant, privaloma skelbti tiek apie sudarytą pirkimo sutartį, tiek ir apie nesudarytą pirkimo sutartį, nurodant priežastį, kodėl pirkimo sutartis nebuvo sudaryta. Perkančioji organizacija taip pat privalo skelbti apie pirkimo sutarties keitimą.

Perkančioji organizacija taip pat privalo skelbti apie projekto konkurso rezultatus nepriklausomai nuo to, ar po projekto konkurso buvo sudaryta viešojo pirkimo sutartis.

Perkančiosios organizacijos pirmiau nurodytus skelbimus apie pirkimo ar projekto konkurso rezultatus skelbia užpildydamos standartinę skelbimo formą[2],[3] ir pateikdamos ją VPT CVP IS priemonėmis.

VPT taip pat yra parengusi dažniausiai pasitaikančių klaidų rengiant skelbimus apie sutarties skyrimą[4].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 33 straipsnio 1 dalyje praplečiamos Direktyvos 2014/24/ES 50 straipsnio 1 dalies nuostatos nustatant, kad perkančioji organizacija privalo skelbti ne tik apie sudarytas pirkimo ir preliminariąsias pirkimo sutartis, tačiau ir apie projekto konkurso rezultatus.

2. VPĮ 33 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad skelbimai apie viešojo pirkimo sutarties sudarymą ar projekto konkurso rezultatus privalo būti skelbiami ne vėliau kaip per 30 dienų po pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties sudarymo ar projekto konkurso rezultatų paskelbimo. Tuo atveju, jeigu skelbiama apie pirkimo sutarties sudarymą preliminariosios sutarties pagrindu, taikant dinaminę pirkimo sistemą ar atlikus socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimą, tokie skelbimai gali būti grupuojami ir skelbiami ne vėliau kaip per 30 dienų atitinkamam metų ketvirčiui pasibaigus.
Įstatymo leidėjas nustatė, kad apie sudarytą pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ar projekto konkurso rezultatus perkančioji organizacija turi skelbti per 30 kalendorinių dienų nuo jos sudarymo, siekiant, be kita ko, užtikrinti VPĮ 102 straipsnyje įtvirtintą suinteresuotų dalyvių teisę ginčyti perkančiosios organizacijos sutarytą viešojo pirkimo sutartį *(detaliau žiūrėti VPĮ 102 straipsnio komentarą)*. Vėlesnis skelbimo apie pirkimo sutarties sudarymą paskelbimas galimas atlikus socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimą ar pirkimo sutartį sudarius taikant dinaminę pirkimo sistemą, viešojo pirkimo sutartį sudarius preliminariosios sutarties pagrindu.

3. VPĮ 33 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinti atvejai, kuomet privaloma skelbti apie tai, kad sudariusi vieną viešojo pirkimo sutartį, perkančioji organizacija neplanuoja sudaryti kitų ar kitos viešojo pirkimo sutarties.
Tuo atveju, kai vadovaujantis VPĮ 30 straipsnio 3 dalimi suteikta teise perkančioji organizacija paskelbė išankstinį informacinį skelbimą ir per pirmiau nurodyto skelbimo galiojimo laikotarpį perkančioji organizacija sudarė vieną viešojo pirkimo sutartį ir planuoja daugiau nesudaryti pirkimo sutarčių, apie tokį sprendimą perkančioji organizacija privalo nurodyti skelbime apie pirkimo sutarties (ne)sudarymą, kaip išsamiai nurodyta VPĮ 33 straipsnio 1 dalyje *(detaliau žiūrėti VPĮ 33 straipsnio 1 dalies komentarą aukščiau).*
Įstatymo leidėjas VPĮ 33 straipsnio 3 dalyje nustatė pareigą perkančiosioms organizacijoms skelbti apie sprendimą nebesudaryti kitų pirkimo sutarčių tikslu informuoti rinkos dalyvius apie

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tai, kad perkančioji organizacija ateityje neplanuoja laikytis išankstiniame informaciniame skelbime nurodyto plano. Tokiu būdu rinkos dalyviai neturės teisėtų lūkesčių tikėtis, kad perkančioji organizacija ateityje vykdys išankstiniame informaciniame skelbime nurodytus pirkimus.

4. VPĮ 33 straipsnio 4 dalyje[5] yra nustatyta perkančiosios organizacijos pareiga viešai skelbti ir apie pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimus ne vėliau kaip per 3 darbo dienas po atitinkamos sutarties pakeitimo[6]. Perkančioji organizacija privalo skelbti tik apie pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimus tik tarptautinių pirkimų atveju.
Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimai skelbiami tik tuo atveju, jei atitinkami pakeitimai atliekami VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 2, 3 punktų pagrindu (įsigyjant papildomas prekes, paslaugas ar darbus, arba pirkimo sutarties pakeitimo būtinybė atsirado dėl aplinkybių, kurių protingas ir apdairus perkančioji organizacija negalėjo numatyti). Tuo atveju, jei pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimai atliekami VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 1, 4, 5 punktų pagrindu (kai pakeitimas buvo aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai suformuotas pirkimo dokumentuose, arba sutarties pakeitimu keičiama sutarties šalis, arba pakeitimas, neatsižvelgiant į jo vertę, nėra esminis), apie tokius pakeitimus skelbti nėra privaloma *(detaliau žiūrėti VPĮ 89 straipsnio komentarą)*.
Įstatymo leidėjas, įgyvendindamas viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principus, VPĮ 33 straipsnio 4 dalyje nustatė, kad skelbiama tik apie tarptautinių pirkimų atveju sudarytos pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimus, kurių suinteresuoti dalyviai negalėjo numatyti dėl to, kad galimybė atlikti tokius sutarties pakeitimus nebuvo numatyta pačioje viešojo pirkimo sutartyje.
Kitaip tariant, VPĮ 33 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad, nors vadovaujantis viešojo pirkimo sutartyje ar preliminariojoje sutartyje nustatyta teise, atliekamas viešojo pirkimo ar preliminariosios sutarties pakeitimas teisiškai yra laikomas sutarties pakeitimu, apie tokį viešojo pirkimo sutarties pakeitimą perkančioji organizacija skelbti neprivalo, kadangi galimybė pakeisti viešojo pirkimo sutartį aiškiai buvo nustatyta pačioje viešojo pirkimo sutartyje. Apie viešojo pirkimo ar preliminariosios sutarties pakeitimą taip pat neprivaloma skelbti, kai VPĮ 89 straipsnio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1 dalies 4 punkto pagrindu yra keičiama tik sutarties šalis. Vis dėlto ir pristatytais neprivalomais skelbimo atvejais perkančioji organizacija gali rinkai pranešti apie sutarties pakeitimą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija atliko viešojo pirkimo procedūras ir su pirkimo laimėtoju sudarė pastato statybos rangos sutartį. Sutartyje buvo nustatyta teisė pratęsti darbų atlikimo terminą 6 mėnesiams tuo atveju, jei dėl nenumatytų gamtinių sąlygų (neįprastai žemos ar aukštos temperatūros, atitinkamam regionui iškritusio neįprastai didelio kritulių kiekio ir kt.) tiekėjas (rangovas) negalėjo vykdyti statybos darbų.

Suderintame viešojo pirkimo sutarties vykdymo grafike buvo nurodyta, kad statinio pamatus sudarančius betoninius polius įrengti planuojama kovo mėnesį. Vykdant viešojo pirkimo sutartį kovo–balandžio mėnesį buvo neįprastai žema lauko temperatūra, polių įrengimo vietoje gruntas buvo įšalęs iki balandžio mėnesio pabaigos, todėl tiekėjas (rangovas) negalėjo vykdyti polių įrengimo darbų, kadangi technologiškai poliai gali būti gręžiami tik į neįšalusį gruntą, esant teigiamai lauko temperatūrai. Tiekėjui (rangovui) neįrengus polių kovo mėnesį, kiti viešojo pirkimo sutartyje nurodyti darbai pagal eiliškumą negalėjo būti atlikti. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija ir tiekėjas, vadovaudamiesi viešojo pirkimo sutartyje įtvirtinta teise, pratęsė darbų atlikimo terminą 2 (dviems) mėnesiams.

Atsižvelgiant į tai, kad darbų termino pratęsimo galimybė aiškiai buvo įtvirtinta Sutartyje, apie tokį sutarties pakeitimą perkančioji organizacija pranešti VPĮ 33 straipsnyje nustatyta tvarka neprivalo, tačiau laikantis viešųjų pirkimų skaidrumo principo – gali.

VPĮ 33 straipsnio 4 dalies tikslas yra sudaryti galimybę suinteresuotiems dalyviams sužinoti apie viešojo pirkimo sutarties pakeitimus ir juos sekti, tokiu būdu užtikrinant, kad sutarties pakeitimai būtų atliekami griežtai laikantis VPĮ 89 straipsnio ir kitų VPĮ nuostatų.

5. VPĮ 33 straipsnio 5 dalyje yra nustatytas draudimas perkančiajai organizacijai skelbimu apie pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties sudarymą ir projekto konkurso rezultatus išviešinti informaciją, kurios viešinimas prieštarautų teisės aktų nuostatoms arba visuomenės interesams,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atskleistų tiekėjo komercinę (gamybinę) ar profesinę paslaptį arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad su pirkimo sutartimi, preliminaria sutartimi ar projekto konkurso rezultatais skelbiamos informacijos (ne)viešinimas priklauso nuo to, ar konkreti informacija būtų laikoma konfidencialia (komercine paslaptimi, informacija, galinčia daryti neigiamą įtaką konkurencijai) (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*), ar jos paskelbimas būtų laikomas pažeidžiančiu visuomenės interesus ar teisės aktuose nustatytus reikalavimus.[1]

Tuo atveju, jei pirkimo sutartis sudaroma su tiekėju fiziniu asmeniu, skelbime apie pirkimo sutarties skyrimą negalima skelbti fizinio asmens kodo, kaip konfidencialios informacijos.

[1] Komentuojamos VPĮ 33 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 50 straipsnį.

[2] https://simap.ted.europa.eu/documents/10184/99248/LT_F03.pdf

[3] https://simap.ted.europa.eu/documents/10184/99248/LT_F13.pdf

[4] https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/del-skelbimo-formos-skelbimas-apie-sutarties-skyrima-pildymo

[5] Komentuojamos VPĮ 33 straipsnio 4 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 89 straipsnio 1 dalį.

[6] https://simap.ted.europa.eu/documents/10184/99248/LT_F20.pdf

34 straipsnis. Skelbimo rengimas ir paskelbimas

1. **Šio įstatymo 30-33 straipsniuose nurodyti pirkimo skelbimai skelbiami šiame straipsnyje nustatyta tvarka.**
2. **Informacija, kuri turi būti nurodyta pirkimo skelbimuose, skelbimų, įskaitant klaidų ištaisymo skelbimus, standartinės formos ir skelbimų reikalavimai nustatyti:**

1) tarptautinio pirkimo atveju – 2015 m. lapkričio 11 d. Komisijos įgyvendinimo reglamente (ES) 2015/1986, kuriuo nustatomos standartinės formos, naudojamos skelbiant su viešaisiais pirkimais susijusius pranešimus, ir panaikinamas Įgyvendinimo reglamentas (EB) Nr. 842/2011 (OL L 296, 2015, p. 1);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2) supaprastinto pirkimo atveju – Viešųjų pirkimų tarnybos priimtuose teisės aktuose.

3. Tarptautinio pirkimo skelbimai skelbiami per Europos Sąjungos leidinių biurą ir Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Išankstinis informacinis skelbimas, išskyrus šio įstatymo 30 straipsnio 3 dalyje nurodytą atvejį, gali būti skelbiamas pirkėjo profilyje vietoj jo paskelbimo per Europos Sąjungos leidinių biurą. Tačiau prieš tai Europos Sąjungos leidinių biurui turi būti išsiųstas skelbimas apie išankstinio informacinio skelbimo paskelbimą pirkėjo profilyje, o išankstiniame informaciniame skelbime turi būti nurodyta jo išsiuntimo data.

4. Supaprastinto pirkimo skelbimai skelbiami Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje.

5. Visus skelbimus, kurie skelbiami per Europos Sąjungos leidinių biurą ir Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, perkančioji organizacija parengia ir pateikia Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis Viešųjų pirkimų tarnybai jos nustatyta tvarka.

6. Viešųjų pirkimų tarnyba, gavusi perkančiosios organizacijos pateiktus skelbimus, privalo:

1) tarptautinio pirkimo atveju – per 3 darbo dienas nuo jų gavimo Europos Komisijos nustatytu formatu išsiųsti Europos Sąjungos leidinių biurui ir po 48 valandų nuo patvirtinimo apie skelbimo gavimą Europos Sąjungos leidinių biure paskelbti juos Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Skelbimo paskelbimo data yra laikoma Europos Sąjungos leidinių biuro perkančiajai organizacijai atsiųstoje informacijoje nurodyta paskelbimo data;

2) supaprastinto pirkimo atveju – per 3 darbo dienas, mažos vertės pirkimo atveju – per vieną darbo dieną nuo jų gavimo paskelbti juos Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Skelbimo paskelbimo data yra laikoma jo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje data.

7. Pirkimo skelbimai turi būti skelbiami lietuvių kalba. Papildomai jie gali būti skelbiami ir kitomis perkančiosios organizacijos pasirinktomis oficialiosiomis Europos Sąjungos institucijų kalbomis. Autentišku laikomas tik perkančiosios organizacijos parengtas skelbimų tekstas.

8. Pirkimo skelbimai papildomai gali būti skelbiami pirkėjo profilyje, kitur internete ir (arba) leidiniuose. Pirkėjo profilyje papildomai gali būti skelbiama ir kita informacija apie pirkimus, įskaitant informaciją apie galiojančius kvietimus teikti pasiūlymus, sudarytas pirkimo sutartis ir preliminariąsias sutartis, nutrauktas pirkimo procedūras ir kitą bendrojo pobūdžio informaciją

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(įstaigos, kurioje teikiama informacija apie pirkimą, pavadinimas, telefonų ir faksų numeriai, pašto adresai, elektroninio pašto adresai).

9**. Skelbiant tarptautinio pirkimo skelbimus Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, pirkėjo profilyje, kitur internete ar leidiniuose, turi būti laikomasi šių reikalavimų:**

1) prieš tai juos turi paskelbti Europos Sąjungos leidinių biuras;

2) juose turi būti nurodyta skelbimo išsiuntimo Europos Sąjungos leidinių biurui data;

3) to paties skelbimo turinys visur turi būti tapatus.

10**. Supaprastinto pirkimo skelbimai prieš skelbiant pirkėjo profilyje, kitur internete ar leidiniuose turi būti paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje ir to paties skelbimo turinys visur turi būti tapatus.**

11**. Perkančioji organizacija šiame straipsnyje nustatyta tvarka gali skelbti apie pirkimus, kuriems šiame įstatyme nenustatytas reikalavimas dėl paskelbimo per Europos Sąjungos leidinių biurą ar paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje.**

VPĮ 34 straipsnyje[1] įtvirtinta pirkimo skelbimo paskelbimo forma ir būdas.

1. VPĮ 34 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad VPĮ 30–33 straipsniuose nurodyti skelbimai (išankstinis informacinis skelbimas, skelbimas apie pirkimą ir skelbimas apie projekto konkursą, savanoriškas *ex ante* skaidrumo skelbimas, skelbimas apie pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ar projekto konkurso rezultatus, skelbimas apie klaidų ištaisymą, skelbimas apie sutarties keitimą) yra skelbiami VPĮ 34 straipsnyje nustatyta tvarka.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 30–33 straipsniuose įtvirtintos normos yra specialiosios teisės normos VPĮ 34 straipsnio atžvilgiu, todėl esant prieštaravimų tarp atitinkamų VPĮ 30–33 straipsnių ir VPĮ 34 straipsnio nuostatų, taikomos būtent atitinkamos VPĮ 30–33 straipsnių nuostatos.

2. VPĮ 34 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad apie pirkimus skelbiama užpildant iš anksto parengtas standartines skelbimo formas. Reikalavimai pirkimo skelbimuose nurodomai informacijai, jos turiniui ir išsamumui priklauso nuo to, ar skelbiama apie tarptautinį pirkimą, ar supaprastintą pirkimą:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1) tarptautinio pirkimo atveju skelbiama informacija, nurodyta Komisijos 2015 m. lapkričio 11 d. įgyvendinimo reglamente (ES) 2015/1986. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šio reglamento prieduose pateikiamos atitinkamos formos, kurios turi būti užpildytos skelbiant VPĮ 30–33 straipsniuose nurodytus skelbimus (*žiūrėti detaliau* VPĮ *30–33 straipsnių komentarus)*.

2) Supaprastintų pirkimų atveju skelbimus pirkimo vykdytojas rengia užpildydamas VPT patvirtintas tipines formas[2].

Pirmiau nurodyti skelbimai užpildžius atitinkamą skelbimo formą, nepriklausomai nuo to, ar skelbiama apie tarptautinį, ar apie supaprastintą pirkimą, CVP IS priemonėmis turi būti teikiami VPT[3], [4], išskyrus atvejus, kai pirkimo vykdytojas skelbia apie supaprastintą mažos vertės pirkimą. Tokiu atveju skelbimas Viešųjų pirkimų tarnybai nėra siunčiamas, o pirkimo vykdytojas apie pirkimą paskelbia pats, užpildydamas Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą Sk-6 tipinę formą „Skelbimas apie supaprastintą mažos vertės pirkimą“[5].

Perkančioji organizacija neturi galimybės koreguoti patvirtintų tipinių ir standartinių skelbimų formų, tačiau vadovaujantis VPĮ 36 straipsnio dalimi, turi galimybę patikslinti pirkimo skelbime nurodytą klaidingą informaciją, laikydamasi teismų praktikoje suformuotų kriterijų[6], kurie taikomi ir pirkimo sąlygų tikslinimui: 1) pakeitimai (patikslinimai) nėra esminiai; 2) apie pakeitimus (patikslinimus) turi būti tinkamai paskelbta; 3) pakeitimai (patikslinimai) atlikti iki tiekėjams pateikiant pasiūlymus ar paraiškas (*žiūrėti detaliau VPĮ 36 straipsnio komentarą).*

3. VPĮ 34 straipsnio 3 dalyje yra nustatyta, kad perkančioji organizacija tarptautinio pirkimo skelbimus, įskaitant ir skelbimus apie tarptautinio pirkimo būdu sudarytą viešojo pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ar projekto konkurso rezultatus, privalo skelbti per Europos Sąjungos leidinių biurą ir CVP IS.

Išankstinis informacinis skelbimas apie planuojamą tarptautinį pirkimą, išskyrus šio VPĮ 30 straipsnio 3 dalyje nurodytą atvejį (*žiūrėti detaliau VPĮ 30 straipsnio komentarą)*, per Europos Sąjungos leidinių biurą gali būti pakartotinai neskelbiamas tuo atveju, jeigu išankstinis informacinis skelbimas, prieš tai paskelbus skelbimą pirkėjo profilyje, jau buvo pateiktas Europos Sąjungos leidinių biurui[7].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 34 straipsnio 3 dalyje nustatyta išimtis netaikoma tuo atveju, jeigu išankstiniu informaciniu skelbimu buvo kviečiama dalyvauti atitinkamame pirkime, kaip nurodyta VPĮ 30 straipsnio 3 dalyje (*žiūrėti detaliau VPĮ 30 straipsnio komentarą).* Tokiu atveju išankstinis informacinis skelbimas privalo būti skelbiamas per Europos Sąjungos leidinių biurą.

4. VPĮ 34 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta, kad perkančioji organizacija supaprastintų pirkimų skelbimus, privalo skelbti CVP IS.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 33 straipsnio 5 dalyje yra nustatytas draudimas perkančiajai organizacijai skelbimu apie pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties sudarymą ir projekto konkurso rezultatus išviešinti informaciją, kurios viešinimas prieštarautų teisės aktų nuostatoms arba visuomenės interesams, atskleistų tiekėjo komercinę (gamybinę) ar profesinę paslaptį (CK 1.116 straipsnis) arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai (*žiūrėti detaliau VPĮ 20 ir 33 straipsnių komentarus)*. Tokiu atveju, jeigu perkančiajai organizacijai kyla abejonių dėl tiekėjo nurodytos informacijos konfidencialumo, vadovaujantis VPĮ 20 straipsnio 3 dalies nuostatomis, ji privalo prašyti tiekėjo įrodyti, kodėl nurodyta informacija yra konfidenciali. Perkančioji organizacija VPĮ 33 straipsnio pirkimo skelbime nurodytos informacijos skelbti negali.

5. VPĮ 34 straipsnio 5 dalyje yra nustatyta, kad visus skelbimus, kurie privalo būti skelbiami CVP IS ar per Europos Sąjungos leidinių biurą, perkančioji organizacija privalo CVP IS priemonėmis pateikti VPT[8].

Viešųjų pirkimų tarnyba yra parengusi mokomąją vaizdo medžiagą apie pirkimų skelbimų talpinimą CVP IS[9].

6. VPĮ 34 straipsnio 6 dalyje nustatyti terminai, per kuriuos VPT išsiunčia skelbti perkančiosios organizacijos pateiktą skelbimą ir priklausomai nuo pirkimo vertės arba paskelbia skelbimą CVP IS arba ir paskelbia CVP IS, ir persiunčia Europos leidinių biurui, kuris paskelbia pirkimo skelbimą Europos Sąjungos oficialiame leidinyje.

Viešųjų pirkimų tarnyba atlieka tik formalų skelbimų vertinimą, analizuoja tik paties pirkimo skelbimo atitiktį keliamiems turinio ir formos reikalavimams, tačiau netikrina skelbime nurodytos informacijos teisingumo, jo turinio atitikties faktinei situacijai. Dėl to vien aplinkybė, kad Viešųjų pirkimų tarnyba paskelbė atitinkamą skelbimą, nepatvirtina skelbime nurodytos informacijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

teisingumo, pirkimo dokumentų ar sąlygų teisėtumo, atitikties įstatymo reikalavimams ar perkančiosios organizacijos teisės skelbti atitinkamą pirkimą, kadangi VPT neatlieka išsamaus kiekvieno skelbimo sąlygų tikrinimo, o būtent perkančiosios organizacijos yra atsakingos už viešųjų pirkimų procedūrų vykdymą.

7. VPJ 34 straipsnio 7 dalyje nustatytas reikalavimas pirkimo skelbimus rengti ir skelbti lietuvių kalba, suteikiant galimybę perkančiajai organizacijai papildomai pirkimų skelbimus rengti ir kitomis oficialiomis Europos Sąjungos institucijų kalbomis.
VPJ 34 straipsnio 7 dalyje susiaurinamos Direktyvos 2014/24/ES 51 straipsnio 3 dalies nuostatos nustatant, kad perkančioji organizacija visus pirkimo skelbimus turi skelbti lietuvių kalba. Direktyvos 2014/24/ES 51 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos savo pasirinkimu pirkimo skelbimus gali skelbti pasirinkta oficialiąja (-iosiomis) Sąjungos institucijų kalba (-omis). Kitaip tariant, Direktyvos 2014/24/ES 51 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija pirkimo skelbimus gali rengti bet kuria, perkančiosios organizacijos iš oficialių[10] Europos Sąjungos kalbų pasirinkta kalba, nepriklausomai nuo perkančiosios organizacijos buveinės nacionalinės kalbos. Tuo tarpu VPJ 34 straipsnio 7 dalyje nustatytas reikalavimas perkančiosioms organizacijoms pirkimų skelbimus rengti būtent lietuvių kalba. Perkančioji organizacija, siekiant užtikrinti pakankamą ir sąžiningą tiekėjų konkurenciją pirkime, turėtų atsižvelgti į pirkimu siekiamą įsigyti pirkimo objektą bei tiekėjų, galinčių pasiūlyti konkrečias prekes, paslaugas ar darbus skaičių ir, esant reikalui, didelės vertės ir (ar) svarbos pirkimo skelbimą ar atskiras jo santraukas galėtų skelbti ne tik lietuvių, tačiau ir kitomis Europos Sąjungos institucijų kalbomis[11].

8. VPJ 34 straipsnio 8 dalyje nustatyta perkančiosios organizacijos teisė skelbti pirkimo skelbimą ar bet kokią kitą informaciją apie planuojamą pirkimą, sudarytą pirkimo sutartį, nutrauktas pirkimo procedūras ir kitą informaciją internetu (pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos interneto svetainėje, socialiniuose tinkluose), valstybiniuose oficialiuose leidiniuose (pavyzdžiui, šalies ar regiono laikraščiuose), vietos priemonėse (pavyzdžiui, savivaldybės leidiniuose ar skelbimų lentose), Europos Sąjungos leidiniuose[12].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančiajai organizacijai skelbiant apie planuojamą pirkimą kuo įvairesnėse informacijos platinimo priemonėse prisidedama prie sąžiningos konkurencijos skatinimo bei viešųjų pirkimų skaidrumo principo įgyvendinimo, kadangi apie planuojamą pirkimą sužino daugiau tiekėjų. Informacijos apie planuojamą pirkimą skelbimas perkančiosios organizacijos interneto svetainėje ar regiono laikraščiuose, savivaldybės leidiniuose ar skelbimų lentose prisideda ir prie skatinimo regionuose veikiantiems tiekėjams dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, nes tokie tiekėjai įprastai ir nedalyvauja viešųjų pirkimų procedūrose, neseka CVP IS ir Europos Sąjungos leidinių biuro skelbiamų pirkimų skelbimų.

9. VPĮ 34 straipsnio 9 dalyje nustatyta skelbimo apie tarptautinį pirkimą tvarka ir eiliškumas. Skelbimai apie tarptautinį pirkimą gali būti skelbiami kitomis VPĮ 34 straipsnio 8 dalyje nurodytomis priemonėmis tik po to, kai pirkimo skelbimą paskelbia Europos Sąjungos leidinių biuras (VPĮ 34 straipsnio 9 dalies 1 punktas).
Kitomis priemonėmis viešinamų pirkimo skelbimų turinys turi atitikti Europos Sąjungos leidinių biuro ir CVP IS paskelbto pirkimo skelbimo turinį ir visų tokių skelbimų turinys turi būti tapatus. Todėl perkančioji organizacija, pirkimo skelbimus skelbdama socialiniuose tinkluose, perkančiosios organizacijos interneto svetainėje ar kitur, privalo skelbti tokio paties turinio ir apimties pirkimo skelbimus, jų netrumpindama ir nesupaprastindama (VPĮ 34 straipsnio 9 dalies 3 punktas). Komentaro autorių nuomone, kai Europos Sąjungos leidinių biuro paskelbto pirkimo skelbimo turinys nesutampa su kitur paskelbto pirkimo skelbimo turiniu, pirmenybė turi būti teikiama Europos Sąjungos leidinių biuro paskelbto pirkimo skelbimo turiniui.
Taip pat perkančioji organizacija, skelbdama pirkimo skelbimus socialiniuose tinkluose, perkančiosios organizacijos interneto svetainėje ar kitur, pirkimo skelbimuose privalo nurodyti jo išsiuntimo Europos Sąjungos leidinių biurui datą.

10. VPĮ 34 straipsnio 10 dalyje nustatyti reikalavimai skelbimui apie supaprastintą pirkimą. Skelbimai apie supaprastintą pirkimą gali būti skelbiami kitomis, VPĮ 34 straipsnio 8 dalyje nurodytomis priemonėmis tik po to, kai pirkimo skelbimą paskelbia CVP IS priemonėmis. Taip pat VPĮ 34 straipsnio 8 dalyje nurodytomis priemonėmis viešinamų pirkimo skelbimų turinys turi atitikti CVP IS paskelbto pirkimo skelbimo turinį ir visų tokių skelbimų turinys turi būti tapatus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Komentaro autorių nuomone, kai CVP IS paskelbto pirkimo skelbimo turinys nesutampa su kitur paskelbto pirkimo skelbimo turiniu, pirmenybė turi būti teikiama CVP IS paskelbto pirkimo skelbimo turiniui.

11. VPĮ 34 straipsnio 11 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija VPĮ 34 straipsnio nustatyta tvarka savanoriškai gali skelbti ir apie pirkimus, kurie, vadovaujantis VPĮ 30–33 straipsniais, neprivalo būti skelbiami per Europos Sąjungos leidinių biurą ir (ar) CVP IS (*žiūrėti detaliau VPĮ 30–33 straipsnių komentarus)*.

Taigi, perkančioji organizacija kitomis priemonėmis nei per Europos Sąjungos leidinių biurą ar CVP IS gali skelbti ir apie pirkimus, atliekamus neskelbiamų derybų būdu, taip pat tais atvejais, kai išankstiniu informaciniu skelbimu kartu buvo kviečiama dalyvauti pirkime *(žiūrėti detaliau VPĮ 30 straipsnio 3 dalies komentarą)* arba tuo atveju, kai apie atliekamą mažos vertės pirkimą perkančiajai organizacijai skelbti nėra privaloma (*žiūrėti detaliau VPĮ 31 straipsnio 2-3 dalių komentarus*).

[1] Komentuojamos VPĮ 34 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 51 straipsnį.

[2] Skelbimų teikimo Viešųjų pirkimų tarnybai tvarkos ir reikalavimų skelbiamai supaprastintų pirkimų informacijai aprašo, patvirtinto Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. 1S-92 (toliau – Skelbimų teikimo aprašas), priedai.

[3] Skelbimų teikimo aprašo 3 punktas.

[4] Skelbimų teikimo aprašo 3 punktas.

[5] http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/SK6%202017_TAR.docx

[6] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, C-298/15.

[7] https://simap.ted.europa.eu/documents/10184/99248/LT_F08.pdf.

[8] Skelbimų teikimo aprašo 3 punktas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[9] https://vpt.lrv.lt/lt/cvp-is/mokymu-medziaga/mokomieji-filmukai

[10] Europos Sąjungos institucijų kalbomis yra laikomos 24 kalbos: nyderlandų, prancūzų, vokiečių, italų, danų, anglų, graikų, portugalų, ispanų, suomių, švedų, čekų, estų, latvių, lenkų, lietuvių, maltiečių, slovakų, slovėnų, vengrų, bulgarų, airių, rumunų ir kroatų kalbos// https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-languages_lt

[11] Komentaro rengimo metu tokia techninė galimybė numatyta nebuvo.

[12] Europos Komisijos aiškinamojo komunikato dėl Bendrijos teisės, taikomos sudarant sutartis, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvos, Nr. 2006/C 179/02) 2.1.2 punktas.

35 straipsnis. Pirkimo dokumentų turinys

1. **Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose pateikia visą informaciją apie pirkimo sąlygas ir procedūras.**
2. **Pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta:**

1) pasiūlymų rengimo reikalavimai;

2) tiekėjų pašalinimo pagrindai, kvalifikacijos reikalavimai ir, jeigu taikytina, reikalaujami kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartai, tarp jų ir reikalavimai atskiriems bendrą paraišką ar pasiūlymą pateikiantiems tiekėjų grupės nariams;

3) informacija, kad jeigu tiekėjo kvalifikacija dėl teisės verstis atitinkama veikla nebuvo tikrinama arba tikrinama ne visa apimtimi, tiekėjas perkančiajai organizacijai įsipareigoja, kad pirkimo sutartį vykdys tik tokią teisę turintys asmenys;

4) tiekėjų kvalifikacijos vertinimo tvarka ir mažiausias pateikti pasiūlymus kviečiamų kandidatų skaičius, kai perkančioji organizacija šio įstatymo nustatytais atvejais apriboja pirkimo dalyvių skaičių;

5) tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, reikalaujamiems kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, patvirtinančių dokumentų sąrašas, informacija, kad tiekėjas turi pateikti Europos bendrąjį viešųjų pirkimų dokumentą pagal šio įstatymo 50 straipsnyje nustatytus reikalavimus, o vykdant atvirą konkursą nurodoma, ar bus taikoma šio įstatymo 59 straipsnio 4 dalyje nurodyta galimybė pirmiausia vertinti tiekėjo pateiktą pasiūlymą, o vėliau tikrinti jo kvalifikaciją

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

6) informacija apie šio įstatymo 46 straipsnio 3 ir 8 dalyse nustatytas galimybes nepašalinti iš pirkimo procedūros tiekėjo, neatitinkančio tam tikrų jam keliamų reikalavimų;

7) informacija apie tai, kad perkančioji organizacija gali nuspręsti nesudaryti pirkimo sutarties su ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusiu tiekėju, jeigu paaiškėja, kad pasiūlymas neatitinka šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų;

8) prekių, paslaugų ar darbų pavadinimas, kiekis (apimtis), su prekėmis teiktinų paslaugų pobūdis, prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo terminai;

9) perkančiosios organizacijos sprendimo dėl tarptautinės vertės pirkimo objekto neskaidymo į dalis argumentai, kaip nustatyta šio įstatymo 28 straipsnio 2 dalyje;

10) techninė specifikacija;

11) pasiūlymų vertinimo kriterijai ir sąlygos;

12) prekių, paslaugų ar darbų energijos vartojimo efektyvumo ir aplinkos apsaugos reikalavimai ir (arba) kriterijai Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytais atvejais ir tvarka;

13) reikalavimai ir (arba) kriterijai dėl statinio informacinio modeliavimo metodų taikymo Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytais atvejais ir tvarka;

14) perkančiosios organizacijos siūlomos šalims sudaryti pirkimo sutarties sąlygos ir (arba) pirkimo sutarties projektas pagal šio įstatymo 87 straipsnyje nustatytus reikalavimus, jeigu jis yra parengtas. Jeigu ketinama sudaryti preliminariąją sutartį, pirkimo dokumentuose taip pat turi būti preliminariosios sutarties sąlygos ir (arba) preliminariosios sutarties projektas, jeigu jis yra parengtas;

15) teisinės formos reikalavimai, kai perkančioji organizacija reikalauja, kad, tiekėjų grupės pateiktą pasiūlymą nustačius laimėjusį ir pasiūlius sudaryti pirkimo sutartį, tiekėjų grupė įgytų tam tikrą teisinę formą. Jeigu reikalaujama, kad tiekėjų grupė įsteigtų juridinį asmenį, nurodoma pareiga tiekėjams laiduoti už jų įsteigto juridinio asmens prievoles, susijusias su pirkimo sutarties sąlygų įvykdymu;

16) subtiekimo reikalavimai, nustatyti vadovaujantis šio įstatymo 88 straipsnio nuostatomis;

17) informacija, ar perkančioji organizacija leidžia, neleidžia ar reikalauja pateikti alternatyvius pasiūlymus, šių pasiūlymų reikalavimai;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

18) informacija, kaip turi būti apskaičiuota ir išreikšta pasiūlymuose nurodoma kaina ar sąnaudos. Į kainą ar sąnaudas turi būti įskaityti visi mokesčiai;

19) pasiūlymų galiojimo užtikrinimo, jeigu taikytina, reikalavimai;

20) pasiūlymų pateikimo termino pabaiga, vieta ir būdas;

21) būdai, kuriais tiekėjai gali prašyti pirkimo dokumentų paaiškinimų, sužinoti, ar perkančioji organizacija ketina rengti dėl to susitikimą su tiekėjais, taip pat būdai, kuriais perkančioji organizacija savo iniciatyva gali paaiškinti (patikslinti) pirkimo dokumentus;

22) data, iki kada turi galioti pasiūlymas, arba laikotarpis, kurį turi galioti pasiūlymas;

23) susipažinimo su pasiūlymais data, o jeigu pirkimas atliekamas ne elektroninėmis priemonėmis, – vieta, data, valanda ir minutė;

24) susipažinimo su pasiūlymais ir jų nagrinėjimo procedūros;

25) informacija, kad pasiūlymuose nurodytos kainos bus vertinamos eurais. Jeigu pasiūlymuose kainos nurodytos užsienio valiuta, jos bus perskaičiuojamos eurais pagal Europos Centrinio Banko skelbiamą orientacinį euro ir užsienio valiutų santykį, o tais atvejais, kai orientacinio euro ir užsienio valiutų santykio Europos Centrinis Bankas neskelbia, – pagal Lietuvos banko nustatomą ir skelbiamą orientacinį euro ir užsienio valiutų santykį paskutinę pasiūlymų pateikimo termino dieną;

26) perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojų ar darbuotojų arba Komisijos narių (vieno ar kelių), kurie įgalioti palaikyti tiesioginį ryšį su tiekėjais ir gauti iš jų (ne tarpininkų) pranešimus, susijusius su pirkimų procedūromis, vardai, pavardės, kontaktinė informacija;

27) nuorodos į išankstinį informacinį skelbimą, paskelbtą Europos Sąjungos leidinių biuro, taip pat paskelbtą Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, kituose leidiniuose ir internete, jeigu apie pirkimą buvo skelbta iš anksto;

28) informacija apie atidėjimo termino taikymą, ginčų nagrinėjimo tvarką;

29) informacija apie numatomą skelbti savanoriško ex ante skaidrumo skelbimą;

30) informacija apie tai, ar į Komisijos posėdžius kviečiami dalyvauti stebėtojai, jų dalyvavimo sąlygos;

31) informacija apie tai, kad tiekėjas privalo nurodyti, ar jo pasiūlyme yra konfidencialios informacijos, ir kuri informacija, vadovaujantis šio įstatymo 20 straipsnio 2 dalimi, yra konfidenciali;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

32) informacija apie tai, kad tiekėjas, sudarius sutartį, bet ne vėliau kaip iki sutarties vykdymo pradžios, turi pateikti sutartį vykdysiančių ir perkančiosios organizacijos nurodytas užduotis atliksiančių darbuotojų sąrašą (vardus, pavardes, gimimo datas) ir jiems siūlomo mokėti darbo užmokesčio mėnesio medianą, taip pat informacija, kad sutarties vykdymo metu pasikeitus nurodytai informacijai tiekėjas nedelsdamas turi informuoti perkančiąją organizaciją ir pateikti atnaujintą nurodytų darbuotojų sąrašą ir patikslintą darbo užmokesčio mėnesio medianą, jeigu taikytina;

33) informacija apie tai, kad, jeigu pirkimo metu bus atliekama patikra Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatyme nustatyta tvarka, tiekėjas turės pateikti tokiai patikrai atlikti reikalingus dokumentus);

34) kita Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta informacija.

3. **Pirkimo dokumentų sudedamoji dalis yra išankstinis informacinis skelbimas ir skelbimas apie pirkimą. Perkančioji organizacija skelbimuose esančios informacijos vėliau papildomai gali neteikti. Tuo atveju, kai skelbime apie pirkimą ar išankstiniame informaciniame skelbime, kuriuo tiekėjai kviečiami dalyvauti ribotame konkurse ar skelbiamose derybose, kaip nurodyta šio įstatymo 30 straipsnio 3 dalyje, pateikta informacija neatitinka informacijos, pateiktos kituose pirkimo dokumentuose, teisinga laikoma informacija, nurodyta skelbime apie pirkimą ir išankstiniame informaciniame skelbime, kuriuo tiekėjai kviečiami dalyvauti ribotame konkurse ar skelbiamose derybose.**
4. **Perkančioji organizacija pirkimo dokumentus rengia vadovaudamasi šio įstatymo nuostatomis. Pirkimo dokumentai turi būti tikslūs, aiškūs, be dviprasmybių, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija – nupirkti tai, ko reikia.**
5. **Pirkimo dokumentai rengiami lietuvių kalba. Papildomai pirkimo dokumentai gali būti rengiami ir kitomis kalbomis.**

1 VPĮ 35 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta imperatyvioji perkančiųjų organizacijų pareiga visą informaciją, susijusią su pirkimo sąlygomis ir procedūromis, pateikti pirkimo dokumentuose. Nurodyta perkančiųjų organizacijų pareiga yra betarpiškai susijusi su viešųjų pirkimų skaidrumo bei lygiateisiškumo principų įgyvendinimo viešajame

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkime užtikrinimu (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*). Pirkimo dokumentais ne tik užtikrinama, kad kiekvienas suinteresuotas (potencialus) viešojo pirkimo dalyvis, susipažinęs su viešojo pirkimo objektui, tiekėjams keliamais reikalavimais, viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo sąlygomis, galėtų įvertinti savo kompetenciją, patikimumą ir pajėgumą dalyvauti (vieni ar su trečiaisiais asmenimis) viešajame pirkime bei tinkamai ir laiku įvykdyti viešųjų pirkimo-pardavimo sutartį, bet taip pat garantuojama, jog perkančioji organizacija viešojo pirkimo procedūrų metu netaikys tokių reikalavimų, kokie nėra nustatyti viešojo pirkimo dokumentuose. Atitinkamai taip kyla savarankiškas įstatymine įtvirtintas reikalavimas, kad pirkimo dokumentai būtų tikslūs, aiškūs ir be dviprasmybių (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio 4 dalies komentarą*). Dėl to komentuojamo VPĮ straipsnio 1 dalis yra aiškinama ir taikoma sistemiškai su VPĮ 35 straipsnio 4 dalimi.

Pirkimo dokumentų sąvoka yra aiškinama ir taikoma plačiai, t. y., pirkimo dokumentai apima ne tik viešojo pirkimo sąlygas, bet taip pat, įskaitant, bet neapsiribojant, skelbimą apie pirkimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 31 straipsnio komentarą*), išankstinį skelbimą apie pirkimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 30 straipsnio komentarą*), techninę specifikaciją (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio komentarą*), viešojo pirkimo-pardavimo sutarties projektą (*detaliau žiūrėti VPĮ 87 straipsnio komentarą*), pirkimo sąlygų bei kitų pirkimo dokumentų paaiškinimus, patikslinimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio 5 dalies komentarą*).

Tačiau į pirkimo dokumentų sudėtį neįeina pirkimų planai. LAT yra išaiškinęs, kad viešųjų pirkimų planas nelaikytinas išankstiniu skelbimu apie pirkimą. Pagrindinis išankstinio skelbimo apie pirkimą tikslas – sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminus. Viešųjų pirkimų planų paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje (toliau – CVP IS) pagrindinis tikslas – preliminariai informuoti rinkos dalyvius apie perkančiųjų organizacijų poreikius, kad šie galėtų iš anksto numatyti ir įvertinti savo galimybes varžytis dėl viešojo pirkimų sutarčių, taip pat, esant reikalui, prisitaikyti prie perkančiųjų organizacijų planuojamų pirkimų. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad skiriasi aptariamų dokumentų paskirtis ir teisinė reikšmė, įskaitant jų (ne)paskelbimo padarinius[1].

Taigi, viešojo pirkimo dokumentai yra fundamentalusis viešojo pirkimo procedūrų teisinio reglamentavimo šaltinis ir nuo šių dokumentų turinio priklauso, kaip, kokia tvarka ir kokiomis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sąlygomis bus vykdomas konkretus viešasis pirkimas. Dėl to perkančiosios organizacijos, rengdamos viešojo pirkimo dokumentus, privalo preciziškai laikytis VPĮ reikalavimų. Perkančiosioms organizacijoms netinkamai įgyvendinant nurodytą pareigą ir parengus VPĮ nuostatoms, o tam tikrais atvejais, kaip detalizuojama toliau, ir VPT aktams, prieštaraujančius pirkimo dokumentus, tokie dokumentai (jų teisėtumas) ne tik gali būti ginčijami viešajame pirkime siekiančių dalyvauti tiekėjų (*detaliau žiūrėti VPĮ 101 straipsnio komentarą*), bet taip pat gali būti teismų pripažįstami neteisėtais, net jeigu tiekėjai tokio reikalavimo nekelia[2]. Siekdamos nepažeisti iš VPĮ išplaukiančių imperatyvų, perkančiosios organizacijos, laikydamosi VPĮ ir kitų teisės aktų nuostatų, privalo nustatyti pirkimo sąlygas taip, kad šiomis būtų neperžengtos joms įstatymo suteiktos diskrecijos ribos, nepagrįstai nebūtų suvaržytos tiekėjų, iš tiesų galinčių tinkamai įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, teisės, ūkio subjektų konkurencija[3]. Pabrėžtina, kad perkančioji organizacija, nustatydama konkrečias viešojo pirkimo sąlygas, privalo užtikrinti, jog būtų įgyvendinti ne tik VPĮ reikalavimai, bet taip pat ir viešųjų pirkimų sąlygų santykis su aktualiais VPT aktais. Priklausomai nuo konkretaus VPT akto teisinės galios, nurodytas santykis yra dvejopo pobūdžio – arba imperatyviai privalomas, arba rekomendacinis. Pavyzdžiui, VPĮ 47 straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad tiekėjo kvalifikacijos reikalavimai nustatomi pagal Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodiką. LAT, vertindamas viešojo pirkimo reikalavimų santykį su nurodytu ginčui aktualios redakcijos[4] VPT teisės aktu, yra išaiškinęs, kad Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika yra privaloma, jos nuostatos imperatyviosios visais tarptautinių ir supaprastintų pirkimų atvejais, todėl juos vykdančios perkančiosios organizacijos neturi teisės savo nuožiūra spręsti dėl metodikos taisyklių (ne)taikymo, be kita ko, dėl pirkimo objekto specifikos ar pan. aplinkybių. Šios išvados nekeičia aplinkybė, kad Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikoje vartojamos lingvistiniu požiūriu neįsakomojo pobūdžio frazės *reikalavimas naudotinas*, *reikalavimas nenaudotinas*[5]. Tačiau tais atvejais, kai aktualus VPT aktas yra ne imperatyvaus, bet rekomendacinio pobūdžio, LAT yra išaiškinęs, kad, nors nekvestionuotinas konkurso sąlygų ir VPT rekomendacijų ryšys, bet kokiu atveju ginčo objektas – perkančiosios organizacijos sprendimo nustatyti atitinkamas konkurso nuostatas, o ne viešojo administravimo institucijos – VPT – teisės akto teisėtumas. Kai perkančioji organizacija priima sprendimą, atsižvelgdama į VPT ar kitos viešojo administravimo institucijos poziciją (nurodymą, raštą ir pan.), laikytina, kad teisiškai ji su tokia institucijos pozicija sutiko ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atitinkami iš perkančiosios organizacijos sprendimų kylantys santykiai sieja tik ją ir tiekėjus[6]. VPT rekomendacijos – ne norminio pobūdžio teisės aktas, nepatenkantis į pozityviosios teisės reglamentavimo sritį. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija negali pateisinti konkurso sąlygų vien tik remiantis atitiktimi VPT rekomendacijų nuostatoms[7].

Vertinant perkančiosios organizacijos diskrecijos teisę parengti konkrečius viešojo pirkimo dokumentus ir juose nustatyti konkrečius reikalavimus, pabrėžtina, kad reikalavimai turi būti ne tik suderinti su VPĮ bei imperatyviųjų VPT aktų nuostatomis, bet jiems taip pat taikomi ir kiti tinkamumo kriterijai:

1. **Reikalavimų tikslingumas, proporcingumas**. Perkančiosios organizacijos, nustatydamos konkrečius reikalavimus, turi įvertinti, ar formuojamos pirkimo sąlygos reikalingos ir tikslingos, pernelyg nesuvaržys tiekėjų, nelems ginčų. Perkančiosios organizacijos neturėtų kelti perteklinių (nors ir teisėtų) pirkimo sąlygų tiekėjams, net siekdamos papildomos apsaugos. Pavyzdžiui, kasacinio teismo konstatuota, kad tiekėjų pateikta jungtinės veiklos sutartis, nors ir nepatvirtinta, kaip reikalaujama, notaro (notaras patvirtino tik sutarties šalių parašų tikrumą), tačiau yra teisėta ir galiojanti (CK 6.969 straipsnio 1, 4 dalys), jos vykdymas perkančiajai organizacijai nekelia ir nekėlė grėsmės (realios ar potencialios) nei tiekėjui pateikiant pasiūlymą, nei sudarant ar vykdant viešojo pirkimo sutartį. Kasacinio teismo praktikoje realios ir (ar) potencialios grėsmės perkančiajai organizacijai kriterijus vertintas reikšmingu sprendžiant dėl jos veiksmų, atmetant tiekėjo pasiūlymą dėl formalių netikslumų, teisėtumo. Nors pirmiau nurodyta ginčo pirkimo sąlyga nepažeidžia VPĮ ar viešųjų pirkimų principų, tačiau yra perteklinė[8].

Šiame kontekste taip pat pažymėtina, kad pirkimo sąlygos negali būti nustatomos pagal hipotetiškai nuodžiausią scenarijų, perkančioji organizacija pirkimo sąlygose gali įtvirtinti tam tikrus saugiklius, bet ne išankstines dalyvavimo ribojimo sąlygas. Pavyzdžiui, LAT vertindamas, ar ginčijamas kvalifikacijos reikalavimas turėti tris, o ne du specialistus, t. y. ar reikalavimas tiekėjams turėti pagal faktinę padėtį *atsarginį* statybos vadovą yra proporcingas bei objektyviai pagrįstas dėl pirkimo objekto, yra pažymėjęs, kad tokio pobūdžio reikalavimas nėra suponuotas objektyviai būtino poveikio siekiamam rezultatui, taigi tokia pirkimo sąlyga yra neproporcinga[9]. Kasacinio teismo taip pat konstatuota, kad tai, jog tiekėjų teises mažiau ribojančios priemonės

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

padidina perkančiosios organizacijos administracinę naštą ir tikimybę, kad jos ne visada pasiteisins, savaime nereiškia, kad absoliutus draudimas dalyvauti konkurse laikytinas proporcingu[10].

2. **Reikalavimų atitiktis aktualių kitų specialiųjų teisės aktų nuostatoms**. Sprendžiant ginčus dėl perkančiųjų organizacijų sprendimų teisėtumo, kai yra teisinis pagrindas taikyti VPĮ ir kitas teisės normas, pirmiausia taikomos VPĮ, o kitos teisės normos taikomos tiek, kiek atitinkamo teisinio santykio VPĮ nereguliuoja arba VPĮ normose įtvirtintos blanketinės nuostatos; VPĮ nuostatos aiškintinos ir taikytinos taip, kad nebūtų nukrypta nuo kitų teisės aktų imperatyviųjų normų, o šių taikymas negali būti laikomas prieštaraujančiu VPĮ nuostatų taikymui, kebent VPĮ pažodžiui būtų įtvirtintas priešingas reguliavimas; VPĮ ir kitų teisės aktų nuostatų santykis ir šių teisės normų tinkamas taikymas svarbus dėl to, kad tai tiesiogiai susiję su vienu iš viešųjų pirkimų principų – skaidrumo – laikymusi; perkančiosios organizacijos, tiek rengdamos konkurso dokumentus, tiek vertindamos tiekėjų pasiūlymus, privalo nepažeisti kitų teisės aktų imperatyviųjų teisės normų[11].

Subsidiaraus VPĮ ir kitų specialiųjų teisės aktų taikymo taisyklė lemia tai, kad perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose negali kelti griežtesnių reikalavimų nei tie, kurie nustatyti specialiuose teisės aktuose. Pavyzdžiui, LAT yra konstatavęs, kad reikalavimas, jog neypatingo statinio statybos darbams tiekėjai privalo įrodyti teisę vykdyti statybos veiklą ypatingame statinyje, negali būti pateisinamas jokiomis priemonėmis, nes, priešingai nei kitiems kvalifikacijos reikalavimams (pvz., ekonominio ar finansinio pajėgumo), kurie būtų pernelyg aukšti ar neproporcingi, perkančiosios organizacijos negalėtų pateikti patikimo ir įtikinamo jo pagrindimo ar remtis pirkimo objekto ypatingumu, t. y. jo pobūdžiu, svarba ar paskirtimi; jei būtų priešingai, be pateisinamos priežasties tiekėjai, turintys teisę atlikti rekonstrukcijos darbus, jų negalėtų atlikti, jei neturėtų ypatingų statinių statybos darbų atestato, nors jis tokiems darbams (neypatingų statinių) apskritai nėra privalomas[12].

Perkančiosios organizacijos, keldamos reikalavimus dėl teisės verstis veikla, privalo atsižvelgti į specialiuosius statybos rangą reglamentuojančius teisės aktus, todėl, jei pagal teisės aktus tiekėjai automatiškai gali verstis statybos ranga (nesant specialios teisės įgijimo tvarkos), perkančiosios organizacijos negali jų papildomai prašyti įrodyti šios teisės turėjimo. Kitais žodžiais

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tariant, perkančiosios organizacijos gali tik tikrinti tiekėjų teisę verstis veikla, kaip nustatyta kituose teisės aktuose, tačiau negali sukurti kokybiškai naujų reikalavimų – nei šios teisės susiaurinti, nei praplatinti. Pirkimo sąlygomis negalima paneigti atitinkamam tiekėjui teisės aktais suteikiamos ar pagal juos įgytos teisės verstis atitinkama veikla[13]. Ši pozicija iš dalies atsispindi ir kasacinio teismo praktikoje dėl užsienio tiekėjų teisės verstis veikla vertinimo[14] (*daugiau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą*).

Kita vertus, tuo atveju, kai specialiuosiuose teisės aktuose nėra nurodytų konkrečių imperatyvų, perkančiosioms organizacijoms suteikiama diskrecija tiekėjams kelti reikalavimus, kurie būtų ne visiškai identiški (mažesnės apimties ar kitokio turinio), nei tai įprasta kituose santykiuose; be to, jei perkančiosios organizacijos pirkimo sąlygose suformuluoja individualizuotą reikalavimą, pagal jį tiekėjų pasiūlymai ir turėtų būti vertinami, neatsižvelgiant į kitus, iš anksto neišviešintus parametrus, nepriklausomai nuo jų žinomumo ir taikymo kitose srityse[15].

3. **Objektyvus atitikties reikalavimams patikrinamumas**. LAT yra išaiškinęs, kad galimumas kelti tam tikrus reikalavimus (sąlygas) priklauso ir nuo perkančiosios organizacijos galimybės patikrinti atitiktį jiems. Pavyzdžiui, kasacinis teismas yra konstatavęs, kad kvalifikacijos reikalavimas dėl vidutinės vieno leidinio auditorijos netinkamas, nes jo atitiktis nustatytina sociologiniais tyrimais, o ne objektyviais, statistikos ar panašaus pobūdžio duomenimis. Toks tyrimas iš esmės priimtinas tiriant rinką, siekiant apsibrėžti pirkimo objektą ir pan. Jei perkančioji organizacija negali tinkamai ir objektyviai vykdyti viešojo pirkimo procedūrų pagal savo paskelbtas sąlygas, tokių sąlygų iš tiekėjų ji ir neturėtų reikalauti įvykdyti[16]. Tuo atveju, kai perkančioji organizacija nustato reikalavimą, kuris (kurio dalis) yra neįgyvendintina (atitiktis neįrodytina), pripažįstama, kad toks reikalavimas yra neproporcingas, juo iki minimumo apribojama ar net panaikinama konkurencija tarp tiekėjų, jis neužtikrina viešųjų pirkimų principų ir dėl to yra pripažintinas neteisėtu[17].

Be kita ko, tuo atveju, kai perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose nustato konkrečius techninio pobūdžio reikalavimus, tačiau šiems pagrįsti tiekėjų nereikalauja pateikti atskirų pasiūlymo atitiktį įrodančių dokumentų, tokie reikalavimai yra vertintini kaip deklaratyvūs, išreiškiantys tik perkančiosios organizacijos pageidavimus ateityje (nukreiptus į sutarties vykdymą), todėl, kai tiekėjas kartu su pasiūlymu nepateikia atitinkamų reikalavimų atitiktį

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pagrindžiančių dokumentų, nėra pagrindo spręsti, kad tiekėjo pasiūlymas neatitinka viešojo pirkimo sąlygų[18]. Kitaip tariant, nurodytu atveju nėra teisinio pagrindo spręsti dėl pasiūlymo neatitikties neišviešintoms pirkimo sąlygoms (dėl atitinkamų dokumentų pateikimo), vis dėlto tai jokiu būdu nereiškia, kad perkančioji organizacija neturi teisės atskirai aiškintis ar vertinti, ar pats pasiūlymas siaurąja prasme, kaip toks, atitinka jam keliamus reikalavimus. Atitinkamai, jeigu perkančioji organizacija jai prieinamomis priemonėmis nustato, kad tiekėjo siūlomas pirkimo objektas ar ūkio subjekto pajėgumas realiai (objektyviai) neatitinka nustatytų reikalavimų (nors perkančioji organizacija ir neprašė pateikti atitikties pagrindimo įrodymų), toks tiekėjo pasiūlymas turi būti atmestas VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu[19].

4. **Realios konkurencijos viešajame pirkime užtikrinimas**. Viešojo pirkimo sąlygos gali būti pripažįstamos neteisėtomis ne tik dėl tiesioginio ribojimo ar kitokio neteisėtumo, bet taip pat ir tuo atveju, jei jomis sudaromos konkurencijos iškraipymo prielaidos. LAT yra konstatavęs, kad neteisėtomis pripažįstamos tokios pirkimo sąlygos, kurios sudaro prielaidas perkančiajai organizacijai pateikti vienodas kainas, o tiekėjų varžymasis iš esmės vyksta dėl pasiūlymų pateikimo greičio ir momento; tokios pirkimo sąlygos pažeidžia nesuvaržytą tiekėjų konkurenciją, racionalų pirkimui skirtų lėšų naudojimą, tiekėjų pasiūlymų lygiateisį vertinimą[20].

Perkančiosios organizacijos veiksmų, nustatant pirkimo sąlygas ir vertinant tiekėjų pasiūlymus, teisėtumas, įskaitant, bet neapsiribojant, priklauso ne tik nuo tinkamų reikalavimų, kaip tokių, nustatymo, bet taip pat ir nuo tinkamo jų kvalifikavimo[21]. Pagal viešųjų pirkimų reguliavimą ir jį aiškinančią teismų praktiką viešojo pirkimo procesą sudaro skirtingos procedūros, reguliuojamos netapačių teisės normų, iš kurių tiekėjams ir perkančiajai organizacijai išplaukia skirtingas teisių ir pareigų turinys. Viešųjų pirkimų procedūrų ir joms taikomų teisės normų atskyrimas pagrįstas šių procedūrų tikslais, įgyvendinamais tikrinant atitinkamą tiekėjo pasiūlymo dalį, t. y., vertinant dalyvio tinkamumą, pajėgumą ir pasiryžimo rimtumą dalyvauti pirkime bei jo pasiūlymo atitiktį techninei specifikacijai ir patrauklumą lyginant su kitais pasiūlymais. Kasacinio teismo ne kartą pažymėta, kad sąvokos *pasiūlymas* turinys nevienareikšmis: *pasiūlymas siaurąja prasme* suprantamas kaip dokumentų visumos dalis, kuria tiekėjas siūlo viešojo pirkimo sutarties objektą, nurodo jo savybes, kainą, sutarties vykdymo aplinkybes ir pan.; *pasiūlymo plačiąja prasme* sąvoka suprantama kaip visų tiekėjo perkančiajai organizacijai pateikiamų dokumentų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

visuma[22]. Taigi, tinkamas pirkimo dokumentų sąlygų kvalifikavimas lemia tinkamą VPĮ nuostatų, taikomų skirtingoms pirkimo procedūroms, taikymą, o tuo pačiu – ir tinkamą ginčo sprendimą. Sprendžiant perkančiosios organizacijos ir tiekėjo ginčą, svarbu tinkamai kvalifikuoti pirkimo sąlygas, nepriklausomai nuo to, kaip jos įvardytos pirkimo dokumentuose, t. y. būtina atsižvelgti ne tik į pirkimo sąlygos formos (pvz., jos įtvirtinimo vietą ir būdą pirkimo dokumentuose), bet ir turinio aspektus[23]. Kitaip tariant, svarbu ne tai, kaip perkančioji organizacija įvardija pirkimo sąlygą, bet sąlygos turinys. Pavyzdžiui, kasacinis teismas, vertindamas konkrečios viešojo pirkimo sąlygos turinį, yra konstatavęs, kad ginčui aktualiose pirkimo sąlygų nuostatose apibrėžtas ne tiekėjų profesinio pajėgumo reikalavimo turinys ir apimtis, o tvarka, pagal kurią įrodinėtina atitiktis ginčo konkurso sąlygai, t. y. ūkio subjektų pajėgumų perdavimo (sumavimo) ribojimas[24] (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio komentarą*).

Ypatingai svarbu tai, kad ne tik tiekėjai, bet ir pačios perkančiosios organizacijos privalo besąlygiškai tiksliai laikytis paskelbtų viešojo pirkimo dokumentų[25]. Perkančiosios organizacijos pareiga griežtai laikytis viešojo pirkimo dokumentų reikalavimų iš esmės įgyvendinama dvejopai:

1. Tiekėjų nenaudai negalima taikyti bet kokių iš anksto viešojo pirkimo sąlygose neišviešintų reikalavimų, net ir visuotinai ar tam tikram subjektų ratui žinomo (ar turimo žinoti) teisinio reguliavimo. Tai reiškia, kad tiekėjų pasiūlymai negali būti vertinami kaip neatitinkantys aiškiai neišviešintų reikalavimų ir dėl to atmetami[26]. Pažymėtina, kad tik dėl aiškiai neišviešinto privalomai taikomo teisinio reguliavimo kasacinio teismo nustatytas korekcinis mechanizmas, pagal kurį tiekėjams turi būti leidžiama pataisyti pasiūlymo trūkumus, nulemtus viešojo pirkimo sąlygų.

Jei viešojo pirkimo dokumentuose aiškiai nenurodyta, kokios konkrečios teisės turėjimą tiekėjas turi įrodyti perkančiajai organizacijai ir (ar) kokius konkrečius atestatus ar kitokius įrodomuosius dokumentus reikėtų jai pateikti, bet dėl pirkimo objekto apibrėžties pirkimo sąlygose ir specialiųjų teisės aktų taikymo tokie dokumentai būtini vykdant viešojo pirkimo sutartį, perkančioji organizacija privalo leisti tiekėjui ištaisyti pasiūlymo trūkumus; tokiu atveju pasiūlymo trūkumo (jei jį lėmė išimtinai pirkimo sąlygos) ištaisymas suprantamas ne tik kaip trūkstamo teisės verstis veikla įrodančio dokumento (atestato) pateikimas, bet ir leidimas tiekėjui viešojo pirkimo sutarties vykdymui pasitelkti naujus subjektus – partnerius, subrangovus, jei jis pats negali ar neturi teisės atlikti tam tikrų darbų (teikti paslaugų)[27].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančiosios organizacijos negali atmesti tiekėjo pasiūlymo pagal iš anksto aiškiai neišviešintus reikalavimus[28]. ESTT praktikoje konstatuota, kad vienodo požiūrio principas ir skaidrumo pareiga turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama pašalinti ekonominės veiklos vykdytoją iš viešojo pirkimo procedūros dėl to, kad šis neįvykdė pareigos, kuri aiškiai nenumatyta šio pirkimo dokumentuose arba galiojančiame nacionaliniame įstatyme, tačiau kyla nacionalinės valdžios institucijoms ar nacionaliniams administraciniams teismams aiškinant šį įstatymą ir šiuos dokumentus ir užpildant tuose dokumentuose esančias spragas[29]. Vis dėlto šie principai iš esmės nedraudžia pašalinti ekonominės veiklos vykdytojo iš viešojo pirkimo procedūros dėl to, kad jis neįvykdė su šia procedūra susijusiuose pirkimo dokumentuose ar galiojančiose nacionalinės teisės nuostatose aiškiai numatytos pareigos, už kurios nesilaikymą numatytas pašalinimas iš procedūros. Tokia išvada darytina juo labiau dėl to, kad remiantis suformuota ESTT jurisprudencija tuo atveju, jei pareigos buvo aiškiai nustatytos su viešuoju pirkimu susijusiuose dokumentuose numatant, kad už jų nesilaikymą šalinama iš procedūros, perkančioji organizacija negali leisti taisyti jokių trūkumų, susijusių su minėtų pareigų neįvykdymu[30].

Nurodyto principo (bendrosios taisyklės) išimtis – tiekėjo pasiūlyta per didelė kaina. Kasacinio teismo dėl pasiūlymų atmetimo dėl per didelės kainos išaiškinta, kad skaidrumo principo laikymasis savaime nesuponuoja būtinybės pirkimo dokumentuose atskleisti pirkimui skiriamų lėšų sumą, tačiau, jeigu tiekėjo pasiūlymo kaina viršija perkančiosios organizacijos iki konkurso procedūros pradžios nustatytą pirkimui skirtų lėšų sumą, tokio tiekėjo pasiūlymas negali būti pripažintas laimėjusiu ir yra atmetamas[31] (*išskyrus VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punkte nurodytą atvejį, apie kurį detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punkto komentarą*). Tiekėjo, kurio pasiūlymas atmetamas tuo pagrindu, kad jo pasiūlyta kaina viršija pirkimui skirtų lėšų sumą, teisės užtikrinamos ne privalomu pirkimui skiriamos lėšų sumos atskleidimu pirkimo dokumentuose, bet jos nustatymu planuojant pirkimą ir perkančiajai organizacijai pagrindžiant tiekėjo pasiūlymo atmetimą; kai pirkimui numatyta panaudoti lėšų suma neatkleidžiama pirkimo dokumentuose, o perkančioji organizacija atmeta tiekėjo pasiūlymą dėl per didelės kainos, kilus ginčui jai privalo įrodyti, kad kaina yra per didelė ir jai nepriimtina[32].

2. Pagal LAT praktiką perkančiųjų organizacijų veiksmai pripažįstami neteisėtais dėl skaidrumo principo pažeidimo tuo atveju, kai perkančiosios organizacijos priima ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vertina pirkimo dokumentų neatitinkantį tiekėjo pasiūlymą bei galiausiai pripažįsta jį laimėjusiu[33].

Perkančiosios organizacijos pareiga laikytis paskelbto viešojo pirkimo sąlygų reikalavimų bei skaidrumo principas lemia, be kita ko, tai, kad paskelbtos viešojo pirkimo sąlygos gali būti keičiamos tik griežtai laikantis teismų praktikoje suformuotų reikalavimų (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio 5 dalies komentarą*). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad konkurso sąlygų keitimas gali būti ne tik tiesioginis, bet ir netiesioginis, užslėptas. Pirkimo sąlygų keitimu kvalifikuojamos ir tokios situacijos, kai perkančioji organizacija savo iniciatyva ar paprašyta tiekėjo paaiškina (patikslina) pirkimo sąlygas, iš esmės pakeisdama šių turinį (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio 5 dalies komentarą*), be to, tais atvejais, kai priima ir vertina pirkimo sąlygų neatitinkantį pasiūlymą ir pripažįsta jį laimėtoju (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą*), taip pat tada, kai sutarties sudarymo ar jos vykdymo metu keičia jos sąlygas (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 3 dalies, 89 straipsnio komentarą*)[34].

Kasacinis teismas yra pasisakęs, kad neribota diskrecijos laisvė perkančiosios organizacijos veiksmuose draudžiama, todėl ji negali savo nuožiūra lanksčiai aiškinti ir vertinti konkurso sąlygose nustatytų reikalavimų: vienu atveju plačiau, kitu – siauriau. Toks ribojimas išplaukia iš dalyvių lygiateisiškumo ir skaidrumo principų, viešumo ir objektyvumo reikalavimų[35]. LAT išaiškinta, kad, pavyzdžiui, perkančioji organizacija, techninėje specifikacijoje suformulavusi reikalavimą, kad tiekėjas pateiktų dokumentus, įrodančius pokalbių trukmės apskaitą 1 sekundės tikslumu, *įrodančių dokumentų* sąvoką pasiūlymų vertinimo metu aiškino plečiamai, teigdama, kad ją atitinka tiekėjo vadovo pateiktas raštas dėl patvirtinimo apie vykdomą apskaitą 1 sekundės tikslumu[36].

Pažymėtina, kad perkančiajai organizacijai pirkimo procedūrų metu pačiai nustačius jos paskelbtų sąlygų neteisėtumą, šių nuostatų neteisėtas pakeitimas negali atkurti neteisėtos situacijos, todėl pirkimo sąlygų keitimas bet kokiu atveju nepanaikina neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų, o tik padidina jų pažeidimo laipsnį[37]. Pagal ESTT praktiką pagrindinių pirkimo sąlygų apimties keitimu pripažinti tokie perkančiosios organizacijos veiksmai, kuriais ji siekė ištaisyti pradiniame pirkimo dokumento variante nepastebėtą ar įveltą neteisėtą pirkimo sąlygą (teisinį trūkumą), pavyzdžiui, prie konkrečiai nurodyto produkto kokybės ženklo vėliau nurodyti žodžius *arba lygiavertis*[38]. Ši pozicija grindžiama vienodo požiūrio į tiekėjus ir skaidrumo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

principais, pagal kuriuos viešojo pirkimo objektas ir viešojo pirkimo sutarties sudarymo kriterijai būtų aiškiai apibrėžti nuo viešojo pirkimo procedūros pradžios[39].

LAT atskirai pasisakyta, kad kai teismas dėl pareikšto reikalavimo ar savo iniciatyva atitinkamą pirkimo sąlygą bet kokiu VPĮ normų ar kitų teisės aktų nuostatų pažeidimo pagrindu pripažįsta neteisėta, jis privalo tokį pirkimą nutraukti nepriklausomai nuo pareikšto reikalavimo, nes pirkimo procedūros negali būti toliau vykdomos pagal neteisėtomis pripažintas pirkimo sąlygas. Tolesnio procedūrų vykdymo nepateisina aplinkybė, kad perkančioji organizacija neteisėtomis sąlygomis nebesirems, nes, *pirma*, tai faktiškai suponuotų sumažėjusią pirkimo sąlygų apimtį, taigi ir lemtų draudžiamą pirkimo sąlygų keitimą, *antra*, negalima atmesti galimybės, kad dėl neteisėta pripažintos pirkimo sąlygos ar jos dalies pirkime nedalyvavo kiti potencialūs tiekėjai[40]. Vis dėlto, išimtiniais atvejais, kai neteisėta pripažinta atitinkama viešojo pirkimo sąlyga potencialiai negalėtų pritraukti naujų dalyvių, viso viešojo pirkimo naikinti nereikėtų[41]. Tais atvejais, kai pagal neteisėtas konkurso sąlygas jau yra sudaryta viešojo pirkimo sutartis, nėra pagrindo nutraukti pirkimo, nes jis pagal įstatymą dėl sudaryto sandorio laikomas pasibaigusiu; tokiu atveju, pasibaigusio pirkimo procedūros nenutraukiamos, o sprendžiama dėl sudarytos viešojo pirkimo sutarties galiojimo[42].

2. VPĮ 35 straipsnio 2 dalyje yra pateiktas informacijos, kurią perkančioji organizacija privalo nurodyti pirkimo dokumentuose, sąrašas. Nurodytas sąrašas nėra baigtinis, kas reiškia, kad perkančioji organizacija turi teisę, o VPT nurodytais atvejais – pareigą pirkimo dokumentuose pateikti ir papildomą informaciją. Pirkimo dokumentuose privalo būti nurodyta ši informacija:

1. **Pasiūlymų rengimo reikalavimai**. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose privalo tiksliai, aiškiai ir nedviprasmiškai nurodyti, kokią informaciją tiekėjas privalo nurodyti pasiūlyme, taip pat, kokius dokumentus tiekėjas privalo pateikti kartu su pasiūlymu. Tai ypatingai svarbu todėl, kad tiekėjai privalo pateikti pasiūlymus, atitinkančius perkančiosios organizacijos iškeltus reikalavimus, tam, jog perkančioji organizacija galėtų palyginti atskirų tiekėjų pateiktus pasiūlymus. ESTT yra pažymėjęs, kad, remiantis lygiateisiškumo principu, tuo atveju, kai perkančioji organizacija viešojo pirkimo kvietime nustato tam tikras sąlygas, tiekėjų pasiūlymai turėtų jas atitikti tam,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kad garantuotų objektyvų šių duomenų palyginimą[43]. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose privalo nurodyti ne tik reikalavimus pasiūlymų turiniui, bet taip pat reikalavimus pasiūlymų pateikimo formai, pasiūlymų pateikimo terminus (dėl *pasiūlymų pateikimo termino detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio komentarą*). Dėl to, jeigu perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose pateikia nuorodas, lenteles ar schemas, kuriomis remiantis tiekėjai turi teikti pasiūlymus, tiekėjai privalo pasiūlymus teikti užpildydami būtent perkančiosios organizacijos formas[44].

2. **Tiekėjų pašalinimo pagrindai, kvalifikacijos reikalavimai ir, jeigu taikytina, reikalaujami kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartai, tarp jų ir reikalavimai atskiriems bendrą paraišką ar pasiūlymą pateikiantiems tiekėjų grupės nariams**. Tiekėjų pašalinimo pagrindai reglamentuojami VPĮ 46 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*). Reikalavimai tiekėjų kvalifikacijai ir tiekėjų kvalifikacijos vertinimo (atitikties nustatytiems reikalavimams tikrinimo) reikalavimai reglamentuojami VPĮ 47 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio komentarą*). Kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartai reglamentuojami VPĮ 48 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 48 straipsnio komentarą*).

VPĮ 2 straipsnio 36 punkte nurodyta, kad tiekėju laikomas ūkio subjektas – fizinis asmuo, privatusis ar viešasis juridinis asmuo, kita organizacija ir jų padalinys arba tokių asmenų grupė, įskaitant laikinas ūkio subjektų asociacijas, kurie rinkoje siūlo atlikti darbus, tiekti prekes ar teikti paslaugas (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 36 punkto komentarą*). Dėl to perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo sąlygose privalo nurodyti, kokius reikalavimus turi atitikti kiekvienas ūkio subjektų grupės narys atskirai, o kokius – visi kartu (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio komentarą*).

Pagal bendrąją taisyklę, vadovaujantis nuoseklia ESTT praktika, bet kuriam ūkio subjektui pripažįstama teisė dalyvaujant tam tikrame viešajame pirkime remtis kitų subjektų pajėgumais, nesvarbu, kokio teisinio pobūdžio būtų jo ryšiai su tokiais subjektais, jei kandidatas ar dalyvis įrodo perkančiajai organizacijai, kad jam tikrai bus prieinami šių ūkio subjektų ištekliai, būtini sutarčiai įvykdyti. Tokia galimybė taikoma ir bendrą pasiūlymą teikiančioms ūkio subjektų grupėms, kurios tokiomis pačiomis sąlygomis gali remtis savo dalyvių ar kitų subjektų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pajėgumais[45]. Tačiau nurodyta taisyklė, esant toliau aptariamoms sąlygoms, turi dvi siaurai aiškintinas ir taikytinas išimtis, kurios yra pateisinamos esant tik tam tikroms objektyvioms aplinkybėms: *pirma*, perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose gali įtvirtinti draudimą sumuoti ūkio subjektų pajėgumus, *antra*, perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose gali įtvirtinti reikalavimą, kad viešojo pirkimo sutartį vykdytų tas konkretus ūkio subjektas, kuris atitinka konkrečius nustatytus kvalifikacijos reikalavimus.

Kiek tai susiję su galimu draudimu sumuoti pajėgumus, ESTT praktikoje išaiškinta, kad yra tokių darbų, kuriems dėl jų ypatybių reikalingi tam tikri pajėgumai, kurių neįmanoma pasiekti sujungus mažesnius kelių ūkio subjektų pajėgumus. Pavyzdžiui, pagal jungtinės veiklos sutartį veikiantys partneriai gali gebėti bendrai tenkinti sąlygą (-as), susijusią (-as) su profesiniais pajėgumais (įskaitant profesinę patirtį), kurią perkančioji organizacija nustatė pasiūlymo teikimo etape. Tačiau taip negarantuojama, kad tokiu atveju kiekvienam partneriui tikrai bus patikėtos tos konkrečios užduotys, dėl kurių prieš sudarant sutartį buvo patikrinti jo profesiniai pajėgumai. Tokiu atveju perkančioji organizacija pagrįstai gali reikalauti, kad minimalius atitinkamo pajėgumo reikalavimus atitiktų vienas ūkio subjektas arba tam tikrais atvejais ribotas skaičius ūkio subjektų, jei toks reikalavimas susijęs su atitinkamos sutarties objektu ir yra jam proporcingas[46].

Kiek tai susiję su galimu reikalavimu, kad viešojo pirkimo sutartį vykdytų tas konkretus ūkio subjektas, kuris tenkina konkrečius kvalifikacinius reikalavimus, ESTT praktikoje išaiškinta, jog negalima atmesti galimybės, kad ypatingomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į konkretaus pirkimo pobūdį ir tikslus, trečiasis subjektas negali perduoti dalyviui savo pajėgumų, kurie būtini tam tikrai pirkimo sutarčiai įvykdyti. Todėl tokiomis aplinkybėmis dalyvis gali remtis tokiais pajėgumais tik tuo atveju, jei trečiasis subjektas tiesiogiai ir asmeniškai dalyvauja vykdant atitinkamą pirkimo sutartį[47]. Pagal VPĮ 49 straipsnio 2 dalį, jeigu reikalaujama išsilavinimo, profesinės kvalifikacijos ar profesinės patirties arba turėti specialų leidimą ar būti tam tikrų organizacijų nariu, tiekėjas gali remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais tik tuo atveju, jeigu tie subjektai patys suteiks paslaugas, atliks darbus, kuriems reikia jų turimų pajėgumų (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio 2 dalies komentarą*). Teismų praktikoje taip pat išaiškinta, kad, nors bet kuriam ūkio subjektui pripažįstama teisė konkrečios sutarties atveju remtis kitų subjektų pajėgumais, nesvarbu, kokio pobūdžio būtų jo ryšiai su tokiais subjektais, jei kandidatas ar dalyvis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

įrodo perkančiajai organizacijai, kad jam tikrai bus prieinami šių subjektų ištekliai, būtini šiai sutarčiai įvykdyti, negalima atmesti galimybės, kad naudojimasis šia teise gali būti apribotas esant ypatingoms aplinkybėms, atsižvelgiant į atitinkamos pirkimo sutarties objektą ir jos tikslus. Būtent taip yra, kai trečiojo asmens turimų pajėgumų, būtinų pirkimo sutarčiai įvykdyti, negalima perduoti kandidatui ar dalyviui, todėl pastarasis šiais pajėgumais galėtų remtis tik jei šis trečiasis subjektas vykdant sutartį dalyvautų tiesiogiai ir asmeniškai[48].

ESTT praktikoje pripažinta, kad tikslas, jog darbai būtų atlikti tinkamai, gali pateisinti tam tikrus teisės pasitelkti subrangovus apribojimus[49]. Perkančioji organizacija, atsižvelgdama į pirkimo objekto svarbą (pavyzdžiui, darbai laikomi reikalingais nacionaliniam saugumui užtikrinti), gali konkurso dalyvio reikalauti pateikti įrodymų, kad jam tikrai yra prieinami jo pasitelkiamų subjektų ar įmonių ištekliai, kurių jis neturi pats ir kurie yra būtini sutarčiai įvykdyti. Tad perkančioji organizacija turi teisę uždrausti pasitelkti subrangovus, kurių pajėgumų ji negali patikrinti, nagrinėdama pasiūlymus ir atrinkdama rangovą esminėms sutarties dalims vykdyti[50].

3. **Informacija, kad, jeigu tiekėjo kvalifikacija dėl teisės verstis atitinkama veikla nebuvo tikrinama arba tikrinama ne visa apimtimi, tiekėjas perkančiajai organizacijai įsipareigoja, kad pirkimo sutartį vykdys tik tokią teisę turintys asmenys**. LAT praktikoje[51] išaiškinta, kad sąvoka *kvalifikacija nebuvo tikrinama*, atsižvelgiant į perkančiųjų organizacijų pareigas, išplaukiančias iš skaidrumo principo, apima ne tik prašymą pateikti atitinkamą teisę liudijantį dokumentą, bet pirmiausia – paties reikalavimo dėl šio tiekėjų pajėgumo turėjimo suformulavimą (įtvirtinimą) viešojo pirkimo sąlygose, t. y. laikoma, kad kvalifikacija tikrinama, kai atitinkami reikalavimai nustatyti pirkimo sąlygose ir perkančioji organizacija, vertindama pasiūlymą, paprašo pateikti atitinkamus dokumentus.

Pabrėžtina, kad nurodyto aiškinimo nekeičia tai, ar perkančioji organizacija nurodytą formuluotę įtvirtina pirkimo sąlygose, ar ne. Pagal VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 3 punktą perkančioji organizacija turėtų tiksliai ir aiškiai nurodyti, kad tiekėjo kvalifikacija dėl teisės verstis veikla netikrinama (jeigu pirkimo dokumentuose nekeliami teisės verstis veikla reikalavimai). Vis dėlto, imperatyviosios teisės normos privalomos visais atvejais (CK 6.157 straipsnio 1 dalis), net jeigu viešųjų pirkimų procedūros metu dalyvių kvalifikacija – jų teisės vykdyti atitinkamą veiklą turėjimas – nėra tikrinama. Komentuojama VPĮ norma teikia pagrindą daryti išvadą, kad į šį

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

įstatymą iš esmės yra perkelta privatinių teisinių santykių praktika atitinkamos veiklos vykdymo teisės turėjimą užtikrinti ne ikisutartiniuose, o sutartiniuose teisiniuose santykiuose (nors perkančiosioms organizacijoms iš tiesų nedraudžiama reikalavimą dėl šio pajėgumo nustatyti viešojo pirkimo dokumentuose). Perkančiosios organizacijos bet kokiu atveju, prieš sudarydamos viešojo pirkimo sutartį, privalo įsitikinti, ar atitinkami subjektai turės teisę prisiimti sutartinius įsipareigojimus ir juos vykdyti.

Nurodyta nuostata reiškia, kad, nepriklausomai nuo to, ar perkančioji organizacija pirkimo sąlygose nustato reikalavimą, jog tiekėjas turėtų teisę verstis veikla, reikalinga viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymui, ar ne, viešojo pirkimo sutartį gali vykdyti tik tokią teisę turintys tiekėjai. Tai kyla ir iš VPĮ bei kitų teisės aktų subsidiaraus taikymo taisyklės, reiškiančios, kad pirmiausia reikia taikyti galiojančias VPĮ nuostatas, o kitos teisės normos taikytinos tais atvejais, kai VPĮ nereguliuoja atitinkamo klausimo arba VPĮ normose įtvirtintos blanketinės (nukreipiančios) nuostatos[52]. Dėl to, jeigu atitinkamos veiklos vykdymą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyti reikalavimai dėl tokios veiklos vykdymo, nurodyti reikalavimai taikomi nepriklausomai nuo to, ar yra nustatyti (pakartoti) viešojo pirkimo sąlygose, ar ne.

Tačiau, kaip jau nurodyta VPĮ 35 straipsnio 1 dalies komentare, aplinkybė, ar konkretus, konkrečiai suformuluotas reikalavimas dėl teisės verstis atitinkama veikla yra įtvirtintas pirkimo sąlygose, ar ne, turi esminę reikšmę, vertinant tiekėjo galimybę pagrįsti atitinkamos reikalingos teisės turėjimą. Pagal LAT praktiką[53], jei perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodo neišsamius reikalavimus dėl teisės verstis veikla, dėl ko tiekėjas pateikia ne visus pagal pirkimo objekto specifiką būtinus atitinkamam reikalavimui pagrįsti dokumentus, perkančioji organizacija turi prašyti tiekėjo tikslinti kvalifikaciją, o tiekėjas tokiu atveju, grįsdamas reikalavimą dėl teisės verstis veikla, gali, iskaitant, bet neapsiribojant, nurodyti ir naujus ūkio subjektus (subtiekėjus, jungtinės veiklos partnerius). Be to, atsakingų asmenų teisės vykdyti veiklą įrodinėjimui prieš sudarant viešojo pirkimo sutartį netaikomos kasacinio teismo jurisprudencijoje suformuotos teisės aiškinimo taisyklės (ar jų išimtys) dėl kvalifikacijos objektyvumo sampratos, ribojimo tikslinti kvalifikacijos duomenis laiko atžvilgiu, t. y. tiekėjas dėl netinkamai (netiksliai) suformuluotų viešojo pirkimo sąlygų savo kvalifikaciją grįsti gali dokumento, išduoto vėliau už galutinį pasiūlymų pateikimo terminą, pagrindu. Tačiau tuo atveju, jei pirkimo dokumentuose reikalavimai dėl teisės vertis veikla tikslūs, išsamūs – tiekėjai, tikslindami duomenis apie

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kvalifikaciją, naujų ūkio subjektų negali nurodyti. Galimybė tikslinant kvalifikaciją nurodyti naujus ūkio subjektus taikoma tik dėl teisės verstis veikla, ir tik tokiu atveju, jei trūkumai kyla iš neaiškiai pirkimo dokumentuose suformuluoto reikalavimo.

Dėl to, net ir tuo atveju, jeigu viešojo pirkimo sąlygose nurodyta, kad tiekėjų kvalifikacija dėl teisės verstis atitinkama veikla netikrinama arba tikrinama ne visa apimtimi, tiekėjai, siekdami atitikti nurodytą reikalavimą, esant poreikiui, jau savo pasiūlymuose privalo įvardinti pasitelkiamus subrangovus. Kitaip tariant, jeigu viešojo pirkimo sąlygose reikalavimas dėl teisės verstis veikla yra suformuluotas tiksliai ir aiškiai, aplinkybė, kad atitiktis šiam reikalavimui pasiūlymų vertinimo metu netikrinama, nelemia tiekėjo teisės vėliau pasitelkti neišviešintus subrangovus.

4. **Tiekėjų kvalifikacijos vertinimo tvarka ir mažiausias pateikti pasiūlymus kviečiamų kandidatų skaičius, kai perkančioji organizacija šio įstatymo nustatytais atvejais apriboja pirkimo dalyvių skaičių**. Tiekėjų kvalifikacijos vertinimo tvarka yra nustatyta VPĮ 47, 50, 51 straipsniuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 47, 50, 51 straipsnių komentarus*). Tuo atveju, jeigu viešasis pirkimas yra vykdomas riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo ir inovacijų partnerystės būdu, perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų, kuriuos ji kvies pateikti pasiūlymus ar dalyvauti dialoge, skaičių. Tačiau tokiu atveju pirkimo dokumentuose privalo būti nurodytas mažiausias ir, jeigu reikia, didžiausias kviečiamų kandidatų skaičius (*detaliau žiūrėti VPĮ 54 straipsnio komentarą*).
5. **Tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, reikalaujamiems kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, patvirtinančių dokumentų sąrašas, informacija, kad tiekėjas turi pateikti Europos bendrąjį viešųjų pirkimų dokumentą pagal šio įstatymo 50 straipsnyje nustatytus reikalavimus, o vykdant atvirą konkursą nurodoma, ar bus taikoma šio įstatymo 59 straipsnio 4 dalyje nurodyta galimybė pirmiausia vertinti tiekėjo pateiktą pasiūlymą, o vėliau tikrinti jo kvalifikaciją**. Europos bendrasis viešųjų pirkimų dokumentas ir jam keliami reikalavimai yra reglamentuojami VPĮ 50 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 50 straipsnio komentarą*). Europos bendrajame viešųjų pirkimų dokumente pateikiamos informacijos patvirtinimo priemonės yra

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

reglamentuojamos VPĮ 51 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 51 straipsnio komentarą*). Pagal VPĮ 59 straipsnio 4 dalį perkančioji organizacija, atlikdama pirkimą atviro konkurso būdu, gali nesilaikyti VPĮ 59 straipsnio 3 dalyje nustatyto pirkimo procedūrų eiliškumo ir pirmiausia vertinti dalyvių pateiktus pasiūlymus, o įvertinusi pasiūlymus, – patikrinti, ar nėra ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusio dalyvio pašalinimo pagrindų, ar šio dalyvio kvalifikacija atitinka nustatytus reikalavimus, jeigu taikytina, ar tiekėjas laikosi kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų (*detaliau žiūrėti VPĮ 59 straipsnio komentarą*). Tačiau tokia perkančiosios organizacijos teisė privalo būti tiesiogiai nurodyta viešojo pirkimo dokumentuose. Priešingi perkančiosios organizacijos veiksmai, t. y. procedūrų eiliškumo nesilaikymas be aiškaus išankstinio nurodymo, lemia tiekėjų suklaidinimo, nepagrįstų lūkesčių sukėlimo grėsmę ir tuo pačiu – viešųjų pirkimų principų pažeidimą[54].

6. **Informacija apie VPĮ 46 straipsnio 3 ir 8 dalyse nustatytas galimybes nepašalinti iš pirkimo procedūros tiekėjo, neatitinkančio tam tikrų jam keliamų reikalavimų**. Pakeitus įstatymą nuo 2022-01-01 VPĮ 46 straipsnio 8 dalis tapo 10 dalimi, tačiau 35 straipsnyje ši nuoroda nebuvo patikslinta, manytina, dėl įstatymo leidėjo klaidos. Rekomenduotina pirkimo dokumentuose pateikti informaciją apie VPĮ 46 straipsnio 3, 8 ir 10 dalis. *Žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 3 ir 10 dalių komentarus*.
7. **Informacija apie tai, kad perkančioji organizacija gali nuspręsti nesudaryti pirkimo sutarties su ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusiu tiekėju, jeigu paaiškėja, kad pasiūlymas neatitinka šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų**. Perkančiosios organizacijos teisė nesudaryti viešojo pirkimo sutarties su ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusiu tiekėju, jeigu pasiūlymas neatitinka VPĮ aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, kyla iš VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtinto perkančiųjų organizacijų siekio (tikslo), kad, vykdant viešojo pirkimo sutartis, būtų laikomasi ir aplinkos apsaugos, socialinės bei darbo teisės įpareigojimų, nustatytų Europos Sąjungos ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir VPĮ 5 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

punkto komentarą). Nurodyta perkančiosios organizacijos teisė nesudaryti pirkimo sutarties su ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusiu tiekėju yra įtvirtinta VPĮ 45 straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 2 dalies komentarą*). Taigi, siekiant pasinaudoti nurodyta teise nesudaryti viešo pirkimo sutarties su tiekėju, kuris neužtikrina socialiųjų aspektų (plačiąja prasme) savo veikloje, galima tik tuo atveju, jeigu tokia perkančiosios organizacijos teisė yra nedviprasmiškai nurodyta (išviešinta) pirkimo dokumentuose.

Pabrėžtina, kad tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose nustato, jog gali nuspręsti nesudaryti pirkimo sutarties su ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusiu tiekėju, jeigu paaiškėja, kad pasiūlymas neatitinka VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustačius nurodytą neatitiktį, perkančioji organizacija neturėtų sudaryti viešojo pirkimo sutarties su tokį pasiūlymą pateikusiu tiekėju. Kitaip tariant, perkančioji organizacija, siekdama socialiai atsakingo pirkimo tikslų ir jau pirkimo sąlygose numačiusi, kad su tuo nedera aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įsipareigojimų nesilaikymas, vėliau neturėtų turėti teisės savo nuožiūra pasirinkti, ar įgyvendinti socialiai atsakingo pirkimo tikslus, ar vis dėlto sudaryti pirkimo sutartį su tiekėju, kurio pasiūlymas su nurodytais tikslais nesuderinamas.

8. **Prekių, paslaugų ar darbų pavadinimas, kiekis (apimtis), su prekėmis teiktinų paslaugų pobūdis, prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo terminai**. Viešojo pirkimo sąlygose turi būti nurodyta informacija, susijusi su viešojo pirkimo objektu, tam, kad tiekėjai, įvertinę nurodytą informaciją, galėtų priimti sprendimą dėl suinteresuotumo dalyvauti (nedalyvauti) viešajame pirkime. Įprastai viešojo pirkimo sąlygose yra nurodoma tik pagrindinė su pirkimo objektu susijusi informacija, kuri yra detalizuojami techninėje specifikacijoje (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio komentarą*).
9. **Perkančiosios organizacijos sprendimo dėl tarptautinės vertės pirkimo objekto neskaidymo į dalis argumentai, kaip nustatyta šio įstatymo 28 straipsnio 2 dalyje**. Žiūrėti *VPĮ 28 straipsnio komentarą.*
10. **Techninė specifikacija**. *Žiūrėti VPĮ 37 straipsnio komentarą.*
11. **Pasiūlymų vertinimo kriterijai ir sąlygos**. Bendrieji pasiūlymų vertinimo principai yra įtvirtinti VPĮ 45 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio komentarą*). Pasiūlymų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vertinimo ir palyginimo tvarka yra nustatyta VPĮ 55 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*).

12. **Prekių, paslaugų ar darbų energijos vartojimo efektyvumo ir aplinkos apsaugos reikalavimai ir (arba) kriterijai Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytais atvejais ir tvarka**. Nurodyta nuostata yra taikoma vykdant žaliuosius viešuosius pirkimus. Žaliasis viešasis pirkimas apibrėžiamas kaip procesas, kai valdžios institucijos siekia pirkti prekių, paslaugų ir darbų, per visą būvio ciklą darančių mažesnį poveikį aplinkai, palyginti su tokios pat paskirties prekėmis, paslaugomis ir darbais, kurie įprastai būtų perkami[55]. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508 yra patvirtintas Produktų, kurių viešiesiems pirkimas ir pirkimams taikytini aplinkos apsaugos kriterijai, sąrašas, taip pat Aplinkos apsaugos kriterijai bei Aplinkos apsaugos kriterijų, kuriuos perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai turi taikyti pirkdami prekes, paslaugas ar darbus, taikymo tvarkos aprašas. Taigi, perkančiosios organizacijos, vykdydamos prekių, paslaugų ar darbų, nurodytų Produktų, kurių viešiesiems pirkimas ir pirkimams taikytini aplinkos apsaugos kriterijai, sąraše, viešuosius pirkimus, privalo pirkimo sąlygose įrašyti Aplinkos apsaugos kriterijus ir nurodytus viešuosius pirkimus vykdyti laikanti tiek VPĮ, tiek Aplinkos apsaugos kriterijų, kuriuos perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai turi taikyti pirkdami prekes, paslaugas ar darbus, taikymo tvarkos apraše nustatytų reikalavimų. Vykdant nurodytus žaliuosius viešuosius pirkimus užtikrinama, kad prekės, paslaugos ar darbai pasirenkami ne tik pagal jų kainą ir kokybę, bet ir daromą mažesnį poveikį aplinkai vienoje, keliose ar visose produkto būvio fazėse, taip skatinant kurti kuo daugiau aplinkai palankių produktų[56].
13. **reikalavimai ir (arba) kriterijai dėl statinio informacinio modeliavimo metodų taikymo Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytais atvejais ir** tvarka

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2021 m. gruodžio 8 d. nutarimu Nr. 1061 nustatė reikalavimus ir (arba) kriterijus statinio informacinio modeliavimo metodų taikymui.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

14. **Perkančiosios organizacijos siūlomos šalims sudaryti pirkimo sutarties sąlygos ir (arba) pirkimo sutarties projektas pagal šio įstatymo 87 straipsnyje nustatytus reikalavimus, jeigu jis yra parengtas. Jeigu ketinama sudaryti preliminariąją sutartį, pirkimo dokumentuose taip pat turi būti preliminariosios sutarties sąlygos ir (arba) preliminariosios sutarties projektas, jeigu jis yra parengtas**. Nurodyta nuostata reiškia, kad viešojo pirkimo sutarties vykdymo sutarties sąlygos viešojo pirkimo dokumentuose gali būti pateikiamos dvejopu būdu: arba pirkimo sąlygose nurodant pagrindines viešojo pirkimo sutarties sąlygas, arba kartu su pirkimo dokumentais pateikiant parengtą viešojo pirkimo-pardavimo sutarties ir (arba) viešojo pirkimo–pardavimo preliminariosios sutarties projektą. Privalomos (būtinosios) rašytinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygos yra nurodytos VPĮ 87 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 87 straipsnio komentarą*). Siekiant užtikrinti kuo didesnį aiškumą ir išvengti ginčų dėl to, kokios viešojo pirkimo sutarties sąlygos laikytinos pagrindinėmis, o kokios ne, ir pan., perkančiosioms organizacijoms rekomenduotina visais atvejais pasirengti ir kartu su kitais viešojo pirkimo dokumentais paskelbti viešojo pirkimo sutarties projektą.
15. **Teisinės formos reikalavimai, kai perkančioji organizacija reikalauja, kad, tiekėjų grupės pateiktą pasiūlymą nustačius laimėjusį ir pasiūlius sudaryti pirkimo sutartį, tiekėjų grupė įgytų tam tikrą teisinę formą. Jeigu reikalaujama, kad tiekėjų grupė įsteigtų juridinį asmenį, nurodoma pareiga tiekėjams laiduoti už jų įsteigto juridinio asmens prievoles, susijusias su pirkimo sutarties sąlygų įvykdymu**.
Pagal VPĮ 2 straipsnio 36 dalį tiekėju yra laikoma, įskaitant, bet neapsiribojant, ūkio subjektų (fizinių asmenų, privačių ar viešųjų juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių) grupė (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 36 dalies komentarą*). Ūkio subjektų grupė, teikiant pasiūlymą viešajame pirkime, nėra reikalaujama, kad nurodyta grupė įsteigtų atskirą, savarankišką juridinį asmenį, tačiau, ūkio subjektų grupę pripažinus laimėtoja, perkančioji organizacija gali reikalauti, kad būtų įsteigtas atskiras, savarankiškas juridinis asmuo. Nurodytu atveju viešojo pirkimo-pardavimo sutartis arba preliminarioji sutartis yra sudaroma su ūkio subjektų grupės įsteigtu juridiniu asmeniu (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 4 dalies komentarą*). Tuo atveju, jeigu

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančioji organizacija nereikalauja, kad, ūkio subjektų grupę pripažinus laimėtoja, būtų įsteigtas atskiras, savarankiškas juridinis asmuo, viešojo pirkimo–pardavimo sutartis arba preliminarioji sutartis yra sudaroma su visais ūkio subjektų grupės nariais. Tokiu atveju, nors viešojo pirkimo sutartis yra sudaroma su visais ūkio subjektų grupės nariais, t. y. visi partneriai yra laikomi viešojo pirkimo sutarties šalimi, viešojo pirkimo sutartį visų partnerių vardu gali pasirašyti vienas ūkio subjektas – įgaliotas vadovaujantis partneris (nurodytas įgaliojimas gali būti (praktikoje dažniausiai yra) įtvirtintas jau jungtinės veiklos sutartyje).

16. **Subtiekimo reikalavimai, nustatyti vadovaujantis šio įstatymo 88 straipsnio nuostatomis**. *Žiūrėti VPĮ 88 straipsnio komentarą.*
17. **Informacija, ar perkančioji organizacija leidžia, neleidžia ar reikalauja pateikti alternatyvius pasiūlymus, šių pasiūlymų reikalavimai**. *Žiūrėti VPĮ 43 straipsnio komentarą*.
18. **Informacija, kaip turi būti apskaičiuota ir išreikšta pasiūlymuose nurodoma kaina ar sąnaudos. Į kainą ar sąnaudas turi būti įskaityti visi mokesčiai**. Perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose turi nurodyti, kaip konkrečiai tiekėjai turi apskaičiuoti ir išreikšti pasiūlymo kainą. Pavyzdžiui, viešojo pirkimo sąlygose gali būti nurodytas reikalavimas, kad turi būti išskirtos (įvertintos) tiesioginės ir netiesioginės išlaidos, šios, be kita ko, turi būti nurodytos su PVM ir be šio mokesčio[57].

Perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose ir viešojo pirkimo–pardavimo sutartyse nustatydamos kainodaros taisykles, privalo vadovautis Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos nuostatomis. Vykdant mažos vertės viešuosius pirkimus, Kainodaros taisyklių nustatymo metodika yra rekomendacinio pobūdžio.

Pagal Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos 9 punktą perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose ir sutartyje privalo nurodyti, koks sutarties kainos apskaičiavimo būdas ar jų derinys yra taikomas. Atskiroms sutarties dalims gali būti taikomi skirtingi kainos apskaičiavimo būdai. Pirkimo dokumentuose ir sutartyje nustatytas sutarties kainos apskaičiavimo būdas yra viena iš esminių sutarties sąlygų, kuri negali būti keičiama vykdant sutartį. Pagal Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos 10 punktą perkančioji organizacija, nustatydama kainodaros taisykles, gali nustatyti, įskaitant, bet neapsiribojant, šiuos pasiūlymo (sutarties) kainos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

apskaičiavimo būdus: fiksuotos kainos, fiksuoto įkainio, fiksuotos kainos su peržiūra, fiksuoto įkainio su peržiūra, kintamo įkainio, sutarties vykdymo išlaidų atlyginimo.

Komentuojamoje VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 17 punkto nuostatoje taip pat yra įtvirtinta principinė taisyklė, kad tiekėjas į pasiūlymo kainą ar sąnaudas privalo įskaityti visus mokesčius. Tai reiškia, kad tiekėjui į pasiūlymo kainą neįskaičiavus atitinkamų mokėtinų mokesčių, pasiūlymo kaina nei pasiūlymų vertinimo, nei viešojo pirkimo – pardavimo sutarties vykdymo metu negalėtų būti keičiama. Tačiau pabrėžtina, kad pagal formuojamą teismų praktiką reikalavimas, jog į pasiūlymo kainą būtų įtraukti visi mokesčiai ir visos tiekėjo išlaidos, nereiškia, kad tiekėjai bet kokiu atveju privalo į kainą įtraukti tokias išlaidas, kurių vykdant viešojo pirkimo sutartį dėl savo veiklos specifikos ar kitų priežasčių nepatirs ar kurias jau yra patyrę. Pagrindinis nurodytos sąlygos tikslas yra tas, kad tiekėjas įvykdytų visas pareigas be viešojo pirkimo sutarties kainos papildomo keitimo, o ne tai, jog jis būtinai patirtų šių išlaidų[58].

19. **Pasiūlymų galiojimo užtikrinimo, jeigu taikytina, reikalavimai**. *Žiūrėti VPĮ 42 straipsnio komentarą.*
20. **Pasiūlymų pateikimo termino pabaiga, vieta ir būdas**. Pasiūlymų pateikimo termino nustatymui keliami reikalavimai yra aptarti VPĮ 40 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio komentarą*). Perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų bendravimo ir keitimosi informacija, įskaitant pasiūlymų pateikimo, tvarka yra įtvirtinta VPĮ 22 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*).
21. **Būdai, kuriais tiekėjai gali prašyti pirkimo dokumentų paaiškinimų, sužinoti, ar perkančioji organizacija ketina rengti dėl to susitikimą su tiekėjais, taip pat būdai, kuriais perkančioji organizacija savo iniciatyva gali paaiškinti (patikslinti) pirkimo dokumentus**. *Žiūrėti VPĮ 36 straipsnio komentarą.*
22. **Data, iki kada turi galioti pasiūlymas, arba laikotarpis, kurį turi galioti pasiūlymas**. *Žiūrėti VPĮ 41 straipsnio komentarą.*
23. **Susipažinimo su pasiūlymais data, o jeigu pirkimas atliekamas ne elektroninėmis priemonėmis, – vieta, data, valanda ir minutė**. *Žiūrėti VPĮ 44 straipsnio komentarą.*
24. **Susipažinimo su pasiūlymais ir jų nagrinėjimo procedūros**. *Žiūrėti VPĮ 44 straipsnio komentarą*.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

25. **Informacija, kad pasiūlymuose nurodytos kainos bus vertinamos eurais. Jeigu pasiūlymuose kainos nurodytos užsienio valiuta, jos bus perskaičiuojamos eurais pagal Europos Centrinio Banko skelbiamą orientacinį euro ir užsienio valiutų santykį, o tais atvejais, kai orientacinio euro ir užsienio valiutų santykio Europos Centrinis Bankas neskelbia, – pagal Lietuvos banko nustatomą ir skelbiamą orientacinį euro ir užsienio valiutų santykį paskutinę pasiūlymų pateikimo termino dieną.** Nurodytoje nuostatoje yra įtvirtinta principinė taisyklė, kad pasiūlymo kainos turi būti pateiktos ir vertinamos eurais. O tuo atveju, jeigu pasiūlymo kainos yra nurodytos užsienio valiuta, komentuojamame VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 25 punkte yra įtvirtinta užsienio valiutos perskaičiavimo (konvertavimo) tvarka.
26. **Perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojų ar darbuotojų arba Komisijos narių (vieno ar kelių), kurie įgalioti palaikyti tiesioginį ryšį su tiekėjais ir gauti iš jų (ne tarpininkų) pranešimus, susijusius su pirkimų procedūromis, vardai, pavardės, kontaktinė informacija.** Nurodyta nuostata yra glaudžiai susijusi su viešųjų pirkimų skaidrumo principo (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*) įgyvendinimu, kadangi ja užtikrinamas sklandus perkančiosios organizacijos ir tiekėjų tiesioginio ryšio palaikymas.
27. **Nuorodos į išankstinį informacinį skelbimą, paskelbtą Europos Sąjungos leidinių biuro, taip pat paskelbtą CVP IS, kituose leidiniuose ir internete, jeigu apie pirkimą buvo skelbta iš anksto**. *Žiūrėti VPĮ 30 straipsnio komentarą.*
28. **Informacija apie atidėjimo termino taikymą, ginčų nagrinėjimo tvarką**. *Apie viešojo pirkimo–pardavimo sutarties arba preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminą žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą, apie ginčų nagrinėjimo tvarką – VPĮ 100–107 straipsnių komentarus*.
29. **Informacija apie numatomą skelbti savanoriško ex ante skaidrumo skelbimą**. *Žiūrėti VPĮ 32 straipsnio komentarą*.
30. **Informacija apie tai, ar į Komisijos posėdžius kviečiami dalyvauti stebėtojai, jų dalyvavimo sąlygos**. *Žiūrėti VPĮ 19 straipsnio 4 dalies komentarą*.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

31. **Informacija apie tai, kad tiekėjas privalo nurodyti, ar jo pasiūlyme yra konfidencialios informacijos, ir kuri informacija, vadovaujantis šio įstatymo 20 straipsnio 2 dalimi, yra konfidenciali**. *Žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*.

32. **Informacija apie tai, kad tiekėjas, sudarius sutartį, bet ne vėliau kaip iki sutarties vykdymo pradžios, turi pateikti sutartį vykdysiančių ir perkančiosios organizacijos nurodytas užduotis atliksiančių darbuotojų sąrašą (vardus, pavardes, gimimo datas) ir jiems siūlomo mokėti darbo užmokesčio mėnesio medianą, taip pat informacija, kad sutarties vykdymo metu pasikeitus nurodytai informacijai tiekėjas nedelsdamas turi informuoti perkančiąją organizaciją ir pateikti atnaujintą nurodytų darbuotojų sąrašą ir patikslintą darbo užmokesčio mėnesio medianą, jeigu taikytina**. Nurodyta nuostata yra betarpiškai susijusi ir aiškinama sisteminiškai su VPĮ 55 straipsnio 11 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos teise viešojo pirkimo dokumentuose nustatyti socialinį pasiūlymų vertinimo kriterijų ir įvertinti, kiek tiekėjo ir subtiekėjo, jeigu jis pasitelkiamas, sutartį vykdysiantiems ir perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nurodytas užduotis atliksiantiems darbuotojams siūlomo darbo užmokesčio mėnesio mediana viršija Lietuvos Respublikoje nustatytą minimalų darbo užmokestį. Perkančiajai organizacijai viešojo pirkimo dokumentuose nustačius socialinį pasiūlymų vertinimo kriterijų, ji privalo reikalauti, kad tiekėjas visą pirkimo sutarties vykdymo laikotarpį užtikrintų, jog nurodytų darbuotojų darbo užmokesčio mėnesio mediana būtų ne mažesnė, negu buvo nurodyta pateikiant pasiūlymą (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 11 dalies komentarą*). Taigi, komentuojamame VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 32 punkte nurodyta informacija yra reikalinga tam, kad perkančioji organizacija galėtų kontroliuoti, ar viešojo pirkimo laimėtoju pripažintas tiekėjas laikosi pasiūlyme nurodytų įsipareigojimų. Nuo 2022-01-01 panaikinus VPĮ 55 straipsnio 11 dalį bei VPĮ 55 straipsnį papildžius 12 dalimi, VPĮ 35 straipsnio 32 dalies nuostata liko nepakeista, taigi iki šio pakeitimo sudarytų sutarčių vykdymo kontrolei reikalingi duomenys ir toliau turėtų būti prieinami, tuo tarpu įstatyme nėra detaliau aprašyta, kaip perkančioji organizacija turėtų įsitikinti tinkamu sutarties vykdymu jeigu ji nustatė reikalavimą pagal naują VPĮ 55 straipsnio 12 dalį.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

33. informacija apie tai, kad, jeigu pirkimo metu bus atliekama patikra Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatyme nustatyta tvarka, tiekėjas turės pateikti tokiai patikrai atlikti reikalingus dokumentus;
34. **Kita Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta informacija**. Nurodyta nuostata patvirtinama, kad VPĮ 35 straipsnio 2 dalyje pateiktas informacijos, skelbtinos viešojo pirkimo dokumentuose, sąrašas nėra baigtinis ir perkančioji organizacija turi teisę viešojo pirkimo dokumentuose nurodyti papildomą informaciją, neįtrauktą VPĮ 35 straipsnio 2 dalyje. Tuo tarpu Viešųjų pirkimų tarnybos nurodytais atvejais, perkančioji organizacija privalo viešojo pirkimo dokumentuose įtraukti papildomą, VPĮ 35 straipsnio 2 dalyje nenurodytą informaciją. Pavyzdžiui, VPĮ 96 straipsnio 2 dalies 11 punkte yra įtvirtinta Viešųjų pirkimų tarnybos teisė patvirtinti konkrečių prekių, paslaugų ar darbų techninėms specifikacijoms taikomus reikalavimus. Esant patvirtintiems konkrečių prekių, pasaugu ar darbų techninės specifikacijos reikalavimams, perkančioji organizacija, vykdydama viešąjį pirkimą, nurodytus reikalavimus privalėtų įtraukti į viešojo pirkimo dokumentus.

3. VPĮ 35 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta imperatyvioji perkančiųjų organizacijų pareiga iš anksto paskelbti apie vykdomą viešąjį pirkimą (*detaliau apie išankstinį informacinį skelbimą bei skelbimą apie pirkimą žiūrėti VPĮ 30, 31 straipsnių komentarus*), nurodant, kad skelbimai yra sudėtinė viešojo pirkimo dalis. Dėl to perkančioji organizacija skelbimuose esančios informacijos papildomai kituose viešojo pirkimo dokumentuose gali neteikti. Tačiau tokiu atveju, siekiant maksimalaus viešojo pirkimo dokumentų aiškumo, viešojo pirkimo sąlygose turėtų būti pateikiama bent jau nuoroda į skelbimą, papildomai nekartojant skelbime nurodytos informacijos.

VPĮ 35 straipsnio 3 dalyje taip pat yra įtvirtinta kolizijos tarp skelbimuose ir kituose viešojo pirkimo dokumentuose nurodytos informacijos sprendimo taisyklė. Pagal VPĮ 35 straipsnio 3 dalį tuo atveju, jeigu skelbime ar išankstiniame skelbime, kuriuo tiekėjai kviečiami dalyvauti ribotame konkurse ar skelbiamose derybose (*detaliau žiūrėti VPĮ 30 straipsnio 3 dalies komentarą*), pateikta informacija neatitinka kituose viešojo pirkimo dokumentuose pateiktos informacijos, teisinga laikoma informacija, pateikta būtent skelbime apie pirkimą ar išankstiniame

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

informaciniame skelbime, kuriuo tiekėjai kviečiami dalyvauti ribotame konkurse ar skelbiamose derybose. Vis dėlto perkančiosios organizacijos turėtų vengti situacijų dėl nurodytos kolizinės taisyklės taikymo ir dėti maksimalias pastangas tam, kad viešojo pirkimo dokumentai būtų parengti tinkamai, įskaitant, bet neapsiribojant, būtų užtikrinta skelbime ar išankstiniame skelbime bei pirkimo sąlygose nurodytos informacijos sutaptis.

4. VPĮ 35 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga užtikrinti, kad viešojo pirkimo dokumentai būtų parengti laikantis VPĮ reikalavimų, taip pat būtų tikslūs, aiškūs ir nedviprasmiški, siekiant, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija galėtų nusipirkti tai, ko jai reikia. Nurodytas tikslas pasiekiamas tada, kai pirkimo sąlygų turinys leidžia pakankamai gerai informuotiems ir normaliai rūpestingiems tiekėjams vienodai jas suprasti ir aiškinti, o perkančiajai organizacijai realiai patikrinti, ar tiekėjų pasiūlymai šias atitinka[59].

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad pernelyg didelis viešojo pirkimo sąlygų išsamumo (detalumo) lygis tam tikrais atvejais gali lemti jų neproporcingumą. LAT, vadovaudamasis ESTT sprendimu byloje *Roche Lietuva*[60], yra pažymėjęs, kad sprendžiant, ar nustatant techninės specifikacijos sąlygas nebuvo pažeistos tiekėjo teisės, turi būti įvertinti du aspektai, *pirma*, ar nebuvo pažeistas vienodo požiūrio principas, t. y. ar techninės specifikacijos reikalavimai nebuvo pritaikyti konkrečiam ekonominės veiklos vykdytojui, *antra*, ar nebuvo pažeistas proporcingumo principas, t. y. ar itin išsamūs techninės specifikacijos reikalavimai (nebūtinai pritaikyti vienam tiekėjui, tačiau dėl savo detalumo reikšmingai apribojantys tiekėjų galimybes dalyvauti viešajame pirkime) buvo būtini, siekiant pasiekti pirkimo tikslą[61].

Viešojo pirkimo reikalavimų apimtis (turinys) turi būti nustatoma iš potencialių dalyvių pozicijų, nes viešųjų pirkimų teisiniame reguliavime įtvirtintų viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūrų tikslas yra būtent užtikrinti ES įsteigtiems dalyviams galimybę dalyvauti juos dominančiuose viešuosiuose pirkimuose[62]. Aplinkybė, kad didesnioji dalis tiekėjų suprato pirkimo sąlygą kitaip nei mažuma, taip pat neleidžia besąlygiškai teigti, jog objektyviai visiems įprastinio rūpestingumo standartus atitinkantiems dalyviams ji buvo vienodai suprantama ir jų pritaikyta, o perkančioji organizacija turėjo galimybę gauti ir įvertinti tarpusavyje palyginamus pasiūlymus[63]. Tiekėjai turi išsamiai ir atidžiai susipažinti su visais viešojo pirkimo dokumentais

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

bei juose iškeltais reikalavimais, juolab kad gali skirtis ne tik skirtingų perkančiųjų organizacijų vykdomų pirkimų, bet ir to paties pirkėjo pakartotinai atliekamo pirkimo sąlygų turinys. Kita vertus, tiekėjų pareiga veikti apdairiai neeliminuoja perkančiųjų organizacijų pareigos kiek įmanoma aiškiau ir tiksliau apibrėžti reikalavimus jiems[64]. Dėl to, nors perkančiosios organizacijos formos prasme iš esmės neribojamos bet kur įtvirtinti atitinkamus reikalavimus, tačiau tuo neturi būti piktnaudžiaujama, kadangi perkančioji organizacija turi siekti maksimalaus viešojo pirkimo dokumentų aiškumo (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio 4 dalies komentarą*).

Iš kasacinio teismo praktikos matyti, kad pirkimo sąlygų aiškumo klausimas dažniausiai keliamas dviem atvejais: *pirma*, kai dėl konkurso nuostatų turinio trūkumų tiekėjai ribojami pateikti pasiūlymus ar tinkamai apskaičiuoti jų kainą[65], *antra*, kai dėl pirkimo sąlygų turinio trūkumų tiekėjams teisiškai ir faktiškai nesutrukdyta pateikti pasiūlymų, tačiau dėl to vėliau kilo ginčas iš viešojo pirkimo sutarties vykdymo[66]. Šiame kontekste pabrėžtina, kad pirkimo sąlygų analizė – ne fakto klausimas, todėl galimas spręsti kasaciniame procese[67].

Tai, ar pirkimo dokumentai atitinka VPĮ reikalaujamą aiškumo ir (arba) tikslumo standartą, sprendžiama kiekvienu atveju individualiai. Tačiau visais atvejais turi būti siekiama objektyviai įvertinti (patikrinti), ar pakankamai gerai informuoti ir normaliai rūpestingi tiekėjai objektyviai galėjo ir turėjo (objektyvusis ir subjektyvusis aspektai) suprasti pirkimo dokumentus taip, kaip teigia perkančioji organizacija. Neigiamas atsakymas lemia, kad pirkimo dokumentai laikytini neteisėtais ir neatitinkančiais komentuojamų VPĮ reikalavimų. Pabrėžtina, kad tiekėjų teises ribojančios konkursų nuostatos pirkimo dokumentuose turi būti įtvirtintos ypač aiškiai, be dviprasmybių. Atitinkamai, ribojančios nuostatos turi būti aiškinamos siaurai – pirkimo sąlygose aiškiai neįtvirtinus draudimo, kurio turinys vidutiniam atitinkamos rinkos dalyviui nekeltų abejonių, draudžiama priimti sprendimus remiantis šiuo pagrindu (t. y. dėl draudimo nesilaikymo)[68].

Nepriklausomai nuo to, kad sąlygų aiškumas, tikslumas yra vertinamas pagal gerai informuoto ir normaliai rūpestingo tiekėjo standartą, nurodytas standartas negali būti suabsoliutinamas, įpareigojant tiekėjus viešajame pirkime keliamus reikalavimus suprasti ir vertinti remiantis kitais šaltiniais nei, pirmiausia, viešojo pirkimo sąlygos. Šiame kontekste pažymėtina kasacinio teismo praktika, pagal kurią mokslo (ar kitoje srityje) vartojamos sąvokos, sampratos savaime neturi visuomet turėti tapačios reikšmės kaip ir viešojo pirkimo sąlygose, ypač, kai tokia perkančiosios

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijos valia aiškiai neįtvirtinta pirkimo sąlygose; iš tiesų neatmestinos situacijos, kai pirkėjas pasirenka vertinti tiekėjų pasiūlymus pagal vieną ar kelias (o ne visas) iš sudėtinių dalių tikros kategorijos, reiškinio dalių[69]. Kitaip tariant, pirkimo sąlygose įtvirtintos sąvokos, kategorijos ir pan. neturi būti analogiškos mokslo ar kitose srityse nusistovėjusioms, plačiai pripažintoms analogiškoms sampratoms arba visuotinai suprantamiems dalykams, todėl perkančiosioms organizacijoms suteikiama diskrecija tiekėjams kelti reikalavimus, kurie būtų ne visiškai identiški (mažesnės apimties ar kitokio turinio), nei tai įprasta kituose santykiuose. Jei perkančioji organizacija pirkimo sąlygose suformuoja individualizuotą, konkrečiu atveju taikytiną reikalavimą, pagal jį tiekėjų pasiūlymai ir turėtų būti vertinami, neatsižvelgiant į kitus, iš anksto neišviešintus parametrus, nepriklausomai nuo jų žinomumo ir taikymo kitose srityse. Tokios praktikos išimtimi laikytinos situacijos, kai perkančiosios organizacijos pirkimo sąlygose netinkamai įgyvendina imperatyviąsias teisės normas[70]. Remiantis nurodytais išaiškinimais, LAT, pavyzdžiui, yra konstatavęs, kad viešojo pirkimo sąlygose nedetalizavus, kokių konkrečių techninių charakteristikų ar parametrų turėjo būti šiukšlių dėžės, naudojamos paslaugai teikti, perkančiosios organizacijos argumentai, jog kiekvienas protingas žmogus supranta, kas yra šiukšlių dėžė, kokia jos paskirtis, kaip ji turi atrodyti priklausomai nuo pastatymo vietos, tiekėjai, kaip atliekų tvarkymo srities profesionalai, turėtų suprasti, koks yra tikrasis perkančiosios organizacijos pageidavimas, atmestini kaip nepakankami pirkimo sąlygų aiškumui pagrįsti[71]. Dėl perkančiosios organizacijos pareigų nustatyti tinkamas pirkimo sąlygas taip pat pažymėtina, kad šioms keliamo aiškumo reikalavimo stoka nebūtinai siejama su jų neteisėtumu, kaip tokiu (kiekvienu atveju dėl to sprendžia teismas). Perkančiosios organizacijos pirkimo sąlygose turėtų vengti abstrakčių, dviprasmiškai suprantamų ar deklaratyvių formuluočių, nes šios sunkina tiekėjų dalyvavimą pirkime, dėl to gali kilti tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčų. LAT praktikoje viešojo pirkimo sąlygų neaiškumas yra konstatuotas, pavyzdžiui, tokiais atvejais:

1. Dėl finansinio pajėgumo sąlygos (*pavyzdžiui, tiekėjo veikla per pastaruosius trejus metus turi būti nenuostolinga*) spręsta, kad tiekėjai ir perkančioji organizacija gali skirtingai suprasti ir vertinti tokią pirkimo sąlygą, pavyzdžiui, tiekėjai veiklos nuostolingumo skaičiavimą gali suprasti taip, kad vertintini visi metai kartu, o perkančioji organizacija – pamečiui[72].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. Dėl pirkimo objekto apibrėžimo viešojo pirkimo dokumentuose spręsta, kad perkančioji organizacija skirtingose pirkimo dokumentų sąlygose nevienareikšmiškai apibrėžė pirkimo objektą. Vienoje vietoje perkančioji organizacija nurodė, kad perkamos paslaugos ir jų apimtys apibūdintos techninėje specifikacijoje, kitoje – apibrėžė, kad perkančioji organizacija numato įsigyti skrydžio bilietų pirkimo ir pervežimo paslaugas. Pastarosios Techninėje specifikacijoje apibūdintos tiksliau, tačiau be skrydžio bilietų įsigijimo ir pervežimo paslaugų nurodytos ir kitos, pavyzdžiui, vardinių pasveikinimo laiškų anglų kalba surašymas. Akivaizdu, kad apibūdinimas nereiškia jų papildymo naujomis, kokybiškai kitomis paslaugomis. Kitu atveju, kai tiekėjas ginčytų tik tokio pobūdžio pirkimo objekto apibrėžčių neatitiktį (t. y. pirkimo objektas techninėje specifikacijoje apibrėžtas plačiau nei bendrosiose nuostatose), iš tiesų būtų galima spręsti apie sisteminio konkurso nuostatų aiškinimo taisyklės taikymą[73].
3. Dėl skirtingų pirkimo dokumentų tarpusavio prieštaravimo spręsta, kad pradinėje konkurso sąlygų – techniniame projekte, darbų kiekių žiniaraščiuose, įrenginių poreikio žiniaraštyje – versijoje buvo pateikti skirtingi atitinkamų darbų (įrenginių, priemonių) kiekiai, be kita ko, dėl metalinių grotelių medžių šaknų apsaugai įrengti. Perkančioji organizacija, gavusi kelis tiekėjų prašymus paaiškinti šias neatitiktis, nurodė, kuriais konkrečiais duomenimis ūkio subjektai turėtų remtis. Kaip nurodyta, atitinkami duomenys pateikti atskiruose prie konkurso sąlygų pridėtuose dokumentuose (techniniame projekte, darbų kiekių ir įrenginių poreikio žiniaraščiuose). Nagrinėjamu atveju aktualu tai, kad perkančioji organizacija gavo klausimą dėl grotelių kiekio nesutapties (24 ar 34 vnt.) techniniame projekte ir darbų kiekių žiniaraštyje (bet ne įrenginių poreikio žiniaraštyje); į užduotą klausimą ji atsakė – *prašome įsivertinti*. Dėl to ginčo šalys iš esmės nesutarė, kokia apimtimi atsakovė patikslino tarpusavyje nederančias konkurso sąlygų nuostatas: ar ji pašalino bet kokius prieštaravimus tarp techninio projekto ir visų žiniaraščių, ar tai padarė tik iš dalies, t. y. patikslino vieno iš žiniaraščių (bet ne visų) duomenis techninio projekto atžvilgiu. LAT vertino, kad perkančioji organizacija dėl apsauginių grotelių pateikė pernelyg lakonišką paaiškinimą,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

iš kurio aiškiai nematyti įrenginių poreikio žiniaraščio duomenų neatitikties techniniam projektui ir (ar) perkančiosios organizacijos valios šią pataisyti[74].

4. Pirkimo sąlygos, pagal kurias perkančioji organizacija tiekėjui (nuomotojui) atskirai atlygina nuostolius tik dėl nuomojamos įrangos, kaip tokios, sugadinimo, tačiau, nelaikydama jų lygiaverčiais nuostoliais, atskirai neatlygina išlaidų, patirtų dėl šios įrangos negarantinių gedimų šalinimo darbų atlikimo, nurodant, kad išlaidos tiekėjui bus atlygintos tiek, kiek jis jas įtrauks į bendrą pasiūlymo kainą, laikytinos neaiškiomis ir neatitinkančiomis skaidrumo principo[75].

Be to, tiekėjams suteikta teisė galimai vykdytinų darbų sąnaudas įtraukti į bendrą pasiūlymo kainą neužtikrina pirkimo sąlygų aiškumo ir realios galimybės tiekėjams kiek įmanoma tiksliau apskaičiuoti pasiūlymo kainą; esant neaiškiai pirkimo objekto apimčiai, tiekėjai skirtingai ją apskaičiuos, galimai neatsižvelgs į jos dalį, perkančioji organizacija negali to patikrinti, todėl ji neišvengiamai susidurs su nepalyginamų pasiūlymų vertinimu, kurio nebus galima pripažinti skaidriu bei objektyviu; jei perkančioji organizacija negali tinkamai ir objektyviai vykdyti viešojo pirkimo procedūrų pagal savo paskelbtas sąlygas, tokių sąlygų iš tiekėjų ji ir neturėtų reikalauti įvykdyti[76].

5. Šalių ginčas kilo dėl konkurso sąlygų reikalavimų, susijusių su paslaugų teikimo vieta, ir jų taikymo. Perkančioji organizacija konkurso sąlygose nustatė reikalavimus tiekėjui tyrimus atlikinėti savo patalpose, nutolusiose ne daugiau kaip 500 metrų atstumu atitinkamai nuo Molėtų ligoninės ar Molėtų rajono PSPC (įstaigos steigėja numato teisės aktų nustatyta tvarka nuomoti konkurso sąlygas atitinkančias patalpas). Nurodytas paslaugų teikimo vietas (arba tiekėjo patalpose, arba atitinkamos gydymo įstaigos patalpose) vertinant kaip alternatyvias, perkančioji organizacija dėl tiekėjo turėsių ir pareigų patalpų nuomos teisiniuose santykiuose neapibrėžtumo negali būti visiškai tikra, ar egzistuoja objektyvi galimybė gauti itin reikšmingas paslaugas taip, kaip nustatyta konkurso dokumentuose. Pažymėtina ir tai, kad tokios konkurso sąlygos vykdymas apskritai nepriklauso nuo perkančiosios organizacijos valios. Savivaldybei priklausančio turto nuomos būdai ir sąlygos, kai savivaldybės įstaiga – perkančioji organizacija (turto naudotojas panaudos sutarties pagrindu) vykdo viešąjį paslaugų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimą, nustatomos savivaldybės tarybos sprendimu. Kol nėra tokio sprendimo, konkurso sąlyga dėl savivaldybei priklausančio turto nuomos vertintina kaip neaiški[77].

6. Ginčo konkurso sąlygoje nustatytas reikalavimas dėl trijų kokybės kontrolės lygių, tačiau techninės specifikacijos pastabose įtvirtintas nurodymas pateikti reikalingą reagentų, kitų priemonių ir kontrolinių medžiagų (atliekant kasdieninę 2-jų lygių kokybės kontrolę) kiekį numatomam nurodytam tyrimų skaičiui per 12 mėn. atlikti. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad konkurso sąlygos yra neaiškios, dviprasmiškos[78].
7. Iš ekonominio naudingumo kriterijų T1 ir T2 vertinimo aprašymuose nurodytų formuluočių darytina išvada, kad tiekėjai tarpusavyje ir perkančioji organizacija galėjo skirtingai suprasti ir vertinti, ar nurodytos konkrečios rizikos yra *realios ir valdomos*, o jų valdymo priemonės *realios ir pagrįstos*, kas laikoma *vadybos sistemų taikymo nauda*, taip pat kokiais atvejais pateiktas pagrindimas yra *aiškus*, *realus*. Nors formuluotė *reali rizika* gali atrodyti suprantama kaip reiškianti tikrą, galinčią įvykti riziką, tačiau nėra aišku, kaip perkančioji organizacija įvertins tiekėjų atliktą rizikos veiksnių analizę, pavyzdžiui, kokios aplinkybės lems didesnio balo skyrimą – jį gaus pasiūlymas, kuriame nurodyta daugiau rizikos atvejų, labiausiai tikėtinos rizikos, sudėtingiausius padarinius galinčios sukelti rizikos ar kitos aplinkybės. Kiekvienas iš šių atvejų perkančiosios organizacijos gali būti pripažintas reikšmingesniu už kitus, tačiau, to nenurodžius pirkimų sąlygose, sukuriama situacija, kai tiekėjams tenka spėti arba bandyti pateikti kuo platesnius rizikų ir jų valdymo priemonių aprašymus. Todėl vertintina, kad ekonominio naudingumo kriterijai suformuluoti nekonkrečiai, abstrakčiai, aiškiai neapibrėžiant, kaip bus vertinama atitiktis nustatytiems kriterijams[79].
8. Kai viešojo pirkimo sąlygoje nustatyta, kad atitinkamą kvalifikacijos reikalavimą (pavyzdžiui, kritinio likvidumo kriterijų) turi atitikti bent vienas ūkio subjektų grupės narys arba visi kartu, laikytina, jog ši suformuluota ydingai ir negali būti taikoma pažodžiui, nes pagal savo turinį negali būti taikomi vienam viešajam pirkimui kaip alternatyvūs kriterijai, nes jie yra nelygiaverčiai. Nurodytos pirkimo sąlygos ir jų taikymas tiksliai neapibrėžti, todėl tai reikia vertinti pagal teisingumo, protingumo ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sąžiningumo principus bei įprastinę tokių reikalavimų taikymo praktiką[80]. Kita vertus, alternatyvumas, kaip toks, jeigu nelemia nelygiavertiškumo, nėra draudžiamas[81].

Taigi, perkančiosios organizacijos, nustatydamos viešojo pirkimo sąlygas, privalo siekti, kad jos būtų maksimaliai aiškios, t. y. kad tiek pati perkančioji organizacija, tiek bet kuris viešojo pirkimo dalyvis, perskaitę konkrečią pavienę viešojo pirkimo sąlygą, ją vienodai suprastų. Pabrėžtina, kad viešojo pirkimo sąlygų aiškumas siejamas ir su teismų galimybėmis vertinti jų teisėtumą[82]. Pabrėžtina, kad iš principo neatmetamos ir išimtinės situacijos, kai dalyvis turi objektyvią galimybę suprasti pirkimo sąlygas (įskaitant, jų neaiškumą) tik tada, kai, įvertinusi pasiūlymus, perkančioji organizacija pateikia išsamią informaciją apie savo sprendimo motyvus[83], tačiau šios situacijos vertintinos griežtai (siaurai), įvertinus tam tikras konkrečias ginčo aplinkybes, atsižvelgiant į deramai informuoto ir įprastai rūpestingo konkurso dalyvio standartą[84]. Analogiška situacija gali susiklostyti ir pačios perkančiosios organizacijos atžvilgiu[85]. Tačiau, kaip nurodyta, tai yra išimtinė situacija.

Pagal kasacinio teismo praktiką pirkimo sąlygos turi būti aiškinamos ir taikomos sistemiškai ir lingvistiškai, tačiau nesuabsoliutinant pasirinkto aiškinimo metodo, atsižvelgiant į tikrąją perkančiosios organizacijos valią bei į kituose teisės aktuose įtvirtintas normas, taip pat į kitas nuostatas (pvz., VPT teisės aktus) [86]. Tai ypač aktualu, kai pirkimo sąlygų turinys nėra pakankamai aiškus, taip pat, kai viešųjų pirkimų reguliavime nepateikta aiškių procedūrų dėl tam tikrų reikalavimų nustatymo ir atitikties jiems vertinimo.

Kasacinio teismo praktikoje, pavyzdžiui, spręsta dėl sėkmingo sutarties įvykdymo sampratos pagal atitinkamas CK normas, atsižvelgiant į tai, kad pirkimo sąlygose perkančioji organizacija tiksliai nenurodė, kokių aplinkybių visuma laikytina tinkamu rangos darbų atlikimu kaip kvalifikacijos įgijimo ir įrodymo faktas[87]. Teismų praktikoje taip pat vertinta, kad nustatytas perkančiosios organizacijos siekis, jog tiekėjai pasiūlytų automobilių aikšteles, turėjo būti kvalifikuotas ne kaip savarankiškas tikslas, o kaip priemonė patenkinti pirkimo sąlygose apibrėžtą jos poreikį – pagal VPĮ perkančiosios organizacijos paslaugų pirkimuose neribojamos kelti proporcingus reikalavimus dėl techninių priemonių, kuriomis perkamos paslaugos bus teikiamos[88].

Taigi, pirkimo sąlygų aiškinimas, taikant sisteminį, teleologinį, lingvistinį ir kitus metodus[89], kai kuriais išimtiniais atvejais gali lemti tam tikros turinio reikšmės *suradimą*[90]. Kasacinio teismo,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pavyzdžiui, vertinta, kad sisteminis pirkimo sąlygų aiškinimas gali lemti pirkimo sąlygos turinio nustatymą pagal atitiktį reikalavimui pagrindžiančius dokumentus. Tiekėjų kvalifikacijos reikalavimai paprastai nustatomi lentelėje, kurioje nurodomi kvalifikacijos reikalavimai ir jų atitiktį įrodantys dokumentai, kuriuos privalo pateikti tiekėjas. Kilus ginčui dėl konkretaus kvalifikacijos reikalavimo turinio, aplinkybė, kokią ir kokios apimties kvalifikaciją turi turėti pirkime dalyvaujantis tiekėjas, nustatoma įvertinus lentelėje nurodytą lingvistinę to reikalavimo išraišką, ją sistemiškai aiškinant kartu su pirkimo sąlygomis, apibrėžiančiomis pirkimo objektą, techninius reikalavimus jam (pavyzdžiui, reikalavimo turėti teisę verstis veikla, reikalinga perkamiems statybos darbams atlikti, turinys nustatomas įvertinus techninę specifikaciją, kurioje detalizuotas pirkimo objektas)[91].

Tačiau sisteminis pirkimo sąlygų aiškinimas turi ribas, juo negali būti pateisintas viešojo pirkimo dokumentų nuostatų neaiškumas ir vidinis prieštaravimas, jei vidutinis atitinkamos srities tiekėjas objektyviai negali perkančiajai organizacijai pateikti pasiūlymo ar yra pernelyg suvaržytas tai padaryti. Pavyzdžiui, kasacinio teismo konstatuota, kad apie pirkimo sąlygų turinį tiekėjai turi būti informuoti tiesiogiai, aiškiai ir išsamiai, o ne naudojantis *Google*[92]. Su perkančiųjų organizacijų pareiga tiekėjams nustatyti aiškius reikalavimus nedera situacija, kai dalyviai apie atitinkamas sąlygas turėtų spręsti, vienu metu vertindami skirtingo pobūdžio dokumentus – pagrindines pirkimo sąlygas, techninę specifikaciją ir viešojo pirkimo sutarties projektą, lyginti šių dokumentų turinį ir skirtumus, o šiuos kvalifikuoti kaip tikslinimą ar spragų bei trūkumų šalinimą; perkančiųjų organizacijų pareiga nustatyti aiškias pirkimo sąlygas aktuali ir teismams, nes šie, nebūdami atitinkamų teisinių santykių žinovai, riboti koncentruotai ir objektyviai spręsti panašaus pobūdžio ginčus[93].

Sisteminis pirkimo sąlygų aiškinimo rezultatas neturi lemti visiškai priešingos išvados, palyginus su lingvistine jų išraiška. Teismas, aiškindamas pirkimo sąlygas, negali sukurti naujos nuostatos, perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumą vertinti pagal iš anksto tiesiogiai neišviešintus parametrus[94]. Be to, perkančiosios organizacijos valios ir ketinimo, jei jų iš tiesų tokių buvo, dėl pirkimo sąlygos turinio svarba sumenksta, jei ji pirkimo sąlygose juos netinkamai ir nesuprantamai materializuoja. Atsižvelgiant į tai, teisiškai nereikšmingi perkančiosios organizacijos argumentai dėl ginčo pirkimo sąlygos nustatymo ir jos paaiškinimo tikslų[95]. Neginčijant perkančiosios organizacijos tikslų ir poreikių, kuriuos ji norėjo pasiekti ir tenkinti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

skelbdama konkursą, pažymėtina, kad jie laikytini neaktualiais, jeigu nėra tinkamai išviešinti pirkimo sąlygose[96].

VPĮ 35 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga dėl pirkimo dokumentų tikslumo ir aiškumo kyla iš bendrosios perkančiųjų organizacijų pareigos objektyviai ir kuopščiai vykdyti viešojo pirkimo procedūras, užtikrinti viešųjų pirkimų principų laikymąsi ir tikslo pasiekimą[97]. Kitaip sakant, už VPĮ tinkamą vykdymą ir pasiektus rezultatus pirmiausia atsakinga būtent perkančioji organizacija[98]. Šio vertinimo nekeičia tai, kad tiekėjai – profesionalūs viešųjų pirkimų teisinių santykių dalyviai, nes ir perkančiosioms organizacijoms keliami profesionalumo reikalavimai[99]. Jei perkančioji organizacija nevykdo ar vykdo netinkamai pareigas, kylančias iš VPĮ, būtent jai turi tekti neigiami padariniai. Jeigu būtų priešingai, galėtų kilti situacijos, kai perkančioji organizacija pasinaudotų ar turėtų naudos iš savo neteisėtų veiksmų, o tai suponuotų perkančiosios organizacijos nepagrįsto praturtėjimo grėsmę[100]. Dėl to kasacinio teismo ne kartą konstatuota, kad neaiškių, netikslių ir dviprasmiškų pirkimo dokumentų nuostatų nulemtų negatyvių padarinių rizika tenka pačiai perkančiajai organizacijai[101]. Viešojo pirkimo sąlygų neaiškumai ar netikslumai negali būti aiškinami ir taikomi tiekėjų nenaudai[102]. Toks aiškinimas svarbus viešųjų pirkimų principų – skaidrumo, lygiateisiškumo – laikymuisi, nes perkančiajai organizacijai nesuteikiant pakankamos ir aiškios, tikslios informacijos tiekėjams, nesilaikant savo paskelbtų konkurso sąlygų, šie principai pažeidžiami[103].

Pirmiau nurodyta negatyvių padarinių rizika, kylanti dėl neaiškių pirkimo sąlygų, gali reikšti:

1. **Viešojo pirkimo sąlygos aiškinimą ir taikymą tiekėjo naudai.** Pavyzdžiui, kasacinio teismo vertinta, kad pagal viešojo pirkimo sąlygas perkančioji organizacija negalėjo padaryti vienareikšmės išvados apie tiekėjo pasiūlymo neatitiktį iškeltiems reikalavimams, nes iš pirkimo sąlygų visumos neišplaukia aiški tiekėjų pareiga perkančiajai organizacijai taikytinus mokesčius už bilietų keitimą ar grąžinimą pagrįsti rezervavimo sistemų pažymomis ar išrašais. Tokiu atveju pirkimo sąlygos turi būti aiškinamos tiekėjų naudai, nebent nustatytas reikalavimų neaiškumas, dviprasmiškumas būtų tokio pobūdžio, kad dėl jo tiekėjai skirtingai aiškintų konkurso sąlygas, galimai pateiktų nepalyginamus pasiūlymus, o perkančioji organizacija negalėtų jų įvertinti[104].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. **Viešojo pirkimo sąlygos pripažinimą neteisėta.** Pirkimo sąlygų pripažinimui neteisėtomis reikia nustatyti tokio pobūdžio jų neaiškumą, kad tiekėjai būtų apribоti pateikti tinkamai apskaičiuotą bei konkurencingą pasiūlymą, o perkančioji organizacija lygiavertiškai juos įvertinti. Pavyzdžiui, kasacinis teismas yra konstatavęs, kad pagal perkančiosios organizacijos nustatytas pirkimo sąlygas, sutarties atlyginimas priklauso nuo tiekėjo tinkamai apskaičiuotos ginčo darbų atlikimo apimties ir tiek, kiek realus poreikis šį skaičiavimą viršija, sutartis tampa neatlygintine. Tai nepateisinama nei pirkimo pobūdžiu, nei objektyviu perkančiosios organizacijos galimybių ribotumu ar kt., nes ši teisėtomis priemonėmis, kurių taikymas pagal VPĮ jai privalomas, gali sumažinti sutarties vykdymo riziką iki protingos jos ribos[105].
3. **Perkančiosios organizacijos sprendimo atmesti tiekėjo pasiūlymą ar pripažinti jo atitiktį[106] pripažinimą neteisėtu**. Pavyzdžiui, kasacinio teismo pripažinta, kad perkančioji organizacija tinkamai neįvykdė pareigos nustatyti aiškius reikalavimus dėl pirkimo objekto tiek pirminio konkurso sąlygų paskelbimo metu, tiek jas tikslindama. Nors aptariamas trūkumas nebuvo tokio pobūdžio, kad tiekėjai negalėtų pateikti pasiūlymų, o perkančioji organizacija – jų lygiateisiškai įvertinti, bet netinkamas perkančiosios organizacijos pareigų vykdymas bet kokiu atveju negalėjo lemti pasiūlymo atmetimo[107].
4. **Papildomos piniginės prievolės perkančiajai organizacijai kilimą tiekėjo naudai sutarties vykdymo metu[108]**.

Atkreiptinas dėmesys, kad viešojo pirkimo sutarčių kontrahentų ginčai dėl sutarties kainos ir papildomo atsiskaitymo kasacinio teismo viešųjų pirkimų praktikoje iš principo nesiejami su pirkimo sąlygų aiškumu, o su perkančiosios organizacijos konkurso sąlygose padaryta klaida[109] ar tiesiog iškilusiu papildomų darbų atlikimo poreikiu, plačiau nevertinant galimo pirkimo sąlygų turinio trūkumo[110]. Kitais žodžiais tariant, tai, kad pirkimo sąlyga yra aiški, nereiškia, kad tiekėjai, vykdydami viešojo pirkimo sutartį, negali kvestionuoti jos teisingumo sutarties kainos padidinimo aspektu, pavyzdžiui, dėl techniniame projekte įveltos kiekių apskaičiavimo klaidos[111] (609/2015) (detaliau žiūrėti *VPĮ* 89 straipsnio komentarą).

Pabrėžtina, kad nepriklausomai nuo to, jog tikslių, aiškių ir nedviprasmiškų viešojo pirkimo dokumentų parengimo pareiga tenka būtent perkančiajai organizacijai, tiekėjas neturi teisės

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

piktnaudžiauti teise, jis negali elgtis taip, kad, matydamas viešojo pirkimo sąlygų neaiškumą (netikslumą), kurį galėjo (objektyvus kriterijus) ir turėjo (subjektyvus kriterijus) suprasti vertindamas pirkimo dokumentus prieš pateikiant pasiūlymą, sąmoningai neveikia, nesikreipia į perkančiąją organizaciją dėl pirkimo sąlygų paaiškinimo, patikslinimo, o po to, kai jo pasiūlymas atmetamas, siekia tai panaudoti prieš perkančiąją organizaciją, ginčydamas jos sprendimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio 5 dalies komentarą*).

5. VPĮ 35 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas imperatyvusis reikalavimas, kad viešojo pirkimo dokumentai visais atvejais būtų parengti lietuvių kalba, neribojant perkančiosios organizacijos tesės pirkimo dokumentus papildomai parengti ir kitomis kalbomis. Tuo atveju, jeigu tarp pirkimo dokumentų, parengtų lietuvių kalba, ir pirkimo dokumentų, parengtų kitomis kalbomis, yra prieštaravimų, pirmenybė teikiama pirkimo dokumentams, parengtiems lietuvių kalba. Viešojo pirkimo dokumentų parengimas ne tik lietuvių, bet ir, pavyzdžiui, anglų kalba yra ypač aktualus perkančiosioms organizacijoms vykdant tarptautinius viešuosius pirkimus, kurie gali kelti užsienio tiekėjų susidomėjimą. Nurodytu atveju užsienio tiekėjams galint operatyviai ir betarpiškai susipažinti su viešojo pirkimo dokumentais, yra užtikrinamas didesnis nacionalinių bei užsienio tiekėjų lygiateisiškumas (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*). Dėl to perkančiosios organizacijos, vykdydamos tarptautinius viešuosius pirkimus ir siekdamos užtikrinti maksimalią tiekėjų konkurenciją, pritraukti kuo daugiau užsienio tiekėjų, turėtų apsvarstyti galimybę viešojo pirkimo dokumentus parengti ir pateikti ne tik lietuvių, bet taip pat ir, pavyzdžiui, anglų kalba, nors VPĮ ir nenustatyta tokios imperatyvios pareigos.

[1] LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-160-469/2018.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[2] LAT 2015 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-543-415/2015; 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-175-415/2016; 2017 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-41-469/2017.

[3] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

[4] Iki galiojančios VPĮ redakcijos priėmimo VPT Kvalifikacijos vertinimo metodinės rekomendacijos buvo ne įsakmaus pobūdžio teisės aktas, dėl to LAT vertinimo, kad nurodytų rekomendacijų nuostatos daugiau orientacinės, o ne privalomos, jų taikymas savaime nepagrindžia kvalifikacijos reikalavimo teisėtumo (LAT 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-255/2014).

[5] LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-398-469/2018.

[6] LAT 2012 m. kovo 20 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-132/2012.

[7] LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013; 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-255/2014; 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-2-248/2017.

[8] LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2011.

[9] LAT 2016 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-415/2016.

[10] LAT 2016 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-456-469/2016.

[11] LAT 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-440/2010; 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011; 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014.

[12] LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011.

[13] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[14] LAT 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-546-469/2016.

[15] LAT 2018 m. rugsėjo 21 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-325-469/2018; 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-969/2019.

[16] LAT 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2010.

[17] LAT 2017 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-6-378/2017.

[18] LAT 2011 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-297/2011.

[19] LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-63-916/2020.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[20] LAT 2013 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-272/2013; 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-2-248/2017.

[21] LAT 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2010.

[22] LAT 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-333/2014.

[23] LAT 2011 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-297/2011.

[24] LAT 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-291-969/2016.

[25] ESTT 2004 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *Komisija prieš CAS Succhi di Frutta,* C-496/99 P; LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. AC-38-1. Teismų praktika. 2013.

[26] LAT 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-369-916/2017; 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-325-469/2018.

[27] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[28] *Ten pat*; 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-160-469/2018.

[29] ESTT 2016 m. birželio 2 d. sprendimas byloje *Pizzo*, C-27/15.

[30] ESTT 2019 m. gegužės 2 d. sprendimas byloje *Lavorgna*, C-309/18.

[31] LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-160-469/2018.

[32] LAT 2012 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2012; 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-160-469/2018.

[33] LAT 2007 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-295/2007; 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-185/2008.

[34] LAT 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. AC-38-1. Teismų praktika. 2013.

[35] LAT 2010 balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2010; 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2010; 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2010.

[36] LAT 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2011.

[37] LAT 2013 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-590/2013.

[38] ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

[39] ESTT 2009 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją*, C-299/08.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[40] LAT 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249/2011; 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013.

[41] LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-258-378/2017.

[42] LAT 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-577-415/2016; 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-325-469/2018.

[43] ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Daniją*, C-243/89.

[44] LAT 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-217-969/2019.

[45] ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje Swm Costruzioni 2 ir Mannocchi Luigino, C-94/12; ESTT 2016 balandžio 7 d. sprendimas byloje *Partner Apelski Dariusz*, C-324/14; ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, C-298/15.

[46] ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje Swm Costruzioni 2 ir Mannocchi Luigino, C-94/12; ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, C-298/15.

[47] ESTT 2016 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Partner Apelski Dariusz*, C-324/14.

[48] ESTT 2016 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Partner Apelski Dariusz*, C-324/14.

[49] ESTT 2004 m. kovo 18 d. sprendimas byloje *Siemens ir ARGE Telekom*, C-314/01; 2016 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Wrocław – Miasto na prawach powiatu*, C-406/14.

[50] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, C-298/15.

[51] LAT 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-469-469/2019.

[52] LAT 2013 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-590/2013; 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-713/2013; 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-654-378/2015; 2016 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-415/2016.

[53] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017; 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-469-469/2019.

[54] LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010.

[55] 2008 m. liepos 16 d. Europos Komisijos komunikatas COM/2008/0400 FIN „Viešieji pirkimai geresnei aplinkai užtikrinti“.

[56] Aplinkos apsaugos kriterijų, kuriuos perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai turi taikyti pirkdami prekes, paslaugas ar darbus, taikymo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508, 3.1 punktas.

[57] LAT 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-654-378/2015.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[58] LAT 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2009; LApT 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-2218/2013.

[59] ESTT 2001 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *SIAC Construction*, C-19/00; LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011; 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2013.

[60] ESTT 2018 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Roche Lietuva*, C-413/17.

[61] LAT 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-32-378/2019.

[62] LAT 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-437-969/2017; 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-160-469/2018.

[63] LAT 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-39-690/2015.

[64] LAT 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-325-469/2018; 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-969/2019.

[65] LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2013; 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-39-690/2015; 2015 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-609-690/2015.

[66] LAT 2013 m. gruodžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-705/2013.

[67] LAT 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-436/2011; 2016 m. birželio 2 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-291-969/2016.

[68] LAT 2014 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-533/2014; 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-291-969/2016.

[69] LAT 2017 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-424-378/2017.

[70] LAT 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-325-469/2018.

[71] *Ten pat.*

[72] LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2009.

[73] LAT 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-39-690/2015.

[74] LAT 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-690/2019.

[75] LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2013.

[76] LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-258-378/2017.

[77] LAT 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-577-415/2016.

[78] LAT 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-241-690/2017.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[79] LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-178-378/2018.

[80] LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2012.

[81] LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014.

[82] LAT 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-39-690/2015.

[83] ESTT 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, C-538/13.

[84] LAT 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-654-378/2015.

[85] LAT 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-437-916/2017.

[86] LAT 2015 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-39-690/2015; 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-291-969/2016.

[87] LAT 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-436/2011.

[88] LAT 2016 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-312-248/2016.

[89] LAT 2011 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-406/2011.

[90] LAT 2017 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-360-248/2017.

[91] LAT 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-291-969/2016; 2017 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-6-378/2017.

[92] LAT 2015 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-84-248/2015.

[93] LAT 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-39-690/2015; 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-690/2019.

[94] LAT 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-369-916/2017.

[95] LAT 2013 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-272/2013.

[96] LAT 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-325-469/2018.

[97] LAT 2013 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-656/2013.

[98] LAT 2011 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-320/2011.

[99] LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011.

[100] LAT 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-713/2013.

[101] LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009; 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-132/2014.

[102] LAT 2007 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-502/2007; LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[103] LAT 2011 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-498/2011.

[104] LAT 2017 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-26-916/2017.

[105] LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2013; 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-39-690/2015.

[106] LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009; 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2010.

[107] LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011; 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-690/2019.

[108] LAT 2013 m. gruodžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-705/2013; 2019 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-180-469/2019.

[109] LAT 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-713/2013; 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-132/2014.

[110] LAT 2012 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-432/2012; 2015 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-202-248/2015.

[111] LAT 2015 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-609-690/2015.

36 straipsnis. Pirkimo dokumentų teikimas

1. **Perkančioji organizacija pirkimo dokumentus Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje skelbia nuo skelbimo apie pirkimą paskelbimo ar kvietimo patvirtinti susidomėjimą arba kvietimo pateikti pasiūlymą išsiuntimo dienos. Pirkimo dokumentai taip pat gali būti paskelbti ir pirkėjo profilyje, tačiau ne anksčiau, negu jie paskelbiami Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje.**
2. **Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje turi būti užtikrinta neribota, visapusė, tiesioginė ir neatlygintina prieiga prie paskelbtų pirkimo dokumentų.**
3. **Skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą turi būti nurodytas interneto adresas, kuriuo pirkimo dokumentai yra pasiekiami.**
4. **Jeigu perkančioji organizacija negali pirkimo dokumentų paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, nes:**

1) jų neįmanoma pateikti elektroninėmis priemonėmis dėl bent vienos šio įstatymo 22 straipsnio 5 dalyje nurodytos priežasties, perkančioji organizacija gali skelbime apie pirkimą ar

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kvietime patvirtinti susidomėjimą nurodyti, kad pirkimo dokumentai bus pateikiami kitomis priemonėmis laikantis šio straipsnio 5 dalyje nustatytų reikalavimų;

2) taikomi šio įstatymo 20 straipsnio 5 dalyje nurodyti konfidencialios informacijos apsaugos reikalavimai, perkančioji organizacija skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą turi nurodyti keliamus konfidencialumo reikalavimus ir kaip galima susipažinti su pirkimo dokumentais.

5. Jeigu papildomos su pirkimo dokumentais susijusios informacijos paprašoma laiku, perkančioji organizacija ją pateikia visiems tiekėjams ne vėliau kaip likus 6 dienoms, supaprastinto pirkimo atveju – 4 dienoms iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos. Atviro konkurso, riboto konkurso, skelbiamų derybų pagreitintų procedūrų atvejais, kaip nustatyta šio įstatymo 60 straipsnio 3 dalyje, 62 straipsnio 7 dalyje, šis terminas yra 4 dienos, supaprastinto pirkimo pagreitintų procedūrų atvejais – 3 dienos.

6. Tuo atveju, kai tikslinama pirkimo skelbimuose paskelbta informacija, šio įstatymo 34 straipsnyje nustatyta tvarka skelbiami klaidų ištaisymo skelbimai.

7. Jeigu perkančioji organizacija rengia susitikimą su tiekėjais dėl pirkimo dokumentų, ji surašo šio susitikimo protokolą. Protokole fiksuojami visi šio susitikimo metu pateikti klausimai dėl pirkimo dokumentų ir atsakymai į juos. Informacija apie planuojamą susitikimą su tiekėjais ir po susitikimo parengtas protokolo išrašas paskelbiami Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje.

1. VPĮ 36 straipsnio[4] 1 dalyje yra reglamentuojama viešojo pirkimo dokumentų skelbimo tvarka ir momentas.

Pagal VPĮ 36 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą bendrąją taisyklę (kurios išimtys nurodytos VPĮ 36 straipsnio 4 dalyje), visi viešojo pirkimo dokumentai elektronine forma turi būti paskelbti CVP IS (*detaliau apie Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 4 dalies komentarą*). Nurodytas reikalavimas yra betarpiškai susijęs ir kyla iš VPĮ 22 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos bendrosios taisyklės, kad perkančiosios organizacijos ir tiekėjo bendravimas ir keitimasis informacija vyksta naudojantis CVP IS (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio 1 dalies komentarą*). Perkančiajai organizacijai viešojo pirkimo dokumentus paskelbus CVP IS (bet ne anksčiau), papildomai viešojo pirkimo dokumentai gali būti skelbiami ir pirkėjo profilyje, t. y. perkančiosios organizacijos interneto tinklalapyje bei kitais būdais. Pabrėžtina, kad nei VPĮ 36

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsniu, nei kitomis VPĮ nuostatomis iš esmės neribojami viešojo pirkimo dokumentų skelbimo būdai po to, kai dokumentai yra paskelbiami CVP IS.

Pavyzdžiui, Europos Komisijos Aiškinamajame komunikate dėl Bendrijos teisės, taikomos sudarant sutartis, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvos (2006/C 179/02) nurodyta, kad tinkamos ir dažniausiai naudojamos skelbimo priemonės yra, pavyzdžiui, internetas, šalies ar regiono laikraščiai, vietinės reikšmės prieinamiausios vietos laikraščiai, savivaldybės leidiniai ar net skelbimų lentos. Nurodytos priemonės pagal analogiją galėtų būti taikomos ir informacijos apie viešuosius pirkimus skelbimui. Užtikrinant kuo didesnę viešojo pirkimo dokumentų sklaidą, siekiama informuoti ir sudominti kuo daugiau potencialių viešojo pirkimo dalyvių. Kuo didesnė viešojo pirkimo dokumentų sklaida ir prieinamumas, pasiekiamumas, tuo labiau prisidedama prie viešojo pirkimo atvirumo, skaidrumo užtikrinimo (*detaliau apie skaidrumo principą žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*) .

Pirkimo dokumentai CVP IS turi būti paskelbti kartu su skelbimu apie pirkimą ar kvietimu patvirtinti susidomėjimą arba kvietimu pateikti pasiūlymą. Kitaip tariant, jau nuo paskelbimo apie vykdomą pirkimą ir (ar) kvietimo patvirtinti susidomėjimą (pateikti pasiūlymą) išsiuntimo momento, tiekėjams turi būti sudaromos sąlygos susipažinti su vykdomo viešojo pirkimo dokumentais, tokiu būdu užtikrinant tiek viešųjų pirkimų skaidrumo, tiek tiekėjų lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principų įgyvendinimą (*detaliau apie viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principus žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*).

LAT praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad, siekiant tinkamai suprasti pirkimo sąlygų turinį, būtina vertinti ne tik sąlygas, kaip tokias, bet ir jų paaiškinimus ar patikslinimus. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad perkančiosios organizacijos paaiškinimai kvalifikuotini sudėtine pirkimo dokumentų dalimi (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 39 dalies komentarą*)[2]. Atsižvelgiant į tai, CVP IS kartu su viešojo pirkimo dokumentais turi būti paskelbti ir visi viešojo pirkimo dokumentų paaiškinimai, patikslinimai, atsakymai į tiekėjų klausimus. Pabrėžtina, kad viešojo pirkimo dokumentų paaiškinimai, patikslinimai, atsakymai į tiekėjų klausimus turi būti skelbiami taip, kad visi potencialūs viešojo pirkimo dalyviai galėtų su jais susipažinti tokiomis pačiomis sąlygomis ir tuo pačiu metu, t. y. taip, kad apie pirkimo sąlygų paaiškinimus, patikslinimus būtų informuoti ne tik tie ūkio subjektai, kurie buvo prisijungę (priėmę kvietimą) prie konkretaus viešojo pirkimo, bet ir tie, kurie tokių veiksmų anksčiau atlikę nebuvo (*detaliau žiūrėti VPĮ 36*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsnio 5 dalies komentarą). Priešingu atveju, perkančiajai organizacijai neužtikrinus vienodo visų potencialių viešojo pirkimo dalyvių informavimo, yra pažeidžiami tiekėjų lygiateisiškumo (nediskriminavimo) bei viešųjų pirkimų skaidrumo principai.

2. VPĮ 36 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad CVP IS turi būti užtikrinta neribota, visapusė, tiesioginė ir neatlygintina prieiga prie paskelbtų viešojo pirkimo dokumentų. Neribota prieiga reiškia, kad bet kuriam suinteresuotam potencialiam tiekėjui turi būti suteikta galimybė susipažinti su paskelbtais viešojo pirkimo dokumentais ir tam neturi būti keliamos jokios papildomos sąlygos[3]. Visapusė prieiga reiškia, kad visa su viešuoju pirkimu susijusi informacija (visi viešojo pirkimo dokumentai) turi būti prieinami CVP IS [4]. Pabrėžtina, kad su reikalavimu užtikrinti visapusę viešojo pirkimo dokumentų prieigą CVP IS koreliuoja reikalavimas, kad patys viešojo pirkimo dokumentai būtų tikslūs, aiškūs, be dviprasmybių (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio 4 dalies komentarą*). Tiesioginė prieiga reiškia, kad visi viešojo pirkimo dokumentai turi būti paskelbti vienoje informacinėje sistemoje (CVP IS), nenukreipiant tiekėjų į jokias kitas papildomas informacines sistemas (tinklalapius)[5]. Neatlygintina prieiga reiškia, kad tiekėjai turi turėti galimybę susipažinti su viešojo pirkimo dokumentais, paskelbtais CVP IS, nemokamai. Teisės doktrinoje nurodoma, kad neribotos, visapusės, tiesioginės ir neatlygintinos prieigos prie paskelbtų dokumentų reikalavimai kartu suponuoja ir reikalavimą, jog prieiga būtų nepertraukiama, t. y. paskelbti viešojo pirkimo dokumentai būtų prieinami tiekėjams visą laiką bet kuriuo paros metu iki pat pasiūlymų pateikimo termino pabaigos[6].

VPĮ 36 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu reguliavimu, kaip nurodyta pirmiau, yra siekiama užtikrinti viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principų (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*) įgyvendinimą bei maksimalią konkurenciją viešajame pirkime (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 3 dalies komentarą*), sudarant galimybes visiems suinteresuotiems viešojo pirkimo dalyviams operatyviai ir be jokių apribojimų susipažinti su paskelbto viešojo pirkimo dokumentais ir jų pagrindu priimti sprendimą dėl dalyvavimo (nedalyvavimo) viešajame pirkime.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. VPĮ 36 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, kad kiekviename skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą turi būti nurodytas interneto adresas, kuriuo pirkimo dokumentai yra pasiekiami (*detaliau apie skelbimo apie pirkimą ir kvietimo patvirtinti susidomėjimą turinį žiūrėti VPĮ 30 ir 31 straipsnių komentarus*). VPĮ 36 straipsnio 3 dalį sistemiškai aiškinant ir taikant su VPĮ 36 straipsnio 1 dalimi, darytina išvada, kad skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą turi būti pateikta nuoroda į CVP IS skiltį, kurioje yra patalpinti konkretaus viešojo pirkimo dokumentai. Nurodyto reikalavimo išimtys, kaip detalizuojama VPĮ 36 straipsnio 4 dalies komentare, yra susijusios su negalėjimu viešojo pirkimo dokumentų paskelbti CVP IS.

4. VPĮ 36 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta išimtis iš bendrosios viešojo pirkimo dokumentų skelbimo CVP IS taisyklės, kuri aiškinama siaurinamai. Komentuojamoje normoje yra pateiktas baigtinis sąrašas alternatyvių atvejų, kuomet viešojo pirkimo dokumentai gali būti neskelbiami CVP IS, tai: (1) atvejai, kai pirkimo dokumentai techniškai negali būti paskelbti CVP IS (detaliau žiūrėti *VPĮ 32 straipsnio 5 dalies komentarą*) bei (2) atvejai, kai perkančioji organizacija siekia apsaugoti pirkimo dokumentuose esančią konfidencialią informaciją (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio 5 dalies komentarą*).

VPĮ 36 straipsnio 4 dalyje nenurodyta, kaip konkrečiai perkančioji organizacija turėtų tiekėjams pateikti viešojo pirkimo dokumentus, kurie negali būti skelbiami CVP IS. Būtent pati perkančioji organizacija sprendžia, kaip konkrečiai, kokiu būdu ir forma tiekėjai bus supažindinti su viešojo pirkimo dokumentais. Tačiau nurodytais atvejais perkančioji organizacija privalo skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą nurodyti, kokiu būdu, kokiomis sąlygomis (ypatingai, kuomet yra siekiama apsaugoti pirkimo dokumentuose esančią konfidencialią informaciją) ir kada tiekėjų susipažinimui bus pateikti viešojo pirkimo dokumentai.

Teisės doktrinoje laikomasi pozicijos, kad tuo atveju, kai viešojo pirkimo dokumentai negali būti paskelbti, perkančioji organizacija tiekėjams viešojo pirkimo dokumentus pateikia pastariesiems to paprašius[7]. Pabrėžtina, kad, nepaskelbus viešojo pirkimo CVP IS, perkančioji organizacija, vadovaudamasi skaidrumo, lygiateisiškumo bei nediskriminavimo principais (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*), privalo užtikrinti, kad visi tiekėjai turėtų vienodas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

galimybes tinkamai ir laiku susipažinti su viešojo pirkimo dokumentais bei nei vienam tiekėjui nebūtų sudaromos palankesnės arba, atvirkščiai, mažiau palankios sąlygos.

5. VPĮ 36 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtinta tiekėjų, susipažinusių su viešojo pirkimo dokumentais, teisė, nesuėjus pasiūlymų pateikimo terminui, kreiptis į perkančiąją organizaciją, prašant pateikti papildomą su pirkimo dokumentais susijusią informaciją. Atitinkamai tiekėjų teisė suponuoja perkančiosios organizacijos pareigą pateikti nurodytą informaciją. Komentuojama teisės norma aiškinama plečiamai ir koreliuoja su VPĮ 17 straipsnyje įtvirtintais viešųjų pirkimų principais ir tikslais (taip pat tiek, kiek tai susiję su tikslais, – VPĮ 1 straipsnio 1 dalis). Perkančioji organizacija turi siekti, kad visos su pirkimu susijusios sąlygos (pirkimo dokumentų, jų priedų, kitos sąlygos ir reikalavimai) būtų vienodai aiškios ir suprantamos tiek pačiai perkančiajai organizacijai, tiek ir tiekėjams (pirkimo dalyviams). Dėl to perkančioji organizacija turi pasinaudoti kiekviena galimybe, nepriklausomai nuo jos atsiradimo priežasties (tiekėjo (dalyvio) prašymas ar jos pačios pastebėjimas ir pan.), paaiškinti sąlygas, jas patikslinti ir taip užtikrinti viešųjų pirkimų principų ir tikslų įgyvendinimą, tačiau laikantis komentuojamame straipsnyje ir aktualios teismų praktikos nustatytų reikalavimų. Svarbu paminėti, kad, vertinant pirkimo dokumentų ir (arba) jų paaiškinimų tikslumą, svarbu laikytis pakankamai informuoto tiekėjo standarto: nurodytų su viešuoju pirkimu susijusių dokumentų turinys turi būti toks, kad rūpestingas ir apdairus tiekėjas, veikiantis savo srities rinkoje ir būdamos jos profesionalus dalyvis, gebėtų suprasti pirkimo dokumentų reikalavimus ir pagal juos parengti konkurencingą pasiūlymą pirkime[8].

Darsyk pabrėžtina, kad perkančioji organizacija turi teisę ne tik gavusi tiekėjų prašymą, bet taip pat ir savo iniciatyva pateikti papildomą su pirkimo dokumentais susijusią informaciją, nors VPĮ 36 straipsnio 5 dalyje tai tiesiogiai ir nenurodyta. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad tiek tiekėjai, tiek perkančiosios organizacijos yra profesionalūs viešųjų pirkimų teisinių santykių subjektai, kuriems abiem suteikta iniciatyvos teisė siekti pašalinti galimus neaiškumus dėl pirkimo sąlygų turinio: tiekėjų teisė paprašyti paaiškinti pirkimo sąlygas, perkančiosios organizacijos teisė neprašytai jas patikslinti. Dėl to, jei nė vienas iš jų nepasinaudojo šia

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

jiems VPĮ įtvirtinta teise, nė vienam jų *tik dėl to* ir neturi tekti neigiami padariniai[9]. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal VPĮ 35 straipsnio 4 dalį būtent perkančiajai organizacijai, o ne tiekėjams tenka pareiga tinkamai suformuoti pirkimo sąlygas[10]. Dėl to bendroji pareiga užtikrinti viešojo pirkimo dokumentų aiškumą, tikslumą išlieka būtent perkančiajai organizacijai. Būtent perkančioji organizacija turi pareigą veikti aktyviai ir, matydama, kad viešojo pirkimo sąlygos yra nepakankamai aiškios ir (ar) tikslios, privalo nurodytus trūkumus pašalinti. Teismų praktikoje pažymėta, kad perkančioji organizacija prieš tiekėją, nepaprašiusį jos patikslinti ar paaiškinti pirkimo sąlygų, negali tuo remtis, pateisindama savo veiksmų neteisėtumą – netinkamų pirkimo sąlygų parengimą[11].

Kita vertus, iš VPĮ 36 straipsnio 5 dalies ir aktualios teismų praktikos kyla ir tiekėjų (pirkimo dalyvių) suinteresuotumas būti aktyviems bei siekti viešojo pirkimo sąlygų aiškumo, jeigu pirkimo dokumentų vertinimo ir (arba) pasiūlymų teikimo metu tiekėjai sprendžia, kad dokumentuose yra neaiškumų, dėl kurių tiekėjai negali pateikti konkurencingo pasiūlymo. Tiekėjas neturi teisės piktnaudžiauti teise, jis negali elgtis taip, kad, matydamas viešojo pirkimo sąlygų neaiškumą (netikslumą), kurį jis galėjo (objektyvus kriterijus) ir turėjo (subjektyvus kriterijus) suprasti vertindamas pirkimo dokumentus prieš pateikiant pasiūlymą, jis nesiekia tokį neaiškumą išsiaiškinti, jį sąmoningai nutyli, o po to, kai jo pasiūlymas atmetamas, siekia panaudoti prieš perkančiąją organizaciją, ginčydamas jos sprendimą.

Tokiu atveju teisė negali ginti nesąžiningo tiekėjo (pirkimo dalyvio). Būtent tokį tiekėjų sąžiningo ir aktyvaus elgesio aiškinimą patvirtina ir teismų praktika, pagal kurią tiekėjams taikomas ribojimas ginčyti pirkimo sąlygas, o teismui – jas vertinti, jei pirkimo sąlygų teisėtumas kvestionuojamas bet kuriame vėlesnėje viešojo pirkimo stadijoje, kai perkančioji organizacija priima sprendimą (perkančioji organizacija įvertino tiekėjų kvalifikaciją, patikrino pasiūlymus, išrinko laimėtoją ir pan.), remdamasi šiomis sąlygomis, kurių tiekėjai neginčijo iš karto, kai apie jas jie sužinojo ar turėjo sužinoti (pvz., pirkimo sąlygų viešas paskelbimas). Tokiuose ginčuose teismai gali vertinti, ar perkančioji organizacija tinkamai dalyviams pritaikė pirkimo sąlygas, bet ne tai, ar jos (pirkimo sąlygos) yra teisėtos[12]. Vis dėlto teismų praktikoje pripažinta, kad išimtiniais atvejais gali susiklostyti situacija, kai viešojo pirkimo dalyvis turi objektyvią galimybę suprasti pirkimo sąlygas (įskaitant jų neaiškumą) tik tada, kai, įvertinusi pasiūlymus, perkančioji organizacija pateikia išsamią informaciją apie savo sprendimo motyvus[13], tačiau šios situacijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vertintinos griežtai (siaurai), įvertinus tam tikras konkretaus ginčo aplinkybes, atsižvelgiant į deramai informuoto ir įprastai rūpestingo konkurso dalyvio standartą[14].

VPĮ 36 straipsnio 5 dalyje nėra pateikta papildomos su pirkimo dokumentais susijusios informacijos samprata. Tačiau VPĮ 36 straipsnio 5 dalį sistemiškai aiškinant su VPĮ 2 straipsnio 39 dalimi, kurioje įtvirtinta viešojo pirkimo dokumentų samprata, darytina išvada, kad papildoma su pirkimo dokumentais susijusia informacija yra laikytini, įskaitant, bet neapsiribojant, viešojo pirkimo dokumentų paaiškinimai, taip pat viešojo pirkimo dokumentų patikslinimai. Teisės doktrinoje papildoma su pirkimo dokumentais susijusi informacija apibūdinama kaip bet kokia informacija, kuri dėl vienokių ar kitokių priežasčių nebuvo nurodyta viešųjų pirkimų dokumentuose[15].

VPĮ 36 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kad papildoma su pirkimo dokumentais susijusi informacija yra pateikiama, jeigu jos paprašoma laiku. Tačiau sąvoka *laiku* nėra apibūdinta ar detalizuota, kitaip tariant, nėra nurodyta, kada tiekėjai turi pateikti prašymą dėl papildomos informacijos, kad toks prašymas būtų laikomas pateiktu laiku. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad VPĮ 36 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtinti terminai, kurių laikydamasi perkančioji organizacija turi pateikti papildomą su pirkimo dokumentais susijusią informaciją, darytina išvada, kad tiekėjai prašymus dėl papildomos informacijos turi pateikti nepažeisdami nurodytų terminų. Teisės doktrinoje nurodoma, kad prašymas, pateiktas tokiu laiku, kad perkančioji organizacija turi galimybę jį įgyvendinti, t. y. pateikti prašomą papildomą informaciją, nepažeisdama nustatytų terminų, laikytinas pateiktu tinkamu laiku[16].

Perkančiajai organizacijai tiekėjų prašymu ar savo iniciatyva paaiškinus, patikslinus viešojo pirkimo dokumentus, kaip jau nurodyta VPĮ 36 straipsnio 1 dalies komentare, tokie viešojo pirkimo dokumentų paaiškinimai, patikslinimai turi būti paskelbti CVP IS, sudarant visiems tiekėjams vienodas galimybes su jais susipažinti. Reikalavimas, kad su viešojo pirkimo dokumentais susijusi papildoma informacija būtų prieinama visiems tiekėjams, reiškia, jog viešojo pirkimo sąlygų paaiškinimai, patikslinimai, atsakymai į tiekėjų klausimus siunčiami ne tik klausimą pateikusiam (pirkimo sąlygų paaiškinimų paprašiusiam) tiekėjui, bet ir visiems kitiems prie pirkimo prisijungusiems tiekėjams, o taip pat paskelbiami CVP IS prie pirkimo dokumentų viešai, kad juos galėtų matyti prie pirkimo dar neprisijungę ar ateityje prisijungsiantys tiekėjai.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Taip visiems ūkio subjektams sudaromos prielaidos dalyvauti pirkime (jei pratęsiamas pasiūlymų pateikimo terminas, o šių subjektų asmeninė padėtis ir siūlomas pirkimo objektas atitiko tiek ankstesnę, tiek pakeistą pirkimo sąlygų redakciją), be to, jiems suteikiamos realios galimybės kvestionuoti viešojo pirkimo sąlygų pakeitimą. Pirmiau nurodyta perkančiųjų organizacijų pareiga ypač svarbi, keičiant tarptautinės vertės pirkimo sąlygas, nes užsienio tiekėjams susipažinti su kitoje valstybėje narėje paskelbtu viešuoju pirkimu yra sudėtingiau nei nacionaliniams ūkio subjektams. Pažymėtina, kad tarptautinio pirkimo skelbime (Oficialiojo leidinio tekste) nesant nuorodos į tam tikrą konkurso sąlygą, tiek apie jos pirminę, tiek apie pakeistas versijas užsienio ar Lietuvos tiekėjai gali sužinoti viešojo pirkimo konkurso dokumentuose.[17]

Siekiant užtikrinti pakankamą tiekėjų informavimą, įskaitant, bet neapsiribojant, skaidrumo principo (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*) įgyvendinimą, VPĮ 36 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtintas imperatyvus reikalavimas, kad, išskyrus išimtinius atvejus, papildoma su viešojo pirkimo dokumentais susijusi informacija tiekėjams turi būti pateikta, t. y. paskelbta CVP IS, ne vėliau kaip likus 6 dienoms (tarptautinio pirkimo vykdymo atveju) arba 4 dienoms (supaprastinto pirkimo vykdymo atveju) iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos. Išimtiniais atvejais, t. y. atviro konkurso, riboto konkurso, skelbiamų derybų pagreitintų procedūrų atvejais (*detaliau žiūrėti VPĮ 60 straipsnio 3 dalies, 62 straipsnio 7 dalies komentarus*) informacijos pateikimo terminas yra 4 dienos (tarptautinio pirkimo atveju) arba 3 dienos (supaprastinto pirkimo atveju) iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 40 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga pratęsti pasiūlymų pateikimo terminą, kad visi pirkime norintys dalyvauti tiekėjai turėtų galimybę susipažinti su visa pasiūlymui parengti reikalinga informacija, dviem atvejais: *pirma*, jeigu papildoma su pirkimo dokumentais susijusi informacija yra pateikiama nesilaikant VPĮ 36 straipsnio 5 dalyje nurodytų terminų, nors šios informacijos buvo paprašyta laiku; *antra*, jeigu buvo padaryta reikšmingų pirkimo dokumentų pakeitimų. Pažymėtina, kad perkančioji organizacija, net ir laiku, t. y. nepraleidžiant VPĮ 36 straipsnio 5 dalyje nurodytų terminų, pateikusi papildomą su viešojo pirkimo dokumentais susijusią informaciją, net, jei tokia informacija nėra daromi reikšmingi pirkimo dokumentų pakeitimai, atsižvelgdama į tokios informacijos pobūdį ir svarbą tiekėjų pasiūlymų rengimui, turi teisę pratęsti pasiūlymų pateikimo terminą, kad tiekėjai spėtų laiku ir tinkamai parengti bei pateikti pasiūlymus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pasiūlymų pateikimo terminas, kaip toks, yra susijęs ir su konkurencijos užtikrinimu viešajame pirkime bei tuo pačiu siekiu užtikrinti racionalų lėšų naudojimą. Kuo ilgesnis pasiūlymų pateikimo terminas, ypatingai, terminas, likęs po viešojo pirkimo dokumentų paaiškinimo, patikslinimo, tuo daugiau galimybių tiekėjai turi tinkamai ir laiku parengti bei pateikti pasiūlymus. Tuo tarpu teismų praktikoje išaiškinta, kad didesnis dalyvių skaičius pirkime, t. y. platesnė konkurencija visada užtikrina galimybes gauti mažesnes pasiūlymų kainas bei užtikrinti racionalų perkančiosios organizacijos lėšų panaudojimą[18].

Ypatingai pabrėžtina, kad papildomai su viešojo pirkimo dokumentais susijusiai informacijai, t. y. viešojo pirkimo dokumentų paaiškinimams, patikslinimams, yra keliami ne tik jų paskelbimo laiko ir būdo, bet taip pat ir turinio reikalavimai. Nepriklausomai nuo to, ar viešojo pirkimo dokumentų paaiškinimų, patikslinimų prašo tiekėjai, ar viešojo pirkimo dokumentai yra aiškinami, tikslinami perkančiosios organizacijos iniciatyva, jų turiniui yra keliamas esminis reikalavimas – paskelbto viešojo pirkimo dokumentai negali būti aiškinami ar tikslinami taip, kad keistųsi pagrindinių pirkimo sąlygų esmė; kai perkančioji organizacija apibrėžia pirkimo sąlygų turinį (jam suteikia tikslią reikšmę), ji negali vėliau keisti pirkimo dokumentų turinio ar jų aiškinti taip, kad būtų iš esmės pakeistos pirkimo sąlygos, nes tokiu atveju būtų pažeisti skaidrumo ir tiekėjų teisėtų lūkesčių principai[19].

Be to, perkančioji organizacija, laikydamasi iš skaidrumo principo išplaukiančio imperatyvo nekeisti pirkimo sąlygų, per visą viešojo pirkimo procedūrą privalo laikytis iš anksto paskelbtų reikalavimų, nepriklausomai nuo to, kad sąlygų modifikavimu siekiama ištaisyti jų ydingumą, nes priešingu atveju ji įstatyme įtvirtintą reguliavimą pažeidžia du kartus: tiek iš pradžių nustatydama neteisėtas pirkimo sąlygas, tiek vėliau jas neteisėtai keisdama[20]. Tiek ESTT praktikoje iki 2017 m. balandžio 5 d. sprendimo *Borta* byloje[21] priėmimo, tiek kasacinio teismo praktikoje buvo laikomasi griežtos pozicijos, kad vykstant viešojo pirkimo sutarties procedūrai pirkimo vykdytojas iš principo negali keisti esminių pirkimo sąlygų, įskaitant technines specifikacijas ir sutarties sudarymo kriterijus, kuriomis atitinkami ūkio subjektai teisėtai rėmėsi, priimdami sprendimą pateikti pasiūlymą arba, atvirkščiai, nedalyvauti atitinkamame viešojo pirkimo konkurse[22]. Visa tai lėmė, kad bet koks pirkimo sąlygų keitimas, jau paskelbus apie pirkimą, iš esmės yra draudžiamas bet kokiomis aplinkybėmis. ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendime *Borta*[23], iš dalies netiesiogiai pakeisdamas iki tol formuotą praktiką, atsižvelgdamas į

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

išaiškinimus, kad tiekėjas išimtiniais atvejais turi galimybę taisyti ar pildyti pasiūlymo duomenis, kuriems tereikia paprasto paaiškinimo arba, siekdamas ištaisyti akivaizdžias redakcinio pobūdžio klaidas, jei dėl tokios klaidos kreipiamasi į visus ją padariusius dalyvius[24], pripažino, kad perkančiajai organizacijai, paskelbusiai vykdomo viešojo pirkimo sąlygas, taip pat turi būti leidžiama daryti tam tikrus pirkimo sąlygų pakeitimus, nepriklausomai nuo keičiamų sąlygų pobūdžio. T. y. ESTT pripažino, kad paskelbtos viešojo pirkimo sąlygos, įskaitant esmines pirkimo sąlygas, gali būti keičiamos. Remiantis ESTT išaiškinimais sprendime *Borta*, kasacinio teismo praktika[25] imta formuoti ta pačia linkme. Tačiau tiek pagal ESTT, tiek pagal LAT praktiką keičiant (tikslinant) jau paskelbto viešojo pirkimo sąlygas, privalo būti paisoma nediskriminavimo ir vienodo požiūrio principų, taip pat skaidrumo pareigos. Nediskriminavimo ir vienodo požiūrio, skaidrumo principų reikalavimų įgyvendinimas yra užtikrinamas tuo atveju, kai perkančioji organizacija, keisdama jau paskelbtas viešoj pirkimo sąlygas, laikosi trijų sąlygų – vadinamųjų *Borta kriterijų*:

1. *Pirma*, atitinkami paskelbtų viešojo pirkimo dokumentų (sąlygų) pakeitimai, nors ir svarbūs, neturi būti tokie esminiai, kad pritrauktų potencialių dalyvių, kurie, jei šių pakeitimų nebūtų padaryta, nebūtų galėję pateikti pasiūlymo. Taip galėtų būti, pavyzdžiui, tuo atveju, kai dėl viešojo pirkimo sąlygų pakeitimų iš esmės pasikeičia pirkimo pobūdis, palyginti su tuo, kas buvo nustatyta iš pradžių, taip pat po viešojo pirkimo sąlygų pakeitimų tiekėjams nebekeliamas reikalavimas turėti tam tikrą leidimą ar licenciją tam tikros veiklos vykdymui.

Leistinumas keisti viešojo pirkimo sąlygas, atsižvelgiant į potencialių (naujų) dalyvių pritraukimo ribojimą, turėtų būti vertinamas daugiau teisiškai, o ne faktiškai, t. y. turi būti vertinama potenciali galimybė, kad po pakeitimų galėtų atsirasti naujų dalyvių; šiam vertinimui nėra tiek svarbios faktinės aplinkybės, kad, pakeitus dalyvavimo viešojo pirkimo konkurse nuostatas, naujų dalyvių neatsirado; daug svarbiau nustatyti pakeistos (ar siekiamos pakeisti) viešojo pirkimo sąlygos turinį ir jos taikymo padarinius[26]. Atsižvelgiant į tai, spręstina, ar keičiamoje viešojo pirkimo sąlygoje tiesiogiai įtvirtinti tam tikri ribojimai ar apskritai kokie nors reikalavimai, kurie, nors ir netiesiogiai, bet siaurinamai apibrėžia tiekėjų pajėgumą ar pirkimo objektą (ar kitokio pobūdžio nuostatą), t. y. įtvirtina sąlygą, kurią atitinka (įskaitant ir paprastą prisitaikymą prie iškeltų reikalavimų, pavyzdžiui, nuostatas dėl įpakavimo) ne absoliuti dauguma atitinkamų tiekėjų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ar pirkimo objektų; pažymėtina, kad toks vertinimas pirmiausia atliekamas dėl viešojo pirkimo sąlygos keitimo, o ne jos pirminio nustatymo teisėtumo; vienintelė aplinkybė, kad dėl atitinkamos pirkimo sąlygos ne visi pageidaujantys tiekėjai gali pateikti pasiūlymus, savaime nereiškia jos neteisėtumo[27].

Kai viešojo pirkimo nuostatos pakeitimu pirmiau nurodyto pobūdžio reikalavimų atsisakoma apskritai ar atitiktis jiems palengvinama, teisiškai laikytina, kad toks viešojo pirkimo sąlygos pakeitimas gali pritraukti naujų dalyvių. Kitaip tariant, viešojo pirkimo dokumentų (sąlygų) pakeitimas (paaiškinimas, patikslinimas) bus laikomas neteisėtu ir negaliniu, jeigu, jam buvus nuo pradžių, jis bent potencialiai būtų turėjęs įtakos tiekėjų *norui ir (ar) galimybei dalyvauti* konkrečiame pirkime. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad teismų praktikoje yra konstatuota, kad tuo atveju, kai perkančioji organizacija pirkimo sąlygų reikalavimus ne švelnina, bet griežtina, nėra pagrindo spręsti, kad dėl pirkimo sąlygų pakeitimo (patikslinimo) į pirkimą būtų pritraukti nauji dalyviai[28].

Taigi nuo šalių ginčo išsprendimo *Borta* byloje VSTT ir LAT praktika pasikeitė tuo aspektu, kad vertinama ne tai, ar pati keičiama (tikslinama) pirkimo sąlyga yra esminė, o ar jos pakeitimas pagal pirmiau pristatytą vertinimo modelį yra esminis. Esmingai gali kisti bet kuri viešojo pirkimo sąlyga, jei dėl jos potencialiai gali atsirasti papildomų ūkio subjektų.

2. *Antra*, apie viešojo pirkimo sąlygų pakeitimus turi būti tinkamai paskelbta. Kitaip tariant, antrasis Borta kriterijus susijęs su tinkamu pirkimo sąlygų patikslinimu (išviešinimu), kaip tai nurodyta anksčiau dėl tinkamo visų tiekėjų informavimo. Praktikoje neretai pasitaiko atvejų, kai apie pirkimo sąlygų tikslinimą, aiškinimą tiesiogiai informuojami tik kvietimą dalyvauti priėmę tiekėjai. Tuo tarpu ne visada vienu metu tikslinamos sąlygos įtvirtinamos ir skelbime apie pirkimą, ir pirkimo procedūrų vykdymą reguliuojančiuose dokumentuose. Kitaip tariant, tokiais atvejais visi suinteresuoti subjektai, kurie nėra priėmę kvietimo dalyvauti pirkime ir dėl to nėra tiesiogiai informuojami apie pirkimo sąlygų tikslinimą, gali apie tai sužinoti atskirai analizuodami pirkimo dokumentus ir pasitikrindami, ar pirkimo sąlygos nebuvo tikslintos. Tačiau tokia situacija neabejotinai lemia skirtingas tiekėjų, priėmusių kvietimą dalyvauti pirkime, ir kitų suinteresuotų subjektų galimybes tokiomis pačiomis sąlygomis ir tuo pačiu momentu susipažinti su viešojo pirkimo sąlygų patikslinimais ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(ar) pakeitimais. Dėl to perkančiosios organizacijos, keisdamos viešojo pirkimo sąlygas, ypatingą dėmesį turėtų skirti, įskaitant, bet neapsiribojant, tokių pakeitimų tinkamam paskelbimui ir išviešinimui.

Tačiau pabrėžtina, kad ESTT sprendime *Borta* vertinta, kad pranešimas apie viešojo pirkimo sąlygų pakeitimus pateikiamas *pakankamai informuotiems ir įprastai rūpestingiems tiekėjams*. Šiuos kriterijus atitinka ne tik perkančiųjų organizacijų pranešimas apie pakeitimus, bet ir ūkio subjektų, gavusių pirminę informaciją (signalą), domėjimasis, kaip konkrečiai viešojo pirkimo sąlygos pakito. Taigi, ypač tais atvejais, kai keičiamos tarptautinio pirkimo sąlygos, kurios nebuvo konkrečiai išviešintos skelbime apie pirkimą Oficialiajame leidinyje, šiuo atveju ūkio subjektų informavimu bus laikytinas paskelbimas apie padarytą sąlygų patikslinimą, dėl kurio konkrečiai turėtų aiškintis patys tiekėjai.

3. *Trečia*, viešojo pirkimo sąlygos gali būti keičiamos tik prieš dalyviams pateikiant pasiūlymus. Pasiūlymų pateikimo termino, jeigu pakeitimai yra svarbūs, reikia pratęsti tiek, kad pratęsimo trukmė atitiktų pakeitimų svarbą ir būtų pakankama tam, kad suinteresuotieji ūkio subjektai galėtų atitinkamai pritaikyti savo pasiūlymus. Pažymėtina, kad ESTT sprendime *Borta* pasiūlymo termino pratęsimo nevertino kaip absoliučios perkančiųjų organizacijų pareigos, o šią susiejo su atitinkamomis aplinkybėmis, įskaitant su pakeitimų svarba. Šiuo atveju (aspektu) svarbu vadovautis proporcingumo principu (VĮ 17 straipsnio 1 dalis).

Taigi, jeigu perkančiosios organizacijos pateikti pirkimo dokumentų (sąlygų) paaiškinimai, patikslinimai, pakeitimai atitinka nurodytus *Borta* kriterijus, viešojo pirkimo procedūros yra toliau tęsiamos ir vykdomos pagal patikslintas ir (arba) pakeistas viešojo pirkimo sąlygas. Tačiau tuo atveju, jeigu perkančiosios organizacijos atlikti pirkimo dokumentų patikslinimai, pakeitimai neatitinka *Borta* kriterijų, viešasis pirkimas negali būti toliau vykdomas pagal neteisėtai pakeistas viešojo pirkimo sąlygas, dėl to pakeitimų turi būti atsisakoma[29] ir pirkimas tęsiamas pagal pirmines sąlygas (arba atliekamas pakartotinis pirkimo sąlygų keitimas ar netinkamai atliktų pakeitimų korektūra). Vis dėlto tuo atveju, jeigu pakeitimais, patikslinimais buvo siekiama pašalinti pirminių sąlygų neteisėtumą (pavyzdžiui, neaiškumą), konstatavus, kad pakeitimai, patikslinimai neatitinka *Borta* kriterijų, pirkimas turi būti nutrauktas, kadangi negali būti vykdomas pagal neteisėtas pirmines sąlygas. Pabrėžtina, kad *Borta* kriterijai yra aktualūs ir šalims

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

siekiant kilusį ginčą baigti taikos sutartimi, nes perkančioji organizacija ginče dėl pirkimo sąlygų teisėtumo ieškovui negali daryti tokio pobūdžio nuolaidų, jei jos neatitiktų *Borta* kriterijų[30]. Perkančiosios organizacijos, vykdydamos mažos vertės pirkimus, įskaitant, aiškindamos, tikslindamos viešojo pirkimo dokumentus, vadovaujasi Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašu. Nurodyto aprašo 21.3.8 punkte įtvirtinta nuostata, kad jei pateikti paaiškinimai ar patikslinimai iš esmės keičia pirkimo dokumentuose nustatytus pirkimo objektui keliamus reikalavimus, reikalavimus tiekėjui ar pasiūlymų rengimo reikalavimus, pasiūlymų pateikimo terminas skaičiuojamas iš naujo nuo paaiškinimų ar patikslinimų paskelbimo CVP IS dienos. Taigi, vykdant mažos vertės viešuosius pirkimus, atsižvelgiant į trumpus pasiūlymų pateikimo terminus, 3-iasis *Borta* kriterijus yra taikomas taip, kad, esant poreikiui, pasiūlymų pateikimo terminas yra ne pratęsiamas atitinkamam laikotarpiui, bet prasideda ir yra skaičiuojamas iš naujo.

6. VPĮ 36 straipsnio 6 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos, patikslinusios skelbime apie viešąjį pirkimą nurodytą (skelbiamą) informaciją (*detaliau apie informaciją, kuri turi būti nurodoma skelbimuose apie pirkimus, žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 2 dalies komentarą*), pareiga užpildyti ir CVP IS paskelbti klaidų ištaisymo skelbimus. VPT yra parengusi ir paskelbusi pranešimą dėl klaidų ištaisymo skelbimo pildymo, kuriame, be kita ko, siekiant aiškumo pateikti ir klaidų ištaisymo skelbimo pildymo pavyzdžiai[31]. Klaidų ištaisymo skelbimai turi būti skelbiami tokia pačia tvarka, kaip ir skelbimai apie pirkimą (*detaliau apie skelbimų rengimo ir paskelbimo tvarką žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 3–11 dalių komentarus*). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad mažos vertės pirkimų atveju nurodytų skelbimų pildyti ir skelbti nereikia.

7. VPĮ 36 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė rengti susitikimą su tiekėjais dėl viešojo pirkimo dokumentų. Nurodytoje VPĮ normoje nereglamentuojama, ar perkančioji organizacija susitikimą dėl pirkimo dokumentų turėtų rengti su visais tiekėjais vienu metu, ar su kiekvienu tiekėju atskirai. VPĮ 36 straipsnio 7 dalyje taip pat nereglamentuojama, kokiais konkrečiai atvejais gali būti rengiamas nurodytas susitikimas, todėl tai yra išimtinai perkančiosios organizacijos diskrecijai priklausantys klausimai. Jeigu perkančioji organizacija nusprendžia rengti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

susitikimą su tiekėjais, perkančioji organizacija privalo užtikrinti, kad apie tokį susitikimą būtų informuoti visi potencialūs viešojo pirkimo dalyviai, dėl to, praktikoje įprastai jau viešojo pirkimo sąlygose yra nurodoma, ar bus rengiamas susitikimas su tiekėjais. Siekiant užtikrinti maksimalų viešųjų pirkimų procedūrų skaidrumą ir tiekėjų lygiateisiškumą (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*), perkančioji organizacija privalo parengti susitikimo protokolą, jame užfiksuodama visus susitikimo metu pateiktus klausimus dėl pirkimo dokumentų ir atsakymus į juos. Atsižvelgiant į tai, kad perkančiosios organizacijos rengiamame susitikime gali dalyvauti ne visi suinteresuoti viešojo pirkimo dalyviai, pavyzdžiui, tiekėjai apie vykdomą pirkimą gali sužinoti jau po perkančiosios organizacijos surengto susitikimo, perkančioji organizacija susitikimo protokolo išrašą privalo paskelbti CVP IS.

---

[1] Komentuojamos VPĮ 36 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 53 straipsnio normas.

[2] LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009; 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-436/2011.

[3] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 584.

[4] *Ten pat.*

[5] *Ten pat.*

[6] *Ten pat.*

[7] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 585.

[8] ESTT 2001 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *SIAC Construction*, C-19/00; 2007 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Auroux ir kt.*, C-220/05; LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011; 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2013.

[9] LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011; 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-132/2014.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[10] LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011, 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

[11] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

[12] LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2009, 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-436/2011.

[13] ESTT 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, C-538/13.

[14] LAT 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-654-378/2015.

[15] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 586.

[16] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 586.

[17] LAT 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-279-690/2017.

[18] LAT 2013 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-198/2013.

[19] LAT 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-177-916/2016.

[20] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017; 2013 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-590/2013.

[21] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, C-298/15.

[22] ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C 368/10; 2015 m. balandžio 16 d. sprendimas byloje *Enterprise Focused Solutions*, C-278/14.

[23] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, C-298/15.

[24] ESTT 2012 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *SAG ELV Slovensko ir kt.*, C-599/10.

[25] LAT 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-279-690/2017.

[26] LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-258-378/2017.

[27] LAT 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-279-690/2017.

[28] *Ten pat.*

[29] Neteisėtų keitimų atsisakymas negali būti laikomas savaime neteisėtu ir jam savaime netaikomas *Borta* kriterijų vertinimo modelis. Pavyzdžiui, jei pirkimo sąlygos buvo sugriežtintos, bet netinkamai, ir perkančioji organizacija atsisako tokio sugriežtinimo, atrodytų, kad tai lemia

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

viešojo pirkimo sąlygų palengvinimo situaciją, kuri įprastiniu atveju galimai netenkintų pirmojo *Borta* kriterijaus, bet šiuo atveju taip nebūtų, kadangi pirminės sąlygos buvo teisėtos.

[30] LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-258-378/2017.

[31] https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/del-pirkimu-skelbimuose-paskelbtos-informacijos-tikslinimo

37 straipsnis. Techninė specifikacija

1. **Perkamų prekių, paslaugų ar darbų ypatybės apibūdinamos pirkimo dokumentuose pateikiamoje techninėje specifikacijoje. Kai kurių techninių specifikacijų sąvokos apibrėžtos šio įstatymo 2 straipsnio 10, 13, 30, 34, 35 dalyse. Techninėje specifikacijoje gali būti pateikiamos perkamų prekių, paslaugų ar darbų ypatybės, susijusios ir su konkretaus prekių gamybos, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo procesu ar metodu arba konkretaus kito gyvavimo ciklo etapo procesu, net jeigu šie veiksniai nėra susiję su fizinėmis perkamų prekių, paslaugų ar darbų ypatybėmis. Šios ypatybės turi būti susijusios su pirkimo objektu ir proporcingos perkamų prekių, paslaugų ar darbų vertei ir tikslams. Techninėje specifikacijoje taip pat gali būti nurodyta, ar bus reikalaujama kartu perduoti ar suteikti intelektinės nuosavybės teises.**
2. **Visų pirkimų, skirtų fiziniams asmenims (visai visuomenei, perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojams ar darbuotojams), techninės specifikacijos, išskyrus pagrįstus atvejus, turėtų būti parengtos taip, kad jose būtų atsižvelgta į neįgaliųjų kriterijus ir tinkamumą visiems naudotojams. Jeigu Europos Sąjungos ar nacionaliniu teisės aktu yra nustatyti privalomi neįgaliųjų kriterijai ir tinkamumo visiems naudotojams kriterijai, perkančioji organizacija privalo jais vadovautis rengdama technines specifikacijas. Perkančioji organizacija, veikianti gynybos srityje ar valdanti ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą, ar veikianti srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, rengdama su nacionaliniu saugumu susijusių pirkimų technines specifikacijas, turi teisę reikalauti, kad tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai nekeltų grėsmės nacionaliniam saugumui.**
3. **Techninė specifikacija turi užtikrinti konkurenciją ir nediskriminuoti tiekėjų.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4. **Nepažeidžiant privalomų nacionalinių techninių reikalavimų tiek, kiek jie neprieštarauja Europos Sąjungos teisei, techninė specifikacija gali būti parengta šiais būdais arba šių būdų deriniu:**

1) apibūdinant norimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus, įskaitant aplinkos apsaugos reikalavimus. Tokie reikalavimai turi būti tikslūs, kad tiekėjai galėtų parengti tinkamus pasiūlymus, o perkančioji organizacija – įsigyti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų;

2) nurodant standartą, techninį liudijimą ar bendrąsias technines specifikacijas. Techninėje specifikacijoje turi būti laikomasi tokios pirmumo tvarkos: pirmiausia nurodomas Europos standartą perimantis Lietuvos standartas, Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentas, informacinių ir ryšių technologijų bendrosios techninės specifikacijos, tarptautinis standartas, kitos Europos standartizacijos organizacijų nustatytos techninių normatyvų sistemos arba, jeigu tokių nėra, – nacionaliniai standartai, nacionaliniai techniniai liudijimai arba nacionalinės techninės specifikacijos, susijusios su darbų projektavimu, sąmatų apskaičiavimu ir vykdymu bei prekių naudojimu. Kiekviena nuoroda pateikiama kartu su žodžiais „arba lygiavertis“;

3) apibūdinant norimą rezultatą arba pirkimo objekto funkcinius reikalavimus, nurodytus šios dalies 1 punkte, ir kaip šių reikalavimų atitikties priemonę – šios dalies 2 punkte nurodytas technines specifikacijas;

4) nurodant tam tikrų pirkimo objekto ypatybių technines specifikacijas pagal šios dalies 2 punkte nustatytus reikalavimus, kitų ypatybių – apibūdinant 1 punkte nurodytą norimą rezultatą ar funkcinius reikalavimus.

5) Apibūdinant pirkimo objektą, techninėje specifikacijoje negali būti nurodytas konkretus modelis ar tiekimo šaltinis, konkretus procesas, būdingas konkretaus tiekėjo tiekiamoms prekėms ar teikiamoms paslaugoms, ar prekių ženklas, patentas, tipai, konkreti kilmė ar gamyba, dėl kurių tam tikriems subjektams ar tam tikriems produktams būtų sudarytos palankesnės sąlygos arba jie būtų atmesti. Toks nurodymas yra leidžiamas išimties tvarka, kai pirkimo objekto yra neįmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti pagal šio straipsnio 4 dalyje nustatytus reikalavimus. Šiuo atveju nurodymas pateikiamas įrašant žodžius „arba lygiavertis“.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

6) Kai perkančioji organizacija nurodo technines specifikacijas vadovaudamasi šio straipsnio 4 dalies 2 punkte nustatytais reikalavimais, ji neturi teisės atmesti pasiūlymo dėl to, kad siūlomos prekės ar paslaugos, ar darbai neatitinka nurodytų techninių specifikacijų, kuriomis ji rėmėsi, jeigu dalyvis savo pasiūlyme bet kokiomis perkančiajai organizacijai tinkamomis priemonėmis, įskaitant ir šio įstatymo 39 straipsnyje nurodytas priemones, įrodo, kad jo pasiūlyti sprendiniai yra lygiaverčiai ir atitinka techninėje specifikacijoje keliamus reikalavimus.
7) Kai perkančioji organizacija techninėje specifikacijoje nurodo objekto norimo rezultato apibūdinimo ar funkcinius reikalavimus pagal šio straipsnio 4 dalies 1 punkte nustatytus reikalavimus, ji neturi teisės atmesti pasiūlymo dėl to, kad siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka Lietuvos standartą, perimantį Europos standartą, Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentą, bendrą techninę specifikaciją, tarptautinį standartą arba Europos standartizacijos organizacijos nustatytą techninių normatyvų sistemą, jeigu juose yra nurodyti perkančiosios organizacijos keliami norimo rezultato ir funkciniai reikalavimai ir jeigu dalyvis savo pasiūlyme bet kokiomis perkančiajai organizacijai tinkamomis priemonėmis, įskaitant ir šio įstatymo 39 straipsnyje nurodytas priemones, įrodo, kad jo siūlomos technines specifikacijas atitinkančios prekės, paslaugos ar darbai atitinka perkančiosios organizacijos keliamus norimo rezultato ir funkcinius reikalavimus.

1. VPĮ 37 straipsnio 1 dalyje[1] yra įtvirtintas reikalavimas perkamų prekių, paslaugų ar darbų ypatybes apibūdinti techninėje specifikacijoje. Techninės specifikacijos sąvoka yra apibrėžta VPĮ 2 straipsnio 34 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 34 dalies komentarą*). VPĮ 2 straipsnyje taip pat yra apibrėžtos ir kitos VPĮ 37 straipsnyje vartojamos bei šio straipsnio taikymui aktualios sąvokos, pavyzdžiui, Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentas, informacinių ir ryšių technologijų bendroji techninė specifikacija, standartas, techninis pamatinis dokumentas (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 10, 13, 30, 35 dalių komentarus*). Komentuojamoje normoje vartojama sąvoka *pirkimo dokumentuose pateikiamoje techninėje specifikacijoje* (o taip pat ir sistemiškai taikomas VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 10 punktas) reiškia, kad techninė specifikacija yra būtina kiekvieno viešojo pirkimo dokumentų dalis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Iš viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų kyla reikalavimas, kad techninės specifikacijos būtų parengtos taip, kad būtų tikslios, aiškios ir suprantamos potencialiems viešojo pirkimo dalyviams (t. y. tiekėjams)[2]. ESTT yra pažymėjęs, kad techninės specifikacijos privalo būti tiek tikslios, kad konkurso dalyviai galėtų nustatyti sutarties objektą, o perkančiosios organizacijos galėtų sudaryti sutartį, be to, turi būti aiškiai išdėstytos, kad dalyviai žinotų, ką apima perkančiosios organizacijos nustatyti reikalavimai. Nors perkančioji organizacija ir turi teisę tikėtis, kad tiekėjai bus pakankamai informuoti ir įprastai rūpestingi, tačiau tokio teisėto lūkesčio sąlyga yra ta, kad pati perkančioji organizacija turi būti aiškiai suformulavusi savo reikalavimus. Konkurso specifikacijų apimtis turi būti nustatoma iš potencialių dalyvių pozicijų, nes viešųjų pirkimų teisiniame reguliavime įtvirtintų viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūrų tikslas yra būtent užtikrinti šiems Europos Sąjungoje įsteigtiems dalyviams galimybę dalyvauti juos dominančiuose viešuosiuose pirkimuose[3]. Tapačios pozicijos laikomasi ir LAT praktikoje.

Perkančiosioms organizacijoms pripažįstama didelė diskrecija formuluojant technines pirkimo specifikacijas, nes būtent jos geriausiai žino objektus, kurių joms reikia, ir gali geriausiai nustatyti reikalavimus, kurie turi būti tenkinami tam, kad būtų gauti pageidaujami rezultatai[4]. Tačiau svarbu paminėti, kad techninės specifikacijos parengimas yra viena atsakingiausių perkančiosios organizacijos užduočių per visą viešo pirkimo procesą. Taip yra todėl, kad technine specifikacija konkurenciją galima arba iš esmės pažeisti, arba ženkliai apriboti. Dėl to kasacinio teismo ne kartą konstatuota, kad, siekdamos nepažeisti iš VPĮ išplaukiančių imperatyvų, be kita ko, skaidrumo principo, perkančiosios organizacijos, laikydamosi VPĮ ir kitų teisės aktų nuostatų, privalo nustatyti pirkimo sąlygas taip, kad šiomis būtų neperžengtos joms įstatymo suteiktos diskrecijos ribos, nepagrįstai nebūtų suvaržytos tiekėjų, iš tiesų galinčių tinkamai įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, teisės, ūkio subjektų konkurencija[5].

Kasacinio teismo perkančiosioms organizacijoms pripažįstama diskrecija ne tik dėl techninės specifikacijos turinio, bet ir būdo, kaip jos konkrečiai įtvirtinamos pirkimo sąlygose: ar vienoje konkrečioje vietoje – techninėje specifikacijoje, ar šioje bei kitose pirkimo sąlygų dalyse [6]. Vis dėlto perkančiosios organizacijos neturėtų piktnaudžiauti tokia joms suteikta teise ir viešojo pirkimo objektui keliamus reikalavimus turėtų nurodyti kaip įmanoma aiškiau, pavyzdžiui,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo sąlygoje dėl su pasiūlymu teiktinų dokumentų nurodyti visus privalomus dokumentus, o ne nurodyti tik dalį jų kartu su bendra nuoroda apie kitus su pasiūlymu teikiamus duomenis. Kita vertus, tiekėjų sąžininga konkurencija negali būti garantuojama tik kiekybiniu tiekėjų dalyvavimo pirkimo procedūrose kriterijumi (kuo daugiau atitinkamos srities tiekėjų), neatsižvelgiant į kokybinius kriterijus, įskaitant tiekėjų naudojamų įrenginių ir siūlomo pirkimo objekto atitiktį pirkimo sąlygoms, VPĮ bei kitoms imperatyviosioms įstatymų nuostatoms, todėl, pavyzdžiui, leidimas tiekėjams viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu nesilaikyti teisinės metrologijos reikalavimų pažeidžia imperatyviąsias teisės normas, kaip pat neužtikrina sąžiningos ūkio subjektų konkurencijos[7].

Perkančiosios organizacijos, įgyvendindamos joms tenkančią teisę ir siekdamos apibūdinti joms reikalingą pirkimo objektą, techninėje specifikacijoje gali nurodyti tiek fizines perkamų prekių, paslaugų, darbų savybes, tiek perkamų prekių, paslaugų, darbų ypatybes, susijusias su konkretaus prekių gamybos, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo procesu, metodu arba konkretaus kito gyvavimo ciklo etapo procesu, net jei šie veiksniai nėra susiję su fizinėmis perkamų prekių, paslaugų ar darbų ypatybėmis. Esminis keliamas reikalavimas – su fizinėmis perkamų prekių, paslaugų ar darbų savybėmis nesusijusios ypatybės turi turėti sąsają su pirkimo objektu ir būti proporcingos pirkimo objekto vertei ir tikslams. Proporcingumo principo turinį sudaro siekiamų tikslų ir jiems pasiekti pasirenkamų priemonių derinimas. ESTT yra išaiškinęs, kad taikomos priemonės (įpareigojimai, suvaržymai, draudimai ir kt.) privalo būti nediskriminuojančios; pagrįstos privalomais bendrojo intereso reikalavimais; tinkamos užtikrinti, kad jomis siekiamas tikslas bus pasiektas; neviršyti to, kas būtina tikslui pasiekti[8]. VPĮ 37 straipsnio 1 dalies taikymo prasme proporcingumo principas iš esmės reiškia, kad techninėje specifikacijoje gali būti nurodomi ir tiesiogiai su pirkimo objektu nesusiję, tačiau apčiuopiamą sąsają su juo turintys kriterijai.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama viešąjį elektros energijos pirkimą, turi teisę techninėje specifikacijoje nurodyti reikalavimą, kad elektros energija būtų pagaminta iš atsinaujinančių energijos šaltinių[9]. Nors iš atsinaujinančių šaltinių pagaminta elektros energija nesiskirs nuo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

taršioje elektrinėje pagamintos elektros energijos, vis dėlto tokiu reikalavimu bus siekiama papildomų aplinkosaugos tikslų.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas, techninėje specifikacijoje turi teisę nurodyti reikalavimą, kad sutarties vykdymui reikalingų tiekėjo siūlomų specializuotų transporto priemonių išmetamų teršalų kiekis neviršytų EURO V standarto išmetamų teršalų ribos[10].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, siekdama įsigyti konkrečią prekę, techninėje specifikacijoje apibūdindama šiai prekei keliamus reikalavimus, negali įtvirtinti reikalavimo, susijusio su sąžiningos prekybos laikymųsi, kadangi toks reikalavimas neturi pakankamos sąsajos su pirkimo objektu. Tačiau sąžiningos prekybos reikalavimų laikymasis viešojo pirkimo dokumentuose gali būti įtvirtintas kaip viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlyga[11].

Svarbu paminėti, kad perkančiosios organizacijos, formuodamos techninę specifikaciją, be kita ko, turi siekti ir bendrųjų viešųjų pirkimų tikslų, įtvirtintų VPĮ 1 straipsnyje ir 17 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio ir 17 straipsnio komentarus*).

VPĮ 37 straipsnio 1 dalyje taip pat nurodyta, kad techninėje specifikacijoje gali būti įtvirtintas reikalavimas kartu su pirkimo objektu perduoti ar suteikti intelektinės nuosavybės teises. Nurodytas reikalavimas yra aktualus vykdant viešuosius pirkimus, kurių objektas yra laikytinas autorių teisių objektu Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo prasme (toliau – ATGTĮ). Pabrėžtina, kad pagal ATGTĮ reguliavimą tiekėjas, net perdavęs autoriaus turtines teises perkančiajai organizacijai, išlaiko autoriaus asmenines neturtines teises, kurios negali būti perduotos tretiesiems asmenims (ATGTĮ 14, 15 straipsniai).

2. VPĮ 37 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas bendrasis siekis (tikslas), kad viešųjų pirkimų, skirtų fiziniams asmenims, techninės specifikacijos būtų parengtos atsižvelgiant į neįgaliųjų kriterijus ir tinkamumą visiems naudotojams. Ši nuostata rodo aiškią politinę

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(tiek ES, tiek nacionalinę) valią spręsti nurodytą problemą (aspektą)[12]. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad siekis užtikrinti techninių specifikacijų suderinamumą su neįgaliųjų kriterijais ir tinkamumą naudotojams įgauna perkančiosios organizacijos pareigos, kurios nevykdymas sukelia teisinius padarinius, statusą tik tuo atveju, jeigu Europos Sąjungos ar nacionaliniu teisės aktu yra nustatyti privalomi neįgaliųjų kriterijai ir tinkamumo visiems naudotojams kriterijai. Tokiu atveju specialiojo reguliavimo šioje srityje taikymas iš esmės lemia pirmiau nurodytos perkančiosios organizacijos diskrecijos ribojimą, pasireiškiantį ir kitų teisės aktų, pavyzdžiui, statybos rangos, subsidiariu taikymu (*detaliau apie VPĮ ir kitų teisės aktų subsidiarų taikymą žiūrėti VPĮ 1 straipsnio komentarą*).

Direktyvos 2014/24/ES preambulės 3-joje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad, įgyvendinant šią direktyvą reikėtų atsižvelgti į Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją[13], visų pirma pasirenkant ryšio priemones ir nustatant techninės specifikacijas, sutarties skyrimo kriterijus ir sutarties įvykdymo sąlygas. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos 9 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad valstybės, šios konvencijos šalys, siekdamos, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imasi atitinkamų priemonių, kad užtikrintų neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, įskaitant, bet neapsiribojant, taikomus pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas; informacijos, ryšių ir kitokioms tarnyboms, įskaitant elektronines ir avarines tarnybas.

Taigi, VPĮ 37 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas siekis (teisės aktų nustatytais atvejais – pareiga) užtikrinti techninės specifikacijos reikalavimų atitiktį neįgaliųjų poreikių kriterijams bei tinkamumą visiems naudotojams reiškia produktų, paslaugų, aplinkos, sistemų ir kt. kūrimą, siekiant, kad šie sukurti spendimai būtų universaliai pritaikyti naudojimui kaip įmanoma didesnei žmonių grupei, skatinant ir užtikrinant socialinę integraciją ir lygybę. Pagal analogiją turėtų būti siekiama, kad nurodyti reikalavimai būtų nustatomi, atsižvelgiant ne tik į neįgaliųjų asmenų, bet taip pat ir į kitų asmenų poreikius. Šis siekis apima ne oficialiai pripažintus neįgaliais asmenis, bet

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ir, pavyzdžiui, vyresnio amžiaus žmones su nusilpusiu regėjimu, tėvus su mažais vaikais, pačius vaikus ir pan. Pabrėžtina, kad atitinkami reikalavimai aktualūs tais atvejais, kai gebėjimas pasinaudoti preke, paslauga ar darbo rezultatu nėra universalus, bet priklauso nuo fizinių asmens savybių, gebėjimų ir pan. Taigi, nurodyti reikalavimai nebus aktualūs perkant tokias prekes, kaip, pavyzdžiui, elektros energija, popierius ar dažai spausdintuvams, tačiau bus ypač aktualūs, pavyzdžiui, nustatant reikalavimus pastatų projektavimo ar informacinių sistemų kūrimo paslaugoms[14].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama statinio projektavimo paslaugų pirkimą ir nustatydama reikalavimą, kad patekimas į statinio vidų būtų suprojektuotas tik laiptais, pažeis VPĮ 37 straipsnio 2 dalies nuostatas, kadangi nebus užtikrinta galimybė pastatu naudotis neįgaliesiems asmenims.

Vienas iš teisės šaltinių, kuriame reglamentuojamas fiziniams asmenims skirtų viešųjų pirkimų vykdymas ir atitinkamai techninių specifikacijų suderinimas su neįgaliųjų kriterijais ir tinkamumu visiems naudotojams, yra rekomendacinio pobūdžio VPT Projektavimo paslaugų pirkimų gairės[15]. Jose nurodyta, kad, reglamentuojant VPĮ 37 straipsnio 2 dalimi, pirkimų, skirtų fiziniams asmenims (visai visuomenei, pirkimo vykdytojo valstybės tarnautojams ar darbuotojams), techninėje užduotyje privaloma nustatyti, kokie universaliojo dizaino reikalavimai, įgyvendinant principą tai, kas tinka neįgaliesiems, tinka visiems, yra keliami konkretaus pirkimo atveju ir kuriuos tiekėjas privalės įgyvendinti rengdamas projektą. Projektavimo paslaugų pirkimų gairių 3 priede nurodyti dažniausiai išskiriami universaliojo dizaino principai:

1. visų lygybė – ta pačia aplinka ir produktais gali naudotis ir ribotus funkcinius gebėjimus turintys asmenys, tai yra jie neišskiriami iš visų kitų. Gaminiai ir statiniai suprojektuojami taip, kad jie atrodytų patraukliai ir estetiškai;
2. lankstumas – galimybė tą patį naudojamą dalyką prisitaikyti pagal individualius poreikius (pavyzdžiui, reguliuoti aukštį);
3. paprastas ir intuityvus naudojimas – lengvai suprantama, kaip naudotis daiktu, orientuotis aplinkoje;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4. tinkama informacija – pakankamai informacijos ir ši informacija pateikiama įvairiomis reikiamomis formomis, įskaitant Brailio raštu, garsinę informaciją;
5. tolerancija klaidoms – nėra tikimybės patirti žalą ar orumo pažeminimą;
6. mažiausios jėgos sąnaudos – aplinka ir produktais gali pasinaudoti ir mažesnę fizinę jėgą turintys asmenys;
7. optimalus dydis ir erdvė – tinkamas erdvių, statinių ir produktų dydis, ūkštis, dydis;
8. kompleksiškumas – aplinka ar gaminys turi kuo daugiau ir įvairių reikalingų elementų, padedančių aplinką ar gaminį padaryti prieinamu įvairių funkcinių galimybių žmonėms, pavyzdžiui, įrengus visiems tinkamą įėjimą į patalpas, privalu įrengti ir kitas statinio patalpas, pavyzdžiui, sanitarinį mazgą ir pan.;
9. vientisumas – trasos maršruto prieinamumas ir tinkamumas visiems turi būti vientisas, nenutrūkstamas pereinant iš vienos vietos į kitą;
10. vartotojų įtraukimas – universalus dizainas kuriamas tampriai bendradarbiaujant su vartotojų grupėmis ar jų atstovais.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, kaip nurodyta pirmiau, tam tikrose srityse nacionaliniuose teisės aktuose nustatyti privalomi reikalavimai, susiję su neįgaliųjų poreikių ir tinkamumo visiems naudotojams kriterijais, į kuriuos perkančioji organizacija privalo atsižvelgti. Pavyzdžiui, rengiant statinių projektus, būtina vadovautis statybos techniniu reglamentu STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“[16]. Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra patvirtinusi Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms aprašą[17], kuriame nustatytas interneto svetainių pritaikymas neįgaliems asmenims, vadovaujantis Neįgaliesiems pritaikytų Interneto tinklalapių kūrimo, testavimo ir įvertinimo metodinėmis rekomendacijomis[18]. Kita vertus, net ir tais atvejais, kai ES ar nacionaliniuose teisės aktuose nenustatyta privalomų reikalavimų dėl konkrečių neįgaliųjų poreikių ir tinkamumo visiems naudotojams kriterijų, perkančiosios organizacijos, vykdydamos viešuosius pirkimus, skirtus fiziniams asmenims (visai visuomenei, perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojams ar darbuotojams), turėtų siekti, kad nurodytų pirkimų objektas būtų maksimaliai pritaikytas ir tinkamas naudoti kuo didesniam visuomenės ratui, įskaitant ir neįgaliuosius. Nors, kaip nurodyta pirmiau, socialiai atsakingo elgesio nesilaikymas tokiu atveju nereikš perkančiosios organizacijos veiksmų pripažinimo neteisėtais.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 37 straipsnio 2 dalyje taip pat įtvirtinta perkančiųjų organizacijų, veikiančių gynybos srityje ar valdančių ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą, ar veikiančių srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi (*detaliau dėl nurodyto perkančiųjų organizacijų veiklos pobūdžio žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 5 dalies komentarą*) teisė, rengiant su nacionaliniu saugumu susijusių pirkimų technines specifikacijas, reikalauti, kad tiekėjo prekės, paslaugos ar darbai nekeltų grėsmės nacionaliniam saugumui. Nurodyta teise perkančioji organizacija gali pasinaudoti esant dviem kartu taikytinomis sąlygoms: perkančioji organizacija veikia gynybos srityje arba srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, arba valdo ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą ir perkančiosios organizacijos perkamos prekės, paslaugos ir darbai yra susiję su nacionaliniu saugumu. Tačiau nei VPĮ 37 straipsnio 2 dalyje, nei kitose VPĮ nuostatose nėra nurodyta, kaip perkančioji organizacija turėtų įvertinti, ar tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai nekelia grėsmės nacionaliniam saugumui. Dėl to perkančiosios organizacijos, vadovaudamosi VPĮ 92 straipsnio 12 dalimi, turėtų kreiptis į kompetentingas institucijas, kurios atlieka vertinimą dėl ketinamos sudaryti sutarties atitikties nacionalinio saugumo interesams (*detaliau žiūrėti VPĮ 92 straipsnio 12 dalies komentarą*).

3. VPĮ 37 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga technines specifikacijas parengti taip, kad jos užtikrintų konkurenciją ir nediskriminuotų tiekėjų[19]. Iš nurodyto teisinio reguliavimo matyti, kad techninės specifikacijos turi atitikti šiuos esminius reikalavimus: lygiateisiškumo (užtikrinamos vienodos galimybės tiekėjams), konkurencijos, proporcingumo (techninės specifikacijos turi būti susijusios su sutarties dalyku bei atitikti sutarties vertę ir tikslus)[20]. Pažymėtina, kad lygiateisiškumo (nediskriminavimo) ir proporcingumo principų laikymasis iš esmės kartu lemia ir konkurencijos užtikrinimą. Tuo tarpu lygiateisiškumo (nediskriminavimo) ir proporcingumo reikalavimų nesilaikymas lemia ir konkurencijos apribojimą viešajame pirkime. Tokios pačios pozicijos laikomasi ir teismų praktikoje[21].

VPĮ 37 straipsnio 3 dalyje iš esmės yra sukonkretintas bendrasis nediskriminavimo principas, kiek jis aktualus perkančiosios organizacijos veiksmams, susijusiems su techninėmis specifikacijomis. Draudimas diskriminuoti tiekėjus – pamatinė viešųjų pirkimų teisės nuostata, jos vertinimas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

neturi priklausyti išimtinai nuo šalių ir jų veiklos pobūdžio (pavyzdžiui, asmens sveikatos priežiūros sritis). Tokio pobūdžio ginčai peržengia privačių santykių ribas. Dėl to atskirų techninės specifikacijos sąlygų teisėtumą teismas gali vertinti tiek esant tokiam ieškovo reikalavimui, tiek savo iniciatyva. Jei teismas pripažįsta, kad pirkimo sąlygos diskriminuoja tiekėjus, privalo tokį pirkimą pripažinti neteisėtu ir jį nutraukti[22].

ES lygmeniu perkančiųjų organizacijų veiksmai, kuriais jos nustato pirkimo objekto reikalavimus, pažeidžiančius tiekėjų nediskriminavimo ir lygiateisiškumo principus[23] bei varžančius tiekėjų tarpusavio konkurenciją, gali būti prilyginti vidaus rinkos laisvių netarifinio ar nefiskalinio (nemokestinio) pobūdžio kliūtims, kurias, kaip ir fiskalines kliūtis, ES teisė draudžia (SESV 34, 35 straipsniai). Vis dėlto tiekėjų lygiateisiškumas nėra pažeistas, jei reikalavimai pirkimo objektui, ribojantys vidaus rinkos laisves, yra nukreipti į SESV sutarties 36 straipsnyje nurodytų vertybių (pvz., viešoji tvarka, visuomenės saugumas ir sveikata) ar privalomųjų reikalavimų, kurių sąrašas nėra baigtinis (pvz., mokesčių kontrolė, komercinių sandorių sąžiningumas, vartotojų apsauga, aplinkosauga), apsaugą, tačiau tai neturi tapti diskriminacija[24]. Perkančiosios organizacijos nustatyti aukšti arba pernelyg specifiniai reikalavimai pateisinami tada, jeigu pateikiamas patikimas ir įtikinamas tokių reikalavimų nustatymo pagrindimas[25]. Tai gali būti grindžiama ypatinga perkamo objekto svarba ar sutarties, kuria siekiama įsigyti šį objektą, specifine paskirtimi, arba tuo, kad aukštą ar labai tikslų reikalavimą pateisina viešojo intereso apsauga[26]. Dėl šio aspekto kasacinis teismas yra paaiškinęs, kad viešojo intereso apsauga – ne besąlygiškai, o viena iš galimų perkančiosios organizacijos teisėtus veiksmus pagrindžiančių aplinkybių, vertintina pagal visus byloje surinktus duomenis. Kasacinio teismo pozicija šiuo klausimu palaipsniui griežtėjo, kas tai, plėtojama praktika dėl viešojo intereso sudėtinių elementų (suinteresuotumo pirkimo objektu ir tiekėjų varžymusi) konkurencijos, taip pat nuosekliai laikomasi pozicijos, kad socialiai jautrių ar visuomenei labai reikalingų viešųjų pirkimų objektų įsigijimo teisėtumas dėl savo svarbos pats savaime neturi būti vertinamas kitaip nei dėl kitų įsigijimų, o tiekėjų sąžiningas varžymasis dėl to neturi būti vertinamas mažiau palankiai. Galimybė viešąjį interesą pirkimo objektu iškelti aukščiau už viešąjį interesą tiekėjų sąžiningu varžymusi turi būti aiškinama ir taikoma siaurai, išimtinai[27].

Šiame kontekste pabrėžtina, kad tai, jog tiekėjų teises mažiau ribojančios priemonės galimai padidina perkančiosios organizacijos administracinę naštą ir tikimybę, kad jos ne visada

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiteisins, savaime nereiškia, kad absoliutus draudimas dalyvauti viešajame pirkime laikytinas proporcingu[28]. Atitinkamai tai reiškia, kad vien papildomų pareigų perkančiajai organizacijai ar kitokio pobūdžio administracinės naštos atsiradimas (padidėjimas) nepateisina itin griežtų (tiekėjų teisę dalyvauti viešajame pirkime ribojančių) reikalavimų viešojo pirkimo dalyviams ar objektui (nėra tokiems reikalavimams proporcingas) nustatymo[29].

Pažymėtina, kad konkurencijos užtikrinimo ir tiekėjų nediskriminavimo imperatyvas gali būti pažeistas tiek techninėje specifikacijoje tiesiogiai įtvirtinant nepagrįstas, perteklines ar kitais būdais konkurenciją ribojančias sąlygas, tiek nustatant VPĮ 37 straipsnio nuostatas formaliai atitinkančius reikalavimus, kurių deriniu (sąlygų grupe) ar jų visuma viešojo pirkimo sąlygos pritaikomos vienam tiekėjui ar gamintojui (ar labai siauram jų ratui). Tokiu atveju, tiekėjams pateikus argumentus, kad jų teises pažeidžia ne (arba ne tik) pavienės pirkimo sąlygos, bet jų derinys, teismas turi įvertinti, ar formaliai teisėtomis techninės specifikacijos sąlygomis nėra sukuriama netiesioginės (paslėptos) diskriminacijos situacija[30]. Taigi, tiekėjas, nesutikdamas su techninės specifikacijos reikalavimais, gali reikalauti juos panaikinti tiek ginčydamas tiesiogiai VPĮ nuostatoms ar viešųjų pirkimų principams prieštaraujančias pirkimo sąlygas (pavyzdžiui, dėl konkrečios nuorodos į konkrečią prekę, neįtvirtintos lygiavertiškumo žymos ar neproporcingumo pirkimo objektui ir pan.), tiek įrodinėdamas, kad kelios kumuliatyviai (visos kartu) taikomos pirkimo sąlygos ar jų visuma netiesiogiai diskriminuoja potencialius tiekėjus, tiek savo reikalavimus grįsdamas abiem neteisėtumo pagrindais; tiekėjui pareiškus reikalavimą pripažinti neteisėtomis atskiras pirkimo sąlygas ir jų grupę, teismas pirmiausia turėtų įvertinti pirkimo sąlygų grupės (visumos) atitiktį VPĮ 47 straipsnio reikalavimams (pavyzdžiui, ar taikomos kartu jos netiesiogiai nediskriminuoja tiekėjų, ar sąlygų išsamumo pobūdis (lygis) nepažeidžia proporcingumo principo); ir tik vėliau, nekonstatavęs šio pagrindo, vertinti atskirų ginčijamų pirkimo sąlygų teisėtumą[31].

Nurodytos teismų pareigos nepašalina aplinkybės, kad pirkimo sąlygos suformuluotos nenurodant konkretaus modelio ar šaltinio, konkretaus proceso ar prekės ženklo (tokios situacijos reglamentuojamos VPĮ 37 straipsnio 5 dalyje), kad jos nėra griežtai apibrėžtos (vartojamos tokios sąvokos kaip „ne mažiau“, „ne daugiau“, „iki“ ir pan.), nes jos savaime nereiškia tokių sąlygų teisėtumo. Būtina nustatyti, ar sąlygomis apibrėžtų minimalių (maksimalių) reikalavimų visuma nereiškia, kad juos atitinka tik vienas tiekėjas arba ribotas jų skaičius.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad vienintelė aplinkybė, jog viešojo pirkimo pasiūlymus pateikė ne vienas, o keli tiekėjai, nėra pagrindas pripažinti, kad viešajame pirkime nebuvo apribota konkurencija[32]. Galimo konkurencijos ribojimo vertinimo pagrindu taip pat gali būti įprastinė perkančiųjų organizacijų pirkimo sąlygų nustatymo praktika[33].

Kasacinio teismo taip pat konstatuota, kad proporcingumo principo reikalavimų neatitinka ne tik pernelyg aukšti, specifiniai, neadekvatūs pirkimo pobūdžiui reikalavimai arba tokios diskriminacijos situacijos, bet ir pernelyg detalios pirkimo sąlygos, kuriomis atimama galimybė pirkimo procedūrose dalyvauti sutartį gebantiems įvykdyti kandidatams ar dalyviams, nepagrįstai ribojama jų konkurencija[34]. Dėl šio proporcingumo principo aspekto ESTT pažymėta, kad kuo išsamesnės techninės specifikacijos nustatomos, tuo didesnė rizika, kad konkretaus gamintojo prekės bus privilegijuojamos[35]. Kitaip tariant, būtina įvertinti, ar tin išsamūs techninės specifikacijos reikalavimai (nebūtinai pritaikyti vienam tiekėjui, tačiau dėl savo detalumo reikšmingai apribojantys tiekėjų galimybes dalyvauti viešajame pirkime) yra būtini norint pasiekti pirkimu siekiamus tikslus. Taigi, neproporcingai išsamios pirkimo sąlygos gali būti pripažintos neteisėtomis, nepriklausomai nuo nustatytos aplinkybės, kiek potencialių tiekėjų (vienas ar daugiau) jas atitinka. Žinoma, potencialių tiekėjų skaičius – vienas iš teisėtumo vertinimo kriterijų[36]. Poreikis itin detaliai apibrėžti pirkimo objektui keliamus techninius reikalavimus turi būti pagrįstas nurodant detalius jį patvirtinančius argumentus, o ne apibendrintus teiginius apie teikiamų paslaugų sudėtingumą ar jų ypatingą svarbą[37].

4. VPĮ 37 straipsnio 4 dalyje yra apibrėžti alternatyvūs techninės specifikacijos rengimo būdai. Pagal VPĮ 37 straipsnio 4 dalį techninė specifikacija gali būti parengta arba vienu iš dviejų konkrečių būdų, arba dviejų konkrečių būdų deriniu, t. y.:

1. Techninė specifikacija gali būti parengta apibūdinant norimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus, įskaitant aplinkos apsaugos reikalavimus. Tokie reikalavimai turi būti tikslūs, kad tiekėjai galėtų parengti tinkamus pasiūlymus, o perkančioji organizacija – įsigyti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų.

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančioji organizacija, siekdama įsigyti transporto priemonių greičio matavimo stacionariais greičio matuokliais su skaitmenine fotografavimo įranga ir matavimo duomenų teikimo paslaugas, techninėje specifikacijoje nurodė reikalavimą, kad matavimo priemonės turi veikti aukšto dažnio elektromagnetinėmis bangomis Doppler efekto principu. Perkančioji organizacija, tiksliai apibūdinusi perkamų paslaugų paskirtį – fiksuoti greičio viršijimo atvejus užmiesčio keliuose – joms suteikė specifinę funkcinę ir rezultato reikšmę, ją susiejant su Doppler efekto principu veikiančiomis matavimo priemonėmis[38].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, siekdama įsigyti medicinos įrangą, techninėje specifikacijoje nurodė reikalavimą, kad siūlomo šviestuvo šviesos srautas būtų ne baltos spalvos – nedarytų įtakos šviesoje kietėjančiai kompozitinei medžiagai; ją užtikrinantis techninis reikalavimas – ne mažiau kaip du geltonos spalvos diodai. Taigi reikalavimu, kad šviestuve būtų ne mažiau kaip du geltonos spalvos diodai, perkančioji organizacija visų pirma siekė užsitikrinti, kad šviestuvo šviesos srautas būtų ne baltos spalvos ir jį naudojant nekietėtų kompozitinė medžiaga. T. y. perkančioji organizacija įtvirtino norimo rezultato reikalavimą[39].

2. Techninė specifikacija gali būti parengta nurodant standartą (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 9, 16, 30, 33 dalies komentarus*), techninį liudijimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 10 dalies komentarą*) ar bendrąsias technines specifikacijas (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 35 dalies komentarą*). Techninėje specifikacijoje turi būti laikomasi tokios pirmumo tvarkos: pirmiausia nurodomas Europos standartą perimantis Lietuvos standartas, Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentas, informacinių ir ryšių technologijų bendrosios techninės specifikacijos, tarptautinis standartas, kitos Europos standartizacijos organizacijų nustatytos techninių normatyvų sistemos arba, jeigu tokių nėra, – nacionaliniai standartai, nacionaliniai techniniai liudijimai arba nacionalinės techninės specifikacijos, susijusios su darbų projektavimu, sąmatų apskaičiavimu ir vykdymu bei prekių naudojimu. Kiekviena nuoroda pateikiama kartu su žodžiais „arba lygiavertis“.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Dėl standartų taikymo kasacinio teismo pažymėta, kad vienas pagrindinių nacionalinės standartizacijos principų yra savanoriškas standartų taikymas – vadovaujantis Lietuvos Respublikos standartizacijos įstatymo 7 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos standartai ir kiti leidiniai taikomi savanoriškai, išskyrus atvejus, kai teisės aktuose pateikta išskirtinė nuoroda į standartus ir kitus leidinius. Jei teisės akte ar teisės aktu patvirtintame dokumente, reglamentuojančiame tam tikrą sritį, pateikiama nuoroda į tarptautinį, regioninį ar nacionalinį standartą, tai tokio standarto taikymas tampa privalomas visiems subjektams, kurių teises ir pareigas reguliuoja atitinkamas teisės aktas. Svarbu pažymėti, kad Lietuvoje taikomi standartai, taigi ir tarptautiniai, Europos ir kiti regioniniai ar užsienio valstybių standartai ir kiti leidiniai, negali prieštarauti Lietuvos Respublikos teisės aktams. Kai Lietuvos standarto normoje perimtos tarptautinio standarto nuostatos, atsižvelgiant į tai, reikia aiškinti ir taikyti nacionalinį reguliavimą. Dėl to perkamų prekių apibūdinimas duodant nuorodą į tokį nacionalinį standartą lemia perkančiosios organizacijos pareigą gautus pasiūlymus vertinti pagal, įskaitant, bet neapsiribojant, tarptautinių standartų reikalavimus[40].

3. Techninė specifikacija gali būti parengta derinant pirmiau nurodytus techninės specifikacijos rengimo būdus taip – apibūdinant norimą rezultatą arba pirkimo objekto funkcinius reikalavimus (VPĮ 37 straipsnio 4 dalies 1 punktas) ir kaip šių reikalavimų atitikties priemonę taikant techninės specifikacijas, nurodytas VPĮ 37 straipsnio 4 dalies 2 punkte.
4. Techninė specifikacija gali būti parengta derinant pirmiau nurodytus techninės specifikacijos rengimo būdus taip – nurodant tam tikrų pirkimo objekto ypatybių techninės specifikacijas pagal VPĮ 37 straipsnio 4 dalies 2 punkte nustatytus reikalavimus, o kitų ypatybių – apibūdinant norimą rezultatą ar funkcinius reikalavimus (VPĮ 37 straipsnio 4 dalies 1 punktas).

Pažymėtina, kad VPĮ 37 straipsnio 4 dalies nuostatose nereglamentuojama, kokiais atvejais kokį konkretų techninės specifikacijos parengimo būdą turėtų pasirinkti perkančioji organizacija. Kitaip tariant, perkančioji organizacija turi teisę pasirinkti bet kurį iš techninės specifikacijos rengimo būdų. Tačiau esminis reikalavimas, apibrėžiantis perkančiosios organizacijos diskrecijos ribas, yra tas, kad techninė specifikacijos reikalavimai būtų susiję su pirkimo objektu, jam proporcingi, nediskriminuojantys tiekėjų ir neribojantys konkurencijos viešajame pirkime.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančiosios organizacijos pasirinkimas nustatyti vieną iš galimų reikalavimų pirkimo objektui kriterijų (tam tikrą standartą, funkcinį ar rezultato reikalavimą) neturi riboti tiekėjų pateiktų savo pasiūlymų, jei jų siūlomos pirkimo objekto savybės atitinka tas, kurias nurodė perkančioji organizacija, ir jeigu tiekėjas tai įrodo[41].

5. VPĮ 37 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtinta bendroji taisyklė, kad, apibūdinant pirkimo objektą, techninėje specifikacijoje negali būti nurodytas konkretus modelis ar tiekimo šaltinis, konkretus procesas, būdingas konkretaus tiekėjo tiekiamoms prekėms ar teikiamoms paslaugoms, ar prekių ženklas, patentas, tipas, konkreti kilmė ar gamyba, dėl kurių tam tikriems subjektams ar tam tikriems produktams būtų sudarytos palankesnės sąlygos arba jie būtų atmesti. Šiuo pagrindu yra įtvirtinta „tapačių standartų“ doktrina, pagal kurią perkančiosios organizacijos perka prekes, paslaugas arba darbus techninėje specifikacijoje nurodydamos tik perkamo objekto tam tikrus bendrus požymius[42]. Taigi, pirkimo objektą perkančioji organizacija turi apibūdinti taip, kad būtų išvengta tiesioginės nuorodos į konkretų modelį, prekės ženklą, patentą, kilmę ir t. t.[43].

Pažymėtina, kad VPĮ 37 straipsnio 5 dalies pažeidimo nėra tuomet, kai viešojo pirkimo sąlygose nurodytas konkretus veiklos principas yra universalus, pagrįstas visuotinai žinomais fizikos dėsniais ir pan. Pavyzdžiui, kasacinio teismo spręsta, kad *Doppler* efekto principas nėra konkretus prekės apibūdinimas VPĮ 37 straipsnio 5 dalies prasme, išskiriantis konkrečią prekę iš kitų. *Doppler* efekto principas nenurodo konkretaus gamintojo ar tiekėjo, kuriam būtų sudarytos išskirtinės sąlygos pasiūlymui pateikti. Visi *Doppler* efekto ar jam lygiaverčiu principu veikiantys įrenginiai (įskaitant greičio matuoklius), nesvarbu, kas juos gamina ir kas jais prekiauja, gali būti pasiūlyti perkančiajai organizacijai. *Doppler* efekto principas yra tikslinantis matavimo priemonės veikimą aukšto dažnio elektromagnetinėmis bangomis, nes šiuo principu veikiantys greičio matuokliai skleidžia radijo bangas[44].

Analogiškai kasacinis teismas yra konstatavęs, kad, pavyzdžiui, reikalavimas darbus atlikti naudojant konkrečią kelio dangos konstrukciją kvalifikuotinas kaip bendrosios techninės specifikacijos, kurias perkančioji organizacija turi teisę nurodyti, apibūdindama siekiamą įsigyti objektą. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad teisiškai nereikšminga aplinkybe

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

laikytina tai, jog atitinkami techniniai reikalavimai konstrukcijai (dangos sluoksnių rūšys, storis ir pan.) įtvirtinti konkrečiame teisės akte. Daug svarbiau yra tai, kad šie reikalavimai *per se* (patys savaime) yra galimi kelti techninės specifikacijos kriterijai. Pripažįstant perkančiosios organizacijos teisę nustatyti technines specifikacijas nurodant pirkimo objekto bendruosius techninius reikalavimus, pavyzdžiui, nurodant atliekant perkamus darbus naudotiną kelio dangos konstrukcijos tipą (tačiau ne konkretų modelį ar tiekimo šaltinį, konkretų procesą), perkančiajai organizacijai nekyla pareiga reikalavime įrašyti žodžius „arba lygiavertis“[45]. Tačiau, pavyzdžiui, reikalavimas, kad perkami gatvių asfaltbetonio dangos remonto darbai būtų atliekami tik konkrečiu *karštojo regeneravimo kelyje metodu*, kaip neatitinkantis VPĮ 37 straipsnio 5 dalies reikalavimų būtų laikomas neteisėtu, kadangi nurodytas metodas nėra universalus, visuotinai taikomas ir pan. gatvių dangos remonto darbų metodas[46].

Išimtiniais atvejais, kai pirkimo objekto yra neįmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti pagal VPĮ 37 straipsnio 4 dalyje nustatytus reikalavimus, perkančiosioms organizacijoms leidžiama nurodyti kai kuriuos tikslius pirkimo objektą kvalifikuojančius kriterijus, jei ji taip pat nurodo, kad pripažįstami analogiški arba lygiaverčiai objektai. Taigi, perkančiosios organizacijos pasinaudojimas nurodyta išimtimi, leidžiančia pirkimo objektą apibūdinti nurodant konkretų modelį ar šaltinį, konkretų procesą ar prekės ženklą, patentą, tipą, konkrečią kilmę ar gamybą, gali būti pripažintas teisėtu tik tuo atveju, jeigu egzistuoja dviejų sąlygų visuma: 1) pagal konkretaus pirkimo aplinkybes yra pagrindas konstatuoti, kad pirkimo objekto neįmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti pagal VPĮ 37 straipsnio 4 dalies reikalavimus (šias aplinkybes turi įrodyti perkančioji organizacija); 2) perkančioji organizacija šalia konkretaus modelio, prekės ženklo, proceso ir pan. nurodymo prideda prierašą ,,arba lygiavertis“[47].

Taigi, VPĮ 37 straipsnio 5 dalis netaikytina, kai objektyviai įmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti pirkimo objektą pagal bendrąsias technines specifikacijas, norimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus; aiškių ir konkrečių reikalavimų tam tikrus standartus atitinkančioms prekėms nenurodymas nepateisinamas didelės apimties šių reikalavimų aprašymu, todėl tik nuoroda į atitinkamą teisės aktą, kuriame būtų reglamentuojamas konkretus prekės ženklas, tiekėjų konkurencijos neužtikrina[48].

Teismų praktikoje konstatuota, kad tai, jog po konkrečios prekės aprašymo specifikacijose nėra pridėti žodžiai „arba lygiavertis“, gali ne tik atgrasyti ūkio subjektus, tiekiančius panašias prekes,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nuo dalyvavimo konkurse, bet ir trikdyti importą ES vidaus prekyboje, galimybę sudaryti sutartį paliekant tik konkurso dalyviams, ketinantiems naudoti konkrečiai nurodytą prekę[49]. Pabrėžtina, kad argumentai, jog ir be papildomos nuorodos „arba lygiavertis“ tiekėjai gali pateikti pasiūlymą, laikytini nepagrįstais. Viešojo pirkimo sąlygose nenurodžius nuorodos, kad gali būti pateikiamas lygiavertis objektas, potencialūs konkurso dalyviai negali suprasti konkurso specifikacijų kitaip – kaip draudžiančių lygiaverčio objekto pateikimą[50]. Taigi, kai perkančioji organizacija techninėje specifikacijoje neįtvirtina nuorodos „arba lygiavertis“, ji pašalina galimybę nagrinėti prekių lygiavertiškumą, nes iš anksto preziumuoja ir pirkimo dokumentuose tai įtvirtina, kad joks prekių lygiavertiškumas negalimas. Kita vertus, net jei perkančioji organizacija ir laikytų, kad tiekėjo pasiūlytos prekės lygiavertės, ji negalėtų jų vertinti kaip tinkamų, nes tokios galimybės ginčo konkurso sąlygoje nenustatyta, o priešingi veiksmai lemtų jos faktinį pakeitimą ir tiekėjų lygiateisiškumo bei skaidrumo principų pažeidimą[51].

Taigi, nors perkančiajai organizacijai paliekama teisė nuspręsti, kokius reikalavimus nustatyti pirkimo objektui, ji turi tai daryti nepažeisdama viešųjų pirkimų principų, draudimo dirbtinai riboti konkurenciją ir laikydamasi šiame straipsnyje nurodytų pirkimo objekto apibūdinimo taisyklių; pirkimo sąlygose perkamų daiktų savybės gali būti apibūdinamos tiksliais duomenimis, tačiau pagal nediskriminavimo principą draudžiama perkančiajai organizacijai viešojo pirkimo dokumentuose nurodyti konkrečius prekių pavadinimus, ženklus ar tipus, technines specifikacijas, jei tai suteiktų galimybę pirkime dalyvauti tik konkrečiam tiekėjui ar keliems tiekėjams, ir apribojant kitų potencialių tiekėjų dalyvavimą; taip perkančioji organizacija yra įpareigojama rinktis iš visų galimų tam tikrus funkcinius reikalavimus atitinkančių pirkimo objektų[52]. LAT yra konstatavęs, kad techninės specifikacijos neatitinka VPĮ 37 straipsnio 5 dalies reikalavimų, pavyzdžiui, tokiais atvejais:

1. Perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose nurodė, kad gatvių dangos darbai turi būti atlikti taikant karštojo regeneravimo kelyje metodą, tačiau perkančioji organizacija nepateikė įrodymų, kad pirkimo tikslo – suremontuoti gatvių asfaltbetonio dangą – negalima pasiekti atliekant darbus kitais nei karštojo regeneravimo kelyje metodais ir kad pirkimo objekto – asfaltbetonio dangos darbų – negalima tiksliai ir suprantamai apibūdinti pagal VPĮ 37 straipsnio 4 dalies reikalavimus. Karštojo regeneravimo kelyje metodas nėra visuotinai taikomas metodas, tokiu būdu kloti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dangą galima tik turint atitinkamą įrangą (Lietuvoje nagrinėto pirkimo vykdymo metu ją turėjo tik vienas tiekėjas). Taip pat konkurso sąlygose nebuvo nuorodos, kad asfaltbetonio dangos remonto darbai gali būti atliekami lygiaverčiu metodu[53].

2. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodė tikrinį (firminį) perkamo vaisto pavadinimą, o ne veikliąją jo medžiagą. Nors perkančioji organizacija tai galėjo siekiamo tikslo specifiškumu – ligonių gydymo tęstinumu, nenurodydama, kad pirkimo objekto nebuvo įmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti pagal bendrąsias technines specifikacijas, norimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus, juolab kad kitoms konkurso dalims perkančioji organizacija nenurodė tik vaistų veikliąsias medžiagas. Vadinasi, bendrasis, nenukreipiantis į konkretų gaminį prekės pavadinimas buvo galimas ir šia galimybe perkančioji organizacija pasinaudojo kitose konkurso dalyse, todėl VPĮ 37 straipsnio 5 dalies išimtis netaikytina[54].
3. Kai perkančiajai organizacijai būtina išplėsti turimą inžinerinę sistemą, jai nepakanka pirkimo dokumentuose nurodyti turimos įrangos modelius ir glaustai apibūdinti perkamų prekių savybes bei siekiamą visų įrenginių suderinamumo tikslą, tačiau ji privalo aiškiai ir detaliai apibūdinti turimą įrangą, įskaitant, bet neapsiribojant, nurodyti tikslias svarbiausias veikimo savybes, įrengimo reikalavimus ir kitas aplinkybes tam, kad naujame konkurse dalyvaujantys ūkio subjektai, kurie gali pasiūlyti panašių prekių, galėtų įvertinti prekių lygiavertiškumą ir galimybes dalyvauti pirkimo procedūrose. Bet kokiu atveju vien tik turimos įrangos nuoroda pirkimo dokumentuose laikytina nepakankamu pirkimo objekto apibūdinimu[55], dėl kurio tiekėjų, kurie gali pasiūlyti kitus, bet lygiavertes prekes, konkuravimo galimybės su ūkio subjektais, siūlančiais tuos pačius įrenginius, tampa menkesnės ir nelygiavertės.
4. Perkančioji organizacija, vykdydama automobilių nuomos paslaugų viešąjį pirkimą, techninėje specifikacijoje nurodė reikalavimus automobiliams turėti tik diskinius stabdžius ir elektromechaninį vairo stiprintuvą, nesudarydama galimybių tiekėjams siūlyti lygiavertes stabdžių ir vairo sistemas[56].

6. VPĮ 37 straipsnio 6 dalyje yra įtvirtintas draudimas atmesti tiekėjo pasiūlymą tuo atveju, jeigu tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai neatitinka perkančiosios

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijos nurodytų techninių specifikacijų, tačiau tiekėjas pasiūlyme perkančiajai organizacijai įrodo, kad jo siūlomi sprendiniai yra lygiaverčiai.

Kasacinio teismo praktikoje dėl VPĮ 37 straipsnio aiškinimo ir taikymo nurodoma, kad nėra neginčytina perkančiosios organizacijos siekiamų tikslų svarba, jei tiekėjo siūlomas pirkimo objektas iš tiesų lygiavertis perkančiosios organizacijos siekiamiems tikslams ir funkciniams reikalavimams, tokiu jis ir turi būti pripažįstamas, nepriklausomai nuo prekių, paslaugų ar darbų svarbos[57]. Pavyzdžiui, kasacinis teismas yra konstatavęs, kad nepriklausomai nuo perkančiosios organizacijos užsibrėžtų aplinkosaugos tikslų svarbos, turi būti įvertinta, ar perkančioji organizacija nurodytus tikslus pasiektų, jeigu viešojo pirkimo sutartis būtų sudaryta su tiekėju, kurio pasiūlymo pagrindu atliekos būtų išvežtos trumpesniu, nei konkurso dokumentuose nustatyta, atstumu (į kitą sąvartyną)[58].

Pabrėžtina, kad neidentiškais parametrais apibūdinto pasiūlymo pateikimas VPĮ 37 straipsnio prasme savaime nereiškia kitų tiekėjų teisių pažeidimo, priešingai – atspindi jų konkurenciją; lygiateisiškumo principas viešųjų pirkimų srityje reiškia reikalavimą vienodai vertinti tiekėjų pasiūlymus, kurie yra lygiaverčiai ar iš esmės vienodai konkurencingi, nebent skirtingą jų vertinimą būtų galima pateisinti[59]. Dėl lygiateisiško pasiūlymų vertinimo tikslo atkreiptinas dėmesys į tai, kad dėl to sprendžiama atitinkamą pasiūlymą lyginant su pirkimo sąlygomis, o ne su kitais pasiūlymais[60].

Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad tiekėjų pasiūlymų lygiavertiškumas įrodinėtinas ir nustatytinas pagal pirkimo sąlygose įtvirtintus techninius, funkcinius reikalavimus ar standartus, o šie kriterijai sietini ne su sertifikavimo įstaiga, o su konkrečiais, tarpusavyje palyginamais parametrais, standartizuotais reikalavimais, juolab kad neatmestina tikimybė, jog sertifikavimo įstaigoje patikrinti įrenginiai gali būti tarpusavyje nesulyginami[61].

Kitaip tariant, tiekėjo siūlomo pirkimo objekto lygiavertiškumas vertinamas pagal perkančiosios organizacijos poreikius, įtvirtintus pirkimo sąlygose. Perkančiosios organizacijos poreikiai suprantami ne abstrakčiai, o konkrečiai kaip įtvirtinta pirkimo sąlygose, t. y. ne tik kaip atitinkamo pirkimo objekto įsigijimas apskritai, bet, jei tai pateisinama ir nebuvo ginčyta ikiteisminėje stadijoje, kaip tikslus atitinkamo poreikio apibūdinimas, techninis sprendimas, prekės veikimo principas ir pan. Taigi, jei perkančioji organizacija tiksliai apibūdino pirkimo objektą, jo lygiavertiškumas vertinamas pagal iškeltus reikalavimus ir jais siekiamus tikslus,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nebent konkretūs reikalavimai atitinkamu atveju yra daugiau aprašomojo, o ne tikslinamojo pobūdžio. Pavyzdžiui, jei perkančioji organizacija perka naujų vamzdžių klojimų darbus ir nurodo techninius parametrus tranšėjai, tiekėjo pasiūlymas vamzdžius kloti betranšėjiniu būdu (naują vamzdį įstumiant į seną) bus lygiavertis, nes bus pasiektas užsibrėžtas rezultatas[62], nebent pirkimo sąlygose būtų aiškiai nurodyta, kad tranšėjų kasimu siekiama ir kitų tikslų, pvz., atnaujinti asfalto dangą. Analogiškai, perkančiajai organizacijai siekiant įsigyti automobilių, nurodant automobiliui keliamus techninius reikalavimus, diskiniai ir būgniniai stabdžiai turi būti laikomi lygiaverčiais[63].

Kita vertus, kasaciniam teismui vertinant, ar perkančioji organizacija, paskelbusi transporto priemonių greičio matavimo ir fiksavimo paslaugų pirkimą bei nurodžiusi, jog greičio matuokliai turėtų veikti *Doppler* efektu pagrįstu principu, t. y. skleistą elektromagnetines bangas, lygiaverčiais gali pripažinti tokius įrenginius, kurie veikia skleisdami lazerio spindulius, buvo remtasi nacionalinio universiteto mokslininkų išvadomis, pagal kurias tik pagal kai kuriuos parametrus šie veikimo būdai lygiaverčiai, todėl vieni tinkamesni naudoti mieste, kiti – užmiestyje. Kasacinis teismas, atsižvelgdamas į tai, kad greičio matavimo paslauga turėjo būti atliekama valstybinės reikšmės keliuose, šių abiejų įrenginių veikimo būdų nepripažino lygiaverčiais. Teismas nurodė, kad perkančioji organizacija, tiksliai apibūdinusi perkamų paslaugų paskirtį – fiksuoti greičio viršijimą atvejus užmiesčio keliuose – joms suteikė specifinę funkcinę ir rezultato reikšmę, ją susiedama su *Doppler* efekto principu veikiančiomis matavimo priemonėmis. Platesnis pirkimo objekto funkcinių reikalavimų ir rezultato aiškinimas lemtų tai, kad *Doppler* efekto principo nurodymas netektų prasmės, nes bet koks matavimo priemonių veikimo būdas, jei matavimo priemonė atitiks pirkimo dokumentuose nurodytus techninius reikalavimus (pvz., matuojamo greičio intervalą), bus lygiavertis[64].

Analogiškai kasacinis teismas yra konstatavęs, kad, perkančiajai organizacijai nustačius reikalavimą, jog šviestuvo įjungimas ir išjungimas, apšvietimo intensyvumas bei specialus kompozitų režimas būtų valdomas liečiamais jungikliais, net ir sutinkant su pozicija, jog šviestuvo įjungimas ir išjungimas, apšvietimo intensyvumas gali būti valdomas svirtimi, lieka nepaneigta perkančiosios organizacijos nustatyta aplinkybė, kad ieškovės siūlomo šviestuvo specialus kompozitų režimas gali būti įjungiamas tik ant šviestuvo uždėjus specialų gaubtą (filtrą). Šiame kontekste pripažintinas pagrįstu perkančiosios organizacijos vertinimas, kad toks šviestuvo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

paruošimo kompozitų režimo naudojimui techninis sprendinys reikalauja papildomų veiksmų, daugiau judesių, taigi atitinkamai ir ilgesnio atsitraukimo nuo atliekamo darbo, ir dėl to negali būti prilyginamas specialaus režimo įjungimui liečiamu jungikliu bei vertinamas kaip jam lygiavertis[65].

Kita su tiekėjų pasiūlymų lygiavertiškumo vertinimu susijusi situacija yra dėl perkančiajai organizacijai pasiūlytų perteklinių, papildomai pasiūlytų nei reikalauta prekių, kai pirkimo objektas – darbai, o prekių detalizavimas skirtas tik pasiūlymo atitikties vertinimo tikslu. Kasacinio teismo konstatuota, kad perkančiosios organizacijos sprendimas atmesti pigiausią tiekėjo pasiūlymą tik tuo pagrindu, kad pasiūlyta per daug prekių ar paslaugų, nesant kitų įstatyme nustatytų apribojimų tokį pasiūlymą pripažinti tinkamu, prieštarauja viešųjų pirkimų tikslui – sudaryti pirkimo sutartį, leidžiančią įsigyti reikalingus darbus racionaliai naudojant pirkimui skirtas lėšas. Toks sprendimas reiškia, kad perkančioji organizacija atsisako įsigyti tinkamą pirkimo objektą už mažiausią kainą. Be to, teismo atkreiptas dėmesys į tai, kad papildomos prekės tiesiogiai buvo susijusios su perkančiosios organizacijos siekiamu rezultatu pirkimo objekto atžvilgiu ir skirtų jam pasiekti, toks tiekėjo pasiūlymas pripažintinas lygiaverčiu ir tinkamu, todėl neatmestinu. Papildomai kasacinis teismas pažymėjo, kad perkančiajai organizacijai nusprendus ,,perteklinių“ objektų atsisakyti, pirkimo sutarties pakeitimas neprieštarautų VPĮ[66].

Pagal VPĮ 37 straipsnio 6 dalį pareiga įrodyti siūlomo objekto lygiavertiškumą kyla tiekėjams. Pabrėžtina, kad siūlomo objekto lygiavertiškumas perkančiosios organizacijos apibūdintam pirkimo objektui ir išviešintiems jo įsigijimo tikslams nereiškia identiškumo[67]. Jeigu būtų priešingai, iš dalies arba visiškai prarastų prasmę įstatymo nuostatos dėl techninės specifikacijos apibūdinimo ir siūlomos prekės savybių vertinimo. Dėl to, jei tiekėjo siūlomas pirkimo objektas iš tiesų lygiavertis perkančiosios organizacijos siekiamiems tikslams ir funkciniams reikalavimams, tokiu jis turi būti pripažįstamas, nepriklausomai nuo prekių, paslaugų ar darbų svarbos; jei perkančioji organizacija vertina, kad tiekėjo pateikiamais duomenimis neįrodytas siūlomos prekės lygiavertiškumas, ji šią poziciją turi detaliai pagrįsti, įskaitant, bet neapsiribojant, pateikdama jos turimus įrodymus, o teismai turi išsamiai visus byloje pateiktus duomenis vertinti tarpusavyje[68]. Kita vertus, kaip nurodyta pirmiau, lygiavertiškumas iš esmės priklauso nuo to, kaip perkančioji organizacija apibrėžė savo poreikius pirkimo sąlygose.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

LAT yra pažymėjęs, kad pagal VPĮ pasiūlymo lygiavertiškumo vertinimo kriterijus aktualus ne visais atvejais, priklauso nuo perkančiosios organizacijos suformuluotų pirkimo sąlygų. Lygiavertiškumo kriterijus aktualus sprendžiant dėl pasiūlymų atitikties standarto, techninio liudijimo ar bendrųjų techninių specifikacijų (VPĮ 37 straipsnio 4 dalies 2 punktas), o ne funkcinio reikalavimo (ar norimo rezultato) (VPĮ 37 straipsnio 4 dalies 1 punktas) atžvilgiu. Atsižvelgiant į tai, kad funkcinis reikalavimas gali būti suformuluotas vienu iš keliolikos galimų variantų tiek turinio, tiek formos prasme, nėra poreikio spręsti dėl atitinkamo pasiūlymo lygiavertiškumo, kuris aktualus esant iš anksto apibrėžtam, aiškiam ir (ar) visuotinai žinomam reikalavimui, pavyzdžiui, standartui. Dėl to daug svarbiau nustatyti tikslų funkcinio reikalavimo turinį (kuris gali skirtis įvairiuose panašaus pobūdžio pirkimuose), pagal kurį reikėtų spręsti dėl pasiūlyto sprendinio atitikties. Neatmestinos situacijos, kad priklausomai nuo funkcinio reikalavimo (norimo rezultato) formuluotės tiekėjai gali teisėtai siūlyti skirtingus sprendinius (pvz., tranšėjinį ir betranšėjį vamzdžių klojimą)[69].

Taigi, atsižvelgiant į funkcinio reikalavimo (ar norimo rezultato) suformulavimo apimtį (tikslumą) priklauso tiekėjų galimybės pasiūlyti pirkimo sąlygas atitinkančius (analogiškus) sprendinius. Vis dėlto kuo perkančioji organizacija aptariamus reikalavimus suformuluoja siauriau, tuo tiksliau įrodinėtina atitiktis joms. Atsižvelgiant į tai, tiekėjai negali remtis pasiūlymų lygiavertiškumu, net jei jų sprendiniai iš esmės pasiekia tą pati rezultatą (pavyzdžiui, analizatorius tokiu pačiu patikimumu, bet kitu nei reikalaujama būdu ištiria kraują). Tokiu atveju tiekėjai gali ginčyti techninės specifikacijos sąlygas dėl jų išsamumo (neproporcingumo pagrindu) ar dėl užslėptos, netiesioginės diskriminacijos (lygiateisiškumo pagrindas)[70].

Tiek, kiek tai susiję su tiekėjų siūlomų objektų lygiavertiškumo įrodinėjimo priemonėms keliamais reikalavimais, jų tinkamumu ir vertinimu, VPĮ 37 straipsnio 6 dalis taikoma ir aiškinama sistemiškai su VPĮ 39 straipsniu (*detaliau apie įrodinėjimo priemones žiūrėti VPĮ 39 straipsnio komentare*).

7. VPĮ 37 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtintas draudimas atmesti tiekėjo pasiūlymą tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija techninėje specifikacijoje nurodo objekto norimo rezultato apibūdinimo ar funkcinius reikalavimus, o tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka Lietuvos standartą, perimantį Europos standartą, Europos techninio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

įvertinimo patvirtinimo dokumentą, bendrą techninę specifikaciją, tarptautinį standartą arba Europos standartizacijos organizacijos nustatytą techninių norminių nuostatų sistemą, kuriuose yra nurodyti perkančiosios organizacijos keliami norimo rezultato ir funkciniai reikalavimai.

VPĮ 37 straipsnio 7 dalyje įtvirtintas draudimas taikomas tuo atveju, jeigu dalyvis savo pasiūlyme bet kokiomis perkančiajai organizacijai tinkamomis priemonėmis įrodo, kad jo siūlomos techninės specifikacijas atitinkančios prekės, paslaugos ar darbai atitinka perkančiosios organizacijos keliamus norimo rezultato ir funkcinius reikalavimus. Kitaip tariant, VPĮ 37 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtintas turinio viršenybės prieš formą principas, pagal kurį viešųjų pirkimų procedūrų reguliavimas neturi viršenybės prieš perkančiosios organizacijos ir tiekėjų veiksmus, jei šie atitinka teisės normų ir pirkimo sąlygų esmę ir jomis siekiamus tikslus[71].

VPĮ 37 straipsnio 7 dalis aiškinama ir taikoma pagal analogiškas taisykles kaip ir VPĮ 37 straipsnio 6 dalis, todėl VPĮ 37 straipsnio 6 dalies komentaras aktualus ir VPĮ 37 straipsnio 7 daliai (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio 6 dalies komentarą*).

[1] Komentuojamos VPĮ 37 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 42 straipsnio normas.

[2] Arrowsmith, Sue. The Law of Public and Utilities Procurement, Sweet & Maxwell, 2005, P. 1140.

[3] ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

[4] ESTT 2018 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Roche Lietuva*, C-413/17.

[5] LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-507/2011; 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-241-690/2017.

[6] LAT 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-969/2019.

[7] LAT 2012 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-359/2012.

[8] ESTT 1995 m. lapkričio 30 d. sprendimas byloje *Reinhard Gebhard*, C-55/94.

[9] ESTT 2003 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *EVN ir Wienstrom*, C-448/01.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[10] LAT 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-317-469/2018.

[11] ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

[12] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 536.

[13] Patvirtinta Tarybos 2009 m. lapkričio 26 d. sprendimu 2010/48/EB dėl Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos sudarymo Europos bendrijos vardu.

[14] Socialiai orientuoti darnieji viešieji pirkimai. Viešųjų pirkimų iš socialinių įmonių vadovas.

[15] https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360001327925-VPT-gair%C4%97-rekomendacijos-prane%C5%A1imai-ap%C5%BEvalgos

[16] Patvirtinta Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. 317.

[17] Patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimu Nr. 480.

[18] Patvirtintos Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. T-40.

[19] VPĮ 37 straipsnio 3 dalis įgyvendina Direktyvos 2014/24/ES 42 straipsnio 2 dalį, kurioje nurodyta, kad techninėmis specifikacijomis ekonominės veiklos vykdytojams sudaromos vienodos galimybės dalyvauti pirkimo procedūroje ir nesudaromos nepagrįstos kliūtys atverti viešuosius pirkimus konkurencijai

[20] Kenstavičius, D. Disertacija „Konkurencijos užtikrinimas organizuojant viešuosius pirkimus“ (teisė, S 001).

[21] LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-507/2011; 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015; 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-466-969/2015.

[22] LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011; 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-466-969/2015; 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-241-690/2017.

[23] ESTT 1999 m. kovo 20 d. sprendimas byloje *Du Pont de Nemours Italiana / USL di Parrara*, C-21/88.

[24] ESTT 1979 m. vasario 20 d. sprendimas byloje *Rewe / Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, C-120/78; LAT 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-510/2011.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[25] LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-507/2011; 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-32-378/2019.

[26] LAT 2008 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-222/2008, 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-507/2011; 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-241-690/2017.

[27] LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015, 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-241-690/2017; 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-32-378/2019.

[28] LAT 2016 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-456-469/2016.

[29] LAT 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-32-378/2019.

[30] LAT 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-241-690/2017; 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-32-378/2019.

[31] LAT 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-241-690/2017.

[32] 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2010; 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-32-378/2019.

[33]

[34] LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-507/2011; 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-32-378/2019.

[35] ESTT 2018 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Roche Lietuva*, C-413/17.

[36] Pagal analogiją LAT 2015 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-84-248/2015.

[37] LAT 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-32-378/2019.

[38] LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009.

[39] LAT 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-343-690/2018.

[40] LAT 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-471/2012.

[41] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

[42] ESTT 1989 m. gruodžio 5 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, C-3/88.

[43] ESTT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-359/93.

[44] LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009.

[45] LAT 2019 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-328-248/2019.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[46] LAT 2017 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-41-469/2017.

[47] ESTT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-359/93; LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015; 2017 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-41-469/2017.

[48] LAT 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-466-969/2015; 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-437-916/2017.

[49] ESTT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-359/93; LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015.

[50] ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas *Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10; LAT 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-466-969/2015.

[51] ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10; LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015.

[52] LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-507/2011; 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015; 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-466-969/2015.

[53] LAT 2017 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-41-469/2017.

[54] LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015.

[55] ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

[56] LAT 2015 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-584-378/2015.

[57] LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015.

[58] LAT 2014 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-12/2014.

[59] LAT 2014 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-12/2014.

[60] LAT 2011 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-496/2011.

[61] LAT 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-466-969/2015.

[62] LAT 2011 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-496/2011.

[63] LAT 2015 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-584-378/2015.

[64] LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009; 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-471/2012.

[65] LAT 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-343-690/2018.

[66] LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2012.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[67] LAT 2015 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-584-378/2015; 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-343-690/2018.

[68] LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015, 2015 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-584-378/2015.

[69] LAT 2020 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-140-916/2020.

[70] LAT 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-32-378/2019.

[71] LAT 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-496/2014.

38 straipsnis. Ženklinimas

1. **Kai perkamos specialiomis aplinkos apsaugos, socialinėmis ar kitomis ypatybėmis pasižyminčios prekės, paslaugos ar darbai, perkančioji organizacija, rengdama technines specifikacijas, nustatydama pasiūlymų vertinimo kriterijus ar pirkimo sutarties vykdymo sąlygas, gali reikalauti naudoti specialų ženklą kaip įrodymą, kad prekės, paslaugos ar darbai atitinka nustatytus reikalavimus, jeigu tenkinamos visos šios sąlygos:**

1) ženklui keliami reikalavimai yra susiję su tokiais kriterijais, kurie taikytini pirkimo objektui ir yra tinkami perkamų prekių, paslaugų ar darbų charakteristikoms apibrėžti;

2) ženklui keliami reikalavimai yra objektyviai patikrinami ir nediskriminaciniai;

3) ženklas sukuriamas taikant atvirą ir skaidrią procedūrą, kurioje gali dalyvauti visi susiję subjektai: valdžios institucijos ir įstaigos, vartotojai, socialiniai partneriai, gamintojai, platintojai, nevyriausybinės organizacijos;

4) ženklas yra prieinamas visiems suinteresuotiems subjektams;

5) ženklui keliami reikalavimai nustatomi institucijos ar įstaigos sprendimu, kuriam dėl ženklo suteikimo besikreipiantis ūkio subjektas nedarė lemiamos įtakos.

2. **Tuo atveju, kai perkančioji organizacija nereikalauja specialaus ženklo, atitinkančio šio straipsnio 1 dalyje nurodytus reikalavimus, ji gali nurodyti, kokius ženklui keliamus reikalavimus turi atitikti perkamos prekės, paslaugos ar darbai.**

3. **Perkančioji organizacija pripažįsta bet kurį tiekėjo pateiktą ženklą, kuriuo patvirtinama, kad prekės, paslaugos ar darbai atitinka lygiaverčius perkančiosios organizacijos reikalaujamo ženklo reikalavimus. Jeigu tiekėjas dėl objektyvių priežasčių negalėjo gauti perkančiosios organizacijos reikalaujamo ar jam lygiaverčio**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ženklo per nustatytus terminus, perkančioji organizacija pripažįsta bet kokias jai tinkamas tiekėjo pateiktas priemones, įskaitant ir gamintojo techninius duomenis, įrodančias, kad tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka specialius ženklo arba perkančiosios organizacijos nurodytus reikalavimus.

4. **Kai konkretus ženklas atitinka šio straipsnio 1 dalies 2–5 punktuose nurodytas sąlygas, tačiau juo nustatomi su pirkimo objektu nesusiję reikalavimai, perkančioji organizacija negali reikalauti naudoti tokį ženklą. Tačiau perkančioji organizacija gali techninėje specifikacijoje nurodyti to ženklo reikalavimus, kurie yra susiję su pirkimo objektu ir yra tinkami pirkimo objekto ypatybėms apibrėžti.**

1. Komentuojamo VPĮ 38 straipsnio[1] 1 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė viešojo pirkimo dokumentuose reikalauti konkretaus ženklo naudojimo (ženklinimo). Ženklinimas – tai pirkimo objekto apibūdinantis kriterijus. Ženklinimo reikalavimų naudojimo tikslai yra apibrėžti Direktyvos 2014/24/ES preambulės 75-ojoje konstatuojamojoje dalyje, kurioje nurodyta, kad perkančiosios organizacijos, norinčios pirkti tam tikromis aplinkosaugos, socialinėmis ar kitomis charakteristikomis pasižyminčius darbus, prekes ar paslaugas, turėtų turėti galimybę naudotis konkrečiu ženklinimu, kaip antai Europos ekologiniu ženklu, (keleto) šalių ekologiniais ženklais ar bet kokiu kitu ženklinimu su sąlyga, kad ženklo reikalavimai, pavyzdžiui, produkto aprašymas ir jo pateikimas, įskaitant pakavimo reikalavimus, būtų susieti su sutarties dalyku. Be to, labai svarbu, kad tie reikalavimai būtų parengti ir patvirtinti pagal objektyviai patikrinamus kriterijus, taikant procedūrą, kurioje galėtų dalyvauti suinteresuotieji subjektai, pavyzdžiui, valdžios įstaigos, vartotojai, gamintojai, platintojai ir aplinkos organizacijos, ir kad ženklas būtų prieinamas visiems suinteresuotiesiems subjektams.

Taigi, pagal VPĮ 38 straipsnio 1 dalį perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose turi teisę viešojo pirkimo objektą, jam keliamus reikalavimus apibūdinti remdamasi konkrečiu ženklu ir jam keliamais reikalavimais. Pažymėtina, kad, perkančiosios organizacijos pasirinkimu, ženklinimo reikalavimai gali būti įtvirtinami techninėje specifikacijoje, pasiūlymų vertinimo kriterijuose ir (arba) sutarties vykdymo sąlygose. Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad tas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pats reikalavimas gali būti keliamas įvairiais aspektais, svarbu siekti skirtingų tikslų[2]. Dėl to perkančioji organizacija, siekdama, kad tiekėjai elgtųsi maksimaliai socialiai atsakingai, turi plačią diskreciją nuspręsti, kaip konkrečiai viešojo pirkimo dokumentuose bus formuojami ir vertinami ženklinimo reikalavimai. Tačiau pabrėžtina, kad vieni ženklai (pavyzdžiui, EKO ženklai) gali būti naudojami (reikalaujami) tiek techninėje specifikacijoje, tiek nurodomi kaip pasiūlymų vertinimo kriterijus, tiek nustatomi kaip viešojo pirkimo sutarties vykdymo sąlyga. Tačiau kiti ženklai (pavyzdžiui, patvirtinantys sąžiningos prekybos reikalavimų laikymąsi) gali būti naudojami tik kaip sutarties vykdymo sąlyga ar pasiūlymų vertinimo kriterijus, bet ne kaip techninės specifikacijos reikalavimų dalis[3].

VPĮ 38 straipsnio 1 dalyje nurodytas teiginys *„kai perkamos specialiomis aplinkos apsaugos, socialinėmis ar kitomis ypatybėmis pasižyminčios prekės, paslaugos ar darbai“* reiškia, kad perkančiosios organizacijos teisė viešojo pirkimo dokumentuose reikalauti konkretaus ženklo naudojimo nėra neribota. VPĮ 38 straipsnio 1 dalyje yra apibrėžtos šios normos taikymo ribos objekto prasme – ženklinimas gali būti taikomas tada, kai perkami specialiomis aplinkos apsaugos, socialinėmis ar kitomis ypatybėmis pasižymintys objektai. Sąvoka *„ar kitomis aplinkybėmis pasižyminčios“* reiškia, kad objektų, kurių įsigijime gali būti keliami ženklinimo reikalavimai, sąrašas nėra baigtinis. Teisės doktrinoje pažymima, kad ženklų naudojimas yra vienas iš būdų rūpintis aplinkosaugos problemomis[4]. Tačiau, kaip matyti iš nurodytų VPĮ 38 straipsnio 1 dalies nuostatų, ženklų naudojimu gali būti siekiama ne tik žaliųjų pirkimų, bet ir socialiai atsakingų pirkimų (sąžiningos prekybos kriterijus) arba, bendrai tariant, darniųjų pirkimų vykdymo skatinimo. Darnieji pirkimai yra tada, kai jais apjungiami reikalavimai, specifikacijos ir pasiūlymų vertinimo kriterijai, kurie yra skirti socialinei bei aplinkos apsaugai ir inovacijoms skatinti, siekiant efektyvaus išteklių naudojimo ir jų bei išlaidų mažinimo, paslaugų, prekių ir darbų kokybės gerinimo[5].

Atsižvelgiant į VPĮ 38 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas ženklinimo taikymo ribas, darytina išvada, kad ženklinimas yra, be kita ko, sudėtinė techninės specifikacijos reguliavimo dalis[6] kaip specialioji norma (*apie techninę specifikaciją detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio komentarą*). Dėl to VPĮ 38 straipsnis taikomas tiek, kiek konkretaus ženklo naudojimas nėra reguliuojamas bendrosios techninės specifikacijos (VPĮ 37 straipsnis) normomis. Pavyzdžiui, reikalavimas, kad tiekėjų siūlomas viešojo pirkimo objektas būtų pažymėtas CE ženklu yra reguliuojamas ne VPĮ 38

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsnio, bet bendrosiomis techninės specifikacijos (VPĮ 37 straipsnio) normomis, kadangi CE ženklas yra skirtas ne specialiomis aplinkos apsaugos, socialinėmis ar kitomis ypatybėmis pasižyminčių prekių žymėjimui. CE ženklinimas yra pagrindinis gaminio atitikties ES teisei rodiklis. Platintojas prisiima atsakomybę ir, ženklindamas prekę CE ženklu, pareiškia, kad gaminys atitinka visus tiesiogiai susijusius esminius taikomos Direktyvos 2014/35[7] reikalavimus ir (arba), jei joje nustatyta, buvo patikrintas notifikuotos atitikties vertinimo institucijos, įvykdė visus teisinius reikalavimus, taikomus CE ženklinimui, bei įgijo teisę gaminį pardavinėti Europos ekonominėje erdvėje[8].

Pabrėžtina, kad specialiomis aplinkos apsaugos, socialinėmis ar kitomis ypatybėmis pasižyminčioms prekėms, paslaugoms ar darbams keliami reikalavimai gali būti apibrėžti specialiuose teisės aktuose, pavyzdžiui, Produktų, kurių viešiesiems pirkimams ir pirkimams taikytini aplinkos apsaugos kriterijai, sąraše, Aplinkos apsaugos kriterijuose, Aplinkos apsaugos kriterijų, kuriuos perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai turi taikyti pirkdami prekes, paslaugas ar darbus, taikymo tvarkos apraše[9]. Šių specialiųjų teisės aktų taikymas tam tikrais atvejais privalomas – pirmiau nurodytame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakyme Nr. D1-508 nustatyta, kad, atliekant žaliuosius viešuosius pirkimus ir žaliuosius pirkimus, minimalūs aplinkos apsaugos kriterijai yra taikomi privalomai, o išplėstiniai aplinkos apsaugos kriterijai taikomi pasirinktinai.

Sąvoka *taikomi privalomai* aiškintina, be kita ko, atsižvelgiant į VPĮ 38 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą perkančiųjų organizacijų diskreciją, taip, kad tuo atveju, kai perkančioji organizacija nusprendžia kelti ženklinimo reikalavimą, ji privalo pirkimo sąlygose įtvirtinti minimalius tam ženklui taikomus kriterijus (pavyzdžiui, popierius dokumentams spausdinti turi būti perdirbtas ir nebalintas), tačiau kartu gali nustatyti ir pasirenkamuosius. Atsižvelgiant į VPĮ ir kitų teisės aktų subsidiaraus taikymo taisyklę (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio komentarą*), perkančiųjų organizacijų diskrecija pirkimo sąlygose įtvirtinti atitinkamus ženklinimui taikomus reikalavimus yra labiau suvaržyta nei kitose situacijose[10], todėl pirkimo sąlygose būtina įtvirtinti ne dalį, o visus privalomuosius konkrečiu atveju taikomus reikalavimus. Kita vertus, kai specialiuosiuose teisės aktuose nėra tiksliai apibrėžtos minimalių reikalavimų taikymo pareigos, perkančioji organizacija išlaiko diskreciją vertinti pasirinktinus konkrečiam ženklui būdingus kriterijus. Tačiau, taikant tik dalį konkretaus ženklo reikalavimų, nebūtų taikomas ženklinimas, kaip toks, o perkančiosios

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijos iškelti reikalavimai būtų laikytini ir vertintini pagal bendruosius techninei specifikacijai keliamus reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 38 straipsnio 2 dalies komentarą*). Nors VPĮ 38 straipsnio 1 dalyje tai tiesiogiai nenurodyta, remiantis nuosekliai plėtojama teismų praktika, konkretaus ženklo naudojimo (reikalavimo) viešojo pirkimo dokumentuose galimybė aiškintina ir taikytina taip, kad perkančioji organizacija negali pateikti tik blanketinės nuorodos į to ženklo reguliavimą, nurodydama, jog siūlomas objektas turi atitikti konkretaus ženklo reikalavimus, bet techninėje specifikacijoje turi aprašyti esmines pirkimo objekto savybes, jam keliamus reikalavimus, nors jie ir sudaro atitinkamo ženklo turinį. ESTT yra išaiškinęs, kad perkančiosioms organizacijoms suteikiama teisė naudoti detalias ženklo specifikacijas, bet ne patį [ekologinį] ženklą. Žinoma, siekiant supaprastinti patikrinimą, ar laikomasi tokio reikalavimo, perkančiosioms organizacijoms leidžiama nurodyti, kad ženklu, kurio specifikacijas jos panaudojo, pažymėti produktai laikomi atitinkančiais atitinkamas specifikacijas. Tačiau dar kartą pabrėžtina, kad remtis pačiu [ekologiniu] ženklu leidžiama tik papildomai, kaip įrodymu, kad tenkinamos techninės specifikacijos, nustatytos pirkimo dokumentuose. Visiškai nebūdamas perteklinis formalumas, perkančiajai organizacijai nustatytas įpareigojimas aiškiai nurodyti detalias charakteristikas, kurias ji ketina taikyti, netgi tuomet, kai ji remiasi konkrečiu ženklu apibrėžtomis charakteristikomis, yra būtinas siekiant sudaryti potencialiems dalyviams galimybę remtis vienu oficialiu dokumentu, patvirtintu pačios perkančiosios organizacijos, taigi neverčiant jų neapibrėžtai ieškoti informacijos ir su kokiu nors ženklu susijusių kriterijų galimų variacijų laike[11].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama rašymui, spausdinimui, kopijavimui naudojamo popieriaus pirkimą, techninėje specifikacijoje nurodė reikalavimą, kad popierius būtų paženklintas Vokietijos ekologiniu ženklu „Mėlynasis angelas“ arba Šiaurės šalių ekologiniu ženklu „Gulbė“, arba kitu lygiaverčiu ženklu. Perkančioji organizacija techninėje specifikacijoje taip pat nurodė popieriui keliamus reikalavimus – be kitų privalomų minimalių Aplinkos apsaugos kriterijų[12],(1) popieriaus sudėtyje turi būti ne mažiau kaip 100 % perdirbto popieriaus (naudoto popieriaus ir (ar) gamybos atliekų) plaušų, (2) popierius turi būti nebalintas arba balintas nenaudojant chloro dujų. Perkančioji organizacija taip pat nurodė, kad atitiktį reikalavimams įrodantys dokumentai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

yra Vokietijos ekologinis ženklas „Mėlynasis angelas“ arba Šiaurės šalių ekologinis ženklas „Gulbė“ arba gamintojo techniniai dokumentai, arba paskelbtosios (notifikuotos) įstaigos bandymų protokolas, arba kiti lygiaverčiai įrodymai. Kaip matyti, perkančioji organizacija techninėje specifikacijoje išdėstė konkrečius reikalavimus, o ne išimtinai pateikė nuorodą į ženklus, kurių turinį sudaro šie reikalavimai.

Pagal VPĮ 38 straipsnio 1 dalį viešojo pirkimo dokumentuose gali būti reikalaujama naudoti tik tokį konkretų ženklą, kuris atitinka penkias kumuliatyvias (taikomas visais atvejais) sąlygas[13]:

1. ženklui keliami reikalavimai yra susiję su tokiais kriterijais, kurie taikytini pirkimo objektui ir yra tinkami perkamų prekių, paslaugų ar darbų charakteristikoms apibrėžti[14];
2. ženklui keliami reikalavimai yra objektyviai patikrinami ir nediskriminaciniai;
3. ženklas sukuriamas taikant atvirą ir skaidrią procedūrą, kurioje gali dalyvauti visi susiję subjektai: valdžios institucijos ir įstaigos, vartotojai, socialiniai partneriai, gamintojai, platintojai, nevyriausybinės organizacijos;
4. ženklas yra prieinamas visiems suinteresuotiems subjektams[15];
5. ženklui keliami reikalavimai nustatomi institucijos ar įstaigos sprendimu, kuriam dėl ženklo suteikimo besikeičiantis ūkio subjektas nedarė lemiamos įtakos.

Tuo atveju, jeigu perkančiosios organizacijos siekiamas taikyti ženklas neatitinka bent vienos iš nurodytų 5 (penkių) sąlygų, VPĮ 38 straipsnio 1 dalis netaikoma. Tačiau tai nereiškia, kad perkančioji organizacija, nors ir nereikalaudama konkretaus ženklinimo, tačiau vadovaudamasi VPĮ 37 straipsnio reguliavimu, viešojo pirkimo dokumentuose negali nustatyti konkrečių pavienių reikalavimų, kurie visi ar iš dalies sutampa su konkretaus ženklo reikalavimais (*detaliau žiūrėti kitų VPĮ 38 straipsnio dalių komentarus*).

2. VPĮ 38 straipsnio 2 dalyje vartojama sąvoka „*tuo atveju, kai perkančioji organizacija nereikalauja specialaus ženklo*“ reiškia, kad VPĮ 38 straipsnio 2 dalis yra taikoma tada, kada perkančioji organizacija viešojo pirkimo objektą apibrėžia pagal konkretaus ženklo turinį sudarančius reikalavimus ir (ar) jų pasirinktą dalį, tačiau paties ženklinimo nereikalauja. Kitaip tariant, esminis VPĮ 38 straipsnio 1 dalies ir 2 dalies skirtumas yra

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tas, kad VPĮ 38 straipsnio 1 dalies pagrindu perkančioji organizacija turi teisę reikalauti konkretaus ženklo naudojimo, tuo tarpu VPĮ 38 straipsnio 2 dalies pagrindu perkančioji organizacija negali reikalauti konkretaus ženklo naudojimo, tačiau gali remtis atitinkamo ženklo turinį sudarančiais reikalavimais, apibrėždama pirkimo objekto kriterijus pagal VPĮ 37 straipsnį.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama valymo paslaugų pirkimą, techninėje specifikacijoje, be kita ko, nurodė, kad turi būti naudojamos valymo priemonės (purškiami valikliai), kurių sudėtyje nėra propelentų. Perkančioji organizacija taip pat nurodė, kad atitiktį reikalavimui įrodantys dokumentai yra Europos Sąjungos ekologinis ženklas arba gamintojo techniniai dokumentai, arba kiti lygiaverčiai įrodymai. Tačiau perkančioji organizacija neiškėlė reikalavimo, kad valymo priemonės būtų paženklintos Europos Sąjungos ekologiniu ženklu, kadangi perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose nenustatė visų valymo priemonėms taikytinų minimalių Aplinkos apsaugos kriterijų[16]. Kitaip tariant, perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose iš esmės neįtvirtino ženklinimo reikalavimų, o konkrečius objektui keliamus reikalavimus nustatė pagal VPĮ 37 straipsnį (nors reikalavimas dėl propelentų nebuvimo valymo priemonių sudėtyje ir patenka į Europos Sąjungos ekologinio ženklo reikalavimų apimtį).

Iš pateikto pavyzdžio akivaizdu, kad perkančiosios organizacijos turi labai tiksliai formuoti pirkimo sąlygas ir konkrečiai įtvirtinti, ar atitinkamo ženklo reikalavimas nustatytas kaip savarankiška pirkimo sąlyga, ar tik kaip įrodomoji priemonė.

VPĮ 38 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teise perkančioji organizacija gali pasinaudoti, pavyzdžiui, tada, kai konkretus pirkimo objektui aktualus ženklas neatitinka VPĮ 38 straipsnio 1 dalyje nurodytų kumuliatyvių (taikomų kartu) reikalavimų arba tada, kai perkančioji organizacija nori naudoti tik dalį konkretaus ženklo reikalavimų.

Pabrėžtina, kad VPĮ 38 straipsnio 2 dalis privalo būti aiškinama ir taikoma sistemiškai su VPĮ 37 straipsniu. Kitaip tariant, perkančioji organizacija viešojo pirkimo objektui keliamus reikalavimus formuodama pagal VPĮ 38 straipsnio 2 dalį, t. y. pagal konkretaus ženklo reikalavimus, privalo užtikrinti, kad nurodyti reikalavimai būtų susiję su viešojo pirkimo objektu[17], jam proporcingi,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nediskriminuotų tiekėjų ir neribotų konkurencijos viešajame pirkime (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio komentarą*).

3. VPĮ 38 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga kaip tinkamą pripažinti ne tik viešojo pirkimo sąlygose nurodytą konkretų ženklą, bet taip pat ir bet kurį kitą tiekėjo pateiktą ženklą, kuriuo patvirtinama, kad tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka lygiaverčius perkančiosios organizacijos reikalaujamo ženklo reikalavimus. Tokiu būdu įgyvendinamas bendrasis VPĮ 37 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas reikalavimas dėl tiekėjų diskriminacijos draudimo ir konkurencijos viešajame pirkime užtikrinimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Nurodyta nuostata yra betarpiškai susijusi su VPĮ 37 straipsnio 5-7 dalių nuostatomis, kuriose įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga priimti tiekėjų siūlomas lygiavertes prekes, paslaugas ar darbus (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio 5-7 dalių komentarus*).

Nors VPĮ 38 straipsnio 3 dalyje pažodžiui tai nenurodyta, tačiau šią nuostatą sistemiškai aiškinant ir taikant su VPĮ 37 straipsnio 5-7 dalimis, tiekėjas, pateikdamas ne viešojo pirkimo sąlygose konkrečiai nustatytu, bet kitu ženklu pažymėtą objektą, privalo perkančiajai organizacijai pagrįsti ir įrodyti, kad siūlomas objektas iš tiesų atitinka lygiaverčius perkančiosios organizacijos reikalaujamo ženklo reikalavimus. Šiame kontekste pabrėžtina, kad turi būti įrodomas būtent tiekėjo pateikto ženklo lygiavertiškumas, bet ne tapatumas (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio 5-7 dalių komentarus*).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama rašymui, spausdinimui, kopijavimui naudojamo popieriaus pirkimą, techninėje specifikacijoje nurodė reikalavimą, kad popierius būtų paženklintas Vokietijos ekologiniu ženklu „Mėlynasis angelas“. Perkančioji organizacija techninėje specifikacijoje taip pat nurodė popieriui keliamus reikalavimus – be kitų reikalavimų, popierius turi būti nebalintas arba balintas nenaudojant chloro dujų. Perkančioji organizacija taip pat nurodė, kad atitiktį reikalavimui įrodantys dokumentai: Vokietijos ekologinis ženklas „Mėlynasis angelas“ arba kiti lygiaverčiai įrodymai. Tiekėjas perkančiajai organizacijai pasiūlė popierių, pažymėtą Šiaurės šalių ekologiniu ženklu „Gulbė“. Perkančioji organizacija privalo tiekėjo pasiūlytą popierių laikyti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atitinkančiu reikalavimą dėl nebalinimo arba balinimo nenaudojant chloro dujų, kadangi tiek Vokietijos ekologinis ženklas „Mėlynasis angelas“, tiek Šiaurės šalių ekologinis ženklas „Gulbė“ yra tinkami, siekiant pagrįsti siūlomo objekto atitiktį nustatytiems reikalavimams[18]*. Abu nurodyti ženklai yra suteikiami tik tiems gaminiams, kurie atitinka tam tikrus kriterijus ir dėl to yra mažiau žalingi aplinkai ir žmonių sveikatai. Esminis nurodytų ekologinių ženklų skirtumas yra tik tas, kad ekologinis ženklas „Mėlynasis angelas“ yra Vokietijos nacionalinis ženklas, o ekologinis ženklas „Gulbė“ – Šiaurės Ministrų Tarybos sukurtas ekologinis ženklas.*

VPJ 38 straipsnio 3 dalyje taip pat nurodyta, kad tuo atveju, jeigu tiekėjas dėl objektyvių priežasčių negali gauti perkančiosios organizacijos reikalaujamo ar jam lygiaverčio ženklo per nustatytus terminus, perkančioji organizacija turi pripažinti bet kokias jai tinkamas tiekėjo pateiktas priemones, įskaitant ir gamintojo techninius duomenis, įrodančias, kad tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka specialius ženklo arba perkančiosios organizacijos nurodytus reikalavimus.

Kitaip tariant, VPJ 38 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta tiekėjo teisė pateikti ir perkančiųjų organizacijų pareiga vertinti kitus, negu konkretus ženklas ar jam lygiavertis ženklas, tiekėjų siūlomų prekių, paslaugų ar darbų atitikti perkančiosios organizacijos nustatytiems reikalavimams pagrindžiančius įrodymus, t. y. vertinti prekių, paslaugų ar darbų savybes, jų turinį, o ne ženklinimą ar apskritai tokio ženklinimo nebuvimą kaip lemiantį pasiūlymo (ne)atitiktį pirkimo dokumentų reikalavimams. Pagal pažodinį VPJ 38 straipsnio 3 dalies reguliavimą nurodyta teise tiekėjas gali pasinaudoti esant dviem kartu taikytinomis sąlygoms: *pirma*, tiekėjas laiku negali gauti perkančiosios organizacijos reikalaujamo konkretaus arba jam lygiaverčio ženklo dėl nuo tiekėjo nepriklausančių priežasčių ir, *antra*, tiekėjas kitomis priemonėmis gali įrodyti, kad jo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka specialaus ženklo arba perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus.

Vis dėlto, remiantis kasacinio teismo išaiškinimais dėl VPJ 46 straipsnio, analogiškai VPJ 38 straipsnio 3 dalies nuostata neturėtų būti aiškinama ir taikoma taip griežtai, kad pasinaudojimas joje įtvirtinta teise dėl kitų atitikties įrodinėjimo priemonių naudojimo būtų galimas išimtinai tik tuo atveju, jeigu tiekėjas per nustatytą laiką negali gauti perkančiosios organizacijos reikalaujamo arba jam lygiaverčio ženklo[19]. Atsižvelgiant į siūlomo objekto

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atitikties keliamiems reikalavimams įrodinėjimo tikslą, tiekėjams turėtų būti leidžiama pasirinkti, kokiomis konkrečiai lygiavertėmis įrodinėjimo priemonėmis pagrįsti siūlomo objekto atitiktį atitinkamiems reikalavimams.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama viešąjį pirkimą dėl kompiuterių įsigijimo, techninėje specifikacijoje be kitų privalomų minimalių Aplinkos apsaugos kriterijų[20] nurodė reikalavimą, kad foninio apšvietimo šaltiniuose neturi būti gyvsidabrio. Perkančioji organizacija taip pat nurodė, kad atitiktį reikalavimui įrodantys dokumentai yra Europos Sąjungos ekologinis ženklas arba kiti lygiaverčiai dokumentai. Tiekėjo pasiūlytas kompiuteris nebuvo pažymėtas Europos Sąjungos ekologiniu ženklu, tačiau tiekėjas pateikė gamintojo techninius dokumentus, pagrindžiančius, kad foninio apšvietimo šaltiniuose nėra gyvsidabrio. Perkančioji organizacija tiekėjo pateiktus gamintojo techninius dokumentus turėtų pripažinti tinkamais.

VPĮ 38 straipsnio 3 dalyje yra pateiktas nebaigtinis sąrašas priemonių, kuriomis tiekėjas gali įrodinėti, kad jo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka specialius ženklo arba perkančiosios organizacijos nurodytus reikalavimus. Vienintelė nurodyta įrodinėjimo priemonė – gamintojo techniniai duomenys. Tačiau tai neapriboja tiekėjo teisės siūlomų prekių, paslaugų ar darbų atitiktį specialiems ženklo arba perkančiosios organizacijos nurodytiems reikalavimams įrodinėti ir kitomis priemonėmis.

Pabrėžtina, kad kitiems, nei nurodyta viešojo pirkimo sąlygose, įrodymams keliami reikalavimai, jų vertinimo tvarka (perkančiosios organizacijos diskrecijos ribos, vertinant įrodymų (ne)pakankamumą) yra įtvirtinti VPĮ 39 straipsnyje, dėl to VPĮ 38 straipsnio 3 dalies nuostatos turi būti aiškinamos ir taikomos sistemiškai su VPĮ 39 straipsnio nuostatomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 39 straipsnio komentarą*).

4. VPĮ 38 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtintas draudimas viešojo pirkimo dokumentuose reikalauti konkretaus ženklo naudojimo tuo atveju, kai ženklas atitinka VPĮ 38 straipsnio 1 dalies 2-5 punktų reikalavimus, bet neatitinka VPĮ 38 straipsnio 1 dalies 1

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

punkto reikalavimo dėl visų kriterijų sąsajos su pirkimo objektu. Tačiau nurodytu atveju perkančioji organizacija turi teisę taikyti dalį konkretaus ženklo reikalavimų, kurie yra susiję[21] su perkamu objektu.

Kaip nurodyta pirmiau (*detaliau žiūrėti VPĮ 38 straipsnio 2 dalies komentarą*), perkančioji organizacija konkretaus ženklo reikalavimus, kurie yra susiję su pirkimo objektu ir yra tinkami pirkimo objekto ypatybėms apibrėžti, nurodo techninėje specifikacijoje, tačiau nereikalauja naudoti konkretaus ženklo, t. y. nereikalauja, kad siūlomas objektas būtų pažymklintas. Pabrėžtina, kad VPĮ 38 straipsnio 4 dalis, tiek, kiek ji susijusi su konkretaus ženklo aktualių ir taikytinų reikalavimų įtvirtinimu techninėje specifikacijoje, privalo būti aiškinama ir taikoma sistemiškai su VPĮ 37 straipsnio reikalavimais. Sistemiškai taikant nurodytas VPĮ nuostatas, darytina išvada, kad techninėje specifikacijoje gali būti nurodomi tik tokie (ir tik tiek) konkretaus ženklo reikalavimai, kurie yra susiję su pirkimo objektu, jam proporcingi, nediskriminuojantys tiekėjų ir neribojantys konkurencijos pirkime (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio komentarą*).

[1] Komentuojamos VPĮ 38 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 43 straipsnio normas.

[2] LAT 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2010.

[3] ESTT 2010 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

[4] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 553.

[5] Detaliau apie tai žiūrėti: Mccrudden, Ch. Using public procurement to achieve social outcomes (2004), National Resources Forum 28, p. 257–267. Apie Lietuvoje įgyvendinamus darniuosius pirkimus detaliau žiūrėti: Soloveičikas, Deividas, Sustainable Procurement Regulation under Lithuanian Law, (2013) EPPPL 1, p. 106–112.

[6] ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[7] Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. vasario 26 d. direktyva 2014/35/ES dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su tam tikrose įtampos ribose skirtų naudoti elektros įrenginių tiekimu rinkai, suderinimo.

[8] LAT 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-77-969/2018.

[9] Visi šie teisės aktai patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508.

[10] LAT 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-369-916/2017; 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-325-469/2018.

[11] ESTT 2010 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

[12] Teisės aktas patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508.

[13] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 555.

[14] Sąsaja su pirkimo objektu reiškia, kad kriterijai yra susiję su darbais, kurie turi būti atliekami, prekėmis, kurios turi būti tiekiamos, arba paslaugomis, kurios turi būti teikiamos pagal tą sutartį visais atžvilgiais ir visais jų gyvavimo ciklo etapais, įskaitant veiksnius, susijusius su: a) konkrečiu tų darbų, prekių ar paslaugų gamybos, tiekimo, teikimo ar prekybos procesu arba b) konkrečiu kito jų gyvavimo ciklo etapo procesu, net jei tokie veiksniai neapima jų daiktinės materijos. Nereikalaujama, kad kriterijus būtų susijęs su vidine produkto charakteristika, t. y. elementu, kuris „įsikūnija“ šiame produkte. Pavyzdžiui, nedraudžiama, kad vykdant pirkimą elektros energijai tiekti perkančioji organizacija reikalautų, kad elektros energija būtų pagaminta iš atsinaujinančių energijos šaltinių (ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10; 2003 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *EVN ir Wienstrom*, C-448/01; LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-178-378/2018).

[15] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 75-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad suinteresuotaisiais subjektais galėtų būti viešieji ar privatieji subjektai, įmonės ar bet kokio pobūdžio nevyriausybinė organizacija (organizacija, kuri nėra valdžios struktūrų dalis ir nėra įprasta įmonė).

[16] Teisės aktas patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[17] Žiūrėti 1085 išnašą.

[18] Aplinkos apsaugos kriterijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508, 1.1.2 punktas.

[19] LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2011.

[20] Teisės aktas patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508.

[21] Žiūrėti 1085 išnašą.

39 straipsnis. Įrodinėjimo priemonės

1. **Perkančioji organizacija gali reikalauti, kad tiekėjas kaip tinkamą priemonę, įrodančią, kad prekės, paslaugos ar darbai atitinka techninėse specifikacijose nurodytus reikalavimus ar kriterijus, pasiūlymų vertinimo kriterijus ar pirkimo sutarties vykdymo sąlygas, pateiktų Lietuvos Respublikoje įsteigtos atitikties vertinimo įstaigos tyrimų ataskaitą ar pažymą. Perkančiosios organizacijos taip pat pripažįsta kitose šalyse įsteigtų lygiaverčių atitikties vertinimo įstaigų išduotas pažymas.**
2. **Jeigu tiekėjas negali gauti šio straipsnio 1 dalyje nurodytų pažymų ar tyrimų ataskaitų arba negali jų gauti per nustatytą laiką dėl nuo tiekėjo nepriklausančių aplinkybių ir įrodo, kad prekės, paslaugos ar darbai atitinka techninėse specifikacijose nurodytus reikalavimus ar kriterijus, pasiūlymų vertinimo kriterijus ar pirkimo sutarties sąlygas, perkančioji organizacija pripažįsta ir kitas tinkamas priemones.**

Komentuojamame VPĮ 39 straipsnyje[1], tiek, kiek tai susiję su pirkimo objekto atitiktimi techninės specifikacijos reikalavimams, yra įtvirtintos patikslintos ankstesnės VPĮ redakcijos, galiojusios iki 2017 m. liepos 1 d. 25 straipsnio 7 dalies normos.

1. VPĮ 39 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė (bet ne pareiga) viešojo pirkimo dokumentuose nurodyti reikalavimą, kad tiekėjai, siekiantys pagrįsti siūlomų prekių, paslaugų ar darbų atitiktį techninės specifikacijos reikalavimams, ekonominio naudingumo vertinimo kriterijams ir (ar) viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo sąlygoms, perkančiajai organizacijai pateiktų LR įsteigtos atitikties vertinimo įstaigos tyrimų ataskaitą ar pažymą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 39 straipsnyje, lyginant jį su ankstesniu reguliavimu, buvo aiškiai išplėsta konkrečių įrodinėjimo priemonių – atitikties vertinimo įstaigos tyrimo ataskaitų ar pažymų – taikymo apimtis, tiesiogiai nurodant, jog šios įrodinėjimo priemonės taikomos ne tik prekių, paslaugų ar darbų atitikčiai techninės specifikacijos reikalavimams pagrįsti, bet taip pat ir prekių, paslaugų ar darbų atitikčiai pasiūlymų vertinimo kriterijams (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*) bei pirkimo sutarties vykdymo sąlygoms pagrįsti. Nurodytu VPĮ 39 straipsnio 1 dalies reguliavimu dėl siūlomo viešojo pirkimo objekto atitikties pirkimo sutarties vykdymo sąlygoms pagrindimo įgyvendinama idėja, kad, vertinant tiekėjo pasiūlymo atitiktį viešojo pirkimo dokumentų reikalavimams, svarbu vertinti ne tik situaciją viešojo pirkimo proceso metu, bet taip pat atsižvelgti į viešuoju pirkimu siekiamą viso viešojo pirkimo proceso efektyvumo tikslą, kad tiekėjas, laimėjęs viešąjį pirkimą, tinkamai vykdytų viešojo pirkimo sutartį.

Viešojo pirkimo sutarties nuostatos turi derėti su techninės specifikacijos reikalavimais ir viešojo pirkimo dokumentais apskritai, todėl įstatymų leidėjas VPĮ 39 straipsnio 1 dalyje patikslino (tiesiogiai nurodė) teisinių reikalavimų pasiūlymui šaltinių sąrašą – pasiūlymas turi atitikti ne tik pirkimo dokumentus (plačiai), techninės specifikacijos reikalavimus (siauriau), bet ir viešojo pirkimo sutarties sąlygas (konkrečiai). VPĮ 39 straipsnio kontekste sutarties vykdymo sąlygos turėtų būti suprantamos kaip sąlygos, pagal kurias viešojo pirkimo-pardavimo sutartį vykdysiantis tiekėjas įsipareigoja laikytis tam tikrų reikalavimų, atitiktis kuriems konkrečiai yra vertinama ir įrodoma tik sutarties vykdymo etape. Pavyzdžiui, ESTT praktikoje, vertinant viešojo pirkimo sąlygose įtvirtintą reikalavimą, kad tiektina kava ir arbata turėtų kokybės ženklą *MAX HAVELAAR*, išaiškinta, jog kokybės ženklu *MAX HAVELAAR* žymimi sąžiningos prekybos produktai, įsigyti už palankią kainą, palyginti su rinkos kainomis, ir palankiomis, palyginti su egzistuojančiomis rinkoje, sąlygomis iš smulkiuosius besiverstančių šalių gamintojus vienijančių organizacijų. Šis kokybės ženklas grindžiamas keturiais kriterijais, būtent, kad sumokėta kaina turi padengti visas išlaidas ir apimti priemoką prie rinkos kainos, kad už gamybą turi būti mokama iš anksto ir importuotojas su gamintojais turi palaikyti ilgalaikius prekybinius santykius. Tokie kriterijai neatitinka techninės specifikacijos sąvokos apibrėžimo, nes šis apibrėžimas susijęs tik su pačių produktų, jų gamybos, pakuotės ar jų naudojimo charakteristikomis, o ne su sąlygomis, kuriomis tiekėjas juos įsigijo iš gamintojo. Tačiau šių kriterijų laikymasis apima sutarčių įvykdymo sąlygų sąvoką[2].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Šiame kontekste pažymėtina, kad kasacinio teismo ne kartą spręsta, jog tiekėjų pareigos pateikti įrodymus dėl prekės atitikties kokybės ar kitokio pobūdžio reikalavimams įgyvendinimas, t. y. pirkimo objekto atitikties momentas – galutinė pasiūlymų pateikimo diena ar tam tikra sutarties vykdymo diena – iš esmės priklauso nuo to, ar atitinkamas reikalavimas įtvirtintas tik viešojo pirkimo sutarties projekte ar kitose nuostatose, kuriose apibrėžiamas sutarties vykdymas, ar pagrindinėse viešojo pirkimo sąlygose – ypač techninėje specifikacijoje[3]. Taigi, atitinkamus reikalavimus pirkimo objektui įtvirtinus viešojo pirkimo sutarties nuostatose, siūlomo objekto atitiktis nurodytiems reikalavimams turi būti įrodyta (pagrįsta) ne pasiūlymų pateikimo dieną, bet sutarties vykdymo dieną.

Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. liepos 9 d. reglamento (EB) Nr. 765/2018, nustatančio su gaminių prekyba susijusius akreditavimo ir rinkos priežiūros reikalavimus ir panaikinančio Reglamentą (EEB) Nr. 339/93 2 straipsnio 12 punkte nurodyta, kad atitikties vertinimas – procesas, kurio metu nustatoma, ar gaminys, procesas, paslauga, sistema, asmuo arba įstaiga atitinka nustatytus reikalavimus. To paties reglamento 2 straipsnio 13 punkte nurodyta, kad atitikties vertinimo įstaiga – įstaiga, vykdanti atitikties vertinimo veiklą, įskaitant kalibravimą, bandymus, sertifikavimą ir patikrinimus. Nacionaliniu mastu atitikties vertinimo objektai, atitikties vertinimo reglamentavimo pagrindai, atitikties vertinimo subjektai ir jų funkcijos yra reglamentuojami Lietuvos Respublikos atitikties įvertinimo įstatyme. BĮ Nacionalinio akreditacijos biuro duomenimis[4], LR yra 220 akredituotų atitikties vertinimo įstaigų, atitinkančių teisės aktų ir (arba) standartų reikalavimus bei galinčių patvirtinti produkto, proceso, paslaugos ar vadybos sistemos atitiktį teisės aktų ir (arba) standartų reikalavimams.

VPĮ 39 straipsnio 1 dalis yra betarpiškai susijusi su VPĮ 37 straipsnio 4 dalyje apibrėžtais techninės specifikacijos parengimo būdais, įskaitant, bet neapsiribojant, perkančiosios organizacijos teise techninę specifikaciją parengti nurodant standartą, techninį liudijimą ar bendrąsias technines specifikacijas (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio 4 dalies komentarą*). Teismų praktikoje išaiškinta, kad sertifikavimo (atestavimo) reguliavimu siekiama kelių tikslų: arba įrodyti siūlomo objekto atitiktį perkančiosios organizacijos iškeltiems reikalavimas, arba įrodyti, kad siūlomo objekto savybės ar specifikacija yra lygiavertė perkančiosios organizacijos nustatytiems funkciniams reikalavimams ar pageidaujamam rezultatui[5].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 39 straipsnio 1 dalyje taip pat įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga kaip tinkamus tiekėjų siūlomų prekių, paslaugų ar darbų atitikties techninės specifikacijos reikalavimams, ekonominio naudingumo vertinimo kriterijams ir (ar) viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo sąlygoms įrodymus pripažinti kitose šalyse (ypač ES valstybėse narėse) įsteigtų lygiaverčių atitikties vertinimo įstaigų išduotas pažymas. Nurodyta perkančiosios organizacijos pareiga yra užtikrinamas, įskaitant, bet neapsiribojant, abipusio pripažinimo bei lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principų (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*) įgyvendinimas, todėl komentuojamo straipsnio nuostatos aiškinamos sistemiškai su VPĮ 17 straipsnio normomis. Nurodyta nuostata, be kita ko, suteikiamos lygios galimybės viešajame pirkime dalyvauti tiek nacionaliniams, tiek užsienio tiekėjams, yra skatinama ir užtikrinama konkurencija viešajame pirkime.

2. VPĮ 39 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta tiekėjo teisė pateikti ir perkančiųjų organizacijų pareiga vertinti kitus, negu nurodyta VPĮ 39 straipsnio 1 dalyje, tiekėjų siūlomų prekių, paslaugų ar darbų atitiktį pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams, pasiūlymų vertinimo kriterijams ar pirkimo sutarties vykdymo sąlygoms pagrindžiančius įrodymus. Pagal VPĮ 39 straipsnio 2 dalies reguliavimą nurodyta teise tiekėjas gali pasinaudoti egzistuojant dviem kumuliatyvioms sąlygoms: *pirma*, tiekėjas apskritai arba laiku negali gauti VPĮ 39 straipsnio 1 dalyje nurodytų įrodymų dėl nuo tiekėjo nepriklausančių priežasčių ir, *antra*, tiekėjas kitomis priemonėmis gali įrodyti, kad jo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus (kriterijus)[6].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija supaprastinto viešojo pirkimo sąlygose nurodė, kad tiekėjai, siekdami pagrįsti siūlomų prekių atitiktį techninės specifikacijos reikalavimams, turi pateikti kompetentingos LR atitikties vertinimo įstaigos (ar kitose šalyse įsteigtų lygiaverčių atitikties vertinimo įstaigų) išduotą pažymą. Tačiau atitinkamoje LR atitikties vertinimo įstaigoje reikalingos pažymos išdavimo procedūra yra ilgesnė negu viešojo pirkimo sąlygose nustatytas pasiūlymų pateikimo terminas. Tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė įrodymus, kad kreipėsi į atitinkamą įstaigą, pateikdamas visus reikalingus dokumentus ir (ar) atlikdamas kitus reikalingus veiksmus, tačiau atitinkama įstaiga

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

informavo tiekėją, kad atitikties vertinimo procedūros trunka ne mažiau kaip, pavyzdžiui, trisdešimt darbo dienų (tuo tarpu viešojo pirkimo sąlygose nurodytas pasiūlymo pateikimo terminas yra trumpesnis). Tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė prekių gamintojo techninę specifikaciją. Gamintojo techninėje specifikacijoje detaliai pagrindžiama, kad siūlomas objektas atitinka konkrečius pirkimo dokumentuose jam keliamus reikalavimus, įskaitant, atliktus bandymus kitoje nepriklausomoje institucijoje. Atsižvelgiant į tai, gamintojo techninė specifikacija laikytina atitikties vertinimo įstaigų išduotoms pažymoms analogiškos įrodomosios vertės dokumentu. Dėl to perkančioji organizacija turėtų priimti ir vertinti tiekėjo pateiktą gamintojo techninę specifikaciją.

Vis dėlto, pagal kasacinio teismo pateiktus išaiškinimus dėl VPĮ 46 straipsnio, analogiškai VPĮ 39 straipsnio 2 dalies nuostata neturėtų būti aiškinama ir taikoma taip griežtai, kad tiekėjai kitus (nei nustatyta pirkimo sąlygose) lygiaverčius įrodymus perkančiajai organizacijai galėtų pateikti tik objektyviai negalėdami gauti (apskritai arba per nustatytą terminą) atitikties vertinimo įstaigos tyrimų ataskaitos ar pažymos ir tai pagrindę (įrodę) perkančiajai organizacijai. Atsižvelgiant į siūlomo objekto atitikties keliamiems reikalavimams įrodinėjimo tikslą, tiekėjams turėtų būti leidžiama pasirinkti, kokiomis konkrečiai lygiaverčiomis įrodinėjimo priemonėmis (laikantis toliau detalizuojamų reikalavimų) pagrįsti siūlomo objekto atitiktį atitinkamiems reikalavimams, jeigu toks tiekėjų pasirinkimas nelemia faktinio pirkimo dokumentų pakeitimo ir (arba) savideklaracijos. Būtent tokios reikalavimų dėl konkrečių įrodinėjimo priemonių aiškinimo ir taikymo praktikos laikomasi LAT praktikoje[7].

Taigi, perkančioji organizacija privalo įvertinti ne tik viešojo pirkimo sąlygose nurodytus, bet ir kitus tiekėjo pateiktus tinkamus lygiaverčius įrodymus, kuriais tiekėjas grindžia siūlomų prekių, paslaugų ar darbų atitiktį nustatytiems reikalavimams. Tokiu VPĮ 39 straipsnio 2 dalies reguliavimu, jo plačiu aiškinimu ir taikymu siekiama atverti konkurenciją konkrečiame viešajame pirkime bei užtikrinti VPĮ 1 straipsnyje ir 17 straipsnyje nustatytų tikslų ir principų įgyvendinimą.

Plečiamasis VPĮ 39 straipsnio 2 dalies aiškinimas iš esmės lemia tai, kad įrodinėjimo procesas viešajame pirkime gali vykti bet kokiomis tinkamomis ir teisėtomis priemonėmis.

Pabrėžtina, kad VPĮ 39 straipsnio 2 dalies nuostatų plečiamasis aiškinimas ir taikymas neturėtų būti suprantamas taip, jog įrodinėjimo priemonėms nėra keliami jokie reikalavimai. Iš esmės patikrinama tiekėjo pasiūlymo atitikties vertinimo procedūra privalo būti vykdoma nešališkai,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

objektyviai. Su objektyvia pasiūlymų vertinimo procedūra nesuderinama tokia pirkimo sąlygose įtvirtinta tvarka, kai tiekėjo pasiūlymo atitiktis įrodinėjama nepatikimais duomenimis[8]. Tiekėjų pasiūlymų atitiktis techniniams reikalavimams privalo būti pagrįsta gamintojų techniniais dokumentais ar kitais lygiaverčiais duomenimis, ypač tais atvejais, kai toks reikalavimas yra nustatytas viešojo pirkimo sąlygose. Viena vertus, tokiu būdu užtikrinamas gautos informacijos patikimumas ir patikrinamumas, nes perkančioji organizacija gauna informaciją iš objektyvaus ir nešališko šaltinio, paprastai nesuinteresuoto konkretaus viešojo pirkimo baigtimi. Kita vertus, užtikrinamas skaidrumo imperatyvas, įpareigojantis perkančiąją organizaciją, reikalavusią kartu su pasiūlymu pateikti, pavyzdžiui, gamintojo parengtus katalogus ir siūlomų prekių techninių charakteristikų aprašymus, laikytis savo pačios nustatytų sąlygų ir tiekėjų pasiūlymus vertinti išimtinai pagal viešojo pirkimo dokumentus[9].

Dėl tiekėjo perkančiajai organizacijai pateiktinų atitiktį techniniams reikalavimams patvirtinančių duomenų kasacinio teismo yra pažymėta, kad paprastai tiekėjai, įrodydami, jog jų siūlomos prekės atitinka perkančiosios organizacijos paskelbtos techninės specifikacijos reikalavimus, jos prašomi (tai turi būti nurodyta pirkimo dokumentuose) pateikia arba kompetentingos institucijos oficialų dokumentą (bandymo protokolą, sertifikatą, pažymą, liudijimą ir pan.), arba gamintojo techninius dokumentus[10]. Tačiau pažymėtina, kad nei VPĮ, nei teismų praktikoje neįtvirtinta gamintojo dokumentų absoliutumo, todėl perkančioji organizacija (o kilus ginčui – teismas) gamintojo dokumentus privalo įvertinti visų turimų dokumentų (duomenų) kontekste[11]. Pavyzdžiui, kasacinis teismas, spręsdamas ginčą dėl atitikties reikalavimui *šviestuvas turi turėti CE ženklinimą*; *pateikti įmonės gamintojos gaminio atitikties deklaraciją* pagrindimo, yra konstatavęs, kad, inicijavus peržiūros procedūrą, be kita ko, dėl tiekėjo kartu su pasiūlymu pateiktos įmonės gamintojos gaminio atitikties deklaracijos netinkamumo, tiekėjas turėjo įrodyti, kad pateikta deklaracija atitinka teisės aktų nustatytus reikalavimus (priešingu atveju pateikto dokumento apskritai nebūtų galima laikyti „gaminio atitikties deklaracija“) ne tik *subjekto pagrindu*, t. y. ar deklaraciją parengė tinkamas subjektas, bet ir *materialiuoju pagrindu*, t. y., kad pateiktos deklaracijos turinys yra patikimas[12].

Taigi, perkančiajai organizacijai nesuteiktos neribotos teisės savo nuožiūra konstatuoti pasiūlymo atitikties įrodymo ar neįrodymo, t. y. įrodymų pakankamumo faktą. Vadinasi, ji negali nustatyti ir tokių pirkimų sąlygų, kuriomis būtų sudaromos prielaidos tokia diskrecijos teise naudotis. Išvada

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dėl bet kurio pasiūlymo atitikties suformuluotiems reikalavimams įrodytumo turi esminę reikšmę, nes nuo jų priklauso visų konkurso dalyvių galimybės konkuruoti ir sudaryti viešojo pirkimo sutartį. Tam tikras aplinkybes įrodančiais tiekėjo dokumentais gali būti pripažįstami tokie dokumentai, kurių turinys dėl įrodinėjamų aplinkybių yra pagrįstas objektyviais, patikrinamais duomenimis, jei šio turinio pagrindu bet kuris nešališkas, protingas asmuo gali objektyviai padaryti išvadą, kad dokumentas įrodinėjamas aplinkybes patikimai patvirtina. Jei iš objektyviai patikrinamų duomenų bei tiekėjo deklaracijos dėl jo tinkamumo perkančioji organizacija daro išvadą dėl šio kvalifikacijos atitikties, kiti tiekėjai ribojami veiksmingai kvestionuoti tokį perkančiosios organizacijos sprendimą[13].

Kasacinio teismo taip pat yra konstatuota, kad tuo atveju, kai pirkimo sąlygose perkamų daiktų savybės apibūdintos tiksliais duomenimis, tokie techninės specifikacijos reikalavimai yra įvykdomi pateikiant konkrečius duomenis, o ne abstraktaus turinio įsipareigojimus, jog reikalavimai bus įvykdyti. Jeigu tiekėjo iš pradžių pateikta techninė dokumentacija nepagrindžia atitikties techninės specifikacijos reikalavimams, vėliau tiekėjui negali būti leidžiama pateikti dokumentus, kurie netinkamą pasiūlymą darytų tinkamą[14] (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*). Vis tik šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad sukurtų ir nesukurtų prekių techninių dokumentų įrodomoji galia (reikšmė) nepripažintina analogiška, nes nesukurtos prekės techninis dokumentas yra būsimos, o ne esamos prekės sudėties patvirtinimas, dar nesukurtų prekių gamintojo techninis dokumentas tokiu atveju yra ne patvirtinimas apie pagamintos prekės sudėtį, kokybę, gaminimo technologiją, naudojimą ir pan., bet jo įsipareigojimas pagaminti tam tikrus techninius parametrus atitinkančią prekę[15].

Ypač pabrėžtina, kad tiekėjų paaiškinimams negali būti suteikiama tokia pati įrodomoji reikšmė kaip gamintojų techniniams dokumentams ar kitiems lygiaverčiams duomenims, kurie yra pradinis ir pagrindinis atitikties techninės specifikacijos reikalavimams vertinimo šaltinis. Kai dokumento (deklaracijos), kurį perkančioji organizacija laikė įrodančiu atitiktį pirkimo sąlygoms, šaltinis yra tiekėjas – suinteresuotas pirkimo procedūrų baigtimi jo dalyvis, šiame dokumente pateiktas tiekėjo teiginys, kad jis atitinka suformuluotus reikalavimus, negrindžiamas jokiais patikrinamais duomenimis, kurių objektyvumu, patikimumu būtų galima neabejoti, susidaro tautologinė situacija, pažeidžianti peržiūros procedūros veiksmingumo principą ir (kito) tiekėjo galimybę efektyviai kvestionuoti perkančiosios organizacijos veiksmus daro formalius[16]. Viešojo pirkimo dalyvio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

parengti techniniai dokumentai ir jo paaiškinimai dėl jo pasiūlymo atitikties pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams, esant dalyvių pretenzijų (ar perkančiosios organizacijos abejonių) dėl tiekėjo pasiūlymo atitikties pirkimo sąlygoms ir (ar) dėl to kilus ginčui, nepripažinti pakankamais reikalaujamai atitikčiai įrodyti[17]. Kita vertus, tokios situacijos iš dalies negalima išvengti tais atvejais, kai pats tiekėjas yra prekių gamintojas, konkurse pateikiantis techninius dokumentus apie pagamintą prekę[18]. Tačiau net ir tuo atveju, kai tiekėjas pats yra gamintojas ir dėl to gali išduoti techninius dokumentus, už kurių turinį pats atsako, jis nėra atleidžiamas nuo pareigos pateikti informaciją, atitinkančią objektyvumo, patikimumo, informacijos atsekamumo ir kitus kriterijus[19]. Svarbu pažymėti, kad paaiškinimais ar deklaracijomis taip pat negali būti keičiama gamintojo techniniuose dokumentuose nurodoma informacija. Dėl to tais atvejais, kai paaiškinimais teigiama priešingai, nei nurodė gamintojas, arba siekiama pagrįsti kitokią išvadą, nei patvirtina gamintojo duomenys, didesnė įrodomoji reikšmė suteiktina gamintojų techniniams dokumentams ar kitiems lygiaverčiams duomenims[20].

Galiausiai pabrėžtina, kad ne visais atvejais bet kokie kiti įrodymai (net ir atitinkantys objektyvumo, patikimumo reikalavimus) gali būti pripažįstami lygiaverčiais atitikties vertinimo įstaigų išduotiems dokumentams. Pavyzdžiui, kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad matavimo vienetus, metrologinį laidavimą ir reguliavimą, matavimo priemonių tiekimą rinkai ir jų naudojimą, teisinę metrologinę priežiūrą, fizinių ir juridinių asmenų teises ir pareigas su matavimais susijusiose veiklos srityse reglamentuoja Metrologijos įstatymas. Pagal Metrologijos įstatymą rinkai tiekiamos matavimo priemonės, skirtos naudoti teisinėje metrologijoje, turi turėti techniniais reglamentais arba kitais teisės aktais nustatytus žymenis ir (arba) ženklus, ir (arba) reikiamus liudijimus (sertifikatus), atitinkančius šio įstatymo, techninių reglamentų ir kitų teisės aktų reikalavimus ir įrodančius atliktą atitikties įvertinimą. Matavimo priemonės, neturinčios atitikties metrologiniams reikalavimams įvertinimo, gali būti naudojamos tik asmeniniams tikslams ir teisinei metrologijai nepriskirtose veiklos srityse. Todėl atitiktis Metrologijos įstatymo reikalavimams gali būti pagrindžiama tik konkrečiais Metrologijos įstatyme nurodytais įrodymais[21].

---

[1] Komentuojamos VPĮ 39 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 44straipsnio normas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[2] ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

[3] LAT 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-77-969/2018; 2018 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-378/2018.

[4] http://db.nab.lt/ais/accreditation

[5] LAT 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-466-969/2015.

[6] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 557.

[7] LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2011; 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-369-916/2017.

[8] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

[9] LAT 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-343-690/2018.

[10] LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011.

[11] LAT 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-471/2012.

[12] LAT 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-77-969/2018.

[13] LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2011; 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2011, 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013.

[14] LAT 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-234-469/2018; 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-343-690/2018.

[15] LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011; 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-77-969/2018.

[16] LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011.

[17] LAT 2018 m. sausio 4 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-16-378/2018.

[18] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

[19] LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011; 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-427-378/2018.

[20] LAT 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-343-690/2018.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[21] LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009; 2012 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-359/2012.

40 straipsnis. Paraiškos ir pasiūlymo pateikimas

1. **Perkančioji organizacija privalo nustatyti pakankamą paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminą, kad tiekėjai spėtų laiku ir tinkamai parengti ir pateikti paraiškas ir pasiūlymus. Toks terminas turi būti ne trumpesnis kaip šio įstatymo 60, 62, 65, 69, 74 straipsniuose nurodyti trumpiausi paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminai. Perkančioji organizacija, nustatydama šį terminą, privalo atsižvelgti į pirkimo sudėtingumą ir laiką, reikalingą paraiškoms ir pasiūlymams parengti.**

2. **Šiame įstatyme nustatyti trumpiausi paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminai skaičiuojami nuo skelbimo apie tarptautinį pirkimą išsiuntimo paskelbti iš Viešųjų pirkimų tarnybos Europos Sąjungos leidinių biurui, skelbimo apie supaprastintą pirkimą paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje ar nuo kvietimo pateikti paraiškas ar pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos.**

3. **Jeigu pasiūlymus galima parengti tik apsilankius paslaugų teikimo ar darbų atlikimo vietoje arba tik vietoje susipažinus su pirkimo dokumentuose nustatytais reikalavimais, perkančioji organizacija nustato ilgesnius, negu šio įstatymo 60, 62, 65, 69, 74 straipsniuose nustatyti, pasiūlymų pateikimo terminus, kad visi suinteresuoti tiekėjai turėtų galimybę susipažinti su visa pasiūlymui parengti reikalinga informacija.**

4. **Perkančioji organizacija privalo pratęsti pasiūlymų pateikimo terminus, kad visi pirkime norintys dalyvauti tiekėjai turėtų galimybę susipažinti su visa pasiūlymui parengti reikalinga informacija, šiais atvejais:**

1) jeigu dėl kokių nors priežasčių papildoma su pirkimo dokumentais susijusi informacija būtų pateikiama likus mažiau kaip 6 dienoms, supaprastinto pirkimo atveju – 4 dienoms iki

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, nors šios informacijos buvo paprašyta laiku. Atviro konkurso, riboto konkurso, skelbiamų derybų pagreitintų procedūrų atvejais, kaip nustatyta šio įstatymo 60 straipsnio 3 dalyje, 62 straipsnio 7 dalyje, šis terminas yra 4 dienos, supaprastinto pirkimo pagreitintų procedūrų atvejais – 3 dienos;

2) jeigu buvo padaryta reikšmingų pirkimo dokumentų pakeitimų.

5. **Perkančioji organizacija, pratęsdama pasiūlymų pateikimo terminą šio straipsnio 4 dalyje nurodytais atvejais, privalo atsižvelgti į informacijos ir pirkimo dokumentų pakeitimų svarbą. Jeigu papildomos informacijos nebuvo paprašyta laiku arba ji neturi esminės įtakos pasiūlymų parengimui, perkančioji organizacija pasiūlymų pateikimo termino gali nepratęsti.**

6. **Paraiškos ir pasiūlymai pateikiami elektroninėmis priemonėmis laikantis šio įstatymo 22 straipsnyje nustatytų reikalavimų.**

7. **Jeigu perkančioji organizacija reikalauja, kad paraiškos ir pasiūlymai (ar jų dalis) būtų pateikiami per pašto paslaugos teikėją ar kitą tinkamą vežėją, kaip nustatyta šio įstatymo 22 straipsnio 6 ir 8 dalyse, jie turi būti pateikiami raštu ir pasirašyti tiekėjo ar jo įgalioto asmens. Tokiu atveju paraiška ar pasiūlymas turi būti pateikiami užklijuotame voke. Pasiūlymo (su priedais) lapai turi būti sunumeruoti, susiūti ir paskutinio lapo antrojoje pusėje patvirtinti tiekėjo ar jo įgalioto asmens parašu, nurodytas tiekėjo ar jo įgalioto asmens vardas, pavardė, pareigos (jeigu yra) ir pasiūlymą sudarančių lapų skaičius. Kartu su kitais pasiūlymo lapais įsiuvama ir sunumeruojama pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinančio dokumento kopija. Pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinantis dokumentas neįsiuvamas ir nenumeruojamas, jis įdedamas į bendrą voką. Tuo atveju, kai pasiūlymas yra didelės apimties ir susideda iš kelių dalių, šie reikalavimai taikomi kiekvienai pasiūlymo daliai.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

8. **Jeigu perkančioji organizacija numato pasiūlymus vertinti pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį ir jos pasirinktos vertinti pasiūlymo techninės charakteristikos nėra kiekybiškai vertinamos, pirkimo dokumentuose ji privalo nurodyti (išskyrus darbų ir dialogo atvejus), kad tiekėjai pasiūlymą pateiktų dviem dalimis, kurių vienoje būtų pateikta kaina arba sąnaudos, kitoje – likęs pasiūlymas (techniniai pasiūlymo duomenys, kita informacija ir dokumentai). Perkančiajai organizacijai reikalaujant pasiūlymus pateikti:**

1) šio straipsnio 6 dalyje nurodytu būdu turi būti užtikrinama, kad perkančioji organizacija su pasiūlymo dalimi, kurioje pateikta kaina arba sąnaudos, galėtų susipažinti tik po to, kai buvo įvertinta pasiūlymo dalis, kurioje pateikti techniniai pasiūlymo duomenys, kita informacija ir dokumentai;

2) šio straipsnio 7 dalyje nurodytu būdu turi būti reikalaujama, kad tiekėjai nurodytas pasiūlymo dalis pateiktų atskiruose užklijuotuose vokuose, kurie būtų įdėti į bendrą užklijuotą voką.

9. **Tiekėjas gali pateikti tik vieną pasiūlymą, o jeigu pirkimo objektas suskaidytas į dalis, kurių kiekvienai numatoma sudaryti atskirą pirkimo sutartį, tiekėjas gali pateikti perkančiajai organizacijai po vieną pasiūlymą dėl vienos, kelių ar visų pirkimo objekto dalių, kaip nurodo perkančioji organizacija, išskyrus atvejus, kai pirkimo dokumentuose leidžiama pateikti alternatyvius pasiūlymus.**

10. **Tuo atveju, kai perkančioji organizacija nereikalauja pasiūlymų teikti Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis ir tiekėjas prašo patvirtinti jo pasiūlymo gavimo faktą, perkančioji organizacija privalo ne vėliau kaip per vieną darbo dieną nuo prašymo gavimo dienos pateikti rašytinį patvirtinimą ir jame nurodyti gavimo dieną, valandą ir minutę.**

VPĮ 40 straipsnyje[1] reguliuojama tiekėjų pasiūlymų teikimo stadija. Komentuojamame straipsnyje apibrėžiami reikalavimai: pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminui, pasiūlymų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(paraiškų) pateikimo formoms ir būdams, nuo kada pradedamas skaičiuoti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminas, kada turi būti pratęstas pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminas, taip pat pasiūlymų (paraiškų) gavimo patvirtinimo reikalavimai.

Direktyvos 2014/24/ES preambulės 80-ojoje konstatuojamojoje dalyje įtvirtinta, kad tam, jog procedūros taptų spartesnės ir efektyvesnės, dalyvavimo pirkimo procedūrose terminai turėtų būti kuo trumpesni, nesukuriant bereikalingų kliūčių tiekėjų iš visos vidaus (bendrosios) rinkos dalyvavimui, ypač MVĮ dalyvavimui. Dėl to reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad nustatydamos terminus, susijusius su pasiūlymų ir prašymų dalyvauti pirkime pateikimu, perkančiosios organizacijos pirmiausia turėtų atsižvelgti į pirkimo objekto, viešo pirkimo sutarties sudėtingumą ir laiką, reikalingą pasiūlymams parengti, net jei tai reikštų, kad reikia nustatyti ilgesnius terminus, nei ES direktyvoje ar VPĮ numatyti minimalūs terminai.

1. VPĮ 40 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga nustatyti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminą, kuris atitiktų ne tik tai, kas tiesiogiai reglamentuojama pavieniuose VPĮ straipsniuose, bet taip pat įgyvendintų viešųjų pirkimų principus (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*) bei atitiktų bendrąjį protingumo standartą, kuris siejamas su poreikiu įvertinti tiek tai, ką tiesiogiai reglamentuoja komentuojamo ir su juo susijusių VPĮ straipsnių normos, tiek ir atsižvelgti į šiame straipsnyje minimas tokias konkretaus viešo pirkimo savybes, kaip jo sudėtingumas, faktinis laiko poreikis paraiškų ir pasiūlymų parengimui ir pan. Taigi, VPĮ 40 straipsnio 1 dalyje nustatyta perkančiųjų organizacijų pareiga, atsižvelgiant į minėtas viešo pirkimo savybes, parinkti *pakankamą* paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminą, kad tiekėjai spėtų tokias paraiškas ir pasiūlymus parengti.

VPĮ nedetalizuojama, kas yra laikoma *pakankamu* terminu paraiškoms ir pasiūlymams parengti, tai yra vertinamoji kategorija ir todėl tokio termino nustatymas yra perkančiosios organizacijos prerogatyva. Kaip bus komentuojama toliau, VPĮ konkrečiais atvejais nustatyti minimalūs terminai paraiškoms ir pasiūlymams parengti, tačiau gali susidaryti situacijos, kai tokie terminai objektyviai nebus pakankami pasirengti pirkimui, kadangi tokio termino nepakankamumą gali lemti pirkimo savybės (sudėtingumas ir pan.). Tokiais atvejais perkančiosios organizacijos turi tai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

įvertinti ir siekti nustatyti paraiškų ir pasiūlymų terminus, kurie būtų *objektyviai* pakankami pasiūlymui (plačiąja prasme) parengti. Pavyzdžiui, VPJ 60 straipsnio 2 dalyje nurodytas 7 dienų terminas pasirengti dalyvauti supaprastintame pirkime gali būti akivaizdžiai per trumpas, jeigu perkamos projektavimo paslaugos ir iš tiekėjų reikalaujama pateikti minimalius architektūrinius sprendinius, brėžinius ar eskizus. Tokiu atveju nurodytas terminas turėtų būti ilgesnis.

Taigi, VPJ nurodyti minimalūs pasiūlymų pateikimo terminai laikytini labiau įstatymo leidėjo nustatytu orientyru (bet negali būti trumpesni, jei įstatymu tiesiogiai nėra leidžiama trumpinti nurodytų terminų), o ne paneigiama prezumpcija (nustatyta vienaip, kol tiekėjo neįrodyta kitaip). Perkančiosioms organizacijoms bet kokiu atveju yra svarbu nustatyti tokius pasiūlymų pateikimo terminus, kad jų rengiamuose pirkimuose galėtų dalyvauti pakankamas skaičius kvalifikuotų tiekėjų, be to, kad dėl pernelyg trumpų terminų nebūtų sulaukta tiekėjų pretenzijų, dėl ko reikėtų stabdyti procedūras.

Perkančiosios organizacijos, nustatydamos konkretaus pirkimo terminus turi atsižvelgti į pirkimo sudėtingumą ir laiką, reikalingą paraiškoms ir pasiūlymams parengti. Terminai turi būti nustatomi situaciją vertinant iš tiekėjų perspektyvos, t. y. kad tiekėjai spėtų susipažinti su pateiktais pirkimo dokumentais ir parengti konkurencingą pasiūlymą (paraišką).

VPJ 40 straipsnio 1 dalyje nėra nurodyta, kaip turi būti suprantamos pirkimo *sudėtingumo* ar *laiko*, reikalingo pasiruošti pirkimui, aplinkybės, kuriomis perkančioji organizacija turi vadovautis, kai nustato pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminus, todėl tai sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju individualiai. Aplinkybės gali priklausyti tiek nuo paties pirkimo objekto, tiek nuo tiekėjų konkurencijos. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija turi įvertinti, kiek dokumentų turi parengti ir (ar) surinkti tiekėjas ir juos pateikti perkančiajai organizacijai, ar tokius dokumentus galima greitai ir nevaržomai gauti, ar tam nereikalingos papildomos teisinės procedūros (legalizavimas ir pan.), ar pasiūlymai vertinami pagal kainos ir kokybės santykį ir tiekėjai turi parengti kokybės rodiklių pagrindimą, ar perkamas kompleksinis pirkimo objektas, kuomet reikia vietos ar užsienio partnerių ir jiems surasti bei su jais susitarti yra būtinas ilgesnis terminas, ar pirkimas yra sudėtingas ir jame gali dalyvauti užsienio tiekėjai, kuriems reikės išversti pirkimo dokumentus į jiems suprantamą kalbą ir pan. Kita vertus, reikia atsižvelgti ir į pirkimo būdą. Pavyzdžiui, jeigu vykdomas ribotas konkursas, kur tik teikiant išsamų pasiūlymą reikia pateikti sprendinius, o paraiškos metu reikia pateikti tik kvalifikacijos duomenis, tuomet

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

paraiškos pateikimo terminas turi būti vertinamas tik pagal aplinkybes paraiškai pateikti, pavyzdžiui, kiek kvalifikacijos ir kvalifikacinės atrankos kriterijų pagrindimo dokumentų reikia, tačiau nevertinama, kiek ir kokių sprendinių reikės kitame etape, kadangi jis bus vertinamas atskirai.

Minėta, kad atskiruose VPĮ straipsniuose yra apibrėžti konkretūs pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminai (VPĮ 60, 62, 65, 69, 74 straipsniai), pavyzdžiui, VPĮ 60 straipsnyje nustatyti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminai atvirame konkurse. Tačiau šie terminai yra apibrėžti kaip minimalūs ir perkančiosios organizacijos turi teisę, o atitinkamais atvejais laikantis komentuojamos VPĮ 40 straipsnio 1 dalies reikalavimų, – pareigą nustatyti ilgesnius terminus. Siekiant sutrumpinti tiekėjų pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminus, perkančiosios organizacijos turi taikyti konkrečias pirkimo būdą reguliuojančias teisės normas, pavyzdžiui, atviram konkursui galima sutrumpinti terminus dėl išankstinio informacinio skelbimo pateikimo, dėl ypač svarbių aplinkybių, dėl elektroninių priemonių naudojimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 60 straipsnio komentarą*).

2. VPĮ 40 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta taisyklė, nuo kada pradedamas skaičiuoti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminas.

Paprastai CVP IS tiekėjams informacija yra pateikiama apie galutinį pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminą, todėl patiems tiekėjams nereikia skaičiuoti dienų iki kada turi būti pateiktas pasiūlymas (paraiška).

Jeigu perkančiosios organizacijos vadovaujasi VPĮ 22 straipsniu ir taiko kitas elektronines ar neelektronines priemones (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*), tuomet itin svarbu nustatyti konkretų momentą, nuo kurio pradedamas skaičiuoti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminas.

CVP IS taip pat visuomet yra pateikta informacija apie tai, kada buvo paskelbtas pirkimas, kadangi būtent nuo šio momento pradedamas skaičiuoti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminas.

Tarptautinio ir supaprastinto pirkimų skelbimai yra teikiami skirtingai (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio komentarą*), todėl ir pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminas skaičiuojamas priklausomai nuo pirkimo rūšies:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- tarptautiniams pirkimams – nuo skelbimo apie tarptautinį pirkimą išsiuntimo paskelbti iš VPT Europos Sąjungos leidinių biurui (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*);
- supaprastintiems skelbiamiems pirkimams – nuo skelbimo apie supaprastintą pirkimą paskelbimo CVP IS (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą*);
- supaprastintiems neskelbiamiems pirkimams – nuo kvietimo pateikti paraiškas ar pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos.

3. VPĮ 40 straipsnio 3 dalyje apibrėžtos aplinkybės, kurioms esant, privalo būti taikomi ilgesni terminai nei VPĮ įtvirtinti minimalūs pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminai, t. y. detalizuojamos VPĮ 40 straipsnio 1 dalies taisyklės, konkrečiai reikalaujant prailginti įstatyme nustatytus minimalius pasirengimo dalyvavimui pirkime terminus. Kaip minėta, VPĮ 60, 62, 65, 69, 74 straipsniuose įtvirtinti minimalūs pasirengimo pirkimui terminai, kuriuos perkančiosios organizacijos gali prailginti. Tuo tarpu VPĮ 40 straipsnio 3 dalyje nurodytos aplinkybės, kurioms esant, šie terminai privalomai prailginami, t. y.:

- jeigu pasiūlymus galima parengti tik apsilankius paslaugų teikimo ar darbų atlikimo vietoje.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija ketina įsigyti pastato griovimo ir naujo pastato statybos darbus, tačiau pastatas yra visai šalia kitų pastatų. Perkančioji organizacija vertins tiekėjų pasiūlymus pagal kainos ir kokybės santykį, kai vienas iš kriterijų – sprendinys, kaip tinkamai nugriauti pastatą, kitas kriterijus – statybinių atliekų antrinis panaudojimas naujo pastato statybai. Tiekėjams būtina nuvykti į vietą apžiūrėti pastatą, kad galėtų pateikti pasiūlymą. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija turi nustatyti ilgesnį terminą pasiūlymams pateikti.

- jeigu pasiūlymus galima parengti tik vietoje susipažinus su pirkimo dokumentuose nustatytais reikalavimais. Paprastai perkančiosios organizacijos visus pirkimo dokumentus pateikia CVP IS priemonėmis, tačiau strategiškai svarbiuose pirkimuose,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ypač kai tai yra susiję su saugumu ir gynyba ar valstybės ir tarnybos paslaptimi, dalis informacijos gali būti neteikiama viešai.

Pavyzdys

Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vykdė pirkimą „Investuotojo atranka valdžios ir privataus subjektų partnerystės projektui dėl Kauno AVPK ir Panevėžio AVPK viešosios infrastruktūros sukūrimo ir viešųjų paslaugų teikimo įgyvendinimui“ skelbiamų derybų būdu[2]*. Šio pirkimo sąlygų 6 punkte buvo įtvirtinta: „Detalus Projektų aprašymas ir reikalavimai jų įgyvendinimui pateikiami Specifikacijose. Kandidatui, pakviestam pateikti pasiūlymą bei pasirašiusiam konfidencialumo pasižadėjimą, Komisija sudarys galimybę susipažinti su Projektais susijusiais dokumentais (Žemės sklypų planais ir kitais Valdžios subjekto turimais dokumentais) <...>“.*

VPĮ 40 straipsnio 3 dalyje nėra įtvirtinta, kiek tiksliai ilgesni turi būti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminai, tačiau tokiais atvejais reikia vadovautis VPĮ 40 straipsnio 1 dalyje įtvirtintais reikalavimais, susijusiais su konkretaus viešojo pirkimo savybėmis, tokiomis, kaip jo sudėtingumas, faktinis laiko poreikis paraiškų ir pasiūlymų parengimui ir pan. (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio 1 dalies komentarą*).

4. VPĮ 40 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos aplinkybės, kurioms esant, privalo būti pratęsiami pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminai, t. y. kai po pirkimo dokumentų paskelbimo jie yra papildomi (patikslinami) ar keičiami bei tiekėjams būtinas papildomas terminas pasiūlymams (paraiškas) parengti .

VPĮ 36 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta galimybė tiekėjams teikti klausimus, prašymus paaiškinti, patikslinti, papildyti pirkimo dokumentus (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio 5 dalies komentarą)*. Perkančiajai organizacijai taip pat nedraudžiama savarankiškai paaiškinti, patikslinti pirkimo dokumentus. VPĮ 36 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta galimybė perkančiajai organizacijai ištaisyti pirkimo dokumentų klaidas (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio 6 dalies komentarą)*, o VPĮ 36 straipsnio 7 dalyje – galimybė susitikti su tiekėjais bei atsakyti į jų klausimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio 7 dalies komentarą).* Taigi, perkančioji organizacija net ir po pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

paskelbimo turi teisę tikslinti duomenis, pagal kuriuos tiekėjai turi parengti ir pateikti pasiūlymus (paraiškas). Kadangi tiekėjams nustatomas pakankamas terminas susipažinti su pirkimo dokumentais, tai atitinkamai turi būti suteikiamas ir pakankamas terminas susipažinti su pirkimo dokumentų paaiškinimais, patikslinimais, pakeitimais.

Pirmiau nurodytose VPĮ 36 straipsnio normose yra įtvirtinti imperatyvūs terminai, iki kada turi būti pateikti pirkimo dokumentų paaiškinimai, patikslinimai, pakeitimai. Šie terminai laikomi minimaliai būtinais tiekėjams tinkamai susipažinti su visomis korekcijomis ir spėti atitinkamai pakoreguoti pasiūlymus (paraiškas), todėl, kai perkančioji organizacija nespėja pateikti dokumentų paaiškinimų, patikslinimų iki nurodyto termino, turi būti pratęstas pasiūlymo (paraiškos) pateikimo terminas.

VPĮ 40 straipsnio 4 dalyje detaliai nustatyta, kad pasiūlymo (paraiškos) pateikimo terminas turi būti pratęstas, kai:

- papildoma su pirkimo dokumentais susijusi informacija tarptautinio pirkimo atveju pateikiama likus mažiau kaip 6 dienoms, supaprastinto pirkimo atveju – 4 dienoms iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, nors šios informacijos buvo paprašyta laiku. Atviro konkurso, riboto konkurso, skelbiamų derybų pagreitintų procedūrų atvejais, kaip nustatyta VPĮ 60 straipsnio 3 dalyje, 62 straipsnio 7 dalyje, šis terminas yra 4 dienos, supaprastinto pirkimo pagreitintų procedūrų atvejais – 3 dienos.

Kitaip sakant, tiekėjai laiku paprašė paaiškinti, patikslinti, papildyti pirkimo dokumentus, tačiau dėl įvairių priežasčių (didelės tikslinimų apimties, skaičiaus, būtinybės kreiptis į pirkimo dokumentų ar atskirosios jų dalies rengėjus ir kita) perkančioji organizacija negali užtikrinti minimalių terminų, įtvirtintų VPĮ 36 straipsnyje, todėl privalomai turi būti pratęsiamas pasiūlymo (paraiškos) pateikimo terminas, jį nustatant *pakankamą*.

Itin svarbu, kad VPĮ 40 straipsnio 4 dalis neprivalo būti taikoma, kai ne perkančioji organizacija, o tiekėjai vėluoja pateikti prašymus, klausimus dėl pirkimo dokumentų paaiškinimo, patikslinimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio 5 dalies komentarą*).

jeigu buvo padaryta reikšmingų pirkimo dokumentų pakeitimų. Ši sąlyga nepriklauso nuo to, kada perkančioji organizacija pateikė pirkimo dokumentų pakeitimus, t. y. pakeitimai gali būti pateikiami ir likus daugiau dienų, negu nustatyta VPĮ 36 straipsnyje. Ši sąlyga taikoma, jeigu pakeitimai yra reikšmingi.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pakeitimų reikšmingumo sąvoka nėra detalizuojama VPĮ 40 straipsnio 4 dalyje, todėl apie pirkimo sąlygų pakeitimo pobūdį turi būti sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju. Direktyvos 2014/24/ES preambulės 81-ojoje konstatuojamojoje dalyje paaiškinama, kad reikšmingi pakeitimai turėtų būti suprantami kaip apimantys, visų pirma, techninių specifikacijų pakeitimus, kuriuos suprasti ir į kuriuos tinkamai reaguoti tiekėjams prireiktų papildomo laiko. Kaip detaliai nurodyta VPĮ 36 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio komentarą)*, reikšmingais pakeitimais vis dėlto negali būti laikomi pakeitimai, kurie atitinka kitus *Borta* kriterijus[3].

VPĮ 40 straipsnio 4 dalies 2 punktu yra iš esmės įgyvendinamas vienas iš *Borta* kriterijų (*detaliau dėl Borta kriterijų žiūrėti VPĮ 36 straipsnio komentarą)* – pasiūlymų pateikimo terminą, jeigu pakeitimai yra svarbūs, reikia pratęsti tiek, kad pratęsimo trukmė atitiktų pakeitimų svarbą ir būtų pakankama tam, kad suinteresuotieji ūkio subjektai galėtų atitinkamai pritaikyti savo pasiūlymus. Taigi, nustatant pasiūlymų (paraiškų) pateikimo termino pratęsimą, turi būti vadovaujamasi ir proporcingumo principu (VPĮ 17 straipsnio 1 dalis).

5. VPĮ 40 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta išimtis iš taisyklės, kad perkančiosios organizacijos privalo pratęsti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminus pagal VPĮ 40 straipsnio 4 dalies sąlygas.

Ne visi atsakymai į tiekėjų klausimus, pirkimo dokumentų paaiškinimai, patikslinimai, pakeitimai yra tokie esminiai, kad turi įtakos tiekėjų rengiamiems ir teikiamiems pasiūlymams (paraiškoms), pavyzdžiui, ištaisomos redakcinės klaidos dėl priedo numerio, pateikiamas atsakymas, kad subrangovai, kurių pajėgumais tiekėjas nesiremia, gali būti nurodomi prieš vykdant darbus ir neprivalo būti išviešinti pasiūlyme, jeigu jų tiekėjas dar nežino arba pateikiant atsakymą nurodoma, kad jau anksčiau perkančioji organizacija atsakė į tapatų klausimą (pateikiama nuoroda į ankstesnį atsakymą). Tokiais atvejais perkančioji organizacija neprivalo pratęsti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo termino. Bet kuriuo atveju perkančioji organizacija turi teisę tai padaryti, tačiau kartu turi būti atsižvelgiama į tikslą užtikrinti operatyvų viešojo pirkimo procedūros vykdymą.

VPĮ 40 straipsnio 5 dalyje taip pat įtvirtinta, kad perkančioji organizacija neturi prisiimti atsakomybės už tiekėjų neveikimą ir klausimų, prašymų paaiškinti, patikslinti, pakeisti pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dokumentus nepateikimą laiku. Tiekėjai yra profesionalūs viešųjų pirkimų dalyviai ir turi protingai naudotis savo teisėmis, įskaitant teise kreiptis į perkančiąją organizaciją paaiškinti, patikslinti, pakeisti pirkimo dokumentus (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio 5 dalies komentarą*)[1]. Jeigu tiekėjai nepateikė klausimų iki perkančiosios organizacijos nurodyto termino (terminas turi būti aiškiai nurodytas pirkimo dokumentuose), perkančioji organizacija gali atsisakyti šiuos prašymus nagrinėti, o net jeigu juos išnagrinėjo, tai neprivalo po jų paskelbimo pratęsti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminus, jeigu nėra atliekami paaiškinimai, patikslinimai, pakeitimai.

6. VPĮ 40 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta bendroji taisyklė, kad paraiškos ir pasiūlymai pateikiami elektroninėmis priemonėmis, laikantis VPĮ 22 straipsnyje nustatytų reikalavimų. Kitaip sakant, jeigu kyla klausimų dėl pasiūlymų (paraiškų) pateikimo, VPĮ 40 straipsnio 6 dalimi tiekėjai ir perkančiosios organizacijos nukreipiami vadovautis VPĮ 22 straipsniu, kuriame įtvirtinta, kad pagrindinės elektroninės priemonės – CVP IS arba Centrinės perkančiosios organizacijos taikomos elektroninės priemonės, specialios elektroninės priemonės, kurių prieinamumą užtikrina perkančioji organizacija (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*).

7. VPĮ 40 straipsnio 7 dalyje įtvirtinti reikalavimai pasiūlymų (paraiškų) pateikimui, jeigu jie teikiami ne elektroninėmis priemonėmis.

VPĮ 22 straipsnio 5 ir 8 dalyse nustatyta, kad tam tikrais atvejais pasiūlymai (paraiškos) gali būti teikiami ne elektroninėmis priemonėmis (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio 5 ir 8 dalių komentarą*). VPĮ 22 straipsnio 6 dalyje reglamentuojami būdai, kaip gali būti teikiami pasiūlymai (paraiškos), t. y. per pašto paslaugos teikėją ar kitą tinkamą vežėją.

VPĮ 40 straipsnio 7 dalyje įtvirtintos taisyklės, kaip turi būti suformuotas pasiūlymas (paraiška), kai jie teikiami per pašto paslaugos teikėją ar kitą tinkamą vežėją, t. y.:

- paraiška ar pasiūlymas turi būti pateikiami užklijuotame voke. Vokas turi būti suprantamas plačiai, pavyzdžiui, jeigu pasiūlymą (paraišką) sudaro itin didelis kiekis dokumentų, pasiūlymas (paraiška) gali būti pateikiami dėžėje ar net keliose dėžėse. Voko užklijavimas turi užtikrinti, kad perkančioji organizacija iki numatyto pasiūlymų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(paraiškų) pateikimo termino negalėtų susipažinti su pasiūlymu (paraiška), o jeigu susipažintų, kad būtų matomos susipažinimo žymės (voko atplėšimo žymės).

- paraiška ar pasiūlymas ir jų priedai turi būti sunumeruoti, susiūti ir paskutinio lapo antrojoje pusėje patvirtinti tiekėjo ar jo įgalioto asmens parašu, nurodytas tiekėjo ar jo įgalioto asmens vardas, pavardė, pareigos (jeigu yra) ir pasiūlymą sudarančių lapų skaičius. Šie reikalavimai itin svarbūs tam, kad būtų užtikrintas pasiūlymo vientisumas (*detaliau dėl vientisumo žiūrėti VPĮ 22 straipsnio 10 dalies komentarą*), taip pat, jog nebūtų galimybės tiekėjui papildyti pasiūlymą neleistinu būdu, netaikant VPĮ 45 straipsnio, 55 straipsnio nuostatų. Pagal VPĮ 44 straipsnio 7 dalį, tiekėjams, dalyvaujantiems pasiūlymų atvėrimo (vokų atplėšimo) posėdyje yra leidžiama ištaisyti pastebėtas susiuvimo ir (arba) sunumeravimo klaidas, ir (arba) kitus įforminimo trūkumus (*detaliau žiūrėti VPĮ 44 straipsnio 7 dalies komentarą*). Taip pat pagal nuosekliai plėtojamą teismų praktiką, jeigu yra klaida dėl lapų numeracijos, dėl to pasiūlymas (paraiška) netampa netinkamais ar nepriimtinais, o perkančioji organizacija turi leisti ištaisyti tokią klaidą[5]. Jeigu dėl didelės apimties nėra galimybės viso pasiūlymo (paraiškos) susiūti į vieną paketą, tuomet yra leidžiama teikti kelis paketus, kuriems visiems taikomi analogiški reikalavimai.
- jeigu yra reikalaujama pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, tuomet teikiant pasiūlymą laikomasi šių įpareigojimų:
- kartu su kitais pasiūlymo lapais įsiuvama ir sunumeruojama pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinančio dokumento kopija.
- originalus pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinantis dokumentas neįsiuvamas ir nenumeruojamas, jis įdedamas į bendrą voką. Toks reikalavimas keliamas, siekiant nepažeisti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, kadangi perkančiajai organizacijai gali tekti jį pateikti užtikrinimo davėjui, kad būtų išmokėta nurodyta pasiūlymo galiojimo užtikrinimo suma.

8. VPĮ 40 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta pasiūlymų pateikimo dviejuose vokuose taisyklė.

VPĮ 40 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad pasiūlymas turi būti pateiktas dviejuose vokuose, taikoma, kai yra šie kriterijai kartu:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- perkančioji organizacija numato pasiūlymus vertinti pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą*);
- pasirinktos vertinti pasiūlymo techninės charakteristikos nėra vertinamos kiekybiškai, t. y. tiekėjams nepakanka pateikti tik techninių rodiklių skaitmenų, o reikia teikti, pavyzdžiui, aprašymus, inovatyvius sprendinius ir kita. Tokiu atveju perkančioji organizacija negali atlikti tik paprastų matematinių veiksmų, o turi įvertinti pateiktus rodiklius, jų kokybę.

Kitaip sakant, jeigu pakanka tik įvertinti matematiškai technines charakteristikas, perkančioji organizacija gali reikalauti pateikti pasiūlymus pateikti viename voke netgi tuomet, kai vertinamas kainos ir kokybės santykis.

Taip pat, kai pasirenkamas kainos ir kokybės santykis kaip vertinimo būdas, tačiau kaina yra fiksuojama pačios perkančiosios organizacijos, tuomet tiekėjai neturi pareigos teikti pasiūlymo dviejuose vokuose[6].

Išimtis, kai netgi esant VPĮ 40 straipsnio 8 dalyje įtvirtintiems kriterijams neprivaloma teikti pasiūlymų dviejuose vokuose – skelbiamų derybų (*detaliau žiūrėti VPĮ 64 straipsnio 3 dalies komentarą*) ir konkurencinio dialogo (*detaliau žiūrėti VPĮ 68 straipsnio 2 dalies komentarą*) pirkimo būdai. Ši išimtis nustatyta, kadangi vykdomos derybos, kurių metu perkančiosios organizacijos privalo turėti galimybę derėtis ne tik dėl sprendinių, bet taip pat dėl kainos, kadangi atskiros derybos dėl šių dviejų aspektų būtų neracionalios, neužtikrintų pirkimų efektyvumo, būtų pernelyg didelė administracinė našta.

Perkančioji organizacija, nustatydama pirkimo sąlygas, kurios atitinka pirmiau minėtus kriterijus, pirkimo sąlygose taip pat turi aiškiai ir tiksliai nurodyti, kad:

- tiekėjai turi pateikti pasiūlymą dviejuose vokuose;
- pirmame voke turi būti pasiūlymas (EBVPD, kvalifikacijos duomenys (jeigu reikalaujama pateikti iš karto), pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinantys dokumentai (jeigu reikalaujama pateikti iš karto), susitarimai su kitais ūkio subjektais, jungtinės veiklos sutartis, įgaliojimas (jeigu taikoma), techniniai pasiūlymo duomenys, pasiūlymo galiojimo užtikrinimas (jeigu jo reikalaujama)[7], kita informacija ir dokumentai), o antrame voke – kaina ar sąnaudos.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 22 straipsnyje bei VPĮ 40 straipsnio 6 ir 7 dalyse įtvirtinti du skirtingi pasiūlymų (paraiškų) pateikimo būdai, todėl ir teikiant pasiūlymus dviejuose vokuose turi būti užtikrinami tie patys reikalavimai. Papildomai, kadangi teikiamas ne vienas vokas, o du vokai, turi būti užtikrinti šie reikalavimai:

- jeigu tiekiamas pasiūlymas elektroniniu būdu, turi būti užtikrinama, kad perkančioji organizacija su pasiūlymo dalimi, kurioje pateikta kaina arba sąnaudos (vokas 2), galėtų susipažinti tik po to, kai buvo įvertinta visų tiekėjų pasiūlymo dalis, kurioje pateikti techniniai pasiūlymo duomenys, kita informacija ir dokumentai (vokas 1). Kai naudojamos CVP IS priemonės, perkančiosios organizacijos turi suformuoti dvi pasiūlymo dalis (du vokus), pažymėti CVP IS langelį, kuriame įtvirtintos nuostatos dėl techninių priemonių, kuriomis pati CVP IS neleidžia perkančiosios organizacijos komisijos nariams atverti abiejų pasiūlymo dalių vienu metu. Kitomis elektroninėmis priemonėmis turi būti užtikrinta analogiška galimybė elektroninių priemonių būdu automatiškai neleisti perkančiajai organizacijai atverti abiejų pasiūlymo dalių.
- jeigu tiekiamas pasiūlymas ne elektroniniu būdu, tiekėjas pasiūlymą turi techniškai padalinti į dvi dalis (kai vyksta pasiūlymo numeracija, susiuvimas), kainos ar sąnaudų paketą įdėti į atskirą voką, kuris turi būti užklijuojamas (vokas 2), taip pat kitas dokumentų paketas turi būti įdėtas į atskirą voką ir užklijuotas (vokas 1), tuomet abu vokai kartu įdedami į atskirą voką bei užklijuojamas šis vokas (bendras pasiūlymas).

9. VPĮ 40 straipsnio 9 dalyje yra įtvirtinta bendra taisyklė, kad vienas tiekėjas turi pateikti vieną pasiūlymą bei šios taisyklės leidžiama išimtis.

Taisyklė, kad gali būti pateikiamas tik vienas pasiūlymas pagal VPĮ 40 straipsnio 9 dalį suprantama kaip reikalavimas, kad tas pats tiekėjas konkrečiame pirkime dalyvautų tik vieną kartą, t. y. tiekėjas gali pateikti pasiūlymą savarankiškai ar kaip ūkio subjektų grupės narys. Kai tiekėjas dalyvauja vienu iš nurodytų būdu, jis tame pačiame pirkime negali:

- pateikti antro savarankiško pasiūlymo;
- pateikti savarankiško pasiūlymo, jeigu jau dalyvauja kaip ūkio subjektų grupės narys;
- dalyvauti ūkio subjektų grupėje, jeigu pateikė pasiūlymą savarankiškai ar jeigu yra kitos ūkio subjektų grupės narys.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Nurodytas draudimas nėra taikomas dėl dalyvavimo viešajame pirkime kaip ūkio subjektui, kurio pajėgumais remiasi, pavyzdžiui, kaip subtiekėjui, subteikėjui, subrangovui. Kitaip sakant negali būti ribojama galimybė remtis tokių ūkio subjektų pajėgumais[8]. Dėl galimybės pirkime dalyvauti savarankiškai ir kaip kito ūkio subjekto pasitelkiamas subteikėjas, subtiekėjas, subrangovas naujausioje teismų praktikoje pažymėta, kad dviejų savarankiškus pasiūlymus pateikusių tiekėjų, kurie pasiūlymuose vienas kitą pasitelkė kaip subrangovus, veiksmai savaime nėra neteisėti, todėl, nenustačius kitų aplinkybių, negali būti atskirai sankcionuojami, t. y. pripažinti kaip alternatyvių ar papildomų pasiūlymų pateikimas (ar draudžiamo susitarimo sudarymas) ir dėl to pašalinti iš pirkimo[9].

Kai pirkimas skaidomas į dalis (*detaliau žiūrėti VPĮ 28 straipsnio komentarą*), vienu pasiūlymu yra laikomas kiekvienas pasiūlymas atskirai pirkimo daliai. Taigi, jeigu perkančioji organizacija leidžia pateikti pasiūlymus vienoje, dviejose ar netgi visose dalyse, tuomet kiekvienoje dalyje teikiamas pasiūlymas laikomas atskiru ir savarankišku.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė degalų pirkimą, kuris buvo suskaidytas į tris dalis: Druskininkų savivaldybės teritorijoje, Varėnos savivaldybės teritorijoje ir Lazdijų savivaldybės teritorijoje teikiami degalai. Perkančioji organizacija leido tiekėjams pateikti pasiūlymus vienoje, dviejose ar visose pirkimo dalyse. Tiekėjas A nusprendė teikti pasiūlymą tik Varėnos savivaldybės teritorijoje, Tiekėjas B nusprendė teikti pasiūlymą Druskininkų savivaldybės teritorijoje ir pasiūlymą Varėnos savivaldybės teritorijoje, o Tiekėjas C nusprendė dalyvauti visose pirkimo dalyse. Perkančioji organizacija dėl degalų teikimo Varėnos savivaldybės teritorijoje gavo tris savarankiškus pasiūlymus; Druskininkų savivaldybės teritorijoje gavo du savarankiškus pasiūlymus, Lazdijų savivaldybės teritorijoje gavo vieną pasiūlymą. Kiekvienas iš šių pasiūlymų laikomas atskiru, o tiekėjai laikomi pateikę po vieną pasiūlymą pirkimo dalims, kadangi jos vertinamos atskirai.

Išimtis iš taisyklės, kad tiekėjas turi pateikti tik vieną pasiūlymą – alternatyvių pasiūlymų pateikimo galimybė (*detaliau žiūrėti VPĮ 43 straipsnio komentarą*). Kai perkančioji organizacija aiškiai, tiksliai įtvirtina alternatyvių pasiūlymų pateikimo galimybę bei kitus alternatyvių

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiūlymų reikalavimus, kaip apibrėžta VPĮ 43 straipsnyje, tiekėjai turi teisę pateikti daugiau nei vieną pasiūlymą ar daugiau nei vieną pasiūlymą kiekvienoje pirkimo dalyje.

10. VPĮ 40 straipsnio 10 dalyje nustatyta pareiga perkančiosioms organizacijoms pateikti pasiūlymo pateikimo patvirtinimą.

Kai pasiūlymai teikiami CVP IS priemonėmis, tiekėjai gauna automatinį CVP IS pranešimą, kuriame nurodomas pasiūlymo pateikimo faktas, pateikimo tiksli data ir laikas (VPĮ 4 priedo reikalavimas, *detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio 11 dalies komentarą*).

Kai pasiūlymai teikiami ne CVP IS priemonėmis, t. y. kitomis elektroninėmis priemonėmis ar ne elektroninėmis priemonėmis, tuomet nėra suformuojamas automatinis pranešimas ir turi būti atliekama toliau nurodoma procedūra:

- tiekėjas turi kreiptis į perkančiąją organizaciją, kad ji pateiktų patvirtinimą dėl pasiūlymo gavimo, pateikimo tikslią datą ir laiką. Tokia sąlyga įtvirtinta dėl to, kadangi tais atvejais, kai veža kurjeris ar teikiama registruota siunta paprastai vežėjas gali pateikti detalią informaciją apie pasiūlymo pateikimo tikslią datą ir laiką. Todėl VPĮ 40 straipsnio 10 dalis taikytina tik tuomet, kai tiekėjai neturi galimybės kitais būdais nustatyti savo pasiūlymo tikslaus pateikimo fakto.
- perkančioji organizacija turi ne vėliau kaip per vieną darbo dieną nuo prašymo gavimo dienos pateikti rašytinį patvirtinimą ir jame nurodyti pateikimo tikslią datą ir laiką. Taigi, perkančioji organizacija gali rašytinį patvirtinimą pateikti tiek iš karto gavusi pasiūlymą, tiek vėliau, tačiau ne vėliau kaip per vieną darbo dieną. Rašytinis patvirtinimas taip pat turi būti suprantamas kaip apibrėžta VPĮ 2 straipsnio 29 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 29 dalies komentarą*), pavyzdžiui, jeigu pasiūlymą atneša pateikti tiekėjas asmeniškai, perkančioji organizacija gali ant atšviesto voko padaryti įrašą žymą apie gavimą, jeigu pasiūlymai teikiami elektroniniu paštu, perkančioji organizacija gali išsiųsti taip pat elektroninį laišką su patvirtinimu apie pasiūlymo gavimą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Komentuojamos VPĮ 40 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 45-47 straipsnio normas.

[2] https://pirkimai.eviesiejipirkimai.lt/ctm/Supplier/PublicPurchase/342142

[3] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, C-298/15.

[4] LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011, 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-132/2014.

[5] LApT 2013 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1625/2013.

[6] Šios taisyklės patvirtintos VPT Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairių 19 psl.

[7] Jeigu reikalaujama pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, jo dydis turi būti nustatytas konkrečia suma, o ne procentu nuo tiekėjo pasiūlymo kainos. Jeigu būtų nustatomas tik procentas, tuomet perkančioji organizacija jau vertindama pirmojo voko duomenis galėtų preliminariai apskaičiuoti pasiūlymų kainas. Tokia informacija gali daryti įtaką perkančiosios organizacijos sprendimui dėl ekonominio naudingumo balų suteikimo.

[8] ESTT 2009 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje *Assitur,* C-538/07*;* ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Swm Costruzioni 2 ir Manenocchi Luigino*, C-94/12; LAT 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-391-690/2015.

[9] LAT 2018 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-112-690/2018.

41 straipsnis. Pasiūlymo galiojimo terminas, jo keitimas ir atšaukimas

1. **Pasiūlymas galioja jame tiekėjo nurodytą terminą. Šis terminas turi būti ne trumpesnis, negu yra nustatyta pirkimo dokumentuose. Jeigu pasiūlyme nenurodytas jo galiojimo terminas, laikoma, kad pasiūlymas galioja tiek, kiek nustatyta pirkimo dokumentuose.**
2. **Pirkimo procedūros metu perkančioji organizacija gali prašyti, kad tiekėjai pratęstų pasiūlymų galiojimą iki konkrečiai nurodyto termino. Tiekėjas gali atmesti tokį prašymą, neprarasdamas teisės į savo pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, jeigu jo buvo reikalaujama.**
3. **Tiekėjas, kuris sutinka pratęsti savo pasiūlymo galiojimo terminą ir apie tai raštu praneša perkančiajai organizacijai, pratęsia pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminą arba pateikia naują pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinantį dokumentą, jeigu**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

jo buvo reikalaujama. Jeigu tiekėjas neatsako į perkančiosios organizacijos prašymą pratęsti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminą, jo nepratęsia arba nepateikia naujo pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, laikoma, kad jis atmetė prašymą pratęsti savo pasiūlymo galiojimo terminą.

4. **Kol nesuėjo pasiūlymų pateikimo terminas, tiekėjas gali pakeisti arba atšaukti savo pasiūlymą neprarasdamas teisės į savo pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, jeigu jo buvo reikalaujama. Toks pakeitimas arba pranešimas, kad pasiūlymas atšaukiamas, pripažįstamas galiojančiu, jeigu perkančioji organizacija jį gavo iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos.**

1. VPĮ 41 straipsnio 1 dalyje nustatytos taisyklės, susijusios su tiekėjų pateiktų pasiūlymų galiojimo terminu. Ši nuostata įtvirtinta tam, kad atgrasytų tiekėjus nuo situacijos, kai tiekėjo pirminiai ketinimai dalyvauti pirkime perkančiosios organizacijos nurodytoms sąlygoms pasikeičia ir jis vienašališkai nutaria būti nebesaistomas savo pateikto pasiūlymo, t. y. jį atšaukti. Tokia situacija perkančiajai organizacijai yra nuostolinga, kadangi kiekvieno viešo pirkimo proceso organizavimas ir įvykdymas reikalauja finansinių, administracinių, laiko ir kitų resursų. Kita vertus, konkretaus pasiūlymo galiojimo termino nustatymas svarbus ir patiems tiekėjams, nes pasiūlymo sąlygos (ypač kaina) po tam tikro laiko gali tapti ekonomiškai neracionaliomis, sunkiai įvykdytinomis.

VPĮ 41 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama sistemiškai su VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 21 punktu, kuriuo perkančioji organizacija įpareigojama pirkimo dokumentuose nurodyti datą, iki kada turi galioti pasiūlymas, arba laikotarpį, kurį turi galioti pasiūlymas. Taigi, visų pirma, perkančioji organizacija privalo pirkimo dokumentuose nurodyti pasiūlymo galiojimo terminą. Iš VPĮ 41 straipsnio 1 dalies teksto matyti, kad tiekėjas turi teisę pasiūlyme nurodyti pasiūlymo galiojimo terminą, kadangi net jo ir nenurodžius, yra taikoma prezumpcija, kad pasiūlymas galioja tiek, kiek nustatyta pirkimo dokumentuose. Ši teisė taip pat reiškia galimybę tiekėjui nurodyti ilgesnį nei perkančiosios organizacijos reikalaujamą galiojimo terminą. Vis dėlto, jei tiekėjas nurodo pasiūlymo galiojimo terminą, šis negali būti trumpesnis už perkančiosios organizacijos dokumentuose nustatytą laikotarpį. Perkančiajai organizacijai nustačius tokio pobūdžio trūkumą, ji turi kreiptis į tiekėją, prašydama jo ištaisyti pasiūlymo galiojimo terminą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Praktikoje paprastai perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nustato tokius pasiūlymų galiojimų terminus: (i) kai pasiūlymai vertinami pagal mažiausią kainą, nustatomas 90 (devyniasdešimt) dienų terminas; (ii) kai pasiūlymai vertinami pagal kainos ir kokybės santykį arba gyvavimo ciklo kriterijų, – nustatomas 120 (šimto dvidešimt) dienų terminas.

2. VPĮ 41 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta pasiūlymo galiojimo termino pratęsimo galimybė. Nors perkančioji organizacija, organizuodama pirkimą ir rengdama pirkimo sąlygas, turi įvertinti visas galimas aplinkybes, susijusias su galimu pirkimo procedūrų terminu, ir pirkimo dokumentuose nustatyti pakankamą pasiūlymo galiojimo terminą, tačiau tam tikrais atvejais pirkimo procedūros užsitęsia. Tai gali būti susiję su tiekėjų pateiktų prašymų išaiškinti pirkimo sąlygų turinį ar pretenzijų skaičiumi, jų nagrinėjimu, galimais teisminiais ginčais, VPT atliekamu procedūrų teisėtumo vertinimu ir pan. Dėl šių priežasčių VPĮ 41 straipsnio 2 dalyje nustatyta perkančiosios organizacijos teisė prašyti pratęsti pasiūlymų galiojimo terminą. Pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą turi būti prašoma tik tų tiekėjų, kurie dar dalyvauja pirkimo procedūrose, t. y. tiekėjų, kurių pasiūlymai nėra atmesti tuo momentu, kai iškyla poreikis prašyti pasiūlymo galiojimo termino pratęsimo.

Perkančioji organizacija tiekėjų prašyti pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą iš esmės turi dar iki šio termino pasibaigimo. Vis dėlto, jei pasibaigus pasiūlymų galiojimo terminui, perkančiajai organizacijai vis dar būtina atlikti tam tikrus pasiūlymų vertinimo veiksmus (bei užbaigti viešojo pirkimo procedūrą), siekdami išvengti ginčų, ji turėtų kreiptis į tiekėjus ir jų užklausti, ar šie sutinka, kad jų pasiūlymai būtų laikomi galiojančiais ir būtų toliau vertinami ir (ar), jog su galimu laimėtoju būtų sudaroma viešojo pirkimo sutartis.

VPĮ 41 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad tiekėjas gali atmesti perkančiosios organizacijos prašymą pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą ir tai nesukels jam jokių teisinių padarinių. Tuo atveju, jei tiekėjas pateikė ir pasiūlymo galiojimo užtikrinimą (VPĮ 42 straipsnis), tai tiekėjas jo nepraras ir galės susigrąžinti pirkimo dokumentuose nustatyta tvarka. Pažymėtina, kad VPĮ nereglamentuojama, kokiomis sąlygomis pasiūlymo galiojimo užtikrinimas turi būti grąžinamas, dėl to pasiūlymo galiojimo užtikrinimo grąžinimo sąlygos turėtų būti nurodytos pirkimo dokumentuose.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. VPĮ 41 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta pasiūlymo galiojimo termino ir pasiūlymo galiojimo užtikrinimo termino pratęsimo tvarka. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija paprašo tiekėjo pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą ir tiekėjas su tuo sutinka, tiekėjas turi: (i) perkančiajai organizacijai raštu pranešti, kad sutinka pratęsti pasiūlymo galiojimą terminą; (ii) informuoti perkančiąją organizaciją, kad pratęsia pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminą arba pateikti naują pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinantį dokumentą, jeigu jo buvo reikalaujama pagal pirkimo dokumentus.

Laikoma, kad tiekėjas atmetė prašymą pratęsti savo pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminą, jei: (i) tiekėjas apskritai neatsako į perkančiosios organizacijos prašymą dėl pasiūlymo galiojimo užtikrinimo termino; (ii) tiekėjas nurodo, kad pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminas nebus pratęstas; (iii) nepateikia naujo pasiūlymo galiojimo užtikrinimo.

Teismų praktikoje prašymo pratęsti pasiūlymo galiojimo terminui atmetimui buvo priskirti ir tokie atvejai, kai tiekėjas po perkančiosios organizacijos prašymo pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą pateikė seną pasiūlymo galiojimo užtikrinimą vietoj naujojo sutartinių įsipareigojimų įvykdymo laidavimo draudimo liudijimo[1] arba kai tiekėjas perkančiosios organizacijos nustatytu terminu nepratęsia pasiūlymo galiojimo termino, nes CVP IS laiku neperskaitė perkančiosios organizacijos pranešimo[2].

Nors nurodytoje teismų praktikoje buvo vertinama, kad tokie atvejai gali susiklostyti ir buvo vertinama, kad tiekėjai tokiais savo veiksmais nepratęsė pasiūlymo galiojimo termino, tačiau rekomenduotina perkančiajai organizacijai tokiais atvejais būti aktyviai ir pasidomėti, ar tiekėjas tikrai nebeturi intereso dalyvauti pirkime, ar pasiteirauti, kodėl buvo dar kartą pateiktas senas pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentas, o ne naujas ir pan. Dėl to šie teismų praktikoje nurodyti atvejai neturi būti vertinami kaip bendrosios taisyklės, o labiau kaip specifinės situacijos. Kiekvienu atveju perkančiosioms organizacijoms siūlytina veikti aktyviai ir atsižvelgti į VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus tikslus bei VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtiną pirkimo tikslą.

Be to, gali susiklostyti tokios situacijos, kai tiekėjas pavėluoja iki perkančiosios organizacijos nustatyto termino pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą ir pateikia šiek tiek vėliau (pavyzdžiui, pavėluoja kelias valandas ar pateikia kitą dieną). Šiuo aspektu nėra bendros visais atvejais taikytinos taisyklės, dėl to kiekvienu konkrečiu atveju reikėtų vertinti susiklosčiusias

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

aplinkybės. Atsižvelgiant į proporcingumo principą (VPĮ 17 straipsnio 1 dalis) ir tiekėjui minimaliai pavėlavus pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą, perkančioji organizacija turėtų vertinti, kad tiekėjas ir toliau yra suinteresuotas dalyvauti pirkime, todėl formaliai neturėtų atmesti pasiūlymo dėl minimalaus termino pavėlavimo pateikti reikalaujamo dokumento. Tačiau nereikėtų vertinti, kad perkančioji organizacija visais atvejais, tiekėjui pavėlavus pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą, turi jį priimti, o ne atmesti pasiūlymą, kadangi tokiu atveju iš esmės būtų paneigti perkančiosios organizacijos nustatyti terminai. VPĮ 41 straipsnyje nėra nurodyta tiekėjo atsisakymo pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą padariniai.

Vertinant pasiūlymo galiojimo termino ir pasiūlymo galiojimo užtikrinimo termino pratęsimą ir su tuo susijusius padarinius, svarbu atskirti šias situacijas:

1. **Pirkimo dokumentuose nebuvo reikalaujama pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo**[3]. Tuo atveju, jei pasibaigė pasiūlymų galiojimo terminas, įtvirtintas pirkimo dokumentuose, ir tiekėjas neatsakė į perkančiosios organizacijos prašymą pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą ar atsakė, kad nesutinka pratęsti pasiūlymo galiojimo termino, vertinama, kad tiekėjo pasiūlymas yra nebegaliojantis ir toliau nebeturi būti vertinamas. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija toliau nebeturi vertinti tokio tiekėjo pasiūlymo, t. y. vertinti tiekėjo pasiūlymo atitiktį pirkimo sąlygų reikalavimams, prašyti tiekėjo pateikti pasiūlymo paaiškinimus, neįprastai mažos kainos pagrindimą, įtraukti į pasiūlymo eilę ir pan. Rekomenduotina perkančiosioms organizacijoms informaciją apie tai, kad tiekėjo pasiūlymas toliau nebebus vertinimas užfiksuoti rašytiniame dokumente (protokole) ir apie tai informuoti tiekėją.

Šiame kontekste pažymėtina tai, kad jei tiekėjas į perkančiosios organizacijos prašymą pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą apskritai nesureaguoja, rekomenduojama perkančiajai organizacijai būti aktyviai ir papildomai kreiptis į tiekėją ir pasiteirauti, ar tiekėjas tikrai nebėra suinteresuotas toliau dalyvauti pirkime.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė atliekų surinkimo paslaugų viešąjį pirkimą. Tiekėjas, vadovaudamasis pirkimo sąlygų nuostatomis, nurodė, kad pasiūlymas galioja 90 dienų nuo pasiūlymo pateikimo. Besibaigiant pasiūlymų galiojimo terminui, perkančioji organizacija paprašė

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tiekėjų pratęsti pasiūlymų galiojimo terminą ir nustatė terminą, iki kada tiekėjai turi atsakyti. Tiekėjas, vadovaudamasis nustatytu terminu, perkančiajai organizacijai atsakė, kad pateikto pasiūlymo galiojimo terminas nebus pratęstas. Tokiu atveju perkančioji organizacija tiekėjo pasiūlymą palieka nevertinamu.

2. **Pirkimo dokumentuose buvo reikalaujama pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą**. Tuo atveju, jei pasibaigė pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminas ir perkančioji organizacija paprašė jį pratęsti, tačiau tiekėjas pasiūlymo galiojimo užtikrinimo termino nepratęsia (užtikrinimo nepateikia su pratęstu terminu), tai toks pasiūlymas turi būti atmetamas. Šiuo atveju perkančioji organizacija negali (neturi teisės) pasinaudoti tiekėjo pateiktu pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė medicininių atliekų surinkimo ir šalinimo paslaugų pirkimą. Tiekėjai, vadovaudamiesi pirkimo sąlygų nuostatomis, nurodė, kad pasiūlymas galioja 90 dienų nuo pasiūlymo pateikimo bei pateikė pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą. Besibaigiant pasiūlymų galiojimo užtikrinimo terminui, perkančioji organizacija paprašė tiekėjų pratęsti pasiūlymų galiojimo užtikrinimo terminą ir nustatė terminą, iki kada tiekėjai turi atsakyti bei pateikti tai patvirtinančius dokumentus. Iki nustatyto termino vienas tiekėjas nepateikė informacijos, kad pratęsia pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminą. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi atmesti tiekėjo pasiūlymą kaip nebegaliojantį.

4. VPĮ 41 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta tiekėjo pasiūlymo pakeitimo ir atšaukimo galimybė. Toks pakeitimas arba pranešimas, kad pasiūlymas atšaukiamas, pripažįstamas galiojančiu, jeigu perkančioji organizacija jį gavo iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, t. y. pasiūlymo pakeitimo ir atšaukimo instituto taikymas aiškiai apibrėžtas laiko atžvilgiu. Tiekėjas tokiu atveju nepraranda teisės į pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, jei to buvo reikalaujama pagal pirkimo dokumentus.

Pažymėtina, kad CVP IS nėra techninės galimybės tiekėjui pakeisti savo pateiktą pasiūlymą iki pasiūlymo pateikimo termino. Pasiūlymo pakeitimas turi būti atliekamas tokiu būdu, kad

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirmiausiai tiekėjas turėtų atsiimti savo pateiktą pasiūlymą, jį pakoreguoti ar pridėti naujus dokumentus ir tada iš naujo pateikti pasiūlymą[4].

[1] LApT 2014 m. liepos 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1277/2014.

[2] LApT 2016 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1213-302/2016; Klaipėdos apygardos teismo 2016 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1508-524/2016.

[3] Darbų tarptautinių pirkimų atvejais privaloma, o kitų pirkimų atvejais galima reikalauti pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą.

[4] VPT skelbiama mokomoji medžiaga: https://vpt.lrv.lt/lt/cvp-is/mokymu-medziaga/tiekejams-1

42 straipsnis. Pasiūlymo galiojimo ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimas

1. **Perkančioji organizacija darbų tarptautinių pirkimų atvejais privalo, o kitų pirkimų atveju gali pareikalauti, kad pasiūlymų galiojimas būtų užtikrinamas, ir privalo pareikalauti, kad pirkimo sutarties įvykdymas būtų užtikrinamas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nustatytais prievolių įvykdymo užtikrinimo būdais.**
2. **Perkančioji organizacija negali atmesti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo remdamasi tuo, kad šiuos užtikrinimus suteikė ne Lietuvos Respublikos ūkio subjektas, jeigu toks pasiūlymo galiojimo užtikrinimas ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimas bei jį pateikęs tiekėjas atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus.**
3. **Prieš pateikdamas pasiūlymo galiojimo užtikrinimą arba pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą patvirtinantį dokumentą, tiekėjas gali prašyti perkančiosios organizacijos patvirtinti, kad ji sutinka priimti jo siūlomą pasiūlymo galiojimo užtikrinimą arba pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą patvirtinantį dokumentą. Tokiu atveju perkančioji organizacija privalo duoti tiekėjui atsakymą ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo prašymo gavimo dienos. Šis patvirtinimas iš perkančiosios organizacijos neatima teisės atmesti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo arba pirkimo sutarties**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

įvykdymo užtikrinimo gavus informacijos, kad pasiūlymo galiojimą ar pirkimo sutarties įvykdymą užtikrinantis ūkio subjektas tapo nemokus ar neįvykdė įsipareigojimų perkančiajai organizacijai arba kitiems ūkio subjektams, ar netinkamai juos vykdė.

1. VPĮ 42 straipsnio 1 dalis reglamentuoja pasiūlymų galiojimo ir sutarties įvykdymo užtikrinimo būdus, taikomus viešuosiuose pirkimuose, t. y. pasiūlymo galiojimo užtikrinimą ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą.

Pasiūlymų galiojimo užtikrinimas – tai priemonės, kurių imasi (tam tikrais atvejais turi teisę imtis) perkančioji organizacija, siekdama užtikrinti pirkimo dalyvių pasiūlymo galiojimą ir kompensuoti galimus perkančiosios organizacijos nuostolius, jei laimėjęs pirkimą tiekėjas nepagrįstai atsisakytų sudaryti pirkimo sutartį. Pasiūlymo galiojimo užtikrinimas turėtų būti suprantamas ir kaip visų tiekėjo pateikiamų dokumentų teisingumo ir pagrįstumo, t. y. tiekėjo siekio dalyvauti konkurse garantavimas[1].

Tuo tarpu sutarties įvykdymo užtikrinimas yra priemonės, kurias privalo nustatyti perkančioji organizacija tam, kad būtų užtikrintas tinkamas viešo pirkimo sutarties (į)vykdymas ir kompensuoti galimi nuostoliai dėl netinkamo sutarties vykdymo, įskaitant neteisėto jos nutraukimo atvejį. Taigi, kaip matyti iš įstatymo teksto, pastarosios priemonės taikomos vykdant viešo pirkimo sutartį, tuo tarpu pasiūlymo galiojimas yra užtikrinamas dar viešo pirkimo proceso (procedūros) stadijoje. Kaip nurodyta VPĮ 42 straipsnio 1 dalyje, perkančioji organizacija darbų tarptautinių pirkimų atvejais *privalo* pareikalauti, kad pasiūlymų galiojimas būtų užtikrinimas, tuo tarpu kitų pirkimų atveju (pavyzdžiui, prekių, paslaugų, darbų supaprastintų pirkimų atvejais ar prekių ir paslaugų tarptautinių pirkimų atvejais) *turi teisę* reikalauti, kad pasiūlymų galiojimas būtų užtikrinimas.

Perkančioji organizacija, atsižvelgdama į VPĮ 42 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą pareigą tarptautinių darbų pirkimų atvejais reikalauti pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, o kitais pirkimų atvejais teisę prašyti, pirkimo sąlygose turi nurodyti visą būtiną informaciją, susijusią su pasiūlymo galiojimo užtikrinimo pateikimu, pavyzdžiui, pasiūlymo galiojimo užtikrinimo būdą, dydį, galiojimo terminą (toks pats kaip pasiūlymo galiojimo terminas), atvejus, kada perkančioji

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacija gali pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu, pasiūlymo galiojimo užtikrinimo grąžinimo tvarka. Pažymėtina, kad remiantis VPJ 25 straipsnio 2 dalimi, mažos vertės pirkimų atvejais perkančioji organizacija neturi pareigos reikalauti pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą.

Perkančioji organizacija, vykdydama skelbiamas derybas ir reikalaudama pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, pirkimo sąlygose turi nurodyti, kada pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentas turi būti pateiktas. VPJ nėra reglamentuota, ar skelbiamų derybų atveju pasiūlymo galiojimo užtikrinimas turi būti pateiktas kartu su pirminiu pasiūlymu (VPJ 63 straipsnio 3 dalies 4 punktas), ar su galutiniu pasiūlymu (VPJ 63 straipsnio 3 dalies 5 punktas), kas reiškia, kad perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad: (i) tiekėjai kartu su pirminiu pasiūlymu turi pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą; (ii) tiekėjai pasiūlymo galiojimo užtikrinimą gali pateikti su galutiniu pasiūlymu, jei tokia pareiga nebuvo nustatyta su pirminių pasiūlymų pateikimu.

VPJ 42 straipsnyje neįtvirtinti atvejai, kada perkančioji organizacija gali pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija turi teisę pirkimo dokumentuose nurodyti, kada tiekėjai netenka pasiūlymo galiojimo užtikrinimo. Tačiau bet kuriuo atveju perkančioji organizacija privalo nustatyti pirkimo sąlygas taip, kad šiomis būtų neperžengtos joms įstatymo suteiktos diskrecijos ribos, nepagrįstai nebūtų suvaržytos tiekėjų, iš tiesų galinčių tinkamai įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, teisės, ūkio subjektų konkurencija[2]. Dažniausiai pirkimo sąlygose nustatomi tokie galimi atvejai, kada perkančiosios organizacijos turi teisę pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu: (i) tiekėjas atsiėmė savo pasiūlymą pasiūlymo galiojimo laikotarpiu; (ii) laimėjęs tiekėjas atsisako arba nustatytu laiku neatvyksta sudaryti viešojo pirkimo sutarties arba jos nepasirašo per perkančiosios organizacijos nustatytą laiką; (iii) laimėjęs tiekėjas atsisako pateikti sutarties įvykdymo užtikrinimą ir pan.

Pavyzdys

Pirkimo sąlygose nurodyta, kad tiekėjo pateikiamo pasiūlymo galiojimas turi būti užtikrintas Lietuvos Respublikoje ar užsienyje registruoto banko ar Lietuvos Respublikoje ar užsienyje registruotos draudimo bendrovės ar kredito unijos laidavimo draudimu. Pirkimo sąlygose nurodyta, kad perkančioji organizacija gali pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu šiais

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atvejais: (i) jeigu iki perkančiosios organizacijos nurodyto laiko pirkimo laimėtojas neatvyksta pasirašyti sutarties; (ii) jeigu pirkimo laimėtojas nepateikia pirkimo dokumentuose (konkurso sąlygose) nustatyto sutarties įvykdymo užtikrinimo. Perkančioji organizacija vieno tiekėjo pasiūlymą atmetė tuo pagrindu, kad tiekėjas nepateikė neįprastai mažos kainos pagrindimo ir dėl šios aplinkybės kreipėsi į draudimo bendrovę dėl pasiūlymo galiojimo užtikrinimo pasinaudojimo. Šiuo atveju perkančioji organizacija neturi teisės pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu, kadangi tokia sąlyga nebuvo konkrečiai numatyta pirkimo dokumentuose, o neįprastai mažos kainos pagrindimo nepateikimas nėra prilyginamas situacijai dėl pirkimo sutarties nepasirašymo.

Rekomendacija

Pirmiau nurodytu atveju perkančioji organizacija galėtų pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikinimu tik tuo atveju, jei tai būtų konkrečiai nurodyta pirkimo sąlygose. Dėl to, jei pirkimo sąlygose būtų nurodyta tokia sąlyga, kad tiekėjas iki perkančiosios organizacijos nurodyto termino pabaigos nepateikia prašomos informacijos dėl pateikto pasiūlymo patikslinimo, papildymo arba paaiškinimo, neįprastai mažos kainos pagrindimo ar aritmetinių klaidų ištaisymo, nepateikia prašomų pašalinimo pagrindų nebuvimo ar kvalifikaciją pagrindžiančių dokumentų, tai tokiu atveju perkančioji organizacija galėtų pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu.

Sprendžiant dėl perkančiosios organizacijos teisės pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu, perkančiajai organizacijai nebūtina įrodyti jai padarytos žalos fakto bei dydžio, jei pasinaudojimo pasiūlymo galiojimu užtikrinimo sąlygos yra aiškiai nustatytos pirkimo dokumentuose, o perkančiosios organizacijos veiksmai nesąlygoja situacijų, kurios būtų akivaizdžiai nesąžiningos ir neatitinkančios šalių interesų pusiausvyros[3]. Dėl to perkančioji organizacija, remdamasi pirkimo dokumentuose, atitinkamai – ir tiekėjo pateiktame pasiūlymo galiojimo užtikrinime nurodyta galimybe pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu, papildomai neturi teikti jokių papildomų paaiškinimų ar dokumentų, o tik paprašyti sumokėti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo sumą.
Dėl pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo pažymėtina, kad VPĮ 42 straipsnio 1 dalyje nustatyta imperatyvioji perkančiosios organizacijos pareiga pareikalauti, kad pirkimo sutarties įvykdymas būtų užtikrinamas. Nurodyta nuostata yra atkartojama VPĮ 87 straipsnio 1 dalies 6 punkte, kuriame taip pat įtvirtintas reikalavimas pirkimo sutartyje nurodyti pirkimo sutarties įvykdymo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

užtikrinimą. Tačiau, kai vykdomas mažos vertės pirkimas, vadovaujantis VPĮ 25 straipsnio 2 dalimi ir Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.4.6 punktu, neprivaloma reikalauti sutarties įvykdymo užtikrinimo.

Sutarties įvykdymo užtikrinimo atveju, kaip ir pasiūlymo galiojimo užtikrinimo atveju, dažniausiai nurodomas reikalaujamas užtikrinimo būdas, data, iki kurios galioja sutarties įvykdymo užtikrinimas (užtikrinimas turi galioti iki visiško sutartinių įsipareigojimų įvykdymo, t. y. apimti sutarties galiojimo terminą), sutarties įvykdymo užtikrinimo vertė.

LAT[4] buvo sprendžiamas klausimas dėl jungtinės veiklos partnerių pateikto pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, t. y. ar pasiūlymo galiojimo užtikrinimas gali būti išduotas vieno partnerio vardu ar pasiūlymo galiojimo užtikrinime turi būti nurodami visi partneriai. Pažymėtina, kad kasacinis teismas šiuo aspektu nenurodė jokių platesnių teisės aiškinimo taisyklių. Vis dėlto perkančiosioms organizacijoms rekomenduotina pirkimo dokumentuose įtraukti reikalavimą, kad prievolių įvykdymo užtikrinimo dokumente būtų nurodytas konkretus tiekėjo pavadinimas. Pavyzdžiui, jei pasiūlymą teikia ūkio subjektų grupė, tai nurodomi abiejų partnerių pavadinimai. Kita vertus, jei tokios nuostatos pirkimo dokumentuose nėra, rekomenduojama, gavus pasiūlymo užtikrinimą, kuriame nurodytas tik vienas atlikėjų, bet ne visi partneriai, tiesiogiai kreiptis į tokį užtikrinimą išdavusį subjektą ir paprašyti paaiškinti, ar jo prisiimama prievolė apimtų ir kitų subjektų, veikiančių jungtinėje veikloje, veiksmus. Jei būtų gautas neigiamas atsakymas, perkančioji organizacija turėtų kreiptis į tokį tiekėją, prašydama jo patikslinti pateiktą pasiūlymo galiojimo užtikrinimą arba pateikti papildomus dokumentus, išduotus kitų partnerių vardu.

Remiantis VPĮ 42 straipsnio 1 dalimi, pasiūlymų galiojimas ir pirkimo sutarties įvykdymas gali būti užtikrinami CK 6.70 straipsnyje nustatytais ir kitais prievolių užtikrinimo būdais:

i. **Netesybos** (CK 6.71–6.75 straipsniai) – tai pinigų suma, kurią skolininkas privalo sumokėti kreditoriui, jeigu prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta. Tai gali būti bauda (fiksuota suma) arba delspinigiai (procentine atitinkamos vertės išraiška).

ii. **Įkeitimas ar hipoteka** (CK 4.170–4.228 straipsniai). Įkeitimas – tai daiktinė teisė į svetimą kilnojamąjį turtą ir turtines teises, kuria užtikrinamas esamo ar būsimo turtinio įsipareigojimo įvykdymas, o hipoteka – tai daiktinė teisė į svetimą nekilnojamąjį daiktą, kuria užtikrinamas esamos ar būsimos turtinės prievolės įvykdymas, kai įkeistas turtas neperduodamas kreditoriui. Šis užtikrinimo būdas pripažįstamas kaip itin varžantis tiekėjo teises, todėl retai naudojamas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

iii. **Laidavimas** (CK 6.76–6.89 straipsniai) – laiduotojas už atlyginimą ar neatlygintinai įsipareigoja atsakyti kito asmens kreditoriui, jeigu tas asmuo, už kurį laiduojama, neįvykdys visos ar dalies savo prievolės. Šis užtikrinimo būdas yra vienas iš dažniausiai naudojamų viešuosiuose pirkimuose ir taikomas tiek pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, tiek ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo atvejais.

iv. **Garantija** (CK 6.90–6.97 straipsniai) – tai vienašalis garanto įsipareigojimas garantijoje nurodyta suma visiškai ar iš dalies atsakyti kitam asmeniui – kreditoriui, jeigu asmuo – skolininkas prievolės neįvykdys ar ją įvykdys netinkamai, ir atlyginti kreditoriui nuostolius tam tikromis sąlygomis. Gali būti pateikiama banko, draudimo bendrovės ar kitos finansų institucijos išduota garantija.

Šiame kontekste pažymėtina, kad pagrindinis laidavimo ir garantijos skirtumas yra susijęs su skolininkų (tiekėjų) ir trečiųjų asmenų atsakomybe kreditoriui (perkančiajai organizacijai), t. y. (i) laidavimo atveju – skolininkas ir laiduotojas atsako kreditoriui kaip solidariąją prievolę turintys bendraskoliai[5], jeigu ko kita nenustatyta laidavimo sutartyje (CK 6.81 straipsnio 1 dalis); (ii) garantijos atveju – garanto prievolė yra subsidiari[6] ir ją riboja garantijoje nustatyta suma (CK 6.92 straipsnio 1 dalis).

v. **Rankpinigiai** (CK 6.98–6.100 straipsniai) – tai pinigų suma, kuria viena sutarties šalis pagal sudarytą sutartį jai priklausančių mokėti sumų sąskaita duoda antrajai šaliai, kad įrodytų sutarties egzistavimą ir užtikrintų jos vykdymą.

vi. **Kiti CK nenumatyti būdai**. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad sutartinių civilinių teisinių santykių subjektai, vadovaudamiesi sutarties laisvės principu ir atsižvelgdami į sutarties pobūdį, savo poreikius, finansinį pajėgumą, verslo praktikos tendencijas ir pan., gali pasirinkti tiek CK 6.70 straipsnio 1 dalyje nustatytus, tiek ir šioje teisės normoje nenustatytus, tačiau imperatyviosioms įstatymų normoms, teisės principams, viešajai tvarkai ir gerai moralei neprieštaraujančius bei adekvačius prievolių įvykdymo užtikrinimo būdus[7]. Pavyzdžiui, CK 6.70 straipsnyje nenurodytas, bet įprastinėje komercinėje praktikoje plačiai naudojamas prievolių užtikrinimo būdas yra laidavimo draudimas (CK 6.987–6.1018 straipsniai), taip pat gali būti užstatas.

Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti ne tik vieną, bet ir kelis perkančiajai organizacijai priimtinus prievolių įvykdymo užtikrinimo būdus. Be to, pažymėtina,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kad VPĮ nenustatyta, kokie reikalavimai turi būti keliami pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentams. Pavyzdžiui, nenustatyta, kad pasiūlymų galiojimo užtikrinimo dokumentai (banko garantijos, laidavimo draudimo raštai) – sąlyginiai ar besąlyginiai – laikytini tinkamais, todėl kiekvienu atveju perkančioji organizacija pati sprendžia, kokie CK numatyti prievolės įvykdymo užtikrinimo būdai jai yra priimtini[8]. Tai reiškia, kad pati perkančioji organizacija turi teisę nurodyti pasiūlymo galiojimo užtikrinimui keliamus reikalavimus.

Atsižvelgiant į tai, kad pati perkančioji organizacija sprendžia, kokius reikalavimus, susijusius su pasiūlymo galiojimo užtikrinimu, įtvirtinti pirkimo sąlygose, gali būti nurodomi tokie reikalavimai, taikomi praktikoje: (i) pasiūlymo galiojimas užtikrinamas besąlygine ir neatšaukiama garantija, kai perkančiajai organizacijai nereikia įrodinėti patirtų nuostolių pagrįstumo ir dydžių, arba sąlyginė, kai perkančioji organizacija, siekiant pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu, turi įrodyti, kad realiai patyrė nuostolių; (ii) garantas įsipareigoja nedelsiant sumokėti perkančiajai organizacijai užtikrinimo sumą, gavęs pirmą raštišką perkančiosios organizacijos pareikalavimą, arba nurodoma, kad turi būti įgyvendinamos tam tikros sąlygos, kad perkančiajai organizacijai būtų sumokėta reikalaujama suma; (iii) pasiūlymo galiojimas užtikrinamas garantija, išduota banko, kuris garantijos išdavimo dieną turi turėti ne mažiau nei bent vienos tarptautinių reitingų agentūros patvirtintą investicinio lygio reitingą (pavyzdžiui, ne mažesnį kaip: Standard & Poor's – „A-„, Fitch – „A-„, Moody's – „A3“ arba lygiavertį; reitingą turi atitikti bankas, kuris išdavė garantiją, arba bendrovių grupė, kuriai jis priklauso); (iv) banko ar draudimo bendrovių išduotoms garantijoms ar laidavimo raštams turi būti taikoma Lietuvos Respublikos teisė arba Tarptautinių prekybos rūmų patvirtintos taisyklės – „The ICC Uniform rules for demand guarantees“ (Leidinio Nr. 758).

Praktikoje pasitaiko situacijų, kai perkančioji organizacija pirkimo sąlygose įtvirtina reikalavimą pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą – laidavimo draudimo raštą, nurodo užtikrinimo sumą, bet konkrečiai nenurodija, kokie kiti reikalavimai turi būti taikomi. Dėl to tokiu atveju, jeigu vienas tiekėjas pirkime pateikė sąlyginį laidavimo draudimo raštą, o kitas besąlyginį, tai turi būti vertinama, kad tiek vienas, tiek kitas tiekėjas pateikė tinkamus pasiūlymo galiojimo užtikrinimus. Kaip minėta, visos nurodytos užtikrinimo priemonės turi būti parenkamos griežtai laikantis viešųjų pirkimų principų, ypač proporcingumo ir konkurencijos skatinimo principo (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Kuo pirkimo objektas sudėtingesnis ir svarbesnis viešajam

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

interesui, kuo pirkimo vertė didesnė (pavyzdžiui, tarptautinio dujotiekio tiesimo darbų pirkimas), tuo atitinkamai perkančioji organizacija gali parinkti griežtesnes užtikrinimo priemones. Perkančioji organizacija kiekvieno pirkimo atveju turi vertinti prievolių neįvykdymo tiekėjui riziką ir galimus nuostolius bei atsižvelgti į pirkimo sutarties objektą, sutarties trukmę, tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus, rinkos sąlygas, prievolių užtikrinimo būdų ypatumus ir kitas svarbias aplinkybes. Perkančiajai organizacijai paprašius pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, tiekėjai patiria papildomą finansinę naštą, susijusią su pasiūlymų teikimu, todėl atitinkamai padidėja ir perkančiajai organizacijai teikiamo pasiūlymo kaina. Užtikrinimo dydis (nurodomas absoliučiu ar proporciniu, skaičiuojamu nuo sutarties kainos, dydžiu) turėtų būti proporcingas pirkimo svarbai ir tikėtinoms prievolių neįvykdymo neigiamoms pasekmėms.

Perkančioji organizacija, siekdama, kad pirkime dalyvautų kuo didesnis tiekėjų skaičius, turi siekti nustatyti kuo platesnį galimų pateikti prievolių įvykdymo užtikrinimo rūšių sąrašą. O tiekėjai, vertindami, kad sąlygose nustatyta užtikrinimo priemonė yra neproporcinga ir diskriminuojanti, turi imtis aktyvių veiksmų ir, esant reikalui, spręsti dėl jų ginčijimo. Pažymėtina, kad perkančioji organizacija neturės teisės priimti kitos užtikrinimo priemonės nei nustatyta pirkimo dokumentuose. Vienoje iš bylų LApT[9] nurodė:

Nors perkančioji organizacija turi teisę pati pasirinkti, kokios sutarties įvykdymo užtikrinimo priemonės reikalauti, nagrinėjamam ginčui, be kita ko, svarbu yra ir tai, kad iš esmės banko garantija ženkliai geriau užtikrina perkančiosios organizacijos interesus nei laidavimo draudimas: banko garantija nėra priklausoma nuo pagrindinės (užtikrinamos) prievolės ir garantijos sumos išmokėjimas nesiejamas su skolininko ir kreditoriaus ginčo dėl garantija užtikrintų įsipareigojimų vykdymo išsprendimu, laidavimo savybės yra visiškai priešingos.

Tiekėjo pateiktas laidavimo draudimas pažeidė viešojo pirkimo sąlygas. Atsakovų argumentas, kad šiuo atveju turi būti vadovaujamasi lygiaverčių dokumentų principu, įtvirtintu, be kita ko, VPĮ 32 straipsnio 4 dalyje, yra visiškai nepagrįstas, nes šiuo atveju problema kyla ne dėl atitinkamų dokumentų pateikimo formos, o dėl dokumentų skirtingo turinio – netapačių prievolių užtikrinimo būdų.

VPĮ 42 straipsnio 1 dalyje nurodytas reikalavimas pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą turi būti sistemiškai aiškinamas ir su VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta tiekėjo teisė patikslinti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pateiktus dokumentus, susijusius su pasiūlymo galiojimo užtikrinimu (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*). Kasacinio teismo yra išaiškinta, kad pasiūlymo galiojimo užtikrinimas priskiriamas prie „kitų reikalavimų“ tiekėjams[10], dėl to perkančioji organizacija privalo prašyti tiekėjo patikslinti, papildyti, paaiškinti arba pateikti, jei jis nebuvo pateiktas, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinantį dokumentą (VPĮ 45 straipsnio 3 dalis). Nuosekliai formuojamoje teismų praktikoje laikomasi pozicijos, jog nustatyta galimybė ne tik patikslinti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, bet ir jį pakeisti (pateikti naują, kuriame būtų nurodytas kitas pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminas)[11]. Vertintina, kad iš esmės tapačios situacijos yra tiek tuo atveju, kai tiekėjas pateikia netinkamą pasiūlymo galiojimo užtikrinimą (pavyzdžiui, pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentas nėra pasirašytas, nurodytas netinkamas pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminas ir pan.), tiek tuo atveju, kai tiekėjas tokio pasiūlymo galiojimo užtikrinimo apskritai nepateikia, kadangi tiek vienu, tiek kitu atveju pasiūlymas jo pateikimo momentu nėra užtikrintas reikiamu pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo tarptautinį viešąjį pirkimą „Susiekimo komunikacijų remonto ir rekonstrukcijų darbų pirkimas“. Pirkimo dokumentuose nustatytas reikalavimas pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, nurodyta, kad pasiūlymo galiojimo užtikrinimas turi galioti ne trumpiau nei galioja pasiūlymas. Tiekėjas kartu su pasiūlymu pateikė pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą, kuris buvo trumpesnis nei pasiūlymo galiojimo terminas, įtvirtintas pirkimo dokumentuose. Tokiu atveju perkančioji organizacija negali iš karto atmesti tiekėjo pasiūlymo, bet, remiantis VPĮ 45 straipsnio 3 dalimi, turi kreiptis į tiekėją prašydama patikslinti pateiktą pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą, nurodant tinkamą galiojimo terminą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija pirkimo sąlygose nurodė reikalavimą pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą, kuris, be kita ko, turi būti pasirašytas elektroniniu parašu. Tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, kuris atitinka pirkimo sąlygose nustatytus reikalavimus, tačiau dokumentas nepasirašytas išdavusio subjekto elektroniniu parašu, kaip buvo reikalauta pirkimo dokumentuose. Perkančioji organizacija, remiantis VPĮ 45

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsnio 3 dalimi, turi kreiptis į tiekėją prašydama patikslinti pateiktą pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą.

Galiausiai paminėtina, kad teismas gali spręsti dėl pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo sumos mažinimo (CK 6.258 straipsnio 3 dalis). Kasacinis teismas konstatavo, kad viešojo pirkimo sutartyse įtvirtintų netesybų mažinimas iš principo yra galimas ir teismo sprendimu sumažintos netesybos, net jei jos įtvirtintos viešojo pirkimo sutartyje, apskritai nėra šios sutarties keitimas[12]. Remiantis CK 6.258 straipsnio 3 dalimi, teismas gali mažinti netesybas (baudą, delspinigius), jeigu jos yra neprotingai didelės, taip pat jei skolininkas įvykdė dalį prievolės. Tačiau, sprendžiant dėl netesybų dydžio, atsižvelgtina į viešojo pirkimo sutarties pobūdį, vertinami tiekėjo veiksmai pirkimo procedūrose, netesybų dydžio išviešinimo aplinkybė iki sutarties sudarymo (ar iš sutarties projekto ar pirkimo sąlygų buvo aiškus jų dydis) ir pan.[13]. Jei procese dėl tiekėjų sutartinės atsakomybės pastarieji pareiškia argumentuotus prieštaravimus arba teismas savo iniciatyva sprendžia netesybų mažinimo klausimą, perkančiosios organizacijos, įrodinėdamos priteistinų netesybų santykį su realiai patirtais nuostoliais, gali įrodinėti ne tik tiesioginę ekonominę praradimų, negautų pajamų ar papildomų išlaidų vertę, bet ir nurodyti kitokio pobūdžio nepatogumus, suvaržymus ir kt., kurių finansinė vertė, jų nuomone, atitinka apskaičiuotų netesybų dydį[14].

2. VPĮ 42 straipsnio 2 dalyje nurodyta perkančiosios organizacijos pareiga priimti ne LR ūkio subjektų išduotus pasiūlymų galiojimo ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo dokumentus

Ši nuostata iš esmės yra taikoma tada, kai egzistuoja užsienio elementas, t. y. kai LR registruotas tiekėjas ar kitos valstybės tiekėjas, siekdami dalyvauti Lietuvoje organizuojamame pirkime, pateikia ne LR ūkio subjektų išduotus prievolių įvykdymo užtikrinimus. Dėl to VPĮ 42 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad perkančioji organizacija negali atmesti tiekėjo pasiūlymo vien dėl to, kad jis pateikė ne LR ūkio subjekto suteiktą pasiūlymo galiojimo arba sutarties įvykdymo užtikrinimą. Praktikoje pasitaiko situacijų, kai užsienio subjektų išduoti prievolių įvykdymo užtikrinimai neatitinka pirkimo dokumentuose keliamų reikalavimų, tačiau perkančioji organizacija vien dėl to neturi teisės atmesti tiekėjo pasiūlymo, nes užsienyje išduoto dokumento formalūs trūkumai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

neturi būti vertinami griežčiau, lyginant su nacionaliniu dokumentu (nediskriminavimo dėl kilmės principas). Kitaip tariant, jei užsienio subjekto išduoto prievolių įvykdymo užtikrinimo turinys yra tinkamas, tai perkančioji organizacija tokį dokumentą turi priimti.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo tarptautinį viešąjį pirkimą „Kelio rekonstravimas ir paprastasis dangos remontas". Pirkimo dokumentuose nurodyta, kad tiekėjai privalo pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą – banko garantiją arba draudimo bendrovės laidavimą elektronine forma, pateikiamą atskiru failu, pasirašytą pasiūlymo galiojimo užtikrinimą išdavusio banko ar draudimo bendrovės originaliu saugiu elektroniniu parašu, atitinkančiu teisės aktų reikalavimus, kurioje pasiūlymas turi būti užtikrinamas ne mažesnei negu 10 000 Eur sumai. Užsienio tiekėjas, kuris registruotas Estijoje, pateikė Estijos banko išduotą garantiją, kurioje nebuvo nurodyta, kokiais atvejais perkančioji organizacija gali pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu. Perkančioji organizacija negali atmesti tokio tiekėjo pasiūlymo, o turi kreiptis į tiekėją papildomai prašydama patikslinti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą.

3. VPĮ 42 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta tiekėjo teisė kreiptis į perkančiąją organizaciją dėl pasiūlymo galiojimo arba pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo priimtinumo. Tokiu reguliavimu siekiama palengvinti tiekėjo dalyvavimą pirkime ir dar prieš teikiant pasiūlymą pirkime išsiaiškinti, ar pasiūlymo galiojimo arba pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimas bus laikomi tinkami. Tačiau aplinkybė, kad perkančioji organizacija patvirtino, jog pasiūlymo galiojimo ar pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimai yra tinkami, nereiškia, kad perkančioji organizacija pasiūlymo vertinimo metu negali atmesti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo arba pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo pasiūlymo, jeigu jis neatitinka tam tikroms aplinkybėms. Pavyzdžiui, kad pasiūlymo galiojimą ar pirkimo sutarties įvykdymą užtikrinantis ūkio subjektas tapo nemokus ar neįvykdė įsipareigojimų perkančiajai organizacijai arba kitiems ūkio subjektams, ar netinkamai juos vykdė.

Tuo atveju, jei tiekėjas kreipėsi į perkančiąją organizaciją su prašymu patvirtinti, kad pasiūlymo galiojimo užtikrinimas ar pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimas yra tinkami, perkančioji

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacija turi ne teisę, bet pareigą atsakyti tiekėjui ne vėliau kaip per 3 (tris) darbo dienas nuo tiekėjo prašymo gavimo dienos.

[1] LApT 2018 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-524-236/2018.

[2] LAT 2014 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014.

[3] LApT 2018 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-524-236/2018.

[4] LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2012.

[5]Solidari prievolė yra tada, kai kreditorius turi teisę reikalauti, kad prievolę įvykdytų tiek visi ar keli skolininkai bendrai, tiek bet kuris iš jų skyrium, be to, tiek ją visą, tiek jos dalį.

[6] Subsidiari prievolė yra tada, kai skolininkas atsako kreditoriui papildomai greta pagrindinio skolininko, t. y. tada ir tiek, kiek prievolės neįvykdo pagrindinis skolininkas.

[7] LAT 2015 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-63/2015.

[8] LApT 2015 m. rugsėjo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1033-157/2015.

[9] LApT 2013 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-2117/2013.

[10] LAT 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-367-248/2015.

[11] LAT 2016 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-237-415/2016.

[12] LAT 2015 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-916/2015.

[13] LAT 2016 m. gegužės 3 d. nutartos civilinėje byloje Nr. 3K-3-235-690/2016; 2013 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-562/2013.

[14] LAT 2016 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-235-690/2016.

43 straipsnis. Alternatyvūs pasiūlymai

1. **Perkančioji organizacija gali leisti arba reikalauti, kad tiekėjai pateiktų alternatyvius pasiūlymus. Skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą perkančioji organizacija privalo nurodyti, kad leidžiama, neleidžiama ar reikalaujama pateikti alternatyvius pasiūlymus. Alternatyvūs pasiūlymai turi būti susiję su pirkimo objektu.**
2. **Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodo minimalius reikalavimus, kuriuos turi atitikti alternatyvūs pasiūlymai, ir konkrečius jų pateikimo reikalavimus,**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

įskaitant tai, ar alternatyvūs pasiūlymai gali būti teikiami tik pateikus pagrindinį pasiūlymą. Perkančioji organizacija turi pasirinkti tokius pasiūlymų vertinimo kriterijus, kurie būtų tinkami ir pagrindiniams, ir alternatyviems pasiūlymams. Vertinami tik tie alternatyvūs pasiūlymai, kurie atitinka minimalius reikalavimus.

3. **Jeigu pirkdama prekes ar paslaugas perkančioji organizacija nusprendė leisti pateikti alternatyvius pasiūlymus ar jų reikalauti, ji negali atmesti alternatyvaus pasiūlymo remdamasi vien tik tuo, kad, jeigu pasiūlymas būtų nustatytas laimėjęs, prekių pirkimas taptų paslaugų pirkimu arba atvirkščiai.**

VPJ 43 straipsnyje[1] yra įtvirtintos alternatyvių pasiūlymų teikimo pirkime sąlygos ir taisyklės. VPJ 43 straipsnyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų galimybė pirkime leisti, drausti ar reikalauti, kad tiekėjai pirkime pateiktų alternatyvius pasiūlymus, yra dispozityvi. Perkančiosios organizacijos šia galimybe naudojasi savo nuožiūra, kai dėl objektyvių priežasčių kyla jos taikymo poreikis. Alternatyvūs pasiūlymai leidžiami ne tik taikant kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio vertinimo kriterijų (kaip buvo pagal ankstesnį reguliavimą), o visais atvejais (net ir vertinant tiekėjų pasiūlymus pagal mažiausios kainos kriterijų). Alternatyvių pasiūlymų (ne)pateikimas nagrinėjamos normos kontekste iš esmės reiškia reguliavimą dėl leidimo, draudimo ar reikalavimo pateikti papildomą pasiūlymą *siaurąja prasme* (*detaliau žiūrėti VPJ 40 straipsnio komentarą*).

1. VPJ 43 straipsnio 1 dalyje perkančiosioms organizacijoms yra įtvirtintas reikalavimas iš anksto skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą informuoti tiekėjus apie alternatyvių pasiūlymų pateikimo galimybę ar draudimą (ar reikalavimą juos pateikti) . Perkančiosios organizacijos privalo nurodyti, ar pirkime leidžia, neleidžia ar reikalauja pateikti alternatyvius pasiūlymus, taip pat nurodyti šių pasiūlymų minimalius reikalavimus bei jų pateikimo reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPJ 43 straipsnio 2 dalies komentarą*). Ši norma sisteminiškai aiškinama su VPJ 35 straipsnio 2 dalies 15 punktu, kuriame įtvirtinta, kad informacija apie alternatyvių pasiūlymų pateikimo galimybę pirkime visuomet privalo būti nurodyta pirkimo dokumentuose (*detaliau žiūrėti VPJ 35 straipsnio 2 dalies 15 punkto komentarą*). Nurodyta pareiga sietina su reikalavimu, kad pirkimo sąlygos būtų aiškios, tikslios, be dviprasmybių, tam,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija nupirkti tai, ko reikia[2] (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*).

VPĮ 40 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad tiekėjai pirkime gali pateikti tik vieną pasiūlymą, o jeigu pirkimo objektas suskaidytas į dalis, kurių kiekvienai numatoma sudaryti atskirą pirkimo sutartį, tiekėjas gali pateikti perkančiajai organizacijai po vieną pasiūlymą dėl vienos, kelių ar visų pirkimo objekto dalių, kaip nurodo perkančioji organizacija, išskyrus atvejus, kai pirkimo dokumentuose leidžiama pateikti alternatyvius pasiūlymus (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio 9 dalies komentarą*). Ši įstatymo nuostata suponuoja ne tik tai, kad (i) tiekėjas negali pateikti papildomo pasiūlymo pirkime, jei sąlygose nenustatyta galimybė ar reikalavimas pateikti alternatyvius pasiūlymus, bet ir tai, jog (ii) perkančioji organizacija tokiu atveju jo negali priimti, į ji atsižvelgti ir vertinti. Jeigu būtų priešingai, būtų pažeisti tiekėjų lygiateisiškumo ir skaidrumo principai, kurie įpareigoja perkančiąją organizaciją visus tiekėjus vertinti vienodai ir laikytis VPĮ nuostatų bei pirkimo dokumentų sąlygų. Atitinkamai tiekėjai pateikti alternatyvius pasiūlymus, o perkančiosios organizacijos juos priimti ir vertinti turi teisę tik tuo atveju, jei tokia galimybė (ar reikalavimas) buvo aiškiai ir nedviprasmiškai suformuluotas ir nurodytas pirkimo sąlygose (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*)[3].

Kita vertus, jei perkančioji organizacija pirkimo sąlygose dėl alternatyvių pasiūlymų neįtvirtina jokių nuostatų, t. y. nei leidimo, nei reikalavimo ar draudimo, tiekėjo veiksmai, kuriais jis pateikia ne vieną, o kelis alternatyvius pasiūlymus, savaime neturėtų būti vertinami kaip neteisėti. Tokiu atveju, perkančioji organizacija, siekdama užtikrinti tiekėjų lygiateisiškumą ir skaidrumą, *pirma*, turėtų patikslinti pirkimo sąlygas, kuriose aiškiai nurodytų alternatyvių pasiūlymų (ne)pateikimo taisykles, *antra*, priklausomai nuo šio patikslinimo, kreiptis arba į kitus dalyvius jiems siūlydama taip pat pateikti alternatyvius pasiūlymus, arba į ne vieną pasiūlymą pateikusį ūkio subjektą ir jo paprašyti pirkime palikti tik vieną pasiūlymą. Visi šie alternatyvūs veiksmai atliktini prieš susipažįstant su tiekėjų pasiūlymais (jų neatidarius).

Nors įstatyme nėra pateiktos aiškios alternatyvaus pasiūlymo sąvokos, atsižvelgiant į VPĮ 43 straipsnio normos tikslą ir reikšmę, alternatyviais pasiūlymais laikytini to paties tiekėjo skirtingi pasiūlymai, pateikti tame pačiame pirkime, siūlant tą patį pirkimo objektą, tačiau skirtingus jo įgyvendinimo sprendinius. Kitaip tariant, tai pasiūlymai, kuriuose siūlomos kitokios, negu yra nustatyta pirkimo dokumentuose, pirkimo objekto charakteristikos arba pirkimo sąlygos.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdžiui, alternatyviais pasiūlymais turi būti pasiūlyta alternatyva pirkimo sąlygose nustatytiems techniniams sprendiniams (pavyzdžiui, pasiūlytas skirtingas techninio projekto parengimo metodas (3D projektavimas arba projektavimas, taikant statinio informacinio modeliavimo procesą).

Atsižvelgiant į tai, alternatyviais pasiūlymais nelaikomi:

a) tiekėjų pasiūlyti techniniai sprendimai, įrenginiai arba medžiagos, kuriuos, pavyzdžiui, pagal parengto techninio projekto reikalavimus privalo parinkti arba detalizuoti pats tiekėjas, laikydamasis minimalių techninių specifikacijų reikalavimų ir nustatytų funkcinių savybių[4];

b) pasiūlymai, kurių, pavyzdžiui, vienas tiekėjo pateiktas elektroniniu būdu, o kitas – popierine forma; šiuo atveju būtų laikoma, kad tiekėjas pirkime pateikė vieną ir tą patį pasiūlymą[5]; kitaip tariant, tam, kad pasiūlymai galėtų būti kvalifikuojami kaip alternatyvūs, turi būti konstatuota, jog perkančioji organizacija turėjo teisę pasirinkti, pagal kurią iš dviejų pasiūlytų alternatyvų sudaryti sutartį;

c) pasiūlymai, kuriuose nurodytos dvi skirtingos kainos – su PVM ir be PVM, nors pagal pirkimo sąlygas reikalaujama pateikti po vieną siūlomą kainą su PVM; šiuo atveju du tos pačios kainos skaičiavimai – su PVM ir be PVM būtų traktuojami kaip tiekėjų pateikti, siekiant tiek atitikti pirkimo dokumentų, reikalaujančių nurodyti kainą su PVM, sąlygas, tiek norint apskaičiuoti realią pirkimo sutarties vertę, kurios pagrindu būtų vertinamas, pavyzdžiui, tiekėjų ne PVM mokėtojų – pasiūlymas[6];

d) dviejų savarankiškus pasiūlymus pateikusių tiekėjų, kurie pasiūlymuose vienas kitą pasitelkė kaip subrangovus; pagal viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą ir jį aiškinančią teismų praktiką tiekėjai gali pasitelkti kitus ūkio subjektus viešojo pirkimo sutarties daliai vykdyti; pagal kasacinio teismo praktiką dviejų savarankiškus pasiūlymus pateikusių tiekėjų, kurie pasiūlymuose vienas kitą pasitelkė kaip subrangovus, veiksmai savaime nėra neteisėti, todėl, nenustačius kitų aplinkybių, negali būti atskirai sankcionuojami, t. y. pripažinti kaip alternatyvių ar papildomų pasiūlymų pateikimas[7];

e) pasiūlymas, kurio kaina, nurodyta skaičiais, nesutampa su kaina, išreikšta žodžiais; šiuo atveju tiekėjo pasiūlymas turėtų būti vertinamas ne kaip alternatyvus, o kaip pasiūlymas su jame nustatytais trūkumais, dėl kurios galėtų būti inicijuotas perkančiosios organizacijos ir tiekėjo bendradarbiavimo procesas aiškinantis šios klaidos turinį[8].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 43 straipsnio 1 dalyje neįtvirtinta, kokie turi būti nustatyti reikalavimai kelių pasiūlymų alternatyvumui, t. y. kaip ir kokiu laipsniu jie turi skirtis. Komentuojamoje normoje tik įtvirtinta, kad alternatyvūs pasiūlymai turi būti susiję su pirkimo objektu. Pasiūlymų alternatyvumas VPĮ 43 straipsnio prasme turi būti taikomas ganėtinai siaurai. Alternatyvos, kaip nurodyta pirmiau, turi būti susijusios su pasiūlymų siaurąja prasme pateikimu, kas iš esmės reiškia tą pasiūlymo dalį, kuria tiekėjas siūlo viešojo pirkimo sutarties objektą, nurodo jo savybes, kainą, sutarties vykdymo aplinkybes ir pan.[9]. Taigi, alternatyvūs pasiūlymai negali būti susiję su kitomis pasiūlymo (plačiąja prasme) dalimis – reikalavimais tiekėjų pajėgumui, negatyvaus poveikio reikalavimais ar kitais reikalavimais tiekėjams, nesusijusiais su pirkimo objektu, techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina[10]. Tai neįmanoma objektyviai, nes tuomet perkančiajai organizacijai tektų vertinti ne tik alternatyvius, bet apskritai nepalyginamus tiekėjų pasiūlymus, pavyzdžiui, vieną pateiktų pašalinimo pagrindus neatitinkanti ūkio subjektų grupė, kitą – jau atitinkanti.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo statybos darbų pirkimą. Pirkimo sąlygose įtvirtinta, kad tiekėjas pirkimo sutarčiai vykdyti turi pasiūlyti bent vieną specialistą, turintį projekto vadovo kvalifikacijos atestatą. Pirkimo sąlygose suteikta teisė tiekėjams pateikti alternatyvius pasiūlymus. Pirkimo sąlygose nurodyta, kad tiekėjas gali pateikti alternatyvų pasiūlymą, kuriuo sutarties vykdymui pasiūlytų 2 specialistus, turinčius projekto vadovo kvalifikacijos atestatą, taip pat nurodyti, kokia būtų tokio alternatyvaus pasiūlymo kaina.

Šiuo atveju suformuluoti reikalavimai būtų netinkami. Perkančioji organizacija negali leisti (ar reikalauti) pateikti alternatyvių pasiūlymų, susijusių su reikalavimais tiekėjų kvalifikacijai, juolab kad jei pakankama kvalifikacija atitinka vieno specialisto pajėgumą, tai du specialistai lemtų pirkimo sąlygų taikymo neproporcingumą.

2. VPĮ 43 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga nustatyti alternatyvių pasiūlymų, jei tokius tiekėjams yra leidžiama (ar reikalaujama) pateikti, reikalavimus. Pirkimo sąlygose perkančiosios organizacijos turi nustatyti minimalius reikalavimus, kuriuos turi atitikti alternatyvūs pasiūlymai bei konkrečius jų pateikimo reikalavimus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Įstatyme neįtvirtinta, kokie minimalūs alternatyvių pasiūlymų reikalavimai turi būti nustatyti. Perkančiosios organizacijos turi teisę pačios nuspręsti, kokie minimalūs reikalavimai alternatyviems pasiūlymams, taip pat, kokie reikalavimai jų pateikimui bus nustatyti. Nepaisant to, minimalūs reikalavimai alternatyviems pasiūlymams turi būti nustatyti taip, kad perkančioji organizacija pagal juos galėtų tinkamai tarpusavyje palyginti ir įvertinti alternatyvius pasiūlymus[11].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija perka daugiabučio gyvenamojo namo statybos darbus. Pirkimo sąlygose nustatyta, kad tiekėjai turi pateikti pagrindinį pasiūlymą, kurio vienas iš minimalių reikalavimų – statinys turi būti 9 aukštų. Pirkimo sąlygose nurodyta, kad tiekėjams leidžiama pateikti alternatyvų pasiūlymą, kurio vienas iš minimalių reikalavimų – statinys gali būti žemesnis nei 9 aukštų, tačiau turi atitikti detaliojo plano reikalavimus.

Perkančiosios organizacijos gali (tačiau neprivalo) reikalauti, kad alternatyvūs pasiūlymai būtų teikiami tik pateikus pagrindinį pasiūlymą. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos gali neleisti pateikti tik pasiūlymo pagal alternatyviems pasiūlymams keliamus reikalavimus. Tokiu atveju tiekėjai, nepateikę pasiūlymo pagal pagrindiniams pasiūlymams keliamas sąlygas, negali teikti ir alternatyvių pasiūlymų reikalavimus atitinkančio pasiūlymo, priešingu atveju, toks tiekėjo pasiūlymas nebus vertinamas.

Pirkimo sąlygose taip pat turi būti nustatyti konkretūs alternatyvių pasiūlymų pateikimo reikalavimai. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos turi nurodyti, pavyzdžiui, ar tiekėjas, teikdamas pagrindinį pasiūlymą CVP IS tuo pačiu failu gali teikti ir alternatyvų pasiūlymą, ar šie pasiūlymai techniškai turi būti pateikti atskirai (turi būti nurodyta, kaip tai įvykdyti).

Tiek pagrindiniai, tiek alternatyvūs tiekėjų pasiūlymai turi būti vertinami pagal tuos pačius pasiūlymų vertinimo kriterijus (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*). Be to, yra vertinami tik tie alternatyvūs pasiūlymai, kurie atitinka nustatytus alternatyvių pasiūlymų minimalius reikalavimus. Pirkimo, kuriame tiekėjams nustatyta pareiga ar teisė teikti alternatyvius pasiūlymus, laimėtoju pripažįstamas tas tiekėjas, kurio pasiūlymas bendroje pagrindinių ir alternatyvių pasiūlymų eilėje gavo didžiausią balų skaičių arba buvo mažiausios kainos,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nepriklausomai nuo to, ar laimėtoju pripažinto ūkio subjekto kitas pasiūlymas nebuvo atmestas dėl neatitikties pirkimo sąlygoms.

3. VPĮ 43 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas draudimas perkančiosioms organizacijoms pirkime, kuriame leidžiama ar reikalaujama pateikti alternatyvius pasiūlymus, atmesti alternatyvų pasiūlymą tik dėl to, kad atitinkamą alternatyvų pasiūlymą įvertinus kaip paslaugų, prekių pirkimas taptų paslaugų pirkimu, ar atvirkščiai. Ši norma netaikoma tuo atveju, kai pirkime yra perkami darbai.

Šios normos tikslas – užtikrinti, kad perkančiosios organizacijos neatmestų pasiūlymų tik dėl to, kad buvo pakeistas teisinis režimas dėl kainos sudėtinių dalių, nors iš esmės buvo pasiūlytas tas pats pirkimo objektas, t. y. alternatyviu pasiūlymu bet kuriuo atveju būtų užtikrinti perkančiosios organizacijos poreikiai.

VPĮ 43 straipsnio 3 dalies norma taip pat sistemiškai aiškintina ir su VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostata, kurioje nustatyti atvejai, kuomet prekių pirkimas gali tapti paslaugų pirkimu ir atvirkščiai. Pagal VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 2 punktą tais atvejais, kai pirkimo objektas apima paslaugas ir prekes, taikomos šio įstatymo nuostatos, taikytinos mišrios pirkimo sutarties objekto daliai, kurios numatoma pirkimo vertė yra didžiausia, palyginti su kitomis to pirkimo dalimis (*detaliau žiūrėti VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*). Taigi, komentuojama VPĮ 43 straipsnio 3 dalies norma nurodyto VPĮ 11 straipsnio 1 dalies 2 punkto kontekste reiškia, kad tuo atveju, kai tiekėjo alternatyviame pasiūlyme pasikeitė kainų pusiausvyra tarp pasiūlytos prekės ir paslaugos kainos (pavyzdžiui, paslaugos kaina tapo didesnė už siūlomos prekės kainą (ar atvirkščiai), dėl ko prekių pirkimas virto paslaugų pirkimu (ar atvirkščiai), tokio tiekėjo pasiūlymo negalima atmesti vien šiuo pagrindu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo programinės įrangos pirkimą. Tiekėjai pirkime kartu su programine įranga turi pasiūlyti ir programinės įrangos įdiegimo bei techninio aptarnavimo paslaugas. Tiekėjai pirkime privalo pateikti alternatyvius pasiūlymus, kuriais pasiūlytų skirtingus techninio aptarnavimo sprendinius, t. y. vienu atveju tiekėjas turi įsipareigoti nuolat prižiūrėti programinę įrangą nuotoliniu būdu; kitu atveju tiekėjas turėtų prižiūrėti programinę įrangą perkančiosios

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijos nurodytoje vietoje, kurioje nuolat būtų tiekėjo pasiūlyti specialistai, galintys iš karto reaguoti į programinės įrangos sutrikimus ir nuolat konsultuoti perkančiosios organizacijos darbuotojus.

Akivaizdu, kad programinės įrangos aptarnavimas, vykdomas ne nuotoliniu būdu, išbrangintų siūlomų techninio aptarnavimo paslaugų kainą, kadangi tiekėjas šiam sprendiniui įgyvendinti turėtų skirti papildomus resursus (ypač tais atvejais, kai tiekėjas yra užsienio subjektas ir dėl to tiekėjo siūlomiems specialistams reikia pakeisti gyvenamąją ir darbo vietą).

Tuo atveju, jei, pasiūlius antrą variantą, tiekėjo siūlomų techninio aptarnavimo paslaugų kaina taptų didesnė už perkamos programinės įrangos kainą, perkančioji organizacija negalėtų atmesti tokio tiekėjo pasiūlymo vien tuo pagrindu, kad dėl to prekių (programinės įrangos) pirkimas taptų paslaugų (techninio aptarnavimo) pirkimu.

[1] Komentuojamos VPJ 43 straipsnio normos nustatytos iš dalies įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 45 straipsnio, taip pat šios direktyvos preambulės nuostatas.

[2] ESTT 2001 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *SIAC Construction*, C-19/00; ESTT 2004 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *Komisija prieš CAS Succhi di Frutta*, C-496/99; LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2013; 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-178-378/2018.

[3] LAT 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2009; LApT 2013 m. balandžio mėn. 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1715/2013.

[4] LAT 2011 m. gruodžio mėn. 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-496/2011.

[5] LAT 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-468-469/2018.

[6] LAT 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2009

[7] LAT 2018 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-112-690/2018.

[8] LAT 2013 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-474/2013.

[9] LAT 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-333/2014; 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-217-969/2019

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[10] LAT 2013 m. birželio mėn. 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-324/2013; 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-367-248/2015.

[11] ESTT 2003 m. spalio 16 d. sprendimas byloje *Traunfellner*, Nr. C-421/01.

44 straipsnis. Susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais

1. **Pradinis susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais vyksta Komisijos posėdyje, išskyrus atvejus, kai, vadovaujantis šio įstatymo 22 straipsnio 2 dalimi, su paraiškomis ar pasiūlymais susipažįstama naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos siūlomomis elektroninėmis priemonėmis. Pradinį susipažinimą su paraiškomis ar pasiūlymais, pateiktais ne elektroninėmis priemonėmis, laikomas vokų su paraiškomis ar pasiūlymais atplėšimas.**
2. **Susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais pradedamas pirkimo dokumentuose nurodytą dieną, o jeigu pirkimas atliekamas ne elektroninėmis priemonėmis, – nurodytą dieną, valandą ir minutę. Jeigu paraiškos ir pasiūlymai teikiami ne elektroninėmis priemonėmis, Komisijos posėdžio diena ir valanda turi sutapti su paraiškų ar pasiūlymų pateikimo termino pabaiga. Pakeitus šį terminą, atitinkamai turi būti pakeistas ir susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais laikas. Nustatytu laiku turi įvykti pradinis susipažinimas su visomis paraiškomis ar pasiūlymais, gautais nepasibaigus jų pateikimo terminui.**
3. **Komisijos posėdyje, kuriame susipažįstama su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, turi teisę dalyvauti visi pasiūlymus pateikę tiekėjai arba jų atstovai, išskyrus atvejus, kai pirkimas atliekamas derybų, konkurencinio dialogo ar inovacijų partnerystės būdu. Tiekėjai arba jų atstovai, dalyvavę derybose ar dialoge, turi teisę atvykti į Komisijos posėdį tik tada, kai jame susipažįstama su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, kuriuose nurodytos galutinės tiekėjų siūlomos kainos ar sąnaudos ir galutiniai techniniai duomenys. Su pasiūlymais susipažįstama ir tuo atveju, jeigu į Komisijos posėdį tiekėjai ar jų atstovas neatvyksta.**
4. **Susipažįstant su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, vokus atplėšia vienas iš Komisijos narių pasiūlymus pateikusių ir Komisijos posėdyje**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dalyvaujančių tiekėjų ar jų atstovų akivaizdoje. Pasiūlymo paskutinio lapo antrojoje pusėje pasirašo posėdyje dalyvaujantys Komisijos nariai.

5. Jeigu perkančioji organizacija pasiūlymus vertina pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį ir jos pasirinktos vertinti pasiūlymo techninės charakteristikos nėra kiekybiškai įvertinamos, su pasiūlymais (išskyrus derybų ar dialogo atveju) turi būti susipažįstama dviejuose Komisijos posėdžiuose. Pirmajame posėdyje susipažįstama tik su ta pasiūlymo dalimi, kurioje pateikti techniniai pasiūlymo duomenys ir kita informacija bei dokumentai, antrajame posėdyje – su pasiūlymo dalimi, kurioje nurodytos kainos ar sąnaudos. Antrasis posėdis gali įvykti tik tada, kai perkančioji organizacija patikrina, ar pateiktų pasiūlymų techniniai duomenys ir tiekėjai atitinka pirkimo dokumentuose keliamus reikalavimus, ir pagal pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus įvertina pasiūlymų techninius duomenis. Apie šio patikrinimo ir vertinimo rezultatus perkančioji organizacija privalo raštu pranešti visiems tiekėjams. Kai pasiūlymai pateikti ne elektroninėmis priemonėmis, pranešime kartu nurodomas antrojo posėdžio laikas ir vieta. Jeigu perkančioji organizacija, patikrinusi ir įvertinusi pirmojo posėdžio metu tiekėjo pateiktus duomenis, atmeta jo pasiūlymą, su likusia pasiūlymo dalimi nėra susipažįstama ir ji saugoma kartu su kitais tiekėjo pateiktais dokumentais šio įstatymo 97 straipsnyje nustatyta tvarka.

6. Susipažįstant su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, Komisijos posėdyje dalyvaujantiems tiekėjams ar jų atstovams skelbiama:

1) pasiūlymą pateikusio tiekėjo pavadinimas;

2) pasiūlyme nurodyta kaina ar sąnaudos. Jeigu pirkimas susideda iš atskirų pirkimo objekto dalių, skelbiama kiekvienos pirkimo objekto dalies kaina ar sąnaudos. Tuo atveju, kai pasiūlyme nurodyta kaina ar sąnaudos, išreikštos skaitmenimis, neatitinka kainos ar sąnaudų, nurodytų žodžiais, teisinga laikoma kaina ar sąnaudos, nurodytos žodžiais;

3) pagrindinės techninės pasiūlymo charakteristikos, kai pasiūlymai vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį. Jeigu pageidauja nors vienas Komisijos posėdyje dalyvaujantis tiekėjas ar jo atstovas, turi būti paskelbtos visos pasiūlymų charakteristikos, į kurias bus atsižvelgta vertinant pasiūlymus. Tačiau jeigu šios pasiūlymų charakteristikos yra didelės

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

apimties, Komisijos ir posėdyje dalyvaujančių tiekėjų sutarimu jos gali būti pateiktos tiekėjams raštu ne vėliau kaip per 3 darbo dienas po posėdžio;

4) ar ne elektroninėmis priemonėmis pateiktas pasiūlymas yra susiūtas, sunumeruotas ir paskutinio lapo antrojoje pusėje patvirtintas tiekėjo ar jo įgalioto asmens parašu, ar nurodytas įgalioto asmens vardas, pavardė, pareigos ir pasiūlymą sudarančių lapų skaičius;

5) ar yra pateiktas pasiūlymo galiojimo užtikrinimas, jeigu jo reikalaujama.

7. Komisijos posėdyje dalyvaujantiems suinteresuotiems tiekėjams ar jų įgaliotiesiems atstovams, pateikusiems pasiūlymą ne elektroninėmis priemonėmis, turi būti leidžiama viešai ištaisyti pastebėtus pasiūlymų susiuvimo ar įforminimo trūkumus, kuriuos įmanoma ištaisyti posėdžio metu.

8. Kiekvienas Komisijos posėdyje, kuriame susipažįstama su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, dalyvaujantis tiekėjas ar jo atstovas turi teisę asmeniškai peržiūrėti viešai perskaitytą informaciją, tačiau perkančioji organizacija negali atskleisti tiekėjo pasiūlyme esančios konfidencialios informacijos.

9. Susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais procedūros rezultatus Komisija įformina protokolu, išskyrus atvejus, kai, vadovaujantis šio įstatymo 22 straipsnio 2 dalimi, su paraiškomis ar pasiūlymais susipažįstama naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos siūlomomis elektroninėmis priemonėmis. Susipažinimo su pasiūlymais procedūros protokolo privalomuosius rekvizitus nustato Viešųjų pirkimų tarnyba.

10. Kai pasiūlymai pateikti ne elektroninėmis priemonėmis, apie protokolu įformintus susipažinimo su pasiūlymais procedūros rezultatus turi būti raštu pranešama to pageidaujantiems pasiūlymus pateikusiems tiekėjams, tačiau negali būti atskleidžiama tiekėjo pasiūlyme esanti konfidenciali informacija.

11. Tiekėjai nedalyvauja Komisijos posėdžiuose, kuriuose susipažįstama su elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, atliekamos paraiškų ar pasiūlymų nagrinėjimo, vertinimo ir palyginimo procedūros.

~~VRĮ 44~~ straipsnyje yra įtvirtintos susipažinimo su paraiškomis ir pasiūlymais procedūros taisyklės.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPĮ 44 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta pradinio susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais procedūra. Susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais vyksta komisijos posėdyje, kuris gali būti vykdomas įprastu būdu (komisijos nariams surengus susirinkimą (posėdį) tam tikroje fizinėje vietoje) arba CVP IS priemonėmis, taigi nesant būtinybės būti vienoje fizinėje vietoje (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio 6 dalies komentarą*). Atliekant pirkimo procedūras CPO sudarytos preliminariosios sutarties ar sukurtos dinaminės pirkimų sistemos pagrindu, susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais gali vykti CPO siūlomomis elektroninėmis priemonėmis (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio 2 dalies komentarą*). Kai pasiūlymai yra pateikiami ne elektroninėmis priemonėmis – popierine forma, užklijuotame ir nustatyta tvarka užantspauduotame voke, tokiu atveju pradinis susipažinimas su pasiūlymais vyksta komisijos posėdyje, atplėšiant vokus su paraiškomis ar pasiūlymais.

VPĮ 44 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta *pradinio susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais procedūros* sąvoka, kadangi pagal VPĮ 50 straipsnio 5 dalį perkančiosios organizacijos visų pirma įvertina tiekėjo EBVPD pateiktą informaciją ir, jeigu taikytina, šio straipsnio 4 dalyje nurodytuose dokumentuose pateiktą informaciją, priima sprendimą dėl kiekvieno paraišką ar pasiūlymą pateikusio kandidato ar dalyvio reikalavimų atitikties ir kiekvienam iš jų ne vėliau kaip per 3 darbo dienas raštu praneša apie šio patikrinimo rezultatus, pagrįsdama priimtus sprendimus. Teisę dalyvauti tolesnėse pirkimo procedūrose turi tik tie kandidatai ar dalyviai, kurie atitinka perkančiosios organizacijos keliamus reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 50 straipsnio 5 dalies komentarą*). Pradinis susipažinimas su pasiūlymais ar paraiškomis vyksta nuo pirmos minutės po galutinio pasiūlymų ar paraiškų pateikimo termino iki pagrindinio susipažinimo su pasiūlymais.

2. VPĮ 44 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas susipažinimo su paraiškomis ir pasiūlymais laikas bei jo nustatymo taisyklės, vykdant susipažinimo su elektroninėmis priemonėmis gautais pasiūlymais bei ne elektroninėmis priemonėmis (popierine forma) gautais pasiūlymais procedūras.

Kai pirkimas ir susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais vykdomas elektroninėmis priemonėmis, t. y. CVP IS arba CPO siūlomomis elektroninėmis priemonėmis, pirkimo dokumentuose privaloma nustatyti susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais dieną. Tokiu

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atveju susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais yra vykdomas nurodytą dieną bet kuriuo perkančiosios organizacijos pasirinktu tos dienos laiku.

Kai pirkimas ir susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais vykdomas elektroninėmis priemonėmis, susipažinimo diena ir valanda nebūtinai turi sutapti su pasiūlymų ar paraiškų pateikimo termino pabaiga, tačiau bet kuriuo atveju susipažinimas su pasiūlymais turi būti vykdomas ne anksčiau, nei nustatytas galutinis pasiūlymų pateikimo terminas.

Kai susipažinimas vykdomas elektroninėmis priemonėmis, pakeitus paraiškų ar pasiūlymų pateikimo terminą, nebūtinai turi būti keičiamas ir susipažinimo terminas, jeigu paraiškų ar pasiūlymų pateikimo terminas vis tiek yra anksčiau, negu nustatyta susipažinimo diena.

Pavyzdys

Pirkimo sąlygose yra įtvirtintas pasiūlymų pateikimo terminas – ne vėliau kaip iki 2020 m. sausio 15 d. 10 val. Pirkimo sąlygose nurodyta, kad susipažinimas su pasiūlymais vyks 2020 m. sausio 15 d.

Tai reiškia, kad perkančioji organizacija susipažinimo su pasiūlymais procedūrą vykdys 2020 m. sausio 15 d. bet kuriuo tos dienos laiku, tačiau ne anksčiau, nei nustatytas galutinis pasiūlymų pateikimo terminas, t. y. ne anksčiau kaip 2020 m. sausio 15 d. 10 val.

Tuo tarpu, kai pirkimas ir susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais yra vykdomas ne elektroninėmis priemonėmis, atplėšiant popierinius vokus – pirkimo dokumentuose perkančiosios organizacijos privalo nurodyti ne tik susipažinimo dieną, bet ir tikslią valandą bei minutę. Atitinkamai susipažinimo procedūra turi būti vykdoma tą pačią dieną ir valandą, tačiau nėra reikalavimo, kad pasiūlymų pateikimo terminas ir susipažinimo procedūra sutaptų minučių tikslumu. Atsižvelgiant į tai, kad susipažinimo su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktomis paraiškomis ar pasiūlymais procedūra vykdoma ne elektroniniu būdu ir šiai procedūrai perkančioji organizacija privalo organizuoti posėdį tam skirtose patalpose, perkančioji organizacija šį posėdį gali įvykdyti vėliau (minučių tikslumu), nei nustatytas pasiūlymų ar paraiškų pateikimo terminas, tačiau rekomenduotina, kad terminas nesiskirtų daugiau, nei, pavyzdžiui, 30 min.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdys

Pirkimo sąlygose nustatyta, kad pasiūlymų pateikimo terminas yra 2020 m. sausio 15 d. 10 val. 00 min.

Tokiu atveju pirkimo sąlygose gali būti nustatytas susipažinimo su pasiūlymais posėdžio laikas – 2020 m. sausio 15 d. 10 val. 30 min., t. y. tą pačią dieną ir valandą, kaip ir pasiūlymų pateikimo terminas, tačiau 30 min. vėliau.

Kai pasiūlymai pateikiami ne elektroninėmis priemonėmis, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi nurodyti tiek pasiūlymų pateikimo terminą, tiek susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais laiką (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*). Jeigu perkančioji organizacija pakeičia pasiūlymų pateikimo terminą (pavyzdžiui, jį pratęsia), atitinkamai tam pačiam laikotarpiui turi būti pakeistas ir susipažinimo laikas taip, kad sutaptų pateikimo termino bei susipažinimo laiko diena ir valanda.

Abiem atvejais, t. y. tiek pirkimą bei susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais procedūrą vykdant elektroninėmis priemonėmis, tiek ne elektroninėmis priemonėmis – komisijos posėdyje perkančiosios organizacijos privalo susipažinti su visais pasiūlymais ar paraiškomis, kurie buvo pateikti laiku, t. y. iki pirkimo dokumentuose nustatyto paraiškų ar pasiūlymų pateikimo termino pabaigos. Su paraiškomis ar pasiūlymais, pateiktais po nustatyto termino, perkančioji organizacija nesusipažįsta (jų neatidaro). Įstatyme nėra įtvirtintos perkančiųjų organizacijų pareigos tokių pasiūlymų arba grąžinti, jei jie pateikti popierine forma, arba persiųsti, jei jie gauti elektronine forma, tiekėjams arba juos saugoti. Perkančiosios organizacijos turi teisę pirkimo sąlygose pačios nustatyti, kaip ji elgsis su tiekėjo pasiūlymu, su kuriuo nesusipažįsta (neatidaro) – grąžins (persiųs) tiekėjui, saugos įstatymų ir vidaus tvarkos taisyklių nustatyta tvarka, ar juos sunaikins.

3. VPĮ 14 straipsnio 3 dalyje apibrėžtas asmenų, turinčių teisę dalyvauti komisijos posėdyje, kuriame susipažįstama su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, ratas. Tokiuose posėdžiuose turi teisę dalyvauti visi pasiūlymus pateikę tiekėjai arba jų atstovai, išskyrus, kai pirkime buvo atliekamos derybos (*detaliau žiūrėti VPĮ 63, 71 straipsnių komentarus*), vedamas konkurencinis dialogas (*detaliau žiūrėti VPĮ 67 straipsnio komentarą*), taikytos inovacijų partnerystės procedūros (*detaliau žiūrėti VPĮ 73 straipsnio komentarą*). Kai pirkimas buvo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vykdomas derybų, konkurencinio dialogo arba inovacijos partnerystės būdu – tiekėjams ir jų atstovams leidžiama dalyvauti tik tame komisijos posėdyje, kuriame susipažįstama su galutiniais tiekėjų pasiūlymais, t. y. galutine siūloma kaina bei galutiniais techniniais duomenimis. Tokia išimtis yra įtvirtinta, kad būtų užtikrintas tokiu būdu vykdomo pirkimo dalyvių lygiateisiškumas ir sąžininga konkurencija, kad nei vienas dalyvis negalėtų daryti įtakos galutiniams tiekėjų pasiūlymams bei pirkimo rezultatams.

Įstatyme nėra įtvirtintos pareigos tiekėjams ar jų atstovams dalyvauti komisijos posėdžiuose, kuriuose susipažįstama su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais. Šiuose posėdžiuose dalyvauja tik tie tiekėjai ar jų atstovai, kurie patys to pageidauja. Komisijos posėdis laikomas įvykusiu, nepaisant to, ar jame buvo dalyvaujančių tiekėjų ar jų atstovų, ar ne.

Įstatyme taip pat nėra įtvirtintos pareigos tiekėjams ar jų atstovams, norintiems dalyvauti susipažinimo su pasiūlymais posėdyje, pateikti perkančiajai organizacijai išankstinį prašymą ar kitaip informuoti apie ketinimą tokiame posėdyje dalyvauti. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad susipažinimo su ne elektroninėmis priemonėmis gautais pasiūlymais ar paraiškomis komisijos posėdžiai vyksta ne elektroniniu būdu ir perkančiajai organizacijai šiam posėdžiui reikia paskirti ir paruošti atitinkamas patalpas, rekomenduojama kiekvienu atveju pranešti perkančiajai organizacijai apie ketinimą dalyvauti šiame posėdyje. Perkančiosios organizacijos tokį reikalavimą taip pat gali nustatyti pirkimo sąlygose ar kvietime pateikti pasiūlymus. Atitinkamai, nors įstatyme aiškiai ir neįtvirtinta, tačiau į komisijos posėdį tiekėjai ar jų atstovai turėtų atvykti su jo tapatybę patvirtinančiu dokumentu, tam, kad perkančioji organizacija galėtų įsitikinti, ar atvykęs asmuo iš tiesų yra tiekėjas ar jo atstovas. Jeigu į komisijos posėdį atvyksta tiekėjo atstovas, jis turi teisę dalyvauti šiame posėdyje tik tokiu atveju, jeigu turi tiekėjo vadovo patvirtintą įgaliojimą.

4. VPĮ 44 straipsnio 4 dalyje nustatyta komisijos posėdžio, kuriame susipažįstama su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, vykdymo tvarka. VPĮ 44 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad vokus, kuriuose pateikti pasiūlymai, turi atplėšti pasirinktas komisijos narys. Įstatyme nėra įtvirtintų reikalavimų komisijos nariui, kuris privalo atplėšti vokus. Komisijos narių pareigos bei jų pasiskirstymas turi būti apibrėžtas komisijos veiklą reglamentuojančiuose vidaus dokumentuose, pavyzdžiui, komisijos darbo reglamente (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Vokai yra atplėšiami atvirai visų komisijos posėdyje dalyvaujančių asmenų, taip pat – ir tiekėjų bei jų atstovų akivaizdoje. VPĮ 44 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta komisijos narių pareiga pasirašyti ant visų pateiktų pasiūlymų, su kuriais susipažinta, paskutinio lapo antros pusės, taip patvirtinant, kad su pasiūlymu susipažinta. Pažymėtina, kad šioje normoje nustatyta pareiga tik komisijos nariams, o ne visiems posėdyje dalyvaujantiems dalyviams. Komisijos nariai, kurie komisijos susipažinimo su pasiūlymais posėdyje nedalyvavo, pasiūlymų paskutinio lapo antroje pusėje taip pat nepasirašo. Bet kuriuo atveju, susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais posėdžio protokole turėtų būti išvardyti visi komisijos nariai, nurodant, kas komisijos posėdyje dalyvavo ir kas ne. Komisijos nariai, kurie nedalyvavo susipažinimo su pasiūlymais posėdyje, tačiau toliau dalyvaus pasiūlymų vertinimo procese, turėtų bet kuriuo atveju susipažinti su pasiūlymais vėliau (iki pasiūlymų vertinimo pradžios) ir susipažinimo faktą patvirtinti naujame susipažinimo su pasiūlymais protokole, nurodant tikslią datą, kada su pasiūlymais buvo susipažinta (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio komentarą*).

5. VPĮ 44 straipsnio 5 dalyje nustatyta susipažinimo su pasiūlymais tvarka, kai pasiūlymus perkančioji organizacija vertina pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį, o pasirinktos vertinti pasiūlymo techninės charakteristikos nėra kiekybiškai įvertinamos (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 7 dalies komentarą*). Tokiais atvejais susipažinimas su tiekėjų pasiūlymais privalo būti vykdomas dviem atskirais etapais (dviejuose komisijos posėdžiuose), nebent pirkimas buvo vykdomas derybų (*detaliau žiūrėti VPĮ 63, 71 straipsnių komentarus*) arba dialogo būdu (*detaliau žiūrėti VPĮ 67 straipsnio komentarą*). Šioje normoje įtvirtinti reikalavimai yra privalomi tiek tais atvejais, kai pasiūlymai pateikti elektroniniu būdu, tiek ir tais atvejais, kai pasiūlymai gauti ne elektroninėmis priemonėmis. Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairėse[1] papildomai nustatyta išlyga, kad pasiūlymus vertinant pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės kriterijų, neprivaloma su pasiūlymais pateiktomis techninėmis charakteristikomis ir kaina susipažinti dviejuose komisijos posėdžiuose, jei perkančioji organizacija pirkimo sąlygose iš anksto nustato fiksuotą kainą ar sąnaudas. Kitaip tariant, tais atvejais, kai tiekėjams nesuteikiama galimybė varžytis dėl kainos, o ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas tik kokybės kriterijų pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 44 straipsnio 5 dalyje taip pat yra įtvirtinti reikalavimai susipažinimo su pasiūlymais procedūros etapams. Kai pasiūlymai vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį, pirmajame susipažinimo su pasiūlymais posėdyje komisija turi teisę susipažinti tik su techninė pasiūlymų dalimi, o antrajame – su pasiūlymų kainomis ar sąnaudomis. Tuo tarpu nors pirkimą vykdant derybų ar dialogo būdu, susipažinimo su pasiūlymais procedūra taip pat vykdoma keliais etapais – susipažįstama su pirminiais pasiūlymais, o po to su galutiniais, tačiau šiuo atveju kiekviename etape yra susipažįstama su visais pasiūlymo duomenimis.

Tais atvejais, kai pirkime perkančiosios organizacijos pasirenka vertinti pasiūlymus pagal VPĮ 55 straipsnio 7 dalį, jos pirkimo dokumentuose privalo nustatyti atitinkamus reikalavimus pasiūlymų parengimui, kad pasiūlymo techninė ir finansinė dalis būtų pateikiama atskirai ir būtų sudaryta galimybė atskirai su kiekviena iš šių dalių susipažinti. Kai pasiūlymai yra teikiami elektroninėmis priemonėmis (pavyzdžiui, CVP IS), turi būti sudaryta galimybė įkelti į sistemą du atskirus pasiūlymo dokumentus ar dokumentų paketus. Tais atvejais, kai pasiūlymai yra teikiami ne elektroninėmis priemonėmis, tiekėjai pasiūlymo techninę ir finansinę dalis turi pateikti atskiruose užklijuotuose vokuose (abu vokai turi būti pateikti laiku, iki pirkimo dokumentuose nustatyto pasiūlymų pateikimo termino). Tiekėjai negali pateikti pasiūlymo taip, kad perkančioji organizacija galėtų susipažinti su abejomis pasiūlymo dalimis iš karto (pavyzdžiui, pasiūlymo finansinę ir techninę dalį įdėti į vieną užklijuotą voką, jeigu pasiūlymas teikiamas ne elektroninėmis priemonėmis, arba finansinę ir techninę pasiūlymo dalį importuoti į vieną elektroninį voką, kai pasiūlymas pateikiamas elektroninėmis priemonėmis).

Pirmajame susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis posėdyje perkančiosios organizacijos susipažįsta su techninėmis pasiūlymų dalimi, t. y. su pasiūlymų pirkimo sąlygų nustatytų reikalavimų atitiktimi. Įstatyme nėra įtvirtinta, per kiek laiko perkančioji organizacija privalo įvykdyti antrąjį susipažinimo su pasiūlymais posėdį, kuriame susipažįstama su finansine pasiūlymų dalimi. Vis dėlto, VPĮ 44 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad komisijos posėdis, kuriame susipažįstama su pasiūlymo dalimi, kurioje nurodytos kainos ar sąnaudos, gali įvykti tik tada, kai perkančioji organizacija patikrina tiekėjų pateiktų pasiūlymų techninius duomenis bei jų pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų atitiktį, bei įvertina tiekėjų pasiūlymų techninius duomenis (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 1–4 punktų komentarus*). Atitinkamai tai reiškia, kad

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančioji organizacija neturi teisės susipažinti su tiekėjų antraisiais vokais, kol nėra susipažinusi su visais gautais tiekėjų pirmaisiais vokais.

Perkančioji organizacija privalo raštu informuoti visus tiekėjus, pateikusius pasiūlymą pirkime, apie jų pasiūlymų techninės dalies tikrinimo ir vertinimo rezultatus (tiek tais atvejais, kai pasiūlymai teikiami elektroninėmis priemonėmis, tiek tais, kai teikiami ne elektroninėmis priemonėmis). Nurodyti rezultatai tiekėjams teikiami neatskleidžiant tiekėjų tapatybių, kadangi ši informacija tiekėjams teikiama tik nustačius pasiūlymų eilę (pavyzdžiui, tiekėjus įvardijant A, B, C, D ir pan., kiekvienam asmeniškai *atskleidžiant,* kaip jis pavadintas). Kai pasiūlymai pateikiami ne elektroninėmis priemonėmis, perkančiosios organizacijos, informuodamos apie techninės pasiūlymų dalies vertinimo rezultatus, privalo nustatyti ir nurodyti tiekėjams kito komisijos posėdžio, kuriame bus susipažįstama su finansine pasiūlymų dalimi, tikslią vietą ir laiką. Ši įtvirtinta pareiga sietina su tiekėjų teisės dalyvauti komisijos posėdyje įgyvendinimu (*detaliau žiūrėti VPĮ 44 straipsnio 3 dalies komentarą*). Įstatyme neįtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga informuoti tiekėjus apie antrojo posėdžio laiką, kai pasiūlymai yra pateikiami elektroninėmis priemonėmis. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad tiekėjai gali būti pateikę užšifruotus pasiūlymus ir perkančiajai organizacijai iki antrojo posėdžio turės pateikti iššifravimo kodą, apie sekančio komisijos posėdžio datą perkančiosios organizacijos privalo informuoti ir tais atvejais, kai pasiūlymai teikiami elektroninėmis priemonėmis.

Susipažinus ir įvertinus tiekėjų pasiūlymų techninius pasiūlymų duomenis, antrajame komisijos posėdyje yra susipažįstama tik su tų tiekėjų pasiūlymais, kurie nebuvo atmesti po susipažinimo su technine pasiūlymų dalimi. Tai reiškia, kad pripažinus tiekėjo pasiūlymo techninės dalies neatitiktį (pavyzdžiui, nustačius, kad tiekėjo pasiūlymas neatitinka pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų), yra atmetamas visas tiekėjo pasiūlymas pirkime. Visi tiekėjų pasiūlymai pirkime yra saugomi VPĮ 97 straipsnyje nurodyta tvarka (*detaliau žiūrėti VPĮ 97 straipsnio komentarą*).

Susipažinimo su pasiūlymų kainomis ar sąnaudomis posėdį rekomenduotina rengti ne anksčiau, nei pasibaigus pretenzijų pateikimo terminui nuo dalyvių informavimo apie kvalifikacijos atitikties ir pasiūlymo techninių duomenų patikrinimo ir įvertinimo rezultatus (*detaliau žiūrėti VPĮ 102 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

6. VPĮ 44 straipsnio 6 dalyje yra nustatytas informacijos, kuri skelbiama tiekėjams, dalyvaujantiems komisijos posėdyje susipažįstant su ne elektroninėmis priemonėmis gautais pasiūlymais, sąrašas. Šis sąrašas yra baigtinis, vadinasi, informacija, kuri nėra nurodyta šiame sąraše, neprivalo būti skelbiama. Be to, nurodyta informacija skelbiama apie visų tiekėjų pateiktus pasiūlymus, su kuriais susipažįstama komisijos posėdyje.

VPĮ 44 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad susipažįstant su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, turi būti skelbiama:

1) *pasiūlymą pateikusio tiekėjo pavadinimas* – tai reiškia, kad komisijos posėdyje privaloma išviešinti visus dalyvavusius tiekėjus;

2) *pasiūlyme nurodyta kaina ar sąnaudos* – turi būti paskelbiama kaina ar sąnaudos tiek skaičiais, tiek žodžiais, taip pat nurodoma, ar pasiūlyta kaina ar sąnaudos skaičiais atitinka kainą ar sąnaudas žodžiais (kai pasiūlyme nurodyta kaina ar sąnaudos, išreikštos skaitmenimis, neatitinka kainos ar sąnaudų, nurodytų žodžiais, teisinga laikoma kaina ar sąnaudos, nurodytos žodžiais; kasacinio teismo šiuo aspektu išaiškinta, kad tokiu reguliavimu netiesiogiai pripažįstama, jog tiekėjas, perkančiajai organizacijai pateikdamas kainą, turi mažiau galimybių suklysti bei gali pateikti iš anksto suplanuotą („tikrąją“) siūlyti kainą, kai ši išreiškiama žodžiais, o ne skaičiais; be to, įstatymų leidėjas, viena vertus, šioje srityje susiaurino netinkamo ir dėl to atmestino pasiūlymo apimtį (suteikdamas galimybę skirtingą pasiūlymo kainą žodžiais ir skaičiais nurodžiusiam tiekėjui nebūti pašalintam iš pirkimo procedūrų), antra vertus, įtvirtino reguliavimą, dėl kurio išvengiama skirtingų tos pačios situacijos vertinimų, kai nustatoma kainos išraiškų neatitiktis (pavyzdžiui, teisinga laikyti mažesnę kainą, išreikštą skaičiais, žodžiais ir pan.); vis dėlto, tais atvejais, kai tiekėjas akivaizdžiai nepadaro aritmetinių klaidų, t. y. sudėtinės kainos dalys atitinka bendrą kainos rezultatą (sumą), tačiau kainos išraiška skaičiais ir žodžiais nesutampa (pavyzdžiui, kai praleidžiamas tam tikras žodis (kainos išraiška skaičiais nurodoma „1 000 + 1 000 + 1 000 = 3 000“; žodžiais nurodoma „trys“), tai turėtų būti vertinama kaip neteisingai nurodyta kainos išraiška žodžiais, todėl nebūtų prasminga taikyti įstatyme įtvirtintos teisingos kainos prezumpciją, kuri skirta neaiškumams dėl kainos išraiškos neatitikties išspręsti; šiuo atveju perkančioji organizacija turėtų kreiptis į tiekėją, siekdama įsitikinti šios priežasties turinio tikrumu, prašydama tokią neatitiktį paaiškinti, nekeičiant pasiūlymo esmės (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*)[2]; tais atvejais, kai pirkimas yra suskaidytas į dalis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(*detaliau žiūrėti VPĮ 28 straipsnio komentarą*), turi būti skelbiama kiekvienos pirkimo objekto dalies kaina ar sąnaudos, kuriai tiekėjas pateikė pasiūlymą.

3) *pagrindinės techninės pasiūlymo charakteristikos* – tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos neprivalo viešinti visų charakteristikų, į kurias bus atsižvelgta, vertinant pasiūlymus (pavyzdžiui, jeigu ekonominio naudingumo balai projektavimo darbų pirkime yra skiriami balai už atitinkamą sukurtą schemą, perkančioji organizacija neprivalo viešinti visos pasiūlymo techninės dalies aprašymo, o gali paviešinti tik tą dalį, kuri turi esminės reikšmės šių balų skyrimui – konkrečią schemą, ar techninės dalies aprašymo santrauką, kurioje aprašyta ši schema ir pan.). Vis dėlto, jeigu bent vienas komisijos posėdyje dalyvaujantis tiekėjas ar jo atstovas pageidauja, turi būti paskelbtos visos pasiūlymų charakteristikos, į kurias bus atsižvelgta vertinant pasiūlymus (pavyzdžiui, paviešintas visas techninės dalies aprašymas). VPĮ 44 straipsnio 6 dalies 3 punkte įtvirtinta išimtis, pagal kurią komisijos nariams ir posėdyje dalyvaujančių tiekėjų ar jų atstovų sutarimu šią informaciją galima tiekėjams pateikti raštu per 3 darbo dienas po posėdžio, jeigu charakteristikos yra didelės apimties. Įstatyme nėra įtvirtinto reikalavimo, kiek komisijos posėdyje dalyvaujančių narių ir tiekėjų ar jų atstovų balsų reikia tam, kad būtų pritarta šios informacijos pateikimui raštu, dėl to rekomenduotina, kad tam pritartų bent pusė posėdyje dalyvavusių komisijos narių ir tiekėjų ar jų atstovų, t. y. paprastoji balsų dauguma (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio 3 dalies komentarą*). Papildomai pažymėtina, kad reikalavimas viešinti technines pasiūlymo charakteristikas netaikomas, kai pasiūlymai yra vertinami pagal sąnaudas, kurios apskaičiuojamos pagal gyvavimo ciklo sąnaudų metodą, aprašytą šio VPĮ 56 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 2 punkto ir 56 straipsnio komentarus*) ar pagal kainą (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*).

4) *ar ne elektroninėmis priemonėmis pateiktas pasiūlymas yra susiūtas, sunumeruotas ir paskutinio lapo antrojoje pusėje patvirtintas tiekėjo ar jo įgalioto asmens parašu, ar nurodytas įgalioto asmens vardas, pavardė, pareigos ir pasiūlymą sudarančių lapų skaičius* – kitaip tariant, ar ne elektroninėmis priemonėmis pateiktas pasiūlymas atitinka jam nustatytus formalius pasiūlymo ar paraiškos pateikimo reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio 7 dalies komentarą*);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

5) *ar yra pateiktas pasiūlymo galiojimo užtikrinimas* – ši informacija neskelbiama, jeigu pirkime nėra reikalaujama pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 42 straipsnio komentarą*).

7. VPĮ 44 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta tiekėjų ar jų atstovų, kurie dalyvauja komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis posėdyje, teisė posėdžio metu ištaisyti formalius pasiūlymo ar paraiškos, kuri teikiama ne elektroninėmis priemonėmis, pateikimo trūkumus, nustatytus VPĮ 40 straipsnio 7 dalyje (susiuvimo, įforminimo ir pan.). Tuo atveju, jeigu nustatytų trūkumų nėra įmanoma ištaisyti posėdžio metu (pavyzdžiui, nei vienas iš posėdžio dalyvių neturi tam reikiamų priemonių (reikalingų susiuvimui ir pan.), arba tiekėjo atstovas neturi reikiamo įgaliojimo pasiūlymui pasirašyti ir pan.) arba posėdyje nedalyvauja tiekėjas ar jo atstovas, kurio pasiūlyme pastebėti pasiūlymo susiuvimo ar įforminimo trūkumai, tokiu atveju šiuos trūkumus turi būti leista ištaisyti po komisijos posėdžio pagal VPĮ 45 straipsnio 3 dalies reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*).

VPĮ 44 straipsnio 7 dalies norma sietina su teismų praktikoje suformuotu ir išplėtotu turiningojo pasiūlymų vertinimo principo įgyvendinimu[3]. Teismų praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad tiekėjų veiksmai perkančiųjų organizacijų turi būti vertinami, remiantis turinio viršenybės prieš formą principu, t. y. formalizuotas viešųjų pirkimų procedūrų reguliavimas neturi viršenybės prieš perkančiosios organizacijos ir tiekėjų veiksmus, jei šie atitinka teisės normų ir pirkimo sąlygų esmę ir jomis siekiamus tikslus. Šis principas ypač aktualus dėl pasiūlymų nagrinėjimo, vertinant, ar perkančioji organizacija pagrįstai atmetė tiekėjo pasiūlymą dėl jame aptiktų trūkumų ar netikslumų, t. y. ar tinkamai sprendė dėl tiekėjo pasiūlymo turinio ir formos pusiausvyros[4]. Teismų praktikoje plėtojamas turinio viršenybės prieš formalumus principas, reiškia, kad perkančiosios organizacijos veiksmai turi būti atliekami ne tik tam, kad formaliai būtų atliktos procedūros, o tam, jog būtų objektyviai sudaromos galimybės tiekėjui dalyvauti pirkime, paaiškinti (patikslinti) visus perkančiosios organizacijos keliamus klausimus, nurodytus netikslumus[5].

8. VPĮ 44 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta tiekėjų ar jų atstovų, kurie dalyvavo komisijos susipažinimo su ne elektroninėmis priemonėmis gautais pasiūlymais ar paraiškomis posėdyje,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

teisė asmeniškai susipažinti su VPĮ 44 straipsnio 6 dalyje nurodyta posėdžio metu paskelbta informacija. VPĮ 44 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta išimtis, pagal kurią susipažinimo posėdyje dalyvavusiems tiekėjams ar jų atstovams neleidžiama susipažinti su nurodyta informacija, jeigu pasiūlymus ar paraiškas pateikę tiekėjai ją nurodė kaip konfidencialią. Nustatyta išimtis taikoma tik tokiu atveju, jeigu paskelbta informacija neatitinka VPĮ 20 straipsnio 2 dalyje nurodytų sąlygų, kuomet informacija negali būti laikoma kaip konfidenciali (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*).

Komentuojamoje normoje įtvirtinta teisė susipažinti tik su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktų pasiūlymų viešai perskaityta informacija ir tik tiems tiekėjams ar jų atstovams, kurie dalyvavo susipažinimo posėdyje. Tuo tarpu tiekėjai ar jų atstovai, kurie nedalyvavo susipažinimo su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktomis paraiškomis ar pasiūlymais procedūroje, su nurodyta informacija gali susipažinti, vadovaujantis komentuojamo VPĮ 44 straipsnio 10 dalimi (*detaliau žiūrėti VPĮ 44 straipsnio 10 dalies komentarą*).

9. VPĮ 44 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais rezultatus įforminti protokole. Ši pareiga netaikoma, kai su paraiškomis ar pasiūlymais susipažįstama CPO siūlomomis elektroninėmis priemonėmis (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Reikalavimai susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis protokolų formoms, jų pildymui ir pan. yra nustatyti Komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis procedūros protokolų privalomųjų rekvizitų apraše[6]. Šio aprašo 2 straipsnyje nurodyta, kad susipažinimo su tiekėjų pasiūlymais procedūra vykdoma ir protokolas rašomas, atliekant viešąjį pirkimą atviro konkurso, riboto konkurso, skelbiamų derybų, neskelbiamų derybų, konkurencinio dialogo ir inovacijų partnerystės būdu ar taikant dinaminę pirkimų sistemą. Atliekant nurodytus pirkimus, perkančiosios organizacijos privalo naudoti VPT parengtas ir patvirtintas komisijos susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais protokolų formas[7]. Tuo tarpu atliekant mažos vertės viešuosius pirkimus pagal VPĮ 25 straipsnio 2 dalies nuostatas (*detaliau žiūrėti VPĮ 25 straipsnio 2 dalies komentarą*) bei supaprastintus viešuosius pirkimus VPĮ 25 straipsnio 3 ir 4 dalyse nustatytais atvejais (*detaliau žiūrėti VPĮ 25 straipsnio 3 ir 4 dalies komentarus*), VPT parengtos susipažinimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

protokolų formos perkančiosioms organizacijoms yra rekomendacinės, t. y. šiais atvejais perkančiosios organizacijos protokolų surašyti ir VPT patvirtintomis formomis naudotis neprivalo. Susipažinimo protokolų formos yra parengtos, vadovaujantis šiais kriterijais: *pirma*, pagal pirkimo būdą (ar pirkimas vykdomas atviro konkurso, riboto konkurso, skelbiamų derybų, neskelbiamų derybų, konkurencinio dialogo ir inovacijų partnerystės būdu ar taikant dinaminę pirkimų sistemą), *antra*, pagal pasiūlymo vertinimo kriterijus (ar pasiūlymai pirkime vertinami pagal kainą ar sąnaudas, kainą ar sąnaudas ir kokybę (kai techninės charakteristikos įvertinamos tik kiekybiškai), kainą ar sąnaudas ir kokybę (kai bent dalis techninių charakteristikų yra įvertinamos kokybiškai), *trečia*, pagal pasiūlymų pateikimo būdą (ar vykdomas elektroninis pirkimas, ar ne elektroninis).

Tais atvejais, kai vykdant viešuosius pirkimus perkančiosios organizacijos privalo surašyti protokolus, jos VPT patvirtintų formų negali naudoti savo nuožiūra (pavyzdžiui, vykdant ribotą konkursą, naudoti atviro konkurso susipažinimo su pasiūlymais protokolo formą), taip pat negali naudoti savo parengtos formos, kurioje nebūtų VPT nustatytų privalomųjų protokolo rekvizitų. Taigi, perkančiosios organizacijos tinkamą susipažinimo protokolo formą turi pasirinkti pagal atliekamo pirkimo būdą (priemonę) bei tinkamą vertinimo kriterijų, taip pat pagal tai, ar pasiūlymai pirkime teikiami elektroninėmis priemonėmis, ar ne.

Pagal nurodyto aprašo 13 straipsnį susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis protokolus perkančiosios organizacijos privalo saugoti LR dokumentų ir archyvų įstatymo nustatyta tvarka, tačiau ne trumpiau kaip 4 metus nuo pirkimo pabaigos.

10. VPĮ 44 straipsnio 10 dalyje įtvirtinta teisė susipažinti su komisijos posėdžio rezultatais, įtvirtintais komisijos posėdžio protokole, tiems pasiūlymus pateikusiems tiekėjams, kurie komisijos susipažinimo su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais posėdyje nedalyvavo. Tiekėjai tokiu atveju turi kreiptis į perkančiąją organizaciją su prašymu šią informaciją pateikti. Nors komentuojamoje normoje konkrečiai įvardinti tik tie tiekėjai, kurie nedalyvavo susipažinimo su pasiūlymais posėdyje, vis dėlto, autorių nuomone, tokia teisė turėtų būti suteikiama ir tiems tiekėjams, kurie posėdyje dalyvavo, tačiau nori su šia informacija susipažinti pakartotinai raštu.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tiek tiekėjo kreipimasis (prašymas), tiek perkančiosios organizacijos informavimas apie įtvirtintus rezultatus turi būti pateikiami raštu (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 29 dalies komentarą*). Perkančiosios organizacijos tiekėjams, pageidaujantiems susipažinti su posėdžio protokolo įformintais pasiūlymų susipažinimo rezultatais, pateikia tik tą informaciją, kuri nėra konfidenciali (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio ir 44 straipsnio 8 dalies komentarus).*

11. VPĮ 44 straipsnio 11 dalyje įtvirtinta sąlyga, kada tiekėjai nedalyvauja komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis, jų nagrinėjimo, vertinimo ar palyginimo posėdžiuose – kai pasiūlymai ar paraiškos pirkime yra pateikiami elektroninėmis priemonėmis (CVP IS, CPO siūlomomis elektroninėmis priemonėmis ar kitu elektroniniu būdu). Taigi, tiekėjai turi teisę dalyvauti komisijos susipažinimo su pasiūlymais posėdyje tik tuomet, kai pasiūlymai pirkime yra pateikiami ne elektroninėmis priemonėmis.

Tais atvejais, kai pasiūlymai ar paraiškos buvo teikiamos elektroninėmis priemonėmis – su informacija, kas dalyvavo pirkime bei kokią kainą pasiūlė, pasiūlymus pateikę tiekėjai gali susipažinti perkančiajai organizacijai sudarius pasiūlymų eilę, vadovaujantis VPĮ 58 straipsnio 1 dalimi. Vis dėlto perkančioji organizacija, informuodama apie sudarytą pasiūlymų eilę, vadovaujantis VPĮ 58 straipsnio 1 dalimi, neturi pareigos pateikti didesnės apimties informacijos, nurodytos VPĮ 44 straipsnio 6 dalyje, pavyzdžiui, pagrindinių laimėjusio tiekėjo pasiūlymo vertinimo charakteristikų ir pan. (*detaliau žiūrėti VPĮ 58 straipsnio 1 dalies komentarą*).

[1] *Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės*, parengtos VPT, įgyvendinant Europos socialinio fondo ir LR valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004 (2018-02-13).

[2] LAT 2013 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-474/2013.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[3] LAT 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-496/2014; 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-369-916/2017; 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-468-469/2018

[4] LAT 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-280/2012; 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2012.

[5] LAT 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-280/2012; 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-369-916/2017.

[6] Komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis procedūros protokolų privalomųjų rekvizitų aprašas, patvirtintas VPT 2017 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. 1S-85.

[7] VPT patvirtintos komisijos susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais formos, kurias perkančiosios organizacijos gali atsisiųsti iš VPT interneto puslapio, adresu: http://vpt.lrv.lt/lt/komisijos-susipazinimo-su-paraiskomis-ar-pasiulymais-proceduros-protokolu-formos.

Žemiau tekste atliktas pataisymas – įterpta dalis apie 2022 metais LAT nutartį, iš dalies keičiančią pasiūlymų vertinimo praktiką

45 straipsnis. Tiekėjo ir jo pateiktos paraiškos ir pasiūlymo vertinimo bendrieji principai

1. **Perkančioji organizacija, vadovaudamasi šio įstatymo 55, 56 ir 57 straipsnių nuostatomis, laimėjusį nustato ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, jeigu tenkinamos visos šios sąlygos:**

1) pasiūlymas atitinka skelbime apie pirkimą, kvietime patvirtinti susidomėjimą ir pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus, sąlygas ir kriterijus, atsižvelgiant ir į šio įstatymo 43 straipsnio, jeigu jis taikomas, nuostatas;

2) pasiūlymą pateikęs tiekėjas nėra pašalintas vadovaujantis šio įstatymo 46 straipsniu;

3) pasiūlymą pateikęs tiekėjas atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus pagal šio įstatymo 47 straipsnį ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus, reikalaujamus pagal šio įstatymo 48 straipsnį, nediskriminacines taisykles ir kriterijus, nustatytus pagal šio įstatymo 54 straipsnį;

4) pasiūlymą pateikęs tiekėjas per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą patikslino, papildė, paaiškino informaciją, kaip nurodyta šio straipsnio 3 dalyje;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

5) pasiūlyta kaina neviršija pirkimui skirtų lėšų, nustatytų perkančiosios organizacijos prieš pradedant pirkimo procedūrą. Jeigu ekonomiškai naudingiausiame pasiūlyme nurodyta kaina viršija pirkimui skirtas lėšas, nustatytas perkančiosios organizacijos prieš pradedant pirkimo procedūrą, ir perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nėra nurodžiusi pirkimui skirtų lėšų sumos, kiti pasiūlymų eilėje esantys pasiūlymai laimėjusiais negali būti nustatyti. Pirkimui skirtų lėšų suma, nustatyta ir užfiksuota perkančiosios organizacijos rengiamuose dokumentuose prieš pradedant pirkimo procedūras, gali būti keičiama, kai ji nėra nurodyta pirkimo dokumentuose, perkančiajai organizacijai ekonomiškai naudingiausiame pasiūlyme nurodyta kaina yra priimtina ir perkančioji organizacija gali pagrįsti šios kainos priimtinumą ir suderinamumą su racionalaus lėšų naudojimo principu;

6) nėra šio įstatymo 57 straipsnio 3 dalyje nustatytų aplinkybių.

2. **Perkančioji organizacija gali nuspręsti nesudaryti pirkimo sutarties su ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusiu tiekėju, jeigu ji nustato, kad pasiūlymas neatitinka šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų.**
3. **Jeigu kandidatas ar dalyvis pateikė netikslius, neišsamius ar klaidingus dokumentus ar duomenis apie atitiktį pirkimo dokumentų reikalavimams arba šių dokumentų ar duomenų trūksta, perkančioji organizacija privalo nepažeisdama lygiateisiškumo ir skaidrumo principų prašyti kandidatą ar dalyvį šiuos dokumentus ar duomenis patikslinti, papildyti arba paaiškinti per jos nustatytą protingą terminą. Tikslinami, papildomi, paaiškinami ir pateikiami nauji gali būti tik dokumentai ar duomenys dėl tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimo, atitikties kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, tiekėjo įgaliojimas asmeniui pasirašyti paraišką ar pasiūlymą, jungtinės veiklos sutartis, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinantis dokumentas ir dokumentai, nesusiję su pirkimo objektu, jo techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina. Kiti tiekėjo pasiūlymo dokumentai ar duomenys gali būti tikslinami, pildomi arba aiškinami vadovaujantis šio įstatymo 55 straipsnio 9 dalimi.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 45 straipsnyje[1] yra įtvirtinti bendrieji tiekėjų ir jų pateiktų paraiškų bei pasiūlymų vertinimo principai.

1. Perkančiosios organizacijos, nustatydamos ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą (ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas turi būti suprantamas kaip geriausiai perkančiosios organizacijos poreikius ir jos konkrečiame pirkime pasirinktus bei nustatytus pasiūlymų vertinimo kriterijus atitinkantis pasiūlymas), visų pirma turi vadovautis VPĮ 55 bei 56 straipsniuose nustatytais pasiūlymų vertinimo ir palyginimo kriterijais bei taisyklėmis (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 ir 56 straipsnių komentarus*) bei VPĮ 57 straipsnyje nustatytomis neįprastai mažos kainos pagrindimo taisyklėmis (*detaliau žiūrėti VPĮ 57 straipsnio komentarą*). Laikantis nurodytų VPĮ 55, 56, 57 straipsnių nuostatų, nustatytas ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas laimėtoju pripažįstamas tik tuo atveju, jei yra visos toliau nurodytos sąlygos. Pasiūlymas, neatitinkantis bent vienos iš nurodytų sąlygų, ne tik sudaro teisėtą pagrindą, bet ir reiškia perkančiosios organizacijos pareigą pasiūlymą atmesti[2]:

1) Pasiūlymas atitinka skelbime apie pirkimą, kvietime patvirtinti susidomėjimą ir pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus, sąlygas ir kriterijus, atsižvelgiant ir į šio įstatymo 43 straipsnio, jeigu jis taikomas, nuostatas. Perkančiosios organizacijos privalo patikrinti tiekėjo pasiūlymo atitiktį pirkimo dokumentuose suformuluotiems reikalavimams (atkreiptinas dėmesys į tai, kad skelbimas apie pirkimą ir kvietimas patvirtinti susidomėjimą yra sudėtinė ir neatsiejama pirkimo dokumentų dalis, dėl to toliau komentuojant VPĮ 45 straipsnį, bus naudojama bendra pirkimo dokumentų sąvoka (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio 3 dalies komentarą*).
Kita vertus, kai esamas vidinio prieštaravimo tarp skelbimo apie pirkimą ir pagrindinių pirkimo dokumentų nuostatų, tiekėjo pasiūlymas negali būti vertinamas kaip neatitinkantis nustatytų reikalavimų ir dėl to atmestas, jei atitinkamas reikalavimas įtvirtintas tik viename iš šių aptartų dokumentų[3]. Kitaip tariant, tiekėjas negali būti atsakingas už pirkimo sąlygų skirtumus / tarpusavio prieštaravimus. Prieštaravimai tarp pirkimo dokumentų negali būti tokio lygio, kad lemtų nelygiateisišką pasiūlymų vertinimą. Analogiška taisyklė taikytina, kai vidinis pirkimo dokumentų turinio prieštaravimas nustatomas tarp skirtingų vienodo statuso dokumentų (pavyzdžiui, darbų žiniaraščių)[4].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančiosios organizacijos privalo patikrinti, ar tiekėjai pasiūlyme nurodė visą informaciją, kurią privalėjo nurodyti pagal pirkimo sąlygas, taip pat, ar pateikė visus reikalaujamus dokumentus kartu su pasiūlymu, nepriklausomai nuo šios informacijos ir dokumentų įtvirtinimo pirkimo sąlygose vietos, nes tiekėjai privalo detaliai susipažinti su visomis pirkimo dokumentų nuostatomis[5]. Taigi, tiekėjo (pirkimo dalyvio) pasiūlymas gali būti laikomas tinkamu tik tuomet, kai jis atitinka reikalavimus pasiūlymui plačiąja ir siaurąja prasme, taip pat ir teisės aktuose nustatomus kitus reikalavimus pasiūlymui (dokumentų įforminimui, komplektacijai ir pan.)[6].

Šių duomenų patikrinimas sietinas su lygiateisiškumo principo įgyvendinimu, t. y. perkančioji organizacija privalo patikrinti tiekėjų pasiūlymų atitiktį pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams, tam, kad galėtų objektyviai palyginti tiekėjų pasiūlymus[7]. Perkančiosios organizacijos turi patikrinti tiek pasiūlymų atitiktį turinio, tiek formos reikalavimams. Jeigu pirkime yra leidžiama arba reikalaujama, kad tiekėjai pateiktų alternatyvius pasiūlymus, tokiu atveju perkančioji organizacija taip pat privalo patikrinti, ar tiekėjų alternatyvūs pasiūlymai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus jiems suformuluotus minimalius reikalavimus bei konkrečius jų pateikimo reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 43 straipsnio komentarą*).

Pirkimo laimėtoju gali būti nustatomas tik toks tiekėjo pasiūlymas, kuris atitinka visus pirkimo sąlygose nustatytus reikalavimus. Pasiūlymas, kuris neatitinka pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų, sąlygų ir kriterijų – atmestinas. Kasacinio teismo šiuo aspektu išaiškinta, kad perkančiosios organizacijos tiekėjų pasiūlymus (plačiąja prasme) vertina išimtinai pagal viešojo pirkimo sąlygas. Bet kokiu atveju perkančiosios organizacijos negali atmesti tiekėjo pasiūlymo pagal iš anksto aiškiai neišviešintus (nepaskelbtus, nepublikuotus) reikalavimus[8].

2) Pasiūlymą pateikęs tiekėjas nėra pašalintas vadovaujantis šio įstatymo 46 straipsniu. Perkančiosios organizacijos privalo patikrinti, ar tiekėjai (ne)atitinka VPĮ 46 straipsnyje nustatytus pašalinimo pagrindus. Pirkimo laimėtoju gali būti pripažintas tik toks tiekėjas, kuris neatitinka VPĮ 46 straipsnyje nustatytų pašalinimo pagrindų, arba yra VPĮ 46 straipsnyje nustatytos sąlygos, dėl kurių perkančioji organizacija vis tiek nepašalina tiekėjo iš pirkimo procedūros (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*). Tikrindamos, ar nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų, nustatytų pagal VPĮ 46 straipsnį, perkančiosios organizacijos reikalauja patvirtinančių dokumentų, nurodytų VPĮ 51 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 51 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3) Pasiūlymą pateikęs tiekėjas atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus pagal šio įstatymo 47 straipsnį ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus, reikalaujamus pagal šio įstatymo 48 straipsnį, nediskriminacines taisykles ir kriterijus, nustatytus pagal šio įstatymo 54 straipsnį. Reikalavimai tiekėjų kvalifikacijai bei jų vertinimui nustatyti VPĮ 47 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio komentarą*). Kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų reikalavimai nustatyti VPĮ 48 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 48 straipsnio komentarą*). Tuo tarpu nediskriminacinės taisyklės ir kriterijai reglamentuojami VPĮ 54 straipsnyje, kuriame įtvirtintos kandidatų kvalifikacinės atrankos atlikimo taisyklės (*detaliau žiūrėti VPĮ 54 straipsnį*). Bet kuriuo atveju pirkimo laimėtoju gali būti nustatytas tik toks ekonomiškai naudingiausią (įskaitant mažiausios kainos) pasiūlymą pateikęs tiekėjas, kuris atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus ir, jei atitinkamame pirkime taikoma, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus bei nediskriminacines taisykles ir kriterijus (*detaliau žiūrėti VPĮ 47, 48, 54 straipsnių komentarus*). Jeigu pirkimo sąlygose buvo nustatyta, kad tiekėjo teisė verstis atitinkama veikla netikrinama arba tikrinama ne visa apimtimi, tokiu atveju perkančioji organizacija šių duomenų netikrina. Vis dėlto bet kuriuo atveju tiekėjas perkančiajai organizacijai turi įsipareigoti, kad pirkimo sutartį vykdys tik tokią teisę turintys asmenys (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 3 punkto komentarą*). Tikrindamos, ar tiekėjas atitinka kvalifikacijos reikalavimus, nustatytus pagal VPĮ 47 straipsnį, ar tiekėjas laikosi kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų, nustatytų pagal VPĮ 48 straipsnį, perkančiosios organizacijos reikalauja patvirtinančių dokumentų, nurodytų VPĮ 48 ir 51 straipsniuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 48 ir 51 straipsnių komentarus*).

Papildomai svarbu, kad, atliekant pirkimą atviro konkurso būdu, perkančioji organizacija neprivalo laikytis VPĮ 59 straipsnio 3 dalyje nustatyto pirkimo procedūrų eiliškumo (VPĮ 59 straipsnio 4 dalis). Tokiu atveju perkančioji organizacija gali visų pirma įvertinti dalyvių pateiktus pasiūlymus *siaurąja prasme*, o po to patikrinti, ar ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs dalyvis atitinka nustatytus kvalifikacijos reikalavimus, ar nėra jo pašalinimo pagrindų, ir, jeigu taikytina, ar tiekėjas laikosi kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų (*detaliau žiūrėti VPĮ 59 straipsnio komentarą*). Perkančioji organizacija gali nukrypti nuo įstatyme įtvirtintos pirkimo procedūrų atlikimo eiliškumo tvarkos tik tokiu atveju, jei

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tai aiškiai nustatyta pirkimo dokumentuose[9]. Vykdant kvalifikacinę atranką pagal VPĮ 54 straipsnį, perkančioji organizacija privalo laikytis pirkimo procedūrų eiliškumo (*detaliau žiūrėti VPĮ 59 straipsnio komentarą*).

4) Pasiūlymą pateikęs tiekėjas per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą patikslino, papildė, paaiškino informaciją, kaip nurodyta šio straipsnio 3 dalyje. Ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs tiekėjas negali būti pripažintas laimėtoju, jeigu jis, *pirma*, pateikė netikslius, neišsamius ar klaidingus dokumentus ar duomenis apie pirkimo dokumentų reikalavimų atitiktį arba šių dokumentų ar duomenų nepateikė, ir, *antra*, perkančiajai organizacijai paprašius, per nustatytą terminą šių dokumentų ar duomenų nepatikslino, nepapildė arba nepaaiškino. Ši nuostata taikoma tik tuo atveju, kai tiekėjas pateikė neišsamius, netikslius ar klaidingus duomenis apie kvalifikacijos reikalavimų, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų atitiktį, tiekėjo įgaliojimą asmeniui pasirašyti paraišką ar pasiūlymą, jungtinės veiklos sutartį, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinantį dokumentą ir dokumentus, nesusijusius su pirkimo objektu, jo techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*).

5) Pasiūlyta kaina neviršija pirkimui skirtų lėšų, nustatytų perkančiosios organizacijos prieš pradedant pirkimo procedūrą. Jeigu ekonomiškai naudingiausiame pasiūlyme nurodyta kaina viršija pirkimui skirtas lėšas, nustatytas perkančiosios organizacijos prieš pradedant pirkimo procedūrą, ir perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nėra nurodžiusi pirkimui skirtų lėšų sumos, kiti pasiūlymų eilėje esantys pasiūlymai laimėjusiais negali būti nustatyti. Pirkimui skirtų lėšų suma, nustatyta ir užfiksuota perkančiosios organizacijos rengiamuose dokumentuose prieš pradedant pirkimo procedūras, gali būti keičiama, kai ji nėra nurodyta pirkimo dokumentuose, perkančiajai organizacijai ekonomiškai naudingiausiame pasiūlyme nurodyta kaina yra priimtina ir perkančioji organizacija gali pagrįsti šios kainos priimtinumą ir suderinamumą su racionalaus lėšų naudojimo principu. Komentuojamo VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatyta išimtis iš bendros taisyklės, kad pasiūlymai vertinami išimtinai pagal pirkimo sąlygas, t. y. vadovaujantis šia norma, pasiūlymą dėl kainos, viršijančios pirkimui skirtas lėšas, privaloma atmesti net tuo atveju, jei pirkimo sąlygose iš anksto nėra nurodyta maksimali pirkimui skirta lėšų suma[10]. Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo negalima pripažinti laimėtoju, jeigu: a) jo kaina viršija perkančiosios organizacijos vidaus dokumentuose užfiksuotą pirkimui

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

skirtų lėšų sumą, arba b) jo kaina viršija pirkimo sąlygose nustatytą pirkimui skirtų lėšų sumą. Jeigu pirkimui skirtų lėšų suma užfiksuota tik perkančiosios organizacijos vidaus dokumentuose, ji turi pagrįsti, kad ši suma iš tiesų buvo užfiksuota, nustatyta iki pirkimo (užfiksavimo pagrindimas nėra įtvirtintas įstatyme, taigi, perkančiosios organizacijos tai gali įrodyti įvairiais vidaus dokumentais ar net susirašinėjimais)[11].

Ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas pirkime šiuo pagrindu atmetamas įvertinami kiti pasiūlymų eilėje esantys pasiūlymai tik tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija pirkimui skirtas lėšas prieš pradėdama pirkimą nustatė ne tik ikiprocedūriniuose dokumentuose (pavyzdžiui, pirkimų planuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 26 straipsnio komentarą*), bet ir konkretaus pirkimo sąlygose. Tuo tarpu, jeigu pirkimui skirtos lėšos nebuvo nurodytos konkretaus pirkimo sąlygose, o nustatytos tik perkančiosios organizacijos vidaus dokumentuose, tokiu atveju, atmetus ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą dėl pirkimui skirtų lėšų viršijančios kainos, kiti pasiūlymų eilėje esantys pasiūlymai laimėjusiais taip pat negali būti nustatyti. Tokiu atveju perkančioji organizacija pirkimą turi nutraukti. Ši nuostata yra siejama su skaidrumo bei lygiateisiškumo principų užtikrinimu (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*). Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad perkančioji organizacija tiekėjo pasiūlymą minėtu VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punkto pagrindu gali atmesti tik tokiu atveju, jeigu pirkimui skirtų lėšų sumą viršija tiekėjo pasiūlymo kaina, o ne per dideli įkainiai[12]. Nebent apskaičiuojant preliminarų kiekį pagal įkainius, yra matoma, kad galutinė kaina bet kuriuo atveju viršys pirkimui skirtų lėšų sumą[13]. Perkančiosios organizacijos turi teisę pačios nuspręsti, ar pirkimo dokumentuose tiekėjams išviešinti pirkimui skirtų maksimalų lėšų dydį. Pirkimo dokumentais šiuo aspektu laikomi perkančiosios organizacijos raštu pateikti tiekėjams dokumentai ir elektroninėmis priemonėmis pateikti duomenys, apibūdinantys perkamą objektą ir pirkimo sąlygas: skelbimas, kvietimas, techninė specifikacija, aprašomieji dokumentai, pirkimo sutarties projektas, kiti dokumentai ir dokumentų paaiškinimai (patikslinimai). VPĮ 35 straipsnyje yra aiškiai nustatyta, kokius duomenis perkančioji organizacija turi nurodyti pirkimo dokumentuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*). Atitinkamai duomenų apie lėšų (biudžeto), skirtų pirkimui, dydį pateikimas VPĮ 35 straipsnyje nenustatytas. Tai reiškia, kad pati perkančioji organizacija sprendžia, pateikti ar nepateikti tiekėjams duomenis apie pirkimui skirtų lėšų dydį[14].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Planuodama viešąjį pirkimą, perkančioji organizacija iš anksto numato jam panaudoti maksimalią skiriamų lėšų sumą. Kai ši suma neatskleidžiama pirkimo dokumentuose, o perkančioji organizacija atmeta tiekėjo pasiūlymą, remiantis VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punktu, kilus ginčui, ji privalo įrodyti, kad kaina yra per didelė ir jai nepriimtina (CPK 178 straipsnis). Per didelė, perkančiajai organizacijai nepriimtina kaina yra laikoma tokia pasiūlymo kaina, kuri didesnė, nei perkančiosios organizacijos suplanuota pirkimui skirtina lėšų suma[15].

Teisės aktuose nėra įpareigojimo perkančiosioms organizacijoms viešai (kartu su pirkimo dokumentais) skelbti, kokia kaina bus laikoma priimtina, o kokia – per didelė. Paskelbus viešai, kokią kainą perkančioji organizacija laikys tinkama, tai galėtų daryti įtaką tiekėjų siūlomoms kainoms ir iškreipti pirkimo dalyvių konkurencines sąlygas, nes tiekėjai, žinodami, kokią maksimalią kainą sutinka mokėti perkančioji organizacija, teiktų pasiūlymus, orientuodamiesi būtent į šią maksimalią kainą, o ne į savo įkainius[16].

VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punkte taip pat įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė pakeisti jų vidaus dokumentuose prieš pirkimo procedūras nustatytą ir užfiksuotą pirkimui skirtų lėšų sumą, jeigu, *pirma*, ši suma nenurodyta pirkimo dokumentuose, *antra*, ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusio tiekėjo kaina yra priimtina ir *trečia*, perkančioji organizacija gali pagrįsti, kad ši kaina jai priimtina ir suderinama su racionalaus lėšų naudojimo principu (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 5 punkto komentarą*).

Kasacinio teismo šiuo aspektu išaiškinta, kad VPĮ akcentuojama būtinybė racionaliai ir taupiai naudoti lėšas reikalingoms prekėms, paslaugoms ar darbams pirkti, dėl to perkančiosioms organizacijoms nustatyta galimybė atmesti tiekėjo pasiūlymą, jei jame nurodyta kaina yra per didelė, viršijanti perkančiosios organizacijos galimybes ir neužtikrinanti racionalaus ir taupaus turimų lėšų naudojimo. Priešingu atveju minėtas pagrindinis viešųjų pirkimų tikslas nebūtų įgyvendintas. Vis dėlto dėl pasiūlymo kainos priimtinumo sprendžia perkančioji organizacija. Jokiuose teisės aktuose nenustatyta, kokiais kriterijais perkančioji organizacija turi remtis, nustatydama tiekėjo pasiūlymų kainos tinkamumą ir priimtinumą[17].

Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kainos, viršijančios pirkimui skirtų lėšų sumą, priimtinumas turi būti pagrįstas, jeigu perkančioji organizacija įrodytų, kad ji, *pirma*, turi pakankamai pinigų, kuriuos gali išleisti konkrečiam pirkimui (pavyzdžiui, yra gavusi papildomą finansavimą, arba nustatant pirkimui skirtas lėšas nebuvo išnaudotas visas finansavimas, kuris perkančiajai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijai buvo skirtas konkrečiam pirkimui ir pan.) ir, *antra*, nepažeidžia racionalaus lėšų naudojimo principo (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*).

Vis dėlto perkančiosios organizacijos pirkimui skirtų lėšų sumą gali keisti tik tuo atveju, jeigu ji yra užfiksuota ikiprocedūriniuose perkančiosios organizacijos dokumentuose. Jeigu ši suma yra užfiksuota pirkimo sąlygose, toks keitimas nėra leistinas, kadangi tai būtų laikoma pirkimo sąlygų keitimu po tiekėjų pasiūlymų pateikimo[18].

Kita vertus, aptariama įstatymo nuostata, įsigaliojusi tik 2019 m. birželio 11 d., greičiausiai priimta, be kita ko, reaguojant į LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-160-469/2018, kurioje spręsta dėl buvusios redakcijos VPĮ 39 straipsnio 2 dalies[19], pagal kurią buvo draudžiama didinti pirkimui skirtą lėšų sumą. Naujoji Lietuvos įstatymų leidėjo iniciatyva, autorių nuomone, diskutuotina, nes, *pirma*, pernelyg išplečia perkančiosios organizacijos diskrecijos ribas, be to, *antra*, iš esmės sukuria situaciją, kai perkančioji organizacija savo veiksmais nepriimtinus pasiūlymus padaro priimtinais (Direktyvos 2014/24/ES 26 straipsnis). Šiame kontekste kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad perkančioji organizacija negali teisėtai imtis veiksmų taip, kad koreguojant ikiprocedūrinius dokumentus nepriimtinas pasiūlymas taptų priimtinas[20], juolab kad tokioms situacijoms (per didelių kainų pasiūlymų vertinimo) reguliuoti įtvirtintas derybų ir konkurencinio dialogo institutai. Todėl bet kuriuo atveju pirkimui skirtų lėšų sumą rekomenduojama keisti tik išimtiniais atvejais.

6) Nėra šio įstatymo 57 straipsnio 3 dalyje nustatytų aplinkybių. Perkančiosios organizacijos pagal VPĮ 57 straipsnio 1 dalį visuomet privalo reikalauti, kad tiekėjai pagrįstų pasiūlyme nurodytą prekių, paslaugų, darbų ar jų sudedamųjų dalių kainą arba sąnaudas, jeigu jos atrodo (yra) neįprastai mažos. Tuo tarpu pasiūlymas, kuriame nurodyta neįprastai maža kaina ar sąnaudos, turi būti atmestas, jeigu yra bent viena iš nurodytų sąlygų: (i) dalyvis nepateikia tinkamų pasiūlytos mažiausios kainos ar sąnaudų pagrįstumo įrodymų, arba (ii) pasiūlymas neatitinka VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto bei 57 straipsnio komentarus*). Taigi, toks ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs tiekėjas, kuris atitinka VPĮ 57 straipsnio 3 dalyje nustatytas sąlygas, negali būti pripažintas pirkimo laimėtoju.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. VPĮ 45 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta galimybė perkančiosioms organizacijoms nesudaryti pirkimo sutarties su tiekėju, pateikusiu ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pagal perkančiosios organizacijos nustatytus pasiūlymų vertinimo kriterijus, jeigu šio tiekėjo pasiūlymas neatitinka aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nurodytų VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą*). Šioje nuostatoje iš esmės įtvirtinta išimtis iš bendros taisyklės, kad pasiūlymai vertinami išimtinai pagal pirkimo sąlygas, t. y. vadovaujantis šia norma, ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, kuris neatitinka aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nurodytų VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte, galima atmesti net tuo atveju, jei pirkimo sąlygose tai nėra aiškiai įtvirtinta. Tiekėjas, pateikęs pasiūlymą, neatitinkantį nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, gali būti nepripažintas pirkimo laimėtoju net ir tuo atveju, jeigu jis atitinka visas kitas VPĮ 45 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas. Ši norma priimta, siekiant užtikrinti tiek tiekėjų, tiek perkančiųjų organizacijų didesnę socialinę atsakomybę.

VPĮ 45 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas pasiūlymo atmetimo pagrindas nėra standartinis tiekėjų pašalinimo pagrindas, dėl to jo nereikėtų tapatinti su VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punkte įtvirtintu neprivalomu pašalinimo pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*), įskaitant pastarojo pašalinimo pagrindo taikymo sąlygas, pavyzdžiui, paskirtą administracinę nuobaudą ar ekonominę sankciją. Atitinkamai, šioje normoje įtvirtinto tiekėjo pašalinimo pagrindo nereikėtų sieti su atliktu (atliekamu) oficialiu tyrimu ir jo pagrindu priimtu sprendimu (pavyzdžiui, sankcijos pritaikymu). Kitaip tariant, tiekėjas šios normos pagrindu gali būti pašalintas iš pirkimo procedūros, nepaisant to, kad dėl tokio tiekėjo nebuvo pradėtos oficialios konkrečių aplinkybių tyrimo procedūros ir jų pagrindu tiekėjui nėra paskirta atitinkama sankcija.

VPĮ 45 straipsnio 2 dalis taikoma išimtinėmis aplinkybėmis, kurios paaiškėjo viešojo pirkimo procedūrų vykdymo metu. Pavyzdžiui, vertindama tiekėjo pasiūlymą, perkančioji organizacija gavo informacijos apie tai, kad tiekėjas savo darbuotojams moka mažesnį nei minimalų darbo užmokestį ar, siekiant sutaupyti įmonės kaštus, netinkamai naudoja vaikų darbo jėgą, taiko diskriminacinę darbo politiką rasės, lyties ar kitu pagrindu ir pan.[21] (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą*). Kitaip tariant, komentuojama teisės norma siekiama reaguoti į situacijas, kai yra akivaizdžiai nesilaikoma nūdienos socialinės atsakomybės standartų ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

jie yra nedviprasmiškai ignoruojami. Informacijos (aplinkybių) paaiškėjimo būdas įstatyme nėra įtvirtintas. Tai reiškia, kad atitinkama informacija perkančiajai organizacijai gali būti sužinoma įvairiais, pavyzdžiui, žiniasklaidos priemonėmis, ji gali būti gauta iš kito tiekėjo ir pan. Be to, įstatyme nėra įtvirtinto tokių aplinkybių senaties termino, t. y. nėra nustatyta, kada laikoma, kad aplinkybės, kurių pagrindu tiekėjo pasiūlymas pagal VPĮ 45 straipsnio 2 dalį turėtų būti atmestas, yra aktualios. Komentaro autorių nuomone, aplinkybės turėtų būti kuo naujesnės arba padėtis (socialinės neatsakomybės situacija) turėtų būti neištaisyta ir neatitiktis VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintiems įsipareigojimams vis dar aktuali, t. y. neišnykusi.

Atsižvelgiant į tai, kad VPĮ 45 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos diskrecija, pagal kurią pasiūlymą gali atmesti ne pagal pirkimo sąlygose įtvirtintus reikalavimus, šia diskrecija turėtų būti naudojamasi itin apdairiai ir atsakingai, kiekvienu konkrečiu atveju įvertinus paaiškėjusių aplinkybių dėl VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintų įsipareigojimų neatitikimo pobūdį ir rimtumą (t. y. neatitiktis turi būti akivaizdi). Kita vertus, tuo atveju, jei perkančioji organizacija matytų akivaizdų VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintų įsipareigojimų neatitiktį, tačiau dėl tokio tiekėjo neslimtų jokių priemonių, toks perkančiosios organizacijos elgesys būtų nesuderinamas su VPĮ 45 straipsnio 2 dalies norma.

Vis dėlto, prieš atmetant tiekėjo pasiūlymą VPĮ 45 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu pagrindu, perkančioji organizacija bet kuriuo atveju privalo sudaryti tiekėjui galimybę pasiaiškinti dėl jo pasiūlymo (ne)atitikties VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintiems įsipareigojimams. Kitaip tariant, VPĮ 45 straipsnio 2 dalies normos atveju yra taikoma procedūra, kai perkančiosios organizacijos privalo kreiptis į tiekėją(-us) ir jų prašyti pateikti paaiškinimą(-us) dėl perkančiosios organizacijos nurodytų aplinkybių, susijusių su VPĮ 45 straipsnio 2 dalies taikymu. Taigi, perkančioji organizacija neturi teisės atmesti tiekėjo pasiūlymo tol, kol nebus gautas ir įvertintas tiekėjo pateiktas paaiškinimas dėl perkančiosios organizacijos turimos informacijos ir jos galimo vertinimo.

Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad, priešingai nei taikant VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punktą, su tiekėju nesudarius sutarties nurodytu pagrindu (atmetus tokio tiekėjo pasiūlymą), perkančioji organizacija gali sudaryti sutartį su kitais pasiūlymų eilėje esančiais tiekėjais.

Viešųjų pirkimų tarnybos intarpas, aktualus nuo 2022-06-20 LAT priimtos nutarties:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga prašyti kandidato ar dalyvio patikslinti pasiūlymo netikslumus, neaiškumus ir (ar) neatitiktis, taip pat įtvirtintos pasiūlymų tikslinimo taisyklės.

VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo, laikantis lygiateisiškumo ir skaidrumo principų, įtvirtintų VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*), kreiptis į tiekėją ar kandidatą su prašymu patikslinti pateiktą pasiūlymą, jeigu nustato, kad (i) šis pateikė netikslius, neišsamius ar dokumentus ar duomenis apie atitiktį pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams arba (ii) šių dokumentų ar duomenų su pasiūlymu nepateikė.

Pagal kasacinio teismo praktiką viešojo pirkimo dalyvių veiksmų ir perkančiosios organizacijos sprendimų turiningasis vertinimas, atsižvelgiant į viešųjų pirkimų principus ir tikslus, turinčius viršenybę prieš formalumus, turi ribas; teismai, nustatę tiekėjo pasiūlymo trūkumų, negali konstatuoti jo atitikties pirkimo sąlygoms, jei kitos aplinkybės neleidžia nustatyti tikrojo jų turinio, kurį būtų galima įvertinti pagal VPĮ normas ir tikslus (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013 ir joje nurodyta kasacinio teismo praktika). Tiekėjo pasiūlymo nustatyto trūkumo turiningasis vertinimas iš esmės reiškia ne tiekėjo įveltos klaidos ignoravimą, o pasiūlymo turinio atitikties (kai tai tiekėjo yra pagrindžiama) iškeltiems reikalavimams nustatymą, nepriklausomai nuo to, kad pasiūlymas neatitinka atitinkamų formos kriterijų (pavyzdžiui, reikalaujama informacija nurodyta, tačiau ne toje pasiūlymo dalyje, kaip buvo nustatyta). Tokiu būdu ir atsiskleidžia turinio viršenybės prieš formą principas (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gegužės 12 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-256-381/2021 32 punktą).

Kasacinio teismo pripažįstama, kad turiningąjį pasiūlymo vertinimo metodą atitinka tokie perkančiųjų organizacijų ir (ar) teismų veiksmai, kai dėl tiekėjo pasiūlymo atitikties sprendžiama atsižvelgiant į su pasiūlymu pateiktų dokumentų visumą, neapsiribojant kurio nors iš pateiktų dokumentų vertinimu ir (ar) nesuteikiant neproporcingos reikšmės kuriam nors iš jų (žr. pirmiau nurodytos kasacinio teismo 2021 m. gegužės 12 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-256-381/2021 34 punktą). Kasacinio teismo konstatuota, kad paprastai duomenų nesutaptis skirtingose pasiūlymo dalyse (dokumentuose) negali būti kvalifikuojama kaip formali, nesukelianti tikrojo turinio nustatymo problemų; dokumento turinio neaiškumas ar vidinis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

prieštaravimas negali būti pašalintas turininguoju (sisteminiu) aiškinimu, jei vidutinis atitinkamos srities subjektas objektyviai negali suprasti tikrojo jo turinio arba įvairūs subjektai jį aiškina skirtingai; viešųjų pirkimų pagrindinių principų reikalavimų neatitiktų situacija, kai perkančioji organizacija pripažintų pasiūlymą tinkamu, kai, įvertinus skirtingus prie tiekėjo pasiūlymo pridėtus dokumentus, negalima padaryti vienareikšmės išvados apie tiekėjo pasiūlymo tikrąjį turinį (žr., pvz., pirmiau nurodytos kasacinio teismo 2021 m. gegužės 12 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-256-381/2021 35–37 punktus ir juose nurodytą kasacinio teismo praktiką).

Vis dėlto atkreiptinas dėmesys į tai, kad dokumentų turiningasis vertinimas ir tiekėjų galimybė tikslinti pasiūlymus nėra visiškai tapačios teisinės kategorijos, jos aktualios skirtingose situacijose. Turiningasis pasiūlymų vertinimas pirmiausia aktualus tuomet, kai iškyla poreikis spręsti dėl pasiūlymų atitikties, t. y. ar formalus jo trūkumas leidžia nustatyti tikrąjį jo turinį. Jei konkrečiu atveju konstatuojama, kad nustatytas trūkumas jo neištaisius neleidžia nustatyti pasiūlymo atitikties viešojo pirkimo sąlygoms, t. y. susiduriama su turiningojo vertinimo ribomis, turi būti sprendžiama dėl galimybės tiekėjui pagal VPĮ nustatytą trūkumą pašalinti (žr. pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-256-381/2021 27 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Darytina išvada, kad tais atvejais, kai pagal turiningojo vertinimo principą negalima nustatyti pasiūlymo turinio ir jo atitikties iškeltiems reikalavimams, tai *per se* nereiškia, jog toks pasiūlymas yra atmestinas kaip netaisytinas.

Nors VPĮ 45 straipsnio 3 dalies pagrindu tiekėjai gali tikslinti tik dokumentus ar duomenis, susijusius su: (i) tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimu; (ii) kvalifikacijos reikalavimų atitiktimi; (iii) kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų atitiktimi; (iv) tiekėjo įgaliojimu asmeniui pasirašyti paraišką ar pasiūlymą; (v) jungtinės veiklos sutartimi; (vi) pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinančiu dokumentu; (vii) kitais dokumentais, nesusijusiais su pirkimo objektu, jo techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina (pasiūlymu *siaurąja prasme*), tačiau pagal Teisingumo Teismo ir LAT praktiką pasiūlymo tikslinimo mechanizmas nepriklauso nuo perkančiosios organizacijos iškelto reikalavimo ir tiekėjo pasiūlymo trūkumo pobūdžio. Dėl to VPĮ 45 straipsnio 3 dalis ir 55 straipsnio 9 dalis taikytinos tiesiogiai, o nacionalinėje teismų praktikoje išplėtota *pasiūlymo siaurąja prasme* koncepcija nebetaikytina (nuo 2022 m. birželio 20 d. (nutarties e3K-7-210-469/2022 priėmimo)).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2020 m. birželio 20 d. LAT priėmus sprendimą civilinėje byloje Nr. e3K-7-210-469/2022, **iš esmės keičiama ligšiolinėje nacionalinėje teismų praktikoje suformuota *pasiūlymo siauraja prasme* koncepcija** (skirtingų pasiūlymų tikslinimo modelių taikymo prasme), kaip praradusi prasmę ir toliau nebetaikytina. Kasacinis teismas nurodytoje nutartyje, iš esmės keisdamas gausią ir nuoseklią teismų praktiką pasiūlymų tikslinimo kontekste, savo išaiškinimą grindžia naujausia Teisingumo Tesimo praktika. Teisingumo Teismas Didžiosios kolegijos sprendime byloje *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras*, C-927/19, išaiškino, kad perkančiosios organizacijos teisės leisti konkurso laimėtojui vėliau *papildyti* arba *paaiškinti* savo pradinį pasiūlymą apimtis priklauso nuo to, ar laikomasi Direktyvos 2014/24 56 straipsnio 3 dalies nuostatų, visų pirma atsižvelgiant į vienodo požiūrio principo reikalavimus, o ne nuo to, ar reikalavimai kvalifikuotini kaip atrankos kriterijai (kvalifikacijos sąlygos), kaip techninės specifikacijos ar kaip sutarties įvykdymo sąlygos. Atsižvelgiant į tai, kasacinio teismo konstatuota, kad *tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų teisės ir pareigos pasiūlymų tikslinimo srityje pagal VPĮ savaime nepriklauso tik nuo to, kokius konkrečius duomenis kyla poreikis paaiškinti, patikslinti ar pataisyti, be to, tiekėjams nepripažįstama mažesnė pasiūlymo tikslinimo apimtis tik todėl, kad poreikis paaiškinti ar papildyti duomenis susijęs su pirkimo objekto techninėmis savybėmis ar teisiniais reikalavimais*:

- *-jei be atitinkamų viešojo pirkimo dalyvio paaiškinimų, papildymų ar patikslinimų perkančioji organizacija negali nustatyti gauto pasiūlymo tikrojo turinio ir jo atitikties iškeltiems reikalavimams, ji turi spręsti dėl šio tiekėjo teisės (galimybės) nustatytus trūkumus ištaisyti (pašalinti) įstatymo nustatyta tvarka;*
- *tiekėjų teisė (galimybė) patikslinti (paaiškinti) pasiūlymų trūkumus reguliuojama kartu taikomomis VPĮ 45 straipsnio 3 dalies ir 55 straipsnio 9 dalies nuostatomis*;
- *-tokia ūkio subjekto teisė nesiejama su nustatyto trūkumo pobūdžiu (rūšimi), tačiau pasiūlymo patikslinimas ar paaiškinimas negali lemti viešųjų pirkimų principų pažeidimo.*

Taigi iš šių nuostatų matyti, pirma, kad VPĮ 45 straipsnio 3 dalis ir 55 straipsnio 9 dalis (jei įstatymų leidėjas atskirai nesureguliuos jų santykio) taikytinos bendrai, antra, jų taikymas priklauso nuo pirkimo sąlygos ir pasiūlymo trūkumo pobūdžio, trečia, atsižvelgiant į tai su atitinkamais pakeitimais taikytina anksčiau suformuota kasacinio teismo praktika dėl pasiūlymų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tikslinimo. Dėl pastarojo aspekto pažymėtina, kad anksčiau taikytini skirtingi pasiūlymo tikslinimo modeliai priklausomai nuo trūkumo pobūdžio turi suvienodėti, suartėti į vieną.

Tuo atveju, kai tiekėjas pateikia netikslius, neišsamius ar klaidingus dokumentus arba šių dokumentų ar duomenų trūksta, perkančioji organizacija privalo kreiptis į tiekėją, prašydama ir konkrečiai nurodydama, kokių dalyvio dokumentų ar duomenų trūksta, kokie jo pateikti dokumentai yra neaiškūs, netikslūs, nepakankami ir kodėl. Tik aiškiai ir tiksliai suformulavusi tiekėjui prašymą paaiškinti, patikslinti ar pateikti konkrečius įrodymus ar duomenis dėl pašalinimo pagrindų, perkančioji organizacija laikytina tinkamai įgyvendinusia VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą pareigą pareikalauti tiekėjo patikslinti, papildyti arba paaiškinti dokumentus ar duomenis dėl tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimo[27].
Tuo tarpu tiekėjui tik po aiškaus, tikslaus ir konkretaus perkančiosios organizacijos prašymo nepateikus prašomų įrodymų ar duomenų, toks tiekėjas privalo būti šalinamas iš pirkimo procedūros[28]. Taigi, nors pareiga pateikti tinkamus atitiktį pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams pagrindžiančius įrodymus tenka tiekėjui, tačiau ši pareiga tiekėjui atsiranda tik perkančiajai organizacijai aiškiai ir tiksliai suformulavus tokį prašymą. Perkančiajai organizacijai tinkamai neįvykdžius pareigos prašyti tiekėjo pateikti jos nurodytą informaciją pagrindžiančius įrodymus, dėl ko viešųjų pirkimų vykdymo metu buvo eliminuota objektyvi galimybė išsiaiškinti, ar tiekėjas (ne)atitinka nustatytų reikalavimų, sprendimas tokį tiekėją pašalinti iš pirkimo procedūrų būtų neteisėtas.

Pavyzdys

Ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs tiekėjas savo EBVPD nurodė, kad jis nėra pripažintas kaltu dėl faktų iškraipymo, informacijos nuslėpimo. Vis dėlto tiekėjas kartu su pasiūlymu perkančiajai organizacijai pateikė informaciją, kurioje nurodė, kad jis yra įtrauktas į melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą už kitame pirkime pateiktą melagingą informaciją apie baudos skyrimą. Kartu su šia informacija tiekėjas pateikė duomenis apie jo atitiktį VPĮ 46 straipsnio 8 dalies b papunkčiui (detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 8 dalies b

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

papunkčio komentarą), t. y. nurodė, kad jis bendradarbiavo, aktyviai teikė pagalbą ar ėmėsi kitų priemonių, padedančių ištirti, išaiškinti jo padarytą nusikalstamą veiką ar pažeidimą, dėl to laikytinas „apsivaliusiu“, tačiau nepateikė jokių tai pagrindžiančių įrodymų.

Šiuo atveju perkančioji organizacija, pastebėjusi neatitikčių (prieštaravimų) tarp tiekėjo ESBVPD ir kitų kartu su pasiūlymu pateiktų dokumentų, vadovaujantis VPĮ 45 straipsnio 3 dalimi, privalo kreiptis į tiekėją su prašymu patikslinti šiuos duomenis. Atsižvelgiant į tai, šiuo nurodytu atveju tiekėjas pateikė ne tik informaciją su prieštaringu turiniu, bet ir nepakankamai detalizuotą informaciją (t. y. dokumentuose nurodė, esą jis yra „apsivalęs“, tačiau šios informacijos nedetalizavo ir nepagrindė) – perkančioji organizacija, teikdama prašymą paaiškinti tiekėjo pasiūlymo duomenis, šį prašymą turėtų itin aiškiai suformuluoti, kad tiekėjas žinotų, ką turi paaiškinti ir (ar), kokią informaciją papildomai pateikti. Perkančioji organizacija turėtų paprašyti ne tik paaiškinti pateiktų dokumentų informacijos turinio prieštaravimus, bet taip pat ir pagrįsti „apsivalymo“ faktą, pateikti papildomus įrodymus.

Tikrinant tiekėjo kvalifikacijos atitiktį pirkimo sąlygose įtvirtintiems minimaliems reikalavimams, vertintina duomenų apie kvalifikaciją visuma, o ne atskiri tiekėjo kvalifikaciją pagrindžiantys dokumentai[29]. Perkančiosios organizacijos pareiga patikrinti, ar tiekėjas yra kompetentingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti pirkimo sąlygas yra pagrįsta objektyviu tiekėjo kvalifikacijos atitiktį iškeltiems reikalavimams liudijančio dokumento turinio vertinimu, atsižvelgiant į tikrąją perkančiosios organizacijos valią, poreikius, susijusius su viešojo pirkimo sutarties sudarymu ir vykdymu, pirkimo sąlygas. Atsižvelgiant į tai, kad perkančiajai organizacijai yra svarbu, ar tiekėjas objektyviai turi kvalifikaciją (kompetenciją), kuri yra reikalaujama pagal pirkimo sąlygas, VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga paprašyti patikslinti, paaiškinti, papildyti tiekėjo duomenis, susijusius su kvalifikacija.

Taikant kvalifikacijos duomenų ar dokumentų tikslinimo institutą, svarbu apibrėžti ribą, iki kurios tiekėjai turi būti įgiję tam tikras teises ir pareigas. Kvalifikacijos vertinimo metu ta riba laikytina pasiūlymo pateikimo terminas, iki kada tiekėjas objektyviai turi būti įgijęs tam tikrą kvalifikaciją. Dokumentai gali būti pateikiami ar išduoti vėliau, tačiau kvalifikacija turi būti įgyta iki pasiūlymo pateikimo termino pabaigos. Tai ypač aktualu tais atvejais, kai yra vertinama užsienio tiekėjų kvalifikacija. Kasacinis teismas dėl užsienio tiekėjų kvalifikacijos – teisės verstis atitinkama veikla

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

įgijimo momento yra išaiškinęs, kad kompetentingos Lietuvos institucijos išduodami kvalifikacijos patvirtinimo (pripažinimo) dokumentai užsienio ūkio subjektams tik patvirtina šių tiekėjų anksčiau įgytą kvalifikaciją, o ne naujai ją suteikia. Atitinkamai, pavyzdžiui, rangovų kvalifikacijos atitiktis viešojo pirkimo sąlygoms įrodinėtina specialiaisiais teisę verstis atitinkama statybos veikla suteikiančiais dokumentais (jei pagal pirkimo paskelbimo metu galiojančius Lietuvos teisės aktus jie reikalingi), kurie kompetentingų Lietuvos ar užsienio institucijų privalo būti išduoti iki perkančiosios organizacijos nustatyto galutinio pasiūlymų pateikimo termino; tokiu būdu užsienio (ES ir Europos ekonominės erdvės valstybės narių bei Šveicarijos Konfederacijos) tiekėjų įgyta kvalifikacija laikytina atitinkančia viešojo pirkimo sąlygas, nepriklausomai nuo to, kad šio pajėgumo patvirtinimo dokumentas Lietuvoje buvo išduotas po galutinės pasiūlymų pateikimo datos. Kitaip tariant, užsienio tiekėjo kvalifikacija turi būti įgyta iki pasiūlymų pateikimo, tačiau legalizavimas gali būti atliktas ir vėliau. Svarbu, kad tai būtų padaryta iki pirkimo sutarties sudarymo momento. Užsienio tiekėjas turi pareigą po pirkimo paskelbimo kaip įmanoma greičiau per protingą laiką kreiptis į Sertifikavimo centrą su prašymu išduoti teisės pripažinimo dokumentą. Kitų valstybių (ES ir Europos ekonominės erdvės valstybės narių bei Šveicarijos Konfederacijos) tiekėjų (ar bendrus su Lietuvos ūkio subjektais) pasiūlymus dėl užsienio tiekėjų laiku įgytos kvalifikacijos perkančiosios organizacijos privalo vertinti kaip atitinkančius pirkimo sąlygas, išskyrus atvejus, jei bus nustatytas aiškiai socialiai neatsakingas ar nesąžiningas tokių tiekėjų elgesys, darantis įtaką procedūrų operatyvumui, ar dėl pirkimo objekto svarbos ir terminų perkančioji organizacija objektyviai negalės laukti, kol, pavyzdžiui, užsienio rangovui bus pripažinta jo teisė veikti Lietuvoje[35].

VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta tiekėjų galimybė patikslinti, paaiškinti, papildyti duomenis, susijusius su kvalifikacija, negali būti aiškinama išplečiant jos prasmę. Pavyzdžiui, tiekėjui pateikiant paraišką, nurodžius, kad nesirems kitų ūkio subjektų pajėgumais, vėlesnis, po paraiškos pateikimo termino pabaigos, ūkio subjektų išviešinimas nėra galimas[36]. Priešingu atveju būtų ne tik paneigti tiekėjų lygiateisiškumo ir sąžiningumo principai, užtikrinantys vienodas sąlygas tiekėjams dalyvauti pirkime bei sąžiningą ir objektyvų jų pasiūlymų (paraiškų) vertinimą, bet ir būtų prieštaraujama kasacinio teismo praktikai dėl tiekėjo pareigos išviešinti pasitelkiamus ūkio subjektus momento, taip pat išaiškinimams, kad tik tiekėjo ir kitų ūkio subjektų kvalifikacija, tačiau ne jų tarpusavio ryšys pripažįstamas objektyvia kategorija[37].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Papildomai pažymėtina, kad kvalifikacijos duomenų tikslinimo teisės tiekėjas nepraranda ir tais atvejais, kai perkančioji organizacija pažeidžia VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą pareigą kreiptis į tiekėją. Kasacinio teismo yra išaiškinta, kad tais atvejais, kai perkančiosios organizacijos atmeta dalyvio pasiūlymą dėl kvalifikacijos neatitikties, tiekėjai savo pažeistas teises turėtų ginti ikiteisminėje ginčo stadijoje, t. y. skundžiant neteisėtą perkančiosios organizacijos sprendimą, pretenzijoje nepakanka nurodyti netinkamą VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje taikymą, bet kartu būtina realiai ginti savo teisę – pateikti kvalifikaciją įrodančius dokumentus, nors jų perkančioji organizacija pateikti neprašė[38].

Kasacinio teismo šiuo aspektu taip pat konstatuota, kad jei dalyvis perkančiosios organizacijos prašymu nepatikslina pateiktų netikslių ar neišsamių duomenų apie savo kvalifikaciją, jo pasiūlymas atmetamas[39].

Reikalavimai, susiję su tiekėjo įgaliojimu asmeniui pasirašyti paraišką ar pasiūlymą, jungtinės veiklos sutartimi, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinančiu dokumentu VPĮ 45 straipsnio 3 dalies kontekste yra priskiriami prie kitų reikalavimų[41].

Perkančiosios organizacijos, nustačiusios, kad tiekėjo kiti dokumentai (įskaitant pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, įgaliojimą, jungtinės veiklos sutartį ir pan.) yra neaiškūs, netikslūs, privalo kreiptis į tokį tiekėją su prašymu šiuos duomenis ar dokumentus paaiškinti, patikslinti ar papildyti. Įstatyme yra įtvirtinta galimybė paaiškinti nurodytus duomenis ar dokumentus (pavyzdžiui, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, jungtinės veiklos sutartį ir kt.), bet ir juos patikslinti ar pateikti naujus[42].

Kitus reikalavimus tiekėjams pagrindžiančių dokumentų išdavimo momentas, skirtingai, nei kvalifikacijos duomenų tikslinimo atveju, yra vertinamas, atsižvelgiant į tai, kokie konkrečiai kitus reikalavimus pagrindžiantys dokumentai yra tikslinami ir koks šių reikalavimų nustatymo tikslas. Šiuo aspektu pažymėtina, kad VPĮ ir kituose teisės aktuose nustatyti reikalavimai tiek perkančiajai organizacijai, tiek tiekėjams yra nustatyti ne tam, kad kaip savitikslės būtų atliktos formalios procedūros, kuriose perkančiosios organizacijos ir tiekėjo veiksmai atitiktų teisės normas ar atitinkamas pirkimo sąlygas (dokumento formos reikalavimai), o siekiant viešųjų pirkimo tikslo, atsirandančio iš VPĮ 17 straipsnio ir viešųjų pirkimų reguliavimo[43].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdžiui, pasiūlymo galiojimo užtikrinimo tikslas – užtikrinti, kad galiotų pirkime dalyvaujančių tiekėjų pasiūlymai, o svarbiausia – užtikrinti, jog pirkimą laimėjęs tiekėjas sudarytų pirkimo sutartį su perkančiąja organizacija (*detaliau žiūrėti VPĮ 42 straipsnio komentarą*). Pasiūlymo galiojimo užtikrinimas taip pat turi užtikrinti, kad tuo atveju, jei pirkimą laimėjęs tiekėjas atsisakytų tokią sutartį sudaryti, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą išdavusi institucija tiesiogiai atsakytų perkančiajai organizacijai. Perkančioji organizacija, organizuodama viešąjį pirkimą ir siekdama racionalaus turimų lėšų panaudojimo, turi įsitikinti, kad tiekėjas bus pajėgus suteikti pageidaujamą paslaugą, prekę ar kokybiškai atlikti sutartyje numatytus darbus, dėl to pasiūlymo atmetimas vien dėl, pavyzdžiui, pasiūlymo galiojimo užtikrinimo galiojimo termino netikslumo, būtų laikytinas neteisėtu[44]. Situacijos, kai, pavyzdžiui, tiekėjas pateikia netinkamą pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, arba kai tiekėjas tokio pasiūlymo galiojimo užtikrinimo apskritai nepateikia, yra iš esmės vienodos, kadangi tiek vienu, tiek kitu atveju, pasiūlymas, pasiūlymo pateikimo momentu, nėra užtikrintas reikiamu pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentu. Atsižvelgiant į nurodytą pasiūlymo galiojimo užtikrinimo tikslą – aiškinant, tikslinant, pildant pasiūlymo galiojimo užtikrinimo duomenis, ar teikiant naują pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, nėra svarbu, kada šis dokumentas suformuotas. Svarbu, kad po šio dokumento patikslinimo ar naujo dokumento pateikimo, būtų tinkamai užtikrinta, kad pirkimą laimėjęs tiekėjas sudarytų pirkimo sutartį su perkančiąja organizacija.

Tuo tarpu skirtingai, nei pasiūlymo galiojimo užtikrinimo atveju, turėtų būti vertinamos situacijos dėl jungtinės veiklos sutarties sudarymo momento. Šiuo atveju, tikslinant duomenis, susijusius su jungtinės veiklos sutartimi (pateikiant jungtinės veiklos sutartį, kuri su pasiūlymu apskritai nebuvo pateikta), yra svarbu, kad tiekėjas pagrįstų, jog tokia jungtinės veiklos sutartis yra sudaryta dar iki pasiūlymų pateikimo momento. Šis pagrindimas, be kita ko, atliekamas aiškinant pasiūlymo duomenis, iš kurių taip pat galima spręsti dėl ūkio subjektų bendradarbiavimo. Priešingu atveju nepagrįstai būtų leidžiamos situacijos, kai tiekėjas deklaruoja, kad pasiūlymą teikia, veikdamas tiekėjų grupėje, tačiau iš tiesų pasiūlymo pateikimo momentu jungtinės veiklos partnerio neturi.

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tiekėjas pirkime deklaravo, kad jame dalyvauja kartu su jungtinės veiklos partneriu. Vis dėlto kartu su pasiūlymu perkančiajai organizacijai nepateikė jungtinės veiklos sutarties. Perkančioji organizacija privalo kreiptis į tiekėją su prašymu pateikti jungtinės veiklos sutartį. Tokiu atveju jungtinės veiklos sutartis turi būti sudaryta iki pasiūlymo pateikimo termino paskutinės dienos. Tikslinant duomenis, susijusius su jungtinės veiklos sutartimi (tuo atveju, kai pateikiama jungtinės veiklos sutartis, kuri nebuvo pateikta su pasiūlymu) sutarties sudarymo momentas būtų neaktualus (pateikta jungtinės veiklos sutartis galėtų būti sudaryta ir po pasiūlymų pateikimo momento) tik tuo atveju, jei iš kitų tiekėjo kartu su pasiūlymu pateiktų duomenų ar dokumentų visumos būtų galima daryti pagrįstą išvadą, kad tiekėjas ir jo deklaruojamas jungtinės veiklos partneris iki pasiūlymo pateikimo momento buvo sutarę, kad pasiūlymą teiks, veikdami tiekėjų grupėje (pavyzdžiui, tiekėjas kartu su pasiūlymu pateikė kitus jungtinės veiklos partnerio dokumentus (pagrindžiančius jo kvalifikaciją ar pan.)[49].

Prašydamos patikslinti pasiūlymus VPĮ 45 straipsnio 3 dalies prasme, perkančiosios organizacijos privalo nustatyti atitinkamą patikslinimo terminą, iki kurio tiekėjai ar kandidatai turėtų teisę pateikti savo paaiškinimus ar patikslinimus. Nors įstatyme aiškiai neįtvirtinta, tačiau perkančiosios organizacijos nustatytas terminas turėtų būti protingas ir atitikti VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą proporcingumo principą, tam, kad tiekėjai objektyviai suspėtų atitinkamus duomenis pateikti. Protingą ir proporcingą terminą perkančiosios organizacijos kiekvienu atveju turi vertinti atskirai (pavyzdžiui, jeigu tiekėjas yra užsienio valstybės subjektas, atitinkamų duomenų ar dokumentų pateikimui jam objektyviai gali reikėti daugiau laiko, nei LR valstybės subjektui, kadangi jam gali prireikti kreiptis į užsienio valstybės kompetentingus subjektus, gauti reikiamus vertimus ir pan.).

ESTT yra išaiškinęs, kad pagal viešųjų pirkimų principus konkrečiai nedraudžiama išimtiniais atvejais *taisyti ar pildyti atskirus pasiūlymo duomenis* dėl to, kad akivaizdžiai būtinas paprastas jų paaiškinimas, arba siekiant ištaisyti akivaizdžias redakcinio pobūdžio klaidas, jei dėl šio pakeitimo faktiškai nepateikiamas naujas pasiūlymas[55]. Be to, ESTT, aiškindamas tiekėjų galimybių ištaisyti pasiūlymo trūkumus ribas, nurodė, kad tais atvejais, kai dėl konkurso nuostatų dalyviai neturi galimybės parengti pasiūlymų pagal pirkimo sąlygų ar nacionalinės teisės reikalavimus

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(pavyzdžiui, pirkimo sąlygose reikalaujama tiekėjų finansiniuose pasiūlymuose nurodyti darbų sąnaudas, tačiau perkančiosios organizacijos kartu su pirkimo dokumentais pateiktoje pasiūlymo formoje nėra išskirtos eilutės šios informacijos nurodymui), tuomet dalyviams turi būti leidžiama ištaisyti tokius pasiūlymo trūkumus[56].

Kasacinio teismo pažymėta, kad nei nacionaliniame, nei ES reguliavime nėra aiškiai įtvirtintas redakcinio pobūdžio klaidos ar paprasto paaiškinimo sąvokų turinys. Dėl to tiekėjų teisė tikslinti pasiūlymų trūkumus išplaukia iš aktualios jurisprudencijos. Pagal šią: pirma, prašymas paaiškinti pasiūlymą negali būti skirtas ištaisyti situacijai, kai nepateikta dokumento ar informacijos, kurių reikalauta pagal pirkimo dokumentus (ir kurių nepateikimas pagal aiškiai suformuluotas pirkimo sąlygas lemia pasiūlymo atmetimą), nes perkančioji organizacija turi griežtai laikytis savo pačios nustatytų kriterijų; antra, tam tikrais atvejais atitinkamus pasiūlymo trūkumus galima šalinti, taisant ar pildant pasiūlymą ar atskirus jo duomenis, kiek tai nelemia naujo pasiūlymo pateikimo; vadinasi, tiek naujų duomenų pateikimas, tiek pateiktų pakeitimas nėra absoliučiai neleistini, svarbiausia, kad nebūtų atlikta esminio pasiūlymo pakeitimo (de jure nepateikta nauja oferta) (žr. pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties sujungtose civilinėse bylose Nr. e3K-3-272-378/2020 69–71 punktus ir juose nurodytą Teisingumo Teismo praktiką).

Pirmasis tiekėjų pasiūlymų tikslinimo teisėtumo vertinimo kriterijus yra absoliutaus pobūdžio ir privalo būti visuomet taikomas (kaip nurodyta pirmiau, neatsižvelgiant į tikslintinų duomenų pobūdį), jei pirkimo sąlygose įtvirtintas toks pasiūlymų atmetimo pagrindas. Atsižvelgiant į tai, tiek perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo procedūrų metu, tiek teismai procese pirmiausia turi nustatyti, ar viešojo pirkimo sąlygose nebuvo įtvirtintos nuostatos, kad konkretaus dokumento (ar informacijos) nepateikimas lemia viso pasiūlymo atmetimą. **Taigi, vienintelė aplinkybė, kad viešojo pirkimo sąlygose buvo įtvirtinta pareiga atitikti iškeltus reikalavimus, taip pat tai, kad tiekėjų pasiūlymai atmetami dėl neatitikties atitinkamoms sąlygoms, nėra pakankama, jei jose nėra konkrečiai nustatyta, kad būtent tam tikro dokumento, dokumentų grupės ar informacijos nepateikimas lemia pasiūlymo atmetimą.**

Tik nustačius, kad tokio pasiūlymo atmetimo pagrindo atitinkamo trūkstamo dokumento atžvilgiu nėra nustatyta, spręstina, ar atskiro (papildomo) dokumento pateikimas, ar jau esamų duomenų patikslinimas *de jure* nelemia naujo pasiūlymo pateikimo situacijos. Antrojo pasiūlymų tikslinimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

teisėtumo vertinimo (*de jure* naujo pasiūlymo pateikimo) kriterijaus taikymas priklauso nuo įvairių reikšmingų konkretaus atvejo aplinkybių, jų visumos vertinimo, ypač nustatyto trūkumo turinio (pobūdžio). Bendrai taikant VPĮ 45 straipsnio 3 dalies ir 55 straipsnio 9 dalies nuostatas turi būti nustatyta, ar pasiūlyme nurodyta informacija (pateiktų duomenų visuma) akivaizdžiai suponuoja jo neatitiktį iškeltiems reikalavimams, ar ji tiesiog be papildomų tiekėjo paaiškinimų ar patikslinimų nepakankama šiai atitikčiai nustatyti.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose aiškiai nurodė reikalavimą tiekėjams kartu su pasiūlymu pateikti prekės gamintojų dokumentus, patvirtinančius prekės atitiktį pirkimo dokumentų specifikacijoje nurodytiems reikalavimams. Tiekėjas pasiūlyme nurodė, kad prekės aprašymas pateikiamas prisegtame dokumente, tačiau toks dokumentas nėra pateiktas. Pirkimo komisija iš pasiūlyme esančios informacijos negali įsitikinti prekės atitikimu nustatytiems reikalavimams. Vadovaujantis aukščiau pateiktu kasacinio teismo išaiškinimu, tokiu atveju tiekėjas įgyja teisę paaiškinti savo pasiūlymą, pateikdamas reikalaujamus gamintojo dokumentus, išskyrus atvejį, kai pirkimo dokumentuose aiškiai nurodyta, jog tokio dokumento nepateikimas lemia viso pasiūlymo atmetimą.

Perkančioji organizacija pirkimo sąlygose įtvirtino reikalavimą, kad prekės turi būti paženklintos CE ženklu bei kad tiekėjai su pasiūlymu turi pateikti CE sertifikatus arba kitus lygiaverčius dokumentus. Pirkimo dokumentuose nurodyta bendra sąlyga, kad Komisija atmeta tiekėjo pasiūlymą, jei šis neatitinka pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų, sąlygų ir kriterijų. Tiekėjas, teikdamas pasiūlymą, nepridėjo reikalaujamo CE sertifikato ar kito lygiaverčio dokumento. Šiuo atveju vertintina, kad tiekėjas turi teisę pateikti trūkstamus dokumentus, o perkančioji organizacija, atitinkamai – prašyti šiuos dokumentus pateikti, nes pirkimo dokumentuose nurodyta bendroji pasiūlymo atmetimo sąlyga nėra siejama konkrečiai su šio dokumento nepateikimu. Kitaip būtų, jeigu sąlygose būtų aiškiai nurodyta nuostata, kad pasiūlymo atmetimą lemia CE sertifikato nepateikimas, arba nuostata, kad pasiūlymo atmetimą

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

lemia bet kokio prekės atitiktį techninės specifikacijos reikalavimams įrodančio dokumento nepateikimas.

Kitaip tariant, sąlygose įtvirtinant pasiūlymo atmetimo pagrindą dėl „konkretaus dokumento“ nepateikimo, nėra būtina įvardinti konkretaus dokumento pavadinimo, tačiau tai gali būti aprašoma ir konkrečiai įvardinant tam tikrą dokumentų grupę.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija pirkimo sąlygose nustatė, kokią procentinę dalį gali sudaryti kainos sudedamoji eilutė lyginant su bendra pasiūlymo kaina (t. y. iki 30 proc. bendros pasiūlymo kainos projektiniams pasiūlymams, kita eilutė, atitinkamai 70 proc. ir daugiau tvarkybos darbų projektams nuo bendros kainos). Tiekėjas pateikė pasiūlymą, kurio bendra pasiūlymo kaina perkančiajai organizacijai yra priimtina, tačiau atskiros pasiūlymo eilutės pateiktos ne pagal reikalavimus (viena sudedamoji kaina viršija 30 proc., kita atitinkamai nesiekia 70 proc.). Sutarčiai taikoma fiksuotos kainos kainodara. Iš pirkimo sąlygose nurodytų reikalavimų akivaizdu, kad tiekėjo pateiktas pasiūlymas jų neatitinka, todėl šiuo atveju tiekėjo pasiūlymas negali būti tikslinamas ir turi būti atmestas, priešingu atveju tiekėjui būtų leidžiama netinkamą pasiūlymą padaryti (pakeisti) tinkamu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija perka darbus ir numato sudaryti fiksuotos kainos sutartį. Pirkimo dokumentuose nustatė reikalavimą, kad tiekėjas su pasiūlymu pateiktų pasiūlytos kainos detalizaciją, tačiau tiekėjas to nepadarė, nors nurodė bendrą pasiūlymo kainą. Atsižvelgiant į pasirinktą kainodaros būdą, tiekėjas galėtų patikslinti savo pasiūlymą, pateikdamas pasiūlytos galutinės kainos detalizaciją su sąlyga, jei tokios detalizacijos nepateikimas nebuvo nurodytas kaip pasiūlymo atmetimo sąlyga.

Komentaro autorių nuomone, pasiūlymo tikslinimo vertinimas kaip *naujų duomenų pateikimas* gali ir turi būti išskiriamas į dvi atskiras kategorijas: *pirma*, naujų duomenų pateikimas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

fakto prasme, *antra*, naujų duomenų pateikimas turinio prasme. Tai, kad tiekėjas, tikslindamas pasiūlymo duomenis pateikė naują dokumentą, kurio jo pasiūlyme nebuvo, ne visada reiškia naujo pasiūlymo pateikimą ar pasiūlymo pakeitimą taip, kad neatitinkančio reikalavimų pasiūlymas taptų juos atitinkantis. Autorių nuomone, vertinimui, ar pasiūlymo duomenys iš esmės pakeisti turinio (teisine) prasme, galėtų pagal analogiją būti taikoma esminio viešojo pirkimo sutarties pakeitimo samprata ir reguliavimas, pagal kurį kiekvienas sudarytos sutarties pakeitimas pagal bendrąsias civilinės teisės normas yra naujas sandoris, tačiau ne kiekvienas yra esminis, keičiantis šalių interesų pusiausvyrą.

Pavyzdys

Tiekėjas pasiūlė pirkimo objektą, visiškai atitinkantį techninės specifikacijos reikalavimus. Kartu su pasiūlymu tiekėjas pateikė pirkimo objekto atitikties deklaracijas, tačiau nepateikė instrukcijos, kurioje nurodyta, kad pirkimo objektas atitinka vieną iš reikalaujamų funkcijų.
Atsižvelgiant į tai, kad šiuo atveju tiekėjas siūlė pirkimo objektą, kuris dar iki pasiūlymo pateikimo atitiko nustatytus reikalavimus, tačiau nepateikė vieno iš tai patvirtinančių dokumentų (tai, kad nepateikta instrukcija, nereiškia, kad pirkimo objektas neturi reikiamos funkcijos, kadangi iš vėliau pateiktos instrukcijos tai galima nustatyti), instrukcijos pateikimas, tikslinant pasiūlymą, neturėtų būti traktuojamas kaip leistinas naujų duomenų pateikimas, išskyrus atvejus, jeigu pirkimo sąlygose būtų aiškiai nustatyta, jog nepateikus šio dokumento pasiūlymas bus atmestas.

Praktikoje, ypač vykdant sudėtingus, didelės apimties pirkimus praktiškai neįmanoma išvengti situacijų, kuomet tiekėjų pasiūlymų duomenys dėl techninės specifikacijos yra pateikti be tam tikrų trūkumų ar neatitikčių. Tai itin aktualu vykdant statybos darbų pirkimus, kuriuose tiekėjai įprastai turi užpildyti didelės apimties darbų kiekių žiniaraščius (kuriuose nurodyta tūkstančiai skirtingų pozicijų (eilučių) ir pan.). Akivaizdu, kad tokiais atvejais pateikti pasiūlymą be tam tikrų klaidų ar neatitikčių yra itin sunku. Dėl to perkančiosioms organizacijoms, vertinant tiekėjų pasiūlymų paaiškinimus pagal VPĮ 55 straipsnio 9 dalį, kiekvienu atveju turėtų būti leidžiama atsižvelgti į konkrečias aplinkybes, tiekėjų padarytų klaidų pobūdį, jų turinį, klaidų atsiradimo priežastis ir pan. aspektus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 1 straipsnio 1 dalyje ir 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio 1 dalies ir 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarus*) įtvirtintas viešųjų pirkimų efektyvumo tikslas – vykdant viešuosius pirkimus, turi būti siekiama, kad viešųjų pirkimų procedūra būtų efektyvi ir nebūtų atmetami pasiūlymai, kurie turi mažareikšmių neatitikčių, tačiau yra naudingi perkančiajai organizacijai ir mokesčių mokėtojams plačiąja prasme. Dėl to visais atvejais, taikant VPĮ 55 straipsnio 9 dalies (kartu su VPĮ 45 straipsnio 3 dalies) normas, turi būti ieškoma pusiausvyrinkamo balanso tarp paminėto tikslo ir lygiateisiškumo bei proporcingumo principų (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*)[57].

VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje atskirai reglamentuojamos ir pasiūlymo duomenų, susijusių su kainos apskaičiavimu, situacijos.

Dėl tiekėjų teisės ištaisyti pasiūlyme pastebėtas aritmetines klaidas yra taikoma iš esmės ta pati kasacinio teismo ir ESTT praktika dėl pasiūlymų tikslinimo[58]. Aritmetinių klaidų taisymas VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje įtvirtinto reguliavimo kontekste reiškia dalyvio teisę taisyti ar pildyti atskirus pasiūlymo duomenis, siekiant ištaisyti akivaizdžias redakcinio pobūdžio klaidas, jei dėl šio pakeitimo faktiškai nepateikiamas naujas pasiūlymas. Taigi, aritmetinė klaida VPĮ 55 straipsnio 9 dalies taikymo prasme yra akivaizdus skaičiavimo apsirikimas, kurio ištaisymas nekeičia pasiūlymo kainos ir yra leidžiamas, jei (i) nėra pakeičiama susipažinimo su pasiūlymais metu užfiksuota kaina, (ii) nėra atsisakoma kainos sudedamųjų dalių arba kaina papildoma naujomis dalimis[59].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo pirkimą skelbiamų derybų būdu. Pirkimo sąlygose nustatyta, kad perkančioji organizacija deryboms kvies tris ekonomiškai naudingiausius pasiūlymus pateikusius tiekėjus į derybas. Pirkimo sąlygose taip pat nustatyta, kad tiekėjai derybų metu negalės didinti pasiūlymų įkainių (galės tik juos mažinti).

Po įvykdytų derybų potencialus laimėtojas pateikė geriausios kainos galutinį pasiūlymą. Šio tiekėjo galutinė pasiūlymo kaina, lyginant su jo pirminiu pasiūlymu, sumažėjo. Vis dėlto tiekėjas vienuoliktuosiuose kai kuriuos įkainius padidino (nors tiek pirkimo sąlygose, tiek kvietime į derybas, tiek derybų protokole buvo aiškiai nustatyta, kad įkainių didinti nebus galima). Atsižvelgiant į tai, kad tiekėjams nebuvo leidžiama didinti įkainių, tiekėjo pasiūlymo pakeitimas, nekeičiant jo esmės,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

šiuo atveju nebūtų galimas, nebent tai būtų akivaizdi aritmetinio skaičiavimo klaida ir tiekėjas tai galėtų pagrįsti bei patikslinti pasiūlymą (pavyzdžiui, klaidingai sudauginti įkainiai su kiekiais, pvz. klaidą įkainiai nurodyti su PVM, vietoje įkainių be PVM ir pan.), nekeičiant galutinės pasiūlymo kainos, neatsisakant nei vienos žiniaraščio eilutės bei nepridedant naujos, taip pat laikantis pirkimo sąlygų reikalavimų, t. y. kad pasiūlymo įkainiai nebūtų padidinti.

Tuo atveju, kai pirkime taikomas fiksuoto įkainio kainodaros metodas ir pirkime nėra aiškūs bei apibrėžti konkretūs perkančiosios organizacijos poreikiai (įsigyjami preliminarūs kiekiai, kurie gali kisti), kaina VPĮ 55 straipsnio 9 dalies kontekste reiškia ne galutinę pasiūlymo kainą, o tiekėjo siūlomus įkainius, kadangi būtent įkainiai šiuo atveju turi esminę reikšmę, vertinant pasiūlymus[60].

Taigi, kai pirkime taikomas fiksuoto įkainio kainodaros metodas, taisant aritmetines klaidas pasiūlyme, gali būti tikslinama bendra pasiūlymo kaina, jei pirkimo objektas susideda iš sudėtinių dalių ir perkančioji organizacija pirks skirtingus prekių kiekius ir (ar) paslaugų apimtis, vertinant pasiūlymą, vertinama įkainių, padaugintų iš maksimalių ar apytiksliai numatomų įsigyti kiekių ir (ar) apimčių arba lyginamųjų koeficientų, suma. Atsižvelgiant į kainodaros nuostatas, svarbiausias yra pasiūlytas įkainis, todėl tokiu atveju, taisant klaidas, neturėtų būti keičiamas pradinis pasiūlytas įkainis, tačiau gali būti patikslinta bendra pasiūlymo palyginamoji kaina[61]. Taigi, jei pirkime būtų taikomas fiksuoto įkainio kainodaros metodas, pagal VPĮ 55 straipsnio 9 dalies reguliavimą tiekėjas, taisydamas pasiūlymo kainos aritmetines klaidas, negalėtų keisti pasiūlyme nurodytų įkainių, tačiau pagal pasiūlyme nurodytus įkainius aritmetiškai teisingai apskaičiuota bendra pasiūlymo kaina neabejotinai galėtų ir netgi turėtų pasikeisti. Priešingu atveju, aritmetinių klaidų ištaisymas būtų objektyviai neįmanomas, o tai būtų nesuderinama su VPĮ 55 straipsnio 9 dalies reguliavimu.

55 straipsnio 9 dalis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

9. Taigi, aukščiau pateikta Kasacinio teismo praktika keičia pasiūlymo tikslinimo ir aiškinimo taisykles, tačiau aktuali lieka teismų praktika pasiūlymų esmės keitimo viešųjų pirkimų principų aiškinimo kontekste. VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta, kad pasiūlymų *siaurąja prasme* (t. y. pasiūlymo daliai, kuri tiesiogiai susijusi su pirkimo objektu, jo charakteristikomis, kaina, sutarties vykdymu ir pan.) tikslinimo tvarka.

Atsižvelgiant į naujausią kasacinio teismo praktiką, kurioje iš esmės formuojamos naujos pasiūlymo tikslinimo taisyklės, atsisakant ligšiolinės nacionalinių teismų praktikos skirtingų viešojo pirkimo procedūrų – *reikalavimų tiekėjų kvalifikacijai ir pasiūlymui siaurąja prasme* nustatymo ir atitikties vertinimo – atribojimo prasme, aukščiau pateikti išaiškinimai ir pavyzdžiai aktualūs tiek, kiek neprieštarauja naujai suformuluotoms teisės aiškinimo taisyklėms (*plačiau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Viešųjų pirkimų tarnybos intarpo pabaiga

Žemiau tekste pateikiama ankstesnė komentaro versija:

3. VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga prašyti kandidato ar dalyvio patikslinti pasiūlymo netikslumus, neaiškumus ir (ar) neatitiktis, taip pat įtvirtintos pasiūlymų tikslinimo taisyklės.

VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo, laikantis lygiateisiškumo ir skaidrumo principų, įtvirtintų VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*), kreiptis į tiekėją ar kandidatą su prašymu patikslinti pateiktą pasiūlymą, jeigu nustato, kad (i) šis pateikė netikslius, neišsamius ar klaidingus dokumentus ar duomenis apie atitiktį pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams arba (ii) šių dokumentų ar duomenų su pasiūlymu nepateikė.

VPĮ 45 straipsnio 3 dalies pagrindu tiekėjai gali tikslinti tik dokumentus ar duomenis, susijusius su: (i) tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimu; (ii) kvalifikacijos reikalavimų atitiktimi; (iii) kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų atitiktimi; (iv) tiekėjo įgaliojimu asmeniui pasirašyti paraišką ar pasiūlymą; (v) jungtinės veiklos sutartimi; (vi) pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinančiu dokumentu; (vii) kitais dokumentais, nesusijusiais su pirkimo objektu, jo techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina (pasiūlymu *siaurąja prasme*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pagal teismų praktiką VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje išvardyti reikalavimai, kuriuos perkančiosios organizacijos nurodo pirkimo dokumentuose, skirstomi į dvi dideles grupes: *pirma*, reikalavimus tiekėjams, t. y. (i) reikalavimus tiekėjų pajėgumui (kvalifikacijos reikalavimai, atitikties kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams reikalavimai), (ii) negatyvaus pobūdžio reikalavimus (reikalavimai tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimui) bei (iii) kitus reikalavimus tiekėjams, nesusijusius su pirkimo objektu, techninėmis charakteristikomis, kaina (pavyzdžiui, nuostatos dėl bendro kelių dalyvių dalyvavimo pirkime teikiant bendrą pasiūlymą, reikalavimai jungtinės veiklos sutarčiai, pasiūlymo galiojimo užtikrinimui ir pan.)[22]; ir, *antra*, reikalavimus pasiūlymui siaurąja prasme[23]. Pasiūlymas *siaurąja prasme* iš esmės reiškia tą pasiūlymo dalį, kuria tiekėjas siūlo viešojo pirkimo sutarties objektą, nurodo jo savybes, kainą, sutarties vykdymo aplinkybes ir pan. (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio komentarą*). Atitinkamai VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos sąlygos tik dėl reikalavimų tiekėjams atitikties tikslinimo, tačiau nėra reglamentuotas pasiūlymų *siaurąja prasme* tikslinimas.

Negatyvaus pobūdžio reikalavimų tikslinimas

Neigiamo pobūdžio reikalavimams priskiriami reikalavimai dėl pašalinimo pagrindų nebuvimo (reikalavimai, kuriais ribojamas ar draudžiamas tiekėjų dalyvavimas pirkime, pavyzdžiui, juridinių asmenų bankrotas, fizinių asmenų neišnykęs teistumas ir pan.)[24]. Reikalavimai dėl tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimo yra reglamentuojami VPĮ 46 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*). Negatyvaus pobūdžio sąlygos, nors ir tiesiogiai nesusijusios su tiekėjo kvalifikacija, tačiau, kaip ir pozityvieji kokybinės atrankos kriterijai, perkančiajai organizacijai padeda įsitikinti tiekėjų patikimumu ir įvertinti asmeninę jų padėtį bei profesines savybes[25]. Atsižvelgiant į VPĮ 46 straipsnyje įtvirtintos normos tikslą – užtikrinti, kad pirkimą laimėjęs tiekėjas būtų sąžiningas bei pajėgus vykdyti pirkimo sutartį[26], VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teisė tiekėjams paaiškinti, patikslinti ar pateikti naujus duomenis, patvirtinančius, jog pasiūlymo pateikimo momentu tiekėjas neatitiko pirkimo sąlygose nustatytų pašalinimo pagrindų. Atitinkamai komentuojama tiekėjų teisė suponuoja priešpriešinę perkančiųjų organizacijų pareigą sudaryti sąlygas tiekėjams pateikti paaiškinimus, patikslinimus ar naujus duomenis.

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Jeigu ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs tiekėjas EBVPD nenurodė, ar yra pažeidęs savo pareigas, susijusias su socialinio draudimo įmokų mokėjimu, perkančioji organizacija privalo kreiptis į tiekėją ir prašyti paaiškinti šiuos tiekėjo duomenis. Perkančioji organizacija privalo įsitikinti, ar tiekėjas pažeidė, ar nepažeidė nurodytas pareigas, o tuo atveju, jei pažeidė – ar šiuo atveju nėra VPĮ 46 straipsnio 3 dalies 1, 2, ar 3 punktuose nustatytų sąlygų, kurioms esant, tiekėjas negali būti pašalintas iš pirkimo procedūrų (pavyzdžiui, tiekėjas yra įsipareigojęs skolos įmokų atidėjimo sutartį arba jo turimų įsiskolinimų suma neviršija 50 Eur (penkiasdešimt eurų) ir pan.).

Tuo atveju, kai tiekėjas pateikia netikslius, neišsamius ar klaidingus dokumentus arba šių dokumentų ar duomenų trūksta, perkančioji organizacija privalo kreiptis į tiekėją, prašydama ir konkrečiai nurodydama, kokių dalyvio dokumentų ar duomenų dėl dalyvio pašalinimo pagrindų nebuvimo trūksta, kokie jo pateikti dokumentai yra neaiškūs, netikslūs, nepakankami ir kodėl. Tik aiškiai ir tiksliai suformulavusi tiekėjui prašymą paaiškinti, patikslinti ar pateikti konkrečius įrodymus ar duomenis dėl pašalinimo pagrindų, perkančioji organizacija laikytina tinkamai įgyvendinusia VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą pareigą pareikalauti tiekėjo patikslinti, papildyti arba paaiškinti dokumentus ar duomenis dėl tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimo[27].
Tuo tarpu tiekėjui tik po aiškaus, tikslaus ir konkretaus perkančiosios organizacijos prašymo nepateikus prašomų įrodymų ar duomenų, t. y. nepagrindus pašalinimo pagrindų nebuvimo, toks tiekėjas privalo būti šalinamas iš pirkimo procedūros[28]. Taigi, nors pareiga pateikti tinkamus pašalinimo pagrindų nebuvimą pagrindžiančius įrodymus tenka tiekėjui, tačiau ši pareiga tiekėjui atsiranda tik perkančiajai organizacijai aiškiai ir tiksliai suformulavus tokį prašymą. Perkančiajai organizacijai tinkamai neįvykdžius pareigos prašyti tiekėjo pateikti jos nurodytą informaciją pagrindžiančius įrodymus, dėl ko viešųjų pirkimų vykdymo metu buvo eliminuota objektyvi galimybė išsiaiškinti, ar tiekėjas (ne)atitinka nustatytų pašalinimo pagrindų, sprendimas tokį tiekėją pašalinti iš pirkimo procedūrų būtų neteisėtas.

Pavyzdys

Ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs tiekėjas savo EBVPD nurodė, kad jis nėra pripažintas kaltu dėl faktų iškraipymo, informacijos nuslėpimo. Vis dėlto tiekėjas kartu su

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiūlymu perkančiajai organizacijai pateikė informaciją, kurioje nurodė, kad jis yra įtrauktas į melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą už kitame pirkime pateiktą melagingą informaciją apie baudos skyrimą. Kartu su šia informacija tiekėjas pateikė duomenis apie jo atitiktį VPĮ 46 straipsnio 8 dalies b papunkčiui (detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 8 dalies b papunkčio komentarą), t. y. nurodė, kad jis bendradarbiavo, aktyviai teikė pagalbą ir ėmėsi kitų priemonių, padedančių ištirti, išaiškinti jo padarytą nusikalstamą veiką arba pažeidimą, dėl to laikytinas „apsivaliusiu“, tačiau nepateikė jokių tai pagrindžiančių įrodymų.

Šiuo atveju perkančioji organizacija, pastebėjusi neatitikčių (prieštaravimų) tarp tiekėjo EBVPD ir kitų kartu su pasiūlymu pateiktų dokumentų, vadovaujantis VPĮ 45 straipsnio 3 dalimi, privalo kreiptis į tiekėją su prašymu patikslinti šiuos duomenis. Atsižvelgiant į tai, kad nurodytu atveju tiekėjas pateikė ne tik informaciją su prieštaringu turiniu, bet ir nepakankamai detalizuotą informaciją (t. y. dokumentuose nurodė, esą jis yra „apsivalęs“, tačiau šios informacijos nedetalizavo ir nepagrindė) – perkančioji organizacija, teikdama prašymą paaiškinti tiekėjo pasiūlymo duomenis, šį prašymą turėtų itin aiškiai suformuluoti, kad tiekėjas žinotų, ką turi paaiškinti ir (ar), kokią informaciją papildomai pateikti. Perkančioji organizacija turėtų paprašyti ne tik paaiškinti pateiktų dokumentų informacijos turinio prieštaravimus, bet taip pat ir pagrįsti „apsivalymo“ faktą, pateikti papildomus įrodymus.

Reikalavimų tiekėjų pajėgumui (kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams atitikties duomenų) tikslinimas

VPĮ 47 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo išsiaiškinti, ar tiekėjas yra kompetentingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti pirkimo sąlygas, todėl ji turi teisę pirkimo dokumentuose nustatyti būtinus kandidatų ar dalyvių kvalifikacijos reikalavimus (ekonominio, techninio, profesinio pajėgumo, teisės verstis tam tikra veikla, reikalavimus kokybės vadybos sistemos standartams ir pan.) ir šių reikalavimų atitiktį patvirtinančius dokumentus ar informaciją (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio komentarą*). Atitinkamai, vadovaujantis VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 2 punktu, laimėjusiu gali būti pripažintas tik tas tiekėjas, kuris atitinka perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus.

Tikrinant tiekėjo kvalifikacijos atitiktį pirkimo sąlygose įtvirtintiems minimaliems reikalavimams, vertintina duomenų apie kvalifikaciją visuma, o ne atskiri tiekėjo kvalifikaciją pagrindžiantys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dokumentai[29]. Perkančiosios organizacijos pareiga patikrinti, ar tiekėjas yra kompetentingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti pirkimo sąlygas yra pagrįsta objektyviu tiekėjo kvalifikacijos atitiktį iškeltiems reikalavimams liudijančio dokumento turinio vertinimu, atsižvelgiant į tikrąją perkančiosios organizacijos valią, poreikius, susijusius su viešojo pirkimo sutarties sudarymu ir vykdymu, pirkimo sąlygas. Atsižvelgiant į tai, kad perkančiajai organizacijai yra svarbu, ar tiekėjas objektyviai turi kvalifikaciją (kompetenciją), kuri yra reikalaujama pagal pirkimo sąlygas, VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga paprašyti patikslinti, paaiškinti, papildyti tiekėjo duomenis, susijusius su kvalifikacija.

Duomenys, susiję su tiekėjo kvalifikacija turi būti vertinami ne formaliai, o turininguoju požiūriu – t. y. perkančioji organizacija privalo įsitikinti, ar ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs tiekėjas turi kvalifikaciją, kurios yra reikalaujama pagal pirkimo sąlygas. Tuo tarpu, jeigu iš tiekėjo pasiūlymo duomenų perkančiajai organizacijai nėra aišku, ar tiekėjas šią kvalifikaciją turi (pavyzdžiui, tiekėjas pateikė pirkimo sąlygose reikalaujamo projekto dalies vadovo atestatą, kurio galiojimo laikas yra pasibaigęs), perkančioji organizacija privalo į tiekėją kreiptis ir prašyti šiuos duomenis paaiškinti, patikslinti. Jeigu atitinkamas tiekėjas reikalaujamą patirtį (kvalifikaciją) faktiškai turi, tačiau jo pasiūlyme trūko tam tikrų dalies dokumentų ar duomenų, kurie šią turimą patirtį pagrįstų, tiekėjas turi teisę šiuos duomenis patikslinti[30].

Perkančiosios organizacijos iš esmės visuomet privalo iš dalyvių reikalauti patikslinti (paaiškinti) jų kvalifikaciją pagrindžiančius duomenis, jei iš dokumentų, pateiktų su pasiūlymu, negalima spręsti dėl tiekėjo kvalifikacijos atitikties nustatytiems reikalavimams. Tokiu atveju, nepriklausomai nuo to, kiek ir kokius, kokio turinio ir apimties dokumentus, pagrindžiančius tiekėjo kvalifikaciją, pirkimo dalyvis pateikė, perkančioji organizacija privalo pareikalauti iš dalyvio paaiškinti ar patikslinti šiuos duomenis[31]. Taisyklė „nepriklausomai nuo to, kiek ir kokie, kokio turinio ir apimties dokumentai pateikti“ taikytina ir tais atvejais, kai tiekėjas pateikė didžiąją dalį savo kvalifikaciją pagrindžiančių dokumentų arba nė vieno iš jų[32]. Tiekėjui leidžiama pateikti kvalifikaciją pagrindžiantį dokumentą, kurio jis su pasiūlymu nebuvo pateikęs[33]. Svarbu, kad kvalifikacija būtų įgyta iki galutinio pasiūlymų pateikimo termino[34]. Taikant kvalifikacijos duomenų ar dokumentų tikslinimo institutą, svarbu apibrėžti ribą, iki kurios tiekėjai turi būti įgiję tam tikras teises ir pareigas. Kvalifikacijos vertinimo metu ta riba laikytina pasiūlymo pateikimo terminas, iki kada tiekėjas objektyviai turi būti įgijęs tam tikrą kvalifikaciją. Dokumentai gali būti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pateikiami ar išduoti vėliau, tačiau kvalifikacija turi būti įgyta iki pasiūlymo pateikimo termino pabaigos. Tai ypač aktualu tais atvejais, kai yra vertinama užsienio tiekėjų kvalifikacija. Kadangi teismas dėl užsienio tiekėjų kvalifikacijos – teisės verstis atitinkama veikla įgijimo momento yra išaiškinęs, kad kompetentingos Lietuvos institucijos išduodami kvalifikacijos patvirtinimo (pripažinimo) dokumentai užsienio ūkio subjektams tik patvirtina šių tiekėjų anksčiau įgytą kvalifikaciją, o ne naujai ją suteikia. Atitinkamai, pavyzdžiui, rangovų kvalifikacijos atitiktis viešojo pirkimo sąlygoms įrodinėtina specialiaisiais teisę verstis atitinkama statybos veikla suteikiančiais dokumentais (jei pagal pirkimo paskelbimo metu galiojančius Lietuvos teisės aktus jie reikalingi), kurie kompetentingų Lietuvos ar užsienio institucijų privalo būti išduoti iki perkančiosios organizacijos nustatyto galutinio pasiūlymų pateikimo termino; tokiu būdu užsienio (ES ir Europos ekonominės erdvės valstybės narių bei Šveicarijos Konfederacijos) tiekėjų įgyta kvalifikacija laikytina atitinkančia viešojo pirkimo sąlygas, nepriklausomai nuo to, kad šio pajėgumo patvirtinimo dokumentas Lietuvoje buvo išduotas po galutinės pasiūlymų pateikimo datos. Kitaip tariant, užsienio tiekėjo kvalifikacija turi būti įgyta iki pasiūlymų pateikimo, tačiau legalizavimas gali būti atliktas ir vėliau. Svarbu, kad tai būtų padaryta iki pirkimo sutarties sudarymo momento. Užsienio tiekėjas turi pareigą po pirkimo paskelbimo kaip įmanoma greičiau per protingą laiką kreiptis į Sertifikavimo centrą su prašymu išduoti teisės pripažinimo dokumentą. Kitų valstybių (ES ir Europos ekonominės erdvės valstybės narių bei Šveicarijos Konfederacijos) tiekėjų (ar bendrus su Lietuvos ūkio subjektais) pasiūlymus dėl užsienio tiekėjų laiku įgytos kvalifikacijos perkančiosios organizacijos privalo vertinti kaip atitinkančius pirkimo sąlygas, išskyrus atvejus, jei buvo nustatytas aiškiai socialiai neatsakingas ar nesąžiningas tokių tiekėjų elgesys, daromas įtaką procedūrų operatyvumui, ar dėl pirkimo objekto svarbos ir terminų perkančioji organizacija objektyviai negalės laukti, kol, pavyzdžiui, užsienio rangovui bus pripažinta jo teisė verkti Lietuvoje[35].

Pavyzdys

Pirkimo sąlygose buvo nustatytas reikalavimas tiekėjui pasiūlyti bent vieną specialistą, turintį ne mažiau kaip penkerių metų patirtį pastatų inžinerinio projektavimo srityje. Tiekėjas kartu su pasiūlymu pateikė siūlomų specialistų sąrašą, kuriame pasiūlytas ir nurodytą patirtį turintis specialistas, tačiau nepateikė jokių šią patirtį pagrindžiančių dokumentų.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pirkimo sąlygose aiškiai nebuvo įtvirtinta, kokie dokumentai turi būti pateikiami šiam kvalifikacijos reikalavimui pagrįsti. Pirkimo sąlygose nurodyta, kad šio reikalavimo pagrindimui tiekėjas gali pateikti specialisto vadovo įsakymą, pažymą ar kitą dokumentą, patvirtinantį, kad specialistas turi nurodyto laikotarpio patirtį inžinerinio projektavimo srityje. Atsižvelgiant į tai, tiekėjas gali pateikti, pavyzdžiui, nurodyto specialisto vadovo pažymą, kuri išduota jau po pasiūlymų pateikimo termino, tačiau kurioje nurodyta, kad specialistas yra įgijęs nurodyto laikotarpio patirtį iki pasiūlymų pateikimo termino.

Vis dėlto VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta tiekėjų galimybė patikslinti, paaiškinti, papildyti duomenis, susijusius su kvalifikacija, negali būti aiškinama išplečiant jos prasmę. Pavyzdžiui, tiekėjui pateikiant paraišką, nurodžius, kad nesirems kitų ūkio subjektų pajėgumais, vėlesnis, po paraiškos pateikimo termino pabaigos, ūkio subjektų išviešinimas nėra galimas[36]. Priešingu atveju būtų ne tik paneigti tiekėjų lygiateisiškumo ir sąžiningumo principai, užtikrinantys vienodas sąlygas tiekėjams dalyvauti pirkime bei sąžiningą ir objektyvų jų pasiūlymų (paraiškų) vertinimą, bet ir būtų prieštaraujama kasacinio teismo praktikai dėl tiekėjo pareigos išviešinti pasitelkiamus ūkio subjektus momento, taip pat išaiškinimams, kad tik tiekėjo ir kitų ūkio subjektų kvalifikacija, tačiau ne jų tarpusavio ryšys pripažįstamas objektyvia kategorija[37]. Papildomai pažymėtina, kad kvalifikacijos duomenų tikslinimo teisės tiekėjas nepraranda ir tais atvejais, kai perkančioji organizacija pažeidžia VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą pareigą kreiptis į tiekėją. Kasacinio teismo yra išaiškinta, kad tais atvejais, kai perkančiosios organizacijos atmeta dalyvio pasiūlymą dėl kvalifikacijos neatitikties, tiekėjai savo pažeistas teises turėtų ginti ikiteisminėje ginčo stadijoje, t. y. skundžiant neteisėtą perkančiosios organizacijos sprendimą, pretenzijoje nepakanka nurodyti netinkamą VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje taikymą, bet kartu būtina realiai ginti savo teisę – pateikti kvalifikaciją įrodančius dokumentus, nors jų perkančioji organizacija pateikti neprašė[38].

Kasacinio teismo šiuo aspektu taip pat konstatuota, kad jei dalyvis perkančiosios organizacijos prašymu nepatikslina pateiktų netikslių ar neišsamių duomenų apie savo kvalifikaciją, jo pasiūlymas atmetamas[39].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kitų dokumentų, nesusijusių su pirkimo objektu, jo techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina, tikslinimas

Dėl savo pobūdžio sąvoka „kiti reikalavimai“ įeina į reikalavimų tiekėjams, bet ne pasiūlymo siaurąja prasme apimtį[40]. Reikalavimai, susiję su tiekėjo įgaliojimu asmeniui pasirašyti paraišką ar pasiūlymą, jungtinės veiklos sutartimi, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinančiu dokumentu VPĮ 45 straipsnio 3 dalies kontekste yra priskiriami prie kitų reikalavimų[41]. Perkančiosios organizacijos, nustačiusios, kad tiekėjo kiti dokumentai, nesusiję su pirkimo objektu, jo techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina (įskaitant pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, įgaliojimą, jungtinės veiklos sutartį ir pan.) yra neaiškūs, netikslūs ar klaidingi, privalo kreiptis į tokį tiekėją su prašymu šiuos duomenis ar dokumentus paaiškinti, patikslinti ar papildyti. Įstatyme yra įtvirtinta galimybė paaiškinti nurodytus duomenis ar dokumentus (pavyzdžiui, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, jungtinės veiklos sutartį ir kt.), bet ir juos patikslinti ar pateikti naujus.[42].

Kitus reikalavimus tiekėjams pagrindžiančių dokumentų išdavimo momentas, skirtingai, nei kvalifikacijos duomenų tikslinimo atveju, yra vertinamas, atsižvelgiant į tai, kokie konkrečiai kitus reikalavimus pagrindžiantys dokumentai yra tikslinami ir koks šių reikalavimų nustatymo tikslas. Šiuo aspektu pažymėtina, kad VPĮ ir kituose teisės aktuose nustatyti reikalavimai tiek perkančiajai organizacijai, tiek tiekėjams yra nustatyti ne tam, kad kaip savitikslės būtų atliktos formalios procedūros, kuriose perkančiosios organizacijos ir tiekėjo veiksmai atitiktų teisės normas ar atitinkamas pirkimo sąlygas (dokumento formos reikalavimai), o siekiant viešųjų pirkimo tikslo, atsirandančio iš VPĮ 17 straipsnio ir viešųjų pirkimų reguliavimo[43].

Pavyzdžiui, pasiūlymo galiojimo užtikrinimo tikslas – užtikrinti, kad galiotų pirkime dalyvaujančių tiekėjų pasiūlymai, o svarbiausia – užtikrinti, jog pirkimą laimėjęs tiekėjas sudarytų pirkimo sutartį su perkančiąja organizacija (*detaliau žiūrėti VPĮ 42 straipsnio komentarą*). Pasiūlymo galiojimo užtikrinimas taip pat turi užtikrinti, kad tuo atveju, jei pirkimą laimėjęs tiekėjas atsisakytų tokią sutartį sudaryti, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą išdavusi institucija tiesiogiai atsakytų perkančiajai organizacijai. Perkančioji organizacija, organizuodama viešąjį pirkimą ir siekdama racionalaus turimų lėšų panaudojimo, turi įsitikinti, kad tiekėjas bus pajėgus suteikti pageidaujamą paslaugą, prekę ar kokybiškai atlikti sutartyje numatytus darbus, dėl to pasiūlymo atmetimas vien dėl, pavyzdžiui, pasiūlymo galiojimo užtikrinimo galiojimo termino netikslumo,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

būtų laikytinas neteisėtu[44]. Situacijos, kai, pavyzdžiui, tiekėjas pateikia netinkamą pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, arba kai tiekėjas tokio pasiūlymo galiojimo užtikrinimo apskritai nepateikia, yra iš esmės vienodos, kadangi tiek vienu, tiek kitu atveju, pasiūlymas, pasiūlymo pateikimo momentu, nėra užtikrintas reikiamu pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentu. Atsižvelgiant į nurodytą pasiūlymo galiojimo užtikrinimo tikslą – aiškinant, tikslinant, pildant pasiūlymo galiojimo užtikrinimo duomenis, ar teikiant naują pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, nėra svarbu, kada šis dokumentas suformuotas. Svarbu, kad po šio dokumento patikslinimo ar naujo dokumento pateikimo, būtų tinkamai užtikrinta, kad pirkimą laimėjęs tiekėjas sudarytų pirkimo sutartį su perkančiąja organizacija.

Tuo tarpu skirtingai, nei pasiūlymo galiojimo užtikrinimo atveju, turėtų būti vertinamos situacijos dėl jungtinės veiklos sutarties sudarymo momento. Šiuo atveju, tikslinant duomenis, susijusius su jungtinės veiklos sutartimi (pateikiant jungtinės veiklos sutartį, kuri su pasiūlymu apskritai nebuvo pateikta), yra svarbu, kad tiekėjas pagrįstų, jog tokia jungtinės veiklos sutartis yra sudaryta dar iki pasiūlymų pateikimo momento. Šis pagrindimas, be kita ko, atliekamas aiškinant pasiūlymo duomenis, iš kurių taip pat galima spręsti dėl ūkio subjektų bendradarbiavimo. Priešingu atveju nepagrįstai būtų leidžiamos situacijos, kai tiekėjas deklaruoja, kad pasiūlymą teikia, veikdamas tiekėjų grupėje, tačiau iš tiesų pasiūlymo pateikimo momentu jungtinės veiklos partnerio neturi.

Pavyzdys

Tiekėjas pirkime deklaravo, kad jame dalyvauja kartu su jungtinės veiklos partneriu. Vis dėlto kartu su pasiūlymu perkančiajai organizacijai nepateikė jungtinės veiklos sutarties. Perkančioji organizacija privalo kreiptis į tiekėją su prašymu pateikti jungtinės veiklos sutartį. Tokiu atveju jungtinės veiklos sutartis turi būti sudaryta iki pasiūlymo pateikimo termino paskutinės dienos. Tikslinant duomenis, susijusius su jungtinės veiklos sutartimi (tuo atveju, kai pateikiama jungtinės veiklos sutartis, kuri nebuvo pateikta su pasiūlymu) sutarties sudarymo momentas būtų neaktualus (pateikta jungtinės veiklos sutartis galėtų būti sudaryta ir po pasiūlymų pateikimo momento) tik tuo atveju, jei iš kitų tiekėjo kartu su pasiūlymu pateiktų duomenų ar dokumentų visumos būtų galima daryti pagrįstą išvadą, kad tiekėjas ir jo deklaruojamas jungtinės veiklos partneris iki pasiūlymo pateikimo momento buvo sutarę, kad pasiūlymą teiks, veikdami tiekėjų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

grupėje (pavyzdžiui, tiekėjas kartu su pasiūlymu pateikė kitus jungtinės veiklos partnerio dokumentus (pagrindžiančius jo kvalifikaciją ar pan.)[45].

Prašydamos patikslinti pasiūlymus VPĮ 45 straipsnio 3 dalies prasme, perkančiosios organizacijos privalo nustatyti atitinkamą patikslinimo terminą, iki kurio tiekėjai ar kandidatai turėtų teisę pateikti savo paaiškinimus ar patikslinimus. Nors įstatyme aiškiai neįtvirtinta, tačiau perkančiosios organizacijos nustatytas terminas turėtų būti protingas ir atitikti VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą proporcingumo principą, tam, kad tiekėjai objektyviai suspėtų atitinkamus duomenis pateikti. Protingą ir proporcingą terminą perkančiosios organizacijos kiekvienu atveju turi vertinti atskirai (pavyzdžiui, jeigu tiekėjas yra užsienio valstybės subjektas, atitinkamų duomenų ar dokumentų pateikimui jam objektyviai gali reikėti daugiau laiko, nei LR valstybės subjektui, kadangi jam gali prireikti kreiptis į užsienio valstybės kompetentingus subjektus, gauti reikiamus vertimus ir pan.).

Tiekėjo pasiūlymo dokumentai ar duomenys, kurie neįpatenka į VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje nurodytų duomenų apimtį, t. y. duomenys ar dokumentai, susiję su pirkimo objektu, jo techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina yra tikslinami ne pagal VPĮ 45 straipsnio 3 dalį, o pagal VPĮ 55 straipsnio 9 dalį. Atitinkamai, nurodytų duomenų ar dokumentų tikslinimui yra taikoma teismų praktika dėl pasiūlymų tikslinimo *siauraja prasme* (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*).

[1] Komentuojamos VPĮ 45 straipsnio normos yra nustatytos iš dalies įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 56 straipsnio, taip pat šios direktyvos preambulės nuostatas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[2] LAT 2013 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-128/2013; 2016 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-112-969/2016; 2016 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-112-969/2016.

[3] LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011.

[4] LAT 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-690/2019.

[5] LAT 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-969/2019.

[6] LAT 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-324/2013; 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-333/2014; 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-367-248/2015.

[7] ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Daniją*, C-243/89.

[8] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[9] LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010.

[10] LAT 2018 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-40-969/2018.

[11] Ten pat.

[12] LApT 2015 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1138-236/2015.

[13] LAT 2018 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-40-969/2018.

[14] LApT 2013 m. rugsėjo mėn. 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-2103/2013.

[15] LAT 2012 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2012; 2018 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-40-969/2018.

[16] LAT 2012 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2012.

[17] LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2011; 2018 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-40-969/2018.

[18] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, Nr. C-298/15.

[19] VPĮ 39 straipsnio 2 dalies formuluotės imperatyvusis pobūdis suponuoja perkančiųjų organizacijų pareigą atmesti per didelės kainos pasiūlymus. Taigi, dėl nacionalinio reguliavimo perkančiosios organizacijos ne gali, o privalo atmesti per didelės kainos pasiūlymus. VPĮ neįtvirtinus reikalavimo išlaidų ribų, tokie pasiūlymai atmetami ir tokiu atveju, jei perkančioji organizacija turi papildomų lėšų, kurias galėtų išleisti pakoregavusi ikiprocedūriniuose dokumentuose užfiksuotą pirkimui skirtą lėšų sumą.

[20] LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-160-469/2018.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[21] Aptariamai normai taikyti itin aktualus būtų visuotinai žinomas UAB „Grigeo Klaipėda“ ekologinės taršos įvykis. Atsižvelgiant į tai, kad VPĮ 45 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas pagrindas atmesti tiekėjo pasiūlymą ne dėl paties tiekėjo, tačiau dėl jo pasiūlymo neatitikties VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytiems įsipareigojimams, nurodyto pavyzdžio atveju būtų teisinga vertinti, kad šios normos pagrindu turėtų būti atmetamas ne tik nurodytas tiekėjas UAB „Grigeo Klaipėda“, tačiau ir šios bendrovės produkciją siūlantis tiekėjas.

[22] LAT 2013 m. birželio mėn. 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-324/2013; 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-367-248/2015;

[23] LAT 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-333/2014.

[24] ESTT 2006 m. vasario 9 d. sprendimas byloje *La Cascina*, Nr. C-226/04; 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Michaniki*, Nr. C-213/07; LAT 2011 m. liepos mėn. 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-307/2011.

[25] ESTT 2006 m. vasario 9 d. sprendimas byloje *La Cascina*, Nr. C-226/04; LAT 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-367-248/2015.

[26] LApT 2017 m. sausio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-299-302/2017.

[27] LApT 2019 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-982-450/2019.

[28] LAT 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-15-248/2016.

[29] LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011; 2011 m. liepos mėn. 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-311/2011.

[30] LAT 2011 m. birželio mėn. 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2011.

[31] LAT 2011 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-311/2011.

[32] LAT 2014 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-475/2014.

[33] ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Manova*, Nr. C-336/12.

[34] LAT 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-15-248/2016.

[35] LAT 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-546-469/2016; 2017 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-129-378/2017.

[36] LAT 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-86-916/2020.

[37] LAT 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-469-469/2019; 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[38] LAT 2014 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-475/2014, 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-15-248/2016.

[39] LAT 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-15-248/2016.

[40] LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2011.

[41] Ten pat.

[42] LAT 2016 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-237-415/2016.

[43] LAT 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2010; 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010; 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011.

[44] LApT 2015 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1139-302/2015.

[45] LAT 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-496/2014.

46 straipsnis. Tiekėjo pašalinimo pagrindai

Šio straipsnio komentaras atnaujintas atsižvelgiant į teisės aktų, teismų praktikos, Europos Komisijos, Viešųjų pirkimų tarnybos pozicijos pasikeitimus ir parengtas naudojant 2020 m. autorių kolektyvo (dr. Deividas Soloveičik LL.M, MCIArb (atsakingasis redaktorius), dr. Karolis Šimanskis (atsakingasis redaktorius), Žydrūnė Biliūnaitė–Zubavičė, Kristina Ivanovė, Dovilė Jankauskytė, Karolina Keršytė, Matas Malijonis) parengtas Metodines priemones.

1. Perkančioji organizacija pašalina tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu patikrinusi jį pagal šio įstatymo 50 ir 51 straipsnių nuostatas ar kitu būdu sužino, kad tiekėjas arba jo atsakingas asmuo, nurodytas šio straipsnio 2 dalies 2 punkte, nuteistas už šią nusikalstamą veiką:

1) dalyvavimą nusikalstamame susivienijime, jo organizavimą ar vadovavimą jam;

2) kyšininkavimą, prekybą poveikiu, papirkimą;

3) sukčiavimą, turto pasisavinimą, turto iššvaistymą, apgaulingą pareiškimą apie juridinio asmens veiklą, kredito, paskolos ar tikslinės paramos panaudojimą ne pagal paskirtį ar nustatytą tvarką, kreditinį sukčiavimą, neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimą, deklaracijos, ataskaitos ar kito dokumento nepateikimą, apgaulingą apskaitos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tvarkymą ar piktnaudžiavimą, kai šiomis nusikalstamomis veikomis kėsinamasi į Europos Sąjungos finansinius interesus, kaip apibrėžta Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos 1 straipsnyje;

4) nusikalstamą bankrotą;

5) teroristinį ir su teroristine veikla susijusį nusikaltimą;

6) nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimą;

7) prekybą žmonėmis, vaiko pirkimą arba pardavimą;

8) kitos valstybės tiekėjo atliktą nusikaltimą, apibrėžtą Direktyvos 2014/24/ES 57 straipsnio 1 dalyje išvardytus Europos Sąjungos teisės aktus įgyvendinančiuose kitų valstybių teisės aktuose.

2. Laikoma, kad tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už šio straipsnio 1 ar 3 dalyje nurodytą nusikalstamą veiką, kai dėl:

1) tiekėjo, kuris yra fizinis asmuo, per pastaruosius 5 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis ir šis asmuo turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą;

2) tiekėjo, kuris yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos struktūrinis padalinys, vadovo, kito valdymo ar priežiūros organo nario ar kito asmens, turinčio (turinčių) teisę atstovauti tiekėjui ar jį kontroliuoti, jo vardu priimti sprendimą, sudaryti sandorį, asmens (asmenų), turinčio (turinčių) teisę surašyti ir pasirašyti tiekėjo finansinės apskaitos dokumentus (supaprastinto pirkimo atveju – tiekėjo, kuris yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos struktūrinis padalinys, vadovo ar dėl asmens (asmenų), turinčio (turinčių) teisę surašyti ir pasirašyti tiekėjo finansinės apskaitos dokumentus), per pastaruosius 5 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis ir šis asmuo turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą;

3) tiekėjo, kuris yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos struktūrinis padalinys, per pastaruosius 5 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis arba šio straipsnio 3 dalies atveju – galutinis administracinis sprendimas, jeigu toks sprendimas priimamas pagal tiekėjo šalies teisės aktų reikalavimus.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. XIV-2254, 2023-11-16, paskelbta TAR 2023-11-29, i. k. 2023-22985

Galioja nuo 2025-02-01

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2[1]. Perkančioji organizacija pašalina tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu tiekėjas yra neatlikęs jam paskirtos baudžiamojo poveikio priemonės – uždraudimo juridiniam asmeniui dalyvauti viešuosiuose pirkimuose.

Papildyta straipsnio dalimi:

Nr. XIV-3149, 2024-11-12, paskelbta TAR 2024-11-20, i. k. 2024-20208

3. Už įsipareigojimų, susijusių su mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, mokėjimu, nevykdymą pagal šalies, kurioje registruotas tiekėjas, ar šalies, kurioje yra perkančioji organizacija, reikalavimus tiekėjas iš pirkimo procedūros pašalinamas, jeigu perkančioji organizacija sužino, kad tiekėjas už tai nuteistas, kaip apibrėžta šio straipsnio 2 dalies 1 ir 3 punktuose, arba turi kitų įrodymų apie šių įsipareigojimų nevykdymą. Ši nuostata netaikoma, jeigu:

1) tiekėjas yra įsipareigojęs sumokėti mokesčius, įskaitant socialinio draudimo įmokas, ir dėl to laikomas jau įvykdžiusiu šioje dalyje nurodytus įsipareigojimus;

2) įsiskolinimo suma neviršija 50 Eur (penkiasdešimt eurų);

3) tiekėjas apie tikslią jo įsiskolinimo sumą informuotas tokiu metu, kad iki paraiškų ar pasiūlymų pateikimo termino pabaigos nespėjo sumokėti mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, sudaryti mokestinės paskolos sutarties ar kito panašaus pobūdžio įpareigojančio susitarimo dėl jų sumokėjimo ar imtis kitų priemonių, kad atitiktų šios dalies 1 punkto nuostatas. Tiekėjas šiuo pagrindu nepašalinamas iš pirkimo procedūros, jeigu, perkančiajai organizacijai reikalaujant pateikti aktualius dokumentus pagal šio įstatymo 50 straipsnio 6 dalį, jis įrodo, kad jau yra laikomas įvykdžiusiu įsipareigojimus, susijusius su mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, mokėjimu.

4. Perkančioji organizacija pašalina tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu:

1) jis su kitais tiekėjais yra sudaręs susitarimų, kuriais siekiama iškreipti konkurenciją atliekamame pirkime, ir perkančioji organizacija dėl to turi įtikinamų duomenų;

2) jis pirkimo metu pateko į interesų konflikto situaciją, kaip apibrėžta šio įstatymo 21 straipsnyje, ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti. Laikoma, kad atitinkamos padėties dėl interesų konflikto negalima ištaisyti, jeigu į interesų konfliktą patekę asmenys nulėmė Komisijos ar perkančiosios organizacijos sprendimus ir šių sprendimų pakeitimas prieštarautų šio įstatymo nuostatoms;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3) pažeista konkurencija, kaip nustatyta šio įstatymo 27 straipsnio 3 ir 4 dalyse, ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti;

4) tiekėjas pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją apie atitiktį šiame straipsnyje ir šio įstatymo 47 straipsnyje nustatytiems reikalavimams ir perkančioji organizacija gali tai įrodyti bet kokiomis teisėtomis priemonėmis arba tiekėjas dėl pateiktos melagingos informacijos negali pateikti patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal šio įstatymo 50 straipsnį. Šiuo pagrindu tiekėjas taip pat pašalinamas iš pirkimo procedūros, kai ankstesnių procedūrų, atliktų šio įstatymo, Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo, Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo ar Koncesijų įstatymo nustatyta tvarka, metu nuslėpė informaciją ar pateikė šiame punkte nurodytą melagingą informaciją arba tiekėjas dėl pateiktos melagingos informacijos negalėjo pateikti patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal šio įstatymo 50 straipsnį, dėl ko per pastaruosius vienus metus buvo pašalintas iš pirkimo ar koncesijos suteikimo procedūrų. Šiuo pagrindu tiekėjas taip pat pašalinamas iš pirkimo procedūros, kai, vadovaujantis kitų valstybių teisės aktais, ankstesnių procedūrų metu jis nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją arba dėl melagingos informacijos pateikimo negalėjo pateikti patvirtinančių dokumentų, dėl ko per pastaruosius vienus metus buvo pašalintas iš pirkimo ar koncesijos suteikimo procedūrų arba taikomos kitos panašios sankcijos;

5) tiekėjas pirkimo metu ėmėsi neteisėtų veiksmų, siekdamas daryti įtaką perkančiosios organizacijos sprendimams, gauti konfidencialios informacijos, kuri suteiktų jam neteisėtą pranašumą pirkimo procedūroje, ar teikė klaidinančią informaciją, kuri gali daryti esminę įtaką perkančiosios organizacijos sprendimams dėl tiekėjų pašalinimo, jų kvalifikacijos vertinimo, laimėtojo nustatymo, ir perkančioji organizacija gali tai įrodyti bet kokiomis teisėtomis priemonėmis;

6) tiekėjas yra nejvykdęs pirkimo sutarties, sudarytos vadovaujantis šiuo įstatymu, Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymu ar Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymu, ar koncesijos sutarties arba yra netinkamai ją įvykdęs ir tai buvo esminis sutarties pažeidimas, kaip nustatyta Civilinio kodekso 6.217 straipsnyje (toliau – esminis pirkimo sutarties pažeidimas), dėl kurio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

per pastaruosius 3 metus buvo nutraukta sutartis arba per pastaruosius 3 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo tenkinamas perkančiosios organizacijos, perkančiojo subjekto ar suteikiančiosios institucijos reikalavimas atlyginti nuostolius, patirtus dėl to, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais, ar per pastaruosius 3 metus buvo priimtas perkančiosios organizacijos sprendimas, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to buvo pritaikyta sutartyje nustatyta sankcija. Šiuo pagrindu tiekėjas taip pat pašalinamas iš pirkimo procedūros, kai, vadovaujantis kitų valstybių teisės aktais, per pastaruosius 3 metus nustatyta, kad jis, vykdydamas ankstesnę pirkimo sutartį, ankstesnę pirkimo sutartį su perkančiuoju subjektu arba ankstesnę koncesijos sutartį, sutartyje nustatytą esminį reikalavimą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to ta ankstesnė sutartis buvo nutraukta anksčiau, negu toje sutartyje nustatytas jos galiojimo terminas, buvo pareikalauta atlyginti žalą ar taikomos kitos panašios sankcijos;

7) perkančioji organizacija bet kokiomis tinkamomis priemonėmis gali įrodyti, kad tiekėjas yra padaręs rimtą profesinį pažeidimą, dėl kurio perkančioji organizacija abejoja tiekėjo sąžiningumu, kai jis:

a) yra padaręs finansinės atskaitomybės ir audito teisės aktų pažeidimą ir nuo jo padarymo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai;

b) neatitinka minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, nustatytų Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 40^1 straipsnio 1 dalyje. Taikant šį tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindą, vadovaujamasi Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 40^1 straipsnio 1 dalyje nustatytais terminais, juos skaičiuojant nuo Mokesčių administravimo įstatymo 40^1 straipsnio 1 dalyje nurodytų pažeidimų padarymo dienos, tačiau visais atvejais šie terminai negali būti ilgesni negu 3 metai;

c) yra padaręs draudimo sudaryti draudžiamus susitarimus, įtvirtinto Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, pažeidimą ir nuo jo padarymo dienos praėjo mažiau kaip 3 metai.

7. Perkančioji organizacija gali netaikyti šio straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse nustatytų tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindų tik išimtiniais atvejais, kai būtina užtikrinti viešojo intereso apsaugą, įskaitant visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

6. Perkančioji organizacija gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu jis:

1) yra pažeidęs bent vieną iš šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, kurį perkančioji organizacija gali įrodyti bet kokiomis tinkamomis priemonėmis. Šiuo pagrindu perkančioji organizacija gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu nuo pažeidimo padarymo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai;

2) yra nemokus, jam iškelta restruktūrizavimo ar bankroto byla, inicijuotos ar pradėtos likvidavimo procedūros, kai jo turtą valdo teismas ar nemokumo administratorius, kai jis su kreditoriais yra sudaręs taikos sutartį (tiekėjo ir kreditorių susitarimą dėl tiekėjo veiklą, kai tiekėjas prisiima tam tikrus įsipareigojimus, o kreditoriai sutinka savo reikalavimus atidėti, sumažinti ar jų atsisakyti), kai jo veikla sustabdyta ar apribota arba jo padėtis pagal šalies, kurioje jis registruotas, teisės aktus yra tokia pati ar panaši. Tačiau kai yra šiame punkte apibrėžta situacija, perkančioji organizacija negali pašalinti tiekėjo iš pirkimo procedūros, jeigu jis pateikė pagrįstų įrodymų, kad sugebės tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį;

3) yra padaręs rimtą profesinį pažeidimą (išskyrus šio straipsnio 4 dalies 7 punkte nurodytą pažeidimą), dėl kurio perkančioji organizacija abejoja tiekėjo sąžiningumu ir šį pažeidimą gali įrodyti bet kokiomis tinkamomis priemonėmis. Šiuo pagrindu perkančioji organizacija gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu nuo pažeidimo padarymo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai.

7. Perkančioji organizacija pašalina tiekėją iš pirkimo procedūros pagal šio straipsnio 4 ir 6 dalyse nurodytus pašalinimo pagrindus ir tuo atveju, kai ji turi įtikinamų duomenų, kad tiekėjas yra įsteigtas arba dalyvauja pirkime vietoj kito asmens, siekiant išvengti šio straipsnio 4 ir 6 dalyse nurodytų pašalinimo pagrindų taikymo.

8. Perkančioji organizacija, priimdama sprendimus dėl tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros šio straipsnio 4 ir 6 dalyse nurodytais pašalinimo pagrindais, atsižvelgia į tai, ar vertinant tiekėjo patikimumą tiekėjo pašalinimas iš pirkimo procedūros proporcingas vertinamam tiekėjo elgesiui, šio straipsnio 4 dalies 7 punkto c papunkčio atveju – ar taikant šį tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindą nebūtų reikšmingai apribota konkurencija. Priimant sprendimus dėl tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros šio straipsnio 4 dalies 4 ir 6 punktuose nurodytais pašalinimo pagrindais, gali būti atsižvelgiama į pagal šio įstatymo 52 ir 91 straipsnius skelbiamą informaciją.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

9. Perkančioji organizacija tiekėją pašalina iš pirkimo procedūros bet kuriame pirkimo procedūros etape, jeigu paaiškėja, kad dėl savo veiksmų ar neveikimo prieš pirkimo procedūrą ar jos metu jis atitinka bent vieną iš pirkimo dokumentuose nustatytų tiekėjo pašalinimo pagrindų.

10. Jeigu tiekėjas neatitinka reikalavimų, nustatytų pagal šio straipsnio 1, 4 ir 6 dalis, perkančioji organizacija jo nepašalina iš pirkimo procedūros, kai yra abi šios sąlygos kartu:

1) tiekėjas pateikė perkančiajai organizacijai informaciją apie tai, kad ėmėsi šių priemonių:

a) savanoriškai sumokėjo arba įsipareigojo sumokėti kompensaciją už žalą, padarytą dėl šio straipsnio 1, 4 ar 6 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos arba pažeidimo, jeigu taikytina;

b) bendradarbiavo, aktyviai teikė pagalbą ar ėmėsi kitų priemonių, padedančių ištirti, išaiškinti jo padarytą nusikalstamą veiką ar pažeidimą, jeigu taikytina;

c) ėmėsi techninių, organizacinių, personalo valdymo priemonių, skirtų tolesnių nusikalstamų veikų ar pažeidimų prevencijai;

2) perkančioji organizacija įvertino tiekėjo informaciją, pateiktą pagal šios dalies 1 punktą, ir priėmė motyvuotą sprendimą, kad priemonės, kurių ėmėsi tiekėjas, siekdamas įrodyti savo patikimumą, yra pakankamos. Šių priemonių pakankamumas vertinamas atsižvelgiant į nusikalstamos veikos ar pažeidimo rimtumą ir aplinkybes. Perkančioji organizacija turi pateikti tiekėjui motyvuotą sprendimą raštu ne vėliau kaip per 10 dienų nuo šios dalies 1 punkte nurodytos tiekėjo informacijos gavimo.

11. Tiekėjas negali pasinaudoti šio straipsnio 10 dalyje nustatyta galimybe, kai jis priimtu ir įsiteisėjusiu teismo sprendimu pašalintas iš pirkimo ar koncesijos suteikimo procedūrų, teismo sprendime nurodytą laikotarpį.

12. Kai priimtu ir įsiteisėjusiu teismo sprendimu tiekėjui yra nustatytas šio straipsnio 1, 2, 4 ir 6 dalyse nurodytų pašalinimo pagrindų laikotarpis, perkančioji organizacija tiekėją iš pirkimo procedūros šalina teismo sprendime nurodytą laikotarpį.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. XIV-545, 2021-09-30, paskelbta TAR 2021-10-15, i. k. 2021-21632

Galioja nuo 2025-02-01

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

12. Kai priimtu ir įsiteisėjusiu teismo sprendimu tiekėjui yra nustatytas šio straipsnio 1, 2, 2[1], 4 ir 6 dalyse nurodytų pašalinimo pagrindų laikotarpis, perkančioji organizacija tiekėją iš pirkimo procedūros šalina teismo sprendime nurodytą laikotarpį.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. XIV-3149, 2024-11-12, paskelbta TAR 2024-11-20, i. k. 2024-20208

Straipsnio pakeitimai:

Nr. XIV-545, 2021-09-30, paskelbta TAR 2021-10-15, i. k. 2021-21632

VPĮ 46 straipsnyje[1] reglamentuojami tiekėjų pašalinimo pagrindai (privalomi ir neprivalomi) bei apsivalymo (angl. *self-cleaning*) doktrinos samprata.

VPĮ 46 straipsnyje įtvirtinti: (i) privalomi pašalinimo pagrindai (VPĮ 46 straipsnio 1, 3 ir 4 dalys) *(nuo 2025-02-01 VPĮ 46 straipsnio 1, 2[1], 3 ir 4 dalys)*, kuriuos perkančioji organizacija visada turi įtraukti į pirkimo sąlygas (išskyrus mažos vertės pirkimus); (ii) neprivalomi (pasirinktinai taikomi) pašalinimo pagrindai (VPĮ 46 straipsnio 6 dalis), tai reiškia, kad jų neprivaloma nustatyti pirkimo dokumentuose (nepaisant to, kokios vertės ir koks pirkimas vykdomas), tačiau jeigu atitinkamas pašalinimo pagrindas yra nustatytas konkretaus pirkimo dokumentuose, jis (kaip ir bet kuri kita pirkimo sąlyga) tampa privalomu tame pirkime ir perkančioji organizacija privalo jį taikyti.

Perkančioji organizacija, rengdama pirkimo dokumentus, gali vadovautis VPT siūlomomis pirkimo dokumentų nuostatomis, susijusiomis su pašalinimo pagrindais, Tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų vertinimo procedūrų vadovu, taip pat atsižvelgti į metodinę priemonę, kurioje pateikiami privalomi ir neprivalomi pašalinimo pagrindai („Pašalinimo pagrindų lentelė“), pateikiama nuoroda į atitinkamą VPĮ straipsnį bei EBVPD formos dalį pildymui, taip pat nurodomi atitinkamą pašalinimo pagrindų nebuvimą įrodantys dokumentai.

Tiek privalomi, tiek neprivalomi tiekėjų pašalinimo pagrindai, įtvirtinti VPĮ 46 straipsnyje, suformuoti vadinamąja negatyviąja prasme, t. y. tam, kad pasiūlymas nebūtų atmestas, tiekėjas turi neatitikti nurodytų kriterijų (pavyzdžiui, neturėti teistumo už tam tikras nusikalstamas veikas)[2].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPĮ 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti privalomi tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindai[3]. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos neturi teisės pasirinkti netaikyti šių pašalinimo pagrindų viešajame pirkime, t. y. kaip nurodyta pirmiau, šiuos pašalinimo pagrindus kiekviena perkančioji organizacija privalomai turi nustatyti pirkimo sąlygose. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija tam tikro privalomojo pagrindo neįtvirtina pirkimo sąlygose, tai turi papildomai kreiptis į tiekėją ir prašyti patikslinti informaciją dėl pašalinimo pagrindo neegzistavimo[4].

Nustačiusi bet kurį iš komentuojamų privalomųjų pašalinimo pagrindų, perkančioji organizacija privalo atmesti tiekėjo pasiūlymą (paraišką) (VPĮ 45 straipsnio 1 dalis).

Išimtis taikoma tik šiais atvejais:

(i) mažos vertės pirkimų atvejais (VPĮ 25 straipsnio 2 dalis), kas reiškia, kad perkančioji organizacija turi teisę, bet ne pareigą pirkimo sąlygose nustatyti privalomus pašalinimo pagrindus. Dėl to, jei mažos vertės pirkime perkančioji organizacija nustatys pašalinimo pagrindus, tai tuo atveju ir privalės jais vadovautis vertinant tiekėjo pasiūlymus ir, nustačiusi nors vieną pašalinimo pagrindą, turės atmesti tiekėjo pasiūlymą;

(ii) kai būtina užtikrinti viešojo intereso apsaugą, įskaitant visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugą (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 5 dalies komentarą*);

(iii) kai atliekamas tarptautinis pirkimas neskelbiamų derybų būdu dėl įvykio, kurio perkančioji organizacija negalėjo numatyti, kai tokio pirkimo neįmanoma atlikti atviro, riboto konkurso ar skelbiamų derybų būdais šiame įstatyme nustatytais terminais, t. y. esant ypatingos skubos aplinkybėms, nepriklausančioms nuo perkančiosios organizacijos (VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 3 punktas) (*detaliau žiūrėti VPĮ 72 straipsnio 3 dalies komentarą*);

(iv) kai atliekamas supaprastintas pirkimas ir VPĮ 2 priede nurodytų socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų tarptautinis pirkimas, neskelbiamų derybų būdu VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose, 3 dalies 2, 3 ir 4 punktuose, 5 ir 6 dalyse nustatytomis sąlygomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 72 straipsnio 3 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti pašalinimo pagrindai yra susiję su nusikalstomomis veikomis, kurios reglamentuojamos BK, suderintu su Direktyva 2014/24/ES. Neaiškumų galėtų kilti, jeigu tiekėjas būtų nuteistas kitoje ES valstybėje narėje ar kitoje valstybėje ir nusikalstamos veikos sąvoka toje valstybėje ne visiškai atitiktų sąvoką, apibrėžtą Lietuvos teisės aktuose, tuomet perkančioji organizacija turėtų vertinti, ar konkreti nusikalstama veika atitinka apibrėžtą Direktyvoje 2014/24/ES.

VPĮ 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti pašalinimo pagrindai taikomi pačiam tiekėjui ir jo atsakingam asmeniui. Šiuo atveju atsakingas asmuo gali būti: (i) tiekėjo vadovas, (ii) kito valdymo (pavyzdžiui, valdyba) ar priežiūros organo (pavyzdžiui, stebėtojų taryba) narys ar kitas asmuo, turintis teisę atstovauti tiekėjui ar jį kontroliuoti, jo vardu priimti sprendimą, sudaryti sandorį; (iii) asmuo, turintis teisę surašyti ir pasirašyti tiekėjo finansinės apskaitos dokumentus (pavyzdžiui, apskaitą tvarkantis asmuo, vadovo įgaliotas asmuo, kuris turi teisę surašyti ir pasirašyti arba tik pasirašyti apskaitos dokumentus) (VPĮ 46 straipsnio 2 dalies 2 punktas). Supaprastinto pirkimo atveju VPĮ 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti pašalinimo pagrindai taikomi pačiam tiekėjui ir jo atsakingam asmeniui, kuriuo gali būti: (i) tiekėjo vadovas, (ii) asmuo, turintis teisę surašyti ir pasirašyti tiekėjo finansinės apskaitos dokumentus.

Remiantis VPĮ 46 straipsnio 1 dalimi, tiekėjas pašalinamas iš pirkimo procedūros, jei nustatoma, kad tiekėjas arba jo atsakingas asmuo yra nuteistas už nusikalstamą veiką, nurodytą VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 1–8 punktuose. Laikoma, kad tiekėjas ar jo atsakingas asmuo yra nuteistas, jei yra priimtas ir įsiteisėjęs LR teismo apkaltinamasis nuosprendis ar kitos valstybės teismo sprendimas, pagal teisės aktų reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 2 dalies komentarą*). Pažymėtina, kad VPĮ 46 straipsnio 1 dalyje neapibrėžta „kitos valstybės“ samprata. Kita valstybė turėtų būti suprantama kaip bet kuri ES valstybė narė ir bet kuri kita trečioji šalis (toliau – kita valstybė).

VPĮ 46 straipsnio 1 dalis turi būti sistemiškai aiškinama su VPĮ 51 straipsnio 1 dalimi (*detaliau žiūrėti VPĮ 51 straipsnio 1 dalies komentarą*), kurioje įtvirtintos taisyklės, susijusios su pašalinimo pagrindų nebuvimo įrodinėjimu.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1.1. VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už dalyvavimą nusikalstamame susivienijime, jo organizavimą ar vadovavimą jam.

Nusikalstamo susivienijimo, jo organizavimo ir vadovavimo samprata bei taikoma atsakomybė yra įtvirtintos BK 25 straipsnio 5 dalyje, pagal kurią nusikalstamas susivienijimas yra laikoma, kai bendrai nusikalstamai veiklai – vienam ar keliems apysunkiams, sunkiems ar labai sunkiems nusikaltimams daryti – susivienija trys ar daugiau asmenų, kuriuos sieja pastovūs tarpusavio ryšiai ir vaidmenų ar užduočių pasiskirstymas; nusikalstamam susivienijimui prilyginama antikonstitucinė grupė ar organizacija ir organizuota teroristinė grupė iš BK 249 straipsnyje. Tuo atveju, jei tiekėjas arba jo atsakingas asmuo yra nuteisti už dalyvavimą nusikalstamame susivienijime, jo organizavimą ar vadovavimą jam, kaip nurodyta BK 25 straipsnio 5 dalyje ir BK 249 straipsnyje, tiekėjas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūros (VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Atsakomybė už šią nusikalstamą veiką gali būti taikoma ir juridiniam asmeniui. BK nuostatomis, reglamentuojančiomis nusikalstamą susivienijimą, yra įgyvendinamas 2008 m. spalio 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/841/TVR dėl kovos su organizuotu nusikalstamumu (BK priedo 19 d.).

1.2. VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už kyšininkavimą, prekybą poveikiu, papirkimą.

VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas yra susijęs su korupcinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis: (i) kyšininkavimas (BK 225 straipsnis); (ii) prekyba poveikiu (BK 226 straipsnis); (iii) papirkimas (BK 227 straipsnis).

Taigi, tuo atveju, jei tiekėjas arba jo atsakingas asmuo yra nuteisti už kyšininkavimą (BK 225 straipsnis), prekybą poveikiu (BK 226 straipsnis), papirkimą (BK 227 straipsnis), tiekėjas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūros (VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 2 punktas). Atsakomybė už šias nusikalstamas veikas gali būti taikoma ir juridiniam asmeniui. BK nuostatomis įgyvendinamas 2003 m. liepos 22 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2003/568/TVR dėl kovos su korupcija privačiame sektoriuje (BK priedo 11 p.).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1.3. VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintas privalomas pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už sukčiavimą, turto pasisavinimą, turto iššvaistymą, apgaulingą pareiškimą apie juridinio asmens veiklą, kredito, paskolos ar tikslinės paramos panaudojimą ne pagal paskirtį ar nustatytą tvarką, kreditinį sukčiavimą, neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimą, deklaracijos, ataskaitos ar kito dokumento nepateikimą, apgaulingą apskaitos tvarkymą ar piktnaudžiavimą, kai šios nusikalstamomis veikomis kėsinamasi į Europos Sąjungos finansinius interesus, kaip apibrėžta Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos 1 straipsnyje.

VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintos sąlygos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu pašalinimo pagrindą ir dėl to tiekėjas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūros. Šios sąlygos taikomos kartu: (i) tiekėjas ar jo atsakingas asmuo turi būti nuteistas už VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytas nusikalstamas veikas; (ii) nusikalstamomis veikomis turi būti kėsinamasi į ES finansinius interesus.

VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintos nusikalstamos veikos, susijusios su nusikaltimais 1) turtinėms teisėms ir turtiniams interesams, 2) ekonomikai ir verslo tvarkai, 3) finansų sistemai, 4) valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams, t. y.: (i) sukčiavimas (BK 182 straipsnis); (ii) turto pasisavinimas (BK 183 straipsnis); (iii) turto išvaistymas (BK 184 straipsnis); (iv) apgaulingas pareiškimas apie juridinio asmens veiklą (BK 205 straipsnis); (v) kredito, paskolos, tikslinės paramos subsidijos ar dotacijos panaudojimas ne pagal paskirtį ar nustatytą tvarką (BK 206 straipsnis); (vi) kreditinis sukčiavimas (BK 207 straipsnis); (vii) neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas (BK 220 straipsnis); (viii) deklaracijos, ataskaitos ar kito dokumento nepateikimas (BK 221 straipsnis); (ix) apgaulingas apskaitos tvarkymas ir (arba) organizavimas (BK 222 straipsnis); (x) piktnaudžiavimas (BK 228 straipsnis).

Pažymėtina, kad sukčiavimo (BK 182 straipsnio 5 dalis), turto pasisavinimo (BK 183 straipsnio 4 dalis), turto išvaistymo (BK 184 straipsnio 6 dalis) atvejais už padarytus baudžiamuosius nusižengimus, kurie susiję su nedidelės vertės svetimu turtu ar turtine teise, neatsako juridinis asmuo.

Be to, vertinant, ar nurodytomis nusikalstamomis veikomis kėsinamasi į ES finansinius interesus, turi būti atsižvelgiama į Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos 1

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsnio nuostatas, kuriose nurodyta, kas yra laikoma Europos Bendrijų finansiniams interesams kenkiantis sukčiavimas. Pavyzdžiui, Europos Bendrijų finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu laikoma, kad tai bet koks tyčinis veikimas ar neveikimas, susijęs su suklastotų, neteisingų ar neišsamių pareiškimų ar dokumentų naudojimu ar pateikimu, kurio padariniai yra Europos Bendrijų bendrojo biudžeto arba Europos Bendrijų valdomų arba jų vardu valdomų biudžetų lėšų pasisavinimas ar neteisėtas užlaikymas.

1.4. VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už nusikalstamą bankrotą.

Nusikalstamo bankroto sąvoka ir atsakomybė už jį reglamentuota BK 209 straipsnyje. Nusikalstamas bankrotas priskiriamas nusikaltimams ekonomikai ir verslo tvarkai. Nustačius, kad tiekėjas ar jo atsakingas asmuo padarė VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytą nusikalstamą veiką (nusikalstamą bankrotą) ir yra priimtas apkaltinamasis nuosprendis, tiekėjas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūrų. Šis pašalinimo pagrindas yra susijęs su sąmoningu blogu įmonės valdymu, nulėmusiu įmonės bankrotą, kai dėl to padaryta didelė turtinė žala (400 MGL-900 MGL) arba labai didelė turtinė žala (daugiau nei 900 MGL) vienam ar daugiau kreditorių.

1.5. VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 5 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už teroristinį ir su teroristine veikla susijusį nusikaltimą.

Teroristiniai ir su teroristine veikla susiję nusikaltimai priskiriami nusikaltimams visuomenės saugumui. Teroristiniais nusikaltimais laikomi šie BK nurodyti nusikaltimai (BK 252^1 straipsnio 1 dalis): (i) teroro aktas (BK 250 straipsnis); (ii) grasinimas padaryti teroristinį nusikaltimą (BK 250^3 straipsnis); (iii) orlaivio, laivo ar kitos viešojo ar krovininio transporto priemonės arba stacionarios platformos kontinentiniame šelfe užgrobimas (BK 251 straipsnis); (iv) žmogaus pagrobimas įkaitu (BK 252 straipsnis).

Su teroristine veikla susijusiais nusikaltimais yra laikomos šios nusikalstamos veikos (BK 252^1 straipsnio 2 dalis): (i) grupių, kurių tikslas – daryti teroristinius nusikaltimus, kūrimas ir veikla (BK 249^1 straipsnis); (ii) teroristinių nusikaltimų kurstymas (BK 250^1 straipsnis); (iii) verbavimas teroristinei veiklai (BK 250^2 straipsnis); (iv) teroristinės veiklos finansavimas ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

rėmimas (BK 250[4] straipsnis); (v) teroristų rengimas ir mokymasis teroristiniais tikslais (BK 250[5] straipsnis); (vi) vykimas teroristiniais tikslais (BK 250[6] straipsnis); taip pat (vii) vagystė (BK 178 straipsnis), plėšimas (BK 180 straipsnis), turto prievartavimas (BK 181 straipsnis), dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu (BK 300 straipsnis), jeigu jais siekiama gauti lėšų, įrankių ar priemonių teroristiniams nusikaltimams daryti ar remti grupės, kurios tikslas – daryti teroristinius nusikaltimus, veiklą.

Taigi, tuo atveju, jei tiekėjas ar jo atsakingas asmuo yra nuteistas už teroristinį ar su teroristine veikla susijusį nusikaltimą (VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 5 punktas), tiekėjas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūros.

1.6. VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 6 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimą.

Nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo samprata bei atsakomybė reglamentuota BK 216 straipsnyje. Nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo nusikaltimas yra priskirtas nusikaltimams finansų sistemai. Jeigu tiekėjas ar jo atsakingas asmuo yra nuteisti už nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimą, kaip tai nurodyta BK 216 straipsnyje, tiekėjas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūros.

1.7. VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 7 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už prekybą žmonėmis, vaiko pirkimą ar pardavimą.

VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 7 punkte nurodytos nusikalstomos veikos, susijusios su nusikaltimais žmogaus laisvei ir vaikui bei šeimai: (i) prekyba žmonėmis (BK 147 straipsnis); (ii) vaiko pirkimas arba pardavimas (BK 157 straipsnis).

Taigi, nustačius, kad tiekėjas ar jo atsakingas asmuo yra nuteistas už prekybą žmonėmis (BK 147 straipsnis) arba vaiko pirkimą arba pardavimą (BK 157 straipsnis), tiekėjas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūros.

1.8. VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 8 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai kitos valstybės tiekėjas nuteistas už atliktą nusikaltimą, apibrėžtą Direktyvos 2014/24/ES

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

57 straipsnio 1 dalyje išvardintus Europos Sąjungos teisės aktus įgyvendinančiuose kitų valstybių teisės aktuose.

VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 8 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas yra taikomas tik kitos valstybės tiekėjui, t. y. tokiam tiekėjui, kuris padarė nusikaltimą, apibrėžtą kitos valstybės teisės aktuose, taip pat ir įgyvendinančiuose Direktyvos 2014/24/ES 57 straipsnio 1 dalyje išvardintus ES teisės aktus. Kitaip tariant, VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 8 punktas yra susijęs su tokiomis situacijomis, kai kitos valstybės tiekėjas yra nuteistas ne Lietuvos Respublikoje, o kitoje valstybėje (*dėl kitos valstybės sampratos detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 1 dalies komentarą*) už tokias nusikalstamas veikas, kurios atitinka Direktyvos 2014/24/ES 57 straipsnio 1 dalyje išvardintas nusikalstamas veikas, t. y. (i) dalyvavimas nusikalstamos organizacijos veikloje; (ii) korupcija; (iii) sukčiavimas; (iv) teroristiniai nusikaltimai arba su teroristine veikla susiję nusikaltimai; (v) pinigų plovimo arba teroristų finansavimo; (vi) vaikų darbas ar kitos prekybos žmonėmis formos.

1. VPĮ 46 straipsnio 2 dalyje apibrėžta, kada yra laikoma, kad tiekėjas ar jo atsakingas asmuo yra nuteistas už VPĮ 46 straipsnio 1 ir 3 dalyje nurodytas nusikalstamas veikas. Šiais atvejais yra laikoma, kad tiekėjas ar jo atsakingas asmuo yra nuteistas:

2.1. Tuo atveju, jei tiekėjas yra fizinis asmuo, laikoma, kad tiekėjas yra nuteistas, jei per pastaruosius 5 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis ir šis asmuo turi neišnykusį ir nepanaikintą teistumą.

VPĮ 46 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatytos šios sąlygas, kurioms visoms esant kartu, laikoma, kad tiekėjas (fizinis asmuo) yra nuteistas: (i) per pastaruosius 5 (penkerius) metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis, (ii) asmuo turi neišnykusį ir nepanaikintą teistumą.

Asmeniui, padariusiam nusikalstamą veiką, yra priimamas apkaltinamasis nuosprendis, kurio pagrindu laikoma, kad asmuo turi teistumą. Turinčiais teistumą laikomi asmenys, nuteisti už nusikaltimo padarymą, kuriems yra įsiteisėjęs LR teismo apkaltinamasis nuosprendis (BK 97 straipsnio 1 dalis) ar kitos valstybės teismo sprendimas, pagal teisės aktų reikalavimus (*dėl kitos valstybės sampratos detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 1 dalies komentarą*). Taigi turinčiais teistumą taip pat laikomi už nusikaltimo padarymą ne ES valstybėje narėje nuteisti asmenys,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

jeigu Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių pagrindu gauta informacijos, kad jiems įsiteisėjo tos valstybės teismo priimtas sprendimas, pagal teisės aktų reikalavimus.

Teistumas išnyksta tais atvejais, kai sueina BK 97 straipsnio 6 dalyje nustatyti terminai. Tokiu atveju asmuo laikomas neteistu. Taip pat galimas atvejis, kai teistumas panaikinamas BK 97 straipsnio 7 dalies pagrindu, todėl tokiu atveju asmuo irgi bus laikomas neteistu. Be to, pažymėtina, kad penkerių metų terminas turi būti skaičiuojamas nuo apkaltinamojo teismo sprendimo įsiteisėjimo, t. y. kai toks sprendimas arba nebuvo apskųstas teismui, arba įsiteisėjo teismo sprendimas (nutartis), kuriuo toks sprendimas buvo patvirtintas ir pripažintas teisėtu. Kitose valstybėse teistumas išnyksta ar yra panaikinamas jų nacionaliniuose teisės aktuose nustatyta tvarka ir terminais.

Pavyzdys

Pirmosios instancijos teismo apkaltinamasis nuosprendis dėl pirkime dalyvaujančio tiekėjo buvo priimtas 2020 m. gruodžio 1 d. Šis pirmosios instancijos teismo procesinis sprendimas buvo apskųstas apeliacine tvarka ir panaikintas (t. y. apkaltinamasis nuosprendis neįsiteisėjo), o vėliau byla buvo nagrinėjama ir LAT. LAT 2022 m. gegužės 1 d. priėmė nutartį, kuria paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą. Vertinant, ar tiekėjas atitinka VPĮ 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą tam tikrą pašalinimo pagrindą, penkerių metų terminas skaičiuojamas nuo LAT nutarties priėmimo dienos, t. y. nuo 2022 m. gegužės 1 d., taigi iki šios datos tiekėjas dėl aptariamo pašalinimo pagrindo negalėjo būti pašalintas.

2.2. Tiekėjo, kuris yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos struktūrinis padalinys, vadovo, kito valdymo ar priežiūros organo nario ar kito asmens, turinčio (turinčių) teisę atstovauti tiekėjui ar jį kontroliuoti, jo vardu priimti sprendimą, sudaryti sandorį, ar kito (kitų) asmens (asmenų), turinčio (turinčių) teisę surašyti ir pasirašyti tiekėjo finansinės apskaitos dokumentus (supaprastinto pirkimo atveju – tiekėjo, kuris yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos struktūrinis padalinys, vadovo ar dėl asmens (asmenų), turinčio (turinčių) teisę surašyti ir pasirašyti tiekėjo finansinės apskaitos dokumentus), per pastaruosius 5 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis ir šis asmuo turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 46 straipsnio 2 dalies 2 punkto nuostata yra taikoma dėl šių juridinio asmens, kitos organizacijos ar jos struktūrinio padalinio asmenų: (i) vadovo; (ii) kito valdymo (pavyzdžiui, valdyba) ar priežiūros organo (pavyzdžiui, stebėtojų taryba) nario ar kito asmens, turinčio teisę atstovauti tiekėjui ar jį kontroliuoti, jo vardu, priimti sprendimą, sudaryti sandorį; (iii) asmens, turinčio teisę surašyti ir pasirašyti tiekėjo finansinės apskaitos dokumentus (pavyzdžiui, vadovas įgalioja asmenį, kuris turi teisę surašyti ir pasirašyti arba tik pasirašyti apskaitos dokumentus). Supaprastinto pirkimo atveju, VPĮ 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti pašalinimo pagrindai taikomi pačiam tiekėjui ir jo atsakingam asmeniui, kuriuo gali būti: (i) tiekėjo vadovas, (ii) asmuo, turintis teisę surašyti ir pasirašyti tiekėjo finansinės apskaitos dokumentus. Įstatymų leidėjas, siekdamas supaprastinti ir pagreitinti informacijos apie tiekėją tikrinimą bei sumažinti administracinę naštą tiekėjams teikiant duomenis, supaprastintų pirkimų atveju jis nurodė, kad dėl teistumo būtų tikrinamas tiekėjo vadovas, apskaitą tvarkantis asmuo ar kitas asmuo, kuris turi teisę surašyti ir pasirašyti finansinės apskaitos dokumentus. Atkreiptinas dėmesys, kad tarptautinių pirkimų atveju tikrinamų asmenų sąrašas yra įtvirtintas Direktyvoje 2014/24/ES ir negali būti keičiamas. VPĮ 46 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodyti asmenys laikomi nuteisti, jei per pastaruosius 5 (penkerius) metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis ir šis asmuo turi neišnykusį ir nepanaikintą teistumą (*dėl teistumo detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*).

2.3. Tiekėjo, kuris yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos struktūrinis padalinys, per pastaruosius 5 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis arba šio straipsnio 3 dalies atveju – galutinis administracinis sprendimas, jeigu toks sprendimas priimamas pagal tiekėjo šalies teisės aktų reikalavimus.

VPĮ 46 straipsnio 2 dalies 3 punktas yra taikomas tik tiekėjui, kai jis yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos struktūrinis padalinys. Remiantis VPĮ 46 straipsnio 2 dalies 3 punktu, tiekėjas (juridinis asmuo, kita organizacija ar jos struktūrinis padalinys) bus laikomi nuteisti, kai: (i) per pastaruosius 5 (penkerius) metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*), arba, kai (ii) priimamas galutinis administracinis sprendimas, jeigu toks sprendimas priimamas pagal tiekėjo šalies teisės aktų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

reikalavimus, už įsipareigojimų, susijusių su mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, mokėjimu nevykdymą (VPĮ 46 straipsnio 3 dalis).

Tiekėjai, nevykdantys ar netinkamai vykdantys jiems Mokesčių administravimo įstatyme nustatytas pareigas, atsako pagal ANK arba pagal BK (Mokesčių administravimo įstatymo 143 straipsnis). Taigi, jei priimamas administracinis sprendimas dėl įsipareigojimų, susijusių su mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, mokėjimu nevykdymo, laikoma, kad tiekėjas yra nuteistas ir turi būti pašalintas iš pirkimo procedūrų.

Galioja nuo 2025-02-01

2^1. VPĮ 46 straipsnio 2^1 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija pašalina tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu tiekėjas yra neatlikęs jam paskirtos baudžiamojo poveikio priemonės – uždraudimo juridiniam asmeniui dalyvauti viešuosiuose pirkimuose.

Papildyta straipsnio dalimi:

Nr. XIV-3149, 2024-11-12, paskelbta TAR 2024-11-20, i. k. 2024-20208

VPĮ 46 straipsnio 2^1 dalis yra taikoma tik tiekėjui, kai jis yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos struktūrinis padalinys, ir nustatytas siekiant užtikrinti, kad viešuosiuose pirkimuose dalyvautų skaidrūs juridiniai asmenys. Perkančiosios organizacijos neturi teisės pasirinkti netaikyti šio pašalinimo pagrindo viešajame pirkime, t. y. nepriklausomai nuo to, ar jis nustatytas pirkimo dokumentuose ar ne, jis yra privalomai taikomas. Taigi, tuo atveju, jei tiekėjas ar jo atsakingas asmuo yra neatlikęs jam paskirtos baudžiamojo poveikio priemonės, tiekėjas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūros.

Aiškinamajame rašte Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 8, 13, 18, 25, 27, 30, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 47, 48, 52, 54, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 72^1, 72^2, 74, 75, 76, 82, 84, 85, 87, 89, 90, 92, 93, 97, 98, 243 ir 244 straipsnių pakeitimo bei kodekso papildymo 5^1, 40^1, 58^1, 72^5, 72^6, 72^7, 72^8 ir 72^9 straipsniais įstatymo ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 53, 217, 307, 338, 357, 392 ir 405 straipsnių pakeitimo bei kodekso papildymo 251^1 straipsniu įstatymo projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui atkreiptas dėmesys į tai, kad ES , 2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

valstybėms narėms 9 straipsnis rekomenduoja įtvirtinti atitinkamas baudžiamojo poveikio priemones juridiniams asmenims, kurios galėtų būti: a) teisės į valstybės skiriamas išmokas arba pagalbą atėmimas; b) laikinas arba nuolatinis teisės dalyvauti viešuosiuose konkursuose atėmimas; c) laikinas arba nuolatinis teisės verstis komercine veikla atėmimas; d) teismo priežiūros skyrimas ir kt. Tokio požiūrio į juridinių asmenų baudžiamąją atsakomybę yra laikomasi ir kituose priimtuose ES teisės instrumentuose bei naujai svarstomuose pasiūlymuose.

Siekiant tinkamai individualizuoti juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę, BK 58[1] straipsnyje „Bausmės skyrimo juridiniam asmeniui ypatumai“ nustatytos specialios aplinkybės, išimtinai susijusios su šiuo specialiu subjektu – juridiniu asmeniu, – kurias teismas turėtų įvertinti, skirdamas bausmę, t. y. šiame straipsnyje nustatoma, kad teismas bausmę juridiniam asmeniui skiria vadovaudamasis bendraisiais bausmių skyrimo pagrindais ir papildomai atsižvelgia į: 1) juridinio asmens organizacinę kultūrą ir veiklos kontrolės politiką; 2) juridinio asmens veiksmus, kurių šis juridinis asmuo ėmėsi, siekdamas pašalinti nusikalstamos veikos sukeltus padarinius ir įgyvendinti nusikalstamų veikų prevenciją; 3) anksčiau taikytas poveikio priemones ir jų veiksmingumą; 4) kitas reikšmingas aplinkybes.

Tokio pobūdžio aplinkybių įvertinimas suteikia galimybę užtikrinti visapusišką juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės individualizavimą, kuris turi esminę reikšmę parenkant konkrečią bausmę ir jos dydį.

BK VII („Bausmė“) ir VIII („Bausmės skyrimas“) skyriuose nustatytos baudžiamojo įstatymo normos sudaro teisinį pagrindą baudžiamajai atsakomybei įgyvendinti, apibrėžiant bausmės esmę ir jos skyrimo taisykles.

Nuo 2025 m. vasario 1 d. įsigalioję BK pakeitimai, be kita ko, nustato galimybę skirti juridiniams asmenims baudžiamojo poveikio priemones, kurios galėtų prisidėti ne tik prie bausmės tikslų įgyvendinimo, bet ir sukurtų prielaidas juridiniams asmenims savo veikla prisidėti prie socialinių valstybės tikslų įgyvendinimo, o tai neabejotinai turėtų teigiamą poveikį tiek nuteistam juridiniam asmeniui, tiek visuomenei. Be bendro pobūdžio poveikio priemonių taikomų juridiniam asmeniui, tokių kaip įmoka į nukentėjusiųjų nuo nusikaltimų asmenų fondą (BK 71 straipsnis), išplėstinis turto konfiskavimas (BK 72[3] straipsnis), nuo 2025 m. vasario 1 d. įsigalioja naujos specialios, tik juridiniams asmenims skiriamos, baudžiamojo poveikio priemonės.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Viena jų – tai BK 72^6 straipsnyje nustatyta baudžiamojo poveikio priemonė – uždraudimas juridiniam asmeniui dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Pagal šią normą:

- baudžiamojo poveikio priemonę – draudimą juridiniam asmeniui dalyvauti viešuosiuose pirkimuose kaip tiekėjui – taiko teismas;
- teismas gali uždrausti juridiniam asmeniui dalyvauti viešuosiuose pirkimuose kaip tiekėjui nuo dvejų iki penkerių metų, šis terminas skaičiuojamas metais ir mėnesiais;
- ši baudžiamojo poveikio priemonė gali būti skiriama tik tais atvejais, kai draudimas dalyvauti viešuosiuose pirkimuose kaip tiekėjui juridiniam asmeniui nekyla pagal viešuosius pirkimus reglamentuojančius teisės aktus.

Juridiniam asmeniui taikoma minėta baudžiamojo poveikio priemonė užtikrina ne tik efektyvų juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės, teisingumo principo įgyvendinimą, sukuria prielaidas juridiniams asmenims savo veikla esmingai prisidėti prie bendrų visuomenės tikslų įgyvendinimo, kartu ji leidžia sumažinti pakartotinio juridinio asmens nusikalstamumo riziką. BK 72^6 straipsnyje nustatyta baudžiamojo poveikio priemonė suteikia galimybę užtikrinti, kad juridiniai asmenys, kurių veikla susijusi su nusikalstamų veikų darymu, negalėtų dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose ir kurti civilinius teisinius santykius su valstybės institucijomis nuo dvejų iki penkerių metų. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal BPK 357^1 straipsnį, nustatančiu juridiniam asmeniui paskirtų baudžiamojo poveikio priemonių vykdymo tvarką: (i) sprendimą, kuriuo paskirta baudžiamojo poveikio priemonė juridiniam asmeniui, paskelbęs teismas tuoj pat išaiškina nuteisto juridinio asmens vadovui ar darbuotojui, atsakingam už paskirtos baudžiamojo poveikio priemonės įvykdymą, šios priemonės turinį ir terminą, jos vykdymo tvarką ir sąlygas, nuteisto juridinio asmens teises ir pareigas; (ii) sprendimą paskelbęs teismas apie draudimą juridiniam asmeniui dalyvauti viešuosiuose pirkimuose praneša Juridinių asmenų registro tvarkytojui – VĮ Registrų centrui, kuris įtraukia šią informaciją į Juridinių asmenų registrą. Pažymėtina, kad BK 244 straipsnyje nustatyta, kad juridinio asmens vadovas ar darbuotojas, atsakingas už šiam juridiniam asmeniui paskirtos bausmės ar baudžiamojo poveikio priemonės (išskyrus turto konfiskavimą ir išplėstinį turto konfiskavimą) vykdymą, jos nevykdęs, padaręs baudžiamąjį nusižengimą ir baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, tokiu būdu yra siekiama užtikrinti baudžiamojo poveikio priemonių, paskirtų juridiniam asmeniui, tinkamą įgyvendinimą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPĮ 46 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kuris yra susijęs su jų pareiga mokėti mokesčius. VPĮ 46 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas pašalinimo pagrindo iš viešojo pirkimo sąlygos tikslas yra, be kita ko, įsitikinti, ar dalyvis patikimas, rūpestingas ir atsakingas[5]. Tai, kad ūkio subjektas nesumokėjo socialinio draudimo įmokų, rodo jo nepatikimumą, nerūpestingumą ir neatsakingumą, kiek tai susiję su teisinių ir socialinių įsipareigojimų vykdymu.

VPĮ 46 straipsnio 3 dalyje nurodyti įsipareigojimai, susiję su mokesčių sumokėjimu, turi būti suprantami kaip įsipareigojimai, susiję su: (i) socialinio draudimo įmokų mokėjimo įvykdymu; (ii) mokesčių mokėjimo įvykdymu.

Tiekėjas privalo būti pašalintas iš pirkimo procedūros, kai: (i) jis nesilaiko pareigų, susijusių su mokesčių arba socialinio draudimo įmokų, mokėjimu pagal šalies, kurioje registruotas tiekėjas, ar šalies, kurioje yra perkančioji organizacija, ir (ii) kai tai nustatyta apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu ar administraciniu sprendimu.

Tačiau šiuo atveju nėra privaloma, kad būtų priimtas apkaltinamasis teismo nuosprendis ar administracinis sprendimas, kai bet kuriuo kitu tinkamu būdu įrodama, kad tiekėjas nesilaiko pareigų, susijusių su mokesčių ar socialinio draudimo įmokų mokėjimu. Tačiau VPĮ 46 straipsnio 3 dalyje nėra apibrėžta, kokie *kiti įrodymai* yra galimi ir būtų tinkami, siekiant pagrįsti, kad tiekėjas nevykdė įsipareigojimų, susijusių su mokesčių mokėjimu, dėl to kiekvienu konkrečiu atveju reikėtų vertinti, ar tam tikras įrodymas yra tinkamas, ar ne.

Perkančiosios organizacijos, pirkimo dokumentuose įtvirtindamos VPĮ 46 straipsnio 3 dalyje nurodytą pašalinimo pagrindą, turi nurodyti ir kada bus tikrinama, ar tiekėjas yra įvykdęs įsipareigojimus, susijusius su mokesčių sumokėjimu. Šis terminas yra absoliučiai tikslus ir viešas, kad visi tiekėjai galėtų tiksliai žinoti apribojimus ir būtų tikri, kad tokie patys apribojimai taikomi visiems konkurentams[6]. Pažymėtina, kad turi būti užtikrinama, jog tiekėjas visą pirkimo procedūrų laiką ir sutarties vykdymo metu neturėtų skolų biudžetui. Be to, gali susiklostyti situacijos, kai perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodo tam tikrą laikotarpį, iki kada aptariamų įsipareigojimų vykdymą liudijantys dokumentai turi būti išduoti kompetentingų institucijų. Pavyzdžiui, pirkimo dokumentuose nurodoma, kad galimo laimėtojo pašalinimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pagrindų nebuvimą įrodantys dokumentai turės būti išduoti ne anksčiau kaip šimtas dvidešimt dienų iki tos dienos, iki kurios bus prašoma juos pateikti.

Be to, LAT pažymėjo, kad įsipareigojimų, susijusių su socialinio draudimo įmokų mokėjimu, vykdymas, priešingai nei kvalifikacijos reikalavimas dėl profesinio ar ekonominio pajėgumo, yra reguliarus (besikartojantis kas mėnesį), nustatytas įstatymų, dėl to tiekėjo padėtis dėl įsipareigojimų, susijusių su socialinio draudimo įmokų mokėjimu, gali nuolatos (periodiškai) kisti dėl atsinaujinančios jo pareigos vykdyti mokestinę prievolę, todėl tokių įsipareigojimų vykdymo fiksavimas pasiūlymo pateikimo momentu neturi tokio tikslo, kurio siekiama tiekėjų kvalifikacijos vertinimo atveju[7]. Dėl tos priežasties VPĮ 46 straipsnio 1–3 dalyse nurodytos sąlygos, kad tiekėjas bus laikomas įvykdęs įsipareigojimus, susijusius su mokesčių sumokėjimu. Be to, atsižvelgiant į tai, kad tiekėjo padėtis dėl įsipareigojimų, susijusių su socialinio draudimo įmokų mokėjimu, gali nuolatos (periodiškai) kisti, perkančiosioms organizacijoms rekomenduotina pirkimo dokumentuose papildomai nurodyti, kad perkančioji organizacija, prieš nustatydama laimėjusį pasiūlymą, iš pirkimo laimėtojo gali reikalauti pažymų, patvirtinančių tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą tik turėdama pagrįstų abejonių dėl šių tiekėjų patikimumo. Atkreiptinas dėmesys, kad, atliekant supaprastintus pirkimus, pažymų, patvirtinančių VPĮ 46 straipsnyje nurodytų tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą, nereikalaujama, kai tiekėjas pateikia Europos bendrąjį viešųjų pirkimų dokumentą *(detaliau žiūrėti VPĮ 25 straipsnio 1 dalies komentarą*).

LAT pažymėjo, kad perkančiosios organizacijos, norėdamos, kad tiekėjai pateiktų pažymas apie įsiskolinimo socialinio draudimo fondo biudžetui padėtį pasiūlymų pateikimo momentu, atsižvelgiant į tokių dokumentų išdavimo tvarką ir trukmę, neribojamos pirkimo sąlygose nustatyti, jog tiekėjai, jeigu pristatytų vėliau, arba – tik nustačiusios tiekėjams reikalavimą atitikti socialinio draudimo įmokų mokėjimų įsipareigojimus, jos gali iš anksto deklaruoti, kad pačios kreipsis į atitinkamas institucijas dėl tiekėjų padėties pasiūlymų pateikimo ar jų vertinimo momentu[8].

VPĮ 46 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta išimtis, kada privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, susijęs su mokesčių sumokėjimu, gali būti netaikomas, jeigu tenkinama nors viena VPĮ 46 straipsnio 3 dalies 1–3 punktuose įtvirtinta sąlyga.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3.1. Tiekėjas yra įsipareigojęs sumokėti mokesčius, įskaitant socialinio draudimo įmokas ir dėl to laikomas įvykdžiusiu VPĮ 46 straipsnio 3 dalyje nurodytus įsipareigojimus.

VPĮ 46 straipsnio 3 dalies 1 punkte įtvirtinta pašalinimo pagrindo netaikymo sąlyga, kai tiekėjas yra įsipareigojęs sumokėti mokesčius. Tai gali būti situacijos, kai mokestinės nepriemokos sumokėjimo terminas yra atidedamas arba išdėstomas (Mokesčių administravimo įstatymo 88 straipsnis). Dėl to, jei įmokų mokėjimas yra atidėtas ar išdėstomas, tai iki [illegible] susitarime su mokesčių administratoriumi nurodyto termino draudėjas laikomas nepažeidusiu prievolės sumokėti įmokas, nes nustatomas naujas mokėjimo terminas. Tai reiškia, kad nesumokėtos įmokos atidėjimo ar išdėstymo laiku iš esmės negali būti laikomos skola, kaip įsipareigojimų, susijusių su socialinio draudimo įmokų mokėjimu, nevykdymo padarinys[9]. Kita vertus, ESTT yra nurodęs, kad vien tik aplinkybė, kad tam tikru laikotarpiu mokėjimas buvo pradėtas arba turima įrodymų, jog ketinama mokėti arba asmuo yra mokus sumokėti skolas pasibaigus šiam terminui, nepateisina tokio tiekėjo pasiūlymo neatmetimo[10].

3.2. Įsiskolinimo suma neviršija 50 Eur (penkiasdešimties eurų).

VPĮ 46 straipsnio 3 dalies 2 punkte įtvirtinta minimali riba, kada bus vertinama, kad tiekėjas neturi skolų. Tokia nuostata įtvirtinta remiantis Direktyvos 2014/24/ES 57 straipsnio 3 dalyje įtvirtintomis nuostatomis ir ESTT praktikoje[11] nurodytais išaiškinimais, kad valstybės narės turi teisę įtvirtinti kriterijus, susijusius su mokesčių sumokėjimu, sušvelninti arba juos padaryti lankstesnius. Be to, VPĮ aiškinamajame rašte nurodyta, kad tokia nuostata buvo įtvirtinta siekiant išvengti neadekvačių sankcijų, kai tiekėjas pašalinamas už smulkias mokesčių nepriemokas, dėl to VPĮ 46 straipsnio 3 dalies 2 punkte nustatyta 50 Eur įsiskolinimo riba, kuriai esant tiekėjas dar nėra šalinamas iš pirkimo.

VPĮ 46 straipsnio 3 dalies 2 punkte įtvirtinta galima įsiskolinimo riba reiškia, kad jei įsiskolinimo suma neviršija 50 Eur (penkiasdešimt eurų) sumos, tai laikoma, kad tiekėjas yra įvykdęs įsipareigojimus, susijusius su mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, mokėjimu VPĮ 46 straipsnio 3 dalies prasme. Tačiau tuo atveju, jei tiekėjo įsiskolinimo suma viršija 50 Eur (penkiasdešimt eurų) sumą, perkančioji organizacija tokį tiekėją turėtų pašalinti iš pirkimo procedūrų, nebent egzistuoja VPĮ 46 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodyta sąlyga.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3.3. Tiekėjas apie tikslią jo įsiskolinimo sumą informuotas tokiu metu, kad iki paraiškų ar pasiūlymų pateikimo termino pabaigos nespėjo sumokėti mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, sudaryti mokestinės paskolos sutarties ar kito panašaus pobūdžio įpareigojančio susitarimo dėl jų sumokėjimo ar imtis kitų priemonių, kad atitiktų šios dalies 1 punkto nuostatas.

VPĮ 46 straipsnio 3 dalies 3 punktas turėtų būti suprantamas taip, kad tiekėjai, turintys mokestinių skolų, turi galimybę net ir po pasiūlymo pateikimo sumokėti įsiskolinimo sumą, ir šiuo pagrindu tiekėjai negali būti pašalinti iš pirkimo procedūros. Tačiau šiuo atveju turi būti taikoma sąlyga, kad tiekėjas apie tikslią jo įsiskolinimo sumą informuotas tik tokiu metu, kuriuo iki paraiškų ar pasiūlymų pateikimo termino pabaigos nespėjo sumokėti mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokų (taip pat delspinigių už jau padengtą skolą), ar imtis kitų priemonių dėl mokestinių įsipareigojimų įvykdymo. Tai gali būti tokie atvejai, kai tiekėjai į valstybės biudžetą sumoka ne visą reikiamą sumą ir dėl to papildomai kreipiamasi į tiekėją, kad būtų sumokėtas susidaręs įsiskolinimas.

Be to, perkančiajai organizacijai iš galimo pirkimo laimėtojo pareikalavus (*detaliau žiūrėti VPĮ 50 straipsnio 6 dalies komentarą*) pateikti aktualius duomenis, tiekėjas šiuo pagrindu nebus pašalinamas iš pirkimo procedūros ir bus laikomas įvykdžiusiu įsipareigojimus, susijusius su mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, mokėjimu.

LApT, nagrinėdamas bylą dėl paskutinę pasiūlymo pateikimo dieną egzistavusio didesnio nei 30 000 Eur įsiskolinimo valstybės biudžetui, pažymėjo, kad trumpalaikis įsiskolinimas, susidaręs po tos dienos, kai turėjo būti sumokėta periodinė įmoka, negali paneigti dalyvio kompetencijos ir kvalifikacijos, dėl to tiekėjo įsiskolinimas valstybės biudžetui paskutinę pasiūlymų pateikimo termino dieną, kuris nedelsiant (dvi dienos po pasiūlymo pateikimo dienos) buvo padengtas, neturi esminės reikšmės vertinant trečiojo asmens padėtį pašalinimo pagrindų atžvilgiu[12].

1. VPĮ 46 straipsnio 4 dalyje įtvirtinti specifiniai privalomi tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindai. Kaip minėta pirmiau (detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 1 dalies komentarą), perkančiosios organizacijos neturi teisės pasirinkti netaikyti šių pašalinimo pagrindų viešajame pirkime, t. y. nepriklausomai nuo to, ar jie nustatyti pirkimo dokumentuose ar ne, komentuojami pašalinimo pagrindai yra privalomai taikomi.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tuo atveju, jei perkančioji organizacija tam tikro privalomojo pagrindo neįtvirtina pirkimo sąlygose, tai turi papildomai kreiptis į tiekėją ir prašyti patikslinti informaciją dėl pašalinimo pagrindo neegzistavimo[13]. Nustačiusi bet kurį iš komentuojamų pašalinimo pagrindų, perkančioji organizacija privalo atmesti tiekėjo pasiūlymą (paraišką). Išimtis taikoma tik mažos vertės pirkimų atvejais (*detaliau žiūrėti VPĮ 25 straipsnio 2 dalies komentarą*).

VPĮ 46 straipsnio 4 dalyje yra nustatytas baigtinis savarankiškų pašalinimo pagrindų sąrašas. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija neturi teisės savarankiškai papildyti įstatymu nustatyto pasiūlymo atmetimo pagrindų sąrašo kitais, pagrindais, kurie susiję su profesinėmis savybėmis. Tokios nuostatos laikomasi ir ESTT[14] bei nacionalinėje teismų praktikoje[15].

4.1. VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkte įtvirtintas privalomas pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas su kitais tiekėjais yra sudaręs susitarimų, kuriais siekiama iškreipti konkurenciją atliekamame pirkime, ir perkančioji organizacija dėl to turi įtikinamų duomenų.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punktas skirtas vadinamų horizontaliųjų (išorės) interesų konfliktų prevencijai. Horizontaliaisiais (išorės) interesų konfliktais laikomos situacijos, kai pirkime dalyvaujantys tiekėjai dirbtinai konkuruoja ir tuo pačiu metu turi užslėptą (maskuotą) ketinimą ar siekį apgauti perkančiąją organizaciją, imituojant natūralią konkurenciją tokiame pirkime. Paprastai tokiais suderintais veiksmais siekiama prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo dirbtinai padidintomis kainomis, lyginant su rinkos kainomis, arba tiesiog sudarant dirbtines sąlygas kuriam nors iš pirkime dalyvaujančių tiekėjų laimėti viešąjį pirkimą[16]. VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punktas sistemiškai aiškinamas ir taikomas su VPĮ 17 straipsnio ir ypač su VPĮ 17 straipsnio 3 dalies nuostatomis. Taikant komentuojamą tiekėjų pašalinimo pagrindą taip pat rekomenduojama vadovautis EBPO parengtomis gairėmis[17].

Pažymėtina, kad horizontalieji (išorės) interesų konfliktai patenka ne tik į viešųjų pirkimų teisės reguliavimo sritį – Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir SESV 101 straipsnio nuostatose reglamentuojami konkurenciją ribojantys ūkio subjektų draudžiami susitarimai. Vis dėlto tai nereiškia, kad komentuojamo tiekėjų pašalinimo pagrindo taikymas priklauso nuo to, ar bus konstatuotas (nustatytas) konkurencijos teisės pažeidimas ir jį padarę asmenys bus patraukti atsakomybėn (pavyzdžiui, Konkurencijos taryba pradės tyrimą dėl konkurentų kartelio, nukentėję asmenys inicijuos žalos atlyginimo procesus ir pan.), ar nebus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto nuostatos, *viena vertus*, yra platesnės apimties už pirmiau aptartas draudžiamus susitarimus reglamentuojančias konkurencijos teisės normas, *antra vertus*, pastarųjų atžvilgiu yra savarankiškos, nepriklausomai nuo to, kad ūkio subjektų (tiekėjų) veiksmų turinys taikant VPĮ ir konkurencijos teisės normas iš dalies sutaps (pavyzdžiui, bus nustatytas susitarimas, kuriuo bus siekiama dalyvauti konkurse nesąžiningai derinant tarpusavio veiksmus ar iš anksto susitarimo šalims viena kitai išviešinus perkančiajai organizacijai siūlytinas kainas).

Dėl tokio VPĮ ir Konkurencijos įstatymo normų santykio, pirma, viešųjų pirkimų proceso dalyviams (tiekėjams ir perkančiosioms organizacijoms) nekeliami tokie neteisėtų veiksmų įrodinėjimo standartai kaip specialiosioms institucijoms (pirmiausia – Konkurencijos tarybai), antra, teismai spręsdami ginčus dėl perkančiosios organizacijos veiksmų pagal VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 dalį neprivalo taikyti atitinkamų konkurencijos teisės nuostatų (bet gali), trečia, jei teismo procese tiesiogiai netaikytos Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio nuostatos, Konkurencijos taryba nėra savaime įpareigota pradėti tyrimą dėl galimo draudžiamo susitarimo pagal pirmiau nurodytą teisės normą.

Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad pagal ESTT praktiką SESV 101 straipsnis netaikomas tarpusavyje susijusiems asmenims[15]. Autorių nuomone, pristatytas konkurenciją iškreipiančius susitarimus reguliuojančių teisės normų santykis taip pat reiškia tai, kad pagal VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punktą neteisėtus susitarimus galima konstatuoti ir tarp susijusių ūkio subjektų, jeigu jų veiksmai atitiks šioje normoje įtvirtintas sąlygas. Tačiau tokiu atveju nei teismo procese, nei kitose administracinėse procedūrose pagal pristatytą ESTT teisės aiškinimą nebus galima taikyti SESV 101 straipsnio ir Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio nuostatų.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punktas suponuoja perkančiosios organizacijos pareigą savarankiškai vertinti kiekvieno jos vykdomo viešo pirkimo aplinkybes ir, jeigu procedūros metu yra nustatoma komentuojamoje teisės normoje numatytos sąlygos ir pagrindai, – pašalinti nesąžiningai konkuruojančius pirkimo dalyvius iš tokio pirkimo. VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkte yra nurodytos trys sąlygos, kuomet taikomas komentuojamas pašalinimo pagrindas:

(i) turi būti sudarytas susitarimas tarp pirkimo dalyvių. Susitarimas turi būti suprantamas ne tik kaip rašytinis ar žodinis dviejų ar daugiau pirkimo dalyvių susitarimas, bet kaip ir bet kokie

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

suderinti veiksmai[19], jų visuma, kurie išreiškia bendrą pirkimo dalyvių valią nesąžiningai konkuruoti (nekonkuruoti). Susitarimu laikomi, pavyzdžiui:

- bendravimas telefonu, el. paštu;
- susitikimai (net jeigu nežinant, kas konkrečiai aptarta),
- vieši pareiškimai (pavyzdžiui, per spaudą ar per įmonių interneto svetaines),
- vadinamieji suderinti veiksmai – tai yra tokia bendradarbiavimo forma, kai, nors dar nėra sudaryto susitarimo, iš šalių elgesio galima spręsti, jog šios sąmoningai bendradarbiauja. Tai gali būti vieno iš pirkimo dalyvių veiksmai, kuriais siekiama suderinti tiekėjų pasiūlymus pirkime, nesąžiningai konkuruoti[20], kai kitas dalyvis savo atitinkamais veiksmais ar neveikimu pritaria pirmojo tiekėjo pasiūlytiems veiksmams ar neveikimui.

Pavyzdys, kai būtų susitarimas

Du konkurentai dalyvauja Perkančiosios organizacijos vykdomame pirkime. Tiekėjo 1 direktorius golfo aikštyne pasiūlo Tiekėjo 2 komercijos direktoriui, kad pastarasis pirkime neteiktų neįprastai mažos kainos pagrindimo. Perkančiajai organizacijai pasikreipus į Tiekėją 2, jis neįprastai mažos kainos nepagrindžia.

Pavyzdys, kai nebūtų susitarimo

Du konkurentai dalyvauja Perkančiosios organizacijos vykdomame pirkime. Tiekėjo 1 direktorius golfo aikštyne pasiūlo Tiekėjo 2 komercijos direktoriui, kad pastarasis pirkime neteiktų neįprastai mažos kainos pagrindimo. Perkančiajai organizacijai pasikreipus į Tiekėją 2, jis neįprastai mažą kainą tinkamai pagrindžia.

(ii) susitarimu siekiama iškreipti konkurenciją, t. y. pirmiau nurodytų suderintų veiksmų tikslas ar padarinys yra paveikti esamų ar potencialių konkurentų elgesį ar atskleisti reikšmingą (neviešinamą) informaciją ir (arba) ketinimus, susijusius su konkurento planuojamais veiksmais rinkoje, kai tokių veiksmų tikslas arba padarinys yra nenormalių konkurencijos sąlygų atitinkamoje rinkoje atsiradimas[21].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Konkurencijos įstatymo 5 straipsnyje pateiktas sąrašas aplinkybių, kurios preziumuojamos kaip iškreipiančios konkurenciją: susitarimas tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyti (fiksuoti) tam tikros prekės kainas arba kitas pirkimo ar pardavimo sąlygas, pasidalyti prekės rinką teritoriniu pagrindu, pagal pirkėjų ar tiekėjų grupes ar kitu būdu, nustatyti tam tikros prekės gamybos ar pardavimo kiekius, taip pat riboti techninę pažangą ar investicijas, panašaus pobūdžio sutartyse taikyti nevienodas (diskriminacines) sąlygas atskiriems ūkio subjektams ir taip sudaryti jiems skirtingas konkurencijos sąlygas, iš kitų ūkio subjektų reikalauti papildomų įsipareigojimų, kurie pagal savo komercinį pobūdį ar paskirtį nėra tiesiogiai susiję su sutarties objektu. Pavyzdžiui, draudžiamu gali būti pripažintas susitarimas riboti gamybos apimtis, tiekėjo susitarimas su pirkėju dėl išimtinumo.

(iii) perkančioji organizacija turi įtikinamų duomenų, kad jos vykdomame viešajame pirkime dalyviai nesąžiningai konkuruoja ir taip iškreipia konkurenciją[22].

Minėta, kad VPĮ normose įtvirtinta pačios perkančiosios organizacijos pareiga individualiai vertinti kiekvieną pirkimą ir stebėti, ar nėra nesąžiningos konkurencijos požymių. Tačiau ši pareiga nereiškia, kad perkančiajai organizacijai nustatyta prievolė ar juo labiau – suteikta teisė imtis tokių priemonių, kurias, laikantis įstatymų, gali taikyti konkurencijos priežiūrą vykdanti institucija (Konkurencijos taryba) arba ikiteisminio tyrimo įstaigos. Kitaip tariant, komentuojamos normos tikslais perkančioji organizacija neturi teisės vykdyti kriminalinės žvalgybos ar kitų analogiškų veiksmų. Teismų praktikoje, be kita ko, laikomasi nuostatos, kad suderintų veiksmų egzistavimo faktą ir siekį iškreipti konkurenciją, be kita ko, leidžia patvirtinti pagrįstos tikimybės apie suderintus veiksmus nustatymas, kai ūkio subjektų veiksmų (elgesio) negalima logiškai paaiškinti kaip nors kitaip, nei ūkio subjektų sudarytu susitarimu koordinuoti savo elgesį rinkoje[23].

Paž ima, kad įtikinami duomenys komentuojamos VPĮ normos prasme bus konkretaus pirkimo faktai, kuriais (dažniausiai netiesiogiai) bus patvirtinamas pirkimo dalyvių nesąžiningas elgesys. Žinoma, tai nereiškia, kad tokie duomenys turi būti prieš tai patvirtinti teismo ar kompetentingų institucijų (pavyzdžiui, Konkurencijos tarybos) ir turėti privalomąją galią (pavyzdžiui, įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo konstatuotas draudžiamas susitarimas). Įtikinamais laikomi bet kokie

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

duomenys, kurie konkrečiame pirkime yra pakankami perkančiajai organizacijai spręsti dėl VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkte įtvirtintų pagrindų egzistavimo[24]. Duomenys, gauti po pirminio tiekėjų pasiūlymo vertinimo, taip pat vėliau gauta Konkurencijos tarybos išvada, kuri nėra privaloma, laikomi kaip galimi įtikinami duomenys VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto prasme.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkte nėra nustatytų konkrečių kriterijų, kuriais vadovaujantis perkančioji organizacija gali konstatuoti, kad jos vykdomame pirkime dalyviai yra susitarę iškraipyti konkurenciją. Gerojoje praktikoje[25] išskiriamos pavyzdinės situacijos, kuriose horizontalus interesų konfliktas yra labiau tikėtinas – rinkose, kuriose didesnė veiksmų derinimo tikimybė:

- mažas rinkos dalyvių skaičius, pavyzdžiui, komunalinių atliekų tvarkymo pirkimuose konkrečios savivaldybės teritorijoje dalyvauja visuomet tik tie patys trys tiekėjai, todėl jie vienas kitą labai gerai žino ir gali įvairiais būdais paveikti konkurenciją, pavyzdžiui, pasidalinti rinką;
- standartizuoti ar paprasti pirkimo objektai, pavyzdžiui maisto tvarkymo priemonės;
- sunkus patekimas į rinką, pavyzdžiui, vietinio ar priemiestinio keleivių vežimo paslaugų teikimas, kuriam reikia gauti vežėjų licenciją konkrečioje savivaldybėje, turėti reikiamą kiekį autobusų ir vairuotojų.

Pirmiau pažymėtose situacijose, kai prielaidų iškraipyti sąžiningą konkurenciją tiekėjams yra daugiau nei įprastai, perkančiosios organizacijos turėtų ne tik atidžiau vykdyti viešo pirkimo procedūras, bet ir iš anksto stengtis užkardyti šių prielaidų materializavimąsi, pavyzdžiui, nustatyti konkurenciją skatinančias pirkimo sąlygas, pirkimą skaidyti į dalis, kooperuotis su kitomis perkančiosiomis organizacijomis ir pan.

Gerojoje praktikoje[26] išskiriami ir požymiai, kurie padeda nustatyti horizontalų (išorinį) interesų konfliktą:

- tiekėjų bendravimo požymiai (vieno tiekėjo vardu pasiūlymą teikia kito tiekėjo darbuotojas);
- elgesys po pirkimo sutarties sudarymo (pelno pasidalinimas, subrangovais parenkami buvę tariami konkurentai);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- įtartini pasiūlymų teikimo modeliai (nedalyvavimas pirkime, jeigu pasiūlymą teikia kitas tiekėjas, pasiūlymų neteikimas konkrečioje teritorijoje, pasiūlymų kainų dideli skirtumai esant analogiškiems pirkimo objektams);
- neįprastas tiekėjų elgesys (atsisakymas patikslinti pasiūlymą, kvalifikaciją, laimėjus – atsisakymas sudaryti pirkimo sutartį);
- vadinamasis cover bidding modelis, kai geresnį pasiūlymą (mažesnę kainą) pateikęs tiekėjas neturėjo ketinimo sudaryti pirkimo sutartį, o tokia kaina teikiama tik turint tikslą, kad kitas tiekėjas laimėtų, taip pat, kai konkurentas pateikia akivaizdžiai per didelės kainos pasiūlymą ar pasiūlymą, neatitinkantį pirkimo sąlygų[27];
- dokumentų, kuriuos pateikė skirtingi tiekėjai panašumas arba tapatumas (panašios (tapačios) klaidos, šriftai, teksto stilius);
- požymiai, kad analogiškuose pirkimuose vyksta laimėtojų eiliškumas, t. y. viename pirkime laimi vienas tiekėjas, kitame pirkime laimi antras tiekėjas, trečiame pirkime vėl laimi pirmasis tiekėjas. Kitaip sakant, susiklosto tam tikra rotacija (angl. bid rotation)[28].

Perkančiosios organizacijos turi pirkimuose tikrinti šiuos tiekėjų dalyvavimo aspektus[29]:

- tas pats tiekėjas visuomet yra laimėtojas;
- laimėtojai pasiskirstę geografinėje teritorijoje. Tiekėjų pasiūlymai laimi tik tam tikrose teritorijose;
- nuolatinis tiekėjas, kurio pasiūlymo buvo tikimasi, nepateikė pasiūlymo, tačiau dalyvavo kituose pirkimuose;
- tiekėjai netikėtai atsisako pasiūlymų, atsisako dalyvavimo pirkime;
- tiekėjai keičiasi vieni su kitais tapdami laimėtojais;
- du ar daugiau tiekėjų pateikia bendrą pasiūlymą, nors galėtų dalyvauti pirkime atskirai, atsižvelgiant į keliamus reikalavimus;
- laimėjęs tiekėjas nuolat sudaro subrangos sutartis su nelaimėjusiais tiekėjais;
- laimėjęs tiekėjas nesudaro sutarties, tačiau vėliau tampa kito laimėtojo subrangovu;
- tiekėjai prieš pasiūlymų pateikimo terminą bendrauja.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Vis dėlto pažymėtina, kad pristatyti aspektai, nors savaime yra naudingi aiškinantis tiekėjų nesąžiningo elgesio apraiškas, tačiau iš esmės perkančiosioms organizacijoms, ypač nedidelėms, sunkiai pritaikomi, nes, *pirma*, tokio pobūdžio informacijai apdoroti reikia turėti resursų ir sugebėjimų, *antra*, perkančiosios organizacijos galia apribota konkretaus pirkimo atveju, todėl, net jei ji ir pradėtų plataus masto tyrimą, ji turi ribotas galimybes (iš esmės neturi) priimti sprendimus dėl tiekėjų veiksmų, priimtų kitose viešojo pirkimo procedūrose, įvertinti kad VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto taikymas siejamas su konkrečiu metu vykstančiu pirkimu, o ne jų grupe, ypač skirtingu metu. Pavyzdžiui, jei pirmos vietos laimėtojas atsiima savo pasiūlymą arba atsisako sudaryti sutartį, perkančiajai organizacijai iš esmės bus neįmanoma įrodyti suderintus veiksmus su kitu (-ais) pirkimo dalyviu (-iais), jei nebus nustatytos kokios nors tarpusavio sąsajos. Konkurenciją iškreipiantis *susitarimas* gali pasireikšti dviem formomis:

- kai pirkime dalyvauja (formaliai) atskirus (savarankiškus) pasiūlymus pateikę ūkio subjektai.

Nors elgesio strategijos, kurios detaliai aptartos EBPO gairėse, praktikoje gali skirtis, visas jas sieja tai, kad tiekėjai susitarimu eliminuoja konkurenciją viešajame pirkime. Tai dažniausiai lemia pirkimo kainos padidėjimą ir viešųjų finansų neefektyvų panaudojimą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė apie degalų pirkimą. Nustatė, kad perkančioji organizacija degalų siekia įsigyti bent iš dviejų degalinių, kad, esant gedimų vienoje, nenutrūktų kuro tiekimas ir bendrovės veikla. Konkurse dalyvavo trys tarpusavyje nesusiję tiekėjai A, B ir C, iš kurių du (A ir B), pirma, turėjo tik po vieną degalinę perkančiosios organizacijos veiklos teritorijoje ir dėl to, antra, bendrai sudarė du analogiško turinio bendradarbiavimo susitarimus. A buvo išrinktas konkurso laimėtoju, todėl C, kuris pats tenkino degalinių tinklo reikalavimą, bet nelaimėjo pirkimo, apskundė jo rezultatus.

LAT analogiškoje byloje nurodė, kad tiekėjai, pateikę viešojo pirkimo konkurse savarankiškus pasiūlymus, kuriuose jie nurodyti kaip vienas kito subrangovai, savaime nereiškia neteisėtų šių ūkio subjektų veiksmų, jų pasiūlymai nelaikytini bendru pasiūlymu ar alternatyviais pasiūlymais. Neteisėtumas galėtų būti konstatuotas, jei būtų papildomai nustatyti kokie nors jų veiksmai, leidžiantys spręsti apie jų valią ir ketinimą iškreipti konkurenciją. Taigi LAT vertino, kad nesant

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kitų veiksmų, tiekėjų vienas kito pasitelkimas subrangovu savaime nelaikytinas draudžiamu susitarimu[30].

- kai pirkime dalyvauja vieną bendrą pasiūlymą pateikę ūkio subjektai. Prie atvejų priskiriamos specifinės situacijos, kurios formaliai yra teisėtos, bet gali būti įvertintos kaip draudžiami susitarimai Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio prasme – konkurentų bendras dalyvavimas tame pačiame pirkime: jungtinė veikla ar subranga.

Ūkio subjektų grupė ar kitas susivienijimas formuojami tada, kai objektyviai vienas ar keli tiekėjai savarankiškai negali įvykdyti pirkimo sutarties. Tačiau praktikoje pasitaiko situacijų, kai tiekėjai susivienija į tiekėjų grupę ne dėl to, kad tai objektyviai būtina (pats tiekėjas neturi tokių pajėgumų), tačiau siekiant kitų tikslų, pavyzdžiui, siekiant gauti daugiau ekonominio naudingumo ar kvalifikacinės atrankos balų, arba kad pirkimo nelaimėtų kitas tiekėjas ir pan. Dėl to toks tiekėjų susivienijimas, kai siekiama kitų tikslų, dažniausiai yra vertinamas kaip konkurencijos taisyklių pažeidimas ir subjektų grupės narių veiksmus reikia vertinti konkurencijos teisės prasme, tokiu būdu užtikrinant draudžiamų susitarimų prevenciją.

Nors bendras konkurentų dalyvavimas viešajame pirkime (jungtinė veikla ar subranga) pats savaime nėra draudžiamas (*detaliau žiūrėti VPĮ 18 straipsnio 2 dalies komentarą*), tačiau tiekėjams, ketinantiems pirkime dalyvauti kaip ūkio subjektų grupė, svarbu įvertinti, ar: (i) bendrą pasiūlymą ketinama teikti kartu su tiesioginiu konkurentu; (ii) kiekvienas tiekėjas pirkime objektyviai galėtų dalyvauti atskirai. Dėl to, jei kiekvienas iš dviejų ar daugiau tiekėjų gali individualiai įvykdyti sutartį, tai paprastai laikoma, kad tiekėjai yra konkuruojantys. Priešingu atveju vertinama, kad tiekėjai nėra konkurentai[31].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė pirkimą „Požeminių, pusiau požeminių konteinerių įsigijimo, konteinerių aikštelių projektavimo ir požeminių ir pusiau požeminių konteinerių aikštelių įrengimo pirkimas“. Tiekėjas A, prekiaujantis atliekų konteineriais, ir Tiekėjas B, užsiimantis projektavimo ir statybos darbais, sudarė jungtinės veiklos sutartį ir pasiūlymą pateikė kaip ūkio subjektų grupė. Atsižvelgiant į tai, kad tiekėjai veikia skirtingose rinkose ir nėra konkurentai, tai toks bendras tiekėjų pasiūlymas nekelia jokių abejonių konkurencijos teisės prasme.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pažymėtina, kad gerojoje praktikoje[32] nurodoma, jog tiekėjai, svarstantys dalyvauti viešajame pirkime kartu su partneriu (ar subrangovu), turėtų atsižvelgti į šias aplinkybes, kurios galėtų turėti įtakos vertinant konkurencijos teisės pažeidimus:

- jei pirkimas yra išskaidytas į atskiras pirkimo dalis, įsivertinti, ar tiekėjas savarankiškai gali pateikti pasiūlymą didžiajai daliai pirkimo dalių.
- įsivertinti, ar tiekėjas turi pajėgumus pateikti pasiūlymą pirkime individualiai. Svarbiausia yra atsižvelgti ne į subjekto norą ar nenorą vykdyti sutartį, bet subjekto objektyvią galimybę ją įvykdyti.
- priimant sprendimą konkrečiame pirkime dalyvauti kaip ūkio subjektų grupė, svarbu pasirūpinti įrodymais, pagrindžiančiais tokio sprendimo motyvus. Priimamų sprendimų dokumentavimas (tiekėjų susirašinėjimai, derybų protokolai) vėliau gali būti vienas iš svarbių argumentų, įrodančių, kad tiekėjai nesudarė konkurencijos teisės prasme draudžiamo susitarimo.
- įvertinti konkrečiu metu vykdomus kitus projektus, kuriuose yra naudojami resursai, t. y. ar tiekėjas būtų pajėgus tinkamai ir laiku įvykdyti einamuosius projektus bei naujus projektus.
- įvertinti ankstesnius viešuosius pirkimus, kuriuose dalyvavo tiekėjas, t. y. ar dalyvavo savarankiškai, ar su kitu tiekėju, ar dalyvavimas su kitu tiekėju nėra pasikartojantis ir pan.
- vengti keistis konkurencingai jautria informacija su kitomis įmonėmis, kol nėra aišku, ar įmonės yra konkurentės viena kitai. Tokia informacija paprastai yra susijusi su kaina, gamyba, klientais, rinka, pardavimais ir išlaidomis.
- vengti atskleisti daugiau informacijos nei būtina konkrečiai sutarčiai, kurią sudarys konsorciumo susitarimas. Net jei bendradarbiavimas yra teisėtas, svarbu prisiminti, kad, tikėtina, įmonės gali būti konkurentais sudarant kitas sutartis. Todėl gali būti neteisėta keistis konkurencinga informacija, išskyrus tai, kas būtina.

Ūkio subjektų veiksmų teisėtumo konkurencijos teisės prasme vertinimas apima tai, ar jungtinės veiklos (ar subrangos) sutartis sudarė tokie ūkio subjektai, dėl kurių bendro dalyvavimo buvo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

apribota konkurencija, sumažinant konkuruojančių pasiūlymų skaičių perkančiosios organizacijos vykdytuose viešuosiuose pirkimuose. Konkurencijos taryba, atlikdama vieną iš tyrimų[33], draudžiamu susitarimu pripažino dviejų konkurentų veiksmus, kai šie, galėdami savarankiškai dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, dalyvaudavo jungtinės veiklos pagrindu ir pateikdavo bendrą pasiūlymą. Dėl to tuo atveju, jei ūkio subjektų grupė pirkime dalyvauja tik dėl to, kad surinktų daugiau kvalifikacinės atrankos balų, nėra pakankama priežastis pirkime teikti bendrą pasiūlymą. Jungtinės veiklos santykiai ir galimas konkurencijos pažeidimas neturi būti aiškinami skirtingai nuo subrangos santykių, t. y. jeigu konkurentai pasitelkia vienas kitą subrangovais pirkime, nors gali dalyvauti atskirai ir savarankiškai, tai taip pat turi būti pripažinta sąžiningos konkurencijos pažeidimu VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto atžvilgiu[34].

Perkančiosios organizacijos veiksmai, kai ji nustato, kad susiklostė reali horizontalaus (išorinio) interesų konflikto situacija, kaip nurodyta pirmiau, turi būti aktyvūs, bet nepakeičiantys specialius įgaliojimus turinčių institucijų kompetencijos. Ji privalo:

- kreiptis į tiekėją (-us) ir jų prašyti pateikti paaiškinimą (-us), pagrindžiantį (-ius), kad perkančiosios organizacijos nustatytos aplinkybės iš tiesų nereiškia egzistuojančio interesų konflikto[35]. Tiekėjai turi įrodyti, kad aplinkybės yra atsitiktinės ar tokios, kurios neįrodo, jog jie sudarė susitarimą iškreipti konkurenciją pirkime, t. y. draudžiamu susitarimu įtariamų subjektų veiksmai atitinka įprastinę verslo praktiką, buvo pagrįsti kokių nors objektyvių priežasčių ir pan. Kitaip sakant, būtent tiekėjui (-ams) tenka pareiga paneigti perkančiosios organizacijos abejones ar vertinimą dėl galimo horizontalaus (išorės) interesų konflikto[36]. Taip pat, jeigu kitas pirkimo dalyvis, kuris nėra sudaręs konkurenciją iškreipiančio susitarimo, perkančiajai organizacijai nurodo esant požymius, kad tarp tiekėjų yra horizontalus (išorės) interesų konfliktas, jam negali būti keliamas reikalavimas, kad būtent šis tiekėjas įrodytų esant nesąžiningus veiksmus, tai turi atlikti savarankiškai perkančioji organizacija. Esant horizontalaus konflikto įtarimams tarp nesusijusių ūkio subjektų, apsvarstyti galimybę kreiptis į Konkurencijos tarybą, kad ši įvertintų aplinkybes ir pateiktų rekomendaciją (išvadą) dėl tiekėjų veiksmų įvertinimo galimos nesąžiningos konkurencijos aspektu[37];

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- įvertinti visą gautą informaciją, įskaitant tiekėjų pateiktus paaiškinimus, ir priimti sprendimą dėl tiekėjo (-ų) pasiūlymo (-ų) atmetimo ar neatmetimo.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkte įtvirtinto tiekėjų pasiūlymo atmetimo pagrindo negalima tapatinti su VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punkto c papunktyje įtvirtintu pašalinimo pagrindu[38], t. y. profesiniu pažeidimu, kai yra draudimo sudaryti draudžiamus susitarimus, įtvirtinto Konkurencijos įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, pažeidimas, kai nuo sprendimo paskirti Konkurencijos įstatyme ar kitos valstybės teisės akte nustatytą ekonominę sankciją įsiteisėjimo dienos praėjo mažiau kaip 3 metai.

Skirtumas tarp VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto ir VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punkto c papunkčio yra tas, kad VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto pašalinimo pagrindas yra nukreiptas į dabartinę viešojo pirkimo procedūrų situaciją, t. y. vertinama, kaip tiekėjas elgiasi konkrečiame pirkime, o VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punkto c papunkčio pašalinimo pagrindas yra susietas su tiekėjo anksčiau atliktais neteisėtais, konkurenciją pažeidžiančiais veiksmais, už kuriuos tiekėjas buvo nubaustas pagal teisės aktų reikalavimus.

Kita vertus, perkančioji organizacija, nustačiusi tokį tiekėjų elgesį, kuris lemia VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto pašalinimo pagrindo taikymą, turėtų pranešti apie tokius veiksmus Konkurencijos tarybai[39].

Kaip nurodyta pirmiau, pagal VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punktą, be kita ko, reikia nustatyti (konstatuoti) ūkio subjektų susitarimą iškreipti konkurenciją. Atsižvelgiant į pristatytą platesnę šios VPĮ nuostatos taikymo apimtį lyginant su Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir SESV 101 straipsnio nuostatomis, konkurenciją iškreipiantį susitarimą, kai jį įgyvendina atskirus ar bendrą pasiūlymą pateikę ūkio subjektai, VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto taikymo prasme gali sudaryti tiek tarpusavyje susiję, tiek nesusiję ūkio subjektai, jei jie pirkimuose turi teisę veikti kaip savarankiški tiekėjai (t. y. pateikti pasiūlymą, prisiimti sutartinius įsipareigojimus ir pan.). Kitais žodžiais tariant, nepriklausomai nuo to, kad pagal konkurencijos teisinį reguliavimą tarpusavyje susiję ūkio subjektai sudaro vieną ekonominį darinį, todėl negali susitarti dėl konkurencijos iškreipimo (nes jie plačiąja prasme ir nekonkuruoja, pavyzdžiui, patronuojamoji ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

patronuojančioji įmonės), tačiau, atsižvelgdama į konkrečiais aplinkybes, pavyzdžiui, vienodas klaidas, kitas pasiūlymų derinimo apraiškas, perkančioji organizacija gali atmesti ir tarpusavyje susijusių tiekėjų pasiūlymus.

Nors į VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto taikymo sritį jos nepatenka, tačiau atskirai nagrinėtinos situacijos, kai sąžiningą ūkio konkurenciją iškreipia ne tarpusavyje susijusių subjektų susitarimas, bet tik vieno jų veiksmai, t. y. nereikia nustatyti bendros jų valios, suderintų veiksmų. Atsižvelgiant į tai, tarpusavyje susijusiems asmenims pasunkinamas dalyvavimas pirkime, o perkančiosioms organizacijoms – palengvinamas nesąžiningų veiksmų nustatymas (nors jos pareigos dėl konkurencijos iškraipymo tyrimo iš esmės neturi skirtis lyginant su kitais atvejais).

Šiame kontekste pirmiausia pažymėtina, kad pats susijusių tiekėjų dalyvavimas nėra draudžiamas[40]. Kitaip sakant, susijusios bendrovės („motininė“ ir „dukterinė“ bendrovės, dvi „dukterinės“ bendrovės ir pan.) gali dalyvauti tame pačiame viešajame pirkime ir tai savaime nepažeidžia jokių teisės normų. Nors tokie tiekėjai neturi pareigos tarpusavio sąsajos išviešinti perkančiajai organizacijai, tačiau bet kokiu atveju jie privalo tame pačiame pirkime elgtis sąžiningai ir realiai konkuruoti. LAT konstatavo, kad susijusių asmenų antikonkurencinį elgesį galima nustatyti iš konkrečių aplinkybių, be kita ko, netiesioginių įrodymų, kurie būtų objektyvūs ir nuoseklūs (o susijusiems asmenims būtų suteikta teisė pateikti priešingų įrodymų), visumos, nereikalaujant konkrečiai konstatuoti, jog tarpusavyje susiję asmenys susitarė veikti nesavarankiškai, nesąžiningai, dėl to konkreti susijusių subjektų ryšio įtaka jų pasiūlymų nepriklausomumui gali būti nustatyta ir pagal vieno iš jų elgesį, veiksmus, nereikalaujant įrodyti, kad kitas apie juos žinojo; pakanka nustatyti, ar vieno susijusio subjekto veiksmai (teisėti ar neteisėti) sudarė sąlygas kitam dėl to gauti naudos[41].
Be to, nors susijusių asmenų atskiras dalyvavimas viešojo pirkimo procedūrose leistinas ir teisėtas, tačiau toks varžymosi modelis yra rizikingesnis už situacijas, kai pasiūlymus pateikia vien nepriklausomi ūkio subjektai; dėl to leistinas toks teisinis reguliavimas (atitinkamai ir bendrųjų teisės normų aiškinimas), pagal kurį susijusių asmenų nenaudai būtų įtvirtinta nuneigiamo pobūdžio nekonkuravimo prezumpcija, taikytina ne tik dėl pačios sąsajos fakto, bet ir kitų atitinkamų aplinkybių vertinimo[42].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdys

Pirkime, be kitų, dalyvavo tarpusavyje susiję asmenys (A ir B). Perkančioji organizacija atmetė A pasiūlymą (mažiausios kainos) dėl neatitikties techninės specifikacijos reikalavimams ir pirkimo laimėtoju paskelbė B. Tiekėjas A ne tik neteikė pretenzijos, t. y. neginčijo savo pasiūlymo atmetimo, tačiau, kai peržiūros procedūrą inicijavo tiekėjas C ir pirmosios instancijos teismas patenkino jo ieškinį, be kita ko, pripažindamas antikonkurencinius tiekėjų A ir B veiksmus, šis (tiekėjas A) pateikė apeliacinį skundą ir įrodinėjo, kad perkančioji organizacija teisėtai atmetė jo pasiūlymą.

Spręsdamas analogišką situaciją[43], kasacinis teismas konstatavo, kad tiekėjų A ir B ryšiai turėjo įtakos jų dalyvavimo nepriklausomumui, todėl jų pasiūlymai turėjo būti atmesti. LAT teigimu, tiekėjo A neinicijuota peržiūros procedūra, o vėliau apeliacinės instancijos teismui jo teiktas skundas vertintinas kaip ūkio subjektų veiklos tikslams ir sąžiningam varžymuisi prieštaraujantis elgesys; ūkio subjektai turi diskreciją pasirinkti skųsti perkančiosios organizacijos veiksmus ir (ar) procesinius teismų sprendimus ar ne, jie negali būti verčiami ginti savo galimai pažeistų teisių; vis dėlto viešojo pirkimo konkurse dalyvaujantys tarpusavyje susiję tiekėjai turi atsižvelgti į tai, kad jų elgesys vertintinas, be kita ko, atsižvelgiant į jų ryšių aplinkybę, todėl tokie patys susijusių asmenų veiksmai gali būti vertinami netaip palankiai nei nesusijusių asmenų; tarpusavyje susiję asmenys pirkimo ir peržiūros procedūrų metu turėtų būti suinteresuoti elgtis taip, kad jų elgesys sukeltų kuo mažiau abejonių.

4.2. VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 2 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas pirkimo metu pateko į interesų konflikto situaciją, kaip apibrėžta VPĮ 21 straipsnyje, ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti. Laikoma, kad atitinkamos padėties dėl interesų konflikto negalima ištaisyti, jeigu į interesų konfliktą patekę asmenys nulėmė Komisijos ar perkančiosios organizacijos sprendimus ir šių sprendimų pakeitimas prieštaravo VPĮ nuostatoms.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 2 punkte įtvirtintas reikalavimas atmesti tiekėjo pasiūlymą dėl vertikalaus (vidaus) interesų konflikto, t. y. kai interesų konfliktas susidaro dėl aplinkybių, susijusių su tiekėjo ir perkančiosios organizacijos santykiais[44].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 2 punkto pašalinimo pagrindas taikomas, kai yra abi sąlygos kartu:

- egzistuoja realus vertikalus (vidaus) interesų konfliktas (detaliau žiūrėti VPĮ 21 straipsnio komentarą), pasireiškęs pirkimo metu.
- dėl interesų konflikto susiklosčiusios situacijos negalima ištaisyti, t. y. konkrečiame pirkime buvo negrįžtamai iškreipta konkurencija ir nepakartojus procedūrų iš naujo, nėra galimybės užtikrinti pirkimo procedūros, atitinkančios VPĮ 17 straipsnyje įtvirtintus principus (detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą).

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 2 punkte pateikta negalimumo ištaisyti padėties samprata, kuri siejama su poveikiu viešojo pirkimo procedūroms, t. y. padėties negalima ištaisyti, kai interesų konfliktas yra toks, kad:

- nulėmė Komisijos ar pačios perkančiosios organizacijos sprendimus, pavyzdžiui, nulėmė specifinių viešojo pirkimo sąlygų įtvirtinimą, tiekėjo pripažinimą laimėtoju arba konkurento pasiūlymo atmetimą;
- toks Komisijos ar perkančiosios organizacijos sprendimas negali būti pakeistas, kadangi tai pažeistų VPĮ. Pavyzdžiui, atsižvelgiant į Borta kriterijus[45] (detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio komentarą), perkančiosios organizacijos negali pakeisti viešojo pirkimo sąlygų, ypač po to, kai yra pateikti pasiūlymai, jeigu dėl tokių pakeitimų pirkime galėjo dalyvauti daugiau tiekėjų arba jų pasiūlymai galėjo būti kitokie (palankesni perkančiajai organizacijai, tiekėjams ir pan.). Priešingai, pavyzdžiui, priimtas sprendimas dėl pasiūlymų eilės arba skirtų ekonominio naudingumo balų gali būti pakeisti, kadangi nėra draudžiama pačioms perkančiosioms organizacijoms grįžti į ankstesnę stadiją. Išimtis būtų, jeigu ekonominio naudingumo vertinimo metu jau yra susipažinta su pasiūlymų kainomis ir tai gali daryti įtaką perkančiosios organizacijos sprendimams, todėl tokiu atveju grįžimas į ankstesnę stadiją taip pat negalimas[46].

Teismų praktikoje pripažįstama, kad interesų konflikto padėties ne(be)galima ištaisyti:

- teisiškai (lot. de jure). Tai atitinka VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 2 punkte pateiktą sampratą;
- faktiškai (lot. de facto). Tais atvejais, kai perkančioji organizacija buvo pasyvi ir nesiėmė būtinų veiksmų, kad būtų išspręsta interesų konflikto situacija[47]. Kitaip

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sakant, jeigu perkančioji organizacija atlieka veiksmus, įtvirtintus VPĮ 21 straipsnio 3 dalyje bei kitus aktyvius veiksmus (detaliau žiūrėti VPĮ 21 straipsnio 3 dalies komentarą) tam, kad interesų konflikto situacija būtų išspręsta ir ši susiklosčiusi padėtis neturi arba nebeturi įtakos Komisijos ar perkančiosios organizacijos sprendimams, tuomet laikoma, kad negalima taikyti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 2 punkte įtvirtinto pašalinimo pagrindo.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė IT sistemos pirkimą, kurio ekonominis naudingumas buvo vertinamas pagal kainos ir kokybės santykį. Kokybės kriterijų vertinimas buvo paskirtas ekspertams (doktorantams). Pirkime dalyvavo tiekėjai A ir B. B tiekėjo pasitelkti specialistai (profesoriai), kurie rengė pasiūlymo kokybės kriterijų pagrindimą, dirba tame pačiame universitete kaip pasiūlymus vertinantys ekspertai. Tiekėjas B buvo pripažintas pirkimo laimėtoju. Tiekėjas A paprašė perkančiosios organizacijos susipažinti su laimėjusio tiekėjo pasiūlymu ir perkančiosios organizacijos atliktu jo vertinimu. Pastebėjęs, kad tiek perkančiosios organizacijos pasitelkti ekspertai, tiek tiekėjo B specialistai dirba toje pačioje mokslo įstaigoje, nurodė perkančiajai organizacijai, kad susiklostė interesų konfliktas tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjo B. Perkančioji organizacija atmetė tokius tiekėjo A teiginius, kadangi perkančiosios organizacijos pasitelkti ekspertai pasirašė nešališkumo deklaracijas.

ESTT analogiškoje byloje nurodė, kad perkančioji organizacija turi būti aktyvi, sprendžiant galimo interesų konflikto situacijas, turi įvertinti padėties poveikį perkančiosios organizacijos sprendimams, imtis veiksmų spręsti interesų konfliktą, o tik nešališkumo deklaracijos pasirašymas nėra pakankama padėties sprendimo priemonė[48].

4.3. VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 3 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai pažeista konkurencija, kaip nustatyta VPĮ 27 straipsnio 3 ir 4 dalyse, ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 3 punkte nustatytas reikalavimas atmesti tiekėjo pasiūlymą dėl specifinės rūšies vertikalaus (vidaus) interesų konflikto, t. y. kai interesų konfliktas yra tarp

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiosios organizacijos ir tiekėjo, kuris šiai vykdė pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 22 dalies, 27 straipsnio 3-4 dalies komentarą*)[49].

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 3 punkto pašalinimo pagrindas taikomas, kai yra visos sąlygos kartu:

- kandidatas ar dalyvis pats arba su juo bendradarbiaujantis ūkio subjektas perkančiajai organizacijai padėjo pasirengti pirkimui. Kitaip sakant, tiekėjas vykdė pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą (detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 22 dalies komentarą). Ši sąlyga yra taikoma išimtinai tik pagalbinei viešųjų pirkimų veiklai, kuri aiškinama siaurai, t. y. jeigu tiekėjas dalyvavo rinkos konsultacijoje, VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 3 punkte nustatytas pašalinimo pagrindas nėra taikomas (detaliau žiūrėti VPĮ 27 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą).
- dėl vykdytos pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos yra pažeista konkurencija. Konkurencijos pažeidimas nustatomas, kai pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugų teikėjas įgyja nesąžiningą pranašumą prieš kitus viešojo pirkimo dalyvius dėl to, kad vykdė pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą, pavyzdžiui, dokumentų rengimo metu darė įtaką reikalavimams ir kriterijams sau naudinga linkme ir pan.
- padėties negalima ištaisyti, t. y. konkurencija viešame pirkime yra negrįžtamai iškreipta ir sutrikdyta. VPĮ 27 straipsnio 3 ir 4 dalyse įtvirtintos priemonės tam, kad būtų ištaisoma nurodyta vertikalaus (vidaus) interesų konflikto situacija (detaliau žiūrėti VPĮ 27 straipsnio 3 ir 4 dalies komentarą). Jeigu visos priemonės pagal VPĮ 27 straipsnio 3 ir 4 dalis yra išnaudotos ir vis tiek nėra galimybės ištaisyti susidariusios situacijos, t. y. padėties negalima ištaisyti (pakeisti) tiek teisiškai (objektyviai neįmanoma), tiek faktiškai, pavyzdžiui, perkančioji organizacija pagal VPĮ 27 straipsnio 4 dalį kreipėsi į pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugų teikėją dėl paaiškinimų pateikimo, tačiau šis tiekėjas buvo pasyvus ir nepateikė jokių paaiškinimų arba jie buvo nepakankami, tuomet privaloma taikyti komentuojamą tiekėjo pašalinimo iš pirkimo pagrindą.

Praktikoje susiklosto situacijos, kai konkrečiame viešajame pirkime dalyvauja tiekėjas, kuris atliko parengiamuosius darbus, susijusius su viešuoju pirkimu. Tokiu atveju pripažįstama, kad tam tikrus parengiamuosius darbus atlikęs asmuo, rengdamas savo paraišką, *gali* būti geresnėje padėtyje

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dėl to, kad atlikdamas šiuos darbus jis sužinojo informacijos apie šį viešąjį pirkimą, tačiau rengiant paraiškas visi konkurso dalyviai turi turėti lygias galimybes[50]. Šiuo aspektu ESTT pažymėjo, kad perkančioji organizacija negali neleisti tiekėjui, kuriam buvo pavesta atlikti su viešuoju darbų, prekių ar paslaugų pirkimu susijusį tyrimą, bandymus, studiją ar juos vystyti, pateikti prašymą dalyvauti arba pateikti paraišką tame viešajame pirkime, nesuteikiant jam galimybės įrodyti, kad tomis konkrečiomis aplinkybėmis jo įgyta patirtis negali iškraipyti konkurencijos[51]. Kitaip tariant, iš esmės nėra draudžiama tiekėjui, kuris atliko konkretaus pirkimo parengiamuosius darbus, dalyvauti pirkime, tačiau perkančioji organizacija turi išsiaiškinti bei tiekėjui suteikti galimybę įrodyti, kad jo įgyta informacija negali iškraipyti konkurencijos. LApT[52] nagrinėjo atvejį dėl pagalbinės pirkimų veiklos paslaugų tiekėjo patekimo į interesų konflikto situaciją, kuri buvo susijusi su tuo, kad ankstesniame pirkime paslaugų tiekėjas perkančiajai organizacijai rengė svarbius su pirkimu susijusius parengiamuosius darbus, be kurių nebūtų įmanoma paskelbti pirkimo, tiekėjo darbuotojai dalyvavo pirkimo procedūrose ne tik konsultuojant perkančiąją organizaciją kilus klausimams, susijusiems su parengta technine specifikacija, bet ir teikė perkančiajai organizacijai nuomonę dėl kitų pirkimo dalyvių prašymų paaiškinti ir (ar) patikslinti pirkimo sąlygas ir tuo pačiu pateikė pasiūlymą kitame pirkime. LApT nuomone, dėl šių aplinkybių susidarė ydingo rato situacija, galėjusi iškraipyti sąžiningą tiekėjų varžymąsi, dėl ko yra pakankamas pagrindas spręsti dėl kilusio jokiomis priemonėmis neišsprendžiamo interesų konflikto.

Atsižvelgiant į tai, tiekėjai, prieš padėdami vykdyti pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą, turi įvertinti aplinkybę, kad dėl to jie tam tikrais atvejais gali būti apriboti dalyvauti pirkime, kuriam pasirengti jie ir buvo pasamdyti.

Pavyzdys

Projektuotojas padėjo perkančiajai organizacijai parengti naujo administracinio pastato projektavimo užduotį, reikalavimus pastatui, įskaitant energinio efektyvumo reikalavimus. Perkančioji organizacija, gavusi šiuos dokumentus, paskelbė techninio projekto parengimo konkursą (supaprastintas pirkimas), nustatė 45 dienų terminą pasiūlymams pateikti, nurodė, kad projektavimo užduotį rengė projektuotojas. Projektuotojas kartu su partneriais pateikė pasiūlymą pirkime. Perkančioji organizacija kreipėsi į projektuotoją, kad pastarasis pagrįstų konkurencinio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pranašumo nebuvimą. Projektuotojas pateikė argumentus, kad visi projektavimo užduoties reikalavimai buvo parengti pagal statybos rangą reguliuojančius teisės aktus bei išskirtinai pagal perkančiosios organizacijos prašymus, todėl kiekvienas kitas projektuotojas būtų parengęs tokius pačius reikalavimus ir projektuotojas dėl to neįgijo pranašumo. Projektuotojas papildomai nurodė, kad nebuvo susipažinęs su kitomis pirkimo dokumentų dalimis.

Perkančioji organizacija tokį projektuotojo paaiškinimą turi priimti. Be to, turi perkančioji organizacija užtikrino pakankamą terminą tam, kad kiti potencialūs pirkimo dalyviai susipažintų su pirkimo dokumentais ir galėtų parengti konkurencingus pasiūlymus.

4.4. VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas pateikia melagingą informaciją.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkte įtvirtinti trys atskiri atvejai, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu komentuojamą pašalinimo pagrindą ir jo pasiūlymas privalo būti atmetamas:

- tiekėjas pirkime, kuriame dalyvauja, nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją, arba tiekėjas dėl pateiktos melagingos informacijos negali pateikti patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal VPĮ 50 straipsnį. Taigi, tiekėjas gali klaidinti perkančiąją organizaciją tiek aktyviai – pateikdamas melagingą informaciją ir duomenis, tiek pasyviai, t. y. duomenų ar dokumentų nepateikdamas, sąmoningai suprasdamas, kad tie duomenys perkančiajai organizacijai yra reikšmingi (reikalingi) ir kad jie turi įtakos sprendžiant dėl tiekėjo atitikties pirkimo dokumentų reikalavimams. Pastarosios situacijos turi būti vertinamos itin atidžiai, nes vien tik dėl nepateiktų dokumentų tiekėjas negali būti laikomas pateikusiu melagingą informaciją ir įrašomas į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą (detaliau žiūrėti VPĮ 52 straipsnio komentarą). Tokiais atvejais turi būti aiškinamasi dėl realios situacijos, nustatomos papildomos aplinkybės, pavyzdžiui, perkančioji organizacija iš kitos perkančiosios organizacijos sužino apie tiekėjo pateiktą melagingą informaciją, kreipiantis į tiekėją dėl dokumentų pateikimo, tiekėjas ignoruoja perkančiosios organizacijos prašymus, tiekėjas po pakartotinių perkančiosios organizacijos prašymų nepateikia reikalaujamos informacijos[53] ir pan. Taigi, perkančioji organizacija turi būti aktyvi, siekti gauti atitinkamą informaciją VPĮ 45 straipsnio 3 dalies pagrindu ir ją tikslinti. Tačiau

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančioji organizacija prašiusi, bet negavusi duomenų, neprivalo įrodyti, kad tiekėjas iš tikrųjų neatitinka deklaruojamos kvalifikacijos, pakanka prašomos informacijos nepateikimo, nebendradarbiavimo, vengimo pateikti tokią informaciją ar dokumentus[54].

- tiekėjas ankstesniame pirkime, atliktame VPĮ, GPĮ, PĮ, KĮ nustatyta tvarka, nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją arba tiekėjas dėl pateiktos melagingos informacijos negalėjo pateikti patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal VPĮ 50 straipsnį, dėl ko per pastaruosius vienerius metus buvo pašalintas iš pirkimo procedūrų arba per pastaruosius vienerius metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo buvo patvirtintas tokio pašalinimo teisėtumas ir pagrįstumas (teisingumas) (detaliau žiūrėti VPĮ 52 straipsnio komentarą).
- tiekėjas ankstesniame pirkime, kuris buvo vykdytas kitoje valstybėje narėje, nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją arba tiekėjas dėl pateiktos melagingos informacijos negalėjo pateikti patvirtinančių dokumentų, dėl ko per pastaruosius vienerius metus buvo pašalintas iš pirkimo procedūrų arba per pastaruosius vienerius metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo buvo patvirtintas tokio pašalinimo teisėtumas ir pagrįstumas (teisingumas) ar taikomos panašios sankcijos.

Melaginga informacija suprantama, kaip faktinės tikrovės neatitinkanti informacija ar informacija, netinkama kvalifikacijos atitikčiai ar pašalinimo pagrindų nebuvimui įrodyti, kurią tiekėjas teikia, siekdamas suklaidinti perkančiąją organizaciją dėl savo ar subtiekėjų ir (ar) kitų ūkio subjektų, kurių pajėgumais remiasi:

- kvalifikacijos reikalavimų atitikties (VPĮ 47 straipsnis);
- pašalinimo pagrindų nebuvimo (VPĮ 46 straipsnis).

Netiksli, tikrovės neatitinkanti informacija gali būti pripažinta melaginga, kai ją teikiantis asmuo suvokia arba negali nesuvokti, kad jo teikiama informacija neatitinka tikrovės[55]. Kitaip sakant, tam, kad perkančioji organizacija nustatytų informacijos melagingumą, reikia konstatuoti tiekėjo tyčinį veikimą arba jo didelį nerūpestingumą, tačiau perkančiosioms organizacijoms pakanka nustatyti didelį nerūpestingumą ir neprivaloma papildomai vertinti ir įrodinėti tyčios[56]. Pažymėtina, kad kasacinis teismas yra konstatavęs, kad padaryti išvadai, ar tiekėjo pateikta informacija yra melaginga, pakanka nustatyti tam tikrą faktų iškraipymą pateikiant informaciją, o

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ši išvada iš esmės nepriklauso nuo to, ar tiekėjas *de facto* (faktiškai) atitinka atrankos kriterijus. Dėl informacijos, pateiktos tiekėjo pasiūlyme, melagingumo sprendžiama vertinant jos turinį objektyviuoju (neatitiktis tiesai (tikrovei) yra daugiau faktinio, o ne teisinio pobūdžio) ir subjektyviuoju (tiekėjas suvokia ar turi suvokti (negali nesuvokti), kad informacija neatitinka realybės, ir turi tikslą suklaidinti perkančiąją organizaciją) aspektais bei nustačius šių abiejų elementų egzistavimą kartu [57].

Dėl pirmojo informacijos pripažinimo melaginga elemento pažymėtina, kad pagal VPĮ informacija gali būti pripažinta melaginga tik tuo atveju, jeigu jos atitikties tiesai patikra nereikalauja papildomo teisinio aiškinimo[58]. Kitaip tariant, melaginga informacija yra tada, kai ja tokia pripažinti nereikia teismo proceso, sudėtingos teisinės procedūros ir su tuo susijusio įrodinėjimo. Dėl to, pavyzdžiui, jei asmuo, įrodinėdamas kvalifikacijos atitiktį, sąžiningai suklysta, manydamas, kad jo turima patirtis atitinka pirkimo dokumentuose reikalaujamą, ir perkančiajai organizacijai, atmetusiai jo pasiūlymą, tai įrodo, toks suklydimas nėra melagingos informacijos teikimas. Teismų praktikoje taip pat įtvirtinta, kad informacijos melagingumas nustatomas tiek tais atvejais, kai tiekėjai pateikia informaciją, kuri neatitinka tikrovės; tiek tais atvejais, kai tiekėjas nepateikia viešojo pirkimo dokumentuose reikalaujamų kvalifikacijos ar pašalinimo pagrindų dokumentų. Tokiu atveju, kai tiekėjas nepateikia dokumentų, perkančioji organizacija neturi pareigos įrodyti, kad tiekėjas iš tikrųjų neatitinka deklaruojamos kvalifikacijos, pakanka vien tik duomenų nepateikimo fakto. Bet kuriuo atveju perkančiosios organizacijos nustatyti duomenys dėl informacijos melagingumo gali būti ginčijami teisminiu būdu[59].

Dėl antrojo informacijos pripažinimo melaginga elemento pažymėtina, kad jis gali pasireikšti įvairiomis formomis (veikimu ar neveikimu (reikšmingos ar tikrosios informacijos nuslėpimu); tyčiniu ar rimtu suklaidinimu, duomenų iškraipymu, falsifikavimu; nerūpestingu, aplaidžiu reikšmingos informacijos pateikimu; kūrybingai pateikiama informacija, sudarant klaidingą įspūdį perkančiajai organizacijai; tinkamų duomenų nepateikimu; kt.), tačiau perkančiosioms organizacijoms pakanka nustatyti aplaidžius, nerūpestingus tiekėjo veiksmus ar neveikimą tam, kad tiekėją pripažintų pateikusiu melagingą informaciją, t. y. kad tiekėjas objektyviai turėjo suprasti informacijos melagingumą, jeigu būtų elgęsis pagal protingo ir atidaus tiekėjo principus.[60] Kasacinis teismas yra pažymėjęs ir tai, kad svarbu yra įvertinti visas aplinkybes, leidžiančias spręsti, kad teikiant informaciją apie savo kvalifikacijos duomenis, egzistavo tiekėjo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

intencija apgauti ar tikslas suklaidinti perkančiąją organizaciją (žr., pvz., LAT 2024 m. liepos 18 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-177-781/2024).

Pažymėtina ir tai, kad jeigu tiekėjas pateikė informaciją apie savo pašalinimo pagrindų nebuvimą ar kvalifikaciją, tačiau jau po dokumentų pateikimo situacija pasikeitė ir tiekėjas pirkimo procedūrų metu tampa atitinkančiu pašalinimo pagrindą ar nebeatitinka kvalifikacijos reikalavimų, tai nelaikoma, kad tiekėjas pateikė melagingą informaciją. Kitaip sakant, informacijos melagingumas vertinamas pagal dokumento parengimo metu egzistuojančias aplinkybes ir jų teisingumą, perkančioji organizacija negali remtis vėliau atsiradusiomis aplinkybėmis tam, kad konstatuotų informacijos melagingumą.

Tiekėjas vertinamas vienodai esant abiem situacijoms dėl melagingos informacijos:

- tiek tais atvejais, kai tiekėjas atliko aktyvius veiksmus dėl informacijos pateikimo, t. y. teikė melagingą informaciją;
- tiek tais atvejais, kai tiekėjas buvo pasyvus ir susilaikė nuo reikšmingos informacijos pateikimo arba atskleidimo, t. y. nenurodė perkančiajai organizacijai informacijos, kuri, jeigu jai būtų žinoma, būtų lėmusi jos atitinkamo sprendimo priėmimą[61].

Melaginga informacija neapima:

- galimų tiekėjo atliktos teisinės kvalifikacijos klaidų. Šias klaidas privalo pastebėti perkančioji organizacija pasiūlymų vertinimo metu, o pastebėjusi – spręsti dėl tiekėjo kvalifikacijos atitikties pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams, o ne atmesti pasiūlymą remdamasi melagingos informacijos pateikimu[62]. Kita vertus, jeigu perkančioji organizacija suteikia galimybes paaiškinti ir patikslinti kvalifikacijos duomenis, tačiau tiekėjas nepateikia informacijos ar siekia maskuoti anksčiau pateiktos informacijos melagingumą, tuomet tiekėjas laikomas pateikusiu melagingą informaciją[63].
- jeigu tiekėjas nepateikė pašalinimo pagrindų nebuvimą ar kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų ar šie dokumentai turi klaidų, tiekėjui turi būti leidžiama juos ištaisyti[64] (detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo rangos darbų viešąjį pirkimą, kuriame nustatytas kvalifikacijos reikalavimas turėti įvykdytą panašią sutartį, kai paties tiekėjo atliktų darbų vertė – 10 000 Eur. Tiekėjas A pateikė sutartį, kurią vykdė kaip subrangovas, už 12 000 Eur. Ši subrangos sutartis (subrangos santykiai) nebuvo išviešinta perkančiajai organizacijai, kuriai buvo atlikti darbai. LAT analogiškoje situacijoje pripažino, kad tik netinkamas subrangos sutarties išviešinimas kitai perkančiajai organizacijai nereiškia, kad Tiekėjas A neatliko darbų ir pateikta informacija melaginga. Šiuo atveju turėtų būti sprendžiama ne dėl melagingos informacijos pateikimo, tačiau dėl negalimumo remtis tokia VPĮ reguliavimo neatitinkančia patirtimi[65].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija turi teisę atmesti tiekėjo pasiūlymą dėl melagingos informacijos pateikimo, kai susiklosto tokia situacija. Tiekėjas buvo sudaręs viešojo pirkimo sutartį su kita perkančiąja organizacija. Sutarties vykdymo metu tiekėjas be išankstinio perkančiosios organizacijos sutikimo pasitelkė subrangovą. Perkančioji organizacija dėl tokio pažeidimo nutraukė sutartį su tiekėju, pripažino tai, kaip esminės sutarties sąlygos vykdymą su dideliais trūkumais. Tiekėjas ginčijo perkančiosios organizacijos sprendimą dėl sutarties nutraukimo. Perkančiosios organizacijos, kuri vykdo kitą pirkimą, procedūrų metu tiekėjas neinformavo jos apie šį, nors ir formalų, pašalinimo pagrindą, todėl laikytinas pateikusiu melagingą informaciją[66]*. Tokioje situacijoje tiekėjas turėjo pateikti jo pašalinimo pagrindo duomenis bei paaiškinimus, kad sutarties nutraukimas buvo nepagrįstas, ar neesminės sąlygos neįvykdymas, ar trūkumai nebuvo dideli ar nuolatiniai.*

Kai perkančioji organizacija nustato, kad, jos manymu, informacija yra melaginga, ji turi pranešti apie tai tiekėjui ir būtent informaciją pateikęs tiekėjas turi įrodyti, kad informacija nėra melaginga, kaip tai nurodyta pirmiau[67].

Taip pat pagal teismų praktiką tiekėjas turi teisę atskirai ginčyti informacijos pripažinimą melaginga, net jeigu neginčija paties fakto, kad neatitinka kvalifikacijos reikalavimų[68].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

LAT praktikoje[69] keliamas teisės klausimas, ar dėl melagingos informacijos pateikimo turi kilti individuali (asmeninė) atsakomybė, todėl ūkio subjektų grupės partneriai neturi būti kartu įtraukti į melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą už konkretaus partnerio pateiktą melagingą informaciją.

LAT praktikoje[70] taip pat keliamas teisės klausimas, ar ne tik perkančioji organizacija turi diskreciją spręsti dėl informacijos melagingumo, todėl ir teismams turėtų būti paduotas toks vertinimas.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto taikymo tikslais, perkančioji organizacija gali pasinaudoti melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašu[71] arba teismų sprendimų ir (ar) nutarčių informacine sistema[72], siekdama patikrinti nurodytus duomenis apie konkretų tiekėją. Dėl kitose valstybėse narėse pateikiamos informacijos apie melagingą informaciją pateikusį tiekėją, perkančioji organizacija turi patikrinti e-Certis sistemą (*detaliau žiūrėti VPĮ 51 straipsnio 9 dalies komentarą*).

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas taikomas tiek Lietuvos Respublikos tiekėjams, tiek kitų valstybių tiekėjams. VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto reguliavimu plačiai apibrėžia situaciją, kai tiekėjai pateikia melagingą informaciją, įskaitant atvejus, kai kitos valstybės tiekėjos kitoje valstybėje pateikė melagingą informaciją bei jeigu Lietuvos Respublikos tiekėjas ar kitos valstybės tiekėjas dalyvavo pirkime kitoje valstybėje, negu yra registruotas ar paprastai veikiantis, ir pateikė melagingą informaciją ir tos valstybės nustatyta tvarka buvo pašalintas iš pirkimo. Dėl to perkančiosios organizacijos kitų valstybių informaciją apie melagingą informaciją pateikusius tiekėjus turėtų tikrinti ne tik tada, kai pasiūlymus teikia užsienio tiekėjai, bet ir Lietuvos Respublikoje registruoti ar veikiantys tiekėjai, tačiau jie dalyvauja ir kitų ES valstybių narių viešuosiuose pirkimuose.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas dėl situacijų, susijusių su ankstesniuose pirkimuose pateikta melaginga informacija, yra terminuotas, t. y. tiekėjui gali būti taikomas pašalinimo pagrindas 1 (vienerius) metus:

- nuo pašalinimo iš ankstesnio pirkimo momento. Lietuvoje taikomas terminas nuo tada, kai pasibaigė pretenzijos ar ieškinio pateikimo terminas (detaliau dėl pretenzijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pateikimo termino žiūrėti VPĮ 102 straipsnio komentarą) apskųsti perkančiosios organizacijos sprendimą atmesti tiekėjo pasiūlymą (paraišką) dėl melagingos informacijos pateikimo (detaliau žiūrėti VPĮ 52 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą) arba

- nuo teismo sprendimo, kuriuo pripažinta, kad tiekėjas pateikė melagingą informaciją, įsiteisėjimo momento (detaliau žiūrėti VPĮ 52 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą).

4.5. VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 5 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas pirkimo metu ėmėsi neteisėtų veiksmų, siekdamas daryti įtaką perkančiosios organizacijos sprendimams, gauti konfidencialios informacijos, kuri suteiktų jam neteisėtą pranašumą pirkimo procedūroje, ar teikė klaidinančią informaciją, kuri gali daryti esminę įtaką perkančiosios organizacijos sprendimams dėl tiekėjų pašalinimo, jų kvalifikacijos vertinimo, laimėtojo nustatymo, ir perkančioji organizacija gali tai įrodyti bet kokiomis teisėtomis priemonėmis.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 5 punkte įtvirtintos tiek pavienės situacijos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu pašalinimo pagrindą:

- tiekėjas pirkimo metu ėmėsi neteisėtų veiksmų, siekdamas daryti įtaką perkančiosios organizacijos sprendimams;
- tiekėjas pirkimo metu ėmėsi neteisėtų veiksmų, siekdamas gauti konfidencialios informacijos, kuri suteiktų jam neteisėtą pranašumą pirkimo procedūroje;
- teikė klaidinančią informaciją, kuri gali daryti esminę įtaką perkančiosios organizacijos sprendimams dėl tiekėjų pašalinimo, jų kvalifikacijos vertinimo, laimėtojo nustatymo.

Perkančioji organizacija turi atmesti tiekėjo pasiūlymą, vadovaudamasi VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 5 punkto pagrindu, kai:

- yra bent viena iš pirmiau nurodytų situacijų;
- perkančioji organizacija gali tai įrodyti bet kokiomis teisėtomis priemonėmis.

Tiekėjo neteisėtų veiksmų samprata nėra pateikta VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 5 punkte, tačiau ji turi būti aiškinama plačiai, kaip apimanti visą viešojo pirkimo procedūrą nuo pirkimo dokumentų rengimo iki laimėtojo paskelbimo ir viešojo pirkimo sutarties sudarymo. Neteisėti veiksmai,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kuriais siekiama daryti įtaką perkančiajai organizacijai, apima visus veiksmus, kurie nesuderinami su teisės aktų reikalavimais, pavyzdžiui, papirkimas, grasinimai, informacinės sistemos, kurią naudojasi perkančioji organizacija, duomenų gavimas ir pan.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 5 punkte įtvirtinti neteisėti veiksmai gali atitikti korupcijos požymius. Jeigu tiekėjo neteisėti veiksmai visiškai atitinka šiuos požymius ir yra įsiteisėjęs apkaltinamasis nuosprendis, tuomet turi būti taikomas VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 2 punkto pašalinimo pagrindas (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*). Jeigu neteisėti veiksmai nevisiškai atitinka šiuos požymius ar nėra įsiteisėjęs apkaltinamasis nuosprendis, perkančioji organizacija turi teisę ir (jeigu pašalinimo pagrindas nurodytas pirkimo dokumentuose) pareigą taikyti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 5 punkto pašalinimo pagrindą [73].

Pagal VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 5 punktą tiekėjo neteisėtų veiksmų poveikis gali būti tiek perkančiajai organizacijai, tiek kitiems viešojo pirkimo dalyviams, t. y. neteisėtais veiksmais tiekėjas gali siekti iš anksto susipažinti su kito pirkimo dalyvio pasiūlymu, derybų metu pateiktais pagerinimais, pavyzdžiui, tai suteiktų konkurencinį pranašumą teikiant galutinius pasiūlymus.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 5 punkte įtvirtinta klaidinančios informacijos samprata nėra pateikta. Šio sampratos reikėtų nesutapatinti su VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkte įtvirtinta melagingos informacijos samprata. Klaidinančios ir melagingos informacijos skirtumai:

- klaidinanti informacija teikiama dėl kito pirkimo dalyvio pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos ir laimėtojo nustatymo aspektų, pavyzdžiui, teikia informaciją, kad projektą vykdė ne konkurentas;
- melaginga informacija teikiama apie paties informacijos teikėjo pašalinimo pagrindus ir kvalifikaciją, tačiau ne apie kitus pasiūlymo aspektus (detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto komentarą).

Dėl šio pašalinimo pagrindo perkančioji organizacija turi turėti pakankamai įrodymų. Kaip nurodyta VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentare, perkančiajai organizacijai nėra keliamas reikalavimas atlikti ikiteisminio tyrimo institucijos funkcijų, todėl įrodinėjimo laipsnis nėra toks

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

aukštas (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą*). Dėl to perkančioji organizacija, pakankamai įsitikinusi esant bent vienai iš pirmiau nurodytų situacijų, turi taikyti nurodytą pašalinimo pagrindą.

Taikant VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 5 punkto pašalinimo pagrindą, perkančioji organizacija negali automatiškai atmesti tiekėjo pasiūlymo, o tiekėjui dėl nustatytų aplinkybių turi būti sudarytos galimybės pateikti atsikirtimus (paaiškinimus raštu)[74]. Kitaip tariant, pats automatinis pasiūlymo atmetimas, net ir tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija teisingai nustato komentuojamoje normoje nurodytas tiekėjo pasiūlymo atmetimo pagrindus, bus neteisėtas, jeigu tiekėjui nebus leista gintis ir (arba) išsamiai paaiškinti jam nurodytas aplinkybes.

4.6. VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas dėl nepatikimų tiekėjų.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtintos sąlygos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu privalomą pašalinimo pagrindą. Šios sąlygos taikomos kartu:

- tiekėjas yra neįvykdęs pirkimo sutarties, sudarytos vadovaujantis VPĮ, GPĮ ar PĮ, ar koncesijos sutarties arba netinkamai jas įvykdęs;
- sutarties nevykdymas arba netinkamas vykdymas buvo esminis sutarties pažeidimas, kaip tai nustatyta CK 6.217 straipsnyje;
- sutarties pažeidimas lėmė vieną iš šių padarinių:
- per pastaruosius 3 metus buvo nutraukta sutartis dėl tiekėjo padaryto esminio pažeidimo;
- per pastaruosius 3 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo tenkinamas perkančiosios organizacijos, perkančiojo subjekto ar suteikiančiosios institucijos reikalavimas atlyginti nuostolius, patirtus dėl to, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais;
per pastaruosius 3 metus buvo priimtas perkančiosios organizacijos sprendimas, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to buvo pritaikyta sutartyje nustatyta sankcija;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- vadovaujantis kitų valstybių teisės aktais, per pastaruosius 3 metus nustatyta, kad jis, vykdydamas ankstesnę pirkimo sutartį, ankstesnę pirkimo sutartį su perkančiuoju subjektu arba ankstesnę koncesijos sutartį, sutartyje nustatytą esminį reikalavimą (pareigą) vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to ta ankstesnė sutartis buvo nutraukta anksčiau, negu toje sutartyje nustatytas jos galiojimo terminas, buvo pareikalauta atlyginti žalą ar taikomos kitos panašios sankcijos.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas taikomas tais atvejais, kai buvo sudaryta sutartis su viešuoju elementu, t. y. sutartis buvo pirkimo procedūrų rezultatas ir turėjo būti užtikrinti skaidrumo, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, konkurencijos užtikrinimo principai (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Tuo tarpu, sutarties sudarymas turi būti reguliuojamas VPĮ, GPĮ ar PĮ, ar Koncesijų įstatymo, tuo tarpu komercinės sutartys (plačiąja prasme) ir jų vykdymo tinkamumas nepatenka į komentuojamo pašalinimo pagrindo reguliavimo sritį. Kitaip sakant, tai, kad tiekėjas su privačiu ūkio subjektu sudarė civilinę sutartį ir ją netinkamai vykdė arba ją užsakovas nutraukė dėl esminio pažeidimo, neturi jokios įtakos perkančiosioms organizacijoms, taikant aptariamą pašalinimo pagrindą.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkto pašalinimo pagrindas taikomas tik tais atvejais, kai yra padarytas esminis sutarties pažeidimas.

Esminis sutarties pažeidimas gali būti: įstatyminis (įtvirtinta CK 6.217 straipsnyje) ar sutartinis (įtvirtinta konkrečios viešojo pirkimo sutarties sąlygose)[75].

Kaip tai apibrėžta CK 6.217 straipsnyje, nustatant, ar sutarties pažeidimas yra esminis, ar ne, turi būti atsižvelgiama į šiuos kriterijus:

- ar nukentėjusi šalis iš esmės negauna to, ko tikėjosi iš sutarties, išskyrus atvejus, kai kita šalis nenumatė ir negalėjo protingai numatyti tokio rezultato;
- ar pagal sutarties esmę griežtas prievolės sąlygų laikymasis turi esminės reikšmės;
- ar prievolė neįvykdyta tyčia ar dėl didelio neatsargumo;
- ar neįvykdymas duoda pagrindą nukentėjusiai šaliai nesitikėti, kad sutartis bus įvykdyta ateityje;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- ar sutarties neįvykdžiusi šalis, kuri rengėsi įvykdyti ar vykdė sutartį, patirtų labai didelių nuostolių, jeigu sutartis būtų nutraukta;
- kai sutarties įvykdymo terminas praleistas, nukentėjusi šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis neįvykdo sutarties per papildomai nustatytą terminą.

Perkančiosioms organizacijoms rekomenduojama pačiose pirkimo sutartyse aiškiai ir tiksliai įtvirtinti, kada laikoma, kad buvo esminis sąlygų pažeidimas, tam, kad nekiltų ginčų dėl esminio jų pobūdžio.

VPĮ neįtvirtinti galimi viešojo pirkimo sutarčių esminiai pažeidimai, kurie būtų aktualūs visoms viešojo pirkimo sutartims. Pateikiamas pavyzdinis esminių pažeidimų sąrašas (geroji viešųjų pirkimų praktika):

- atlikti darbai neatitinka sutartyje nustatytų reikalavimų ir rangovas neištaiso darbų atlikimo trūkumų per protingą užsakovo sutartyje nustatytą terminą;
- rangovas daugiau kaip du kartus iš eilės praleido dalies darbų atlikimo terminą, jei darbai yra tęstinio pobūdžio;
- rangovas nesilaiko sutartyje nustatyto darbų atlikimo termino ir vėlavimas nuo nustatyto etapo pabaigos termino yra daugiau nei 30 (trisdešimt) dienų;
- rangovo kvalifikacija tapo nebeatitinkančia sutarties reikalavimų ir šios neatitiktys nebuvo ištaisytos per 30 (trisdešimt) dienų nuo kvalifikacijos tapimo neatitinkančia dienos.

Teismų praktikoje yra nuolat plėtojama esminio pažeidimo samprata ir situacijos, kada laikoma, kad buvo padarytas esminis sutarties pažeidimas.

Pavyzdys

LAT nagrinėtoje byloje buvo nustatyti ir daugybiniai rangovo (tiekėjo) sutarties vykdymo pažeidimai (lėtas darbų tempas; rangovas darbus vykdė ne pagal nustatytus terminus, jų kokybė netinkama; rangovas nevykdė privalomų sutartinių įsipareigojimų, buvo nepasirengęs finansiškai; statybvietėje darbus vykdė nepatvirtinti subrangovai ir pan.; ir konstatuotas esminis sutarties

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vykdymo pažeidimas[76]. Todėl tiekėjo veiksmų visuma reiškia esminį pažeidimą, nors, tikėtina, atskiri veiksmai tokio esminio pažeidimo konstatavimo nelemtų.

Pavyzdys

Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėtoje byloje buvo nustatyta, kad paslaugų teikėjas (tiekėjas) pavėluotai atliko avarijos šalinimo darbus objekte, pavėluotai pateikė sutarties vykdymo užtikrinimą, nesilaikė teikiamų investicijų atlikimo ataskaitų formos, netinkamai tvarkė statybines atliekas, turinčias asbesto, netinkamai vykdė prisiimtus įsipareigojimus pagal sutartyje numatytą grafiką įrengti spindulinio šildymo sistemas dviejose atsakovės įstaigose ir atliko kitus sutarties pažeidimus[77]. Tačiau teismas įvertino, kad užsakovas (perkančioji organizacija) operatyviai nesikreipė į paslaugų teikėją (tiekėją) dėl sutarties pažeidimų, visi sutartyje numatyti darbai buvo atlikti, pretenzijos dėl pačios sutarties ar atliktų darbų nebuvo reikštos, jie buvo priimti ir apmokėti, todėl konstatavo, kad esminis pažeidimas nebuvo padarytas ir užsakovas (perkančioji organizacija) neturėjo teisės vienašališkai nutraukti sutarties.

Pavyzdys

LAT byloje[78] buvo nustatytos aplinkybės, kuomet perkančioji organizacija ir atsakovė sudarė rūmų fasadų remonto sutartį, pagal kurią atsakovė įsipareigojo sutarties nustatytu terminu atlikti rūmų fasadų remonto ir puošybos darbus, o perkančioji organizacija įsipareigojo sumokėti už šiuos darbus. Bendra sutarties kaina – 63 899,71 Eur. Perkančioji organizacija sumokėjo atsakovei 30 000 Eur avansą. Atsakovė nustatytu terminu neatliko sutartų darbų. Perkančioji organizacija pateikė atsakovei reikalavimą dėl sutartinių įsipareigojimų vykdymo, kuriuo nustatytas papildomas terminas rangos darbams baigti. Atsakovė neatvyko į objektą pratęsti statybos darbų vykdymo ir toliau ignoravo perkančiosios organizacijos reikalavimus, todėl perkančioji organizacija kreipėsi į trečiuosius asmenis dėl statybos darbų užbaigimo. Statybos darbų, kuriuos turėjo atlikti atsakovė, bet atliko tretieji asmenys, vertė – 72 158,13 Eur. Papildomo termino praleidimas buvo pripažintas esminiu sutarties pažeidimu. Taip pat papildoma suma, kurią turėjo perkančioji organizacija sumokėti tretiesiems asmenims, buvo laikoma perkančiosios organizacijos nuostoliais.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdys

ESTT Delta Antrepriză[79] *byloje buvo vertinama, ar subrangovo pasitelkimas viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu, kai apie jį nebuvo iš anksto pranešta perkančiajai organizacijai, gali būti laikomas esminės sutarties sąlygos vykdymu su dideliais trūkumais. ESTT nurodė, kad turi būti įvertinta, kokia didelė buvo subrangovui patikėta viešojo pirkimo sutarties dalis, ar subrangovo įsikišimas turėjo neigiamą poveikį šios sutarties vykdymui, ar sutartyje, susijusioje su šiuo viešuoju pirkimu, konkurso laimėtojui buvo numatyta pareiga pačiam asmeniškai ją įvykdyti, ar buvo numatyta, kad subrangovų pasitelkimas siejamas su išankstinio perkančiosios organizacijos leidimo gavimu, ar subrangovo pasitelkimas negali prilygti esminiam pasiūlymo, kurį suformulavo konkurso laimėtojas, pakeitimui, nes juo nustatomos sąlygos, kurios, jei būtų numatytos vykstant ankstesnei sutarties sudarymo procedūrai, būtų leidusios dalyvauti kitiems dalyviams nei tie, kuriems leista dalyvauti iš pradžių, arba jos būtų leidusios atrinkti kitą pasiūlymą nei tas, kuris atrinktas iš pradžių.*

Vertindami, ar vienos šalies pažeidimas gali būti kvalifikuojamas kaip esminis, Lietuvos teismai atsižvelgia į šalių elgesio operatyvumą nustačius pažeidimą ir tolimesnį sutarties vykdymą. Pavyzdžiui, vienoje byloje Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad griežtas sutarties sąlygos dėl tarpinio rezultato pateikimo termino laikymasis esminės reikšmės neturėjo, nes sutarties vykdymo metu (iki sutarties sustabdymo ir ją atnaujinus) tarp šalių nebuvo kilęs ginčas dėl terminų praleidimo ar kokybės, sutartis buvo toliau vykdoma, o ši aplinkybė nurodyta tik vėlesniame užsakovo (perkančiosios organizacijos) rašte paslaugų teikėjui (tiekėjui)[80]. Kitoje byloje Lietuvos apeliacinis teismas taip pat konstatavo, kad nors esminis užsakovo (perkančiosios organizacijos) nurodytas sutarties nutraukimo pagrindas įvyko 2015 m. sausio mėn., dėl šio atvejo daugiau jokių užsakovas pretenzijų nereiškė iki pat 2016 m. rugpjūčio 17 d. rašto pateikimo, sutartis buvo toliau vykdoma[81]. Be to, nors užsakovas (perkančioji organizacija) 2016 m. rugpjūčio 17 d. raštą dėl vienašališko sutarties nutraukimo paslaugų teikėjui (tiekėjui) teikė 2016 m. rugpjūčio 19 d., tačiau sutartį buvo pasiruošęs nutraukti tik po 8 mėnesių, t. y. 2017 m. balandžio 1 d. Užsakovo (perkančiosios organizacijos) atstovas negalėjo paaiškinti tokio ilgo delsimo, nes per šį laikotarpį sutartis buvo vykdoma, atliekami sutarti darbai, todėl nurodytas sutarties pažeidimas negalėjo būti laikomas esminiu.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kita vertus, esminiu pažeidimu nelaikomos situacijos, kai dėl pažeidimo kaltas ir užsakovas. Pavyzdžiui, LAT analizavo ir atsižvelgė į tai, ar užsakovo (perkančiosios organizacijos) netinkamas pareigų vykdymas galėjo turėti įtakos netinkamam rangovo (tiekėjo) pareigų vykdymui. Konstatavus, kad netinkamo sutarties vykdymo (iš užsakovo (perkančiosios organizacijos) pusės) priežastys pagal pobūdį nesusijusios su rangovo (tiekėjo) vėlavimu, nėra pagrindo taikyti CK 6.64 straipsnio 1 dalies 1 punkto ir 3 dalies bei 6.206 straipsnio nuostatų, kuriose įtvirtintas draudimas šaliai remtis kitos šalies neįvykdymu tiek, kiek sutartis nebuvo įvykdyta dėl jos pačios veiksmų ar neveikimo[82]. Tačiau ne bet koks bendradarbiavimo pareigos pažeidimas iš užsakovo (perkančiosios organizacijos) pusės suteikia pagrindą sutarties vykdytojui (tiekėjui) pateisinti savo sutarties pažeidimą. Užsakovo (perkančiosios organizacijos) bendradarbiavimo ar kitų priešpriešinių pareigų pažeidimas turi būti reikšmingas ir užkertantis kelią sutarties vykdytojui (tiekėjui) tinkamai vykdyti sutartį, tik tuomet jis gali būti naudojamas ginantis nuo esminio sutarties pažeidimo.

Esminio pažeidimo galimos pasekmės:

- pirkimo sutarties nutraukimas. Sutarties nutraukimas pagal tarptautinės sutarčių teisės favor contractus (sutarties naudai) principą ir jį atspindintį nacionalinį teisinį reguliavimą yra išimtinis teisių gynimo būdas (lot. ultima ratio), todėl jo taikymui turi būti konstatuotas pakankamas įstatyminis ir faktinis pagrindas[83]. Šis principas reiškia, kad sutarties šalims susiduriant su sunkumais vykdant sutartį, šalys turi teikti prioritetą sutarties išsaugojimui ir dėti pastangas ją vykdyti;
- pirkimo sutartis nebuvo nutraukta, bet:
- perkančioji organizacija kreipėsi į teismą dėl nuostolių atlyginimo ir teismas galutiniu neskundžiamu sprendimu priteisė perkančiajai organizacijai nuostolius bei konstatavo esminį pažeidimą[84];
- perkančioji organizacija priėmė sprendimą taikyti sankciją;
- tiekėjas įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą – arba nutraukus pirkimo sutartį dėl jos esminio pažeidimo, arba perkančiajai organizacijai nusprendus, kad tiekėjas tam tikrą pirkimo sutartyje nustatytą sąlygą, kuri yra esminė, vykdė su dideliais arba nuolatiniais

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė pirkimo sutartyje nustatytą sankciją.

Perkančiosios organizacijos reikalaujami nuostoliai turi būti suprantami kaip žala dėl sutarties vykdymo su dideliais arba nuolatiniais trūkumais. Nuostoliai (žala) turi būti priteisiami įsiteisėjusiu teismo sprendimu tam, kad būtų taikomas komentuojamas pažeidimo pagrindas.

CK 6.249 straipsnyje, 6.258 straipsnyje yra įtvirtinta nuostolių (žalos) sąvoka. Žala yra asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Piniginė žalos išraiška yra nuostoliai. Jeigu atsakingas asmuo iš savo neteisėtų veiksmų gavo naudos, tai gauta nauda kreditoriaus reikalavimu gali būti pripažinta nuostoliais. Be tiesioginių nuostolių ir negautų pajamų, į nuostolius įskaičiuojamos: 1) protingos išlaidos, skirtos žalos prevencijai ar jai sumažinti; 2) protingos išlaidos, susijusios su civilinės atsakomybės ir žalos įvertinimu; 3) protingos išlaidos, susijusios su nuostolių išieškojimu ne teismo tvarka. Neįvykdžiusi prievolės įmonė (verslininkas) atsako tik už tuos nuostolius, kuriuos ji numatė ar galėjo protingai numatyti sutarties sudarymo metu kaip tikėtiną prievolės neįvykdymo pasekmę. Jeigu šalis nutraukė sutartį dėl to, kad kita šalis ją pažeidė, ir per protingą terminą sudarė nutrauktą sutartį pakeičiančią sutartį, tai ji turi teisę reikalauti iš sutartį pažeidusios šalies kainų skirtumo bei kitų vėliau atsiradusių nuostolių atlyginimo.

Tiesioginiais nuostoliais pripažįstamos turėtos išlaidos ir turtiniai praradimai. Netiesioginiai nuostoliai taip pat pripažįstami žala, ir šiai žalos rūšiai taikomi bendrieji kasacinio teismo išaiškinimai dėl negautų pajamų priteisimo kriterijų: negautos pajamos, kaip nuostoliai, kurie suprantami kaip grynasis pelnas, turi būti įrodyti; netiesioginiai nuostoliai turi būti pagrįsti realiomis, įrodytomis, neišvengiamomis, o ne tikėtinomis pajamomis[85]. Ar negautos pajamos pripažintinos žala, spręstina pagal tokius kriterijus: 1) ar pajamos buvo numatytos gauti iš anksto; 2) ar pagrįstai tikėtasi jas gauti esant normaliai veiklai; 3) ar šių pajamų negauta dėl neteisėtų ūkininko veiksmų; nukentėjęs asmuo privalo įrodyti nuostolių, patirtų negautos naudos forma, realumą, dydį ir priežastinį ryšį su neteisėtais kalto asmens veiksmais[86].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

CK 6.251 straipsnyje įtvirtintas visiško nuostolių atlyginimo principas – padaryti nuostoliai turi būti atlyginti visiškai. Visiško nuostolių atlyginimo principas reiškia, kad nuostoliai atlyginami visa apimtimi, tačiau negali būti atlyginama daugiau, nei iš tikrųjų patirta nuostolių[87].
Taigi, negalima sutapatinti netesybų (delspinigių ar baudos) reikalavimo su nuostolių atlyginimo reikalavimu.

Pavyzdys

LAT nagrinėtoje byloje[88] buvo nustatytos aplinkybės, t. y. perkančioji organizacija ir atsakovė 2015 m. gegužės 21 d. sudarė rūmų fasadų remonto sutartį, pagal kurią atsakovė įsipareigojo sutarties nustatytu terminu atlikti rūmų fasadų remonto ir paišybos darbus. Bendra sutarties kaina – 63 899,71 Eur. Perkančioji organizacija sumokėjo atsakovei 30 000 Eur avansą. Atsakovė nustatytu terminu neatliko sutartų darbų. Perkančioji organizacija 2015 m. rugpjūčio 27 d. pateikė atsakovei reikalavimą dėl sutartinių įsipareigojimų vykdymo, kuriuo nustatytas papildomas terminas rangos darbams baigti. Atsakovė neatvyko į objektą pratęsti statybos darbų vykdymo, todėl perkančioji organizacija kreipėsi į trečiuosius asmenis dėl statybos darbų užbaigimo. Statybos darbų, kuriuos turėjo atlikti atsakovė, bet atliko tretieji asmenys, vertė – 72 158,13 Eur. Atsakovė atliko tik dalį sutartų darbų, kurių vertė sudaro 19 295 Eur. Suma, kurią turėjo perkančioji organizacija sumokėti tretiesiems asmenims bei skirtumas tarp avanso, sumokėto atsakovei, bei faktiškai atliktų darbų vertės, laikoma perkančiosios organizacijos nuostoliais.

Kita vertus, pagal CK 6.253 straipsnio 2 dalį netesybos yra įskaitomos į nuostolius, todėl galimi keli variantai:

- netesybos yra mažesnės už perkančiosios organizacijos patirtus nuostolius. Tokiu atveju perkančioji organizacija gali papildomai reikalauti patirtų nuostolių, kurių neapima netesybos;
netesybos yra didesnės už perkančiosios organizacijos patirtus nuostolius. Tokiu atveju teismas gali sumažinti netesybas, tačiau netesybos negali būti mažesnės už patirtus nuostolius[89].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Nuo 2019 m. lapkričio 1 d. pašalinimo pagrindui taikyti galima papildoma situacija, t. y. pati perkančioji organizacija be teismo sprendimo taiko sankcijas tiekėjams. Sankcijos turi būti suprantamos, kaip netesybų (delspinigių ar baudos) taikymas tiekėjui už esminį sutarties pažeidimą.

Netesybos – tai įstatymų, sutarties ar teismo nustatyta pinigų suma, kurią skolininkas privalo sumokėti kreditoriui, jeigu prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta (bauda, delspinigiai) (CK 6.71 straipsnio 1 dalis). Taigi, kreditoriaus teisė reikalauti netesybų atsiranda tada, kai skolininkas prievolės neįvykdo arba ją įvykdo netinkamai (CK 6.205 straipsnis)[90].

Taigi, taikant komentuojamą pašalinimo pagrindą, būtina nustatyti, kad:

- tiekėjas sutartyje nustatytą esminę sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais;
- dėl tokio tiekėjo elgesio buvo pritaikyta sutartyje nustatyta sankcija (delspinigiai ar bauda). Kitaip sakant, jeigu bauda ar delspinigiai buvo pritaikyti dėl kitų sutarties pažeidimų, tuomet šis pašalinimo pagrindas negali būti taikomas.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte nėra pateiktos didelių ir nuolatinių trūkumų sampratos, tačiau, atsižvelgiant į VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkto tikslus bei proporcingumo principą (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*), tai turi būti tokie trūkumai, kurie lemtų esminį pažeidimą, pavyzdžiui, paslaugų teikimo metu, kai per visus metus 2 valandas neveikė bilietų įsigijimo į renginius sistema, tai negali būti laikoma dideliais trūkumais. Nuolatinumas taip pat turi būti, kai trūkumai yra tęstiniai ar pasikartojantys, todėl vieną kartą neįvykdyta pareiga, jeigu kitaip nenustatyta pačioje sutartyje, nelaikytina nuolatiniu trūkumu.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte, be nacionalinių tiekėjų nepatikimumo įrodymų, perkančiosios organizacijos taip pat turi atsižvelgti į kitose valstybėse taikomas analogiškas teisės normas, t. y. tiekėjas laikomas atitinkančiu šį pašalinimo pagrindą, kai yra šios sąlygos kartu:

- pirma, tiekėjas vykdė sutartį su viešuoju elementu kitoje valstybėje. Šiuo atveju pašalinimo pagrindas taikomas tiek Lietuvos Respublikoje įsteigtiems ar veikiantiems tiekėjams, tiek užsienio tiekėjams, svarbu tai, kad pati sutartis buvo vykdoma užsienio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

valstybėje. Taip pat taikomi tokie patys reikalavimai sutarties sampratai, t. y. sutartis turi būti viešojo pirkimo sutartis, pirkimo sutartis su perkančiuoju subjektu ar koncesijos sutartis. Taip pat, nors tai nėra tiesiogiai įtvirtinta VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte, tai taikoma ir sutarčiai, sudarytai pagal kitos valstybės gynybos ir saugumo srities pirkimų teisinį reguliavimą. Kitos valstybės samprata nėra pateikiama VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte, tačiau tai turi būti suprantama kaip ES valstybė narė ar trečioji valstybė, jeigu jose sudaromos sutartys su viešuoju elementu ir taikomos toliau nurodomos sąlygos;

- antra, sutartyje nustatytą esminį reikalavimą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais. VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte nėra pateikta esminio sutarties reikalavimo samprata. Įstatymų leidėjas nėra nuoseklus, kadangi tame pačiame VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte tais atvejais, kai nustatomi Lietuvos Respublikos perkančiųjų organizacijų įpareigojimai, vartojama esminės sutarties sąlygos samprata, tuo tarpu kitų valstybių kontekste vartojama esminio sutarties reikalavimo samprata. Nepaisant VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtintų skirtingų terminų, laikytina, kad esminis sutarties reikalavimas yra tapatus esminei sutarties sąlygai, todėl jo pažeidimas bus konstatuotas tada, kada bus nustatytas ir esminis sutarties pažeidimas pagal pirmiau nurodytą teisinį reguliavimą.
- trečia, dėl tokių trūkumų:
- ankstesnė sutartis buvo nutraukta anksčiau, negu toje sutartyje nustatytas jos galiojimo terminas;
- buvo pareikalauta atlyginti žalą ar taikomos kitos panašios sankcijos.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte dėl kitų valstybių vykdytų sutarčių nėra aiškiai atskleista trečioji sąlyga, t. y. *dėl to ta ankstesnė sutartis buvo nutraukta anksčiau, negu toje sutartyje nustatytas jos galiojimo terminas, buvo pareikalauta atlyginti žalą ar taikomos kitos panašios sankcijos*. Lingvistiškai nurodyta norma gali būti aiškinama dviem būdais:

- sutartis turi būti ir nutraukta, ir pareikalauta žalos ar taikomos kitos sankcijos, t. y. turi būti visos sąlygos kartu;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- sutartis turi būti arba nutraukta, arba pareikalauta žalos, arba taikomos kitos sankcijos, t. y. turi būti bent viena sąlyga.

Atsižvelgiant į pirmiau įtvirtintas alternatyvias pašalinimo sąlygas, t. y. Lietuvoje pakanka vienos iš sąlygų: pirkimo sutarties nutraukimo, kreipimosi į teismą dėl žalos ir teismo sprendimo priėmimo, perkančiosios organizacijos sankcijos pritaikymo, manytina, kad dėl kitų valstybių sutarčių su viešuoju elementu pažeidimų taip pat sąlygos aiškintinos kaip alternatyvios.

Vertinimą, kad pakanka tik sutarties esminės sąlygos vykdymo su dideliais trūkumais, patvirtina ESTT *Delta Antreprizã*[91] byloje, kurioje buvo vertinta, ar vien subrangos neatskleidimas viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu gali būti laikomas esminės sutarties sąlygos vykdymu su dideliais trūkumais. ESTT nenurodė, kad žalos atlyginimo sąlygos yra privalomas kriterijus.
Taip pat VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte nėra aiškiai įtvirtintas reikalavimas dėl žalos atlyginimo, kai yra kitos valstybės sutarties su viešuoju elementu esminis pažeidimas. VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtinta, kad turi būti pareikalauta atlyginti žalą, todėl nėra aišku, ar pakanka, kad perkančioji organizacija būtų kreipusis į teikėją dėl žalos atlyginimo, ar turi būti kreipimasis į teismą dėl žalos atlyginimo, ar turi būti galutinis ir neskundžiamas teismo sprendimas dėl žalos atlyginimo. Jeigu pagal analogiją būtų taikomas VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas dėl reikalavimo atlyginti žalą, tai ir kitų valstybių atveju turėtų būti įsiteisėjęs teismo sprendimas bei tik reikalavimas atlyginti žalą būtų nepakankamas.

Kitų valstybių įstatymų leidėjai buvo laisvi įtvirtinti pašalinimo pagrindus kaip privalomus ar neprivalomus, taip pat netinkamą ankstesnės sutarties vykdymą laikyti rimtu profesiniu pažeidimu (VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 3 dalis). ESTT *Meca* byloje[92] vertino Italijos teisės aktus bei situaciją, kai netinkamas ankstesnės sutarties vykdymas buvo įtvirtintas kaip rimto profesinio pažeidimo pašalinimo pagrindas. Tokiu atveju ESTT konstatavo, kad tais atvejais, kai tiekėjas ginčija ankstesnės sutarties netinkamo vykdymo aplinkybes, perkančioji organizacija neturi laukti galutinio teismo sprendimo, o turi savarankiškai spręsti dėl tiekėjo patikimumo ar sąžiningumo.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kitų valstybių sutarčių su viešuoju elementu atveju sankcijos turi būti aiškinamos tapačiai kaip ir Lietuvos perkančiųjų organizacijų atveju, kaip nustatyta pirmiau VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte.

Vadovaujantis VPĮ 91 straipsnio normomis, tiekėjas yra įtraukiamas į nepatikimų tiekėjų sąrašą[93], kai yra viena iš pirmiau nurodytų situacijų (*detaliau žiūrėti VPĮ 91 straipsnio komentarą*), todėl perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo procedūrų metu patikrina nepatikimų tiekėjų sąrašą[94] ir juo vadovaujasi taikydamos VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkto pašalinimo pagrindą.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas yra terminuotas, t. y. tiekėjui gali būti taikomas pašalinimo pagrindas 3 (trejus) metus nuo vienos iš šių aplinkybių atsiradimo momento:

- nuo tada, kai pasibaigė pretenzijos ar ieškinio pateikimo terminas (detaliau dėl pretenzijos pateikimo termino žiūrėti VPĮ 102 straipsnio komentarą) apskųsti perkančiosios organizacijos sprendimą nutraukti sutartį ar taikyti sankciją (detaliau žiūrėti VPĮ 91 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą).
- nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo momento (detaliau žiūrėti VPĮ 91 straipsnio 2 dalies 2 -3 punkto komentarą);
- nuo kitose valstybėse narėse nustatytų aplinkybių.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas taikomas tiek Lietuvos Respublikos tiekėjams, tiek kitų valstybių tiekėjams. VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkto reguliavimas plačiai apibrėžia nepatikimus teikėjus, įskaitant, jeigu kitos valstybės narės tiekėjas savo valstybėje narėje netinkamai vykdė sutartį su viešuoju elementu bei jeigu Lietuvos Respublikos tiekėjas ar kitos valstybės narės tiekėjas netinkamai vykdė sutartį su viešuoju elementu kitoje valstybėje narėje negu yra registruotas arba paprastai veikiantis. Dėl to perkančiosios organizacijos kitų valstybių informaciją apie nepatikimus tiekėjus turėtų tikrinti ne tik tada, kai pasiūlymus teikia užsienio tiekėjai, bet ir Lietuvos Respublikoje registruoti ar veikiantys tiekėjai, tačiau jie dalyvauja ir kitų valstybių narių viešuosiuose pirkimuose.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Dėl kitose ES valstybėse narėse pateikiamos informacijos apie nepatikimus tiekėjus, perkančiosios organizacijos turi patikrinti e-Certis sistemą (*detaliau žiūrėti VPĮ 51 straipsnio 9 dalies komentarą*).

Nepaisant, to, kad, kaip nurodyta šio straipsnio komentare, Nepatikimų tiekėjų sąrašo tikslas – informacijos apie pirkimo sutarties neįvykdymą ar netinkamą vykdymą paviešinimas, ESTT praktika suponuoja išvadą, kad faktiškai nepatikimų tiekėjų sąrašai taps nebe registras, kurio informacijos pagrindu turėtų būti automatiškai atmestas tiekėjo pasiūlymas (VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punktas), bet „informacinė lenta“, signalizuojanti perkančiajai organizacijai, jog jos vykdomame pirkime dalyvaujantis tiekėjas yra neįvykdęs su kita perkančiąja organizacija sudarytos sutarties ar padaręs sutarties pažeidimų.

ESTT praktikoje[96] išaiškinta, kad ES teisės aktų leidėjas ketino perkančiajai organizacijai – ir tik jai – suteikti įgaliojimus dalyvių atrankos etape įvertinti, ar kandidatas arba dalyvis turi būti pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros. Šia galimybe, kurią turi bet kuri perkančioji organizacija, pašalinti dalyvį iš viešojo pirkimo procedūros konkrečiai siekiama jai sudaryti sąlygas įvertinti kiekvieno dalyvio sąžiningumą ir patikimumą. Nurodytas pašalinimo pagrindas grindžiamas svarbiausiu sutartį sudariusio konkurso laimėtojo santykių su perkančiąja organizacija veiksniu – laimėtojo patikimumu, kuriuo grindžiamas perkančiosios organizacijos pasitikėjimas juo. Taigi perkančiosios organizacijos ir konkurso laimėtojo pasitikėjimo santykių užmezgimas reiškia, kad perkančioji organizacija neturi būti automatiškai saistoma kitos perkančiosios organizacijos atlikto vertinimo per ankstesnį viešąjį pirkimą.

ESTT nurodė, kad perkančioji organizacija negali, remdamasi kitos perkančiosios organizacijos sprendimu nutraukti ankstesnę viešojo pirkimo sutartį dėl to, jog konkurso laimėtojas dalį darbų patikėjo subrangovui be šios pritarimo, automatiškai padaryti išvados, kad šis konkurso laimėtojas esminį reikalavimą pagal šią viešojo pirkimo sutartį vykdė su dideliais ir nuolatiniais trūkumais. Nurodytu atveju perkančioji organizacija turi pati įvertinti ekonominės veiklos vykdytojo, su kuriuo buvo nutraukta ankstesnė viešojo pirkimo sutartis, elgesį. Šiuo atžvilgiu, remdamasi visomis reikšmingomis aplinkybėmis, visų pirma, sprendimu nutraukti sutartį ir proporcingumo principu, perkančioji organizacija turi rūpestingai ir nešališkai išnagrinėti, ar šis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ekonominės veiklos vykdytojas, šios konkrečios perkančiosios organizacijos nuomone, atsakingas už didelius ar nuolatinius trūkumus, padarytus vykdant šioje sutartyje jam nustatytą esminį reikalavimą, dėl kurių gali nutrūkti pasitikėjimo atitinkamu ūkio subjektu santykiai, ar šios konkrečios perkančiosios organizacijos nuomone, tai, kad tiekėjas pasitelkė subrangovą, prieš tai nepaprašęs išankstinio perkančiosios organizacijos pritarimo, yra didelis trūkumas, ir jei taip, ar šis trūkumas turėjo įtakos vykdant esminį reikalavimą, nustatytą viešojo pirkimo sutarties laimėtojui, kokia dalis buvo patikėta subrangovui, ar subrangovo įsikišimas turėjo neigiamą poveikį šios sutarties vykdymui, ar sutartyje, susijusioje su šiuo viešuoju pirkimu, konkurso laimėtojui buvo numatyta pareiga pačiam asmeniškai ją įvykdyti, o gal joje buvo numatyta, kad subrangovų pasitelkimas siejamas su išankstinio perkančiosios organizacijos leidimo gavimu, ar subrangovo pasitelkimas negali prilygti esminiam pasiūlymo, kurį suformulavo konkurso laimėtojas, pakeitimui.

Taigi, remiantis nurodyta ESTT praktika[97], perkančiosioms organizacijoms padidės administracinė našta, nes jos privalės atlikti 2 vertinimus:

- aiškintis, ar į Nepatikimų tiekėjų sąrašą įrašyto tiekėjo pažeidimas buvo esminis, turintis įtakos perkančiosios organizacijos konkretaus pirkimo vykdymui, pavyzdžiui, jeigu vienas iš ūkio subjektų, kurių pajėgumais remiasi tiekėjas, atitinka pašalinimo pagrindą, perkančioji organizacija negali automatiškai atmesti tokio tiekėjo pasiūlymą, o turi būti sudaromos sąlygos įrodyti, jog nustatyti pažeidimai yra mažareikšmiai ir nedarantys įtakos perkančiosios organizacijos būsimos sutarties vykdymui, tiekėjas toliau gali dalyvauti pirkime ir vykdyti viešojo pirkimo sutartį, įskaitant pasinaudodamas savo paties pajėgumais, atsisakydamas ūkio subjekto ar pakeisdamas ūkio subjektą kitu pagal VPĮ 49 straipsnio nuostatas (detaliau dėl ūkio subjekto pakeitimo žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą)[98];
- ar tiekėjas nepasitaisė, ar jo pritaikytos priemonės leidžia laikyti, kad juo galima pasitikėti sudarant viešo pirkimo sutartį (detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 10 dalies komentarą).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4.7. VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjo pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas yra padaręs rimtą profesinį pažeidimą.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punktas apima tris atvejus, į kuriuos perkančioji organizacija atsižvelgia spręsdama, ar tiekėjas yra padaręs rimtą profesinį pažeidimą, dėl kurio ji abejoja jo sąžiningumu ir kurį perkančioji organizacija gali įrodyti bet kokiomis tinkamomis priemonėmis:

a) yra padaręs finansinės atskaitomybės ir audito teisės aktų pažeidimą ir nuo jo padarymo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai;

b) neatitinka minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, nustatytų Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 40^1 straipsnio 1 dalyje. Taikant šį tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindą, vadovaujamasi Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 40^1 straipsnio 1 dalyje nustatytais terminais, juos skaičiuojant nuo Mokesčių administravimo įstatymo 40^1 straipsnio 1 dalyje nurodytų pažeidimų padarymo dienos, tačiau visais atvejais šie terminai negali būti ilgesni negu 3 metai;

c) yra padaręs draudimo sudaryti draudžiamus susitarimus, įtvirtinto Konkurencijos įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, pažeidimą ir nuo jo padarymo dienos praėjo mažiau kaip 3 metai.

Pažymėtina, kad rimtas profesinis pažeidimas nėra siejamas su tiekėjui ar jo vadovui paskirta administracine nuobauda arba ekonomine sankcija, t. y. norint pritaikyti šį pašalinimo pagrindą, nėra būtinas kompetentingos institucijos konstatavimas, kad atitinkamas pažeidimas yra padarytas.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punkto a papunkčio taikymas susijęs su kitais teisės aktais, kuriuose reguliuojami finansinės atskaitomybės ir audito laikymosi reikalavimai.

Įmonių finansinė atskaitomybė – finansinių duomenų apie įmonės (pelno siekiančių ribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų (ir neribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų, jei sudaryti finansines ataskaitas juos įpareigoja teisės aktai arba jie patys nusprendžia sudaryti finansines ataskaitas) finansinę būklę, veiklos rezultatus, pinigų srautus bei jų aiškinimo periodinis parengimas nustatyta forma. Finansinių ataskaitų sudarymo tikslas – patenkinti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

informacijos vartotojų poreikius gauti teisingą informaciją apie įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus.

Finansinių ataskaitų auditas – nepriklausomas įmonės, įstaigos ar organizacijos finansinių ataskaitų arba konsoliduotųjų finansinių atskaitų patikrinimas ir išvados pateikimas, kurioje nurodoma, ar finansinės ataskaitos arba konsoliduotosios finansinės ataskaitos visais reikšmingais atžvilgiais tikrai ir teisingai parodo įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus. Audito tikslai – nustatyti, ar: finansinės ataskaitos visais reikšmingais atvejais tikrai ir teisingai parodo audituojamos įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus pagal taikomus finansinės atskaitomybės reikalavimus; metiniame pranešime (konsoliduotajame metiniame pranešime) arba įmonės veiklos ataskaitoje (jeigu pagal teisės aktų reikalavimus jie rengiami) pateikti finansiniai duomenys atitinka metinių finansinių ataskaitų (metinių konsoliduotųjų finansinių ataskaitų) duomenis.

Teisės aktai, kuriais reguliuojami finansinė atskaitomybė ir auditas:

- Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas;
- Lietuvos Respublikos finansinių ataskaitų audito įstatymas;
- Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. balandžio 16 d reglamentas (ES) Nr. 537/2014 dėl konkrečių viešojo intereso įmonių teisės aktų nustatyto audito reikalavimų, kuriuo panaikinamas Komisijos sprendimas 2005/909/EB;
- verslo apskaitos standartai;
- tarptautiniai apskaitos standartai;

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punkto a papunktyje įtvirtinto pašalinimo pagrindo negalima sutapatinti su VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintu pašalinimo pagrindu, kadangi:

- VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punkte a papunktyje įtvirtintas pašalinimo pagrindas dėl rimto profesinio pažeidimo, dėl kurio perkančioji organizacija abejoja tiekėjo patikimumu;
  VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas yra siejamas su baudžiamąja atsakomybe, t. y. už nurodytus pažeidimus yra taikomi BK 222 straipsnis, 223 straipsnis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas yra privalomas, o VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 3 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas gali būti nustatytas perkančiosios organizacijos pasirinkimu, be to, VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 3 punkte nurodyta, kad šiame punkte nurodytas rimtas profesinis pažeidimas neapima pažeidimo pagal VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punktą („yra padaręs rimtą profesinį pažeidimą (išskyrus šio straipsnio 4 dalies 7 punkte nurodytą pažeidimą)<...>“) .
- VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punkto a papunktyje įtvirtinto pašalinimo pagrindo sąlygos yra skirtingos nuo VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto taikymo sąlygų.

4.8. VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punkto b papunktyje įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas neatitinka minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punkto b papunktyje įtvirtintos sąlygos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu pašalinimo pagrindą ir dėl to jo pasiūlymas privalo būti atmestas. Šios sąlygos taikomos kartu:

- tiekėjas neatitinka minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, nustatytų Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 401 straipsnio 1 dalyje;
- dėl tokios neatitikties tiekėjas laikomas padariusiu rimtą profesinį pažeidimą, dėl kurio perkančioji organizacija abejoja tiekėjo sąžiningumu;
- perkančioji organizacija bet kokiomis tinkamomis priemonėmis gali įrodyti, kad tiekėjas yra padaręs šį pažeidimą;
- nuo atitinkamo pažeidimo padarymo dienos praėjo mažiau laiko negu nustatyta Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 401 straipsnio 1 dalyje bei mažiau kaip 3 metai.
- dėl tokios neatitikties tiekėjas laikomas padariusiu rimtą profesinį pažeidimą.

Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 40^1 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti minimalūs patikimo mokesčių mokėtojo kriterijai:

- per paskutinius trejus metus iki jo vertinimo dienos juridiniam asmeniui arba individualia veikla užsiimančiam fiziniam asmeniui nebuvo skirta bauda už pajamų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

neįtraukimą į apskaitą ir pan. nusižengimus ir dėl bent vieno iš padarytų šių pažeidimų nebuvo apskaičiuota daugiau kaip 15 000 Eur mokesčių.

- per paskutinius trejus metus iki jo vertinimo dienos darbdavys ar kitas atsakingas asmuo nebuvo baustas už nelegalų darbą.
- per paskutinius trejus metus iki jo vertinimo dienos juridinis asmuo ir (ar) jo vadovas arba individualia veikla užsiimantis asmuo nebuvo nuteistas už kyšininkavimą, neteisėtą praturtėjimą, nusikalstamą veiką ekonomikai ir verslo tvarkai, nusikalstamą veiką finansų sistemai.
- per paskutinius vienus metus iki jo vertinimo dienos juridinio asmens vadovui ar kitam atsakingam asmeniui arba individualia veikla užsiimančiam asmeniui nebuvo paskirta 1 500 Eur ar didesnė bauda už tam tikrus administracinius nusižengimus ir nebuvo paskirta bauda už pakartotinai padarytą nusižengimą.

Šis pašalinimo pagrindas yra nacionalinis, t. y. Direktyvoje 2014/24/ES nenustatytas toks pašalinimo pagrindas. Dėl šios priežasties yra didelė tikimybė, kad kitos ES valstybės narės tiekėjas neturės galimybės perkančiosioms organizacijoms pateikti tokių duomenų. Lietuvoje perkančiosios organizacijos, siekdamos taikyti komentuojamą pašalinimo pagrindą, turi patikrinti informaciją apie mokesčių mokėtojus[99].

4.9. VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punkto c papunktyje įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas yra padaręs draudimo sudaryti draudžiamus susitarimus, įtvirtinto Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, pažeidimą.

VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punkto c papunktyje įtvirtintos sąlygos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu pašalinimo pagrindą ir dėl to jo pasiūlymas privalo būti atmestas. Šios sąlygos taikomos kartu:

- tiekėjas yra padaręs draudimo sudaryti draudžiamus susitarimus, įtvirtinto Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, pažeidimą;
- dėl tokios neatitikties tiekėjas laikomas padariusiu rimtą profesinį pažeidimą, dėl kurio perkančioji organizacija abejoja tiekėjo sąžiningumu;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- perkančioji organizacija bet kokiomis tinkamomis priemonėmis gali įrodyti, kad tiekėjas yra padaręs šį pažeidimą;
- nuo atitinkamo pažeidimo padarymo dienos praėjo mažiau kaip 3 metai.

Konkurencijos įstatymo 5 straipsnyje yra pateikiama draudžiamų susitarimų apibrėžtis – tai visi susitarimai, kuriais siekiama riboti konkurenciją arba kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, yra draudžiami ir negalioja nuo jų sudarymo momento. Konkurencijos įstatymo 5 straipsnyje įtvirtintas visų bendradarbiavimo formų, kurios riboja ar gali riboti konkurenciją (bet kokia forma (raštu ar žodžiu) sudarytas sutartis, suderintus veiksmus, bendrovių asociacijų priimtus sprendimus, neformalius susitarimus) draudimas[119].

Konkurencijos taryba yra viešai paskelbusi Tiekėjų, kuriems paskirta ekonominė sankcija už draudžiamus konkurenciją ribojančius susitarimus, sąrašą[120], kurį perkančiosios organizacijos turi patikrinti, siekdamos įvertinti, ar tiekėjas neturi būti pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros.

1. VPĮ 46 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta išimtis iš bendros taisyklės dėl privalomų pašalinimo pagrindų taikymo, t. y. perkančioji organizacija gali netaikyti tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindų VPĮ 46 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse nurodytais atvejais, kai būtina užtikrinti viešojo intereso apsaugą.

Tai reiškia, kad esant VPĮ 46 straipsnio 5 dalyje įtvirtintoms sąlygoms, perkančioji organizacija, vykdydama konkretų pirkimą, apskritai gali nenustatyti arba nustačiusi, – netaikyti privalomų tiekėjų pašalinimų pagrindų, įtvirtintų VPĮ 46 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse. Tai reiškia, kad gali susiklostyti dvejopo pobūdžio situacijos: (i) perkančioji organizacija konkretaus pirkimo sąlygose iš anksto nurodo, kad nėra nustatomi pašalinimo pagrindai ir tiekėjų atitiktis pašalinimo pagrindams nebus tikrinama; (ii) tuo atveju, jeigu pirkimo sąlygose įtvirtinti pašalinimo pagrindai, tačiau susiklosto VPĮ 46 straipsnio 5 dalyje nurodyta situacija, perkančioji organizacija gali netaikyti pašalinimo pagrindų, t. y. nešalinti tiekėjo iš pirkimo procedūrų. Komentaro autorių nuomone, nors toks modelis neatitinka bendrojo imperatyvo tiekėjų pasiūlymus išimtinai vertinti pagal paskelbtas pirkimo sąlygas[100], tačiau aptariama nuostata laikytina specialiąja norma (*lex specialis*), kurios taikymas pagrįstas viešojo intereso apsauga. Nepaisant to, pastaroji situacija turėtų būti vertinama kaip ypatinga išimtis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Siekiant taikyti VPĮ 46 straipsnio 5 dalyje nurodytą taisyklę, turi būti nustatytos dvi sąlygos: (i) siekiama užtikrinti viešojo intereso apsaugą, įskaitant visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugą; (ii) turi būti išimtinis atvejis. Nurodytos VPĮ 46 straipsnio 5 dalies taikymo sąlygos detalizuojamos toliau.

Pirma, tiekėjų pašalinimo pagrindų galima nenustatyti arba jų netaikyti, jeigu būtina užtikrinti viešojo intereso apsaugą, įskaitant visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugą.
Dėl viešojo intereso sąvokos kasacinis teismas yra nurodęs, kad viešasis interesas apima pagrindinius principus, kuriais grindžiama valstybės teisinė sistema, valstybės ir visuomenės funkcionavimas, viešojo intereso sąvoka yra vertinamojo pobūdžio, jos turinys gali būti atskleidžiamas tik analizuojant konkrečios situacijos aplinkybes, tačiau bendrąja prasme viešieji interesai reiškia naudą visuomenei ar jos daliai, žmonių gerovę[101].
VPĮ aiškinamajame rašte nurodyta, kad nors laikomasi principo, kad dėl etinių, politinių priežasčių svarbu nesudaryti sutarčių su prasižengusiais tiekėjais, tačiau epidemijų, ekologinių katastrofų atvejais dar svarbesni yra visuomenės interesai. Jei tokiais atvejais skubiai būtinas paslaugas ar prekes (vakcinas, gelbėjimosi įrangą) gali suteikti tik, pavyzdžiui, teistumą turintis tiekėjas, tai jas galima iš jo įsigyti.

Antra, pašalinimo pagrindų netaikymas galimas tik išimtiniais atvejais, kurie iš esmės gali būti siejami su situacijomis, kai pašalinimo pagrindų tikrinimas atima daug laiko arba su tuo, kad labiausiai tikėtinas viešajam interesui patenkinti būtinų prekių tiekėjas įstatyme numatytų privalomų pašalinimo reikalavimų gali neatitikti.
Tuo atveju, jei kiltų ginčas, perkančioji organizacija turėtų įrodyti, kad konkretus pirkimas yra tas išimtinis atvejis, tuomet tiekėjo patikimumas yra gerokai mažiau svarbus, nei viešajam interesui patenkinti siekiamos įsigyti prekės, paslaugos ar darbai. Dėl to perkančiosioms organizacijoms rekomenduotina vidaus dokumentuose nustatyti priežastis, kurių pagrindu konkrečiame pirkime nusprėsta netaikyti VPĮ 46 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse įtvirtintų privalomų pašalinimo pagrindų.

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pasaulyje siaučiant koronaviruso pandemijai, o Vyriausybei priėmus sprendimą dėl karantino paskelbimo šalies mastu, ligoninėje trūksta asmeninių apsaugos priemonių (medicininių kaukių ir apsauginių pirštinių), dėl ko yra būtina šias prekes įsigyti ypatingos skubos, kurios nebuvo galima numatyti, tvarka. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, ligoninė gali vykdyti viešąjį pirkimą dėl būtinų apsaugos priemonių įsigijimo, pirkimo sąlygose nurodant, kad šiame viešajame pirkime nebus nustatomi ir taikomi VPĮ 46 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse įtvirtinti pašalinimo pagrindai.

Taigi VPĮ 46 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta taisyklė aiškintina siaurai (griežtai) dėl to VPĮ 46 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse įtvirtintų pašalinimo pagrindų galima netaikyti tik išimtiniais atvejais ir siekiant užtikrinti viešojo intereso apsaugą.

1. VPĮ 46 straipsnio 6 dalyje įtvirtinti neprivalomi tiekėjų pašalinimo pagrindai. Perkančiosios organizacijos neturi teisės pasirinkti netaikyti pašalinimo pagrindų, nustatytų VPĮ 46 straipsnio 1, 3–4 dalyse, tačiau turi teisę pasirinkti, ar į viešojo pirkimo sąlygas įtraukti toliau aptariamus tiekėjų pašalinimo pagrindus.

Tai reiškia, kad nustačius bet kurį iš šių tiekėjų pašalinimo pagrindų viešojo pirkimo dokumentuose, perkančioji organizacija privalo atmesti tiekėjo pasiūlymą (paraišką), t. y. jis tampa privalomu, tačiau, jeigu toks pašalinimo pagrindas nebuvo įtvirtintas, perkančioji organizacija negali remtis pašalinimo pagrindu, kuris nebuvo tiekėjams išviešintas ir pagal jį atmesti tiekėjo pasiūlymo (paraiškos). VPĮ 46 straipsnio 6 dalyje nustatytas baigtinis sąrašas savarankiškų pašalinimo pagrindų, t. y. perkančioji organizacija negali jo papildyti savo nustatytais pagrindais.

6.1. VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punkte įtvirtintas neprivalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, jeigu tiekėjas yra pažeidęs aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įsipareigojimus.

VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punkte įtvirtintos sąlygos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu pašalinimo pagrindą. Šios sąlygos taikomos kartu:

tiekėjas nėra socialiai atsakingas, t. y. jis yra pažeidęs bent vieną iš VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų. VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtinta, kad aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimai yra nustatyti Europos Sąjungos ir nacionalinėje

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir VPĮ 5 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose, pavyzdžiui, Tarptautinės darbo organizacijos (toliau – TDO) 1951 m. birželio 29 d. konvencija Nr. 100 dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą; TDO 1957 m. birželio 25 d. konvencija Nr. 105 dėl priverstinio darbo panaikinimo; TDO 1973 m. birželio 26 d. konvencija Nr. 138 dėl minimalaus įdarbinimo amžiaus; 1985 m. kovo 22 d. Vienos konvencija dėl ozono sluoksnio apsaugos ir jos 1987 m. rugsėjo 16 d. Monrealio protokolas dėl ozono sluoksnį ardančių medžiagų; 1989 m. kovo 22 d. Bazelio konvencija dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinių pervežimų bei jų tvarkymo kontrolės (detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą). Taigi nėra detalaus ir baigtinio teisės normų sąrašo, o kiekvienoje valstybėje narėje gali būti nustatyti skirtingi reikalavimai ir įpareigojimai, kurių privalo laikytis tiekėjai, pavyzdžiui, kolektyvinėse sutartyse;

- nuo pažeidimo padarymo datos praėjo mažiau kaip vieni metai;
- kurį perkančioji organizacija gali įrodyti bet kokiomis tinkamomis priemonėmis.

VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas taikomas tiek Lietuvos Respublikos tiekėjams, tiek kitų valstybių narių tiekėjams. VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punkto reguliavimu plačiai apibrėžiami aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės aktų pažeidimai, įskaitant, jeigu kitos valstybės narės tiekėjas savo valstybėje, t. y. pagal vietos teisę, padarė aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės aktų pažeidimus ir jeigu Lietuvos Respublikos tiekėjas ar kitos ES valstybės narės tiekėjas kitoje valstybėje nei yra registruotas arba paprastai veikiantis padarė aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės aktų pažeidimus. Dėl to perkančiosios organizacijos kitų valstybių informaciją apie aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės aktų pažeidimus turėtų tikrinti ne tik tada, kai pasiūlymus teikia užsienio tiekėjai, bet ir Lietuvos Respublikoje registruoti arba veikiantys tiekėjai, tačiau jei jie veikia ir kitų valstybių teritorijoje, ten įdarbina asmenis, vykdo veiklą, kuri gali turėti įtakos aplinkos apsaugai.

VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punkte įtvirtintas neprivalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas taikomas tiekėjui (pavieniam subjektui ar daugianariui tiekėjui[102], nepriklausomai nuo to, kuris iš tokį tiekėją sudarančių subjektų atitinka VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punkte įtvirtintą pašalinimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pagrindą). VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punkto pašalinimo pagrindas yra tiesiogiai susijęs su VPĮ 17 straipsnio pagrindinėmis pareigomis, kad vykdant pirkimo sutartis būtų laikomasi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, todėl tais atvejais, kai perkančioji organizacija įtvirtina VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punkte nurodytą pašalinimo pagrindą ir jį atitinka bent subtiekėjas ar tiekėjo pasitelkiamas ūkio subjektas, kurio pajėgumais remiamasi, tai ir pagrindinis tiekėjas iš principo galėtų būti pašalintas (tačiau ne automatiškai, žr. toliau), t. y. pagrindinio tiekėjo pasiūlymas gali būti atmestas.

Tačiau, net jeigu nors vienas į daugianario tiekėjo sudėtį įeinantis subrangovas, subtiekėjas, subteikėjas, ūkio subjektas, kurio pajėgumais remiasi pagrindinis tiekėjas, atitinka pašalinimo pagrindą, perkančioji organizacija negali automatiškai atmesti tokio jungtinio tiekėjo pasiūlymo, o turi:

1. įvertinti, ar nustatyti pažeidimai yra mažareikšmiai ir nedarantys įtakos tokio tiekėjo patikimumui, t. y. vertinamas pažeidimo proporcingumas;
2. jeigu nustatoma, kad pažeidimas nėra ivo mažareikšmis, tai tiekėjas, vadovaujantis VPĮ 46 straipsnio 10 dalies pagrindu, turi įrodyti perkančiajai organizacijai, kad yra patikimas. Kaip vienas iš galimų tiekėjo apsivalymo pagrindų gali būti subrangovo, subtiekėjo, subteikėjo atsisakymas[103].

6.2. VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 2 punkte įtvirtintas neprivalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, jeigu tiekėjo finansinė ir veiklos padėtis yra itin sudėtinga.

VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 2 punkte įtvirtintos sąlygos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu pašalinimo pagrindą. Tiekėjas pašalinamas esant bent vienai sąlygai:

- yra nemokus. Juridinio asmens nemokumas – juridinio asmens būsena, kai juridinis asmuo laiku negali vykdyti turtinių prievolių arba juridinio asmens įsipareigojimai viršija jo turto vertę[104]. Nemokumo procesas reguliuojamas Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo II dalies nuostatų, įskaitant gali būti pradėtas bankroto ar restruktūrizavimo procesai, sudaromas susitarimas dėl pagalbos arba priimtas sprendimas bankroto procesą vykdyti ne teismo tvarka. Šiuo atveju taikomas pašalinimo pagrindas, kai faktiškai egzistuoja nemokumo sąlygos.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- jam iškelta restruktūrizavimo byla. Juridinio asmens restruktūrizavimo procesas – visuma Juridinių asmenų nemokumo įstatymo nustatytų procedūrų, kuriomis siekiama įveikti juridinio asmens finansinius sunkumus, išsaugoti jo gyvybingumą ir išvengti bankroto, gaunant kreditorių pagalbą finansiniams sunkumams įveikti taikant ekonomines, technines, organizacines ir kitas priemones[105]. Įmonės restruktūrizavimo byla – teismo nagrinėjama civilinė byla dėl įmonės restruktūrizavimo teisinių santykių[106]. Restruktūrizavimo procesas reguliuojamas Juridinių asmenų nemokumo įstatymo IV dalies nuostatų.
- jam iškelta bankroto byla. Bankrutuojantis juridinis asmuo – juridinis asmuo, kuriam iškelta bankroto byla arba kurio bankroto procesas vykdomas ne teismo tvarka ir nepradėtos Juridinių asmenų nemokumo įstatymo nustatytos juridinio asmens likvidavimo dėl bankroto procedūros[107]. Juridinio asmens bankroto procesas – visuma Juridinių asmenų nemokumo įstatymo nustatytų procedūrų, kuriomis teismo arba ne teismo tvarka siekiama likviduoti juridinį asmenį, tenkinant kreditorių reikalavimus juridinio asmens turtu[108]. Juridinio asmens bankroto byla – teismo nagrinėjama civilinė byla dėl juridinio asmens bankroto teisinių santykių[109]. Bankroto procesas reguliuojamas Juridinių asmenų nemokumo įstatymo III dalies nuostatų.
- inicijuotos ar pradėtos likvidavimo procedūros. Likvidavimo procedūros gali būti atliekamos, vadovaujantis CK 2.70 straipsniu, 2.106 – 2.113 straipsniais, Juridinių asmenų nemokumo įstatymu, BK 53 straipsniu.
- kai jo turtą valdo teismas ar nemokumo administratorius. Nemokumo administratoriaus pareigos dėl turto administravimo bankroto atveju nustatytos Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 59, 66 straipsniuose.
- kai jis su kreditoriais yra sudaręs taikos sutartį (tiekėjo ir kreditorių susitarimą tęsti tiekėjo veiklą, kai tiekėjas prisiima tam tikrus įsipareigojimus, o kreditoriai sutinka savo reikalavimus atidėti, sumažinti ar jų atsisakyti). ESTT Idi byloje[110] buvo nagrinėjama situacija, kai vienas iš ūkio subjektų grupės partnerių pirkimo vykdymo metu sudarė susitarimą su kreditoriais, tačiau susitarime nebuvo aptarta galimybė toliau tęsti juridinio asmens veiklą. ESTT konstatavo, kad toks susitarimas su kreditoriais yra

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pripažinimas, kad tiekėjo finansinė padėtis yra sudėtinga. Tais atvejais, kai yra sudaryta sutartis su kreditoriais, privaloma aptarti tolesnį veiklos vykdymą arba turi būti taikomas pašalinimo pagrindas (Lietuvoje šis pašalinimo pagrindas yra neprivalomas (detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 6 dalies komentarą). Kitaip tariant, ESTT paaiškina skirtingą vertinimą tais atvejais, kai sudarytas susitarimas su kreditoriais, bet kartu yra aptartos galimybės ir tvarka, kaip toliau juridinis asmuo vykdys veiklą, nei tais atvejais, kai sudarytas susitarimas su kreditoriais yra abstraktus ir nenaptaria visų tolesnių veiklos vykdymo aspektų. Lietuvoje paprastai taikos sutartis su kreditoriais visuomet apims tolesnį veiklos vykdymą, todėl Lietuvoje nekiltų tokių klausimų ir pašalinimo pagrindas taikytinas tik esant išimtinėms situacijoms, kai taikos sutartis, priešingai, numato veiklos netęsimą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė finansinių ataskaitų auditavimo paslaugų pirkimą. Pirkimo sąlygose buvo nurodytas pašalinimo pagrindas pagal VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 2 punktą. Pirkime pasiūlymus pateikė tiekėjas A ir tiekėjas B (Italijos tiekėjas). Tiekėjas B savo EBVPD nurodė, kad su kreditoriais yra sudaręs taikos susitarimą, kuriame nurodyta tik galimybė ateityje nuspręsti tęsti veiklą. Perkančioji organizacija kreipėsi į tiekėją B, kad pastarasis patvirtintų, jog toliau vykdo veiklą bei turės pakankamai pajėgumų tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį. Tiekėjas B dar kartą pateikė tą patį patvirtinimą dėl taikos sutarties su kreditoriais sudarymo. Perkančioji organizacija, įvertinusi, kad nėra jokių įrodymų apie veiklos tęsimą, be to, pačioje taikos sutartyje nurodyta, jog veikla nėra tęsiama, nebent būtų atskirai nurodyta, priėmė sprendimą pašalinti tiekėją B iš pirkimo procedūrų.

ESTT analogiškoje byloje patvirtino, kad perkančiosios organizacijos gali atmesti tiekėjų, kurie sudarę taikos sutartis su kreditoriais pasiūlymus, jeigu yra visos nacionalinėje teisėje įtvirtintos sąlygos (kurios gali būti skirtingos visose valstybėse narėse)[111]*. Lietuvoje paprastai taikos sutartis su kreditoriais visuomet apims tolesnį veiklos vykdymą, todėl Lietuvoje nekiltų tokių klausimų ir pašalinimo pagrindas taikytinas tik esant išimtinėms situacijoms, kai taikos sutartis, priešingai, numato veiklos netęsimą.*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- kai jo veikla sustabdyta ar apribota. Įmonės veiklos sustabdymas – tai procedūra, kurios metu įmonė, nesudaranti ir nevykdanti jokių sandorių, atsiskaitymų su ūkio subjektais ir negaunanti pajamų, gali būti pripažinta nevykdančia veiklos. Tokia įmonė gali būti laikinai atleista nuo mokesčių deklaracijų teikimo, atsisakyti apskaitos tvarkymo ir taip sustabdyti savo veiklą. Veiklos nevykdančiu subjektu laikomas[112] tada, kai: nesudaro ir nevykdo jokių sandorių; nevykdo atsiskaitymų su ūkio subjektais; negauna pajamų (išskyrus mokesčių mokėtojo banko sąskaitose esamų piniginių lėšų palūkanas).

Juridinis asmuo gali savanoriškai sustabdyti veiklą, priimdamas sprendimą dėl veiklos sustabdymo ir pateikdamas VMI prašymą laikinai atleisti nuo deklaracijų ir kitų dokumentų pateikimo.

Juridinio asmens veiklos apribojimas yra galimas pagal BK 52 straipsnį kaip bausmė už nusikalstamą veiklą. Veiklos apribojimas galimas nuo vienerių iki penkerių metų laikotarpiui.

- jo padėtis pagal šalies, kurioje jis registruotas, teisės aktus yra tokia pati ar panaši. Kitaip sakant, kitose valstybėse narėse gali būti įtvirtinti kiti tiekėjo statusą galintys paveikti kriterijai, į kuriuos perkančiosios organizacijos turi atsižvelgti, spręsdamos dėl VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 2 punkto pašalinimo pagrindo taikymo.

Perkančioji organizacija gali nereikalauti jokių įrodymų iš tiekėjų dėl šio pašalinimo pagrindo nebuvimo, tačiau pati turi patikrinti viešai prieinamą informaciją, pavyzdžiui, Registrų centro teikiamą informaciją apie juridinio asmens statusą ir pan.[113], tačiau esant užsienio tiekėjams, kai perkančioji organizacija negali patikrinti viešų duomenų, tiekėjas turėtų pateikti informaciją iš oficialių registrų ar institucijų, pavyzdžiui, iš teismų administracijos apie bankroto bylos nebuvimą ir pan.

Tačiau, kai yra VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 2 punkte nurodyta situacija, perkančioji organizacija negali pašalinti tiekėjo iš pirkimo procedūros, jeigu jis pateikė pagrįstų įrodymų, kad sugebės tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį, pavyzdžiui, veiklos laikinas sustabdymas gali būti tiekėjo bet kada atnaujintas, todėl perkančioji organizacija neturėtų vadovautis esamos situacijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nebeatitinkančia informacija dėl veiklos pobūdžio, restruktūrizavimo atveju tiekėjas gali pateikti restruktūrizavimo metmenis, restruktūrizavimo planą ar teismo sprendimą dėl restruktūrizavimo plano patvirtinimo (šiuose dokumentuose turi būti nurodomi duomenys apie veiklos vykdymą toje srityje, kurioje vykdomas pirkimas), susitarimą su kreditoriais, kuriame nurodomi duomenys apie veiklos vykdymą toje srityje, kurioje vykdomas pirkimas.

Bankroto ar likvidavimo atveju Lietuvoje nėra galimybių toliau tęsti veiklą tuo aspektu, kad neleidžiama dalyvauti naujuose viešuosiuose pirkimuose ir sudaryti naujos viešojo pirkimo sutarties[114], nebent iki likvidavimo patvirtinimo bankrutuojantis subjektas ir kreditoriai sudaro taikos sutartį, kurią taip pat galima pateikti perkančiosioms organizacijoms. VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 2 punkte nėra nurodyta, kokie įrodymai būtų pakankami tam, kad perkančioji organizacija netaikytų VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 2 punkto pašalinimo pagrindo. Kaip nurodyta pirmiau (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą*), perkančiajai organizacijai nėra keliami aukšti reikalavimai dėl įsitikinimo pašalinimo pagrindo egzistavimu, todėl, jeigu perkančioji organizacija labiau įsitikina tiekėjo pajėgumu įvykdyti pirkimo sutartį, tuomet pašalinimo pagrindas neturi būti taikomas.

6.3. VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 3 punkte įtvirtintas neprivalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, jeigu tiekėjas padarė rimtą profesinį pažeidimą.

VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 3 punkte įtvirtintos sąlygos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu pašalinimo pagrindą, kurios taikomos kartu:

- tiekėjas yra padaręs rimtą profesinį pažeidimą (išskyrus šio straipsnio 4 dalies 7 punkte nurodytą pažeidimą);
- dėl padaryto rimto profesinio pažeidimo perkančioji organizacija abejoja tiekėjo sąžiningumu ir šį pažeidimą gali įrodyti bet kokiomis tinkamomis priemonėmis;
- nuo pažeidimo padarymo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai.

Perkančiajai organizacijai suteikiama teisė, įvertinus turimą informaciją, priimti sprendimą dėl rimto profesinio pažeidimo, dėl kurio ji abejoja tiekėjo sąžiningumu, ar šalinti tiekėją iš viešojo pirkimo procedūros, ar ne. Rimtas profesinis pažeidimas nėra siejamas su tiekėjui paskirta

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

administracine nuobauda, ekonomine sankcija ar kompetentingos institucijos sprendimu, todėl ir pašalinimo pagrindo terminas yra skaičiuojamas ne nuo tokios sankcijos ar kompetentingos institucijos sprendimo priėmimo dienos, o nuo pažeidimo padarymo dienos.

Rimto profesinio pažeidimo sąvoka turi būti suprantama kaip paprastai reiškianti ūkio subjekto elgesį, kuriam būdingas tam tikro laipsnio sunkumas, šio subjekto kaltė arba nerūpestingumas. Taigi neteisingas, netikslus arba su trūkumais esantis komercinės sutarties ar jos dalies vykdymas galbūt iš tikrųjų gali rodyti nagrinėjamo ūkio subjekto ribotą profesinę kompetenciją, tačiau tai nėra automatiškai prilyginama sunkiam nusižengimui. Be to, norint konstatuoti, kad padarytas rimtas profesinis pažeidimas, iš principo reikia konkrečiai ir individualiai įvertinti atitinkamo ūkio subjekto elgesį.

LAT nagrinėtoje byloje[116] buvo sprendžiamas klausimas, kai tiekėjas turėjo pateikti informaciją apie pavojingų atliekų tvarkymo licenciją. Tiekėjo licencija buvo panaikinta iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, tačiau tiekėjas gynėjo tokį panaikinimą dėl banko garantijos ar draudimo poliso nepateikimo. LAT vertino, kad toks formalus licencijos galiojimo sąlygų neįvykdymas nėra laikytinas rimtu profesiniu pažeidimu, tiekėjo veiksmai (užtikrinimo dokumento nepateikimas) tiesiogiai nesusiję su ūkine jo veikla, kaip tokia, ir jo profesiniu pajėgumu, o iš esmės patenka į jo pareigų dėl veiklos licencijavimo atlikimą. Taigi, šie veiksmai daugiau susiję su teise verstis licencijuojama veikla, o ne profesiniu patikimumu, jie iš esmės saisto tik licencijuojamą subjektą ir valstybės instituciją, jų nesilaikymas savaime nesukelia neigiamų padarinių trečiesiems asmenims.

Kitoje LAT byloje[117] buvo sprendžiamas klausimas, kai ne tiekėjas, kaip juridinis asmuo, o tiekėjo vadovas padarė rimtą profesinį pažeidimą. Vadovui buvo skirtos nuobaudos už tam tikrus pažeidimus, kuriuos jis atliko kaip asmuo, turintis turto vertintojo kvalifikacinį pažymėjimą, o ne veikdamas kaip įmonės atstovas. LAT nurodė, kad rimtą profesinį pažeidimą turi būti padaręs pats tiekėjas, yra išskirti specialūs atvejai, kai tai taikoma ir fiziniams asmenims, todėl rimto profesinio pažeidimo sąvoka negali būti tiek išplėsta taip, kad ji apimtų ir juridinio asmens vadovo padarytus veiksmus, už kuriuos vadovui taikoma asmeninė atsakomybė.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kadangi nėra sudaromų viešai prieinamų sąrašų dėl profesinės etikos pažeidėjų, tai perkančioji organizacija kiekvienu atveju turi atskirai tikrinti esant sąlygas dėl profesinės etikos pažeidimo, pavyzdžiui, dėl juridinių asmenų kreiptis į jų asociacijas, dėl fizinių asmenų, kurie taip pat priklauso asociacijai (pavyzdžiui, auditoriai, advokatai, notarai), taip pat kreiptis į jų asociaciją. Kitais atvejais vertinamas tiekėjo patvirtinimas.

-

1. Perkančioji organizacija pašalina tiekėją iš pirkimo procedūros pagal šio straipsnio 4 ir 6 dalyse nurodytus pašalinimo pagrindus ir tuo atveju, kai ji turi įtikinamų duomenų, kad tiekėjas yra įsteigtas arba dalyvauja pirkime vietoj kito asmens, siekiant išvengti šio straipsnio 4 ir 6 dalyse nurodytų pašalinimo pagrindų taikymo.

VPĮ 46 straipsnio 7 dalis suteikia perkančiosioms organizacijoms galimybę užtikrinti, kad viešuosiuose pirkimuose nedalyvautų tiekėjai, naudojantys vadinamąjį „fenikso modelį“. Šis modelis apima situacijas, kai subjektai, siekdami išvengti atsakomybės už ankstesnę neteisėtą veiklą ar neįvykdytus įsipareigojimus, likviduoja seną įmonę arba palieka ją su nepadengtomis skolomis ir įsteigia naują įmonę, dažnai vykdančią tą pačią ar panašią veiklą, kurios vadovai ar savininkai išlieka tie patys.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad įmonių pertvarkymas ar reorganizavimas savaime nėra neteisėtas. Todėl kiekvienu atveju būtina individualiai analizuoti aplinkybes, siekiant nustatyti, ar yra požymių, kad naujas subjektas buvo įsteigtas arba dalyvauja pirkime siekdamas išvengti VPĮ 46 straipsnio 4 ir 6 dalyse numatytų pašalinimo pagrindų taikymo. Toks vertinimas užtikrina, kad priimami sprendimai būtų pagrįsti ir teisingi, kartu apsaugant viešojo sektoriaus interesus.

Įmonę „feniksą“ galima nustatyti atsižvelgiant į šiuos požymius:

- tiekėjas, įrašytas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, perduoda savo turtą naujai įkurtam juridiniam asmeniui, o naujai įsteigta įmonė vykdo beveik identišką ūkinę-komercinę veiklą[95];
- naujai įsteigta įmonė yra susijusi su pirmąja per akcininkus, valdymo organus ar jų narius;
- naujai įsteigtoje įmonėje įdarbinami pirmojoje įmonėje dirbę ar vis dar dirbantys darbuotojai;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- naujai įsteigta įmonė yra registruojama tuo pačiu adresu ir veiklą vykdo tose pačiose patalpose, kaip ir veiklą nutraukusi įmonė;
- didelė dalis naujosios įmonės klientų yra buvę ar esami pirmosios įmonės klientai;
- persitvarkymo tikslas yra siekis išvengti konkretaus pašalinimo pagrindo.

Svarbu pažymėti, kad kiekvienu atveju perkančioji organizacija turi atskirai įvertinti šiuos požymius ir jų atsiradimo aplinkybes. Be to, rekomenduojama kreiptis į naujai įsteigtą juridinį asmenį, kad šis pateiktų paaiškinimus dėl galimo ryšio su veiklą nutraukusia įmone.

Naujai įsteigtų įmonių vertinimas kaip atitinkančių pašalinimo pagrindą pagal VPĮ 46 straipsnio 7 dalį turi būti aiškinamas siaurai ir griežtai, turi būti vertinama, ar naujai įsteigta įmonė nepakeitė darbo principų, nesiekė ištaisyti ankstesnės įmonės sutarties vykdymo trūkumų, darbo kultūros. Taigi, jeigu perkančioji organizacija konstatuoja, kad yra įsteigtas vadinamasis „feniksas“ tik tam, kad nebūtų pritaikytas atitinkamas pašalinimo pagrindas, tuomet perkančioji organizacija tokį ūkio subjektą turi pašalinti iš pirkimo, vadovaujantis VPĮ 46 straipsnio 7 dalimi. VPĮ 46 straipsnio 7 dalyje numatytas pašalinimo pagrindas yra privalomas, todėl tiekėjai negali išvengti atitinkamų pašalinimo pagrindų taikymo, įsteigdami naują ūkio subjektą ar dalyvaudami pirkime vietoj kito asmens.

Atsižvelgiant į aiškią ir nedviprasmišką komentuojamos normos formuluotę, darytina išvada, kad būtinos sąlygos jos taikymui yra šios:

- įrodyta, kad konkretus kitas tiekėjas, jei dalyvautų vykdomame pirkime, būtų pašalintas iš pirkimo procedūros dėl VPĮ 46 straipsnio 4 ir 6 dalyse nurodytų pašalinimo pagrindų;
- patvirtinta, kad pirkime dalyvaujantis ūkio subjektas įsteigtas po kito tiekėjo konkretaus pažeidimo, kuris sudaro pagrindą jį pašalinti iš pirkimo procedūros pagal VPĮ 46 straipsnio 4 ar 6 dalyse nurodytus pašalinimo pagrindus;
- įrodyta, kad pirkime dalyvaujantis ūkio subjektas įsteigtas, siekiant išvengti VPĮ 46 straipsnio 4 ir 6 dalyse nurodytų pašalinimo pagrindų taikymo.

Pažymėtina, kad pagal VPĮ 46 straipsnio 7 dalį, yra užkertamas kelias situacijoms, kai vietoje tiekėjų, atitinkančių šio straipsnio 4 ir 6 dalyse nustatytus pašalinimo pagrindus ir kurie dėl to

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

formaliai nedalyvauja pirkimo procedūrose, dalyvautų jų įsteigti juridiniai asmenys (pavyzdžiui, dukterinė įmonė), kiti asmenys (pagal sudarytus susitarimus). Tokiais atvejais, kai dalyvauj statytinis, o ne tikrasis tiekėjas galima įžvelgti apsimestinį sandorį. Tokiais atvejais, minėtas statytinis šalinamas iš pirkimo procedūros tais pačiais pagrindais, kuriuos atitinka tikrasis tiekėjas, vietoje kurio dalyvavo statytinis.

8. VPĮ 46 straipsnio 8 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija turi įvertinti pašalinimo proporcingumą, poveikį konkurencijai, prieš priimdama sprendimą pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros VPĮ 4 ir 6 dalyje nustatytais pašalinimo pagrindais.

Perkančioji organizacija, priimdama sprendimus dėl tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros šio straipsnio 4 ir 6 dalyse nurodytais pašalinimo pagrindais, atsižvelgia į tai, ar vertinant tiekėjo patikimumą tiekėjo pašalinimas iš pirkimo procedūros proporcingas vertinamam tiekėjo elgesiui, šio straipsnio 4 dalies 7 punkto c papunkčio atveju – ar taikant šį tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindą nebūtų reikšmingai apribota konkurencija. Priimant sprendimus dėl tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros šio straipsnio 4 dalies 4 ir 6 punktuose nurodytais pašalinimo pagrindais, gali būti atsižvelgiama į pagal šį įstatymo 52 ir 91 straipsnius skelbiamą informaciją.

Direktyvos 2014/24/ES preambulės 101-ojoje konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad „taikydamos neprivalomus pašalinimo pagrindus, perkančiosios organizacijos turėtų itin daug dėmesio skirti proporcingumo principui. Dėl nedidelių pažeidimų ekonominės veiklos vykdytojui turėtų būti neleidžiama dalyvauti konkurse tik išimtinėmis aplinkybėmis. Tačiau dėl pasikartojančių nedidelių pažeidimų gali kilti abejonių dėl ekonominės veiklos vykdytojo patikimumo, o tuo gali būti pagrįstas neleidimas jam dalyvauti konkurse“. Paminėtina ir tai, kad valstybių narių diskrecijai palikta nuspręsti, ar perkeliant į nacionalinę teisę Direktyvos 2014/24/ES 57 straipsnio 4 dalyje nustatytus pašalinimo pagrindus, visus, ar tik dalį jų, nustatyti kaip privalomus, ar kaip neprivalomus pašalinimo pagrindus. Lietuvos įstatymų leidėjas dalį 57 straipsnio 4 dalies nuostatų perkėlė kaip privalomai taikomus pašalinimo pagrindus (VPĮ 46 straipsnio 4 dalis), kitą dalį – kaip neprivalomus pašalinimo pagrindus (VPĮ 46 straipsnio 6 dalis). Tiek Teisingumo Teismas, tiek kasacinis teismas pasisakydami dėl Direktyvos 2014/24 57 straipsnio 4 dalyje nustatytų pašalinimo pagrindų yra nurodę, kad, nepaisant to, jog minėti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pašalinimo pagrindai yra neprivalomi, jeigu valstybė narė priima sprendimą juos perkelti į nacionalinę teisę, ji turi paisyti Direktyvos reikalavimų, *inter alia*, draudžiančių iškreipti šių neprivalomuosius pašalinimo pagrindus arba nepaisyti tikslų ir principų, kuriais pagrįstas kiekvienas iš jų (žr., pvz., ESTT 2019 m. birželio 19 d. sprendimo byloje Meca, C-41/18, 33 punktą; 2020 m. sausio 30 d. sprendimo byloje Tim, C-395/18, 44 punktą; 2023 m. sausio 26 d. sprendimo byloje HSC Baltic ir kiti, C-682/21, 37 punktą; žr. pvz., LAT 2024 m. liepos 18 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-182-381/2024, 97 punktą).

Taigi, perkančioji organizacija, kuriai suteikta teisė ir pareiga įvertinti tiekėjo patikimumą, priimdama sprendimą dėl tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros VPĮ 46 straipsnio 4 ir 6 dalyse nurodytais pašalinimo pagrindais, pirmiausia turi pareigą įvertinti pašalinimo proporcingumą, t. y. prieš pašalindama tiekėją iš pirkimo procedūros VPĮ 46 straipsnio 4 ir 6 dalyse nurodytais pašalinimo pagrindais, perkančioji organizacija pirmiausia turi pareigą įvertinti, ar atitinkamas vertinamas tiekėjo elgesys, kuris kelia abejonių perkančiajai organizacijai dėl tiekėjo patikimumo yra būtent toks, kad jo pašalinimas būtų proporcingas vertinamam tiekėjo elgesiui.

ESTT savo jurisprudencijoje ne kartą yra pabrėžusi, kad perkančioji organizacija negali automatiškai padaryti išvados, jog tiekėjo veiksmai sudaro pagrindą taikyti neprivalomąjį pašalinimo pagrindą. Ji turi pati įvertinti tiekėjo elgesį. Šiuo atžvilgiu, remdamasi visomis reikšmingomis aplinkybėmis ir proporcingumo principu, ji turi rūpestingai ir nešališkai išnagrinėti, ar tiekėjas, jos nuomone, atsakingas už trūkumus, dėl kurių gali nutrūkti pasitikėjimo tuo tiekėju santykiai (žr., pvz., ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimo byloje Delta, C-267/18, 28 ir 29 punktus). Spręsdamos dėl neprivalomojo pašalinimo pagrindo taikymo, perkančiosios organizacijos turi ypač daug dėmesio skirti proporcingumo principui, ypač – atsižvelgti į tiekėjo padarytų pažeidimų mažareikšmiškumą (žr., pvz., ESTT 2020 m. sausio 30 d. sprendimo Tim, C-395/18, 48 punktą; 2023 m. sausio 26 d. sprendimo HSC Baltic ir kiti, C-682/21, 38 punktą).

Kasacinis teismas irgi yra konstatavęs, kad sprendimas pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūrų negali būti priimtas automatiškai, neatlikus proporcingumo vertinimo. Tai reiškia, jog perkančioji organizacija, kiekvienu atveju vertindama faktinius tame konkrečiame pirkime susiklosčiusios situacijos duomenis, turi nustatyti, ar konkrečiu atveju tiekėjo elgesys sukėlė realių bei pagrįstų abejonių dėl tiekėjo patikimumo, ar pažeidimas laikytinas mažareikšmiu (žr., pvz., LAT 2024 m.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sausio 4 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-65-381/2024; LAT 2024 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-182-381/2024).

Pagal aukščiau nurodytą teismų praktiką, išimtinai tik suteikiančiajai institucijai suteikta teisė (kartu – ir pareiga) įvertinti ekonominės veiklos vykdytojo patikimumą ir spręsti, ar ekonominės veiklos vykdytojas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūros dėl „neprivalomojo“ pašalinimo pagrindo. Tai reiškia, kad teismas tik patikrina, kaip suteikiančioji institucija priimdama sprendimą šiuo klausimu, tokio įpareigojimo laikėsi.

Be to, priimdama sprendimą dėl tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punkto c papunkčio atveju – kai tiekėjas yra padaręs draudimo sudaryti draudžiamus susitarimus, įtvirtintį Konkurencijos įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, pažeidimą ir nuo jo padarymo dienos praėjo mažiau kaip 3 metai – perkančioji organizacija turi pareigą įvertinti, ar taikant šį tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindą nebūtų reikšmingai apribota konkurencija. Kiekvieną kartą sprendžiant dėl pašalinimo turi būti kiekvieną kartą individualiai įvertinama esama situacija, atsižvelgiant į konkrečią situaciją bei tiekėjų, kuriems būtų taikomas šis pašalinimo pagrindas, kiekio santykį su visų atitinkamoje veiklos srityje veikiančių tiekėjų skaičiumi. Pavyzdžiui, paaiškėjus, jog iš Lietuvoje veikiančių penkių kino teatrų keturi buvo sudarę draudžiamus susitarimus, jeigu šis pašalinimo pagrindas būtų taikomas, pirkime dalyvauti galėtų tik vienas kino teatras, taigi tokia situacija akivaizdžiai reikšmingai apribotų konkurenciją.

Pažymėtina, kad priimant sprendimą dėl tiekėjo pašalinimo 46 straipsnio 4 ir 6 dalyse nurodytais pagrindais, perkančioji organizacija gali, bet neprivalo atsižvelgti į VPĮ 52 ir 91 straipsnio skelbiamą informaciją. Atkreiptinas dėmesys, kad pašalinimo pagrindą sudaro ne tiekėjo įtraukimas į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą ar Nepatikimų tiekėjų sąrašą, bet atitinkami tiekėjo veiksmai ir perkančiosios organizacijos sprendimai.

VPĮ 46 straipsnio 8 dalies nuostatos nėra taikomos esant privalomiems pašalinimo pagrindams, nurodytiems VPĮ 46 straipsnio 1 ar 3 dalyse. Pavyzdžiui, jeigu tiekėjas yra nuteistas už dalyvavimą nusikalstamame susivienijime, perkančioji organizacija neturi spręsti dėl to, ar tiekėjo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pašalinimas būtų proporcingas tiekėjo veiksmams dėl kurių jis buvo nuteistas, tačiau pažymėtina, kad net ir tokiu atveju tiekėjui turi būti sudaroma galimybė taikyti apsivalymo priemones, kaip nustatyta VPĮ 46 straipsnio 10 dalyje (išskyrus 11 ir 12 dalyse nurodytus atvejus).

1. VPĮ 46 straipsnio 9 dalyje nurodytas, kada perkančioji organizacija gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, kai paaiškėja, kad tiekėjas atitinka nors vieną pirkimo dokumentuose nurodytą pašalinimo pagrindą.

Pagal bendrąją taisyklę perkančioji organizacija, vertindama tiekėjo pateiktą EBVPD, patikrina pašalinimo pagrindų egzistavimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 50 straipsnio komentarą*). Tačiau remiantis VPĮ 46 straipsnio 9 dalimi, perkančioji organizacija tiekėją gali pašalinti iš pirkimo procedūros ir po EBVPD įvertinimo, jei perkančiajai organizacijai paaiškėja, kad dėl savo veiksmų ar neveikimo prieš pirkimo procedūrą ar jos metu tiekėjas atitinka bent vieną pirkimo dokumentuose įtvirtintą pašalinimo pagrindą. Kitaip tariant, perkančioji organizacija bet kuriame pirkimo procedūros etape iki viešojo pirkimo pabaigos gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jei paaiškėja aplinkybės, susijusios su tiekėjo atitiktimi pirkimo dokumentuose įtvirtintiems pašalinimo pagrindams.

1. VPĮ 46 straipsnio 10 dalyje įtvirtinta vadinamoji apsivalymo arba reabilitacijos doktrina (angl. self-cleaning), t. y. situacija, kai tiekėjui, kuris pagal nustatytus pašalinimo pagrindus turėtų būti šalinamas iš viešojo pirkimo procedūros, leidžiama dalyvauti viešajame pirkime, kai šis įgyvendina nustatytas savo patikimumo atkūrimo priemones.

Prasižengusių tiekėjų reabilitacijos instituto paskirtis yra sudaryti sąlygas rinkoje veikiantiems tiekėjams atgauti galimybę dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, nes jie gali perkančiajai organizacijai (teismui) įrodyti, kad buvo imtasi visų įmanomų efektyvių ir pakankamų priemonių tam, jog teisės pažeidimai (administracinės teisės, profesinės etikos pažeidimai, nusikalstamos veikos), kurie jų buvo padaryti ir dėl kurių yra priimti įsiteisėję kompetentingų institucijų sprendimai (teismo sprendimai, nutarimai, apkaltinamieji nuosprendžiai, kitų institucijų (pavyzdžiui, Konkurencijos tarybos ir pan.), kuriais buvo pritaikytos ekonominės, baudžiamosios sankcijos ar kitos poveikio priemonės, nebus daromi ateityje.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 46 straipsnio 10 dalies nuostatos leidžia tiekėjams pagrįsti, kad jie gali būti laikomi atitinkančiais nustatytus reikalavimus dėl pašalinimo pagrindų nebuvimo net ir nesibaigus įstatyme nustatytiems sankcijos galiojimo terminams. Iš viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo neišplaukia tikslas nurodytais pašalinimo pagrindais bausti tiekėjų už padarytus teisės pažeidimus. Kitaip tariant, nustatyti apribojimai nėra baudžiamojo poveikio, tai nėra baudinės priemonės, todėl turi būti leidžiama pasitaisyti.

VPĮ 46 straipsnio 10 dalies nuostatos netaikomos VPĮ 46 straipsnio 3 dalyje nurodytiems pašalinimo pagrindams dėl mokesčių ir socialinio draudimo įmokų sumokėjimo, kai galima taikyti VPĮ 46 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytą nuostatą, kad tiekėjas gali ištaisyti padėtį sumokėdamas mokesčius ir (ar) socialinio draudimo įmokas ir nebus taikomas pašalinimo pagrindas (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 3 dalies 3 punkto komentarą*).

VPĮ 46 straipsnio 10 dalies nuostatos taikomos VPĮ 46 straipsnio 3 dalyje nurodytiems pašalinimo pagrindams, kai taikomos normos, įtvirtintos VPĮ 46 straipsnio 2 dalyje, t. y. kai tiekėjui taikomas pašalinimo pagrindas ir kai dėl tiekėjo per paskutiniuosius 5 metus buvo priimtas yra įsiteisėjęs galutinis administracinis sprendimas, jeigu toks sprendimas priimamas pagal tiekėjo šalies teisės aktų reikalavimus.

VPĮ 46 straipsnio 10 dalies nuostatos taip pat objektyviai negali būti pritaikytos VPĮ 46 straipsnio 4 ir 6 dalių pažeidimams, kurie yra vienkartiniai, pavyzdžiui, kai perkančioji organizacija nustato horizontalų interesų konfliktą, kadangi pašalinimo pagrindas nepriklauso nuo ateityje taikytinų priemonių[122].

VPĮ 46 straipsnio 10 dalies nuostatos taikomos, kai yra visos sąlygos kartu:

1) tiekėjas pateikė perkančiajai organizacijai informaciją apie tai, kad ėmėsi visų šių priemonių (išskyrus, jeigu konkreti priemonė netaikytina dėl pažeidimo pobūdžio):

a) savanoriškai sumokėjo arba įsipareigojo sumokėti kompensaciją už žalą, padarytą dėl VPĮ 46 straipsnio 1, 4 ar 6 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos arba pažeidimo, jeigu taikytina;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

b) bendradarbiavo, aktyviai teikė pagalbą ar ėmėsi kitų priemonių, padedančių ištirti, išaiškinti jo padarytą nusikalstamą veiką ar pažeidimą, jeigu taikytina;

c) ėmėsi techninių, organizacinių, personalo valdymo priemonių, skirtų tolesnių nusikalstamų veikų ar pažeidimų prevencijai užtikrinti.

2) perkančioji organizacija įvertino tiekėjo informaciją, pateiktą pagal VPĮ 46 straipsnio 10 dalies 1 punktą, ir priėmė motyvuotą sprendimą, kad priemonės, kurių ėmėsi tiekėjas, siekdamas įrodyti savo patikimumą, yra pakankamos. Šių priemonių pakankamumas vertinamas atsižvelgiant į nusikalstamos veikos ar pažeidimo rimtumą ir konkrečias aplinkybes. Perkančioji organizacija turi pateikti tiekėjui motyvuotą sprendimą raštu ne vėliau kaip per 10 dienų nuo VPĮ 46 straipsnio 10 dalies 1 punkte nurodytos tiekėjo informacijos gavimo.

VPĮ 46 straipsnio 10 dalies taikymo tikslai:

Pirma, tiekėjas privalo įrodyti, kad jo pritaikytos ir taikomos priemonės leidžia įgyvendinti tuos tikslus, kuriuos įstatymų leidėjas laikė esant svarbiais, reglamentuodamas VPĮ 46 straipsnio 1, 4 ir 6 dalyse nustatytus pašalinimo pagrindus. Vadinasi, tiekėjas privalo įrodyti, kad *viešojo intereso* prasme jo taikomos priemonės sukuria tam tikrą naudą, kuriai esant, tiekėjas vėl gali būti laikomas patikimu tiekėju (VPĮ 47 straipsnio 1 dalis) ir todėl jam turi būti leidžiama dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose.

Antra, tiekėjas taip pat turi pagrįsti, kad jo pritaikytos ir taikomos priemonės pakeitė tiekėjo korporatyvinę elgseną taip ir tiek, jog ateityje yra mažai tikėtinas aptartų VPĮ 46 straipsnio 1, 4 ir 6 dalyse nustatytų pašalinimo pagrindų pakartotinumas bei tinkamai ir visiškai suveikė bendroji ir individualioji prevencija tiekėjo atžvilgiu[123].

VPĮ 46 straipsnio 10 dalies 1 punkto papunkčiuose nurodytos priemonės, kurių turi imtis tiekėjas, jos taikomos visos kartu, nebent pagal nusikaltimo, nusižengimo ar pažeidimo pobūdį viena iš priemonių objektyviai nėra pritaikytina:

- žalos, padarytos nusikaltimu, nusižengimu ar pažeidimu savanoriškas sumokėjimas ar įsipareigojimas sumokėti.

Žala turi būti suprantama kaip ekonominės sankcijos, paskirtos kompetentingos institucijos, sumokėjimas (įsipareigojimas sumokėti), kai tokios sankcijos skiriamos[124]. Žala taip pat

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

suprantama, kaip nuostoliai, kurie turi būti atlyginami juos patyrusiems subjektams (nukentėjusiesiems)[125], pavyzdžiui, jeigu Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio pažeidimas padarė žalą asmenims, kurie negalėjo patekti į rinką, teikti paslaugas, vykdyti darbus ar teikti prekes, tuomet toks rinkos dalyvis gali kreiptis dėl žalos atlyginimo ir tiekėjas turi atlyginti šią žalą ar įsipareigoti žalą atlyginti (*detaliau dėl žalos sampratos žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkto komentarą*).

Jeigu ekonominės sankcijos paskyrimas ir sumokėjimas nesutampa su nuostolių atlyginimu, pavyzdžiui, „nukentėjusysis“ vėliau kreipiasi dėl žalos atlyginimo, ginčas kyla dėl žalos dydžio ir pan., tuomet perkančioji organizacija turi vertinti tik ekonominės sankcijos sumokėjimo faktą, o tik išsprendus nuostolių atlyginimo klausimą perkančioji organizacija turi atsižvelgti ir į šį aspektą. Kitaip sakant, tiekėjas neprivalo viešai skelbti ir klausti, kam jis turi atlyginti žalą (nuostolius).

- bendradarbiavo, aktyviai teikė pagalbą ar ėmėsi kitų priemonių, padedančių ištirti, išaiškinti jo padarytą nusikalstamą veiką ar pažeidimą.

Tiekėjo bendradarbiavimas neturi būti aiškinamas siaurai, tiekėjas neturi būti verčiamas duoti parodymus prieš save ar atlikti kitus veiksmus ne savo naudai, vien siekdamas atitikti nurodytą VPĮ 46 straipsnio 10 dalies 1 punkto b papunkčio reikalavimą[126].

Bendradarbiavimas turi būti suprantamas kaip veiksmų atlikimas tyrimą atliekančioms institucijoms (kai nusikaltimą ar nusižengimą, ar pažeidimą nustato specialios institucijos) bei perkančiajai organizacijai (kai pažeidimą nustato perkančioji organizacija, pavyzdžiui, dėl VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto)[127].

Kita vertus, jeigu institucija, kuri priėmė nuosprendį, sprendimą, skyrė ekonominę sankciją, pavyzdžiui, Konkurencijos taryba, pripažino, kad egzistuoja lengvinanti aplinkybė – tiekėjo bendradarbiavimas, perkančioji organizacija neturėtų priešingai aiškinti tiekėjo veiksmų[128].

- pakeitė savo organizacinę kultūrą taip, kad ateityje užtikrintų pažeidimų nepasikartojimą.

Vertinant bendrai organizacinės kultūros sampratą ir reabilitacijos instituto paskirtį viešuosiuose pirkimuose, matyti, kad teigiami tiekėjo elgsenos pakitimai turi būti esminiai ir žymūs, o ne deklaratyvūs ar fragmentiški. Tiekėjo pritaikytos ir nuolat taikomos priemonės turi būti tęstinio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pobūdžio ir įtikinti perkančiąją organizaciją (teismą), kad bus pasiekti VPĮ įtvirtinti tikslai, kurių siekiama nustatant pašalinimo pagrindus[129].

Faktinis tiekėjo organizacinės kultūros pakitimas reiškia tai, kad jo pritaikytos priemonės turi sudaryti sąlygas realiai atkurti tiekėjo patikimumą, ateityje užtikrinti teisės pažeidimų prevenciją. Dėl to, pavyzdžiui, tiekėjas negali išvengti pareigos įrodinėti savo teisinę reabilitaciją tais atvejais, kai baustas (plačiąja prasme) juridinis asmuo yra reorganizuojamas skaidymo arba prijungimo būdu, perduodant patirtį, technologinius, finansinius ir intelektualiuosius resursus liekančiai po reorganizavimo bendrovei, tačiau savo negatyviąją patirtį palikdamas likviduojamai įmonei[130]. Kita vertus, taikomos priemonės taip pat turi atitikti proporcingumo principą (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*), atitikti pažeidimo sunkumą ir specifines aplinkybes[131].

Organizacinės kultūros pakeitimo priemonių sąrašas nėra baigtinis, todėl tiekėjas gali remtis įvairiais vidaus sprendimais, kurie pagrįstų, kad ateityje nebus atliekami pažeidimai, pavyzdžiui:

- tam tikrais atvejais tinkamam „apsivalymui" gali būti būtina pakeisti juridinio asmens organus ir valdymo organus, jo dalyvius ir atitinkamus darbuotojus, kurie buvo atsakingi už teisės pažeidimų padarymą;
- tiekėjo organizacinės struktūros pakeitimai (naujų organų, valdymo organų paskyrimas, papildomų funkcijų nustatymas, atskaitomybės ir kontrolės perskirstymas ir pan.);
- personalo apmokymai ir paruošimas;
- vidaus gairių ir vertės standartų parengimas;
- įmonės vadovų rotacijos įtvirtinimas;
- vidaus arba išorės audito procedūrų atlikimas[132].

Pavyzdys

Viešajame pirkime dalyvavo tiekėjas, kuris buvo įtrauktas į melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą dėl pateiktos melagingos informacijos apie tai, kad buvo baustas už Lietuvos Respublikos maisto įstatymo pažeidimą. Kartu su pasiūlymu tiekėjas pateikė dokumentus, irodančius, kad tiekėjas ėmėsi veiksmų, jog ateityje tokios situacijos (dėl melagingos informacijos pateikimo) nepasikartotų: pateikė paaiškinimus, kad bendradarbiavo su perkančiąja organizacija,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nustačiusia melagingos informacijos pateikimą, t. y. perkančiajai organizacijai nustačius melagingos informacijos pateikimą, tai pripažino, nurodė aplinkybes dėl pažeidimo atsiradimo, kas lėmė, jog buvo pateikta informacija, neatitinkanti tikrovės, neginčijo priimtų sprendimų, patvirtino ir pradėjo taikyti vidaus pasiūlymų teikimo viešiesiems pirkimams tvarką, sukūrė duomenų bazę „Tiekėjo pašalinimo pagrindai ir kvalifikacijos reikalavimai“, individualiai instruktavo darbuotoją.

LApT analogiškoje situacijoje[133] *sprendė, kad pritaikytos priemonės turi būti laikomos pakankamomis ir tiekėjo atžvilgiu taikomas „apsivalymo“ reguliavimas.*

Pavyzdys

ESTT Delta Antreprizã[134] *byloje buvo pažymėta, kad perkančioji organizacija turi leisti tiekėjui paaiškinti anksčiau vykdytos ir nutrauktos sutarties aplinkybes, įskaitant subrangovo pasitelkimą viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu, kai apie jį nebuvo iš anksto pranešta perkančiajai organizacijai, kuris gali būti laikomas esminės sutarties sąlygos vykdymu su dideliais trūkumais.*

VPĮ 46 straipsnio 10 dalies nuostatos įpareigoja ir perkančiąsias organizacijas tas priemones tinkamai įvertinti[135]. Taigi, tai, ar taikyti VPĮ 46 straipsnio 10 dalies normas ir nepašalinti tiekėjo iš viešojo pirkimo procedūros, sprendžia pati perkančioji organizacija (ne VPT, teismas (išskyrus, kai perkančiosios organizacijos sprendimas yra ginčijamas) ir pan.) kiekvienu konkrečiu atveju individualiai.

Perkančiosios organizacijos turi dvi galimybes:

- pripažinti, kad priemonės yra pakankamos;
- nuspręsti, kad priemonės nėra pakankamos ir pašalinti tiekėją iš pirkimo.

Kitų perkančiųjų organizacijų sprendimai, priimti dėl to paties tiekėjo ir dėl tų pačių aplinkybių turėtų būti taip pat vertinami, tačiau jie yra vertinami tik pagal pateikiamų duomenų visumą ir neatleidžia tiekėjo nuo pareigos kiekvienai perkančiajai organizacijai pateikti visus reikalingus įrodymus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Abiem atvejais perkančioji organizacija privalo motyvuoti savo sprendimą ir motyvus turi pateikti ne vėliau kaip per 10 dienų nuo informacijos apie priemones gavimo dienos. Šiuo atveju pažymėtina, kad 10 dienų terminas turi būti aiškinamas kaip įpareigojantis perkančiąsias organizacijas operatyviai atlikti pasiūlymo (paraiškų) vertinimą. Kita vertus, jeigu pasiūlymus pateikė didelis skaičius tiekėjų ir perkančioji organizacija objektyviai neturėjo galimybės per nustatytą terminą įvertinti priemonių, tai neturi būti vertinama kaip esminis viešųjų pirkimų procedūrų pažeidimas. Tol, kol tiekėjas nėra pašalinamas iš pirkimo procedūros, perkančioji organizacija gali vertinti pateiktus pasiūlymo (paraiškos) dokumentus. Svarbiausia yra užtikrinti VPĮ 46 straipsnio 10 dalies nuostatų tikslą ir formaliais pagrindais neatmesti tiekėjo, siekiančio pataisyti savo reputaciją ir susigrąžinti dalykinį patikimumą.

11. VPĮ 46 straipsnio 11 dalyje įtvirtinta išimtis iš galimybės tiekėjui pasinaudoti apsivalymo (angl. *self-cleaning*) institutu, t. y. tiekėjas negali pasinaudoti šio straipsnio 10 dalyje nustatyta galimybe reabilituotis, kai tiekėjui, padariusiam teisės pažeidimą, leidžiama dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, kai šis įgyvendina nustatytas savo patikimumo atkūrimo priemones.

Direktyvos 57 straipsnio 6 dalies ketvirtosios pastraipos nuostatos, pagal kurias tiekėjui, kuris „galutiniu teismo sprendimu pašalintas iš dalyvavimo pirkimo ar koncesijos suteikimo procedūrose, neleidžiama valstybėse narėse, kuriose tas teismo sprendimas galioja, iš to sprendimo išplaukiančiu pašalinimo laikotarpiu naudotis šioje dalyje numatyta galimybe“ perkeltos į VPĮ 46 straipsnio 11 dalį.

Tiekėjui netaikoma galimybė reabilituotis (angl. *self-cleaning*), kai:

(i) tiekėjas priimtu ir įsiteisėjusiu teismo sprendimu pašalintas iš pirkimo ar koncesijos suteikimo procedūrų, ir

(ii) nepasibaigė teismo sprendime, kuriuo tiekėjas pašalintas iš pirkimo ar koncesijos suteikimo procedūrų, nurodytas laikotarpis.

Pažymėtina, kad Lietuva tokių teismų sprendimų, kuriais būtų nurodytas laikotarpis, kurio metu tiekėjas negali dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, nepriima, tačiau kitose ES valstybėse narėse

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tokie sprendimai gali būti priimami ir jie galiotų Lietuvoje, pagal 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo nuostatas.
(https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/LT/ALL/?uri=CELEX:32012R1215).
Atkreiptinas dėmesys, kad ši yra išimtis iš apsivalymo (angl. *self-cleaning*) taisyklės, nurodytos VPĮ 46 straipsnio 10 dalyje. Manoma, kad ši nuostata kyla iš Prancūzijos baudžiamosios teisės, pagal kurią teismai gali skirti pašalinimą iš viešųjų pirkimų kaip papildomą poveikio priemonę, net jeigu pati nagrinėjama byla ir nėra susijusi su viešaisiais pirkimais. Šis „apsivalymo" apribojimas taikomas tuo atveju, kai pašalinimas yra tiesioginė galutinio teismo sprendimo pasekmė. ESTT (Vert Marine Byla Nr. C-472/19) yra pažymėjęs, kad direktyvos 57 straipsnio 6 dalies ketvirtosios pastraipoje nurodytas atvejis yra vienintelis, kuriuo neleidžiama tiekėjams pateikti „apsivalymą" įrodančių dokumentų ir argumentų. *(European Public Procurement Commentary on Directive 2014/24EU, Roberto Caranta, Albert Sanchez-Graells, p. 622)*

12. VPĮ 46 straipsnio 12 dalyje įtvirtinta išimtis iš galimybės tiekėjui pasinaudoti apsivalymo (angl. *self-cleaning*) institutu, t. y. tiekėjas negali pasinaudoti šio straipsnio 10 dalyje nustatyta galimybe reabilituotis, kai tiekėjui padariusiam teisės pažeidimą, leidžiama dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, kai šis įgyvendina tam tikras padėties atkūrimo priemones.
Tiekėjui netaikoma galimybė reabilituotis (angl. *self-cleaning*), kai:
(i) priimtu ir įsiteisėjusiu teismo sprendimu tiekėjui nustatyti pažeidimai, atitinkantys VPĮ 46 straipsnio 1, 2, 4 ir 6 dalyse (nuo 2025-02-01 VPĮ 46 straipsnio 1, 2, 2^1, 4 ir 6 dalyse) nurodytus pašalinimo pagrindus, ir
(ii) nepasibaigė priimtame ir įsiteisėjusiame teismo sprendime VPĮ 46 straipsnio 1, 2, 4 ir 6 dalyse (nuo 2025-02-01 VPĮ 46 straipsnio 1, 2, 2^1, 4 ir 6 dalyse) nustatytų pašalinimo pagrindų nurodytas laikotarpis, kuriam perkančioji organizacija yra pašalinusi tiekėją iš pirkimo procedūros.
Straipsnio dalies pakeitimai:
Nr. XIV-3149, 2024-11-12, paskelbta TAR 2024-11-20, i. k. 2024-20208

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Komentuojamos VPĮ 46 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 57 straipsnio nuostatas.

[2] LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2011.

[3] Privalomi pašalinimo pagrindai taip pat įtvirtinti VPĮ 46 straipsnio 3 ir 4 dalyse.

[4] ESTT 2016 m. birželio 2 d. sprendime byloje *Pizzo*, C-27/15 pažymėjo, kad vienodo požiūrio principas ir skaidrumo pareiga turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama pašalinti ūkio subjektą iš viešojo pirkimo procedūros dėl to, kad šis neįvykdė pareigos, kuri aiškiai nenurodyta šio pirkimo dokumentuose arba galiojančiame nacionaliniame įstatyme, tačiau kyla nacionalinėms valdžios institucijoms ar nacionaliniams administraciniams teismams aiškinant šį įstatymą ir užpildant tuose dokumentuose esančias spragas; tokiomis aplinkybėmis vienodo požiūrio ir proporcingumo principai aiškintini taip, kad pagal juos nedraudžiama suteikti ūkio subjektui galimybės ištaisyti trūkumus ir įvykdyti minėtą sąlygą per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą.

[5] ESTT 2014 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Comune di Milano*, C-358/12.

[6] LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340/2013.

[7] LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340/2013.

[8] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013; LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340/2013.

[9] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013; LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340/2013.

[10] ESTT 2006 m. vasario 9 sprendimas byloje *La Cascina ir kt.*, C-226/04 ir C-228/04.

[11] ESTT 2014 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Comune di Milano*, C-358/12; ESTT 2006 m. vasario 9 sprendimas byloje *La Cascina ir kt.*C-226/04 ir C-228/04.

[12] LApT 2016 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1120-302/2016.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[13] ESTT 2016 m. birželio 2 d. sprendime byloje *Pizzo*, C-27/15 pažymėjo, kad vienodo požiūrio principas ir skaidrumo pareiga turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama pašalinti ūkio subjektą iš viešojo pirkimo procedūros dėl to, kad šis neįvykdė pareigos, kuri aiškiai nenurodyta šio pirkimo dokumentuose arba galiojančiame nacionaliniame įstatyme, tačiau kyla nacionalinėms valdžios institucijoms ar nacionaliniams administraciniams teismams aiškinant šį įstatymą ir užpildant tuose dokumentuose esančias spragas; tokiomis aplinkybėmis vienodo požiūrio ir proporcingumo principai aiškintini taip, kad pagal juos nedraudžiama suteikti ūkio subjektui galimybės ištaisyti trūkumus ir įvykdyti minėtą sąlygą per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą.

[14] ESTT 2012 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Forposta ir ABC Direct Contact*, C-465/11; 2006 m. vasario 9 d. sprendimas byloje *La Cascina ir kt.*, C-226/04, ir *Consorzio G.f.M.*, C-228/04; 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Michaniki*, C-213/07. *Michaniki* byloje ESTT pažymėjo, kad išimtinumas ir baigtumas taikomas tik dėl pašalinimo pagrindų, susijusių su profesinėmis savybėmis, todėl kiti pagrindai, pavyzdžiui, nacionalinio saugumo atitikties reikalavimas, gali būti įtvirtinti nacionaliniu lygmeniu.

[15] LAT 2011 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-311/2011.

[16]Soloveičik, Deividas; Šimanskis, Karolis, *Interesų konflikto koncepcija pagal Lietuvos ir Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisę ir teismų praktiką*, Teisė Nr. 11, 2019, 45-66 psl.; Soloveičik, Deividas; Šimanskis, Karolis, *The Evolving Concept of 'Conflict of Interests' in the EU Public Procurement Law*, EPPPL, 2017 m., Nr. 2, 112 – 131 psl.

[17]EBPO. *DETECTING BID RIGGING IN PUBLIC PROCUREMENT. Helping governments to obtain best value for money*.

[18] ESTT 2018 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje *Specializuotas transportas*, C-531/16.

[19] LVAT 2017 m. rugsėjo 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-909-552/2017; 2009 m. spalio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-34-09.

[20] LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017; 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-317-469/2018; 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-397-378/2018.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[21]Soloveičik, Deividas; Šimanskis, Karolis, *Interesų konflikto koncepcija pagal Lietuvos ir Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisę ir teismų praktiką*, Teisė Nr. 111, 2019, 45-66 psl.; LAT 2016 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-155-415/2016.

[22] LAT 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-317-469/2018; ESTT 2018 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje *Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras ir UAB „Ecoservice projektai“.* C-531/16

[23]Soloveičik, Deividas; Šimanskis, Karolis, *Interesų konflikto koncepcija pagal Lietuvos ir Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisę ir teismų praktiką*, Teisė Nr. 111, 2019, 45-66 psl.; LAT 2016 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-155-415/2016; ESTT 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas sujungtose bylose *A. Ahlström Osakeyhtiö ir kt. prieš Europos Bendrijų Komisiją*, 89/85, 104/85, 114/85, 116/85, 117/85 ir 125/85–129/85.

[24] LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-397-378/2018.

[25] EBPO. *DETECTING BID RIGGING IN PUBLIC PROCUREMENT. Helping governments to obtain best value for money*.

[26] EBPO. *DETECTING BID RIGGING IN PUBLIC PROCUREMENT. Helping governments to obtain best value for money*; EBPO. *Kovos su pasiūlymų klastojimu viešųjų pirkimų konkursuose rekomendacijos*.

[27] EBPO. *Kovos su pasiūlymų klastojimu viešųjų pirkimų konkursuose rekomendacijos*..

[28] EBPO. *Kovos su pasiūlymų klastojimu viešųjų pirkimų konkursuose rekomendacijos*..

[29]Nurodyti aspektai pavieniui nebūtina lemia pašalinimo pagrindo sąlygų egzistavimą, o turi būti vertinama sąlygų visuma. EBPO. *Kovos su pasiūlymų klastojimu viešųjų pirkimų konkursuose rekomendacijos*.

[30] LAT 2018 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-112-690/2018.

[31] Sąvoka „konkurentas“ apima tikruosius ir galimus konkurentus. Todėl konkurentai yra įmonės, gaminančios arba tiekiančios tą patį produktą ar paslaugą toje pačioje geografinėje vietovėje, ir įmonės, kurios realiai ir tikėtinai gali plėtoti savo verslą (tokia galimybė turi būti reali).

[32] Danijos konkurencijos ir vartotojų teisių institucija parengė gaires „Bendras pasiūlymas pagal konkurencijos teisę“: https://www.en.kfst.dk/media/50765/050718_joint-bidding-guidelines.pdf.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[33] Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos 2017 m. gruodžio 20 d. nutarimas Nr. 2S-11 (2017) Dėl UAB „Irdaiva“ ir AB „PST“ veiksmų bendrai dalyvaujant viešuosiuose pirkimuose pastatų atnaujinimo ir modernizavimo darbams pirkti atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams“.

[34] LAT 2018 m. kovo 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-112-690/2018 buvo pagrinėta, kad priešingai – *Emsi* ir *Alauša* negalėjo tinkamai dalyvauti pirkime, jeigu subūtų pasitelkę vienas kito subrangovais, todėl nebuvo nustatytas pašalinimo pagrindas ir sąžiningos konkurencijos pažeidimas.

[35] LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-397-378/2018.

[36] LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017.

[37] LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-397-378/2018.

[38] LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-397-378/2018.

[39] Sanchez - Graells, Albert, *Exclusion, qualitative selection and short-listing in the new public sector procurement directive 2014/24*.

[40] LAT 2014 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-334/2014; ESTT 2009 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje *Assitur Srl prieš Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Milano*. C-538/07.

[41] LAT 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-317-469/2018.

[42] Ten pat.

[43] Ten pat.

[44]Soloveičik, Deividas Dr., Šimanskis, Karolis, *Interesų konflikto koncepcija pagal Lietuvos ir Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisę ir teismų praktiką*, Teisė Nr. 11, 2019, 45-66 psl.

[45] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, C 298/15.

[46] LApT 2013 m. spalio 22 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-2251/2013.

[47] ESTT 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, C-538/13.

[48] ESTT 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo,* C-538/13.

[49]Soloveičik, Deividas, M; Šimanskis, Karolis, *Interesų konflikto koncepcija pagal Lietuvos ir Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisę ir teismų praktiką*, Teisė Nr. 11, 2019, 45-66 psl.

[50] ESTT 1996 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Belgiją*, C-87/94.

[51] ESTT 2005 m. kovo 3 d. sprendimas byloje *Fabricom*, C-21/03.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[52] LApT 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-876-236/2019.

[53] LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-63-916/2020.

[54] LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-63-916/2020; LAT 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019; 2020 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-426-248/2020; LAT 2024 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-65-381/2024; LAT 2024 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-177-781/2024; LAT 2024 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-182-381/2024

[55] LAT 2016 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-112-969/2016.

[56] ESTT 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Esaprojekt*, C-387/14.

[57] LAT 2017 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-106-690/2017; LAT 2024 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-134-378/2024.

[58] LAT 2017 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-106-690/2017; LAT 2017 m. vasario 28 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-106-690/2017 39 punktą; 2024 m. sausio 4 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-65-381/2024 77 punktą).

[59] LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-63-916/2020.

[60] LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-63-916/2020; LAT 2024 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-134-378/2024.

[61] ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză* C-267/18; LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-63-916/2020.

[62] LAT 2016 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-112-969/2016.

[63] LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-63-916/2020

[64] LAT 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-15-248/2016.

[65] LAT 2017 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-106-690/2017.

[66] ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză* C-267/18.

[67] LAT 2011 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-311/2011; LAT 2017 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-106-690/2017.

[68] LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-63-916/2020

[69] LAT 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019.

[70] LAT 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019.

[71] https://vpt.lrv.lt/melaginga-informacija-pateikusiu-tiekeju-sarasas-3.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[72] http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/detalipaieska.aspx?detali=2.

[73] Sanchez - Graells, Albert, *Exclusion, qualitative selection and short-listing in the new public sector procurement directive 2014/24*.

[74] Esant šiam pašalinimo pagrindui, būtų atitinkamai taikomos VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto teisės aiškinimo taisyklės, suformuotos LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-397-378/2018

[75] LAT 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-297/2012; LAT 2018 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-386-378/2018.

[76] LAT 2017 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-397-378/2017.

[77] LApT 2018 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-264-180/2018.

[78] LAT 2017 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-464-687/2017.

[79] ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză,* C-267/18.

[80] LApT 2018 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-736-180/2018.

[81] LApT 2018 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-264-180/2018.

[82] LAT 2017 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-397-378/2017.

[83] LApT 2018 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-736-180/2018.

[84] Ši norma faktiškai teismų praktikoje nėra pritaikoma, nes, kreipiantis į teismą dėl žalos, teismo argumentai dėl esminio pažeidimo nėra pateikiami rezoliucinėje dalyje. Taigi teismas tiesiog priteisia žalą, bet iš tokio sprendimo neaišku, ar nustatytas esminis pažeidimas.

[85] LAT 2014 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-418/2014; LAT 2019 m. gegužės 21 d. TEISMŲ PRAKTIKOS DĖL SUTARTINĖS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS TAIKYMO APŽVALGA Nr. AC-49-1. Teismų praktika. 2019, 49, p. 642-686.

[86] LAT 2012 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-116/2012, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 21 d. TEISMŲ PRAKTIKOS DĖL SUTARTINĖS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS TAIKYMO APŽVALGA Nr. AC-49-1. Teismų praktika. 2019, 49, p. 642-686.

[87] LAT 2012 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2012; 2018 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-227-916/2018.

[88] LAT 2017 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-464-687/2017.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[89] LAT 2013 m. sausio 8 d. Netesybas ir palūkanas reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvoje Aukščiausiojo Teismo praktikoje apžvalga Nr. AC-37-1. 37, p. 424-452; LAT 2007 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2007.

[90] LAT 2013 m. sausio 8 d. Netesybas ir palūkanas reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvoje Aukščiausiojo Teismo praktikoje apžvalga Nr. AC-37-1. 37, p. 424-452.

[91] ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză,* C-267/18.

[92] ESTT 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Meca,* C-41/18.

[93] https://vpt.lrv.lt/nepatikimi-tiekejai-1.

[94] https://vpt.lrv.lt/nepatikimi-tiekejai-1

[95] LVAT 2013 m. balandžio 11 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A[442]-724/2013.

[96] ESTT 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Meca*, C-41/18; 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză*, C-267/18.

[97] ESTT 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Meca*, C-41/18; 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză*, C-267/18.

[98] ESTT 2020 m. sausio 30 d. sprendimas byloje *Tim,* C-395/18.

[99] http://www.vmi.lt/cms/informacija-apie-mokesciu-moketojus.

[100] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[101] LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011.

[102] Daugianaris tiekėjas yra jungtinės veiklos partneriai ar tiekėjas, pasitelkiantis kitus ūkio subjektus, įskaitant subrangovus, subtiekėjus, subteikėjus.

[103] ESTT 2020 m. sausio 30 d. sprendimas byloje *Tim SpA* C-395/18.

[104] Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 2 straipsnio 7 dalis.

[105] Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 2 straipsnio 10 dalis.

[106] Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 2 straipsnio 8 dalis.

[107] Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 2 straipsnio 1 dalis.

[108] Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 2 straipsnio 4 dalis.

[109] Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 2 straipsnio 3 dalis.

[110] ESTT 2019 m. kovo 28 d. sprendimas byloje *Idi,* C-101/18.

[111] ESTT 2019 m. kovo 28 d. sprendimas byloje *Idi,* C-101/18.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[112] Mokesčių deklaracijų pateikimo, jų pateikimo termino pratęsimo ir mokesčių mokėtojų laikino atleidimo nuo mokesčių deklaracijų ir (arba) kitų teisės aktuose nurodytų dokumentų pateikimo taisyklės, patvirtintos Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2004 m. liepos 9 d. įsakymu Nr. VA-135 (aktuali redakcija).

[113] https://www.registrucentras.lt/jar/p/index.php.

[114] Juridinių asmenų nemokumo įstatyme nustatyti atvejai, kada bankrutuojantis tiekėjas gali tęsti jau sudarytas sutartis.

[115] ESTT 2012 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Forposta,* C-465/11; LAT 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-533/2013.

[116] LAT 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-533/2013.

[117] LAT 2016 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-515-690/2016.

[118] LAT 2018 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-300-690/2018; LAT 2018 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-301-916/2018.

[119] https://www.kt.gov.lt/lt/veiklos-sritys/konkurencija-ribojantys-susitarimai.

[120] http://kt.gov.lt/lt/atviri-duomenys/diskvalifikavimas-is-viesuju-pirkimu.

[121] http://www.avnt.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/moni-bankrotas/tycinis-bankrotas/#Pirkimu%20planas

[122] Priess, Hans-Joachim, *The rules on exclusion and self- cleaning under the 2014 Public Procurement Directive*, P.P.L.R. Issue No 3, 2014 112-123 psl.

[123] Pünder, Hermann, Prieß, Joachim-Hans, Arrowsmith, Sue, *Self-Cleaning in Public Procurement Law*, Carl Heymanns Verlag, 2009, 24 psl., Soloveičik, Deividas, *Reabilitacijos doktrina viešųjų pirkimų teisėje,* Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis. Recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumni draugija, 2012. 637-663 psl.

[124] Pavyzdžiui, VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto pažeidimo atveju nėra numatomos ekonominės sankcijos, todėl tiekėjams nekeliamas reikalavimas jas sumokėti.

[125] Yukins,, Christopher R., Kania, Michal, *Suspension and Debarment in the U.S. Government: Comparative Lessons for the EU's Next Steps in Procurement,* 19-2 UrT 47 (2019), GWU Teisės mokyklos mokslinis straipsnis Nr. 2019-39, GWU teisės studijų mokslinis straipsnis Nr. 2019-39.

[126] ESTT 2018 m. spalio 24 d. sprendimas byloje *Vossloh Laeis,* C-124/17.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[127] ESTT 2018 m. spalio 24 d. sprendimas byloje *Vossloh Laei,s* C-124/17.

[128] ESTT 2018 m. spalio 24 d. sprendimas byloje *Vossloh Laeis,* C-124/17.

[129] Soloveičik, Deividas, *Reabilitacijos doktrina viešųjų pirkimų teisėje*, Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis. Recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumni draugija, 2012. 637-663 psl.; Priess, Hans-Joachim, *The rules on exclusion and self- cleaning under the 2014 Public Procurement Directive*, P.P.L.R. Issue No 3, 2014 112-123 psl.

[130] Soloveičik, Deividas, Dr. LL.M, MCIArb, *Reabilitacijos doktrina viešųjų pirkimų teisėje,* Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis. Recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumni draugija, 2012. 637-663 psl.

[131] Sanchez - Graells, Albert, *Exclusion, qualitative selection and short-listing in the new public sector procurement directive 2014/24*.

[132] Nustatyta Direktyvos 2014/24/ES preambulės 102-ojoje konstatuojamojoje dalyje.

[133] LApT 2019 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-982-450/2019.

[134] ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză* C-267/18.

[135] ESTT 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Meca*, C-41/18; ESTT 2018 m. vasario 8 d. sprendimas byloje *Lloyd's of London*, C-144/17; ESTT 2017 m. gruodžio 20 d. sprendimas byloje *Impresa di Costruzioni Ing. E. Mantovani SpA ir Guerrato,* C-178/16.

47 straipsnis. Tiekėjo kvalifikacijos tikrinimas

1. **Perkančioji organizacija privalo išsiaiškinti, ar tiekėjas yra kompetentingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti pirkimo sąlygas, todėl ji turi teisę skelbime apie pirkimą ar kituose pirkimo dokumentuose nustatyti būtinus kandidatų ar dalyvių kvalifikacijos reikalavimus ir šių reikalavimų atitiktį patvirtinančius dokumentus ar informaciją. Perkančiosios organizacijos nustatyti kandidatų ar dalyvių kvalifikacijos reikalavimai negali dirbtinai riboti konkurencijos, turi būti proporcingi ir susiję su pirkimo objektu, tikslūs ir aiškūs. Tikrinant tiekėjų kvalifikaciją, pasirinktinai atsižvelgiama į jų:**

1) teisę verstis atitinkama veikla;

2) finansinį ir ekonominį pajėgumą;

3) techninį ir profesinį pajėgumą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. **Perkančioji organizacija turi teisę pirkimo dokumentuose pareikalauti, kad tiekėjas turėtų teisę verstis ta veikla, kuri reikalinga pirkimo sutarčiai įvykdyti. Paslaugų pirkimo atveju ji gali pareikalauti, kad tiekėjai turėtų specialų leidimą arba būtų tam tikrų organizacijų nariai, jeigu tai privaloma norint teikti atitinkamas paslaugas savo kilmės šalyje.**

3. **Tikrindama tiekėjo finansinį ir ekonominį pajėgumą, perkančioji organizacija gali:**

1) nustatyti tam tikrą reikalaujamą tiekėjų metinių pajamų iš visos veiklos arba iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas, sumą. Reikalaujama metinė tiekėjo veiklos pajamų suma negali būti daugiau kaip du kartus didesnė už numatomą atliekamo pirkimo vertę, išskyrus pagrįstus atvejus, kai dėl perkamų prekių, paslaugų ar darbų pobūdžio arba su tuo susijusios rizikos būtina nustatyti didesnę reikalaujamą metinę tiekėjo veiklos pajamų sumą. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose arba pirkimo procedūrų ataskaitoje nurodo pagrindines tokio reikalavimo priežastis;

2) atsižvelgti į tam tikrą finansinį santykį, įskaitant turimo turto ir įsipareigojimų santykį. Perkančioji organizacija gali atsižvelgti į tokį santykį, jeigu pirkimo dokumentuose ji nurodė skaidrius, objektyvius ir nediskriminacinius finansinio santykio vertinimo kriterijus ir metodus;

3) reikalauti atitinkamo lygio tiekėjo profesinės civilinės atsakomybės draudimo.

4. **Jeigu pirkimo objektas skaidomas į dalis, šiame straipsnyje nurodyti reikalavimai nustatomi kiekvienai pirkimo objekto daliai atskirai. Tuo atveju, kai su tuo pačiu tiekėju galėtų būti sudaroma pirkimo sutartis dėl kelių pirkimo objekto dalių, perkančioji organizacija gali taikyti šio straipsnio 3 dalies 1 punkte nurodytą reikalavimą dėl metinių veiklos pajamų, atsižvelgdama į tų pirkimo objekto dalių bendrą numatomą pirkimo vertę.**

5. **Kai pirkimo sutartį numatoma sudaryti preliminariosios sutarties pagrindu atnaujinant tiekėjų varžymąsi, reikalaujama didžiausia metinių tiekėjo veiklos pajamų suma pagal šio straipsnio 3 dalies 1 punktą nustatoma atsižvelgiant į didžiausią numatomą tuo pačiu metu vykdomų konkrečių pirkimo sutarčių vertę, jeigu ji žinoma, arba, jeigu nežinoma – į numatomą preliminariosios sutarties vertę. Kai pirkimo sutartį numatoma sudaryti dinaminės sistemos pagrindu, reikalaujama didžiausia metinių tiekėjo veiklos pajamų suma nustatoma atsižvelgiant į didžiausią**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

numatomą konkrečių per dinaminę pirkimo sistemą sudaromų pirkimo sutarčių vertę.

6. **Tikrindama tiekėjo techninį ir profesinį pajėgumą, perkančioji organizacija gali reikalauti žmogiškųjų ir techninių išteklių bei patirties, kurie reikalingi pirkimo sutarčiai įvykdyti pagal pirkimo dokumentuose pirkimo objektui nustatytus kokybės reikalavimus. Reikiama tiekėjo patirtis visų pirma gali būti įrodoma užsakovų pažymomis apie tinkamai įvykdytas ankstesnes sutartis. Perkančioji organizacija gali laikyti, kad tiekėjas neturi reikalaujamo profesinio pajėgumo, jeigu nustato tiekėjo interesų konfliktą, galintį neigiamai paveikti pirkimo sutarties vykdymą. Perkančioji organizacija, veikianti gynybos srityje ar valdanti ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą, ar veikianti srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, atlikdama pirkimą, susijusį su nacionaliniu saugumu, taip pat gali laikyti, kad tiekėjas turi interesų konfliktą, galintį neigiamai paveikti pirkimo sutarties vykdymą, jeigu turi informacijos, kad tiekėjas ir jo pasitelkiami subtiekėjai turi interesų, galinčių kelti grėsmę nacionaliniam saugumui. Perkant prekes, kurias numatoma atvežti į vietą ir įrengti, paslaugas ar darbus, tiekėjo profesinis pajėgumas suteikti tokias paslaugas arba atlikti įrengimo ir kitus darbus gali būti vertinamas atsižvelgiant į pirkimo sutartį vykdysiančių jo darbuotojų kvalifikaciją, darbo produktyvumą, patirtį ir patikimumą.**
7. **Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimai nustatomi pagal Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodiką.**

1. VPĮ 47 straipsnio 1 dalyje[1] yra (a) apibrėžtas kvalifikacijos vertinimo tikslas, (b) nurodyti kriterijai, pagal kuriuos gali būti vertinama tiekėjų kvalifikacija, bei (c) reglamentuojami esminiai kvalifikacijos reikalavimams, kaip tokiems, keliami imperatyvūs (privalomi) reikalavimai, kurių nesilaikymas lemia pirkimo sąlygų neteisėtumą.

Pagal VPĮ 47 straipsnio 1 dalį perkančioji organizacija turi pareigą išsiaiškinti, ar tiekėjas, su kuriuo ketinama sudaryti viešojo pirkimo sutartį, yra kompetentingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti viešo pirkimo sutartį, jei bus paskelbtas pirkimo laimėtoju. Įstatyme įtvirtinta

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiosios organizacijos pareiga patikrinti tiekėjų patikimumą suponuoja reikalavimą, kad perkančiosios organizacijos būtų aktyvios ir kiekvienu konkrečiu atveju, vertindamos pirkimo objektą ir kitas sąlygas, parinktų adekvačius ir VPĮ tikslus įgyvendinančius kvalifikacijos patikrinimo kriterijus.

Įgyvendindama nurodytą pareigą, perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose (skelbime apie viešąjį pirkimą ir (ar) kituose viešojo pirkimo dokumentuose) turi teisę nustatyti būtinus kvalifikacijos reikalavimus[2]. Tiekėjų kvalifikacija yra suprantama kaip tiekėjų teisė verstis atitinkama sutarties įvykdymui reikalinga veikla (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 2 dalies komentarą*) ir (ar) tiekėjų finansinis bei ekonominis pajėgumas (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 3 dalies komentarą*), ir (ar) techninis ir profesinis pajėgumas (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 6 dalies komentarą*). Tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų dalimi taip pat yra ir kokybės vadybos sistemos bei aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų laikymasis (*detaliau žiūrėti VPĮ 48 straipsnio komentarą*). Dėl to visi pirkimo dokumentuose keliami kvalifikacijos reikalavimai turi būti susiję su pirkimo objektu ir skirti būtent nurodytų aplinkybių įvertinimui. Pažymėtina, kad nurodytas galimų kvalifikacijos reikalavimų sąrašas yra baigtinis, t. y. perkančioji organizacija negali šio sąrašo papildyti savo nustatytais kvalifikacijos reikalavimais, tiesiogiai nenustatytais įstatyme.

Pagal VPĮ 47 straipsnio 1 dalį viešojo pirkimo dokumentuose turi būti nurodomi ne tik patys tiekėjams keliami kvalifikacijos reikalavimai, bet taip pat ir šių reikalavimų atitiktį patvirtinantys dokumentai ar informacija. Tačiau tiekėjo kvalifikacija (kvalifikacijos reikalavimai) ir kvalifikaciją pagrindžiantys dokumentai (informacija) nėra tapatūs. Kvalifikacija – objektyvi kategorija (juridinis faktas), kuri žymi tam tikrų praeities (pavyzdžiui, veiklos pelningumas) ar dabarties (pavyzdžiui, įmonėje dirbančių darbuotojų kompetencija) faktų egzistavimą. Tiekėjo kvalifikacija atitinkamam pirkimui gali būti arba pakankama, arba ne. Tuo tarpu tiekėjo kvalifikaciją pagrindžiantys dokumentai – tik juridinio fakto patvirtinimo šaltinis, todėl ne konkretūs dokumentai, kaip tokie, lemia kvalifikacijos turėjimą. Tik kvalifikaciją pagrindžiančio dokumento nepateikimas nepaneigia kvalifikacijos kaip tam tikro juridinio fakto ar aplinkybių buvimo, jei jie iš tiesų egzistuoja[3].

Reikalavimas pateikti atitinkamą kvalifikaciją pagrindžiantį dokumentą yra ne kvalifikacijos, o jos pagrindimo reikalavimas; toks reikalavimas yra išvestinis ir svarbus tik dėl to, kad padeda

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiajai organizacijai patikrinti ir įsitikinti tiekėjų kvalifikacijos atitiktimi pirkimo sąlygose keliamiems reikalavimams; net ir neatitinkant šio išvestinio reikalavimo, tiekėjo kvalifikacija iš principo gali būti pripažįstama atitinkančia minimalius jai keliamus reikalavimus[4]. Kraipant tariant, nuosekliai suformuotoje teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad negalima sutapatinti konkretaus tiekėjo atitikties nustatytiems kvalifikacijos reikalavimams su tuo, kaip jis tą atitiktį įrodinėja. Dėl to visais atvejais perkančiosios organizacijos, tikrindamos konkretaus dalyvio atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, turi atsakyti į klausimą, ar objektyviai ir realiai konkretus tiekėjas atitinka nustatytus reikalavimus, nepaisant to, kad jis šią atitiktį įrodinėja ne tomis priemonėmis (ne tais dokumentais, ne tokiomis pažymomis, sutartimis ir pan.), kurių reikalaujama pirkimo dokumentuose.

Atsižvelgiant į kvalifikacijos kaip objektyvios kategorijos vertinimą, VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga (tiekėjo teisė), nustačius, kad tiekėjas pateikė netikslius, neišsamius ar klaidingus dokumentus, duomenis apie atitiktį kvalifikacijos reikalavimams arba šių dokumentų, duomenų apskritai nepateikė, kreiptis į tiekėją dėl dokumentų, duomenų paaiškinimo, patikslinimo, pateikimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*). Ši pareiga yra itin plačios apimties, t. y. perkančioji organizacija privalo reikalauti situacijos patikslinimo ne tik tuomet, kai pateikti duomenys yra neišsamūs, netikslūs, kitokie, nei reikalaujama pagal pirkimo dokumentus, bet ir tais atvejais, kai tiekėjas apskritai nepateikė jokių dokumentų apie kvalifikaciją.

Analogiškai perkančiajai organizacijai pareiga atmesti tiekėjo pasiūlymą kyla ne dėl duomenų apie kvalifikaciją formos, o dėl jos turinio. Tiekėjo pasiūlymas turi būti atmetamas, kai tiekėjas neatitinka kvalifikacijos reikalavimų (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*) arba kai jis paprašytas nepatikslina duomenų apie kvalifikaciją (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 4 punkto komentarą*). Nurodytos VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 3 ir 4 punktų nuostatos sudaro pagrindą perkančiajai organizacijai pripažinti tiekėją neturinčiu reikalaujamos kvalifikacijos (kai nepatikslinami duomenys apie kvalifikaciją) arba jo kvalifikacijos neatitiktį (kai pateikti ar patikslinti duomenys aiškiai rodo kvalifikacijos nepakankamumą)[5].

VPĮ konkrečiai nenurodyta, kokius kvalifikacijos reikalavimus perkančioji organizacija turi teisę nustatyti konkretaus pirkimo atveju – tai, įvertinusi pirkimo pobūdį ir kitas reikšmingas aplinkybes, sprendžia pati perkančioji organizacija. Tačiau bet kokiu atveju pirkimo sąlygose

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nustatyti tiekėjo kvalifikacijos reikalavimai turi atitikti esminį kriterijų (tikslą) – jie turi būti pakankami tam, kad perkančioji organizacija galėtų būti užtikrinta tiekėjo pajėgumu įvykdyti pirkimo užduotį[6]. Taip pat tam tikrais atvejais, pavyzdžiui, dėl kvalifikacijos reikalavimo tiekėjams turėti teisę verstis atitinkama veikla, perkančiosios organizacijos diskrecija yra apribota subsidiariai (papildomai) taikytinų (*dėl subsidiaraus VPĮ ir kitų teisės aktų taikymo detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio komentarą*) kitų teisės aktų reikalavimų (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 2 dalies komentarą*).

VPĮ 47 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka *būtini kvalifikacijos reikalavimai* suponuoja perkančiųjų organizacijų teisę viešojo pirkimo dokumentuose nustatyti tik minimalius tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus. Taigi tokios teisės įgyvendinimas nėra absoliuti perkančiųjų organizacijų diskrecija, ji ribojama, atsižvelgiant į realų atitinkamo reikalavimo poreikį ir santykį su pirkimo objektu. Būtent tokios pozicijos laikomasi ir teismų praktikoje. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad kuo daugiau reikalavimų tiekėjams perkančioji organizacija iškels, tuo mažiau tiekėjų galės dalyvauti pirkime, nors pirkimo objektas dėl savo pobūdžio nesuponuotų poreikio nustatyti papildomą perkančiosios organizacijos apsaugą, o tai neišvengiamai lems didesnę pasiūlymų kainą. Kasacinio teismo pažymėta, kad perkančiosios organizacijos turi įvertinti, ar formuojamos pirkimo sąlygos reikalingos ir tikslingos, pernelyg neapsunkins tiekėjų ar jų nesuklaidins, nelems ginčų[7].

VPĮ 47 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė nustatyti tik būtinus tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus yra detalizuota kitose VPĮ 47 straipsnio 1 dalies nuostatose, kuriose nurodyta, kad kvalifikacijos reikalavimai negali dirbtinai riboti konkurencijos, turi būti proporcingi ir susiję su pirkimo objektu, tikslūs ir aiškūs[8]. Pabrėžtina, kad kaip neatitinkantys VPĮ 47 straipsnio reikalavimų gali būti vertinami ne tik per aukšti, konkurenciją nepagrįstai ribojantys kvalifikacijos reikalavimai, tačiau ir per žemi, nepakankami užtikrinti, kad tiekėjas bus pajėgus įvykdyti pirkimą, kvalifikacijos kriterijai[9].

Taip pat pažymėtina, kad tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose nustato alternatyvius kvalifikacijos reikalavimus (alternatyvūs kvalifikacijos reikalavimai šiame kontekste suprantami kaip reikalavimai, kuriuos tiekėjai gali atitikti pasirinktinai vienu iš kelių būdų, pavyzdžiui, visi jungtinės veiklos partneriai atskirai arba bent vienas ar keli iš jų) arba reikalavimą pateikti vieną iš kelių galimų (alternatyvių) atitiktį įrodančių dokumentų, tokie

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

reikalavimai turi būti lygiaverčiai. Pavyzdžiui, LAT yra konstatavęs, kad reikalavimas, jog kritinio likvidumo kriterijų atitiktų bent vienas ūkio subjektų grupės narys, ir reikalavimas, kad šį kriterijų atitiktų visi ūkio subjektų grupės nariai, pagal savo turinį negali būti taikomi vienam viešajam pirkimui kaip alternatyvūs kriterijai, nes jie yra nelygiaverčiai[10]. Analogiškai LAT yra konstatavęs, kad reikalavimas pateikti kvalifikacijos atitikties pagrindimo įrodymus iš išorinio subjekto (pvz., audito išvada) negali būti laikomas lygiaverčiu tik sutarties su išoriniu subjektu sudarymo (t. y. audito paslaugų sandorio sudarymas) atžvilgiu, kadangi vien sutarties sudarymo faktas nepagrindžia, kad pagal ją jau buvo atlikti atitinkami reikalingi veiksmai, taigi neįrodo, kad tiekėjas turi reikiamą kvalifikaciją[11].

Taip pat pažymėtina, kad tais atvejais, kai perkančioji organizacija pirkimo sąlygose nustato tam tikrų reikalavimų vykdymo galimybę (alternatyvą), ji negali atsisakyti vertinti jų atitikties, nes, viena vertus, jie buvo išviešinti ir tai galėjo lemti kai kurių tiekėjų apsisprendimą dalyvauti procedūrose, antra vertus, pasiūlymų vertinimo etape, t. y. dar nevykdant viešojo pirkimo sutarties, paprastai nežinoma, ar iš tiesų tam tikra galimybė nebus įgyvendinta. Tam tikrų prekių tiekimo, darbų atlikimo ir (ar) paslaugų teikimo nereikio galimybė, nurodyta pirkimo dokumentuose, reiškia, kad perkančioji organizacija vykdydama sudarytą sutartį turės teisę pareikalauti atitinkamų veiksmų iš tiekėjo, o tokiu atveju tiekėjas privalės šiuos veiksmus atlikti. Dėl to tokios pirkimo sąlygos negali būti aiškinamos kaip suteikiančios teisę perkančiajai organizacijai nereikalauti iš tiekėjo ar jo pasitelktų subrangovų įrodymų, patvirtinančių jų teisę (ar kitą pajėgumą) tiekti prekes, atlikti darbus ar teikti paslaugas, kurių galbūt reikės[12]. Pabrėžtina, kad aptarta taisyklė yra skirta konkrečiai tiems atvejams, kai perkančioji organizacija pirkimo sąlygose iškelia konkretų reikalavimą, tačiau pasiūlymų vertinimo etape nusprendžia apskritai nevertinti pasiūlymų atitikties iškeltam ir išviešintam reikalavimui. Tai netapatinama su situacija, kai, kaip įtvirtinta VPĮ 50 straipsnio 6 dalyje, perkančiajai organizacijai leidžiama tikrinti tik ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusio tiekėjo atitiktį iškeltiems kvalifikacijos reikalavimams.

Perkančiosios organizacijos turi itin atidžiai įvertinti visų ketinamų kelti reikalavimų svarbą ir reikšmę, tikimybę, kad kai kurių reikalavimų gali neatitikti iš tiesų pajėgūs tiekėjai. Tai ypač svarbu dėl to, kad perkančioji organizacija, tiekėjams nustačiusi tam tikrus kvalifikacijos reikalavimus, nepaisant to, kad tiekėjo veikla, kuriai vykdyti šie yra būtini, viešojo pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sutartyje sudarytų labai nedidelę visos sutarties vertės dalį, viešojo pirkimo laimėtoju turi išrinkti tą tiekėją, kuris visiškai juos atitinka[13]. Net ir nedidelė neatitiktis tiekėjų kvalifikacijai keliamiems reikalavimams suponuoja perkančiųjų organizacijų pareigą tokiems tiekėjams neleisti dalyvauti tolesnėse viešojo pirkimo procedūrose. Tik toks griežtas kvalifikacijos reikalavimų vertinimas įgalina užtikrinti VPĮ 17 straipsnyje įtvirtintų viešųjų pirkimų principų laikymąsi[14].

Tai, ar atitinkamas kvalifikacijos reikalavimas nepažeidžia VPĮ įtvirtinto reikalavimo užtikrinti lygias sąlygas visiems tiekėjams dalyvauti pirkimo procedūrose, draudimo juos diskriminuoti ar riboti konkurenciją, sprendžiama atsižvelgiant į teisėtus perkančiosios organizacijos interesus ir pirkimo objekto poreikį. Visada atsiras tiekėjų, kurie netenkins vieno ar kito reikalavimo. Kadangi reikalavimai tiekėjams susiaurina visų galimų dalyvių skaičių tam tikrų tiekėjų nenaudai, tai tiek perkančioji organizacija, tiek kiti subjektai, taikantys komentuojamą normą (teismai, pirkimus kontroliuojančios institucijos ir pan.), turėtų kreipti ypatingą dėmesį į tokių kriterijų taikymo tikslingumą ir pagrįstumą kiekvieno viešojo pirkimo kontekste bei įvertinti tokio (leistino) ribojimo ir juo siekiamo tikslo pusiausvyrą[15].

Kasacinio teismo praktikoje konkrečiai išaiškinta, kad konkurenciją riboja pernelyg aukšti arba specifiniai, neadekvatūs pirkimo pobūdžiui ar neproporcingi jo sąlygoms reikalavimai, kurie atima galimybę pirkimo procedūrose dalyvauti sutartį realiai ir faktiškai gebantiems įvykdyti kandidatams ar dalyviams[16].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekdama įsigyti neypatingo statinio statybos darbus, nepriklausomai nuo statinio sudėtingumo ir svarbos negali kelti neproporcingo kvalifikacijos reikalavimo tiekėjams turėti specialistą – ypatingo statinio statybos vadovą – kadangi nurodyto specialisto funkcijas tokio pirkimo atveju turi teisę atlikti neypatingo statinio statybos vadovas. Tuo tarpu tiekėjams, neturintiems ypatingo statinio statybos vadovo, nepagrįstai ir neteisėtai yra apribojamos (apsunkinamos) galimybės dalyvauti pirkime, tokiu būdu, be kita ko, neužtikrinant tiekėjų konkurencijos pirkime.

Vienas iš kvalifikacijos reikalavimų (kaip ir kitų) teisėtumo vertinimo pagrindų – poreikis užtikrinti viešąjį interesą. Vis dėlto šiuo pagrindu negali būti piktnaudžiaujama, juolab kad iš esmės visos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

viešojo pirkimo sutartys tam tikra dalimi prisideda prie viešojo gėrio kūrimo, sukurtų visuomeninių gėrybių užtikrinimo ar visuotinų interesų apsaugos. Atsižvelgiant į tai, viešojo intereso apsauga – tik viena iš daugelio perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumą pagrindžiančių aplinkybių. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į kasacinio teismo poziciją, pagal kurią viešąjį interesą sudaro dvi lygiavertės sudėtinės dalys – visuomenės poreikis atitinkamu pirkimo objektu ir sąžininga (lygiateisė, laisva) tiekėjų konkurencija. Dėl to socialiai jautrių ar visuomenei labai reikalingų viešųjų pirkimų objektų įsigijimo teisėtumas dėl savo svarbos pats savaime neturi būti vertinamas kitaip nei dėl kitų įsigijimų, o tiekėjų sąžiningas varžymasis dėl to neturi būti vertinamas mažiau palankiai; galimybė viešąjį interesą dėl pirkimo objekto iškelti aukščiau už viešąjį interesą dėl tiekėjų sąžiningo varžymosi turi būti aiškinama ir taikoma siaurai, išimtinai[17].

Kitaip tariant, viešojo pirkimo objektas, kaip toks, jo svarba savaime negali lemti ir pateisinti itin aukštų, specifinių kvalifikacijos reikalavimų nustatymo[18]. Pavyzdžiui, reikalavimai profesinei patirčiai dėl medicininės įrangos pirkimo (atitinkamas įvykdytų sutarčių skaičius, ar vertė) tik dėl pirkimo objekto svarbos savaime negali būti daug griežtesni (aukštesni) už analogiškus reikalavimus, keliamus kitokio pobūdžio įrangos pirkime. Kaip nurodyta pirmiau, iš esmės kiekvienas viešasis pirkimas yra skirtas būtent viešojo intereso tenkinimui (tiesiogiai ar netiesiogiai), todėl tik itin siaurai taikomais, išimtiniais atvejais perkančioji organizacija specifinius, aukštus kvalifikacijos reikalavimus, apribojančius potencialių tiekėjų skaičių pirkime, gali pateisinti objekto svarba, ypač kai kitomis priemonėmis nebūtų įmanoma ar pernelyg sunku užtikrinti viešąjį interesą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, reikalaudama, kad tiekėjai turėtų patirties teikiant perkamas medicinos tyrimo paslaugas 24 valandas per parą, 7 dienas per savaitę, rėmėsi vien pirkimo objekto svarba (asmens sveikatos priežiūros sritimi), tačiau nepagrindė šio reikalavimo tikslingumo, neįrodė, kodėl perkamas paslaugas kokybiškai galėtų teikti tik darbo organizavimo nurodytu grafiku patirties turintis tiekėjas. Tuo tarpu vien tik aplinkybė, kad bus teikiamos medicinos paslaugos, esant kitiems kvalifikacijos reikalavimams, dėl kurių konkurso pasiūlymą gali pateikti tik

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

medicinos srityje veikiantis, licencijuotas ir tokių paslaugų teikimo patirties turintis tiekėjas nesudaro pakankamo pagrindo ginčo reikalavimą pripažinti pagrįstu ir dėl to teisėtu[19].

Kaip jau nurodyta, pagal VPĮ 47 straipsnio 1 dalį kvalifikacijos reikalavimai negali dirbtinai riboti konkurencijos, turi būti proporcingi ir susiję su pirkimo objektu. Taip pat šie reikalavimai turi būti tikslūs ir aiškūs. Šiuo aspektu kasacinio teismo išaiškinta, kad svarbiausiu kriterijumi įvertinti, ar tiekėjas pajėgus įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, laikytinos pirkimo sąlygos, pagal kurias nustatoma, kokia ūkio subjekto kompetencija atitinkamo pirkimo atveju yra tinkama, o kokia – ne. Atsižvelgiant į tai, dėl skirtingų teisėtai nustatytų pirkimo sąlygų to paties tiekėjo kvalifikacija panašiuose pirkimuose vieną kartą gali būti tinkama, o kitą – nepakankama. Perkančioji organizacija neturi teisės laisvai interpretuoti savo paskelbtų sąlygų, vertindama tiekėjo kvalifikaciją atsižvelgti į kitus, nei iš anksto paskelbtus reikalavimus ar aplinkybes. Kitais žodžiais tariant, jei perkančioji organizacija tiekėjams iškėlė tam tikrą kvalifikacijos reikalavimą, ji privalo patikrinti atitiktį jam (visų dalyvių ar, jei nustatyta, – tik laimėtojo), nepriklausomai nuo to, kad kai kurių ūkio subjektų, kurie jau buvo įvykdę panašaus pobūdžio sutartis, atitinkama kompetencija ankstesniuose pirkimuose nebuvo tikrinama.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, nustačiusi tiekėjams ekonominio ir finansinio pajėgumo reikalavimą, jį siejant su atitinkamų finansinių metų vertinimu, vėliau negali pripažinti tiekėjo kvalifikacijos tinkama, jei per šiuos finansinius metus jo pajėgumas buvo nepakankamas, tačiau per kitus – tinkamas, arba priešingai – ji negali pripažinti nesant reikalaujamo tiekėjo pajėgumo, jei jis pasikeitė per kitus nei iš anksto nustatytus finansinius metus[20].

Tačiau VPĮ 47 straipsnio 1 dalies nuostata dėl kvalifikacijos reikalavimų tikslumo ir aiškumo negali būti aiškinama ir taikoma taip, kad lemtų itin formalų nustatytų tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų atitikties vertinimą. Kitaip tariant, kruopštus, pirkimo sąlygas atitinkantis tiekėjų kvalifikacijos vertinimas neturi tapti pernelyg formalus. Kasacinio teismo ne kartą akcentuotas turinio viršenybės prieš formą principas. Tiekėjų kvalifikacijos vertinime šis reiškia perkančiosios organizacijos pareigą įsitikinti realiu tiekėjo pajėgumu, o ne apsiriboti kvalifikaciją pagrindžiančio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dokumento formuluočių sutapties su pirkimo sąlygomis vertinimu. Tokia perkančiosios organizacijos pareiga kildinama iš reguliavime įtvirtintos prerogatyvos įsitikinti tiekėjų pajėgumu, kurio atitikties nustatymui esminę reikšmę turi kvalifikacijos kaip objektyvios kategorijos praeities ir dabarties aplinkybių turinys, o ne jų atvaizdavimo forma dokumentuose.

Pavyzdys

Perkančiosios organizacijos pirkimo sąlygose dėl tiekėjų teisės verstis tam tikra veikla įtvirtinta sąvoka ,,žemės darbai“ nesutampa su specialiuosiuose statybos teisiniuose santykius reguliuojančiais teisės aktais, todėl tokie darbai gali būti pripažistami ne tik tada, kai jie tokiais įvardyti pirkimo dokumentuose. Taigi šiuo atveju svarbiau ne pirkimo sąlygose vartojamų sąvokų pavadinimai, o joms suteikta prasmė bei turinys[21]. Atitinkamai, vienintelė aplinkybė, kad, pavyzdžiui, tiekėjo atestate pažodžiui nenurodyta, kad jis turi teisę atlikti tam tikros rūšies darbus, nesiaiškinant šio atestato turinio, ypač atsižvelgiant į jame galimus nurodyti įvairius kvalifikacijos kategorijų ar subkategorijų variantus, tokio tiekėjo kvalifikacijos pagal pirkimo sąlygas savaime neleidžia pripažinti netinkama[22].

Remiantis nurodytais tiekėjų reikalavimų teisėtumo kriterijais, LAT neteisėtais yra pripažinęs, pavyzdžiui, tokius kvalifikacijos reikalavimus:

1) Reikalavimą tiekėjui turėti ir pateikti ypatingųjų statinių statybos darbų atestatą, perkant neypatingojo statinio rekonstrukcijos darbus[23].

2) Reikalavimą įrangos gamintojui turėti sertifikuotą aptarnavimo centrą Lietuvoje, kai pirkimo sąlygose kartu su minėtu reikalavimu nurodyti ir techninio aptarnavimo reagavimo terminai, per kuriuos tiekėjas privalėtų laiku užtikrinti siūlomos įrangos techninį aptarnavimą[24]

3) Reikalavimą turėti tris, o ne du specialistus perkant dviejų atskirų statinių statybos darbus, t. y. reikalavimą tiekėjams turėti pagal faktinę padėtį „atsarginį“ statybos vadovą[25].

4) Reikalavimą, kad tiekėjai ypatingo statinio statybos rangovu turi būti atestuoti visose susisiekimo komunikacijose, kadangi perkančioji organizacija privalėjo nurodyti tikslią susisiekimo komunikacijų rūšį, o ne bendrą šių statinių sritį[26].

Tinkamam tiekėjų kvalifikacijos vertinimui užtikrinti perkančiosios organizacijos turi atsižvelgti į tiekėjo kvalifikacijos įgijimo momentą. Tai svarbu dėl to, kad tiekėjo kvalifikacijos atitiktis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

iškeltiems reikalavimams gali būti vertinama tik tokiu atveju, jei tiekėjo kompetenciją, pajėgumą ar patikimumą liudijančios faktinės aplinkybės atsirado ne vėliau kaip galutinę pasiūlymų pateikimo dieną (įtvirtintą pirkimo dokumentuose), nors pats dokumentas kaip jų patvirtinimo šaltinis galėtų būti surašytas vėliau (pavyzdžiui, įmonės buhalterinės apskaitos dokumentas už praėjusius finansinius metus). Jei būtų priešingai, t. y. būtų vertinama kaip lygiaverte tiekėjų kvalifikacija įgyta tiek prieš, tiek po šio momento, būtų pažeistas tiekėjų lygiateisiškumo principas. Kasacinio teismo ne kartą konstatuota, kad tiekėjo kvalifikacija objektyviai neatitinka pirkimo sąlygose įtvirtintų reikalavimų, jei iki galutinio pasiūlymų pateikimo momento tiekėjas neįgyja reikalaujamos patirties[27]. Tai reiškia, kad tiekėjo atitiktis pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams (kvalifikacija) turi realiai egzistuoti pasiūlymo pateikimo metu (iki pirkimo dokumentuose nustatyto pasiūlymų pateikimo momento), bet ne būti įgyjama po to, kai pasiūlymas pateiktas, ypač tol, kol vyksta jo vertinimo procesas[28].

Kita vertus, teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad nors tiekėjas anksčiau (prieš viešojo pirkimo paskelbimą) neatitiko nustatytų kvalifikacijos reikalavimų, tačiau iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos pašalino šias neatitiktis, jo dalyvavimas viešojo pirkimo procedūrose negali būti apribojamas ir perkančioji organizacija privalo vertinti pasiūlymų pateikimo termino dieną tiekėjo turimą kvalifikaciją[29].

Remiantis VPĮ 25 straipsnio 2 dalies nuostatomis, atliekant mažos vertės pirkimus, VPĮ 47 straipsnio nuostatos nėra imperatyviai taikomos, kadangi perkančioji organizacija turi teisę apskritai netikrinti (nevertinti) tiekėjų kvalifikacijos[30]. Ir tai nelaikoma viešųjų pirkimų principų pažeidimu[31].

Vis dėlto nurodyta perkančiosios organizacijos teisė nėra neribota. Remiantis VPĮ ir kitų teisės aktų subsidiaraus taikymo taisykle (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio komentarą*), perkančiosios organizacijos galimybė netikrinti tiekėjų kvalifikacijos turėtų būti suprantama kaip jos teisė pirkimo sąlygose neįtvirtinti atitinkamų tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų, tačiau, jei pagal imperatyviąsias teisės normas viešojo pirkimo sutartis su tiekėju negali būti sudaryta (pavyzdžiui, tiekėjui neturint teisės verstis tam tikra veikla) ir tai paaiškėja perkančiajai organizacijai (pavyzdžiui, ją apie tai informavo kitas tiekėjas), ji su tokiu tiekėju negali sudaryti sutarties, nes priešingu atveju pažeistų imperatyviąsias normas ir viešųjų pirkimų skaidrumo principą[32]. Kitaip tariant, net ir tuo atveju, jeigu tiekėjams mažos vertės viešajame pirkime nėra keliami

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kvalifikacijos reikalavimai, tačiau jie kyla iš kitų privalomai taikomų teisės aktų, viešojo pirkimo sutartis negali būti sudaryta su tokiu tiekėju, kuris neturi reikiamos kvalifikacijos ir perkančioji organizacija apie tai žino.

2. VPĮ 47 straipsnio 2 dalyje yra atskirai reglamentuojamas vienas iš tiekėjų kvalifikacijos įvertinimo (patikrinimo) būdų – perkančiosios organizacijos teisė viešojo pirkimo dokumentuose pareikalauti, kad tiekėjas turėtų teisę verstis tą veiklą, kuri reikalinga pirkimo sutarčiai įvykdyti, o, paslaugų pirkimo atveju – turėtų specialų leidimą arba būtų tam tikrų organizacijų narys, jeigu tai privaloma norint teikti atitinkamas paslaugas savo kilmės šalyje. Nurodytoje teisės normoje vartojama sąvoka *veikla, kuri reikalinga pirkimo sutarčiai įvykdyti*, *privaloma norint teikti atitinkamas paslaugas* reiškia, kad perkančioji organizacija turi teisę kelti reikalavimus dėl teisės verstis veikla ir (ar) teikti paslaugas turėjimo, narystės atitinkamoje organizacijoje tik tokiu atveju, jeigu atitinkama veikla (paslaugos) patenka į pirkimo objektą.

Viešojo pirkimo nuostatų proporcingumas ir bendroji perkančiųjų organizacijų pareiga nustatyti būtinas dalyvių kvalifikacijos sąlygas reiškia, kad tiekėjų teisės verstis veikla, reikalinga viešojo pirkimo sutarčiai įvykdyti, reikalavimai turi būti nustatomi ir atitiktis jiems vertinama tik pagal specialiuosius teisės aktus, kuriuose reglamentuojama tam tikros specifinės teisės įgijimo, suteikimo ir naudojimosi tvarka bei sąlygos. Pavyzdžiui, jei tiekėjai, siekdami sudaryti ir vykdyti viešojo pirkimo sutartį, prieš tai privalo įgyti teisę verstis atitinkama veikla (pavyzdžiui, surinkti, išvežti, tvarkyti, naudoti pavojingas atliekas), tai perkančiajai organizacijai kyla pareiga pirkimo sąlygose įtvirtinti atitinkamą tiekėjų kvalifikacijos reikalavimą dėl teisės verstis konkrečia veikla turėjimo[33].

Tiekėjų teisė verstis veikla reikalavimų nustatymui ir atitikties jiems vertinimui negali daryti įtakos perkančiosios organizacijos poreikiai, pirkimo objekto specifika ir kitos panašios priežastys; perkančiosios organizacijos privalo patikrinti, ar tiekėjų pagal specialiuosius teisės aktus įgyti atestatai (jei jie reikalingi) ar kiti teisę veikti suteikiantys dokumentai pakankami ir leistini tiekėjo kvalifikacijos atitikčiai įrodyti. Viešųjų konkursų sąlygos, dėl kurių tiekėjas negali pagrįsti teisės sudaryti ir vykdyti viešojo pirkimo sutarties, nors tokia jo teisė kyla iš bendrųjų ar specialiųjų teisės aktų nuostatų aiškinimo ir taikymo, pagal įstatymą neteisėtos, neproporcingos,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nepateisinamos jokiais pagrindais; dėl tokių pirkimo sąlygų teismai turėtų spręsti savo iniciatyva[34].

Taigi perkančioji organizacija neturi teisės kelti aukštesnių reikalavimų nei jie atitinkamam pirkimo objektui nustatyti specialiuose teisės aktuose, nepriklausomai nuo to, kad taip ji siektų įsitikinti didesniu tiekėjų pajėgumu, patikimumu. Kitaip tariant, jeigu tiekėjas pagal specialiuosius teisės aktus turi teisę vykdyti atitinkamą veiklą, perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygomis tokios teisės paneigti negali. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija, negali reikalauti tiekėjo turėti atitinkamą licenciją, jeigu konkrečią veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose toks reikalavimas nenustatytas, t. y. nenustatyta, kad veiklos vykdymas yra licencijuojamas. Analogiškai perkančioji organizacija negali kelti aukštesnių sertifikavimo, licencijavimo ir pan. reikalavimų, net jei atitinkama veikla atskirai atestuojama, tačiau atitinkami teisės verstis veikla reikalavimai nenustatyti specialiuose teisės aktuose. Atsižvelgiant į tai, perkančiosios organizacijos daugiau ne nustato pačios teisės verstis veikla turinio, o patikrina tiekėjų pajėgumą pagal kituose teisės aktuose įtvirtintą reguliavimą.

Perkančiosios organizacijos paslaugų pirkimo atveju viešojo pirkimo dokumentuose nustatydamos kvalifikacijos reikalavimą dėl tiekėjų narystės tam tikrose organizacijose, privalo nepažeisti ES laisvo paslaugų judėjimo taisyklių. Pavyzdžiui, reikalavimas, kad užsienio teikėjas būtų atitinkamos nacionalinės (perkančiosios organizacijos kilmės valstybės) organizacijos (asociacijos) narys yra draudžiamas[35], nes pažeistų nediskriminavimo kilmės pagrindu principą. Kaip nurodyta VPĮ 47 straipsnio 1 dalyje, kvalifikacijos reikalavimai, įskaitant reikalavimus dėl teisės verstis atitinkama veikla turėjimo, turi būti tiksliai ir aiškiai įtvirtinti viešojo pirkimo dokumentuose. Vis dėlto VPĮ ir kitų teisės aktų, pavyzdžiui, reglamentuojančių statybų veiklą, subsidiarus taikymas (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio komentarą*) lemia tai, kad, jeigu specialiame teisės akte yra įtvirtintas reikalavimas dėl atitinkamos teisės ir (ar) specialaus leidimo turėjimo, net ir nenustačius tokio reikalavimo viešojo pirkimo sąlygose, perkančioji organizacija negali sudaryti viešojo pirkimo sutarties su tiekėju, kuris atitinkamos teisės ir (ar) atitinkamo leidimo neturi. Kitaip tariant, tai, kad iš privalomų teisės normų kylantis reikalavimas nebuvo tiesiogiai įrašytas pirkimo sąlygose, neatleidžia jo dalyvių nuo pareigos turėti atitinkamą licenciją (sertifikatą), nes bet kokiu atveju dėl jos (nepriklausomai nuo apimties) negalima sudaryti viešojo pirkimo sutarties, jei ūkio subjektas šios teisės neturi[36].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tačiau tuo atveju, kai perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose pažodžiui nenurodo aiškaus ir konkretaus reikalavimo dėl konkrečios teisės verstis atitinkama veikla turėjimo, tik nustato abstraktų reikalavimą, kad tiekėjas turi turėti teisę verstis ta veikla, kuri reikalinga pirkimo sutarčiai įvykdyti (arba apskritai nenustato jokio šios srities reikalavimo), perkančioji organizacija negali atmesti tiekėjo pasiūlymo pagal iš anksto aiškiai nepaskelbtus reikalavimus, nepriklausomai nuo to, kad jų taikymo poreikis kyla dėl kitų specialiųjų teisės aktų taikymo. ESTT yra išaiškinęs, kad vienodo požiūrio principas ir skaidrumo pareiga turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama pašalinti ūkio subjektą iš viešojo pirkimo procedūros dėl to, kad šis neįvykdė pareigos, kuri aiškiai nenurodyta šio pirkimo dokumentuose arba galiojančiame nacionaliniame įstatyme, tačiau kyla nacionalinėms valdžios institucijoms ar nacionaliniams administraciniams teismams aiškinant šį įstatymą ir užpildant tuose dokumentuose esančias spragas; tokiomis aplinkybėmis vienodo požiūrio ir proporcingumo principai aiškintini taip, kad pagal juos nedraudžiama suteikti ūkio subjektui galimybės ištaisyti trūkumus ir įvykdyti minėtą sąlygą per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą[37].

Analogiškai ESTT formuojamai praktikai LAT taip pat laikosi nuoseklios pozicijos, kad jei viešojo pirkimo dokumentuose aiškiai nenurodyta, kokios konkrečios teisės turėjimą tiekėjas turi įrodyti perkančiajai organizacijai ir (ar) kokius konkrečius atestatus ar kitokius įrodomuosius dokumentus reikėtų jai pateikti, net dėl pirkimo objekto apibrėžties pirkimo sąlygose ir specialiųjų teisės aktų taikymo tokie dokumentai būtini vykdant viešojo pirkimo sutartį, perkančioji organizacija privalo leisti tiekėjui ištaisyti pasiūlymo trūkumus. Tokiu atveju pasiūlymo trūkumo (jei jį lėmė išimtinai pirkimo sąlygos) ištaisymas suprantamas ne tik kaip trūkstamo teisės verstis veikla įrodančio dokumento (atestato) pateikimas, bet ir leidimas tiekėjui viešojo pirkimo sutarties vykdymui pasitelkti naujus subjektus – partnerius, subrangovus, jei jis pats negali ir neturi teisės atlikti tam tikrų darbų (teikti paslaugų) [38]. Pažymėtina, kad iš anksto neišviešinto ūkio subjekto pasitelkimas tiekėjo pajėgumui pagrįsti, kai jis pats jo neturi, neturėtų būti aiškinamas ir vertinamas kaip vienintelė galima jų pasitaisymo (trūkumo šalinimo) priemonė. Iš esmės neatmestini atvejai, kai dėl specifinio pirkimo objekto, atitinkamos rinkos struktūros ar kitokių priežasčių tiekėjui, net ir siekiančiam tą padaryti, nepavyks rasti jokio kito ūkio subjekto arba galimų subrangovų ratas bus itin siauras, dėl to jų pasitelkimas taps sudėtingas, ilgai truks ir pan. Todėl tiekėjai iš esmės turi turėti galimybę pasitaisyti ir kitokiu būdu, pavyzdžiui, įgydami

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

reikiamą kvalifikaciją. Leidimas tiekėjui šalinti aptariamą trūkumą kvalifikuotinas ne kaip bendrųjų teisės normų išimtis, o kaip atskiras institutas – įrodinėjimas, kad pirkimo sutartį vykdys tik tokią teisę turintys asmenys. Atsižvelgiant į tai, toks tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų bendradarbiavimas šioje srityje paskelbus galutinius viešojo pirkimo rezultatus nereiškia pakartotinio pasiūlymų vertinimo, todėl atsakingų asmenų teisės vykdyti veiklą įrodinėjimui prieš sudarant viešojo pirkimo sutartį apskritai nėra poreikio *de jure* taikyti kasacinio teismo jurisprudencijoje suformuotų teisės aiškinimo taisyklių (ar jų išimčių) dėl kvalifikacijos objektyvumo sampratos, ribojimo tikslinti kvalifikacijos duomenis laiko atžvilgiu ar pasitelkti naujus trečiuosius asmenis. Viešojo pirkimo laimėtojai bet kokiu atveju *de facto* negalės pradėti vykdyti viešojo pirkimo sutarties neturėdami atitinkamos veiklos vykdymo teisės (leidimo)[39]. Taigi, jei teismo procese paaiškėja, kad perkančioji organizacija, neleisdama tiekėjui ištaisyti pirmiau nurodyto trūkumo, jo pasiūlymą atmetė (arba pripažino tinkamu), teismas privalo tokį perkančiosios organizacijos sprendimą pripažinti neteisėtu ir panaikinti bei ją įpareigoti iš naujo įvertinti ūkio subjekto pasiūlymą, prieš tai jam leidžiant per protingą laiką ištaisyti dėl pirkimo sąlygų turinio atsiradusį pasiūlymo trūkumą[40].

Pabrėžtina, kad viešojo pirkimo sąlygose nustačius reikalavimą dėl teisės verstis atitinkama veikla turėjimo, svarbus tampa nurodytos teisės įgijimo momentas, ypatingai tuo atveju, kai pasiūlymą viešajame pirkime pateikia užsienio subjektas.

Kasacinio teismo praktikoje nurodytu klausimu išaiškinta, kad rangovų kvalifikacijos atitiktis viešojo pirkimo sąlygoms įrodinėtina specialiaisiais teisę verstis atitinkama statybos veikla suteikiančiais dokumentais (jei pagal pirkimo paskelbimo metu galiojančius Lietuvos teisės aktus jie reikalingi), kurie kompetentingų Lietuvos ar užsienio institucijų privalo būti išduoti iki perkančiosios organizacijos nustatyto galutinio pasiūlymų pateikimo termino; tokiu būdu užsienio (Europos Sąjungos ir Europos ekonominės erdvės valstybės narių bei Šveicarijos Konfederacijos) tiekėjų įgyta kvalifikacija laikytina atitinkančia viešojo pirkimo sąlygas, nepriklausomai nuo to, kad šio pajėgumo patvirtinimo dokumentas Lietuvoje buvo išduotas po galutinės pasiūlymų pateikimo datos[41].

Tačiau užsienio tiekėjai turi pareigą po pirkimo paskelbimo kaip įmanoma greičiau per protingą laiką kreiptis į kompetentingą LR instituciją su prašymu išduoti teisės pripažinimo dokumentą. Šių socialiai atsakingo ir sąžiningo elgesio pareigų tinkamas vykdymas, be kita ko, atsižvelgiant ir į

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kitas aplinkybes, perkančiosioms organizacijoms leidžia vertinti tokių užsienio tiekėjų pasiūlymų tinkamumą. Jei dėl neoperatyvaus užsienyje įgyto pajėgumo patvirtinimo procedūros inicijavimo Lietuvoje perkančiajai organizacijai tektų pratęsti tiekėjų kvalifikacijos vertinimo (pavyzdžiui, pratęsti terminą teikti kvalifikacijos duomenų paaiškinimus, patikslinimus) ir (ar) visą pasiūlymų vertinimo procedūrą, ji, nustačiusi pirmiau nurodytas aplinkybes, galėtų atsisakyti tai padaryti. Kita vertus, tam tikrais išimtiniais atvejais, kai dėl pirkimo objekto svarbos perkančiajai organizacijai ir visuomenei būtų pateisinami ypač trumpi ir nepratęstini procedūrų vykdymo terminai, nepriklausomai nuo to, kad tiekėjas veikė operatyviai, ir (ar) nuo jo nepriklausančių aplinkybių, įskaitant, ekspertų komisijos sprendimo atidėti teisės pripažinimo dokumento išdavimą, perkančioji organizacija gali atmesti tokio tiekėjo pasiūlymą, jei iki jos nurodyto termino toks ūkio subjektas, tikslindamas kvalifikacijos duomenis, šio dokumento nepateikė[42]. Taigi, kitų valstybių (ES ir Europos ekonominės erdvės valstybės narių bei Šveicarijos Konfederacijos) tiekėjų (ar bendrus su Lietuvos ūkio subjektais) pasiūlymus dėl užsienio tiekėjų laiku įgytos kvalifikacijos perkančiosios organizacijos privalo vertinti kaip atitinkančius pirkimo sąlygas, išskyrus atvejus, jei bus nustatytas aiškiai socialiai neatsakingas ar nesąžiningas tokių tiekėjų elgesys, darantis įtaką procedūrų operatyvumui, ar dėl pirkimo objekto svarbos ir terminų perkančioji organizacija objektyviai negalės laukti, kol užsienio rangovui bus pripažinta jo teisė veikti Lietuvoje[43].

3. VPĮ 47 straipsnio 3 dalyje yra reglamentuojamas tiekėjų kvalifikacijos vertinimas (tikrinimas) dėl tiekėjų finansinio ir ekonominio pajėgumo. Finansinio ir ekonominio pajėgumo vertinimo tikslas – užtikrinti, kad pirkimo sutartis būtų sudaryta su tiekėju, kuris turi pakankamus finansinius išteklius ir yra finansiškai stabilus bei pajėgus, kad galėtų tinkamai ir visiškai įvykdyti viešojo pirkimo sutartį[44]. Kitaip tariant, finansinis įmonės pajėgumas asocijuojasi su stabiliu ir nuosekliu įmonės veikimu[45] – pakankamais tiekėjo finansiniais resursais sutarties įgyvendinimo laikotarpiu padengti svarbiausias išlaidas (mokėti atlyginimus, įsigyti medžiagas, kt.), kol bus apmokėtos pirkimo vykdytojui pateiktos sąskaitos[46].

VPĮ 47 straipsnio 3 dalyje yra nurodytas nebaigtinis kriterijų (įrodančiųjų dokumentų), apibūdinančių tiekėjų finansinį ir ekonominį pajėgumą, sąrašas. Kiekvienu konkrečiu atveju

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančioji organizacija turi teisę pasirinkti, kokius konkrečiai ekonominio bei finansinio pajėgumo rodiklius vertinti ir juos nustatyti savarankiškai, t. y. komentuojamoje teisės normoje nurodytą sąrašą papildyti. Būtina nesumaišyti: perkančioji organizacija neturi teisės plėsti bendro VPĮ 47 straipsnyje numatyto kvalifikacijos reikalavimų sąrašo, tačiau turi teisę (vienintelė išimtis iš taisyklės) papildyti VPĮ 47 straipsnio 3 dalyje nurodytų priemonių, detalizuojančių finansinio ir ekonominio pajėgumo bendrąjį kvalifikacijos reikalavimą, priemonių sąrašą[47]. Tačiau, nors dėl tiekėjų finansinio ir ekonominio pajėgumo perkančiosioms organizacijoms suteikta diskrecija nustatyti ir tikrinti tiekėjų kvalifikaciją, ši teisė nėra neribota. Aptariami reikalavimai turi būti susiję su sutarties dalyku ir jam proporcingi, objektyvūs, kad būtų pateikta informacija apie tokį ūkio subjekto pajėgumą, o taip pat nustatyta pereinamoji riba turi atitikti atitinkamos sutarties mastą[48].

VPĮ 47 straipsnio 3 dalies 1 punkte yra įtvirtinta perkančiosios organizacijose teisė tiekėjo finansinį ir ekonominį pajėgumą patikrinti pagal tiekėjo metinių pajamų iš visos veiklos arba iš veiklos, su kuria susijęs atitinkamas pirkimas, sumą.

Pagal Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodiką, kuria remiantis turi būti nustatomi kvalifikacijos reikalavimai (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 7 dalies komentarą*) ir kurios nuostatos visais tarptautinių ir supaprastintų pirkimų atvejais yra privalomos[49], perkančioji organizacija turi diskreciją viešojo pirkimo dokumentuose įtvirtinti tokius metinių pajamų reikalavimus:

1) Bendrosios metinės visos veiklos pajamos – perkančioji organizacija nustato konkrečią reikalaujamą bendrųjų metinių visos veiklos pajamų sumą ne daugiau kaip per paskutinius trejus finansinius metus, o jeigu tiekėjas įregistruotas vėliau – nuo tiekėjo įregistravimo dienos. Tiekėjas turi atitikti keliamą reikalavimą kiekvienais pirkimo dokumentuose nurodytais finansiniais metais.

2) Bendrosios metinės pajamos iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas – perkančioji organizacija nustato konkrečią reikalaujamą bendrųjų metinių pajamų sumą iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas, ne daugiau kaip per paskutinius trejus finansinius metus, o jeigu tiekėjas įregistruotas ar veiklą atitinkamoje srityje pradėjo vėliau – nuo tiekėjo įregistravimo dienos ar veiklos su pirkimu susijusioje srityje pradžios. Tiekėjas turi atitikti keliamą reikalavimą kiekvienais pirkimo dokumentuose nurodytais finansiniais metais. Perkančioji organizacija turi pareigą aiškiai įvardinti veiklą, su kuria susijęs atliekamas pirkimas. Tačiau nurodyta veikla negali

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

būti pernelyg susiaurinama, pavyzdžiui, kompiuterinės įrangos pardavimas, o ne išimtinai kompiuterių pardavimas[50].

3) Vidutinės metinės visos veiklos pajamos – perkančioji organizacija reikalauja atitinkamos konkrečios vidutinės metinių pajamų (išvedamas metinių visos veiklos pajamų vidurkis per nurodytą laikotarpį) sumos ne daugiau kaip per paskutinius trejus finansinius metus.

4) Vidutinės metinės pajamos iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas – perkančioji organizacija reikalauja atitinkamos konkrečios vidutinės metinių pajamų iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas, sumos (išvedamas metinių veiklos pajamų iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas, vidurkis per nurodytą laikotarpį) ne daugiau kaip per paskutinius trejus finansinius metus. Nurodytas reikalavimas naudotinas tuo atveju, kai tikėtina, kad pirkime galintys dalyvauti tiekėjai verčiasi keliomis veiklomis ir dėl to vidutinės metinės visos veiklos pajamos nepakankamai apibūdina tiekėjų finansinę būklę[51]. Nustatant nurodytą reikalavimą turi būti aiškiai apibrėžiama (įvardijama) veikla, su kuria susijęs atliekamas pirkimas, tačiau veikla negali būti pernelyg susiaurinama.

Nei VPĮ 47 straipsnio 3 dalies 1 punkte, nei kitose VPĮ nuostatose, nei Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikoje nereglamentuojama, kokiais konkrečiai atvejais perkančioji organizacija turėtų vertinti tiekėjo metines pajamas ar vidutines metines pajamas iš visos veiklos, o kokiais – tik iš veiklos, susijusios su atitinkamu pirkimu. Taigi, perkančioji organizacija turi plačią diskreciją nuspręsti (pasirinkti), kokias konkrečiai metines pajamas ar vidutines metines pajamas vertinti konkrečiu atveju.

Tačiau nurodyta perkančiosios organizacijos diskrecija yra apribota tuo aspektu, kad reikalaujama metinių pajamų (tiek iš visos veiklos, tiek iš veiklos, susijusios su konkrečiu pirkimu) suma pagal bendrą VPĮ 47 straipsnio 3 dalies 1 punkto taisyklę negali būti daugiau kaip du kartus didesnė už numatomą atliekamo pirkimo vertę. Taigi, įstatyme įtvirtinta riba, kurią peržengus preziumuojamas kvalifikacijos reikalavimo neteisėtumas. Pavyzdžiui, jeigu numatoma viešojo darbų pirkimo vertė yra 1 000 000,00 Eur, perkančiosios organizacijos reikalaujama metinių pajamų suma iš visos veikos arba iš veiklos, susijusios su konkrečiu pirkimu, negali būti didesnė kaip 2 000 000,00 Eur.

Išimtiniais atvejais perkančioji organizacija turi teisę viešojo pirkimo dokumentuose įtvirtinti reikalavimą dėl konkrečios metinių pajamų (tiek iš visos veiklos, tiek iš veiklos, susijusios su

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

konkrečiu pirkimu) sumos, kuri yra daugiau kaip du kartus didesnė už numatomą atliekamo pirkimo vertę, jeigu tai būtina dėl perkamų prekių, paslaugų ar darbų pobūdžio arba su tuo susijusios rizikos. Taigi, pirmiau nurodyta prezumpcija dėl pirkimo sąlygos teisėtumo yra paneigiama, t. y. galimos išimtys. Nei VPĮ 47 straipsnio 3 dalies 1 punkte, nei kitose VPĮ nuostatose, nei Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikoje nereglamentuojama, koks konkrečiai pirkimo objekto pobūdis (ar) su tuo susijusi rizika galėtų pateisinti nukrypimą nuo bendrosios taisyklės dėl maksimalaus reikalaujamų pajamų dydžio. Taip galėtų būti, pavyzdžiui, perkančiajai organizacijai vykdant pirkimą, skirtą ypatingos valstybinės svarbos projektams įgyvendinti, ar įsigyjant su nacionaliniu saugumu susijusį pirkimo objektą[52]. Vis dėlto nurodyta išimtis iš bendrosios taisyklės turėtų būti aiškinama ir taikoma siaurai, o perkančioji organizacija kiekvienu tokiu atveju turi pareigą viešojo pirkimo dokumentuose arba pirkimo procedūrų ataskaitoje nurodyti pagrindines priežastis, lėmusias išimties dėl maksimalaus reikalaujamų pajamų dydžio viršijimo priežastis.

VPĮ 47 straipsnio 3 dalies 2 punkte yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė tiekėjo finansinį ir ekonominį pajėgumą patikrinti pagal tam tikrą finansinį santykį, įskaitant turimo turto ir įsipareigojimų santykį. Nurodyta teise perkančioji organizacija gali pasinaudoti tik tuo atveju, jeigu pirkimo dokumentuose nurodo skaidrius, objektyvius ir nediskriminacinius finansinio santykio vertinimo kriterijus ir metodus.

Pagal Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodiką, perkančioji organizacija turi diskreciją viešojo pirkimo dokumentuose įtvirtinti tokius finansinio santykio reikalavimus, kurie laikytini skaidriais, objektyviais ir nediskriminaciniais:

1) Bendrojo (pastovaus) mokumo koeficientas. Nurodytas koeficientas yra ilgalaikio finansinio stabilumo rodiklis, parodantis, kiek vienam įmonės skolos eurui tenka nuosavo kapitalo ir išreiškiantis įmonės finansinį pajėgumą, stabilumą bei gebėjimą vykdyti savo ilgalaikes prievoles. Nustačius šį reikalavimą, vertinamas įmonės nuosavo kapitalo ir visų įsipareigojimų (ilgalaikių ir trumpalaikių) santykis. Reikalavimas įprastai naudotinas perkant prekes, paslaugas ar darbus, sudarant didelės vertės ilgalaikes (galiojančias ilgiau negu dvylika mėnesių) pirkimo sutartis. Šis reikalavimas nenaudotinas, jei pirkimo sutartyje nustatytas avansas ir (ar) tarpiniai mokėjimai, kadangi periodiškai gaunant mokėjimus už prekes, paslaugas ar darbus, tiekėjui yra lengviau vykdyti prisiimtus įsipareigojimus. Kasacinis teismas, įvertinęs nurodytą reguliavimą, išaiškino,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kad tarptautiniuose ir supaprastintuose pirkimuose, kai viešojo pirkimo sutartyje nurodytas avansas ir (ar) tarpiniai mokėjimai tiekėjui, bendrojo mokumo koeficiento reikalavimas tiekėjų kvalifikacijai negali būti taikomas ir pirkimus vykdantys subjektai negali šio reikalavimo nustatyti pirkimo sąlygose[53].

Bendrojo mokumo rodiklis papildo kritinio likvidumo rodiklį (*detaliau žiūrėti komentarą toliau*), charakterizuojantį tiekėjo gebėjimą vykdyti trumpalaikius įsipareigojimus. Mažesnė už vienetą bendrojo mokumo rodiklio reikšmė suponuoja poreikį tiekėjui naudotis kreditorių ar kitais pasitelktais resursais[54].

2) Einamojo likvidumo koeficientas. Nurodytas koeficientas yra trumpalaikio finansinio stabilumo rodiklis, parodantis įmonės trumpalaikio turto santykį su trumpalaikiais įsipareigojimais. Nurodytas reikalavimas nenaudotinas, jei pirkimo sutartyje numatytas avansas ir (ar) tarpiniai mokėjimai. Nurodytas reikalavimas taip pat nenaudotinas vykdant pirkimą metų pabaigoje, kadangi tiekėjas turėtų pateikti duomenis už paskutinius finansinius metus (t. y. jie būtų metų senumo). Žemas šio rodiklio lygis rodo, kad įmonė gali nevykdyti trumpalaikių įsipareigojimų, aukštas (daugiau kaip 2) – kad ji nepajėgia panaudoti apyvartinių lėšų. Praktikoje einamojo likvidumo koeficientas svyruoja nuo 1,2 iki 2. Nustatant reikalavimą turi būti atsižvelgiama į prekių, paslaugų ar darbų sektoriaus ypatumus, kadangi skirtinguose sektoriuose ta pati rodiklio reikšmė gali rodyti skirtingą situaciją. Minimali einamojo likvidumo reikšmė – 1,2. Jeigu įmonės turimi įsipareigojimai yra lygūs 0, laikoma, kad tiekėjas atitinka einamojo likvidumo reikalavimą[55].

3) Kritinio likvidumo koeficientas. Nurodytas koeficientas yra trumpalaikio finansinio stabilumo rodiklis, parodantis įmonės trumpalaikio turto (atėmus atsargas) santykį su trumpalaikiais įsipareigojimais. Reikalavimas naudotinas sudarant trumpalaikes (galiojančias trumpiau negu dvylika mėnesių) pirkimo sutartis, vykdant pirkimą pirmame pusmetyje. Reikalavimas nenaudotinas vykdant pirkimą metų pabaigoje. Kritinio likvidumo koeficiento reikalavimas parodo įmonės sugebėjimą greitai (skubiai) realizuojamu trumpalaikiu turtu padengti trumpalaikius įsipareigojimus. Žemas šio rodiklio lygis rodo, kad įmonei sunku vykdyti įsipareigojimus, aukštas (daugiau kaip 2,5) – kad ji nepajėgia panaudoti apyvartinių lėšų. Praktikoje kritinio likvidumo koeficientas svyruoja apie 1. Nustatant reikalavimą turi būti atsižvelgiama į prekių, paslaugų ar darbų sektoriaus ypatumus. Minimali reikšmė – ne mažesnė

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nei 0,5. Jeigu įmonės turimi įsipareigojimai yra lygūs 0, laikoma, kad tiekėjas atitinka kritinio likvidumo reikalavimą[56].

Pagal VPĮ 47 straipsnio 3 dalies 3 punktą perkančioji organizacija visada turi teisę reikalauti tiekėjų atitinkamo lygio profesinės civilinės atsakomybės draudimo. Nurodyta teisė ypač aktuali tuo atveju, kai VPĮ subsidiariai taikomuose teisės aktuose atitinkamiems subjektams yra nustatyta pareiga apsidrausti profesiniu civilinės atsakomybės draudimu ir be nurodyto draudimo tiekėjas negali verstis atitinkama veikla. Tokią pareigą turi, pavyzdžiui, advokatai, antstoliai, audito įmonės, draudimo brokerių įmonės, įrenginių techninės būklės tikrinimo įstaigos, kelionių organizatoriai ir t. t.

4. VPĮ 47 straipsnio 4 dalyje yra reglamentuojamas kvalifikacijos reikalavimų nustatymas tuo atveju, kai viešojo pirkimo objektas yra skaidomas į dalis (*detaliau dėl pirkimo objekto skaidymą žiūrėti VPĮ 28 straipsnio komentarą*).

Perkančioji organizacija, viešojo pirkimo dokumentuose nurodžiusi, kad pirkimo objektas skaidomas į dalis, kvalifikacijos reikalavimus turi nustatyti kiekvienai pirkimo objekto daliai atskirai arba nurodyti, kad konkretus kvalifikacijos reikalavimas taikomas kelioms ar visoms pirkimo objekto dalims. Tokiu būdu siekiama užtikrinti, kad kvalifikacijos reikalavimai atitiktų VPĮ 47 straipsnio 1 dalies nuostatas dėl jų proporcingumo, sąsajos su pirkimo objektu ir draudimo riboti konkurenciją. Kitaip tariant, perkančioji organizacija turi pareigą įsitikinti tiekėjų kompetencija, patikimumu ir pajėgumu įvykdyti sutartį būtent dėl konkrečios viešojo pirkimo objekto dalies. Priešingu atveju, t. y. kvalifikacijos reikalavimus nustatant pagal visą viešojo pirkimo objekto apimtį (vertę), tačiau numačius, kad pirkimo sutartis gali būti sudaryta dėl atskirų viešojo pirkimo objekto dalių, nustatyti reikalavimai galėtų būti laikomi neproporcingais ir nepagrįstai ribojančiais konkurenciją, atimančiais galimybę pirkime dalyvauti tiekėjams, galintiems tinkamai ir laiku įvykdyti atskiros pirkimo objekto dalies sutartį.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, įgyvendindama, pavyzdžiui, teatro salės rekonstrukcijos projektą ir siekdama įsigyti statybos rangos (rekonstravimo) darbus, sceninę įrangą ir jos montavimo (įrengimo) darbus bei salės kėdes, viešojo pirkimo dokumentuose nurodo, kad pirkimas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

skaidomas į dalis – (1) statybos rangos (rekonstravimo) darbai, (2) sceninė įranga ir jos montavimo darbai, (3) kėdės – o tiekėjai turi teisę pateikti pasiūlymą tiek vienai, tiek kelioms, tiek visoms pirkimo objekto dalims. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija pirkimo sąlygose nurodo, kad tiekėjui, siekiančiam pateikti pasiūlymą pirmai pirkimo objekto daliai, be kitų reikalavimų keliamas kvalifikacijos reikalavimas dėl konkretaus specialisto – statinio statybos vadovo, kuris bus skiriamas statinio statybos vadovu pirkime nustatytiems statybos darbams – turėjimo. Jeigu perkančioji organizacija būtų nurodžiusi bendrą kvalifikacijos reikalavimą dėl nurodyto specialisto turėjimo, taikomą visoms pirkimo objekto dalims, nurodytas reikalavimas negalėtų būti laikomas proporcingu ir neribojančiu konkurencijos, kadangi tiekėjams, pavyzdžiui, kėdžių gamintojams ir (ar) pardavėjams, kurie realiai ir objektyviai gali pateikti pasiūlymą dėl trečios pirkimo objekto dalies, būtų užkirstas kelias tai padaryti nepasitelkiant subrangovų ir (ar) nesikooperuojant su kitais tiekėjais, nors nurodyto specialisto turėjimas pirkimo sutarties dėl trečios pirkimo objekto dalies įvykdymui apskritai nėra reikalingas.

Pagal VPĮ 47 straipsnio 4 dalį perkančiajai organizacijai vertinant tiekėjų finansinį ir ekonominį pajėgumą būtent pagal tiekėjų pajamas (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 3 dalies 1 punkto komentarą*), gali būti taikoma išimtis iš nurodytos bendrosios taisyklės. T. y. reikalaujamų pajamų dydis gali būti nustatomas ne pagal atskiros pirkimo objekto dalies vertę, bet pagal bendrą visų pirkimo objekto dalių vertę.

Tuo atveju, jeigu, išskaidžius pirkimo objektą į dalis, yra tikimybė, kad su tuo pačiu tiekėju galėtų būti sudaroma pirkimo sutartis dėl kelių pirkimo objekto dalių (pirkimo sąlygose pagal VPĮ 28 straipsnio 4 dalies 1 punktą nurodyta, kad tas pats tiekėjas pasiūlymą gali pateikti tiek dėl vienos, tiek dėl kelių pirkimo objekto dalių), perkančioji organizacija, kiekvienoje pirkimo objekto dalyje nustatydama kvalifikacijos reikalavimą dėl konkrečios reikalaujamos tiekėjo metinių pajamų sumos, gali atsižvelgti ne į kiekvienos atskiros pirkimo objekto dalies vertę, bet į atskirų pirkimo objekto dalių bendrą vertę (atskirų pirkimo objekto dalių verčių sumą). Taigi, perkančioji organizacija pirkimo sąlygas turėtų formuluoti alternatyviai: tiek tiekėjams, kurie pasirengę dalyvauti pirkimo vienoje iš dalių, tiek kitiems, – kurie ketina pateikti pasiūlymus keliose ar visose pirkimo dalyse.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama viešąjį degalų iš degalinių pirkimą, pirkimo objektą išskaidė, pavyzdžiui, į dvidešimt dalių pagal perkančiajai organizacijai aktualias teritorijas ir nurodė, kad tas pats tiekėjas turi teisę pasiūlymą pateikti tiek vienai, tiek kelioms, tiek visoms pirkimo objekto dalims. Esant nurodytoms aplinkybėms, perkančioji organizacija, nustatydama visoms pirkimo objekto dalims taikytiną kvalifikacijos reikalavimą dėl konkretaus tiekėjo pajamų iš prekybos degalais veiklos dydžio, turi teisę atsižvelgti ne į konkrečios pirkimo objekto dalies vertę, bet į bendrą visų pirkimo objekto dalių vertę. Nurodytą perkančiosios organizacijos teisę suponuoja tai, kad didžioji dalis tiekėjų, vykdančių prekybą degalais, prekybos vietas turi visoje LR teritorijoje, todėl, tikėtina, pasiūlymus pateiks būtent visoms pirkimo objekto dalims.

Tačiau tuo atveju, jeigu su tuo pačiu tiekėju negalėtų būti sudaryta pirkimo sutartis dėl kelių pirkimo objekto dalių (pavyzdžiui, pirkimo sąlygose nurodyta, kad tiekėjas pasiūlymą gali pateikti tik vienai pirkimo objekto daliai) arba tai mažai tikėtina, pavyzdžiui, dėl atskirų pirkimo objekto dalių specifikos, perkančioji organizacija reikalavimus dėl konkrečios tiekėjų pajamų sumos turėtų nustatyti kiekvienai pirkimo objekto daliai atskirai, atsižvelgdama būtent į kiekvienos pirkimo objekto dalies vertę.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama teatro salės rekonstrukcijos darbų ir kėdžių pirkimą, pirkimo objektą išskaidė į dvi dalis – (1) salės rekonstrukcijos darbai ir (2) kėdės. Nors pirkimo sąlygose neįtvirtintas draudimas tiekėjui pasiūlymą pateikti abiem pirkimo objekto dalims, iš esmės neįmanoma, kad savarankiškai veikiantis ūkio subjektas, pavyzdžiui, kėdes gaminanti ir (ar) jų prekybą vykdanti įmonė, nesikooperuodama su kitais ūkio subjektais, būtų kompetentinga ir pajėgi pateikti pasiūlymą tiek dėl kėdžių pirkimo, tiek dėl salės rekonstrukcijos darbų. Dėl to perkančioji organizacija, užtikrindama, kad kvalifikacijos reikalavimas dėl konkrečios tiekėjo metinių pajamų sumos būtų proporcingas pirkimo objektui ir dirbtinai neribotų konkurencijos, nurodytą reikalavimą turėtų nustatyti atskirai kiekvienai pirkimo objekto daliai, atsižvelgdama būtent į konkrečios pirkimo objekto dalies vertę.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

5. VPĮ 47 straipsnio 5 dalyje yra reglamentuojamas tiekėjų finansinio ir ekonominio pajėgumo tikrinimas pagal tiekėjų metines pajamas (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 3 dalies 1 punkto komentarą*) tuo atveju, kai viešojo pirkimo sutartį numatoma sudaryti preliminariosios sutarties arba dinaminės sistemos pagrindu.

Pagal VPĮ 47 straipsnio 5 dalį, kai pirkimo sutartį numatoma sudaryti preliminariosios sutarties pagrindu atnaujinant tiekėjų varžymąsi, reikalaujama metinių tiekėjo veiklos pajamų suma yra nustatoma vienu iš dviejų alternatyvių būdų:

1) Atsižvelgiant į didžiausią numatomą tuo pačiu metu vykdomų konkrečių pirkimo sutarčių vertę, jeigu ji žinoma. Pavyzdžiui, jeigu perkančioji organizacija, vykdydama viešąjį pirkimą, kurio pagrindu sudaromos preliminariosios sutartys, žino, kad preliminariųjų sutarčių pagrindu bus sudaromos trys pagrindinės sutartys iš kurių dvi – vienu metu, nustatydama reikalavimą dėl tiekėjų metinių pajamų, perkančioji organizacija turėtų atsižvelgti būtent į didžiausią numatomą nurodytų dviejų konkrečių pirkimo sutarčių vertę.

2) Atsižvelgiant į numatomą preliminariosios sutarties vertę, jeigu nežinoma didžiausia numatoma tuo pačiu metu vykdomų konkrečių pirkimo sutarčių vertė (*detaliau apie numatomą preliminariosios sutarties vertę žiūrėti VPĮ 5 straipsnio 15 dalies komentarą*).

VPĮ 47 straipsnio 5 dalyje vartojama sąvoka *jeigu nežinoma* suponuoja, kad perkančioji organizacija reikalaujamą metinių tiekėjo veiklos pajamų sumą, pirmiausia turėtų siekti nustatyti (apskaičiuoti) būtent pagal konkrečių tuo pačiu metu planuojamų vykdyti pirkimo sutarčių vertę. Ir tik tokiu atveju, kai nurodyta vertė yra nežinoma, perkančioji organizacija turėtų vertinti visą numatomą preliminariosios sutarties vertę.

Pagal VPĮ 47 straipsnio 5 dalį, kai pirkimo sutartį numatoma sudaryti dinaminės sistemos pagrindu, reikalaujama didžiausia metinių tiekėjo veiklos pajamų suma nustatoma atsižvelgiant į didžiausią numatomą konkrečių per dinaminę pirkimo sistemą sudaromų pirkimo sutarčių vertę (*detaliau apie numatomą per dinaminę pirkimo sistemą sudaromų pirkimo sutarčių vertę žiūrėti VPĮ 5 straipsnio 15 dalies komentarą*).

6. VPĮ 47 straipsnio 6 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė tiekėjų kvalifikaciją įvertinti pagal tiekėjų techninį ir profesinį pajėgumą. Techninio ir profesinio pajėgumo vertinimo tikslas – įsitikinti, kad tiekėjas turi pakankamus

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

įgūdžius, priemones, įrankius, personalą ir kt., reikalingus pirkimo sutarties vykdymui[57]. Kitaip tariant, techninis ir profesinis pajėgumas yra vertinamas pagal tiekėjo žmogiškuosius ir techninius išteklius bei patirtį, kuri reikalinga pirkimo sutarčiai įvykdyti.

Vertinant tiekėjo žmogiškuosius išteklius, kaip nurodyta pačioje VPĮ 47 straipsnio 6 dalies normoje, atsižvelgiama į pirkimo sutartį vykdysiančių tiekėjo darbuotojų kvalifikaciją, darbo produktyvumą, patirtį ir patikimumą. Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos 21.6 punkte nurodyta, kad tiekėjo personalo išsilavinimo ir profesinės kvalifikacijos reikalavimas keliamas siekiant įsitikinti, kad pirkimo sutarties vykdymas bus pavestas kvalifikuotam tiekėjo, teikiančio paslaugas ar atliekančio darbus, personalui, ar jo vadovaujančiam personalui, kuris yra tiesiogiai susiję (ar atsakingi) už konkrečios paslaugos suteikimą ar darbų atlikimą. Personalo, nesusijusio su konkrečios pirkimo sutarties vykdymu, kvalifikacija netikrinama.

Pirkimo vykdytojas tiksliai ir aiškiai pirkimo dokumentuose nurodo, kokią kvalifikaciją turi turėti tiekėjas, ar jo vadovaujantys asmenys (pavyzdžiui, darbų atveju – nurodoma konkreti statybos darbų sritis, statinių kategorija ir grupė bei reikalaujama patirtis). Kvalifikacijos reikalavimai turi būti nustatomi, atsižvelgiant į pirkimo vykdytojo nurodytas kompetencijas galintiems atitikti asmenims norminiuose teisės aktuose keliamą kvalifikaciją (pavyzdžiui, statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovams kvalifikacijos reikalavimai nustatomi atsižvelgiant į LR statybos įstatyme nurodytus jiems taikomus kvalifikacijos reikalavimus)[58].

Tiekėjų profesinis pajėgumas, be kita ko, gali būti įvertinamas pagal tiekėjų turimą patirtį. Tiekėjo patirtis – tai reikalavimas, apibūdinantis, ar tiekėjas jau yra vykdęs panašią pirkimo sutartį (per tam tikrą laikotarpį suteikė paslaugas, pateikė prekes ar atliko reikalaujamos apimties darbus) bei ar sutartis buvo įvykdyta ar darbai atlikti tinkamai[59]. Pagal Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodiką tiekėjo patirčiai keliami tokie pagrindiniai reikalavimai:

1) Reikalaujamos pirkimo sutarties baigtumas. Pirkimo vykdytojas, siekdamas įsitikinti tiekėjo patirtimi, reikalauja įvykdytos ar tebevykdomos pirkimo sutarties. Sprendimas, kokios pirkimo sutarties prašyti, priimamas įvertinus pirkimo objekto specifiką. Įvykdytos pirkimo sutarties gali būti reikalaujama, kai pirkimo sutartis bus sudaroma dėl galutinio produkto sukūrimo arba kol pirkimo sutartis nepabaigta įvykdyti, negalima nustatyti galutinio rezultato, turi būti nurodoma

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

reikalaujama tokios pirkimo sutarties vertė. Vykdomos pirkimo sutarties gali būti reikalaujama, kai sudaroma tęstinio pobūdžio pirkimo sutartis, pavyzdžiui, atliekų išvežimo, valymo paslaugų, kanceliarinių, medicininių prekių tiekimo ir panašiai, pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose nustato reikalavimą būti įvykdžius ar vykdyti pirkimo sutartį ar jos dalį ir nurodo tokios pirkimo sutarties ar jos įvykdytos dalies vertę[60].

2) Reikalaujamas pirkimo sutarčių skaičius – priklauso nuo to, ar pirkimo objektas yra dalus. Jei pirkimo objektas yra nedalomas, pavyzdžiui, perkamas automobilis, vienos informacinės sistemos kūrimas ir panašiai, reikalaujama, kad tiekėjas per pastaruosius trejus metus arba per laiką nuo tiekėjo įregistravimo dienos (jeigu tiekėjas vykdė veiklą mažiau nei trejus metus) būtų įvykdęs ar vykdytų bent vieną sutartį ir nustato, kad tokios sutarties vertė turi būti ne mažesnė kaip 0,5 pirkimo objekto vertės. Jei tiekėjas teikia informaciją apie vykdomą pirkimo sutartį, laikoma, kad jo patirtis atitinka keliamą reikalavimą, jei vykdomos pirkimo sutarties įvykdyta dalis yra ne mažesnė kaip pirkimo dokumentuose reikalaujama suma. Jei pirkimo objektas yra sudėtinis ir gali būti dalus (pavyzdžiui, perkami kelių objektų kadastriniai matavimai) ir (ar) prekių pristatymo, paslaugų suteikimo ar darbų atlikimo terminas yra nevienkartinis (pavyzdžiui, prekės turės būti pristatytos ne visos iš karto, o dalimis), tiekėjo prašoma būti įvykdžius (vykdyti) bent vieną ar daugiau pirkimo sutarčių, kurių bendra vertė būtų ne mažiau kaip 0,5 pirkimo objekto vertės. Jei tiekėjas teikia informaciją apie vykdomą sutartį, laikoma, kad jo patirtis atitinka keliamą reikalavimą, jei vykdomos sutarties įvykdyta dalis yra ne mažesnė kaip 0,5 pirkimo objekto vertės[61].

3) Vertinamų sutarčių skaičiaus ribojimas – kai kuriais atvejais (pavyzdžiui, pirkimo vykdytojas planuoja daryti kelis panašesnius užsakymus ir abejoja, ar praktikoje mažesnės apimties sutartis vykdęs tiekėjas sugebės įvykdyti didesnės apimties sutartis) pirkimo vykdytojas gali riboti vertinamų sutarčių skaičių. Tokiu atveju pirkimo vykdytojas turi nustatyti proporcingą, protingą reikalavimą, įvertinęs perkamo objekto apimtį ir pirkimo sutarties vykdymo laikotarpį[62]. Atitinkamai perkančioji organizacija gali nustatyti ūkio subjektų pajėgumų sumavimo ribojimą, t. y. draudimą dėl pirkimo objekto specifikos reikalaujamos patirties atitiktį grįsti kelių ūkio subjektų atskirai vykdytomis sutartimis.

4) Patirtį įrodančių sutarčių vertė – pirkimo vykdytojas neprivalo prašyti būti įvykdžius arba vykdyti sutartį (-is) ne mažiau kaip 0,5 pirkimo objekto vertės – apimtis gali būti nustatoma ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

mažesnė. Tokia praktika formuotina atsižvelgiant į tai, jog nustatant aukštą įvykdytos (vykdomos) sutarties koeficientą dalyje pirkimų susidaro ydinga situacija, kad pasiūlymą neretai gali pateikti tik vienas tiekėjas, tuo tarpu pirkimo vykdytojo tikslas yra gauti konkurencingus pasiūlymus. Tai įmanoma užsitikrinti tik tais atvejais, kai pirkime dalyvauja smulkaus ar vidutinio verslo atstovai, o ne tik stambaus kapitalo įmonės. Atitinkamai – kuo aukštesnės vertės sutartis, tuo žemesnis turi būti nustatomas koeficientas[63].

5) Kiti parametrai, įrodantys tiekėjo patirtį – kai kuriais atvejais tiekėjo profesiniu pajėgumu pirkimo vykdytojas geriau įsitikina keldamas patirties reikalavimą ne tiekėjui, o specialistui. Tiekėjas, kaip juridinis asmuo, yra atsakingas už žmogiškųjų, finansinių ir kt. išteklių organizavimą, tuo tarpu kokybiškos paslaugos teikimą, darbų atlikimą ar produkto sukūrimą užtikrina specialistai, turintys reikiamą išsilavinimą, kvalifikaciją ir patirtį[64].

6) Patirties vertinimo ypatumai darbų pirkimo atveju – įsigyjant darbus, vertinama vidutinė metinė svarbiausių statybos darbų apimtis per pastaruosius penkerius metus arba per laiką nuo tiekėjo įregistravimo dienos (jeigu tiekėjas vykdė veiklą mažiau nei 5 metus). Vidutinė metinė svarbiausių statybos darbų vertė turi būti ne mažesnė kaip 0,5 perkamų darbų vertės[65].

7) Reikalavimai dėl patirties, kai kartu perkami skirtingų rūšių pirkimo objektai – prekių bei paslaugų pirkimo atveju keliamas reikalavimas turėti patirties per pastaruosius trejus metus arba per laikotarpį nuo tiekėjo įregistravimo dienos, darbų pirkimo atveju – per pastaruosius penkerius metus arba per laikotarpį nuo tiekėjo įregistravimo dienos, todėl, jei vienu pirkimu įsigyjami skirtingų rūšių pirkimo objektai, ir norima prašyti tiek paslaugų teikimo, tiek darbų atlikimo patirties, turi būti formuluojami du atskiri reikalavimai[66].

Pagal VPĮ 47 straipsnio 6 dalį reikalaujama tiekėjų profesinė patirtis visų pirma įrodinėjama užsakovų pažymomis apie tinkamai įvykdytas sutartis. Tačiau sąvoka *visų pirma* suponuoja išvadą, kad tiekėjų patirtis gali būti įrodoma ir kitais tinkamais įrodymais. Tokia išvada, be kita ko, kyla ir iš VPĮ 39 straipsnio, kurio nuostatos pagal analogiją taikomos sistemiškai (*detaliau apie įrodinėjimo priemones ir jų vertinimą žiūrėti VPĮ 39 straipsnio komentarą*).

Perkančioji organizacija gali vertinti, kad tiekėjas neturi reikalaujamo profesinio pajėgumo, jeigu nustato tiekėjo interesų konfliktą, galintį neigiamai paveikti pirkimo sutarties vykdymą (interesų konfliktas yra reglamentuojamas VPĮ 21 straipsnyje bei kaip privalomas tiekėjo pašalinimo pagrindas nurodytas VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 2 punkte). Kitaip tariant, VPĮ 47 straipsnio 6 dalis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

apima vertikalių (išorės) interesų konfliktų prevencijos taisyklę kaip profesinio pajėgumo reikalavimų sudėtinę dalį. Pavyzdžiui, tyrimų ir plėtros paslaugų tikrinimo ir audito sutarties sudarymo atveju, tikrinimo ir audito paslaugas siekiant teikti tiekėjui, teikusiam tyrimų ir plėtros paslaugas, akivaizdžiai būtų nustatytas tiekėjo interesų konfliktas, turintis įtakos tinkamam pirkimo sutarties vykdymui[67].

Teismų praktikoje taip pat išaiškinta, kad asmuo, kuriam buvo pavesta atlikti su viešuoju darbų, prekių ar paslaugų pirkimu susijusį tyrimą, bandymus, studiją ar juos rėmėti, šio viešojo pirkimo procedūros prasme nebūtinai yra tokioje pat padėtyje kaip ir asmuo, kuris tokių darbų neatliko, nes gali būti geresnėje padėtyje dėl to, kad atlikdamas šiuos darbus suzinojo informacijos apie šį viešąjį pirkimą; be to, šiam asmeniui gali kilti interesų konfliktas dėl to, kad jis, būdamas ir viešojo pirkimo konkurso dalyvis, net ir neketindamas to daryti, gali daryti įtaką jo sąlygoms sau naudinga linkme. Tai iškraipytų konkurenciją tarp konkurso dalyvių. Atsižvelgiant į šią situaciją, kurioje gali atsidurti tam tikrus parengiamuosius darbus atlikęs asmuo, negali būti teigiama, kad vienodo požiūrio principas įpareigoja jį vertinti taip pat, kaip ir bet kurį kitą konkurso dalyvį[68].

Pagal VPĮ 47 straipsnio 6 dalį perkančioji organizacija, veikianti gynybos srityje ar valdanti ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą, ar veikianti srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, atlikdama pirkimą, susijusį su nacionaliniu saugumu (*detaliau dėl nurodyto perkančiosios organizacijos statuso ir pirkimo pobūdžio žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 5 dalies komentarą*), gali laikyti, kad tiekėjas neturi reikiamo profesinio pajėgumo, jeigu nustato tiekėjo ar jo pasitelkiamų subtiekėjų interesų konfliktą, galintį neigiamai paveikti sutarties vykdymą, įskaitant, bet neapsiribojant, jeigu nustato, kad tiekėjas ar jo pasitelkiami subtiekėjai turi interesų, galinčių kelti grėsmę nacionaliniam saugumui.

Nei VPĮ 47 straipsnio 6 dalyje, nei kitose VPĮ nuostatose nėra detalizuota, kokie konkrečiai interesai laikytini galinčiais kelti grėsmę nacionaliniam saugumui, taip pat nėra nurodyta, kaip perkančioji organizacija turėtų įvertinti, ar tiekėjas ir jo pasitelkiami subtiekėjai (ne)turi grėsmę nacionaliniam saugumui galinčių kelti interesų. Dėl to perkančiosios organizacijos, vadovaudamosi VPĮ 92 straipsnio 12 dalimi, turėtų kreiptis į kompetentingas institucijas, kurios atlieka vertinimą dėl ketinamos sudaryti sutarties atitikties nacionalinio saugumo interesams (*detaliau žiūrėti VPĮ 92 straipsnio 12 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Grėsmę nacionaliniam saugumui keliančiais galėtų būti pripažinti, pavyzdžiui, tiekėjo, palaikančio glaudžius santykius su Rusijos verslo ir politikos atstovais, interesai, taip pat tiekėjo, kaltinamo korupcinio pobūdžio byloje, interesai.

Apibendrinant VPĮ 47 straipsnio 6 dalies nuostatas dėl interesų konflikto prevencijos, pabrėžtina, kad, remiantis pažodiniu aptariamu reguliavimu, perkančiajai organizacijai suteikiama teisė laikyti, kad tiekėjas neatitinka kvalifikacijos reikalavimų, jeigu perkančioji organizacija jau viešojo pirkimo procedūrų metu nustato, kad, vykdant sutartį, tiekėjas patektų į interesų konflikto situaciją. Prieš tiekėjo kvalifikaciją pripažįstant neatitinkančia pirkimo sąlygų reikalavimų, remiantis pažodiniu aptariamu reguliavimu, tiekėjui turėtų būti sudaromos galimybės (sąlygos) dėl to pateikti paaiškinimus, patikslinimus ir (ar) leidžiama nurodyti naują pajėgumą, kurį tiekėjas turėjo pasiūlymų pateikimo metu ir dėl kurio nesusidarytų interesų konflikto situacija (pavyzdžiui, tiekėjui turėtų būti leidžiama vieną specialistą pakeisti kitu specialistu (tiekėjo darbuotoju). Tačiau svarbu tai, kad kaip tinkama negali būti vertinama tiekėjo kvalifikacija, įgyta jau po pasiūlymų pateikimo termino pabaigos (pavyzdžiui, tiekėjas negali pasiūlyme nurodyto specialisto pakeisti kitu specialistu, kuris nėra tiekėjo darbuotojas).

Vis dėlto, atsižvelgiant į komentuojamos VPĮ 47 straipsnio 6 dalies esmę ir tikslą, Komentaro autorių nuomone, aptariama interesų konflikto situacija yra reguliuojama netinkamoje vietoje, kadangi pagal savo esmę tai yra ne pajėgumo (kvalifikacijos) reikalavimas, bet yra pašalinimo pagrindas[69]. Priešingu atveju, jeigu aptariamas reikalavimas būtų vertinamas kaip tikrasis profesinio pajėgumo (kvalifikacijos) reikalavimas, pagal bendrąją taisyklę perkančioji organizacija turėtų teisę jį nustatyti arba nenustatyti pirkimo dokumentuose (jeigu pirkimo dokumentuose profesinio pajėgumo reikalavimai tiekėjui nekeliami, gauta informacija apie tiekėjo ar jo pasitelkiamų subtiekėjų interesus, galinčius kelti grėsmę nacionaliniam saugumui, nesukeltų tiekėjui neigiamų pasekmių, t. y. pasiūlymo atmetimo, kadangi pirkimo sutarties vykdymui profesinis pajėgumas nereikalautas). O tai niekaip neleistų pasiekti VPĮ 47 straipsnio 6 dalies tikslo – užkirsti kelią pirkime dalyvauti tiekėjams, galintiems kelti grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui.

Aptariamas tiekėjų pašalinimo pagrindas dėl pirmiau nurodytų turinio ir reguliavimo tikslų argumentų, Komentaro autorių nuomone, taikytinas kaip privaloma norma Šiame kontekste pažymėtina, kad sąvoka „perkančioji organizacija gali laikyti“ neaiškintina kaip neribotos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiųjų organizacijų diskrecijos įtvirtinimas, o daugiau reiškia jos kompetencijos nustatymą[70]. Atsižvelgiant į tai, jei būtų patikimai nustatyta grėsmė nacionaliniam saugumui, perkančioji organizacija šios aplinkybės negalėtų ignoruoti ir leisti pirkimo procedūrose toliau dalyvauti tokiam nepatikimam ūkio subjektui.

Komentaro autorių nuomone, atsižvelgiant į VPĮ 47 straipsnio 6 dalies normos tikslą, nepriklausomai nuo aptariamos normos kvalifikavimo, interesų konflikto atsiradimą perkančioji organizacija turėtų vykdyti visų galimų ūkio subjektų atžvilgiu, t. y. tiek dėl pavienio tiekėjo, tiek tais atvejais, kai šis pasitelkia trečiuosius asmenis kvalifikacijos atitikčiai įrodyti ar siekiant perleisti viešojo pirkimo sutarties dalies vykdymą. Kuriam nors iš jų nea. tikus interesų konflikto pagrindo, tiekėjas turėtų būti šalinamas iš viešojo pirkimo procedūros. Kita vertus, prieš tai tiekėjui turi būti leidžiama pasiaiškinti, paneigti perkančiosios organizacijos įtarimus.

Pagal VPĮ 47 straipsnio 6 dalį, vertinant tiekėjo techninį pajėgumą, techninius išteklius, atsižvelgiama į pirkimo sutarčiai reikalingus ir tiekėjo turimus įrankius, įrenginius ar technines priemones. Nurodytas kvalifikacijos reikalavimas taikomas tik atliekant paslaugų ar darbų pirkimus ir tik tais atvejais, kai sėkmingam pirkimo sutarties įvykdymui reikalingi atitinkami įrankiai, įrenginiai, techninės priemonės. Paprastai pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose nenurodo konkrečių įrankių, įrenginių, techninių priemonių, kuriais privalo disponuoti tiekėjas, tačiau, nurodydamas siekiamą rezultatą, leidžia tiekėjui pasirinkti tokius, kurie yra būtini sėkmingam ir teisėtam pirkimo sutarties įvykdymui. Išimtiniais atvejais, kai yra įsigyjamas ypatingas pirkimo objektas ir kai pirkimo vykdytojo siekiamo pirkimo sutarties rezultato neįmanoma pasiekti naudojant kitokius, nei pirkimo vykdytojo aiškiai ir tiksliai pirkimo dokumentuose nurodyti ir apibrėžti atitinkami įrankiai, įrenginiai, techninės priemonės, pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose nurodo, kokiais įrankiais, įrenginiais, techninėmis priemonėmis tiekėjas turi disponuoti[71].

Pabrėžtina, kad perkančioji organizacija, nustatydama kvalifikacijos reikalavimą dėl tiekėjo techninio pajėgumo, iš esmės negali reikalauti, jog tiekėjas reikalingas priemones valdytų išimtinai nuosavybės teise ar išimtinai kita forma (pavyzdžiui, nuomos ar panaudos sutarties pagrindu). Kasacinio teismo konstatuota, kad perkančioji organizacija negali atmesti pasiūlymo, jei priemonės perkamai paslaugai teikti tiekėjo valdomos ne nuosavybės teise ar nuomos pagrindu, kaip nustatyta pirkimo sąlygose, o pagal panaudos sandorį[72]. Kasacinis teismas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nurodė, kad pirkimo objektui reikšmingų daiktinių teisių (valdymo ir naudojimo) apimties prasme, panauda ir nuoma yra lygiaverčiai asmens santykio su daiktu pagrindai: paprastai tiek panaudos gavėjas, tiek nuomininkas jiems perduotu daiktu gali laisvai naudotis, jį valdyti, tačiau teisė disponuoti daiktu gali būti suvaržyta (pavyzdžiui, subnuomos apribojimai) arba iš viso negalima (nei nuomininkas, nei panaudos gavėjas negali parduoti jiems perduoto daikto kaip savo); esminis šių teisinių santykių skirtumas – atlygintinumas, tačiau viešajam pirkimui tai nedaro jokios įtakos nei dėl tiekėjų kvalifikacijos, nei dėl perkamos paslaugos[73].

7. VPĮ 47 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga tiekėjo kvalifikacijos reikalavimus nustatyti pagal Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodiką. Ši įstatymo nuostata įgyvendinta Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 1S-105. Įsakymo 2 punkte nustatyta, kad juo patvirtinta Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika turi vadovautis perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai, vykdydami nuo 2017 m. liepos 1 d. pradėtus tarptautinius ir supaprastintus pirkimus.

Kasacinis teismas, kaip nurodyta pirmiau, aiškindamas šias nuostatas, taip pat yra išaiškinęs, kad Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika yra privaloma, jos nuostatos imperatyviosios visais tarptautinių ir supaprastintų pirkimų atvejais, todėl juos vykdančios perkančiosios organizacijos neturi teisės savo nuožiūra spręsti dėl metodikos taisyklių (ne)taikymo, be kita ko, dėl pirkimo objekto specifikos ar panašių aplinkybių. Šios išvados nekeičia aplinkybė, kad Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikoje vartojamos lingvistiniu požiūriu neįsakomojo pobūdžio frazės (*reikalavimas naudotinas*, *reikalavimas nenaudotinas*)[74].

Tačiau, atliekant mažos vertės viešuosius pirkimus, pradėtus nuo 2017 m. liepos 1 d., Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika yra rekomendacinė[75]. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos, vykdydamos mažos vertės viešuosius pirkimus, neprivalo vadovautis Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika. Vis dėlto, jeigu perkančiosios organizacijos mažos vertės viešųjų pirkimų procedūrų metu pasirenka tikrinti tiekėjų kvalifikaciją, nustatyti kvalifikacijos reikalavimai neturėtų prieštarauti Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos nuostatoms.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Komentuojamos VPĮ 47 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 58 straipsnio normas.

[2] LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2012; 2017 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-6-378/2017.

[3] LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2011.

[4] *Ten pat*.

[5] LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011.

[6] LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2012; 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-476-378/2017.

[7] LAT 2014 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-376/2014.

[8] LAT 2016 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-415/2016.

[9] LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-398-469/2018.

[10] LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2012.

[11] LAT 2017 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-6-378/2017.

[12] LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014.

[13] LAT 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-185/2008.

[14] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

[15] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

[16] LAT 2010 m. gegužės 4 d nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2010.

[17] LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015.

[18] *Ten pat*.

[19] LAT 2017 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-6-378/2017.

[20] LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340/2013.

[21] LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[22] *Ten pat.*

[23] LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011.

[24] LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-507/2011.

[25] LAT 2016 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-415/2016.

[26] LAT 2013 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-590/2013.

[27] LAT 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-436/2011; 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-408/2012.

[28] LAT 2018 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-6-916/2018.

[29] LAT 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-408/2012.

[30] Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.3.3.6. punktas.

[31] LAT 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-440/2010.

[32] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

[33] LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2011.

[34] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[35] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 651.

[36] LAT 2015 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-60-378/2015.

[37] ESTT 2016 m. birželio 2 d. sprendimas byloje *Pizzo*, C-27/15.

[38] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[39] LAT 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-469-469/2019.

[40] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017; 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-469-469/2019.

[41] LAT 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-546-469/2016.

[42] *Ten pat.*

[43] *Ten pat.*

[44] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P .651.

[45] LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2009.

[46] Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos 14 punktas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[47] ESTT 2012 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *Édukövízig ir Hochtief Construction*, C-218/11.

[48] ESTT 2012 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *Édukövízig ir Hochtief Construction*, C-218/11; LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2009.

[49] LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-398-469/2018.

[50] Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos 15.1.2 punktas.

[51] *Ten pat.* 15.2.2 punktas.

[52] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 83-iojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad tokios aplinkybės galėtų būti susijusios su didele rizika, siejama su sutarties vykdymu ar tuo, kad esminę reikšmę turi tinkamas sutarties įvykdymas laiku, nes tai, pavyzdžiui, yra būtina išankstinė kitų sutarčių įvykdymo sąlyga.

[53] LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-398-469/2018.

[54] Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos 16.1 punktas.

[55] *Ten pat.* 16.2 punktas.

[56] *Ten pat.* 16.3 punktas.

[57] Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos 21 punktas.

[58] *Ten pat*, 21.6 punktas.

[59] *Ten pat*, 21.1 punktas.

[60] *Ten pat*, 21.1.1 punktas.

[61] *Ten pat*, 21.1.2 punktas.

[62] *Ten pat*, 21.1.3 punktas.

[63] *Ten pat*, 21.1.4 punktas; LAT 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-255/2014.

[64] Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos 21.1.5 punktas.

[65] *Ten pat*, 21.1.6 punktas.

[66] *Ten pat*, 21.1.7 punktas.

[67] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Komos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 654.; LAT 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-496/2014.

[68] ESTT 2005 m. kovo 3 d. sprendimas byloje *Fabricom*, C-21/03; 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Michaniki*, C-213/07; 2009 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje *Assitur*, C-

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

538/07; 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *Serrantoni ir Consorzio stabile edili*, C-376/08; LAT 2013 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-436/2013.

[69] Žr. pagal analogiją LAT 2016 m. lapkričio 10 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-[illegible]-469/2016.

[70] Žr. pagal analogiją LAT 2015 m. gruodžio 11 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-[illegible]-378/2015.

[71] Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos 21.9 punktas.

[72] LAT 2011 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-287/2011.

[73] LAT 2016 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-372-248/2016.

[74] LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-398-469/2018.

[75] Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymo Nr. 1S-105 2 punktas.

48 straipsnis. Kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartai

1. **Perkančioji organizacija gali reikalauti, kad tiekėjas pateiktų nepriklausomos įstaigos išduotą sertifikatą, patvirtinantį, kad jis laikosi tam tikrų kokybės vadybos sistemos standartų, įskaitant ir prieinamumo neįgaliesiems standartus. Tam ji pirkimo dokumentuose turi nurodyti atitinkamų Europos standartų serijomis, kurias yra sertifikavusi Europos Sąjungos teisės aktų nustatytus reikalavimus atitinkanti sertifikavimo įstaiga, pagrįstą kokybės vadybos sistemą. Perkančioji organizacija turi pripažinti kitose valstybėse narėse įsisteigusių nepriklausomų įstaigų išduotus lygiaverčius sertifikatus. Atlikdama supaprastintą pirkimą ar pirkdama šio įstatymo 2 priede nurodytas specialines ir kitas specialiąsias paslaugas, perkančioji organizacija priima ir kitus tiekėjo lygiaverčių kokybės vadybos užtikrinimo priemonių įrodymus, patvirtinančius, kad jo siūlomos kokybės vadybos užtikrinimo priemonės atitinka reikalaujamus kokybės vadybos užtikrinimo standartus, o kitų pirkimų atvejais lygiaverčiai įrodymai priimami tik jeigu tiekėjas dėl nuo jo nepriklausančių objektyvių priežasčių negali pateikti sertifikatų per nustatytą laiką.**
2. **Jeigu perkančioji organizacija reikalauja pateikti nepriklausomų įstaigų išduotus sertifikatus, patvirtinančius, kad tiekėjas laikosi tam tikrų aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų, ji pirkimo dokumentuose turi nurodyti Europos Sąjungos aplinkos apsaugos vadybos ir audito sistemą (angl. Eco–Management and Audit**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Scheme, EMAS) arba kitas aplinkos apsaugos vadybos sistemas, pripažįstamas pagal 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1221/2009 dėl organizacijų savanoriškojo Bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistemos (EMAS) taikymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 761/2001 ir Komisijos sprendimus 2001/681/EB bei 2006/193/EB (OL L 342, 2009, p. 1) 45 straipsnį, arba kitus aplinkos apsaugos vadybos standartus, pagrįstus atitinkamais Europos arba tarptautiniais standartais, kuriuos yra patvirtinusios sertifikavimo įstaigos, atitinkančios Europos Sąjungos teisės aktus arba atitinkamus Europos ar tarptautinius sertifikavimo standartus. Perkančiosios organizacijos pripažįsta lygiaverčius sertifikatus, išduotus kitose valstybėse narėse įsteigtų nepriklausomų įstaigų. Atlikdama supaprastintą pirkimą ar pirkdama šio įstatymo 2 priede nurodytas socialines ir kitas specialiąsias paslaugas, perkančioji organizacija priima ir kitus tiekėjo lygiaverčių aplinkos apsaugos vadybos užtikrinimo priemonių įrodymus, kurie patvirtintų, kad jo siūlomos aplinkos apsaugos vadybos užtikrinimo priemonės atitinka reikalaujamus aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus, o kitų pirkimų atvejais lygiaverčiai įrodymai priimami tik jeigu tiekėjas dėl nuo jo nepriklausančių objektyvių priežasčių negali pateikti sertifikatų per nustatytą laiką.

1. VPĮ 48 straipsnio 1 dalyje[1] yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė (bet ne pareiga) viešojo pirkimo dokumentuose reikalauti, kad tiekėjas pateiktų nepriklausomos įstaigos išduotą sertifikatą, patvirtinantį, kad tiekėjas laikosi tam tikrų kokybės vadybos sistemos standartų, įskaitant ir prieinamumo neįgaliesiems standartus. Kitaip tariant, VPĮ 48 straipsnio 1 dalyje reglamentuojamas kokybės vadybos sistemos standartų, kaip atskirtų (savarankiškų) kvalifikacijos reikalavimų, taikymas viešuosiuose pirkimuose.

Perkančioji organizacija, įgyvendindama nurodytą teisę, viešojo pirkimo dokumentuose privalo aiškiai ir tiksliai nurodyti atitinkamų Europos standartų serijomis, kurias yra sertifikavusi ES teisės aktų nustatytus reikalavimus atitinkanti sertifikavimo įstaiga, pagrįstą kokybės vadybos sistemą. Pagal VPĮ 48 straipsnio 1 dalį tiekėjo taikomos kokybės sistemos tinkamumą pagrindžia ir įrodo nepriklausomos įstaigos išduotas sertifikatas. Siekiant užtikrinti tiekėjų konkurenciją ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nediskriminavimą, komentuojamame straipsnyje įtvirtinta imperatyvioji perkančiųjų organizacijų pareiga kaip tinkamą įrodymą, pagrindžiantį tiekėjų atitiktį analizuojamam kvalifikacijos reikalavimui, pripažinti ir kitose valstybėse narėse įsisteigusių nepriklausomų įstaigų išduotus lygiaverčius sertifikatus.

Išimtis iš nurodytos bendrosios taisyklės dėl konkretaus sertifikato turėjimo gali būti taikoma perkančiajai organizacijai vykdant supaprastintą pirkimą arba perkant VPĮ 2 priede nurodytas socialines ir kitas specialiąsias paslaugas. Nurodytais atvejais perkančioji organizacija privalo priimti ir kitus tiekėjo lygiaverčių kokybės vadybos užtikrinimo priemonių įrodymus, patvirtinančius, kad tiekėjo siūlomos kokybės vadybos užtikrinimo priemonės atitinka reikalaujamus kokybės vadybos užtikrinimo standartus.

VPĮ 48 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka *patvirtinančios* supoinuoja būtent tiekėjo pareigą kiekvienu atveju, teikiant lygiaverčių kokybės vadybos užtikrinimo priemonių įrodymus, perkančiajai organizacijai pagrįsti ir įrodyti, kad jo taikomos kokybės užtikrinimo priemonės realiai ir objektyviai atitinka reikalaujamus kokybės vadybos užtikrinimo standartus[2]. Teismų praktikoje tinkamais ir lygiaverčiais yra pripažinti, pavyzdžiui, tokie dokumentai: kokybės konsultacijų srityje dirbančios bendrovės pažyma, kokybės vadybos sistemos vadovas, auditorių bendrijos išduota pažyma ir kt.[3] Tačiau vien tiekėjo savo padėties deklaravimas, nepatvirtintas kitais faktiniais duomenimis, negali būti vertinamas kitu tiekėjo įrodymu dėl lygiaverčių kokybės ir (ar) aplinkos apsaugos vadybos priemonių taikymo[4].

Išimtis iš bendrosios taisyklės, kad tiekėjo taikomos kokybės sistemos tinkamumą pagrindžia ir įrodo nepriklausomos įstaigos išduotas sertifikatas, taip pat gali būti taikoma ir kitais negu supaprastintų pirkimų ar VPĮ 2 priede nurodytų socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimo atvejais, jeigu tiekėjas pagrindžia, kad dėl nuo jo nepriklausančių objektyvių priežasčių jis negali pateikti sertifikatų per pirkimo sąlygose nustatytą laiką.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose nurodė, kad tiekėjai, siekdami pagrįsti atitiktį kvalifikacijos reikalavimui dėl atitinkamos kokybės vadybos sistemos standartų laikymosi, turi pateikti nepriklausomos įstaigos išduotą sertifikatą. Tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė įrodymus, pagrindžiančius, kad kreipėsi į kompetentingą instituciją dėl atitinkamo sertifikato

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

išdavimo, tačiau sertifikavimo procedūra yra ilgesnė negu viešojo pirkimo sąlygose nustatytas pasiūlymų pateikimo terminas. Nurodytu atveju perkančioji organizacija privalo įvertinti kiek [illegible] *ne* [illegible] *atitinkamas sertifikatas tiekėjo pateiktus įrodymus, kuriais tiekėjas siekia pagrįsti, kad laikosi atitinkamų kokybės vadybos sistemos standartų reikalavimų.*

Pažymėtina, kad VPĮ 48 straipsnio 1 dalyje, o taip pat ir 2 dalyje nurodyti kvalifikacijos reikalavimai turi būti nustatomi bei jų teisėtumas vertinamas sistemiškai taikant VPĮ 47 straipsnio 1 dalies nuostatas, kuriose įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga užtikrinti, kad kvalifikacijos reikalavimai dirbtinai neribotų konkurencijos, būtų proporcingi ir susiję su pirkimo objektu, tikslūs ir aiškūs (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 1 dalies komentarą*). Dėl to perkančioji organizacija, kiekvienu konkrečiu atveju viešojo pirkimo dokumentuose įtvirtindama kvalifikacijos reikalavimus, susijusius su kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų laikymusi, privalo įvertinti šių reikalavimų būtinumą, reikalingumą, sąsają su pirkimo objektu bei proporcingumą pirkimo objektui. Tai ypač aktualu supaprastintų pirkimų atveju.

2. VPĮ 48 straipsnio 2 dalyje, analogiškai kaip jo 1 dalyje, yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė (bet ne pareiga) viešojo pirkimo dokumentuose kaip kvalifikacijos reikalavimą įtvirtinti aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų taikymą, t. y. reikalauti, kad tiekėjas pateiktų nepriklausomų įstaigų išduotus sertifikatus, patvirtinančius, jog tiekėjas laikosi tam tikrų aplinkos apsaugos vadybos sistemų standartų.

Perkančioji organizacija, taikydama aptariamą reikalavimą, pirkimo dokumentuose turi nurodyti konkrečią ES aplinkos apsaugos vadybos ir audito sistemą (EMAS) arba kitas aplinkos apsaugos vadybos sistemas[5], arba kitus aplinkos apsaugos vadybos standartus, pagrįstus atitinkamais Europos arba tarptautiniais standartais, kuriuos yra patvirtinusios sertifikavimo įstaigos, atitinkančios ES teisės aktus arba atitinkamus Europos ar tarptautinius sertifikavimo standartus.

VPĮ 48 straipsnio 2 dalyje, analogiškai kaip ir VPĮ 48 straipsnio 1 dalyje, nurodyti konkretūs aplinkos apsaugos vadybos sistemos tinkamumą pagrindžiantys dokumentai. Kaip tinkami šio kvalifikacijos reikalavimo atitikties įrodymai perkančiosios organizacijos turi būti pripažįstami

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nepriklausomos įstaigos, įsisteigusios Lietuvos Respublikoje arba kitoje valstybėje narėje, išduoti sertifikatai.

Tuo tarpu lygiaverčių aplinkos apsaugos vadybos užtikrinimo priemonių taikymo įrodymai privalo būti priimami ir vertinami tik VPĮ 48 straipsnio 2 dalyje nurodytais atvejais, kurie yra analogiški (tapatūs) atvejams, nurodytiems ir VPĮ 48 straipsnio 1 dalyje. Kaip jau nurodyta VPĮ 48 straipsnio 1 dalies komentare, kuris šiuo aspektu aktualus ir VPĮ 48 straipsnio 2 dalies aiškinimui ir taikymui, perkančioji organizacija privalo priimti ir vertinti ne tik atitinkamus sertifikatus, bet ir kitus tiekėjo lygiaverčių aplinkos apsaugos priemonių vadybos užtikrinimo priemonių įrodymus, kurie patvirtintų, kad tiekėjo siūlomos aplinkos apsaugos vadybos užtikrinimo priemonės atitinka nustatytus reikalavimus, šiais alternatyviais atvejais: (1) perkančiajai organizacijai vykdant supaprastintą viešąjį pirkimą, (2) perkančiajai organizacijai perkant VPĮ 2 priede nurodytas socialines ir kitas specialiąsias paslaugas, (3) tiek tarptautinio, tiek supaprastinto viešojo pirkimo atveju, tiekėjui pagrindus ir įrodžius, kad tiekėjas dėl nuo jo nepriklausančių objektyvių priežasčių negali pateikti sertifikatų per nustatytą laiką[6].

[1] Komentuojamos VPĮ 47 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 62 straipsnio normas.

[2] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 683.

[3] LApT 2011 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1198/2011.

[4] LApT 2012 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1533/2012.

[5] Europos Parlamento ir Tarybos 2009 m. lapkričio 25 d. reglamento (EB) Nr. 1221/2009 dėl organizacijų savanoriškojo Bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistemos (EMAS) taikymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 761/2001 ir Komisijos sprendimus 2001/681/EB bei 2006/193/EB (OL L 342, 2009, p. 1) 45 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad valstybės narės gali pateikti Komisijai rašytinį prašymą pripažinti esamas aplinkosaugos vadybos sistemas ar jų dalis, kurios yra patvirtintos pagal tinkamas nacionaliniu arba regionų lygiu pripažintas sertifikavimo procedūras, atitinkančiomis atitinkamus šio reglamento reikalavimus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[6] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 88-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad, kai ekonominės veiklos vykdytojas neturi galimybės pasinaudoti aplinkosaugos vadybos registracijos sistemomis ar galimybės jas gauti per atitinkamą laikotarpį, turėtų būti leidžiama pateikti įgyvendintų aplinkosaugos vadybos priemonių aprašą su sąlyga, kad atitinkamas ekonominės veiklos vykdytojas įrodo, kad tomis priemonėmis užtikrinamas toks pats aplinkosaugos lygis, koks būtų užtikrinamas priemonėmis, būtinomis pagal aplinkosaugos vadybos sistemą.

49 straipsnis. Rėmimasis kitų ūkio subjektų pajėgumais

1. **Tiekėjas gali remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais, kad atitiktų pirkimo dokumentuose nustatytą reikalavimą turėti specialų leidimą arba būti tam tikrų organizacijų nariu pagal šio įstatymo 47 straipsnio 2 dalies nuostatas, nustatytus finansinio ir ekonominio pajėgumo reikalavimus pagal šio įstatymo 47 straipsnio 3 dalies nuostatas ar techninio ir profesinio pajėgumo reikalavimus pagal šio įstatymo 47 straipsnio 6 dalies nuostatas, neatsižvelgiant į ryšio su tais ūkio subjektais teisinį pobūdį.**
2. **Jeigu reikalaujama išsilavinimo, profesinės kvalifikacijos ar profesinės patirties pagal šio įstatymo 51 straipsnio 7 dalies 7 punktą arba turėti specialų leidimą ar būti tam tikrų organizacijų nariu pagal šio įstatymo 47 straipsnio 2 dalį, tiekėjas gali remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais tik tuo atveju, jeigu tie subjektai patys suteiks paslaugas, atliks darbus, kuriems reikia jų turimų pajėgumų. Ši nuostata taikoma nepažeidžiant pagal šio straipsnio 7 dalį nustatyto reikalavimo.**
3. **Kai tiekėjas pasveidauja remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais, jis privalo perkančiajai organizacijai pasiūlyme (paraiškoje) įrodyti, kad vykdant pirkimo sutartį ūkio subjektų, kurių pajėgumais jis remiasi, ištekliai jam bus prieinami.**
4. **Perkančioji organizacija pagal šio įstatymo 50 ir 51 straipsnių nuostatas patikrina, ar ūkio subjektai, kurių pajėgumais ketina remtis tiekėjas, tenkina jiems keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir ar nėra tokio ūkio subjekto pašalinimo pagrindų. Jeigu ūkio subjektas netenkina jam keliamų kvalifikacijos reikalavimų arba jo padėtis atitinka bent vieną pagal šio įstatymo 46 straipsnį perkančiosios organizacijos**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nustatytą pašalinimo pagrindą, perkančioji organizacija turi pareikalauti per jos nustatytą terminą pakeisti jį reikalavimus atitinkančiu ūkio subjektu.

5. **Kai tiekėjas remiasi kitų ūkio subjektų pajėgumais, atsižvelgdamas į pirkimo dokumentuose nustatytus ekonominio ir finansinio pajėgumo reikalavimus, perkančioji organizacija gali reikalauti, kad tiekėjas ir ūkio subjektai, kurių pajėgumais remiamasi, prisiimtų solidarią atsakomybę už pirkimo sutarties įvykdymą.**
6. **Šiame straipsnyje nurodytomis sąlygomis tiekėjų grupė gali remtis grupės dalyvių arba kitų ūkio subjektų pajėgumais.**
7. **Perkant darbus, paslaugas arba kai perkamas prekes reikia montuoti, diegti, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali reikalauti, kad jos nurodytas esmines užduotis atliktų pats pasiūlymą pateikęs tiekėjas, o jeigu pasiūlymą pateikė tiekėjų grupė, – tos grupės dalyvis.**

Komentuojamame VPĮ 49 straipsnyje[1] yra įtvirtintos rėmimosi kitų ūkio subjektų pajėgumais taisyklės ir sąlygos.

Viešuosiuose pirkimuose, kaip ir privatiniuose civiliniuose teisiniuose santykiuose, konkrečią sutartį gali vykdyti ūkio subjektų grupės (jungtinės veiklos, partnerystės ar kitos sutarties pagrindu veikiantys ūkio subjektai, sudedantys savo patirtį, finansus, faktinį darbų vykdymą ar kitus įnašus į bendrą veiklą ar projektą).

Teisinė kategorija „kito subjekto pasitelkimas“ gali turėti dvejopą reikšmę: vienas ūkio subjektas, teikiantis pasiūlymą (paraišką) viešajame pirkime ir pripažintas laimėtoju, sudaręs ir vykdantis sutartį perkančiosios organizacijos naudai, bendradarbiauja su kitu ūkio subjektu, siekdamas, *pirma*, įrodyti kvalifikacijos reikalavimų atitiktį pirkimo procedūros metu, nes jo nuosavi ištekliai (pajėgumas) nėra pakankami, *antra*, perleisti dalį viešojo pirkimo sutarties vykdymo. Pažymėtina, kad šie elementai (ūkio subjektų santykiai) gali tiek sutapti, tiek egzistuoti atskirai[2]. VPĮ 49 straipsnyje atskirai reglamentuojamos būtent pirmojo pasitelkimo atvejo situacijos, o antrojo – VPĮ 88 straipsnyje.

Rėmimasis kitam subjektui priklausančiu pajėgumu yra tokio pobūdžio ūkio subjektų santykiai, kai vienas ūkio subjektas, teikiantis pasiūlymą (paraišką) pirkime ir, pripažinus jį laimėtoju, sudaręs ir vykdantis sutartį perkančiosios organizacijos naudai, bendradarbiauja su kitu ūkio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

subjektu, siekdamas *pirmiausia* įrodyti kvalifikacijos reikalavimų atitiktį pirkimo procedūros metu, nes jo nuosavi ištekliai (pajėgumas) nėra pakankami, be to, *antra*, realiai pasinaudoti kito tiekėjo pajėgumu viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu. Vis tik pastarasis elementas (pajėgumo, priklausančio kitam subjektui, realus panaudojimas) savaime nereiškia, kad atitinkamą kvalifikaciją vertinimui pateikęs ūkio subjektas privalo tiesiogiai dalyvauti vykdant viešojo pirkimo sutartį, t. y. naudojimasis kito subjekto pajėgumu automatiškai nesukuria subrangos teisinių santykių tarp išteklių turėtojo ir perkančiosios organizacijos[3]. Pavyzdžiui, pirkimo dalyvis remiasi kito subjekto profesine padėtimi (įvykdytomis sutartimis) ir kvalifikacijos atitikčiai įrodyti perkančiajai organizacijai pateikia tiek savo, tiek pasitelkiamo subjekto pajėgumo įrodymus (t. y. pasinaudoja teise sumuoti pajėgumus), tačiau, sudarius viešojo pirkimo sutartį, ją vykdo vienas, o subjektas, kurio pajėgumu buvo remiamasi pirkimo metu, esant reikalui teikia patarimus, konsultacijas, patikrina darbų rezultatą prieš jį priimant užsakovui ir pan.[4]. Atsižvelgiant į tai, pripažįstama, kad leidimo pasitelkti kitų ūkio subjektų pajėgumus tikslas – viešuosius pirkimus atverti kuo platesnei konkurencijai. Be to, taip sudaroma daugiau galimybių mažoms ir vidutinėms įmonėms dalyvauti viešuosiuose pirkimuose[5].

Rėmimosi trečiųjų asmenų pajėgumais teisinis mechanizmas pirmiausia buvo išplėtotas ESTT praktikoje, kurioje (pvz., sprendimai bylose *Ballast Nedam*[6], *Holst Italia*[7], *Swm Costruzioni*[8] bei *Ostas celtnieks*[9]), ESTT laikėsi itin plataus komentuojamo teisinio mechanizmo aiškinimo praktikos. ESTT, o vėliau ir nacionaliniai, įskaitant Lietuvos, teismai, vertina, kad rėmimasis trečiųjų asmenų pajėgumais yra fundamentali pirkimo dalyvių teisė ir ji gali būti realizuojama visais teisėtais būdais, nepriklausomai nuo pasirinktos teisinės formos (teisinių santykių, kuriais grindžiamas rėmimasis pajėgumais)[10]. Tačiau viešųjų pirkimų praktikoje neretai pasitaikydavo situacijų, kada tiekėjai ėmė piktnaudžiauti nustatytu teisiniu reguliavimu, susiklostė tokios situacijos, kai tiekėjai dirbtinai įrodinėdavo savo kvalifikacijos reikalavimų atitiktį, sudarydavo susitarimus su kitais ūkio subjektais tik dėl dalyvavimo pirkime, jo laimėjimo, o vėliau nurodyti ūkio subjektai apskritai jokia forma nedalyvaudavo vykdant sutartį bei faktiškai nesuteikdavo jokių pajėgumų.

Dėl nurodytų situacijų pirkimo sutartys galimai buvo vykdomos su trūkumais. Atitinkamai, reaguojant į praktines problemas, keitėsi ir ESTT praktika aptariamos kategorijos bylose, kuriose, tokiose kaip *Esaprojekt*[11], *Partner Apelski Dariusz*[12], *Wroclaw*[13], Europos Sąjungos Teisingumo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Teismas pradėjo formuoti taisykles, kuriomis nustatė, kad konkrečiais atvejais, kai tai pateisinama pirkimo objekto specifiškumu, rėmimasis kitų ūkio subjektų pajėgumais gali būti ribojamas tuo aspektu, kad, *pirma*, asmenys, kurių pajėgumais remiamasi, patys turi tiesiogiai (tiesiogiai) dalyvauti vykdant viešo pirkimo sutartį (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio 2 ir 5 dalies komentarus*), *antra*, gali būti ribojamas ūkio subjektų pajėgumų sumavimas. Visi dėl to šie, kaip ir bet kurie ribojimai, aiškinami siaurai ir turi būti pateisinami pirkimo objekto specifika.

Taigi, kaip nurodyta pirmiau, tam tikras ūkio subjektų bendradarbiavimas tiesiogiai vykdant viešojo pirkimo sutartį (subrangos santykiai), yra ne rėmimosi kito ūkio subjekto pajėgumu išraiška (tokie santykiai galėtų būti laikomi nebent kaip trečiojo asmens (o ne jo pajėgumo) pasitelkimas), o tokio rėmimosi teisėtas ribojimas. Kitų ūkio subjektų pajėgumai pagal VPĮ 49 straipsnį suprantami tik kaip kvalifikacijos reikalavimai, įtvirtinti VPĮ 47 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio komentarą*) ir kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartai (*detaliau žiūrėti VPĮ 48 straipsnio komentarą*). Taigi, nėra galimybės remtis kitų ūkio subjektų pajėgumu tam, kad būtų pripažinta, jog nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų (*detaliau dėl pašalinimo pagrindų žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*). Tokia atskirtis pagrįsta teisinio reguliavimo tikslais, nes pašalinimo pagrindų tikrinimu siekiama įsitikinti ne tik tiekėjo pajėgumu, bet ir užtikrinti kitus, su pirkimu tiesiogiai nesusijusius tikslus[14].

Jeigu tiekėjo ir trečiojo asmens bendradarbiavimas pagrįstas tik dalies reikalingų darbų atlikimu, paslaugų teikimu ar prekių tiekimu sutarties vykdymo metu, tai taikomos VPĮ 88 straipsnio nuostatos (*detaliau žiūrėti VPĮ 88 straipsnio komentarą*), o ne VPĮ 49 straipsnis. Rėmimasis kitų ūkio subjektų pajėgumais gali būti tik tada, kai pats tiekėjas asmeniškai arba tiesiogiai neatitinka kvalifikacijos reikalavimų (*detaliau dėl kvalifikacijos reikalavimų žiūrėti VPĮ 47 straipsnio komentarą*), kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų (*detaliau žiūrėti VPĮ 48 straipsnio komentarą*). Taigi, reikia atskirti situacijas, kai nėra taikomas VPĮ 49 straipsnis:

- situacija, kai tiekėjas pats visiškai atitinka kvalifikacijos reikalavimus ir kokybės vadybos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus, tačiau pasitelkia subrangovą, subtiekėją, subteikėją ar kitą ūkio subjektą tik sutarties vykdymui. Kita vertus, kitas ūkio subjektas tiekėjo atžvilgiu gali turėti dvejopą statusą: tiek subrangovas, kuris

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

faktiškai vykdo sutartį, tiek ūkio subjektas pateikiantis pajėgumus. Tokiu atveju, kaip nurodyta pirmiau, tiekėjas remiasi tiek kitu ūkio subjektu, tiek jo pajėgumu.

- situacija, kai tarp tiekėjo ir pasitelkiamo fizinio asmens susiklosto darbo santykiai ir laikoma, kad veikia pats tiekėjas[15].

1. VPĮ 49 straipsnio 1 dalyje reglamentuojami du svarbūs teisiniai aspektai, susiję su galimybe remtis trečiųjų asmenų pajėgumais. *Pirma*, komentuojamoje teisės normoje bendrai įtvirtinta aptariama tiekėjų teisė. *Antra*, VPĮ 49 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad forma (pagrindas), kuria ši teisė gali būti realizuojama, neturi teisinės reikšmės, t. y. reglamentuojama, kad ši teisė gali būti įgyvendinama neatsižvelgiant į tiekėjo, kuris remiasi trečiųjų asmenų pajėgumais, ryšį su tais ūkio subjektais, kurių pajėgumais remiamasi, ir tokio ryšio teisinį pobūdį.

Taigi, pagal VPĮ 49 straipsnio 1 dalį tiekėjas turi teisę remtis trečiųjų asmenų pajėgumais, siekdamas pagrįsti kvalifikacijos ir kokybės vadybos sistemų reikalavimų atitiktį. Ši teisės norma aiškintina plačiai. Jos tikslas yra sudaryti maksimalias galimybes tiekėjams įrodinėti savo kvalifikacijos ir kokybės vadybos sistemų reikalavimų atitiktį. Komentuojama nuostata į rašytinę teisę perkeliamos taisyklės, ESTT suformuotos minėtose *Ballast Nedam, Hostl Italia*, *Swm Costruzioni*, *Ostas celtnieks* ir kitose bylose. Dėl to, remiantis VPĮ 49 straipsnio 1 dalies nuostatomis, yra draudžiama riboti ūkio subjektų bendradarbiavimo reikalavimus[16].

Reikalavimai, kuriems gali būti pasitelkiami kito ūkio subjekto pajėgumai:

- tam, kad tiekėjas atitiktų pirkimo dokumentuose nustatytą reikalavimą turėti specialų leidimą arba būti tam tikrų organizacijų nariu pagal VPĮ 47 straipsnio 2 dalies nuostatas, t. y. tam, jog būtų pripažintas turintis teisę verstis veikla, būtina tinkamai įvykdyti sutartį (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 2 dalies komentarą*);
- tam, kad tiekėjas atitiktų nustatytus finansinio ir ekonominio pajėgumo reikalavimus pagal VPĮ 47 straipsnio 3 dalies nuostatas, pavyzdžiui, dėl vidutinių metinių pajamų, kritinio likvidumo koeficiento ir pan. (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 3 dalies komentarą*);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- tam, kad tiekėjas atitiktų techninio ir profesinio pajėgumo reikalavimus pagal VPĮ 47 straipsnio 6 dalies nuostatas, pavyzdžiui, dėl tinkamai įvykdytos panašios sutarties, specialisto kvalifikacijos ir pan. (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 6 dalies komentarą*).

Taigi, suformuota bendra taisyklė, kad iš esmės nėra tokių pajėgumų, kurių kitas ūkio subjektas negalėtų perduoti tiekėjui[17]. Taip pat nėra ribojama, kuriai daliai pirkimo sutarties gali būti pasitelkiami kiti ūkio subjektai[18].

Kito ūkio subjekto pajėgumo pasitelkimas galimas, neatsižvelgiant į ryšius su kitais ūkio subjektais teisinį pobūdį.

Tai reiškia, kad įstatymų leidėjas neriboja, kokie teisiniai santykiai turi susiklostyti tarp tiekėjo ir kito ūkio subjekto, todėl tokio pobūdžio ribojimo negali iš anksto įtvirtinti ir perkančiosios organizacijos[19].

Tiekėjams taip pat nedraudžiama sumuoti įvairių ūkio subjektų pajėgumų tam, kad šie atitiktų konkrečius reikalavimus, t. y. kvalifikacijos reikalavimo atitiktis (jeigu nėra išimties dėl ribojimo sumuoti pajėgumus) gali būti įrodinėjama ne vieno, o kelių ūkio subjektų turimais pajėgumais[20]. Kita vertus, tiekėjui nepakanka tik nurodyti pasiūlyme bet kokį ūkio subjektą, kurio pajėgumais tiekėjas remiasi. Tas ūkio subjektas turi išreikšti savo valią kartu su tiekėju dalyvauti pirkime ir, esant reikalui, vykdant viešojo pirkimo sutartį.

Ši nuostata neturi būti suprantama kaip draudimas sutarties vykdymo metu pakeisti ūkio subjektus, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi. Tai detaliai nustatyta VPĮ 87 straipsnio 1 dalies 11 punkto, 88 straipsnio 4 dalies nuostatose (*detaliau žiūrėti VPĮ 87 straipsnio 1 dalies 11 punkto, 88 straipsnio 4 dalies komentarus*) bei nuosekliai plėtojama teismų praktika[21].

2. VPĮ 49 straipsnio 2 dalyje reglamentuojami atvejai, kai perkančioji organizacija turi teisę riboti arba, tiksliau tariant, nustatyti tam tikrus papildomus rėmimosi trečiųjų asmenų pajėgumais reikalavimus.

VPĮ 49 straipsnio 2 dalis taikoma tuomet, kai perkančioji organizacija nustato konkrečius kvalifikacijos reikalavimus tiekėjams.

VPĮ 49 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kokiu būdu taikomas nurodytas ribojimas, t. y. nustatomas įpareigojimas, kad ūkio subjektas, kurio pajėgumais remiamasi, sutarties vykdymo metu

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiosios organizacijos naudai faktiškai suteiktų paslaugas, atliktų darbus, kuriems reikia jų turimų pajėgumų. Taigi įstatyme įtvirtinti atvejai, kai rėmimasis kito subjekto pajėgumu lemia privalomą tokio subjekto pasitelkimą, jo įtraukimą į tiesioginį ar netiesioginį santykį su perkančiąja organizacija. Taip įtvirtinamas privalomas ūkio subjektų bendradarbiavimas vykdant viešojo pirkimo sutartį. Pažymėtina, kad toks privalomas bendradarbiavimas nebūtinai reiškia tik tiekėjo pareigą sudaryti subrangos sutartį su kitu ūkio subjektu, nes tiesioginis dalyvavimas vykdant sutartį gali reikštis ir jungtine veikla.

Tai reiškia, kad tiekėjui tinkamai nepagrindus, kad kitas ūkio subjektas ne tik leidžia remtis jo kvalifikacija, bet ir vykdys sutarties dalį, perkančioji organizacija privalo konstatuoti, kad tokio ūkio subjekto pasitelkimas netinkamas ir tiekėjas neatitinka kvalifikacijos reikalavimo. Aptariamo reguliavimo tikslas užkardyti galimus tiekėjų piktnaudžiavimus fiktyviai pasitelkiant trečiuosius asmenis tik dėl kvalifikacijos atitikties įrodymo, tačiau realiai nesinaudojant jų pajėgumais (žiniomis, kompetencija, finansais ir pan.).

Kvalifikacijos reikalavimai, dėl kurių perkančioji organizacija gali taikyti ribojimus, t. y. nustatyti papildomas sąlygas, remtis kitų ūkio subjektų pajėgumus:

- išsilavinimo, profesinės kvalifikacijos ar profesinės patirties pagal VPĮ 51 straipsnio 7 dalies 7 punktą (*detaliau žiūrėti VPĮ 51 straipsnio 7 dalies 7 punkto komentarą*);
- turėti specialų leidimą ar būti tam tikrų organizacijų nariu pagal VPĮ 47 straipsnio 2 dalį, t. y. turėti teisę verstis veikla, kuri būtina tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 2 dalies komentarą*);
- ekonominio ir finansinio pajėgumo reikalavimai (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio 5 dalies komentarą*).

Įpareigojimas kitam ūkio subjektui pačiam teikti paslaugas, vykdyti darbus, kuriems reikia jų turimų pajėgumų.

Toks įpareigojimas reiškia, kad ūkio subjektas negali tik formaliai dalyvauti pirkimo procedūrų etape, t. y. tik pateikti kvalifikaciją pagrindžiančius dokumentus, o vėliau tiesiogiai nebedalyvauti vykdant viešo pirkimo sutartį. Kitaip tariant, komentuojama teisės norma suteikiama teisė remtis trečiojo asmens pajėgumu su sąlyga (jeigu perkančioji organizacija to reikalauja), kad pastarasis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

asmuo pats betarpiškai vykdytų atitinkamą viešo pirkimo sutarties dalį, kuriai jis suteikia savo pajėgumą viešo pirkimo dalyviui. Tai taip pat reiškia, kad kitas ūkio subjektas, kurio pajėgumais remiamasi, negali savo dalies perduoti dar kitam ūkio subjektui, kurio pajėgumas nebuvo nurodytas pirkimo metu bei patikrintas perkančiosios organizacijos.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo tvarkomųjų statybos ir tvarkomųjų paveldosaugos darbų pirkimą. Tiekėjas pats turi teisę verstis tvarkomųjų statybos darbų veikla bei nurodė, kad jo subrangovas turi teisę versti tvarkomųjų paveldosaugos darbų veikla. Tokiu atveju sutarties vykdymo metu tiekėjas turi vykdyti tvarkomuosius statybos darbus, o subrangovas privalo vykdyti tvarkomuosius paveldosaugos darbus, t. y. tiekėjas negali savarankiškai vykdyti tvarkomųjų paveldosaugos darbų ir su subrangovu nesudaryti sutarties dėl tokių darbų vykdymo, be to, pats subrangovas negali perduoti savo darbų dalies dar kitam asmeniui (savo subrangovui, dukterinei įmonei ir pan.).

VPĮ 49 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas reikalavimas dėl tiesioginio subjekto, kurio pajėgumu remiamasi įrodinėjant kvalifikacijos atitiktį, įtraukimo vykdant viešojo paslaugų ar darbų sutartis. Kaip minėta, išimtys yra vertinamos siaurai, todėl VPĮ 49 straipsnio 2 dalyje tiesiogiai neįtvirtinus įpareigojimų kitam ūkio subjektui patiems vykdyti prekių tiekimo, viešo prekių pirkimo-pardavimo sutartys nepatenka į VPĮ 49 straipsnio 2 dalies reguliavimo sritį.

Tiekėjai, kurie remiasi kitų ūkio subjektų pajėgumais, pagal VPĮ 49 straipsnio 2 dalies ribojimus turi susitarimuose su kitais ūkio subjektais tiksliai nurodyti, kad kitas ūkio subjektas aktyviai (tiesiogiai) prisidės prie pirkimo sutarties vykdymo ir teiks paslaugas, vykdys darbus, dėl kurių yra remiamasi kito ūkio subjekto pajėgumais.

VPĮ 49 straipsnio 2 dalyje yra pateiktos išimtinės situacijos, kai pajėgumų perdavimas yra ribojamas:

- *ribojamas pajėgumų sumavimas*, t. y. yra tokių darbų ir (ar) paslaugų, kuriems dėl jų ypatybių reikalingi tam tikri pajėgumai, kurių neįmanoma pasiekti sujungus mažesnius kelių ūkio subjektų pajėgumus. Toks ribojimas sumuoti pajėgumus įtvirtintas, kadangi numatoma, kad ūkio subjektų bendradarbiavimas neužtikrins sutarties vykdymo pagal

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

keliamus standartus[22]. Tokiu atveju perkančioji organizacija pagrįstai gali reikalauti, kad minimalius atitinkamo pajėgumo reikalavimus atitiktų bent vienas ūkio subjektas arba tam tikrais atvejais ribotas skaičius ūkio subjektų, jei toks reikalavimas susijęs su atitinkamos sutarties objektu ir yra jam proporcingas[23].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo informacinių sistemų diegimo sveikatos priežiūros įstaigose pirkimą. Pirkimas buvo suskirstytas į tris dalis pagal sveikatos priežiūros įstaigas. Bendra informacinė sistema yra skirta konkrečios ligoninės administracijos ir medicinos dalims. Sutartis sudaroma dėl standartinės programinės įrangos, kurią, vykdydamas šią sutartį, ūkio subjektas turi pristatyti, instaliuoti ir sukonfigūruoti. Be kitų, keliamas kvalifikacijos (profesinio pajėgumo) reikalavimas būti įvykdžius panašią sutartį, t. y. įdiegus informacinę sistemą ligoninės administracijos ir kartu medicinos dalyse. Tiekėjas pasitelkė du subrangovus, kurie vienas yra diegęs informacinę sistemą vienos ligoninės administracijoje, o kitas subrangovas diegęs informacinę sistemą kitos ligoninės medicinos dalyje.

ESTT analogiškoje situacijoje[24] nurodė, kad kiekvieno subrangovo įvykdyta informacinės sistemos diegimo sutartis tik dėl vienos ligoninės dalies negali būti susumuota tam, kad tiekėjas atitiktų reikalavimą dėl įvykdytos sutarties abiejose ligoninės dalyse.

- *ribojamas pajėgumų perdavimas*, t. y. ypatingomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į konkretaus pirkimo pobūdį ir tikslus, trečiasis subjektais negali dalyviui tik perduoti savo pajėgumus, kurie būtini tam tikrai pirkimo sutarčiai (ar jos daliai) įvykdyti. Dėl to tokiomis aplinkybėmis dalyvis gali remtis tokiais pajėgumais tik tuo atveju, jei trečiasis subjektas nesiogiai ir asmeniškai dalyvauja vykdant atitinkamą pirkimo sutartį[25].

Pavyzdys

Savivaldybės administracija vykdo savivaldybės gatvių valymo žiemos ir vasaros sezonu paslaugų pirkimą. Keliamas kvalifikacijos (profesinio pajėgumo) reikalavimas – būti įvykdžius panašią sutartį dėl gatvių valymo žiemos sezono metu. Tiekėjas tam, kad atitiktų kvalifikacijos reikalavimą rėmėsi kito ūkio subjekto įvykdyta sutartimi, t. y. kitas ūkio subjektas kitoje

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

savivaldybėje, esančioje už 100 km nuo savivaldybės administracijose vykdančios pirkimą, vykdė panašią sutartį. Kitas ūkio subjektas įsipareigojo teikti konsultacijas, darbuotojų mokymus, tačiau pats neįsipareigojo atlikti gatvių valymo darbų. Perkančioji organizacija atmetė tiekėjo pasiūlymą, kadangi laikė kvalifikacijos reikalavimą specifišku, susijusiu su patirtį turinčiu subjektu, todėl nebuvo pakankamas pajėgumų perdavimas tik konsultavimo apimtyje, o kitas ūkio subjektas turėjo faktiškai vykdyti tą dalį viešojo pirkimo sutarties.[26]

Faktinis dalies pirkimo sutarties vykdymo perdavimas kitam ūkio subjektui, be kita ko, turi atitikti VPĮ 49 straipsnio 7 dalies reikalavimą, kad esmines perkančiosios organizacijos nurodytas užduotis privalo atlikti pats tiekėjas, o ne pasitelkiamas kitas ūkio subjektas (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio 7 dalies komentarą*). Tai reiškia, kad tiekėjas negali remtis išoriniu trečiuoju asmeniu, kaip įtvirtinta VPĮ 49 straipsnio 2 dalyje, ir šiam ūkio subjektui pavesti faktiškai vykdyti tą dalį sutarties, kuriai perkančioji organizacija nustatė ribojimą dėl perduodamos pirkimo sutarties dalies.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo tvarkomųjų statybos ir tvarkomųjų paveldosaugos darbų pirkimą. Pirkimo sąlygose perkančioji organizacija nurodė, kad esminės užduotys, susijusios su tvarkomaisiais paveldosaugos darbais, t. y. archeologinių ir polichrominių tyrimų atlikimas, turi būti atliktos paties tiekėjo. Šioms dalims negali būti pasitelkiamas kitas ūkio subjektas. Tačiau kitoms dalims, pavyzdžiui, tvarkomųjų paveldosaugos darbų (medinių konstrukcijų darbų, medžio apdailos ir stalių gaminių darbų; metalo konstrukcijų metalo ir metalo gaminių darbų; tinkavimo, dekoratyvinio tinko ir tinkuotų dažytų paviršių darbų) ar tvarkomųjų statybos darbų dalį gali pavesti atlikti kitam ūkio subjektui.

3. VPĮ 49 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos pareigos tiekėjams, jeigu jie siekia remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais. Tokiu atveju tiekėjas privalo:
   - tinkamai informuoti perkančiąją organizaciją apie rėmimąsi kito ūkio subjekto pajėgumais;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- tinkamai pagrįsti perkančiajai organizacijai, kad jo nurodomi pajėgumai tiekėjui bus prieinami per visą sutarties vykdymo laikotarpį.

Informavimo pareiga

Informavimas tiekėjo pasiūlyme apie rėmimąsi kito ūkio subjekto pajėgumais yra tiekėjo pareiga, jam keliamas reikalavimas, kadangi tik tokiu atveju perkančioji organizacija galės žinoti, kelių ūkio subjektų kvalifikaciją ji turi vertinti[27].

Pareigos informuoti perkančiąją organizaciją momentas priklauso nuo pirkimo būdo pasirinkimo, t. y.:

- atviro konkurso atveju kitų ūkio subjektų pajėgumai nurodomi kartu su pasiūlymu;
- riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo, inovacijų partnerystės atveju kitų ūkio subjektų pajėgumai nurodomi kartu su paraiška[28].

Ūkio subjektų rėmimosi faktas, priešingai nei pats jų pajėgumas, nėra objektyvi kategorija, kurią galima tikslinti pagal VPĮ 45 straipsnio 3 dalies nuostatas. Kitaip sakant, jeigu tiekėjas nenurodė kito ūkio subjekto savo pasiūlyme (paraiškoje), tai jis neįgyja teisės po pasiūlymų (paraiškų) pateikimo momento, nustatyto pirkimo dokumentuose, nurodyti (siūlyti) perkančiajai organizacijai kitus ūkio subjektus[29], išskyrus VPĮ 45 straipsnio 4 dalyje aptartas išimtines situacijas.

Taigi, santykiuose su kitais ūkio subjektais susiklosto dvi skirtingos situacijos:

- kai tiekėjas iš viso nenurodė kito ūkio subjekto pasitelkimo aplinkybės, tai jis tokios teisės neturi po pasiūlymo (paraiškos) pateikimo termino pabaigos;
- kai tiekėjas informavo perkančiąją organizaciją apie kito ūkio subjekto pasitelkimą, tačiau šio ūkio subjekto pateikti dokumentai nepagrindžia jo kvalifikacijos, tai:
- tiekėjas gali tikslinti nurodyto kito ūkio subjekto kvalifikacijos duomenis pagal VPĮ 45 straipsnio 3 dalies nuostatas (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*);
- pakeisti į naują ūkio subjektą, kuris visiškai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio 4 dalies komentarą*).

Perkančiosios organizacijos informavimui nėra keliami jokie specialūs reikalavimai. Paprastai kito ūkio subjektų pasitelkimas gali būti išviešintas pasiūlymo (paraiškos) formoje, tiekėjo EBVPD, pasiūlyme pateikiant susitarimą su kitu ūkio subjektu ar kitą atitinkamą dokumentą, nurodant

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kitą ūkio subjektą, pavyzdžiui, specialistų sąraše, pateikiant kito ūkio subjektų kvalifikaciją įrodančius dokumentus ir pan. Kita vertus, perkančiosios organizacijos nėra ribojamos prašyti nurodyti konkrečią sutarties dalį konkrečiais darbais ar procentais, kurią vykdys pasitelkti ūkio subjektai (jeigu jie aktyviai dalyvaus sutarties vykdyme).

Pajėgumų faktinio prieinamumo įrodymo pareiga

VPĮ 49 straipsnio 3 dalies reikalavimas turi būti aiškinamas kartu su VPĮ 49 straipsnio 1 dalimi, t. y. tiekėjas neribojamas, kokia forma gali pasitelkti kitų ūkio subjektų pajėgumus, tačiau turi pateikti tai įrodantį dokumentą. Dokumento formai[30] taip pat nėra keliami jokie reikalavimai, tačiau reikalavimai yra keliami dokumentų turiniui.

Pavyzdys

Preliminarus susitarimas dėl darbo teisinių santykių sukūrimo, juolab kad ir kitose situacijose (ne viešuosiuose pirkimuose) tai savaime nėra draudžiama, yra leistina priemonė tiekėjams įrodinėti teisės rengti darbo projektą turėjimą[31]. Tiekėjo surašytas ir pasirašytas ketinimų protokolas – vienašalis dokumentas, t. y. jame įtvirtinta tik vieno asmens (darbdavio) valia ateityje sukurti darbo teisinius santykius, nors darbo sutartis – dvišalis sandoris. Tiekėjai, norėdami įrodyti teisę parengti darbo projektą, kurį atliktų ateityje įdarbinsimas projekto vadovas, perkančiajai organizacijai privalėjo pateikti dvišalį savo ir būsimo darbuotojo susitarimą dėl darbo santykių sukūrimo, kuriame būtų aiškiai įtvirtintos šalių valia sudaryti darbo sutartį ir jos sąlygos mažiausiai tiek, kad perkančioji organizacija galėtų nustatyti objektyvią dalyvio galimybę remtis tokio specialisto pajėgumu viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu. Tik tai, kad deklaracijoje gana painiai daroma nuoroda į konkursą ir darbo projekto atlikimą, taip pat aplinkybė, jog tiekėjas pateikė fizinio asmens atestatą, neįrodo, kad tiekėjui bus prieinamas šio asmens pajėgumas (ištekliai).

Pavyzdys

ESTT Kolstad Italia bei Ballast bylose[32] nurodė, kad tais atvejais, kai motininė įmonė remiasi dukterinės įmonės pajėgumais (dukterinė įmonė vykdys dalį sutarties), turi būti tik pateikiami tinkami dukterinės ir motininės įmonės ryšiai bei pajėgumų perdavimas, tačiau negali būti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ribojama, kad motininė įmonė būtinai darytų įtaką strateginiams dukterinės įmonės sprendimams.

Pavyzdys

ESTT Édukövízig byloje[33] susiklostė aplinkybės, kad dukterinė įmonė turėjo savo motininei įmonei pervesti visą savo pelną, todėl pati negalėjo atitiki kvalifikacijos reikalavimo, susijusio su pelningumu. Tokiu atveju ESTT nustatė, kad dukterinė bendrovė disponuoja tik galimybe remtis kito subjekto ekonominiais ir finansiniais pajėgumais, pateikdama tokio subjekto įsipareigojimą suteikti šiai bendrovei būtinus išteklius. ESTT konstatavo, kad tokia galimybė ypač pritaikyta minėtoms aplinkybėms, nes taip patronuojančioji bendrovė gali pati neutralizuoti dukterinės bendrovės galimybės atitikti minimalų pajėgumo reikalavimą nebuvimą, kuris atsirado dėl patronuojančiosios bendrovės. ESTT nenustatė, koks turi būti susitarimas, svarbiausia tik, kad jame būtų aptartas pelningumo pajėgumo perdavimas dukterinei įmonei.

Pajėgumų faktinio prieinamumo įrodymo pareiga taip pat reiškia, kad ūkio subjektas, kurio pajėgumais remiamasi, turi atitikti nustatytus kvalifikacijos reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio 4 dalies komentarą*).

Taip pat rėmimasis pajėgumais turi būti ne tik pirkimo procedūrų metu, bet visą sutarties vykdymo laikotarpį. Dėl to, jeigu ūkio subjektas pateikia įrodymus išimtinai tik dėl dalyvavimo pirkime, bet nėra jokių įrodymų dėl jo tolesnio dalyvavimo sutarties vykdymo metu (pirkimo pabaiga laikoma sutarties sudarymas, *detaliau žiūrėti VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*), tuomet laikoma, kad tiekėjas tinkamai įrodė, kad kito ūkio subjekto pajėgumai jam bus prieinami. Kaip detaliai nurodyta VPĮ 45 straipsnio 3 dalyje, susitarimas su kitu ūkio subjektu dėl rėmimosi jo pajėgumais gali būti tikslinamas, pildomas ar pateikiamas, jeigu kitas ūkio subjektas buvo išviešintas, tačiau tik trūko šio dokumento (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*).

4. VPĮ 49 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta pareiga patikrinti kito ūkio subjekto, kurio pajėgumais remiasi tiekėjas, pašalinimo pagrindų nebuvimą (VPĮ 46 straipsnis) bei

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kvalifikacijos ir kokybės vadybos sistemų reikalavimų (VPĮ 47-48 straipsniai), dėl kurių ir remiamasi jo pajėgumais, atitiktį.

Nuosekliai plėtojamoje teismų praktikoje laikomasi teisinio požiūrio, kad perkančiosios organizacijos negali skirtingai vertinti tiekėjų, kurie savarankiškai dalyvauja viešajame pirkime, ir tų, kurie pasitelkia kitų ūkio subjektų pajėgumus[34]. Priešingas vertinimas sudarytų sąlygas tiekėjams kitų ūkio subjektų pasitelkimo faktą, pavyzdžiui, subrangą, viešuosiuose pirkimuose naudoti siekiant išvengti nepalankių pasiūlymų vertinimo rezultatų, todėl pažeistų tiekėjų lygiateisiškumo ir skaidrumo principus, sąžiningą ūkio subjektų konkurenciją[35].

Kadangi tiekėjas remiasi kitų ūkio subjektų pajėgumais visą sutarties vykdymo laikotarpį, perkančioji organizacija turi įsitikinti, kad tokio ūkio subjekto padėtis yra pakankama, kad būtų perduoti pajėgumai ir situacija nepasikeis sutarties vykdymo laiku.

Taigi, perkančioji organizacija turi patikrinti:

- ar ūkio subjektas, kurio pajėgumais remiasi tiekėjas, atitinka kvalifikacijos arba kokybės vadybos sistemos reikalavimus, dėl kurių jis pasitelkiamas;
- ar dėl ūkio subjekto, kurio pajėgumais remiasi tiekėjas, nėra pašalinimo pagrindų.

Toks tikrinimas perkančiosios organizacijos atliekamas taip pat, kaip ir dėl tiekėjo kvalifikacijos bei pašalinimo pagrindų nebuvimo tikrinimo, t. y. remiantis VPĮ 50 ir 51 straipsnio tvarka (*detaliau žiūrėti VPĮ 50 ir 51 straipsnio komentarą*).

Kaip nurodyta pirmiau, jeigu tiekėjas remiasi kito ūkio subjekto pajėgumais, tačiau šis ūkio subjektas pats nevykdė panašios sutarties, o tik buvo tos sutarties šalimi, tai nelaikoma tinkamu pajėgumų pasitelkimu ir kvalifikacijos atitiktimi[36]. Atsižvelgiant į tai, trečiojo asmens profesinė patirtis turi būti tiesioginė, t. y. jis pats anksčiau turėjo būti įvykdęs atitinkamą sutartį ar jos dalį, o ne tik dalyvauti su partneriu realiai įgyvendinant kitas užduotis.

Pavyzdys

Pirkime yra keliamas kvalifikacijos reikalavimas būti įvykdžius informacinės sistemos diegimo sutartį administracijos ir medicinos dalyse ligoninėje. Tiekėjas pasitelkia kitą ūkio subjektą dėl atitikties šiam kvalifikacijos reikalavimui. Kitas ūkio subjektas jungtinės veiklos pagrindu su kitais dviem ūkio subjektais vykdė panašią sutartį, t. y. informacinės sistemos diegimo sutartį administracijos ir medicinos dalyse ligoninėje, tačiau ūkio subjektas, kurio pajėgumais ketina

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

remtis tiekėjas, pats vykdė tik medicinos dalies informacinės sistemos diegimą, o administracinės dalies diegimą vykdė kiti du ūkio subjekto partneriai. ESTT tokioje situacijoje[37] nurodė, kad kitas ūkio subjektas gali perduoti tik patirtį ligoninės medicinos dalies sutarties vykdyme, tačiau negali perduoti administracijos dalies vykdyme, kadangi pats jos nevykdė, nepaisant to, kad yra nurodytas kaip sutarties šalis vykdant visą sutartį.

VPĮ 49 straipsnio 4 dalyje taip pat įtvirtinta nuostata, kad jeigu ūkio subjektas, kurio pajėgumais tiekėjas remiasi, neatitinka jam keliamo kvalifikacijos reikalavimo ar dėl jo subjekto yra pašalinimo pagrindų, tuomet tiekėjo pasiūlymas (paraiška) nėra iš karto atmetami, o tiekėjas gali pakeisti tokį ūkio subjektą nauju ūkio subjektu, kuris atitinka nurodytus kvalifikacijos reikalavimus ir (arba) dėl kurio nėra pašalinimo pagrindų.

Vis dėlto ši teisė pakeisti pasitelkiamus ūkio subjektus turi būti aiškinama siaurai, t. y. jeigu paaiškėja, kad tiekėjas, nenurodęs, jog remiasi kitu ūkio subjektų pajėgumais (kvalifikacija), pats neatitinka pirkimo dokumentuose aiškiai ir nedviprasmiškai suformuluotų kvalifikacijos reikalavimų, jis neįgyja teisės po pasiūlymų pateikimo termino pabaigos pasitelkti (nurodyti) naujų subjektų tam, kad atitiktų kvalifikacijos reikalavimus[38].

Kita vertus, VPĮ 49 straipsnio 4 dalyje nėra įtvirtintų jokių papildomų sąlygų ar aplinkybių, kurioms esant galimas ūkio subjekto pakeitimas, todėl tokia galimybė yra visais atvejais. Nepaisant to, taip pat turi būti įvertinta, ar tiekėjas, iš anksto žinodamas kito ūkio subjekto pajėgumų nebuvimą, nepateikė akivaizdžiai melagingos informacijos ir atitinkamai neturėtų būti taikomas pašalinimo pagrindas, įtvirtintas VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto komentarą*).

5. VPĮ 49 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta teisė perkančiajai organizacijai reikalauti solidarios atsakomybės iš ūkio subjekto, kuris teikia ekonominius ir finansinius pajėgumus.

Tais atvejais, kai tiekėjas remiasi kito ūkio subjekto pajėgumais tam, kad pagrįstų savo ekonominį ir (ar) finansinį pajėgumą, tokie santykiai sieja tik tiekėją ir kitą ūkio subjektą, tačiau nėra kito ūkio subjekto teisinių santykių su perkančiąja organizacija. Dėl šios priežasties, susiklosčius nepalankiai situacijai, kitas ūkio subjektas neturi jokių įsipareigojimų atlyginti perkančiosios organizacijos nuostolius, netesybas dėl tiekėjo kaltės. Siekiant išvengti tokių situacijų, kai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiosios organizacijos ir kito ūkio subjekto, kurio ekonominiais ir (ar) finansiniais pajėgumais remiasi tiekėjas, nesieja jokie teisiniai santykiai, VPĮ 49 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta galimybė perkančiajai organizacijai reikalauti, kad asmuo, kurio pajėgumais remiamasi, būtų solidariai atsakingas kartu su tiekėju už sutarties vykdymą.

Kaip nurodyta pirmiau (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio 1 dalies komentarą*), perkančioji organizacija negali riboti pajėgumų, kuriuos gali pasitelkti tiekėjas, įskaitant, bet neapsiribojant ekonominio ir finansinio pajėgumo reikalavimus. Kitaip sakant, tiekėjas gali remtis kito ūkio subjekto turimu pelningumu, balanso duomenimis tam, kad pagrįstų savo pajėgumą įvykdyti pirkimo sutartį. Tai aktualu ypač tais atvejais, kai pirkimo sutarties vykdymo pradžioje nėra numatyti perkančiosios organizacijos mokėjimai ir perkančioji organizacija siekia įsitikinti, kad tiekėjas turės pakankamai lėšų vykdyti sutartį.

Be to, pirkimo sutartyje įtvirtintinos sąlygos dėl tiekėjų atsakomybės už netinkamą pirkimo sutarties vykdymą (*detaliau žiūrėti VPĮ 87 straipsnio 1 dalies 6 ir 9 punkto komentarą*), todėl perkančiajai organizacijai svarbu įsitikinti, kad tiekėjas gebės atlyginti nuostolius bei netesybas. Taigi, aptariamomis VPĮ normomis iš esmės sukuriami trečiojo asmens (naujojo skolininko) ir perkančiosios organizacijos (kreditoriaus) sutartiniai santykiai, turintys panašumų su laidavimu (CK 6.76 straipsnis). T. y. trečiasis asmuo, kurio finansinis pajėgumas pasitelkiamas pirkime, vėliau tiesiogiai nedalyvaudamas vykdant viešojo pirkimo sutartį, iš esmės įsipareigoja atsakyti (jei į jį dėl to bus kreiptasi) pirkėjui už tiekėjo laiku ar netinkamai įvykdytus sutartinius įsipareigojimus.

Solidarioji atsakomybė įtvirtinta CK 6.6 straipsnyje. CK 6.6 straipsnio 4 ir 5 dalyje įtvirtintas pagrindinis solidarios atsakomybės principas – jeigu skolininkų pareiga yra solidari, tai kreditorius turi teisę reikalauti, kad prievolę įvykdytų tiek visi ar keli skolininkai bendrai, tiek bet kuris iš jų skyrium, be to, tiek jį visą, tiek jos dalį. Kreditorius, kuriam solidariosios prievolės visiškai neįvykdė vienas iš skolininkų, turi teisę reikalauti, kad likusią prievolės dalį įvykdytų bet kuris iš kitų skolininkų arba visi jie bendrai.

VPĮ 49 straipsnio 5 dalies atveju solidarioji atsakomybė yra skirtinga, t. y. tiekėjo atsakomybė yra už faktinį sutarties vykdymą (darbų vykdymą, paslaugų teikimą, prekių tiekimą), o kito ūkio subjekto atsakomybė yra tik dėl ekonominio ir (ar) finansinio sutarties vykdymo (toks skirstymas nėra draudžiamas pagal CK 6.6 straipsnio 2 dalį[39].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 49 straipsnio 5 dalies atveju solidariosios atsakomybės taikymo taisyklėmis negali būti piktnaudžiaujama, tokį reikalavimą perkančioji organizacija turi tinkamai pagrįsti bei užtikrinti, kad nurodytas reikalavimas nepažeistų proporcingumo principo (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 1 dalies komentarą*). Pavyzdžiui, jeigu numatoma trumpalaikė sutartis, tarpiniai mokėjimai už vykdymą ar avansas, tuomet labai sumažėja rizika dėl tiekėjo ekonominio ar finansinio negalėjimo tinkamai ją įvykdyti ir solidarios kito ūkio subjekto atsakomybės poreikio. Be to, primintina ir tai, kad perkančioji organizacija pagal VPĮ 42 straipsnio 1 dalį iš viešojo pirkimo sutarties vykdytojo reikalauja sutarties įvykdymo užtikrinimo, todėl paprastai jos finansinė apsauga iš trečiojo asmens, kurio finansiniu pajėgumu remiamasi, turėtų būti pagrįsta svarbiomis priežastimis.

6. VPĮ 49 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta galimybė remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais ar savo grupės narių pajėgumais ir ūkio subjektų grupei.

VPĮ 49 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad ūkio subjektų grupė (*detaliau žiūrėti VPĮ 18 straipsnio 2 dalies komentarą*) gali remtis:

- ūkio subjektų grupės partnerių pajėgumais. Kitaip sakant, ūkio subjektai gali sudaryti grupę siekiant sujungti pajėgumus tam, kad atitiktų kvalifikacijos reikalavimus. Tokiu atveju taip pat taikomi analogiški ribojimai, nustatyti VPĮ 49 straipsnyje, pavyzdžiui, dėl ribojimo sumuoti ūkio subjektų grupės narių pajėgumus, reikalavimas faktiškai vykdyti tą dalį sutarties, kurios vykdymui buvo pasitelkti jo pajėgumai ir kt.;
- kitų ūkio subjektų pajėgumais. Kitaip sakant, jeigu net sudėjus visų ūkio subjektų grupės narių kvalifikacija nėra pakankama, jie turi teisę pasitelkti kitų ūkio subjektų pajėgumus. VPĮ 49 straipsnio 6 dalyje nenustatyta, kokie santykiai turi sieti ūkio subjektų grupę su kitu ūkio subjektu, t. y. ar visa ūkio subjektų grupė turi sudaryti susitarimą, ar pakanka, kad vienas iš ūkio subjektų grupės narių sudaro susitarimą ar turi kitus santykius su kitu ūkio subjektu. Dėl šios priežasties perkančioji organizacija turi priimti visus susitarimus ar kitus santykių įrodymus, jeigu jais įrodoma reali galimybė pasitelkti išorinius pajėgumus.

Ūkio subjektų grupės nariams siūlytina sudaryti santykius su kitu ūkio subjektu (subrangovu ar kitais pagrindais veikiančio ūkio subjekto) visiems kartu. Tai palengvintų tolesnį sutarties

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vykdymą, nebūtų poreikio nutraukti susitarimus su konkrečiu ūkio subjektų grupės nariu ir iš naujo sudaryti susitarimus su kitais ūkio subjektų grupės nariais, taip pat sumažintų riziką, kad kitas ūkio subjektas atsisakys bendradarbiauti su kitais ūkio subjektų grupės nariais.

7. VPĮ 49 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta galimybė įpareigoti esmines užduotis atlikti patį tiekėją[40] ar netgi konkretų ūkio subjektų grupės narį.

Kaip nurodyta pirmiau (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio 1 dalies komentarą*), perkančioji organizacija negali riboti subjektų, kuriems perduodama konkreti užduotis, tačiau VPĮ 49 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta šios bendros taisyklės išimtis, kuri aiškinama siaurai (griežtai). VPĮ 49 straipsnio 7 dalies išimtis yra taikoma, esant šioms sąlygoms kartu:

- perkami darbai, paslaugos arba kai perkamos prekės, kurias reikia montuoti, diegti (pavyzdžiui, informacinės sistemos sukūrimo ir įdiegimo paslaugos, baldų pagaminimas ir sumontavimas). Taigi, tais atvejais, kai prekių pirkimuose nėra numatomi diegimas ar montavimas, ši išimtis negali būti taikoma;
- perkančioji organizacija nustato esmines užduotis;
- esminės užduotys gali būti vykdomos tik:
- savarankiško tiekėjo;
- ūkio subjektų grupės konkretaus nario atžvilgiu.

Esminės užduotys

Esminių užduočių samprata ir sąlygos nėra pateiktos VPĮ 49 straipsnio 7 dalyje. Esminės užduotys turi būti nurodomos konkrečiai perkančiosios organizacijos vykdomo viešojo pirkimo dokumentuose. Esminės užduotys turi būti aiškios, tikslios, apibrėžtos taip, kad tiekėjai suprastų jų apimtį, negali būti apibrėžiamos abstrakčiai, pavyzdžiui nurodant tik procentinę subrangovams perduodamų darbų dalį[41]. Taip pat pirkimo dokumentuose turi būti nurodytas įpareigojimas pačiam tiekėjui ar ūkio subjektų grupės nariui (bet kuriam iš narių) savarankiškai vykdyti šias užduotis sutarties vykdymo metu. Atitinkamai, jeigu esminėms užduotims vykdyti atskirai yra keliami kvalifikacijos reikalavimai (teisė verstis veikla), tuomet tiekėjas ar tas konkretus ūkio subjektų grupės partneris turi atitiki nurodytą kvalifikacijos reikalavimą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pagal toliau nurodomą teismų praktiką esminių užduočių įtvirtinimas pirkimo dokumentuose turi būti išimtinis, atsižvelgiant į sutartyje apibrėžtą ekonominės veiklos sektorių, darbų pobūdį ir subrangovų kvalifikaciją[42] ir pan.

ESTT praktikoje[43] nurodyta kad toks ribojimas turi būti pagrįstas, atsižvelgiant į sutartyje apibrėžtą ekonominės veiklos sektorių, darbų pobūdį ir subrangovų kvalifikaciją, o taip pat remiamasi išimtinėmis aplinkybėmis į tikslą, susijusį su smulkių ir vidutinių įmonių skatinimu dalyvauti viešajame pirkime verčiau kaip dalyviams, pateikiantiems bendrą pasiūlymą, o ne kaip subrangovams, t. y. būtina įvertinti kiekvieną atvejį atskirai.

[1]Komentuojamos VPĮ 49 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 63 straipsnio normas.

[2] LAT 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-86-916/2020.

[3] LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017; LAT 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-86-916/2020.

[4] Pirmiau nurodytoje civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017 kasacinio teismo spręsta dėl faktinės situacijos, kai perkančioji organizacija darbų pirkimo (žvyrkelių asfaltavimo) dokumentuose, be kita ko, įtvirtino reikalavimą, kad asfalto gamykloje *turi būti įdiegta sertifikuota vidinės gamybos kontrolės sistema*. Taigi, jei rangovas savo gamyklos (ar tinkamos) neturi, jis galėjo bendradarbiauti su asfalto gamintoju, kurio veikla – asfalto tiekimas – nekvalifikuotinas subranga, nes viešojo pirkimo sutarties objektas – ne prekės, o darbų atlikimas.

[5]ESTT 2016 m. sausio 14 d. sprendimas byloje *Ostas celtnieks,* C-234/14; 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Swm Costruzioni 2 ir Mannocchi Luigino,* C-94/12.

[6] ESTT 1997 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Ballast Nedam Groep NV prieš Belgische Staat.* C-5/97; 1994 m. balandžio 14 d. sprendimas byloje *Ballast Nedam Groep NV prieš Belgische Staat.* C-389/92.

[7] ESTT 1999 m. gruodžio 2 d. sprendimas byloje *Holst Italia,* C-176/98.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[8] ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Swm Costruzioni 2 ir Mannocchi Luigino,* C-94/12.

[9] ESTT 2016 m. sausio 14 d. sprendimas byloje *Ostas celtnieks,* C-234/14.

[10] LAT 2013 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2013.

[11] ESTT 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Esaprojekt,* C-387/14.

[12] ESTT 2016 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Partner Apelski Dariusz,* C-324/14.

[13] ESTT 2016 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Wrocław – Miasto na prawach powiatu,* C-406/14.

[14] LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340/2013.

[15] LAT 2015 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-554-690/2015.

[16] ESTT 1997 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Ballast Nedam Groep NV prieš Belgische Staat*. C-5/97; 1994 m. balandžio 14 d. sprendimas byloje *Ballast Nedam Groep NV prieš Belgische Staat.* C-389/92; 1999 m. gruodžio 2 d. sprendimas byloje *Holst Italia prieš Comune di Cagliari,* C-176/98;2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Swm Costruzioni 2 SpA ir Mannocchi Luigino*, C-94/12; 2016 m. sausio 14 d. sprendimas byloje *Ostas celtnieks,* C-234/14; LAT 2013 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2013.

[17] LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013.

[18] LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013; 2013 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2013.

[19] ESTT 2016 m. sausio 14 d. sprendimas byloje *Ostas celtnieks,* C-234/14; 1999 m. gruodžio 2 d. sprendimas byloje *Holst Italia,* C-176/98.

[20] ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Swm Costruzioni 2 SpA ir Mannocchi Luigino,* C-94/12; 2016 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Wrocław – Miasto na prawach powiatu*, C-406/14; 2019 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Tedeschi Srl, Consorzio Stabile Ik Service* C-402/18.

[21]ESTT 2017 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje *Casertana Costruzioni,* C-223/16.

[22] Sanchez-Graells, Arbert, De Korninck, Constant, *Shaping EU Public Procurement Law. A critical analysis of the CJEU case law 2015-2017*. Wolters kluwer, 2018, 105 leidimas, 19 psl.

[23] ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Swm Costruzioni 2 SpA ir Mannocchi Luigino,* C-94/12; 2016 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Partner Apelski Dariusz,* C-324/14; 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Esaprojekt,* C-387/14.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[24] ESTT 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Esaprojekt,* C-387/14.

[25] ESTT 2016 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Partner Apelski Dariusz,* C-324/14.

[26] ESTT 2016 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Partner Apelski Dariusz,* C-324/14.

[27] LAT 2014 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-376/2014;2014 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-475/2014; 2018 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-219-469/2018; 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-86-916/2020.

[28] LAT 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-86-916/2020.

[29] LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017; 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-86-916/2020.

[30] Tai gali būti ketinimų protokolas, deklaracija, preliminari subrangos sutartis, preliminari darbo sutartis ir kt.

[31] LAT 2014 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-475/2014.

[32] ESTT 1999 m. gruodžio 2 d. sprendimas byloje *Holst Italia,* C-176/98; ESTT 1997 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Ballast Nedam Groep NV prieš Belgische Staat*. C-5/97; 1994 m. balandžio 14 d. sprendimas byloje *Ballast Nedam Groep NV prieš Belgische Staat*, C-389/92.

[33]ESTT 2012 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *Edukovizig ir Hochtief Contruction*, C-218/11.

[34] LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010; 2014 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-376/2014; 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-291-969/2016.

[35] LAT 2018 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-219-469/2018.

[36] ESTT 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Esaprojekt*, C-387/14.

[37] ESTT 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Esaprojekt*, C-387/14.

[38] VPT konsultacija pateikta 2018 m. spalio 5 d.

[39] CK 6.6 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad prievolė gali būti solidari nepaisant to, kad vieno skolininko pareiga pagal jos įvykdymo sąlygas skiriasi nuo kitų skolininkų pareigos, pavyzdžiui, kai vienam skolininkui nustatytas terminas, o kitam nenustatytas, kai vienas įsipareigoja besąlygiškai, o kitas – su sąlyga ir panašiai.

[40] VPĮ 49 straipsnio 7 dalyje vartojamas terminas tiekėjas nėra tapatus VPĮ 2 straipsnio 36 dalyje įtvirtintai sampratai, t. y. neapima pasitelkiamų subtiekėjų, subteikėjų, subrangovų ar kitų ūkio subjektų, o tik tą ūkio subjektą, kuris teikia pasiūlymą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[41] ESTT 2019 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Tedeschi Srl*, C-402/18;2016 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Wrocław*, C-406/14; 2019 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Vitali SpA*, C-63/18.

[42] ESTT 2016 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Wrocław*, C-406/14.

[43] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, C-298/15; 2019 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Tedeschi Srl*, C-402/18; 2016 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Wrocław*, C-406/14; 2019 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Vitali SpA*, C-63/18.

50 straipsnis. Europos bendrasis viešųjų pirkimų dokumentas

1. **Perkančioji organizacija reikalauja, kad tiekėjas, teikdamas paraiškas ar pasiūlymus, pateiktų Europos bendrąjį viešųjų pirkimų dokumentą – aktualią deklaraciją, pakeičiančią kompetentingų institucijų išduodamus dokumentus ir preliminariai patvirtinančią, kad tiekėjas ir subjektai, kurių pajėgumais jis remiasi pagal šio įstatymo 49 straipsnį, atitinka pirkimo dokumentuose pagal šio įstatymo 46, 47, 48 straipsnius nustatytus reikalavimus ir, jeigu taikytina, 54 straipsnyje nustatytus reikalavimus. Jeigu taikomos šio įstatymo 88 straipsnio 5 dalies nuostatos, perkančioji organizacija reikalauja, kad būtų pateiktas pasiūlymo teikimo metu žinomų subtiekėjų, kurių pajėgumais tiekėjas nesiremia, Europos bendrasis viešųjų pirkimų dokumentas.**
2. **Europos bendrasis viešųjų pirkimų dokumentas parengiamas pagal 2016 m. sausio 5 d. Komisijos įgyvendinimo reglamente (ES) 2016/7, kuriuo nustatoma Europos bendrojo viešųjų pirkimų dokumento standartinė forma (OL L 3, 2016, p. 16), nustatytą standartinę formą. Jame turi būti:**

1) oficialus tiekėjo pareiškimas, kad nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų, jis tenkina pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, laikosi reikalaujamų kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų. Kartu pateikiama perkančiosios organizacijos reikalaujama atitinkama informacija;

2) nurodyta kompetentinga institucija ar trečioji šalis, atsakinga už dokumentų, patvirtinančių tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, išdavimą;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3) oficialus tiekėjo pareiškimas, kad jis sugebės nedelsdamas, gavęs perkančiosios organizacijos prašymą, pateikti kompetentingos institucijos ar trečiosios šalies išduotus dokumentus, patvirtinančius jo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams;

4) duomenų bazės, kurioje pateikiami dokumentai ar informacija, patvirtinantys tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, interneto adresas, tiekėjo identifikavimo duomenys ir, jeigu taikytina, tiekėjo sutikimo deklaracija. Tokia informacija pateikiama tik tais atvejais, kai perkančiajai organizacijai suteikiama tiesioginė prieiga prie šiame punkte nurodytoje duomenų bazėje esančių dokumentų, kaip nustatyta šio straipsnio 7 dalies 1 punkte.

3. **Tiekėjai gali pakartotinai naudoti Europos bendrąjį viešųjų pirkimų dokumentą, kurį jie naudojo ankstesnėje pirkimo procedūroje, jeigu jie patvirtina, kad šiame dokumente esanti informacija vis dar teisinga.**
4. **Perkančioji organizacija bet kurio pirkimo procedūros metu gali paprašyti kandidatų ar dalyvių pateikti visus ar dalį dokumentų, patvirtinančių jų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, jeigu tai būtina siekiant užtikrinti tinkamą pirkimo procedūros atlikimą.**
5. **Perkančioji organizacija, įvertinusi Europos bendrajame viešųjų pirkimų dokumente pateiktą informaciją ir, jeigu taikytina, šio straipsnio 4 dalyje nurodytuose dokumentuose pateiktą informaciją, priima sprendimą dėl kiekvieno paraišką ar pasiūlymą pateikusio kandidato ar dalyvio atitikties reikalavimams ir kiekvienam iš jų ne vėliau kaip per 3 darbo dienas raštu praneša apie šio patikrinimo rezultatus, pagrįsdama priimtus sprendimus. Teisę dalyvauti tolesnėse pirkimo procedūrose turi tik tie kandidatai ar dalyviai, kurie atitinka perkančiosios organizacijos keliamus reikalavimus.**
6. **Prieš nustatydama laimėjusį pasiūlymą, išskyrus atvejus, kai pirkimo sutartis sudaroma preliminariosios sutarties pagrindu pagal šio įstatymo 78 straipsnio 4 dalį**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ar 5 dalies 1 punktą, perkančioji organizacija reikalauja, kad ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs tiekėjas pateiktų aktualius dokumentus, patvirtinančius jo pašalinimo pagrindų nebuvimą ir atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, pagal šio įstatymo 51 straipsnį ir, jeigu taikytina, patvirtinančius jo atitiktį kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, pagal šio įstatymo 48 straipsnį.

7. **Perkančioji organizacija nereikalauja iš tiekėjo pateikti dokumentų, patvirtinančių jo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, kaip nustatyta šio straipsnio 4 ir 6 dalyse, jeigu ji:**

1) turi galimybę susipažinti su šiais dokumentais ar informacija tiesiogiai ir neatlygintinai prisijungusi prie nacionalinės duomenų bazės bet kurioje valstybėje narėje arba naudodamasi Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis;

2) šiuos dokumentus jau turi iš ankstesnių pirkimo procedūrų.

1. VPĮ 50 straipsnio[1] 1 dalyje yra įtvirtinta EBVPD samprata. Tai – tiekėjo deklaracija, pakeičianti kompetentingų institucijų išduodamus dokumentus, kuria preliminariai patvirtinama, kad tiekėjas ir subjektai, kurių pajėgumais remiamasi (*dėl rėmimosi kitų ūkio subjektų pajėgumais detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio komentarą*), atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus (*dėl kvalifikacijos reikalavimų detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio komentarą*), kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 48 straipsnio komentarą*), kvalifikacinės atrankos kriterijus (*detaliau žiūrėti VPĮ 54 straipsnio komentarą*) ir neegzistuoja tiekėjo pašalinimo pagrindai (*dėl pašalinimo pagrindų detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*). Taigi, EBVPD suprantamas kaip pirminis įrodymas, kuriuo pagrindžiama, kad tiekėjas atitinka nustatytus reikalavimus ir nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų, todėl tiekėjas gali dalyvauti tolesnėse viešojo pirkimo procedūrose[2].

VPĮ 50 straipsnio 1 dalyje vartojamos sąvokos *tiekėjas ir subjektai, kurių pajėgumais remiamasi* reiškia, kad pagal VPĮ 50 straipsnio 1 dalies reguliavimą EBVPD turėtų užpildyti ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pateikti tik tiekėjas, kuris, jeigu remiasi kitų ūkio subjektų pajėgumais, savo EBVPD turėtų nurodyti informaciją ir apie tokius ūkio subjektus. Tačiau, atsižvelgiant į EBVPD formą ir į tai, kad joje nėra techninės galimybės nurodyti, kad tiekėjas ne tik remiasi kitų ūkio subjektų pajėgumais, bet šie subjektai atitinka konkrečius keliamus reikalavimus, praktikoje EBVPD pildo ir perkančiajai organizacijai teikia ne tik pats pasiūlymą teikiantis tiekėjas, bet taip pat atskirai ir visi subjektai, kurių pajėgumais remiasi tiekėjas, t. y., tie subjektai, kurių kvalifikacija remiasi tiekėjas. Tuo atveju, jeigu tiekėjas yra jungtinės veiklos sutarties pagrindu veikianti ūkio subjektų grupė, EBVPD privalo užpildyti ir pateikti kiekvienas jungtinės veiklos partneris. VPĮ 88 straipsnio 5 dalyje nurodytu atveju (*detaliau žiūrėti VPĮ 88 straipsnio 5 dalies komentarą*) EBVPD privalo pateikti ir subjektai (subtiekėjai), kurių pajėgumais tiekėjas nesiremia, tačiau kurie yra žinomi pasiūlymų pateikimo metu ir kurie, tiekėją pripažinus pirkimo laimėtoju, dalyvautų viešojo pirkimo sutarties vykdyme.

Svarbiausias EBVPD tikslas – perkančiųjų organizacijų ir ekonominės veiklos vykdytojų, ypač mažųjų ir vidutinių įmonių, administracinės naštos mažinimas[3]. Atsižvelgiant į nurodytą tikslą bei VPĮ 50 straipsnio 1 dalyje vartojamą sąvoką *preliminariai*, tiekėjams, kartu su pasiūlymu pateikus užpildytą EBVPD formą, iki potencialaus laimėtojo nustatymo (išskyrus VPĮ 50 straipsnio 4 dalyje nurodytą išimtį) nereikia perkančiajai organizacijai teikti didelio skaičiaus su pašalinimo ir atrankos kriterijais susijusių sertifikatų ar kitų dokumentų. Tuo tarpu pagal bendrąją taisyklę (išskyrus VPĮ 50 straipsnio 4 dalyje nurodytą išimtį) EBVPD nurodytą informaciją patvirtinančius dokumentus turi pateikti tik tas tiekėjas, kurio pasiūlymas gali būti pripažintas laimėjusiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 50 straipsnio 6 dalies komentarą*).

EBVPD privalo būti naudojamas vykdant tarptautinės vertės bei supaprastintus, išskyrus mažos vertės, pirkimus. Perkančioji organizacija, vykdydama mažos vertės pirkimą ir nustatydama tiekėjų pašalinimo pagrindus, kvalifikacijos reikalavimus ir (arba) reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus, viešojo pirkimo dokumentuose privalo nurodyti, ar pirkime bus naudojamas EBVPD. Jeigu EBVPD nenaudojamas, turi būti nurodoma, ar visų tiekėjų bus prašoma iškart pateikti dokumentus, patvirtinančius tiekėjo atitiktį keliamiems reikalavimams, vadovaujantis VPĮ 51 straipsnio nuostatomis, ar jų bus prašoma tik iš laimėtojo. Jei pateikti dokumentus, patvirtinančius tiekėjo atitiktį keliamiems

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

reikalavimams, bus prašoma tik iš laimėtojo, turi būti nustatomas reikalavimas kartu su pasiūlymu pateikti laisvos formos deklaraciją dėl atitikties keliamiems reikalavimams[4]. Atsižvelgiant į tai, kad EBVPD yra dokumentas, kuriuo preliminariai patvirtinama ūkio subjektų atitiktis tiekėjams keliamiems reikalavimams (VPJ 46, 47, 48 straipsniai), jis, kaip ir patys tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimo, atitikties kvalifikacijos ir (ar) kokybės vadybos bei aplinkos apsaugos vadybos sistemų standartams pagrindimo dokumentai, gali būti tikslinamas bei aiškinamas pagal VPJ 45 straipsnio 3 dalies reikalavimus. Atitinkamai tiekėjas, net kartu su pasiūlymu nepateikęs užpildytos EBVPD formos, turi teisę šį dokumentą pateikti po pasiūlymų pateikimo termino pabaigos. Dėl to perkančioji organizacija, nustačiusi, kad EBVPD pateikta ne visa ir (ar) netiksli informacija, privalo kreiptis į tiekėją dėl trūkstamos informacijos pateikimo ir (ar) jos patikslinimo bei įvertinti tiekėjo pateiktą papildomą ir (ar) patikslintą informaciją.

VPT yra išaiškinusi[5], kad pirkimo vykdytojas, vertindamas EBVPD, turi atsižvelgti tik į tuos punktus ir kriterijus, kurie yra būtini tam konkrečiam pirkimui. Jei tiekėjas užpildo daugiau nei reikalaujama, pirkimo vykdytojas nevertina tos dalies. Taigi tokiu atveju tikslinti EBVPD nebūtina. Manytina, kad pirmiau aprašyta teisės elgesio taisyklė labiausiai tinkama situacijai, kai perkančioji organizacija vertina tiekėjo ankstesniam pirkimui parengtą EBVPD. Vis dėlto ne visada tiekėjo nurodyta perteklinė informacija gali būti laikoma tokio pobūdžio pertekline informacija, į kurią perkančioji organizacija neturi atsižvelgti. Pavyzdžiui, tuo atveju, jeigu iš perkančiosios organizacijos prašomos nurodyti informacijos nebūtų paaiškėjusi tiekėjo neatitiktis nustatytiems reikalavimams, tačiau tiekėjas pateikia papildomą, nereikalautą pateikti informaciją, iš kurios matyti, kad tiekėjas nustatytų reikalavimų neatitinka, perkančioji organizacija turėtų vertinti ir tokius duomenis ir kreiptis į tiekėją dėl nurodytos informacijos paaiškinimo, patikslinimo. Kadangi VPJ nereglamentuojama, kaip konkrečiai, nustačius tam tikrus netikslumus, turėtų būti tikslinamas EBVPD, tiekėjams turėtų būti suteikiama diskrecija nurodytą dokumentą patikslinti tiek pateikiant atnaujintą EBVPD formą su ištaisytais trūkumais, tiek atskirai nuo EBVPD formos pateikiant paaiškinimus ir (ar) su tuo susijusius aktualius dokumentus, tačiau iš naujo nepildant naujos EBVPD formos. Bet kokiu atveju, EBVPD trūkumų ištaisymas ir (ar) kartu su pasiūlymu nepateiktos EBVPD formos pateikimas nėra laikomas draudžiamu pasiūlymo esmės keitimu ir (ar) pasiūlymo iš neatitinkančio pirkimo sąlygų reikalavimų nedaro atitinkančiu[6], kas, priešingu

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atveju, lemtų pasiūlymo atmetimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 4 punkto komentarą*).

2. VPĮ 50 straipsnio 2 dalyje yra reglamentuojama EBVPD forma ir turinys. 2016 m. sausio 5 d. EK priėmė Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2016/7, kuriuo nustatoma Europos bendrojo viešųjų pirkimų dokumento standartinė forma. Nurodyto reglamento 2 priede yra pateikta standartinė EBVPD forma, prieinama visomis ES oficialiomis kalbomis.

Pagal ES lygiu patvirtintą formą EBVPD sudaro tokios dalys: (I) informacija apie pirkimo procedūrą ir perkančiąją organizaciją ar perkantįjį subjektą, (II) informacija apie ekonominės veiklos vykdytoją, (III) pašalinimo kriterijai: su baudžiamaisiais nusprendžiais susiję pagrindai, su mokesčių ar socialinio draudimo įmokų mokėjimu susiję pagrindai, su nemokumu, interesų konfliktu ar profesiniais nusižengimais susiję pagrindai, kiti pašalinimo pagrindai, nustatyti VPĮ 46 straipsnyje, (IV) atrankos kriterijai: tinkamumas, ekonominė ir finansinė būklė, techniniai ir profesiniai pajėgumai, kokybės užtikrinimo schemos ir aplinkosaugos vadybos standartai, (V) kandidatų, kurių kvalifikacija tinkama, skaičiaus sumažinimas, (VI) baigiamieji pareiškimai[7]. Rengdamos konkrečios pirkimo procedūros pirkimo dokumentus, perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai kvietime dalyvauti konkurse, kvietime dalyvauti konkurse nurodytuose pirkimo dokumentuose arba kvietimuose patvirtinti susidomėjimą turi nurodyti, kokios informacijos jie reikalaus iš ekonominės veiklos vykdytojų, ir aiškiai pareikšti, ar reikalauja pateikti EBVPD formos II ir III dalyse nurodytą informaciją apie subrangovus, kurių pajėgumais ekonominės veiklos vykdytojas nesiremia[8]. Taigi tais atvejais, kai tiekėjas remiasi konkrečių subjektų (subtiekėjų) pajėgumais tam, kad atitiktų perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus, tiekėjas privalo pateikti EBVPD formos II ir III dalyse nurodytą informaciją apie tokius subjektus.

EBVPD yra pildomas elektroniniu būdu[9]. Tai reiškia, kad spausdinti EBVPD neprivaloma. EBVPD gali būti pasirašytas elektroniniu parašu (pasirašant suformuotą PDF failą), arba įkeliant į CVP IS XML failą bei pasirašant visą pasiūlymą elektroniniu parašu (jeigu toks funkcionalumas nustatytas konkrečiame pirkime)[10]. EBVPD forma prieinama adresu: http://ebvpd.eviesiejipirkimai.lt/espd-web/.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pagal VPĮ 50 straipsnio 2 dalies 1 punktą tiekėjas, pateikdamas užpildytą EBVPD formą, oficialiai pareiškia, kad nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų, jis tenkina pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, laikosi reikalaujamų kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų, kartu pateikiama ir kita perkančiosios organizacijos reikalaujama atitinkama informacija. VPĮ 50 straipsnio 2 dalies 1 punkte vartojama sąvoka *oficialus tiekėjo pareiškimas* reiškia, kad EBVPD yra išimtinai tiekėjo savivaldeklaracija ir kartu su EBVPD neturi būti teikiami viešųjų institucijų ar trečiųjų šalių išduoti sertifikatai ir (ar) kiti dokumentai. Pabrėžtina, kad tiekėjas, EBVPD pažymėdamas, kad atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus, garantuoja šios informacijos teisingumą. Dėl to, perkančiajai organizacijai patikrinus ir nustačius, kad tiekėjas vis dėlto keliamų reikalavimų neatitinka, tiekėjo EBVPD nurodyta informacija, esant tam tikroms sąlygoms, gali būti pripažinta melaginga bei taikomos atitinkamos teisinės pasekmės (*dėl melagingos informacijos detaliau žiūrėti VPĮ 52 straipsnio komentarą*).

Pagal VPĮ 50 straipsnio 2 dalies 2 punktą tiekėjas EBVPD turi nurodyti kompetentingą instituciją ar trečiąją šalį, atsakingą už dokumentų, patvirtinančių tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, išdavimą. Nurodyta informacija yra aktuali dėl to, kad, nustačius, jog tiekėjas gali būti pripažintas pirkimo laimėtoju (arba išimtiniu *VPĮ* 50 straipsnio 4 dalies taikymo atveju), tiekėjas neturi pareigos perkančiajai organizacijai pateikti tų EBVPD deklaruotos atitikties konkretiems reikalavimams įrodymų, kurie yra tiesiogiai ir neatlygintinai prieinami perkančiajai organizacijai (*detaliau žiūrėti VPĮ 50 straipsnio 7 dalies 1 punkto komentarą*).

Pagal VPĮ 50 straipsnio 2 dalies 3 punktą tiekėjas, perkančiajai organizacijai pateikdamas užpildytą EBVPD, oficialiai pareiškia, kad jis sugebės nedelsdamas, gavęs perkančiosios organizacijos prašymą, pateikti kompetentingos institucijos ar trečiosios šalies išduotus dokumentus, patvirtinančius jo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams. Sąvoka *oficialus tiekėjo pareiškimas* reiškia, kad tiekėjas, viešajame pirkime pateikdamas užpildytą EBVPD, deklaruoja ne tik tai, jog atitinka tiekėjui keliamus reikalavimus, bet taip pat ir tai, kad, esant poreikiui, galės tinkamai pagrįsti ir įrodyti tokią atitiktį,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kaip tai nurodyta VPĮ 50 straipsnio 4 bei 6 dalyse. Atsižvelgiant į tai, vertintina, kad tam tikrais atvejais, kai tiekėjui žinoma, jog gali būti tam tikrų ribojimų perkančiajai organizacijai nedelsiant pateikti EBVPD nurodytą informaciją pagrindžiančius dokumentus, tiekėjas perkančiąją organizaciją apie tai turėtų informuoti iš anksto. Pavyzdžiui, užsienio tiekėjas turėtų nurodyti, kad yra pradėjęs teisės verstis atitinkama veikla Lietuvoje pripažinimo procesą ir atitinkamus teisę verstis konkrečia veikla pagrindžiančius dokumentus galės pateikti tik tada, kai šis procesas bus užbaigtas.

Pagal VPĮ 50 straipsnio 2 dalies 4 punktą tiekėjas EBVPD turi nurodyti duomenų bazės, kurioje pateikiami dokumentai ar informacija, patvirtinantys tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, interneto adresą, jeigu nurodyti dokumentai yra prieinami interneto duomenų bazėje. Pavyzdžiui, LR registruoti juridiniai asmenys EBVPD turi pateikti nuorodą į BĮ Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tinklalapį[11], kadangi jame perkančiosios organizacijos turi teisę neatlygintinai susipažinti su informacija apie tiekėjo įsipareigojimų, susijusių su socialinio draudimo įmokų sumokėjimu, įvykdymą, tai pat nuorodą į BĮ Valstybinės mokesčių inspekcijos tinklalapį[12], kuriame perkančiosios organizacijos turi teisę neatlygintinai susipažinti su informacija apie tai, kad tiekėjas atitinka minimalius patikimo mokesčių mokėtojo kriterijus. Kaip jau nurodyta, tokia informacija apie duomenų šaltinius yra aktuali dėl to, kad tiekėjas neturi pareigos perkančiajai organizacijai pateikti tokių dokumentų, kurie yra tiesiogiai ir neatlygintinai prieinami perkančiajai organizacijai (*detaliau žiūrėti VPĮ 50 straipsnio 7 dalies 1 punkto komentarą*).

VPT tiek perkančiosioms organizacijoms[13], tiek tiekėjams[14] yra parengusi rekomendacinę metodinę medžiagą, susijusią su EBVPD pildymu.

3. VPĮ 50 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta tiekėjų teisė EBVPD naudoti pakartotinai.

Sąvoka *pakartotinai* aiškintina taip, kad tas pats užpildytas EBVPD gali būti naudojamas tiek tos pačios perkančiosios organizacijos vykdomame kitame viešajame pirkime, tiek kitos perkančiosios organizacijos vykdomame viešajame pirkime.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPT yra išaiškinusi[15], kad EBVPD elektroninė forma leidžia pirkimo vykdytojams ir tiekėjams pakartotinai naudoti ankstesnėse pirkimo procedūrose naudotą EBVPD, jei abi pusės naudoja XML versiją. Formą galima naudoti tol, kol duomenys išlieka teisingi ir tinkami.

Taigi, esminė ir vienintelė EBVPD pakartotinio naudojimo sąlyga – EBVPD nurodyti duomenys yra tinkami konkretaus naujo viešojo pirkimo atveju ir teisingi.

Tuo atveju, jeigu EBVPD nurodyti reikalavimai (pavyzdžiui, neprivalomi tiekėjų pašalinimo pagrindai, kvalifikacijos reikalavimai) skiriasi nuo reikalavimų, nurodytų aktualaus viešojo pirkimo dokumentuose, pakartotinio EBVPD naudojimo galimybė yra ribota. Tačiau, kaip jau nurodyta, EBVPD informacija gali būti tikslinama VPĮ 45 straipsnio 3 dalies pagrindu. Dėl to, net jeigu tiekėjo pakartotinai (iš kito viešojo pirkimo) teikiamame EBVPD yra netikslumų arba nesutapčių su viešojo pirkimo dokumentuose, įskaitant kartu pateiktame EBVPD, nurodytais reikalavimais, tiekėjas turi teisę nurodytus netikslumus pašalinti. Tai ypač aktualu tuo atveju, kai EBVPD atitinkamos informacijos trūksta. Tuo tarpu priešingu atveju, kai EBVPD yra pateikta konkrečiam viešajam pirkimui neaktuali (perteklinė) informacija, kaip jau nurodyta, pirkimo vykdytojas jos nevertina ir tokiu atveju EBVPD tikslinti nebūtina.

4. VPĮ 50 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė bet kuriuo pirkimo procedūrų metu paprašyti tiekėjų pateikti visus ar dalį dokumentų, patvirtinančių jų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, jeigu tai būtina siekiant užtikrinti tinkamą pirkimo procedūrų atlikimą. Kitaip tariant, VPĮ 50 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta išimtis iš bendrosios taisyklės, kad EBVPD nurodytą informaciją pagrindžiančius dokumentus (duomenis) turi pateikti tik tas tiekėjas, kuris gali būti pripažintas pirkimo laimėtoju (*detaliau žiūrėti VPĮ 50 straipsnio 6 dalies komentarą*).

VPĮ 50 straipsnio 4 dalyje nurodyta išimtis gali būti taikoma tuo atveju, jeigu tai būtina siekiant užtikrinti tinkamą pirkimo procedūros atlikimą. Tačiau nei VPĮ 50 straipsnio 4 dalyje, nei kitose VPĮ nuostatose nėra detalizuota, kokie konkrečiai atvejai galėtų būti vertinami kaip keliantys grėsmę tinkamam pirkimo procedūrų atlikimui ir sąlygojantys VPĮ 50 straipsnio 4 dalies išimties taikymą. Vis dėlto, atsižvelgiant į išimtinį nurodytos teisės pobūdį bei į EBVPD tikslą

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

mažinti administracinę naštą, vertintina, kad, nepaisant lakoniško teisinio reguliavimo, perkančioji organizacija šia teise turėtų naudotis tik išskirtiniais atvejais, turėdama pagrįstų abejonių dėl tiekėjų atitikties keliamiems reikalavimams ar EBVPD nurodytos informacijos teisingumo.

Tiekėjui nepateikus EBVPD nurodytą informaciją pagrindžiančių dokumentų ir (arba) pateikus dokumentus, kurie nepagrindžia tiekėjo atitikties nustatytiems reikalavimams ir jų nepatikslinus per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą, tiekėjas pašalinamas iš viešojo pirkimo procedūrų VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 1 punkto ir (arba) 3 punkto, ir (arba) 4 punkto pagrindu.

5. VPĮ 50 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga įvertinti tiekėjo EBVPD nurodytą informaciją ir, jeigu taikytina, VPĮ 50 straipsnio 4 dalies išimtis, – tiekėjo pateiktuose dokumentuose nurodytą informaciją bei priimti sprendimą dėl kiekvieno tiekėjo atitikties pirkimo dokumentuose nustatytiems tiekėjams keliamiems reikalavimams. Kaip matyti, pagal bendrąją taisyklę tiekėjų atitiktis pirkimo dokumentuose nustatytiems atitikties reikalavimams pirmiausia yra įvertinama išimtinai pagal EBVPD nurodytą informaciją ir tik išimtiniais atvejais pagal tiekėjo pateiktus dokumentus.

VPĮ nereglamentuojama, per kiek laiko perkančioji organizacija privalo įvertinti tiekėjų pateiktus EBVPD. Tačiau VPĮ 50 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija, įvertinusi kiekvieno tiekėjo atitiktį nustatytiems reikalavimams, privalo ne vėliau kaip per tris darbo dienas raštu informuoti kiekvieną tiekėją apie patikrinimo rezultatus, pagrįsdama priimtus sprendimus. Nurodytoje teisės normoje vartojama sąvoka *pagrįsdama priimtus sprendimus* reiškia perkančiosios organizacijos pareigą pateikti išsamius savo sprendimų (ypatingai tais atvejais, kai tiekėjai pagal pateiktus EBVPD yra pripažįstami neatitinkančiais nustatytų reikalavimų) motyvus (*detaliau apie perkančiųjų organizacijų pareigą motyvuoti priimamus sprendimus žiūrėti VPĮ 19 straipsnio 5 dalies komentarą*). Reikalavimai tiekėjus informuoti raštu ir pateikti sprendimų motyvus yra susiję su veiksmingu tiekėjų teisės į teisminę gynybą įgyvendinimu – VPĮ 102 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta tiekėjų teise perkančiajai organizacijai pateikti pretenziją dėl perkančiosios organizacijos priimto sprendimo, t. y. ginčyti perkančiosios organizacijos priimtą sprendimą

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 50 straipsnio 5 dalyje taip pat nurodyta, kad teisę dalyvauti tolesnėse viešojo pirkimo procedūrose turi tik tie tekėjai, kurie atitinka perkančiosios organizacijos keliamus reikalavimus. Tuo tarpu perkančiajai organizacijai įvertinus tiekėjo EBVPD ir papildomą teikėjo pateiktą informaciją (EBVPD paaiškinimus, patikslinimus) bei nustačius, kad tiekėjas neatitinka pirkimo dokumentuose nurodytų reikalavimų, tokio tiekėjo pasiūlymas turi būti atmestas VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 1 punkto ir (arba) 3 punkto, ir (arba) 4 punkto pagrindu.

6. VPĮ 50 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga, prieš nustatant laimėtoją, kreiptis į ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusį tiekėją su prašymu pateikti aktualius dokumentus, pagrindžiančius EBVPD nurodytą informaciją, t. y. pagrindžiančius tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą ir atitiktį kvalifikacijos reikalavimams (*detaliau žiūrėti VPĮ 51 straipsnio komentarą*) bei, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams (*detaliau žiūrėti VPĮ 48 straipsnio komentarą*). Išimtis iš nurodytos taisyklės gali būti taikoma tik tuo atveju, jeigu viešojo pirkimo sutartis sudaroma preliminariosios sutarties pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 4 dalies ir 5 dalies 1 punkto komentarus*).

Kreipimesi dėl EBVPD informacijos pagrindimo pirkimo vykdytojas privalo nustatyti protingą terminą dokumentams pateikti, t. y. tokį terminą, per kurį rūpestingas ir apdairus tiekėjas galėtų gauti dokumentus ir juos pateikti pirkimo vykdytojui (įvertinant pažymoms iš valstybės institucijų gauti reikalingą laiką, prašomos informacijos apimtį ir pan.).

Tais atvejais, kai galimas pirkimo laimėtojas teikia dokumentus, gautus iš institucijų, laikoma, kad dokumentai, nurodantys duomenis po pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, yra priimtini. Tačiau svarbu tai, kad tiekėjo kvalifikacija ir atitiktis kokybės ir (ar) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams būtų įgyta iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos ir tai turi būti užfiksuota patiame dokumente, pavyzdžiui, pažyma apie įvykdytą sutartį išduota po pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, o joje nurodoma informacija aktuali iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos[16].

VPĮ 50 straipsnio 6 dalyje įtvirtintos perkančiosios organizacijos pareigos įgyvendinimo tikslas – siekis realiai įsitikinti ir užtikrinti, kad viešojo pirkimo sutartis būtų sudaryta su kompetentingu,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

patikimu ir pajėgiu tiekėju. Kitaip tariant, tai, kad administracinės naštos tiek perkančiajai organizacijai, tiek tiekėjams mažinimo tikslu pasiūlymų vertinimo etape yra naudojama tiekėjų deklaracija – EBVPD, negali lemti situacijos, jog viešojo pirkimo sutartis būtų sudaryta su tiekėju, kurio atitiktis viešojo pirkimo dokumentuose nurodytiems reikalavimams yra grindžiama išimtinai EBVPD, t. y. tiekėjo savideklaracijoje pateikta informacija.

Jeigu tiekėjas, pateikęs ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, tinkamai nepagrindžia EBVPD nurodytos informacijos, t. y. nepateikia tinkamų įrodymų (*detaliau žiūrėti VPĮ 51 straipsnio komentarą*), perkančioji organizacija su tokiu tiekėju viešojo pirkimo sutarties sudaryti negali ir tokio tiekėjo pasiūlymą turi atmesti (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 1, 3 ir 4 punktų komentarus*).

7. VPĮ 50 straipsnio 7 dalyje yra reglamentuojamos VPĮ 50 straipsnio 4 ir 6 dalių taikymo išimtys. Pagal VPĮ 50 straipsnio 7 dalį perkančioji organizacija nereikalauja iš tiekėjo pateikti dokumentų, patvirtinančių jo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams (jeigu taikytina) dviem atvejais: (1) jeigu perkančioji organizacija turi galimybę susipažinti su šiais dokumentais ar informacija tiesiogiai ir neatlygintinai prisijungusi prie nacionalinės duomenų bazės bet kurioje valstybėje narėje arba naudodamasi CVP IS priemonėmis; (2) jeigu perkančioji organizacija šiuo dokumentus turi iš ankstesnių pirkimo procedūrų.

VPĮ 50 straipsnio 7 dalies 1 punkte vartojama sąvoka *tiesiogiai prisijungusi* reiškia, kad konkretūs aktualūs duomenys perkančiajai organizacijai turi būti prieinami be konkrečios informacijos turėtojo sutikimo. Tuo tarpu sąvoka *neatlygintinai* reiškia, kad prisijungimas prie atitinkamos duomenų bazės turi būti nemokamas.

Taigi, tais atvejais, kai EBVPD pateiktos informacijos įrodymus (ar jų dalį) galima nemokamai rasti atitinkamoje nacionalinėje duomenų bazėje, tiekėjas turi nurodyti, kur prašomus įrodymus rasti (t. y. turi nurodyti duomenų bazės pavadinimą, svetainę, dokumento identifikacijos numerį ir pan.). Tokiais atvejais perkančioji organizacija turi įrodymus atsisiųsti tiesiai iš nurodyto šaltinio. Nurodydamas šią informaciją tiekėjas sutinka, kad perkančioji organizacija atsisiųstų dokumentus

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(pagal atitinkamas asmens duomenų tvarkymo taisykles). Tokiu būdu gerokai sumažinama administracinė našta, susijusi su dalyvių tinkamumo įrodinėjimu.

Pagal VPJ 50 straipsnio 7 dalies 2 punktą, jeigu perkančioji organizacija tiekėjo EBVPD pateiktą informaciją pagrindžiančius įrodymus turi iš ankstesnių pirkimų procedūrų ir perkančiosios organizacijos turimi įrodymai yra galiojantys, perkančioji organizacija nesikreipia į tiekėją dėl pakartotinio jų pateikimo, tokiu būdu užtikrindama tiek administracinės naštos mažinimą, tiek ir viešojo pirkimo procedūrų operatyvumą.

[1] Komentuojamos VPJ 50 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 59 straipsnio normas.

[2] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 657.

[3] Europos Komisijos 2016 m. sausio 5 d. įgyvendinimo reglamento (ES) 2016/7, kuriuo nustatoma Europos bendrojo viešųjų pirkimų dokumento standartinė forma, preambulės 1 punktas.

[4] Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.3.3.6., 21.3.3.7 punktai.

[5] https://klausk.vpt.lt/bc/lt/articles/360001646039-Ar-pirkimo-vykdytojas-vykdydamas-atvir%C4%85-konkurs%C4%85-turi-pra%C5%A1yti-tiek%C4%97jo-patikslinti-EBVPD-jeigu-jis-u%C5%BEpild%C4%97-dal%C4%AF-IV-dalis-Kandidat%C5%B3-kuri%C5%B3-kvalifikacija-tinkamaskai%C4%8Diaus-suma%C5%BEinimas-kuri-pildoma-kai-vykdomas-ribotas-konkursas-

[6] LApT 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-906-236/2018.

[7] Komisijos 2016 m. sausio 5 d. įgyvendinimo reglamento (ES) 2016/7, kuriuo nustatoma Europos bendrojo viešųjų pirkimų dokumento standartinė forma, 2 priedas.

[8] Komisijos 2016 m. sausio 5 d. įgyvendinimo reglamento (ES) 2016/7, kuriuo nustatoma Europos bendrojo viešųjų pirkimų dokumento standartinė forma, 1 priedas.

[9] EBVPD forma prieinama adresu: http://ebvpd.eviesiejipirkimai.lt/espd-web/.

[10] https://ebvpd.eviesiejipirkimai.lt/espd-web/filter?lang=lt

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[11] https://draudejai.sodra.lt/draudeju_viesi_duomenys/

[12] https://www.vmi.lt/cms/informacija-apie-mokesciu-moketojus

[13] http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/EBVPD%20pildymas(PO_PS).pdf.

[14] http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/EBVPD%20pildymas(Tiek%C4%97jas).pdf.

[15] https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/115005675629-Ar-galima-EBVPD-naudoti-pakartotinai-

[16] ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Manova*, C-336/12.

https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/115005798945-Nustat%C4%99s-galim%C4%85-pirkimo-laim%C4%97toj%C4%85-pirkimo-vykdytojas-kreipiasi-%C4%AF-tiek%C4%97j%C4%85-d%C4%97l-aktuali%C5%B3-dokument%C5%B3-patvirtinan%C4%8Di%C5%B3-EBVPD-nurodyt%C4%85-informacij%C4%85-pateikimo-Kuriai-dienai-i%C5%A1duoti-dokumentai-bus-laikomi-aktualiais-

51 straipsnis. Europos bendrajame viešųjų pirkimų dokumente pateikiamos informacijos patvirtinimo priemonės

1. **Tikrindama, ar nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų, nustatytų pagal šio įstatymo 46 straipsnį, ar tiekėjas atitinka kvalifikacijos reikalavimus, nustatytus pagal šio įstatymo 47 straipsnį, ar tiekėjas laikosi kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų, nustatytų pagal šio įstatymo 48 straipsnį, perkančioji organizacija reikalauja patvirtinančių dokumentų, nurodytų šiame straipsnyje ir šio įstatymo 48 straipsnyje. Tikrindama, ar tiekėjui bus prieinami kitų ūkio subjektų, kurių pajėgumais jis remiasi pagal šio įstatymo 49 straipsnį, turimi ištekliai, perkančioji organizacija iš jo priima bet kokias tai patvirtinančias priemones.**
2. **Perkančioji organizacija, reikalaudama, kad tiekėjas įrodytų, jog nėra šio įstatymo 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse ir 6 dalies 2 punkte nustatytų pašalinimo pagrindų, kaip pakankamą įrodymą priima teismo, valstybės įmonės Registrų centro ar kitos kompetentingos institucijos išduotą dokumentą. Tiekėjas nurodytoms aplinkybėms įrodyti gali pateikti valstybės įmonės Registrų centro Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka išduotą dokumentą, patvirtinantį jungtinius kompetentingų institucijų tvarkomus duomenis.**
3. **Jeigu tiekėjas negali pateikti šio straipsnio 2 dalyje nurodytų dokumentų, nes valstybėje narėje ar atitinkamoje šalyje tokie dokumentai neišduodami arba toje**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

šalyje išduodami dokumentai neapima visų šio įstatymo 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse ir 6 dalies 2 punkte keliamų klausimų, jie gali būti pakeisti:

1) priesaikos deklaracija;

2) oficialia tiekėjo deklaracija, jeigu šalyje nenaudojama priesaikos deklaracija. Oficiali deklaracija turi būti patvirtinta valstybės narės ar tiekėjo kilmės šalies arba šalies, kurioje jis registruotas, kompetentingos teisinės ar administracinės institucijos, notaro arba kompetentingos profesinės ar prekybos organizacijos.

4. **Jeigu perkančioji organizacija reikalauja įrodyti, kad tiekėjas turi teisę verstis ta veikla, kuri reikalinga pirkimo sutarčiai įvykdyti, tiekėjas pateikia profesinių ar veiklos registrų tvarkytojų, valstybės įgaliotų institucijų pažymas, kaip yra nustatyta toje valstybėje narėje, kurioje jis registruotas, ar priesaikos deklaraciją, liudijančią tiekėjo teisę verstis atitinkama veikla. Paslaugų pirkimo atveju, jeigu tiekėjai, norėdami teikti atitinkamas paslaugas savo kilmės šalyje, turi turėti tam tikrą leidimą arba būti tam tikrų organizacijų nariais, jie pateikia tokius leidimus arba narystės įrodymus.**

5. **Perkančioji organizacija gali reikalauti iš tiekėjų pateikti šiuos dokumentus (vieną ar kelis), patvirtinančius jų finansinį ir ekonominį pajėgumą:**

1) atitinkamas banko pažymas;

2) atitinkamus įrodymus, kad tiekėjas yra apsidraudęs profesiniu civilinės atsakomybės draudimu, jeigu tokia profesinė rizika yra draudžiama;

3) paskutinių finansinių metų ūkio subjekto finansinių ataskaitų rinkinį su auditoriaus išvada (tais atvejais, kai auditas atliktas) ar jo ištrauką, jeigu šalies, kurioje registruotas tiekėjas, įstatymuose reikalaujama skelbti metinį finansinių ataskaitų rinkinį;

4) daugiausia paskutinių 3 finansinių metų, o jeigu ūkio subjektas įregistruotas ar veiklą atitinkamoje srityje pradėjo vėliau, – nuo ūkio subjekto įregistravimo ar veiklos su pirkimu susijusioje srityje pradžios tiekėjo įmonės pažymą apie gautas pajamas iš visos veiklos ar iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas, jeigu ši informacija turima.

6. **Jeigu tiekėjas dėl pateisinamų priežasčių negali pateikti perkančiosios organizacijos reikalaujamų jo finansinį ir ekonominį pajėgumą įrodančių dokumentų, jis turi teisę pateikti kitus perkančiajai organizacijai priimtinus dokumentus.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

7. **Perkančioji organizacija, atsižvelgdama į perkamų prekių, paslaugų ar darbų pobūdį, kiekį, svarbą ir paskirtį, gali reikalauti iš tiekėjų pateikti šiuos dokumentus (vieną ar kelis), patvirtinančius jų techninį ir profesinį pajėgumą:**

1) per paskutinius 5 metus atliktų darbų sąrašą kartu su užsakovų pažymomis apie tai, kad svarbiausių darbų atlikimas ir galutiniai rezultatai buvo tinkami. Perkančioji organizacija gali nurodyti, kad bus atsižvelgiama į atitinkamų darbų, atliktų anksčiau negu prieš 5 metus, įrodymus, jeigu to reikia siekiant užtikrinti tinkamą konkurenciją;

2) pagrindinių per paskutinius 3 metus patiektų prekių ar suteiktų paslaugų sąrašus, kuriuose nurodytos prekių ar paslaugų bendros sumos, datos ir prekių ar paslaugų gavėjai – tiek viešieji, tiek privatieji. Perkančiosios organizacijos gali nurodyti, kad bus atsižvelgiama į atitinkamų prekių ar paslaugų, pristatytų ar suteiktų anksčiau negu prieš 3 metus, įrodymus, jeigu to reikia siekiant užtikrinti tinkamą konkurenciją;

3) technikos specialistų ir techninių organizacijų, vykdysiančių pirkimo sutartį, nepaisant jų pavaldumo tiekėjui, ypač atsakingų už kokybės kontrolę, o darbų pirkimo atveju – tų technikos specialistų ir techninių organizacijų, kuriuos rangovas kvies atlikti darbų, aprašymą;

4) tiekėjo įrangos ir priemonių, naudojamų kokybei užtikrinti, ir galimybių atlikti studijas ir tyrimus aprašymą;

5) tiekimo grandinės valdymo ir stebėjimo sistemų, kurias tiekėjas gali taikyti vykdydamas pirkimo sutartį, aprašymą;

6) jeigu reikalingos prekės ar paslaugos yra sudėtingos arba jeigu jos išimtiniais atvejais skirtos specialiems tikslams, – patikrinti tiekėjo prekių gamybos pajėgumų ar paslaugų teikimo technines galimybes ir, jeigu reikia, galimybes atlikti mokslo darbus ir mokslinius tyrimus bei jo turimas kokybės įvertinimo priemones, kuriomis jis naudosis. Tiekėjus tikrina perkančioji organizacija arba jos vardu šalies, kurioje registruotas tiekėjas, kompetentinga oficiali institucija;

7) paslaugų teikėjo ar rangovo, ar jų vadovaujančio personalo išsilavinimo ir profesinės kvalifikacijos apibūdinimą, jeigu šie veiksniai nėra pasiūlymų vertinimo kriterijai;

8) aplinkos apsaugos vadybos priemonių, kurias tiekėjas galės taikyti vykdydamas pirkimo sutartį, apibūdinimą;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

9) pažymą apie paslaugų teikėjo ar rangovo darbuotojų vidutinį metinį skaičių ir vadovaujančiųjų darbuotojų skaičių per paskutinius 3 metus;

10) pažymą apie paslaugų teikėjo arba rangovo sutarčiai vykdyti turimus įrankius, įrenginius ir technines priemones;

11) pažymą apie paslaugų, kurioms atlikti paslaugų teikėjas ketina pasitelkti subtiekėjus, apimtį;

12) prekių pavyzdžius, aprašymus ar nuotraukas, kurių autentiškumą perkančiosios organizacijos pageidavimu tiekėjas turi patvirtinti;

13) oficialių kokybės kontrolės institucijų ar pripažintą kompetenciją turinčių agentūrų išduotas pažymas, liudijančias, kad prekių kokybė tiksliai atitinka nurodytas specifikacijas ir standartus.

8. **Viešųjų pirkimų tarnyba privalo sudaryti Lietuvos Respublikos įmonių ir institucijų, kompetentingų išduoti šio straipsnio 2 dalyje nurodytus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinančius dokumentus, sąrašą.**
9. **Perkančioji organizacija visų pirma reikalauja tokios rūšies pažymų ir tokių dokumentinių įrodymų formų, apie kurias pateikta informacija Europos Komisijos informacinėje dokumentų saugykloje „e-Certis“.**
10. **Jeigu perkančiajai organizacijai kyla abejonių dėl tiekėjo tinkamumo, ji turi kreiptis į kompetentingas institucijas, kad gautų visą reikiamą informaciją. Jeigu reikalinga informacija yra susijusi su tiekėju iš kitos valstybės negu perkančioji organizacija, ji turi kreiptis į atitinkamas tos valstybės kompetentingas institucijas.**
11. **Perkančioji organizacija ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo tiekėjo prašymo gavimo dienos išduoda pažymą apie tiekėjo per paskutinius 5 metus atliktų svarbiausių darbų ir galutinių rezultatų tinkamumą vykdant su ja sudarytas pirkimo sutartis.**

1. VPĮ 51 straipsnio[1] 1 dalyje yra detalizuotas tiekėjų EBVPD deklaruotos atitikties perkančiosios organizacijos iškeltiems reikalavimams tikrumo, pagrįstumo patikrinimo įgyvendinimas.

Pagal VPĮ 51 straipsnio 1 dalį perkančioji organizacija, tikrindama EBVPD nurodytą informaciją, t. y. vertindama, ar nėra tiekėjų pašalinimo pagrindų, ar tiekėjai atitinka kvalifikacijos reikalavimus,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ar laikosi kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų, reikalauja tiekėjų pateikti tai patvirtinančius dokumentus. Perkančioji organizacija dėl atitikties kvalifikacijos reikalavimams bei pašalinimo pagrindų nebuvimo gali reikalauti dokumentų, kurie nurodyti VPĮ 51 straipsnyje (*detaliau žiūrėti kitų VPĮ 51 straipsnio dalių komentarus*), tuo tarpu dėl kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų laikymosi – dokumentų, kurie nurodyti VPĮ 48 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 48 straipsnio komentarą*). Tačiau tiek VPĮ 51 straipsnyje, tiek 48 straipsnyje nurodytų dokumentų sąrašai nėra baigtiniai ir tiekėjai, esant tam tikroms aplinkybėms (kurios detalizuotos VPĮ 48 straipsnio komentare bei toliau šiame komentare), gali pateikti ir kitus dokumentus. VPĮ 51 straipsnio 1 dalis privalo būti aiškinama ir taikoma sistemiškai su VPĮ 50 straipsnio 7 dalimi, pagal kurią perkančioji organizacija apskritai nereikalauja pateikti tų dokumentų (nors ir nurodytų VPĮ 48 straipsnyje arba 51 straipsnyje), su kuriais turi galimybę susipažinti tiesiogiai ir neatlygintinai prisijungusi prie nacionalinės duomenų bazės ir (arba) kuriuos turi iš ankstesnių pirkimo procedūrų. Atsižvelgiant į tai, kad tiekėjas, siekdamas atitikti viešojo pirkimo dokumentuose jam keliamus reikalavimus, turi teisę remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio 1 dalies komentarą*), VPĮ 51 straipsnio 1 dalyje yra reglamentuojamas ir kitų ūkio subjektų pajėgumų prieinamumo tiekėjui vertinimas. Kitaip nei atitikties kvalifikacijos reikalavimams, pašalinimo pagrindų nebuvimo bei kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų laikymosi įrodinėjimo atveju, nei VPĮ 51 straipsnio 1 dalyje, nei kitose VPĮ nuostatose nereglamentuojamas konkrečių galimų išteklių pasitelkimo fakto įrodinėjimo priemonių naudojimas. Priešingai – VPĮ 51 straipsnio 1 dalimi suteikiamos itin plačios galimybės ir teisės tiekėjams pasirinkti konkrečias įrodinėjimo priemones, o perkančiosioms organizacijoms nustatoma pareiga priimti visus (bet kokius) įrodymus, jeigu jais realiai pagrindžiama, kad kitų ūkio subjektų, kurių pajėgumais remiamasi, turimi ištekliai bus prieinami tiekėjui (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio 3 dalies komentarą*). Taip aptariamoje normoje įtvirtintas turinio viršenybės prieš formą principas.

2. VPĮ 51 straipsnio 2 dalyje yra reglamentuojamas konkrečių pašalinimo pagrindų – tiekėjo arba jo atsakingo asmens teistumo už konkrečią VPĮ 46 straipsnio 1 dalyje nurodytą nusikalstamą veiką, įsipareigojimų, susijusių su mokesčių, įskaitant socialinio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

draudimo įmokas, mokėjimu, nevykdymo pagal šalies, kurioje registruotas tiekėjas, ar šalies, kurioje yra perkančioji organizacija (VPĮ 46 straipsnio 3 dalis), taip pat tiekėjo nemokumo, jam iškeltos restruktūrizavimo ar bankroto bylos, inicijuotos ar pradėtos likvidavimo procedūros, kai jo turtą valdo teismas ar bankroto administratorius, kai jis su kreditoriais yra sudaręs taikos sutartį (tiekėjo ir kreditorių susitarimą tęsti tiekėjo veiklą, kai tiekėjas prisiima tam tikrus įsipareigojimus, o kreditoriai sutinka savo reikalavimus atidėti, sumažinti ar jų atsisakyti), kai jo veikla sustabdyta ar apribota arba jo padėtis pagal šalies, kurioje jis registruotas, teisės aktus yra tokia pati ar panaši (VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 2 punktas) – nebuvimo įrodinėjimas.

Pagal VPĮ 51 straipsnio 2 dalį tiekėjas nurodytų konkrečių pašalinimo pagrindų nebuvimą gali pagrįsti ir įrodyti perkančiajai organizacijai pateikdamas teismo, VĮ Registrų centro ar kitos kompetentingos institucijos išduotą dokumentą.

Dėl LR tiekėjo nurodytų pašalinimo pagrindų nebuvimo aktualius duomenis renka ir juos patvirtinančius dokumentus išduoda šios kompetentingos institucijos[2]:

1) Teismai – išrašus iš teismų sprendimų, jei tokie yra, patvirtinančius arba paneigiančius VPĮ 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse bei 46 straipsnio 6 dalies 2 punkte nurodytų aplinkybių buvimą.

2) VĮ Registrų centras – išrašus, patvirtinančius arba paneigiančius VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 2 punkte nurodytų aplinkybių buvimą.

3) Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos – duomenis apie tiekėjo įsipareigojimų, susijusių su socialinio draudimo įmokų mokėjimu, įvykdymą ar neįvykdymą.

4) Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos – duomenis apie tiekėjo įsipareigojimų, susijusių su mokesčių mokėjimu, įvykdymą ar neįvykdymą,

5) Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos – duomenis apie:

- dėl tiekėjo (fizinio asmens) per pastaruosius penkerius metus priimtus ir įsiteisėjusius apkaltinamuosius teismo nuosprendžius ir šio asmens turimą neišnykusį ar nepanaikintą teistumą arba dėl tiekėjo (juridinio asmens, kitos organizacijos ar jos padalinio) per pastaruosius 5 metus priimtus ir įsiteisėjusius apkaltinamuosius teismo nuosprendžius už nusikalstamas veikas, nurodytas VPĮ 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- dėl tiekėjo (juridinio asmens, kitos organizacijos ar jos padalinio) vadovo, kito valdymo ar priežiūros organo nario ar kito asmens, turinčio (turinčių) teisę atstovauti tiekėjui ar jį kontroliuoti, jo vardu priimti sprendimą, sudaryti sandorį, ar buhalterio (buhalterių) ar kito (kitų) asmens (asmenų), turinčio (turinčių) teisę surašyti ir pasirašyti tiekėjo apskaitos dokumentus, per pastaruosius penkerius metus priimtus ir įsiteisėjusius apkaltinamuosius teismo nuosprendžius ir šiems asmenims neišnykusį ar nepanaikintą teistumą už nusikalstamas veikas, nurodytas VPĮ 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse.

VPĮ 51 straipsnio 2 dalyje vartojama sąvoka *kitos kompetentingos institucijos* yra ypač aktuali tuo atveju, kai viešajame pirkime dalyvauja užsienio tiekėjas, kadangi skirtingose valstybėse už atitinkamų duomenų rinkimą ir patvirtinančių dokumentų išdavimą gali būti atsakingi skirtingi subjektai (institucijos).

Siekiant palengvinti perkančiųjų organizacijų atliekamą užsienio tiekėjų pateiktų dokumentų vertinimą (patikrą), EK sukūrė keletą priemonių:

1) „e-Certis“[3] – tai EK sukurta internetinė dokumentų saugykla. Joje pateikiama susisteminta informacija apie kiekvienos ES narės viešuosiuose pirkimuose keliamus reikalavimus ir išduodamus dokumentus, siekiant patvirtinti atitiktį tiems reikalavimams. Kiekvienoje ES valstybėje narėje išduodami dokumentai yra susieti su konkrečiais tiekėjams nustatomais reikalavimais, pavyzdžiui, „e-Certis“ nurodoma, kad Austrijoje registruotas tiekėjas, siekdamas įrodyti, jog yra įvykdęs mokestines prievoles, turėtų pateikti mokesčių inspekcijos išduotą pažymą[4].

2) „e-Certis“ yra glaudžiai susijęs su kita EK administruojama sistema – IMI[5]. Pastaroji skirta teikti ES valstybės narės institucijų užklausoms kitų ES valstybių narių institucijoms dėl jų išduodamų dokumentų. Pavyzdžiui, tuo atveju, jei pagal „e-Certis“ pateikiamą informaciją pirkimo vykdytojas įsitikino, jog pateiktas tinkamos formos dokumentas (pvz., pažyma), tačiau jam kyla abejonių, ar jame pateikiama informacija atitinka realią situaciją (pvz., ar iš tiesų tiekėjas yra įvykdęs mokestinius įsipareigojimus valstybei), jis gali dėl to pateikti užklausą dokumentą išdavusiai kitos ES valstybės narės institucijai, naudodamasis IMI. Taigi, „e-Certis“ naudotinas įsitikinimui, koks dokumentas išduodamas konkrečioje ES valstybėje narėje ir kas turi jį išduoti, o IMI – įsitikinti dokumente pateikiamos informacijos aktualumu (tikrumu)[6].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pagal VPĮ 51 straipsnio 2 dalį LR tiekėjas, siekdamas pagrįsti, kad neegzistuoja VPĮ 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse bei 6 dalies 2 punkte nustatyti pašalinimo pagrindai, vietoj nurodytų kelių kompetentingų institucijų išduotų dokumentų perkančiajai organizacijai gali pateikti vieną VI Registrų centro išduotą dokumentą, patvirtinantį jungtinius kompetentingų institucijų tvarkomus duomenis. Nurodytas dokumentas yra rengiamas ir išduodamas Kompetentingų institucijų tvarkomų jungtinių duomenų apie viešųjų pirkimų procedūroje dalyvaujantį tiekėją pažymos išdavimo taisyklėse[7] nustatyta tvarka.

3. VPĮ 51 straipsnio 3 dalyje yra reglamentuojama VPĮ 51 straipsnio 2 dalies taikymo išimtis tuo atveju, kai tiekėjo kilmės valstybėje narėje ar atitinkamoje šalyje VPĮ 51 straipsnio 2 dalyje nurodyti dokumentai nėra išduodami arba išduodami dokumentai neapima visų VPĮ 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse bei 6 dalies 2 punkte keliamų klausimų. Nurodyta išimtis iš esmės yra skirta užsienio subjektams, kadangi, kaip jau nurodyta, LR kompetentingos institucijos išduoda dokumentus, visa apimtimi patvirtinančius VPĮ 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse bei 6 dalies 2 punkte nurodytų pašalinimo pagrindų nebuvimą. Jeigu užsienio subjektas dėl nurodytų priežasčių negali pateikti kompetentingų institucijų išduotų dokumentų, jie gali būti pakeičiami tiekėjo priesaikos deklaracija. Tiekėjui pateikus ne kompetentingų institucijų išduotus dokumentus, bet priesaikos deklaraciją (ar oficialią deklaraciją), perkančioji organizacija, vadovaudamasi VPĮ 45 straipsnio 3 dalimi, turėtų kreiptis į tiekėją, prašydama paaiškinti (patikslinti), dėl kokių priežasčių tiekėjas nepateikė reikalautų dokumentų. Gavusi tiekėjo paaiškinimus (jeigu tiekėjas kartu su paaiškinimais nepateikia kompetentingų institucijų išduotų dokumentų), perkančioji organizacija turi spręsti, ar tiekėjo nurodytos priežastys atitinka VPĮ 51 straipsnio 3 dalyje nurodytas sąlygas, ar ne. Tik dėl pateisinamų priežasčių tiekėjui objektyviai negalint pateikti kompetentingų institucijų išduotų dokumentų, perkančioji organizacija pripažįsta tiekėjo priesaikos deklaraciją (arba oficialią deklaraciją) tinkamu įrodymu. Tuo tarpu, jeigu tiekėjas nenurodo, nepagrindžia priežasčių, dėl kurių negalėjo pateikti atitinkamų kompetentingų institucijų išduotų pažymų, jis nepraranda teisės, tikslindamas informaciją apie pašalinimo pagrindų nebuvimą, iš naujo pateikti atitinkamų institucijų išduodamus dokumentus. Jei tokių dokumentų jis galiausiai nepateikia, jo pasiūlymas atmetamas VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 4 punkto pagrindu.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tiekėjo priesaikos deklaracija yra suprantama kaip tiekėjo savideklaracija, kuria tiekėjas patvirtina ir garantuoja, kad nėra jo pašalinimo pagrindų. Tiekėjo priesaikos deklaracijoje turėtų būti tiekėjo patvirtinimas, kad jam yra žinoma ir suprantama, kad, deklaracijoje pateikus melagingą informaciją, tiekėjas bus pašalintas iš viešojo pirkimo procedūrų (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto komentarą*). Taip pat deklaracijoje turėtų būti tiekėjo patvirtinimas, kad tiekėjas už deklaracijoje pateiktos informacijos teisingumą atsako LR teisės aktuose nustatyta tvarka. Pavyzdžiui, tiekėjui pateikus melagingą informaciją, tiekėjas įtraukiamas į melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą (*detaliau žiūrėti VPĮ 52 straipsnio komentarą*). Tiekėjui deklaracijoje nenurodžius aptartos informacijos, perkančioji organizacija VPĮ 45 straipsnio 3 dalies pagrindu turėtų kreiptis į tiekėją dėl deklaracijos paaiškinimo (patikslinimo).

Jeigu tiekėjo kilmės šalyje nenaudojama priesaikos deklaracija, tiekėjas, negalėdamas pateikti kompetentingų institucijų išduotų dokumentų, perkančiajai organizacijai gali pateikti oficialią tiekėjo deklaraciją, kuri turi būti patvirtinta valstybės narės ar tiekėjo kilmės šalies arba šalies, kurioje registruotas tiekėjas, kompetentingos teisinės ar administracinės institucijos, notaro arba kompetentingos profesinės ar prekybos organizacijos. Oficiali deklaracija, kaip ir priesaikos deklaracija, iš esmės yra tiekėjo savideklaracija, kuriai keliami papildomi nurodyti formos reikalavimai dėl jos patvirtinimo (kompetentingos teisinės ar administracinės institucijos, notaro arba kompetentingos profesinės ar prekybos organizacijos).

4. VPĮ 51 straipsnio 4 dalyje yra reglamentuojamas kvalifikacijos reikalavimo – teisės verstis atitinkama viešojo pirkimo sutarties įvykdymui reikalinga veikla (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą*) – įrodinėjimas (pagrindimas).

Pagal VPĮ 51 straipsnio 4 dalį tiekėjo teisė verstis atitinkama veikla perkančiajai organizacijai įrodoma pateikiant profesinių ar veiklos registrų tvarkytojų, valstybės įgaliotų institucijų pažymas arba priesaikos deklaraciją. VPĮ 51 straipsnio 4 dalyje taip pat nurodyta, kad paslaugų pirkimo atveju, jeigu tiekėjai, norėdami teikti atitinkamas paslaugas savo kilmės šalyje, turi turėti tam tikrą leidimą arba būti tam tikrų organizacijų nariais, jie privalo pateikti tokius leidimus arba narystės įrodymus. Tačiau pabrėžtina, kad tuo atveju, jeigu perkančiosios organizacijos kilmės (buveinės) valstybėje nereikalaujama, kad tiekėjai, norėdami teikti atitinkamas paslaugas, turėtų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tam tikrą leidimą ar būtų tam tikrų organizacijų nariai, tiekėjai, nepriklausomai nuo jų pačių kilmės valstybėje taikomų reikalavimų, neprivalo perkančiajai organizacijai teikti nurodytų įrodymų. Tokiu būdu, be kita ko, užtikrinamas tiekėjų lygiateisiškumo principas, užsienio subjektams nekeliant griežtesnių reikalavimų nei Lietuvos subjektams.

Taigi, konkretus teisę verstis atitinkama veikla ir (ar) teisę teikti konkrečias paslaugas pagrindžiantis dokumentas priklauso nuo perkančiosios organizacijos kilmės valstybėje taikomo reguliavimo. Kitaip tariant, vertinant, koks konkrečiai įrodymas turi būti pateiktas, privaloma atsižvelgti į subsidiariai (papildomai) taikomą specialų perkančiajai organizacijai privalomą teisinį reguliavimą. Jeigu pagal atitinkamą specialų teisinį reguliavimą nustatyta, kad konkreti veikla gali būti vykdoma tik turint specialią licenciją, leidimą, atestatą ar pan., tiekėjo teisė verstis tokia veikla gali būti įrodoma tik pateikiant konkrečią licenciją, leidimą ar atestatą, o užsienio tiekėjams – pateikiant teisės verstis atitinkama veikla pripažinimo LR dokumentą[8].

Pavyzdys

Tiekėjas, siekdamas pagrįsti teisę verstis statybos veikla, kuri reikalinga pirkimo sutarčiai įvykdyti (statinių kategorija – ypatingi statiniai, statinių grupė – negyvenamieji pastatai), perkančiajai organizacijai turi pateikti VĮ Statybos produkcijos sertifikavimo centro išduotą kvalifikacijos atestatą, suteikiantį teisę vykdyti sutartyje nustatytus darbus (statinių kategorija – ypatingi statiniai, statinių grupė – negyvenamieji pastatai).

Jeigu konkrečios veiklos vykdymas specialiais teisės aktais nereglamentuojamas, tiekėjo (juridinio asmens) teisė verstis atitinkama veikla gali būti įrodoma perkančiajai organizacijai pateikiant tiekėjo (juridinio asmens) įstatus ir (ar) kitus veiklos dokumentus, ir (ar) tiekėjo priesaikos deklaraciją, kad tiekėjas gali vykdyti konkrečią veiklą[9].

5. VPĮ 51 straipsnio 5 dalyje yra reglamentuojamas kvalifikacijos reikalavimo – finansinio ir ekonominio pajėgumo (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*) – įrodinėjimas (pagrindimas). Perkančioji organizacija, siekdama įsitikinti tiekėjų finansiniu ir ekonominiu pajėgumu, gali reikalauti pateikti vieną arba kelis šiuos dokumentus, kurių sąrašas nėra baigtinis[10]:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1) Atitinkamas banko pažymas.

2) Atitinkamus įrodymus, kad tiekėjas yra apsidraudęs profesiniu civilinės atsakomybės draudimu, jeigu tokia profesinė rizika yra draudžiama (*detaliau dėl tiekėjų pareigos būti apsidraudus profesiniu civilinės atsakomybės draudimu žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 3 dalies 3 punktą*) – pavyzdžiui, draudimo įmonės liudijimo kopiją.

3) Paskutinių finansinių metų ūkio subjekto finansinių ataskaitų rinkinį su auditoriaus išvada (tais atvejais, kai auditas atliktas) ar jo ištrauką, jeigu šalies, kurioje registruotas tiekėjas, įstatymuose reikalaujama skelbti metinį finansinių ataskaitų rinkinį. Nurodyti įrodymai aktualūs, kai viešojo pirkimo sąlygose yra nustatytas kvalifikacijos reikalavimas dėl bendrojo mokumo koeficiento, einamojo likvidumo koeficiento, kritinio likvidumo koeficiento[11]. Tuo atveju, jeigu finansinės atskaitomybės dokumentai dar nėra paskelbti, teikiami prašomą informaciją nurodantys dokumentai, pavyzdžiui, pažymos, išrašai ir kt., patvirtinti subjektų, atsakingų už tiekėjo finansinę atskaitomybę.

4) Daugiausia paskutinių trejų finansinių metų, o jeigu ūkio subjektas įregistruotas ar veiklą atitinkamoje srityje pradėjo vėliau, – nuo ūkio subjekto įregistravimo ar veiklos su pirkimu susijusioje srityje pradžios tiekėjo įmonės pažymą apie gautas pajamas iš visos veiklos ar iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas, jeigu ši informacija turima. Nurodyta norma apibrėžia, kad perkančioji organizacija neturi teisės reikalauti duomenų (informacijos) už daugiau negu trejus paskutinius finansinius metus.

6. VPĮ 51 straipsnio 6 dalyje yra reglamentuojama VPĮ 51 straipsnio 5 dalies taikymo išimtis, nurodant, kad jeigu tiekėjas dėl pateisinamų priežasčių negali pateikti perkančiosios organizacijos reikalaujamų jo finansinį ir ekonominį pajėgumą įrodančių dokumentų, jis turi teisę pateikti kitus perkančiajai organizacijai priimtinus dokumentus.

Nors VPĮ 51 straipsnio 6 dalies taikymas yra siejamas su tiekėjo negalėjimu pateikti perkančiosios organizacijos reikalaujamų dokumentų dėl pateisinamų priežasčių, nei VPĮ 51 straipsnio 6 dalyje, nei kitose VPĮ normose nėra nurodyta, kokios konkrečiai priežastys galėtų (turėtų) būti vertinamos kaip pateisinamos. Dėl to sąvoka *pateisinamos priežastys* turėtų būti aiškinama ir taikoma plačiai – perkančioji organizacija turėtų priimti bet kokius tiekėjų teikiamus tinkamus

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

įrodymus, jeigu jų pagrindu gali realiai ir objektyviai įsitikinti, kad tiekėjas turi reikalaujamą ekonominį ir finansinį pajėgumą.

Nurodytą VPĮ 51 straipsnio 6 dalies taikymo aiškinimą pagrindžia ir kvalifikacijos kaip objektyvios kategorijos samprata. Pagal nuosekliai formuojamą teismų praktiką tiekėjo kvalifikaciją pagrindžiantys dokumentai – tik juridinio fakto patvirtinimo šaltinis, todėl paprastai ne konkretūs dokumentai, kaip tokie, lemia kvalifikacijos turėjimą. Tik kvalifikaciją pagrindžiančio dokumento nepateikimas nepaneigia kvalifikacijos kaip tam tikro juridinio fakto ar aplinkybių buvimo, jei jie iš tiesų egzistuoja[12]. Reikalavimas pateikti atitinkamą kvalifikaciją pagrindžiantį dokumentą yra ne kvalifikacijos, o jos pagrindimo reikalavimas; toks reikalavimas yra išvestinis ir svarbus tik dėl to, kad padeda perkančiajai organizacijai patikrinti ir įsitikinti tiekėjų kvalifikacijos atitiktimi pirkimo sąlygose keliamiems reikalavimams; net ir neatitinkant šio išvestinio reikalavimo, tiekėjo kvalifikacija iš principo gali būti pripažįstama atitinkančia minimalius jai keliamus reikalavimus[13] (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 1 dalies komentarą*). Dėl to perkančiajai organizacijai turėtų būti priimtini visi tiekėjo teikiami įrodymai, kurie užtikrina jiems keliamos funkcijos įgyvendinimą – leidžia perkančiajai organizacijai įsitikinti tiekėjo kvalifikacija (ekonominiu ir finansiniu pajėgumu).

7. VPĮ 51 straipsnio 7 dalyje yra reglamentuojamas kvalifikacijos reikalavimo – techninio ir profesinio pajėgumo (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*) – įrodinėjimas (pagrindimas). Perkančioji organizacija, atsižvelgdama į perkamų prekių, paslaugų ar darbų pobūdį, kiekį, svarbą ir paskirtį, gali reikalauti iš tiekėjų pateikti šiuos dokumentus (vieną ar kelis):

1) Per paskutinius penkerius metus atliktų darbų sąrašą kartu su užsakovų pažymomis apie tai, kad svarbiausių darbų atlikimas ir galutiniai rezultatai buvo tinkami. Perkančioji organizacija gali nurodyti, kad bus atsižvelgiama į atitinkamų darbų, atliktų anksčiau negu prieš penkerius metus, įrodymus, jeigu to reikia siekiant užtikrinti tinkamą konkurenciją. Nurodytų dokumentų reikalaujama tada, kada viešojo pirkimo dokumentuose yra keliamas kvalifikacijos reikalavimas dėl tiekėjo turimos patirties – siekiama įvertinti, ar tiekėjas jau yra vykdęs panašaus pobūdžio sutartį (per tam tikrą laikotarpį atlikęs darbus) ir ar tokia sutartis buvo įvykdyta tinkamai ir laiku. Sąvoka *užsakovų* aiškintina plačiai, kaip apimanti tiek perkančiąsias organizacijas, tiek ir privačius

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

užsakovus ir kitus asmenis. Perkančioji organizacija pagal bendrąją taisyklę gali reikalauti duomenų apie darbus, kurie buvo atlikti ne anksčiau negu per penkerius paskutinius metus. Tačiau išimtiniais atvejais, kurie aiškintini ir taikytini siaurai, perkančioji organizacija turi teisę atsižvelgti ir į darbų, atliktų anksčiau negu per paskutinius penkerius metus, įrodymus, jeigu tokiu būdu siekiama užtikrinti tinkamą konkurenciją. Nurodytos išimties taikymas būtų aktualus, pavyzdžiui, tuo atveju, jeigu būtų perkami itin specifiniai darbai, kurie yra atliekami ir vykdomi itin retai, kas reiškia, kad tiekėjų, vykdžiusių tokius darbus išimtinai per paskutinius penkerius metus, galėtų apskritai nebūti arba būtų itin mažai.

Perkančioji organizacija, siekdama įsitikinti tiekėjo turima patirtimi, gali reikalauti tiek įvykdytos, tiek tebevykdomos sutarties. Sprendimas, kokios pirkimo sutarties prašyti, nėra išimtinai perkančiosios organizacijos diskrecija – tai lemia pirkimo objekto specifika: įvykdytos pirkimo sutarties gali būti reikalaujama, kai pirkimo sutartis bus sudaroma dėl galutinio produkto sukūrimo arba, kol pirkimo sutartis nepabaigta įvykdyti, negalima nustatyti galutinio rezultato. Tuo tarpu vykdomos pirkimo sutarties gali būti reikalaujama, kai bus sudaroma tęstinio pobūdžio pirkimo sutartis, pavyzdžiui, atliekų išvežimo, valymo paslaugų, kanceliarinių, medicininių prekių tiekimo ir panašiai. Tuo atveju, kai nereikalaujama, kad sutartis būtų visiškai įvykdyta, pirkimo dokumentuose nustatomas reikalavimas būti įvykdžius ar vykdyti sutartį ar jos dalį ir nurodoma tokios sutarties ar jos įvykdytos dalies vertė[14]. Darbų pirkimo atveju galimybė remtis dar neįvykdytomis sutartimis yra ribota, kadangi, galutinai neįvykdžius darbų sutarties, pavyzdžiui, nepastačius statinio, iki galo neatlikus kapitalinio remonto, neužbaigus kelio rekonstrukcijos darbų ir pan., iš esmės neįmanoma nustatyti galutinio rezultato arba, kitaip tariant, neįmanoma nustatyti, ar darbai atlikti tinkamai.

Pabrėžtina, kad tiekėjui nedraudžiama remtis sutartimi, kurią tiekėjas vykdė ne vienas, bet su kitais ūkio subjektais. Tačiau tokiu atveju turi būti vertinami būtent konkretaus tiekėjo, dalyvaujančio viešajame pirkime, atlikti darbai, jų apimtis, vertė, o ne sutarties objektas apskritai[15].

Siekiant palengvinti tiekėjų įrodinėjimo pareigą, t. y. siekiant užtikrinti neapsunkintą tiekėjų teisę į perkančiųjų organizacijų gauti patvirtinimus apie atliktus darbus, VPĮ 51 straipsnio 11 dalyje yra įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga išduoti nurodytus dokumentus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2) Pagrindinių per paskutinius trejus metus patiektų prekių ar suteiktų paslaugų sąrašus, kuriuose nurodytos prekių ar paslaugų bendros sumos, datos ir prekių ar paslaugų gavėjai – tiek viešieji, tiek privatieji. Perkančiosios organizacijos gali nurodyti, kad bus atsižvelgiama į atitinkamų prekių ar paslaugų, pristatytų ar suteiktų anksčiau negu prieš trejus metus, įrodymus, jeigu to reikia siekiant užtikrinti tinkamą konkurenciją. Analogiškai kaip jau nurodyta darbų pirkimo atveju, dokumentų, pagrindžiančių atitinkamų prekių pristatymą ar paslaugų suteikimą reikalaujama tada, kada viešojo pirkimo dokumentuose yra keliamas kvalifikacijos reikalavimas dėl tiekėjo turimos profesinės patirties. Pagal bendrąją taisyklę perkančioji organizacija vertina tiekėjų patirtį, įgytą ne anksčiau kaip per trejus paskutinius metus, tačiau, išimtiniais atvejais, siekdama užtikrinti konkurenciją, perkančioji organizacija turi teisę atsižvelgti ir į prekių ar paslaugų, pristatytų (suteiktų) anksčiau negu per paskutinius trejus metus, įrodymus.

Pavyzdys

Prekes (elektroninio stebėjimo priemones itariamųjų ar lygtinai nuteistųjų priežiūrai) perka tik valstybės institucija, tad tai, ar tiekėjas bus tokias prekes teikęs per nurodytą laikotarpį, priklauso išimtinai nuo to, kaip dažnai šios prekės įsigyjamos. Jei jos įsigyjamos retai ir dėl to į nurodytą paskutinių trejų metų laikotarpį patenka itin mažai tiekėjų, siekiant užtikrinti tiekėjų konkurenciją, turėtų būti vertinamas ilgesnis laikotarpis[16].

Pavyzdys

Gyventojų surašymas yra atliekamas kas dešimtmetį, dėl to ir gyventojų surašymo paslaugos yra perkamos itin retai. Tai reiškia, kad teikėjų, teikusių tokias paslaugas išimtinai per paskutinius trejus metus, galėtų apskritai nebūti arba būtų itin mažai. Todėl, siekiant užtikrinti tiekėjų konkurenciją, turėtų būti vertinamas ilgesnis laikotarpis.

Paslaugų pirkimo atveju, kaip jau nurodyta, tiekėjai savo patirtį gali įrodinėti sutartimis, kurių vykdymas dar nėra pasibaigęs.

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Per pastaruosius 3 metus arba per laiką nuo tiekėjų įregistravimo dienos (jeigu tiekėjas vykdė veiklą mažiau nei 3 metus) tiekėjas turi būti įvykdęs ir (ar) vykdyti valymo paslaugų pirkimo sutartį, kurios vertė ne mažesnė nei 20 000 Eur. Jei tiekėjas teikia informaciją apie vykdomą valymo paslaugų pirkimo sutartį, laikoma, kad jo patirtis atitinka keliamą reikalavimą, jei vykdomos paslaugų pirkimo sutarties įvykdyta dalis per pastaruosius 3 metus yra ne mažesnė nei 20 000 Eur[17].

3) Techninės specialistų ir techninių organizacijų, vykdysiančių pirkimo sutartį, nepaisant jų pavaldumo tiekėjui, ypač atsakingų už kokybės kontrolę, o darbų pirkimo atveju – tų techninės specialistų ir techninių organizacijų, kuriuos rangovas kvies atlikti darbų, aprašymą. Nurodyti dokumentai teikiami tuo atveju, kai viešojo pirkimo sąlygose keliamas kvalifikacijos reikalavimas tiekėjui turėti techninės specialistų ir (ar) techninių organizacijų, vykdysiančių pirkimo sutartį. Sąvoka *nepaisant jų pavaldumo tiekėjui* reiškia, kad perkančioji organizacija negali nustatyti konkrečių reikalavimų dėl tiekėjo ir techninės specialistų arba techninių organizacijų tarpusavio santykių, bendradarbiavimo pagrindo. Perkančioji organizacija taip pat negali reikalauti, kad pirmiau nurodyti ištekliai būtų konkrečioje vietoje (pavyzdžiui, kad techninė organizacija būtų įsteigta valstybėje narėje, kurioje bus sudaroma pirkimo sutartis, ar kad turėtų atstovybę tam tikrame mieste)[18]. Tačiau tiekėjo pateiktų dokumentų pagrindu perkančioji organizacija turi galėti įsitikinti tiekėjų nurodytų techninės specialistų ir techninių organizacijų prieinamumu tiekėjui.

4) Tiekėjo įrangos ir priemonių, naudojamų kokybei užtikrinti, ir galimybių atlikti studijas ir tyrimus aprašymą. Nurodyti dokumentai teikiami tuo atveju, kai viešojo pirkimo sąlygose yra keliamas kvalifikacijos reikalavimas, kad, vykdydamas sutartį, tiekėjas naudotųsi techninė įranga ir priemonėmis kokybei užtikrinti. Reikalaujama nurodyti techninę įrangą ir priemones kokybei užtikrinti bei turimas galimybes atlikti tyrimus bei mokslinius tyrimus. Vertinamas išvardintos įrangos, priemonių ir galimybių prieinamumas. Sąvoka *kokybė* suprantama kaip paslaugų arba prekių, panašių į paslaugas ar prekes, kurios yra konkretaus atliekamo pirkimo objektas, techninė kokybė. Tačiau pabrėžtina, kad prekių pirkimo atveju gali būti įrodinėjama tiekėjo turimos įrangos, o ne prekių kokybė[19]. Sąvoka *techninė įranga* turėtų būti aiškinama plačiai, kaip

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

apimanti įrangą, skirtą pristatyti galutiniam produktui. Perkančioji organizacija negali reikalauti, kad pirmiau nurodyti ištekliai būtų konkrečioje vietoje (*pavyzdžiui, techninė įranga ar reikalingus tyrimus atliekanti laboratorija būtų konkrečiame mieste*)[20].

5) Tiekimo grandinės valdymo ir stebėjimo sistemų, kurias tiekėjas gali taikyti vykdydamas pirkimo sutartį, aprašymą. Nurodytas aprašymas teikiamas tuo atveju, kai viešojo pirkimo sąlygose yra keliamas kvalifikacijos reikalavimas, kad, vykdydamas sutartį, tiekėjas galėtų naudoti tiekimo grandinės valdymo ir stebėjimo sistemas.

6) Jeigu reikalingos prekės ar paslaugos yra sudėtingos arba jeigu jos išimtiniais atvejais skirtos specialiems tikslams, – patikrinti tiekėjo prekių gamybos pajėgumų ar paslaugų teikimo technines galimybes ir, jeigu reikia, galimybes atlikti mokslo darbus ir mokslinius tyrimus bei jo turimas kokybės įvertinimo priemones, kuriomis jis naudosis. Tiekėjus tikrina perkančioji organizacija arba jos vardu šalies, kurioje registruotas tiekėjas, kompetentinga oficiali institucija. Nurodytu atveju tiekėjas turi pateikti deklaraciją, kad leidžia atlikti jo gamybos pajėgumų arba techninio pajėgumo ir, kai reikia, jam prieinamų tyrimų ir mokslinių tyrimų priemonių bei kokybės kontrolės priemonių patikrą.

7) Paslaugų teikėjo ar rangovo, ar jų vadovaujančio personalo išsilavinimo ir profesinės kvalifikacijos apibūdinimą, jeigu šie veiksniai nėra pasiūlymų vertinimo kriterijai. Aktualūs dokumentai (gyvenimo aprašymas, išsilavinimą liudijantys diplomai, kvalifikaciją liudijantys sertifikatai, atestatai, kiti dokumentai) teikiami tuo atveju, kai viešojo pirkimo sąlygose keliami kvalifikacijos reikalavimai tiekėjo personalo arba jo vadovaujančio personalo išsilavinimui, profesinei kvalifikacijai. Tačiau tais atvejais, kai išsilavinimo, kvalifikacijos tinkamumas yra įvertinamas atitinkamą kvalifikaciją suteikiančių institucijų, turinčių teisę atestuoti (sertifikuoti) specialistus (pavyzdžiui, statybos specialistų atestavimas ir teisės pripažinimas yra statybos inžinieriaus kvalifikacijos įvertinimo procedūra), reikalavimas turėti atitinkamą išsilavinimą neturėtų būti keliamas. Aktuali informacija turi būti pateikiama apie kiekvieną tiekėjo siūlomą specialistą[21].

8) Aplinkos apsaugos vadybos priemonių, kurias tiekėjas galės taikyti vykdydamas pirkimo sutartį, apibūdinimą. Nurodytas aprašymas teikiamas tuo atveju, kai viešojo pirkimo sąlygose keliamas kvalifikacijos reikalavimas pirkimo sutarties vykdymo metu galėti taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemones. Tiekėjas, siekdamas pagrįsti atitiktį tokiam reikalavimui, pateikia

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

aplinkos apsaugos vadybos priemonių, kurias tiekėjas galės taikyti vykdydamas pirkimo sutartį, apibūdinimą (šių vadybos priemonių aprašymą, bet ne nepriklausomų įstaigų išduotus sertifikatus, patvirtinančius, kad tiekėjas laikosi tam tikrų aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų), kuriame turėtų būti apibrėžta tiekėjo aplinkos apsaugos politika; nustatyti reikšmingiausi aplinkos apsaugos aspektai, kuriems įtaką daro, gali daryti tiekėjo veikla, ir šiuos aplinkos apsaugos aspektus reglamentuojantys teisės aktai; aplinkosauginiai tikslai, uždaviniai, priemonės šiems tikslams pasiekti; aplinkosauginių tikslų įgyvendinimo stebėsena; parengtas aplinkosauginių ir avarinių situacijų valdymo planas; aplinkosauginio gerinimo veiklos kontrolė (pavyzdžiui, parengiamos kasmetinės ataskaitos, kurios pateikiamos, pristatomos įmonės vadovybei) ir pan.[22]

9) Pažymą apie paslaugų teikėjo ar rangovo darbuotojų vidutinį metinį skaičių ir vadovaujančiųjų darbuotojų skaičių per paskutinius trejus metus. Nurodyta pažyma teikiama tuo atveju, kai viešojo pirkimo dokumentuose keliamas kvalifikacijos reikalavimas dėl tiekėjo minimalaus vadovaujančiojo personalo ir (ar) darbuotojų skaičiaus per paskutinius trejus metus arba per laiką nuo tiekėjo įregistravimo dienos (jei tiekėjas veikia trumpiau nei trejus metus). Perkančioji organizacija tokiu būdu siekia įsitikinti, kad tiekėjo personalo skaičius yra nekintantis bei stabilus, jeigu tai turi įtakos pirkimo sutarties vykdymui[23]. Kitaip tariant, perkančioji organizacija gali būti suinteresuota įsitikinti, ar tiekėjas (įmonė) turi pakankamai darbuotojų pasiūlymo pateikimo dieną tam, kad galėtų tinkamai ir laiku įvykdyti pirkimo sutartį.

10) Pažymą apie paslaugų teikėjo arba rangovo sutarčiai vykdyti turimus įrankius, įrenginius ir technines priemones. Kai perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose kelia kvalifikacijos reikalavimą tiekėjui turėti tam tikrus įrankius, įrenginius ir technines priemones, reikalingas sutarčiai vykdyti, tiekėjas privalo perkančiajai organizacijai pagrįsti ir įrodyti, kad atitinkami įrankiai, įrenginiai, techninės priemonės tiekėjui bus prienami.

Sąvoka *pažyma* aiškintina ir taikytina plačiai. Tiekėjas gali pateikti, pavyzdžiui, priemonių sąrašą, kuriame pateikiamas jų aprašymas arba gamintojo ar įgalioto atstovo techninių dokumentų kopijos ar nuorodos arba kiti lygiaverčiai įrodymai, nurodant turimus arba galimus pasitelkti nuomos, panaudos ar kitais pagrindais (pateikiamos nuomos sutartys, preliminarios sutartys, lizingo sutartys, ketinimo protokolai ar kitokie nuomos ar panaudos galimybes patvirtinantys dokumentai) įrankius, įrenginius, technines priemones arba kompetentingos oficialios institucijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pažyma apie tai, kad tiekėjų techninės galimybės leidžia įvykdyti pirkimo sutartimi prisiimtus įsipareigojimus[24].

11) Pažymą apie paslaugų, kurioms atlikti paslaugų teikėjas ketina pasitelkti subtiekėjus apimtį. Nurodyta informacija aktuali dėl to, kad perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose gali reikalauti, kad esmines užduotis atliktų pats pasiūlymą pateikęs tiekėjas (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio 7 dalies komentarą*). Nurodyta informacija taip pat aktuali ir dėl to, kad, jeigu reikalaujama išsilavinimo, profesinės kvalifikacijos ar profesinės patirties pagal VPĮ 51 straipsnio 7 dalies 7 punktą arba turėti specialų leidimą ar būti tam tikrų organizacijų nariu pagal VPĮ 47 straipsnio 2 dalį, tiekėjas gali remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais tik tuo atveju, jeigu tie subjektai patys suteiks paslaugas (atliks darbus), kurioms reikia jų turimų pajėgumų (detaliau žiūrėti *VPĮ 49 straipsnio 2 dalies komentarą*).

12) Prekių pavyzdžius, aprašymus ar nuotraukas, kurių autentiškumą perkančiosios organizacijos pageidavimu tiekėjas turi patvirtinti. Prekių pavyzdžiai, aprašymai, nuotraukos teikiami perkančiosios organizacijos įsitikinimui, kad tiekėjo kvalifikacija yra pakankama sėkmingam pirkimo sutarties įvykdymui, jeigu yra būtina įvertinti, kokius prekių pavyzdžius, aprašymus ar nuotraukas įprastai gali iki pirkimo sutarties sudarymo pateikti tiekėjas (pateikti prekių pavyzdžiai, aprašymai, nuotraukos patvirtina tiekėjo techninį pajėgumą)[25].

13) Oficialių kokybės kontrolės institucijų ar pripažintą kompetenciją turinčių agentūrų išduotas pažymas, liudijančias, kad prekių kokybė tiksliai atitinka nurodytas specifikacijas ir standartus. Nurodyti dokumentai teikiami tuo atveju, kai perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose nustato kvalifikacijos reikalavimą, kad tiekiamų prekių kokybė tiksliai atitiktų nurodytas techninės specifikacijas ir standartus[26]. Sąvoka *pažymos* aiškintina plačiai, kaip apimanti ne tik pažymas, bet taip pat sertifikatus, liudijimus ir kitokio pobūdžio (formos prasme) dokumentus.

8. VPĮ 51 straipsnio 8 dalyje yra įtvirtinta VPT pareiga sudaryti LR įmonių ir institucijų, kompetentingų išduoti šio straipsnio 2 dalyje nurodytus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinančius dokumentus, sąrašą.

VPT, vykdydama nurodytą pareigą, 2017 m. gegužės 17 d. patvirtino Lietuvos Respublikos įmonių ir institucijų, kompetentingų išduoti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 51 straipsnio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2 dalyje nurodytus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinančius dokumentus, sąrašą[27] (*detaliau apie sąraše nurodytas institucijas ir jų išduodamus dokumentus žiūrėti į 51 straipsnio 2 dalies komentarą*).

9. VPĮ 51 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos, siekiančios įsitikinti EBVPD nurodytos informacijos pagrįstumu, pareiga, visų pirma reikalauti tiekėjų pateikti tokios rūšies pažymas ir tokius dokumentus, apie kuriuos yra pateikta informacija EK informacinėje dokumentų saugykloje „e-Certis“[28].

VPĮ 51 straipsnio 9 dalyje vartojama sąvoka *visų pirma* reiškia, kad perkančiajai organizacijai nedraudžiama reikalauti tiekėjų pateikti ir kitos rūšies pažymas, dokumentus (laikantis VPĮ 51 straipsnio reikalavimų) nei tie, apie kuriuos informacija pateikta „e-Certis“. Tačiau prioritetas turėtų būti teikiamas būtent „e-Certis“ nurodytoms įrodinėjimo priemonėmis.

Toks reguliavimas yra grindžiamas abipuse nauda tiek tiekėjams, tiek perkančiosioms organizacijoms. Kaip jau nurodyta VPĮ 51 straipsnio 2 dalies komentare, „e-Certis“ – tai EK sukurta internetinė dokumentų saugykla, kurioje pateikiama susisteminta informacija apie kiekvienos ES narės viešuosiuose pirkimuose keliamus reikalavimus ir išduodamus dokumentus, siekiant patvirtinti atitiktį tiems reikalavimams. Dėl to „e-Certis“ pirkimų vykdytojams palengvina užsienio subjektų, dalyvaujančių jų vykdomuose pirkimuose, patikrinimą, kadangi, vadovaujantis „e-Certis“ pateikta informacija, yra paprasta įsitikinti, ar pirkimą laimėjęs tiekėjas (ar jo pasitelkiamas subjektas), iš kurio prašoma įrodymų, kad EBVPD pateikta informacija yra teisinga, pateikė tinkamą dokumentą, o jei dokumento nepateikė ar vietoj jo, pavyzdžiui, pateikė deklaraciją, kad atitinka keliamą reikalavimą, ar tai padarė pagrįstai. Tiekėjams, naudojantis „e-Certis“, tampa paprasčiau tinkamai pasirengti ir sudalyvauti pirkime tiek savo valstybėje, tiek kitose ES valstybėse narėse, kadangi „e-Certis“ visuomet galima pasitikrinti, kokius įrodymus reikia pateikti, siekiant įrodyti savo atitiktį pirkimo dokumentuose keliamiems reikalavimams ir EBVPD pateiktai informacijai[29].

10. VPĮ 51 straipsnio 10 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė, kilus abejonių dėl tiekėjo tinkamumo, kreiptis į kompetentingas institucijas, siekiant gauti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

visą reikiamą informaciją dėl tiekėjo atitikties viešojo pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams.

Nei VPĮ 51 straipsnio 10 dalyje, nei kitose VPĮ nuostatose sąvoka *kilus abejonių* nėra detalizuota, todėl turėtų būti aiškinama ir taikoma plačiai. T. y. perkančioji organizacija, dėl bet kokių priežasčių vertindama, kad iš tiekėjo pateiktų dokumentų negali įsitikinti tiekėjo atitiktimi nustatytiems reikalavimams ar dėl pateiktų duomenų kyla bet kokių abejonių (pavyzdžiui, perkančiajai organizacijai kyla abejonių dėl dokumentus išdavusio subjekto teisės patvirtinti atitinkamas aplinkybes, abejonių dėl dokumentų autentiškumo ir pan.), turi teisę kreiptis į atitinkamas kompetentingas institucijas ir (ar) subjektus. Tokiu būdu siekiama užtikrinti, kad viešojo pirkimo sutartis būtų sudaryta tik su patikimu, kompetentingu ir pajėgiu tiekėju.

VPĮ 51 straipsnio 10 dalyje įtvirtinta perkančios organizacijos teisė kreiptis tiek į nacionalines, tiek į kitų valstybių kompetentingas institucijas, jeigu abejonių kelianti informacija yra susijusi su tiekėju iš kitos valstybės negu perkančioji organizacija.

Tačiau pirkimo vykdytojai, turėdami prievolę įsitikinti tiekėjo atitiktimi pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams, turi ribotas galimybes patikrinti, ar užsienyje išduotas dokumentas atspindi realią situaciją. Siekiant palengvinti perkančiosios organizacijos pareigos įgyvendinimą, kaip jau nurodyta VPĮ 51 straipsnio 2 dalies komentare, EK administruoja sistemą IMI[30], kuri yra skirta ir naudojama būtent teikti ES valstybės narės institucijų užklausoms kitų ES valstybių narių institucijoms dėl jų išduodamų dokumentų.

IMI suteikia galimybę patogiai ir operatyviai pateikti paklausimą kompetentingai kitos ES valstybės narės institucijai dėl tiekėjo tinkamumo jo kilmės šalies institucijoms. Per IMI formuojamos užklausos yra standartinės (renkamasi iš standartizuotų klausimų), tačiau yra sudarytos techninės galimybės paaiškinti klausimą plačiau bei pateikti kitą papildomą informaciją (prisegti priedus). Užklausa gali būti teikiama kompetentingai institucijai arba, jei nėra tiksliai žinoma, į kurią instituciją reikėtų kreiptis, reikiamos šalies įgaliotajam koordinatoriui, kuris pasirūpina tinkamu klausimo nagrinėjimu. LR tokio koordinatoriaus funkcijas atlieka VPT. Užklausos gali būti pateikiamos bet kuria ES oficialia kalba. Pirkimo vykdytojas per IMI gali pateikti paklausimus dėl:

- tiekėjo pateiktų dokumentų ar sertifikatų autentiškumo;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- tiekėjo atitikties techninėms specifikacijoms (techniniams standartams, kokybės ženklams ir kt.);
- patikrinti, ar nėra kokių nors priežasčių, dėl kurių tiekėjas gali būti pašalintas iš konkurso;
- patvirtinimo, ar anksčiau pateiktame EBVPD nurodyta informacija teisinga;
- ir kt.[31]

Vis dėlto pabrėžtina, kad perkančioji organizacija, vertindama, kad iš tiekėjo pateiktų dokumentų neaiški tiekėjo atitiktis nustatytiems reikalavimams, visų pirma turėtų kreiptis į patį tiekėją dėl trūkstamų dokumentų pateikimo ir (ar) pateiktų dokumentų paaiškinimo, patikslinimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*).

11. VPĮ 51 straipsnio 11 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga išduoti tiekėjams pažymą apie jų per paskutinius penkerius metus atliktų svarbiausių darbų ir galutinių rezultatų tinkamumą, vykdant su perkančiąja organizacija sudarytas pirkimo sutartis.

Nurodyta perkančiosios organizacijos pareiga kyla ir yra susijusi su VPĮ 51 straipsnio 7 dalies 1 punkte įtvirtinta tiekėjų pareiga pateikti užsakovų pažymas (patvirtinimus) apie tiekėjų tinkamai atliktus darbus.

Atsižvelgiant į tai, kad tiekėjai EBVPD nurodytos informacijos pagrindimo dokumentus turi pateikti operatyviai, per protingą terminą, VPĮ 51 straipsnio 11 dalyje yra apibrėžtas perkančiosios organizacijos pareigos įgyvendinimo terminas – ne daugiau kaip penkios darbo dienos nuo tiekėjo prašymo gavimo dienos.

VPĮ 51 straipsnio 11 dalyje įtvirtintu reguliavimu užtikrinama, kad nebūtų apsunkintos tiekėjų galimybės tinkamai ir laiku pateikti EBVPD informacijos pagrindimo dokumentus (tiek, kiek tai susiję su užsakovų pažymomis).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Komentuojamos VPĮ 51 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 60 straipsnio normas.

[2] Lietuvos Respublikos įmonių ir institucijų, kompetentingų išduoti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 51 straipsnio 2 dalyje nurodytus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinančius dokumentus, sąrašas, patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. 1S-71.

[3] https://ec.europa.eu/tools/ecertis/#/search

[4] VPT parengto rekomendacinio pobūdžio Tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų vertinimo procedūrų vadovo 2 priedas.

[5] https://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/using_imi/index_lt.htm

[6] VPT parengto rekomendacinio pobūdžio Tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų vertinimo procedūrų vadovo 2 priedas.

[7] Patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. gruodžio 3 d. nutarimu Nr. 1286.

[8] 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje; 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2011.

[9] LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011.

[10] ESTT 2012 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *Édukövízig ir Hochtief Construction*, C-218/11.

[11] Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos 16.1, 16.2., 16.3 punktai.

[12] LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2011.

[13] *Ten pat*.

[14] Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos 21.1.1 punktas.

[15] ESTT 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Esaprojekt,* C-387/14.

[16] Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos 21.1.7 punktas.

[17] *Ten pat*, 21.1.1 punktas.

[18] *Ten pat*, 21.2 punktas.

[19] LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017.

[20] Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos , 21.3 punktas.

[21] *Ten pat*, 21.6 p.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[22] *Ten pat*, 21.7 p.

[23] *Ten pat*, 21.8 p.

[24] *Ten pat*, 21.9 punktas.

[25] *Ten pat*, 21.10 punktas.

[26] *Ten pat*, 21.11 punktas.

[27] Patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. 1S-71.

[28] https://ec.europa.eu/tools/ecertis/#/search

[29] VPT parengto rekomendacinio pobūdžio Tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų vertinimo procedūrų vadovo 2 priedas.

[30] https://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/using_imi/index_lt.htm

[31] VPT parengto rekomendacinio pobūdžio Tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų vertinimo procedūrų vadovo 2 priedas.

52 straipsnis. Informacijos nuslėpimas ar melagingos informacijos pateikimas arba dokumentų nepateikimas

1. **Perkančioji organizacija ne vėliau kaip per 10 dienų Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka skelbia informaciją apie tiekėją, kuris pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją apie atitiktį šio įstatymo 46 ir 47 straipsniuose nustatytiems reikalavimams, arba apie tiekėją, kuris dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal šio įstatymo 51 straipsnį, kai:**

1) jis buvo pašalintas iš pirkimo procedūros;

2) priimtas teismo sprendimas.

2. **Šio įstatymo 46 straipsnio 4 dalies 4 punkte ir šio straipsnio 1 dalyje nurodytas terminas skaičiuojamas:**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1) jeigu tiekėjas neteikė pretenzijos ar nesikreipė į teismą, ginčydamas perkančiosios organizacijos sprendimą dėl jo pašalinimo iš pirkimo procedūros, – nuo šio įstatymo 102 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyto termino pabaigos;

2) jeigu tiekėjas kreipėsi į teismą, ginčydamas perkančiosios organizacijos sprendimą dėl jo pašalinimo iš pirkimo procedūros, – nuo teismo sprendimo, kuriuo nustatoma, kad nėra pagrindo tenkinti tiekėjo reikalavimą, įsiteisėjimo dienos.

3. **Perkančioji organizacija, Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje paskelbusi šio straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas apie tai informuoja tiekėją.**

Komentuojamame VPĮ 52 straipsnyje[1] apibrėžti informacijos nuslėpimo, melagingos informacijos pateikimo arba dokumentų nepateikimo padariniai, t. y. atvejai, kada toks tiekėjas turi būti įtrauktas į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą[2]. Pažymėtina, kad nustačius atitinkamas sąlygas (prielaidas) dėl nesąžiningų ūkio subjekto veiksmų, perkančioji organizacija neturi pasirinkimo ir privalo informaciją nuslėpusį ar pateikusį melagingą informaciją įtraukti į pirmiau nurodytą sąrašą. Atsižvelgiant į tai, paprastai, šalių ginčas dėl to negali būti baigtas taikiu susitarimu, kuriuo aptariama perkančiosios organizacijos pareiga būtų paneigta. VPĮ 52 straipsnyje įtvirtintu reglamentavimu pirmiausia siekiama užkardyti nesąžiningą ūkio subjektų varžymąsi pirkimo procedūrose, be to, kad kitos perkančiosios organizacijos turėtų reikiamą informaciją sprendžiant dėl šio tiekėjo pašalinimo iš kitų pirkimų procedūrų VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto komentarą*). Kitaip tariant, tokios informacijos išviešinimas reikalingas siekiant užtikrinti VPĮ nustatyto imperatyvaus reikalavimo pašalinti tokį tiekėją iš visų viešųjų sutarčių skyrimo procedūrų per nustatytą laikotarpį vykdymą.

1. VPĮ 52 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga CVP IS paskelbti informaciją apie tiekėją, kuris pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją, pateikė melagingą informaciją apie VPĮ 46 ir 47 straipsniuose nustatytų reikalavimų atitiktį arba apie tiekėją, kuris dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal VPĮ 50 straipsnį (*apie tai, kas yra laikoma informacijos*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nuslėpimu, melagingos informacijos nepateikimu ar dokumentų nepateikimu detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto komentarą)[3].

Kaip matyti iš VPĮ 52 straipsnio 1 dalies, į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą turi būti įtraukiamas tiekėjas, kaip tai apibrėžta VPĮ 2 straipsnio 36 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 36 dalies komentarą*). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tiekėjo sąvoka apima ir ūkio subjektų grupes, kurios suprantamos ne tik kaip bendradarbiavimas jungtinėje veikloje (partnerystė), bet ir kitas formas (subtiekėjų pasitelkimas ar rėmimasis ūkio subjektų pajėgumu)[4].

Tačiau aplinkybė, kad tiekėjas konkrečiame pirkime pasitelkia subtiekėjus ar kitus ūkio subjektus, kurių pajėgumais remiasi, ir būtent šie tretieji asmenys pateikia melagingą informaciją, savaime nereiškia, kad į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą turėtų būti automatiškai traukiami ne tik melagingą informaciją pateikę subtiekėjai ar kiti ūkio subjektai, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi, bet ir pats tiekėjas. Kiekvienu konkrečiu atveju perkančioji organizacija turi įvertinti tiekėjo ir jo subrangovų ar kitų ūkio subjektų, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi, veiksmus atskirai.

Bet kuriuo atveju perkančioji organizacija turi būti aktyvi ir siekti išsiaiškinti dėl tiekėjo, jo subrangovo, ar kitų ūkio subjektų, kurių pajėgumais remiasi tiekėjas, pateiktos melagingos informacijos, t. y. perkančioji organizacija, nustačiusi, kad galimai yra pateikta melaginga informacija, turi kreiptis į tiekėją ir prašyti pateikti paaiškinimus, įrodymus ir pan. Perkančioji organizacija, tik gavusi šią informaciją, gali priimti galutinį sprendimą dėl informacijos pripažinimo melaginga ir atitinkamų subjektų įtraukimo į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą. Taigi, įtraukimas į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą iš esmės priklauso nuo to, ar tiekėjas veikė aktyviai (tikrino subrangovo pateiktą informaciją, kreipėsi į jį papildomai, patikrino viešai prieinamą informaciją ir pan.).

Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, galimi šie skirtingi įtraukimo į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą atvejai:

1) Į Melagingą informaciją pateikusių tiekėją sąrašą įtraukiamas tiek tiekėjas, tiek jo pasitelkiamas subrangovas[5] **(ar kitas asmuo, kurio pajėgumu remiamasi)**. Toks atvejis susiklostytų tada, kai tiekėjas, siekdamas dalyvauti pirkime, pasitelkia trečiuosius asmenis sutarties daliai vykdyti (subtiekėjus) ar kvalifikacijos atitikčiai pagrįsti (asmenis, kurių pajėgumu remiasi) ir šie tretieji asmenys pirkime nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją apie

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pašalinimo pagrindų nebuvimo ar kvalifikacijos reikalavimų atitiktį, ar dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal VPĮ 50 straipsnį, o tiekėjas žinojo, kad teikiama melaginga informacija, arba įvertinęs gautų dokumentų visumą objektyviai galėjo nustatyti, kad perkančiajai organizacijai teikiama melaginga informacija ir pan. Kitaip tariant, turi būti vertinama, ar tiekėjas veikė aktyviai ir dėjo pakankamas protingas pastangas patikrinti subrangovo teikiamos informacijos tikrumą.

Išvada, kad tuo atveju, jei perkančioji organizacija, vertindama tiekėjo (kuris pasitelkė subrangovą) pasiūlymą, nustato, jog dėl subrangovo perkančiajai organizacijai pateikta melaginga informacija, tai ji turi tiekėją pašalinti iš pirkimo ir į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą įtraukti ir patį tiekėją, ir subtiekėją, pagrįsta tiekėjo ir jo subrangovo veiksmų bendrumu (solidarumu). Kitais žodžiais tariant, tiek tiekėjo, tiek jo subrangovo, dėl kurio buvo pateikta melaginga informacija, veiksmai sukėlė perkančiosios organizacijos suklaidinimo grėsmę, nepriklausomai nuo to, ar šie subjektai veikė koordinuotai (t. y. susitarė apgauti perkančiąją organizaciją), ar jų veiksmų turinys buvo skirtingas (pavyzdžiui, subrangovas tiekėjui pateikė netikrą informaciją, o šis jos nepatikrinęs pateikė perkančiajai organizacijai)[6].

Kaip minėta, bet kuriuo atveju perkančioji organizacija negali automatiškai į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą įtraukti tiek tiekėją, tiek subrangovą, bet turi kreiptis į tiekėją su prašymu paaiškinti susiklosčiusią situaciją.

Pavyzdys

Tiekėjas, dalyvaudamas perkančiosios organizacijos vykdomame viešajame pirkime, pateikė pasiūlymą, kuriame nurodė, kad yra pasitelkiamas ūkio subjektas, siekiant atitikti kvalifikacijos reikalavimą, bei pateikė tiekėjo ir ūkio subjekto, kurio pajėgumais remiasi, užpildytą EBVPD. Ūkio subjekto EBVPD pažymėta, kad jis nėra atlikęs konkurencijos pažeidimo, už kurį tiekėjui ar jo vadovui yra paskirta administracinė nuobauda ar ekonominė sankcija, nustatyta Lietuvos Respublikos ar kitų valstybių įstatymuose. Ūkio subjektas prieš pasiūlymo pateikimą tiekėjui buvo pateikęs visą reikiamą informaciją, kurioje, be kita ko, buvo ir sprendimas, kuriuo ūkio subjektui buvo paskirta sankcija už konkurencijos pažeidimą. Tiekėjas, nepatikrinęs šios informacijos ir nesikreipęs į ūkio subjektą, siekdamas išsiaiškinti susiklosčiusią situaciją, turi prisiimti šios informacijos pateikimo riziką – įtraukimą į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo viešąjį pirkimą, siekdama įsigyti mirusiųjų transportavimo ir palaikų laikymo paslaugas. Pirkimo sąlygose buvo keliamas reikalavimas turėti teisę verstis pirkimo sutarčiai įvykdyti reikalinga veikla ir nurodyta, kad turi būti pateikiamas higienos pasas. Tiekėjas (laidojimo namai), neturėdamas reikiamo higienos paso, reikalingo palaikų laikymo paslaugoms, pasitelkė subrangovą ir kartu su pasiūlymu pateikė subrangovo higienos pasą, kuriame nurodyta, kad jis turi teisę teikti tik šarvojimo paslaugas, bet ne palaikų laikymo paslaugas. Tiekėjas, žinodamas paslaugų specifiką, t. y. kad yra reikalingas specialus higienos pasas, ir tai, kad ši informacija yra skelbiama viešai, nedėjo jokių pastangų išsiaiškinti, ar pasitelktas subrangovas turi teisę vykdyti tokią veiklą (nepatikrino subrangovo tiekėjui pateiktos informacijos (higienos paso ir jame nurodytų duomenų), nepasidomėjo ir viešai skelbiama informacija). Dėl to į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą turėtų būti traukiamas tiek subrangovas, tiek tiekėjas.

Rekomendacija

Tiekėjams, pasitelkiant konkrečiame pirkime subrangovus ar kitus ūkio subjektus, kurių pajėgumais ketinama remtis, rekomenduojama kreiptis į pasitelkiamą ūkio subjektą, pasiteiraujant, ar jo teikiama informacija yra teisinga, prieš teikiant pasiūlymą patikrinti visą subrangovo pateiktą informaciją, taip pat sudarant subrangos sutartį įtraukti į ją nuostatą, kad subrangovas, dalyvaudamas pirkime kartu su tiekėju, užtikrina teikiamos informacijos tikrumą.

2) Į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą įtraukiamas tik subrangovas (ar subjektas, kurio pajėgumu remiamasi). Toks atvejis susiklostytų tada, kai konkrečiame pirkime būtent subrangovas nusiųpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją apie pašalinimo pagrindų nebuvimą ar kvalifikacijos reikalavimų atitiktį, ar dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal VPĮ 50 straipsnį, o pats tiekėjas ne tik kad nežinojo apie pateiktą melagingą informaciją, bet ir, prieš teikdamas pasiūlymą, patikrino subrangovo ar kitų ūkio subjektų, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi pirkime, pateiktą informaciją, bet negalėjo nustatyti, kad pateikta informacija yra melaginga.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tokiu atveju tiekėjas turi įrodyti perkančiajai organizacijai, kad teikdamas pasiūlymą elgėsi sąžiningai, įskaitant, bet neapsiribojant, dėjo visas įmanomas protingas pastangas sudaryti viešojo pirkimo sutartį[7] , todėl jo veiksmai negali būti vertinami kaip didelis nerūpestingumas. Tiekėjui pateikus perkančiajai organizacijai tinkamus įrodymus, perkančioji organizacija gali nuspręsti neįtraukti tiekėjo į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo viešąjį pirkimą, kuriame nustatė kvalifikacijos reikalavimą, kad tiekėjas turi įrodyti, kad gali tiekti prekes, kurios atitinka techninės specifikacijos reikalavimus. Siekiant atitikti šį reikalavimą, reikėjo pateikti gamintojo išduotą dokumentą, patvirtinantį tiekėjo atstovavimo teisę gamintojui arba bendradarbiavimo sutartį su ūkio subjektu, turinčiu atstovavimo teisę gamintojui. Tiekėjas, siekdamas dalyvauti pirkime ir atitikti minėtą kvalifikacijos reikalavimą, pasitelkė ūkio subjektą, kuris teigė, kad turi tokią teisę ir tiekėjui pateikė gamintojo išduotą dokumentą. Tiekėjas, peržiūrėjęs ūkio subjekto pateiktus dokumentus, kartu su pasiūlymu juos pateikė perkančiajai organizacijai. Pasiūlymo vertinimo metu paaiškėjo (kitas tiekėjas kreipėsi į gamintoją ir gavęs atsakymą pateikė perkančiajai organizacijai), kad tiekėjo pasitelktas ūkio subjektas neturi teisės atstovauti rašte nurodytam gamintojui, t. y. pateikė suklastotą dokumentą. Taigi, tiekėjas nors ir patikrino, ir peržiūrėjo ūkio subjekto pateiktus dokumentus, tačiau iš pateiktų dokumentų visumos negalėjo nustatyti, kad jam buvo pateiktas suklastotas dokumentas. Dėl to į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą turėtų būti traukiamas tik pasitelktas ūkio subjektas.

3) Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą įtraukiamas tik konkretus jungtinės veiklos partneris. Jei pirkime pasiūlymas pateiktas jungtinės veiklos partnerių, tai nustačius, kad tik vienas iš jų pateikė melagingą informaciją, tai į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą turėtų būti traukiami ne visi jungtinės veiklos sutarties partneriai, bet tik tas, kuris pateikė melagingą informaciją[8]. Tokia išvada darytina dėl to, kad jungtinės veiklos partneriai vienas kito atžvilgiu neturi pareigos tikrinti perkančiajai organizacijai teikiamus dokumentus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Taigi, aptariama neigiamo pobūdžio priemonė (padarinys) už neteisėtus ir įstatymo draudžiamus veiksmus, Komentaro autorių nuomone, iš esmės reiškia asmeninę ūkio subjekto atsakomybę (sankciją), kuri, kaip nurodyta pirmiau, gali kilti skirtingais pagrindais. Dėl to ji ir turi būti taikoma visiems be išimties subjektams, kurie kokiu nors būdu dalyvauja viešojo pirkimo procedūrose ir dėl to perkančiajai organizacijai teikia informaciją apie save. Toks neteisėto elgesio sankcionavimo modelis iš esmės skiriasi nuo ūkio subjektų įtraukimo į nepatikimų tiekėjų sąrašą, į kurį dėl netinkamai prisiimtų sutartinių prievolių vykdymo patenka tik tiesioginius sutartinius santykius turintys tiekėjai, įskaitant tiekėjus-partnerius.

Pažymėtina, kad už skelbiamos informacijos apie nesąžiningus ūkio subjektus teisingumą atsakinga pati perkančioji organizacija, o VPT atsakinga tik už Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašo administravimą – techninę galimybę pirkimo vykdytojams viešai paskelbti nesąžiningus tiekėjus. Tam, kad tiekėjas būtų įtrauktas į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą turi būti nustatyta, kad dėl minėtų aplinkybių:

(i) arba tiekėjas buvo pašalintas iš pirkimo procedūrų VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto komentarą*), arba

(ii) priimtas teismo sprendimas, kuriuo atmetamas tiekėjo reikalavimas panaikinti perkančiosios organizacijos sprendimą dėl jo pašalinimo iš viešo pirkimo procedūros VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto pagrindu. Tiekėjas turi teisę kreiptis į teismą, ginčydamas perkančiosios organizacijos sprendimą dėl jo pašalinimo iš pirkimo procedūros (VPĮ 102 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Tuo atveju, jei teismas netenkina tiekėjo reikalavimo dėl perkančiosios organizacijos sprendimo dėl jo pašalinimo iš pirkimo procedūros VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto pagrindu, tiekėjas įtraukiamas į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą.

Nurodytos teisės nuostatos tam tikra dalimi panašios į profesinio pažeidimo nustatymo ir padarinių reguliavimą, pagal kurį, Konkurencijos tarybos (ar kitos institucijos) nustatytas teisės pažeidimas, patenkantis į VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 3 punktą, įgauna *res judicata* (galutinio sprendimo) galią, kai nustatyto pažeidimo ir ekonominės sankcijos adresatas – ūkio subjektas laiku nerealizuoja savo gynybos teisių arba, kai tai padaręs, savo teisinės pozicijos neapgina teisme (*taip pat detaliau žiūrėti VPĮ 52 straipsnio 2 dalies komentarą*).

VPĮ 52 straipsnio 1 dalyje nurodyta informacija yra skelbiama Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo[9] 27–29 punktuose nustatyta tvarka.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančioji organizacija, įgyvendindama VPĮ 52 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą pareigą, turi užpildyti VPT parengtą Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų įvedimo anketą[10]. Perkančiajai organizacijai rekomenduotina, pildant Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų įvedimo anketą, nurodyti tikslų įrašymo į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą pagrindą, t. y. iš viešai paskelbtos informacijos būna neaišku, kokią informaciją pirkimo vykdymo metu tiekėjas nuslėpė ar pateikė melagingą informaciją, pavyzdžiui, ar nuslėpė informaciją apie teistumą ar pateikė melagingą informaciją, susijusią su mokesčių mokėjimu ir pan. Tikslios informacijos nurodymas, t. y. kokiu pagrindu tiekėjas buvo įtrauktas į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą, palengvintų kitų perkančiųjų organizacijų procedūrų atlikimą tais atvejais, kai taikoma „apsivalymo“ doktrina (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 8 dalies komentarą*) ir perkančiajai organizacijai reikia įvertinti apsivalyti siekiančio tiekėjo pateiktus dokumentus.

Be to, VPĮ 52 straipsnio 1 dalyje yra nurodytas terminas, per kurį perkančioji organizacija turi paskelbti apie tiekėją, kuris pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją, pateikė melagingą informaciją apie VPĮ 46 ir 47 straipsniuose nustatytų reikalavimų atitiktį arba apie tiekėją, kuris dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal VPĮ 50 straipsnį, – t. y. ne vėliau kaip per 10 dienų (*detaliau žiūrėti VPĮ 52 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Svarbu pažymėti ir tai, kad į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą tiekėjas įtraukiamas vieneriems metams. Tai reiškia, kad per nurodytą terminą (vienerius metus) tiekėjas iš esmės negali dalyvauti viešuosiuose pirkimuose arba perkančioji organizacija tokį tiekėją turi pašalinti iš pirkimo procedūrų (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto komentarą*). VPĮ 52 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto termino, per kurį perkančioji organizacija turi paskelbti apie tiekėją, kuris pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją, pateikė melagingą informaciją apie VPĮ 46 ir 47 straipsniuose nustatytų reikalavimų atitiktį arba apie tiekėją, kuris dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal VPĮ 50 straipsnį, skaičiavimo taisyklės. Termino skaičiavimas priklauso nuo to, ar tiekėjas teikė pretenziją ar kreipėsi į teismą, ginčydamas perkančiosios organizacijos sprendimą dėl jo pašalinimo iš pirkimo procedūros.

Pirma, tuo atveju, jeigu tiekėjas neteikė pretenzijos ar nesikreipė į teismą, siekdamas panaikinti perkančiosios organizacijos priimtą sprendimą dėl jo pašalinimo iš pirkimo procedūros, tai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

terminas skaičiuojamas nuo to momento, kai pasibaigė pretenzijos ar ieškinio pateikimo terminas (*detaliau dėl pretenzijos pateikimo termino žiūrėti VPĮ 102 straipsnio komentarą*) apskųstį perkančiosios organizacijos sprendimą atmesti tiekėjo pasiūlymą (paraišką) dėl melagingos informacijos pateikimo.

Antra, tuo atveju, jeigu tiekėjas kreipėsi į teismą, ginčydamas pirkimo vykdytojo sprendimą dėl jo pašalinimo iš pirkimo procedūros, tai terminas skaičiuojamas nuo teismo sprendimo, kuriuo nustatoma, kad nėra pagrindo tenkinti tiekėjo reikalavimo, įsiteisėjimo dienos.

2. VPĮ 52 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija CVP IS paskelbusi informaciją apie tiekėją, kaip tai nurodyta VPĮ 52 straipsnio 1 dalyje, turi apie tai raštu informuoti tiekėją ne vėliau kaip per tris darbo dienas. Šios pareigos netinkamas vykdymas bet kokiu atveju nelemia nesąžiningo tiekėjo išbraukimo iš aptariamo sąrašo, nes šio informavimo tikslas iš esmės susijęs tik su ribojimo pradžios ir pabaigos nustatymu, bet ne paties ribojimo taikymu.

[1] Komentuojamos VPĮ 52 straipsnio normos nustatytos iš dalies įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 57 straipsnio 4 dalies h punkto normas.

[2] Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašas: https://vpt.lrv.lt/melaginga-informacija-pateikusiu-tiekeju-sarasas-3.

[3] Dėl melagingos informacijos pateikimo taip pat žiūrėti 2018 m. sausio 4 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-10-378/2018.

[4] ESTT 2020 m. sausio 3 d. sprendimas byloje *TIM*, C-395/18.

[5] ESTT 2020 m. sausio 3 d. sprendime byloje *TIM,* C-395/18 išaiškino, kad perkančioji organizacija turi pareigą pašalinti iš procedūros tiekėją, kuris pateikė pasiūlymą dėl dalyvavimo viešojo pirkimo procedūroje, kai konstatuota, kad aplinkos ar socialinės srities pareigų neįvykdė vienas iš tiekėjo pasiūlyme nurodytų subrangovų. Be to, ESTT minėtoje byloje pažymėjo, kad Direktyvos 2014/24/ES 57 straipsnio 4 dalyje numatytas neprivalomas pašalinimo pagrindas nėra suformuluotas asmeniškai, tiksliai nenurodant, būtent kas nevykdo atitinkamų pareigų. Kaip matyti, ESTT pasisakė būtent dėl pašalinimo iš pirkimo, tačiau ne dėl papildomo nacionalinėje

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

teisėje įtvirtinto padarinio, t. y. įrašymo į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad LAT 2019 m. gruodžio 17 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019 kreipėsi į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, įskaitant, bet neapsiribojant, dėl klausimo, ar nacionalinėje teisėje papildomai (be pašalinimo iš pirkimo procedūrų) nustatytos sankcijos už melagingos informacijos pateikimą, gali būti taikomos tik asmeninės atsakomybės pagrindu, ypač kai tikrovės neatitinkančią informaciją pateikia tik jungtinio viešojo pirkimo dalyvio narių dalis (pavyzdžiui, vienas iš kelių partnerių).

[6] Pastarasis pavyzdys pagal analogiją kvalifikuotinas objektyviuoju bendrininkavimu. Civilinės atsakomybės santykiuose objektyviuoju bendrininkavimu laikytini atvejai, kai žala atsiranda tik dėl kelių atskirų, pavienių priežasčių sąveikos, t. y. keli pažeidėjai veikia atskirai neturėdami ketinimo sukelti žalą, apie vienas kito neteisėtus veiksmus dažniausiai nežinodami, tačiau žala atsiranda tik dėl to, kad kiekvieno jų veiksmai buvo būtinoji žalos atsiradimo priežastis.

[7] LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-63-916/2020; 2020 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-56-248/2020.

[8] Autorių nuomone, tokiu atveju jungtinės veiklos partnerių pateiktas pasiūlymas turėtų būti vertinamas, neatsižvelgiant (nevertinant) į vieno jungtinės veiklos partnerio pateiktus melagingus duomenis.

[9] Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo, patvirtinto VPT direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 1S-91.

[10] Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų įvedimo anketa: http://vpt.lrv.lt/melaginga-informacija-pateikusiu-tiekeju-ivedimo-anketa.

53 straipsnis. Sertifikavimo įstaigų išduodamos pažymos

1. **Sertifikavimo įstaigos, vadovaudamosi šio įstatymo 46-51 straipsniuose ir šiame straipsnyje nustatytais reikalavimais, gali tiekėjams išduoti pažymas, kad nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų ir tiekėjas atitinka tam tikrą kvalifikaciją. Šios pažymos išduodamos pagal Europos sertifikavimo standartus.**
2. **Kai prašymą išduoti šio straipsnio 1 dalyje nurodytą pažymą pateikia tiekėjų grupei priklausantys tiekėjai, jie gali remtis kitų grupės ūkio subjektų pajėgumais. Šiuo atveju tokie ūkio subjektai sertifikavimo įstaigai privalo įrodyti, kad reikalingais pajėgumais**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

jie galės naudotis visą pažymos galiojimo laikotarpį ir visą šį laikotarpį šie ūkio subjektai atitiks reikalavimus.

3. **Sertifikavimo įstaiga pažymą tiekėjams išduoda jų prašymu, jeigu jie pateikia tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą ir atitiktį kvalifikacijos reikalavimams patvirtinančias priemones, atitinkančias šio įstatymo 51 straipsnio nuostatas, ir, jeigu taikytina, atitiktį kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančias priemones, atitinkančias šio įstatymo 48 straipsnio nuostatas. Pažymos Lietuvos ir užsienio tiekėjams išduodamos vienodomis sąlygomis. Apie priimtą sprendimą dėl pažymos išdavimo sertifikavimo įstaigos tiekėjas informuoja kaip įmanoma greičiau.**
4. **Kiekvieno pirkimo atveju tiekėjas perkančiajai organizacijai gali pateikti sertifikavimo įstaigos išduotą pažymą, kurioje nurodomos sąlygos, kurių pagrindu tiekėjui išduota pažyma.**
5. **Perkančioji organizacija iš sertifikavimo įstaigos išduotą pažymą pateikusio tiekėjo, kurio pasiūlymas pagal vertinimo rezultatus pripažintas geriausiu, papildomai reikalauja pateikti pažymas apie socialinio draudimo įmokas ar sumokėtus mokesčius. Perkančioji organizacija nereikalauja dokumentų ir informacijos, jeigu yra šio įstatymo 50 straipsnio 7 dalyje nurodytų aplinkybių.**
6. **Perkančioji organizacija nereikalauja, kad tiekėjai, norintys dalyvauti pirkimo procedūrose, turėtų šio straipsnio 1 dalyje nurodytas pažymas. Perkančioji organizacija pripažįsta sertifikavimo įstaigos išduotą pažymą, taip pat kitų valstybių narių sertifikavimo įstaigų ar kompetentingų institucijų išduotas lygiavertes pažymas ir be pagrindo negali jomis abejoti. Tiekėjas taip pat gali pateikti ir kitus dokumentus, įrodančius, kad jo kvalifikacija atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus.**
7. **Šio straipsnio 1 dalyje nurodytos įstaigos praneša savo adresus Europos Komisijai ir valstybėms narėms.**

VPĮ 53 straipsnyje[1] įtvirtinta galimybė tiekėjams kvalifikacijos reikalavimų atitiktį bei pašalinimo pagrindų nebuvimą įrodinėti ir sertifikavimo įstaigų išduotomis pažymomis. VPĮ 53 straipsnyje taip

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pat nustatyta tokių pažymų išdavimo tvarka, įrodomoji galia, sertifikavimo įstaigoms keliami reikalavimai.

Sertifikavimo įstaigos išduodama pažyma yra dokumentas, patvirtinantis, kad tiekėjas atitinka reikalavimus, keliamus tiekėjų kvalifikacijai ir pašalinimo pagrindų nebuvimui. Sertifikavimo įstaigų išduodamos pažymos yra universali tiekėjo atitinkamos kvalifikacijos turėjimo, pašalinimo pagrindų nebuvimo įrodinėjimo priemonė, kuria disponuojantis tiekėjas bet kurioje ES valstybėje narėje gali įrodyti pirmiau nurodytų tiekėjams keliamų reikalavimų atitiktį. Dėl to sertifikavimo įstaigų išduotomis pažymomis pravartu naudotis užsienio tiekėjams.

1. VPĮ 53 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad sertifikavimo įstaigos turi teisę išduoti tiekėjams pažymas, patvirtinančias ir įrodančias, jog nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų ir tiekėjas atitinka tam tikrą kvalifikaciją. Sertifikavimo įstaigos gali išduoti atitinkamas pažymas, vadovaudamosi VPĮ 46–51 straipsniuose įtvirtintais tiekėjų kvalifikacijos ir pašalinimo pagrindų nebuvimo vertinimo kriterijais ir tvarka *(detaliau žiūrėti VPĮ 46–51 straipsnių komentarus).* Kitaip tariant, sertifikavimo įstaiga, prieš išduodama atitinkamą pažymą, vadovaudamasi VPĮ 46–51 straipsniuose įtvirtintais kriterijais, privalo patikrinti, ar tiekėjas atitinka tiekėjų kvalifikacijai keliamus reikalavimus ir ar nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų.

Pažymėtina, kad VPĮ 48 straipsnio 1 dalyje taip pat įtvirtinta sertifikavimo įstaigų teisė išduoti sertifikatus, kuriais patvirtinama apie tai, kad tiekėjas laikosi tam tikrų kokybės vadybos sistemos standartų *(detaliau žiūrėti VPĮ 48 straipsnio komentarą).*

Sertifikavimo įstaigų išduodami sertifikatai išleidžiami vadovaujantis Europos sertifikavimo standartais[2].

Pavyzdys

Pirkimo sąlygose yra keliamas reikalavimas tiekėjo kvalifikacijai – turėti bent du darbuotojus, turinčius aukštalipio darbų pažymėjimus ir ne mažesnę kaip 5 metų aukštalipio darbo patirtį, taip pat pirkimo sąlygose nustatyti privalomieji tiekėjo pašalinimo pagrindai, įtvirtinti VPĮ 46 straipsnyje. Pirkimo sąlygose taip pat nurodyta, kad tiekėjo pasiūlymas ir kiti dokumentai perkančiajai organizacijai turi būti pateikiami lietuvių kalba.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Lenkijos Respublikoje veiklą vykdantis tiekėjas dalyvavo pirkime ir jo pasiūlymas surinko daugiausiai ekonominio naudingumo balų, todėl perkančioji organizacija kreipėsi į tiekėją su prašymu pateikti dokumentus, įrodančius EBVPD nurodytus duomenis apie pašalinimo pagrindų nebuvimą ir atitiktį tiekėjų kvalifikacijai keliamiems reikalavimams.

Tiekėjas surinko visus jo kvalifikaciją ir pašalinimo pagrindų nebuvimą pagrindžiančius dokumentus lenkų kalba, iš viso – 100 puslapių. Šiuo atveju, siekiant išvengti didelių dokumentų vertimo į lietuvių kalbą kaštų, tiekėjas gali kreiptis į Lenkijos Respublikoje veikiančią sertifikavimo įstaigą, kuri išduotų pažymą, jog tiekėjas atitinka reikalavimus, keliamus tiekėjo kvalifikacijai ir pašalinimo pagrindų nebuvimui, o perkančioji organizacija privalo priimti tokią pažymą (išverstą į lietuvių kalbą) ir laikyti ją įrodančią tiekėjo kvalifikaciją ir pašalinimo pagrindų nebuvimą.

Pažymėtina, kad tiekėjas kvalifikacijos reikalavimų atitiktį ir pašalinimo pagrindų nebuvimą gali įrodinėti ir bet kokiais kitais dokumentais, nei sertifikavimo įstaigos išduota pažyma, tik visi tie dokumentai perkančiajai organizacijai turi būti teikiami lietuvių kalba ar išversti į lietuvių kalbą.

2. VPĮ 53 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad prašymą išduoti pažymą sertifikavimo įstaigai gali pateikti ir vienas iš jungtinės veiklos partnerių, jeigu jis, vadovaujantis VPĮ 49 straipsnyje nustatytais kriterijais, įrodo, jog galės remtis jungtinės veiklos parnerių pajėgumais visą pažymos galiojimo laikotarpį ir visą šį laikotarpį šie ūkio subjektai atitiks reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio komentarą*). Kitaip tariant, kvalifikacijos reikalavimų atitiktį dėl visų jungtinės veiklos partnerių šie gali grįsti viena sertifikavimo įstaigos išduota pažyma. Tokiu atveju vienas iš jungtinės veiklos partnerių sertifikavimo įstaigai privalo pateikti ne tik prašymą ir dokumentus, kuriais pagrindžiama kvalifikacijos reikalavimų atitiktis ir pašalinimo pagrindų nebuvimas, tačiau ir dokumentus, kuriais įrodoma, jog prašymą teikiantis jungtinės veiklos partneris galės remtis jungtinės veiklos partnerio pajėgumais (pavyzdžiui, jungtinės veiklos sutartį, ketinimų protokolą).

VPĮ 53 straipsnio 2 dalimi įstatymų leidėjas suteikė galimybę vienam iš jungtinės veiklos partnerių gauti pažymą apie visų jungtinės veiklos partnerių reikalavimų tiekėjų kvalifikacijai atitiktį. Pažymėtina, kad tiekėjas gali remtis kito tiekėjo pajėgumais tik siekdamas atitikti reikalavimus kvalifikacijai (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*), todėl pažyma išduodama tik tokių reikalavimų atžvilgiu.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. VPĮ 53 straipsnio 3 dalyje nustatyti reikalavimai sertifikavimo įstaigos pažymos išdavimui. Tokia pažyma gali būti išduodama tik tuo atveju, kai tiekėjas pateikia pašalinimo pagrindų nebuvimą ir kvalifikacijos reikalavimų atitiktį patvirtinančias priemones, įrodymus ir dokumentus. Kitaip tariant, sertifikavimo įstaiga įvertina tiekėjo pateiktus įrodymus ir tik šių įrodymų pagrindu gali išduoti atitinkamą pažymą (sertifikatą). Dėl to įstatymų leidėjas VPĮ 53 straipsnyje nesuteikia sertifikavimo įstaigoms teisės savarankiškai, nesant atitinkamas aplinkybes patvirtinančių dokumentų, spręsti dėl tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų atitikties ar pašalinimo pagrindų nebuvimo.

Pašalinimo pagrindų nebuvimą, kvalifikacijos reikalavimų, įskaitant kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus, atitiktį patvirtinančiomis priemonėmis, įrodymais ir dokumentais yra laikomi bet kokie šias aplinkybes patvirtinantys, VPĮ 46, 47, 48, 49, 51 straipsniuose nurodyti dokumentai ar informacija, pavyzdžiui, VĮ Registrų centras ar kitos institucijos išduotas dokumentas, priesaikos deklaracija ar oficiali deklaracija (įrodant pašalinimo pagrindų nebuvimą), banko pažymos, finansinės atskaitomybės dokumentai, civilinės atsakomybės draudimo liudijimas, užsakovų pažymos ir kiti objektyvumo reikalavimus atitinkantys dokumentai ar informacija *(detaliau žiūrėti VPĮ 46, 47, 48, 49, 51 straipsnių komentarus).*

Įgyvendinant viešųjų pirkimų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo dėl kilmės principus, VPĮ 53 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad sertifikavimo įstaigos pažymas tiek Lietuvos Respublikos, tiek ir kitų valstybių ekonominės veiklos vykdytojams turi išduoti vienodomis, nediskriminacinėmis sąlygomis, o apie priimtą sprendimą dėl pažymos sertifikavimo įstaiga privalo informuoti kaip įmanoma greičiau.

Tiekėjas kvalifikacijos reikalavimų atitiktį ir pašalinimo pagrindų nebuvimą perkančiajai organizacijai įprastai privalo įrodyti šiai nustačius, kad tiekėjo pasiūlymas surinko daugiausiai ekonominio naudingumo balų ir pareikalavimus per nustatytą terminą pateikti atitiktį patvirtinančius dokumentus. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad sertifikavimo įstaiga apie sprendimą dėl pažymos tiekėją privalo informuoti per protingą terminą, kuris, komentaro autorių nuomone, galėtų būti ne ilgesnis nei 5 darbo dienos nuo prašymo pateikimo.

4. VPĮ 53 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija tinkama sertifikavimo įstaigos išduota pažyma gali laikyti tik tokią pažymą, kurioje nurodytos sąlygos, kurių pagrindu buvo išduota

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pažyma, pavyzdžiui, nurodyti pažymos išdavimui tiekėjo pateikti dokumentai, pažymos išdavimo ir galiojimo data ir kita.

Vadovaujantis VPĮ 45 straipsnio 1 dalimi, perkančioji organizacija privalo užtikrinti, kad pirkimo laimėtoju būtų nustatytas tik tas tiekėjas, kuris visiškai atitinka pirkimo sąlygose tiekėjų kvalifikacijai, pašalinimo pagrindų nebuvimui ir (ar) kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartui keliamus reikalavimus *(detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio komentarą)*. Dėl to tuo atveju, jei tiekėjo pateikta sertifikavimo įstaigos išduota pažyma (sertifikatas) neatitinka VPĮ 53 straipsnio 4 dalyje nustatytų reikalavimų, vadovaujantis VPĮ 45 straipsnio 3 dalimi, perkančioji organizacija privalo kreiptis į tiekėją, prašydama pateikti jo pirmiau nurodytų reikalavimų atitiktį pagrindžiančius dokumentus, kurie vertinami bendra, VPĮ 46, 47, 48, 49, 51 straipsniuose nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti VPĮ 46, 47, 48, 49, 51 straipsnių komentarus*). Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad perkančioji organizacija gali netinkama sertifikavimo įstaigos išduota pažymą laikyti tokią pažymą, kuri stokoja išsamumo, nuoseklumo, kurioje naudojamos norminiuose teisės aktuose neįtvirtintos sąvokos (iš to matyti, kad sertifikavimo įstaiga, tikėtina, nevertino ir nesivadovavo galiojančiais norminiais teisės aktais ir juose nustatytais reikalavimais) ar dėl kitų priežasčių sertifikavimo įstaigos išduota pažyma negali būti laikoma patikima[3].

5. VPĮ 53 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad nepaisant tiekėjo pateiktos sertifikavimo įstaigos išduotos pažymos, patvirtinančios pašalinimo pagrindų nebuvimą, perkančioji organizacija privalo reikalauti tiekėjo, kuris gali būti pripažįstamas laimėjusiu, pateikti aktualias pažymas ar kitus dokumentus apie socialinio draudimo įmokas ar sumokėtus mokesčius (*detaliau žiūrėti VPĮ 51 straipsnio komentarą*).

Pirmiau nurodytas reikalavimas netaikomas tuo atveju, kai perkančioji organizacija turi galimybę pati susipažinti su šiais dokumentais ar informacija tiesiogiai ir neatlygintinai prisijungusi prie atitinkamos duomenų bazės ar CVP IS arba tuo atveju, kai perkančioji organizacija turi šiuos dokumentus iš ankstesnių pirkimo procedūrų (*detaliau žiūrėti VPĮ 50 straipsnio 7 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

6. VPJ 53 straipsnio 6 dalyje nustatytas draudimas perkančiosioms organizacijoms reikalauti, kad tiekėjai kvalifikacijos reikalavimų atitiktį ar pašalinimo pagrindų nebuvimą įrodinėtų tik sertifikavimo įstaigų išduodamomis pažymomis.

Lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir abipusio pripažinimo viešųjų pirkimų principams prieštarautų perkančiosios organizacijos reikalavimas atitiktį tiekėjų kvalifikacijai ar pašalinimo pagrindų nebuvimui įrodinėti konkrečia, perkančiosios organizacijos nurodyta sertifikavimo įstaigos išduota pažyma. Dėl to įstatymų leidėjas VPJ 53 straipsnio 6 dalyje nustatė, kad tiekėjas kvalifikacijos reikalavimų atitiktį ar pašalinimo pagrindų nebuvimą savo pasirinkimu gali įrodinėti tiek sertifikavimo įstaigų išduotomis pažymomis, tiek ir bet kokiais kitais dokumentais ir (ar) informacija (*detaliau žiūrėti VPJ 47 straipsnio ir 51 straipsnio komentarus*).

Viešųjų pirkimų abipusio pripažinimo principas taip pat lemia, jog vienodą įrodomąją galia turinčiomis turi būti laikomos tiek Lietuvos Respublikos, tiek ir kitų valstybių sertifikavimo įstaigų išduotos pažymos[4], o perkančioji organizacija be pagrindo negali abejoti kitų valstybių sertifikavimo įstaigų išduotų pažymų patikimumu.

7. VPJ 53 straipsnio 7 dalyje nustatytas reikalavimas sertifikavimo įmonėms pranešti savo adresus Komisijai ir valstybėms narėms, siekiant sudaryti galimybę valstybėse narėse veikiančioms perkančiosioms organizacijoms įsitikinti kitų valstybių narių sertifikavimo įstaigų išduotų pažymų patikimumu..

Sertifikavimo įstaigos per protingą terminą nuo teisės teikti sertifikavimo paslaugas suteikimo privalo informuoti Europos teisės departamentą prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos[5] apie sertifikavimo įstaigos adresą ir kitus kontaktinius duomenis, tuo tarpu Europos teisės departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos perduoda šiuos duomenis Komisijai.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Komentuojamos VPĮ 53 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 64 straipsnį.

[2] https://ec.europa.eu/growth/single-market/european-standards/harmonised-standards/.

[3] LAT 2015 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013.

[4] LAT 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-546-469/2016.

[5] Europos Sąjungos reikalų koordinavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. sausio 9 d. nutarimu Nr. 21, V skyrius.

54 straipsnis. Kandidatų kvalifikacinė atranka

1. **Atlikdama pirkimą riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo ir inovacijų partnerystės būdu, perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų, kuriuos ji kvies pateikti pasiūlymus ar dalyvauti dialoge, skaičių. Tokia kvalifikacinė atranka atliekama tik iš kandidatų, dėl kurių nėra perkančiosios organizacijos nustatytų pašalinimo pagrindų, kurie atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus.**
2. **Perkančioji organizacija skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą nurodo objektyvius ir nediskriminacinius kvalifikacinės atrankos reikalavimus ir taisykles, mažiausią ir, jeigu reikia, didžiausią kviečiamų kandidatų skaičių. Riboto konkurso atveju kviečiamų kandidatų skaičius negali būti mažesnis kaip 5, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo ir inovacijų partnerystės atveju – ne mažesnis kaip 3. Kviečiamų kandidatų skaičius turi būti pakankamas konkurencijai užtikrinti.**
3. **Pateikti pasiūlymus ar dalyvauti dialoge turi būti pakviesta ne mažiau kandidatų, negu perkančiosios organizacijos nustatytas mažiausias kviečiamų kandidatų skaičius. Jeigu nustatytus reikalavimus dėl pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų atitinka mažiau kandidatų, negu nustatytas mažiausias kviečiamų kandidatų skaičius, perkančioji organizacija pateikti pasiūlymus ar dalyvauti dialoge kviečia visus kandidatus, kurie atitinka šiuos reikalavimus. Šios procedūros metu perkančioji organizacija negali kviesti dalyvauti pirkime paraiškų nepateikusių kitų**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tiekėjų arba kandidatų, kurie neatitinka nustatytų reikalavimų dėl pašalinimo pagrindų ir kvalifikacijos.

VPĮ 54 straipsnyje[1] yra įtvirtintos tiekėjų kvalifikacinės atrankos atlikimo taisyklės. Kandidatų kvalifikacinė atranka – procedūra, kurios metu perkančioji organizacija pagal pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos kriterijus atrenka kandidatus, kuriuos kviečiami dalyvauti tolesnėse pirkimo procedūrose. Kvalifikacinės atrankos tikslas, viena vertus, atrinkti aukščiausią kvalifikaciją turinčius tiekėjus (tai kartu tokios procedūros vykdymo rezultatas). Kita vertus, komentuojamo teisinio mechanizmo tikslas yra įgyvendinti pirkimų efektyvumo tikslą (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio 1 dalies komentarą*), kadangi dalyvaujančių tolesnėse procedūrose skaičius yra sumažinamas iki pirkimo sąlygų nurodyto skaičiaus ir taip palengvinama perkančiųjų organizacijų administracinė našta.

Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad dalyvių skaičiaus sumažinimas neišvengiamai riboja konkurenciją. Tačiau dėl „kvalifikacijos eilės“, t. y. patekimo į kitą etapą, turi teisę varžytis visi tiekėjai pagal pirkimo dokumentuose nustatytus kriterijus, taikomus visiems vienodai. Taigi, kvalifikacinę atranką rekomenduojama pasirinkti vykdyti tais atvejais, kai siekiama sudaryti pirkimo sutartį su kuo aukštesnės kvalifikacijos tiekėju (pavyzdžiui, vykdant pirkimą dėl specifinio, ypatingo pirkimo objekto (karinių miestelių statybos ir pan.), arba tada, kai tikimasi sulaukti labai didelio dalyvių skaičiaus (tais atvejais, kai pasirenkamas pirkimų būdas, leidžiantis taikyti kvalifikacinę atranką)[2].

Kita vertus, perkančiosios organizacijos, siekdamos didesnės kvalifikacijos tiekėjų pritraukimo ir administracinės naštos sumažinimo tikslų, negali kvalifikacinės atrankos sistemos paversti „žiurkių lenktynėmis“, t. y. tiesiog suorganizuoti kiekybinių varžytuvių, kuris tiekėjas (ar jų grupė) pristatys daugiau įvykdytų sutarčių (ar kito pajėgumo įrodymų), nes taip, *pirma*, bus iškreipta tiekėjų konkurencija, *antra*, kvalifikacinės atrankos kriterijai pirkimo objekto atžvilgiu gali tapti neproporcingi (ne dėl paties nustatymo, o pritaikymo praktikos), *trečia*, kiekybinės konkurentų varžytuvės gali juos paskatinti dirbtinai bendradarbiauti, nors savaime toks poreikis neegzistuoja, o tai gali lemti draudžiamo susitarimo nustatymą[3].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPĮ 54 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintos sąlygos, pagal kurias perkančiosios organizacijos gali apriboti tiekėjų, kuriuos ji kvies pateikti pasiūlymus ar dalyvauti dialoge, skaičių, t. y. vykdyti kvalifikacinę atranką. Kvalifikacinę atranką galima vykdyti, atliekant pirkimą tik nurodytais būdais: (i) riboto konkurso (*detaliau žiūrėti VPĮ 61–62 straipsnių komentarus*), (ii) skelbiamų derybų (*detaliau žiūrėti VPĮ 63–66 straipsnių komentarus*) (iii) konkurencinio dialogo (*detaliau žiūrėti VPĮ 67–70 straipsnių komentarus*), (iv) inovacijų partnerystės (*detaliau žiūrėti VPĮ 73–75 straipsnių komentarus*). Tai reiškia, kad kvalifikacinė atranka yra negalima, atliekant pirkimą (i) atviro konkurso (*detaliau žiūrėti VPĮ 59–60 straipsnių komentarus*), (ii) neskelbiamų derybų (*detaliau žiūrėti VPĮ 71–72 straipsnių komentarus*) būdu.

Pirkime, kuriame bus vykdoma kvalifikacinė atranka, perkančiosios organizacijos visų pirma privalo patikrinti pirkimo sąlygose įtvirtintų tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų atitiktį pagal VPĮ 47 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio komentarą*), taip pat jų atitiktį dėl pašalinimo pagrindų nebuvimo pagal VPĮ 46 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*) bei kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų atitiktį, jei šie reikalavimai nustatyti pirkimo sąlygose pagal VPĮ 48 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 48 straipsnio komentarą*).

Perkančiosios organizacijos privalo prašyti patikslinti, paaiškinti, papildyti šių tiekėjų paraiškas pagal VPĮ 45 straipsnio 3 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*). Tik tie tiekėjai, kurie atitinka pirkimo sąlygose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus, pašalinimo pagrindų nebuvimo reikalavimus bei, jei taikoma, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų reikalavimus, taip pat, kurie tinkamai paaiškino, patikslino savo pasiūlymus, gali būti kviečiami dalyvauti kvalifikacinėje atrankoje.

2. VPĮ 54 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos kvalifikacinės atrankos reikalavimų nustatymo taisyklės bei apibrėžtas mažiausias kvalifikacinėje atrankoje kviečiamų tiekėjų skaičius. Siekdama atrinkti tiekėjus, turinčius aukščiausią kvalifikaciją, bei įgyvendinti efektyvumo tikslą (sumažinti savo administracinę naštą), perkančioji organizacija nustato kvalifikacijos kriterijus, pavyzdžiui, įvykdytų ir (ar) vykdomų atitinkamos vertės sutarčių skaičių, vidutines metines su pirkimo objektu susijusias pajamas, specialistų patirtį ir pan., bei nurodo, kad maksimalų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(didžiausią galimą) balų skaičių gaus kandidatas, turintis tam tikrą reikalautų sutarčių skaičių, pajamas ir pan.

Pavyzdys

Tiekėjas, kurio per pastaruosius 5 metus bendra daugiabučių gyvenamųjų namų statybos darbų sutarčių vertė yra 10 mln. Eur ar daugiau, gauna maksimalų balų skaičių.

Pavyzdys

Tiekėjas, kurio per pastaruosius 5 metus daugiabučių gyvenamųjų namų statybos sutarčių, kurių vertė yra ne mažesnė kaip 50 000 Eur, skaičius yra 5 ar daugiau, gauna maksimalų balų skaičių.

Rekomendacija

Pirkimo dokumentuose, nustatant kvalifikacinės atrankos kriterijus, rekomenduotina neapsiriboti vienu ar dviem, kad perkančioji organizacija kandidatą atsirinktų ne tik pagal jo profesinį pajėgumą, bet ir kitas kompetencijas, reikalingas sutarčiai tinkamai įvykdyti.

Įstatyme nėra tiesiogiai apibrėžta, kokie konkrečiai kvalifikacinės atrankos kriterijai gali būti nustatomi. Vis dėlto įstatymų leidėjas, siekdamas visų viešajame pirkime dalyvaujančių šalių interesų pusiausvyros, įtvirtino tam tikrus principus, kurių privalo laikytis visos perkančiosios organizacijos, nustatydamos kvalifikacinės atrankos kriterijus ir tvarką. Šie principai ir sąlygos nustatytos VPĮ 54 straipsnio 2 dalyje.

VPĮ 54 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad kvalifikacinės atrankos reikalavimai ir taisyklės turi būti objektyvios ir nediskriminacinės. Kai perkančioji organizacija mano, kad efektyviausiai ir racionaliausiai valstybės lėšos bus panaudotos, jei prekės, paslaugos ar darbai bus įsigyjami riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo ar inovacijų partnerystės būdu, vykdydama kvalifikacinę atranką ji privalo užtikrinti realią konkurenciją, o kvalifikacinės atrankos kriterijus nustatyti aiškius ir nediskriminuojančius. Be to, nustatant konkurso sąlygas ir vykdant pirkimo procedūras, visais atvejais turi būti laikomasi VPĮ 17 straipsnyje įtvirtintų principų ir pirkimo tikslo, taip pat VPĮ 1 straipsnyje įtvirtinto viešųjų pirkimų reguliavimo tikslo (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio 1 dalies ir 17 straipsnio komentarus*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ESTT šiuo aspektu taip pat yra pasisakęs, kad tiekėjų kvalifikacijos atranka gali būti vykdoma, tačiau jos kriterijai nustatomi tik tiekėjų ekonominės, finansinės būklės bei techninių ar profesinių pajėgumų pagrindu[4]. Perkančiosios organizacijos, vykdydamos kvalifikacinę atranką, privalo skirti ypatingą dėmesį pirkimo sąlygose nustatomiems kvalifikacinės atrankos kriterijams ir tvarką, kad būtų užtikrinta reali tiekėjų konkurencija ir būtų laikomasi proporcingumo bei skaidrumo principų (VPĮ 17 straipsnis).

VPĮ 17 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas draudimas išvengti arba dirbtinai sumažinti konkurenciją – viena iš prielaidų sudaryti palankesnes sąlygas mažoms ir vidutinėms įmonėms dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Atitinkamai, perkančiosios organizacijos, nustatydamos pirkimo objektui neproporcingus ir pernelyg aukštus kvalifikacijos reikalavimus, pažeidžia mažesnių ar turinčių mažesnę patirtį tiekėjų galimybę lygiateisiškai varžytis dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo. Tokiu atveju viešojo pirkimo sąlygos turi būti pripažintos prieštaraujančiomis viešųjų pirkimų principams ir pripažintos neteisėtomis. Vienas iš dažniausių atveju, kai kvalifikacinės atrankos kriterijais iškreipiama tiekėjų konkurencija – ūkio subjektų varžytuvės, kuris turi didesnės patirties, t. y. neribojamas maksimalaus balų skaičius už atitinkamą kriterijų, nors pagal pirkimo objektą ne visuomet reikia pačios didžiausios tiekėjų patirties.

VPT viešoje konsultacijoje[5] taip pat yra išaiškinusi, kad perkančiosios organizacijos, nustatydamos tiekėjų kvalifikacinės atrankos kriterijus bei tvarką, turi įsivertinti realią jų įtaką viešojo pirkimo sutarties vykdymui ir nustatyti šių kriterijų reikšmių maksimalias ribas, už kurias duodami balai, kartu nurodydama, kad šias ribas viršijanti kandidato patirtis ir (ar) pajėgumai nevertinami ir papildomi balai už tai neskiriami.

Kasacinis teismas šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad tiekėjų kvalifikacijos reikalavimai tiek atvirame, tiek, pavyzdžiui, riboto me konkursuose turi tą patį tikslą – išrinkti tokį tiekėją, kuris būtų pajėgus tinkamai ir laiku įvykdyti sutartį. Viešojo pirkimo sąlygos, kurios viršija šį tikslą, kvalifikuotinos kaip neproporcingos ir neteisėtos. Kvalifikacinės atrankos kriterijai, kuriuos viešųjų pirkimų sąlygose nustato perkančiosios organizacijos, kaip ir bet kurios kitos pirkimų nuostatos, vertintini pagal viešųjų pirkimų principus, galiojantį teisinį reguliavimą, taip pat įprastinę atitinkamų reikalavimų (sąlygų) taikymo praktiką. Kita vertus, kvalifikacinės atrankos kriterijų maksimalių verčių nenustatymas nebūtinai visais atvejais automatiškai bus neteisėtas, jei tokių sąlygų taikymas konkrečiu atveju nelems tiekėjų konkurencijos iškraipymo ir diskriminacijos. Vienintelė

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

aplinkybė, kad nenustatytos kvalifikacinės atrankos kriterijų maksimalios vertės savaime nelems viešųjų pirkimų sąlygų neteisėtumo. Tai priklauso, be kita ko, nuo pačių atrankos kriterijų turinio ir apimties. Galimos situacijos, kai dėl pirkimo objekto, rinkos ar kitų aplinkybių specifikos konkretų kvalifikacinės atrankos kriterijų atitiks tik ribotas kiekis tiekėjų – tokiu atveju, net ir nenustačius maksimalios šio kriterijaus vertės, nebūtų pažeisti riboto konkurso reguliavimo tikslai ir viešųjų pirkimų principai, nes tokio reikalavimo taikymo rezultatas būtų lygiavertis reikalavimo su nustatyta maksimalia jo verte taikymo rezultatui[6].

Kitaip tariant, aplinkybė, kad perkančioji organizacija nenustato maksimalios balų skyrimo ribos už kvalifikacijos reikalavimų atitiktį, ne visada reikš, kad yra ribojama konkurencija – tai priklausys nuo pačių atrankų turinio bei apimties. Tais atvejais, kai pirkimo objektas, rinka ar tam tikros aplinkybės pasižymi tam tikra specifika – maksimalių balų už kvalifikacijos reikalavimų atitiktį nenustatymas bus proporcingas ir nereikš konkurencijos iškraipymo bei tiekėjų diskriminavimo. Nors dėl tam tikrų specifinių aplinkybių, maksimalių balų už kvalifikacijos reikalavimų atitiktį nenustatymas nereikš konkurencijos tarp tiekėjų iškraipymo, visais atvejais perkančiosios organizacijos turi pagrįsti tokių specifinių aplinkybių buvimo faktą. Taigi, maksimalaus balų skaičiaus sistemos nenustatymas – daugiau išimtis iš bendrosios taisyklės, kad tokią tiekėjų pajėgumo vertinimo sistemą privalu įdiegti.

Šiuo aspektu LAT papildomai pažymėjo, kad kvalifikacinės atrankos kriterijai neprivalo būti identiški minimaliems tiekėjų kvalifikacijos reikalavimams. Vis dėlto bet kuriuo atveju kvalifikacinės atrankos kriterijai turi būti susiję su pirkimo objektu. Be to, kvalifikacinės atrankos kriterijai negali būti neproporcingi pirkimo objektui, diskriminuoti ūkio subjektus ar kitaip iškreipti sąžiningą jų varžymąsi.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija nustatė minimalų kvalifikacijos reikalavimą turėti patirties, atliekant bent vieno ypatingų statinių kategorijai priskiriamo administracinės paskirties pastato statybos darbus. Atitinkamai kvalifikacijos atrankos kriterijus turi būti susijęs taip pat su ypatingų statinių kategorijai administracinės paskirties statinio statybos darbais.

Kvalifikacinės atrankos kriterijus, susijęs su, pavyzdžiui, neypatingo statinio kategorijai priskiriamo administracinės, ūkinės ar bet kokios kitos paskirties statinio statybos darbais, nebus

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tinkamas, kadangi kvalifikacinės atrankos kriterijai turi būti susiję su perkamu objektu ir turi atvaizduoti tiekėjo kvalifikaciją, gebėjimus, patirtį būtent toje srityje, kurios reikia perkančiajai organizacijai. Akivaizdu, kad ypatingų statinių kategorijai priskiriamų statinių techniniai parametrai yra žymiai sudėtingesni, jiems keliami aukštesni reikalavimai ir pan.
Be to, šiuo atveju net ir nustačiusios kriterijų, susijusį su nurodytais ypatingų statinių kategorijai priskiriamo administracinės paskirties pastato statybos darbais, perkančiosios organizacijos nurodytam kriterijui turėtų nustatyti maksimalų skiriamų balų skaičių, priešingu atveju tai ne tik reikš neproporcingas ir konkurenciją iškreipiančias sąlygas, bet ir gali susiklostyti situacija, kai tiekėjai pateiks, pavyzdžiui, 100 tokio tipo sutarčių, kas neturės lemiamos reikšmės tiekėjų profesionalumo įvertinimui, tačiau neabejotinai pasunkins perkančiųjų organizacijų administracinę naštą, vertinant pasiūlymus.

Nustatydamos kvalifikacinės atrankos kriterijus, perkančiosios organizacijos turi vadovautis Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika[7]. Metodika pagal VPĮ 47 straipsnio 7 dalį perkančiosioms organizacijoms yra privalomo pobūdžio teisės aktas, dėl to nustatant kvalifikacinės atrankos sąlygas ši metodika taip pat privaloma vadovautis (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio 7 dalies komentarą*).
VPĮ 54 straipsnio 2 dalyje taip pat nurodytas minimalus kviečiamų kandidatų skaičius, kurį perkančiosios organizacijos privalo nustatyti pirkimo sąlygose, t. y. riboto konkurso atveju kviečiamų kandidatų skaičius negali būti mažesnis kaip penki, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo ir inovacijų partnerystės atveju – ne mažesnis kaip trys. Įstatyme nėra ribojama galimybė nusistatyti didesnio kviečiamų kandidatų skaičiaus, ypač jei perkančioji organizacija siekia būti ūkiška, nori gauti racionalias pasiūlymų kainas.
VPĮ 54 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad kviečiamų kandidatų skaičius turi būti pakankamas konkurencijai užtikrinti. Tai reiškia, kad maksimalus kviečiamų kandidatų skaičius turėtų būti nustatomas pagal tai, kokioje rinkoje yra atliekamas pirkimas, ar rinkoje yra didelė dalis tiekėjų, kurie gali varžytis ir teikti pasiūlymus dėl konkretaus pirkimo objekto ir pan.

3. VPĮ 54 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos kandidatų kvietimo dalyvauti kvalifikacinėje atrankoje taisyklės. Perkančiosios organizacijos privalo pakviesti pateikti pasiūlymus ar paraiškas ne mažiau

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kandidatų, nei pirkimo sąlygose nustatytas minimalus kviečiamų kandidatų skaičius. Tuo atveju, kai nustatytus reikalavimus (kvalifikacijos, pašalinimo pagrindų, aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų) atitinka mažiau tiekėjų, nei nustatytas kviečiamų kandidatų minimalus skaičius, perkančiosios organizacijos kviečia visus kandidatus, kurie: *pirma*, pateikė paraiškas pirkime ir, *antra*, atitinka nustatytus reikalavimus (kvalifikacijos, pašalinimo pagrindų, aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų). Kandidatai, kurie nepateikė paraiškų arba neatitinka nustatytų reikalavimų, negali būti kviečiami dalyvauti kvalifikacinėje atrankoje.

Tuo atveju, jei pirkimo sąlygose nėra nustatyto maksimalaus kviečiamų kandidatų skaičiaus – perkančiosios organizacijos dalyvauti kvalifikacinėje atrankoje turi teisę kviesti visus kandidatus, kurie atitinka kvalifikacijos, pašalinimo pagrindų, aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų, jei taikytina, reikalavimus. Jeigu pirkimo sąlygose nustatytas maksimalus kviečiamų kandidatų skaičius – kviečiama ne daugiau kandidatų, nei nustatytas maksimalus skaičius.

[1] Komentuojamos VPĮ 54 straipsnio normos nustatytos iš dalies įgyvendinant Direktyvos Nr. 2014/24/ES 1 straipsnio, taip pat šios direktyvos preambulės nuostatas.

[2] LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-476-378/2017.

[3] https://www.kt.gov.lt/lt/naujienos/irdaiva-ir-pst-apribojo-konkurencija-viesuosiuose-pirkimuose.

[4] ESTT 1992 m. birželio 2 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, Nr. C-360/89.

[5] VPT vieša konsultacija *Dėl riboto konkurso būdo pasirinkimo tikslingumo ir tiekėjų kvalifikacinės atrankos*, adresu: http://vpt.lrv.lt/lt/konsultacine-medziaga/perkanciosioms-organizacijoms/del-riboto-konkurso-budo-pasirinkimo-tikslingumo-ir-tiekeju-kvalifikacines-atrankos.

[6] LAT 2017 m. gruodžio 27 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 3K-3-476-378/2017.

[7] Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika, patvirtinta VPT direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 1S-105.

55 straipsnis. Pasiūlymų vertinimas ir palyginimas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. **Perkančioji organizacija ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą išrenka pagal:**

1) **kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį. Vertinant atsižvelgiama į kainą arba sąnaudas ir kriterijus, susijusius su pirkimo objektu, įskaitant kokybinius, aplinkosaugos ir (arba) socialinius kriterijus, pavyzdžiui:**

a) **techninius pranašumus, estetines ir funkcines charakteristikas, prieinamumą, tinkamumą visiems vartotojams, socialines, aplinkosaugines ir inovatyvias charakteristikas bei sąžiningos prekybos sąlygas;**

b) **pirkimo sutarčiai įvykdyti paskirtų darbuotojų organizavimą, kvalifikaciją ir patirtį, kai tai daro reikšmingą įtaką pirkimo sutarties įvykdymo kokybei;**

c) **garantinę priežiūrą ir techninę pagalbą, pristatymo sąlygas (pavyzdžiui, pristatymo datą, procesą, trukmę arba įvykdymo laikotarpį);**

2) **sąnaudas, kurios apskaičiuojamos pagal gyvavimo ciklo sąnaudų metodą, aprašytą šio įstatymo 56 straipsnyje;**

3) **kainą.**

2. **Pirkimų, kuriuos atliekant ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas tik pagal kainą, vertė kiekvienais kalendoriniais metais negali sudaryti daugiau kaip ~~70~~ 50 procentų bendros perkančiosios organizacijos pirkimų vertės, į kurią neįskaičiuojama mažos vertės pirkimų ir pagal šio įstatymo 72 straipsnio 3 dalį atliktų pirkimų vertė.**
3. **Pasiūlymus vertinama pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali iš anksto nustatyti fiksuotą kainą arba sąnaudas. Tokiu atveju tiekėjai konkuruoja ir ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas tik kokybės kriterijų pagrindu.**
4. **Laikoma, kad pasiūlymų vertinimo kriterijai yra susiję su pirkimo objektu, jeigu jie susiję su perkamais darbais, prekėmis ar paslaugomis bet kokiu atžvilgiu ir bet kuriame jų gyvavimo ciklo etape, įskaitant konkretaus gamybos, tiekimo, teikimo, atlikimo ar prekybos proceso arba kito gyvavimo ciklo etapo proceso veiksnius, net jeigu šie veiksniai neapima jų fizinių ypatybių.**
5. **Pasirinkti pasiūlymų vertinimo kriterijai neturi perkančiajai organizacijai suteikti neribotos pasirinkimo laisvės ir turi užtikrinti veiksmingą tiekėjų konkurenciją.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pasiūlymų vertinimo kriterijai turi būti suformuluoti taip, kad tiekėjų pasiūlymuose pateiktos informacijos atitiktį nustatytiems pasiūlymų vertinimo kriterijams būtų galima patikrinti. Kilus abejonių, perkančioji organizacija turi patikrinti tiekėjo pateiktos informacijos tikslumą ir įrodymus.

6. **Perkančioji organizacija nurodo pirkimo dokumentuose ekonomiškai naudingiausiam pasiūlymui nustatyti pasirinkto kiekvieno kriterijaus lyginamąjį svorį, išskyrus atvejus, kai ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas nustatomas tik pagal kainą. Kriterijų lyginamasis svoris išreiškiamas konkrečiu dydžiu arba nustatant intervalą, į kurį patenka kiekviena kriterijui priskiriama reikšmė. Tais atvejais, kai dėl pirkimo objekto ypatybių neįmanoma nustatyti kriterijų lyginamojo svorio, perkančioji organizacija turi nurodyti pirkimo dokumentuose taikomų kriterijų svarbos eiliškumą mažėjimo tvarka.**
7. **Jeigu perkančioji organizacija pasiūlymus vertina pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį ir jos pasirinktos vertinti pasiūlymo techninės charakteristikos nėra kiekybiškai vertinamos, ji privalo iš pradžių patikrinti ir įvertinti tik pasiūlymų techninius duomenis ir paskui, dalyviams pranešusi apie šio patikrinimo ir įvertinimo rezultatus, atsižvelgdama į pasiūlymo kainą, atlikti bendrą pasiūlymo vertinimą.**
8. **Perkančioji organizacija, norėdama priimti sprendimą dėl laimėjusio pasiūlymo, turi nedelsdama įvertinti pateiktus dalyvių pasiūlymus ir nustatyti pasiūlymų eilę (išskyrus atvejus, kai pasiūlymą pateikti kviečiamas tik vienas tiekėjas arba pasiūlymą pateikia tik vienas tiekėjas). Pasiūlymų eilė nustatoma ekonominio naudingumo mažėjimo tvarka. Tais atvejais, kai kelių tiekėjų pasiūlymų ekonominis naudingumas yra vienodas, sudarant pasiūlymų eilę, pirmesnis į šią eilę įrašomas tiekėjas, kurio pasiūlymas pateiktas anksčiausiai, arba pagal preliminariojoje sutartyje nustatytas pirmumo sąlygas, kai taikoma šio įstatymo 22 straipsnio 2 dalis ir tiekėjo pasiūlymas pateikiamas automatiniu būdu.**
9. **Vadovaudamasi šio įstatymo 45 straipsnio 3 dalimi, perkančioji organizacija gali prašyti dalyvių patikslinti, papildyti arba paaiškinti savo pasiūlymus, tačiau ji negali prašyti, siūlyti arba leisti pakeisti pasiūlymo, pateikto atviro ar riboto konkurso metu, ar galutinio pasiūlymo, pateikto konkurencinio dialogo, skelbiamų derybų,**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

neskelbiamų derybų ar inovacijų partnerystės metu, esmės – pakeisti kainą arba padaryti kitų pakeitimų, dėl kurių pirkimo dokumentų reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkantis pirkimo dokumentų reikalavimus. Perkančioji organizacija, pasiūlymų vertinimo metu radusi pasiūlyme nurodytos kainos ar sąnaudų apskaičiavimo klaidų, privalo paprašyti dalyvių per jos nurodytą terminą ištaisyti pasiūlyme pastebėtas aritmetines klaidas, nekeičiant derinimo su pasiūlymais metu užfiksuotos kainos ar sąnaudų. Taisydamas pasiūlyme nurodytas aritmetines klaidas, dalyvis gali taisyti kainos ar sąnaudų sudedamąsias dalis, tačiau neturi teisės atsisakyti kainos ar sąnaudų sudedamųjų dalių arba papildyti kainą ar sąnaudas naujomis dalimis.

10. **Perkančioji organizacija gali nevertinti viso tiekėjo pasiūlymo, jeigu patikrinusi jo dalį nustato, kad, vadovaujantis šio įstatymo reikalavimais, pasiūlymas turi būti atmestas. Šios dalies nuostata netaikoma, jeigu perkančioji organizacija ketina pasinaudoti šio įstatymo 63 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta skelbiamų derybų sąlyga, kai leidžiama pakartotinai neskelbti skelbimo apie pirkimą.**
11. ~~**Perkančioji organizacija gali nustatyti socialinį pasiūlymų vertinimo kriterijų ir įvertinti, kiek tiekėjo ir subtiekėjo, jeigu jis pasitelkiamas, sutartį vykdysiantiems ir perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nurodytas užduotis atliksiantiems darbuotojams (toliau – nurodyti darbuotojai) siūlomo darbo užmokesčio mėnesio mediana viršija Lietuvos Respublikoje nustatytą minimalų darbo užmokestį. Tokiu atveju perkančioji organizacija privalo reikalauti, kad tiekėjas visą pirkimo sutarties vykdymo laikotarpį užtikrintų, kad nurodytų darbuotojų darbo užmokesčio mėnesio mediana būtų ne mažesnė, negu buvo nurodyta pateikiant pasiūlymą. Jeigu perkančiajai organizacijai kyla abejonių dėl tiekėjo pateiktos informacijos teisingumo, ji turi teisę kreiptis į kompetentingas institucijas, kad gautų visą reikiamą informaciją apie nurodytiems darbuotojams mokamo darbo užmokesčio mėnesio medianą. Informacija apie nurodytiems darbuotojams mokamo darbo užmokesčio mėnesio medianą perkančiajai organizacijai teikiama Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.**~~

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

12. **Perkančioji organizacija gali nustatyti socialinį pasiūlymų vertinimo kriterijų ir įvertinti, kiek tiekėjo ir subtiekėjo, jeigu jis pasitelkiamas, darbuotojams mokamo darbo užmokesčio mediana per paskutinius 12 mėnesių (arba nuo įregistravimo dienos, jeigu veikla vykdoma trumpiau kaip 12 mėnesių) viršija jo ir subtiekėjo, kurio pajėgumais remiamasi, kilmės šalyje nustatytos atitinkamos ūkio šakos 1,8 vidutinės mėnesinės algos ar vidutinio valandinio atlygio. Jeigu tiekėjas ar subtiekėjas, kurio pajėgumais remiamasi, vykdo ekonomines veiklas, kurios nėra susijusios su konkrečiu viešuoju pirkimu, į darbuotojų sąrašą darbo užmokesčiui įvertinti tiekėjas negali įtraukti tų darbuotojų, kurie pagal ekonominės veiklos rūšies sekciją nėra susiję su konkrečiu viešuoju pirkimu.**

VPĮ 55 straipsnyje[1] yra įtvirtintos ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo taisyklės. Dėl ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo sampratos pirmiausia atkreiptinas dėmesys į tai, kad naujajame reguliavime ši sąvoka (kategorija) tapo bendrine ir nuo šiol apima visus įmanomus kriterijus, įskaitant ir tik kainą, kurių pagrindu išrenkamas geriausias pasiūlymas.
Nors *ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo* sąvoka įstatyme aiškiai nėra apibrėžta, ji turėtų būti suprantama kaip geriausias, labiausiai perkančiosios organizacijos poreikius atitinkantis pasiūlymas, išrinktas pagal perkančiosios organizacijos iš anksto pasirinktus vertinimo kriterijus. VPT yra parengusi ir paskelbusi Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gaires[2] (toliau – ENPV gairės), kurios yra rekomendacinio pobūdžio, tačiau yra gera metodinė priemonė, galinti palengvinti tiek pasirengimą pirkimui, tiek pirkimo sąlygų rengimą bei pirkimų vykdymą. ENPV gairėse rekomenduojama prieš pasirenkant pasiūlymų vertinimo kriterijus pirkime įvykdyti kelis etapus. *Pirma*, reikėtų įvertinti konkrečius perkančiosios organizacijos poreikius bei nustatyti tikslius reikalavimus (kas perkama, kodėl perkama, kokios pirkimo objekto charakteristikos ir pan.). Perkančiosios organizacijos turėtų įvertinti, ar konkrečiu atveju yra svarbi pirkimo objekto kokybė, ar perkamas standartinis pirkimo objektas ir yra svarbi tik kaina. Jei perkančiajai organizacijai yra svarbi kokybė ar sąnaudos, ji turėtų apsibrėžti, kokie kokybės ar sąnaudų kriterijai jai turi didžiausią reikšmę, pavyzdžiui, jei perkamos interjero dizaino paslaugos, gali būti svarbi ir reikšminga estetika, jei perkama medicininė įranga – labiausiai tikėtina, kad esminę reikšmę turės ne estetika, o funkciniai parametrai, techninės charakteristikos ir pan. *Antra*,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

rekomenduotina atlikti rinkos analizę, jei reikia – įvykdyti rinkos konsultacijas (*detaliau žiūrėti VPĮ 27 straipsnio komentarą*). *Trečia*, nustatyti pirkimui skirtas lėšas, suplanuoti pirkimo vertę. Tik įvykdžius prieš tai nurodytus etapus, perkančiosios organizacijos turėtų nustatyti (pasirinkti) pasiūlymų vertinimo kriterijų, geriausiai tinkantį konkrečiam pirkimui[3].

Įstatyme nėra įtvirtintų taisyklių, kuriomis perkančiosios organizacijos būtų įpareigojamos vienu ar kitu atveju pirkime pasirinkti konkretų pasiūlymų vertinimo kriterijų, išskyrus VPĮ 55 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą apribojimą, vykdant pirkimus pagal mažiausios kainos kriterijų, t. y. tokių pirkimų vertė kiekvienais kalendoriniais metais negali sudaryti daugiau kaip ~~70~~ 50 procentų bendros pirkimų vertės. Kita vertus, šio nustatyto apribojimo nesilaikymas bet kuriuo atveju nebūtinai reikštų konkretaus pirkimo procedūrų neteisėtumo (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 2 dalies komentarą).* Taigi, perkančiosios organizacijos turi teisę pačios pasirinkti joms labiausiai tinkantį pasiūlymų vertinimo kriterijų atitinkamame pirkime. Perkančiajai organizacijai leidžiama pasirinkti kriterijus, kuriais remdamasi ji ketina sudaryti viešojo pirkimo sutartį, tačiau rinktis galima tik iš kriterijų, kuriais siekiama nustatyti ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą. Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijai, kuriais yra grindžiamas pirkimo sutarties sudarymas, gali būti įvairūs su sutartimi susiję kriterijai, pavyzdžiui, kokybė, techniniai parametrai, estetinės ir funkcinės charakteristikos, aptarnavimas po pardavimo ir techninė pagalba, atlikimo data, atlikimo laikotarpis arba baigimo laikas, kaina ir pan. Be to, ekonomiškai naudingiausiam pasiūlymui nustatyti naudojami kriterijai, kuriais remiantis sudaromos viešojo pirkimo sutartys, gali būti susiję ne tik su pirkimo objektu ir jo savybėmis, bet ir pačiais subjektais, vykdysiančiais viešojo pirkimo sutartį, jų kompetencija ir pan.

Paminėtina, kad pagal anksčiau galiojusį reguliavimą, kuriame nebuvo įtvirtinto pavyzdinio ekonominio naudingumo kriterijų sąrašo, buvo susiklosčiusi praktika, pagal kurią nebuvo leidžiama nustatyti ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų, susijusių su kvalifikacijos reikalavimais. ESTT *Lianakis* byloje[4] buvo išaiškinęs, kad perkančiajai organizacijai per viešojo pirkimo procedūrą draudžiama atsižvelgti į pirkimo dalyvių patirtį, jų personalą, įrangą ir gebėjimą įvykdyti sutartį nustatytu laikotarpiu kaip į „sutarties sudarymo kriterijus“, o ne kaip į „kvalifikacinės atrankos kriterijus“.[5]. Vis dėlto vėliau ESTT šiuo aspektu išaiškino, kad iš esmės nedraudžiama nustatyti pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų, susijusių su pirkimo sutartį vykdysiančių specialistų (ar specialistų komandos) kvalifikacija, jeigu atitinkamos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo sutarties pobūdis (pirkimo objektas) lemia, jog sutarties įvykdymui yra itin svarbi ją vykdysiančių komandos narių kvalifikacija, patirtis ir pan. (pavyzdžiui, tais atvejais, kai yra perkamos intelektinės paslaugos arba paslaugos, susijusios su tam tikrais meniniais sprendimais ir pan.)[6].

Pasirenkant tinkamiausią pasiūlymų vertinimo kriterijų, turi būti atsižvelgiama į konkretaus pirkimo pobūdį, sudėtingumą, perkančiosios organizacijos ir rinkos tyrimų, įskaitant rinkos konsultacijų (jei tokios buvo vykdytos konkrečiu atveju) rezultatus ir pan. Pasirinkti pasiūlymų vertinimo kriterijai taip pat turi atitikti VPĮ 55 straipsnio 4 ir 5 dalyse įtvirtintus reikalavimus: *pirma*, kriterijai turi būti susiję su pirkimo objektu (perkamomis paslaugomis, darbais ar prekėmis) (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 4 dalies komentarą*); *antra*, kriterijai turi būti objektyvūs, aiškūs, neturi perkančiajai organizacijai suteikti neribotos pasirinkimo laisvės ir turi užtikrinti veiksmingą tiekėjų konkurenciją (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 5 dalies komentarą*). Bet kuriuo atveju tokie kriterijai turi neprieštarauti nė vienam iš pagrindinių VPĮ 17 straipsnyje įtvirtintų principų[7] (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Be to, pasiūlymų vertinimo kriterijai bet kuriuo atveju privalo būti įtvirtinti konkretaus pirkimo sąlygose[8].

1. Taigi, VPĮ 55 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos, siekdamos parinkti naudingiausią pasiūlymą, pasirenka vieną iš nurodytų vertinimo kriterijų. Be to, jos privalo paskelbti atitinkamo kriterijaus subkriterijus (kriterijaus sudėtines dalis, kuri toliau tekste taip vadinama – kriterijumi arba subkriterijumi)[9].

VPĮ 55 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti pasiūlymų vertinimo kriterijai yra taikomi tiek vykdant supaprastintus pirkimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 straipsnio 2 dalies komentarą*), tiek tarptautinius pirkimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 straipsnio 1 dalies komentarą*), ar mažos vertės pirkimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 straipsnio 3 dalies komentarą*), jei šie pirkimai yra atliekami skelbiamos apklausos būdu. Tuo tarpu vykdant mažos vertės pirkimus neskelbiamos apklausos būdu, perkančiosios organizacijos turi vadovautis Mažos vertės pirkimų tvarkos apraše[10] nustatytomis pasiūlymų vertinimo kriterijų nustatymo taisyklėmis. Minėto tvarkos aprašo 21.3.7.1 punkte nustatyta, kad, vykdant mažos vertės pirkimą neskelbiamos apklausos būdu, laimėtoju gali būti pasirenkamas tik toks tiekėjas, kurio pasiūlymas atitinka perkančiosios organizacijos poreikius (jei buvo rengiami pirkimo dokumentai – juose nustatytus reikalavimus (kuriems nėra privalomai keliami

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

reikalavimai, apibrėžti VPĮ 55 straipsnyje) ir tiekėjo siūloma kaina nėra per didelė ir perkančiajai organizacijai nepriimtina. Taigi, šiuo atveju yra taikomas ganėtinai lankstus reguliavimas ir perkančiosioms organizacijoms suteikiama plati diskrecija pasirinkti, koks pasiūlymas jiems priimtiniausias. Atitinkamai perkančiosios organizacijos turi teisę savarankiškai nuspręsti ir taikyti pagal analogiją komentuojamame VPĮ 55 straipsnyje nustatytus reikalavimus. Tuo tarpu aprašo 21.3.3.14 punkte įtvirtinta privaloma nuostata, kad, atliekant mažos vertės pirkimą skelbiamos apklausos būdu, ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas pagal VPĮ 55 straipsnio 1 dalies ir 3–7 dalių reikalavimus. Taigi, šiuo atveju turi būti taikomos komentuojamo VPĮ 55 straipsnio 1 dalies ir 3–7 dalių normos.

Kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijus

VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkte yra apibrėžtas kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio vertinimo kriterijus. Pasirinkus šį vertinimo kriterijų, yra atsižvelgiama tiek į pasiūlymo kainą ar sąnaudas, tiek į siūlomo pirkimo objekto kokybę, t. y. kriterijus, kuriuos pirkimo objektas privalo atitikti. Santykis tarp kainos ar sąnaudų ir kokybės įvertinamas pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės pusiausvyrą, atskirai aktualią kiekvienai konkrečiai perkančiajai organizacijai. Pagal ENPV gaires kainos ar sąnaudų ir kokybės santykis – optimalus įvairių kriterijų, susijusių su išlaidomis (kaina ar sąnaudos) ir nesusijusių su išlaidomis (kokybė), kurie atitinka perkančiosios organizacijos poreikius, derinys[11]. Šių kriterijų derinio sudedamosios dalys skiriasi kiekvieno pirkimo atveju ir priklauso nuo perkančiosios organizacijos siekiamo rezultato.

Taikant kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų pasiūlymams vertinti, gali būti atsižvelgiama į įvairiausius kokybės, aplinkos apsaugos, socialinius kriterijus, tačiau šiuo atveju turi būti vertinamas ir kainos ar sąnaudų elementas, išskyrus atvejus, kai vertinant pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose iš anksto nustato fiksuotą kainą arba sąnaudas (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 3 dalies komentarą*). Vertinami kriterijai turi būti susiję su perkamu objektu (pasirinktinai apimant jo gyvavimo ciklo etapus nuo produktui skirtų žaliavų išgavimo iki produkto utilizavimo) (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 4 dalies komentarą*), jie turi užtikrinti tiekėjų konkurenciją, būti efektyviai patikrinami ir jais perkančiajai organizacijai negali būti suteikiama neribota pasirinkimo laisvė (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 5 dalies komentarą*)[12].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a, b, c papunkčiuose yra pateiktas kokybės kriterijaus sudedamųjų dalių sąrašas. Šis sąrašas yra pavyzdinis, nebaigtinis, dėl to perkančiosios organizacijos, atsižvelgdamos į konkretaus pirkimo pobūdį bei savo poreikius, konkrečiu atveju gali pasirinkti bei taikyti kitus, šiame sąraše neįtvirtintus kriterijus, susijusius su pirkimo objektu, įskaitant kokybės, aplinkos apsaugos ir (arba) socialinius kriterijus, jeigu jie tiksliai ir aiškiai apibrėžti pirkimo sąlygose bei juos galima įvertinti.

VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta, kad vertinant pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės kriterijų, atsižvelgiama į kainą arba sąnaudas ir šiuos kokybės kriterijus[3].

- *techninius pranašumus* (VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – pavyzdžiui, įsigyjant odontologinę įrangą (dantų akmenų šalinimo instrumentą ar pan.), kaip techninis pranašumas gali būti vertinamas siūlomo ir reikalaujamo įrangos (instrumento) variklio galios skirtumas lyginant su minimaliu jos reikalavimu; arba, įsigyjant vaikišką odontologinę įrangą, kaip techninis pranašumas gali būti vertinamas ekranas, vaizduojantis animacinius filmus ir pan.;
- *estetines charakteristikas* (VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – pavyzdžiui, perkant pediatrų aprangą (chalatus, kelnes ir pan.), tiekėjų gali būti reikalaujama pateikti šios aprangos modelių eskizus su aprašymais; kaip estetinis pranašumas gali būti vertinama puošiančios detalės, animaciniai elementai ir pan.;
- *funkcines charakteristikas* (VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – pavyzdžiui, įsigyjant odontologo paciento kėdę, balai gali būti skiriami tiekėjui, kurio siūlomos odontologo paciento kėdės valdymas yra ne instrumentų valdymo konsolėje, o atskirai kėdėje įmontuotame pedale, kuris gali būti pasiekiamas ir valdomas odontologo koja;
- *prieinamumą, tinkamumą visiems vartotojams* (VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – pavyzdžiui, įsigyjant apgyvendinimo paslaugas, vienas iš kokybės kriterijų gali būti universalus dizainas (pritaikytas specialius poreikius turintiems asmenims ir pan.);
- *socialinius kriterijus* (VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – pavyzdžiui, tiekėjui gali būti skiriamas papildomas balas, jeigu jis, pirkimo sutarties laimėjimo atveju, įsipareigos į pirkimo sutarties vykdymą įtraukti nepalankioje padėtyje esančius

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

asmenis (neįgaliuosius, turinčius priklausomybių ir pan. (*detaliau žiūrėti VPĮ 24 straipsnio komentarą*), t. y. juos įdarbinti, arba, vykdant sutartį, įsipareigos įgyvendinti priemonių, skirtų skatinti moterų ir vyrų lygybę, socialinę atskirtį ir pan.

Šis kriterijus įtvirtintas, siekiant sudaryti sutartis pagal darbo ir socialinius įsipareigojimus, kurie nėra išdėstyti esamuose darbo ir socialinės teisės aktuose[14]. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija negali skirti didesnio balo už tai, kad, pavyzdžiui, tiekėjas laikosi darbo teisinius santykius reglamentuojančiuose teisės aktuose įtvirtintų pareigų, pavyzdžiui, suteikti darbuotojams, turintiems atitinkamo amžiaus vaikų, papildomą poilsio dieną ar laisvą laiką rugsėjo 1 d. (DK 138 straipsnis) ir pan. Papildomo balo taip pat negalima skirti už kriterijus, kurie nėra susiję su konkrečios pirkimo sutarties vykdymu, pavyzdžiui, už tai, kad tiekėjas darbe laikosi socialinės atsakomybės politikos ir suteikia savo darbuotojams galimybę dirbti iš namų arba suteikia jiems laisvą darbo grafiką ir pan. (nors ir tokių galimybių besąlyginis suteikimas nėra įtvirtintas teisės aktuose). Nustatant konkrečius socialinius kriterijus, būtina atsižvelgti į: (i) galimybes įvertinti, ar tiekėjas šiuos reikalavimus atitinka; (ii) atitinkamą rinkos situaciją (ar rinkoje yra tokių tiekėjų, kurie galėtų atitikti nustatytus reikalavimus); (iii) galimybes patikrinti, ar tiekėjas šių reikalavimų laikosi sutarties vykdymo metu;

- *aplinkos apsaugos kriterijus* (VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – šių kriterijų nustatymas atitinkamuose pirkimuose yra papildomai reglamentuojamas Vyriausybės nustatyta tvarka. Produktų, kurių viešiesiems pirkimams ir pirkimams taikytini aplinkos apsaugos kriterijai sąraše[15] yra nurodyta, kokias prekes, paslaugas ar darbus įsigydamos perkančiosios organizacijos privalo arba gali taikyti aplinkosauginius kriterijus. Pavyzdžiui, įsigyjant rašymui, spausdinimui, kopijavimui naudojamą popierių iš popieriaus ir kartono, galima nustatyti, kad tam tikra procentinė dalis (skaičiuojant pagal vertę) būtų pagaminta, nenaudojant dažų arba pigmentų, pagamintų gyvsidabrio, švino, kadmio arba chromo pagrindu ir pan.

Europos Komisijos komunikate „Viešieji pirkimai geresnei aplinkai užtikrinti“ žaliasis viešasis pirkimas apibrėžiamas kaip „procesas, kai valdžios institucijos siekia pirkti prekių, paslaugų ir darbų, per visą būvio ciklą darančių mažesnį poveikį aplinkai, palyginti su tokios pat paskirties prekėmis, paslaugomis ir darbais, kurie įprastai būtų perkami“[16]; galimybės vykdyti žaliuosius pirkimus taip pat aprašytos Žaliojo viešojo pirkimo vadove[17]; kai perkančiosios organizacijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vykdo žaliuosius pirkimus, nurodytame sąraše nustatyti minimalūs aplinkos apsaugos kriterijai yra taikomi ir pirkimo sąlygose nustatomi privalomai, o išplėstiniai kriterijai taikomi pasirinktinai; perkančiosios organizacijos, atlikdamos prekių, paslaugų ir darbų viešuosius pirkimus, kuriems nurodytame sąraše nustatyti aplinkos apsaugos kriterijai, turi taikyti šiuos kriterijus, skaičiuojant pagal skaičių ir pagal vertę, ne mažiau kaip 50 procentų, išskyrus tuos atvejus, kai rinkoje nėra prekių, neteikiamos paslaugos ar neatliekami darbai, atitinkantys žaliesiems pirkimams nustatytus aplinkos apsaugos kriterijus, taip pat tais atvejais, kai jų taikymo išimtys numatytos LR įstatymuose ir Vyriausybės nutarimuose[18];

- *inovatyvias charakteristikas* (VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – pavyzdžiui, projektavimo darbų pirkime papildomus balus galima skirti tiekėjams, kurie naudoja pažangiausią projektavimo programinę įrangą, kuri suteikia galimybę dirbti *BIM* (angl. *Building Information Modeling*), t. y. informacinio pastato modeliavimo aplinkoje. Tai inovatyvus procesas, kurio metu yra kuriama ir valdoma visa statinio informacija visais jo gyvavimo ciklais, nuo pirminės projekto koncepcijos iki jo nugriovimo. Naudojant šį procesą yra ženkliai mažinamas statinio projektavimo laikas ir sąnaudos. Šios aplinkos kūrimui naudojami parametriniai 3D elementai, turintys savyje visą reikiamą informaciją. Duomenys yra apjungiami į duomenų bazes, o tai leidžia bet kuriuo momentu gauti elementų kiekių ir jų parametrų skaičiavimus, atlikti galimų kolizijų tarp skirtingų projektinių dalių patikrinimą, sukurti pjūvius bei vizualizacijas ir visam statiniui, ir atskiriems jo elementams[19];
- *sąžiningos prekybos sąlygas* (VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – sąvoka „sąžininga prekyba“ yra alternatyvus požiūris į tradicinę prekybą, kuris yra pagrįstas gamintojų ir vartotojų partneryste; sąžiningos prekybos kriterijus yra glaudžiai susijęs su socialiniais kriterijais bendrąja prasme, tačiau dėl savo reikšmingumo yra išskirtas kaip atskiras pasiūlymų vertinimo kriterijus. Sąžininga prekyba laiduoja gamintojams geresnius sandorius ir prekybos sąlygas, o tai, savo ruoštu, suteikia jiems galimybę pagerinti savo gyvenimą ir ateities perspektyvas. Šiuo metu plačiausiai naudojamas Tarptautinės sąžiningos prekybos asociacijos (angl. *Fairtrade International*) sąžiningos prekybos apibrėžimas, pagal kurį sąžininga prekyba yra apibrėžiama kaip prekybos partnerystė, pagrįsta dialogu, skaidrumu ir pagarba, kuria siekiama didesnio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

teisingumo tarptautinėje prekyboje. Ji prisideda prie nuolatinio ir darnaus vystymosi, suteikdama geresnes prekybos sąlygas ir apsaugodama gamintojų ir darbuotojų teises. Sąžiningos prekybos tikslas – užtikrinti, kad gamintojai ir darbuotojai gautų tokias pajamas, kurios atspindi tikrąsias įdėtas pastangas, išteklius, siekiant sukurti tokias sąlygas, kurios užtikrintų didesnę socialinę ir aplinkos apsaugą[20]; taikant šį kriterijų, perkančiosios organizacijos gali, pavyzdžiui, skirti papildomų balų tiekėjams, mokantiems didesnę nei rinkos kainą žaliavų (kurios būtinos pirkimo sutarties vykdymui) gamintojams ir pan.; be to, ESTT yra išaiškinęs, kad sąlygos, susijusios su sąžiningos prekybos reikalavimų laikymusi, gali būti nustatomos tik kaip pasiūlymų vertinimo kriterijus ar kaip sutarties vykdymo sąlyga, tačiau negali būti nustatomi kaip reikalavimai pirkimo objektui ir įtvirtinami techninės specifikacijos reikalavimų dalyje[21];

- *pirkimo sutarčiai įvykdyti paskirtų darbuotojų organizavimą, kvalifikaciją ir patirtį, kai tai daro reikšmingą įtaką pirkimo sutarties įvykdymo kokybei* (VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto b papunktis) – šis pasiūlymų vertinimo kriterijus įstatyme įtvirtintas, siekiant užtikrinti aukštesnę ekonominę vertę ir geresnę pirkimo sutarties įvykdymo kokybę. Šiuo atveju turi būti vertinami asmenų (komandos), kurie tiesiogiai vykdys pirkimo sutartį, sugebėjimai, išsilavinimas ir patirtis. Dėl to svarbu, kad tie asmenys, kurie buvo nurodyti pasiūlymų vertinimo metu, vėliau ir tiesiogiai dalyvautų vykdant viešojo pirkimo sutartį.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad asmenys, už kurių kvalifikaciją, patirtį skiriami papildomi balai, nebūtinai turi būti tiekėjo darbuotojai (tai gali būti ir tiekėjo pasitelkiami kiti ūkio subjektai (subrangovai), tačiau svarbu, kad jie pasiūlyme būtų nurodyti kaip sutartį vykdysiantys asmenys, o po pirkimo laimėjimo tie patys asmenys iš tiesų šią sutartį faktiškai ir vykdytų). Šis vertinimo kriterijus turėtų būti pasirenkamas tuo atveju, kai pirkimo sutartį vykdysiančių darbuotojų kvalifikacija, patirtis turi esminės reikšmės tinkamai įvykdyti sutartį, pavyzdžiui, kai yra perkamos finansinių konsultacijų teikimo, inžinerinio projektavimo paslaugos, informacinių sistemų kūrimo ir diegimo darbai, lektorių paslaugos ir pan.

Tuo tarpu nurodytas vertinimo kriterijus neturėtų būti taikomas, vykdant pirkimą, kuriame sutartį vykdysiančių darbuotojų kvalifikacija neturi itin didelės reikšmės, pavyzdžiui, kai yra atliekamas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

prekių pirkimas (šiuo atveju didžiausią reikšmę turi ne, pavyzdžiui, jas pristatysiančių darbuotojų kvalifikacija, o prekės savybės); taip pat tais atvejais, kai įstatymuose atskirai reguliuojami privaloma sutartį vykdančių asmenų kompetencija (pavyzdžiui, apibrėžiamos teisės verstis veikla sąlygos). Pasirinkus šį vertinimo kriterijų, svarbu, kad pirkimo sutartyje būtų įtvirtintos sąlygos dėl specialistų, už kuriuos buvo suteikti papildomi balai, pavadavimo tvarkos jiems susirgus ar tiesiog atsisakius vykdyti pirkimo sutartį. Sutartyje turi būti nustatyta, kad šiuos asmenis pavaduojantys ar pakeičiantys asmenys būtų ne žemesnės kvalifikacijos, nei ta, kuri nustatyta pirkimo dokumentuose, bei už kurią buvo suteikti papildomi balai;

- *garantinę priežiūrą ir techninę pagalbą, pristatymo sąlygas kokybei* (VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto c papunktis) – įstatyme įtvirtinti konkretūs pavyzdžiai, kad šiuo atveju gali būti vertinama pirkimo objekto pristatymo data, garantinio aptarnavimo trukmė, sutarties įvykdymo laikotarpis ir pan. Pavyzdžiui, atliekant informacinių sistemų diegimo ir priežiūros paslaugų pirkimą, papildomi balai galėtų būti skiriami už tiekėjo reakcijos laiką į atitinkamus sistemos sutrikimus ir pan. Arba, atliekant darbų pirkimą, perkančioji organizacija galėtų skirti papildomus balus už trumpesnį (lyginant su nurodytu pirkimo sąlygose) šių darbų atlikimo terminą, jeigu perkančiajai organizacijai šių darbų atlikimo terminas yra reikšmingas (pavyzdžiui, mokyklos remonto darbus reikia atlikti iki rugsėjo 15 d., bet papildomi balai bus skiriami, jei jie bus pabaigti iki mokslo metų pradžios)[22]. Vis dėlto, vertinant garantinę priežiūrą, atkreiptinas dėmesys į kasacinio teismo išaiškinimus šiuo aspektu, kad bendras reikalavimas garantuoti priežiūrą, jos nedetalizuojant (neapibrėžiant konkrečių sąlygų bei apimties), yra traktuotinas kaip neaiškių bei neteisėtų pirkimo sąlygų nustatymas pirkime[23].

Sąnaudų kriterijus

VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 2 punkte yra apibrėžtas sąnaudų vertinimo kriterijus. Pasirinkus šį vertinimo kriterijų, yra atsižvelgiama į produkto gyvavimo ciklo metu (nuo produktui skirtų žaliavų išgavimo iki produkto utilizavimo) patiriamas sąnaudas, kurių dalis kaip sudėtinis kainos ir sąnaudų ir kokybės vertinimo kriterijaus elementas gali būti naudojamas pasiūlymus vertinant pagal VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punktą. Pavyzdžiui, apskaičiuojant spausdintuvų įsigijimo sąnaudas, gali būti įtraukiama prekės įsigijimo kaina, rašalo, elektros suvartojimo, atliekų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pašalinimo sąnaudos. Skirtingoms sąnaudų kategorijoms suteiktini lyginamieji svoriai (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 6 dalies komentarą*), o bendras sąnaudų įvertinimas apskaičiuojamas panašia tvarka, kaip ir geriausias kainos ar sąnaudų ir kokybės santykis. Gyvavimo ciklo metodas, pagal kurį apskaičiuojamos sąnaudos, yra įtvirtintas VPĮ 56 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 56 straipsnio komentarą*).

VPĮ aiškinamajame rašte[24] nurodyta, kad, jeigu ES lygiu yra patvirtintas bendras gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas, tai apskaičiuojant sąnaudas, turi būti remiamasi tokiu metodu (šiuo metu galioja Direktyva 2009/33/EB dėl skatinimo naudoti netaršias ir efektyviai energiją vartojančias kelių transporto priemones, kurioje patvirtintas gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas). Tuo tarpu, jeigu nėra ES lygiu patvirtinto gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodo, tai valstybė narė tam tikriems produktams gali nusistatyti nacionalinę metodologiją arba gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodologiją gali pasirengti ekspertų asociacijos ar pačios perkančiosios organizacijos (*detaliau žiūrėti VPĮ 56 straipsnio komentarą*).

Sąnaudų kriterijų rekomenduotina taikyti tais atvejais, kai yra perkamos energijos vartojimo efektyvumo didinimo potencialą turinčios (i) prekės (pavyzdžiui, biuro ir kompiuterių įranga, mobilieji telefonai, transporto priemonės ir pan.), (ii) paslaugos (pavyzdžiui, transporto, atliekų tvarkymo ir pan.), (iii) darbai (pavyzdžiui, naujų pastatų statyba, atnaujinimas (modernizavimas), kelių tiesimas ir pan.).

Sąnaudų kriterijus, skirtingai nei sąnaudų ar kainos ir kokybės santykio kriterijus, yra grindžiamas tik finansiniu vertinimu ir apima tokias išlaidų kategorijas:

- perkančiųjų organizacijų ar kitų naudotojų patiriamas išlaidas: (i) susijusias su įsigijimu, įskaitant kainą; (ii) naudojimo išlaidas; (iii) eksploatacijos išlaidas; (iv) gyvavimo ciklo pabaigos išlaidas;
- išlaidas, susijusias su prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo laikotarpiu sukeliamais išoriniais veiksniais (pavyzdžiui, šiltnamio efektą sukeliančių išmetamųjų dujų ar kitų teršalų kiekio mažinimo išlaidos ir pan.)[25] (*detaliau žiūrėti VPĮ 56 straipsnio komentarą*).

Kainos kriterijus

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 3 punkte yra apibrėžtas kainos vertinimo kriterijus. Pasirinkus šį sutarties skyrimo kriterijų yra vertinama tik įsigyjamų prekių, paslaugų ar darbų kaina, kurią tiekėjui tiesiogiai moka perkančioji organizacija. Šiuo atveju pirkimo dokumentuose užtenka nustatyti, kad pasiūlymai pirkime vertinami pagal kainą. Atsižvelgiant į tai, kad pasirinkus šį vertinimo kriterijų, pirkimo dokumentuose nereikia nustatyti jokių lyginamųjų svorių, formulių (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 6 dalies komentarą*), pasirengimas tokiam pirkimui yra paprastesnis ir lengvesnis. Vis dėlto kainos vertinimo kriterijus ne visuomet gali užtikrinti, kad perkančioji organizacija nusipirks pirkimo objektą, geriausiai atitinkantį jos poreikius. Dėl to kainos vertinimo kriterijaus taikymas gali lemti pirkimo objektu susiaurinimą (t. y. rinkos fragmentaciją), nes perkančiosios organizacijos, siekdamos užsitikrinti atitinkamą pirkimo objekto kokybę, neišvengiamai turi detaliai (išsamiai) aprašyti techninės specifikacijos ir (ar) sutarties vykdymo sąlygas. Be to, kainos kriterijus neužtikrina ekonominių, aplinkosauginių, socialinių problemų sprendimo.

Kainos vertinimo kriterijų rekomenduotina pasirinkti, vykdant pirkimus, kuriuose pirkimo objekto charakteristikos ir kitos sąlygos neturi didelės reikšmės perkančiosios organizacijos poreikių patenkinimui bei sutarties įvykdymui (pavyzdžiui, kai yra vykdomas pirkimas dėl standartinių kasdienių prekių (kanceliarinių, higienos reikmenų ir pan.) ar paslaugų (valymo, spausdinimo ir kt.); taip pat tais atvejais, kai pirkimo objekto techninės specifikacijos yra patvirtintos teisės aktuose, dėl to kaina yra vienintelis aspektas, kuris gali būti įvertinamas, nustatant ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą)[26].

2. VPĮ 55 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta maksimali per kalendorinius metus leistina atliekamų pirkimų vertė, kuriuose pasiūlymai vertinami tik pagal kainos kriterijų. Pirkimų, kuriuos atliekant ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas pagal kainą, bendra vertė negali viršyti ~~70~~ 50 procentų visų perkančiosios organizacijos per kalendorinius metus atliekamų supaprastintų ir tarptautinės vertės pirkimų vertės. Į šią vertę nėra įskaičiuojami perkančiosios organizacijos įvykdyti mažos vertės pirkimai pagal VPĮ 25 straipsnio 2 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 25 straipsnio 2 dalies komentarą*) ir VPĮ 72 straipsnio 3 dalyje nurodyti pirkimai (*detaliau žiūrėti VPĮ 72 straipsnio 3 dalies komentarą*). Komentuojama teisės norma reiškia tai, kad bent ~~30~~ 50 procentų visų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiosios organizacijos per kalendorinius metus atliekamų supaprastintų (išskyrus mažos vertės) ir tarptautinės vertės pirkimų turi būti atliekami pagal VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 arba 2 punkte nurodytus vertinimo kriterijus.

Ši norma įtvirtinta, siekiant paskatinti perkančiąsias organizacijas vykdyti daugiau pirkimų, kuriuose ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas būtų išrenkamas ne tik pagal kainą, o pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės kriterijų arba tik sąnaudų kriterijų. Įstatymėjo įtvirtinus tam tikro ribojimo vykdyti pirkimus, kuriuose pasiūlymai vertinami pagal kainą, tikėtina, kad nebūtų užtikrinti ekonominiai, aplinkosauginiai, socialiniai tikslai, o perkančiosios organizacijos įsigytų pigius, tačiau nebūtinai kokybiškus pirkimo objektus. Kita vertus, aptariamos normos pažeidimas savaime nelemia, kad pirmiau nurodytą ribą viršijusių pirkimų, paskelbtų pagal kainos vertinimo kriterijų, procedūros laikytinos neteisėtomis, taip pat nelemia jų pagrindu sudarytų pirkimo sutarčių negaliojimo; kitaip tariant, aptariamos pareigos pažeidimas nesukelia neigiamų padarinių pagal įprastines procedūras atliktiems viešiesiems pirkimams. Tokiu atveju, pavyzdžiui, gali būti keliamas tik perkančiosios organizacijos vadovo administracinės atsakomybės klausimas dėl netinkamo pareigų vykdymo ar jų nevykdymo (ANK 184 straipsnis).

3. VPĮ 55 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta galimybė, pasirinkus kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų, kainą ar sąnaudas iš anksto užfiksuoti pirkimo dokumentuose. Ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas tokiu atveju būtų išrenkamas tik pagal kokybės kriterijų (tiekėjams nesuteikiama galimybė konkuruoti dėl kainos). VPĮ aiškinamajame rašte nurodyta, kad kaina arba sąnaudos gali būti užfiksuoti tiek nacionaliniuose teisės aktuose, tiek perkančiosios organizacijos gali jas užfiksuoti pačios konkrečiai pirkimo procedūrai[27]. Tokia galimybė suteikia pranašumų, nes apsaugo nuo situacijų, kai gaunami nepriimtini tiekėjų pasiūlymai, kurių kaina viršija perkančiosios organizacijos turimą biudžetą. Papildomai pažymėtina, kad komentuojamos VPĮ 55 straipsnio 3 dalies normos kontekste, kaina ar sąnaudos turi būti užfiksuotos ne ikiprocedūriniuose perkančiosios organizacijos dokumentuose (pavyzdžiui, vidaus tvarkoje), o konkretaus pirkimo sąlygose.

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pirkimo dokumentuose nurodyta, kad pirkime yra nustatyta fiksuota prekės kaina, t. y. 3 000 Eur už siūlomą kompiuterinę įrangą. Pirkimo sąlygose nurodyta, kad ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas pirkime nustatomas pagal kokybės kriterijų (techninius pranašumus ir funkcines charakteristikas). Taigi, tiekėjai pirkime nesivaržo dėl kainos. Teikdami pasiūlymą, tiekėjai siūlo prekę už perkančiosios organizacijos nustatytą fiksuotą kainą, o laimėtojas išrenkamas įvertinus pirkimo sąlygose nustatytus kokybės kriterijus, t. y. pasiūlytus papildomus techninius pranašumus ir funkcines charakteristikas.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija perka maitinimo paslaugas Dainų šventės renginyje. Pirkimo dokumentuose nurodyta, kad pirkime yra nustatytas fiksuotas porcijų įkainis, t. y. 6 Eur už vieną porciją. Pirkimo sąlygose taip pat nurodytas preliminarus porcijų kiekis.
Pirkimo sąlygose nurodyta, kad ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas pirkime nustatomas pagal kokybės kriterijų (maisto kokybę, pristatymo greitį, įpakavimą). Taigi, tiekėjai pirkime nesivaržo dėl įkainių. Teikdami pasiūlymą, tiekėjai siūlo prekę už perkančiosios organizacijos nustatytą fiksuotą įkainį, o laimėtojas išrenkamas įvertinus pirkimo sąlygose nustatytus kokybės kriterijus.

VPĮ 55 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos normos prasme fiksuota kaina turi būti suprantama tiek kaip visa pagal pirkimo sutartį tiekėjui mokėtina suma, tiek kaip konkrečių prekių, paslaugų ar darbų įkainiai. Perkančiosios organizacijos taip pat turi teisę užfiksuoti ir dalį pirkimo objekto kainų ar įkainių, o dėl kitos dalies tiekėjams suteikti galimybę konkuruoti ir dėl kainos, jei, jų vertinimu, tokiu būdu būtų pasiektas ekonomiškai naudingesnis sprendinys. Bet kuriuo atveju fiksuotos kainos nustatymas pirkime neturėtų lemti tiekėjų varžymosi tik dėl pasiūlymų pateikimo laiko, jei konkrečiu atveju kokybinės charakteristikos nesudarys sąlygų normaliam konkuravimui (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 8 dalies komentarą).*

4. VPĮ 55 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga užtikrinti, kad pasirinkti ir pirkimo sąlygose nustatyti pasiūlymų vertinimo kriterijai būtų susiję su pirkimo objektu. VPĮ 55 straipsnio 4 dalyje nustatytos sąlygos, kada yra laikoma, kad

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiūlymų vertinimo kriterijai yra susiję su pirkimo objektu, t. y. vertinimo kriterijai turi būti tiesiogiai susiję su perkamais darbais, prekėmis ar paslaugomis bet kokiu atžvilgiu ir bet kuriame jų gyvavimo ciklo etape, įskaitant konkretaus gamybos, tiekimo, teikimo, atlikimo ar prekybos proceso arba kito gyvavimo ciklo etapo proceso veiksnius, net jeigu šie veiksniai neapima jų fizinių ypatybių.

ESTT yra išaiškinęs, kad tai, jog perkančioji organizacija gali nuspręsti sudaryti sutartį su ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusiu dalyviu, atsižvelgiant į nustatytus kriterijus, jeigu šie yra susiję su sutarties objektu, nesuteikia šiai perkančiajai organizacijai neribotos pasirinkimo laisvės, turi būti aiškiai nurodyti pirkimo dokumentuose ir neprieštarauti viešųjų pirkimų principams, pirmiausia – nediskriminavimo principui (VPĮ 17 straipsnio 1 dalis)[28].

Dėl pasiūlymų vertinimo kriterijų tinkamumo ir jų sąsajos su pirkimo objektu ESTT taip pat yra pažymėjęs, kad nereikalaujama, jog kriterijus būtų susijęs su vidine produkto charakteristika, t. y. elementu, kuris materialine prasme „įsikūnija“ šiame produkte[29] (pavyzdžiui, vykdant pirkimą elektros energijai tiekti, perkančioji organizacija gali nustatyti pasiūlymų vertinimo kriterijų, kuriuo reikalaujama, kad elektros energija būtų pagaminta iš atsinaujinančių energijos šaltinių)[30]. Nei VPĮ, nei ES teisės aktuose arba juos aiškinančioje teismų praktikoje ekonominio naudingumo vertinimo kriterijai netapatinami išimtinai su pirkimo objekto vidinėmis charakteristikomis. Pakanka, kad jie būtų susiję su pirkimo objektu plačiąja prasme[31].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama statybos darbų pirkimą, pirkimo sąlygose nustatė ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų T1 „Kokybė“, o šiam pagrįsti pareikalavo iš tiekėjų nurodyti, ar jie, atlikdami perkamus darbus, taikys (ir kaip) įdiegtas vadybos sistemas ir kuo tai bus naudinga perkamiems darbams. Pažymėtina, kad šio reikalavimo perkančioji organizacija nesiejo vien su formaliu konkrečios kokybės vadybos sistemos įdiegimo faktu. Šiuo reikalavimu yra tikrinama tiekėjų siūlomų atlikti darbų kokybė taikomų vadybos sistemų aspektu, t. y. siekiama išsiaiškinti ne bendrą konkrečių sistemų į(si)diegimo faktą (minimalų tiekėjo įsipareigojimą), tačiau tokių sistemų ar jų elementų taikymo, atliekant perkamus darbus, naudą, konkretaus standarto sprendinių realaus laikymosi faktą, t. y. siekiama atrinkti geriausią galimą rezultatą galintį sukurti tiekėją.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Toks pasiūlymų vertinimo kriterijus bus laikomas susijęs su pirkimo objektu, nepaisant to, kad reikalavimas nėra sietinas su konkrečiu statiniu, jo konstrukcija, tačiau yra susijęs su rezultato sukūrimo procesu. Vien dėl to, kad perkančiosios organizacijos nustatytais reikalavimais siekiama patikrinti ir palyginti, kaip konkretūs tiekėjai organizuotų statybų procesą ir atliktų pirkimų sąlygų reikalavimus atitinkančius darbus (sukurtų konkretų rezultatą), jų (reikalavimų) negalima laikyti nesusijusiais su viešojo pirkimo objektu (konkrečiu statiniu, jo rekonstrukcija ir pan.), nes šis objektas yra sukuriamas būtent atliekant statybos darbus[32]).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama lengvųjų automobilių pirkimą, nustatė ekonominio naudingumo kriterijų, susijusį su išmetamo azoto oksido kiekiu ir triukšmo lygiu. Nurodyti kriterijai būtų laikomi susijusiais su pirkimo objektu, siekiant užtikrinti aplinkos apsaugos reikalavimus.

5. VPĮ 55 straipsnio 5 dalyje įtvirtinti pasiūlymų vertinimo kriterijų turinio reikalavimai. Pasirinkti pasiūlymų vertinimo kriterijai turi užtikrinti konkurenciją pirkime (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*) bei negali suteikti perkančiajai organizacijai neribotos diskrecijos, vertinant pasiūlymus.

Šiuo aspektu aktuali kasacinio teismo praktika dėl perkančiosios organizacijos pareigos laikytis skaidrumo principo, be kita ko, reiškiančio pirkimo sąlygų aiškumą, tikslumą, nedviprasmiškumą, tam, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija nupirkti tai, ko reikia. Tai pasiekiama tada, kai pirkimo sąlygų turinys leidžia pakankamai gerai informuotiems ir normaliai rūpestingiems tiekėjams vienodai jas suprasti ir aiškinti, o perkančiajai organizacijai realiai patikrinti, ar tiekėjų pasiūlymai šias atitinka[33] (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*). Tiek vienodo požiūrio principas, tiek iš jo kylantis skaidrumo įsipareigojimas reikalauja, kad viešojo pirkimo objektas ir viešojo pirkimo sutarties sudarymo kriterijai būtų aiškiai apibrėžti nuo viešojo pirkimo procedūros pradžios.

Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijai turi būti suformuluoti taip, kad leistų visiems deramai informuotiems ir įprastai rūpestingiems konkurso dalyviams žinoti tikslią jų apimtį, taigi, juos aiškinti vienodai. Reikalavimas laikytis lygybės, nediskriminavimo ir skaidrumo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

principų (VPĮ 17 straipsnis) reiškia, kad sutarties sudarymo kriterijai turi būti objektyvūs, o tai užtikrina, jog pasiūlymų palyginimas ir vertinimas vyks objektyviai, taigi – veiksmingos konkurencijos sąlygomis. Taip nebūtų kriterijų, kuriais perkančiajai organizacijai suteikiama besąlyginio pasirinkimo laisvė, atveju. Lygybės, nediskriminavimo ir skaidrumo principai sukelia tuos pačius padarinius, kai kalbama apie sutarties sudarymo kriterijus, kurie taip pat yra esminės viešojo pirkimo sąlygos, nes jie bus lemiami, išsirenkant pasiūlymą iš tų, kurie atitinka perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose suformuluotus reikalavimus[34].

Perkančiosios organizacijos pasiūlymų vertinimo kriterijus privalo suformuluoti aiškiai ir konkrečiai, tam, kad, *pirma*, tiekėjai aiškiai suprastų, kokie pasiūlymų vertinimo kriterijai yra taikomi ir galėtų tinkamai pateikti savo pasiūlymus pirkime; *antra*, kad pačios perkančiosios organizacijos galėtų lengvai ir tinkamai patikrinti tiekėjų atitiktį nustatytiems kriterijams ir palyginti pateiktus pasiūlymus. Perkančiosios organizacijos, formuluodamos konkrečius kriterijus, negali jų apibūdinti abstrakčiai, be to, negali nustatyti subjektyviai vertinamų kriterijų. Tais atvejais, kai ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijai, išreikšti kokybiniais parametrais, pirkimo sąlygose įtvirtinti abstrakčiai ir gali būti vertinami ar aiškinami skirtingai, tokia aplinkybė leidžia teismui pripažinti, jog tiekėjas apie šių kriterijų turinį, nepriklausomai nuo to, kad pirkime pateikė pasiūlymą, sužino perkančiajai organizacijai jo pasiūlymą įvertinus ir jam pateikus išsamią informaciją apie šio vertinimo rezultatus[35].

Iš pirkimo sąlygose nurodytų formuluočių tiekėjai tarpusavyje ir perkančioji organizacija turi vienodai suprasti ir vertinti nustatytus kriterijus. Kasacinio teismo yra išaiškinta, kad tais atvejais, kai pagal perkančiosios organizacijos parengtas pirkimo sąlygas sprendžiant dėl tiekėjų pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinamas ne konkretus matmuo (pavyzdžiui, fizikinis dydis), tačiau prašoma pateikti nurodyto kriterijaus aprašymą, perkančiajai organizacijai kyla pareiga kuo tiksliau ir detaliau aprašyti vertinimo kriterijus, kuriais remiantis bus skiriami konkretūs pasiūlymų ekonominio naudingumo balai[36].

Jei ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijai labiau pagrįsti ne absoliučiais, o santykiniais dydžiais ar palyginimu (pavyzdžiui, tam tikri kokybės aspektai, estetika ir pan.), tai perkančiosios organizacijos pareiga nustatyti (aprašyti) šias pirkimo sąlygas tampa reikšmingesnė pasiūlymo vertinimo tikslumui ir procedūros skaidrumui. Tokia pirkimo reikalavimų aiškumo ir kriterijų turinio tarpusavio santykio sąlyga yra ypač aktuali, kai kokybės reikalavimų atitiktis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

įrodinėjama tiekėjų pateikiamais laisvos formos aprašymais. Siaura perkančiųjų organizacijų diskrecija šioje srityje leidžia tiekėjams suprasti reikalavimų esmę, o perkančiajai organizacijai įvertinti tarpusavyje palyginamus pasiūlymus.

Be to, pasiūlymo ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų sąsajumas su viešojo pirkimo objektu (VPĮ 55 straipsnio 4 dalis) reiškia ne tik tinkamų kriterijų įtvirtinimą viešojo pirkimo sąlygose, tačiau ir užtikrinimą, jog tiekėjų pateikti atitikties nustatytiems ekonominio naudingumo kriterijams aprašymai (juose esantys tiekėjų įsipareigojimai ar patvirtinimai), susiję su įvairiais viešojo pirkimo sutarties vykdymo aspektais, būtų įtraukti į viešojo pirkimo sutartį bei vykdomi. Kasacinio teismo praktikoje yra konstatuota, kad racionalų lėšų panaudojimą užtikrina ne tik laimėtojo parinkimas, bet ir kruopštus bei dėmesingas viešojo pirkimo sutarties vykdymas ir jo priežiūra[37].

Tais atvejais, kai tiekėjas išrenkamas pirkimo laimėtoju dėl tam tikro savo turimo pranašumo, šis pranašumas turi materializuotis (būti naudojamas, taikomas) ir vykdant viešojo pirkimo sutartį. Priešingu atveju kyla esminio sutarties pakeitimo grėsmė[38]. Kitaip tariant, jei tiekėjas pirkime pripažintas laimėtoju dėl to, kad jo pasiūlymas geriau už kitų dalyvių atitiko ekonominio naudingumo reikalavimus, toks jo pranašumas turi tiesiogiai atsispindėti viešojo pirkimo sutartyje ar kituose sutartiniuose tiekėjo ir perkančiosios organizacijos dokumentuose.

VPĮ 86 straipsnio 3 dalyje yra nustatytas draudimas perkančiajai organizacijai ir pirkimą laimėjusiam tiekėjui keisti pasiūlymo kainą, pirkimo dokumentuose bei pasiūlyme nustatytas pirkimo sąlygas, siekiant užtikrinti skaidrumo ir tiekėjų lygiateisiškumo principų laikymąsi, įtvirtintą VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies ir 86 straipsnio 3 dalies komentarus*). Vis dėlto vien toks draudimas negali būti aiškinamas kaip pakankamas konstatuoti, kad tiekėjui kilo pareiga laikytis ekonominio naudingumo kriterijų, dėl kurių jis buvo pripažintas pirkimo laimėtoju, jei tai atskirai nėra pažymėta viešojo pirkimo dokumentuose ar viešojo pirkimo sutartyje[39]. Atsižvelgiant į tai, perkančiosios organizacijos į viešojo pirkimo sutartį turėtų įtraukti sąlygas, pagal kurias ji bet kuriuo pirkimo sutarties vykdymo metu turėtų galimybę patikrinti, ar tiekėjas laikosi ekonominio naudingumo kriterijų (pavyzdžiui, jeigu mokymo paslaugų pirkime ekonominio naudingumo balai buvo skiriami už lektorių kvalifikaciją, patirtį – perkančioji organizacija sutartyje turėtų įtvirtinti sąlygą, pagal kurią viešojo pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sutartį vykdytų (seminaro medžiagą parengtų ir dėstytų) tik pasiūlyme nurodyti lektoriai, o perkančioji organizacija turėtų teisę bet kada patikrinti tokio reikalavimo laikymąsi).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo statybos darbų pirkimą, kuriame ekonominio naudingumo balai skiriami už įdiegtų kokybės vadybos sistemų laikymąsi pagal tiekėjų aprašymus. Prie pirkimo sąlygų pridėtame pirkimo sutarties projekte nėra pateikta nuorodų į tiekėjų parengtus atitikties ekonominio naudingumo vertinimo kriterijams aprašymus (techninius pasiūlymus), neaptartas jų privalomumas (tokių sąlygų nėra ir pirkimų sąlygose), šie aprašymai (techniniai pasiūlymai) nėra nurodyti, nei kaip viešojo pirkimo sutarties priedas, nei kitaip aptarta jų teisinė galia ir tiekėją įpareigojantis pobūdis.

Atsižvelgiant į tai, kad šiuo atveju pirkimo sąlygose (įskaitant pirkimo sutarties projektą) nėra nustatyta, kaip perkančioji organizacija ketina užtikrinti, kad tiekėjai (pirkimo laimėtojas) laikytųsi savo pasiūlyme pateiktų aprašymų, turėtų būti laikoma, kad perkančioji organizacija, nustatydama ekonominio naudingumo kriterijus pirkime, neužtikrino jų sąsajumo su pirkimo objektu (privalomumo), pažeidė skaidrumo bei tiekėjų lygiateisiškumo principus (VPĮ 17 straipsnio 1 dalis).

Jei perkančiajai organizacijai kyla abejonių dėl pasiūlymų vertinimo kriterijų atitikties, ji turi patikrinti tiekėjų pateiktos informacijos tikslumą ir įrodymus, o tokio patikrinimo mechanizmas turėtų būti įtvirtintas pirkimo sutartyje (pavyzdžiui, jei ekonominio naudingumo balai yra skiriami už technines charakteristikas (automobilio variklio galingumą ir pan.), įrodymu šio kriterijaus atitikčiai pagrįsti galėtų būti atitinkamos prekės techninės specifikacijos, kuriose šios charakteristikos yra nurodytos (automobilio techninis pasas ir pan.); atitinkamai pirkimo sutartyje turėtų būti įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė bet kuriuo metu kreiptis į tiekėją su prašymu šią atitiktį pagrįsti, o tiekėjo pareiga, gavus tokį prašymą, pateikti įrodymus).

6. VPĮ 55 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga pirkimo sąlygose nustatyti pasiūlymų vertinimo kriterijų lyginamuosius svorius. Kai perkančios organizacijos pasirenka pasiūlymų vertinimą pagal (i) kainos ar sąnaudų ir kokybės

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

santykio kriterijų arba (ii) tik sąnaudų kriterijų, ekonomiškai naudingiausiam pasiūlymui nustatyti, pirkimo dokumentuose privaloma ne tik aiškiai nurodyti s perkamu objektu susijusius pasirinktus vertinimo kriterijus, bet ir kiekvieno iš jų lyginamuosius svorius. Taikydamos ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo atrankos kriterijų, perkančiosios organizacijos laisvos ne tik pasirinkti sutarties sudarymo (tiekėjų vertinimo) kriterijus, bet ir nustatyti jų lyginamąjį svorį tiek, kiek tai būtina, siekiant surasti ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, leistų apibendrintai vertinti nustatytus subkriterijus[40]. Kai pirkime ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas tik pagal kainą, ši norma netaikoma.

Lyginamieji svoriai

Kriterijų lyginamuosius svorius galima išreikšti: (i) konkrečiais dydžiais (pavyzdžiui, kaina – 60, aplinkos apsaugos kriterijus – 20, techninis pranašumas – 20); arba (ii) balų intervalais, į kuriuos patenka kiekvienam kriterijui priskiriama reikšmė (pavyzdžiui, kaina – nuo 0 iki 60 balų, aplinkosauginis kriterijus – nuo 0 iki 20 balų, techninis pranašumas – nuo 0 iki 20 balų). Kriterijų lyginamuosius svorius rekomenduotina nustatyti taip, kad kainos lyginamojo svorio ir kitų lyginamųjų svorių, išreikštų konkrečiais dydžiais, arba balų intervalų viršutinių ribų suma būtų lygi 100.

Kiekvienam vertinimo kriterijui galima papildomai nustatyti parametrus (tačiau neprivaloma). Jei parametrų lyginamieji svoriai išreiškiami konkrečiais dydžiais, VPT ENPV gairėse rekomenduojama, kad vieno vertinamo kriterijaus parametrų lyginamųjų svorių suma būtų lygi 1.

Pavyzdys

Jeigu vertinimo kriterijumi yra loginis pagrindimas ir įgyvendinimo strategija (1), tai šio kriterijaus pirmajam parametrui „Siūloma projekto įgyvendinimo strategija, rizikų valdymas“ (atkreiptinas dėmesys, kad nustatant parametrą „rizikų valdymas“, turi būti aiškiai, konkrečiai ir detaliai įvardyta, ką šis parametras reiškia[41]) gali būti nustatytas vertinimas – 0,6, o antrajam parametrui „Darbo organizavimas ir diegimo planas numatytų reikalavimų apimtis ir terminas“ – 0,4.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Jeigu parametrų lyginamieji svoriai išreiškiami balų intervalais, tuomet vieno vertinamo kriterijaus parametrų lyginamųjų svorių balų intervalų viršutinių ribų suma turi būti lygi to kriterijaus balų intervalo viršutinei ribai.

Pavyzdys

Jeigu vertinimo kriterijumi yra „Aprangos medžiagos“ (0 – 20 balų), tai šio kriterijaus pirmajam parametrui „Medžiagos tamprumas“ gali būti nustatytas vertinimo intervalas 0 – 15, o antrajam parametrui „Medžiagos pralaidumas orui“ – 0 – 5 balų[42].

Perkančiosios organizacijos turi teisę pačios nuspręsti, kokią santykinę svarbą suteikti kiekvienam iš nustatytų kriterijų. Vis dėlto, kiekvienu atveju perkančiosios organizacijos privalo vadovautis įstatyme įtvirtinta pareiga siekti pirkimui skirtas lėšas naudoti racionaliai ir įsigyti tinkamas, reikalingas prekes, paslaugas ar darbus geriausiomis sąlygomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Lyginamieji ekonominio naudingumo pasiūlymų vertinimo kriterijų svoriai kiekvienu atveju nustatomi, atsižvelgiant į perkančiosios organizacijos poreikius, pirkimo objektą bei kitas sąlygas. Kuo didesnis lyginamasis svoris nustatomas atitinkamam kriterijui, tuo didesnę reikšmę šis kriterijus reiškia vertinant pasiūlymus. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos nustatytas kriterijaus lyginamasis svoris turi aiškiai atspindėti perkančiosios organizacijos prioritetus. ENPV gairėse rekomenduojama, renkantis lyginamuosius svorius, įsivertinti pirkimo objekto sudėtingumą (pavyzdžiui, jo funkcionalumus, sudėtines dalis, skirtumus ir panašumus tarp to paties tipo objekto, estetines charakteristikas ir pan., kiek atitinkamos charakteristikos suteikia pirkimo objektui pridėtinės vertės ir pan.)[43].

VPĮ 55 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta išimtis, pagal kurią perkančiosios organizacijos turi teisę nenustatyti pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų lyginamųjų svorių, o pirkimo dokumentuose įtvirtinti šių kriterijų svarbą mažėjimo tvarka, t. y. nuo svarbiausio iki mažiausiai reikšmingo. Tai leidžiama tais atvejais, kai dėl pirkimo objekto ypatybių (sudėtingumo) neįmanoma nustatyti kriterijų lyginamojo svorio, pavyzdžiui, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos vykdomas pirkimas dėl techninių reikalavimų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

parengimo perspėjimo sirenomis sistemos modernizavimui ir plėtrai Astravo atominės elektrinės galimo poveikio zonoje paslaugų.

7. VPĮ 55 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinimo tvarka, kai perkančioji organizacija pasiūlymus vertina pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį ir jos pasirinktos vertinti pasiūlymo techninės charakteristikos nėra kiekybiškai vertinamos. Ši norma sistemiškai aiškintina su VPĮ 44 straipsnio 5 dalimi (*detaliau žiūrėti VPĮ 44 straipsnio 5 dalies komentarą*), kurioje įtvirtinta, kad tokiais atvejais susipažinimas su tiekėjų pasiūlymais privalo būti vykdomas dviem atskirais etapais (dviejuose komisijos posėdžiuose), nebent pirkimas buvo vykdomas derybų (*detaliau žiūrėti VPĮ 63, 71 straipsnių komentarus*) arba dialogo būdu (*detaliau žiūrėti VPĮ 67 straipsnio komentarą*). ENPV gairėse papildomai nustatyta, kad pasiūlymus vertinant pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės kriterijų, neprivaloma su pasiūlymais pateiktomis techninėmis charakteristikomis ir kaina susipažinti dviejuose komisijos posėdžiuose, jei perkančioji organizacija pirkimo sąlygose iš anksto nustato fiksuotą kainą ar sąnaudas. Kitaip tariant, tais atvejais, kai tiekėjams nesuteikiama galimybė konkuruoti dėl kainos, o ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas tik kokybės kriterijų pagrindu.

Tais atvejais, kai su pasiūlymais susipažįstama dviejuose komisijos posėdžiuose, pirmame posėdyje susipažįstama tik su ta pasiūlymo dalimi, kurioje pateikti techniniai pasiūlymo duomenys ir kita informacija, o antrame posėdyje susipažįstama su pasiūlymo dalimi, kurioje pateiktos kainos ar sąnaudos. Antrasis komisijos posėdis gali įvykti tik tuomet, kai perkančioji organizacija (i) patikrina, ar pateiktų pasiūlymų techniniai duomenys ir tiekėjai atitinka pirkimo dokumentuose įtvirtintus reikalavimus ir (ii) įvertina pasiūlymų techninius duomenis pagal pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 44 straipsnio 5 dalies komentarą*).

8. VPĮ 55 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga įvertinti pateiktus dalyvių pasiūlymus ir nustatyti pasiūlymų eilę. Įstatyme nėra įtvirtinto konkretaus termino, per kurį perkančiosios organizacijos turėtų įvertinti pateiktus pasiūlymus bei

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nustatyti pasiūlymų eilę. Vis dėlto komentuojamoje VPĮ 55 straipsnio 8 dalyje nurodyta, kad tai jos turėtų padaryti nedelsdamos. Atsižvelgiant į protingumo principą, terminas pasiūlymams įvertinti ir pasiūlymų eilei sudaryti turėtų būti proporcingas, nustatomas atsižvelgiant į konkretų pirkimą, jo sudėtingumą, pasiūlymus pateikusių tiekėjų skaičių ir pan. Pasiūlymų eilės perkančiosios organizacijos gali nesudaryti tik tuo atveju, kai pirkime yra pakviestas dalyvauti tik vienas tiekėjas, arba tik vienas tiekėjas pateikė savo pasiūlymą.

Nors įstatyme nėra aiškiai įtvirtinta, tačiau perkančiosios organizacijos turi ne tik nustatyti pasiūlymų vertinimo kriterijų lyginamuosius svorius, tačiau jos taip pat kiekvienu atveju privalo pirkimo dokumentuose nurodyti pasirinktas formules, pagal kurias pirkime bus skaičiuojamas ekonominis naudingumas. Tik nustačius tinkamą formulę, galima užtikrinti, kad pirkime bus išrinktas geriausios kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio (ar tik pagal atitinkamų sąnaudų dydį) pasiūlymas. Įstatyme nėra nustatytų ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo apskaičiavimo taisyklių ir formulių, tačiau jos yra pateiktos EN PV gairėse.

Pasiūlymų eilė yra nustatoma ekonominio naudingumo balų mažėjimo tvarka arba kainų didėjimo tvarka, jeigu ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas pirkime išrenkamas tik pagal kainą. Kitaip tariant, pirmas eilėje yra įrašomas daugiausiai ekonominio naudingumo balų surinkęs tiekėjas arba mažiausią kainą pasiūlęs tiekėjas, visi kiti tiekėjai yra įrašomi surinktų balų mažėjimo tvarka ar kainų didėjimo tvarka, atitinkamai paskutinis eilėje įrašomas tiekėjas, surinkęs mažiausiai ekonominio naudingumo balų arba pasiūlęs didžiausią kainą.

VPĮ 55 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo nustatymo taisyklė, kai visi tiekėjų pasiūlymai buvo įvertinti vienodai, t. y. kai tiekėjai surinko tiek pat ekonominio naudingumo balų (turint omenyje bendrą įvertinimo balą, įskaitant techninės pasiūlymo dalies įvertinimą bei pasiūlymo kainą). Tokiu atveju pasiūlymų eilėje, kurioje pasiūlymai nustatomi ekonominio naudingumo mažėjimo tvarka, pirmesnis įrašomas tas tiekėjas, kuris pasiūlymą pateikė anksčiausiai arba pagal preliminariojoje sutartyje nustatytas pirmumo sąlygas, kai taikoma šio įstatymo 22 straipsnio 2 dalis ir tiekėjo pasiūlymas pateikiamas automatiniu būdu (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio 2 dalies komentarą*).

VPĮ 55 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta pirmumo taisyklė reiškia, kad, teikiant pasiūlymus, tiekėjai turėtų nedelsti ir juos pateikti kuo anksčiau, nelaukdami paskutinės pasiūlymų pateikimo termino

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dienos ir (ar) valandos. Surinkus vienodą ekonominio naudingumo balų skaičių, didesnė tikimybė laimėti pirkimą tenka tam tiekėjui, kuris pirmesnis pateikė pasiūlymą pirkime.

VPĮ 55 straipsnio 8 dalyje įtvirtintos normos kontekste pasiūlymų ekonominio naudingumo vienodumas vertinamas subendrintais surinktais ekonominio naudingumo balais (ekonominiu naudingumu) (pavyzdžiui, subendrinus surinktus balus už tiekėjo pasiūlymo kainą ir kokybę), o ne pagal pavienių subkriterijų vienodumą. Gali susiklostyti situacija, kai tiekėjų pasiūlymai pagal subkriterijus gali būti nevienodi (pavyzdžiui, skyrėsi tiek tiekėjų kainos, tiek įvertinimas pagal kokybės kriterijų), tačiau galiausiai šie tiekėjai buvo įvertinti vienodu ekonominio naudingumo balų skaičiumi. Taigi, komentuojamos normos prasme neturėtų būti vertinama, kad tik esant vienodiems pasiūlymams pagal visus pavienius vertinimo subkriterijus galima taikyti VPĮ 55 straipsnio 8 dalį ir pirkimo laimėtoju pripažinti anksčiau pasiūlymą pateikusį tiekėją[44]. Kita vertus, aplinkybė, kad tiekėjai pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų surinko vienodą balų skaičių, gali reikšti, jog pasiūlymų vertinimas stokoja skaidrumo, objektyvumo, nes tiekėjai konkuruoja labiausiai dėl pasiūlymų pateikimo termino. Tai gali lemti tokių pirkimo sąlygų pripažinimą neteisėtomis.

Analogiškai turėtų būti sprendžiama dėl tokių atvejų, kai pirkime pasiūlymai yra išrenkami tik pagal mažiausios kainos kriterijų. Nors iš įstatymo normos lingvistinio teksto negalima spręsti, kad VPĮ 55 straipsnio 8 dalis taikoma tik tais atvejais, kai pasiūlymai pirkime vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės ar sąnaudų kriterijus, tačiau kasacinis teismas šiuo aspektu yra pasisakęs, kad negali susidaryti situacijos, kai tiekėjai pirkime tarpusavyje konkuruoja tik dėl pasiūlymų pateikimo greičio[45]. Tokios situacijos gali susidaryti tuomet, kai, pavyzdžiui, pirkimo sąlygose nustatyta, kad ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas pagal kainą, tačiau rinkos situacija lemia, kad yra iš anksto žinoma, kokią kainą pateiks visi tiekėjai (kai atitinkamoje rinkoje tam tikros prekės ar paslaugos kaina yra viešai žinoma, nusistovėjusi ir nekintanti, pavyzdžiui, kelionių organizavimo paslaugų pirkimo atvejai, kai tiekėjai įprastai siūlo 0,00 Eur kainas). Tokiu atveju, nepaisant pirkimo sąlygose įtvirtinto kainos kriterijaus, pirkime tiekėjai varžosi iš esmės dėl pasiūlymo pateikimo greičio. Atsižvelgiant į tai, kai pirkime pasiūlymai yra vertinami pagal mažiausios kainos kriterijų, taikant VPĮ 55 straipsnio 8 dalies normą, turi būti atsižvelgiama, ar konkrečiu atveju nėra susiklosčiusi situacija, kai tiekėjams iš anksto yra žinoma rinkos kaina, kurią, tikėtina, siūlys visi dalyvaujantys tiekėjai.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kita vertus, kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad tais atvejais, kai pagrįstai tikimasi, jog tiekėjai pirkime pateiks pasiūlymus, nurodydami nulinę kainą, perkančioji organizacija turėtų vertinti teisines galimybes, įvertinus pirkimu siekiamus tikslus, pirkimo objektą įsigyti ne viešųjų pirkimų, reglamentuojamų VPĮ, būdu. Atsižvelgiant į tai, kad viešojo pirkimo sutartis yra atlygintinas sandoris[46], esant realiai tikimybei gauti pasiūlymus už nulinę kainą, perkančioji organizacija jai reikiamas prekes, paslaugas ar darbus turėtų įsigyti kitokio pobūdžio sutartinių santykių pagrindu[47].

9. VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta pasiūlymų *siaurąja prasme* (t. y. pasiūlymo daliai, kuri tiesiogiai susijusi su pirkimo objektu, jo charakteristikomis, kaina, sutarties vykdymu ir pan.) tikslinimo tvarka.

VPT intarpas, aktualus nuo 2022-06-20 LAT priimtos nutarties:

Atsižvelgiant į naujausią kasacinio teismo praktiką, kuriuje iš esmės formuluojamos naujos pasiūlymo tikslinimo taisyklės, atsisakant ligšiolinės nacionalinių teismų praktikos skirtingų viešojo pirkimo procedūrų – *reikalavimų tiekėjų kvalifikacijai ir pasiūlymui siaurąja prasme* nustatymo ir atitikties vertinimo – atribojimo prasme, aukščiau pateikti išaiškinimai ir pavyzdžiai aktualūs tiek, kiek neprieštarauja naujai suformuluotoms teisės aiškinimo taisyklėms (*plačiau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 3 dalies komentarą*).

žemiau pateikta komentaro versija buvo aktuali iki 2022-06-20 LAT priimtos nutarties:

Kasacinio teismo suformuota praktika dėl pasiūlymo *siaurąja prasme* tikslinimo, kai nėra akivaizdžių kainos apskaičiavimo klaidų, yra itin griežta. Vadovaujantis kasacinio teismo išaiškinimais, pasiūlymas *siaurąja prasme* gali būti tikslinamas išskirtinai išimtiniais atvejais, kai yra akivaizdžios techninio ar redakcinio pobūdžio klaidos ar neatitiktys ir tam užtenka itin paprasto tiekėjo paaiškinimo.

Kasacinis teismas dėl pasiūlymo *siaurąja prasme* vertinimo yra konstatavęs, kad tais atvejais, kai tiekėjo pasiūlyme *siaurąja prasme* nustatomi reikšmingi trūkumai ir kai net pagal turiningojo vertinimo principą, atsižvelgiant į dokumentų visumą, perkančiosios organizacijos negali konstatuoti jo atitikties iškeltiems reikalavimams, tuomet tiekėjo paaiškinimai kaip keičiantys pasiūlymą iš esmės yra nepriimtini ir toks pasiūlymas atmestinas; net jei tiekėjo padaryta klaida

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

būtų akivaizdi (techninė), ji negali būti kvalifikuojama kaip redakcinio pobūdžio ir paprastai ištaisytina, jei identifikuotą trūkumą galima pašalinti tik iš naujo teikiant duomenis ar net visą pasiūlymą[48]. Taigi, naujų duomenų pateikimas, tikslinant (aiškinant) pasiūlymą *siauraja prasme*, kasacinio teismo vertinimu, paprastai lems draudžiamą jo keitimą.

Kasacinis teismas šiame kontekste taip pat yra pasisakęs, kad tais atvejais, kai perkančioji organizacija nustato, jog tiekėjo pasiūlyme yra tokio pobūdžio trūkumų, kuriuos leidžiama paaiškinti ar patikslinti, nekeičiant pasiūlymo esmės, ji (pirkėja) privalo kreiptis į tiekėją jam siūlydama (prašydama) paaiškinti redakcinio pobūdžio, objektyviai nustatytinus, paprastai ištaisytinus ar paaiškintinus netikslumus. Perkančiosios organizacijos diskrecija šiuo aspektu iš esmės reiškiasi ne sprendimu leisti arba ne tiekėjui paaiškinti pasiūlymą, o įvertinimu, ar pasiūlymo trūkumo pobūdis leidžia jį pataisyti[49].

Situacija, kai dalyviui gali būti leidžiama paaiškinti atitinkamus neaiškius pasiūlymo elementus, yra daugiau išimtinio pobūdžio, pasiūlymo trūkumai turi būti redakcinio pobūdžio, objektyviai nustatytini ir paprastai ištaisytini. Nustatytas trūkumas, pirmiau nurodytų kriterijų neatitinka, kai jam ištaisyti nepakanka paprasto ūkio subjekto paaiškinimo, o reikia atskiro, gan detalaus ir tikslaus pasiūlymo patikslinimo, papildymo naujais duomenimis. Be to, pripažintina, kad nei pats trūkumas, nei jo taisymas nepasižymi objektyvumu, jei jo ištaisymo rezultatas priklauso nuo tai atliekančio subjekto[50].

Kasacinis teismas taip pat yra nurodęs, kad naujo prekės modelio nurodymas (naujų duomenų pateikimas) nepasižymi objektyvumu, tokiu būdu atliktas trūkumo ištaisymas priklauso išimtinai nuo jį atliekančio subjekto. Teisės paaiškinti tokio pobūdžio trūkumą suteikimas pasiūlymą pateikusiam asmeniui gali atrodyti nepagrįstai palankus šiam subjektui, todėl toks pasiūlymo paaiškinimas (patikslinimas) neatitinka vienodo požiūrio principo. Šiuo aspektu kasacinis teismas yra atkreipęs dėmesį į tai, kad tiek iš teisinio reguliavimo, tiek iš jį aiškinančios teismų praktikos dėl pasiūlymo siaurąja prasme vertinimo matyti, jog tiekėjo deklaruojamų ir įrodinėjamų techninių savybių neatitiktis viešųjų pirkimų sąlygoms neretai reiškia neatitiktį *de jure* (teisinę), o ne *de facto* (faktinę), nebent perkančioji organizacija reikalautų pateikti prekių pavyzdžius, atlikti bandymus, demonstraciją ar pan. Vadinasi, net jei tiekėjo pasiūlytas pirkimo objektas atitinka pirkimo sąlygas, tačiau tiekėjas pasiūlyme nenurodė konkretaus siūlomo pirkimo objekto

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

modelio, kaip to buvo reikalaujama pagal pirkimo sąlygas, tokiu atveju pasiūlymas siaurąja prasme negali būti pripažintas atitinkančiu pirkimo sąlygas[51].

Be to, kasacinis teismas pažymėjo, kad tikslinant pasiūlymą svarbus ne konkretus būdas, kaip bus ištaisytas pasiūlyme nustatytas jo trūkumas, o aplinkybė, jog pasiūlymas taisomas pakeičiant jo duomenis taip, kad pirkimo dokumentų neatitinkantis pasiūlymas taptų juos atitinkantis[52].

Nustatyto pasiūlymo trūkumo mažareikšmiškumas (jo svarba ir vertė visos įsigyjamos pirkimo sutarties atžvilgiu) nedaro įtakos tokio pasiūlymo vertinimui kaip neatitinkančio nustatytų reikalavimų, jeigu bent dalis jo tokių reikalavimų neatitinka (nurodytas teisės aiškinimas iš principo reiškia, kad net ir tuo atveju, jei, pavyzdžiui, tiekėjas pateikiamų darbų kiekių žiniaraštyje, kuriame yra tūkstančiai skirtingų pozicijų, padarė klaidas keliose eilutėse (pavyzdžiui, nurodė netinkamą (net ir nereikšmingą) kiekį medžiagų (vietoje 10 atitinkamo diametro varžtų, nurodė 8) ar netinkamą medžiagą (vietoje 2,5 m pločio skardos, nurodė 2,3 m pločio skardą), toks pasiūlymas turi būti vertinamas kaip neatitinkantis nustatytų reikalavimų, o jo patikslinimas, nepateikiant naujų duomenų, praktiškai būtų neįmanomas).[53]

Pavyzdys

Tiekėjas pasiūlymo dalyje, kurioje reikėjo užpildyti darbų kiekių žiniaraščius, jo eilutėje dėl siūlomo betono nurodė betono siūlomą kiekį, tačiau nenurodė jo klasės, kaip buvo reikalaujama pagal pirkimo sąlygas.

Dėl nurodytų žiniaraščio neatitikčių būtų darytinos dvejopo pobūdžio išvados. Viena vertus, toks žiniaraštis neatitinka pirkimo sąlygose nustatytų reikalavimų (tam tikrose pozicijose pasiūlytas betonas, nenurodant jo klasės (kas reikštų, kad pirkimo laimėjimo atveju tiekėjas sutarties vykdymo metu galėtų naudoti prastesnės kokybės betoną, nei reikalaujama pagal pirkimo sąlygas). Kita vertus, nustatyti pasiūlymo trūkumai būtų kvalifikuotini kaip tokios neatitiktys, kurios negali būti ištaisytos, nepakeičiant pasiūlymo esmės. Jei pasiūlymo nėra galima paaiškinti (patikslinti), nepakeičiant jo duomenų, toks pasiūlymo esmės keitimas neatitiktų VPĮ 55 straipsnio 9 dalies reguliavimo.

Nors teismų praktikoje suformuotas ir išplėtotas turiningojo pasiūlymų vertinimo principo įgyvendinimas[54], pagal kurį formalizuotas viešųjų pirkimų procedūrų reguliavimas neturi

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

viršenybės prieš perkančiosios organizacijos ir tiekėjų veiksmus, jei šie atitinka teisės normų ir pirkimo sąlygų esmę ir jomis siekiamus tikslus, tačiau net ir ši praktika iš esmės neišplečia VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje įtvirtinto reguliavimo taikymo apimties, kadangi, kaip nurodyta pirmiau, net ir remiantis turininguoju pasiūlymų vertinimu, tikslinti pasiūlymo duomenis iš esmės galima tik nepateikiant naujų duomenų.

Komentaro autorių nuomone, pasiūlymo *siaurąja prasme* duomenų tikslinimo vertinimas kaip *naujų duomenų pateikimas* gali ir turi būti išskiriamas į dvi atskiras kategorijas: *pirma*, naujų duomenų pateikimas fakto prasme, *antra*, naujų duomenų pateikimas turinio prasme. Tai, kad tiekėjas, tikslindamas pasiūlymą *siaurąja prasme* pateikė naują dokumentą, kurio jo pasiūlyme nebuvo, ne visada reikš naujo pasiūlymo pateikimą ar pasiūlymo pakeitimą taip, kad neatitinkančio reikalavimų pasiūlymas taptų juos atitinkantis. Autorių nuomone, vertinimui, ar pasiūlymo *siaurąja prasme* duomenys iš esmės pakeisti turinio (teisine) prasme, galėtų pagal analogiją būti taikoma esminio viešojo pirkimo sutarties pakeitimo samprata ir reguliavimas, pagal kurį kiekvienas sudarytos sutarties pakeitimas pagal bendrąsias civilinės teisės normas yra naujas sandoris, tačiau ne kiekvienas yra esminis, keičiantis šalių interesų pusiausvyrą. Pažymėtina, kad ESTT praktika pasiūlymo tikslinimo *siaurąja prasme* atžvilgiu nėra tokia griežta ir pagal ją tam tikrais atvejais nėra draudžiama pateikti naujų duomenų, jeigu juos pateikus iš esmės nėra pateikiamas naujas pasiūlymas. ESTT yra išaiškinęs, kad pagal viešųjų pirkimų principus konkrečiai nedraudžiama išimtiniais atvejais *taisyti ar pildyti atskirus pasiūlymo duomenis* dėl to, kad akivaizdžiai būtinas paprastas jų paaiškinimas, arba siekiant ištaisyti akivaizdžias redakcinio pobūdžio klaidas, jei dėl šio pakeitimo faktiškai nepateikiamas naujas pasiūlymas[55]. Be to, ESTT, aiškindamas tiekėjų galimybių ištaisyti pasiūlymo trūkumus ribas, nurodė, kad tais atvejais, kai dėl konkurso nuostatų dalyviai neturi galimybės parengti pasiūlymų pagal pirkimo sąlygų ar nacionalinės teisės reikalavimus (pavyzdžiui, pirkimo sąlygose reikalaujama tiekėjų finansiniuose pasiūlymuose nurodyti darbų sąnaudas, tačiau perkančiosios organizacijos kartu su pirkimo dokumentais pateiktoje pasiūlymo formoje nėra išskirtos eilutės šios informacijos nurodymui), tuomet dalyviams turi būti leidžiama ištaisyti tokius pasiūlymo trūkumus[56].

Komentaro autorių nuomone, pristatyta LAT praktika VPĮ 55 straipsnio 9 dalies atžvilgiu yra ydinga ir keistina, kadangi jos taikymu iš principo eliminuojama bet kokia realiai įgyvendinama

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiūlymo *siaurąja prasme* tikslinimo galimybė. Dėl tokios nacionalinės teismų praktikos pasiūlymą *siaurąja prasme* galima tikslinti itin išimtiniais atvejais, tai iš esmės reiškia tik tiekėjų teisę tikslinti redakcinio pobūdžio klaidas. Tokia praktika ne tik formuoja statišką (neveikiantį) VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje įtvirtintą reguliavimą, bet taip pat yra nesuderinama su VPĮ 1 straipsnio 1 dalyje ir 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtintais tikslais ir principais (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio 1 dalies ir 17straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarus*), neatspindi viešųjų pirkimų procedūrų specifiškumo bei dinamikos. Be to, LAT suformuojama praktika turėtų būti suderinta su prieš tai nurodytais ESTT išaiškinimais, kurie yra lankstesni pasiūlymo tikslinimo *siaurąja prasme* atžvilgiu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo statybos darbų pirkimą. Prie pirkimo dokumentų yra pridėti perkančiosios organizacijos užpildyti darbų kiekių žiniaraščiai, kuriuose perkančioji organizacija yra tiksliai ir aiškiai nurodžiusi savo poreikius, t. y. kokie darbai, medžiagos, jų kiekiai turi būti naudojami sutarties vykdymo metu. Šalia atitinkamų darbų, medžiagų aprašymo bei kiekių yra palikta tuščia eilutė, skirta įkainio įrašymui. Visi dėlto prie pirkimo sąlygų pridėti darbų kiekių žiniaraščiai yra neredaguojamo failo formatu.

Kartu su pasiūlymu tiekėjai turi pateikti užpildytus darbų kiekių žiniaraščius, nurodydami, kokius įkainius siūlo darbų kiekių žiniaraščiuose nurodytose pozicijose aprašytiems darbams, medžiagoms. Atsižvelgiant į tai, tiekėjai turi perrašyti visas perkančiosios organizacijos žiniaraščiuose nurodytas eilutes ir į jas įrašyti tik siūlomus įkainius.

Šiuo atveju, kadangi darbų kiekių žiniaraščiai buvo užpildyti pačios perkančiosios organizacijos, o tiekėjai neturi teisės keisti šio dokumento turinio (turi jį perrašyti), tiekėjui suklydus, perrašant tam tikras pozicijas (pavyzdžiui, prie pirkimo sąlygų pridėtame žiniaraštyje nurodyta, kad tiekėjas turi pasiūlyti metalo plokštę, o tiekėjas, perrašant atitinkamą eilutę, įrašė ne metalo plokštę, o plastmasę), turėtų būti leidžiama ištaisyti pasiūlymo duomenis, net ir tuo atveju, jei dėl to faktiškai būtų pateikiami nauji duomenys, t. y. patikslintas žiniaraštis su jame patikslintais duomenimis.

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tiekėjas pasiūlė pirkimo objektą, visiškai atitinkantį techninės specifikacijos reikalavimus. Kartu su pasiūlymu tiekėjas pateikė pirkimo objekto atitikties deklaracijas, tačiau nepateikė instrukcijos, kurioje nurodyta, kad pirkimo objektas atitinka vieną iš reikalaujamų funkcijų.
Atsižvelgiant į tai, kad šiuo atveju tiekėjas siūlė pirkimo objektą, kuris dar iki pasiūlymo pateikimo atitiko nustatytus reikalavimus, tačiau nepateikė vieno iš tai patvirtinančių dokumentų (tai, kad nepateikta instrukcija, nereiškia, kad pirkimo objektas neturi reikiamos funkcijos, kadangi iš vėliau pateiktos instrukcijos tai galima nustatyti), instrukcijos pateikimas, tikslinant pasiūlymą, neturėtų būti traktuojamas kaip neleistinas naujų duomenų pateikimas.

Praktikoje, ypač vykdant sudėtingus, didelės apimties pirkimus praktiškai neįmanoma išvengti situacijų, kuomet tiekėjų pasiūlymai *siaurąja prasme* yra pateikti be tam tikrų trūkumų ar neatitikčių. Tai itin aktualu vykdant statybos darbų pirkimus, kuriuose tiekėjai įprastai turi užpildyti didelės apimties darbų kiekių žiniaraščius (kuriuose nurodyta tūkstančiai skirtingų pozicijų (eilučių) ir pan.). Akivaizdu, kad tokiais atvejais pateikti pasiūlymą be tam tikrų klaidų ar neatitikčių yra itin sunku. Dėl to perkančiosioms organizacijoms, vertinant tiekėjų pasiūlymų paaiškinimus pagal VPĮ 55 straipsnio 9 dalį, kiekvienu atveju turėtų būti leidžiama atsižvelgti į konkrečias aplinkybes, tiekėjų padarytų klaidų pobūdį, jų turinį, klaidų atsiradimo priežastis ir pan. aspektus.
VPĮ 1 straipsnio 1 dalyje ir 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio 1 dalies ir 17straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarus*) įtvirtintas viešųjų pirkimų efektyvumo tikslas – vykdant viešuosius pirkimus, turi būti siekiama, kad viešųjų pirkimų procedūra būtų efektyvi ir nebūtų atmetami pasiūlymai, kurie turi mažareikšmių neatitikčių, tačiau yra naudingi perkančiajai organizacijai ir mokesčių mokėtojams plačiąja prasme. Dėl to visais atvejais, taikant VPĮ 55 straipsnio 9 dalies normas, turi būti ieškoma tinkamo balanso tarp paminėto tikslo ir lygiateisiškumo bei proporcingumo principų (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*)[57].
VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje atskirai reglamentuojamos ir pasiūlymo *siaurąja prasme* duomenų, susijusių su kainos apskaičiavimu, situacijos.
Dėl tiekėjų teisės ištaisyti pasiūlyme pastebėtas aritmetines klaidas yra taikoma iš esmės ta pati kasacinio teismo ir ESTT praktika dėl pasiūlymų *siaurąja prasme* tikslinimo[58]. Aritmetinių klaidų taisymas VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje įtvirtinto reguliavimo kontekste reiškia dalyvio teisę taisyti ar

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pildyti atskirus pasiūlymo duomenis, siekiant ištaisyti akivaizdžias redakcinio pobūdžio klaidas, jei dėl šio pakeitimo faktiškai nepateikiamas naujas pasiūlymas. Taigi, aritmetinė klaida VPĮ 55 straipsnio 9 dalies taikymo prasme yra akivaizdus skaičiavimo apsirikimas, kurio ištaisymas nekeičia pasiūlymo kainos ir yra leidžiamas, jei (i) nėra pakeičiama susipažinimo su pasiūlymais metu užfiksuota kaina, (ii) nėra atsisakoma kainos sudedamųjų dalių arba kaina papildoma naujomis dalimis[59].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo pirkimą skelbiamų derybų būdu. Pirkimo sąlygose nustatyta, kad perkančioji organizacija deryboms kvies tris ekonomiškai naudingiausius pasiūlymus pateikusius tiekėjus į derybas. Pirkimo sąlygose taip pat nustatyta, kad tiekėjai derybų metu negalės didinti pasiūlymo įkainių (galės tik juos mažinti).

Po įvykdytų derybų potencialus laimėtojas pateikė geriausios kainos galutinį pasiūlymą. Šio tiekėjo galutinė pasiūlymo kaina, lyginant su jo pirminiu pasiūlymu, sumažėjo. Vis dėlto tiekėjas žiniaraščiuose kai kuriuos įkainius padidino (nors tiek pirkimo sąlygose, tiek kvietime į derybas, tiek derybų protokole buvo aiškiai nustatyta, kad įkainių didinti nebus galima). Atsižvelgiant į tai, kad tiekėjams nebuvo leidžiama didinti įkainių, tiekėjo pasiūlymo pakeitimas, nekeičiant jo esmės, šiuo atveju nebūtų galimas, nebent tai būtų akivaizdi aritmetinio skaičiavimo klaida ir tiekėjas tai galėtų pagrįsti bei patikslinti pasiūlymą (pavyzdžiui, klaidingai sudauginti įkainiai su kiekiais, per klaidą įkainiai nurodyti su PVM, vietoje įkainių be PVM ir pan.), nekeičiant galutinės pasiūlymo kainos, neatsisakant nei vienos žiniaraščio eilutės bei nepridedant naujos, taip pat laikantis pirkimo sąlygų reikalavimų, t. y. kad pasiūlymo įkainiai nebūtų padidinti.

Tuo atveju, kai pirkime taikomas fiksuoto įkainio kainodaros metodas ir pirkime nėra aiškūs bei apibrėžti konkretūs perkančiosios organizacijos poreikiai (įsigyjami preliminarūs kiekiai, kurie gali kisti), fiksuota kaina VPĮ 55 straipsnio 9 dalies kontekste reiškia ne galutinę pasiūlymo kainą, o tiekėjo siūlomus įkainius, kadangi būtent įkainiai šiuo atveju turi esminę reikšmę, vertinant pasiūlymus[60].

Taigi, kai pirkime taikomas fiksuoto įkainio kainodaros metodas, taisant aritmetines klaidas pasiūlyme, gali būti tikslinama bendra pasiūlymo kaina. Jei pirkimo objektas susideda iš sudėtinių

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dalių ir perkančioji organizacija pirks skirtingus prekių kiekius ir (ar) paslaugų apimtis, vertinant pasiūlymą, vertinama įkainių, padaugintų iš maksimalių ar apytiksliai numatomų įsigyti kiekių ir (ar) apimčių arba lyginamųjų koeficientų, suma. Atsižvelgiant į kainodaros nuostatas, svarbiausias yra pasiūlytas įkainis, todėl tokiu atveju, taisant klaidas, neturėtų būti keičiamas pradinis pasiūlytas įkainis, tačiau gali būti patikslinta bendra pasiūlymo palyginamoji kaina[6]. Taigi, jei pirkime būtų taikomas fiksuoto įkainio kainodaros metodas, pagal VPĮ 55 straipsnio 9 dalies reguliavimą tiekėjas, taisydamas pasiūlymo kainos aritmetines klaidas, negalėtų keisti pasiūlyme nurodytų įkainių, tačiau pagal pasiūlyme nurodytus įkainius aritmetiškai teisingai apskaičiuota bendra pasiūlymo kaina neabejotinai galėtų ir netgi turėtų pasikeisti. Priešingu atveju, aritmetinių klaidų ištaisymas būtų objektyviai neįmanomas, o tai būtų nesuderinama su VPĮ 55 straipsnio 9 dalies reguliavimu.

10. VPĮ 55 straipsnio 10 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė nevertinti viso tiekėjo pasiūlymo, kai, patikrinus jo dalį, nustatoma, kad pasiūlymas turi būti atmestas. Pavyzdžiui, tais atvejais, kai su pasiūlymais susipažįstama dviejuose komisijos posėdžiuose (VPĮ 55 straipsnio 7 dalis), pirmame posėdyje perkančioji organizacija, susipažinusi su technine pasiūlymo dalimi, nustato, kad pasiūlymas neatitinka pirkimo sąlygų reikalavimų ir tiekėjas jo negali patikslinti šio straipsnio 9 dalyje nustatyta tvarka (nekeisdamas jo esmės), perkančioji organizacija nebeprivalo šio tiekėjo pasiūlymo vertinti antrajame komisijos posėdyje, t. y. neprivalo susipažinti su jo kaina, o tokį pasiūlymą gali iš karto atmesti.

VPĮ 55 straipsnio 10 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė nevertinti viso tiekėjo pasiūlymo netaikoma, jeigu perkančioji organizacija ketina pasinaudoti šio VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta skelbiamų derybų sąlyga, kai leidžiama pakartotinai nebeskelbti skelbimo apie pirkimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*).

Nuo 2022-01-01 naikinama 55 straipsnio 11 dalies nuostata. Vis dėlto, net ir nesant šios dalies įstatyme, toks vertinimo kriterijus yra leistinas. Dėl šios priežasties žemiau pateiktas nuostatos komentaras paliekamas.

11. VPĮ 55 straipsnio 11 dalyje įtvirtintas atskiras socialinis pasiūlymų vertinimo kriterijus – tiekėjo ir subtiekėjo (jei jis pasitelkiamas) pirkimo sutartį vykdysiantiems darbuotojams

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

darbo užmokesčio mėnesio medianos (vidurkio) ir LR nustatyto minimalaus darbo užmokesčio santykis.

Iki 2019 m. birželio 11 d. galiojusiame VPĮ reguliavime šis kriterijus buvo priskirtas prie VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinto sąžiningos prekybos sąlygų kriterijaus. Vis dėlto anksčiau galiojusioje normoje buvo įtvirtintas tiekėjo siūlomo atlyginimo pirkimo sutartį vykdysiantiems darbuotojams arba ūkio subjekto, kurio pajėgumais remiamasi, ir kilmės šalyje nustatyto minimalaus darbo užmokesčio santykis. Atsižvelgiant į tai, kad buvo vertinamas skirtumas tarp darbuotojo kilmės šalyje nustatyto minimalaus darbo užmokesčio dydžio ir faktiškai jam mokamo dydžio, toks pasiūlymų vertinimas negalėjo užtikrinti lygiateisiškumo principo – akivaizdu, kad net ir mokant tą patį darbo užmokestį, pavyzdžiui, 1 000 Eur, vienoks balas būtų skiriamas LR tiekėjui, atsižvelgiant į LR nustatytą 555 Eur dydžio minimalų darbo užmokestį, tuo tarpu kitoks balas būtų skiriamas tiekėjui iš Bulgarijos, kur minimalus darbo užmokestis siekia vos 250 Eur[62]. Taigi, pagal naują reguliavimą gali būti vertinama, kiek tiekėjo ir subtiekėjo, jeigu jis pasitelkiamas, sutartį vykdysiantiems ir perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nurodytas užduotis atliksiantiems darbuotojams siūlomo darbo užmokesčio mėnesio mediana (vidurkis) viršija LR nustatytą minimalų darbo užmokestį (nepaisant to, ar tiekėjas yra LR, ar užsienio subjektas). Kuo daugiau tiekėjo pasiūlytas atlyginimas darbuotojams viršija minimalų užmokestį, nustatytą LR, tuo didesnis balas skiriamas.

Taikant tokį kriterijų siekiama, kad tiekėjai mokėtų pakankamą atlygį savo darbuotojams, ar pakankamas atlygis būtų mokamas ūkio subjekto, kurio pajėgumais remiasi tiekėjas, darbuotojams, vykdantiems sudarytą viešojo pirkimo sutartį. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šiuo atveju turi būti vertinamas konkrečiai tik tų darbuotojų darbo užmokestis, kurie tiesiogiai vykdys pirkimo sutartį. Tiekėjai turi užtikrinti, kad visą sutarties vykdymo laikotarpį nurodytų darbuotojų darbo užmokesčio mėnesio mediana būtų ne mažesnė, negu buvo nurodyta pateikiant pasiūlymą. Perkančioji organizacija pirkimo sąlygose ir pirkimo sutarties projekte privalo tiekėjams nustatyti reikalavimą šių sąlygų laikytis (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 5 dalies komentarą*).

Šiuo aspektu papildomai paminėtina ESTT praktika, kurioje buvo sprendžiama dėl pirkimo sąlygose nustatyto reikalavimo, kad tiekėjai įsipareigotų pirkimo sutartį vykdysiantiems darbuotojas mokėti ne mažesnį, nei perkančiosios organizacijos kilmės šalyje nustatytas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

minimalus darbo užmokestis. ESTT buvo išaiškinta, kad sąlyga, pagal kurią pirkimo dalyviai ir jų galimi subrangovai, įsteigti kitoje, nei perkančiosios organizacijos valstybėje narėje, kurioje minimalaus darbo užmokesčio norma yra mažesnė, privalo mokėti minimalų darbo užmokestį pagal perkančiosios organizacijos nacionalinę teisę, lemia papildomą ekonominę naštą, galinčią neleisti priimančiojoje valstybėje narėje teikti paslaugos ar trukdyti ją teikti arba tokių paslaugų teikimą daryti mažiau patrauklų[63]. Tokia sąlyga gali apriboti tiekėjų galimybes dalyvauti pirkime, dėl to yra neleistina. Taigi, perkančiosios organizacijos negali reikalauti, kad tiekėjai ar jų subrangovai įsipareigotų mokėti perkančiosios organizacijos nacionalinėje teisėje įtvirtintą minimalų darbo užmokestį pirkimo sutartį vykdysiantiems darbuotojams[64]. Vis dėlto galima nustatyti ekonominio naudingumo kriterijų, pagal kurį ekonominio naudingumo balai būtų skiriami už sutartį vykdysiantiems darbuotojams mokamo darbo užmokesčio mėnesio medianos (vidurkio) ir LR nustatyto minimalaus darbo užmokesčio santykį.

VPĮ 55 straipsnio 11 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė, kilus abejonėms dėl tiekėjo pateiktos informacijos teisingumo, kreiptis į kompetentingas institucijas, kad gautų visą reikiamą informaciją apie nurodytiems darbuotojams mokamo darbo užmokesčio mėnesio medianą. Darbuotojams mokamo darbo užmokesčio mėnesio medianos teikimo tvarka ir reikalavimai tokios informacijos turinio kontrolei iki 2019 m. lapkričio 1 d. turės būti nustatyti Vyriausybės. Atsižvelgiant į tai, kad VPĮ 55 straipsnio 11 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė susipažinti su atitinkamais tiekėjų darbuotojų asmens duomenimis, tiek tiekėjai, tiek perkančiosios organizacijos turėtų peržiūrėti bei atnaujinti savo asmens duomenų tvarkymą reglamentuojančius dokumentus. Tiekėjai savo tvarkose turėtų nustatyti darbuotojų duomenų tvarkymą viešųjų pirkimų tikslais bei užtikrinti, kad jų darbuotojai būtų tinkamai informuoti apie tai, kaip tvarkomi jų asmens duomenys. Perkančiosios organizacijos taip pat turėtų atsinaujinti savo vidaus tvarkas, atsižvelgiant į išaugsiantį tvarkomų asmens duomenų kiekį ir užtikrinti, kad tokia informacija būtų saugoma aiškiai apibrėžtą laiko tarpą.

12. Nuo 2022-01-01 55 straipsnis papildomas nauja 12 dalimi. Vis dėlto, šios dalies taikymas yra problematiškas, keliantis abejonių dėl jo atitikties ESTT praktikai, ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo sąvokai. Kadangi ši nuostata nėra privaloma, rekomenduotina susilaikyti nuo jos taikymo, o socialinių tikslų (sąžiningo mokamo atlyginimo) rekomenduojama siekti kitokiomis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

priemonėmis, pavyzdžiui taikant kriterijų, analogišką tam, kuris buvo taikomas pagal nuo 2022-01-01 panaikintą VPĮ 55 straipsnio 11 dalį.

[1] Komentuojamo VPĮ 55 straipsnio normos nustatytos iš dalies įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 67 straipsnio, taip pat šios direktyvos preambulės nuostatas.

[2] *Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės*, parengtos VPT, įgyvendinant Europos socialinio fondo ir LR valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004V3(2018-02-13).

[3] *Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės*, parengtos VPT, įgyvendinant Europos socialinio fondo ir LR valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004V3(2018-02-13).

[4] ESTT 2008 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Lianakis*, C-532/06.

[5] Ten pat; LVAT 2013 m. gruodžio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-520-2801-13.

[6] ESTT 2016 m. liepos 7 d. sprendimas byloje *Ambisig*, C-46/15.

[7] ESTT 2002 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje *Concordia Bus,* C-513/99.

[8] *Ten pat*.

[9] ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau ir kt*., C-470/99.

[10] Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-97.

[11] *Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės*, parengtos VPT, įgyvendinant Europos socialinio fondo ir LR valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004V3(2018-02-13).

[12] ESTT 2003 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Wienstrom*, C–448/01.

[13] *Ten pat.*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[14] Turpin, C. *Government Procurement and Contracts*, 1989, p. 67.

[15] Produktų, kurių viešiesiems pirkimams ir pirkimams taikytini aplinkos apsaugos kriterijai sąrašas, patvirtintas LR aplinkos ministro 2017 m. rugpjūčio 22 d. įsakymu Nr. D1-672.

[16] Europos Komisijos komunikate „Viešieji pirkimai geresnei aplinkai užtikrinti“ KOM(2008) 400, 3.1 p.

[17] *Žaliojo pirkimo vadovas*. Liuksemburgas, ES leidinių biuras. 2016.

[18] Vyriausybės 2016 m. vasario 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 10 d. nutarimo Nr. 1133 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimo Nr. 804 „Dėl nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ ir jį keitusių nutarimų pripažinimo netekusiais galios“ pakeitimo“ Nr. 125 2 punktas.

[19] https://ibimsolutions.lt/straipsniai/kas-yra-bim/.

[20] Kaikarytė A., Ruževičius J. *Sąžiningos prekybos plėtros galimybės Lietuvoje*. p. 73–74. SISTEMINIAI TYRIMAI 2014.69. ISSN 2335-8750.

[21] ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

[22] *Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės*, parengtos VPT, įgyvendinant Europos socialinio fondo ir LR valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004V3(2018-02-13).

[23] LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2013.

[24] LR VPĮ Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas.

[25] *Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės*, parengtos VPT, įgyvendinant Europos socialinio fondo ir LR valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004V3(2018-02-13).

[26] *Ten pat*.

[27] LR VPĮ Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas.

[28] ESTT 2002 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje *Concordia Bus*, C-513/99.

[29] ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Nyderandus*, Nr. C-368/10.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[30] ESTT 2003 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Wienstrom*, C-448/01.

[31] LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-178-378/2018.

[32] LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-178-378/2018.

[33] LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2013 ir joje cituojama teismų praktika; 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-178-378/2018.

[34] ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Nyderlandus*, Nr. C-368/10.

[35] LAT 2013 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-436/2013.

[36] LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-178-378/2018.

[37] LAT 2017 m. vasario 2 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-1-969/2017.

[38] ESTT 2010 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje *Wall*, C-91/08.

[39] *Ten pat*; LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-178-378/2018.

[40] ESTT 2003 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Wienstrom*, C-448/01.

[41] LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-178-378/2018.

[42] *Ten pat.*

[43] *Ten pat.*

[44] LAT 2018 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-523-180/2018.

[45] LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2009; 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249/2011.

[46] LAT 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-456/2014.

[47] LAT 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-300-469/2017.

[48] LAT 2018 m. birželio 18 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-234-469/2018; 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-969/2019, 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-217-969/2019; 2019 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-314-469/2019.

[49] LAT 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-654-378/2015; 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-969/2019, 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-217-969/2019.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[50] LAT 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-654-378/2015; 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-969/2019, 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-217-969/2019.

[51] LAT 2019 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-314-469/2019.

[52] LAT 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-654-378/2015; 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-217-969/2019.

[53] LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014; 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-217-969/2019.

[54] LAT 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-280/2012; 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2012; 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-496/2014; 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-369-916/2017.

[55] ESTT 2012 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *SAG ELV Slovensko ir kt.*, C-599/10; 2017 m. gegužės 11 d. sprendimas byloje *Archus ir Gama*, C-131/16, 2018 m. vasario 28 d. sprendimas sujungtose bylose *MA.T.I. SUD ir Duemme SGR*, C-523/16 ir C-536/16.

[56] ESTT 2019 m. gegužės 2 d. sprendimas byloje *Lavorgna*, C-309/18.

[57] ESTT 2018 m. vasario 28 d. sprendimas byloje *MA.T.I. SUD*, C-523/16.

[58] ESTT 2012 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *SAG ELV Slovensko ir kt.*, Nr. C-599/10; LAT 2015 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-660-415/2015; 2015 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-674-969/2015; 2018 m. birželio 18 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-234-469/2018; 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-969/2019, 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-217-969/2019.

[59] ESTT 2012 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *SAG ELV Slovensko ir kt.*, Nr. C-599/10; LAT 2015 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-660-415/2015; 2015 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-674-969/2015.

[60] LAT 2015 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-660-415-2015; 2015 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-674-969-2015.

[61] https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360003610299-Ar-radus-aritmetini%C5%B3-klaid%C5%B3-pasi%C5%ABlyme-jas-taisant-gali-b%C5%ABti-tikslinama-bendra-pasi%C5%ABlymo-kaina-

[62] Duomenys iš oficialaus Europos statistikos portalo, adresu: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

explained/index.php?title=File:Minimum_wages,_July_2009_and_July_2019_(EUR_per_month_and_%25).png.

[63] ESTT 2014 m. rugsėjo 18 d. sprendimas byloje *Bundesdruckerei*, C 549/13; 2015 m. lapkričio 17 d. sprendimas byloje *RegioPost*, C-115/14;

[64] Sanchez – Graells, A. *Smart public procurement and labour standarts. Pushing the discussion after regiopost.* p. 99, 2019. Oxford and Portland, Oregon.

56 straipsnis. Gyvavimo ciklo sąnaudos

1. **Gyvavimo ciklo sąnaudos apima prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo laikotarpiu patiriamas visas šias išlaidas ar jų dalį:**

1) **perkančiųjų organizacijų ar kitų naudotojų patiriamas išlaidas:**

a) **su įsigijimu susijusias išlaidas, įskaitant kainą;**

b) **naudojimo išlaidas, pavyzdžiui, energijos ar kitų išteklių suvartojimo išlaidas;**

c) **eksploatavimo išlaidas;**

d) **gyvavimo ciklo pabaigos išlaidas, pavyzdžiui, atliekų surinkimo, perdirbimo išlaidas;**

2) **išlaidas, susijusias su prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo laikotarpiu sukeliamais išoriniais aplinkos veiksniais, jeigu įmanoma nustatyti ir patikrinti tokių išlaidų piniginę vertę. Tokios išlaidos gali būti susijusios su šiltnamio efektą sukeliančių išmetamųjų dujų ar kitų išmetamųjų teršalų kiekio mažinimu, klimato kaitos mažinimu.**

2. **Kai perkančioji organizacija ketina vertinti sąnaudas pagal gyvavimo ciklo sąnaudų metodą, ji pirkimo dokumentuose nurodo, kokius duomenis savo pasiūlyme turi pateikti tiekėjas ir kokį metodą taikys perkančioji organizacija, vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas pagal tiekėjo pateiktus duomenis.**

3. **Perkančiosios organizacijos pasirinktas metodas, pagal kurį vertinamos su išoriniais aplinkos veiksniais susijusios sąnaudos, turi atitikti visas šias sąlygas:**

1) **jis turi būti pagrįstas objektyviai patikrinamais ir nediskriminaciniais kriterijais. Šis metodas negali tam tikriems tiekėjams sudaryti nepagrįstai palankesnių ar nepalankesnių sąlygų, ypač jeigu jis nebuvo sukurtas taikyti nuolat ir pakartotinai;**

2) **informaciją apie jį gali gauti visi suinteresuoti subjektai;**

3) **perkančiosios organizacijos prašomus duomenis turi gebėti pateikti pareigingas tiekėjas įprastomis pastangomis, įskaitant tiekėjus iš trečiųjų šalių, pasirašiusių Pasaulio prekybos**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijos sutartį dėl viešųjų pirkimų ar kitus Europos Sąjungą įpareigojančius tarptautinius susitarimus.

4. **Vertinant gyvavimo ciklo sąnaudas, turi būti taikomi Europos Sąjungos teisės aktais patvirtinti privalomi bendrieji gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodai, įskaitant metodus, patvirtintus Direktyvą 2009/33/EB įgyvendinančiais nacionaliniais teisės aktais.**

Įstatymų leidėjo tikslas yra skatinti europinių gyvavimo ciklo sąnaudų apskaičiavimo koncepcijų plėtrą ir naudojimą, kad viešieji pirkimai labiau palaikytų tvarų Europos Sąjungos ir atskirų valstybių narių ekonomikos augimą[1]. Įstatymų leidėjas perkančiosioms organizacijoms nenustatė prievolės vertinti pasiūlymus, atsižvelgiant į gyvavimo ciklo sąnaudas, tačiau atitinkamų prekių, paslaugų ar darbų įsigijimas savanoriškai vertinant šį kriterijų prisideda prie racionalaus lėšų panaudojimo principo užtikrinimo *(žiūrėti detaliau VPĮ 17 straipsnio komentarą)*, kadangi vien prekių įsijimo kaina neleidžia objektyviai įvertinti perkančiosios organizacijos realiai patiriamų ar ateityje (viso prekės, paslaugos ar darbo rezultato gyvavimo metu) patirtinų išlaidų. Be to, gyvavimo ciklo sąnaudų metodas yra dalis socialinės atsakomybės: ilgesnis gyvavimo ciklas reiškia mažesnį vartojimą, kas atitinkamai reiškia ir mažesnę taršą. Dėl to gyvavimo ciklo įvertinimas yra neatsiejama ES ir nacionalinės viešųjų pirkimų politikos dalis. Gyvavimo ciklo sąnaudos yra atskiras ir savarankiškas ekonominio naudingumo vertinimo kriterijus (*žiūrėti detaliau VPĮ 55 straipsnio 1 dalies komentarą*). Gyvavimo ciklo sąnaudos įprastai vertinamos energetikos ar transporto sektoriuje veikiančių perkančiųjų organizacijų, siekiant tiksliai įvertinti įsigyjamų prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo ciklo sąnaudas viso gyvavimo ciklo laikotarpiu (įsigijimo, naudojimo, eksploatavimo, perdirbimo ar utilizavimo).

Gyvavimo ciklo sąnaudų sąvoka apima visas išlaidas per darbų, prekių ar paslaugų gyvavimo ciklą. Tai reiškia, kad vertinant gyvavimo ciklo sąnaudas, gali būti įtraukiamos visos sąnaudos, kaip antai atliktinų mokslinių tyrimų, kūrimo, gamybos, transporto, naudojimo, priežiūros ir šalinimo gyvavimo ciklo pabaigoje sąnaudos, tačiau taip pat gali būti įtrauktos sąnaudos dėl išorinių aplinkos veiksnių, pavyzdžiui, užterštumo, kurį sukelia produktui skirtų žaliavų gavyba arba pats produktas ar jo gaminimas, jeigu jos gali būti išreikštos pinigine verte ir gali būti vykdoma jų stebėsena[2].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pasirinkdama tiekėjų pasiūlymus vertinti pagal gyvavimo ciklo sąnaudas, perkančioji organizacija sukuria mechanizmą, pagal kurį galima įvertinti įprastai tarpusavyje sunkiai palyginamus tiekėjų pasiūlymus, kadangi skirtingiems pasiūlymams skiriamas skirtingas įvertinimas ekonominio naudingumo balais, atsižvelgiant į gyvavimo ciklo vertinimo metodikoje panaudojant svertinius koeficientus, nustatytus perkančiosios organizacijos prioritetus. Skirtingoms sąnaudų kategorijoms suteikiami lyginamieji svoriai, o bendras sąnaudų įvertinimas apskaičiuojamas panašia tvarka kaip ir geriausias kainos ar sąnaudų ir kokybės santykis[3].

Vis dėlto į tam tikrus gyvavimo ciklo sąnaudų elementus (pavyzdžiui, vidutinis energijos išteklių suvartojimas) gali būti atsižvelgiama ir perkančiajai organizacijai pasirinkus tiekėjų pasiūlymus vertinti pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį (VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punktas)[4]. Įstatymų leidėjas nustatė, kad perkančiosioms organizacijoms taikant kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio pasiūlymų vertinimo kriterijų, be kita ko, gali būti atsižvelgiama į įvairiausius kokybės, aplinkos apsaugos, socialinius kriterijus, tačiau visada turi būti vertinamas ir kainos ar sąnaudų elementas. Vertinami kriterijai turi būti susiję su perkamo objekto tam tikrais ar visais gyvavimo ciklo etapais (nuo produktui skirtų žaliavų išgavimo iki produkto utilizavimo), jie turi užtikrinti tiekėjų konkurenciją, būti efektyviai patikrinami ir jais perkančiajai organizacijai negali būti suteikiama neribota pasirinkimo laisvė[5],[6].

Atsižvelgiant į tai, kad perkančiosios organizacijos turi teisę vertinti tiekėjų pasiūlymus pagal ne visas, o dalį gyvavimo ciklo sąnaudų,, pavyzdžiui, tik į naudojimo kaštus, pasiūlymų vertinimas pagal VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktus iš esmės lemia panašų rezultatą tuo aspektu, nes taip perkančioji organizacija gali bent iš dalies įvertinti svarbias prekės objekto sąnaudas, t. y. nepatirti neplanuotų išlaidų. Dėl to pasirinkus pasiūlymų vertinimą pagal gyvavimo ciklo sąnaudų metodą, siūlytina atsižvelgti į viso gyvavimo ciklo metu atsirandančias išlaidas, o ne tik atskiras jų dalis.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad pasirinkus pasiūlymus vertinti atskiru ir savarankišku gyvavimo ciklo sąnaudų ekonominio naudingumo vertinimo kriterijumi (VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 2 punktas), gyvavimo ciklo sąnaudos, kaip nurodyta pirmiau, priešingai nei kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio vertinimo atveju, privalo būti vertinamos arba vadovaujantis ES patvirtintais gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodais (*žiūrėti detaliau VPĮ 56 straipsnio 4 dalies komentarą toliau*), arba pačios perkančiosios organizacijos patvirtintais gyvavimo ciklo sąnaudų metodais,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kurie atitinka VPĮ 56 straipsnio 3 dalyje nustatytus reikalavimus (*žiūrėti detaliau VPĮ 56 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Komentaro autorių nuomone, atitinkamos prekių, paslaugų ar darbų savybės turi būti vertinamos metodiškai, atsižvelgiant į viso gyvavimo ciklo metu patiriamas sąnaudas. Tik pasiūlymų vertinimas, atsižvelgiant į visas gyvavimo ciklo metu patiriamas sąnaudas, leidžia perkančiajai organizacijai visapusiškai ir objektyviai įvertinti viso gyvavimo ciklo metu patiriamas sąnaudas, kitu atveju perkančioji organizacija rizikuoja įsigyti prekes, paslaugas ar darbus, kurių gyvavimo ciklo metu patirtų nenumatytas sąnaudas.

Gyvavimo ciklo sąnaudų metodas pagal taikymo apimtį gali būti skirstomas į tokius laipsnius:

1) perkančioji organizacija pirkimo dokumentų techninėje specifikacijoje neįtvirtina konkrečių pirkimo objekto reikalavimų (pvz., įrangos veikimo, pagaminimo ir pan.) ir tokiu būdu leidžia tiekėjams siūlyti įvairias technines charakteristikas atitinkančius pirkimo objektus (pavyzdžiui, tiek dyzelinius, tiek benzininius, tiek suskystintomis dujomis, tiek elektra, tiek bet kokiu kitu kuru varomus autobusus), taip pat vertina visas VPĮ 56 straipsnio 1 dalyje nurodytas gyvavimo ciklo sąnaudas (įsigijimo, naudojimo, eksploatavimo, atliekų tvarkymo, kitas susijusias išlaidas);

2) perkančioji organizacija pirkimo dokumentų techninėje specifikacijoje neįtvirtina konkrečių pirkimo objekto reikalavimų (pvz., įrangos veikimo, pagaminimo ir pan.) ir tokiu būdu leidžia tiekėjams siūlyti įvairias technines charakteristikas atitinkančius pirkimo objektus (pavyzdžiui, tiek dyzelinius, tiek benzininius, tiek suskystintomis dujomis, tiek elektra, tiek bet kokiu kitu kuru varomus autobusus), tačiau vertina ne visas VPĮ 56 straipsnio 1 dalyje nurodytas gyvavimo ciklo sąnaudas (pavyzdžiui, tik įsigijimo ir naudojimo išlaidas);

3) perkančioji organizacija pirkimo dokumentų techninėje specifikacijoje įtvirtina konkrečius pirkimo objekto reikalavimus ir tokiu būdu leidžia tiekėjams siūlyti tik konkrečius reikalavimus atitinkančias įvairių techninės charakteristikų (modifikacijų) pirkimo objektus (pavyzdžiui, tik dyzelinius kuru varomus autobusus), tačiau vertina visas VPĮ 56 straipsnio 1 dalyje nurodytas gyvavimo ciklo sąnaudas (įsigijimo, naudojimo, eksploatavimo, atliekų tvarkymo, kitas susijusias išlaidas);

1) perkančioji organizacija pirkimo dokumentų techninėje specifikacijoje įtvirtina konkrečius pirkimo objekto reikalavimus ir tokiu būdu leidžia tiekėjams siūlyti tik konkrečius reikalavimus atitinkančias įvairių techninės charakteristikų (modifikacijų) pirkimo objektus (pavyzdžiui, tik

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dyzeliniu kuru varomus autobusus), tačiau vertina ne visas VPĮ 56 straipsnio 1 dalyje nurodytas gyvavimo ciklo sąnaudas (pavyzdžiui, tik įsigijimo ir naudojimo išlaidas).

Kuo daugiau konkrečių reikalavimų perkančioji organizacija nustato techninėje specifikacijoje ir kuo mažiau gyvavimo ciklo sąnaudų sudedamųjų dalių vertina, tuo pasirinktas gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas yra labiau ribotas ir tampa panašesnis į kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio ekonominio naudingumo vertinimo metodą (VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 3 punktas).

VPT yra parengusi ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gaires[7], kuriose taip pat aprašomas gyvavimo ciklo sąnaudų metodas, jo privalumai ir trūkumai bei praktinės pritaikymo galimybės.

VPĮ 56 straipsnyje[8] nustatyta tvarka, kaip perkančioji organizacija turi vertinti gyvavimo ciklo sąnaudas, kokius duomenis perkančioji organizacija tokiu atveju privalo nurodyti pirkimo dokumentuose, nustatyti gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodai.

1. VPĮ 56 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad gyvavimo ciklo sąnaudos apima visas prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo (galiojimo) laikotarpiu ir pasibaigus tokiam laikotarpiui naudotojo, vartotojo, užsakovo ar kitų asmenų patiriamas išlaidas ar jų dalį, kurios visos turi būti vertinamos siekiant nustatyti gyvavimo ciklo sąnaudas.

Gyvavimo ciklo sąnaudas pagal jas patiriančius subjektus galima skirstyti į:

a) prekių, paslaugų ar darbų naudojimo metu perkančiųjų organizacijų ar kitų naudotojų patiriamas išlaidas – tiesioginio naudojimo išlaidas (VPĮ 56 straipsnio 1 dalies 1 punktas); ir

b) kitų asmenų, kurie tiesiogiai nesinaudoja įsigyjamomis prekėmis, paslaugomis ir darbais patiriamas išlaidas, jei tokios gali būti apskaičiuojamos – su naudojimu nesusijusias išlaidas (VPĮ 56 straipsnio 1 dalies 2 punkte).

Įstatymų leidėjas VPĮ 56 straipsnio 1 dalies 1 punkte pirmiau nurodytas tiesioginio naudojimo išlaidas skirsto į:

a) su įsigijimu susijusias išlaidas. Tokiomis išlaidomis laikomos prekės, paslaugos ar darbų kaina, kurią perkančiosios organizacijos privalomi mokėti mokesčiai, transportavimo, montavimo sertifikavimo, žymėjimo, pritaikymo naudojamoms sistemoms, darbuotojų apmokymo, vertimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

išlaidos ir bet kokios kitos su prekės, paslaugos ar darbų rezultato parengimu naudoti susijusios išlaidos;

b) naudojimo išlaidas – išlaidas, patiriamas naudojant prekes, paslaugas ar darbų rezultatą. Tokiomis išlaidomis laikomos elektros, šilumos ar kitos energijos, kuro, žmogiškųjų ar kitų išteklių suvartojimo išlaidos, pagalbinių priemonių, reikalingų pirkimo objektui veikti, įsigijimo kaštai;

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti lazerinio pjaustymo stakles. Iš viešai prieinamos informacijos yra žinoma, kad perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančios lazerinio pjaustymo staklės dėl skirtingų gamybos technologijų ir jos metu naudojamų medžiagų kokybės skiriasi pagal suvartojamos elektros energijos kiekį. Taip pat perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančios lazerinio pjaustymo staklės priklausomai nuo atitinkamo gamintojo gali reikalauti 1 arba 2 asmenų jas aptarnaujančio personalo (perkančiosios organizacijos darbuotojų).

Atsižvelgdama į pirmiau išdėstytas aplinkybes perkančioji organizacija tokiu atveju atrinkdama pirkimo laimėtoją gali vertinti tiekėjų siūlomų lazerinio pjaustymo staklių gyvavimo ciklo sąnaudas, didesnį ekonominio naudingumo balą skirdama mažiau elektros energijos suvartojančioms ir tik 1 asmens aptarnaujančio personalo reikalaujančioms lazerinio pjaustymo staklėms. Tuo tarpu daugiau elektros energijos naudojančios lazerinio pjaustymo staklės, reikalaujančios 2 asmenų aptarnavimo personalo būtų vertinamos mažesniu ekonominio naudingumo balų skaičiumi, kadangi jų gyvavimo ciklo sąnaudos būtų didesnės, o perkančioji organizacija įsigytų tokias stakles tik tuo atveju, jeigu jų kaina būtų atitinkamai mažesnė ar kiti perkančiosios organizacijos vertinami kriterijai būti tenkinami labiau (perkančioji organizacija skirtų didesnį ekonominio naudingumo balą) nei mažesnėmis gyvavimo ciklo sąnaudomis pasižyminčių staklių.

Pažymėtina, kad nors šiame pavyzdyje nėra nurodyta, tačiau vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas perkančioji organizacija gali vertinti ne tik lazerinių pjaustymo staklių naudojimo, tačiau ir kitus (įsigijimo, eksploatavimo, demontavimo, transportavimo, utilizavimo) kaštus.

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančioji organizacija siekia įsigyti administracinio pastato statybos rangos darbus. Iš viešai prieinamos informacijos yra žinoma, kad priklausomai nuo statybos rangos metu taikomų darbo metodų ir naudojamų medžiagų skiriasi administracinių pastatų šiluminė varža bei patiriamų valymo išlaidų dydis (aukštesnės kokybės grindų danga bei fasado apdailos medžiagos reikalauja mažiau priežiūros, gali būti valomos rečiau, nanodanga padengti selektyviniai stiklai yra nuplaunami lietaus, todėl jų nereikia valyti mechaniškai).

Atsižvelgdama į pirmiau išdėstytas aplinkybes perkančioji organizacija tokiu atveju atrinkdama pirkimo laimėtoją gali vertinti tiekėjų siūlomų statybos rangos darbų rezultato gyvavimo ciklo sąnaudas, didesnį ekonominio naudingumo balą skirdama mažesnį šilumos energijos suvartojimą bei mažesnes valymo išlaidas garantuojančiam tiekėjo siūlomam statybos darbų rezultatui. Tuo tarpu didesnį šilumos energijos suvartojimą bei didesnes valymo išlaidas garantuojančiam tiekėjo siūlomam statybos darbų rezultatui skirdama mažesnį ekonominio naudingumo vertinimo balą. Pažymėtina, kad nors šiame pavyzdyje nėra nurodyta, tačiau vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas perkančioji organizacija gali vertinti ne tik administracinio pastato statybos rangos darbų rezultato naudojimo, tačiau ir kitus (įsigijimo, eksploatavimo, demontavimo, transportavimo, utilizavimo) kaštus.

c) eksploatavimo išlaidas. Tokiomis išlaidomis laikomos su prekės, paslaugos ar darbo rezultato naudojimo intensyvumu tiesiogiai nesusijusios, tačiau su prekės išlaikymu (tinkamos būklės palaikymu) susijusios išlaidos. Tokiomis išlaidomis laikomos prekės aptarnavimo (variklio ir kitų skysčių ar komplektuojančių dalių keitimo ir (ar) remonto), išlaikymo (šildymo, šaldymo, apsaugos), valymo, draudimo išlaidos ir kitos su prekės, paslaugos ar darbo rezultato eksploatavimu susijusios išlaidos;

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti lengvuosius automobilius. Iš viešai prieinamos informacijos yra žinoma, kad perkančiosios organizacijos poreikius atitinkantys lengvieji automobiliai, be kitų savybių, dėl gamybos technologijų ir gamybos procese naudojamų medžiagų savybių skiriasi ir pagal lengvojo automobilio naudotojo patiriamas eksploatavimo išlaidas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Lengvųjų automobilių variklio ir transmisijos alyvos keitimo intervalas, priklausomai nuo automobilio gamintojo, skiriasi nuo 10 000 kilometrų iki 30 000 kilometrų, taip pat skiriasi lengvųjų automobilių sunaudojamo kuro kiekis, suteikiamos gamintojo kokybės garantijos terminas, privalomojo civilinės atsakomybės draudimo kaina.

Atsižvelgdama į pirmiau išdėstytas aplinkybes perkančioji organizacija tokiu atveju atrinkdama pirkimo laimėtoją gali vertinti tiekėjų siūlomų lengvųjų automobilių gyvavimo ciklo sąnaudas, didesnį ekonominio naudingumo balą skirdama mažiau kuro sunaudojantiems, ilgesnį gamintojo kokybės garantijos terminą ir retesnį variklio ir transmisijos alyvos keitimo intervalą, mažesnę privalomojo civilinės atsakomybės draudimo kainą turintiems lengviesiems automobiliams. Tuo tarpu daugiau kuro sunaudojantiems, didesnę privalomojo civilinės atsakomybės draudimo kainą, trumpesnį gamintojo kokybės garantijos terminą ir dažnesnį variklio ir transmisijos alyvos keitimo intervalą turinčius lengvuosius automobilius vertinamos mažesniu ekonominio naudingumo balų skaičiumi, o perkančioji organizacija įsigytų tokius lengvuosius automobilius tik tuo atveju, jeigu jų kaina būtų atitinkamai mažesnė ar kiti perkančiosios organizacijos vertinami kriterijai būti tenkinami labiau (perkančioji organizacija skirtų didesnį ekonominio naudingumo balą) nei mažesnėmis gyvavimo ciklo sąnaudomis pasižyminčių lengvųjų automobilių.

Pažymėtina, kad nors šiame pavyzdyje nėra nurodyta, tačiau vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas perkančioji organizacija gali vertinti ne tik lengvųjų automobilių eksploatavimo, tačiau iš kitus (įsigijimo, naudojimo, demontavimo, transportavimo, utilizavimo) kaštus.

d) gyvavimo ciklo pabaigos išlaidas. Tokiomis išlaidomis laikomos demontavimo, išdiegimo, atliekų surinkimo, perdirbimo, transportavimo, utilizavimo išlaidos.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti mokyklos stadiono rekonstrukcijos statybos rangos darbus. Iš viešai prieinamos informacijos yra žinoma, kad priklausomai nuo stadionų rekonstrukcijos metu keičiamos stadionų bėgimo takų dangos klojimo technologijos, reikšmingai skiriasi dangos utilizavimo kaina pasibaigus tinkamumo naudoti terminui.

Rangovui tiesiogiai užliejant guminę stadionų bėgimo takų dangą ant paruošto grunto reikalinga šildyti dangą bei laikyti ją prispaustą prie grunto, nuolat gniuždyti tam, kad danga priliptų prie

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

grunto. Siekdami sumažinti darbų sąnaudas kiti rangovai pasirenka kitą guminės stadionų bėgimo takų dangos klojimo būdą – klijuojant ją klijais, tokiu būdu sumažinant darbo kaštus. Klojant dangą pirmuoju būdu, gyvavimo ciklo pabaigoje guminė danga gali būti perdirbama ir naudojama kaip antrinė žaliava, todėl guminių dangų perdirbimu užsiimantys ūkio subjektai priima stadionų bėgimo takų dangą perdirbti nemokamai.

Klojant dangą antruoju būdu, gyvavimo ciklo pabaigoje guminė danga negali būti perdirbama ir naudojama kaip antrinė žaliava, kadangi guminė danga būna užteršta klijais, kurių mechaniniu būdu pašalinti neįmanoma. Su klijais sumaišytos guminės dangos antrinis panaudojimas yra neįmanomas. Todėl guminių dangų perdirbimu ir utilizavimu užsiimantys ūkio subjektai priima klijais užterštą stadionų bėgimo takų dangą utilizuoti mokamai, perkančiajai organizacijai patiriant reikšmingus utilizavimo kaštus.

Atsižvelgdama į pirmiau išdėstytas aplinkybes perkančioji organizacija tokiu atveju atrinkdama pirkimo laimėtoją gali vertinti tiekėjų siūlomą guminės stadiono bėgimo takų dangos klojimo būdą, didesnį ekonominio naudingumo balą skirdama tam klojimo būdui, dėl kurio perkančioji organizacija gyvavimo ciklo pabaigoje nepatirs papildomų utilizavimo kaštų. Tuo tarpu guminės dangos klojimo klijų pagalba būdą vertindama mažesniu ekonominio naudingumo balų skaičiumi. Pažymėtina, kad nors šiame pavyzdyje nėra nurodyta, tačiau vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas perkančioji organizacija gali vertinti ne tik stadiono rekonstrukcijos statybos rangos darbų rezultato gyvavimo ciklo pabaigos išlaidas, tačiau ir kitus (įsigijimo, naudojimo, eksploatavimo) kaštus.

Įstatymų leidėjas VPĮ 56 straipsnio 1 dalies 2 punkte taip pat nurodo, kad perkančioji organizacija, vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas gali vertinti ir išlaidas, susijusias su prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo laikotarpiu sukeliamais išoriniais aplinkos veiksniais, jeigu įmanoma nustatyti ir patikrinti tokių išlaidų piniginę vertę.

Tokios išlaidos gali būti susijusios su šiltnamio efektą sukeliančių išmetamųjų dujų ar kitų išmetamųjų teršalų kiekio mažinimu, klimato kaitos mažinimu, maistingųjų medžiagų, organinių aplinkos teršalų išmetimu. Perkančioji organizacija taip pat gali vertinti ne tik paties produkto išmetamų teršalų poveikį aplinkai, tačiau ir produktui skirtų žaliavų gavybos paties produkto gaminimo metu išmetamų teršalų kiekį[9].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, turinti taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimą, siekia įsigyti į aplinką išmetamų dūmų (teršalų) valymo įrenginius (katalizatorius). Perkančioji organizacija moka taršos mokesčius už teršimą iš stacionarių taršos šaltinių, priklausomai nuo į atmosferą išmetamų dūmų (teršalų) kiekio[10]. Iš viešai prieinamos informacijos yra žinoma, kad perkančiosios organizacijos poreikius atitinkantys dūmų (teršalų) valymo įrenginiai (katalizatoriai) yra skirtingo naudingumo koeficiento, todėl priklausomai nuo konkretaus gamintojo dūmų (teršalų) valymo įrenginio (katalizatoriaus), skiriasi neutralizuojamų ir į aplinką išmetamų dūmų (teršalų) kiekis (santykis).

Atsižvelgdama į pirmiau išdėstytas aplinkybes perkančioji organizacija tokiu atveju atrinkdama pirkimo laimėtoją gali vertinti tiekėjų siūlomų dūmų (teršalų) valymo įrenginių (katalizatorių) naudingumo koeficientą, didesnį ekonominio naudingumo balą skirdama didesnį naudingumo koeficientą turintiems dūmų (teršalų) valymo įrenginiams (katalizatoriaus), kurie neutralizuoja didesnį kiekį dūmų ir dėl jų didesnio naudingumo koeficiento į aplinką išmetamas mažesnis teršalų kiekis. Tuo tarpu mažesnį naudingumo koeficientą turinčius dūmų (teršalų) valymo įrenginius (katalizatorius) vertinamos mažesniu ekonominio naudingumo balų skaičiumi, atsižvelgiant į didesnes jų gyvavimo ciklo sąnaudas.

Pažymėtina, kad nors šiame pavyzdyje nėra nurodyta, tačiau vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas perkančioji organizacija gali vertinti ne tik išmetamų dujų (teršalų) valymo įrenginių (katalizatorių) kaštus, kiek tai susiję su jų naudingumo koeficientu, tačiau ir kitus (įsigijimo, naudojimo, eksploatavimo, demontavimo, transportavimo, utilizavimo) kaštus.

2. VPĮ 56 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad pasirinkdama vertinti sąnaudas pagal gyvavimo ciklo sąnaudų metodą, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai įvardinti, kokius duomenis apie siūlomą pirkimo objektą tiekėjas pasiūlyme turi nurodyti ir pateikti (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*).

Pasirinkdama vertinti sąnaudas pagal gyvavimo ciklo sąnaudų metodą, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose taip pat privalo nurodyti, kokį metodą perkančioji organizacija taikys,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas pagal tiekėjo pateiktus dokumentus (*detaliau žiūrėti VPĮ 56 straipsnio 3-4 dalių komentarus*).

Visų pirma, pažymėtina, kad perkančiosios organizacijos, rengdamos viešojo pirkimo dokumentus, privalo preciziškai laikytis VPĮ reikalavimų. Perkančiosioms organizacijoms netinkamai įgyvendinant nurodytą pareigą ir parengus VPĮ nuostatoms, o tam tikrais atvejais, ir VPT aktams prieštaraujančius pirkimo dokumentus, tokie dokumentai (ją teisėtumas) ne tik gali būti ginčijami viešajame pirkime siekiančių dalyvauti tiekėjų (*detaliau žiūrėti VPĮ 101 straipsnio komentarą*), bet taip pat gali būti teismų pripažįstami neteisėtais, net jeigu tiekėjai tokio reikalavimo nekelia (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*). Dėl to perkančiajai organizacijai pasirinkus vertinti sąnaudas pagal gyvavimo ciklo sąnaudų metodą, tačiau pirkimo dokumentuose aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai neįvardijus, kokius duomenis apie siūlomą pirkimo objektą tiekėjas pasiūlyme turi nurodyti ir pateikti bei aiškiai nenurodžius ir neidentifikavus, kokį konkretų metodą perkančioji organizacija taikys, vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas pagal tiekėjo pateiktus dokumentus, tokie pirkimo dokumentai teismo turėtų būti pripažinti neteisėtais, prieštaraujančiais VPĮ 56 straipsnio 2 dalies reikalavimams.

Antra, perkančioji organizacija gyvavimo ciklo sąnaudas gali vertinti arba vadovaujantis perkančiosios organizacijos parengta ir patvirtinta gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodika, atitinkančia VPĮ 56 straipsnio 3 dalyje nustatytus reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 56 straipsnio 3 dalies komentarą toliau*), arba Europos Sąjungos teisės aktu patvirtintu privalomu gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodu, vadovaujantis VPĮ 56 straipsnio 4 dalimi (*detaliau žiūrėti VPĮ 56 straipsnio 4 dalies komentarą*).

Tuo atveju, jei egzistuoja Europos Sąjungos teisės aktu patvirtintas privalomas gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas, perkančioji organizacija privalo juo vadovautis (*detaliau žiūrėti VPĮ 56 straipsnio 4 dalies komentarą*).

3. VPĮ 56 straipsnio 3 dalyje yra nustatyti reikalavimai, kuriuos turi atitikti perkančiosios organizacijos pasirinktas gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas. Kitaip tariant, VPĮ 56 straipsnio 3 dalyje nustatyti reikalavimai perkančiosios organizacijos sukurtam ar naudojamam gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodui.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Įstatymų leidėjas nustatė, kad gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimui naudojami metodai turi atitikti skaidrumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo viešųjų pirkimų principus (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Perkančioji organizacija gali gyvavimo ciklo sąnaudas vertinti pasirinktu metodu tuo atveju, jei toks metodas atitinka visus toliau nurodytus vertinimo metodams taikytinus reikalavimus:

1) *jis turi būti pagrįstas objektyviai patikrinamais ir nediskriminaciniais kriterijais*. Šis metodas negali tam tikriems tiekėjams sudaryti nepagrįstai palankesnių ar nepalankesnių sąlygų, ypač jeigu jis nebuvo sukurtas taikyti nuolat ir pakartotinai[11].

Įstatymų leidėjas nustatė, kad gyvavimo ciklo sąnaudų metodui iš esmės keliami tie patys kriterijai, kaip ir perkančiosios organizacijos tiekėjų kvalifikacijos reikalavimams (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 ir 47 straipsnių komentarus)*. Kitaip tariant, gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas turi būti patikrinamas ir atitiktis jam įvertinama aiškiais, nedviprasmiškais ir nediskriminaciniais kriterijais, kurie turi tiesiogiai sietis ne tik su pirkimo objektu, tačiau ir su viešojo pirkimo sutartimi[12]. Dėl to perkančioji organizacija negali vertinti tokių gyvavimo ciklo sąnaudų, kurių perkančioji organizacija, įsigydama, naudodama, eksploatuodama ar utilizuodama (išdiegdama) prekes, paslaugų ar darbo rezultatą, nepatirtų. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija negali vertinti kieto kuro katilo gyvavimo ciklo sąnaudų kūrenant jį akmens anglimi (šiluminio naudingumo, peleningumo ir kitų), jei perkančioji organizacija planuoja kūrenti katilą biokuru (medienos atraižomis).

Gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas taip pat negali sudaryti nepagrįstai palankesnių ar nepalankesnių sąlygų atskiriems tiekėjams ar jų grupėms (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 ir 47 straipsnių komentarus).* Dėl to perkančioji organizacija privalo vertinti atitinkamas gyvavimo ciklo sąnaudas bei nustatyti svertinius koeficientus, atsižvelgdama į, be kita ko, konkrečius perkančiosios organizacijos poreikius[13].

2) informaciją apie jį gali gauti visi suinteresuoti subjektai. Gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas turi būti nurodytas ir detalizuotas pirkimo dokumentuose, prieinamas visuotinai naudojamomis informacinių ir ryšių technologijų priemonėmis, neriboti tiekėjų galimybių dalyvauti pirkimo procedūrose (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 ir 35 straipsnių komentarus*)[14].

3) perkančiosios organizacijos prašomus duomenis turi gebėti pateikti pareigingas tiekėjas įprastomis pastangomis, įskaitant tiekėjus iš trečiųjų šalių, pasirašiusių Pasaulio prekybos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijos sutartį dėl viešųjų pirkimų ar kitus Europos Sąjungą įpareigojančius tarptautinius susitarimus.

Įstatymų leidėjas nustatė, kad perkančioji organizacija, siekdama įvertinti gyvavimo ciklo sąnaudas, privalo nustatyti tokius reikalavimus prašomų pateikti dokumentų formai ir turiniui, kuriais tiesiogiai ar netiesiogiai nebūtų diskriminuojami ne tik Europos Sąjungoje veikiantys ekonominės veiklos vykdytojai, tačiau ir ekonominės veiklos vykdytojai (tiekėjai) iš trečiųjų valstybių, su kuriomis Europos Sąjunga yra sudariusi laisvosios prekybos susitarimus, Pasaulio prekybos organizacijos sutartį dėl viešųjų pirkimų[15] ir (ar) kitas prekybos sutartis[16].

Šiame kontekste EK 2019 m. liepos 24 d. paskelbė Konkurso dalyvių iš trečiųjų šalių dalyvavimo ES viešųjų pirkimų rinkoje gaires[17], kuriomis taip pat siekiama užtikrinti sąžiningą konkurenciją, aukštą kokybę ir vienodas sąlygas viešųjų pirkimų rinkose. Šiame neprivalomojo pobūdžio dokumente nurodyta, kad iš esmės tiek Europos Sąjungos bendrovėms, tiek ne Europos Sąjungos bendrovėms taikomos tos pačios Europos Sąjungos viešųjų pirkimų taisyklės. Tačiau teisė patekti į Europos Sąjungos viešųjų pirkimų rinką užtikrinama tik tų trečiųjų šalių bendrovėms, su kuriomis ES yra sudariusi privalomus tarptautinius arba dvišalius laisvosios prekybos susitarimus, taikomus viešiesiems pirkimams. Pirmiau nurodytose gairėse taip pat pateikiami praktiniai patarimai dėl trečiųjų šalių ekonominės veiklos vykdytojų pateiktų pasiūlymų vertinimo ir su jais sudarytų viešojo pirkimo sutarčių vykdymo.

Pasaulio prekybos organizacijos narėmis yra 164 pasaulio valstybės, o dar 23 valstybės yra pradėjusios stojimo į Pasaulio prekybos organizaciją procesą[18],[19].

Europos Sąjunga su 20 valstybių taip pat yra pasirašiusi Sutartį dėl viešųjų pirkimų. Pirmiau nurodytos sutarties šalimis yra: Armėnija, Australija, Kanada, Kinijos Taipėjus, Honkongas (Kinija), Islandija, Izraelis, Japonija, Lichtenšteinas, Juodkalnija, Moldova, Norvegija, Naujoji Zelandija, Pietų Korėja, Singapūras, Šveicarija, Ukraina, Jungtinės Amerikos Valstijos ir Nyderlandai (Arubos vardu)[20].

Gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodui, kaip ir visiems kitiems pirkimo dokumentams keliamas nedviprasmiškumo, aiškumo ir tikslumo reikalavimas (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*). Tuo atveju, jei perkančiosios organizacijos pasirinktas gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas neatitinka bent vieno iš pirmiau nurodytų kriterijų, toks gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas negali būti taikomas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4. VPJ 56 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta, kad vertinant gyvavimo ciklo sąnaudas, privalomai turi būti taikomi Europos Sąjungos teisės aktu patvirtinti privalomi bendrieji gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodai, įskaitant metodus, patvirtintus Direktyvą 2009/33/EB įgyvendinančiais nacionaliniais teisės aktais.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, kaip nurodyta pirmiau, perkančiosios organizacijos neprivalo vertinti tiekėjų pasiūlymais siūlomų prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo ciklo sąnaudų. Tačiau tuo atveju, jei perkančiosios organizacijos vis dėlto pasirenka vertinti siūlomų prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo ciklo sąnaudas, o Europos Sąjungos teisės aktu yra patvirtinti atitinkami gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodai, perkančioji organizacija privalo jais vadovautis[21]. Šiuo metu yra tik vienas toks privalomas gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas, patvirtintas Direktyva 2009/33/EB, kurią nacionalinėje teisėje įgyvendina Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2011 m. vasario 21 d. įsakymas Nr. 3-100[22]. Pirmiau nurodytame apraše nustatyta speciali išlaidų, susijusių su degalų sąnaudomis ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų bei kietųjų dalelių išmetimu, vertinimo perkant kelių transporto (M1, N1, N2, N3, M2 ir M3 kategorijų) priemones metodika.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad yra patvirtintos rekomendacinio pobūdžio (perkančiosioms organizacijoms neprivalomos) gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodikos. Pavyzdžiui, Valstybės informacinių sistemų gyvavimo ciklo valdymo metodika[23]. Centrinė projektų valdymo agentūra taip pat yra parengusi Pastatų ekonominio naudingumo laikotarpio (gyvavimo ciklo) sąnaudų vertinimo metodikos projektą[24].

Jungtinių Tautų Organizacija taip pat yra išleidusi Produktų socialinio gyvavimo ciklo vertinimo gaires[25] (angl. *Guidelines for Social Life Cycle Assessment of Products*), priimtas pagal Jungtinių Tautų Aplinkos apsaugos programą[26].

Dėl to perkančiosios organizacijos, pasirinkusios vertinti siūlomų prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo ciklo sąnaudas, tais atvejais, kai nėra Europos Sąjungos teisės aktu patvirtintų privalomų gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodų, gali tiek pačios sukurti ir naudoti unikalų gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodą, tiek ir naudoti jau patvirtintus rekomendacinio pobūdžio gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodus. Tačiau būtent perkančioji organizacija yra atsakinga už naudojamo gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodo atitiktį VPJ 56 straipsnio 3

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dalyje nustatytiems reikalavimams (*detaliau žiūrėti VPĮ 56 straipsnio 3 dalies komentarą pirmiau ir VPĮ 35 straipsnio komentarą*).

[1] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 95-oji konstatuojamoji dalis.

[2] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 96-oji konstatuojamoji dalis.

[3] VPĮ Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas.

[4] LAT 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-16-378/2018.

[5] VPĮ Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas.

[6] ESTT 2003 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Wienstrom,* C–448/01.

[7] http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/ENPV_gaires_2017-11-09%E2%80%942018-02-13.pdf

[8] Komentuojamos VPĮ 56 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 68 straipsnį.

[9] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 96-oji konstatuojamoji dalis.

[10]https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/aplinkosauginiai-mokesciai/mokestis-uz-tersima-is-stacionariu-tarsos-saltiniu.

[11] Pagal analogiją, LAT 2017 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-41-469/2017.

[12] LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-178-378/2018.

[13] ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Europos komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

[14] LAT 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-16-378/2018.

[15] Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutarties 4 priedas, Susitarimas dėl viešųjų pirkimų.

[16] Direktyvos 2014/25/ES preambulės 27-oji konstatuojamoji dalis, Direktyvos 2014/25/ES 43 straipsnis.

[17] https://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-4491_lt.pdf

[18] https://www.wto.org/english/tratop_e/gproc_e/memobs_e.htm

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[19] https://www.urm.lt/default/lt/ekonomine-diplomatija/lietuva-tarptautinese-ekonominese-organizacijose/ppo

[20] Europos Komisijos 2019 m. liepos 24 d. Konkurso dalyvių iš trečiųjų šalių dalyvavimo ES viešųjų pirkimų rinkoje gairių 1.1. skyrius.

[21] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 96-oji konstatuojamoji dalis.

[22] Energijos vartojimo efektyvumo ir aplinkos apsaugos reikalavimų, taikomų įsigyjant kelių transporto priemones, nustatymo ir atvejų, kada juos privaloma taikyti, tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2011 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. 3-100.

[23] Valstybės informacinių sistemų gyvavimo ciklo valdymo metodika, patvirtinta 2014 m. vasario 25 d. Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos direktoriaus įsakymu Nr. T-29.

[24] https://ppplietuva.lt/lt/leidiniai/pastatu-ekonominio-naudingumo-laikotarpio-gyvavimo-ciklo-sanaudu-vertinimo-metodika

[25] http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/DTIx1164xPA-guidelines_sLCA.pdf.

[26] https://www.unenvironment.org/.

57 straipsnis. Neįprastai maža pasiūlyta kaina

1. **Perkančioji organizacija reikalauja, kad dalyvis (supaprastinto pirkimo atveju – ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs tiekėjas) pagrįstų pasiūlyme nurodytą prekių, paslaugų, darbų ar jų sudedamųjų dalių kainą arba sąnaudas, jeigu jos atrodo neįprastai mažos. Pasiūlyme nurodyta prekių, paslaugų ar darbų kaina arba sąnaudos visais atvejais turi būti laikomos neįprastai mažomis, jeigu jos yra 30 ir daugiau procentų mažesni už visų tiekėjų, kurių pasiūlymai neatmesti dėl kitų priežasčių ir kurių pasiūlyta kaina neviršija pirkimui skirtų lėšų, nustatytų ir užfiksuotų perkančiosios organizacijos rengiamuose dokumentuose prieš pradedant pirkimo procedūrą, pasiūlytų kainų arba sąnaudų aritmetinį vidurkį.**

2. **Perkančioji organizacija, siekdama, kad neįprastai mažos kainos arba sąnaudos būtų pagrįstos, raštu kreipiasi į tokią kainą arba sąnaudas pasiūliusį dalyvį ir prašo pateikti, jos manymu, reikalingas pasiūlymo detales, įskaitant kainos ar sąnaudų**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sudedamąsias dalis ir skaičiavimus. Perkančioji organizacija, vertindama kainos ar sąnaudų pagrindimą, atsižvelgia į:

1) **gamybos proceso, teikiamų paslaugų ar statybos metodo ekonomiškumą;**

2) **pasirinktus techninius sprendimus arba išskirtinai palankias sąlygas tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus;**

3) **dalyvio siūlomų prekių, paslaugų ar darbų originalumą;**

4) **šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto ir 88 straipsnio nuostatas;**

5) **dalyvio galimybę gauti valstybės pagalbą.**

3. **Perkančioji organizacija pasiūlymą, kuriame nurodyta neįprastai maža kaina ar sąnaudos, privalo atmesti bet kuriuo iš šių atvejų:**

1) **dalyvis nepateikia tinkamų pasiūlytos mažiausios kainos ar sąnaudų pagrįstumo įrodymų;**

2) **pasiūlymas neatitinka šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų.**

4. **Kai perkančioji organizacija nustato, kad neįprastai mažos kainos ar sąnaudos pasiūlytos dėl to, kad dalyvis yra gavęs valstybės pagalbą, šis pasiūlymas gali būti atmestas vien šiuo pagrindu, jeigu dalyvis negali per pakankamą perkančiosios organizacijos nustatytą laikotarpį įrodyti, kad valstybės pagalba buvo suteikta teisėtai. Atmetusi pasiūlymą šiuo pagrindu, perkančioji organizacija apie tai privalo pranešti Europos Komisijai. Valstybės pagalba laikoma bet kuri priemonė, atitinkanti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 1 dalyje nustatytus kriterijus.**

Komentuojamame VPĮ 57 straipsnyje[1] įtvirtintas neįprastai mažos pasiūlytos kainos nustatymas ir jos vertinimo taisyklės.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad neįprastai mažos kainos tikrinimas ir vertinimas, kuris įtvirtintas komentuojamame VPĮ 57 straipsnyje, neprivalo būti taikomas, kai perkančiosios organizacijos vykdo mažos vertės pirkimus (*detaliau dėl mažos vertės pirkimų sampratos žiūrėti VPĮ 4 straipsnio 3 dalies komentarą*), kaip tai apibrėžta VPĮ 25 straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 25 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Neįprastai mažos pasiūlytos kainos patikrinimas ir įvertinimas – viešųjų pirkimų procedūrose nustatyta galimybė perkančiajai organizacijai įsitikinti tiekėjo pasiūlymo pagrįstumu ir gebėjimu įvykdyti viešojo pirkimo sutartį[2]. Be siekio apginti perkančiąją organizaciją nuo nesąžiningų tiekėjų veiksmų ar grėsmės, kad viešojo pirkimo sutartis nebus įvykdyta laiku ar bus įvykdyta netinkamai, tiek ES (Direktyvos 2014/24/ES 69 straipsnis), tiek nacionalinės teisės normose (VPĮ 57 straipsnis) įtvirtintu neįprastai mažos pasiūlytos kainos instituto teisiniu reglamentavimu siekiama apsaugoti ir patį konkurso dalyvį nuo vienašališko perkančiosios organizacijos sprendimo atmesti jo pasiūlymą dėl neįprastai mažos pasiūlytos kainos, prieš tai nesuteikus jam galimybės pateikti savo pasiūlymo pagrįstumo paaiškinimų[3]. ES mastu neįprastai mažos pasiūlytos kainos instituto tikslas apibrėžiamas kaip laisvo prekių ir paslaugų judėjimo, t. y. bendros ES vidaus rinkos užtikrinimas, siekis, jog kitose valstybėse narėse veiklą vykdantys tiekėjai nebūtų diskriminuojami dėl jų mažesnių pasiūlytų kainų[4].

Nuo 2022-01-01 supaprastinto pirkimo atveju neįprastai mažos kainos pagrindimo perkančioji organizacija neprivalo kreiptis į visus tiekėjus, kurių kainos yra neįprastai mažos – ji gali pasirinkti kreiptis ir vien tik į ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusį tiekėją, tačiau bet kuriuo atveju, pasiūlymai, kuriuose pateiktos neįprastai mažos kainos, negali būti atmesti prieš tai nepaprašius neįprastai mažos kainos pagrindimo. Toliau pateiktame šio straipsnio komentare apie nuo 2022-01-01 įsigaliojusius pakeitimus atskirai nėra primenama.

Komentuojamame VPĮ 57 straipsnyje pateikiama:

1. neįprastai mažos kainos samprata:

a) neįprastai mažos kainos prezumpcija, kai pagal matematinį metodą nustatoma neįprastai maža kaina,

b) perkančiųjų organizacijų diskrecijos teisė kitais nei prezumpcijos atvejais nustatyti neįprastai mažą kainą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. neįprastai mažos kainos vertinimo būtini etapai:

a) neįprastai mažos kainos nustatymas;

b) perkančiosios organizacijos pareiga kreiptis pagrįsti neįprastai mažą kainą;

c) tiekėjo neįprastai mažos kainos pagrindimo pateikimas;

d) tiekėjo pateikto pagrindimo vertinimas ir sprendimo priėmimas[5].

1. VPĮ 57 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta neįprastai mažos kainos samprata, jos nustatymo kriterijai bei įtvirtinta pareiga perkančiajai organizacijai kreiptis į tiekėją dėl neįprastai mažos kainos pagrindimo.

Neįprastai mažos pasiūlytos kainos taisyklės taikomos tiek tais atvejais, kai ekonominio naudingumo kriterijus yra tik kaina (sąnaudos), tiek, kai vertinamas kainos (sąnaudų) bei kokybės santykis[6].

VPĮ 57 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinti du neįprastai mažos kainos nustatymo atvejai:

1) neįprastai mažos kainos prezumpcija;

2) perkančiųjų organizacijų vertinimas, kad pateikta kaina laikytina neįprastai maža[7].

Neįprastai mažos kainos prezumpcija

Neįprastai mažos pasiūlytos kainos prezumpcija – jeigu tiekėjų pasiūlymai yra 30 ir daugiau procentų mažesni už visų tiekėjų, kurių pasiūlymai neatmesti dėl kitų priežasčių, pasiūlytų kainų arba sąnaudų aritmetinį vidurkį.

Neįprastai mažos pasiūlytos kainos prezumpcija yra patikrinama taip:

1) sudedamos visų kitais pagrindais – dėl pašalinimo pagrindų nustatymo, dėl neatitikimo kvalifikacijos reikalavimams, dėl neatitikimo kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos reikalavimams, dėl per didelės ir perkančiajai organizacijai nepriimtinos kainos – neatmestų tiekėjų (tiekėjų pasiūlymų atmetimo pagrindai įtvirtinti VPĮ 45 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio komentarą*) pasiūlymų kainos bei jų suma padalinama iš vertinamų pasiūlymų skaičiaus; **Į šią sumą neįskaitomos tų pasiūlymų kainos, kurios viršija pirkimui skirtas lėšas, nustatytas ir užfiksuotas perkančiosios organizacijos rengiamuose dokumentuose prieš pradedant pirkimo procedūrą, kitaip tariant, neįskaitomos perkančiajai organizacijai per didelės (nepriimtinos) kainos, net jeigu pasiūlymas nebuvo atmestas.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2) palyginama vertinamo tiekėjo pasiūlymo kaina su vidutine tiekėjų pasiūlymų kaina. Jeigu lyginama kaina yra 30 ir daugiau procentų mažesnė, tuomet ji pagal komentuojamo VPĮ 57 straipsnio 1 dalį yra neįprastai maža.

Perkančiosioms organizacijoms nustačius neįprastai mažos pasiūlytos kainos prezumpciją pagal komentuojamo VPĮ 57 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą matematinį metodą, jos neturi diskrecijos teisės ir privalo kreiptis į tiekėją dėl neįprastai mažos pasiūlytos kainos pagrindimo[8]. Kitaip sakant, perkančiosios organizacijos, nustačiusios neįprastai mažą kainą[9]:

a) neturi teisės priimti tiekėjo pasiūlymo be neįprastai mažos pasiūlytos kainos pagrindimo kaip atitinkančio viešojo pirkimo dokumentų reikalavimus;

b) neturi teisės atmesti tiekėjo pasiūlymo neįvykdžiusios neįprastai mažos pasiūlytos kainos patikrinimo ir įvertinimo procedūros.

Perkančiųjų organizacijų diskrecijos teisė vertinti, kad pasiūlyta kaina (ar jos dalis) neįprastai maža

VPĮ 57 straipsnio 1 dalyje[10] įtvirtinta perkančiųjų organizacijų diskrecija pačioms įvertinti, ar konkrečiu atveju pateikta kaina ekonomiškai racionali[11]. Ši perkančiųjų organizacijų diskrecija apima du aspektus:

1) Perkančiosios organizacijos pačios pirkimo dokumentuose nustato neįprastai mažos kainos ribas (apibrėžia neįprastai mažos pasiūlymo kainos sampratą pirkimo dokumentuose);

2) Perkančiosios organizacijos, vykdydamos viešojo pirkimo procedūras, konkrečiu atveju sprendžia, kad tiekėjų pasiūlymų kaina yra neįprastai maža. Praktikoje toks neįprastai mažos kainos nustatymas atliekamas: paprastai palyginant su rinkos kainomis pirkimo objektui, su numatoma pirkimo verte, įprastai taikoma pelno marža rinkoje ir kt.[12].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, remdamasi objektyviais ir skaidriais kriterijais, gali ir turi konstatuoti neįprastai mažą kainą ir siūlyti tiekėjui ją pagrįsti ir kitais atvejais, be kita ko, kai pasiūlyme yra pateikta neįprastai maža atskirų jo dalių kaina[13].

Reikalavimas kreiptis į tiekėją dėl neįprastai mažos kainos pagrindimo pateikimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Nustačius neįprastai mažą pasiūlytą kainą, kaip nurodyta pirmiau, perkančiosios organizacijos privalo įgyvendinti antrąjį neįprastai mažos kainos etapą, t. y. kreiptis į tiekėją dėl jo pasiūlymo kainos pagrindimo – tai yra privaloma neįprastai mažos pasiūlytos kainos patikrinimo procedūros stadija tiek tais atvejais, kai pati perkančioji organizacija nustato neįprastai mažos kainos ribas (apibrėžia neįprastai mažos pasiūlymo kainos sampratą pirkimo dokumentuose) ar, vykdant viešojo pirkimo procedūras konkrečiu atveju, sprendžia, kad tiekėjų pasiūlytų kainų yra neįprastai maža, tiek tais atvejais, kai tiekėjo pasiūlymo kaina atitinka neįprastai mažos kainos prezumpciją[14].

Teisingumo Teismas bei LAT nurodė, jog reikalavimas iš anksto (iki neįprastai mažos kainos identifikavimo) pateikti kainos paaiškinimus (pagrindimus) nėra pakankamas ir perkančiosios organizacijos, nustačiusios neįprastai mažą pasiūlytą kainą, turi leisti pateikti papildomus paaiškinimus ir pagrindimus[15].

Tiek Perkančiosios organizacijos, tiek tiekėjai privalo atlikti ne formalius veiksmus, o siekti tinkamai pagrįsti bei įsitikinti neįprastai mažos pasiūlytos kainos tinkamumu:

1) Perkančiosios organizacijos turi įgyvendinti šią pareigą, realiai suteikdamos tiekėjams galimybę pagrįsti kainą. Perkančiosios organizacijos formalūs veiksmai, kuriais ji iš tikrųjų nesiekia patikrinti tiekėjo pasiūlymo rimtumo ar apskritai nesudaro jam sąlygų paaiškinimams pateikti, pripažintini savaime netinkamais ir pažeidžiančiais viešųjų pirkimų teisiniame reglamentavime įtvirtintas jos pareigas bei viešojo pirkimo principus.[16] Perkančioji organizacija, reikalaudama kainos pagrindimo, privalo nurodyti dalyviui, kurios jo pasiūlytos kainos dalys (jei įmanoma išskirti) ar dėl kokių konkrečių priežasčių, jos vertinimu, laikoma, jog dalyvio pasiūlyta kaina yra neįprastai maža[17].

Pavyzdys

Buvo vykdomas viešasis pirkimas dėl renginių organizavimo, o tiekėjas turėjo pateikti kainos pasiūlymą, kuriame buvo išskaidytos kainos eilutės: renginio vietos suradimas, restorano suradimas, apšvietimo, prožektoriaus, LED ekrano suteikimas. Perkančioji organizacija kartą kreipėsi į tiekėją dėl jo kainos pagrindimo bei prašė nurodyti, kokius atlyginimus tiekėjas moka darbuotojams, kadangi nurodytos patalpų suradimo kainos yra tiesiogiai priklausomos nuo darbuotojų atliekamų funkcijų ir kiek bus skiriama laiko šioms paslaugoms atlikti, dėl apšvietimo,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

prožektoriaus ir LED ekrano paprašė pateikti susitarimus su jų tiekėjais ar įrodymus, jog tiekėjas turi šią įrangą.

2) Tiekėjai taip pat turi aktyviai bendradarbiauti su perkančiąja organizacija, vykdyti jos reikalavimus, pateikti visus prašomus paaiškinimus ar dokumentus (rungtyniškumo principas tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjo)[18]. Tiekėjas privalo išsamiai pateikti tai, ko prašo perkančioji organizacija, t. y. savo pagrindimu iš esmės paneigti galimybę, jog pirkimo sutartis dėl neįprastai mažos pasiūlytos kainos nebus tinkamai ir visiškai įvykdyta (dalyvis nesusidurs su mokumo, pinigų srauto trūkumo ir kitomis su tuo susijusiomis kliūtimis), arba (ir) tokią sutartį reikės vėliau pakeisti, didinant jos kainą.

2. VPĮ 57 straipsnio 2 dalyje pakartota VPĮ 57 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pareiga perkančiosioms organizacijoms kreiptis į tiekėjus dėl nustatytos neįprastai mažos pasiūlytos kainos pagrindimo, tokio kreipimosi reikalavimai, o taip pat duomenys, į kuriuos perkančiosios organizacijos turi atsižvelgti kitame etape – vertindamos pateiktus neįprastai mažos kainos pagrindimus.

Komentuojamo VPĮ 57 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinti reikalavimai perkančiosios organizacijos kreipimuisi:

1) **kreipimasis turi būti raštiškas**, t. y. perkančiosios organizacijos negali kreiptis į tiekėjus žodžiu. Kita vertus, pagal VPĮ 22 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*) bendravimas ir keitimasis informacija turi būti vykdomas CVP IS priemonėmis ir tik išimtiniais atvejais gali būti taikomi kiti būdai ir metodai[19]. Šis reguliavimas jau užtikrina, jog perkančiosios organizacijos kreipimasis būtų teikiamas raštu, t. y. CVP IS priemonėmis;

2) kreipimesi turi būti nurodyta, **kurios pasiūlymo detalės, įskaitant kainos ar sąnaudų sudedamosias dalis ir skaičiavimus, turi būti pagrįstos**[20]. Kaip minėta pirmiau[21], perkančioji organizacija turi diskrecijos teisę kreiptis ne tik dėl visos pasiūlymo kainos, bet taip pat dėl kainos dalies pagrindimo, dėl konkrečių pagrindimo aspektų, ypač, kai tai yra galimai susiję su valstybės pagalbos gavimu;

3) komentuojamame VPĮ57 straipsnyje nėra įtvirtinto termino, kurį turi suteikti perkančioji organizacija ir per kurį tiekėjas turi pateikti nustatytos neįprastai mažos pasiūlytos kainos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pagrindimą. Dėl šios priežasties, **perkančioji organizacija turi nustatyti terminą, kuris atitinka bendrą protingumo principą**[22]. Protingas terminas yra vertinamasis kriterijus ir kiekvienu atveju perkančioji organizacija, atsižvelgdama į pirkimo specifiką, kainodaros sudėtingumą, tiekėjo buveinės vietą (užsienio ūkio subjektas ar nacionalinis ūkio subjektas), viešųjų pirkimų principus (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*) turi nustatyti pakankamą terminą kainos pagrindimui pateikti.

Kadangi kainos pagrindimo pateikimo terminų nustatymas yra perkančiųjų organizacijų teisė ir pareiga, jos, tiekėjų prašymu, gali pratęsti kainos pagrindimo terminą. Pagal VPT išaiškinimus[23], tiekėjas prašymą pratęsti kainos pagrindimo terminą turi pateikti perkančiajai organizacijai iki jos nustatyto pirminio termino pabaigos. Perkančiosios organizacijos turi sprendimo teisę, pratęsti terminą ar jo nepratęsti. Perkančioji organizacija teisę pratęsti terminą turi įgyvendinti, atsižvelgdama į pirmiau nurodytus protingumo ir kitus viešųjų pirkimų principus (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Rekomenduojama sudaryti pirkimo dalyviui visas reikiamas sąlygas tam, kad jis realiai galėtų pagrįsti jo pasiūlytą kainą. Atsisakymas pratęsti kainos pagrindimo terminą turėtų būti siejamas tik su pirkimo dalyvio piktnaudžiavimu teise.

4) Pagal viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą perkančiosioms organizacijoms nedraudžiama **kreiptis kelis kartus** į tiekėjus, kad šie pateiktų papildomus neįprastai mažą kainą pagrindžiančius dokumentus, jeigu tiekėjas pateikė kainos pagrindimo dokumentus ir duomenis, tačiau, perkančiosios organizacijos vertinimu, yra reikalingi papildomi duomenys ir dokumentai[24].

Reikalavimai neįprastai mažos kainos pagrindimui

Komentuojamo VPĮ 57 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas pavyzdinis, tačiau ne galutinis, sąrašas kriterijų, kuriais gali būti grindžiama neįprastai maža pasiūlyta kaina[25], t. y. kriterijai, susiję su techniniais sprendimais, originalumu, teisės aktų laikymusi, valstybės pagalba:

1) Gamybos proceso, teikiamų paslaugų ar statybos metodo ekonomiškumas. Perkančiosios organizacijos gali prašyti tiekėjų nurodyti, kaip tiekėjų pasirinktas gamybos proceso, paslaugų teikimo ar statybų metodas turi įtakos tiekėjo pasiūlymo kainos ekonomiškumui. Pavyzdžiui, tiekėjas gali nurodyti, kad jis modernizavo savo gamybos procesą, kas leidžia vieną vienetą atitinkamos prekės teikti už ypatingai mažą kainą;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2) Pasirinkti techniniai sprendimai ir (ar) išskirtinai palankios sąlygos tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus. Tokios išskirtinai palankios sąlygos gali priklausyti nuo tam tikrų pasitelkiamų techninių priemonių ar išskirtinai palankių sąlygų, gautų iš trečiųjų asmenų. Pavyzdžiui, prekių tiekėjas gali nurodyti, kad jis yra sudaręs sutartį su savo tiekėju itin palankiomis sąlygomis, kas leidžia jo gaminamą prekę pagaminti ar teikiamą paslaugą teikti itin mažomis sąnaudomis.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paprašė tiekėjo pagrįsti neįprastai mažas siūlomų prekių (trikotažo gaminiai) kainas. Tiekėjas grįsdamas pasiūlymo kainą pateikė preliminariąją sutartį su Azijos gamintoju, kurioje yra nurodyta gaminių kaina, taip pat pateikė prekių transportavimo kaštų paskaičiavimą, kartu pateikdamas viešai skelbiamus transportavimo įkainius bei krovinių pervežimo įmonių pateiktus duomenis apie galimas krovinių pervežimo kainas, nurodė taikomus muitus ir kitus mokesčius, kurie turi įtakos galutinei prekių kainai. Toks neįprastai mažos kainos pagrindimas turėtų būti laikomas tinkamu.

Pavyzdys

Vykdomas kelionių organizavimo paslaugų pirkimas. Kelionių organizavimo paslaugų rinkoje vyraujantis verslo modelis lemia, jog pagrindinę dalį pajamų tiekėjai gauna ne iš klientų, o iš gaunamų komisinių mokesčių. Todėl tiekėjas, siekdamas pagrįsti pasiūlytą neįprastai mažą kainą, turėtų pateikti susitarimų kopijas ar pažymas, išduotas aviakompanijų, viešbučių, draudimo kompanijų, rezervacijų sistemų, kitų veiklos partnerių, kurie įrodytų, kokio dydžio komisinius mokesčius ar premijas už pasiektas pardavimų apimtis tiekėjas gauna, o perkančioji organizacija, vertindama neįprastai mažą kainą, turėtų atkreipti dėmesį į tiekėjo pateiktus susitarimus dėl komisinio atlyginimo.

3) Siūlomų prekių, paslaugų ar darbų originalumas. Jeigu būtent prekės, paslaugos ar darbo originalumas lemia siūlomos kainos mažumą, ji gali būti laikoma reali ir pagrįsta. Pavyzdžiui, tiekėjas pateikia prekės gamybos, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo technologijos patentą;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4) VPĮ **17 straipsnio 2 dalies 2 punkto ir 88 straipsnio nuostatos.** Šis reguliavimas atitinka iki 2017 m. liepos 1 d. galiojusio viešųjų pirkimų reguliavimą[26] dėl norminių dokumentų dėl darbų saugos ir darbo sąlygų, galiojančių prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo vietoje, laikymosi.

Praktikoje tiekėjo kaina gali būti neįprastai maža, jeigu tiekėjas nesilaiko tokių norminių dokumentų reikalavimų. Tiekėjas turėtų pateikti įrodymus dėl darbo saugos krovėje užtikrinimo, darbo užmokesčio mokėjimo darbuotojams ir kt.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paprašė tiekėjo pagrįsti neįprastai mažą perkraustymo paslaugų kainą, nurodant esmines kainos sudėtines dalis. Tiekėjas, grįsdamas pasiūlymo kainą, nurodė, kad paslaugas ketina teikti samdydamas moksleivius ir studentus, jiems mokėdamas minimalų atlygį, o būtiną paslaugoms teikti transportą ketina nuomotis tik tomis dienomis, kuomet bus reikalinga paslaugų teikimui. Tačiau kartu su kainos pagrindimu ir vėliau paprašius patikslinti kainos pagrindimą, tiekėjas nepateikė konkrečių darbo užmokesčio skaičiavimų, atsižvelgiant į su darbo santykiais mokėtinus gyventojų pajamų ir socialinio draudimo mokesčius, nenurodė, kad turi ar buvo sudaręs transporto nuomos sutartis nurodytomis kainomis. Perkančioji organizacija, patikrinusi viešai skelbiamus tiekėjo darbuotojų skaičių, jų kitimo dinamiką, mokamo darbo užmokesčio rodiklius, nustatė, kad kainos pagrindime pateikti skaičiavimai neatitinka tiekėjo skelbiamų duomenų apie mokamą darbo užmokestį – tiekėjo mokamas užmokestis yra ženkliai didesnis nei nurodyta kainos pagrindime. Patikrinusi viešai skelbiamas krovininio transporto nuomos kainas, perkančioji organizacija nerado viešai skelbiamos informacijos, kad krovinių pervežimui skirtas transportas rinkoje nuomojamas tiekėjo nurodytomis kainomis. Atsižvelgiant į šią informaciją, perkančioji organizacija turėtų laikyti, kad tiekėjas neįprastai mažos kainos nepagrindė.

5) darbo vio galimybė gauti valstybės pagalbą (detaliau žiūrėti *VPĮ* **57 straipsnio 4 dalies komentarą)**.

Tiekėjai negali būti suvaržyti ir jiems turi būti leista pateikti ir papildomus, perkančiųjų organizacijų prašymuose nenurodytus, įrodymus[27]. Perkančiosios organizacijos tuo pačiu privalo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

patikrinti ir įvertinti visus tiekėjų pateiktus įrodymus, nepaisant to, jog tų dokumentų perkančiosios organizacijos neprašė. Kiti galimi neįprastai mažos kainos pagrindimo aspektai, kurie taikomi praktikoje:

1) iki 2017 m. liepos 1 d. galiojusiame viešųjų pirkimų reguliavime[28] buvo pateiktas detalesnis sąrašas duomenų, dokumentų ir informacijos, kurią gali pateikti tiekėjai, įskaitant: darbo jėgos pasitelkimo ir jos organizavimo sąlygų, leidžiančių sumažinti pasiūlymo kainą, aprašymą; subrangovų ar paslaugų subteikėjų pasitelkimo sąlygų, leidžiančių sumažinti pasiūlymo kainą, aprašymą; naudojimosi technine įranga (turima ar galima pasitelkti) sąlygų aprašymą; nurodytų taikyti nuolaidų skaičiavimo detalizavimą ir pagrindimą, ypač kai nuolaida suteikiama trečiojo asmens (subrangovo ar subteikėjo) atliekamoje dalyje; kainos išskaidymą, kur matytųsi detalios sudedamosios kainos dalys (jeigu pasiūlyme yra nurodyta tik bendra kaina, jos nedetalizuojant) ir išskaidytų kainų pagrindimą.

2) Lietuvos teismų praktikoje[29] yra taip pat plačiai pažymėta, jog neįprastai maža kaina gali būti pagrindžiama tuo, jog tiekėjas nepatiria bendrųjų kaštų, t. y. tiekėjas tų išlaidų nepatiria vykdydamas viešojo pirkimo sutartį, nes tos išlaidos nepatiriamos pagal teisinį reguliavimą. Pavyzdžiui, tiekėjas yra ne PVM mokėtojas, todėl nepatiria mokesčio mokėjimo prievolės.

3) tiekėjas gali pateikti įrodymus, jog pasiūlymo kaina, kuri atitinka savikainą ar yra nuostolinga, laikytina pagrįsta, kadangi tiekėjo ekonominė nauda pirkimo atveju yra ne tik gaunama pirkimo kaina, bet taip pat konkurencingumo didėjimas, rinkos išplėtimas bei nauda, gaunama iš kitų mokesčių, kai perkančioji organizacija, pati tiesiogiai nemokėdama už paslaugas arba mokėdama ne rinkos kainą, sudaro tiekėjui galimybę pasiekti jam aktualią rinką ir iš jos gauti pajamų[30]. Tokiu atveju svarbu, kad tiekėjas pagrįstų, jog nebus pinigų srauto sutrikimo ar kitų aplinkybių, kurios lemtų teikėjo nemokumą ar negalėjimą įvykdyti viešo pirkimo sutarties.

Pavyzdys

Tiekėjas gali pagrįsti, kad viešo pirkimo sutarties nuostolis yra kompensuojamas lygiagrečiai vykdomų kitų sutarčių ir iš jų gaunamų pajamų.

4) išimtiniais atvejais, kai yra vykdoma viešojo pirkimo sutartis, o perkančioji organizacija netikrino neįprastai mažos kainos, tiekėjas gali pateikti įrodymus, kad jis tinkamai vykdo viešojo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo sutartį, todėl pagrįsta vertinti, jog už nurodytą kainą galima ir faktiškai tinkamai vykdoma sutartis. Būtina pabrėžti, jog šių argumentų tiekėjas negali naudoti tais atvejais, kai viešojo pirkimo procedūrų metu buvo atliktas neįprastai mažos kainos vertinimas, t. y. tiekėjas negali remtis vykdoma sutartimi pagrįsti anksčiau pateiktų argumentų[31].

5) perkančiosios organizacijos, atlikdamos neįprastai mažos kainos pagrįstumo vertinimą, gali atsižvelgti į tiekėjo statusą, t. y. vertinama, ar gerai rinkoje žinomo tiekėjo (pavyzdžiui, UAB „Bitė Lietuva“, TEO LT, AB[32]) pasiūlymo kaina gali būti tokia, jog jis būtų nepajėgus įvykdyti viešojo pirkimo sutartį. Teismai nurodytais atvejais, kai pasiūlymus teikė gerai rinkoje žinomi tiekėjai, taikė turiningąjį vertinimą, kad neįprastai mažos kainos instituto tikslas yra įsitikinti tiekėjo pajėgumu už nurodytą kainą įvykdyti sutartį, o ne tik formaliai visada tikrinti neįprastai mažą kainą, todėl teismo procedūrų metu nekilo abejonių dėl kainos pagrįstumo;

6) **Tiekėjo veiklos pelningumas, ilgametė veiklos patirtis**, kiti pasiūlymo aspektai, kurie gali būti susiję su kvalifikacija, yra kaip vienas iš įrodymų, jog tiekėjas yra pajėgus už nurodytą kainą įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, tačiau negali būti vertinami išimtinai tik šie aspektai[33].

Perkančiosios organizacijos pareiga vertinti pateiktą neįprastai mažos kainos pagrindimą

Tiekėjui pateikus neįprastai mažos kainos pagrindimą, Perkančioji organizacija turi įgyvendinti kitą etapą – įvertinti pateiktą neįprastai mažos kainos pagrindimą bei priimti sprendimą dėl tiekėjo pasiūlymo.

Perkančiosios organizacijos vertinimas turi būti kaip įmanoma objektyvus, o ne subjektyvus, tiek tais atvejais, kai perkančioji organizacija ketina atmesti tiekėjo pasiūlymą, tiek tais atvejais, kai ketina priimti pateiktą pagrindimą kaip tinkamą[34].

Kiekvienu atveju, sprendžiant, ar perkančioji organizacija tinkamai vertino neįprastai mažos pasiūlymo kainos pagrindimą, turi būti įvertinta ir nustatyta, ar perkančioji organizacija turėjo realią galimybę, remiamasi faktiniais duomenimis, įsitikinti, kad tiekėjo pasiūlyta kaina pagrįsta ir reali, o tiekėjas pateikė pakankamus ir realius duomenis, jog ji iš tiesų egzistuoja[35].

Pateikiamiems neįprastai mažos kainos pagrindimo dokumentams yra keliami tapatūs reikalavimai, kaip ir kitiems pasiūlymo dokumentams, t. y. abstraktūs, lakoniški, deklaratyvūs paaiškinimai (pavyzdžiui, nurodant, kad pirkimo dalyvis įvykdys sutartį tinkamai, papildomai nieko nedetalizuojant), vien paties viešojo pirkimo dalyvio parengti dokumentai dėl tiekėjo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiūlymo atitikties pirkimo sąlygoms nepripažįstami pakankamais reikalaujamai atitikčiai įrodyti[36].

Pavyzdys

Vykdomas rangos darbų viešasis pirkimas. Perkančioji organizacija paprašė pagrįsti neįprastai mažą kainą tiekėjo, kuris pateikė deklaratyvius paaiškinimus dėl taikomo metodo namų renovacijai, pasirinktų techninių sprendimų, naudojamos techninės įrangos, išskirtinai palankių sąlygų gauti dideles nuolaidas medžiagoms, paslaugoms ar darbams. Tačiau tik tokie paaiškinimai nėra pakankami neįprastai mažos pasiūlymo kainos pagrindimui, kadangi nepateiktas planuojamų taikyti nuolaidų apskaičiavimo detalizavimas ir pagrindimas, išskirtinai palankių sąlygų tiekti prekes, paslaugas ar atlikti darbus įrodymai, taip pat disponavimas tam tikra technine įranga.

Perkančioji organizacija turi vertinti visus tiekėjo pateiktus įrodymus, pavyzdžiui, netgi tuo atveju, kai perkančioji organizacija paprašė 10 pagrindimo aspektų, o tiekėjas nurodė 3 aspektus, tačiau pateikiami pagrindimo aspektai visiškai pagrindžia pasiūlytą kainą, laikytina, jog tiekėjas tinkamai įvykdė savo pareigą, yra įgyvendintas neįprastai mažos kainos vertinimo tikslas – įsitikinti, jog tiekėjas už nurodytą kainą įvykdys viešojo pirkimo sutartį.

Neįprastai mažos kainos pagrindimo konfidencialumas

Neįprastai mažos kainos pagrindimas savaime nelaikytinas konfidencialia informacija, išskyrus komercinės paslapties atvejus[37]. Kaina, įkainiai ar sąnaudos (priklausomai nuo Perkančiosios organizacijos pasirinkto viešojo pirkimo sutarties kainodaros modelio) nėra konfidenciali informacija (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*). Bendrą kainą, įkainį ar sąnaudas sudarančių sudedamųjų dalių, t. y. teikiant paslaugas naudojamų medžiagų ar priemonių kainų, paslaugas teikiančių asmenų darbo užmokesčio ar kitokio atlygio, transportavimo, paruošimo ir pan. tiekėjo patiriamų išlaidų konfidencialumas yra nuginčijama prezumpcija, t. y. kiekvienas tiekėjas, siekiantis susipažinti su neįprastai mažos kainos pagrindimu, gali atskirai pagrįsti šių sudėtinių dalių nekonfidencialumą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. VPĮ 57 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta Perkančiosios organizacijos pareiga visais atvejais atmesti tiekėjų pasiūlymus dėl neįprastai mažos kainos, kai tiekėjas neįvykdo pareigos pagrįsti kainą bei kai pasiūlymas neatitinka VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą*).

Tiekėjo pasiūlymo atmetimas dėl neįprastai mažos kainos pagrindimo nepateikimo

Komentuojamo VPĮ 57 straipsnio 2 dalyje buvo tiksliai nurodyta, jog rungtyniškumo principas įpareigoja tiekėjus pateikti neįprastai mažos kainos pagrindimą. Taigi, teisė atvejais, kai po perkančiosios organizacijos kreipimosi tiekėjai nevykdo savo pareigos pagrįsti neįprastai mažą kainą ir perkančioji organizacija per nustatytą terminą negauna jokių neįprastai mažos kainos pagrindimų (išskyrus numatytus atvejus, kai terminas pratęsiamas), perkančioji organizacija turi pareigą atmesti tokio tiekėjo pasiūlymą[38].

Tiekėjo pasiūlymo atmetimas dėl VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įsipareigojimų nesilaikymo

VPĮ 57 straipsnio 3 dalies 2 punkte nurodytas privalomas pagrindas atmesti tiekėjo pasiūlymą dėl neįprastai mažos pasiūlytos kainos, kai nėra laikomasi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų ES ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir VPĮ 5 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose. Ši nuostata yra skirta tinkamai įgyvendinti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintus pagrindinius viešųjų pirkimų principus (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą*).

Komentuojamo VPĮ 57 straipsnio 3 dalies 2 punktu sistemiškai su VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto nuostatomis siekiama įgyvendinti socialinius aspektus (angl. *social considerations*) viešuosiuose pirkimuose tiek nacionaliniu, ES, tiek tarptautiniu viešosios teisės mastu[39]. VPĮ 57 straipsnio 3 dalies 2 punkte bei atitinkamai VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų imperatyvių normų pažeidimu laikomi ne tik pažeidimai, kurie buvo padaryti ES teritorijoje, bet ir kitose, ne ES valstybėse.

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Komentuojamos normos įgalina perkančiąją organizaciją naftos viešajame pirkime atmesti tarptautinės įmonės pasiūlymą, jeigu ši įmonė pripažinta pažeidusia aplinkos apsaugos reikalavimus Nigerijoje[40], o aprangos viešajame pirkime – tarptautinės drabužių gamintojos pasiūlymą, jeigu nustatyta, kad drabužiai gaminami Indijoje, pažeidžiant nepilnamečių darbo ir sąžiningo apmokėjimo sąlygas[41].

Kitaip tariant, komentuojamomis teisės normomis siekiama ne tik įprastų viešųjų pirkimų tikslų įgyvendinimo, bet ir žmogaus teisių apsaugos plačiąja prasme.

Neįprastai maža tiekėjo pasiūlymo kaina gali susidaryti dėl skirtingų VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintų teisės aktų nesilaikymo, pavyzdžiui, pateikiant neįprastai mažos kainos pagrindimą, paaiškėja, jog tiekėjas savo darbuotojams nemoka dienpinigių tais atvejais, kai darbuotojai yra komandiruotėje ir atitinka kitas Lietuvos Respublikos darbo kodekse[42] ar kituose teisės aktuose nustatytas dienpinigių mokėjimo salygas.

4. VPĮ 57 straipsnio 4 dalis reguliuoja neįprastai mažos kainos pasiūlymo atmetimą pagrindžiant suteikta neteisėta valstybės pagalba, perkančiosios organizacijos pareigą atmesti tiekėjo pasiūlymą, jeigu tiekėjas negali per pakankamą perkančiosios organizacijos nustatytą laikotarpį įrodyti, kad valstybės pagalba buvo suteikta teisėtai, taip pat perkančiosios organizacijos pareigą pranešti apie tiekėjo pasiūlymo atmetimą Komisijai.

VPĮ 57 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas pasiūlymo dėl neįprastai mažos kainos atmetimo pagrindas, kuris susijęs ir nukreiptas ne į pasiūlymo kainos vertinimą, bet į tiekėją bei jo finansavimą. Tiekėjams, kurie yra gavę ir teisėtai naudoja valstybės pagalbą, negali būti draudžiama dalyvauti viešuosiuose pirkimuose[43]. Tai taip pat įtvirtinta komentuojamo VPĮ 57 straipsnio 2 dalies 5 punkte, kuriame numatyta, jog teisėtai gautos valstybės pagalbos naudojimas yra vienas iš įrodymų dėl neįprastai mažos kainos pagrįstumo. Kitaip sakant, tik neteisėtai gauta ir naudojama valstybės pagalba (tai yra nepranešta Komisijai arba pranešta, tačiau pastarosios pripažinta nesuderinama su SESV[44] 107 straipsniu, arba suderinama, tačiau naudojama ne pagal paskirtį) yra pagrindas atmesti neįprastai mažos kainos pasiūlymą, ir, priešingai, teisėtai gauta ir naudojama valstybės pagalba yra pagrindas pripažinti, jog neįprastai maža kaina yra pagrįsta.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pareiga įrodyti, kad neįprastai mažą kainą ar sąnaudas pasiūliusiam tiekėjui suteikta valstybės pagalba yra teisėta, tenka pačiam tiekėjui. Tačiau komentuojamoje nuostatoje tiesiogiai nėra įtvirtinta, kam tenka pareiga įrodyti (paneigti), ar tiekėjui apskritai buvo suteikta valstybės pagalba. Sistemiškai interpretuojant komentuojamą nuostatą, pareiga įrodyti, jog tiekėjui buvo suteikta valstybės pagalba, turėtų atitekti perkančiajai organizacijai[45]. Šiame kontekste reikėtų atsižvelgti, be kita ko, į tai, kad būtent perkančiajai organizacijai tenka pareiga įrodyti priežastinį ryšį tarp, viena vertus, neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pasiūlymo ir, kita vertus, tiekėjui suteiktos valstybės pagalbos.

Siekiant įvertinti, ar egzistuoja pagrindas perkančiajai organizacijai atmesti tiekėjo pasiūlymą remiantis komentuojama nuostata, reikėtų įvertinti, pirma, ar tiekėjas apskritai yra gavęs valstybės pagalbą; antra, ar apie suteiktą valstybės pagalbą buvo kilusi pareiga pranešti Komisijai; ir trečia, ar apie suteiktą valstybės pagalbą buvo pranešta Komisijai, bei ar pastaroji pripažino, jog tiekėjui suteikta valstybės pagalba yra suderinama su vidaus rinka.

Pirma, būtina įvertinti, ar tiekėjas apskritai yra gavęs valstybės pagalbą. Valstybės pagalbos sąvoka yra įtvirtinta SESV 107 straipsnio 1 dalyje, kurioje valstybės pagalba apibrėžiama kaip valstybės narės arba iš valstybinių išteklių bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrų prekių gamybą, iškraipo konkurenciją arba gali ją iškraipyti ir daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai. Vertinant, ar tam tikra priemonė gali būti kvalifikuojama kaip valstybės pagalba, be kita ko, reikėtų atsižvelgti į EK pranešimą dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 1 dalyje vartojamos valstybės pagalbos sąvokos[46]. Taip pat reikėtų įvertinti, ar pagalba nelaikoma *de minimis*, kaip apibrėžta EK 2013 m. gruodžio 18 d. reglamente (ES) Nr. 1407/2013 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai[47] arba EK 2012 m. balandžio 25 d. reglamente (ES) Nr. 360/2012 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai, skiriamai visuotinės ekonominės svarbos paslaugas teikiančioms įmonėms[48].

Pavyzdys

Vienas iš atvejų, kuomet gali būti nustatyta, jog tiekėjui buvo suteikta valstybės pagalba – kryžminis subsidijavimas[49], t. y. praktika, kai gautos viešųjų paslaugų kompensavimo lėšos yra naudojamos ne viešosioms paslaugoms teikti, o komercinės veiklos kaštams sumažinti (tikslus

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

apibrėžimas pateikiamas Komisijos pranešime dėl konkurencijos taisyklių taikymo pašto sektoriui ir tam tikrų valstybės priemonių, susijusių su pašto paslaugomis, vertinimo[50]).

Galimi įrodymai, jog tiekėjas valstybės pagalbos nenaudoja netinkamai (nėra kryžminio subsidijavimo) – atskiros sąskaitos veiklai, kuriai skiriama valstybės pagalba, ir ekonominei – komercinei veiklai[51].

Antra, būtina įvertinti, ar apie neįprastai mažą kainą ar sąnaudas pasiūliusio tiekėjo gautą valstybės pagalbą buvo privaloma pranešti Komisijai pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį. Šiuo atžvilgiu reikėtų įvertinti, ar tiekėjo gautai valstybės pagalbai gali būti taikomos EK reglamentuose numatytos išimtys, atleidžiančios nuo pareigos apie teikiamą valstybės pagalbą pranešti. Pavyzdžiui, reikėtų įvertinti, ar tiekėjo gauta valstybės pagalba tenkina išimtis, numatytas EK 2014 m. birželio 17 d. reglamente (ES) Nr. 651/2014 kuriuo tam tikrų kategorijų pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant Sutarties 107 ir 108 straipsnius[52] arba EK 2011 m. gruodžio 20 d. sprendime Nr. 2012/21/ES dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 106 straipsnio 2 dalies taikymo valstybės pagalbai, kompensacijos už viešąją paslaugą forma skiriamai tam tikroms įmonėms, kurioms pavesta teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugas[53]. Pažymėtina, kad spręsdama dėl tokio reglamento ar schemos taikymo, perkančioji organizacija gali tik nustatyti, ar visos atitinkamo reglamento arba schemos sąlygos yra tenkinamos. Jeigu taip nėra, perkančioji organizacija negali vertinti pagalbos priemonės suderinamumo, nes šis vertinimas priklauso išimtinei Komisijos kompetencijai[54].

Trečia, jei neįprastai mažą kainą ar sąnaudas pasiūlęs tiekėjas yra gavęs valstybės pagalbą ir jei ši pagalba netenkina Komisijos reglamentuose, nustatančiuose išimtis pareigai apie teikiamą valstybės pagalbą pranešti, įtvirtintų sąlygų, tai būtina įvertinti, ar apie tiekėjui suteiktą valstybės pagalbą buvo pranešta Komisijai, ir ar pastaroji yra pripažinusi, kad ši pagalba tenkina SESV 107 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas sąlygas, dėl ko yra laikytina suderinama su vidaus rinka, bei kad nėra naudojama netinkamai.

Jeigu perkančioji organizacija nustato, atsižvelgdama į nepakankamus tiekėjo pateiktus įrodymus, jog tiekėjo pasiūlymo neįprastai maža kaina ar sąnaudos buvo nulemti tiekėjo neteisėtai gautos valstybės pagalbos, ji gali komentuojamos nuostatos pagrindu priimti sprendimą atmesti tiekėjo pasiūlymą. Tiekėjo pasiūlymas gali būti atmetamas net ir tuo atveju,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

jei yra galimybė, jog šiam suteikta valstybės pagalba vėliau bus pripažinta esanti suderinama, kadangi vėlesnis pagalbos suderinimas bet kuriuo atveju nepaneigia, jog valstybės pagalba buvo suteikta neteisėtai, ir nepanaikina galimybės, jog ši tiekėjo neteisėtai gauta pagalba bus iš jo išieškota[55].

Perkančioji organizacija, komentuojamos nuostatos pagrindu atmetusi tiekėjo pasiūlymą, privalo pranešti apie tokį savo sprendimą Komisijai. Šiuo atveju perkančioji organizacija privalo Komisijai pranešti tik apie savo pačios sprendimą atmesti tiekėjo pasiūlymą, o ne pranešti apie neteisėtai suteiktą valstybės pagalbą SESV 108 straipsnyje numatyta tvarka.

[1] Komentuojamas VPĮ 57 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 69 straipsnio normas.

[2] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013, 39, p. 530-652; LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2010; 2012 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-181/2012.

[3] LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2010; ESTT 2008 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje *SECAP ir Santorso,* bylos Nr. C-147/06 ir C 148/06; LAT 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-333/2013; 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-122-690/2015; OECD, *Abnormally Low Tenders. Brief No 3*5, 2016 m. rugsėjis; Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 743 - 752 psl.; Poulsen, Sune Troels; Jakobsen, Peter Stig; Kalsmose-Hjelmborg, Simon Evers, *EU Public Procurement Law: The Public Sector Directive The Utilities Directive*, 2 leidimas. København: Djøf Forlag, 2012 m.; Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1*. London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 802-816 psl.

[4] 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB preambulės 1 punkte įtvirtintas prekių ir paslaugų judėjimo laisvės užtikrinimas; ESTT 2008 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje *SECAP ir Santorno,* bylos Nr. C-147/06 ir C 148/06.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[5] LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2010; ESTT 2001 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Impresa Lombardini*, bylos Nr. C-285/99 ir C-286/99; ESBT 2003 m. vasario 23 d. sprendimas byloje *Renco SpA prieš Europos Sąjungos Tarybą,* bylos Nr. T-4/01; Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., p. 743-752.

[6] LAT 2012 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-181/2012.

[7] Perkančiosios organizacijos individualus vertinimas, kad pateikta kaina laikytina neįprastai maža, negali paneigti VPĮ 57 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos prezumpcijos dėl neįprastai mažos kainos.

[8] Biancardi, Benedetta, *Abnormally low tenders of public providers. A cross-subsidisation issue?*, EPPPL, 4 leidimas, 2018 m., p. 270-284.

[9] OECD *Abnormally Low Tenders. Brief No 35*, 2016 m. rugsėjis.

[10] VPĮ 57 straipsnio 1 dalies nuostatos tiesiogiai perkeltos iš Direktyvos 2014/24/ES 69 straipsnio 1 dalies.

[11] LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2010; ESTT 2001 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Impresa Lombardini*, bylos Nr. C-285/99 ir C-286/99; LAT 2016 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-570-469/2016; Soloveičikas, Deividas, *Neįprastai mažos pasiūlytos kainos koncepcijos taikymo ypatumai pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos viešųjų pirkimų teisę*. *Teisė,* 2008 m., Nr. 67, p. 7-24; OECD *Abnormally Low Tenders. Brief No 35*, 2016 m. rugsėjis.

[12] OECD *Abnormally Low Tenders. Brief No 35*, 2016 m. rugsėjis; Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., p. 743-752.

[13] ESBT 2003 m. vasario 23 d. sprendimas byloje *Renco SpA prieš Europos Sąjungos Tarybą,* bylos Nr. T-4/01; LAT 2016 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-570-469/2016.

[14] ESTT 2008 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje *SECAP ir Santorno,* bylos Nr. C-147/06 ir C-148/06, byla C-285/99, ESTT 1982 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *SA Transporoute et Travaux prieš The Minister of public works*, bylos Nr. 76/81; ESTT 1989 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Fratelli Constanzo SpA prieš Comune di Milano,* bylos Nr. 103/88; ESTT 2012 m. kovo 29 d.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sprendimas byloje *SAG ELV Slovensko ir kt.*, bylos Nr. C-599/10; ESBT 2003 m. vasario 23 d. sprendimas byloje *Renco SpA prieš Europos Sąjungos Tarybą,* bylos Nr. T-4/01; LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2010.

[15] ESTT 2001 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Impresa Lombardini*, bylos Nr. C-285/99 ir C-286/99; LAT 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-2-248/2017; Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1,* London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 802-816 psl.

[16] LAT 2012 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-181/2012.

[17] ESTT 2001 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Impresa Lombardini*, bylos Nr. C-285/99 ir C-286/99; Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1*, London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 802-816 psl.

[18] LAT 2012 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-181/2012; LAT 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-333/2013.

[19] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 743-752 psl.

[20] Viešųjų pirkimų tarnybos išaiškinimas.

[21] ESBT 2003 m. vasario 23 d. sprendimas byloje *Renco SpA prieš Europos Sąjungos Tarybą,* bylos Nr. T-4/01; LAT 2016 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-570-469/2016.

[22] ESTT 1982 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *SA Transporoute et Travaux prieš The Minister of public works*, bylos Nr. 76/81; LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2010.

[23] Pasiūlyme nurodytos prekių, paslaugų ar darbų neįprastai mažos kainos pagrindimo rekomendacijos, patvirtintų 2009 m. lapkričio 10 d. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus įsakymu Nr. 1S-122, Valstybės žinios, 2009, Nr. 136-5965.

[24] ESBT 2003 m. vasario 23 d. sprendimas byloje *Renco SpA prieš Europos Sąjungos Tarybą,* bylos Nr. T-4/01; LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2010; LAT 2012 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-181/2012, LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[25] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 743-752 psl.

[26] Iki 2017 m. liepos 1 d. galiojusios Viešųjų pirkimų įstatymo 40 straipsnio 2 dalies 4 punktas.

[27] ESTT 2001 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Impresa Lombardini*, bylos Nr. C-285/99 ir C-286/99; LAT 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-2-248/2017.

[28] 2009 m. lapkričio 10 d. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus įsakymas Nr. 1S-122 „Dėl pasiūlyme nurodytos prekių, paslaugų ar darbų neįprastai mažos kainos pagrindimo rekomendacijų patvirtinimo“, Valstybės žinios, 2009, Nr. 136-5965.

[29] LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2010.

[30] LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2010; LAT 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-2-248/2017; LAT 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-1-969/2017.

[31] LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-122-690/2015; LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-359-469/2018.

[32] Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. rugpjūčio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-592/2009; 2012 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1019/2012; 2012 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-2333/2012.

[33] LAT 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-333/2013.

[34] LAT 2018 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-6-916/2018.

[35] LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-122-690/2015; LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-359-469/2018.

[36] LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011; 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2011.

[37] LAT 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-371-378/2018.

[38] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 743-752 psl.

[39] Europos Sąjungos išorės politikos generalinis direktoratas, *The extraterritorial effects of legislation and policies in the EU and US, Report for the Directorate-General for External Policies of the Union*, 2012 m. gegužė; Dr. Sanchez-Graells, Albert, *Territorial Extension and Case Law of*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

the Court of Justice Good administration and access to justice in procurement as a case study, Europe and the World: A Law Review, UCL Review, 2018 m., 1-18 psl.

[40] Ankersmit, Laurens, *Green Trade and Fair Trade in and with the EU: Process-based Measures within the EU Legal Order,* Cambridge University Press, 2017 m., 123 psl.; Dr. Sanchez-Graells, Albert, *Territorial Extension and Case Law of the Court of Justice Good administration and access to justice in procurement as a case study*, Europe and the World: A Law Review, UCL Review, 2018 m., 1-18 psl.

[41] Dr. Sanchez-Graells, Albert, *Territorial Extension and Case Law of the Court of Justice Good administration and access to justice in procurement as a case study*, Europe and the World: A Law Review, UCL Review, 2018 m., 1-18 psl.

[42] DK 107 straipsnis; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 28 d. nutarimas Nr. 99 „Dėl Komandiruočių sąnaudų atskaitymo iš pajamų taisyklių patvirtinimo“.

[43] ESTT 2000 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje *ARGE* bylos Nr. C-94/99, ESTT 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *CoNISMa*, bylos Nr. C-305/08; Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 743-752 psl.

[44] Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, Oficialusis leidinys C 326 , 26/10/2012 p. 0001–0390.

[45] Biancardi, Benedetta, *Abnormally low tenders of public providers. A cross-subsidisation issue*?, EPPPL, 4 leidimas, 2018, 270-284 psl.

[46] Europos Komisijos pranešimas dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 1 dalyje vartojamos valstybės pagalbos sąvokos, Oficialusis leidinys C 262, 2016 m. liepos 19 d. 0001–0050 psl.

[47] Europos Komisijos 2013 m. gruodžio 18 d. reglamentas (ES) Nr. 1407/2013 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai Oficialusis leidinys L 352, 2013 m. gruodžio 24 d., 1 psl.

[48] Europos Komisijos 2012 m. balandžio 25 d. reglamentas (ES) Nr. 360/2012 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai, skiriamai visuotinės ekonominės svarbos paslaugas teikiančioms įmonėms, Oficialusis leidinys L 114, 2012 m. balandžio 26 d., 8 psl.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[49] Biancardi, Benedetta, *Abnormally low tenders of public providers. A cross-subsidisation issue*?, EPPPL, 4 leidimas, 2018, 270-284 psl.

[50] Komisijos pranešimas dėl konkurencijos taisyklių taikymo pašto sektoriui ir tam tikrų valstybės priemonių, susijusių su pašto paslaugomis, vertinimo (98/C 39/02), Oficialusis leidinys C 039, 1998 m. vasario 6 d., 0002–0018 psl.

[51] 2006 m. lapkričio 16 d. Komisijos direktyva 2006/111/EB dėl finansinių santykių tarp valstybių narių ir valstybės įmonių skaidrumo ir dėl finansinio skaidrumo tam tikrose įmonėse, Oficialus leidinys L 318, 2006 m. lapkričio 17 d., 17—25 psl.; Biancardi, B., *Abnormally low tenders of public providers. A cross-subsidisation issue*?“, EPPPL, 4 leidimas, 2018, 270-284 psl.

[52] Europos Komisijos 2014 m. birželio 17 d. reglamentas (ES) Nr. 651/2014 kuriuo tam tikrų kategorijų pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant Sutarties 107 ir 108 straipsnius, Oficialusis leidinys L 187, 2014 m. birželio 26 d., 1 psl.

[53] Europos Komisijos 2011 m. gruodžio 20 d. sprendimas Nr. 2012/21/ES dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 106 straipsnio 2 dalies taikymo valstybės pagalbai, kompensacijos už viešąją paslaugą forma skiriamai tam tikroms įmonėms, kurioms pavesta teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugas, Oficialusis leidinys L 7, 2012 m. sausio 11 d., 3 psl.

[54] ESTT 2008 m. vasario 12 d. sprendimas byloje *CELF,* bylos Nr. C-199/06.

[55] ESTT 2006 m. spalio 5 d. sprendimas *Transalpine Ölleitung in Österreich*, bylos Nr. C-368/04; 2015 m. kovo 19 d. sprendimas *OTP Bank*, bylos Nr. C-672/13.

58 straipsnis. Informavimas apie pirkimo procedūros rezultatus

1. **Perkančioji organizacija kandidatams ir dalyviams ne vėliau kaip per 5 darbo dienas raštu praneša apie priimtą sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą, dėl kurio bus sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, arba sprendimą leisti dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje, pateikia šio straipsnio 2 dalyje nurodytos atitinkamos informacijos, kuri dar nebuvo pateikta pirkimo procedūros metu, santrauką, nurodo nustatytą pasiūlymų eilę, laimėjusį pasiūlymą ir tikslų atidėjimo terminą. Perkančioji organizacija taip pat turi nurodyti priežastis, dėl kurių buvo priimtas sprendimas nesudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties, pradėti pirkimą ar dinaminę pirkimų sistemą iš naujo. Šioje dalyje nurodyto reikalavimo gali būti nesilaikoma, kai supaprastinto pirkimo ar šio įstatymo 2 priede nurodytų socialinių ir**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kitų specialiųjų paslaugų pirkimų atveju pirkimo sutartis, kurios numatoma vertė neviršija 10 000 Eur (dešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio), sudaroma preliminariosios sutarties pagrindu, kai pasiūlymas pateikiamas žodžiu ar pirkimo sutartis sudaroma žodžiu.

2. **Perkančioji organizacija, gavusi kandidato ar dalyvio raštu pateiktą prašymą, ne vėliau kaip per 15 dienų nuo jo gavimo dienos išsamiai pateikia šią informaciją:**

1) **kandidatui – jo paraiškos atmetimo priežastis;**

2) **dalyviui, kurio pasiūlymas nebuvo atmestas:**

a) **laimėjusio pasiūlymo charakteristikas ir santykinius pranašumus, įskaitant kainą, dėl kurių šis pasiūlymas buvo pripažintas geriausiu, taip pat šį pasiūlymą pateikusio dalyvio ar preliminariosios sutarties šalių pavadinimus;**

b) **informaciją apie derybų ir dialogo su dalyviais eigą ir pažangą;**

3) **dalyviui, kurio pasiūlymas buvo atmestas, – pasiūlymo atmetimo priežastis, įskaitant, jeigu taikoma, informaciją apie tai, kad buvo remtasi šio įstatymo 55 straipsnio 10 dalies nuostatomis, o šio įstatymo 37 straipsnio 6 ir 7 dalyse nurodytais atvejais – taip pat priežastis, dėl kurių priimtas sprendimas dėl nelygiavertiškumo arba sprendimas, kad prekės, paslaugos ar darbai neatitinka nurodyto rezultatų apibūdinimo ar funkcinių reikalavimų.**

3. **Perkančioji organizacija šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais atvejais negali teikti informacijos, jeigu jos atskleidimas prieštarauja informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeidžia teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turi neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai.**

4. **Jeigu perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose prašo pateikti ir prekių pavyzdžių, ji, įvertinusi pasiūlymus, nustačiusi pasiūlymų eilę ir priėmusi sprendimą dėl laimėjusio pasiūlymo, iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo turi leisti visiems dalyviams susipažinti su pateiktais laimėjusio pasiūlymo prekių pavyzdžiais.**

5. **Susipažinti su visa su pirkimais susijusia informacija gali tik Komisijos nariai, Komisijos posėdžiuose dalyvaujantys stebėtojai ir perkančiosios organizacijos pakviesti ekspertai, Viešųjų pirkimų tarnybos atstovai, perkančiosios organizacijos**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vadovas, jo įgalioti asmenys, kiti asmenys ir institucijos, turinčios tokią teisę pagal jų veiklą reglamentuojančius Lietuvos Respublikos įstatymus, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys. Kiti asmenys gali susipažinti tik su ta su pirkimais susijusia informacija, kurią atskleisti leidžia šis įstatymas.

VPĮ 58 straipsnyje[1] reglamentuojamos taisyklės, susijusios su informavimu apie pirkimo procedūras. Tinkamas VPĮ 58 straipsnyje įtvirtintų taisyklių įgyvendinimas (informavimas apie pirkimo rezultatus, paraiškos ar pasiūlymo atmetimo priežastis, laimėjusio pasiūlymo charakteristikas ir santykinius pranašumus) visų pirma užtikrina skaidrumo principą (VPĮ 17 straipsnio 1 dalis), kadangi suteikia galimybę tiekėjams gauti pirminę informaciją apie pirkimo procedūrų rezultatus, o tiekėjai tokiu būdu sužino, dėl kokių charakteristikų pirkimo laimėtojo pasiūlymas yra geresnis, tuo pačiu užtikrina tiekėjų teisės į jų galimai pažeistų teisėtų interesų gynybą, nes nuo tam tikro perkančiosios organizacijos priimto sprendimo momento skaičiuojamas terminas teikti pretenziją perkančiajai organizacijai, o vėliau ir ieškinį teismui (*detaliau žiūrėti VPĮ 102 straipsnio komentarą*).

VPĮ 58 straipsnio nuostatose yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga tinkamai informuoti kandidatus ir dalyvius apie priimtus sprendimus. LAT pažymėjo, kad tokios pareigos tinkamas vykdymas priklauso nuo viso viešojo pirkimo metu tiekėjui pateiktų duomenų visumos, leidžiančios su šiais sprendimais susipažinti ir suprasti jų turinį bei, esant poreikiui, nuo realios tiekėjo galimybės šią informaciją pasinaudoti ginant galbūt pažeistas teises[2]. Kitaip tariant, pagrindinė taisyklė yra ta, kad informacija tiekėjams turi būti teikiama tokia ir tiek, jog būtų užtikrinti viešųjų pirkimų, ypač skaidrumo, principai (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*), taip pat, kad tiekėjas galėtų aiškiai suprasti atitinkamo viešojo pirkimo teisinę ar faktinę situaciją, ypač tą, kuri yra susijusi su juo, ir, jei reikalinga, – suformuoti pretenzijos ar ieškinio perkančiajai organizacijai dalyką ir pagrindą.

Perkančioji organizacija komentuojamas VPĮ normas turi taikyti taip, kad nebūtų pažeisti konfidencialios informacijos saugojimo reikalavimai (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*). Vis dėlto informacijos teikimo kandidatams ir dalyviams pareigos vykdymas nepriklauso nuo savarankiškos tiekėjų teisės prašyti susipažinti su kitų tiekėjų pasiūlymais.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Aptariama perkančiosios organizacijos pareiga yra prielaida tiekėjams gauti pirminį informacijos šaltinį, taip jie gali lengviau spręsti, ar nori susipažinti detaliau su jų konkurentų pasiūlymais plačiąja prasme. Kita vertus, VPĮ 58 straipsnyje įtvirtinamas minimalus atitinkamų ūkio subjektų informavimo standartas, todėl perkančiosios organizacijos nėra ribojamos taikyti aukštesnių standartų.

Pažymėtina, kad VPĮ 58 straipsnyje įtvirtintos teisės susipažinti su tam tikra informacija negalima visiškai tapatinti su VPĮ 20 straipsniu, kadangi: (i) VPĮ 20 straipsnis yra orientuotas į tiekėjų pasiūlymus ir susipažinimą su jais, tuo tarpu VPĮ 58 straipsnis yra daugiau susijęs su tiekėjų supažindinimu apie viešųjų pirkimų procesą ir jame priimtus sprendimus, bei paaiškinimu, kuo remiantis atitinkami sprendimai buvo priimti; (ii) pagal VPĮ 20 straipsnio nuostatas perkančioji organizacija turi nuspręsti supažindinti tiekėją su tam tikra pasiūlymo medžiaga, ar nesupažindinti, o pagal VPĮ 58 straipsnio nuostatas perkančioji organizacija privalo informuoti apie viešojo pirkimo procedūrą ir priimtus sprendimus; (iii) pagal VPĮ 58 straipsnį tiekėjai dėl atitinkamos informacijos papildomo supažindinimo (ne tik dėl laimėtojo pasiūlymo informacijos, bet ir dėl savo paties paraiškos ar pasiūlymo atmetimo priežasčių) gali kreiptis tik tada, kai yra priimtas perkančiosios organizacijos sprendimas dėl pasiūlymo eilės ir pirkimo laimėtojo.

1. VPĮ 58 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga informuoti kandidatus ir dalyvius apie pirkimo procedūros rezultatus bei nurodyta tokio informavimo tvarka. VPĮ 58 straipsnio 1 dalyje įtvirtintomis informavimo taisyklėmis siekiama užtikrinti visų kandidatų ir dalyvių teisę gauti informaciją apie visos pirkimo procedūros rezultatus[3].

Perkančioji organizacija kandidatus ir dalyvius turi raštu informuoti apie perkančiosios organizacijos sprendimą: 1) nustatyti laimėjusį pasiūlymą, dėl kurio bus sudaroma pirkimo sutartis arba preliminarioji sutartis, 2) leisti dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje. Perkančioji organizacija, informuodama apie priimtus sprendimus, taip pat turi nurodyti: 1) informaciją, kuri dar nebuvo pateikta pirkimo procedūros metu, santrauka, 2) informaciją apie nustatytą pasiūlymo eilę, laimėjusį pasiūlymą ir tikslų atidėjimo terminą. Be to, tuo atveju, jei perkančioji organizacija priima sprendimą nesudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties, pradėti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimą ar dinaminę pirkimų sistemą iš naujo, perkančioji organizacija turi nurodyti išsamias priežastis, dėl kurių buvo priimtas toks sprendimas.

Nurodyta informacija turi būti pateikiama kandidatams (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 38 dalies komentarą*) ir dalyviams (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 41 dalies komentarą*), dėl to tretiesiems asmenims tokia informacija negali būti teikiama. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija apie VPĮ 58 straipsnio 1 dalyje nurodytus priimtus sprendimus turi informuoti dalyvį, kurio pasiūlymas yra atmestas. Perkančioji organizacija, priėmusi atitinkamą sprendimą, turi nedelsiant, bet ne vėliau kaip per 5 (penkias) darbo dienas apie jį raštu informuoti kandidatus ir dalyvius. Toks 5 (penkių) dienų informavimo terminas turi būti skaičiuojamas nuo sprendimo priėmimo momento. Pažymėtina, kad VPĮ nėra apibrėžtas terminas, per kurį perkančiosios organizacijos turi įvertinti tiekėjų pasiūlymus ir dėl jų priimti sprendimą. Vis dėlto bet kokiu atveju turi būti siekiama pasiūlymų vertinimą atlikti kaip įmanoma greičiau, siekti, kad nebūtų vilkinamos pirkimo procedūros. Praktikoje pasitaiko situacijų, kai pasiūlymų vertinimas užtrunka ilgą laiko tarpą dėl tiekėjams nežinomų priežasčių, tad tokiu atveju perkančiosioms organizacijoms rekomenduotina būti aktyvioms ir papildomai informuoti tiekėjus, dėl kokių priežasčių užtruko pasiūlymų vertinimas.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija priėmė sprendimą dėl pasiūlymo eilės ir pirkimo laimėtojo bei apie šį sprendimą informavo visus dalyvius. Tiekėjas, paskelbtas pirkimo laimėtoju, informavo perkančiąją organizaciją, kad atsisako sudaryti sutartį. Perkančioji organizacija, vadovaudamasi pirkimo sąlygų reikalavimais, nusprendžia sutartį sudaryti su pasiūlymo eilėje antroje vietoje esančiu tiekėju, tai tokiu atveju perkančioji organizacija turi informuoti apie sudarytą naują pasiūlymo eilę ir nustatytą pirkimo laimėtoją.

Be to, remiantis VPĮ 58 straipsnio 1 dalimi, perkančioji organizacija išimtiniais atvejais gali neinformuoti visų kandidatų ar dalyvių apie pirkimo procedūras, jei egzistuoja nors viena iš šių sąlygų: (i) supaprastinto pirkimo atveju ar VPĮ 2 priede nurodytų socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimų atveju pirkimo sutartis sudaroma preliminariosios sutarties pagrindu ir pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sutarties vertė neviršija 10 000 Eur be PVM; (ii) pasiūlymas pateikiamas žodžiu ar pirkimo sutartis sudaroma žodžiu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė supaprastintą pirkimą, kurio metu nustatė pirkimo laimėtoją. Perkančioji organizacija ir tiekėjas ketina sudaryti pirkimo sutartį, kurios vertė yra 9 000 Eur. Sutartis sudaroma raštu. Tokiu atveju perkančioji organizacija privalo dalyvius ir kandidatus raštu informuoti apie pirkimo procedūros rezultatus.

2. VPĮ 58 straipsnio 2 dalyje nustatytos perkančiosios organizacijos pareigos teikti informaciją esant kandidato ar dalyvio raštu pateiktam prašymui įgyvendinimo apimtys, kurios skirstomos priklausomai nuo tiekėjo teisinės padėties pirkimo procedūrose, t. y. kandidatas (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 41 dalies komentarą*) ar dalyvis (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 38 dalies komentarą*). Kandidato kategorija, siejama su konkrečiais viešojo pirkimo būdais, t. y. viešojo pirkimo kandidatas dalyvauja pirkimuose, kurie organizuojami konkurencinio dialogo, riboto konkurso, skelbiamų ar neskelbiamų derybų, taip pat inovacijų partnerystės būdu. Tiek kandidatas, tiek ir dalyvis pradeda realizuoti savo dalyvavimą pirkime, tačiau kandidato statusas nepriklauso nuo pasiūlymo pateikimo.

2.1) Kandidatui – jo paraiškos atmetimo priežastis (VPĮ 58 straipsnio 2 dalies 1 punktas)

VPĮ 58 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtinta viešojo pirkimo kandidato teisė sužinoti paraiškos atmetimo priežastis. VPĮ 58 straipsnio 2 dalies 1 punktas apima tik kandidatus, kurie dalyvavo pirkime, kuris buvo atliekamas konkurencinio dialogo būdu, riboto konkurso, skelbiamų derybų, neskelbiamų derybų arba inovacijų partnerystės būdu.

Viešojo pirkimo kandidatui, kurio pasiūlymas atmestas, turi būti pateiktos išsamios paraiškos atmetimo priežastys, aiškiai ir konkrečiai nurodoma, kokių reikalavimų jis neatitiko. Tačiau perkančioji organizacija neprivalo jam pateikti visos tiekėjo vertinimo ataskaitos[4]. Kaip minėta, perkančioji organizacija turi pateikti tiek ir tokią informaciją, kuri sudarytų sąlygas rūpestingam ir atidžiam kandidatui teisiniu požiūriu įvertinti perkančiosios organizacijos sprendimo motyvus ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

priimti sprendimą dėl galimo savo teisių gynimo VPĮ nustatyta tvarka. Todėl pateikiama informacija turi būti aktuali, t. y. susijusi su konkrečiu objektu ar dalyku. Pavyzdžiui, jeigu tiekėjas neatitiko konkretaus kvalifikacijos reikalavimo, nepateikė reikalaujamo dokumento, perkančioji organizacija turi argumentuoti ir motyvuoti dėl tokio konkretaus dokumento, kvalifikacijos reikalavimo, o ne nurodyti abstrakčiai, kad kandidatas neatitiko kvalifikacijos reikalavimo.

2.2) Dalyviui, kurio pasiūlymas nebuvo atmestas, laimėjusio pasiūlymo charakteristikas ir santykinius pranašumus, įskaitant kainą, dėl kurių šis pasiūlymas buvo pripažintas geriausiu, taip pat šį pasiūlymą pateikusio dalyvio ar preliminariosios sutarties šalių pavadinimus, informaciją apie derybų ir dialogo su dalyviais eigą ir pažangą (VPĮ 58 straipsnio 2 dalies 2 punktas).

VPĮ 58 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtinta viešojo pirkimo dalyvio, t. y. pasiūlymą pateikusio tiekėjo, kurio pasiūlymas nebuvo atmestas, teisė susipažinti su (i) laimėjusio pasiūlymo charakteristikomis ir santykiniais pranašumais, dėl kurių šis pasiūlymas pripažintas geriausiu; (ii) laimėjusį pasiūlymą pateikusio dalyvio ar preliminariosios sutarties šalių pavadinimais; (iii) informacija apie derybų ir dialogo su dalyviais eigą ir pažangą. VPĮ 58 straipsnio 2 dalis turi būti sistemiškai aiškinama su VPĮ 20 straipsnyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga užtikrinti iš tiekėjų gautos informacijos, kurią tiekėjai nurodė kaip konfidencialią, apsaugą (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*).

VPĮ 58 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta galimybė susipažinti tik su laimėjusio pasiūlymo, bet ne su kitų tiekėjų pasiūlymų, informacija, t. y. pasiūlymo charakteristikomis ir santykiniais pranašumais. Tačiau VPĮ 58 straipsnyje atskirai nereglamentuoti susipažinimo su laimėjusio pasiūlymo charakteristikomis ir santykiniais pranašumais terminai. Atsižvelgiant į tai, kad teisė kreiptis į perkančiąją organizaciją dėl atitinkamos informacijos gavimo yra sudėtinė pirkimo procedūrų dalis, dėl to vertintina, kad tiekėjai perkančiajai organizacijai prašymą susipažinti su kitų dalyvių pasiūlymais pagal VPĮ 58 straipsnį turi pateikti iki viešojo pirkimo procedūrų pabaigos. Tiekėjai turi laikytis pareigos domėtis vykdomu viešuoju pirkimu ir operatyviai ginti galimai pažeistas subjektines teises[5]. Kitaip tariant, tiekėjas, sužinojęs apie perkančiosios organizacijos sprendimą dėl pasiūlymo eilės ir pirkimo laimėtojo nustatymo, turi veikti aktyviai ir stengtis kuo operatyviau pateikti perkančiajai organizacija prašymą susipažinti su pirkimo laimėtojo pasiūlymo charakteristikomis ir santykiniais pranašumais.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 58 straipsnio 2 dalyje yra nurodytas terminas, per kurį perkančioji organizacija turi atsakyti į tiekėjo prašymą susipažinti su laimėjusio pasiūlymo charakteristikomis ir santykiniais pranašumais, t. y. per 15 (penkiolika) dienų nuo tokio prašymo gavimo dienos. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija tiekėjo prašomą informaciją pateikia dar nepasibaigus sutarties sudarymo atidėjimo terminui ar dar nesant sudarytai sutarčiai ir tiekėjai iš perkančiosios organizacijos gauna prašomą informaciją, pretenzijos pateikimo termino skaičiavimas atnaujinamas nuo šio sužinojimo momento[6].

Remiantis VPĮ 58 straipsnio 2 dalies 2 punktu, viešojo pirkimo dalyvis turi teisę susipažinti su šia informacija:

I. Laimėjusio pasiūlymo charakteristikomis ir santykiniais pranašumais, dėl kurių šis pasiūlymas pripažintas geriausiu. Ši informacija turėtų būti suprantama kaip kriterijai, pagal kuriuos buvo vertinamas pasiūlymas, techniniai pasiūlymo aspektai, suteikiami ekonominio naudingumo balai už kiekvieną kriterijų ir pan. (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*).

II. Laimėjusio pasiūlymą pateikusio dalyvio ar preliminariosios sutarties šalių pavadinimais. Viešojo pirkimo dalyvis, žinodamas šią informaciją, gali įvertinti, ar pirkimo laimėtojas tikrai gali pasiūlyti perkančiajai organizacijai siekiamą įsigyti pirkimo objektą.

III. Informacija apie derybų ir dialogo su dalyviais eigą ir pažangą. Tuo atveju, jei pirkimas vykdomas skelbiamų ar neskelbiamų derybų būdu, konkurencinio dialogo būdu, viešojo pirkimo dalyvis turi teisę žinoti derybų ir dialogo eigą ir pažangą (pavyzdžiui, ar jau visi dalyviai dalyvavo derybose ir pan.).

Pažymėtina, kad VPĮ 58 straipsnio 2 dalyje nereglamentuojami atvejai, kokiomis priemonėmis turi būti leista susipažinti su laimėtojo pasiūlymu. Tai yra perkančiosios organizacijos ir informacijos prašančio tiekėjo susitarimas. Kokiu būdu jis bus supažindintas su pasiūlymu, sprendžiama pagal tai, koks pasirenkamas abiem pusėms priimtinas būdas. Perkančioji organizacija negali nepagrįstai riboti tiekėjo teisės susipažinti su pasiūlymu bei atsisakyti siųsti pasiūlymą CVP IS priemonėmis ar būtinai reikalauti, jog tiekėjas atvyktų į perkančiąją organizaciją.

Rekomenduojama atsižvelgti į tiekėjo prašyme nurodytus argumentus ir motyvus bei sudaryti jam palankiausias įmanomas sąlygas komentuojamai teisei įgyvendinti (pavyzdžiui, jei tiekėjas prašo susipažinimo CVP IS priemonėmis, sudaryti jam tokias galimybes, jeigu nėra objektyvių priežasčių jas riboti).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo viešąjį pirkimą, kuris suskaidytas į 7 (septynias) pirkimo dalis. Tiekėjas pasiūlymą pateikė 3-jose pirkimo dalyse. Tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė prašymą susipažinti su pirkimo laimėtojų pasiūlymais visose 7 (septyniose) pirkimo dalyse. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi teisę tiekėją supažindinti su pirkimo laimėtojų pasiūlymais tik tose dalyse, kuriose tiekėjas dalyvavo ir pasiūlymas nebuvo atmestas, kadangi kitose dalyse tiekėjas nedalyvavo. Susipažinimas su kitų tiekėjų pasiūlymais turi būti siejamas su galimai pažeistų teisių gynyba[7].

2.3) Dalyviui, kurio pasiūlymas buvo atmestas, – pasiūlymo atmetimo priežastis, įskaitant, jeigu taikoma, informaciją apie tai, kad buvo remtasi VPĮ 55 straipsnio 10 dalies nuostatomis, o VPĮ 37 straipsnio 6 ir 7 dalyse nurodytais atvejais – taip pat priežastis, dėl kurių priimtas sprendimas dėl nelygiavertiškumo arba sprendimas, kad prekės, paslaugos ar darbai neatitinka nurodyto rezultatų apibūdinimo ar funkcinių reikalavimų (VPĮ 58 straipsnio 2 dalies 3 punktas).

VPĮ 58 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyta dalyvio teisė gauti informaciją, susijusią su jo pasiūlymo atmetimu, t. y. perkančioji organizacija turi dalyviui išsamiai nurodyti jo pasiūlymo atmetimo priežastis. Ši nuostata taikoma ir tais atvejais, kai perkančioji organizacija nevertina viso tiekėjo pasiūlymo, jeigu patikrinusi dalį jo nustato, kad pasiūlymas turi būti atmestas (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 10 dalies komentarą*) bei, kai pasiūlymas atmetamas dėl nelygiavertiškumo (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio 6 dalies komentarą*) arba, kai prekės, paslaugos ar darbai neatitinka nurodyto rezultatų apibūdinimo ar funkcinių reikalavimų (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio 7 dalies komentarą*).

Perkančiosios organizacijos sprendimų motyvai ir pagrindai reikšmingi tiekėjams, nes leidžia suprasti perkančiosios organizacijos veiksmų galimo (ne)teisėtumo bei jų interesų užtikrinimo ar pažeidimo pobūdį ir apimtį, todėl suponuoja tiekėjų galimybę tinkamai ir veiksmingai ginti savo pažeistas teises[8]. Dėl to perkančioji organizacija tiekėjui turi vienu metu nurodyti visas jo pasiūlymo neatitiktis, kurias atitinkamoje procedūroje nustatė ir tai aiškiai nurodyti.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. VPĮ 58 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisę neteikti informacijos, jei informacijos atskleidimas 1) prieštarauja informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, 2) pažeidžia teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turi neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai.

Perkančioji organizacija negali teikti informacijos, kuri prieštarauja Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymui ar kitiems teisės aktams. Pavyzdžiui, viešai skelbiant informaciją turi būti užtikrinama, kad nebus atskleisti fizinių asmenų asmens kodai. Prie tokio draudimo taip pat priskiriami atvejai, kai informacijos atskleidimas prieštarauja visuomenės interesams ir gali būti neteikiama, kai jos suteikimas pakenktų valstybės saugumo ir gynybos interesams, baudžiamajam asmenų persekiojimui, skatintų pažeisti valstybės teritorijos vientisumą ar viešąją tvarką arba jos nesuteikimas užkirstų kelią teisės pažeidimams ar būtų labai svarbus žmonių sveikatai apsaugoti[9].

Be to, perkančioji organizacija turi teisę neteikti informacijos viešojo pirkimo dalyviui ar kandidatui VPĮ 58 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais atvejais, jei tai pažeidžia teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turi neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*).

4. VPĮ 58 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta dalyvio teisė susipažinti su pirkimo laimėtojo pateiktais pasiūlymo prekių pavyzdžiais. VPĮ 58 straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad susipažinti su prekių pavyzdžiais turi teisę *visi* viešojo pirkimo dalyviai, kurie pateikė pasiūlymus pirkime (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 38 dalies komentarą*).

Perkančioji organizacija, atsižvelgdama į perkamų prekių, paslaugų ar darbų pobūdį, kiekį, svarbą ir paskirtį, gali reikalauti iš tiekėjų pateikti prekių pavyzdžius (VPĮ 51 straipsnio 7 dalis 12 punktas). Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija turi leisti visiems dalyviams susipažinti su pirkimo laimėtojo pateiktais prekių pavyzdžiais.

5. VPĮ 58 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas sąrašas asmenų, kurie gali susipažinti su visa su pirkimais susijusia informacija.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pažymėtina, kad dėl VPĮ 58 straipsnio 5 dalies taikymo teismų praktikoje vyrauja skirtingos pozicijos. Viena vertus, LApT yra nurodęs, kad tai baigtinis sąrašas asmenų, galinčių susipažinti su šia informacija ir kad tiekėjai nėra įtraukti į subjektų, galinčių susipažinti su tokio pobūdžio informacija, sąrašą[10]. Kita vertus, LAT šiame kontekste yra pažymėjęs, kad, atsižvelgiant į įstatymų leidėjo valią skaidrinti viešųjų pirkimų konkursus, viešojo pirkimo komisijos protokolai, susirašinėjimas su konkursų dalyviais, jiems paskelbti sprendimai ir pan. pagal teisinį reguliavimą negali būti pripažinti komercine paslaptimi[11]. Įvertinus teismų praktikoje nurodytus skirtingo pobūdžio išaiškinimus, pažymėtina, kad tiekėjų atžvilgiu ribojimas susipažinti su pirkimo procedūrų eigos informacija yra susijęs su tuo, kad tiekėjai susipažinti su perkančiosios organizacijos vidaus medžiaga yra apriboti ne apskritai, o tik laiko ir informacijos jautrumo atžvilgiu, t. y. kol nagrinėjami tiekėjų pasiūlymai viešojo pirkimo komisijos protokolai yra neviešinama informacija, tačiau perkančiajai organizacijai, paskelbus informaciją apie pirkimo rezultatus, ši informacija negali būti laikoma slapta, nebent ji pasižymi komercinės paslapties požymiais (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*).

Taigi, VPĮ 58 straipsnio 5 dalyje nurodytas asmenų, kurie bet kuriuo pirkimo procedūrų metu gali susipažinti su visa pirkimo informacija, sąrašas:

I. Komisijos nariai (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio komentarą*). Komisijos narių funkcijos reglamentuojamos komisijos darbo reglamente, kurį rengia ir tvirtina ją sudariusi perkančioji organizacija. Paprastai komisijos nariams priskiriamos šios funkcijos: rengti skelbimus, informacinius pranešimus, skelbti pirkimo dokumentus, teikti tiekėjams pirkimo dokumentų paaiškinimus bei patikslinimus, rengti susitikimus su tiekėjais, atlikti vokų su pasiūlymais atplėšimo procedūras, tikrinti kandidatų ir dalyvių kvalifikacijos reikalavimų atitikimą, jų atitiktį patvirtinančius dokumentus, nagrinėti, vertinti, palyginti pateiktus pasiūlymus, priimti sprendimus ir pranešti dalyviams apie laimėtojo nustatymą, išnagrinėti gautas pretenzijas ir paruošti atsakymus ir pan. Dėl šių priežasčių komisijos nariai turi teisę susipažinti su visa informacija, susijusia su pirkimais, tačiau pasibaigus pirkimui, komisijos nariai iš esmės nebeturi tikslo susipažinti su konkretaus pirkimo informacija. Komisijos nariai prieš pradedant pirkimą turi pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 15 dalies komentarą*) ir nešališkumo deklaraciją (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 19 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

II. Komisijos posėdžiuose dalyvaujantys stebėtojai ir perkančiosios organizacijos pakviesti ekspertai (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio komentarą*). Stebėtojai (valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų ir visuomenės atstovai) turi teisę dalyvauti pirkimo procedūrose stebėtojų teisėmis, tai reiškia, kad jie neturi nei balso teisės, nei jokių kitokių įgaliojimų priimti atitinkamus sprendimus, susijusius su komisijos darbu. Tačiau siekiant sudaryti galimybes perkančiajai organizacijai skaidriai atlikti pirkimus ir tai parodyti visuomenei ar kitoms institucijoms, šie asmenys gali dalyvauti pirkimo procedūrose ir tokiu būdu susipažinti su pirkimo informacija. Perkančioji organizacija taip pat turi teisę, esant ekspertinių žinių poreikiui konkrečiu klausimu, pasitelkti ekspertus, kurie vykdytų savo ekspertų pareigas – pavyzdžiui, teiktų konsultacijas, vertinant pasiūlymų techninę dalį ir pan. Stebėtojai ir ekspertai turi pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 15 dalies komentarą*) ir nešališkumo deklaraciją (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 19 dalies komentarą*).

III. VPT atstovai (*detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio komentarą*). VPT atstovai turi teisę susipažinti su pirkimo informacija, kiek tai jai yra būtina vykdant jai paskirtas funkcijas, įtvirtintas VPĮ 95 straipsnyje.

IV. Perkančiosios organizacijos vadovas, jo įgalioti asmenys (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio komentarą*). Paprastai perkančiosios organizacijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo yra komisijos pirmininkas, dėl to minėti asmenys turi teisę susipažinti su pirkimo informacija.

V. Kiti asmenys ir institucijos, turinčios tokią teisę pagal jų veiklą reglamentuojančius Lietuvos Respublikos įstatymus. Pavyzdžiui, teisę susipažinti su pirkimo informacija turi Specialiųjų tyrimų tarnyba[12].

VI. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti ES ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys. Institucijos, administruojančios ES finansinę paramą, yra nurodytos Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programoje[13]. Pavyzdžiui, CPVA, LVPA turi teisę susipažinti su konkretaus pirkimo informacija.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Komentuojamos VPĮ 58 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 55 straipsnio normas.

[2] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

[3] LAT 2015 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-362-415/2015.

[4] ESTT 2018 m. gegužės 3 d. sprendimas byloje *European Dynamics Luxembourg*, C-376/16.

[5] ESTT 2010 m. sausio 28 d. sprendimas byloje *Uniplex*, C-406/08; LAT 2016 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-450-690/2016.

[6] LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018.

[7] LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018.

[8] LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011.

[9] Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 18 straipsnis.

[10] LApT 2016 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-642-302/2016, 2015 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-735-236/2015.

[11] LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017.

[12] Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymo 8 straipsnis.

[13] Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. birželio 4 d. nutarimu Nr. 528.

III SKYRIUS. PIRKIMO BŪDAI

59 straipsnis. Atviro konkurso sąlygos ir vykdymas

1. **Atvirą konkursą perkančioji organizacija gali vykdyti visais atvejais.**

2. **Atliekant pirkimą atviro konkurso būdu, pasiūlymą gali pateikti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas. Dalyvių skaičius atvirame konkurse neribojamas.**

3. **Perkančioji organizacija atvirą konkursą vykdo šiais etapais:**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1) **skelbia apie pirkimą, šio įstatymo 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka kviesdama tiekėjus pateikti pasiūlymus;**

2) **patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų dalyvių pašalinimo pagrindų, ar dalyviai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus;**

3) **nagrinėja, vertina ir palygina dalyvių pateiktus pasiūlymus, vadovaudamiesi pirkimo dokumentuose nustatytomis sąlygomis.**

4. **Atlikdama pirkimą atviro konkurso būdu, perkančioji organizacija gali nesilaikyti šio straipsnio 3 dalyje nustatyto pirkimo procedūrų eiliškumo ir pirmiausia vertinti dalyvių pateiktus pasiūlymus, o įvertinusi pasiūlymus patikrinti, ar nėra ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusio dalyvio pašalinimo pagrindų, ar šio dalyvio kvalifikacija atitinka nustatytus reikalavimus ir, jeigu taikytina, ar tiekėjas laikosi kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų. Perkančioji organizacija, naudodamasi šia galimybe, turi užtikrinti, kad dalyvio tikrinimas būtų atliekamas nešališkai ir skaidriai, o pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis būtų sudaroma tik su nustatytus reikalavimus atitinkančiu tiekėju.**

5. **Pirkimą atliekant atviro konkurso būdu, perkančiosios organizacijos ir tiekėjų derybos yra draudžiamos.**

Komentuojamame VPĮ 59 straipsnyje[1] įtvirtintos atviro konkurso vykdymo taisyklės, sąlygos, etapai.

Atviras konkursas yra pagrindinis ir dažniausiai naudojamas viešojo pirkimo būdas, kuris gali būti taikomas visais atvejais. Įstatymų leidėjas tai įtvirtino būtent dėl to, jog atviro konkurso būdu vykdant viešąjį pirkimą yra geriausiai užtikrinami viešųjų pirkimų principai (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Atviro konkurso būdas taikytinas tiek tarptautinės vertės pirkimams, tiek

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

supaprastintiems pirkimams, todėl perkančiosios organizacijos, nurodydamos pirkimo būdą (atviras konkursas), turi nurodyti ir pirkimo rūšį (tarptautinis ar supaprastintas pirkimas).

1. VPĮ 59 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad perkančiosios organizacijos nėra ribojamos pasirinkti atvirą konkursą, šiam būdui taikyti nėra keliamos jokios papildomos sąlygos. Tai įtvirtinta siekiant, kad būtų kaip galima labiau užtikrinta tiekėjų konkurencija[2]. Atviras konkursas tai – bendrasis standartas, kuris taikomas visuomet, nebent yra sąlygos, kurias perkančioji organizacija turi pagrįsti, taikyti kitus pirkimo būdus[3].
2. VPĮ 59 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nuostata, kad perkančiosios organizacijos, vykdydamos viešąjį pirkimą atviro konkurso būdu neriboja viešojo pirkimo dalyvių skaičiaus. Šiuo reguliavimu įtvirtinamos dvi taisyklės:

- perkančioji organizacija negali nuspręsti kviesti konkrečius tiekėjus dalyvauti pirkime, o turi būti suteikiama teisė visiems rinkos dalyviams vienodai varžytis dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo. Kitaip tariant, pirkime gali dalyvauti visi tiekėjai, kurie nori ir vertina, kad atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus. Tokiu būdu atviro konkurso būdas yra atskiriamas nuo neskelbiamų derybų būdo, kurį pasirinkus perkančioji organizacija turi teisę kviesti vieną ar daugiau savo pasirinktų tiekėjų (*detaliau žiūrėti VPĮ 72 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*);
- perkančioji organizacija taip pat neriboja tiekėjų, kurie gali pateikti pasiūlymus atvirame konkurse skaičiaus. Taigi, pasiūlymus gali pateikti tiek vienas, tiek neribotas tiekėjų skaičius. Tokiu būdu atviro konkurso būdas yra atskiriamas nuo riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo, inovacijų partnerystės būdo, kuriuos pasirinkus, paraiškas turi teisę pateikti visi suinteresuoti tiekėjai, tačiau pasiūlymus yra kviečiami pateikti tik ribotas skaičius viešojo pirkimo dalyvių (*detaliau žiūrėti VPĮ 61 straipsnio 2 dalies, 64 straipsnio 1 dalies, 68 straipsnio 1 dalies, 73 straipsnio 2 dalies komentarą*).

3. VPĮ 59 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti atviro konkurso būdu vykdomo viešojo pirkimo etapai, t. y. eiliškumas, kuriuo perkančioji organizacija vadovaujasi, vykdydama viešąjį pirkimą. Kita vertus, vadovaujantis teismų praktika[4], netgi perkančiajai organizacijai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pažeidus nurodytą eiliškumą, perkančiosios organizacijos sprendimai gali būti nepripažinti neteisėtais, jeigu toks eiliškumo pažeidimas nesukėlė pasekmių, neapribojo viešųjų pirkimų principų (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Kitais atvejais viešojo pirkimo procedūrų eiliškumo nesilaikymas gali būti pripažintas neteisėtu, jei tiekėjus suklaidino, lėmė neveiksmingą tarpusavio bendradarbiavimą (susirašinėjimą)[5].

Perkančioji organizacija atvirą konkursą vykdo šiais etapais:

1) skelbia apie pirkimą, VPĮ 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka kviesdama tiekėjus pateikti pasiūlymus (*detaliau žiūrėti VPĮ 31, 34 straipsnio komentarą*);

2) patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų dalyvių pašalinimo pagrindų, ar dalyviai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus, įskaitant reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus. Kitaip sakant, perkančioji organizacija įgyvendina VPĮ 45-48 straipsnių nuostatas (*detaliau žiūrėti VPĮ 45-48 straipsnio komentarą*);

3) nagrinėja, vertina ir palygina dalyvių pateiktus pasiūlymus (siaurąja prasme), vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatytomis sąlygomis. Kitaip sakant, perkančioji organizacija įgyvendina VPĮ 45 straipsnio, 55 straipsnio nuostatas (*detaliau žiūrėti VPĮ 45, 55 straipsnio komentarą*).

4. VPĮ 59 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta galimybė nesilaikyti VPĮ 59 straipsnio 3 dalyje įtvirtinto eiliškumo. Eiliškumo galima nesilaikyti, jeigu perkančioji organizacija tai pirkimo dokumentuose nurodė aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai. Jeigu perkančioji organizacija to nenurodė, taikoma bendroji eiliškumo taisyklė.

Eiliškumo pakeitimas reiškia, kad perkančioji organizacija turi teisę pirkimo procedūras atlikti šia tvarka:

1) įvertina tiekėjų pasiūlymų techninius duomenis bei nustato pirkimo eilę,

2) patikrina tiekėjų EBVPD,

3) įvertina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų dalyvių pašalinimo pagrindų, ar dalyviai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus, tik to tiekėjo, kuris gali būti pripažintas laimėtoju.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Taigi, VPĮ yra leidžiama sukeisti vietomis eiliškumą, įtvirtintą VPĮ 59 straipsnio 3 dalies 2 punkte ir 3 punkte. Šiuo reguliavimu siekiama sumažinti perkančiosioms organizacijoms tenkančią administracinę naštą, užtikrinti viešo pirkimo koncentruotumą ir ekonomiškumą[6].

VPĮ 59 straipsnio 4 dalies taikymui yra keliamas tiesioginis reikalavimas (imperatyvas), kad dalyvio tikrinimas būtų atliekamas nešališkai ir skaidriai, o pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis būtų sudaroma tik su nustatytus reikalavimus atitinkančiu tiekėju. Kitaip sakant, perkančiosios organizacijos negali manipuliuoti procesu ir privalo patikrinti galimo laimėtojo pasiūlymo atitikį pirkimo dokumentų reikalavimams. Perkančiosios organizacijos privalo paisyti teismų praktikoje[7] suformuotos taisyklės, kad pirkimo laimėtoju gali būti pripažintas tik visiškai viešojo pirkimo sąlygas atitinkantis tiekėjas ir netgi nedidelė neatitiktis turi lemti jo pasiūlymo atmetimą, nors jo pasiūlyta kaina ir būtų mažiausia arba pasiūlymas ekonomiškai naudingiausias pagal kainos ir kokybės santykį.

5. VPĮ 59 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas draudimas derėtis su tiekėjais viešojo pirkimo vykdomo atviro konkurso būdu metu. Tokiu būdu atviro konkurso būdas yra atskiriamas nuo skelbiamų ir neskelbiamų derybų, konkurencinio dialogo, inovacijų partnerystės pirkimo būdų (*detaliau žiūrėti VPĮ 64 straipsnio 2 dalies 5 punkto, 66 straipsnio, 68 straipsnio 2 dalies 5 punkto, 70 straipsnio, 72 straipsnio 2 dalies 2 punkto, 73 straipsnio 5 dalies 5 punkto komentarą*).

Draudimas reiškia, kad perkančioji organizacija negali nei oficialiai visų tiekėjų, nei vieno ar kelių konkrečių tiekėjų kviesti į derybas ar su jais derėtis kitais būdais.

Teismų praktikoje yra pažymėta, kad tiekėjai (viešųjų pirkimų dalyviai) taip pat yra diskriminuojami, jeigu su viešojo pirkimo laimėtoju ir (arba) kitais asmenimis yra deramasi dėl viešojo pirkimo sutarties projekto sąlygų po viešo pirkimo procedūrų baigimo, ypač tais atvejais, kai viešojo pirkimo sutarties projektas buvo sudedamoji viešojo pirkimo dokumentų dalis[8] (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*).

Derybomis taip pat laikoma, jeigu perkančioji organizacija vienam ar keliems tiekėjams, pažeisdama VPĮ 55 straipsnio 9 dalį, leidžia ištaisyti savo pasiūlymų siaurąja prasme trūkumus[9] (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*), kadangi pirkimo laimėtoju gali būti pripažintas tik visiškai viešojo pirkimo sąlygas atitinkantis tiekėjas ir netgi nedidelė neatitiktis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

turi lemti jo pasiūlymo atmetimą, nors jo pasiūlyta kaina ir būtų mažiausia arba pasiūlymas ekonomiškai naudingiausias pagal kainos ir kokybės santykį[10].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė statybos darbų pirkimą. Pirkimo dokumentuose buvo nurodyta, jog tiekėjai kartu su pasiūlymais turi pateikti užpildytus žiniaraščius (žiniaraščiuose, įtvirtintuose pirkimo sąlygose, buvo 2050 eilučių, kurias reikėjo užpildyti). Tiekėjas pateikė pasiūlymą, tačiau perkančioji organizacija nustatė, kad 18 iš 2050 eilučių yra trūkumų, todėl tiekėjo pasiūlymas neatitinka konkurso sąlygų reikalavimų ir turi būti atmestas. Tiekėjas ginčijo, kad tik 18 iš 2050 eilučių žiniaraščių pavadinimai nesutapo su konkurso dokumentuose pateiktų pavyzdinių žiniaraščių eilučių pavadinimais. Tiekėjas nurodė, kad 18 eilučių ištaisymas negali būti laikomas esminiu, kadangi sudaro tik 0,87 proc. visų žiniaraščių eilučių.

Nuosekliai plėtojamoje teismų praktikoje[11] pažymėta, kad net ir nedidelė neatitiktis konkurso sąlygų reikalavimams turi lemti pasiūlymo atmetimą, nepaisant to, jog pasiūlymo kaina būtų mažiausia.

[1]Komentuojamos VPĮ 59 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 27 straipsnio normas.

[2] Europos Komisijos gairės „*VIEŠASIS PIRKIMAS GAIRĖS SPECIALISTAMS. kaip išvengti dažniausiai pasitaikančių klaidų, kai projektai finansuojami iš Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšų*“.

[3] Ribotas konkursas pagal VPĮ 61 straipsnio reguliavimą taip pat gali būti taikomas neribotai, tačiau VPT rekomenduoja taikyti ribotą konkursą tik gerai apgalvojus. Taigi ir šis pirkimo būdas VPT taikytinas atskirais atvejais, o ne visuotinai. Žiūrėti https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/ribotas-konkursas-tik-gerai-apgalvojus-papildyta.

[4] LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010; ESTT 2009 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Graikiją*, C-199/07.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[5] LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010.

[6] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 84-oji konstatuojamoji dalis.

[7] LAT 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2009; 2012 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-181/2012.

[8] ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Daniją* C-243/89.

[9] ESTT 2012 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *SAG ELV Slovensko ir kt.*, C-599/10; LAT 2015 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-674-969/2015;2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-654-378/2015; 2016 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-121-690/2016; 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-969/2019.

[10] LAT 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2009; 2012 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-181/2012.

[11] LAT 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-217-969/2019.

60 straipsnis. Pasiūlymų pateikimo atviram konkursui terminai

1. **Perkančioji organizacija pasiūlymų pateikimo terminą nustato vadovaudamasi šio įstatymo 40 straipsnio nuostatomis. Pasiūlymų pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip:**

1) **35 dienos nuo skelbimo išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos – tarptautinio pirkimo atveju;**

2) **12 dienų nuo skelbimo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dienos – supaprastinto pirkimo atveju.**

2. **Jeigu perkančioji organizacija paskelbė išankstinį informacinį skelbimą, kaip nustatyta šio įstatymo 30 straipsnio 4 dalyje, šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytas terminas gali būti sutrumpintas iki 15 dienų, šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytas terminas – iki 7 dienų.**

3. **Skubos atveju, kai neįmanoma pirkimo atlikti laikantis šio straipsnio 1 dalyje nustatytų terminų, perkančioji organizacija turi teisę atvirą konkursą įvykdyti**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

taikydama pagreitintą procedūrą, prieš tai skelbime apie pirkimą nurodžiusi tokį pasirinkimą pagrindžiančias priežastis. Tokiu atveju pasiūlymų pateikimo terminas nustatomas ne trumpesnis kaip:

1) **15 dienų nuo skelbimo apie pirkimą išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos – tarptautinio pirkimo atveju;**

2) **7 dienos nuo skelbimo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dienos – supaprastinto pirkimo atveju.**

4. **Jeigu perkančioji organizacija paskelbtame skelbime apie pirkimą nurodo, kad pasiūlymai turi būti perduodami elektroninėmis priemonėmis laikantis šio įstatymo 22 straipsnio 1, 7 ir 11 dalyse nustatytų reikalavimų, šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytas pasiūlymų pateikimo terminas gali būti sutrumpintas 5 dienomis, šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytas terminas – 3 dienomis.**

5. **Jeigu perkančioji organizacija negali pirkimo dokumentų ar jų dalies paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dėl šio įstatymo 22 straipsnio 5 dalyje ar 20 straipsnio 5 dalyje nurodytų priežasčių, ji pailgina pasiūlymų pateikimo terminą ne mažiau kaip 5 dienomis, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje nurodytą skubos atvejį.**

Komentuojamame VPĮ 60 straipsnyje[1] įtvirtinti atviro konkurso vykdymo terminai ir jų sutrumpinimo galimybės. Šio straipsnio nuostatos turi būti sistemiškai aiškinamos su VPĮ 40 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio komentarą*) įtvirtintomis teisės normomis, kuriomis reglamentuojama, kad bet kuriuo atveju pasiūlymo pateikimo terminai turi būti *pakankami* tinkamai pasirengti ir pateikti pasiūlymą. Tai reiškia, kad dėl pasiūlymo pateikimo termino kiekvienu konkrečiu atveju sprendimą priima perkančioji organizacija, kuriai suteikiama teisė, išskyrus komentuojamame straipsnyje numatytus atvejus, sutrumpinti minimalius pasiūlymo pateikimo terminus, tačiau tuo pačiu ir neribojama jos teisė šiuos terminus prailginti, jeigu to reikia tam, kad jie būtų *pakankami* pasiūlymams pateikti.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPĮ 60 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta bendra atviro konkurso minimalių terminų taisyklė. VPĮ 60 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija pasiūlymų pateikimo terminą nustato vadovaudamasi VPĮ 40 straipsnio nuostatomis, t. y. perkančioji organizacija turi atsižvelgti į pirkimo sudėtingumą, laiką, reikalingą pasiūlymui parengti, pasiūlymų pateikimo būdą (ar naudojamas CVP IS, ar ne elektroninės priemonės) ir į kitas aplinkybes (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio komentarą*). Taigi, VPĮ 60 straipsnio 1 dalyje nustatyti tik minimalūs terminai, kurie objektyviai negali būti trumpesni (išskyrus VPĮ 60 straipsnio kitose dalyse nurodytas išimtis), tačiau, kaip minėta, perkančioji organizacija visuomet gali pasirinkti nustatyti ilgesnį pasiūlymų pateikimo terminą.

VPĮ 60 straipsnio 1 dalyje nustatyti minimalūs pasiūlymų pateikimo terminai pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju – 35 dienos nuo skelbimo išsiuntimo iš VPT dienos. Pagal VPĮ 34 straipsnio 6 dalies 1 punktą VPT, gavusi perkančiosios organizacijos pateiktus skelbimus, tarptautinio pirkimo atveju privalo per 3 darbo dienas nuo jų gavimo Komisijos nustatytu formatu išsiųsti Europos Sąjungos leidinių biurui ir po 48 valandų nuo patvirtinimo apie skelbimo gavimą Europos Sąjungos leidinių biure paskelbti juos CVP IS. Skelbimo paskelbimo data yra laikoma Europos Sąjungos leidinių biuro perkančiajai organizacijai atsiųstoje informacijoje nurodyta paskelbimo data, todėl būtent nuo šios datos skaičiuojamas pasiūlymų pateikimo terminas (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*);
- supaprastinto pirkimo atveju – 12 dienų nuo skelbimo paskelbimo CVP IS dienos (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą*).

2. VPĮ 60 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta bendros taisyklės išimtis, kai galima sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminą dėl išankstinio informacinio skelbimo.

Išimtis gali būti taikoma, kai perkančiosios organizacijos veiksmai atitinka sąlygą, kad apie atvirą konkursą būtų paskelbtas išankstinis informacinis skelbimas pagal VPĮ 30 straipsnio 4 dalies reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 30 straipsnio 4 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pasiūlymų pateikimo termino tikslas – užtikrinti, kad tiekėjai spėtų susipažinti su perkančiosios organizacijos reikalavimais, įtvirtintais pirkimo dokumentuose, tinkamai parengti konkurencingą pasiūlymą.

Išankstinio informacinio skelbimo tikslas – iš anksto pranešti tiekėjams apie planuojamą pirkimą, paskelbti esmines pirkimo sąlygas ir reikalavimus tam, kad suinteresuoti rinkos dalyviai galėtų pradėti rengtis atviram konkursui (*detaliau žiūrėti VPĮ 30 straipsnio komentarą*).

Taigi, perkančioji organizacija iš anksto supažindinusi rinkos subjektus su planuojamu atviru konkursu ir esminėmis jo sąlygomis, suteikia pakankamai duomenų jiems pradėti rengtis pateikti pasiūlymą ir dėl šios priežasties šie rinkos subjektai gali pasirengti pateikti pasiūlymus per trumpesnį laiką, nei nustatyta VPĮ 60 straipsnio 1 dalyje.

VPĮ 60 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta išimtis VPĮ 60 straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju 35 dienų terminas gali būti sutrumpintas ir perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 15 dienų terminą;
- supaprastinto pirkimo atveju 12 dienų terminas gali būti sutrumpintas ir perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 7 dienų terminą.

Terminų pradžios momentas skaičiuojamas taip pat kaip ir VPĮ 60 straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams.

3. VPĮ 60 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta bendros taisyklės išimtis – pagreitinta procedūra, kai galima sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminą dėl skubos. Ši teisės norma aiškinama siaurai ir griežtai.

Išimtis gali būti taikoma, kai yra šios sąlygos kartu:

- yra skubos atvejis, dėl kurio negalima atviro konkurso atlikti laikantis VPĮ 60 straipsnio 1 dalyje nustatytų terminų;
- perkančioji organizacija skelbime apie pirkimą turi nurodyti tokį pasirinkimą pagrindžiančias priežastis.

Skubos samprata nėra pateikiama VPĮ 60 straipsnio 3 dalyje. Sprendžiant, ar yra perkančiosios organizacijos skuba įvykdyti atvirą konkursą, turi būti vertinamos konkrečios aplinkybės bei perkančiosios organizacijos veiksmai, kurie buvo nukreipti išvengti tokios situacijos susiklostymo.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Skuba dėl atviro konkurso vykdymo neturi būti sutapatinama su ypatingos skubos aplinkybėmis[2], dėl kurių gali būti taikomas neskelbiamų derybų būdas (*detaliau žiūrėti VPJ 71 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė medicinos priemonių ir vaistų įsigijimo pirkimą atviro konkurso būdu. Tiekėjai pateikė pretenziją dėl pirkimo sąlygų teisėtumo ir vėliau ginčijo šias sąlygas teisminiu būdu. Teisminis ginčas užtruko 8 mėnesius. Perkančiajai organizacijai būtina užtikrinti nepertraukiamą pacientų gydymą ir turėti reikiamų vaistų, todėl perkančioji organizacija turi teisę skubos tvarka vykdyti kitą atvirą konkursą dėl vaistų įsigijimo.

VPJ 60 straipsnio 3 dalies taikymas nėra toks išimtinis kaip VPJ 71 straipsnio 1 dalies 3 punkto neskelbiamų derybų sąlygų taikymas, laikytinas artimesniu VPJ 60 straipsnio 2 dalies reguliavimui, todėl nėra keliami itin griežti skubos įrodymo reikalavimai.
VPJ 60 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti sutrumpinti terminai yra visiškai analogiški VPJ 60 straipsnio 2 dalyje nustatytiems sutrumpintiems terminams, todėl abi išimtys laikomos vienodai svarbiomis. Kitaip sakant, VPJ 60 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta išimtis nėra aiškintina siauriau, nėra keliami aukšti skubos įrodytumo reikalavimai.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti mokyklos sporto salės rekonstravimą. Perkančiajai organizacijai buvo patvirtintas finansavimas balandžio mėnesį, o Perkančioji organizacija ketina paskelbti konkursą gegužės mėnesį. Darbus reikia atlikti iki rugsėjo mėnesio, t. y. iki mokslo metų pradžios. Dėl šios priežasties perkančioji organizacija gali vykdyti atvirą konkursą trumpesniais terminais pagal VPJ 60 straipsnio 3 dalį.

VPJ 60 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta išimtis VPJ 60 straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju 35 dienų terminas gali būti sutrumpintas ir perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 15 dienų terminą;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- supaprastinto pirkimo atveju 12 dienų terminas gali būti sutrumpintas ir perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 7 dienų terminą.

Terminų pradžios momentas skaičiuojamas taip pat, kaip ir VPĮ 60 straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams. Be to, pirkimams dėl skubos, kurių dokumentų negalima pateikti elektroniniu būdu, nėra taikomas imperatyvus reikalavimas prailginti terminus (*detaliau žiūrėti VPĮ 60 straipsnio 5 dalies komentarą*).

Jeigu perkančioji organizacija siekia sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminus, ji turi pasirinkti vieną iš išimčių, t. y. VPĮ 60 straipsnio 3 dalyje arba VPĮ 60 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą išimtį, negali taikyti abiejų šių išimčių kartu. Kita vertus, objektyviai šios išimtys kartu negali būti taikomos, kadangi išankstinio skelbimo esmė yra tai, kad perkančioji organizacija likus ilgesniam terminui iki pirkimo procedūrų paskelbimo turi informaciją apie pirkimo objektą, tuo tarpu skubos aplinkybės reiškia, kad perkančioji organizacija iš anksto nežino pirkimo objekto poreikio ir negali paskelbti išankstinio skelbimo. Kitaip sakant, VPĮ 60 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta išimtis yra visiškai priešinga VPĮ 60 straipsnio 2 dalyje įtvirtintai išimčiai dėl poreikio nustatymo termino ir skelbimo pateikimo iš anksto galimybių.

4. VPĮ 60 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta bendros taisyklės išimtis, kai galima sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminą, kadangi atviras konkursas vykdomas elektroninėmis priemonėmis.

Išimties taikymo sąlyga yra ta, kad atviras konkursas turi būti vykdomas elektroninėmis priemonėmis (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*).

VPĮ 60 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta išimtis VPĮ 60 straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju 35 dienų terminas gali būti sutrumpintas 5 dienomis, t. y. perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 30 dienų terminą;
- supaprastinto pirkimo atveju 12 dienų terminas gali būti sutrumpintas 3 dienomis ir perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 9 dienų terminą.

Terminų pradžios momentas skaičiuojamas taip pat, kaip ir VPĮ 60 straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

5. VPĮ 60 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta taisyklė, kai privaloma prailginti pasiūlymų pateikimo terminą, kadangi atviro konkurso dokumentai negali būti pateikti elektroninėmis priemonėmis.

Pagal VPĮ 36 straipsnio 1 dalį perkančioji organizacija pirkimo dokumentus CVP IS skelbia nuo skelbimo apie pirkimą paskelbimo ar kvietimo patvirtinti susidomėjimą arba kvietimo pateikti pasiūlymą išsiuntimo dienos. Kitaip sakant, bendroji taisyklė yra, kad visi pirkimo dokumentai turi būti teikiami elektroninėmis priemonėmis. Tačiau VPĮ 36 straipsnio 4 dalyje nustatytos išimtys, kai galima pirkimo dokumentų ar jų dalies neteikti elektroninėmis priemonėmis (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio komentarą*). VPĮ 60 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos tik konkrečios išimtinės aplinkybės, t. y. informacijos konfidencialumas pagal VPĮ 20 straipsnio 5 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio 5 dalies komentarą*), dėl specialios įrangos, priemonių, programinės įrangos ir pan. poreikio pagal VPĮ 22 straipsnio 5 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio 5 dalies komentarą*).

Esant nurodytoms išimtinėms aplinkybėms, tiekėjai turi dėti daugiau pastangų tam, kad susipažintų su pirkimo dokumentais, pavyzdžiui, atvykti į perkančiosios organizacijos buveinę ir susipažinti su atspausdintais dokumentais, prisijungti prie perkančiosios organizacijos suteiktų kitų informacinių sistemų, jų programų ir pan. Dėl to susipažinti reikalingas papildomas terminas ir atitinkamai perkančioji organizacija privalo suteikti tiekėjams ilgesnį pasiūlymų pateikimo terminą.

VPĮ 60 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta išimtis VPĮ 60 straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju 35 dienų terminas privalo būti prailgintas 5 dienomis, t. y. perkančioji organizacija privalo nustatyti minimalų 40 dienų terminą;
- supaprastinto pirkimo atveju 12 dienų terminas privalo būti prailgintas 5 dienomis, t. y. perkančioji organizacija privalo nustatyti minimalų 17 dienų terminą.

Analogiškai, jeigu yra išankstinis informacinis skelbimas, o duomenys nėra prieinami elektroninėmis priemonėmis, tai VPĮ 60 straipsnio 2 dalyje nurodyti terminai taip pat pratęsiami 5 dienomis.

Terminų pradžios momentas skaičiuojamas taip pat, kaip ir VPĮ 60 straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Įstatymų leidėjas išimtį padarė dėl skubos aplinkybių (VPĮ 60 straipsnio 3 dalis), kuomet nėra taikomas termino prailginimas. Tai suprantama, kadangi, esant skubos aplinkybėms, viršesnybę turi tikslas operatyviai įsigyti pirkimo objektą, o ne suteikti ilgesnį terminą tiekėjams susipažinti su pirkimo dokumentais ir parengti pasiūlymą.

[1] Komentuojamos VPĮ 60 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 27 straipsnio normas.

[2] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 46-oji konstatuojamoji dalis.

61 straipsnis. Riboto konkurso sąlygos ir vykdymas

1. **Ribotą konkursą perkančioji organizacija gali vykdyti visais atvejais atsižvelgdama į konkretaus pirkimo ypatumus.**
2. **Atliekant pirkimą riboto konkurso būdu, paraišką gali pateikti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, pasiūlymus teikia tik perkančiosios organizacijos pakviesti kandidatai. Perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų, kuriuos ji kvies pateikti pasiūlymus, skaičių, vadovaudamasi šio įstatymo 54 straipsnio nuostatomis.**
3. **Perkančioji organizacija ribotą konkursą vykdo šiais etapais:**

1) **skelbia apie pirkimą šio įstatymo 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka, kviesdama tiekėjus pateikti paraiškas;**

2) **patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų kandidatų pašalinimo pagrindų, ar kandidatai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus;**

3) **atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nurodyta pirkimo dokumentuose;**

4) **atrinktus kandidatus vienu metu raštu kviečia pateikti pasiūlymus. Kvietime pateikiama šio įstatymo 3 priedo 1 punkte nurodyta informacija;**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

5) **nagrinėja, vertina ir palygina pakviestų dalyvių pateiktus pasiūlymus, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatytomis sąlygomis.**

4. **Ne centrinės valdžios perkančioji organizacija ribotą konkursą gali atlikti šiais etapais:**

1) **skelbia apie pirkimą šio įstatymo 30 straipsnio 3 dalyje ir 34 straipsnyje nustatyta tvarka, kviesdama tiekėjus išreikšti susidomėjimą pirkimu;**

2) **išsiunčia kvietimus patvirtinti susidomėjimą vienu metu raštu visiems susidomėjimą išreiškusiems tiekėjams ir prašo jų pateikti paraiškas. Kvietime patvirtinti susidomėjimą pateikiama šio įstatymo 3 priedo 2 punkte nurodyta informacija;**

3) **toliau pirkimą atlieka šio straipsnio 3 dalies 2–5 punktuose nustatytais etapais.**

5. **Ribotame konkurse perkančiosios organizacijos ir tiekėjų derybos yra draudžiamos.**

Komentuojamame VPĮ 61 straipsnyje[1] įtvirtintos ribotos konkurso vykdymo taisyklės, sąlygos ir etapai.

Pagrindinė riboto konkurso savybė (lyginant su atviru konkursu) – sumažinti perkančiųjų organizacijų administracinę naštą, apribojant tiekėjų, teikiančių pasiūlymus perkančiajai organizacijai, skaičių (prieš tai sudarius vienodas galimybes visiems pateikti paraiškas)[2]. Nors ribotas konkursas ir atviras konkursas yra dažniausiai taikomi viešojo pirkimo būdai, tačiau reikia atsižvelgti į šiuos pagrindinius atviro ir riboto konkursų skirtumus:

I. riboto konkurso ypatybė yra ta, kad jis yra vykdomas dvejais etapais – pirmajame etape perkančiosios organizacijos skelbia apie pirkimą ir kviečia tiekėjus pateikti paraiškas, o antrajame – atrinktus tiekėjus kviečia pateikti pasiūlymus. Tuo tarpu vykdant atvirą konkursą, nėra taikoma dviejų etapų procedūra ir tiekėjai teikia tik pasiūlymus. Dėl to yra būtina atskirti paraiškos ir pasiūlymo sąvokas, t. y. paraiška yra tiekėjo pateikiamų dokumentų ir duomenų visuma, kuria jis išreiškia pageidavimą dalyvauti pirkime (*apie paraiškos sąvoką detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 42 dalies komentarą*), o perkančiajai organizacijai įvertinus tiekėjų paraiškas ir pabaigus pirmąjį tokio pirkimo etapą, ji gali pereiti į antrąjį etapą ir tik atrinktus kandidatus vienu metu raštu kviesti pateikti pasiūlymus (*apie pasiūlymo sąvoką detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 45 dalies komentarą*). Kitaip tariant, riboto konkurso atveju paraiškas gali pateikti visi tiekėjai, o pasiūlymus – tik atrinkti tiekėjai pagal perkančiosios organizacijos nustatytus kriterijus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

II. priešingai nei atviro konkurso atveju, pirkimą vykdant riboto konkurso būdu yra taikoma kvalifikacinė atranka, kurios metu perkančioji organizacija pagal pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacinės atrankos kriterijus atrenka kandidatus, kviečiamus dalyvauti tolesnėse pirkimo procedūrose (VPĮ 54 straipsnis, 61 straipsnio 3 dalies 3 punktas).

Kiekvienu konkrečiu atveju perkančioji organizacija turėtų tinkamai ir atidžiai įvertinti, kurį pirkimo būdą pasirinkti.

1. VPĮ 61 straipsnio 1 dalis apibrėžia, kada gali būti vykdomas ribotas konkursas.

VPĮ 61 straipsnyje nurodoma, kad riboti konkursai iš esmės gali būti vykdomi visais atvejais, tačiau turi būti atsižvelgiama į konkretaus pirkimo ypatumus. VPĮ 61 straipsnyje nėra paaiškinta, ką reiškia tokia sąlyga. Konkretūs pirkimo ypatumai turėtų būti siejami su tokiomis aplinkybėmis, kaip pirkimo objekto specifiškumas, sudėtingumas, rinkoje esanti situacija, t. y., kiek tiekėjų gali pasiūlyti perkančiosios organizacijos siekiamą įsigyti objektą ir pan. Dėl to viešąjį pirkimą riboto konkurso būdu rekomenduojama vykdyti tada, kai tikimasi sulaukti labai didelio dalyvių skaičiaus ir (arba) siekiama sudaryti pirkimo sutartį su itin aukštos kvalifikacijos tiekėjais[3], t. y. kai rinkoje konkurencija didžiulė ir perkančioji organizacija nori sudaryti trumpąjį sąrašą, t. y. atrinkti pačius tinkamiausius tiekėjus ir sudaryti sąlygas toliau jiems konkuruoti pateikiant pasiūlymus perkančiajai organizacijai[4].

VPT yra nurodžiusi, kad prioritetas renkantis pirkimo procedūrą turėtų būti teikiamas atviram konkursui, ypač perkant statybos rangos darbus, tačiau atsižvelgiant į VPĮ 61 straipsnio 1 dalį, ribotas konkursas gali būti vykdomas visais atvejais, net ir siekiant įsigyti statybos rangos darbus[5]. Jei perkančioji organizacija parengia kokybiškus pirkimo dokumentus, nustato aiškius ir nediskriminuojančius kvalifikacijos kriterijus ir tokiu būdu užtikrina realią konkurenciją pirkime, tai vertinama, kad pirkimas, vykdomas tiek atviro, tiek riboto konkurso būdu, yra skaidrios ir tinkamos procedūros ir neturėtų būti teikiamas prioritetas konkrečiam pirkimo būdui.

2. VPĮ 61 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos taisyklės, susijusios su tiekėjų galimybe dalyvauti viešajame pirkime, vykdomame riboto konkurso būdu.

Kaip jau buvo nurodyta, ribotas konkursas yra vykdomas dviem etapais – pirmajame etape perkančiosios organizacijos skelbia apie pirkimą ir kviečia tiekėjus pateikti paraiškas, o antrajame – atrinktus tiekėjus kviečia pateikti pasiūlymus:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

I. pirmajame etape gali dalyvauti visi suinteresuoti tiekėjai, t. y. visi tiekėjai, norintys dalyvauti pirkime, gali pateikti paraiškas. Tiekėjai, pateikdami perkančiajai organizacijai paraiškas, išreiškia pageidavimą dalyvauti pirkime, vykdomame riboto konkurso būdu.

Paraiškos vertinimo metu perkančioji organizacija patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų pašalinimo pagrindų, ar tiekėjai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus bei atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką, jeigu tokia taikoma.

Tuo atveju, jei perkančioji organizacija nusprendžia nevykdyti kvalifikacinės atrankos ir neapriboja kandidatų, kuriuos kvies pateikti pasiūlymus, skaičiaus, tai riboto konkurso skirtumas nuo atviro konkurso tik toks, kad perkančioji organizacija, nustačiusi tiekėjo paraiškos neatitiktį iškeltiems reikalavimams, ją atmeta ir nebekviečia pateikti pasiūlymo.

II. antrajame etape pasiūlymus gali pateikti tik perkančiosios organizacijos atrinkti kandidatai, t. y. atrinktiems tiekėjams, turintiems reikiamų profesinių, techninių ir finansinių žinių ir pajėgumų, išsiunčiamas kvietimas teikti pasiūlymus. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija negali pakviesti pasiūlymą pateikti tiekėjui, kuris nedalyvavo atrankoje.

Perkančioji organizacija turi siekti pirkimo sąlygose nustatyti tokius reikalavimus, kad būtų užtikrinta sąžininga tiekėjų konkurencija ir kuo didesnis tiekėjų skaičius galėtų perkančiajai organizacijai pateikti paraiškas.

VPĮ 61 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija taip pat gali apriboti kandidatų, kuriuos ji kvies pateikti pasiūlymus, skaičių. Remiantis VPĮ 54 straipsnio 2 dalimi, riboto konkurso atveju minimalus kviečiamų kandidatų skaičius, kurį perkančiosios organizacijos gali nustatyti pirkimo sąlygose, negali būti mažesnis kaip 5 (penki). Tačiau šis skaičius yra minimalus ir neribojantis galimybės nusistatyti jo didesnio, ypač jei perkančioji organizacija siekia būti ūkiška, nori užtikrinti didesnę konkurenciją bei gauti ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą. VPT rekomenduoja perkant standartines prekes, paslaugas ar darbus (pavyzdžiui, kompiuterinės technikos, valymo paslaugų pirkimų ir pan.) nustatyti, kad kviečiamų kandidatų skaičius yra ne mažiau kaip 10 (dešimt)[6].

3. VPĮ 61 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti riboto konkurso būdu vykdomo viešojo pirkimo etapai, t. y. eiliškumas, kuriuo perkančioji organizacija turi vadovautis, vykdydama viešąjį pirkimą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Ribotas konkursas iš esmės yra vykdomas dviem etapais: (i) paraiškų vertinimas ir kvalifikacinė atranka, jeigu ji yra taikoma; (ii) pasiūlymų vertinimas. Perkančioji organizacija ribotą konkursą vykdo šiais etapais:

1) skelbia apie pirkimą, VPĮ 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka kviesdama tiekėjus pateikti paraiškas (*detaliau žiūrėti VPĮ 31, 34 straipsnių komentarus*). Paraiškų pateikimo terminas nustatomas remiantis VPĮ 62 straipsnyje nurodytomis taisyklėmis. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose privalo pateikti visą informaciją apie pirkimo sąlygas ir procedūras (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio 1 dalies komentarą*). Kitaip tariant, perkančioji organizacija turi iš karto su skelbimu pateikti VPĮ reikalaujamą informaciją visiems tiekėjams, o ne tik tiems tiekėjams, kuriuos perkančioji organizacija kvies pateikti pasiūlymus.

Tiekėjai kartu su užpildyta paraiškos forma dažniausiai turi pateikti šiuos dokumentus: (i) EBVPD (teikia ir tiekėjų pasitelkiami ūkio subjektai); (ii) pirkimo dokumentuose nurodytus kvalifikacinės atrankos kriterijų atitiktį pagrindžiančius dokumentus; (iii) jungtinės veiklos sutarties kopiją, jei paraišką teikia jungtinės veiklos partneriai; (iv) įgaliojimą pasirašyti paraišką konkursui ir jos priedus (jei paraišką pasirašo ne tiekėjo įmonės vadovas); (v) informaciją (ketinimų protokolai, susitarimai ir kt.), kad tiekėjui bus prieinami kitų ūkio subjektų pajėgumai, jei jis ketina juos pasitelkti.

2) patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų kandidatų pašalinimo pagrindų (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*), ar kandidatai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio komentarą*) ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus (*detaliau žiūrėti VPĮ 48 straipsnio komentarą*);

3) atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nurodyta pirkimo dokumentuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 54 straipsnio komentarą*). Perkančioji organizacija šiame etape taip pat gali vykdyti dokumentų, pagrindžiančių EBVPD nurodytą informaciją, patikrinimą pagal kvalifikacinės atrankos kriterijus.

Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad tiekėjas nebus traukiamas į kvalifikacinę atranką, kai tiekėjo paraiškos duomenys neatitinka pirkimo sąlygose nustatytų reikalavimų ar tiekėjas paraiškoje pateikė netikslius ar neišsamius EBVPD duomenis ir, perkančiajai organizacijai prašant, nepaaiškino ir nepatikslino.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Be to, remiantis VPĮ 54 straipsnio 2 dalimi, 61 straipsnio 2 dalimi, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad kvalifikacinės atrankos tikslas yra atrinkti konkretų perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nurodytą skaičių kvalifikuočiausių (pagal atrankos kriterijus) iš visų paraiškas pateikusių kvalifikacinės atrankos duomenis atitikusių kandidatų, kurie bus kviečiami pateikti pasiūlymus.

Perkančioji organizacija, vykdydama kvalifikacinę atranką, privalo užtikrinti realią konkurenciją, o kvalifikacinės atrankos kriterijus nustatyti aiškius ir nediskriminuojančius. Svarbu pažymėti ir tai, kad kvalifikacinės atrankos kriterijai neprivalo būti identiški minimaliems tiekėjų kvalifikacijos reikalavimams[7]. Vis dėlto bet kuriuo atveju kvalifikacinės atrankos kriterijai turi būti susiję su pirkimo objektu, negali būti neproporcingi pirkimo objektui, diskriminuoti ūkio subjektus ar kitaip iškreipti sąžiningą jų varžymąsi.

Perkančiosios organizacijos, nustatydamos tiekėjų kvalifikacinės atrankos kriterijus bei tvarką, turi įsivertinti realią jų įtaką viešojo pirkimo sutarties vykdymui. Rekomenduojama nustatyti kuo daugiau kvalifikacinės atrankos kriterijų (neapsiribojant vienu ar dviem), kad perkančioji organizacija kandidatą atsirinktų ne tik pagal jo finansinę padėtį, bet ir kitus pajėgumus ir kompetencijas, reikalingas sutarties vykdymui. Tačiau bet kuriuo atveju, reikėtų atsižvelgti į konkretų pirkimo objektą ir nustatyti tokį kvalifikacinės atrankos kriterijų skaičių, kad perkančioji organizacija galėtų atsirinkti tinkamą tiekėją.

Taip pat perkančioms organizacijoms, siekiant išvengti dirbtinio tiekėjų varžymosi, įskaitant formalų ūkio subjektų tarpusavio bendradarbiavimą, ypač dėl profesinio pajėgumo, rekomenduojama nustatyti kriterijų reikšmių maksimalias ribas, už kurias duodami balai, kartu nurodant, kad šias ribas viršijanti kandidato patirtis ir (ar) pajėgumai nevertinami ir papildomi balai už tai neskiriami. Tačiau kvalifikacinės atrankos kriterijų maksimalių verčių nenustatymas nebūtinai visais atvejais automatiškai bus neteisėtas, jei tokių sąlygų taikymas konkrečiu atveju nelems tiekėjų konkurencijos iškraipymo ir diskriminacijos[8]. Tai priklauso nuo pačių atrankos kriterijų turinio ir apimties. Galimos situacijos, kai dėl pirkimo objekto, rinkos ar kitų aplinkybių specifikos konkretų kvalifikacinės atrankos kriterijų atitiks tik ribotas kiekis tiekėjų – tokiu atveju, net ir nenustačius maksimalios šio kriterijaus vertės, nebūtų pažeisti riboto konkurso reguliavimo tikslai ir viešųjų pirkimų principai, nes tokio reikalavimo taikymo rezultatas būtų lygiavertis reikalavimo su nustatyta maksimalia jo verte taikymo rezultatui.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdys

Tiekėjo pasitelkiamo specialisto, turinčio teisę vadovauti tvarkybos darbams, patirtis per pastaruosius 5 metus arba per laiką nuo kvalifikacijos įgijimo dienos (jeigu specialistas įgijo kvalifikaciją prieš mažiau nei 5 metus) iki paraiškų pateikimo dienos vadovaujant tvarkybos darbams, skaičiuojant įvykdytus projektus, kai darbų kaina ne mažesnė nei 50 000 Eur be PVM. Daugiau nei 10 įvykdytų sutarčių specialisto patirtis nevertinama ir papildomi balai už tai neskiriami.

4) atrinktus kandidatus vienu metu raštu kviečia pateikti pasiūlymus, kvietime nurodant VPĮ 3 priede „*Kvietimo pateikti pasiūlymą, dalyvauti dialoge ir kvietimo patvirtinti susidomėjimą turinys*“ pateiktą informaciją. Pasiūlymų pateikimo terminas nustatomas remiantis VPĮ 62 straipsnyje nurodytomis taisyklėmis. Perkančioji organizacija negali kviesti dalyvauti pirkime kitų, paraiškų nepateikusių, tiekėjų arba kandidatų, kurių paraiškos neatitinka pirkimo sąlygų reikalavimų.

5) nagrinėja, vertina ir palygina dalyvių pateiktus pasiūlymus, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatytomis sąlygomis. Kitaip sakant, perkančioji organizacija įgyvendina VPĮ 45 straipsnio, 55 straipsnio nuostatas (*detaliau žiūrėti VPĮ 45, 55 straipsnių komentarus*), t. y.: (i) tikrina, ar tiekėjų pasiūlymuose nurodytos prekės, paslaugos ar darbai atitinka techninės specifikacijos reikalavimus, jei reikia, kreipiasi dėl pasiūlymo paaiškinimo ir pan.; (ii) vertina, ar tiekėjų pasiūlytos kainos nėra per didelės (nėra didesnės nei planuota pirkimo pradžioje), pirkimo vykdytojui nepriimtinos, ar pasiūlytos kainos nėra neįprastai mažos, jei reikia, kreipiasi į tiekėjus dėl neįprastai mažos kainos pagrindimo; (iii) atlieka pasiūlymų vertinimą pagal pirkimo dokumentuose nustatytą ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijų; (iv) atlieka kitus (jei reikia) veiksmus, susijusius su pasiūlymų vertinimu.

Be to, šiame etape perkančioji organizacija taip pat atlieka dokumentų, pagrindžiančių EBVPD nurodytą informaciją, patikrinimą, jei vykdant kvalifikacinę atranką, jie nebuvo tikrinami anksčiau, ir tai nustatyta pirkimo dokumentuose. Dėl to perkančioji organizacija, nustačiusi galimą pirkimo laimėtoją, kreipiasi į tiekėją dėl aktualių dokumentų, patvirtinančių EBVPD nurodytą informaciją, pateikimo. Nustačius kelis galimus pirkimo laimėtojus (pavyzdžiui,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

preliminariosios sutarties sudarymo atveju), perkančioji organizacija kreipiasi į visus galimus laimėtojus, prašydama pateikti aktualius dokumentus pagal jų pateiktus EBVPD. Tačiau gali būti kad perkančioji organizacija pirkimo sąlygose įtvirtins reikalavimą, kad visi tiekėjai atmintinai pateikti pasiūlymus turės pateikti ir dokumentus, pagrindžiančius EBVPD nurodytą informaciją. Tad minėta informacija nebūtinai bus vertinama šiame etape.

Taigi, nurodyti riboto konkurso vykdymo etapai, viena vertus, reiškia, kad perkančioji organizacija, vykdydama pirkimą, privalo vadovautis nurodytu procedūrų vykdymo eiliškumu, kita vertus, jog tiekėjai turi laikytis pirkimo sąlygose nurodyto eiliškumo ir su paraiška ar pasiūlymu pateikti tik tokius dokumentus, kurių konkrečiame etape yra reikalaujama.
Praktikoje pasitaiko situacijų, kai tiekėjai kartu su paraiška pateikia ir dokumentus, kurie gali būti teikiami tik su pasiūlymu, t. y. informaciją apie kainą ar ekonominio naudingumo kriterijų reikšmes ir tokiu atveju kyla klausimas, ką turi daryti perkančioji organizacija: ar atmesti tiekėjo paraišką, ar vertinti tik tuos dokumentus, kurie turėjo būti pateikti su paraiška. Atsižvelgiant į tai, kad VPĮ nėra įtvirtintas toks paraiškos atmetimo ar tiekėjo pašalinimo iš pirkimo pagrindas, todėl kiekvienu atveju turi būti sprendžiama atsižvelgiant į konkrečioje situacijoje susiklosčiusias aplinkybes bei į tai, ar tokiais veiksmais nebūtų pažeisti VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti principai, t. y. ar aplinkybė, kad tiekėjas kartu su paraiška pateikė ir kitus dokumentus, gali lemti kitų tiekėjų padėtį pirkime (iškraipomas tiekėjų pasiūlymų vertinimas ir pan.). Tuo atveju, jei tiekėjo paraiška būtų vertinama toliau, tai turi būti užtikrinamas dokumentų ir juose nurodytos informacijos, susijusios su atitinkamu etapu, konfidencialumas, kad būtų užtikrinta sąžininga konkurencija pirkime.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo pirkimą riboto konkurso būdu. Pirmajame paraiškų pateikimo etape tiekėjas pateikė ne tik paraiškos formą su reikalaujamais kvalifikacijos dokumentais, kaip nustatyta pirkimo dokumentuose, bet ir pasiūlymo formą, kurioje yra nurodytos siūlomų ekonominio naudingumo kriterijų reikšmės (kriterijai objektyvūs, apibrėžti konkrečiais ir objektyviai pamatuojamais parametrais) kartu su technine informacija apie siūlomą pirkimo objektą. Pirkimo sąlygose nustatyti ekonominio naudingumo kriterijai, susiję su konkrečiomis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kokybinių reikalavimų reikšmėmis, dydžiais, t. y. kad tiekėjams reikia nurodyti tik konkretų skaičių. Taigi, tiekėjas per klaidą pateikęs ir užpildytą pasiūlymo formą kartu su techniniais dokumentais, perkančiajai organizacijai atskleidė ekonominio naudingumo kriterijų reikšmes. Šiuo atveju vertintina, kad perkančioji organizacija tokią tiekėjo paraišką turėtų vertinti toliau, kadangi tai neturi ir objektyviai negali turėti absoliučiai jokios įtakos tiekėjo paraiškos vertinimui, kadangi ekonominio naudingumo kriterijai yra konkrečiai pamatuojami, nepriklauso nuo perkančiosios organizacijos vertinimo, dėl to bus užtikrinta sąžininga konkurencija pirkime.

4. VPĮ 61 straipsnio 4 dalyje įtvirtinti riboto konkurso būdu vykdomo viešojo pirkimo etapai, kai pirkimą vykdo ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 5 dalies komentarą*). Ne centrinėms valdžios perkančiosios organizacijoms įtvirtinta galimybė pirkimą įvykdyti kita tvarka nei įtvirtinta VPĮ 61 straipsnio 3 dalyje, tačiau bet kuriuo atveju ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos gali ribotą konkursą vykdyti ir VPĮ 61 straipsnio 3 dalyje nurodyta tvarka.

Ne centrinės valdžios perkančioji organizacija ribotą konkursą gali vykdyti šiais etapais:

a) Skelbia apie pirkimą VPĮ 30 straipsnio 3 dalyje ir 34 straipsnyje nustatyta tvarka, kviesdama tiekėjus išreikšti susidomėjimą pirkimu (*detaliau žiūrėti VPĮ 30 straipsnio 3 dalies ir 34 straipsnio komentarus*).

b) Išsiunčia kvietimus patvirtinti susidomėjimą vienu metu raštu visiems susidomėjimą išreiškusiems tiekėjams ir prašo jų pateikti paraiškas. Kvietime patvirtinti susidomėjimą pateikiama VPĮ 3 priede „*Kvietimo pateikti pasiūlymą, dalyvauti dialoge ir kvietimo patvirtinti susidomėjimą turinys*“ 2 punkte nurodyta informacija (pavyzdžiui, interneto adresas, kuriuos CVP IS ar kitur paskelbti pirkimo dokumentai, pridedami pirkimo dokumentai, jei neskelbiami CVP IS ir pan.).

c) Toliau pirkimą atlieka VPĮ 61 straipsnio 3 dalies 2-5 punktuose nustatytais etapais (*detaliau žiūrėti VPĮ 61 straipsnio 3 dalies 2-5 punktų komentarus*).

5. VPĮ 61 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas draudimas derėtis su tiekėjais viešojo pirkimo vykdomo riboto konkurso būdu metu. Tokiu būdu riboto konkurso būdas yra

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atskiriamas nuo skelbiamų ir neskelbiamų derybų, konkurencinio dialogo, inovacijų partnerystės pirkimo būdų (*detaliau žiūrėti VPĮ 64 straipsnio 2 dalies 5 punkto, 66 straipsnio, 68 straipsnio 2 dalies 5 punkto, 70 straipsnio, 72 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 73 straipsnio 5 dalies 5 punkto komentarus*). Šis draudimas reiškia, kad perkančioji organizacija negali nei oficialiai visų tiekėjų, nei vieno ar kelių konkrečių tiekėjų kviesti į derybas ar su jais derėtis kitais būdais.

ESTT šiuo aspektu taip pat pažymėjo, kad riboto konkurso procedūra iš esmės reiškia, kad atlikus kandidatų atranką ir jiems pateikus savo pasiūlymus, šie pasiūlymai iš principo nebegali būti keičiami nei perkančiosios organizacijos, nei paties kandidato iniciatyva. Kandidatų vienodo vertinimo principui ir iš jo išplaukiančiai skaidrumo pareigai prieštarautų bet kokios perkančiosios organizacijos ir vieno ar kito kandidato derybos per šią procedūrą. Jei perkančiajai organizacijai būtų leista prašyti kandidato, kurio pasiūlymą jį laiko neaiškiu ar neatitinkančiu techninių specifikacijų, pateikti atitinkamus paaiškinimus (išskyrus išimtinius atvejus, pavyzdžiui, redakcinio pobūdžio klaidos, paprasti paaiškinimai ir pan.), tuo atveju, jei šio kandidato pasiūlymas galiausiai būtų atrinktas, galėtų atrodyti, jog perkančioji organizacija slaptai dėl jo derėjosi kitų kandidatų nenaudai ir taip pažeidė vienodo vertinimo principą[9].

[1]Komentuojamos VPĮ 61 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 28 straipsnio normas.

[2] LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-476-378/2017.

[3] VPT rekomenduoja taikyti ribotą konkursą tik gerai apgalvojus.

Žiūrėti https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/ribotas-konkursas-tik-gerai-apgalvojus-papildyta.

[4] Europos Komisijos gairės *„VIEŠASIS PIRKIMAS GAIRĖS SPECIALISTAMS. Kaip išvengti dažniausiai pasitaikančių klaidų, kai projektai finansuojami iš Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšų“*.

[5] VPT rekomenduoja taikyti ribotą konkursą tik gerai apgalvojus.

Žiūrėti https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/ribotas-konkursas-tik-gerai-apgalvojus-papildyta.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[6] VPT rekomenduoja taikyti ribotą konkursą tik gerai apgalvojus.

Žiūrėti https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/ribotas-konkursas-tik-gerai-apgalvojus-papildyta.

[7] LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-476-378/2017.

[8] LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-476-378/2017.

[9] ESTT 2012 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *SAG ELV Slovensko ir kt.*, C-599/10.

62 straipsnis. Paraiškų ir pasiūlymų pateikimo ribotam konkursui terminai

1. **Perkančioji organizacija paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminus nustato vadovaudamasi šio įstatymo 40 straipsnio nuostatomis.**
2. **Paraiškų dalyvauti pirkime pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip:**

1) **30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos – tarptautinių pirkimų atveju;**

2) **10 dienų nuo skelbimo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos – supaprastintų pirkimų atveju.**

3. **Pasiūlymų pateikimo terminas nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos negali būti trumpesnis kaip:**

1) **30 dienų – tarptautinių pirkimų atveju;**

2) **10 dienų – supaprastintų pirkimų atveju.**

4. **Jeigu perkančioji organizacija paskelbė išankstinį informacinį skelbimą, kaip nustatyta šio įstatymo 30 straipsnio 4 dalyje, šio straipsnio 3 dalies 1 punkte nurodytas pasiūlymų pateikimo terminas gali būti sutrumpintas iki 10 dienų, šio straipsnio 3 dalies 2 punkte nurodytas terminas – iki 5 dienų.**
5. **Jeigu perkančioji organizacija paskelbdama apie pirkimą nurodo, kad pasiūlymai turi būti perduodami elektroninėmis priemonėmis laikantis šio įstatymo 22 straipsnio 1, 7 ir 11 dalyse nustatytų reikalavimų, šio straipsnio 3 dalies 1 punkte nurodytas pasiūlymų pateikimo terminas gali būti sutrumpintas 5 dienomis, šio straipsnio 3 dalies 2 punkte nurodytas terminas – 3 dienomis.**
6. **Ne centrinės valdžios perkančioji organizacija su atrinktais kandidatais gali susiderinti kitą pasiūlymų pateikimo terminą, negu nustatytas šio straipsnio 3 dalyje, tuo atveju, jeigu visi atrinkti kandidatai turės tiek pat laiko pasiūlymams parengti ir**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pateikti. Ne centrinės valdžios perkančioji organizacija užtikrina, kad derinant pasiūlymų pateikimo terminą nebūtų atskleisti atrinkti kandidatai. Jeigu ne centrinės valdžios perkančioji organizacija ir atrinkti kandidatai nesusiderina pasiūlymų pateikimo termino, šis terminas nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos negali būti trumpesnis kaip:

1) **10 dienų – tarptautinių pirkimų atveju;**

2) **7 dienos – supaprastintų pirkimų atveju.**

7. **Skubos atveju, kai neįmanoma pirkimo atlikti laikantis šiame straipsnyje nustatytų terminų, perkančioji organizacija gali ribotą konkursą įvykdyti taikydama pagreitintą procedūrą, prieš tai skelbime apie pirkimą nurodžiusi tokį pasirinkimą pagrindžiančias priežastis. Tokiu atveju:**

1) **paraiškų pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip:**

a) **15 dienų nuo skelbimo apie pirkimą išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos – tarptautinių pirkimų atveju;**

b) **7 dienos nuo skelbimo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos – supaprastintų pirkimų atveju;**

2) **pasiūlymų pateikimo terminas nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos negali būti trumpesnis kaip:**

a) **10 dienų – tarptautinių pirkimų atveju;**

b) **7 dienos – supaprastintų pirkimų atveju.**

8. **Jeigu perkančioji organizacija negali pirkimo dokumentų ar jų dalies paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dėl šio įstatymo 20 straipsnio 5 dalyje ar 22 straipsnio 5 dalyje nurodytų priežasčių, ji pailgina pasiūlymų pateikimo terminą ne mažiau kaip 5 dienomis, išskyrus šio straipsnio 7 dalyje nurodytą skubos atvejį.**

Komentuojamame VPĮ 62 straipsnyje[1] įtvirtinti riboto konkurso vykdymo terminai ir jų sutrumpinimo arba prailginimo galimybės. Taigi, komentuojamas straipsnis aktualus vykdant pirkimus būtent riboto konkurso būdu.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPĮ 62 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminus nustato vadovaudamasi VPĮ 40 straipsnio nuostatomis, t. y. perkančioji organizacija turi atsižvelgti į pirkimo sudėtingumą, laiką reikalingą pasiūlymų parengimui, pasiūlymų pateikimo būdą (ar naudojamas CVP IS, ar ne elektroninės priemonės) ir į kitas aplinkybes (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio komentarą*). Taigi, perkančioji organizacija, vykdydama ribotą konkursą, paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminus turi nustatyti vadovaudamasi VPĮ 40 straipsnio nuostatomis.

2. VPĮ 62 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta bendra riboto konkurso paraiškų pateikimo minimalių terminų taikymo taisyklė, t. y. nustatyti tik minimalūs terminai, kurie objektyviai negali būti trumpesni, tačiau perkančioji organizacija visada gali pasirinkti nustatyti ilgesnį paraiškų pateikimo terminą.

VPĮ 62 straipsnio 2 dalyje nustatyti minimalūs paraiškų pateikimo terminai pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju – 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš VPT dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos. Pagal VPĮ 34 straipsnio 6 dalies 1 punktą VPT, gavusi perkančiosios organizacijos pateiktus skelbimus, tarptautinio pirkimo atveju privalo per 3 (tris) darbo dienas nuo jų gavimo Komisijos nustatytu formatu išsiųsti Europos Sąjungos leidinių biurui ir po 48 valandų nuo patvirtinimo apie skelbimo gavimą Europos Sąjungos leidinių biure paskelbti juos CVP IS. Skelbimo paskelbimo data yra laikoma Europos Sąjungos leidinių biuro perkančiajai organizacijai atsiųstoje informacijoje nurodyta paskelbimo data, todėl būtent nuo šios datos skaičiuojamas paraiškų pateikimo terminas (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*). Taip pat paraiškų pateikimo terminas gali būti skaičiuojamas nuo kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos, t. y. nuo tos dienos, kai perkančioji organizacija tiekėjams išsiunčia kvietimą pateikti paraiškas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- supaprastinto pirkimo atveju – 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo CVP IS dienos (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą*) arba nuo kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos.

3. VPĮ 62 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti minimalūs pasiūlymų pateikimo terminai, kurie skaičiuojami nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos, t. y. kai perkančioji organizacija, patikrinusi tiekėjų paraiškas, pirkimo sąlygų reikalavimus atitinkančius tiekėjus kviečia pateikti pasiūlymus.

VPĮ 62 straipsnio 3 dalyje nustatyti minimalūs pasiūlymų pateikimo terminai pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinių pirkimų atveju – 30 dienų.
- supaprastintų pirkimų atveju – 10 dienų.

Nurodyti minimalūs pasiūlymų pateikimo terminai išimtiniais atvejais gali būti sutrumpinti tik tuomet, jei (i) perkančioji organizacija paskelbė išankstinį informacinį skelbimą (VPĮ 62 straipsnio 4 dalis); (ii) pasiūlymai turi būti perduodami elektroninėmis priemonėmis (VPĮ 62 straipsnio 5 dalis); (iii) yra skubus atvejis (VPĮ 62 straipsnio 7 dalis).

4. VPĮ 62 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta bendros taisyklės, įtvirtintos šio straipsnio 3 dalyje, išimtis, kai galima sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminą dėl išankstinio informacinio skelbimo. Tačiau VPĮ 62 straipsnio 4 dalies pagrindu gali būti sutrumpinami tik pasiūlymų, bet ne paraiškų pateikimo terminai.

Išimtis gali būti taikoma, kai perkančiosios organizacijos veiksmai atitinka sąlygą, kad apie ribotą konkursą būtų paskelbtas išankstinis informacinis skelbimas pagal VPĮ 30 straipsnio 4 dalies reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 30 straipsnio 4 dalies komentarą*).

Pasiūlymų pateikimo termino tikslas – užtikrinti, kad tiekėjai spėtų susipažinti su perkančiosios organizacijos reikalavimais, įtvirtintais pirkimo dokumentuose, tinkamai parengti konkurencingą pasiūlymą.

Išankstinio informacinio skelbimo tikslas – iš anksto pranešti tiekėjams apie planuojamą pirkimą, paskelbti esmines pirkimo sąlygas ir reikalavimus tam, kad suinteresuoti rinkos dalyviai galėtų pradėti rengtis ribotam konkursui (*detaliau žiūrėti VPĮ 30 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Taigi, perkančioji organizacija, iš anksto supažindinusi rinkos subjektus su planuojamu ribotu konkursu ir esminėmis jo sąlygomis, suteikia pakankamai duomenų, reikalingų jiems pradėti rengtis patiekti pasiūlymus ir dėl šios priežasties šiems rinkos subjektams nebūtina taikyti VPĮ 62 straipsnio 3 dalyje įtvirtintų terminų tinkamai pasirengti dalyvavimui ribotame konkurse.

VPĮ 62 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta išimtis VPĮ 62 straipsnio 3 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju – 30 dienų pasiūlymų pateikimo terminas gali būti sutrumpinamas iki 10 dienų minimalaus termino.
- supaprastinto pirkimo atveju – 10 dienų pasiūlymų pateikimo terminas gali būti sutrumpinamas iki 5 dienų minimalaus termino.

5. VPĮ 62 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta bendros taisyklės, įtvirtintos VPĮ 62 straipsnio 3 dalyje, išimtis, kai galima sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminą, kai ribotas konkursas vykdomas elektroninėmis priemonėmis.

Išimties taikymo sąlyga yra tai, kad ribotas konkursas turi būti vykdomas elektroninėmis priemonėmis, įskaitant CVP IS ar kitas elektroninės priemones (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio 1, 7, 11 dalių komentarus*).

VPĮ 62 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta išimtis VPĮ 62 straipsnio 3 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju – 30 dienų terminas gali būti sutrumpintas 5 dienomis ir perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 25 dienų terminą;
- supaprastinto pirkimo atveju – 10 dienų terminas gali būti sutrumpintas 3 dienomis ir perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 7 dienų terminą.

6. VPĮ 62 straipsnio 6 dalyje įtvirtintos taisyklės, susijusios su ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos teise nustatyti kitokius pasiūlymų pateikimo terminus nei įtvirtinti VPĮ 62 straipsnio 3 dalyje. Tokia ne centrinių perkančiųjų organizacijų teisė galima tuo atveju, kai laikomasi šių sąlygų:

- Visiems atrinktiems kandidatams nustatomas toks pats terminas pasiūlymams parengti ir pateikti. Tai reiškia, kad ne centrinės valdžios perkančioji organizacija, įvertinusi

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tiekėjų paraiškas ir norėdama atrinktus tiekėjus kviesti pateikti pasiūlymus, su visais tiekėjais turi suderinti ir jiems nustatyti vienodą pasiūlymų pateikimo terminą, kad tokiu būdu būtų užtikrintas viešųjų pirkimų principų laikymasis (VPĮ 17 straipsnio 1 dalis).

- Ne centrinės valdžios perkančioji organizacija turi užtikrinti, kad derinant pasiūlymų pateikimo terminą nebūtų atskleisti atrinkti kandidatai, t. y. turi būti užtikrinamas tiekėjų konfidencialumas tam, kad tiekėjai galėtų parengti ir pateikti konkurencingus pasiūlymus.

Tačiau galima situacija, kai ne centrinės valdžios perkančioji organizacija su atrinktais kandidatais nesuderina visoms šalims tinkamo pasiūlymo pateikimo termino, tad tokiu atveju ne centrinės valdžios perkančioji organizacija turi vadovautis VPĮ 62 straipsnio 6 dalyje nustatytais minimaliais pasiūlymų pateikimo terminais, kurie skaičiuojami nuo kvietimo pateikti pasiūlymus tiekėjams išsiuntimo dienos: (i) tarptautinių pirkimų atveju – 10 dienų; (ii) supaprastintų pirkimų atveju – 7 dienos.

7. VPĮ 62 straipsnio 7 dalyje įtvirtintos bendros taisyklės, įtvirtintos VPĮ 62 straipsnio 2 ir 3 dalyse, išimtis – pagreitinta procedūra, kai galima sutrumpinti tiek paraiškų, tiek pasiūlymų pateikimo terminą dėl skubos.

Išimtis gali būti taikoma, kai yra šios sąlygos kartu:

- yra skubos atvejis, dėl kurio negalima riboto konkurso atlikti laikantis VPĮ 62 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytų terminų;
- perkančioji organizacija skelbime apie pirkimą turi nurodyti tokį pasirinkimą pagrindžiančias priežastis.

Skubos samprata nėra pateikiama VPĮ 60 straipsnio 3 dalyje. Sprendžiant, ar yra perkančiosios organizacijos skuba įvykdyti atvirą konkursą, turi būti vertinamos konkrečios aplinkybės bei perkančiosios organizacijos veiksmai, kurie buvo nukreipti išvengti tokios situacijos susiklostymo. Skuba dėl riboto konkurso vykdymo neturi būti sutapatinama su ypatingos skubos aplinkybėmis[2], dėl kurių gali būti taikomas neskelbiamų derybų būdas (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*). Be to, perkančioji organizacija, nuspręsdama ribotą

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

konkursą vykdyti taikydama pagreitintą procedūrą, tokio pasirinkimo priežastis būtinai turi nurodyti skelbime apie pirkimą.

VPĮ 62 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta išimtis VPĮ 62 straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminams pagal pirkimo rūšį:

	Tarptautinis pirkimas	**Supaprastintas pirkimas**
Paraiška	Terminas negali būti trumpesnis nei 15 dienų nuo skelbimo apie pirkimą išsiuntimo iš VPT arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos	Terminas negali būti trumpesnis nei 7 dienos nuo skelbimo paskelbimo CVP IS dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos
Pasiūlymas	Terminas negali būti trumpesnis nei 10 dienų nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos	Terminas negali būti trumpesnis nei 7 dienos nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos

8. VPĮ 62 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta taisyklė, kai perkančioji organizacija privalo prailginti pasiūlymų pateikimo terminą, kadangi riboto konkurso dokumentai ar jų dalis negali būti paskelbiami CVP IS.

Remiantis VPĮ 36 straipsnio 1 dalimi, perkančioji organizacija pirkimo dokumentus CVP IS skelbia nuo skelbimo apie pirkimą paskelbimo ar kvietimo patvirtinti susidomėjimą arba kvietimo pateikti pasiūlymą išsiuntimo dienos, kitaip sakant, įtvirtinta bendroji taisyklė, kad visi pirkimo dokumentai būtų teikiami elektroninėmis priemonėmis. Tačiau VPĮ 36 straipsnio 4 dalyje nustatytos išimtys, kai galima pirkimo dokumentų ar jų dalies neteikti elektroninėmis priemonėmis *(detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio komentarą).*

VPĮ 62 straipsnio 8 dalyje įtvirtintos tik konkrečios išimtinės aplinkybės, t. y. informacijos konfidencialumas pagal VPĮ 20 straipsnio 5 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio 5 dalies komentarą*), dėl specialios įrangos, priemonių, programinės įrangos ir pan. poreikio pagal VPĮ 22 straipsnio 5 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio 5 dalies komentarą*). Esant nurodytoms

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

išimtinėms aplinkybėms tiekėjai turi dėti daugiau pastangų tam, kad susipažintų su pirkimo dokumentais, pavyzdžiui, atvykti į perkančiosios organizacijos buveinę ir susipažinti su popieriniais dokumentais, prisijungti prie perkančiosios organizacijos suteiktų kitų programų. Dėl to susipažinimui reikalingas papildomas terminas ir atitinkamai perkančioji organizacija turi pareigą suteikti ilgesnį pasiūlymų pateikimo terminą tiekėjams.

Taigi, VPJ 62 straipsnio 8 dalyje nurodyta, kad pasiūlymų pateikimo terminas prailgintinas ne mažiau kaip 5 dienomis, t. y. tarptautinio pirkimo atveju perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 35 dienų terminą, o supaprastinto pirkimo atveju perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 15 dienų terminą. Tačiau VPJ 62 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta išimtis dėl termino prailginimo negali būti taikoma skubos atveju (VPJ 62 straipsnio 7 dalis), kadangi esant skubos atvejui tikslas yra operatyviai įsigyti pirkimo objektą, o ne suteikti ilgesnį terminą tiekėjams susipažinti su pirkimo dokumentais ir parengti pasiūlymą. Be to, jei perkančiajai organizacijai tokiu atveju būtų leidžiama prailginti pasiūlymų pateikimo terminą, tai apskritai kiltų abejonių dėl tikrojo skubos poreikio.

[1]Komentuojamos VPJ 60 straipsnio nuostatos nustatytos iš dalies įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 28 straipsnio normas.

[2] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 46-oji konstatuojamoji dalis.

3 straipsnis. Skelbiamų derybų sąlygos

1. **Perkančioji organizacija tarptautinį pirkimą skelbiamų derybų būdu gali atlikti šiais atvejais:**

1) **kai perkamos prekės, paslaugos ar darbai atitinka bent vieną iš kriterijų:**

a) **perkančiosios organizacijos poreikiai negali būti patenkinti be specialaus lengvai prieinamų sprendinių pritaikymo;**

b) **prekės, paslaugos ar darbai apima inovatyvius ar projektinius sprendinius;**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

c) **dėl specifinių aplinkybių, susijusių su prekių, paslaugų ar darbų pobūdžiu, sudėtingumu, teisine ar finansine prigimtimi arba tenkančia rizika, pirkimo sutartis negali būti sudaryta be išankstinių derybų;**

d) **perkančioji organizacija negali tiksliai apibrėžti perkamo objekto techninės specifikacijos, pateikdama nuorodą į standartą, Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentą, informacinių ir ryšių technologijų bendrąją techninę specifikaciją ar techninį pamatinį dokumentą, apibrėžtus šio įstatymo 2 straipsnio 10, 13, 30 ir 35 dalyse;**

2) **jeigu atviram ar ribotam konkursui visi pateikti pasiūlymai yra nepriimtini, o pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos. Perkančioji organizacija gali neskelbti skelbimo apie pirkimą, kai į derybas kviečiami visi vykusiam atviram ar ribotam konkursui pasiūlymus pateikę tiekėjai, atitinkantys perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus dėl pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų ir formalius pirkimo procedūros reikalavimus.**

2. **Perkančioji organizacija visais atvejais gali pasirinkti skelbiamų derybų būdą, kai atliekamas supaprastintas pirkimas ir perkamos šio įstatymo 2 priede nurodytos socialinės ir kitos specialiosios paslaugos. Perkančioji organizacija gali neskelbti skelbimo apie pirkimą, kai skelbiamos derybos vyksta šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytomis sąlygomis.**

Komentuojamame VPĮ 63 straipsnyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant, perkančiosios organizacijos gali vykdyti pirkimą skelbiamų derybų būdu.

Skelbiamos derybos – tai pirkimo būdas, kai paraiškas dalyvauti derybose gali pateikti visi tiekėjai, o perkančioji organizacija su visais ar atrinktais tiekėjais derasi dėl sutarties vykdymo sąlygų, įtvirtintų pirkimo dokumentuose. Kaip matyti iš paties pirkimo būdo pavadinimo, apie tokį pirkimą yra skelbiama VPĮ nustatyta tvarka, taigi skelbiamos derybos, priešingai nei neskelbiamos derybos, yra labiau viešumo reikalavimus atitinkantis pirkimų būdas. Derybų tikslas – pasiekti geriausią derybų rezultatą tinkamam sutarties vykdymui užtikrinti. Skelbiamų derybų pirkimo būdas yra išskirtinis ir pirkimai gali būti vykdomi tik tuo atveju, kai yra tenkinamos visos VPĮ 63 straipsnyje nustatytos sąlygos.

Nors, kaip nurodyta, skelbiamos derybos yra skaidrus pirkimo būdas, nes apie šią procedūrą skelbiama bendra tvarka, tačiau jos metu yra deramasi, kas, kita vertus, gali sukelti papildomų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

rizikų skaidrumui riboti. Dėl to VPĮ 63 straipsnyje nustatytos sąlygos turi būti aiškinamos siaurai. Skelbiamos derybos iš esmės turėtų būti vykdomos tada, kai tikėtina, kad atviri ar riboti konkursai be derybų neduos tinkamų pirkimo rezultatų arba kai objektyviai reikia laiko tam, kad maksimaliai būtų užtikrintas perkančiosios organizacijos poreikis įsigyti būtent to, ko jai reikia. Pavyzdžiui, sudėtingo pirkimo objekto (įrangai, įrenginiui, agregatui, infrastruktūros statybai, profesinių paslaugų pirkimui ir pan.) poreikis gali būti geriau užtikrintas perkančiajai organizacijai pirmiausia apskritai sudarant galimybę derėtis su pirkimo dalyviais, taip pat derėtis ne tik dėl kainos, bet ir dėl kitų sutarties vykdymui svarbių sąlygų. Visa tai vertinant skelbiamų derybų taikymo ribas, perkančiajai organizacijai rekomenduojama pagrįsti tokio pirkimo būdo pasirinkimą ir jo taikymą (tai nebūtinai turi būti nurodoma konkrečiose pirkimo sąlygose, o užtektų perkančiosios organizacijos vidaus dokumentuose nurodyti motyvus dėl skelbiamų derybų taikymo konkrečiu atveju).

1. VPĮ 63 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant, skelbiamų derybų būdu gali būti vykdomi tarptautiniai pirkimai, kurių objektas (tikslas) – prekės, paslaugos ar darbai[2] (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 7, 24 ir 26 dalių komentarus*). VPĮ 63 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas baigtinis sąrašas atvejų, kada perkančiosios organizacijos gali vykdyti tarptautinį pirkimą skelbiamų derybų būdu, tai reiškia, kad ši perkančiosios organizacijos teisė tarptautinių pirkimų atveju negali būti išplečiama kitais teisiniais pagrindais ir turi būti aiškinama siauriai.

Pirma, tarptautinis pirkimas skelbiamų derybų būdu gali būti vykdomas, kai perkamos prekės, paslaugos ar darbai atitinka bent vieną iš VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų sąlygų. VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytos sąlygos yra alternatyvios, o ne kumuliatyvios (taikomos kartu).

VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 1 punkte visi nurodyti kriterijai iš esmės susiję su aplinkybėmis, kad perkančiosios organizacijos negali apibrėžti savo poreikių ar nežino, kaip jie turėtų būti įgyvendinami. Dėl to tais atvejais derybos gali būti būtinos, siekiant užtikrinti prekių, paslaugų ar darbų atitiktį perkančiosios organizacijos poreikiams. Atsižvelgiant į tai, dėl paruoštų naudoti paslaugų ar prekių pirkimo, kurias rinkoje gali teikti ar tiekti daug įvairių tiekėjų, skelbiamos derybos neturėtų būti naudojamos[3].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Taigi, tarptautinis pirkimas skelbiamų derybų būdu gali būti vykdomas egzistuojant nors vienai iš VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytai sąlygai:

I. VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktyje nustatyta, kad skelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkančiosios organizacijos poreikiai negali būti patenkinti be specialaus lengvai prieinamų sprendinių pritaikymo. VPĮ nėra paaiškinta, ką reiškia *poreikiai negali būti patenkinti be specialaus lengvai prieinamų sprendinių pritaikymo*, tačiau tai turėtų būti suprantama kaip tokie atvejai, kai perkančioji organizacija nėra tikra dėl tam tikrų sprendinių, esamų alternatyvų rinkoje, ar kai yra sudėtingas pirkimo objekto pritaikymas ar reikalingi projektavimo pakeitimai. Tokie pritaikymo ar projektavimo darbai ypač svarbūs kompleksinio pirkimo atveju, kai perkami sudėtingi produktai, intelektinės paslaugos[4], pavyzdžiui, oro uosto bagažo valdymo sistemos konsultavimo paslaugos, architektų paslaugos arba inžinerijos paslaugos, ar vykdomi didelio masto informacinių ir ryšių technologijų projektai.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija ketina vykdyti pirkimą, kurio tikslas – modernizuoti turimas vaizdo stebėjimo sistemas. Perkančioji organizacija pirkimu siekia: (i) įdiegti vieningą programinį vaizdo stebėjimo valdymo sprendimą, palengvinantį veiklos organizavimą; (ii) įdiegti naudotojui draugišką bei funkcionalią programinę įrangą, gerinančią paslaugų vykdymą bei leidžiančia operatyviai atsekti įvykius; (iii) didinti saugą ir saugumą. Perkančioji organizacija pirkimo sąlygose nurodė, kad tiekėjai turės pasiūlyti technologinį sprendinį, kuris geriausiai atitiktų perkančiosios organizacijos pirkimu siekiamus tikslus. Atsižvelgiant į tai, kad projektas technologiškai sudėtingas, taip pat sudėtingas tokių paslaugų pritaikymas dėl perkančiosios organizacijos vykdomos specifinės veiklos, tai pirkimas vykdomas skelbiamų derybų būdu, kad, įskaitant, bet neapsiribojant, derybų metu būtų išsiaiškinami tiekėjų siūlomi sprendimai.

II. VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto b papunktyje nustatyta, kad skelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai prekės, paslaugos ar darbai apima inovatyvius ar projektinius sprendinius. VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto b papunktis yra susijęs su dviem atskirais atvejais, t. y.: (i) prekės, paslaugos ar darbai apima inovatyvius sprendinius (*detaliau apie inovacijos sąvoką žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 14 dalies komentarą*); (ii) prekės, paslaugos ar darbai apima projektinius sprendinius.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto b papunktyje nurodyta sąlyga apima prekes, paslaugas ir darbus, tačiau praktikoje dažniausiai taikoma darbų atveju. Turėtina omenyje tai, kad darbų atveju, siekiant vykdyti skelbiamas derybas VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto b papunkčio pagrindu, projektiniai sprendiniai neapima visų atvejų, susijusių su statybos darbais[5]. Tai patvirtinama ir Direktyvos 2014/24/ES preambulės 43-oje konstatuojamoje dalyje, kur nurodoma, kad skelbiamos derybos gali būti rengiamos tais atvejais, kai pirkimo objektas yra susijęs su nestandartiniais pastatais arba kai apima projektavimą arba inovacinius sprendimus. Remiantis VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto b papunkčiu, skelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai prekės, paslaugos ar darbai apima inovatyvius sprendinius, t. y. kai rinkoje nėra jau sukurtų sprendimų. Skelbiamos derybos taip pat gali būti taikomos, kai tiesioginėmis, skaidriomis ir dokumentais pagrįstomis derybomis viešiesiems pirkėjams gali būti sudarytos sąlygos derėtis dėl esamų elementų ar sąlygų pritaikymo, siekiant sukurti inovacinį sprendimą, kuris atitiks techninėse specifikacijose aprašytus poreikius[6]. Skelbiamų derybų metu sudaromos sąlygos pradėti tiesioginį dialogą apie konkrečius sprendimų, kuriuos reikia sukurti, savybes.

III.VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto c papunktyje nustatyta, kad skelbiamos derybos gali būti vykdomos dėl specifinių aplinkybių, susijusių su prekių, paslaugų ar darbų pobūdžiu, sudėtingumu, teisine ar finansine prigimtimi arba tenkančia rizika, pirkimo sutartis negali būti sudaryta be išankstinių derybų. VPĮ nėra paaiškinta, ką reiškia *specifinės aplinkybės, susijusios su prekių, paslaugų ar darbų pobūdžiu, sudėtingumu, teisine ar finansine prigimtimi arba tenkančia rizika*, todėl turėtų būti suprantami, kaip tokie atvejai, kai perkančiosios organizacijos pačios nepajėgia įvertinti, kokius techninius, finansinius ar teisinius sprendimus gali pasiūlyti rinka. Ši padėtis gali susiklostyti esant inovaciniams projektams, įgyvendinant didelius integruotus transporto infrastruktūros projektus, didelius kompiuterių tinklų projektus ar projektus, susijusius su kompleksiniu ir struktūrizuotu finansavimu.

Pirkimo objektas vertinamas kaip sudėtingas, kai perkančioji organizacija negali apibrėžti priemonių, kuriomis būtų patenkinti jos poreikiai ir (arba) pasiekti jos tikslai. Gali būti du atvejai: perkančioji organizacija negali apibrėžti techninių priemonių, naudotinų siekiant nurodyto sprendimo, arba perkančioji organizacija negali nuspręsti, kuriuo iš kelių galimų sprendimų būtų geriausiai tenkinami jos poreikiai[7].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Projektai finansiniu ar teisiniu požiūriu sudėtingi gali būti tada, kai finansavimas sudėtingas ir struktūrinis, o finansinės ir teisinės struktūros neįmanoma iš anksto apibrėžti[8]. Toks sudėtingumas dažnai būdingas viešojo ir privataus sektorių partnerystės bei panašiuose vykdomuose projektuose.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti sprogmenų aptikimo įrangą. Perkančioji organizacija vykdo priestato statybą, kurioje turės būti įrengta nauja sprogmenų aptikimo įranga. Pirkimo objektas apima įrenginių projektavimą, gamybą, tiekimu, pristatymu, integravimą, paleidimu, priežiūra ir garantinės priežiūros paslaugomis. Atsižvelgiant į tai, kad (i) objektas savo pobūdžiu yra sudėtingas, (ii) svarbu tiksliai įgyvendinti projekto grafiką, (iii) projekto įgyvendinimo metu gali kilti rizikų dėl finansavimo, perkančioji organizacija pirkimą nusprendė vykdyti skelbiamų derybų būdu.

IV. VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto d papunktyje nustatyta, kad skelbiamos derybos gali būti vykdomos tada, kai perkančioji organizacija negali tiksliai apibrėžti perkamo objekto techninės specifikacijos. Tai tokie atvejai, kai dėl pirkimo objekto sudėtingumo perkančioji organizacija pirkimo metu negali nustatyti tikslių siekiamo įsigyti pirkimo objekto techninių reikalavimų, pateikdama nuorodą į standartą (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 30 dalies komentarą*), Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentą (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 10 dalies komentarą*), informacinių ir ryšių technologijų bendrąją techninę specifikaciją (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 13 dalies komentarą*), ar techninį pamatinį dokumentą (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 35 dalies komentarą*).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, siekdama įsigyti vaizdo stebėjimo sistemų įrengimą, techninėje specifikacijoje nurodė reikalavimą, kad vaizdo kamerų stebėjimo zonoje būtų galimybė nustatyti stebimo objekto priklausomybę pagal rūšinius požymius (žmogus, gyvūnas, transporto priemonė) bei transporto priemonių valstybinius numerius bet kuriuo paros metu, esant bet kokioms oro sąlygoms. Kitaip tariant, perkančioji organizacija pirkimo sąlygose įtvirtino norimą rezultatą

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(siekiamą tikslą), tačiau nežino konkrečių techninių savybių šiam rezultatui pasiekti, taip pat nežino ir koks standartas turėtų būti taikomas. Dėl šių priežasčių, buvo pasirinkta pirkimą vykdyti skelbiamų derybų būdu.

Taigi, kaip matyti iš VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų alternatyvių skelbiamų derybų vykdymo sąlygų, šios iš esmės gali būti apibūdinamos kaip pasikartojančios ir persidengiančios, tai reiškia, kad konkrečiu atveju gali egzistuoti kelios sąlygos, kurių pagrindu perkančioji organizacija vykdo pirkimą skelbiamų derybų būdu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti muziejaus erdvių ir ekspozicijos projekto parengimo ir įgyvendinimo paslaugas. Pagrindinis pirkimo tikslas – sukurti ir įgyvendinti projektą muziejaus ekspozicijai bei bendrosioms muziejaus patalpoms, kurie būtų naujoviškas, inovatyvus, pagrįstas modernių informacinių technologijų naudojimu, originalus, aukšto meninio lygio, patrauklus įvairaus amžiaus lankytojams ir pan., t. y. muziejui nėra reikalingi standartiniai, įprasti ir nuobodūs sprendimai. Pirkimo objektas perkančiajai organizacijai nėra aiškus, neįmanoma tiksliai aprašyti jo techninės specifikacijos, yra žinomi tik perkančiosios organizacijos poreikiai ir pirkimo tikslai, bet ne priemonės tiems tikslams pasiekti. Pirkimo metu būtų siekiama išsiaiškinti, kaip tuos poreikius patenkinti ir tikslus įgyvendinti. Tokiu atveju perkančioji organizacija galėtų įvykdyti pirkimą skelbiamų derybų būdu remiantis VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 1 a, b ir d papunkčiu.

Antra, tarptautinis pirkimas skelbiamų derybų būdu gali būti vykdomas ir tais atvejais, kai nustatomos šios VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintos sąlygos, taikomos visos kartu: (i) atviram ar ribotam konkursui visi pateikti pasiūlymai yra nepriimtini; (ii) pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos.

Remiantis VPĮ 2 straipsnio 18 dalimi, pasiūlymas laikomas nepriimtinu, kai jis atitinka bent vieną iš alternatyvių požymių: kai (i) jis neatitinka perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų, įskaitant tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų reikalavimus; (ii) pasiūlyta kaina viršija viešajam pirkimui skirtas lėšas, perkančiosios organizacijos nustatytas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

prieš pradedant pirkimo procedūrą ir dėl to perkančioji organizacija atmeta pasiūlymus; (iii) gaunamas pavėluotai (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 18 dalies komentarą*). Taigi, nustačius, kad visų tiekėjų pasiūlymai pateikti atviram ar ribotam konkursui yra nepriimtini VPĮ 2 straipsnio 18 dalies pagrindu, perkančioji organizacija gali svarstyti pirkimą vykdyti skelbiamų derybų būdu, t. y. tam tikra prasme (faktiškai) jį tęsti (teisine prasme tai yra naujas, savarankiškas pirkimo būdas).

Be to, vertinant *nepriimtino pasiūlymo* sąvoką, pažymėtina, kad VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 2 punktas apima ir atvejus, kai tiekėjo nepriimtinas pasiūlymas tampa priimtinu dėl neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų. Kitaip tariant, perkančioji organizacija savo veiksmais sukuria tokią situaciją, kad nors pasiūlymas iš esmės yra neatitinkantis tam tikrų sąlygų ar pasiūlyta kaina viršija skirtas lėšas, tačiau perkančioji organizacija priima tokį pasiūlymą ir vertina kaip tinkamą. Pavyzdžiu, LAT yra pažymėjęs, kad įstatymų leidėjas, VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punkte įtvirtindamas galimybę perkančiajai organizacijai pakeisti pirkimui skirtų lėšų sumą, iš esmės sukuria situaciją, kai perkančioji organizacija savo veiksmais nepriimtinus pasiūlymus padaro priimtinais (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punkto komentarą*). Šiame kontekste kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad perkančioji organizacija negali teisėtai imtis veiksmų taip, kad, koreguojant ikiprocedūrinius dokumentus, nepriimtinas pasiūlymas taptų priimtinas[9].

Tačiau vertinant VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintą sąlygą ir skelbiamų derybų taikymą, reikia atskirti sąvoką *nepriimtinas pasiūlymas* nuo *netinkamas pasiūlymas*, t. y. kai pasiūlymai yra nepriimtini, yra taikomos skelbiamos derybos, atskirai apie jas neskelbiant, o kai pasiūlymai yra netinkami, tai yra vykdomos neskelbiamos derybos (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 1 punktą*). Taigi, perkančiosios organizacijos turi tinkamai nustatyti pasiūlymų atmetimo pagrindą ir atitinkamai taikyti tinkamą pirkimo būdą: skelbiamas derybas apie jas neskelbiant arba neskelbiamas derybas.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė tarptautinį atvirą konkursą „Pėsčiųjų ir dviračių tako remonto darbų pirkimas“. Perkančioji organizacija vidaus dokumentuose numatė maksimalią pirkimui skirtą lėšų sumą. Gavus tiekėjų pasiūlymus, perkančioji organizacija nustatė, kad visų tiekėjų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiūlytos kainos yra per didelės, dėl to visų tiekėjų pasiūlymus atmetė kaip nepriimtinus. Remiantis tuo, kad visų tiekėjų pasiūlymai buvo nepriimtini, perkančioji organizacija VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu įvykdė skelbiamas derybas be skelbimo.

Remiantis VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 2 punktu, turi būti ne tik nustatyta, kad visi tiekėjų pasiūlymai nepriimtini, bet ir pirkimo sąlygos turi būti iš esmės nekeičiamos, t. y. aiškia, kad negali būti atlikti esminiai pirkimo sąlygų pakeitimai. VPĮ 63 straipsnyje nėra išaiškinta, kokios pirkimo sąlygos gali būti keičiamos, o kokios ne. Vertinant pirkimo sąlygų keitimo galimybę, turi būti atsižvelgta į ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendime *Borta*[10] suformuotas tris sąlygas – vadinamas Borta kriterijais (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio 5 dalies komentarą*). Be to, ESTT praktikoje šiuo aspektu yra išaiškinta, kad esminiu pakeitimu gali būti laikomas kiekvienas pradinio pirkimo sąlygų keitimas, jeigu jis gali praplėsti atvejų, kada pirkimai gali būti vykdomi skelbiamų derybų būdu, apimtį[11]. Taip pat esminiu pakeitimu būtų laikomos tokios situacijos, kai pakeista sąlyga, jei ji būtų numatyta per pradinės sutarties sudarymo procedūrą, būtų leidusi per procedūrą su kandidatų varžymusi pateiktus pasiūlymus laikyti tinkamais arba būtų leidusi juos pateikti tiems dalyviams, kurie nedalyvavo pradinėje procedūroje[12]. Bet kuriuo atveju rekomenduojama nieko nekeisti, o jei neįmanoma, aptariamu atveju modifikuoti sąlygas kuo mažiau.

Šiuo pagrindu vykdydama skelbiamas derybas, perkančioji organizacija gali neskelbti skelbimo apie pirkimą, kai į derybas kviečiami visi vykusiam atviram ar ribotam konkursui pasiūlymus pateikę tiekėjai, atitinkantys perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus dėl pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų ir formalius pirkimo procedūros reikalavimus. VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodyti formalūs pirkimo procedūros reikalavimai gali būti laikomi reikalavimais pateikti pasiūlymą trimis egzemplioriais, parengti pasiūlymo turinį, pasiūlymą pasirašyti ne paprastu, o saugiu kvalifikuotu sertifikatu patvirtintu elektroniniu parašu ir pan.[13].

Nors šiuo pagrindu skelbiamos derybos yra kaip tęsinys ankstesnio perkančiosios organizacijos vykdyto pirkimo atviro ar riboto konkurso būdu, tačiau VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu vykdomos skelbiamos derybos, kaip nurodyta pirmiau, yra laikomas atskiru pirkimu.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Turėtina omenyje, kad techniškai CVP IS sistemoje skelbiamos derybos vykdomos toje pačioje paskyroje, kuri buvo suformuota vykdant atvirą ar ribotą konkursą.

Atsižvelgiant į tai, kad perkančioji organizacija negali keisti pirminių pirkimo sąlygų, tai perkančioji organizacija gali nerengti naujų pirkimo dokumentų visa apimtimi, o kvietime derėtis tik nurodyti tas sąlygas, kurias perkančioji organizacija nustato naujai (pavyzdžiui, derybų data, derybų sąlygos). Be to, perkančioji organizacija, vykdydama skelbiamas derybas be skelbimo, gali nurodyti, kad tiekėjų pateiktus pirminius pasiūlymus laikys tuos pasiūlymus, kurie pateikti prieš tai skelbtame pirkime.

2. VPĮ 63 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos nėra ribojamos pasirinkti skelbiamas derybas, kai vykdomas supaprastintas pirkimas ar perkamos socialinės ir kitos specialiosios paslaugos, nurodytos VPĮ 2 priede „*Socialinės ir kitos specialiosios paslaugos*“, tai reiškia, kad nėra keliamos jokios papildomos sąlygos.

[1]Komentuojamos VPĮ 63 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 26 straipsnio 4 dalies normas.

[2] Šiame kontekste reikia turėti omenyje, kad VPĮ 63 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos sąlygos yra taikomos ir konkurencinio dialogo atveju, t. y. konkurencinis dialogas gali būti vykdomas tik VPĮ 63 straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais (VPĮ 67 straipsnis).

[3] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 43-oji konstatuojamoji dalis, Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 387 psl.

[4] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 43-oji konstatuojamoji dalis.

[5] Professor Sue Arrowsmith. The Law of Public and Utilities Procurement, 3ed ed., 2014 m., 880 p.

[6] Europos Komisijos 2018 m. gegužės 15 d. „Inovacinių sprendimų viešųjų pirkimų gairės“.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[7] Europos Komisijos gairės „*VIEŠASIS PIRKIMAS GAIRĖS SPECIALISTAMS. Kaip išvengti dažniausiai pasitaikančių klaidų, kai projektai finansuojami iš Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšų*“.

[8] Europos Komisijos gairės „*VIEŠASIS PIRKIMAS GAIRĖS SPECIALISTAMS. Kaip išvengti dažniausiai pasitaikančių klaidų, kai projektai finansuojami iš Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšų*“.

[9] LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-160-469/2018.

[10] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, C-298/15.

[11] ESTT 2005 m. sausio 13 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Ispaniją*, C-84/03.

[12] ESTT 2009 m. birželio 4 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Graikiją*, C-250/07.

[13] VPJ aiškinamasis raštas.

64 straipsnis. Skelbiamų derybų vykdymas

1. **Atliekant pirkimą skelbiamų derybų būdu, paraišką gali pateikti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, pirminius pasiūlymus teikia tik perkančiosios organizacijos pakviesti kandidatai. Perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų, kuriuos ji kvies pateikti pirminius pasiūlymus, skaičių, vadovaudamasi šio įstatymo 54 straipsnio nuostatomis.**
2. **Atlikdama pirkimą skelbiamų derybų būdu, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodo pirkimo objektą, pasiūlymų vertinimo kriterijus ir minimalius reikalavimus, kuriuos turi atitikti visi pasiūlymai. Pateikta informacija turi būti pakankamai tiksli, kad tiekėjai galėtų nustatyti pirkimo pobūdį ir apimtį ir nuspręsti, ar pateikti paraišką.**
3. **Perkančioji organizacija skelbiamas derybas vykdo šiais etapais, išskyrus šio straipsnio 4 dalyje nurodytą atvejį:**

1) **skelbia apie pirkimą šio įstatymo 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka, kviesdama tiekėjus pateikti paraiškas;**

2) **patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų kandidatų pašalinimo pagrindų, ar kandidatai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus;**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3) **atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nustatyta pirkimo dokumentuose;**

4) **atrinktus kandidatus vienu metu raštu kviečia pateikti pirminius pasiūlymus. Kvietime pateikiama šio įstatymo 3 priedo 1 punkte nurodyta informacija;**

5) **šio įstatymo 66 straipsnyje nustatyta tvarka derasi su dalyviais, kurių pirminiai ir vėlesni pasiūlymai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius reikalavimus, prašo jų pateikti galutinius pasiūlymus;**

6) **įvertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėtoją.**

4. **Ne centrinės valdžios perkančioji organizacija skelbiamas derybas gali vykdyti šiais etapais:**

1) **skelbia apie pirkimą šio įstatymo 30 straipsnio 3 dalyje ir 34 straipsnyje nustatyta tvarka, kviesdama tiekėjus išreikšti susidomėjimą pirkimu;**

2) **išsiunčia kvietimus patvirtinti susidomėjimą vienu metu raštu visiems susidomėjimą išreiškusiems tiekėjams ir prašo jų pateikti paraiškas. Kvietime patvirtinti susidomėjimą pateikiama šio įstatymo 3 priedo 2 punkte nurodyta informacija;**

3) **toliau pirkimą atlieka šio straipsnio 3 dalies 2–5 punktuose nustatytais etapais.**

5. **Vertinant pasiūlymus, kuriuose nurodytos galutinės tiekėjų siūlomos kainos ar sąnaudos, taip pat galutiniai duomenys, kurie vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį, gali būti netaikomi šio įstatymo 55 straipsnio 7 dalyje nustatyti reikalavimai.**

Komentuojamame VPĮ 64 straipsnyje[1] įtvirtintos skelbiamų derybų vykdymo taisyklės, etapai. Skelbiamų derybų vykdymas pasižymi tuo, kad paraiškas dalyvauti skelbiamose derybose gali pateikti visi tiekėjai, o perkančioji organizacija su visais ar atrinktais tiekėjais derasi dėl pirkimo sąlygų ir kviečia pateikti galutinius pasiūlymus.

1. VPĮ 64 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos taisyklės, susijusios su tiekėjų galimybe dalyvauti viešajame pirkime, vykdomame skelbiamų derybų būdu.

VPĮ 64 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad paraišką dalyvauti skelbiamose derybose gali pateikti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, t. y. suinteresuotų tiekėjų skaičius negali būti ribojamas,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tačiau dalyvauti derybose ir pateikti galutinius pasiūlymus gali tik perkančiosios organizacijos atrinkti tiekėjai:

III. pirmajame etape gali dalyvauti visi suinteresuoti tiekėjai, t. y. visi tiekėjai, norintys dalyvauti pirkime, gali pateikti paraiškas. Tiekėjai, pateikdami perkančiajai organizacijai paraiškas, išreiškia pageidavimą dalyvauti pirkime, vykdomame skelbiamų derybų būdu.

Paraiškos vertinimo metu perkančioji organizacija patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų pašalinimo pagrindų, ar tiekėjai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus bei atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką, jeigu tokia taikoma.

IV. tuo tarpu pasiūlymus pateikti ir dalyvauti derybose gali tik perkančiosios organizacijos atrinkti kandidatai, t. y. atrinktiems tiekėjams, turintiems reikiamų profesinių, techninių ir finansinių pajėgumų, išsiunčiamas kvietimas teikti pasiūlymus. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija negali pakviesti pasiūlymą pateikti tiekėjui, kuris nedalyvavo atrankoje.

Komentuojamoje VPJ 64 straipsnio 1 dalies sąvoka *pirminius pasiūlymus teikia tik perkančiosios organizacijos pakviesti kandidatai* reiškia, kad tik tie (suinteresuoti) tiekėjai, kurie, *pirma*, perkančiosios organizacijos nustatyta tvarka pateikė paraišką ir, *antra*, atitiko perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPJ 64 straipsnio 3 dalies komentarą*), turi būti pakviesti dalyvauti derybose. Tai reiškia, kad derybose negali dalyvauti tiekėjai, kurie neatitinka pastarųjų dviejų sąlygų.

Perkančioji organizacija turi siekti pirkimo sąlygose nustatyti tokius reikalavimus, kad būtų užtikrinta sąžininga tiekėjų konkurencija ir kuo didesnis tiekėjų skaičius galėtų perkančiajai organizacijai pateikti paraiškas.

VPJ 64 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija taip pat gali apriboti kandidatų, kuriuos ji kvies pateikti pirminius pasiūlymus, skaičių. Remiantis VPJ 54 straipsnio 2 dalimi, skelbiamų derybų atveju minimalus kviečiamų kandidatų skaičius, kurį perkančiosios organizacijos gali nustatyti pirkimo sąlygose, negali būti mažesnis kaip 3 (trys). Tačiau šis skaičius yra minimalus ir neribojantis galimybės nusistatyti jo didesnio, ypač jei perkančioji organizacija siekia būti ūkiška, nori užtikrinti didesnę konkurenciją bei gauti ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. VPĮ 64 straipsnio 2 dalyje nustatyta perkančiųjų organizacijų pareiga pirkimo sąlygose nustatyti pasiūlymų reikalavimus.

Remiantis VPĮ 64 straipsnio 2 dalimi, perkančioji organizacija, atlikdama pirkimą skelbiamų derybų būdu, pirkimo dokumentuose privalo nurodyti šią informaciją: (i) pirkimo objektą (reikalavimai pirkimo objektui įtvirtinti VPĮ 37 straipsnyje); (ii) pasiūlymų vertinimo kriterijus (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*); (iii) minimalius reikalavimus, kuriuos turi atitikti visi pasiūlymai.

VPĮ 64 straipsnyje neįtvirtinta, kokie minimalūs pasiūlymų reikalavimai turi būti nustatyti, dėl to pačios perkančiosios organizacijos turi teisę nuspręsti, kokie minimalūs reikalavimai pasiūlymams bus nustatyti. Direktyvos 2014/24/ES 45-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad minimalūs reikalavimai yra laikomi tokie, kuriais yra apibūdinamas pirkimo objektas, t. y. tos sąlygos ir ypatybės (visų pirma fizinės, funkcinės ir teisinės), kurias turėtų atitikti ar turėti kiekvienas pasiūlymas, kad perkančiajai organizacijai būtų leista skirti sutartį pagal pasirinktus sutarčių skyrimo kriterijus. Be to, perkančioji organizacija pirkimo sąlygose turi aiškiai nurodyti, kokie reikalavimai yra laikomi minimaliais, kadangi dėl jų nebus galima derėtis (VPĮ 66 straipsnio 2 dalis).

Pavyzdys

Pirkimo objektas – daugiaaukštės stovėjimo aikštelės statybos darbai. Perkančioji organizacija pirkimo sąlygose įtvirtino tokius minimalius reikalavimus: (i) stovėjimo aikštelė turi išlaikyti iki 5 tonų sveriančias transporto priemones; (ii) stovėjimo aikštelė vienu metu turi atlaikyti 500 transporto priemonių apkrovą.

VPĮ 64 straipsnio 2 dalyje nurodyta pareiga sietina su reikalavimu, kad pirkimo sąlygos būtų aiškios, tikslios, be dviprasmybių (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*) tam, kad tiekėjai galėtų nustatyti pirkimo pobūdį, apimtį ir nuspręsti dėl dalyvavimo pirkime bei paraiškos pateikimo. Nurodytas tikslas pasiekiamas tada, kai pirkimo sąlygų turinys leidžia pakankamai gerai informuotiems ir normaliai rūpestingiems tiekėjams vienodai suprasti perkančiosios organizacijos siekiamą įsigyti pirkimo objektą ir apimtį.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. VPĮ 64 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti skelbiamų derybų vykdomo viešojo pirkimo etapai, t. y. eiliškumas, kuriuo perkančioji organizacija turi vadovautis, vykdydama viešąjį pirkimą.

Perkančioji organizacija skelbiamas derybas vykdo šiais etapais:

1) skelbia apie pirkimą, VPĮ 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka kviesdama tiekėjus pateikti paraiškas (*detaliau žiūrėti VPĮ 31, 34 straipsnių komentarus*). Paraiškų pateikimo terminas nustatomas, remiantis VPĮ 65 straipsnyje nurodytomis taisyklėmis.

Tiekėjai kartu su užpildyta paraiškos forma dažniausiai turi pateikti šiuos dokumentus: (i) EBVPD (teikia ir tiekėjų pasitelkiami ūkio subjektai); (ii) pirkimo dokumentuose nurodytus kvalifikacinės atrankos, jeigu ji taikoma, kriterijų atitiktį pagrindžiančius dokumentus; (iii) jungtinės veiklos sutarties kopiją, jei paraišką teikia jungtinės veiklos partneriai; (iv) įgaliojimą pasirašyti paraišką konkursui ir jos priedus (jei paraišką pasirašo ne tiekėjo įmonės vadovas); (v) informaciją (ketinimų protokolai, susitarimai ir kt.), kad tiekėjui bus prieinami kitų ūkio subjektų pajėgumai, jei jis ketina juos pasitelkti.

2) patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų kandidatų pašalinimo pagrindų (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*), ar kandidatai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio komentarą*) ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus (*detaliau žiūrėti VPĮ 48 straipsnio komentarą*). Taip pat perkančioji organizacija privalo prašyti patikslinti, paaiškinti, papildyti šių tiekėjų pateiktą informaciją pagal VPĮ 45 straipsnio 3 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*).

3) atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nustatyta pirkimo dokumentuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 54 straipsnio komentarą*). Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad tiekėjas nebus traukiamas į kvalifikacinę atranką, kai tiekėjo paraiškos duomenys neatitinka pirkimo sąlygose nustatytų reikalavimų ar tiekėjas paraiškoje pateikė netikslius ar neišsamius EBVPD duomenis ir, perkančiajai organizacijai prašant, nepaaiškino ir nepatikslino.

Be to, remiantis VPĮ 54 straipsnio 2 dalimi, 61 straipsnio 2 dalimi, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad kvalifikacinės atrankos tikslas yra pagal nustatytus kriterijus

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atrinkti konkretų skaičių iš visų paraiškas pateikusių kvalifikacinės atrankos duomenis atitikusių kandidatų, kurie bus kviečiami pateikti pasiūlymus.

Perkančioji organizacija, vykdydama kvalifikacinę atranką, privalo užtikrinti realią konkurenciją, o kvalifikacinės atrankos kriterijus nustatyti aiškius ir nediskriminuojančius. Svarbu pažymėti ir tai, kad kvalifikacinės atrankos kriterijai neprivalo būti identiški minimaliems tiekėjų kvalifikacijos reikalavimams[2]. Vis dėlto bet kuriuo atveju kvalifikacinės atrankos kriterijai turi būti susiję su pirkimo objektu, negali būti neproporcingi pirkimo objektui, diskriminuoti ūkio subjektus ar kitaip iškreipti sąžiningą jų varžymąsi.

Perkančiosios organizacijos, nustatydamos tiekėjų kvalifikacinės atrankos kriterijus bei tvarką, turi įvertinti realią jų įtaką viešojo pirkimo sutarties vykdymui. Rekomenduojama nustatyti kuo daugiau kvalifikacinės atrankos kriterijų (neapsiribojant vienu ar dviem), kad perkančioji organizacija kandidatą atsirinktų ne tik pagal jo finansinę padėtį, bet ir kitus pajėgumus ir kompetencijas, reikalingas sutarties vykdymui. Tačiau bet kuriuo atveju, reikėtų atsižvelgti į konkretų pirkimo objektą ir nustatyti tokį kvalifikacinės atrankos kriterijų skaičių, kad perkančioji organizacija galėtų atsirinkti tinkamą tiekėją.

Taip pat perkančioms organizacijoms, siekiant išvengti dirbtinio tiekėjų varžymosi, įskaitant formalų ūkio subjektų tarpusavio bendradarbiavimą, ypač dėl profesinio pajėgumo, rekomenduojama nustatyti kriterijų reikšmių maksimalias ribas, už kurias duodami balai, kartu nurodydama, kad šias ribas viršijanti kandidato patirtis ir (ar) pajėgumai nevertinami ir papildomi balai už tai neskiriami.

Pavyzdys

Tiekėjo pasitelkiamo specialisto, turinčio teisę vadovauti tvarkybos darbams, patirtis per pastaruosius 5 metus arba per laiką nuo kvalifikacijos įgijimo dienos (jeigu specialistas įgijo kvalifikaciją prieš mažiau nei 5 metus) iki paraiškų pateikimo dienos vadovaujant tvarkybos darbams, skaičiuojant įvykdytus projektus, kai darbų kaina ne mažesnė nei 50 000 Eur be PVM. Daugiau nei 10 įvykdytų sutarčių specialisto patirtis nevertinama ir papildomi balai už tai neskiriami.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tačiau kvalifikacinės atrankos kriterijų maksimalių verčių nenustatymas nebūtinai visais atvejais automatiškai bus neteisėtas, jei tokių sąlygų taikymas konkrečiu atveju nelems tiekėjų konkurencijos iškraipymo ir diskriminacijos[3]. Tai priklauso nuo pačių atrankos kriterijų turinio ir apimties. Galimos situacijos, kai dėl pirkimo objekto, rinkos ar kitų aplinkybių specifikos konkretų kvalifikacinės atrankos kriterijų atitiks tik ribotas kiekis tiekėjų – tokiu atveju net ir nenustačius maksimalios šio kriterijaus vertės, nebūtų pažeisti riboto konkurso reguliavimo tikslai ir viešųjų pirkimų principai, nes tokio reikalavimo taikymo rezultatas būtų lygiavertis reikalavimo su nustatyta maksimalia jo verte taikymo rezultatui.

4) atrinktus kandidatus vienu metu raštu kviečia pateikti pirminius pasiūlymus. Pirminių pasiūlymų pateikimo terminas nustatomas remiantis VPĮ 65 straipsnyje nurodytomis taisyklėmis. Perkančioji organizacija negali kviesti dalyvauti pirkime kitų, paraiškų nepateikusių, tiekėjų arba kandidatų, kurių paraiškos neatitinka pirkimo sąlygų reikalavimų.

Kvietime pateikti pirminį pasiūlymą turi būti nurodyta VPĮ 3 priedo *„Kvietimo pateikti pasiūlymą, dalyvauti dialoge ir kvietimo patvirtinti susidomėjimą turinys“* 1 punkte nurodyta informacija (pavyzdžiui, pasiūlymo pateikimo termino pabaigą, jeigu reikia, nurodoma, kokius papildomus dokumentus, patvirtinančius atitiktį nustatytiems reikalavimams dėl pašalinimo pagrindų ir kvalifikacijos, turi pateikti tiekėjai ir pan.). Be to, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad tiekėjai kartu su pirminiu pasiūlymu turi pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 42 straipsnio komentarą*).

5) vykdo derybas su dalyviais, kurių pirminiai ir vėlesni pasiūlymai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius reikalavimus VPĮ 66 straipsnyje nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti VPĮ 66 straipsnio komentarą*). Perkančioji organizacija, įvykdžiusi derybas su tiekėjais, kviečia juos pateikti galutinius pasiūlymus ir, jei nurodyta pirkimo sąlygose (jei tokia pareiga jose nebuvo nustatyta su pirminių pasiūlymų pateikimu), pasiūlymo galiojimo užtikrinimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 42 straipsnio komentarą*).

6) įvertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėtoją, vadovaujantis pirkimo sąlygose nustatytais reikalavimais bei VPĮ 45 straipsnio, 55 straipsnio nuostatomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 45, 55 straipsnių komentarus*).

Taigi, nurodyti skelbiamų derybų vykdymo etapai, viena vertus, reiškia, kad perkančioji organizacija, vykdydama pirkimą, privalo vadovautis nurodytu procedūrų vykdymo eiliškumu, kita

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vertus, jog tiekėjai turi laikytis pirkimo sąlygose nurodyto eiliškumo ir su paraiška ar pasiūlymu pateikti tik tokius dokumentus, kurių konkrečiame etape yra reikalaujama.

4. VPĮ 64 straipsnio 4 dalyje įtvirtinti skelbiamų derybų būdu vykdomo viešojo pirkimo etapai, kai pirkimą vykdo ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 5 dalies komentarą*). Ne centrinės valdžios perkančiosioms organizacijoms įtvirtinta galimybė pirkimą įvykdyti paprastesne tvarka, t. y. nevykdyti tam tikrų įprastai skelbiamoms deryboms taikomų etapų. Tačiau bet kuriuo atveju ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos gali skelbiamas derybas vykdyti ir VPĮ 64 straipsnio 3 dalyje nurodyta tvarka.

Ne centrinės valdžios perkančioji organizacija skelbiamas derybas gali vykdyti šiais etapais:

a) skelbia apie pirkimą VPĮ 30 straipsnio 3 dalyje ir 34 straipsnyje nustatyta tvarka, kviesdama tiekėjus išreikšti susidomėjimą pirkimu (*detaliau žiūrėti VPĮ 30 straipsnio 3 dalies ir 34 straipsnio komentarus*).

b) išsiunčia kvietimus patvirtinti susidomėjimą vienu metu raštu visiems susidomėjimą išreiškusiems tiekėjams ir prašo jų pateikti paraiškas. Kvietime patvirtinti susidomėjimą pateikiama VPĮ 3 priedo „*Kvietimo pateikti pasiūlymą, dalyvauti dialoge ir kvietimo patvirtinti susidomėjimą turinys*“ 2 punkte nurodyta informacija (pavyzdžiui, interneto adresas, kuriuos CVP IS ar kitur paskelbti pirkimo dokumentai, pridedami pirkimo dokumentai, jei neskelbiami CVP IS ir pan.).

c) toliau pirkimą atlieka VPĮ 64 straipsnio 3 dalies 2-5 punktuose nustatytais etapais (*detaliau žiūrėti VPĮ 64 straipsnio 3 dalies 2-5 punktų komentarus*).

5. VPĮ 64 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta taisyklė, kada perkančioji organizacija gali nesilaikyti pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinimo tvarkos, įtvirtintos VPĮ 55 straipsnio 7 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 7 dalies komentarą*), t. y. nevykdyti susipažinimo su tiekėjų pasiūlymais dviejuose komisijos posėdžiuose. Tokia situacija yra galima tik tada, kai perkančioji organizacija vertina tiekėjų pasiūlymus, kuriuose nurodytos (i) galutinės tiekėjų siūlomos kainos ar sąnaudos ir (ii) galutiniai duomenys, kurie vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį. Kitaip tariant, perkančioji

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacija remiantis VPĮ 64 straipsnio 5 dalimi, gali vienu metu susipažinti tiek su ta pasiūlymo dalimi, kurioje pateikti techniniai pasiūlymo duomenys, tiek ir su ta pasiūlymo dalimi, kurioje pateiktos kainos ar sąnaudos. Tačiau iš VPĮ 64 straipsnio 5 dalies ir VPĮ 55 straipsnio 7 dalies negalima daryti vienareikšmės išvados apie tai, ar tiekėjai turėtų teikti dvi atskiras pasiūlymo formas (kaina ir techniniai aspektai), ar visus šiuos duomenis reikėtų pateikti bendrai. Komentaro autorių nuomone, remiantis nurodytomis nuostatomis, perkančioji organizacija gali nereikalauti pateikti atskiras pasiūlymo formas, bet siekdama racionalesnio pasiūlymų vertinimo (įvertinti techninius pasiūlymų aspektus dar nežinant kainų), laikytis to paties pasiūlymų vertinimo tvarkos, išlaikant eiliškumą, ir informuoti tiekėjus apie abu rezultatus.

[1]Komentuojamos VPĮ 64 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 29 straipsnio normas.

[2] LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-476-378/2017.

[3] LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-476-378/2017.

65 straipsnis. Paraiškų ir pirminių pasiūlymų pateikimo skelbiamoms deryboms terminai

1. **Perkančioji organizacija paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminus nustato vadovaudamasi šio įstatymo 40 straipsnio nuostatomis.**
2. **Paraiškų dalyvauti pirkime pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip:**

1) **30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos – tarptautinių pirkimų atveju;**

2) **10 dienų nuo skelbimo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos – supaprastintų pirkimų atveju.**

3. **Pirminių pasiūlymų pateikimo terminas nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos negali būti trumpesnis kaip:**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1) **30 dienų – tarptautinių pirkimų atveju;**

2) **10 dienų – supaprastintų pirkimų atveju.**

4. **Nustatant paraiškų ir pirminių pasiūlymų pateikimo terminus, taikomos šio įstatymo 62 straipsnio 4–8 dalių nuostatos.**

Komentuojamame VPĮ 65 straipsnyje[1] įtvirtinti skelbiamų derybų vykdymo terminai ir jų sutrumpinimo arba prailginimo galimybės. Taigi, komentuojamas straipsnis aktualus vykdant pirkimus būtent skelbiamų derybų būdu. Šio straipsnio nuostatos turi būti sistemiškai aiškinamos su VPĮ 40 straipsnyje įtvirtintomis teisės normomis, kuriomis reglamentuojama, kad bet kuriuo atveju pasiūlymo pateikimo terminai turi būti pakankami tinkamai pasirengti ir pateikti pasiūlymą (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio komentarą*).

1. VPĮ 65 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminus nustato vadovaudamasi VPĮ 40 straipsnio nuostatomis, t. y. perkančioji organizacija turi atsižvelgti į pirkimo sudėtingumą, laiką, reikalingą pasiūlymų parengimui, pasiūlymų pateikimo būdą (ar naudojamas CVP IS, ar ne elektroninės priemonės) ir į kitas aplinkybes (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio komentarą*). Taigi, perkančioji organizacija, vykdydama skelbiamas derybas, paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminus turi nustatyti vadovaudamasi VPĮ 40 straipsnio nuostatomis.

2. VPĮ 65 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta bendra skelbiamų derybų paraiškų pateikimo minimalių terminų taisyklė, t. y. nustatyti tik minimalūs terminai, kurie objektyviai negali būti trumpesni, tačiau perkančioji organizacija visada gali pasirinkti nustatyti ilgesnį paraiškų pateikimo terminą.

VPĮ 65 straipsnio 2 dalyje nustatyti minimalūs paraiškų pateikimo terminai pagal pirkimo rūšį: I. tarptautinio pirkimo atveju – 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš VPT dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos. Pagal VPĮ 34 straipsnio 6 dalies 1 punktą VPT, gavusi perkančiosios organizacijos pateiktus skelbimus, tarptautinio pirkimo atveju privalo per 3 (tris) darbo dienas nuo jų gavimo Komisijos nustatytu formatu išsiųsti Europos Sąjungos leidinių biurui ir po 48 valandų nuo patvirtinimo apie skelbimo gavimą Europos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Sąjungos leidinių biure paskelbti juos CVP IS. Skelbimo paskelbimo data yra laikoma Europos Sąjungos leidinių biuro perkančiajai organizacijai atsiųstoje informacijoje nurodyta paskelbimo data, todėl būtent nuo šios datos skaičiuojamas paraiškų pateikimo terminas (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*). Taip pat paraiškų pateikimo terminas gali būti skaičiuojamas nuo kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos, t. y. nuo tos dienos, kai perkančioji organizacija tiekėjams išsiunčia kvietimą pateikti paraiškas. Taigi, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi aiškiai nurodyti terminą, iki kada turi būti pateikiamos paraiškos.

II. supaprastinto pirkimo atveju – 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo CVP IS dienos (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą*) arba nuo kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi aiškiai nurodyti terminą, iki kada turi būti pateikiamos paraiškos.

3. VPĮ 65 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti minimalūs pirminių pasiūlymų pateikimo terminai, kurie skaičiuojami nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos, t. y. kai perkančioji organizacija, patikrinusi tiekėjų paraiškas, pirkimo sąlygų reikalavimus atitinkančius tiekėjus kviečia pateikti pirminius pasiūlymus.

VPĮ 65 straipsnio 3 dalyje nustatyti minimalūs pasiūlymų pateikimo terminai pagal pirkimo rūšį: (i) tarptautinių pirkimų atveju – 30 dienų; (ii) supaprastintų pirkimų atveju – 10 dienų.

4. VPĮ 65 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija, nustatydama paraiškų ir pirminių pasiūlymų pateikimo terminus, gali taikyti VPĮ 62 straipsnio 4 – 8 dalių nuostatas:

I. VPĮ 62 straipsnio 4 ir 5 dalyse nurodyti atvejai, susiję su išimtimis, kai galima sutrumpinti pirminių pasiūlymų pateikimo terminą (*detaliau žiūrėti VPĮ 62 straipsnio 4 ir 5 dalies komentarus*).

II. VPĮ 62 straipsnio 6 dalyje įtvirtintos taisyklės, susijusios su ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos teise nustatyti kitokius pasiūlymų pateikimo terminus nei įtvirtinta VPĮ 65 straipsnio 3 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 62 straipsnio 6 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

III. VPĮ 62 straipsnio 7 dalyje įtvirtintas pagreitintos procedūros atvejis, kai galima sutrumpinti tiek paraiškų, tiek pasiūlymų pateikimo terminą dėl skubos (*detaliau žiūrėti VPĮ 62 straipsnio 7 dalies komentarą*).

IV. VPĮ 62 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas atvejis, kai perkančioji organizacija privalo prailginti pasiūlymų pateikimo terminą (*detaliau žiūrėti VPĮ 62 straipsnio 8 dalies komentarą*).

[1] Komentuojamos VPĮ 65 straipsnio nuostatos nustatytos iš dalies įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 29 straipsnio normas.

66 straipsnis. Derybų reikalavimai

1. **Derybų metu perkančioji organizacija turi laikytis šių sąlygų:**

1) **tretiesiems asmenims neatskleisti jokios iš tiekėjo gautos informacijos be tiekėjo sutikimo, kuriame būtų nurodyta, kokią informaciją leidžiama atskleisti;**

2) **visiems tiekėjams taikyti vienodus reikalavimus, suteikti vienodas galimybes ir pateikti vienodą informaciją; teikdama informaciją perkančioji organizacija neturi diskriminuoti tiekėjų;**

3) **visus tiekėjus, kurių pasiūlymai nebuvo atmesti pagal šio straipsnio 4 dalį, raštu informuoti apie techninių specifikacijų ar kitų pirkimo dokumentų pakeitimus. Perkančiosios organizacijos nustatyti minimalūs reikalavimai negali būti keičiami. Atsižvelgdama į pirkimo dokumentų pakeitimus, perkančioji organizacija nustato pakankamą terminą tiekėjams pakeisti pateiktus pasiūlymus;**

4) **derybas vesti vadovaujantis šio įstatymo 22 straipsnyje nustatytais reikalavimais. Tuo atveju, kai surašomas derybų protokolas, jį pasirašo Komisijos pirmininkas ir dalyvio, su kuriuo derėtasi, įgaliotasis atstovas.**

2. **Perkančioji organizacija derasi, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje nustatytą atvejį, su kiekvienu iš tiekėjų dėl jų pateiktų pirminių ir vėlesnių pasiūlymų ir pirkimo sutarties sąlygų, siekdama geriausio rezultato pagal pirkimo dokumentuose keliamus reikalavimus. Atliekant pirkimą skelbiamų derybų būdu, negalima derėtis dėl pirkimo dokumentuose nustatytų minimalių reikalavimų, pasiūlymo vertinimo kriterijų ir**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tvarkos, galutinio derybų rezultato, užfiksuoto derybų protokoluose ar po derybų pateiktuose galutiniuose pasiūlymuose.

3. **Perkančioji organizacija gali nesiderėti ir sudaryti pirkimo sutartį su pirminį pasiūlymą pateikusiu tiekėju, taip pat tiekėjo pirminį pasiūlymą vertinti kaip galutinį, kai jis neatvyksta į derybas ir (arba) nepateikia galutinio pasiūlymo, jeigu apie tokias galimybes ji nurodė skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą.**
4. **Skelbiamos derybos gali vykti nuosekliai, pakopomis, kad būtų galima, vadovaujantis pirkimo dokumentuose nustatytais kriterijais, mažinti pasiūlymų, dėl kurių būtų deramasi, skaičių. Pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta, ar perkančioji organizacija numato taikyti derybų pakopas. Jeigu derybos vyksta pakopomis, dalyviams, kurie nekviečiami į kitą pakopą, per 3 darbo dienas nuo atitinkamo sprendimo priėmimo raštu pranešama, kokie pasiūlymai pasirinkti, nurodomos jų pasirinkimo priežastys. Paskutinėje derybų pakopoje likusių dalyvių skaičius turi užtikrinti konkurenciją, jeigu yra pakankamai tinkamų pasiūlymų.**
5. **Perkančioji organizacija, ketindama baigti derybas, nustato terminą, iki kada dalyviai turi pateikti galutinius pasiūlymus, ir apie tai informuoja visus likusius dalyvius. Įvertinusi, ar galutiniai pasiūlymai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius reikalavimus ir šio įstatymo 45 straipsnio 1 dalies nuostatas, perkančioji organizacija nustato laimėjusį pasiūlymą, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatyta pasiūlymų vertinimo tvarka ir kriterijais.**

VPĮ 66 straipsnyje[1] yra nustatyta derybų, atliekamų vykdant pirkimą skelbiamų derybų būdu, vykdymo tvarka. Skelbiamų derybų, kaip vieno iš pirkimo būdų, ypatumas tas, kad atrinkti tiekėjai teikia ne tik pasiūlymus, bet ir kviečiami derėtis, kad derybų šalys pasiektų geriausią rezultatą. Derybų metu perkančioji organizacija turi siekti šių tikslų: (i) padėti tiekėjams suprasti perkančiosios organizacijos poreikius ir reikalavimus, kad pagal juos tiekėjai galėtų pakoreguoti savo pasiūlymus, pasiūlyti geresnes sąlygas, ištaisyti klaidas (tais atvejais, kai tiekėjų pasiūlymai atviruose ar ribotame konkurse yra nepriimtini ir dėl to perkančioji organizacija vykdo skelbiamas derybas) ir pan.; (ii) pirkimo sąlygų reikalavimų turinio paaiškinimas tiekėjams, jeigu tam tikri pirkimo aspektai dėl pirkimo sudėtingumo buvo neaiškūs; (iii) siekti, kad pateikti pasiūlymai būtų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kiek galima naudingesni perkančiajai organizacijai, pavyzdžiui, pasiekiant geriausią kainos ir kokybės santykį; (iv) paskatinti tiekėjus pagerinti savo pasiūlymų sąlygas.

1. VPJ 66 straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos, kurių privalo laikytis perkančioji organizacija, vykdydama derybas viešajame pirkime, vykdomame skelbiamų derybų būdu. Perkančioji organizacija, vykdydama derybas, visų pirma turi užtikrinti viešųjų pirkimų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų laikymąsi (*detaliau žiūrėti VPJ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*), kad nei vienas iš pirkimo dalyvių nebūtų diskriminuojamas.

Remiantis VPJ 66 straipsnio 1 dalimi, perkančioji organizacija, vykdydama derybas, privalo laikytis šių sąlygų:

1) Tretiesiems asmenims neatskleisti jokios iš tiekėjo gautos informacijos be tiekėjo sutikimo, kuriame būtų nurodyta, kokią informaciją leidžiama atskleisti (VPJ 66 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Ši sąlyga apima ne tik iš tiekėjo gautos informacijos slaptumo užtikrinimą, bet perkančioji organizacija taip pat turi užtikrinti informacijos, susijusios su derybų eiga ir rezultatais, apsaugą, t. y. neinformuoti dalyvių apie pasiektus susitarimus su kitais dalyviais. Dėl to VPJ 66 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta iš tiekėjo gautos informacijos slaptumo apsauga turi būti sistemiškai aiškinama su VPJ 20 straipsnio 1 dalimi, kurioje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga užtikrinti iš tiekėjų gautos informacijos, kurią tiekėjai nurodė kaip konfidencialią, apsaugą.

2) Visiems tiekėjams taikyti vienodus reikalavimus, suteikti vienodas galimybes ir pateikti vienodą informaciją. Teikdama informaciją perkančioji organizacija neturi diskriminuoti tiekėjų (VPJ 66 straipsnio 1 dalies 2 punktas).

3) Visus tiekėjus, kurių pasiūlymai nebuvo atmesti pagal šio VPJ 66 straipsnio 4 dalį, raštu informuoti apie techninių specifikacijų ar kitų pirkimo dokumentų pakeitimus. Perkančiosios organizacijos nustatyti minimalūs reikalavimai negali būti keičiami. Atsižvelgdama į pirkimo dokumentų pakeitimus, perkančioji organizacija nustato tiekėjams pakankamą pateiktų pasiūlymų pakeitimo terminą (VPJ 66 straipsnio 1 dalies 3 punktas).

Perkančiajai organizacijai, įvykdžius derybas su tiekėjais ir įvertinus tiekėjų pasiūlymus, gali kilti poreikis patobulinti pirkimo sąlygas. Dėl to perkančioji organizacija, nepažeisdama VPJ 35

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsnio nuostatų ir laikydamasi teismų praktikoje nustatytų reikalavimų ir sąlygų, gali keisti pirkimo dokumentų turinį[2] (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*).

Tačiau, kaip nurodyta pirmiau, perkančioji organizacija tiek derybų metu, tiek po derybų negali keisti pirkimo sąlygose nustatytų minimalių reikalavimų. Priešingu atveju, pirkimo sąlygos būtų laikomos neteisėtomis, o perkančioji organizacija turėtų arba nutraukti pirkimo procedūras, arba panaikinti pirkimo dokumentų pakeitimus ir pirkimo procedūras vykdyti pagal pirminius pirkimo dokumentus.

Atsižvelgdama į pirkimo dokumentų pakeitimus, perkančioji organizacija taip pat privalo nustatyti pakankamą terminą tiekėjams pateikti pakeistus pasiūlymus[3] (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*).

4) Derybas vesti vadovaujantis VPĮ 22 straipsnyje nustatytais reikalavimais. Tuo atveju, kai surašomas derybų protokolas, jį pasirašo Komisijos pirmininkas ir dalyvio, su kuriuo derėtasi, įgaliotas atstovas (VPĮ 66 straipsnio 1 dalies 4 punktas).

Derybų metu naudojamos bendravimo priemonės turi atitikti VPĮ 22 straipsnyje nustatytus reikalavimus, būti nediskriminacinės ir sudaryti vienodas galimybes tiekėjams bendrauti ir keistis informacija su perkančiąja organizacija, t. y. vedant derybas su tiekėjais gali būti bendraujama ir keičiamasi informacija rengiant susitikimus, darant prezentacijas, taip pat gali būti bendraujama raštu: paštu arba per kurjerį, faksu, elektroninėmis priemonėmis, CVP IS. Perkančioji organizacija išsirenka bendravimo priemones atsižvelgdama į konkretaus pirkimo sudėtingumą, tiekėjų galimybes (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*).

Be to, derybų turinys turi būti įforminamas derybų protokoluose VPĮ 19 straipsnyje nustatyta tvarka. Tinkamai surašytu protokolu laikomas toks protokolas, kurį pasirašo tiek komisijos pirmininkas, tiek ir tiekėjo atstovas. Derybų metu vykęs susirašinėjimas taip pat gali būti pridedamas prie derybų protokolo (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio komentarą*).

2. VPĮ 66 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta derybų vykdymo tvarka bei sąlygos, dėl kurių perkančioji organizacija negali derėtis su tiekėjais.

VPĮ 66 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo atskirai derėtis su kiekvienu tiekėju dėl jų pateiktų pirminių ir vėlesnių pasiūlymų ir pirkimo sutarties sąlygų tam, kad perkančioji organizacija gautų geriausią tiekėjų siūlomą rezultatą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose privalo nurodyti, kokiu eiliškumu į derybas bus kviečiami dalyviai. Įprastai pirmas į derybas kviečiamas vėliausiai pirminį pasiūlymą pateikęs dalyvis, vėliau – priešpaskutinis ir taip toliau, tačiau perkančioji organizacija pirkimo sąlygose gali nustatyti ir kitą dalyvių eiliškumo atrankos būdą, pavyzdžiui, burtų keliu.

Pati perkančioji organizacija nusprendžia, dėl kokių sąlygų derėsis, ir tai aiškiai nurodo pirkimo dokumentuose. Perkančioji organizacija su visais tiekėjais turi derėtis dėl tų pačių sąlygų, siekdama užtikrinti lygiateisiškumo, nediskriminavimo principus (VPĮ 17 straipsnio 1 dalis).

Perkančioji organizacija su tiekėjais gali derėtis dėl įvairių prekių, paslaugų ar darbų aspektų, pavyzdžiui, kokybės, kiekių, sutarties sąlygų, socialinės ir aplinkos apsaugos, jeigu jie nesudaro pirkimo dokumentuose nurodytų minimalių reikalavimų, pavyzdžiui:

1) dėl prekių pristatymo termino, jeigu jis nėra pirkimo dokumentuose nustatytas minimalus reikalavimas, atsižvelgiant į tai, kad prekių pristatymo termino prailginimas gali turėti įtakos sumažinti pasiūlymo kainą;

2) dėl galimybės, kad tiekėjas be papildomo mokesčio apmokys perkančiosios organizacijos darbuotojus naudotis iš jo įsigytomis prekėmis;

3) dėl perkamo objekto komplektacijos – tiekėjai pasiūlo pirkimo objekto priedus, kurių reikalingumo perkančioji organizacija negalėjo numatyti prieš pradėdama pirkimą.

VPĮ 66 straipsnio 2 dalyje taip pat nustatyta, dėl kokių aspektų perkančioji organizacija skelbiamose derybose negali derėtis su tiekėjais, t. y. negalima derėtis dėl:

1) pirkimo dokumentuose nustatytų minimalių reikalavimų. Minimalūs reikalavimai, kuriuos turi nustatyti perkančioji organizacija, yra tos sąlygos ir ypatybės (visų pirma fizinės, funkcinės ir teisinės), kurias privalo atitikti ar turėti kiekvienas pasiūlymas, kad perkančiajai organizacijai būtų leista sudaryti sutartį pagal pasirinktus sutarčių skyrimo kriterijus[4]. Dėl to perkančiosios organizacijos pirkimo sąlygose turėtų iš anksto nurodyti minimalius reikalavimus, kuriais apibūdinamas pirkimo pobūdis ir kurie derybų eigoje negali būti keičiami.

2) pasiūlymo vertinimų kriterijų ir tvarkos. Sutarčių skyrimo kriterijai ir jų lyginamojo svorio nustatymas privalo būti stabilūs per visą procedūrą ir jie negali būti derybų dalykas, kad būtų užtikrintos vienodos sąlygos visiems tiekėjams[5]. Kitaip tariant, tiekėjų pasiūlymai tame pačiame pirkime negali būti vertinami pagal skirtingus tiekėjų pasiūlymų vertinimo kriterijus, atskiriems

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tiekėjams negali būti taikomi žemesni nei nustatyti minimalūs reikalavimai, o patys tiekėjų pasiūlymai turi būti tarpusavyje palyginami (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*).

3) galutinio derybų rezultato, užfiksuoto derybų protokoluose ar po derybų pateiktuose galutiniuose pasiūlymuose. Tai reiškia, kad vėlesnėmis derybomis negalima persiderėti dėl to, ką tiekėjas ir perkančioji organizacija jau buvo sutarę derybų metu. Tačiau teismų praktikoje pripažįstama, kad tiekėjams teikiant galutinius pasiūlymus, juose leidžiama sumažinti derybose sutartą kainą[6].

Be to, tuo atveju, jei skelbiamos derybos yra vykdomos VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu, kai atviram ar ribotam konkursui visi pateikti pasiūlymai yra nepriimtini, o pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos, tai tokiuose pirkimuose pradinės (atviro ar riboto konkurso) sąlygos negali būti keičiamos, taigi ir derėtis dėl nustatytų sąlygų iš esmės negalima. Pavyzdžiui, nebus galima derėtis dėl prekių kiekio, techninės specifikacijos reikalavimų ir pan.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė viešąjį pirkimą ribotos konkurso būdu, siekdama įsigyti šalmus. Perkančioji organizacija visų tiekėjų pasiūlymus atmetė dėl pasiūlytos per didelės kainos. Perkančioji organizacija, remiantis VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 2 punktu, nusprendė vykdyti skelbiamas derybas dėl to, kad ribotame konkurse visi tiekėjų pasiūlymai yra nepriimtini. Perkančioji organizacija kvietime į derybas nurodė, kad riboto konkurso sąlygos iš esmės nekeičiamos, dėl to tiekėjai kviečiami derėtis tik dėl kainos.

3. VPĮ 66 straipsnio 3 dalyje nurodytas atvejis, kada perkančioji organizacija gali nevykdyti derybų, t. y. pirkimo sutartį sudaryti su pirminį pasiūlymą pateikusiu tiekėju, tiekėjo pirminį pasiūlymą vertinant kaip galutinį.

Perkančioji organizacija gali nesiderėti tik VPĮ 66 straipsnio 3 dalyje nurodytu atveju, kai yra tenkinamos visos sąlygos: (i) tiekėjas neatvyksta į derybas ir (arba) nepateikia galutinio pasiūlymo bei (ii) tokia galimybė buvo įtvirtinta skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą. Taigi, visų pirma perkančioji organizacija pirkimo sąlygose turi nurodyti, kad susiklosčius tokiai situacijai (tiekėjui neatvykus į derybas ar nepateikus galutinio pasiūlymo), perkančioji organizacija nesiderės ir tiekėjo pirminį pasiūlymą laikys galutiniu pasiūlymu.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4. VPJ 66 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos teisė skelbiamas derybas vykdyti pakopomis, apie tai iš anksto aiškiai ir nedviprasmiškai nurodžius pirkimo dokumentuose. Tai reiškia, kad derybų pakopų taikymas nėra privalomas, bet gali būti pasirenkamas.

Derybų pakopos – derybų procedūros dalys, kurių metu, vadovaujantis pirkimo dokumentuose kiekvienai pakopai nustatytais pasiūlymų vertinimo kriterijais, mažinamas pateiktų pasiūlymų skaičius (pavyzdžiui, nurodyti, kad į kitą derybų pakopą bus kviečiami trys ekonomiškai naudingiausius pasiūlymus pateikę tiekėjai). Tokiu būdu perkančioji organizacija atrenka tiekėjus, kurių pasiūlymai geriausiai atitinka perkančiosios organizacijos poreikius bei finansines galimybes ir derybas tęsia tik su šiais tiekėjais. Pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija privalo nurodyti ne tik tai, kad derybų pakopos bus taikomos, tačiau ir nustatyti atskirų derybų pakopų eiliškumą, konkretų derybų objektą ar objektus (jų ribas). Pavyzdžiui, perkančioji organizacija gali nustatyti, kad pirmojoje derybų pakopoje bus derama dėl pirkimo objekto techninių savybių, antroje – dėl pristatymo terminų ir apmokėjimo, perkančiosios organizacijos darbuotojų skaičiaus, trečioje – dėl pirkimo objekto kainos. Paskutinėje pakopoje likęs dalyvių skaičius turi būti pakankamas konkurencijai užtikrinti, jeigu yra pakankamai tinkamų pasiūlymų.

Perkančioji organizacija neprivalo taikyti visų ar dalies derybų pakopų, nors ir buvo apie šią galimybę nurodžiusi pirkimo dokumentuose, jeigu derybų pakopų taikymas neužtikrins konkurencijos dėl per mažo pirminius pasiūlymus pateikusių tiekėjų skaičiaus.

VPJ 66 straipsnio 4 dalyje taip pat nurodyta, kad dalyviams, kurie nekviečiami į kitą pakopą, per 3 (tris) darbo dienas turi būti raštu pranešama, kokie pasiūlymai pasirinkti, nurodomos jų pasirinkimo priežastys. Tokiu atveju tiekėjai, kurie nekviečiami į kitą derybų pakopą, turėtų galimybę įvertinti perkančiosios organizacijos sprendimo tęsti derybas su atitinkamais tiekėjais pagrįstumą ir teisėtumą.

Be to, gali susiklostyti situacijos, kada tiekėjas negalės atvykti į derybas dėl pagrįstų priežasčių, dėl to prieš protingą terminą iki derybų pradžios turi pranešti apie tai perkančiajai organizacijai, kad būtų galima suderinti kitą derybų laiką. Be to, galimi tokie atvejai, susiję su tiekėjo neatvykimu į derybas: (i) kai tiekėjas neatvyksta į derybas ir praneša, kad pirminis jo pasiūlymas laikytinas galutiniu, tai tokiu atveju neturėtų būti laikoma, kad tiekėjas atsisakė savo pasiūlymo, o

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

turi būti vertinamas pirminis pasiūlymas; (ii) kai tiekėjas neatvyksta į derybas ir apie atvykimą nepraneša perkančiajai organizacijai, tai tokiu atveju turi būti laikoma, kad tiekėjas atsisakė pasiūlymo. Perkančiajai organizacijai rekomenduotina nurodytus atvejus aiškiai nurodyti pirkimo sąlygose, kad tiekėjai žinotų, kokie galimi padariniai neatvykus į derybas.

5. VPĮ 66 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta galutinių pasiūlymų pateikimo tvarka ir jų vertinimas.

Perkančioji organizacija, įvykdžiusi derybas su visais tiekėjais, raštu informuoja visus dalyvius, iki kada turi būti pateikti galutiniai pasiūlymai. VPĮ 65 straipsnyje nenustatyta jokių minimalių terminų galutiniams pasiūlymams pateikti, dėl to turi būti vadovaujamasi VPĮ 40 straipsnio nuostatomis ir nustatomas toks terminas, kad visi tiekėjai spėtų laiku ir tinkamai parengti ir pateikti galutinius pasiūlymus.

Perkančioji organizacija, gavusi tiekėjų galutinius pasiūlymus, įvertina, ar tiekėjai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius reikalavimus bei ar atitinka VPĮ 45 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies komentarą*). Vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatyta pasiūlymų vertinimo tvarka ir kriterijais, perkančioji organizacija sudaro pasiūlymų eilę ir nustato laimėjusį pasiūlymą.

[1] Komentuojamos VPĮ 66 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 29 straipsnio normas.

[2] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, C-298/15.

[3] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, C-298/15.

[4] Direktyvos 2014/24/ES 45-oji konstatuojamoji dalis.

[5] *Ten pat.*

[6] LAT 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-544/2014.

67 straipsnis. Konkurencinio dialogo sąlygos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančioji organizacija pirkimą konkurencinio dialogo būdu gali atlikti šio įstatymo 63 straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais.

Komentuojamame VPĮ 67 straipsnyje[1] yra įtvirtinti konkurencinio dialogo pirkimo būdo taikymo atvejai.

Pirkimas konkurencinio dialogo būdu gali būti atliekamas esant VPĮ 63 straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais, t. y. tais pačiais atvejais, kaip ir neskelbiamos derybos (*detaliau žiūrėti VPĮ 63 straipsnio 1 dalies komentarą*). Taigi, komentuojama teisės norma yra nekreipiančioji, todėl sistemiškai taikytina su VPĮ 63 straipsniu. Be to, šia nuostata įtvirtinama taisyklė, kad konkurencinis dialogas gali būti vykdomas ne visais atvejais, o tik esant toms sąlygoms, kurios reglamentuojamos VPĮ 63 straipsnio 1 dalyje. Tuo pasireiškia griežtas pastarosios teisės normos pobūdis, t. y. konkurencinio dialogo taikymo ribos.

[1] Komentuojamos VPĮ 67 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 26 straipsnio 4 dalį.

68 straipsnis. Konkurencinio dialogo vykdymas

1. **Atliekant pirkimą konkurencinio dialogo būdu, paraišką gali pateikti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, dialoge gali dalyvauti tik perkančiosios organizacijos pakviesti tiekėjai. Perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų, kuriuos ji kvies dalyvauti dialoge, skaičių, vadovaudamasi šio įstatymo 54 straipsnio nuostatomis.**

2. **Perkančioji organizacija konkurencinį dialogą vykdo šiais etapais:**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1) **skelbia apie pirkimą šio įstatymo 31 ir 34 straipsniuose nustatyta tvarka ir kviečia tiekėjus pateikti paraiškas. Skelbime ir (arba) aprašomajame dokumente nurodomi perkančiosios organizacijos poreikiai ir reikalavimai, pasiūlymų vertinimo kriterijai ir orientacinis tvarkaraštis;**

2) patikrina, **ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų kandidatų pašalinimo pagrindų, ar kandidatai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus;**

3) **atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nurodyta pirkimo dokumentuose;**

4) **atrinktus kandidatus vienu metu raštu kviečia pradėti dialogą ir pateikti siūlomus sprendinius, kad būtų galima išsiaiškinti ir nustatyti priemones, geriausiai atitinkančias perkančiosios organizacijos poreikius. Kvietime pateikiama šio įstatymo 3 priedo 1 punkte nurodyta informacija;**

5) **šio įstatymo 70 straipsnyje nustatyta tvarka veda dialogą su dalyviais, prašo jų pateikti galutinius pasiūlymus;**

6) **įvertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėtoją.**

3. **Atliekant pirkimą konkurencinio dialogo būdu, pasiūlymai vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį.**

4. **Perkančioji organizacija konkurencinio dialogo dalyviams gali nustatyti prizus ir pinigines išmokas.**

VPĮ 68 straipsnyje[1] yra nustatyta konkurencinio dialogo vykdymo tvarka, galimi taikyti pasiūlymų vertinimo kriterijai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Konkurencinio dialogo pasirinkimo tikslas – perkančiosios organizacijos siekis išsirinkti ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, apsvarstant visas viešojo pirkimo objekto, taip pat viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygas su kiekvienu kandidatu.

Nors konkurencinio dialogo sąvoka nėra pateikta VPĮ, galima daryti išvadą, kad konkurencinis dialogas yra pirkimo būdas, kai kiekvienas tiekėjas gali pateikti paraišką dalyvauti pirkimo procedūrose ir perkančioji organizacija veda dialogą su atrinktais kandidatais, siekdama atrinkti vieną ar keletą tinkamų, jos reikalavimus atitinkančių alternatyvių sprendinių, kurių pagrindu pasirinktus kandidatus kviečia pateikti pasiūlymus (*detaliau žiūrėti VPĮ 70 straipsnio komentarą*).

Konkurencinis dialogas įprastai naudojamas vystant didelės apimties ir (ar) kompleksinius infrastruktūros projektus, pavyzdžiui, tuo pačiu pirkimu įsigyjant tiek darbus, tiek ir paslaugas arba įsigyjant daugiau, nei vienos rūšies paslaugas, įsigyjant inovatyvias prekes. Taip pat konkurencinis dialogas naudojamas organizuojant viešojo ir privataus sektorių partnerystės (VPSP) projektų įgyvendinimą. Konkurencinis dialogas yra labiau išimtinis, ribotai taikytinas viešojo pirkimo vykdymo būdas, išskyrus VPSP projektus, o konkurencinį dialogą galima vykdyti tik tais atvejais, kai yra tenkinamos visos VPĮ 67 straipsnyje ir 63 straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos (*detaliau žiūrėti VPĮ 63 straipsnio ir 67 straipsnio komentarus*) ir tik VPĮ 68 straipsnyje nustatyta tvarka ir eiliškumu.

Konkurencinio dialogo procedūra turi panašumų į skelbiamų derybų procedūrą *(detaliau žiūrėti VPĮ 63 – 66 straipsnių komentarus).* Abi procedūros yra susijusios ne su vienkartiniu tiekėjų pasiūlymų gavimu, tačiau su derybomis (dialogu) dėl siūlomo pirkimo objekto, jo kainos ir kt. Abi procedūros vykdomos atskirais etapais. Vis dėlto perkančiajai organizacijai pasirenkant, kokiu būdu vykdyti pirkimą – konkurencinio dialogo ar skelbiamų derybų būdu, svarbu atsižvelgti į šių pirkimo būdų skirtumus.

Skelbiamų derybų pirkimo būdas gali būti palankesnis tuo atveju, jei perkančioji organizacija nebūtinai ketina vykdyti derybas, pasilikdama teisę pirkimo laimėtoją atrinkti vieno etapo procedūros pagalba[2].

Konkurencinio dialogo esmė yra perkančiajai organizacijai įvertinti ir identifikuoti jos poreikius atitinkantį pirkimo objektą, tuo tarpu pirkimą atliekant skelbiamų derybų būdu, perkančioji organizacija jau skelbdama pirkimą turi tiksliai žinoti perkančiosios organizacijos poreikius ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

reikiamo pirkimo objekto techninę specifikaciją. Skelbiamų derybų pirkimo būdas nėra toks lankstus, kaip konkurencinio dialogo būdas, kurio metu perkančioji organizacija turi platesnes galimybes koreguoti reikalavimus tiekėjų kvalifikacijai ir pirkimo objektui. Priešingai nei konkurencinio dialogo atveju, skelbiamų derybų atveju perkančioji organizacija negali leisti tiekėjams keisti savo galutinių pasiūlymų, išskyrus VPĮ 45 ir 55 straipsniuose nustatytus atvejus (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio ir 55 straipsnio komentarus*)

Perkančiosios organizacijos įprastai pasirenka pirkimą vykdyti konkurencinio dialogo būdu tais atvejais, kai negalima objektyviai nustatyti pirkimo objekto techninių reikalavimų, kurie tenkintų perkančiosios organizacijos poreikius arba tikslus. Perkančiosios organizacijos susiduria su situacijomis, kai arba jos apskritai negali apibrėžti techninių, teisinių, finansinių ar kitų priemonių, kurios taikomos jų norimam tikslui pasiekti, arba, kai jos negali nustatyti, kuris iš galimų sprendinių geriausiai patenkins jos poreikius, arba kai nėra aiškios finansavimo sąlygos, įskaitant perkančiosios organizacijos galimi finansiniai įsipareigojimai, ar kai reikia daugiau lankstumo derantis su tiekėjais dėl pirkimo sutarties sąlygų, įskaitant dėl rizikų įgyvendinant sutartį perdavimo tiekėjui[3],[4],[5]. Dialogo tikslas yra identifikuoti ir nustatyti labiausiai perkančiosios organizacijos poreikius atitinkantį sprendinį. Dialogas yra vienas lanksčiausių pirkimo būdų, kuriame, siekiant bendradarbiauti su kandidatais, diskutuojama (deramasi) apie galimus sprendinius, išgryninamos idėjos ir perkančiosios organizacijos galimybės. Dialogo metu kandidatas ir perkančioji organizacija gali derėtis dėl konkretaus sprendinio ir viešojo pirkimo sutarties sąlygų, kandidatas gali prezentacija ar bet kokiu kitu būdu pristatyti siūlomą sprendinį, prašyti paaiškinti perkančiosios organizacijos poreikius. Dialogo procedūra vykdoma tol, kol perkančioji organizacija supras ir išsiaiškins jos poreikius ir reikalavimus atitinkantį sprendinį ar kelis sprendinius.

Tuo atveju, jei perkančioji organizacija tiksliai žino (turi žinoti) pirkimo objekto techninius reikalavimus, kurie patenkintų jos poreikius, konkurencinio dialogo vykdymas yra negalimas, kadangi jo tikslas iš esmės yra išsiaiškinti, kokie rinkoje tiekėjų siūlomi sprendiniai ar prekės geriausiai atitiktų perkančiosios organizacijos poreikius. Kitaip tariant, konkurencinio dialogo esmė yra perkančiajai organizacijai suprasti savo poreikius ir rasti įsigyti tiekėjų siūlomus sprendinius, patenkinančius šiuos poreikius.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Konkurencinį dialogą taip pat galima vykdyti, kai: rinkoje siūlomas produktas negali visiškai patenkinti perkančiosios organizacijos poreikių ir tokį produktą reikėtų patobulinti, kad jis būtų tinkamas; reikalingi dizaino ar inovatyvūs sprendimai; būtinos derybos dėl produkto pobūdžio, jo sudėtingumo, teisinių ar finansinių sąlygų; techninės specifikacijos negali būti aprašytos pateikiant nuorodas į esamus standartus, Europos techninius liudijimus ir pan., kai vykdant atvirą ar ribotą konkursą buvo gauti nepriimtini pasiūlymai, o pirkimo sąlygos iš esmės neekeičiamos[6]. Atsižvelgiant į tai, kad konkurencinis dialogas vykdomas sudėtinguose, didelės apimties ar kompleksiškuose projektuose, paprastai ir siekiant pritraukti tiekėjus iš kitų valstybių, rekomenduojama perkančiajai organizacijai iš karto numatyti lėšas, skirtas pirkimo dokumentų, jų paaiškinimų vertimams, o taip pat sinchroninio vertimo išlaidas dialogo vykdymo metu.

1. VPĮ 68 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta konkurencinio dialogo taikymo apimtis tiekėjų atžvilgiu, nustatant, kad paraišką dalyvauti konkurenciniame dialoge gali pateikti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, t. y. suinteresuotų tiekėjų skaičius negali būti ribojamas, tačiau būtent perkančioji organizacija gali nuspręsti, kurie tiekėjai dalyvaus tolsesnėse konkurencinio dialogo procedūrose. Kitaip tariant, teisė atsiliepti į skelbimą apie konkurencinį dialogą suteikiama kiekvienam rinkoje veikiančiam tiekėjui, jeigu jis atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus. Tokiems tiekėjams negali būti nustatyta jokių apribojimų pateikti paraišką, jei jie atitinka pirkimo sąlygose įtvirtintus reikalavimus.

Komentuojamoje VPĮ 68 straipsnio 1 dalies sąvoka *dialoge gali dalyvauti tik perkančiosios organizacijos pakviesti tiekėjai* reiškia, kad tik tie (suinteresuoti) tiekėjai, kurie, *pirma*, perkančiosios organizacijos nustatyta tvarka pateikė paraišką ir, *antra*, atitiko perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 68 straipsnio 2 dalies komentarą*), turi būti pakviesti dalyvauti dialoge. Tai reiškia, kad dialoge negali dalyvauti tiekėjai, kurie neatitinka pastarųjų dviejų sąlygų.

Pirkimą, vykdomame konkurencinio dialogo būdu, perkančiosios organizacijos visų pirma privalo patikrinti pirkimo sąlygose įtvirtintų tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų atitiktį pagal VPĮ 47 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio komentarą*), taip pat jų atitiktį dėl pašalinimo pagrindų nebuvimo pagal VPĮ 46 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*) bei kokybės

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų atitiktį, jei šie reikalavimai nustatyti pirkimo sąlygose pagal VPĮ 48 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 48 straipsnio komentarą*).

Perkančiosios organizacijos privalo prašyti patikslinti, paaiškinti, papildyti šių tiekėjų paaiškas pagal VPĮ 45 straipsnio 3 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*). Tik tie tiekėjai, kurie atitinka pirkimo sąlygose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus, pašalinimo pagrindų nebuvimo reikalavimus bei, jei taikoma, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų reikalavimus, taip pat, kurie tinkamai paaiškino, patikslino savo pasiūlymus, gali būti kviečiami dalyvauti dialoge.

Įstatymų leidėjas taip pat suteikė teisę perkančiajai organizacijai riboti kandidatų, kuriuos ji kvies dalyvauti dialoge skaičių, kaip tai nustatyta VPĮ 54 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 54 straipsnio komentarą*).

Komentuojamo teisinio mechanizmo tikslas yra įgyvendinti pirkimų efektyvumo tikslą (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio 1 dalies komentarą*), kadangi dalyvaujančių tolesnėse procedūrose skaičius yra sumažinamas iki pirkimo sąlygose nurodyto skaičiaus ir taip palengvinama perkančiųjų organizacijų administracinė našta.

Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad dalyvių skaičiaus sumažinimas neišvengiamai riboja konkurenciją. Tačiau dėl patekimo į kitą etapą turi teisę varžytis visi tiekėjai pagal pirkimo dokumentuose nustatytus kriterijus, taikomus visiems vienodai. Taigi, tiekėjų atranką rekomenduojama pasirinkti vykdyti tais atvejais, kai kartu siekiama ir sumažinti perkančiosios organizacijos administracinę naštą, ir sudaryti pirkimo sutartį su kuo aukštesnės kvalifikacijos tiekėju (pavyzdžiui, vykdant pirkimą dėl specifinio, ypatingo pirkimo objekto (karinių miestelių statybos ir pan.), arba tada, kai tikimasi sulaukti labai didelio dalyvių skaičiaus[7] (*detaliau žiūrėti VPĮ 54 straipsnio komentarą*). Bet kuriuo atveju prieš nusprendžiant naudoti tiekėjų atranką, rekomenduojama atlikti rinkos tyrimą ir išsiaiškinti, kiek potencialių tiekėjų gali dalyvauti pirkime.

Tiekėjų atranką rekomenduojama vykdyti nustatant atrankos kriterijus, kurie betarpiškai siejasi su pirkimo objekto, viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygomis bei pirkimo dokumentuose tiekėjų kvalifikacijai keliamais kriterijais.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama konkurencinį dialogą, kuriuo siekia įsigyti statybos darbus ir pastatų administravimo paslaugas, gali nustatyti tokius kvalifikacinės atrankos kriterijus:

K1. Kandidato vidutinė metinė pastatų statybos ir montavimo darbų apimtis per paskutinius 5 (penkerius) metus iki paraiškų pateikimo termino pabaigos arba per laiką nuo kandidato įregistravimo dienos (jeigu kandidatas vykdė veiklą mažiau nei 5 (penkerius) metus) – 5.000.000,00 eurų be PVM.

K2. Kandidato vidutinė metinė pastatų administravimo bei priežiūros tinkamai suteiktų paslaugų apimtis per paskutinius 5 (penkerius) metus iki paraiškų pateikimo termino pabaigos arba per laiką nuo kandidato įregistravimo dienos (jeigu kandidatas vykdė veiklą mažiau nei 5 (penkerius) metus) – 3.000.000,00 eurų be PVM.

Pirmiau nurodyti kvalifikacinės atrankos kriterijai turėtų būti kiek aukštesni, nei minimalūs kvalifikacijos reikalavimai, tokiu būdu neužkertant kelio pirkime dalyvauti didesniam skaičiui tiekėjų, tačiau paliekant galimybę perkančiajai organizacijai atrinkti tuos tiekėjus, kurių kvalifikacija yra didesnė.

Perkančiosios organizacijos, siekdamos didesnės kvalifikacijos tiekėjų pritraukimo ir administracinės naštos sumažinimo tikslu, negali kvalifikacinės atrankos sistemos paversti *žiurkių lenktynėmis*, t. y. tiesiog suorganizuoti kiekybinių varžytuvių, kuris tiekėjas (ar jų grupė) pristatys daugiau įvykdytų sutarčių (ar kito pajėgumo įrodymų), nes taip, *pirma*, bus iškreipta tiekėjų konkurencija, *antra*, kvalifikacinės atrankos kriterijai pirkimo objekto atžvilgiu gali tapti neproporcingi (ne dėl paties nustatymo, o pritaikymo praktikos), *trečia*, kiekybinės konkurentų varžytuvės gali juos paskatinti dirbtinai bendradarbiauti, nors savaime toks poreikis neegzistuoja, o tai gali lemti draudžiamo susitarimo nustatymą[8], [9].

Todėl perkančioji organizacija turėtų nustatyti tiek minimalią kvalifikacinės atrankos kriterijų ribą, tiek ir maksimalią kvalifikacinės atrankos kriterijų ribą, kurią viršiję tiekėjai negautų už tai papildomų balų (*detaliau žiūrėti VPĮ 54 straipsnio komentarą*).

2. VPĮ 68 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta konkurencinio dialogo procedūros vykdymo tvarka ir eiliškumas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Prieš pradėdama vykdyti konkurencinio dialogo pirkimą perkančioji organizacija turėtų pasirengti konkurencinio dialogo vykdymui ir pirkimo dokumentuose nustatyti ne tik VPJ 35 straipsnyje nustatytus reikalavimus ir sąlygas, tačiau taip pat nustatyti dialogo tikslus, trukmę, etapus ir kitas reikšmingas dialogo vykdymo sąlygas.

VPJ 35 ir 36 straipsniuose nustatyta perkančiosios organizacijos teisė organizuoti susitikimus su tiekėjais. Dėl to atsižvelgiant į konkurencinio dialogo procedūros sudėtingumą, rekomenduojama perkančiajai organizacijai organizuoti susitikimus prieš kiekvieną konkurencinio dialogo etapą – prieš paraiškų pateikimo ir prieš dialogo vykdymą siekiant paaiškinti kvalifikacijos reikalavimus, atrankos kriterijus, dialogo vedimo procedūrą, reikalavimus sprendinių techninei, finansinei ir teisinei informacijai, ekonominio naudingumo vertinimo kriterijus.

Konkurencinis dialogas vykdomas šia tvarka, pagal kurią perkančioji organizacija:

1) skelbia apie pirkimą VPJ 31 ir 34 straipsniuose nustatyta tvarka ir kviečia tiekėjus pateikti paraiškas. Skelbime ir (arba) aprašomajame dokumente nurodomi perkančiosios organizacijos poreikiai ir reikalavimai, pasiūlymų vertinimo kriterijai ir orientacinis tvarkaraštis.

Kitaip tariant, įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į tai, kad konkurenciniu dialogu perkančioji organizacija siekia aktyvaus tiekėjų veikimo siūlant atitinkamus skirtingus pirkimo objektus bei atskleidžiant ir pademonstruojant konkrečias jų technines savybes, nustatė papildomus reikalavimus skelbimų apie pirkimą, vykdomą konkurencinio dialogo būdu, turiniui.

Be VPJ 31 ir 34 straipsniuose nustatytų pirkimų skelbimo turinio ir jų paskelbimo reikalavimų, skelbimuose apie pirkimą, vykdomą konkurencinio dialogo būdu, turi būti nurodomi ir perkančiosios organizacijos poreikiai bei reikalavimai pirkimo objektui, pasiūlymo vertinimo kriterijai ir orientacinis konkurencinio dialogo vykdymo tvarkaraštis, tam, kad tiekėjai įvertintų konkurencinio dialogo vykdymo trukmę, siekiamo įsigyti pirkimo objekto specifiką, jam keliamus reikalavimus ir kriterijus, kuriais vadovaujantis bus vertinami tiekėjų pasiūlymai ir apsispręsti dėl dalyvavimo konkurenciniame dialoge bei sudaryti sąlygas parengti atitinkamus sprendinius bei pasiūlymą (*detaliau žiūrėti VPJ 31 ir 34 straipsnių komentarus*).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad po atviro konkurso ar riboto konkurso pasirinkusi konkurencinį dialogą, perkančioji organizacija gali neskelbti skelbimo apie pirkimą, kai ji į dialogą kviečia visus vykusiam atviram ar ribotam konkursui pasiūlymus pateikusius tiekėjus, atitinkančius pirkimo dokumentuose įtvirtintus reikalavimus dėl pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos ir formalius pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

procedūros reikalavimus. Šiame kontekste formalių pirkimo procedūros reikalavimų pavyzdžiais galėtų būti laikomi reikalavimai pateikti pasiūlymą naudojantis CVP IS, parengti pasiūlymą tarim, pasiūlymą pasirašyti ne paprastu, o saugiu kvalifikuotu sertifikatu patvirtintu elektroniniu parašu[10].

Vis dėlto pirmiau nurodyta procedūra turėtų būti taikoma tik išimtiniais atvejais, kadangi pirkimą vykdant atviro konkurso ar riboto konkurso būdu pirkimo dokumentuose nustatytos aiškios ir konkrečios sąlygos, tuo tarpu konkurencinio dialogo procedūra taikytina esant techninio, finansinio ar kt. pobūdžio neapibrėžtumui, todėl viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principai galėtų būti pažeisti, jei neskelbdama apie konkurencinį dialogą perkančioji organizacija tokiu būdu užkirstų galimybę kitiems tiekėjams dalyvauti pirkime;

2) patikrina tiekėjų pateiktuose EBVPD nurodytą informaciją, pirkimo sąlygose įtvirtintų tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų atitiktį pagal VPĮ 47 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio komentarą*), taip pat jų atitiktį dėl pašalinimo pagrindų nebuvimo pagal VPĮ 46 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*) bei kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų atitiktį, jei šie reikalavimai nustatyti pirkimo sąlygose pagal VPĮ 48 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 48 straipsnio komentarą*);

3) atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nurodyta pirkimo dokumentuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 54 straipsnio komentarą*);

4) vienu metu kreipiasi į atrinktus kandidatus ir raštu kviečia pradėti dialogą ir pagal perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus pateikti siūlomus sprendinius, kad būtų galima išsiaiškinti ir nustatyti priemones, geriausiai atitinkančias perkančiosios organizacijos poreikius. Kvietime pateikiama VPĮ 3 priedo 1 punkte nurodyta informacija.

Konkurencinio dialogo su pasirinktais kandidatais metu perkančioji organizacija gali aptarti visas pirkimo sąlygas. Perkančioji organizacija į dialogo procedūras turi kviesti ne mažiau kandidatų, negu perkančiosios organizacijos nustatytas mažiausias jų skaičius. Jei minimalius kvalifikacijos reikalavimus atitinkančių kandidatų skaičius yra mažesnis už nurodytą skelbime apie pirkimą, perkančioji organizacija gali tęsti procedūrą ir kviesti dialogo visus paraiškas pateikusius ir minimalius kvalifikacinius reikalavimus atitinkančius kandidatus. Tuo atveju, jei minimalius kvalifikacijos reikalavimus atitinkančių kandidatų skaičius yra didesnis už nurodytą skelbime apie pirkimą, perkančioji organizacija gali tęsti procedūrą ir kviesti dialogo geriausiai įvertintas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

paraiškas pateikusius ir minimalius kvalifikacinius reikalavimus atitinkančius kandidatus. Šios procedūros metu perkančioji organizacija, kaip nurodyta anksčiau, negali kviesti dalyvauti pirkime kitų, paraiškų nepateikusių tiekėjų arba kandidatų, kurie neatitinka minimalių kvalifikacijos reikalavimų;

5) VPĮ 70 straipsnyje nustatyta tvarka veda dialogą su dalyviais, o jį užbaigusi prašo jų pateikti galutinius pasiūlymus (*detaliau žiūrėti VPĮ 70 straipsnio komentarą*).

6) įvertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėtoją, vadovaujantis pirkimo sąlygose nustatytais tiekėjų pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinimo kriterijais (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*).

3. VPĮ 68 straipsnio 3 dalyje yra nustatyta, kad vykdant pirkimą konkurencinio dialogo būdu tiekėjų pasiūlymai gali būti vertinami tik pagal kainos (ar sąnaudų) ir kokybės santykį (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą*).

Įstatymų leidėjas VPĮ 68 straipsnio 3 dalyje įtvirtino tik vienintelį galimą tiekėjų pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų, atsižvelgdamas į konkurencinio dialogo esmę, prasmę ir taikymo tikslą.

Konkurencinio dialogo būdu įsigyjamai prekei, paslaugai ar darbams yra taikomas kokybinis reikalavimas – atitikti perkančiosios organizacijos poreikius. Būtent iš konkurencinio dialogo tikslo išplaukia tai, kad prekes, paslaugas ar darbus įsigyjant šiuo pirkimo būdu, siūlomas pirkimo objektas negali būti pakartotinai vertinamas kokybės aspektu, kadangi siūlomos prekės, paslaugos ar darbai perkančiosios organizacijos savaime yra atrenkami pagal kokybės kriterijų, o laimėtojo atrinkimui būtina vertinti ir prekės, paslaugos ar darbų kainą. Kitaip tariant, konkurencinio dialogo metu tiekėjai galutinius pasiūlymus teikia tik dėl to perkančiosios organizacijos atrinkto pirkimo objekto, kurio kokybiniai kriterijai jau yra įvertinti ir patvirtinti, todėl pakartotinis siūlomo pirkimo objekto kokybės vertinimas nėra tikslingas. Būtent dėl šios priežasties vykdant pirkimą konkurencinio dialogo būdu tiekėjų pasiūlymus galima vertinti tik pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį.

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančioji organizacija, kurios veikla yra susijusi su IT ir telekomunikacijų paslaugų teikimu valstybinėms energetikos įmonėms, konkurencinio dialogo būdu siekia įsigyti administracinio pastato statybos darbus, kuris būtų pritaikytas specifiniams perkančiosios organizacijos poreikiams. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose detaliai išdėstė perkančiosios organizacijos poreikius ir konkrečius funkcinius bei nefunkcinius reikalavimus, kuriuos turėtų atitikti tiekėjo siūlomas statinys.

Atsižvelgdama į tai, perkančioji organizacija pasirinko tiekėjų pasiūlymus vertinti pagal kainos ir kokybės santykį:

Eil. Nr.	*Pasiūlymų vertinimo kriterijai*	*Lyginamasis svoris ekonominio naudingumo įvertinime*	*Pasiūlyme reikalinga pateikti informacija, kuri bus vertinama pagal ekonominio naudingumo kriterijus*
1.	*Pasiūlymo kaina (A)*	*x=50*	*Užpildyta pasiūlymo forma*
2.	*Atitiktis funkciniams reikalavimams (B):* *Pastatų energinė klasė* *Teritorijos išplanavimas ir funkcionalumas* *Pastato išplanavimas ir funkcionalumas*	*y=30*	*Atitikties funkciniams reikalavimams lentelė*
3.	*Atitiktis nefunkciniams reikalavimams (C)* *BMS (angl. Building Management System, liet. Pastatų valdymo Sistema) įdiegimas*	*z=20*	*Atitikties nefunkciniams reikalavimams lentelė*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

	Antrinis lietaus ir / ar nuotekų vandens panaudojimas		

Taigi, pirkimą vykdydama konkurencinio dialogo būdu, perkančioji organizacija gali nustatyti tiekėjų pasiūlymų ekonominį naudingumą vertinti pagal kainos ir kokybės santykį, atsižvelgiant į konkretaus siūlomo pirkimo objekto atitiktį keliamiems funkciniams ir nefunkciniams reikalavimams (pasiūlyto administracinio pastato funkcinius parametrus) bei kainą.

4. VPĮ 68 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta, kad perkančioji organizacija, atsižvelgdama į tai, kad konkurencinio dialogo vykdymas reikalauja didelių laiko, finansinių ir kitų kaštų, konkurencinio dialogo dalyviams gali nustatyti bei skirti prizus ir piniginės išmokas.

Tokiu būdu perkančioji organizacija, siekdama paskatinti tiekėjus dalyvauti ilgai trunkančiame ir didelių kaštų reikalaujančiame konkurencinio dialogo vykdymo procese, gali visiškai ar iš dalies padengti dalyvavimo konkurenciniame dialoge kaštus, siekiant paskatinti kuo daugiau dalyvių pateikti kokybiškus pasiūlymus ir pasiūlyti perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančias prekes, paslaugas ar darbus.

Pirmiau nurodytos skatinimo priemonės (jų vertė) turi būti įskaičiuota į bendrą pirkimo vertę.

[1] Komentuojamos VPĮ 68 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 30 straipsnio normas.

[2] S. Arrowsmit, *The Law of Public and Utilities Procurement: Regulation in the EU, 2014.*

[3] Trybus, Caranta, Gunilla, *EU Public Contract Law, Public Procurement and Beyond,* 2014, P. 85.

[4] S. Arrowsmit, S. Treumer, *Competitive dialogue in EU Law*, 2012.

[5] The Scottish Government, *Scottish capital investment manual, PPP Guide: Section 2, From OJEU to Contract Award,* 2009

[6] VPĮ aiškinamasis raštas.

[7] LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-476-378/2017.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[8] https://www.kt.gov.lt/lt/naujienos/irdaiva-ir-pst-apribojo-konkurencija-viesuosiuose-pirkimuose

[9] LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-476-378/2017.

[10] VPJ aiškinamasis raštas.

70 straipsnis. Dialogo reikalavimai

1. **Perkančioji organizacija, vesdama dialogą, turi laikytis šių sąlygų:**

1) **visiems tiekėjams taikyti vienodus reikalavimus, suteikti vienodas galimybes ir pateikti vienodą informaciją;**

2) **tretiesiems asmenims neatskleisti jokios iš tiekėjo gautos informacijos be tiekėjo sutikimo, kuriame būtų nurodyta, kokią informaciją leidžiama atskleisti;**

3) **dialogą vesti vadovaujantis šio įstatymo 22 straipsnyje nustatytais reikalavimais. Tuo atveju, kai surašomas dialogo protokolas, jį pasirašo Komisijos pirmininkas ir dalyvio, su kuriuo konsultuotasi, įgaliotasis atstovas.**

2. Konkurencinis dialogas gali būti vedamas vieną po kitos einančiomis pakopomis, kad taikant skelbime apie pirkimą ar aprašomajame dokumente nustatytus kriterijus būtų sumažintas tuo konkurencinio dialogo etapu svarstytinų sprendinių skaičius. Pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta, ar perkančioji organizacija numato taikyti dialogo pakopas. Jeigu taikomos dialogo pakopos, dalyviams, kurie nekviečiami į kitą pakopą, per 3 darbo dienas nuo atitinkamo sprendimo priėmimo raštu pranešama, kokie sprendiniai pasirinkti, nurodomos jų pasirinkimo priežastys. Paskutinėje pakopoje likęs dalyvių skaičius turi užtikrinti konkurenciją, jeigu yra pakankamai tinkamų sprendinių.

3. Perkančioji organizacija tęsia dialogą tol, kol ji gali nustatyti jos poreikius atitinkantį vieną ar kelis sprendinius.

4. Baigusi dialogą, perkančioji organizacija apie tai praneša likusiems dalyviams ir prašo kiekvieno iš jų pateikti galutinius pasiūlymus. Šiame kvietime nurodoma galutinio pasiūlymo pateikimo termino pabaiga, adresas ir kalba (kalbos), kuria (kuriomis) jie turi būti parengti. Galutiniai pasiūlymai rengiami pagal vykstant dialogui pateiktus ir patikslintus sprendinius. Šie pasiūlymai turi apimti visus būtinus ir pirkimui atlikti reikalingus elementus.

5. Perkančioji organizacija dalyvių gali prašyti galutinius pasiūlymus paaiškinti, patikslinti ir išsamiai apibūdinti, tačiau toks paaiškinimas, patikslinimas, išsamus apibūdinimas arba

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

papildoma informacija negali pakeisti pasiūlymo esmės arba dalyvavimo dialoge reikalavimų, iškreipti ar apriboti konkurencijos ir diskriminuoti tiekėjų.

6. Gautus galutinius pasiūlymus perkančioji organizacija įvertina, remdamasi skelbime apie pirkimą arba aprašomajame dokumente nurodytais kriterijais. Perkančioji organizacija su dalyviu, kurio pasiūlymas atitinka geriausią kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį, gali derėtis dėl finansinių įsipareigojimų ar kitų pasiūlyme nurodytų sąlygų patvirtinimo, galutinių pirkimo sutarties sąlygų nustatymo, tačiau tik tuo atveju, jeigu nebus keičiami pagrindiniai pasiūlymo ar kvietimo dalyvauti konkurenciniame dialoge elementai, įskaitant skelbime apie pirkimą arba aprašomajame dokumente nurodytus poreikius ir reikalavimus, tai nesukels pavojaus dėl konkurencijos iškreipimo ar diskriminacijos atsiradimo.

VPJ 70 straipsnyje[1] yra nustatyta konkurencinio dialogo vykdymo tvarka. VPJ 70 straipsnyje iš esmės yra atkartojami VPJ 66 straipsnyje nustatyti dialogo reikalavimai, išskyrus tam tikras toliau nurodomas išimtis.

Dialogo procedūra susideda iš dviejų etapų. Pirmojo etapo metu teikiami, tobulinami ir tikslinami tiekėjų siūlomi sprendiniai ir dėl jų vykdomas dialogas. Dialogas savo esme nėra derybos. Pats terminas suponuoja (nusako), kad tai yra dvišalė perkančiosios organizacijos ir tiekėjų diskusija, ieškant geriausių sprendinių ir jų alternatyvų. Tik perkančiajai organizacijai identifikavus jos poreikius atitinkantį sprendinį ar sprendinius, tiekėjai gali būti kviečiami teikti galutinius pasiūlymus, pereinant į antrąjį dialogo etapą – tiekėjų pasiūlymų vertinimą.

Dialogo metu perkančioji organizacija turi siekti šių tikslų:

1) I dialogo etapo metu padėti tiekėjams suprasti perkančiosios organizacijos poreikius ir reikalavimus, kad pagal juos tiekėjai prieš II dialogo etapą galėtų pakoreguoti savo sprendinius ir vėliau pateikti galutinius pasiūlymus;

2) Po I dialogo etapo patobulinti pirkimo sąlygas, įskaitant technines specifikacijas, sutarties projektą, jeigu tam tikri pirkimo aspektai dėl pirkimo sudėtingumo perkančiajai organizacijai buvo neaiškūs;

3) siekti, kad II dialogo etapo metu pateikti galutiniai pasiūlymai būtų kiek galima naudingesni perkančiajai organizacijai, pavyzdžiui, pasiekiant geriausią kainos ir kokybės santykį;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4) II dialogo etapo metu paskatinti tiekėjus pagerinti savo galutinių pasiūlymų sąlygas (skatinti tiekėjų konkurenciją).

Praktikoje rekomenduotina dialogą vykdyti šiais etapais ir vadovaujantis tokiais principais:

1. Išsiunčiamas kvietimas dalyviams dalyvauti dialogo susitikimuose, pridedama susitikimo darbotvarkė, kurioje nurodoma, kuriuo metu (valandomis) dėl kurio klausimo ar objekto bus vedamas dialogas, rekomenduojama nustatyti pertraukas ne rečiau kaip kas 2 valandas;

2. Dar prieš susitikimą turėtų būti sutarta, kas iš kurio dalyvio pasiūlymo bus laikoma „geriausiu scenarijumi“, ką iš pasiūlymo privaloma turėti, dėl ko verta derėtis, o ko verta atsisakyti;

3. Perkančiosios organizacijos komanda turėtų būti susiderinusi dialogo eigos planą (pertraukos, pasitarimai, žodžio suteikimo tvarka ir pan.);

4. Prieš susitikimą pasirūpinama būtina įranga (kompiuteris, projektorius, ekranas, rodyklė);

5. Dialogo susitikimai vykdomi tam tinkamoje patalpoje, kurioje yra stalas komisijos nariams, o kitoje pusėje – stalas dalyvio atstovams. Ekspertus rekomenduojama pakviesti užimti vietas netoli nuo perkančiosios organizacijos atstovų;

6. Dialogo atitinkamą pakopą (techninę, finansinę ir teisinę) veda už dialogo pakopos vedimą paskirtas atsakingas asmuo;

7. Susitikimo pradžioje pirkimo komisijos pirmininkas:

7.1. iš dalyvio atstovo paprašo įgaliojimo, kad jis turi teisę atstovauti dalyviui;

7.2. dalyviams trumpai pristato apie pradedamą dialogo pakopą, kokia tvarka bus vedamas dialogas, jo tikslą, o taip pat pristato asmenį, atsakingą už pakopos vedimą;

7.3. pristato komisijos narius, pagrindinius ekspertus bei paprašo dalyvio pristatyti savo komandą;

7.4. paaiškina susitikimo tvarką – kokie klausimai; kada ir kokios pertraukos; iki kada vyks susitikimas; dalyvio ir pirkimo komisijos teisė daryti papildomas pertraukas apsitarti; kuriose patalpose dialogo šalys aptaria klausimus; sutikimo įrašas ir protokolavimas bei pasirašymas.

8. Pakopos vedėjas gali deleguoti užduotis komandai ir ekspertams, koordinuodamas visą procesą.

9. Susitikimų metu rekomenduojama laikytis nustatytos susitikimo darbotvarkės. Rekomenduojama nutraukti sesiją anksčiau, jei yra toks poreikis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

10. Susitikimo pradžioje komisijos pirmininkas turėtų informuoti dalyvį, kad jis gali prašyti padaryti pertrauką

11. Galima nustatyti maksimalų dalyvio atstovų skaičių, galintį būti dialogo susitikimo kambaryje. Turėtų būti laikomasi taisyklės, kad dalyvio atstovų skaičius neturi viršyti perkančiosios organizacijos komisijos narių ir ekspertų skaičiaus. Bet kokiu atveju reikia iš anksto, likus kelioms dienoms iki susitikimo išsiaiškinti, kiek dalyvio atstovų dalyvaus konkrečiame susitikime;

12. Dalyviui turėtų būti suteikta patalpa jo komandos pasitarimui – jeigu komisija su nariais klausimus aptars kitoje patalpoje nei vyksta susitikimas, tuomet pačioje pradžioje komisijos pirmininkas dalyvio atstovams pasiūlo pasitarimus organizuoti susitikimų patalpoje. Šiuo atveju visa perkančiosios organizacijos komanda turi palikti patalpas ir turi būti užtikrintas dalyvio pasitarimo konfidencialumas. Sprendimą dėl pasitarimo pareikio ir trukmės priima perkančioji organizacija;

13. Ekspertai posėdžių metu dalyvauja kaip klausytojai ir laikosi visiškos tylos. Jie turi teisę siūlyti savo klausimus pakopos vedėjui;

14. Susitikimų metu daromas garso įrašas, o susitikimo protokolas turėtų būti paruoštas per pirkimo komisijos darbo reglamente nurodytą terminą (apie tai iš anksto pirkimo komisijos pirmininkas turi būti informuoti dalyvį). Susitikimo protokolas prieš jį pasirašant pirkimo komisijos pirmininkui, sekretoriui bei dalyvio įgaliotam atstovui turi būti suderintas su dalyviu;

15. Jei kažkurio klausimo pirkimo komisija negali atsakyti, įsipareigojama atsakymą pateikti nedelsiant per CVP IS. Apie tai pirkimo komisijos pirmininkas turėtų įspėti susitikimo pradžioje;

16. Dalyvius susitikimo pradžioje reiktų informuoti, kad perkančiosios organizacijos negali nurodyti, kaip dalyviai turi struktūruoti savo pasiūlymą. Taip pat apie tai, kad perkančioji organizacija neprivalo informuoti apie galimas dalyvio pasiūlymo spragas;

17. Bendraujant su dalyviais turi būti išlaikomi sąžiningumo ir nešališkumo principai;

18. Susitikimo pabaigoje galima išskirti tas dalyvio pasiūlymo sritis (detales), kurios gali būti tobulinamos;

19. Susitikimo pabaigoje uždaromas susitikimas ir primenama dėl kito susitikimo laiko, dialogo klausimų, susitikimo protokolo derinimo bei pasirašymo ir kad visa informacija bus teikiama per CVP IS.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Dialogo procedūra gali būti skaidoma į techninę, finansinę ir teisinę dalis. Techninėje dalyje perkančioji organizacija išsiaiškina savo galutinius poreikius – apimtį, techninius sprendinius, išpildymo laiką ir pagal tai gali detaliai ir aiškiai patikslinti pirkimo dokumentus (techninę specifikaciją ir kitus);

Finansinėje dalyje – techninio sprendinio kainą, kuri su galutiniu pasiūlymu gali mažėti arba didėti (išskyrus pirkimo dokumentuose nustatytas išimtis), atsiskaitymo tvarką.

Teisinėje dalyje – sutarties sąlygas, kurios priimtinos tiek perkančiajai organizacijai, tiek dalyviams bei galimiems finansuotojams (jeigu dalyvauja bankai / investicijų fondai), jeigu sutartis ilgalaikė, kaip šalys pasiskirsto rizikas, įskaitant statybos, tinkamumo, teisės aktų pasikeitimo ir pan.

1. VPĮ 70 straipsnio 1 dalyje yra nustatytos sąlygos, kurių privalo laikytis perkančioji organizacija, vykdydama dialogą pirkime, kuris vykdomas konkurencinio dialogo būdu. Vykstant dialogui, perkančioji organizacija, atsižvelgdama į viešųjų pirkimų lygiateisiškumo principą (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*), visų pirma privalo užtikrinti visų pirkimo dalyvių lygiateisiškumą ir tai, kad nei vienas iš pirkimo dalyvių nebūtų diskriminuojamas.

Vykdydama dialogą perkančioji organizacija privalo laikytis šių sąlygų:

1) visiems tiekėjams taikyti vienodus reikalavimus, suteikti vienodas galimybes ir pateikti vienodą informaciją; teikdama informaciją perkančioji organizacija neturi diskriminuoti tiekėjų (VPĮ 70 straipsnio 1 dalies 1 punktas).

Lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų laikymasis yra susijęs ne tik su konfidencialios informacijos apsauga, kaip nustatyta VPĮ 20 straipsnyje, tačiau ir su dialogo esme, tikslu ir prasme, kai derėdamiesi tiekėjai negali žinoti, o perkančioji organizacija atskleisti sąlygų, dėl kurių derasi kiti pirkimo dalyviai. Dėl to perkančiajai organizacijai draudžiama informuoti trečiuosius asmenis ar kitus pirkimo dalyvius apie susitarimus su kitais pirkimo dalyviais.

Lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principai lemia ir tai, kad su visais pirkimo dalyviais turi būti deramasi dėl tų pačių sąlygų, suteikiant tokios pačios apimties informaciją tokiu pat būdu ar priemonėmis, kiekvienam dalyviui skiriant vienodą ar panašų terminą dialogui, vienodą skaičių dialogo pakopų ir pan. Su kiekvienu dalyviu turi būti deramasi atskirai. Rekomenduojama, kad dėl tų pačių pirkimo sąlygų dialogą vestų tas pats pirkimo komisijos narys ar nariai.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2) Tretiesiems asmenims neatskleisti jokios iš tiekėjo gautos informacijos be tiekėjo sutikimo, kuriame būtų nurodyta, kokią informaciją leidžiama atskleisti (VPĮ 70 straipsnio 1 dalies 2 punktas).

Įstatymų leidėjas VPĮ 70 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatė draudimą perkančiajai organizacijai tretiesiems asmenims atskleisti tiekėjo konkurencinio dialogo metu pateiktą informaciją, tokiu būdu išsaugant tiekėjo konkurencinį pranašumą konkurencinio dialogo vykdymo metu.

Komentaro autorių nuomone, VPĮ 70 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytas draudimas atskleisti tiekėjo pateiktą informaciją lemia, kad perkančioji organizacija konkurencinio dialogo vykdymo metu gali atskleisti iš tiekėjo gautą informaciją tretiesiems asmenims tik tuo atveju, kai:

1) yra gautas tiekėjo sutikimas dėl tokios informacijos atskleidimo, arba

2) tais atvejais, kai tokios informacijos atskleidimas yra būtinas tolimesniam konkurencinio dialogo vykdymui, o informacija atskleidžiama tokiu būdu ir apimtimi, kuris nepažeistų tiekėjo teisių bei teisėtų interesų.

Antruoju atveju iš tiekėjo gautos informacijos atskleidimas galėtų būti pateisinamas tik tuo atveju, jei tokios informacijos atskleidimas yra būtinas tolesnėms konkurencinio dialogo procedūroms vykdyti. Atsižvelgiant į tai, kai perkančioji organizacija pagal iš ūkio subjekto gautą informaciją identifikuoja savo poreikius, jis turi teisę informuoti kitus tiekėjus apie galimybę pasiūlyti tokį poreikį įgyvendinančius sprendinius, tačiau neatskleidžiant tokį sprendinį pasiūliusio tiekėjo ar konkrečių jo pasiūlymo detalių. Priešingu atveju, draudimas išviešinti tiekėjo pasiūlytus, perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančius sprendinius iš esmės reikštų draudimą perkančiajai organizacijai paviešinti (identifikuoti ir paskelbti) jos poreikius, kuriam tiekėjai būtų kviečiami pasiūlyti savo sprendinius teikdami galutinius pasiūlymus.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija konkurencinio dialogo būdu vykdo statinio renovacijos darbų, pritaikant statinį perkančiosios organizacijos poreikiams, viešąjį pirkimą.

Vienas iš tiekėjų atliko perkančiosios organizacijos veiklos analizę ir nustatė, kad efektyvi perkančiosios organizacijos veikla galima ir nepanaudojant viso statinio administracinėms patalpoms, o likęs laisvas statinio plotas gali būti panaudojamas įrengiant perkančiosios organizacijos darbuotojų vaikams skirtą ugdymo vietą, kadangi analizės metu buvo nustatyta,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kad net 80 procentų perkančiosios organizacijos darbuotojų augina mažamečius vaikus. Atsižvelgiant į tai, pirminiame pasiūlyme vienas tiekėjas nurodė galimybę renovuojant statinį įrengti darbuotojų vaikams skirtą ugdymo vietą.

Perkančioji organizacija, nustačiusi, kad šio tiekėjo siūlomas sprendinys atitinka perkančiosios organizacijos poreikius, gali informuoti kitus tiekėjus apie tai, kad tiekėjai gali teikti pasiūlymus, susijusius su laisvo statinio ploto panaudojimu perkančiosios organizacijos darbuotojų poreikiams, socialiniams poreikiams, tokiu būdu netiesiogiai atskleidžiant iš vieno tiekėjo gautą informaciją tretiesiems asmenims.

VPĮ 70 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatos taip pat turi būti aiškinamos kartu su kitomis VPĮ nuostatomis, įskaitant VPĮ 20 straipsnio nuostatas. Todėl bet kuriuo atveju perkančioji organizacija tretiesiems asmenims negali atskleisti tiekėjo pateiktos konfidencialios informacijos. Perkančiosios organizacijos neriboja vien tiekėjo nurodymas laikyti tam tikrą informaciją konfidencialia. Konfidencialios informacijos sąvoka pateikiama VPĮ 20 straipsnyje. Pati perkančioji organizacija privalo vertinti, ar tiekėjo kaip konfidenciali nurodoma informacija iš tiesų gali būti laikoma konfidencialia ir negali būti atskleista tretiesiems asmenims (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*).

3) dialogą vesti vadovaujantis VPĮ 22 straipsnyje nustatytais reikalavimais. Tuo atveju, kai surašomas dialogo protokolas, jį pasirašo Komisijos pirmininkas ir dalyvio, su kuriuo derėtasi, įgaliotasis atstovas (VPĮ 75 straipsnio 1 dalies 3 punktas).

Dialogo metu naudojamos bendravimo priemonės turi atitikti VPĮ 22 straipsnyje nustatytus reikalavimus, būti nediskriminacinės, iš anksto atskleistos pirkimo dokumentuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*) ir sudaryti vienodas galimybes tiekėjams bendrauti ir keistis informacija su perkančiąja organizacija, t. y. vedant dialogą su tiekėjais gali būti bendraujama ir keičiamasi informacija rengiant susitikimus, darant prezentacijas, taip pat gali būti bendraujama raštu: paštu arba per kurjerį, faksu, telefonu (trumposiomis žinutėmis), elektroninėmis priemonėmis (CVP IS). Perkančioji organizacija išsirenka bendravimo priemones atsižvelgdama į konkretaus pirkimo sudėtingumą, tiekėjų galimybes (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pažymėtina, kad dialogo turinys, kai dialogas atliekamas ne raštu, turi būti įforminamas dialogo protokoluose VPĮ 19 straipsnyje nustatyta tvarka. Tinkamai surašytu protokolu laikomas tik tas protokolas, kurį pasirašo tiek komisijos pirmininkas, tiek ir tiekėjo atstovas. Dialogo metu vykęs susirašinėjimas gali būti pridedamas prie dialogo protokolo (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio komentarą*).

2. VPĮ 70 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos teisė taikyti dialogo pakopas, apie tai iš anksto aiškiai ir nedviprasmiškai nurodžius pirkimo dokumentuose. Dialogo pakopų esmė yra ta, kad perkančioji organizacija, taikydama dialogo pakopas, atsižvelgdama į pirkimo dokumentuose nustatytus kriterijus, gali mažinti sprendinių, dėl kurių yra deramasi, skaičių. Tokiu būdu perkančioji organizacija atrenka sprendinius, kurie geriausiai atitinka perkančiosios organizacijos poreikius bei finansines galimybes ir dialogą tęsia prašydama pateikti galutinius pasiūlymus, atsižvelgiant į perkančiosios organizacijos pasirinktus sprendinius (*detaliau žiūrėti VPĮ 66 straipsnio komentarą*).

Viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principus atitinka situacija, kai pirmas dialogui kviečiamas vėliausiai pirmąjį sprendinį pasiūlęs dalyvis ir taip toliau, tačiau perkančioji organizacija pirkimo sąlygose gali nustatyti ir kitą dalyvių eiliškumo atrankos būdą, pavyzdžiui, burtų keliu.

Komentaro autorių nuomone, pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija turėtų nurodyti ne tik tai, kad dialogo pakopos bus taikomos, tačiau ir nustatyti atskirų dialogo pakopų eiliškumą, konkretų dialogo objektą ar objektus (jų ribas). Pavyzdžiui, perkančioji organizacija gali nustatyti, kad pirmojoje dialogo pakopoje bus deramasi dėl pirkimo objekto techninių savybių, antroje – dėl pristatymo terminų ir apmokomų perkančiosios organizacijos darbuotojų skaičiaus, trečioje – dėl pirkimo objekto kainos. Gali būti deramasi dėl įvairių prekių, paslaugų ar darbų aspektų, pavyzdžiui, kokybės, kiekių, sutarties sąlygų, socialinės ir aplinkos apsaugos, inovacijų, jeigu jie nesudaro pirkimo dokumentuose nurodytų minimalių reikalavimų.

Dialogas gali būti vykdomas tokiomis pakopomis (skirtingų pakopų susitikimai gali būti vykdomi lygiagrečiai):

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1) Pirmojoje pakopoje aptariami ir vedamas dialogas dėl techninių sprendinių aspektų, įskaitant inžinerinius ir techninius aspektus, paslaugų, prekių teikimo, projekto rezultato, dėl kitų su techniniais sprendinio aspektais susijusių klausimų (rekomenduotina trukmė – 5 darbo dienos);

2) Antrojoje pakopoje galima derėtis dėl prekių pristatymo termino, jeigu jis nesudaro pirkimo dokumentuose nustatytų minimalių reikalavimų, atsižvelgiant į tai, kad prekių pristatymo termino prailginimas gali turėti įtakos sumažinti pasiūlymo kainą (rekomenduotina trukmė – 1 darbo diena);

3) Trečiojoje pakopoje aptariami ir vedamas dialogas dėl finansinių sprendinio aspektų, įskaitant finansavimo sąlygas, atsiskaitymų ir mokėjimų tvarką, kainos mažinimo ir kitų su finansiniais sprendinio aspektais susijusių klausimų (rekomenduotina trukmė – 3 darbo dienos);

4) Ketvirtojoje pakopoje galima susiderėti, kad tiekėjas be papildomo mokesčio apmokys perkančiosios organizacijos darbuotojus naudotis iš jo įsigytomis prekėmis (rekomenduotina trukmė – 1 darbo diena);

5) Penktojoje pakopoje galima derėtis dėl perkamo objekto komplektacijos – tiekėjai pasiūlo pirkimo objekto priedus, kurių reikalingumo perkančioji organizacija negalėjo numatyti prieš pradėdama pirkimą (rekomenduotina trukmė – 1 darbo diena);

6) Šeštojoje pakopoje vedamas dialogas dėl teisinių sprendinio (sutarties projekto) aspektų (rekomenduotina trukmė – 2 darbo dienos).

Vykdant dialogą pakopomis, vadovaujantis viešųjų pirkimų skaidrumo principu (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*), dalyviams, kurie nekviečiami į kitą dialogo pakopą, raštu (VPĮ 22 straipsnyje nustatyta tvarka) turėtų būti pranešama, kokie sprendiniai pasirinkti, nurodomos jų pasirinkimo priežastys (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 ir 66 straipsnių komentarus*). Tokiu atveju tiekėjai, kurie nekviečiami į kitą dialogo pakopą, turėtų galimybę įvertinti perkančiosios organizacijos sprendimo tęsti dialogą su atitinkamais tiekėjais pagrįstumą ir teisėtumą.

Įstatymų leidėjas VPĮ 70 straipsnio 2 dalyje nustatė, kad dialogo pakopos privalo būti taikomos taip, kad būtų užtikrinama tiekėjų konkurencija. Dėl to dialogas pakopomis negali būti atliekamas tokiu būdu, kad paskutinėje dialogo pakopoje liktų tik vienas dalyvis, išskyrus atvejus, kai perkančiosios organizacijos poreikius atitinkantį sprendimą gali pasiūlyti tik vienas tiekėjas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Po kiekvienos dialogo pakopos perkančioji organizacija gali prašyti dalyvių patikslinti sprendinius ar atskiras jo dalis pagal dialogo rezultatus.

3. VPĮ 70 straipsnio 3 dalyje yra nustatyta, kad dialogo vykdymas nėra savitikslis, todėl dialogas turi būti vykdomas tol, kol perkančioji organizacija galės identifikuoti savo poreikius bei tokių poreikių finansines ir teisines sąlygas pagal vieną ar kelis sprendinius, kurie atitiktų perkančiosios organizacijos poreikius.

Be to, dialogo vykdymas daugiau (pirmiausia) yra susijęs ne tiek su konkretaus dalyvio (laimėtojo) atrinkimu, kiek su vieno ar kelių perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančių sprendinių nustatymu. Perkančiajai organizacijai dialogo būdu atrinkus vieną ar kelis perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančius sprendinius, dialogas yra baigiamas ir vadovaujantis VPĮ 70 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka dalyviai yra kviečiami pateikti galutinius pasiūlymus, siūlant perkančiosios organizacijos identifikuotus, jos poreikius atitinkančius sprendinius.

Būtent perkančioji organizacija vertina ir nustato, koks konkretus sprendinys atitinka jos poreikius, iš anksto atitinkamų kriterijų ir sprendinių ar jo dalių nenustačiusi pirkimo dokumentuose. Vis dėlto perkančioji organizacija pranešime tiekėjams, kviesdama pateikti galutinius pasiūlymus, turėtų motyvuoti, kodėl būtent pasirinktas sprendinys atitinka jos poreikius ir apie tai informuoti tiekėjus (*detaliau žiūrėti VPĮ 70 straipsnio 1 dalies komentarą pirmiau ir VPĮ 22 straipsnio komentarą*).

Komentaro autorių nuomone, perkančioji organizacija net ir nustačiusi sprendinį, atitinkantį jos poreikius, neturėtų nutraukti dialogo procedūros ir turėtų išklausyti visų tiekėjų siūlomus sprendinius ir tik išklausiusi visus tiekėjus nuspręsti, kokie sprendiniai atitinka perkančiosios organizacijos poreikius ir dėl kokių sprendinių tiekėjai galės pateikti galutinį pasiūlymą[2].

4. VPĮ 70 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta kvietimo pateikti galutinius pasiūlymus ir galutinių pasiūlymų pateikimo tvarka.

Įstatymų leidėjas VPĮ 70 straipsnio 4 dalyje nustatė, kad perkančioji organizacija gali prašyti dalyvių pateikti galutinius pasiūlymus tik tuo atveju, jeigu yra baigta dialogo procedūra, kurios metu perkančioji organizacija yra nustačiusi vieną ar kelis jos poreikius atitinkančius sprendinius.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tuo atveju, jei perkančioji organizacija neidentifikavo ir nenustatė, kokie konkretūs sprendiniai tenkintų jos poreikius, dalyviai negali būti kviečiami teikti galutinius pasiūlymus, o perkančioji organizacija turi arba tęsti dialogo vykdymą, arba nutraukti pirkimo procedūras.

Tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija identifikavo jos poreikius atitinkančius sprendinius, ji patikslina pirkimo dokumentus (pirkimo dokumentuose nustato atitinkamus reikalavimus, atsižvelgdama į pasirinktus sprendinius) (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*), apie dialogo pabaigą informuoja dialogo pakopų metu neatmestus tiekėjus (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*), ir paprašo jų pateikti galutinius pasiūlymus pagal patikslintus pirkimo dokumentus (*detaliau žiūrėti VPĮ 69 straipsnio komentarą*).

Komentaro autorių nuomone, pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija gali numatyti, kad perkančioji organizacija pateikti galutinius pasiūlymus kvies tik tuos tiekėjus, kurių siūlyti sprendiniai atitiko perkančiosios organizacijos poreikius, jei tokiu būdu nebus nepagrįstai (dirbtinai) ribojama tiekėjų konkurencija (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Tokia tiekėjų atrankos procedūra atitinka konkurencinio dialogo esmę ir prasmę.

Likę dalyviai gali pateikti galutinius pasiūlymus tik dėl tų sprendinių, kurie dialogo metu buvo nustatyti kaip atitinkantys perkančiosios organizacijos poreikius. Dalyvių teikiamų galutinių pasiūlymų turinys turi atitikti patikslintuose pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus.

Kviesdama dalyvius pateikti galutinius pasiūlymus perkančioji organizacija kvietime privalo nurodyti galutinį pasiūlymų pateikimo terminą, adresą ir kalbą, kuria pasiūlymas turi būti parengtas. Perkančioji organizacija kvietime taip pat gali nurodyti papildomą informaciją, susijusią su galutinių pasiūlymų rengimu ir pateikimu.

5. VPĮ 70 straipsnio 5 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos teisė prašyti dalyvių paaiškinti, patikslinti ir išsamiai apibūdinti pateiktus galutinius pasiūlymus.

Perkančioji organizacija gali prašyti dalyvių patikslinti, papildyti arba paaiškinti savo galutinius pasiūlymus, tačiau tiekėjams yra draudžiama atlikti esminius savo tokių pasiūlymų keitimus, t. y. keisti kainą ar atlikti kitus pakeitimus, dėl kurių pirkimo dokumentų reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkantis pirkimo dokumentų reikalavimus, arba jei toks dalyvio galutinio pasiūlymo paaiškinimas, patikslinimas galėtų iškreipti ar apriboti konkurenciją, diskriminuoti kitus dalyvius (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

6. VPĮ 70 straipsnio 6 dalyje yra nustatyta galutinio dalyvio pasiūlymo vertinimo tvarka. Galutinius dalyvių pasiūlymus perkančioji organizacija privalo vertinti griežtai laikydamasi pirkimo dokumentuose nustatytų sąlygų ir pirkimo dokumentuose nustatytų pasiūlymų vertinimo kriterijų (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*).

Įstatymų leidėjas VPĮ 70 straipsnio 6 dalyje nustatė, kad vykdant pirkimą konkurencinio dialogo būdu, yra taikoma kiek lankstesnė procedūra. Perkančioji organizacija su preliminariu pirkimo laimėtoju iki viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo gali derėtis dėl tam tikrų neesminių viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų: finansinių įsipareigojimų (pavyzdžiui, apmokėjimo termino, avansinio mokėjimo, avansinio mokėjimo dydžio ir kt.), kitų pasiūlyme nurodytų sąlygų patvirtinimo ar galutinių viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų. Vis dėlto po kvietimo pateikti galutinius pasiūlymus, perkančiosios organizacijos ir preliminarus pirkimo laimėtojas negali derėtis dėl ir keisti esminių pasiūlymo ar kvietimo dalyvauti pirkime sąlygų, įskaitant ir pirkimo dokumentuose nurodytų perkančiosios organizacijos poreikių ir reikalavimų, pavyzdžiui, dėl pirkimo objekto kainos, kokybės, techninių savybių, atitikties atitinkamiems standartams ir kita.

Taip pat perkančioji organizacija ir dalyvis gali derėtis tik tiek ir tik dėl tų sąlygų, kiek tai nesukels pavojaus dėl konkurencijos iškraipymo ar lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų pažeidimo, o dėl šių sąlygų nebuvo susitarta anksčiau (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija įvertino dalyvių pateiktus galutinius pasiūlymus, o daugiausiai ekonominio naudingumo balų gavo Tiekėjo A pasiūlymas. Tiekėjas A prieš sudarant viešojo pirkimo-pardavimo sutartį nurodė, kad sutiktų pasirašyti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį tuo atveju, jei pirmiau nurodytoje sutartyje būtų numatytas avansinis mokėjimas, 5 000 Eur padidinta pirkimo objekto kaina, 12 mėnesių sutrumpinta kokybės garantijos trukmė ir pakeista prekių pristatymo vieta.

Atsižvelgdama į tai, kad pirkimo dokumentuose buvo įtvirtintas konkretus kokybės garantijos terminas, tiekėjams nebuvo nustatyta galimybė gauti avansinį mokėjimą, o pirkimo objekto kainos pakeitimas reikštų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų pažeidimą, kadangi

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dalyviai tarpusavyje konkuravo ir dėl pirkimo objekto kainos, perkančioji organizacija su Tiekėju A galėtų derėtis tik dėl prekių pristatymo vietos ir tik tiek, kiek tai nepažeistų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų bei nesukeltų pavojaus konkurencijos iškraipymui.

[1] Komentuojamos VPĮ 70 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 30 straipsnio normas.

[2] The Scottish Government, *Scottish capital investment manual, PPP Guide: Section 2, From OJEU to Contract Award,* 2009.

71 straipsnis. Neskelbiamų derybų sąlygos

1. **Prekės, paslaugos ar darbai neskelbiamų derybų būdu gali būti perkami, kai yra bent viena iš šių sąlygų:**

1) jeigu atviram ar ribotam konkursui nepateikta paraiškų ar pasiūlymų arba visos pateiktos paraiškos ar pasiūlymai yra netinkami, o pirminės pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos ir jeigu Europos Komisijos prašymu jai pateikiama šiuo pagrindu atliekamo ar atlikto pirkimo procedūros ataskaita. Jeigu perkančioji organizacija ketina šiuo pagrindu taikyti neskelbiamų derybų būdą, ji turi visiems atviro ar riboto konkurso kandidatams ir dalyviams pranešti, kad jie pateikė netinkamas viešojo pirkimo paraiškas ar netinkamus viešojo pirkimo pasiūlymus;

2) jeigu prekes patiekti, paslaugas teikti ar darbus atlikti gali tik konkretus tiekėjas dėl vienos iš šių priežasčių:

a. pirkimo tikslas yra sukurti arba įsigyti unikalų meno kūrinį ar meninį atlikimą;

b. konkurencijos nėra dėl techninių priežasčių;

c. dėl išimtinių teisių, įskaitant intelektinės nuosavybės teises, apsaugos;

3) jeigu neįvengiamai būtina pirkimą atlikti ypač skubiai dėl įvykio, kurio perkančioji organizacija negalėjo numatyti, kai tokio pirkimo neįmanoma atlikti atviro, riboto konkurso ar skelbiamų derybų būdais šiame įstatyme nustatytais terminais. Aplinkybės, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, jokiu būdu negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos.

2. **Šio straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčiai gali būti taikomi tik tuo atveju, kai nėra pagrįstos alternatyvos ar pakaitalo ir konkurencijos nebuvimas nėra sukurtas perkančiosios organizacijos, jai dirbtinai sugriežtinus pirkimo reikalavimus.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. **Neskelbiamų derybų būdu prekės taip pat gali būti perkamos, kai yra bent viena iš šių sąlygų:**

1) jeigu perkamos prekės gaminamos tik mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtros tikslais ir jeigu tokiu pirkimu nesiekiama įsigyjamų prekių masinė gamyba sustiprinti komercinio pajėgumo arba padengti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidų;

2) jeigu perkančioji organizacija pagal ankstesnę pirkimo sutartį iš kokio nors tiekėjo pirko prekių ir nustatė, kad iš jo verta pirkti papildomai, siekiant iš dalies pakeisti turimas prekes ar įrenginius arba padidinti turimų prekių ar įrenginių kiekį, kai, pakeitus tiekėją, perkančiajai organizacijai reikėtų įsigyti medžiagų, turinčių kitokias techninės charakteristikas, ir dėl to atsirastų nesuderinamumas arba per didelių techninių eksploatavimo ir priežiūros sunkumų. Tokių sutarčių, kaip ir pasikartojančių sutarčių, trukmė paprastai negali būti ilgesnė kaip 3 metai, skaičiuojant nuo pradinės pirkimo sutarties sudarymo momento;

3) jeigu prekės kotiruojamos ir perkamos prekių biržoje;

4) kai ypač palankiomis sąlygomis perkama iš tiekėjo, kuris yra likviduojamas, restruktūrizuojamas, bankrutuojantis, bankrutavęs ar su kreditoriais sudaręs taikos sutartį, arba tiekėjui taikomos panašios procedūros pagal šalies, kurioje jis registruotas, teisės aktus.

4. **Neskelbiamų derybų būdu paslaugos taip pat gali būti perkamos po projekto konkurso, vykdyto laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, jeigu pirkimo sutartis sudaroma pagal projekto konkurse nustatytas taisykles ir perkama iš projekto konkurso laimėtojo arba vieno iš jų. Pastaruoju atveju į derybas kviečiami visi laimėtojai.**

5. **Neskelbiamų derybų būdu paslaugos ir darbai taip pat gali būti perkami, kai iš to paties tiekėjo perkamos naujos paslaugos ar darbai, panašūs į tuos, kurie buvo pirkti pagal pirminę pirkimo sutartį, kai yra visos šios sąlygos kartu:**

1) visi nauji pirkimai yra skirti tam pačiam projektui, dėl kurio buvo sudaryta pirminė pirkimo sutartis, vykdyti, o pagrindiniame projekte buvo numatyta galimų papildomų paslaugų ar darbų pirkimo mastas ir sąlygos, kurioms esant bus perkama papildomai;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2) pirminė pirkimo sutartis buvo sudaryta paskelbus apie pirkimą šiame įstatyme nustatyta tvarka, skelbime nurodžius apie galimybę pirkti papildomai ir atsižvelgus į papildomų pirkimų vertę;

3) nauji pirkimai atliekami nuo pirminės pirkimo sutarties sudarymo momento praėjus ne ilgesniam kaip 3 metų laikotarpiui.

6. **Supaprastintų pirkimų atvejais neskelbiamų derybų būdu taip pat gali būti perkamos:**

1) prekės ir paslaugos naudojant reprezentacinėms išlaidoms skirtas lėšas;

2) muziejų eksponatai, archyvų ir bibliotekų dokumentai, prenumeruojami laikraščiai ir žurnalai;

3) prekės iš valstybės rezervo;

4) licencijos naudotis bibliotekiniais dokumentais ar duomenų (informacinėmis) bazėmis;

5) teisėjų, prokurorų, profesinės karo tarnybos karių, perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojų ir (arba) pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų mokymo ir konferencijų paslaugos;

6) ekspertų komisijų, komitetų, tarybų narių, taip pat jų pasitelkiamų ekspertų, valstybės institucijų ar įstaigų kontrolės veiklai reikalingų ekspertų teikiamos nematerialaus pobūdžio (intelektinės) paslaugos;

7) mokslo ir studijų institucijų veiklos, mokslo, meninės veiklos, studijų, taip pat mokslo ir studijų institucijų paraiškų, reikalingų leidimui vykdyti studijas ir su studijomis susijusią veiklą gauti, ekspertinio vertinimo paslaugos;

8) prekės, gaminamos ir (ar) naudojamos tik mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtros tikslais, kai norimo rezultato negalima pasiekti naudojant tokios pačios paskirties gaminius;

9) valstybės iždo funkcijoms atlikti reikalingos finansinės, kredito reitingo nustatymo ir finansinės informacijos teikimo paslaugos;

10) keleivių pervežimo, nakvynės ir kitos su tarnybine komandiruote susijusios paslaugos, kai jos įsigyjamos iš tiesioginio paslaugos teikėjo;

11) dalijimosi pačių naudotojų sukurta informacija su visuomene platformos paslaugos, kai jos įsigyjamos iš tiesioginio paslaugos teikėjo pagal jo nustatytą visiems paslaugų gavėjams

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

taikomą vienodą paslaugų kainodarą ir paslaugų organizavimo būdus ir kai paslaugos teikėjas neprisiima atsakomybės už skelbiamos informacijos turinį.

Komentuojamame VPĮ 71 straipsnyje[1] įtvirtintos sąlygos, kurioms esant, perkančiosios organizacijos gali vykdyti pirkimą neskelbiamų derybų būdu.

VPĮ 71 straipsnio sąlygos yra taikomos tiek tarptautiniams (išskyrus VPĮ 71 straipsnio 6 dalies nuostatas), tiek supaprastintiems pirkimams. Neskelbiamos derybos pagal atskiras sąlygas gali būti taikomos arba visiems pirkimo objektams (darbams, paslaugoms, prekėms), arba tik jų daliai, t. y. tik paslaugoms, tik paslaugoms ir darbams ar tik prekėms.

Neskelbiamos derybos yra viešojo pirkimo būdas, kai perkančioji organizacija neprivalo skelbti apie pirkimo vykdymą, viešinti pirkimo dokumentų, o gali pasirinkti konkrečius tiekėjus, kurie kviečiami pateikti pasiūlymus ir su kuriais yra deramasi. Kadangi toks pirkimo būdas riboja tiekėjų konkurenciją ir yra mažiausiai skaidrus (tam tikra dalimi neskelbiamos derybos – viešųjų pirkimų antagonizmas), neskelbiamos derybos gali būti taikomos tik išimtiniais atvejais, o VPĮ 71 straipsnio sąlygos aiškinamos ir taikomos siaurai[2]. Be to, taikant neskelbiamų derybų būdą, perkančioji organizacija privalo pagrįsti tokio pirkimo būdo taikymą[3].

1. VPĮ 71 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant, gali būti vykdomi prekių, paslaugų arba darbų pirkimai neskelbiamų derybų būdu. Šiuo būdu pirkimas gali būti vykdomas esant bent vienai iš VPĮ 71 straipsnio 1 dalyje nurodytų sąlygų, t. y. nustatytos sąlygos yra alternatyvios, o ne kumuliatyvios (taikomos kartu).

1.1. VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, jeigu atviram ar ribotam konkursui nepateikta paraiškų ar pasiūlymų arba visos pateiktos paraiškos ar pasiūlymai yra netinkami, o pirminės pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos ir jeigu Europos Komisijos prašymu jai pateikiama šiuo pagrindu atliekamo ar atlikto pirkimo procedūros ataskaita. Jeigu perkančioji organizacija ketina šiuo pagrindu taikyti neskelbiamų derybų būdą, ji turi visiems atviro ar riboto konkurso kandidatams ir dalyviams pranešti, kad jie pateikė netinkamas viešojo pirkimo paraiškas ar netinkamus viešojo pirkimo pasiūlymus.

Taigi, neskelbiamos derybos gali būti vykdomos esant šioms sąlygoms kartu:

- prieš vykdant neskelbiamas derybas buvo vykdomos atviro arba riboto konkurso procedūros. Dėl to, prieš vykdant neskelbiamas derybas, apie pirkimo vykdymą ir jo sąlygas turėjo būti skelbiama VPĮ nustatyta tvarka;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- atviro arba riboto konkurso procedūros nebuvo užbaigtos viešo pirkimo sutarties sudarymu, kadangi:

- iš viso nebuvo pateikta paraiškų (pasiūlymų). Kitaip sakant, nebuvo pirkimo kandidatų ar dalyvių;

- visos pateiktos paraiškos (pasiūlymai) yra netinkamos *(detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 20-21 dalies komentarus*). VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 1 punkto reguliavimas aiškintinas taip, kad:

◦ netinkama paraiška yra tokia, kai kandidatai ar dalyviai neatitinka kvalifikacijos reikalavimų, dėl jų yra pašalinimo pagrindų (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 20 dalies komentarą*);

◦ netinkamas pasiūlymas yra toks, kuris neatitinka reikalavimų dėl pirkimo objekto (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 21 dalies komentarą*).

Paraiškos teikiamos tik riboto konkurso procedūrų metu (netaikoma atviram konkursui), todėl neskelbiamos derybos vykdomos esant kvalifikacijos, pašalinimo pagrindų trūkumams.

Atviro konkurso atveju neskelbiamos derybos vykdomos tik esant trūkumų pasiūlyme siaurąja prasme, o kai atviro konkurso atveju yra nustatomi nepriimtini pasiūlymai, t. y. kai pasiūlymas neatitinka perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų, įskaitant reikalavimus dėl tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų; jame pasiūlyta kaina viršija viešajam pirkimui skirtas lėšas, perkančiosios organizacijos nustatytas prieš pradedant pirkimo procedūrą, išskyrus VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punkte numatytus atvejus; jis gautas pavėluotai; dėl jo perkančioji organizacija turi įrodymų apie neleistino susitarimo ar korupcijos atvejus; jame pasiūlyta tiekėjo nepagrįsta ar netinkamai pagrįsta neįprastai maža kaina (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 18 dalies komentarą*), gali būti vykdomos skelbiamos derybos, atskirai ir papildomai (pakartotinai) apie jas nepaskelbiant (*detaliau žiūrėti VPĮ 63 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*). Taigi, perkančiosios organizacijos turi tinkamai nustatyti pasiūlymų atmetimo pagrindą ir atitinkamai taikyti tinkamą pirkimo būdą: neskelbiamas derybas ar skelbiamas derybas apie jas neskelbiant.

- pirminės atviro konkurso ar riboto konkurso sąlygos yra nekeičiamos, vykdant neskelbiamas derybas. Atsižvelgiant į tai, kad pagal pirmines sąlygas nedalyvavo pirkime tiekėjai ar dalyvių (kandidatų) paraiškos (pasiūlymai) buvo netinkamos, tai sąlyga, jog negali būti keičiamos pirminės konkurso sąlygos turi būti suprantama taip,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kad yra leidžiami tokie pakeitimai, kurie reikalingi tam, kad būtų įvykdytos neskelbiamos derybos, pavyzdžiui, nurodoma, dėl kokių aspektų bus deramasi, nurodoma, kad gali būti vienas pasiūlymo vokas, o ne du ir pan. Be to, pagal ESTT suformuotą teismų praktiką[4] leidžiami tokie pakeitimai, kurie nėra laikomi esminiais.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė atliekų tvarkymo paslaugų pirkimą, kurio sąlygose nustatė, kad pasiūlymus vertins pagal vienos tonos atliekų sutvarkymo įkainį, apie kurį paskelbė 2018 m. rugpjūčio mėnesį. Pirkimo techninėje specifikacijoje buvo nurodyti 2016–2017 metų atliekų kiekiai tam, kad tiekėjai suprastų praeities duomenis. Dėl pateiktų netinkamų pasiūlymų perkančioji organizacija viešai paskelbė, jog pirkimo procedūros pasibaigė. Perkančioji organizacija 2019 m. sausio mėnesį pateikė kvietimus visiems pirkime dalyvavusiems tiekėjams pateikti pasiūlymus neskelbiamose derybose. Neskelbiamų derybų dokumentuose perkančioji organizacija nurodė papildomus praeities duomenis (2018 metų atliekų kiekius). Toks pirkimo sąlygų pakeitimas, kai nurodomi atnaujinti duomenys, nepakeičia jų esmės, todėl leistini. Tačiau negali būti keičiami duomenys, pavyzdžiui, preliminarus numatomas įsigyti paslaugų kiekis, pobūdis, ir panašiai.

- Komisijos prašymu jai pateikiama šiuo pagrindu atliekamo ar atlikto pirkimo procedūros ataskaita. Taigi, ataskaita neprivalo būti teikiama visais atvejais, o tik tuomet, kai to paprašo Komisija. Ši VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostata objektyviai įgyvendinama tik tarptautinių pirkimų vykdymo atvejais, o supaprastintiems pirkimams Komisija dėl jų kiekio ir nacionalinio pobūdžio, neturinčio įtakos bendrajai rinkai, neprašo procedūros ataskaitos, taigi šis reikalavimas supaprastintiems pirkimams objektyviai neįgyvendinamas.
- perkančioji organizacija turi pranešti visiems tiekėjams apie jų paraiškų (pasiūlymų) netinkamumą, t. y. turi CVP IS priemonėmis pranešti pirkime dalyvavusiems tiekėjams apie kiekvieno iš jų pasiūlymo (paraiškos) atmetimą bei tai, jog procedūros pasibaigė.

~~Vykdydama neskelbiamas derybas pagal VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 1 punktą (kai ankstesniame pirkime buvo gautas bent vienas pasiūlymas), perkančioji organizacija neturi laisvės pasirinkti, kuriuos tiekėjus ji gali kviesti į neskelbiamas derybas. Dėl to privalomai derėtis turi būti kviečiami visi tiekėjai, kurių paraiškos (pasiūlymai) buvo netinkami. Kita vertus, jeigu nebuvo pateikta nei viena paraiška (pasiūlymas), tuomet perkančioji organizacija gali pasirikti tiekėją (-us), kuris (-ie)~~

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

~~bus kviečiamas (-i) dalyvauti neskelbiamose derybose. Tačiau net ir šiuo atveju perkančioji organizacija turi siekti įgyvendinti viešųjų pirkimų tikslus ir principus (VPĮ 17 straipsnis). Pavyzdžiui, jei yra galimybė kviesti deryboms kelis tiekėjus ir bent tokiu būdu užtikrinti konkurenciją, lygiateisiškumą ir išvengti tiekėjų diskriminacijos, perkančioji organizacija būtent taip ir turėtų įgyvendinti jai suteiktą teisę nuspręsti, kiek ir kokius tiekėjus ji ketina pakviesti deryboms.~~

1.2. VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, jeigu prekes patiekti, paslaugas teikti ar darbus atlikti gali tik konkretus tiekėjas dėl vienos iš šių priežasčių: a) pirkimo tikslas yra sukurti arba įsigyti unikalų meno kūrinį ar meninį atlikimą; b) konkurencijos nėra dėl techninių priežasčių; c) dėl išimtinių teisių, įskaitant intelektinės nuosavybės teises, apsaugos.

Taigi, neskelbiamos derybos, taikant VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punktą gali būti vykdomos tokiu būdu, kad dėl objektyvių priežasčių kreipiamasi tik į vieną konkretų tiekėją. Pagal VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a-c papunkčiuose nustatytas sąlygas į konkretų tiekėją galima kreiptis tik tais atvejais, kai nėra (ar negali būti) kitų rinkos dalyvių, kurie perkančiajai organizacijai galėtų parduoti pirkimo objektą arba pirkimo objektas yra neatsiejamas nuo jį sukuriančio subjekto. Komentuojamos sąlygos (teisės norma) aiškinamos siaurai ir griežtai, todėl nepagrįstai ir neteisėtai taikant neskelbiamų derybų būdą, ypač tinkamai nepagrindus aplinkybių, jog nėra kitų tiekėjų, tai laikoma esminiu viešųjų pirkimų teisės pažeidimu[5].

Priežastys, dėl kurių kreipiamasi tik į vieną tiekėją:

- VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunktyje nustatyta, kad pirkimo tikslas yra sukurti arba įsigyti unikalų meno kūrinį ar meninį atlikimą. Ši sąlyga nustatyta atsižvelgiant į tai, kad menininko tapatybė iš principo lemia unikalų meno kūrinio pobūdį ir vertę[6]. Kitaip tariant, komentuojamo punkto taikymas yra grįstas *intuitu personae* (liet. *dėl asmens*) principu, tai reiškia, kad sutartis yra sudaroma su konkrečiu asmeniu būtent dėl jo asmenybės (pavyzdžiui, yra tik vienas konkretus ar išskirtinis menininkas, meno trupė, orkestras ir pan.). Tai nereiškia, kad apskritai neegzistuoja kitų tokių tiekėjų, galinčių parduoti pirkimo objektą (pavyzdžiui, nutapyti paveikslą arba atlikti meno kūrinį), tačiau perkančioji organizacija siekia įsigyti būtent konkretaus tiekėjo (pavyzdžiui, Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro) kūrinio atlikimą, t. y. nors

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kūrinį objektyviai ir gali atlikti kitas orkestras, perkančiosios organizacijos vertinimu, būtent nurodytas pasižymi tik jam būdingomis savybėmis, išskirtiniu atlikimo būdu ar pan.).;

- VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b papunktyje nustatyta, kad neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai konkurencija negalima dėl techninių priežasčių. Techninės priežastys aptariamu atveju turi būti itin detaliai pagrįstos, įskaitant, kodėl nėra pagrįstų alternatyvų ar pakaitalų, pavyzdžiui, naudojant alternatyvius platinimo kanalus, įskaitant esančius už perkančiosios organizacijos valstybės narės ribų[7], arba renkantis funkcijų atžvilgiu panašius darbus, prekes ir paslaugas (perkančioji organizacija turi atlikti rinkos tyrimą ar rinkos konsultaciją). Techninėmis priežastimis galėtų būti pripažintas, pavyzdžiui, toks faktas, kad kitam ekonominės veiklos vykdytojui techniniu atžvilgiu beveik neįmanoma įvykdyti užduoties arba būtinybė, kad būtų naudojamasi tam tikromis priemonėmis, metodais, kuriuos turi tik vienas ekonominės veiklos vykdytojas. Techninės priežastys taip pat gali būti susijusios su specialiais sąveikos reikalavimais, kurie turi būti įvykdyti siekiant užtikrinti perkamų darbų, prekių ar paslaugų funkcinį tinkamumą[8]. Tačiau sąveika turi būti suprantama siaurai ir tik įsigijimas iš vieno konkretaus tiekėjo patenkintų perkančiosios organizacijos poreikius, pavyzdžiui, buvo pripažinta, kad poreikis, jog visoje valstybėje būtų vieno gamintojo traigtasparniai, nebuvo tinkamas techninis pagrindimas, taip pat skirtingų tos pačios upės atkarpų tvarkymo darbai nėra taip susiję ir neatskiriami, kad negalėtų atlikti skirtingi rangovai, analogiškai buvo pripažinta, kad nėra pagrindo paslaugas įsigyti iš konkretaus arčiausiai esančio tiekėjo, kadangi nebuvo jokių įrodymų, jog atliekų vežimas į toliau esančią jėgainę darytų įtaką aplinkos apsaugai[9].
- VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto c papunktyje nustatyta, kad tam, kad būtų galima vykdyti neskelbiamas derybas komentuojamu teisiniu pagrindu, yra būtina, jog egzistuotų poreikis užtikrinti išimtinių teisių, įskaitant intelektinės nuosavybės teises, apsaugą. Šiai neskelbiamų derybų vykdymo sąlygai taip pat taikomas reikalavimas, kad rinkoje negali būti alternatyvų ar pakaitalų perkamam objektui (prekėms, paslaugoms ar darbams), t. y. iš esmės susiklosto natūrali monopolija prekėms, paslaugoms ar darbams[10]. Išimtinės teisės turi būti suprantamos griežtai, kadangi teisės aktais

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

suteiktos išimtinės teisės ir prekių, paslaugų ar darbų įsigijimas iš tokią teisę turinčio tiekėjo reguliuojamas VPĮ 6 straipsnio 12 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 6 straipsnio 12 punkto komentarą*). Pavyzdžiui, pagal STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas. Projekto ekspertizė“[11] 9, 42 punktus tik techninį projektą parengęs projektuotojas gali jį koreguoti bei rengti darbo projektą. Dėl to, jeigu projektuotojas nėra perleidęs šių teisių arba nėra davęs sutikimo keisti jo parengtus sprendinius kitiems subjektams, atitinkamo projekto keitimo paslaugas galėtų suteikti tik šis projektuotojas ir jokie kiti tiekėjai dėl šių paslaugų negalėtų objektyviai konkuruoti. Tokiu atveju perkančioji organizacija galėtų pirkti atitinkamas paslaugas neskelbiamų derybų būdu komentuojamo punkto pagrindu.

1.3. VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta, kad neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, *jeigu neišvengiamai būtina pirkimą atlikti ypač skubiai dėl įvykio, kurio perkančioji organizacija negalėjo numatyti, kai tokio pirkimo neįmanoma atlikti atviro, riboto konkurso ar skelbiamų derybų būdais šiame įstatyme nustatytais terminais. Aplinkybės, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, jokiu būdu negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos.*

Taigi, neskelbiamos derybos gali būti vykdomos esant šioms sąlygoms kartu[12]:

- pirkimą būtina atlikti ypač skubiai. Ne bet kokios aplinkybės lemia neskelbiamų derybų taikymą, o tik itin tokios, į kurias reikia reaguoti itin didele skuba. Itin didelė skuba turi būti aiškinama kaip situaciją, kai pirkimo neįmanoma atlikti atviro, riboto konkurso ar skelbiamų derybų būdais VPĮ nustatytais terminais. Dėl to perkančioji organizacija pirmiau turi įvertinti, ar nėra galimybės taikyti sutrumpintus terminus kitiems pirkimo būdams, pavyzdžiui, atviras konkursas gali būti vykdomas sutrumpintais terminais dėl skubos aplinkybių (*detaliau žiūrėti VPĮ 60 straipsnio 3 dalies komentarą*). Tik tuo atveju, kai ir sutrumpinti terminai yra pernelyg ilgi, gali būti vykdomos neskelbiamos derybos, tačiau tik tuomet, jeigu egzistuoja ir kitos komentuojamos teisinės sąlygos.
- skuba atsirado dėl nenumatytos aplinkybės. Be to, aplinkybės, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, jokiu būdu negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos. ESTT byloje *Komisija prieš Italiją*[13] buvo vertinamas sraigtasparnių, skirtų miškams gesinti, pirkimas iš vieno tiekėjo. ESTT pažymėjo, kad gaisrai vasarą pietų Europoje negali būti laikomi nenumatytomis aplinkybėmis, t. y. įprastiniai sezoniniai įvykiai nepripažįstami

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nenumatytomis aplinkybėmis. Kita vertus, generalinis advokatas šioje byloje[14] pažymėjo, kad tais atvejais, kai gaisrų intensyvumas yra ypač neįprastas netgi pietų Europos vasaroms ir valstybė netgi turi paskelbti neįprastąją padėtį, dėmesį aplinkybės galėtų būti pripažintos nenumatytomis. Kitoje ESTT byloje[15], kurioje perkančioji organizacija pirko upės priežiūros vienoje dalyje darbus iš tiekėjo, kuris prižiūri kitą tos pačios upės dalį, buvo nurodyta, kad nebuvo jokios skubos užtikrinti potvynių prevenciją, kadangi pirmoji sutartis buvo sudaryta žymiai anksčiau ir pati perkančioji organizacija planavo sutartis sudaryti etapais. ESTT byloje *Komisija prieš Vokietiją*[16] buvo pažymėta, kad itin didelės skuba neegzistavo, kadangi praėjo ilgas laiko tarpas tarp procedūros ir sutarties sudarymo. LAT nagrinėtoje byloje[17] taip pat pažymėjo, kad valstybės (ir ES) finansavimo gavimas ir nustatyti terminai dėl projekto veiklų įvykdymo negali būti laikomi skubos aplinkybėmis. Taip pat skuba negali priklausyti nuo pačios perkančiosios organizacijos veiksmų ar neveikimo, t. y. nuo jos valios, neapdairumo ir pan.

Pavyzdys, kai aplinkybės priklauso nuo perkančiosios organizacijos

Perkančioji organizacija turi sudariusi mokinių maitinimo paslaugų sutartį. Paslaugos pagal šią sutartį yra teikiamos iki birželio 21 dienos. Perkančioji organizacija rugsėjo 7 dieną nustatė, kad neturi galiojančios mokinių maitinimo paslaugų sutarties ir siekia neskelbiamų derybų būdu įvykdyti pirkimą. Tačiau tokiu atveju perkančioji organizacija turėjo vykdyti turimų sutarčių priežiūrą ir nustatyti, kada baigiasi ankstesnės sutarties galiojimas bei tinkamai suplanuoti mokinių maitinimo paslaugų pirkimą taip, kad pasibaigus ankstesnei sutarčiai, jau būtų sudaroma nauja sutartis. Dėl to įprastinga skuba tokiais atvejais priklauso nuo perkančiosios organizacijos netinkamo sutarčių valdymo ir negali būti taikoma neskelbiamų derybų išimtis.

- yra priežastinis ryšys tarp skubos ir nenumatytų aplinkybių. Lietuvos teisės doktrinoje ir teismų praktikoje priežastinio ryšio nustatymas skirstomas į du būtinuosius etapus: faktinio ir teisinio priežastinio ryšio nustatymą. Pirmajame etape nustatomas faktinis priežastinis ryšys, taikant būtinosios priežasties (lot. *conditio sine qua non*) testą – nustatoma, ar subjekto veiksmai yra būtina žalos atsiradimo sąlyga ir ar be jo veiksmų žala nebūtų atsiradusi. Antrajame etape nustatomas teisinis priežastinis ryšys, kai sprendžiama, ar pasekmės teisiškai nėra pernelyg nutolusios nuo neteisėto veiksmo.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Taigi, sprendžiant, ar yra priežastinis ryšys, reikia nustatyti, ar būtent perkančiosios organizacijos nurodytos nenumatytos aplinkybės lėmė itin didelę skubą bei tai, ar nėra skuba pernelyg nutolusi nuo nenumatytų aplinkybių.

Pavyzdys

2019 m. sausio mėn. Baltijos jūroje buvo kilusi itin didelė audra, kuri nuplovė pakrantės smėlį. Perkančioji organizacija, nustatė, kad įvyko nenumatytos aplinkybės, t. y. dėl itin didelės audros nuplautas smėlis ir reikia atkurti pakrantę. Tačiau žiemos mėnesiais nuplautas pajūrio smėlis nebus atkuriamas dėl oro sąlygų ir ne greitai įgyvendintino poreikio, todėl nėra priežastinio ryšio tarp nenumatytų aplinkybių ir itin didelės skubos. Kitaip sakant, perkančioji organizacija gali kitais pirkimo būdais įsigyti smėlio ruožo atkūrimo paslaugas (darbus), kurios bet kuriuo atveju bus atliekamos ne žiemos metu.

2. VPĮ 71 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant gali būti taikomos neskelbiamos derybos dėl to, kad tik vienas subjektas gali suteikti paslaugas, prekes ar darbus (VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčių reguliavimas).

VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčiuose įtvirtinta galimybė prekes, paslaugas ar darbus įsigyti iš vieno tiekėjo, kai nėra konkurencijos dėl techninių priežasčių ar išimtinių teisių apsaugos.

Sąlygos, kurias perkančioji organizacija turi papildomai įvertinti, jeigu ji pageidauja pirkimą vykdyti nurodytais teisiniais pagrindais, yra:

- perkamų prekių, paslaugų ar darbų alternatyvų ar pakaitalų tinkamumo įvertinimas. Kitaip sakant, perkančioji organizacija turi įvertinti, ar būtų priimtinas ir jos poreikius patenkintų lygiavertis, panašus pirkimo objektas, kuris teikiamas rinkoje esant tiekėjų konkurencijai. Tokiu atveju, jeigu tinkami alternatyvūs ar pakeičiami pirkimo objektai, tuomet negali būti vykdomos neskelbiamos derybos VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčių pagrindu;
- konkurencijos nebuvimas nėra sukurtas pačios perkančiosios organizacijos, jai dirbtinai sugriežtinus pirkimo reikalavimus. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija turi įvertinti, ar techninės specifikacijos reikalavimai atitinka VPĮ 37 straipsnio reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Dėl šios priežasties perkančiosioms organizacijoms siūlytina atlikti rinkos konsultacijas (*detaliau žiūrėti VPĮ 27 straipsnio komentarą*) bei įsitikinti, kad iš tikrųjų yra tik vienas tiekėjas, galintis pasiūlyti pirkimo objektą.

Pavyzdys, kai galima neskelbiamų derybų būdą grįsti techninėmis priežastimis

Perkančioji organizacija įsigijo IT sistemą iš konkretaus gamintojo, kai pati sistema ar teisės į sistemą nebuvo perduotos perkančiajai organizacijai. IT sistemos gamintojui priklauso visos intelektinės nuosavybės teisės ir tik šis subjektas gali naudotis teisėmis, įskaitant IT sistemos modifikavimą, naujų funkcionalumų sukūrimą. Dėl to perkančioji organizacija turi teisę neskelbiamų derybų būdu iš to paties gamintojo pirkti IT sistemos naujų funkcionalumų įdiegimo paslaugas.

Pavyzdys, kai negalima neskelbiamų derybų būdo grįsti techninėmis priežastimis

Perkančioji organizacija turi analizatorių, kuris naudoja konkrečius reagentus. Reagentus šiam analizatoriui gali parduoti tik konkretus tiekėjas. Kita vertus, kiti tiekėjai gali pasiūlyti kitus reagentus ir analizatorių panaudą. Dėl šios priežasties perkančioji organizacija negali remtis turimo analizatoriaus ypatybėmis, kai siekia įsigyti reagentus.

3. VPĮ 71 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant gali būti neskelbiamų derybų būdu vykdomi prekių pirkimai.

VPĮ 71 straipsnio 3 dalies sąlygos taikomos tik prekių pirkimams, todėl paslaugų ir darbų pirkimai neskelbiamų derybų būdu pagal šias sąlygas negali būti atliekami.

Prekių pirkimas turi atitikti bent vieną iš VPĮ 71 straipsnio 3 dalies sąlygų:

3.1. VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 1 punkte įtvirtinta sąlyga, jeigu perkamos prekės gaminamos tik mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtros tikslais ir jeigu tokiu pirkimu nesiekiama įsigyjamų prekių masinė gamyba sustiprinti komercinio pajėgumo arba padengti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidų.

VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 1 punktas taikomas, esant šioms sąlygoms kartu:

- Neskelbiamas derybas galima vykdyti tada, kai perkamos tam tikros specifinės prekės, kurios nėra prieinamos konkurencinėje rinkoje. Tokios perkamos prekės turi būti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

gaminamos ir (arba) parduodamos siekiant ne komercinių, bet mokslinių tikslų. Ši sąlyga atskiria neskelbiamų derybų būdą nuo VPĮ 15 straipsnyje reglamentuojamos įstatymo netaikymo išimties, kuomet mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimas nepatenka į VPĮ reguliavimo sritį (*detaliau žiūrėti VPĮ 15 straipsnio komentarą*) ir yra atliekamas tik perkančiosios organizacijos poreikiams tenkinti, t. y. moksliniai tyrimai, eksperimentai, studijos ar eksperimentinė plėtra yra VPĮ 15 straipsnio priemonė, t. y. paslaugos, o ne tikslas, kurio siekiama vykdomais pirkimais, t. y. prekės, skirtos paslaugoms teikti;

- tokiu pirkimu nesiekiama įsigyjamų prekių masine gamyba sukurti komercinio pajėgumo arba padengti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidų. Kitaip sakant, prekės įsigyjamos tik kaip prototipas, o ne masinės gamybos prekės urmu. Ši sąlyga atskiria neskelbiamų derybų būdą nuo inovacijų partnerystės pirkimo būdo, kurio tikslas yra inovacinio produkto sukūrimas mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklos rezultatas, o finansavimas turėtų būti proporcingas gaunamam produktui (*detaliau žiūrėti VPĮ 73 straipsnio komentarą*). Neskelbiamų derybų atveju mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidos gali viršyti prekių kainą.

3.2. VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 2 punkte nustatyta, kad neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, jeigu perkančioji organizacija pagal ankstesnę pirkimo sutartį iš kokio nors tiekėjo pirko prekių ir nustatė, kad iš jo verta pirkti papildomai, siekiant iš dalies pakeisti turimas prekes ar įrenginius arba padidinti turimų prekių ar įrenginių kiekį, kai, pakeitus tiekėją, perkančiajai organizacijai reikėtų įsigyti medžiagų, turinčių kitokias techninės charakteristikas, ir dėl to atsirastų nesuderinamumas arba per didelių techninių eksploatavimo ir priežiūros sunkumų. Tokių sutarčių, kaip ir pasikartojančių sutarčių, trukmė paprastai negali būti ilgesnė kaip 3 metai, skaičiuojant nuo pradinės pirkimo sutarties sudarymo momento.

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos esant visoms šioms sąlygoms kartu:

- prekės yra įsigyjamos iš tiekėjo, iš kurio perkančioji organizacija pagal ankstesnę viešojo pirkimo sutartį jau pirko prekių. Tokiu būdu perkančioji organizacija, vykdydama ankstesnį viešąjį pirkimą, pagal kurį sudaryta ankstesnė viešojo pirkimo sutartis, užtikrino viešųjų pirkimų principus (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

komentarą), kadangi apie ankstesnį pirkimą buvo viešai paskelbta, be to, pagal viešai paskelbtas pirkimo sąlygas buvo objektyviai atrinktas pirkimo laimėtojas;

- perkančioji organizacija įsigyja tų pačių prekių, kurios buvo perkamos pagal ankstesnę su tiekėju sudarytą viešojo pirkimo sutartį. Tai reiškia, kad iš tiekėjo negali būti perkamos bet kurios kitos jo siūlomos prekės, o tik tos, dėl kurių jau buvo sudaryta ankstesnė pirkimo sutartis;
- papildomų prekių įsigijimo tikslas yra iš dalies pakeisti turimas prekes ar įrenginius arba padidinti turimų prekių ar įrenginių kiekį, pavyzdžiui, pakeisti sugedusią ir nepataisomą prekę nauja preke ar įsigyti papildomą tapačią prekę dėl to, jog padidėjo perkančiosios organizacijos poreikis (pavyzdžiui, padaugėjo darbuotojų, atsirado nauja vidaus tvarka ar teisinis reguliavimas, kuris lemia didesnį poreikį);
- perkančioji organizacija negali kreiptis į kitus tiekėjus dėl pirkimo sutarties sudarymo, kadangi pakeitus tiekėją, perkančiajai organizacijai reikėtų įsigyti medžiagų, turinčių kitokias technines charakteristikas, ir dėl to atsirastų nesuderinamumas arba per didelių techninių eksploatavimo ir priežiūros sunkumų. Vertinant tai, kas yra laikytina dideliais techniniais eksploatacijos ir priežiūros sunkumais, reikėtų atsižvelgti į tai, ar perkant skirtingas techninės charakteristikas turinčias prekes iš esmės būtų galimas jas suderinti su turimomis prekėmis. Pavyzdžiui, nepakanka vien tik perkančiosios organizacijos pripratimo naudoti konkrečias prekes, o turi būti objektyviai neįmanoma pakeisti prekių kitomis, užtikrinant tiekėjų konkurenciją. Perkančioji organizacija privalo pagrįsti aplinkybių, kuriomis ji grindžia neskelbiamų derybų vykdymą, buvimą objektyviais duomenimis. Taigi, perkančioji organizacija kaip ir VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčių atveju, turi įrodyti, kad yra priimtinos alternatyvios, analogiškos prekės (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčių, 2 dalies komentarą*). Šiuo atveju išimtinės teisės teikti papildomas prekes atsiranda dėl ankstesnių prekių tiekimo, todėl perkančioji organizacija turi atskirti VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 2 punkto sąlygas nuo VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčių reikalavimų.
- papildomų prekių įsigijimo sutartis negali būti ilgesnė kaip 3 metai nuo pagrindinės (pradinės) pirkimo sutarties įsigaliojimo momento.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 2 punkte įtvirtinta sąlyga, kai galima taikyti neskelbiamas derybas yra panaši į VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintą nuostatą, kuomet gali būti pakeičiama pradinė pirkimo sutartis (*detaliau žiūrėti VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*), tuo, jog perkama iš to tiekėjo, iš kurio perkančioji organizacija jau yra įsigijusi prekių. Kita vertus, VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 2 punkto nuostatų negalima sutapatinti su VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 2 punktu, kadangi sutarties keitimas galimas tik nepasibaigus sutarties galiojimo terminui, tuo tarpu VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 2 punktas taikomas sutarčiai jau pasibaigus („pagal ankstesnę sutartį“). Be to, taikant VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 2 punktą, perkančioji organizacija turi nustatyti tikslingumą įsigyti papildomų prekių, t. y. nepakanka tik įtvirtintos galimybės, o perkančiajai organizacijai objektyviai turi kilti poreikis įsigyti papildomas prekes.

3.3. VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 3 punkte nustatyta, kad neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, jeigu prekės kotiruojamos ir perkamos prekių biržoje.

Direktyvos 2014/24/ES preambulės 50-ojoje konstatuojamojoje dalyje įtvirtinta, kad atviro konkurso ar kita analogiškos prigimties procedūra netikslinga, kai prekės perkamos tiesiogiai prekių biržoje, įskaitant tokiose biržos prekių prekybos platformose, kaip antai žemės ūkio produktų, žaliavų ir energijos produktų biržos, kai reguliuojama ir prižiūrima daugiašalė prekybos sistema natūraliai užtikrina rinkos kainas.

3.4. VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 4 punkte nustatyta, kad neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai ypač palankiomis sąlygomis perkama iš tiekėjo, kuris yra likviduojamas, restruktūrizuojamas, bankrutuojantis, bankrutavęs ar su kreditoriais sudaręs taikos sutartį, arba tiekėjui taikomos panašios procedūros pagal šalies, kurioje jis registruotas, teisės aktus.

Neskelbiamos derybos perkant prekes gali būti vykdomos esant visoms šioms sąlygoms kartu:

- prekės įsigyjamos ypač palankiomis sąlygomis. Tokiais atvejais prekės dažnai yra parduodamos už ženkliai palankesnes nei įprastos rinkos sąlygos (pavyzdžiui, už ženkliai mažesnę nei rinkos kainą), kadangi siekiama kaip galima greičiau parduoti tiekėjo turtą, kad būtų patenkinti kreditorių reikalavimai;
- prekių pardavėjas turi specifinį statusą, t. y. yra likviduojamas, restruktūrizuojamas, bankrutuojantis, bankrutavęs ar su kreditoriais sudaręs taikos sutartį, arba tiekėjui

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

taikomos panašios procedūros pagal šalies, kurioje jis registruotas, teisės aktus (*detaliau dėl kiekvieno statuso reikšmės žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą).*

Neskelbiamos derybos vykdomos būtent dėl tiekėjo statuso ypatybių, t. y. dėl to, kad tiekėjas „išeina iš rinkos“[18]. Taikant VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 4 punkte įtvirtintą sąlygą, perkančioji organizacija, akivaizdu, negali tikrinti VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 2 punkto pašalinimo pagrindo, kadangi nei vienas iš tiekėjo jo neatitiktų (VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 2 punkto pašalinimo pagrindas nėra privalomas, todėl siūlytina perkančiosioms organizacijoms kvietime jo neįtvirtinti).

4. VPĮ 71 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos taisyklės, kurios taikomos, kai neskelbiamos derybos yra vykdomos po projekto konkurso procedūros.

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos tik po projekto konkurso, kuris buvo vykdytas, vadovaujantis VPĮ įtvirtinta tvarka ir sąlygomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 76 -77 straipsnio komentarą*). VPĮ 76 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad perkančioji organizacija, įvykdžiusi projekto konkursą bei atrinkusi geriausius projektus (planus), gali paslaugų pirkimą vykdyti neskelbiamų derybų būdu (*detaliau žiūrėti VPĮ 76 straipsnio 2 dalies komentarą*). VPĮ 71 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos taisyklės, kai turi būti vykdomas antrasis etapas po projekto konkurso prizininkų nustatymo, t. y. vedamos derybos su laimėtoju ar visais prizininkais, priklausomai nuo perkančiosios organizacijos pasirinkto modelio (*detaliau žiūrėti VPĮ 76 straipsnio komentarą*).

5. VPĮ 71 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos taisyklės, kai neskelbiamos derybos yra vykdomos dėl naujų panašių paslaugų ar darbų iš to paties tiekėjo, su kuriuo buvo sudaryta pirkimo sutartis.

VPĮ 71 straipsnio 5 dalies tvarka taikoma tik paslaugų ar darbų pirkimams, todėl prekių pirkimai neskelbiamų derybų būdu pagal šias sąlygas negali būti atliekami, o turi būti taikomas VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 2 punktas (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 3 dalies 2 punkto komentarą*). Neskelbiamos derybos komentuojamu teisiniu pagrindu gali būti vykdomos esant visoms šioms sąlygoms kartu:

- perkamos naujos paslaugos ar darbai, kurie yra panašūs į jau įsigytas paslaugas ar darbus. Taigi, perkančioji organizacija negali pirkti visiškai skirtingų paslaugų ar darbų,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pavyzdžiui, jeigu yra įsigyjami pastato statybos darbai, tai želdinių tvarkymo darbai, kurie nebuvo nustatyti pirkime, negali būti įsigyjami. Taip pat ši sąlyga reiškia, kad prieš įsigyjant papildomas panašias paslaugas ar darbus turi būti įvykdytas viešasis pirkimas, kuriame apibrėžti darbai ir paslaugos, į kuriuos panašūs bus įsigyjami papildomai. Tokiu būdu siekiama užtikrinti tiekėjų lygiateisiškumą, sąžiningą konkurenciją (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Atitinkamai todėl terminas [illegible]s aiškinamas siaurinamai ir griežtai;

- VPĮ 71 straipsnio 5 dalies 1 punkto sąlyga:

- visi nauji pirkimai yra skirti tam pačiam projektui[19], dėl kurio buvo sudaryta pirminė pirkimo sutartis, vykdyti. Taigi pirminiame pirkime turėjo būti nurodytas perkančiosios organizacijos įgyvendinamas projektas, kuriam skirti darbai ir paslaugos;
- pagrindiniame projekte buvo numatyta galimų papildomų paslaugų ar darbų pirkimo mastas ir sąlygos, kurioms esant bus perkama papildomai. Taigi, apie papildomų darbų ar paslaugų įsigijimo galimybę turi būti pranešta visiems suinteresuotiems rinkos dalyviams. Tokiu būdu visi tiekėjai galėjo tinkamai įsivertinti savo galimybes dalyvauti viešajame pirkime, o atlikus pirkimą neskelbiamų derybų būdu iš konkretaus tiekėjo nėra jam suteikiamos išimtinės ir geresnės galimybės negu kitiems tiekėjams, kadangi tokia galimybė buvo tinkamai visiems išviešinta;

- VPĮ 71 straipsnio 5 dalies 2 punkto sąlyga – pirminė pirkimo sutartis buvo sudaryta paskelbus apie pirkimą VPĮ nustatyta tvarka, skelbime nurodžius apie galimybę pirkti papildomai ir atsižvelgus į papildomų pirkimų vertę. Tai reiškia, kad ne tik pirkimo dokumentuose, bet ir pirkimo skelbime turi būti nustatyta papildomų darbų ar paslaugų įsigijimo galimybė. Taip pat pagal VPĮ 4 ir 5 straipsnio normas (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 ir 5 straipsnio komentarą*) turi būti tinkamai apskaičiuota numatoma pirkimo vertė ir tinkamai pasirinkta pirkimo rūšis, t. y. įskaičiuojami ir visi papildomi darbai bei paslaugos jau vykdant skelbiamą pirkimą;

Pavyzdys

Perkančioji organizacija numatė paslaugų, kurių vertė yra 110 000 Eur (vertė yra mažesnė už tarptautinio pirkimo vertę, todėl galimai būtų vykdomas supaprastintas pirkimas), pirkimą. Taip pat perkančioji organizacija numatė, kad papildomai tų pačių paslaugų gali įsigyti iki 35 000 Eur. Atsižvelgiant į tai, kad planuojant pirkimą turi būti sudėtos šios vertės (110 000 +35 000 =

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

145 000). Kadangi bendrai šios vertės viršija tarptautinės vertės pirkimų ribą (139 000 Eur), tai turi būti vykdomas tarptautinės vertės pirkimas. Taigi ir neskelbiamos derybos, jei jos būtų vykdomos, dėl 35 000 Eur būtų tarptautinės vertės.

- VPĮ 71 straipsnio 5 dalies 3 punkto sąlyga – nauji pirkimai atliekami nuo pirminės pirkimo sutarties sudarymo momento praėjus ne ilgesniam kaip 3 metų laikotarpiui. Taigi, papildomų paslaugų ir darbų įsigijimo sutartis negali būti sudaroma vėliau, pavyzdžiui, po 3,5 metų nuo pagrindinės (pradinės) pirkimo sutarties įsigaliojimo momento.

VPĮ 71 straipsnio 5 dalis, kai galima taikyti neskelbiamas derybas, yra paraši VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatoms, kuomet gali būti pakeičiama pradinė pirkimo sutartis (*detaliau žiūrėti VPĮ 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą),* tuo kad perkama iš tiekėjo, iš kurio perkančioji organizacija jau buvo įsigijusi prekių.

ESTT analizuoti pavyzdžiai:

- ESTT byloje *Komisija prieš Italiją*[20] buvo konstatuota, kad nebuvo nei vienos iš sąlygų (Lietuvoje įtvirtintų VPĮ 71 straipsnio 5 dalyje) skirti konkrečiam subjektui sutartį dėl kelio praplatinimo ir sujungimo su kitais keliais, kai tokių galimybių nebuvo nustatytų pirkimo dokumentuose, o tiekėjas tik derybų metu pasiūlė didesnę darbų apimtį, t. y. perkančioji organizacija derėjosi išimtinai tik su vienu tiekėju dėl šių sąlygų.
- ESTT byloje *Komisija prieš Ispaniją*[21] buvo spręstas klausimas, ar gali tiekėjai procedūrų metu pagerinti savo pasiūlymus ir taip perimti didesnę dalį kelio priežiūros, ESTT konstatavo, kad tokiu atveju vis tiek laikoma, kad papildomi darbai buvo skirti be pirkimo procedūrų ir pažeistos neskelbiamų derybų sąlygos.
- ESTT *Komisija prieš Italiją* byloje[22] kilo ginčas dėl 3 metų skaičiavimo termino pradžios. Italija laikėsi pozicijos, kad terminas pradedamas skaičiuoti nuo pagrindinių darbų pabaigos, tuo tarpu ESTT laikėsi pozicijos, kad 3 metai skaičiuojami nuo pagrindinės sutarties sudarymo, o ne įvykdymo.

6. VPĮ 71 straipsnio 6 dalyje įtvirtinti atvejai, kai vykdomos supaprastintos neskelbiamos derybos.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kadangi neskelbiamos derybos pagal VPĮ 71 straipsnio 6 dalį vykdomos tik supaprastintiems pirkimams, todėl tarptautinės vertės pirkimai negali būti vykdomi neskelbiamų derybų būdu, esant nurodytoms sąlygoms.

6.1. VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 1 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos prekės ir paslaugos naudojant reprezentacinėms išlaidoms skirtas lėšas.

Reprezentacinės išlaidos nėra tiksliai apibrėžtos VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 1 punkte, todėl vadovaujamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 17 d. nutarimu Nr. 919 patvirtintų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų naudojimo reprezentacinėms išlaidoms taisyklių 2 punktu, kur nurodyta, kad reprezentacinės išlaidos – atstovavimo išlaidos šalies viduje ir užsienyje. Joms priskiriama: užsienio valstybių asmenų, delegacijų, svečių ir juos lydinčių asmenų priėmimo išlaidos (išlaidos transportui, nakvynei, maitinimui, vertėjams, gidams, gėlėms, suvenyrams, atminimo dovanoms, kitoms prekėms ir paslaugoms); užsienyje arba šalies viduje rengiamų oficialių priėmimų išlaidos (vakarių, pobūvių, banketų, kurie rengiami įstaigos vadovo arba jo įgalioto asmens sprendimu kokio nors asmens, delegacijos, svečių garbei, taip pat įstatymų nustatytų atmintinų ir švenčių dienų, profesijų dienų, sutarčių pasirašymo, vizitų, valstybės arba įstaigos jubiliejų, valstybės, tarptautinių organizacijų, kitų apdovanojimų skyrimo įstaigos darbuotojams progomis, organizavimo, maisto produktų, alkoholinių ir nealkoholinių gėrimų, kitų prekių ir paslaugų pirkimo išlaidos); darbo susitikimų išlaidos (maisto produktų, nealkoholinių ir alkoholinių gėrimų, kitų prekių, skirtų įstaigos atstovų susitikimams darbo klausimams aptarti, suderinti, derinti su kitų įstaigų, įmonių, organizacijų atstovais, pirkimo išlaidos); išlaidos atminimo dovanoms, suvenyrams, gėlėms, sveikinimo raštams, atvirukams, nuotraukoms valstybės, įstaigos, įstaigos darbuotojų arba valstybei nusipelniusių asmenų jubiliejų, valstybės, tarptautinių organizacijų, kitų apdovanojimų skyrimo įstaigos darbuotojams, įstatymų nustatytų atmintinų ir švenčių dienų, profesijų dienų progomis; išlaidos vizitinėms kortelėms, reprezentaciniams suvenyrams, lipdukams ir leidiniams; išlaidos, susijusios su dalyvavimu labdaros, kultūros, sporto ir kituose visuomeniniuose renginiuose (išlaidos dovanėlėms švenčių proga ikimokyklinių, mokymo, sveikatos apsaugos, vaikų, senelių, invalidų globos įstaigų auklėtiniams ir globotiniams, socialiai remtinoms šeimoms, taip pat išlaidos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

suvenyrams, dovanoms, gėlėms, pagal varžybų ir konkursų sąlygas numatytiems prizams, su dalyvavimu minėtuose renginiuose susijusiems mokesčiams, valstybės arba įstaigos atributika pažymėtoms prekėms); oficialiam vizitui raštiškai pakviesto Lietuvos Respublikos oficialiojo asmens sutuoktinio ar kito lydinčio šeimos nario, vizito metu atliekančio atitinkamas valstybinio ir diplomatinio protokolo nustatytas funkcijas, vykimo į vizito vietą ir atgal visų rūšių transporto priemonėmis išlaidos.

Reprezentacinėms išlaidoms nepriskiriama: užsienio specialistų, dirbančių Lietuvos Respublikoje pagal susitarimą, maitinimo ir nakvynės išlaidos; įstaigų švenčių, konkursų, sporto varžybų, parodų, mugių, festivalių, koncertų, kitų renginių rengimo išlaidos, kai jos daromos iš specialiai išvardytiems renginiams rengti numatytų lėšų.

Taigi pagal VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 1 punktą gali būti perkamos ne bet kurios prekės ar paslaugos, bet būtent tokios, kurios yra skirtos reprezentuoti perkančiąją organizaciją.

Pavyzdys

Lietuvos perkančioji organizacija užsienio delegatams įteikė knygų apie Lietuvą. Atskiras reprezentacinis renginys nebuvo organizuojamas. Tokių dovanų išlaidos gali būti priskiriamos reprezentacinėms išlaidoms, nes dovana pristato Lietuvą, todėl šios knygos įsigijimas galimas neskelbiamų derybų būdu.

6.2. VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 2 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkami muziejų eksponatai, archyvų ir bibliotekų dokumentai, prenumeruojami laikraščiai ir žurnalai.

VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 2 punkte nurodyti pirkimo objektai: muziejų eksponatai, archyvų ir bibliotekų dokumentai, yra vienetiniai objektai, turintys meninę – istorinę reikšmę, dėl jų teikimo objektyviai negali būti konkuruojama, kadangi tokį pirkimo objektą turi konkretus tiekėjas. Dėl šios priežasties perkančioji organizacija gali vykdyti pirkimą neskelbiamų derybų būdu.

VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 2 punkte nurodyti pirkimo objektai: laikraščiai ir žurnalai, rengiami konkrečiomis temomis, yra intelektinės veiklos rezultatas. Dėl šios priežasties perkančiajai organizacijai svarbu įsigyti konkrečiomis temomis publikuojamą laikraštį ar žurnalą. Kadangi nėra

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atitinkamų pirkimo objektų pakaitalų ar alternatyvų, tai perkančioji organizacija šiuos objektus įsigyja neskelbiamų derybų būdu iš konkretaus tiekėjo.

6.3. VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 3 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos prekės iš valstybės rezervo.

Valstybės rezervo samprata nėra pateikiama VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 3 punkte, todėl reikia vadovautis Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymo 2 straipsnio 1 dalimi, kur nustatyta, kad valstybės rezervas – tai mobilizaciniams, ūkio, sveikatos, krizės valdymo, susisiekimo ir civilinės saugos sistemos funkcionavimo ir nukentėjusių gyventojų poreikiams tenkinti ekstremaliųjų situacijų ar krizės metu ir jų padariniams likviduoti, paskelbus mobilizaciją, įvedus nepaprastąją ar karo padėtį ar kitais šio įstatymo nustatytais atvejais, skirtos lėšos; valstybės lėšomis įsigytos materialinių išteklių atsargos; materialinių išteklių atsargos, kurių pirkimas valstybės lėšomis nustatytas pagal preliminariąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis. Būtent Valstybės rezervo įstatyme yra įtvirtinta šių objektų kaupimo, tvarkymo tvarka, todėl perkančiosios organizacijos, remiantis šio įstatymo normomis bei VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 3 punktu, gali įsigyti reikiamų prekių. Perkančiosios organizacijos prekių iš valstybės rezervo gali įsigyti tik Valstybės rezervo įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nurodytiems tikslams įgyvendinti.

6.4. VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 4 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos licencijos naudotis bibliotekiniais dokumentais ar duomenų (informacinėmis) bazėmis.

VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 4 punkte nurodyti pirkimo objektai: licencijos naudotis bibliotekiniais dokumentais ar duomenų (informacinėmis) bazėmis, turi vertę kaip intelektinės veiklos rezultatai. Licencijas gali išduoti tik konkretus tiekėjas, kuris sukūrė konkrečią bazę ir (ar) turi jos valdymo ir (arba) intelektines nuosavybės teises. Perkančiajai organizacijai svarbu įsigyti konkrečios dokumentų ar duomenų (informacinės) bazės licenciją, kuri suteiktų prieigą prie perkančiosios organizacijos poreikius tenkinančių dokumentų ar duomenų (informacijos). Kadangi nėra atitinkamų pirkimo objektų pakaitalų ar alternatyvų, tai perkančioji organizacija šiuos objektus įsigyja neskelbiamų derybų būdu iš konkretaus tiekėjo.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

6.5. VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 5 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos teisėjų, prokurorų, profesinės karo tarnybos karių, perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojų ir (arba) pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų mokymo ir konferencijų paslaugos.

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos pagal VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 5 punktą, esant šioms sąlygoms kartu:

- pirkimo objektas yra mokymų ir konferencijų paslaugos. Mokymai ir konferencijos yra suprantami kaip būdai, kuriais perduodamos žinios, informacija, patirtis ir naujausios tendencijos klausytojams aktualiomis temomis. Mokymai ir konferencijos organizuojami kaip renginiai, į kuriuos kviečiami klausytojai bei lektoriai, kurie perduoda žinias, informaciją, patirtį;
- pirkimo objektas yra skirtas teisėjams, prokurorams, profesinės karo tarnybos kariams, perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojams ir (arba) pagal darbo sutartį dirbantiems darbuotojams. Taigi, asmenų, kuriems teikiamos mokymų ir (ar) konferencijų paslaugos, yra gana platus, siekiama, kad visiems viešajame sektoriuje dirbantiems fiziniams asmenims šios paslaugos būtų perkamos neskelbiamų derybų būdu.

Atsižvelgiant į tai, yra aktualu, kad žiniomis, informacija ir patirtimi dalintųsi būtent konkrečios srities specialistas, kurio konkretus dalyvavimas suteikia vertę dėl to asmens žinių, patirties, todėl kreipiamasi neskelbiamų derybų būdu į šį subjektą (lektorių) dėl paslaugų teikimo.

6.6. VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 6 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos ekspertų komisijų, komitetų, tarybų narių, taip pat jų pasitelkiamų ekspertų, valstybės institucijų ar įstaigų kontrolės veiklai reikalingų ekspertų teikiamos nematerialaus pobūdžio (intelektinės) paslaugos.

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos pagal VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 6 punktą, kai pirkimo objektas yra nematerialaus pobūdžio (intelektinės) paslaugos, t. y. paslaugos, kurias teikiant nėra sukuriamas materialus rezultatas, o įsigyjamos intelektinės paslaugos, kurioms teikti reikalingos konkretaus asmens turimos žinios, patirtis, kompetencija suteikti šias paslaugas. Intelektines

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

paslaugas perkančioji organizacija įsigyja iš ekspertų komisijos, komitetų, tarybų narių, taip pat jų pasitelkiamų ekspertų.

Atsižvelgiant į tiekėjų subjektiškumą, atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 6 punktą perkamos ne įprastinės, o specifinės ekspertinės paslaugos, kurias pagal turinį ar teisinius reikalavimus gali suteikti arba ne pavienis ekspertas, o atitinkamo reikalo ekspertų grupė, arba intelektinės paslaugos teikiamos specifinei valstybės institucijų veiklai įgyvendinti.

Neskelbiamos derybos pagal VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 6 punktą gali būti vykdomos dviem skirtingais atvejais:

a) bendruoju atveju, kai ekspertų komisijų, komitetų ar kitų darinių veikla ir teikiamos paslaugos nepriklauso nuo perkančiosios organizacijos vykdomos veiklos[23];

b) specifiniu atveju, kai intelektinės ekspertinės paslaugos teikiamos institucijos kontrolės veiklai (pavyzdžiui, Valstybės kontrolės) užtikrinti. Pažymėtina, kad pastarasis (specifinis) ekspertinių paslaugų teikimo atvejis yra ne VPĮ 71 straipsnio taikymą ribojantis, o kaip tik praplečiantis elementas, juolab kad analogiškoje PĮ 79 straipsnio 6 dalies 6 punkto nuostatoje pastarasis atvejis nenustatytas. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, kad šiuo atveju ekspertines paslaugas gali teikti ir pavienis ekspertas, o ne jų grupė.

6.7. VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 7 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos mokslo ir studijų institucijų veiklos, mokslo, meninės veiklos, studijų, taip pat mokslo ir studijų institucijų paraiškų, reikalingų leidimui vykdyti studijas ir su studijomis susijusią veiklą gauti, ekspertinio vertinimo paslaugos.

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos pagal VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 7 punktą, esant šioms sąlygoms kartu:

- pirkimo objektas yra nematerialaus pobūdžio (intelektinės) paslaugos, t. y. paslaugos, kurias teikiant nėra sukuriamas materialus rezultatas, o reikalingos konkretaus asmens turimos žinios, patirtis, kompetencija suteikti šias paslaugas. Šiuo atveju šios intelektinės paslaugos – tik ekspertinio vertinimo paslaugos. Taigi, šiuo atveju yra itin svarbus intelektines paslaugas teikiantis subjektas (ekspertas).
- pirkimo objektas yra apribotas ir neskelbiamos derybos gali būti vykdomos tik dėl ekspertinio vertinimo šiems tikslams: mokslo ir studijų institucijų veiklos, mokslo,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

meninės veiklos, studijų, taip pat mokslo ir studijų institucijų paraiškų, reikalingų leidimui vykdyti studijas ir su studijomis susijusią veiklą gauti.

Pavyzdys

Vilniaus universitetas siekia įvertinti naujai kuriamų studijų programų kokybę, todėl kreipiasi į ekspertą, kuris turi žinių ir patirties būtent toje srityje, kurioje kuriamos studijų programos.

Atsižvelgiant į tai, yra aktualu, kad ekspertinį vertinimą vykdytų ekspertas, turintis žinias, informaciją ir patirtį konkrečioje srityje, t. y. jo ekspertinis vertinimas suteikia vertę. Dėl to kreipiamasi neskelbiamų derybų būdu į šį subjektą (ekspertą) dėl paslaugų teikimo.

6.8. VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 8 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos prekės, gaminamos ir (ar) naudojamos tik mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtros tikslais, kai norimo rezultato negalima pasiekti naudojant tokios pačios paskirties gaminius.

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos pagal VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 8 punktą, esant šioms sąlygoms kartu:

- perkamos prekės. Taigi, VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 8 punktas netaikomas, kai perkančioji organizacija siekia įsigyti paslaugas ar darbus;
- prekių gaminimo ir (ar) naudojimo tikslas yra moksliniai tyrimai, eksperimentai, studijos ar eksperimentinė plėtra. Ši sąlyga atskiria neskelbiamų derybų būdą nuo VPĮ 15 straipsnio išimties, kuomet mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimas iš viso nepatenka į VPĮ reguliavimo sritį (*detaliau žiūrėti VPĮ 15 straipsnio komentarą*), yra atliekamas tik perkančiosios organizacijos poreikiams tenkinti, t. y. moksliniai tyrimai, eksperimentai, studijos ar eksperimentinė plėtra yra VPĮ 15 straipsnio priemonė, paslaugos, o ne tikslas, t. y. negali būti prekės.

6.9. VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 9 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos valstybės iždo funkcijoms atlikti reikalingos finansinės, kredito reitingo nustatymo ir finansinės informacijos teikimo paslaugos.

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos pagal VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 9 punktą, esant šioms sąlygoms kartu:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- pirkimo objektas yra finansinės, kredito reitingo nustatymo ir finansinės informacijos teikimo paslaugos;
- perkamų paslaugų tikslas yra užtikrinti valstybės iždo funkcijas.

Valstybės iždas ir jo funkcijos pagal Lietuvos Respublikos valstybės iždo įstatymo 2 straipsnio 3 dalį yra Lietuvos Respublikos finansų ministerijos valdoma sistema, kuri apima šios ministerijos valdomą valstybės iždo bendrąją sąskaitą Lietuvos banke ir sistemas, leidžiančias įgyvendinti valstybės iždo funkcijas: kaupti valstybės iždo bendrojoje sąskaitoje valstybės piniginius išteklius ir juos išduoti, tvarkyti šių veiksmų apskaitą, atlikti kontrolę, rengti bei teikti atskaitomybę apie šiuos veiksmus, valdyti valstybės vardu prisiimtus įsipareigojimus išplatinus Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinius popierius, pasirašius paskolų sutartis ir kitus įsipareigojamuosius skolos dokumentus, prognozuoti valstybės piniginių išteklių srautus, investuoti ar kitaip grąžintinai naudoti laikinai laisvus valstybės piniginius išteklius.

Kaip nurodyta VPĮ aiškinamajame rašte, perkant VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 9 punkte nurodytas paslaugas, valstybės iždas negali taikyti kitais pirkimo būdais (pavyzdžiui, atviro konkurso, riboto konkurso ar skelbiamų derybų būdu) atliekamo pirkimo procedūroms keliamų reikalavimų, kadangi taikant šiuos reikalavimus nebūtų galima užtikrinti operatyvaus ir efektyvaus valstybės skolos ir valstybės lėšų valdymo, kas, tikėtina, turėtų neigiamą įtaką galutiniam tiek finansiniam, tiek nefinansiniam (įvairių rizikos rūšių valdymo proceso) rezultatui. Be to, kitais nei neskelbiamų derybų būdu atliekamo pirkimo procedūroms keliami reikalavimai perkant finansines paslaugas būtų nesuderinami su šių paslaugų specifika ir neatitiktų kitų Europos Sąjungos šalių valstybės skolos valdymo agentūrų bei centrinių bankų taikomos praktikos.

Pasauliniu mastu pripažįstami trijų tarptautinių kredito reitingų agentūrų[24] suteikiami reitingai, o aktualią finansinę informaciją pasauliniu mastu teikia bendrovės Bloomberg ir Reuters. Siekiant efektyvaus ir valstybės iždo funkcijų vykdymo tinkamu laiku, reikalingos visų minėtų agentūrų ir bendrovių teikiamos paslaugos. Taigi, paprastai yra sudaroma ne viena pirkimo sutartis su konkrečia bendrove, o kelios sutartys su skirtingomis bendrovėmis, iš kurių gaunama reikalinga informacija.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

6.10. VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 10 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos keleivių pervežimo, nakvynės ir kitos su tarnybine komandiruote susijusios paslaugos, kai jos įsigyjamos iš tiesioginio paslaugos teikėjo.

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos pagal VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 10 punktą, esant šioms sąlygoms kartu:

- pirkimo objektas yra keleivių pervežimo, nakvynės ir kitos su tarnybine komandiruote susijusios paslaugos. Taigi paslaugos turi būti specifinės, skirtos konkrečiam tikslui, t. y. susijusios su tarnybine komandiruote. Tarnybine komandiruote laikomas teisės aktų nustatyta tvarka įformintas darbuotojo išvykimas tam tikram laikui iš nuolatinės darbo vietos darbdavio siuntimu atlikti darbo funkcijas, vykdyti tarnybinį pavedimą ar kelti kvalifikaciją[25];
- perkamos paslaugos iš specifinio subjekto, t. y. iš tiesioginio paslaugos teikėjo. Tai reiškia, kad paslaugos, kurios yra įsigyjamos per tarpininką, kelionių organizatorių, turi būti perkamos taikant kitus viešojo pirkimo būdus, užtikrinančius konkurenciją. Tuo tarpu, jeigu įsigyjamas konkretus kelionės bilietas iš vežėjo, pavyzdžiui, traukinio bilietas iš AB „Lietuvos geležinkeliai“, lėktuvo bilietas iš Air Baltic, Wizzair, Lufthansa, nakvynė konkrečioje vietoje, pavyzdžiui, konkrečiame viešbutyje, tai gali būti atliekama neskelbiamų derybų būdu.

6.11. VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 11 punkte įtvirtinta sąlyga, kai perkamos dalijimosi pačių naudotojų sukurta informacija su visuomene platformos paslaugos, kai jos įsigyjamos iš tiesioginio paslaugos teikėjo pagal jo nustatytą visiems paslaugų gavėjams taikomą vienodą paslaugų kainodarą ir paslaugų organizavimo būdus ir kai paslaugos teikėjas neprisiima atsakomybės už skelbiamos informacijos turinį.

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos pagal VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 11 punktą, esant šioms sąlygoms kartu:

- perkamos dalijimosi pačių naudotojų sukurta informacija su visuomene, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos sukurtos reklamos, informacinio pranešimo paskelbimo ar kito išplatinimo, platformoje paslaugos;
- paslaugos įsigyjamos tiesiogiai iš platformos valdytojo, pavyzdžiui, Facebook, Youtube, Google, todėl perkančiosios organizacijos gali kreiptis į tokių platformų valdytojus;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- duomenų, pavyzdžiui, reklamos, vaizdo klipų ar informacinių pranešimų, pateikimo kainos ir pateikimo būdai (paskelbimas ar kitas viešinimo būdas) yra visiems subjektams vienodi, t. y. platformos valdytojas visiems besikreipiantiems tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims nustato visiškai vienodas kainas, dėl kurių objektyviai nėra deramasi;
- platformos valdytojas neatsako už skelbiamos informacijos turinį. Tai reiškia, kad platformos valdytojas neatlieka papildomų veiksmų patikrinti duomenų, o pačios perkančiosios organizacijos turi užtikrinti teksto gramatiką ir teisinio tinkamumą, vaizdo klipo garso tinkamumą ir pan.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija organizuoja tarptautinį renginį ir turi įsigijusi sukurtą vaizdo klipą apie šį renginį, jo datą, dalyvių kainas ir kitą informaciją. Šį vaizdo klipą perkančioji organizacija nori paskelbti socialiniuose tinkluose Facebook, Instagram, TikTok, kad jį matytų visi suinteresuoti dalyviai, jis būtų rodomas iki paties renginio datos. Perkančioji organizacija pagal Facebook, Instagram, TikTok taisykles patalpina vaizdo klipą šiose platformose bei apmoka Facebook, Instagram, TikTok taisyklėse nustatytą kainą už vaizdo klipo viešinimą.

[1]Komentuojamos VPĮ 71 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 32 straipsnio normas.

[2] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 50-oji konstatuojamoji dalis; ESTT 2005 m. sausio 13 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Ispaniją,* C-84/03; Sakalauskaitė, Eglė. *Neskelbiamų derybų, kaip išimtinio pirkimo būdo, pasirinkimo ir vykdymo ypatumai Viešųjų pirkimų įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 2 ir 4 punkto pagrindu*. Socialinių mokslų studijos. 2014, 6(3). 681–705 psl.

[3] ESTT 2009 m. birželio 4 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Graikiją*, C-250/07.

[4] ESTT 2009 m. birželio 4 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Graikiją*, C-250/07.

[5] ESTT 1995 m. gegužės 18 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją,* C-57/94; 2003 m. rugpjūčio 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Vokietiją*, C-20/01 ir C-28/01; 2004 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, C-385/02.

[6] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 50-oji konstatuojamoji dalis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[7] Vykdant supaprastintas neskelbiamas derybas nėra būtina patikrinti visos ES rinkos, o tik Lietuvos Respublikos rinką.

[8] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 50-oji konstatuojamoji dalis.

[9] ESTT 2008 m. balandžio 8 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*. C-337/05; ESTT 2004 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*. C-385/02; ESTT 2009 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Vokietiją*, C-275/08; ESTT 2003 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Vokietiją,* C-20/01 ir C-28/01

[10] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 50-oji konstatuojamoji dalis.

[11] Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. D1-738 patvirtintas statybos techninis reglamentas STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ (redakcija, galiojanti nuo 2019 m. sausio 1 d.).

[12] ESTT 1992 m. kovo 18 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Ispaniją*, C-24/91; 1993 m. rugpjūčio 2 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, C-107/92.

[13] ESTT 2005 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, C-525/03.

[14] Generalinio advokato Jacobs išvada, pateikta 2005 m. birželio 2 d. byloje *Komisija prieš Italijos Respubliką*, C-525/03.

[15] ESTT 2004 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, C-385/02.

[16] ESTT 2009 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Vokietiją*, C-275/08.

[17] LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-505/2009.

[18] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 439 psl.

[19] Tas pats projektas suprantamas kaip atskirų veiksmų visuma, kuria siekiama bendro tikslo, pavyzdžiui, projektas gali būti studentų miestelio statyba ar atskiro pastatų komplekso statyba, į kuriuos įeitų projektavimo, statybos darbai, užbaigimo procedūros ir pan.

[20] ESTT 2005 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją* C-187/04 ir C-188/04.

[21] ESTT 2010 m. balandžio 22 d. sprendimas byloja *Komisija prieš Ispaniją,* C-423/07.

[22] ESTT 2004 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, C-385/02.

[23] Kita vertus, aptariamos normos taikymo sritis daugiausia susijusi su kultūros ir švietimo sferomis.

[24] „Moody's“, „Standard & Poor's“, „Fitch Ratings“.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[25] DK 107 straipsnis.

72 straipsnis. Neskelbiamų derybų vykdymas

1. **Tarptautinis pirkimas neskelbiamų derybų būdu gali būti pradedamas tik gavus Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimą dėl tokio pirkimo būdo pasirinkimo. Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimas nereikalingas, jeigu perkančioji organizacija numato paskelbti savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą ir informaciją apie tai nurodo pirkimo dokumentuose arba jeigu pirkimas atliekamas pagal šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 1, 3 punktus ar 4 dalį.**
2. **Perkančioji organizacija neskelbiamas derybas vykdo šiais etapais:**

1) pasirinktus tiekėjus raštu kviečia pateikti pasiūlymus;

2)patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų tiekėjų pašalinimo pagrindų, ar tiekėjai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus;

3) šio įstatymo 66 straipsnyje nustatyta tvarka derasi su dalyviais ir prašo jų pateikti galutinius pasiūlymus. Perkančioji organizacija neprivalo prašyti pateikti galutinio pasiūlymo tuo atveju, kai neskelbiamose derybose dalyvauja vienas tiekėjas;

4) įvertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėtoją.

3. **Supaprastinto pirkimo ir šio įstatymo 2 priede nurodytų socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų tarptautinio pirkimo atvejais perkančioji organizacija, vykdydama neskelbiamas derybas šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose, 3 dalies 2, 3 ir 4 punktuose, 5 ir 6 dalyse nustatytomis sąlygomis, gali pirkimo sutartį sudaryti nesilaikydama šio straipsnio 2 dalyje nurodytiems etapams taikomų ir kitų pirkimo procedūroms bei pirkimo sutarties turiniui nustatytų reikalavimų. Šių reikalavimų perkančioji organizacija taip pat gali nesilaikyti tarptautinio pirkimo atveju, vykdydama neskelbiamas derybas šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytomis sąlygomis.**

Komentuojamame VPĮ 72 straipsnyje įtvirtintos neskelbiamų derybų vykdymo procedūrinės taisyklės: pareiga gauti VPT leidimą dėl tarptautinės vertės neskelbiamų derybų vykdymo ir šio pareigos išimtys, neskelbiamų derybų etapai bei etapų laikymosi išimtys.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPĮ 72 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pareiga kreiptis į VPT ir vykdyti tarptautinės vertės neskelbiamas derybas tik gavus jos sutikimą bei tokios pareigos išimtis, kai neskelbiamos derybos vykdomos be VPT sutikimo.

VPT sutikimas vykdyti neskelbiamas derybas taikomas tik kai yra vykdomas tarptautinis viešasis pirkimas. Taigi ši formalioji neskelbiamų derybų vykdymo sąlyga neaktuali supaprastintų pirkimų atvejais[1].

Išimtys, kai perkančiosios organizacijos tarptautinės vertės neskelbiamas derybas vykdo be VPT sutikimo:

- atliekamas tarptautinis viešasis pirkimas neskelbiamų derybų būdu, kai yra bent viena iš šių sąlygų:

- perkančioji organizacija numato paskelbti savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą ir informaciją apie tai nurodo pirkimo dokumentuose (*detaliau dėl savanoriško ex ante skaidrumo skelbimo žiūrėti VPĮ 32 straipsnio komentarą*). Savanoriškas *ex ante* skaidrumo skelbimas yra priemonė (garantija), padedanti perkančiajai organizacijai užsitikrinti, kad neskelbiamų derybų būdu sudaryta sutartis, paaiškėjus, kad turėjo būti įvykdytos pirkimo procedūros kitu būdu (nebuvo sąlygų taikyti neskelbiamų derybų būdą) – nebus pripažinta negaliojančia[2]. Kitaip tariant, šio instituto esmė yra perkančiosioms organizacijoms apsisaugoti nuo sutarties negaliojimo arba nuginčijimo, jeigu pasirodo, kad yra padarytas viešųjų pirkimų imperatyviųjų teisės normų pažeidimas. Komentuojamo VPĮ straipsnio kontekste šio instituto paskirtis yra sudaryti sąlygas rinkos dalyviams įvertinti neskelbiamų derybų, kaip pirkimo būdo, pasirinkimą ir jį užginčyti, jeigu, tiekėjų vertinimu, toks pasirinkimas yra neteisėtas. Taigi, tais atvejais, kai perkančioji organizacija sudaro galimybes rinkos dalyviams ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimą dėl neskelbiamų derybų vykdymo ir laimėtojo nustatymo, VPT sutikimas nėra reikalingas, t. y. pati rinka patikrina neskelbiamų derybų teisėtumą.
- pirkimas atliekamas pagal VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 1, 3 punktus ar 4 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 1, 3 punktų ir 4 dalies komentarą*). Išimtis nustatyta dėl kelių savarankiškų (nepriklausomai taikomų) priežasčių:

- VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta sąlyga dėl neskelbiamų derybų tik po viešojo pirkimo, apie kurį buvo iš anksto tinkamai paskelbta, nėra keičiamos pradinio pirkimo sąlygos ir pirmajame pirkime galėjo dalyvauti visi suinteresuoti rinkos dalyviai. Į neskelbiamas derybas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kviečiami visi paraiškas (pasiūlymus) pateikę kandidatai (dalyviai), kurie buvo atmesti pirmajame pirkime arba pirmojo pirkimo metu nebuvo pateiktos nei vienos paraiškos (pasiūlymo), t. y. ir anksčiau nebuvo suinteresuotų rinkos dalyvių. Taigi, VPT sutikimas vykdyti neskelbiamas derybas pagal tapačias sąlygas nereikalingas, kadangi rinkos dalyviams jau buvo suteikta galimybė dalyvauti pirkime

◦ VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta sąlyga dėl ypatingos skubos aplinkybių, kurios nepriklauso nuo perkančiosios organizacijos (*detaliau dėl ypatingos skubos aplinkybių žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*). Prioritetas šiuo atveju teikiamas pirkimo objekto įsigijimui, o ne formaliai procedūrai gauti VPT sutikimą;

◦ VPĮ 71 straipsnio 4 dalyje nustatyta sąlyga dėl neskelbiamų derybų vykdymo po projekto konkurso, kai tokia galimybė buvo įtvirtinta projekto konkurso sąlygose. Projekto konkursas yra viešai skelbiamas pirkimas, kuriame gali dalyvauti visi suinteresuoti tiekėjai, o neskelbiamos derybos tokiu atveju vykdomos tik iš atrinktų dalyvių. Taigi, VPT sutikimas vykdyti neskelbiamas derybas pagal iš anksto atskleistas sąlygas neteikiamas.

VPT sutikimų dėl neskelbiamų derybų vykdymo tvarką nustato Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklės, patvirtintos VPT direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 1S-99. Prašymas dėl sutikimo pradėti pirkimą neskelbiamų derybų būdu gavimą išnagrinėjamas per 10 darbo dienų nuo motyvuoto perkančiosios organizacijos kreipimosi arba nuo papildomų dokumentų gavimo ir jų užregistravimo VPT dienos[3]. Sprendimą dėl sutikimo atlikti pirkimą neskelbiamų derybų būdu Tarnyba paskelbia CVP IS sprendimo priėmimo dieną[4].

2. VPĮ 72 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti neskelbiamų derybų vykdymo etapai:

2.1. kaip nurodyta VPĮ 71 straipsnyje, neskelbiamų derybų būdo ypatumas yra tas, kad perkančioji organizacija gali neskelbti viešai apie pirkimo pradžią ir pasirinkti konkrečius tiekėjus, kurie tokiu dalyvaus pirkimo procedūrose. Dėl šios priežasties, vykdant pirkimą neskelbiamų derybų būdu, nėra teikiami skelbimai CVP IS (išskyrus savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą (*detaliau dėl savanoriško ex ante skaidrumo skelbimo žiūrėti VPĮ 32 straipsnio komentarą*), o tik iniciatyviai kviečiami atitinkami (pasirinkti perkančiosios organizacijos valia ar nustatyti teisės normose, pavyzdžiui, anksčiau dalyvavę atvirame konkurse) tiekėjai pateikti pasiūlymus. Kvietimui nėra nurodyti konkretūs reikalavimai, išskyrus tai, kad jis turi būti pateiktas raštu

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 29 dalies komentarą*). Kartu su kvietimu perkančioji organizacija pasirinktiems tiekėjams turi pateikti ir pirkimo dokumentus (*detaliau dėl pirkimo dokumentų turinio žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*);

2.2. tiekėjams pateikus pasiūlymus neskelbiamose derybose, perkančioji organizacija pirmiausiai patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų tiekėjų pašalinimo pagrindų, ar tiekėjai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus, įskaitant kokybės vadybos sistemos (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus (*detaliau žiūrėti VPĮ 45–48 straipsnio komentarą*).

2.3. nors tai nėra tiesiogiai įtvirtinta VPĮ 72 straipsnio 2 dalyje, tačiau perkančioji organizacija, prieš vykdydama derybas, turi patikrinti, ar tiekėjų pateikti pirminiai pasiūlymai atitinka viešojo pirkimo, vykdomo neskelbiamų derybų būdu, sąlygas (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą*). Tiekėjai, kurių pasiūlymai nėra atmesti, yra kviečiami į derybas. Derybos vykdomos VPĮ 66 straipsnyje nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti VPĮ 66 straipsnio komentarą*). Perkančioji organizacija po derybų etapo turi pateikti tiekėjams kvietimus pateikti galutinius pasiūlymus (*detaliau dėl galutinių pasiūlymų pateikimo žiūrėti VPĮ 64 straipsnio 3 dalies 5 punkto komentarą*).

Taisyklės, kad turi būti teikiami galutiniai pasiūlymai po derybų, išimtis taikoma tuo atveju, kai neskelbiamose derybose dalyvauja vienas tiekėjas. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi teisę, bet ne pareigą, nevykdyti formalių derybų, o iš karto kreiptis dėl pasiūlymo pateikimo, t. y. etapai neskirstomi į pirminio ir galutinio pasiūlymo pateikimą. Taip pat galimas procedūrų vykdymas, kai perkančioji organizacija nesikreipia dėl galutinio pasiūlymo pateikimo, o derybų protokole užfiksuoti pasiūlymo duomenys laikomi galutiniais ir jais vadovaujantis turi būti įvertinamas pasiūlymas ir sudaroma viešojo pirkimo sutartis.

2.4. po derybų etapo perkančioji organizacija įvertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėtoją. Pasiūlymai turi būti vertinami ir laimėtojas nustatomas, vadovaujantis pasiūlymų vertinimo kriterijais, t. y. ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas atrenkamas pagal kainą (sąnaudas) ar kainos (sąnaudų) ir kokybės santykį (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*).

Nustačius laimėtoją, taikomas viešojo pirkimo sutarties atidėjimo terminas (išskyrus, kai kviečiamas tik vienas tiekėjas) (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. VPĮ 72 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta išimtis, kai neprivaloma laikytis VPĮ 72 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų etapų ir kitų pirkimo procedūroms bei sutarties turiniui nustatytų reikalavimų.

Išimtis taikoma, kai:

- yra šios dvi sąlygos kartu:

◦ vykdomas supaprastintas pirkimas ar tarptautinis VPĮ 2 priede nurodytų specialiųjų ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimas;

◦ neskelbiamos derybos vykdomos esant VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose, 3 dalies 2, 3 ir 4 punktuose, 5 ir 6 dalyse nustatytoms sąlygoms (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktų, 3 dalies 2, 3 ir 4 punktų, 5 ir 6 dalių komentarą*), t. y. kai neskelbiamos derybos vykdomos iš vieno konkretaus tiekėjo, dėl ypatingos skubos aplinkybių, nepriklausančių nuo perkančiosios organizacijos.

- vykdomas tarptautinis pirkimas VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytomis sąlygomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*).

Ši išimtis reiškia, kad perkančioji organizacija gali[15] pirkimo sutartį sudaryti nesilaikydama VPĮ 72 straipsnio 2 dalyje nurodytiems etapams, procedūroms taikomų bei pirkimo sutarties turiniui nustatytų reikalavimų: neprivalo pirkimo dokumentuose įtvirtinti visų reikalavimų, juose privalo būti tik tokie reikalavimai, kuriais identifikuojamas pirkimo objektas (VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 8 punktas; 10 punktas), apibrėžiamos pagrindinės sutarties sąlygos, pavyzdžiui, sutarties įvykdymo terminas (VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 13 punktas), pasiūlymų rengimo reikalavimai ir pateikimo terminai (VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 1 punktas, 17 punktas, 19 punktas), pasiūlymų vertinimas (VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 23-24 punktas) (*detaliau dėl pirkimo dokumentų turinio žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*), tikrinti tiekėjų kvalifikacijos, tiekėjo pašalinimo pagrindų, kokybės vadybos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų (*detaliau žiūrėti VPĮ 45–48 straipsnio komentarą*), derėtis su tiekėju (*detaliau žiūrėti VPĮ 66 straipsnio komentarą*), kviesti pateikti galutinius pasiūlymus (*detaliau dėl galutinių pasiūlymų pateikimo žiūrėti VPĮ 64 straipsnio 3 dalies 5 punkto komentarą*), taikyti atidėjimo terminą (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*), viešojo pirkimo sutartyje įtvirtinti visas privalomas sąlygas (*detaliau žiūrėti VPĮ 87 straipsnio komentarą*). VPĮ 72 straipsnio 3 dalies norma turi būti aiškinama taip, kad perkančioji organizacija gali nesilaikyti ne tik VPĮ reikalavimų, bet perkančiosios organizacijos vidaus tvarkos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nuostatų, pavyzdžiui, Alytaus gaisro atveju dėl itin didelės skubos, ypatingų aplinkybių, vidaus tvarkos taikymas, įskaitant atsakingų asmenų patvirtinimus (parašus), būtų pernelyg suvaržantis ir toks viešasis pirkimas neužtikrintų visuomenės poreikių.

Atlikus tarptautinės vertės pirkimą neskelbiamų derybų būdu pagal VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 3 punktą, turi būti teikiami šie duomenys:

- skelbimas apie sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymą (*detaliau žiūrėti VPĮ 33 straipsnio komentarą*),
- viešojo pirkimo ataskaita (*detaliau žiūrėti VPĮ 96 straipsnio komentarą*) ir
- *skelbiamas laimėjusio dalyvio pasiūlymas bei sudaryta sutartis ar preliminarioji sutartis (*detaliau žiūrėti *VPĮ 86 straipsnio 9 dalies komentarą).*

Pavyzdys

Perkančioji organizacija dėl ypatingos skubos aplinkybių (reikia likviduoti avarijos padarinius), kreipėsi į vieną tiekėją dėl paslaugų suteikimo. Kvietimas buvo išsiųstas tiekėjo direktoriui bendruoju elektroniniu paštu. Kvietime nebuvo keliami jokie kvalifikacijos reikalavimai, išskyrus reikalavimą, kad tiekėjas verstųsi veikla, būtina likviduoti avarijos padarinius, nekeliami pašalinimo pagrindų nebuvimo reikalavimai. Kvietime tik buvo nurodyti avarijos padariniai, kuriuos turės tiekėjas likviduoti ir pasiūlymo forma bei terminas, iki kurio tiekėjas turi atsiųsti pasiūlymą.. Tiekėjas pateikė perkančiajai organizacijai pasiūlymą. Perkančioji organizacija iš karto išsiuntė tiekėjui pranešimą apie sutarties sudarymą ir sutarties projekto suderinimą (kitaip sakant, perkančioji organizacija nevykdė derybų ir nereikėjo teikti galutinių pasiūlymų). Sutartis buvo sudaryta tą pačią dieną, kai tiekėjas pateikė pasiūlymą (kitaip sakant, nebuvo taikomas atidėjimo terminas).

Taigi, perkančioji organizacija, esant poreikiui, turi teisę itin sutrumpinti procedūras, netaikyti daugumos etapų ir institutų. Tačiau taip pat perkančioji organizacija ir šiuo atveju turėjo teisę, pavyzdžiui, tikrinti pašalinimo pagrindų nebuvimą, tai įtvirtindama kvietime.

[1] Pagal analogiją LAT 2011 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-433/2011.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[2] Sakalauskaitė Eglė. *Neskelbiamų derybų, kaip išimtinio pirkimo būdo, pasirinkimo ir vykdymo ypatumai Viešųjų pirkimų įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 2 ir 4 punkto pagrindu*. SOCIALINIŲ MOKSLŲ STUDIJOS. ISNN 2029-2244. 2014 6(3), p. 698.

[3] Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių 10 punktas.

[4] Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių 16 punktas.

[5] Įtvirtinta perkančiųjų organizacijų diskrecija netaikyti konkrečių VPĮ nuostatų reiškia, kad perkančioji organizacija turi teisę pasirinkti taikyti ar netaikyti kiekvieną atskirą reikalavimą. Kitaip sakant, perkančioji organizacija gali priimti sprendimą tiek taikyti dalį, tiek visas VPĮ normas.

73 straipsnis. Inovacijų partnerystės sąlygos ir vykdymas

1. **Atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu, siekiama sukurti inovatyvųjį produktą, paslaugą ar darbus, taip pat vėliau atlikti sukurto inovatyviojo produkto pirkimą, jeigu jis atitinka įvykdymo (rezultatyvumo) lygį ir maksimalias sąnaudas, dėl kurių susitarė perkančioji organizacija ir dalyviai.**
2. **Atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu, paraišką gali pateikti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, o inovacijų partnerystės procedūroje gali dalyvauti tik perkančiosios organizacijos pakviesti kandidatai. Perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų, kuriuos ji kvies dalyvauti inovacijų partnerystės procedūroje, skaičių, vadovaudamasi šio įstatymo 54 straipsnio nuostatomis.**
3. **Atlikdama pirkimą inovacijų partnerystės būdu, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodo:**

1) inovatyviojo produkto poreikį, kurio negalima patenkinti rinkoje esančiais produktais, paslaugomis ir darbais;

2) norimos įsigyti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugos inovatyviajam produktui sukurti aprašymą;

3) minimalius reikalavimus, kuriuos turi atitikti pasiūlymai;

4) numatomus inovacijų partnerystės etapus ir jų trukmę.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4. **Pirkimo dokumentuose pateikiama informacija turi būti pakankamai tiksli, kad tiekėjai galėtų įvertinti reikiamo sprendimo pobūdį ir mastą ir nuspręsti, ar jiems tikslinga dalyvauti pirkime.**

5. **Perkančioji organizacija inovacijų partnerystę vykdo šiais etapais:**

1) skelbia apie pirkimą šio įstatymo 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka, kviesdama tiekėjus pateikti paraiškas;

2) patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų kandidatų pašalinimo pagrindų, ar kandidatai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus, ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus;

3) atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nurodyta pirkimo dokumentuose;

4) atrinktus kandidatus vienu metu raštu kviečia pateikti pirminius pasiūlymus, kurie gali apimti šiuos mokslinių tyrimų ir inovacijų projektų etapų aprašymus: inovatyviojo produkto koncepcijos ar prototipo, sukurto inovatyviojo produkto, kuris gali būti komercinamas, bandomosios partijos. Kvietime pateikiama šio įstatymo 3 priedo 1 punkte nurodyta informacija;

5) derasi su dalyviais, kurių pirminiai ir vėlesni pasiūlymai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius reikalavimus, šio įstatymo 75 straipsnyje nustatyta tvarka;

6) įvertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėjusį pasiūlymą ar kelis laimėjusius pasiūlymus, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatyta pasiūlymų vertinimo tvarka ir kriterijais;

7) su vienu ar keliais laimėjusiais tiekėjais (partneriais) sudaro inovacijų partnerystės sutartis. Šiose pirkimo sutartyse, atsižvelgiant į mokslinių tyrimų ir inovacijų proceso etapus, nurodomi vienas po kito einantys sutarties vykdymo etapai: inovatyviojo produkto koncepcijos sukūrimas ir patvirtinimas, inovatyviojo produkto prototipo sukūrimas, inovatyviojo produkto bandomosios partijos sukūrimas, sukurto inovatyviojo produkto pirkimas. Po kiekvieno iš nurodytų etapų, išskyrus etapą po inovatyviojo produkto bandomosios partijos sukūrimo, gali būti vedamos derybos. Pagal sutartyse nurodytus kiekvieno iš etapų vertinimo kriterijus perkančioji organizacija priima sprendimą dėl partnerių, vykdysiančių kitą inovacijų partnerystės sutarties etapą, skaičiaus;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

8) kai inovacijų partnerystės sutartis sudaryta su keliais partneriais, sukūrus inovatyviojo produkto bandomąją partiją pagal sutartyje nustatytą tvarką priimamas sprendimas, iš kurio partnerio bus perkamas sukurtas inovatyvusis produktas.

6. **Nustatant inovacijų partnerystės pirkimo sąlygas, kandidatams turi būti keliamas kvalifikacinis reikalavimas dėl patirties atliekant mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, kuriant ir įgyvendinant inovacijų sprendimus. Pirkimo dokumentuose nurodomos intelektinės nuosavybės teisėms taikomos sąlygos.**

7. **Atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu, pasiūlymai vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį.**

8. **Inovacijų partnerystės sutartį vykdant nuosekliais etapais, turi būti nustatomi kiekvieno etapo vertinimo kriterijai ir galimas maksimalus partnerių veiklos po kiekvieno inovacijų partnerystės sutarties vykdymo etapo apmokėjimas. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad, atlikus tarpinius vertinimus, ji gali nutraukti inovacijų partnerystės sutartį po kiekvieno etapo, o jeigu inovacijų partnerystės sutartys sudaromos su keliais partneriais – sumažinti partnerių skaičių ir atitinkamai nutraukti atskiras sutartis.**

9. **Sudarydama inovacijų partnerystės sutartį su keliais partneriais, perkančioji organizacija kitiems partneriams negali atskleisti jokios iš bet kurio partnerio gautos informacijos ar pasiūlytų sprendimų be šio partnerio sutikimo dėl konkrečios informacijos atskleidimo.**

10. **Perkančioji organizacija turi užtikrinti, kad inovacijų partnerystės struktūra ir įvairių jos etapų trukmė ir vertė atitiktų siūlomo sprendimo inovacijų laipsnį ir mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklos, reikalingos inovatyviam sprendimui, kurio dar nėra rinkoje, kurti, seką. Numatoma inovatyviojo produkto vertė turėtų būti proporcinga investicijoms, reikalingoms tokiam produktui sukurti.**

Komentuojamame VPĮ 73 straipsnyje yra įtvirtintos pirkimo, atliekamo inovacijų partnerystės būdu, sąlygos ir vykdymą reglamentuojančios teisės normos[1].

Inovatyvios partnerystės pirkimo būdas yra reikšmingas instrumentas, įgalinantis perkančiąsias organizacijas įsigyti rinkoje dar neegzistuojantį produktą. Pažymėtina, kad teismų praktikoje pripažįstama, kad tiekėjai gali siūlyti, o perkančiosios organizacijos įsigyti dar nepagamintas (nesukomplektuotas) prekes[2]. Vis dėlto tam tikras atvejais perkančiosioms organizacijoms gali

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kilti poreikis įsigyti apskritai rinkoje dar neegzistuojančių prekių, kurių negamina ne tik pavieniai gamintojai, bet jų rinkoje nėra apskritai.

Direktyvos 2014/24/ES preambulės 49-ojoje konstatuojamojoje dalyje paaiškinta inovacijų partnerystės pirkimo būdo paskirtis, nurodant, kad kai poreikio sukurti inovacinį produktą ar gauti inovacinę paslaugą ar vykdyti inovacinius darbus ir vykdyti vėlesnį susijusių prekių, paslaugų arba darbų pirkimą rinkoje jau esamais sprendimais neįmanoma patenkinti perkančiosios organizacijos turėtų galėti pasinaudoti specialia pirkimo procedūra sutarčių, kurioms taikoma ši direktyva, atžvilgiu. Ši speciali procedūra turėtų sudaryti galimybę perkančiosioms organizacijoms suformuoti ilgalaikę inovacijų partnerystę siekiant sukurti ir paskui nusipirkti naują, inovacinį produktą, paslaugą ar darbus, jeigu užsakymas dėl tokio inovacinio produkto ar paslaugos arba inovacinių darbų gali būti įvykdytas pagal sutartą rezultatų lygį ir kainą, nesant reikalo tokiam pirkimui organizuoti atskiros pirkimo procedūros.

Inovacijų svarba tiesiogiai pripažįstama Direktyvoje 2014/24/ES, kurios preambulės 47-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodoma, kad moksliniai tyrimai ir inovacijos, įskaitant ekologines ir socialines inovacijas, yra vieni iš svarbiausių būsimo augimo variklių [...], o viešosios institucijos turėtų geriausiai strategiškai išnaudoti viešuosius pirkimus inovacijoms skatinti. Be to, pažymėtina, kad inovacinių prekių, darbų ir paslaugų pirkimas atlieka esminį vaidmenį gerinant viešųjų paslaugų efektyvumą ir kokybę ir kartu sprendžiant svarbiausius visuomenės uždavinius. Jis padeda pasiekti geriausią viešųjų pinigų ir vertės santykį ir užtikrinti didesnę ekonominę naudą, naudą aplinkai ir visuomenei, nes kuriamos naujos idėjos, jos paverčiamos inovaciniais produktais bei paslaugomis ir taip skatinamas tvarus ekonomikos augimas.

Komentuojamas straipsnis turi būti aiškinamas sistemiškai su inovacijos sąvoka, įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 14 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 14 dalies komentarą*). Komentuojamame straipsnyje įtvirtintas pirkimo būdas yra naujas, jį lyginant su viešųjų pirkimų teisiniu reguliavimu apskritai, nes pirmąsyk jis buvo įtvirtintas tik Direktyvoje 2014/24/ES. Autorių vertinimu, sukuriant naują pirkimo būdą, skirtą išimtinai inovatyviems pirkimams, siekiama viešojo sektoriaus teisinę ekosistemą adaptuoti prie pasaulinių tendencijų, skatinant inovacijas ir sudaryti galimybes finansuoti startuolius taip pat per viešuosius pirkimus.

Atkreiptinas dėmesys į VPĮ taikymo išimtį, kurios objektas yra panašus ar iš dalies sutampa su inovacijų partnerystės pirkimo objektu. VPĮ 15 straipsnyje nustatyta, kad esant konkrečioms

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sąlygoms, tam tikrų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimai yra atliekami netaikant VPĮ (*detaliau žiūrėti VPĮ 15 straipsnio komentarą*). Vienas iš galimų būdų vykdyti pirkimą yra ikiprekybinis pirkimas, kuris reguliuojamas Vyriausybės patvirtintu Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimų vykdymo tvarkos aprašu[3]. Ikiprekybiniu pirkimu turi būti siekiama įsigyti inovacinio produkto, reikalingo perkančiosios organizacijos uždaviniams spręsti, sukūrimo mokslinių tyrimų paslaugas. Taigi, siekiant vykdyti ikiprekybinį pirkimą, remiamasi VPĮ taikymo išimtimi. Tai reiškia, kad VPĮ netaikomas. Tuo tarpu inovacijų partnerystė yra vienas VPĮ įtvirtintų pirkimo būdų ir viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo dalis.

Pagrindinis skirtumas tarp mokslinių tyrimų ar eksperimentinės plėtros tyrimų pirkimų ir inovacijų partnerystės pirkimo būdo yra tas, kad inovacijų partnerystės pirkimo būdas įgalina perkančiąsias organizacijas įsigyti patį inovatyvų produktą (kuris pirkimo vykdymo metu dar neegzistuoja rinkoje), o ne tik mokslinio tyrimo ar eksperimentinės plėtros pagrindu sukuriamą intelektinį produktą.

Inovacijų partnerystės pirkimo būdo esmė ir ta, kad ši procedūra yra sąlygota jos išskirtinio objekto. Vykdydama pirkimą inovacijų partnerystės pirkimo būdu, perkančioji organizacija pirmiausiai paskelbia pirkimą, kuriame nurodo reikalavimus perkamam inovatyviam produktui. Pirkime gali dalyvauti tik tokie tiekėjai, kurie turi patirties atliekant mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, kuriant ir įgyvendinant inovacijų sprendimus. Pirkimo vykdymo metu jie varžosi teikdami paraiškas ir pasiūlymus, kuriuos pagal nustatytas sąlygas įvertinusi, perkančioji organizacija gali sudaryti inovacijų partnerystės sutartį su keliais partneriais. Inovacijų partnerystės sutartis yra vykdoma ir inovatyvusis produktas yra kuriamas pagal komentuojamame straipsnyje įtvirtintus inovacijų sutarties vykdymo etapus, kiekviename jų perkančiajai organizacijai tikrinant atitinkamo etapo rezultatų pasiekimą. Jei partnerių, vykdančių sutartį, yra keli – prasčiausiai sutartį vykdantys partneriai ar nustatytų etapo rezultatyvumo tikslų nepasiekiantys tiekėjai turi būti eliminuojami iš tolesnio inovacijų partnerystėse sutarties vykdymo. Kai inovacinis produktas yra sukuriamas, vykdant paskutinį inovatyviosios sutarties etapą, inovacinis produktas yra įsigyjamas.*\

1. VPĮ 73 straipsnio 1 dalyje nustatytos imperatyviosios (privalomos) pirkimo vykdymo inovacijų partnerystės būdu sąlygos – (i) atliekamu pirkimu privalo būti siekiama

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sukurti inovatyvųjį produktą, paslaugą ar darbus, (ii) vėliau atlikti sukurto inovacinio produkto pirkimą (tuo atveju, jeigu jis atitinka įvykdymo (rezultatyvumo) lygį ir maksimalias sąnaudas, dėl kurių susitarė perkančioji organizacija ir dalyviai).

Pirmoji pirkimui inovacijų partnerystės būdu atlikti būtina sąlyga – pirkimo objektas privalo būti inovacinis produktas, paslauga ar darbai. Nors VPĮ nėra įtvirtinta sąvoka *inovatyvus produktas*, tačiau VPĮ 2 straipsnio 14 dalyje yra įtvirtinta *inovacijos* sąvoka, į kurią atsižvelgiant turi būti aiškinama inovatyvaus produkto, paslaugos ar darbų sąvoka (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 14 dalies komentarą*). Kitaip tariant, kaip minėta, komentuojama VPĮ įteisės norma turi būsi sistemiškai taikoma su VPĮ 2 straipsnio 14 dalimi, tokiu būdu atskleidžiant ir tuo pačiu nustatant, kas turi būti laikoma *inovatyviu produktu, paslauga ar darbais*.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 2 straipsnio 14 dalyje įtvirtinta inovacijos sąvoka skiriasi nuo įprastinės jos sampratos, kadangi ji yra išplėsta papildomais turinio elementais, tokiais, kaip naujo rinkodaros metodo arba naujo organizacinio metodo diegimas verslo praktikoje, organizacijoje arba plėtojant išorės ryšius (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 14 dalies komentarą*). Inovacijų informacijos rinkimo, pranešimo ir naudojimo gairėse (Oslo vadove)[4] nurodoma, kad bendriausia prasme inovacija yra naujas arba patobulintas produktas ar procesas (arba jų derinys), kuris ženkliai skiriasi nuo ankstesnių vieneto produktų ar procesų ir kuris yra prieinamas potencialiems naudotojams (produkto atveju) arba kuris vieneto yra naudojamas (proceso atveju).

Antroji pirkimui inovacijų partnerystės būdu atlikti būtina sąlyga – pirkimu turi būti siekiama vėliau atlikti sukurto inovacinio produkto pirkimą (tuo atveju, jeigu jis atitinka įvykdymo (rezultatyvumo) lygį ir maksimalias sąnaudas, dėl kurių susitarė perkančioji organizacija ir dalyviai). Taigi, perkančioji organizacija, siekdama atlikti pirkimą inovacijų partnerystės būdu, privalo siekti ne tik sukurti inovatyvią prekę, paslaugas ar inovatyviai atlikti darbus, tačiau vėliau tokį pirkimo objektą ir įsigyti.

Ši sąlyga taip pat netiesiogiai nurodo, kad perkančioji organizacija, be komentuojamo straipsnio 3 dalyje nurodytų privalomų inovatyvios partnerystės būdu atliekamo pirkimo dokumentų nuostatų, juose taip pat privalo nustatyti (i) inovatyvaus pirkimo objekto įvykdymo (rezultatyvumo) privalomą lygį (angl. *key performance indicators*), (ii) maksimalias sąnaudas, galimas skirti inovatyvaus pirkimo objekto sukūrimui ir įsigijimui, t. y. nurodyti maksimalias

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kiekvieno inovatyvios partnerystės etapo sėkmingo įvykdymo atvejais partneriams mokėtinas sumas.

2. VPĮ 73 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija pirkimą inovacijų partnerystės būdu privalo vykdyti dviem etapais – (i) kviesti bet kurį tiekėją pateikti paraiškas ir atlikti kvalifikacinę atranką bei tuomet (ii) atrinktus kandidatus kviesti pateikti pasiūlymus. Vykdant pirkimą inovacijų partnerystės būdu, pirmojo etapo (t. y. paraiškų pateikimo ir kvalifikacinės atrankos) vykdymo metu pirkime gali dalyvauti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, tuo tarpu antrajame etape (t. y. pasiūlymų pateikimo ir jų vertinimo) etape – tik perkančiosios organizacijos pakviesti kandidatai. Taigi, įstatymų leidėjas inovacijų partnerystei iš esmės adaptavo ribotam konkursui ar skelbiamoms deryboms taikomas taisykles, kai yra įgyvendinama kvalifikacinė atranka. Taip siekiama, viena vertus, sudaryti salygas kuo didesnei konkurencijai, nes leidžiama teikti paraiškas bet kam, kas atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus. Kita vertus, siekiama ir viešo pirkimo proceso efektyvumo ir administracinės naštos perkančiajai organizacijai mažinimo, kadangi vėlesnėse pirkimo procedūros stadijose konkurenciją tęsia tie kandidatai, kurie buvo atrinkti pagal kvalifikacinės atrankos taisykles.

Komentuojamoje straipsnio dalyje taip pat nustatyta, kad perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų, kviečiamų dalyvauti antrajame pirkimo etape ir pateikti pasiūlymus, skaičių vadovaudamasi VPĮ 54 straipsnio nuostatomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 54 straipsnio komentarą*).

3. VPĮ 73 straipsnio 3 dalyje nustatyti privalomi pirkimo dokumentų reikalavimai, atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirkimo dokumentų privalomi reikalavimai įtvirtinti ir šio straipsnio 6, 7 dalyse (detaliau žiūrėti šių straipsnio dalių komentarus). Be to, VPĮ 73 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti pirkimo dokumentų turinio reikalavimai aktualūs ir taikytini viešojo pirkimo sutarčiai. Kitaip tariant, komentuojamos nuostatos, išskyrus VPĮ 73 straipsnio 3 dalies 3 punktą, turi būti perkeltos į inovacijų partnerystės sutartį ir suformuluotos kaip viešo pirkimo sutarties kontrahento (tiekėjo) sutartinės pareigos (prievolės).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 73 straipsnio 3 dalies 1 punkte nustatyta, kad pirkimo inovacijų partnerystės būdu dokumentuose turi būti nurodytas inovacinio produkto poreikis, kurio negalima patenkinti rinkoje esančiais produktais, paslaugomis ir darbais. Ši norma laikytina specialiąja teisės norma VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 10 punkto atžvilgiu, nes perkančioji organizacija privalo ne tik aprašyti pageidaujamą įsigyti inovatyvų produktą (jo funkcinius ir techninius reikalavimus), tačiau ir pagrįsti jo poreikį, nurodant aplinkybes, dėl kurių perkančiosios organizacijos poreikio negalima patenkinti rinkoje esančiais produktais, paslaugomis ir darbais.

Vadovaujantis komentuojama norma, manytina, kad perkančioji organizacija, vykdydama pirkimą inovacijų partnerystės būdu, privalo ne tik pagrįsti komentuojamo straipsnio 1 dalyje įtvirtintą inovacijų partnerystės pirkimo būdo taikymo sąlygą, tačiau taip pat ją ir atskleisti vykdant patį pirkimą. Kitaip tariant, netinkamas ir (arba) nepakankamas pagrindimas gali lemti neteisėtą inovacijos partnerystės, kaip pirkimo būdo taikymą. Būtina paminėti, kad, viena vertus, tai parodo, jog inovacijų partnerystės pasirinkimas yra ribojamas. Tačiau, kita vertus, komentuojamos normos turi būti aiškinamos tikslingai ir neturi formaliuoju požiūriu varžyti perkančiųjų organizacijų, siekiančių panaudoti inovacijų partnerystę siekiant komentuojamose normose nurodytų tikslų, susijusių su inovacijomis. Kitaip tariant, komentuojami inovacijų partnerystės pasirinkimo ribojimai ir sąlygos turi būti aiškinami turiningai, įgyvendinant turinio prieš formą viršenybės principą.

VPĮ 73 straipsnio 3 dalies 2 punkte nustatyta, kad pirkimo inovacijų partnerystės būdu dokumentuose turi būti nurodytas norimos įsigyti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugos inovatyviajam produktui sukurti aprašymas.

Kiekvienu pirkimu, atliekamu inovacijų partnerystės būdu, turi būti siekiama įsigyti būtent inovacinį, rinkoje dar neegzistuojantį ar esmingai atnaujintą produktą, paslaugą ar darbus. Tokio naujo (atnaujinto) pirkimo objekto sukūrimo dalis yra mokslinių tyrimų ar eksperimentinės plėtros paslaugos, kurių metu turi būti sukuriama naujo produkto koncepcija, nustatomos esminės techninės ar funkcinės savybės ir pan. Komentuojamo straipsnio dalies nuostata, kad perkančioji organizacija privalo nurodyti norimos įsigyti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugos inovatyviajam produktui sukurti aprašymą, reiškia, kad pati perkančioji organizacija privalo aprašyti reikalavimus moksliniams tyrimams ar eksperimentinės plėtros paslaugoms, kurias privalės suteikti vykdomo pirkimo laimėtojai. Rengiant šį mokslinių tyrimų ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

eksperimentinės plėtros paslaugos inovaciniam produktui sukurti aprašymą, jame gali būti nurodomi privalomi atlikti moksliniai tyrimai, perkančiajai organizacijai svarbios inovatyvios pirkimo objekto charakteristikos ar suderinamumas su egzistuojančiais produktais, paslaugomis ar darbais ar procesais bei prievolė juos nustatyti ir (arba) ištirti.

VPĮ 73 straipsnio 3 dalies 3 punkte nustatyta, kad pirkimo inovacijų partnerystės būdu dokumentuose turi būti nurodyti minimalūs reikalavimai, kuriuos turi atitikti pasiūlymai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad komentuojamoje normoje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga aprašyti būtent pasiūlymų privalomus minimalius reikalavimus, t. y. pirkimo, vykdomo inovacijų partnerystės būdu, antrajam etapui kandidatų teikiamų dokumentų visumą.

Kaip nustatyta komentuojamo straipsnio 5 dalies 4 punkte, perkančiosios organizacijos gali nustatyti, kad, be kita ko, kandidatų teikiami pasiūlymai apimtų šiuos mokslinių tyrimų ir inovacijų projektų etapų aprašymus: inovacinio produkto koncepcijos ar prototipo, sukurto inovatyviojo produkto, kuris gali būti komercinamas, bandomosios partijos. Taigi, manytina, kad jau šiuo – pasiruošimo pirkimui inovacijų partnerystės būdu – metu, perkančiosios organizacijos turi turėti konkretų lūkestį, kaip turėtų būti vykdoma numatoma sudaryti inovacijų partnerystės sutartis bei nustatyti aiškius ir su tuo susijusius reikalavimus, taip pat, kaip konkrečiai tiekėjai turi atskleisti savo pasiūlymų esmę vykdomame pirkime.

Formuluojant reikalavimus pasiūlymams ir siekiant aiškumo, perkančiosioms organizacijoms siūlytina nustatyti aiškų baigtinį sąrašą dokumentų, kuriuos kartu su pasiūlymu privalo pateikti tiekėjas bei konkrečius minimalius reikalavimus jų turiniui.

VPĮ 73 straipsnio 3 dalies 4 punkte nustatyta, kad pirkimo inovacijų partnerystės būdu dokumentuose turi būti nurodyti numatomi inovacijų partnerystės etapai ir jų trukmė. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad reikalavimai pirkimo inovacijų partnerystės būdu etapams nustatyti komentuojamo straipsnio 5 dalies 7 punkte. Jame nustatyta, kad atsižvelgiant į mokslinių tyrimų ir inovacijų proceso etapus, turi būti nurodomi vienas po kito einantys šie sutarties vykdymo etapai: (i) inovacinio produkto koncepcijos sukūrimas ir patvirtinimas, (ii) inovacinio produkto prototipo sukūrimas, (iii) inovacinio produkto bandomosios partijos sukūrimas, (iv) sukurto inovacinio produkto pirkimas. Taigi, pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija turėtų detalizuoti konkrečius reikalavimus kiekvienam iš nurodytųjų etapų, jų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tinkamo įvykdymo reikalavimus bei derybų pereinant į tolimesnįjį etapą, tvarką, jei jos bus atliekamos sutarties vykdymo metu.

4. VPĮ 73 straipsnio 4 dalyje pakartojama bendra nuostata (reikalavimas) dėl pirkimo dokumentuose pateikiamos informacijos aiškumo, nurodant, kad ji turi būti pakankamai tiksli, kad tiekėjai galėtų įvertinti reikiamo sprendinio pobūdį ir mastą ir nuspręsti, ar jiems tikslinga dalyvauti pirkime.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 35 straipsnio 4 dalyje nustatyta perkančiųjų organizacijų pareiga parengti tikslius, aiškius ir be dviprasmybių pirkimo dokumentus, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija – nupirkti tai, ko reikia (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*). Tačiau atsižvelgiant į tai, kad vykdant pirkimą inovacijų partnerystės būdu yra sudėtinga aiškiai ir tiksliai nustatyti siekiamo įsigyti pirkimo objekto reikalavimus (priešingai nei atliekant įprastą, t. y. ne inovacinio produkto viešąjį pirkimą), komentuojamame straipsnyje nustatyta perkančiųjų organizacijų pareiga pirkimo dokumentuose pateikti bent tokios apimties ir aiškumo informaciją, kuri tiekėjams suteiktų galimybę nustatyti siekiamo įsigyti inovatyvaus produkto pobūdį ir nuspręsti, ar jiems tikslinga dalyvauti pirkime.

Kitaip tariant, VPĮ 73 straipsnio 4 dalis yra specialioji teisės norma VPĮ 35 straipsnio 4 dalies nuostatų atžvilgiu, kas suponuoja, kad įstatymų leidėjas siekė nustatyti lankstesnes sąlygas pirkimo dokumentų išsamumui ir tikslumui, kai pirkimai rengiami inovacijų partnerystės būdu, o ne organizuojami bendra tvarka. Atitinkamai tai pagrindžia ir vartojama terminologija *pakankamai tiksli* informacija. Įstatymų leidėjas neapibrėžia, koks informacijos kiekis sudaro *pakankamą tikslumą*, tačiau įstatymo teksto formuluotės leidžia laikyti, kad, kaip minėta, informacijos turi būti tiek, kad atitinkamoje rinkoje veikiantys tiekėjai suprastų, ką ir kokiomis sąlygomis perkančioji organizacija siekia įsigyti, tuo pačiu nereikalaujant, jog perkančioji organizacija preciziškai detalizuotų inovaciją, kadangi tai prieštarautų pastarosios esmei ir objektyviai situacijai (negalima detalizuoti to, kas tik vykdant viešo pirkimo sutartį bus sukurta ir (arba) pasiekta). Be to, turėtina omeny ir tai, kad perkančiosios organizacijos objektyviai turi mažiau žinių apie atitinkamą inovacinį sprendinį, nei jo rinkos dalyviai.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

5. VPĮ 73 straipsnio 5 dalyje nustatyti inovacijų partnerystės pirkimo vykdymo etapai. Atsižvelgiant į tai, kad, kaip nustatyta Direktyvos 2014/24/ES preambulės 49-ojoje konstatuojamojoje dalyje, pirkimas inovacijų partnerystės būdu pagrįstas procedūrinėmis taisyklėmis, kurios taikomos konkurso procedūrai su derybomis, didelė dalis pirkimo inovacijų partnerystės būdu etapų sutampa su pirkimo, atliekamu skelbiamų derybų būdu, taisyklėmis.

VPĮ 73 straipsnio 5 dalies 1 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija skelbia apie pirkimą VPĮ 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka, kviesdama tiekėjus pateikti paraiškas (*detaliau žiūrėti VPĮ 31, 34 straipsnių komentarus*). Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad šio punkto reguliavimas taip pat reiškia, kad pirkimas, atliekamas inovacijų partnerystės būdu, gali būti tik skelbiamas.

VPĮ 73 straipsnio 5 dalies 2 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo patikrinti, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų kandidatų pašalinimo pagrindų, ar kandidatai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus, ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus. Šis pirkimo inovacijų partnerystės būdu vykdymo etapas atitinka skelbiamų derybų vykdymo etapą, įtvirtintą VPĮ 64 straipsnio 3 dalies 2 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 64 straipsnio 3 dalies 2 punkto komentarą*).

VPĮ 73 straipsnio 5 dalies 3 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo atlikti kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nurodyta pirkimo dokumentuose. Šis pirkimo inovacijų partnerystės būdu vykdymo etapas atitinka skelbiamų derybų vykdymo etapą, įtvirtintą VPĮ 64 straipsnio 3 dalies 3 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 64 straipsnio 3 dalies 3 punkto komentarą*).

VPĮ 73 straipsnio 5 dalies 4 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo atrinktus kandidatus vienu metu raštu pakviesti pateikti pirminius pasiūlymus. Šis pirkimo inovacijų partnerystės būdu vykdymo etapas atitinka skelbiamų derybų vykdymo etapą, įtvirtintą VPĮ 64 straipsnio 3 dalies 4 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 64 straipsnio 3 dalies 4 punkto komentarą*). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, kaip nurodyta komentuojamo straipsnio 3 dalies 4 punkto komentare, pirkimo inovacijų partnerystės būdu pirkimo dokumentuose privalo būti nustatyti inovacijų partnerystės etapai, kurie detalizuoti VPĮ 73 straipsnio 5 dalies 7 punkte. Vienas iš šių inovacijų partnerystės etapų yra inovacinio produkto koncepcijos sukūrimas ir patvirtinimas,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kurio sudedamųjų dalių aprašymai įvardijami kaip pavyzdiniai, kurių gali būti prašoma iš tiekėjų: inovatyviojo produkto koncepcijos ar prototipo aprašymas, sukurto inovatyviojo produkto, kuris gali būti komercinamas, bandomosios partijos aprašymus ir pan.

VPĮ 73 straipsnio 5 dalies 5 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija derasi su dalyviais, kurių pirminiai ir vėlesni pasiūlymai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius reikalavimus, VPĮ 75 straipsnyje nustatyta tvarka. Šis pirkimo inovacijų partnerystės būdu vykdymo etapas atitinka skelbiamų derybų vykdymo etapą, įtvirtintą VPĮ 64 straipsnio 3 dalies 5 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 64 straipsnio 3 dalies 5 punkto komentarą*).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad inovacijų partnerystės pirkimo metu atliekamų derybų reikalavimai, yra įtvirtinti VPĮ 75 straipsnyje punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 75 straipsnio komentarą*).

VPĮ 73 straipsnio 5 dalies 6 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija įvertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėjusį pasiūlymą ar kelis laimėjusius pasiūlymus, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatyta pasiūlymų vertinimo tvarka ir kriterijais. Šis pirkimo inovacijų partnerystės būdu vykdymo etapas atitinka skelbiamų derybų vykdymo etapą, įtvirtintą VPĮ 64 straipsnio 3 dalies 6 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 64 straipsnio 3 dalies 6 punkto komentarą*).

VPĮ 73 straipsnio 5 dalies 7 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija su vienu ar keliais laimėjusiais tiekėjais (partneriais) sudaro inovacijų partnerystės sutartis. Šiose pirkimo sutartyse, atsižvelgiant į mokslinių tyrimų ir inovacijų proceso etapus, privalo būti nurodomi vienas po kito einantys sutarties vykdymo etapai: (i) inovacinio produkto koncepcijos sukūrimas ir patvirtinimas, (ii) inovacinio produkto prototipo sukūrimas, (iii) inovacinio produkto bandomosios partijos sukūrimas, (iv) sukurto inovacinio produkto pirkimas. Kitaip tariant, įstatyme nurodytos esminės sutarties sąlygos, be kurių viešo pirkimo sutartis negali būti laikoma teisėta ir galiojanti (CK 6.162 straipsnio 2 dalis).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad komentuojamame punkte įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė po kiekvieno iš šių etapų (išskyrus etapą po inovacinio produkto bandomosios partijos sukūrimo; šis sutarties vykdymo etapas reglamentuotas komentuojamos straipsnio dalies 8 punkte) su laimėjusiais tiekėjais vykdyti derybas. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija nuspręstų šia teise pasinaudoti, pirkimo dokumentuose turi būti nustatoma šių derybų vykdymo tvarka, kiekvieno iš etapų įvykdymo (tiekėjų sukuriamo rezultato) vertinimo kriterijai, maksimalus skaičius tiekėjų, kurie gali patekti į tolimesnį sutarties vykdymo etapą ir kt. derybų vykdymui reikšmingos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

aplinkybės. Visa tai turi būti reguliuojama ir įgyvendinama taip, kad nebūtų prieštaravimų viešųjų pirkimų principams (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*).

VPĮ 73 straipsnio 5 dalies 8 punkte nustatyta, kad, kai perkančioji organizacija inovacijų partnerystės sutartį sudarė su keliais partneriais, sukūrus inovacinio produkto bandomąją partiją *pagal sutartyje nustatytą tvarką* turi būti priimamas sprendimas, iš kurio partnerio bus perkamas sukurtas inovacinis produktas. Atitinkamai tai reiškia, kad komentuojamoje dalyje įtvirtintos sąlygos turi būti detalizuotos pirkimo dokumentuose ir viešo pirkimo sutartyje, papildomai nustatant ir kitus svarbius šio teisinio santykio elementus, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos pasirinkimo teisės turinį (kada ir kaip ji pasirenka), atsakomybės apribojimą (ar ji atsakinga už tai, kad nesudaro sutarties su bet kuriuo pirkimo dalyviu) ir pan.

VPĮ 73 straipsnio 5 dalies 8 punkte nustatytos kelios reikšmingos aplinkybės, susijusios su galutinio (jau sukurto) inovacinio produkto įsigijimu. *Pirma*, inovacinis produktas (prekė) gali būti įsigijimas tik iš vieno partnerio, t. y. negali būti partnerių, iš kurių perkamas sukurtas inovacinis produktas (ne bandomoji partija), negali būti daugetas. *Antra*, jei perkančioji organizacija sutartį sudarė su keliais partneriais, šioje sutartyje (kaip nurodyta komentuojamos straipsnio dalies septintajame punkte), privalo būti įtvirtinti atrankos kriterijai, kurie sudarytų galimybes perkančiajai organizacijai priimti pagrįstą sprendimą, kurį iš partnerių pakviesti į paskutinįjį inovacijų partnerystės sutarties vykdymo etapą (sukurto inovacinio produkto pirkimas) ir iš kurio partnerio įsigyti geriausią sukurtą inovacinio produktą.

6. VPĮ 73 straipsnio 6 dalyje nurodyta, kad nustatant inovacijų partnerystės pirkimo sąlygas, kandidatams turi būti keliamas kvalifikacinis reikalavimas dėl patirties atliekant mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, kuriant ir įgyvendinant inovacijų sprendimus, o pirkimo dokumentuose nurodomos intelektinės nuosavybės teisėms taikomos sąlygos. Taigi, rengdama pirkimą inovacijų partnerystės būdu, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose privalo nustatyti kvalifikacijos reikalavimą kandidatams turėti patirties atliekant mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą (įgyvendinant inovacijų sprendimus) (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio komentarą*). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad inovacijos sąvoka turi būti suprantama ir aiškinama tokiu būdu, kaip ji yra įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 14 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsnio 14 dalies komentarą), todėl jei perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nustatys abstraktų reikalavimą turėti patirties atliekant mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, komentuojama norma nebus tinkamai įgyvendinta. Perkančioji organizacija, rengdama pirkimo inovacijų partnerystės būdu dokumentus, juose taip pat privalo nustatyti siekiamo įsigyti inovatyvaus produkto naudojimo bei komercinimą reglamentuojančias intelektinės nuosavybės teises. Perkančiajai organizacijai rekomenduojama aiškiai atskleisti, kokias konkrečiai (priklausomai nuo poreikių – galimai ir visas) autorių turtines teises, įvykdžius inovacijų partnerystės sutartį ar jos etapus, įgyja perkančioji organizacija ir tiekėjai (autorių turtinės teisės reglamentuojamos Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 15 straipsnyje).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad alternatyviai įgyjamoms autorių turtinėms teisėms perkančioji organizacija gali nustatyti konkretaus turinio licencijas bei jų sąlygas, kurias perkančioji organizacija gali įgyti sukūrus inovacinį produktą.

7. VPĮ 73 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta, kad atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu, pasiūlymai vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį. Taigi, nustatant inovacijų partnerystės pirkimo sąlygas, jose privalo būti įtvirtinti ir detaliai aprašyti pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinimo kriterijai. Pasiūlymų vertinimo kriterijų nustatymo reikalavimai detalizuoti VPĮ 55 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*).

Atsižvelgiant į tai, kad inovacijų partnerystės sutartis turi būti vykdoma etapais, perkančioji organizacija juos privalo detalizuoti pirkimo dokumentuose. Komentuojamo straipsnio aštuntojoje dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė pirkimo dokumentuose nurodyti, kad, atlikus tarpinius vertinimus, ji gali nutraukti inovacijų partnerystės sutartį po kiekvieno etapo, o jeigu inovacijų partnerystės sutartys sudaromos su keliais partneriais – sumažinti partnerių skaičių ir atitinkamai nutraukti atskiras sutartis. Dėl to darytina išvada, kad ir sutarties vykdymo metu partneriai privalo būti atrenkami taikant kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį.

Galiausiai atkreiptinas dėmesys į tai, kad Direktyvos 2014/24/ES preambulės 48-ojoje konstatuojamojoje dalyje įtvirtinta, kad, atsižvelgiant į inovacijų svarbą, perkančiosios organizacijos turėtų būti skatinamos kuo dažniau leisti teikti alternatyvius pasiūlymus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Alternatyvių pasiūlymų samprata įtvirtinta VPĮ 43 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 43 straipsnio komentarą*). Perkančiajai organizacijai nusprendus suteikti tiekėjams teisę teikti alternatyvius pasiūlymus, ji pirkimo dokumentuose privalo nustatyti minimalius reikalavimus, kuriuos turi atitikti alternatyvūs pasiūlymai.

8. VPĮ 73 straipsnio 8 dalyje nustatyta inovacijų sutarties vykdymo tvarka. Perkančiajai organizacijai vykdant sutartį, privalo būti nustatyti ne tik kiekvieno iš etapų (*detaliau žiūrėti VPĮ 73 straipsnio 5 dalies 7 punkto komentarą*) vertinimo kriterijai, tačiau ir galimas maksimalus partnerių veiklos apmokėjimas. Ši nuostata reiškia, kad inovacijų partnerystės sutartyje privalo būti nustatytas maksimalus atlyginimas kiekvieną iš etapų įvykdantiems tiekėjams, konkretaus mokėtino dydžio nustatymo ir mokėjimo tvarka. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija gali nustatyti, kad nevisiškai įvykdžius kurį nors iš inovacijų sutarties etapų, tiekėjas nebėra kviečiamas į kitą sutarties vykdymo etapą, tačiau jam gali būti sumokamas atlyginimas, priklausomai nuo jo pasiekto sutarties etapo dalinio įvykdymo rezultato.

Komentuojamoje straipsnio dalyje taip pat įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė pirkimo dokumentuose nustatyti galimybę (i) apskritai nutraukti inovacijų partnerystės sutartį po kiekvieno etapo, (ii) po kiekvieno etapo mažinti partnerių skaičių ir nutraukti atskiras inovacijų partnerystės sutartis. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad perkančiajai organizacijai nusprendus pasinaudoti šia teise, manytina, kad pirkimo dokumentuose turi būti nurodytos aiškios ir nedviprasmiškos aplinkybės, kuomet perkančioji organizacija gali pasinaudoti numatoma teise tiek apskritai nutraukti inovacijų partnerystės sutartį, tiek pagal kokius konkrečius kriterijus galima atrinkti partnerius, su kuriais sudarytos inovacijų sutartys bus nutraukiamos.

9. VPĮ 73 straipsnio 9 dalyje nustatyta perkančiųjų organizacijų pareiga užtikrinti inovacijų partnerystės sutarčių vykdymo metu iš partnerių gaunamos informacijos konfidencialumo apsaugą.

Komentuojant šioje straipsnio dalyje įtvirtintą perkančiųjų organizacijų pareigą užtikrinti konfidencialumą, pažymėtina, kad ESTT yra konstatavęs, kad dėl savo pobūdžio ir dėl Bendrijos reglamentavimo šioje srityje sistemos, viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūros grindžiamos pasitikėjimo tarp perkančiųjų organizacijų ir jose dalyvaujančių ūkio subjektų (t. y. fiduciariniais) santykiais[5]. Pagrindinis viešųjų pirkimų tikslas – užtikrinti neiškraipytą

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

konkurenciją tarp valstybių narių, be kitų priemonių, pasiekiamas ir tuo, kad perkančiosios organizacijos turi pareigą, grindžiamą abipusiu šalių pasitikėjimu ir bendradarbiavimu, neatskleisti ūkio subjektų pateiktos informacijos, susijusios su viešojo pirkimo sutarčių sudarymu, ir užtikrinti jos konfidencialumą[6] (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*). Bendrai vertinant, labai tikėtina, kad inovacijų partnerystės pirkimo vykdymo metu, priešingai nei įprastų viešųjų pirkimų vykdymo atvejais, didžioji dalis tiekėjo pasiūlymo informacijos *inovacijų partnerystės sutarties vykdymo metu* sukuriamo rezultato, bus laikoma komercine paslaptimi VPĮ 20 straipsnio prasme (nes kuriamos inovacijos, kas paprastai objektyviai lemia komercinės paslapties statusą inovacijos rezultatui).

10. VPĮ 73 straipsnio 10 dalyje nustatyti bendrojo pobūdžio reikalavimai inovacijų partnerystės vykdomai sutarčiai.

Komentuojamoje straipsnio dalyje nustatyta pareiga perkančiajai organizacijai nustatyti tokias pirkimo dokumentų sąlygas ir inovacijų partnerystės sutarties struktūrą, etapų trukmę ir atlyginimą partneriams, kurios maksimaliai atitiktų įsigyjamos inovacijos laipsnį ir jai reikalingų sukurti mokslinių tyrimų, inovacinės veiklos kūrimo trukmę ir seką. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija negali nustatyti neįgyvendinamai trumpų arba itin sunkiai įgyvendinamų inovacijos sukūrimo terminų. Šie atskirų sutarties vykdymo etapų terminai turi būti nustatomi atsižvelgiant į įsigyjamo produkto inovacijos laipsnį. Pavyzdžiui, inovacinio produkto sukūrimui būtiniems moksliniams tyrimams privalo būti skiriamas pakankamas terminas, per kurį objektyviai būtų įmanoma įgyvendinti konkretų inovacijų sutarties etapą. Tačiau patvirtinto inovacinio produkto gamybai (paskutiniam inovacijų partnerystės sutarties vykdymo etapui) tam tikrais atvejais galėtų būti skiriamas trumpesnis terminas, pavyzdžiui, tais atvejais, kai jo gamyba gali būti atliekama atliekant santykinai nedideles modifikacijas egzistuojančioms gamybos linijoms, skirtoms pagaminti rinkoje jau egzistuojantiems produktams.

Komentuojamoje straipsnio dalyje taip pat nustatyta, kad įsigyjamo inovatyviojo produkto vertė turėtų būti proporcinga investicijoms, reikalingoms tokiam produktui sukurti. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija, rengdamasi pirkimui inovacijų partnerystės būdu, turėtų įsivertinti, koks yra galimas inovatyvaus produkto pritaikomumas rinkoje, galima jo vertė, kokio dydžio yra objektyviai būtinos investicijos, siekiant sukurti šį produktą, bei nustatyti atitinkamo dydžio atlyginimą partneriams, kuris galėtų būti mokamas po konkretaus (ar kiekvieno) inovacijų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sutarties vykdymo etapų ir intelektinės nuosavybės teises (ar jų proporcijos tarp partnerio ir perkančiosios organizacijos), pajamos iš kurių, tikėtina, parduodant inovacinį produktą rinkoje, galėtų kompensuoti partnerio patirtas išlaidas vykdant inovacijų partnerystės sutartį.

[1] Komentuojamos VPĮ 73 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 31 straipsnio normas.

[2] LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011.

[3] Vyriausybės 2020 m. sausio 15 d. nutarimu Nr. 22 patvirtintas Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimų vykdymo tvarkos aprašas.

[4] https://www.oecd.org/sti/inno/oslo-manual-2018-info.pdf

[5] ESTT 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Varec*, C-450/06.

[6] *Ten pat.*

74 straipsnis. Paraiškų ir pasiūlymų pateikimo inovacijų partnerystei terminai

1. **Perkančioji organizacija paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminus nustato vadovaudamasi šio įstatymo 40 straipsnio nuostatomis.**
2. **Paraiškų dalyvauti pirkime pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip:**

1) 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos – tarptautinių pirkimų atveju;

2) 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dienos – supaprastintų pirkimų atveju.

Komentuojamame VPĮ 74 straipsnyje[1] yra nustatyti pasiūlymų ar paraiškų pateikimo inovacijų partnerystei terminai ir jų sutrumpinimo arba prailginimo galimybės. Taigi, komentuojamas straipsnis aktualus vykdant pirkimus būtent inovacijų partnerystės būdu. Šio straipsnio nuostatos turi būti sistemiškai aiškinamos su VPĮ 40 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio komentarą*) įtvirtintomis teisės normomis, kuriomis reglamentuojama, kad bet kuriuo atveju pasiūlymo pateikimo terminai turi būti pakankami tinkamai pasirengti ir pateikti pasiūlymą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPĮ 74 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos pareiga nustatyti pasiūlymų ar paraiškų dalyvauti inovacijų partnerystėje pateikimo terminus vadovaujantis VPĮ 40 straipsnyje nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio komentarą*).

Perkančioji organizacija konkretų paraiškų dalyvauti inovacijų partnerystėje terminą privalo nustatyti, atsižvelgdama į pirkimo objekto, viešo pirkimo sutarties sudėtingumą ir parinkti pakankamą paraiškų pateikimo terminą, kad tiekėjai, viena vertus, spėtų tinkamai paraiškas ar pasiūlymus parengti, kita vertus, terminai turėtų būti kiek įmanoma trumpesni (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio komentarą*).

2. VPĮ 74 straipsnio 2 dalyje yra nustatyti minimalūs paraiškų dalyvauti inovacijų partnerystėje terminai:

1) tarptautinių pirkimų atveju – 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš VPT dienos (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*);

2) supaprastintų pirkimų atveju – 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo CVP IS dienos (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą*).

Dėl paraiškų ar pasiūlymų pateikimo termino taikymo reikšminga nustatyti, nuo kada pradedamas skaičiuoti paraiškų ar pasiūlymų pateikimo terminas. Tarptautinio ir supaprastinto pirkimų skelbimai yra teikiami skirtingai (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio komentarą*), todėl ir paraiškų ar pasiūlymų pateikimo terminas skaičiuojamas priklausomai nuo pirkimo rūšies:

- tarptautiniams pirkimams – nuo skelbimo apie tarptautinį pirkimą išsiuntimo paskelbti iš VPT Europos Sąjungos leidinių biurui (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*);
- supaprastintiems skelbiamiems pirkimams – nuo skelbimo apie supaprastintą pirkimą paskelbimo CVP IS (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą*);

Pasibaigus paraiškos ar pasiūlymo terminui perkančiosios organizacijos privalo grąžinti pateiktas paraiškas ar pasiūlymus (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio komentarą*). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirmiau nurodyti paraiškų ar pasiūlymų pateikimo inovacijų partnerystei terminai yra skaičiuojami kalendorinėmis, o ne darbo dienomis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Komentuojamos VPĮ 74 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 31 straipsnį.

75 straipsnis. Derybų reikalavimai atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu

1. **Derybų metu perkančioji organizacija turi laikytis šių sąlygų:**

1) tretiesiems asmenims neatskleisti jokios iš tiekėjo gautos informacijos be tiekėjo sutikimo, kuriame būtų nurodyta, kokią informaciją leidžiama atskleisti;

2) visiems tiekėjams taikyti vienodus reikalavimus, suteikti vienodas galimybes ir pateikti vienodą informaciją; teikdama informaciją perkančioji organizacija neturi diskriminuoti tiekėjų;

3) visus dalyvius, kurių pasiūlymai nebuvo atmesti pagal šio straipsnio 3 dalį, raštu informuoti apie techninių specifikacijų ar kitų pirkimo dokumentų pakeitimus. Perkančiosios organizacijos nustatyti minimalūs reikalavimai negali būti keičiami. Atsižvelgiama į pirkimo dokumentų pakeitimus, perkančioji organizacija nustato tiekėjams pakankamą pateiktų pasiūlymų pakeitimo terminą;

4) derybas vesti vadovaujantis šio įstatymo 22 straipsnyje nustatytais reikalavimais. Tuo atveju, kai surašomas derybų protokolas, jį pasirašo Komisijos pirmininkas ir dalyvio, su kuriuo derėtasi, įgaliotasis atstovas.

2. **Perkančioji organizacija derasi su kiekvienu tiekėju dėl jų pateiktų pirminių ir vėlesnių pasiūlymų, siekdama geriausio rezultato pagal pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus. Atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu, negalima derėtis dėl pirkimo dokumentuose nustatytų minimalių reikalavimų, pasiūlymo vertinimo kriterijų ir tvarkos, galutinio derybų rezultato, užfiksuoto derybų protokoluose ar po derybų pateiktuose galutiniuose pasiūlymuose.**
3. **Perkančioji organizacija gali nustatyti derybų pakopas, kad būtų galima, vadovaujantis pirkimo dokumentuose nustatytais kriterijais, mažinti pasiūlymų, dėl kurių būtų deramasi, skaičių. Pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta, ar perkančioji organizacija numato taikyti derybų pakopas.**

Derybos yra vienas iš inovacijų partnerystės būdu vykdomų pirkimų etapų. Nepriklausomai nuo to, ar deramasi po pateikto pirminio tiekėjo pasiūlymo, ar jau po vėlesnių pasiūlymų pateikimo, derybos turi būti vykdomos laikantis VPĮ 75 straipsnyje nustatytų sąlygų ir reikalavimų.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 75 straipsnyje[1] yra nustatyta derybų, atliekamų vykdant pirkimą inovacijų partnerystės būdu, vykdymo tvarka. VPĮ 75 straipsnyje iš esmės yra atkartojami VPĮ 66 straipsnyje nustatyti skelbiamų derybų reikalavimai (*detaliau žiūrėti VPĮ 66 straipsnio komentarą*), išskyrus tam tikras toliau nurodomas išimtis.

Derybų metu perkančioji organizacija turi siekti šių tikslų:

1) padėti tiekėjams suprasti perkančiosios organizacijos poreikius ir reikalavimus, kad pagal juos tiekėjai galėtų pakoreguoti savo pasiūlymus, ištaisyti redakcinio pobūdžio ar kitas klaidas. Perkančioji organizacija gali prašyti dalyvių patikslinti, papildyti arba paaiškinti savo pasiūlymus, tačiau tiekėjams yra draudžiama atlikti esminius savo pasiūlymų keitimus, t. y. keisti kainą ar atlikti kitus pakeitimus, dėl kurių pirkimo dokumentų reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkantis pirkimo dokumentų reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*);

2) patobulinti pirkimo sąlygas, jeigu tam tikri pirkimo aspektai dėl pirkimo sudėtingumo perkančiajai organizacijai buvo neaiškūs[2];

3) siekti, kad pateikti pasiūlymai būtų kiek galima naudingesni perkančiajai organizacijai, pavyzdžiui, pasiekiant geriausią kainos ir kokybės santykį;

4) paskatinti tiekėjus pagerinti savo pasiūlymų sąlygas (skatinti tiekėjų konkurenciją).

1. VPĮ 75 straipsnio 1 dalyje yra nustatytos sąlygos, kurių privalo laikytis perkančioji organizacija, vykdydama derybas pirkime, atliekamame inovacijų partnerystės būdu. Vykstant deryboms, perkančioji organizacija, atsižvelgdama į viešųjų pirkimų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principus (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*), visų pirma privalo užtikrinti visų pirkimo dalyvių lygiateisiškumą ir tai, kad nei vienas iš pirkimo dalyvių nebūtų diskriminuojamas. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija turi organizuoti derybų procesą su kiekvienu pirkimo dalyviu taip, kad jis su kiekvienu tokiu asmeniu būtų vienodas. Pavyzdžiui, derybų klausimai, jų eiliškumas, apimtis ir pan. iš esmės turi sutapti, priešingu atveju kyla diskriminavimo ir (arba) lygiateisiškumo reikalavimų pažeidimų galimybė.

Vykdydama derybas perkančioji organizacija privalo laikytis šių sąlygų:

1) Tretiesiems asmenims neatskleisti jokios iš tiekėjo gautos informacijos be tiekėjo sutikimo, kuriame būtų nurodyta, kokią informaciją leidžiama atskleisti (VPĮ 75 straipsnio 1 dalies 1

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

punktas). Pažymėtina, kad neatskleistina kitiems subjektams informacija suprastina plačiai, ji apima ne tik konfidencialią informaciją (komercinę paslaptį), bet taip pat ir duomenis, kurių atskleidimas būtų nesuderintas su sąžininga ir veiksminga konkurencija.

Perkančiosios organizacijos neriboja vien tiekėjo nurodymas laikyti tam tikrą informaciją konfidencialia (komercine paslaptimi). Konfidencialios informacijos sąvoka pateikta VPĮ 20 straipsnyje. Pati perkančioji organizacija privalo vertinti, ar tiekėjo kaip konfidenciali nurodoma informacija iš tiesų gali būti laikoma konfidencialia ir negali būti atskleista tretiesiems asmenims (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*). Perkančioji organizacija privalo laikytis viešųjų pirkimų skaidrumo principo (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*) ir turi leisti tretiesiems asmenims susipažinti su ne konfidencialia tiekėjo pateikta informacija.

Vykdydama derybas, perkančioji organizacija taip pat privalo laikytis viešųjų pirkimų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų laikymasis yra susijęs ne tik su konfidencialios informacijos apsauga, kaip nustatyta VPĮ 20 straipsnyje, tačiau ir su derybų esme, tikslu ir prasme, kai derėdamiesi tiekėjai negali žinoti, o perkančioji organizacija atskleisti sąlygų, dėl kurių derasi kiti pirkimo dalyviai. Dėl to perkančiajai organizacijai draudžiama informuoti trečiuosius asmenis ar kitus pirkimo dalyvius apie susitarimus su kitais pirkimo dalyviais, taip pat bet kokią kitą informaciją, susijusią su derybų eiga ar derybų metu aptartais klausimais.

2) visiems tiekėjams taikyti vienodus reikalavimus, suteikti vienodas galimybes ir pateikti vienodą informaciją; teikdama informaciją perkančioji organizacija neturi diskriminuoti tiekėjų (VPĮ 75 straipsnio 1 dalies 2 punktas).

Lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principai lemia ir tai, kad su visais pirkimo dalyviais turi būti deramasi dėl tų pačių sąlygų, suteikiant tokios pačios apimties informaciją tokiu pat būdu ar priemonėmis, kiekvienam dalyviui skiriant vienodą ar panašų laiko tarpą deryboms, vienodą skaičių derybų etapų. Su kiekvienu dalyviu turi būti deramasi atskirai. Rekomenduotina, kad dėl tų pačių pirkimo sąlygų derybas vestų tas pats pirkimo komisijos narys ar nariai.

3) visus dalyvius, kurių pasiūlymai nebuvo atmesti pagal šio VPĮ 75 straipsnio 3 dalį, raštu informuoti apie techninių specifikacijų ar kitų pirkimo dokumentų pakeitimus. Perkančiosios organizacijos nustatyti minimalūs reikalavimai negali būti keičiami. Atsižvelgdama į pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dokumentų pakeitimus, perkančioji organizacija nustato tiekėjams pakankamą pateiktų pasiūlymų pakeitimo terminą (VPĮ 75 straipsnio 1 dalies 3 punktas).

Pirkimo sąlygų tobulinimo poreikis gali kilti derybų metu perkančiajai organizacijai įvertinus tiekėjų pasiūlymus, gavus daugiau informacijos apie rinkoje siūlomas prekes, paslaugas ar darbus. Todėl perkančioji organizacija, nepažeisdama VPĮ 35 straipsnyje nustatytų reikalavimų ir laikydamasi teismų praktikoje nustatytų reikalavimų ir sąlygų, gali keisti pirkimo dokumentų turinį[3] (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*).

Įstatymų leidėjas VPĮ 75 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatė, kad vykdant pirkimą inovacijų partnerystės būdu perkančiosios organizacijos nustatyti minimalūs reikalavimai ir pasiūlymų vertinimo kriterijai, jų lyginamieji svoriai negali būti keičiami.

Perkančiajai organizacijai nesilaikius VPĮ 75 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyto reikalavimo ir pakeitus pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius reikalavimus, pasiūlymų vertinimo kriterijus ir (ar) jų lyginamuosius svorius, tokios pirkimo sąlygos būtų laikomos neteisėtomis, o perkančioji organizacija turėtų arba nutraukti pirkimo procedūras, arba panaikinti pirkimo dokumentų pakeitimus ir pirkimo procedūras vykdyti pagal pirminius pirkimo dokumentus. Atsižvelgdama į pirkimo dokumentų pakeitimus, perkančioji organizacija taip pat privalo nustatyti pakankamą terminą tiekėjams pateikti pakeistus pasiūlymus[4] (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*).

4) derybas vesti vadovaujantis VPĮ 22 straipsnyje nustatytais reikalavimais. Tuo atveju, kai surašomas derybų protokolas, jį pasirašo Komisijos pirmininkas ir dalyvio, su kuriuo derėtasi, įgaliotasis atstovas (VPĮ 75 straipsnio 1 dalies 4 punktas).

Derybų metu naudojamos bendravimo priemonės turi atitikti VPĮ 22 straipsnyje nustatytus reikalavimus, būti nediskriminacinės ir sudaryti vienodas galimybes tiekėjams bendrauti ir keistis informacija su perkančiąja organizacija, t. y. vedant derybas su tiekėjais gali būti bendraujama ir keičiamasi informacija rengiant susitikimus, darant prezentacijas, taip pat gali būti bendraujama raštu: paštu arba per kurjerį, faksu, telefonu, elektroninėmis priemonėmis. Perkančioji organizacija išsirenka bendravimo priemones atsižvelgdama į konkretaus pirkimo sudėtingumą, tiekėjų galimybes (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*).

Pažymėtina, kad derybų turinys turi būti įforminamas derybų protokoluose VPĮ 19 straipsnyje nustatyta tvarka, jei derybų protokolas yra surašomas. Tinkamai surašytu protokolu laikomas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

toks protokolas, kurį pasirašo tiek Komisijos pirmininkas, tiek ir tiekėjo atstovas. Derybų metu vykęs susirašinėjimas taip pat gali būti pridedamas prie derybų protokolo (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio komentarą*).

2. VPĮ 75 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta derybų vykdymo tvarka ir eiliškumas.

VPĮ 75 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo atskirai derėtis su kiekvienu tiekėju, o derybų tikslas yra perkančiajai organizacijai gauti geriausią tiekėjų siūlomą rezultatą.

Komentaro autorių nuomone, pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija privalo nurodyti, kokiu eiliškumu į derybas bus kviečiami dalyviai.

Įprastai pirmas deryboms kviečiamas vėliausiai pirminį pasiūlymą pateikęs dalyvis, vėliau – priešpaskutinis ir taip toliau, tačiau perkančioji organizacija pirkimo sąlygose gali nustatyti ir kitą dalyvių eiliškumo atrankos būdą, pavyzdžiui, burtų keliu.

Gali būti deramasi dėl įvairių prekių, paslaugų ir darbų aspektų, pavyzdžiui, kokybės, kiekių, sutarties sąlygų, socialinės ir aplinkos apsaugos, inovacijų, jeigu jie nesudaro pirkimo dokumentuose nurodytų minimalių reikalavimų, pavyzdžiui:

1) dėl prekių pristatymo termino, jeigu jis nėra pirkimo dokumentuose nustatytas minimalus reikalavimas, atsižvelgiant į tai, kad prekių pristatymo termino prailginimas gali turėti įtakos sumažinti pasiūlymo kainą;

2) dėl galimybės, kad tiekėjas be papildomo mokesčio apmokys perkančiosios organizacijos darbuotojus naudotis iš jo įsigytomis prekėmis;

3) dėl perkamo objekto komplektacijos – tiekėjai pasiūlo pirkimo objekto priedus, kurių reikalingumo perkančioji organizacija negalėjo numatyti prieš pradėdama pirkimą.

Įstatymų leidėjas VPĮ 75 straipsnio 2 dalyje taip pat nustatė, kad atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu negalima derėtis nei dėl pirkimo dokumentuose nustatytų minimalių reikalavimų, nei dėl pasiūlymų vertinimo kriterijų ir tvarkos, kadangi tiekėjų pasiūlymai tame pačiame pirkime negali būti vertinami pagal skirtingus tiekėjų pasiūlymų vertinimo kriterijus, atskiriems tiekėjams negali būti taikomi žemesni nei nustatyti minimalūs reikalavimai, o patys tiekėjų pasiūlymai turi būti tarpusavyje palyginami (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Įstatymų leidėjas taip pat nustatė, kad atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu negalima derėtis dėl galutinio derybų rezultato, užfiksuoto derybų protokoluose ar po derybų pateiktuose galutiniuose pasiūlymuose. Kitaip tariant, vėlesnėmis derybomis negalima persiderėti dėl to, ką tiekėjas ir perkančioji organizacija jau buvo sutarę derybų metu.

3. VPĮ 75 straipsnio 3 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos teisė taikyti derybų pakopas, apie tai iš anksto aiškiai ir nedviprasmiškai nurodžius pirkimo dokumentuose. Derybų pakopų esmė yra ta, kad perkančioji organizacija, taikydama derybų pakopas, atsižvelgdama į pirkimo dokumentuose nustatytus kriterijus, gali mažinti pasiūlymų, dėl kurių yra deramasi, skaičių. Tokiu būdu perkančioji organizacija atrenka tiekėjus, kurių pasiūlymai geriausiai atitinka perkančiosios organizacijos poreikius bei finansines galimybes ir derybas tęsia tik su šiais tiekėjais (*detaliau žiūrėti VPĮ 66 straipsnio komentarą*).

Komentaro autorių nuomone, pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija privalo nurodyti ne tik tai, kad derybų pakopos bus taikomos, tačiau ir nustatyti atskirų derybų pakopų eiliškumą, konkretų derybų objektą ar objektus (jų ribas). Pavyzdžiui, perkančioji organizacija gali nustatyti, kad pirmojoje derybų pakopoje bus deramasi dėl pirkimo objekto techninių savybių, antroje – dėl pristatymo terminų ir apmokomų perkančiosios organizacijos darbuotojų skaičiaus, trečioje – dėl pirkimo objekto kainos.

Komentaro autorių nuomone, nors VPĮ 75 straipsnio 3 dalyje nėra nustatyta, tačiau vykdant derybas pakopomis, vadovaujantis viešųjų pirkimų skaidrumo principu (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*) ir įstatymo analogija, taikant VPĮ 66 straipsnio 4 dalį, dalyviams, kurie nekviečiami į kitą derybų pakopą, raštu turėtų būti pranešama, kokie pasiūlymai pasirinkti, nurodomos jų pasirinkimo priežastys (*detaliau žiūrėti VPĮ 66 straipsnio komentarą*).

Tokiu atveju tiekėjai, kurie nekviečiami į kitą derybų pakopą, turėtų galimybę įvertinti perkančiosios organizacijos sprendimo tęsti derybas su atitinkamais tiekėjais pagrįstumą ir teisėtumą.

[1] Komentuojamos VPĮ 75 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 31 straipsnio normas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[2] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, C-298/15.

[3] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, C-298/15.

[4] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta,* C-298/15.

IV SKYRIUS. PIRKIMO PRIEMONĖS, BENDRAI ATLIEKAMI PIRKIMAI

76 straipsnis. Projekto konkurso vykdymas

1. **Šis skirsnis taikomas projekto konkursui, kai:**

1) jis organizuojamas kaip dalis procedūros, kuria siekiama sudaryti paslaugų pirkimo sutartį, ir (arba)

2) dalyviams skiriami prizai ar atlygis.

2. **Projekto konkursas skelbiamas ir apie projekto konkurso rezultatus pranešama vadovaujantis šio įstatymo 31, 33 ir 34 straipsnių nuostatomis. Jeigu perkančioji organizacija paslaugų pirkimą ketina tęsti neskelbiamų derybų būdu, tai turi būti nurodyta skelbime apie projekto konkursą.**
3. **Projekto konkurse turi teisę dalyvauti fiziniai, juridiniai asmenys, kitos organizacijos, jų padaliniai ar tokių asmenų grupė. Dalyvavimo projekto konkurse negalima riboti teritoriniu pagrindu ar kitaip diskriminuoti tiekėjų.**
4. **Perkančioji organizacija gali atlikti kandidatų, kuriuos pakvies pateikti planus ar projektus, kvalifikacinę atranką. Šiuo atveju perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi nustatyti aiškius, nediskriminacinius ir realią konkurenciją užtikrinančius kvalifikacinės atrankos kriterijus.**
5. **Projekto konkursas organizuojamas vadovaujantis šio skirsnio, šio įstatymo I skyriaus, išskyrus 19 straipsnį, 31, 33, 34 straipsnių nuostatomis ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintomis projekto konkurso organizavimo taisyklėmis.**

Komentuojamame VPĮ 76 straipsnyje[1] įtvirtinta projekto konkurso vykdymo tvarka ir reikalavimai.

Projekto konkurso sąvoka pateikta VPĮ 2 straipsnio 28 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 28 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pagrindinės sritys, kuriose taikomas projekto konkursas, yra miestų ir teritorijų planavimo, architektūros, inžinerijos ar duomenų tvarkymas. Tačiau vertėtų pažymėti, kad komentuojama procedūra galėtų būti naudojama ir kitais tikslais, pavyzdžiui, siekiant įsigyti projektus finansų inžinerijos srityje, kurie optimizuotų MVĮ skiriamą paramą įgyvendinant Jungtinių Europos išteklių labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms finansuoti iniciatyvą arba kitas Europos Sąjungos paramos MVĮ programas konkrečioje valstybėje narėje. Projekto konkursas, skirtas įsigyti projektus tokiai finansų inžinerijai, sąlygose taip pat galėtų būti nustatyta, kad vėlesnės paslaugų pirkimo sutartys šioms finansų inžinerijos priemonėms įgyvendinti būtų skiriamos projekto konkurso laimėtojui arba vienam iš laimėtojų vedant derybas be skelbimo apie pirkimą[2].

Projekto konkurso vykdymas detaliau reguliuojamas Projekto konkurso taisyklėse.

Projekto konkurso taisyklių 4 punkte įtvirtinta, kad perkančioji organizacija privalo užtikrinti, kad vykdant projekto konkursą būtų laikomasi VPĮ I skyriaus, išskyrus 19 straipsnį, 31, 33, 34, 76, 77 straipsnių nuostatų, kas reiškia, kad turi būti laikomasi nurodytų teisės normų ir taisyklių reikalavimų.

1. VPĮ 76 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos dvi projekto konkurso procedūros taikymo galimybės, kurios gali būti taikomos tiek alternatyviai, t. y. tik viena iš dviejų, tiek abi kartu.

VPĮ 76 straipsnio 1 dalies sąlygos:

1.1. *projekto konkursas organizuojamas kaip dalis procedūros, kuria siekiama sudaryti paslaugų pirkimo sutartį*.

Procedūra laikoma projekto konkursu dviem atvejais:

- kai vykdomas projekto konkursas yra atskira procedūra, nėra sudaroma paslaugų pirkimo sutartis, o tik skiriami prizai. Pasibaigus projekto konkurso procedūrai yra organizuojamas atskiras viešasis pirkimas dėl paslaugų pirkimo sutarties sudarymo, t. y. visiškai nauja pirkimo procedūra, pavyzdžiui, atviras konkursas, ribotas konkursas ar skelbiamos derybos.
- kai vykdomas projekto konkursas nėra atskira procedūra, tik dalis viešojo pirkimo procedūros. Projekto konkursas tokiu atveju yra pirmasis viešojo pirkimo procedūros

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

etapas. Po šio etapo toliau vykdomos neskelbiamos derybos ir sudaroma paslaugų sutartis.

Jeigu po projekto konkurso iš viso nėra siekiama sudaryti paslaugų pirkimo sutarties, t. y. nebus vykdomas nei atskiras viešasis pirkimas, nei neskelbiamos derybos pagal VPĮ 76 straipsnio 2 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 76 straipsnio 2 dalies komentarą*), tuomet tokia procedūra nelaikoma projekto konkursu, o Perkančioji organizacija turi vykdyti plano ar projekto viešąjį pirkimą vienu iš pirkimo būdų, pavyzdžiui, atviro konkurso, riboto konkurso ar skelbiamų derybų būdu[3].

Kai projekto konkursas organizuojamas kaip dalis viešo pirkimo procedūros (pirmasis neskelbiamų derybų etapas), perkančiosios organizacijos projekto konkurso dokumentuose turi tiksliai ir aiškiai nurodyti šią informaciją, t. y. kad projekto konkurso laimėtojas (laimėtojai) bus kviečiamas (kviečiami) dalyvauti tolesnėse paslaugų pirkimo procedūrose[4]. Tolesnės pirkimo procedūros visada vykdomos neskelbiamų derybų būdu pagal VPĮ 71 straipsnio 4 dalį. Perkančioji organizacija turi teisę neskelbiamas derybas vykdyti tik su projekto konkurso laimėtoju ar su visais projekto konkurso laimėtojais (kai nustatomi keli laimėtojai)[5].

Kita vertus, perkančioji organizacija, projekto konkurso pirkimo dokumentuose įtvirtinusi tikslą sudaryti paslaugų pirkimo sutartį, nėra absoliučiai įpareigota paslaugų pirkimo sutartį sudaryti, t. y. taikomi ir bendrieji pirkimo procedūrų nutraukimo pagrindai, įtvirtinti VPĮ 29 straipsnio 3 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 29 straipsnio 3 dalies komentarą*). Be to, projekto konkurso metu gali būti nustatyta, kad nei vienas iš pateiktų pasiūlymų (projektų) neatitinka perkančiosios organizacijos poreikių, todėl jį negali būti įpareigota visais atvejais sudaryti viešo pirkimo sutarties.

1.2. *projekto konkurso dalyviams skiriami prizai ar atlygis*.

VPĮ 76 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtinta, kad VPĮ 76-77 straipsnio normos taikomos projekto konkursui, kai dalyviams skiriami prizai ar atlygis.

Paprastai perkančiosios organizacijos nustato prizus projekto konkurso dalyviams, kurie tampa pirmos – trečios vietos laimėtojais, atitinkamai paskirstant prizinį fondą. Prizai paprastai skiriami, nepaisant to, kad sudaroma tik viena paslaugų pirkimo sutartis, o dalyvavimas projekto konkurse (projekto parengimas) reikalauja didelių kaštų, pavyzdžiui, projektuotojai turi įdėti pastangų, rengiant projektinius sprendinius, apskaičiuojant perkančiosios organizacijos poreikius, siūlant inovatyvius

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sprendimus, be to, projektinių pasiūlymų rengimo atvejais dažnai prašoma pateikti maketus, kuriuos reikia parengti ir netgi fiziškai pateikti perkančiajai organizacijai.

Ši sąlyga taip pat nėra privaloma. Tai reiškia, kad procedūra laikoma projekto konkursu ir tais atvejais, kai perkančioji organizacija neskiria prizų ar atlygio projekto konkurso dalyviams. Pagrindinis projekto konkurso tikslas – projekto konkurso dalyviams sudaryti paslaugų pirkimo sutartį, kurią vykdant projekto konkurso laimėjimo atveju bus gaunamas atlygis, todėl prizas nėra pagrindinis projekto konkurso vykdymo ir dalyvavimo jame tikslas.

Tais atvejais, kai projekto konkursas nėra organizuojamas kaip dalis procedūros, kuria siekiama sudaryti paslaugų pirkimo sutartį, o tik skiriami prizai, perkančioji organizacija vis tiek turi turėti tikslą sudaryti paslaugų sutartį. Kitaip sakant, tais atvejais, kai skiriami tik prizai ar atlygis, perkančioji organizacija turi organizuoti atskiras viešojo pirkimo procedūras dėl paslaugų įsigijimo, jau panaudodama tą rezultatą, kurį gavo projekto konkurso procedūros metu. Kaip minėta pirmiau, tais atvejais, kai nėra nei pirkimo procedūrų tęstinumo (neskelbiamų derybų pagal VPĮ 71 straipsnio 4 dalį), nei atskiros paslaugų pirkimo procedūros, tai perkančioji organizacija negali taikyti projekto konkurso kaip pirkimo procedūros, o turi būti taikomi vykdomas viešasis pirkimas bendra tvarka, pavyzdžiui, atviras konkursas, ribotas konkursas, skelbiamos derybos ar kitas būdas.

Prizų ar atlygio dydis nėra reguliuojamas, todėl perkančiosios organizacijos turi teisę nustatyti šiuos dydžius, pavyzdžiui, atsižvelgdamos į turimą biudžetą, projektų sudėtingumą ir pan.

2. VPĮ 76 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos projekto konkurso duomenų viešinimo taisyklės.

VPĮ 76 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos trys atskiros viešinimo taisyklės:

- projekto konkursas skelbiamas, vadovaujantis VPĮ 31 straipsnio ir 34 straipsnio nuostatomis[6] (*detaliau žiūrėti VPĮ 31 straipsnio ir 34 straipsnio komentarą*). VPĮ 76 straipsnio 2 dalyje nėra įtvirtintų minimalių projekto konkurso pasiūlymų (projektų) pateikimo terminų nei tarptautinės vertės projekto konkursams, nei supaprastintiems projekto konkursams, todėl pačios perkančiosios organizacijos turi diskreciją nustatyti šiuos terminus. Kita vertus, projekto konkurso pasiūlymams (projektams) pateikti terminas turi atitikti protingumo principą ir turi būti pakankamas, atsižvelgiant į VPĮ 40 straipsnio 1 dalį, kuri taikoma *mutatis mutandis* (atsižvelgiant į reikalingus pakeitimus) (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio komentarą*)[7].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- projekto konkurso skelbime turi būti papildomai pateikiama informacija apie tai, ar perkančioji organizacija ketina tęsti pirkimą neskelbiamų derybų būdu[8]. Skelbime turi būti nurodyta, kurį būdą perkančioji organizacija taikys, t. y. ar pagal Projekto konkurso taisyklių 82 punktą po projekto konkurso perkančioji organizacija, vadovaudamasi VPĮ 71 straipsnio 4 dalies nuostatomis, paslaugas turi teisę pirkti iš projekto konkurso laimėtojo arba vieno iš jų neskelbiamų derybų būdu, ar pagal Projekto konkurso taisyklių 83 punktą tuo atveju, kai išrenkami keli projekto konkurso laimėtojai (pirmąsias vietas užėmę dalyviai), perkančioji organizacija, vadovaudamasi VPĮ 71 straipsnio 4 dalies nuostatomis, paslaugas turi teisę pirkti neskelbiamų derybų būdu. Pastaruoju atveju į derybas kviečiami visi laimėtojai.
- projekto konkurso rezultatai skelbiami, vadovaujantis VPĮ 33 straipsnio ir 34 straipsnio nuostatomis[9] (*detaliau žiūrėti VPĮ 33 straipsnio ir 34 straipsnio komentarą*).

3. VPĮ 76 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad projekto konkurse pasiūlymus (projektus) gali pateikti visi rinkos dalyviai, ir nustatytas draudimas diskriminuoti tiekėjus teritoriniu ar kitu pagrindu.

VPĮ 76 straipsnio 3 dalyje detalizuota, kad projekto konkurse gali dalyvauti fiziniai, juridiniai asmenys, kitos organizacijos, jų padaliniai ar tokių asmenų grupė. Jeigu projekto konkurse dalyvauja tiekėjų grupės, perkančioji organizacija iš šios grupės neturi reikalauti, kad ji įgytų tam tikrą teisinę formą, tačiau perkančiajai organizacijai priėmus sprendimą su tokia grupe sudaryti pirkimo sutartį, iš jos gali būti reikalaujama įgyti tam tikrą teisinę formą, jeigu tai yra būtina siekiant tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį. Apie tai turi būti nurodyta projekto konkurso dokumentuose[10]. Tai visiškai atitinka tiekėjo sąvoką, kuri apibrėžta VPĮ 2 straipsnio 36 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 36 dalies komentarą*), bei VPĮ 18 straipsnio nuostatas (*detaliau žiūrėti VPĮ 18 straipsnio komentarą*). Dėl to perkančioji organizacija negali diskriminuoti tiekėjų dėl jų organizacinės formos, svarbu tik tai, kad tiekėjai turėtų perkančiosios organizacijos projekto konkurso sąlygose nustatytą kvalifikaciją ir dėl tiekėjų nebūtų pašalinimo pagrindų. VPĮ 76 straipsnio 3 dalyje taip pat nurodyta, kad tiekėjai negali būti diskriminuojami teritoriniu pagrindu, t. y. yra įtvirtintas reikalavimas vadovautis nediskriminavimo principu (VPĮ 17 straipsnio 1 dalis) bei užtikrinti judėjimo laisvę. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija negali reikalauti, kad projekto konkurso pasiūlymus (projektus) pateiktų tik Lietuvos Respublikoje veikiantys tiekėjai, o

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

turi būti priimami ir kitose valstybėse veikiančių tiekėjų pasiūlymai (projektai). Kita vertus, vertinant šį draudimą riboti tiekėjų dalyvavimą teritoriniu pagrindu, turi taip pat būti atsižvelgtina į VPĮ 17 straipsnio 5 dalies nuostatas, kai leidžiamas diskriminavimas teritoriniu pagrindu dėl nacionalinio saugumo interesų užtikrinimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 5 dalies komentarą*).

VPĮ 76 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad pateiktas sąrašas, kokiais atvejais draudžiama diskriminacija, nėra baigtinis, todėl ir kitais atvejais perkančioji organizacija turi užtikrinti tiekėjų lygiateisiškumo, nediskriminavimo, sąžiningos konkurencijos principų įgyvendinimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 ir 3 dalies komentarą).*

4. VPĮ 76 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta teisė vykdyti projekto konkurso kandidatų kvalifikacinę atranką.

Projekto konkursas gali būti vykdomas dviem būdais:

- atviro projekto konkurso būdu, kai visi tiekėjai kviečiami pateikti pasiūlymus (projektus) ir komisija vertina visų tiekėjų projektus[11];
- riboto projekto konkurso būdu, kai paraiškas gali pateikti visi suinteresuoti tiekėjai, o pasiūlymus (projektus) teikia tik perkančiosios organizacijos kvalifikacinės atrankos metu atrinkti ir pakviesti tiekėjai[12].

VPĮ 76 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta galimybė taikyti kvalifikacinę atranką reiškia, kad perkančioji organizacija pasirinko riboto projekto konkurso procedūras.

Šiuo atveju perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi nustatyti aiškius, nediskriminacinius ir realią konkurenciją užtikrinančius kvalifikacinės atrankos kriterijus (*detaliau dėl kvalifikacinės atrankos žiūrėti VPĮ 54 straipsnio komentarą*).

Perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų, kuriuos jis kvies pateikti projektus, skaičių, kuris negali būti mažesnis kaip 3. Jeigu po kvalifikacinės atrankos keli kandidatai surinko vienodą balų skaičių ir kandidatų yra daugiau negu 3, perkančioji organizacija privalo šiuos kandidatus kviesti pateikti projektus. Mažiau kandidatų gali būti pakviesta tik tuo atveju, kai pateikiama mažiau paraiškų arba nustatytus reikalavimus dėl pašalinimo pagrindų ir kvalifikacijos atitinka mažiau kandidatų[13].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

5. VPĮ 76 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos normos, kuriomis privaloma vadovautis, vykdant projekto konkursą.

VPĮ 76 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad projekto konkursas organizuojamas vadovaujantis VPĮ IV skyriaus „Pirkimo priemonės, bendrai atliekami pirkimai“ pirmojo skirsnio „Projekto konkursas“, VPĮ I skyriaus (išskyrus VPĮ 19 straipsnį[14]), VPĮ 31, 33, 34 straipsnių nuostatomis ir Projekto konkurso taisyklėmis.

Tai reiškia, kad vykdant projekto konkursą, reikia vadovautis bendrosiomis VPĮ nuostatomis, įskaitant nuostatas dėl pirkimo vertės nustatymo, taikymo išimčių viešųjų pirkimų principų, interesų konfliktų ir kt., reikalavimais dėl skelbimo, kurie įtvirtinti VPĮ.

Projekto konkurso taisyklėse yra įtvirtinti reikalavimai, kurie paprastai nukreipia atgal į konkrečias VPĮ normas. Projekto konkurso taisyklėse įtvirtintos normos dėl projekto konkurso organizavimo sąlygų (*detaliau žiūrėti VPĮ 76 straipsnio 1 dalies komentarą*), pradžios ir pabaigos (*detaliau žiūrėti VPĮ 29 straipsnio komentarą*), projekto konkurso skelbimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 76 straipsnio 2 dalies komentarą*), projekto konkurso dokumentų, įskaitant pašalinimo pagrindus (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*), kvalifikacijos reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio komentarą*), kvalifikacinę atranką (*detaliau žiūrėti VPĮ 76 straipsnio 4 dalies komentarą*), ir jų teikimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio komentarą*), projekto konkurso vertinimo komisijos (*detaliau žiūrėti VPĮ 77 straipsnio komentarą*), paraiškų ir projektų pateikimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio komentarą*), projekto konkurso vykdymo būdų (*detaliau žiūrėti VPĮ 76 straipsnio 4 dalies komentarą*), projektų nagrinėjimo, aptarimo ir vertinimo.

Kita vertus, tai, kad projekto konkursams nėra tiesiogiai taikomas VPĮ II skyrius, reiškia ir projekto konkurso skirtumą nuo kitų pirkimo būdų, pavyzdžiui, gali skirtis pasiūlymų (projektų) vertinimo kriterijai.

[1]Komentuojamos VPĮ 76 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 78-80 straipsnio normas.

[2] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 120-oji konstatuojamoji dalis.

[3] Projekto konkurso taisyklių 20 punktas.

[4] Projekto konkurso taisyklių 24.13 punktas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[5] Projekto konkurso taisyklių 82-83 punktai.

[6] Projekto konkurso taisyklių 21 punktas.

[7] Projekto konkurso taisyklių 40 punktas.

[8] Projekto konkurso taisyklių 22 punktas.

[9] Projekto konkurso taisyklių 86 punktas.

[10] Projekto konkurso taisyklių 16 punktas.

[11] Projekto konkurso taisyklių 10, 55.1 punktai, XI skyrius.

[12] Projekto konkurso taisyklių 11, 55.2 punktai, XII skyrius.

[13] Projekto konkurso taisyklių 60 punktas.

[14] VPĮ 19 straipsnyje įtvirtintos taisyklės dėl viešųjų pirkimų komisijos, tuo tarpu projekto konkurso vertinimo komisijos taisyklės įtvirtintos VPĮ 77 straipsnyje.

77 straipsnis. Projekto konkurso vertinimo komisija

1. **Kandidatų pateiktus planus ar projektus vertina perkančiosios organizacijos arba įgaliotosios organizacijos sudaryta vertinimo komisija. Vertinimo komisiją sudaranti perkančioji organizacija privalo suteikti šiai komisijai visus įgaliojimus, reikalingus planams ar projektams vertinti ir laimėtojams nustatyti.**
2. **Vertinimo komisija sudaroma ją sudarančios perkančiosios organizacijos vadovo įsakymu (potvarkiu) iš ne mažiau kaip 3 fizinių asmenų – komisijos pirmininko ir bent 2 komisijos narių. Vertinimo komisijos posėdžiai ir priimami sprendimai yra teisėti, kai posėdyje dalyvauja daugiau kaip pusė visų komisijos narių, o jeigu komisija sudaryta iš 3 asmenų, – kai posėdyje dalyvauja visi komisijos nariai.**
3. **Vertinimo komisijos pirmininku skiriamas ją sudariusios perkančiosios organizacijos vadovas arba jo įgaliotas šios perkančiosios organizacijos ar bendru pavaldumu susijusios kitos perkančiosios organizacijos darbuotojas. Vertinimo komisiją turi sudaryti su projekto dalyviais nesusiję fiziniai asmenys. Vertinimo komisijos nariais gali būti ne tik vertinimo komisiją sudarančios organizacijos darbuotojai. Vertinimo komisijos pirmininku ir nariais skiriami tik nepriekaištingos reputacijos asmenys, pasirašę nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą. Jeigu projekto konkurso dalyviams keliami profesiniai reikalavimai, ne mažiau kaip trečdalis**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vertinimo komisijos narių turi būti bent tokios pačios arba lygiavertės kvalifikacijos. Vertinimo komisijos posėdžiai protokoluojami.

4. **Vertinimo komisija sprendimus priima savarankiškai, paprasta balsų dauguma balsuojant atviru vardiniu balsavimu. Balsuoti galima tik už arba prieš priimamą sprendimą. Jeigu balsai pasiskirsto po lygiai, lemia komisijos pirmininko balsas.**
5. **Pateikti planai ar projektai vertinami anonimiškai (vertinimo komisijos nariai gali sužinoti, kas pateikė pasiūlymus, tik komisijai priėjus prie bendros nuomonės ar priėmus sprendimą dėl geriausio plano ar projekto) ir pagal pirkimo dokumentuose nustatytus kriterijus, kurie nebūtinai turi remtis kaina, sąnaudomis arba kainos ar sąnaudų ir kokybės santykiu. Vertinimo komisijos narių pasirašytame protokole nurodo projektų eiliškumą, remdamasi kiekvieno projekto pranašumais, ir kartu pateikia savo pastabų, dėl kurių reikia papildomo paaiškinimo.**
6. **Kai vertinimo komisija prieina prie bendros nuomonės ar priima sprendimą, prireikus kandidatai gali būti kviečiami atsakyti į klausimus, kuriuos vertinimo komisija yra pateikusi protokole. Vertinimo komisijos narių ir kandidatų pokalbiai protokoluojami.**

Komentuojamame VPĮ 77 straipsnyje[1] įtvirtinta projekto konkurso vertinimo komisijos sudėtis, funkcijos ir darbo organizavimo tvarka.

Projekto konkurso vertinimo komisija yra sudaroma tik planų ar projektų vertinimui atlikti, tačiau šiai komisijai neturi būti perduodamos viešojo pirkimo komisijos funkcijos, pavyzdžiui, paskelbti projekto konkursą, vertinti kvalifikaciją, pašalinimo pagrindų nebuvimą ir kt. Dėl to projekto konkurso procedūras paprastai veikia dvi komisijos: viešojo pirkimo komisija (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio komentarą*) ir projekto konkurso vertinimo komisija.

1. VPĮ 77 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos projektų ir planų vertinimui privalo sudaryti vertinimo komisiją[2].

Jeigu projekto konkurso procedūras atlieka pati perkančioji organizacija, tuomet vertinimo komisiją sudaro, atitinkamas užduotis nustato ir visus įgaliojimus suteikia pati perkančioji organizacija. Tuo tarpu, jeigu projekto konkurso procedūras pagal įgaliojimą atlieka kita perkančioji organizacija pagal VPĮ 83 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 83 straipsnio komentarą*), tuomet pirmiau nurodytus veiksmus atlieka būtent įgaliotoji (įgaliotinė) perkančioji organizacija.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atitinkamai ji yra ir atsakinga už šios komisijos veiklą, funkcijas ir tokios veiklos atitiktį VPĮ nustatytiems reikalavimams.

Vertinimo komisijai privalo būti suteikti įgaliojimai, reikalingi planams ar projektams vertinti ir laimėtojams nustatyti. Taigi, vertinimo komisija veikia pagal įgaliotojos perkančiosios organizacijos įgaliojimus. Įgaliojimams nėra nustatytų konkrečių reikalavimų, tačiau įgaliotoja perkančioji organizacija turi atsižvelgti į projekto konkurso reikalavimus, vertinimo kriterijus, parametrus ir jų svorius, perkančiosios organizacijos tikslus, taip pat turi būti suteikta pakankamai laisvės vertinimo komisijos nariams pagal savo kompetenciją išreikšti nuomonę dėl vertinamo plano (projekto).

2. VPĮ 77 straipsnio 2 dalyje reglamentuojami reikalavimai vertinimo komisijos sudėčiai[3].

VPĮ 77 straipsnio 2 dalies nuostatos iš esmės yra analogiškos VPĮ 19 straipsnio 2 dalies ir 3 dalies normoms (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio 2 dalies ir 3 dalies komentarą).*

Komisijos sudėtį įsakymu arba potvarkiu tvirtina ją sudarančios perkančiosios organizacijos vadovas. Šiame įsakyme ar potvarkyje turėtų būti nurodyta, kokie asmenys yra skiriami komisijos nariais (nurodant jų vardus, pavardes, pareigas), kas iš jų yra skiriamas komisijos pirmininku. Įsakyme ar potvarkyje dėl komisijos skyrimo taip pat turėtų būti įtvirtinta šio dokumento įsigaliojimo data, paskelbimo tvarka bei už jo paskelbimą atsakingi asmenys (asmuo).

VPĮ 77 straipsnio 2 dalyje nėra nustatytų reikalavimų dėl vertinimo komisijos narių keitimo. Jeigu perkančiajai organizacijai atsiranda poreikis pakeisti vertinimo komisijos sudėtį (pavyzdžiui, vienam iš vertinimo komisijos narių susirgus, išvykus į komandiruotę, išvykus atostogų, pakeitus darbovietę ar dėl kitų priežasčių), ji gali tai padaryti pagal vidaus viešųjų pirkimų organizavimo tvarką reglamentuojančius dokumentus. Tokiu atveju, keičiant vertinimo komisijos narių sudėtį, naują sudėtį reikia patvirtinti perkančiosios organizacijos vadovo potvarkiu ar įsakymu. Vertinimo komisijos sudėtis gali būti keičiama bet kuriuo metu (net ir prasidėjus konkretaus projekto konkurso procedūroms). Atsižvelgiant į tai, keičiant vertinimo komisijos sudėtį, pavyzdžiui, prasidėjus konkretaus projekto konkurso procedūroms, nauji vertinimo komisijos nariai turėtų susipažinti su vykdomo projekto konkurso eiga, priimtais sprendimais ir pan.

VPĮ 77 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad vertinimo komisiją turi sudaryti ne mažiau kaip trys fiziniai asmenys, iš kurių vienas skiriamas komisijos pirmininku. VPĮ nėra nustatyto ribojimo dėl maksimalaus vertinimo komisijos narių skaičiaus, taigi, perkančiosios organizacijos vidaus tvarkos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

taisyklėse ir netgi įsakyme ar potvarkyje pačios nustato maksimalų skiriamų vertinimo komisijos narių skaičių.

Nors įstatyme nustatytas įpareigojimas tik dėl minimalaus trijų vertinimo komisijos narių skaičiaus, visais atvejais rekomenduotina, kad vertinimo komisija būtų sudaryta iš didesnio skaičiaus asmenų, pavyzdžiui, ne mažiau kaip penkių asmenų. Tokia rekomendacija dera su VPĮ 77 straipsnio 2 dalyje nustatytu vertinimo komisijos kvorumu, t. y. tam, kad vienam ar keliems iš komisijos narių susirgus, išvykus ir pan., vertinimo komisija vis tiek galėtų priimti sprendimus (komisijos kvorumui reikalingas daugiau nei pusės komisijos narių dalyvavimas, o, kai komisijos narių iš viso yra trys – visų narių dalyvavimas) (*detaliau žiūrėti VPĮ 77 straipsnio 2 dalyje komentarą toliau*). Taip pat reikėtų atsižvelgti į tai, kiek projektų (planų) yra pateikta, kadangi gali itin išsiskirti vertinimo komisijos narių nuomonės ir gali būti sudėtinga nustatyti konkrečius balus ir laimėtoją.

VPĮ 77 straipsnio 2 dalyje yra apibrėžtas vertinimo komisijos narių kvorumas, t. y. vertinimo komisijos posėdžiuose dalyvaujančių komisijos narių minimalus skaičius, kuris laikomas būtina sąlyga, kad posėdžiai ir juose priimti sprendimai būtų pripažinti galiojančiais. VPĮ 77 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad vertinimo komisijos kvorumą sudaro daugiau nei pusė visų komisijos narių, o, jeigu vertinimo komisija sudaryta iš trijų asmenų, tokiu atveju kvorumą sudaro visi komisijos nariai.

3. VPĮ 77 straipsnio 3 dalyje reglamentuojami reikalavimai vertinimo komisijos nariams[4].

VPĮ 77 straipsnio 3 dalies nuostatos iš dalies yra analogiškos VPĮ 19 straipsnio 2 dalies ir 3 dalies normoms (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio 2 dalies ir 3 dalies komentarą*).

VPĮ 77 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad vertinimo komisijos pirmininku gali būti skiriamas tik (i) vertinimo komisiją sudariusios perkančiosios organizacijos vadovas arba jo įgaliotas darbuotojas, arba (ii) vertinimo komisiją sudariusios perkančiosios organizacijos vadovo įgaliotas bendru pavaldumu susijusios[5] perkančiosios organizacijos darbuotojas.

VPĮ 77 straipsnio 3 dalyje nėra įtvirtinto įpareigojimo, kad vertinimo komisijos kitais nariais (išskyrus pirmininką) būtų skiriami tik ją sudariusios perkančiosios organizacijos darbuotojai. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos gali pasirinkti ir vertinimo komisijos nariais skirti ne savo darbuotojus, tačiau trečiuosius asmenis, turinčius konkrečios srities, susijusios su projekto

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

konkurso pirkimo objektu – projektavimo, informacinių technologijų, miestų planavimo ar kitus specialistus.

Tuo atveju, kai vertinimo komisijos nariais yra skiriami ne ją sudarančios perkančiosios organizacijos darbuotojai, bei kai atitinkamas pareigas įvykdyti skiriami išoriniai komisijos nariai, šie asmenys gali pareigas vykdyti:

- atlygintinai. Tuomet dėl tokių asmenų paskyrimo perkančioji organizacija turėtų atlikti atskirą viešojo pirkimo procedūrą ir su jais sudaryti viešojo pirkimo paslaugų teikimo sutartį;
- neatlygintinai. Tuomet perkančioji organizacija turi sudaryti susitarimą dėl neatlygintinio paslaugų teikimo. Toks neatlygintinis pareigų atlikimas neatleidžia komisijos nario nuo pareigos tinkamai atlikti funkcijas ir atsakomybės dėl sprendimų.

Reikalavimai vertinimo komisijos nariams:

- VPĮ 77 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas reikalavimas, kad vertinimo komisiją turi sudaryti su projekto dalyviais nesusiję fiziniai asmenys, kitaip sakant, tarp vertinimo komisijos narių ir projekto konkurso dalyvių neturi kilti interesų konfliktas (*detaliau žiūrėti VPĮ 21 straipsnio komentarą*). Objektyviai nėra galimybės iš anksto nustatyti interesų konfliktų, tačiau perkančioji organizacija turi užtikrinti, kad nustačius interesų konflikto situacijos požymius, vertinimo komisijos konkretus narys nepriimtų sprendimų. ESTT šiuo aspektu yra pasisakęs, kad nedraudžiama konstatuoti, jog konkurso dalyvių pasiūlymai įvertinti neteisėtai, remiantis vien tuo, kad tarp konkurso laimėtojo ir pasiūlymus vertinusių perkančiosios organizacijos paskirtų ekspertų buvo reikšmingų sąsajų. Perkančioji organizacija bet kuriuo atveju privalo patikrinti, ar egzistuoja interesų konfliktai, ir imtis tinkamų priemonių, skirtų jiems išvengti, nustatyti ir pašalinti[6].
- VPĮ 77 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad visi komisijos nariai turi būti nepriekaištingos reputacijos. VPĮ 2 straipsnio 17 dalyje yra apibrėžta nepriekaištingos reputacijos asmens sąvoka, t. y. asmuo: (i) kuris atitinka VTĮ nustatytus nepriekaištingos reputacijos kriterijus, keliamus asmeniui, einančiam valstybės tarnautojo pareigas; (ii) kuriam nėra paskirta administracinė nuobauda (išskyrus įspėjimą) už VPĮ, PĮ, GPĮ, taip pat šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimą arba sprendimas dėl tokios administracinės nuobaudos paskyrimo įsiteisėjo ar asmuo įvykdė administracinį

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nurodymą anksčiau kaip prieš vienus metus; (iii) kuris nėra pripažintas pažeidęs IDJ arba dėl kurio sprendimas pripažinti pažeidusiu šį įstatymą priimtas anksčiau kaip prieš vienus metus (*detaliau žiūrėti VPJ 2 straipsnio 17 dalies komentarą*).

- Vertinimo komisijos nariai prieš pradėdami darbą privalo būti pasirašę konfidencialumo pasižadėjimus, kurie apibrėžti VPJ 2 straipsnio 15 dalyje, bei nešališkumo deklaracijas, kurios apibrėžtos VPJ 2 straipsnio 19 dalyje (*detaliau žiūrėti VPJ 2 straipsnio 15 ir 19 dalies bei 21 straipsnio 2 dalies komentarus*). Nurodytos pareigos sietinos su tiekėjų konfidencialios informacijos užtikrinimu (*detaliau žiūrėti VPJ 20 straipsnio komentarą*) bei su vienodo požiūrio į pirkimo dalyvius principu, kurio tikslas skatinti sveiką ir veiksmingą konkurenciją tarp tiekėjų (*detaliau žiūrėti VPJ 17 straipsnio komentarą*).
- VPJ 77 straipsnio 3 dalyje nėra įtvirtintų aiškių skiriamų vertinimo komisijos narių ir vertinimo komisijos pirmininko išsilavinimo ar patirties reikalavimų. Tačiau, jeigu perkančioji organizacija nutaria kelti profesinius reikalavimus projekto konkurso dalyviams, tai turėtų užtikrinti, kad ir vertinimo komisijos nariai atitiktų tapačius reikalavimus. Toks reikalavimas vertinimo komisijos nariams keliamas, siekiant užtikrinti, kad vertinimo komisijos nariai sugebės kompetentingai įvertinti pateiktus planus (projektus). Analogiškos profesinės kvalifikacijos privalo būti trečdalis vertinimo komisijos narių, t. y. jeigu vertinimo komisiją sudaro trys nariai, tai bent vienas narys privalo turėti profesinę kvalifikaciją, keliamą ir projekto konkurso dalyviams.

Vertinimo komisijos posėdžiai yra protokoluojami, o tai reiškia, kad:

- vertinimo komisija visus sprendimus priima posėdžiuose;
- vertinimo komisijos posėdžio protokole yra nurodomi ne tik vertinimo komisijos narių balsai ir rezultatai, bet taip pat ir vertinimo komisijos narių pasisakymai, atskirosios nuomonės (kai jos pareiškiamos), paaiškinimai, komisijos sprendimų motyvai (pagrindai ir argumentai). Atsižvelgiant į įtvirtintą pareigą motyvuoti vertinimo komisijos sprendimus, vertinimo komisijos nariai, kurie balsuoja priešingai nei dauguma, turėtų visuomet išreikšti savo atskirąją nuomonę.
- vertinimo komisijos sprendimų motyvai ir pagrindai reikšmingi tiekėjams, nes šie jiems leidžia suprasti perkančiosios organizacijos veiksmų galimo (ne)teisėtumo bei jų interesų užtikrinimo ar

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pažeidimo pobūdį ir apimtį, todėl suponuoja tiekėjų galimybę tinkamai ir veiksmingai ginti savo pažeistas teises. Šiuo aspektu kasacinis teismas yra išaiškinęs[7], kad perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumas ir jų atitiktis reikalavimui motyvuoti komisijos sprendimus turi būti vertinami atsižvelgiant į tai, kokių padaryta pažeidimų – ar dėl sprendimų motyvų nebuvimo iš viso, ar dėl jų glaustumo, neinformatyvumo, abstraktumo, pavėluoto jų išsamaus pateikimo arba kitokių jų trūkumų, taip pat, ar šie trūkumai buvo esminiai, ar jie buvo ištaisyti. Šios aplinkybės nustatomos įvertinant komisijos protokolo turinį ir kitus pirkimo procedūrų dokumentus (pretenzijas, atsakymus į pretenzijas, kitą susirašinėjimo medžiagą). Pagal šiuos duomenis turi būti įvertinama, ar nukrypimas nuo reikalavimo motyvuoti komisijos sprendimą yra esminis, t. y. pažeidžiantis viešųjų pirkimų pamatines nuostatas dėl pirkimo procedūrų skaidrumo, viešojo pirkimo dalyvių lygiateisiškumo ir kt. (VPĮ 17 straipsnis).

- vertinimo komisijos posėdžio protokolą privalo pasirašyti visi posėdyje dalyvavę nariai. Jeigu vertinimo komisijos posėdyje dalyvavęs komisijos narys protokole nepasirašo, turėtų būti laikoma, kad šis komisijos narys posėdyje nedalyvavo, o jo balsas negalėtų būti įskaitomas.
- jeigu vertinimo komisijos posėdyje dalyvauja ne visi komisijos nariai, posėdžio protokole turėtų būti nurodomi visi komisijos nariai, įvardijant, kas komisijos posėdyje dalyvavo ir kaip balsavo bei kas komisijos posėdyje nedalyvavo.

4. VPĮ 77 straipsnio 4 dalyje reglamentuojama vertinimo komisijos darbo tvarka ir sprendimų priėmimas[8].

VPĮ 77 straipsnio 4 dalies nuostatos iš dalies yra analogiškos VPĮ 19 straipsnio 5 dalies normoms (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio 5 dalies komentarą).*

VPĮ 77 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad balsavimai vertinimo komisijos posėdžiuose vykdomi atviru vardiniu balsavimu, nurodant, *už* arba *prieš* atitinkamą sprendimą, t. y. kiekvieno komisijos nario balsas (*už* arba *prieš* konkrečiu klausimu) yra užfiksuojamas protokole, nurodant balsavusio komisijos nario vardą ir pavardę.

Sprendimai vertinimo komisijos posėdžiuose yra priimami ir yra teisėti, kai yra posėdyje dalyvaujančių komisijos narių kvorumas, nustatytas VPĮ 77 straipsnio 2 dalyje (pavyzdžiui, jeigu komisiją sudaro trys komisijos nariai, kurie visi dalyvavo vertinimo komisijos posėdyje, tuomet sprendimas yra priimamas, kai už jį balsuoja bent du komisijos nariai (t. y. penkiasdešimt procentų plius vienas balsas) paprasta balsų dauguma. Tuo atveju, jeigu visų vertinimo komisijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

posėdyje dalyvavusių narių balsai pasiskirstė po lygiai, lemiamą reikšmę turi vertinimo komisijos pirmininko balsas (pavyzdžiui, jeigu iš keturių komisijos narių du balsavo *už* ir du *prieš*, tokiu atveju bus priimtas tas sprendimas, už kurį balsavo komisijos pirmininkas).

VPĮ 77 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad vertinimo komisijos nariai turi teisę balsuoti tik *už* arba *prieš*, tai reiškia, kad balsavimo metu vertinimo komisijos nariai negali susilaikyti nuo sprendimo priėmimo, o turi aiškiai išreikšti savo poziciją svarstomu klausimu, taip pat pateikti savo sprendimo motyvus. Nors VPĮ 77 straipsnio 4 dalyje aiškiai neįtvirtinta, tačiau vertinimo komisijai gali būti nustatyta, kad tuo atveju, kai vertinimo komisijos narys negali priimti atitinkamo sprendimo, nes, pavyzdžiui, jam nepakako laiko išanalizuoti konkretų klausimą, trūksta tam tikros informacijos ar pan., tuomet vertinimo komisijos narys galėtų motyvuotai prašyti nukelti vertinimo komisijos balsavimo datą ir kreiptis dėl papildomos informacijos, paaiškinimų į kitus vertinimo komisijos narius ir pan.

5. VPĮ 77 straipsnio 5 dalyje reglamentuojama planų ar projektų vertinimo tvarka, kriterijai bei įtvirtintas anonimiškumo reikalavimas, vertinant planus ar projektus[9].

Pažymėtina, kad projekto konkursui tiekėjai turi pateikti du vokus[10]:

1) pirmajame voke pateikti plano (projekto) duomenys, kaina (jeigu perkančioji organizacija reikalauja), projekto devizas;

2) antrajame voke pateikiamas devizo šriftas, informacija apie tiekėją.

VPĮ 77 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad pateikti planai ar projektai (pirmasis vokas) vertinami anonimiškai. Šis reikalavimas pirmiausia siejamas su lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų įgyvendinimu.

VPĮ 77 straipsnio 5 dalyje pateikiama anonimiškumo samprata, t. y. vertinimo komisijos nariai gali sužinoti, kas pateikė pasiūlymus, tik komisijai priėjus prie bendros nuomonės ar priėmus sprendimą dėl geriausio plano ar projekto. Tai reiškia, kad planai ar projektai yra pateikiami, nenurodant tiekėjo pavadinimo (nei ant vieno dokumento ar maketo), o pateikiant plano ar projekto devizą (tiekėjo sukurtą pavadinimą savo planui ar projektui, kuris išskirtų jį iš kitų tiekėjų pateiktų planų ar projektų). Devizo šriftas, t. y. devizo susiejimo su konkrečiu tiekėju informacija pateikiama atskirame voke, kad su šiais duomenimis perkančioji organizacija ir vertinimo komisija galėtų susipažinti tik įvertinusi planus (projektus)[11]. Jeigu dėl tiekėjo kaltės yra pažeidžiamas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

plano ar projekto anonimiškumas, tuomet vertinimo komisija šio plano (projekto) nevertina, o jis yra atmetamas[12].

VPĮ 77 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad pateikti planai ar projektai vertinami pagal pirkimo dokumentuose nustatytus kriterijus, kurie nebūtinai turi remtis kaina, sąnaudomis arba kainos ar sąnaudų ir kokybės santykiu[13]. Tai reiškia, kad planai (projektai) vertinami nebūtinai pagal VPĮ 55 straipsnio tvarką ir atitinkamai VPT ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės nėra taikytinos projekto konkursams (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*). Toks reguliavimas įtvirtintas, kadangi paprastai planų (projektų) vertinimo kriterijai yra susiję su estetika ar kitais subjektyviais kriterijais, kurie yra ribojami viešuosius pirkimus vykdant tradiciniais būdais. Taip pat pasiūlymo kaina dažnai gali iš viso nebūti vertinimo kriterijumi, kadangi projekto konkursas yra tik dalis pirkimo procedūros, o kainą tiekėjai siūlo jau neskelbiamų derybų procedūros metu[14]. Tačiau taip pat, kaip ir taikant VPĮ 55 straipsnio normas, vertinimo kriterijai projekto konkurse turi būti aiškiai, tiksliai apibrėžti, taip pat nurodomi jų vertinimo svoriai, parametrai, į kuriuos turi atsižvelgti tiek tiekėjai, rengdami planus (projektus), tiek vertinimo komisijos nariai, vertindami pateiktus planus (projektus) arba kriterijai išdėstomi svarbos mažėjimo tvarka.

Nors VPĮ 77 straipsnio 5 dalyje tiesiogiai nenustatyta, tačiau projekto konkursui pateiktų projektų įvertinimui gali būti rengiamas viešas aptarimas, kuriame juos analizuoja komisijos pakviesti ekspertai. Šio aptarimo išvados įforminamos protokolu. Komisijos nariai viešame aptarime savo nuomonės nepareiškia. Projekto konkurso viešo aptarimo protokolas su ekspertų išvadomis pateikiamas vertinimo komisijai iki jos nustatyto termino. Ekspertai savo išvadas pateikia raštu. Ekspertų išvados komisijai yra rekomendacinio pobūdžio[15].

VPĮ 77 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad vertinimo komisija narių pasirašytame protokole nurodo:

- projektų eiliškumą pagal vertinimo kriterijus. Vertinimo komisija sudaro preliminarią projektų eilę komisijos suteiktų vertinimų mažėjimo tvarka. Jeigu kelių projektų vertinimo balas yra vienodas, nustatant preliminarią projektų eilę, pirmesnis į šią eilę įrašomas dalyvis, kurio projektas pateiktas anksčiausiai[16];
- nurodo kiekvieno projekto pranašumus ir trūkumus. VPĮ 77 straipsnio 5 dalyje nėra nustatyta, kad kiekvieno vertinimo komisijos nario vertinimas turi būti pateikiamas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atskirai, todėl vertinimo komisija protokole turi teisę nurodyti bendrus visos komisijos vertinimus, skiriamus bendrus balus ir bendrus nustatytus pranašumus ir trūkumus. Kita vertus, jeigu vertinimo komisijos narių nuomonės nesutampa, siūlytina protokole įtvirtinti atskirą konkretaus komisijos nario nuomonę.

6. VPĮ 77 straipsnio 6 dalyje nustatyta galimybė užduoti klausimus tiekėjams po planų (projektų) įvertinimo.

Vertinimo komisija posėdyje, kuriame vertinami planai (projektai), gali suformuoti klausimus tiekėjams dėl planų (projektų).

Esant poreikiui, tame pačiame protokole, kuriame pateikiamas planų (projektų) vertinimas, įrašomos projektams pateiktos komisijos pastabos, reikalaujančios papildomų tiekėjų paaiškinimų[17].

Pastabos, reikalaujančios papildomų tiekėjų paaiškinimų, pateikiamos tiekėjams atskirame posėdyje, į kurį kviečiami tiekėjai. Posėdis gali būti organizuojamas, kai vertinimo komisija prieina prie bendros nuomonės ar priima sprendimą dėl preliminarios projektų eilės. Vertinimo komisijos narių ir kandidatų pokalbiai protokoluojami.

VPĮ 77 straipsnio 5 dalyje nėra nustatyta, dėl kokių aspektų gali būti pateikiami klausimai, pastabos, kadangi planai (projektai) turi visiškai atitikti perkančiosios organizacijos poreikius bei projekto konkurso sąlygas.

Kaip nustatyta VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje bei nuosekliai plėtojamoje teismų praktikoje, tiekėjai negali paaiškinti, patikslinti ar pakeisti savo pasiūlymų esmės (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*).

Taigi, vertinimo komisijos klausimai iš esmės galimi tik dėl tų aspektų, kurie nėra pasiūlymų vertinimo dalykas arba gali būti paprastai atsakyti.

VPĮ 77 straipsnio 5 dalyje taip pat nėra nustatyta pareiga tiekėjams atsakyti į vertinimo komisijos klausimus, tačiau toks atsisakymas bendradarbiauti gali turėti įtakos tolesniems tiekėjo ir perkančiosios organizacijos santykiams ar netgi galimybei vertinimo komisijai tinkamai įvertinti tiekėjo pasiūlymą[18].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1]Komentuojamos VPĮ 77 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 81-82 straipsnio normas.

[2] Projekto konkurso taisyklių 36 punktas.

[3] Projekto konkurso taisyklių 37 punktas.

[4] Projekto konkurso taisyklių 38 punktas.

[5] Bendro pavaldumo įmonė – viena iš dviejų ar daugiau įmonių, kuriomis komercinį poveikį daro tie patys juridiniai ar fiziniai asmenys (14-ojo Verslo apskaitos standarto „Verslo jungimai“, patvirtinto Audito ir apskaitos tarnybos direktoriaus 2013 m. kovo 8 d. įsakymu Nr. VAS-3, 5.1 punktas).

[6] ESTT 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, Nr. C-538/13.

[7] LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011.

[8] Projekto konkurso taisyklių 38 punktas.

[9] Projekto konkurso taisyklių 39 punktas.

[10] Projekto konkurso taisyklių 50 punktas.

[11] Projekto konkurso taisyklių 50-51 punktai.

[12] Projekto konkurso taisyklių 68-69 punktai.

[13] Projekto konkurso taisyklių 70 punktas.

[14] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 804 psl.

[15] Projekto konkurso taisyklių 71-72 punktai.

[16] Projekto konkurso taisyklių 74 punktas.

[17] Projekto konkurso taisyklių 74 punktas.

[18] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 805 psl.

78 straipsnis. Preliminarioji sutartis

1. **Perkančiosios organizacijos turi teisę sudaryti preliminariąsias sutartis tuo atveju, kai jas sudarant yra taikomos šiame įstatyme nustatytos procedūros.**
2. **Sudarant pirkimo sutartis preliminariosios sutarties pagrindu, taikomos šioje dalyje ir šio straipsnio 3, 4 ir 5 dalyse nustatytos procedūros. Šios sutartys gali būti sudaromos tik tarp skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

aiškiai nurodytų perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų, su kuriais sudaryta preliminarioji sutartis.

3. Kai pirkimo sutartys sudaromos preliminariosios sutarties pagrindu, šalys negali daryti esminių preliminariosios sutarties sąlygų pakeitimų.
4. Jeigu preliminarioji sutartis yra sudaryta su vienu tiekėju, šios sutarties pagrindu sudarydama pirkimo sutartį perkančioji organizacija gali raštu kreiptis į tiekėją, su kuriuo sudaryta preliminarioji sutartis, ir, kai reikia, prašyti papildyti pasiūlymą bei nurodyti, kad pasiūlymo papildymas turi neprieštarauti preliminariosios sutarties sąlygoms.
5. Kai preliminarioji sutartis sudaroma su keliais tiekėjais, ji vykdoma vienu iš šių būdų:

1) neatnaujinant tiekėjų varžymosi remiantis preliminariojoje sutartyje nustatytomis sąlygomis. Tokiu atveju pirkimo dokumentuose iš anksto turi būti nurodyta tvarka, pagal kurią bus nustatoma, kuris preliminariąją sutartį sudares tiekėjas tieks prekes, teiks paslaugas ar vykdys darbus ir kokiomis sąlygomis jis tai atliks;

2) atnaujinant tiekėjų varžymąsi, kai preliminariojoje sutartyje nustatytos ne visos prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų vykdymo sąlygos. Atnaujinto tiekėjų varžymosi procedūrose dalyvauja preliminariąją sutartį sudarę tiekėjai;

3) iš dalies atnaujinant tiekėjų varžymąsi, kai derinamos šios dalies 1 ir 2 punktuose aprašytos procedūros. Jeigu pirkimo objektas buvo išskaidytas į dalis, kurioms sudaromos atskiros preliminariosios sutartys, perkančioji organizacija iš dalies atnaujintą tiekėjų varžymąsi gali taikyti tik tam tikrose pasirinktose preliminariosiose sutartyse. Taikant iš dalies atnaujintą tiekėjų varžymąsi, pirkimo dokumentuose iš anksto turi būti numatyta:

a. iš dalies atnaujinto tiekėjų varžymosi galimybė;

b. objektyvūs kriterijai, taikomi nustatant, kurie darbai, prekės ar paslaugos bus perkami atnaujinant tiekėjų varžymąsi, o kurie – neatnaujinant tiekėjų varžymosi tiesiogiai pritaikius preliminariojoje sutartyje nustatytas darbų vykdymo, prekių tiekimo ar paslaugų teikimo sąlygas;

c. dėl kurių sąlygų vyks atnaujintas tiekėjų varžymasis.

6. Vykdydama šio straipsnio 5 dalies 2 arba 3 punkte nurodytą atnaujintą tiekėjų varžymąsi, perkančioji organizacija turi vadovautis tokiomis pačiomis sąlygomis,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kurios buvo taikomos sudarant preliminariąją sutartį, arba, prireikus, tiksliau suformuluotomis sąlygomis ar kitomis pirkimo dokumentuose nurodytomis sąlygomis. Atnaujintą tiekėjų varžymąsi perkančioji organizacija vykdo pagal šią procedūrą:

1) raštu kreipiasi į tiekėjus ir prašo iki nustatyto pasiūlymų pateikimo termino pabaigos raštu pateikti pasiūlymus dėl konkrečios pirkimo sutarties sudarymo. Kvietime pateikti pasiūlymą, be kitos informacijos, turi būti nurodytas reikalavimas tiekėjui patvirtinti, kad Europos bendrajame viešųjų pirkimų dokumente nurodyta informacija, kuri pateikta perkančiajai organizacijai, teikiant pasiūlymą dėl preliminariosios sutarties sudarymo, yra nepasikeitusi, arba, jei pasikeitusi, pateikti aktualią informaciją;

2) nustato kiekvieno pirkimo atveju pakankamą pasiūlymų pateikimo terminą, atsižvelgdama į pirkimo objekto sudėtingumą, taip pat į kitus svarbius dalykus ir į laiką, kurio reikia pasiūlymams pateikti;

3) užtikrina, kad pasiūlymai išliktų konfidencialūs iki jų pateikimo termino pabaigos;

4) išrenka laimėjusį pasiūlymą pateikusį tiekėją, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose ir preliminariojoje sutartyje nustatytais pasiūlymų vertinimo kriterijais, ir su šį pasiūlymą pateikusiu tiekėju sudaro pirkimo sutartį.

7. **Vykdydama šio straipsnio 5 dalies 2 arba 3 punkte nurodytą atnaujintą tiekėjų varžymąsi, perkančioji organizacija gali pasinaudoti elektroniniu katalogu, kaip nustatyta šio įstatymo 81 straipsnio 4 ir 5 dalyse.**

VPJ 2 straipsnio 27 dalyje yra pateikta preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka, nurodant, kad preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų ir vieno ar kelių tiekėjų sudaryta sutartis, kurios tikslas – nustatyti sąlygas, įskaitant kainą ir, kur to reikia, numatomą kiekį, taikomas viešojo pirkimo-pardavimo sutartims, kurios bus sudarytos per tam tikrą nurodytą laikotarpį. Preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartys gali būti skirstomos pagal sutarties šalių skaičių, pagal jų išsamumą ir kt. (*detaliau žiūrėti VPJ 2 straipsnio 27 dalies komentarą*).

Iš pirmiau nurodytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvokos matyti, kad preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis iš esmės atitinka visus pagrindinės viešojo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo-pardavimo sutarties požymius (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 44 dalies komentarą)*, išskyrus tai, jog šia sutartimi tiekėjas ir perkančioji organizacija sutaria dėl konkrečių viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų, tačiau perkančioji organizacija dar neužsako atitinkamų prekių, paslaugų ar darbų. Kitaip tariant, preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra tiekėjo (ar kelių tiekėjų) ir perkančiosios organizacijos (ar kelių perkančiųjų organizacijų) susitarimas dėl viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo ateityje, konkrečiomis, iš anksto sutartomis sąlygomis. Tai yra organizacinė sutartis.

Preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartis nėra konkreti procedūra ar galutinė viešojo pirkimo sutartis, tai veikiau yra priemonė, kurią rekomenduojama taikyti nustatytiems ir pasikartojantiems perkančiosios organizacijos poreikiams patenkinti, kai ji iš anksto nežino, kada tiksliai atsiras pirkimo poreikis, koks bus pirkimų dažnis ir pan.[1]. Žinoma, tai nėra vieninteliai kriterijai, apsprendžiantys preliminariosios sutarties taikymo pasirinkimą. Praktikoje preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis dažniausiai pasirenkama sudaryti, pavyzdžiui, kai nėra aišku, ar prekės, paslaugos ar darbai apskritai bus reikalingi, arba siekiama turėti daugiau nei vieną tiekėją, su kuriuo perkančioji organizacija galėtų bendradarbiauti. Dėl to sudarant preliminariąją viešojo pirkimo-pardavimo sutartį su daugiau nei vienu tiekėju, yra didelė tikimybė, kad ji bus sudaryta su keliais pagrindiniais rinkos dalyviais, kas bus naudinga perkančiajai organizacijai užtikrinant jos veiklą. Preliminariosioms sutartims, sudarytoms su keliais ūkio subjektais, netaikoma bendroji taisyklė, kad dėl to paties pirkimo objekto negali būti sudaromos kelios viešojo pirkimo-pardavimo sutartys[2].

~~Taigi, preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymas tiekėjų atžvilgiu nėra ribojamas. Įgyvendindamos šią teisę, perkančiosios organizacijos turi teisę pasirinkti preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sąlygas, jų detalumą, tokiu būdu nustatant atnaujinto varžymosi apimtį bei galimybę tiekėjui ir perkančiajai organizacijai derėtis dėl konkrečių pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų (kiek tai neprieštarauja viešųjų pirkimų principams), pavyzdžiui, sutartinių ginčų sprendimo tvarkos, taikytinos teisės, viešojo pirkimo-pardavimo sutarties nutraukimo pagrindų, kitų tiekėjo ir perkančiosios organizacijos teisių ir pareigų.~~

Vis dėlto perkančiosios organizacijos diskrecija nėra absoliuti, ją riboja viešųjų pirkimų principai (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*), VPĮ privalomosios teisės normos bei pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dokumentuose nustatytos sąlygos, kurios negali būti iš esmės keičiamos sudarant pagrindinę viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

Tiekėjams naudinga tai, kad preliminariąja viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi jiems suteikiamos išimtinės teisės dėl pirkimo objekto, dėl kurio yra sudaryta preliminari sutartis ir tiekėjai neturi dalyvauti naujame viešajame pirkime, o tik atnaujintame tiekėjų varžymesi, jeigu pagal pirkimo dokumentus ir preliminariąją sutartį tokia procedūra yra taikoma. Pirmiau nurodyta sutartimi nustatoma, kaip viešojo pirkimo-pardavimo sutartis bus skiriama preliminariosios sutarties šalims, taip pat nustatomos kitos sąlygos, įskaitant viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo laikotarpį. Preliminariosios pirkimo sutarties naudojimo nauda perkančiajai organizacijai pasireiškia ir tuo, kad preliminariąja sutartimi jai padedama sutaupyti ir viešojo pirkimo išlaidas, nes atsiranda masto ekonomija, o laiką, skiriamą viešojo pirkimo procedūroms.

VPĮ 78 straipsnyje[3] yra nustatyta, kokiais atvejais ir kaip perkančioji organizacija gali sudaryti preliminariąją viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, taip pat nustatyti preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties pakeitimo atvejai, preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo tvarka.

1. VPĮ 78 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos turi teisę sudaryti preliminariąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis tik tuo atveju, kai jas sudarant yra taikomos VPĮ nustatytos procedūros. Kitaip tariant, VPĮ yra įtvirtintas preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties institutas, kuris gali būti taikomas atliekant pirkimo procedūrą bendra VPĮ nustatyta tvarka, tačiau vietoj viešojo pirkimo-pardavimo sutarties yra sudaroma preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, tokiu būdu atidedant viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymą ir suteikiant teisę perkančiajai organizacijai vykdyti atnaujintą tiekėjų varžymąsi arba sudaryti viešo pirkimo-pardavimo sutartį netaikant tokios procedūros pirkimo-pardavimo sutarčiai.

Preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo tvarka yra detalizuota VPĮ 78 straipsnio 3–5 dalyse (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 3–5 dalių komentarą toliau*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. VPJ 78 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties uždarumo principas, nustatant, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti sudaryta tik esant dviems sąlygoms kartu:

1) tik tarp perkančiųjų organizacijų, kurios buvo aiškiai nurodytos skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą, ir tiekėjų;

2) tik tarp perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų, kurie yra sudarę preliminariąją viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

Pirmoji sąlyga yra aktuali nagrinėjant klausimą dėl perkančiosios organizacijos galimybės prisijungti prie jau sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties. Nors nei Direktyvos 2014/24/ES, nei VPJ nuostatose nėra nustatyta galimybės tiekėjui ar perkančiajai organizacijai prisijungti prie sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, ESTT praktikoje išplėtotas vienpusis sutarties uždarumo principas, reiškiantis, kad tiekėjas negali prisijungti prie jau sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, kadangi priešingu atveju būtų pažeisti viešųjų pirkimų principai. Tačiau viešųjų pirkimų principų pažeidimo nebus, jei perkančioji organizacija, nebuvusi nuo pradžių tokios sutarties šalimi, prisijungtų prie jau sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties tomis pačiomis sąlygomis ir įsipareigoti ateityje sudaryti pagrindinę viešojo pirkimo-pardavimo sutartį iš anksto nustatytais terminais, įsigyjant pirkimo sąlygose nurodytą kiekį prekių, paslaugų ar darbų nurodyta kaina[4].

Svarbu pažymėti tai, kad pirmiau nurodytoje ESTT nagrinėtoje byloje būtent pirkimo dokumentuose buvo nustatyta galimybė perkančiosioms organizacijoms prisijungti prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties. Komentaro autorių nuomone, pirmiau nurodytas vienpusis sutarties uždarumo principas taikomas tik tuo atveju, jei galimybė prisijungti prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties buvo nustatyta pirkimo dokumentuose – skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą (*detaliau žiūrėti VPJ 2 straipsnio 27 dalies komentarą*).

Komentaro autorių nuomone, perkančiosios organizacijos prisijungimas prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties negali lemti situacijų, kad tiekėjui būtų suteikta galimybė tiekti daugiau prekių, paslaugų ar darbų, nei buvo nurodyta pirkimo dokumentuose, t. y. neturi iš esmės keistis pirkimo objekto apimtis. Kita vertus, naujų perkančiųjų organizacijų prisijungimas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties ribotinas tais atvejais, kai dėl tokio prisijungimo tiekėjas patirtų reikšmingą kaštų padidėjimą ar pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties įvykdymas taptų ekonomiškai neracionalus: pavyzdžiui, prekių pristatymas kitai perkančiajai organizacijai, esančiai 200 kilometrų atstumu nuo vykdžiusios pirkimą perkančiosios organizacijos, arba mažos vertės prekių pristatymas reikšmingai padidėjusiam užsakovų skaičiui, dėl ko pristatymo kaštai galėtų viršyti prekių kainą.

3. VPĮ 78 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties keitimo galimybė, nustatant, kad gali būti keičiamos tik neesminės preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygos. Preliminariosios sutarties keitimui yra *mutatis mutandis* taikoma iš esmės ta pati tvarka, kaip ir viešojo pirkimo-pardavimo sutarties keitimui, kuri detalizuojama VPĮ 89 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 89 straipsnio komentarą*). Kokios preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygos yra laikomos esminėmis turėtų būti vertinama kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į pirkimo objektą, perkančiosios organizacijos poreikius ir kitas reikšmingas aplinkybes (*detaliau žiūrėti VPĮ 89 straipsnio komentarą*). Iš esmės turėtų būti laikomasi požiūrio, kad negalima keisti preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties nuostatų, jei dėl šio keitimo ankstesnėje procedūroje dėl preliminariosios sutarties sudarymo galia varžytis būtų išreiškę daugiau ūkio subjektų. Kitais žodžiais tariant, pagrindinės pirkimo-pardavimo sutarties sudarymas pagal iš esmės pakeistas preliminariosios sutarties nuostatas neturi lemti sutarties sudarymo be išankstinio skelbimo apie viešąjį pirkimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 4 dalies komentarą toliau*).

4. VPĮ 78 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo tvarka tais atvejais, kai preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra sudaryta su vienu tiekėju. Tokiu atveju nėra tikslo taikyti VPĮ 78 straipsnio 5 dalyje nustatytų procedūrų, kadangi pirkimo procedūrose dalyvaujant vienam tiekėjui atlikti papildomas pirkimo procedūras, skirtas paskatinti (atnaujinti) tiekėjų konkurenciją, yra objektyviai neracionalu, netikslinga. Dėl to, nesant tiekėjų konkurencijos, perkančioji organizacija gali tiesiogiai raštu kreiptis į vieną sutartį sudariusį tiekėją ir jam siūlyti sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pasirašant ar nutraukiant preliminariąją viešojo pirkimo-pardavimo sutartį bendravimas ir keitimasis informacija tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjo gali vykti ne CVP IS, o raštu (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą)*, tačiau atnaujintas varžymasis turi būti vykdomas CVP IS.

Perkančioji organizacija, netaikydama VPĮ 78 straipsnio 5 dalyje nustatytų procedūrų, taip pat gali kreiptis į tiekėją, su kuriuo yra sudaryta preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, ir prašyti papildyti pasiūlymą bei nurodyti, kad pasiūlymo papildymas turi neprieštarauti preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygoms. Tokiu būdu perkančioji organizacija skatina tiekėją pateikti konkurencingesnį pasiūlymą, jame nurodant mažesnę kainą ar pasiūlant daugiau ar kokybiškesnių prekių, paslaugų ar darbų, pakeičiant prekių pristatymo laiką, vietą ir kt. Vis dėlto tinkamu tiekėjo pasiūlymu turi būti laikomas ir toks pasiūlymas, kuris iš esmės sutampa su pirminiu tiekėjo pasiūlymu. Tuo atveju, jei toks tiekėjo pasiūlymas surinktų daugiausia ekonominio naudingumo balų, perkančioji organizacija galėtų sudaryti pagrindinę viešojo pirkimo-pardavimo sutartį su tokiu tiekėju.

Pažymėtina, kad patikslintas pasiūlymas turi neprieštarauti preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties nuostatoms, todėl perkančioji organizacija tokiu būdu gali derėtis su tiekėju tik sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties rėmuose ir iš esmės nekeisdama pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio komentarą)*.

Preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti keičiama tik tuo atveju, jei toks pakeitimas nelems esminio tokios sutarties pakeitimo. Preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties keitimui yra taikoma iš esmės ta pati tvarka, kaip ir viešojo pirkimo-pardavimo sutarties keitimui, kuri detalizuojama VPĮ 89 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 89 straipsnio komentarą*).

Su vienu tiekėju sudaryta preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis negali būti iš esmės pakeista, kadangi toks pakeitimas prieštarautų ir viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo principams (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Varžymesi dėl preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties dalyvavusių kitų tiekėjų, su kuriais preliminarioji sutartis nebuvo sudaryta, teisės ir teisėti interesai būtų pažeisti tuo atveju, jei tiekėjų varžymasis vyko dėl sąlygų, kurios vėlesniu perkančiosios organizacijos susitarimu su vienu tiekėju būtų iš esmės pakeistos.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Esminis preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų vėlesnis pakeitimas gali suponuoti ir tai, kad pagal pakeistas preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygas atitinkamame pirkime būtų dalyvavę daugiau tiekėjų, todėl toks preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties pakeitimas lemtų ir sąžiningos tiekėjų konkurencijos principo pažeidimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*).

Įstatymo leidėjas taip pat nustatė tam tikras viešinimo principo išimtis, pažymėdamas, neprivaloma skelbti skelbimo apie supaprastinto pirkimo atveju sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties pakeitimą VPĮ 33 straipsnio nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti VPĮ 33 straipsnio komentarą*).

5. VPĮ 78 straipsnio 5 dalyje yra nustatyta viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo tvarka tais atvejais, kai preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra sudaryta su keliais tiekėjais. Preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis perkančiosios organizacijos pasirinkimu (apie pasirinktą konkretų būdą aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai nurodžius pirkimo dokumentuose) gali būti vykdoma vienu iš trijų būdų:

1) **neatnaujinant tiekėjų varžymosi** (VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 1 punktas). Tokiu atveju po preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo pirkimo dokumentuose iš anksto nurodyta tvarka yra atrenkamas didžiausią ekonominio naudingumo balų skaičių surinkęs tiekėjas, su kuriuo yra sudaroma pagrindinė viešojo pirkimo–pardavimo sutartis, pagal kurią tiekėjas pradeda tiekti prekes, teikti paslaugas ar vykdyti darbus. Neatnaujintas tiekėjų varžymasis taikomas tuo atveju, kai perkančioji organizacija tokį preliminariosios viešojo pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo būdą nustato pirkimo dokumentuose.

Didesnę tiekėjų konkurenciją užtikrina preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo būdas vykdant atnaujintą varžymąsi, kadangi neatnaujinto tiekėjų varžymosi atveju preliminarioji viešojo pirkimo–pardavimo sutartis iš esmės yra skirta ne tiekėjų tarpusavio konkurencijos skatinimui, tačiau tik atidėti pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo momentą arba sudaryti sąlygas nesant atitinkamo pirkimo objekto poreikiui pagrindinės viešojo pirkimo–pardavimo sutarties ateityje apskritai nesudaryti. Tačiau toks preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo būdas nereiškia, kad

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sąžininga tiekėjų konkurencija nebuvo užtikrinta, kadangi pati preliminariosios sutarties sudarymo tvarka atitinka laisvą tiekėjų varžymąsi.

Neatnaujinamo tiekėjų varžymosi atveju pagrindinė viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti sudaroma tiek su vienu tiekėju, tiek ir su keliais tiekėjais.

2) **atnaujinant tiekėjų varžymąsi** (VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 2 punktas). Tokiu atveju po preliminariosios viešojo pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo pirkimo dokumentuose iš anksto nurodyta tvarka yra atliekamas atnaujintas tiekėjų, su kuriais jau yra sudaryta preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, varžymasis, pagal kurį (tiekėjams teikiant pakartotinius (patikslintus) pasiūlymus) yra atrenkamas tiekėjas ar keli tiekėjai, su kuriais yra sudaroma pagrindinė viešojo pirkimo-pardavimo sutartis.

Atnaujinto tiekėjų varžymosi pagal sudarytas preliminariąsias viešojo pirkimo–pardavimo sutartis esmė (toks būdas pasirenkamas tais atvejais) yra ta, kad perkančioji organizacija pirkimo procedūrų atlikimo metu dar nežino konkretaus pirkimo objekto poreikio ar kitų pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų, tačiau tokiam atsiradus, – siekia sudaryti pagrindinę viešojo pirkimo–pardavimo sutartį nedelsiant ir neatliekant papildomų procedūrų (pavyzdžiui, įsigyjant tarnybinių kelionių organizavimo paslaugas[5], ar įsigyjant automobilių kurą[6]).

Kitaip tariant, perkančioji organizacija sudaro preliminariąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis kaip priemonę atitinkamam laikotarpiui atidėti pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties pasirašymą ir sudaryti galimybę tiekėjams pakoreguoti pasiūlymus, atsižvelgiant į pasikeitusią rinkos situaciją.

Atnaujintas tiekėjų varžymasis taip pat yra priemonė skatinti tiekėjų konkurenciją, jiems toliau varžantis dėl pasiūlymo kainos ir kitų sąlygų.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, kurios veikla yra susijusi su valstybinių miškų priežiūra, kirtimu ir medienos pardavimu, viešuoju pirkimu siekia įsigyti medžių nukirtimo ir ištempimo iš kirtavietės paslaugas.

Perkančiosios organizacijos veiklos apimtys ir pirkimu siekiamų įsigyti paslaugų poreikis priklauso nuo medienos rinkoje vyraujančių kainų ir gamtinių sąlygų, todėl rengiant pirkimo dokumentus ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo procedūrų metu perkančioji organizacija žino tik preliminarų pirkimo objekto kiekį, taip pat nežino reikiamo paslaugų teikimo termino.

Tuo atveju, jei gamtinės sąlygos bus palankios, o medienos kaina rinkoje aukšta, perkančiajai organizacijai taip pat gali reikėti iki 50 procentų daugiau paslaugų.

Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija gali pasirinkti medžių nukirtimo ir ištempimo iš kirtavietės paslaugų viešąjį pirkimą vykdyti su keliais tiekėjais sudarant preliminariąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, o žinant apie konkretų pirkimo objekto poreikį, – atnaujinant tiekėjų varžymąsi ir sudarant pagrindines viešojo pirkimo-pardavimo sutartis dėl konkretaus kiekio medžių nukirtimo ir ištempimo iš kirtavietės paslaugų įsigijimo.

Atnaujintas tiekėjų varžymasis taip pat yra priemonė skatinti tiekėjų konkurenciją, jiems toliau varžantis dėl pasiūlymo kainos ir kitų sąlygų. Atnaujintas tiekėjų varžymasis vyksta tuo atveju, kai tokia preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo tvarka yra nustatyta pirkimo dokumentuose, o atnaujintas varžymasis vykdomas pagal patikslintas sąlygas (pavyzdžiui, pristatymo terminą, vietą, įsigyjamų prekių rūšį ir pan.), tiekėjams teikiant pakartotinius pasiūlymus su atitinkama kaina. Toks pagrindinės viešojo pirkimo–pardavimo sutarties būdas leidžia užtikrinti didesnę tiekėjų konkurenciją, tiekėjams varžantis tarpusavyje ir teikiant konkrečios rinkos situaciją atitinkančius pasiūlymus.

3) **iš dalies atnaujinant tiekėjų varžymąsi, kai derinamos neatnaujinto ir atnaujinto varžymosi procedūros** (VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 3 punktas). Tokiu atveju perkančioji organizacija atnaujina tiekėjų varžymąsi tik tam tikrose pasirinktose preliminariosiose sutartyse (atskirose pirkimo objekto dalyse) ar atskirose preliminarios sutarties dalyje ar dalyse.

Po preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo pirkimo dokumentuose iš anksto nurodyta tvarka iš dalies yra atnaujinamas tiekėjų varžymasis, sudarant galimybę tiekėjams varžytis preliminariosiose sutartyse (atskirose pirkimo objekto dalyse) ar atskiroje preliminariosios sutarties dalyje ar dalyse.

Taikant iš dalies atnaujintą tiekėjų varžymąsi, pirkimo dokumentuose iš anksto turi būti nurodyta:

a) iš dalies atnaujinto tiekėjų varžymosi galimybė (VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 3 punkto a papunktis);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

b) objektyvūs kriterijai, taikomi nustatant, kurie darbai, prekės ar paslaugos bus perkami atnaujinant tiekėjų varžymąsi, o kurie – neatnaujinant tiekėjų varžymosi tiesiogiai pritaikius preliminariojoje sutartyje nustatytas darbų vykdymo, prekių tiekimo ar paslaugų teikimo sąlygas (VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 3 punkto b papunktis).

Kitaip tariant, įstatymų leidėjas suteikė perkančiosioms organizacijoms diskreciją nuspręsti, kuri pirkimo objekto dalis bus įsigyjama atliekama atnaujinant tiekėjų varžymąsi tiesiogiai – neatnaujinant.

Perkančiosios organizacijos sprendimas atnaujinti varžymąsi atskirose pirkimo objekto dalyse turi būti pagrįstas objektyviais kriterijais. Pavyzdžiui, įsigyjant autobusų eksploataciniam aptarnavimui reikalingas dalis (skirtingas pirkimo objekto dalis): variklinės alyvos, oro ir alyvos filtrus, langų skystį, stabdžių skystį atnaujintas tiekėjų varžymasis gali būti atliekamas įsigyjant variklinę alyvą, kadangi ji yra gaminama naftos pagrindu, kurios kainos (tuo pačiu ir variklinės alyvos kaina) nuolat kinta ir stabdžių skystį, kadangi jį reikia keisti tik kas trejus metus. Dėl to atnaujinant tiekėjų varžymąsi tose pirkimo objekto dalyse, kurių kaina nuolat kinta, perkančioji organizacija galėtų sulaukti konkurencingesnių pasiūlymų, nei neatnaujinant tiekėjų varžymosi (tiekėjai taikytų didesnes maržas tuo atveju, jei neatnaujinant tiekėjų varžymosi tiekėjai privalo pasiūlyti fiksuotas prekių kainas, nors tokių prekių kainos nuolat svyruoja;

c) dėl kurių sąlygų vyks atnaujintas tiekėjų varžymasis (VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 3 punkto c papunktis). Įstatymų leidėjas nustatė, kad pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija privalo nurodyti ne tik konkrečias pirkimo objekto dalis, dėl kurių vyks atnaujintas tiekėjų varžymasis, tačiau ir nurodyti, dėl kokių konkrečiai sąlygų vyks atnaujintas tiekėjų varžymasis, pavyzdžiui, pristatymo termino, vietos, suteikiamos kokybės garantijos termino, nuolaidos dydžio, įsigyjamų prekių rūšies ir pan. Tokiu atveju tiekėjai tiksliai žino, dėl kokių konkrečiai sąlygų vyks atnaujintas tiekėjų varžymasis ir kokias konkrečiai pasiūlymo dalis tiekėjas gali koreguoti.

6. VPĮ 78 straipsnio 6 dalyje yra nustatyta atnaujinto ir iš dalies atnaujinto tiekėjų varžymosi vykdymo tvarka. Įstatymų leidėjas nustatė, kad atnaujintas ar iš dalies atnaujintas tiekėjų varžymasis gali vykti tik pirkimo dokumentuose nurodytomis sąlygomis, kurios gali būti tikslinamos.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad perkančioji organizacija negali keisti pirkimo dokumentų turinio ar jų aiškinti taip, kad būtų iš esmės pakeistos pirkimo sąlygos, nes tokiu atveju būtų pažeisti skaidrumo ir tiekėjų teisėtų lūkesčių principai[7] (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio komentarą*). Kitaip tariant, prieš vykdant atnaujintą ar iš dalies atnaujintą varžymąsi gali būti keičiamos tik tos pirkimo sąlygos, kurių pakeitimas nelemtų pirkimo sąlygų pakeitimo iš esmės (pavyzdžiui, tokiomis sąlygomis galėtų būti prekių pristatymo terminas ir vieta, prekių, paslaugų ar darbų kokybės garantijos terminas ir pan.).

Atnaujintą tiekėjų varžymąsi perkančioji organizacija privalo vykdyti laikydamasi šių procedūrų:

1) raštu kreipiasi į tiekėjus ir jų prašo iki nustatyto pasiūlymų pateikimo termino pabaigos raštu pateikti pasiūlymus dėl konkrečios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo. Kartu su pasiūlymu tiekėjas taip pat turi atnaujinti informaciją, nurodytą prieš tai teiktame EBVPD. Gavę kvietimą teikti pasiūlymus, tiekėjai gali pateikti atnaujintus pasiūlymus, atsižvelgdami į patikslintus reikalavimus ir konkrečias viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygas, siūlydami atitinkamų prekių, paslaugų ar darbų kainą;

2) nustato kiekvieno pirkimo atveju pakankamą pasiūlymų pateikimo terminą, atsižvelgdama į pirkimo objekto sudėtingumą, taip pat į kitus svarbius dalykus ir į laiką, kurio reikia pasiūlymams pateikti.

Pasiūlymų pateikimo terminą perkančioji organizacija turėtų nustatyti tokį, kad tiekėjai galėtų spėti tinkamai parengti ir pateikti savo pasiūlymus[8]. Šiuo atveju (aspektu) svarbu vadovautis proporcingumo principu (VPĮ 17 straipsnio 1 dalis);

3) užtikrina, kad pasiūlymai išliktų konfidencialūs iki jų pateikimo termino pabaigos (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą)*;

4) išrenka laimėjusį tiekėją, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose ir preliminariojoje sutartyje nustatytais pasiūlymų vertinimo kriterijais, ir su šį pasiūlymą pateikusiu tiekėju sudaro viešojo pirkimo-pardavimo sutartį (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą)*.

7. VPĮ 78 straipsnio 7 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos teisė atnaujintą ar iš dalies atnaujintą tiekėjų varžymąsi vykdyti pasinaudojant elektroniniu katalogu, atnaujinamų elektroninių katalogų pagrindu VPĮ 81 straipsnio 4–5 dalyse nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti VPĮ 81 straipsnio 4–5 dalių komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atnaujinto varžymosi vykdymas pasinaudojant elektroniniu katalogu leidžia perkančiajai organizacijai užtikrinti didesnę tiekėjų konkurenciją. Perkančioji organizacija, atnaujinusi tiekėjų varžymąsi ir naudodamasi elektroniniu katalogu, iš anksto žino preliminarų tiekėjų, galinčių pasiūlyti konkrečias prekes, paslaugas ar darbus skaičių, todėl, siekdama racionaliai panaudoti pirkimui skirtas lėšas, ji gali koreguoti pirkimo objekto ar įsigyjamo pirkimo objekto tiekio reikalavimus (sąlygas), atsižvelgiant į pasiūlą rinkoje.

[1] Europos Komisijos 2018 m. vasario mėn. Viešojo pirkimo gairės specialistams.

[2] LAT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-8-248/2018.

[3] Komentuojamos VPJ 78 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 33 straipsnį.

[4] ESTT 2018 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust ir Cooperservice*, C-216/17.

[5] LAT 2013 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-272/2013.

[6] LAT 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-255/2014.

[7] LAT 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-177-916/2016.

[8] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, C-298/15.

79 straipsnis. Dinaminė pirkimo sistema

1. **Perkančioji organizacija įprastiems pirkimams, kurių charakteristikos yra rinkoje visuotinai žinomos ir atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus, gali taikyti dinaminę pirkimo sistemą.**
2. **Taikydama šią sistemą ir jos pagrindu sudarydama pirkimo sutartis, perkančioji organizacija naudojasi tik elektroninėmis priemonėmis.**
3. **Dinaminė pirkimo sistema gali būti suskirstyta į prekių, paslaugų ar darbų kategorijas, kurios objektyviai nustatomos atsižvelgiant į pirkimams, atliekamiems pagal tas kategorijas, būdingas charakteristikas. Tokios charakteristikos gali apimti maksimalią leidžiamą pirkimo sutarčių apimtį ar konkrečią geografinę teritoriją, kurioje bus vykdomos pirkimo sutartys.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4. **Atlikdama pirkimus pagal dinaminę pirkimo sistemą, perkančioji organizacija laikosi riboto konkurso taisyklių. Dinaminėje pirkimo sistemoje leidžiama dalyvauti visiems kandidatams, kurie atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus kvalifikacinius reikalavimus, o kandidatų skaičius pagal šio įstatymo 54 straipsnio nuostatas nėra ribojamas. Jeigu dinaminė pirkimo sistema suskirstyta į kategorijas, perkančioji organizacija nurodo kiekvienai kategorijai taikomus kvalifikacinius reikalavimus.**
5. **Taikant dinaminę pirkimo sistemą, turi būti laikomasi šių terminų:**

1) tarptautinio pirkimo paraiškų pateikimo terminas turi būti ne trumpesnis kaip 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos, o supaprastinto pirkimo atveju – ne trumpesnis kaip 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos. Išsiuntus pirmąjį kvietimą dalyvauti konkrečiame pirkime pagal dinaminę pirkimo sistemą, paraiškų pateikimo terminai nebetaikomi;

2) gautas kandidatų paraiškas perkančioji organizacija turi patikrinti per ne ilgesnį kaip 10 darbo dienų terminą. Šis terminas gali būti pailgintas iki 15 darbo dienų, kai tikrinamos pirmosios paraiškos, gautos po skelbimo apie pirkimą, kvietimo patvirtinti susidomėjimą arba kai prireikia papildomų dokumentų ar kitokio papildomo patikrinimo dėl kandidatų atitikties kvalifikaciniams reikalavimams. Perkančioji organizacija negali išsiųsti pirmojo kvietimo teikti pasiūlymus dėl konkretaus pirkimo dinaminės pirkimo sistemos pagrindu, kol nesibaigė šis tiekėjų paraiškų tikrinimo terminas;

3) pasiūlymų pateikimo terminas turi būti ne trumpesnis kaip 10 dienų, supaprastinto pirkimo atveju – ne trumpesnis kaip 7 dienos nuo kvietimo pateikti pasiūlymą išsiuntimo dienos. Jeigu pirkimą atlieka ne centrinės valdžios perkančioji organizacija, gali būti taikomos šio įstatymo 62 straipsnio 6 dalies nuostatos. Šio įstatymo 62 straipsnio 4 ir 5 dalių nuostatos netaikomos.

6. **Norėdama sukurti dinaminę pirkimo sistemą, perkančioji organizacija:**

1) skelbia apie pirkimą šio įstatymo 30 straipsnio 3 dalyje arba 31 ir 34 straipsniuose nustatyta tvarka ir skelbime nurodo, kad bus taikoma dinaminė pirkimo sistema;

2) be kitų dalykų, pirkimo dokumentuose nurodo pirkimo objekto pobūdį ir numatomą apimtį, taip pat būtiną informaciją apie dinaminę pirkimo sistemą, įskaitant jos veikimą, naudojamą

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

elektroninę įrangą, techninio prisijungimo priemones ir jų specifikacijas. Pirkimo dokumentuose taip pat nurodomas kandidatų paraiškų tikrinimo terminas, įskaitant jo pratęsimo galimybę;

3) jeigu taikytina, skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą nurodo dinaminės pirkimo sistemos prekių, paslaugų ar darbų kategorijas ir šių kategorijų pirkimams būdingas charakteristikas;

4) skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą nurodo interneto adresą, kuriuo iki dinaminės sistemos pabaigos elektroninėmis priemonėmis nemokamai, tiesiogiai ir be apribojimų galima susipažinti su pirkimo dokumentais.

7. **Perkančioji organizacija, dinaminės pirkimo sistemos pagrindu sudarydama konkrečias pirkimo sutartis, gali pasinaudoti elektroniniu katalogu, kaip nustatyta šio įstatymo 81 straipsnio 6 dalyje.**
8. **Perkančioji organizacija suteikia galimybę visiems tiekėjams pateikti paraiškas per visą dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laiką ir dalyvauti šioje sistemoje šio straipsnio 4 ir 5 dalyse nurodytomis sąlygomis. Perkančioji organizacija ne vėliau kaip per vieną darbo dieną nuo sprendimo priėmimo dienos praneša tiekėjui apie leidimą dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje arba apie jo paraiškos atmetimą.**
9. **Perkančioji organizacija, sukūrusi dinaminės pirkimo sistemos pagrindu atlikdama kiekvieną konkretų pirkimą, dėl pirkimo sutarties sudarymo vienu metu raštu išsiunčia kvietimus visiems kandidatams, kuriems leista dalyvauti sistemoje, pateikti pasiūlymą. Kai dinaminė pirkimo sistema suskirstyta į kategorijas, perkančioji organizacija išsiunčia kvietimus visiems kandidatams, kuriems leista dalyvauti atitinkamoje pirkimo kategorijoje. Kvietime pateikiama šio įstatymo 3 priedo 1 punkte nurodyta informacija.**
10. **Perkančioji organizacija, vadovaudamasi pasiūlymų vertinimo kriterijais, nurodytais skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą, nustato laimėjusį pasiūlymą pateikusį dalyvį ir su juo sudaro pirkimo sutartį. Prireikus šie kriterijai tiksliau apibrėžiami šio straipsnio 9 dalyje nurodytame kvietime pateikti pasiūlymą.**
11. **Perkančioji organizacija bet kuriuo dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpiu gali paprašyti tiekėjų, kuriems leista dalyvauti šioje sistemoje, per 5 darbo dienas**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nuo prašymo išsiuntimo dienos pateikti atnaujintas ar patikslintas deklaracijas, nurodytas šio įstatymo 50 straipsnio 1 dalyje. Šio įstatymo 50 straipsnio 4, 5 ir 9 dalių nuostatos dėl tiekėjų kvalifikaciją įrodančių dokumentų taikomos visą dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpį.

12. **Perkančioji organizacija skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą turi nurodyti dinaminės pirkimo sistemos galiojimo terminą, o jeigu šis terminas pasikeičia, perkančioji organizacija apie tai pranešа Europos Komisijai, užpildžiusi:**

1) skelbimo apie pirkimą arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą formų pagal tai, kuri iš šių formų buvo panaudota pirminiam paskelbimui apie dinaminę pirkimo sistemą. Tokia tvarka taikoma, kai pakeičiamas dinaminės pirkimo sistemos galiojimo terminas pačios sistemos nenutraukiant;

2) skelbimo apie pirkimo sutarties sudarymą formą, kai dinaminė pirkimo sistema nutraukiama.

13. **Perkančioji organizacija negali imti jokių nors mokesčių iš tiekėjų, suinteresuotų dalyvauti ar dalyvaujančių dinaminėje pirkimo sistemoje, nei prieš sukuriant šią sistemą, nei jos galiojimo laikotarpiu.**

Komentuojamame VPĮ 79 straipsnyje[1] įtvirtinta dinaminės pirkimo sistemos procedūra, jos vykdymo taisyklės ir tvarka.

Dinaminė pirkimo sistema yra viešųjų pirkimų organizavimo techninė (elektroninė) priemonė, kuri gali būti naudojama perkančiųjų organizacijų tam, kad būtų atrinkti tiekėjai (sudarytas kvalifikuotų tiekėjų sąrašas), kurie vėliau kviečiami dalyvauti konkrečiame viešajame pirkime ir sudaryti pirkimo sutartis (kviečiami visi dinaminėje pirkimo sistemoje ar jos kategorijoje esantys tiekėjai). Dinaminė pirkimo sistema nėra pirkimo būdas ar pirkimo sutartis[2], t. y. vykdant viešąjį pirkimą dinaminės pirkimo sistemos priemonėmis viešasis pirkimas vykdomas riboto konkurso būdu ir tik tuomet sudaroma pirkimo sutartis (*detaliau žiūrėti VPĮ 61-62 straipsnio komentarą*).

Dinaminė pirkimo sistema yra skelbiama ir vykdoma tik elektroniniu būdu, viešinami dinaminės pirkimo sistemos dokumentai, kuriuose turi būti atskleidžiama dinaminės pirkimo sistemos esmė:

- dinaminės pirkimo sistemos galiojimo terminas;
- reikalavimai, kurie keliami tiekėjams (kvalifikacijos sąlygos ir pašalinimo pagrindai);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- dinaminės pirkimo sistemos kategorijos (jeigu taikomos);

- dinaminės pirkimo sistemos sukūrimo etapai;

- detalizuojami kiti etapai, kaip perkančioji organizacija toliau naudosis dinamine pirkimo sistema.

Pagrindiniai dinaminės pirkimo sistemos etapai:

- perkančioji organizacija paskelbia apie vykdomą dinaminę pirkimo sistemą ir jos dokumentus;
- tiekėjai teikia paraiškas dinaminei pirkimo sistemai, paraiškos teikiamos visą dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpį;
- perkančioji organizacija įvertina tiekėjų paraiškas, įskaitant kvalifikacijos duomenis ir informaciją apie pašalinimo pagrindų nebuvimą;
- perkančioji organizacija tiekėjus, atitinkančius dinaminės pirkimo sistemos reikalavimus, įtraukia į sudaromą dinaminę pirkimo sistemą (ar konkrečią jos kategoriją, jeigu taikoma). Tuomet laikoma, kad dinaminė pirkimo sistema yra sukurta;
- perkančioji organizacija bet kurio dinaminės pirkimo sistemos laikotarpiu nustačiusi pirkimo objekto poreikį, išsiunčia kvietimus dinaminėje pirkimo sistemoje (ar konkrečioje jos kategorijoje) esantiems visiems tiekėjams pateikti pasiūlymus;
- tiekėjai tuomet pateikia pasiūlymus konkrečiam pirkimo objektui;
- perkančioji organizacija, vadovaudamasi kvietime nurodytais kriterijais, įvertina tiekėjų pasiūlymus ir atrenka laimėtoją bei su juo sudaro pirkimo sutartį.

Iki 2017 m. liepos 1 d. pradėtos dinaminės pirkimo sistemos skirtumas yra tai, kad anksčiau pradėta dinaminė pirkimo sistema buvo vykdoma kaip atviras konkursas, kurio metu buvo teikiami orientaciniai pasiūlymai. Nuo 2017 m. liepos 1 d. dinaminė pirkimo sistema vykdoma kaip ribotas konkursas, kurio metu nėra teikiami orientaciniai pasiūlymai, o tik paraiškos, todėl tiekėjai nėra apriboti orientaciniuose pasiūlymuose nurodytų techninių parametrų, gali laisvai siūlyti pirkimo objektą (prekes, paslaugas ar darbus).

Dinaminės pirkimo sistemos privalumai yra:

- neribotas dinaminės pirkimo sistemos galiojimo terminas, t. y. nors terminas bendrai turi būti nustatomas, tačiau nėra apribotas tik trejais metais. Tačiau pasikeitus rinkos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sąlygoms, perkančiosios organizacijos turėtų spręsti dėl dinaminės pirkimo sistemos nutraukimo;

- galimybė tiekėjams vėliau, ne iš karto po dinaminės pirkimo sistemos paskelbimo, prisijungti prie šios sistemos, tokiu būdu užtikrinant galimybes naujai įsteigtiems subjektams būti įtrauktiems į dinaminę pirkimo sistemą ir varžytis dėl pagrindinių pirkimo sutarčių sudarymo;
- dinaminė pirkimo sistema veikia visiškai elektroniniu būdu, todėl operatyviau ir efektyviau gali būti pateiktos paraiškos dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje, pateikti pasiūlymai pagrindinėms sutartims. Kitaip tariant, dinaminė pirkimo sistema padeda sutrumpinti pirkimo procedūros terminus;
- gali būti įsigyjamas didelis kiekis prekių, paslaugų ar darbų;
- galimybė perkančiajai organizacijai gauti ypač daug įvairių pasiūlymų ir taip didelės konkurencijos pagrindu užtikrinti kuo geresnį viešųjų lėšų panaudojimą[3].
- ypač patogi priemonė, kurią sukuria centrinės perkančiosios organizacijos. Naudojant šią priemonę, centrinės perkančiosios organizacijos leidžia kitoms perkančiosioms organizacijoms įsigyti prekių, paslaugų ar darbų iš jau atrinktų tiekėjų.

1. VPĮ 79 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pirkimo, kuriam taikoma dinaminė pirkimo sistema, apibrėžtis.

VPĮ 79 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad dinaminė pirkimo sistema taikomas įprastiems pirkimams, kurių charakteristikos yra rinkoje visuotinai žinomos ir atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus.

Taigi, tam, kad būtų taikoma dinaminė pirkimo sistema, pirkimai turi atitikti šias sąlygas kartu:

- pirkimo charakteristikos yra visuotinai žinomos;
- pirkimo charakteristikos atitinka perkančiosios organizacijos poreikius.

Visuotinai žinomos pirkimo charakteristikos:

- įprastai taikomi kvalifikacijos reikalavimai, pavyzdžiui, reikalavimai pirkimą vykdantiems specialistams, panašios įvykdytos sutartys;

- nuolat taikomi, įprasti pirkimo objekto techniniai parametrai. Kitaip sakant, dinaminė pirkimo sistema, kuri sudaro galimybę perkančiajai organizacijai įsigyti įprastai naudojamus, kasdienius produktus, darbus ar paslaugas, kurių charakteristikos yra visuotinai žinomos rinkoje. Ši sąvoka

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

turi būti suprantama ir aiškinama, kaip prekės, paslaugos ir darbai, kurie yra lengvai identifikuojami, kuriuos galima įsigyti visiškai be pakeitimų ar su minimaliais pakeitimais rinkos, vadinamieji pirkimai „nuo lentynos“. Pavyzdžiui, prekės, tokios kaip kanceliarinės prekės, kompiuteriai, knygos, maisto produktai; paslaugos, tokios kaip valymo ar priežiūros paslaugos[4]. Taigi, jeigu perkančiajai organizacijai yra reikalingas individualus, tik jai pritaikytas pirkimo objektas, tai dinaminė pirkimo sistema nėra pritaikyta tokio objekto įsigijimui.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija turi sukūrusi dinaminę pirkimo sistemą lengvųjų automobilių remonto paslaugoms. Perkančiajai organizacijai kilo poreikis remontuoti sunkvežimį, kuris buvo įsigytas pagal individualius parametrus (su šaldymo įranga mirusiesiems laikyti). Atsižvelgiant į tai, kad perkančiosios organizacijos poreikis skiriasi nuo dinaminės pirkimo sistemos, todėl perkančioji organizacija turi atskiru viešuoju pirkimu įsigyti sunkvežimio remonto paslaugas.

Dinaminė pirkimo sistema gali būti taikoma plačiai, jos naudojimas nėra ribojamas jokiais papildomais kriterijais ar sąlygomis, pirkimo objektui, tiekėjams, išskyrus tuos kriterijus, kurie nurodyti VPĮ 79 straipsnio 1 dalyje. Taigi, iš esmės nėra riboto sąrašo prekių, paslaugų ar darbų, kurių įsigijimui negali būti sukurta dinaminė pirkimo sistema.

2. VPĮ 79 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad dinaminė pirkimo sistema ir jos pagrindu vykdomos procedūros dėl pagrindinių sutarčių sudarymo yra vykdomos išimtinai tik elektroninėmis priemonėmis.

VPĮ 79 straipsnio 2 dalyje nėra įtvirtinti konkretūs ar specifiniai reikalavimai elektroninėms priemonėms, todėl dinaminei pirkimo sistemai taip pat taikomos bendrosios normos dėl elektroninių priemonių, įtvirtintos VPĮ 22 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*).

VPĮ 79 straipsnio 2 dalies reikalavimas taikomas visiems dinaminės pirkimo sistemos etapams, t. y.:

- tiekėjų atrankos dinaminės pirkimo sistemos metu procedūroms;
- pirkimo procedūroms, kuriomis siekiama iš dinaminėje pirkimo sistemoje esančių tiekėjų atrinkti konkretų tiekėją, su kuriuo bus sudaroma pirkimo sutartis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. VPĮ 79 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtintas leidimas suskirstyti dinaminę pirkimo sistemą į kategorijas pagal perkančiosios organizacijos pasirinktus kriterijus.

Kategorijoms yra keliamas pagrindinis reikalavimas, kad jų atskyrimas būtų pagrįstas objektyviomis charakteristikomis (kriterijais), kurios būdingos tik tos kategorijos prekėms, paslaugoms ar darbams[5]. VPĮ 79 straipsnio 3 dalyje pateikiamas nebaigtinis sąrašas galimo skirstymo į kategorijas charakteristikų:

- maksimali leidžiama pirkimo sutarčių apimtis. Tokiu būdu smulkusis verslas gali dalyvauti ir pateikti pasiūlymus smulkesniems užsakymams, taip pat, gali būti nustatomas maksimalus sutarčių skaičius;
- geografinė teritorija, kurioje bus vykdomos sutartys. Tokiu būdu tiekėjai, kurie neturi pajėgumų pristatyti prekes, atlikti paslaugas ar vykdyti darbus labiau nutolusiose vietose ir labiau nutolusioms perkančiosioms organizacijoms, gali pasirinkti tik konkrečią geografinę teritoriją, kurioje varžysis dėl pagrindinės sutarties.

Taip pat kategorijos gali būti nustatomos pagal pirkimo objekto specifiką, tiksliai apibrėžiant reikalavimus kategorijai priskintam objektui. Tokio skirstymo į kategorijas tikslas yra užtikrinti, kad dinaminė pirkimo sistema būtų prieinama ir joje dalyvautų smulkusis verslas, tai ypač aktualu, kai dinaminę pirkimo sistemą kuria centrinė perkančioji organizacija. Taip pat skirstymas į kategorijas yra svarbus, kadangi atskiriems pirkimo objektams ar pirkimo objekto dalims gali būti keliami skirtingi reikalavimai – tai ypač pasakytina apie kvalifikacijos reikalavimus, susijusius su patirtimi, kompetencija bei teise verstis veikla (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 straipsnio komentarą*). Pavyzdžiui, specialistams, kurie vykdo tik ypatingos kategorijos pastatų statybą, reikalingas Statybos produktų sertifikavimo centro išduodamas atestatas, tačiau, jeigu perkančioji organizacija pirks tvarkomuosius paveldosaugos darbus (specialiuosius darbus kultūros paveldo objekte), tuomet specialistams reikia papildomai turėti Kultūros ministerijos išduodamą atestatą. Perkančioji organizacija negali kelti aukštesnių reikalavimų specialistams, negu nustatyta teisės aktuose[6], todėl negali įprastiems statybos rangos darbams (ar netgi tvarkomiesiems statybos darbams) kelti reikalavimų tvarkomiesiems paveldosaugos darbams.

Taip pat dinaminės pirkimo sistemos kategorijų nereikia sutapatinti su viešojo pirkimo dalimis (*detaliau dėl pirkimo skaidymo į dalis žiūrėti VPĮ 28 straipsnio komentarą*), kadangi tiek bendram

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

viešajam pirkimui, tiek atskiroms pirkimo dalims gali būti sukurta viena ar kelios dinaminės pirkimo sistemos kategorijos, pavyzdžiui, vykdomas ES paramos gavimo investicijų projektų, galimybių studijų ir paraiškų rengimo pirkimas, suskaidytas į 3 dalis: investicijų projektų parengimo paslaugos, galimybių studijų parengimo paslaugos, paraiškų parengimo paslaugos, kiekviena iš šių dalių suskirstyta į 3 kategorijas, nurodant, kad 1 tiekėjas gali sudaryti ne daugiau kaip 3 sutartis kiekvienoje pirkimo dalyje.

Suskirsčius dinaminę pirkimo sistemą į kategorijas, perkančioji organizacija konkrečiam pirkimo objektui turi galimybę atrinkti tiekėjus iš tos kategorijos, kuri atitinka pirkimo objektą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija turi sukūrusi dinaminę pirkimo sistemą, kuri suskirstyta į dvi kategorijas: neypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbams ir ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbams. Perkančiajai organizacijai kilo poreikis rekonstruoti ypatingos kategorijos kultūros paskirties pastatą. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija turi pasirinkti taikyti tos kategorijos dinaminę pirkimo sistemą, kuri skirta ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbams.

4. VPĮ 79 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad dinaminė pirkimo sistema vykdoma pagal riboto konkurso procedūras. Tai reiškia, kad tiekėjų paraiškų vertinimo tvarka yra tokia:

- nėra teikiami orientaciniai pasiūlymai, kurie buvo teikiami, kai dinaminė pirkimo sistema vykdyta pagal atviro konkurso taisykles, o teikiamos paraiškos, kaip nustatyta VPĮ 61 straipsnio 2 dalies, 3 dalies 1 punkto normose;
- dinaminėje pirkimo sistemoje yra leidžiama dalyvauti visiems kandidatams, kurie atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus kvalifikacijos reikalavimus (*detaliau dėl kvalifikacijos reikalavimų žiūrėti VPĮ 47-48 straipsnio komentarą).* Nors tai nėra įtvirtinta tiesiogiai VPĮ 79 straipsnio 4 dalyje, dinaminėje pirkimo sistemoje taip pat taikomi pašalinimo pagrindai (*detaliau dėl pašalinimo pagrindų žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą).* Tai atitinka riboto konkurso procedūros pirmąjį etapą, kai yra teikiamos paraiškos, o perkančioji organizacija vertina tiekėjų paraiškas ir atrenka pagal

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kvalifikacinės atrankos kriterijus *(detaliau žiūrėti VPĮ 61 straipsnio 2 dalies, 3 dalies 2 punkto komentarą);*

- dinaminės pirkimo sistemos vykdymo metu nėra taikomos kvalifikacinės atrankos procedūros *(detaliau dėl kvalifikacinės atrankos žiūrėti VPĮ 54 straipsnio komentarą),* t. y. nėra apribojamas kandidatų, kurie gali būti kviečiami pateikti pasiūlymus, skaičius. Tai atitinka riboto konkurso procedūros reikalavimus, kadangi VPĮ 61 straipsnio 3 dalies 3 punkte įtvirtinta, kad kvalifikacinė atranka nėra privalomas riboto konkurso etapas *(detaliau žiūrėti VPĮ 61 straipsnio 3 punkto komentarą).* Dinaminės pirkimo sistemos tikslas yra sudaryti tiekėjų sąrašą, iš kurių vėliau perkančioji organizacija ar kitos perkančiosios organizacijos gali įsigyti prekes, paslaugas ar darbus, todėl tokių tiekėjų ribojimas būtų priešingas dinaminės pirkimo sistemos tikslams.

Kuomet perkančioji organizacija dinaminę pirkimo sistemą suskirsto į kategorijas, tuomet ir kvalifikacijos reikalavimai turi būti atitinkamai nustatomi kiekvienai kategorijai atskirai bei turi būti proporcingi būtent tos konkrečios kategorijos, o ne visos dinaminės pirkimo sistemos parametrams[7].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia sukurti dinaminę pirkimo sistemą, kuri suskirstyta į tris kategorijas: neypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbams, ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų projektavimo paslaugoms ir ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbams.

Dinaminės pirkimo sistemos kategorijos neypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbams kvalifikacijos reikalavimai turi atitikti neypatingos kategorijos pastatų teisinį reguliavimą, pavyzdžiui, turėti teisę verstis neypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbų veikla, turėti bent vieną specialistą, kuris turi teisę eiti neypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų statybos darbų vadovo pareigas[8].

Dinaminės pirkimo sistemos kategorijos ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų projektavimo paslaugoms kvalifikacijos reikalavimai turi atitikti ypatingos kategorijos pastatų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

projektavimo teisinį reguliavimą, pavyzdžiui, turėti bent vieną specialistą, kuris turi teisę eiti ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų projekto vadovo pareigas. Dinaminės pirkimo sistemos kategorijos ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbams kvalifikacijos reikalavimai turi atitikti ypatingos kategorijos pastatų teisinį reguliavimą, pavyzdžiui, turėti teisę verstis ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbų rūšikla, turėti bent vieną specialistą, kuris turi teisę eiti ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų statybos darbų vadovo pareigas.

Pašalinimo pagrindai ir kvalifikacijos reikalavimai negali būti keičiami visą dinaminės pirkimo sistemos galimą laikotarpį, nepaisant to, kada konkretus tiekėjas kreipiasi dėl jo įtraukimo į dinaminę pirkimo sistemą.

5. VPĮ 79 straipsnio 5 dalyje įtvirtinti dinaminės pirkimo sistemos procedūrų terminai.

5.1. *VPĮ 79 straipsnio 5 dalies 1 punkte įtvirtinti tiekėjų paraiškų*[9] *pateikimo terminai, kuriant dinaminę pirkimo sistemą*:

- paraiškos pateikimo pirminis terminas tarptautiniame pirkime, vykdomame kuriant dinaminę pirkimo sistemą, turi būti ne trumpesnis kaip 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš VPT dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos;
- paraiškos pateikimo pirminis terminas supaprastintame pirkime, vykdomame kuriant dinaminę pirkimo sistemą, turi būti ne trumpesnis kaip 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo CVP IS dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos.

Kita vertus, dinaminės pirkimo sistemos procedūroms taip pat taikomas proporcingumo principas (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*) bei VPĮ 40 straipsnio nuostatos, todėl perkančioji organizacija turi nustatyti paraiškų pateikimo terminą tokį, kad jis atitiktų pirkimo specifiką, dokumentų kiekį ir kitus kriterijus, t. y. užtikrintų, kad tiekėjai spėtų laiku parengti ir pateikti paraiškas *(detaliau žiūrėti VPĮ 40 straipsnio 1 dalies komentarą).* Kadangi perkančioji organizacija, sukurianti dinaminę pirkimo sistemą, neatrenka konkretaus tiekėjo, kuris vykdys viešojo pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sutartį, o tik sudaro nebaigtinį tiekėjų sąrašą (dinaminę pirkimo sistemą), tai perkančioji organizacija pateiktas paraiškas turi teisę vertinti iš karto jas gavusi, nelaukdama paraiškų pateikimo termino pabaigos.

Detaliau skelbimo pateikimo tvarka apibrėžta VPĮ 34 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio komentarą*).

Dinaminės pirkimo sistemos specifika yra ta, kad tiekėjai gali pasibaigus pirminiams paraiškų vertinimo procedūroms ir sukūrus dinaminę pirkimo sistemą, visą dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpį teikti paraiškas tam, jog būtų įtraukti į dinaminę pirkimo sistemą. Paraiškų pateikimo terminai po dinaminės pirkimo sistemos sukūrimo, dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpiu, nėra nustatyti. Tai reiškia, kad tiekėjai gali bet kuriuo metu kreiptis į perkančiąją organizaciją, sudariusią ir (ar) valdančią dinaminę pirkimo sistemą tam, kad būtų į ją įtraukti (detaliau žiūrėti *VPĮ 79 straipsnio 8 dalies komentarą*).

5.2. VPĮ 79 straipsnio 5 dalies 2 punkte įtvirtinti paraiškų vertinimo terminai.

Paraiškų vertinimo maksimalus terminas yra 10 darbo dienų nuo paraiškų pateikimo termino pabaigos, nustatytos pirkimo dokumentuose, o jeigu paraiškos teikiamos po dinaminės pirkimo sistemos sukūrimo, nuo paraiškų pateikimo momento. Kadangi dinaminė pirkimo sistema yra vykdoma pagal riboto konkurso taisykles ir yra tikrinama tik tiekėjų kvalifikacija, įstatymų leidėjas nustatė tikslų terminą paraiškoms įvertinti. Toks terminas yra nustatytas, atsižvelgiant į tai, kad dinaminės pirkimo sistemos pagrindu viešo pirkimo sutartys sudaromos nuolat, todėl visiems to pageidaujantiems ir kvalifikaciją atitinkantiems tiekėjams turi būti leista dalyvauti tolesnėse procedūrose (kaip numatoma VPĮ 79 straipsnio 9 dalyje, perkančioji organizacija kvietimus dalyvauti tolesnėse procedūrose ir sudaryti pagrindinę sutartį turi siųsti visiems dinaminėje pirkimo sistemoje ar konkrečioje jos kategorijoje esantiems tiekėjams *(detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 9 dalies komentarą).* Tas pats paraiškų vertinimo terminas taikomas, kai perkančioji organizacija tik kuria dinaminę pirkimo sistemą, tiek VPĮ 79 straipsnio 8 dalies taikymo atveju, kai paraiškas tiekėjai pateikia dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 8 dalies komentarą)*. Pažymėtina, kad šis 10 darbo dienų terminas (o taip pat VPĮ 79 straipsnio 5 dalies 2 punkte nustatytas 15 dienų terminas) nėra naikinamasis (o

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

procedūrinis), todėl perkančioji organizacija turi teisę jį pratęsti, jeigu tiekėjas negali nustatytu terminu pateikti reikalaujamų dokumentų.

VPĮ 79 straipsnio 5 dalies 2 punkte taip pat įtvirtinta galimybė pratęsti paraiškų vertinimo terminą iki 15 darbo dienų, kai yra bent viena iš šių išimčių:

- tikrinamos pirminės paraiškos, gautos po skelbimo apie pirkimą, kvietimo patvirtinti susidomėjimą. Šiame etape paprastai yra sulaukiama daugiausia paraiškų būti įtrauktiems į dinaminę pirkimo sistemą, todėl dėl didelio kiekio paraiškų, perkančioji organizacija gali objektyviai nespėti patikrinti visų kvalifikacijos duomenų per 10 darbo dienų terminą. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija gali pratęsti šį terminą iki 15 darbo dienų.
- prireikia papildomų dokumentų ar kitokio papildomo kandidatų kvalifikacijos reikalavimų atitikties patikrinimo. Pagal VPĮ 45 straipsnio 3 dalies nuostatas tais atvejais, kai tiekėjų paraiškose yra trūkumų, perkančioji organizacija turi suteikti galimybę juos ištaisyti (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 3 dalies komentarą*), todėl atitinkamai ir paraiškų vertinimas gali užtrukti. Taip pat pagal VPĮ 50 straipsnio 7 dalies nuostatas perkančioji organizacija negali reikalauti duomenų, kuriuos gali patikrinti viešai ar kuriuos ji pati turi iš kitų pirkimų (*detaliau žiūrėti VPĮ 50 straipsnio 7 dalies komentarą*), t. y. pati perkančioji organizacija turi atlikti patikrinimą ir vertinimą, kuris gali užtrukti. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija gali pratęsti šį terminą iki 15 darbo dienų.

VPĮ 79 straipsnio 5 dalies 2 punkte yra įtvirtintas draudimas kviesti tiekėjus pateikti pasiūlymus dėl pirmojo konkretaus pirkimo dinaminės pirkimo sistemos pagrindu, kol nesibaigė tiekėjų paraiškų tikrinimo terminas. Šis draudimas yra siejamas su visų tiekėjų lygiateisiškumo, nediskriminavimo principais bei sąžininga konkurencija (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*). Kaip minėta, visiems tiekėjams turi būti išsiunčiamas kvietimas (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 9 dalies komentarą),* todėl perkančioji organizacija pirmiausia turi įvertinti visų tiekėjų paraiškas ir sudaryti dinaminę pirkimo sistemą, o tik tuomet vykdyti konkrečius įsigijimus. Jeigu būtų priešingai, tai konkrečiame pirkime galimai negalėtų sudalyvauti pirkimo sutartį galintis įvykdyti tiekėjas, o taip pat perkančioji organizacija neužtikrintų, kad bus

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

racionaliai panaudotos lėšos dėl to, kad nesuteikta galimybė varžytis kuo daugiau tiekėjų (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*).

Jeigu perkančioji organizacija, įvertinusi tiekėjų paraiškas, nustato, kad pastarieji neatitinka kvalifikacijos reikalavimų ar atitinka pašalinimo pagrindus, tuomet perkančioji organizacija atmeta tokias paraiškas. VPĮ 79 straipsnyje nėra nurodyta, per kiek laiko gali būti skundžiamas toks perkančiosios organizacijos sprendimas, tačiau, vadovaujantis VPĮ VII dalyviais normomis, terminas skaičiuojamas 10 kalendorinių dienų tarptautinio pirkimo ir 5 darbo dienos supaprastinto pirkimo atveju nuo perkančiosios organizacijos sprendimo. Kita vertus, dinaminės pirkimo sistemos ypatumas yra tas, kad tiekėjui nedraudžiama pakartotiniai teikti paraišką, kai jis tampa atitinkančiu kvalifikacijos reikalavimus arba pašalinimo pagrindai išnyko.

5.3. VPĮ 79 straipsnio 5 dalies 3 punkte įtvirtinti pasiūlymų pateikimo terminai.

Kai yra sudaryta dinaminė pirkimo sistema, perkančioji organizacija gali pasirinkti įsigyti pirkimo objektą per dinaminę pirkimo sistemą, tačiau, kai yra jau priimtas toks sprendimas, ji turi siųsti kvietimus dėl konkretaus pirkimo objekto šioje dinaminėje pirkimo sistemoje ar konkrečioje jos kategorijoje esantiems tiekėjams dėl pasiūlymo pateikimo. Terminas pasiūlymams pateikti:

- tarptautinio pirkimo atveju – ne trumpesnis kaip 10 dienų nuo kvietimo pateikti pasiūlymą išsiuntimo dienos;
- supaprastinto pirkimo atveju – ne trumpesnis kaip 7 dienos nuo kvietimo pateikti pasiūlymą išsiuntimo dienos.
- jeigu pirkimą atlieka ne centrinės valdžios perkančioji organizacija (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 5 dalies komentarą*), gali būti taikomos VPĮ 62 straipsnio 6 dalies nuostatos, t. y. perkančioji organizacija gali su tiekėjais suderinti kitą pasiūlymų pateikimo terminą (*detaliau žiūrėti VPĮ 62 straipsnio 6 dalies komentarą*).

Dinaminės pirkimo sistemos vykdymo atveju VPĮ 62 straipsnio 4 ir 5 dalių nuostatos, kuriomis reguliuojama galimybė sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminus, netaikomos (*detaliau žiūrėti VPĮ 62 straipsnio 4 ir 5 dalių komentarą*).

6. VPĮ 79 straipsnio 6 dalyje reguliuojama informacijos apie vykdomą dinaminę pirkimo sistemą apimtis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kaip nustatyta VPĮ 2 straipsnio 39 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 39 dalies komentarą*), pirkimo dokumentus sudaro skelbimas apie pirkimą, techninė specifikacija, aprašomasis dokumentas. Atsižvelgiant į dinaminės pirkimo sistemos specifiką, VPĮ 79 straipsnio 6 dalyje įtvirtinti papildomi duomenys, kurie turi būti nurodomi pirkimo dokumentuose, kurie nebuvo įtvirtinti VPĮ 30 straipsnio 3 dalyje, 31 straipsnyje, 34 straipsnyje, 35 straipsnyje, 37 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 30 straipsnio 3 dalies, 31 straipsnio, 34 straipsnio, 35 straipsnio, 37 straipsnio komentarą*).

VPĮ 79 straipsnio 6 dalies 1, 3, 4 punktuose nurodyti specifiniai duomenys, kurie turi būti pateikiami skelbime:

- VPĮ 79 straipsnio 6 dalies 1 punkte įtvirtinta, kad skelbimas apie dinaminę pirkimo sistemą yra skelbiamas taip pat kaip ir kiti skelbimai apie pirkimo procedūras, t. y. vadovaujantis VPĮ 30 straipsnio 3 dalyje ar 31 straipsnyje, 34 straipsnyje nurodyta tvarka. Skelbime apie pirkimą privaloma tiksliai, aiškiai ir nedviprasmiškai nurodyti, kad bus taikoma dinaminė pirkimo sistema. Kaip minėta, dinaminė pirkimo sistema vykdoma pagal riboto konkurso taisykles (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 4 dalies komentarą*), todėl svarbu, kad tiekėjai turėtų duomenis apie tai, jog tai nėra įprastinis ribotas konkursas, tiekėjai iš karto po kvalifikacijos įvertinimo ar kvalifikacinės atrankos nebus kviečiami pateikti pasiūlymų.
- VPĮ 79 straipsnio 6 dalies 3 punkte įtvirtinta, kad tais atvejais, kai perkančioji organizacija dinaminę pirkimo sistemą suskirsto į kategorijas, tai turi būti tiksliai, aiškiai ir nedviprasmiškai nurodyta skelbime, taip pat turi būti nurodomos pačios kategorijos ir jų pasirinkimo charakteristikos (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 3 dalies komentarą*).
- VPĮ 79 straipsnio 6 dalies 4 punkte įtvirtinta, kad perkančioji organizacija skelbime turi pateikti interneto adresą, kuriuo iki dinaminės sistemos pabaigos elektroninėmis priemonėmis nevaržomai, tiesiogiai ir be apribojimų galima susipažinti su pirkimo dokumentais. VPĮ 79 straipsnio 6 dalies 4 punktas turi būti aiškinamas kartu su VPĮ 22 straipsnio nuostatomis, todėl pagrindinė elektroninė sistema, kurios interneto adresas turi būti būtinai nurodomas yra CVP IS svetainė, perkančiosios organizacijos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

papildomai informaciją gali viešinti perkančiosios organizacijos interneto svetainėje ir (ar) centrinės perkančiosios organizacijos interneto svetainėje.

- papildomas reikalavimas skelbimui įtvirtintas VPĮ 79 straipsnio 12 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 12 dalies komentarą*).

VPĮ 79 straipsnio 6 dalies 2 punkte nurodyti specifiniai duomenys, kurie turi būti pateikiami dinaminės pirkimo sistemos aprašomajame dokumente ir (ar) techninėje specifikacijoje:

- pirkimo objekto pobūdis, t. y. prekės, paslaugos ar darbai, kokie keliami techniniai reikalavimai pirkimo objektui, jeigu dinaminė pirkimo sistema yra suskirstyta į kategorijas, turi būti nurodomas kiekvienos kategorijos pirkimo objektas ir jo pobūdis;

- numatoma pirkimo objekto (prekių, paslaugų ar darbų) apimtis. Kadangi dinaminė pirkimo sistema įgyvendinama, siekiant sudaryti viešo pirkimo sutartis, ji gali galioti ilgiau nei 3 metus, todėl tikslaus pirkimo objekto kiekio nėra galimybės nustatyti, tačiau perkančioji organizacija turi nustatyti preliminarius pirkimo objekto kiekius[10]. Ši informacija yra svarbi tam, kad tiekėjai galėtų tinkamai įsivertinti savo pajėgumus ir dalyvavimą dinaminėje pirkimo sistemoje. Jeigu dinaminė pirkimo sistema yra suskirstyta į kategorijas, turi būti nurodomas kiekvienos kategorijos pirkimo objekto preliminarus kiekis;

- būtina informacija apie dinaminę pirkimo sistemą, įskaitant jos veikimą, naudojamą elektroninę įrangą, techninio prisijungimo priemones ir jų specifikacijas. Kaip minėta (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 2 dalies komentarą*), dinaminė pirkimo sistema vykdoma išimtinai tik elektroninėmis priemonėmis, kurios neprivalo būti CVP IS priemonės. Dėl šios priežasties, tiekėjams turi būti suteikta visa būtina informacija tam, kad pastarieji galėtų pateikti paraiškas ir pasiūlymus;

- kandidatų paraiškų pateikimo terminas, įskaitant jo pratęsimo galimybę (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 5 dalies 2 punkto komentarą)*.

- kai dinaminę pirkimo sistemą organizuoja centrinė perkančioji organizacija, ji turi pirkimo dokumentuose nurodyti, kad šia dinamine pirkimo sistema galės naudotis kitos perkančiosios organizacijos (*detaliau žiūrėti VPĮ 82 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą)*.

7. VPĮ 79 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta, kad dinaminės pirkimo sistemos metu perkančiosios organizacijos, sudarydamos pagrindines sutartis, gali reikalauti, kad tiekėjai pasiūlymus pateiktų elektroninio katalogo forma (*detaliau žiūrėti VPĮ 81*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsnio 6 dalies komentarą). Tokia galimybė dar labiau supaprastina perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo procedūrą, kadangi, *pirma*, pirkimas vykdomas tik iš dinaminėje pirkimo sistemoje esančių tiekėjų, *antra*, tiekėjai pateikia pasiūlymus pagal elektroninio katalogo formą, kuri gali būti automatiškai patikrinama ir įvertinama, taip itin supaprastinant pasiūlymų vertinimo etapą.

Pavyzdys

CPO.lt sukūrė elektroninį katalogą baldams, kurio viešasis pirkimas vykdytas, taikant dinaminę pirkimo sistemą[11]. Dėl šio įrankio (dinaminės pirkimo sistemos) taikymo tiekėjai gali bet kuriuo laikotarpiu iki 2023 m. birželio 7 d. teikti paraiškas dėl dalyvavimo dinaminėje pirkimo sistemoje bei siūlyti savo prekes. Taigi, tiekėjų ratas ir siūlomas baldų asortimentas nuolat plečiasi, pavyzdžiui, 2019 m. lapkričio 26 d. CPO.lt informavo, kad katalogas papildytas mokytojo / biuro stalais.

8. VPĮ 79 straipsnio 8 dalyje nustatyta teisė tiekėjams kreiptis dėl įtraukimo į dinaminę pirkimo sistemą per visą jos galiojimo laikotarpį.

Tiekėjai turi teisę dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje ne tik pateikdami paraiškas per perkančiosios organizacijos nustatytą pradinį terminą po dinaminės pirkimo sistemos paskelbimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 4-5 dalies komentarą*), bet taip pat visą dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpį.

Net kai tiekėjas pateikia paraišką dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje, vis tiek taikomi jo paraiškos vertinimo kriterijai ir tvarka, nustatyti VPĮ 79 straipsnio 4-5 dalyse, t. y. taikomos riboto konkurso taisyklės, perkančioji organizacija turi paraišką įvertinti per 10 dienų (taikoma galimybė pratęsti iki 15 dienų).

Kai perkančioji organizacija vertina tiekėjų paraiškas dinaminės pirkimo sistemos galiojimo metu, įvertinusi tas paraiškas, ji turi informuoti tiekėją per 1 (vieną) darbo dieną nuo sprendimo priėmimo dienos apie leidimą dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje arba apie paraiškos atmetimą.

9. VPĮ 79 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta tvarka, kaip vykdomos procedūros dėl konkretaus pirkimo.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančioji organizacija, sukurtos dinaminės pirkimo sistemos pagrindu atlikdama kiekvieną konkretų pirkimą, dėl pirkimo sutarties sudarymo vienu metu raštu išsiunčia kvietimus visiems kandidatams, kuriems leista dalyvauti sistemoje arba dinaminės pirkimo sistemos kategorijoje, pateikti pasiūlymą. Taigi, perkančioji organizacija kreipiasi į konkrečius tiekėjus, esančius dinaminėje pirkimo sistemoje.

Kvietimams pateikti pasiūlymus konkrečiame pirkime keliami reikalavimai:

- kvietimai turi būti siunčiami visiems dinaminės pirkimo sistemos tiekėjams arba kai dinaminė pirkimo sistema suskirstyta į kategorijas, visiems tiekėjams, kuriems leista dalyvauti atitinkamoje pirkimo kategorijoje.
- kvietimai turi būti siunčiami elektroniniu būdu visiems nurodytiems tiekėjams vienu metu, taip užtikrinant lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir sąžiningos konkurencijos principus (detaliau žiūrėti *VPĮ 17 straipsnio komentarą*);
- kvietime pateikiama VPĮ 3 priedo 1 punkte nurodyta informacija:

- interneto adresas, kuriuo CVP IS ir kitur paskelbti pirkimo dokumentai;

- papildomai perkančioji organizacija turi detaliai aprašyti pirkimo objektą, jo apimtį (kiekius, terminus ir kitas sutarties vykdymo sąlygas) arba pateikti nuorodą į elektroninę sistemą, kurioje pirkimo dokumentai paskelbti;

- nuoroda į paskelbtą skelbimą apie pirkimą, t. y. būtina nurodyti, kad kvietimas yra teikiama dinaminės pirkimo sistemos pagrindu[12];

- kai kviečiama pateikti pasiūlymus, – pasiūlymo pateikimo termino pabaiga, adresas ir kalba (kalbos), kuria (kuriomis) jis turi būti parengtas. Pasiūlymų pateikimo minimalūs terminai nustatyti VPĮ 79 straipsnio 5 dalies 3 punkte (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 5 dalies 3 punkto komentarą*).

- jeigu reikia, nurodo, kokius papildomus dokumentus, patvirtinančius atitiktį nustatytiems reikalavimams dėl pašalinimo pagrindų ir kvalifikacijos, turi pateikti tiekėjai;

- pasiūlymų vertinimo kriterijų lyginamieji svoriai (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*);

- kita, perkančiosios organizacijos nuomone, reikalinga informacija, pavyzdžiui, kad bus naudojamas elektroninis katalogas (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 7 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

10. VPĮ 79 straipsnio 10 dalyje įtvirtinta pasiūlymų, kurie pateikiami pagal perkančiosios organizacijos kvietimą, vertinimo tvarka.

Vertinimo kriterijai gali būti nustatyti:

- skelbime apie dinaminę pirkimo sistemą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą,
- kvietime pateikti pasiūlymą (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 9 dalies komentarą*).

Dinaminės pirkimo sistemos pagrindu vykdomiems konkretiems pirkimams yra taikomi tokie patys vertinimo kriterijai kaip ir tradiciniams pirkimams, t. y. ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas gali būti atrinktas pagal kainą (įkainį), sąnaudas, kainos (sąnaudų) ir kokybės santykį (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*).

Tiekėjas, kurio pasiūlymas pripažintas ekonomiškai naudingiausiu, yra pripažįstamas laimėtoju ir su juo sudaroma pirkimo sutartis. VPĮ 79 straipsnio 10 dalyje nėra įtvirtintas tokio perkančiosios organizacijos sprendimo ginčijimo terminas, todėl taikomi bendrieji ginčų nagrinėjimo terminai, nustatyti VPĮ VII skyriuje.

11. VPĮ 79 straipsnio 11 dalyje nustatyta EBVPD, kvalifikacijos ir pašalinimo pagrindų nebuvimo duomenų atnaujinimo tvarka ir sąlygos.

Perkančioji organizacija bet kuriuo dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpiu gali paprašyti tiekėjų, kuriems leista dalyvauti šioje sistemoje pateikti atnaujintus ar patikslintus dokumentus:

- EBVPD (*detaliau žiūrėti VPĮ 50 straipsnio 1 dalies komentarą*);
- kvalifikacijos ir pašalinimo pagrindų nebuvimo duomenis (*detaliau žiūrėti VPĮ 50 straipsnio 4–6 dalies komentarą*).

Duomenys turi būti atnaujinami, patikslinami per 5 darbo dienas nuo perkančiosios organizacijos kreipimosi.

Siekiant visų tiekėjų lygiateisiškumo bei skaidrumo principo įgyvendinimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*), perkančiosios organizacijos turėtų dinaminės pirkimo sistemos dokumentuose įtvirtinti, kad į tiekėjus bus kreiptasi dėl jų paraiškose nurodytų duomenų atnaujinimo, patikslinimo. Pavyzdžiui, dinaminės pirkimo sistemos dokumentuose rekomenduojama nustatyti reikalavimą kartą per 6 mėnesius pateikti atnaujintus dokumentus apie kvalifikaciją, pašalinimo pagrindų nebuvimą ir kt. Taip pat siūlytina įtraukti reikalavimą, kad

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tiekėjas, pasikeitus jo situacijai, iš karto informuotų perkančiąją organizaciją bei pateiktų atnaujintus duomenis. Jeigu tiekėjas nebeatitinka perkančiosios organizacijos nustatytų kriterijų, tuomet perkančioji organizacija turi pašalinti tokį tiekėją iš dinaminės pirkimo sistemos. Prieš pašalinant tiekėją iš dinaminės pirkimo sistemos, tiekėjas turi būti tinkamai informuotas apie tokį perkančiosios organizacijos sprendimą (pateikiami motyvai ir argumentai) (detaliau žiūrėti *VPĮ 50 straipsnio 5 dalies komentarą)*. Kita vertus, kaip nurodyta pirmiau, VPĮ 79 straipsnyje nėra draudimo tokiam tiekėjui pakartotinai dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje, kai jis vėl atitinka nurodytus kriterijus.

Taip pat pagal VPĮ 50 straipsnio 6 dalį perkančioji organizacija turi teisę reikalauti iš tiekėjo, kuris pripažintas laimėtoju konkrečiame pirkime *(detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 10 dalies komentarą),* pateikti aktualius kvalifikacijos atitikties ir pašalinimo pagrindų nebuvimo duomenis ir dokumentus *(detaliau žiūrėti VPĮ 50 straipsnio 6 dalies komentarą).*

12. VPĮ 79 straipsnio 12 dalyje nustatytos dinaminės pirkimo sistemos galiojimo taisyklės. Bendroji dinaminės pirkimo sistemos taisyklė – perkančioji organizacija skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą turi nurodyti dinaminės pirkimo sistemos galiojimo terminą. VPĮ 79 straipsnio 12 dalyje nėra nurodytas ribojimas dėl dinaminės pirkimo sistemos galiojimo termino, todėl tai gali būti ilgesnis nei 3 metų laikotarpis.

Kadangi dinaminės pirkimo sistemos galiojimo terminas gali būti ilgas, tai perkančiosioms organizacijoms turi būti suteikiama galimybė nutraukti dinaminės pirkimo sistemos galiojimą ar jį sutrumpinti (prailginti). Perkančioji organizacija tokiu atveju turi priimti sprendimą dėl dinaminės pirkimo sistemos nutraukimo ar jos galiojimo termino sutrumpinimo (prailginimo), kuris yra pateikiamas kiekvienam dinaminėje pirkimo sistemoje dalyvaujančiam tiekėjui bei paskelbiamas viešai. Tuomet perkančioji organizacija turi panaikinti prieigą prie dinaminės pirkimo sistemos. Kaip nustatyta VPĮ 79 straipsnio 4 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 4 dalies komentarą*), dinaminė pirkimo sistema vykdoma riboto konkurso tvarka, todėl nėra sudaromos sutartys su tiekėjais, o perkančioji organizacija nėra ribojama vykdyti atskirus pirkimus ne per dinaminę pirkimo sistemą. Kitaip sakant, perkančioji organizacija nėra įpareigota būtinai naudotis savo sukurta dinamine pirkimo sistema, todėl ji gali pasirinkti pirkimą vykdyti VPĮ nustatytais būdais, pavyzdžiui, riboto konkurso būdu. Tačiau, jeigu jau yra paskelbtas kvietimas dinaminėje pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sistemoje, tai perkančioji organizacija negali kartu vykdyti kitos procedūros, pavyzdžiui, riboto konkurso, dėl to paties pirkimo objekto.

Tiekėjai, įrašyti į dinaminę pirkimo sistemą, turi teisę ir laisvę dalyvauti individualiai viešuosiuose pirkimuose, t. y. buvimas dinaminėje pirkimo sistemoje nereiškia, kad tiekėjai kitais būdais negali teikti pasiūlymų. Nutraukus ar sustabdžius dinaminę pirkimo sistemą, perkančioji organizacija nebeteiks kvietimo dinaminėje pirkimo sistemoje esantiems tiekėjams pateikti pasiūlymą, o prekes, paslaugas ar darbus turės įsigyti, vykdydama viešuosius pirkimus bendra tvarka, užtikrindama viešųjų pirkimų viešinimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 31-34 straipsnių komentaras*). Kitaip sakant, perkančioji organizacija turi pasirinkti vieną procedūrą, kurią taikys, negali procedūros dubliuotis. Tuo tarpu tiekėjai, nors ir esantys dinaminėje pirkimo sistemoje (įrašyti į sąrašą), gali teikti pasiūlymus atskiruose perkančiosios organizacijos vykdomuose viešuosiuose pirkimuose, neprarasdami savo statuso (nėra išbraukiami iš dinaminės pirkimo sistemos).

Perkančioji organizacija, nutraukdama dinaminės pirkimo sistemos galiojimą ar pakeisdama galiojimo terminą, turi apie tai pranešti Komisijai. Pranešimas Komisijai vykdomas užpildžius:

- skelbimo apie pirkimą arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą formą pagal tai, kuri iš šių formų buvo panaudota pirminiam paskelbimui apie dinaminę pirkimo sistemą *(detaliau žiūrėti VPĮ 31 straipsnio komentarą*). Tokia tvarka taikoma, kai pakeičiamas dinaminės pirkimo sistemos galiojimo terminas pačios sistemos nenutraukiant;
- skelbimo apie pirkimo sutarties sudarymą formą (*detaliau žiūrėti VPĮ 33 straipsnio komentarą*), kai dinaminė pirkimo sistema nutraukiama.

13. VPĮ 79 straipsnio 13 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija negali imti kokių nors mokesčių iš tiekėjų, suinteresuotų dalyvauti ar dalyvaujančių dinaminėje pirkimo sistemoje, nei prieš sukuriant šią sistemą, nei jos galiojimo laikotarpiu. Kita vertus, kai dinaminė pirkimo sistema ketina pasinaudoti kitos perkančiosios organizacijos, tai perkančioji organizacija, kuri sukūrė dinaminę pirkimo sistemą, gali reikalauti naudojimo mokesčio iš šių perkančiųjų organizacijų. Tai itin aktualu centrinėms perkančiosioms organizacijoms. Taip pat mokestis yra imamas tuomet, kai sudaroma pirkimo sutartis[13].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1]Komentuojamos VPĮ 79 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 34 straipsnio normas.

[2] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 468 psl.

[3] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 63-oji konstatuojamoji dalis.

[4] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 469-470 psl.

[5] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 66-oji konstatuojamoji dalis.

[6] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[7] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 66-oji konstatuojamoji dalis; Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 470-471 psl.

[8] Šiems specialistams taip pat taikomas reikalavimas turėti Statybos produktų sertifikavimo centro išduodamą atestatą, tik jame pažymima, kad turi teisę eiti neypatingojo statinio statybos darbų vadovo pareigas.

[9] Tai reiškia, kad terminas nustatomas iš karto po dinaminės pirkimo sistemos paskelbimo, tačiau šis terminas neturi būti tapatus ir tais atvejais, kai pakartotinai, papildomai teikiamos paraiškos dinaminei pirkimo sistemai pagal VPĮ 79 straipsnio 8 dalį.

[10] LAT 2014 m. balandžio 25 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-255/2014 buvo pažymėta, kad dinaminė pirkimo sistema negali būti sutapatinama su pirkimo būdais, todėl ir pirkimo objekto kiekis negali būti nustatomas tiksliai, o gali būti nurodomas tik preliminarus kiekis. LAT buvo nurodyta, kad dinaminės pirkimo sistemos tikslo neatitiktų, jeigu būtų įpareigojimas išviešinti visą informaciją apie perkančiąsias organizacijas, kiek įmanoma tikslesnį jų siekiamą įsigyti degalų kiekį, pristatymo vietą ir pan.

[11] Dinaminės pirkimo sistemos pirkimo dokumentai buvo paskelbti 2019 m. birželio 10 d. CVP IS priemonėmis https://cvpp.eviesiejipirkimai.lt/Notice/Details/2019-666997.

[12] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 472 psl.

[13] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 476 psl., Lietuvos Respublikos ekonomikos ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

inovacijų ministro 2019 m. gruodžio 16 d. įsakymas Nr. 4-724 „Dėl viešosios įstaigos CPO LT teikiamų paslaugų kainų ir tarifų nustatymo“.

80 straipsnis. Elektroninis aukcionas

1. **Perkančiosios organizacijos gali taikyti elektroninius aukcionus, kurių metu pateikiamos naujos sumažintos kainos ir (arba) tam tikros pasiūlymo elementų naujos reikšmės. Šiuo tikslu perkančiosios organizacijos rengia elektroninį aukcioną, kaip kartojamą procesą, kurio metu pritaikius automatinius vertinimo metodus pasiūlymai išdėstomi iš eilės. Elektroninis aukcionas gali būti taikomas tik po išsamaus pasiūlymų įvertinimo. Tam tikroms paslaugų ar darbų pirkimo sutartims, kurių objektas – intelektinės veiklos rezultatai, tokie, kaip darbų projektavimas, kuris negali būti vertinamas automatiniu būdu, elektroninis aukcionas netaikomas.**
2. **Perkančioji organizacija gali taikyti elektroninius aukcionus, atlikdama pirkimą atviro, riboto konkurso arba skelbiamų derybų būdu, kai pirkimo objekto techninė specifikacija tiksliai suformuluojama. Kai sąlygos yra tokios pačios, elektroninį aukcioną perkančioji organizacija gali taikyti atnaujindama varžymąsi tarp preliminariosios sutarties šalių, kai preliminarioji sutartis sudaryta su keliais tiekėjais, ar vykdydama konkretų pirkimą dėl pirkimo sutarties sudarymo dinaminės pirkimo sistemos pagrindu.**
3. **Elektroniniam aukcionui pateikti pasiūlymai vertinami remiantis:**

1) tik kainomis, kai pirkimo sutartis sudaroma vien kainos pagrindu;

2) kaina ir (arba) naujomis pasiūlymo kriterijų, nurodytų pirkimo dokumentuose, reikšmėmis, kai pirkimo sutartis sudaroma geriausio kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio pagrindu ar mažiausių sąnaudų pagrindu pritaikius gyvavimo ciklo sąnaudų metodą.

4. **Perkančioji organizacija, nusprendusi taikyti elektroninį aukcioną, apie tai nurodo skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą, kartu pateikdama bent šią informaciją:**

1) elektroninio aukciono metu vertinamas pasiūlymo reikšmes, jeigu jas galima išmatuoti ir išreikšti skaičiais arba procentais;

2) pasiūlymo reikšmių, kurios gali būti pateiktos, ribas, nurodytas pirkimo objekto specifikacijose;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3) informaciją, kuri bus pateikiama dalyviams elektroninio aukciono metu, ir, jeigu reikia, kada su ja bus galima susipažinti;

4) informaciją apie elektroninio aukciono eigą;

5) sąlygas, kuriomis dalyviai galės teikti savo pasiūlymus, ir, jeigu reikia, mažiausius reikalaujamus skirtumus tarp pasiūlymų;

6) informaciją apie naudojamą elektroninę įrangą, suderinimą ir ryšio techninės specifikacijas.

5. **Perkančioji organizacija, prieš pradėdama elektroninį aukcioną:**

1) atlieka pradinį išsamų pasiūlymų vertinimą pagal taikomus pasiūlymų vertinimo kriterijus ir nustatytą kriterijų reikšmingumą;

2) vienu metu kviečia visus dalyvius, kurie atitinka reikalavimus, nustatytus pagal šio įstatymo 46, 47 ir 48 straipsnius, ir kurių pasiūlymai atitinka techninių specifikacijų reikalavimus, nėra nepriimtini pirkimo pasiūlymai ar netinkami pirkimo pasiūlymai, dalyvauti elektroniniame aukcione. Kvietime dalyviui nurodoma, kurią dieną, kuriuo laiku ir kaip prisijungti prie elektroninės įrangos. Elektroninis aukcionas gali vykti keliais vienas po kito einančiais etapais. Elektroninis aukcionas negali prasidėti anksčiau kaip po 2 darbo dienų nuo tos dienos, kurią buvo išsiųsti kvietimai.

6. **Kartu su kvietimu dalyvauti elektroniniame aukcione pateikiami atitinkamo dalyvio išsamaus pasiūlymo vertinimo rezultatai, atsižvelgiant į kriterijų lyginamuosius svorius, kaip nustatyta šio įstatymo 55 straipsnio 6 dalyje. Kvietime taip pat nurodoma matematinė formulė, kuri bus taikoma automatiniu būdu nustatant pasiūlymų su naujomis kainomis ar naujomis pasiūlymų reikšmėmis eiliškumą. Išskyrus atvejus, kai ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas nustatomas vien tik kainos pagrindu, sudarant šią formulę, turi būti atsižvelgta į visų kriterijų, vertinamų nustatant ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, lyginamuosius svorius, nurodytus skelbime apie pirkimą ar kituose pirkimo dokumentuose. Šiuo tikslu visi vertinamų kriterijų reikšmių intervalai turi būti iš anksto sumažinami iki nustatytos reikšmės. Jeigu leidžiami alternatyvūs pasiūlymai, kiekvienam alternatyviam pasiūlymui nurodoma atskira formulė.**

7. **Kiekviename elektroninio aukciono etape perkančioji organizacija vienu metu visiems dalyviams praneša informaciją, kurios turi pakakti, kad jie bet kuriuo metu**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

galėtų nustatyti savo vietą pasiūlymų eilėje. Ji gali suteikti ir kitokią informaciją apie pateiktas kainas ir pasiūlymo reikšmes, jeigu tai nurodyta pirkimo dokumentuose. Perkančioji organizacija taip pat bet kuriuo metu gali paskelbti to aukciono etapo dalyvių skaičių, tačiau ji viso elektroninio aukciono metu negali atskleisti informacijos, leidžiančios atpažinti elektroninio aukciono dalyvio tapatybę.

8. **Perkančioji organizacija uždaro elektroninį aukcioną vienu arba keliais iš šių būdų:**

1) kvietime dalyvauti aukcione iš anksto nurodo nustatytą aukciono uždarymo datą ir laiką;

2) kai nebegauna naujų kainų arba naujų pasiūlymo reikšmių, kurios atitiktų perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus dėl mažiausio skirtumo tarp teikiamų pasiūlymo reikšmių. Šiuo atveju perkančioji organizacija kvietime dalyvauti aukcione nurodo laiką, kuris turi praeiti nuo paskutinio pasiūlymo pateikimo iki elektroninio aukciono uždarymo;

3) kai baigiami visi kvietime dalyvauti elektroniniame aukcione nurodyti aukciono etapai. Perkančiajai organizacijai nusprendus, kad elektroninis aukcionas bus baigiamas pagal šį punktą ar kartu derinant šio punkto ir šios dalies 2 punkto nuostatas, kvietime dalyvauti elektroniniame aukcione nurodomas kiekvieno aukciono etapo grafikas.

9. **Perkančioji organizacija, uždariusi elektroninį aukcioną, remdamasi elektroninio aukciono rezultatais pagal šio įstatymo 55 straipsnyje nustatytus reikalavimus nustato laimėtoją, su kuriuo bus sudaryta pirkimo sutartis.**

Komentuojamame VPĮ 80 straipsnyje įtvirtinta elektroninio aukciono samprata, jo procedūros, šių vykdymo taisyklės ir tvarka.

1. VPĮ 80 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta elektroninio aukciono samprata ir taikymo ribos. ~~Elektroninis aukcionas yra elektroninė viešo pirkimo organizavimo forma, kuri gali būti naudojama viešuosius pirkimus vykdant bet kuriuo būdu: tiek atviro konkurso, riboto konkurso, tiek pirkimo būdais su derybomis (dialogu), tiek atnaujinto varžymosi metu.~~ *Patikslinta: Elektroninis aukcionas yra elektroninė viešo pirkimo organizavimo forma, kuri gali būti naudojama viešuosius pirkimus vykdant atviro, riboto konkurso arba skelbiamų derybų būdu, kai pirkimo objekto techninė specifikacija tiksliai suformuluojama. Kai sąlygos yra tokios pačios, elektroninis aukcionas gali būti taikomas vykdant atnaujintą varžymąsi tarp preliminariosios sutarties šalių, kai preliminarioji sutartis sudaryta su keliais tiekėjais, ar vykdydama konkretų pirkimą dėl pirkimo sutarties sudarymo dinaminės pirkimo sistemos pagrindu.*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Taigi, elektroninis aukcionas yra ne atskiras viešojo pirkimo būdas, o instrumentas, kuriuo gali naudotis perkančiosios organizacijos, vykdydamos viešojo pirkimo procedūras bet kuriuo iš šitų pirkimo būdu.

Pats pavadinimas nusako, kad elektroninis aukcionas yra visiškai elektroninė procedūra, kurios metu vertinamų pasiūlymų kainos gali būti mažinamos ar kiti objektyviai pamatuojami kriterijai gali būti gerinami. Šios procedūros pagrindinis veikimo principas yra leidimas viešojo pirkimo metu varžytis dėl mažiausios kainos ar pagerinti kitus objektyviai pamatuojamus pasiūlymo parametrus. Kitaip sakant, tai yra ne klasikinis, o olandiškas, t. y. mažėjančios kainos aukcionas. Taigi, taikant elektroninį aukcioną, tiekėjai yra laisvesni varžytis dėl geriausio pasiūlymo, kadangi jų kaina nėra fiksuojama ir galutinė, o dalyviai turi galimybę pagerinti savo kainą iki elektroninio aukciono pabaigos. Taip pat tiekėjai gali pagerinti ir kitus pasiūlymo parametrus.

Kiti pasiūlymo parametrai, kurie gali būti pagerinti aukciono metu, turi būti objektyviai pamatuojami, pavyzdžiui, mėnesiais (pagerinti, pavyzdžiui, darbų atlikimo terminą ar garantinį terminą) ar procentais (pavyzdžiui, šviestuvų energinį efektyvumą po perkančiosios organizacijos nustatyto laikotarpio), todėl pagerinti negalima tokių parametrų, kurie yra labiau subjektyvūs, pavyzdžiui, estetiniai kriterijai.

Kriterijų gerinimas turi būti suprantamas taip, kad tiekėjai gali perkančiajai organizacijai pateikti tik geresnės (aukštesnės) kokybės atnaujintą parametrą, pavyzdžiui, jeigu vertinamas darbų atlikimo terminas ir geresniu terminu laikomas kuo trumpesnis terminas, tai tiekėjai turi teisę trumpinti siūlomus terminus, tačiau negali jų ilginti po pasiūlymų pateikimo termino.

Elektroninio aukciono pakartotinumas turi būti aiškinamas taip, kad tiekėjai turi teisę ne vieną kartą, o net kelis ar keliolika kartų sumažinti kainas ar pagerinti kitus parametrus (*detaliau žiūrėti VPĮ 80 straipsnio 8 dalies komentarą*).

Elektroninio aukciono specifika yra ta, kad tiekėjams mažinant kainas ar keičiant kitus objektyvius parametrus perkančioji organizacija iš viso neatlieka jokių veiksmų, o tiekėjų pasiūlymų eilė ir kiti parametrai pakeičiami automatiškai elektroninėje sistemoje, t. y. taikomi automatiniai vertinimo metodai. Patys tiekėjai, dalyvaujantys aukcione, pagal perkančiosios organizacijos pasirinkimą gali matyti savo pasiūlymo parametrus ir kiekvienu atveju geriausius parametrus, pavyzdžiui, mažiausią pasiūlytą kainą (*detaliau žiūrėti VPĮ 80 straipsnio 6 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kadangi elektroninis aukcionas yra viešojo pirkimo procedūros dalis, todėl iki elektroninio aukciono etapo vykdymo perkančiosios organizacijos turi atrinkti tiekėjus ir jų pasiūlymus, t. y. įvertinti tiekėjų EBVPD, kvalifikaciją, pašalinimo pagrindų nebuvimą, įvertinti pasiūlymą, įskaitant pasiūlymo siaurąja prasme; atitikimą pirkimo sąlygų reikalavimams (*detaliau žiūrėti VPĮ 80 straipsnio 5 dalies komentarą*).

Elektroninis aukcionas nėra taikomas, kai yra ne mechanizuotas vertinimas, o intelektualus, t. y. kur pasireiškia didesnis vertinamasis (t. y. ne formalus atitinkamų parametrų, pvz., elektros sąnaudų patikrinimas) pasiūlymų tikrinimas. Tai yra paslaugos, susijusios su intelektinės veiklos rezultatais, pavyzdžiui, darbų projektavimas[2].

2. VPĮ 80 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos viešojo pirkimo procedūros, kurioms gali būti taikomas elektroninis aukcionas.

Elektroninis aukcionas gali būti taikomas:

- atviro, riboto konkurso arba skelbiamų derybų būdu, kai pirkimo objekto techninė specifikacija tiksliai suformuluojama. Vienintelis kriterijus, kurį turi užtikrinti perkančiosios organizacijos yra tiksliai suformuluota techninė specifikacija. Tikslus techninės specifikacijos suformulavimas reiškia, kad turi būti nustatyti tokie parametrai, kurie užtikrintų, jog tiekėjai varžosi dėl tokio paties tipo darbų, prekių ar paslaugų teikimo. Aukcionas labiausiai tinka įprastinėms, tiksliai apibrėžiamoms prekėms, pvz., degalams. Nebus laikoma, kad techninė specifikacija tiksliai apibrėžta, kai ji nustatoma pagal perkančiosios organizacijos siekiamą rezultatą ir tiekėjai gali siūlyti visiškai skirtingus sprendinius arba kai yra vertinami individualūs tiekėjų aprašymai (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio 4 dalies komentarą*). Tai gali būti sudėtinga pirkimo būdams su derybomis (dialogu), kadangi šių pirkimo būdų taikymas yra galimas tik su sąlyga, pavyzdžiui, kad perkančioji organizacija negali tiksliai apibrėžti perkamo objekto techninės specifikacijos, pateikdama nuorodą į standartą, Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentą, informacinių ir ryšių technologijų bendrąją techninę specifikaciją ar techninį pamatinį dokumentą (*detaliau žiūrėti VPĮ 63 straipsnio 1 dalies d punkto komentarą*). Taikant elektroninį aukcioną pirkimams su derybomis taip pat reikia detaliai nurodyti pasiūlymų dalis, pirkimo sąlygas, dėl kurių

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

galima derėtis iki elektroninio aukciono, rekomenduojama, kad, kai elektroninis aukcionas vyksta dėl kainos, dėl kitų pasiūlymo parametrų, derėtis turi būti leidžiama, tačiau derybos turi vykti iki aukciono;

- atnaujindama varžymąsi tarp preliminariosios sutarties šalių, kai preliminarioji sutartis sudaryta su keliais tiekėjais ir sąlygos yra tokios pačios. Dažniausiai atnaujintas varžymasis vyksta tik dėl pasiūlymų kainų, todėl elektroninio aukciono instrumentas ypač aktualus vykdant atnaujinto varžymosi procedūras (*detaliau dėl preliminarių sutarčių žiūrėti VPĮ 78 straipsnio komentarą*);
- vykdydama konkretų pirkimą dėl pirkimo sutarties sudarymo dinaminės pirkimo sistemos pagrindu, kai sąlygos yra tokios pačios. Dažniausiai konkretus kvietimas dėl pagrindinės sutarties sudarymo vyksta tik dėl pasiūlymų kainų ir objektyvių techninių parametrų, todėl elektroninio aukciono instrumentas ypač aktualus taikant dinaminę pirkimo sistemą (*detaliau dėl dinaminės pirkimo sistemos žiūrėti VPĮ 79 straipsnio komentarą)*.

3. VPĮ 80 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti pasiūlymų elektroninio aukciono būdu vertinimo kriterijai.

Galimi vertinimo kriterijai:

- tik mažiausios kainos kriterijus, kai pirkimo sutartis sudaroma vien kainos pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*);
- kaina ir (arba) naujomis pasiūlymo kriterijų, nurodytų pirkimo dokumentuose, reikšmėmis, kai pirkimo sutartis sudaroma geriausio kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijaus pagrindu ar mažiausių sąnaudų pagrindu pritaikius gyvavimo ciklo sąnaudų metodą (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1-2 punkto, 56 straipsnio komentarą*). Šiuo atveju, kaip nurodyta pirmiau (*detaliau žiūrėti VPĮ 80 straipsnio 1 dalies komentarą*), kokybės kriterijai turi būti objektyvūs ir pamatuojami, pavyzdžiui, terminu ar procentais. Kita vertus, kadangi elektroninis aukcionas gali būti tik dalis viešojo pirkimo procedūros, perkančiosios organizacijos pagal VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1-2 punkto nuostatas gali nustatyti ir subjektyvius kokybės kriterijus, tačiau juos turi įvertinti atskirai, nevykdant dėl jų elektroninio aukciono.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4. VPĮ 80 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta informacija, kuri turi būti viešinama, kai vykdomas elektroninis aukcionas.

Kai perkančioji organizacija nusprendžia vykdyti elektroninį aukcioną, apie tai turi būti pažymima skelbime apie pirkimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 30-32 straipsnio komentarą).*

Skelbime turi būti minimaliai pateikiama ši informacija:

- Elektroninio aukciono metu vertinamos pasiūlymo reikšmės, jeigu jas galima išmatuoti ir išreikšti skaičiais arba procentais. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija turi tinkamai identifikuoti, dėl kurių pasiūlymo parametrų bus vykdomas elektroninis aukcionas, pavyzdžiui, tik dėl kainos, dėl kainos ir darbų vykdymo termino mėnesiais (VPĮ 80 straipsnio 4 dalies 1 punktas) (*detaliau dėl formulės ir vertinimo žiūrėti VPĮ 80 straipsnio 6 ir 7 dalies komentarą*);
- Pasiūlymo reikšmių, kurios gali būti pateiktos, ribos, nurodytos pirkimo objekto specifikacijose. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija turi nurodyti geriausią ir prasčiausią konkretaus parametro dydį, kurį gali siūlyti tiekėjai, pavyzdžiui, darbų vykdymo terminas turi būti ne trumpesnis kaip 5 mėnesiai, bet ne ilgesnis negu 15 mėnesių (VPĮ 80 straipsnio 4 dalies 2 punktas) (*detaliau dėl formulės ir vertinimo žiūrėti VPĮ 80 straipsnio 6 dalies komentarą*);
- Informacija, kuri bus pateikiama dalyviams elektroninio aukciono metu, ir, jeigu reikia, kada su ja bus galima susipažinti (VPĮ 80 straipsnio 4 dalies 3 punktas);
- Informacija apie elektroninio aukciono eigą, pavyzdžiui, kas kiek laiko gali būti pateikiamas atnaujintas elektroninio aukciono pasiūlymas, kiek atnaujintų pasiūlymų gali pateikti vienas tiekėjas, kiek laiko truks elektroninis aukcionas arba po kiek laiko neatnaujinus nei vieno tiekėjo pasiūlymo elektroninis aukcionas uždaromas (VPĮ 80 straipsnio 4 dalies 4 punktas) (*detaliau dėl formulės ir vertinimo žiūrėti VPĮ 80 straipsnio 8 dalies komentarą*);

  Sąlygos, kuriomis dalyviai galės teikti savo pasiūlymus, ir, jeigu reikia, mažiausi reikalaujami skirtumai tarp pasiūlymų. Kitaip sakant, pateikiama matematinė formulė, pagal kurią bus automatiškai vertinami pasiūlymai (VPĮ 80 straipsnio 4 dalies 5

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

punktas) (*detaliau dėl formulės ir vertinimo žiūrėti VPĮ 80 straipsnio 6 dalies komentarą*);

- Informacija apie naudojamą elektroninę įrangą, suderinimą ir ryšio techninės specifikacijas. VPT yra atnaujinusi CVP IS priemones, kuriomis perkančiosios organizacijos gali vykdyti elektroninius aukcionus[3], tačiau, vadovaujantis VPĮ 80 straipsnio 4 dalies 6 punktu, perkančiosios organizacijos gali naudoti ir kitas elektronines priemones, tačiau jos turi atitikti VPĮ 22 straipsnio reikalavimus (VPĮ 80 straipsnio 4 dalies 6 punktas) (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*).

5. VPĮ 80 straipsnio 5 dalyje įtvirtinti perkančiosios organizacijos veiksmai, kurie turi būti atliekami iki elektroninio aukciono vykdymo pradžios.

Perkančioji organizacija, prieš pradėdama elektroninį aukcioną:

- nors tai nenurodyta tiesiogiai VPĮ 80 straipsnio 5 dalyje, pagal VPĮ 80 straipsnio 1 dalies nuostatas iki elektroninio aukciono vykdymo, turi būti atliekamas pasiūlymų vertinimas, neįprastai mažos kainos pagrindimo procedūra (*detaliau žiūrėti VPĮ 80 straipsnio 1 dalies komentarą*) bei, esant reikalui (jei tai iš anksto nustatyta), – kvalifikacinė atranka[4];
- atlieka pradinį išsamų pasiūlymų vertinimą pagal taikomus pasiūlymų vertinimo kriterijus ir nustatytą kriterijų reikšmingumą. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija, prieš vykdydama elektroninį aukcioną, nustato, kokias kainas ir kitus kokybės kriterijus pateikė tiekėjai, kadangi būtent pagal šiuos duomenis bus pradedamas elektroninis aukcionas. Taip pat perkančioji organizacija turi įvertinti tuos kriterijus, kurie nėra elektroninio aukciono dalykas (*detaliau žiūrėti VPĮ 80 straipsnio 3 dalies komentarą*);
- vienu metu kviečia visus dalyvius dalyvauti elektroniniame aukcione.

Kviečiami dalyviai, atitinkantys visus šiuos reikalavimus:

- kurie atitinka reikalavimus, nustatytus pagal VPĮ 46, 47 ir 48 straipsnius,

- kurių pasiūlymai atitinka techninių specifikacijų reikalavimus,

- nėra nepriimtini pirkimo pasiūlymai (*detaliau dėl nepriimtino pasiūlymo žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 18 dalies komentarą*) ar netinkami pirkimo pasiūlymai (*detaliau dėl netinkamo pasiūlymo žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 21 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Sąvoka „vienu metu“ reiškia, kad visi dalyviai turi gauti kvietimą tuo pačiu metu, kad iki aukciono pradžios jiems būtų likęs vienodas terminas ir būtų užtikrintas tiekėjų lygiateisiškumas, nediskriminavimas bei sąžininga konkurencija (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*).

Kvietime dalyviui nurodoma:

- kurią dieną, kuriuo laiku galima prisijungti prie elektroninės įrangos. Elektroninis aukcionas negali prasidėti anksčiau kaip po 2 darbo dienų nuo tos dienos, kurią buvo išsiųsti kvietimai;
- kaip prisijungti prie elektroninės sistemos. Kadangi Lietuvoje elektroninis aukcionas vykdomas CVP IS priemonėmis, tai tiekėjams jau yra žinomas prisijungimas prie aukciono, kadangi jis tapatus prisijungimui prie pirkimo procedūrų;
- kad elektroninis aukcionas gali vykti keliais vienas po kito einančiais etapais.

6. VPĮ 80 straipsnio 6 dalyje nustatyta pasiūlymų vertinimo informacija, kuri turi būti pateikiama kvietime dalyvauti elektroniniame aukcione.

Kvietime pateikiama:

- atitinkamo dalyvio išsamaus pasiūlymo vertinimo rezultatai, atsižvelgiant į kriterijų lyginamuosius svorius, kaip nustatyta VPĮ 55 straipsnio 6 dalyje (*detaliau dėl vertinimo žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 6 dalies komentarą*). Kadangi po šio įvertinimo bus taikoma matematinė formulė, tai kokybės kriterijai turi būti konkretūs ir tikslūs: turi būti konkretus, skaitmeninis apibūdintas gausimas balas arba konkreti vertinimo formulė, negali būti nurodyta, kad kokybės kriterijai nustatomi svarbos mažėjimo tvarka[5]. Kaip nurodyta pirmiau (*detaliau žiūrėti VPĮ 80 straipsnio 5 dalies komentarą*), prieš elektroninį aukcioną turi būti įvertinti tiekėjų pasiūlymai, todėl kartu su kvietimu turi būti pateikiami vertinimo rezultatai;
- matematinė formulė, kuri taikytina automatiniu būdu nustatant pasiūlymų su naujomis kainomis ar naujomis pasiūlymų reikšmėmis eiliškumą. Kitaip sakant, nurodoma, kiek mažiausiai turi skirtis tiekėjo atnaujintas pasiūlymas nuo geriausio pasiūlymo, pavyzdžiui, perkančioji organizacija nustato, kad atnaujinti pasiūlymą galima 20 Eur pagerinant kainą, tokiu atveju, kai geriausia kaina yra 700 Eur, tai atnaujinti pasiūlymą galima tik siūlant 680 Eur ar mažesnę kainą. Sumažinimą taip pat perkančioji organizacija gali nustatyti procentais, pavyzdžiui, perkančioji organizacija nustato, kad atnaujinti pasiūlymą galima 5 proc. pagerinant kainą, tokiu atveju, kai geriausia kaina

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

yra 700 Eur, tai atnaujinti pasiūlymą galima tik siūlant 665 Eur (700 Eur – (700 Eur × 5 proc.)) ar mažesnę kainą. Tokiu būdu tiekėjas, aukciono pabaigoje pateikęs mažiausios kainos pasiūlymą, pagal formulę tampa laimėtoju. Taip pat formulė taikoma kiekvieno atnaujinto pasiūlymo pateikimo metu tam, kad elektroninio aukciono dalyviai žinotų apie mažiausią atnaujintą pasiūlymo kainą.

Pavyzdys

Elektroniniame aukcione dalyvauja 3 tiekėjai: Tiekėjas 1 pasiūlyme iki elektroninio aukciono pateikė 1 000 Eur sumą, Tiekėjas 2 – 1 100 Eur sumą, Tiekėjas 3 – 1 500 Eur sumą. Perkančioji organizacija nustatė, kad mažiausias skirtumas nuo mažiausios kainos turi būti 10 Eur. Perkančioji organizacija turi elektroniniame aukcione nustatyti šiuos duomenis ir formules:

1) elektroninio aukciono pradžioje mažiausia kaina yra 1 000 Eur;

2) Tiekėjai turi teisę sumažinti savo pasiūlymų kainas, tačiau mažiausiai 10 Eur.

Tiekėjas 2 pateikė atnaujintą kainos pasiūlymą 950 Eur, todėl pagal formulę jis turi būti pirmoje vietoje. Tuomet Tiekėjas 1 ir Tiekėjas 3 turi matyti, kad tuo metu mažiausia kainas yra būtent 950 Eur, o ne 1 000 Eur. Tiekėjas 3 atnaujino pasiūlymo kainą ir nurodė 940 Eur (kadangi negali būti mažiau kaip 10 Eur mažesnė). Kiti Tiekėjai nebeteikė atnaujintų kainų. Elektroninio aukciono pabaigoje pagal formulę buvo nustatyta, kad Tiekėjas 3 yra laimėtojas, Tiekėjas 2 yra antroje vietoje, o Tiekėjas 1 yra trečioje vietoje.

Kai ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas nustatomas kainos ir kokybės santykio pagrindu, sudarant šią formulę, turi būti atsižvelgta į visų kriterijų, vertinamų nustatant ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, lyginamuosius svorius, nurodytus skelbime apie pirkimą ar kituose pirkimo dokumentuose.

Šiuo tikslu visi vertinamų kriterijų reikšmių intervalai turi būti iš anksto sumažinami iki nustatytos reikšmės. Tai reiškia, kad tiekėjų pasiūlymai yra įvertinami kaip nustatyta VPJ 80 straipsnio 5 dalyje, nustatomi aukščiausi ir žemiausi kokybės vertinimo balai ir būtent nuo šių balų skaičiuojamas ir vertinamas pakeitimas elektroninio aukciono būdu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija nustatė, kad vienas iš kokybės kriterijų bus darbų atlikimo terminas, kuris negali būti trumpesnis kaip 5 mėnesiai ir ilgesnis kaip 20 mėnesių. Pirkime dalyvauja 3 tiekėjai:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tiekėjas 1 pasiūlė 8 mėnesių terminą, Tiekėjas 2 pasiūlė 10 mėn. terminą, Tiekėjas 3 pasiūlė 15 mėn. terminą. Taikant elektroninį aukcioną turi būti vertinami ne perkančiosios organizacijos nustatytos kriterijų reikšmės, o mažiausia ir didžiausia tiekėjų pateiktų pasiūlymų reikšmės, t. y. 8 mėn. ir 15 mėn.

Jeigu leidžiama pateikti alternatyvius pasiūlymus, kiekvienam alternatyviam pasiūlymui nurodoma atskira formulė. Kadangi perkančiosios organizacijos iš anksto nežino, kokie alternatyvūs pasiūlymai bus pateikti pirkime, tai formulė sudaroma tik gavus ir įvertinus pirminius tiekėjų pasiūlymus. Dėl šios priežasties elektroninio aukciono taikymas alternatyviems pasiūlymams yra sudėtingas, nes gali pažeisti skaidrumo, sąžiningos konkurencijos principus, kadangi perkančioji organizacija formulę gali nustatyti tokiu būdu, kad laimėtoju būtų pripažintas konkretus tiekėjas (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*).

7. VPĮ 80 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta pareiga perkančiajai organizacijai elektroninio aukciono metu pranešti informaciją, būtiną atnaujintiems pasiūlymams elektroniniame aukcione pateikti.

Informacija, kurią elektroninio aukciono metu turi pateikti perkančioji organizacija:

- informaciją, kurios turi pakakti, kad elektroninio aukciono dalyviai bet kuriuo metu galėtų nustatyti savo vietą pasiūlymų eilėje. Kaip nurodyta VPĮ 80 straipsnio 6 dalies komentare, perkančioji organizacija turi parengti formules taip, kad tiekėjai visada žinotų geriausią pasiūlytą kainą ar kitus geriausius kriterijus, kuriuos turi pagerinti tiekėjas, tačiau taip pat perkančioji organizacija turi užtikrinti, kad būtų žinomas ne tik geriausias pasiūlymas, tačiau ir paties tiekėjo pirminio pasiūlymo ir atnaujinto pasiūlymo duomenys (kaina ar kiti pirminiai bei atnaujinti kriterijai).
- perkančioji organizacija gali suteikti ir kitokią informaciją apie pateiktas kainas ir pasiūlymo reikšmes, jeigu tai nurodyta pirkimo dokumentuose, pavyzdžiui, pateiktas tiekėjų pirmines kainas ir kitus kriterijus.

perkančioji organizacija taip pat bet kuriuo metu gali paskelbti to aukciono etapo dalyvių skaičių, tačiau ji viso elektroninio aukciono metu negali atskleisti informacijos, leidžiančios atpažinti elektroninio aukciono dalyvio tapatybę[6].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

8. VPĮ 80 straipsnio 8 dalyje įtvirtinti elektroninio aukciono užbaigimo būdai. Bet kuriuo atveju perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi tiksliai nustatyti, kuris elektroninio aukciono užbaigimo būdas yra taikomas:

- VPĮ 80 straipsnio 8 dalies 1 punkte nustatytas elektroninio aukciono uždarymas kvietime dalyvauti aukcione iš anksto nurodo nustatytą aukciono uždarymo datą ir laiką;
- VPĮ 80 straipsnio 8 dalies 2 punkte numatytas elektroninio aukciono uždarymas, kai perkančioji organizacija nebegauna naujų kainų arba naujų pasiūlymo reikšmių, kurios atitiktų perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus dėl mažiausio skirtumo tarp teikiamų pasiūlymo reikšmių. Šiuo atveju perkančioji organizacija kvietime dalyvauti aukcione nurodo laiką, kuris turi praeiti nuo paskutinio pasiūlymo pateikimo iki elektroninio aukciono uždarymo, pavyzdžiui, perkančioji organizacija nustato, kad tais atvejais, kai elektroninio aukciono dalyviai per 7 minutes nepateikia atnaujinto pasiūlymo kainos ar ir kitų kriterijų, tuomet elektroninis aukcionas laikomas pasibaigusiu;
- VPĮ 80 straipsnio 8 dalies 3 punkte numatytas elektroninio aukciono uždarymas, kai baigiami visi kvietime dalyvauti elektroniniame aukcione nurodyti aukciono etapai. Perkančiajai organizacijai nusprendus, kad elektroninis aukcionas bus baigiamas pagal VPĮ 80 straipsnio 8 dalies 3 punktą ar kartu derinant VPĮ 80 straipsnio 8 dalies 3 punkto ir VPĮ 80 straipsnio 8 dalies 2 punkto nuostatas, kvietime dalyvauti elektroniniame aukcione nurodomas kiekvieno aukciono etapo grafikas.

Kadangi nurodyti elektroninio aukciono uždarymo terminai yra nustatomi pačios perkančiosios organizacijos, tai jai ir yra suteikiama teisė pratęsti nurodytus terminus. Apie termino pratęsimą turi būti informuojami visi elektroninio aukciono dalyviai, taip užtikrinant skaidrumo, lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir sąžiningos konkurencijos principus (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*).

9. VPĮ 80 straipsnio 9 dalyje įtvirtinti veiksmai, kuriuos turi atlikti perkančioji organizacija po elektroninio aukciono uždarymo.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 80 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad uždarius elektroninį aukcioną, perkančioji organizacija patikrina jo rezultatus (kadangi elektroninis aukcionas vykdomas be perkančiosios organizacijos įsitraukimo, o tiesiogiai elektroninėmis priemonėmis pagal sukurtas formules). Perkančioji organizacija, nustačiusi kiekvieno tiekėjo pasiūlymo po elektroninio aukciono duomenis, toliau atlieka pasiūlymų vertinimą pagal įprastiems pirkimo būdams nustatytas taisykles, t. y. VPĮ 55 straipsnio nuostatas (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio komentarą*).

Kaip nurodyta pirmiau (*detaliau žiūrėti VPĮ 80 straipsnio 2-3 dalies komentarą*), perkančioji organizacija gali nustatyti matematiškai paprastai neįvertinamus kokybės kriterijus, kurie nesusiję su skaitine išraiška (procentais, mėnesiais ir panašiai) ir šie duomenys nėra vertinami elektroniniame aukcione. Kai baigiamas aukcionas, perkančioji organizacija laimėtoją nustato remdamasi tiek aukciono galutiniais rezultatais, tiek kitais kokybės kriterijų vertinimo rezultatais, kurie nebuvo aukciono dalis.

Perkančioji organizacija, atlikusi pirkimo procedūras pagal konkrečiam jos pasirinktam pirkimo būdui įtvirtintus reikalavimus, nustato pirkimo laimėtoją, su kuriuos bus sudaroma pirkimo sutartis.

[1]Komentuojamos VPĮ 80 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 35 straipsnio normas.

[2] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 67-oji konstatuojamoji dalis.

[3] Techninė informacija, kaip organizuoti ir vykdyti elektroninius aukcionus CVP IS platformoje, pateikiama VPT mokomajame filmuke http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/vpt_aukcionas_12_20%2001(1).mp4

[4] Kadangi pagal VPĮ 80 straipsnio 2 dalį elektroninis aukcionas galimas riboto konkurso, skelbiamų derybų procedūrose, tai taikomos bendros šių pirkimo būdų normos dėl kvalifikacinės atrankos, t. y. VPĮ 61 straipsnio 3 dalies 3 punktas; VPĮ 64 straipsnio 3 dalies 3 punktas.

[5] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 485 psl.

[6] Tokiu būdu yra siekiama sumažinti riziką, kad tiekėjai tarpusavyje sudarys konkurenciją ribojantį susitarimą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

81 straipsnis. Elektroninis katalogas

1. **Perkančioji organizacija gali reikalauti iš tiekėjų pateikti pasiūlymą elektroninio katalogo forma arba naudojantis elektroniniu katalogu. Elektroninio katalogo forma teikiamas pasiūlymas gali būti papildytas ir kitos formos dokumentais.**
2. **Tiekėjai elektroninius katalogus rengia pagal perkančiosios organizacijos nustatytą formatą ir technines specifikacijas. Elektroniniai katalogai turi atitikti elektroninėms priemonėms keliamus reikalavimus ir papildomus perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus pagal šio įstatymo 22 straipsnio nuostatas.**
3. **Kai perkančioji organizacija reikalauja arba leidžia tiekėjams pasiūlymus pateikti elektroninio katalogo forma, ji turi apie tai pranešti šiomis formomis:**

1) apie tai nurodyti skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą;

2) pirkimo dokumentuose nurodyti visą pagal šio įstatymo 22 straipsnio 11 dalį reikiamą informaciją, susijusią su elektroninio katalogo formatu, naudojama elektronine įranga ir prisijungimo prie jos sąlygomis, specifikacijomis.

4. **Perkančioji organizacija, sudariusi preliminariąją sutartį su keliais tiekėjais, pateikusiais pasiūlymus elektroninio katalogo forma, gali nustatyti, kad sudarant konkrečią pirkimo sutartį atnaujintas tiekėjų varžymasis vyks atnaujinamų elektroninių katalogų pagrindu. Tokiu atveju perkančioji organizacija taiko vieną iš šių metodų:**

1) kviečia dalyvius iš naujo pateikti elektroninius katalogus, pritaikytus konkrečiai pirkimo sutarčiai;

2) praneša dalyviams, kad iš jų pateiktų elektroninių katalogų ji pati ketina susirinkti informaciją, reikalingą sudaryti pasiūlymui, pritaikytam konkrečiai pirkimo sutarčiai. Apie šio metodo taikymą turi būti iš anksto nurodyta pirkimo dokumentuose.

5. **Prieš atnaujindama tiekėjų varžymąsi pagal šio straipsnio 4 dalies 2 punktą, perkančioji organizacija turi pranešti dalyviams datą ir laiką, kada ji ketina rinkti informaciją, reikalingą sudaryti pasiūlymui, pritaikytam konkrečiai pirkimo sutarčiai, ir turi suteikti dalyviams galimybę nesutikti, kad informacija būtų renkama tokiu būdu. Toks pranešimas turi būti išsiųstas ne vėliau kaip likus 3 darbo dienoms iki informacijos rinkimo dienos. Perkančioji organizacija negali priimti sprendimo dėl**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

laimėtojo, kol ji galimam laimėtojui nepateikia savo sudaryto pasiūlymo ir negauna iš jo patvirtinimo, kad šiame pasiūlyme nėra esminių klaidų.

6. **Perkančioji organizacija, dinaminės pirkimo sistemos pagrindu sudarydama konkrečias pirkimo sutartis, gali:**

1) reikalauti, kad pasiūlymas sudaryti šią sutartį būtų pateiktas elektroninio katalogo forma;

2) taikyti šio straipsnio 4 dalies 2 punkto ir 5 dalies nuostatas, jeigu tiekėjas kartu su prašymu dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje yra pateikęs ir elektroninį katalogą, atitinkantį perkančiosios organizacijos nurodytą formatą ir technines specifikacijas. Vėliau, gavę perkančiosios organizacijos pranešimą apie ketinimą sudaryti pasiūlymą pagal šio straipsnio 4 dalies 2 punkto nuostatas, kandidatai galutinai papildo elektroninio katalogo turinį.

Komentuojamame VPĮ 81 straipsnyje[1] įtvirtinta elektroninio katalogo apibrėžtis ir jo naudojimo taisyklės.

Elektroninis katalogas kaip viešųjų pirkimų įrankis yra įtvirtintas tik nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojusioje VPĮ redakcijoje. Anksčiau, nors aiškiai nebuvo reguliuojamas, elektroninis katalogas buvo taikomas, dažniausiai centrinių perkančiųjų organizacijų.

Elektroninis katalogas – forma, kuria naudojasi visi tiekėjai ir joje pateikia būtent tik informaciją apie prekes, paslaugas ar darbus, jų technines savybes. Šio „naujo“ įrankio įtvirtinimo tikslas – užtikrinti, kad naujų būdų naudojimas atitiktų viešųjų pirkimų reguliavimą ir lygiateisiškumo, nediskriminavimo bei skaidrumo principus[2]. Kitaip sakant, jeigu jau perkančiosios organizacijos taiko elektroninius katalogus, tai geriau juos tinkamai sureguliuoti ir taikyti teisingai bei teisėtai.

Elektroninis katalogas, kaip ir kiti elektroniniai įrankiai (elektroninis aukcionas, dinaminė pirkimo sistema) yra skirti skatinti viešųjų pirkimų vykdymą elektroninėmis priemonėmis bei leisti perkančiosioms organizacijoms supaprastinti viešojo pirkimo procedūras[3].

1. VPĮ 81 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta Perkančiosios organizacijos galimybė reikalauti iš tiekėjų pateikti pasiūlymą elektroninio katalogo forma arba naudojantis elektroniniu katalogu.

VPĮ 81 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė, bet ne pareiga reikalauti pasiūlymus pateikti elektroninio katalogo forma. Kita vertus, kai perkančioji organizacija nustato

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

šį reikalavimą, tiekėjai neturi teisės pasirinkti ir pasiūlymus teikti kitais būdais (ne elektroninio katalogo forma).

Taigi, elektroninis katalogas gali būti naudojamas dviem atvejais:

- elektroninio katalogo forma gali būti visas pasiūlymas. Kitaip sakant, perkančioji organizacija gali reikalauti pateikti pasiūlymus pagal specifinę formą, kurią būtų lengva elektroniniu būdu apdoroti, pavyzdžiui, palyginti kainas, techninės savybes ir pan.
- elektroninio katalogo forma teikiama dalis pasiūlymo. Elektroninio katalogo forma teikiamas pasiūlymas gali būti papildytas ir kitos formos dokumentais, t. y. elektroninis katalogas yra tik dalis tiekėjo bendro pasiūlymo, o tiekėjas papildomai gali pateikti kitus dokumentus, pavyzdžiui prekių techninius aprašymus.

VPĮ 81 straipsnio 1 dalyje nėra pateikta elektroninio katalogo sąvoka, tačiau bendriausia prasme elektroninis katalogas yra elektroninėmis priemonėmis visiems pirkimo dalyviams bendras informacijos pateikimo ir vertinimo formatas, pavyzdžiui, dinamiška struktūruota lentelė pasiūlymams pateikti, excel, word ar pdf failas, kuriame pateikiami tiekėjo turimos prekės, teikiamos paslaugos ar darbai. Elektroninis katalogas turi būti toks, kad būtų galima lengvai kopijuoti, vertinti pateikiamus duomenis.

Nors Direktyvos 2014/24/ES preambulės 57-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad būtų naudinga turėti bendrą elektroninio katalogo formą, tačiau kol kas Europos Sąjungos lygmeniu tokia forma nėra sukurta ir priimta.

2. VPĮ 81 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintos elektroninių katalogų rengimo taisyklės ir reikalavimai.

Pagal VPĮ 81 straipsnio 2 dalies nuostatas perkančioji organizacija, skelbdama viešąjį pirkimą ir ketindama naudoti elektroninius katalogus kaip pasiūlymų pateikimo formą, turi nustatyti elektroninio katalogo reikalavimus, t. y. formatą ir technines specifikacijas. Tai, kad perkančioji organizacija nustato reikalavimus elektroniniam katalogui, reiškia, jog tiekėjai negali tiesiog pateikti savo bendrų katalogų, o turi juos pritaikyti prie konkrečių perkančiosios organizacijos poreikių. Tokie reikalavimai yra būtini ir tam, jog visų tiekėjų pateikti elektroniniai katalogai būtų palyginami elektroninėmis priemonėmis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Be to, elektroniniai katalogai turi atitikti elektroninėms priemonėms keliamus reikalavimus ir papildomus perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus pagal VPĮ 22 straipsnio nuostatas (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*), t. y. turi būti suformuojami visiems suinteresuotiems tiekėjams prieinamu formatu (galima atsidaryti ir užpildyti bet kuriuo kompiuteriu), užtikrinamas duomenų vientisumas ir užtikrinami kiti reikalavimai.

3. VPĮ 81 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtintos taisyklės dėl pranešimo apie elektroninių katalogų naudojimą bei informacijos apie elektroninius katalogus apimtis.

VPĮ 81 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad apie elektroninių katalogų naudojimą viešajame pirkime turi būti iš anksto pranešta tiekėjams skelbime (jeigu apie viešuosius pirkimus yra skelbiama) ar kvietime pateikti susidomėjimą (jeigu apie viešuosius pirkimus nėra skelbiama viešai).
Kitaip sakant, tiekėjams kartu su visa pagrindine informacija skelbimuose, kaip nurodyta VPĮ 33 straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 33 straipsnio 2 dalies komentarą*), turi būti pateikti duomenys apie elektroninio katalogo naudojimą.
Pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija turi pateikti visą pagal VPĮ 22 straipsnio 11 dalį reikiamą informaciją, susijusią su elektroninio katalogo formatu, naudojama elektronine įranga ir prisijungimo prie jos sąlygomis, specifikacijomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio 11 dalies komentarą*).
VPĮ 81 straipsnio 3 dalyje taip pat įtvirtinta, kad perkančioji organizacija turi diskreciją nustatyti, ar elektroninis katalogas yra privalomas tiekėjams, ar tiekėjai gali pasirinkti taikyti ar netaikyti elektroninio katalogo formos.

4. VPĮ 81 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtintas elektroninių katalogų naudojimas atnaujinto varžymosi metu pagal preliminariosios sutarties sudarymo procedūrą.

Pagal VPĮ 81 straipsnio 1 dalį, visi viešieji pirkimai gali būti vykdomi pateikiant elektroninius katalogus, įskaitant tuos pirkimus, kai yra sudaroma preliminarioji sutartis.
Pagal VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 2 punktą (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 2 punkto komentarą*), kai preliminariąją sutartį sudaro daugiau nei vienas tiekėjas, perkančioji organizacija gali pasirinkti vykdyti atnaujintą varžymąsi. VPĮ 81 straipsnio 4 dalyje yra nurodyti atnaujinto varžymosi būdai, kai atnaujintas varžymasis vyksta atnaujinamų elektroninių katalogų pagrindu.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tokiu atveju perkančioji organizacija taiko vieną iš šių būdų:

- VPĮ 81 straipsnio 4 dalies 1 punkte įtvirtintas būdas – perkančioji organizacija kviečia dalyvius iš naujo pateikti elektroninius katalogus, pritaikytus konkrečiai pirkimo sutarčiai. Šis metodas gali būti taikomas, kai tiekėjai pirkimo procedūrų metu pateikė elektroninius katalogus, pagal kuriuos buvo sudaryta preliminarioji sutartis, o atnaujinto varžymosi metu tiekėjai pateikia tik tą dalį elektroninių katalogų, kuri skirta konkrečiam perkančiosios organizacijos užsakymui. Šis metodas reiškia aktyvius tiekėjų veiksmus, kai jie gali pasirinkti nedalyvauti atnaujintame varžymesi nepateikdami atnaujintų elektroninių katalogų. Tačiau tokiu atveju tiekėjai turi prisiimti atsakomybę už nedalyvavimą atnaujintame varžymesi, kai, pavyzdžiui, preliminariojoje sutartyje numatomos baudos už pasiūlymų (atnaujintų katalogų) nepateikimą atnaujinto varžymosi metu.
- VPĮ 81 straipsnio 4 dalies 2 punkte įtvirtintas būdas – perkančioji organizacija praneša dalyviams, kad iš jų pateiktų elektroninių katalogų ji pati ketina susirinkti informaciją, reikalingą konkrečiai pirkimo sutarčiai sudaryti. Apie šio metodo taikymą turi būti iš anksto nurodyta pirkimo dokumentuose. Šis būdas gali būti taikomas, kai tiekėjai pirkimo procedūrų metu pateikė elektroniniu katalogus, pagal kuriuos buvo sudaryta preliminarioji sutartis, o atnaujinto varžymosi metu tiekėjai lieka pasyvūs (išskyrus VPĮ 81 straipsnio 4 dalyje nustatytas tiekėjų teises), o perkančioji organizacija atlieka visus veiksmus, t. y. iš pateiktų katalogų išrenka reikalingas dalis ir jas palygina tarpusavyje.

5. VPĮ 81 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtintos VPĮ 81 straipsnio 4 dalies 2 punkto įgyvendinimo taisyklės.

Prieš atnaujindama tiekėjų varžymąsi pagal VPĮ 81 straipsnio 4 dalies 2 punktą, perkančioji organizacija turi pranešti dalyviams datą ir laiką, kada ji ketina rinkti informaciją, reikalingą konkrečiai pirkimo sutarčiai sudaryti, ir turi suteikti dalyviams galimybę nesutikti, kad informacija būtų renkama tokiu būdu. Toks pranešimas turi būti išsiųstas ne vėliau kaip likus 3 darbo dienoms iki informacijos rinkimo dienos. Perkančioji organizacija negali priimti sprendimo dėl laimėtojo, kol ji galimam laimėtojui nepateikia savo sudaryto pasiūlymo ir negauna iš jo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

patvirtinimo, kad šiame pasiūlyme nėra esminių klaidų. Perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose taip pat turi nurodyti pasekmes, jeigu tiekėjai nesutinka, kad tokiu būdu būtų renkama informacija konkrečiai pirkimo sutarčiai sudaryti. Rekomenduotina nustatyti, kad tiekėjas, nesutikęs su informacijos rinkimu, nedalyvauja atnaujintame varžymesi dėl tos konkrečios pirkimo sutarties sudarymo.

VPĮ 81 straipsnio 5 dalimi siekiama užtikrinti tiekėjų, sudariusių preliminariąją sutartį, naudojant elektroninius katalogus, sąžiningą konkurenciją, lygiateisiškumą bei nepažeisti skaidrumo bei nediskriminavimo principų. Kitaip sakant, yra numatomas išankstinis paskelbimas apie ketinamą sudaryti pagrindinę sutartį bei elektroninių katalogų vertinimo datą ir laiką.

Tokiu būdu yra užtikrinama, kad tiekėjai, nesutinkantys su elektroninių katalogų vertinimo taisyklėmis, nurodytomis perkančiosios organizacijos, turi galimybę ginčyti tokį perkančiosios organizacijos sprendimą, ginti savo galimai pažeistas teises ir teisėtus interesus.

Papildomai pažymėtina, kad perkančioji organizacija, net ir įvykdžiusi elektroninių katalogų vertinimą bei priėmusi sprendimą dėl laimėtojo, negali iš karto jį kviesti sudaryti pagrindinę sutartį, o privalo kreiptis į galimą laimėtoją dėl to, ar šis pritaria tokiam jo elektroninio katalogo vertinimui, kurį atliko perkančioji organizacija. Tik galimam laimėtojui patvirtinus jo elektroninio katalogo vertinimo teisėtumą, perkančioji organizacija gali su šiuo tiekėju sudaryti pagrindinę sutartį.

6. VPĮ 81 straipsnio 6 dalyje yra įtvirtintos dinaminės pirkimo sistemos naudojimo ypatybės, naudojant elektroninius katalogus.

Perkančioji organizacija, dinaminės pirkimo sistemos pagrindu sudarydama konkrečias pirkimo sutartis, gali reikalauti, kad pasiūlymas sudaryti šią sutartį būtų pateiktas elektroninio katalogo forma. Toks reguliavimas atitinkamai yra nustatytas VPĮ 79 straipsnio 7 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 7 dalies komentarą*). Kitaip sakant, elektroninis katalogas gali būti naudojamas ne tik viešųjų pirkimų būdams, tačiau taip pat tokioms viešųjų pirkimų priemonėms kaip dinaminė pirkimo sistema įgyvendinti.

Taikant dinaminę pirkimo sistemą, naudojant elektroninius katalogus, gali būti vykdomas konkretus pirkimas, kai perkančioji organizacija atlieka elektroninių katalogų vertinimą, t. y. kad iš jų pateiktų elektroninių katalogų ji pati ketina susirinkti informaciją, reikalingą sudaryti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiūlymui, pritaikytam konkrečiai pirkimo sutarčiai (*detaliau žiūrėti VPĮ 81 straipsnio 4 dalies 2 punkto ir 5 dalies komentarą*).

[1]Komentuojamos VPĮ 81 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 36 straipsnio normas.

[2] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 68-oji konstatuojamoji dalis.

[3] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 490-491 psl.

82 straipsnis. Centralizuotų pirkimų veikla ir centrinės perkančiosios organizacijos

1. **Perkančiosios organizacijos gali, o šio straipsnio 2 dalyje nustatytu atveju – privalo, prekių ir (arba) paslaugų įsigyti iš centrinės perkančiosios organizacijos. Taip pat prekės, paslaugos ir darbai gali būti, o šio straipsnio 2 dalyje nustatytu atveju – turi būti įsigyjami naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos:**

1) atlikta pirkimo procedūra;

2) valdoma dinamine pirkimo sistema. Jeigu centrinės perkančiosios organizacijos sukurta dinamine pirkimo sistema gali pasinaudoti kitos perkančiosios organizacijos, tai turi būti nurodyta skelbime apie pirkimą;

3) sudaryta preliminariąja sutartimi, kaip nustatyta šio įstatymo 78 straipsnio 2 dalyje.

2. **Perkančiosios organizacijos, išskyrus Lietuvos Respublikos diplomatines atstovybes užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybes prie tarptautinių organizacijų, konsulines įstaigas ir specialiąsias misijas, privalo įsigyti prekių, paslaugų ir darbų šio straipsnio 1 dalyje nurodytu būdu, jeigu Lietuvos Respublikoje veikiančios centrinės perkančiosios organizacijos siūlomos prekės ar paslaugos, per sukurtą dinaminę pirkimų sistemą ar sudarytą preliminariąją sutartį galimos įsigyti prekės, paslaugos ar darbai atitinka perkančiosios organizacijos poreikius ir perkančioji organizacija negali prekių, paslaugų ar darbų įsigyti efektyvesniu būdu racionaliai naudodama tam skirtas lėšas. Perkančiosios organizacijos privalo motyvuoti savo sprendimą neatlikti pirkimo naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos paslaugomis, tai patvirtinantį dokumentą paskelbti pirkėjo profilyje ir jį saugoti kartu su kitais pirkimo dokumentais šio įstatymo 97 straipsnyje nustatyta tvarka.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. **Laikoma, kad perkančioji organizacija įvykdo įsipareigojimus pagal šį įstatymą, jeigu ji prekių, paslaugų ar darbų įsigyja iš centrinės perkančiosios organizacijos arba per ją pagal šio straipsnio 1 dalį. Tačiau perkančioji organizacija atsako už tinkamą šio įstatymo nuostatų laikymąsi, kai ji pati atlieka tam tikras procedūras, įskaitant:**

1) pirkimo sutarties sudarymą centrinės perkančiosios organizacijos valdomos dinaminės pirkimo sistemos pagrindu;

2) atnaujinto tiekėjų varžymosi vykdymą centrinės perkančiosios organizacijos sudarytos preliminariosios sutarties pagrindu;

3) veiksmus, atliekamus pagal šio įstatymo 78 straipsnio 5 dalies 1 ir 3 punktuose nurodytus reikalavimus, siekiant nustatyti tiekėją, su kuriuo bus sudaroma pirkimo sutartis centrinės perkančiosios organizacijos sudarytos preliminariosios sutarties pagrindu.

4. **Centrinė perkančioji organizacija, atlikdama centralizuotus pirkimus, naudojasi tik elektroninėmis priemonėmis pagal šio įstatymo 22 straipsnyje nustatytus reikalavimus.**
5. **Perkančiosios organizacijos centrinės perkančiosios organizacijos teikiamas centralizuotos pirkimų veiklos paslaugas gali įsigyti netaikydamos šio įstatymo. Centralizuotos pirkimų veiklos paslaugų pirkimo sutartyje papildomai gali būti nurodytos ir joms teikti reikalingos pagalbinės pirkimų veiklos paslaugos.**
6. **Sprendimą dėl centrinių perkančiųjų organizacijų steigimo, jų teisinės formos ar teisės atlikti centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas perkančiajai organizacijai suteikimo pagal kompetenciją priima Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota (įgaliotos) institucija (institucijos) arba savivaldybės taryba.**
7. **Centrinės perkančiosios organizacijos veikla finansuojama iš įstaigai, kuri įgyvendina centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas atliekančio juridinio asmens dalyvio ar savininko teises ir pareigas, skirtų valstybės ar savivaldybės biudžeto asignavimų ir (arba) kitų lėšų.**
8. **Centrinė perkančioji organizacija ketvirčiui pasibaigus per 5 darbo dienas privalo pateikti Viešųjų pirkimų tarnybai informaciją apie perkančiųjų organizacijų centralizuotus pirkimus, atliktus per ketvirtį, ir kartu nurodyti informaciją apie**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atliktus žaliuosius pirkimus ir jų vertes bei energijos vartojimo efektyvumo reikalavimų taikymą.

Komentuojamame VPĮ 82 straipsnyje[1] įtvirtinta centrinių perkančiųjų organizacijų veikla, jų steigimas ir funkcijos, taip pat centralizuotų pirkimų vykdymo pagrindinės nuostatos, pareigos perkančiosioms organizacijoms įsigyti pirkimo objektus iš ar per centrines perkančiąsias organizacijas.

Viešųjų pirkimų centralizavimas – tai viešųjų pirkimų organizavimas, kai kam tikros konkrečios perkančiosios organizacijos yra atsakingos už įsigijimus ar viešojo pirkimo sutarčių sudarymą kitų perkančiųjų organizacijų naudai.

Praktikoje taikomos šios pirkimų centralizavimo formos:

- pagrindinės organizacijos centralizuoja jai pavaldžių organizacijų pirkimus, pavyzdžiui, Sveikatos apsaugos ministerija perka už ligonines;
- viešojo sektoriaus organizacijos vykdo pirkimus per centrinę perkančiąją organizaciją, pavyzdžiui, CPO LT atvejis.

Centrinių perkančiųjų organizacijų samprata pateikta VPĮ 2 straipsnio 3 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Perkančiąsias organizacijas viešųjų pirkimų centralizavimas paveikia tuo aspektu, kad jos faktiškai nevykdo dalies viešųjų pirkimų procedūros veiksmų.

Viešųjų pirkimų centralizavimo privalumai:

1. Visuose organizacijos padaliniuose bendrai naudojamų prekių grupių vieneto (prekės) kainos sumažinimas. Centralizuotų pirkimų atveju galima išsiderėti geresnes kainas.
2. Didesnė specialistų specializacija, kvalifikacija, profesionalumas lemia geresnes galimybes plėsti organizacijos žinias apie produktus, tiekėjus ir t. t., tai ypač aktualu mažesnėms perkančiosioms organizacijoms, kurios neturi patirties ir pajėgumų įvykdyti viešųjų pirkimų procedūrų.
3. Veiklos išlaidų mažinimas, nes mažėja administracinės išlaidos, kai atliekama mažiau pirkimų.
4. Standartizuoto pirkimų proceso sukūrimas, kas lemia greitesnes procedūras, mažesnę ginčų tikimybę.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

5. Galimybė profesionaliau vykdyti pirkimų funkciją, atliekant detalią pirkimų analizę, renkant statistinę pirkimų informaciją.
6. Didesnė organizacijos bendros ir pirkimų strategijų atitiktis (dermė), lengviau daryti pertvarkymus.
7. Didinama konkurencija tarp tiekėjų.
8. Užtikrinamas pirkimų skaidrumas, išvengiama konkretaus tiekėjo favoritizmo.

Atskirai perkančiųjų organizacijų vykdomų viešųjų pirkimų privalumai:

1. Mažesnės koordinacinės išlaidos organizacijoje tarp centrinės perkančiosios organizacijos ir pirkėjo (perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto), kadangi tais atvejais, kai pirkimus vykdo pati perkančioji organizacija, nemokama už naudojimąsi centrinės perkančiosios organizacijos įrankiais.
2. Greičiau sprendžiamos iškilusios problemos, kadangi santykiai sieja tiesiogiai tiekėjus ir perkančiąsias organizacijas, nėra tarpininko, t. y. centrinės perkančiosios organizacijos, kuri perimtų problemų sprendimo procedūras.
3. Perkančioji organizacija gali būti labiau įgudusi savo srities pirkimuose, jei jos poreikiai skiriasi nuo kitų perkančiųjų organizacijų poreikių.
4. Aiškus atsakomybės pasidalijimas, t. y. visa atsakomybė tenka tik perkančiajai organizacijai, kai tuo tarpu perkant iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją dalis atsakomybės tenka centrinei perkančiajai organizacijai ir dalis atsakomybės – perkančiajai organizacijai.
5. Vietiniai pirkėjai gali geriau pažinoti vietinę rinką, todėl geriau išnaudotų rinkos galimybes nei centralizacijos atveju[2].
6. Atskirais atvejais tai gali padėti išvengti per didelio perkamosios galios sutelkimo, slaptų susitarimų ir išsaugoti skaidrumą bei konkurenciją, be to, užtikrinti MVĮ galimybes patekti į rinką[3].

1 VPĮ 82 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintos perkančiųjų organizacijų teisės ir pareigos pasinaudoti centrinės perkančiosios organizacijos paslaugomis.

VPĮ 82 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta bendroji taisyklė, kad perkančiosios organizacijos gali (turi diskreciją) įsigyti prekių, paslaugų ir darbų iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 82 straipsnio 1 dalyje taip pat yra įtvirtinta bendrosios taisyklės išimtis, kai perkančiosios organizacijos netenka pasirinkimo teisės ir turi pareigą įsigyti prekes, paslaugas ar darbus iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją (*detaliau apie pareigą įsigyti prekes, paslaugas ar darbus iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją žiūrėti VPĮ 82 straipsnio 2 dalies komentarą*).

VPĮ 82 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos perkančiųjų organizacijų galimybės:

- VPĮ 82 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos gali, o VPĮ 82 straipsnio 2 dalyje nustatytu atveju – privalo įsigyti prekių, paslaugų ar darbų iš centrinės perkančiosios organizacijos. Šiuo atveju centrinė perkančioji organizacija atlieka didmenininko ar perpardavėjo vaidmenį, įsigydama didesnį kiekį prekių, paslaugų ar darbų, kuriuos gali atitinkamai perparduoti kitoms perkančiosioms organizacijoms. CPO.lt neteikia tokios paslaugos, tačiau tai neriboja kitų centrinių perkančiųjų organizacijų teisės vykdyti nurodytą veiklą. Pavyzdžiui, Suomijoje veikianti centrinė perkančioji organizacija Hansel Ltd iki 2003 m. buvo „didmenininkas“, kuris turėjo sandėlius ir perkančiosioms organizacijoms tiekdavo prekes[4].
- VPĮ 82 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos gali, o VPĮ 82 straipsnio 2 dalyje nustatytu atveju – privalo įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos įrankiais, priemonėmis, kurios detalizuotos VPĮ 82 straipsnio 1 dalies 1-3 punktuose. Kitaip sakant, centrinė perkančioji organizacija atlieka tarpininko vaidmenį, t. y. viešojo pirkimo procedūras iki viešojo pirkimo sutarties pasirašymo atlieka centrinė perkančioji organizacija, o kitos perkančiosios organizacijos, pasinaudoja centrinės perkančiosios organizacijos priemonėmis (pateikia kvietimą dinaminėje pirkimo sistemoje (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 9 dalies komentarą*), atlieka atnaujinto varžymosi procedūras (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 5-6 dalies komentarą*) bei pasirašo viešojo pirkimo sutartis.

VPĮ 82 straipsnio 1 dalyje pateiktas sąrašas centrinės perkančiosios organizacijos sukuriamų įrankių, priemonių, kuriomis gali pasinaudoti perkančiosios organizacijos:

VPĮ 82 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyta galimybė centrinei perkančiajai organizacijai už perkančiąją organizaciją atlikti pirkimo procedūras. Kaip nustatyta VPĮ 83 straipsnyje, perkančioji organizacija gali įgalioti kitą perkančiąją organizaciją, įskaitant ir centrinę perkančiąją organizaciją atlikti pirkimo procedūras

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(*detaliau dėl įgaliojimo atlikti viešojo pirkimo procedūras žiūrėti VPĮ 83 straipsnio komentarą*). Tokiu atveju perkančioji organizacija turi tik pasirašyti pirkimo sutartį, ja nebereikia atlikti jokių papildomų veiksmų, priimti papildomų sprendimų.

- VPĮ 82 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta galimybė įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos valdoma dinaminė pirkimo sistema (*detaliau dėl dinaminės pirkimo sistemos žiūrėti VPĮ 79 straipsnio komentarą*). Taigi, dinaminę sistemą kaip priemonę vykdyti viešuosius pirkimus turi teisę taikyti ne tik perkančiosios organizacijos, tačiau ir centrinė perkančioji organizacija. Centrinė perkančioji organizacija sukuria dinaminę sistemą, kurią toliau gali naudoti kitos perkančiosios organizacijos. Centrinės perkančiosios organizacijos naudojamos dinaminės pirkimo sistemos ypatumas yra tas, kad centrinė perkančioji organizacija privalo skelbime apie dinaminę pirkimų sistemą pranešti, kad perkančiosios organizacijos galės naudoti šią priemonę. Tokiu atveju perkančiosios organizacijos tik turi pateikti kvietimą dinaminėje pirkimo sistemoje dėl pagrindinės sutarties sudarymo, nebereikia tikrinti tiekėjų kvalifikacijos, pašalinimo pagrindų (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 9 dalies komentarą*).
- VPĮ 82 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta galimybė įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos sudaryta preliminariąja sutartimi (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio komentarą*). Centrinė perkančioji organizacija atlieka tarpininko vaidmenį, t. y. centrinė perkančioji organizacija turi teisę kaip ir kitos perkančiosios organizacijos sudaryti preliminariąsias sutartis, o perkančiosios organizacijos gali vykdyti atnaujintą varžymąsi dėl pagrindinių sutarčių sudarymo, kaip tai nustatyta sudarytoje preliminariojoje sutartyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 5-6 dalių komentarus*).

2. VPĮ 82 straipsnio 2 dalyje apibrėžta:

perkančiųjų organizacijų pareiga vykdyti pirkimus per centrinę perkančiąją organizaciją, esant nurodytoms aplinkybėms;

- tokios pareigos vertikalios ir horizontalios išimtys, t. y. subjektai, kuriems nenustatyta pareigos vykdyti pirkimus per centrinę perkančiąją organizaciją, bei situacijos, kada bet

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kuri perkančioji organizacija gali nevykdyti pirkimų per centrinę perkančiąją organizaciją;

- priemonės, kuriomis galima pasinaudoti centralizacijai.

Perkančiosios organizacijos **yra įpareigotos** vykdyti viešuosius pirkimus centrinės perkančiosios organizacijos įrankiais ar iš centrinės perkančiosios organizacijos, jeigu yra visos šios sąlygos kartu:

- centrinė perkančioji organizacija turi pirkimo objektą ar naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos įrankiais perkančiosios organizacijos gali įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, kurių parametrai, charakteristikos visiškai atitinka perkančiosios organizacijos poreikius. Pavyzdžiui, jeigu perkančiajai organizacijai reikia valymo priemonių ir centrinėje perkančiojoje organizacijoje dėl tokių priemonių yra sudaryta dinaminė pirkimo sistema, tai perkančioji organizacija turi pirkti naudodama centrinės perkančiosios organizacijos dinaminę pirkimo sistemą.

Pavyzdys, **kai būtina pirkti per centrinę perkančiąją organizaciją**

Centrinė perkančioji organizacija turi sudarytą dinaminę pirkimo sistemą atliekų tvarkymo paslaugoms. Perkančioji organizacija persikėlė į kitas patalpas, kitame mieste ir ankstesnis atliekų tvarkytojas objektyviai negali suteikti paslaugų, todėl perkančiajai organizacijai reikalingas naujas atliekų tvarkytojas. Kadangi nėra jokių aplinkybių, dėl kurių būtų galima pagrįsti atskiro viešojo pirkimo pareiką, tokiu atveju privaloma įsigyti paslaugų per centrinę perkančiąją organizaciją.

- Kita vertus, jeigu centrinės perkančiosios organizacijos neturi reikiamų prekių, paslaugų ar darbų, perkančiosios organizacijos neturi pareigos kreiptis į centrinę perkančiąją organizaciją, kad ši pradėtų ir įvykdytų procedūras dėl tokio pirkimo objekto, o gali savarankiškai vykdyti atskirą viešąjį pirkimą.

Pavyzdys, kai nebūtina pirkti per centrinę perkančiąją organizaciją

Centrinė perkančioji organizacija turi sudarytą dinaminę pirkimo sistemą atliekų išsiliejimo valymo darbams, o perkančiosios organizacijos patalpose įvykus avarijai būtina itin skubiai atlikti atliekų valymo paslaugas. Dinaminės pirkimo sistemos būdu būtina kviesti visus dinaminėje pirkimo sistemoje esančius tiekėjus pateikti pasiūlymus, pasiūlymų pateikimo terminas negali būti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

trumpesnis kaip 10 dienų (7 dienos supaprastintiems pirkimams) (detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 5 dalies 3 punkto komentarą), todėl perkančiajai organizacijai nėra tinkamas toks ilgus procesas ir perkančioji organizacija neskelbiamų derybų būdu gali efektyviau įsigyti paslaugas (detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 2 dalies 3 punkto komentarą). Tokiu atveju neprivaloma įsigyti paslaugų per centrinę perkančiąją organizaciją.

- centrinė perkančioji organizacija turi pirkimo objektą ar naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos įrankiais perkančiosios organizacijos gali įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, o atitinkama perkančioji organizacija pirkimo objekto negali įsigyti efektyvesniu būdu.
- centrinė perkančioji organizacija turi pirkimo objektą ar naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos įrankiais perkančiosios organizacijos gali įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, o pirkimo objekto perkančioji organizacija negali įsigyti racionaliai naudodama lėšas.

Pavyzdys, kai būtina pirkti per centrinę perkančiąją organizaciją

Centrinė perkančioji organizacija 2015 metais sudarė elektroninį katalogą, kurio objektas yra spausdintuvų remonto paslaugos. Perkančioji organizacija, atlikusi rinkos konsultacijas, nustatė, kad 2019 metais tiekėjai siūlė žymiai didesnes paslaugų kainas, negu nurodytos centrinės perkančiosios organizacijos elektroniniame kataloge. Tokiu atveju privaloma įsigyti paslaugų per centrinę perkančiąją organizaciją.

Pavyzdys, kai nebūtina pirkti per centrinę perkančiąją organizaciją

Centrinė perkančioji organizacija 2015 metais sudarė preliminariąją sutartį, kurios objektas yra IT paslaugos, tačiau perkančioji organizacija, atlikusi rinkos konsultacijas nustatė, kad 2019 metais tiekėjai siūlė žymiai mažesnes IT paslaugų kainas, negu nurodytos centrinės perkančiosios organizacijos preliminariojoje sutartyje. Tokiu atveju neprivaloma įsigyti paslaugų per centrinę perkančiąją organizaciją.

Perkančioji organizacija, nevykdydama pirkimų per centrinę perkančiąją organizaciją, turi šias pareigas:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- Perkančiosios organizacijos privalo motyvuoti tokį sprendimą. Motyvai gali būti susiję su pirkimo objekto specifika, rinkos kainų pasikeitimu po centrinės perkančiosios organizacijos vykdytų procedūrų, greitesniu prekių, paslaugų ar darbų įsigijimu iš tiekėjų, pavyzdžiui, kai vykdomas mažos vertės pirkimas, esant skubos aplinkybėms ar kiti atvejai. Jeigu perkančiosios organizacijos reikiamų prekių, paslaugų ar darbų nėra centrinės perkančiosios organizacijos kataloge, tuomet sprendimą pirkti savarankiškai motyvuoti nereikia.
- Perkančiosios organizacijos sprendimą, kuriuo motyvuoja viešojo pirkimo vykdymą, o ne įsigijimą iš centrinės perkančiosios organizacijos, turi paskelbti savo profilyje (centrinės perkančiosios organizacijos elektroninėmis priemonėmis yra sukuriamas pirkėjo profilis (*detaliau dėl pirkėjo profilio žiūrėti VPĮ 16 straipsnio 2 dalies komentarą*). Šis sprendimas taip pat turi būti saugomas kartu su kitais pirkimo dokumentais VPĮ 97 straipsnio nustatyta tvarka, t. y. saugomi ketverius metus nuo pirkimo pabaigos Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti VPĮ 97 straipsnio komentarą*).

Jeigu perkančioji organizacija netinkamai motyvuoja savo sprendimą ir neperka per ar iš centrinės perkančiosios organizacijos, tokie perkančiosios organizacijos veiksmai neturi įtakos pagal atskirą viešojo pirkimo procedūrą sudarytos sutarties teisėtumui ir galiojimui (išskyrus išimtines situacijas, kai nustatoma, jog atskiru pirkimu buvo visiškai neracionaliai naudojamos lėšos, siekiant proteguoti konkretų tiekėją, ir pan.).

Pareigos vykdyti procedūras iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją išimtis subjektų atžvilgiu yra nustatyta tik Lietuvos Respublikos diplomatinėms atstovybėms užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybėms prie tarptautinių organizacijų, konsulinėms įstaigoms ir specialiosioms misijoms. Taigi, šios perkančiosios organizacijos neprivalo vykdyti pirkimų iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją ir joms nekeliama pareiga pagrįsti tokį pasirinkimą. Kita vertus, nėra nustatyto ir draudimo, todėl šios perkančiosios organizacijos turi diskreciją pirkti iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją.

3. VPĮ 82 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtintos šios pagrindinės taisyklės, susijusios su perkančiųjų organizacijų ir centrinių perkančiųjų organizacijų funkcijų pasidalijimu:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- jeigu perkančioji organizacija įsigyja prekių, paslaugų ar darbų iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją, tai laikoma, kad perkančioji organizacija įgyvendino reikalavimus pagal VPĮ. Taigi, yra įtvirtinta viešųjų pirkimų procedūrų teisėtumo prezumpcija, kai perkančioji organizacija vykdo viešuosius pirkimus per centrinę perkančiąją organizaciją. Kitaip tariant, įtvirtinamas dvigubo pirkimo organizavimo išvengimo principas. Be to, tiekėjai negali ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmų ar sprendimų dėl viešųjų pirkimų procedūrų, kurios buvo atliktos centrinės perkančiosios organizacijos. Šiuo atveju tiekėjai turėtų ginčyti būtent centrinės perkančiosios organizacijos atliktus veiksmus bei priimtus sprendimus pagal VPĮ VII skyriaus tvarką.
- perkant iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją nereikia atskirų viešojo pirkimo procedūrų, t. y. tarp perkančiosios organizacijos ir centrinės perkančiosios organizacijos (*detaliau žiūrėti VPĮ 82 straipsnio 5 dalies komentarą*);
- nustatomos atsakomybės ribos. Nors taikoma bendroji taisyklė, kad, jeigu perkančioji organizacija įsigyja prekių, paslaugų ar darbų iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją, tai laikoma, kad perkančioji organizacija įgyvendino reikalavimus pagal VPĮ, perkančioji organizacija atsako už tinkamą VPĮ laikymąsi:

1) perkančioji organizacija atsako už pirkimo sutarties sudarymo procedūras centrinės perkančiosios organizacijos valdomos dinaminės pirkimo sistemos pagrindu, kai pati perkančioji organizacija vykdo procedūras[5]. Kitaip sakant, perkančioji organizacija turi laikyti dinaminės pirkimo sistemos reikalavimų ir tvarkos, nurodytos VPĮ 79 straipsnio 9-10 dalyse (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio komentarą*) bei centrinės perkančiosios organizacijos nurodytose dinaminės pirkimo sistemos naudojimo taisyklėse.

2) perkančioji organizacija atsako už atnaujinto tiekėjų varžymosi vykdymą centrinės perkančiosios organizacijos sudarytos preliminariosios sutarties pagrindu. Kitaip sakant, perkančioji organizacija turi laikytis preliminarioje sutartyje bei VPĮ 78 straipsnyje nurodytų reikalavimų bei tvarkos (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio komentarą*);

3) perkančioji organizacija atsako už veiksmus, atliekamus pagal VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 1 ir 3 punktuose nurodytus reikalavimus, siekiant nustatyti tiekėją, su kuriuo bus sudaroma pirkimo sutartis centrinės perkančiosios organizacijos sudarytos preliminariosios sutarties pagrindu. Kitaip sakant, perkančioji organizacija atsako už sprendimą sudaryti pagrindines viešųjų pirkimų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sutartis su tiekėjais be atnaujinto varžymosi (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 1 ir 5 punkto komentarą*).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija per centrinę perkančiąją organizaciją vykdo daugiabučių namų modernizavimo rangos darbų be projektavimo viešuosius pirkimus. Susipažinęs su viešųjų pirkimų techninėmis specifikacijomis tiekėjas nustatė, kad jos yra pritaikytos vienam tiekėjui, diskriminuoja rangovus, todėl šie pirkimai yra neteisėti ir turi būti nutraukti. Ieškinys buvo pateiktas perkančiajai organizacijai, o ne centrinei perkančiajai organizacijai, kadangi būtent perkančioji organizacija yra atsakinga už tinkamą techninių specifikacijų parengimą, net jeigu pirkimas vykdomas per centrinės perkančiosios organizacijos priemones. Ginčo atveju centrinė perkančioji organizacija rengia bendrąsias technines specifikacijas, tačiau perkančioji organizacija turėjo teisę patikslinti techninių specifikacijų reikalavimus paskelbiant konkretų pirkimą[6].

Pavyzdys

Centrinė perkančioji organizacija paskelbė degalų pirkimą per elektroninį katalogą. Tiekėjas ginčijo paskelbtų pirkimo sąlygų, įskaitant preliminariosios sutarties nuostatas, teisėtumą. Kadangi buvo ginčijamos sąlygos tos procedūros, pagal kurią tik vėliau perkančiosios organizacijos sudarys pagrindinės pirkimo sutartis, tai tiekėjas pasirinko tinkamą subjektą – centrinę perkančiąją organizaciją. Kita vertus, vėliau, kai bus sudaromos pagrindinės pirkimo sutartys, tiekėjai negalės ginčyti nurodytų pirkimo per elektroninį katalogą sąlygų ir teikti pretenzijos perkančiajai organizacijai[7].

Pavyzdys

Centrinė perkančioji organizacija sudarė bendradarbiavimo susitarimą su perkančiąja organizacija, kurios pagrindu vykdė pirkimo procedūras. Centrinė perkančioji organizacija nustatė pirkimo laimėtoją bei nurodė, kad siūlys perkančiajai organizacijai sudaryti pirkimo sutartį. Perkančioji organizacija nutraukė pirkimą, kadangi negavo reikiamo finansavimo projektui. Kadangi sprendimą nutraukti procedūras priėmė perkančioji organizacija, tai pastaroji ir turi prisiimti atsakomybę bei būtent ji turi būti ginčo šalimi, nors visas procedūras vykdė centrinė perkančioji organizacija[8].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4. VPĮ 82 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtintos centrinės perkančiosios organizacijos pareigos naudoti elektronines priemones.

Centrinės perkančiosios organizacijos turi vykdyti visus viešuosius pirkimus tik elektroninėmis priemonėmis, kadangi elektroninės ryšio priemonės ypač tinka centralizuotų pirkimų praktikai ir priemonėms palaikyti, nes suteikia galimybę pakartotinai naudoti ir automatiškai tvarkyti duomenis, taip pat kuo labiau sumažinti informavimo ir sandorių sąnaudas[9].

Elektroninės priemonės sąvoka apibrėžta VPĮ 2 straipsnio 8 dalyje; tai – elektroninė įranga, naudojama duomenims, perduodamiems ir gaunamiems laidinėmis, radijo, optinėmis ar kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis, apdoroti (įskaitant skaitmeninį glaudinimą) ir saugoti (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 8 dalies komentarą*).

Elektroninių priemonių reikalavimai yra detalizuoti VPĮ 22 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*).

5. VPĮ 82 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtinta, kad netaikomos VPĮ procedūros, kai perkančiosios organizacijos įsigyja centrinės perkančiosios organizacijos teikiamas centralizuotos pirkimų veiklos paslaugas bei papildomai kartu pagalbinės pirkimų veiklos paslaugas.

VPĮ 82 straipsnio 5 dalies išimtis gali būti taikoma, esant šioms sąlygoms kartu:

1) paslaugos yra įsigyjamos iš centrinės perkančiosios organizacijos;

2) yra įsigyjamos centralizuotos pirkimų veiklos paslaugos ir papildomai kartu pagalbinės pirkimų veiklos paslaugos[10].

Centralizuotos pirkimo veiklos samprata yra įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Pagalbinės pirkimų veiklos samprata įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 22 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 22 dalies komentarą*).

Taigi, perkančiosios organizacijos neturi vykdyti viešojo pirkimo tam, kad įsigytų centrinės perkančiosios organizacijos teikiamas paslaugas. Išimtis taikoma, kadangi centrinės perkančiosios organizacijos turi išimtinę teisę vykdyti centralizuotų viešųjų pirkimų veiklą, steigiamos pagal VPĮ 82 straipsnio 6 dalyje įtvirtintą tvarką ir reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 82 straipsnio*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

6 dalies komentarą), jos nėra laikomos rinkos dalyviais, kurie konkuruoja tarpusavyje, o steigiamos viešojo nepramoninio ir nekomercinio pobūdžio veiklai vykdyti (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 25 dalies komentarą*). Dėl to ši taisyklė taikoma, nepriklausomai nuo, kad valstybėje gali veikti daugiau nei viena centrinė perkančioji organizacija.

6. VPĮ 82 straipsnio 6 dalyje yra įtvirtinta centrinių perkančiųjų organizacijų steigimo tvarka ir sąlygos.

VPĮ 82 straipsnio 6 dalyje yra apibrėžtas baigtinis subjektų ratas, kurie turi teisę steigti centrines perkančiąsias organizacijas:

1) Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2007 m. sausio 19 d. nutarimu Nr. 50 „Dėl centralizuotų viešųjų pirkimų vykdymo“ nutarė įgalioti ministerijas priimti sprendimus dėl teisės atlikti centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas suteikimo jų reguliavimo sričiai priklausančioms perkančiosioms organizacijoms (įskaitant pačias ministerijas); suteikti teisę atlikti centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas viešajai įstaigai CPO LT;

2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija;

3) savivaldybės taryba.

Šios institucijos turi teisę priimti sprendimą dėl centrinės perkančiosios organizacijos teisinės formos, steigimo ir priskirtų funkcijų.

Šiuo metu įsteigtos centrinės perkančiosios organizacijos Lietuvos Respublikoje – VšĮ CPO LT, kurią įsteigė Lietuvos Respublikos ūkio (ekonomikos ir inovacijų) ministerija; Gynybos resursų agentūra, kuri buvo įsteigta, siekiant konsoliduoti įsigijimų srityje dirbančių krašto apsaugos sistemos ekspertų žinias ir patirtį, išvengti funkcijų dubliavimo, aiškiai paskirstyti atsakomybę, užtikrinti efektyvesnį procesą ir skaidresnį įsigijimų vykdymą[11]; Informacinės visuomenės plėtros komitetui suteikta teisė atlikti centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas − vykdyti centralizuotus informacinių ir ryšių technologijų ir (arba) jas naudojant teikiamų paslaugų įsigijimo viešuosius pirkimus[12].

Europos Sąjungoje yra įsteigta apie 6000 centrinių perkančiųjų organizacijų (dalis jų yra konkrečiam projektui ar vienkartinių centrinių perkančiųjų organizacijų)[13]. Daugiausiai centrinių perkančiųjų organizacijų veikia Didžiojoje Britanijoje, pavyzdžiui, Government Procurement

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Service, Eastern Shires Purchasing Organisation, Yorkshire Purchasing Organisation, NHS Commercial Medicines Unit ir kt.

Europos Sąjungos lygmeniu centrinės perkančiosios organizacijos gali būti skirstomos į veikiančias nacionaliniu mastu, sektoriaus mastu, vietos centrines perkančiąsias organizacijas, kelių regionų (rajonų, apskričių) bendras centrines perkančiąsias organizacijas, centrines perkančiąsias organizacijas, veikiančias savo steigėjų interesais ir kt.

7. VPĮ 82 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtinta centrinių perkančiųjų organizacijų finansavimo tvarka.

Centrinės perkančiosios organizacijos steigėjas (*detaliau žiūrėti VPĮ 82 straipsnio 6 dalies komentarą*) teisės aktų nustatyta tvarka sprendžia dėl lėšų dydžio, skiriamo centrinės perkančiosios organizacijos veiklai finansuoti. Kitaip sakant, centrinės perkančioji organizacija yra finansuojama savo steigėjo lėšomis.

Kita vertus, centrinėms perkančiosioms organizacijoms nėra draudžiama imti užmokestį už paslaugas atliekamas perkančiosioms organizacijoms, pavyzdžiui, už viešųjų pirkimų procedūrų vykdymą[14] ar naudojimąsi dinamine pirkimo sistema[15].

8. VPĮ 82 straipsnio 8 dalyje yra įtvirtinta centrinių perkančiųjų organizacijų atskaitomybės už viešųjų pirkimų procedūrų vykdymą tvarka.

Centrinė perkančioji organizacija, kaip ir visos perkančiosios organizacijos, VPT turi teikti viešųjų pirkimų ataskaitas (*detaliau dėl perkančiųjų organizacijų teikiamų ataskaitų žiūrėti VPĮ 96 straipsnio komentarą*).

Centrinės perkančiosios organizacijos turi teikti ataskaitas kiekvieną ketvirtį, per 5 darbo dienas nuo ketvirčio pabaigos, t. y. per 5 darbo dienas nuo balandžio 1 d., liepos 1 d., spalio 1 d., sausio 1 d.

Centrinių perkančiųjų organizacijų ataskaitose turi būti pateikta informacija apie:

1) perkančiųjų organizacijų centralizuotus pirkimus, atliktus per ketvirtį (sausio 1 d. – kovo 31 d., balandžio 1 d. – birželio 31 d., liepos 1 d. – rugsėjo 31 d., spalio 1 d. – gruodžio 31 d.).

2) atliktus žaliuosius pirkimus ir jų vertes energijos vartojimo efektyvumo reikalavimų taikymą. Žalieji pirkimai atliekami, vadovaujantis Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos patvirtintais

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kriterijais[16], taip pat Komisijos patvirtintais kriterijais[17]. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. spalio 11 d. nutarimo Nr. 828 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 21 d. nutarimo Nr. 1133 "Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimo Nr. 804 „Dėl Nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ ir jį keitusių nutarimų pripažinimo netekusiais galios“ pakeitimo“ 2 punktu, VPĮ apibrėžtos perkančiosios organizacijos ir PĮ apibrėžti perkantieji subjektai, atlikdami prekių, paslaugų ir darbų viešuosius pirkimus ar pirkimus, kuriems nustatyti aplinkos apsaugos kriterijai, turi taikyti šiuos kriterijus, skaičiuojant pagal skaičių ir pagal vertę, ne mažiau kaip 45 procentams tokių pirkimų 2017 metais, ne mažiau kaip 45 procentams – 2018 metais, ne mažiau kaip 50 procentų – 2019 metais ir ne mažiau kaip 50 procentų – 2020 metais, išskyrus tuos atvejus, kai rinkoje nėra prekių, neteikiamos paslaugos ar neatliekami darbai, atitinkantys žaliesiems pirkimams nustatytus aplinkos apsaugos kriterijus, taip pat tais atvejais, kai jų taikymo išimtys numatytos Lietuvos Respublikos įstatymuose ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimuose.

[1]Komentuojamos VPĮ 82 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 37 straipsnio normas.

[2] Day M. *Gower Handbook of Purchasing Management*. Chartered Institute of Purchasing & Supply. Gower Publishing Company 2002. 45 psl.

[3] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 59-oji konstatuojamoji dalis.

[4] „Viešųjų pirkimų centralizavimo galimybių Lietuvoje studija“.

[5] Jeigu procedūras atlieka centrinė perkančioji organizacija, tuomet atsakomybė taikoma būtent centrinei perkančiajai organizacijai.

[6] LAT 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-296-378/2019.

[7] LApT 2019 m. kovo 7 d. sprendimas, priimtas civilinėje byloje Nr. e2A-609-302/2019; LAT 2014 m. kalendžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-255/2014.

[8] LApT 2015 m. rugsėjo 17 d. sprendimas, priimtas civilinėje byloje Nr. e2A-988-236/2015.

[9] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 72-oji konstatuojamoji dalis.

[10] Pagalbinės pirkimų veiklos paslaugų įsigijimas nėra privalomas, todėl gali būti įsigyjamos tik centralizuotos pirkimų veiklos paslaugos.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[11]https://kam.lt/lt/naujienos_874/aktualijos_875/2018_metais_gynybos_resursu_agentura_ir_lietuvos_kariuomene_vykdys_pirkimu_uz_mazdaug_265_mln._euru.html.

[12] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. lapkričio 9 d. nutarimas Nr. 1122 „Dėl teisės atlikti centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas suteikimo Informacinės visuomenės plėtros komitetui prie Susisiekimo ministerijos“.

[13] SMEs access to public procurement markets and aggregation of demand in the EU. http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/15459/attachments/1/translations.

[14] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 69-oji konstatuojamoji dalis.

[15] Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2019 m. gruodžio 16 d. įsakymas Nr. 4-724 Dėl viešosios įstaigos CPO LT teikiamų paslaugų kainų ir tarifų nustatymo.

[16] https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/kitos-veiklos-sritys/zaliej-pirkimai.

[17] Komisijos tarnybų 2016 m. gegužės 20 d. darbinis dokumentas ES žaliųjų viešųjų pirkimų kriterijai, taikomi biurų pastatų projektavimui, statybai ir valdymui SWD(2016) 180 final; https://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm.

83 straipsnis. Įgaliojimų atlikti pirkimo procedūras suteikimas kitai perkančiajai organizacijai

1. **Perkančioji organizacija pirkimams organizuoti, pirkimo procedūroms iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo atlikti, taip pat atlikto pirkimo procedūrų ataskaitai ar skelbimui apie sudarytą pirkimo ar preliminariąją sutartį pateikti gali įgalioti kitą perkančiąją organizaciją. Tam ji privalo įgaliotajai organizacijai nustatyti užduotis ir suteikti visus įgaliojimus toms užduotims vykdyti. Įgaliojimai įforminami Civilinio kodekso nustatyta tvarka.**

2. **Už perkančiosios organizacijos įgaliotajai organizacijai nustatytas užduotis atsako perkančioji organizacija, o už šių užduočių įvykdymą – įgaliotoji organizacija. Už pirkimo sutarties sudarymą, jos sąlygų vykdymą yra atsakinga perkančioji organizacija.**

Komentuojamame VPĮ 83 straipsnyje įtvirtintos taisyklės taikomos, kai už perkančiąją organizaciją viešąjį pirkimą VPĮ nustatyta tvarka atlieka kita perkančioji organizacija. Be to, komentuojamame

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsnyje nustatomas tokių perkančiųjų organizacijų tarpusavio teisinis santykis ir tarpusavio atsakomybės paskirstymas.

VPJ 83 straipsnis sistemiškai aiškintinas su CK nuostatomis, kuriose reglamentuojami įgaliojimo ir pavedimo sutarties teisiniai santykiai (CK 2.132 – 2.151 straipsniai).

1. VPJ 83 straipsnio 1 dalyje nustatyta galimybė vienai perkančiajai organizacijai įgalioti kitą perkančiąją organizaciją pirmosios vardu atlikti tokius veiksmus:

pirma, perkančioji organizacija gali įgalioti vieną ar kelis subjektus. VPJ 83 straipsnio 1 dalyje yra vartojama vienaskaita, kai kalbama apie įgaliotinę perkančiąją organizaciją, tačiau nėra jokių procedūrinių ar teisinių kliūčių įgalioti kelis subjektus VPJ procedūrų vykdymui.

antra, perkančioji organizacija turi teisę pavesti atlikti nurodytas funkcijas tik kitai perkančiajai organizacijai ar perkančiajam subjektui. Perkantieji subjektai, kurie yra perkančiosios organizacijos ir atlieka pirkimus, nesusijusius su ju„komunalinio sektoriaus“ veikla, turi vadovautis VPJ normomis (PJ 15 straipsnio 1 dalis, VPJ 3 straipsnis), todėl jie gali būti įgaliotais atlikti pirkimo procedūras. Jeigu perkančioji organizacija įgaliojimus suteikia perkantiesiems subjektams, kurie nėra perkančiosios organizacijos (PJ 4 straipsnio 1 dalies 2-3 punktai), šiems pirkimams vis tiek taikomos VPJ normos.

Galima pavesti atlikti šias funkcijas:

- organizuoti viešąjį pirkimą, t. y. parengti pirkimo dokumentus, atlikti rinkos konsultaciją, parinkti ekspertus, kurie dalyvaus tiekėjų pasiūlymų vertinime, paskelbti apie viešąjį pirkimą;
- atlikti pirkimo procedūras iki sutarties ar preliminarios sutarties sudarymo, t. y. pateikti atsakymus į tiekėjų paklausimus, atverti tiekėjų pasiūlymus, įvertinti tiekėjų pasiūlymus, tiekėjų kvalifikaciją, pašalinimo pagrindų nebuvimą, kreiptis dėl pasiūlymų paaiškinimo, neįprastai mažos kainos pagrindimo, pranešti apie sudarytą pasiūlymų eilę ir laimėtoją, siūlyti perkančiajai organizacijai sudaryti pirkimo sutartį;
- pateikti ataskaitą apie atliktą pirkimą;
- paskelbti apie sudarytą pirkimo ar preliminariąją sutartį.

Atsižvelgiant į tai, įgaliotinė perkančioji organizacija negali sudaryti sutarties ar preliminariosios sutarties už pavedimą (įgaliojimą) suteikusią perkančiąją organizaciją, o pavedimas apsiriboja tik

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

viešojo pirkimo procedūromis nuo organizavimo pradžios, pavyzdžiui, rinkos konsultacijos atlikimo, pirkimo dokumentų parengimo, iki sutarties sudarymo, t. y. pavedimą gavusi perkančioji organizacija dar paskelbia pasiūlymų eilę ir laimėtoją. Kita vertus, pretenzijų nagrinėjimas nėra priskirtinas prie pirkimo procedūrų, o prie ginčų nagrinėjimo (perkančiųjų organizacijų peržiūros) procedūrų, todėl pagal komentuojamą straipsnį įgaliojimas nėra skirtas įgaliotosios perkančiosios organizacijos pareigai nagrinėti tiekėjų pretenzijas dėl sprendimų. Nepaisant to, kadangi būtent įgaliotoji perkančioji organizacija geriausiai gali žinoti ginčo situaciją, nėra draudžiama papildomai įgalioti ją taip pat ir nagrinėti tiekėjų pretenzijas dėl sprendimų. Tokia pati pozicija taikytina dėl įgaliojimo atstovauti perkančiajai organizacijai teisminiuose ginčuose.

Tam, kad kita perkančioji organizacija galėtų atlikti nurodytus veiksmus, pavedimą duodanti perkančioji organizacija turi atlikti šiuos veiksmus:

- parengti įgaliojimą ir (arba) sudaryti pavedimo sutartį;
- nustatyti užduotis, t. y. tiksliai ir aiškiai nurodyti, kuriuos veiksmus turi atlikti kita perkančioji organizacija ir kada jau pavedimą duodanti perkančioji organizacija perima funkcijas;
- suteikti visus įgaliojimus atitinkamoms užduotims vykdyti, t. y. tiesiogiai nurodyti atitinkamame teisiniame dokumente, kad yra suteikiami konkretūs įgaliojimai (pavedimas suteikiamas).

2. VPĮ 83 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas atsakomybės tarp įgaliotojos perkančiosios organizacijos ir įgaliotosios perkančiosios organizacijos paskirstymas.

Įgaliotoja perkančioji organizacija atsako už:

- Įgaliotajai (įgaliotinei) organizacijai nustatytas užduotis, t. y. perkančioji organizacija netinkamai nustačiusi užduotis, pavyzdžiui, pateikusi konkurenciją ribojančius pirkimo dokumentus, pagal kuriuos įgaliotoji perkančioji organizacija turi vykdyti pirkimą, atsako už jų neteisėtumą;
- pirkimo sutarties sudarymą, jos sąlygų vykdymą. Kadangi, kaip nustatyta VPĮ 83 straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 83 straipsnio 1 dalies komentarą*), įgaliotoji (įgaliotinė) perkančioji organizacija negali pasirašyti sutarties ir jos vykdyti, o jos įgaliojimai pasibaigia paskelbus laimėtoją bei, esant poreikiui, išsprendus ginčus dėl pirkimo procedūrų, tai ji nėra atsakinga už sutarties sudarymą ir tinkamą vykdymą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- Atitinkamai įgaliotoja perkančioji organizacija yra atsakinga ir už alternatyvių sankcijų mokėjimą. Alternatyvi sankcija, pavyzdžiui, bauda, yra neteisėtos sutarties, kurios šalis yra ne įgaliotinė, o įgaliotoja perkančioji organizacija, pripažinimo negaliojančia alternatyva, todėl tik ši pastaroji perkančioji organizacija (įgaliotoja) yra tinkamas šios ekonominės sankcijos subjektas[1]. Kita vertus, jeigu alternatyvi sankcija buvo taikyta dėl įgaliotinės perkančiosios organizacijos veiksmų ir sprendimų, įgaliotoja perkančioji organizacija turi teisę reikalauti jos patirtų nuostolių (alternatyvi sankcija laikytina įgaliotosios perkančiosios organizacijos nuostoliais) atlyginimo iš įgaliotinės (CK 6.245 straipsnis).

Įgaliotoji (įgaliotinė) perkančioji organizacija atsako už tinkamą jai pavestų užduočių vykdymą, pavyzdžiui, jeigu jai buvo pavesta parengti pirkimo dokumentus, tai būtent įgaliotoji (įgaliotinė) perkančioji organizacija bus atsakinga už pirkimo dokumentų neteisėtumą.

VPĮ 83 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas tik atstovavimas pirkimo procedūrų metu ir šalių atsakomybė, tačiau neįtvirtinta šalių atsakomybė viešųjų pirkimų ginčo nagrinėjimo metu, neįtvirtintas šalių procesinis teisinis subjektiškumas, t. y. prieš kurią perkančiąją organizaciją – atstovę ar atstovaujamąją – tiekėjas turėtų inicijuoti peržiūros procedūrą. Tai ypač sudėtinga, atsižvelgiant į tai, kad kiekvienu atveju įgaliotajai (įgaliotinei) perkančiajai organizacijai perduodamos skirtingos funkcijos (užduotys). Šiuo aspektu teismų praktikoje suformuota bendra teisės aiškinimo taisyklė, kad tokiais atvejais abi perkančiąsias organizacijas reikėtų traukti į civilinę bylą atsakovėmis[2].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija įgaliojo kitą perkančiąją organizaciją organizuoti ir atlikti pirkimo procedūras iki sutarties sudarymo. Tiekėjas ginčijo laimėtojo paskelbimą, pateikdamas pretenziją įgaliotajai (įgaliotinei) perkančiajai organizacijai, paskui įgaliotojai perkančiajai organizacijai pateikė ieškinį.

LAT analogiškoje byloje nurodė, kad vykdant pirkimus pagal įgaliojimą susidaro trišalis teisinis santykis, kuris tiekėją (-us) tam tikromis nevienodomis dalimis, inter alia (įskaitant), atsižvelgiant į materialaus santykio plėtojimąsi teismo proceso metu (pvz., sudaryta viešojo pirkimo sutartis),

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sieja tiek su įgaliotoja, tiek su įgaliotąja (įgaliotine) perkančiąja organizacija, kurios teismo procese dėl to abi turėtų būti įtrauktos atsakovėmis. Kita vertus, įgaliotosios (įgaliotinės) perkančiosios organizacijos įtraukimas kaip trečiojo asmens, nereiškia, kad teismo sprendimas ar nutartis būtų neteisėti[3].

[1] LAT 2015 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-440-415/2015; 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-427-378/2018.

[2] LAT 2016 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-372-248/2016.

[3] LAT 2016 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-372-248/2016.

84 straipsnis. Bendrai atliekamas pirkimas

1. **Kelios perkančiosios organizacijos gali susitarti ir kartu atlikti bendrus pirkimus.**
2. **Jeigu perkančiosios organizacijos savo vardu ir interesais (poreikiams patenkinti) kartu atlieka pirkimo procedūras, jos bendrai atsako už pirkimo procedūrų atlikimą pagal šio įstatymo nuostatas. Ši nuostata taikoma ir tuo atveju, kai viena perkančioji organizacija pirkimo procedūrą atlieka savo ir kitų perkančiųjų organizacijų interesais.**
3. **Jeigu perkančiosios organizacijos ne visas pirkimo procedūras atlieka savo pačių vardu ir interesais, jos kartu atsako tik už bendrai atliekamas pirkimo procedūras. Kiekviena perkančioji organizacija atsako už savo vardu ir interesais atliekamas pirkimo procedūros dalis.**

Komentuojamame VPĮ 84 straipsnyje[1] įtvirtintos perkančiųjų organizacijų kartu atliekamų viešųjų pirkimų galimybės bei atsakomybės paskirstymo taisyklės.

Bendras pirkimo atlikimas – perkančiųjų organizacijų bendradarbiavimo būdas, kai kelios perkančiosios organizacijos susitaria konkretų viešąjį pirkimą atlikti kartu. Taigi bendras pirkimo atlikimas iš esmės yra organizacinė priemonė, leidžianti perkančiosioms organizacijoms bendradarbiaujant tarpusavyje atlikti VPĮ įtvirtintas viešųjų pirkimų procedūras.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Direktyvos 2014/24/ES preambulės 71-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad bendrai atliekamas pirkimas – tai mažiau nei centrinės perkančiosios organizacijos atliekamas institucionalizuotas ir sistemingas bendras pirkimas arba nustatyta praktika naudotis paslaugų teikėjais, kurie parengia ir valdo pirkimo procedūras perkančiosios organizacijos vardu bei sąskaita ir jai vadovaujant.

Bendras pirkimas gali vykti labai įvairiai: gali vykti suderintas pirkimas, kai perkančiosios bendros techninės specifikacijos darbų, prekių ar paslaugų pirkimui; galima padėtis, kai atitinkamos perkančiosios organizacijos kartu vykdo vieną pirkimo procedūrą veikdamos kartu arba patikėdamos vienai perkančiajai organizacijai valdyti pirkimo procedūrą visų perkančiųjų organizacijų vardu[2].

Bendro pirkimo procedūros negalima sutapatinti su Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnyje įtvirtinta viešojo – viešojo sektoriaus partneryste, kuri Lietuvoje negali būti taikoma (*detaliau žiūrėti VPĮ 10 straipsnio komentarą*). VPĮ 84 straipsnyje įtvirtintas bendras pirkimas skiriasi nuo viešojo – viešojo sektoriaus partnerystės tuo, kad bendro pirkimo atveju paslaugų, prekių ar darbų tiekėjas atrenkamas viešojo pirkimo procedūrų būdu, tuo tarpu viešojo – viešojo sektoriaus partnerystės atveju nėra atliekamos viešojo pirkimo procedūros, o perkančiosios organizacijos kooperuojasi ir savo resursais įgyvendina atitinkamas funkcijas[3].

Kai bendrą pirkimą organizuoja tos pačios valstybės perkančiosios organizacijos, taikomas VPĮ 84 straipsnis. Tuo tarpu, kai perkančiosios organizacijos yra iš skirtingų ES valstybių narių, taikomas VPĮ 85 straipsnis. Dėl šios priežasties itin svarbu nustatyti, kuriose valstybėse veikia perkančiosios organizacijos ir tinkamai pasirinkti situaciją reguliuojančias teisės normas.

1. VPĮ 84 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė, bet ne pareiga kooperuotis vykdant viešuosius pirkimus.

Tam, kad būtų vykdomas bendras pirkimas, situacija turi atitikti nurodytas sąlygas kartu:

- bendradarbiauti turi bent dvi perkančiosios organizacijos, todėl negali būti bendradarbiaujama su privačiais ūkio subjektais;
- turi būti sudaromas susitarimas dėl bendrai atliekamo pirkimo ar kelių pirkimų. VPĮ 84 straipsnio 1 dalyje nėra aptarta susitarimo rūšis, todėl turi būti vadovaujamasi CK nuostatomis. Pagal CK nuostatas susitarimas dėl bendrai atliekamo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo ar kelių pirkimų artimiausias jungtinės veiklos sutarčiai (partnerystei), kai dvi ar daugiau perkančiųjų organizacijų kooperuojasi vienam bendram tikslui (CK 6.969–6.982 straipsniai). Dėl šios priežasties, susitarimui dėl bendrai atliekamo pirkimo ar kelių pirkimų *mutatis mutandis* (pakeičiant būtinas normas) siūlytina taikyti CK 6.969–6.982 straipsnių normas, pavyzdžiui, tai, kad pagal CK 6.969 straipsnio 4 dalį šalys privalo susitarimą sudaryti raštu. Susitarime turi būti detalizuojama kiekvienos perkančiosios organizacijos funkcijos ir atsakomybė, kadangi būtent pagal šį susitarimą vadovaujantis VPJ 84 straipsnio 2 ir 3 dalimis taikoma atsakomybė (*detaliau žiūrėti VPJ 84 straipsnio 2 ir 3 dalies komentarą*).

Bendras pirkimas suprantamas ne tik kaip visų viešojo pirkimo procedūrų atlikimas kartu, bet taip pat kooperacija dėl bendros techninės specifikacijos parengimo, pirkimo procedūrų atlikimo pavedimas konkrečiai perkančiajai organizacijai.

Susitarime turėtų būti šalių aptarti šie aspektai:

- dėl kokio konkretaus pirkimo, konkretaus projekto ar pirkimų srities perkančiosios organizacijos susitaria, pavyzdžiui, susitariama bendrai vykdyti tik konkretaus pastato statybos darbus arba susitariama bendrai įgyvendinti projektą, kuriam reikia trijų atskirų pirkimų, kurie bus vykdomi visų susitariančių perkančiųjų organizacijų bendrai, arba perkančiosios organizacijos susitaria, kad visi daugiabučių renovavimo pirkimai vykdomi kartu;
- dėl kurių konkrečiai procedūrų perkančiosios organizacijos susitaria bendradarbiauti, t. y. nurodomi konkretūs etapai, procedūros, kurios bus vykdomos kartu ir kurios vykdomos atskirai, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos susitaria, kad visos pirkimo procedūros bus vykdomos kartu, arba susitaria, kad kartu bus vykdomos procedūros iki pasiūlymų vertinimo etapo, o kiekviena perkančioji organizacija nustato atskirus vertinimo kriterijus;
- kuri perkančioji organizacija atstovaus bendrai atliekamame pirkime ir atliks veiksmus, kurie negali būti atliekami kartu, pavyzdžiui, pateiks skelbimą VPT, priims tiekėjų klausimus, pateiks bendrus atsakymus tiekėjams;
- kaip sudaromos ir vykdomos pirkimo sutartys;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- kaip apibrėžiama perkančiųjų organizacijų atsakomybė, kokią konkrečią atsakomybę prisiima kiekviena perkančioji organizacija vidiniuose tarpusavio santykiuose.

Bendras pirkimas nuo pirkimo pagal įgaliojimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 83 straipsnio komentarą*) skiriasi tuo, kad perkančioji organizacija ar kelios perkančiosios organizacijos veikia bendrai, sudaro bendrą viešojo pirkimo komisiją, įsigyja pirkimo objektą visoms bendradarbiaujančioms perkančiosioms organizacijoms arba jeigu viena perkančioji organizacija veikia kitų bendradarbiaujančių perkančiųjų organizacijų vardu ir interesais vykdo bendrą pirkimo procedūras, įsigyja pirkimo objektą ne tik kitoms perkančiosioms organizacijoms, tačiau taip pat ir savo poreikiams, tuo tarpu pagal įgaliojimą atliekamas pirkimas skirtas išimtinai tik kitos perkančiosios organizacijos naudai ir poreikiams tenkinti.

2. VPĮ 84 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta bendra taisyklė, kad perkančiosios organizacijos bendrai atsako už bendro pirkimo procedūrą

Bendroji atsakomybė taikoma dviem atvejais:

- jeigu perkančiosios organizacijos savo vardu ir interesais (poreikiams patenkinti) kartu atlieka pirkimo procedūras,
- kai viena perkančioji organizacija pirkimo procedūrą atlieka savo ir kitų perkančiųjų organizacijų interesais.

Bendros atsakomybės sąlygos nereglamentuojamos VPĮ 84 straipsnio 2 dalyje, todėl reikia vadovautis CK nuostatomis. CK 6.6 straipsnyje, 6.24-6.25 straipsniuose, 6.245 straipsnyje įtvirtinta, kad atsakomybė gali būti tiek solidari, tiek dalinė. Viešuosiuose pirkimuose itin sudėtinga atskirti, kuri konkrečiai perkančioji organizacija atliko konkretų veiksmą, priėmė sprendimą dėl konkrečios pirkimo dokumentų sąlygos ar atliko kitą viešojo pirkimo procedūros veiksmą, todėl bendra atsakomybė turėtų būti suprantama kaip solidarioji perkančiųjų organizacijų, bendrai vykdančių pirkimą, atsakomybė. Kita vertus, tais atvejais, kai yra visiškai aišku, kuri perkančioji organizacija atliko konkretų veiksmą ar veiksmus, priėmė sprendimą ar sprendimus, tai taikoma individuali, asmeninė tos perkančiosios organizacijos atsakomybė, t. y. kitos perkančiosios organizacijos nėra atsakingos už konkrečius veiksmus, atliktus vienos perkančiosios organizacijos.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. VPĮ 84 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta bendros atsakomybės išimtis, kai perkančiosios organizacijos atsako tik už savo veiksmus.

Išimtis iš taisyklės dėl bendros atsakomybės taikoma, kai perkančiosios organizacijos ne visas pirkimo procedūras atlieka savo pačių vardu ir interesais. Kaip minėta (*detaliau žiūrėti VPĮ 84 straipsnio 1 dalies komentarą*), bendru pirkimu laikomi ir tokie atvejai, kai ne visos pirkimo procedūros atliekamos kartu, tai ypač aktualu sudarant pirkimo sutartis, preliminariąsias sutartis, dinamines pirkimo sistemas.

Tokiu atveju, kai bendras pirkimas atliekamas tik dėl dalies viešojo pirkimo procedūrų, taikomos šios taisyklės:

- kartu perkančiosios organizacijos atsako tik už bendrai atliekamas pirkimo procedūras;
- kiekviena perkančioji organizacija atsako už savo vardu ir interesais atliekamas pirkimo procedūros dalis. Pavyzdžiui, kiekviena perkančioji organizacija atskirai atsakinga už savarankiškai sudaromą pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį (jeigu preliminari sutartis sudaroma atskirai kiekvienos perkančiosios organizacijos interesais), dinaminę pirkimo sistemą, atnaujintą varžymąsi preliminarios sutarties pagrindu ar kvietimą pateikti pasiūlymus dinaminės pirkimo sistemos atveju.

[1] Komentuojamos VPĮ 84 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 38 straipsnio normas.

[2] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 71-oji konstatuojamoji dalis.

[3] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 506 psl.

85 straipsnis. Skirtingų valstybių narių perkančiųjų organizacijų bendrai atliekamas pirkimas

1. Lietuvos Respublikos ir kitų valstybių narių perkančiosios organizacijos gali atlikti bendrus pirkimus bet kuriuo iš šiame straipsnyje nurodytų atvejų.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. Perkančiosios organizacijos neturi teisės atlikti bendro pirkimo, jeigu taip galėtų būti išvengta šio įstatymo ar kitų valstybių narių, kurių perkančiosios organizacijos kartu atlieka bendrą pirkimą, teisės aktų, suderintų su Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimais, taikymo.

3. Perkančiosios organizacijos gali naudotis kitoje valstybėje narėje veikiančios centrinės perkančiosios organizacijos centralizuotos pirkimo veiklos paslaugomis.

4. Centrinė perkančioji organizacija centralizuotos pirkimo veiklos paslaugas teikia vadovaudamasi valstybės narės, kurioje ji veikia, teisės aktų nuostatomis. Valstybės narės, kurioje veikia centrinė perkančioji organizacija, teisės aktų nuostatos taip pat taikomos:

1) dinaminės pirkimo sistemos pagrindu sudaromai pirkimo sutarčiai;

2) atnaujintam tiekėjų varžymuisi pagal preliminariąją sutartį;

3) tiekėjams, kurie yra preliminariosios sutarties šalys, vykdysiantiems atitinkamą užduotį, nustatyti vadovaujantis šio įstatymo 78 straipsnio 5 dalies 1 arba 3 punktu.

5. Kelios skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos gali:

1) sudaryti vieną pirkimo sutartį;

2) sudaryti bendrą preliminariąją sutartį;

3) pirkimus atlikti taikydamos dinaminę pirkimo sistemą;

4) sudaryti sutartis preliminariosios sutarties arba dinaminės pirkimo sistemos pagrindu.

6. Tuo atveju, kai nėra taip valstybių narių sudaryto tarptautinio susitarimo, reguliuojančio būtinus elementus, pačios perkančiosios organizacijos, norinčios kartu atlikti bendrą pirkimą, pasirašo susitarimą, kuriame nustato:

1) šalių atsakomybę ir taikytinas valstybių narių nacionalinių teisės aktų nuostatas. Pirkimo dokumentuose gali būti nustatyta kiekvienos bendrame pirkime dalyvaujančios perkančiosios organizacijos atsakomybė ir taikytinos nacionalinių teisės aktų nuostatos;

2) pirkimo procedūrų vidinį organizavimą, įskaitant procedūrų valdymą, numatomų pirkti prekių, paslaugų ar darbų pasiskirstymą, pirkimo ar preliminariųjų sutarčių sudarymą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

7. Laikoma, kad šio straipsnio 6 dalyje nurodytame susitarime dalyvaujanti perkančioji organizacija, įsigydama prekių, paslaugų ar darbų iš perkančiosios organizacijos, atsakingos už pirkimo procedūros atlikimą, įvykdo šiame įstatyme nustatytas pareigas.

8. Kai kelios skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos įsteigia bendrą subjektą, įskaitant ir Europos teritorinio bendradarbiavimo grupes ar kitus pagal Europos Sąjungos teisę įsteigtus subjektus, dalyvaujančios perkančiosios organizacijos, vadovaudamosi įsteigto subjekto kompetentingo valdymo organo sprendimu, sutaria dėl vienos iš valstybių narių nacionalinių pirkimų taisyklių taikymo šia tvarka:

1) taikomos valstybės narės, kurioje yra bendro subjekto registruota buveinė, nacionalinių teisės aktų nuostatos. Šis susitarimas gali būti neterminuotas, jeigu tai nustatyta bendro subjekto steigimo dokumente, arba terminuotas – tam tikrų rūšių pirkimų arba vieno ar kelių atskirų pirkimų atveju;
2) taikomos valstybės narės, kurioje bendras subjektas vykdo veiklą, nacionalinių teisės aktų nuostatos.

Komentuojamame VPĮ 85 straipsnyje[1] įtvirtintos perkančiųjų organizacijų, kurių buveinės yra ir kurios savo veiklą vykdo skirtingose valstybėse, kartu atliekamų viešųjų pirkimų bei pirkimų iš kitos valstybės centrinės perkančiosios organizacijos galimybės ir bendradarbiavimo tvarka. Bendras pirkimas reiškia situaciją, kai dvi ar daugiau perkančiųjų organizacijų vykdo pirkimo procedūrą kartu (*detaliau žiūrėti VPĮ 84 straipsnio komentarą*). Pagrindinė šios specifinės procedūros savybė yra ta, kad tik vienas konkursas skelbiamas visų dalyvaujančių perkančiųjų organizacijų vardu[2]. Bendras pirkimas gali vykti labai įvairiai, viena vertus, gali vykti suderintas pirkimas, kai parengiamos bendros techninės specifikacijos darbams, prekėms ar paslaugoms pirkti, o toki pirkimą vykdys kelios perkančiosios organizacijos, kiekvienai vykdant atskirą pirkimo procedūrą. Kita vertus, galima padėtis, kai atitinkamos perkančiosios organizacijos bendrai vykdo vieną pirkimo procedūrą veikdamos kartu arba patikėdamos vienai perkančiajai organizacijai valdyti pirkimo procedūrą visų perkančiųjų organizacijų vardu[3].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Bendras pirkimas savaime neturi jokio tarpvalstybinio elemento ir taikomas VPĮ 84 straipsnis. Tam, kad būtų bendras tarpvalstybinis viešasis pirkimas, konkrečioje pirkimo procedūroje turi dalyvauti perkančiosios organizacijos iš skirtingų valstybių narių, suskirstydamos savo reikalavimus ir veikdamos kartu sudarant sutartį[4].

Bendriems pirkimams, turintiems tarpvalstybinį elementą, būdinga chronologinė seka[5]:

- Pasirengimo konkursui etapas: pagrindinis dėmesys skiriamas sprendimų priėmimo procesui prieš įgyvendinant tarpvalstybinį bendrą pirkimą (perkamo objekto apibrėžimas, sprendimas įgyvendinti pirkimus kartu, susitarimo sudarymas, taikomos teisės nustatymas, darbų pasiskirstymas, pirkimo dokumentų parengimas, pirkimo organizavimas);
- Konkurso etapas: dėmesys sutelkiamas į klausimus, kylančius įgyvendinant tarpvalstybinį bendrą pirkimą (komisijos sandara, sprendimų priėmimas, atsakomybė už priimamus sprendimus);
- Laimėtojo paskelbimo ir sutarties vykdymo etapas: dėmesys sutelkiamas į viešųjų pirkimų sutarties vykdymo klausimus (sutarties šalių atsakomybę, taikytiną teisę, vykdymo vietą).

VPĮ 85 straipsniu siekiama sumažinti teisines ir praktines kliūtis, kurios kyla dėl ES valstybių narių teisės sistemų ypatumų[6].

VPĮ 85 straipsnio tikslas yra nustatyti naujas bendro tarpvalstybinio pirkimo taisykles, kad perkančiosioms organizacijoms būtų lengviau bendradarbiauti ir būtų geriau išnaudojami vidaus rinkos privalumai atveriant prekių tiekėjams ir paslaugų teikėjams tarptautines verslo galimybes[7]. Taip pat VPĮ 85 straipsniu siekiama papildyti, patikslinti Roma I taikymo taisykles.

Praktikoje[8] išskiriami ir kiti bendro tarpvalstybinio pirkimo privalumai:

- mažesnės kainos dėl masto ekonomijos;
- administracinių kaštų sumažinimas;
- aplinkosaugos kriterijų lengvesnis įtvirtinimas bei įgyvendinimas pirkime;
- naujų prekių pristatymas į konkrečią ES valstybės narės rinką;
- inovatyvių produktų kūrimo skatinimas.

Taikant bendrą tarpvalstybinį pirkimą susiduriama su šiais sunkumais:

- teisinis sudėtingumas, susijęs su nacionaliniais viešųjų pirkimų įstatymais ir sutarčių nuostatomis, taip pat konkrečius produktus reglamentuojantys teisės aktai;
- nelanksti rinkos struktūra ir kainų politika;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- sudėtingos ar novatoriškos prekės ar paslaugos, kurias sunku standartizuoti;
- Partnerių koordinavimas;
- Kalba;
- Bendravimas su galutiniais vartotojais;
- El. viešųjų pirkimų priemonės, nes jos sukurtos atsižvelgiant į nacionalinius reikalavimus.

Siekiami VPĮ 85 straipsnio tikslai tiesiogiai priklauso nuo:

- tinkamų partnerių, kurie būtų pasiryžę pasiekti gerų rezultatų;
- patikimo projekto valdymo;
- rinkų, į kurias buvo kreiptasi, ir tarpvalstybinių bendrų pirkimų pripažinimo;
- pažangios ir gerai parengtos viešųjų pirkimų strategijos[9].

Taigi, siekiant tinkamai pasiekti bendrų tarpvalstybinių pirkimų tikslų bei išvengti susiklostančių sunkumų, VPĮ 85 straipsnyje įtvirtinti metodai (būdai), kuriuos gali taikyti perkančiosios organizacijos, organizuodamos tarpvalstybinius bendrus pirkimus, kiekvieno iš nurodytų būdu įgyvendinimo bendrosios taisyklės.

VPĮ 85 straipsnyje reguliuojami trys metodai (būdai), kurie gali būti laisvai pasirenkami[10]:

- bendras pirkimas, kurį atlieka perkančiosios organizacijos iš skirtingų valstybių (*detaliau žiūrėti VPĮ 85 straipsnio 5-7 dalies komentarą*);
- pirkimas iš centrinės perkančiosios organizacijos, veikiančios kitoje valstybėje (*detaliau žiūrėti VPĮ 85 straipsnio 3-4 dalies komentarą*);
- bendras pirkimas per bendrai įsteigtą juridinį asmenį (*detaliau žiūrėti VPĮ 85 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Kaip nurodyta VPĮ 84 straipsnio komentare, bendro pirkimo procedūros negalima sutapatinti su Direktyvos 2014/24/ES 12 straipsnyje įtvirtinta viešojo – viešojo sektoriaus partneryste, kuri Lietuvoje pagal įstatymą netaikytina (*detaliau žiūrėti VPĮ 10 straipsnio komentarą*).

1. VPĮ 85 straipsnio 1 dalyje reguliuojama teisė skirtingų ES valstybių narių perkančiosioms organizacijoms atlikti bendrus tarpvalstybinius pirkimus.

VPĮ 85 straipsnio taikymui yra būtinas tarptautinis elementas, t. y. VPĮ 85 straipsnyje nustatytais metodais (būdais) gali pasinaudoti perkančiosios organizacijos (*detaliau dėl perkančiosios*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijos statuso žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 25 dalies komentarą), kai bent viena perkančioji organizacija įsteigta ir veikia kitoje valstybėje narėje, kitaip sakant, pirkime turi dalyvauti mažiausiai dviejų skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos.

Kita valstybė narė turi būti suprantama kaip Europos Sąjungos valstybė narė, todėl VPĮ 85 straipsnis netaikomas, kai perkančioji organizacija veikia valstybėje, nepriklausančioje Europos Sąjungai.

VPĮ 85 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bendro tarpvalstybinio pirkimo organizavimo metodų (būdų) sąrašas yra baigtinis, o perkančiosios organizacijos turi diskreciją pasirinkti bendrą pirkimą, kurį atlieka perkančiosios organizacijos iš skirtingų valstybių (*detaliau žiūrėti VPĮ 85 straipsnio 5-7 dalies komentarą*), ar pirkimą iš centrinės perkančiosios organizacijos, veikiančios kitoje valstybėje (*detaliau žiūrėti VPĮ 85 straipsnio 3-4 dalies komentarą*), ar bendrą pirkimą per bendrai įsteigtą juridinį asmenį. Kita vertus, nei vienas iš metodų (būdų) neturi prioriteto prieš kitus ir perkančiosios organizacijos turi laisvę pasirinkti joms tinkamiausią.

2. VPĮ 85 straipsnio 2 dalyje yra nustatytas draudimas vykdyti viešuosius pirkimus, vadovaujantis VPĮ 85 straipsnio būdais, siekiant išvengti konkrečios valstybės narės teisės aktų taikymo.

Perkančiosios organizacijos neturi teisės atlikti bendro pirkimo, jeigu taip galėtų būti išvengta VPĮ ar kitų ES valstybių narių, kurių perkančiosios organizacijos kartu atlieka bendrą pirkimą, teisės aktų, suderintų su Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimais, taikymo, pavyzdžiui, skaidrumo reikalavimo ir dokumentų pateikimo tiekėjams reikalavimo[11]. Tai aktualu, kai valstybės narės turi teisę neįtvirtinti konkrečios Direktyvos 2014/24/ES normos ar objektyviai jos nėra įtvirtinusi ir tokiu teisiniu reguliavimu pasinaudoja perkančiosios organizacijos, bendrai atlikdamos viešuosius pirkimus ir pasirinkdamos mažiau varžančias procedūras.

Pavyzdys

Lenkijos ir Lietuvos perkančiosios organizacijos pasirinko taikyti Lenkijos viešųjų pirkimų teisės aktus, kadangi Lenkijos viešųjų pirkimų teisėje yra papildoma išimtis, kuomet nereikia taikyti griežtų viešųjų pirkimų procedūrų ir terminų dėl nacionalinės svarbos projektų. Lenkijos ir Lietuvos perkančiosios organizacijos būtent siekia, kad jų projektas būtų tokiu pripažintas ir, taikant

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Lenkijos viešųjų pirkimų teisę, būtų pritaikyta nurodyta išimtis ir nevykdomas pirkimas pagal standartinius pirkimų būdus.

3. VPĮ 85 straipsnio 3 dalyje nurodyta galimybė perkančiosioms organizacijoms naudotis kitos ES valstybės narės centrinės perkančiosios organizacijos paslaugomis

VPĮ 85 straipsnio 3 dalyje nustatyta galimybė Lietuvos Respublikos perkančiosioms organizacijoms įsigyti prekes, paslaugas ir darbus iš kitos valstybės narės centrinės perkančiosios organizacijos. Analogiškai kitų valstybių narių perkančiosios organizacijos turi galimybę įsigyti prekes, paslaugas ar darbus iš Lietuvos Respublikoje įsteigtų centrinių perkančiųjų organizacijų, pavyzdžiui, iš CPO.LT (*detaliau apie centrines perkančiąsias organizacijas žiūrėti VPĮ 82 straipsnio komentarą*).

Kitų valstybių narių centrinių perkančiųjų organizacijų veikla ir viešųjų pirkimų vykdymo tvarka reglamentuojama jų kilmės valstybių narių teisės aktais.

Pažymėtina, kad VPĮ 85 straipsnio 3 dalyje nėra leistina pasinaudoti centrinės perkančiosios organizacijos teikiamomis pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 22 dalies komentarą*), todėl galima naudotis tik centralizuotų viešųjų pirkimų veiklos paslaugomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 2 dalies komentarą*).

4. VPĮ 85 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta centrinės perkančiosios organizacijos paslaugų teikimo kitų valstybių narių perkančiosioms organizacijoms tvarka ir sąlygos.

VPĮ 85 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta, kad centrinės perkančiosios organizacijos vykdo centrinę viešųjų pirkimų veiklą (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 2 dalies komentarą*) pagal tos valstybės narės teisės aktus, kurioje yra įsteigta centrinė perkančioji organizacija, nepaisant to, jog prekes, paslaugas ir darbus gali įsigyti kitų valstybių narių perkančiosios organizacijos, kurių pirkimus reguliuoja būtent tų valstybių narių teisės aktai. Tai reiškia, kad taikomos teisės normos yra privalomos ir perkančiosios organizacijos negali susitarti su centrinėmis perkančiosiomis organizacijomis dėl kitų valstybių narių teisės normų taikymo, priešingai negu VPĮ 85 straipsnio 6 dalies 1 punkto atveju (*detaliau žiūrėti VPĮ 85 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*)[12].

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Lenkijos perkančioji organizacija siekia įsigyti kanceliarines prekes per Lietuvos centrinės perkančiosios organizacijos sukurtą dinaminę pirkimo sistemą. Tokiu atveju dinaminės pirkimo sistemos procedūroms ir kvietimui pagal dinaminę pirkimo sistemą yra taikomas VPĮ ir Lenkijos viešųjų pirkimų teisės aktai.

Papildomai VPĮ 85 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad ne tik centrinės perkančiosios organizacijos veikla, tačiau taip pat dalis kitų valstybių narių perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų procedūrų veiksmų turi būti atliekami pagal valstybės narės, kurioje veikia centrinė perkančioji organizacija, teisės aktų nuostatas. VPĮ 85 straipsnio 4 dalyje pateikiamas baigtinis tokių procedūrų sąrašas:

- dinaminės pirkimo sistemos pagrindu sudaromos pirkimo sutartis (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio komentarą*);
- atnaujintas tiekėjų varžymasis pagal preliminariąją sutartį (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio komentarą*);
- tiekėjams, kurie yra preliminariosios sutarties šalys, vykdysiantiems atitinkamą užduotį, nustatyti vadovaujantis VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 1 arba 3 punktu (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 1 ir 3 punktų komentarą*).

5. VPĮ 85 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtinta skirtingų valstybių narių perkančiųjų organizacijų bendradarbiavimo galimybė.

VPĮ 85 straipsnio 5 dalies reguliavimas reiškia, kad nėra būtina prekes, paslaugas ar darbus įsigyti iš kitoje valstybėje narėje veikiančių centrinių perkančiųjų organizacijų, o perkančiosios organizacijos gali tiesiogiai bendradarbiauti. Taip pat bendradarbiauti gali ir centrinės perkančiosios organizacijos, pavyzdžiui, buvo vykdomas HAPPI projektas, kai centrinės perkančiosios organizacijos iš skirtingų valstybių narių vykdė tarpvalstybinius bendrus pirkimus inovaciniams produktams, skirtiems sveikatos sričiai, t. y. senstančios visuomenės narių paskirstymo sveikatos priežiūros įstaigoms visoje Europos Sąjungoje, įsigyti[13].

Skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos gali:

- sudaryti vieną pirkimo sutartį. Tai reiškia, kad viešojo pirkimo sutarties (*detaliau dėl viešojo pirkimo sutarties sampratos žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 43 punkto komentarą*)

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

šalimis gali būti ne viena perkančioji organizacija, tačiau kelios perkančiosios organizacijos, veikiančios skirtingose valstybėse narėse;

- sudaryti bendrą preliminariąją sutartį. Tai reiškia, kad preliminariosios sutarties (*detaliau dėl preliminariosios sutarties sampratos žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 27 punkto, 78 straipsnio komentarą*) šalimis gali būti ne viena perkančioji organizacija, tačiau kelios perkančiosios organizacijos, veikiančios skirtingose valstybėse narėse. Tai praktikoje dažniausiai taikomas modelis, kadangi jo pagrindu perkančiosios organizacijos gali sudaryti atskiras pagrindines sutartis, pavyzdžiui, jau nurodytas HAPPI projektas[14];
- pirkimus atlikti taikydamos dinaminę pirkimo sistemą. Tai reiškia, kad tiekėjai dalyvauja dinaminėje pirkimo sistemoje, sudarytoje kelių perkančiųjų organizacijų, veikiančių skirtingose valstybėse narėse (*detaliau dėl dinaminės pirkimo sistemos detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio komentarą*);
- sudaryti sutartis preliminariosios sutarties arba dinaminės pirkimo sistemos pagrindu. Tai reiškia, kad viešojo pirkimo sutarties, kuri sudaroma po atnaujinto varžymosi pagal preliminariojoje sutartyje ir VPĮ 78 straipsnio 5 dalyje nustatytą tvarką (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 5 dalies komentarą*), arba po konkrečių pirkimų dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo, VPĮ 79 straipsnio 9 dalies pagrindu, vykdymo (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 9 dalies komentarą*), šalimis gali būti ne viena perkančioji organizacija, tačiau kelios perkančiosios organizacijos, veikiančios skirtingose valstybėse narėse. Tai taip pat reiškia, kad perkančioji organizacija gali pasinaudoti kitos valstybės narės perkančiosios organizacijos sukurta dinamine pirkimo sistema netgi tais atvejais, kai perkančioji organizacija nėra centrinė perkančioji organizacija[15].

6. VPĮ 85 straipsnio 6 dalyje yra įtvirtintos taisyklės, kada skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos turi teisę vykdyti bendrus viešuosius pirkimus.

VPĮ 85 straipsnio 6 dalyje įtvirtinti 2 atvejai, kai skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos gali vykdyti bendrus viešuosius pirkimus:

1) tarp valstybių narių yra sudarytas tarptautinis susitarimas, kuriame yra sureguliuoti bendrų viešųjų pirkimų vykdymo elementai[16];

2) tarp skirtingų valstybių narių perkančiųjų organizacijų sudarytas susitarimas, kuriame yra sureguliuoti bendrų viešųjų pirkimų vykdymo elementai[17]. Tai taikoma tais atvejais, kai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tarptautiniame susitarime nėra aptartų viešųjų pirkimų taisyklių ar kai iš viso nėra sudarytas tarptautinis susitarimas.

Taigi, skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos negali bet kokiomis priemonėmis vykdyti bendrų viešųjų pirkimų, o tam turi būti sudarytas formalus tarptautinio pobūdžio susitarimas (tarp valstybių narių arba tarp perkančiųjų organizacijų).

Susitarimuose turėtų būti detalizuoti bent šie aspektai[18]:

- bendros veiklos priežastys ir tikslai, t. y. kodėl pirkimas atliekamas bendrai, kokia nauda, vykdant bendrą tarpvalstybinį pirkimą;
- dalyvaujančių perkančiųjų pavadinimai ir kiti rekvizitai;
- įsigyjamas produktas (-ai) / paslauga (-os) (galbūt nurodant kiekį);
- procedūra, kurią reikia atlikti;
- pavedimas pagrindiniam susitarimo partneriui atlikti procedūras (jeigu taip susitariama);
- perkančiųjų organizacijų pareigos rengiant pirkimo dokumentus, vykdant pirkimo procedūras.

Priklausomai nuo perkančiųjų organizacijų susitarimo, tarpvalstybinius bendrus pirkimus galima skirstyti į dvi grupes:

- labiau centralizuotus. Tokiu atveju pirkimo dokumentų projektą parengti pavedama pagrindiniam partneriui, kuris pateikia projektą kitų partnerių įvertinimui, tuomet galutinį variantą patvirtina pagrindinis partneris. Pirkimo pasiūlymų vertinimą pagal suderintą tvarką atlieka pagrindinis partneris;

- labiau decentralizuotus. Tokiu atveju kiekvienas susitarimo partneris prisideda prie pirkimo dokumentų projekto rengimo (pavyzdžiui, suformuojamas komitetas ar komisija iš visų partnerių) ir patvirtina galutinius pirkimo dokumentus. Pirkimo komisiją tuomet siūloma sudaryti iš visų partnerių atstovų ir ši pirkimo komisija atlieka pasiūlymų vertinimą.

VPĮ 85 straipsnio 6 dalyje taip pat nurodyti būtini susitarimų elementai, t. y.:

1) VPĮ 85 straipsnio 6 dalies 1 punkte nustatyta, kad susitarime turi būti įtvirtinta šalių atsakomybė ir taikytinos valstybių narių nacionalinės teisės aktų nuostatos.

Susitarimo šalys (perkančiosios organizacijos) turi teisę paskirti pagrindinį partnerį, kuris būtų atsakingas už pirkimo vykdymą[19]. Taip pat susitariama, kokias konkrečias funkcijas atliks

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kiekvienas susitarimo partneris, pavyzdžiui, HAPPI projekte Prancūzijos centrinė perkančioji organizacija buvo atsakinga už administracinį darbą (faktinį procedūrų vykdymą), tačiau kiti partneriai prisidėjo prie techninės specifikacijos rengimo, pateikė informaciją apie valstybėse narėse taikomas imperatyviąsias teisės normas, buvo sudarytas bendras visų partnerių komitetas, kuris rengė bendrus pirkimo dokumentus[20].

Perkančiosios organizacijos turi pasirinkti vienos iš valstybių narių, kurių perkančiosios organizacijos dalyvauja susitarime, teisės normas, kurios taikytinos bendrai vykdomiems viešiesiems pirkimams (paprastai tai būna tos perkančiosios organizacijos valstybės teisės normos, kuri yra paskiriama pagrindiniu partneriu, kuris vykdys pirkimo procedūras)[21].

Tai reiškia, kad tais atvejais, kai bendrus pirkimus ketina vykdyti Ispanijos ir Italijos perkančiosios organizacijos, jos negali pasirinkti taikyti Vokietijos viešųjų pirkimų teisės. Tokia taisyklė įtvirtinta, atsižvelgiant į VPĮ 85 straipsnio 2 dalies draudimą taikyti VPĮ 85 straipsnio normas, siekiant išvengti nacionalinės teisės taikymo. Kita vertus, jeigu pagal VPĮ 85 straipsnio 6 dalies 2 punktą perkančiosios organizacijos pasiskirsto funkcijas, pavyzdžiui, viešųjų pirkimų etapus ar atskirų sutarčių sudarymą, tuomet kiekvienam atskiram etapui, funkcijai ar sutarčiai gali būti taikomos skirtingų valstybių narių teisės normos. Pavyzdžiui, minėtame HAPPI projekte buvo sudaryta preliminarioji sutartis pagal Prancūzijos teisę, tačiau atnaujinti varžymaisi buvo atliekami pagal tos valstybės teisę, kurios valstybės perkančioji organizacija atliko atnaujintą varžymąsi[22].

VPĮ 85 straipsnio 6 dalies 1 punkte įtvirtinta taisyklė, kad turi būti taikomos konkrečios iš susitariančių perkančiųjų organizacijų valstybių narių viešųjų pirkimų teisės normos, nereiškia, kad sudaromai viešųjų pirkimų sutarčiai negali būti taikoma kitos konkrečios teisės normos, pavyzdžiui, tiekėjo, kuris laimėjo pirkimą, valstybės teisės normos. Nepaisant to, kokios valstybės materialioji teisė pasirinkta, turi būti užtikrinti Europos Sąjungos reguliuojami pirkimo sutarčių aspektai, pavyzdžiui, dėl ribojimo keisti viešojo pirkimo sutartį (*detaliau žiūrėti VPĮ 89 straipsnio komentarą*).

Pavyzdys

Sudaromas susitarimas tarp AB LITGRID ir Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (Lenkijos perkančioji organizacija) dėl povandeninės Lenkijos – Lietuvos HVDC jungties (Harmony link) statybos. Susitarimo šalys nusprendė, kad būtent Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. vykdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

visus viešuosius pirkimus, kurie yra skirti bendriems perkančiųjų organizacijų poreikiams, bendram projekto suderinamumui, o tie pirkimai, kurie būtini tik konkrečiai valstybei (konkrečios perkančiosios organizacijos poreikiams), bus vykdomi atskirai. Kai vykdomi bendri pirkimai yra taikoma Lenkijos viešųjų pirkimų teisė. Nepažeidžiant nurodytos taikytinos teisės, AB LITGRID turi aktyviai dalyvauti rengiant pirkimo dokumentus bei nurodyti imperatyviąsias teisės normas, kurios bus taikomos sutarties vykdymo metu (tai sutarties daliai, kuri bus vykdoma Lietuvos teritorijoje).

2) pirkimo procedūrų vidaus organizavimas, įskaitant procedūrų valdymą, numatomų pirkti prekių, paslaugų ar darbų pasiskirstymą, pirkimo ar preliminariųjų sutarčių sudarymą. Kitaip sakant, perkančiosios organizacijos turi pasiskirstyti, kuri iš perkančiųjų organizacijų atliks viešųjų pirkimų procedūras ir (ar) kuriuos konkrečius procedūrų etapus, pavyzdžiui, HAPPI projekte pagrindinis pirkimas buvo vykdomas Prancūzijos centrinės perkančiosios organizacijos Prancūzijoje taikomoje elektroninėje viešųjų pirkimų sistemoje[23], kuri iš perkančiųjų organizacijų sudarys ir vykdys sutartis, pavyzdžiui, HAPPI projekte kiekviena perkančioji organizacija buvo atskirai atsakinga už sudarytos pagrindinės sutarties valdymą ir priežiūrą[24].

Pavyzdys

Perkančiosios organizacijos iš Ispanijos ir Italijos sudarė susitarimą dėl konkretaus projekto bendro vykdymo. Buvo nustatyta, kad Italijos perkančioji organizacija vykdys procedūras ir sudarys dinaminę pirkimo sistemą. Dinaminės pirkimo sistemos procedūroms bei kvietimui sudaryti pagrindines sutartis buvo nustatyta Italijos viešųjų pirkimų teisė, o sudarytoms pagrindinėms sutartims taikoma tos valstybės teisė, kurios valstybės perkančioji organizacija sudaro pagrindinę sutartį.

Pavyzdys

Sudarytas susitarimas tarp AB LITGRID ir Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (Lenkijos perkančioji organizacija) dėl povandeninės Lenkijos – Lietuvos HVDC jungties (Harmony link) statybos. Susitarimo šalys nusprendė, jog būtent Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. vykdys visus viešuosius pirkimus, kurie yra skirti bendriems perkančiųjų organizacijų poreikiams,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

bendram projekto suderinamumui. Kai vykdomi bendri pirkimai yra taikoma Lenkijos viešųjų pirkimų teisė. Lenkijos teisė taip pat taikoma sudaromoms sutartims, nors sutarties šalys yra tiek AB LITGRID, tiek Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (ir pirkimo laimėtojas).

7. VPĮ 85 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtinta, kad VPĮ 85 straipsnio 6 dalyje nurodytame susitarime dalyvaujanti perkančioji organizacija, įsigydama prekių, paslaugų ar darbų iš perkančiosios organizacijos, atsakingos už pirkimo procedūros atlikimą, įvykdo VPĮ nustatytas pareigas. Kita vertus, kai bendro tarpvalstybinio pirkimo šalimis yra skirtingų valstybių narių centrinės perkančiosios organizacijos, kyla poreikis papildomai susitarti, kaip perkančiosios organizacijos, kurios nėra tarpvalstybinio bendro pirkimo šalys, tačiau turi teisę pirkti iš centrinės perkančiosios organizacijos pagal teisės normas, bendraus su centrine perkančiąja organizacija, sudariusia sutartį ar preliminariąją sutartį bei įsigys reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, o taip pat kurios valstybės narės teisė bus taikoma šiems santykiams: centrinės perkančiosios organizacijos ar kitos valstybės narės perkančiosios organizacijos. Ši tvarka turėtų būti aptariama tarpvalstybinio bendro pirkimo šalių susitarime[25].

Kaip nurodyta VPĮ 85 straipsnio 6 dalyje, perkančiosios organizacijos turi teisę susitarti, kurios valstybės narės tvarka ir teisės nuostatos yra taikomos viešiesiems pirkimams. Bet kuriuo atveju, pirkimams taikytinos pagrindinės ES nuostatos, visos valstybės narės turėjo perkelti į nacionalinę teisę Direktyvos 2014/24/ES nuostatas, be to, tiesiogiai taikytini viešųjų pirkimų principai, prekių, paslaugų ir darbų tiekimo laisvė[26].

Atsižvelgiant į tai, VPĮ 85 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtinta viešųjų pirkimų procedūrų teisėtumo prezumpcija. Kitaip sakant, tiekėjai negali ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmų ar sprendimų tik dėl bendrų viešųjų pirkimų procedūrų, kurios buvo atliktos kitos valstybės narės perkančiosios organizacijos, vykdymo fakto. Šiuo atveju tiekėjai turėtų ginčyti būtent kitos valstybės narės perkančiosios organizacijos atliktus veiksmus bei priimtus sprendimus pagal tos valstybės narės, kurios perkančioji organizacija vykdė viešųjų pirkimų procedūras tvarką (jeigu procedūras vykdo Lietuvos Respublikos perkančioji organizacija pagal Lietuvos viešųjų pirkimų teisės normas, taikoma VPĮ VII skyriaus ar PĮ VII skyriaus tvarka).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

8. VPĮ 85 straipsnio 8 dalyje yra įtvirtinta skirtingų valstybių narių perkančiųjų organizacijų teisė bendrų viešųjų pirkimų procedūrų vykdymui įsteigti bendrą subjektą bei teisė nustatyti to subjekto vykdomiems bendriems viešiesiems pirkimams taikytinas sąlygas ir tvarką.

Skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos turi teisę įsteigti juridinį asmenį, skirtą vykdyti bendrus viešuosius pirkimus, nepaisant to, kokia to juridinio asmens forma.

VPĮ 85 straipsnio 8 dalyje yra nurodytas nebaigtinis sąrašas galimų steigiamo subjekto formų, t. y. Europos teritorinio bendradarbiavimo grupė pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1082/2006.

Pavyzdys

Lietuvos, Estijos ir Latvijos geležinkelių srityje veikiančios perkančiosios organizacijos bei šių šalių ministerijos sudarė tarptautinį susitarimą, kuriuo bendram Rail Baltica projektui vykdyti buvo įsteigtas bendras juridinis asmuo RB Rail AS, veikiantis pagal Latvijos teisę. Kadangi buvo pasirinkta, kad juridinis asmuo steigiamas Latvijoje, pasirinkta juridinio asmens forma, kuri reguliuojama būtent Latvijoje.

Skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos turi sutarti dėl subjekto vykdomų bendrų viešųjų pirkimų tvarkos ir taikomų teisės aktų. Taikytina teisė nustatoma įsteigto subjekto kompetentingo valdymo organo sprendimu. VPĮ 85 straipsnio 8 dalyje yra nurodytos alternatyvios valstybių narių teisės normos:

1) valstybės narės, kurioje yra bendro subjekto registruota buveinė, nacionalinių teisės aktų nuostatos. Šis susitarimas gali būti neterminuotas, jeigu tai nustatyta bendro subjekto steigimo dokumentuose, arba terminuotas – tam tikrų rūšių pirkimams arba vienam ar keliems atskiriems pirkimams.

Kitaip sakant, yra taikomos subjekto registruotos buveinės principas, t. y. taikomos tos valstybės narės, kurioje yra registruota buveinė, teisės aktų nuostatos. Pavyzdžiui, vadovaujantis ABĮ 2 straipsnio 7 dalimi, juridinio asmens, kuris yra registruotas Lietuvos Respublikoje, buveinė turi būti Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Taip pat nurodyta, jog registruotos buveinės principas gali būti taikomas:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

a) terminuotai arba neterminuotai;

b) visiems viešiesiems pirkimams, vykdomiems subjekto, arba tik daliai viešųjų pirkimų.

Pavyzdys

Lietuvos, Estijos ir Latvijos geležinkelių srityje veikiančios perkančiosios organizacijos bei šių šalių ministerijos sudarė tarptautinį susitarimą, kuriuo bendram Rail Baltica projektui vykdyti buvo įsteigtas bendras juridinis asmuo RB Rail AS, veikiantis pagal Latvijos teisę. Pirkimams, kuriuos vykdo RB Rail AS yra taikomos Latvijos viešųjų pirkimų teisės normos.

2) valstybės narės, kurioje bendras subjektas vykdo veiklą, nacionalinių teisės aktų nuostatos. Kitaip sakant, alternatyviai gali būti taikomas vykdomos veiklos teritorijos principas. Kadangi juridiniai asmenys turi teisę vykdyti veiklą keliose valstybėse, turėti filialus, atstovybes, ar netgi faktinę buveinę (ne registruota buveinė), tai objektyviai gali būti vykdoma veikla kitoje valstybėje nei subjektas yra įsteigtas.

Pavyzdys

Lietuvos, Estijos ir Latvijos geležinkelių srityje veikiančios perkančiosios organizacijos bei šių šalių ministerijos sudarė tarptautinį susitarimą, kuriuo bendram Rail Baltica projektui vykdyti buvo įsteigtas bendras juridinis asmuo RB Rail AS, veikiantis pagal Latvijos teisę. Buvo nustatyta kelių skirtingų viešųjų pirkimų tvarka ir taikytina teisė:

- *pirkimams, kuriuos vykdo RB Rail AS pagal tarptautinį susitarimą (pavyzdžiui, galimybių studijai ar techniniame projektui) yra taikomos Latvijos viešųjų pirkimų teisės normos;*
- *pirkimams, kuriuos vykdo RB Rail AS pagal kiekvienos perkančiosios organizacijos pavedimą dėl konkrečioje valstybėje atliekamų darbų ar teikiamų paslaugų, taikomos tos valstybės teisės normos, kurios valstybės perkančiosios organizacijos pavedimą vykdo RB Rail AS.*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Komentuojamos VPĮ 85 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 39 straipsnio normas.

[2] Europos Komisijos mokymų įrankis „Joint procurement. Fact sheet“ 2008 m.

[3] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 71-oji konstatuojamoji dalis.

[4] Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States“.

[5] Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States“.

[6] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 73-oji konstatuojamoji dalis.

[7] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 73-oji konstatuojamoji dalis.

[8] Europos Komisijos mokymų įrankis „Joint procurement. Fact sheet“ 2008 m.

[9] Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States“

[10] Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States“.

[11] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 510 psl.

[12] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 512 psl.

[13] https://ec.europa.eu/eip/ageing/public-procurement-platform/aha-innovative-solutions/5-happi-project-joint-transnational-eu-tenders_en.

[14] https://ec.europa.eu/eip/ageing/public-procurement-platform/aha-innovative-solutions/5-happi-project-joint-transnational-eu-tenders_en.

[15] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 512 psl.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[16] Tarptautinis susitarimas gali būti įvairių formų, pavyzdžiui, 2008 m. rugsėjo 3 d. sutartis tarp Vokietijos ir Danijos dėl jungties per Fehmarn Belt statybos.

[17] Pavyzdžiui, susitarimas tarp AB LITGRID ir Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (Lenkijos perkančioji organizacija) dėl povandeninės Lenkijos – Lietuvos HVDC jungties (Harmony link) statybos.

[18] Europos Komisijos mokymų įrankis „Joint procurement. Fact sheet“ 2008 m.

[19] Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States“.

[20] Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States“.

[21] Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States“.

[22] Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States“.

[23] Siekiant pritraukti kaip galima daugiau dalyvių, pirkimo dokumentai buvo išversti į anglų, prancūzų ir italų kalbas, buvo skelbiami ES mastu, buvo nustatytas ilgesnis pasiūlymų pateikimo terminas, paskirtas asmuo pagalbai, leidžiama pateikti pasiūlymus ir ne Prancūzijos viešųjų pirkimų elektroninėje sistemoje (Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States“.)

[24] Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States“.

[25] Sánchez-Graells, Albert, *Collaborative Cross-border Procurement in the EU: Future or Utopia?,* 10 psl.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[26] ESTT 1981 m. vasario 17 d. Sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, 133/80; 1987 m. liepos 9 d. sprendimas byloje *CEI / Association intercommunale pour les autoroutes des Ardennes*, 27/86, 28/86 ir 29/86; 2000 m. gruodžio 7 d. Sprendimas byloje *Telaustria ir Telefonadress*, C-324/98.

V SKYRIUS. PIRKIMO SUTARTIES AR PRELIMINARIOSIOS SUTARTIES SUDARYMAS IR VYKDYMAS

86 straipsnis. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymas

1. **Dalyvis, kurio pasiūlymas nustatytas laimėjęs, sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties kviečiamas raštu (išskyrus šio įstatymo nustatytus atvejus, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu) ir jam nurodomas laikas, iki kada jis turi sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį.**
2. **Jeigu tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, raštu atsisako ją sudaryti arba nepateikia pirkimo dokumentuose nustatyto pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą patvirtinančio dokumento, arba iki perkančiosios organizacijos nurodyto laiko nepasirašo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties, arba atsisako sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį šiame įstatyme ir pirkimo dokumentuose nustatytomis sąlygomis arba tiekėjų grupė neįsteigia juridinio asmens, kaip nustatyta šio straipsnio 4 dalyje, laikoma, kad jis (jie) atsisakė sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį. Tuo atveju perkančioji organizacija siūlo sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį tiekėjui, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, jeigu tenkinamos šio įstatymo 45 straipsnio 1 dalyje išdėstytos sąlygos.**
3. **Sudarant pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, joje negali būti keičiama laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kaina, sąnaudos ar kitos sąlygos, derybų ar dialogo atveju – galutinai suderėta kaina, sąnaudos ar kitos sąlygos ir pirkimo dokumentuose nustatytos pirkimo sąlygos. Tuo atveju, kai mokesčius reguliuojančių įstatymų ir jų įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka perkančioji organizacija pati turi sumokėti pridėtinės vertės mokestį į valstybės biudžetą už įsigytą pirkimo objektą, į**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiūlymo kainą ar sąnaudas įskaitytas šis mokestis sudarant pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį išskaičiuojamas.

4. **Jeigu perkančioji organizacija reikalauja, kad tiekėjų grupė, kurios pasiūlymas nustatytas laimėjęs, įsteigtų juridinį asmenį, ji pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį sudaro su šių ūkio subjektų įsteigtu juridiniu asmeniu. Juridinį asmenį įsteigę ūkio subjektai privalo laiduoti už jų įsteigto juridinio asmens prisiimtas susijusias su pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sąlygų įvykdymu.**
5. **Sudaromoje pirkimo sutartyje turi būti nustatomas ne ilgesnis kaip 3 metų nuo sutarties įsigaliojimo prekių tiekimo, paslaugų teikimo, darbų atlikimo laikotarpis, išskyrus pagrįstus atvejus, kai atsižvelgiant į perkamo objekto ypatybes ir siekiant racionalaus lėšų panaudojimo būtina pailginti šį laikotarpį. Tokie atvejai gali apimti pirkimo sutartis dėl:**

1) elektros energijos ir šilumos, dujų, karšto ir šalto vandens, nuotekų ir atliekų tvarkymo paslaugų;

2) bankų ir kitų finansinių institucijų teikiamų finansinių paslaugų;

3) prekių nuomos, finansinės nuomos (lizingo), pirkimo išsimokėtinai;

4) aptarnavimo, remonto ar priežiūros paslaugų, kai įsigyjamo objekto pirkimo sutartis apima ir šias paslaugas;

5) dokumentų saugojimo paslaugų;

6) darbų ar statinio statybos techninės priežiūros paslaugų;

7) statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų arba statinio projektavimo ir statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų, kai šios paslaugos perkamos kartu;

8) investicijų projektų įgyvendinimo;

9) finansinių priemonių ar fondų fondo, kaip šios sąvokos apibrėžtos 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013, p. 320), 2 straipsnio 11 ir 27 punktuose,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

finansų inžinerijos priemonių, įskaitant kartu teikiamas subsidijas, valdymo ir (arba) įgyvendinimo paslaugų;

10) miško sodmenų išauginimo paslaugų;

11) kitų prekių ir (ar) paslaugų, kai ilgesnis kaip 3 metų prekių tiekimo ir (ar) paslaugų teikimo laikotarpis ekonominiu ar socialiniu požiūriu yra naudingesnis ir perkančioji organizacija tai pagrindžia.

6. **Preliminarioji sutartis negali būti sudaryta ilgesniam kaip 4 metų laikotarpiui, išskyrus pagrįstus, su pirkimo objektu susijusius atvejus, kuriuos nurodomi skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą. Pirkimo sutartis preliminariosios sutarties pagrindu gali būti sudaryta ne vėliau kaip iki preliminariosios sutarties galiojimo termino pabaigos, tačiau pati pirkimo sutartis gali galioti ir ilgiau.**
7. **Pirkimo sutartis žodžiu gali būti sudaroma tik tada, kai supaprastinto pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip ~~3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų)~~ 5 000 Eur (penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio). Šio įstatymo 25 straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytuose aprašuose nustatytais atvejais gali būti leidžiama žodžiu sudaryti supaprastinto pirkimo sutartis, kurių vertė ne didesnė kaip 10 000 Eur (dešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio).**
8. **Pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis turi būti sudaroma nedelsiant, bet ne anksčiau, negu pasibaigė atidėjimo terminas, kuris negali būti trumpesnis kaip 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – ne trumpesnis kaip 5 darbo dienos), o jeigu pranešimas apie sprendimą nustatyti laimėjusį pirkimo pasiūlymą nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, negali būti trumpesnis kaip 15 dienų. Atidėjimo terminas gali būti netaikomas, kai:**

1) vienintelis suinteresuotas dalyvis yra tas, su kuriuo sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir nėra suinteresuotų kandidatų;

2) pirkimo sutartis sudaroma dinaminės pirkimo sistemos pagrindu arba preliminariosios sutarties pagrindu;

3) pirkimo sutartis sudaroma žodžiu.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

9. **Perkančioji organizacija raštu pateiktą laimėjusio dalyvio pasiūlymą (išskyrus atvejus, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu), raštu sudarytą pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ir šių sutarčių pakeitimus, išskyrus informaciją, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai, ne vėliau kaip per 15 dienų nuo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo ar jų pakeitimo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal jį pradžios Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka turi paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Šis reikalavimas netaikomas ~~laimėjusio dalyvio pasiūlymui, kai pasiūlymas pateikiamas žodžiu, arba sudarytai pirkimo sutarčiai, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu,~~ pirkimams, kurie atlikti neskelbiamų derybų būdu (mažos vertės pirkimų atveju – neskelbiant apie pirkimą) esant šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčiuose ir 6 dalies 5, 6, 7 punktuose nustatytoms sąlygoms, jeigu jų metu laimėjusiu dalyviu nustatomas fizinis asmuo, ir esant šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunktyje nustatytai sąlygai, taip pat laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalims, kai nėra techninių galimybių tokiu būdu paskelbti informacijos. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi sudaryti galimybę susipažinti su nepaskelbtomis laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalimis. Informacija apie žodžiu sudarytas pirkimų sutartis skelbiama Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka. Šioje dalyje nurodytas perkančiosios organizacijos pareigas atlieka centrinė perkančioji organizacija, jeigu dėl šių pareigų atlikimo yra sudarytas perkančiosios organizacijos ir centrinės perkančiosios organizacijos susitarimas.**

VPĮ 86 straipsnyje[1] yra įtvirtintos pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo procedūrų taisyklės.

Pirkimo sutarties sąvoka yra įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 44 dalyje, kurioje nustatyta, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartis – šio įstatymo nustatyta tvarka dėl ekonominės naudos vieno ar daugiau ūkio subjektų ir vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų raštu, išskyrus šiame įstatyme

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nustatytus atvejus, kai pirkimo sutartis gali būti sudaroma žodžiu, sudaroma sutartis, kurios dalykas yra prekės, paslaugos ar darbai. Ekonomine nauda laikomas piniginis atlygis arba kitoks finansinis (ekonominės vertės) atlygis tiekėjui, pavyzdžiui, teisė nemokėti mokesčių, pasinaudoti pirkimo sutarties vykdymo rezultatu, galimybė gauti pajamas iš trečiųjų asmenų ir panašiai (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 44 dalies komentarą*).

Tuo tarpu preliminariosios sutarties sąvoka apibrėžta VPĮ 2 straipsnio 27 dalyje, kurioje įtvirtinta, kad preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis – vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų ir vieno ar kelių tiekėjų sudaryta sutartis, kurios tikslas – nustatyti sąlygas, įskaitant kainą ir, kur to reikia, numatomą kiekį, taikomas viešojo pirkimo-pardavimo sutartims, kurios bus sudarytos per tam tikrą nurodytą laikotarpį (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 27 dalies komentarą*). Taigi, komentuojama VPĮ 86 straipsnio norma apima tiek viešojo pirkimo, tiek preliminariosios sutarties sudarymo procedūrų taisykles.

1. VPĮ 86 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos kvietimo sudaryti pirkimo sutartį ir preliminariąją sutartį tvarka. Pirkimo ar preliminariosios sutartis yra sudaroma su dalyviu, kurio pasiūlymas pripažįstamas geriausiu. Perkančioji organizacija, nustačiusi laimėtoją, kviečia jį sudaryti sutartį. Įprastai pirkimo ar preliminarioji sutartis yra sudaroma raštu (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 29, 44 dalių komentarus*). Tais atvejais, kai sutartis sudaroma raštu, kvietimas pasirašyti taip pat pateikiamas raštu.

Komentuojamo VPĮ 86 straipsnio 7 dalyje įtvirtinti atvejai, kada pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 7 dalies komentarą*). Atitinkamai tokiais atvejais kvietimas sudaryti pirkimo sutartį taip pat teikiamas žodžiu. Siekiant išvengti galimų nesklandumų, nepaisant pastarosios galimybės kviesti sudaryti sutartį žodžiu, vis tik rekomenduojama pirkimo laimėtoją pakviesti sudaryti sutartį raštu (pavyzdžiui, elektroniniu pranešimu arba, įkeliant žinutę į CVP IS paskyrą ir pan.).

Kviečiant sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį (neatsižvelgiant į tai, ar kvietimas pateikiamas raštu, ar žodžiu), perkančioji organizacija privalo nurodyti laiką, iki kada laimėjęs dalyvis turi sudaryti sutartį. Pirkimo ir preliminariosios sutarties sudarymo laiko reikalavimai yra įtvirtinti VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*). Kitų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

formos ar turinio reikalavimų kvietimui pasirašyti pirkimo ar preliminariąją sutartį komentuojamoje VPĮ 86 straipsnio 1 dalyje nustatyta nėra.

2. VPĮ 86 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti atsisakymo sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį pagrindai. Laikoma, kad tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, atsisakė ją sudaryti, jei jis (jie):

(i) raštu atsisako ją sudaryti – tai reiškia, kad tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, pateikė perkančiajai organizacijai raštišką atsisakymą ją sudaryti, kuris pateiktas iki perkančiosios organizacijos kvietime pasirašyti sutartį nurodyto sutarties pasirašymo termino pabaigos;

(ii) nepateikia pirkimo dokumentuose nustatyto pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo dokumento – tai reiškia, kad net ir tuo atveju, jei tiekėjas, kuriam pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, ją pasirašo, tačiau iki perkančiosios organizacijos nurodyto termino nepateikia sutarties įvykdymo užtikrinimą patvirtinančio dokumento, laikoma, kad tiekėjas atsisakė sudaryti sutartį. Ši sąlyga taikoma tik tuo atveju, jei pirkimo sąlygose yra nustatytas reikalavimas pateikti pirkimo sutarties galiojimo užtikrinimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 42 straipsnio komentarą*). Visais atvejais, kai pirkimo dokumentuose yra nustatytas reikalavimas pateikti pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą, pirkimo sąlygose rekomenduotina papildomai detalizuoti (perrašyti įstatymo nuostatą) minėtas tokio užtikrinimo nepateikimo pasekmes, tam, kad pirkimo dalyviai iš anksto žinotų, jog tokio dokumento nepateikimas bus laikomas piktnaudžiavimu ir atsisakymu sudaryti sutartį VPĮ 86 straipsnio 2 dalies prasme;

(iii) iki perkančiosios organizacijos nurodyto laiko nepasirašo (neatvyksta pasirašyti) pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties – šiuo atveju tiekėjas laikomas atsisakiusiu sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį net ir tuo atveju, jeigu jis nėra išreiškęs aiškaus atsisakymo raštu ir yra įvykdęs kitas sąlygas, būtinas sutarties pasirašymui (pavyzdžiui, yra įsteigęs naują juridinį asmenį ir pan.), tačiau sutarties nepasirašo iki perkančiosios organizacijos kvietime pasirašyti pirkimo ar preliminariąją sutartį nustatyto laiko ir (ar) iki nustatyto laiko nepaprašo perkančiosios organizacijos šio termino pratęsti.

Vis dėlto ši sąlyga neturėtų būti taikoma tais atvejais, kai, pavyzdžiui, tiekėjas perkančiosios organizacijos nustatytu laiku objektyviai negali atvykti pasirašyti pirkimo sutarties ir paprašė

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiosios organizacijos atidėti sutarties pasirašymą (paskirti kitą pasirašymo laiką) dėl asmens, įgalioto pasirašyti pirkimo sutartį, atostogų, išvykimo, nedarbingumo laikotarpis ar esant kitoms objektyvioms priežastims. Tokiu atveju perkančioji organizacija turėtų kooperuotis, atsižvelgti į tiekėjo prašymą ir paskirti kitą sutarties pasirašymo laiką. Tiekėjas taip pat neturėtų būti laikomas atsisakiusiu pasirašyti sutartį tais atvejais, kai, pavyzdžiui, iki nurodyto laiko nepasirašo sutarties dėl to, kad objektyviai negavo informacijos apie paskirtą pirkimo sutarties pasirašymo laiką (dėl techninių kliūčių ar kt.), ar su ja nesusipažino dėl kitų objektyvių priežasčių. Kiekvienu konkrečiu atveju perkančiosios organizacijos turėtų įvertinti, ar tiekėjas elgiasi sąžiningai ir nepiktnaudžiauja, ar priežastys, dėl kurių iki nurodyto laiko tiekėjas nepasirašė pirkimo ar preliminariosios sutarties yra objektyvios ir pagrįstos. Perkančioji organizacija, vertindama, ar yra pakankamas pagrindas spręsti, kad tiekėjas, nepasirašydamas sutarties nustatytu laiku, atsisakė sudaryti sutartį, turėtų vertinti ne tik tiekėjo nurodytas priežastis, bet ir tiekėjo elgesį, siekiant šias priežastis ištaisyti (pavyzdžiui, operatyvus prašymo pratęsti sutarties pasirašymo terminą pateikimas, įrodymų pateikimas, kodėl buvo praleistas terminas ir pan.);

(iv) atsisako sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį šiame įstatyme ir pirkimo dokumentuose nustatytomis sąlygomis – į šios sąlygos apimtį patenka, pavyzdžiui, tiekėjo atsisakymas sudaryti sutartį, išreikštas žodžiu, taip pat visi kiti atvejai, kai tiekėjas neįvykdo sutarties sudarymo sąlygų, kurios konkrečiu atveju būtinos. Nurodyta sąlyga turėtų būti taikoma tik tais atvejais, kai konkretūs sutarties sudarymo reikalavimai yra aiškiai įtvirtinti pirkimo sąlygose ar VPĮ (pavyzdžiui, kai tiekėjas nesutinka pasirašyti pirkimo sutarties pagal prie pirkimo dokumentų pridėtą pirkimo sutarties projektą ir nori pasirašyti pagal savo parengtą sutarties projektą, taip pažeidžiant VPĮ 86 straipsnio 3 dalies reikalavimus).

Vis dėlto perkančiosios organizacijos šiuo pagrindu taip pat negali piktnaudžiauti ir nustatyti sunkiai įgyvendinamų ar nepagrįstų sąlygų, pavyzdžiui, tais atvejais, kai prie pirkimo dokumentų nebuvo pridėtas pirkimo sutarties projektas, perkančioji organizacija negali pirkimo sutartyje nustatyti tiekėjui akivaizdžiai nenaudingų, neproporcingų sąlygų (pavyzdžiui, neproporcingai didelių baudinių delspinigių), o tiekėjui nesutikus pasirašyti sutarties tokiomis sąlygomis, laikyti, kad jis atsisakė pasirašyti pirkimo sutartį komentuojamos normos pagrindu;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(v) tiekėjų grupė neįsteigia juridinio asmens, kaip nustatyta VPĮ 86 straipsnio 4 dalyje – ši sąlyga taikoma tik tuo atveju, jeigu toks reikalavimas buvo nustatytas pirkimo sąlygose (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 4 dalies komentarą*).

Jei yra nustatyta bent viena iš nurodytų sąlygų, teisine prasme laikoma, kad tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, atsisakė ją sudaryti. Kai tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, atsisakė ją sudaryti, perkančioji organizacija siūlo sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį tiekėjui, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti sutartį, jei šis tiekėjas gali būti nustatytas laimėtoju pagal VPĮ 45 straipsnio 1 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies komentarą*). Tuo atveju, jei tiekėjas, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, a) negali būti pripažintas laimėtoju dėl to, kad nėra tenkinama bent viena iš VPĮ 45 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų sąlygų, arba b) jis taip pat atsisako sudaryti sutartį, tokiu atveju kreipiamasi į kitą pasiūlymų eilėje esantį tiekėją, kuris gali būti pripažintas laimėtoju pagal VPĮ 45 straipsnio 1 dalį.

Nors VPĮ 86 straipsnio 2 dalyje nėra įtvirtinta tiekėjų, atsisakiusių sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, atsakomybės pagrindai, tai nereiškia, kad tokiems tiekėjams dėl to negali kilti neigiami padariniai. Pažymėtina, kad ikisutartinė atsakomybė už nesąžiningus veiksmus įtvirtinta CK 6.165 straipsnio 4 dalyje. Šiuo aspektu pažymėtina, kad pagal kasacinio teismo praktiką VPĮ pripažįstamas specialiuoju įstatymu (lot. *lex specialis*) tiek CK, CPK, tiek kitų teisės aktų[2] atžvilgiu. VPĮ, kaip specialiojo įstatymo aiškinimą ir taikymą, lemia šio įstatymo tikslai (nustatyti VPĮ 1 straipsnio 1 dalyje) ir juo reguliuojamų santykių pobūdis[3]. Atsižvelgiant į tai, kad viešųjų pirkimų teisiniai santykiai reguliuojami specialiojo įstatymo, kitų teisės aktų nuostatos turi būti taikomos subsidiariai VPĮ atžvilgiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio komentarą*). Vis dėlto aptartas specialiojo įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatų subsidiaraus taikymo pobūdis neeliminuoja privalomų reikalavimų, įtvirtintų ne VPĮ, taikymo[4]. Šiuo aspektu pažymėtina, kad viešojo pirkimo procedūrų metu tarp pasiūlymą pateikusio tiekėjo ir perkančiosios organizacijos susiklosto ikisutartiniai santykiai, kurie, be kita ko, reglamentuojami CK nuostatomis. Taigi, nors pirkimo ir preliminariosios sutarties sudarymo tvarka įtvirtinta VPĮ 86 straipsnyje, tai nesudaro pagrindo netaikyti CK nustatytų šalių pareigų, esant ikisutartiniams santykiams.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kasacinis teismas, formuodamas vienodą teismų praktiką, yra išaiškinęs, kad pirkimą laimėjusio asmens pareiga sudaryti sutartį kyla iš ikisutartinių santykių šalis saistančių abipusių teisių ir pareigų. Būtent CK 1.5, 6.4, 6.158, 6.163 straipsniuose nustatyta ikisutartinių santykių šalims pareiga elgtis sąžiningai, nevesti derybų, jei neketinama sudaryti sutarties, be pakankamos priežasties nereikalauti, kad toli pažengusios derybos būtų nutrauktos. Taip užtikrinamas ir vieno iš civilinės teisės principų – teisėtų lūkesčių – įgyvendinimas, kad asmuo, laimėjęs pirkimą, be priežasties nenutrauks prasidėjusių santykių ir neatsisakys sudaryti sutarties[5]. Atitinkamai, vadovaujantis CK 6.246 straipsniu, civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Pažeidimą galima padaryti aktyviais veiksmais arba pasyviai, tuo tarpu civilinė atsakomybė atsiranda, kai dėl neteisėto elgesio kiti asmenys patiria žalos. Tam, kad tiekėjui, atsisakiusiam sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, būtų pritaikyta civilinė atsakomybė, būtina nustatyti visas keturias civilinės atsakomybės sąlygas: neteisėtus veiksmus, kaltę, žalą, priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir padarytos žalos[6].

Šiuo aspektu pažymėtina, kad pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymas yra pagrindinis viešojo pirkimo tikslas (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 37 dalies komentarą*). Perkančioji organizacija turi teisėtus lūkesčius, kad pripažinusi galiojantį pasiūlymą laimėjusiu ir apie tai informavusi tiekėją (akceptavusi pasiūlymą), ji su šiuo tiekėju galės sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį. Atitinkamai tiekėjas, dalyvaudamas pirkime ir pateikdamas pasiūlymą jame, įgyja prievolę laimėjimo atveju pirkimo ar preliminariąją sutartį sudaryti, tuo tarpu perkančioji organizacija įgyja teisę iš tiekėjo reikalauti šios prievolės įvykdymo. Įsipareigojimų (prievolės) neįvykdymas tiekėjui sukelia pasekmes – nuspręsdamas nesudaryti sutarties, jis prisiima riziką ir atsakomybę dėl galimų perkančiosios organizacijos nuostolių, kuriuos teikėjas protingai gali nurodyti, atlyginimo.

Atsakomybė dėl tiekėjo VPĮ 86 straipsnio 2 straipsnyje nustatyto atsisakymo pasirašyti pirkimo ar preliminariąją sutartį taikoma, atsižvelgiant ir į tai, kad VPĮ 41 straipsnio 4 dalyje nustatyta tiekėjo teisė pakeisti arba atšaukti savo pasiūlymą. Pagal minėtą VPĮ 41 straipsnio 4 dalį tiekėjas gali pakeisti ar atšaukti pasiūlymą, neprarasdamas teisės į savo pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, jeigu jo buvo reikalaujama, tik kol nesuėjo pasiūlymų pateikimo terminas. Toks pakeitimas arba

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pranešimas, kad pasiūlymas atšaukiamas, pripažįstamas galiojančiu, jeigu perkančioji organizacija jį gavo iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos (*detaliau žiūrėti VPĮ 41 straipsnio 4 dalies komentarą*). Taigi, po šio termino tiekėjas nebetenka teisės atšaukti pasiūlymo ir laimėjimo atveju turi pareigą pasirašyti sutartį. Tuo tarpu VPĮ 86 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad dalyvis, kurio pasiūlymas nustatytas laimėjęs, kviečiamas sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, nurodant laiką, iki kada jis turi sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį. Atitinkamai pagal CK 6.173 straipsnio 2 dalį akceptas sukelia teisines pasekmes nuo to momento, kai jį gauna oferentas.

Tiekėjai turi teisę (laisvą valią) apsispręsti, ar dalyvauti pirkime, ar teikti jame savo pasiūlymą, prisiimant įsipareigojimą sudaryti sutartį. Be to, kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad ne tik perkančiosios organizacijos, bet ir tiekėjai privalo elgtis atsakingai, nepažeisti bendrųjų teisingumo ir sąžiningumo imperatyvų, savo veiksmais nepagrįstai nesukelti neigiamų padarinių kitiems asmenims ar visuomenei[7]. Taigi, tiekėjai, kurių pasiūlymai nustatyti laimėtojais, atsisakydami pasirašyti sutartį, pažeidžia įsipareigojimus dėl sutarties sudarymo, kadangi pažeidžia (i) pareigą elgtis sąžiningai ikisutartiniuose santykiuose (CK 6.163 straipsnio 1 dalis), (ii) bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai (neatšaukia savo pasiūlymų, kurie jų pripažinimo laimėjusiais metu galioja, nesirūpina tuo, kad savo veiksmais gali padaryti žalą perkančiajai organizacijai, prieš pateikiant pasiūlymą neįvertina visų padarinių, galinčių kilti dėl pasiūlymo pateikimo ir vėliau atsisakymo jį vykdyti bei sudaryti sutartį) (CK 6.246 straipsnis), (iii) oferento įsipareigojimą būti sutarties saistomam ir įsipareigojančiam akcepto atveju (CK 6.167 straipsnio 1 dalis). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad atsakomybė dėl atsisakymo pasirašyti pirkimo ar preliminariąją sutartį gali kilti tik tokiu atveju, jei perkančiosios organizacijos VPĮ 86 straipsnio 2 straipsnyje nustatyta tvarka pateiktame kvietime pasirašyti sutartį nurodytu laiku tiekėjo pasiūlymas yra galiojantis (*detaliau žiūrėti VPĮ 41 straipsnio komentarą*).

Atsižvelgiant į tai, iš tiekėjo, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, ir kuris atsisakė ją sudaryti, perkančioji organizacija turi teisę reikalauti atlyginti su tuo susijusius nuostolius. Pagrįstais nuostoliais gali būti laikomas skirtumas tarp pirkimo ar preliminariąją sutartį atsisakiusio pasirašyti tiekėjo pasiūlymo kainos ir kito eilėje esančio tiekėjo pasiūlymo, kuriam pasiūlyta sudaryti sutartį, ir (arba), su kuriuo perkančioji organizacija faktiškai sudarė pirkimo sutartį, pasiūlymo kainos. Tam tikrais atvejais perkančioji organizacija gali reikalauti ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

didesnių nuostolių atlyginimo, pavyzdžiui, jeigu dėl to perkančioji organizacija turėjo atlikti naujas pirkimo procedūras – tokiu atveju perkančioji organizacija gali reikalauti atlyginti ne tik kainų skirtumą, tačiau ir išlaidas, skirtas naujoms procedūroms organizuoti.

Tuo pačiu pabrėžtina, kad net ir tuo atveju, jei pirkimo sąlygose buvo nustatytas reikalavimas pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, tai neatleidžia tiekėjo nuo pareigos atlyginti perkančiosios organizacijos nuostolius, kurie viršijo pasiūlymo galiojimo užtikrinimo sumą. Kasacinis teismas šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad aplinkybė, kad perkančioji organizacija pirkime nereikalavo pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, nereiškia, jog perkančioji organizacija neturi teisės į nuostolių atlyginimą dėl tiekėjo atsisakymo sudaryti sutartį; prievolių įvykdymo užtikrinimo iš tiekėjų reikalavimas viešojo pirkimo metu visų pirma yra perkančiųjų organizacijų teisė, o ne pareiga; nors pasiūlymo galiojimo užtikrinimo priemonės potencialiai sumažintų atvejus, kai tiekėjai atsisako pasirašyti viešojo pirkimo sutartis, tai savaime neleidžia daryti išvados, kad dėl to nors vienas iš tiekėjų būtų nepriėmęs sprendimo nepasirašyti sutarties, kuris perkančiajai organizacijai sukėlė žalą; net jei pasiūlymo galiojimo užtikrinimo iš tiekėjų būtų paprašyta, tai iš esmės nesumažintų perkančiosios organizacijos patirtų nuostolių, o tik pakeistų perkančiosios organizacijos interesų užtikrinimo tvarką ir galimą bylinėjimąsi su tiekėjais (perkančioji organizacija galėtų reikalauti tokios žalos, kurios nepadengtų užtikrinimo priemonės)[8].

Tais atvejais, kai pirkimo sutartį atsisako sudaryti ne vienas tiekėjas, jiems visiems gali kilti atsakomybė dėl tokio atsisakymo ir pareiga atlyginti perkančiosios organizacijos dėl to patirtus nuostolius. Tokiu atveju tiekėjų atsakomybė yra ne solidari, o dalinė. Tai reiškia, kad, pavyzdžiui, pirmasis sutartį atsisakęs pasirašyti tiekėjas turi perkančiajai organizacijai sumokėti jo pasiūlymo kainos skirtumą nuo antrojo tiekėjo, kuris pagal VPĮ 86 straipsnio 2 dalį buvo kviečiamas sudaryti sutartį. Tuo tarpu antrasis sutartį atsisakęs pasirašyti tiekėjas atlygina skirtumą tarp jo pasiūlymo kainos ir perkančiosios eilėje esančio pasiūlymo kainos ar tiekėjo, su kuriuo perkančioji organizacija faktiškai sudarė sutartį, kainos.

Šiame kontekste kasacinio teismo išaiškinta, kad dalinės atsakomybės esmė yra ta, kad kiekvienas iš žalą padariusių asmenų atsako tik už žalos dalį, priklausomai nuo jo atliktų veiksmų, jų sukeltų pasekmių ir kaltės laipsnio; dalinei atsakomybei pagrįsti turi būti protingas pagrindas; kai sprendžiama dėl dalinės atsakomybės taikymo, teismui itin svarbu kiek įmanoma visapusiškai,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

detaliai ir objektyviai įvertinti konkrečios situacijos aplinkybes, kad būtų galima teisingiau nustatyti kiekvieno už žalą atsakingo asmens atsakomybės ir atlygintinos žalos dydį; teisingai turi nustatyti faktinį (ar žala būtų atsiradusi, jeigu nebūtų neteisėtų veiksmų; lot. *conditio sine qua non*) ir teisinį (ar žala teisiškai nėra pernelyg nutolusi nuo neteisėto veiksmo) priežastinį ryšį[9]. Šiuo aspektu kasacinis teismas yra suformulavęs praktiką, kad tais atvejais, kai, pavyzdžiui, tiekėjų veiksmus ir žalą siejančio priežastinio ryšio pobūdis yra skirtingas (t. y. kai vieno tiekėjo veiksmai buvo tiesioginė žalos atsiradimo priežastis, o kito veiksmai tik netiesiogiai turėjo įtakos žalai atsirasti, tiekėjų atsakomybė yra dalinė; nustatant priežastinį ryšį, reikia įvertinti tiekėjo, jeigu jis elgtųsi kaip protingas ir apdairus asmuo, galimybę neteisėtų veiksmų atlikimo metu numatyti žalos atsiradimą, neteisėtais veiksmais pažeistos teisės ar teisėto intereso prigimtį ir vertę bei pažeisto teisinio reglamentavimo apsauginį tikslą[10]. Netapatus tiekėjų tų pačių veiksmų vertinimas grindžiamas išankstiniu jų supratimu apie dėl jų veiksmų kilsiančius skirtingus padarinius, taigi, ir nevienodą jų prisiimamos rizikos vertinimą. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad pirmoje vietoje esantis tiekėjas negali ir neprivalo numatyti, kad ne tik jis, bet ir žemesnėje vietoje esantis tiekėjas gali atsisakyti pasirašyti viešojo pirkimo sutartį. Kasacinis teismas šiuo aspektu taip pat yra išaiškinęs, kad net ir tais atvejais, kai pirmos vietos laimėtojas gali numanyti, kad tikimybė, jog antros vietos laimėtojas taip pat atsisakys pasirašyti sutartį, yra didesnė nei įprastai (pavyzdžiui, atitinkamos prekės rinkos konjunktūra), tačiau toks galimas numanymas nepakankamas solidariajai skolininkų atsakomybei nustatyti. Priešinga išvada galėtų būti daroma tik tuo atveju, jei būtų nustatytas neteisėtas tiekėjų veiksmų derinimas[11].

Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymas arba visų tiekėjų atsisakymas sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį VPĮ 86 straipsnio 2 dalyje įtvirtintais pagrindais taip pat reiškia ir pirkimo ar atskiros pirkimo dalies procedūrų pabaigą, apibrėžtą VPĮ 29 straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 29 straipsnio 2 dalies komentarą*).

3. VPĮ 86 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas draudimas, sudarant pirkimo ar preliminariąją sutartį, keisti laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kainą, sąnaudas, ar kitas sąlygas, derybų ar dialogo atveju – galutinai suderėtą kainą, sąnaudas ar kitas sąlygas, taip pat negali būti keičiamos kitos pirkimo dokumentuose nustatytos sąlygos. ESTT šiame kontekste yra išaiškinęs, kad derybos ir sutarties sudarymas su tiekėju pagal konkurso sąlygų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

neatitinkančias sąlygas pažeidžia tiekėjų lygiateisiškumo principą[12]. Ši nuostata koreliuoja su VPĮ 35 straipsniu, kuriame yra įtvirtinta pirkimo dokumentų apimtis bei turinys (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*). Šiuo aspektu pažymėtina, kad pirkimo ar preliminariųjų sutarčių projektai yra pirkimo sąlygų sudedamoji dalis. Pagal ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimą *Borta* byloje[13] pirkimo sąlygų keitimas turi atitikti suformuluotus *Borta* kriterijus (trečiasis *Borta* kriterijus – iš esmės pirkimo sąlygos gali būti keičiamos tik prieš dalyviams pateikiant pasiūlymus)[14]. Atitinkamai pasiūlymo, neatitinkančio pirkimo sąlygų, vertinimas kaip tinkamo, reikštų pirkimo sąlygų pakeitimą, nesivadovaujant (apeinant) *Borta* kriterijais (t. y. sudarant sutartį, pakeitus pasiūlymo kainą, sąnaudas ar kitas sąlygas).

Kita vertus, VPĮ 86 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta norma taip pat koreliuoja ir su VPĮ 55 straipsnio 9 dalimi, kurioje nustatyta, kad, vadovaudamasi VPĮ 45 straipsnio 3 dalimi, perkančioji organizacija gali prašyti dalyvių patikslinti, papildyti arba paaiškinti savo pasiūlymus, tačiau ji negali prašyti, siūlyti arba leisti pakeisti pasiūlymo esmės – pakeisti kainą arba padaryti kitų pakeitimų, dėl kurių pirkimo dokumentų reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkantis pirkimo dokumentų reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*). Bet kuriuo atveju, pasiūlymas tikslinamas pagal VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje nustatytus reikalavimus gali būti tik iki perkančiosios organizacijos sprendimo dėl pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo priėmimo. Taigi, pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo momentu yra draudžiama keisti tiek laimėjusio tiekėjo pasiūlymą, tiek pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygas, kurios yra pirkimo dokumentų sudėtinė dalis.

Be draudimo, sudarant pirkimo ar preliminariąją sutartį, keisti laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kainą, sąnaudas ir kitas sąlygas bei pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygas, VPĮ 86 straipsnio 3 dalyje taip pat įtvirtintos situacijos, kai mokesčius reguliuojančių įstatymų ir jų įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka už įsigytą pirkimo objektą pridėtinės vertės mokestį turi išskaityti ir į valstybės biudžetą sumokėti perkančioji organizacija. Tokiu atveju į pasiūlymo kainą ar sąnaudas įskaitytas šis mokestis, sudarant pirkimo ar preliminariąją sutartį, turi būti išskaičiuojamas iš pasiūlymo ar sąnaudų kainos, t. y. tiekėjui šia suma (išskaičiuotu pridėtinės vertės mokesčio dydžiu) už įsigytą pirkimo objektą sumokama atitinkamai mažiau. Atitinkamai tokiu atveju šios

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sumos išskaičiavimas iš laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kainos ar sąnaudų VPĮ 86 straipsnio 3 dalies pagrindu nebus laikomas laimėjusio pasiūlymo kainos ar sąnaudų keitimu.

Atvejų, kai pridėtinės vertės mokestį už tiekiamas prekes (teikiamas paslaugas) išskaito ir sumoka pirkėjas (klientas), apraše[15] nurodyti kiti atvejai, kai pridėtinės vertės mokestį už tiekiamas prekes (teikiamas paslaugas) išskaito ir sumoka į biudžetą šių prekių (paslaugų) pirkėjas. Pagal minėtą aprašą asmuo, registruotas pridėtinės vertės mokesčio mokėtoju Lietuvoje (išskyrus pridėtinės vertės mokesčių mokėtojomis įregistruotas biudžetines įstaigas), įsigijęs prekių ir paslaugų iš asmens, registruoto pridėtinės vertės mokesčių mokėtoju, privalo išskaityti ir sumokėti pridėtinės vertės mokestį, jeigu: (i) prekių tiekėjui (paslaugų teikėjui) teisme pradėta bankroto procedūra (taikoma iki 2021 m. gruodžio 31 d.); (ii) tiekiamos juodųjų ir spalvotųjų metalų atliekos ir laužas, panaudotos medžiagos, įskaitant pusgaminių atliekas, atsiradusios perdirbant, gaminant ar lydant juoduosius arba spalvotuosius metalus ar jų lydinius, taip pat tiekiamos atliekos ir kitos perdirbamos medžiagos, kurias sudaro juodieji ir spalvotieji metalai, jų lydiniai; (iii) tiekiama mediena: rąstai – skersai atpjautos apvaliosios medienos dalys; lentos, lentelės – pailgi 3–40 mm storio ir ne siauresni kaip 25 mm pločio pjautinės medienos gabalai; tašai, tašeliai – iš dviejų, trijų ar keturių pusių lygiagrečiai su rąsto ašimi apipjauti, aptašyti ar nufrezuoti rąstai, storesni ir platesni kaip 40 mm pjautinės medienos gabalai (taikoma iki 2021 m. gruodžio 31 d.; (iv) tiekiami standieji diskai; (v) tiekiami mobilieji telefonai, planšetės ir nešiojamieji kompiuteriai.

Tuo atveju, jei pirkimo sąlygose nebuvo nustatyto reikalavimo tiekėjui pridėtinės vertės mokesčio įskaičiuoti į pasiūlymo kainą ar sąnaudas, perkančioji organizacija šio mokesčio iš tiekėjo pasiūlymo kainos ar sąnaudų negali išskaičiuoti. Tuo tarpu, net jei pirkimo sąlygose nurodytas reikalavimas pateikti pasiūlymo kainą su PVM ir be PVM, jei tiekėjas nėra PVM mokėtojas (pavyzdžiui, užsienyje registruotas tiekėjas), turi būti vertinama tik jo kaina be PVM. Pažymėtina, kad galimi atvejai, kai tiekėjas, kuris pasiūlymo pateikimo dieną nėra PVM mokėtojas, pirkimo laimėjimo atveju dėl pirkimo sutarties vertės gali tapti PVM mokėtoju. Atsižvelgiant į tai, kad laimėjimo atveju tiekėjas ketina tapti PVM mokėtoju, pasiūlymo kainą tokiame pirkime tiekėjas turi nurodyti taip pat su PVM. Rekomenduojama tokią taisyklę įtvirtinti pačiose pirkimo sąlygose. Tiekėjų nurodyta kaina su ir be PVM nelaikytina dviem atskiromis kainomis. Atitinkamai kasacinio teismo šiuo aspektu yra išaiškinta, kad neracionalu yra versti tiekėjus, kurie nėra PVM mokėtojai,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nurodyti kainą su PVM, iš anksto žinant, kad tai neatitinka PVMĮ nuostatų, o vėliau, remiantis neteisingai išskirto PVM grąžinimo institutu, pervesti į valstybės biudžetą pasiūlyme nepagrįstai nurodytą mokestį. Tokiu atveju perkančioji organizacija nepagrįstai būtų verčiama sudaryti viešojo pirkimo sutartį didesne kaina, be to, PVMĮ 71 straipsnio 6 dalis neatliktų savo apsauginės funkcijos, o būtų taikoma formaliai, nes prieš PVM skaičiavimą abiem sandorio šalims būtų aišku, kad PVM skaičiuoti nereikia. Minėta, jog tai iškreiptų VPĮ ir PVMĮ bendrą taikymą[16].

4. VPĮ 86 straipsnio 4 dalyje pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo tvarka tais atvejais, kai perkančioji organizacija pirkimo sąlygose buvo nustačiusi reikalavimą, kad tiekėjų grupė, dalyvaujanti pirkime, laimėjimo atveju įsteigtų juridinį asmenį. Perkančioji organizacija gali reikalauti, kad ūkio subjektų grupės pateiktą pasiūlymą pripažinus geriausiu ir perkančiajai organizacijai pasiūlius sudaryti pirkimo sutartį, ši ūkio subjektų grupė įgytų tam tikrą teisinę formą, jei tai yra būtina siekiant tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį.

Visais atvejais teisinės formos reikalavimai turi būti nustatyti pirkimo dokumentuose. Jeigu pirkimo sąlygose nėra nustatyto reikalavimo, kad ūkio subjektų grupė įsteigtų juridinį asmenį, perkančioji organizacija vėliau negali reikalauti tokios formos įgijimo, nebent šalys bendru sutarimu pakeistų jau sudarytos viešojo pirkimo sutarties nuostatas. Jeigu perkančioji organizacija, parinkdama teisinę formą, iš anksto pirkimo dokumentuose reikalauja, kad ūkio subjektų grupė, kurios pasiūlymas bus pripažintas geriausiu, įsteigtų juridinį asmenį, ji pirkimo sutartį ar preliminariąją sudaro su šių ūkio subjektų įsteigtu nauju juridiniu asmeniu. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija negali reikalauti iš ūkio subjektų grupės įsteigti juridinį asmenį, jeigu šis asmuo nebus pirkimo laimėtojas. Ūkio subjektai, įsteigę juridinį asmenį, privalo laiduoti už jų įsteigto juridinio asmens prievoles, susijusias su pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygų įvykdymu. Šios sąlygos taip pat turi būti nurodytos pirkimo dokumentuose.

Laidavimo samprata ir sąlygos nėra aptartos VPĮ, tačiau apibrėžtos CK. Pagal CK 6.76 straipsnio 1 dalį laidavimo sutartimi laiduotojas už atlyginimą ar neatlygintinai įsipareigoja atsakyti kito asmens kreditoriui, jeigu tas asmuo, už kurį laiduojama, neįvykdys visos ar dalies savo prievolės. CK 6.77 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad laidavimas atsiranda sudarius laidavimo sutartį arba įstatymų ar teismo sprendimo pagrindu. VPĮ 86 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

laidavimo reikalavimas laikytinas laidavimu pagal laidavimo sutartį, o ne pagal įstatymą, kadangi ūkio subjektai turi laisvą valią pasirinkti, ar dalyvauti pirkime savarankiškai, ar ūkio subjektų grupėje ir laimėjimo atveju turėti pareigą įsteigti naują juridinį asmenį bei, atitinkamai, šį juridinį asmenį laiduoti. CK 6.78 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad laidavimu gali būti užtikrinamas tiek esamos, tiek ir būsimos, tačiau pakankamai apibūdintos prievolės įvykdymas. CK 6.81 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad, kai prievolė neįvykdyta, skolininkas ir laidavėtojas atsako kreditoriui kaip solidariąją prievolę turintys bendraskoliai, jeigu ko kita nenustato laidavimo sutartis. Bendrai laidavę asmenys atsako kreditoriui solidariai, jeigu ko kita nenustato laidavimo sutartis (CK 6.81 straipsnio 3 dalis). Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal CK 6.79 straipsnį laidavimo sutartis tarp perkančiosios organizacijos ir ūkio subjektų, įsteigusių juridinį asmenį pirkimo sutarčiai vykdyti, privalo būti rašytinės formos. Šios formos nesilaikymas laidavimo sutartį daro negaliojančią (*detaliau žiūrėti VPĮ 42 straipsnio komentarą*).

VPĮ 86 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas reikalavimas, kad ūkio subjektai, įsteigę juridinį asmenį, laiduotų už jų įsteigto juridinio asmens prievolės, susijusias su pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygų įvykdymu, yra susiję su tuo, kad naujai įsteigtas juridinis asmuo dažnu atveju neturi jokio kapitalo, kuriuo galėtų garantuoti savo prievolių perkančiajai organizacijai įvykdymą.

5. VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos pirkimo sutarties termino nustatymo sąlygos. Pirkimo sutartyje privaloma nustatyti prekių tiekimo, paslaugų teikimo, darbų atlikimo laikotarpį, kuris negali būti ilgesnis, nei 3 (treji) metai nuo sutarties įsigaliojimo, jei nėra pagrįstų sąlygų, dėl kurių terminas galėtų būti ilgesnis. VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas teisiškai pagrįstų atvejų, kai, atsižvelgiant į perkamo objekto ypatybes ir siekiant racionalaus lėšų panaudojimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*), šis terminas galėtų būti nustatomas ilgesnis. Tokie atvejai gali apimti pirkimo sutartis dėl:

(i) elektros energijos ir šilumos, dujų, karšto ir šalto vandens, nuotekų ir atliekų tvarkymo paslaugų;

(ii) bankų ir kitų finansinių institucijų teikiamų finansinių paslaugų;

(iii) prekių nuomos, finansinės nuomos (lizingo), pirkimo išsimokėtinai;

(iv) aptarnavimo, remonto ar priežiūros paslaugų, kai įsigyjamo objekto pirkimo sutartis apima ir šias paslaugas;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(v) dokumentų saugojimo paslaugų;

(vi) darbų ar statinio statybos techninės priežiūros paslaugų;

(vii) statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų arba statinio projektavimo ir statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų, kai šios paslaugos perkamos kartu;

(viii) investicijų projektų įgyvendinimo;

(ix) finansinių priemonių ar fondų fondo, kaip šios sąvokos apibrėžtos 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013, p. 320), 2 straipsnio 11 ir 27 punktuose, finansų inžinerijos priemonių, įskaitant kartu teikiamas subsidijas, valdymą ir (arba) įgyvendinimo paslaugų;

(x) miško sodmenų išauginimo paslaugų;

(xi) kitų prekių ir (ar) paslaugų, kai ilgesnis kaip 3 (trejų) metų prekių tiekimo ir (ar) paslaugų teikimo laikotarpis ekonominiu ar socialiniu požiūriu yra naudingesnis ir perkančioji organizacija tai pagrindžia – įstatyme nėra įtvirtinta, kaip perkančioji organizacija turėtų pagrįsti, kad tam tikrų prekių ir (ar) paslaugų sutartis yra ekonominiu arba socialiniu požiūriu naudinga vykdyti ilgiau, nei 3 (tris) metus; pagrindas sutarties termino prailginimui galėtų būti specifinis pirkimo objektas, pavyzdžiui, informacinių sistemų sukūrimo ir įdiegimo paslaugos, kuomet objektyviai tokio pirkimo objekto įgyvendinimui yra reikalingas ilgesnis terminas ir ekonominiu požiūriu yra naudingiau, kad tai įgyvendintų vienas tiekėjas nuo pradžios iki pabaigos; atkreiptinas dėmesys, kad ši sąlyga taikoma tik prekių ir (ar) paslaugų sutartims, tačiau nėra taikoma darbų sutartims. VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas atvejų, kuomet pirkimo sutarties terminas gali būti prailgintas (nustatytas ilgesnis, nei 3 (treji) metai) nėra baigtinis. Taigi, perkančioji organizacija gali nustatyti ilgesnį pirkimo sutarties terminą ir kitais, VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje neįtvirtintais atvejais, jeigu ji bet kokiomis priemonėmis galėtų pagrįsti, kad ilgesnis terminas yra būtinas, atsižvelgiant į perkamo objekto ypatybes ir gali užtikrinti racionalaus lėšų panaudojimą (pavyzdžiui, Vyriausybei patvirtinus Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programą, buvo įtvirtintas energijos taupymo paslaugų teikėjo modelio (ETPT), geriau žinomo kaip ESCO

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

modelis, taikymas, renovuojant centrinės valdžios pastatus[17], šio modelio sutarčių terminas gali būti ir iki 10 metų[18]; viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų (PPP)[19], kurie taip pat ruošiami, vadovaujantis ilgalaike perspektyva bei, atsižvelgiant į konkrečią komercinę situ sutarčių terminas atitinkamai gali būti ilgesnis, nei 3 (treji) metai).

Pavyzdys

Lietuvos Respublikos Vyriausybės inicijuotas viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektas „Vilniaus mieste veikiančių teisių infrastruktūros sukūrimas ir priežiūra". Projekto nustatyta trukmė yra 20 metų[20].

Atsižvelgiant į tai, komentuojama VPĮ 86 straipsnio 5 dalies norma šiuo aspektu turėtų būti sistemiškai aiškinama su VPĮ 1 straipsnio 1 dalimi, kurioje įtvirtintas efektyvumo tikslas viešuosiuose pirkimuose bei VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 1 punktu, kuriame įtvirtinta, kad perkančioji organizacija turi siekti, jog prekėms, paslaugoms ar darbams įsigyti skirtos lėšos būtų naudojamos racionaliai (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio 1 dalies ir 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarus*). Bet kuriuo atveju, net, jei perkančioji organizacija nustato ilgesnį terminą, būtina atsižvelgti ir į proporcingumo principą ir nustatyti tik tokį terminą, kuris objektyviai reikalingas.

6. VPĮ 86 straipsnio 6 dalyje įtvirtintas maksimalus preliminariosios sutarties terminas. Bendras maksimalus preliminariosios sutarties terminas negali būti ilgesnis, nei 4 (ketveri) metai. Vis dėlto perkančioji organizacija turi teisę nustatyti ilgesnį preliminariosios sutarties terminą, jeigu ji gali pagrįsti, kad ilgesnis terminas yra reikalingas, atsižvelgiant į pirkimo objekto ypatybes. Kaip ir VPĮ 86 straipsnio 5 dalies atveju, nustatomas ilgesnis terminas, vadovaujantis proporcingumo principu, turi būti tik toks, koks objektyviai reikalingas. Pavyzdžiui, kai yra nustatyti ir pasikartojantys perkančiosios organizacijos poreikiai, o perkančioji organizacija iš anksto nežino, kada tiksliai atsiras pirkimo poreikis, koks bus tokių pirkimų dažnis ir pan.[21], tačiau žino, kad toks poreikis išliks ilgiau, negu 4 (ketverius) metus, tuo tarpu atskirų tokio pirkimo objekto procedūrų vykdymas būtų ekonomiškai nenaudingas. Taigi, bendras sutarties terminas (preliminariosios ir pirkimo sutarties) negali būti ilgesnis nei 7 (septyneri)

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

metai. Vis dėlto atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas ne pirkimo sutarties, o paslaugų teikimo, prekių tiekimo, darbų atlikimo maksimalus terminas; pirkimo sutarties terminas ne visais atvejais sutampa su paslaugų teikimo, prekių tiekimo, darbų atlikimo terminu (pirkimo sutarties terminas gali būti ilgesnis, kadangi sutartyje nustatytas papildomas laikas prekių, paslaugų, darbų priėmimui ir mokėjimams atlikti ir pan.), dėl to tokiais atvejais bendras preliminariosios ir pirkimo sutarties terminas gali būti ilgesnis nei 7 (septyneri) metai. Bendras terminas taip pat bus ilgesnis tais atvejais, kai pagal VPĮ 86 straipsnio 5 dalį yra nustatomas ilgesnis pirkimo sutarties terminas ir (ar) pagal VPĮ 86 straipsnio 6 dalį yra nustatomas ilgesnis preliminariosios sutarties terminas.

Visais atvejais perkančioji organizacija privalo nurodyti skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą atvejus, dėl kurių yra nustatomas ilgesnis, nei 4 (ketverių) metų terminas. Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirkimo sutartį preliminariosios sutarties pagrindu galima sudaryti tik iki preliminariosios sutarties termino pabaigos, tačiau pirkimo sutartis gali galioti ilgiau, nei preliminarioji sutartis, kurios pagrindu ji sudaryta. Be to, sudarius pagrindinę sutartį, preliminarioji sutartis lieka galioti joje nurodytą laikotarpį, jeigu preliminariojoje sutartyje nenurodyta kitaip.

Pavyzdys

Preliminarioji sutartis galioja 4 (ketverius) metus nuo sutarties įsigaliojimo, t. y. iki 2023 m. lapkričio 11 d. Pagrindinė sutartis preliminariosios sutarties pagrindu sudaroma paskutinę preliminariosios sutarties galiojimo dieną, t. y. 2023 m. lapkričio 11 d., joje nustatytas 3 (trejų) metų galiojimo laikotarpis, t. y. iki 2026 m. lapkričio 11 d. Taigi, pagrindinė sutartis galios, nors preliminariosios sutarties galiojimo terminas bus pasibaigęs.

7. VPĮ 86 straipsnio 7 dalyje įtvirtinti atvejai, kada viešojo pirkimo sutartis gali būti sudaryta žodžiu. Pirkimo sutartis sudaroma žodžiu tik, jei yra viena iš šių sąlygų: *pirma*, supaprastinto pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip ~~3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų)~~ 5 000 Eur (penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio); šiuo aspektu papildomai pažymėtina, kad, nors VPĮ 86 straipsnio 7 dalyje įvardinta tik supaprastinto pirkimo sutarties

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vertė, ta pati sąlyga taikoma ir sudarant pirkimo sutartį, atlikus mažos vertės pirkimą, kadangi pagal VPĮ 25 straipsnio 2 dalį, atliekant mažos vertės pirkimus, taikomos, įskaitant, bet neapsiribojant VPĮ 86 straipsnio 5, 6, 7 ir 9 dalys ir Mažos vertės pirkimų tvarkos apraše nustatytos taisyklės, tuo tarpu Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.4.3. punkte nustatyta, kad sutartis gali būti sudaroma žodžiu tik tada, kai pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip ~~3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų)~~ 5 000 Eur (penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio);

antra, pirkimo sutartis sudaroma, atlikus pirkimą atstovybių, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams; šiuo atveju yra taikomas Diplomatinių atstovybių tvarkos aprašas (*detaliau žiūrėti VPĮ 25 straipsnio 3 dalies komentarą*), kurio 79 punkte nustatyta, kad pirkimo sutartis gali būti sudaroma žodžiu, jei jos vertė ne didesnė kaip 10 000 (dešimt tūkstančių) eurų (be pridėtinės vertės mokesčio);

trečia, pirkimo sutartis sudaroma, atlikus ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų supaprastintą pirkimą pagal Tarptautinių renginių tvarkos apraše įtvirtintas taisykles (*detaliau žiūrėti VPĮ 25 straipsnio 4 dalies komentarą*), kurių 53 punkte nustatyta, kad pirkimo sutartis (taip pat preliminarioji sutartis) sudaroma raštu, išskyrus atvejus, kai pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip ~~3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų)~~ 5 000 Eur (penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio), o pirkimo užsienyje atveju – kai pirkimo sutarties vertė ne didesnė kaip 10 000 (dešimt tūkstančių) eurų (be pridėtinės vertės mokesčio).

Visais kitais atvejais viešojo pirkimo sutartis yra sudaroma raštu (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 44 dalies komentarą*).

8. VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo terminas bei pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas. Pirkimo sutartis ir preliminarioji sutartis turi būti sudaroma nedelsiant, tačiau ne anksčiau, negu pasibaigė atidėjimo terminas. VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas reikalavimas sudaryti pirkimo sutartį ir preliminariąją sutartį

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nedelsiant (iš karto po to, kai pasibaigė sutarties sudarymo atidėjimo terminas) reiškia, kad įstatymų leidėjas iš esmės įtvirtino nepertraukiamų ir operatyviai vykdomų viešojo pirkimo procedūrų modelį, kurio išimtys yra atskirai reglamentuotos ir pagrįstos svarbiomis aplinkybėmis[22]. Kasacinis teismas šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad perkančioji organizacija iš esmės neturi teisės pati (savarankiškai) sustabdyti viešojo pirkimo procedūrų, o šį sprendimą priima arba įpareigota VPT, arba įstatyme nustatytu pagrindu. Taigi, pirkimo procedūrų stabdymas perkančiųjų organizacijų sprendimu – VPĮ griežtai reglamentuota, išimtinė priemonė, kuri taikoma įgimis ne naudojantis teisėmis, o vykdant pareigas. Kitaip tariant, perkančioji organizacija neturi teisės delsti pirkimo sutarties sudarymo, išskyrus, kai pirkimo procedūros turi būti stabdomos įstatyme nustatytais pagrindais[23].

Tuo tarpu pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo termino sąvoka yra įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 43 dalyje, kurioje nustatyta, kad pirkimo ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas – pagal VPĮ reikalavimus nustatytas laikotarpis, kuris prasideda nuo pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo iš perkančiosios organizacijos suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos ir, kuriam pasibaigus sudaroma pirkimo sutartis arba preliminarioji sutartis (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 43 dalies komentarą*).

ESTT yra suformavęs atidėjimo termino teisinius pagrindus ir šiuo aspektu išaiškinęs, kad su tiekėjų veiksmingos teisinės gynybos principu, išplaukiančiu iš Direktyvos 89/665 1 straipsnio, nedera situacija, kai po perkančiosios organizacijos sprendimo paskelbti pirkimo laimėtoją iš karto priimamas sprendimas sudaryti viešojo pirkimo sutartį, t. y. šie sprendimai priimami vienu ar panašiu metu, arba net kai šie sprendimai yra sudėtinės vieno sprendimo dalys. Tokiais atvejais tiekėjui, siekiančiam kvestionuoti pirkimo rezultatus nepaliekama nei teisinės, nei faktinės galimybės jų pakeisti. Atidėjimo terminas – viena iš tiekėjų teisių gynimo priemonių, todėl ši priemonė visuomet turi būti įgyvendinama kartu su tiekėjų teisių veiksmingos (efektyvios) gynybos teisiniu principu[24].

VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo terminas turi būti sistemiškai aiškinamas ir taikomas su Direktyvos 2007/66/EB nuostatomis, kuriose atidėjimo terminas yra įtvirtintas kaip pažeistų teisių gynimo priemonė. Direktyvos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2007/66/EB preambulės 4-ojoje konstatuojamoje dalyje nurodyta, kad turi būti nustatytas laikotarpis, trunkantis nuo sprendimo dėl sutarties suteikimo iki sutarties sudarymo dienos, per kurį būtų galima atlikti veiksmingą peržiūros procedūrą. Siekiant užtikrinti veiksmingą teisminę suinteresuotų dalyvių apsaugą, reikia nustatyti minimalų atidėjimo laikotarpį, kuriuo konkrečios sutarties sudarymas sustabdomas, nepriklausomai nuo to, ar sutartis sudaroma pasirašymo metu, ar ne. Atitinkamai Direktyvos 2007/66/EB preambulės 6-joje konstatuojamoje dalyje įtvirtinta, kad atidėjimo laikotarpis turėtų suteikti suinteresuotiems dalyviams pakankamai laiko išnagrinėti sprendimą dėl sutarties suteikimo ir įvertinti, ar tikslinga inicijuoti peržiūros procedūrą. Kai suinteresuotiems dalyviams pranešama apie sprendimą dėl sutarties suteikimo, jiems turi būti suteikta reikiama informacija, kuri būtina siekiant veiksmingos peržiūros. Tai taip pat atitinkamai taikoma kandidatams, jei perkančioji organizacija ar perkantysis subjektas laiku nepateikė informacijos apie jų paraiškos atmetimą.

Taigi, pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminu yra apibrėžta: *pirma*, prielaidos pabaigti viešojo pirkimo procedūras VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto pagrindu, pasirašius pirkimo sutartį ar preliminarią sutartį (detaliau žiūrėti VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą); *antra*, teisė pateikti pretenzijas ir perkančiųjų organizacijų pareiga priimti ir nagrinėti pretenzijas pagal VPĮ 103 straipsnio 1 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 103 straipsnio 1 dalies komentarą*); *trečia*, padariniai, kai perkančiosios organizacijos pažeidžia reikalavimą dėl atidėjimo termino, t. y. sudarytos sutartys laikomos negaliojančiomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą).* Atidėjimo terminas – viena iš tiekėjų teisių gynimo priemonių, todėl ši priemonė visuomet turi būti įgyvendinama kartu su tiekėjų teisių veiksmingos (efektyvios) gynybos teisiniu principu[25] (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 43 dalies komentarą*).

VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje yra detalizuoti atidėjimo terminai tarptautinės vertės pirkimams ir supaprastintiems pirkimams:

(i) tarptautinių pirkimų atveju pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas negali būti trumpesnis kaip 10 dienų;

(ii) supaprastintų pirkimų atveju pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas negali būti trumpesnis kaip 5 darbo dienos;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(iii) jeigu pranešimas apie sprendimą nustatyti laimėjusį pirkimo pasiūlymą nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, nesvarbu, ar buvo vykdomas tarptautinis ar supaprastintas pirkimas, pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas negali būti trumpesnis kaip 15 dienų.

Visais atvejais pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminai gali būti ilgesni, tačiau negali būti trumpesni, nei įtvirtinti VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje, kai perkančioji organizacija taiko ilgesnį, nei įstatyme įtvirtintas atidėjimo terminas, šis terminas turi būti nurodytas pirkimo sąlygose. Atitinkamai VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje taip pat yra įtvirtinti atvejai, kada atidėjimo terminas gali būti netaikomas:

(i) vienintelis suinteresuotas dalyvis yra tas, su kuriuo sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir nėra suinteresuotų kandidatų (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 31 ir 32 dalies komentarus*);

(ii) pirkimo sutartis sudaroma dinaminės pirkimo sistemos pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio komentarą*) arba preliminariosios sutarties pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 27 dalies komentarą*);

(iii) pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 7 dalies komentarą*).

9. **VPĮ 86 straipsnio 9 dalyje įtvirtintas reikalavimas perkančiosioms organizacijoms skelbti CVP IS laimėjusio dalyvio pasiūlymą, sudarytą pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ir šių sutarčių pakeitimus, taip pat įtvirtinti atvejai, kada nurodytos informacijos CVP IS skelbti nėra privaloma.**

Laimėjusio dalyvio pasiūlymas, sudaryta pirkimo sutartis, preliminarioji sutartis ir šių sutarčių pakeitimai CVP IS yra viešinami Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos apraše nustatyta tvarka (šio aprašo VIII dalis). Minėto tvarkos aprašo 30 punkte bei VPĮ 10 straipsnio 3 dalies 3 punkte taip pat įtvirtintas reikalavimas skelbti vidaus sandorius ar jų pakeitimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 10 straipsnio 3 dalies 3 punkto komentarą*).

Informacija turi būti paskelbiama ne vėliau kaip per 15 dienų nuo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal sutartį pradžios. Jei perkančioji organizacija keičia sudarytą pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, šie pakeitimai turi būti paskelbti CVP IS ne vėliau kaip per 15 kalendorinių dienų nuo atitinkamų pakeitimų atlikimo dienos (aprašo 30 punktas).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pirkimo sutartis, preliminariąsias sutartis ir jų pakeitimus viešinti privaloma, nepriklausomai nuo jų vertės, taip pat nepriklausomai nuo to, ar buvo vykdytas tarptautinis, supaprastintas, mažos vertės pirkimas, ar pirkimas per CPO. Nuo 2022-01-01 viešai skelbiamos rašytinės sutartys kartu su laimėjusio tiekėjo raštu pateiktu pasiūlymu (jeigu jis yra). Jeigu pasiūlymas gautas raštu, o sutartis sudaryta žodžiu, pasiūlymas neskelbiamas. Vis dėlto, CVP IS skelbiama informacija apie žodžiu sudarytas sutartis, nors nei pačios sutarties, nei pasiūlymo skelbiantį informaciją nereikia įkelti į CVP IS.

~~Perkančiosios organizacijos privalo paviešinti rašytinės formos informaciją, t. y. jeigu pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis sudaryta raštu, o pasiūlymas pateiktas žodžiu – viešinama sutartis; jeigu sutartis sudaryta žodžiu, o pasiūlymas pateiktas raštu – viešinamas pasiūlymas; jeigu sutartis sudaryta ir pasiūlymas pateiktas raštu – viešinama ir sutartis, ir pasiūlymas [26].~~

~~Kitaip tariant,~~ VPĮ ~~86 straipsnio 9 dalyje įtvirtintas reikalavimas viešinti nurodytą informaciją CVP IS netaikomas laimėjusio dalyvio pasiūlymui, kai pasiūlymas pateikiamas žodžiu, arba sudarytai pirkimo sutarčiai, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu.~~

VPĮ 86 straipsnio 9 dalies pagrindu nėra skelbiama informacija, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai. Ši nuostata koreliuoja su VPĮ 20 straipsniu, kuriame įtvirtinta konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose apibrėžtis bei draudimas tokią informaciją atskleisti tretiesiems asmenims (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*). Taigi, perkančiosios organizacijos negali CVP IS paviešinti tokios informacijos, kuri yra konfidenciali VPĮ 20 straipsnio 2 dalies prasme arba, kurios atskleidimas pažeistų Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo reikalavimus (pavyzdžiui, fizinio asmens kodo viešas atskleidimas pažeistų Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 3 straipsnio 2 dalies normą), arba pažeistų visuomenės interesus (pavyzdžiui, kalėjimo pastato projektavimo sutarties tam tikros sąlygos, techninės detalės gali būti neatskleidžiamos, siekiant užtikrinti visuomenės interesą, kad suprojektuotame pastate būtų garantuotas saugumas).

VPĮ 86 straipsnio 9 dalyje taip pat įtvirtintos kitos išimtys, kai nustatytos informacijos viešinimo reikalavimas netaikomas, t. y.:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirma, pirkimams, kurie atlikti neskelbiamų derybų būdu (mažos vertės pirkimų atveju – neskelbiant apie pirkimą), jei, atlikus tokį pirkimą, sutartis sudaroma su fiziniu asmeniu ir tik esant vienai iš šių sąlygų: (i) jeigu prekes tiekti, paslaugas teikti ar darbus atlikti gali tik konkretus tiekėjas – dėl išimtinių teisių apsaugos arba konkurencijos nėra dėl techninių priežasčių (esant VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčiuose nustatytoms sąlygoms (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčių komentarus*); (ii) kai perkamos mokymų paslaugos, ekspertų teikiamos intelektinės paslaugos, ekspertinio vertinimo paslaugos (esant VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 5, 6, 7 punktuose nustatytoms sąlygoms (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 5, 6, 7 punktų komentarus*) (tuo tarpu kitais atvejais, pavyzdžiui, sudarius sutartį dėl patalpų remonto darbų, nors sutartis sudaroma su fiziniu asmeniu, informacijos viešinimo reikalavimas, nustatytas VPĮ 86 straipsnio 9 dalyje, turi būti taikomas);
antra, perkant iš konkretaus tiekėjo unikalų meno kūrinį ar meninį atlikimą (kai yra VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunktyje nustatyta sąlyga (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunkčio komentarą*);
trečia, laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalims, kai nėra techninių galimybių tokiu būdu paskelbti informacijos (pavyzdžiui, atitinkama informacija yra itin didelės (per didelės) apimties, ar tokio formato, kuris nėra „atpažįstamas“ CVP IS ir pan.). Tokiu atveju perkančioji organizacija turi sudaryti galimybę susipažinti su nepaskelbtomis laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalimis, pavyzdžiui, su nepaskelbta informacija norintys susipažinti asmenys tai galėtų padaryti fiziškai atvykę į perkančiosios organizacijos patalpas sutartu laiku arba susipažinimas būtų užtikrinamas kitomis priemonėmis.

[1] Komentuojamo VPĮ 86 straipsnio nuostatos nustatytos iš dalies įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES preambulės nuostatas.
[2] Pažymėtina, kad VPĮ kaip specialiojo įstatymo statusas pripažintas, pavyzdžiui, LR Komercinio arbitražo, Transporto veiklos pagrindų, Atliekų tvarkymo įstatymų atžvilgiu.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[3] Teismai, nagrinėdami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, *ex officio* (pagal pareigas) sprendžia dėl VPĮ taikymo. VPĮ siekiama tinkamos kokybės prekių ir paslaugų, reikalingų valstybės ir savivaldybių darniai ir tinkamai veiklai, racionaliam valstybės biudžeto lėšų naudojimui užtikrinti, konkurencijai ir rinkos plėtrai skatinti, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo principus įgyvendinančioms priemonėms garantuoti, atsižvelgiant į kovos su korupcija teisės aktų tikslus ir uždavinius. Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl VPĮ viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos aiškintinos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas (LAT 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008).

[4] LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014.

[5] LAT 2010 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-127/2010; 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541-690/2015.

[6] *Ten pat.*

[7] LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2011.

[8] LAT 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541-690/2015.

[9] LAT 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-59/2008; 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541-690/2015.

[10] LAT 2007 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-345/2007; 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541-690/2015.

[11] LAT 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541-690/2015.

[12] ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Daniją*, C-243/89.

[13] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, C-298/15.

[14] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, C-298/15.

[15] Atveju, kai pridėtinės vertės mokestį už tiekiamas prekes (teikiamas paslaugas) išskaito ir sumoka pirkėjas (klientas), aprašas, patvirtintas 2002 m. birželio 13 d. Vyriausybės nutarimu „Dėl priemonių mokestinių prievolių įvykdymui užtikrinti“ Nr. 900.

[16] *Ten pat.*

[17] Vyriausybės 2004 m. lapkričio 26 d. nutarimu Nr. 1328 patvirtinta *Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programa*.

[18] UAB „Energijos sprendimų centras“ vieša konsultacija *ESCO modelio geroji praktika*.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[19] https://www.ppplietuva.lt/lt/projektai.

[20] https://issuu.com/lietuvosteismai/docs/brosiura-vilniaus-teismu-vpsp-lt

[21] 2018 m. vasario mėn. Europos Komisijos Viešojo pirkimo gairės specialistams.

[22] LAT 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-219-690/2017.

[23] Ten pat.

[24] ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau* C-470/99, 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, C-327/00; 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl,* C-241/06;

[25] ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau* C-470/99; 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, C-327/00; 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl,*. C-241/06; LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011; 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2011; 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013; 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-122-690/2015; 2016 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-237-415/2016; 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-77-969/2018; 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje e3K-3-371-378/2018.

[26] VPT 2019 m. vasario 11 d. viešoji konsultacija.

86 straipsnis. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymas

1. **Dalyvis, kurio pasiūlymas nustatytas laimėjęs, sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties kviečiamas raštu (išskyrus šio įstatymo nustatytus atvejus, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu) ir jam nurodomas laikas, iki kada jis turi sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį.**
2. **Jeigu tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, raštu atsisako ją sudaryti arba nepateikia pirkimo dokumentuose nustatyto pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą patvirtinančio dokumento, arba iki perkančiosios organizacijos nurodyto laiko nepasirašo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties, arba atsisako sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį šiame įstatyme ir pirkimo dokumentuose nustatytomis sąlygomis arba tiekėjų grupė neįsteigia juridinio asmens, kaip nustatyta šio straipsnio 4 dalyje, laikoma, kad jis (jie) atsisakė sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį. Tuo atveju**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančioji organizacija siūlo sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį tiekėjui, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, jeigu tenkinamos šio įstatymo 45 straipsnio 1 dalyje išdėstytos sąlygos.

3. **Sudarant pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, joje negali būti keičiama laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kaina, sąnaudos ar kitos sąlygos, derybų arba dialogo atveju – galutinai suderėta kaina, sąnaudos ar kitos sąlygos ir pirkimo dokumentuose nustatytos pirkimo sąlygos. Tuo atveju, kai mokesčius reguliuojančių įstatymų ir jų įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka perkančioji organizacija pati turi sumokėti pridėtinės vertės mokestį į valstybės biudžetą už įsigytą pirkimo objektą, į pasiūlymo kainą ar sąnaudas įskaitytas šis mokestis sudarant pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį išskaičiuojamas.**

4. **Jeigu perkančioji organizacija reikalauja, kad tiekėjų grupė, kurios pasiūlymas nustatytas laimėjęs, įsteigtų juridinį asmenį, ji pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį sudaro su šių ūkio subjektų įsteigtu juridiniu asmeniu. Juridinį asmenį įsteigę ūkio subjektai privalo laiduoti už jų įsteigto juridinio asmens prievoles, susijusias su pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sąlygų įvykdymu.**

5. **Sudaromoje pirkimo sutartyje turi būti nustatomas ne ilgesnis kaip 3 metų nuo sutarties įsigaliojimo prekių tiekimo, paslaugų teikimo, darbų atlikimo laikotarpis, išskyrus pagrįstus atvejus, kai atsižvelgiant į perkamo objekto ypatybes ir siekiant racionalaus lėšų panaudojimo būtina pailginti šį laikotarpį. Tokie atvejai gali apimti pirkimo sutartis dėl:**

1) elektros energijos ir šilumos, dujų, karšto ir šalto vandens, nuotekų ir atliekų tvarkymo paslaugų;

2) bankų ir kitų finansinių institucijų teikiamų finansinių paslaugų;

3) prekių nuomos, finansinės nuomos (lizingo), pirkimo išsimokėtinai;

4) aptarnavimo, remonto ar priežiūros paslaugų, kai įsigyjamo objekto pirkimo sutartis apima ir šias paslaugas;

5) dokumentų saugojimo paslaugų;

6) darbų ar statinio statybos techninės priežiūros paslaugų;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

7) statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų arba statinio projektavimo ir statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų, kai šios paslaugos perkamos kartu;

8) investicijų projektų įgyvendinimo;

9) finansinių priemonių ar fondų fondo, kaip šios sąvokos apibrėžtos 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013, p. 320), 2 straipsnio 11 ir 27 punktuose, finansų inžinerijos priemonių, įskaitant kartu teikiamas subsidijas, valdymo ir (arba) įgyvendinimo paslaugų;

10) miško sodmenų išauginimo paslaugų;

11) kitų prekių ir (ar) paslaugų, kai ilgesnis kaip 3 metų prekių tiekimo ir (ar) paslaugų teikimo laikotarpis ekonominiu ar socialiniu požiūriu yra naudingesnis ir perkančioji organizacija tai pagrindžia.

6. **Preliminarioji sutartis negali būti sudaryta ilgesniam kaip 4 metų laikotarpiui, išskyrus pagrįstus, su pirkimo objektu susijusius atvejus, kurie nurodomi skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą. Pirkimo sutartis preliminariosios sutarties pagrindu gali būti sudaryta ne vėliau kaip iki preliminariosios sutarties galiojimo termino pabaigos, tačiau pati pirkimo sutartis gali galioti ir ilgiau.**
7. **Pirkimo sutartis žodžiu gali būti sudaroma tik tada, kai supaprastinto pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip ~~3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų)~~ 5 000 Eur (penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio). Šio įstatymo 25 straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytuose aprašuose nustatytais atvejais gali būti leidžiama žodžiu sudaryti supaprastinto pirkimo sutartis, kurių vertė ne didesnė kaip 10 000 Eur (dešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio).**
8. **Pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis turi būti sudaroma nedelsiant, bet ne anksčiau, negu pasibaigė atidėjimo terminas, kuris negali būti trumpesnis kaip 10**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dienų (supaprastintų pirkimų atveju – ne trumpesnis kaip 5 darbo dienos), o jeigu pranešimas apie sprendimą nustatyti laimėjusį pirkimo pasiūlymą nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, negali būti trumpesnis kaip 15 dienų. Atidėjimo terminas gali būti netaikomas, kai:

1) vienintelis suinteresuotas dalyvis yra tas, su kuriuo sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir nėra suinteresuotų kandidatų;

2) pirkimo sutartis sudaroma dinaminės pirkimo sistemos pagrindu arba preliminariosios sutarties pagrindu;

3) pirkimo sutartis sudaroma žodžiu.

9. **Perkančioji organizacija raštu pateiktą laimėjusio dalyvio pasiūlymą (išskyrus atvejus, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu), raštu sudarytą pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ir šių sutarčių pakeitimus, išskyrus informaciją, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai, ne vėliau kaip per 15 dienų nuo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo ar jų pakeitimo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal jį pradžios Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka turi paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Šis reikalavimas netaikomas ~~laimėjusio dalyvio pasiūlymui, kai pasiūlymas pateikiamas žodžiu, arba sudarytai pirkimo sutarčiai, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu,~~ pirkimams, kurie atlikti neskelbiamų derybų būdu (mažos vertės pirkimų atveju – neskelbiant apie pirkimą) esant šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčiuose ir 6 dalies 5, 6, 7 punktuose nustatytoms sąlygoms, jeigu jų metu laimėjusiu dalyviu nustatomas fizinis asmuo, ir esant šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunktyje nustatytai sąlygai, taip pat laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalims, kai nėra techninių galimybių tokiu būdu paskelbti informacijos. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi sudaryti galimybę susipažinti su nepaskelbtomis laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalimis. Informacija apie žodžiu sudarytas pirkimų sutartis skelbiama Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Šioje dalyje nurodytas perkančiosios organizacijos pareigas atlieka centrinė perkančioji organizacija, jeigu dėl šių pareigų atlikimo yra sudarytas perkančiosios organizacijos ir centrinės perkančiosios organizacijos susitarimas.

VPĮ 86 straipsnyje[1] yra įtvirtintos pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo procedūrų taisyklės.

Pirkimo sutarties sąvoka yra įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 44 dalyje, kurioje nustatyta, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartis – šio įstatymo nustatyta tvarka dėl ekonominės naudos vieno ar daugiau ūkio subjektų ir vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų raštu, išskyrus šiame įstatyme nustatytus atvejus, kai pirkimo sutartis gali būti sudaroma žodžiu, sudaroma sutartis, kurios dalykas yra prekės, paslaugos ar darbai. Ekonomine nauda laikomas piniginis atlygis arba kitoks finansinis (ekonominės vertės) atlygis tiekėjui, pavyzdžiui, teisė nemokėti mokesčių, pasinaudoti pirkimo sutarties vykdymo rezultatu, galimybė gauti pajamas iš trečiųjų asmenų ir panašiai (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 44 dalies komentarą*).

Tuo tarpu preliminariosios sutarties sąvoka apibrėžta VPĮ 2 straipsnio 27 dalyje, kurioje įtvirtinta, kad preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis – vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų ir vieno ar kelių tiekėjų sudaryta sutartis, kurios tikslas – nustatyti sąlygas, įskaitant kainą ir, kur to reikia, numatomą kiekį, taikomas viešojo pirkimo-pardavimo sutartims, kurios bus sudarytos per tam tikrą nurodytą laikotarpį (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 27 dalies komentarą*). Taigi, komentuojama VPĮ 86 straipsnio norma apima tiek viešojo pirkimo, tiek preliminariosios sutarties sudarymo procedūrų taisykles.

1. VPĮ 86 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos kvietimo sudaryti pirkimo sutartį ir preliminariąją sutartį tvarka. Pirkimo ar preliminarioji sutartis yra sudaroma su dalyviu, kurio pasiūlymas pripažįstamas geriausiu. Perkančioji organizacija, nustačiusi laimėtoją, kviečia jį sudaryti sutartį. Įprastai pirkimo ar preliminarioji sutartis yra sudaroma raštu (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 29, 44 dalių komentarus*). Tais atvejais, kai sutartis sudaroma raštu, kvietimas pasirašyti taip pat pateikiamas raštu.

Komentuojamo VPĮ 86 straipsnio 7 dalyje įtvirtinti atvejai, kada pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 7 dalies komentarą*). Atitinkamai tokiais atvejais kvietimas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sudaryti pirkimo sutartį taip pat teikiamas žodžiu. Siekiant išvengti galimų nesklandumų, nepaisant pastarosios galimybės kviesti sudaryti sutartį žodžiu, vis tik rekomenduojama pirkimo laimėtoją pakviesti sudaryti sutartį raštu (pavyzdžiui, elektroniniu pranešimu arba, įkeliant žinutę į CVP IS paskyrą ir pan.).

Kviečiant sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį (neatsižvelgiant į tai, ar kvietimas pateikiamas raštu, ar žodžiu), perkančioji organizacija privalo nurodyti laiką, iki kada laimėjęs dalyvis turi sudaryti sutartį. Pirkimo ir preliminariosios sutarties sudarymo laiko reikalavimai yra įtvirtinti VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*). Kitų formos ar turinio reikalavimų kvietimui pasirašyti pirkimo ar preliminariąją sutartį komentuojamoje VPĮ 86 straipsnio 1 dalyje nustatyta nėra.

2. VPĮ 86 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti atsisakymo sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį pagrindai. Laikoma, kad tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, atsisakė ją sudaryti, jei jis (jie):

(i) raštu atsisako ją sudaryti – tai reiškia, kad tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, pateikė perkančiajai organizacijai raštišką atsisakymą ją sudaryti, kuris pateiktas iki perkančiosios organizacijos kvietime pasirašyti sutartį nurodyto sutarties pasirašymo termino pabaigos;

(ii) nepateikia pirkimo dokumentuose nustatyto pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo dokumento – tai reiškia, kad net ir tuo atveju, jei tiekėjas, kuriam pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, ją pasirašo, tačiau iki perkančiosios organizacijos nurodyto termino nepateikia sutarties įvykdymo užtikrinimą patvirtinančio dokumento, laikoma, kad tiekėjas atsisakė sudaryti sutartį. Ši sąlyga taikoma tik tuo atveju, jei pirkimo sąlygose yra nustatytas reikalavimas pateikti pirkimo sutarties galiojimo užtikrinimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 42 straipsnio komentarą*). Visais atvejais, kai pirkimo dokumentuose yra nustatytas reikalavimas pateikti pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą, pirkimo sąlygose rekomenduotina papildomai detalizuoti (perrašyti įstatymo nuostatą) minėtas tokio užtikrinimo nepateikimo pasekmes, tam, kad pirkimo dalyviai iš anksto žinotų, jog tokio dokumento nepateikimas bus laikomas piktnaudžiavimu ir atsisakymu sudaryti sutartį VPĮ 86 straipsnio 2 dalies prasme;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(iii) iki perkančiosios organizacijos nurodyto laiko nepasirašo (neatvyksta pasirašyti) pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties – šiuo atveju tiekėjas laikomas atsisakiusiu sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį net ir tuo atveju, jeigu jis nėra išreiškęs aiškaus atsisakymo rašte ir yra įvykdęs kitas sąlygas, būtinas sutarties pasirašymui (pavyzdžiui, yra įsteigęs naują juridinį asmenį ir pan.), tačiau sutarties nepasirašo iki perkančiosios organizacijos kvietime pasirašyti pirkimo ar preliminariąją sutartį nustatyto laiko ir (ar) iki nustatyto laiko nepaprašo perkančiosios organizacijos šio termino pratęsti.

Vis dėlto ši sąlyga neturėtų būti taikoma tais atvejais, kai, pavyzdžiui, tiekėjas perkančiosios organizacijos nustatytu laiku objektyviai negali atvykti pasirašyti pirkimo sutarties ir paprašė perkančiosios organizacijos atidėti sutarties pasirašymą (paskirti kitą pasirašymo laiką) dėl asmens, įgalioto pasirašyti pirkimo sutartį, atostogų, išvykimo, nedarbingumo laikotarpis ar esant kitoms objektyvioms priežastims. Tokiu atveju perkančioji organizacija turėtų kooperuotis, atsižvelgti į tiekėjo prašymą ir paskirti kitą sutarties pasirašymo laiką. Tiekėjas taip pat neturėtų būti laikomas atsisakiusiu pasirašyti sutartį tais atvejais, kai, pavyzdžiui, iki nurodyto laiko nepasirašo sutarties dėl to, kad objektyviai negavo informacijos apie paskirtą pirkimo sutarties pasirašymo laiką (dėl techninių kliūčių ar kt.), ar su ja nesusipažino dėl kitų objektyvių priežasčių. Kiekvienu konkrečiu atveju perkančiosios organizacijos turėtų įvertinti, ar tiekėjas elgiasi sąžiningai ir nepiktnaudžiauja, ar priežastys, dėl kurių iki nurodyto laiko tiekėjas nepasirašė pirkimo ar preliminariosios sutarties yra objektyvios ir pagrįstos. Perkančioji organizacija, vertindama, ar yra pakankamas pagrindas spręsti, kad tiekėjas, nepasirašydamas sutarties nustatytu laiku, atsisakė sudaryti sutartį, turėtų vertinti ne tik tiekėjo nurodytas priežastis, bet ir tiekėjo elgesį, siekiant šias priežastis ištaisyti (pavyzdžiui, operatyvus prašymo pratęsti sutarties pasirašymo terminą pateikimas, įrodymų pateikimas, kodėl buvo praleistas terminas ir pan.);

(iv) atsisako sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį šiame įstatyme ir pirkimo dokumentuose nustatytomis sąlygomis – į šios sąlygos apimtį patenka, pavyzdžiui, tiekėjo atsisakymas sudaryti sutartį, išreikštas žodžiu, taip pat visi kiti atvejai, kai tiekėjas neįvykdo sutarties sudarymo sąlygų, kurios konkrečiu atveju būtinos. Nurodyta sąlyga turėtų būti taikoma tik tais atvejais, kai konkretūs sutarties sudarymo reikalavimai yra aiškiai įtvirtinti pirkimo sąlygose ar VPĮ (pavyzdžiui, kai tiekėjas nesutinka pasirašyti pirkimo sutarties pagal prie pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dokumentų pridėtą pirkimo sutarties projektą ir nori pasirašyti pagal savo parengtą sutarties projektą, taip pažeidžiant VPĮ 86 straipsnio 3 dalies reikalavimus).

Vis dėlto perkančiosios organizacijos šiuo pagrindu taip pat negali piktnaudžiauti ir nustatyti sunkiai įgyvendinamų ar nepagrįstų sąlygų, pavyzdžiui, tais atvejais, kai prie pirkimo dokumentų nebuvo pridėtas pirkimo sutarties projektas, perkančioji organizacija negali pirkimo sutartyje nustatyti tiekėjui akivaizdžiai nenaudingų, neproporcingų sąlygų (pavyzdžiui, neproporcingai didelių, baudinių delspinigių), o tiekėjui nesutikus pasirašyti sutarties tokiomis sąlygomis, laikyti, kad jis atsisakė pasirašyti pirkimo sutartį komentuojamos normos pagrindu;

(v) tiekėjų grupė neįsteigia juridinio asmens, kaip nustatyta VPĮ 86 straipsnio 4 dalyje – ši sąlyga taikoma tik tuo atveju, jeigu toks reikalavimas buvo nustatytas pirkimo sąlygose (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 4 dalies komentarą*).

Jei yra nustatyta bent viena iš nurodytų sąlygų, teisine prasme laikoma, kad tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, atsisakė ją sudaryti. Kai tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, atsisakė ją sudaryti, perkančioji organizacija siūlo sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį tiekėjui, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti sutartį, jei šis tiekėjas gali būti nustatytas laimėtoju pagal VPĮ 45 straipsnio 1 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies komentarą*). Tuo atveju, jei tiekėjas, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, a) negali būti pripažintas laimėtoju dėl to, kad nėra tenkinama bent viena iš VPĮ 45 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų sąlygų, arba b) jis taip pat atsisako sudaryti sutartį, tokiu atveju kreipiamasi į kitą pasiūlymų eilėje esantį tiekėją, kuris gali būti pripažintas laimėtoju pagal VPĮ 45 straipsnio 1 dalį.

Nors VPĮ 86 straipsnio 2 dalyje nėra įtvirtinti tiekėjų, atsisakiusių sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, atsakomybės pagrindai, tai nereiškia, kad tokiems tiekėjams dėl to negali kilti neigiami padariniai. Pažymėtina, kad ikisutartinė atsakomybė už nesąžiningus veiksmus įtvirtinta CK 6.165 straipsnio 4 dalyje. Šiuo aspektu pažymėtina, kad pagal kasacinio teismo praktiką VPĮ pripažįstamas specialiuoju įstatymu (lot. *lex specialis*) tiek CK, CPK, tiek kitų teisės aktų[2] atžvilgiu. VPĮ, kaip specialiojo įstatymo aiškinimą ir taikymą, lemia šio įstatymo tikslai (nustatyti VPĮ 1 straipsnio 1 dalyje) ir juo reguliuojamų santykių pobūdis[3]. Atsižvelgiant į tai, kad

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

viešųjų pirkimų teisiniai santykiai reguliuojami specialiojo įstatymo, kitų teisės aktų nuostatos turi būti taikomos subsidiariai VPĮ atžvilgiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio komentarą*). Vis dėlto aptartas specialiojo įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatų subsidiaraus taikymo pobūdis neeliminuoja privalomų reikalavimų, įtvirtintų ne VPĮ, taikymo[4]. Šiuo aspektu pažymėtina, kad viešojo pirkimo procedūrų metu tarp pasiūlymą pateikusio tiekėjo ir perkančiosios organizacijos susiklosto ikisutartiniai santykiai, kurie, be kita ko, reglamentuojami CK nuostatomis. Taigi, nors pirkimo ir preliminariosios sutarties sudarymo tvarka įtvirtinta VPĮ 86 straipsnyje, tai nesudaro pagrindo netaikyti CK nustatytų šalių pareigų, esant ikisutartiniams santykiams.

Kasacinis teismas, formuodamas vienodą teismų praktiką, yra išaiškinęs, kad pirkimą laimėjusio asmens pareiga sudaryti sutartį kyla iš ikisutartinių santykių šalis saistančių abipusių teisių ir pareigų. Būtent CK 1.5, 6.4, 6.158, 6.163 straipsniuose nustatyta ikisutartinių santykių šalims pareiga elgtis sąžiningai, nevesti derybų, jei neketinama sudaryti sutarties, be pakankamos priežasties nereikalauti, kad toli pažengusios derybos būtų nutrauktos. Taip užtikrinamas ir vieno iš civilinės teisės principų – teisėtų lūkesčių – įgyvendinimas, kad asmuo, laimėjęs pirkimą, be priežasties nenutrauks prasidėjusių santykių ir neatsisakys sudaryti sutarties[5]. Atitinkamai, vadovaujantis CK 6.246 straipsniu, civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Pažeidimą galima padaryti aktyviais veiksmais arba pasyviai, tuo tarpu civilinė atsakomybė atsiranda, kai dėl neteisėto elgesio kiti asmenys patiria žalos. Tam, kad tiekėjui, atsisakiusiam sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, būtų pritaikyta civilinė atsakomybė, būtina nustatyti visas keturias civilinės atsakomybės sąlygas: neteisėtus veiksmus, kaltę, žalą, priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir padarytos žalos[6].

Šiuo aspektu pažymėtina, kad pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymas yra pagrindinis viešojo pirkimo tikslas (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 37 dalies komentarą*). Perkančioji organizacija turi teisėtus lūkesčius, kad pripažinusi galiojantį pasiūlymą laimėjusiu ir apie tai informavusi tiekėją (akceptavusi pasiūlymą), ji su šiuo tiekėju galės sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį. Atitinkamai tiekėjas, dalyvaudamas pirkime ir pateikdamas pasiūlymą jame, įgyją prievolę laimėjimo atveju pirkimo ar preliminariąją sutartį sudaryti, tuo tarpu perkančioji organizacija įgyja teisę iš tiekėjo reikalauti šios prievolės įvykdymo. Įsipareigojimų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(prievolės) neįvykdymas tiekėjui sukelia pasekmes – nuspręsdamas nesudaryti sutarties, jis prisiima riziką ir atsakomybę dėl galimų perkančiosios organizacijos nuostolių, kuriuos tiekėjas protingai gali numatyti, atlyginimo.

Atsakomybė dėl tiekėjo VPĮ 86 straipsnio 2 straipsnyje nustatyto atsisakymo pasirašyti pirkimo ar preliminariąją sutartį taikoma, atsižvelgiant ir į tai, kad VPĮ 41 straipsnio 4 dalyje nustatyta tiekėjo teisė pakeisti arba atšaukti savo pasiūlymą. Pagal minėtą VPĮ 41 straipsnio 4 dalį tiekėjas gali pakeisti ar atšaukti pasiūlymą, neprarasdamas teisės į savo pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, jeigu jo buvo reikalaujama, tik kol nesuėjo pasiūlymų pateikimo terminas. Toks pakeitimas arba pranešimas, kad pasiūlymas atšaukiamas, pripažįstamas galiojančiu, jeigu perkančioji organizacija jį gavo iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos (*detaliau žiūrėti VPĮ 41 straipsnio 4 dalies komentarą*). Taigi, po šio termino tiekėjas nebetenka teisės atšaukti pasiūlymo ir laimėjimo atveju turi pareigą pasirašyti sutartį. Tuo tarpu VPĮ 86 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad dalyvis, kurio pasiūlymas nustatytas laimėjęs, kviečiamas sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, nurodant laiką, iki kada jis turi sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį. Atitinkamai pagal CK 6.173 straipsnio 2 dalį akceptas sukelia teisines pasekmes nuo to momento, kai jį gauna oferentas.

Tiekėjai turi teisę (laisvą valią) apsispręsti, ar dalyvauti pirkime, ar teikti jame savo pasiūlymą, prisiimant įsipareigojimą sudaryti sutartį. Be to, kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad ne tik perkančiosios organizacijos, bet ir tiekėjai privalo elgtis atsakingai, nepažeisti bendrųjų teisingumo ir sąžiningumo imperatyvų, savo veiksmais nepagrįstai nesukelti neigiamų padarinių kitiems asmenims ar visuomenei[7]. Taigi, tiekėjai, kurių pasiūlymai nustatyti laimėtojais, atsisakydami pasirašyti sutartį, pažeidžia įsipareigojimus dėl sutarties sudarymo, kadangi pažeidžia (i) pareigą elgtis sąžiningai ikisutartiniuose santykiuose (CK 6.163 straipsnio 1 dalis), (ii) bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai (neatšaukia savo pasiūlymų, kurie jų pripažinimo laimėjusiais metu galiojo, nesirūpina tuo, kad savo veiksmais gali padaryti žalą perkančiajai organizacijai, prieš pateikiant pasiūlymą neįvertina visų padarinių, galinčių kilti dėl pasiūlymo pateikimo ir vėliau atsisakymo jį vykdyti bei sudaryti sutartį) (CK 6.246 straipsnis), (iii) oferento įsipareigojimą būti sutarties saistomam ir įsipareigojančiam akcepto atveju (CK 6.167 straipsnio 1 dalis). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad atsakomybė dėl atsisakymo pasirašyti pirkimo ar preliminariąją sutartį gali kilti tik tokiu atveju, jei perkančiosios organizacijos VPĮ 86 straipsnio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2 straipsnyje nustatyta tvarka pateiktame kvietime pasirašyti sutartį nurodytu laiku tiekėjo pasiūlymas yra galiojantis (*detaliau žiūrėti VPĮ 41 straipsnio komentarą*).

Atsižvelgiant į tai, iš tiekėjo, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, ir kuris atsisakė ją sudaryti, perkančioji organizacija turi teisę reikalauti atlyginti su tuo susijusius nuostolius. Pagrįstais nuostoliais gali būti laikomas skirtumas tarp pirkimo ar preliminariąją sutartį atsisakiusio pasirašyti tiekėjo pasiūlymo kainos ir kito eilėje esančio tiekėjo pasiūlymo, kuriam pasiūlyta sudaryti sutartį, ir (arba), su kuriuo perkančioji organizacija faktiškai sudarė pirkimo sutartį, pasiūlymo kainos. Tam tikrais atvejais perkančioji organizacija gali reikalauti ir didesnių nuostolių atlyginimo, pavyzdžiui, jeigu dėl to perkančioji organizacija turėjo atlikti naujas pirkimo procedūras – tokiu atveju perkančioji organizacija gali reikalauti atlyginti ne tik kainų skirtumą, tačiau ir išlaidas, skirtas naujoms procedūroms organizuoti.

Tuo pačiu pabrėžtina, kad net ir tuo atveju, jei pirkimo sąlygose buvo nustatytas reikalavimas pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, tai neatleidžia tiekėjo nuo pareigos atlyginti perkančiosios organizacijos nuostolius, kurie viršijo pasiūlymo galiojimo užtikrinimo sumą. Kasacinis teismas šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad aplinkybė, kad perkančioji organizacija pirkime nereikalavo pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, nereiškia, jog perkančioji organizacija neturi teisės į nuostolių atlyginimą dėl tiekėjo atsisakymo sudaryti sutartį; prievolių įvykdymo užtikrinimo iš tiekėjų reikalavimas viešojo pirkimo metu visų pirma yra perkančiųjų organizacijų teisė, o ne pareiga; nors pasiūlymo galiojimo užtikrinimo priemonės potencialiai sumažintų atvejus, kai tiekėjai atsisako pasirašyti viešojo pirkimo sutartis, tai savaime neleidžia daryti išvados, kad dėl to nors vienas iš tiekėjų būtų nepriėmęs sprendimo nepasirašyti sutarties, kuris perkančiajai organizacijai sukėlė žalą; net jei pasiūlymo galiojimo užtikrinimo iš tiekėjų būtų paprašyta, tai iš esmės nesumažintų perkančiosios organizacijos patirtų nuostolių, o tik pakeistų perkančiosios organizacijos interesų užtikrinimo tvarką ir galimą bylinėjimąsi su tiekėjais (perkančioji organizacija galėtų reikalauti tokios žalos, kurios nepadengtų užtikrinimo priemonės)[8].

Tais atvejais, kai pirkimo sutartį atsisako sudaryti ne vienas tiekėjas, jiems visiems gali kilti atsakomybė dėl tokio atsisakymo ir pareiga atlyginti perkančiosios organizacijos dėl to patirtus nuostolius. Tokiu atveju tiekėjų atsakomybė yra ne solidari, o dalinė. Tai reiškia, kad, pavyzdžiui, pirmasis sutartį atsisakęs pasirašyti tiekėjas turi perkančiajai organizacijai sumokėti jo pasiūlymo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kainos skirtumą nuo antrojo tiekėjo, kuris pagal VPĮ 86 straipsnio 2 dalį buvo kviečiamas sudaryti sutartį. Tuo tarpu antrasis sutartį atsisakęs pasirašyti tiekėjas atlygina skirtumą tarp jo pasiūlymo kainos ir sekančio eilėje esančio pasiūlymo kainos ar tiekėjo, su kuriuo perkančioji organizacija faktiškai sudarė sutartį, kainos.

Šiame kontekste kasacinio teismo išaiškinta, kad dalinės atsakomybės esmė yra ta, kad kiekvienas iš žalą padariusių asmenų atsako tik už žalos dalį, priklausomai nuo jo atliktų veiksmų, jų sukeltų pasekmių ir kaltės laipsnio; dalinei atsakomybei pagrįsti turi būti protingas pagrindas; kai sprendžiama dėl dalinės atsakomybės taikymo, teismui itin svarbu kiek įmanoma visapusiškai, detaliai ir objektyviai įvertinti konkrečios situacijos aplinkybes, kad būtų galima teisingiau nustatyti kiekvieno už žalą atsakingo asmens atsakomybės ir atlygintinos žalos dydį; teismas turi nustatyti faktinį (ar žala būtų atsiradusi, jeigu nebūtų neteisėtų veiksmų; lot. *conditio sine qua non*) ir teisinį (ar žala teisiškai nėra pernelyg nutolusi nuo neteisėto veiksmo) priežastinį ryšį[9]. Šiuo aspektu kasacinis teismas yra suformulavęs praktiką, kad tais atvejais, kai, pavyzdžiui, tiekėjų veiksmus ir žalą siejančio priežastinio ryšio pobūdis yra skirtingas, t. y. kai vieno tiekėjo veiksmai buvo tiesioginė žalos atsiradimo priežastis, o kito veiksmai tik netiesiogiai turėjo įtakos žalai atsirasti, tiekėjų atsakomybė yra dalinė; nustatant priežastinį ryšį, reikia įvertinti tiekėjo, jeigu jis elgtųsi kaip protingas ir apdairus asmuo, galimybę neteisėtų veiksmų atlikimo metu numatyti žalos atsiradimą, neteisėtais veiksmais pažeistos teisės ar teisėto intereso prigimtį ir vertę bei pažeisto teisinio reglamentavimo apsauginį tikslą[10]. Netapatus tiekėjų tų pačių veiksmų vertinimas grindžiamas išankstiniu jų supratimu apie dėl jų veiksmų kilsiančius skirtingus padarinius, taigi, ir nevienodu jų prisiimamos rizikos vertinimą. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad pirmoje vietoje esantis tiekėjas negali ir neprivalo numatyti, kad ne tik jis, bet ir žemesnėje vietoje esantis tiekėjas gali atsisakyti pasirašyti viešojo pirkimo sutartį. Kasacinis teismas šiuo aspektu taip pat yra išaiškinęs, kad net ir tais atvejais, kai pirmos vietos laimėtojas gali numanyti, kad tikimybė, jog antros vietos laimėtojas taip pat atsisakys pasirašyti sutartį, yra didesnė nei įprastai (pavyzdžiui, atitinkamos prekės rinkos konjunktūra), tačiau toks galimas numanymas nepakankamas solidariajai skolininkų atsakomybei nustatyti. Priešinga išvada galėtų būti daroma tik tuo atveju, jei būtų nustatytas neteisėtas tiekėjų veiksmų derinimas[11].

Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymas arba visų tiekėjų atsisakymas sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį VPĮ 86 straipsnio 2 dalyje įtvirtintais pagrindais taip pat reiškia ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo ar atskiros pirkimo dalies procedūrų pabaigą, apibrėžtą VPĮ 29 straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 29 straipsnio 2 dalies komentarą*).

3. VPĮ 86 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas draudimas, sudarant pirkimo ar preliminariąją sutartį, keisti laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kainą, sąnaudas, ar kitas sąlygas, derybų ar dialogo atveju – galutinai suderėtą kainą, sąnaudas ar kitas sąlygas, taip pat negali būti keičiamos kitos pirkimo dokumentuose nustatytos sąlygos. ESTT šiame kontekste yra išaiškinęs, kad derybos ir sutarties sudarymas su tiekėju pagal konkurso sąlygų neatitinkančias sąlygas pažeidžia tiekėjų lygiateisiškumo principą[12]. Ši nuostata koreliuoja su VPĮ 35 straipsniu, kuriame yra įtvirtinta pirkimo dokumentų apimtis bei turinys (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*). Šiuo aspektu pažymėtina, kad pirkimo ar preliminariųjų sutarčių projektai yra pirkimo sąlygų sudedamoji dalis. Pagal ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimą *Borta* byloje[13] pirkimo sąlygų keitimas turi atitikti suformuluotus *Borta* kriterijus (trečiasis *Borta* kriterijus – viešojo pirkimo sąlygos gali būti keičiamos tik prieš dalyviams pateikiant pasiūlymus)[14]. Atitinkamai pasiūlymo, neatitinkančio pirkimo sąlygų, vertinimas kaip tinkamo, reikštų pirkimo sąlygų pakeitimą, nesivadovaujant (apeinant) *Borta* kriterijais (t. y. sudarant sutartį, pakeitus pasiūlymo kainą, sąnaudas ar kitas sąlygas).

Kita vertus, VPĮ 86 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta norma taip pat koreliuoja ir su VPĮ 55 straipsnio 9 dalimi, kurioje nustatyta, kad, vadovaudamasi VPĮ 45 straipsnio 3 dalimi, perkančioji organizacija gali prašyti dalyvių patikslinti, papildyti arba paaiškinti savo pasiūlymus, tačiau ji negali prašyti, siūlyti arba leisti pakeisti pasiūlymo esmės – pakeisti kainą arba padaryti kitų pakeitimų, dėl kurių pirkimo dokumentų reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkantis pirkimo dokumentų reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*). Bet kuriuo atveju, pasiūlymas tikslinamas pagal VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje nustatytus reikalavimus gali būti tik iki perkančiosios organizacijos sprendimo dėl pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo priėmimo. Taigi, pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo momentu yra draudžiama keisti tiek laimėjusio tiekėjo pasiūlymą, tiek pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygas, kurios yra pirkimo dokumentų sudėtinė dalis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Be draudimo, sudarant pirkimo ar preliminariąją sutartį, keisti laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kainą, sąnaudas ir kitas sąlygas bei pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygas, VPĮ 86 straipsnio 3 dalyje taip pat įtvirtintos situacijos, kai mokesčius reguliuojančių įstatymų ir jų įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka už įsigytą pirkimo objektą pridėtinės vertės mokestį turi išskaityti ir į valstybės biudžetą sumokėti perkančioji organizacija. Tokiu atveju į pasiūlymo kainą ar sąnaudas įskaitytas šis mokestis, sudarant pirkimo ar preliminariąją sutartį, turi būti išskaičiuojamas iš pasiūlymo ar sąnaudų kainos, t. y. tiekėjui šia suma (išskaičiuotu pridėtinės vertės mokesčio dydžiu) už įsigytą pirkimo objektą sumokama atitinkamai mažiau. Atitinkamai tokiu atveju šios sumos išskaičiavimas iš laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kainos ar sąnaudų VPĮ 86 straipsnio 3 dalies pagrindu nebus laikomas laimėjusio pasiūlymo kainos ar sąnaudų keitimu.

Atvejų, kai pridėtinės vertės mokestį už tiekiamas prekes (teikiamas paslaugas) išskaito ir sumoka pirkėjas (klientas), apraše[15] nurodyti kiti atvejai, kai pridėtinės vertės mokestį už tiekiamas prekes (teikiamas paslaugas) išskaito ir sumoka į biudžetą šių prekių (paslaugų) pirkėjas. Pagal minėtą aprašą asmuo, registruotas pridėtinės vertės mokesčio mokėtoju Lietuvoje (išskyrus pridėtinės vertės mokesčių mokėtojomis įregistruotas biudžetines įstaigas), įsigijęs prekių ir paslaugų iš asmens, registruoto pridėtinės vertės mokesčių mokėtoju, privalo išskaityti ir sumokėti pridėtinės vertės mokestį, jeigu: (i) prekių tiekėjui (paslaugų teikėjui) teisme pradėta bankroto procedūra (taikoma iki 2021 m. gruodžio 31 d.); (ii) tiekiamos juodųjų ir spalvotųjų metalų atliekos ir laužas, panaudotos medžiagos, įskaitant pusgaminių atliekas, atsiradusios perdirbant, gaminant ar lydant juoduosius arba spalvotuosius metalus ar jų lydinius, taip pat tiekiamos atliekos ir kitos perdirbamos medžiagos, kurias sudaro juodieji ir spalvotieji metalai, jų lydiniai; (iii) tiekiama mediena: rąstai – skersai atpjautos apvaliosios medienos dalys; lentos, lentelės – pailgi 3–40 mm storio ir ne siauresni kaip 25 mm pločio pjautinės medienos gabalai; tašai, tašeliai – iš dviejų, trijų ar keturių pusių lygiagrečiai su rąsto ašimi apipjauti, aptašyti ar nufrezuoti rąstai, storesni ir platesni kaip 40 mm pjautinės medienos gabalai (taikoma iki 2021 m. gruodžio 31 d.; (iv) tiekiami standieji diskai; (v) tiekiami mobilieji telefonai, planšetės ir nešiojamieji kompiuteriai.

Tuo atveju, jei pirkimo sąlygose nebuvo nustatyto reikalavimo tiekėjui pridėtinės vertės mokesčio iskaičiuoti į pasiūlymo kainą ar sąnaudas, perkančioji organizacija šio mokesčio iš tiekėjo pasiūlymo kainos ar sąnaudų negali išskaičiuoti. Tuo tarpu, net jei pirkimo sąlygose nurodytas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

reikalavimas pateikti pasiūlymo kainą su PVM ir be PVM, jei tiekėjas nėra PVM mokėtojas (pavyzdžiui, užsienyje registruotas tiekėjas), turi būti vertinama tik jo kaina be PVM. Pažymėtina, kad galimi atvejai, kai tiekėjas, kuris pasiūlymo pateikimo dieną nėra PVM mokėtojas, pirkimo laimėjimo atveju dėl pirkimo sutarties vertės gali tapti PVM mokėtoju. Atsižvelgiant į tai, kad laimėjimo atveju tiekėjas ketina tapti PVM mokėtoju, pasiūlymo kainą tokiame pirkime tiekėjas turi nurodyti taip pat su PVM. Rekomenduojama tokią taisyklę įtvirtinti pačiose pirkimo sąlygose. Tiekėjų nurodyta kaina su ir be PVM nelaikytina dviem atskiromis kainomis. Atitinkamai kasacinio teismo šiuo aspektu yra išaiškinta, kad neracionalu yra versti tiekėjus, kurie nėra PVM mokėtojai, nurodyti kainą su PVM, iš anksto žinant, kad tai neatitinka PVMĮ nuostatų, o vėliau, remiantis neteisingai išskirto PVM grąžinimo institutu, pervesti į valstybės biudžetą pasiūlyme nepagrįstai nurodytą mokestį. Tokiu atveju perkančioji organizacija nepagrįstai būtų verčiama sudaryti viešojo pirkimo sutartį didesne kaina, be to, PVMĮ 71 straipsnio 6 dalis neatliktų savo apsauginės funkcijos, o būtų taikoma formaliai, nes prieš PVM skaičiavimą abiem sandorio šalims būtų aišku, kad PVM skaičiuoti nereikia. Minėta, jog tai iškreiptų VPĮ ir PVMĮ bendrą taikymą[16].

4. VPĮ 86 straipsnio 4 dalyje pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo tvarka tais atvejais, kai perkančioji organizacija pirkimo sąlygose buvo nustačiusi reikalavimą, kad tiekėjų grupė, dalyvaujanti pirkime, laimėjimo atveju įsteigtų juridinį asmenį. Perkančioji organizacija gali reikalauti, kad ūkio subjektų grupės pateiktą pasiūlymą pripažinus geriausiu ir perkančiajai organizacijai pasiūlius sudaryti pirkimo sutartį, ši ūkio subjektų grupė įgytų tam tikrą teisinę formą, jei tai yra būtina siekiant tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį.

Visais atvejais teisinės formos reikalavimai turi būti nustatyti pirkimo dokumentuose. Jeigu pirkimo sąlygose nėra nustatyto reikalavimo, kad ūkio subjektų grupė įsteigtų juridinį asmenį, perkančioji organizacija vėliau negali reikalauti tokios formos įgijimo, nebent šalys bendru sutarimu pakeistų jau sudarytos viešojo pirkimo sutarties nuostatas. Jeigu perkančioji organizacija, parinkdama teisinę formą, iš anksto pirkimo dokumentuose reikalauja, kad ūkio subjektų grupė, kurios pasiūlymas bus pripažintas geriausiu, įsteigtų juridinį asmenį, ji pirkimo sutartį ar preliminariąją sudaro su šių ūkio subjektų įsteigtu nauju juridiniu asmeniu. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija negali reikalauti iš ūkio subjektų grupės įsteigti juridinį asmenį, jeigu

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

šis asmuo nebus pirkimo laimėtojas. Ūkio subjektai, įsteigę juridinį asmenį, privalo laiduoti už jų įsteigto juridinio asmens prievoles, susijusias su pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygų įvykdymu. Šios sąlygos taip pat turi būti nurodytos pirkimo dokumentuose.

Laidavimo samprata ir sąlygos nėra aptartos VPĮ, tačiau apibrėžtos CK. Pagal CK 6.76 straipsnio 1 dalį laidavimo sutartimi laiduotojas už atlyginimą ar neatlygintinai įsipareigoja atsakyti kito asmens kreditoriui, jeigu tas asmuo, už kurį laiduojama, neįvykdys visos ar dalies savo prievolės. CK 6.77 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad laidavimas atsiranda sudarius laidavimo sutartį arba įstatymų ar teismo sprendimo pagrindu. VPĮ 86 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas laidavimo reikalavimas laikytinas laidavimu pagal laidavimo sutartį, o ne pagal įstatymą, kadangi ūkio subjektai turi laisvą valią pasirinkti, ar dalyvauti pirkime savarankiškai, ar ūkio subjektų grupėje ir laimėjimo atveju turėti pareigą įsteigti naują juridinį asmenį bei, atitinkamai, už šį juridinį asmenį laiduoti. CK 6.78 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad laidavimu gali būti užtikrinamas tiek esamos, tiek ir būsimos, tačiau pakankamai apibūdintos prievolės įvykdymas. CK 6.81 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad, kai prievolė neįvykdyta, skolininkas ir laiduotojas atsako kreditoriui kaip solidariąją prievolę turintys bendraskoliai, jeigu ko kita nenustato laidavimo sutartis. Bendrai laidavę asmenys atsako kreditoriui solidariai, jeigu ko kita nenustato laidavimo sutartis (CK 6.81 straipsnio 3 dalis). Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal CK 6.79 straipsnį laidavimo sutartis tarp perkančiosios organizacijos ir ūkio subjektų, įsteigusių juridinį asmenį pirkimo sutarčiai vykdyti, privalo būti rašytinės formos. Šios formos nesilaikymas laidavimo sutartį daro negaliojančią (*detaliau žiūrėti VPĮ 42 straipsnio komentarą*).

VPĮ 86 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas reikalavimas, kad ūkio subjektai, įsteigę juridinį asmenį, laiduotų už jų įsteigto juridinio asmens prievoles, susijusias su pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygų įvykdymu, yra susijęs su tuo, kad naujai įsteigtas juridinis asmuo dažnu atveju neturi jokio kapitalo, kuriuo galėtų garantuoti savo prievolių perkančiajai organizacijai įvykdymą.

5. VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos pirkimo sutarties termino nustatymo sąlygos. Pirkimo sutartyje privaloma nustatyti prekių tiekimo, paslaugų teikimo, darbų atlikimo laikotarpį, kuris negali būti ilgesnis, nei 3 (treji) metai nuo sutarties įsigaliojimo, jei nėra pagrįstų sąlygų, dėl kurių terminas galėtų būti ilgesnis. VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas tokių pagrįstų atvejų, kai, atsižvelgiant į perkamo objekto ypatybes ir siekiant

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

racionalaus lėšų panaudojimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*), šis terminas galėtų būti nustatomas ilgesnis. Tokie atvejai gali apimti pirkimo sutartis dėl:

(i) elektros energijos ir šilumos, dujų, karšto ir šalto vandens, nuotekų ir atliekų tvarkymo paslaugų;

(ii) bankų ir kitų finansinių institucijų teikiamų finansinių paslaugų;

(iii) prekių nuomos, finansinės nuomos (lizingo), pirkimo išsimokėtinai;

(iv) aptarnavimo, remonto ar priežiūros paslaugų, kai įsigyjamo objekto pirkimo sutartis apima ir šias paslaugas;

(v) dokumentų saugojimo paslaugų;

(vi) darbų ar statinio statybos techninės priežiūros paslaugų;

(vii) statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų arba statinio projektavimo ir statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų, kai šios paslaugos perkamos kartu;

(viii) investicijų projektų įgyvendinimo;

(ix) finansinių priemonių ar fondų fondo, kaip šios sąvokos apibrėžtos 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013, p. 320), 2 straipsnio 11 ir 27 punktuose, finansų inžinerijos priemonių, įskaitant kartu teikiamas subsidijas, valdymo ir (arba) įgyvendinimo paslaugų;

(x) miško sodmenų įsigijimo paslaugų;

(xi) kitų prekių ir (ar) paslaugų, kai ilgesnis kaip 3 (trejų) metų prekių tiekimo ir (ar) paslaugų teikimo laikotarpis ekonominiu ar socialiniu požiūriu yra naudingesnis ir perkančioji organizacija tai pagrindžia – įstatyme nėra įtvirtinta, kaip perkančioji organizacija turėtų pagrįsti, kad tam tikrų prekių ir (ar) paslaugų sutartį yra ekonominiu arba socialiniu požiūriu naudinga vykdyti ilgiau, nei 3 (tris) metus; pagrindas sutarties termino prailginimui galėtų būti specifinis pirkimo objektas, pavyzdžiui, informacinių sistemų sukūrimo ir įdiegimo paslaugos, kuomet objektyviai tokio pirkimo objekto įgyvendinimui yra reikalingas ilgesnis terminas ir ekonominiu požiūriu yra

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

naudingiau, kad tai įgyvendintų vienas tiekėjas nuo pradžios iki pabaigos; atkreiptinas dėmesys, kad ši sąlyga taikoma tik prekių ir (ar) paslaugų sutartims, tačiau nėra taikoma darbų sutartims. VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas atvejų, kuomet pirkimo sutarties terminas gali būti prailgintas (nustatytas ilgesnis, nei 3 (treji) metai) nėra baigtinis. Taigi, perkančioji organizacija gali nustatyti ilgesnį pirkimo sutarties terminą ir kitais, VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje neįtvirtintais atvejais, jeigu ji bet kokiomis priemonėmis galėtų pagrįsti, kad ilgesnis terminas yra būtinas, atsižvelgiant į perkamo objekto ypatybes ir gali užtikrinti racionalaus lėšų panaudojimą (pavyzdžiui, Vyriausybei patvirtinus Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programą, buvo įtvirtintas energijos taupymo paslaugų teikėjo modelio (ETPT), geriau žinomo kaip ESCO modelis, taikymas, renovuojant centrinės valdžios pastatus[17], šio modelio sutarčių terminas gali būti ir iki 10 metų[18]; viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų (PPP)[19], kurie taip pat ruošiami, vadovaujantis ilgalaike perspektyva bei, atsižvelgiant į konkrečią komercinę sritį, sutarčių terminas atitinkamai gali būti ilgesnis, nei 3 (treji) metai).

Pavyzdys

Lietuvos Respublikos Vyriausybės inicijuotas viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektas „Vilniaus mieste veikiančių teismų infrastruktūros sukūrimas ir priežiūra“. Projekto nustatyta trukmė yra 20 metų[20].

Atsižvelgiant į tai, komentuojama VPĮ 86 straipsnio 5 dalies norma šiuo aspektu turėtų būti sistemiškai aiškinama su VPĮ 1 straipsnio 1 dalimi, kurioje įtvirtintas efektyvumo tikslas viešuosiuose pirkimuose bei VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 1 punktu, kuriame įtvirtinta, kad perkančioji organizacija turi siekti, jog prekėms, paslaugoms ar darbams įsigyti skirtos lėšos būtų naudojamos racionaliai (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio 1 dalies ir 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarus*). Bet kuriuo atveju, net, jei perkančioji organizacija nustato ilgesnį terminą, būtina atsižvelgti ir į proporcingumo principą ir nustatyti tik tokį terminą, kuris objektyviai reikalingas.

6. VPĮ 86 straipsnio 6 dalyje įtvirtintas maksimalus preliminariosios sutarties terminas. Bendras maksimalus preliminariosios sutarties terminas negali būti ilgesnis, nei 4 (ketveri) metai. Vis dėlto perkančioji organizacija turi teisę nustatyti ilgesnį

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

preliminariosios sutarties terminą, jeigu ji gali pagrįsti, kad ilgesnis terminas yra reikalingas, atsižvelgiant į pirkimo objekto ypatybes. Kaip ir VPĮ 86 straipsnio 5 dalies atveju, nustatomas ilgesnis terminas, vadovaujantis proporcingumo principu, turi būti tik toks, koks objektyviai reikalingas. Pavyzdžiui, kai yra nustatyti ir pasikartojantys perkančiosios organizacijos poreikiai, o perkančioji organizacija iš anksto nežino, kada tiksliai atsiras pirkimo poreikis, koks bus tokių pirkimų dažnis ir [2] tačiau žino, kad toks poreikis išliks ilgiau, negu 4 (ketverius) metus, tuo tarpu atskirų tokio pirkimo objekto procedūrų vykdymas būtų ekonomiškai nenaudingas. Taigi, bendras sutarties terminas (preliminariosios ir pirkimo sutarties) negali būti ilgesnis nei 7 (septyneri) metai. Vis dėlto atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas ne pirkimo sutarties, o paslaugų teikimo, prekių tiekimo, darbų atlikimo maksimalus terminas; pirkimo sutarties terminas ne visais atvejais sutampa su paslaugų teikimo, prekių tiekimo, darbų atlikimo terminu (pirkimo sutarties terminas gali būti ilgesnis, kadangi sutartyje nustatytas papildomas laikas prekių, paslaugų, darbų priėmimui ir mokėjimams atlikti ir pan.), dėl to tokiais atvejais bendras preliminariosios ir pirkimo sutarties terminas gali būti ilgesnis nei 7 (septyneri) metai. Bendras terminas taip pat bus ilgesnis tais atvejais, kai pagal VPĮ 86 straipsnio 5 dalį yra nustatomas ilgesnis pirkimo sutarties terminas ir (ar) pagal VPĮ 86 straipsnio 6 dalį yra nustatomas ilgesnis preliminariosios sutarties terminas.

Visais atvejais perkančioji organizacija privalo nurodyti skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą atvejus, dėl kurių yra nustatomas ilgesnis, nei 4 (ketverių) metų terminas. Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirkimo sutartį preliminariosios sutarties pagrindu galima sudaryti tik iki preliminariosios sutarties termino pabaigos, tačiau pirkimo sutartis gali galioti ilgiau, nei preliminarioji sutartis, kurios pagrindu ji sudaryta. Be to, sudarius pagrindinę sutartį, preliminarioji sutartis lieka galioti joje nurodytą laikotarpį, jeigu preliminariojoje sutartyje nenurodyta kitaip.

Pavyzdys

Preliminarioji sutartis galioja 4 (ketverius) metus nuo sutarties įsigaliojimo, t. y. iki 2023 m. lapkričio 11 d. Pagrindinė sutartis preliminariosios sutarties pagrindu sudaroma paskutinę

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

preliminariosios sutarties galiojimo dieną, t. y. 2023 m. lapkričio 11 d., joje nustatytas 3 (trejų) metų galiojimo laikotarpis, t. y. iki 2026 m. lapkričio 11 d. Taigi, pagrindinė sutartis galios, nors preliminariosios sutarties galiojimo terminas bus pasibaigęs.

7. VPĮ 86 straipsnio 7 dalyje įtvirtinti atvejai, kada viešojo pirkimo sutartis gali būti sudaryta žodžiu. Pirkimo sutartis sudaroma žodžiu tik, jei yra vienos iš šių sąlygų:

pirma , supaprastinto pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip ~~3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų)~~ 5 000 Eur (penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio); šiuo aspektu papildomai pažymėtina, kad, nors VPĮ 86 straipsnio 7 dalyje įvardinta tik supaprastinto pirkimo sutarties vertė, ta pati sąlyga taikoma ir sudarant pirkimo sutartį, atlikus mažos vertės pirkimą, kadangi pagal VPĮ 25 straipsnio 2 dalį, atliekant mažos vertės pirkimus, taikomos, įskaitant, bet neapsiribojant VPĮ 86 straipsnio 5, 6, 7 ir 9 dalys ir Mažos vertės pirkimų tvarkos apraše nustatytos taisyklės, tuo tarpu Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.4.3. punkte nustatyta, kad sutartis gali būti sudaroma žodžiu tik tada, kai pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip ~~3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų)~~ 5 000 Eur (penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio);

antra, pirkimo sutartis sudaroma, atlikus pirkimą atstovybių, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams; šiuo atveju yra taikomas Diplomatinių atstovybių tvarkos aprašas (*detaliau žiūrėti VPĮ 25 straipsnio 3 dalies komentarą*), kurio 79 punkte nustatyta, kad pirkimo sutartis gali būti sudaroma žodžiu, jei jos vertė ne didesnė kaip 10 000 (dešimt tūkstančių) eurų (be pridėtinės vertės mokesčio);

trečia, pirkimo sutartis sudaroma, atlikus ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų supaprastintą pirkimą pagal Tarptautinių renginių tvarkos apraše įtvirtintas taisykles (*detaliau žiūrėti VPĮ 25 straipsnio 4 dalies komentarą*), kurių 53 punkte nustatyta, kad pirkimo sutartis (taip pat preliminarioji sutartis) sudaroma raštu, išskyrus atvejus, kai pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip ~~3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų)~~ 5 000 Eur (penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio), o pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

užsienyje atveju – kai pirkimo sutarties vertė ne didesnė kaip 10 000 (dešimt tūkstančių) eurų (be pridėtinės vertės mokesčio).

Visais kitais atvejais viešojo pirkimo sutartis yra sudaroma raštu (*detaliau žiūrėti VPĮ 3 straipsnio 44 dalies komentarą*).

8. VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo terminas bei pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas. Pirkimo sutartis ir preliminarioji sutartis turi būti sudaroma nedelsiant, tačiau ne anksčiau, negu pasibaigė atidėjimo terminas. VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas reikalavimas sudaryti pirkimo sutartį ir preliminariąją sutartį nedelsiant (iš karto po to, kai pasibaigė sutarties sudarymo atidėjimo terminas) reiškia, kad įstatymų leidėjas iš esmės įtvirtino nepertraukiamų ir operatyviai vykdomų viešojo pirkimo procedūrų modelį, kurio išimtys yra atskirai reglamentuotos ir pagrįstos svarbiomis aplinkybėmis[22]. Kasacinis teismas šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad perkančioji organizacija iš esmės neturi teisės pati (savarankiškai) sustabdyti viešojo pirkimo procedūrų, o šį sprendimą priima arba įpareigota VPT, arba įstatyme nustatytu pagrindu. Taigi, pirkimo procedūrų stabdymas perkančiųjų organizacijų sprendimu – VPĮ griežtai reglamentuota, išimtinė priemonė, kuri taikoma joms ne naudojantis teisėmis, o vykdant pareigas. Kitaip tariant, perkančioji organizacija neturi teisės delsti pirkimo sutarties sudarymo, išskyrus, kai pirkimo procedūros turi būti stabdomos įstatyme nustatytais pagrindais[23].

Tuo tarpu pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo termino sąvoka yra įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 43 dalyje, kurioje nustatyta, kad pirkimo ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas – pagal VPĮ reikalavimus nustatytas laikotarpis, kuris prasideda nuo pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo iš perkančiosios organizacijos suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos ir, kuriam pasibaigus sudaroma pirkimo sutartis arba preliminarioji sutartis (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 43 dalies komentarą*).

ESTT yra suformavęs atidėjimo termino teisinius pagrindus ir šiuo aspektu išaiškinęs, kad su tiekėjų veiksmingos teisinės gynybos principu, išplaukiančiu iš Direktyvos 89/665 1 straipsnio,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nedera situacija, kai po perkančiosios organizacijos sprendimo paskelbti pirkimo laimėtoja iš karto priimamas sprendimas sudaryti viešojo pirkimo sutartį, t. y. šie sprendimai priimami vienu ar panašiu metu, arba net kai šie sprendimai yra sudėtinės vieno sprendimo dalys. Tokiais atvejais tiekėjui, siekiančiam kvestionuoti pirkimo rezultatus nepaliekama nei teisinės, nei faktinės galimybės jų pakeisti. Atidėjimo terminas – viena iš tiekėjų teisių gynimo priemonių, todėl ši priemonė visuomet turi būti įgyvendinama kartu su tiekėjų teisių veiksmingos (efektyvios) gynybos teisiniu principu[24].

VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo terminas turi būti sistemiškai aiškinamas ir taikomas su Direktyvos 2007/66/EB nuostatomis, kuriose atidėjimo terminas yra įtvirtintas kaip pažeistų teisių gynimo priemonė. Direktyvos 2007/66/EB preambulės 4-ojoje konstatuojamoje dalyje nurodyta, kad turi būti nustatytas laikotarpis, trunkantis nuo sprendimo dėl sutarties suteikimo iki sutarties sudarymo dienos, per kurį būtų galima atlikti veiksmingą peržiūros procedūrą. Siekiant užtikrinti veiksmingą teisminę suinteresuotų dalyvių apsaugą, reikia nustatyti minimalų atidėjimo laikotarpį, kuriuo konkrečios sutarties sudarymas sustabdomas, nepriklausomai nuo to, ar sutartis sudaroma pasirašymo metu, ar ne. Atitinkamai Direktyvos 2007/66/EB preambulės 6-joje konstatuojamoje dalyje įtvirtinta, kad atidėjimo laikotarpis turėtų suteikti suinteresuotiems dalyviams pakankamai laiko išnagrinėti sprendimą dėl sutarties suteikimo ir įvertinti, ar tikslinga inicijuoti peržiūros procedūrą. Kai suinteresuotiems dalyviams pranešama apie sprendimą dėl sutarties suteikimo, jiems turi būti suteikta reikiama informacija, kuri būtina siekiant veiksmingos peržiūros. Tai taip pat atitinkamai taikoma kandidatams, jei perkančioji organizacija ar perkantysis subjektas laiku nepateikė informacijos apie jų paraiškos atmetimą.

Taigi, pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminu yra apibrėžta: *pirma*, prielaidos pabaigti viešojo pirkimo procedūras VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto pagrindu pasirašius pirkimo sutartį ar preliminarią sutartį (detaliau žiūrėti VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą); *antra*, teisė pateikti pretenzijas ir perkančiųjų organizacijų pareiga priimti ir nagrinėti pretenzijas pagal VPĮ 103 straipsnio 1 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 103 straipsnio 1 dalies komentarą*); *trečia*, padariniai, kai perkančiosios organizacijos pažeidžia reikalavimą dėl atidėjimo termino, t. y. sudarytos sutartys laikomos negaliojančiomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą).* Atidėjimo terminas – viena iš

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tiekėjų teisių gynimo priemonių, todėl ši priemonė visuomet turi būti įgyvendinama kartu su tiekėjų teisių veiksmingos (efektyvios) gynybos teisiniu principu[25] (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 43 dalies komentarą*).

VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje yra detalizuoti atidėjimo terminai tarptautinės vertės pirkimams ir supaprastintiems pirkimams:

(i) tarptautinių pirkimų atveju pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas negali būti trumpesnis kaip 10 dienų;

(ii) supaprastintų pirkimų atveju pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas negali būti trumpesnis kaip 5 darbo dienos;

(iii) jeigu pranešimas apie sprendimą nustatyti laimėjusį pirkimo pasiūlymą nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, nesvarbu, ar buvo vykdomas tarptautinis ar supaprastintas pirkimas, pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas negali būti trumpesnis kaip 15 dienų.

Visais atvejais pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminai gali būti ilgesni, tačiau negali būti trumpesni, nei įtvirtinti VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje. Jei perkančioji organizacija taiko ilgesnį, nei įstatyme įtvirtintas atidėjimo terminas, šis terminas turi būti nurodytas pirkimo sąlygose. Atitinkamai VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje taip pat yra įtvirtinti atvejai, kada atidėjimo terminas gali būti netaikomas:

(i) vienintelis suinteresuotas dalyvis yra tas, su kuriuo sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir nėra suinteresuotų kandidatų (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 31 ir 32 dalies komentarus*);

(ii) pirkimo sutartis sudaroma dinaminės pirkimo sistemos pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio komentarą*) arba preliminariosios sutarties pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 27 dalies komentarą*);

(iii) pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 7 dalies komentarą*).

9. **VPĮ 86 straipsnio 9 dalyje įtvirtintas reikalavimas perkančiosioms organizacijoms skelbti CVP IS laimėjusio dalyvio pasiūlymą, sudarytą pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ir šių sutarčių pakeitimus, taip pat įtvirtinti atvejai, kada nurodytos informacijos CVP IS skelbti nėra privaloma.**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Laimėjusio dalyvio pasiūlymas, sudaryta pirkimo sutartis, preliminarioji sutartis ir šių sutarčių pakeitimai CVP IS yra viešinami Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos apraše nustatyta tvarka (šio aprašo VIII dalis). Minėto tvarkos aprašo 30 punkte bei VPĮ 10 straipsnio 3 dalies 3 punkte taip pat įtvirtintas reikalavimas skelbti vidaus sandorius ar jų pakeitimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 10 straipsnio 3 dalies 3 punkto komentarą*).

Informacija turi būti paskelbiama ne vėliau kaip per 15 dienų nuo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal sutartį pradžios. Jei perkančioji organizacija keičia sudarytą pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, šie pakeitimai turi būti paskelbti CVP IS ne vėliau kaip per 15 kalendorinių dienų nuo atitinkamų pakeitimų atlikimo dienos (aprašo 30 punktas).

Pirkimo sutartis, preliminariąsias sutartis ir jų pakeitimus viešinti privaloma, nepriklausomai nuo jų vertės, taip pat nepriklausomai nuo to, ar buvo vykdytas tarptautinis, supaprastintas, ar mažos vertės pirkimas, ar pirkimas per CPO. Nuo 2022-01-01 viešai skelbiamos rašytinės sutartys kartu su laimėjusio tiekėjo raštu pateiktu pasiūlymu (jeigu jis yra). Jeigu pasiūlymas gautas raštu, o sutartis sudaryta žodžiu, pasiūlymas neskelbiamas. Vis dėlto, CVP IS skelbiama informacija apie žodžiu sudarytas sutartis, nors nei pačios sutarties, nei pasiūlymo skelbiant šią informaciją nereikia įkelti į CVP IS.

~~Perkančiosios organizacijos privalo paviešinti rašytinės formos informaciją, t. y. jeigu pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis sudaryta raštu, o pasiūlymas pateiktas žodžiu – viešinama sutartis; jeigu sutartis sudaryta žodžiu, o pasiūlymas pateiktas raštu – viešinamas pasiūlymas; jeigu sutartis sudaryta ir pasiūlymas pateiktas raštu – viešinama ir sutartis, ir pasiūlymas [26]. Kitaip tariant, VPĮ 86 straipsnio 9 dalyje įtvirtintas reikalavimas viešinti nurodytą informaciją CVP IS netaikomas laimėjusio dalyvio pasiūlymui, kai pasiūlymas pateikiamas žodžiu, arba sudarytai pirkimo sutarčiai, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu.~~

VPĮ 86 straipsnio 9 dalies pagrindu nėra skelbiama informacija, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai. Ši nuostata koreliuoja su VPĮ 20 straipsniu, kuriame įtvirtinta konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose apibrėžtis bei draudimas tokią informaciją atskleisti tretiesiems asmenims (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*). Taigi, perkančiosios

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijos negali CVP IS paviešinti tokios informacijos, kuri yra konfidenciali VPĮ 20 straipsnio 2 dalies prasme arba, kurios atskleidimas pažeistų Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo reikalavimus (pavyzdžiui, fizinio asmens kodo viešas atskleidimas pažeistų Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 3 straipsnio 2 dalies normą), arba pažeistų visuomenės interesus (pavyzdžiui, kalėjimo pastato projektavimo sutarties tam tikros sąlygos, techninės detalės gali būti neatskleidžiamos, siekiant užtikrinti visuomenės interesą, kad suprojektuotame pastate būtų garantuotas saugumas).

VPĮ 86 straipsnio 9 dalyje taip pat įtvirtintos kitos išimtys, kai nustatytos informacijos viešinimo reikalavimas netaikomas, t. y.:

pirma, pirkimams, kurie atlikti neskelbiamų derybų būdu (mažos vertės pirkimų atveju – neskelbiant apie pirkimą), jei, atlikus tokį pirkimą, sutartis sudaroma su fiziniu asmeniu ir tik esant vienai iš šių sąlygų: (i) jeigu prekes tiekti, paslaugas teikti ar darbus atlikti gali tik konkretus tiekėjas – dėl išimtinių teisių apsaugos arba konkurencijos nėra dėl techninių priežasčių (esant VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčiuose nustatytoms sąlygoms (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčių komentarus*); (ii) kai perkamos mokymų paslaugos, ekspertų teikiamos intelektinės paslaugos, ekspertinio vertinimo paslaugos (esant VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 5, 6, 7 punktuose nustatytoms sąlygoms (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 5, 6, 7 punktų komentarus*) (tuo tarpu kitais atvejais, pavyzdžiui, sudarius sutartį dėl patalpų remonto darbų, nors sutartis sudaroma su fiziniu asmeniu, informacijos viešinimo reikalavimas, nustatytas VPĮ 86 straipsnio 9 dalyje, turi būti taikomas);

antra, perkant iš konkretaus tiekėjo unikalų meno kūrinį ar meninį atlikimą (kai yra VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunktyje nustatyta sąlyga (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunkčio komentarą*);

trečia, laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalims, kai nėra techninių galimybių tokiu būdu paskelbti informacijos (pavyzdžiui, atitinkama informacija yra itin didelės (per didelės) apimties, ar tokio formato, kuris nėra „atpažįstamas“ CVP IS ir pan.). Tokiu atveju perkančioji organizacija turi sudaryti galimybę susipažinti su nepaskelbtomis laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalimis, pavyzdžiui, su nepaskelbta informacija norintys susipažinti asmenys tai galėtų padaryti fiziškai atvykę į

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiosios organizacijos patalpas sutartu laiku arba susipažinimas būtų užtikrinamas kitomis priemonėmis.

[1] Komentuojamo VPĮ 86 straipsnio nuostatos nustatytos iš dalies įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES preambulės nuostatas.

[2] Pažymėtina, kad VPĮ kaip specialiojo įstatymo statusas pripažintas, pavyzdžiui, LR Komercinio arbitražo, Transporto veiklos pagrindų, Atliekų tvarkymo įstatymų atžvilgiu.

[3] Teismai, nagrinėdami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, *ex officio* (pagal pareigas) sprendžia dėl VPĮ taikymo. VPĮ siekiama tinkamos kokybės prekių ir paslaugų, reikalingų valstybės ir savivaldybių darniai ir tinkamai veiklai, racionaliam valstybės biudžeto lėšų naudojimui užtikrinti, konkurencijai ir rinkos plėtrai skatinti, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo principus įgyvendinančioms priemonėms garantuoti, atsižvelgiant į kovos su korupcija teisės aktų tikslus ir uždavinius. Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl VPĮ viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos aiškintinos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas (LAT 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008).

[4] LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014.

[5] LAT 2010 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-127/2010; 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541-690/2015.

[6] *Ten pat.*

[7] LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2011.

[8] LAT 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541-690/2015.

[9] LAT 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-59/2008; 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541-690/2015.

[10] LAT 2007 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-345/2007; 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541-690/2015.

[11] LAT 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541-690/2015.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[12] ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Daniją*, C-243/89.

[13] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, C-298/15.

[14] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, C-298/15.

[15] Atvejų, kai pridėtinės vertės mokestį už tiekiamas prekes (teikiamas paslaugas) išskaito ir sumoka pirkėjas (klientas), aprašas, patvirtintas 2002 m. birželio 13 d. Vyriausybės nutarimu „Dėl priemonių mokestinių prievolių įvykdymui užtikrinti“ Nr. 900.

[16] *Ten pat.*

[17] Vyriausybės 2004 m. lapkričio 26 d. nutarimu Nr. 1328 patvirtinta *Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programa*.

[18] UAB „Energijos sprendimų centras“ vieša konsultacija *ESCO modelio geroji praktika*.

[19] https://www.ppplietuva.lt/lt/projektai.

[20] https://issuu.com/lietuvosteismai/docs/brosiura-vilniaus-teismu-vpsp-lt

[21] 2018 m. vasario mėn. Europos Komisijos Viešojo pirkimo gairės specialistams.

[22] LAT 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-219-690/2017.

[23] Ten pat.

[24] ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau* C-470/99; 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, C-327/00; 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl,* C-241/06;

[25] ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau* C-470/99; 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, C-327/00; 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl,*. C-241/06; LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011; 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2011; 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013; 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-122-690/2015; 2016 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-237-415/2016; 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-77-969/2018; 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje e3K-3-371-378/2018.

[26] VPT 2019 m. vasario 11 d. vieša konsultacija.

36 straipsnis. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymas

1. **Dalyvis, kurio pasiūlymas nustatytas laimėjęs, sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties kviečiamas raštu (išskyrus šio įstatymo nustatytus atvejus,**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu) ir jam nurodomas laikas, iki kada jis turi sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį.

2. **Jeigu tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, raštu atsisako ją sudaryti arba nepateikia pirkimo dokumentuose nustatyto pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą patvirtinančio dokumento, arba iki perkančiosios organizacijos nurodyto laiko nepasirašo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties, arba atsisako sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį šiame įstatyme ir pirkimo dokumentuose nustatytomis sąlygomis arba tiekėjų grupė neįsteigia juridinio asmens, kaip nustatyta šio straipsnio 4 dalyje, laikoma, kad jis (jie) atsisakė sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį. Tuo atveju perkančioji organizacija siūlo sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį tiekėjui, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, jeigu tenkinamos šio įstatymo 45 straipsnio 1 dalyje išdėstytos sąlygos.**
3. **Sudarant pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, joje negali būti keičiama laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kaina, sąnaudos ar kitos sąlygos, derybų ar dialogo atveju – galutinai suderėta kaina, sąnaudos ar kitos sąlygos ir pirkimo dokumentuose nustatytos pirkimo sąlygos. Tuo atveju, kai mokesčius reguliuojančių įstatymų ir jų įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka perkančioji organizacija pati turi sumokėti pridėtinės vertės mokestį į valstybės biudžetą už įsigytą pirkimo objektą, į pasiūlymo kainą ar sąnaudas įskaitytas šis mokestis sudarant pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį išskaičiuojamas.**
4. **Jeigu perkančioji organizacija reikalauja, kad tiekėjų grupė, kurios pasiūlymas nustatytas laimėjęs, įsteigtų juridinį asmenį, ji pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį sudaro su šių ūkio subjektų įsteigtu juridiniu asmeniu. Juridinį asmenį įsteigę ūkio subjektai privalo laiduoti už jų įsteigto juridinio asmens prievoles, susijusias su pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sąlygų įvykdymu.**
5. **Sudaromoje pirkimo sutartyje turi būti nustatomas ne ilgesnis kaip 3 metų nuo sutarties įsigaliojimo prekių tiekimo, paslaugų teikimo, darbų atlikimo laikotarpis, išskyrus pagrįstus atvejus, kai atsižvelgiant į perkamo objekto ypatybes ir siekiant**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

racionalaus lėšų panaudojimo būtina pailginti šį laikotarpį. Tokie atvejai gali apimti pirkimo sutartis dėl:

1) elektros energijos ir šilumos, dujų, karšto ir šalto vandens, nuotekų ir atliekų tvarkymo paslaugų;

2) bankų ir kitų finansinių institucijų teikiamų finansinių paslaugų;

3) prekių nuomos, finansinės nuomos (lizingo), pirkimo išsimokėtinai;

4) aptarnavimo, remonto ar priežiūros paslaugų, kai įsigyjamo objekto pirkimo sutartis apima ir šias paslaugas;

5) dokumentų saugojimo paslaugų;

6) darbų ar statinio statybos techninės priežiūros paslaugų;

7) statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų arba statinio projektavimo ir statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų, kai šios paslaugos perkamos kartu;

8) investicijų projektų įgyvendinimo;

9) finansinių priemonių ar fondų fondo, kaip šios sąvokos apibrėžtos 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013, p. 320), 2 straipsnio 11 ir 27 punktuose, finansų inžinerijos priemonių, įskaitant kartu teikiamas subsidijas, valdymo ir (arba) įgyvendinimo paslaugų;

10) miško sodmenų išauginimo paslaugų;

11) kitų prekių ir (ar) paslaugų, kai ilgesnis kaip 3 metų prekių tiekimo ir (ar) paslaugų teikimo laikotarpis ekonominiu ar socialiniu požiūriu yra naudingesnis ir perkančioji organizacija tai pagrindžia.

6. Preliminarioji sutartis negali būti sudaryta ilgesniam kaip 4 metų laikotarpiui, išskyrus pagrįstus, su pirkimo objektu susijusius atvejus, kurie nurodomi skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą. Pirkimo sutartis preliminariosios sutarties pagrindu gali būti sudaryta ne vėliau kaip iki

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

preliminariosios sutarties galiojimo termino pabaigos, tačiau pati pirkimo sutartis gali galioti ir ilgiau.

7. **Pirkimo sutartis žodžiu gali būti sudaroma tik tada, kai supaprastinto pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip ~~3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų)~~ 5 000 Eur (penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio). Šio įstatymo 25 straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytuose aprašuose nustatytais atvejais gali būti leidžiama žodžiu sudaryti supaprastinto pirkimo sutartis, kurių vertė ne didesnė kaip 10 000 Eur (dešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio).**
8. **Pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis turi būti sudaroma, nedelsiant, bet ne anksčiau, negu pasibaigė atidėjimo terminas, kuris negali būti trumpesnis kaip 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – ne trumpesnis kaip 5 darbo dienos), o jeigu pranešimas apie sprendimą nustatyti laimėjusį pirkimo pasiūlymą nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, negali būti trumpesnis kaip 15 dienų. Atidėjimo terminas gali būti netaikomas, kai:**

1) vienintelis suinteresuotas dalyvis yra tas, su kuriuo sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir nėra suinteresuotų kandidatų;

2) pirkimo sutartis sudaroma dinaminės pirkimo sistemos pagrindu arba preliminariosios sutarties pagrindu;

3) pirkimo sutartis sudaroma žodžiu.

9. **Perkančioji organizacija raštu pateiktą laimėjusio dalyvio pasiūlymą (išskyrus atvejus, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu), raštu sudarytą pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ir šių sutarčių pakeitimus, išskyrus informaciją, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba viešuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai, ne vėliau kaip per 15 dienų nuo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo ar jų pakeitimo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal jį pradžios Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka turi paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Šis reikalavimas netaikomas ~~laimėjusio dalyvio pasiūlymui, kai pasiūlymas pateikiamas žodžiu, arba sudarytai pirkimo sutarčiai, kai pirkimo sutartis sudaroma~~**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

~~žodžiu,~~ pirkimams, kurie atlikti neskelbiamų derybų būdu (mažos vertės pirkimų atveju – neskelbiant apie pirkimą) esant šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčiuose ir 6 dalies 5, 6, 7 punktuose nustatytoms sąlygoms, jeigu ~~tuo~~ metu laimėjusiu dalyviu nustatomas fizinis asmuo, ir esant šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunktyje nustatytai sąlygai, taip pat laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalies, kai nėra techninių galimybių tokiu būdu paskelbti informacijos. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi sudaryti galimybę susipažinti su nepaskelbtomis laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalimis. Informacija apie žodžiu sudarytas pirkimų sutartis skelbiama Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka. Šioje dalyje nurodytas perkančiosios organizacijos pareigas atlieka centrinė perkančioji organizacija, jeigu dėl šių pareigų atlikimo yra sudarytas perkančiosios organizacijos ir centrinės perkančiosios organizacijos susitarimas.

VPĮ 86 straipsnyje[1] yra įtvirtintos pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo procedūrų taisyklės.

Pirkimo sutarties sąvoka yra įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 44 dalyje, kurioje nustatyta, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartis – šio įstatymo nustatyta tvarka dėl ekonominės naudos vieno ar daugiau ūkio subjektų ir vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų raštu, išskyrus šiame įstatyme nustatytus atvejus, kai pirkimo sutartis gali būti sudaroma žodžiu, sudaroma sutartis, kurios dalykas yra prekės, paslaugos ar darbai. Ekonomine nauda laikomas piniginis atlygis arba kitoks finansinis (ekonominės vertės) atlygis tiekėjui, pavyzdžiui, teisė nemokėti mokesčių, pasinaudoti pirkimo sutarties vykdymo rezultatu, galimybė gauti pajamas iš trečiųjų asmenų ir panašiai (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 44 dalies komentarą*).

Tuo tarpu preliminariosios sutarties sąvoka apibrėžta VPĮ 2 straipsnio 27 dalyje, kurioje įtvirtinta, kad preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis – vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų ir vieno ar kelių tiekėjų sudaryta sutartis, kurios tikslas – nustatyti sąlygas, įskaitant kainą ir, kur to reikia, numatomą kiekį, taikomas viešojo pirkimo-pardavimo sutartims, kurios bus sudarytos per tam tikrą nurodytą laikotarpį (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 27 dalies komentarą*). Taigi,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

komentuojama VPĮ 86 straipsnio norma apima tiek viešojo pirkimo, tiek preliminariosios sutarties sudarymo procedūrų taisykles.

1. VPĮ 86 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos kvietimo sudaryti pirkimo sutartį ir preliminariąją sutartį tvarka. Pirkimo ar preliminarioji sutartis yra sudaroma su dalyviu, kurio pasiūlymas pripažįstamas geriausiu. Perkančioji organizacija, nustačiusi laimėtoją, kviečia jį sudaryti sutartį. Įprastai pirkimo ar preliminarioji sutartis yra sudaroma raštu (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 29, 44 dalių komentarus*). Tais atvejais, kai sutartis sudaroma raštu, kvietimas pasirašyti taip pat pateikiamas raštu.

Komentuojamo VPĮ 86 straipsnio 7 dalyje įtvirtinti atvejai, kada pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 7 dalies komentarą*). Atitinkamai tokiais atvejais kvietimas sudaryti pirkimo sutartį taip pat teikiamas žodžiu. Siekiant išvengti galimų nesklandumų, nepaisant pastarosios galimybės kviesti sudaryti sutartį žodžiu, vis tik rekomenduojama pirkimo laimėtoją pakviesti sudaryti sutartį raštu (pavyzdžiui, elektroniniu pranešimu arba, įkeliant žinutę į CVP IS paskyrą ir pan.).

Kviečiant sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį (neatsižvelgiant į tai, ar kvietimas pateikiamas raštu, ar žodžiu), perkančioji organizacija privalo nurodyti laiką, iki kada laimėjęs dalyvis turi sudaryti sutartį. Pirkimo ir preliminariosios sutarties sudarymo laiko reikalavimai yra įtvirtinti VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*). Kitų formos ar turinio reikalavimų kvietimui pasirašyti pirkimo ar preliminariąją sutartį komentuojamoje VPĮ 86 straipsnio 1 dalyje nustatyta nėra.

2. VPĮ 86 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti atsisakymo sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį pagrindai. Laikoma, kad tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, atsisakė ją sudaryti, jei jis (jie):

(i) raštu atsisako ją sudaryti – tai reiškia, kad tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, pateikė perkančiajai organizacijai raštišką atsisakymą ją sudaryti, kuris pateiktas iki perkančiosios organizacijos kvietime pasirašyti sutartį nurodyto sutarties pasirašymo termino pabaigos;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(ii) nepateikia pirkimo dokumentuose nustatyto pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo dokumento – tai reiškia, kad net ir tuo atveju, jei tiekėjas, kuriam pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, ją pasirašo, tačiau iki perkančiosios organizacijos nurodyto termino nepateikia sutarties įvykdymo užtikrinimą patvirtinančio dokumento, laikoma, kad tiekėjas atsisakė sudaryti sutartį. Ši sąlyga taikoma tik tuo atveju, jei pirkimo sąlygose yra nustatytas reikalavimas pateikti pirkimo sutarties galiojimo užtikrinimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 12 straipsnio komentarą*). Visais atvejais, kai pirkimo dokumentuose yra nustatytas reikalavimas pateikti pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą, pirkimo sąlygose rekomenduotina papildomai detalizuoti (perrašyti įstatymo nuostatą) minėtas tokio užtikrinimo nepateikimo pasekmes, tam, kad pirkimo dalyviai iš anksto žinotų, jog tokio dokumento nepateikimas bus laikomas piktnaudžiavimu ir atsisakymu sudaryti sutartį VPĮ 86 straipsnio 2 dalies prasme;

(iii) iki perkančiosios organizacijos nurodyto laiko nepasirašo (neatvyksta pasirašyti) pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties – šiuo atveju tiekėjas laikomas atsisakiusiu sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį net ir tuo atveju, jeigu jis nėra išreiškęs aiškaus atsisakymo raštu ir yra įvykdęs kitas sąlygas, būtinas sutarties pasirašymui (pavyzdžiui, yra įsteigęs naują juridinį asmenį ir pan.), tačiau sutarties nepasirašo iki perkančiosios organizacijos kvietime pasirašyti pirkimo ar preliminariąją sutartį nustatyto laiko ir (ar) iki nustatyto laiko nepaprašo perkančiosios organizacijos šio termino pratęsti.

Vis dėlto ši sąlyga neturėtų būti taikoma tais atvejais, kai, pavyzdžiui, tiekėjas perkančiosios organizacijos nustatytu laiku objektyviai negali atvykti pasirašyti pirkimo sutarties ir paprašė perkančiosios organizacijos atidėti sutarties pasirašymą (paskirti kitą pasirašymo laiką) dėl asmens, įgalioto pasirašyti pirkimo sutartį, atostogų, išvykimo, nedarbingumo laikotarpis ar esant kitoms objektyvioms priežastims. Tokiu atveju perkančioji organizacija turėtų kooperuotis, atsižvelgti į tiekėjo prašymą ir paskirti kitą sutarties pasirašymo laiką. Tiekėjas taip pat neturėtų būti laikomas atsisakiusiu pasirašyti sutartį tais atvejais, kai, pavyzdžiui, iki nurodyto laiko nepasirašo sutarties dėl to, kad objektyviai negavo informacijos apie paskirtą pirkimo sutarties pasirašymo laiką (dėl techninių kliūčių ar kt.), ar su ja nesusipažino dėl kitų objektyvių priežasčių. Kiekvienu konkrečiu atveju perkančiosios organizacijos turėtų įvertinti, ar tiekėjas elgiasi sąžiningai ir nepiktnaudžiauja, ar priežastys, dėl kurių iki nurodyto laiko tiekėjas nepasirašė pirkimo ar preliminariosios sutarties yra objektyvios ir pagrįstos. Perkančioji organizacija,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vertindama, ar yra pakankamas pagrindas spręsti, kad tiekėjas, nepasirašydamas sutarties nustatytu laiku, atsisakė sudaryti sutartį, turėtų vertinti ne tik tiekėjo nurodytas priežastis, bet ir tiekėjo elgesį, siekiant šias priežastis ištaisyti (pavyzdžiui, operatyvus prašymo pratęsti sutarties pasirašymo terminą pateikimas, įrodymų pateikimas, kodėl buvo praleistas terminas ir pan.);

(iv) atsisako sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį šiame įstatyme ir pirkimo dokumentuose nustatytomis sąlygomis – į šios sąlygos apimtį patenka, pavyzdžiui, tiekėjo atsisakymas sudaryti sutartį, išreikštas žodžiu, taip pat visi kiti atvejai, kai tiekėjas neįvykdo sutarties sudarymo sąlygų, kurios konkrečiu atveju būtinos. Nurodyta sąlyga turėtų būti taikoma tik tais atvejais, kai konkretūs sutarties sudarymo reikalavimai yra aiškiai įtvirtinti pirkimo sąlygose ar VPĮ (pavyzdžiui, kai tiekėjas nesutinka pasirašyti pirkimo sutarties pagal prie pirkimo dokumentų pridėtą pirkimo sutarties projektą ir nori pasirašyti pagal savo parengtą sutarties projektą, taip pažeidžiant VPĮ 86 straipsnio 3 dalies reikalavimus).

Vis dėlto perkančiosios organizacijos šiuo pagrindu taip pat negali piktnaudžiauti ir nustatyti sunkiai įgyvendinamų ar nepagrįstų sąlygų, pavyzdžiui, tais atvejais, kai prie pirkimo dokumentų nebuvo pridėtas pirkimo sutarties projektas, perkančioji organizacija negali pirkimo sutartyje nustatyti tiekėjui akivaizdžiai nenaudingų, neproporcingų sąlygų (pavyzdžiui, neproporcingai didelių, baudinių delspinigių), o tiekėjui nesutikus pasirašyti sutarties tokiomis sąlygomis, laikyti, kad jis atsisakė pasirašyti pirkimo sutartį komentuojamos normos pagrindu;

(v) tiekėjų grupė neįsteigia juridinio asmens, kaip nustatyta VPĮ 86 straipsnio 4 dalyje – ši sąlyga taikoma tik tuo atveju, jeigu toks reikalavimas buvo nustatytas pirkimo sąlygose (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 4 dalies komentarą*).

Jei yra nustatyta bent viena iš nurodytų sąlygų, teisine prasme laikoma, kad tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, atsisakė ją sudaryti. Kai tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, atsisakė ją sudaryti, perkančioji organizacija siūlo sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį tiekėjui, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti sutartį, jei šis tiekėjas gali būti nustatytas laimėtoju pagal VPĮ 45 straipsnio 1 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio 1 dalies komentarą*). Tuo atveju, jei tiekėjas, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, a) negali būti pripažintas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

laimėtoju dėl to, kad nėra tenkinama bent viena iš VPĮ 45 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų sąlygų, arba b) jis taip pat atsisako sudaryti sutartį, tokiu atveju kreipiamasi į kitą pasiūlymų eilėje esantį tiekėją, kuris gali būti pripažintas laimėtoju pagal VPĮ 45 straipsnio 1 dalį.

Nors VPĮ 86 straipsnio 2 dalyje nėra įtvirtinti tiekėjų, atsisakiusių sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, atsakomybės pagrindai, tai nereiškia, kad tokiems tiekėjams dėl to negali kilti neigiami padariniai. Pažymėtina, kad ikisutartinė atsakomybė už nesąžiningus veiksmus įtvirtinta CK 6.165 straipsnio 4 dalyje. Šiuo aspektu pažymėtina, kad pagal kasacinio teismo praktiką VPĮ pripažįstamas specialiuoju įstatymu (lot. *lex specialis*) tiek CK, CPK, tiek kitų teisės aktų[2] atžvilgiu. VPĮ, kaip specialiojo įstatymo aiškinimą ir taikymą, lemia šio įstatymo tikslai (nustatyti VPĮ 1 straipsnio 1 dalyje) ir juo reguliuojamų santykių pobūdis[3]. Atsižvelgiant į tai, kad viešųjų pirkimų teisiniai santykiai reguliuojami specialiojo įstatymo, kitų teisės aktų nuostatos turi būti taikomos subsidiariai VPĮ atžvilgiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio komentarą*). Vis dėlto aptartas specialiojo įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatų subsidiaraus taikymo pobūdis neeliminuoja privalomų reikalavimų, įtvirtintų ne VPĮ, taikymo[4]. Šiuo aspektu pažymėtina, kad viešojo pirkimo procedūrų metu tarp pasiūlymą pateikusio tiekėjo ir perkančiosios organizacijos susiklosto ikisutartiniai santykiai, kurie, be kita ko, reglamentuojami CK nuostatomis. Taigi, nors pirkimo ir preliminariosios sutarties sudarymo tvarka įtvirtinta VPĮ 86 straipsnyje, tai nesudaro pagrindo netaikyti CK nustatytų šalių pareigų, esant ikisutartiniams santykiams.

Kasacinis teismas, formuodamas vienodą teismų praktiką, yra išaiškinęs, kad pirkimą laimėjusio asmens pareiga sudaryti sutartį kyla iš ikisutartinių santykių šalis saistančių abipusių teisių ir pareigų. Būtent CK 1.5, 6.4, 6.158, 6.163 straipsniuose nustatyta ikisutartinių santykių šalims pareiga elgtis sąžiningai, nevesti derybų, jei neketinama sudaryti sutarties, be pakankamos priežasties nereikalauti, kad toli pažengusios derybos būtų nutrauktos. Taip užtikrinamas ir vieno iš civilinės teisės principų – teisėtų lūkesčių – įgyvendinimas, kad asmuo, laimėjęs pirkimą, be priežasties nenutrauks prasidėjusių santykių ir neatsisakys sudaryti sutarties[5]. Atitinkamai, vadovaujantis CK 6.246 straipsniu, civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Pažeidimą galima padaryti aktyviais veiksmais arba pasyviai, tuo tarpu civilinė atsakomybė atsiranda, kai dėl neteisėto elgesio kiti asmenys patiria žalos. Tam, kad

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tiekėjui, atsisakiusiam sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, būtų pritaikyta civilinė atsakomybė, būtina nustatyti visas keturias civilinės atsakomybės sąlygas: neteisėtus veiksmus, kaltę, žalą, priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir padarytos žalos[6].

Šiuo aspektu pažymėtina, kad pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymas yra pagrindinis viešojo pirkimo tikslas (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 37 dalies komentarą*). Perkančioji organizacija turi teisėtus lūkesčius, kad pripažinusi galiojantį pasiūlymą laimėjusiu ir apie tai informavusi tiekėją (akceptavusi pasiūlymą), ji su šiuo tiekėju galės sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį. Atitinkamai tiekėjas, dalyvaudamas pirkime ir pateikdamas pasiūlymą jame, įgyją prievolę laimėjimo atveju pirkimo ar preliminariąją sutartį sudaryti, tuo tarpu perkančioji organizacija įgyja teisę iš tiekėjo reikalauti šios prievolės įvykdymo. Įsipareigojimų (prievolės) neįvykdymas tiekėjui sukelia pasekmes – nusprendžiamas nesudaryti sutarties, jis prisiima riziką ir atsakomybę dėl galimų perkančiosios organizacijos nuostolių, kuriuos teikėjas protingai gali numatyti, atlyginimo.

Atsakomybė dėl tiekėjo VPĮ 86 straipsnio 2 straipsnyje nustatyto atsisakymo pasirašyti pirkimo ar preliminariąją sutartį taikoma, atsižvelgiant ir į tai, kad VPĮ 41 straipsnio 4 dalyje nustatyta tiekėjo teisė pakeisti arba atšaukti savo pasiūlymą. Pagal minėtą VPĮ 41 straipsnio 4 dalį tiekėjas gali pakeisti ar atšaukti pasiūlymą, neprarasdamas teisės į savo pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, jeigu jo buvo reikalaujama, tik kol nesuėjo pasiūlymų pateikimo terminas. Toks pakeitimas arba pranešimas, kad pasiūlymas atšaukiamas, pripažįstamas galiojančiu, jeigu perkančioji organizacija jį gavo iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos (*detaliau žiūrėti VPĮ 41 straipsnio 4 dalies komentarą*). Taigi, po šio termino tiekėjas nebetenka teisės atšaukti pasiūlymo ir laimėjimo atveju turi pareigą pasirašyti sutartį. Tuo tarpu VPĮ 86 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad dalyvis, kurio pasiūlymas nustatytas laimėjęs, kviečiamas sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, nurodant laiką, iki kada jis turi sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį. Atitinkamai pagal CK 6.173 straipsnio 2 dalį akceptas sukelia teisines pasekmes nuo to momento, kai jį gauna oferentas.

Tiekėjui turi teisę (laisvą valią) apsispręsti, ar dalyvauti pirkime, ar teikti jame savo pasiūlymą, prisiimant įsipareigojimą sudaryti sutartį. Be to, kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad ne tik perkančiosios organizacijos, bet ir tiekėjai privalo elgtis atsakingai, nepažeisti bendrųjų teisingumo ir sąžiningumo imperatyvų, savo veiksmais nepagrįstai nesukelti neigiamų padarinių

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kitiems asmenims ar visuomenei[7]. Taigi, tiekėjai, kurių pasiūlymai nustatyti laimėtojais, atsisakydami pasirašyti sutartį, pažeidžia įsipareigojimus dėl sutarties sudarymo, kadangi pažeidžia (i) pareigą elgtis sąžiningai ikisutartiniuose santykiuose (CK 6.163 straipsnio 1 dalis), (ii) bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai (neatšaukia savo pasiūlymų, kurie jų pripažinimo laimėjusiais metu galiojo, nesirūpina tuo, kad savo veiksmais gali padaryti žalą perkančiajai organizacijai, prieš pateikiant pasiūlymą neįvertina visų padarinių, galinčių kilti dėl pasiūlymo pateikimo ir vėliau atsisakymo jį vykdyti bei sudaryti sutartį) (CK 6.246 straipsnis), (iii) oferento įsipareigojimą būti sutarties saistomam ir įsipareigojančiam akcepto atveju (CK 6.167 straipsnio 1 dalis). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad atsakomybė dėl atsisakymo pasirašyti pirkimo ar preliminariąją sutartį gali kilti tik tokiu atveju, jei perkančiosios organizacijos VPĮ 86 straipsnio 2 straipsnyje nustatyta tvarka pateiktame kvietime pasirašyti sutartį nurodytu laiku tiekėjo pasiūlymas yra galiojantis (*detaliau žiūrėti VPĮ 41 straipsnio komentarą*).

Atsižvelgiant į tai, iš tiekėjo, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį, ir kuris atsisakė ją sudaryti, perkančioji organizacija turi teisę reikalauti atlyginti su tuo susijusius nuostolius. Pagrįstais nuostoliais gali būti laikomas skirtumas tarp pirkimo ar preliminariąją sutartį atsisakiusio pasirašyti tiekėjo pasiūlymo kainos ir kito eilėje esančio tiekėjo pasiūlymo, kuriam pasiūlyta sudaryti sutartį, ir (arba), su kuriuo perkančioji organizacija faktiškai sudarė pirkimo sutartį, pasiūlymo kainos. Tam tikrais atvejais perkančioji organizacija gali reikalauti ir didesnių nuostolių atlyginimo, pavyzdžiui, jeigu dėl to perkančioji organizacija turėjo atlikti naujas pirkimo procedūras – tokiu atveju perkančioji organizacija gali reikalauti atlyginti ne tik kainų skirtumą, tačiau ir išlaidas, skirtas naujoms procedūroms organizuoti.

Tuo pačiu pabrėžtina, kad net ir tuo atveju, jei pirkimo sąlygose buvo nustatytas reikalavimas pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, tai neatleidžia tiekėjo nuo pareigos atlyginti perkančiosios organizacijos nuostolius, kurie viršijo pasiūlymo galiojimo užtikrinimo sumą. Kasacinis teismas šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad aplinkybė, kad perkančioji organizacija pirkime nereikalavo pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, nereiškia, jog perkančioji organizacija neturi teisės į nuostolių atlyginimą dėl tiekėjo atsisakymo sudaryti sutartį; prievolių įvykdymo užtikrinimo iš tiekėjų reikalavimas viešojo pirkimo metu visų pirma yra perkančiųjų organizacijų teisė, o ne pareiga; nors pasiūlymo galiojimo užtikrinimo priemonės potencialiai sumažintų atvejus, kai tiekėjai atsisako pasirašyti viešojo pirkimo sutartis, tai savaime neleidžia daryti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

išvados, kad dėl to nors vienas iš tiekėjų būtų nepriėmęs sprendimo nepasirašyti sutarties, kuris perkančiajai organizacijai sukėlė žalą; net jei pasiūlymo galiojimo užtikrinimo iš tiekėjų būtų paprašyta, tai iš esmės nesumažintų perkančiosios organizacijos patirtų nuostolių, o tik pakeistų perkančiosios organizacijos interesų užtikrinimo tvarką ir galimą bylinėjimąsi su tiekėjais (perkančioji organizacija galėtų reikalauti tokios žalos, kurios nepadengtų užtikrinimo priemonės)[8].

Tais atvejais, kai pirkimo sutartį atsisako sudaryti ne vienas tiekėjas, jiems visiems gali kilti atsakomybė dėl tokio atsisakymo ir pareiga atlyginti perkančiosios organizacijos dėl to patirtus nuostolius. Tokiu atveju tiekėjų atsakomybė yra ne solidari, o dalinė. Tai reiškia, kad, pavyzdžiui, pirmasis sutartį atsisakęs pasirašyti tiekėjas turi perkančiajai organizacijai sumokėti jo pasiūlymo kainos skirtumą nuo antrojo tiekėjo, kuris pagal VPĮ 86 straipsnio 2 dalį buvo kviečiamas sudaryti sutartį. Tuo tarpu antrasis sutartį atsisakęs pasirašyti tiekėjas atlygina skirtumą tarp jo pasiūlymo kainos ir sekančio eilėje esančio pasiūlymo kainos ar tiekėjo, su kuriuo perkančioji organizacija faktiškai sudarė sutartį, kainos.

Šiame kontekste kasacinio teismo išaiškinta, kad dalinės atsakomybės esmė yra ta, kad kiekvienas iš žalą padariusių asmenų atsako tik už žalos dalį, priklausomai nuo jo atliktų veiksmų, jų sukeltų pasekmių ir kaltės laipsnio; dalinei atsakomybei pagrįsti turi būti protingas pagrindas; kai sprendžiama dėl dalinės atsakomybės taikymo, teismui itin svarbu kiek įmanoma visapusiškai, detaliai ir objektyviai įvertinti konkrečios situacijos aplinkybes, kad būtų galima teisingiau nustatyti kiekvieno už žalą atsakingo asmens atsakomybės ir atlygintinos žalos dydį; teismas turi nustatyti faktinį (ar žala būtų atsiradusi, jeigu nebūtų neteisėtų veiksmų; lot. *conditio sine qua non*) ir teisinį (ar žala teisiškai nėra pernelyg nutolusi nuo neteisėto veiksmo) priežastinį ryšį[9]. Šiuo aspektu kasacinis teismas yra suformulavęs praktiką, kad tais atvejais, kai, pavyzdžiui, tiekėjų veiksmus ir žalą siejančio priežastinio ryšio pobūdis yra skirtingas, t. y. kai vieno tiekėjo veiksmai buvo tiesioginė žalos atsiradimo priežastis, o kito veiksmai tik netiesiogiai turėjo įtakos žalai atsirasti, tiekėjų atsakomybė yra dalinė; nustatant priežastinį ryšį, reikia įvertinti tiekėjo, jeigu jis elgtųsi kaip protingas ir apdairus asmuo, galimybę neteisėtų veiksmų atlikimo metu numatyti žalos atsiradimą, neteisėtais veiksmais pažeistos teisės ar teisėto intereso prigimtį ir vertę bei pažeisto teisinio reglamentavimo apsauginį tikslą[10]. Netapatus tiekėjų tų pačių veiksmų vertinimas grindžiamas išankstiniu jų supratimu apie dėl jų veiksmų kilsiančius skirtingus

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

padarinius, taigi, ir nevienodą jų prisiimamos rizikos vertinimą. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad pirmoje vietoje esantis tiekėjas negali ir neprivalo numatyti, kad ne tik jis, bet ir žemesnėje vietoje esantis tiekėjas gali atsisakyti pasirašyti viešojo pirkimo sutartį. Kasacinis teismas šiuo aspektu taip pat yra išaiškinęs, kad net ir tais atvejais, kai pirmos vietos laimėtojas gali numanyti, kad tikimybė, jog antros vietos laimėtojas taip pat atsisakys pasirašyti sutartį, yra didesnė nei įprastai (pavyzdžiui, atitinkamos prekės rinkos konjunktūra), tačiau toks galimas numanymas nepakankamas solidariajai skolininkų atsakomybei nustatyti. Priešinga išvada galėtų būti daroma tik tuo atveju, jei būtų nustatytas neteisėtas tiekėjų veiksmų derinimas[11].

Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymas arba visų tiekėjų atsisakymas sudaryti pirkimo ar preliminariąją sutartį VPĮ 86 straipsnio 2 dalyje įtvirtintais pagrindais taip pat reiškia ir pirkimo ar atskiros pirkimo dalies procedūrų pabaigą, apibrėžtą VPĮ 29 straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 29 straipsnio 2 dalies komentarą*).

3. VPĮ 86 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas draudimas, sudarant pirkimo ar preliminariąją sutartį, keisti laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kainą, sąnaudas, ar kitas sąlygas, derybų ar dialogo atveju – galutinai suderėtą kainą, sąnaudas ar kitas sąlygas, taip pat negali būti keičiamos kitos pirkimo dokumentuose nustatytos sąlygos. ESTT šiame kontekste yra išaiškinęs, kad derybos ir sutarties sudarymas su tiekėju pagal konkurso sąlygų neatitinkančias sąlygas pažeidžia tiekėjų lygiateisiškumo principą[12]. Ši nuostata koreliuoja su VPĮ 35 straipsniu, kuriame yra įtvirtinta pirkimo dokumentų apimtis bei turinys (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*). Šiuo aspektu pažymėtina, kad pirkimo ar preliminariųjų sutarčių projektai yra pirkimo sąlygų sudedamoji dalis. Pagal ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimą *Borta* byloje[13] pirkimo sąlygų keitimas turi atitikti suformuluotus *Borta* kriterijus (trečiasis *Borta* kriterijus – viešojo pirkimo sąlygos gali būti keičiamos tik prieš dalyviams pateikiant pasiūlymus)[14]. Atitinkamai pasiūlymo, neatitinkančio pirkimo sąlygų, vertinimas kaip tinkamo, reikštų pirkimo sąlygų pakeitimą, nesivadovaujant (apeinant) *Borta* kriterijais (t. y. sudarant sutartį, pakeitus pasiūlymo kainą, sąnaudas ar kitas sąlygas).

Kita vertus, VPĮ 86 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta norma taip pat koreliuoja ir su VPĮ 55 straipsnio 9 dalimi, kurioje nustatyta, kad, vadovaudamasi VPĮ 45 straipsnio 3 dalimi, perkančioji organizacija

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

gali prašyti dalyvių patikslinti, papildyti arba paaiškinti savo pasiūlymus, tačiau ji negali prašyti, siūlyti arba leisti pakeisti pasiūlymo esmės – pakeisti kainą arba padaryti kitų pakeitimų, dėl kurių pirkimo dokumentų reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkantis pirkimo dokumentų reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*). Bet kuriuo atveju, pasiūlymas tikslinamas pagal VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje nustatytus reikalavimus gali būti tik iki perkančiosios organizacijos sprendimo dėl pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo priėmimo. Taigi, pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo momentu yra draudžiama keisti tiek laimėjusio tiekėjo pasiūlymą, tiek pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygas, kurios yra pirkimo dokumentų sudėtinė dalis.

Be draudimo, sudarant pirkimo ar preliminariąją sutartį, keisti laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kainą, sąnaudas ir kitas sąlygas bei pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygas, VPĮ 86 straipsnio 3 dalyje taip pat įtvirtintos situacijos, kai mokesčius reguliuojančių įstatymų ir jų įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka už įsigytą pirkimo objektą pridėtinės vertės mokestį turi išskaityti ir į valstybės biudžetą sumokėti perkančioji organizacija. Tokiu atveju į pasiūlymo kainą ar sąnaudas įskaitytas šis mokestis, sudarant pirkimo ar preliminariąją sutartį, turi būti išskaičiuojamas iš pasiūlymo ar sąnaudų kainos, t. y. tiekėjui ši suma (išskaičiuotu pridėtinės vertės mokesčio dydžiu) už įsigytą pirkimo objektą sumokama atitinkamai mažiau. Atitinkamai tokiu atveju šios sumos išskaičiavimas iš laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kainos ar sąnaudų VPĮ 86 straipsnio 3 dalies pagrindu nebus laikomas laimėjusio pasiūlymo kainos ar sąnaudų keitimu.

Atvejų, kai pridėtinės vertės mokestį už tiekiamas prekes (teikiamas paslaugas) išskaito ir sumoka pirkėjas (klientas), apraše[15] yra nurodyti kiti atvejai, kai pridėtinės vertės mokestį už tiekiamas prekes (teikiamas paslaugas) išskaito ir sumoka į biudžetą šių prekių (paslaugų) pirkėjas. Pagal minėtą aprašą asmuo, registruotas pridėtinės vertės mokesčio mokėtoju Lietuvoje (išskyrus pridėtinės vertės mokesčių mokėtojomis įregistruotas biudžetines įstaigas), įsigijęs prekių ir paslaugų iš asmens, registruoto pridėtinės vertės mokesčių mokėtoju, privalo išskaityti ir sumokėti pridėtinės vertės mokestį, jeigu: (i) prekių tiekėjui (paslaugų teikėjui) teisme pradėta bankroto procedūra (taikoma iki 2021 m. gruodžio 31 d.); (ii) tiekiamos juodųjų ir spalvotųjų metalų atliekos ir laužas, panaudotos medžiagos, įskaitant pusgaminių atliekas, atsiradusios perdirbant, gaminant ar lydant juoduosius arba spalvotuosius metalus ar jų lydinius, taip pat tiekiamos atliekos ir kitos perdirbamos medžiagos, kurias sudaro juodieji ir spalvotieji metalai, jų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

lydiniai; (iii) tiekiama mediena: rąstai – skersai atpjautos apvaliosios medienos dalys; lentos, lentelės – pailgi 3–40 mm storio ir ne siauresni kaip 25 mm pločio pjautinės medienos gabalai; tašai, tašeliai – iš dviejų, trijų ar keturių pusių lygiagrečiai su rąsto ašimi apipjauti, aptašyti ar nufrezuoti rąstai, storesni ir platesni kaip 40 mm pjautinės medienos gabalai (taikoma iki 2021 m. gruodžio 31 d.; (iv) tiekiami standieji diskai; (v) tiekiami mobilieji telefonai, planšetės ir nešiojamieji kompiuteriai.

Tuo atveju, jei pirkimo sąlygose nebuvo nustatyto reikalavimo tiekėjui pridėtinės vertės mokesčio įskaičiuoti į pasiūlymo kainą ar sąnaudas, perkančioji organizacija šio mokesčio iš tiekėjo pasiūlymo kainos ar sąnaudų negali išskaičiuoti. Tuo tarpu, net jei pirkimo sąlygose nurodytas reikalavimas pateikti pasiūlymo kainą su PVM ir be PVM, jei tiekėjas nėra PVM mokėtojas (pavyzdžiui, užsienyje registruotas tiekėjas), turi būti vertinama tik jo kaina be PVM. Pažymėtina, kad galimi atvejai, kai tiekėjas, kuris pasiūlymo pateikimo dieną nėra PVM mokėtojas, pirkimo laimėjimo atveju dėl pirkimo sutarties vertės gali tapti PVM mokėtoju. Atsižvelgiant į tai, kad laimėjimo atveju tiekėjas ketina tapti PVM mokėtoju, pasiūlymo kainą tokiame pirkime tiekėjas turi nurodyti taip pat su PVM. Rekomenduojama tokią taisyklę įtvirtinti pačiose pirkimo sąlygose. Tiekėjų nurodyta kaina su ir be PVM nelaikytina dviem atskiromis kainomis. Atitinkamai kasacinio teismo šiuo aspektu yra išaiškinta, kad neracionalu yra versti tiekėjus, kurie nėra PVM mokėtojai, nurodyti kainą su PVM, iš anksto žinant, kad tai neatitinka PVMĮ nuostatų, o vėliau, remiantis neteisingai išskirto PVM grąžinimo institutu, pervesti į valstybės biudžetą pasiūlyme nepagrįstai nurodytą mokestį. Tokiu atveju perkančioji organizacija nepagrįstai būtų verčiama sudaryti viešojo pirkimo sutartį didesne kaina, be to, PVMĮ 71 straipsnio 6 dalis neatliktų savo apsauginės funkcijos, o būtų taikoma formaliai, nes prieš PVM skaičiavimą abiem sandorio šalims būtų aišku, kad PVM skaičiuoti nereikia. Minėta, jog tai iškreiptų VPĮ ir PVMĮ bendrą taikymą[16].

4. VPĮ 86 straipsnio 4 dalyje pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo tvarka tais atvejais, kai perkančioji organizacija pirkimo sąlygose buvo nustačiusi reikalavimą, kad tiekėjų grupė, dalyvaujanti pirkime, laimėjimo atveju įsteigtų juridinį asmenį. Perkančioji organizacija gali reikalauti, kad ūkio subjektų grupės pateiktą pasiūlymą pripažinus geriausiu ir perkančiajai organizacijai pasiūlius sudaryti pirkimo sutartį, ši

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ūkio subjektų grupė įgytų tam tikrą teisinę formą, jei tai yra būtina siekiant tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį.

Visais atvejais teisinės formos reikalavimai turi būti nustatyti pirkimo dokumentuose. Jeigu pirkimo sąlygose nėra nustatyto reikalavimo, kad ūkio subjektų grupė įsteigtų juridinį asmenį, perkančioji organizacija vėliau negali reikalauti tokios formos įgijimo, nebent šalys bendru sutarimu pakeistų jau sudarytos viešojo pirkimo sutarties nuostatas. Jeigu perkančioji organizacija, parinkdama teisinę formą, iš anksto pirkimo dokumentuose reikalauja, kad ūkio subjektų grupė, kurios pasiūlymas bus pripažintas geriausiu, įsteigtų juridinį asmenį, ji pirkimo sutartį ar preliminariąją sudaro su šių ūkio subjektų įsteigtu naujų juridiniu asmeniu. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija negali reikalauti iš ūkio subjektų grupės įsteigti juridinį asmenį, jeigu šis asmuo nebus pirkimo laimėtojas. Ūkio subjektai, įsteigę juridinį asmenį, privalo laiduoti už jų įsteigto juridinio asmens prievoles, susijusias su pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygų įvykdymu. Šios sąlygos taip pat turi būti nurodytos pirkimo dokumentuose.

Laidavimo samprata ir sąlygos nėra aptartos VPĮ, tačiau apibrėžtos CK. Pagal CK 6.76 straipsnio 1 dalį laidavimo sutartimi laiduotojas už atlygintiną ar neatlygintinai įsipareigoja atsakyti kito asmens kreditoriui, jeigu tas asmuo, už kurį laiduojama, neįvykdys visos ar dalies savo prievolės. CK 6.77 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad laidavimas atsiranda sudarius laidavimo sutartį arba įstatymų ar teismo sprendimo pagrindu. VPĮ 86 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas laidavimo reikalavimas laikytinas laidavimu pagal laidavimo sutartį, o ne pagal įstatymą, kadangi ūkio subjektai turi laisvą valią pasirinkti, ar dalyvauti pirkime savarankiškai, ar ūkio subjektų grupėje ir laimėjimo atveju turėti pareigą įsteigti naują juridinį asmenį bei, atitinkamai, už šį juridinį asmenį laiduoti. CK 6.78 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad laidavimu gali būti užtikrinamas tiek esamos, tiek ir būsimos, tačiau pakankamai apibūdintos prievolės įvykdymas. CK 6.81 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad, kai prievolė neįvykdyta, skolininkas ir laiduotojas atsako kreditoriui kaip solidariąją prievolę turintys bendraskoliai, jeigu ko kita nenustato laidavimo sutartis. Bendrai laidavę asmenys atsako kreditoriui solidariai, jeigu ko kita nenustato laidavimo sutartis (CK 6.81 straipsnio 3 dalis). Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal CK 6.79 straipsnį laidavimo sutartis tarp perkančiosios organizacijos ir ūkio subjektų, įsteigusių juridinį asmenį pirkimo sutarčiai vykdyti, privalo būti rašytinės formos. Šios formos nesilaikymas laidavimo sutartį daro negaliojančią (*detaliau žiūrėti VPĮ 42 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 86 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas reikalavimas, kad ūkio subjektai, įsteigę juridinį asmenį laiduotų už jų įsteigto juridinio asmens prievoles, susijusias su pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygų įvykdymu, yra susiję su tuo, kad naujai įsteigtas juridinis asmuo dažnu atveju neturi jokio kapitalo, kuriuo galėtų garantuoti savo prievolių perkančiajai organizacijai įvykdymą.

5. VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos pirkimo sutarties termino nustatymo sąlygos. Pirkimo sutartyje privaloma nustatyti prekių tiekimo, paslaugų teikimo, darbų atlikimo laikotarpį, kuris negali būti ilgesnis, nei 3 (treji) metai nuo sutarties įsigaliojimo, jei nėra pagrįstų sąlygų, dėl kurių terminas galėtų būti ilgesnis. VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas tokių pagrįstų atvejų, kai, atsižvelgiant į perkamo objekto ypatybes ir siekiant racionalaus lėšų panaudojimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*), šis terminas galėtų būti nustatomas ilgesnis. Tokie atvejai gali apimti pirkimo sutartis dėl:

(i) elektros energijos ir šilumos, dujų, karšto ir šalto vandens, nuotekų ir atliekų tvarkymo paslaugų;

(ii) bankų ir kitų finansinių institucijų teikiamų finansinių paslaugų;

(iii) prekių nuomos, finansinės nuomos (lizingo), pirkimo išsimokėtinai;

(iv) aptarnavimo, remonto ar priežiūros paslaugų, kai įsigyjamo objekto pirkimo sutartis apima ir šias paslaugas;

(v) dokumentų saugojimo paslaugų;

(vi) darbų ar statinio statybos techninės priežiūros paslaugų;

(vii) statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų arba statinio projektavimo ir statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų, kai šios paslaugos perkamos kartu;

(viii) investicijų projektų įgyvendinimo;

(ix) finansinių priemonių ar fondų fondo, kaip šios sąvokos apibrėžtos 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB)

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013, p. 320), 2 straipsnio 11 ir 27 punktuose, finansų inžinerijos priemonių, įskaitant kartu teikiamas subsidijas, valdymo ir (arba) įgyvendinimo paslaugų;

(x) miško sodmenų išauginimo paslaugų;

(xi) kitų prekių ir (ar) paslaugų, kai ilgesnis kaip 3 (trejų) metų prekių tiekimo ir (ar) paslaugų teikimo laikotarpis ekonominiu ar socialiniu požiūriu yra naudingesnis ir perkančioji organizacija tai pagrindžia – įstatyme nėra įtvirtinta, kaip perkančioji organizacija turėtų pagrįsti, kad tam tikrų prekių ir (ar) paslaugų sutartį yra ekonominiu arba socialiniu požiūriu naudinga vykdyti ilgiau, nei 3 (tris) metus; pagrindas sutarties termino prailginimui galėtų būti specifinis pirkimo objektas, pavyzdžiui, informacinių sistemų sukūrimo ir įdiegimo paslaugos, kuomet objektyviai tokio pirkimo objekto įgyvendinimui yra reikalingas ilgesnis terminas ir ekonominiu požiūriu yra naudingiau, kad tai įgyvendintų vienas tiekėjas nuo pradžios iki pabaigos; atkreiptinas dėmesys, kad ši sąlyga taikoma tik prekių ir (ar) paslaugų sutartims, tačiau nėra taikoma darbų sutartims. VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas atvejų, kuomet pirkimo sutarties terminas gali būti prailgintas (nustatytas ilgesnis, nei 3 (treji) metai) nėra baigtinis. Taigi, perkančioji organizacija gali nustatyti ilgesnį pirkimo sutarties terminą ir kitais, VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje neįtvirtintais atvejais, jeigu ji bet kokiomis priemonėmis galėtų pagrįsti, kad ilgesnis terminas yra būtinas, atsižvelgiant į perkamo objekto ypatybes ir gali užtikrinti racionalaus lėšų panaudojimą (pavyzdžiui, Vyriausybei patvirtinus Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programą, buvo įtvirtintas energijos taupymo paslaugų teikėjo modelio (ETPT), geriau žinomo kaip ESCO modelis, taikymas, renovuojant centrinės valdžios pastatus[17], šio modelio sutarčių terminas gali būti ir iki 10 metų[18]; viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų (PPP)[19], kurie taip pat ruošiami, vadovaujantis ilgalaike perspektyva bei, atsižvelgiant į konkrečią komercinę sritį, sutarčių terminas atitinkamai gali būti ilgesnis, nei 3 (treji) metai).

Pavyzdys

Lietuvos Respublikos Vyriausybės inicijuotas viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektas „Vilniaus mieste veikiančių teismų infrastruktūros sukūrimas ir priežiūra“. Projekto nustatyta trukmė yra 20 metų[20].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atsižvelgiant į tai, komentuojama VPĮ 86 straipsnio 5 dalies norma šiuo aspektu turėtų būti sistemiškai aiškinama su VPĮ 1 straipsnio 1 dalimi, kurioje įtvirtintas efektyvumo tikslas viešuosiuose pirkimuose bei VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 1 punktu, kuriame įtvirtinta, kad perkančioji organizacija turi siekti, jog prekėms, paslaugoms ar darbams įsigyti skirtos lėšos būtų naudojamos racionaliai (*detaliau žiūrėti VPĮ 1 straipsnio 1 dalies ir 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarus*). Bet kuriuo atveju, net, jei perkančioji organizacija nustato ilgesnį terminą, būtina atsižvelgti ir į proporcingumo principą ir nustatyti tik tokį terminą, kuris objektyviai reikalingas.

6. VPĮ 86 straipsnio 6 dalyje įtvirtintas maksimalus preliminariosios sutarties terminas. Bendras maksimalus preliminariosios sutarties terminas negali būti ilgesnis, nei 4 (ketveri) metai. Vis dėlto perkančioji organizacija turi teisę nustatyti ilgesnį preliminariosios sutarties terminą, jeigu ji gali pagrįsti, kad ilgesnis terminas yra reikalingas, atsižvelgiant į pirkimo objekto ypatybes. Kaip ir VPĮ 86 straipsnio 5 dalies atveju, nustatomas ilgesnis terminas, vadovaujantis proporcingumo principu, turi būti tik toks, koks objektyviai reikalingas. Pavyzdžiui, kai yra nustatyti ir pasikartojantys perkančiosios organizacijos poreikiai, o perkančioji organizacija iš anksto nežino, kada tiksliai atsiras pirkimo poreikis, koks bus tokių pirkimų dažnis ir pan.[21], tačiau žino, kad toks poreikis išliks ilgiau, negu 4 (ketverius) metus, tuo tarpu atskirų tokio pirkimo objekto procedūrų vykdymas būtų ekonomiškai nenaudingas. Taigi, bendras sutarties terminas (preliminariosios ir pirkimo sutarties) negali būti ilgesnis nei 7 (septyneri) metai. Vis dėlto atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas ne pirkimo sutarties, o paslaugų teikimo, prekių tiekimo, darbų atlikimo maksimalus terminas; pirkimo sutarties terminas ne visais atvejais sutampa su paslaugų teikimo, prekių tiekimo, darbų atlikimo terminu (pirkimo sutarties terminas gali būti ilgesnis, kadangi sutartyje nustatytas papildomas laikas prekių, paslaugų, darbų priėmimui ir mokėjimams atlikti ir pan.), dėl to tokiais atvejais bendras preliminariosios ir pirkimo sutarties terminas gali būti ilgesnis nei 7 (septyneri) metai. Bendras terminas taip pat bus ilgesnis tais atvejais, kai pagal VPĮ 86 straipsnio 5 dalį yra nustatomas ilgesnis pirkimo sutarties terminas ir (ar) pagal VPĮ 86 straipsnio 6 dalį yra nustatomas ilgesnis preliminariosios sutarties terminas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Visais atvejais perkančioji organizacija privalo nurodyti skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą atvejus, dėl kurių yra nustatomas ilgesnis, nei 4 (ketverių) metų terminas. Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirkimo sutartį preliminariosios sutarties pagrindu galima sudaryti tik iki preliminariosios sutarties termino pabaigos, tačiau pirkimo sutartis gali galioti ilgiau, nei preliminarioji sutartis, kurios pagrindu ji sudaryta. Be to, sudarius pagrindinę sutartį, preliminarioji sutartis lieka galioti joje nurodytą laikotarpį, jeigu preliminariojoje sutartyje nenurodyta kitaip.

Pavyzdys

Preliminarioji sutartis galioja 4 (ketverius) metus nuo sutarties įsigaliojimo, t. y. iki 2023 m. lapkričio 11 d. Pagrindinė sutartis preliminariosios sutarties pagrindu sudaroma paskutinę preliminariosios sutarties galiojimo dieną, t. y. 2023 m. lapkričio 11 d., joje nustatytas 3 (trejų) metų galiojimo laikotarpis, t. y. iki 2026 m. lapkričio 11 d. Taigi, pagrindinė sutartis galios, nors preliminariosios sutarties galiojimo terminas bus pasibaigęs.

7. VPĮ 86 straipsnio 7 dalyje įtvirtinti atvejai, kada viešojo pirkimo sutartis gali būti sudaryta žodžiu. Pirkimo sutartis sudaroma žodžiu tik, jei yra viena iš šių sąlygų:

pirma , supaprastinto pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip ~~3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų)~~ 5 000 Eur (penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio); šiuo aspektu papildomai pažymėtina, kad, nors VPĮ 86 straipsnio 7 dalyje įvardinta tik supaprastinto pirkimo sutarties vertė, ta pati sąlyga taikoma ir sudarant pirkimo sutartį, atlikus mažos vertės pirkimą, kadangi pagal VPĮ 25 straipsnio 2 dalį, atliekant mažos vertės pirkimus, taikomos, įskaitant, bet neapsiribojant VPĮ 86 straipsnio 5, 6, 7 ir 9 dalys ir Mažos vertės pirkimų tvarkos apraše nustatytos taisyklės, tuo tarpu Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.4.3. punkte nustatyta, kad sutartis gali būti sudaroma žodžiu tik tada, kai pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip ~~3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų)~~ 5 000 Eur (penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio);

antra, pirkimo sutartis sudaroma, atlikus pirkimą atstovybių, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams; šiuo atveju yra taikomas Diplomatinių atstovybių tvarkos aprašas (*detaliau žiūrėti VPĮ 25 straipsnio 3 dalies komentarą*), kurio 72 punkte nustatyta, kad pirkimo sutartis gali būti sudaroma žodžiu, jei jos vertė ne didesnė kaip 10 000 (dešimt tūkstančių) eurų (be pridėtinės vertės mokesčio);

trečia, pirkimo sutartis sudaroma, atlikus ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų supaprastintą pirkimą pagal Tarptautinių renginių tvarkos apraše įtvirtintas taisykles (*detaliau žiūrėti VPĮ 25 straipsnio 4 dalies komentarą*), kurių 53 punkte nustatyta, kad pirkimo sutartis (taip pat preliminarioji sutartis) sudaroma raštu, išskyrus atvejus, kai pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip ~~3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų)~~ 5 000 Eur (penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio), o pirkimo užsienyje atveju – kai pirkimo sutarties vertė ne didesnė kaip 10 000 (dešimt tūkstančių) eurų (be pridėtinės vertės mokesčio).

Visais kitais atvejais viešojo pirkimo sutartis yra sudaroma raštu (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 44 dalies komentarą*).

8. VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo terminas bei pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas. Pirkimo sutartis ir preliminarioji sutartis turi būti sudaroma nedelsiant, tačiau ne anksčiau, negu pasibaigė atidėjimo terminas. VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas reikalavimas sudaryti pirkimo sutartį ir preliminariąją sutartį nedelsiant (iš karto po to, kai pasibaigė sutarties sudarymo atidėjimo terminas) reiškia, kad įstatymų leidėjas iš esmės įtvirtino nepertraukiamų ir operatyviai vykdomų viešojo pirkimo procedūrų modelį, kurio išimtys yra atskirai reglamentuotos ir pagrįstos svarbiomis aplinkybėmis[22]. Kasacinis teismas šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad perkančioji organizacija iš esmės neturi teisės pati (savarankiškai) sustabdyti viešojo pirkimo procedūrų, o šį sprendimą priima arba įpareigota VPT, arba įstatyme nustatytu pagrindu. Taigi, pirkimo procedūrų stabdymas perkančiųjų organizacijų sprendimu – VPĮ griežtai reglamentuota, išimtinė priemonė, kuri taikoma joms ne naudojantis teisėmis, o vykdant pareigas. Kitaip tariant, perkančioji organizacija neturi teisės delsti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo sutarties sudarymo, išskyrus, kai pirkimo procedūros turi būti stabdomos įstatyme nustatytais pagrindais[23].

Tuo tarpu pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo termino sąvoka yra įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 43 dalyje, kurioje nustatyta, kad pirkimo ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas – pagal VPĮ reikalavimus nustatytas laikotarpis, kuris prasideda nuo pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo iš perkančiosios organizacijos suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos ir, kuriam pasibaigus sudaroma pirkimo sutartis arba preliminarioji sutartis (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 43 dalies komentarą*).

ESTT yra suformavęs atidėjimo termino teisinius pagrindus ir šiuo aspektu išaiškinęs, kad su tiekėjų veiksmingos teisinės gynybos principu, išplaukiančiu iš Direktyvos 89/665 1 straipsnio, nedera situacija, kai po perkančiosios organizacijos sprendimo paskelbti pirkimo laimėtoją iš karto priimamas sprendimas sudaryti viešojo pirkimo sutartį, t. y. šie sprendimai priimami vienu ar panašiu metu, arba net kai šie sprendimai yra sudėtinės vieno sprendimo dalys. Tokiais atvejais tiekėjui, siekiančiam kvestionuoti pirkimo rezultatus nepaliekama nei teisinės, nei faktinės galimybės jų pakeisti. Atidėjimo terminas – viena iš tiekėjų teisių gynimo priemonių, todėl ši priemonė visuomet turi būti įgyvendinama kartu su tiekėjų teisių veiksmingos (efektyvios) gynybos teisiniu principu[24].

VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo terminas turi būti sistemiškai aiškinamas ir taikomas su Direktyvos 2007/66/EB nuostatomis, kuriose atidėjimo terminas yra įtvirtintas kaip pažeistų teisių gynimo priemonė. Direktyvos 2007/66/EB preambulės 4-ojoje konstatuojamoje dalyje nurodyta, kad turi būti nustatytas laikotarpis, trunkantis nuo sprendimo dėl sutarties suteikimo iki sutarties sudarymo dienos, per kurį būtų galima atlikti veiksmingą peržiūros procedūrą. Siekiant užtikrinti veiksmingą teisminę suinteresuotų dalyvių apsaugą, reikia nustatyti minimalų atidėjimo laikotarpį, kuriuo konkrečios sutarties sudarymas sustabdomas, nepriklausomai nuo to, ar sutartis sudaroma pasirašymo metu, ar ne. Atitinkamai Direktyvos 2007/66/EB preambulės 6-joje konstatuojamoje dalyje įtvirtinta, kad atidėjimo laikotarpis turėtų suteikti suinteresuotiems dalyviams pakankamai laiko išnagrinėti sprendimą dėl sutarties suteikimo ir įvertinti, ar tikslinga inicijuoti peržiūros procedūrą. Kai suinteresuotiems dalyviams pranešama apie sprendimą dėl sutarties suteikimo,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

jiems turi būti suteikta reikiama informacija, kuri būtina siekiant veiksmingos peržiūros. Tai taip pat atitinkamai taikoma kandidatams, jei perkančioji organizacija ar perkantysis subjektas laiku nepateikė informacijos apie jų paraiškos atmetimą.

Taigi, pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminu yra apibrėžta: *pirma*, prielaidos pabaigti viešojo pirkimo procedūras VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto pagrindu, pasirašius pirkimo sutartį ar preliminarią sutartį (detaliau žiūrėti VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą); *antra*, teisė pateikti pretenzijas ir perkančiųjų organizacijų pareiga priimti ir nagrinėti pretenzijas pagal VPĮ 103 straipsnio 1 dalį (*detaliau žiūrėti VPĮ 103 straipsnio 1 dalies komentarą*); *trečia*, padariniai, kai perkančiosios organizacijos pažeidžia reikalavimą dėl atidėjimo termino, t. y. sudarytos sutartys laikomos negaliojančiomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą).* Atidėjimo terminas – viena iš tiekėjų teisių gynimo priemonių, todėl ši priemonė visuomet turi būti įgyvendinama kartu su tiekėjų teisių veiksmingos (efektyvios) gynybos teisiniu principu[25] (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 43 dalies komentarą*).

VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje yra detalizuoti atidėjimo terminai tarptautinės vertės pirkimams ir supaprastintiems pirkimams:

(i) tarptautinių pirkimų atveju pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas negali būti trumpesnis kaip 10 dienų;

(ii) supaprastintų pirkimų atveju pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas negali būti trumpesnis kaip 5 darbo dienos;

(iii) jeigu pranešimas apie sprendimą nustatyti laimėjusį pirkimo pasiūlymą nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, nesvarbu, ar buvo vykdomas tarptautinis ar supaprastintas pirkimas, pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas negali būti trumpesnis kaip 15 dienų.

Visais atvejais pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminai gali būti ilgesni, tačiau negali būti trumpesni, nei įtvirtinti VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje. Jei perkančioji organizacija taiko ilgesnį, nei įstatyme įtvirtintas atidėjimo terminas, šis terminas turi būti nurodytas pirkimo sąlygose. Atitinkamai VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje taip pat yra įtvirtinti atvejai, kada atidėjimo terminas gali būti netaikomas:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(i) vienintelis suinteresuotas dalyvis yra tas, su kuriuo sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir nėra suinteresuotų kandidatų (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 31 ir 32 dalies komentarus*);

(ii) pirkimo sutartis sudaroma dinaminės pirkimo sistemos pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio komentarą*) arba preliminariosios sutarties pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 27 dalies komentarą*);

(iii) pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 7 dalies komentarą*).

9. **VPĮ 86 straipsnio 9 dalyje įtvirtintas reikalavimas perkančiosioms organizacijoms skelbti CVP IS laimėjusio dalyvio pasiūlymą, sudarytą pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ir šių sutarčių pakeitimus, taip pat įtvirtinti atvejai, kada nurodytos informacijos CVP IS skelbti nėra privaloma.**

Laimėjusio dalyvio pasiūlymas, sudaryta pirkimo sutartis, preliminarioji sutartis ir šių sutarčių pakeitimai CVP IS yra viešinami Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos apraše nustatyta tvarka (šio aprašo VIII dalis). Minėto tvarkos aprašo 30 punkte bei VPĮ 10 straipsnio 3 dalies 3 punkte taip pat įtvirtintas reikalavimas skelbti vidaus sandorius ar jų pakeitimus (*detaliau žiūrėti VPĮ 10 straipsnio 3 dalies 3 punkto komentarą*).

Informacija turi būti paskelbiama ne vėliau kaip per 15 dienų nuo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal sutartį pradžios. Jei perkančioji organizacija keičia sudarytą pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, šie pakeitimai turi būti paskelbti CVP IS ne vėliau kaip per 15 kalendorinių dienų nuo atitinkamų pakeitimų atlikimo dienos (aprašo 30 punktas).

Pirkimo sutartis, preliminariąsias sutartis ir jų pakeitimus viešinti privaloma, nepriklausomai nuo jų vertės, taip pat nepriklausomai nuo to, ar buvo vykdytas tarptautinis, supaprastintas, ar mažos vertės pirkimas, ar pirkimas per CPO. Nuo 2022-01-01 viešai skelbiamos rašytinės sutartys kartu su laimėjusio tiekėjo raštu pateiktu pasiūlymu (jeigu jis yra). Jeigu pasiūlymas gautas raštu, o sutartis sudaryta žodžiu, pasiūlymas neskelbiamas. Vis dėlto, CVP IS skelbiama informacija apie žodžiu sudarytas sutartis, nors nei pačios sutarties, nei pasiūlymo skelbiant šią informaciją nereikia įkelti į CVP IS.

~~Perkančiosios organizacijos privalo paviešinti rašytinės formos informaciją, t. y. jeigu pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis sudaryta raštu, o pasiūlymas pateiktas žodžiu – viešinama~~

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

~~sutartis; jeigu sutartis sudaryta žodžiu, o pasiūlymas pateiktas raštu – viešinamas pasiūlymas; jeigu sutartis sudaryta ir pasiūlymas pateiktas raštu – viešinama ir sutartis, ir pasiūlymas[261].~~ ~~Kitaip tariant,~~ VPĮ ~~86 straipsnio 9 dalyje įtvirtintas reikalavimas viešinti nurodytą informaciją CVP IS netaikomas laimėjusio dalyvio pasiūlymui, kai pasiūlymas pateikiamas žodžiu, arba sudarytai pirkimo sutarčiai, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu.~~

VPĮ 86 straipsnio 9 dalies pagrindu nėra skelbiama informacija, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai. Ši nuostata koreliuoja su VPĮ 20 straipsniu, kuriame įtvirtinta konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose apibrėžtis bei draudimas tokią informaciją atskleisti tretiesiems asmenims (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*). Taigi, perkančiosios organizacijos negali CVP IS paviešinti tokios informacijos, kuri yra konfidenciali VPĮ 20 straipsnio 2 dalies prasme arba, kurios atskleidimas pažeistų Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo reikalavimus (pavyzdžiui, fizinio asmens kodo viešas atskleidimas pažeistų Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 3 straipsnio 2 dalies normą), arba pažeistų visuomenės interesus (pavyzdžiui, kalėjimo pastato projektavimo sutarties tam tikros sąlygos, techninės detalės gali būti neatskleidžiamos, siekiant užtikrinti visuomenės interesą, kad suprojektuotame pastate būtų garantuotas saugumas).

VPĮ 86 straipsnio 9 dalyje taip pat įtvirtintos kitos išimtys, kai nustatytos informacijos viešinimo reikalavimas netaikomas, t. y.:

pirma, pirkimams, kurie atlikti neskelbiamų derybų būdu (mažos vertės pirkimų atveju – neskelbiant apie pirkimą), jei, atlikus tokį pirkimą, sutartis sudaroma su fiziniu asmeniu ir tik esant vienai iš šių sąlygų: (i) jeigu prekes tiekti, paslaugas teikti ar darbus atlikti gali tik konkretus tiekėjas – dėl išimtinių teisių apsaugos arba konkurencijos nėra dėl techninių priežasčių (esant VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčiuose nustatytoms sąlygoms (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčių komentarus*); (ii) kai perkamos mokymų paslaugos, ekspertų teikiamos intelektinės paslaugos, ekspertinio vertinimo paslaugos (esant VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 5, 6, 7 punktuose nustatytoms sąlygoms (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 6 dalies 5, 6, 7 punktų komentarus*) (tuo tarpu kitais atvejais, pavyzdžiui, sudarius

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sutartį dėl patalpų remonto darbų, nors sutartis sudaroma su fiziniu asmeniu, informacijos viešinimo reikalavimas, nustatytas VPĮ 86 straipsnio 9 dalyje, turi būti taikomas);

antra, perkant iš konkretaus tiekėjo unikalų meno kūrinį ar meninį atlikimą (kai yra VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunktyje nustatyta sąlyga (*detaliau žiūrėti VPĮ 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunkčio komentarą*);

trečia, laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalims, kai nėra techninių galimybių tokiu būdu paskelbti informacijos (pavyzdžiui, atitinkama informacija yra itin didelės (per didelės) apimties, ar tokio formato, kuris nėra „atpažįstamas“ CVP IS ir pan.). Tokiu atveju perkančioji organizacija turi sudaryti galimybę susipažinti su nepaskelbtomis laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalimis, pavyzdžiui, su nepaskelbta informacija norintys susipažinti asmenys tai galėtų padaryti fiziškai atvykę į perkančiosios organizacijos patalpas sutartu laiku arba susipažinimas būtų užtikrinamas kitomis priemonėmis.

[1] Komentuojamo VPĮ 86 straipsnio nuostatos nustatytos iš dalies įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES preambulės nuostatas.

[2] Pažymėtina, kad VPĮ kaip specialiojo įstatymo statusas pripažintas, pavyzdžiui, LR Komercinio arbitražo, Transporto veiklos pagrindų, Atliekų tvarkymo įstatymų atžvilgiu.

[3] Teismai, nagrinėdami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, *ex officio* (pagal pareigas) sprendžia dėl VPĮ taikymo. VPĮ siekiama tinkamos kokybės prekių ir paslaugų, reikalingų valstybės ir savivaldybių darniai ir tinkamai veiklai, racionaliam valstybės biudžeto lėšų naudojimui užtikrinti, konkurencijai ir rinkos plėtrai skatinti, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo principus įgyvendinančioms priemonėms garantuoti, atsižvelgiant į kovos su korupcija teisės aktų tikslus ir uždavinius. Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl VPĮ viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos aiškintinos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas (LAT 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[4] LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014.

[5] LAT 2010 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-127/2010; 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541-690/2015.

[6] *Ten pat.*

[7] LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2011.

[8] LAT 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541-690/2015.

[9] LAT 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-59/2008; 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541-690/2015.

[10] LAT 2007 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-345/2007; 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541-690/2015.

[11] LAT 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541-690/2015.

[12] ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Daniją*, C-243/89.

[13] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, C-298/15.

[14] ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, C-298/15.

[15] Atvejų, kai pridėtinės vertės mokestį už tiekiamas prekes (teikiamas paslaugas) išskaito ir sumoka pirkėjas (klientas), aprašas, patvirtintas 2002 m. birželio 13 d. Vyriausybės nutarimu „Dėl priemonių mokestinių prievolių įvykdymui užtikrinti“ Nr. 900.

[16] *Ten pat.*

[17] Vyriausybės 2004 m. lapkričio 26 d. nutarimu Nr. 1328 patvirtinta *Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programa*.

[18] UAB „Energijos sprendimų centras“ vieša konsultacija *ESCO modelio geroji praktika*.

[19] https://www.ppplietuva.lt/lt/projektai.

[20] https://issuu.com/lietuvosteismai/docs/brosiura-vilniaus-teismu-vpsp-lt

[21] 2018 m. vasario mėn. Europos Komisijos Viešojo pirkimo gairės specialistams.

[22] LAT 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-219-690/2017.

[23] Ten pat.

[24] ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau* C-470/99; 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, C-327/00; 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl,* C-241/06;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[25] ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau* C-470/99; 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, C-327/00; 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl*, C-241/06; LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011; 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2011; 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013; 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-122-690/2015; 2016 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-237-415/2016; 2018 m. [illegible] 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-77-969/2018; 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje e3K-3-371-378/2018.

[26] VPT 2019 m. vasario 11 d. vieša konsultacija.

90 straipsnis. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties nutraukimas

1. Perkančioji organizacija šiame straipsnyje nustatyta tvarka gali vienašališkai nutraukti pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ar sutartį, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, jeigu:

1) pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis buvo pakeista pažeidžiant šio įstatymo 89 straipsnį;

2) paaiškėjo, kad tiekėjas, su kuriuo sudaryta pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, turėjo būti pašalintas iš pirkimo procedūros pagal šio įstatymo 46 straipsnio 1 dalį;

3) paaiškėjo, kad su tiekėju neturėjo būti sudaryta pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis dėl to, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas procese pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 258 straipsnį pripažino, kad nebuvo įvykdyti įsipareigojimai pagal Europos Sąjungos steigiamąsias sutartis ir Direktyvą 2014/24/ES.

2. Nutraukiant pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ar sutartį, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, šio straipsnio 1 dalyje nurodytais pagrindais, laikomasi šių reikalavimų:

1) apie sutarties nutraukimą perkančioji organizacija privalo iš anksto pranešti tiekėjui per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu sutartyje toks terminas nenurodytas, – prieš trisdešimt dienų;

2) sutarties nutraukimas atleidžia perkančiąją organizaciją ir tiekėją nuo sutarties vykdymo;

3) sutarties nutraukimas neturi įtakos ginčų nagrinėjimo tvarką nustatančių sutarties sąlygų ir kitų sutarties sąlygų galiojimui, jeigu šios sąlygos pagal savo esmę lieka galioti ir po sutarties nutraukimo;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4) kai sutartis nutraukta, tiekėjas gali reikalauti grąžinti jam viską, ką jis yra perdavęs perkančiajai organizacijai vykdydamas sutartį, jeigu jis tuo pat metu grąžina perkančiajai organizacijai visa tai, ką buvo iš pastarosios gavęs. Kai grąžinimas natūra neįmanomas ar nepriimtinas dėl sutarties dalyko pasikeitimo, atlyginama pagal to, kas buvo gauta, vertę pinigais, jeigu toks atlyginimas neprieštarauja protingumo, sąžiningumo ir teisingumo kriterijams. Jeigu sutarties vykdymas yra tęstinis ir dalus, galima reikalauti grąžinti tik tai, kas buvo gauta po sutarties nutraukimo. Restitucija neturi įtakos sąžiningų trečiųjų asmenų teisėms ir pareigoms.

3. Pirkimo sutartis, preliminarioji sutartis ar sutartis, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, gali būti nutraukta ir sutartyje nurodytais atvejais bei kitais negu šio straipsnio 1 dalyje nurodytais ir Civiliniame kodekse nustatytais atvejais ir tvarka.

VPĮ 90 straipsnyje[1] yra įtvirtintas teisinis viešojo pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties ar sutarties, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, nutraukimo reguliavimas, kuris pagal Direktyvos 2014/24/ES nuostatas tampa minimalia standartizuota šio instituto tvarka visoje ES. Priimant Direktyvą 2014/24/ES, buvo atsižvelgta į tai, kad perkančiosios organizacijos kartais gali susidurti su aplinkybėmis, dėl kurių viešojo pirkimo sutartys nutrauktinos anksčiau laiko, jog būtų įvykdytos pareigos viešųjų pirkimų srityje pagal ES teisę[2]. Dėl to Direktyvos 2014/24/ES 73 straipsnyje buvo įtvirtintas minimalus atvejų, kuriems esant, perkančiosios organizacijos turi turėti teisę nutraukti viešąsias sutartis jų galiojimo metu, sąrašas[3]. Tuo tarpu kiekviena valstybė narė, įgyvendindama Direktyvos 2014/24/ES 73 straipsnio nuostatas, turi teisę išplėsti viešųjų pirkimų sutarčių, preliminariųjų sutarčių ar sutarčių, kuriomis pastarosios keičiamos, nutraukimo jų galiojimo metu pagrindų sąrašą. Tačiau Direktyvos 2014/24/ES 73 straipsnyje įtvirtintas minimalus sutarčių nutraukimo pagrindų sąrašas valstybių narių nacionalinėje teisėje negali būti susiaurinamas.

Lietuvos teisėje šiuo metu egzistuoja platesnis vienašališko sutarties nutraukimo atvejų sąrašas, lyginant jį su tuo, kuris įtvirtintas Direktyvos 2014/24/ES 73 straipsnyje – sutartis vienašališkai gali būti nutraukta ir pačioje sutartyje bei CK nurodytais atvejais (CK 6.217, 6.721 straipsniai).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPĮ 90 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinti 3 (trys) alternatyvūs pagrindai, kuriems esant perkančioji organizacija gali vienašališkai nutraukti pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ar sutartį, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis.

Sąvoka *vienašališkai* reiškia, kad VPĮ 90 straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais sutartis gali būti nutraukta perkančiosios organizacijos sprendimu, nesikreipiant į teismą. Sąvokos *gali nutraukti* vartojimas reiškia, kad perkančioji organizacija atsakinga spręsti dėl VPĮ 90 straipsnio 1 dalyje nurodytų vienašališko sutarties nutraukimo pagrindų egzistavimo, ir, nustačiusi, jog egzistuoja bent vienas iš VPĮ 90 straipsnio 1 dalyje nurodytų pagrindų, perkančioji organizacija neturi pasirinkimo teisės nutraukti ar nenutraukti sutartį. Taigi šis pagrindų vertinimas ir taikymas (sutarties nutraukimas) – perkančiosios organizacijos pareiga. Pavyzdžiui, nustatymas, kad tiekėjas turėjo būti pašalintas iš pirkimo procedūrų dėl VPĮ 45 straipsnio 1 dalyje nurodytų pašalinimo pagrindų egzistavimo, bet tai neatlikta iš karto, reiškia, kad buvo sudarytas niekinis sandoris[4]. Be to, viešųjų pirkimų teisiniai santykiai yra ypatingi, siejami su viešuoju interesu. Viešojo pirkimo sutarčių sudarymui yra nustatytos specialiosios normos (VPĮ). Atitinkamai viešųjų pirkimų sutarčių nutraukimas taip pat nėra ir negali būti laikomas priklausomu išimtinai nuo perkančiosios organizacijos diskrecijos.

1) Pagal VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 1 punktą perkančioji organizacija gali vienašališkai nutraukti sutartį, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, jeigu pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis buvo pakeista pažeidžiant VPĮ 89 straipsnio reikalavimus (*detaliau apie pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties keitimą jų galiojimo laikotarpiu žiūrėti VPĮ 89 straipsnio komentarą*).

Nei VPĮ 90 straipsnyje, nei kitose VPĮ nuostatose (o taip pat ir Direktyvos 2014/24/ES 73 straipsnyje) nėra reglamentuojama, ar nurodyta nuostata turėtų būti taikoma tuo atveju, kai pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimo neteisėtumas yra konstatuojamas atitinkamos priežiūros institucijos ar teismo, ar išimtinai pačios perkančiosios organizacijos. Tačiau VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 1 punktą sistemiškai aiškinant ir taikant su VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 3 punkto, 2 dalies 9 punkto nuostatomis, darytina išvada, kad VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 1 punktas turėtų būti taikomas būtent tuo atveju, kai VPT nustato, kad viešojo pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis buvo pakeista nesilaikant VPĮ 89 straipsnio reikalavimų. Tokiu atveju perkančiajai organizacijai neginčijant nurodyto VPT sprendimo, perkančioji organizacija

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vienašališkai, nesikreipdama į teismą, turėtų nutraukti sutartį (susitarimą), kuria neteisėtai, nesilaikant VPĮ 89 straipsnio reikalavimų buvo pakeista viešojo pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir sutarties vykdymą tęsti pagal pirmines sutarties nuostatas.

Būtent tokį aiškinimą pagrindžia ir tai, kad priešingas vertinimas lemtų perkančiosios organizacijos, pažeidusios VPĮ 89 straipsnio reikalavimus, teisę savo pačios pažeidimą (neteisėtą elgesį) panaudoti prieš tiekėją ir būtų nesuderinamas nei su sąžiningumo, nei su gero administravimo principais[5], nei su interesų konfliktų vengimo įgyvendinimu[6].

Taigi, VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 1 punkto taikymo atveju sąvoka *gali nutraukti* reiškia perkančiosios organizacijos galimybę vienašališkai, nesikreipiant į teismą, nutraukti sutartį, kuria (1) neteisėtai buvo pakeista viešojo pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, (2) nurodyto pakeitimo neteisėtumas buvo konstatuotas VPT (ar kitos priežiūros funkcijas atliekančios institucijos) sprendimu[7], (3) perkančioji organizacija neginčija ir nekvestionuoja VPT (ar kitos priežiūros funkcijas atliekančios institucijos) sprendimo. Kitaip tariant, VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 1 punkto taikymo atveju perkančiosios organizacijos diskrecija reiškia ne perkančiosios organizacijos pasirinkimą nutraukti ar nenutraukti sutartį, kuria neteisėtai buvo pakeista pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, bet perkančiosios organizacijos pareigos nutraukti tokią sutartį įgyvendinimo būdą (sutartis gali būti nutraukta vienašališkai, nesikreipiant į teismą).

Svarbu pažymėti, kad ne kiekvienas neteisėtas pakeitimas turėtų lemti viso pakeičiančio sandorio, o ne tik konkrečios jo nuostatos, negaliojimą. Pagal CK 1.96 straipsnį sandorio dalies negaliojimas nedaro negaliojančių kitų jo dalių, jeigu galima daryti prielaidą, kad sandoris būtų buvęs sudarytas ir neįtraukiant negaliojančios dalies. Taigi, kiekvienu atveju turėtų būti įvertinama, ar neteisėtas sutarties pakeitimas lemia viso pakeičiančiojo sandorio, ar tik atskiros jo dalies (normos) nutraukimą.

2) Pagal VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 2 punktą perkančioji organizacija gali vienašališkai nutraukti pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ar sutartį, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, jeigu paaiškėja, kad tiekėjas, su kuriuo sudaryta pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, turėjo būti pašalintas iš pirkimo procedūros pagal VPĮ 46 straipsnio 1 dalį (*detaliau dėl VPĮ 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų pašalinimo pagrindų žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 1 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pagal bendrąją taisyklę perkančioji organizacija tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą patikrina vertindama tiekėjo pateiktą EBVPD (*detaliau žiūrėti VPĮ 50 straipsnio komentarą*). Tačiau, remiantis VPĮ 46 straipsnio 7 dalimi, perkančioji organizacija tiekėją gali pašalinti iš pirkimo procedūros ir po EBVPD įvertinimo, jei perkančiajai organizacijai paaiškėja, kad tiekėjas atitinka bent vieną pirkimo dokumentuose įtvirtintą pašalinimo pagrindą. Kitaip tariant, perkančioji organizacija bet kuriame pirkimo procedūros etape iki viešo pirkimo pabaigos gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jei paaiškėja aplinkybės, susijusios su tiekėjo atitiktimi pirkimo dokumentuose įtvirtintiems pašalinimo pagrindams.

Atitinkamai VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 2 punkte yra įtvirtintas tiekėjo pašalinimas iš viešųjų pirkimų teisinių santykių ir po sutarties sudarymo, t. y. jau pasibaigus viešųjų pirkimų procedūroms. Kitaip tariant, VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 2 punkte yra įtvirtintas pavėluotas VPĮ 46 straipsnio 1 dalies pašalinimo pagrindų taikymas, tokiu būdu užtikrinant perkančiosios organizacijos pasitaisymo galimybę.

Taigi, tuo atveju, jeigu, sudarius ir vykdant viešojo pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ar sutartį, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, perkančiajai organizacijai paaiškėja, kad tiekėjas, su kuriuo sudaryta sutartis, turėjo būti pašalintas iš pirkimo procedūrų, sudaryta sutartis turėtų būti nutraukta. Priešingas vertinimas būtų nesuderinamas su tiekėjų lygiateisiškumo principu tuo aspektu, kad tiekėjas, kuris realiai neturėjo teisės sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties, negali gauti naudos iš sutarties tik dėl to, kad sutartis per klaidą vis dėlto buvo sudaryta[8].

Kadangi VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 2 punkte nėra detalizuota, ką konkrečiai reiškia sąvoka *paaiškėjo*, atsižvelgiant į VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 2 punkto esmę ir sąveiką su viešųjų pirkimų principais, vertintina, kad sąvoka *paaiškėjo* aiškintina ir taikytina plačiai. Tai yra tam, kad galėtų būti taikomas VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 2 punktas, nėra būtina, kad tiekėjo pašalinimo pagrindų, nurodytų VPĮ 46 straipsnio 1 dalyje, egzistavimas būtų nustatytas (konstatuotas) VPT (ar kitos priežiūros funkcijas atliekančios institucijos) ar teismo sprendimu, tam pakanka pačios perkančiosios organizacijos sužinojimo ir pagrįsto aplinkybių įvertinimo.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tuo atveju, jeigu paaiškėja, jog tiekėjas, su kuriuo sudaryta pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, turėjo būti pašalintas iš pirkimo procedūros pagal VPĮ 46 straipsnio 1 dalį, tačiau perkančioji organizacija nepriima sprendimo (vengia priimti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sprendimą) dėl sutarties nutraukimo, VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 2 punktas turėtų būti aiškinamas ir taikomas sistemiškai su VPĮ 101 straipsnio 1 dalimi, įtvirtinančia tiekėjų, manančių, kad perkančioji organizacija nesilaikė VPĮ reikalavimų, teisę kreiptis į teismą, bei su VPĮ 102 straipsnio 1 dalimi, įtvirtinančia tokios teisės įgyvendinimo terminus. Taigi, suinteresuoti tiekėjai, paaiškėjus nurodytoms aplinkybėms, galėtų ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmų (sutarties sudarymo ir jos nenutraukimo) teisėtumą, įskaitant, bet neapsiribojant, remdamiesi VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 2 punktu.

3) Pagal VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 3 punktą perkančioji organizacija gali išimtiniais atvejais nutraukti pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ar sutartį, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, jeigu ESTT procese pagal SESV 258 straipsnį pripažino, kad su tiekėju neturėjo būti sudaryta pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis dėl to, kad atitinkama valstybė narė neįvykdė savo įsipareigojimų pagal ES steigiamąsias sutartis ir Direktyvą 2014/24/ES.

SESV 258 straipsnyje nurodyta, kad, jei EK mano, jog kuri nors valstybė narė neįvykdė kokios nors pareigos pagal ES steigiamąsias sutartis, ji šiuo reikalu pareiškia pagrįstą nuomonę, iš pradžių suteikusi atitinkamai valstybei narei galimybę išdėstyti savo pastabas. Jei atitinkama valstybė narė per EK nustatytą laiką neatsižvelgia į tą nuomonę, EK gali perduoti šį reikalą svarstyti ESTT. Taigi, ESTT pripažinus, kad valstybė narė pažeidė įsipareigojimus pagal ES steigiamąsias sutartis ir (ar) Direktyvą 2014/24/ES, viešojo pirkimo sutartis, sudaryta pagal neteisėta pripažintą procedūrą, nepriklausomai nuo nacionalinio teisinio reguliavimo, negali būti laikoma sudaryta teisėtai ir turi būti nutraukta. Pabrėžtina, kad nurodyto vertinimo taip pat nepaneigia teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai, *pacta sunt servanda* (*sutarčių reikia laikytis*) principas[9].

2. VPĮ 90 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties, ar sutarties, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, nutraukimo VPĮ 90 straipsnio 1 dalyje nurodytais pagrindais tvarka.

Pagal VPĮ 90 straipsnio 2 dalies 1 punktą perkančioji organizacija apie sutarties nutraukimą privalo iš anksto pranešti tiekėjui per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu sutartyje toks terminas nenustatytas, – prieš 30 (trisdešimt) dienų.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Sąvokos *privalo* vartojimas reiškia perkančiosios organizacijos pareigą laikytis VPĮ 90 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos vienašališko sutarties nutraukimo tvarkos, įskaitant, įspėjimo apie vienašališką sutarties nutraukimą terminų. Tačiau nurodytos tvarkos pažeidimas nelemia sutarties nutraukimo, kaip tokio, neteisėtumo. Vis dėlto perkančioji organizacija, planuodama nutraukti sutartį, turėtų bendradarbiauti su tiekėju, pavyzdžiui, prašydama paaiškinti naujai paaiškėjusias aplinkybes, o ne iš karto priimti sprendimą vienašališkai nutraukti sutartį.

Sąvokos *iš anksto* vartojimas reiškia, kad egzistuojant VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 1-3 punktuose nurodytam sutarties nutraukimo pagrindui, perkančioji organizacija, prieš vienašališkai nutraukdama sutartį, turi pareigą apie tai įspėti tiekėją. Toks išankstinis pranešimas leidžia sutarties vykdytojui iš anksto sužinoti kitos šalies poziciją ir išvengti papildomų nuostolių, kurių gali atsirasti dėl to, kad nėra aišku, ar bus reikalaujama įvykdyti sutartį[10].

Pranešimas kitai šaliai apie sutarties nutraukimą turi būti aiškus, konkretus, jame turi būti nurodytas sutarties nutraukimo pagrindas, sutarties nutraukimo data, jis turi būti tinkamai įteiktas kitai šaliai[11]. Tačiau kasacinio teismo yra išaiškinta, kad pats pranešimas apie būsimą vienašalį sutarties nutraukimą nesukuria kokių nors teisinių padarinių, tai yra tik būtinoji vienašališko sutarties nutraukimo procedūrinė dalis[12]. Pats pranešimas apie būsimą vienašalį sutarties nutraukimą negali būti ginčo objektu, t. y. šalis, nesutinkanti su vienašaliu sutarties nutraukimu, gali ginčyti, kad nėra teisinio pagrindo tokiam sutarties nutraukimui, kad ji buvo įspėta netinkamai, nesuprato pranešimo turinio ir pan., tačiau pats pranešimas savaime yra tik vienašališko sutarties nutraukimo būtinoji procedūrinė dalis. Pažymėtina, kad kasacinio teismo praktikoje yra akcentuojamas pranešimo apie vienašalį sutarties nutraukimą teisėtumas, t. y. kad turi būti pranešta laikantis nustatytos tvarkos, tačiau tai nereiškia, kad pats pranešimas apie būsimą vienašalį sutarties nutraukimą sukuria kokius nors konkrečius teisinius padarinius. Įstatyme nenustatyta tokio pranešimo forma, todėl šalys gali pačios aptarti dėl jos, o jeigu sutartyje neaptarta, – pranešimu laikytina bet kokia forma, kuri, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, yra protinga ir priimtina[13]. Vis dėlto perkančiosios organizacijos, siekdamos maksimalaus aiškumo ir tikslumo bei potencialių ginčų išvengimo, pranešime apie būsimą vienašališką sutarties nutraukimą turėtų nurodyti, kad tiekėjas, nesutikdamas su sutarties nutraukimu, gali ginčyti tokį perkančiosios organizacijos sprendimą, o ieškinio pateikimo terminas skaičiuotinas ne nuo pranešimo gavo dienos, bet nuo pranešime nurodytos sutarties

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nutraukimo datos (VPĮ 102 straipsnio 4 dalis). Taip pat, siekiant maksimalaus aiškumo, pranešime dėl vienašališko sutarties nutraukimo perkančiosios organizacijos turėtų nurodyti, ar, suėjus pranešime nurodytam terminui, tiekėjas bus ar nebus atskiru raštu informuotas, kad pirkimo sutartis yra nutraukta (pabrėžtina, kad toks atskiras pranešimas pagal VPĮ 90 straipsnį nėra privalomas (būtinas).

Perkančioji organizacija pirkimo sutartyje, preliminariojoje sutartyje ar sutartyje, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, turi teisę įtvirtinti konkretų pranešimo apie vienašališką sutarties nutraukimą terminą. Nei VPĮ 90 straipsnio 2 dalies 1 punkte, nei kitose VPĮ nuostatose nereglamentuojama, koks konkrečiai įspėjimo apie sutarties nutraukimą terminas turėtų ir galėtų būti nurodomas sutartyje. Tačiau, atsižvelgiant į tokio pranešimo tikslą ir svarbą, nurodytas terminas turėtų būti protingas ir pakankamas tam, kad būtų išvengta papildomų šalių nuostolių. Pagal įstatymą, protingu ir pakankamu terminu laikomas būtent 30 (trisdešimties) dienų terminas. Taigi, nors įstatyme neįtvirtintas draudimas sutartyje nurodyti ir trumpesnį įspėjimo terminą, perkančiosios organizacijos neturėtų juo piktnaudžiauti. Tuo tarpu, jeigu sutartyje nėra nurodytas konkretus pranešimo apie sutarties nutraukimą terminas, perkančioji organizacija privalo vadovautis VPĮ 90 straipsnio 2 dalies 1 punktu ir tiekėją apie sutarties nutraukimą informuoti (įspėti) ne vėliau kaip prieš 30 (trisdešimt) dienų.

VPĮ 90 straipsnio 2 dalies 2 punkte reglamentuojami vienašališko perkančiosios organizacijos sutarties nutraukimo padariniai, nurodant, kad sutarties nutraukimas atleidžia perkančiąją organizaciją ir tiekėją nuo sutarties vykdymo. Tai reiškia, kad pagal bendrąją taisyklę, nutraukus sutartį, perkančioji organizacija netenka teisės reikalauti ją įvykdyti, o tiekėjas nebeturi pareigos ją vykdyti. Kitaip tariant, nutraukdamos sutartį, šalys atsisako nuo tolesnių savo įsipareigojimų vykdymo.

Tačiau VPĮ 90 straipsnio 2 dalies 3 punkte yra įtvirtinta nurodytos bendrosios taisyklės išimtis, pagal kurią sutarties nutraukimas neturi įtakos ginčų nagrinėjimo tvarką nustatančių sutarties sąlygų ir kitų sutarties sąlygų galiojimui, jeigu šios sąlygos pagal savo esmę lieka galioti ir po sutarties nutraukimo. VPĮ 90 straipsnio 2 dalies 3 punkte nedetalizuota ir nepaaiškinta, kokios sąlygos galėtų būti laikomos *kitomis sąlygomis*, kurios lieka galioti ir po sutarties nutraukimo. Pirmiau aptarta VPĮ 90 straipsnio 2 dalies 3 punkte įtvirtinta nuostata yra analogiška (identiška) CK 6.221 straipsnio 3 dalyje įtvirtintai nuostatai. LAT, aiškindamas CK 6.221 straipsnio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3 dalies normą yra nurodęs, kad, sprendžiant dėl atitinkamos sutarties sąlygos galiojimo po sutarties nutraukimo, turi būti atsižvelgiama į sąlygų esmę. Pavyzdžiui, jeigu sutarties sąlygos susijusios su naudoti perduotu daiktu, tai šios sutarties sąlygos reikalautų, kad sutarties sąlygomis gavęs turtą ir jos galiojimo metu pagal sutarties reikalavimus naudojęs daiktą asmuo vykdytų daikto naudojimo sąlygas ir po sutarties nutraukimo tol, kol jis naudojasi daiktu, taip pat sąlygos galiotų atsiskaitymams, susijusiems su daikto naudojimu iki sugrąžinimo[14]. Kitos sutarties sąlygos, kurios nurodomos CK 6.221 straipsnio 3 dalies nuostatoje (analogiškai ir VPĮ 90 straipsnio 2 dalies 3 punkte), taip pat gali būti šalių pagrindinėje sutartyje įtvirtintos sąlygos dėl sutarties nutraukimo padarinių, susijusios su sutarties šalies prisiimta prievole, įsipareigojimais, perduoto turto disponavimu, nuostolių atlyginimu ir kt.[15]

VPĮ 90 straipsnio 2 dalies 4 punkte yra reglamentuojamas restitucijos taikymas pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties, ar sutarties, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, nutraukimo atveju. VPĮ 90 straipsnio 2 dalies 4 punkto nuostata koreliuoja su CK 6.222 straipsnio, kuriuo reglamentuojamas restitucijos taikymo klausimas sutarties nutraukimo atveju, nuostatoms. LAT yra išaiškinęs, kad restitucija – civilinės prievolių teisės, bet ne viešųjų pirkimų teisės institutas. Sprendžiant ginčus dėl viešųjų pirkimų procedūrų teisėtumo ir jų pagrindu sudarytų sutarčių negaliojimo (o, atitinkamai ir viešojo pirkimo sutarties nutraukimo atveju), restitucija turi būti taikoma pagal CK normas[16]. Dėl to, aiškinant ir taikant VPĮ 90 straipsnio 2 dalies 4 puntą yra aktuali teismų praktika, suformuota aiškinant ir taikant CK 6.222 straipsnio nuostatas. Pagal CK 6.222 straipsnio 1 dalyje (o atitinkamai ir VPĮ 90 straipsnio 2 dalies 4 punkte) įtvirtintą bendrąją dvišalės restitucijos taisyklę, nutraukus sutartį, šalis gali reikalauti grąžinti jai viską, ką ji yra perdavusi kitai šaliai vykdydama sutartį, jeigu ji tuo pat metu grąžina kitai šaliai visa tai, ką buvo iš pastarosios gavusi[17]. Kai grąžinimas natūra neįmanomas ar nepriimtinas dėl sutarties dalyko pasikeitimo, atlyginama pagal to, kas buvo gauta, vertę pinigais, jeigu toks atlyginimas neprieštarauja protingumo, sąžiningumo ir teisingumo kriterijams. Tuo atveju, jeigu sutarties vykdymas yra tęstinis ir dalus, galima reikalauti grąžinti tik tai, kas buvo gauta po sutarties nutraukimo. Tęstinio vykdymo sutartis yra apibūdinama kaip sutartis, kuri vykdoma atliekant tam tikrus veiksmus, dažnai – tam tikrais periodais, arba tiesiog, kuri vykdoma keliais veiksmais per sutartyje nustatytą laikotarpį. Esant tęstinio vykdymo sutarčiai jos prievolei vykdyti reikia tam tikro laiko, t. y. prievolė padarinių sukelia tik po tam tikro laiko[18].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Reikia atsižvelgti ir į tai, kad VPĮ 90 straipsnio 1 dalyje nurodytų sutarties nutraukimo pagrindų nustatymas iš esmės suponuoja, kad buvo sudarytas niekinis sandoris, t. y. sandoris, kuris teisine prasme neegzistuoja. Dėl to tais atvejais, kai pripažįstama niekine viešojo pirkimo sutartis, pagal kurią faktinis paslaugų teikimas ar darbų atlikimas jau yra įvykęs ir restitucija natura yra negalima (nes prievoles pagal šią sutartį įvykdė tik tiekėjas), atlyginimo dydis už suteiktas paslaugas ar atliktus darbus negali būti nustatomas pagal negaliojančios sutarties sąlygas, o perkančiosios organizacijos nepagrįsto sutaupymo vertė apskaičiuotina pagal analogiško sandorio vertės kriterijų *(ar kitus teisingo atlyginimo metodus)*. Jei analogiškų viešojo pirkimo sutarčių, sudarytų panašiu kaip pripažinto negaliojančio sandorio sudarymo metu, kainos (įkainių) teismas negalėtų nustatyti, jis galėtų vertinti sandorių, sudarytų panašiu metu tarp privatinės teisės reguliuojamų teisės subjektų (t. y. būtų galima vertinti ne viešojo pirkimo sutarčių, o kitų sandorių), vertę. Teisingo atlyginimo nustatymui taip pat gali būti taikomi ir kiti metodai (pvz., paskirta teismo ekspertizė) [19].

Bet kokiu atveju, restitucija neturi įtakos sąžiningų trečiųjų asmenų teisėms ir pareigoms. Taip pat svarbu pažymėti, kad restitucijos taikymas ar netaikymas neapriboja nukentėjusios šalies teisės naudotis ir kitomis suderinamomis civilinių teisių gynimo priemonėmis, pavyzdžiui, nuostolių atlyginimu[20].

Taip pat svarbu pažymėti, kad, nors VPĮ 90 straipsnio 2 dalyje tai tiesiogiai nereglamentuojama, sutarties šalis, patyrusi nuostolių dėl vienašališko sutarties nutraukimo (kai toks nutraukimas pripažįstamas neteisėtu), turi teisę į jų atlyginimą. Kadangi VPĮ tiesiogiai nereglamentuojamiems santykiams subsidiariai taikytinos kitų teisės aktų nuostatos, nuostolių atlyginimo klausimas turėtų būti sprendžiamas remiantis bendra CK nustatyta tvarka (įskaitant, bet neapsiribojant, CK 6.249, 6.256 straipsniai).

3. VPĮ 90 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta kitų nei nurodyti VPĮ 90 straipsnio 1 dalyje, viešojo pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties ar sutarties, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, nutraukimo atvejų egzistavimo galimybė. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 90 straipsnio 1 dalyje nurodyti atvejai siejami su perkančiosios organizacijos pareiga nutraukti sutartį, tuo tarpu VPĮ 90 straipsnio 3 dalis susijusi tiek

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

su perkančiosios organizacijos, tiek su tiekėjo teise nutraukti sudarytą ir vykdomą sutartį.

Pagal VPĮ 90 straipsnio 3 dalį pirkimo sutartis, preliminarioji sutartis ar sutartis, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, gali būti nutraukta sutartyje bei CK nurodytais atvejais ir tvarka. Tai reiškia, kad VPĮ 90 straipsnio 1 dalis yra specialioji teisės norma, kurioje yra įtvirtinti specialūs viešųjų pirkimų sutarčių nutraukimo atvejai, tuo tarpu VPĮ 90 straipsnio 3 dalis nukreipia į CK 6.217 straipsnio 1 dalį ir 5 dalį, kuriose įtvirtinti bendrieji vienašališko sutarties nutraukimo pagrindai bei CK 6.721 straipsnį, kuriame reglamentuojamas vienašalis paslaugų sutarties nutraukimas. Tačiau nurodytas specialusis teisinis reguliavimas viešojo pirkimo būdu sudarytoms paslaugų teikimo sutartims gali būti taikomas tik tokiu atveju, jeigu perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo sutartyje aiškiai ir tiksliai nurodys, jog viešojo pirkimo sutartis galės būti nutraukiama ir CK nurodytais atvejais. Kitaip tariant, nepaisant to, jog CK 6.217 bei 6.721 straipsniai yra įstatyminiai vienašalio sutarties nutraukimo pagrindai ir privačiuose teisiniuose santykiuose šalys turi neribotą teisę nutraukti sutartį vadovaudamosi nurodytais CK straipsniais, sisteminis VPĮ 90 straipsnio 3 dalies bei VPĮ 87 straipsnio 1 dalies 9 punkto aiškinimas ir taikymas suponuoja išvadą, kad viešojo pirkimo sutartyje turi būti aiškiai apibrėžti sutarties nutraukimo atvejai, įskaitant, bet neapsiribojant, nurodyta, kad sutartis gali būti nutraukta CK nustatytais atvejais. Iš esmės tokios pozicijos laikomasi ir teismų praktikoje[21].

CK 6.217 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis sutarties neįvykdo ar netinkamai įvykdo ir tai yra esminis sutarties pažeidimas. Pagal šio straipsnio 2 dalį, nustatant, ar sutarties pažeidimas yra esminis, ar ne, turi būti atsižvelgiama į tai: 1) ar nukentėjusi šalis iš esmės negauna to, ko tikėjosi iš sutarties, išskyrus atvejus, kai kita šalis nenumatė ir negalėjo protingai numatyti tokio rezultato; 2) ar pagal sutarties esmę griežtas prievolės sąlygų laikymasis turi esminę reikšmę; 3) ar prievolė neįvykdyta tyčia ar dėl didelio neatsargumo; 4) ar neįvykdymas duoda pagrindą nukentėjusiai šaliai nesitikėti, kad sutartis bus įvykdyta ateityje; 5) ar sutarties neįvykdžiusi šalis, kuri rengėsi įvykdyti ar vykdė sutartį, patirtų labai didelių nuostolių, jeigu sutartis būtų nutraukta. CK 6.217 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad vienašališkai sutartis gali būti nutraukta joje nustatytais atvejais.

Teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi įstatymo galią (CK 6.189 straipsnio 1 dalis), todėl vienašalis sutarties nutraukimas galimas tik toje sutartyje ar įstatyme nustatytais atvejais.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Sutarties nutraukimo, esant jos neįvykdymui, įskaitant netinkamą įvykdymą ir termino praleidimą, reglamentavimas CK įtvirtina tarptautinėje sutarčių teisėje pripažįstamo *favor contractus* (prioriteto sutarties vykdymui) principo taikymą nacionalinėje teisėje. Šis principas reiškia, kad šalys turi siekti išsaugoti sutartį, jeigu tai tik yra įmanoma, o sutarties nutraukimą naudoti tik kaip *ultima ratio* (paskutinė priemonė)[22]. Nutraukimo pagrindai turi būti realūs, jų tikrumas įrodytas, ir jie turėtų reikšti, kad sutarties tolesnis galiojimas sukeltų nukentėjusiai šaliai sutarties sudarymo metu nenumatytus turtinio ar asmeninio pobūdžio didelius praradimus. Vien tik formalus sutarties esminių nuostatų pažeidimas, jeigu neatsiranda neigiamų pasekmių (žalos) nukentėjusiai šaliai, paprastai leidžia daryti išvadą, kad esminio sutarties pažeidimo nebuvo, o nukentėjusios šalies rėmimasis tokia aplinkybe vienašališkai nutraukiant sutartį reiškia bandymą įrodyti tariamą ar apsimestinį sutarties nutraukimo pagrindą. Vienašalis sutarties nutraukimas kaip nukentėjusios šalies interesų savigynos priemonė įstatymų leidėjo yra įtvirtintas ir laikomas adekvačia reakcija į sutartį pažeidusios šalies elgesį, pasireiškusį esminiu sutarties pažeidimu[23] . Kasacinis teismas yra pasisakęs, kad pagal CK 6.217 straipsnį sutarties pažeidimas gali būti laikomas esminiu dviem pagrindais: pirma, pažeidimas gali būti laikomas esminiu pagal įstatymą; antra, šalys gali pačios susitarti, ką jos laikys esminiu pažeidimu[24]. Įstatyminis pažeidimo pripažinimo esminiu pagrindas yra vertybinis, vertinamasis, tuo tarpu sutartinis – daugiau formalus, diskrecinis, priklausantis nuo šalių valios. Atsižvelgiant į tai, skiriasi šių pagrindų egzistavimo įrodinėjimas ir paneigimas (nuginčijimas).

Kasacinio teismo praktikoje, sprendžiant, ar pažeidimas gali būti laikomas esminiu pagal įstatymą, išaiškinta, kad, vertinant CK 6.217 straipsnio 2 dalyje išvardytus kriterijus, darytina išvada, jog kuo didesnis atotrūkis tarp sutarties neįvykdymo ir pažadėto vykdymo, tuo didesnė tikimybė, kad sutarties neįvykdymas esant ginčui bus pripažintas esminiu; kiekvienu atveju sutarties pažeidimą pripažįstant esminiu, turi būti įvertinta, ar nukentėjusios šalies interesai dėl tokio pažeidimo buvo iš esmės suvaržyti, nes esminį sutarties pažeidimą nulemia tai, ar nukentėjusi šalis negavo didžiosios dalies to, ką pagal sutartį per visą jos terminą pagrįstai tikėjosi gauti, taip pat ar nukentėjusios šalies teisėti, pagrįsti lūkesčiai dėl numatytų sutarties vykdymo rezultatų lieka neįgyvendinti vien dėl sutartį pažeidusio kontrahento veiksmų ar dėl kitų priežasčių[25].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Jeigu šalys susitarė, kad tam tikros sutarties sąlygos pažeidimas yra pagrindas vienašališkai nutraukti sutartį (CK 6.217 straipsnio 5 dalis), tai nebūtina, kad jos būtų susitarusios šį pažeidimą vertinti kaip esminį (CK 6.217 straipsnio 2 dalis)[26]. Sutartyje ir įstatyme išvardytų vienašališko sutarties nutraukimo pagrindų taikymo skirtumas yra tas, kad teismas netikrina, ar sutartyje įtvirtintas sutarties nutraukimo pagrindas savo pobūdžiu atitinka CK 6.217 straipsnio 2 dalies kriterijus. Skirtingai nuo CK 6.217 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto vienašališko sutarties nutraukimo teisinio pagrindo – esminio sutarties pažeidimo, nulemto sutartį pažeidusios šalies kaltais veiksmais, CK 6.217 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas vienašališko sutarties nutraukimo pagrindas sutartyje nustatytais atvejais nebūtinai siejamas su vienos iš sutarties šalių kalte ar esminiu sutarties neįvykdymu (netinkamu vykdymu)[27].

Pavyzdys

Tęstinio pobūdžio prekių tiekimo sutartyje nurodyta, kad užsakovui užfiksavus ne mažiau kaip 3 (tris) sutartyje nurodyto prekių pristatymo termino praleidimo atvejus, bus laikoma, kad tiekėjas iš esmės pažeidė sutartį ir užsakovas turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį bei reikalauti sumokėti baudą. Nurodytu atveju, sprendžiant, ar užsakovas įgijo teisę vienašališkai nutraukti sutartį, vertinama, ar jis įrodė, kad tiekėjas padarė ne mažiau kaip 3 (tris) sutartyje nurodytus pažeidimus – ne mažiau kaip 3 (tris) kartus praleido prekių pristatymo terminą[28].

Atsižvelgiant į CK 6.217 straipsnio 5 dalyje įtvirtintą šalių teisę susitarti dėl konkretaus pažeidimo kvalifikavimo esminiu, praktikoje galėjo susiklostyti neproporcingų situacijų, kai viešojo pirkimo sutartį nutraukus dėl sutartyje nurodyto ir esminiu apibrėžto pažeidimo (nors ir nedidelio) bei tiekėją tuo pagrindu įtraukus į Nepatikimų tiekėjų sąrašą (*detaliau žiūrėti VPĮ 91 straipsnio komentarą*), tiekėjui būtų užkirstas kelias dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose. Tačiau nurodytų neproporcingų situacijų kilimo rizika buvo minimizuota ESTT praktikoje[29]. ESTT nurodė, kad perkančiosios organizacijos ir konkurso laimėtojo pasitikėjimo santykių užmezgimas reiškia, kad perkančioji organizacija neturi būti automatiškai saistoma kitos perkančiosios organizacijos atlikto vertinimo per ankstesnį viešąjį pirkimą ir kiekvieną kartą turi pati įvertinti tiekėjo patikimumą (nepatikimumą). Taigi, po ESTT pateiktų išaiškinimų didėja racijos egzistuoti grynai sutartiniam vienašališko sutarties nutraukimo pagrindui (nepriklausomai nuo to, ar jis siejamas su

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

esminiu pažeidimu, ar ne), kadangi tiekėjui visa apimtimi nėra užkertamas kelias dalyvauti kituose viešuosiuose pirkimuose.

Bet kokiu atveju, sutartyje nurodytas nutraukimo pagrindas yra sutarties sąlyga, todėl teismo vertinamas ir kontroliuojamas sutarties sąlygų teisėtumo ir sąžiningumo aspektais[30]. Net ir sutartį vienašališkai nutraukiant, kai tai joje tiesiogiai nustatyta, paisant kontrahento teisėtų interesų, tokiu nutraukimu neturėtų būti padaroma neproporcingai didelė žala kontrahento teisėtiems interesams, lyginant su sutartį nutraukiančios šalies interesais[31].

Svarbu pažymėti, kad nukentėjusioji šalis, delsdama pasinaudoti vienašaliu sutarties nutraukimu, savo veiksmais patvirtina, kad priims tolimesnį sutarties vykdymą. Taip ji sukuria lūkestį sutartį pažeidusiai šaliai, kad sutartis nebus nutraukta, todėl ji praranda teisę nutraukti sutartį[32].

Sutarties šalių galimybė vienašališkai nutraukti sutartį reglamentuojama įvairiose sutartyje arba CK nurodytais atvejais, taip pat ribojama tuo, kad CK nustatyta privaloma vienašališko sutarties nutraukimo tvarka. Apie vienašališką sutarties nutraukimą privaloma iš anksto pranešti kitai šaliai per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu toks terminas nenurodytas, – prieš trisdešimt dienų (CK 6.218 straipsnio 1 dalis).

Nurodyti teisės vienašališkai nutraukti sutartį ribojimai užtikrina sutarties pagrindu atsiradusių teisinių santykių stabilumą, teisinės padėties apibrėžtumą. Vienai iš šalių piktnaudžiaujant vienašalio nutraukimo teise, kita turi teisę teisme reikalauti pripažinti tokius veiksmus neteisėtais ir atlyginti nuostolius; tokiu atveju teismas įvertina, ar sutartis nutraukta pagrįstai ir teisėtai bei apgina sąžiningos šalies interesus. Taigi sutartį vienašališkai nutraukianti šalis prisiima riziką dėl vienašalio sutarties nutraukimo neteisėtumo ir dėl to jai tenkančių nepalankių padarinių[33]

Kaip jau nurodyta, be nurodytų bendrųjų CK 6.217 straipsnyje įtvirtintų vienašališko sutarties nutraukimo pagrindų ir taisyklių, CK 6.721 straipsnyje yra įtvirtintos specialiosios vienašališko būtent paslaugų sutarčių nutraukimo taisyklės.

Pagal CK 6.721 straipsnio 1 dalį klientas turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį, nepaisydamas to, kad paslaugų teikėjas jau pradėjo ją vykdyti. Klientas, siekdamas sutartį nutraukti CK 6.721 straipsnio 1 dalies pagrindu, neprivalo remtis paslaugų teikėjo kalte šiam netinkamai vykdant ar nevykdant sutarties, toks nutraukimas galimas nesant paslaugų teikėjo kaltės. Pagal CK 6.721 straipsnio 1 dalį klientas gali pats nuspręsti, kada atsisakyti jam teikiamų paslaugų ir nutraukti sutartį. Ši paslaugų gavėjo teisė yra besąlyginė, ji negali būti siejama su tam tikrų aplinkybių

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nustatymu (pvz., paslaugos teikėjo veiksmai, teisinis ar ekonominis kliento pasirinkimo nutraukti sutartį pagrįstumas ir pan.) ir nepriklauso nuo to, ar paslaugos gavėjas yra fizinis, ar juridinis asmuo[34].

Nors pagal bendrąją taisyklę klientas turi teisę nutraukti paslaugų sutartį, vadovaudamasis CK 6.271 straipsnio 1 dalimi, nepaisydamas to, ar tokia jo teisė yra įtvirtinta sutartyje, tačiau, kaip jau nurodyta, aptariamas specialusis CK 6.271 straipsnio teisinis reguliavimas (kaip ir bendrosios CK 6.217 straipsnio vienašališko sutarties nutraukimo taisyklės) viešojo pirkimo būdu sudarytoms paslaugų teikimo sutartims gali būti taikomas tik tokiu atveju, jeigu tai nurodyta sutartyje (VPĮ 87 straipsnio 1 dalies 9 punktas).

Taigi, priklausomai nuo to, kaip perkančioji organizacija suformuluoja konkretaus viešojo paslaugų pirkimo dokumentų nuostatas, t. y., nustato sutarties nutraukimo galimybę CK 6.271 straipsnio pagrindu arba nurodo, kad sutarties nutraukimas vykdomas CK nustatyta tvarka ar ne, gali susiklostyti dvi iš esmės skirtingos situacijos dėl perkančiosios organizacijos teisės vienašališkai nutraukti viešojo paslaugų pirkimo sutartį įgyvendinimo. *Pirma*, perkančiajai organizacijai viešojo pirkimo dokumentuose įtvirtinus nuostatą (viešojo pirkimo sutartyje numačius), kad perkančioji organizacija turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį CK 6.271 straipsnio pagrindu (arba nurodžius bendrą nuostatą, kad sutarties nutraukimas vykdomas CK nustatyta tvarka), perkančioji organizacija turės teisę bet kuriuo sutarties vykdymo momentu vienašališkai nutraukti viešojo paslaugų pirkimo sutartį, nedetalizuodama ir neįrodinėdama nei teisinio, nei ekonominio tokio savo sprendimo priežasčių. *Antra*, perkančiajai organizacijai sutartyje nenurodžius sutarties nutraukimo galimybės CK 6.271 straipsnio pagrindu (taip pat nenurodžius bendros nuostatos, kad sutarties nutraukimas vykdomas CK nustatyta tvarka), perkančioji organizacija vienašališkai sutartį galės nutraukti remdamasi tik sutartyje nurodytais sutarties nutraukimo pagrindais (jeigu tokie bus nurodyti).

Pavyzdžiui, atsižvelgiant į viešųjų pirkimų tikslą sudaryti pirkimo sutartį, leidžiančią įsigyti perkančiajai organizacijai (atlikti pirkimą įgaliojusiai perkančiajai organizacijai) ar tretiesiems asmenims reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas, viešojo pirkimo sutartyje gali būti įtvirtinta nuostata, kad viešojo pirkimo sutartis, nepriklausomai nuo tiekėjo veiksmų ir (ar) kaltės, gali būti nutraukiama tuo atveju, kai viešojo pirkimo objektas – paslaugos – perkančiajai organizacijai tampa nebereikalingas. Tačiau, siekiant pasinaudoti tokia

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sutartine nuostata, leidžiančia vienašališkai nutraukti viešojo pirkimo sutartį, labai svarbu, kad perkančiajai organizacijai nebereikėtų ne konkretaus tiekėjo, su kuriuo sudaryta sutartis, paslaugų, bet nebereikėtų konkrečių paslaugų apskritai. Priešingas sutartinės nuostatos dėl vienašališko sutarties nutraukimo, pasikeitus perkančiosios organizacijos poreikiams, aiškinimas ir leidimas perkančiajai organizacijai nutraukti viešojo pirkimo sutartį, sudarytą su konkrečiu tiekėju, dėl to, kad būtent konkretaus tiekėjo teikiamos paslaugos (o ne paslaugos apskritai) tapo nebereikalingos perkančiajai organizacijai, galėtų lemti tai, jog perkančioji organizacija galėtų vykdyti viešuosius pirkimus dėl to paties objekto tol, kol laimėtoju būtų išrinktas konkretus perkančiosios organizacijos pageidaujamas subjektas. O toks sutartinės nuostatos aiškinimas būtų nesuderinamas nei su viešųjų pirkimų principais, nei su viešųjų pirkimų tikslu (VPĮ 17 straipsnis)[35].

Nurodyti skirtingų situacijų pavyzdžiai patvirtina, kad perkančiosios organizacijos, siekdamos užsitikrinti, kad viešojo paslaugų pirkimo sutartis, sudaryta dėl mokymų, audito ir panašių paslaugų, nepatiriant didelių sunkumų, bet kuriuo jos vykdymo momentu galės būti nutraukta, pavyzdžiui, dėl pasikeitusių perkančiosios organizacijos poreikių, viešojo pirkimo dokumentuose kaip sutarties nutraukimo pagrindą turėtų nustatyti (ir) CK 6.721 straipsnio 1 dalį. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, nors VPĮ 90 straipsnis yra skirtas vienašališko sutarties nutraukimo reguliavimui, tai savaime neriboja galimybės viešojo pirkimo sutartyje, preliminariojoje sutartyje ar sutartyje, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, įtvirtinti nuostata, kad sutartis gali būti nutraukta bendru šalių sutarimu ir tam, priešingai nei vienašališko sutarties nutraukimo atveju, nėra būtinas sutarties sąlygų pažeidimas. Vis dėlto sutarties nutraukimas šalių tarpusavio susitarimu negali prieštarauti privalomoms įstatymų normoms, viešajai tvarkai ar gerai moralei.

[1] Komentuojamos VPĮ 90 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 73 straipsnio normas.

[2] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 112-oji konstatuojamoji dalis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[3] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, p. 776.

[4] Soloveičik, D., Šimanskis, K. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos teismų praktiką. TEISĖ 84. 2012.

[5] Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnis.

[6] Pagal analogiją žiūrėti LAT 2018 m. rugsėjo 4 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-319-969/2018.

[7] Atkreiptinas dėmesys į tai, kad viešojo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimo neteisėtumas gali būti konstatuojamas ir teismo sprendimu, tačiau tokiu atveju būtent teismas sprendžia ir dėl neteisėtai sudaryto pakeitimo pripažinimo niekiniu ir negaliojančiu ar alternatyvų sankcijų perkančiajai organizacijai taikymo. Dėl to VPĮ 90 straipsnio 1 dalies 1 punkto taikymo klausimas nekyla.

[8] Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, p. 776.

[9] *Ten pat*; ESTT 2007 m. balandžio 17 d. sprendimas byloje *A.G.M.-COS.MET*, C-470/03.

[10] LAT 2014 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2014.

[11] LAT 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-208/2013.

[12] LAT 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-30-219/2015.

[13] LAT 2013 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-364/2013.

[14] LAT 2014 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-15/2014.

[15] LAT 2009 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-273/2009; 2011 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2011; LApT 2014 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-186/2014.

[16] LAT 2011 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-320/2011.

[17] LAT 2011 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-531/2011.

[18] LAT 2012 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-212/2012.

[19] LAT 2016 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-89-378/2016.

[20] LAT 2012 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-212/2012.

[21] LAT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje e3K-3-8-248/2018.

[22] LAT 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-287/2009.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[23] LAT 2014 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-89/2014.

[24] LAT 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-297/2012.

[25] LAT 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-287/2009; 2012 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-212/2012; 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-53-684/2017.

[26] LAT 2014 m. sausio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-114/2014; 2018 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-386-378/2018.

[27] LAT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-82-248/2018.

[28] Pagal analogiją žiūrėti LAT 2018 m. spalio 26 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-386-378/2018.

[29] ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză*, C-267/18.

[30] LAT 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-244/2013; 2014 m. sausio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-114/2014; 2018 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-386-378/2018.

[31] LAT 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-348/2014.

[32] LAT 2019 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-72-916/2019; Chochrin, T. Vienašališkas sutarties nutraukimas: esminis pažeidimas ir papildomas terminas sutarčiai įvykdyti. Privatinės teisės teorija ir praktika. Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013, p. 292–294.

[33] LAT 2015 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-694-969/2015.

[34] LAT 2007 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-235/2007; 2013 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-476/2013.

[35] *Ten pat.*

91 straipsnis. Pirkimo sutarties neįvykdymas ar netinkamas įvykdymas

1. Perkančioji organizacija ne vėliau kaip per 10 dienų Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka skelbia informaciją apie pirkimo sutarties neįvykdžiusius ar netinkamai ją įvykdžiusius tiekėjus (tiekėjų grupės atveju – visus grupės narius), taip pat apie ūkio subjektus, kurių pajėgumais rėmėsi tiekėjas ir kurie su tiekėju prisiėmė solidarią atsakomybę už pirkimo sutarties įvykdymą pagal šio įstatymo 49 straipsnio 5 dalį, jeigu pažeidimas įvykdytas dėl tos pirkimo sutarties dalies, kuriai jie buvo pasitelkti, kai:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1) sutartis nutraukta dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo arba priimtas perkančiosios organizacijos sprendimas, kad tiekėjas pirkimo sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatytą sankciją;

2) priimtas teismo sprendimas, kuriuo tenkinamas perkančiosios organizacijos reikalavimas atlyginti nuostolius, patirtus dėl to, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais.

2. Šio įstatymo 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte ir šio straipsnio 1 dalyje nurodytas terminas skaičiuojamas:

1) jeigu tiekėjas nesikreipė į teismą, ginčydamas pirkimo sutarties nutraukimą dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo ar perkančiosios organizacijos sprendimą, kad tiekėjas pirkimo sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatytą sankciją, – nuo šio įstatymo 102 straipsnio 4 dalyje nurodyto termino pabaigos;

2) jeigu tiekėjas kreipėsi į teismą, ginčydamas pirkimo sutarties nutraukimą dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo ar perkančiosios organizacijos sprendimą, kad tiekėjas pirkimo sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatytą sankciją, – nuo teismo sprendimo, kuriuo nustatoma, kad nėra pagrindo tenkinti tiekėjo reikalavimą, įsiteisėjimo dienos;

3) nuo teismo sprendimo, kuriuo tenkinamas perkančiosios organizacijos reikalavimas atlyginti nuostolius, patirtus dėl to, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais, įsiteisėjimo dienos.

3. Perkančioji organizacija, Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje paskelbusi šio straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas apie tai informuoja tiekėją.

VPĮ 91 straipsnyje yra reglamentuojami tiekėjų įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą[1] (kitaip – „juodąjį tiekėjų sąrašą“) pagrindai ir tvarka, taip pat tiekėjų informavimo apie jų įtraukimą į nurodytą sąrašą terminai. VPĮ 91 straipsnis aiškinamas ir taikomas sistemiškai su VPĮ 95 straipsnio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1 dalies 11 punktu, kuriame įtvirtinta VPT funkcija administruoti perkančiųjų organizacijų pagal komentuojamą straipsnį paskelbtą informaciją (*detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 11 punkto komentarą*), bei VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punktu, kuriame nurodytas tiekėjų pašalinimo iš pirkimo procedūrų pagrindas – tiekėjas, įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą (*detaliau dėl nurodyto pašalinimo pagrindo taikymo žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkto, 8 dalies komentarą*).

1. VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija ne vėliau kaip per 10 (dešimt) dienų CVP IS VPT nustatyta tvarka skelbia informaciją apie pirkimo sutarties neįvykdžiusius ar netinkamai ją įvykdžiusius tiekėjus (tiekėjų grupės atveju – visus grupės narius), taip pat apie ūkio subjektus, kurių pajėgumais rėmėsi tiekėjas ir kurie su tiekėju prisiėmė solidarią atsakomybę už pirkimo sutarties įvykdymą pagal VPĮ 49 straipsnio 5 dalį, jeigu pažeidimas įvykdytas dėl tos pirkimo sutarties dalies, kuriai jie buvo pasitelkti.

Sąvokos *skelbia* vartojimas reiškia, kad VPĮ 91 straipsnio 1 dalies nuostatos nesuteikia perkančiajai organizacijai diskrecijos spręsti dėl netinkamai viešojo pirkimo sutartį vykdžiusių tiekėjų įtraukimo ar neįtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Esant įstatyme nustatytiems pagrindams, perkančiosios organizacijos privalo išviešinti viešojo pirkimo sutartis pažeidusius tiekėjus. Taigi nepatikimo tiekėjo išviešinimas yra ne perkančiosios organizacijos teisė, o pareiga, kurios vykdymas yra privalomas, pagrįstas siekiu apsaugoti perkančiąsias organizacijas nuo tiekėjų, nevykdančių sutartinių įsipareigojimų[2]. Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad nepatikimų tiekėjų sąrašo sudarymu yra ginamas viešasis interesas, apsaugantis perkančiąsias organizacijas nuo sutarčių sudarymo su nekokybiškas paslaugas ir (arba) prekes teikiančiais, ar darbus atliekančiais asmenimis (tiekėjais)[3]. Kita vertus, šio instituto preventyvus pobūdis lemia ir tai, kad papildomai užtikrinamas jau sudarytų viešojo pirkimo sutarčių tinkamas vykdymas. Pagal VPĮ 91 straipsnio 1 dalį, esant įstatyme nustatytiems pagrindams, į Nepatikimų tiekėjų sąrašą privalo būti įtraukti šie subjektai:

1) Tiekėjas – tiek juridinis, tiek fizinis asmuo. Tačiau, viešinant duomenis apie fizinį asmenį, būtina užtikrinti, kad nebus pažeistos Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatos. VPT yra nurodžiusi, kad Nepatikimų tiekėjų sąraše skelbiant informaciją apie

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tiekėją – fizinį asmenį, perkančioji organizacija turėtų skelbti tik tiek asmens duomenų, kiek reikia identifikuoti konkretų fizinį asmenį kaip ūkio subjektą (pavyzdžiui, fizinio asmens vardą, pavardę, individualios veiklos pažymėjimo arba verslo liudijimo numerį), neskelbti ypatingų asmens duomenų ir asmens kodo, neskelbti fizinio asmens kontaktinių duomenų (pavyzdžiui, fizinio asmens abonento, telefono ryšio numerio, nors ir naudojamo verslo tikslais ar darbinių funkcijų vykdymui, fizinio asmens gyvenamosios vietos adreso) be jo sutikimo[4]. Atsižvelgiant į tai, kad Nepatikimų tiekėjų sąraše paviešinus tik netinkamai sutartį vykdžiusio ir (ar) neįvykdžiusio tiekėjo – fizinio asmens – vardą ir pavardę, nurodyti duomenys gali sutapti su kito fizinio asmens duomenimis, turėtų (galėtų) būti minimizuota bendradarbiavimo tarp tiekėjo ir perkančiosios organizacijos pagalba. Be to, tiekėjas, vadovaudamasis VPĮ 101 straipsniu, kiekvienu atveju turi teisę ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimą dėl tiekėjo pašalinimo iš viešojo pirkimo procedūrų, įrodinėdamas, kad ne jis yra įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą (jame nurodytų asmens duomenų sutapties ar kitos perkančiosios organizacijos apsirikimo atveju).

2) Visi ūkio subjektų grupės nariai – tuo atveju, jeigu tiekėjas yra jungtinės veiklos sutarties pagrindu veikianti ūkio subjektų grupė, nustačius, kad egzistuoja tiekėjo įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą pagrindas, į jį turi būti įtraukti visi ūkio subjektų grupės nariai, nepriklausomai nuo to, kurio konkrečiai jungtinės veiklos partnerio veiksmai ir (ar) neveikimas nulėmė netinkamą sutarties vykdymą ar neįvykdymą. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, atsižvelgiant į tai, jog subtiekėjams kaip ir tiekėjams taikomi tam tikri reikalavimai, subtiekėjai turėtų būti vertinami kaip tiekėjo grupės dalis, juolab kad subtiekėjas, priešingai nei kitas trečiasis asmuo (pavyzdžiui, įrangos nuomotojas ar prekių tiekėjas statybų rangoje), perkančiosios organizacijos naudai betarpiškai (fiziškai, organizaciniu aspektu) prisideda prie viešojo pirkimo sutarties vykdymo[5]. Dėl to, ūkio subjektų grupę sudarant tiek jungtinės veiklos partneriams, tiek subrangovams, visi ūkio subjektų grupės nariai trauktini į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, jeigu nustatomas VPĮ 91 straipsnyje įtvirtintas pagrindas.

3) Ūkio subjektai, kurių pajėgumais rėmėsi tiekėjas – tuo atveju, jeigu tiekėjas, teikdamas pasiūlymą, rėmėsi kitų ūkio subjektų pajėgumais tam, kad atitiktų perkančiosios organizacijos nustatytus kvalifikacijos (ekonominio ir finansinio pajėgumo) reikalavimus, ir nurodyti ūkio subjektai prisiėmė solidarią atsakomybę už pirkimo sutarties įvykdymą (*detaliau žiūrėti VPĮ 49 straipsnio 5 dalies komentarą*), į Nepatikimų tiekėjų sąrašą turi būti įtrauktas ne tik tiekėjas, bet

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ir solidarią atsakomybę prisiėmę ūkio subjektai, nepriklausomai nuo to, ar sutartis netinkamai įvykdyta (neįvykdyta) dėl jų, ar ne dėl jų veiksmų. Tai reiškia, kad ūkio subjektų, kurių pajėgumais rėmėsi tiekėjas, įrašymui į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, priešingai nei įrašymui į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą, nėra būdinga asmeninė ūkio subjekto atsakomybė (sankcija) (*detaliau žiūrėti VPĮ 52 straipsnio 1 dalies komentarą*). Taip pat, ūkio subjektų, kurių pajėgumais rėmėsi tiekėjas, įrašymas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, nelaikytinas ir sutartine atsakomybe, jeigu sutartis neįvykdyta ar netinkamai įvykdyta ne dėl jų veiksmų.

Tačiau tuo atveju, jeigu ūkio subjektai, kurių pajėgumais rėmėsi tiekėjas, nebuvo prisiėmę solidarios atsakomybės už pirkimo sutarties įvykdymą (savanoriškai ar dėl to, kad perkančioji organizacija to nepareikalavo), nustačius, kad pirkimo sutartis įvykdyta netinkamai ar neįvykdyta, į Nepatikimų tiekėjų sąrašą yra įtraukiamas tik tiekėjas.

Pagal VPĮ 91 straipsnio 1 dalį tiekėjas (vienadalis ar jungtinis), o esant aptartoms sąlygoms – ir ūkio subjektai, kurių pajėgumais jis rėmėsi, į Nepatikimų tiekėjų sąrašą įtraukiami nustačius bent vieną iš 3 (trijų) alternatyvių pagrindų:

1) Sutartis nutraukta dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo (*detaliau dėl esminio sutarties pažeidimo sampratos ir perkančiosios organizacijos teisės vienašališkai nutraukti sutartį dėl esminio sutarties pažeidimo žiūrėti VPĮ 90 straipsnio 3 dalies komentarą*).

2) Priimtas perkančiosios organizacijos sprendimas, kad tiekėjas pirkimo sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatytą sankciją. Nei VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje, nei kitose VPĮ nuostatose nedetalizuojama, kokios konkrečiai sutarties sąlygos gali būti kvalifikuojamos esminiais sutarties sąlygomis. Teismų praktikoje išaiškinta, kad vertinimas, kurios sąlygos yra esminės, o kurios – ne, priklauso nuo sutarties rūšies, jos pobūdžio, šalių išreikštos valios, susitarimo, įstatymo, reglamentuojančio ginčo santykius[6]. VPT taip pat yra nurodžiusi, kad pavyzdinio esminių pirkimo sutarties sąlygų sąrašo nėra, nes kiekvienu atveju dėl pirkimo objekto ypatybių, esminės sąlygos gali būti skirtingos. Teismų praktikoje kaip dažniausi esminių sutarties sąlygų pavyzdžiai išskiriamas sutarties terminas, kokybė. Dėl to perkančioji organizacija kiekvieną kartą turėtų vertinti (taip pat tai įtvirtinti sutartyje), kokias sąlygas laikyti esminėmis. Bet kokiu atveju perkančioji organizacija negali vertinti ar parengti tokių esminių pirkimo sutarties nuostatų, kurios pažeistų imperatyviąsias teisės normas (CK 1.80 straipsnis,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

6.157 straipsnis), teisės principus (CK 1.5 straipsnis), būtų neatitinkančios proporcingumo ir protingumo reikalavimų[7].

VPJ 91 straipsnio 1 dalyje taip pat nedetalizuota *didelių arba nuolatinių trūkumų* sampratą. LAT, taikydamas iki 2017 m. liepos 1 d. galiojusį VPJ, sprendė dėl nuolatinių sutarties vykdymo trūkumų pripažinimo esminiu sutarties pažeidimu, dėl kurio perkančioji organizacija vienašališkai nutraukė sutartį; teismas nurodė, kad vien tik formalus sutarties esminių nuostatų pažeidimas, jeigu neatsiranda neigiamų pasekmių (žalos) nukentėjusiai šaliai, paprastai leidžia daryti išvadą, kad *esminio sutarties pažeidimo* nebuvo, o nukentėjusios šalies rėmimasis tokia aplinkybe vienašališkai nutraukiant sutartį reiškia bandymą įrodyti tariamą ar apskritai nesantį sutarties nutraukimo pagrindą[8].

Pažymėtina, kad pagal VPJ 91 straipsnio 1 dalį didelių arba nuolatinių trūkumų pagrindas nesusietas su sutarties esminiu pažeidimu ar jos nutraukimu, todėl tam, kad tiekėjas būtų įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, pakanka įrodyti savarankišką trūkumų pagrindą. Atsižvelgiant į tai, kad sudaryta sutartis šalims turi įstatymo galią ir šalys privalo sutartis vykdyti taip, kaip jose nurodyta, vertintina, jog pirkimo sutartyje šalys gali apibrėžti atvejus, kas laikoma dideliu ir nuolatiniu sutarties vykdymo trūkumu, suteikiančiu teisę perkančiajai organizacijai taikyti sutartyje įtvirtintas sankcijas ir tiekėją įtraukti į Nepatikimų tiekėjų sąrašą.

Taigi, remiantis komentuojamu pagrindu, perkančiosios organizacijos sprendimas skirti tiekėjui sankciją už esminės sutarties sąlygos vykdymą su nuolatiniais ar dideliais trūkumais, lemiantis tiekėjo įtraukimą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, yra grindžiamas, įskaitant, bet neapsiribojant, pirkimo sutarties sąlygomis. Dėl tikslumo bei aiškumo, taip pat siekiant išvengti papildomų ginčų, rekomenduotina būtent sutartyje apibrėžti, kas bus laikoma dideliu ar nuolatiniu sutarties vykdymo trūkumu. Tuo tarpu tiekėjai, jau prieš teikdami pasiūlymus, turėtų itin atidžiai susipažinti su pirkimo sutarties projektu, išsiaiškinti, kokios yra esminės sutarties sąlygos, kaip sutartyje yra apibrėžti sutarties vykdymo dideli ir nuolatiniai trūkumai bei kokios yra numatytos sankcijos. Taigi, prieš teikdamas pasiūlymą, tiekėjas turėtų tinkamai įsivertinti savo pajėgumą įvykdyti pirkimo sutartį joje nustatytomis sąlygomis bei riziką, kad nesėkmės atveju perkančiosios organizacijos sprendimu gali būti įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPJ 91 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymo prasme (priešingai nei VPJ 90 straipsnio 3 dalies taikymo prasme) esminės viešojo pirkimo sutarties sąlygos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pažeidimas ir sankcijos už tai skyrimas gali būti (nors ir neprivalo) tapatus esminiam sutarties pažeidimui. Kitaip tariant, nors esminės sutarties sąlygos pažeidimas, priešingai nei esminis pažeidimas, nesuteikia perkančiajai organizacijai teisės vienašališkai nutraukti sutartį, tiek vienu, tiek kitu atveju tai lemia tiekėjo įtraukimą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą.

Taigi, tam, kad ūkio subjektas VPĮ 91 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu būtų įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, nėra būtina, jog sutartis būtų nutraukta dėl esminio jos pažeidimo, pakanka, kad: *pirma*, perkančioji organizacija priimtų sprendimą, kuriame būtų konstatuota, kad tiekėjas bent vieną konkrečiai nurodytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais, *antra*, perkančioji organizacija už tai tiekėjui pritaikė sutartyje nustatytą sankciją, pavyzdžiui, delspinigius ar kitokio pobūdžio netesybas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad praktikoje šios stadijos gali sutapti, t. y. perkančioji organizacija priima sprendimą tiekėjui už esminės pirkimo sutarties sąlygos vykdymą su dideliais arba nuolatiniais trūkumais taikyti sutartyje numatytą sankciją ir apie tokį savo sprendimą informuoja tiekėją.

3) Priimtas teismo sprendimas, kuriuo tenkinamas perkančiosios organizacijos reikalavimas atlyginti nuostolius, patirtus dėl to, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais. Nurodytas tiekėjų įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą pagrindas reiškia, kad jo taikymui nebūtinas viešojo pirkimo sutarties nutraukimas, tačiau būtinas teismo sprendimas, kuriuo perkančiajai organizacijai iš tiekėjo būtų priteistas nuostolių, kuriuos perkančioji organizacija patyrė dėl ūkio subjekto kaltės – esminės pirkimo sutarties sąlygos vykdymo su dideliais arba nuolatiniais trūkumais, atlyginimas. Tai ypač aktualu tuo atveju, kai, pavyzdžiui, sutartyje nėra įtvirtintų sankcijų už netinkamą sutarties vykdymą ir (arba) sutartyje įtvirtinta nauda, netesybos nepadengia realių perkančiosios organizacijos patirtų nuostolių.

Tačiau praktikoje šios normos taikymas gali būti problemiškas, kadangi ieškinio dalykas (reikalavimas) įprastai būna žalos (nuostolių) atlyginimas, o pagrindas – dideli ir (ar) nuolatiniai sutarties vykdymo trūkumai. Atitinkamai teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje turėtų būti nurodytas teismo sprendimas ieškinį tenkinti (visiškai ar iš dalies) ir priteisti perkančiajai organizacijai atitinkamą žalos dydį arba ieškinį atmesti. Dėl to gali susiklostyti situacija, kad teismo vertinimas dėl didelių ar nuolatinių sutarties vykdymo trūkumų bus išdėstytas tik sprendimo motyvuojamojoje, bet ne rezoliucinėje, dalyje. Nors, kaip jau nurodyta, VPĮ 91

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymui yra būtina, kad būtų priimtas teismo sprendimas, kuriuo ne tik būtų tenkinamas perkančiosios organizacijos reikalavimas atlyginti nuostolius, bet taip pat būtų konstatuotas esminės pirkimo sutarties sąlygos vykdymas su dideliais arba nuolatiniais trūkumais. Dėl to perkančiosioms organizacijos siekiant išvengti VPĮ 91 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymo problemų, rekomenduotina ieškinio reikalavimą formuluoti ne tik dėl žalos (nuostolių) atlyginimo, bet taip pat ir dėl pripažinimo, kad tiekėjas esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 91 straipsnyje nereglamentuoja, kiek kartų tas pats ūkio subjektas gali būti įtraukiamas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Tačiau, atsižvelgiant į Nepatikimų tiekėjų sąrašo (nepatikimų tiekėjų išviešinimo) tikslą, svarbu, kad išviešinamoje informacijoje atsispindėtų visi tiekėjo padaryti ir konstatuoti pirkimo sutarties esminiai pažeidimai bei visi netinkami pirkimo sutarties vykdymo atvejai. Be to, vienos perkančiosios organizacijos pareigos įtraukti nepatikimą tiekėją į viešą registrą vykdymas neeliminuoja kitos perkančiosios organizacijos analogiškos pareigos vykdymo, jei ūkio subjekto netinkamas sutartinių įsipareigojimų vykdymas nustatomas dėl skirtingų sutarčių.

Perkančioji organizacija, nustačiusi, kad egzistuoja bent vienas iš nurodytų ūkio subjektų įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą pagrindas, privalo šią informaciją ne vėliau kaip per 10 (dešimt) dienų paskelbti CVP IS, laikydamasi VPT nustatytos tvarkos. VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje nurodyto 10 (dešimties) dienų termino pradžios ir skaičiavimo taisyklės yra įtvirtintos VPĮ 91 straipsnio 2 dalyje (*žiūrėti VPĮ 91 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Svarbu pažymėti, kad, nors VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje yra nurodytas konkretus terminas, per kurį perkančioji organizacija privalo CVP IS paskelbti informaciją apie nepatikimą tiekėją, tokio termino praleidimas nelemia nebegalėjimo tiekėjo įtraukti į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Teismų praktikoje pripažįstama, kad 10 (dešimties) dienų termino paskelbti apie pirkimo sutartis neįvykdžiusius ar netinkamai įvykdžiusius tiekėjus praleidimas negali užkirsti kelio, praleidus šį terminą, perkančiajai organizacijai paskelbti apie pirkimo sutartis netinkamai įvykdžiusius tiekėjus. Priešingas aiškinimas prieštarautų šio instituto tikslui – informacijos apie pirkimo sutarties netinkamą vykdymą paviešinimui, kad viešuosiuose pirkimuose dalyvautų tik tinkamai sutartis vykdantys ūkio subjektai. VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas procedūrinis terminas negali būti laikomas naikinamuoju. Naikinamasis terminas yra toks terminas, kuriam pasibaigus

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

išnyksta tam tikra civilinė teisė ar pareiga. Šio termino praleidimas tik galėtų sukurti prielaidas kaltam asmeniui taikyti atsakomybę už viešųjų pirkimų tvarkos pažeidimą (Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 184 straipsnis). Tuo tarpu VPĮ nenustatyta jokių sankcijų perkančiosioms organizacijoms, kurios netinkamai vykdo VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje nurodytas pareigas[9].

Tačiau perkančiosios organizacijos turėtų elgtis maksimaliai apdairiai ir rūpestingai, kadangi gali susiklostyti situacija, kuomet vienai perkančiajai organizacijai nesilaikant VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje nurodyto termino ir laiku nepaskelbus aktualios informacijos apie pirkimo sutartį netinkamai vykdžiusį tiekėją, kita perkančioji organizacija tokį tiekėją pripažintų laimėtoju kitame viešajame pirkime ar, netgi, su tokiu tiekėju sudarytų viešojo pirkimo sutartį. Susiklosčius tokiai situacijai, t. y. praleidus VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje nurodytą terminą ir pavėluotai įtraukus tiekėją į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, komentaro autorių nuomone, gali susidaryti dvejopo pobūdžio, skirtingai sprendžiamos situacijos.

Pirma, kai tiekėjas yra pripažintas laimėtoju, tačiau pirkimo sutartis dar nėra sudaryta, perkančioji organizacija, atsižvelgdama į naujai paaiškėjusią informaciją, privalėtų kreiptis į tiekėją dėl nurodytos informacijos paaiškinimo ir, jį gavusi, spręsti dėl padarinių. Įvertinusi tiekėjo pateiktą informaciją ir nustačiusi, kad tiekėjas laikytinas nepatikimu, perkančioji organizacija turėtų panaikinti savo sprendimą pripažinti tiekėją laimėjusiu ir pašalinti jį iš pirkimo procedūrų (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 7 dalies komentarą*). Kita vertus, atlikusi reikšmingų aplinkybių tyrimą ir nustačiusi, kad, nepaisant to, jog tiekėjas yra įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, jis konkrečiame vykdomame pirkime vis dėlto laikytinas patikimu ir perkančioji organizacija neturi pagrindo juo nepasitikėti[10], perkančioji organizacija galėtų nekeisti savo sprendimo dėl laimėjusio tiekėjo ir sudaryti su juo pirkimo sutartį.

Antra, tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija jau sudarė viešojo pirkimo sutartį su pavėluotai į Nepatikimų tiekėjų sąrašą įtrauktu tiekėju, ji bet kokiu atveju privalėtų kreiptis į tiekėją dėl atitinkamų paaiškinimų pateikimo. Gavusi tiekėjo paaiškinimus, perkančioji organizacija turi teisę vertinti dėl tokio tiekėjo patikimumo ir galėtų spręsti, kad sutartis buvo sudaryta dėl suklydimo (CK 1.90 straipsnis). Tai reiškia, kad perkančioji organizacija, vertindama, kad, jeigu būtų žinojusi, kad tiekėjas įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, nebūtų sudariusi viešojo pirkimo sutarties, teismine tvarka galėtų ginčyti sudarytos sutarties teisėtumą, jei tiekėjas nesutiktų jos nutraukti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

bendru sutarimu. Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad į suklydimo sudėtį įeina ir aplinkybė, kad viešojo pirkimo procedūros metu tiekėjas nepateikė duomenų perkančiajai organizacijai, kad su juo anksčiau buvo nutraukta viešojo pirkimo sutartis dėl esminio jos pažeidimo. Esant pripažįstama, kad tokie tiekėjo veiksmai gali būti laikomi kaip melagingos informacijos pateikimas[11].

VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka *VPT nustatyta tvarka* reiškia, kad tiekėjus į Nepatikimų tiekėjų sąrašą įtraukia ir už konkrečios informacijos teisingumą yra atsakingos būtent perkančiosios organizacijos, tačiau VPT yra atsakinga už Nepatikimų tiekėjų sąrašo administravimą – techninę galimybę perkančiosioms organizacijoms viešai paskelbti nepatikimus tiekėjus.

Remiantis VPT nustatyta tvarka, perkančioji organizacija, vykdydama pareigą įtraukti tiekėją į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, turi užpildyti Nepatikimų tiekėjų įvedimo anketą[12] ir atsiųsti VPT jos pasirašytą skanuotą kopiją. VPT, gavusi perkančiosios organizacijos įgalioto ar atsakingo asmens pasirašytą dokumentą, patvirtinantį Nepatikimų tiekėjų sąraše įvestų duomenų autentiškumą, CVP IS paskelbia tiekėją, kuris yra įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą[13].

Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo[14] 39 punkte nurodyta, kad Nepatikimų tiekėjų sąrašuose atitinkamai nurodoma ši informacija:

1) Pirkimo vykdytojo pavadinimas;

2) Tiekėjo (tiekėjų grupės atveju – visų grupės narių (partnerių ar subrangovų), ūkio subjekto, kurio pajėgumais rėmėsi tiekėjas ir kuris su tiekėju prisiėmė solidarią atsakomybę už pirkimo sutarties įvykdymą pagal VPĮ 49 straipsnio 5 dalį, jeigu pažeidimas įvykdytas dėl tos pirkimo sutarties dalies, kuriai jis buvo pasitelktas, pavadinimas, o jei tiekėjas yra fizinis asmuo, nurodomas jo vardas ir pavardė;

3) Tiekėjo (juridinio asmens) kodas (jeigu tiekėjas yra fizinis asmuo, asmens kodas nenurodomas);

4) Pirkimo sutarties nutraukimo data arba teismo sprendimo įsiteisėjimo data;

5) Data, nuo kurios skaičiuojamas 3 (trejų) metų tiekėjo buvimo Nepatikimų tiekėjų sąraše terminas;

6) Data, iki kurios tiekėjas yra įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. VPĮ 91 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintos VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte nurodyto 3 (trijų) metų termino ir VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje nurodyto 10 (dešimties) dienų termino skaičiavimo pradžios taisyklės.

Pagal VPĮ 91 straipsnio 2 dalį ūkio subjektų įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą momentas priklauso nuo to, (1) kokiu konkrečiai VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje nurodytu pagrindu perkančioji organizacija rengiasi tiekėją įtraukti į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, ir nuo to, (2) ar tiekėjas kvestionuoja (ginčija) tokį perkančiosios organizacijos sprendimą, ar ne.

Tiek VPĮ 101 straipsnio nuostatos (*detaliau žiūrėti VPĮ 101 straipsnio komentarą*), tiek viešųjų pirkimų skaidrumo principas (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio 1 dalies komentarą*) suponuoja tiekėjų galimybę patikrinti perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus, juos ginčyti ir būti tikriems, kad viešųjų pirkimų ginčus nagrinėjančių institucijų priimti sprendimai bus tinkamai įgyvendinti[15]. Atitinkamai VPĮ 102 straipsnyje yra įtvirtinti konkretūs terminai, per kuriuos tiekėjas gali pasinaudoti nurodyta teise (*detaliau žiūrėti VPĮ 102 straipsnio komentarą*).

Taigi, atsižvelgiant į tiekėjo įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą pagrindą ir tiekėjo teisę ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus, galima skirtingi VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje nurodyto 10 (dešimties) dienų termino, per kurį perkančioji organizacija privalo išviešinti informaciją apie nepatikimą tiekėją, pradžios momentai:

1) Perkančioji organizacija priėmė sprendimą nutraukti pirkimo sutartį dėl esminio sutarties pažeidimo. Remiantis VPĮ 102 straipsnio 4 dalimi, tiekėjas, manydamas, kad perkančioji organizacija nepagrįstai nutraukė pirkimo sutartį dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo, turi teisę pareikšti ieškinį teismui per 30 (trisdešimt) dienų nuo pirkimo sutarties nutraukimo. Priklausomai nuo to, ar tiekėjas per nurodytą 30 (trisdešimties) dienų terminą pareiškia ieškinį teismui, ar ne, VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje nurodytas 10 (dešimties) dienų terminas prasideda:

- **Jeigu tiekėjas nesikreipė į teismą, ginčydamas pirkimo sutarties nutraukimą dėl esminio sutarties pažeidimo** – nuo VPĮ 102 straipsnio 4 dalyje įtvirtinto 30 (trisdešimties) dienų ieškinio senaties termino pabaigos.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija informavo tiekėją, kad nuo 2019 m. spalio 1 d. nutraukia pirkimo sutartį dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo. Pagal VPĮ 102 straipsnio 4 dalį tiekėjas, nesutikdamas su

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo sutarties nutraukimu dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo, turėjo teisę iki 2019 m. spalio 31 d. (imtinai) pareikšti ieškinį teismui. Jeigu tiekėjas iki 2019 m. spalio 31 d. nepareiškė ieškinio teismui, perkančioji organizacija privalėjo ne vėliau kaip 2019 m. lapkričio 11 d. (skaičiuojant 10 (dešimties) dienų terminą nuo 2019 m. spalio 31 d.), vykdydama VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą pareigą, paskelbti informaciją apie tokį tiekėją.

Tačiau svarbu pažymėti, kad VPĮ 104 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta tiekėjo pareiga, pateikus ieškinį, ne vėliau kaip per 3 (tris) darbo dienas apie tai informuoti perkančiąją organizaciją. Perkančioji organizacija, suėjus 30 (trisdešimties) dienų terminui nuo sutarties nutraukimo dienos, paprasčiausiai gali neturėti informacijos apie ieškinio pateikimą, nors toks ieškinys ir yra pateiktas. Dėl to perkančioji organizacija neturėtų pernelyg skubėti, žinoma, laikydamasi VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto 10 (dešimties) dienų termino, paskelbti informaciją apie tiekėją Nepatikimų tiekėjų sąraše.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija informavo tiekėją, kad nuo 2019 m. spalio 1 d. nutraukia pirkimo sutartį dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo. Pagal VPĮ 102 straipsnio 4 dalį tiekėjas, nesutikdamas su pirkimo sutarties nutraukimu dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo, turėjo teisę iki 2019 m. spalio 31 d. (imtinai) pareikšti ieškinį teismui. 2019 m. spalio 31 d. tiekėjas pareiškė ieškinį teismui, tačiau tą pačią dieną apie ieškinio pareiškimą neinformavo perkančiosios organizacijos. Perkančioji organizacija 2019 m. spalio 31 d. neturėdama informacijos apie ieškinio pateikimą, turi teisę įtraukti tokį tiekėją į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Vis dėlto, vadovaujantis VPĮ 104 straipsnio 1 dalimi, perkančioji organizacija neturėtų skubėti tą pačią dieną įrašyti tiekėjo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Pasibaigus ieškinio pateikimo terminui, perkančiajai organizacijai rekomenduotina mažiausiai 3 (tris) darbo dienas neskubėti viešinti informacijos apie pirkimo sutartį netinkamai vykdžiusį tiekėją.

- **Jeigu tiekėjas kreipėsi į teismą, ginčydamas pirkimo sutarties nutraukimą dėl esminio sutarties pažeidimo** – nuo teismo sprendimo, kuriuo nustatoma, kad nėra pagrindo tenkinti tiekėjo reikalavimą, įsiteisėjimo dienos. CPK 279 straipsnio 1 dalyje nurodyta,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kad pirmosios instancijos teismų sprendimai įsiteisėja pasibaigus apskundimo apeliacine tvarka terminui, jeigu sprendimas nėra apskųstas. Tuo atveju, kai yra paduotas apeliacinis skundas, sprendimas, kuris nėra panaikintas, įsiteisėja apeliacine tvarka išnagrinėjus bylą, o apeliacinės instancijos teismo nutartis ar naujas sprendimas įsiteisėja nuo jų priėmimo dienos.

2) Perkančioji organizacija priėmė sprendimą, kad tiekėjas pirkimo sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatytą sankciją. Remiantis VPĮ 102 straipsnio 4 dalimi, tiekėjas, manydamas, kad perkančioji organizacija nepagrįstai priėmė sprendimą, kad tiekėjas pirkimo sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatytą sankciją, turi teisę pareikšti ieškinį teismui per 30 (trisdešimt) dienų nuo perkančiosios organizacijos sprendimo išsiuntimo tiekėjui dienos. Priklausomai nuo to, ar tiekėjas per nurodytą 30 (trisdešimties) dienų terminą pareiškia ieškinį teismui, ar ne, VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje nurodytas 10 (dešimties) dienų terminas prasideda:

- **Jeigu tiekėjas nesikreipė į teismą, ginčydamas pirkimo sutarties nutraukimą dėl esminio sutarties pažeidimo** – nuo VPĮ 102 straipsnio 4 dalyje nurodyto 30 (trisdešimties) dienų termino pabaigos.
- **Jeigu tiekėjas kreipėsi į teismą, ginčydamas prikimo sutarties nutraukimą dėl esminio sutarties pažeidimo** – nuo teismo sprendimo, kuriuo nustatoma, kad nėra pagrindo tenkinti tiekėjo reikalavimą, įsiteisėjimo dienos.

3) Teismas priėmė sprendimą, kuriuo tenkinamas perkančiosios organizacijos reikalavimas atlyginti nuostolius, patirtus dėl to, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais. Nurodytu atveju VPĮ 91 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas 10 (dešimties) dienų terminas prasideda nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos. Atkreiptinas dėmesys, kad VPĮ 102 straipsnio 4 dalis yra ieškinio senaties termino norma. Tai reiškia, kad net ir pasibaigus VPĮ 102 straipsnio 4 dalyje nurodytiems terminams tiekėjas (ieškovas) turi teisę kreiptis į teismą, ginčydamas vienašališką sutarties nutraukimą dėl esminio pažeidimo ar perkančiosios organizacijos sprendimą dėl esminės sutarties sąlygos vykdymo su dideliais ar nuolatiniais trūkumais be sankcijos už tai skyrimo, prašydamas atnaujinti praleistą

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ieškinio pateikimo terminą[16]. Atitinkamai perkančioji organizacija (atsakovė) gali neprašyti taikyti ieškinio senaties termino[17]. Bet kokiu atveju galimybė pareikšti ieškinį net ir pasibaigus VPĮ 102 straipsnio 4 dalyje nurodytam terminui, jokiu būdu nevaržo perkančiosios organizacijos, kuri, vadovaudamasi VPĮ 91 straipsniu, privalo paskelbti informaciją apie pirkimo sutartį netinkamai vykdžiusius ar neįvykdžiusius tiekėjus.

3. VPĮ 91 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos, įtraukusios ūkio subjektą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, pareiga ne vėliau kaip per 3 (tris) darbo dienas apie tai informuoti tiekėją.

VPĮ 91 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga užtikrina, kad tiekėjas, įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, būtų tinkamai apie tai informuotas, kadangi dėl to tiekėjui kyla atitinkami padariniai ir sunkumai, dalyvaujant kituose viešuosiuose pirkimuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies, 8 dalies komentarus*). Tačiau, analogiškai, kaip jau nurodyta VPĮ 91 straipsnio 1 dalies komentare, šio procedūrinio termino praleidimas jokiu būdu nelemia tiekėjo įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą neteisėtumo ir (ar) negaliojimo. Tokį aiškinimą pagrindžia ir tai, kad tiek perkančiosios organizacijos, tiek tiekėjai yra laikytini profesionaliais viešųjų pirkimų teisinių santykių dalyviais[18]. Jau perkančiajai organizacijai informavus tiekėją apie priimtą sprendimą nutraukti pirkimo sutartį dėl esminio pažeidimo ar priimtą sprendimą skirti tiekėjui sankciją už esminių sutarties sąlygų vykdymą su nuolatiniais ir dideliais trūkumais, tiekėjui turi būti suprantama ir aišku, kad, įsiteisėjus tokiam perkančiosios organizacijos sprendimui, tiekėjas bus įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, kadangi tokios pasekmės nustatytos įstatyme. Dėl to VPĮ nėra įtvirtinto reikalavimo, kad perkančioji organizacija, pavyzdžiui, pranešime apie pirkimo sutarties nutraukimą dėl esminio pažeidimo informuotų tiekėją ir apie tokio nutraukimo būsimas pasekmes – įtraukimą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Vis dėlto svarbu pažymėti, kad tiekėjo įtraukimas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą yra laikytinas atskiru perkančiosios organizacijos sprendimu, kuris gali būti ginčijamas ir kitais pagrindais, nei įtvirtinta VPĮ 91 straipsnyje. Kitaip tariant, tiekėjas gali ginčyti įtraukimą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, nes jis buvo įtrauktas, pavyzdžiui, per klaidą, todėl jam nėra poreikio atskirai ginčyti sutarties nutraukimą ar netesybų taikymą. Tai galėtų būti ypač aktualu tretiesiems asmenims, kurie neprisiėmė solidarios atsakomybės su tiekėju (*detaliau žiūrėti VPĮ 91 straipsnio 1 dalies*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

komentarą), kadangi tokie asmenys sutarties nesudaro, jos nevykdo, jų atžvilgiu netaikomos netesybos.

Papildomai pažymėtina, kad tiekėjo įtraukimas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą savaime neleidžia draudimo tiekėjui dalyvauti kituose viešuosiuose pirkimuose. Nurodytas pašalinimo pagrindas (tiekėjo įtraukimas į Nepatikimų teikėjų sąrašą) grindžiamas svarbiausiu sutartį sudarusio konkurso laimėtojo santykių su perkančiąja organizacija veiksniu – laimėtojo patikimumu, kuriuo grindžiamas perkančiosios organizacijos pasitikėjimas juo. Taigi, perkančiosios organizacijos ir konkurso laimėtojo pasitikėjimo santykių užmezgimas reiškia, kad perkančioji organizacija neturi būti automatiškai saistoma kitos perkančiosios organizacijos atlikto vertinimo per ankstesnį viešąjį pirkimą[19] (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 6 punkto komentarą*).

[1] Nepatikimų tiekėjų sąrašas viešai skelbiamas adresu: https://vpt.lrv.lt/nepatikimi-tiekejai-1

[2] LApT 2019 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-890-302/2019.

[3] LApT 2017 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1513-178/2017; 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-540-302/2018.

[4]https://vpt.lrv.lt/lt/pasalinimo-pagrindai-1/nepatikimu-tiekeju-sarasas-1/klausimai atsakymai/perkanciosioms-organizacijoms-5

[5] LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017.

[6] LAT 2009 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-299/2009.

[7]https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/115005719229-Kokios-pirkimo-sutarties-s%C4%85lygos-gali-b%C5%ABti-esmin%C4%97mis-

[8] LAT 2018 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-386-378/2018.

[9] LApT 2018 m. birželio 7 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2A-821-302/2018.

[10] ESTT 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Meca*, C-41/18; 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză*, C-267/18.

[11] ESTT 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Meca*, C-41/18; 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză*, C-267/18.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[12] https://vpt.lrv.lt/lt/pasalinimo-pagrindai-1/nepatikimu-tiekeju-sarasas-1/nepatikimu-tiekeju-ivedimo-anketa

[13] https://vpt.lrv.lt/lt/pasalinimo-pagrindai-1/nepatikimu-tiekeju-sarasas-1/kaip-pasiekti-nepatikima-tiekeja

[14] Patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 1S-91.

[15] ESTT 1999 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Alcatel Austria ir kt.*, C-81/98.

[16] CK 1.131 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad, jeigu teismas pripažįsta, jog ieškinio senaties terminas praleistas dėl svarbios priežasties, pažeistoji teisė turi būti ginama, o praleistas ieškinio senaties terminas atnaujinamas.

[17] CK 1.126 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis reikalauja.

[18] LAT 2015 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-84-248/2015.

[19] ESTT 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Meta*, C-41/18; 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză*, C-267/18.

VI SKYRIUS. PIRKIMŲ VALDYMAS

92 straipsnis. Pirkimų valdyme dalyvaujančios institucijos

1. **Formuojant Europos Sąjungos pirkimų politiką dalyvauja, Europos Sąjungos pirkimų teisę į nacionalinę teisę perkelia, valstybės pirkimų politiką formuoja ir jos įgyvendinimą organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja ministerija, atsakinga už viešųjų pirkimų politikos formavimą.**
2. **Pirkimų politiką įgyvendina Viešųjų pirkimų tarnyba.**
3. **Pirkimų priežiūrą atlieka Viešųjų pirkimų tarnyba ir kitos valstybės institucijos pagal savo kompetenciją, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys pagal savo kompetenciją.**
4. **Šio įstatymo 46 straipsnio 4 dalies 1 punkte nurodytų tiekėjų susitarimų, kuriais iškreipiama pirkime dalyvaujančių tiekėjų konkurencija, nustatymo klausimais**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiąsias organizacijas konsultuoja ir metodinę pagalbą teikia Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.

5. **Šio įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje nurodytų interesų konfliktų nustatymo gaires rengia Vyriausioji tarnybinės etikos komisija.**
6. **Centrinės valdžios institucijų sąrašą peržiūri, atnaujina ir apie jį Europos Komisiją informuoja šį sąrašą tvirtinanti Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija.**
7. **Informaciją į kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų paklausimus dėl šio įstatymo 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51, 53 ir 57 straipsnių nuostatų taikymo teikia valstybės institucijos ir įstaigos pagal savo kompetenciją ir kiti asmenys, išduodantys dokumentus, susijusius su šioje dalyje nurodytų straipsnių nuostatų taikymu. Teikiant šią informaciją negali būti atskleidžiama konfidenciali informacija ir turi būti užtikrinama asmens duomenų apsauga pagal įstatymų reikalavimus.**
8. **Sprendimų, kuriuos priėmė teismas pagal šio įstatymo 106 straipsnio 2 dalį, kopijas per Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą Viešųjų pirkimų tarnybai teikia Nacionalinė teismų administracija.**
9. **Perkančiųjų organizacijų neatlygintiną prieigą prie dokumentų ar informacijos, patvirtinančios tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, per Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą teikia tokius duomenis tvarkančios pagal šio įstatymo 51 straipsnio 8 dalį į Viešųjų pirkimų tarnybos sudaromą sąrašą įtrauktos institucijos.**
10. **Duomenis apie pirkimo sutarčių ir vidaus sandorių vykdymą iš informacinės sistemos „E. sąskaita“ į Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą teikia valstybės įmonė Registrų centras. Informaciją, kuri turi būti teikiama pagal šį reikalavimą, nustato Viešųjų pirkimų tarnyba.**
11. **Informaciją apie subjektus, neatitinkančius minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, kaip tai numatyta šio įstatymo 46 straipsnio 4 dalies 8 punkte, skelbia Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos.**
12. **Šio įstatymo 37 straipsnio 2 dalyje ir 47 straipsnio 6 dalyje nurodytą informaciją, reikalingą įvertinti, ar perkančiosios organizacijos, veikiančios gynybos srityje, ketinama sudaryti pirkimo sutartis keltų grėsmę nacionalinio saugumo interesams,**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pagal perkančiosios organizacijos kreipimąsi teikia kompetentingos institucijos, vadovaudamosi Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatyme nurodytais sandorių atitikties nacionalinio saugumo interesams kriterijais. Šio įstatymo 37 straipsnio 2 dalyje ir 47 straipsnio 6 dalyje nurodytos informacijos vertinimas, ar perkančiosios organizacijos, valdančios ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą ar veikiančios srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, ketinama sudaryti pirkimo sutartis keltų grėsmę nacionalinio saugumo interesams, atliekamas nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo nustatyta tvarka.

VPĮ 92 straipsnyje yra įtvirtintas pirkimų valdyme dalyvaujančių institucijų sąrašas. Viešieji pirkimai yra svarbi priemonė, kuri, kartu su kitomis, padeda spręsti viešosios politikos klausimus, tokius kaip socialinės atskirties mažinimas, darbo vietų kūrimas, aplinkos tvarumo didinimas ir panašiai. Tai – bendrosios rinkos pagrindas ir svarbiausias investavimo būdas[1]. Efektyvus viešųjų pirkimų vykdymas ne tik užtikrina racionalų lėšų panaudojimą, skatina ekonomiką, tačiau, kaip nurodyta, prisideda ir prie kitų politikos tikslų: mažina socialinę atskirtį, remia ekologiją, inovacijas ir taip prisideda prie aplinkos tvarumo didinimo. Šiai sričiai daug dėmesio skiria Komisija, tarptautinės organizacijos (Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO), Europos Sąjungos iniciatyva „Parama valdysenos ir valdymo gerinimui“ (SIGMA), leisdamos rekomendacijas dėl viešųjų pirkimų, analizuodamos ir apibendrindamos skirtingų šalių patirtį ir formuodamos gerąją praktiką, aiškindamos Komisijos direktyvų reikalavimus.
Pagal viešųjų pirkimų sferą, dalyvių skaičių ir aplinką, kurioje jie vykdomi, viešųjų pirkimų sistema yra sudėtingas mechanizmas, kurio efektyviam veikimui užtikrinti būtina, kad kiekvienas sistemos dalyvis aiškiai suprastų savo pareigas ir atsakomybes, tinkamai ir laiku vykdytų jam paskirtas funkcijas. Viešųjų pirkimų sistemą sudaro šie subjektai: viešųjų pirkimų politikos formuotojai, politikos įgyvendintojai, pirkimus vykdantys subjektai, tiekėjai, priežiūros ir kontrolės, teisėsaugos institucijos. Esant teisminiam ginčui, sistemą papildo įvairių instancijų teismai, aiškinantys VPĮ nuostatas ir prisidedantys prie viešųjų pirkimų praktikos formavimo[2].
VPĮ 92 straipsnyje įtvirtintas būtent nacionalinių institucijų sąrašas. Tam tikros nacionalinės institucijos turi išimtinę Lietuvos viešųjų pirkimų politikos įgyvendinimo kompetenciją

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(pavyzdžiui, Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos koordinavimo komisija (*detaliau žiūrėti VPĮ 92 straipsnio 11 dalies komentarą*), kitais atvejais atitinkamos funkcijos yra padalijamos tarp kelių institucijų (pavyzdžiui, tarp skirtingų ministerijų pagal kompetenciją (*detaliau žiūrėti VPĮ 92 straipsnio 1 dalies komentarą)*.

1. VPĮ 92 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta institucija, atsakinga už viešųjų pirkimų politikos formavimą. Lietuvos viešųjų pirkimų politika yra neatsiejama nuo Europos Sąjungos viešųjų pirkimų politikos. Politikos formuotojai privalo atsižvelgti į Europos Sąjungos norminiuose dokumentuose viešiesiems pirkimams keliamus tikslus ir reikalavimus bei juos integruoti į nacionalinę teisinę sistemą. Taigi, pagal VPĮ 92 straipsnio 1 dalį už dalyvavimą formuojant Europos Sąjungos pirkimų politiką, Europos Sąjungos pirkimų teisės į nacionalinę teisę perkėlimą, valstybės pirkimų politikos formavimą ir jos įgyvendinimo organizavimą, koordinavimą ir kontroliavimą yra atsakinga Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija[3].

Ekonomikos ir inovacijų ministerija yra valstybės įstaiga. Ekonomikos ir inovacijų ministerija įpareigota formuoti valstybės politiką, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą, o įstatymų nustatytais atvejais – ją įgyvendinti pavestose valdymo srityse (Ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatų 1 straipsnis)[4]. Formuojant politiką, ministerijai pavesta: teikti Vyriausybei pasiūlymus dėl viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros, viešųjų pirkimų skaidrumo, efektyvumo didinimo, konkurencijos viešuosiuose pirkimuose skatinimo, palankesnių sąlygų smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams dalyvauti viešuosiuose pirkimuose sudarymo, darniųjų, inovatyvių viešųjų pirkimų skatinimo, perėjimo prie visiškai elektroninių viešųjų pirkimų, viešųjų pirkimų centralizavimo tobulinimo, veiksmingos viešųjų pirkimų kontrolės ir pažeidimų prevencijos, veiksmingo viešųjų pirkimų ginčų proceso; nagrinėti perkančiųjų organizacijų, tiekėjų ir asociacijų verslo struktūrų keliamas viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo problemas, analizuoti kitų valstybių patirtį viešųjų pirkimų srityje (Ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatų 8 straipsnis)[5].

Viešųjų pirkimų politika glaudžiai susijusi su kitomis valdymo sritimis, tokiomis kaip aplinkos apsauga, nacionalinis saugumas ir gynyba, inovacijos, energijos vartojimo efektyvumas ir kita. Formuojant viešųjų pirkimų politiką, būtina išmanyti atskiras valdymo sritis ir atitinkamoms

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kompetentingoms institucijoms įsitraukti į procesą. Dėl to, nors komentuojamoje VPĮ 92 straipsnio 1 dalyje aiškiai nenurodyta, formuojant politiką, be Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, pagal kompetenciją dalyvauja ir kitos institucijos, t. y. Aplinkos, Krašto apsaugos, Energetikos ar Susisiekimo ministerijos ir t.t. Taigi, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos veikla apima atskirų priemonių vykdymą, viešųjų pirkimų teisės aktų ir jų pakeitimų projektų rengimą, kuriame dalyvauja kitos institucijos ir teikia pastabas pagal kompetenciją (pvz., tiek, Aplinkos ministerija yra atsakinga už Žaliųjų pirkimų politikos formavimą[6], be to, pastabas dėl VPĮ ar jo pakeitimo projektų, taip pat pačius pakeitimų projektus gali rengti ir teikti taip pat kitos ministerijos).

Pavyzdys

Ekonomikos ir inovacijų ministerija yra įsteigusi Viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimo stebėsenos komisiją, kurios sudėtyje yra visų viešųjų pirkimų politikos formavime ir įgyvendinime dalyvaujančių institucijų ir aktyviausių socialinių partnerių atstovai. Šios komisijos tikslas – vykdyti viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimo stebėseną, nagrinėti viešųjų pirkimų reguliavimo taikymo praktikoje kylančias problemas, teikti pasiūlymus Ekonomikos ir inovacijų ministerijai dėl teisinio reguliavimo tobulinimo ir (ar) dėl efektyvesnio viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimo priemonių. Viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimo stebėsenos komisijoje taip pat siekiama rasti vieno tiekėjo pirkimų problemos sprendimus, aptarti centralizuotus pirkimus, administracinės naštos mažinimo aspektus supaprastintuose pirkimuose ir kitus praktikoje iškylančius aktualius klausimus[7].

2. VPĮ 92 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta pagrindinė institucija, atsakinga už viešųjų pirkimų politikos įgyvendinimą. Pagrindinė viešųjų pirkimų politiką įgyvendinanti institucija yra VPT, tačiau ji nėra vienintelė, kadangi viešųjų pirkimų politikos įgyvendinime dalyvauja ir kitos institucijos (*detaliau žiūrėti VPĮ 92 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Pavyzdys

Valstybės įmonė Registrų centras kartu su partneriais Ekonomikos ir inovacijų ministerija, UAB „Alna Software“, UAB „Skaitos kompiuterių servisas“, UAB „Sistemų integracijos sprendimai“ ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Asociacija „Infobalt“ nuo 2017 m. rugsėjo mėn. įgyvendina Europos infrastruktūros tinklų priemonės finansuojamą projektą „eInvoicing Cross-Border LT“. Projekto tikslas – modernizuoti valstybinę informacinę sistemą „E. Sąskaita“ taip, kad būtų sukurtos priemonės įgyvendinti Direktyvą 2014/55/ES dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose. Įgyvendinant šią direktyvą, turi būti sudarytos teisinės ir techninės galimybės perkančiosioms organizacijoms ir perkantiesiems subjektams priimti ir apdoroti 2017 m. spalio mėn. paskelbtą Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą EN 16931-1:2017 atitinkančias elektronines sąskaitas faktūras[8].

VPT yra Lietuvos Respublikos valstybės įstaiga (Viešųjų pirkimų tarybos nuostatų 1 straipsnis)[9].
VPT paskirtis – įgyvendinti viešųjų pirkimų, pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, ir koncesijų politiką ir prižiūrėti, kaip laikomasi VPĮ, GPĮ, PĮ ir KĮ (Viešųjų pirkimų tarybos nuostatų 2 straipsnis)[10].
VPT yra svarbi viešųjų pirkimų sistemos dalis, kurios veikla daro didelę įtaką viešųjų pirkimų sistemos efektyvumui. VPT funkcijos, įskaitant, bet neapsiribojant – rengti ir (arba) priimti VPĮ ir kituose įstatymuose nurodytus teisės aktus, teikti metodinę pagalbą, rengti VPĮ taikymui ir įgyvendinimui reikalingas rekomendacijas bei gaires ir kt. (Viešųjų pirkimų tarybos nuostatų 9 straipsnis[11], VPĮ 95 straipsnis).
VPT veiklos sritys įgyvendinant viešųjų pirkimų politiką yra ūkio subjektų priežiūra, teisės aktų pažeidimų prevencija, metodinė pagalba, mokymai, konsultavimas, statistika ir analizė, CVP IS administravimas, bendradarbiavimas, viešo intereso gynimas, tarptautinis bendradarbiavimas[12].
Visos VPT funkcijos, organizacinė ir valdymo struktūra bei kompetencija reglamentuojama VPĮ 93–95 straipsniuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 93–95 straipsnių komentarus*).

3. VPĮ 92 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos pirkimų priežiūrą atliekančios institucijos. Pirkimų priežiūrą atlieka VPT ir kitos valstybės institucijos pagal savo kompetenciją (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė), taip pat Vyriausybės nutarimu[13] įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys pagal savo kompetenciją. Pažymėtina, kad viena iš pagrindinių VPT funkcijų yra vykdyti VPĮ ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

prevenciją, prižiūrėti, kaip laikomasi šių teisės aktų reikalavimų, įskaitant šių teisės aktų reikalavimus, vykdant pirkimo sutartis ir VPĮ 10 straipsnyje nurodytus vidaus sandorius (*detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*); pagal VPT kompetenciją nagrinėti administracinių nusižengimų bylas (*detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*).

Tuo tarpu Lietuvos Respublikos finansų ministerija yra atsakinga už Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos vykdymą ir įgyvendinimą. Atitinkamai Vyriausybės nutarimu[14] įgaliotos įgyvendinančios institucijos, atsakingos už Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos techninės paramos prioritetų įgyvendinimą, vykdomų viešųjų pirkimų priežiūrą (VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra (CPVA), Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos aplinkos projektų valdymo agentūra (APVA), Europos socialinio fondo agentūra (ESFA), VšĮ Lietuvos verslo paramos agentūra (LVPA). Pavyzdžiui, Finansų ministerijai pavaldi CPVA yra atsakinga už patikimo finansinės paramos (lėšų) panaudojimo, efektyvaus programų ir projektų valdymo užtikrinimą. CPVA strateginiai tikslai: (i) užtikrinti tinkamą Europos Sąjungos, tarptautinių institucijų, valstybės ir kitų lėšų panaudojimą, orientuojantis į CPVA administruojamų projektų rezultatus; (ii) vystyti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės bei su viešosiomis investicijomis susijusias konsultavimo funkcijas; (iii) skleisti projektų ir programų, finansuojamų iš Europos Sąjungos, tarptautinių institucijų, valstybės ir kitų lėšų, administravimo ir viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo patirtį, inicijuojant arba vykdant (dalyvaujant) patirties sklaidos projektus[15]. Atitinkamai, vykdant strateginius tikslus, CPVA viena iš funkcijų yra viešųjų pirkimų priežiūra (tikrinimas) (CPVA įstatų 11 punktas)[16]. Tai yra įprastinės pagal minėtą Vyriausybės nutarimą įgyvendinančiųjų institucijų atliekamos funkcijos.

Kiekvienos iš nurodytų institucijų nėra viena kitai atskaitingos ar pavaldžios, o vykdo būtent joms priskirtinas funkcijas, taip pat – ir viešųjų pirkimų priežiūrą pagal savo kompetenciją. Nurodytų institucijų kompetencijų pasidalijimas yra nustatytas Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014 – 2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą, taisyklėse[17]. Pažymėtina, kad tą patį pirkimą vienu metu gali tikrinti, pavyzdžiui, tiek VPT, tiek CPVA ir pan. Tą pati pirkimą taip pat vienu metu gali tikrinti ir skirtingos agentūros, pavyzdžiui, CPVA ir APVA, jeigu pirkimas yra finansuojamas iš šaltinių, kuriuos administruoja abi tikrinančios agentūros. Tais atvejais, kai kelios institucijos, tikrindamos tą patį projektą, nesutaria

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dėl atitinkamo pažeidimo su projekto vykdytoju, jos kreipiasi į VPT dėl išvados šiuo klausimu pateikimo. Atsižvelgiant į dabartinį reguliavimą, komentaro autorių nuomone, siekiant išvengti dvigubo tikrinimo procedūrų, dabartinė sistema ir kompetencijų pasidalijimas tarp institucijų yra taisytinas.

Papildomai pažymėtina, kad kasacinio teismo išaiškinta, jog pirkimo procedūrų teisėtumas ir perkančiosios organizacijos veiksmų pagrįstumas yra svarbus visuomenės interesas. Dėl to VPT, kaip viešąjį interesą ginančiai institucijai, suteikta teisė inicijuoti ieškinius viešajam interesui ginti dėl viešojo pirkimo procedūrų teisėtumo[18]. Atitinkamai prie pirkimų priežiūros tam tikra prasme prisideda ir teismai. Kitaip tariant, nors teismai nėra administracinės priežiūros subjektai, tačiau tai yra peržiūros institucijos. Taigi, teismai atlieka pirkimų priežiūrą bendrąja prasme, pagal kompetenciją nagrinėdami viešųjų pirkimų bylas ir formuodami teismų praktiką viešųjų pirkimų srityje.

Pirkimų priežiūrą pagal kompetenciją taip pat vykdo teisėsaugos institucijos, atlikdamos nusikalstamų veikų ir korupcijos pobūdžio nusikalstamų veikų viešųjų pirkimų srityje tyrimus, įgyvendindamos prevencines ir antikorupcines priemones (pavyzdžiui, jei VPT, pagal savo kompetenciją atlikdama tyrimą, identifikuoja, kad vykdant pirkimo procedūras, galimai buvo padarytas baudžiamasis nusižengimas ar nusikaltimas, tokiu atveju VPT turėtų kreiptis į ikiteisminio tyrimo instituciją, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybą (STT), Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (FNTT) (ją informuoti) atitinkamam tyrimui pradėti).

4. VPĮ 92 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba yra atsakinga už perkančiųjų organizacijų konsultavimą ir metodinės pagalbos teikimą, nustatant VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkte nurodytus tiekėjų susitarimus, kuriais iškreipiama pirkime dalyvaujančių tiekėjų konkurencija (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą*).

Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba yra savarankiška valstybės įstaiga, atskaitinga Lietuvos Respublikos Seimui, vykdanti valstybinę konkurencijos politiką ir prižiūrinti, kaip laikomasi įstatymų, kurių priežiūra pavesta Konkurencijos tarybai, reikalavimų. Institucijos teisinė autonomija, įtvirtinta Konkurencijos įstatyme, garantuoja priimamų sprendimų nešališkumą[19].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Konkurencijos tarybos funkcijos, be kita ko, apima Konkurencijos įstatymo ir kitų įstatymų pažeidimų tyrimą bei nagrinėjimą, sankcijas pažeidėjams įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka taikymą[20]. Taigi, Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba gali, *pirma*, pati atlikti Konkurencijos įstatymo pažeidimo tyrimus, *antra*, teikti savo neįpareigojančias išvadas, kurios gali būti svarbios perkančiosioms organizacijoms, priimant sprendimus ir vėliau sprendžiant dėl jų teisėtumo[21].

5. VPĮ 92 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta institucija, rengianti VPĮ 21 straipsnio 1 dalyje nurodytų Viešuosiuose pirkimuose kylančių interesų konfliktų nustatymo gaires, t. y. Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (*detaliau žiūrėti VPĮ 21 straipsnio 1 dalies komentarą*). Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (VTEK) yra Lietuvos Respublikos Seimo įsteigta ir jam atskaitinga kolegiali institucija, kurios paskirtis – užtikrinti, kad valdžios įstaigos ir jose dirbantys asmenys etiškai tarnautų žmonėms. VTEK uždaviniai yra: (i) padėti asmenims deklaruoti privačius interesus ir juos derinti su viešaisiais interesais; (ii) užtikrinti, kad asmenys skaidriai darytų įtaką teisėkūrai; (iii) įgyvendinant Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatyme nustatytus įgaliojimus, užkirsti kelią atsirasti ir plisti korupcijai; (iv) įgyvendinant Lietuvos Respublikos valstybės politikų etikos kodekse nustatytus įgaliojimus, padėti valstybės politikams viešajame gyvenime elgtis etiškai; (v) koordinuoti tarnybinės etikos politikos formavimą valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose bei kituose viešojo sektoriaus subjektuose; (vi) atlikti privačių interesų deklaravimo stebėseną, interesų konfliktų rizikos vertinimą ir valdymą, pažeidimų prevenciją valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose, kituose viešojo sektoriaus subjektuose ir kituose Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatyme nurodytuose juridiniuose asmenyse, kuriuose dirba deklaruojantys asmenys (Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo 2 straipsnio 2 dalis).

6. Pagal VPĮ 92 straipsnio 6 dalį Centrinės valdžios institucijų sąrašą peržiūri, atnaujina ir apie jį Komisiją informuoja šį sąrašą tvirtinanti Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija[22]. Centrinės valdžios institucija – perkančioji organizacija, įrašyta

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

į centrinių valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašą[23].

Jeigu yra įsteigiamas naujas ūkio subjektas, kuris atitinka perkančiosios organizacijos sąvoką (*detaliau dėl žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 25 dalies komentarą*), Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija sprendžia, ar tokia perkančioji organizacija priskirtina centrinės valdžios perkančiosioms organizacijoms ir ar turi būti keičiamas Centrinės valdžios perkančiųjų organizacijų sąrašas, jį papildant, ar ne.

7. VPĮ 92 straipsnio 7 dalyje įtvirtintos institucijos, teikiančios informaciją į kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų paklausimus dėl VPĮ 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51, 53 ir 57 straipsnių nuostatų taikymo (*detaliau žiūrėti VPĮ 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51, 53 ir 57 straipsnių komentarus*). VPĮ 92 straipsnio 7 dalyje šios institucijos nėra konkrečiai įvardintos ir nėra pateiktas jų sąrašas, taigi, reikalingą informaciją kiekvienu iš nurodytų atveju teikia skirtingos institucijos pagal savo kompetenciją (pavyzdžiui, informaciją dėl pašalinimo pagrindų nebuvimo pagal VPĮ 46 straipsnį, atsižvelgiant į konkretų pašalinimo pagrindą, teikia Konkurencijos taryba, VĮ Registrų centras, Informatikos ir ryšių departamentas ir kitos institucijos ar asmenys).

Institucija ar asmuo, teikiantis informaciją, reikalingą pagal VPĮ 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51, 53 ir 57 straipsnių nuostatas, privalo užtikrinti teikiamos konfidencialios informacijos (CK 1.116 straipsnis, VPĮ 20 straipsnis (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*) bei asmens duomenų apsaugą (Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas). Atitinkamai Reglamento 2016/679 83 straipsnyje įtvirtinta, kad, siekiant užtikrinti saugumą ir užkirsti kelią šiam reglamentą pažeidžiančiam duomenų tvarkymui, duomenų valdytojas arba duomenų tvarkytojas turėtų įvertinti su duomenų tvarkymu susijusius pavojus ir įgyvendinti jo mažinimo priemones, pavyzdžiui, šifravimą. Šiomis priemonėmis turėtų būti užtikrintas tinkamo lygio saugumas, įskaitant konfidencialumą, atsižvelgiant į techninių galimybių išsivystymo lygį ir įgyvendinimo sąnaudas pavojų ir saugotinų asmens duomenų pobūdžio atžvilgiu. Vertinant pavojų duomenų saugumui, reikėtų atsižvelgti į pavojus, kurie kyla, tvarkant asmens duomenis, pavyzdžiui, į tai, kad persiųsti, saugomi ar kitaip tvarkomi duomenys gali būti netyčia arba

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

neteisėtai sunaikinti, prarasti, pakeisti, be leidimo atskleisti arba be leidimo prie jų gauta prieiga, ir dėl to gali būti padarytas kūno sužalojimas, materialinė ar nematerialinė žala.

8. VPĮ 92 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta, kad Nacionalinė teismų administracija yra atsakinga už teismų sprendimų, kuriais buvo nuspręsta nepripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia ir taikyti alternatyvias sankcijas (*detaliau žiūrėti VPĮ 106 straipsnio 2 dalies komentarą*), kopijų VPT įteikimą per CVP IS.

Nacionalinė teismų administracija yra teismus ir teismų savivaldos institucijas aptarnaujanti biudžetinė įstaiga, kurios paskirtis – pagal kompetenciją užtikrinti teismų ir teismų savivaldos institucijų administracinę ir organizacinę veiklą (Lietuvos Respublikos nacionalinės teismų administracijos įstatymo 1 straipsnis). Viena iš pagrindinių Nacionalinės teismų administracijos veiklos sričių, be kita ko, yra visuomenės informavimas (Lietuvos Respublikos nacionalinės teismų administracijos įstatymo 2 straipsnis). Nacionalinė teismų administracija turi laiku ir tinkamai informuoti visuomenę, žiniasklaidą, taip pat – valstybės ir savivaldybės institucijas ir įstaigas apie teismų savivaldos institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų veiklą bei jų priimamus sprendimus[24].

9. VPĮ 92 straipsnio 9 dalyje[25] įtvirtinta, kad Lietuvos Respublikos įmonės ir institucijos, kompetentingos išduoti VPĮ 51 straipsnio 2 dalyje nurodytus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinančius dokumentus (pavyzdžiui, VĮ Registrų centras, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir kt.) turi suteikti perkančiosioms organizacijoms neatlygintiną prieigą per CVP IS prie šių dokumentų ar informacijos. Tokių įmonių ir institucijų sąrašą sudaro VPT[26] (*detaliau žiūrėti VPĮ 51 straipsnio 2 dalies komentarą*).

10. VPĮ 92 straipsnio 10 dalyje įtvirtinta, kad duomenis apie pirkimo sutarčių ir vidaus sandorių vykdymą iš informacinės sistemos „E. sąskaita“ į CVP IS teikia VĮ Registrų centras, kitaip tariant, VĮ Registrų centras teikia elektroninę paslaugą „E. sąskaita“[27]. Informacinė sistema „E. sąskaita“ – valstybės informacinė sistema, skirta informacinių

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

technologijų priemonėmis parengti, pateikti ir išsaugoti, bet neapsiribojant, su viešųjų pirkimų sutarčių, sudarytų pagal VPĮ, bei vidaus sandorių vykdymu susijusias sąskaitas už įsigyjamas prekes, paslaugas ir darbus, taip pat gauti informaciją apie pateiktų sąskaitų apmokėjimą[28] (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 12 dalies komentarą*). Nurodytos informacijos iš informacinės sistemos „E. sąskaita“ teikimas prisideda prie viešųjų pirkimų skaidrumo principo užtikrinimo, kadangi, tokiu būdu VPT turi techninę galimybę gauti viešojo pirkimo–pardavimo sutarties bei vidaus sandorių vykdymo informaciją, kuri reikalinga užtikrinti tokių sutarčių vykdymo kontrolę. Informaciją, kuri turi būti teikiama pagal šį reikalavimą, nustato VPT.

11. VPĮ 92 straipsnio 11 dalyje įtvirtinta, kad Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos skelbia informaciją apie subjektus, neatitinkančius minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų pagal VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 8 punktą (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 8 punkto komentarą*). Ar mokesčių mokėtojas atitinka minimalius patikimo mokesčių mokėtojo kriterijus (pagal Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 40^1 straipsnį), galima patikrinti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos interneto puslapyje (nuoroda: https://www.vmi.lt/cms/informacija-apie-mokesciu-moketojus), atlikus paiešką pagal nuorodą „Fiziniai asmenys“ arba „Juridiniai asmenys“ skiltyje „Priklausymas grupėms“. Siekiant peržiūrėti visus mokesčių mokėtojus, kurie atitinka ar neatitinka minimalius numatytus kriterijus, reikia atlikti paiešką pagal nuorodą „Pagal grupes“, pasirinkus grupę „Atitinka minimalius patikimo mokesčių mokėtojo kriterijus (pagal Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 40^1 straipsnį)“ arba „Neatitinka minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų“ (pagal Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 40^1 straipsnį)“.

12. VPĮ 92 straipsnio 12 dalyje įtvirtinta, kad informaciją, kuri reikalinga įvertinti, ar perkančiosios organizacijos, veikiančios gynybos srityje, ketinama sudaryti pirkimo sutartis keltų grėsmę nacionalinio saugumo interesams, pagal perkančiosios

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijos kreipimąsi teikia institucijos pagal kompetenciją (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio 2 dalies ir 47 straipsnio 6 dalies komentarus*). Vertinimą dėl ketinamos sudaryti sutarties atitikties nacionalinio saugumo interesams atlieka Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos koordinavimo komisija, kuri veikia pagal Vyriausybės patvirtintą Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos koordinavimo komisijos darbo tvarkos aprašą.

Komisija įgaliota atlikti nacionaliniam saugumui svarbios įmonės ketinamo sudaryti ar sudaryto sandorio patikrą, duoti sutikimą pirmos ir antros kategorijų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių reorganizavimo, pertvarkymo, restruktūrizavimo ar likvidavimo procesų įgyvendinimui. Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos koordinavimo komisijos darbo tvarkos apraše nustatyti kreipimosi į komisiją pagrindai, būtini pateikti dokumentai, investuotojų patikros dėl atitikties nacionalinio saugumo interesams vykdymo procedūros ir komisijos sprendimų priėmimo tvarka. Vertinimas dėl ketinamos sudaryti sutarties atitikties nacionalinio saugumo interesams atliekamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatyme įtvirtintais kriterijais bei tvarka.

[1] Europos Komisijos 2017 m. spalio 3 d. rekomendacija dėl viešųjų pirkimų specializacijos „*Viešųjų pirkimų specializacijos struktūros kūrimas*“, Nr. C(2017) 6654 final.

[2] Valstybės kontrolės 2018 m. gegužės 4 d. valstybinio audito ataskaita „*Viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimas*“ Nr. VA-2018-P-900-1-4.

[3] Ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatai, patvirtinti Vyriausybės 2018 m. gruodžio 27 d. nutarimu Nr. 1403.

[4] Ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatai, patvirtinti Vyriausybės 2018 m. gruodžio 27 d. nutarimu Nr. 1403.

[5] Ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatai, patvirtinti Vyriausybės 2018 m. gruodžio 27 d. nutarimu Nr. 1403.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[6] Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos interneto puslapis: https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/kitos-veiklos-sritys/zalieji-pirkimai.

[7] Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos interneto puslapis: http://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/viesuju-pirkimu-politika/viesuju-pirkimu-sistemos-funkcionavimo-stebesena.

[8] Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos interneto puslapis: http://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/viesuju-pirkimu-politika/projektas-einvoicing-cross-border-lt.

[9] Viešųjų pirkimų tarnybos nuostatai, patvirtinti Vyriausybės 2017 m. spalio 31 d. nutarimu Nr. 889.

[10] Viešųjų pirkimų tarnybos nuostatai, patvirtinti Vyriausybės 2017 m. spalio 31 d. nutarimu Nr. 889.

[11] Viešųjų pirkimų tarnybos nuostatai, patvirtinti Vyriausybės 2017 m. spalio 31 d. nutarimu Nr. 889.

[12] Viešųjų pirkimų tarnybos interneto puslapis: https://vpt.lrv.lt/lt/veiklos-sritys.

[13] 2014 m. birželio 4 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 528 „Dėl atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą“.

[14] *Ten pat.*

[15] VšĮ Centrinės projektų valdymo agentūros 2016 m. veiklos ataskaita: https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/cpva%20veiklos%20ataskaita_2016_su%20parasais.pdf.

[16] VšĮ Centrinės projektų valdymo agentūros įstatai: https://www.cpva.lt/data/public/uploads/2018/02/cpva_istatai.pdf.

[17] Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014 – 2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą, taisyklės, patvirtintos Vyriausybės 2014 m. birželio 4 d. nutarimu „Dėl atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą“ Nr. 528.

[18] LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[19] Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nuostatų, patvirtintų Vyriausybės 2012 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 1337, 1 straipsnis.

[20] Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nuostatų, patvirtintų Vyriausybės 2012 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 1337, 8 straipsnis.

[21] LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-397-378/2018.

[22] Ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatai, patvirtinti Vyriausybės 2018 m. gruodžio 27 d. nutarimu Nr. 1403.

[23] Centrinių valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos ūkio ministro (šiuo metu pavadinimas pakeistas į Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija) 2003 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. 4-72.

[24] Lietuvos teismų interneto puslapis: https://www.teismai.lt/lt/nacionaline-teismu-administracija/veiklos-sritys/134.

[25] Vadovaujantis 2017 m. gegužės 2 d. VPĮ Nr. I-149, pakeitimo įstatymu Nr. XIII-327, komentuojamo VPĮ 92 straipsnio 9 dalies nuostata įsigalioja 2023 m. sausio 1 d.

[26] Lietuvos Respublikos įmonių ir institucijų, kompetentingų išduoti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 51 straipsnio 2 dalyje nurodytus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinančius dokumentus, sąrašas, patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. 1S-71.

[27] Informacinės sistemos „E. sąskaita“ nuostatai, patvirtinti Nacionalinio bendrųjų funkcijų centro direktoriaus 2019 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. V-316; VĮ Registrų centras interneto puslapis: http://info.registrucentras.lt/faq/elektronine_saskaita.

[28] Informacinės sistemos „E. sąskaita“ nuostatų, patvirtintų Nacionalinio bendrųjų funkcijų centro direktoriaus 2019 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. V-316, 2.2. straipsnis.

93 straipsnis. Viešųjų pirkimų tarnyba

1. **Viešųjų pirkimų tarnyba – valstybės biudžetinė įstaiga, veikianti pagal šį ir kitus Lietuvos Respublikos įstatymus, tarptautinius įsipareigojimus, savo nuostatus ir finansuojama iš valstybės biudžeto.**
2. **Viešųjų pirkimų tarnyba yra viešasis juridinis asmuo, turintis sąskaitą banke ir antspaudą su Lietuvos valstybės herbu ir savo pavadinimu. Viešųjų pirkimų tarnybos**

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

administracijos struktūrą tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba paveda ją tvirtinti Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriui. Viešųjų pirkimų tarnybos nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

3. **Viešųjų pirkimų tarnybos darbo tvarka nustatyta Viešųjų pirkimų tarnybos darbo reglamente. Šį reglamentą tvirtina Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius.**
4. **Pasibaigus kalendoriniams metams, Viešųjų pirkimų tarnyba per 4 mėnesius parengia metinę veiklos ataskaitą, ją paskelbia Viešųjų pirkimų tarnybos interneto svetainėje ir pateikia Lietuvos Respublikos Seimui ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei.**
5. **Viešųjų pirkimų tarnyba priima sprendimus savarankiškai ir nešališkai.**

Komentuojamame VPJ 93 straipsnyje įtvirtinta VPT, kaip valstybinės įstaigos, forma, finansavimo tvarka ir veiklos organizavimo pagrindiniai principai.

VPT įkurta 1996 m. gruodžio 19 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1473.

VPT paskirtis – įgyvendinti viešųjų pirkimų, pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, ir koncesijų politiką ir prižiūrėti, kaip laikomasi VPJ, GPJ, PJ ir Koncesijų įstatymo[1].

VPT vizija – „*VPT – pažangi, nepriklausoma profesionalų komanda, kuria pasitiki visuomenė*“, misija – „*Viešasis pirkimas – skaidrus, paprastu ir efektyvu*“.

VPT, atsižvelgiant į jos steigimo ir veiklos tikslus, turi teisę teikti valdingo pobūdžio nurodymus perkančiosioms organizacijoms[2], kurių pastarosios privalo laikytis, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos turi pareigą vykdyti VPT vertinimo ar tikrinimo metu pateiktus įpareigojimus, perkančiosios organizacijos privalo vadovautis VPT parengtais privalomojo pobūdžio teisės aktais. VPT funkcijos ir teisės, įskaitant teisę duoti valdingus nurodymus, yra detaliai įtvirtintos VPJ 95 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPJ 95 straipsnio komentarą*).

1. VPJ 93 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta VPT apibrėžtis, juridinio asmens forma, finansavimo šaltiniai ir veiklą reguliuojantys teisės aktai.

VPT kaip juridinio asmens forma – valstybės biudžetinė įstaiga, tai parodo, kad VPT steigėjas yra valstybė (1996 m. gruodžio 19 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1473). Tai, kad valstybė yra VPT steigėjas, nustatyta Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo 4

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsnio 1 dalyje ir VPT nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. 1517 (toliau – VPT nuostatai).

Biudžetinė įstaiga gali turėti ir įgyti tik tokias civilines teises ir pareigas, kurios neprieštarauja biudžetinės įstaigos nuostatams ir jos veiklos tikslams (Biudžetinių įstaigų įstatymo 3 straipsnio 1 dalis).

VPT savo veikloje vadovaujasi:

- Lietuvos Respublikos įstatymais: Lietuvos Respublikos Konstitucija, VPJ, GPJ, PJ, Koncesijos įstatymu, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymu, Biudžetinių įstaigų įstatymu, kitais įstatymais ir Lietuvos Respublikos Seimo priimtais teisės aktais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais ir kitais teisės aktais;
- tarptautiniais įsipareigojimais: Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis ir susitarimais, Europos Sąjungos teisės aktais;
- VPT nuostatais. VPT nuostatų 15 punkte nustatyta, kad VPT veikla organizuojama vadovaujantis VPT direktoriaus patvirtintais strateginiais veiklos planais, rengiamais vadovaujantis Strateginio planavimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“, kitais planavimo dokumentais.

VPT finansavimas skiriamas iš valstybės biudžeto (VPT nuostatų 5 punktas).

2. VPJ 93 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta VPT, kaip juridinio asmens, teisinė forma, rekvizitai, VPT administracijos ir VPT nuostatų tvirtinimo tvarka.

Kaip nustatyta VPJ 93 straipsnio 1 dalyje, VPT yra biudžetinė įstaiga, t. y. viešasis ribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo.

Tai, kad VPT yra viešasis juridinis asmuo, vadovaujantis CK 2.34 straipsnio 2 dalimi, reiškia, jog šio juridinio asmens tikslas tenkinti viešuosius interesus ir jog VPT yra ne pelno siekianti organizacija. CK 2.34 straipsnio 4-5 dalyse nurodyti ribojimai, taikomi viešiesiems juridiniams asmenims. VPT juridinio asmens teisinė forma reiškia, kad VPT gali vykdyti tik tiksliai jai priskirtas funkcijas, negali savo nuožiūra pakeisti veiklos pobūdžio, pavyzdžiui, užsiimti nekilnojamojo turto vystymu.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tai, kad VPT yra ribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo reiškia, kad VPT steigėjai neatsako savo turtu už VPT veiksmus ir sprendimus (CK 2.50 straipsnio 4 dalis).

VPJ 93 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti VPT rekvizitai:

- turi sąskaitą banke;
- antspaudą su Lietuvos Respublikos herbu ir savo pavadinimu.

Vadovaujantis Biudžetinių įstaigų įstatymo 4 straipsnio 2 dalimi, Lietuvos Respublikos Vyriausybė įgyvendina savininko teises, todėl:

- VPT administracijos struktūrą tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba paveda ją tvirtinti VPT direktoriui[3].
- VPT nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė (patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. 1517).

3. VPJ 93 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos teisės normos, kuriomis reguliuojama VPT darbo tvarka.

VPJ 93 straipsnio 3 dalyje nėra detalizuoti reikalavimai VPT darbo tvarkai, o nukreipiama į VPT darbo reglamentą, patvirtintą VPT direktoriaus 2011 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1S-200 (toliau – VPT darbo tvarka).

VPT darbo tvarkoje įtvirtinta:

- VPT administracijos struktūra;
- VPT veiklos organizavimas;
- pavedimai;
- dokumentų valdymas;
- teisėkūra;
- pozicijų kitoms institucijoms ir įstaigoms teikimas;
- sutarčių vizavimas;
- užsienio valstybių oficialių asmenų, tarptautinių institucijų ir organizacijų atstovų ir kitų svečių priėmimas;
- informacijos apie tarnybos veiklą skelbimas;
- asmenų prašymų nagrinėjimas ir jų aptarnavimas;
- tarnybinės komandiruotės;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- atostogų suteikimo tvarka;
- darbuotojų mokymas ir kvalifikacijos kėlimas;
- darbuotojų skatinimas ir atsakomybė;
- antspaudo naudojimas;
- tarnybinio transporto ir mobiliųjų telefonų naudojimas;
- darbo grupių ir komisijų veikla.

Darbo tvarka papildomai reguliuojama VPT vidaus tvarkos taisyklėmis, VPT administracijos padalinių nuostatais, VPT valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybių aprašymais[4].

4. VPĮ 93 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kada, kokiomis priemonėmis yra skelbiama bei kuriai institucijai teikiama VPT veiklos ataskaita.

Viešojo sektoriaus subjektų, įskaitant VPT, metinių veiklos ataskaitų reikalavimai nustatyti Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatyme[5].

Viešojo sektoriaus subjekto metinė veiklos ataskaita – viešojo sektoriaus subjekto nefinansinė ataskaita, kurioje pateikiama informacija apie metinius veiklos rezultatus, atsižvelgiant į veiklos tikslų pasiekimą[6].

VPT veiklos ataskaita yra rengiama viena kartą per metus, per 4 mėnesius po kalendorinių metų pabaigos, t. y. iki kiekvienų metų balandžio 30 dienos.

Veiklos ataskaitoje turi būti pateikiama: informacija apie viešojo sektoriaus subjekto metinius veiklos rezultatus, atsižvelgiant į veiklos tikslų pasiekimą. Viešojo sektoriaus subjektas, įgyvendinantis asignavimų valdytojo strateginį veiklos planą, teikia informaciją apie metinius veiklos rezultatus, pasiektus vykdant asignavimų valdytojo strateginį veiklos planą; informacija apie atliktus darbus ir kita su viešojo sektoriaus subjekto metiniais veiklos rezultatais susijusi informacija[7].

VPT veiklos ataskaitose[8] pateikiami duomenys: kaip VPT konkrečiais metais įgyvendino VPT strateginį veiklos planą[9]; kokie pagrindiniai veiklos rezultatai; kokia suteikta metodinė pagalba ir mokymai; VPT teisėkūra, pavyzdžiui, kokius pasiūlymus VPĮ pateikė VPT, kokios tvarkos, rekomendacijos buvo parengtos; kaip buvo nagrinėjami pranešimai apie pažeidimus, vykdomi

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pažeidimų tyrimai; kokių prevencinių priemonių ėmėsi VPT išvengti pažeidimų; kokių veiksmų ėmėsi VPT dėl pirkimų ir sutarčių priežiūros.

Viešojo sektoriaus subjektai veiklos ataskaitą teikia viešojo sektoriaus subjektui, kurio vadovas yra asignavimų valdytojas ir kuris perdavė jiems gautus asignavimus šio viešojo sektoriaus subjekto nustatytu terminu[10]. VPT veiklos ataskaita teikiama Lietuvos Respublikos Seimui ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

VPT veiklos ataskaita skelbiama viešai VPT interneto svetainėje (VPT darbo tvarkos 16 punktas)[11].

5. VPĮ 93 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad VPT priima sprendimus savarankiškai ir nešališkai.

VPT kaip viešojo administravimo subjektas savo veikloje privalo vadovautis VAĮ[12]. VAĮ 3 straipsnyje yra įtvirtinti viešojo administravimo principai, kuriais privalo vadovautis ir VPT savo veikloje, t. y.:

- įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais;
- objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs;
- atsakomybės už priimtus sprendimus. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas, priimdamas administracinius sprendimus, turi prisiimti atsakomybę už priimtų administracinių sprendimų sukeltus padarinius.

Taigi, VPT, priimdama sprendimus, turi vadovautis tik įstatymais ir kitais teisės aktais, atsižvelgdama į visų suinteresuotų asmenų pateiktus paaiškinimus, neturėdama išankstinio nusistatymo už ar prieš konkretų sprendimą.

Kadangi VPT prižiūri kitų viešųjų subjektų, valstybinės valdžios institucijų (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos ir pan.) viešuosius pirkimus, tai itin svarbu, kad šios institucijos negalėtų ir nedarytų įtakos VPT sprendimų priėmimui.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] LApT 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2A-1161-381/2019.

[2] LAT 2012 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-132/2012.

[3] LRV 2011 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr, 1518 „Dėl Viešųjų pirkimų tarnybos administracijos struktūros tvirtinimo“. Aktualią informaciją apie struktūrą galima rasti http://vpt.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/vpt-struktura.

[4] VPT nuostatų 16 punktas.

[5] Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo 2 straipsnio 34^1 dalis.

[6] Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo 2 straipsnio 34^1 dalis.

[7] Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo 22^1 straipsnio 1 dalis.

[8] http://vpt.lrv.lt/lt/administracine-informacija/metines-veiklos-ataskaitos-1.

[9] VPT direktoriaus 2019 m. sausio 8 d. įsakymu Nr. 1V-3 patvirtintas 2019-2021 m. strateginis veiklos planas.

[10] Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo 32^1 straipsnio 1 dalis.

[11] http://vpt.lrv.lt/lt/administracine-informacija/metines-veiklos-ataskaitos-1.

[12] VPT nuostatų 3 punktas.

94 straipsnis. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius

1. Viešųjų pirkimų tarnybai vadovauja direktorius. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius – valstybės pareigūnas, kurį Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko teikimu 4 metams į pareigas priima ir iš jų atleidžia Respublikos Prezidentas. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius pareigas gali eiti ne daugiau kaip dvi kadencijas iš eilės.

2. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius gali turėti pavaduotojų. Pavaduotojus skiria Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka. Kai direktoriaus nėra, jį laikinai pavaduoja vienas iš jo pavaduotojų.

3. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriumi gali būti nepriekaištingos reputacijos asmuo, kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis ir turi magistro ar jam prilygintą kvalifikacinį laipsnį.

4. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius atleidžiamas iš pareigų šiais pagrindais:

1) savo noru;

2) kai pasibaigia jo kadencija;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3) kai jis išrenkamas arba paskiriamas į kitas pareigas;

4) kai dėl jo įsiteisėja apkaltinamasis teismo nuosprendis;

5) kai paaiškėja, kad jis šiurkščiai pažeidė savo pareigas;

6) jeigu savo poelgiu jis pažemino valstybės pareigūno vardą;

7) jeigu jis neatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų;

8) kai jis netenka Lietuvos Respublikos pilietybės.

5. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius gali būti atleidžiamas iš pareigų dėl sveikatos būklės, kai jis dėl laikinojo nedarbingumo nedirba ilgiau kaip 120 kalendorinių dienų iš eilės arba ilgiau kaip 140 dienų per paskutinius 12 mėnesių. Į šiuos laikotarpius neįskaitomas laikas, per kurį jis gavo ligos socialinio draudimo pašalpą sergantiems šeimos nariams slaugyti ir ligos pašalpą dėl užkrečiamųjų ligų protrūkių arba epidemijų nušalintiems nuo darbo.

6. Pasibaigus kadencijai, Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius eina pareigas tol, kol į šias pareigas bus priimtas naujas direktorius.

7. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius ir jo pavaduotojai negali eiti kitų renkamų ar skiriamų pareigų, dirbti verslo ar kitose privačiose įstaigose ar įmonėse, išskyrus pedagoginę ar kūrybinę veiklą.

8. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus darbo užmokestis nustatomas pagal Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymą, materialinė atsakomybė ir kasmetinės atostogos – pagal Valstybės tarnybos įstatymą. Kitiems jo darbo santykiams ir socialinėms garantijoms taikomos Lietuvos Respublikos darbo kodekso nuostatos.

9. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius organizuoja Viešųjų pirkimų tarnybos darbą, jai atstovauja, tiesiogiai atsako už tai, kad būtų įgyvendintos Viešųjų pirkimų tarnybai teisės aktais nustatytos funkcijos, priima įsakymus, Viešųjų pirkimų tarnybos vardu priima sprendimus ir sprendžia Viešųjų pirkimų tarnybai priskirtus klausimus.

Komentuojamame VPĮ 94 straipsnyje įtvirtinti reikalavimai VPT direktoriui, jo skyrimo, veiklos vykdymo ir atleidimo pagrindai.

1. VPĮ 94 straipsnio 1 dalyje reguliuojama VPT direktoriaus, kaip valstybės pareigūno, samprata, jo kadencijos terminas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPT direktorius yra valstybės pareigūnas, kuris vadovauja VPT. Jam taikomi bendrieji valstybės tarnautojų reikalavimai, įtvirtinti VTJ 9 straipsnyje. Konkretūs reikalavimai, keliami šiam valstybės pareigūnui, nustatyti VPJ 94 straipsnio 3 dalyje (*detaliau žiūrėti VPJ 94 straipsnio 3 dalies komentarą*).

VPT direktoriaus teisės, pareigos ir funkcijos detalizuotos VPJ 94 straipsnio 9 dalyje (*detaliau žiūrėti VPJ 94 straipsnio 9 dalies komentarą*) bei VPT nuostatų 18 punkte.

VPT direktorių Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko teikimu 4 metams į pareigas priima ir iš jų atleidžia Respublikos Prezidentas.

VPT direktorius pareigas gali eiti ne daugiau kaip dvi kadencijas iš eilės, t. y. ne daugiau kaip 8 metus iš eilės. Kita vertus, tai reiškia, kad nėra ribojamas kadencijų skaičius, jeigu jos yra ne iš eilės.

2. VPJ 94 straipsnio 2 dalyje nustatyta VPT direktoriaus teisė turėti pavaduotojų ir VPT direktoriaus pavadavimo tvarka.

VPT direktorius gali turėti pavaduotojų. Pavaduotojų skaičius nėra ribojamas, praktikoje skiriami 2 pavaduotojai[1].

Pavaduotojus skiria VPT direktorius VTJ nustatyta tvarka.

VPT direktoriaus pavaduotojai[2]:

- koordinuoja ir kontroliuoja jiems priskirtų VPT administracijos padalinių darbą pagal šių padalinių nuostatuose nurodytas funkcijas;
- dalyvauja planuojant VPT veiklą;
- VPT direktoriaus įgalioti, atstovauja VPT teisme, kitose valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose svarstant klausimus, susijusius su viešaisiais pirkimais ir pirkimais, palaiko ryšius su tarptautinėmis organizacijomis VPT veiklos klausimais;
- VPT direktoriaus paskirti, laikinai VPT direktoriaus nesant, atlieka VPT direktoriaus funkcijas;

atlieka kitas VPT direktoriaus jiems pavestas funkcijas.

3. VPJ 94 straipsnio 3 dalyje nustatyti reikalavimai asmeniui, kuris skiriamas VPT direktoriumi.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Reikalavimai VPT direktoriui:

- turi būti nepriekaištingos reputacijos (*detaliau dėl nepriekaištingos reputacijos žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 17 dalies komentarą*);
- turi būti Lietuvos Respublikos pilietis, t. y. VPT direktoriumi negali būti paskirtas užsienietis kaip apibrėžta Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsiemiečių teisinės padėties 2 straipsnio 32 dalyje.
- turi turėti magistro ar jam prilygintą kvalifikacinį laipsnį.

Magistras priskiriamas Lietuvos kvalifikacijos sandaros (LTKS) 7 lygmeniui (Europos kvalifikacijos sandaros (EKS) 7 lygmuo)[3].

Iki 2009 m. antrajai studijų pakopai dar buvo priskiriamos specialiosios profesinės studijos. Magistro laipsnis gali būti įgyjamas ir baigus vientisąsias studijas, apimančias pirmąją ir antrąją studijų pakopas. Pagal vienpakopę aukštojo mokslo sistemą Lietuvos aukštojoje mokykloje įgyta kvalifikacija, vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2002 m. balandžio 26 d. įsakymu Nr. 754 „Dėl studijų, baigtų pagal vienos pakopos aukštojo mokslo sistemą, prilyginimo atitinkamų pakopų nuosekliosioms studijoms", laikoma lygiaverte kvalifikacijai, teikiamai baigus universitetines antrosios pakopos (magistrantūra) arba vientisąsias studijas. VPT direktoriaus magistro kvalifikacijos sritis (kryptis) nėra nurodyta, todėl priimtinos visos specializacijos, kryptys, pavyzdžiui, inžinerinių mokslų, socialinių mokslų ir kitų.

4. VPĮ 94 straipsnio 4 dalyje įtvirtinti VPT direktoriaus atleidimo pagrindai.

VPT direktorius atleidžiamas iš pareigų šiais pagrindais:

- savo noru;
- kai pasibaigia jo kadencija (*detaliau dėl kadencijų žiūrėti VPĮ 94 straipsnio 1 dalies komentarą*). Pasibaigus kadencijai ir antrajai kadencijai nepaskyrus to paties asmens VPT direktoriumi, vadovaujantis VPĮ 94 straipsnio 6 dalimi, VPT direktorius toliau laikinai eina savo pareigas iki naujo VPT direktoriaus paskyrimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 94 straipsnio 6 dalies komentarą*);
- kai jis išrenkamas arba paskiriamas į kitas pareigas. Tai reiškia, kad VPT direktorius vienu metu negali eiti kitų pareigų, išskyrus VPĮ 94 straipsnio 7 dalyje nustatytas pareigas (*detaliau žiūrėti VPĮ 94 straipsnio 7 dalies komentarą*);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- kai dėl jo įsiteisėja apkaltinamasis teismo nuosprendis. Tai reiškia, kad VPT direktorius, dėl kurio yra priimtas ir įsiteisėja apkaltinamasis teismo nuosprendis[4], nebeatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų, įtvirtintų VTJ 4 straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti VPJ 94 straipsnio 3 dalies, VPJ 2 straipsnio 17 dalies komentarą*);
- kai paaiškėja, kad jis šiurkščiai pažeidė savo pareigas. Tai reiškia, kad VPT direktorius, pažeidęs savo pareigas (*detaliau dėl VPT direktoriaus pareigų žiūrėti VPJ 94 straipsnio 9 dalies komentarą*), nebeatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų, įtvirtintų VTJ 4 straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti VPJ 94 straipsnio 3 dalies, VPJ 2 straipsnio 17 dalies komentarą*);
- jeigu savo poelgiu jis pažemino valstybės pareigūno vardą. Tai reiškia, kad VPT direktorius, pažeminęs valstybės pareigūnų vardą, nebeatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų, įtvirtintų VTJ 4 straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti VPJ 94 straipsnio 3 dalies, VPJ 2 straipsnio 17 dalies komentarą*);
- jeigu jis neatitinka kitų nepriekaištingos reputacijos reikalavimų (*detaliau žiūrėti VPJ 94 straipsnio 3 dalies, VPJ 2 straipsnio 17 dalies komentarą*);
- kai jis netenka Lietuvos Respublikos pilietybės, t. y. VPT direktorius nebeatitinka jam keliamų reikalavimų, įtvirtintų VPJ 94 straipsnio 3 dalyje (*detaliau žiūrėti VPJ 94 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Nustačius bent vieną iš šių pagrindų, VPT direktorius privalo būti atleistas iš pareigų.

5. VPJ 94 straipsnio 9 dalyje įtvirtintas papildomas neprivalomas VPT direktoriaus atleidimo pagrindas.

VPT direktorius gali, bet neprivalo, būti atleidžiamas iš pareigų dėl sveikatos būklės, kai jis dėl laikinojo nedarbingumo nedirba ilgiau kaip 120 kalendorinių dienų iš eilės arba ilgiau kaip 140 dienų per paskutinius 12 mėnesių.

Į šiuos laikotarpius neįskaitomas laikas, per kurį jis gavo ligos socialinio draudimo pašalpą sergantiems šeimos nariams slaugyti[5] ir ligos pašalpą dėl užkrečiamųjų ligų protrūkių arba epidemijų[6] nušalintiems nuo darbo.

Nedarbingumo pažymėjimus išduoda gydytojai[7].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

6. VPĮ 94 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kiek papildomai laiko VPT direktorius eina pareigas, pasibaigus jo kadencijai.

Pasibaigus kadencijai, VPT direktorius laikinai eina pareigas tol, kol į šias pareigas bus priimtas naujas direktorius. Kitaip sakant, kai pasibaigia VPT direktoriaus kadencija ir jis nėra paskiriamas antrai kadencijai arba VPT direktorius jau dvi kadencijas iš eilės ėjo pareigas, tuomet turi būti paskirtas kitas asmuo eiti VPT direktoriaus pareigas. Iki to laiko, kol bus paskirtas naujas VPT direktorius, VPT negali veiklos vykdyti be vadovo, todėl ankstesnis VPT direktorius turi eiti pareigas pereinamuoju laikotarpiu.

7. VPĮ 94 straipsnio 7 dalyje nustatyti ribojimai VPT direktoriui ir jo pavaduotojams eiti kitas pareigas.

VPT direktorius ir jo pavaduotojai negali eiti kitų renkamų ar skiriamų pareigų, dirbti verslo ar kitose privačiose įstaigose ar įmonėse, išskyrus pedagoginę ar kūrybinę veiklą.

Toks reguliavimas įtvirtintas atsižvelgiant į KT 2004 m. liepos 1 d., 2011 m. vasario 23 d. nutarimo nuostatas. KT 2004 m. liepos 1 d., 2011 m. vasario 23 d. nutarime buvo pateiktas išaiškinimas dėl darbo ir pareigų sampratų. Kadangi analogiškas reikalavimas įtvirtintas VPĮ 94 straipsnio 7 dalyje, tai jis aiškinamas ir suprantamas tapačiai.

KT 2004 m. liepos 1 d., 2011 m. vasario 23 d. nutarime nurodyta, kad:

- sąvoka „pareigos“ apima bet kokią veiklą Lietuvos valstybės, savivaldybės, užsienio valstybės ar tarptautinėje įstaigoje, įmonėje, organizacijoje arba atstovaujant tokiai įstaigai, įmonei, organizacijai, jeigu ši veikla yra susijusi su pareigų užėmimu, darbo atlikimu, tarnybos ėjimu, kitų funkcijų vykdymu, kitų užduočių atlikimu, vadinamųjų garbės pareigų užėmimu ir pan. (įskaitant dalyvavimą kolegialiuose valdymo, kontrolės ir kituose organuose), neatsižvelgiant į tai, ar ta veikla yra nuolatinė, ar laikina, ar vienkartinio pobūdžio (epizodinė), į tai, ar už tą veiklą yra atlyginama kokiomis nors išmokomis arba kaip nors kitaip, ar nėra atlyginama, į tai, ar ta veikla teisės aktuose yra įvardijama kaip pareigos, ar kaip nors kitaip, į tai, ar ta veikla yra vadovaujanti, ar ne, į tai, ar asmuo tai veiklai yra renkamas, ar skiriamas, į tai, ar ta veikla yra įforminama kokia nors teisine sutartimi arba kitu teisės aktu, ar yra atliekama be teisinės sutarties arba kito teisės akto, išskyrus tiesiogiai nustatytas arba implicitiškai numatytas išimtis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- sąvoka „darbas“ apima bet kokią veiklą Lietuvos, užsienio ar tarptautinėje privačioje įstaigoje, įmonėje, organizacijoje arba atstovaujant tokiai įstaigai, įmonei, organizacijai, jeigu ši veikla yra susijusi su darbo atlikimu, pareigų užėmimu, tarnybos ėjimu, kitų funkcijų vykdymu, kitų užduočių atlikimu, vadinamųjų garbės pareigų užėmimu ir pan. (įskaitant dalyvavimą kolegialiuose valdymo, kontrolės ir kituose organuose), neatsižvelgiant į tai, ar ta veikla yra nuolatinė, ar laikina, ar vienkartinio pobūdžio (epizodinė), į tai, ar už tą veiklą yra atlyginama kokiomis nors išmokomis arba kaip nors kitaip, ar nėra atlyginama, į tai, ar ta veikla teisės aktuose yra įvardijama kaip darbas, ar kaip nors kitaip, į tai, ar toje įstaigoje, įmonėje, organizacijoje yra, ar nėra dar ir kitų asmenų, užsiimančių kokia nors veikla, į tai, ar ta veikla yra vadovaujanti, ar ne, į tai, ar asmuo tai veiklai yra renkamas, ar skiriamas, į tai, ar ta veikla yra įforminama kokia nors teisine sutartimi arba kitu teisės aktu, ar yra atliekama be teisinės sutarties arba kito teisės akto; sąvoka „darbas“ apima ir bet kokią kitą privačią veiklą, kuria siekiama pelno, taip pat ir tokią veiklą, kuria siekiama pelno, kuri atliekama neįsteigus įmonės, įstaigos, organizacijos.
- sąvokos „pareigos“ ir „darbas“ aiškinamos neatsižvelgiant į laiką, kada atitinkama veikla gali būti vykdoma – ar darbo, ar poilsio metu.
- pareigų nesuderinamumas su kitomis pareigomis bei darbu reiškia, kad pagal Konstituciją negalima tokia teisinė situacija, jog Seimo narys būtų asmuo, kuris yra ne nutraukęs darbo santykius su tam tikra valstybės, savivaldybės įmone, įstaiga, organizacija, privačia įmone, įstaiga, organizacija, kuria nors visuomenine organizacija, profesine sąjunga, politine partija, asociacija ar kitokiu susivienijimu (nepriklausomai nuo jo pavadinimo), bet joje išleistas atostogų arba kokiu nors kitu būdu jam yra leista laikinai (kol jis eina Seimo nario pareigas) nedirbti atitinkamo darbo, nevykdyti atitinkamos veiklos, arba kitaip yra sustabdytas jo įgaliojimų (pareigų) vykdymas toje įmonėje, įstaigoje, organizacijoje, visuomeninėje organizacijoje, profesinėje sąjungoje, politinėje partijoje, asociacijoje ar kitokiame susivienijime (nepriklausomai nuo jo pavadinimo).

Draudimo eiti pareigas ar dirbti darbą išimtis yra:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- kūrybinė veikla. Aiškinant kūrybinės veiklos konstitucinę sampratą pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijos 42 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog kultūra, mokslas ir tyrinėjimai bei dėstymas yra laisvi, o šio straipsnio 3 dalyje – jog dvasinius ir materialinius autoriaus interesus, susijusius su mokslo, technikos, kultūros ir meno kūryba, saugo ir gina įstatymas. Pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją kūrybinė veikla – tai veikla mokslo, technikos, kultūros ar meno srityse, kuria siekiama sukurti kūrinį, t. y. kokybiškai naują, originalią, niekada anksčiau neegzistavusią konkrečią materialinę ar dvasinę mokslo, technikos, kultūros ar meno vertybę. Kūrybinė veikla gali būti nuolatinė, profesinė, ir vienkartinė (epizodinė). Už kūrybinę veiklą autoriui gali būti sumokėtas atlyginimas. Visuotinai įprasta, kad atlyginimą už kūrybinę veiklą reguliuoja autorių teisės normos. Pavyzdžiui, autorine sutartimi įtvirtinta Seimo nario veikla, kai jis viešai skaito savo sukurtas paskaitas ir gauna už jas autorinį atlyginimą, laikytina kūrybine veikla, už kurią Seimo narys gali gauti atlyginimą. (KT 2011 m. vasario 23 d. nutarimas).
- pedagoginė veikla. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje pedagoginė veikla yra atribota nuo kūrybinės veiklos: pedagoginė veikla siejama su dėstymu, mokymu, ugdymu mokymo, auklėjimo įstaigose (įskaitant aukštąsias mokyklas). Pavyzdžiui, paskaita paprastai yra pedagoginės veiklos forma. Paskaitose siekiama suteikti žinių apie dėstomąjį dalyką, aiškinami probleminiai to dalyko klausimai (KT 2011 m. vasario 23 d. nutarimas).

8. VPĮ 94 straipsnio 8 dalyje nurodyti VPT direktoriaus darbo užmokesčio, materialinės atsakomybės ir kasmetinių atostogų bei kitų darbo ir socialinių garantijų institutus reguliuojantys teisės aktai.

VPT direktoriaus darbo užmokestis nustatomas pagal Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymą. Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valstybės pareigūnų darbo užmokestis susideda iš: pareiginės algos; priedo už ištarnautus Lietuvos valstybei metus; vienkartinės priemokos. Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatyme nustatyti pareiginių algų skaičiavimo metodai,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

koeficientai ir kiti reikalavimai. VPT direktoriaus darbo užmokesčio dydis viešinamas VPT interneto svetainėje[8].

VPT direktoriaus materialinė atsakomybė ir kasmetinės atostogos – pagal VTJ.

VTJ 38 straipsnyje įtvirtinta, kad valstybės tarnautojas turi atlyginti savo neteisėta kalta veika valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytą tiesioginę materialinę žalą. Atlygintinos žalos dydis negali viršyti 6 vidutinių valstybės tarnautojo darbo užmokesčių, išskyrus atvejus, kai žala padaryta tyčia.

VTJ 42 straipsnyje įtvirtintas kasmetinių atostogų reguliavimas, t. y. valstybės tarnautojui suteikiamos 22 darbo dienų trukmės kasmetinės minimalios atostogos. Valstybės tarnautojui, vienam auginančiam vaiką (įvaikį) iki 14 metų arba neįgalų vaiką (įvaikį) iki 18 metų, taip pat valstybės tarnautojui, kuris pripažintas neįgaliuoju, suteikiamos 27 darbo dienų trukmės kasmetinės minimalios atostogos. Valstybės tarnautojui už kiekvienų 5 metų tarnybos stažą suteikiamos 3 darbo dienos kasmetinių papildomų atostogų, tačiau bendra kasmetinių atostogų trukmė negali būti ilgesnė kaip 37 darbo dienos. Valstybės tarnautojui už pirmuosius tarnybos metus kasmetinės atostogos paprastai suteikiamos po 6 tarnybos mėnesių toje valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje.

Kitiems VPT direktoriaus darbo santykiams ir socialinėms garantijoms taikomos DK nuostatos.

9. VPJ 94 straipsnio 9 dalyje įtvirtintos VPT direktoriaus pareigos ir funkcijos.

VPT direktorius[9]:

- organizuoja VPT darbą taip, kad būtų įgyvendinti VPT veiklos tikslai ir funkcijos;
- užtikrina VPT teikiamų konsultacijų vienodumą, kompetentingumą ir kokybę;
- sprendžia VPT priskirtus klausimus ir VPT vardu priima sprendimus, tiesiogiai atsako už tai, kad būtų įgyvendintos VPT funkcijos;
- užtikrina, kad būtų laikomasi įstatymų, kitų teisės aktų ir VPT nuostatų;
- atstovauja VPT valstybės ir savivaldybių institucijose, įstaigose ir tarptautinėse organizacijose;
- priima įsakymus, kontroliuoja, kaip jie įgyvendinami;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- per 4 mėnesius nuo kalendorinių metų pabaigos pateikia VPT metinę veiklos ataskaitą Lietuvos Respublikos Seimui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir paskelbia VPT interneto svetainėje (*detaliau žiūrėti VPĮ 93 straipsnio 4 dalies komentarą*);
- tvirtina VPT administracijos struktūrą ir darbuotojų pareigybių sąrašą, neviršydamas darbo užmokesčiui nustatytų lėšų ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinto didžiausio leistino darbuotojų pareigybių skaičiaus;
- priima į pareigas ir atleidžia iš jų VPT darbuotojus, juos skatina, skiria jiems pašalpas, tarnybines nuobaudas;
- nustato VPT direktoriaus pavaduotojų koordinavimo ir kontroliavimo sritis;
- užtikrina, kad pagal Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymą teikiami ataskaitų rinkiniai ir statistinės ataskaitos būtų teisingi;
- užtikrina racionalų ir taupų VPT lėšų ir turto naudojimą, veiksmingą VPT vidaus kontrolės sistemos sukūrimą, veikimą ir tobulinimą;
- atlieka kitas įstatymų ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų jam pavestas funkcijas.

[1] http://vpt.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/vpt-struktura.

[2] VPT nuostatų 20 punktas.

[3] https://www.skvc.lt/default/lt/lietuvos-svietimo-sistema/aukstasis-mokslas.

[4] Apkaltinamasis nuosprendis gali būti priimtas, vadovaujantis BK, BPK ar kitose valstybėse analogiškomis baudžiamosios teisės normomis.

[5] Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnis.

[6] Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 11 straipsnis.

[7] Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas, Elektroninių nedarbingumo pažymėjimų bei elektroninių nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimų išdavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2010 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. V-653 /A1-356.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[8] http://vpt.lrv.lt/lt/administracine-informacija/darbo-uzmokestis.

[9] VPT nuostatų 18 punktas.

95 straipsnis. Viešųjų pirkimų tarnybos kompetencija

1. Viešųjų pirkimų tarnyba atlieka šias funkcijas:

1) rengia ir (arba) priima šiame įstatyme nurodytus teisės aktus;

2) vykdo šio įstatymo ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimų prevenciją, prižiūri, kaip laikomasi šių teisės aktų reikalavimų, įskaitant šių teisės aktų reikalavimus vykdant pirkimo sutartis ir šio įstatymo 10 straipsnyje nurodytus vidaus sandorius;

3) pagal savo kompetenciją nagrinėja administracinių nusižengimų bylas;

4) teikia metodinę pagalbą, rengia rekomendacijas ir gaires šio įstatymo taikymo ir įgyvendinimo, taip pat pirkimų planavimo ir jų atlikimo klausimais, moko perkančiąsias organizacijas ir organizuoja jų mokymą, neatlygintinai konsultuoja perkančiąsias organizacijas ir tiekėjus šio įstatymo taikymo klausimais;

5) renka, kaupia ir analizuoja informaciją apie pirkimus, sudarytas pirkimų sutartis, preliminariąsias sutartis ir pirkimo sutarčių įvykdymo rezultatus, pirkimų ginčus, nustatytus pirkimų tvarkos pažeidimus ir pirkimų praktikoje pasitaikančias problemas. Šią informaciją, išskyrus konfidencialią informaciją, skelbia Viešųjų pirkimų tarnybos interneto svetainėje ir (arba) Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje ir teikia Europos Komisijai, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms;

6) analizuoja ir vertina pirkimų sistemą, pastebėjusi jos trūkumų, rengia ir šio įstatymo 92 straipsnio 1 dalyje nurodytai ministerijai teikia pasiūlymus, kaip ją tobulinti;

7) bendradarbiauja su Europos Komisija pirkimų teisės aktų taikymo klausimais;

8) persiunčia Europos Sąjungos leidinių biurui skelbti perkančiųjų organizacijų skelbimus ir užtikrina perkančiųjų organizacijų perduodamų kitų pranešimų ir informacijos persiuntimą;

9) koordinuoja informacijos į kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų paklausimus dėl šio įstatymo 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51 ir 57 straipsnių nuostatų taikymo teikimą, įskaitant informacijos teikimą per Vidaus rinkos informacinę sistemą, sukurtą vadovaujantis 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1024/2012 dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacinę sistemą, kuriuo panaikinamas Komisijos sprendimas 2008/49/EB (OL L 316, 2012, p. 1);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

10) administruoja Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą;

11) administruoja perkančiųjų organizacijų pagal šio įstatymo 91 straipsnio 1 dalį paskelbtą informaciją apie pirkimo sutarties neįvykdžiusius ar netinkamai ją įvykdžiusius tiekėjus ir pagal šio įstatymo 52 straipsnio 2 dalį paskelbtą informaciją apie tiekėjus, kurie pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją apie atitiktį šio įstatymo 46 ir 47 straipsniuose nustatytiems reikalavimams, arba apie tiekėjus, kurie dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal šio įstatymo 50 straipsnį;

12) kiekvienais metais rengia ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei teikia šio įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje nurodytų pirkimų ataskaitą;

13) teikia ir nuolat atnaujina Europos Komisijos informacinėje dokumentų saugykloje „e-Certis“ skelbiamą informaciją apie Lietuvoje išduodamas pažymas ir kitus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą ir kvalifikaciją patvirtinančius dokumentus, laisvai ir neatlygintinai prieinamų Lietuvos duomenų bazių, kuriose pateikiama informacija apie tiekėjus, kaip nurodyta šio įstatymo 50 straipsnio 7 dalies 1 punkte, sąrašą;

14) rengia ir kas trejus metus Europos Komisijai teikia šio įstatymo 98 straipsnio 2 dalyje nurodytą pirkimų stebėsenos ataskaitą;

15) Europos Komisijai teikia informaciją apie šio įstatymo 92 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytas institucijas, taip pat apie nacionalines iniciatyvas, kurių imtasi siekiant perkančiosioms organizacijoms ar tiekėjams teikti rekomendacijas, padėti įgyvendinti pirkimų taisykles arba reaguoti į problemas, su kuriomis susiduriama įgyvendinant pirkimų taisykles;

16) Europos Komisijos prašymu perduoda šio įstatymo 96 straipsnyje nurodytas ataskaitas ar pagrindinę ataskaitose pateiktą informaciją;

17) kiekvienais metais Europos Komisijai teikia visų sprendimų, kuriuos priėmė teismas pagal šio įstatymo 106 straipsnio 2 dalį, kopijas ir tuos sprendimus paskelbia Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje;

18) Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje skelbia informaciją apie tarptautinio pirkimo vertės ribas, įskaitant informaciją apie patikslintas vertės ribas;

19) atlieka kitų įstatymų nustatytas funkcijas.

2. Viešųjų pirkimų tarnyba turi teisę:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1) savarankiškai pasirinkti tikrinimo objektą, būdą, mastą ir laiką;

2) gauti iš perkančiosios organizacijos ar kitų asmenų su pirkimu, įskaitant pirkimo sutarties vykdymą, susijusią informaciją ir dokumentus, reikalingus Viešųjų pirkimų tarnybos funkcijoms atlikti, taip pat laikinai, ne ilgiau kaip 30 dienų, paimti iš perkančiosios organizacijos ar kitų asmenų šių dokumentų originalus, įforminusi tai dokumentų poėmio aktu. Prireikus šis terminas gali būti pratęstas dar 30 dienų;

3) gauti perkančiosios organizacijos, Komisijos ar jos narių, pirkimo procedūrose dalyvaujančių ekspertų, kitų asmenų su pirkimu, įskaitant pirkimo sutarties vykdymą, susijusių veiksmų ir sprendimų paaiškinimus;

4) pateikti pirkimo dokumentus ir tiekėjų pasiūlymus papildomai ekspertizei;

5) įtarusi šio įstatymo ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimus ir vadovaudamasi teisingumo ir protingumo kriterijais, įpareigoti perkančiąją organizaciją sustabdyti pirkimo procedūras iki perkančiosios organizacijos pateiktų dokumentų ir sprendimų įvertinimo, o nustačiusi šiuos pažeidimus, – įpareigoti perkančiąją organizaciją nutraukti pirkimo procedūras, pakeisti ar panaikinti neteisėtus sprendimus ar veiksmus;

6) šiame įstatyme nustatytais atvejais duoti sutikimą perkančiajai organizacijai atlikti pirkimą neskelbiamų derybų būdu;

7) traukti administracinėn atsakomybėn šį įstatymą pažeidusius ir Viešųjų pirkimų tarnybos reikalavimų ar sprendimų nevykdančius asmenis;

8) nustačiusi šio įstatymo pažeidimus ar galimus Konkurencijos įstatymo pažeidimus, korupcijos apraiškas ar dokumentų klastojimą, medžiagą tolesniam tyrimui perduoti teisėsaugos institucijoms ar kitoms valstybės institucijoms nagrinėti pagal kompetenciją;

9) nustačiusi šio įstatymo ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimus, gindama viešąjį interesą, kreiptis į teismą dėl pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia ir (arba) alternatyvių sankcijų taikymo;

10) gavusi kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų paklausimą dėl šio įstatymo 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51 ir 57 straipsnių nuostatų taikymo, persiųsti jį Lietuvos valstybės institucijoms, įstaigoms ar viešiesiems juridiniams asmenims, kurie pagal kompetenciją turi suteikti reikiamą informaciją;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

11) patvirtinti konkrečių prekių, paslaugų ar darbų techninėms specifikacijoms taikomus reikalavimus;

12) grąžinti perkančiajai organizacijai šio įstatymo reikalavimų neatitinkančius skelbimus Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka.

3. Viešųjų pirkimų tarnyba sprendimą dėl šio straipsnio 2 dalies 6 punkte nurodyto sutikimo priima ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo motyvuoto perkančiosios organizacijos kreipimosi gavimo dienos ir šio sprendimo priėmimo dieną jį paskelbia Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Jeigu perkančioji organizacija kartu su kreipimusi nepateikia visų būtinų dokumentų, Viešųjų pirkimų tarnyba ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo perkančiosios organizacijos kreipimosi gavimo dienos gali paprašyti papildomų dokumentų, reikalingų sprendimui priimti, kuriuos perkančioji organizacija turi pateikti ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo Viešųjų pirkimų tarnybos prašymo gavimo dienos. Perkančiajai organizacijai pateikus motyvuotą prašymą, Viešųjų pirkimų tarnyba šį terminą pratęsia perkančiosios organizacijos nurodytam laikotarpiui. Papildomų dokumentų pateikimo termino pratęsimo atvejų skaičius neribojamas. Viešųjų pirkimų tarnyba sprendimą dėl šio straipsnio 2 dalies 6 punkte nurodyto sutikimo priima ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo papildomų dokumentų gavimo dienos. Jeigu perkančioji organizacija per nustatytą terminą nepateikia prašomų papildomų dokumentų, Viešųjų pirkimų tarnyba prašymo nenagrinėja, tačiau tai nekliudo perkančiajai organizacijai vėl kreiptis į Viešųjų pirkimų tarnybą su tuo pačiu prašymu dėl šio straipsnio 2 dalies 6 punkte nurodyto sutikimo. Jeigu per šioje dalyje nustatytą terminą Viešųjų pirkimų tarnyba nepateikia jokio atsakymo, laikoma, kad sutikimas gautas. Kreipimosi dėl šio straipsnio 2 dalies 6 punkte nurodytų sutikimų tvarką nustato Viešųjų pirkimų tarnyba.

4. Viešųjų pirkimų tarnyba, paskyrusi administracinę nuobaudą perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojui ar darbuotojui arba gavusi informaciją apie teismo paskirtą administracinę nuobaudą perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojui ar darbuotojui, ne vėliau kaip per vieną darbo dieną nuo sprendimo skirti administracinę nuobaudą įsiteisėjimo dienos apie tai praneša perkančiosios organizacijos vadovui.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

5. Viešųjų pirkimų tarnyba nenagrinėja skundų ir pranešimų dėl galimų pirkimų ar pirkimo sutarčių vykdymo pažeidimų. Šiuose skunduose ir pranešimuose pateikta informacija naudojama viešųjų pirkimų analizei, kurios rezultatų pagrindu gali būti pradėtas perkančiosios organizacijos veiklos patikrinimas, vadovaujantis šio straipsnio 2 dalies 5 punktu.

Komentuojamame VPĮ 95[1] straipsnyje įtvirtintos VPT funkcijos, jos teisės aktų įgyvendinimo tvarka.

1. VPĮ 95 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintos VPT funkcijos.

1.1. VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad VPT rengia ir (arba) priima VPĮ nurodytus teisės aktus.

Ši VPT funkcija reiškia, kad VPĮ turi būti tiesiogiai nurodyta, jog VPT turi pareigą priimti teisės aktus. VPT priimami teisės aktai atitinka įstatymus lydinčiųjų teisės aktų statusą.

VPĮ nustatyti VPT priimami teisės aktai:

- pirkimo vertės nustatymo metodika (VPĮ 5 straipsnio 5 dalis)[2];
- tvarka, kaip skelbiami vidaus sandoriai ir jų metinės ataskaitos (VPĮ 10 straipsnio 3 dalis)[3];
- VPT su VTEK nustato prašališkumo deklaracijos formą (VPĮ 21 straipsnio 2 dalis) [4];
- mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas (VPĮ 25 straipsnio 2 dalis) [5];
- pirkimo planų tvirtinimo ir viešinimo tvarka (VPĮ 26 straipsnio 1 dalis) [6];
- skelbimų pateikimo ir vertinimo tvarka (VPĮ 27 straipsnio 1 dalis, 34 straipsnio 5 dalis)[7];
- skelbimų turinio reikalavimai (VPĮ 34 straipsnio 1 dalies 2 punktas)[8];
- papildomi reikalavimai pirkimo dokumentams (VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 32 punktas);
- susipažinimo su pasiūlymais procedūros protokolo privalomieji rekvizitai (VPĮ 44 straipsnio 9 dalis)[9];
- tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika (VPĮ 47 straipsnio 7 dalis) [10];
- tvarka, kaip perkančiosios organizacijos skelbia informaciją apie melagingą informaciją pateikusius tiekėjus (VPĮ 52 straipsnio 1 dalis) [11];

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- laimėjusio dalyvio pasiūlymo, sudarytų sutarčių, preliminariųjų sutarčių ir jų pakeitimo, išskyrus informaciją, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai, viešinimo tvarka (VPĮ 86 straipsnio 9 dalis) [12];
- kainodaros taisyklės (VPĮ 87 straipsnio 1 dalies 3 punktas) [13];
- tvarka, kaip perkančiosios organizacijos skelbia informaciją apie nepatikimus tiekėjus (VPĮ 91 straipsnio 1 dalis) [14];
- registracijos CVP IS tvarka (VPĮ 96 straipsnio 1 dalis) [15];
- informacija, kuri turi būti teikiama VPĮ 96 straipsnio 2 dalyje nurodytose ataskaitose, ataskaitų reikalavimai ir jų standartinės formos (VPĮ 96 straipsnio 3 dalis)[16].

1.2. *VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad VPT vykdo VPĮ ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimų prevenciją, priežiūri, kaip laikomasi šių teisės aktų reikalavimų, įskaitant šių teisės aktų reikalavimus vykdant pirkimo sutartis ir VPĮ 10 straipsnyje nurodytus vidaus sandorius.*

Ši VPT funkcija apima šiuos aspektus:

- VPĮ ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimų prevenciją. Prevencija – tai išankstinis užtikrinimas, kad nebūtų atliktas pažeidimas, pirkimo dokumentų ir rekomendacijų pateikimas į ateitį ar pasiūlymas ištaisyti trūkumus, kurie gali būti ištaisyti.
- teisės aktų reikalavimų laikymosi priežiūrą. Priežiūra reiškia, kad VPT tikrina viešųjų pirkimų dokumentų, procedūrų atitikimą VPĮ ir su jo įgyvendinimu susijusiems teisės aktams, jeigu nustatomas pažeidimas, teikiami įpareigojimai, pavyzdžiui, nutraukti pirkimo procedūras.

VPT, įgyvendindama šią funkciją, yra patvirtinusi Pirkimų priežiūros taisykles.

Ši VPT funkcija vykdoma dviem formomis:

- vertinimu. Vertinimas – perkančiosios organizacijos atliekamo ar atlikto pirkimo ir (arba) sudarytos sutarties ar vidaus sandorio atitikties VPĮ ir (ar) kitų su jų įgyvendinimu susijusių teisės aktų reikalavimams įvertinimas[17]. Vertinimas atliekamas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPT tarnautojų VPT pavedimu (gavus pranešimą ar kitais būdais nustačius rizikas[18]), kitų institucijų (teisėsaugos ar administruojančios institucijos) pavedimu.

- tikrinimu. Tikrinimas – perkančiosios organizacijos veiklos, susijusios su pirkimų procedūrų vykdymu, sutarčių sudarymu ir vykdymu, vidaus sandorių vykdymu, arba tam tikros srities, sektoriaus, rūšies pirkimų patikrinimas, kurio metu analizuojamos ir vertinamos perkančiosios organizacijos atliekamos pirkimų planavimo, organizavimo ir (arba) sutarties, vidaus sandorio sudarymo ir vykdymo procedūros, arba konkrečios srities, sektoriaus, rūšies pirkimų vykdymo tendencijos, teikiant bendras įžvalgas, išvadas[19].

1.3. VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta, kad VPT pagal savo kompetenciją nagrinėja administracinių nusižengimų bylas.

ANK 589 straipsnio 75 punkte nustatyta, kad administracinių nusižengimų teiseną pradeda, administracinių nusižengimų tyrimą atlieka ir administracinių nusižengimų protokolus surašo Viešųjų pirkimų tarnybos pareigūnai – dėl ANK 175, 184, 505, 507, 515 straipsniuose įtvirtintų administracinių nusižengimų.

Taigi, VPT kompetencija yra ne nagrinėti šias administracinių nusižengimų bylas, o atlikti administracinių nusižengimų tyrimą bei surašyti administracinių nusižengimų protokolus (pačias bylas pagal kompetenciją nagrinėja teismai):

- ANK 175 straipsnyje įtvirtinta, kad energijos ar kuro, kurių reikia elektros ir šilumos energijai gaminti, pirkimo taisyklių ir su jų įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimas užtraukia įspėjimą arba baudą įsigyjančiųjų organizacijų vadovams arba jų įgaliotiems vadovauti pirkimo komisijai asmenims, pirkimo komisijos nariams, kaltiesiems už neteisėto sprendimo priėmimą, ekspertams, kitiems pirkimus atliekantiems asmenims nuo vieno šimto penkiasdešimt iki septynių šimtų eurų. ANK 175 straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą nuo septynių šimtų iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų.
- ANK 184 straipsnyje įtvirtinta, kad VPĮ, PĮ, GPĮ, Koncesijų įstatymo ir šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimas užtraukia įspėjimą arba baudą perkančiųjų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijų, perkančiųjų subjektų, koncesijas suteikiančiųjų institucijų vadovams ar jų įgaliotiems asmenims, viešojo pirkimo ar pirkimo, atliekamo vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiojo subjekto, ar koncesijos suteikimo komisijos nariams, balsavusiems už neteisėto sprendimo priėmimą, ekspertams, perkančiųjų organizacijų, perkančiųjų subjektų, koncesijas suteikiančiųjų institucijų valstybės tarnautojams ar darbuotojams nuo dviejų šimtų penkiasdešimt iki trijų tūkstančių eurų. ANK 184 straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą nuo dviejų tūkstančių iki šešių tūkstančių eurų (*detaliau dėl šio pažeidimo žiūrėti VPĮ 100 straipsnio komentarą).*

- ANK 505 straipsnyje įtvirtinta, kad kliudymas įstatymų įgaliotiems pareigūnams įgyvendinti jų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose jiems nustatytas teises ar atlikti jiems pavestas pareigas, šių pareigūnų teisėtų nurodymų ir reikalavimų, taip pat valstybės pareigūnų ar kolegialių institucijų sprendimų (nutarimų) nevykdymas ar netinkamas vykdymas (pareigūnų neleidimas į tikrinamas teritorijas, patalpas (išskyrus žmogaus būstą) ar kitus objektus, nepateikimas pareigūnams informacijos, duomenų ar dokumentų arba klaidingų ar tikrovės neatitinkančių informacijos ar duomenų pateikimas, atsisakymas paaiškinti ar suteikti duomenis, dokumentų nuslėpimas, vengimas atvykti ir duoti paaiškinimus ir kt.), išskyrus ANK 224 straipsnio 1 dalyje, 317, 318, 322, 506 straipsniuose nurodytus atvejus, užtraukia baudą asmenims nuo aštuoniasdešimt iki septynių šimtų aštuoniasdešimt eurų ir juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – nuo trijų šimtų devyniasdešimt iki vieno tūkstančio devynių šimtų penkiasdešimt eurų. ANK 505 straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą asmenims nuo septynių šimtų dvidešimt iki vieno tūkstančio vieno šimto septyniasdešimt eurų ir juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – nuo vieno tūkstančio vieno šimto iki šešių tūkstančių eurų.

  ANK 507 straipsnyje įtvirtinta, kad valstybės politiko, valstybės pareigūno, valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens garbės ir orumo pažeminimas, reiškiamas raštu, žodžiu, gestais, įžeidžiančiu, įžūliu, provokuojančiu ar kitokiu elgesiu, užtraukia baudą nuo penkiasdešimt iki trijų šimtų eurų.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- ANK 515 straipsnyje įtvirtinta, kad Lietuvos Respublikoje įgyvendinamų tarptautinių sankcijų pažeidimas užtraukia baudą nuo dviejų šimtų iki šešių tūkstančių eurų.

1.4. *VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatyta, kad VPT teikia metodinę pagalbą, rengia rekomendacijas ir gaires VPĮ taikymo ir įgyvendinimo, taip pat pirkimų planavimo ir jų atlikimo klausimais, moko perkančiąsias organizacijas ir organizuoja jų mokymą, neatlygintinai konsultuoja perkančiąsias organizacijas ir tiekėjus VPĮ taikymo klausimais.*

VPT vykdo šias funkcijas perkančiosioms organizacijoms ir tiekėjams:

- teikia metodinę pagalbą[20], pavyzdžiui, rengia konkrečių viešųjų pirkimų vykdymo gaires (statybos darbų pirkimo gaires, automobilių pirkimo gaires), pavyzdinius dokumentus, teikia naudingas nuorodas į užsienio praktiką, kitų šalių atsakingų institucijų portalus;
- rengia rekomendacijas ir gaires[21], pavyzdžiui, sutarties keitimo gaires, ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gaires.
- moko perkančiąsias organizacijas ir organizuoja jų mokymą, pavyzdžiui CV PIS naudojimosi mokymus pradedantiesiems. Mokymų temos ir datos skelbiamos VPT interneto svetainėje.
- neatlygintinai konsultuoja perkančiąsias organizacijas ir tiekėjus VPĮ taikymo klausimais. Daugumą atsakymų VPT skelbia viešai interneto svetainėje[22]. Klausimus perkančiosios organizacijos ir tiekėjai gali pateikti elektronine forma[23], kreiptis nurodytais telefonais (atkreiptinas dėmesys į tai, kad CVP IS klausimais ir ataskaitų bei skelbimų klausimais telefonu VPT konsultuoja tik iki 12 val.)[24], el. paštu klausk@vpt.lt.

1.5. VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatyta, kad VPT renka, kaupia ir analizuoja informaciją apie pirkimus, sudarytas pirkimų sutartis, preliminariąsias sutartis ir pirkimo sutarčių įvykdymo rezultatus, pirkimų ginčus, nustatytus pirkimų tvarkos pažeidimus ir pirkimų praktikoje pasitaikančias problemas. Šią informaciją, išskyrus konfidencialią informaciją, skelbia VPT interneto svetainėje ir (arba) CVP IS ir teikia Europos Komisijai, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms.

VPT renka, kaupia ir analizuoja informaciją apie:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- pirkimus;
- sudarytas pirkimų sutartis;
- sudarytas preliminariąsias sutartis;
- pirkimo sutarčių įvykdymo rezultatus;
- ginčus;
- nustatytus pirkimų tvarkos pažeidimus (pažeidimai nustatomi atliekant vertinimus ar tikrinimus pagal Pirkimų priežiūros taisykles (*detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*);
- pirkimų praktikoje pasitaikančias problemas.

Ši informacija:

- skelbiama VPT interneto svetainėje ir (ar) CVP IS (išskyrus konfidencialią informaciją), pavyzdžiui, teikiant metines, ketvirtines ar temines ataskaitas, apžvalgas[25];
- teikiama Komisijai, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms *(detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 12, 14, 16 punkto komentarus).*

1.6. *VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 6 punkte nustatyta, kad VPT analizuoja ir vertina pirkimų sistemą, pastebėjusi jos trūkumų, rengia ir VPĮ 92 straipsnio 1 dalyje nurodytai ministerijai teikia pasiūlymus, kaip ją tobulinti.*

VPT, atlikdama kitas savo funkcijas, ypač priežiūrą bei stebėseną (*detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 2 ir 5 punkto komentar*us), turi ir sistemina viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo aspektus, dažniausiai susiduria su pažeidimais, klausimais ir gali identifikuoti viešųjų pirkimų sistemos trūkumus. Dėl šios priežasties VPT, kaip viešųjų pirkimų srityje kompetentinga institucija, turi rengti ir teikti pasiūlymus Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai dėl sistemos tobulinimo, pavyzdžiui, teikiant teisės aktų pakeitimų pasiūlymus.

1.7. *VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 7 punkte nustatyta, kad VPT bendradarbiauja su Komisija pirkimų teisės aktų taikymo klausimais.*

VPT bendradarbiauja su Komisija pirkimų teisės aktų taikymo klausimais, t. y. gali kreiptis dėl Komisijos priimtų Direktyvą 2014/24/ES įgyvendinančių teisės aktų išaiškinimo ir taikymo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pavyzdžių, prašyti pateikti išaiškinimus dėl konkrečių viešųjų pirkimų teisės normų, kurie nepatenka į ESTT jurisdikciją.

1.8. VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 8 punkte nustatyta, kad VPT persiunčia Europos Sąjungos leidinių biurui skelbti perkančiųjų organizacijų skelbimus ir užtikrina perkančiųjų organizacijų perduodamų kitų pranešimų ir informacijos persiuntimą.

VPT, vadovaudamasi VPĮ 34 straipsnio 5-6 dalimis, turi, CVP IS priemonėmis gavusi skelbimą apie tarptautinės vertės pirkimą, jį patikrinti bei persiųsti Europos Sąjungos leidinių biurui (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio 5 ir 6 dalies komentarą*).

1.9. VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 9 punkte[26] nustatyta, kad VPT koordinuoja informacijos į kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų paklausimus dėl VPĮ 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51 ir 57 straipsnių nuostatų taikymo teikimą, įskaitant informacijos teikimą per Vidaus rinkos informacinę sistemą, sukurtą vadovaujantis 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1024/2012 dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacinę sistemą, kuriuo panaikinamas Komisijos sprendimas 2008/49/EB (OL L 316, 2012, p. 1).

Europos Komisija 2021-02-24 informavo, jog viešųjų pirkimų modulio funkcionavimas IMI sistemoje (*Vidaus rinkos informacinėje sistemoje) nutraukiamas*

Kitų ES valstybių narių institucijos, perkančiosios organizacijos ir tiekėjai negali būti įpareigoti žinoti Lietuvos Respublikos nacionalinių viešųjų pirkimų teisės ypatumų, tačiau ši informacija vis tiek jiems gali būti aktuali kitų valstybių perkančiosioms organizacijoms tikrinant Lietuvoje veikiančio ūkio subjekto pašalinimo pagrindus, kvalifikaciją; kitų valstybių tiekėjams rengiant ir teikiant pasiūlymus.

VPT turi pareigą koordinuoti, kad būtų pateikta informacija apie:

- VPĮ 37 straipsnio nuostatų taikymą, t. y. informacija, kaip rengiamos techninės specifikacijos, kaip priimtini lygiaverčiai tiekėjų sprendiniai ir kita aktuali informacija, ypač teismų praktika (*detaliau žiūrėti VPĮ 37 straipsnio komentarą*);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- VPĮ 38 straipsnio nuostatų taikymą, t. y. informacija apie ženklinimą, priimtinus lygiaverčius įrodymus ir kita aktuali informacija, ypač teismų praktika (*detaliau žiūrėti VPĮ 38 straipsnio komentarą*);
- VPĮ 39 straipsnio nuostatų taikymą, t. y. dėl techninės specifikacijos atitiktį įrodančių dokumentų, ypač tyrimų ataskaitų ir pažymų priimtinumo, lygiaverčių dokumentų priimtinumo ir kitą aktualią informaciją, ypač teismų praktiką (*detaliau žiūrėti VPĮ 39 straipsnio komentarą*);
- VPĮ 46 straipsnio nuostatų taikymą, t. y. dėl pašalinimo pagrindų taikymo, perkančiosios organizacijos pareigų ir teisių vertinant pašalinimo pagrindą, „apsivalymo doktrinos“ ir kitą aktualią informaciją, ypač teismų praktiką (*detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio komentarą*);
- VPĮ 47 ir 48 straipsnio nuostatų taikymą, t. y. dėl kvalifikacijos reikalavimų (įskaitant kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus), jų proporcingumo, kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos taikymo ir kitą aktualią informaciją, ypač teismų praktiką (*detaliau žiūrėti VPĮ 47 ir 48 straipsnio komentarą*);
- VPĮ 50 straipsnio nuostatų taikymą, t. y. dėl EBVPD taikymo, pildymo, reikšmės, o taip pat dėl jo tikslinimo pagal VPĮ 45 straipsnį ir kitą aktualią informaciją, ypač teismų praktiką (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 ir 50 straipsnio komentarą*);
- VPĮ 51 straipsnio nuostatų taikymą, t. y. kokiais dokumentais patvirtinamas pašalinimo pagrindų nebuvimas ir tiekėjų kvalifikacija (*detaliau žiūrėti VPĮ 51 straipsnio komentarą*);
- VPĮ 57 straipsnio nuostatų taikymą, t. y. neįprastai mažos kainos nustatymo metodiką, prezumpciją, kada laikoma, kad kaina yra neįprastai maža, perkančiosios organizacijos ir tiekėjų pareigas, neįprastai mažos kainos pagrindimą ir kitą aktualią informaciją, ypač teismų praktiką (*detaliau žiūrėti VPĮ 57 straipsnio komentarą*).

VPĮ 92 straipsnio 1 dalies 9 punkte nėra nurodyta, kad informacijos pateikimas yra išimtinai VPT funkcija ir pareiga. VPT turi pareigą koordinuoti, taigi, patį informacijos patalpinimą nurodytoje sistemoje gali atlikti kita institucija (*detaliau dėl konkrečių institucijų žiūrėti VPĮ 92*

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsnio, VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 10 punkto komentarą), o VPT tik turi patikrinti, ar iš tikrųjų ši informacija yra pateikta.

VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 9 punkte taip pat nėra nurodyta, kokiais būdais turi būti pateikiama informacija, išskyrus, kad vienas iš būdų, prieinamų kitų valstybių narių institucijoms, perkančiosioms organizacijoms ar tiekėjams yra Vidaus rinkos informacinė sistema[27], sukurta vadovaujantis 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1024/2012 dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacinę sistemą, kuriuo panaikinamas Komisijos sprendimas 2008/49/EB. Kitaip sakant, informacija gali būti perduodama ir kitais būdais, pavyzdžiui, el. paštu, pateikiant nuorodą į VPT atsakymus į klausimus ar panašiai, tačiau jeigu yra kreipiamasi naudojant nurodytą Vidaus rinkos informacinę sistemą, tuomet VPT turi sukoordinuoti, jog atsakymas taip pat būtų pateiktas šiuo būdu.

1.10. VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 10 punkte nustatyta, kad VPT administruoja CVP IS.

VPT valdo ir administruoja CVP IS, t. y.:

- užtikrina CVP IS nuolatinį veikimą, informuoja ir taiso trūkumus;
- vykdo CVP IS modernizavimą;
- registruoja perkančiąsias organizacijas ir tiekėjus;
- rengia pirkimų vykdymo ir pasiūlymų pateikimo metodikas perkančiosioms organizacijoms ir tiekėjams;
- teikia konsultacijas dėl CVP IS veikimo[28].

1.11. *VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 11 punkte nustatyta, kad VPT administruoja perkančiųjų organizacijų pagal VPĮ 91 straipsnio 1 dalį paskelbtą informaciją apie pirkimo sutarties neįvykdžiusius ar netinkamai ją įvykdžiusius tiekėjus ir pagal VPĮ 52 straipsnio 2 dalį paskelbtą informaciją apie tiekėjus, kurie pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją apie atitiktį VPĮ 46 ir 47 straipsniuose nustatytiems reikalavimams, arba apie tiekėjus, kurie dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal VPĮ 50 straipsnį.*

VPT be CVP IS sistemos taip pat administruoja šiuos sąrašus:

- nepatikimų tiekėjų sąrašą[29];

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą[30].

10.12. VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 12 punkte nustatyta, kad VPT kiekvienais metais rengia ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei teikia VPĮ 23 straipsnio 2 dalyje nurodytų pirkimų ataskaitą.
VPT turi pareigą pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei parengtą metinę ataskaitą apie rezervuotus pirkimus (detaliau žiūrėti *VPĮ 23 straipsnio komentarą).*
Kadangi perkančiosios organizacijos pagal VPĮ 23 straipsnio 2 dalį turi pareigą, atlikdamos supaprastintus pirkimus, ne mažiau kaip 2 procentus visų per kalendorinius metus atliktų supaprastintų pirkimų vertės pirkimų rezervuoti VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje nurodytiems tiekėjams, išskyrus atvejus, kai šie tiekėjai perkančiajai organizacijai reikiamų prekių negamina, paslaugų neteikia ar darbų neatlieka, tai VPT turi įvertinti ir informuoti, ar šis procentas buvo pasiektas, kiek tiksliai procentų buvo pasiekta, ir kitą aktualią informaciją apie rezervuotus pirkimus[31].

10.13. VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 13 punkte nustatyta, kad VPT teikia ir nuolat atnaujina Komisijos informacinėje dokumentų saugykloje „e-Certis“ skelbiamą informaciją apie Lietuvoje išduodamas pažymas ir kitus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą ir kvalifikaciją patvirtinančius dokumentus, laisvai ir neatlygintinai prieinamų Lietuvos duomenų bazių, kuriose pateikiama informacija apie tiekėjus, kaip nurodyta VPĮ 50 straipsnio 7 dalies 1 punkte, sąrašą.
VPT turi pareigą pateikti ir nuolat atnaujinti informaciją „e-Certis“ sistemoje[32]. VPĮ 51 straipsnio 9 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija visų pirma reikalauja tokios rūšies pažymų ir tokių dokumentinių įrodymų formų, apie kuriuos pateikta informacija Komisijos informacinėje dokumentų saugykloje „e-Certis“, todėl šioje platformoje esanti informacija turi būti aktuali bei užtikrinanti, kad kitų valstybių perkančiosios organizacijos galėtų tinkamai patikrinti tiekėjų teikiamų dokumentų patikimumą.
Dėl šios priežasties VPT turi viešinti šiuos duomenis:

informaciją apie Lietuvoje išduodamas pažymas, pavyzdžiui, Informatikos ir ryšių departamento išduodamą pažymą apie neteistumą, VĮ Registrų centro išduodamą jungtinę pažymą, VMI išduodamą pažymą, SPSC išduodamus sertifikatus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- informaciją apie kitų tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą ir kvalifikaciją patvirtinančius dokumentus,
- laisvai ir neatlygintinai prieinamų Lietuvos duomenų bazių, kuriose pateikiama informacija apie tiekėjus, kaip nurodyta VPĮ 50 straipsnio 7 dalies 1 punkte, sąrašą, pavyzdžiui, Sodros duomenų bazę apie tiekėjų socialinio draudimo įmokų sumokėjimą, nepatikimų tiekėjų sąrašą, melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą.

10.14 *VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 14 punkte nustatyta, kad VPT rengia ir kas trejus metus Komisijai teikia VPĮ 98 straipsnio 2 dalyje nurodytą pirkimų stebėsenos ataskaitą.*

VPT turi pareigą pateikti Komisijai VPT parengtą stebėsenos ataskaitą[33]. Stebėsenos ataskaita teikiama ne rečiau kaip kas trejus metus. Stebėsenos ataskaitos turinys detalizuotas VPĮ 98 straipsnio 2 dalyje *(detaliau žiūrėti VPĮ 98 straipsnio 2 dalies komentarą).*

Pirmoji stebėsenos ataskaita teikiama ne vėliau kaip 2017 m. balandžio 18 d., o vėliau – kas trejus metus.

10.15. *VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 15 punkte[34] nustatyta, kad VPT Komisijai teikia informaciją apie VPĮ 92 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytas institucijas, taip pat apie nacionalines iniciatyvas, kurių imtasi siekiant perkančiosioms organizacijoms ar tiekėjams teikti rekomendacijas, padėti įgyvendinti pirkimų taisykles arba reaguoti į problemas, su kuriomis susiduriama įgyvendinant pirkimų taisykles.*

VPT turi pareigą pateikti Komisijai VPT parengtą informaciją apie:

- VPĮ 92 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytas institucijas, t. y. apie institucijas, įgyvendinančias viešųjų pirkimų politiką bei viešųjų pirkimų priežiūrą *(detaliau dėl institucijų žiūrėti VPĮ 92 straipsnio 2 ir 3 dalies komentarą).*
- nacionalines iniciatyvas, kurių imtasi siekiant perkančiosioms organizacijoms ar tiekėjams teikti rekomendacijas, padėti įgyvendinti pirkimų taisykles arba reaguoti į problemas, su kuriomis susiduriama įgyvendinant pirkimų taisykles. Kitaip sakant, VPT turi informuoti apie VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 2, 4, 6 punkte vykdomas VPT funkcijas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

10.16 *VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 16 punkte[35] nustatyta, kad VPT Komisijos prašymu perduoda VPĮ 96 straipsnyje nurodytas ataskaitas ar pagrindinę ataskaitose pateiktą informaciją.*
Komisija turi teisę kreiptis į VPT tam, kad pastaroji pateiktų VPĮ 96 straipsnyje nurodytas ataskaitas, t. y. kiekvienos perkančiosios organizacijos vykdytų viešųjų pirkimų ataskaitas ar sudarytų viešojo pirkimo sutarčių, kurios sudaromos neskelbiant apie viešąjį pirkimą, ataskaitas ar pagrindinę ataskaitose pateiktą informaciją (*detaliau apie ataskaitas žiūrėti VPĮ 96 straipsnio komentarą*).
Tai reiškia, kad VPT, priešingai negu VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 14, 15, 17 punkte nurodytais atvejais, neprivalo savarankiškai teikti šios informacijos, o jos turi atskirai paprašyti Komisija.

10.17 *VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 17 punkte nustatyta, kad VPT kiekvienais metais Komisijai teikia visų sprendimų, kuriuos priėmė teismas pagal VPĮ 106 straipsnio 2 dalį, kopijas ir tuos sprendimus paskelbia CVP IS.*
VPT turi pareigą informuoti Komisiją apie perkančiosioms organizacijoms per metus pritaikytas alternatyvias sankcijas *(detaliau apie alternatyvias sankcijas žiūrėti VPĮ 106 straipsnio 2 dalies komentarą),* t. y. VPT turi kiekvienais metais surinkti ir Komisijai pateikti pačius teismo sprendimus, kuriais buvo pritaikytos alternatyvios sankcijos. VPT informaciją gauna iš Nacionalinės teismų administracijos (*detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 8 dalies komentarą*).
VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 17 punkte nenurodyta, kada ar per kiek laiko po kiekvienų metų pabaigos VPT pateikia šiuos duomenis Komisijai.
VPT taip pat turi paskelbti šiuos teismų sprendimus apie pritaikytas alternatyvias sankcijas CVP IS[36].

10.18 VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 18 punkte nustatyta, kad VPT CVP IS skelbia informaciją apie tarptautinio pirkimo vertės ribas, įskaitant informaciją apie patikslintas vertės ribas.
VPT, kaip už viešųjų pirkimų tinkamą vykdymą bei CVP IS administravimą atsakinga institucija, turi pareigą informuoti visus suinteresuotus subjektus apie aktualias pirkimo organizavimo metu tarptautinio pirkimo vertės ribas, kadangi jos keičiamos kartą per 2 metus Komisijos (*detaliau žiūrėti VPĮ 4 straipsnio 1 dalies komentarą*). Ši informacija apie tarptautinio pirkimo vertės ribas viešinama CVP IS interneto svetainėje[37].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

10.19 VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 19 punkte nustatyta, kad VPT atlieka kitų įstatymų nustatytas funkcijas.

VPT funkcijos taip pat gali būti nustatytos kituose įstatymuose, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 11 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad perkančiųjų subjektų vadovų, perkančiojo subjekto pirkimo komisijos narių, perkančiojo subjekto vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus asmenų, perkančiojo subjekto atliekamų pirkimų procedūrose dalyvaujančių ekspertų, pirkimo iniciatorių nusišalinimo tvarkos aprašą tvirtina VTEK kartu su VPT; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 3 d. nutarimu Nr. 277 patvirtintose Įmonių, veikiančių energetikos srityje, energijos ar kuro, kurių reikia elektros ir šilumos energijai gaminti, pirkimų taisyklėse.

2. VPĮ 95 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos VPT teisės ir atitinkamai kitų subjektų pareigos užtikrinti VPT teisių neapsunkintą įgyvendinimą.

VPT turi teisę:

2.1. savarankiškai pasirinkti tikrinimo objektą, būdą, mastą ir laiką (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 1 punktas).

VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 1 punktą detalizuojama VPĮ 93 straipsnio 5 dalyje *(detaliau žiūrėti VPĮ 93 straipsnio 5 dalies komentarą)* įtvirtinta taisyklė, kad VPT priima sprendimus savarankiškai ir nešališkai.

Tai reiškia, kad VPT, neatsižvelgdama į kitų subjektų nuomonę, pavyzdžiui, tiekėjų prašymus, turi teisę pati nuspręsti dėl:

- tikrinamo objekto. Kitaip sakant, tiekėjų ar kitų institucijų prašymai pradėti tikrinimą nėra įpareigojantys VPT ir ji gali pasirinkti atlikti ar neatlikti konkretų tikrinimą. Išimtis nustatyta tik tais atvejais, kai kreipiasi teisėsaugos institucijos ar administruojančios institucijos, pavyzdžiui, CPVA, LVPA, ESFA. Tikrinimo apimtis ir teisės detalizuotos Pirkimų priežiūros taisyklėse (*detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- tikrinimo būdo. Pirkimų priežiūros taisyklių 28 punkte nurodyti keli galimi tikrinimo būdai, t. y. tikrinimas gali būti atliekamas pirkimo vykdytojo buveinėje arba nuotoliniu būdu, o konkretų būdą gali laisvai pasirinkti VPT;
- tikrinimo masto. Pirkimų priežiūros taisyklių 30.4 bei 31 punktuose nurodyta, kad VPT nustato tikrinimo užduotis ir apimtis bei jas gali pagrįstai išplėsti. Kitaip sakant, savarankiškumas reiškia, kad pateiktas prašymas iš tiekėjo ar kitos institucijos nėra privalomas ne tik iš viso nagrinėti, bet VPT, priėmusi prašymą tikrinimui, nėra apribota tik prašymo apimtimi ir pati gali spręsti, ką ir kiek tikrins.
- tikrinimo laiko. VPT turi tiesę nustatyti, kada bus vykstama į pirkimo vykdytojo buveinę, per kiek laiko turi būti atliktas patikrinimas (Pirkimų priežiūros taisyklių 30.3 punktas). Minimalūs terminai yra reguliuojami Pirkimų priežiūros taisyklių 48-54 punktuose:
- VPT darbuotojas, gavęs užduotį atlikti vertinimą:
- ne vėliau kaip per 10 d. d. nuo pavedimo atlikti vertinimą gavimo dienos atlieka pasirengimą vertinti;
- ne vėliau kaip per 20 d. d. nuo visų vertinimui reikalingų duomenų gavimo dienos, atlieka tyrimą ir surašo vertinimo išvadą.
- Atsižvelgiant į atliekamo vertinimo apimtis, sudėtingumą bei kitas svarbias aplinkybes, 20 d. d. nustatytas terminas gali būti pratęstas, tačiau ne ilgiau kaip 10 d. d.
- Kai vertinimas atliekamas teisėsaugos institucijų pavedimu, vertinimo išvada (arba) specialisto išvada turi būti parengta ne vėliau kaip per 60 d. d. nuo visų vertinimui atlikti reikalingų duomenų gavimo, jei specialiuose teisės aktuose nenustatyta kitaip. Išimtiniais atvejais (neįprastai didelė apimtis, pirkimo vykdytojo veiksmai, turintys įtakos termino trukmei ir kt.) šis terminas gali būti pratęstas, tačiau ne ilgiau kaip 40 d. d.
- Jei tikrinimas atliekamas pirkimo vykdytojo buveinėje, tikrinimo ataskaita turi būti parengta ne vėliau kaip per 40 d. d. nuo tikrinimo pirkimo vykdytojo buveinėje termino pabaigos, o kai pateikiamas nurodymas / prašymas pateikti papildomus dokumentus ar paaiškinimus, arba, jei kreipiamasi tarnybinės pagalbos ar prašoma eksperto išvados – nuo visų tikrinimo ataskaitai parengti reikalingų dokumentų gavimo.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- Jei tikrinimas atliekamas nevykstant į pirkimo vykdytojo buveinę, VPT darbuotojas:
- ne vėliau kaip per 10 d. d. nuo pavedimo atlikti tikrinimą gavimo dienos atlieka pasirengimą tikrinti;
- ne vėliau kaip per 40 d. d. nuo visų tikrinimui reikalingų duomenų gavimo dienos atlieka tyrimą ir surašo tikrinimo ataskaitą.
- Nustatyti terminai gali būti stabdomi šiais atvejais:
- kai vertinimo išvadai ar tikrinimo ataskaitai parengti pasitelkiamas ekspertas;
- kai vertinimo išvadai ar tikrinimo ataskaitai parengti reikalinga kompetentingos institucijos konsultacija (tarnybinė pagalba).

2.2. gauti iš perkančiosios organizacijos ar kitų asmenų su pirkimu, įskaitant pirkimo sutarties vykdymą, susijusią informaciją ir dokumentus, reikalingus VPT funkcijoms atlikti, taip pat laikinai, ne ilgiau kaip 30 dienų, paimti iš perkančiosios organizacijos ar kitų asmenų šių dokumentų originalus, įforminusi tai dokumentų poėmio aktu. Prireikus šis terminas gali būti pratęstas dar 30 dienų (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 2 punktas);

VPT, vadovaudamasi Pirkimų priežiūros taisyklėmis, gali atlikti vertinimą ar tikrinimą. Vertinimo ir tikrinimo įrodymai gaunami taikant tokias vertinimo procedūras: perskaičiavimą (matematinio tikslumo patikrinimą), išorės patvirtinimą (informacijos patvirtinimą ar paneigimą), tikrinimą (dokumentų, objektų), stebėjimą (procesų, procedūrų ir kt.), paklausimą (klausimų pateikimą ir atsakymų į juos gavimą), analitines procedūras (Pirkimų priežiūros taisyklių 41 punktas). Taigi, šioms funkcijoms atlikti VPT gali reikalauti perkančiosios organizacijos suteikti informaciją ir dokumentus (Pirkimų priežiūros taisyklių 19, 33.2 , 40 punktai).

Dokumentų ir informacijos suteikimas galimas tiek paimant popierinius dokumentus, tiek perimant CVP IS prisijungimą bei prieinant prie elektroninių dokumentų. Kai yra paimami dokumentų originalai, VPT turi įforminti poėmio aktą[38].

Informacija ir duomenys gali būti gaunami iš:

- perkančiosios organizacijos;
- kitų asmenų, turinčių ir valdančių informaciją ar dokumentus.

Informacija ir dokumentai, kurie gali būti paimami:

- susiję su pirkimu;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- susiję su pirkimo sutarties vykdymu.

Informacija ir dokumentai turi būti reikalingi VPT funkcijoms vykdyti, t. y. būtent skirti tikrinti ar vertinti. Taigi, jeigu yra atliekamas konkretaus pirkimo tikrinimas ar vertinimas, tai VPT gali paimti tik to konkretaus pirkimo dokumentus ar informaciją.

Dokumentai ir informacija gali būti paimti VPT tik laikinai, t. y. ne ilgiau kaip 30 dienų. Prireikus šis terminas gali būti pratęstas dar 30 dienų. Taigi, bendras poėmio terminas negali būti ilgesnis kaip 60 dienų.

2.3. gauti perkančiosios organizacijos, Komisijos ar jos narių, pirkimo procedūrose dalyvaujančių ekspertų, kitų asmenų su pirkimu, įskaitant pirkimo sutarties vykdymą, susijusių veiksmų ir sprendimų paaiškinimus (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 3 punktas);

VPT, vadovaudamasi Pirkimų priežiūros taisyklėmis, gali atlikti vertinimą ar tikrinimą. Vertinimo ir tikrinimo įrodymai gaunami taikant tokias vertinimo procedūras: perskaičiavimą (matematinio tikslumo patikrinimą), išorės patvirtinimą (informacijos patvirtinimą ar paneigimą), tikrinimą (dokumentų, objektų), stebėjimą (procesų, procedūrų ir kt.), paklausimą (klausimų pateikimą ir atsakymų į juos gavimą), analitines procedūras (Pirkimų priežiūros taisyklių 41 punktas). Taigi, šioms funkcijoms atlikti VPT gali reikalauti perkančiosios organizacijos, Komisijos ar jos narių, pirkimo procedūrose dalyvaujančių ekspertų, kitų asmenų su pirkimu, įskaitant pirkimo sutarties vykdymą, susijusių veiksmų ir sprendimų paaiškinimus (Pirkimų priežiūros taisyklių 33.4, 40 punktai).

Asmenys, kurie turi pateikti paaiškinimus:

- perkančioji organizacija;
- perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų komisija;
- perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų komisijos konkretūs nariai;
- pirkimų procedūrose dalyvaujantys ekspertai;
- kiti asmenys, susiję su pirkimu ar sutarties vykdymu.

Paaiškinimai pateikiami dėl:

- subjektų atliktų veiksmų;
- subjektų priimtų sprendimų.

Paaiškinimai gali būti teikiami tiek raštu, tiek žodžiu[39].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2.4. pateikti pirkimo dokumentus ir tiekėjų pasiūlymus papildomai ekspertizei (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 4 punktas);

Vertinimui ar tikrinimui atlikti VPT turi teisę pasitelkti konkrečios srities specialistus (ekspertus). VPT gali pasitelkti atitinkamų sričių specialistus (ekspertus), kai vertinimui arba tikrinimui atlikti reikalingos kitų nei VPĮ sričių žinios ir kompetencija, pavyzdžiui, statybų teisės specialistų žinios reikalingos nustatyti, ar tinkamai parengta techninė specifikacija. Apie konkrečios srities eksperto poreikį nurodoma vertinimo pasirengimo etapo metu. Jei VPT neturi reikalingos srities eksperto, inicijuojama ekspertinės paslaugos pirkimo procedūra arba ekspertai pasitelkiami VPT direktoriaus nustatyta tvarka. VPT darbuotojai, pasinaudoję specialistų (ekspertų) ir (ar) VPT darbuotojų darbo rezultatais, yra atsakingi už savo išvadų teisingumą (Pirkimų priežiūros taisyklių V skyrius).

2.5. įtarusi VPĮ ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimus ir vadovaudamasi teisingumo ir protingumo kriterijais, įpareigoti perkančiąją organizaciją sustabdyti pirkimo procedūras iki perkančiosios organizacijos pateiktų dokumentų ir sprendimų įvertinimo, o nustačiusi šiuos pažeidimus, – įpareigoti perkančiąją organizaciją nutraukti pirkimo procedūras, pakeisti ar panaikinti neteisėtus sprendimus ar veiksmus (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 5 punktas);

Vadovaujantis VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 2 punktu, VPT atlieka pažeidimų prevenciją ir priežiūrą, tai reiškia, kad VPT pagal savo kompetenciją turi teisę perkančiosioms organizacijoms teikti įpareigojančius nurodymus, t. y. individualius administravimo aktus (VAĮ 2 straipsnio 9 dalis, 5 straipsnio 2 punktas, 8, 9 straipsniai).

VPT diskrecija dėl įpareigojimų perkančiosioms organizacijoms yra ribota, todėl VPT turi pagrįsti, kad yra šios sąlygos kartu tam, jog galėtų perkančiosioms organizacijoms teikti įpareigojimus:

- turi būti įtarimas, kad perkančioji organizacija atliko VPĮ ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimus. Nepakanka tik ūkio subjekto ar institucijos pranešimo, turi būti objektyviai įvertinti pirkimo procedūrų duomenys ir informacija;
- įpareigojimas perkančiajai organizacijai atitinka teisingumo ir protingumo kriterijus, t. y. VPT turi įvertinti, ar įpareigojimas atitinka proporcingumo principą, ar perkančioji organizacija nepatirs pernelyg didelės žalos dėl šio įpareigojimo.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 5 punkte nustatyti du atskiri VPT įpareigojimai, teikiami perkančiosioms organizacijoms:

- sustabdyti pirkimo procedūras iki perkančiosios organizacijos pateiktų dokumentų ir sprendimų įvertinimo;
- nustačius VPĮ ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimus, – įpareigoti perkančiąją organizaciją:
- nutraukti pirkimo procedūras,
- pakeisti ar panaikinti neteisėtus sprendimus ar veiksmus.

Pirkimų priežiūros taisyklių 56-57 punktuose nurodyta, kad VPT turi tikrinti, domėtis, kaip perkančiosios organizacijos įgyvendina VPT įpareigojimus.

Kadangi VPT įpareigojimai yra imperatyvaus pobūdžio individualūs administraciniai aktai, tai perkančiosios organizacijos turi teisę juos ginčyti ABTĮ nustatyta tvarka.

2.6. *VPĮ nustatytais atvejais duoti sutikimą perkančiajai organizacijai atlikti pirkimą neskelbiamų derybų būdu (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 6 punktas);*

VPĮ 72 straipsnio 1 dalyje nustatyti atvejai, kai prieš vykdant viešąjį pirkimą neskelbiamų derybų būdu, privaloma gauti VPT sutikimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 72 straipsnio 1 dalies komentarą*).

VPT sutikimų dėl neskelbiamų derybų vykdymo tvarka nustatyta VPĮ 95 straipsnio 3 dalies normose, Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklėse, patvirtintose VPT direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 1S-99. Prašymas dėl sutikimo pradėti pirkimą neskelbiamų derybų būdu gavimo išnagrinėjamas per 10 darbo dienų nuo motyvuoto perkančiosios organizacijos kreipimosi arba nuo papildomų dokumentų gavimo ir jų užregistravimo VPT dienos[40]. Sprendimą dėl sutikimo atlikti pirkimą neskelbiamų derybų būdu VPT paskelbia CVP IS sprendimo priėmimo dieną[41].

2.7. traukti administracinėn atsakomybėn VPĮ pažeidusius ir VPT reikalavimų ar sprendimų nevykdančius asmenis (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 7 punktas);

VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtinta, kad viena iš VPT funkcijų yra pagal savo kompetenciją nagrinėti administracinių nusižengimų bylas (*detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Įgyvendinant šią funkciją, VPT turi teisę inicijuoti administracinio nusižengimo procedūras, t. y. traukti administracinėn atsakomybėn VPĮ pažeidusius ir VPT reikalavimų ar sprendimų nevykdančius asmenis. Konkretūs asmenys, kurie gali būti traukiami administracinėn atsakomybėn detalizuojami konkrečiuose ANK straipsniuose (*detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 3 punkto, 100 straipsnio komentarą).*

Atitinkami VPT veiksmai yra detalizuoti konkrečiuose ANK straipsniuose (ANK 582 straipsnio 75 punkte nustatyta, kad administracinių nusižengimų teiseną pradeda, administracinių nusižengimų tyrimą atlieka ir administracinių nusižengimų protokolus surašo VPT pareigūnai – dėl ANK 175, 184, 505, 507, 515 straipsniuose numatytų administracinių nusižengimų.).

2.8. nustačiusi VPĮ pažeidimus ar galimus KĮ pažeidimus, korupcijos apraiškas ar dokumentų klastojimą, medžiagą tolesniam tyrimui perduoti teisėsaugos institucijoms ar kitoms valstybės institucijoms nagrinėti pagal kompetenciją (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 8 punktas);

VPT kompetencija yra detaliai aprašyta baigtiniame sąraše VPĮ 95 straipsnio 1 dalyje, todėl VPT negali priimti sprendimų, kurie viršija kompetenciją. Atsižvelgiant į tai, kai nustatomi pažeidimai srityse, viršijančiose VPT kompetenciją, pastaroji turi perduoti pagal institucijų kompetenciją klausimus tolesniam tyrimui.

Perduotini klausimai ir institucijos, kurioms perduodami duomenys:

- VPĮ pažeidimas;
- galimas KĮ pažeidimas, VPT tuomet duomenis perduoda Konkurencijos tarybai tolesniam tyrimui;
- korupcijos apraiškos. Korupcija – valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens tiesioginis ar netiesioginis siekimas, reikalavimas arba priėmimas turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) sau ar kitam asmeniui už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal einamas pareigas, taip pat valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiksmai arba neveikimas siekiant, reikalaujant turtinės ar kitokios asmeninės naudos sau arba kitam asmeniui ar šią naudą priimant, taip pat tiesioginis ar netiesioginis siūlymas ar suteikimas valstybės tarnautojui, jam prilygintam asmeniui turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal valstybės tarnautojo ar jam

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

prilyginto asmens einamas pareigas, taip pat tarpininkavimas darant šioje dalyje nurodytas veikas[42]. Tokiu atveju VPT duomenis perduoda STT tolesniam tyrimui;

- dokumentų klastojimas. Pagal BK 300 straipsnyje nurodyta atsakomybė už dokumento klastojimą. Klastojimas arba falsifikacija – tai sąmoningas, tyčinis ko nors iškraipymas, pakeitimas netikru dalyku ar visai naujo pagaminimas, siekiant asmeninės naudos, pasipelnymo ar kitų tikslų. Teismų praktikoje dokumentu laikytinas bet koks rašytinis aktas, kuriuo asmuo liudija faktą, turintį teisinę reikšmę[43]. Tokiu atveju VPT duomenis perduoda STT ar kitai atsakingai institucijai tolesniam tyrimui.

2.9. nustačiusi VPĮ ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimus, gindama viešąjį interesą, kreiptis į teismą dėl pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia ir (arba) alternatyvių sankcijų taikymo (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 9 punktas);

CPK 49 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad įstatymų nustatytais atvejais valstybės ir savivaldybių institucijos ir kiti asmenys gali pareikšti ieškinį ar pareiškimą viešajam interesui ginti.

VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad viena iš VPT funkcijų yra VPĮ ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimų prevencija, priežiūra, todėl VPT pagal savo kompetenciją turi užtikrinti, kad nebūtų tęsiami VPĮ ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimai.

Atsižvelgdama į tai, VPT turi teisę kreiptis tiesiai į teismą dėl vieno iš reikalavimų tenkinimo:

- pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia *(detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio komentarą)* arba
- alternatyvių sankcijų taikymo (*detaliau žiūrėti VPĮ 106 straipsnio komentarą).*

VPT turi pateikti ieškinį apygardos teismui, vadovaujantis CPK 27 straipsnio 3 dalimi. VPT nėra taikomi VPĮ 102 straipsnyje nurodyti ieškinio senaties terminai, o taikomas bendras 10 metų senaties terminas (CK 1.125 straipsnis)[44].

2.10. gavusi kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų paklausimą dėl VPĮ 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51 ir 57 straipsnių nuostatų taikymo, persiųsti jį Lietuvos valstybės institucijoms, įstaigoms ar viešiesiems juridiniams asmenims, kurie pagal kompetenciją turi suteikti reikiamą informaciją (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 10 punktas);

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 9 punkte įtvirtinta, kad VPT koordinuoja informacijos į kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų paklausimus dėl VPĮ 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51 ir 57 straipsnių nuostatų taikymo teikimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 9 punkto komentarą*).

Kaip nurodyta VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 9 punkto komentare, koordinavimas reiškia, kad funkcijas gali atlikti ne pati VPT, o kita institucija. Dėl šios priežasties VPT turi teisę perduoti kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų paklausimą Lietuvos valstybės institucijoms, įstaigoms ar viešiesiems juridiniams asmenims, kurie pagal kompetenciją turi suteikti reikiamą informaciją (*detaliau dėl konkrečios informacijos žiūrėti VPĮ 92 straipsnio komentarą*).

2.11. patvirtinti konkrečių prekių, paslaugų ar darbų techninėms specifikacijoms taikomus reikalavimus (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 11 punktas);

VPT turi teisę rengti ir patvirtinti konkrečių prekių, paslaugų ar darbų techninėms specifikacijoms taikomus reikalavimus.

2.12. grąžinti perkančiajai organizacijai VPĮ reikalavimų neatitinkančius skelbimus VPT nustatyta tvarka (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 12 punktas).

Vadovaujantis VPĮ 34 straipsnio reglamentavimu, perkančiosios organizacijos turi pateikti viešojo pirkimo skelbimus VPT. Vis dėlto būtent perkančioji organizacija yra atsakinga už informacijos teisingumą. Taigi, jeigu VPT nustato, kad skelbime esanti informacija neatitinka VPĮ normų, grąžina skelbimą perkančiajai organizacijai pataisyti (*detaliau žiūrėti VPĮ 34 straipsnio komentarą*)[45].

3. VPĮ 95 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta sutikimų vykdyti neskelbiamas derybas suteikimo tvarka.

VPT sutikimų dėl neskelbiamų derybų vykdymo tvarka nustatyta VPĮ 95 straipsnio 3 dalies normose bei Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklėse, patvirtintose VPT direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 1S-99.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Prašymas dėl sutikimo pradėti pirkimą neskelbiamų derybų būdu gavimo išnagrinėjamas per 10 darbo dienų nuo motyvuoto perkančiosios organizacijos kreipimosi arba nuo papildomų dokumentų gavimo ir jų užregistravimo VPT dienos[46]. Jeigu per nustatytą terminą VPT nepateikia jokio atsakymo, laikoma, kad sutikimas gautas.

Papildomų dokumentų pateikimo tvarka ir terminai[47]:

- jeigu perkančioji organizacija kartu su kreipimusi nepateikia visų būtinų dokumentų, VPT ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo perkančiosios organizacijos kreipimosi gavimo dienos gali paprašyti papildomų dokumentų, reikalingų sprendimui priimti;
- perkančioji organizacija VPT prašomus dokumentus turi pateikti ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo VPT prašymo gavimo dienos;
- perkančiajai organizacijai pateikus motyvuotą prašymą, VPT šį terminą pratęsia perkančiosios organizacijos nurodytam laikotarpiui. Papildomų dokumentų pateikimo termino pratęsimo atvejų skaičius neribojamas;
- jeigu perkančioji organizacija per nustatytą terminą nepateikia prašomų papildomų dokumentų, VPT prašymo nenagrinėja. Tai nekliudo perkančiajai organizacijai vėl kreiptis į VPT su tuo pačiu prašymu dėl sutikimo pirkimą vykdyti neskelbiamų derybų būdu.

Sprendimą dėl sutikimo atlikti pirkimą neskelbiamų derybų būdu VPT paskelbia CVP IS sprendimo priėmimo dieną[48].

4. VPĮ 95 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta pareiga VPT pranešti perkančiosios organizacijos vadovui apie valstybės tarnautojui ar darbuotojui paskirtą administracinę nuobaudą.

Kaip nustatyta VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 7 punkte, VPĮ 100 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 7 punkto, 100 straipsnio komentarą*), ANK 589 straipsnyje, VPT turi teisę inicijuoti administracinio nusižengimo procedūrą, patraukti administracinėn atsakomybėn asmenis, pažeidusius VPĮ.

Vadovaujantis ANK 610 straipsniu, VPT surašo pažeidimo protokolą ir jį teikia teismui, kuris sprendžia dėl administracinės atsakomybės ir nuobaudos skyrimo.

VPT, gavusi apylinkės teismo sprendimą dėl nuobaudos skyrimo[49], turi pareigą pranešti apie tai perkančiosios organizacijos vadovui.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pranešti VPT turi ne vėliau kaip per 1 darbo dieną nuo sprendimo skirti administracinę nuobaudą įsiteisėjimo dienos.

5. VPĮ 95 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad VPT nenagrinėja skundų ir pranešimų apie galimus pirkimų ar pirkimo sutarčių vykdymo pažeidimus.

Informaciją apie galimus VPĮ pažeidimus vykdant pirkimus ar pirkimo sutartis galima pateikti VPT paštu, elektroniniu paštu, faksu arba struktūrizuota forma VPT interneto svetainėje[50].

VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad VPT funkcija yra atlikti pažeidimų prevenciją ir priežiūrą. VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtinta, kad VPT savarankiškai pasirenka tikrinimo objektą, būdą, mastą ir laiką. Taigi, VPT nėra privalomi tiekėjų, kitų subjektų prašymai, skundai dėl galimų pirkimų ar pirkimo sutarčių vykdymo pažeidimų.

Vertinimo objektas vertinimui, o tikrinimo objektas tikrinimui atrenkami įvertinus riziką VPT direktoriaus teisės aktų nustatyta tvarka (Pirkimų priežiūros taisyklių 4 punktas, Viešųjų pirkimų, pirkimų atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, viešojo pirkimo–pardavimo sutarčių bei pirkimo–pardavimo sutarčių, sudaromų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, atrinkimo vertinimui ir perkančiųjų organizacijų bei perkančiųjų subjektų atrinkimo tikrinimui procedūrų tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. spalio 30 d. įsakymu Nr. 1S-154). Prašymą, skundą pateikę subjektai informuojami, ar jų skundas, prašymas perduodamas vertinti (tikrinti), ar VPT nenustatė rizikų, bei prašymas, skundas neperduotas tolesniam vertinimui viešai skelbiant VPT interneto svetainėje[51].

Jeigu prašymas ar skundas perduodamas tolesniam vertinimui, taikomas VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 5 punktas dėl VPT teisių, t. y. dėl teisės teikti įpareigojimus sustabdyti viešojo pirkimo procedūras, po nustačius pažeidimus – nutraukti pirkimo procedūras, pakeisti ar panaikinti neteisėtus sprendimus ar veiksmus (*detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 5 punkto komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Komentuojamos VPĮ 95 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 83 straipsnio normas.

[2] Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodika, patvirtinta VPT direktoriaus 2017 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1S-94.

[3] Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 1S-91.

[4] Nešališkumo deklaracija, patvirtinta VPT direktoriaus 2017 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. 1S-93.

[5] Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-97.

[6] Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 1S-91.

[7] Skelbimų teikimo Viešųjų pirkimų tarnybai tvarkos ir reikalavimų skelbiamai supaprastintų pirkimų informacijai aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. 1S-92.

[8] Skelbimų teikimo Viešųjų pirkimų tarnybai tvarkos ir reikalavimų skelbiamai supaprastintų pirkimų informacijai aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. 1S-92.

[9] Komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis procedūros protokolų privalomųjų rekvizitų aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. 1S-85.

[10] Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika, patvirtinta VPT direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 1S-105.

[11] Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 1S-91.

[12] Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 1S-91.

[13] Kainodaros taisyklių nustatymo metodika, patvirtinta VPT direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-95.

[14] Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 1S-91.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[15] Registracijos Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. 1S-81.

[16] Ataskaitų rengimo ir teikimo tvarkos aprašas.

[17] Pirkimų priežiūros taisyklių 3.3 punktas, II skyrius. Vertinimo išvadas galima rasti VPT interneto svetainėje http://vpt.lrv.lt/lt/ukio-subjektu-prieziura/isvados-ataskaitos/vertinimo-isvados-4.

[18] Rizikos apibrėžtos VPT interneto svetainėje http://vpt.lrv.lt/lt/ukio-subjektu-prieziura/tikrinimu-atrankos-kriterijai-2.

[19] Pirkimų priežiūros taisyklių 3.6 punktas, III skyrius. Tikrinimo ataskaitas galima rasti VPT interneto svetainėje http://vpt.lrv.lt/lt/ukio-subjektu-prieziura/isvados-ataskaitos/tikrinimo-ataskaitos-2.

[20] http://vpt.lrv.lt/lt/metodine-pagalba/gaires-ir-rekomendacijos.

[21] Visos gairės ir rekomendacijos viešinamos http://vpt.lrv.lt/lt/metodine-pagalba/gaires-ir-rekomendacijos.

[22] https://klausk.vpt.lt/hc/lt.

[23] https://klausk.vpt.lt/hc/lt/requests/new.

[24] http://vpt.lrv.lt/lt/cvp-is/konsultacijos-telefonu.

[25] http://vpt.lrv.lt/lt/statistika-ir-analize.

[26] Komentuojamos VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 9 punkto nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 83 straipsnio 4 dalies normas.

[27] https://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/index_lt.htm.

[28] http://vpt.lrv.lt/lt/cvp-is.

[29] https://vpt.lrv.lt/nepatikimi-tiekejai-1.

[30] https://vpt.lrv.lt/melaginga-informacija-pateikusiu-tiekeju-sarasas-3.

[31] Lietuvos Respublikos Vyriausybei teikiamas ataskaitas galima rasti VPT interneto svetainėje http://vpt.lrv.lt/lt/statistika-ir-analize/temines-viesuju-pirkimu-analizes.

[32] Ecertis sistema pasiekiama https://ec.europa.eu/tools/ecertis/#/search.

[33] Komisijai teikiamas ataskaitas galima rasti VPT interneto svetainėje http://vpt.lrv.lt/lt/statistika-ir-analize/ataskaitos-europos-komisijai.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[34] Komentuojamos VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 15 punkto nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 85 straipsnio 3 dalies normas.

[35] Komentuojamos VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 16 punkte nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 85 straipsnio normas.

[36] http://vpt.lrv.lt/lt/teisine-informacija/teises-aktu-pazeidimai/teismo-sprendimai-1.

[37] https://pirkimai.eviesiejipirkimai.lt/ppo_startpage/Tarptautinio%20pirkimo%20vert%C4%97.pdf.

[38] Priežiūros taisyklių 5 priedas.

[39] http://vpt.lrv.lt/lt/ukio-subjektu-prieziura.

[40] Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių 10 punktas.

[41] Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių 16 punktas.

[42]https://www.stt.lt/pateikti-pranesima-apie-korupcija/7425.

[43] LAT 2006 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2K-515/2006; 2008 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2K-290/2008.

[44] LAT 2010 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-339/2010.

[45] VPT direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-96 patvirtinto Skelbimų grąžinimo tvarkos aprašo 3 punktas.

[46] Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių 10 punktas.

[47] Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių 11 punktas.

[48] Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių 16 punktas.

[49] Asmuo, kuriam paskirta nuobauda (išskyrus įspėjimą), nebeatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų ir vienus metus nuo nuobaudos skyrimo negali būti viešųjų pirkimų komisijos nariu (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 17 dalies komentarą*).

[50] http://vpt.lrv.lt/lt/praneskite-apie-viesuju-pirkimu-pazeidimus.

[51] http://vpt.lrv.lt/pranesimu-nagrinejimas-2.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

97 straipsnis. Pirkimo eigą pagrindžiantys dokumentai ir jų saugojimas

1. **Perkančioji organizacija turi dokumentais pagrįsti atliekamo pirkimo eigą net ir tuo atveju, kai pirkimas atliekamas elektroninėmis priemonėmis.**
2. **Pirkimus prižiūrinčios institucijos turi teisę stebėti visas pirkimų procedūras, prireikus filmuoti Komisijos posėdžius ir kitas pirkimo procedūras.**
3. **Planavimo ir pasirengimo pirkimams dokumentai, pirkimo dokumentai, paraiškos, pasiūlymai bei jų nagrinėjimo ir vertinimo dokumentai, Komisijos sprendimų priėmimo, derybų, dialogo ar kiti protokolai, susirašinėjimo su tiekėjais dokumentai, kiti su pirkimu susiję dokumentai saugomi ne trumpiau kaip 4 metus nuo pirkimo pabaigos, preliminariosios sutartys, pirkimo sutartys, jų pakeitimai ir su jų vykdymu susiję dokumentai – ne trumpiau kaip 4 metus nuo pirkimo sutarties įvykdymo.**
4. **Šio straipsnio 3 dalyje nurodyti dokumentai saugomi Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo nustatyta tvarka.**

Komentuojamame VPĮ 97[1] straipsnyje įtvirtintas pirkimo procedūrų eigos fiksavimo priemonės, būdai ir subjektai, galintys tai atlikti, bei šių duomenų archyvavimo sąlygos ir taisyklės.

1. VPĮ 97 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas reikalavimas dokumentais pagrįsti viešojo pirkimo eigą.

VPĮ 22 straipsnyje nustatyta, kad visas bendravimas tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjų vyksta CVP IS priemonėmis, išskyrus tame pačiame straipsnyje nurodytas išimtis (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*). Kitaip sakant, viešasis pirkimas gali būti vykdomas keliais būdais:

- elektroninėmis priemonėmis, pavyzdžiui, CVP IS, centrinės perkančiosios organizacijos elektroninėmis priemonėmis;
- neelektroninėmis priemonėmis, t. y. pirkimo dokumentai ir pasiūlymai teikiami popieriniu būdu, kai nėra galimybių naudoti elektroninių priemonių (*detaliau žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*).

VPĮ 19 straipsnyje įtvirtinta, kad visi viešųjų pirkimų komisijos posėdžiai yra protokoluojami (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio komentarą*), todėl VPĮ 97 straipsnio 1 dalimi įstatymų leidėjas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tik dar kartą pabrėžia ir įtvirtina, jog visi perkančiosios organizacijos veiksmai ir sprendimai turi būti tinkamai užfiksuoti. Kadangi didžioji dauguma sprendimų ir veiksmų yra atliekami viešųjų pirkimų komisijos, tai viešojo pirkimo eiga fiksuojama posėdžio protokolais.

VPĮ 97 straipsnio 1 dalyje nėra nustatyta, kad fiksavimas galimas tik posėdžio protokolais, todėl atskiri veiksmai gali būti priimti ir parengiant bei patvirtinant kitokius dokumentus, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos direktoriaus įsakymas dėl viešojo pirkimo komisijos sudarymo, eksperto paskyrimo, kiekvieno komisijos nario nešališkumo deklaracijos, konfidencialumo pasižadėjimai. Pirkimo dokumentai, tiekėjų pasiūlymai, susirašinėjimas su tiekėjais taip pat laikomi dokumentais, fiksuojančiais pirkimo procedūros eigą.

Dokumentai gali būti tiek popierine forma, tiek pasirašyti kvalifikuotu elektroniniu parašu (*detaliau apie elektroninį parašą žiūrėti VPĮ 22 straipsnio komentarą*).

2. VPĮ 97 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teisė pirkimus prižiūrinčiai institucijai stebėti pirkimo procedūras, fiksuoti procedūrų eigą

VPĮ 19 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad perkančioji organizacija gali kviesti stebėtojus į pirkimo procedūras (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio 4 dalies komentarą*). VPĮ 58 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad susipažinti su visa su pirkimais susijusia informacija gali komisijos posėdžiuose dalyvaujantys stebėtojai, VPT atstovai, kiti asmenys ir institucijos, turinčios tokią teisę pagal jų veiklą reglamentuojančius Lietuvos Respublikos įstatymus, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys (*detaliau žiūrėti VPĮ 58 straipsnio 5 dalies komentarą*).

VPĮ 97 straipsnio 2 dalyje papildomai detalizuojama pirkimų priežiūrą vykdančių institucijų teisė ne tik susipažinti su pirkimo duomenimis, bet taip pat ir stebėti pačių pirkimo procedūrų vykdymą.

Pirkimus prižiūrinčios institucijos laikomos: VPT ir institucijos, turinčios tokią teisę pagal jų veiklą reglamentuojančius Lietuvos Respublikos įstatymus, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys, pavyzdžiui, CPVA, LVPA, ESFA.

Pirkimus prižiūrinčių institucijų teisės:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- stebėti visų pirkimų procedūrų vykdymą, t. y. asmeniškai dalyvauti posėdžiuose, gauti reikalingą informaciją. Stebėjimas suteikia teisę gauti informaciją, tačiau šios institucijos neturi teisių įsiterpti į pirkimo procedūras, išskyrus joms nustatytas funkcijas.
- filmuoti komisijos posėdžius ir kitas pirkimo procedūras.

3. VPĮ 97 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta pareiga saugoti pirkimo procedūrų dokumentus bei saugojimo terminas.

VPĮ 97 straipsnio 3 dalyje išskirtos dvi grupės dokumentų bei nustatyti skirti jų saugojimo terminai:

3.1. Pirkimo procedūrų dokumentai, t. y. planavimo ir pasirengimo pirkimams dokumentai (*detaliau žiūrėti VPĮ 27 straipsnio komentarą*), pirkimo dokumentai (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 39 dalies, 35 straipsnio komentarą*), paraiškos (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 42 dalies, 40 straipsnio komentarą*), pasiūlymai (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 45 dalies, 40 straipsnio komentarą*) bei jų nagrinėjimo ir vertinimo dokumentai, Komisijos sprendimų priėmimo, derybų, dialogo ar kiti protokolai (*detaliau žiūrėti VPĮ 19 straipsnio komentarą*), susirašinėjimo su tiekėjais dokumentai, kiti su pirkimu susiję dokumentai saugomi ne trumpiau kaip 4 metus nuo pirkimo pabaigos (*detaliau dėl pirkimo pabaigos žiūrėti VPĮ 29 straipsnio 2 dalies komentarą*);

3.2. preliminariosios sutartys, pirkimo sutartys, jų pakeitimai ir su jų vykdymu susiję dokumentai – ne trumpiau kaip 4 metus nuo pirkimo sutarties įvykdymo, t. y. įvykdžius visus sutartinius įsipareigojimus, duomenys turi būti saugomi dar 4 metus.

Kiti teisės aktai gali numatyti ir ilgesnius dokumentų saugojimo terminus.

4. VPĮ 97 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kokia tvarka vadovaujantis turi būti saugomi pirkimo procedūrų dokumentai.

VPĮ 97 straipsnio 4 dalyje nėra detalizuota dokumentų saugojimo tvarka, o nukreipiama vadovautis Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymu.

Dokumentų ir archyvų įstatymo 12 straipsnyje nustatyta, kad valstybės institucijos privalo: saugoti dokumentus patikimoje ir saugioje aplinkoje, įvertindami galimus rizikos veiksnius;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

išsaugoti savo veiklos dokumentus reikiamą laiką, kad būtų užtikrinti veiklos įrodymai, apsaugotos su ja susijusių fizinių ir juridinių asmenų teisės; užtikrinti, kad turimi elektroniniai ir kiti dokumentai, prie kurių prieinama tik specialios įrangos priemonėmis, išliktų autentiški, patikimi ir prieinami visą jų saugojimo laiką. Kartu su šiais dokumentais turi būti saugoma ir kontekstinė informacija.

Už valstybės institucijos veiklos dokumentų išsaugojimą reikiamą laiką atsako vadovas.

Valstybės institucijos popierinius veiklos dokumentus, išskyrus nuolat saugomus dokumentus, gali išsaugoti elektronine forma, nesaugodami popierinio dokumento, jeigu yra užtikrinamas popierinio dokumento skaitmeninio vaizdo tikrumas. Popierinių dokumentų atrankos ir jų išsaugojimo elektronine forma tvarką nustato Lietuvos vyriausiasis archyvaras.

Valstybės institucijų dokumentų saugojimo ir saugyklų įrengimo reikalavimus nustato Lietuvos vyriausiasis archyvaras[2].

Kadangi pirkimo procedūrų dokumentai yra laikomi trumpai saugomais dokumentais pagal Dokumentų ir archyvų įstatymo 2 straipsnio 20 dalį, tai jie saugomi perkančiųjų organizacijų, nėra perduodami archyvams saugoti.

[1] Komentuojamos VPĮ 97 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 83, 84 straipsnio 6 dalies normas.

[2] Dokumentų saugojimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. V-157.

98 straipsnis. Pirkimų stebėsenos ataskaita

1. Pirkimų stebėsenos ataskaitą rengia ir Europos Komisijai teikia Viešųjų pirkimų tarnyba.

2. Europos Komisijai teikiama stebėsenos ataskaita apima:

1) dažniausias netinkamo šio įstatymo taikymo ir teisinio netikrumo priežastis, įskaitant galimas struktūrines ar pasikartojančias problemas;

2) labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių dalyvavimo pirkimuose mastą;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3) informaciją apie sukčiavimo, korupcijos, interesų konflikto ir kitų rimtų pažeidimų atliekant pirkimus atvejų prevenciją, nustatymą, tinkamą pranešimą apie juos;

4) supaprastintų pirkimų bendrą vertę per atitinkamą laikotarpį;

5) kitą informaciją, kuri gali atskleisti pirkimų reglamentavimo ir praktikos problemas.

3. Į Europos Komisijai teikiamą stebėsenos ataskaitą taip pat įtraukiama šio įstatymo 95 straipsnio 1 dalies 15 punkte nurodyta informacija.

4. Viešųjų pirkimų tarnybos prašymu šio įstatymo 92 straipsnio 3 dalyje nurodytos pirkimų priežiūrą atliekančios institucijos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys Viešųjų pirkimų tarnybai pateikia informaciją apie nustatytus šio įstatymo pažeidimus, sukčiavimo, korupcijos atliekant pirkimus atvejus ir kitą turimą informaciją, reikalingą Europos Komisijai teikiamai stebėsenos ataskaitai parengti.

Komentuojamame VPĮ 98[1] straipsnyje įtvirtintas reikalavimas VPT teikti stebėsenos ataskaitas Komisijai, stebėsenos ataskaitos reikalavimai.

1. VPĮ 98 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta VPT pareiga teikti stebėsenos ataskaitas Komisijai. Stebėsenos ataskaita – tai informacijos rinkmena apie viešuosius pirkimus kiekvienoje valstybėje narėje. Stebėsenos ataskaitą sudaro duomenys apie dažniausias netinkamo taikymo ar teisinio netikrumo priežastis, įskaitant galimas struktūrines ar pasikartojančias taisyklių taikymo problemas, apie MVĮ dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose mastą ir apie sukčiavimo, korupcijos, interesų konflikto ir kitų rimtų pažeidimų viešųjų pirkimų srityje atvejų prevenciją, nustatymą ir tinkamą pranešimą apie tokius atvejus. Direktyvos 2014/24/ES 83 straipsnyje nenurodyta, kuri konkreti institucija turi pateikti stebėsenos ataskaitas, be to, tai gali būti daugiau nei vienos institucijos kompetencija, tačiau Lietuvoje ši pareiga priskirta būtent VPT, kuri turi teisę iš kitų institucijų reikalauti duomenų, bet pati juos sistemina ir pateikia Komisijai.
Stebėsenos ataskaitų teikimo terminas nustatytas VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 14 punkte *(detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 14 punkto komentarą*), t. y. stebėsenos ataskaita teikiama kartą per trejus metus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. VPĮ 98 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti reikalavimai stebėsenos ataskaitos turiniui. Komisijai teikiama stebėsenos ataskaita apima:

2.1. dažniausias netinkamo VPĮ taikymo ir teisinio netikrumo priežastis, įskaitant galimas struktūrines ar pasikartojančias problemas (VPT viena iš funkcijų yra informacijos rinkimas ir sisteminimas VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 5 punktas). VPĮ 98 straipsnio 2 dalyje nėra įtvirtinta, kas laikoma dažniausia priežastimi, kaip dažnai turi pasikartoti problema tam, kad VPT ją įtrauktų į stebėsenos ataskaitą. Jau pateiktoje VPT stebėsenos ataskaitoje nėra jokių kriterijų, pagal kuriuos buvo išskirtos dažniausios, struktūrinės ar pasikartojančios problemos, todėl iš dalies pateikiami duomenys apima klausimus, dėl kurių dažniausiai kyla teisminiai ginčai viešuosiuose pirkimuose, VPT atliktus tikrinimus ir vertinimus, dažniausiai užduodamus klausimus, pavyzdžiui, pateikiami duomenys apie tai, kad viešųjų pirkimų specialistams trūksta kompetencijos, daliai jų tai yra antraeilės pareigos, daug problemų kyla dėl pirkimo skaidymo į dalis, ekonominio naudingumo kokybės kriterijų;

2.2. labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių dalyvavimo pirkimuose mastą (viešųjų pirkimų teisės normos turi užtikrinti MVĮ dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose galimybes, nors nėra leistina tiksliai nustatyti MVĮ dalyvavimo procento[1]);

2.3. informaciją apie sukčiavimo, korupcijos, interesų konflikto ir kitų rimtų pažeidimų atliekant pirkimus atvejų prevenciją, nustatymą, tinkamą pranešimą apie juos (VPT teisė ir atitinkamai pareiga perduoti duomenis kitų institucijų tolesniam tyrimui nustatyta VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 8 punkte);

2.4. supaprastintų pirkimų bendrą vertę per atitinkamą laikotarpį (*detaliau apie supaprastintų pirkimų vertes žiūrėti VPĮ 4 straipsnio 2 dalies komentarą)*;

2.5. kitą informaciją, kuri gali atskleisti pirkimų reglamentavimo ir praktikos problemas.

3. VPĮ 98 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti papildomi, VPĮ 98 straipsnio 2 dalyje nenurodyti stebėsenos ataskaitos duomenys.

Į Komisijai teikiamą stebėsenos ataskaitą taip pat įtraukiama VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 15 punkte nurodyta informacija, t. y. duomenys apie VPĮ 92 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytas institucijas (institucijas, įgyvendinančias viešųjų pirkimų politiką bei viešųjų pirkimų priežiūrą *(detaliau dėl institucijų žiūrėti VPĮ 92 straipsnio 2 ir 3 dalies komentarą)*, taip pat apie nacionalines iniciatyvas,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kurių imtasi siekiant perkančiosioms organizacijoms ar tiekėjams teikti rekomendacijas, padėti įgyvendinti pirkimų taisykles arba reaguoti į problemas, su kuriomis susiduriama įgyvendinant pirkimų taisykles (apie VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 2, 4, 6 punkte vykdomas VPT funkcijas, *detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 15 punkto komentarą*).

4. VPĮ 98 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta VPT teisė iš kitų kompetentingų (tačiau nurodytų) institucijų prašyti duomenų, reikalingų stebėsenos ataskaitai,.

Informacija, kurią turi pateikti institucijos:

- informacija apie nustatytus VPĮ pažeidimus;
- informacija apie nustatytus sukčiavimo atvejus;
- informacija apie nustatytus korupcijos atliekant pirkimus atvejus;
- kita turima informacija, reikalinga Komisijai teikiamai stebėsenos ataskaitai parengti.

Institucijos, į kurias kreipiasi VPT:

- VPĮ 92 straipsnio 3 dalyje nurodytos pirkimų priežiūrą atliekančios institucijos, pavyzdžiui, apie sukčiavimą ar korupciją informaciją gali pateikti STT (*detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 4 punkto komentarą*);
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys, pavyzdžiui, LVPA, CPVA, ESFA analizuoja, vertina pirkimus, kurių objektas finansuojamas Europos Sąjungos fondų lėšomis, taiko finansines korekcijas[3].

Taigi, VPT ne tik pati renka, analizuoja ir sistemina bei į stebėsenos ataskaitą įtraukia duomenis, tačiau taip pat koordinuoja, kad kitos institucijos taip pat pateiktų aktualius duomenis. Bet kuriuo atveju VPT yra atsakinga už stebėsenos ataskaitos parengimą ir pateikimą Komisijai.

[1] Komentuojamos VPĮ 98 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 83 straipsnio normas.

[2] Direktyvos 2014/24/ES preambulės 78, 124 konstatuojamosios dalys.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[3] Projektų administravimo ir finansavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2014 m. spalio 8 d. įsakymu Nr. 1K-316.

99 straipsnis. Europos Sąjungos teisės pažeidimo nagrinėjimas

1. Perkančioji organizacija, gavusi Viešųjų pirkimų tarnybos pranešimą, kad Europos Komisija nustatė rimtą Europos Sąjungos teisės nuostatų pažeidimą, privalo ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo pranešimo gavimo dienos visą su pirkimu susijusią informaciją raštu pateikti Viešųjų pirkimų tarnybai.

2. Perkančioji organizacija apie savo priimtus sprendimus ar atliktus veiksmus, susijusius su Europos Komisijos nustatytu rimtu Europos Sąjungos teisės nuostatų pažeidimu, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo atitinkamų sprendimų priėmimo ar veiksmų atlikimo informuoja Viešųjų pirkimų tarnybą.

3. Viešųjų pirkimų tarnyba per 21 dieną nuo Europos Komisijos pranešimo apie nustatytą rimtą Europos Sąjungos teisės nuostatų pažeidimą gavimo dienos privalo Europos Komisijai pateikti:

1) patvirtinimą, kad pažeidimas ištaisytas;

2) argumentuotą paaiškinimą, kodėl pažeidimas neištaisytas, jeigu atsisakyta pažeidimą ištaisyti;

3) pranešimą apie tai, kad pirkimo procedūras sustabdė perkančioji organizacija savo iniciatyva arba kad sprendimą sustabdyti pirkimo procedūras priėmė Viešųjų pirkimų tarnyba arba teismas.

4. Argumentuotas paaiškinimas, nurodytas šio straipsnio 3 dalies 2 punkte, *inter alia* **gali būti grindžiamas faktu, kad galimą pažeidimą jau nagrinėja Viešųjų pirkimų tarnyba, teismas ar kita teisėsaugos institucija. Viešųjų pirkimų tarnyba apie tokių procesų rezultatus informuoja Europos Komisiją iš karto, kai apie juos sužino.**

5. Viešųjų pirkimų tarnyba, pranešusi apie sustabdytas pirkimo procedūras, kaip nurodyta šio straipsnio 3 dalies 3 punkte, turi papildomai informuoti Europos Komisiją apie pirkimo procedūrų sustabdymo atšaukimą arba pradėtą kitą pirkimo procedūrą, visiškai ar iš dalies susijusią su tuo pačiu pirkimo objektu. Tokiu pranešimu turi būti patvirtinama, kad galimas pažeidimas ištaisytas, arba pateikiamas argumentuotas paaiškinimas, kodėl pažeidimas neištaisytas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

6. Gavusi Europos Komisijos pranešimą apie nustatytą rimtą Europos Sąjungos teisės nuostatų pažeidimą, Viešųjų pirkimų tarnyba turi teisę kreiptis į teismą, jeigu mano, kad perkančioji organizacija pažeidė šio įstatymo reikalavimus ir pažeidimų neištaisė.

Komentuojamame VPĮ 99straipsnyje[1] reglamentuojamos perkančiųjų organizacijų, VPT teisės ir pareigos, kai Komisija nustato rimtą ES teisės pažeidimą viešųjų pirkimų srityje ir apie tai informuoja perkančiąją organizaciją ir (arba) VPT. Komentuojamame straipsnyje taip pat įtvirtinta atitinkamų pranešimų pateikimo tvarka, VPT ir Komisijos bendradarbiavimo nurodytose situacijose pagrindai.

Kaip nurodoma Komisijos darbiniame dokumente, Komisija, prieš sudarant pirkimo sutartį, gali savarankiškai ar gavusi skundą įvertinti, ar pirkimo procedūrų metu nebuvo rimto Europos Sąjungos teisės nuostatų pažeidimo[2], o tokį pažeidimą nustačiusi, turi kreiptis su pranešimu ir reikalavimu ištaisyti pažeidimą[3].

Rimtas ES teisės nuostatų pažeidimas VPĮ 99 straipsnio atžvilgiu yra susijęs būtent su ES viešųjų pirkimų teisės normomis. Taip pat turi būti nustatytas pažeidimo rimtumas, t. y. pagrindinių laisvių (laisvas prekių, paslaugų, asmenų judėjimas), viešųjų pirkimų principų pažeidimas.

Jeigu valstybė narė ir (ar) konkreti perkančioji organizacija neištaiso pažeidimo, tuomet Komisija gali kreiptis į ESTT dėl pažeidimo nustatymo pagal vadinamąją įsipareigojimų nevykdymo procedūrą[4]. Komisija turi prioritetą teikti nacionalinėms peržiūros procedūroms, todėl tokie patikrinimai turi būti vykdomi tik dėl rimtų ES teisės nuostatų pažeidimo[5].

1. VPĮ 99 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga perkančiosioms organizacijoms pateikti duomenis apie pirkimą VPT, kai gautas VPT pranešimas, kad Komisija nustatė rimtą ES teisės nuostatų pažeidimą.

VPĮ 99 straipsnio 1 dalies nuostatose įtvirtinta Komisijos atliekamo pažeidimo tyrimo eiga:

- Komisija, visų pirma, nustato, ar buvo rimtas ES teisės pažeidimas;
- nustačiusi rimtą ES teisės pažeidimą, Komisija kreipiasi į VPT dėl informacijos apie pirkimo eigą, priimtus sprendimus ir atliktus veiksmus pateikimo;
- VPT kreipiasi į konkrečią perkančiąją organizaciją, kad ši pateiktų informaciją apie pirkimą, priimtų sprendimų ir atliktų veiksmų (informaciją apie priimtus sprendimus ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atliktus veiksmus perkančioji organizacija turi pateikti, vadovaujantis VPĮ 99 straipsnio 2 dalies nuostatomis (*detaliau žiūrėti VPĮ 99 straipsnio 2 dalies komentarą*);

- perkančioji organizacija privalo ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo VPT pranešimo gavimo dienos pateikti VPT visą su pirkimu susijusią informaciją raštu.

VPĮ 99 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos perkančiųjų organizacijų pareigos VPT. VPT pareigos Komisijai įtvirtintos VPĮ 99 straipsnio 3 dalyje (*detaliau dėl VPT pareigų Komisijai žiūrėti VPĮ 99 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Perkančiosios organizacijos informaciją turi pateikti raštu (*detaliau dėl termino raštu žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 29 dalies komentarą*) tam, kad VPT galėtų šią informaciją pateikti Komisijai (*detaliau dėl VPT pareigų Komisijai žiūrėti VPĮ 99 straipsnio 3 dalies komentarą*).

2. VPĮ 99 straipsnio 2 dalyje nustatyta pareiga perkančiosioms organizacijoms pateikti duomenis VPT apie pirkime, dėl kurio Komisija nustatė rimtą ES teisės nuostatų pažeidimą, priimtus sprendimus ar atliktus veiksmus.

Kaip minėta VPĮ 99 straipsnio 1 dalies komentare, VPT iš perkančiosios organizacijos turi gauti visą informaciją apie pirkimą, dėl kurio Komisija nustatė rimtą ES teisės pažeidimą, t. y. tiek informaciją apie pirkimą, tiek informaciją apie priimtus sprendimus ar atliktus veiksmus. Kadangi sprendimai gali būti priimti ar veiksmai atlikti ir jau po Komisijos pranešimo gavimo dienos, t. y. galimai perkančioji organizacija jau ištaisė pažeidimą,apie tai turi būti informuojama iš karto, bet ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo sprendimų priėmimo ar veiksmų atlikimo dienos. Informacija pateikiama VPT, kuri, vadovaujantis VPĮ 99 straipsnio 3 dalimi, informaciją teikia Komisijai *(detaliau žiūrėti VPĮ 99 straipsnio 3 dalies komentarą*).

3. VPĮ 99 straipsnio 3 dalyje nustatyta pareiga VPT pateikti duomenis Komisijai apie pirkimą, dėl kurio Komisija nustatė rimtą ES teisės nuostatų pažeidimą, priimtus sprendimus ar atliktus veiksmus.

Nacionaliniu lygmeniu gali būti priimami du sprendimai:

- ištaisyti pažeidimą;
- paaiškinti, kodėl pažeidimas neištaisytas.

Atsižvelgiant į galimus sprendimus, VPT turi Komisijai pateikti:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

- pagal VPĮ 99 straipsnio 3 dalies 1 punktą patvirtinimą, kad pažeidimas ištaisytas. Tokiu būdu turi būti nurodyta, kokiu būdu ištaisytas pažeidimas ir atitinkamai Komisija nebeturi pagrindo tęsti rimto pažeidimo tyrimo, kreiptis į ESTT;
- pagal VPĮ 99 straipsnio 3 dalies 2 punktą argumentuotą paaiškinimą, kodėl pažeidimas neištaisytas, jeigu atsisakyta pažeidimą ištaisyti (*detaliau žiūrėti VPĮ 99 straipsnio 4 dalies komentarą*);
- pagal VPĮ 99 straipsnio 3 dalies 3 punktą pranešimą apie tai, kad pirkimo procedūras sustabdė perkančioji organizacija savo iniciatyva arba kad sprendimą įpareigoti sustabdyti pirkimo procedūras priėmė VPT arba teismas. Šiuo atveju pažeidimas dar nėra ištaisytas, tačiau jau yra pradėtas pažeidimo tyrimas ir vykdomos nacionalinės procedūros, todėl nėra pagrindo atlikti dvigubas procedūras ir Komisijai. Be to, tai atitinka ir Direktyvos 2007/66/EB preambulės 28-ojoje konstatuojamojoje dalyje įtvirtintą nacionalinių priemonių prioritetinį taikymą, t. y. kad esant pradėtoms nacionalinėms peržiūros procedūroms papildomai nėra taikomos Komisijos procedūros. Kadangi yra priimtas tik dalinis (procedūrinis) sprendimas dėl pažeidimo, vadovaujantis VPĮ 99 straipsnio 5 dalimi, Komisija turi būti informuojama ir apie galutinį sprendimą dėl pažeidimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 99 straipsnio 5 dalies komentarą*).

4. VPĮ 99 straipsnio 4 dalyje nustatyta galimybė paaiškinti, kodėl pažeidimas neištaisytas. VPĮ 99 straipsnio 3 dalies 2 punkte nustatyta, kad VPT turi Komisijai pateikti argumentuotą paaiškinimą, kodėl pažeidimas neištaisytas, jeigu atsisakyta pažeidimą ištaisyti. Taigi, VPT paaiškinimas turi būti tinkamai argumentuotas.

Nei VPĮ 99 straipsnio 3 dalies 2 punkte, nei VPĮ 99 straipsnio 4 dalyje nėra pateikto sąrašo argumentų, kuriuos gali pateikti VPT, tačiau, kaip vienas iš galimų argumentų, gali būti tai, kad galimą pažeidimą jau nagrinėja VPT, teismas ar kita teisėsaugos institucija. Kaip ir VPĮ 99 straipsnio 3 dalies 3 punkte nustatytu atveju, pažeidimas dar nėra ištaisytas, tačiau jau yra pradėtas pažeidimo tyrimas ir vykdomos nacionalinės procedūros, todėl nėra pagrindo atlikti dvigubos procedūros bei Komisijai veikti. Kita vertus, Komisijai turi būti pranešta apie pažeidimo nagrinėjimo rezultatus iš karto, kai tik apie juos sužino VPT.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Rezultatai gali būti tiek pažeidimo ištaisymas, tiek paaiškinimas, kodėl pažeidimas neištaisytas.

5. VPĮ 99 straipsnio 5 dalyje nustatyta tvarka, kaip turi elgtis VPT, kai Komisijai pateikiamas tarpinis sprendimas, t. y. pranešimas apie tai, kad pirkimo procedūras sustabdė perkančioji organizacija savo iniciatyva arba kad sprendimą sustabdyti pirkimo procedūras priėmė VPT arba teismas.

Tuo atveju, kai VPT Komisijai išsiunčia pranešimą pagal VPĮ 99 straipsnio 3 dalies 3 punktą, VPT turi papildomą pareigą informuoti Komisiją apie galutinį sprendimą, kuris priimtas po to, kai pirkimo procedūrų sustabdymo metu buvo išnagrinėtas VPT, perkančiosios organizacijos ar teismo, t. y. apie:

- pirkimo procedūrų sustabdymo atšaukimą, t. y. apie tai, kad pažeidimą atsisakyta ištaisyti bei kartu pateikiamas argumentuotas pagrindimas, kodėl pažeidimas neištaisytas (*detaliau apie pagrindimą žiūrėti VPĮ 99 straipsnio 4 dalies komentarą*); arba
- pradėtą kitą pirkimo procedūrą, visiškai ar iš dalies susijusią su tuo pačiu pirkimo objektu, t. y. pirkimo procedūros, dėl kurių buvo nustatytas rimtas Europos Sąjungos teisės nuostatų pažeidimas, pasibaigė, todėl nebeliko ir pažeidimo, o naujos pirkimo procedūros atitinka Europos Sąjungos teisės nuostatas.

6. VPĮ 99 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad VPT, gavusi Komisijos pranešimą apie nustatytą rimtą ES teisės nuostatų pažeidimą, turi teisę kreiptis į teismą, jeigu mano, kad perkančioji organizacija pažeidė VPĮ reikalavimus ir pažeidimų neištaisė.

Kadangi VPĮ nuostatos turi atitikti ES teisės nuostatas, tai nustačius rimtą ES teisės nuostatų pažeidimą, atitinkamai laikoma, jog perkančioji organizacija pažeidė ir VPĮ reikalavimus. Tokiu atveju VPT informuoja Komisiją apie tai, kad pažeidimas neištaisytas, tačiau pažeidimą pradėjo nagrinėti teismas pagal VPT ieškinį.

VPT kreipiasi į teismą, teikdama ieškinį, kaip institucija, ginanti viešąjį interesą (CPK 49 straipsnis) (*detaliau žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 9 punkto komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Komentuojamos VPĮ 98 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2007/66/EB 3 straipsnio normas.

[2] 2017 m. sausio 24 d. Europos Komisijos darbinis dokumentas "*EVALUATION OF THE MODIFICATIONS INTRODUCED BY DIRECTIVE 2007/66/EC TO DIRECTIVES 89/665/EEC AND 92/13/EEC CONCERNING THE EUROPEAN FRAMEWORK FOR REMEDIES IN THE AREA OF PUBLIC PROCUREMENT/ REFIT EVALUATION Accompanying the document REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL ON THE EFFECTIVENESS OF DIRECTIVE 89/665/EEC AND DIRECTIVE 92/13/EEC, AS MODIFIED BY DIRECTIVE 2007/66/EC, CONCERNING REVIEW PROCEDURES IN THE AREA OF PUBLIC PROCUREMENT*" Nr. SWD(2017) 13 final.

[3] ES teisės normų pažeidimai fiksuojami ir viešinami Europos Komisijos interneto svetainėje https://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement_decisions/?lang_code=lt.

[4] ESTT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas bylo*je Komisija prieš Nyderlandus*, C-359/93.

[5] Direktyvos 2007/66/EB preambulės 28-oji konstatuojamoji dalis.

VII SKYRIUS. GINČŲ NAGRINĖJIMAS, ŽALOS ATLYGINIMAS, PIRKIMO SUTARTIES PRIPAŽINIMAS NEGALIOJANČIA, ALTERNATYVIOS SANKCIJOS

100 straipsnis. Perkančiosios organizacijos vadovų ir kitų įgaliotų asmenų atsakomybė

1. **Už perkančiosios organizacijos atliekamus viešuosius pirkimus atsako perkančiosios organizacijos vadovas.**
2. **Komisijos nariai, ekspertai, stebėtojai, už sutarties vykdymą atsakingi asmenys ir kiti asmenys už savo veiką atsako pagal Lietuvos Respublikos įstatymus.**

VPĮ 100 straipsnyje yra reglamentuojama perkančiosios organizacijos vadovų ir kitų įgaliotų asmenų atsakomybė už VPĮ ir susijusių teisės aktų tinkamą laikymąsi ir taikymą.

Komentuojamo VPĮ 100 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų vadovų, o šio straipsnio 2 dalyje – komisijos narių, ekspertų, stebėtojų, už sutarties vykdymą atsakingų asmenų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ir kitų asmenų, susijusių su perkančiosios organizacijos atliekamais viešaisiais pirkimais, atsakomybė už neteisėtą pirkimų procedūrų vykdymą. Perkančiosios organizacijos sąvoka šiuo aspektu turi būti suprantama, kaip ji apibrėžta VPĮ 2 straipsnio 25 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 25 dalies komentarą*).

Atsakomybė teisine prasme – tai subjekto pareiga atsakyti už padarytą teisės pažeidimą ir patirti tam tikras prievartos priemones, pavyzdžiui, atlyginti padarytą žalą. Dėl to perkančiosios organizacijos vadovui ir kitiems jo įgaliotiems asmenims, atsižvelgiant į jų padarytus arba nepadarytus, tačiau būtinus atlikti veiksmus, gali būti taikoma skirtinga atsakomybė: drausminė ar tarnybinė (priklausomai nuo to, kokiais teisiniais santykiais su perkančiąja organizacija yra susijęs jos vadovas ir kiti įgaliotieji asmenys), civilinė, administracinė ir baudžiamoji.

Drausminė atsakomybė yra darbo drausmės užtikrinimo priemonė, kuri taikoma darbo drausmės pažeidimo pagrindu. Darbo drausmės pažeidimo objektu gali būti perkančiosios organizacijos darbo tvarka, kuri yra nustatyta darbo teisės normose, pavyzdžiui, DK. Neteisėtas perkančiosios organizacijos vadovo ar kitų atsakingų asmenų elgesys gali visų pirma pasireikšti darbinių pareigų, nustatytų norminiais aktais, nevykdymu arba netinkamu vykdymu. Pavyzdžiui, jei, vykdydamas darbo pareigas (vykdydamas viešojo pirkimo procedūras), darbuotojas padarė nusikaltimo požymių turinčią veiką (suklastojo dokumentus, suklastojo kito asmens parašą ar pan.), su tokiu darbuotoju gali būti nutraukiama darbo sutartis dėl šiurkštaus darbo pareigų pažeidimo (DK 58 straipsnio 3 dalis).

Be to, į atsakingų asmenų atsakomybės sritį taip pat įeina ir žalos atlyginimo klausimas. Žalos, kilusios dėl darbuotojo darbo teisės normų pažeidimų, atlyginimo klausimai įtvirtinti DK 151 straipsnyje, kuriame nustatyta, kad kiekviena darbo sutarties šalis privalo atlyginti savo darbo pareigų pažeidimu dėl jos kaltės kitai sutarties šaliai padarytą turtinę žalą, taip pat ir neturtinę žalą.

Šiuo aspektu pažymėtina, kad perkančiųjų organizacijų vadovų ir kitų atsakingų asmenų statusas ir santykis su perkančiąja organizacija gali būti dvejopas – darbo teisiniai santykiai ir valstybės tarnybos. Atitinkamai, atsižvelgiant į vadovo ar kito atsakingo asmens statusą, jam gali būti taikoma ne drausminė, o tarnybinė atsakomybė. Tarnybinė atsakomybė už nustatytų pareigų pažeidimą asmenims taikoma pagal VTĮ. Šio įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad valstybės tarnautojas turi atsakyti už savo veiksmų padarinius, naudojamos informacijos,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dokumentų tinkamą naudojimą ir konfidencialumą; įstaigos ar institucijos vadovo reikalavimu atsiskaityti už savo veiklą. VTJ įtvirtinta ir daugiau valstybės tarnautojų pareigų.

Atitinkamai VTJ 32 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad valstybės tarnautojai už tarnybinius nusižengimus traukiami tarnybinėn atsakomybėn.

Už valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytą materialinę žalą valstybės tarnautojai traukiami materialinėn atsakomybėn. Pagal VTJ 39 straipsnio 1 dalį valstybės tarnautojas turi atlyginti savo neteisėta kalta veika valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytą tiesioginę materialinę žalą. VTJ 39 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad valstybės tarnautojas atlygina visą šio straipsnio 1 dalyje nurodytą žalą, jeigu ją padarė atlikdamas viešojo administravimo veiklą ir (arba) padėdamas valstybės ar vietos valdžią įgyvendinantiems asmenims vykdyti jiems nustatytas funkcijas, tačiau atlygintinos žalos dydis negali viršyti 5 vidutinių valstybės tarnautojo darbo užmokesčių, išskyrus atvejus, kai žala padaryta tyčia. VTJ 32 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad ginčai dėl valstybės tarnautojų tarnybinės ir materialinės atsakomybės nagrinėjami ABTJ nustatyta tvarka.

Pažymėtina, kad administracinė atsakomybė už VPĮ pažeidimus yra įtvirtinta ANK. ANK 2 straipsnyje yra įtvirtintos pagrindinės administracinės atsakomybės nuostatos: (i) pagal šį kodeksą atsako fizinis asmuo, jeigu jo padaryta veika, už kurią šiame kodekse yra numatyta tam tikra sankcija, buvo uždrausta tos veikos padarymo metu galiojusiame teisės akte; (ii) įstatymų ar kitų teisės aktų nežinojimas nuo administracinės atsakomybės neatleidžia; (iii) asmuo atsako pagal šį kodeksą tik tuo atveju, jeigu jis yra kaltas dėl administracinio nusižengimo padarymo; (iv) pagal šį kodeksą atsako tik tas asmuo, kurio padaryta įstatymų uždrausta veika atitinka šiame kodekse nustatytus administracinio nusižengimo požymius; (v) niekam negali būti antrą kartą skiriama administracinė nuobauda už tą pačią veiką; (vi) įstatymui, teismui, kitiems viešojo administravimo subjektams visi administracinėn atsakomybėn traukiami asmenys yra lygūs; (vii) asmuo laikomas padariusiu administracinį nusižengimą tik įvykdęs administracinį nurodymą arba šio kodekso nustatyta tvarka įsiteisėjus nutarimui, kuriuo asmuo pripažįstamas padariusiu administracinį nusižengimą.

ANK 5 straipsnyje nustatyta, kad administracinis nusižengimas yra šiame kodekse uždrausta kaltininko padaryta pavojinga veika (veikimas arba neveikimas), atitinkanti administracinio nusižengimo, už kurį numatyta administracinė nuobauda, požymius. Asmuo už padarytą teisės

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pažeidimą, atitinkantį šiame kodekse numatyto administracinio nusižengimo požymius, atsako administracine tvarka pagal šį kodeksą, jeigu šis padarytas teisės pažeidimas neužtraukia baudžiamosios atsakomybės.

Demokratinėje teisinėje valstybėje įstatymų leidėjas turi teisę ir kartu pareigą įstatymais uždrausti veikas, kuriomis daroma esminė žala asmenų, visuomenės ar valstybės interesams arba keliama grėsmė, kad tokia žala atsiras[1]. Įstatymuose nustatydamas, kokios veikos yra priešingos teisei, taip pat nustatydamas teisinę atsakomybę už teisei priešingas veikas, įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją. Ši diskrecija apima ir diskreciją nustatyti aplinkybes, lemiančias tai, kokios sankcijos turi būti taikomos už teisės pažeidimus. Pažymėtina, kad konstitucinis teisinės valstybės principas būtų pažeistas, jeigu: (i) įstatyme būtų nustatyta teisinė atsakomybė už tokią veiką, kuri nėra pavojinga visuomenei ir dėl to teisiškai nedraustina; (ii) įstatyme būtų nustatyta tokia griežta sankcija (teisinė atsakomybė) už teisei priešingą veiką, kad pagal ją skiriama bausmė arba nuobauda teisės pažeidėjui būtų akivaizdžiai per didelė, nes neproporcinga (neadekvati) padarytam teisės pažeidimui, ir dėl to neteisinga; (iii) asmenys, traukiami teisinėn atsakomybėn, negalėtų pasinaudoti tam tikromis teisėmis (*inter alia* teise į tinkamą teisinį procesą), kurias jie turi pagal Konstituciją, ir (arba) negalėtų pasinaudoti tam tikromis teisėmis, kurias pagal įstatymus turi kiti asmenys, esantys analogiškoje padėtyje, – antruoju atveju būtų pažeistas ir konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas, taigi ir Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalis. Siekiant užkirsti kelią neteisėtoms veikoms, ne visuomet yra tikslinga atitinkamas veikas pripažinti nusikaltimais ir taikyti už jas pačias griežčiausias priemones – kriminalines bausmes; kiekvieną kartą, kai reikia spręsti, pripažinti veiką nusikaltimu ar kitokiu teisės pažeidimu, labai svarbu įvertinti, kokių rezultatų galima pasiekti kitomis, nesusijusiomis su kriminalinių bausmių taikymu priemonėmis, *inter alia* administracinėmis sankcijomis[2] Taigi, įstatymų leidėjas, paisydamas Konstitucijos, *inter alia* iš jos kylančio teisės sistemos nuoseklumo, vidinio neprieštaringumo imperatyvų, gali pasirinkti, kurios teisės šakos normomis apibrėžti tam tikrus teisės pažeidimus ir kokias sankcijas (baudžiamąsias, administracines ar kt.) už juos nustatyti. Vertinant, ar teisinė atsakomybė priskirtina administracinei, ar baudžiamajai teisei, pabrėžtina, kad tarp administracinės ir baudžiamosios teisinės atsakomybės esama nemaža panašumų, bet yra ir esminių skirtumų. Administracinių teisės pažeidimų ir nusikalstamų veikų pavojingumas yra nevienodas, skiriasi ir patraukimo administracinėn arba baudžiamojon atsakomybėn padariniai.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Administracinės nuobaudos gali būti panašios į kriminalines bausmes[3]. Vis dėlto pabrėžtina, kad įstatymų leidėjas turi siekti tarpšakinio administracinių ir baudžiamųjų sankcijų suderinamumo. Asmenų, traukiamų administracinėn teisinėn atsakomybėn, ir asmenų, traukiamų baudžiamojon teisinėn atsakomybėn teisinė padėtis negali nesiskirti, nes skiriasi pats šios teisinės atsakomybės pagrindas: pirmieji yra padarę administracinius teisės pažeidimus , o antrieji – nusikaltimus ar kitus teisės pažeidimus, apibrėžtus baudžiamajame įstatyme. Įvairių rūšių teisinės atsakomybės už teisės pažeidimus įtvirtinimas savaime negali būti pagrindu kvestionuoti atitinkamo įstatymuose nustatyto teisinio reguliavimo atitiktį konstituciniams lygiateisiškumo ir teisinės valstybės principams. Taigi, vien tai, kad įstatymuose tam tikros teisei priešingos veikos apibrėžiamos kaip administraciniai teisės pažeidimai (net jeigu už juos nustatytos administracinės nuobaudos savo griežtumu prilygsta kriminalinėms bausmėms), o kitos – kaip nusikaltimai ar kitos baudžiamuosius įstatymus pažeidžiančios veikos, savaime nereiškia, kad yra nukrypstama nuo konstitucinių teisinės valstybės ar asmenų lygiateisiškumo principų[4].

Administracinė atsakomybė už viešųjų pirkimų pažeidimus įtvirtinta ANK 184 straipsnyje, kurio 1 dalyje nustatyta, kad už VPĮ ir šio įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimą perkančiųjų organizacijų vadovams ar jų įgaliotiems asmenims, taip pat komisijos nariams, balsavusiems už neteisėto sprendimo priėmimą, ekspertams, perkančiųjų organizacijų valstybės tarnautojams ar darbuotojams taikomas įspėjimas arba bauda – nuo dviejų šimtų penkiasdešimt iki trijų tūkstančių eurų. To paties ANK 184 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad už ANK 184 straipsnio 1 dalyje nustatytus administracinius nusižengimus, kurie padaromi pakartotinai, taikoma bauda nuo dviejų tūkstančių iki šešių tūkstančių eurų.

Tuo tarpu BK yra įtvirtintas nusikalstamų veikų sąrašas bei baudžiamosios atsakomybės priemonės už nusikalstamų veikų padarymą. BK 12 straipsnyje nustatyta, kad baudžiamasis nusižengimas yra pavojinga ir šiame kodekse uždrausta veika (veikimas ar neveikimas), už kurią numatyta bausmė, nesusijusi su laisvės atėmimu, išskyrus areštą. Tuo tarpu pagal BK 11 straipsnį nusikaltimas yra pavojinga ir šiame kodekse uždrausta veika (veikimas ar neveikimas), už kurią numatyta laisvės atėmimo bausmė.

Baudžiamoji atsakomybė yra individuali ir taikoma pagal BK ir BPK taisykles. Dažniausiai su viešųjų pirkimų vykdymu susijusi baudžiamoji atsakomybė taikoma už šias nusikalstamas veikas: piktnaudžiavimą (pagal BK 228 straipsnį); kyšininkavimą (pagal BK 225 straipsnį); prekybą

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

poveikiu (pagal BK 226 straipsnį); papirkimą (pagal BK 227 straipsnį); tarnybos pareigų neatlikimą (pagal BK 229 straipsnį); dokumento suklastojimą ir disponavimą suklastotu dokumentu (pagal BK 300 straipsnį); antspaudo, spaudo ar blanko suklastojimą (pagal BK 301 straipsnį); neteisėtą poveikį elektroniniams duomenims ar informacinei sistemai (pagal BK 196, 197 straipsnius); neteisėtą prisijungimą prie informacinės sistemos (pagal BK 198^1 straipsnį); neteisėtą disponavimą įrenginiais, programine įranga, slaptažodžiais, kodais ir kitokiais duomenimis (pagal BK 198^2 straipsnį) ir kt.

Vis dėlto pabrėžtina, kad kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad nepritartina praktikai, kai viešųjų pirkimų tvarkos pažeidimai kvalifikuojami kaip nusikalstamas piktnaudžiavimas neanalizuojant, ar pakankamas padarytų veiksmų pavojingumas, ar pakankamai yra duomenų išvadai apie didelės žalos padarymą, neįvertinant kitų teisės šakų normų veiksmingumo atkuriant pažeistas teises ir nubaudžiant teisės aktų reikalavimus pažeidusius asmenis. Tokia praktika neatitinka baudžiamųjų įstatymų paskirties. Pavyzdžiui, kasacinis teismas dėl baudžiamosios atsakomybės taikymo už viešųjų pirkimų pažeidimus yra nurodęs, kad pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudenciją (*1997 m. lapkričio 13 d., 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimai*), siekiant užkirsti kelią neteisėtoms veikoms ne visuomet yra tikslinga tokią veiką pripažinti nusikaltimu, taikyti pačią griežčiausią priemonę – kriminalinę bausmę. Todėl kiekvieną kartą, kai reikia spręsti, pripažinti veiką nusikaltimu ar kitokiu teisės pažeidimu, labai svarbu įvertinti, kokių rezultatų galima pasiekti kitomis, nesusijusiomis su kriminalinių bausmių taikymu, priemonėmis (administracinėmis, drausminėmis, civilinėmis sankcijomis ar visuomenės poveikio priemonėmis ir pan.)[5].

1. VPĮ 100 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta asmeninė perkančiosios organizacijos vadovo atsakomybė už perkančiosios organizacijos atliekamus viešuosius pirkimus ir su jais susijusius atliekamus veiksmus bei priimamus sprendimus (ar priešingai, neveikimą).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad perkančiosios organizacijos vadovui taikomi aukštesni veiklos ir atsakomybės reikalavimai nei bet kuriam perkančiosios organizacijos darbuotojui, todėl jam įstatymu priskirta didesnė atsakomybė už viešųjų pirkimų pažeidimus, nei kitiems atsakingiems asmenims, nurodytiems VPĮ 100 straipsnio 2 dalyje, t. y. perkančiosios organizacijos vadovas yra

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pagrindinis asmuo, atsakingas už perkančiosios organizacijos veiklą, vykdomą viešųjų pirkimų srityje.

CK 2.87 straipsnyje nustatytos fiduciarinės (pasitikėjimu grįstos) juridinio asmens valdymo organų pareigos. Pagal CK 2.87 straipsnį juridinio asmens vadovas privalo veikti sąžiningai ir protingai (CK 2.87 straipsnio 1 dalis) ir būti lojalus (laikytis konfidencialumo (CK 2.87 straipsnio 2 dalis), vengti interesų konflikto (CK 2.87 straipsnio 3 ir 5 dalys) ir kt. Juridinio asmens valdymo organo narys, nevykdantis arba netinkamai vykdantis fiduciarines ar steigimo dokumentuose nurodytas pareigas, privalo padarytą žalą atlyginti juridiniam asmeniui visiškai, jei įstatymuose, steigimo dokumentuose ar sutartyje nenustatyta kitaip (CK 2.87 straipsnio 7 dalis).

CK 2.87 straipsnyje nurodyta, kad juridinio asmens organų nariai turi pareigas pačiam juridiniam asmeniui – valdymo organo narys turi veikti sąžiningai ir protingai juridinio asmens ir kitų juridinio asmens organų narių atžvilgiu. Taigi, juridinio asmens valdymo organai turi laikytis fiduciarinių pareigų ne tik vykdydami imperatyvias įstatymuose nustatytas pareigas (šiame kontekste, pirkimus vykdyti, vadovaujantis VPJ, bet ir nepažeisti fiduciarinių pareigų, priimdami verslo sprendimus, kai įstatymai ir bendrovės vidaus dokumentai nereglamentuoja konkretaus elgesio modelio.

Šiame kontekste būtina pažymėti, kad LAT yra išaiškinęs, kad vadovas privalo dirbti rūpestingai ir kvalifikuotai bei daryti viską, kas nuo jo priklauso, jog jo vadovaujama įmonė veiktų pagal įstatymus ir kitus teisės aktus. Įmonės vadovas taip pat privalo rūpintis, kad įmonė laikytųsi įstatymų, nustatytų savo veiklos apribojimų. Bendroji valdymo organų rūpestingumo pareiga apima ne tik teisėto[6], bet ir sąžiningo bei protingo elgesio reikalavimą. Rūpestingumo pareiga saisto bendrovės vadovą, valdybos ir stebėtojų tarybos narius[7].

Atsižvelgiant į tai, perkančiųjų organizacijų vadovų sprendimai, kuriais būtų vykdomi pirkimai, nesivadovaujant ar pažeidžiant VPJ, visų pirma būtų vertinami, kaip pažeidžiantys CK 2.87 straipsnyje nustatytus reikalavimus, kas lemtų asmeninę atsakomybę už perkančiosioms organizacijoms padarytą žalą.

Valdymo organų narių civilinės atsakomybės pagrindai priklauso nuo konkrečios bendrovės valdymo struktūros ir tos bendrovės valdymo organų kompetencijos. Jei bendrovė turi vienpakopę valdymo struktūrą, civilinės atsakomybės prievolė už netinkamą valdymo funkcijos įgyvendinimą kyla bendrovės vadovui, kaip vieninteliam valdymo organui. Kai bendrovė turi

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

daugiapakopę valdymo struktūrą, civilinė atsakomybė už netinkamą valdymą ir priežiūrą taikytina tiek valdybos ir stebėtojų tarybos nariams, tiek bendrovės vadovui dėl skirtingų jiems įstatymuose, kituose teisės aktuose ir steigimo dokumentuose nustatytų pareigų pažeidimo. Pažymėtina, kad bendrovės valdyba ir vadovas yra savarankiški valdymo organai, kurių kompetencija iš dalies dubliuojasi. Kai valdyba priima įstatyme ar steigimo dokumentuose jos kompetencijai priskirtus sprendimus, bendrovės vadovas už tokius sprendimus neatsako. Jei kilusią žalą nulėmė abiejų valdymo organų veiksmai, kiekvienam jų tenkanti atsakomybė turi būti įvertinta pagal dalinių prievolių taisykles proporcingai jų elgesio įtakai žalos atsiradimui, išskyrus atvejus, kai valdymo organų narių atsakomybė pagal įstatymus arba steigimo dokumentus yra solidari.

Vertinant galimą žalą, būtina pažymėti, kad žala pripažįstami tiesioginiai nuostoliai ir negautos pajamos. Jei dėl neteisėtų valdymo organų veiksmų bendrovė ne tik patyrė žalą, bet ir gavo naudos, tada žalos dydis nustatomas, išskaičiuojant gautą naudą iš patirtų nuostolių sumos. Tuo atveju, kai, nustatant bendrovės patirtą žalą, pasikeičia bendrovei priklausančio turto vertė ir (arba) bendrovės gauta nauda, patirta žala nustatoma pagal teismo sprendimo priėmimo metu buvusį bendrovės turto vertės ir gautos naudos skirtumą (CK 6.249 straipsnis).

Taigi, jei perkančioji organizacija dėl VPĮ pažeidimų turėtų sumokėti baudas, tai būtų tiesioginiai nuostoliai, kuriuos tektų atlyginti vadovaujantiems asmenims. Taip pat galėtų būti vertinama, ar perkančiosios organizacijos, pažeisdamos VPĮ (pavyzdžiui, nevykdydamos viešųjų pirkimų procedūrų pagal VPĮ), nepatyrė ir kitų nuostolių (pavyzdžiui, nevykdant pirkimų pagal VPĮ, prekes, paslaugas arba darbus įsigijo didesnėmis kainomis, nei būtų galėjusios įsigyti, jei pirkimai būtų vykdomi, vadovaujantis VPĮ).

Be civilinės atsakomybės, perkančiosios organizacijos vadovams taip pat gali kilti administracinė ir baudžiamoji atsakomybė (*detaliau žiūrėti VPĮ 100 straipsnio įvadinės dalies komentarą*). Perkančiosios organizacijos vadovas visais atvejais atsako už sprendimus, kuriuos priima. Atitinkamai jam nėra taikoma atsakomybė už kitų darbuotojų atliekamus savarankiškus veiksmus ar sprendimus tik dėl to, kad jis yra vadovas. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos vadovas neatsako už sprendimus, prieštaraujančius VPĮ, kurių jis nepriima (nebent tai yra neteisėtas neveikimas, sprendimo nepriėmimas, kai jį buvo privaloma priimti).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdys

Bendrovė įsiteisėjusiu teismo sprendimu yra pripažinta perkančiąja organizacija. Taigi, nuo šios dienos visus pirkimus privalo vykdyti, vadovaujantis VPĮ reikalavimais.

Vis dėlto šios bendrovės (perkančiosios organizacijos) vadovas nurodo bendrovės (perkančiosios organizacijos) darbuotojams, atsakingiems už vykdomus pirkimus, visus pirkimus vykdyti, neatliekant viešųjų pirkimų procedūrų. Atitinkamai, nors šios perkančiosios organizacijos vadovas nėra jos viešųjų pirkimų komisijos narys, jam kils atsakomybė už visus vykdomus pirkimus, nesivadovaujant VPĮ reikalavimais.

Atsižvelgiant į perkančiosios organizacijos vadovo teisinį santykį su perkančiąja organizacija, taip pat į pažeidimo pobūdį, jam gali būti taikoma drausminė, tarnybinė, civilinė, administracinė ar baudžiamoji atsakomybė. Administracinė atsakomybė už VPĮ pažeidimus gali kilti tik tuo atveju, jei asmuo padarė pažeidimą, reglamentuojamą VPĮ. Tuo tarpu, jei atitinkamas asmens pareigos neatlikimas ar neteisėto sprendimo priėmimas nėra reglamentuojamas VPĮ, atsakomybė gali kilti pagal kitus Lietuvos Respublikos įstatymus, kaip nurodyta pirmiau.

2. VPĮ 100 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta komisijos narių, ekspertų, stebėtojų, už sutarties vykdymą atsakingų asmenų ir kitų asmenų atsakomybė už savo veiką. Kitaip tariant, šioje straipsnio dalyje įtvirtinta visų asmenų, susijusių su perkančiosios organizacijos atliekamais viešaisiais pirkimais, atsakomybė, išskyrus perkančiosios organizacijos vadovą.

VPĮ 100 straipsnio 2 dalis yra nukreipiančioji norma. Komentuojamo 100 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad visi nurodyti asmenys atsako pagal Lietuvos Respublikos įstatymus (pavyzdžiui, ANK 184 straipsnyje įtvirtinta komisijos narių, balsavusių už neteisėto sprendimo priėmimą, atsakomybė, nustatant, kad šiems asmenims už tokį pažeidimą taikomas įspėjimas arba bauda).

Pažymėtina, kad šių asmenų atsakomybė kyla tik tada ir tik tiek, kiek atitinkamas pažeidimas susijęs su to asmens atliekamais veiksmais ar priimamais sprendimais (pavyzdžiui, komisijos narys gali atsakyti už komisijos priimtą neteisėtą sprendimą tik tuo atveju, jei konkrečiu atveju už tokį sprendimą balsavo).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atsižvelgiant į komisijos narių, ekspertų, stebėtojų, už sutarties vykdymą atsakingų asmenų ir kitų asmenų teisinį santykį su perkančiąja organizacija, taip pat į pažeidimo pobūdį, šiems asmenims, kaip ir perkančiosios organizacijos vadovams, taip pat gali būti taikoma drausminė, tarnybinė, administracinė ar baudžiamoji atsakomybė. Administracinė atsakomybė nurodytiems asmenims už VPĮ pažeidimus gali kilti tik tuo atveju, jei asmuo padarė pažeidimą, reglamentuojamą VPĮ. Tuo tarpu, jei atitinkamas asmens pareigos neatlikimas ar neteisėtas sprendimų priėmimas nėra reglamentuojamas VPĮ, atsakomybė gali kilti pagal kitus Lietuvos Respublikos įstatymus.

Pavyzdys

Perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo komisijos pirmininkas, kuris nėra perkančiosios organizacijos vadovas, priėmė sprendimą viešojo pirkimo sutartį nutraukti. Vis dėlto perkančiosios organizacijos vidaus dokumentuose buvo nustatyta, kad sprendimus dėl viešojo pirkimo sutarčių turi teisę priimti tik perkančiosios organizacijos vadovas. Vadovaujantis tuo, perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo komisijos pirmininkui turėtų būti taikoma drausminė arba tarnybinė atsakomybė. Administracinė atsakomybė už šį pažeidimą negali kilti, kadangi toks pažeidimas nėra reglamentuojamas VPĮ.

Pavyzdys

Teismo sprendimu bendrovė, iki tol nelaikiusi savęs perkančiąja organizacija, pripažįstama perkančiąja organizacija. Vis dėlto perkančiosios organizacijos vadovas priima sprendimą toliau vykdyti pirkimus ne pagal VPĮ, o pagal vidines bendrovės tvarkas.

Atitinkamai perkančiosios organizacijos darbuotojai (pirkimų komisija) priima sprendimus pagal šias vidaus tvarkas dėl pirkimo, vykdyto ne pagal VPĮ. Šiems darbuotojams už neteisėtų sprendimų (ne pagal VPĮ) priėmimą turi kilti atsakomybė pagal VPĮ 100 straipsnio 2 dalį.

Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos vadovo sprendimai nešalina neteisėtumo teisės prasme ir šiuos sprendimus vykdančių darbuotojų atsakomybės.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d., 2003 m. birželio 10 d., 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimai.

[2] Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. nutarimas.

[3] Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. nutarimas.

[4] Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas.

[5] LAT 2012 m. balandžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-161/2012.

[6] LAT 2006 m. birželio 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-298/2006.

[7] LAT 2014 m. sausio 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-124/2014.

101 straipsnis. Teisė ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus ar priimtus sprendimus

1. Tiekėjas, kuris mano, kad perkančioji organizacija nesilaikė šio įstatymo reikalavimų ar nepagrįstai nutraukė sutartį dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo ir tuo pažeidė ar pažeis jo teisėtus interesus, šiame skyriuje nustatyta tvarka gali kreiptis į apygardos teismą, kaip pirmosios instancijos teismą, dėl:

1) perkančiosios organizacijos sprendimų, neatitinkančių šio įstatymo reikalavimų, panaikinimo ar pakeitimo;

2) žalos atlyginimo;

3) pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia;

4) alternatyvių sankcijų taikymo pagal šio įstatymo 106 straipsnio 1 dalį;

5) pirkimo sutarties nutraukimo dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo pripažinimo nepagrįstu.

2. Tiekėjas gali pateikti prašymą teismui dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka.

3. Tiekėjas, norėdamas iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo teisme ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus ar veiksmus, pirmiausia raštu (faksu, elektroninėmis priemonėmis arba pasirašytinai per pašto paslaugos teikėją ar kitą tinkamą vežėją) turi pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPĮ 101 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta tiekėjų teisė į teisminę gynybą (teisė kreiptis į teismą) ir jos įgyvendinimo (galimybės pasinaudoti teise į teisminę gynybą) būtinosios sąlygos.

Tiekėjų teisė į teisminę gynybą viešuosiuose pirkimuose kyla tiek iš ES, tiek iš nacionalinio teisinio reguliavimo. VPĮ tiek, kiek tai susiję su teise į teisminę gynybą, yra įgyvendinta Direktyva 89/665/EEB, kurią iš dalies pakeitė Direktyva 2007/66/EB[1]. Direktyva 89/665/EEB subjektų, suinteresuotų viešojo pirkimo sutarties sudarymu, atžvilgiu nustato minimalųjį apsaugos standartą ir viešojo pirkimo peržiūros procedūrų bendruosius kriterijus, kuriuos turi atitikti nacionalinėse teisės sistemose numatytos peržiūros procedūros tam, kad užtikrintų ES teisės reikalavimų, sudarant viešojo pirkimo sutartis, laikymąsi (procesinės autonomijos principas)[2]. Šis minimalus apsaugos standartas buvo patikslintas ir išplėstas Direktyva 2007/66/EB. Dėl to nacionalinės teisės nuostatų aiškinimas ir taikymas turi atitikti nurodytų peržiūros direktyvų turinį ir siekiamus tikslus, taip pat susijusią ESTT praktiką[3].

Pagal ESTT suformuotą praktiką nacionalinėje teisėje įtvirtintos viešųjų pirkimų nagrinėjimo procedūros turi atitikti bendruosius ES teisės principus. Nesant ES teisės nuostatų atitinkamoje srityje, kiekviena valstybė narė turi paskirti kompetentingus teismus ir nustatyti išsamias ieškinių, skirtų iš ES teisės kylančių asmenų teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesines taisykles. Šios taisyklės neturi būti mažiau palankios nei taikomos panašiems iš nacionalinės teisės sistemos kylančių teisių apsaugai numatytiems ieškiniams (lygiavertiškumo principas) ir dėl jų naudojimasis ES teisėje nustatytomis teisėmis neturi tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas)[4].

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnyje yra nurodyta, kad asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą. VPĮ 101 straipsnyje įtvirtinta teisė į teisminę gynybą, be kita ko, yra betarpiškai susijusi arba, kitaip tariant, kyla ir iš viešųjų pirkimų skaidrumo principo (VPĮ 17 straipsnio 1 dalis), kuriuo įskaitant, bet neapsiribojant, užtikrinama tiekėjų galimybė patikrinti perkančiųjų organizacijų atliktų veiksmų ir (ar) priimtų sprendimų teisėtumą.

Tačiau, nepaisant aukščiausiame nacionaliniame lygmenyje (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnyje) garantuojamos teisės į teisminę gynybą, nurodyta teisė nėra neribota.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnyje įtvirtintos asmens teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo procesinė tvarka ir sąlygos yra nustatytos specialiuosiuose įstatymuose. Tam, kad ši teisė būtų įgyvendinta tinkamai, šios tvarkos būtina laikytis[5]. CPK 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. Pagal CPK 2 ir 5 straipsnius teisminė gynyba taikoma tiems asmenims, kurie įrodo, kad jų teisės ir teisėti interesai pažeidžiami. Tačiau jeigu jie neįrodo, kad turi teisę ar teisėtą interesą dėl ginčo dalyko, tai ieškinys gali būti atmetamas taikant CPK 5 straipsnį dėl to, kad pareikštas netinkamo ieškovo – asmens, kuris neįrodė, jog jam priklauso teisė, kad jo teisė pažeidžiama ar ginčijama, kad jis turi teisinį interesą dėl ginčo dalyko[6]. CPK 49 straipsnyje atskirai įtvirtintas asmenų, ginančių kitų subjektų ar visuomenės teises ir interesus, procesinis subjektiškumas, ir tik tokie viešąjį interesą ginantys subjektai gali ginti ne savo, o kitų asmenų pažeistus interesus.

Taigi, pagal nurodytą teisinį reguliavimą VPĮ 101 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka *pažeidė ar pažeis jo teisėtus interesus* reiškia, kad ne bet kuris tiekėjas, o tik tas, kurio interesai yra pažeidžiami, turi teisę kreiptis į teismą dėl jų teisinės gynybos. Kitaip tariant, tiekėjui, siekiančiam ginčyti perkančiosios organizacijos atliktus veiksmus ir (ar) priimtus sprendimus, yra būtinas teisinis suinteresuotumas.

Būtent tokios pozicijos dėl tiekėjų suinteresuotumo, kaip būtinosios teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo sąlygos, laikomasi ir teismų praktikoje. ESTT dėl tiekėjų teisės ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus yra išaiškinęs, kad sprendimų peržiūros procedūra turi būti prieinama bent jau kiekvienam suinteresuotam asmeniui, kuris yra ar buvo suinteresuotas, kad su juo būtų sudaryta nagrinėjama viešojo pirkimo sutartis, ir kuris dėl tariamo pažeidimo gali arba galėjo patirti žalą, nepaisant galimybės gauti nuostolių atlyginimą[7], nuo to momento, kai perkančioji organizacija išreiškia savo valią, galinčią sukelti teisinius padarinius[8]. Kasacinio teismo praktikoje[9] dėl teisės kreiptis į teismą viešųjų pirkimų bylose taip pat yra pateikti išaiškinimai, kurių esmė ta, kad tiekėjo teisinis suinteresuotumas ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus yra teisės kreiptis į teismą viešųjų pirkimų bylose įgyvendinimo sąlyga. Suinteresuotumas – tai savarankiškas teisinis interesas ir poreikis jį ginti. Kitaip tariant, teisė kreiptis į teismą nereiškia, kad asmuo gali reikalauti ginti nuo pažeidimų bet kieno teisę

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(išskyrus CPK 49 straipsnyje įtvirtintas išimtis), o reiškia galimybę kreiptis į teismą dėl to, jog būtų apginta būtent besikreipiančio asmens subjektinė teisė ar įstatymų saugomas interesas. Viešuosiuose pirkimuose tiekėjo teisinis suinteresuotumas reiškia tiekėjo suinteresuotumą viešojo pirkimo sutarties sudarymu ir finansinio atlygio už suteiktas paslaugas, pristatytas prekes ar atliktus darbus gavimu ir nereiškia kitokios naudos ar kitokio pobūdžio suinteresuotumo pirkimo rezultatu[10]. Tačiau materialioji tiekėjo dalyvavimo pirkimo konkurse teisė nesutapatinama su jo procesine teise kreiptis į teismą dėl perkančiosios organizacijos veiksmų. Pagal šią praktiką, aiškinančią tiekėjo teisę naudotis peržiūros procedūra, ja gali remtis ne tik viešojo pirkimo procedūrose dalyvaujantis subjektas, bet ir subjektas, kuris formaliai jose nedalyvavo, t. y. ne tik pirkimo objektą pasiūlęs subjektas (dalyvis), bet ir galintis tokį objektą pasiūlyti (tiekėjas) asmuo, bet dėl vienų ar kitų priežasčių to nepadaręs. Taigi, teisinis suinteresuotumas viešojo pirkimo sutarties sudarymu nebūtinai sietinas su formaliu dalyvio ar kandidato statusu[11].

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė skelbimą apie viešąjį pirkimą. Tiekėjas X, susipažinęs su pirkimo dokumentais, nustatė, kad pirkimo sąlygos yra diskriminacinės, pritaikytos konkrečiam tiekėjui. Dėl to tiekėjas X nepateikė pasiūlymo pirkime. Tačiau tiekėjas X, net ir nepateikęs pasiūlymo pirkime, turi teisinį suinteresuotumą ginčyti pirkimo sąlygų teisėtumą ir tokiu būdu pasiekti, kad pirkimas būtų vykdomas pagal teisėtas pirkimo sąlygas ir tiekėjas X turėtų realią galimybę varžytis dėl pirkimo sutarties sudarymo.

Teisė ginčyti perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus ir (ar) atliktus veiksmus siejama su intereso sudaryti viešojo pirkimo sutartį gynimu, kai dėl perkančiosios organizacijos veiksmų atitinkamas tiekėjas neteisėtai ribojamas ar jam neleidžiama sudaryti sutarties, arba turtinės padėties atkūrimu, ypač kai šio intereso jau nebeįmanoma įgyvendinti.

Kasacinio teismo, be kita ko, yra išaiškinta, kad tiekėjų suinteresuotumą, kaip sąlygą inicijuoti perkančiosios organizacijos veiksmų peržiūros procedūrą, apibrėžia dviejų elementų visuma: ieškovo tinkamumas ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus (veiksmus), įskaitant sprendimą nustatyti atitinkamas pirkimo sąlygas (lot. *ratione personae*), ir jo subjektinių teisių

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pažeidimas dėl galimai neteisėtų perkančiosios organizacijos sprendimų (įskaitant pirkimo sąlygų neteisėtumą) ar veiksmų (lot. *ratione materiae*). Tai – privalomos ir abi kartu taikomos teisminio suinteresuotumo sąlygos, kurios lemia tai, kad teismai nagrinėja šalių ginčą iš esmės tik tuo atveju (nebent dėl viešojo intereso apsaugos tai darytų savo iniciatyva), kai ieškinį, laikydamasis įstatymuose nustatytos tvarkos, pareiškia tinkamas ieškovas, įtikinamai ir patikimai įrodęs, jog būtent jo teisėtus interesus pažeidžia atitinkamos pirkimo sąlygos[12].

Pavyzdys

Tiekėjas, pateikdamas pretenziją perkančiajai organizacijai, ir, atitinkamai, vėliau (po pretenzijos atmetimo) pareikšdamas ieškinį teismui, kvestionuoja pirkimo dokumentų (techninės specifikacijos) nuostatų teisėtumą. Tiekėjas teigia ir įrodinėja, kad techninės specifikacijos nuostatomis, kuriose įtvirtintos konkrečios naudotinų prekių, įrenginių ar procesų nuorodos, potencialiai ribojama tiekėjų konkurencija. Tačiau tiekėjas nei pretenzijoje, nei kreipdamasis į teismą, nepateikė jokių konkrečių argumentų, kad jis turi blogesnes sąlygas įsigyti ir pasiūlyti konkrečias medžiagas arba priešingai – turi geresnes panašių (lygiaverčių) medžiagų įsigijimo sąlygas. Nors šiuo atveju tiekėjas yra tinkamas subjektas ginčyti pirkimo sąlygų teisėtumą (jis veikia atitinkamos ekonominės veiklos srityje, dalyvauja panašiuose pirkimuose), jam nepagrindus ir neįrodžius, kaip konkrečiai pirkimo sąlygomis yra pažeidžiamos būtent jo subjektinės teisės, tiekėjas laikytinas nepagrindusiu teisinio suinteresuotumo kvestionuoti ir ginčyti pirkimo sąlygų teisėtumą.

Dėl to teismai, nepriklausomai nuo subjekto teisinės ir faktinės padėties viešojo pirkimo procedūrose, gavę ieškinį, privalo visada įvertinti ieškovo teisinį suinteresuotumą, t. y. ieškovo tinkamumą ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus (veiksmus) ir jo subjektinių teisių pažeidimą[13]. Nors teismas ieškovo teisinį suinteresuotumą privalo įvertinti nepriklausomai nuo to, ar jis kvestionuojamas (ginčijamas) atsakovės (perkančiosios organizacijos) ir (ar) trečiųjų asmenų, veikiančių atsakovės pusėje, nurodytos proceso šalys vis dėlto turėtų elgtis maksimaliai apdairiai bei rūpestingai ir vertindamos, kad ieškovas (tiekėjas) neturi teisinio suinteresuotumo, nedelsiant jį ginčyti. Teismui įvertinus, kad ieškovas neturi (nepagrindė) teisinio suinteresuotumo, ieškinys atmetamas taikant CPK 5 straipsnį dėl to, kad pareikštas netinkamo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ieškovo – asmens, kuris neįrodė, kad jam priklauso teisė, kad jo teisė pažeidžiama ar ginčijama, kad jis turi teisinį interesą dėl ginčo dalyko[14].

Svarbu pažymėti, kad teisinis suinteresuotumas, pagrindžiantis teisę į teisminę gynybą, negali būti paneigiamas argumentais dėl tokio kreipimosi tikslingumo ar besikreipiančio asmens reiškiamų reikalavimų pagrįstumo; sprendžiant, ar asmuo turi teisę kreiptis į teismą, nevertinamos aplinkybės, kurios yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas ir kuriuo pagrindu teismas sprendžia – patenkinti ar atmesti ieškinį (pvz., tiekėjo galimybė laimėti viešąjį pirkimą). Kitaip tariant, teismas, vertindamas tiekėjo teisinį suinteresuotumą, kaip tokį, nevertina tiekėjo argumentų dėl konkrečių perkančiosios organizacijos sprendimų ar veiksmų neteisėtumo pagrįstumo.

Pavyzdys

Tiekėjas, susipažinęs su perkančiosios organizacijos paskelbto viešojo pirkimo sąlygomis, nustatė, kad tiekėjo kvalifikacijos reikalavimas turėti pavojingų atliekų tvarkymo licenciją yra neteisėtas, kadangi tiekėjas, neturėdamas nurodytos licencijos, negali dalyvauti pirkime, nors, tiekėjo vertinimu, tokia licencija pirkimo sutarties vykdymui yra nereikalinga. Dėl to tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė pretenziją, o perkančiajai organizacijai ją atmetus – ieškinį teismui. Teismas, vertindamas tiekėjo teisinį suinteresuotumą, nevertina kvalifikacijos reikalavimo turėti pavojingų atliekų licenciją teisėtumo, kaip tokio. Priešingai, teismas įvertina tik tai, kad tiekėjas yra tinkamas subjektas ginčyti pirkimo sąlygas ir tai, kad konkretus kvalifikacijos reikalavimas pažeidžia tiekėjo teises – neleidžia tiekėjui pateikti pasiūlymo pirkime.

Taip pat svarbu tai, kad tiekėjų teisinis suinteresuotumas nebūtinai turi lemti tiesioginius ir konkrečius padarinius jiems palankaus teismo procesinio sprendimo priėmimo atveju. Pakanka nustatyti, kad tiekėjui (ieškovui) sudaromos prielaidos įgyvendinti savo subjektines teises, įskaitant, bet neapsiribojant, teisę į žalos atlyginimą, teisę dalyvauti naujame viešojo pirkimo konkurse ir pan.[15].

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančioji organizacija atviro konkurso būdu vykdė supaprastintą viešąjį renginio organizavimo paslaugų pirkimą. Pirkimo sąlygose buvo nurodyta, kad ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas bus išrenkamas pagal mažiausią kainą. Pasiūlymus pirkime pateikė du tiekėjai – tiekėjas X, kurio pasiūlymo kaina 50 000,00 Eur be PVM, ir tiekėjas Y, kurio pasiūlymo kaina – 54 000,00 Eur be PVM. Perkančioji organizacija, įvertinusi tiekėjų pasiūlymų atitiktį pirkimo sąlygų reikalavimams, priėmė sprendimą tiekėjo X pasiūlymą atmesti. Tiekėjas X, nesutikdamas su perkančiosios organizacijos sprendimu dėl jo pasiūlymo atmetimo, pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją, o perkančiajai organizacijai ją atmetus – ieškinį teismui. Vykstant teisminiam procesui, civilinėje byloje nepritaikius laikinųjų apsaugos priemonių, perkančioji organizacija sudarė pirkimo sutartį su pirkimo laimėtoju pripažintu tiekėju Y ir ją įvykdė. Tačiau, išnagrinėjus civilinę bylą iš esmės, teismas priėmė sprendimą, kuriuo perkančiosios organizacijos sprendimą atmesti tiekėjo X pasiūlymą pripažino neteisėtu ir panaikino. Tačiau, esant jau sudarytai ir įvykdytai pirkimo sutarčiai, teismas nusprendė nepripažinti pirkimo sutarties negaliojančia nuo jos sudarymo momento, bet taikyti alternatyvią sankciją – skirti baudą perkančiajai organizacijai (VPĮ 106 straipsnis). Atsižvelgiant į nurodytą teismo sprendimą, tiekėjas X turi teisę reikšti naują ieškinį perkančiajai organizacijai dėl žalos atlyginimo (VPĮ 107 straipsnis).

Tiek, kiek tai susiję su konsorciumo dalyvavimu (siekiu dalyvauti) viešųjų pirkimų procedūroje ir atitinkamai konsorciumo bei jo pavienio nario teisiniu suinteresuotumu ginčyti perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus ir (ar) atliktus veiksmus, ESTT yra išaiškinęs, kad peržiūros direktyvose (Direktyvoje 89/665/EEB, Direktyvoje 2007/66/EB) nesant specialios nuostatos dėl procesinės pavienio konsorciumo nario teisės kreiptis į teismą, valstybės narės savo vidaus teisės sistemose turi konkrečiai apibrėžti, ar į asociaciją, kuri pateikė pasiūlymą dėl viešojo pirkimo, susibūrusios įmonės, taip pat turi teisę pradėti peržiūros procedūras ir kokiomis sąlygomis[16]. VPĮ nesant normos, kurioje būtų nustatyta, kaip teisę kreiptis į teismą turi įgyvendinti tiekėjai, viešajame pirkime dalyvaujantys jungtinės veiklos sutarties pagrindu, šis klausimas turi būti sprendžiamas pagal bendrąjį teisės kreiptis į teismą kriterijų – asmuo turi pagrįsti savo teisinį suinteresuotumą, t. y. nurodyti pažeistą ar ginčijamą subjektinę teisę ar teisėtą interesą, dėl kurio jis kreipiasi į teismą. Pagal LAT praktiką toks teisinis reguliavimas, pagal kurį pavieniam jungtinės veiklos partneriui, grupės asmenų, dalyvaujančių viešajame pirkime kaip

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vienas tiekėjas, nariui, būtų ribojama teisė kreiptis į teismą, tokią teisę pripažįstant tik visiems jungtinės veiklos dalyviams kartu, neatitiktų teisminės gynybos lygiavertiškumo principo[17]. Tiekėjų teisės inicijuoti peržiūros procedūrą įgyvendinimas priklauso ir nuo ieškovo naudojamo civilinių teisių gynybos būdo, todėl tiekėjų suinteresuotumo ginčyti viešojo pirkimo nuostatas ir reikšti kitokio pobūdžio reikalavimus turinys (sąlygos) nėra visiškai tapatus[18]. Tiekėjui pagrįsti teisinį suinteresuotumą ginčyti pirkimo sąlygas yra sudėtingiau nei pagrįsti teisinį suinteresuotumą dėl jo pateikto pasiūlymo vertinimo, taip pat pagal ESTT praktiką[19] tiekėjui pagrįsti suinteresuotumą ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus yra sudėtingiau nei pagrįsti suinteresuotumą reikalauti žalos atlyginimo.

Šiame kontekste pažymėtina nuosekliai griežtėjanti kasacinio teismo praktika dėl tiekėjų (ieškovų) teisės ginčyti viešojo pirkimo sąlygas įgyvendinimo. Iš kasacinio teismo praktikos dėl tiekėjų suinteresuotumo ginčyti pirkimo sąlygas matyti, kad, *pirma*, šis klausimas aktualus visais atvejais, nepriklausomai nuo to, ar dėl jo ginčo šalys tiesiogiai nesutaria, *antra*, teisinis suinteresuotumas ginčyti viešojo pirkimo sąlygas kaip sąlyga kreiptis į teismą pripažįstamas tais atvejais ir tiek, kiek ieškovas gina būtent savo subjektines tiekėjo (dalyvio) teises ir pažeistą savo teisę varžytis dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo[20].

Tiekėjui nepripažįstamas teisinis suinteresuotumas, t. y. teisė ginčyti viešojo pirkimo sąlygas, įskaitant, bet neapsiribojant, šiais atvejais:

1) Kai tiekėjas savo galbūt pažeistus interesus gina ne iš karto išviešinus jo teises pažeidžiančias pirkimo nuostatas, bet vėlesniais pirkimo stadijoje, pavyzdžiui, kai priimamas sprendimas su konkurso laimėtoju sudaryti viešojo pirkimo sutartį[21];

2) Kai teismo proceso metu viešojo pirkimo procedūros įstatymo pagrindu pasibaigia atmetus visų dalyvių pasiūlymus ir kai būtų visiškai aišku, kad naujas viešasis konkursas pagal ginčijamas pirkimo sąlygas ateityje nebus skelbiamas[22];

3) Jei konkurencinės sąlygų iškraipymu, kaip perkančiosios organizacijos veiksmų vertinimo pagrindu, tiekėjas remiasi, siekdamas apginti ne pažeidžiamas savo teises, o visų galimų panašioje situacijoje esančių subjektų interesus[23];

4) Viešojo pirkimo tikslo – sudaryti viešojo pirkimo sutartį racionaliai naudojant tam skirtas lėšas – pagrindu, jei ginčijami perkančiųjų organizacijų veiksmai nepažeidžia tiekėjo subjektinių teisių[24];

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

5) Kai tiekėjas pateikia pasiūlymą, kuris atitinka ginčijamas sąlygas, t. y. šių taikymu nepažeidžiamos jo, kaip tiekėjo, teisės. Vien ekonominio racionalumo argumentai negali pagrįsti viešojo pirkimo sąlygų neteisėtumo, jei iš principo tiekėjai pagal konkurso sąlygas gali teikti pasiūlymus ir veiksmingai konkuruoti tarpusavyje[25];

6) Kai viešojo pirkimo sąlygos tarpusavyje susijusios taip, kad vienų nustatymas lemia kitų turinį (pvz., pirkimo objektų sujungimo nuostatos ir tiekėjų kvalifikacijos reikalavimai), o tiekėjas (ieškovas), ginčydamas bet kurias jų, aiškiai neįrodo, kaip konkrečiai jis neatitinka kurių nors reikalavimų[26];

7) Kai tiekėjas teismo procese siekia nepagrįstai išplėsti ginčo apimtį įrodinėdamas, kad ikiteisminėje ginčo stadijoje kvestionuotos tam tikros viešojo pirkimo sąlygos iš esmės kartu reiškia ir kitų su jomis susijusių, bet savarankiškų (kurių egzistavimas nelemia privalomo kitų nustatymo) reikalavimų ginčijimą[27];

8) Kai tiekėjo interesus galimai pažeidžia pirkimo sąlygų pakeitimas, jei jis pats prisidėjo prie šių perkančiosios organizacijos veiksmų atlikimo (teikė atitinkamą prašymą ar pretenziją). Galimas pirkimo sąlygų pakeitimo, kurį inicijavo ieškovas, pripažinimas neteisėtu lemia tokio tiekėjo piktnaudžiavimą[28].

Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad aplinkybė, jog bylos nagrinėjimo teisme metu ginčo pirkimas pasibaigė perkančiajai organizacijai atmetus visus pasiūlymus, negalėtų būti pakankama priežastis pripažinti, kad ieškovės teisinis suinteresuotumas sudaryti viešojo pirkimo sutartį išnyko; kita vertus, pirkimo procedūrų pabaiga galėtų būti pripažinta kaip pagrindas konstatuoti tiekėjo teisinio suinteresuotumo ginčyti konkurso sąlygas pabaigą tik tuo atveju, kai būtų visiškai aišku, kad naujas analogiškas pirkimas nebus skelbiamas[29].

Pagal VPĮ 101 straipsnio 1 dalį suinteresuotas tiekėjas gali kreiptis į teismą dėl:

1) **Perkančiosios organizacijos sprendimų, neatitinkančių šio įstatymo reikalavimų, pakeitimo ar panaikinimo**.

Nei VPĮ 101 straipsnio 1 dalyje, nei kitose VPĮ nuostatose nėra detalizuota, kokie konkrečiai perkančiosios organizacijos sprendimai ir (ar) veiksmai gali būti savarankiškas ginčo dalykas. Tačiau teismų praktikoje dėl perkančiosios organizacijos sprendimų (ar veiksmų), kurie gali būti peržiūros procedūros objektas, nurodyta, kad įstatymų leidėjas nesiekė detalizuoti skųstinų perkančiosios organizacijos veiksmų; ieškinių dėl panaikinimo objektas yra bet kokie perkančiųjų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijų sprendimai, kuriais pažeistos viešųjų pirkimų teisės nuostatos, nenustatant jokių suvaržymų dėl šių sprendimų prigimties ir turinio bei nepriklausomai nuo galimybės tiekėjui prisiteisti žalos atlyginimą[30] bei sprendimų priėmimo momento[31]. Taigi, bet koks perkančiosios organizacijos sprendimas, priimtas dėl viešojo pirkimo sutarties, patenkantis į viešųjų pirkimų reguliavimą ir galintis turėti teisinių pasekmių, nepriklausomai nuo to, ar šis aktas priimtas pagal formalią sutarties sudarymo procedūrą, ar jos netaikant, yra sprendimas, kuriam turi būti taikoma peržiūros procedūra[32].

Pavyzdžiui, LAT yra nurodęs, kad tiekėjas dėl nesupažindinimo su kito dalyvio pasiūlymu gali teisėtai pateikti pretenziją, tuo pačiu pagrindu jis gali kvestionuoti perkančiosios organizacijos veiksmus ir teisme[33]. Tai yra tiekėjas gali reikšti ieškinį dėl perkančiosios organizacijos sprendimo nesupažindinti tiekėjo su laimėtojo pasiūlymu panaikinimo.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal nuosekliai suformuotą kasacinio teismo praktiką perkančiosios organizacijos sprendimas dėl pretenzijos atmetimo nėra atskirai skųstinas sprendimas. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad ieškinio reikalavimas dėl pretenzijos atmetimo nėra savarankiškas reikalavimas ir dėl to nepatenka į bylos nagrinėjimo dalyką; viešųjų pirkimų ginčuose teismui pripažinus ieškovo pagrindinio reikalavimo pagrįstumą ir tenkinus ieškinį ar jo dalį, perkančiosios organizacijos sprendimai, kuriais tiekėjo pretenzija buvo atmesta, netenka teisinės reikšmės ir teismui nereikia dėl jų atskirai spręsti[34].

Pagal VPĮ 101 straipsnio 1 dalį suinteresuotas tiekėjas gali kreiptis į teismą ne tik dėl perkančiosios organizacijos sprendimų panaikinimo, bet ir dėl jų pakeitimo. Kasacinio teismo praktikoje ne kartą konstatuota, kad teismai, išsprendę perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų ginčus ir pripažinę ieškovo (tiekėjo) reikalavimų (reikalavimų dalies) pagrįstumą, ne visada turėtų juos tenkinti iš esmės, nes taip būtų veikiama už pačią perkančiąją organizaciją, kompetentingą ir atsakingą už konkretų pirkimą, susiaurinama jos galimų priimti sprendimų apimtis, nežinant jos poreikių ir galimybių. Dėl šių priežasčių kasacinio teismo spręsta dėl perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų šalis grąžinti į pirminę prieš pažeidimą buvusią padėtį, kad būtų pakartotinai bei teisėtai atliktos pirkimo procedūros. Atsižvelgiant į tai, teismai, nustatę VPĮ pažeidimą, turėtų sudaryti prielaidas, kad tam tikrus tiekėjų reikalavimus (pvz., iš naujo įvertinti pasiūlymą) faktiškai tenkintų pačios perkančiosios organizacijos[35]. Kita vertus, kasacinio teismo taip pat pažymėta, kad nurodyta jo praktika neturi būti suabsoliutinta visus sprendimus paliekant išimtinai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiajai organizacijai, juolab kad dėl to gali papildomai kilti ginčų.[36]. Šalių ginčams tęsiantis tam tikrą laikotarpį, dėl ko galėtų pasikeisti perkančiosios organizacijos finansinė padėtis ir apskritai jos suinteresuotumas pirkimo objektu, būtų neracionalu tenkinti tiekėjo reikalavimą dėl jo pripažinimo laimėtoju; tačiau tai nereiškia, kad peržiūros institucija neturi teisės dėl perkančiosios organizacijos kompetencijos, įtvirtintos VPĮ, tenkinti tam tikrų ieškovų (tiekėjų) reikalavimų ar savo iniciatyva dėl to spręsti, ypač tais atvejais, kai tam tikrų tiekėjų grįžimas į prieš pažeidimą buvusią padėtį negalimas, nes perkančioji organizacija, remdamasi teismo sprendimu, turės priimti sprendimą jo (jų) pasiūlymą (-us) atmesti[37].

Pavyzdys

Teismas, išnagrinėjęs ieškovo (tiekėjo Y, kurio pasiūlymas perkančiosios organizacijos sprendimu nurodytas 2-oje pasiūlymų eilės vietoje) ieškinį dėl perkančiosios organizacijos sprendimo pirkimo laimėtoju pripažinti tiekėją X neteisėtumo, ir pripažinęs, kad tiekėjo X pasiūlymas neatitiko viešojo pirkimo sąlygų reikalavimų, gali pakeisti perkančiosios organizacijos sprendimą dėl pasiūlymų eilės ir tiekėjo Y pasiūlymą nurodyti 1-oje pasiūlymų eilės vietoje. Tokiu būdu būtų realiai apgintos ieškovo teisės, o perkančioji organizacija išlaikytų savo kompetenciją dėl pirkimo procedūrų vykdymo – pavyzdžiui, galėtų atmesti teikėjo Y pasiūlymą dėl per didelės kainos, nutraukti pirkimą (esant tam pagrindui) ar pan.

2) **Žalos atlyginimo**. Tiekėjui pripažįstamas teisinis suinteresuotumas iš perkančiosios organizacijos reikalauti atlyginti patirtą žalą, jei šis reikalavimas bus grindžiamas įsiteisėjusiu teismo sprendimu, kuriuo bus pripažinta, kad perkančiosios organizacijos sprendimas, dėl kurio jis nebuvo pripažintas viešojo pirkimo laimėtoju, yra neteisėtas. Vis dėlto tiekėjo teisė tame pačiame procese prisiteisti negautas pajamas iš perkančiosios organizacijos dėl šios neteisėtų veiksmų turi būti pripažįstama, jei civilinės atsakomybės byloje tiekėjas įrodo, kad jis dėl objektyvių priežasčių negalėjo iš anksto nuginčyti neteisėto perkančiosios organizacijos sprendimo[38] (*detaliau dėl reikalavimo dėl žalos atlyginimo žiūrėti VPĮ 107 straipsnio komentarą*).

3) **Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia** (*detaliau dėl nurodyto reikalavimo žiūrėti VPĮ 105 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4) **Alternatyvių sankcijų taikymo**. Pagal VPĮ 106 straipsnį alternatyvios sankcijos yra dviejų rūšių: pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties trukmės sutrumpinimas arba baudos perkančiajai organizacijai skyrimas. Kaip jau nurodyta šiame komentare, esminė tiekėjo teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo sąlyga yra tiekėjo teisinis suinteresuotumas. Nors VPĮ 101 straipsnio 1 dalies 4 punkte yra įtvirtinta tiekėjo teisė kreiptis į teismą dėl alternatyvių sankcijų taikymo, konkrečiai jų nedetalizuojant, komentaro autorių nuomone, tiekėjas jokiu atveju neturi teisinio suinteresuotumo dėl alternatyvios sankcijos – baudos – taikymo (skyrimo). Atsižvelgiant į tai, kad tiekėjo teisinis suinteresuotumas reiškia jo suinteresuotumą viešojo pirkimo sutarties sudarymu ir finansinio atlygio už suteiktas paslaugas, pristatytas prekes ar atliktus darbus gavimu, tačiau nereiškia kitokios naudos ar kitokio pobūdžio suinteresuotumo pirkimo rezultatu, baudos, mokėtinos į valstybės biudžetą, perkančiajai organizacijai baudos skyrimas neturi absoliučiai jokios įtakos tiekėjo teisėms ir (ar) teisiniams interesams. Tuo tarpu dėl alternatyvios sankcijos – pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties trukmės sutrumpinimo – tiekėjas gali turėti teisinį suinteresuotumą, kadangi, pasibaigus sutrumpintai sutarties galiojimo trukmei, perkančioji organizacija gali skelbti naują viešąjį pirkimą dėl atitinkamų prekių, paslaugų ar darbų tolimesnio vykdymo (įsigijimo), kuriame gali dalyvauti ir tiekėjas (*detaliau dėl alternatyvių sankcijų kaip tokių žiūrėti VPĮ 106 straipsnio komentarą*).

Suinteresuotumo sutarties termino sutrumpinimu išimtimi galėtų būti laikomos situacijos, kai yra neabejotinai aišku, kad ginčo pirkimo objektas yra vienetinis ir ateityje dėl jo nebus pakartotinai skelbiamas viešasis pirkimas. Kita vertus, net jei paprastai tiekėjui pripažintinas suinteresuotumas į viešojo pirkimo sutarties termino sutrumpinimą, tačiau bet kokiu atveju pagrindinis jo ginamas interesas turėtų būti neteisėtų perkančiosios organizacijos sprendimų panaikinimas ir sutarties pripažinimas negaliojančia. Komentaro autorių nuomone, tiekėjas negalėtų išimtinai reikalauti aptartos alternatyvios sankcijos, nes taip, viena vertus, iš dalies ginamas viešasis interesas, o tai patenka į kitų institucijų kompetencijos sritį, antra vertus, kiekvieno tiekėjo pagrindinis tikslas sudaryti viešojo pirkimo sutartį, dėl šio intereso gynimo ir inicijuotina peržiūros procedūra[39].

5) **Pirkimo sutarties nutraukimo dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo pripažinimo nepagrįstu**.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 101 straipsnio 1 dalyje taip pat yra įtvirtinta viešųjų pirkimų ginčų teismingumo taisyklė, nurodant, kad *tiekėjas gali kreiptis į apygardos teismą, kaip pirmosios instancijos teismą dėl* perkančiosios organizacijos VPĮ reikalavimų nesilaikymo ar pirkimo sutarties nutraukimo dėl esminio jos pažeidimo. VPĮ 101 straipsnio 1 dalyje tiesiogiai vartojama sąvoka *tiekėjas* reiškia, kad ji taikytina būtent tiekėjams[40]. Tačiau, nors VPĮ 101 straipsnyje reguliuojamos tiekėjų ieškinių pateikimo procedūros, įskaitant ieškinius dėl esminio sutarties pažeidimo, perkančiosioms organizacijos kreipiantis į teismą dėl, įskaitant, bet neapsiribojant, sutarties vykdymo, iš esmės turi būti taikomos tos pačios teismingumo taisyklės kaip ir tiekėjams[41].

Pagal CPK 25 straipsnį civilines bylas nagrinėja apylinkės ir apygardos teismai, kaip pirmosios instancijos teismai, CPK nustatyta tvarka. Apygardos teismai, kaip pirmosios instancijos teismai, nagrinėja civilines bylas, išvardytas CPK 27 straipsnyje. Pagal CPK 27 straipsnio 3 punktą apygardos teismai, kaip pirmosios instancijos teismai, nagrinėja civilines bylas dėl civilinių viešo konkurso teisinių santykių.

Pagal LAT praktiką civilinės bylos dėl civilinių viešo konkurso teisinių santykių, įvardytos CPK 27 straipsnio 3 punkte ir nagrinėtinos apygardos teisme, kaip pirmosios instancijos teisme, įskaitant, bet neapsiribojant, apima bylas dėl viešųjų pirkimų teisinių santykių plačiąja prasme, t. y. pirmiausia ginčus dėl perkančiųjų organizacijų sprendimų ar veiksmų, priimtų vykdant viešųjų konkursų procedūras, taip pat tokių viešų subjektų ir tiekėjų tarpusavio ginčus vykdant viešojo pirkimo sutartis[42]. LAT taip pat yra išaiškinęs, kad civilinės bylos, kuriose nagrinėjami perkančiųjų organizacijų ir viešojo pirkimo dalyvių (tiekėjų) ginčai dėl pastarųjų ikisutartinės atsakomybės atsisakius sudaryti viešojo pirkimo sutartį, taip pat teismingi pirmosios instancijos – apygardos – teismams[43].

LAT taip pat yra išaiškinęs, kad ir CPK 27 straipsnio, ir VPĮ 101 straipsnio nuostatos reguliuoja viešųjų pirkimų (konkursų) teismingumo taisykles, tik skirtinga apimtimi, t. y. VPĮ įtvirtinta taisyklė siauresne apimtimi (iš esmės dėl procedūrų, taip pat dėl vienašalio sutarties nutraukimo) atkartoja CPK bendrąją taisyklę, kuri neapribota tik procedūrine teisinių santykių stadija. Taigi tos civilinės bylos iš viešųjų pirkimų teisinių santykių, kurios neįvardytos VPĮ 101 straipsnio 1 dalyje, nagrinėtinos apygardos teismų, kaip pirmosios instancijos teismų, pagal CPK 27 straipsnio 3 punktą[44]. Šiame kontekste pažymėtina nuosekliai suformuota kasacinio teismo praktika, pagal kurią VPĮ norma dėl pirkimo pasibaigimo sudarius viešojo pirkimo sutartį turėtų būti aiškinama

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

kaip reiškianti perkančiosios organizacijos tokį veiksmų ribojimą, kad, sudarius viešojo pirkimo sutartį, draudžiama imtis veiksmų, kurie pagal VPĮ atliekami prieš sutarties sudarymą, tačiau netinkamai įvykdytų procedūrų atlikimo pareiga nedingsta tik dėl sudaryto sandorio [illegible], be to, kasacinio teismo ne kartą konstatuota, kad, nors pagal VPĮ, sudarius viešojo pirkimo sutartį pirkimas pasibaigia, tačiau perkančiosios organizacijos ir tiekėjo viešojo pirkimo teisiniai santykiai nesibaigia; VPĮ imperatyviosios normos tiekėją ir perkančiąją organizaciją [illegible] po sutarties sudarymo, nes VPĮ reguliuoja tam tikrus sutarties šalių teisinių santykių aspektus, kurie išeina už viešojo pirkimo procedūrų[46].

Taigi, tiek VPĮ 101 straipsnio 1 dalyje tiesiogiai nurodyti ginčai, tiek ir ginčai, kilę dėl sutarčių, sudarytų vykdant viešuosius pirkimus, (ne)tinkamo vykdymo, tiek ir kiti su viešųjų pirkimų sutarčių vykdymu susiję klausimai, pavyzdžiui, taikos sutarties dėl viešojo pirkimo sutarties vykdymo sudarymo ir jos patvirtinimo teismine tvarka klausimai, nors ir tiesiogiai nenurodyti VPĮ 101 straipsnio 1 dalyje, nagrinėtini apygardos teismų, kaip pirmosios instancijos teismų[47].

2. VPĮ 101 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta tiekėjo teisė pateikti teismui prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.

Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo viešuosiuose pirkimuose klausimas, atsižvelgiant į viešųjų pirkimų procedūrų nenutrūkstamo vykdymo pobūdį, yra ypač aktualus. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad pirkimo procedūrų stabdymas galimas trimis atvejais: *pirma*, kai tokį sprendimą perkančiąją organizaciją įpareigoja priimti VPT; *antra*, kai bet kurios instancijos teismas priima sprendimą taikyti tokią laikinąją apsaugos priemonę; *trečia*, kai perkančioji organizacija gauna ir nagrinėja gautą pretenziją bei dėl to priima sprendimą. Iš teisinio reguliavimo darytina išvada, kad perkančioji organizacija iš esmės neturi teisės pati (savarankiškai) sustabdyti viešojo pirkimo procedūrų, o šį sprendimą priima arba įpareigota VPT, arba įstatyme nustatytu pagrindu. Pirkimo procedūrų stabdymas perkančiųjų organizacijų sprendimu – VPĮ griežtai reglamentuota, išimtinė priemonė, kuri taikoma joms ne naudojantis teisėmis, o vykdant pareigas[48]. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad viešųjų pirkimų procesas turi nuolatos tęstis, net ir vykstant ginčui, laikinosios apsaugos priemonės yra svarbios ginant ieškovo teises.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ nėra reglamentuojamos nei tiekėjo teisės pateikti teismui prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių įgyvendinimo sąlygos, nei tvarka, nurodant, kad prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių viešųjų pirkimų bylose teikiamas CPK nustatyta tvarka.

CPK 144 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad teismas dalyvaujančių byloje ar kitų suinteresuotų asmenų prašymu gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones, jeigu šie asmenys tikėtinai pagrindžia savo ieškinio reikalavimą ir nesiėmus šių priemonių teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti nebeįmanomas. Remiantis bendrąja proceso teisės norma, įtvirtinta CPK 144 straipsnio 1 dalyje, nustačius, kad ieškinys yra tikėtinas (*prima facie*) pagrįstas, sprendžiama dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo poreikio, kuri nulemia realios grėsmės būsimo teismo sprendimo įvykdymui egzistavimas. CPK 423^7 straipsnyje nustatytos specialiosios taisyklės, kurios taikomos sprendžiant klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo būtinumo viešųjų pirkimų bylose. Pagal CPK 423^7 straipsnio 1 dalį teismas laikinąsias apsaugos priemones viešųjų pirkimų bylose gali taikyti tik tuo atveju, jei jos nepažeidžia ekonomiškumo, efektyvumo ir proporcingumo principų bei viešojo intereso. Iš šių teisinių nuostatų darytina išvada, kad sprendžiant klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo viešųjų pirkimų bylose, iš pradžių yra nustatinėjama, ar egzistuoja grėsmė įvykdyti tikėtinai ieškovui palankų teismo sprendimą, o nustačius, kad tokia grėsmė egzistuoja – vertinama, ar tokių laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymas nepažeis viešojo intereso bei nesukels didesnės žalos, nei laikinųjų apsaugos priemonių netaikymas[49].

Vertinant CPK 144 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos vienos iš būtinųjų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos – tikėtino (*prima facie*) ieškinio pagrįstumo – egzistavimą, teismas nenagrinėja ieškinio pagrįstumo iš esmės, netiria ir nevertina ieškinio faktinių ir teisinių argumentų ir juos patvirtinančių įrodymų[50]. Pagal *prima facie* doktriną atliekamo ieškinio pagrįstumo vertinimo tikslas yra teismo įsitikinimas, ar išnagrinėjus bylą iš esmės, galėtų būti priimtas ieškovui palankus teismo sprendimas[51]. Dėl to, sprendžiant klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, teismas privalo tik patikrinti, ar ieškinio reikalavimas nėra akivaizdžiai nepagrįstas, o būtent, ar ieškovas pasirinko leistiną ir aiškiai įmanomą civilinių teisių gynimo būdą ir ar prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones pareikštas siekiant užtikrinti reikalavimą, kuris pagrįstas ieškinyje nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis[52].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

LApT praktikoje nuosekliai formuojama pozicija, kad teismo atliekamas *prima facie* ieškinio įvertinimas leidžia teismui atsisakyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones tik tais atvejais, kai ieškovo reiškiamas reikalavimas yra akivaizdžiai nepagrįstas, kai, pavyzdžiui, ieškovas pasirinko neleistiną ar aiškiai neįmanomą savo civilinių teisių gynybos būdą arba prašoma taikyti laikinąsias apsaugos priemones, užtikrinant reikalavimą, kuris iš viso nėra pagrįstas ieškinyje nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis, ir pan., t. y. tais atvejais, kai jau ieškinio priėmimo stadijoje galima daryti prielaidą, kad reiškiamas reikalavimas teismo negalės būti tenkinamas dėl pakankamai akivaizdaus šio reikalavimo nepagrįstumo[53].

Tačiau vien nustatyta aplinkybė, kad ieškinys *prima facie* yra pagrįstas, nėra pakankamas pagrindas taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Pagal CPK 144 straipsnio 1 dalį teismo taikomų laikinųjų apsaugos priemonių paskirtis – užkirsti kelią tam, kad galutinis teismo sprendimo įvykdymas pasunkėtų arba pasidarytų negalimas[54]. Pavyzdžiui, ieškovui (tiekėjui) skundžiant perkančiosios organizacijos sprendimą dėl ieškovo pasiūlymo atmetimo, teismui tenkinus ieškinį, skundžiamas perkančiosios organizacijos sprendimas dėl ieškovo pasiūlymo atmetimo netektų teisinės galios ir pirkimo procedūros būtų tęsiamos, o ieškovas turėtų galimybę pretenduoti į pirkimo sutarties sudarymą. Tačiau tuo atveju, jei būtų pripažinti neteisėtais perkančiosios organizacijos veiksmai, tačiau laikinosios apsaugos priemonės nebūtų taikomos ir pirkimo procedūros būtų tęsiamos, pirkimo sutartis su kitu tiekėju jau būtų sudaryta ir vykdoma, būsimo teismo sprendimo įvykdymas pasunkėtų, nes kiltų poreikis spręsti dėl pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia, spręsti alternatyvių sankcijų perkančiajai organizacijai taikymo klausimą, ieškovė net ir ieškinio patenkinimo atveju galėtų prarasti teisę sudaryti viešojo pirkimo sutartį[55].

Tačiau tiekėjas, prašydamas taikyti konkrečias laikinąsias apsaugos priemones, privalo pagrįsti ir įrodyti, kad prašomos laikinosios apsaugos priemonės yra būtinos ir tinkamos tam, kad būtų įvykdytas galutinis ir ieškovui galimai palankus teismo sprendimas. Pavyzdžiui, pasibaigus pirkimui, išnyksta teisinis pagrindas taikyti pirkimo procedūrų sustabdymą kaip laikinąją apsaugos priemonę. O tuo atveju, jei pirkimas pasibaigia pirkimo sutarties sudarymu, taip pat išnyksta teisinis pagrindas taikyti ir įpareigojimą perkančiajai organizacijai nesudaryti viešojo pirkimo sutarties. Jeigu tokia sutartis sudaryta iki procesinio klausimo dėl laikinųjų apsaugos priemonių nagrinėjimo, teismas, remdamasis vien šia aplinkybe, turi pagrindą prašymą dėl laikinųjų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

apsaugos priemonių – viešojo pirkimo procedūrų stabdymo – taikymo atmesti. Tai reiškia, kad pirkimo sutarties sudarymas sudaro savarankišką pagrindą atmesti ieškovo prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo viešųjų pirkimų byloje, kurių dalyką sudaro viešojo pirkimo konkurso procedūrų sustabdymas arba įpareigojimas perkančiajai organizacijai nesudaryti viešojo pirkimo sutarties[56]. Kita vertus, teismas, atsižvelgdamas į susiklosčiusią situaciją, pavyzdžiui, nustatęs, kad viešojo pirkimo sutartis jau sudaryta, gali, tačiau neprivalo, [illegible] (savo iniciatyva) pritaikyti kitą laikinąją apsaugos priemonę, pavyzdžiui, sustabdyti sudarytos viešojo pirkimo sutarties vykdymą.

Kaip jau nurodyta VPĮ 101 straipsnio 2 dalies komentare, sprendžiant klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo viešųjų pirkimų bylose, be CPK 144 straipsnio 1 dalyje nurodytų bendrųjų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo taisyklių taikomos ir specialiosios CPK 423^7 straipsnyje įtvirtintos taisyklės. Tai reiškia, kad, net ir nustačius CPK 144 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų ir aptartų dviejų kumuliatyvių (taikomų kartu) sąlygų egzistavimą, laikinosios apsaugos priemonės viešųjų pirkimų bylose netaikomos, jeigu jų taikymu būtų pažeisti ekonomiškumo ir proporcingumo principai bei viešasis interesas[57].

Nuosekliai formuojamoje teismų praktikoje pripažįstama, kad jeigu konkrečioje byloje taikytinos ar jau pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės daro ar gali daryti žalą visuomenei, jos daliai, daryti neigiamą įtaką žmonių gerovei, teismas gali atsisakyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones arba panaikinti pritaikytas laikinąsias apsaugos priemones. Teismų praktikoje taip pat konstatuota, kad valstybė privalo atstovauti ir ginti viešą interesą. Teismas taip pat gali atsisakyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones, jeigu jų taikymas pažeistų teisingumo principą, o valstybės taikomos prevencijos priemonės būtų neproporcingos (neadekvačios) teisės pažeidimui bei neatitiktų siekiamų teisėtų tikslų, akivaizdžiai varžytų asmens teises labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti, būtų pažeista interesų pusiausvyra bei socialinio gyvenimo stabilumas, t. y. laikinosios apsaugos priemonės netaikomos, jeigu, pripažįstant vieno asmens interesus, būtų paneigti kito (kitų) asmens (-ų) teisėti interesai ir būtų pažeistas viešasis interesas[58].

Pavyzdys

Teismų praktikoje yra pripažinta, kad, pavyzdžiui, vaikų darželio atnaujinimo darbų sutarties vykdymas yra susijęs su viešojo intereso, kaip platesnės visuomenės dalies nei tik ieškovo,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

interesų tenkinimu. Ieškovas, siekdamas laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymo – sutarties vykdymo sustabdymo – visų pirma siekia užtikrinti savo, o ne viešąjį interesą. Teikdamas šį prašymą, ieškovas nepateikė įrodymų, kad visuomenės interesas dėl to, jog darželis nebūtų baigtas atnaujinti nenukentėtų, o laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymas mažiau pažeistų viešąjį interesą nei jų netaikymas. Dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas kur kas labiau pažeistų viešąjį interesą, negu šių priemonių netaikymas. Ši aplinkybė yra pakankama atmesti ieškovo prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones[59].

Galiojantys įstatymai viešojo intereso sampratos nepateikia. Teismų praktikoje nurodoma, kad bendrąja prasme viešieji interesai reiškia naudą visuomenei ar jos daliai, žmonių gerovę[60]. Viešųjų pirkimų metu gali būti siekiama įsigyti prekes, kurių neįsigijus, ar paslaugas, kurių nesuteikus skubiai, gali žymiai nukentėti visuomenės ar jos dalies teisės ir teisėti interesai ir dėl to būtų padaryta žala socialiai reikšmingoms vertybėms (sveikatai, aplinkai, valstybės saugumui ir pan.). Jeigu iš ieškovo pateiktų duomenų preliminaraus įvertinimo negalima daryti vienareikšmiškos išvados dėl viešojo pirkimo esminių principų pažeidimo, o pirkimo dalykas susijęs su poreikiu užtikrinti visuomenei ar jos pažeidžiamai grupei būtinų prekių (paslaugų) įsigijimą kuo skubiau, kad nebūtų padaryta nepataisoma žala šiems asmenims ir konstitucinėms vertybėms, įprastai turi būti ginama pastaroji[61].

Kita vertus, atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal LAT praktiką viešųjų pirkimų bylose viešasis interesas apima tiek visuomenės interesą tam tikru pirkimo objektu (preke, paslauga, darbų rezultatu) ir jo teikiama nauda, tiek ir visuomenės interesą užtikrinti konkurso dalyvių sąžiningą varžymąsi. Tokia viešojo intereso samprata kyla iš VPĮ tikslų – racionalaus lėšų panaudojimo, konkurencijos ir rinkos plėtros skatinimo, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo principus įgyvendinančių priemonių užtikrinimo[62].

Viešojo intereso apsauga sprendžiant viešųjų pirkimų ginčus turi apimti abu jo aspektus – tiek visuomenės interesą dėl tam tikro pirkimo objekto (prekės, paslaugos, darbų rezultato) ir jo teikiamos naudos, tiek ir visuomenės interesą užtikrinti konkurso dalyvių sąžiningą varžymąsi – nė vienas iš jų *a priori* (iš anksto) neturi pirmenybės vienas kito atžvilgiu; sprendimas ginti viešąjį interesą kaip visuomenės suinteresuotumą pirkimo objektu ir jo teikiama nauda turėtų būti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

grindžiamas realios ar realiai numatomos žalos visuomenei ar jos daliai, neigiamos įtakos žmonių gerovei pagrindu[63].

Nurodytas pagrindas turėtų būti aiškinamas ir taikomas siaurai bei apimti tik tam tikras išskirtines situacijas, įskaitant, bet neapsiribojant, atsižvelgiant į šiuos kriterijus: a) ar tam tikras visuomenės interesas dėl pirkimo objekto nebuvo tenkintas ilgą laiką arba niekada ir tokia situacija savaime nėra ar anksčiau nebuvo laikoma kaip sukelianti realios žalos visuomenei; b) ar visuomenei nekyla akivaizdžios ir neištaisomos žalos, susijusios su svarbiausių konstitucinių gėrių apsauga (visuomenės saugumas, individų sveikata ir pan.); c) ar visuomenės interesų patenkinimas reikalauja ypatingos skubos, kuri pateisintų pirkimo objekto poreikio iškėlimą prieš sąžiningą tiekėjų konkurenciją, ir kt.[64]. Teismų praktikoje poreikis skubiai, neatsižvelgiant į ginčo baigtį, užtikrinti viešąjį interesą dėl pirkimo objekto yra konstatuotas, pavyzdžiui, tokiais atvejais:

1) pirkimo objektas yra skirtas išspręsti problemas, susijusias su sankryžos eismo pralaidumu ir susidarančiomis spūstimis, kurios lemia dažnus eismo įvykius ir dėl oro bei triukšmo taršos kelia neigiamas pasekmes aplinkinių teritorijų gyventojams bei darbuotojams, taip pat mažina investicinį aplinkinių rajonų bei viso miesto patrauklumą[65];

2) pirkimo objektas – medicininė įranga – finansuojama iš konkrečių metų valstybės biudžeto, finansavimo sumos nesant galimybės perkelti į kitus metus. Atsižvelgiant į tai, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas gali sukliudyti perkančiajai organizacijai laiku įsigyti reikalingą prietaisą, o tai savo ruožtu gali turėti įtakos neigiamų padarinių atsiradimui ligoninės pacientų sveikatai, netekus galimybės būti gydomiems pasitelkiant naujausią medicinos įrangą, taip pat kiltų grėsmė ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos ginamoms vertybėms – žmogaus teisei į sveikatą ir kokybišką medicinos pagalbą. Dėl to situacija vertintina kaip išskirtinė ir dėl viešojo intereso prioritetas skiriamas pirkimo objektui[66].

Analogiškai teismų praktikoje pripažinta, kad, pritaikius laikinąsias apsaugos priemones, viešasis interesas pirkimo objektu nepažeidžiamas, pavyzdžiui, tokiais atvejais:

1) kai pirkimo objektas yra, pavyzdžiui, bibliotekos pastato statybos, nepaneigiant jo svarbos visuomenei, nenustatytinas būtinumas perkamus statybos darbus atlikti neatidėliotinai – nėra matyti, kad nedelsiant nepastačius bibliotekos naujo pastato, kils akivaizdi ir neištaisoma žala svarbiausiems konstituciniams gėriams. Nurodytu atveju esminę reikšmę turėjo ir tai, kad objekto statyba buvo pradėta dar 2008 m., o nuo 2016 m. gruodžio 1 d. statybos darbai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nebevyko. Taigi, visuomenės interesas dėl pirkimo objekto nebuvo tenkintas ilgą laiką ir tokia situacija savaime nėra ir anksčiau nebuvo laikoma kaip sukelianti realios žalos visuomenei. Ypatingą skubą vykdyti projektą paneigia ir ta aplinkybė, kad nėra gautas finansavimas projekto įgyvendinimui. Taigi, nors pirkimo objektas visuomenei yra svarbus ir reikalingas, tačiau esant nurodytoms aplinkybėms, svarbiau yra užtikrinti visuomenės poreikį racionaliai ir skaidriai vykdyti viešuosius pirkimus bei panaudoti biudžeto lėšas[67];

2) pirkimo objektas – komunalinių atliekų surinkimo savivaldybės teritorijoje ir išvežimo paslaugų pirkimas. Byloje nesant jokių objektyvių įrodymų, kad pirkimo objektas yra ypatingos valstybinės svarbos, kad taikius laikinąsias apsaugos priemones bus sutrikdytas misijų bei komunalinių atliekų surinkimas ir išvežimas vartotojams, prioritetas turi būti teikiamas viešojo intereso, sietino su pirkimo procedūrų teisėtumu, užtikrinimui[68].

Taigi, konkuruojant kelioms teisinėms vertybėms – pirkimo procedūrų teisėtumo užtikrinimui ir operatyviam pirkimo procedūrų vykdymui, prioritetiškai turi būti ginama ta vertybė, kurios neapgynus atsirastų didesnė žala[69].

Pagal LAT praktiką, sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, reikia atsižvelgti į dar vieną papildomą viešojo intereso aspektą, susijusį su racionaliu lėšų naudojimu. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad teismai, priimdami sprendimus netaikyti laikinųjų apsaugos priemonių (sustabdyti viešojo pirkimo procedūras, įpareigoti nesudaryti viešojo pirkimo sutarties, sustabdyti jos vykdymą, kt.), turi atsižvelgti į viešojo intereso sudėtinių dalių tarpusavio derinimą, įvertinti neteisėtai sudaryto sandorio išsaugojimo grėsmes, riziką, kad nepagrįstai iš viešojo pirkimo pašalintas ar jo laimėtoju nepripažintas ūkio subjektas dėl to gali siekti prisiteisti negautas pajamas. Dėl tokios situacijos viešosios lėšos gali būti išleidžiamos neracionaliai (perkančiosios organizacijos gali susidurti su dvigubo mokėjimo už sutartį situacijomis). Kasacinis teismas yra atkreipęs dėmesį ir į tai, kad viešųjų pirkimų teisinis reguliavimas ir teismų taikomos bylų nagrinėjimo organizacinės priemonės suponuoja palyginti operatyvų viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimą. Todėl to pagrįsta ir racionalu, išskyrus tam tikras specifines situacijas, kai iš tiesų būtina skubiai, neatsižvelgiant į ginčo baigtį, užtikrinti viešąjį interesą dėl pirkimo objekto ar jo teikiamos naudos, apginti ieškovų tiekėjų turtinius interesus, įskaitant, bet neapsiribojant, dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir neteisėtai sudarytos viešojo pirkimo sutarties panaikinimo jau pirmame teismo procese dėl neteisėtų perkančiųjų organizacijų veiksmų, o ne

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vėliau sprendžiant ginčus dėl pastarųjų civilinės atsakomybės[70]. Komentaro autorių nuomone, atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, teismų praktika iš laikinųjų apsaugos priemonių netaikymo praktikos palaipsniui pereina į dažnesnį laikinųjų apsaugos priemonių taikymą.

CPK 423[7] straipsnio 1 dalyje nurodytas ekonomiškumo principas reiškia, kad laikinosios apsaugos priemonės, be kita ko, turi būti parenkamos taip, jog maksimaliai užtikrintų būsimo teismo sprendimo įvykdymą, nepadarytų atsakovui nuostolių arba šie nuostoliai būtų minimalūs ir nepažeistų kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų. Proporcingumo principas reiškia, kad teismas gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones tais atvejais arba taikyti tokias ir tiek laikinųjų apsaugos priemonių, kiek tai būtina ir pakanka užtikrinti būsimo teismo sprendimo, kuris gali būti palankus ieškovui, įvykdymui. Tiek ekonomiškumo, tiek proporcingumo principai, kaip ir teisingumo bei kiti civilinio proceso teisės principai, reikalauja išlaikyti proceso šalių interesų pusiausvyrą, todėl laikinosios apsaugos priemonės turi būti taikomos arba parenkamos taip, kad nesuteiktų nei vienai iš šalių perdėto pranašumo ar nesuvaržytų vienos proceso šalies teisių daugiau nei būtina teisėtam tikslui pasiekti[71].

Atsižvelgiant į ekonomiškumo bei proporcingumo principus, teismas negali taikyti laikinųjų apsaugos priemonių, jeigu jų neigiamos pasekmės galėtų viršyti jų teikiamą naudą. Taigi visais atvejais teismas, spręsdamas klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, turi įvertinti, ar tam tikros rūšies laikinųjų apsaugos priemonių taikymas pagal nustatytas aplinkybes būtų adekvatus siekiamam tikslui, nepažeistų proporcingumo, ekonomiškumo principų, proceso šalių interesų pusiausvyros (CPK 145 straipsnio 2 dalis)[72].

Pagal CPK 145 straipsnio 1 dalį bei 423[7] straipsnio 2 dalį kaip laikinosios apsaugos priemonės viešųjų pirkimų bylose gali būti taikomos šios bendrosios bei specialiosios laikinosios apsaugos priemonės (jeigu jos yra tinkamos ir būtinos, siekiant užtikrinti galutinio teismo sprendimo įvykdymą):

1) viešojo pirkimo procedūrų sustabdymas;

2) įpareigojimas perkančiajai organizacijai nesudaryti viešojo pirkimo sutarties;

3) perkančiosios organizacijos priimto sprendimo įgyvendinimo sustabdymas;

4) su pirkimo laimėtoju sudarytos viešojo pirkimo sutarties vykdymo sustabdymas;

5) draudimas atsakovui dalyvauti tam tikruose sandoriuose arba imtis tam tikrų veiksmų;

6) draudimas kitiems asmenims perduoti atsakovui turtą arba vykdyti kitas prievoles;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

7) išieškojimo vykdymo procese sustabdymas;

8) įpareigojimas atlikti veiksmus, užkertančius kelią žalai atsirasti ar padidėti;

9) kitos įstatymuose numatytos ar teismo pritaikytos priemonės, kurių nesiėmus teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti ar pasidaryti nebejmanomas.

Pagal CPK 144 straipsnio 2 dalį laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos tiek nepareiškus ieškinio, tiek ir bet kurioje civilinio proceso stadijoje CPK nustatyta tvarka. Ši sąvoka *bet kurioje civilinio proceso stadijoje* aiškintina kaip asmens teisė pateikti prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių tiek iki ieškinio pareiškimo teismui dienos (CPK 147 straipsnio 3 dalis), tiek kartu su ieškiniu, tiek ir vėliau – iki to momento, kai byla nagrinėjama visų instancijų teismuose (CPK 147 straipsnio 2 dalis)[73].

Svarbu pažymėti, kad nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių neturi *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) galios[74]. Tai reiškia, kad, teismui atmetus ieškovo prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, ieškovas gali iš naujo prašyti jų taikymo, pavyzdžiui, pasikeitus tam tikroms reikšmingoms aplinkybėms. Pagal CPK 148 straipsnio 1 dalį teismas gali dalyvaujančių byloje asmenų ar kitų suinteresuotų asmenų pagrįstu prašymu vieną laikinąją apsaugos priemonę pakeisti kita. Pavyzdžiui, teismui patenkinus ieškovo prašymą įpareigoti perkančiąją organizaciją nesudaryti pirkimo sutarties iki galutinio teismo sprendimo priėmimo, bet paaiškėjus, kad sutartis jau sudaryta, ieškovas turi teisę prašyti teismo pritaikytą laikinąją apsaugos priemonę pakeisti kita – sustabdyti pirkimo sutarties vykdymą iki galutinio teismo sprendimo priėmimo.

Pagal CPK 146 straipsnio 1 dalį šalies prašymu teismas nutartimi gali pareikalauti, kad ieškovas ar kitas prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo padavęs asmuo per teismo nustatytą terminą pateiktų atsakovo nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atlyginimo užtikrinimą. Šių nuostolių atlyginimas gali būti užtikrinamas ir banko garantija. Ieškovui nesumokėjus nuostolių atlyginimui užtikrinti skirtų pinigų arba nepateikus banko garantijos per nustatytą terminą, teismas per tris darbo dienas nuo termino pabaigos dienos privalo panaikinti taikytas laikinąsias apsaugos priemones.

CPK 146 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nuostata, kad, įsiteisėjus sprendimui, kuriuo ieškinys atmestas, atsakovas turi teisę reikalauti, kad ieškovas atlygintų nuostolius, kuriuos atsakovas patyrė dėl ieškovo prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių. Jeigu atsakovas per keturiolika dienų po teismo sprendimo dėl ginčo esmės įsiteisėjimo dienos nepareiškia ieškinio dėl nuostolių

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atlyginimo, taikytos nuostolių atlyginimo užtikrinimo priemonės panaikinamos. Nuostolių atlyginimo užtikrinimo priemonių panaikinimas neužkerta kelio atsakovui bendra tvarka pareikšti ieškinį dėl nuostolių atlyginimo. LAT praktikoje išaiškinta, kad CPK 146 straipsnio 2 dalies normos taikymo sąlygos yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo ieškovo, prašiusio taikyti laikinąsias apsaugos priemones, ieškinys atmestas, ir nuostoliai, kuriuos atsakovas patyrė dėl laikinųjų apsaugos priemonių. Taigi, naudodamasis nurodyta teise ir reikšdamas ieškinį pagrindo, kurį nagrinėjant buvo taikomos laikinosios apsaugos priemonės, išnagrinėjimo jo naudai, ieškovas turi įrodyti nuostolių atsiradimo faktą ir dydį bei priežastinį ryšį su taikytomis laikinosiomis apsaugos priemonėmis, nes gali būti atlyginami tik tie realūs ieškovo patirti nuostoliai, kurie susidarė kaip laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tiesioginė pasekmė[75]. Kasacinio teismo pažymėta, kad CPK 146 straipsnio 2 dalies pagrindu deliktinė atsakomybė taikoma nenustatant jos sąlygos – kaltės, nes tai yra ieškovo atsakomybės už jo rizika atliktus veiksmus atvejis (griežtoji atsakomybė); spręsdamas dėl civilinės atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo civiliniame procese, teismas turi nustatyti šias civilinės atsakomybės sąlygas: neteisėtus veiksmus, žalą ir priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir žalos[76]. Kasacinio teismo praktikoje neteisėtais veiksmais kaip civilinės atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, sąlyga pripažįstamas asmens, prašiusio taikyti laikinąsias apsaugos priemones, bendrojo pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimas, patvirtinamas įsiteisėjusiu teismo sprendimu, kuriuo jo reikalavimai pripažinti nepagrįstais ir atmesti[77]. Plėtodamas CPK 146 straipsnio 2 dalies aiškinimo ir taikymo praktiką, kasacinis teismas yra nurodęs, kad skolininkas (šiuo atveju – perkančioji organizacija) taip pat gali patirti nuostolių taikius laikinąsias apsaugos priemones byloje, kuri baigta neišnagrinėjus jos iš esmės, todėl taip pat gali būti aktualus ir jų atlyginimo klausimas, ir tokiu atveju reikia nustatyti, ar egzistavo aplinkybės, kurios, išnagrinėjus bylą iš esmės, būtų lėmusios ieškinio atmetimą; nutartis nutraukti bylą, priešingai nei sprendimas atmesti ieškinį, neturi prejudicijos[78]. Tuo atveju, kai byla neišnagrinėta iš esmės ir todėl ieškinio nepagrįstumas nekonstatuotas įsiteisėjusiu teismo sprendimu, asmens, prašiusio taikyti laikinąsias apsaugos priemones, veiksmų neteisėtumas taip pat gali būti konstatuotas nustačius jo pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimą[79].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. VPĮ 101 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta privaloma ikiteisminė ginčų nagrinėjimo stadija viešųjų pirkimų bylose, nurodant, kad tiekėjas, norėdamas iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo teisme ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus ar veiksmus, pirmiausia turi pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai.

Kasacinio teismo praktikoje pabrėžiama, kad perkančiosios organizacijos privalo užtikrinti, jog tiekėjų galimybė pasinaudoti peržiūros procedūromis būtų ne formali, bet realiai įgyvendinama. Peržiūros procedūros veiksmingumo principas suponuoja efektyvių perkančiosios organizacijos veiksmų ir sprendimų apskundimo priemonių buvimą ir galimybę jomis realiai pasinaudoti[80]. Jei teisėtai pritaikytos peržiūros procedūros nuostatos konkrečiu atveju lemia neveiksmingą, pernelyg suvaržytą pažeistų teisių gynybą, teismai materialiosios ir proceso teisės normas *ex officio* (savo iniciatyva) aiškina ir taiko taip, kad tiekėjui būtų leista efektyviai įgyvendinti teisę į pažeistų teisių gynybą[81]. Pavyzdžiui, teismų praktikoje konstatuota, kad ieškovui ieškinyje prašant tik panaikinti perkančiosios organizacijos sprendimą dėl pretenzijos atmetimo, nenurodant kitų reikalavimų, teismo procesinis sprendimas šalių ginčą apriboti tik nurodytu perkančiosios organizacijos sprendimo vertinimu, o ne perkvalifikuoti atsižvelgiant į tikrąjį ieškovo tikslą iš esmės ginčyti viešojo pirkimo rezultatus, yra pernelyg formalus ir paneigiantis tiekėjo (ieškovo) teisių gynybos veiksmingumo principą[82].

Veiksmingos teisių gynybos principas lemia ir tai, kad perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūros nuostatos (terminų nustatymas) ir jų taikymas neturi būti toks, kad pasinaudojimas šia procedūra tiekėjams pasidarytų praktiškai neįmanomas ar labai sudėtingas. Dėl to naikinamuosius pretenzijų padavimo terminus galima taikyti tik dėl tokių perkančiosios organizacijos veiksmų, pažeidžiančių konkurso dalyvių interesus, kurie nustatyti ar paaiškėja prieš šių terminų pabaigą. Reikia atsižvelgti ir į tai, kiek laiko iki naikinamųjų terminų pabaigos tiekėjas turėjo pretenzijai paduoti, nes pernelyg trumpi terminai taip pat nesuderinami su veiksminga teisių gynyba. Atsižvelgiant į tai, aplinkybė, jog ieškovas iš pradžių rėmėsi kitu perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumo pagrindu, gali būti teisiškai nereikšminga, jeigu šis naujasis pagrindas paaiškėjo vėliau[83]. Tiekėjų veiksmingos teisių gynybos neužtikrina ir tokia situacija, kai dėl pavėluoto informavimo apie perkančiosios organizacijos sprendimo naują pagrindą tiekėjas priverstas vienu metu dalyvauti dviejuose skirtingose ginčo procedūrose: teisminėje dėl pirmojo sprendimo pagrindo ir ikiteisminėje dėl naujojo pagrindo[84].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 101 straipsnio 3 dalyje vartojama sąvoka *iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo* reiškia, kad ikiteisminė ginčų nagrinėjimo stadija yra privaloma tik iki sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo momento. Tačiau tam tikrais atvejais dėl objektyvių priežasčių negalima pasinaudoti ikiteismine ginčų nagrinėjimo stadija iki sutarties sudarymo, pavyzdžiui, tik po viešojo pirkimo sutarties sudarymo susipažinus su laimėtojo pasiūlymu. Dėl to ikiteisminės stadijos privalomumas nereiškia absoliutaus ribojimo (draudimo) po viešojo pirkimo sutarties sudarymo inicijuoti peržiūros procedūras. Nepaneigiant to, kas nurodyta, pagal bendrąją taisyklę pretenzijos, gautos po preliminariosios sutarties ar sutarties sudarymo yra nenagrinėtinos (*detaliau žiūrėti VPĮ 103 straipsnio 1 dalis*). Vis dėlto perkančiosioms organizacijoms nedraudžiama išnagrinėti tiekėjų pretenzijas, kurios gautos jau po viešojo pirkimo sutarties sudarymo ir dėl jų priimti atitinkamus sprendimus.

VPĮ 101 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos privalomos ikiteisminės stadijos esmė – prieš viešojo pirkimo sutarties sudarymą leisti tiekėjui ir perkančiajai organizacijai išspręsti nesutarimus išvengiant teismo proceso, t. y. perkančiajai organizacijai panaikinti jos netinkamus sprendimus arba besiskundžiančiam tiekėjui išsamiau išdėstyti šių sprendimų priėmimo priežastis ir motyvus[85]. Ikiteisminė ginčo nagrinėjimo stadija viešojo pirkimo procedūroje yra vienodai svarbi kiekviename viešajame pirkime, nesvarbu, dėl ko vėliau kyla ginčas[86].

Kasacinio teismo ne kartą akcentuota pretenzijos perkančiajai organizacijai padavimo svarba. Tokia privaloma ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka įtvirtinta ne tik siekiant užtikrinti viešųjų pirkimų procedūrų operatyvumą, sudaryti galimybę tiekėjui ir perkančiajai organizacijai išsiaiškinti tarpusavio pretenzijų pagrįstumą nepradedant teismo proceso, bet ir nustatyti kilusio ginčo ribas[87].

Tai reiškia, kad vienas svarbiausių reikalavimų, atsižvelgiant į Lietuvoje įtvirtintą ikiteisminę ginčų nagrinėjimo tvarką, taikomų tiekėjams, reiškiantiems reikalavimus peržiūros institucijai – teismui, – ieškinyje nurodomi bei skundžiami perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai (ieškinio pagrindas) turi sutapti su prieš tai tiekėjo perkančiajai organizacijai apskųstais sprendimais pretenzijoje, t. y. ieškovas savo reikalavimą teisme galėtų grįsti tik tokiais pažeidimais, kurie buvo priešpastatyti pretenzijoje ir perkančiosios organizacijos arba neišnagrinėti, arba išnagrinėti, tačiau pripažinti kaip nepagrįsti[88]. Kasacinio teismo praktikoje[89] nurodytos pozicijos laikomasi nuosekliai, ji, be kita ko, įtvirtinta ir CPK 423[3] straipsnio 2 dalyje, kurioje nurodyta, kad ieškinio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pagrindas turi sutapti su tiekėjo kreipimesi, pareikštame išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarka, nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis, kuriomis buvo grindžiamas tas kreipimasis.

Pavyzdys

Tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė pretenziją, kurioje nurodė, kad perkančioji organizacija nepagrįstai pripažino tiekėjo kvalifikaciją neatitinkančia pirkimo sąlygų reikalavimų, kadangi subjektyviai aiškino ir interpretavo konkretų kvalifikacijos reikalavimą, formaliai įvertino tiekėjo pateiktus kvalifikaciją pagrindžiančius įrodymus ir paaiškinimus. Perkančiajai organizacijai atmetus tiekėjo pretenziją, tiekėjas pateikė teismui ieškinį. Ieškinyje tiekėjas, be kita ko, nurodė, kad pirkimo sąlygose įtvirtintas kvalifikacijos reikalavimas apskritai yra pernelyg aukštas ir specifinis, dėl to – neteisėtas. Nurodyti argumentai dėl kvalifikacijos reikalavimo neteisėtumo, kaip tokio, teismo turėtų būti paliekami nenagrinėti (išskyrus atvejus, kai teismas nusprendžia dėl to spręsti savo iniciatyva), kadangi ieškovas nurodytų argumentų nekėlė pretenzijoje, kas reiškia, kad tiekėjas nesilaikė privalomos ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos (CPK 4233 straipsnio 2 dalis).

Tačiau nurodytas aiškinimas netaikomas tais atvejais, kai atitinkamų aplinkybių ieškovas negalėjo nurodyti kreipimosi padavimo metu. Vienas tokių atvejų – išimtinės situacijos, kai ieškovas (tiekėjas) turi objektyvią galimybę suprasti pirkimo sąlygas tik tada, kai, įvertinusi pasiūlymus, perkančioji organizacija pateikė išsamią informaciją apie savo sprendimo motyvus[90]. Vis dėlto šios situacijos vertintinos griežtai (siaurai), įvertinus tam tikras konkretaus ginčo aplinkybes, atsižvelgiant į deramai informuoto ir įprastai rūpestingo konkurso dalyvio standartą[91].

Pavyzdys

Pirkimo sąlygose buvo įtvirtintas kvalifikacijos reikalavimas tiekėjui turėti atliekų tvarkymo licenciją. Perkančioji organizacija, įvertinusi tiekėjo pateiktus kvalifikacijos pagrindimo dokumentus, priėmė sprendimą atmesti tiekėjo pasiūlymą dėl neatitikties pirkimo sąlygų reikalavimui. Tiekėjas, nesutikdamas su perkančiosios organizacijos sprendimu, pateikė pretenziją, kurioje nurodė, kad visiškai atitinka pirkimo sąlygų reikalavimus, t. y. turi atliekų tvarkymo licenciją. Perkančioji organizacija priėmė sprendimą atmesti tiekėjo pretenziją, kurioje

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nurodė, kad tiekėjas neatitinka kvalifikacijos reikalavimo, kadangi tiekėjo pateikta licencija nesuteikia teisės teikėjui tvarkyti pavojingas atliekas. Tiekėjas pateikė ieškinį teismui, kuriame ginčijo perkančiosios organizacijos sprendimą atmesti tiekėjo pasiūlymą ir, be kita ko, nurodė, kad perkančioji organizacija ne tik netinkamai vertino tiekėjo kvalifikaciją, bet pasiūlymų vertinimo etape faktiškai pakeitė pirkimo sąlygas, t. y. iškėlė naują pirkimo sąlygose neįtvirtintą reikalavimą, kad tiekėjas turėtų ne atliekų tvarkymo licenciją, bet būtent pavojingų atliekų tvarkymo licenciją. Šiuo atveju ieškovas negali būti laikomas pažeidusiu ikiteisminę ginčų nagrinėjimo stadiją, kadangi tik iš perkančiosios organizacijos sprendimo atmesti tiekėjo pretenziją tiekėjui tapo aišku, kad perkančioji organizacija pasiūlymų vertinimo etape faktiškai pakeitė pirkimo sąlygų reikalavimus – iškėlė naują reikalavimą turėti būtent pavojingų atliekų tvarkymo licenciją. Dėl to ieškovo argumentai dėl faktinio pirkimo sąlygų pakeitimo turėtų būti nagrinėjami.

Iš kasacinio teismo praktikos matyti, kad svarbu, jog sutaptų pretenzijoje ir ieškinyje išdėstyti perkančiosios organizacijos sprendimų ir (ar) veiksmų neteisėtumą pagrindžiantys argumentai (pagrindai), negu pretenzijoje ir ieškinyje keliami reikalavimai. Kasacinio teismo, pavyzdžiui, nurodyta, kad pirkimo sąlygų teisėtumo klausimas pretenzijoje nebūtinai turi būti iškeltas kaip būsimo ieškinio dalykas (reikalavimas), t. y. tiekėjas iš esmės gali ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimą dėl jo pasiūlymo remdamasis pirkimo sąlygų neteisėtumu[92]. Kita vertus, tokia tiekėjų teisė pretenzijoje perkančiajai organizacijai įvairiais būdais kelti pirkimo sąlygų neteisėtumo klausimą, atsižvelgiant į VPĮ įtvirtintus sprendimų ginčijimo terminus, nesuponuoja perkančiųjų organizacijų pareigos tokias tiekėjų pretenzijas nagrinėti. Jei tiekėjas pretenzijoje ginčija jo pasiūlymo atmetimą, įskaitant, bet neapsiribojant, remdamasis pirkimo sąlygų neteisėtumu, jis teisiškai ginčija du sprendimus – vieną dėl pirkimo sąlygų, kitą – dėl pasiūlymo, tačiau jie priimti skirtingu metu, todėl perkančioji organizacija gali spręsti nagrinėti tik tuos tiekėjo reikalavimus, kurie pateikti nepraleidus VPĮ nustatyto pretenzijų padavimo termino[93]. Nurodytos ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos, taikomos tiekėjams, reiškiantiems reikalavimus teismui, teisinio reglamentavimo, kad ieškinyje nurodomi bei skundžiami perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai turi sutapti su prieš tai tiekėjo perkančiajai organizacijai apskųstais sprendimais pretenzijoje, aiškinimas taikytinas atsižvelgiant į sisteminius

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

teisės aiškinimo ryšius su teismo pareigų apimčių vertinimu *ex officio* (savo iniciatyva) spręsti dėl perkančiųjų organizacijų veiksmų teisėtumo. Nuosekliai formuojamoje kasacinio teismo praktikoje atsispindi šie svarbiausi aspektai:

1) Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas yra susijęs su viešojo intereso apsauga, VPĮ nuostatos aiškintinos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas; teismų vaidmuo saugant viešąjį interesą aktualus ne tik dėl visuomenei svarbių gėrių apsaugos, bet ir siekiant užtikrinti tiekėjų sąžiningą varžymąsi[94];

2) Teismai, spręsdami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, materialiosios ir proceso teisės normas aiškina ir taiko taip, kad tiekėjui būtų leista efektyviai įgyvendinti teisę į pažeistų teisių gynybą; teismai turi patikrinti ne tik tai, kaip buvo laikytasi peržiūros procedūros nuostatų, bet ir tai, ar naudojimasis jomis suponavo veiksmingą tiekėjo teisių gynybą[95]. Kitaip tariant, jeigu viešųjų pirkimų procedūrų reikalavimų formaliai buvo laikytasi, tačiau tiekėjas realiai negalėjo pasinaudoti teise į teisminę gynybą, toks pirkimo procedūrų laikymasis neužtikrina veiksmingos gynybos principo įgyvendinimo. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija atmesdama tiekėjo pasiūlymą, nenurodo tokio spendimo motyvų, argumentų, o tik nurodo, kad tiekėjo pasiūlymas neatitinka pirkimo sąlygų reikalavimų. Dėl to tiekėjas nei pretenzijoje, nei ieškinyje negali suformuoti detalių perkančiosios organizacijos sprendimo neteisėtumą pagrindžiančių įrodymų;

3) Teismo teisė peržengti ieškinio ribas nėra absoliuti, negali būti sutapatinta su jo pareiga taip veikti, ypač tada, kai galimas viešojo intereso pažeidimas šiuose santykiuose nėra akivaizdus*;* tai grindžiama siekiu užtikrinti proceso spartą, aiškiai apibrėžti ginčo apimtį ir iš esmės nepaneigti ikiteisminės tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčo stadijos[96]. Kitaip tariant, teismas ginčą nagrinėja tokia apimtimi, kokia jo ribas nustato ieškovas, suformuodamas konkrečius ieškinio reikalavimus. Tačiau, jeigu teismas vertina, kad atitinkami perkančiosios organizacijos veiksmai ar priimti sprendimai, nors jų ir neginčija ieškovas, yra akivaizdžiai neteisėti, teismas peržengia ieškovo suformuotas ginčo ribas ir pasisako dėl akivaizdžiai neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų ar sprendimų.

Taigi, net konkrečiu atveju konstatavus, kad tiekėjas ar perkančioji organizacija[97] teismui nurodo naujas faktines aplinkybes ar iškelia naujus reikalavimus, kuriuos galėjo nurodyti ar iškelti ikiteisminėje ginčo stadijoje, nuostata, jog tiekėjas ar perkančioji organizacija savo reikalavimą teisme galėtų grįsti tik tokiais pažeidimais, kurie buvo išnagrinėti ikiteisminėje stadijoje, iš esmės

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

taikytina tik tiekėjui (ieškovui) ir perkančiajai organizacijai (atsakovui), bet savaime neapriboja teismo, kuris viešųjų pirkimų ginčus sprendžia kaip aktyvus arbitras. Kasacinio teismo išaiškinta, kad nurodytos ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos teisinio reglamentavimo, jog ieškinyje nurodomi bei skundžiami perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai turi sutapti su prieš tai tiekėjo perkančiajai organizacijai apskųstais sprendimais pretenzijoje, aiškinimas taikytinas atsižvelgiant į sisteminius teisės aiškinimo ryšius su teisėjų pareigų apimčių vertinimu *ex officio* (pagal pareigas) spręsti dėl perkančiųjų organizacijų veiksmų teisėtumo. Teismai, spręsdami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, materialiosios ir proceso teisės normas *ex officio* (pagal pareigas) aiškina ir taiko taip, kad tiekėjui būtų leista efektyviai įgyvendinti teisę į pažeistų teisių gynybą; teismai turi patikrinti ne tik tai, kaip buvo laikytasi peržiūros procedūros nuostatų, bet ir tai, ar naudojimasis jomis suponavo veiksmingą tiekėjo teisių gynybą[98]. Kita vertus, aktyvus teismo vaidmuo viešųjų pirkimų ginčuose negali būti aiškinamas taip, kad peržiūros institucijos kiekvieną kartą privalėtų nuodugniai išnagrinėti kiekvieną ieškovo nemotyvuotą abejonę, deklaratyvius argumentus, nes tai suponuotų piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis, ginčo nepagrįsto užtrukimo ir ikiteisminės ginčo stadijos reikšmės devalvacijos grėsmę[99]. Kasacinio teismo konstatuota, kad aktyvus teismų vaidmuo laikytinas jų diskrecija, tačiau ne absoliučia bei ribojama perkančiųjų organizacijų galimai neteisėto veiksmo (sprendimo) akivaizdumu[100]. Dėl to, jei perkančiosios organizacijos veiksmų galimas neteisėtumas nėra akivaizdus, nenustatytinas be papildomo (atskiro) tam tikrų faktinių aplinkybių vertinimo, o procese nepateikta bent kokių nors objektyvių abejonių dėl to, teismo pozicija *ex officio* (savo iniciatyva) neperžengti ginčo ribų nekvalifikuotina kaip jo aktyvaus vaidmens tokio pobūdžio ginčuose pažeidimas[101]. Kitaip tariant, iš nurodytos kasacinio teismo praktikos matyti, kad teismų iniciatyvos teisė spręsti dėl ieškinyje aiškiai nenurodytų aplinkybių koreliuoja su perkančiosios organizacijos galimai teisei priešingo elgesio akivaizdumu – tuo atveju, kai perkančiosios organizacijos galimai teisei priešingas elgesys akivaizdus – teismas privalo peržengti ginčo ribas, visais kitais atvejais – teismas turi tokią teisę, bet ne pareigą. CPK 42[2] straipsnio 3 dalyje, kuri taikytina tiek, kiek nurodytas klausimas nereglamentuojamas VPĮ, įtvirtinta, kad, kai įstatymų nustatytais pagrindais atsisakoma nagrinėti tiekėjo kreipimąsi, pareikštą išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarka, tiekėjas gali kreiptis į teismą pareikšdamas ieškinį dėl ginčo esmės ir nurodyti priežastis, dėl kurių jis nesutinka su

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

priimtu sprendimu atsisakyti nagrinėti jo kreipimąsi; teismas, pripažinęs, kad ieškovo nurodyti argumentai yra pagrįsti, nagrinėja bylą iš esmės. Nurodytoje CPK normoje įtvirtinta ieškovo procesinio elgesio taisyklė teismui pateikti argumentus dėl nesutikimo su perkančiosios organizacijos sprendimu nenagrinėti jo pretenzijos aiškintina plačiai ir turi būti suprantama kaip apimanti įvairius atvejus: tiek situacijas, kai ieškovas iš esmės sutinka (šios aplinkybės nekvestionuoja) su pretenzijos termino praleidimu, tačiau vertina, kad dėl tam tikrų priežasčių jam neturėtų būti taikomi griežčiausi terminų praleidimo padariniai (pvz., nurodo objektyvias bei išskirtines priežastis, pateisinančias termino praleidimą); tiek ir tokius ginčus, kai tiekėjas ir perkančioji organizacija, be kita ko, nesutaria, ar iš tiesų terminas pretenzijai pateikti buvo praleistas, t. y. ginčijasi dėl šio termino skaičiavimo ir taikymo tvarkos[102].

VPĮ 101 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad pretenzija perkančiajai organizacijai turi būti pateikiama raštu (faksu, elektroninėmis priemonėmis arba pasirašytinai per pašto paslaugos teikėją ar kitą tinkamą vežėją). Nurodyti pretenzijos pateikimo būdai – faksu, elektroninėmis priemonėmis arba pasirašytinai per pašto paslaugos teikėją ar kitą tinkamą vežėją – yra alternatyvūs ir tiekėjas turi teisę pasirinkti bet kurį iš nurodytų būdų. Praktikoje pretenzijos įprastai yra teikiamos elektroninėmis priemonėmis – per CVP IS sistemą.

[1] LAT 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-404/2011.

[2] ESTT 2003 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *GAT*, C-315/01.

[3] LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2009; 2009 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-35/2009; 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2010; 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010.

[4] ESTT 2010 m. gegužės 6 d. sprendimas sujungtose bylose *Club Hotel Loutraki AE ir kt.*, C-145/08 ir C-149/08.

[5] LAT 2007 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-92/2007.

[6] LAT 2009 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-252/2009.

[7] ESTT 2004 m. birželio 24 d. sprendimas *Komisija prieš Austriją*, C-212/02.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[8] ESTT 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle ir RPL Lochau*, C-26/03.

[9] LAT 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-296-378/2019.

[10] LAT 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-296-378/2019.

[11] ESTT 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle ir RPL Lochau*, C-26/03, LAT 2009 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-252/2009; 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-404/2011; 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-296-378/2019.

[12] LAT 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-296-378/2019; 2019 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-328-248/2019.

[13] LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2009.

[14] LAT 2009 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-252/2009.

[15] LAT 2009 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-252/2009; 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-404/2011; 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-255/2014; 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-163-415/2015; 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-258-378/2017; 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018; 2018 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-319-969/2018; 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-296-378/2019.

[16] ESTT 2007 m. spalio 4 d. sprendimas byloje *Consorzio Elisoccorso San Raffaele ir kt.*, C-492/06.

[17] LAT 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-404/2011.

[18] ESTT 2015 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *Medeval*, C-166/14; LAT 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-404/2011.

[19] ESTT 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle ir RPL Lochau*, C-26/03.

[20] LAT 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-296-378/2019.

[21] LAT 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-163-415/2015; ESTT 2004 m. vasario 12 d. sprendimas byloje *Grossmann Air Service*, C-230/02.

[22] LAT 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-163-415/2015.

[23] LAT 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-255/2014.

[24] LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-258-378/2017.

[25] *Ten pat.*

[26] LAT 2018 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-319-969/2018.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[27] LAT 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-466-969/2015.

[28] LAT 2018 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-319-969/2018.

[29] LAT 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-163-415/2015; 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-86-916/2020.

[30] ESTT 1999 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Alcatel Austria ir kt.*, C-81/98.

[31] ESTT 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle ir RPL Lochau*, C-26/03.

[32] LAT 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-296-378/2019.

[33] LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018.

[34] LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014; 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-219-690/2017.

[35] LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2011.

[36] LAT 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-437-690/2015.

[37] LAT 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-360-248/2018.

[38] LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-359-469/2018.

[39] *Ibid.*

[40] Pagal analogiją žr. LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013.

[41] LAT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-8-248/2018.

[42] LAT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-8-248/2018.

[43] LAT 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-67-248/2020.

[44] LAT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-8-248/2018.

[45] LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010.

[46] LAT 2011 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2011.

[47] LAT 2019 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-361-248/2019.

[48] LAT 2017 m. gegužės4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-219-690/2017.

[49] LApT 2019 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1790-236/2019.

[50] LApT 2014 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-674/2014; 2014 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1194/2014; 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1794-790/2019.

[51] LApT 2013 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1040/2013; 2013 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2476/2013.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[52] LApT 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1794-790/2019.

[53] LApT 2015 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-827-370/2015; 2018 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-208-178/2018; 2019 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1714-302/2019.

[54] LApT 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1794-790/2019.

[55] *Ibid.*

[56] LApT 2018 m. sausio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-407-180/2018; 2019 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1790-236/2019.

[57] LApT 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1182-1[illegible]/2017; 2017 m. rugsėjo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1607-302/2017; 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1794-790/2019.

[58] *Ten pat.*

[59] Klaipėdos apygardos teismo 2016 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1892-777/2016.

[60] LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011; LApT 2008 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-817/2008, 2008 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-773/2008, 2012 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1982/2012.

[61] LApT 2017 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-466-180/2017; 2018 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-581-302/2018.

[62] LAT 2005 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-416/2005.

[63] LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011.

[64] LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011.

[65] LApT 2019 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1790-236/2019.

[66] LApT 2019 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1758-236/2019.

[67] LApT 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1794-790/2019.

[68] LApT 2019 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1714-302/2019.

[69] LApT 2014 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-509/2014.

[70] LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-359-469/2018.

[71] LApT 2007 liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-451/2007.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[72] LApT 2014 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2287/2014; 2019 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1610-236/2019.

[73] LApT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-223-464/2018.

[74] LApT 2018 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1581-516/2018.

[75] LAT 2009 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-469/2009; 2016 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-449-684/2016.

[76] 2011 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-74/2011; 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-335/2013.

[77] LAT 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-335/2013.

[78] LAT 2014 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-418/2014; 2016 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-449-684/2016.

[79] LAT 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-213-313/2017, 2019 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-62-403/2019; 2019 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-391-421/2019.

[80] LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2009; 2009 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-35/2009; 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2010; 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010.

[81] LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011; 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011.

[82] LAT 2018 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-406-378/2018.

[83] LAT 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2010; 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011; 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2011.

[84] LAT 2013 m. birželio 7 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-324/2013; 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-371-378/2018.

[85] LAT 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-408/2012.

[86] LAT 2011 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-307/2011.

[87] LAT 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-408/2012.

[88] LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje Nr. 3K-3-506/2009; 2011 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-307/2011.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[89] LAT 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-437-916/2017; 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-969/2019.

[90] ESTT 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, C-538/13.

[91] LAT 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-437-916/2017; 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-969/2019.

[92] LAT 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-544/2014; 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-293-378/2016.

[93] LAT 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-544/2014.

[94] LAT 2011 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2011.

[95] LAT 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013.

[96] LAT 2010 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-250/2010.

[97] LAT 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-234-469/2018.

[98] LAT 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013; 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-234-469/2018.

[99] LAT 2015 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-362-415/2015.

[100] LAT 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-175-415/2016.

[101] LAT 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-234-469/2018.

[102] LAT 2015 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-84-248/2015; 2016 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-237-415/2016.

102 straipsnis. Pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai, prašymo pateikimo ar ieškinio pareiškimo teismui terminai

1. Tiekėjas turi teisę pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai, pateikti prašymą ar pareikšti ieškinį teismui (išskyrus šio straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytus atvejus):

1) per 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – per 5 darbo dienas) nuo perkančiosios organizacijos pranešimo raštu apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo tiekėjams dienos, o jeigu šis pranešimas nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, – per 15 dienų nuo pranešimo išsiuntimo tiekėjams dienos;

2) per 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – per 5 darbo dienas) nuo paskelbimo apie perkančiosios organizacijos priimtą sprendimą dienos, jeigu šiame įstatyme nėra reikalavimo raštu informuoti tiekėjus apie perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2. Jeigu perkančioji organizacija per nustatytą terminą neišnagrinėja jai pateiktos pretenzijos, tiekėjas turi teisę pateikti prašymą ar pareikšti ieškinį teismui per 15 dienų nuo dienos, kurią perkančioji organizacija turėjo raštu pranešti apie priimtą sprendimą pretenziją pateikusiam tiekėjui, suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams.

3. Tiekėjas turi teisę pareikšti ieškinį dėl pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia per 6 mėnesius nuo pirkimo sutarties sudarymo dienos.

4. Tiekėjas, manydamas, kad perkančioji organizacija nepagrįstai nutraukė pirkimo sutartį dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo ar nepagrįstai priėmė sprendimą, kad tiekėjas pirkimo sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatytą sankciją, turi teisę pareikšti ieškinį teismui per 30 dienų nuo pirkimo sutarties nutraukimo ar perkančiosios organizacijos sprendimo išsiuntimo tiekėjui dienos.

5. Tais atvejais, kai tiekėjui padaryta žala kildinama iš neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų ar sprendimų, tačiau šiame įstatyme nenustatyta pareiga perkančiajai organizacijai raštu informuoti tiekėjus arba paskelbti apie jos veiksmus ar sprendimus, taikomi Civiliniame kodekse nustatyti ieškinio pareiškimo senaties terminai. Šios dalies nuostatos netaikomos šio straipsnio 4 dalyje nustatytu atveju.

VPĮ 102 straipsnyje[1] yra įtvirtinti pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai, prašymo pateikimo ar ieškinio pareiškimo teismui terminai.

Direktyvos 2007/66/EB preambulės 11-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad kai valstybė narė reikalauja, kad suinteresuotas asmuo reikalavimą atlikti peržiūrą visų pirma pateiktų perkančiajai organizacijai arba perkančiajam subjektui, būtina minėtam asmeniui nustatyti pagrįstą minimalų laikotarpį, per kurį iki sutarties sudarymo šis asmuo galėtų kreiptis į kompetentingą peržiūros instituciją, jeigu jis norėtų pareikšti pretenzijas dėl perkančiosios organizacijos arba subjekto atsakymo arba tokio atsakymo nepateikimo. Dėl to, siekiant suteikti galimybę tiekėjui ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus, VPĮ 102 straipsnyje nustatyti terminai, per kuriuos tiekėjas turi teisę pateikti perkančiajai organizacijai pretenziją arba ieškinį teismui.

Lietuvos teisės sistemoje įtvirtinta perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumo peržiūros procedūra apima privalomą ikiteisminę stadiją (CPK 423^2 straipsnio 1 dalis, VPĮ 101 straipsnio 3

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dalis). Tiekėjas, norėdamas iki pirkimo sutarties sudarymo ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus ar veiksmus, pirmiausia turi perkančiajai organizacijai pateikti pretenziją. Šiai stadijai būdingi veiksmingos tiekėjų teisių gynybos, šalių kooperavimosi ir bendradarbiavimo principai (*detaliau žiūrėti VPĮ 101 straipsnio komentarą*). Šios teisių gynimo stadijos esmė – prieš viešojo pirkimo sutarties sudarymą leisti tiekėjui ir perkančiajai organizacijai išspręsti nesutarimus, išvengiant teismo proceso, t. y. perkančiajai organizacijai panaikinti jos neteisėtus sprendimus arba besiskundžiančiam tiekėjui išsamiau išdėstyti šių sprendimų priėmimo priežastis ir motyvus. Tuo atveju, kai tiekėjas pasinaudoja ikiteismine savo teisių gynimo procedūra ir jo pretenzija nėra patenkinama, tiekėjas turi teisę perkančiosios organizacijos veiksmus skųsti teismui (*detaliau žiūrėti VPĮ 101 straipsnio komentarą*).

VPĮ 102 straipsnyje nustatytas sutrumpintas ieškinio senaties terminas, t. y. nagrinėjant ginčus dėl viešųjų pirkimų netaikytina CK 1.125 straipsnio 3 dalis, kurioje nustatytas vieno mėnesio ieškinio senaties terminas, taikomas iš konkurso rezultatų atsirandantiems reikalavimams. Itin trumpi ieškinio senaties terminai įstatymo leidėjo nustatyti siekiant viešojo pirkimo procedūrų operatyvumo, tai įpareigoja tiekėjus ginčų dėl viešojo pirkimų procedūrų metu elgtis apdairiai ir laiku imtis priemonių savo interesų apsaugai bei teisių gynybai[2].

VPĮ 102 straipsnyje nustatyti šie pretenzijos, prašymo ar ieškinio pateikimo terminai, kurių skaičiavimas, taikymas detalizuojami toliau šio straipsnio komentare:

	Tarptautiniai pirkimai	**Supaprastinti pirkimai**	**Mažos vertės pirkimai**
Pretenzijos pateikimas dėl perkančiosios organizacijos priimtų sprendimų, išskyrus sprendimą dėl pirkimo sąlygų	10 (dešimt) kalendorinių dienų 15 (penkiolika) kalendorinių dienų – jei pranešimas nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis	5 (penkios) darbo dienos 15 (penkiolika) kalendorinių dienų – jei pranešimas nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis	5 (penkios) darbo dienos 15 (penkiolika) kalendorinių dienų – jei pranešimas nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pretenzijos pateikimas dėl pirkimo sąlygų	10 (dešimt) kalendorinių dienų	5 (penkios) darbo dienos	5 (penkios) darbo dienos
Terminas pareikšti ieškinį, jei tiekėjo pretenzija nėra patenkinama	10 (dešimt) kalendorinių dienų	5 (penkios) darbo dienos	5 (penkios) darbo dienos
Terminas pareikšti ieškinį, jei perkančioji organizacija laiku neišnagrinėja pretenzijos	15 (penkiolika) kalendorinių dienų	15 (penkiolika) kalendorinių dienų	15 (penkiolika) kalendorinių dienų
Terminas pareikšti ieškinį dėl pirkimo ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia	6 (šeši) mėnesiai	6 (šeši) mėnesiai	6 (šeši) mėnesiai
Terminas pareikšti ieškinį dėl pirkimo sutarties nutraukimo, padarius esminį sutarties pažeidimą (VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 1–3 punktai)	30 (trisdešimt) kalendorinių dienų	30 (trisdešimt) kalendorinių dienų	30 (trisdešimt) kalendorinių dienų

1. VPĮ 102 straipsnyje 1 dalyje įtvirtinti bendrieji pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai ir prašymo bei ieškinio pateikimo teismui terminai, išskyrus VPĮ 102 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse nurodytus atvejus. VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje nurodyta

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vienoda procedūrinių ir ieškinio senaties terminų trukmė, t. y. jie taikomi tiek dėl pretenzijos perkančiajai organizacijai, tiek prašymo, ieškinio teismui pateikimui. Atsižvelgiant į tai, kad viešojo pirkimo procedūrose tiekėjų interesus gali pažeisti ne vienu metu priimti perkančiųjų organizacijų sprendimai, dėl to tiekėjas, perkančiajai organizacijai pateikęs vieną pretenziją, pagal VPĮ neribojamas pateikti naujų, jeigu šios nelaikytinos pakartotinėmis[3] (*apie pakartotines pretenzijas detaliau žiūrėti VPĮ 103 straipsnio 1 dalies komentarą*). Tuo atveju, jei tiekėjas pateikia nepakartotinę pretenziją, tai kiekviena tokia pretenzija yra vertinama kaip atskira ir nauja pretenzija, kas reiškia, kad, vertinant pretenzijos pateikimo terminus, dėl tokių pretenzijų yra sprendžiama atskirai.

VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje nurodyti pretenzijos, prašymo ar ieškinio padavimo terminai skiriasi priklausomai nuo to, kaip apie skundžiamą perkančiosios organizacijos sprendimą pranešama tiekėjui – raštu ar kitomis priemonėmis, taip pat nuo pirkimo tipo – skundžiamasi dėl tarptautiniame ar supaprastintame pirkime priimtu sprendimų:

1) **<u>Terminas, skaičiuojamas nuo perkančiosios organizacijos priimto sprendimo išsiuntimo dienos</u>**:

a. tarptautinių pirkimų atveju – per 10 kalendorinių dienų nuo perkančiosios organizacijos pranešimo raštu apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo dienos;

b. supaprastintų pirkimų (taip pat ir mažos vertės pirkimų) atveju – per 5 darbo dienas nuo perkančiosios organizacijos pranešimo raštu apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo dienos;

c. tuo atveju, jei perkančiosios organizacijos pranešimas nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis – per 15 kalendorinių dienų nuo pranešimo išsiuntimo tiekėjams dienos nepriklausomai nuo pirkimo tipo (rūšies).

Perkančioji organizacija privalo tinkamai ir laiku informuoti kandidatus ir dalyvius apie priimtus sprendimus konkrečiame viešajame pirkime (*detaliau žiūrėti VPĮ 58 straipsnio komentarą*), pavyzdžiui, apie sprendimą dėl pasiūlymo eilės sudarymo ir dėl pirkimo laimėtojo nustatymo, apie sprendimą atmesti tiekėjo paraišką ar pasiūlymą ir pan. Dėl to terminas pretenzijai, prašymui ar ieškiniui pateikti skaičiuojamas nuo perkančiosios organizacijos priimto sprendimo išsiuntimo raštu tiekėjams dienos.

Perkančioji organizacija apie priimtus sprendimus turi informuoti raštu ir gali pasirinkti sprendimo informavimo būdą – paprastai informuojama per CVP IS, o tik išimtiniais atvejais

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

faksu, per pašto paslaugos teikėją. Nuo sprendimo informavimo būdo priklauso pretenzijos ar ieškinio pateikimo terminai. Tuo atveju, jei apie priimtą sprendimą informuojama elektroninėmis priemonėmis (dažniausiai per CVP IS), tai, kaip nurodyta, tarptautinių pirkimų atveju taikomas 10 (dešimties) kalendorinių dienų terminas, supaprastintų pirkimų atveju taikomas 5 (penkių) darbo dienų terminas. Tačiau, jei perkančioji organizacija apie priimtą sprendimą informuoja ne elektroninėmis priemonėmis, o per pašto paslaugos teikėją, tai tokiu atveju taikomas ilgesnis pretenzijos, prašymo ar ieškinio pateikimo terminas – 15 dienų nuo sprendimo išsiuntimo dienos. Svarbu pažymėti ir tai, kad terminas pretenzijai pateikti prasideda rytojaus dieną nuo nulis valandų nulis minučių po tos kalendorinės datos arba to įvykio, kuriais apibrėžta termino pradžia, t. y. nuo perkančiosios organizacijos sprendimo pateikimo (CK 1.118 straipsnis).

Jei tiekėjo pretenzija netenkinama, tiekėjas per VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje nustatytus terminus, turi teisę kreiptis su ieškiniu į teismą. Jei tiekėjo pretenzija yra patenkinama (visiškai ar iš dalies), perkančioji organizacija dėl to priima atitinkamus naujus sprendimus ir apie tai informuoja kitus tiekėjus (pavyzdžiui, sudaro naują pasiūlymų eilę). Tiekėjas, kuris nesutinka su naujuoju perkančiosios organizacijos sprendimu, turi teisę pats dėl to teikti pretenziją per VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje nustatytus terminus. Pavyzdžiui, tiekėjas pateikė pretenziją, kuria ginčija pirkimo laimėtojo atitiktį pirkimo sąlygų reikalavimams ir perkančioji organizacija tokią pretenziją patenkina ir informuoja pirkimo laimėtoją apie jo pasiūlymo atmetimą. Tiekėjas, kurio pasiūlymas buvo atmestas išnagrinėjus pretenziją, turi teisę ginčyti sprendimą dėl jo pasiūlymo atmetimo, atskirai nekvestionuodamas savo konkurento pateiktos pretenzijos išnagrinėjimo rezultato teisėtumo.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo supaprastintą pirkimą „Naujas lengvasis keleivinis automobilis“ ir 2020 m. sausio 10 d. tiekėjus per CVP IS informavo apie priimtą sprendimą sudaryti pasiūlymų eilę ir pirkimo laimėtoju pripažinti tiekėją UAB „X“. II-oje vietoje esantis tiekėjas, nesutinkantis su tokiu perkančiosios organizacijos sprendimu, turi teisę per 5 darbo dienas pateikti pretenziją (terminas, pradedamas skaičiuoti rytojaus dieną (CK 1.118 straipsnis), t. y. paskutinė pretenzijos pateikimo diena – 2020 m. sausio 17 d.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2) **<u>Terminas, skaičiuojamas nuo paskelbimo apie perkančiosios organizacijos priimtą sprendimą dienos</u>**:

a. tarptautinių pirkimų atveju – per 10 kalendorinių dienų nuo paskelbimo apie perkančiosios organizacijos priimtą sprendimą dienos;

b. supaprastintų pirkimų (taip pat ir mažos vertės pirkimų) atveju – per 5 darbo dienas nuo paskelbimo apie perkančiosios organizacijos priimtą sprendimą dienos.

VPĮ 102 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtinti terminai iš esmės yra susiję su pirkimo sąlygų ar jų paaiškinimų paskelbimu.

Nors pagal VPĮ 35 straipsnio 1 dalį perkančiosios organizacijos privalo pirkimo dokumentuose pateikti visą informaciją apie pirkimo sąlygas ir procedūras, tačiau perkančioji organizacija tiek savo iniciatyva, tiek tiekėjų prašymu turi teisę paaiškinti ar patikslinti paskelbtas pirkimo sąlygas (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio 2 dalies 20 punkto komentarą*). Dėl to, jei perkančioji organizacija pirkimo sąlygas paaiškina ar patikslina taip, kad pateikiama papildoma informacija, tai pretenzijos pateikimo terminas yra skaičiuojamas ne nuo pradinės pirkimo sąlygų versijos, bet nuo jų paaiškinimų paskelbimo. Tačiau bet kuriuo atveju tiekėjai negali piktnaudžiauti pirkimo sąlygų paaiškinimų institutu ir vertinti, kad perkančiajai organizacijai, pateikus atsakymus į tiekėjų klausimus, atsinaujina terminas visoms pirkimo sąlygoms skųsti.

Kita vertus, vienintelė aplinkybė, kad perkančioji organizacija paaiškino pirkimo sąlygas, savaime nereiškia, kad atsinaujina apskundimo terminas, nes patikslinimas (paaiškinimas) gali iš esmės nekeisti jų turinio. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, kad jei pats tiekėjas inicijuoja pirkimo sąlygų patikslinimą, vėliau jis negali ginčyti naujos redakcijos pirkimo sąlygos teisėtumo dėl netinkamo pirkimo sąlygų keitimo pagal vadinamuosius *Borta* kriterijus (*detaliau žiūrėti VPĮ 36 straipsnio 5 dalies komentarą*).

Pavyzdys

2020 m. sausio 3 d. perkančioji organizacija CVP IS paskelbė skelbimą apie tarptautiniu būdu vykdomą viešąjį pirkimą „Komunalinių atliekų surinkimo paslaugos“. Tiekėjas, nesutikdamas su perkančiosios organizacijos paskelbto pirkimo sąlygose įtvirtintu kvalifikacijos reikalavimu dėl atestato turėjimo, turi teisę pretenziją pateikti per 10 kalendorinių dienų, t. y. paskutinė pretenzijos pateikimo diena – 2020 m. sausio 13 d.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pavyzdys

2020 m. sausio 3 d. perkančioji organizacija CVP IS paskelbė apie supaprastintu būdu vykdomą viešąjį pirkimą „Mirusiųjų pervežimo paslaugos“. 2020 m. sausio 11 d. perkančioji organizacija, atsakydama į tiekėjų klausimus, įskaitant, bet neapsiribojant, paaiškino, kad mirusiųjų palaikų pervežimas turi būti įvykdytas per tris valandas nuo pranešimo gavimo. Tačiau tiekėjai, nesutikdami su minėtu paaiškinimu, kuris nebuvo įtvirtintas pirkimo sąlygose, gali teikti pretenziją per 5 darbo dienas, skaičiuojamas nuo atsakymų į tiekėjų klausimus paskelbimo CVP IS dienos.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo supaprastintą atvirą pirkimą „Tarptautinių kelionių organizavimo paslaugų pirkimas“, kuris CVP IS priemonėmis buvo paskelbtas 2019 m. balandžio 29 d., o 2019 m. gegužės 6 d. tiekėjams buvo teikti atsakymai dėl techninės specifikacijos reikalavimų. Tiekėjas 2019 m. gegužės 8 d. pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją, kuria neginčija pirkimo sąlygų paaiškinimų, o ginčija kitus techninės specifikacijos reikalavimus, nesusijusius su perkančiosios organizacijos teiktais paaiškinimais. Perkančioji organizacija turi tokios pretenzijos nenagrinėti, nes tiekėjas praleido VPĮ 102 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintą pretenzijų pateikimo terminą.

VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta bendroji pretenzijos, prašymo, ieškinio pateikimo terminų skaičiavimo taisyklė yra siejama su pranešimo raštu apie jį išsiuntimo ar paskelbimo tiekėjams dienos. Tačiau teismų praktikoje pažymima, kad pretenzijos padavimo terminų skaičiavimas pradedamas nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą[4]. Taigi, termino pradžiai nustatyti kartu turi būti taikomi subjektyvusis ir objektyvusis kriterijai. Termino skaičiavimas nuo tiekėjo sužinojimo apie teisėtų interesų pažeidimą reiškia subjektyviojo kriterijaus taikymą ir bendrąja prasme tai būtų momentas, kada tiekėjas faktiškai suvokė įvykusį interesų pažeidimo faktą. O termino pradžios susiejimas su diena, kurią tiekėjas turėjo sužinoti apie interesų pažeidimą, reiškia objektyviojo kriterijaus taikymą, šiuo atveju nustatant termino pradžios momentą taikytinas bendrasis *bonus pater familias* (liet. atidaus asmens) elgesio standartas, termino pradžia laikomas momentas, kada įvykusį tariamo pažeidimo faktą panašioje situacijoje būtų suvokęs protingas (apdairus, rūpestingas, atidus) asmuo[5]. Kitaip

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tariant, termino pradžios momentas yra siejamas su atidaus, protingo asmens galimybe nustatyti savo teisių pažeidimą.

Tiekėjui, kuris kreipėsi į perkančiąją organizaciją dėl informacijos suteikimo, turi būti sudaryta galimybė ginti galimai pažeistas savo teises per įstatymų nustatytą terminą nuo datos, kurią jis gavo informacijos, iš kurios sužinojo arba turėjo sužinoti apie perkančiosios organizacijos padarytą pažeidimą. Tokios taisyklės tikslas – užtikrinti, kad terminai būtų taikomi taip, jog nesuvaržytų tiekėjų teisių pateikti ieškinį dėl perkančiosios organizacijos veiksmų tais atvejais, kai perkančioji organizacija aiškiai tiekėjui nenurodė informacijos, reikalingos šiam ieškiniui pagrįsti[6]. Tai reiškia, kad turi būti užtikinama, jog tiekėjo pretenzijos ar ieškinio pateikimo terminai būtų skaičiuojami nuo tada, kai tiekėjas sužinojo apie tariamą pažeidimą arba objektyviai turėjo apie jį sužinoti.

Tačiau tais atvejais, kai tiekėjas kreipiasi į perkančiąją organizaciją dėl informacijos suteikimo tik tam, kad prasitęstų terminą pretenzijos ar ieškinio pateikimui, t. y. perkančioji organizacija atsakyme nepateikia jokios naujos informacijos, tai pretenzijos ar ieškinio terminai neturėtų būti skaičiuojami nuo tokio perkančiosios organizacijos atsakymo. Priešingas aiškinimas, kuriuo būtų pripažinta teisė tiekėjui skųsti perkančiosios organizacijos veiksmus vien dėl šios pateikto atsakymo į paklausimą fakto, nevertinant tokio paklausimo ir atsakymo į jį turinio, atsakyme pateiktos informacijos naujumo ir jos reikšmės tiekėjo teisių gynybai, neatitiktų teisminės gynybos veiksmingumo principo[7].

VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų terminų taikymas nuo sužinojimo momento praktikoje dažnai siejamas su atvejais, kai tiekėjai pateikia perkančiajai organizacijai prašymą susipažinti su kitų dalyvių pasiūlymais (*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio komentarą*). Jei nesibaigus sutarties atidėjimo terminui, ar dar nesant sudarytai sutarčiai tiekėjai iš perkančiosios organizacijos gauna prašomą informaciją, pretenzijos pateikimo termino skaičiavimas (VPĮ 102 straipsnio 1 dalis) atnaujinamas nuo šio sužinojimo momento[8]. Šiuo aspektu taip pat svarbu pažymėti, kad tokiu atveju VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas atidėjimo terminas sutarčiai sudaryti neprasitęsia, o prasitęsia tik pretenzijos padavimo terminas. Tai reiškia, kad tiekėjui gali būti sudėtinga pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai, nes jau gali būti sudaryta pirkimo sutartis. Tačiau, autorių nuomone, tuo atveju, jei tiekėjas pretenziją teikia būtent dėl naujai sužinotos informacijos, tai turėtų būti pavėlinamas pirkimo sutarties sudarymas. Dėl to perkančioji organizacija, gavusi

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tiekėjo pretenziją, turėtų įvertinti, ar tiekėjo pretenzija yra paremta objektyviai naujais duomenimis. Bet kokiu atveju siūlytina iki naujos pretenzijos gavimo (ar termino jai paduoti pasibaigimo) nesudaryti viešojo pirkimo sutarties.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija supaprastinto pirkimo būdu vykdo viešąjį pirkimą „Reagentai bei papildomos priemonės“. 2020 m. sausio 6 d. perkančioji organizacija tiekėjus informavo apie sudarytą pasiūlymų eilę ir nustatytą pirkimo laimėtoją. II-oje vietoje esantis tiekėjas pateikė perkančiajai organizacijai prašymą dėl susipažinimo su pirkimo laimėtojo pasiūlymu ir prašė pateikti įrangos techninę dokumentaciją, patvirtinančią atitikti techninės specifikacijos reikalavimams. Perkančioji organizacija tiekėjo prašomą informaciją pateikė tik 2020 m. sausio 13 d. Tiekėjas, susipažinęs su įrangos technine dokumentacija, nustatė, kad pirkimo laimėtojo siūloma įranga neatitinka techninės specifikacijos reikalavimų, todėl pretenziją gali pateikti perkančiajai organizacijai per 5 (penkias) darbo dienas, skaičiuojamas nuo 2020 m. sausio 13 d.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija supaprastinto pirkimo būdu vykdo viešąjį pirkimą, siekdama įsigyti medicininę įrangą. Perkančioji organizacija 2018 m. liepos 8 d. informavo apie nustatytą pasiūlymo eilę ir pirkimo laimėtoją. Tiekėjas tą pačią dieną (2018 m. liepos 8 d.) kreipėsi į perkančiąją organizaciją su prašymu pateikti informaciją apie pirkimo laimėtojo pasitelktus subrangovus. 2018 m. liepos 9 d. perkančioji organizacija pateikė tiekėjo prašytą informaciją. Tiekėjas 2018 m. liepos 10 d. pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją, kurioje nurodė, kad pirkimo laimėtojas neatitinka pirkimo sąlygose nustatyto kvalifikacijos reikalavimo, taip pat dar kartą pateikė prašymą tiekėjui pateikti informaciją apie pirkimo laimėtojo pasitelktus subrangovus. Perkančioji organizacija 2018 m. liepos 14 d. atsakyme į pretenziją nurodė, kad informacija apie subrangovus jau yra žinoma tiekėjui ir tik papildomai pateikė šią informaciją. Tiekėjas pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją, kuria ginčijo, kad pirkimo laimėtojo pasitelktas subrangovas neatitinka pirkimo sąlygose nustatyto reikalavimo. Perkančioji organizacija turi teisę tokios pretenzijos netenkinti, kadangi ji pateikta praleidus VPĮ 102 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytą terminą. Vertinama, kad terminas yra praleistas, kadangi

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tiekėjas informaciją apie subrangovus jau žinojo 2018 m. liepos 9 d., nuo kada ir turėjo būti skaičiuojamas pretenzijos pateikimo terminas. Tuo tarpu tiekėjo pateikta pretenzija, kuria pakartotinai prašoma pateikti informaciją apie subrangovus, vertinama kaip tiekėjo siekis prasitęsti terminą pretenzijai pateikti.

Taigi, VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų terminų laikymasis, viena vertus, yra susijęs su tuo, kad perkančiosios organizacijos turi laiku ir tinkamai informuoti apie priimtus sprendimus, kita vertus, su tuo, kad tiekėjai privalo domėtis vykdomu viešuoju pirkimu (pirkimo procedūra), jo sąlygomis ir eiga bei operatyviai ginti pažeistas subjektines teises.

Perkančioji organizacija privalo tiekėjus tinkamai informuoti apie priimtus sprendimus

Perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo komisijos sprendimų motyvai ir pagrindai reikšmingi tiekėjams, nes šie jiems leidžia suprasti perkančiosios organizacijos veiksmų galimo (ne)teisėtumo bei jų interesų užtikrinimo ar pažeidimo pobūdį ir apimtį, todėl suponuoja tiekėjų galimybę tinkamai ir veiksmingai ginti savo pažeistas teises[9]. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus, atsakymus į pretenzijas ar kitus dokumentus turi motyvuoti tam, kad tiekėjai galėtų suprasti priimto sprendimo priežastis.

Gali susiklostyti situacijų, kai perkančioji organizacija, nors ir informuoja tiekėją apie priimtą sprendimą, tačiau tiekėjui gali būti sudėtinga iš karto suprasti galimo pažeidimo turinį, kadangi tiekėjui nepateikiama išsami informacija. LAT yra pažymėjęs, kad negalimas toks terminų taikymas, lemiantis tiekėjų teisių suvaržymą pateikti ieškinį dėl perkančiosios organizacijos veiksmų (pavyzdžiui, pasirinktos viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūros), jei ji aiškiai tiekėjui nenurodė informacijos, reikalingos šiam ieškiniui pagrįsti (pavyzdžiui, viešojo pirkimo sutarties vertės); galimybė riboti tiekėjų teisę, atsižvelgiant į šių apdairų ir rūpestingą elgesį (subjektyvusis kriterijus) ir turėjimą sužinoti apie tam tikras aplinkybes (objektyvusis kriterijus), kvestionuoti perkančiosios organizacijos sprendimus priklauso nuo to, ar šiems buvo suteikta objektyvi ir išsami informacija, kuri gali sudaryti prielaidas sužinoti (suprasti) apie pažeidimą[10]. Svarbu pažymėti ir tai, kad LAT praktikoje suformuotas išaiškinimas, kad tiekėjui tam tikrais atvejais, kai objektyviai neaiškus perkančiosios organizacijos sprendimo turinys (motyvai), suteikiama teisė kreiptis į teismą dėl tokio perkančiosios organizacijos sprendimo neteisėtumo,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atskirai neginčijant jo neteisėtumo kitais pagrindais[11]. Kasacinis teismas konstatavo, kad iš perkančiosios organizacijos sprendimo, kuriame lakoniškai buvo nurodytas tik pasiūlymo atmetimo pagrindas (atitinkama VPĮ nuostata), tiekėjas galėjo tik iš dalies suprasti jos pasiūlymo atmetimo prielaidas, bet tokiais veiksmais perkančioji organizacija iš esmės pažeidė ieškovo teisę į teisminę gynybą, juolab kad net atsakyme į pretenziją jokios papildomos informacijos jam taip pat nebuvo suteikta[12]. Panaši situacija buvo nagrinėjama ir ESTT byloje, kurioje buvo nurodyta, kad tiekėjas savo iniciatyva pakartotinėmis užklausomis siekė išsiaiškinti atitinkamų konkurso sąlygų turinį, tačiau perkančiosios organizacijos atsakymai buvo neaiškūs, dviprasmiški, juose buvo gudraujama, tokiam ūkio subjektui dėl peržiūros terminų pasidarė pernelyg sunku naudotis suteiktomis teisėmis, o nacionalinio perkančiųjų organizacijų sprendimų apskundimo reguliavimo, nors savaime atitinkančio ES teisę, taikymas pažeidė veiksmingumo principą[13].
Kai pasiūlymo neatitiktys nurodytos ne viešojo pirkimo komisijos protokole, o atsakyme į pakartotinę pretenziją, kuri, be kita ko, palikta nenagrinėta, taip pat, kai šie trūkumai nurodyti ieškinio padavimo išvakarėse (perkančiajai organizacijai žinant, kad jis bus pateiktas), tokie perkančiosios organizacijos veiksmai nelaikytini tinkamu pranešimu tiekėjui apie jo pasiūlymo neatitiktį. Tai sudaro pagrindą perkančiosios organizacijos veiksmus peržiūros procedūroje pripažinti nenuosekliais, dviprasmiškais ir pažeidžiančiais veiksmingos gynybos principą[14].
Dėl to, tokiu atveju, kai pasiūlymo atmetimo priežastys nurodomos tik atsakant į pretenziją, tokie perkančiosios organizacijos veiksmai laikytini nauju jos sprendimu, kurį tiekėjas gali skųsti, nes apie šį pagrindą jam nebuvo pranešta anksčiau. Vis dėlto tiekėjų veiksmingos teisių gynybos neužtikrina tokia situacija, kai dėl pavėluoto informavimo apie perkančiosios organizacijos sprendimo naują pagrindą tiekėjas priverstas vienu metu dalyvauti dviejose skirtingose ginčo procedūrose: teisminėje dėl pirmojo sprendimo atmesti pasiūlymą pagrindo ir ikiteisminėje dėl naujojo. Dėl to perkančioji organizacija tiekėjui turi vienu metu nurodyti visas jo pasiūlymo neatitiktis, kurias galima nustatyti atitinkamoje procedūroje[15].
Tai, kad tiekėjas sužino apie savo pasiūlymo atmetimą, nesuteikia jam galimybės veiksmingai pareikšti ieškinį, nes tokia informacija nepakankama tam, kad būtų galima įžvelgti galimą neteisėtumą, kurį būtų galima apskųsti. Tik po to, kai tiekėjui pranešta apie motyvus, dėl kurių jis buvo pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros, jis gali susidaryti aiškią nuomonę dėl galimo taikytinų nuostatų pažeidimo ir tikslingumo pareikšti ieškinį. Dėl to veiksmingumo principą

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

užtikrina toks reguliavimas, tik jei nustatyti peržiūros procedūros terminai (ieškinių ir pretenzijų pateikimo) bus skaičiuojami nuo datos, kai ieškovas sužinojo arba turėjo sužinoti apie tariamą pažeidimą[16].

Taigi, viešojo pirkimo komisijos sprendimų motyvai ir pagrindai reikšmingi tiekėjams, nes šie jiems leidžia suprasti perkančiosios organizacijos veiksmų galimo (ne)teisėtumo bei jų interesų užtikrinimo ar pažeidimo pobūdį ir apimtį, todėl suponuoja tiekėjų galimybę tinkamai ir veiksmingai ginti savo pažeistas teises. Dėl to pretenzijos ar ieškinio pateikimo terminas skaičiuojamas tik nuo tada, kai teikėjas sužinojo apie pažeidimą, t. y. kai perkančioji organizacija pateikia priimto sprendimo motyvus.

Tiekėjų pareiga laikytis VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje nustatytų terminų

Pretenzijos padavimo termino turinio analizė suponuoja išvadą, kad tiekėjas viešojo pirkimo ginčų nagrinėjimo procedūrose turi elgtis apdairiai ir paisyti VPĮ nustatytų terminų. Kiekvienas tiekėjas privalo domėtis viešo konkurso eiga, sąlygomis.

Jeigu perkančioji organizacija, laikydamasi VPĮ reikalavimų, informavo suinteresuotus asmenis apie vykdomą konkursą, pripažintina, kad kiekvienas tiekėjas apie konkursą informuotas tinkamai ir turėtų operatyviai ginti galbūt pažeistas subjektines teises. Toks teisinis reguliavimas įtvirtina tiekėjo pareigą domėtis vykdomu konkursu ir operatyviai ginti pažeistas subjektines teises[17]. Dėl to naudojimasis perkančiosios organizacijos sprendimų apskundimo teise gali būti ribojamas, jeigu tiekėjas galėjo ar turėjo nustatyti pažeidimą, veikdamas taip rūpestingai, kaip galima tikėtis iš patyrusio ūkio subjekto[18].

Tiekėjai, siekdami efektyviai apginti savo galimai pažeistas teises, negali nepaisyti jiems nustatytų procedūrinių reikalavimų, t. y. reikalavimo laikytis privalomos ikiteisminės ginčo nagrinėjimo tvarkos ir VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje nustatytų terminų pretenzijos ir ieškinio pateikimui, o priešingai atveju jie turi prisiimti neigiamų padarinių atsiradimo riziką: (i) pretenzija pateikta praleidus terminą – perkančioji organizacija turi teisę nenagrinėti pretenzijos, nebent ją priima ir išnagrinėja, tokiu būdu atnaujindama terminą (*detaliau žiūrėti VPĮ 103 straipsnio 1 dalies komentarą*); (ii) ieškinys teismui pateiktas praleidus nustatytą terminą – proceso šalies prašymu teismas gali taikyti ieškinio senatį ir tokį ieškinį atmesti, išskyrus atvejus, kai ieškovo prašymu ar teismo iniciatyva pripažįstama, kad ieškinio senaties terminas praleistas dėl svarbių priežasčių.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje nustatyti pretenzijos, prašymo ar ieškinio pateikimo terminai yra vertinami kaip atnaujinamieji. Atnaujinamasis yra toks terminas, kuriam pasibaigus teismas gali jį atnaujinti, jeigu terminas buvo praleistas dėl svarbių priežasčių. Nors procesinių terminų ribojančių tiekėjų teisių gynimą viešuosiuose pirkimuose, nustatymas nacionalinėje teisėje ir jų taikymas yra teisėtas pagal ES direktyvas dėl tiekėjų teisių gynimo, tokie terminai negali būti taikomi, taip pat draudžiama atsisakyti nagrinėti tas pretenzijas ar ieškinius, kurie pateikiami nors ir praleidus nustatytus terminus, tačiau dėl nepakankamo žinojimo tiekėjas negalėjo inicijuoti savo teisių gynimo anksčiau[19]. Taigi, termino atnaujinimas, be kita ko, priklauso nuo subjektyvaus faktoriaus, t. y. nuo to, kiek, kada ir kokiomis aplinkybėmis tiekėjas sužinojo apie savo teisių pažeidimą viešųjų pirkimų procese (*detaliau žiūrėti VPĮ 103 straipsnio 1 dalies komentarą*), išskyrus atvejus, kai tiekėjas apie pirkimo sąlygų išaiškinimą sužinojo tik po pasiūlymų įvertinimo[20].

VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje nustatyti pretenzijos, prašymo ar ieškinio pateikimo terminai reiškia, kad tiekėjai nurodytus dokumentus gali pateikti tiek perkančiosios organizacijos ar teismo darbo metu, tiek ir po darbo valandų. Dėl to, jei, pavyzdžiui, tiekėjas pretenziją perkančiajai organizacijai pateikia paskutinę termino dieną ir po darbo valandų, tai tokia pretenzija turi būti nagrinėjama.

Tuo atveju, jei paskutinė diena pretenzijai pateikti yra ne darbo ar oficialios šventės diena, tai paskutinė termino diena laikoma po jos einanti darbo diena (CK 1.121 straipsnio 2 dalis). Pavyzdžiui, paskutinė diena pretenzijai pateikti yra sausio 1 d., tai terminas pretenzijai pateikti bus laikoma po jos einanti darbo diena – sausio 2 d.

2. VPĮ 102 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta tiekėjo teisė kreiptis su prašymu ar ieškiniu į teismą, kai perkančioji organizacija neišnagrinėja (nepateikia savo pozicijos joje išdėstytais klausimais ir (arba) neatlieka su pretenzijos reikalavimais susijusių veiksmų) jai tiekėjo pateiktos pretenzijos per VPĮ 103 straipsnio 3 dalyje nustatytą 6 (šešių) darbo dienų terminą.

Sąvoka *neišnagrinėja pretenzijos*, kaip suponuojanti ieškinio senaties termino skaičiavimo pradžią, aiškintina siaurai, todėl jos taikymas neapima tokių situacijų, kai tiekėjui dėl atitinkamų aplinkybių objektyviai gali kilti pagrįstų lūkesčių dėl tolesnio pateiktos pretenzijos nagrinėjimo[21].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Taigi, tuo atveju, jei egzistuoja tam tikros aplinkybės, kurios tiekėjui leistų manyti, kad pretenzija bus išnagrinėta, tai jis negali pasinaudoti VPĮ 102 straipsnio 2 dalyje įtvirtintomis sąlygomis ir nesulaukus perkančiosios organizacijos atsakymo į pretenziją kreiptis į teismą.
Tačiau tam tikras atvejais perkančiosios organizacijos turi teisę pretenzijas nagrinėti ilgiau nei VPĮ 103 straipsnio 3 dalyje nustatytas terminas, tačiau tokiu atveju perkančioji organizacija privalo tiekėją informuoti dėl užsitęsusio pretenzijos nagrinėjimo, o tiekėjas negali pasinaudoti VPĮ 102 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teise pareikšti ieškinį, kadangi vertinama, kad pretenzija yra tebenagrinėjama (*detaliau žiūrėti VPĮ 103 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo viešąjį pirkimą, kurio metu siekia įsigyti mokyklinių baldų komplektą. Tiekėjas, nesutikdamas su perkančiosios organizacijos sprendimu dėl pasiūlymo eilės ir pirkimo laimėtojo nustatymo, pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją. Pagal VPĮ 103 straipsnio 3 dalį perkančioji organizacija turi pareigą per šešias darbo dienas išnagrinėti tiekėjo pateiktą pretenziją. Perkančioji organizacija, siekdama įvertinti pretenzijoje nurodytų argumentų pagrįstumą, kreipėsi į Viešųjų pirkimų tarnybą dėl nuomonės pateikimo. Dėl šios priežasties perkančioji organizacija informavo tiekėją, kad pretenzija nebus išnagrinėta per VPĮ 103 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą terminą, kadangi ėmėsi aktyvių veiksmų, jog gautų kompetentingos institucijos išvadą ir galėtų tinkamai atsakyti į ieškovės iškeltus klausimus, t. y. išnagrinėti pretenziją iš esmės. Tiekėjas, net ir negavęs konkretaus (galutinio) atsakymo į pretenziją, turėjo duomenų, jog pretenzija tebenagrinėjama ir atsakymas į jos argumentus bus pateiktas vėliau, todėl nėra pagrindo taikyti VPĮ 102 straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą ieškiniui pareikšti. Be to, perkančioji organizacija taip pat turi elgtis sąžiningai ir vėliau laikytis pozicijos, kad tiekėjas nepraleido ieškinio senaties termino.

3. VPĮ 102 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta bendros taisyklės, nustatytos VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje, išimtis, kai tiekėjas turi teisę kreiptis su ieškiniu į teismą dėl pirkimo sutarties ar preliminarios sutarties pripažinimo negaliojančia. Išimtis gali būti taikoma tik tais atvejais, kai egzistuoja šios trys sąlygos: (i) į teismą kreipiasi būtent tiekėjas; (ii) egzistuoja VPĮ 105 straipsnio 1 dalyje nurodyti pažeidimai; (iii) ieškinys pareiškiamas

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

per 6 (šešis) mėnesius nuo pirkimo sutarties sudarymo. Nurodytos sąlygos detalizuojamos toliau.

Pirma, VPĮ 102 straipsnio 3 dalis taikytina ne visiems asmenims, bet būtent tiekėjams, t. y. remiantis VPĮ 102 straipsnio 3 dalimi kreiptis į teismą gali tik tiekėjas (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 36 dalies komentarą*). Toks šios normos taikymas kildinamas iš Direktyvos 89/665/EEB nuostatų bei šiuo pagrindu ESTT suformuotų išaiškinimų. ESTT dėl Direktyvos 2007/66/EB taikymo asmenims (atitinkamai ir VPĮ 102 straipsnio 3 dalies), būtent, ar ji taikytina ir dėl perkančiųjų organizacijų reiškiamų reikalavimų, nurodė, kad iš Direktyvos nuostatų formuluotės negalima daryti išvados, kad ES teisės aktų leidėjas taip pat norėjo perkančiąsias organizacijas pripažinti subjektais, kurie gali reikalauti viešųjų pirkimų sutarčių sudarymo procedūrų peržiūros[22]. Taigi, ESTT, suformuodamas nurodytus išaiškinimus, tuo pačiu ir konstatavo, kad nėra draudžiama išplėsti ieškovų ratą, tačiau LAT nurodė, kad Lietuvos įstatymų leidėjas jo neišplėtė[23]. Taigi, nors perkančioji organizacija pagal VPĮ 102 straipsnio 3 dalį nėra laikytina ieškovu, tačiau ji gali būti ieškovu remiantis kitomis teisės normomis.

Antra, VPĮ 102 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas lesinio senaties terminas taikomas siaurai, t. y. tik dėl tam tikrų pažeidimų, nurodytų VPĮ 105 straipsnio 1 dalyje[24]. VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 1 – 3 punktuose įtvirtinti atvejai, kada teismas pripažįsta pirkimo sutartį ar preliminarią sutartį negaliojančia (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 1 dalies komentarą*):

i. kai perkančioji organizacija nepaskelbia apie pirkimą, kai tai nėra leidžiama pagal VPĮ reikalavimus;

ii. kai perkančioji organizacija pažeidžia VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje, 103 straipsnio 2 dalyje ar 104 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus, dėl ko tiekėjas neturėjo galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonės iki sutarties sudarymo;

iii. kai perkančioji organizacija pažeidžia VPĮ 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatas ir netaikė atidėjimo termino.

Taigi, teikėjas, pareikšti ieškinį teismui dėl pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia gali tik dėl pirmiau nurodytų pažeidimų. Tačiau pažymėtina ir tai, kad VPĮ 102 straipsnio 3 dalis yra betarpiškai susijusi su VPĮ 20 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta tiekėjo teise po viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo, bet ne vėliau kaip per 6 (šešis) mėnesius, prašyti perkančiosios organizacijos supažindinti su laimėjusio tiekėjo pasiūlymu ar paraiška

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

(*detaliau žiūrėti VPĮ 20 straipsnio 4 dalies komentarą*). Atsižvelgiant į tai, kad ieškinio senaties terminas, įtvirtintas VPĮ 102 straipsnio 3 dalyje, taikomas tik dėl tam tikrų pažeidimų, nurodytų VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 1-3 punktuose, tačiau pagal naująjį VPĮ 20 straipsnio 4 dalies reguliavimą tiekėjai (ieškovai) iš esmės neribotai (tik pagrindę bendrąjį suinteresuotumą viešojo pirkimo rezultatais) gali kreiptis dėl laimėtojo pasiūlymo atskleidimo, todėl per šį terminą susipažinę su laimėtoju pasiūlymu ir, jų manymu, nustatę galimas jo neatitikties pirkimo sąlygoms, jie turi teisę pareikšti ieškinį teisme (nereikalaujant iš jų teikti pretenzijos) laikydamiesi VPĮ 102 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytų terminų. Tokiu atveju ieškinio senaties termino pradžios skaičiavimas sietinas su susipažinimu su laimėtojo pasiūlymu momentu.

Įprastinėse situacijose sutarties ginčijimas – išvestinis reikalavimas, reiškiamas pildant ieškinį tada, kai nepritaikomos laikinosios apsaugos priemonės ir dėl to sudaroma sutartis; tokiu atveju perkančiosios organizacijos veiksmų ginčijimui galioja ieškinio senaties terminai, įtvirtinti VPĮ 102 straipsnio 1 ir 2 dalyse; ir priešingai – kai tiekėjas dėl perkančiosios organizacijos veiksmų (pavyzdžiui, apie pirkimą nepaskelbta) ar kitų objektyvių priežasčių (pirkimas baigėsi sutarties sudarymu, pretenzija jau negali būti teikiama, tačiau sutarties nuostatos neatitinka pirkimo sąlygų ar pasiūlymo nuostatų) negali veiksmingai pasinaudoti įprastine ikiteismine ginčų procedūra, tokiu atveju taikytinas VPĮ 102 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas ieškinio senaties terminas[25].

Trečia, VPĮ 102 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teise tiekėjai gali pasinaudoti per 6 (šešių) mėnesių terminą, kuris skaičiuojamas nuo pirkimo sutarties sudarymo dienos.

Šiuo aspektu Direktyvos 2007/66/EB 25-ojoje ir 27-ojoje konstatuojamosiose dalyse nurodyta, kad galimybės remtis sutarties negaliojimu apribojimas laiko atžvilgiu pateisinamas būtinybe ilgainiui užtikrinti perkančiųjų organizacijų ir perkančiųjų subjektų priimtų sprendimų teisinį tikrumą, o tam reikėjo laikytis šių terminų galiojimo.

VPĮ 102 straipsnio 3 dalyje nustatytas 6 (šešių) mėnesių terminas yra vertinamas kaip naikinamasis terminas, kuris negali būti atnaujintas[26]. Tai iš esmės yra bendros atnaujinamų ieškinio senaties terminų (CK 1.125 straipsnis) išimtis, kuri tiesiogiai įtvirtinta Direktyvoje 2007/66/EB. Tad, tuo atveju, jei tiekėjas, praleidęs 6 (šešių) mėnesių terminą, kreipsis į teismą su ieškiniu, tai teismas iš esmės negalės šio termino atnaujinti. Tačiau, jei atsakovas (perkančioji

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacija) nepaprašys taikyti ieškinio senaties termino, tai tokiu atveju teismas turėtų ieškinį nagrinėti iš esmės.

4. VPĮ 102 straipsnio 4 dalyje reglamentuojama tiekėjo teisė pareikšti ieškinį dėl to, kad perkančioji organizacija nepagrįstai nutraukė pirkimo sutartį.

VPĮ 102 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta taisyklė taikoma tada, kai tiekėjas ver[illegible], kad perkančioji organizacija: (i) arba nepagrįstai nutraukė pirkimo sutartį dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo ar (ii) nepagrįstai priėmė sprendimą, kad tiekėjas pirkimo sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais ir nuolatiniais trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatytą sankciją (*detaliau žiūrėti VPĮ 91 straipsnio 1 dalies komentarą*). VPĮ 102 straipsnio 4 dalyje nurodytais atvejais tiekėjas turi teisę kreiptis per 30 (trisdešimt) dienų terminą, kuris skaičiuojamas nuo pirkimo sutarties nutraukimo arba perkančiosios organizacijos sprendimo išsiuntimo tiekėjams dienos. Tuo atveju, jei per VPĮ 102 straipsnio 4 dalyje nustatytą terminą tiekėjas nepareiškia ieškinio teismui dėl pirkimo sutarties nutraukimo, tai perkančioji organizacija, neturėdama duomenų apie sutarties nutraukimo ginčijimą teismine tvarka, turi įgyvendinti VPĮ 91 straipsnyje numatytą pareigą – tiekėją įtraukti į Nepatikimų tiekėjų sąrašą[27] (*apie Nepatikimų tiekėjų sąraša detaliau žiūrėti VPĮ 91 straipsnio komentarą*).

Pavyzdys

Tiekėjas vykdo viešojo pirkimo būdu sudarytą sutartį, pagal kurią jis įsipareigojo teikti kelionių organizavimo paslaugas. Pirkimo sutartyje įtvirtinta, kad perkančioji organizacija turi teisę vienašališkai nutraukti pirkimo sutartį dėl esminio sutarties pažeidimo ir apie nutraukimą informuoti tiekėją prieš 30 dienų. Perkančioji organizacija 2019 m. balandžio 1 d. informavo tiekėją, kad perkančioji organizacija nustatė, jog tiekėjas įvykdė esminį sutarties pažeidimą, dėl ko perkančioji organizacija vienašališkai nutraukia sutartį. Taip pat nurodė, kad sutartis bus laikoma nutraukta nuo 2019 m. gegužės 2 d. Tiekėjas, nesutikdamas su perkančiosios organizacijos sprendimu dėl pirkimo nutraukimo, turi teisę pareikšti ieškinį per 30 dienų, t. y. iki 2019 m. gegužės 1 d. imtinai.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

5. VPĮ 102 straipsnio 5 dalyje reglamentuojamos ieškinio pareiškimo teismui taisyklės, kurios taikomos tik egzistuojant šioms sąlygoms: (i) tiekėjui padaryta žala kildinama iš neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų ar sprendimų ir (ii) VPĮ nenustatyta pareiga perkančiajai organizacijai raštu informuoti tiekėjus apie tokius veiksmus ar sprendimus. Taigi, tik nustačius abi šias sąlygas tiekėjas turi teisę kreiptis su ieškiniu į teismą VPĮ 102 straipsnio 5 dalies pagrindu.

Tačiau VPĮ 102 straipsnio 5 dalyje nėra konkrečiai nurodyta, kokie perkančiosios organizacijos veiksmai ar sprendimai, apie kuriuos perkančioji organizacija neturi raštu informuoti tiekėjų, gali sukelti žalą tiekėjui. VPĮ 102 straipsnio 5 dalyje nurodytas atvejis galėtų būti siejamas su situacija, kai perkančioji organizacija tiekėjui suteikė informaciją apie pirkimo laimėtojo pasiūlymo informaciją, kurią sudaro tiekėjo komercinė paslaptis ir perkančioji organizacija neturėjo teisės jos suteikti. Nurodytu atveju tiekėjui gali būti sukeliama žala, kadangi perkančioji organizacija neteisėtai konkurentui atskleidė informaciją apie tiekėjo komercinę paslaptį.

Be to, ne tik turi būti nustatyti perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai ar sprendimai, bet ir iš tokių perkančiosios organizacijos veiksmų ar sprendimų tiekėjui turi būti padaryta žala. Žalos samprata yra įtvirtinta CK 6.249 straipsnyje, 6.258 straipsnyje ir apibūdinama kaip asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų.

Taigi, jei nurodytais ar kitais atvejais, kai perkančioji organizacija neturi pareigos tiekėjus raštu informuoti apie atliktus veiksmus ar priimtus sprendimus, ir tokiais veiksmais tiekėjui yra padaryta žala, tai turi būti vadovaujamasi CK 1.125 straipsnyje įtvirtintais ieškinio pareiškimo senaties terminais.

Autorių nuomone, tiekėjui, siekiančiam reikalauti žalos atlygimo iš perkančiosios organizacijos VPĮ 102 straipsnio 5 dalies pagrindu, visų pirma turi būti priimtas sprendimas, kuriuo galutiniai pripažįstamas šis pažeidimas, o tik tada tiekėjas turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu dėl žalos atlyginimo[28]. Tad tokiu atveju, CK 1.125 straipsnyje įtvirtinti ieškinio senaties terminai turėtų būti skaičiuojami nuo sprendimo, kuriuo pripažįstami neteisėti perkančiosios organizacijos veiksmai, priėmimo.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Komentuojamos VPĮ 102 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2007/66/EB 2f straipsnio normas.

[2] LAT 2012 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-170/2012.

[3] LAT 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-360-248/2018; 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-466-969/2015.

[4] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013; 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011.

[5] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

[6] LAT 2016 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-450-690/2016.

[7] LAT 2016 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-450-690/2016.

[8] LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018.

[9] LAT 2015 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-674-969/2015.

[10] LAT 2015 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-84-248/2015; 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011.

[11] LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-397-378/2018.

[12] LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-397-378/2018.

[13] ESTT 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl*, C-241/06.

[14] LAT 2013 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-324/2013.

[15] LAT 2013 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-324/2013.

[16] ESTT 2010 m. sausio 28 d. sprendimas byloje *Uniplex*, C-406/08.

[17] LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1. Teismų praktika. 2013.

[18] ESTT 2010 m. sausio 28 d. sprendimas byloje *Uniplex*, C-406/08.

[19] ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau ir kt.*, C-470/99; 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, C-327/00.

[20] LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-309-248/2015.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[21] LAT 2018 m. spalio 19 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e3K-3-371-378/2018.

[22] ESTT 2010 m. spalio 21 d. sprendimas byloje *Symvoulio Apochetefseos Lefkosias*, C-57[illegible]/08.

[23] LAT 2016 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-90-469/2016.

[24] LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013.

[25] LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013; 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018.

[26] ESTT 2015 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *MedEval*, C-166/14.

[27] Nepatikimų tiekėjų sąrašas viešai skelbiamas adresu: https://vpt.lrv.lt/nepatikimi-tiekejai-1

[28] LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-359-469/2018.

104 straipsnis. Prašymo ar ieškinio nagrinėjimas teisme

1. Tiekėjas, pateikęs prašymą ar pareiškęs ieškinį teismui privalo ne vėliau kaip per 3 darbo dienas pateikti perkančiajai organizacijai prašymo ar ieškinio kopiją su gavimo teisme įrodymais.

2. Perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo prašymo ar ieškinio teismui kopiją, negali sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties, kol nesibaigė atidėjimo terminas ar šio įstatymo 103 straipsnio 2 dalyje, 105 straipsnio 2 dalies 3 punkte ir 105 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodyti terminai ir kol perkančioji organizacija negavo teismo pranešimo apie:

1) motyvuotą teismo nutartį, kuria atsisakoma priimti ieškinį;

2) motyvuotą teismo nutartį dėl tiekėjo prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones atmetimo, kai šis prašymas teisme buvo gautas iki ieškinio pareiškimo;

3) teismo rezoliuciją priimti ieškinį netaikant laikinųjų apsaugos priemonių.

3. Jeigu dėl tiekėjo prašymo pateikimo ar ieškinio pareiškimo teismui pratęsiami anksčiau tiekėjams pranešti pirkimo procedūrų terminai, apie tai perkančioji organizacija išsiunčia tiekėjams pranešimus ir nurodo terminų pratęsimo priežastis.

4. Perkančioji organizacija, sužinojusi apie teismo sprendimą dėl tiekėjo prašymo ar ieškinio, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas raštu informuoja suinteresuotus kandidatus ir suinteresuotus dalyvius apie teismo priimtus sprendimus.

VPĮ 104 straipsnyje įtvirtintos prašymo ar ieškinio nagrinėjimo teisme ir su tuo susijusios taisyklės, kuriomis įgyvendinamos Direktyvos 2007/66/EB nuostatos. Iki Direktyvos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

2007/66/EB (o atitinkamai – ir nacionalinių VPĮ normų) priėmimo perkančiosios organizacijos, priėmusios sprendimą dėl viešojo pirkimo laimėtojo, skubėdavo sudaryti viešojo pirkimo sutartį. Direktyvos 2007/66/EB preambulės 4-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad perkančiosios organizacijos norėdamos, kad nebūtų galima atšaukti ginčytino sprendimo dėl sutarties suteikimo, kartais labai greitai pasirašo sutartį. Dėl to, siekiant pašalinti šiuos trūkumus, trukdančius užtikrinti veiksmingą teisminę suinteresuotų dalyvių, t. y. tų, kurie dar nėra galutinai pašalinti, apsaugą, buvo nustatytas minimalus atidėjimo laikotarpis, kuriuo konkrečios sutarties sudarymas sustabdomas, ir su tuo susijusios taisyklės. Taigi, VPĮ 104 straipsnio nuostatų tikslas – užtikrinti, kad tiekėjai, manantys, kad perkančiosios organizacijos sprendimai pažeidžia jų teises ar teisėtus interesus, galėtų veiksmingai pasinaudoti teise į teisminę gynybą, neprarasdami galimybės sudaryti viešojo pirkimo sutartį. VPĮ 104 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta tiekėjo, pateikusio prašymą ar pareiškusio ieškinį teismui, pareiga apie tai informuoti perkančiąją organizaciją.

1. VPĮ 104 straipsnio 1 dalyje nedetalizuojama, apie kokio konkrečiai prašymo pateikimą teismui tiekėjas turi informuoti perkančiąją organizaciją. Tačiau VPĮ 104 straipsnio 1 dalį aiškinant ir taikant sistemiškai su VPĮ 101 straipsnio, reglamentuojančio tiekėjo teisę ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus ar sprendimus, 2 dalimi, darytina išvada, kad VPĮ 104 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka *prašymas* reiškia būtent prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Nors įprastai prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo yra suformuluojamas pačiame ieškinyje, CPK 144 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos ir nepareiškus ieškinio. Tai reiškia, kad tiekėjas, dar prieš pareikšdamas ieškinį, gali teismui pateikti prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo (*detaliau dėl prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones turinio ir pateikimo teismui tvarkos žiūrėti VPĮ 101 straipsnio 2 dalies komentarą*). Dėl to VPĮ 104 straipsnio 1 dalyje yra atskirai išskirtos ir vartojamos sąvokos *ieškinys* ir *prašymas*.

Nepriklausomai nuo to, ar tiekėjas pateikia teismui prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo iki ieškinio pareiškimo, ar pareškia ieškinį teismui, VPĮ 104 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto perkančiosios organizacijos informavimo tikslas – užtikrinti, kad, tiekėjui pasinaudojus teise į

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

teisminę gynybą, net ir pasibaigus sutarties sudarymo atidėjimo terminui (*detaliau dėl sutarties sudarymo atidėjimo termino žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*), tam tikrą laiką dar nebūtų sudaryta pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis. Priešingu atveju, sudarius preliminariąją sutartį ar pirkimo sutartį, net ir patenkinus tiekėjo ieškinį, tiekėjo teisės (siekis sudaryti pirkimo sutartį) realiai gali likti neapgintos tiekėjo pageidaujamu būdu, pavyzdžiui, teismui nusprendus išsaugoti sudarytą pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį ir perkančiajai organizacijai taikyti alternatyvias sankcijas (*detaliau žiūrėti VPĮ 106 straipsnio komentarą*). Dėl to būtent tiekėjai, pateikę prašymą ar pareiškę ieškinį teismui, turi elgtis maksimaliai apdairiai, rūpestingai ir tinkamai įgyvendinti VPĮ 104 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą informavimo pareigą. Pagal VPĮ 104 straipsnio 1 dalį tiekėjas, pateikęs prašymą ar pareiškęs ieškinį teismui, privalo ne vėliau kaip per 3 (tris) darbo dienas nuo prašymo ar ieškinio pateikimo teismui dienos pateikti perkančiajai organizacijai tokio prašymo ar ieškinio kopiją su gavimo teisme įrodymais. Vis dėlto tiekėjas, pateikęs prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių, pavyzdžiui, draudimo perkančiajai organizacijai sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį iki galutinio teismo sprendimo priėmimo, taikymo ar pareiškęs ieškinį, kuriame ginčija perkančiosios organizacijos viešajame pirkime priimtus sprendimus ir (ar) atliktus veiksmus, turėtų nedelsiant, t. y. jau prašymo ar ieškinio pateikimo dieną, nelaukdamas paskutinės VPĮ 104 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto termino dienos, apie tai pranešti perkančiajai organizacijai, juolab kad šalių keitimasis informacija vyksta CVP IS visą parą. Priešingu atveju, per VPĮ 104 straipsnio 1 dalyje nustatytą 3 (trijų) darbo dienų terminą tokiam pranešimui pateikti, perkančioji organizacija, nežinodama apie ieškinio teismui pateikimą (ypatingai tada, kai ieškinys pateiktas paskutinę atidėjimo termino dieną), gali sudaryti pirkimo sutartį, kas laikytina pirkimo procedūros pabaiga (VPĮ 29 straipsnio 2 dalis).

Pavyzdys

2020 m. sausio 3 d. perkančioji organizacija CVP IS priemonėmis informavo tiekėjus apie atviro tarptautinio konkurso būdu vykdomame viešajame pirkime sudarytą pasiūlymų eilę ir sprendimą pirkimo laimėtoju pripažinti tiekėją X. Perkančioji organizacija taip pat nurodė, kad pirkimo laimėtoju pripažintas tiekėjas X pirkimo sutartį kviečiamas pasirašyti pasibaigus sutarties sudarymo atidėjimo terminui, t. y. 2020 m. sausio 14 d. Tiekėjas Y, kurio pasiūlymas nurodytas antrojoje pasiūlymų eilės vietoje, nesutikdamas su perkančiosios organizacijos sprendimu pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

laimėtoju pripažinti tiekėją X, 2020 m. sausio 10 d. perkančiajai organizacijai pateikė pretenziją, kurioje nurodė, kad tiekėjo X pasiūlymas turėjo būti atmestas kaip neatitinkantis pirkimo sąlygų reikalavimų. Perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo Y pretenziją, sustabdė pirkimo procedūras. 2020 m. sausio 20 d. perkančioji organizacija, išnagrinėjusi tiekėjo Y pretenziją, priėmė sprendimą ją atmesti kaip nepagrįstą ir apie tokį sprendimą informavo tiekėją Y. Perkančioji organizacija CVP IS pranešimais informavo suinteresuotus pirkimo dalyvius, kad pirkimo procedūros yra atnaujinamos ir tęsiamos toliau, o tiekėjas X pirkimo sutartį kviečiamas sudaryti pasibaigus VPĮ 103 straipsnio 2 dalyje nurodytam terminui, t. y. 2020 m. sausio 31 d. Tiekėjas Y, nesutikdamas su perkančiosios organizacijos sprendimais, įskaitant sprendimą atmesti tiekėjo Y pretenziją, 2020 m. sausio 30 d. pateikė ieškinį teismui, tačiau apie tai neinformavo perkančiosios organizacijos. 2020 m. sausio 31 d. perkančioji organizacija ir tiekėjas X sudarė viešojo pirkimo sutartį. Jeigu tiekėjas Y, 2020 m. sausio 30 d. pateikes ieškinį teismui, apie tai tą pačią dieną būtų informavęs perkančiąją organizaciją, perkančioji organizacija, laikydamasi VPĮ 104 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto draudimo, nebūtų galėjusi 2020 m. sausio 31 d. sudaryti pirkimo sutarties.

Kita vertus, rekomenduojama perkančiosioms organizacijoms iš karto nesudaryti viešojo pirkimo sutarties. Kitaip tariant, aptarta iš įstatymo išplaukianti tiekėjų pareiga neturi būti aiškinama kaip suteikianti besąlyginę teisę perkančiosioms organizacijoms sudaryti sutartį iš karto po įstatyme įtvirtinto termino atmetus pretenziją, nes tai reikštų grynai formalų VPĮ nuostatų taikymą. Be to, toks formalus įstatymo taikymas ilgina ir brangina teismo procesą. Nors pagal pirmiau nurodytą pavyzdį perkančioji organizacija formaliai VPĮ nepažeidė, bet jos sparta jai pačiai gali lemti papildomų neigiamų padarinių atsiradimą.

VPĮ 104 straipsnio 1 dalyje nereglamentuojama, kokiu būdu tiekėjas turi informuoti perkančiąją organizaciją apie prašymo ar ieškinio teismui pateikimo faktą. Tačiau VPĮ 104 straipsnio 1 dalį aiškinant ir taikant sistemiškai su VPĮ 22 straipsnio 1 dalimi, tiekėjas perkančiąją organizaciją turėtų informuoti CVP IS priemonėmis. Vis dėlto, net ir tuo atveju, jeigu tiekėjas perkančiąją organizaciją apie prašymo ar ieškinio pateikimą teismui informuotų, pavyzdžiui, elektroniniu paštu, toks informavimas neturėtų būti laikomas netinkamu ir nesukeliančiu teisinių pasekmių. Pagal VPĮ 104 straipsnio 1 dalį tiekėjas privalo ne tik informuoti perkančiąją organizaciją apie prašymo ar ieškinio teismui pateikimą, bet taip pat privalo perkančiajai organizacijai pateikti

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

paties prašymo ar ieškinio kopiją su gavimo teisme įrodymais. Tačiau nei VPJ 104 straipsnio 1 dalyje, nei kitose VPJ nuostatose nėra nurodyta, kokie konkrečiai įrodymai turėtų būti pateikiami perkančiajai organizacijai, kaip pagrindžiantys prašymo ar ieškinio gavimo teisme faktą. Tai reiškia, kad tokiais įrodymais turėtų būti pripažįstami bet kokie (bet kokios formos) įrodymai, kurie leistų perkančiajai organizacijai įsitikinti, kad prašymas ar ieškinys yra gautas teisme. Tokių įrodymų forma iš esmės priklauso nuo prašymo ar ieškinio pateikimo teismui būdo. Tuo atveju, jeigu prašymas ar ieškinys teismui yra pateiktas per EPP sistemą[1], tiekėjas perkančiajai organizacijai galėtų pateikti, pavyzdžiui, išrašą iš EPP sistemos, kuriame matytųsi, kad pateiktas prašymas ar ieškinys yra *išsiųstas* arba *registruotas*. Tuo tarpu, jeigu prašymas ar ieškinys teismui yra teikiamas ne per EPP sistemą (pavyzdžiui, dėl nurodytos sistemos veiklos sutrikimų), bet siunčiamas teismui elektroniniu paštu ar fiziškai pristatomas į teismą, tiekėjas perkančiajai organizacijai galėtų pateikti, pavyzdžiui, iš teismo gautą elektroninį laišką, patvirtinantį, kad tiekėjo elektroniniu paštu atsiųsti dokumentai yra gauti, arba prašymo ar ieškinio kopiją su teisme uždėta žyma *gauta*.

2. VPJ 104 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas draudimas perkančiajai organizacijai, gavusiai tiekėjo prašymo ar ieškinio teismui kopiją, sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarią sutartį tol, kol nenustatomas 2 (dviejų) privalomų abiejų kartu sąlygų egzistavimas:

1) Baigėsi pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties atidėjimo terminas (*dėl atidėjimo termino detaliau žiūrėti VPJ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*) arba VPJ 103 straipsnio 2 dalyje nurodytas terminas (*detaliau žiūrėti VPJ 103 straipsnio 2 dalies komentarą*), arba VPJ 105 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodytas terminas (*detaliau žiūrėti VPJ 105 straipsnio 2 dalies 3 punkto komentarą*), arba VPJ 105 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytas terminas (*detaliau žiūrėti VPJ 105 straipsnio 3 dalies 3 punkto komentarą*) ir

2) Perkančioji organizacija gavo teismo pranešimą apie:

i. **Motyvuotą teismo nutartį, kuria atsisakoma priimti ieškinį**. Pagal CPK 137 straipsnio 2 dalį teismas atsisako priimti ieškinį, jeigu ginčas nenagrinėtinas teisme civilinio proceso tvarka; ieškinys neteismingas tam teismui; suinteresuotas asmuo, kreipęsis į teismą, nesilaikė tai bylų kategorijai įstatymų nustatytos išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos; yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pagrindu, arba teismo nutartis priimti ieškovo atsisakymą ieškinio ar patvirtinti šalių taikos sutartį; teismo žinioje yra byla dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu; pareiškimą suinteresuoto asmens vardu padavė neįgaliotas vesti bylą asmuo. Tačiau, komentaro autorių nuomone, dalis nurodytų pagrindų (pavyzdžiui, išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos laikymasis) viešųjų pirkimų bylose dėl šių ginčų pobūdžio nėra (neturėtų būti) vertinami ieškinio priėmimo stadijoje, kadangi paprastai yra (gali būti) susiję su ginčo dalyku. Pavyzdžiui, atsakyti į klausimą, ar tiekėjas tinkamai laikėsi ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos, t. y. ar nepraleido pretenzijos pateikimo termino, neretai galima tik detaliai įvertinus visas bylos aplinkybes. Dėl to, sprendžiant ieškinio priėmimo klausimą viešųjų pirkimų bylose, iš esmės yra patikrinama, ar ieškinys atitinka formaliuosius ieškiniui keliamus reikalavimus (CPK 423[3] straipsnis).

Perkančioji organizacija, gavusi teismo pranešimą ir (ar) nutartį, kuria atsisakyta priimti tiekėjo (ieškovo) ieškinį, esant pasibaigusiam sutarties sudarymo atidėjimo terminui arba VPĮ 103 straipsnio 2 dalyje, 105 straipsnio 2 dalies 3 punkte arba VPĮ 105 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytam terminui, neribojama sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties.

ii. **Motyvuotą teismo nutartį dėl tiekėjo prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones atmetimo, kai šis prašymas teisme buvo gautas iki ieškinio pareiškimo**. Kaip jau nurodyta VPĮ 104 straipsnio 1 dalies komentare, pagal CPK 144 straipsnio 2 dalį laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos tiek prieš ieškinio pateikimą, tiek ir bet kurioje civilinio proceso stadijoje CPK nustatyta tvarka. Taigi, tuo atveju, jeigu tiekėjas (ieškovas) dar iki ieškinio pareiškimo pateikia teismui prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir apie tai informuoja perkančiąją organizaciją, perkančioji organizacija negali sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties tol, kol teismas neišsprendžia tiekėjo pateikto prašymo dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.

Jeigu teismas priima motyvuotą nutartį netenkinti tiekėjo (ieškovo) prašymo dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, perkančioji organizacija, esant pasibaigusiam sutarties sudarymo atidėjimo terminui arba VPĮ 103 straipsnio 2 dalyje, 105 straipsnio 2 dalies 3 punkte arba VPĮ 105 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytam terminui, neribojama sudaryti pirkimo sutartį, nebent tiekėjas perkančiajai organizacijai prieš tai pateikė įrodymus ir apie ieškinio pateikimą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

iii. **Teismo rezoliuciją priimti ieškinį netaikant laikinųjų apsaugos priemonių.** Tuo atveju, jeigu teismas priima tiekėjo (ieškovo) pareikštą ieškinį, tačiau netenkina tiekėjo (ieškovo) prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones, perkančioji organizacija, esant pasibaigusiam sutarties sudarymo atidėjimo terminui arba VPĮ 103 straipsnio 2 dalyje, 105 straipsnio 2 dalies 3 punkte arba VPĮ 105 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytam terminui, yra neribojama sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties. Pirkimo sutarties sudarymo faktas neatima teisės iš tiekėjo teikti naują prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių – sudarytos sutarties vykdymo sustabdymo – jeigu nustatomi CPK įtvirtinti tokio naujo prašymo teikimo pagrindai (*detaliau dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo žiūrėti VPĮ 101 straipsnio 2 dalies komentarą*).

VPĮ 104 straipsnio 2 dalyje tiesiogiai nereglamentuojami šioje nuostatoje įtvirtinto draudimo sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį teisiniai padariniai ir (ar) perkančiųjų organizacijų, nesilaikiusių aptariamo draudimo, teisinė atsakomybė. Tačiau kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad sandoris, kuris yra sudarytas pažeidžiant tokį teismo nutartimi nustatytą draudimą, kaip prieštaraujantis viešajai tvarkai yra niekinis ir negalioja (CK 1.81 straipsnio 1 dalis). Tokiam sandorio kvalifikavimui nedaro įtakos vėlesni teismo sprendimai, t. y. ar buvo patenkinti byloje ieškinio reikalavimai, dėl kurių buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės, ar pažeisto draudimo laikinumo pobūdis. Teismas, nagrinėjantis asmens reikalavimą, susijusį su laikinųjų apsaugos priemonių pažeidimu (CK 1.78 straipsnio 4 dalis, CPK 5 straipsnis), nustatęs šį viešosios tvarkos pažeidimo faktą, tokį sandorį vertina niekiniu ir *ex officio* (pagal pareigas) sprendžia dėl niekinio sandorio padarinių. Teismo laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tvarka paskirtas draudimas sudaryti viešojo pirkimo sutartį turi tikslą nevykdyti viešojo pirkimo procedūrų tuo metu, kol dėl jų vyksta ginčas, tam, kad nepasunkėtų viešojo pirkimo vykdymas tuo atveju, jeigu išaiškėtų, kad vykdytas konkursas buvo neteisėtas ir turi būti vykdomas iš naujo (pakartotinai). Jeigu ieškinys dėl viešojo pirkimo nepatenkintas (dėl materialaus ginčo aspekto) ir netaikytas CK 1.80 straipsnis pripažinti viešojo pirkimo sutartį negaliojančia, daroma išvada, kad laikinosios apsaugos priemonės galiojimo metu sudarytas sandoris prieštaravo viešajai tvarkai, tačiau toks pažeidimas pasireiškė ne dėl VPĮ, o dėl CPK įtvirtintų imperatyvų. Jeigu ieškinys, kurį nagrinėjant taikytos laikinosios apsaugos priemonės, atmetamas, tai yra pagrindas vertinti, kad neliko tikslo, kuriam pasiekti teismo buvo nustatytas draudimas[2].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

CPK 149 straipsnyje už laikinųjų apsaugos priemonių pažeidimą nustatyta atsakomybė, turtinė sankcija – baudos skyrimas; civilinė atsakomybė – nuostolių atlyginimas, bet nei šioje, nei kitose viešosios teisės normose nenustatyta, kad dėl laikinųjų apsaugos priemonių draudimo pažeidimo turi būti taikoma restitucija. Priešingai, CK 1.81 straipsnio 3 dalyje nurodyta tik galimybė taikyti restituciją ir jos taikymo sąlygos. Dėl to teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad viešojo pirkimo sutartis, sudaryta pažeidžiant pritaikytas laikinąsias apsaugos priemones, kvalifikuojama kaip niekinis sandoris, prieštaraujantis viešajai tvarkai dėl CPK 18 straipsnio ir teismo draudimo taikyti laikinąsias apsaugos priemones pažeidimo, bet, ieškinį atmetus kaip nepagrįstą, taigi nelikus pagrindo teismo nustatytą draudimą įgyvendinti, kad būtų apsaugotas ieškovo interesas, bei nenustačius ieškovo teisės ir teisėto intereso pažeidimo dėl to, jog buvo sudarytas sandoris (CPK 5 straipsnis), restitucija netaikoma pagal CK 1.81 straipsnio 3 dalį, o atsakovui skiriama turtinė sankcija – bauda (CPK 149 straipsnis)[3].

Taip pat VPĮ 104 straipsnio 2 dalyje nurodyto draudimo nepaisymas galėtų sukurti prielaidas kaltam asmeniui taikyti administracinę atsakomybę už viešųjų pirkimų tvarkos pažeidimą (ANK 184 straipsnis).

3. VPĮ 104 straipsnio 3 dalyje yra nurodyta, kad tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija dėl tiekėjo prašymo ar ieškinio pareiškimo teismui pratęsia anksčiau tiekėjams praneštus pirkimo procedūrų terminus, ji privalo apie tai informuoti tiekėjus.

VPĮ 104 straipsnio 3 dalyje nereglamentuojama, kokie konkrečiai pirkimo procedūrų terminai galėtų (turėtų) būti pratęsiami dėl tiekėjo prašymo ar ieškinio pareiškimo teismui. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija nurodytu pagrindu galėtų pratęsti iš esmės bet kokius procedūrinius terminus. Tai galėtų būti, pavyzdžiui, pasiūlymų pateikimo terminas (jeigu ginčijamas pirkimo sąlygų teisėtumas), pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo terminas ir pan.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija informuoja tarptautinio atviro konkurso būdu vykdyto viešojo pirkimo laimėtoju pripažintą tiekėją X, kad tiekėjas X pirkimo sutartį kviečiamas sudaryti pasibaigus sutarties sudarymo atidėjimo terminui, t. y. 2020 m. sausio 13 d. 2020 m. sausio 12 d., t. y. paskutinę sutarties sudarymo atidėjimo termino dieną, perkančioji organizacija CVP IS

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

priemonėmis gauna tiekėjo Y pranešimą, kuriame tiekėjas Y nurodo, kad pateikė teismui ieškinį dėl perkančiosios organizacijos sprendimo pirkimo laimėtoju pripažinti tiekėją X kartu su prašymu taikyti laikinąsias apsaugos priemones – draudimą perkančiajai organizacijai sudaryti pirkimo sutartį su pirkimo laimėtoju pripažintu tiekėju X iki galutinio teismo sprendimo priėmimo. Perkančioji organizacija, vadovaudamasi VPĮ 104 straipsnio 2 dalies reguliavimu, negali sudaryti pirkimo sutarties su tiekėju X tol, kol negauna teismo pranešimo apie teismo priimtą nutartį, kuria atisakyta priimti tiekėjo Y ieškinį, arba teismo pranešimo apie priimtą rezoliuciją, kuria nuspręsta priimti ieškinį netaikant laikinųjų apsaugos priemonių. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija privalo pratęsti (nukelti) tiekėjui X praneštą sutarties sudarymo terminą ir apie tai informuoti tiekėją X.

VPĮ 104 straipsnio 3 dalyje vartojama sąvoka *išsiunčia tiekėjams pranešimus* reiškia, kad perkančioji organizacija CVP IS susirašinėjimo priemonėmis kiekvieną tiekėją informuoja atskirai, t. y. kiekvienam tiekėjui atskirai išsiunčia konkretų pranešimą. Tačiau tuo atveju, jeigu pratęsiamas pasiūlymų pateikimo terminas, perkančioji organizacija turėtų ne tik pranešimais informuoti prie pirkimo prisijungusius tiekėjus, bet taip pat patalpinti pranešimą apie pasiūlymų pateikimo termino pratęsima CVP IS sistemoje prie kitų viešai skelbiamų ir prieinamų pirkimo dokumentų.

VPĮ 104 straipsnio 3 dalyje nereglamentuojami pranešimo formos reikalavimai, kas reiškia, kad perkančioji organizacija pati nusprendžia, kokios konkrečios formos pranešimą siųsti tiekėjams. Esminis pranešimo turiniui keliamas reikalavimas – perkančioji organizacija privalo nurodyti terminų pratęsimo priežastis – tiekėjo pareikštas prašymas ar ieškinys teismui. Tačiau VPĮ 104 straipsnio 3 dalyje vartojama sąvoka *nurodo terminų pratęsimo priežastis* nereiškia perkančiosios organizacijos pareigos tiekėjams detalizuoti prašymo ar ieškinio turinio. Priešingai – pakanka nurodyti faktą, kad procedūriniai terminai yra pratęsiami dėl tiekėjo teismui pateikto prašymo ar pareikšto ieškinio.

VPĮ 104 straipsnio 3 dalyje taip pat nenurodytas konkretus tiekėjų informavimo terminas, t. y. nenurodyta, per kiek laiko nuo atitinkamų terminų pratęsimo perkančioji organizacija apie tai turi informuoti tiekėjus. Tačiau, siekiant užtikrinti maksimalų skaidrumą pirkime, perkančioji

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacija tai turėtų padaryti nedelsdama po to, kai priima sprendimą pratęsti atitinkamus terminus.

4. VPĮ 104 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga informuoti suinteresuotus kandidatus ir suinteresuotus dalyvius apie teismo sprendimus dėl tiekėjo pateikto prašymo ar pareikšto ieškinio.

VPĮ 104 straipsnio 4 dalyje vartojama sąvoka *suinteresuotus kandidatus* ir *suinteresuotus dalyvius* reiškia, kad perkančioji organizacija apie teismo priimtus sprendimus privalo informuoti ne visus pirkime dalyvavusius tiekėjus, bet tik suinteresuotus kandidatus (*detaliau dėl suinteresuotų kandidatų sampratos žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 32 dalies komentarą*) ir suinteresuotus dalyvius (*detaliau dėl suinteresuotų dalyvių sampratos žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 31 dalies komentarą*). Toks reguliavimas yra įtvirtintas dėl to, kad tiekėjams, kurie neatitinka suinteresuotų kandidatų ar suinteresuotų dalyvių sampratos, t. y. jau yra praradę suinteresuotumą viešojo pirkimo sutarties sudarymu, teismo priimti sprendimai, nepriklausomai nuo jų turinio, realiai negali sukelti jokių teisinių padarinių. Kita vertus, perkančioji organizacija gali (t. y. jai nedraudžiama) informuoti ir nesuinteresuotus dalyvius.

VPĮ 104 straipsnio 4 dalį aiškinant ir taikant sistemiškai su VPĮ 22 straipsnio 1 dalimi, VPĮ 104 straipsnio 4 dalyje vartojama sąvoka *raštu* reiškia, kad perkančioji organizacija apie teismo priimtus sprendimus suinteresuotus dalyvius ir kandidatus turėtų informuoti CVP IS priemonėmis, pateikdama rašytinius pranešimus.

VPĮ 104 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą suinteresuotų kandidatų ir dalyvių informavimo pareigą perkančioji organizacija turi įgyvendinti per 3 (tris) darbo dienas nuo sužinojimo apie teismo priimtus sprendimus dienos.

Nors nei VPĮ 104 straipsnio 4 dalyje, nei kitose VPĮ normose nėra reglamentuojama perkančiųjų organizacijų nevykdančių ar laiku nevykdančių informavimo pareigos, teisinė atsakomybė ir (ar) padariniai, perkančiosios organizacijos neturėtų tuo piktnaudžiauti, kadangi nurodytos pareigos nevykdymas galėtų sukurti prielaidas kaltam asmeniui taikyti administracinę atsakomybę už viešųjų pirkimų tvarkos pažeidimą (ANK 184 straipsnis).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] EPP sistema – tai portalas „E.teismas“, kuriame proceso dalyviai gali peržiūrėti bylų informaciją, klausytis teismo posėdžių garso įrašų, susipažinti su vykstančiais teismo procesais, formuoti ir teismui teikti procesinius dokumentus, gauti pranešimus apie dokumentų priėmimą, bylos nagrinėjimą ir t.t. (detaliau apie EPP sistemą žiūrėti https://e.teismas.lt/lt/public/apie/).

[2] LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011.

[3] *Ibid.*

105 straipsnis. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimas negaliojančia

1. Teismas pripažįsta pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį negaliojančia bet kuriuo iš šių atvejų:

1) perkančioji organizacija sudarė pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį nepaskelbusi apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbusi apie supaprastintą pirkimą Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, kai tai nėra leidžiama pagal šio įstatymo reikalavimus;

2) perkančioji organizacija pažeidė šio įstatymo 86 straipsnio 8 dalyje, 103 straipsnio 2 dalyje ar 104 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus, dėl ko teismui prašymą pateikęs ar ieškinį pareiškęs dalyvis neturėjo galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo, ir kartu perkančioji organizacija pažeidė ir kitus šio įstatymo reikalavimus, jeigu tas pažeidimas turėjo neigiamos įtakos teismui prašymą pateikusio ar ieškinį pareiškusio dalyvio galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį;

3) perkančioji organizacija pažeidė šio įstatymo 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatas ir, sudarydama pirkimo sutartį, pasinaudojo išimtimi, leidžiančia netaikyti atidėjimo termino;

4) nustačius kitų šio įstatymo imperatyviųjų nuostatų šiurkščių pažeidimų.

2. Teismas negali pripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia pagal šio straipsnio 1 dalies 1 punktą, jeigu yra visos šios sąlygos:

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1) perkančioji organizacija nusprendė, kad šiuo įstatymu leidžiama nepaskelbti apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbti apie supaprastintą pirkimą Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje;

2) perkančioji organizacija paskelbė savanoriško ex ante skaidrumo skelbimą;

3) pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastinto pirkimo atveju – ne anksčiau kaip po 5 darbo dienų) nuo savanoriško ex ante skaidrumo skelbimo paskelbimo dienos.

3. Teismas negali pripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia pagal šio straipsnio 1 dalies 3 punktą, jeigu yra visos šios sąlygos:

1) perkančioji organizacija mano, kad sudarydama pirkimo sutartį ji laikėsi šio įstatymo 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatų;

2) perkančioji organizacija suinteresuotiems dalyviams išsiuntė pranešimus apie sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą pagal šio įstatymo 58 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus;

3) pirkimo sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – ne anksčiau negu po 5 darbo dienų) nuo pranešimų apie sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą išsiuntimo suinteresuotiems dalyviams dienos, o jeigu šie pranešimai nebuvo siunčiami elektroninėmis priemonėmis, – ne anksčiau kaip po 15 dienų nuo šių pranešimų išsiuntimo kitomis priemonėmis dienos.

VPĮ 105 straipsnyje[1] yra įtvirtinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia pagrindai ir tvarka. Teismas pripažįsta pirkimo ar preliminariąją sutartį negaliojančia, jeigu nustatyta imperatyvių teisės normų pažeidimų, išskyrus, jeigu egzistuoja komentuojamo VPĮ 105 straipsnio 2 ir 3 dalyje nustatytos sąlygos (*detaliau žiūrėti VPĮ 100 straipsnio 2 ir 3 dalies komentarus*), be to, pagal VPĮ 107 straipsnio 1 dalį teismas tenkina reikalavimą tik dėl žalos atlyginimo ir nenaikina sutarties, jeigu buvo laikomasi VPĮ 105 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių (*detaliau žiūrėti VPĮ 107 straipsnio 1 dalies komentarą*).

Viešųjų pirkimų teisinių santykių reglamentavimo tam tikras ypatumas yra tas, kad dominuoja iš esmės teisei būdingas imperatyvusis teisinio reguliavimo metodas, t. y. vyrauja privalomojo pobūdžio nuostatos. VPĮ siekiama užtikrinti racionalų valstybės biudžeto lėšų naudojimą, kokybišką prekių ir paslaugų, reikalingų užtikrinti valstybės ir savivaldybių darnią ir tinkamą

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

veiklą, gavimą, skatinti konkurenciją ir rinkos plėtrą, garantuoti lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir skaidrumo principų įgyvendinimą. Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl VPĮ viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos aiškintinos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas[2]. Taigi, atitinkamai tais atvejais, kai VPĮ pažeidimai yra esminiai (t. y. ne formalūs, grynai procedūriniai), jie lemia perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumą, o jų nustatymas suponuoja teismų pareigą, o ne diskreciją pripažinti skundžiamus perkančiosios organizacijos veiksmus, įskaitant ir viešojo pirkimo sutarties sudarymą, neteisėtais ir juos panaikinti[3]. Be to, kasacinio teismo šiuo aspektu taip pat išaiškinta, kad, vertinant perkančiosios organizacijos veiksmų ir sprendimų teisėtumą, ypač tais atvejais, kai nėra aiškių VPĮ nuostatų atitinkamoje srityje, reikėtų atsižvelgti ir į atitinkamų jos veiksmų ar sprendimų realiai sukeliamas pasekmes. Tam taikytinas tiekėjų nepagrįsto konkurencinio pranašumo vertinimo kriterijus. Reikia įvertinti tai, kiek perkančiosios organizacijos veiksmai dėl vieno tiekėjo faktiškai (realiai) paveikė kitus tiekėjus ir ar pirmajam tiekėjui buvo suteikta daugiau teisių negu kitiems, t. y. ar perkančiosios organizacijos veiksmai dėl vieno tiekėjo pakeitė šio tiekėjo padėtį ir situaciją kitų tiekėjų nenaudai[4].

VPĮ 105 straipsnio nuostatose, be kita ko, įtvirtintos negaliojančio sandorio prezumpcijos, kurių reguliavimas harmonizuotas Europos Sąjungos lygmeniu[5]. Taigi tai – konkreti CK 1.80 straipsnio 1 dalies nuostatų išraiška. Ši norma buvo įtvirtinta, siekiant užkirsti kelią rimtiems VPĮ pažeidimams bei už juos įtvirtinti veiksmingas sankcijas. Pažymėtina, kad vienu iš šiurkščiausių pažeidimų pripažįstamas tiesioginis sutarties sudarymas (angl. *direct contracting*) (sutarties sudarymas, nesivadovaujant VPĮ reikalavimais). Būtent todėl Direktyvoje 2007/66, atitinkamai – ir VPĮ 105 straipsnyje, buvo įtvirtinta ši teisių gynimo priemonė. Kitaip tariant, Direktyvoje 2007/66 ir VPĮ 105 straipsnyje įtvirtinto sutarties pripažinimo negaliojančia tikslas – iš esmės užtikrinti, kad nebūtų sudaromi tiesioginiai sandoriai.

ESTT šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad pripažinus sutartį, sudarytą per viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūrą, negaliojančia, sutartis nebeegzistuoja ir tam tikrais atvejais nebevykdoma, o tai yra esminė administracinės ar teisminės valdžios institucijų intervencija į asmenų ir valstybės įstaigų sutartinius santykius. Toks sprendimas gali sukelti didelių trukdžių ir ekonominių nuostolių ne tik asmeniui, su kuriuo sudaryta atitinkama viešojo pirkimo sutartis, bet ir

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiajai organizacijai, taigi, ir visuomenei, kuri galiausiai naudojasi darbais ir paslaugomis, dėl kurių sudaryta atitinkama viešojo pirkimo sutartis. Taigi, Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas suteikė daugiau reikšmės teisiniam saugumui prašymų pripažinti sutartį negaliojančia atveju, o ne ieškinio dėl žalos atlyginimo atveju (*detaliau žiūrėti VPĮ 107 straipsnio komentarą*). Dėl to, siekiant pasinaudoti VPĮ 105 straipsnyje įtvirtinta galimybe pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį pripažinti negaliojančia, reikia laikytis specifinių įtvirtintų procedūrinių terminų (*detaliau žiūrėti VPĮ 102 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Pagal nuosekliai suformuotą kasacinio teismo praktiką, viešojo pirkimo procedūras pripažinus neteisėtomis, turi būti sprendžiama dėl perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų padarinių. Tais atvejais, kai pagal neteisėtus perkančiosios organizacijos sprendimus sudaryta viešojo pirkimo sutartis, nėra pagrindo nutraukti pirkimo (ar panaikinti neteisėtus sprendimus), nes jis pagal įstatymą dėl sudaryto sandorio laikomas pasibaigusiu, todėl perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai tokiu atveju ieškovui, pateikusiam prašymą ar pareiškusiam ieškinį, nebesukelia teisinių padarinių; nustačius atitinkamas aplinkybes, ginčijamas perkančiosios organizacijos sprendimas pripažįstamas neteisėtu, pasibaigusio pirkimo procedūros nenutraukiamos (neteisėti sprendimai nepanaikinami), o sprendžiama dėl sudarytos viešojo pirkimo sutarties galiojimo[6], t. y. sprendžiama dėl viešojo pirkimo sutarties pripažinimo niekine ir jos panaikinimo VPĮ 105 straipsnio pagrindu arba jos išsaugojimo ir alternatyviųjų sankcijų taikymo VPĮ 106 straipsnio pagrindu[7] (*detaliau žiūrėti VPĮ 106 straipsnio komentarą*). Viešojo pirkimo sutartys, esant VPĮ 105 straipsnio 1 dalyje įtvirtintoms sąlygoms, pripažįstamos neteisėtomis kaip niekiniai sandoriai. Niekinio sandorio teisines pasekmes ir niekinio sandorio faktą teismas konstatuoja *ex officio* (savo iniciatyva) (CK 1.78 straipsnio 5 dalis), neatsižvelgdamas į bylos dalyvių reikalavimus (CK 1.78 straipsnio 5 dalis). Taigi, teismas pripažįsta sandorį niekiniu tiek bylos dalyviams pareiškus tokį reikalavimą, tiek jo nepareiškus, ir kiekvienu atveju sprendžia dėl niekinio sandorio teisinių padarinių, nes tik išsprendus dėl negaliojančio sandorio teisinių padarinių užbaigiamas ginčo sprendimas ir atkuriama teisinė taika[8].

Pažymėtina, kad teismams sprendžiant perkančiosios organizacijos sprendimų pripažinimo neteisėtais klausimą, kartu kyla ir kitų padarinių taikymo klausimas (restitucijos arba žalos atlyginimo (CK 1.80 straipsnio 2 dalis, VPĮ 107 straipsnis (*detaliau žiūrėti VPĮ 107 straipsnio komentarą*). Restitucija – civilinės prievolių teisės, bet ne viešųjų pirkimų institutas. Dėl to,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sprendžiant ginčus dėl viešųjų pirkimų procedūrų teisėtumo ir jų pagrindu sudarytų sutarčių negaliojimo, restitucija turi būti taikoma pagal CK šeštosios knygos normas. Papildomai pažymėtina, kad įprastai restitucija galima tik dėl prekių pirkimo sutarčių[9].

Viešojo pirkimo ar preliminariąją sutartį pripažinus negaliojančia, tam tikrais atvejais šalys pagal kasacinio teismo praktiką gali būti grąžinamos į iki pažeidimo buvusią padėtį, konstatavus, jog perkančioji organizacija netinkamai atliko atitinkamą jai pagal VPĮ tenkančią pareigą, šios pareigos vykdytinumas pagal VPĮ nepradingsta, t. y. pažeidusi VPĮ įtvirtintą tvarką, perkančioji organizacija vis tiek turi atlikti veiksmus, kurie šią tvarką atitiktų. Šalių grąžinimo į pirminę padėtį apimtis priklauso nuo to, ar yra pagrindas grąžinti konkretų dalyvį į pirminę prieš pažeidimą buvusią padėtį; jei teismas konstatuoja, kad tam tikro tiekėjo pasiūlymas neteisėtai buvo neatmestas kaip neatitinkantis pirkimo sąlygų, perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumas, t. y. pasiūlymų vertinimo netinkamumas, nesudaro pagrindo tokį dalyvį grąžinti į pirminę, prieš pažeidimą buvusią padėtį, nes dėl tokio tiekėjo perkančioji organizacija negali priimti jokio kito sprendimo kaip tik jo pasiūlymą atmesti[10].

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad šalių grąžinimo į prieš pažeidimą buvusią padėtį ribojimas gali būti susijęs su viešojo pirkimo sutarties sudarymu ir ypač su reikšmingos jos dalies įvykdymu, dėl ko pasikeičia pirkimo objektas ir neįmanoma užtikrinti viešųjų pirkimų principų laikymosi: pavyzdžiui, dėl sumažėjusios pirkimo objekto apimties tam tikri reikalavimai tiekėjams gali tapti neproporcingi, be to, neatmestina tikimybė, kad mažesnės vertės pirkime galėtų dalyvauti daugiau tiekėjų, ir pan.[11].

Pavyzdys

Teismas pripažino, kad tiekėjo pasiūlymas pirkime buvo atmestas neteisėtai. Perkančioji organizacija iki tol sudarė sutartį su kitu tiekėju, kuris buvo neteisėtai pripažintas pirkimo laimėtoju.

Pirkimo objektas šiuo atveju pirkimo sąlygose buvo išsamiai detalizuotas (nustatytas reikalavimas pateikti plačios apimties žiniaraščius), be to, atsiskaitymas su rangovu numatytas ne pagal fiksuotos kainos, o fiksuoto įkainio kainodaros taisyklę, taigi, su tiekėju pagal sutartį atsiskaitoma pagal faktiškai atliktus darbus. Iki teismo pripažinimo, kad sutartis buvo sudaryta neteisėtai, laimėtojas buvo įvykdęs 5 proc. pirkimo sutarties vertės.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, teismas pripažino, kad neracionalu išsaugoti viešojo pirkimo sutartį, skiriant baudą, kuri ex lege (pagal įstatymą) galėtų viršyti neteisėtai iš pirkimo pašalinto tiekėjo ir neteisėtai laimėtoju pripažinto tiekėjo pasiūlytų kainų skirtumą. Taigi šiuo atveju teismas išaiškino, kad šalių grįžimas į prieš pažeidimą buvusią padėtį yra galimas, o neteisėtai sudaryta pirkimo sutartis pripažintina negaliojančia[12].

Teismai, spręsdami dėl niekinio sandorio padarinių, turi aiškiai nustatyti, kokios teisės normos, kuriomis šie padariniai reglamentuojami, atitinkamu atveju turi būti taikomos. Tai svarbu ne tik siekiant užtikrinti tinkamą teisės normų taikymą ir teisingą ginčo sprendimą, bet kartu ir kreditoriui priteisiant adekvatų jo naudai vykdytinos piniginės prievolės dydį (apimtį). Tuo atveju, kai tiekėjas pareiškia ieškinį perkančiajai organizacijai dėl apmokėjimo už suteiktas paslaugas ar atliktus darbus pagal sutartį, kuri pripažįstama niekine, ieškovo reikalavimas (atsiskaitymo pagal sandorį klausimas) nagrinėtinas remiantis taisyklėmis, reglamentuojančiomis niekinio sandorio padarinių taikymą, ir nustačius, kad tokios sutarties pagrindu atsakovo užsakymu paslaugos faktiškai buvo suteiktos, taikytinos be pagrindo įgyto turto ar nepagrįstą praturtėjimą reglamentuojančios teisės normos (CK 6.237 straipsnio 1 dalis, 6.240 straipsnis, 6.242 straipsnio 1 dalis).

Kasacinis teismas, keisdamas anksčiau savo praktiką dėl tiekėjo naudai vykdytinos perkančiosios organizacijos piniginės prievolės teisinių viešojo pirkimo sutartį pripažinus negaliojančia *ab initio*, išaiškino, kad tais atvejais, kai pripažįstama niekine viešojo paslaugų teikimo sutartis, pagal kurią faktinis paslaugų teikimas jau yra įvykęs, ir restitucija natūra yra negalima (nes prievoles pagal šią sutartį įvykdė tik tiekėjas), atlyginimo dydis už suteiktas paslaugas negali būti nustatomas pagal negaliojančios sutarties sąlygas, o perkančiosios organizacijos nepagrįsto sutaupymo vertė apskaičiuotina pagal analogiško sandorio vertės kriterijų (ar kitus teisingo atlyginimo metodus)[13].

Papildomai pažymėtina, kad viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia ar išsaugojimas – vėliausiai byloje spręstini klausimai. Teismai pirmiausia turi nagrinėti perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumą, kurio vertinimas neturi priklausyti nuo viešojo pirkimo procedūrų ar sutarties svarbos. Jei byloje kyla poreikis išsaugoti sutartį, VPĮ įtvirtinti ir teismų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

naudotini mechanizmai. Vis dėlto neturėtų būti tokios situacijos, kai perkančiosios organizacijos sprendimų vertinimas priklauso nuo siekio išsaugoti viešojo pirkimo santykius[14].

1. VPĮ 105 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad pirkimo ar preliminariąją sutartį negaliojančia pripažįsta teismas. Teismas pripažįsta pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį negaliojančia bet kuriuo iš šių atvejų:

1) Perkančioji organizacija sudarė pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį nepaskelbusi apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbusi apie supaprastintą pirkimą Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, kai tai nėra leidžiama pagal šio įstatymo reikalavimus

Reikalavimai perkančiosioms organizacijoms skelbti apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba apie supaprastintą pirkimą CVP IS yra įtvirtinti VPĮ 31 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 31 straipsnio komentarą*). Atitinkamai VPĮ 31 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta, kad perkančiosios organizacijos visais atvejais turi pareigą skelbti apie pirkimą arba projekto konkursą, išskyrus atvejus, kai pirkimas vykdomas neskelbiamų derybų būdu arba, vadovaujantis VPĮ 30 straipsnio 3 dalies nuostatomis, kartu buvo ir kviečiama dalyvauti pirkime, ir teikiamas išankstinis informacinis skelbimas (*detaliau žiūrėti VPĮ 30 ir 31 straipsnių komentarus*). Taigi, pirkimo ar preliminarioji sutartis teismo pripažįstama negaliojančia, jeigu perkančioji organizacija nepaskelbė apie tarptautinį arba supaprastintą pirkimą, nors pagal VPĮ reikalavimus tai privalėjo padaryti[15]. Pažymėtina, kad pirkimo ar preliminarioji sutartis šiuo pagrindu negali būti pripažinta negaliojančia, jei perkančioji organizacija nepaskelbė apie pirkimą, apie kurį privalėjo paskelbti, tačiau paskelbė savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą pagal VPĮ 32 straipsnį, laikantis VPĮ 105 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų sąlygų (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 2 dalies komentarą*).

2) Perkančioji organizacija pažeidė VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje arba 103 straipsnio 2 dalyje arba 104 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus, dėl ko teismui prašymą pateikęs ar ieškinį pareiškęs dalyvis neturėjo galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo, ir kartu perkančioji organizacija pažeidė ir kitus šio

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

įstatymo reikalavimus, jeigu tas pažeidimas turėjo neigiamos įtakos teismui prašymą pateikusio ar ieškinį pareiškusio dalyvio galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį. VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintų reikalavimų pažeidimas reiškia, kad perkančioji organizacija sudarė pirkimo ar preliminariąją sutartį anksčiau, nei įstatyme įtvirtintas pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas. Pagal VPĮ 86 straipsnio 8 dalį pirkimo ar preliminarioji sutartis turi būti sudaroma nedelsiant, tačiau ne anksčiau, negu pasibaigė atidėjimo terminas, kuris negali būti trumpesnis kaip 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – ne trumpesnis kaip 5 darbo dienos), o jeigu pranešimas apie sprendimą nustatyti laimėjusį pirkimo pasiūlymą nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, negali būti trumpesnis kaip 15 dienų. Atidėjimo terminas gali būti netaikomas, kai: (i) vienintelis suinteresuotas dalyvis yra tas, su kuriuo sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir nėra suinteresuotų kandidatų; (ii) pirkimo sutartis sudaroma dinaminės pirkimo sistemos pagrindu arba preliminariosios sutarties pagrindu; (iii) pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*).

Pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo termino sąvoka yra įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 43 dalyje, kurioje nustatyta, kad pirkimo ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas – pagal VPĮ reikalavimus nustatytas laikotarpis, kuris prasideda nuo pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo iš perkančiosios organizacijos suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos ir, kuriam pasibaigus sudaroma pirkimo sutartis arba preliminarioji sutartis (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 43 dalies komentarą*). ESTT yra suformavęs atidėjimo termino teisinius pagrindus ir šiuo aspektu išaiškinęs, kad su tiekėjų veiksmingos teisinės gynybos principu, išplaukiančiu iš Direktyvos 89/665 1 straipsnio, nedera situacija, kai po perkančiosios organizacijos sprendimo paskelbti pirkimo laimėtoją iš karto priimamas sprendimas sudaryti viešojo pirkimo sutartį, t. y. šie sprendimai priimami vienu ar panašiu metu, arba net kai šie sprendimai yra sudėtinės vieno sprendimo dalys. Tokiais atvejais tiekėjui, siekiančiam kvestionuoti pirkimo rezultatus nepalankia nei teisinės, nei faktinės galimybės jų pakeisti. Atidėjimo terminas – viena iš tiekėjų teisių gynimo priemonių, todėl ši priemonė visuomet turi būti įgyvendinama kartu su tiekėjų teisių veiksmingos (efektyvios) gynybos teisiniu principu[16].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pagal VPĮ 103 straipsnio 2 dalį perkančiosios organizacijos, gavusios pretenziją, privalo nedelsiant sustabdyti pirkimo procedūrą, kol bus išnagrinėta pretenzija ir priimtas sprendimas. Perkančiosios organizacijos neturi teisės sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – anksčiau negu po 5 darbo dienų) nuo rašytinio pranešimo apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo pretenziją pateikusiam tiekėjui, suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos, o jeigu šis pranešimas nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, – ne anksčiau kaip po 15 dienų.

Šie reikalavimai glaudžiai susiję su perkančiųjų organizacijų pareiga, nagrinėjant pretenzijas, užtikrinti, jog tiekėjų galimybė pasinaudoti peržiūros procedūromis būtų ne formali, bet realiai įgyvendinama. Peržiūros procedūros veiksmingumo principas supanuoja efektyvių perkančiosios organizacijos veiksmų ir sprendimų apskundimo priemonių buvimą ir galimybę jomis realiai pasinaudoti[17] (*detaliau žiūrėti VPĮ 103 straipsnio 2 dalies komentarą*). Taigi, VPĮ 103 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų reikalavimų pažeidimas reiškia, kad perkančioji organizacija neužtikrino tiekėjui galimybės (t. y. nesuteikė pakankamai laiko) įvertinti situacijos ir nuspręsti dėl jo teisių gynimo. Kitaip tariant, dėl tokio pažeidimo tiekėjas negalėjo pasinaudoti jam priklausančiomis teisių gynimo priemonėmis.

Tuo tarpu VPĮ 104 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų reikalavimų pažeidimas reiškia, kad perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo prašymo ar ieškinio teismui kopiją, nesustabdė pirkimo procedūrų ir sudarė pirkimo ar preliminariąją sutartį. Pagal VPĮ 104 straipsnio 2 dalį perkančiosioms organizacijoms draudžiama, gavusioms nurodytą informaciją apie pateiktą prašymą ar pareikštą ieškinį, sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, kol nesibaigė atidėjimo terminas ar šio įstatymo 103 straipsnio 2 dalyje, 105 straipsnio 2 dalies 3 punkte ir 105 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodyti terminai ir kol perkančioji organizacija negavo teismo pranešimo apie: (i) motyvuotą teismo nutartį, kuria atsisakoma priimti ieškinį; (ii) motyvuotą teismo nutartį dėl tiekėjo prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones atmetimo, kai šis prašymas teisme buvo gautas iki ieškinio pareiškimo; (iii) teismo rezoliuciją priimti ieškinį netaikant laikinųjų apsaugos priemonių (*detaliau žiūrėti VPĮ 104 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Pažymėtina, kad teismas pirkimo ar preliminariąją sutartį pripažįsta negaliojančia komentuojamo VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintu pagrindu tik tais atvejais, kai perkančioji organizacija ne tik pažeidė vieną iš šių normų, t. y. VPĮ 86 straipsnio 8 dalį, 103

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsnio 2 dalį ar 104 straipsnio 2 dalį, dėl ko teismui prašymą pateikęs ar ieškinį pareiškęs dalyvis neturėjo galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo, bet tuo pačiu pažeidė ir kitus VPĮ reikalavimus, jeigu tas pažeidimas turėjo neigiamos įtakos teismui prašymą pateikusio ar ieškinį pareiškusio dalyvio galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį. Kasacinio teismo praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad nukrypimas nuo VPĮ nustatytos konkrečios procedūros iš esmės neturi įtakos dalyvių ir kitų tiekėjų teisių apimčiai, nebent besiskundžiantis dalyvis ar tiekėjas iš tiesų įrodytų, kad šiais veiksmais buvo pažeisti jo teisėti iš VPĮ kylantys interesai ir taip nepagrįstai suvaržyta galimybė sudaryti viešojo pirkimo sutartį[18].

Kasacinio teismo, kaip nurodyta pirmiau, taip pat išaiškinta, kad, vertinant VPĮ nuostatų ir viešųjų pirkimų principų galimą pažeidimą bei perkančiosios organizacijos veiksmų ir priimtų sprendimų teisėtumą, atsižvelgtina į atitinkamų jos veiksmų ar sprendimų realiai sukeliamus padarinius tiekėjams, todėl būtina įvertinti tai, kiek perkančiosios organizacijos veiksmai tiekėjus faktiškai paveikė[19]. Tuo tarpu, jeigu perkančioji organizacija pažeidė tik VPĮ 86 straipsnio 8 dalį, 103 straipsnio 2 dalį ar 104 straipsnio 2 dalį, tačiau nepadarė kitų VPĮ pažeidimų, kurie turėjo neigiamos įtakos dalyvio, pateikusio prašymą ar pareiškusio ieškinį, galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį – tokiu atveju sutartis nėra pripažįstama negaliojančia, o yra taikomos alternatyvios sankcijos pagal VPĮ 106 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 106 straipsnio komentarą*).

3) *perkančioji organizacija pažeidė VPĮ 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatas ir, sudarydama pirkimo sutartį, pasinaudojo išimtimi, leidžiančia netaikyti atidėjimo termino*

VPĮ 78 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta, kad, vykdydama VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 2 punkte (atnaujintas tiekėjų varžymąsi, kai preliminariojoje sutartyje nustatytos ne visos prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų vykdymo sąlygos (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 2 punkto komentarą*) arba 3 punkte (iš dalies atnaujintas tiekėjų varžymasis (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 3 punkto komentarą*) nurodytą atnaujintą tiekėjų varžymąsi, perkančioji organizacija turi vadovautis tokiomis pačiomis sąlygomis, kurios buvo taikomos sudarant preliminariąją sutartį, arba prireikus tiksliau suformuluotomis sąlygomis ar kitomis pirkimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dokumentuose nurodytomis sąlygomis. Pagal VPĮ 78 straipsnio 6 dalį atnaujintą tiekėjų varžymąsi perkančioji organizacija vykdo pagal šią procedūrą: (i) raštu kreipiasi į tiekėjus ir prašo iki nustatyto pasiūlymų pateikimo termino pabaigos raštu pateikti pasiūlymus dėl konkrečios pirkimo sutarties sudarymo; kvietime pateikti pasiūlymą, be kitos informacijos, turi būti nurodytas reikalavimas tiekėjui patvirtinti, kad Europos bendrajame viešųjų pirkimų dokumente nurodyta informacija, kuri pateikta perkančiajai organizacijai, teikiant pasiūlymą dėl preliminariosios sutarties sudarymo, yra nepasikeitusi, arba, jei pasikeitusi, pateikti aktualią informaciją; (ii) nustato kiekvieno pirkimo atveju pakankamą pasiūlymų pateikimo terminą, atsižvelgdama į pirkimo objekto sudėtingumą, taip pat į kitus svarbius dalykus ir į laiką, kurio reikia pasiūlymams pateikti; (iii) užtikrina, kad pasiūlymai išliktų konfidencialūs iki jų pateikimo termino pabaigos; (iv) išrenka laimėjusį pasiūlymą pateikusį tiekėją, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose ir preliminariojoje sutartyje nustatytais pasiūlymų vertinimo kriterijais, ir su šį pasiūlymą pateikusiu tiekėju sudaro pirkimo sutartį (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 6 dalies komentarą*).

VPĮ 79 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija, sukurtos dinaminės pirkimo sistemos pagrindu atlikdama kiekvieną konkretų pirkimą, dėl pirkimo sutarties sudarymo vienu metu raštu privalo išsiųsti kvietimus visiems kandidatams, kuriems leista dalyvauti sistemoje, pateikti pasiūlymą; kai dinaminė pirkimo sistema suskirstyta į kategorijas, perkančioji organizacija išsiunčia kvietimus visiems kandidatams, kuriems leista dalyvauti atitinkamoje pirkimo kategorijoje; kvietime pateikiama VPĮ 3 priedo 1 punkte nurodyta informacija (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 9 dalies komentarą*). Tuo tarpu VPĮ 79 straipsnio 10 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija, vadovaudamasi pasiūlymų vertinimo kriterijais, nurodytais skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą, nustato laimėjusį pasiūlymą pateikusį dalyvį ir su juo sudaro pirkimo sutartį; prireikus šie kriterijai tiksliau apibrėžiami VPĮ 79 straipsnio 9 dalyje nurodytame kvietime pateikti pasiūlymą (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 10 dalies komentarą*). Pažymėtina, kad teismas pirkimo ar preliminariąją sutartį pripažįsta negaliojančia komentuojamo VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintu pagrindu tik tais atvejais, kai perkančioji organizacija ne tik pažeidė vieną iš šių normų, t. y. VPĮ 78 straipsnio 6 dalį ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalis, bet tuo pačiu, sudarydama pirkimo sutartį, pasinaudojo išimtimi, leidžiančia netaikyti atidėjimo termino. Atitinkamai atidėjimo termino netaikymo išimtis

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

įtvirtinta VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje, kurioje nustatyta, kad atidėjimo terminas gali būti netaikomas, kai: (i) vienintelis suinteresuotas dalyvis yra tas, su kuriuo sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir nėra suinteresuotų kandidatų; (ii) pirkimo sutartis sudaroma dinaminės pirkimo sistemos pagrindu arba preliminariosios sutarties pagrindu; (iii) pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*). Be to, pirkimo ar preliminarioji sutartis negali būti pripažinta negaliojančia VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintu pagrindu, jei egzistuoja visos VPĮ 105 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos sąlygos (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 3 dalies komentarą*).

4) *nustačius kitų šio įstatymo imperatyviųjų nuostatų šiurkščių pažeidimų*

Tai reiškia, kad pirkimo ar preliminarioji sutartis pripažįstama negaliojančia ir tais atvejais, kai nėra pažeistos VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 1 – 3 punktuose konkrečiai nurodytos normos, tačiau yra padaryti kiti privalomųjų viešųjų pirkimų normų, pirmiausia viešųjų pirkimų principų, pažeidimai.

Šiame kontekste kasacinio teismo išaiškinta, kad viešųjų pirkimų principų pažeidimas yra prilyginamas privalomų nuostatų pažeidimui būtent dėl to, kad šie, kaip ir kitos VPĮ privalomos nuostatos, susiję su viešojo intereso apsauga; viešųjų pirkimų principų pažeidimai yra objektyvaus ir absoliutaus pobūdžio; viešųjų pirkimų principų pažeidimo objektyvumas reiškiasi tuo, kad jo pripažinimui konstatuoti nesvarbios jokios kitos šalutinės aplinkybės, tokios kaip perkančiosios organizacijos atstovų nepatyrimas, jų kaltės laipsnis, žalos dydis ir pan.; viešųjų pirkimų principų pažeidimų absoliutumas reiškia, kad kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas lemia perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumą, t. y. kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas laikytinas esminiu pažeidimu, ir toks pažeidimo nustatymas suponuoja teismų pareigą pripažinti tokius perkančiosios organizacijos veiksmus neteisėtais ir spręsti dėl padarinių[20].

Pirkimo ar preliminarioji sutartis pripažįstama negaliojančia ir nustačius kitus privalomųjų normų pažeidimus, pavyzdžiui, jei buvo pažeisti VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje įtvirtinti reikalavimai pasiūlymų tikslinimui (tiekėjui, tikslinant pasiūlymą, buvo leista pateikti naujus duomenis, dėl ko iš esmės reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas tapo reikalavimus atitinkančiu ir pan. (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*), pažeisti VPĮ 45 straipsnyje įtvirtinti pasiūlymų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

vertinimo reikalavimai (tiekėjas, neatitinkantis kvalifikacijos reikalavimų, buvo pripažintas pirkimo laimėtojui, ar tiekėjui, atitinkančiam kvalifikacijos reikalavimus, nebuvo leista patikslinti kvalifikacijos duomenų ir pan. (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio komentarą*) ir kt.

Pavyzdys

Bendrovė, kuri faktiškai savęs nelaiko perkančiąja organizacija, visus bendrovės įsigijimus vykdo netaikydama VPĮ reikalavimų, o vadovaudamasi savo vidinėmis pirkimų taisyklėmis. Vis dėlto įsiteisėjusiu teismo sprendimu bendrovė yra pripažįstama perkančiąja organizacija. Atsižvelgiant į tai, kad teismo sprendimu bendrovė pripažįstama perkančiąja organizacija, visos po tokio teismo sprendimo sutartys, sudarytos atlikus pirkimus netaikant VPĮ reikalavimų, teismo galėtų būti pripažintos negaliojančiomis.

2. VPĮ 105 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos salygos, kurioms esant, teismas negali pripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia pagal VPĮ 100 straipsnio 1 dalies 1 punktą. Taigi 105 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos tam tikros to paties straipsnio 1 dalies taikymo išimtys. Net jei perkančioji organizacija sudarė pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį nepaskelbusi apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbusi apie supaprastintą pirkimą CVP IS, kai tai nėra leidžiama pagal šio įstatymo reikalavimus, teismas negali pripažinti šios sutarties negaliojančia, jei yra šios sąlygos:

1) perkančioji organizacija nusprendė, kad šiuo įstatymu leidžiama nepaskelbti apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbti apie supaprastintą pirkimą CVP IS;

2) perkančioji organizacija paskelbė savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą;

3) pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastinto pirkimo atveju – ne anksčiau kaip po 5 darbo dienų) nuo savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimo paskelbimo dienos.

Pažymėtina, kad, vadovaujantis VPĮ 32 straipsniu, perkančioji organizacija, atlikdama pirkimą, apie kurį, jos manymu, neprivalo skelbti Europos Sąjungos leidinių biuras ir (arba) neprivaloma

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

skelbti CVP IS, priėmusi sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą, gali paskelbti savanorišką *ex ante* skaidrumo skelbimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 32 straipsnio komentarą*).

Atitinkamai ESTT taip pat yra išaiškinęs, kad, kai viešojo pirkimo sutartis yra sudaryta nepaskelbus apie pirkimą, nors pagal įstatymo reikalavimus toks pirkimas turėjo būti paskelbtas, tokia sutartis negali būti pripažinta negaliojančia, jeigu buvo įvykdytos prieš tai nurodytos sąlygos[21]. Nepaisant to, perkančiosios organizacijos privalo atsakingai įvertinti, ar konkrečiu atveju jos (ne)privalo vadovautis VPĮ reikalavimais.

Nors tiek VPĮ 32 straipsnio, tiek VPĮ 105 straipsnio 2 dalies pažodiniame tekste *ex ante* skaidrumo skelbimas siejamas tik su atvejais, kai perkančioji organizacija neskelbia pirkimo, nors tai nėra leidžiama pagal šio įstatymo reikalavimus, vis dėlto, atsižvelgiant į VPĮ 32 straipsnio normos tikslą, pirkimo ar preliminarioji sutartis negalėtų būti pripažinta negaliojančia ir tais atvejais, kai savanoriškas *ex ante* skaidrumo skelbimas buvo paskelbtas, sudarant vidaus sandorius, taip pat kitais atvejais, kuomet perkančioji organizacija mano, kad VPĮ reikalavimai apskritai yra netaikomi (*detaliau žiūrėti VPĮ 32 straipsnio komentarą*).

Papildomai pažymėtina, kad nurodytos sąlygos turi būti taikomos kumuliatyviai (visos kartu) – nesant bent vienos iš jų, pirkimo ar preliminarioji sutartis turi būti pripažinta negaliojančia pagal VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 1 punktą. Pavyzdžiui, jei perkančioji organizacija, *pirma*, nepaskelbė apie pirkimą, nors pagal VPĮ privalėjo apie jį paskelbti, arba sudarė sutartį, neatliekant pirkimo, nors privalėjo vadovautis VPĮ reikalavimais, *antra*, paskelbė savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą, tačiau sudarė pirkimo ar preliminariąją sutartį anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastinto pirkimo atveju – anksčiau kaip po 5 darbo dienų) nuo savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimo paskelbimo dienos, tokiu atveju teismas pripažįsta tokią sutartį negaliojančia.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 105 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta būtinoji sąlyga dėl atitinkamo sutarties sudarymo termino yra pagrįsta įstatymo leidėjo įtvirtintais pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai terminais, kurie nustatyti VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 102 straipsnio 1 dalies komentarą*) bei pirkimo sutarties atidėjimo terminais, kurie nustatyti VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3. VPĮ 105 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant, teismas negali pripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia pagal VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 3 punktą. Kitaip tariant, net jei perkančioji organizacija pažeidė VPĮ 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatas, teismas negali pripažinti šios sutarties negaliojančia, jei yra visos šios sąlygos:

1) perkančioji organizacija mano, kad sudarydama pirkimo sutartį ji laikėsi VPĮ 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatų (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių komentarus*) – šiuo atveju vertinama, ar perkančioji organizacija buvo įsitikinusi, jog elgiasi tinkamai. Kitaip tariant, įstatymų leidėjas VPĮ 105 straipsnio 3 dalyje įtvirtino išimtį, pagal kurią yra vertinamas perkančiosios organizacijos kaltės laipsnis, pažeidžiant VPĮ 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių normas.

Pavyzdys

Vykdydamos atnaujintą varžymąsi, vadovaujantis VPĮ 78 straipsnio 6 dalimi, perkančiosios organizacijos privalo nustatyti kiekvieno pirkimo atveju pakankamą pasiūlymų pateikimo terminą. Įstatyme nėra įtvirtinta, koks terminas yra pakankamas, taigi, tai yra vertinamojo pobūdžio norma. Atitinkamai, jei perkančioji organizacija nustatytų terminą, kuris, jos manymu, yra pakankamas, tačiau vėliau būtų pripažinta, kad nebuvo atsižvelgta į pirkimo objekto sudėtingumą, taip pat į kitus svarbius dalykus ir į laiką, kurio reikia pasiūlymams pateikti (pavyzdžiui, nustatytas terminas apėmė šventinį ir tarpšventinį laikotarpį, po kurio tiekėjams buvo likusios vos kelios darbo dienos iki termino pabaigos), būtų galima taikyti VPĮ 100 straipsnio 3 dalį, jeigu egzistuotų kitos dvi sąlygos.

2) perkančioji organizacija suinteresuotiems dalyviams išsiuntė pranešimus apie sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą pagal VPĮ 58 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus – VPĮ 58 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija kandidatams ir dalyviams ne vėliau kaip per 5 darbo dienas praneša apie priimtą sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą, dėl kurio bus sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, arba sprendimą leisti dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje, pateikia šio straipsnio 2 dalyje nurodytos atitinkamos informacijos, kuri dar

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

nebuvo pateikta pirkimo procedūros metu, santrauką, nurodo nustatytą pasiūlymų eilę, laimėjusį pasiūlymą ir tikslų atidėjimo terminą (*detaliau žiūrėti VPĮ 58 straipsnio 1 dalies komentarą*);

3) pirkimo sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – ne anksčiau negu po 5 darbo dienų) nuo pranešimų apie sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą išsiuntimo suinteresuotiems dalyviams dienos, o jeigu šie pranešimai nebuvo siunčiami elektroninėmis priemonėmis, – ne anksčiau kaip po 15 dienų nuo šių pranešimų išsiuntimo kitomis priemonėmis dienos – ši sąlyga taip pat yra pagrįsta įstatymo leidėjo įvertintais pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai terminais, kurie nustatyti VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 102 straipsnio 1 dalies komentarą*) bei pirkimo sutarties atidėjimo terminais, kurie nustatyti VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*).

Papildomai pažymėtina, kad nurodytos sąlygos turi būti taikomos kumuliatyviai (visos kartu) – nesant bent vienos iš jų, pirkimo ar preliminarioji sutartis turi būti pripažinta negaliojančia pagal VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 3 punktą.

[1] VPĮ 105 straipsnio nuostatose yra įgyvendinamos Direktyvos 2007/66 2d straipsnio, taip pat preambulės nuostatos.

[2] LAT 2010 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2010.

[3] Soloveičik Deividas, Šimanskis Karolis. *Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos teismų praktiką*. ISSN 1392–1274. TEISĖ, 2012, p. 84.

[4] LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2009; ESTT 2005 m. kovo 3 d. sprendimas byloje *Fabricom*, C-21/03 ir C-34/03.

[5] Direktyvos 2007/66 2 straipsnio 2 dalies, taip pat preambulės nuostatose.

[6] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[7] LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009; 2010 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-505/2009; 2013 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-474/2013; 2017 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-301-469/2017.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[8] LAT 2010 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-505/2009 ; 2016 m. sausio 6 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-415/2016; 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-360-248/2018; 2017 m. vasario 14 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[9] LAT 2010 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-339/2010.

[10] LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010; 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-437-690/2015; 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-690/2019.

[11] LAT 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-690/2019.

[12] LAT 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-690/2019.

[13] LAT 2016 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-89-378/2016.

[14] LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013; 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014.

[15] ESTT 2018 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje *Ruhrgier*, Nr. C-518/17.

[16] ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau* C-470/99; 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, C-327/00; 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl,* C-241/06;

[17] LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2009; 2009 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-35/2009; 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2010; 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010.

[18] LAT 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2010.

[19] LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2009; 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011.

[20] LAT 2009 m. lapkričio 15 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2009; 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[21] ESTT 2014 m. rugsėjo 11 d. sprendimas byloje *Fastweb*, C-19/13.

105 straipsnis. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimas negaliojančia

1. Teismas pripažįsta pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį negaliojančia bet kuriuo iš šių atvejų:

1) perkančioji organizacija sudarė pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį nepaskelbusi apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbusi apie

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

supaprastintą pirkimą Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, kai tai nėra leidžiama pagal šio įstatymo reikalavimus;

2) perkančioji organizacija pažeidė šio įstatymo 86 straipsnio 8 dalyje, 103 straipsnio 2 dalyje ar 104 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus, dėl ko teismui prašymą pateikęs ar ieškinį pareiškęs dalyvis neturėjo galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo, ir kartu perkančioji organizacija pažeidė ir kitus šio įstatymo reikalavimus, jeigu tas pažeidimas turėjo neigiamos įtakos teismui prašymą pateikusio ar ieškinį pareiškusio dalyvio galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį;

3) perkančioji organizacija pažeidė šio įstatymo 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatas ir, sudarydama pirkimo sutartį, pasinaudojo išimtimi, leidžiančia netaikyti atidėjimo termino;

4) nustačius kitų šio įstatymo imperatyviųjų nuostatų šiurkščių pažeidimų.

2. Teismas negali pripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia pagal šio straipsnio 1 dalies 1 punktą, jeigu yra visos šios sąlygos:

1) perkančioji organizacija nusprendė, kad šiuo įstatymu leidžiama nepaskelbti apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbti apie supaprastintą pirkimą Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje;

2) perkančioji organizacija paskelbė savanoriško ex ante skaidrumo skelbimą;

3) pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastinto pirkimo atveju – ne anksčiau kaip po 5 darbo dienų) nuo savanoriško ex ante skaidrumo skelbimo paskelbimo dienos.

3. Teismas negali pripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia pagal šio straipsnio 1 dalies 3 punktą, jeigu yra visos šios sąlygos:

1) perkančioji organizacija mano, kad sudarydama pirkimo sutartį ji laikėsi šio įstatymo 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatų;

2) perkančioji organizacija suinteresuotiems dalyviams išsiuntė pranešimus apie sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą pagal šio įstatymo 58 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus;

3) pirkimo sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – ne anksčiau negu po 5 darbo dienų) nuo pranešimų apie sprendimą nustatyti laimėjusį

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiūlymą išsiuntimo suinteresuotiems dalyviams dienos, o jeigu šie pranešimai nebuvo siunčiami elektroninėmis priemonėmis, – ne anksčiau kaip po 15 dienų nuo šių pranešimų išsiuntimo kitomis priemonėmis dienos.

VPĮ 105 straipsnyje[1] yra įtvirtinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia pagrindai ir tvarka. Teismas pripažįsta pirkimo ar preliminariąją sutartį negaliojančia, jeigu nustato imperatyvių teisės normų pažeidimų, išskyrus, jeigu egzistuoja komentuojamo VPĮ 105 straipsnio 2 ir 3 dalyje nustatytos sąlygos (*detaliau žiūrėti VPĮ 100 straipsnio 2 ir 3 dalies komentarus*), be to, pagal VPĮ 107 straipsnio 1 dalį teismas tenkina reikalavimą tik dėl žalos atlyginimo ir nenaikina sutarties, jeigu buvo laikomasi VPĮ 105 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių (*detaliau žiūrėti VPĮ 107 straipsnio 1 dalies komentarą*).

Viešųjų pirkimų teisinių santykių reglamentavimo tam tikras ypatumas yra tas, kad dominuoja viešajai teisei būdingas imperatyvusis teisinio reguliavimo metodas, t. y. vyrauja privalomojo pobūdžio nuostatos. VPĮ siekiama užtikrinti racionalų valstybės biudžeto lėšų naudojimą, kokybišką prekių ir paslaugų, reikalingų užtikrinti valstybės ir savivaldybių darnią ir tinkamą veiklą, gavimą, skatinti konkurenciją ir rinkos plėtrą, garantuoti lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir skaidrumo principų įgyvendinimą. Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl VPĮ viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos aiškintinos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas[2]. Taigi, atitinkamai tais atvejais, kai VPĮ pažeidimai yra esminiai (t. y. ne formalūs, grynai procedūriniai), jie lemia perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumą, o jų nustatymas suponuoja teismų pareigą, o ne diskreciją pripažinti skundžiamus perkančiosios organizacijos veiksmus, įskaitant ir viešojo pirkimo sutarties sudarymą, neteisėtais ir juos panaikinti[3]. Be to, kasacinio teismo šiuo aspektu taip pat išaiškinta, kad, vertinant perkančiosios organizacijos veiksmų ir sprendimų teisėtumą, ypač tais atvejais, kai nėra aiškių VPĮ nuostatų atitinkamoje srityje, reikėtų atsižvelgti ir į atitinkamų jos veiksmų ar sprendimų realiai sukeliamas pasekmes. Tam taikytinas tiekėjų nepagrįsto konkurencinio pranašumo vertinimo kriterijus. Reikia įvertinti tai, kiek perkančiosios organizacijos veiksmai dėl vieno tiekėjo faktiškai (realiai) paveikė kitus tiekėjus ir ar pirmajam tiekėjui buvo suteikta daugiau teisių negu kitiems, t. y. ar perkančiosios

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijos veiksmai dėl vieno tiekėjo pakeitė šio tiekėjo padėtį ir situaciją kitų tiekėjų nenaudai[4].

VPĮ 105 straipsnio nuostatose, be kita ko, įtvirtintos negaliojančio sandorio prezumpcijos, kurių reguliavimas harmonizuotas Europos Sąjungos lygmeniu[5]. Taigi tai – konkreti CK 1.80 straipsnio 1 dalies nuostatų išraiška. Ši norma buvo įtvirtinta, siekiant užkirsti kelią rimtiems VPĮ pažeidimams bei už juos įtvirtinti veiksmingas sankcijas. Pažymėtina, kad vienu iš šiurkščiausiu pažeidimu pripažįstamas tiesioginis sutarties sudarymas (angl. *direct contracting*) (sutarties sudarymas, nesivadovaujant VPĮ reikalavimais). Būtent todėl Direktyvoje 2007/66, atitinkamai – ir VPĮ 105 straipsnyje, buvo įtvirtinta ši teisių gynimo priemonė. Kitaip tariant, Direktyvoje 2007/66 ir VPĮ 105 straipsnyje įtvirtinto sutarties pripažinimo negaliojančia tikslas – iš esmės užtikrinti, kad nebūtų sudaromi tiesioginiai sandoriai.

ESTT šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad pripažinus sutartį sudarytą per viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūrą, negaliojančia, sutartis nebeegzistuoja ir tam tikrais atvejais nebevykdoma, o tai yra esminė administracinės ar teisminės valdžios institucijų intervencija į asmenų ir valstybės įstaigų sutartinius santykius. Toks sprendimas gali sukelti didelių trukdžių ir ekonominių nuostolių ne tik asmeniui, su kuriuo sudaryta atitinkama viešojo pirkimo sutartis, bet ir perkančiajai organizacijai, taigi, ir visuomenei, kuri galiausiai naudojasi darbais ir paslaugomis, dėl kurių sudaryta atitinkama viešojo pirkimo sutartis. Taigi, Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas suteikė daugiau reikšmės teisiniam saugumui prašymų pripažinti sutartį negaliojančia atveju, o ne ieškinio dėl žalos atlyginimo atveju (*detaliau žiūrėti VPĮ 107 straipsnio komentarą*). Dėl to, siekiant pasinaudoti VPĮ 105 straipsnyje įtvirtinta galimybe pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį pripažinti negaliojančia, reikia laikytis specifinių įtvirtintų procedūrų ir terminų (*detaliau žiūrėti VPĮ 102 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Pagal nuosekliai suformuotą kasacinio teismo praktiką, viešojo pirkimo procedūras pripažinus neteisėtomis, turi būti sprendžiama dėl perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų padarinių. Tais atvejais, kai pagal neteisėtus perkančiosios organizacijos sprendimus sudaryta viešojo pirkimo sutartis, nėra pagrindo nutraukti pirkimo (ar panaikinti neteisėtus sprendimus), nes jis pagal įstatymą dėl sudaryto sandorio laikomas pasibaigusiu, todėl perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai tokiu atveju ieškovui, pateikusiam prašymą ar pareiškusiam ieškinį, nebesukelia teisinių padarinių; nustačius atitinkamas aplinkybes, ginčijamas perkančiosios

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijos sprendimas pripažįstamas neteisėtu, pasibaigusio pirkimo procedūros nenutraukiamos (neteisėti sprendimai nepanaikinami), o sprendžiama dėl sudarytos viešojo pirkimo sutarties galiojimo[6], t. y. sprendžiama dėl viešojo pirkimo sutarties pripažinimo niekine ir jos panaikinimo VPĮ 105 straipsnio pagrindu arba jos išsaugojimo ir alternatyviųjų sankcijų taikymo VPĮ 106 straipsnio pagrindu[7] (*detaliau žiūrėti VPĮ 106 straipsnio komentarą*). Viešojo pirkimo sutartys, esant VPĮ 105 straipsnio 1 dalyje įtvirtintoms sąlygoms, pripažįstamos neteisėtomis kaip niekiniai sandoriai. Niekinio sandorio teisines pasekmės ir niekinio sandorio faktą teismas konstatuoja *ex officio* (savo iniciatyva) (CK 1.78 straipsnio 5 dalis), neatsižvelgdamas į bylos dalyvių reikalavimus (CK 1.78 straipsnio 5 dalis). Taigi, teismas pripažįsta sandorį niekiniu tiek bylos dalyviams pareiškus tokį reikalavimą, tiek jo nepareiškus, ir kiekvienu atveju sprendžia dėl niekinio sandorio teisinių padarinių, nes tik išsprendus dėl negaliojančio sandorio teisinių padarinių užbaigiamas ginčo sprendimas ir atkuriama teisinė taika[8].

Pažymėtina, kad teismams sprendžiant perkančiosios organizacijos sprendimų pripažinimo neteisėtais klausimą, kartu kyla ir kitų padarinių taikymo klausimas (restitucijos arba žalos atlyginimo (CK 1.80 straipsnio 2 dalis, VPĮ 107 straipsnis (*detaliau žiūrėti VPĮ 107 straipsnio komentarą*). Restitucija – civilinės prievolių teisės, bet ne viešųjų pirkimų institutas. Dėl to, sprendžiant ginčus dėl viešųjų pirkimų procedūrų teisėtumo ir jų pagrindu sudarytų sutarčių negaliojimo, restitucija turi būti taikoma pagal CK šeštosios knygos normas. Papildomai pažymėtina, kad įprastai restitucija galima tik dėl prekių pirkimo sutarčių[9].

Viešojo pirkimo ar preliminariąją sutartį pripažinus negaliojančia, tam tikrais atvejais šalys pagal kasacinio teismo praktiką gali būti grąžinamos į iki pažeidimo buvusią padėtį. Konstatavus, jog perkančioji organizacija netinkamai atliko atitinkamą jai pagal VPĮ tenkančią pareigą, šios pareigos vykdymo tinkamas pagal VPĮ nepradingsta, t. y. pažeidusi VPĮ įtvirtintą tvarką, perkančioji organizacija vis tiek turi atlikti veiksmus, kurie šią tvarką atitiktų. Šalių grąžinimo į pirminę padėtį apimtis priklauso nuo to, ar yra pagrindas grąžinti konkretų dalyvį į pirminę prieš pažeidimą buvusią padėtį; jei teismas konstatuoja, kad tam tikro tiekėjo pasiūlymas neteisėtai buvo neatmestas kaip neatitinkantis pirkimo sąlygų, perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumas, t. y. pasiūlymų vertinimo netinkamumas, nesudaro pagrindo tokį dalyvį grąžinti į pirminę, prieš pažeidimą buvusią padėtį, nes dėl tokio tiekėjo perkančioji organizacija negali priimti jokio kito sprendimo kaip tik jo pasiūlymą atmesti[10].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad šalių grąžinimo į prieš pažeidimą buvusią padėtį ribojimas gali būti susijęs su viešojo pirkimo sutarties sudarymu ir ypač su reikšmingos jos dalies įvykdymu, dėl ko pasikeičia pirkimo objektas ir neįmanoma užtikrinti viešųjų pirkimų principų laikymosi; pavyzdžiui, dėl sumažėjusios pirkimo objekto apimties tam tikri reikalavimai tiekėjams gali tapti neproporcingi, be to, neatmestina tikimybė, kad mažesnės vertės pirkime galėtų dalyvauti daugiau tiekėjų, ir pan.[11].

Pavyzdys

Teismas pripažino, kad tiekėjo pasiūlymas pirkime buvo atmestas neteisėtai. Perkančioji organizacija iki tol sudarė sutartį su kitu tiekėju, kuris buvo neteisėtai pripažintas pirkimo laimėtoju.

Pirkimo objektas šiuo atveju pirkimo sąlygose buvo išsamiai detalizuotas (nustatytas reikalavimas pateikti plačios apimties žiniaraščius), be to, atsiskaitymas su rangovu numatytas ne pagal fiksuotos kainos, o fiksuoto įkainio kainodaros taisyklę, taigi, su tiekėju pagal sutartį atsiskaitoma pagal faktiškai atliktus darbus. Iki teismo pripažinimo, kad sutartis buvo sudaryta neteisėtai, laimėtojas buvo įvykdęs 5 proc. pirkimo sutarties vertės.

Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, teismas pripažino, kad neracionalu išsaugoti viešojo pirkimo sutartį, skiriant baudą, kuri ex lege (pagal įstatymą) galėtų viršyti neteisėtai iš pirkimo pašalinto tiekėjo ir neteisėtai laimėtoju pripažinto tiekėjo pasiūlytų kainų skirtumą. Taigi, šiuo atveju teismas išaiškino, kad šalių grįžimas į prieš pažeidimą buvusią padėtį yra galimas, o neteisėtai sudaryta pirkimo sutartis pripažintina negaliojančia[12].

Teismai, spręsdami dėl niekinio sandorio padarinių, turi aiškiai nustatyti, kokios teisės normos, kuriomis šie padariniai reglamentuojami, atitinkamu atveju turi būti taikomos. Tai svarbu ne tik siekiant užtikrinti tinkamą teisės normų taikymą ir teisingą ginčo sprendimą, bet kartu ir kreditoriui prieisiant adekvatų jo naudai vykdytinos piniginės prievolės dydį (apimtį). Tuo atveju, kai tiekėjas pareiškia ieškinį perkančiajai organizacijai dėl apmokėjimo už suteiktas paslaugas ar atliktus darbus pagal sutartį, kuri pripažįstama niekine, ieškovo reikalavimas (atsiskaitymo pagal sandorį klausimas) nagrinėtinas remiantis taisyklėmis, reglamentuojančiomis niekinio sandorio padarinių taikymą, ir nustačius, kad tokios sutarties pagrindu atsakovo užsakymu paslaugos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

faktiškai buvo suteiktos, taikytinos be pagrindo įgyto turto ar nepagrįstą praturtėjimą reglamentuojančios teisės normos (CK 6.237 straipsnio 1 dalis, 6.240 straipsnis, 6.242 straipsnio 1 dalis).

Kasacinis teismas, keisdamas ankstesnę savo praktiką dėl tiekėjo naudai vykdytinos perkančiosios organizacijos piniginės prievolės teismui viešojo pirkimo sutartį pripažinus negaliojančia *ab initio*, išaiškino, kad tais atvejais, kai pripažįstama niekine viešojo paslaugų teikimo sutartis, pagal kurią faktinis paslaugų teikimas jau yra įvykęs, ir restitucija natūra yra negalima (nes prievoles pagal šią sutartį įvykdė tik tiekėjas), atlyginimo dydis už suteiktas paslaugas negali būti nustatomas pagal negaliojančios sutarties sąlygas, o perkančiosios organizacijos nepagrįsto sutaupymo vertė apskaičiuotina pagal analogiško sandorio vertės kriterijų (ar kitus teisingo atlyginimo metodus)[13].

Papildomai pažymėtina, kad viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia ar išsaugojimas – vėliausiai byloje spręstini klausimai. Teismai pirmiausia turi nagrinėti perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumą, kurio vertinimas neturi priklausyti nuo viešojo pirkimo procedūrų ar sutarties svarbos. Jei byloje kyla pareikis išsaugoti sutartį, VPĮ įtvirtinti ir teismų naudotini mechanizmai. Vis dėlto neturėtų būti tokios situacijos, kai perkančiosios organizacijos sprendimų vertinimas priklauso nuo siekio išsaugoti viešojo pirkimo santykius[14].

1. VPĮ 105 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad pirkimo ar preliminariąją sutartį negaliojančia pripažįsta teismas. Teismas pripažįsta pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį negaliojančia bet kuriuo iš šių atvejų:

1) Perkančioji organizacija sudarė pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį nepaskelbusi apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbusi apie supaprastintą pirkimą Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, kai tai nėra leidžiama pagal šio įstatymo reikalavimus

Reikalavimai perkančiosioms organizacijoms skelbti apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba apie supaprastintą pirkimą CVP IS yra įtvirtinti VPĮ 31 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 31 straipsnio komentarą*). Atitinkamai VPĮ 31 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta, kad perkančiosios organizacijos visais atvejais turi pareigą skelbti apie pirkimą arba

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

projekto konkursą, išskyrus atvejus, kai pirkimas vykdomas neskelbiamų derybų būdu arba vadovaujantis VPĮ 30 straipsnio 3 dalies nuostatomis, kartu buvo ir kviečiama dalyvauti pirkime, ir teikiamas išankstinis informacinis skelbimas (*detaliau žiūrėti VPĮ 30 ir 31 straipsnių komentarus*). Taigi, pirkimo ar preliminarioji sutartis teismo pripažįstama negaliojančia, jeigu perkančioji organizacija nepaskelbė apie tarptautinį arba supaprastintą pirkimą, nors pagal VPĮ reikalavimus tai privalėjo padaryti[15]. Pažymėtina, kad pirkimo ar preliminarioji sutartis šiuo pagrindu negali būti pripažinta negaliojančia, jei perkančioji organizacija nepaskelbė apie pirkimą, apie kurį privalėjo paskelbti, tačiau paskelbė savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą pagal VPĮ 32 straipsnį, laikantis VPĮ 105 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų sąlygų (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 2 dalies komentarą*).

2) Perkančioji organizacija pažeidė VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje arba 103 straipsnio 2 dalyje arba 104 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus, dėl ko teismui prašymą pateikęs ar ieškinį pareiškęs dalyvis neturėjo galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo, ir kartu perkančioji organizacija pažeidė ir kitus šio įstatymo reikalavimus, jeigu tas pažeidimas turėjo neigiamos įtakos teismui prašymą pateikusio ar ieškinį pareiškusio dalyvio galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį

VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintų reikalavimų pažeidimas reiškia, kad perkančioji organizacija sudarė pirkimo ar preliminariąją sutartį anksčiau, nei įstatyme įtvirtintas pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas. Pagal VPĮ 86 straipsnio 8 dalį pirkimo ar preliminarioji sutartis turi būti sudaroma nedelsiant, tačiau ne anksčiau, negu pasibaigė atidėjimo terminas, kuris negali būti trumpesnis kaip 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – ne trumpesnis kaip 5 darbo dienos), o jeigu pranešimas apie sprendimą nustatyti laimėjusį pirkimo pasiūlymą nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, negali būti trumpesnis kaip 15 dienų. Atidėjimo terminas gali būti netaikomas, kai: (i) vienintelis suinteresuotas dalyvis yra tas, su kuriuo sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir nėra suinteresuotų kandidatų; (ii) pirkimo sutartis sudaroma dinaminės pirkimo sistemos pagrindu arba preliminariosios sutarties pagrindu; (iii) pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo termino sąvoka yra įtvirtinta VPĮ 2 straipsnio 43 dalyje, kurioje nustatyta, kad pirkimo ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas – pagal VPĮ reikalavimus nustatytas laikotarpis, kuris prasideda nuo pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo iš perkančiosios organizacijos suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos ir, kuriam pasibaigus sudaroma pirkimo sutartis arba preliminarioji sutartis (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 43 dalies komentarą*). ESTT yra suformavęs atidėjimo termino teisinius pagrindus ir šiuo aspektu išaiškinęs, kad su tiekėjų veiksmingos teisinės gynybos principu, išplaukiančiu iš Direktyvos 89/665 1 straipsnio, nedera situacija, kai po perkančiosios organizacijos sprendimo paskelbti pirkimo laimėtoją iš karto priimamas sprendimas sudaryti viešojo pirkimo sutartį, t. y. šie sprendimai priimami vienu ar panašiu metu, arba net tada, kai šie sprendimai yra sudėtinės vieno sprendimo dalys. Tokiais atvejais tiekėjui, siekiančiam ginčyti pirkimo rezultatus nepaliekama nei teisinės, nei faktinės galimybės jų pakeisti. Atidėjimo terminas – viena iš tiekėjų teisių gynimo priemonių, todėl ši priemonė visuomet turi būti įgyvendinama kartu su tiekėjų teisių veiksmingos (efektyvios) gynybos teisiniu principu[16].

Pagal VPĮ 103 straipsnio 2 dalį perkančiosios organizacijos, gavusios pretenziją, privalo nedelsiant sustabdyti pirkimo procedūrą, kol bus išnagrinėta pretenzija ir priimtas sprendimas. Perkančiosios organizacijos neturi teisės sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – anksčiau negu po 5 darbo dienų) nuo rašytinio pranešimo apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo pretenziją pateikusiam tiekėjui, suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos, o jeigu šis pranešimas nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, – ne anksčiau kaip po 15 dienų.

Šie reikalavimai glaudžiai susiję su perkančiųjų organizacijų pareiga, nagrinėjant pretenzijas, užtikrinti, jog tiekėjų galimybė pasinaudoti peržiūros procedūromis būtų ne formali, bet realiai įgyvendinama. Peržiūros procedūros veiksmingumo principas suponuoja efektyvių perkančiosios organizacijos veiksmų ir sprendimų apskundimo priemonių buvimą ir galimybę jomis realiai pasinaudoti[17] (*detaliau žiūrėti VPĮ 103 straipsnio 2 dalies komentarą*). Taigi, VPĮ 103 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų reikalavimų pažeidimas reiškia, kad perkančioji organizacija neužtikrino tiekėjui galimybės (t. y. nesuteikė pakankamai laiko) įvertinti situacijos ir nuspręsti dėl jo teisių gynimo.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Kitaip tariant, dėl tokio pažeidimo tiekėjas negalėjo pasinaudoti jam priklausančiomis teisių gynimo priemonėmis.

Tuo tarpu VPĮ 104 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų reikalavimų pažeidimas reiškia, kad perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo prašymo ar ieškinio teismui kopiją, nesustabdė pirkimo procedūrų ir sudarė pirkimo ar preliminariąją sutartį. Pagal VPĮ 104 straipsnio 2 dalį perkančiosioms organizacijoms draudžiama, gavusioms nurodytą informaciją apie pateiktą prašymą ar pareikštą ieškinį, sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, kol nesibaigė atidėjimo terminas ar šio įstatymo 103 straipsnio 2 dalyje, 105 straipsnio 2 dalies 3 punkte ir 105 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodyti terminai ir kol perkančioji organizacija negavo teismo pranešimo apie: (i) motyvuotą teismo nutartį, kuria atsisakoma priimti ieškinį; (ii) motyvuotą teismo nutartį dėl tiekėjo prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones atmetimo, kai šis prašymas teisme buvo gautas iki ieškinio pareiškimo; (iii) teismo rezoliuciją priimti ieškinį netaikant laikinųjų apsaugos priemonių (*detaliau žiūrėti VPĮ 104 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Pažymėtina, kad teismas pirkimo ar preliminariąją sutartį pripažįsta negaliojančia komentuojamo VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintu pagrindu tik tais atvejais, kai perkančioji organizacija ne tik pažeidė vieną iš šių normų, t. y. VPĮ 86 straipsnio 8 dalį, 103 straipsnio 2 dalį ar 104 straipsnio 2 dalį, dėl ko teismui prašymą pateikęs ar ieškinį pareiškęs dalyvis neturėjo galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo, bet tuo pačiu pažeidė ir kitus VPĮ reikalavimus, jeigu tas pažeidimas turėjo neigiamos įtakos teismui prašymą pateikusio ar ieškinį pareiškusio dalyvio galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį. Kasacinio teismo praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad nukrypimas nuo VPĮ nustatytos konkrečios procedūros iš esmės neturi įtakos dalyvių ir kitų tiekėjų teisių apimčiai, nebent besiskundžiantis dalyvis ar tiekėjas iš tiesų įrodytų, kad šiais veiksmais buvo pažeisti jo teisėti iš VPĮ kildinami interesai ir taip nepagrįstai suvaržyta galimybė sudaryti viešojo pirkimo sutartį[18].

Kasacinio teismo, kaip nurodyta pirmiau, taip pat išaiškinta, kad, vertinant VPĮ nuostatų ir viešųjų pirkimų principų galimą pažeidimą bei perkančiosios organizacijos veiksmų ir priimtų sprendimų teisėtumą, atsižvelgtina į atitinkamų jos veiksmų ar sprendimų realiai sukeliamus padarinius tiekėjams, todėl būtina įvertinti tai, kiek perkančiosios organizacijos veiksmai tiekėjus faktiškai paveikė[19]. Tuo tarpu, jeigu perkančioji organizacija pažeidė tik VPĮ 86 straipsnio 8 dalį, 103

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

straipsnio 2 dalį ar 104 straipsnio 2 dalį, tačiau nepadarė kitų VPĮ pažeidimų, kurie turėjo neigiamos įtakos dalyvio, pateikusio prašymą, ar pareiškusio ieškinį, galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį – tokiu atveju sutartis nėra pripažįstama negaliojančia, o yra taikomos alternatyvios sankcijos pagal VPĮ 106 straipsnį (*detaliau žiūrėti VPĮ 106 straipsnio komentarą*).

3) *perkančioji organizacija pažeidė VPĮ 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatas ir, sudarydama pirkimo sutartį, pasinaudojo išimtimi, leidžiančia netaikyti atidėjimo termino*

VPĮ 78 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta, kad, vykdydama VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 2 punkte (atnaujintas tiekėjų varžymąsi, kai preliminariojoje sutartyje nustatytos ne visos prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų vykdymo sąlygos (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 2 punkto komentarą*) arba 3 punkte (iš dalies atnaujintas tiekėjų varžymasis (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 5 dalies 3 punkto komentarą*) nurodytą atnaujintą tiekėjų varžymąsi, perkančioji organizacija turi vadovautis tokiomis pačiomis sąlygomis, kurios buvo taikomos sudarant preliminariąją sutartį, arba prireikus tiksliau suformuluotomis sąlygomis ar kitomis pirkimo dokumentuose nurodytomis sąlygomis. Pagal VPĮ 78 straipsnio 6 dalį atnaujintą tiekėjų varžymąsi perkančioji organizacija vykdo pagal šią procedūrą: (i) raštu kreipiasi į tiekėjus ir prašo iki nustatyto pasiūlymų pateikimo termino pabaigos raštu pateikti pasiūlymus dėl konkrečios pirkimo sutarties sudarymo; kvietime pateikti pasiūlymą, be kitos informacijos, turi būti nurodytas reikalavimas tiekėjui patvirtinti, kad Europos bendrajame viešųjų pirkimų dokumente nurodyta informacija, kuri pateikta perkančiajai organizacijai, teikiant pasiūlymą dėl preliminariosios sutarties sudarymo, yra nepasikeitusi, arba, jei pasikeitusi, pateikti aktualią informaciją; (ii) nustato kiekvieno pirkimo atveju pakankamą pasiūlymų pateikimo terminą, atsižvelgdama į pirkimo objekto sudėtingumą, taip pat į kitus svarbius dalykus ir į laiką, kurio reikia pasiūlymams pateikti; (iii) užtikrina, kad pasiūlymai išliktų konfidencialūs iki jų pateikimo termino pabaigos; (iv) išrenka laimėjusį pasiūlymą pateikusį tiekėją, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose ir preliminariojoje sutartyje nustatytais pasiūlymų vertinimo kriterijais, ir su šį pasiūlymą pateikusiu tiekėju sudaro pirkimo sutartį (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 6 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

VPĮ 79 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija, sukurtos dinaminės pirkimo sistemos pagrindu atlikdama kiekvieną konkretų pirkimą, dėl pirkimo sutarties sudarymo vienu metu raštu privalo išsiųsti kvietimus visiems kandidatams, kuriems leista dalyvauti sistemoje, pateikti pasiūlymą; kai dinaminė pirkimo sistema suskirstyta į kategorijas, perkančioji organizacija išsiunčia kvietimus visiems kandidatams, kuriems leista dalyvauti atitinkamoje pirkimo kategorijoje; kvietime pateikiama VPĮ 3 priedo 1 punkte nurodyta informacija (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 9 dalies komentarą*). Tuo tarpu VPĮ 79 straipsnio 10 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija, vadovaudamasi pasiūlymų vertinimo kriterijais, nurodytais skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą, nustato laimėjusį pasiūlymą pateikusį dalyvį ir su juo sudaro pirkimo sutartį; prireikus šie kriterijai tiksliau apibrėžiami VPĮ 79 straipsnio 9 dalyje nurodytame kvietime pateikti pasiūlymą (*detaliau žiūrėti VPĮ 79 straipsnio 10 dalies komentarą*). Pažymėtina, kad teismas pirkimo ar preliminariąją sutartį pripažįsta negaliojančia komentuojamo VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintu pagrindu tik tais atvejais, kai perkančioji organizacija ne tik pažeidė vieną iš šių normų, t. y. VPĮ 78 straipsnio 6 dalį ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalis, bet tuo pačiu, sudarydama pirkimo sutartį, pasinaudojo išimtimi, leidžiančia netaikyti atidėjimo termino. Atitinkamai atidėjimo termino netaikymo išimtis įtvirtinta VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje, kurioje nustatyta, kad atidėjimo terminas gali būti netaikomas, kai: (i) vienintelis suinteresuotas dalyvis yra tas, su kuriuo sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir nėra suinteresuotų kandidatų; (ii) pirkimo sutartis sudaroma dinaminės pirkimo sistemos pagrindu arba preliminariosios sutarties pagrindu; (iii) pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*). Be to, pirkimo ar preliminarioji sutartis taip pat gali būti pripažinta negaliojančia VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintu pagrindu, jei egzistuoja visos VPĮ 105 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos sąlygos (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 3 dalies komentarą*).

4) *nustačius kitų šio įstatymo imperatyviųjų nuostatų šiurkščių pažeidimų*

Tai reiškia, kad pirkimo ar preliminarioji sutartis pripažįstama negaliojančia ir tais atvejais, kai nėra pažeistos VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 1 – 3 punktuose konkrečiai nurodytos normos, tačiau yra padaryti kiti privalomųjų viešųjų pirkimų normų, pirmiausia viešųjų pirkimų principų, pažeidimai.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Šiame kontekste kasacinio teismo išaiškinta, kad viešųjų pirkimų principų pažeidimas yra prilyginamas privalomų nuostatų pažeidimui būtent dėl to, kad šie, kaip ir kitos VPĮ privalomos nuostatos, susiję su viešojo intereso apsauga; viešųjų pirkimų principų pažeidimai yra objektyvaus ir absoliutaus pobūdžio; viešųjų pirkimų principų pažeidimo objektyvumas reiškiasi tuo, kad jo pripažinimui konstatuoti nesvarbios jokios kitos šalutinės aplinkybės, tokios kaip perkančiosios organizacijos atstovų nepatyrimas, jų kaltės laipsnis, žalos dydis ir pan.; viešųjų pirkimų principų pažeidimų absoliutumas reiškia, kad kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas lemia perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumą, t. y. kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas laikytinas esminiu pažeidimu, ir toks pažeidimo nustatymas suponuoja teismų pareigą pripažinti tokius perkančiosios organizacijos veiksmus neteisėtais ir spręsti dėl padarinių[20].

Pirkimo ar preliminarioji sutartis pripažįstama negaliojančia ir nustačius kitus privalomųjų normų pažeidimus, pavyzdžiui, jei buvo pažeisti VPĮ 55 straipsnio 9 dalyje įtvirtinti reikalavimai pasiūlymų tikslinimui (tiekėjui, tikslinant pasiūlymą, buvo leista pateikti naujus duomenis, dėl ko iš esmės reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas tapo reikalavimus atitinkančiu ir pan. (*detaliau žiūrėti VPĮ 55 straipsnio 9 dalies komentarą*), pažeisti VPĮ 45 straipsnyje įtvirtinti pasiūlymų vertinimo reikalavimai (tiekėjas, neatitinkantis kvalifikacijos reikalavimų, buvo pripažintas pirkimo laimėtojui, ar tiekėjui, atitinkančiam kvalifikacijos reikalavimus, nebuvo leista patikslinti kvalifikacijos duomenų ir pan. (*detaliau žiūrėti VPĮ 45 straipsnio komentarą*) ir kt.

Pavyzdys

Bendrovė, kuri faktiškai savęs nelaiko perkančiąja organizacija, visus bendrovės įsigijimus vykdo netaikydama VPĮ reikalavimų, o vadovaudamasi savo vidinėmis pirkimų taisyklėmis. Vis dėlto įsiteisėjusiu teismo sprendimu bendrovė yra pripažįstama perkančiąja organizacija. Atsižvelgiant į tai, kad teismo sprendimu bendrovė pripažįstama perkančiąja organizacija, visos po tokio teismo sprendimo sutartys, sudarytos atlikus pirkimus netaikant VPĮ reikalavimų, teismo galėtų būti pripažintos negaliojančiomis.

2. VPĮ 105 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant, teismas negali pripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia pagal VPĮ 100 straipsnio 1

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dalies 1 punktą. Taigi 105 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos tam tikros to paties straipsnio 1 dalies taikymo išimtys. Net jei perkančioji organizacija sudarė pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį nepaskelbusi apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbusi apie supaprastintą pirkimą CVP IS, kai tai nėra leidžiama pagal šio įstatymo reikalavimus, teismas negali pripažinti šios sutarties negaliojančia, jei yra šios sąlygos:

1) perkančioji organizacija nusprendė, kad šiuo įstatymu leidžiama nepaskelbti apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbti apie supaprastintą pirkimą CVP IS;

2) perkančioji organizacija paskelbė savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą;

3) pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastinto pirkimo atveju – ne anksčiau kaip po 5 darbo dienų) nuo savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimo paskelbimo dienos.

Pažymėtina, kad, vadovaujantis VPĮ 32 straipsniu, perkančioji organizacija, atlikdama pirkimą, apie kurį, jos manymu, neprivalo skelbti Europos Sąjungos leidinių biuras ir (arba) neprivaloma skelbti CVP IS, priėmusi sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą, gali paskelbti savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą (*detaliau žiūrėti VPĮ 32 straipsnio komentarą*).

Atitinkamai ESTT taip pat yra išaiškinęs, kad, kai viešojo pirkimo sutartis yra sudaryta nepaskelbus apie pirkimą, nors pagal įstatymo reikalavimus toks pirkimas turėjo būti paskelbtas, tokia sutartis negali būti pripažinta negaliojančia, jeigu buvo įvykdytos prieš tai nurodytos sąlygos[21]. Nepaisant to, perkančiosios organizacijos privalo atsakingai įvertinti, ar konkrečiu atveju jos (ne)privalo vadovautis VPĮ reikalavimais.

Nors tiek VPĮ 32 straipsnio, tiek VPĮ 105 straipsnio 2 dalies pažodiniame tekste *ex ante* skaidrumo skelbimas siejamas tik su atvejais, kai perkančioji organizacija neskelbia pirkimo, nors tai nėra leidžiama pagal šio įstatymo reikalavimus, vis dėlto, atsižvelgiant į VPĮ 32 straipsnio normos tikslą, pirkimo ar preliminarioji sutartis negalėtų būti pripažinta negaliojančia ir tais atvejais, kai savanoriškas *ex ante* skaidrumo skelbimas buvo paskelbtas, sudarant vidaus sandorius, taip pat tais atvejais, kuomet perkančioji organizacija mano, kad VPĮ reikalavimai apskritai yra netaikomi (*detaliau žiūrėti VPĮ 32 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Papildomai pažymėtina, kad nurodytos sąlygos turi būti taikomos kumuliatyviai (visos kartu) – nesant bent vienos iš jų, pirkimo ar preliminarioji sutartis turi būti pripažinta negaliojančia pagal VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 1 punktą. Pavyzdžiui, jei perkančioji organizacija, *pirma*, nepaskelbė apie pirkimą, nors pagal VPĮ privalėjo apie jį paskelbti, arba sudarė sutartį, neatliekant pirkimo, nors privalėjo vadovautis VPĮ reikalavimais, *antra*, paskelbė savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą, tačiau sudarė pirkimo ar preliminariąją sutartį anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastinto pirkimo atveju – anksčiau kaip po 5 darbo dienų) nuo savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimo paskelbimo dienos, tokiu atveju teismas pripažįsta tokią sutartį negaliojančia.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPĮ 105 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta būtinoji sąlyga dėl atitinkamo sutarties sudarymo termino yra pagrįsta įstatymo leidėjo įtvirtintais pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai terminais, kurie nustatyti VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 102 straipsnio 1 dalies komentarą*) bei pirkimo sutarties atidėjimo terminais, kurie nustatyti VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*).

3. VPĮ 105 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant, teismas negali pripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia pagal VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 3 punktą. Kitaip tariant, net jei perkančioji organizacija pažeidė VPĮ 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatas, teismas negali pripažinti šios sutarties negaliojančia, jei yra visos šios sąlygos:

1) perkančioji organizacija manė, kad sudarydama pirkimo sutartį ji laikėsi VPĮ 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatų (*detaliau žiūrėti VPĮ 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių komentarus*) – šiuo atveju vertinama, ar perkančioji organizacija buvo įsitikinusi, jog elgiasi tinkamai. Kitaip tariant, įstatymų leidėjas VPĮ 105 straipsnio 3 dalyje įtvirtino išimtį, pagal kurią yra vertinamas perkančiosios organizacijos kaltės laipsnis, pažeidžiant VPĮ 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių normas.

Pavyzdys

Vykdydamos atnaujintą varžymąsi, vadovaujantis VPĮ 78 straipsnio 6 dalimi, perkančiosios organizacijos privalo nustatyti kiekvieno pirkimo atveju pakankamą pasiūlymų pateikimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

terminą. Įstatyme nėra įtvirtinta, koks terminas yra pakankamas, taigi, tai yra vertinamojo pobūdžio norma. Atitinkamai, jei perkančioji organizacija nustatytų terminą, kuris, jos manymu, yra pakankamas, tačiau vėliau būtų pripažinta, kad nebuvo atsižvelgta į pirkimo objekto sudėtingumą, taip pat į kitus svarbius dalykus ir į laiką, kurio reikia pasiūlymams pateikti (pavyzdžiui, nustatytas terminas apėmė šventinį ir tarpšventinį laikotarpį, po kurio tiekėjams buvo likusios vos kelios darbo dienos iki termino pabaigos), būtų galima taikyti VPĮ 100 straipsnio 3 dalį, jeigu egzistuotų kitos dvi sąlygos.

2) perkančioji organizacija suinteresuotiems dalyviams išsiuntė pranešimus apie sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą pagal VPĮ 58 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus – VPĮ 58 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija kandidatams ir dalyviams ne vėliau kaip per 5 darbo dienas praneša apie priimtą sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą, dėl kurio bus sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, arba sprendimą leisti dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje, pateikia šio straipsnio 2 dalyje nurodytos atitinkamos informacijos, kuri dar nebuvo pateikta pirkimo procedūros metu, santrauką, nurodo nustatytą pasiūlymų eilę, laimėjusį pasiūlymą ir tikslų atidėjimo terminą (*detaliau žiūrėti VPĮ 58 straipsnio 1 dalies komentarą*).
3) pirkimo sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – ne anksčiau negu po 5 darbo dienų) nuo pranešimų apie sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą išsiuntimo suinteresuotiems dalyviams dienos, o jeigu šie pranešimai nebuvo siunčiami elektroninėmis priemonėmis, – ne anksčiau kaip po 15 dienų nuo šių pranešimų išsiuntimo kitomis priemonėmis dienos. Ši sąlyga taip pat yra pagrįsta įstatymo leidėjo įvirtintais pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai terminais, kurie nustatyti VPĮ 102 straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 102 straipsnio 1 dalies komentarą*) bei pirkimo sutarties atidėjimo terminais, kurie nustatyti VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*).
Papildomai pažymėtina, kad nurodytos sąlygos turi būti taikomos kumuliatyviai (visos kartu) – nesant bent vienos iš jų, pirkimo ar preliminarioji sutartis turi būti pripažinta negaliojančia pagal VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 3 punktą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] VPĮ 105 straipsnio nuostatose yra įgyvendinamos Direktyvos 2007/66 2d straipsnio, taip pat preambulės nuostatos.

[2] LAT 2010 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2010.

[3] Soloveičik Deividas, Šimanskis Karolis. *Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos teismų praktiką*. ISSN 1392–1274. TEISĖ, 2012, p. 84.

[4] LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2009; ESTT 2005 m. kovo 3 d. sprendimas byloje *Fabricom*, C-21/03 ir C-34/03.

[5] Direktyvos 2007/66 2 straipsnio 2 dalies, taip pat preambulės nuostatose.

[6] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[7] LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009; 2010 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-505/2009; 2013 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-474/2013; 2017 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-301-469/2017.

[8] LAT 2010 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-505/2009 ; 2016 m. sausio 6 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-415/2016; 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-360-248/2018; 2017 m. vasario 14 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[9] LAT 2010 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-339/2010.

[10] LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010; 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-437-690/2015; 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-690/2019.

[11] LAT 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-690/2019.

[12] LAT 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-690/2019.

[13] LAT 2016 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-89-378/2016.

[14] LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2013; 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014.

[15] ESTT 2018 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje *Rudigier*, Nr. C-518/17.

[16] ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau* C-470/99; 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, C-327/00; 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl,* C-241/06;

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[17] LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2009; 2009 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-35/2009; 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2010; 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2010.

[18] LAT 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2010.

[19] LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2009; 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011.

[20] LAT 2009 m. lapkričio 15 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2009; 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[21] ESTT 2014 m. rugsėjo 11 d. sprendimas byloje *Fastweb*, C-19/13.

106 straipsnis. Alternatyvios sankcijos ir jų taikymas

1. Teismas taiko alternatyvias sankcijas pagal šio straipsnio 3 dalį, jeigu perkančioji organizacija pažeidė šio įstatymo 86 straipsnio 8 dalyje, 103 straipsnio 2 dalyje ar 104 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus, tačiau nėra kitų šio įstatymo 105 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytų aplinkybių.

2. Teismas gali nepripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia ir taikyti alternatyvias sankcijas pagal šio straipsnio 3 dalį, nors pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis buvo sudaryta neteisėtai pagal šio įstatymo 105 straipsnio 1 dalies nuostatas, jeigu dėl viešojo intereso, įskaitant su pirkimo sutartimi ar preliminariąja sutartimi nesusijusius ekonominius interesus, dėl kurių pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimas negaliojančia turėtų neproporcingų pasekmių, būtina išsaugoti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pasekmes. Tiesiogiai su pirkimo sutartimi ar preliminariąja sutartimi susiję ekonominiai interesai apima, *inter alia*, išlaidas, susidariusias dėl vėlavimo vykdyti pirkimo sutartį, naujos pirkimo procedūros pradėjimo, pirkimo sutartį vykdančio tiekėjo pakeitimo, teisinių pareigų, kurios atsirado pripažinus pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį negaliojančia.

3. Teismo skiriamos alternatyvios sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios. Teismas taiko šias alternatyvias sankcijas:

1) pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties trukmės sutrumpinimą;

2) perkančiajai organizacijai skiriamą baudą. Bauda skiriama ne didesnė negu 10 procentų pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4. Teismas, skirdamas alternatyvias sankcijas, turi atsižvelgti į visus reikšmingus aspektus, įskaitant pažeidimo rimtumą, perkančiosios organizacijos elgesį. Teismo skirta alternatyvi sankcija, įskaitant perkančiajai organizacijai skirtos baudos dydį, turi būti motyvuojama teismo sprendime.

Pagal teisinį reguliavimą (VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 4 punktas, CK 1.80 straipsnio 1 dalis) ir jį aiškinančią teismų praktiką, neteisėtai, pažeidžiant VPĮ nuostatas sudaryta pagrindinė ar preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartys kaip prieštaraujančios imperatyviosioms teisės normoms laikytinos niekinėmis ir negaliojančiomis (*žr. detaliau VPĮ 105 straipsnio komentarą*). Vis dėlto dėl sutarties sudarymo procedūrų pažeidimų šio sandorio visuomeninė reikšmė nesumenksta, todėl kartais iškyla poreikis derinti kelis viešojo intereso elementus – imperatyviųjų teisės normų laikymąsi ir visuomenės poreikį pirkimo objektu (ar gresiančią žalą jį praradus) – ir nuspręsti, kurio apsauga konkrečiu atveju yra svarbesnė. Atsižvelgiant į tai, neteisėtai sudaryta pagrindinė ar preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis teismo išimtiniais atvejais gali būti paliekama galioti, tačiau tokiu atveju teismas perkančiajai organizacijai privalo taikyti vieną iš VPĮ 106 straipsnyje[1] įtvirtintų alternatyvių sankcijų – viešojo pirkimo-pardavimo sutarties trukmės sutrumpinimą arba skirti baudą.

Nepaisant to, kad alternatyvi sankcija – bauda yra taikoma įpareigojant tiesiogiai ar netiesiogiai biudžeto lėšomis išlaikomą perkančiąją organizaciją sumokėti baudą į valstybės biudžetą, negali būti laikoma, kad bauda yra mokėjimas „į tą pačią kišenę“. Perkančiajai organizacijai skirti asignavimai yra atskiri ir ribotai jų netekimas sumokėjus baudą, tiesiogiai neigiamai paveikia atitinkamą perkančiąją organizaciją. Be to, dėl perkančiosios organizacijos darbuotojo (valstybės tarnautojo) kaltės pritaikius alternatyvią sankciją, galima tokio darbuotojo (valstybės tarnautojo) asmeninė atsakomybė (*detaliau žiūrėti VPĮ 100 straipsnio komentarą*).

Alternatyvios sankcijos visų pirma buvo įtvirtintos Direktyvos 2007/66/ES 2e straipsnio 2 dalyje ir tik vėliau buvo perkeltos į VPĮ[2]. Dėl to vadovaujantis VPĮ 106 straipsnio nuostatomis aiškinant ir perkančiosioms organizacijoms taikant alternatyvias sankcijas, reikia įgyvendinti ir Direktyvos 2007/66/ES tikslus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tuo atveju, jeigu visos arba beveik visos sutartyje nustatytos pareigos jau buvo įvykdytos, tai neturėtų suteikti galimybės netaikyti griežtų sankcijų. Tokiais atvejais teismai gali taikyti alternatyvias sankcijas, atsižvelgdami į tai, kiek sutartis dar galioja[3].

Nepaisant to, siekiant, kad taikomos sankcijos būtų proporcingos, teismai turi galimybę nesužlugdyti sutarties arba pripažinti jos visą arba dalinį laikiną poveikį, jeigu dėl atitinkamu atveju susidariusių išskirtinių aplinkybių reikia atsižvelgti į tam tikras svarbias bendro intereso priežastis. Tais atvejais turėtų būti taikomos alternatyvios sankcijos. Teismas turėtų išnagrinėti visus atitinkamus aspektus siekdamas nustatyti, ar dėl svarbių bendro intereso priežasčių reikalaujama, kad sutarties poveikis būtų išlaikytas[4].

Alternatyvios sankcijos taip pat gali būti taikomos kaip tiekėjo pažeistų teisių gynybos priemonė (VPĮ 106 straipsnio 1 dalis), vadovaujantis VPĮ 101 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtinta teise, tiekėjui reikalaujant perkančiajai organizacijai taikyti alternatyvią sankciją dėl šios atliktų VPĮ nuostatų pažeidimo (*detaliau žiūrėti VPĮ 101 straipsnio 1 dalies 4 punkto komentarą*). Tiekėjas gali prašyti teismo taikyti alternatyvią sankciją perkančiajai organizacijai tik tuo atveju, kai turi teisinį suinteresuotumą dėl tokios alternatyvios sankcijos taikymo (*detaliau žiūrėti VPĮ 101 straipsnio 1 dalies 4 punkto komentarą*). Komentaro autorių nuomone, tiekėjas gali būti suinteresuotas tik sutarties galiojimo termino sutrumpinimu, o baudos skyrimu perkančiajai organizacijai niekaip neapginamos jo teisės.

Tuo atveju, jei tiekėjas su ieškiniu kreipiasi į teismą dėl alternatyvios sankcijos – sutarties galiojimo sutrumpinimo taikymo, rekomenduotina trečiuoju asmeniu į bylą traukti ir pirkimo laimėtoją, tokiu būdu sudarant galimybę pirkimo laimėtojui dalyvauti procese, išvengiant jo teisių pažeidimo ir bylos grąžinimo nagrinėti iš naujo[5].

Alternatyvia sankcija yra laikomos tik teismo paskirtos, perkančiosios organizacijos nepriklausomai institucijai (Lietuvoje į valstybės biudžetą) mokamos baudos arba viešojo pirkimo-pardavimo sutarties trukmės sutrumpinimas. Perkančiosios organizacijos tiekėjui atlyginta (atlygintina) jo patirta žala nėra laikoma alternatyvia sankcija[6],[7], ši aplinkybė nedaro įtakos teismo skiriamos alternatyvios sankcijos pobūdžiui ar jos dydžiui (*detaliau žiūrėti VPĮ 107 straipsnio komentarą*). Kitaip tariant, alternatyvios sankcijos ir žala nėra tapatūs teisės institutai bei teisių gynimo priemonės.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Alternatyvios sankcijos gali būti taikomos dviem atvejais: 1) privalomai – perkančiajai organizacijai pažeidus VPĮ 86 straipsnio 8 dalies, 103 straipsnio 2 dalies arba 104 straipsnio 2 dalies nuostatas, kai toks pažeidimas neturėjo neigiamos įtakos tiekėjo galimybei sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį (VPĮ 106 straipsnio 1 dalis) (nepripažinus viešojo pirkimo-pardavimo sutarties negaliojančia VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu); 2) pasirinktinai – teismui nusprendus, kad būtina išsaugoti neteisėtai sudarytą ir pripažintiną negaliojančią viešojo pirkimo sutartį (VPĮ 105 straipsnio 1 dalis, 106 straipsnio 2 dalis).

VPĮ 106 straipsnyje yra nustatyta, kokiais atvejais ir kokios alternatyvios sankcijos teismo gali būti taikomos perkančiajai organizacijai. Tik teismas turi teisę perkančiajai organizacijai taikyti alternatyvias sankcijas. Nors alternatyvios sankcijos tiesiogiai taikomos perkančiajai organizacijai, kai kurios iš jų (sutarties galiojimo termino sutrumpinimas) taikymas turi įtakos ir tiekėjų, sudariusių viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, teisėms.

Pagal kasacinio teismo praktiką tuo atveju, jei pirkimo procedūras vykdo įgaliotoji (įgaliotinė) perkančioji organizacija, alternatyvi sankcija visi vien skiriama ją įgaliojusiai perkančiajai organizacijai (įgaliotojai), kadangi neteisėtai sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis buvo sudaryta būtent jos naudai[8]. Tai – bendrojo teisės aiškinimo taisyklė, nuo kurios atskirais atvejais nukrypstama, t. y. bauda gali būti skiriama ir įgaliotojai perkančiajai organizacijai, kai atitinkamu atveju nėra susiklosčiusių klasikinio įgaliojimo santykių ar alternatyvios sankcijos skyrimas galėtų pažeisti proceso ekonomiškumo ir koncentruotumo principus[9]. Kita vertus, atkeiptinas dėmesys į tai, kad net ir tais atvejais, kai baudą teismas paskiria įgaliotojai perkančiajai organizacijai, ši gali reikšti regresinį reikalavimą dėl priteistos sumos atlyginimo iš teisės pažeidimą atlikusio asmens, t. y. įgaliotinės perkančiosios organizacijos[10].

Alternatyviosios sankcijos negali būti prilyginamos administracinei atsakomybei (nuobaudai). Alternatyvių sankcijų tikslas – daugiau ne nubausti perkančiąją organizaciją, nors jos elgesys – vienas iš vertinamųjų aplinkybių (pagrindų), o užtikrinti viešojo intereso apsaugą. Teismas taip pat gali taikyti tik vieną iš VPĮ 106 straipsnio 3 dalyje įtvirtintų alternatyvių sankcijų, konkrečią sankciją ar jos dydį parinkdamas atsižvelgiant į VPĮ 106 straipsnio 4 dalyje nustatytus kriterijus. Valstybėms narėms suteikta teisė nustatyti griežtesnes alternatyvias sankcijas, nustatyti alternatyvių sankcijų ypatybes ir taikymo taisykles[11].

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1. VPĮ 106 straipsnio 1 dalyje nustatytas vienas iš alternatyvių sankcijų taikymo pagrindų, esant tam tikriems VPĮ nuostatų pažeidimams.

Teismas perkančiajai organizacijai taiko atitinkamą alternatyvią sankciją tuo atveju, kai, kors perkančiosios organizacijos atlikti VPĮ nustatytų reikalavimų pažeidimai nėra pakankami pripažinti sudarytą viešojo pirkimo-pardavimo sutartį negaliojančia VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą)*, tačiau tokie veiksmai pažeidė tiekėjo teisę į veiksmingą teisminę gynybą ir tokiu būdu pažeidė lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir skaidrumo viešųjų pirkimų principus (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą).*

Kitaip tariant, teismas perkančiajai organizacijai taiko alternatyvias sankcijas tuo atveju, kai perkančioji organizacija atliko VPĮ nustatytų reikalavimų pažeidimus, kurie pažeidė tiekėjo teisę į veiksmingą teisminę gynybą, tačiau tokie pažeidimai nepadarė įtakos tiekėjo galimybių sudaryti viešojo pirkimo ar preliminariąją sutartį, pavyzdžiui, kai perkančioji organizacija nenagrinėjo tiekėjo pateiktos pretenzijos, tačiau net ir pretenzijos nagrinėjimo atveju tiekėjo pasiūlymas nebūtų buvęs ekonomiškai naudingiausias, todėl toks pažeidimas neturėjo neigiamos įtakos dalyvio galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį[12].

Alternatyvios sankcijos perkančiajai organizacijai gali būti taikomos tuo atveju, kai perkančioji organizacija pažeidė konkrečius VPĮ nustatytus reikalavimus:

1) taikyti viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo atidėjimo terminą arba stabdyti pirkimo procedūras, t. y. sudarė viešojo pirkimo-pardavimo sutartį nepagrįstai netaikant atidėjimo termino (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą)*. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija netaikė sutarties sudarymo atidėjimo termino, tiekėjui yra apsunkinamas pažeistų teisių gynimas, pažeidžiamas viešųjų pirkimų skaidrumo principas (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*); arba

2) gavusi tiekėjo pretenziją, sustabdyti pirkimo procedūrų (*detaliau žiūrėti VPĮ 103 straipsnio 2 dalies komentarą*), t. y. toliau neteisėtai tęsė pirkimo procedūras. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija nestabdė pirkimo procedūrų gavusi tiekėjo pretenziją, tiekėjui yra apsunkinamas pažeistų teisių gynimas, pažeidžiamas viešųjų pirkimų skaidrumo principas (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*); arba

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3) nesudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, kai sužino apie teismui pateiktą ieškinį (*detaliau žiūrėti VPĮ 104 straipsnio 2 dalies komentarą*), t. y. neteisėtai sudarė viešojo pirkimo sutartį. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija sudarė viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, nors tiekėjas pateikė teismui ieškinį, tiekėjui yra apsunkinamas pažeistų teisių gynimas, pažeidžiamas viešųjų pirkimų skaidrumo principas (*detaliau žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*).

Egzistuojant bent vienam iš pirmiau nurodytų pažeidimų, taip pat nustačius, kad toks pažeidimas turėjo neigiamos įtakos tiekėjo galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, tačiau dėl tokio pažeidimo tiekėjui nepraradus galimybės sudaryti viešojo pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*), teismas perkančiajai organizacijai taiko VPĮ 106 straipsnio 3 dalyje nustatytą alternatyvią sankciją.

Atvejai, kai perkančiosios organizacijos pažeidimas turėjo neigiamos įtakos tiekėjo galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį, pavyzdžiui, laikomos situacijos, kai perkančioji organizacija netaikė viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo atidėjimo termino, ar nepranešė tiekėjui apie išnagrinėtą pretenziją, gavusi tiekėjo pretenziją nestabdė pirkimo procedūrų, sudarė viešojo pirkimo-pardavimo sutartį gavusi tiekėjo ieškinį, nesuėjus atidėjimo terminui. Tokiais atvejais dėl perkančiosios organizacijos veiksmais sąlygotos teisinio neapibrėžtumo situacijos, tiekėjui kyla papildomų sunkumų įgyvendinant teisę į veiksmingą teisminę gynybą, pažeistų teisių gynybos tenka kreiptis į teismą, prašant teismo taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir stabdyti pirkimo procedūras, arba drausti sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį ar stabdyti jos vykdymą.

Alternatyvių sankcijų taikymas vadovaujantis VPĮ 106 straipsnio 1 dalies nuostatomis iš esmės galimas esant pirmiau nurodytiems perkančiosios organizacijos atliktiems VPĮ nuostatų pažeidimams, tačiau nesant sudarytos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties. Priešingu atveju, esant tiek atliktiems VPĮ nuostatų pažeidimams, tiek sudarytai viešojo pirkimo-pardavimo sutarčiai, teismas spręs klausimą ne dėl alternatyviųjų sankcijų taikymo, o dėl sutarties pripažinimo negaliojančia VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatos pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*).

2. VPĮ 106 straipsnio 2 dalyje įstatymų leidėjas nustatė, kad nors ir egzistuojant VPĮ 105 straipsnio 1 dalyje nustatytam pagrindui pripažinti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį negaliojančia,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

teismas išimtiniais atvejais, kai egzistuoja viešasis interesas išsaugoti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį (gauti viešojo pirkimo-pardavimo sutarties rezultatą) arba jei viešojo pirkimo-pardavimo sutarties nutraukimas turėtų neproporcingų pasekmių, vis dėlto gali jos nepripažinti negaliojančia ir taikyti vieną iš VPĮ 106 straipsnio 3 dalyje įtvirtintų alternatyvių sankcijų (sutarties galiojimo termino trumpinimą arba piniginę baudą).

VPĮ 105 straipsnyje nustatyta, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartis pripažįstama negaliojančia tais atvejais, kai:

1) viešojo pirkimo-pardavimo sutartį sudarė nepaskelbusi apie pirkimą, kai skelbimas buvo būtinas (VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 1 punktas); arba

2) nepagrįstai netaikė atidėjimo termino ar nesilaikė kitų VPĮ nustatytų terminų, kai dėl to tiekėjas neturėjo galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis iki viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo (VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 2-3 punktai);

3) perkančioji organizacija šiukščiai pažeidė imperatyviąsias VPĮ nuostatas (VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 4 punktas).

Komentuojama VPĮ norma aiškinama siauraiai (griežtai). Viešojo pirkimo sutarties išsaugojimas ir alternatyviųjų priemonių taikymas įstatyme įtvirtintas kaip išimtinė priemonė, jos taikymas galimas tik dėl viešojo intereso, kuris išeina už konkrečios sutarties ribų, t. y. svarbu išsaugoti sandorį ne dėl jo paties ar tik dėl perkančiosios organizacijos interesų, o nustačius, kad viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pažeistų visuomenės dalies interesus. Teismai, užuot priimdami sprendimus išsaugoti neteisėtai sudarytą viešojo pirkimo sandorį, visų pirma turėtų taikyti laikinąsias apsaugos priemones, atsižvelgti į viešojo intereso sudėtinių dalių tarpusavio derinimą, įvertinti neteisėtai sudaryto sandorio išsaugojimo grėsmes, riziką, kad nepagrįstai iš viešojo pirkimo pašalintas ar jo laimėtoju nepripažintas ūkio subjektas dėl to gali siekti prisiteisti negautas pajamas[13], o perkančiajai organizacijai teks ne tik du kartus sumokėti už tą patį pirkimo objektą, bet jai teks ir alternatyvios sankcijos neigiamos pasekmės (*detaliau žiūrėti VPĮ 107 straipsnio komentarą*).

Neteisėtai sudarytos sutarties išsaugojimas dėl viešojo intereso apsaugos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Teismas gali palikti galioti neteisėtai sudarytą viešojo pirkimo-pardavimo sutartį ir taikyti alternatyvias sankcijas tais atvejais, kuomet egzistuoja viešasis interesas išsaugoti sutartį ir gauti jos teikiamą naudą.

Dėl viešojo intereso sąvokos kasacinis teismas yra nurodęs, kad viešasis interesas apima pagrindinius principus, kuriais grindžiama valstybės teisinė sistema, valstybės ir visuomenės funkcionavimas, viešojo intereso sąvoka yra vertinamojo pobūdžio, jos turinys gali būti atskleidžiamas tik analizuojant konkrečios situacijos aplinkybes, tačiau bendrąja prasme viešieji interesai reiškia naudą visuomenei ar jos daliai, žmonių gerovę[14].

VPĮ aiškinamajame rašte nurodyta, kad epidemijų, ekologinių katastrofų atvejais dar svarbesni yra visuomenės interesai. Jei tokiais atvejais skubiai būtina įsigyti paslaugas, darbus ar prekes (vakcinas, gelbėjimosi įrangą), neteisėtai sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis galėtų būti paliekama galioti.

Viešojo intereso apsauga sprendžiant viešųjų pirkimų ginčus turi apimti abu jo aspektus – tiek visuomenės interesą dėl tam tikro pirkimo objekto (prekės, paslaugos, darbų rezultato) ir jo teikiamos naudos, tiek ir visuomenės interesą užtikrinti konkurso dalyvių sąžiningą varžymąsi – nė vienas iš jų neturi pirmenybės vienas kito atžvilgiu. Sprendimas ginti viešąjį interesą kaip visuomenės suinteresuotumą pirkimo objektu ir jo teikiama nauda turėtų būti grindžiamas realios ar realiai numatomos žalos visuomenei ar jos daliai, neigiamos įtakos žmonių gerovei pagrindu[15].

Kasacinis teismas yra suformavęs kriterijus, kurie turi būti vertinami sprendžiant klausimą dėl neteisėtai sudarytos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties palikimo galioti viešojo intereso gynybos pagrindu: a) ar tam tikras visuomenės interesas dėl pirkimo objekto nebuvo tenkintas ilgą laiką arba niekada ir tokia situacija savaime nėra ar anksčiau nebuvo laikoma kaip sukelianti realios žalos visuomenei; b) ar visuomenei nekyla akivaizdžios ir neištaisomos žalos, susijusios su svarbiausių konstitucinių gėrių apsauga (visuomenės saugumas, individų sveikata ir pan.); c) ar visuomenės intereso patenkinimas reikalauja ypatingos skubos, kuri pateisintų pirkimo objekto pirmenybės iškėlimą prieš sąžiningą tiekėjų konkurenciją, ir kt.[16].

Tik tuo atveju, jeigu yra tenkinami pirmiau nurodyti kriterijai, pagrindžiantys neteisėtai sudarytos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties išsaugojimo būtinybę, teismas gali palikti galioti sudarytą

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

viešojo pirkimo-pardavimo sutartį ir perkančiajai organizacijai skirti VPĮ 106 straipsnio 3 dalyje nurodytą alternatyvią sankciją.

Teismų praktikoje laikoma, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartis turi būti išsaugoma dėl viešojo intereso apsaugos, pavyzdžiui, esant šioms aplinkybėms:

1) kai pirkimo objektas yra nekilnojamojo turto draudimo paslaugos, kadangi pirkimo sutartį pripažinus neteisėta ir negaliojančia, atsakovo (universiteto) nekilnojamasis turtas liktų be draudimo apsaugos[17];

2) kai pirkimas susijęs su švietimo įstaigos šilumos įrenginių atnaujinimu ir šilumos energijos tiekimu, skirtas socialiai pažeidžiamos visuomenės grupės (vaikų) tinkamoms ugdymo sąlygoms, jų gerovei užtikrinti, neabejotinai susiję su prioritetiniu viešuoju interesu[18];

3) kai sutarties objektas yra tinkamai surinkti ir patalpinti komunalines atliekas į tam skirtus tinkamos kokybės konteinerius, taip išvengiant aplinkos užteršimo, užtikrinant sanitarines sąlygas[19];

4) kai ginčo viešojo pirkimo-pardavimo sutartis susijusi su socialiai pažeidžiamos visuomenės grupės (mokinių) interesais, jų nuoseklaus ir nenutrūkstamo ugdymo užtikrinimo poreikiu[20];

5) kai ginčo viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi siekiama užtikrinti socialiai jautrios paslaugos – globos namų gyventojų maitinimo teikimą, kuris turi būti tvarus[21].

Pirmiau nurodyta teismų praktika yra suformuota išnagrinėjus ir atsižvelgiant į konkrečias bylos faktines aplinkybes, todėl negali būti laikoma, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartys, kuriomis įsigyjamos pirmiau nurodytos prekės, paslaugos ar darbai visais atvejais privalo būti išsaugotos. Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties išsaugojimo klausimas negali būti sprendžiamas automatiškai, neįvertinant konkrečių bylos faktinių aplinkybių[22]. Kita vertus, šie pavyzdžiai rodo, kad viešojo pirkimo sutartys paprastai išsaugojamos, kai sutarties objektas susijęs su socialiai pažeidžiamomis socialinėmis grupėmis (vaikai, pagyvenę žmonės) arba skirtas didelei visuomenės daliai (komunalinių atliekų tvarkymas tam tikroje teritorijoje).

VPĮ 106 straipsnio 2 dalyje taip pat įtvirtinta, kad tiesiogiai su sutartimi nesusijusiomis neigiamomis ekonominėmis pasekmėmis nėra laikomos vėlavimo vykdyti sutartį (gauti jos teikiamą naudą), naujos pirkimo procedūros pradėjimo ir vykdymo, sutartį vykdančio tiekėjo pakeitimo, sutarties nutraukimo teisinių pareigų (padarinių) kaštai. Kitaip tariant, iš anksto numatyti, su viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymu ar nutraukimu tiesiogiai susiję

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

ekonominiai interesai negali būti pagrindu išsaugoti neteisėtai sudarytą viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

Alternatyviųjų sankcijų paskirtis – nepalikti teisiškai neįvertintų neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų, dėl kurių šiai bet kokiu atveju turėtų kilti neigiamo pobūdžio padarinių, kurie dėl viešojo intereso priežasčių išsaugojus viešojo pirkimo-pardavimo sutartį modifikuojami į kitus ekonominio pobūdžio suvaržymus (baudą ar sutarties termino sutrumpinimą). Dėl to alternatyviosios sankcijos taikomos nepriklausomai nuo to, ar paliekama galioti neteisėtai sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra įvykdyta, ar ne[23] (*detaliau žiūrėti VPĮ 106 straipsnio 3 dalies komentarą toliau*).

Nacionalinė teismų administracija privalo informuoti VPT apie teismo sprendimą, priimtą vadovaujantis VPĮ 106 straipsnio 2 dalimi (*detaliau žiūrėti VPĮ 98 straipsnio 8 dalies komentarą*).

3. VPĮ 106 straipsnio 3 dalyje yra nustatytas baigtinis sąrašas alternatyvių sankcijų, kurias teismas gali taikyti perkančiajai organizacijai.

Nors VPĮ 106 straipsnio 3 dalyje aiškiai nėra nurodyta, tačiau teismas pasirinktinai gali taikyti tik vieną iš VPĮ 106 straipsnio 3 dalyje nustatytų alternatyvių sankcijų, kaip nustatyta Direktyvos 2007/66/ES 2e straipsnio 2 dalyje. Kitaip tariant, teismas perkančiajai organizacijai kaip alternatyvią sankciją gali taikyti arba viešojo pirkimo-pardavimo sutarties trukmės sutrumpinimą, arba jai skirti iki 10 procentų pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės dydžio baudą.

Teismas perkančiajai organizacijai gali taikyti vieną iš šių alternatyvių sankcijų:

1) pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties trukmės sutrumpinimą. Tokiu atveju teismo sprendimu keičiama sutarties galiojimo trukmė, ją nustatant arba kalendoriniu terminu (dienomis, mėnesiais, metais ir kt.), arba nustatant konkrečią sutarties galiojimo pabaigos datą (pavyzdžiui, 2025 m. gruodžio 31 d.).

Šios alternatyvios sankcijos taikymu yra siekiama sumažinti neigiamus neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų padarinius tiekėjų atžvilgiu, tiekėjams sudarant galimybę kuo greičiau varžytis dėl naujos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo. Kita vertus, šia alternatyvia sankcija kartu užtikrinamas nenutrūkstamas prekių, paslaugų ar darbų tiekimas perkančiajai

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

organizacijai, suteikiant papildomai laiko atlikti naujas pirkimo procedūras ir sudaryti naują viešojo pirkimo-pardavimo sutartį;

2) baudos skyrimą. Bauda perkančiajai organizacijai turėtų būti skiriama neprioritetiškai, iš esmės kuomet negalima taikyti kitos alternatyvios sankcijos – viešojo pirkimo-pardavimo sutarties galiojimo trumpinimo, kai dėl viešojo pirkimo-pardavimo sutarties pobūdžio (integralumo) negalima jos išskaidyti (paprastai rangos darbų pirkimų atveju) arba jos galiojimas yra (arba beveik) pasibaigęs.

Bauda yra silpniau tiekėjų teises ginanti teisių gynimo priemonė, kadangi tokios sankcijos taikymas iš esmės niekaip neužtikrina tiekėjų teisių gynybos įgyvendinimo, nesumažina perkančiosios organizacijos atlikto pažeidimo neigiamų padarinių. Tuo tarpu sutarties galiojimo trumpinimo atveju tiekėjas turi galimybę greičiau iš naujo varžytis dėl naujos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo.

Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad baudą teismas paprastai turėtų skirti tais atvejais, kai pirkimo objektas yra nedalus, o sėkmingas sutarties įvykdymas reiškia visišką kontrahentų įsipareigojimų įgyvendinimą, pavyzdžiui, vienkartinis perkančiajai organizacijai reikalingų prekių pirkimas-pardavimas. Tuo tarpu viešojo pirkimo-pardavimo sutarties galiojimo terminas turėtų būti trumpinamas tais atvejais, kai pirkimo objektas yra dalus, o viešojo pirkimo sutarties vykdymas yra tęstinis, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos patalpų valymo paslaugos. Tokiu būdu atitinkamoje rinkoje veikiantiems tiekėjams būtų sudaryta galimybė kuo greičiau varžytis dėl naujos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo[24].

Bauda, kaip alternatyvi sankcija, dažnai skiriama ir tais atvejais, kai viešojo pirkimo-pardavimo sutarties galiojimo terminas netektų prasmės, nes arba sutartis buvo vienkartinio vykdymo ir iki teismo sprendimo yra visiškai įvykdyta, arba iki teismo sprendimo priėmimo tokios sutarties galiojimas pasibaigė ar pasibaigs netrukus po teismo sprendimo priėmimo. Tokiu atveju teismo paskirta alternatyvi sankcija – viešojo pirkimo-pardavimo sutarties galiojimo termino trumpinimas – netektų prasmės, tokia poveikio priemonė nebūtų veiksminga, proporcinga ir atgrasanti.

Santykinai didžiausia kasacinio teismo perkančiajai organizacijai skirta bauda siekė 5 proc. sutarties vertės[25], o mažiausia – apie 0,27 proc.[26]. Kitaip tariant, nors įstatymų leidėjas teismui

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

suteikė diskrecijos teisę spręsti dėl alternatyvios sankcijos skyrimo kiekvienu konkrečiu byloje nagrinėjamu atveju[27], tačiau kasacinio teismo nuomone, perkančiosioms organizacijoms teismai paprastai skiria itin mažo dydžio alternatyvias sankcijas – baudas, kurų dydis kartais prilygsta bylinėjimosi išlaidų dydžiui[28].

VPĮ 106 straipsnio 3 dalyje įstatymų leidėjas nustatė, jog teismo skiriamos alternatyvios sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.

Kasacinio teismo praktikoje plėtojami konkrečios alternatyvios sankcijos parinkimo kriterijai. LAT formuoja praktiką, kad alternatyvios sankcijos – baudos dydis (santykinis ir nominalus), *pirma*, bet kokiu atveju turi atitikti įstatyme įtvirtintus bendruosius veiksmingumo, proporcingumo ir atgrasomumo tikslus, *antra*, turi būti individualizuotas ir motyvuotas, kita vertus, *trečia*, perkančiajai organizacijai neturi būti sunkiai įvykdomas ir (ar) tapti bausmės priemone[29]. Dėl to teismas, parinkdamas alternatyvią sankciją, privalo atsižvelgti į pirmiau nurodytus kriterijus ir individualizuoti skiriamą alternatyvią sankciją.

Proporcingumas

Teismas, parinkdamas ir skirdamas alternatyvią sankciją, turi vertinti perkančiosios organizacijos atliktų pažeidimų pobūdį, mastą, įtaką sąžiningai tiekėjų konkurencijai, racionaliam lėšų panaudojimui, perkančiosios organizacijos atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes[30], pavyzdžiui, kai perkančiajai organizacijai buvo pateikti tarpusavyje prieštaraujantys duomenys[31]. Tik įvertinęs visas pirmiau nurodytas aplinkybes, teismas gali skirti perkančiosios organizacijos pažeidimus atitinkančią, proporcingą sankciją.

Pavyzdys

Teismas konstatavo, kad perkančioji organizacija atliko VPĮ nuostatų pažeidimus ir taikė perkančiajai organizacijai alternatyvią sankciją – baudą, kadangi viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra pasibaigusi.

Skirdamas baudą, teismas atsižvelgė į tai, kad teismų praktikoje nėra (nebuvo) vieningos pozicijos, kokį sprendimą perkančioji organizacija tokiu atveju turėtų priimti. Dėl to teismas nežymiai sumažino planuotą skirti baudos dydį.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Įstatymų leidėjas taip pat nustatė baudos dydžio „lubas“. Teismo skiriamos alternatyvios sankcijos – baudos dydis negali viršyti 10 procentų pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės.

Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vertė iš esmės atitinka numatomą pirkimo vertę (fiksuoto įkainio sutarties atveju) arba pasiūlymo kainą (fiksuotos kainos sutarties atveju), įskaitant visus sutarties pratęsimus.

Atgrasomumas

Komentaro autorių nuomone, reikalavimas, kad alternatyvios sankcijos turi būti atgrasančios, VPĮ taikymo prasme nereiškia ir negali lemti situacijų, kai perkančiosios organizacijos atlikto pažeidimo pobūdį ir mastą viršijanti alternatyvi sankcija būtų skiriama siekiant įbauginti kitas perkančiąsias organizacijas, ar įvykdyti tam tikrą parodomąjį procesą. Atlikto pažeidimo pobūdį ir mastą viršijanti alternatyvi sankcija neatitiktų proporcingumo kriterijaus. Vis dėlto atgrasomumo reikalavimas reiškia tai, kad alternatyviosios sankcijos turėtų būti prevencinio pobūdžio, be to, tokios, kurių perkančioji organizacija negalėtų traukti į įprastines veiklos sąnaudas. Atgrasomumas, nors ir neturi būti baudinio pobūdžio, bet turi viršyti paprastai patiriamas viešųjų pirkimų finansines sąnaudas, pavyzdžiui, bylinėjimosi išlaidų dydį, projekto atlikimo vėlavimo sąnaudas (netesybas) ir pan.

Veiksmingumas

Teismo skiriama alternatyvi sankcija taip pat privalo būti ne tik proporcinga ir atgrasanti, tačiau ir veiksminga, leidžianti pasiekianti alternatyvios sankcijos tikslus – sukelti neigiamas pasekmes perkančiajai organizacijai už jos atliktus neteisėtus veiksmus (pažeidimus). Tokiu atveju, jei teismo skirta alternatyvi sankcija nedaro įtakos perkančiosios organizacijos veiklai, neverčia perkančiosios organizacijos laikytis VPĮ nustatytų reikalavimų, tokia alternatyvi sankcija nėra veiksminga.

Pavyzdys

Teismas konstatavo, kad perkančioji organizacija atliko VPĮ nuostatų pažeidimus ir taikė perkančiajai organizacijai alternatyvią sankciją – baudą, kadangi nors viešojo pirkimo-pardavimo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

sutartis nėra pasibaigusi, tačiau teismo sprendimo priėmimo metu yra įvykdyta 90 procentų sutarties vertės, todėl alternatyvios sankcijos – sutarties galiojimo termino sutrumpinimas nebūtų veiksminga priemonė.
Atsižvelgiant į tai, teismas perkančiajai organizacijai turėtų skirti iki 10 procentų sutarties vertės dydžio baudą.

Įstatymų leidėjas nenustatė konkrečių reikalavimų, kiek teismas gali trumpinti viešojo pirkimo-pardavimo sutarties terminą, kadangi tokios alternatyvios sankcijos skyrimas priklauso nuo konkrečių bylos aplinkybių, ginčo sutarties vykdymo etapų, įsigytų prekių, paslaugų ar darbų pobūdžio.
Vis dėlto, komentaro autorių nuomone, trumpindamas sutarties galiojimo trukmę, teismas turėtų palikti galioti sutartį tokiam laikotarpiui, kuris leistų užtikrinti perkančiosios organizacijos veiklai reikalingų prekių, paslaugų ar darbų tiekimo nepertraukiamumą. Kitaip tariant, sutarties galiojimas turėtų būti trumpinamas iki tiek, kiek perkančiajai organizacijai reikėtų laiko įvykdyti naują pirkimo procedūrą ir sudaryti naują viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, kurios veikla yra susijusi su valstybinių miškų priežiūra, kirtimu ir medienos pardavimu, viešuoju pirkimu įsigijo medžių nukirtimo ir ištempimo iš kirtavietės paslaugas, kai medžiai kertami ir ištempiami iš sunkiai prieinamų, pelkėtų vietovių. Dėl nepalankių gamtinių sąlygų paslaugų teikimas galimas tik esant kietam, sušalusiam gruntui, kai oro temperatūra yra neigiama.
Perkančioji organizacija sudarė 36 mėnesių trukmės paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartį. Kadangi sutarties vykdymas yra susijęs su viešojo intereso tenkinimu, o sutarties objektas yra dalus, teismas nusprendė taikyti perkančiajai organizacijai alternatyvią sankciją ir sutrumpinti 36 mėnesių trukmės paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties galiojimo terminą. Kadangi teismo sprendimas buvo priimamas lapkričio mėnesį, teismas nusprendė sutrumpinti sutarties galiojimo terminą iki kovo mėnesio, kadangi perkančioji organizacija nebūtų spėjusi įvykdyti naujo viešojo pirkimo ir įsigyti reikiamų paslaugų esant paslaugų teikimui palankioms oro sąlygoms. Tuo tarpu nutraukus paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartį kovo mėnesį,

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančioji organizacija turės pakankamai laiko įvykdyti naują viešojo pirkimo procedūrą iki kol gamtinės sąlygos leis vykdyti medienos nukirtimo ir ištempimo darbus.

Teismas perkančiajai organizacijai gali skirti baudą, siekiančią iki 10 procentų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vertės. Vis dėlto, skirdamas baudą, teismas atitinkamą baudos dydį turėtų nustatyti atsižvelgdamas į VPĮ 106 straipsnio 3-4 dalyse nustatytus reikalavimus, perkančiosios organizacijos atsakomybę lengvinančias ar sunkinančias aplinkybes, pažeidimo sunkumą, situacijos teisinio reguliavimo aiškumą ir teismų praktikos nuoseklumą konkrečiu atveju. Komentaro autorių nuomone, baudos dydis gali būti parenkamas taikant dviejų pakopų procedūrą:

1) atitinkamai egzistuojant perkančiosios organizacijos atsakomybę lengvinančioms ar sunkinančioms aplinkybėms didinant ar mažinant baudos dydį nuo baudos dydžio medianos – 5 procentų; ir

2) parinktą baudos dydį procentais paverčiant į nominalų baudos dydį, šį atitinkamai mažinant ar didinant atsižvelgiant į veiksmingumo, proporcingumo ir atgrasomumo principus, baudos dydį parenkant tokį, kuris nebūtų bausmė perkančiajai organizacijai ir nebūtų sunkiai įvykdoma, tačiau ir nebūtų pernelyg švelni sankcija.

Pavyzdys

Teismas konstatavo, kad perkančioji organizacija atliko VPĮ nuostatų pažeidimus ir taikė perkančiajai organizacijai alternatyvią sankciją – baudą, kadangi viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra visiškai įvykdyta. Skirdamas perkančiajai organizacijai baudą ir parinkdamas jos dydį teismas konstatavo, kad skiriama 8 procentų sutarties vertės bauda, kadangi perkančiosios organizacijos veiksmuose matyti šiurkštūs VPĮ nuostatų pažeidimai, tiekėjai perkančiajai organizacijai teikė motyvuotas pretenzijas, pateikdami nuosekliai formuojamą, nekintančią teismų praktiką aktualiu klausimu (dėl tiekėjų kvalifikacijai keliamų reikalavimų atitiktį patvirtinančių dokumentų tikslinimo). Perkančioji organizacija nereagavo į tiekėjų pretenzijas, neleido susipažinti su tiekėjo pasiūlymu, nepaskelbė skelbimo apie sutarties skyrimą, atliko šiurkščius VPĮ nuostatų pažeidimus, nepaisant to, kad perkančiojoje organizacijoje veikia aukštos kvalifikacijos viešųjų pirkimų teisės specialistai, o perkančioji organizacija nuolat atlieka panašaus

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pobūdžio pirkimus. Taip pat nepateikė teismui prašytos informacijos ir dokumentų, trukdė vykdyti teisingumą.

Pavyzdys

Teismas konstatavo, kad perkančioji organizacija atliko VPĮ nuostatų pažeidimus ir taikė perkančiajai organizacijai alternatyvią sankciją – baudą.

Skirdamas perkančiajai organizacijai baudą ir parinkdamas jos dydį teismas konstatavo, kad skiriama 2 procentų sutarties vertės bauda, kadangi perkančiosios organizacijos veiksmuose nematyti šiukščių VPĮ nuostatų pažeidimų, teismų praktika aktualiu klausimu nėra išplėtota, o perkančioji organizacija pirmą kartą vykdė pirkimą elektroninio aukciono būdu.

4. VPĮ 106 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta procedūrinė teisės norma, įtvirtinanti teismo pareigą motyvuoti sprendimą dėl alternatyvios sankcijos parinkimo ir skyrimo.

Teismo sprendimas turi būti pagrįstas ir teisėtas (CPK 263 straipsnis). Šie reikalavimai taikytini visų instancijų teismų priimamiems sprendimams ir yra susiję su įstatymu pavesta teismo pareiga tinkamai motyvuoti priimamą sprendimą, t. y. jį pagrįsti faktiniais ir teisiniais argumentais (CPK 270, 331 straipsniai). Teismo sprendimo motyvavimo svarbą yra pabrėžęs ir Europos Žmogaus Teisių Teismas, nurodydamas, kad sprendimo motyvavimas yra būtinas, norint parodyti, kad teisingumas įvykdytas atidžiai[32].

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nuosekliai formuojamoje praktikoje ne kartą yra pažymėjęs, kad teismas sprendime pateiktas išvadas privalo motyvuoti ne tik nurodydamas atitinkamą teisės normą, bet ir išdėstydamas nustatytas aplinkybes, įrodymų vertinimą (CPK 270 straipsnio 4 dalis). Neišsamus ir nepakankamas bylos aplinkybių tyrimas pirmosios instancijos teisme yra vertinamas kaip proceso pažeidimas, sudarantis pagrindą panaikinti ar pakeisti teismo sprendimą[33].

Atsižvelgiant į tai, skirdamas alternatyvią sankciją teismas privalo išsamiai motyvuoti (nurodyti tiek faktinį, tiek teisinį pagrindą), kodėl parenkama būtent tokia alternatyvi sankcija ir būtent tokio dydžio alternatyvi sankcija.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Teismo pareiga motyvuoti sprendimus dėl alternatyvių sankcijų taikymo yra susijusi ir su tiekėjų bei perkančiųjų organizacijų teisės į veiksmingą teisminę gynybą principo užtikrinimu, kadangi tik teismui nurodžius išsamius sprendimo motyvus, tiekėjas ar perkančioji organizacija gali pateikti išsamius atsikirtimus. Kaip nurodyta pirmiau, tiekėjo teisė ginčyti alternatyvių sankcijų taikymą ribojama tiekėjo suinteresuotumu (*detaliau žiūrėti VPĮ 101 straipsnio 1 dalies 4 punkto komentarą)*. Todėl tiekėjas gali ginčyti tik alternatyvios sankcijos, kuria trumpinamas viešojo pirkimo-pardavimo sutarties galiojimo terminas taikymą, konkretų jos dydį.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija (regioninė sveikatos priežiūros įstaiga, pirminis sveikatos priežiūros centras) vykdė viešojo pirkimo procedūras ir sudarė viešojo pirkimo-pardavimo sutartį netinkamai taikiusi (skaičiavusi) VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje nustatytą sutarties sudarymo atidėjimo terminą. Tiekėjas pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją, kurią perkančioji organizacija atmetė, kadangi pirkimo procedūros pasibaigė sudarius viešojo pirkimo pardavimo sutartį.

Tiekėjas su ieškiniu kreipėsi į teismą, prašydamas pripažinti neteisėtu perkančiosios organizacijos sprendimą dėl pirkimo laimėtojo paskelbimo ir pripažinti sudarytą viešojo pirkimo-pardavimo sutartį neteisėta.

Viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra vienkartinio vykdymo, buvo įvykdyta iki tiekėjo pretenzijos pateikimo, perkančiajai organizacijai dar nežinant apie padarytą VPĮ 86 straipsnio 8 dalies pažeidimą ir negalint jo ištaisyti. Perkančioji organizacija užtikrina sveikatos priežiūrą atitinkamame regione (teikia viešąjį interesą tenkinančias paslaugas), o perkančiajai organizacijai skiriamas finansavimas yra nepakankamas kokybiškų sveikatos priežiūros paslaugų teikimui. Atsižvelgiant į tai, teismas, skirdamas perkančiajai organizacijai alternatyvią sankciją – baudą (kadangi pasibaigusios sutarties galiojimas negali būti trumpinamas), turėtų atsižvelgti į pirmiau nurodytas perkančiosios organizacijos atsakomybę lengvinančias aplinkybes, pažeidimo rimtumą, sankcijos įtaką perkančiosios organizacijos veiklai ir skirti mažesnę nei 5 procentų sutarties vertės alternatyvią sankciją, pavyzdžiui, 3 procentų (30 000 Eur), atsižvelgiant į viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vertę – 1 000 000 Eur.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[1] Komentuojamos VPĮ 106 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2007/66/ES 2e straipsnį.

[2] Kita vertus, analogiško rezultato sprendinį kasacinis teismas yra taikęs ir anksčiau – dėl viešojo intereso apsaugos šalims laikinai išsaugojo neteisėtai sudarytos viešojo pirkimo sutarties padarinius (žr. LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011).

[3] Direktyvos 2007/66/ES konstatuojamosios dalies 21 punktas.

[4] Direktyvos 2007/66/ES konstatuojamosios dalies 22 punktas.

[5] LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326-415/2015.

[6] Direktyvos 2007/66/ES 2e straipsnio 2 dalis.

[7] LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-359-469/2019.

[8] LAT 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-427-378/2018.

[9] LAT 2020 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-124-248/2020.

[10] LAT 2015 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-440-415/2015.

[11] Direktyvos 2007/66/ES konstatuojamosios dalies 19-20 punktai.

[12] LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326-415/2015.

[13] LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-359-469/2019.

[14] LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011.

[15] LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-359-469/2019.

[16] LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-359-469/2019.

[17] LAT 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-367-248/2015.

[18] LApT 2015 m. birželio 11 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-647-180/2015.

[19] LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340/2013.

[20] LAT 2018 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-508-248/2018.

[21] LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-398-469/2018.

[22] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[23] LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-309-248/2015.

[24] „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1," Teismų praktika 39 (2013).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[25] LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340/2013;

[26] LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326-415/2015;

[27] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[28] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[29] LAT 2018 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-508-248/2018, 42 punktas.

[30] LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017.

[31] LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340/2013.

[32] ESTT 2001 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje *Hirvisaari prieš Suomiją*, bylos Nr. 4968/99, par. 30

[33] LAT 2011 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-244/2011; 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-179-469/2016; 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326-1075/2018.

107 straipsnis. Žalos atlyginimas dėl šio įstatymo reikalavimų nesilaikymo

1. Teismas tenkina tiekėjo reikalavimą tik dėl žalos atlyginimo, jeigu pirkimo sutartis jau sudaryta ir buvo laikomasi šio įstatymo 50 straipsnio 5 dalies, 55 straipsnio 8 dalies, 58 straipsnio 1 dalies, 86 straipsnio 1 ir 8 dalių, 102 straipsnio, 103 straipsnio 2 dalies, 104 straipsnio 2 dalies, 105 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių, 106 straipsnio nuostatų.

2. Tiekėjas, kreipdamasis į teismą dėl žalos atlyginimo, gali reikalauti atlyginti tiesioginius ar netiesioginius nuostolius, kurių atsirado dėl to, kad perkančioji organizacija nesilaikė šio įstatymo reikalavimų. Kai tiekėjas reikalauja atlyginti žalą, kuri apima ir tiesioginius, ir netiesioginius nuostolius, teismas tenkina didesnės vertės reikalavimą.

3. Kai reikalaujama atlyginti žalą, kuri yra tokio paties dydžio kaip pasiūlymo parengimo arba dalyvavimo pirkimo procedūroje išlaidos, žalos atlyginimo reikalaujantis tiekėjas turi įrodyti žalos dydį, taip pat tai, kad buvo pažeisti šio įstatymo reikalavimai ir kad dėl šio pažeidimo jis neteko galimybės sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį.

Žalos atlyginimas yra vienas iš VPĮ įtvirtintų tiekėjo teisių gynybos būdų, kuomet tiekėjui dėl perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų pirkimo procedūrų metu praradus galimybę sudaryti viešojo pirkimo sutartį, suteikiama teisė reikalauti iš perkančiosios organizacijos atlyginti tiekėjo patirtus nuostolius (tiesioginius ar netiesioginius nuostolius), perkančiajai organizacijai taikant

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

deliktinę civilinę atsakomybę. Teisinio kvalifikavimo prasme tiekėjo žalos atlyginimo pagrindas yra perkančiosios organizacijos pareigų, jai nustatytų ikisutartiniuose teisiniuose santykiuose (pavyzdžiui, tinkamai organizuoti viešojo pirkimo procesą, laikytis viešųjų pirkimų principų ir pan.), pažeidimas, kai dėl perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų pirkimo procedūrų metu su tiekėju nėra sudaroma viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, tokiu būdu pažeidžiant tiekėjo teises ir teisėtus interesus, jo teisėtus lūkesčius.

Nuostolių atlyginimo institutas viešuosiuose pirkimuose – atskira, iš Europos Sąjungos teisinio reguliavimo išplaukianti ir nacionaliniais teisiniais instrumentais sustiprinama tiekėjų teisių gynybos priemonė, kurios taikymas turi užtikrinti veiksmingą pažeistų interesų gynybą[1].

Nors žalos atlyginimo institutas ES teisėje atsirado dar 1989 metais[2], Direktyvoje 89/665/EEB, įgyvendinant procesinės autonomijos principą, įtvirtinti tik minimalūs reikalavimai, kuriuos turi atitikti nacionalinėse teisės sistemose nustatytos peržiūros procedūros, kad būtų užtikrintas ES viešųjų pirkimų teisės reikalavimų laikymasis[3]. Dėl to valstybės narės gali laisvai nustatyti sąlygas, kuriomis jų teisės sistemose turi būti taikomos Direktyvos 89/665/EEB 2 straipsnio 6 dalį perkeliančios nacionalinės teisės normos, taip pat galimus, jei reikia, šios direktyvos taikymo ribojimus, išimtis ar nukrypimus[4].

Vis dėlto reali ir efektyvi tiekėjų pažeistų teisių gynyba pirkimo procedūrų metu nei ES teisės aktais, nei VPĮ nuostatomis ilgą laiką nebuvo užtikrinta[5]. Tokia teisinė situacija lėmė, kad perkančiosios organizacijos po laimėtojo nustatymo siekdavo kuo skubiau sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, siekiant įgyti imunitetą nuo bet kokių neigiamų pasekmių, susijusių su pirkimo procedūrų reikalavimų pažeidimais. Atskirose valstybėse narėse, net ir nustačius teisinį mechanizmą tiekėjo patirtai žalai atlyginti, įgyvendinanti įrodinėjimo našta buvo didelė, todėl net ir esant atitinkamam teisiniam mechanizmui, juo pasinaudoti tiekėjams būdavo itin sudėtinga[6].

Veiksmingumo principas reikalauja, kad perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūra ir jos taikymas neturi būti toks, kad pasinaudojimas šia procedūra tiekėjams pasidarytų praktiškai neįmanomas ar labai sudėtingas[7].

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio nuostatas ir jų aiškinimą konstitucinėje jurisprudencijoje[8], VPĮ nenustatyta visiško nuostolių atlyginimo principo išimčių, todėl perkančiosios organizacijos yra įpareigotos atlyginti visus tiekėjo patirtus tiesioginius ar netiesioginius nuostolius, kurie yra išreiškiami piniginė išraiška[9],[10]. Nors VPĮ 107 straipsnio 2

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

dalyje nustatyta, kad tiekėjas gali reikalauti tik tiesioginių, arba tik netiesioginių nuostolių atlyginimo, tokia nuostata nereiškia visiško nuotolių atlyginimo principo ribojimo, kadangi atlyginus tiekėjo patirtus netiesioginius nuostolius, kartu atlyginami visi tiekėjo patirti nuostoliai (*detaliau žiūrėti VPĮ 107 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Be VPĮ 107 straipsnyje įtvirtintų nuostatų, sprendžiant dėl tiekėjo patirtos žalos atlyginimo, kartu (sistemiškai) taikomi ir CK 6.245–6.249 straipsniai, 6.251 straipsnis, 6.263 straipsnis ir kitos teisės normos, atsižvelgiant į toliau nurodomą viešųjų pirkimų teisinio elemento specifiką.

VPĮ 107 straipsnyje[11] reglamentuojamos tik situacijos, kuomet tiekėjas žalos atlyginimo iš perkančiosios organizacijos reikalauja dėl VPĮ nustatytų reikalavimų nesilaikymo. Tuo atveju, jei tiekėjo patirta žala nėra susijusi su VPĮ nuostatų pažeidimais (pavyzdžiui, žala dėl netinkamo viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo ir pan.), tokios situacijos sprendžiamos taikant tik CK ir kitų įstatymų nuostatas.

Teisę kreiptis į teismą dėl neteisėtais perkančiosios organizacijos veiksmais sukeltos žalos atlyginimo (vadovaujantis VPĮ 107 straipsnio nuostatomis) turi bet kuris viešojo pirkimo procese dalyvavęs tiekėjas (*detaliau žiūrėti VPĮ 101 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*). Nors tiekėju yra laikoma ir atitinkama tiekėjų grupė, pavyzdžiui – jungtinės veiklos partneriai (*detaliau žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 36 dalies komentarą*), tačiau teisę kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo turi bet kuris iš ūkio subjektų grupės narių, nereikalaujant, kad jie inicijuotų peržiūros procedūrą kaip bendraieškovai. Toks platus teisinis suinteresuotumas reikalauti žalos atlyginimo kyla iš ESTT suformuotos praktikos[12], pagal kurią tiekėjo teisė reikalauti žalos atlyginimo vienam iš ūkio subjektų grupės narių yra pripažįstama labiau už teisę ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus.

Prieš komentuojant konkrečias VPĮ 107 straipsnio teisės normas, aktualu apžvelgti civilinės atsakomybės sąlygas, kurios yra svarbios taikant ir aiškinant sistemiškai VPĮ 107 straipsnį, kurių egzistavimas yra būtina prielaida, tiekėjui siekiant reikalauti patirtos žalos atlyginimo:

1) **Įsiteisėjusiu teismo sprendimu yra konstatuoti perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai, dėl kurių tiekėjas neteko galimybės sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį ar preliminariąją viešojo pirkimo-pardavimo sutartį;**

Pagal kasacinio teismo praktiką, Lietuvoje yra įtvirtinta dviejų pakopų procedūra, siekiant VPĮ 107 straipsnyje nustatyta tvarka reikalauti iš perkančiosios organizacijos tiekėjo patirtos žalos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

atlyginimo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2018 m. gruodžio 20 d. nutartimi[13] pakeitė anksčiau suformuotą praktiką dėl tiekėjų patirtos žalos, susijusios su neteisėtais perkančiosios organizacijos veiksmais, atlyginimo. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos keitimas yra susijęs su Direktyvoje 89/665/EEB nustatyta galimybe valstybėms narėms nustatyti dvipakopę procedūrą. Taigi Lietuvoje dvipakopė žalos atlyginimo sistema išplaukia ne iš teisinio reguliavimo, o jį aiškinančios teismų praktikos.

Kasacinis teismas nustatė, kad reikalauti nuostolių atlyginimo iš perkančiųjų organizacijų tiekėjai gali tik tada, kai jau yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo konstatuoti perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai, kuriais pažeistos tiekėjo teisės, ir labiausiai tikėtina, kad jis būtų laimėjęs viešą pirkimą bei sudaręs viešo pirkimo sutartį (prejudicinė byla)[14].

Tai reiškia, kad, siekiant reikalauti žalos atlyginimo iš perkančiųjų organizacijų, būtina inicijuoti du savarankiškus teisminius procesus (bylą dėl perkančiosios organizacijos sprendimų ginčijimo ir bylą dėl žalos atlyginimo), einančius vienas po kito, o ne iš karto. Dėl pirmiau nurodytos LAT suformuotos dvipakopės žalos atlyginimo procedūros CPK 423[1] straipsnio 2 dalies nuostatos iš dalies tapo neįgyvendinamos, kadangi reikalavimas dėl žalos atlyginimo nuo šiol įprastai negali būti pareikštas kartu su reikalavimais, atsirandančiais iš viešųjų pirkimų teisinių santykių.

Pirmiau nurodyta taisyklė dėl dvipakopės žalos atlyginimo procedūros netaikoma tik tais atvejais, kai byloje dėl žalos atlyginimo tiekėjas įrodo, kad jis dėl objektyvių priežasčių negalėjo iš anksto nuginčyti neteisėto perkančiosios organizacijos sprendimo[15], pavyzdžiui, perkančioji organizacija sudarė viešojo pirkimo-pardavimo sutartį netaikydama atidėjimo termino (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio 8 dalies komentarą*). Tokiu atveju tiekėjas gali kreiptis į teismą, kartu reikalaudamas ir pripažinti perkančiosios organizacijos sprendimą neteisėtu ir taikyti perkančiajai organizacijai deliktinę civilinę atsakomybę.

2) **Egzistuoja perkančiosios organizacijos civilinei atsakomybei kilti būtinos sąlygos – žala (CK 6.249 straipsnis) ir priežastinis ryšys tarp žalos ir perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų (CK 6.247 straipsnis).**

Ieškovui (tiekėjui), siekiančiam prisiteisti žalos atlyginimą iš perkančiosios organizacijos, reikia įrodyti tik perkančiosios organizacijos neteisėtus veiksmus, žalą ir priežastinį ryšį tarp jų (t. y. nereikia įrodyti perkančiosios organizacijos kaltės)[16]. Pirmiau nurodytos pozicijos laikosi ir Europos

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Sąjungos Teisingumo Teismas[17]. Perkančiosios organizacijos kaltė yra preziumuojama (CK 6.248 straipsnis).

Atsižvelgiant į pirmiau nurodytą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotą dvipakopę žalos atlyginimo taisyklę, perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai yra konstatuojami prejudicinėje byloje dėl perkančiosios organizacijos sprendimų panaikinimo, tuo tarpu likusios perkančiosios organizacijos civilinės atsakomybės sąlygos – žala ir priežastinis ryšys tarp žalos ir perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų, tiekėjo privalo būti įrodinėjamos antroje pakopoje – civilinėje byloje dėl žalos atlyginimo[18].

Žala (CK 6.249 straipsnis)

Žala yra asmens turto netekimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Piniginė žalos išraiška yra nuostoliai (CK 6.249 straipsnio 1 dalis). Tiekėjo patirtą žalą sudaro arba negautos pajamos (t. y. realiai numatytos gauti lėšos, jeigu nebūtų pažeidimo), kurias tiekėjas būtų gavęs, jei jis būtų sudaręs ir vykdęs viešojo pirkimo-pardavimo sutartį (netiesioginė žala), arba tiekėjo patirtos pasiūlymo rengimo ir dalyvavimo viešojo pirkimo procedūroje išlaidos (tiesioginė žala). VPĮ 107 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad tiekėjas gali reikalauti arba tiesioginės žalos, arba netiesioginės žalos atlyginimo.

Netiesioginiai nuostoliai

Negautas pajamas kaip nuostolius apibūdina tokie požymiai kaip pagrįstas tikėtinumas jas gauti, jeigu perkančiosios organizacijos atlikto pažeidimo nebūtų, ir pajamos, suprantant jas kaip sumą, kurią sudarytų lėšos, kuriomis asmuo praturtėtų iš teisėtos veiklos įvykdžius viešojo pirkimo-pardavimo sutartį[19]. Kitaip tariant, negautos tiekėjo pajamos yra negautas tiekėjo grynasis pelnas, iš tiekėjo pasiūlyme nurodytos kainos (pajamų) atimant visus tiekėjo patirtinus viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo kaštus, įskaitant visus privalomus mokėti mokesčius.

Teismų praktikoje pripažįstama, kad žalos dydis privalo būti grindžiamas atsižvelgiant į konkrečiame pasiūlyme nurodytas kainas, kurios galiojo pirkimo metu[20], t. y. tiekėjo gautinomis pajamomis yra laikoma tiekėjo pasiūlyme nurodyta kaina. Dėl to įprastai tiekėjas gautinų pajamų dydžio (bruto) įrodinėti neprivalo. Vis dėlto galimi atvejai, kai tiekėjas patirtos žalos atlyginimo gali

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

reikalauti ne dėl to, kad su juo nepagrįstai nebuvo sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, tačiau tais atvejais, kai perkančioji organizacija pažeisdama VPĮ nuostatas tiekėjui sukėlė atitinkamą žalą, pavyzdžiui, atskleisdama tiekėjo konfidencialią informaciją, nepagrįstai įtraukdama į nepatikimų tiekėjų sąrašą ir kt.

Nustatant grynąjį pelną (negautas pajamas neto), turi būti atsižvelgiama į visas, vykdant ūkinę komercinę veiklą, patiriamas sąnaudas, įskaitant ir veiklos sąnaudas (t. y. darbo užmokestį, darbo priemonių įsigijimą, darbo vietų įrengimą, privalomus mokėti mokesčius ir pan.). Atskaičius iš visų pajamų (įplaukų) sąnaudas, o iš šių – ir pelno mokestį pagal Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymą, subjektui liktų grynasis pelnas, t. y. tai, kuo būtų pagerėjusi nukentėjusio asmens turtinė padėtis[21].

Pavyzdys

Įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustačius neteisėtus perkančiosios organizacijos veiksmus, dėl kurių tiekėjas prarado galimybę sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, tiekėjas kreipėsi į teismą dėl žalos (negauto grynojo pelno) atlyginimo.

Tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė pasiūlymą dėl 10 vnt. lengvųjų automobilių pardavimo už 300 000 Eur su PVM.

Negautą grynąjį pelną tiekėjas galėtų apskaičiuoti iš 300 000 Eur su PVM atimdamas šiuos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo kaštus:

1. *Prekių įsigijimo kaštus – 230 000 Eur su PVM;*
2. *Prekių transportavimo kaštus – 15 000 Eur su PVM;*
3. *Prekių draudimo kaštus – 1 500 Eur su PVM;*
4. *Prekių transportavimo kaštus – 15 000 Eur su PVM;*
5. *Sutarties įvykdymo užtikrinimo pateikimo kaštus – 1 000 Eur su PVM;*
6. *Darbuotojų kaštus – 1 500 Eur su PVM;*
7. *Pelno mokesčio kaštus – 12 900 Eur.*

Atsižvelgiant į tiekėjo pasiūlymą nurodytą 300 000 Eur be PVM kainą ir patirtinus 276 900 Eur sutarties vykdymo kaštus, tiekėjas galėtų reikalauti 23 100 Eur (300 000 Eur – 276 900 Eur = 23 100 Eur) žalos atlyginimo iš perkančiosios organizacijos.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Tiesioginiai nuostoliai

Tiesioginius nuostolius sudaro tiekėjo realiai patirti dalyvavimo pirkimo procedūroje kaštai, t. y. išlaidos, patirtos tiek rengiantis pirkimo procedūroms, ruošiant ir pateikiant pasiūlymą ar paraišką pirkime patirtas išlaidas, tiek ir dalyvavimo pirkimo procedūroje išlaidos, pavyzdžiui, kelionių į derybas, vertėjo, maketo ar pavyzdžio gamybos ir kitas su dalyvavimu pirkime susijusias išlaidas *(detaliau žiūrėti VPĮ 107 straipsnio 3 dalies komentarą).*

Pavyzdys

Įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustačius neteisėtus perkančiosios organizacijos veiksmus, dėl kurių tiekėjas prarado galimybę sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, tiekėjas kreipėsi į teismą dėl tiesioginės žalos atlyginimo.

Tiekėjas galėtų reikalauti tokių dalyvavimo pirkimo procedūrose išlaidų atlyginimo:

1. *Pirkimo sąlygų vertimo išlaidų – 600 Eur su PVM;*
2. *Pasiūlymo galiojimo užtikrinimo išlaidų – 200 Eur su PVM;*
3. *Kelionių išlaidų – 1 500 Eur su PVM;*
4. *Išlaidų darbuotojams – 350 Eur su PVM.*

Atsižvelgiant į tiekėjo realiai patirtas pasiūlymo rengimo ir dalyvavimo pirkimo procedūrose išlaidas, tiekėjas galėtų reikalauti perkančiosios organizacijos atlyginti 2 650 Eur dydžio tiesioginės žalos atlyginimo.

Priežastinis ryšys

Atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmais (veikimu, neveikimu), nulėmusiais perkančiosios organizacijos civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi perkančiosios organizacijos veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu (CK 6.247 straipsnis), t. y. nuostoliai yra atlyginami tik įrodžius priežastinį ryšį tarp tokių nuostolių ir neteisėtos veiklos.

Reikalaujant nuostolių iš perkančiosios organizacijos, svarbi dalis tenka įrodinėjant priežastinį ryšį, t. y. siekiui įrodyti, kad, jeigu perkančioji organizacija nebūtų padariusi pažeidimo (neteisėtai neatmetusi pasiūlymo arba neteisėtai palikusi tiekėją, kurio pasiūlymas privalėjo būti atmestas), nukentėjęs tiekėjas būtų sudaręs ir įvykdęs viešojo pirkimo-pardavimo sutartį bei nebūtų patyręs

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

žalos, t. y. būtų gavęs tas pajamas, kurias teisėtai tikėjosi gauti. Sprendžiant klausimą dėl tiekėjo netiesioginių nuostolių atlyginimo iš esmės susiduriama su tam tikro pobūdžio tikimybės vertinimu, nes bet kokiu atveju teismas vertina teorinę situaciją – ar galėjo būti sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis. Teismas tokio pobūdžio ginče pagal šalių pateiktus įrodymus ir argumentus turi spręsti, kurios šalies pateikiamas nematerializuotos (nesamos) situacijos scenarijus realesnis, bei nustatyti pagrįstų prielaidų jam įvykti, jei nebūtų buvę atlikti neteisėti veiksmai[22].

Pagal kasacinio teismo formuojamas taisykles[23] ginčo šalių interesų pusiausvyra nustatoma, atsižvelgiant į šalių galimybes realiai apginti savo teises:

Pirma, tiekėjui pakanka įrodyti, kad jis būtų buvęs pirkimo laimėtojas ir tai prilygsta nuneigiamai perkančiosios organizacijos civilinės atsakomybės prezumpcijai[24];

Antra vertus, – perkančiosios organizacijos, o ne tiekėjai turi įrodyti, kad su ieškovu (tiekėju) bet kuriuo atveju viešo pirkimo sutartis nebūtų buvusi sudaryta, net ir esant konstatuotam jos pažeidimui.

Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad jei tiekėjas teismui pateikia reikalavimą atlyginti žalą, toks šalių ginčas pagal įstatymą nekvalifikuotinas kaip turintis viešojo intereso gynimo elementą ir CPK 423^1 straipsnyje nustatytos viešųjų pirkimų bylų nagrinėjimo ypatumus reglamentuojančios procesinės taisyklės tokiose bylose netaikytinos[25]. Taigi tiekėjo ir perkančiosios organizacijos ginčas dėl pastarosios civilinės atsakomybės iš esmės prilygsta įprastiniam civiliniam tokio pobūdžio ginčui, kuriame teismo aktyvumas yra žymiai apribotas pačių ginčo šalių rungimosi.

Tai, kad pagal kasacinio teismo praktiką ieškovui (tiekėjui) nereikia įrodinėti sau nepalankių veiksmų, savaime nereiškia, jog atsakovei (perkančiajai organizacijai) pateikus argumentus (įrodymus), kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartis su ieškovu dėl kokių nors teisėtų priežasčių vis tiek (net ir nesant neteisėtų jos veiksmų) nebūtų sudaryta, pastarajam nereikia į tai atsikirtinėti, t. y. kad jis atleidžiamas nuo savo reikalavimų pagrįstumo įrodinėjimo pareigos.

Kaip nurodyta pirmiau, sprendžiant dėl neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų ir nustatant priežastinį ryšį tarp perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos, perkančiajai organizacijai tenka pareiga įrodyti, kad nepaisant perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų, dėl tam tikrų teisėtų ir pateisinamų priežasčių viešojo pirkimo-pardavimo sutartis su žalos atlyginimo reikalaujančiu tiekėju nebūtų sudaryta ar tiekėjas nebūtų buvęs pajėgus įvykdyti viešojo

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pirkimo-pardavimo sutartį[26]. Tuo tarpu tiekėjas neturi įrodinėti hipotetinių, sau nepalankių aplinkybių (pavyzdžiui, kad jo pasiūlyta kaina perkančiajai organizacijai yra per didelė)[27].

Kaltė

Perkančiosios organizacijos deliktinės civilinės atsakomybės taikymui reikšmės neturi nustatyto VPĮ nuostatų pažeidimo sunkumas ar perkančiosios organizacijos kaltės forma. Perkančioji organizacija už nuostatų pažeidimus atsako be kaltės, nepriklausomai nuo to, kokias konkrečiai VPĮ nuostatas ji pažeidė[28], [29].

1. VPĮ 107 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad žalos atlyginimas yra išimtinė tiekėjų teisių gynybos priemonė tais atvejais, kai viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra sudaryta neteisėtai, tačiau nėra teisinio pagrindo pripažinti ją negaliojančia VPĮ 105 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 1 dalies komentarą*).

Kitaip tariant, VPĮ 107 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad tiekėjas gali kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo tik tais atvejais, kai neteisėtai sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis nebuvo pripažinta negaliojančia VPĮ 105 straipsnyje nustatyta tvarka. Tokiais atvejais žalos atlyginimas yra vienintelė galima tiekėjo pažeistų teisių gynybos priemonė[30].

Komentaro autorių nuomone, įstatymų leidėjas, perkeldamas Direktyvos 2007/66/EB[31] 2 straipsnio 7 dalį, pernelyg susiaurino jos taikymo apimtį, VPĮ 107 straipsnio 1 dalyje nustatydamas, kad reikalavimas atlyginti tiekėjo patirtą žalą galimas tuo atveju, kai buvo, be kita ko, laikomasi VPĮ 50 straipsnio 5 dalies ir 55 straipsnio 8 straipsnio nuostatų. Jei atitinkamos Direktyvos 2007/66/ES nuostatos būtų pažodžiui perkeltos į VPĮ 107 straipsnio 1 dalį, ši turėtų būti aiškinama ir taikoma tik kartu su VPĮ 105 straipsnio 1 dalies ir VPĮ 106 straipsnio 1 dalies nuostatomis, kurios nesieja viešojo pirkimo-pardavimo sutarties negaliojimo ir alternatyvių sankcijų taikymo su VPĮ 50 straipsnio 5 dalies ir 55 straipsnio 8 straipsnio nuostatų pažeidimu.

Įprastai tiekėjui žala dėl neteisėtai su juo nesudarytos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties būtent ir atsiranda tuomet, kai nebuvo laikomasi VPĮ 50 straipsnio 5 dalies ir 55 straipsnio 8 straipsnio nuostatų ir tiekėjo pasiūlymas buvo nepagrįstai atmestas, tačiau nebuvo VPĮ 105 straipsnyje nustatytų sąlygų pripažinti neteisėtai sudarytą viešojo pirkimo-pardavimo sutartį negaliojančia, o

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

perkančiajai organizacijai buvo pritaikytos VPĮ 106 straipsnio 1 dalyje nustatytos alternatyvios sankcijos.

Atsižvelgiant į tai, VPĮ 107 straipsnio 1 dalies taikymas labai susiaurinamas, siejamas su nejprastinėmis situacijomis, kai tiekėjas žalos patiria dėl ne su pasiūlymo vertinimo susijusių neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų (pavyzdžiui, atkleistos konfidencialios informacijos). Reikalavimas dėl tiesioginių ar netiesioginių nuostolių atlyginimo tenkinamas tais atvejais, kai egzistuoja pirmiau (VPĮ 107 straipsnio komentaro įžangoje) nurodytos perkančiosios organizacijos civilinės atsakomybės sąlygos, bei egzistuoja toliau nurodytos aplinkybės:

1) **Viešojo pirkimo-pardavimo sutartis jau yra sudaryta**

Įstatymų leidėjas VPĮ 107 straipsnio 1 dalyje nustatė, kad tiekėjo patirtų nuostolių atlyginimas, kaip tiekėjo teisių gynimo priemonė, gali būti taikoma tik tais atvejais, kuomet pirkimo procedūra yra baigta – yra sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, išskyrus šio VPĮ 107 straipsnio 3 dalyje nustatytus atvejus (*detaliau žiūrėti VPĮ 107 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Vadovaujantis VPĮ 106 straipsnio nuostatomis, teismo perkančiajai organizacijai dėl VPĮ nuostatų pažeidimo taikytos alternatyvios sankcijos neturi jokios įtakos tiekėjo galimybei pasirinkti reikalauti atlyginti patirtą žalą ar prisiteisiamos žalos dydžiui.

2) **Nėra** VPĮ **105 straipsnio 1 dalyje nustatytų sąlygų, kuomet sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis paliekama galioti** (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 1, 2, 3, 4 punkto komentarą*)

Tai reiškia, kad tenkinamas reikalavimas tik atlyginti tiekėjo patirtus nuostolius tais atvejais, kai perkančioji organizacija nepadarė VPĮ pažeidimų, kurie sudarytų pagrindą pripažinti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį negaliojančia VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 1-3 punktų pagrindu (*detaliau žiūrėti VPĮ 105 straipsnio 1 dalies komentarą*):

1) perkančioji organizacija sudarė pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį paskelbusi apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba paskelbusi apie supaprastintą pirkimą CVP IS, kai tai yra būtina pagal VPĮ reikalavimus (VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 1 punktas);

2) perkančioji organizacija nepažeidė VPĮ 86 straipsnio 8 dalyje, 103 straipsnio 2 dalyje ar 104 straipsnio 2 dalyje nustatytų reikalavimų ir nėra kitų VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytų

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

aplinkybių, dėl kurių sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis galėtų būti pripažinta negaliojančia (VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 2 punktas);

3) perkančioji organizacija nepažeidė VPĮ 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatų ir nėra kitų VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytų aplinkybių, dėl kurių sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis galėtų būti pripažinta negaliojančia (VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 3 punktas);

4) nesant kitų VPĮ imperatyviųjų nuostatų pažeidimų bei kitų VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytų aplinkybių, dėl kurių sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis galėtų būti pripažinta negaliojančia (VPĮ 105 straipsnio 1 dalies 4 punktas).

2. VPĮ 107 straipsnio 2 dalyje yra įgyvendintas dvigubo baudimo draudimo principas, nustatant, kad tiekėjas negali kartu reikalauti perkančiosios organizacijos atlyginti tiek tiesioginių, tiek netiesioginių nuotolių atlyginimo.

Paraiškos ar pasiūlymo rengimo ir pateikimo kaštus, kurie tiekėjų teisėtų interesų pažeidimo atveju tampa tiesioginiais nuostoliais, tiekėjai patiria neprikl[illegible]ausomai nuo to, ar jie bus paskelbti pirkimo laimėtojais ir su jais bus sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, ar ne (nebent pirkimo sąlygos nustato kitaip). Pirkimo laimėtojo patirtos pasiūlymo rengimo ir pateikimo išlaidos įprastai yra padengiamos gaunant viešojo pirkimo-pardavimo sutarties naudą[32].

Tuo atveju, jeigu tiekėjas pasirenka reikalauti perkančiosios organizacijos atlyginti jo patirtus netiesioginius nuostolius (negautą grynąjį pelną, prarastą galimybę sutaupyti ir t. t.), tiekėjas negali kartu reikalauti atlyginti ir pasiūlymo rengimo kaštus, kadangi juos tiekėjas būtų patyręs bet kuriuo atveju. Tuo tarpu pasiūlymo rengimo ir pateikimo išlaidų (tiesioginių nuostolių) ir netiesioginių nuostolių atlyginimas iš esmės reikštų, kad tiekėjas atsidurtų geresnėje padėtyje, nei tuo atveju, jei nebūtų perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų ir tiekėjas būtų įvykdęs viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

Kitaip tariant, jei viešojo pirkimo-pardavimo sutartis būtų sudaryta su tiekėju ir iš šio sandorio jis būtų gavęs pajamų bei patyręs išlaidų, išlaidos, patirtos rengiantis dalyvauti ir dalyvaujant pirkimo procedūrose, jam atskirai nebūtų atlyginamos (išskyrus atvejus, kai nustatyti prizai už dalyvavimą). Iš principo darytina prielaida, kad tiekėjai, dalyvaudami pirkimo procedūrose ir pateikdami

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

pasiūlymus, galutine pasiūlymo kaina siekia gauti tokios finansinės naudos, kuri būtų didesnė už visas su pirkimo procedūromis ir sutartimi susijusias išlaidas[33].

Dėl šios priežasties, siekiant nesudaryti galimybės perkančiajai organizacijai taikyti dvigubos civilinės atsakomybės, įstatymų leidėjas, įgyvendindamas kasacinio teismo išaiškinimus civilinėje byloje Nr. 3K-3-413-378/2015[34], VPĮ 107 straipsnio 2 dalyje įtvirtino draudimą kartu reikalauti ir tiesioginių nuostolių, ir netiesioginių nuostolių atlyginimo. Tuo atveju, jei tiekėjas dėl to reikalauja tiek tiesioginių nuostolių, tiek netiesioginių nuostolių atlyginimo, teismas turėtų tenkinti didesnės vertės reikalavimą, į jį įskaitydamas mažesnįjį.

Pavyzdys

Tiekėjas kreipėsi į teismą, prašydamas perkančiosios organizacijos atlyginti jo patirtus 1 000 Eur dydžio pasiūlymo rengimo kaštus ir 5 000 Eur dydžio netiesioginius nuostolius, kuriuos sudaro tiekėjo negautas grynasis pelnas, tiekėjui praradus galimybę sudaryti ir įvykdyti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

Teismas, konstatavęs, kad egzistuoja pagrindas perkančiajai organizacijai taikyti civilinę atsakomybę nesant civilinės atsakomybės mažinimo pagrindų, tiekėjui turėtų priteisti 5 000 Eur netiesioginių nuostolių atlyginimą (didesnės vertės reikalavimas), kaip apimantį tiek tiesioginių nuostolių, tiek netiesioginių nuostolių atlyginimą.

Egzistuoja situacijos, kai tiekėjas iš vykdomos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties negauna grynojo pelno, tačiau viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra sudaroma siekiant gauti kitą naudą, pavyzdžiui, reklamą, siekiant įeiti į rinką, sutaupyti pasiekiant masto ekonomiją ir kt. Tokiais atvejais įprastai tiekėjas patiria didesnius tiesioginius nuostolius, nei netiesioginius nuostolius, todėl tiekėjui išlieka teisė reikalauti tik tiesioginių nuostolių atlyginimo.

3. VPĮ 107 straipsnio 3 dalyje įstatymų leidėjas įtvirtino galimybę tiekėjui reikalauti tiesioginių nuostolių atlyginimo tais atvejais, kai perkančioji organizacija pažeidė VPĮ nustatytus reikalavimus, o dėl tokio pažeidimo tiekėjas nepagrįstai prarado galimybę sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį. Iš esmės VPĮ 107 straipsnio 3 dalyje atkartojama VPĮ 107 straipsnio 1 dalies nuostata dėl

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

tiekėjo patirtos žalos atlyginimo, nustatant, kad tiekėjo patirtus tiesioginius nuostolius sudaro pasiūlymo rengimo išlaidos.

Teisę į tiesioginių nuostolių atlyginimą tiekėjas įgyja nepriklausomai nuo to, kokie konkrečiai VPĮ nustatyti reikalavimai buvo pažeisti, tačiau, kaip minėta, tiekėjui kyla pareiga įrodyti tiek pažeidimą (CK 6.246 straipsnis), tiek patirtos žalos dydį (CK 6.249 straipsnis), tiek ir priežastinį ryšį tarp patirtos žalos ir perkančiosios organizacijos padarytų VPĮ pažeidimų (CK 6.247 straipsnis), t. y. įrodyti, kad nesant perkančiosios organizacijos padaryto VPĮ pažeidimo, tiekėjas būtų sudaręs viešojo pirkimo sutartį ir tokiu būdu būtų atlygintos pasiūlymo parengimo ir dalyvavimo pirkimo procedūroje išlaidos (*detaliau žiūrėti VPĮ 107straipsnio 1 dalies komentarą pirmiau)*. Kitaip tariant, teisės į tiesioginių nuostolių ar netiesioginių nuostolių atlyginimą įgyvendinimo sąlygos iš esmės yra tapačios[35].

Komentaro autorių nuomone, VPĮ 107 straipsnio 3 dalyje pateikiama *pasiūlymo parengimo išlaidų* sąvoka apima tiekėjo išlaidas, patirtas rengiantis pateikti, rengiant ir pateikiant pasiūlymą ar paraišką pirkime, pavyzdžiui, vertimo, kelionės, apžiūros, spausdinimo, darbuotojų ir kt. išlaidos. VPĮ 107 straipsnio 3 dalyje pateikiama sąvoka *dalyvavimo pirkimo procedūroje išlaidos* apima tiekėjo išlaidas, patirtas tiek rengiantis pirkimo procedūroms, rengiant ir pateikiant pasiūlymą ar paraišką pirkime patirtas išlaidas, tiek ir dalyvavimo pirkimo procedūroje išlaidas, pavyzdžiui, kelionių į derybas, vertėjo, maketo ar pavyzdžio gamybos ir kitas su dalyvavimu pirkime susijusias išlaidas. Kitaip tariant, sąvoka *dalyvavimo pirkimo procedūroje išlaidos* apima tiek pasiūlymo parengimo, tiek dalyvavimo pirkimo procedūroje išlaidas.

VPĮ 107 straipsnio 3 dalyje nustatyta teise reikalauti atlyginti žalą tiekėjas gali pasinaudoti tais atvejais, jeigu perkančioji organizacija, nesilaikydama 29 straipsnio 3 dalyje nustatytų sąlygų, neteisėtai nutraukė pirkimo procedūras (*detaliau žiūrėti VPĮ 29 straipsnio komentarą*)[36], perkančioji organizacija neteisėtai pakeitė pirkimo sąlygas ir dėl to pirkimo procedūros buvo nutrauktos (*detaliau žiūrėti VPĮ 35 straipsnio komentarą*), perkančioji organizacija nepagrįstai atsisakė sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį su pirkimo laimėtoju (*detaliau žiūrėti VPĮ 86 straipsnio komentarą*), perkančiosios organizacijos paskelbtos pirkimo sąlygos buvo pripažintos neteisėtomis ir pirkimo procedūros buvo nutrauktos ir kt.

Pavyzdys

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

Perkančioji organizacija iki galutinės pasiūlymų pateikimo dienos, nenurodydama priežasčių, nutraukė pirkimo procedūras. Teismas konstatavo, kad perkančioji organizacija nepagrįstai nutraukė pirkimo procedūras, tokiu būdu pažeisdama ikisutartinius teisinius santykius, tiekėjų teisėtų lūkesčių principą.

Tiekėjas kreipėsi į teismą, prašydamas perkančiosios organizacijos atlyginti jo patirtus 1 000 Eur dydžio pasiūlymo rengimo kaštus, tiekėjui praradus galimybę sudaryti ir įvykdyti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

Teismas, konstatavęs, kad tiekėjas būtų buvęs pirkimo laimėtojas ir būtų sudaręs viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, turėtų tiekėjo naudai iš perkančiosios organizacijos priteisti tiekėjo patirtas pasiūlymo rengimo išlaidas.

Pavyzdys

Perkančiajai organizacijai paskelbus skelbimą apie pirkimą, tiekėjas Nr. 1 teikė pretenziją dėl pirkimo sąlygų neteisėtumo. Perkančiajai organizacijai atmetus pretenziją, tiekėjas Nr. 1 su ieškiniu kreipėsi į teismą, prašydamas pripažinti pirkimo sąlygas neteisėtomis ir pirkimo procedūras nutraukti. Teismas tenkino ieškinio reikalavimą ir pripažino pirkimo sąlygas neteisėtomis bei nutraukė pirkimo procedūras.

Tokiu atveju Tiekėjas Nr. 2 (taip pat ir kiti pirkime dalyvavę tiekėjai) gali kreiptis į teismą, reikalaudamas atlyginti patirtus tiesioginius nuostolius, kuriuos Tiekėjas Nr. 2 patyrė rengdamas pasiūlymą.

---

[1] LAT 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013.

[2] Europos Tarybos 1989 m. gruodžio 21 d. direktyvos 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutarčių, derinimo.

[3] ESTT 2016 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Star Storage ir kt.*, C-439/14.

[4] ESTT 2018 m. rugpjūčio 7 d. sprendimas byloje *Hochtief*, C-300/17.

[5] *European Procurement & Public Private Partnership Law Review, Special issue on the Fosen-Linjen case*, Volume 14, Number 4, 2019.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[6] *European Procurement & Public Private Partnership Law Review, Special issue on the Fosen-Linjen case*, Volume 14, Number 4, 2019.

[7] ESTT 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, C-327/00.

[8] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. balandžio 16 d. nutarimas, bylos Nr. 11/2013.

[9] LAT 2003 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje Nr. 3K-3-1177/2003; 2007 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-199/2007;2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-359-469/2018.

[10] ESTT 2008 m. sausio 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Portugaliją*, bylos Nr. C-70/06.

[11] VPĮ 107 straipsnyje įgyvendinamos Europos Tarybos 1989 m. gruodžio 21 d. direktyvos 89/665/EEB *dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo* 2 straipsnio nuostatos.

[12] ESTT 2010 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje *Club Hotel Loutraki ir kt,,* bylos Nr. C-145/08.

[13] LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-359-469/2018.

[14] LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-359-469/2018.

[15] LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-359-469/2018.

[16] LAT 2015 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-413-378/2015; 2017 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-128-469/2017.

[17] ESTT 2004 m. spalio 14 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Portugaliją,* C-275/03.

[18] LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-359-469/2018.

[19] LAT 2011 m. sausio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-6/2011; 2017 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-314-378/2017.

[20] Lapt 2013 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1823/2013.

[21] Lapt 2017 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-620-798/2017; LAT 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-24-421/2015.

[22] LAT 2017 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-128-469/2017.

[23] LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-359-469/2018.

[24] LAT 2014 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-12/2014.

[25] LAT 2017 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-128-469/2017.

[26] LAT 2014 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-12/2014.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

[27] LAT 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013.

[28] Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybių Teisingumo Teismo 2019 m. rugpjūčio 1 d. sprendimas byloje *Fosen-Linjen As, AtB AS*, E-7/18.

[29] ESTT 2004 m. spalio 14 d. Sprendimas byloje *Komisija prieš Portugaliją*, C-275/03.

[30] Direktyvos 89/665/EEB konstatuojamoji dalis.

[31] 2007 m. gruodžio 11 d. Direktyva 2007/66/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo.

[32] *European Procurement & Public Private Partnership Law Review, Special issue on the Fosen-Linjen case*, Volume 14, Number 4, 2019.

[33] LAT 2011 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-70/2011; 2015 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-413-378/2015.

[34] LAT 2015 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-413-378/2015.

[35] *European Procurement & Public Private Partnership Law Review, Special issue on the Fosen-Linjen case*, Volume 14, Number 4, 2019.

[36] Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybių Teisingumo Teismo 2019 m. rugpjūčio 1 d. sprendimas byloje *Fosen-Linjen As, AtB AS*, E-7/18.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS